

Warlpiri Short Bible

The Shorter Bible in the Warlpiri language of Australia

Warlpiri Short Bible

The Shorter Bible in the Warlpiri language of Australia

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Warlpiri

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021
5e1e13b8-2e6d-5bcb-9cec-76fc3b9b62ce

Contents

FRT	1
Genesis	2
Exodus	120
Numbers	168
Deuteronomy	178
Joshua	192
Judges	209
Ruth	230
Psalm	237
Jonah	238
Matthew	243
Mark	346
Luke	407
John	508
Acts	580
Hebrews	691
1 Corinthians	736
2 Corinthians	777
Galatians	804
Ephesians	824
Philippians	839
Colossians	850
1 Thessalonians	862
2 Thessalonians	871
1 Timothy	877
2 Timothy	891
Titus	902
Philemon	908
Hebrews	911
James	947
1 Peter	958
2 Peter	972
1 John	980
2 John	991
3 John	993
Jude	995
Revelation	1000

The Bible in Warlpiri [wpb]

Old Testament portions and the New Testament in Warlpiri of Australia
[wpb]

Translation by
© 2000, Wycliffe Bible Translators, Inc.

First edition of NT
“Jesus palka jarrija” © 1984, Wycliffe Bible Translators, Inc.
© 2000, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Revised edition of the NT
© 2001, Bible Society in Australia

Web version
© 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.,
Orlando, FL 35862-8200 USA
(<http://www.Wycliffe.org>)

Table of Contents

page

Genesis

Kamparru-warnujulpalu Nyinaja

Jaru Kamparru-warnu-nyayirni kuja

Mujujurlu yirrarnu nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampurlu pukungku, yimi-ngarrirni kanganpa nyurru-warnu kuja Kaaturlu ngurrju-manu walya manu yalkiri manu nyiyarningkijarra. Manu yimi-ngarrirni kanganpa wati manu karnta kuja-palangu ngurrju-manu Kaaturlu yirdi-jarraju-palangu yungu Yatumu manu Yiipi. Manu yimi-ngarrirni kanganpa kuja-palarla Yatumu manu Yiipi jurnta karlirriyanu kuja-purda-kari Kaatukuju, manu nyanungu-jarra-kurlangu kurdukurdu ngulajulpalu nyinaja maju-yijala. Manu yimi-ngarrirni kanganpa jinta-kari wati ngurrju-nyayirni yirdji Nuwa kuja yangka pawurtu wiri-jarlu nganturnu ngawarra-kujaku wiri-kijaku. Manu yimi-ngarrirni kanganpa Yipuruyamu kujalpa-jana nyinaja kirda-nyanu yapaku jintawarlayiki-juku Juwu-patuku. Manu yimi-ngarrirni kanganpa Yipuruyamu-kurlangu ngalapi-nyanu Yijaki manu warringiyi-nyanu Jakupu. Manu yimi-ngarrirni kanganpa Jakupu-kurlangu ngalapi-nyanu Jajupu kujalpa-jana wiri nyinaja nyanunguju yalirla ngurungka Yijipirla. Nyanungurlunya-jana kangurnu nyanungukupalang-wati manu nyanunguku-purdangka-wati Yijipi-kirra, kapulu yarnunjuku paliyarla jintawarlayi-juku.

Kamparrurlu kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyampu nguru

¹ Nyampu yimi, ngulaju yupuju-warnu-juku nyiyarningkijarraku. Kamparruju nyurru-wiyiji, ngulaju Kaatuju nyinajalpa yangarlu-wiyi nyanungu-mipa. Lawarni-jarralpa yalkiriki manu walyaku karrija, murnma-juku. Ngula-jangkaju, ngurrju-manu nyiyarningkijarra yangka kuja karlipa nyanyi jalangurlulku. ² Ngapa-wiyilpa ngunaja warrukirdikirdi ngurujarraranypa yurnilyka-maninja-warnu. Ngulalpa parrawangu-juku karrija murnma-juku. Kaatukujurla warlpa wiri-nyayirni marlaja wangkajarni kuja-purda-jarra ngapangka kankarlumparra.

³ Ngula-jangkaju, Kaatuju wangkaja, "Parra, marlajaju parrarl-pantika!" Junga-juku, parrjururla marlaja parrarl-panturnu ngurujarraranypalku.*

⁴ Ngularla Kaatuju nyanjarla wardinyi-jarrija parrakuju. Ngula-jangkaju, munga manu parra, ngalya-pangurnu-palangu. ⁵ Ngalya-pangirninjrala, yirdilki-palangu yungu 'Parra' manu 'Munga'. Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra kamparru-warnu-juku.

⁶⁻⁷ Parra-karirlalku, Kaatuju wangkaja, "Yalkiri, marlajaju palkajarriya ngami wiri-jarlu-piya rdakurlpari kuja-ka kaninjarra-kari karrimi!" Junga-juku, kujarlunya ngurrju-manu yalkiriji. Ngulangku yalkirirli yangka ngami wiri-jarlu-piyarlu ngapaju ngalya-pangurnu. Ngalya-kari ngapa kankarlarni yalkirirlalpa ngunaja. Ngalya-kari ngapa, ngulajulpa ngunaja kanunju. ⁸ Nyampu ngami-piya rdakurlpari, ngulakujurla yungu Kaaturluju yirdi 'Yalkiri'. Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

---

* 1:3 Nyangka 2 Corinthians 4:6

⁹ Ngula-jangka, Kaatuju wangkaja, “Ngapa, marlajaju kanunju-jarrinja-yanta yungu walya parduna palka-jarri!” Junga-juku, ngapajurla marlaja kanunju-jarrija. Kujarlunya ngurrju-manu walya pardunaju. ¹⁰ Kuja walya parduna palka-jarrija, ngulakujurla Kaaturluju yirdiji yungu ‘Walya’. Kujarla ngapa marlaja kanunju-jarrija manulpa palkajuku ngunaja, ngulakujurla Kaaturluju yirdiji yungu ‘Ngapa Mangkuru’. Kuja-palangnu nyangu walya manu ngapa mangkuru, ngulakuju-palangnu wardinyi-jarrija.

¹¹⁻¹² Ngula-jangkaju, Kaatuju wangkaja, “Yukuri-kari yukuri-kari, marlajaju purrulyun-pardiya ngurlu-kurlu manu miyi-kirli!” Kuja wangkaja, junga-juku, marlajarla purrulyun-pardiya watiya-kari watiya-kari ngurlukari ngurlu-kari-kirli. Kujarlunya ngurrju-manu-jana yukuri-kari yukurukariji. Ngula kuja-jana nyangu, ngulakuju-jana wardinyi-jarrija ¹³ Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

¹⁴⁻¹⁵ Ngula-jangka, Kaatuju wangkaja, “Nyumpala mirilmiril-karrinja-palka-jarra, marlajaju-pala ngirra-manta yalkirirla yungunpala ngalya-pangirni munga manu parra! Nyinaka-pala yalkirirla yungunpala ngirra-mani walya warrukirdikirdi! Ngaka kajili-nyarra yapangku nyanyi yalkirirla, ngulaju kapulu milya-pinyi parra manu munga, manu kapulu milya-pinyi nyangurlarlu yungulu purlapa-kari purlapa-kari pinyi pirriya-puru marda manu marda karapurda-puru.” Junga-juku, kujarlunya-palangnu ngurrju-manu mirilmiril-karrinja-palka-jarraju yalkirirlaju. ¹⁶⁻¹⁸ Kaaturluju-palangnu ngurrju-manu yurru pupu manu kirntangi yungu-pala ngalya-pangirni munga manu parra. Jinta-kari wiri, jinta-kari wita-karrikarri. Jinta-kari wiri-ka nyina parra-kurlangu. Jinta-kari wiri-ka nyina munga-kurlangu. Manu yanjilypiri, panu-jarlu-jana witawita manu wiriwiri yirrarnu yalkirirla. Ngulakuju-jana nyanjarla wardinyi-jarrija. ¹⁹ Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

²⁰ Ngula-jangkaju, Kaatujurla wangkaja ngapa mangkuruku, “Nyuntu-ngurlu, ngajuku kapu-julu marlaja palka-jarri yawu-kari yawu-kari ngapa-ngawurrrpa-waja panu-jarlu-nyayirni!” Ngula-jangkajurla wangkaja yalkiriki, “Nyuntu-ngurlu, ngajuku kapu-julu marlaja palka-jarri jurlpu-kari jurlpu-kari panu-jarlu-nyayirni yungulu warru paarr-pardimi kankar-lumparra!” ²¹ Junga-juku, Kaaturlu-jana ngurrju-manu yawu-kari yawu-kari wiri-jarlu kulu-parnta-nyayirni, nyiyarningkijarra kuja kalu warru wapa manu nyina ngapangka kanunjumpparrra. Kaaturluju-jana ngurrju-manu jurlpu-kari jurlpu-kari pinkirrpaa-kurlu witawita, wiriwiri. Ngulaju Kaaturlu-juku-jana muku ngurrju-manu, manu ngulakuju-jana nyanjarla wardinyi-jarrija. ²² Kaaturlu-jana wangkanjarla pirrjirdi-manu kujarlu, “Kurdukurdru panu-nyayirnijili marlaja kurduwarr-kijika, manulu warru wapaya kujarla yalarnirla ngurujarraranypa!” ²³ Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

²⁴ Ngula-jangkaju, Kaatujurla wangkaja walyaku, “Nyuntu-ngurlu, ngajuku kapu-julu marlaja palka-jarri kuyu-kari kuyu-kari panu-jarlu-nyayirni yungulu walyangka wapami manu warru kiripi-kanyi manu kiwirlki-parnta!” Junga-juku, kujarlunya-jana ngurrju-manu kuyu-kari kuyu-kariji. ²⁵ Puluku-kari puluku-kari manu wardapi-kari wardapi-kari manu warna-kari warna-kari, ngulaju-jana Kaaturluju ngurrju-manu witawita wiriwiri kuja kalu warru wapami manu kalu kiripi-kanyi manu kalu kiwirlki-parnta warru walya-wana. Ngula-jana nyangu, ngulakuju-jana wardinyi-jarrija.

²⁶ Ngula-jangka, Kaatuju wangkaja, "Yapalkurlipa-jana ngurrju-manu ngalipa-piya. Nyampurra yapa yungulu-jana wiri-nyayirni nyinami pulukuku, yawuku, jurlpuku, warnaku, wardapiki. Yungulu-jana wiri nyina warru wapanja-palkaku, kiripi-kanja-palkaku, manu kiwirlki-parlanka-palkaku." ²⁷ Junga-juku, Kaaturluju-jana ngurrju-manu yapaju nyanungu-piya-juku. Wati manu karnta kuja-jana ngurrju-manu, ngula-julu nyanungu-piya-juku.*

²⁸ Ngula-jangkaju yapaju-jana wangkanjarlu pirrjirdi-manu kujarlu, "Kurdukturdu panu-nyayirnjili marlaja kurduwarr-kijika yungulu panu-jarlu-nyayirni pirri-matirni nyurrurla-nyanguju kujarla yalarnirla nguru-jarraranypa. Ngulaju kapulu-jana wiri-nyayirni nyina nyiyarningkjarraku ju kuja kalu walya-wana warru wapa manu kuja kalu warru paarr-pardi yalkiri-wana. ²⁹ Nyurru-jukurna-nyarra yirrarnu watinya-kari watinya-kari miyi-kirli manu nguru kuntukuntu ngurlu-kurlu pirr-daku ngarninjaku nyurrurlakuju. ³⁰ Nyiyarningkjarraku jurlpuku manu pulukuku manu ngula kalu warru kiripi-kanyi, ngulakujurna-jana yirrarnu yukuri-mipa-juku pirdaku ngarninjaku yungulu yukuri-mipa-juku ngarni." Kujanya-jana Kaatuju wangkaja yapakuju. Junga-juku, kujarlunya-jana yapa ngurrju-manu. ³¹ Ngula-jangka, marlaja nyangu-nyanu nyiyarningkjarra kuja nyanungurlu ngurrju-manu ngarlarrpa. Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

2

¹ Yuwayi, kujarlunya Kaaturlu nyiyarningkjarra ngurrju-manu. ² Ngurrju-manu nyiyarningkjarra jika-pala parrakuju. Ngula-jangka parra-pardu-karirlalku nyanjarla yampija warrki Kaaturluju.* ³ Ngula-jangka-nyanu wangkaja parra yalumpurla-juku, "Ngula-juku kapurna nyina warrki-jarrinja-wangu. Nyampukuju parra-nyayirni-wangu karnajurla jaarl-karri tarrukuku ngaju-nyanguku." Kujarlunya Kaaturlu tarruku-manu parra-nyayirni-wangu yali' nampa wirlki ngulaju yungulu yapa nyinami warrki-wangu-yijala.

Kaaturlu ngula wati-wiyi kamparruluju ngurrju-manu

⁴ Nyampuju yimi ngulaju yangka kuja YAAWIYI Kaaturlu ngurrju-manu walya manu yalkiri. ⁵ Kuja ngurrju-manu nyiyarningkjarra walyangka, kamparrujulpa lawa-wiyi karrija watinya-wangu manu marna-wangu. Yapa-wangu-wiyilpa karrija nyiyarningkjarraku nyampuku warrawarra-kanjaku. Kulalpa yalkiri-ngirli-wiyi wantija ngapaju nyurru-wiyiji murnma-juku. ⁶ Ngarilpa puyukuyukurlu walykarra-manu nguruju ngapa-piyarlu-yijala.

⁷ Ngula-jangkaju, YAAWIYI Kaaturluju walya yaku-manu. Ngula-jangkaju, yaku-maninjarla rdakangku-juku ngurrju-manu wati walya-jangka. Ngula Kaaturluju mulyu-wanarlu purrujungu, ngulajurla ngaanyapa yungu ngaany-kijirninjaku. Ngula-jangkaju, ngaany-kijirninjarla wankaru-jarrijalku watiji.* ⁸ Ngula-jangkaju, ngaka-karilkirla, YAAWIYI Kaaturluju ngayi yarlu-pungu ngurraju kaatiniji kakarrumparra-warnu yirdiji Yitini. Ngula-jangkaju, yarlu-pinjarla watiyalku-jana jukajuka-yirrarnu walyangka yama ngurrju-nyayirni. Ngulangkanya wati yaliji yirrarnu nyinanjaku tarnngaku yangka kuja

* ^{1:27} Nyangka Matthew 19.4, Mark 10.6 * ^{2:2} Nyangka Hebrews 4.4 * ^{2:7} Nyangka 1 Corinthians 15.45

ngurrju-manu rdakangku. ⁹ Kuja-jana yirrarnu watiya, ngulajulpurla marlaja purrulyun-pardija panu-jarlu yama manu mangarri-kirli. Ngurrju-nyayirni miyi-kirli manu ngurrju-nyayirni watiya ngarnkulku nyanyaku. Ngulangka kaatinirla yirdingka Yitinirla, YAAWIYI Kaaturluju-palangu yirrarnu watiya-jarra kulkurru-jarra kaatinirla. Jinta-kari watiya ngulaju ngurrju yirrarnu miyi-kirli ngurrju-kurlu. Kajirla watiji jatu-pardiyarla miyiki ngarninjaku, ngulaju kapu wankaru-juku warrarda nyinayarla palinja-wangu. Jinta-kari watiya, ngulaju ngurrju-yijala yirrarnu miyi-kirli ngurrju-yijala. Kajirla watiji jatu-pardiyarla miyiki ngarninjaku, ngulaju kapu rdirrinypa-jarriyarla maju milya-pinjaku manu ngurrjuku milya-pinjaku.

¹⁰ Yangkangka ngulangka, karrujulpa parnkaja kulkurru-jarra kaatinini-wana Yitinirla. Ngulangkarlu karrungkarlu, ngapangkujulpa-jana watiyuwajarnu. Ngula-jangka karru jinta-jangka, ngulajulu panu-jarrijalku kuja-purda kuja-purda. ¹¹⁻¹⁴ Karru nyampu-paturlu, ngulajul-palu yirdi jarnkjurnku mardarnu Pijana, Kiyana, Tirrkiji, manu Yupirayiti. Yangka karru yirdiji Pijana, ngulaju kiwirlik-parnkanja-yanu ngurukari-wana yirdi-wanaju Yapila-wana. Ngulangkaju panu-nyayirnilpa kawurlu ngunaja manu panu-kari-juku pamarrpa mirilmirilpa-nyayirni-yijala. Manu palya-piyalpalu ngurrju ngunaja yalirlaju ngurungka. Karru-kari jinta-kari yangka yirdi Kiyana, ngulaju jingijingi parnkanja-yanu nguru-kari-wana yirdi-kari-wana Kuuju-wana. Yangka karru jinta-kari yirdi Tirrkiji, ngulaju parnkanja-yanu kakarrumparra-warnu ngurukarirla Yajirriyarla.

¹⁵ Nyurru-wiyi kuja yangka YAAWIYI Kaaturlu yirrarnu wati yaliji yangka Yitinirla, ngulaju miyiki wiri-maninjaku manu watiyaku jinamardarninjaku manu nyiyarningkijarraku warrawarra-kanjaku. ¹⁶ Ngulajangka, YAAWIYI Kaaturlujurla pututu-pungu jarungkuju pirrjirdi-nyayirnirli watikiji, “Nyampurra ngula kalu watiya karrimi, ngularra-ngurlu-puka nganja. ¹⁷ Ngula-ka nyampu kulkurriini watiya-kari karri, ngula-jangkaju yampiya ngarninja-wangurlu! Kajilpanpa wiljingki kutu nganjarla, ngulaju kajikanpa rdirrinypa-jarri maju milya-pinjaku manu ngurrju milya-pinjaku. Ngula-jangkaju, rdirrinypa-jarrinjrala kajikanpa ngarninjarla palimilki tarnnga-juku. Junga karnangku kujaju wangka.”

Kaaturlu karntalku ngurrju-manu

¹⁸ Ngulajulpa wati yaliji nyinaja jinta-wiyi-jiki yangarlu kali-nyanuwangu. Ngula-jangkaju, YAAWIYI Kaaturlujulpa warrawarra-kangu watiji kujalpa nyarrpakupurda yirraru nyinaja. Kaatuju-nyanu mangunyanjarla wangkajalku, “Nyampu ngula-ka wati nyinami yangarlu, ngulakuju karnarla marilki nyina. Kukurnarla-ngarra ngurrju-mani puntu jungu yungu-pala nyina manu warrki-jarri.”

¹⁹ Junga-juku, YAAWIYI Kaaturluju-jana ngurrju-manu walya-jangka jurlpukari jurlpukari, manu nyiyarningkijarra yangka kuja kalu wapa walyangka puluku-waja, nantuwu-waja. Junga-juku, kangurnulkurla jurlpukari jurlpukari manu nyiyarningkijarra watikiji yungu-jana nyannungurlulku miimii-nyanjarla yirdi-kari yirdi-kari yinyi. ²⁰ Junga-kirli-jana watingkiji nyangu yangkaju nyiyarningkijarra manu jurlpukari jurlpukari, yinjakulku-jana yirdiki rdirri-yungu. Ngalya-karikiji-jana muku yungu yirdiji kuyu-kari kuyu-kariki manu jurlpukari. Ngulaju ngula-juku. Kala nyinungu-piyakuju yapakulparla puta purda-nyangu yangka jungu nyinanjaku manu jungu warrki-jarrinjaku.

²¹ Ngula-jangkaju, YAAWIYI Kaaturluju jarda yirrarnu. Kujalpa wati jardalku ngunaja, ngula-kurra-juku ramarralku yungkurnu wilyipi-manu. Ngula-jangkaju, wilyipi-maninjarla ngurluju pina nimirr-yirrarnu. ²² YAAWIYI Kaaturlu kuja ramarra maninjarla kangu, ngula-jangkaju, ramarra-jangka ngurru-manu karntalku. Karnta palkalku milki-kangurla watikiji. ²³ Ngula-jangkaju, wardinyilkil wangkaja watiji, "Wardardayi! Ngaka jalangurna nyampu-piya nyangu! Ngaju-nyangu-jala ramarraju manu yilara! Kaaturlu ngurrju-manu ngaju-nyangu-jangka ramarra yungkurnu-jangka. Ngulaju karna yirdi-mani 'karntalku'." Kujanya watiji wangkaja. ²⁴⁻²⁵ Ngula-jangka, wati yali manu nyanunu-parnta karnta, ngulajulpa-pala nyinaja lawa-juku jalya-wiyi jurnarrpa-wangu, ngulajulpa-pala kutu nyinaja kurntakurnta-wangu.

Junga kujaju. Kuja-ka jalangu-jarra wirriya wiringkiji yungulpa-palanglu yampiyarla nyanungukupalangu-jarra kirda-nyanu manu ngati-nyanu yupukarra-jarrinjakungarntirlilki. Kuja-ka karntalku mani, ngulaju jungu kapala jintangkalku nyina jawirdikilki.*

3

Wati manu karnta, karlirr-yanu-pala Kaatu-kujaku

¹ Yangkangka kaatinirla Yitinirla, ngulangkajulpa warna nyinaja rdirrinypa-nyayirni panu-kari kuyu-kari-piya-wangu yangka kuja-jana YAAWIYI Kaaturlu ngurrju-manu. Junga-juku, ngula warnangku jatupardinjarla payurnu karntaju, "Junganya ngantangkupala Kaaturluju warla-pajirrinjarla pututu-pungu nyampu-kujakuju watiya-kari watiya-kari-kijaku nganta mayi kulanpala miyi nganta ngarni nyampu-patujangkaju watiya-jangkaju?"

²⁻³ Karntangkuju jangku-manu pina, "Lawa kujakuju. Wangkaja-jarrangku panu-karikiji miyikiji maninjaku manu ngarninjaku. Ngulaju kajikarlijarra miyiji ngarni. Yalumpu-jangka-mipa watiya kuja-ka karri kulkururni, kulaiparlijarra ngula-jangkaju miyiji marnpikarla manu nganjarla. Kajilparlijarra marnpikarla, ngulaju nganta kajikarlijarra palimi."

⁴ Warnajurla wangkaja, "Lawangka warlka! Kajinpala ngarni, ngulaju kulanpala palimi! ⁵ Kaaturluju-ka milya-pinyi kajilpanpala nyampu miyi nganjarla, ngulaju kajikanpala rdirrinypa nyinami nyanunu-piya. Rdirrinypa-jarrinjarla kajikanpala pina-nyayirni nyinami ngurrju milyapinjaku manu maju milya-pinjaku."

⁶ Junga-juku kujarlaju, karrinja-pardijalku karntaju. Yarnkajarralku watiya-kurraju, ngulalpa miimii-nyangulku. Ngula-jangka-nyanu wangkaja kanunju-kari, "Nyampuji ngurrju, ngarirna nyampu miyi ngarni, kapurna rdirrinypa-nyayirni nyina Kaatu-piyaju." Junga-juku, miyi manu, maninjarla rdilyki-ngarni. Ngula-jangka, yungurla nyanunu-parntakulku watiki karntangkuju. Muku-pala ngarnu jirramarlu-juku.

⁷ Yungka-pala muku ngarnu miyi, ngula-jangkarluju-pala-nyanu parlungu jalyalku. Ngula-jangkaju, kurnta-jarrijalku-pala-nyanu nganjarla. Wijirrki-piya parlalku-pala pajurnu majardikingarntirliji, manu-pala-nyanu parnta-yirrarnu. Palkangka-pala-nyanu warru wayurnu.

⁸ Jintangka parrangkaju, YAAWIYI Kaatuju yanurnu wuraji walykangka. Warrulpa wapaja yangkangkaju kaatinirla Yitinirla. Warrurnulpa-palanglu warru yangka-jarraku. Purda-nyangu-pala nyanunu-jarrarluju

* ^{2:24-25} Nyangka Matthew 19.5, Mark 10.8, 1 Corinthians 6.16, Ephesians 5.31

warru wapanja-kurra manu yirily-karrinja-kurra. Ngula-kujakuju nyanungu-jarrajju, lanilki-pala lurru-wantija Kaatu-kujaku.⁹ Junga-juku, YAAWIYI Kaatujulpa warru purlanja-karra wapaja, purlajalparla warru watiki, “Nyarrpararlanpayi?”

¹⁰ Junga-juku, jangku-manu watingkiji, “Nyampurlarnawu! Purda-nyangurnangku yirilyirily-yaninjarni-kirra. Lanilkirna wuruly-parntarrija kurntangka kujarnaju jalya nyangu.”

¹¹ Kaaturlu payurnu watiji, “Nganangku ngantangku ngarrurnu jalyakuju? Yangka kuja-ka watiya yali karri kulkurru-warnu, yangkangku wangkaja yampinjaku ngarninja-wangu, ngula-jangkanyanpa miyiji ngarnu?”

¹² Watingkiji jangku-manu, “Yalumpu yangka kujanpaju karnta yungu, ngulangkunyaju miyiji yungu. Ngayirna miyiji kutu ngarnu.”

¹³ YAAWIYI Kaatuju wangkajarla karntakulklu, “Junganya?”

Karntangku jangku-manu, “Nyampurluju warnangku yimirr-yungu warlkangku, manurna ngarnulku miyiji.”

¹⁴ YAAWIYI Kaatuju wangkajalkurla warnakuju, “Nyampu-jangkaju kapurnangku warntarla-manî kuja-purda-kari kuyu-kari kuyu-kari-kijaku. Kularna-jana yalumpu-patu-kari juyurdurlu-yunparni, kapurnangku nyuntulu-puka juyurdurlu-yunparni. Kapunpa nyinami yangaru jinta kuyu-kari kuyu-kari-wangu. Kapunpa tarngangku-juku miyalurru pirirr-pinja-yani, manu kapunpa kiwirliki-parnka. Kapunpa walya ngarni pirdakuju tarnngangku.”

Wangkaja-jukurla warnakuju: ¹⁵ “Kari-nganta kapunpala-nyanu warna manu karnta mingany-karri tarnnga-juku. Nyanungu-nyangu kurdurdu, nyuntu-nyangu kapulu-nyanu mingany-karri-yijala tarnnga-juku. Karnta-kurlanguriu kurdungku kapungku jurrungka-juku warrarda jalkuly-katirni. Nyuntu-nyangurlu kapu tarnngangku-yijala warrarda lukungka-juku yarlkirni.” Kujanyarla wangkaja warnakuju.

¹⁶ Ngula-jangkaju, karntakulkurla wangkaja YAAWIYI Kaatuju, “Kajinpa kurdu nyuntu mardarni, ngulakungarntji kapunpa-nyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Manu nyuntu-parnta kali-nyanu kapungku wirijiki nyina tarnnga-juku jinjinpaku, ngulanjuu nyuntuju kapunparla warrarda yulkami kuja kanpa wardu-pinyi miyalurru.” Kujanyarla wangkaja karntakuju.

¹⁷ Ngula-jangka, watikirkirla wangkaja YAAWIYI Kaatuju, “Kujarnangku yangka pututu-ngarrurnu yampinjaku miyiki nyampuku watiya-jangkaku, nyuntulurlulkunpa wiljingkiji kutu ngarnu. Kulapaju ngajuju purda-nyangu. Nyuntu-parnta-mipanpa purda-nyangu. Jalangurlu kapurna-nyarru nyampuju walya jurnta juyurdurlu-yunparni. Kujarlaju, miyi kapungku walyangku tarlangku jurnta mardarni. Kapunpa warrki-jarrimi miyikipurda mata-wangu, kala lawa. ¹⁸ Jilkarla-mipa manu putunarri-mipa kapungku marlaja pardi ngulaju jilkarla-jarra-kurlu-juku. Kapunpa yukuri-kari yukuru-kari ngarni. ¹⁹ Kapunpa wapa mangarrikipurda mukarniki mukarniki warrinninja-karra. Kala kajinpa puta wiri-mani mangarri walya-jangka, kapunpa mata-jarri-nyayirni, manu mukarni wita-wangu kapunpa karlimi warrki-jarrinja-karra. Nyuntujunpa walya jurdu-jangka-jala, ngula-jangkanyarnangku nyuntuju ngurrju-manu. Kajinpa pali, ngulaju kanpa pina-yuka jurdu-kurra-yijala nyuntuju.” Kujanyarla wangkaja watiki.

²⁰ Yali wati, ngulaju yirdiji Yatumu. ‘Yatumu’ yirdiji ngulaju ‘Walya’. Ngulangkuju kali-nyanurlu karntaju yirdi-manu yirdiji Yiipi. ‘Yiipi’

yirdiji ngulaju 'Wankaru'. Ngulajulpa-jana nyinaja ngati-nyanu yapaku jintawarlayiki.

²¹ Ngula-jangka, YAAWIYI Kaaturluju-palangu jurnarrpa ngurrju-manu pinti-jangka, manu-palangu parnta-yirrarnulku.

²² Ngula-jangka, YAAWIYI Kaatu-nyanu wangkaja kanunju-kari, "Yali wati, ngulaju ngalipa-piya-yijala, kuja-ka miyi ngarninja-warnu nyinami ngurrju milya-pinjaku manu maju milya-pinjaku. Kuja kapala watiya-jarra karri kulkurrurni Yitinirla kaatinirla, watiya-kari ngulaju wankaru-jarrinja-kurlangu. Watingki kajilpa nganjarla miyi nyampu-jangka watiya-jangka, ngulaju kajika wankaru-juku warrarda nyina palinja-wangu." ²³ Ngula-kujaku yali-kijaku watiya wankaru-jarrinja-kurlangu-kujaku, YAAWIYI Kaaturluju yilyaja-palangu kakarrara-purda yalumpu-ngurlu Yitini-ngrilliji nguru-kari-kirralku, yalirla ngurungka yungu-palanyanu miyiji wiri-manu. Junga-juku, miyilki-pala-nyanu wiri-manu walya-jangka jurru-jangka kuja yangka Kaaturlu ngurrju-manu wati jinta walya-jangka. ²⁴ Kuja-palangu yilyaja kakarrara-purda, marramarra-jana kakarrara-yijala kulkurru yirrarnu yungulu-palangu warla-pajirninjarla pina-yilya kajilpa-pala yangka watiya-kurra wankaru-jarrinja-kurlangu-kurra pina-yantarlarlarni. Manu junma kirrirdi-palangu jaarl-yirrarnu. Ngulajulpa warru kurrulykurruuly-wantija kulkurruju, manulpa jarra wiri jankaja junmaju. Ngula-wanaju kula-pala pina-yantarlarlarni Yitini-kirraju miyiki watiya-jangkaku ngarninjaku.

4

Yimi nyampu Yatumu-kurlangu manu Yiipi-kirlangu kurdukurdu-kurlu

¹ Kuja-palangu Kaaturlu yilyaja kakarrara-purda, ngulajulpa-pala nyinaja jintangka-juku kalinja. Ngula-jangkaju-palangu kurdu jinta palka-jarrija, ngulakujurla yirrarnu Yiipirliji yirdi Kayini* Ngula wangkaja Yiipiji, "Wirriyajurnajurla marlaja manu YAAWIYI-kiji." ² Ngula-jangkaju, yali-pardu-karirralku jinta-karilirkla palka-jarrija kurdu-karilki wirriyayijala, ngulakujurla yirdiji yirrarnu Yiipirliji Yapulu. Kuja-pala jirramajuku wiri-jarrija, jinta-karirli kukurnu-nyanurlu Yapulurlu, jiyipi kala-jana warrawarra-kango manu jina-mardarnu. Jinta-karirli papardi-nyanurlu Kayinirli, ngulaju kala mangarri wiri-manu walyangka.

³⁻⁴ Ngaka-pardu-karilki, kukurnu-nyanurluji jiyipi-pardu wita kamparru-warnu ngurrju-nyayirni miimii-nyanjarla milarnurla Kaatukuju warntarri-nyayirni-wangu. Ngulaju kipili-nyayirnirla pajirninjarla yirrarnu, kujarlunyalparljinta pulka-pungu YAAWIYI-ki. Ngulakujurla YAAWIYI-ji wardinyi-jarrija manu rdakurl-kujurnu nyanungu-kurra-pinangu. Yangka jinta-karirli papardi-nyanurlu, ngulajurla miyi walya-jangka kanjarla-yirrarnu warntarri-nyayirni-wangu nganta. ⁵ Ngulaku miyiki kularlajinta marlaja wardinyi-jarrija YAAWIYI-ji, manu nyanunguku kularla wardinyi-jarrija. Kujarlaju Kayiniji warlirna-jarrija, manu miparrpaju muntuku-jarrija.

⁶ YAAWIYI-rli payurnu, "Nyiyarlanpa kulu-jarrinjarla muntuku-jarrija miparrpaju? ⁷ Kajilpanpaju ngurrju nyinayarla, ngulaju kajikarnangku rdakurl-kijirni. Kala kajilpanpa ngurrju-wangu-juku nyinayarla, ngulaju kalakanpaju karlirr-yaninja-yani tarnnga-juku. Juju Ngawungku kangku wurru-kanyi nyuntuku yungungku rdarri-mardarninjarla karlirr-kanyi. Ngula-kujakuju-nyanu warrawarra-kango muurlparlu karlirr-yaninja-kujaku."

* ^{4:1} 'Kayini' yirdiji ngulaju 'Manurnaju'

⁸ Parra-pardu-karirlalku, Kayiniji wangkajarla nyanungukupurdangkaku kukurnu-nyanuku, “Yanirli wirlinyi!” Junga-juku, yarkajalkupala. Yanurra-pala yarlu-kurra warlangarrangarra-kurra. Yalumpurlajuku warlangarrangarra, Kayinirli jatu-pardinjarla pakarnu kukurnu-nyanu tarnga-kurra.

⁹ Ngula YAAWIYI-rliji rdipinjarla payurnu parrangka jintangka-juku, “Nyarrpararla kukurnu-puraji?”

Kayinirli jangku-manu, “Karija, kulaalparna nyiyaku warrawarra-kangkarla!”

¹⁰ YAAWIYI-rliji yarda payurnu Kayiniji, “Yuwa, nyarrpa-manunpa nyuntukupurdangkaju? Nyanyi karna yalyu pirlpirl-wantinja-warnu, kuja yawarra-jangkaju pirlpirl-wantija walya-kurra, ngulaju karna nyanyi. Kari-nganta kaju yalyungkuju muku yimi-ngarrirni nyuntuju linjarrpa wiri-jangka! ¹¹⁻¹² Kari-nganta nyuntulurlunpa rdakangkuju pakarnu parumpurra-kurra-pinangu! Yalyu kuja pirlpirl-wantija walya-kurra, ngulaju yukaja yalyu. Nyampurla ngurungka kajinpa puta wiri-mani miyi, ngulaju kapunpa puta wiri-mani, lawa-juku. Kulangku miyiji wiri-jarri, wita-kari wita-kari kapungku puta wiri-jarri nyuntukuju, lawa-juku. Warrkirinyi-panu kapunpa nyuntuju warru wapakarra wapami tarnga-juku.”

¹³⁻¹⁴ Ngula-jangkaju, Kayinijirla wangkaja YAAWIYI-ki, “Waranpayi! Nyiyaku kanpaju yilyami nguru nyampu-ngurlu ngurrju-ngurlu? Kularnangku jirranga nyinamilki. Kula karna ngurulku mardarni warrkirinyirli ngajulurluju. Kapurna kujarla yalarnirla warru wapakarra wapami. Nganangku-puka kajili parlu-pinyi ngaju, ngulaju kapujulu nyurunyuru-jarrinjarla jangkardu parnkami kulu. Wiyarrpakunpaju ngajuku karrikarri-wangu-nyayirni kulu-jarrija marrka-nyayirni kunkamaninja-karra.”

¹⁵ Kujaju YAAWIYI-ji wangkajarla Kayinikiji, “Kujaju lawangka kanpa wangkami. Nganangku-puka kajingki yapangku jangkardu parnkajarla pakarni, ngulaju kapurnangkurla kunka-mani. Kula ngula jintamipa, panu-jarlu-juku yapa nyanungu-nyangurlangu warlalja kapurnangkurla kunka-mani. Kapurnangku palkangkaju rdipa yirrarni, ngula kajingkili nyanyi rdipa-kurlu, rdipa nyanjarla kulangkulu ngula-kurluju murrumurru-mani.” Junga-juku, YAAWIYI-rlijirla palkangkaju rdipa yirrarnu.

¹⁶ Ngula-kurlu rdipa-kurluju Kayinijirla jurnta yarkajaya YAAWIYI-ki kakarrara-purda nguru-kari-kirra yirdi-kirraju Nuurdu-kurra. Nuurdju ngulaju kakarrara Yitinikiji.

Nyampu jinta-warnulu Kayini-ngirli jaya-jarrija

¹⁷ Kayinirli kangu nyanungu-parnta karnta nguru-kurra Nuurdu-kurra. Yalirla ngurungka, ngulaju-palangu kalinjaku kurdu wirriya palka-jarrija. Ngulakujurla yirdiji yungu Yiniki. Ngulangkaju, Kayinirli juyngurla yirdiji ngurrukju Yiniki-yijala. Yalirla kirringka, Kayinirlijilpa-jana yuwarlikari yuwarli-kari nganturnu. ¹⁸ Yinikiji, ngulakujurla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Yirati. Yiratikijirla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Yujalu. Yujalukujurla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Jujajulu. Jujajulukujurla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Lamiki.

¹⁹ Lamiki kuja wiri-jarrija, ngulangkuju-palangu yupukarra-jarrinjarla manu jirrama karnta-jarra. Jinta-kariji yirdiji Yaata, jinta-kariji yirdiji Jiila. ²⁰⁻²¹ Jinta-kariki yirdiki Yaataku, ngulakujurla kurdu wirriya palka-jarrija, ngulaju yirdiji Japala. Ngula-jangkaju, jinta-kariki kurdu-kari wirriya-yijala yardarla palka-jarrija jintaku-juku Yaataku, ngulaju yirdiji

Jupulu. Papardi-nyanurlu yirdingki Japalarlu, ngulangkuju kala-jana warrawarra-kangu puluku-wati, manu kala nyinaja kalukurla. Nyanungu-wangurla-wiyi kula-jana nganangku warrawarra-kangu pulukuju, manu kula ngana nyinaja kalukurlaju, lawa. Kala yangka kukurnu-nyanu yirdi Jupulu, ngulajulpa kamparru-warnu manyu-karrija kurlumpurrngu wita-piya-kurlu manu kita-piya-kurlu. Nyanungu-wangurla-wiyi kula ngana yapa manyu-karrija kurlumpurrngu wita-piya-kurlu manu kita-piya-kurlu, lawa.

²² Yangka jinta-kari Lamikiki kali-nyanu-yijala yirdi Jiila, ngulakujurla kurdu-yijala palka-jarrija wirriya. Yirdijirla yirrarnu Tupulu-Kayini. Ngaka-pardu-karilki jinta-karilki kurdu-yijala palka-jarrijarla nyalali. Yirdijirla yirrarnu Naama. Tupulu-Kayinirli ngulaju kala nyiyarningkijarra ngurruju-manu yayini-jangka[†] manu yangka yayini-piya-jangka: mangulpa, kurlarda, junma, mayingka, kuruparlangu.

²³⁻²⁴ Ngula-jangkaju, Lamikiji wangkaja-palangu karnta nyanungu-nyangu-jarraku, "Yaata manu Jiila, purda-nyangkaju-pala yunparninja-kurra kajirna nyampu yunparni: Nyurru-wiyiji jintangku yapangku pinjalaju yirrarnu kurdu-warnurlu. Ngulajurnajurla ngajulurluju kunka-manu. Tarnnga-kurrarna pungu kurdu-warnuju. Kajilpa nganangku-puka pungkarla Kayini, ngula-wanawana kajika Kaaturlu kunka-maninjarla murrumurru-mani wirlki-pala-mipaku. Kala ngajulu, kajilpaju nganangku-puka pungkarla, ngula-wanawana kajika Kaaturlu murrumurru-mani 77-palaku." Kujanya-palangu yunparnu Lamikirli nyanungu-parnta-jarrakuju.

Yatumuru manu Yiipirli, kurdu jinta-karilki wirriya mardarnu yirdi Jiiti

²⁵ Kujalpa-pala nyinaja Yatumu manu Yiipi, ngulakujulu-palangu yarda palka-jarrija jinta-karilki kurdu-kari wirriya-yijala. Ngulaju Yiipirlijirla yirdi yirrarnu Jiiti[‡] Yiipiji wangkaja, "Kuja Kayinirli pakarnu kukurnu-nyanu Yapulu, ngula-jangkarlanya yunguju jinta-karilki wirriya-kari Kaaturluju."

²⁶ Jiiti kuja wiri-jarrija, ngulangkulkunya manu karnta. Manu kur-dulkurla palka-jarrija wita wirriya, ngulakujurla yirdiji yirrarnu Jiitirla Yinaji. Yalirlanya ngurrangkajulu rdirri-yungu jinta-jarrinjakuju yapaju. Jinta-jarrinjarlarlu yalumpurla-juku rdirri-yungu YAAWIYI-ki yirdi-maninjaku manu pulka-pinjaku.

5

Nyampuji jinta-warnulu Yatumu-ngurlu jaya-jarrija

¹ Nyampuji yimi-pardu-karilki Yatumu-kurlu-yijala manu nyanungu-nyangu-purnu-kurlu kuja nyanungurlu kurduwarr-kujurnu.

Kaaturlu kuja-jana yapa ngurruju-manu, ngulajulu nyanungu-piya-juku.

² Wati manu karnta-jana ngurruju-manu, ngulaju-jana pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu, manu-jana yirdiji yungu 'yapa'.

³ Yatumu kuja nyinaja ngulaju yukuriki 130-palaku, ngulakujurla kur-dulkul palka-jarrija wirriya yirdiji Jiiti. Ngulajulpa nyinaja nyanungu-piya-juku miparrpaju. ⁴ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana Yatumurluju panu manu, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni 800-palaku yukuriki.

⁵ Ngula-jangka, yukuri-jangka 930-pala-jangka yawu-pardija.

⁶ Yangka Jiiti, Yatumu-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 105-palaku. Ngula-jangka, ngulakujurla kurdukul palka-jarrija wirriya

[†] 4:22 iron   [‡] 4:25 'Jiiti' yirdiji ngulaju 'Yunguju'

yirdiji Yinaji. ⁷ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Jiitirliji, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki 807-palaku. ⁸ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 912-pala-jangka yawu-pardijalku.

⁹ Yangka Yinaji, Jiiti-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukurikiji 90-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Kinini. ¹⁰ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Yinajirli, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki 815-palaku. ¹¹ Ngula-jangkaju, 905-pala-jangka yukuri-jangka yawu-pardijalku.

¹² Yangka Kinini, Yinaji-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 70-palaku. Ngula-jangka, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Mayalala. ¹³ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Kininirliji, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki 840-palaku. ¹⁴ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 910-pala-jangka yawu-pardijalku.

¹⁵ Yangka Mayalala, Kinini-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 65-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Yarrata. ¹⁶ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Mayalalarlu, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki 830-palaku. ¹⁷ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 895-pala-jangka yawu-pardijalku.

¹⁸ Yangka Yarrata, Mayalala-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 162-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Yiniki. ¹⁹ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Yarratarlu, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni 800-palaku yukuriki. ²⁰ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 962-pala-jangka yawu-pardijalku.

²¹ Yangka Yiniki, Yarrata-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja 65-palaku yukuriki. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Jujala. ²² Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Yinikirliji, ngulakujurla Kaatuju wardinyi-jarrija-nyayirni manu ngampurrpa-jarrija. Ngulaju Kaatu manu Yiniki, wungulkulpa-pala nyinaja puntu-nyayirni yukurikiji 300-palaku. ²³⁻²⁴ Ngula-jangkaju, 365-pala-jangka yukuri-jangka Kaaturluju kangu wankaru-juku nguru-nyayirni-wangu-kurra nyanunu-nyangu-kurra.

²⁵ Yangka Jujala, Yiniki-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 187-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Lamiki. ²⁶ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Jujaalarluju, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni 782-palaku yukuriki. ²⁷ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 969-pala-jangka yawu-pardijalku.

²⁸⁻²⁹ Yangka Lamiki, Jujala-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja 182-palaku yukuriki. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya, ngulakujurla yirdiji yirrarnu Lamikirliji Nawa. Ngula-jangkaju, Lamikiji wangkaja, "YAAWIYI-rliji nyampuju walya manu nguru juyurdurlu yunparnu. Kujarlaju kulalparlipa nyarrparlulku miyiji wirimantarla nyampurlaju walya tarlangka. Jalangu-jarra ngulaju karlipa wakurturdu warrki-jarri miyiki maninjaku. Kala kaji Nawa wiri-jarri, ngulaju kapurlipa-nyanu rarralyparlulku wiri-mani mangarri. Ngulapurunya kapurlipa nyinami wardinyi." ³⁰ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Lamikirliji, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki 595-palaku. ³¹ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 777-pala-jangka yawu-pardijalku.

³² Yangka Nawa, Lamiki-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 500-palaku. Ngula-jangkaju, kurdu-patulkurla palka-jarrija wirriya-patu yirdi-patuju Jiimi, Yaamu, Japaji.

6

Yapalu muku karlirr-yanu Kaatu-kujaku

¹ Ngula-puruju, yapa-paturlulu-jana kurduwarr-kujurnu. Panu-jarlu-nyayirnlpalu-jana mardukuja kurduwarr-kujurnu yuntardi-yuntardi. ² Ngula-jangkaju, ngalya-kari Kaatu-kirlangu marramarra, ngulajulu majungka-jarrija. Nyangulu-jana karntakarnta yangka kujalpalu yuntardi nyinaja. Ngulalu-jana manu kali-nyanuku. ³⁻⁴ Ngula-jangkaju, kurdukurdu panu-jarlu-nyayirnili-jana kurduwarr-kujurnu. Kujalu kurdukurdu wiri-jarrija, ngulajulu nyinaja pirrjirdi-nyayirni. Ngulajulpalu nyinaja Nipili-patu turnu-warnu. Nyampurranja nyurru-warnu kuja karlipa-jana yirri-purami ngurujarraranypa. Ngati-nyanu ngulajulpalu nyinaja yapa-nyayirni. Kirda-nyanu ngulajulpalu nyinaja märramarra maju-nyayirni. Ngula-jangka, YAAWIYI-ji-nyanu wangkaja, “Nyampu yapa-kangukangu kuja kalu nyina ngurungka maju, kulalu nyina tarngga marda 200-pala marda 300-pala yukuriki, lawa. Jalangu-jarra, kaji yapa ngana-puka nyinami 120-pala yukuriki, ngula-jangka kapu palimilki.”

⁵ YAAWIYI-rli yapaju kala-jana warrawarra-kangu kurturdurru maju-kurlu pirlirrpa maju-kurlu. Ngula-kurlurluju kalalu manngu-nyangu maju warntarla tarngangku-juku. ⁶ Ngulakujulpa-jana YAAWIYI mari-jarrija miyalu kanunjumpajumpa, manu-nyanu wangkaja, “Niyakurna-jana yapaju ngurrju-manu, yungurna nyinayarla kuja-kujakuju ngurrju-maninja-wangu. Kajirna-jana yampiyarla ngurrju-maninja-wangurlu, ngulaju kapurna ngurrju-juku nyinayarla mari-wanguju. ⁷ Yapa yangka kujarna-jana nyurru-wiyi ngurrju-manu, ngulaju kapurna-jana muku pinyi. Manu jurlpu, puluku, manu kuja kalu niyiarningkijarra warru wapa manu warru kiripi-kanyi, ngulaju kapurna-jana muku riwarri-mani. Kujarlaju karna-jana mari-jala nyina ngurrju-maninja-warnuku.”

⁸ Kala jintja nyinaja watiji yangka yirdiji Nawa. Ngula-mipakulparla YAAWIYI-ji yimirri nyinaja.

Nawa-kurlu manu ngawarra wita-wangu-kurlu

⁹ Nyampuju yimi-pardu-karilkii, ngulaju Nawa-kurlu. Nawangku kala warrarda purda-nyanjarla langa-kurra-manu Kaatu, manu kala-pala wungu-juku nyinaja puntu-nyayirni. Nyanungu-puka jintalparla nyinaja jungarni Kaatukuju yapa ngalya-kari-piya-wangu. ¹⁰ Yangka kujalpa-jana ngalapi-nyanu-patu mardarnu, ngulaju yirdi-patuju Jiimi, Yaamu, Japaji.

¹¹ Ngalya-kari panu-kari ngulajulpalu maju-nyayirni nyinaja. Warrarda kalalu-nyanu kulungkuju pakarnu nguru-kari nguru-karirla. ¹² Kaaturlu kujalpa-jana warrawarra-kangu, ngulajulpa-jana kulu-kurra-juku nyangu. Kujarrajulu maju-nyayirni. Milya-pungulpa-jana kurturdurru kuja kalalu-nyanu yapaju kulu-jarrija.

¹³ Kujarlaju, wangkajalkurla Nawakuju Kaatuju, “Warru nyangka-jana yapa nyampu warrukirdikirdi kuja kalu-nyanu warrarda pakarni kulungkuju. Ngula-panuju kapurna-jana muku pinyi ngapangku ngawarra-kurlurlu manu riwarri-mani muku. ¹⁴ Nyuntuju, ngula-kujakuju pwawurturlu ngurrju ngantika wiri-nyayirni wita-wangu pirrjirdi-nyayirni

rdalyku-kurlurlu panu-kurlurlu, manu yujuku-jana ngurrju-manta kanin-jarniji wita-kari wita-kari ruumu-kari ruumu-karirla. Manu palya-piya-kurlurlu muku mapaka kaninjarni pawurturlaju manu kanunjumpparra-warnu warrukirdikirdi ngapa-kujaku. ¹⁵ Ngulakuju wiri-nyayirni-jana kaji ngurrju-manta pawurtuju kirrirdi-nyayirni 150-pala mita, manu wantiki-nyayirni 25-pala mita, manu kankarlarrra-nyayirni 15-pala mita. ¹⁶ Ngulangkaju kankarlarni yamalku parnta-yirraka manu rurrrpa wantiki yampiya kankarlumparra warrukirdikirdi mayawunpaku. Kulkurru-jarra, yirraka-jana märnkurrrpa ruumu-patu: kañunju-warnu ruumu-kari, kulkurru-warnu ruumu-kari, kankarl-warnu ruumu-kari. Manu tuwa jinta wiri yirraka ramarrarlaju.

¹⁷ “Purda-nyangkaju, kari-nganta kapurna muku muru-pungu walyaju manu nyiyarningkijarra ngurujarraranya kujarla yalarnirla ngawarra-kurlurluju. Nyiyarningkijarra kuja kalu warru wapa nyampurla walyangka, ngulaju kari-nganta ngawarra-kurlurlu kapurna-jana tarnngajuku pinyi! ¹⁸ Junga karnangku wangka: Nyuntu manu nyuntu-parnta manu nyuntu-nyangu-patu ngalapi-nyanu-patu marnkurrpa manu nyanungu-patuku kali-nyanu, ngulaju kapunkulu yukami pawurtukurraju ngawarra-kujaku. Kujarlunya karnangku punpun-ngarrirni muurlparlu mardarninjaku. ¹⁹⁻²⁰ Kuyu-kari kuyu-kariki manu jurlpu-kari jurlpu-kariki-jana nguru-yirraka pawurtu-kurraju jirrama-kariki manu jirrama-kariki wirriyaku mardukujaku. Jintawarlayikiji-jana nguru-yirraka yangka kuja kalu wankaru nyina walyangka manu yalkirirla. Ngulangkunya yungulu-nyanu wankarurluju nyanungu-piyarlu kurduwarr-kijirni ngakaju ngawarra-jangkarlaju. ²¹ Miyilki-jana kaji-manta nyuntu-nyanguku manu kuyu-kari kuyu-kariki. Miyiji maninjarla wuruly-yirraka kaninjarni pawurturla, ngulanya yungunkulu ngarni miyiji ngawarra-puruju.” ²² Junga-juku, Nawangkuju linpangku purda-nyangu Kaatuju. Ngula-jangkaju, rdurrjurnulkurla pawurtuku ngantirninjakuju.

7

Ngawarra parnkaja ngurujarraranya

¹ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-jirla wangkaja Nawakuju, “Nyuntu-miparlu kanpaju jungarnirli purami, manu kanpaju wala nyina. Kujarlaju, nyuntu-nyangu-purnu-kurlu yukayalku pawurtu-kurra. ² Kuyu-kari kuyu-kariki 14-pala-kari 14-pala-kariki-jana nguru-yirraka pawurtu-kurraju, ngula kalu yangka ngurrju nyina kuyuju nyuntuku ngarninjaku, ngamaku wirlik-palaku, wirriyaku wirlik-palaku. Kala yangka punku-kangukangu ngarninjaku, ngulaju-jana nguru-yirraka jirrama-pukaku ngamaku jintaku, wirriyaku jintaku. ³ Manu jurlpu-kari jurlpu-kariki 14-pala-kari 14-pala-kari-jana nguru-yirraka pawurtu-kurraju ngamaku wirlik-palaku, wirriyaku wirlik-palaku. Kuyu-kari kuyu-kari manu jurlpu-kari jurlpu-kari yangka kuja kanpa-jana nguru-yirrarni pawurtu-kurra, ngulaju yungulu-jana ngawarra wiri-jarlu-jangka ngakalku kurduwarr-kijirni ngurujarraranya. ⁴ Ngulaju kapurna jinta-jangkarla wiyiki-jangkarlaju yilyamirni ngapa. Ngulaju kapu wantimi parrakuju manu mungakuju 40-palaku. Ngulaju ngawarra-kurlurlu kapurna muku muru-pinyi walya kujarla yalarnirla. Manu nyiyarningkijarra kuja kalu warru wapa wankaru nyampurla walyangka, ngularlanguju kapurna-jana muku pinyi.”

⁵ Junga-juku-jana YAAWIYI purda-nyanjarla nguru-yirrarnulku yapaku nyanungu-nyangu-purnuku manu nyiyarningkijarraku Nawangkuju pawurtu-kurraju.

⁶⁻¹⁶ Ngularla rdipiija 600-pala yulyurru Nawaikuju, kirntangi jirramajangka manu parra 16-pala-jangka, ngula-jangkaju ngapa wiri-jarlulkul wantinjunurnu. Nyampu-patunya yirdi-patuju kujalu yukajalku pawurtukurraju: Nawa manu nyanunguku kali-nyanu, manu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu-patu yirdiji Jiimi, Yaamu, Japaji, manu nyanungu-parnta karnta-patu. Ngulaju yapaju 8-pala-mipa. Kujalu yukaja manu yangka kuyu-kari kuyu-kari jurlpu-kari jurlpu-kari, ngurrju manu ngawu, ngama manu wirriya, witawita manu wiriwiri, kulu-parnta manu pululu, kujalu nyanungurrarlangu yukaja, ngulakuju-jana YAAWIYI-rliji tuwaju wamany-kujurnu. Junga-juku, wiyiki jintaa-jangka ngapaju pata-karrunjunurnu, wantija parra-patuku 40-palaku manu munga-kariki. Ngula-puruyijala walya-jangka rawu-jangka kaninjarra-jangka ngukulkulpa purlpurlpardija manu jintararra-rarra-pardija. Ngawarrarluju muku muru-pungu kujarla yalarnirla ngurujarraranypa.

¹⁷⁻²³ Ngapaju warrarda wantija 40-palaku parrakuju, kujalpa kanunju-jangkaju kankarlu-jarrinja-yanu. Ngulaju junga-juku-jana yapa panuju muku muru-pungu. Kala yangka pawurtu kujalpa kankarlarra pirlingka karrija, ngulaju ngapangkuju ngawarrarluju puranjarla manurra warru. Kulalu pirla wakirdi nyarrpara-wanarlangu nyangkarla, lawa. Nyiyarningkijarra kujalpalu warru wapaja nyampurla walyangka manu ngaany-kujurnu, jurlpurlangu, manu wardapirlangu, manu pulukurlangu, manu nantuwurlangu, ngulaju YAAWIYI-rli ngawarra-kurlurlu mukujana pungu. Kala Nawa manu nyanungu-nyangu-purnu, ngula-mipalu wankaruju yanu. ²⁴ Ngawarrajulpa parnkaja ngurujarraranypa 150-pala parraku kanunju-jarrinja-wangu-juku.

8

Walya parduna-jarrijalku

¹⁻³ Ngulaju Nawaju manu nyanungu-nyangu-purnu manu yangka kuyu-kari kuyu-kari, Kaaturlu-jana manngu-nyangu wajawaja-maninja-wangurlu kujalpalu yangka pawurturla-juku nyinaja. Ngulakuju mayawunpalku yilyajarni walyaku parduna-maninjaku, manu ngapa warla-pajurnu wantinja-kujaku manu yangka walya rawu-jangka purlpurl-pardinja-kujaku. Mayawunpajulpa parnkaja ngapangka kankarlumparra. Ngulangkujulpa ngapaju kanunju-maninja-yanu 150-pala parraku.

⁴ Yangkaju pawurtu ngulajulpa warru wapaja ngawarrarla wiringkawi. Kala kuja ngapa kanunju-jarrinja-yanulku, yangkaju pawurtu warru yaninjarla pirla wararrarlalku rdarrparl-wantija yirdingkaju Yarrar-ratarla. ⁵ Ngakarrangakarra kirntangi-jarra-jangka, pirla wararraju wita-kari wita-karilki wakirdi-wiyi palka-jarrinja-yanu manu parduna-jarrijalku.

⁶ Nawajulpa pawurturla-juku nyinaja ngulaju 40-palaku parrakuju nyanja-wangu-juku. Ngula-jangkaju, rdilypirrpia wintawu-piyalku lakarn-pungu ramarrarla pawurturlaju. ⁷ Ngula ngurulku nyangu. Nyanjarla Nawangkuju kaarnkalku manu, manu yilyajalku kaarnkaju walyaku pardunaku yungulparla rdipiivarla. Ngulajurla warru paarr-pardinjarla nyangu lawa-juku. ⁸ Ngula-jangkaju, jintaa-karilki yilyaja jurlpu-kari kurlukuku walyaku-yijala pardunaku warru nyanjaku. ⁹ Ngulaju

kurlukukuju warru paarr-pardija lawa-yijala. Kularla rdipiija walyaku pardunakuju. Ngula pina-yanurnu pawurtu-kurraju. Ngulaju Nawangkuju nganjirni puuly-mardarnu kurlukukuju, ngula pina-kangu kaninjarni pawurtu-kurralku. Ngulaju Nawangkujulpa milya-pungu walyaju yakiri-jiki.

¹⁰ Ngula-jangkaju, yarda pina-yilyaja yangka-yijala jurlpu kurlukuku wiyiki-pardu-kari-jangka jinta-jangka. ¹¹ Ngulaju jurlpuju pina-yanurnu palka-kurlulku jalyirrpa-kurlu lirrangka-kurlu pawurtu-kurraju. Ngulaju Nawangkuju milya-pungu walyaju palkalku pardunaju. ¹² Jinta-jangka wiyiki-pardu-kari-jangka, yangka-yijala jurlpu yarda pina-yilyaja Nawangkuju. Ngulaju jurlpuju tarnngalku-juku wuruly-yanurra. Kula pina-yanurnulku pawurtu-kurraju.

¹³ Kuja ngawarra lawa-jarrijalku, Nawajulpa nyinaja-juku purlkanayirni 601-palaku-juku yukuriki. Ngula-puruju ngapaju marrapardijalku. Kala walya ngulajulpa yakiri-jiki ngunaja. Yangka pawurturla kankarlumparra-warnu yama, ngulakujurla rdurrjurnu rurruny-pinjakulku. Ngula-jangkaju, ngurulkulpa nyangu pawurtu-ngurluju ku-jalpa walyaju parduna-jarrinja-yanulku. ¹⁴ Kirntangi-jarra-jangka jirrama-jangka, ngula-jangkaju, muku parduna-jarrijalku.

¹⁵⁻¹⁶ Kaatujurla wangkaja Nawakuju, “Ngulakuju pawurtukuju jurtalkulurla wilypipardiya, nyuntulu manu nyuntu-parnta manu nyuntu-nyangu-purnu. ¹⁷ Nyiyarningkijarraku-jana nguru-yirraka yalumpungurlu pawurtu-ngurlu yungulu pirri-yani kujarla yalarmirla ngurujarranrypa, manu yungulu kurdukurdulkurduwarr-kijirni.” ¹⁸ Jungajuku, Nawaju-jana jirranga wilypipardiya nyanungu-nyangu-purnuku warlajaku lakarn-pinjarla tuwa-wanaju. ¹⁹ Ngula-jangkaju, junga-juku, kuyu-kari kuyu-kari, jurlpu-kari jurlpu-kari manu nyiyarningkijarra, wilypipardinjarlalu turnu-kari turnu-kari yanu-yijala.

²⁰ Ngula-jangka, Nawangkuju warru manulpa yarturlu-kari yarturlu-kari, manu turnu-maninjarla-jana murnju-yirrarnu, ngulangkanya yungurla kuyu warntarri purranjarla yinyi YAAWIYI-ki. Ngula-jangkaju, Nawangkulpa-jana warru wapanjarla warru manu kuyu-kari kuyu-kari kirlka-mipa yangka kujalpalu kuyu ngurrju nyinaja ngarninjaku. Ngulangkaju yurturlurla kankarlarni, jinta-kari jinta-karilparla purraja wanapi-jiki YAAWIYI-kiji kuyu warntarri. Kujalpa Nawangkuju purraja kuyu-kari manu kuyu-kari warlungka, yangka warlu-jangkaju kunjuru ngurrju parntirrpapartirrpakankarlu-jarrinja-yanulparpa yalkiri-kirra YAAWIYI-kilk. ²¹⁻²² YAAWIYI-rlı kuja kunjuru parnti-nyangu, wardinyi-jarrija-jana yangka yapa-patuku. Ngula-jangkaju-nyanu wangkaja, “Ngurrju-nyayirni karna parnti-nyanyi kunjuru kuyu warntarri-jangka. Kujarlaju kularna walyaju juyurdurlu-yunparni, manu kularna-jana yapaju manu nyiyarningkijarra yardalku muru-pinyi ngawarra-kurlurlu. Nyampurrranya karna-jana milya-pinyi yapa Nawakurlangu-mayamaya. Kajilpalu ngurujarraranypa kurduwarr-kijikarla, kajikalu marda majungka-jarrinjarla karlirr-yani maju-kurra-pinangu, manu kajikalu warrarda manngu-nyanyi maju-mipa wiriwirirli manu witawitarlangurlu. Ngulaju ngula-juku, kularna-jana yarda muru-pinyi ngawarra-kurlurlu. Jalangu-jangkaju, walyaju kapu-jana ngurrju karri yulyurrpu-kari yulyurrpu-kariki manu karapurda-kari karapurda-kariki tarnnga-juku nyanungu-patukuju. Ngula-puruju kapulu-nyanu ngurlu yirrarni walyangka warrarda miyiki wiri-maninjaku, kapulu-nyanu warrarda miyi warru maninjini walya-jangkaju.”

9

Kaatu-jana ngurrju wangkaja Nawaku manu nyanunu-nyangu-purnuku

¹ Ngula-jangkaju, Kaaturlu-jana pirrijirdi-maninjarla wangkaja Nawaku manu nyanunu-nyangu-purnuku, "Kurdukurdu panu-nyayirnijili marlaja kurduwarr-kijika! Ngula-jangkaju yungulu-jana ngurujarraranya pirri-yaninjarla panu-yijala kurduwarr-kijirni nyanungurlulku nyurrurla-nyangu-purnurlu. ² Jurlpku-kari jurlpku-kari, yawu-kari yawu-kari, kuyu-kari kuyu-kari, ngulaju kapulu-nyarra nyurrurlakuju lani-jarri mi nyi-yarningkijarra tarnnga-juku. Ngulakuju kapunkulu-jana wiri nyina nyurrurlaju.

³ "Nyurru-wiyilpankulu nyinaja kuyu ngarninja-wangu. Miyimipalpankulu ngarnu. Jalango-jarra kapurna-nyarra yinyi kuyulku yungunkulu kuyu ngarni jurlpku, yawu, manu kuyu-kari kuyu-kari.

⁴ Ngulakungarntirliji, yampiyalu yalyu ngarninja-wangurlu kuyu-kari kuyu-kari-jangka pinja-warnu. Nyiyaku kuja kujaju? Yalyuju ngulaju wankaru, kulalpa nyiya wankaru nyinayarla yalyu-wanguju. Kujarlajulu ngarninja-wangurlu yampiya yalyuju. ⁵ Kuruwarri nyampuju ngaju-nyangu: Yampiyalu-nyanu tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu. Kajinpa tarnnga-kurra pakarni jinta-kari, ngulaju ngaju kapurnarlajinta kunka-mani. Pulukurlangurlu kaji pinyi yapa tarnnga-kurra, ngulaju kapurnarlajinta kunka mani-yijala yapaku nyurnukuju. ⁶ Nyurru-wiyirnajana yapa ngurrju-manu, ngulaju ngaju-piya. Ngulakujulu-nyanu yampiya tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu! Kajinpa pakarni tarnnga-kurra, ngulaju nyurnukuju kapulurlajinta kunka-mani tarnnga-kurra nyuntuju linjarrpa wita-wangu."

⁷ Ngula-jangkaju, Kaatulku-jana yarda wangkaja Nawaku manu nyanunu-nyangu-purnuku, "Nawa, kurdukurdu panu-nyayirnijili kurduwarr-kijika yungulu-jana ngurujarraranya pirri-yaninjarla panu-yijala kurduwarr-kijirni nyanungurlulku nyurrurla-nyangu-purnurlu.

⁸⁻¹⁷ Jalanguju karna-nyarra yimi-ngarrirni nyampu-kurluju pararri-kirli. Kularna riwarri-manilki ngawarra-kurlurluju nyampuju walya manu ngurujarraranya kujarla yalarnirla, lawa. Kajirna nyanyi mangkurdu-wana yalkirirla ngapa-jangka, kapurna-nyarra manngu-nyanyi nyurrurla ngajunyangu-patu yapa, manu kapurna-jana manngu-nyanyi nyiyarningkijarra yangka kujalu wilypi-pardija pawurtu-ngurlu nyurrurla-kurluju. Kularna-nyarra wajawaja-mani nyurrurlaju, lawa. Pararri karna-nyarra milki-yirrarni nyurrurlakju jintawarlayiki-juku, kujankulu wilypi-pardija pawurtu-jangka, manu nyiyarningkijarraku manu kujarla yalarnirlaku ngurujarraranyapaku. Ngulaju yungunkujulu marlaja nyanyi kajinkili pararriji nyanyi, ngulaju ngula-jukurna-nyarra wangkaja."

Nawa-kurlu manu nyanunu-nyangu-patu ngalapi-nyanu-patu-kurlu

¹⁸ Nyampu-patu yirdi ngalapi-nyanujulurla Nawakuju: Jiimi, Yaamu, manu Japaji. (Yaamuku ngulakujurla ngalapi-nyanu wirriya palka-jarrija yirdiji Kanana.) ¹⁹ Nyampu-patu-kurlangu kurdukurdu ngulalu palka-jarrija, ngulalu-jana kurduwarr-kujurnu jaya-kurra-nyayirnilki ngurujarraranya nguru-kari nguru-karirla.

²⁰ Ngula-jangkaju kamparruju, Nawangkuju-nyanurla yarlu-pungu walyaju kaatiniki yungu-nyanu ngulangkaju yirrarni marnikiji-piya. Ngula-jangkanya yungu pamalku ngurrju-mani. Ngula-jangkaju, julkulku ngurrju-manu nyurlanjarla. Ngula-kurlurluju pamalku ngurrju-manu.

²¹ Ngula-jangka, julku-jangkarluju pamalku Nawangkuju ngarnu.

Ngarninjarla warungka-jarrija. Warungka-jarrinjarla, palkangkalku-nyanu jurnarrpa rurruny-pungu, ngulalpa jurnarrpa-wangulpa jalyalku ngunaja kalukurla. ²² Nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu Yaamu, yanurnurla kirda-nyanuku kaluku-kurra. Yukajarni kalukurla, ngula parlu-pungu kirda-nyanuju jalyalku, ngulalpa karrinjarla lirlki-nyangu. Lirlki-nyanjarla pina-yanu yurlapardi-kirra. Manu-palangu yantu nyanungukupurdangka-jarraku jirrama-kariki. Ngula-palangu yimi-ngarrurnu jirrama-karikiji. ²³ Purda-nyanjarla manulku-palarla wawarda jirrama-karirliji parnta-yirrarni jarku ngarntirli. Ngula-jaṅgkaju, wawarda-kurlurluji parnta-yirrarnu-pala-nyanu purdangirli jimantawana. Ngula-palarla kunamurrumurru-juku yantu kirda-nyanukuju, wawarda-palarla parnta-yirrarnu nyanja-wangurlu-juku. Kula-pala kirda-nyanuju nyangkarla jalyaju.

²⁴ Nyanungujulpa Nawaju jarda-juku waparlku ngunaja. Ngula-jangkaju, yakarra-pardija langarrpalku warungka-wangu-juku. Nyarrparlu mayi milya-pungu ngalapi-nyanuju Yaamuju kujalpa jalya lirlki-nyangu kurnta-wangurlu. ²⁵ Ngulakujurla kulu-jarrija Nawaju yangkakuju Kananaku ngalapi-nyanuku Yaamu-kurlanguku. Yaninjarla juyurdurlu-yunparnu Kanana, manurla wangkaja, “Nyuntu kapurnangku juyurdurlu-yunparni. Nyuntukupurdangka-patuju kapungkulu kamparru-juku nyina wiri-jiki nyuntukuju tarnnga-juku. ²⁶ YAAWIYI, ngulaju Wiri-nyayirni! Ngulakujurla pangkalarla Jiimiji marlaja nyina Kaatuku wardinyi-nyayirni tarnnga-juku! Jiimilki ngulaju pangkalangku wiri-yijala nyina nyuntukuju. ²⁷ Pangkalarla Japajikiji Kaaturlu yinyi walya wiri-nyayirni. Ngulajulu pangkala nyina Jiimi-kirlangurla jintawarlayi-jiki Jiimi-kirlangu-mayamaya manu Japaji-kirlangu-mayamaya. Pangkalangkulu wiri-jiki-yijala nyinami nyuntukuju Kananakuju. Nyampunya ngula-jukurnangku wangkaja.”

²⁸⁻²⁹ Ngula-jangkaju, Nawaju yarda purlka-nyayirni nyinaja yukurikiji 350-palakuju yangka-jangka ngawarra wiri-jangka. Yukuri-jangka 950-palangka yawu-pardijalku Nawaju.

10

Nyampunya Nawa-kurlu manu nyanungu-nyangu-patu-kurlu ngalapi-nyanu-kurlu

¹ Nyampunya Nawa-kurlu manu nyanungu-nyangu-patu-kurlu ngalapi-nyanu-kurlu yangka Jiimi-kirli manu Yaamu-kurlu manu Japaji-kirli. Yangka-jangka ngawarra wiri-nyayirni-jangka, nyampurra-patukujulu-jana kurdu panu-nyayirni palka-jarrija wirriyawirriyaju.

Nyampurra yapa ngulajulu Japaji-ngirli jaya-jarrija

² Nyampurranja Japaji-kirlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Kuuma, Makaku, Mardayi, Japana, Tupulu, Mijiki manu Tiraji.

³ Nyampurranja Kuuma-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Yajikani, Ripirajji manu Tukurrma.

⁴ Nyampurranja Japana-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Layiju, Tarrjiji Kitimi manu Rurdani. ⁵ Yapa kuja kalalu nyinanjanu warru mangkuru wiri-nyayirni-wana Mirditirinu-wana, ngulajulu muku palka-jarrija yangka Japana-kurlangu-jangka ngalapi-nyanu-warnu. Ngulajulu panu-jarrija yapaju. Jarnkjurnku nyinaja warru kalalu ngurukari nguru-karirla, manu kalalu jarnkjurnku wangkaja jaru-kari jaru-kari nyanungurra-nyanguju.

Nyampurra yapa ngulajulu Yaamu-ngurlu jaya-jarrija

⁶ Nyampurranya Yaamu-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patu yirdi-patuju: Kuuju, Mijirami, Puurtu manu Kanana.

⁷ Nyampurranya Kuuju-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patu yirdi-patuju: Jipa, Yapiña, Japatayu, Raama manu Japatika.

Nyampurranya Raama-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patu yirdi-patuju: Jiipa manu Tirtanu.

⁸ Yangkaku yirdiki Kuujuku, ngulakujurla kaja-nyanu nyinaja yirdiji Nimurdu. Nimurdu, ngulaju kala nyinaja pirrjirdi-nyayirni. ⁹ Kala nyinaja kuyu-pungu-nyayirni YAAWIYI-kirlangu. Kujarlanya kalalu yapa wangkaja yapa ngalya-kari-kirli, ngulaju kuja, "Yalumpu yapa, ngulaju kuyu-pungu-nyayirni Nimurdu-piya YAAWIYI-kirlangu." ¹⁰ Ngulaju ngulajuku. Yali Nimurdu kala-jana wíri nyinaja yapa panukuju. Kamparru-wiyi kala-jana wíri nyinaja ngurrararla Papilunurla kuja kalalu yapaju nyinaja kirri-paturlaju yirdi-paturlaju Papulu, Yirikarla manu Yakada. ¹¹⁻¹² Ngula-jangkaju, Nimurduyu yanu ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Yajiriya-kurra. Ngulangkalpa-jana kirri-patu wíri-patuju ngurrju-manu yirdi-patuju Ninupu, Riyupuju-Yiri, Kaala manu Rijini. Rijini, ngulaju kirri wita-wangu-nyayirni kulkurrirni kirri-jarrarlaju yirdi-jarrarlaju Ninupurla manu Kaalarla.

¹³⁻¹⁴ Yalumpu Mijirami, ngulaju kala-jana nyinaja warringiyi-nyanu panu-karirlanguku Luurdumayamayaku, Yanama-mayamayaku, Liyapamayamayaku, Napurtu-mayamayaku, Patiri-mayamayaku, Kajalamayamayaku, manu yangka kuja kalalu nyinaja nguru-karirla yirdikarirla Kiritirla. (Kuja kalalu nyinaja yapa nguru-karirla yirdi-karirla Pilijiylarla, ngulajulurla nyinaja warlalja warringiyi-nyanuku yalumpuku Kajalaku.)

¹⁵ Yangka Kanana, ngulakuju-palarla kirda-nyanuku nyinaja wirriyajarraju: Kampurru-warnu wirriya yirdiji Jirdana, manu purdangirli-warnu wirriya yirdiji Yiiji. ¹⁶⁻¹⁸ Kananaju kala-jana nyinaja warringiyi-nyanuju panu-karirlanguku yapakuju, ngularrajulu yirdiji: Jipumayamaya, Yamuri-mayamaya, Kirrkaji-mayamaya, Yiipi-mayamaya, Yarrka-mayamaya, Jini-mayamaya, Yarrparda-mayamaya, Jimarramayamaya manu Yamaja-mayamaya. Nyampurranya Kanana-kurlangu-mayamaya warlaljaju. Ngakarralku ngulajulu muku pirri-maturnu nguru-kari nguru-kari-kirra ngulaju kirri-ngirli yirdi-ngirliji Jirdana-ngrulu. ¹⁹ Panu-karijili yanu kurlirra kirri-kirra yirdi-kirraju Kararakurra, ngulajulpa karrija ngurrararla yirdingkaju Kaajarla. Ngulajangkajulu kakarrara-jarrinja-yanu ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Laaja-kurra, ngulangkajulpalu nyinaja kirri-paturlaju yirdi-paturlaju Jatamarla, Kumarrarla manu Jipuyirla.

²⁰ Nyampurrajulu yapa panuju palka-jarrija Yaamu-ngurlu yangkajurlu Nawa-kurlangu ngalapi-nyanu-ngrulu. Ngulaju kalalu wangkaja jaru-kari jaru-kari nyanungurra-nyanguju, manu kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrara-karirla nyanungurra-nyangurlaju.

Nyampurra yapa ngulajulu Jiimi-ngirli jaya-jarrija

²¹ Jiimi, yangka Japajikipurdangka papardi-nyanu, ngulakujulurla palkajarrija wirriyawirriya. Jinta-kari warringiyi-nyanuju, ngulajulpa-jana warringiyi-nyanu-yijala nyinaja yapa panukuju yangka kuja kalalu-nyanu yirdi-pajurnu 'yapa Yiipu-kurlangu'.

²² Nyampurranya Jiimi-kirlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Yilimi, Yajurru, Yarrpakaja, Luurdú manu Yarrama.

²³ Nyampurranya Yarrama-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Yuju, Yuulu, Kiju manu Mijiki.

²⁴ Yangka Yarrpakaja, ngulajurla kilda-nyanuju Jaalayaku. Jaalaya ngulajurla kilda-nyanuju Yiipuku. ²⁵ Yipu ngulaju-palangku kilda-nyanuju wirriya-jarraku yirdi-jarraku Pilikiji manu Jakurturnuku. Kuja wiri-jarrija Pilikiji, ngula-puruju-jana Kaaturlu yapa muku yilyaja nguru-kari nguru-kari-kirra yungulu wangkami jaru-kari jaru-kari ngurujarrarany-parlalku.

²⁶⁻²⁹ Yangka Jakurturnuju, ngulajulpa-jana kilda-nyanu nyinaja wirriyawirriyaku yirdi-patukuju Yalmurda, Julupuku, Yamapitiki, Jiraku, Yardumuku, Yuujuluku, Tikilaku, Yupala, Pimuluku, Jiipaku, Yupiriki, Yapilaku manu Juupupuku: Nyampurranyalu nyinaja jintawarlayiji yapa Jakurturnu-kurlangu warlaljaju. ³⁰ Ngulaju kalalu nyinanja-yanu pamarrparla kakarrumparra-warnu kulkurrrirni yirdi-jarrarlaju Mijirla manu Jipararla.

³¹ Nyampurraru Jiami-kirlangu-mayamaya ngulaju yangka kuja kalalu wangkaja jaru-kari jaru-kari manu kuja kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrara-karirla nyanungurra-nyangurlaju.

³² Nyampurraru yapaju ngulaju Nawa-kurlangu-patu-jangka ngalapi-nyanu-patū-jangka yangka kuja kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrara-karirla. Nyampurra-jangkanyalu yapa-kari yapa-kari pirri-maturnu ngurujarraranya yali-jangka ngawarra wita-wangu-jangkaju.

11

Yapajulu muku pirri-maturnu jaru-kari jaru-kari-kirli

¹ Ngawarra-jangka yangka wiri-jangka, ngulaju kalalu jinta-wiyi-jiki jaruju wangkaja. ² Kujalu kakarrara-purdalku yanu nguru-kurra yirdi-kirraju Papiluniya-kurra, ngulangkanyalpalu nyinaja jintawarlayi-jiki manangkarrarla pirli-wangurla.

³ Wangkajalkulu-nyanu nyanungu-patu yuwarli-kari yuwarli-kariki ngantirinja-ngarnti. Ngulajulu-jana ngurrju-manu pirikiji-kirrliri kujalu

ngurrju-manu pirikiji* pиррjirdi walya-jangka manu palya-piya-jangka.

⁴ Ngula-jangkaju, wangkajalu-nyanu, "Yirrarnirlipa kirri wiri-nyayirni nyampurla-juku, manu jinta-karirlipa ngantirni yuwarliji kirrirdi-nyayirni kankarlumpayi yungu paarl-mardarni kankarlarra yalkiri. Kajili-ngalpa yapa-karirli nyanyi, ngulaju kapulu-ngalpa rdirrinypa-pajirni. Kulanganpalu nganangku nyampu-ngurluju yilyami."

⁵ Junga-juku, rdirri-yungulurla yuwarli kirrirdiki ngantirninjakuju manu kirri wiriki yirrarninjaku. Ngula-kurraju YAAWIYI-rliji, ngulajulpa-jana warrawarra-kangu ngantirinja-kurraju. ⁶ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji wangkajalku-nyanu, "Nyampurra-patu, ngula kalu nyina jintangka, ngulaju kalu jinta-juku jaru wangka. Nyampuju kalu-nyanu nyanungurlupuka ngantirni kirriji manu yuwarli kirrirdiji kuja kalu-nyanu nyanungu-juku wala nyina ngaju-kurra-wangu. Jalangu-jarrarlku kulalpa-jana nganangku-puka warla-pajikarla, kalakalu maju-juku kanyi wiljingki-juku tarnngangku. ⁷ Kuja-kujakuju, kanunju-jarrinjarla yinyilkirlipa-jana jaru-kari jaru-kari yungulu-nyanu ngulaju jarnkujarnku kanginy-pinyi ngurrpangkulku jaru-kari jaru-kari."

⁸⁻⁹ Junga-juku, jaru-kari jaru-kari-jana yungu nyanungurlu YAAWIYI-rli. Ngula-jangkaju, kulalpalu-nyanu milya-pungkulku jaru-kari jaru-kari

* 11:3 bricks

wangkanja-kurra. Ngulajulpalu-nyanu kanginy-pungulku. Kujalpalu-nyanu kanginy-pungu jarnkujarnku jaru, lawa-jarrijalu yuwarli kirrirdim-payiki ngantirnijaku, manulurla marlaja pirripirri-maturnu ngurukari nguru-kari-kirra YAAWIYI-kiji. Kujarlunya-jana YAAWIYI-rli warlapajurnu yuwarli-kijaku kirrirdi ngantirninja-kujaku. Ngulajulu kirriji ngarrurnu ‘Papulu’, ngulaju nyampuju yirdiji, ‘Warungka-manu-ngalpa Purda-nyanja-wango’.

Nyampurra yapa ngulajulu Jiimi-ngirli jaya-jarrija

10-11 Nyampuju yimi Jiimi-kirli Nawa-kurlangu-kurlu ngalapi-nyanu-kurlu manu nyanungu-nyangu-purnu-kurlu. Ngawarra wiri-jangka yukuri-jarra-jangkarla, kujalpa nyinaja 100-palaku yukuriki, Jiimikijirla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Yarrpakuju. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija. Ngularla palka-jarrija yangka Yarrpakuju, ngula-jangkarlaju Jiimijilpa wankaru-juku nyinaja yarda 500-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

12-13 Yangka Yarrpakuju ngalapi-nyanu Jiimiki, kujalpa nyinaja 35-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Jaala. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Yarrpakuju. Ngularla palka-jarrija yangka Jaala, ngula-jangkarlaju Yarrpakujujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 403-palakuju yukuriki purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

14-15 Yangka Jaala ngalapi-nyanu Yarrpakuju, kujalpa nyinaja 30-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Yiipu. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Jaalaku. Ngularla palka-jarrija yangka Yiipu, ngula-jangkarlaju Jaalajulpa wankaru-juku nyinaja yarda 403-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

16-17 Yangka Yiipu ngalapi-nyanu Jaalaku, kujalpa nyinaja 34-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Piliki. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Yiipuku. Ngularla palka-jarrija yangka Piliki, ngula-jangkarlaju Yiipujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 430-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

18-19 Yangka Piliki ngalapi-nyanu Yiipuku, kujalpa nyinaja 30-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Ruu. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Pilikiki. Ngularla palka-jarrija yangka Ruu, ngula-jangkarlaju Pilikijilpa wankaru-juku nyinaja yarda 209-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

20-21 Yangka Ruu ngalapi-nyanu Pilikiki, kujalpa nyinaja 32-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Jirruku. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Ruuku. Ngularla palka-jarrija yangka Jirrukuju, ngula-jangkarlaju Ruujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 207-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

22-23 Yangka Jirruku ngalapi-nyanu Ruuku, kujalpa nyinaja 30-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Nayuru. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Jirruku. Ngularla palka-jarrija yangka Nayuruju, ngula-jangkarlaju Jirrukujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 200-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

24-25 Yangka Nayuru ngalapi-nyanu Jirruku, kujalpa nyinaja 29-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Tiira.

Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Nayuruku. Ngularla palka-jarrija yangka Tiiraju, ngula-jangkarla Nayurujulpa wankarujuku nyinaja yarda 119-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

26 Yangka Tiira ngalapi-nyanu Nayuruku, kujalpa 70-palaku yukuriki nyinaja jarlu-pardu, ngulaju-jana marnkurrpa mardarnu wirriya-patu yirdi-patuju kamparru-warnuju Yipurumu, kulkurru-pajaju Nayuru, purdangirli-warnuju Yarrana.

Nyampurra yapa ngulajulu Tiira-ngurlu jaya-jarrija

27-29 Nyampunya yimi Tiira-kurlangu manu nyanungu-nyangu-purnukuru. Ngulajulpalu nyinaja yangkangka-juku ngurungka Papiluni-yarla kirringka yirdingkaju Yuurrungka. Yangka Yarrana ngalapi-nyanu Tiira-kurlangu, ngulakujulurla palka-jarrija marnkurrpa kurdu-patu: Kamparru-warnuju yirdiji wirriya Laati, kulkurru-pajaju ngulaju ngama yirdiji Milkaya, purdangirli-warnuju yirdiji Yijika. Ngula-jangkaju, Yarranaju yawu-pardijalku. Kala nyanungukupalanglu Tiira, ngulajulpa wankarujuku nyinaja. Tiira-kurlangu-yijala ngalapi-nyanu kulkurru-paja yirdiji Nayuru, ngulangkuju karnta kangu nyanungukupurdangka-kurlangu Yarrana-kurlangu yurntalu-nyanu yangkaju Milkayaju, ngulaju kangu karnta nyanungukulku. Tiira-kurlangu-yijala ngalapi-nyanu kamparru-warnu yirdiji Yipurumu, ngulangkuju manu karnta-yijala nyanungu-parnta yirdiji Jaarayi. **30** Kularla palka-jarriyarla kurdu Jaarayikiji nyarrparla mayi.

31-32 Ngula-jangkaju, ngakalku-yijala Tiiraju jirrnga-jana yarnkajalku Kanana-kurra, kangu-jana yapaju nyanungu-nyangu warlalja. Ngulajuna nguru-yirrarnu yatijarra karlarra, Yipurumuku manu Yipurumuku kali-nyanuku Jaarayiki, manu nyanungku warringiyi-nyanuku Laatiki. Kirri-ngirliji Yuurru-ngurlu-jana kangu wurnturu kirri-kari-kirra-wiyi yirdi-kirra Yarrana-kurra. Ngulangkalkulpalu nyinaja tarnnga. Ngula-jangkaju, kujalpa Tiiraju nyinaja 205-palakuju yukurikiji, yawu-pardijalku.

12

YAAWIYI-rlı yajarnu Yipurumu

1 Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki, YAAWIYI-ji wangkajarla Yipuru-mukuju, "Nguru nyampu, ngulaju yampinja-yantalku manu nyuntukupalanglu manu nyuntu-nyangu-purnurlangu. Kapurnangku ngajulurlujuku nguru-yirrarni nguru-kari-kirralku jinta-kari-kirra.* **2** "Kapunpa-jana nyuntuju wiri-jiki nyina yapakuju jaya-kurrraku nyuntu-nyanguku kujarla yalarnirlaku. Kapurnangku yirdiji nyuntuju wiri-pajirni. Kapurnangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Ngulakuju yappa-tu-kari kapungkulu wardinyi-yijala manu ngampurrrpa marlaja nyina nyuntukuju. **3** "Kajingkili yapa nyinami nyuntuku wardinyi, ngulaju ngulajuku. Ngulakuju kapurna-jana ngajuju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kala kajingkili karla-karri maju manu juyurdurlu-yunparni, ngulaju kapurnangkurla juyurdurlu-yunparninarla kunka-mani-yijala. Kuja kanpaju nyuntu wala-juku nyina ngajuku, kujarlaju yapa-kari yappa-kari kapungkulu marlaja nyina wardinyi nyuntuku kujarla yalarnirla ngurujarraranypa."*

4-5 Junga-juku, YAAWIYI purda-nyangu linpangku Yipurumurluju. Yangka-ngurlu Yarrana-ngurlu jirrnga-jana yarnkaja Yipurumuju

* **12:1** Nyangka Acts 7.3   * **12:3** Nyangka Acts 3.25, Galatians 3.8

nyanungu-parntaku Jaarayiki manu nyanungukupurdangka-kurlanguku ngalapi-nyanuku Laatiki manu warrkini-patuku nyanungu-nyanguku kujalpalurla warrki-jarrija, manu nyiyarningkijarraku kawartawaraku manu narnukutuku manu pulukuku manu tangkiyiki manu jurnarrpaku, ngulaju-nyanu muku kangu nyanunguku nguru-kari-kirralku yirdi-kirraju Kanana-kurra. Kuja yarkajalku Yarrana-ngurlu Yipurumuju, ngulaju jarlu-pardu-nyayirnlik nyinaja 75-palaku yukurikilki.

⁶ Ngula yukajarra nguru-kurra Kanana-kurra, ngulangkajulpalu jaya-kurra-nyayirni yapaju nyinaja Kanana-wardingki-patuju. Ngula-jangkaju, jingijingi-jana jirrnga, yanu Kanana-wana jinta-kari-kirra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Jikimi-kirra Muuri-kirlangu-kurra maralypki-kirra. Ngulangkajulpa watiya-nyayirni-wangu jinta karrija tarruku nganta. Yalumpurla-juku Yipurumuju jupu-karrija.

⁷ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-rlji-nyanu milki-yirrarnu Yipurumu-kurra, wangkajalkurla Yipurumukuju, "Nyampu nguru, yinyi kapurna-nyarra nyuntuku manu nyuntu-nyangu-purnuku kurdukurduku." Ngula-jangkaju, Yipurumurluju yarturlulku-jana turnu-maninjarla yurturlurla murnju-yirrarnu YAAWIYI-ki pulka-pinjakungarntirli manu kuyu warntarri purranjakungarntirli.

⁸ Ngula-jangka, Jikimi-jangkaju yarda-jana jirrnga, yarkajala, ngulaju kurlirralku pirla-kari pirla-kari-wana yanjina-yanu. Ngulaju ngurraju yirrarnu kulkurru mardangka kirri-jarrala kulkurru. Jinta-kari kirri yirdiji Yayi kakarrara, jinta-kari kirri yirdiji Pijili karlarra. Ngulangkaju jinta-karlik yurturlurla murnju-yirrarnu yarturluju YAAWIYI-ki yati-wangkanjku, manurla kuyu warntarri purraja nyanungku. ⁹ Ngula-jangkaju, jirrnga, yarkajala-jana yarda, kurlirra-jana kanja-yanu, ngulaju yarda jirrnga, ngunaja-yanu kurlirra-juku jilja-kurra yirdi-kirra Nikipi-kirra.

Yipurumu-kurlangujulpalu nyinaja ngurrara-karirla yirdingkaju Yi-jipirla

¹⁰ Ngulangka Nikipirla nyinajarra lirrjirdi-nyayirnirla ngurungkaju. Ngakarrangakarralku ngapa-wangulkku manu miyi-wangulkulpalu nyinaja yapaju. Yarnunjukulpalu nyinaja miyi-wangu. Ngula-jangkaju, Yipurumuju yarda-jana nguru-yirrarnu karlarralku nguru-kurra Yijipi-kirra. ¹¹⁻¹² Kujalu yanurnu nguru-kurra Yijipi-kirra, ngulangkajurla Yipurumuju lanilki wangkaja karnta kali-nyanuku nyanungu-parntaku, "Kari-nyanta nyuntuju yuntardi-nyayirni. Kajingkili Yijipi-wardingkirli nyanyi nyuntulu, ngulaju kapujulu ngurru-nyanjarla pakarni ngaju ngajuparnta-ngurlu, manu kapujulu jurnta kanyi nyuntuju. ¹³ Ngula-kujaku, nyuntuju wangkaya-jana ngajukupurdangkanpa ngawurru-nyanu nganta. Kajinpa-jana kuja wangka, ngulaju kapujulu yampimi. Kulajulu pakarni."

¹⁴ Junga-juku, kujalu yukajarni Yijipi-kirra, Jaarayilkili nyangu yuntardi-nyayirni Yijipi-wardingkirli. ¹⁵ Kujalpalurla kingiki warrkini-patu warrki-jarrija, ngularlangurlujulu Jaarayiji nyangu yuntardi-nyayirni. Ngula-jangkaju, kingikilkilirla yimi-ngarrurnu yuntardi-nyayirni karnta. Jungajukulu karntaju manunjunu. Kangurnulu kingi-kirlangu-kurra. ¹⁶ Junga-juku, kingijilparla ngurrju-nyayirni nyinaja Yipurumukuju, manulparla warntarri yungu panu-jarlu-nyayirni: puluku, kawartawara, tangkiyiki manu yapa-patu warrkini wati manu karnta kujalpalurla jamulu warrki-jarrija pirijina-piya Yipurumukuju miyi-mipaku. Kujarlaju nyanungujulpa Yipurumuju nyinaja ngampurra-nyayirni.

¹⁷ YAAWIYI-ji wardinyi-wangulpa nyinaja kingikiji kujarla Jaarayi puntarnu Yipurumukuju. Ngula-jana YAAWIYI-rli nyurnuku ngurrju-manu yalumpu kingi manu nyanungu-nyangu yapa yangka kujalpalurla jirrunga nyanina nyinaja yuwarli nyanungu-nyangurla. ¹⁸⁻¹⁹ Junga-juku, kingirliljirla jarluklu iilyaja, wangkajarla nyanungu-nyanguku warrkiniki yajarninjaku Yipurumuku. Junga-juku, Yipurumuju yanurnu kingi-kirlangu-kurra yuwarli-kirra. Ngulangkajurla wangkajalku kingiji, “Nyarrparlanpaju warlkangku yimirr-yungu kujanpa Jaarayi ngarrurnu nyuntukupurdangkalku ngawurru-nyanu nganta? Nyuntu-nyangu-jala karnta yalumpuju! Pina-kangka nyanungu! Manu pardiyarra nyampu-ngurluju nguru-ngurlu!” ²⁰ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana kingiji nyanungu-nyanguku warrmarlaku, “Purayalu-jana yungunkulu-jana iilyamirra kulkurru-ngurlu.” Junga-juku, Yipurumurluju yampinja-yanu nguruju, kangu-jana nyanungu-nyangu yapa, nyanungu-nyangu nyiyarningkijarra.

13

Yipurumu-kurlangu Laati-kirlangu, jarnkujarnku yanulu nguru-kari-kirra

¹⁻² Yijipi-jangkaju, Yipurumu pina jirrnga nyanja yanu-jana kakarrara yati-jarra nguru-kurra yangka Nikipi-kirra jilja-kurra. Ngulajulpa mardarnu nyiyarningkijarra jaya-kurra-nyayirni tala, puluku, kawartawara, jurnarrrpa. Panu-kari warlalja yangka nyanungukupurdangka ngalapi-nyanu Laati-kirlangurlangu, yanurralu jintangka-juku Nikipi-kirra-yijala. Ngulakurranyalu muku yukajarra Yipurumu-kurlangu, Laati-kirlangu.

³⁻⁴ Ngula-ngurluju, yardalu yarkaja yati-jarralku. Ngurra-kari ngurra-kari ngunanja-yanulu. Yangka-kurra-yijalalu pina-yanurnu kamparru-warnu-kurra yangka kirri-jarra-kurra-yijala kulkurru-kurra Pijili-kirra manu Yayi-kirra kuja yangka kamparru-wiyi ngunaja Yipurumuju manu yangka kuja-jana yarturlu murnju-yirrarnu YAAWIYI-kirlangu pulkapinjalpa-kurlangu maralypi yarturlu yurrujurra. Yalumpurla-juku YAAWIYI wiri-pajurnu Wiri-nyayirni Yipurumurlu.

⁵ Yipurumukupurdangka-kurlangu ngalapi-nyanurlu yirdingki Laatirli, ngulajulpa-nyanu jaya-kurra-yijala mardarnu nyiyarningkijarraju puluku manu jiyipi manu kaluku. Ngulajulpa-pala-nyanu jarnku-mardarnu panu-mirnimirni. ⁶⁻⁷ (Yalumpurla ngurungka, ngulajulpalu kamparru-juku nyinaja yalumpu-wardingki-juku Kanana-wardingki-patujku, manu ngalya-kari yapa turnu-warnu-yijala yirdiji Piriji-patu, ngulajulpalu yalumpurla-yijala ngurungka warru nyinaja.) Marna yukuri kulaalpa wiri karrija puluku ngarninjaku, manu ngapaju kulalpa wiri ngunaja. Ngula-jangka kujarlaju, Yipurumu-kurlangurlu Laati-kirlangurlu warrkinirli, ngulangkujulu-nyanu wiljiwilji-manu marna-ngurlu ngapangurlu. Marna-wangurla manu ngapa-wangurla lirrjirdirla, kulalu nyiyakulklu nyinakarla panu-kariji yalumpurlaju ngurungka.

⁸ Ngula-jangka, Yipurumujurla wangkaja Laatikiji, “Ngalipaju karlipa nyina turnu-warnu-jala-ngarra. Kulu-wangurlipa nyina waparlku rarralypa. ⁹ Walyanya kanpa yinya nyanyi kakarrumparra-warnu kurlirra manu karlumparra-warnu kurlirra? Milaka nyarrparanpa kanyi walya. Kajinpa yani karlumparra-warnu kurlirra, kapurna ngajuju yani kakarrumparra-warnu kurlirra.”

¹⁰⁻¹³ Junga-juku, Laatirliji walyajulpa nyangulku. Nyangu wirri wantiki-wana-juku karru ngapa-kurlu-wana kakarru-kurlirra. Parlu-pungu yukuri-nyayirni manu watiya ngurrju-nyayirni wiriwiri karru-wana yirdi-wana Jurdunu-wana, yangka kuja-ka wirri wiri ngunamirra kurlirra

yirdi-kirraju kirri-kirraju Jura-kurra. Ngula-kurra-pinanguju ngapa-ka ngunajarra-yani jaya-kurra. Ngurujulpa ngunaja yangka-piya-yijala yukuri-jarlu kaatini yirdi-piya Yitini-piya manu nguru-kari jinta-kari-piya Yijipi-piya. (Kurlarra wurntulupa-pala karrija kirri-jarra jirrama. Yirdiji jinta-kariji Jatama, jinta-kariji kirri-kariji yirdiji Kumarra. Murnma-juku-palang Yuwulpa-jana jirrnga-wangurlu.)

Nyampu walya milarninjarla puranja-yanu-jana jirrnga Laatirliji. Ngulaju yanurra kirri-kirra Jatama-kurra kakarru-kurlirra. Ngurralku yirrarnu yungkaparri-jiki kirringka Jatama-pirdi. Yapa yali kujalpalu nyinaja Jatamarla, ngulajulpa punku-nyayirni nyinaja, kulaalpalu YAAWIYI puraja, Iawa.

Yipurumujulpa-jana jirrnga nyinaja purdangirli yalumpurla yangkangka-juku ngurungka lirrjirdirla.

YAAWIYI-rli jangku-pungurla Yipurumuku kurdu panu-jarlu

¹⁴ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji wangkajarla Yipurumukuju, "Walya nyampu miimii-nyangka warru yatijarra, kakarrara, kurlirra, karlarra.

¹⁵ Nyampuju kapurnangku yinyi nyuntuluku manu nyuntu-nyangu-purnuku kurdukurduku. Kajinpa-jana kurdu panu mani, ngulakunya kanpa-jana ngayi-mardarni nyuntululu tarnnga-juku. Ngulakunya-jana karrimi nyampuju walya.* ¹⁶ Nyuntu-nyangu kurdukurdu kapulu panu-jarrimi panu-nyayirni jaya-kurra nama-piya. Kula-jana nganangku yiinpura nama-piya kurdukurduju. ¹⁷ Karrinja-pardinjarla jirrnga-jana warru wapaya nyampurla walyangka, kurlurlumpayi, karlumpayi, yatu-jumpayi, kakarrumpayi. Kari-nganta kapurnangku muku yinyi nyuntululu nyampuju walya."

¹⁸ Junga-juku, Yipurumu-jana purda-nyanjarla jirrnga yarnkaja karlarra kurlirra. Ngurra-kari ngurra-kari ngunaja-yanu-jana jirrnga. Yanurnu jinta-kurra yirdi-kirraju kirri-kirraju Yipurana-kurra. Ngulangkalkulpa-jana jirrnga nyinaja. Ngulangka kirringka Yipuranarla karrijalpalu watiya panu wiriwiri ngurrju-nyayirni maralyp. Nyampurra watiyajulpalurla karrija warlalja watik jinta-karikiji yirdikiji Mamiriki. Ngulangkaju Yipurumurlu yarturlu-yijala yarda yurturlurla murnju-yirrarnu yurrujurla, ngulaju YAAWIYI-ki pulka-pinjaku.

14

Kingi Kirdulayumurlu puuly-mardurnu wati yirdiji Laati

¹ Kuja-puru wati jintalpa nyinaja kingi Papilunku yirdiji Marapiliji. Jinta-kari yirdiji Yarukuju kingilpa nyinaja Yalujuku. Jinta-kari yirdiji Kirdulayumuju nyinajalpa kingi Yilimuki, manu jinta-kari yirdiji Tituluju nyinajalpa kingi Kuyimiki. ² Nyampurra murntu-pala kingi-patu manu nyanungurra-nyangu warrmarlalu-jana jangkardu yanurnu kulu rdaka-pala kingi-patu-kariki manu nyanungurra-nyangu warrmarlaku. Yirdi nyanungurra-nyanguju Piira, Piirrja, Jinapa manu Jimipa. Piirajulpa kingi nyinaja Jatamaku. Piirrjajulpa kingi nyinaja Kumarraku. Jinapajulpa nyinaja kingi Yardamaku, manu Jimipajulpa nyinaja kingi Jipuyiki. Wati jinta-karijilpa nyinaja kingi Piilaku. (Yirdi jinta-kari ngurra yinya-kurlang Jura.)

³ Kujalu-jana murntu-pala kingi manu nyanungurra-nyangu warrmarla jangkardu yanurnu kulu yinyaku rdaka-pala kingi-patuku, rdaka-pala kingijili-jana jinta-jarrija nyanungurra-nyanguku warrmarlaku karruwana yirdi-wanaju Jiirdurnu-wana. (Jalangurlu karlipa nyampuju

* **13:15** Nyangka Galatians 3.16

ngurra yirdi-mani 'Mangkuru Punku'. Kula-ka nyiya wankaru nyina ngapangka yinyarlaju.)⁴ Kujakungarntiji, kingi Kirdulayumulpa-jana wiri nyinaja yinyaku rdaka-pala-kari kingiki 12-palaku yulyurrpu. Yulyurrpu-kari wangkajalu kulalurla warrki-jarrimi nganta nyanunguku. Wangkajalpalurla jangkardu nganta kulu.⁵ Kuja-jangkanya-jana yulyurrpu-karirlaju, kingi Kirdulayumu. wangkaja kingi-patku yirdi-patkuju Marapiliki, Yarukuku manu Tituluku yungulu-jana nyanungurra-nyangu warrmarla kanyirni kuluku yungulu-jana jangkardu yani panukariki. Yinyarra murntu-pala kingi manu nyanungurra-nyangu warrmarla kamparruju yanulu ngurra-kurra yirdi-kirraju Yajara-Karnamikirra kuluku Ripayiti-patu yapaku. Ripayiti-patujulu-jana muku pungu kingi Kirdulayumu-kurlangu-paturlu warrmarlarlu kulu wiringka. Ngulajangka, kingi Kirdulayumu-kurlangu warrmarlarlu yanu Yaamu-kurra kujalpalu yapa-patu Jujiyi-patu nyinaja, ngulalu-jana Jujiyi-patuju muku pungu-yijala nyanungurrarluju. Ngulajangka, Kirdulayumu-kurlangu warrmarlajulu yanu Jaapa-Kirija-kurralku. Yinyarla Yimiti-patu yapalujana muku pungu-yijala nyanungurrarluju.⁶ Ngulajangka, Kirdulayumu-kurlangu warrmarlarlu yanu pirlipatu-kurra ngurrangka Yitamarla ngurra yirdi-kirraju Yala-Parana-kurra. Nyampuju kutu jiljangka. Yinyarlalu-jana muku pungu yapa Yuuriti-patu nyanungurrarluju.⁷ Ngulajangka, Kirdulayumu-kurlangu warrmarlarlu yanu pirlipatu-jangka Yanimiji-kirra. (Yirdi jinta-kari ngurra nyampukuju Katiji.) Yinyarlalu-jana Yamili-patu muku pungu nyanungurrarluju. Manu Yamuri-patulu-jana muku pungu-yijala kulu wiringka. Yamuri-patuju kalalu nyinaja Yajaja-Tamururla.

⁸ Yinyarra rdaka-pala-kari kingi-patu Jatama-wardingki, Kumarra-wardingki, Yardama-wardingki, Jipuyi-wardingki manu Piila-wardingki, purda-nyangulu kujalpalu kingi Kirdulayumu manu kingi marnkurrpa-kari manu warrmarla nyanungurra-nyangu yanurnu kuluku. Jungajuku, yanulu karru-kurra Jiirdurnu-kurraju kuluku.⁹ Ngurra yinyarla, kulu wiringkili-jana pakarnu kingi-patu-kari yirdi-patuju Kirdulayumu, Titulu, Marapili, Yaruku manu panu-kari warrmarla. Murntu-palarlu panu-jarlu turnu-warnurlu warrmarlarlpalupu-jana kulungku pakarnu rdaka-pala turnu-warnu-kari.¹⁰ Karru Jiirdurnu-wana karrijalpa parlju-nyayirni. Kaji ngana yinya-wana wapayarla, kapu yukayarla kanunju manu paliyarla. Kulu wiri-puru, kingi Jatama-wardingki manu Kumarra-wardingki manu nyanungurra-nyangu warrmarla parnkajalu lani. Ngulalu wantija parlju-kurra, mukulu palija yalirla-juku. Yangka-patu kingi-patu marnkurrpa-kari manu nyanungurra-nyangu warrmarla, ngulalu wuruly-parnkaja pirlipirra pinja-kujakuju.

¹¹ Ngulajangka, kingi Kirdulayumu manu nyanungurra-nyangu warrmarla yanulu Jatama-kurra manu Kumarra-kurra, manulu-jana jurnta kangu nyiyarningkijarra yapaku kujalpalu yinyarla nyinaja. Miyirlangulu-jana jurnta kangu.¹² Nyampukungarnti, kala Laati nyinajayi Jatamarlaju. Ngulajulpa Yipurumukupurdangka-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Ngulajangkalu Kirdulayumu-kurlangu warrmarlarlu kangu Laatirlangupirijina. Ngulalurla Laati-kirlangu nyiyarningkijarrarlangu jurnta kangu. Ngulalu pina-yanu nyanungurra-nyangu ngurra-kurralku.¹³ Watu jinta wuruly-parnkaja Jatama-ngurluju. Yaninjarlarla wangkaja Yipurumuku yangka Yipuruku kuja Kirdulayumurlu kangu Laati manu nyanungu-nyangu nyiyarningkijarra. Yinya-puru Yipurumujulpa nyinaja kutu watiya kirriddiki yangka kujalparla karrija Mamiriki Yamuruki. Mamiriji papardi-nyanu Yijikuku manu Yanuruku. Nyampukungarnti, jirrama-juku-palarla

wangkaja Yipurumukuju kajilirla yapa jangkardu yanirni kulu, kapu-pala nyanungu-jarrarlu muurl-mardarni.

Yipurumurlu puntarnu-jana Laati warrmarlaku Kirdulayumu-kurlangku

¹⁴⁻¹⁵ Junga-juku, Yipurumurlulku-jana turnu-manu yapa Mamirikipurdangka-jarra-kurlangu-yijala yapa warrmarla kunkamaninjakulku. Junga-juku, jurnarrpalkulu manu wurrumpurru, kurdiyi, junma, mayingka manu nyiyarningkijarra. Yarnkajalu yatijarra-purda kirri-kari-kirra yirdi-kirra Taanu-kurra. Taanurla ngurungka ngula-pirdi, Kirdulayumu manu nyanungu-nyangu yapa warrmarla ngunajalpalu kutu. Yipurumu manu yapa nyanungu-nyangu warrmarla 318-pala, ngulajulpalu-jana wurru-kanja-yanu mungangka kutu-kari, manulu-jana warru jarijari-parnkanjarla yurnturru-manulku. Ngaamalyamalyalkulu jangkardu rdipi jarni manu purlanja-karra purlanja-karra kulu. Jungajukulu-nyanu rdily-yirrarnulku kuluji warrmarlaju Yipurumu-kurlangu-mayamaya, Kirdulayumu-kurlangu-mayamaya. Yipurumu-kurlangurluju pakarnulpalu-jana ngalya-kari tarngga-kurra. Ngalya-karilpalu-jana lani-maninjarla wajirli-pinjayanu yatijarra kirri-kari-kirra yirdi-kari-kirra Tamaka-kurra. Ngula-jangkanyalu-jana wajirli-pinjayanu kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yuupukurra. ¹⁶ Ngula-jangkarlu Yipurumurlu kulu-jangkarlu-jana manu pina Laati manu nyanungu-nyangu kurdukuru manu karntakarnta manu jurnarrpa, puluku, nyiyarningkijarra. Kangu-jana pina kurlirra yangkakurra kirri-kirra Jatama-kurra.

¹⁷ Ngulangka Jatamarla, ngula-purujulpa nyinaja kingi-pardu-kariji. Ngula kuja purda-nyangu jaru Yipurumu-kurlangu, ngulajurla purdanyanjarla wapirdi yanu Yipurumukuju kingiji yangkaju Jatama-wardingki. Kulkurru-pala-nyanu jarnku-rdipi ja wirri wantikirla yirdingkaju Jaaparla. (Yapangku kalulu wirri wiri yali yirdi-pajurnu 'Wirri Kingi-kirlangu').

¹⁸ Jinta-kari kingi yanurnu Jalamu-jangka yirdiji Kijirdiki.* Ngula kala nyinaja kingi Jalamu-wardingki-patuku. Ngula kalarla warrkjarija maralypikingarduyu Kaatuku yangka kuja-ka kankarlarra nyina. Kujarla wapirdi yanu Yipurumuku, ngularla rdipi jarla kulkurru. Witarla warntarri yungu miyi manu pama Yipurumukuju, manu pulka-pungurlajinta. ¹⁹ Wangkajalkurla Yipurumukuju, "Wangkami karnangkurla Kaatuku kuja-ka Wiri-nyayirni nyina kankarlarra, Kaatuju yangkangku kuja nyiyarningkijarra ngurru-manu yalkiri manu walya lawa-jangka. Ngulaku yungunparla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarngga-juku. ²⁰ Manurlipa ngurrju-pajirni-yijala ngaliparluju yangkangku kujangku ngarlirkirn-maninjarla wankaru-manu nyuntulu linjarrpa-puru Kaaturlu yangka kuja-ka kankarlarra nyina." Kujanyarla wangkaja Yipurumuku. Junga-juku ngula-wanawanaju, yinyarra yangka nyiyarningkijarra kuja-jana Yipurumurlu jurnta kangu murntu-palaku kingi-patuku, yirrarnu-jana karlarla-pala yurturlurla, manurla karlarla-jangka jinta yurturlu-kari yungu Kijirdikiki warntarriji.

²¹ Ngula-jangka, yangkalkurla kingi Jatama-wardingki wangkaja Yipurumuku, "Yungkaju pina yapa-patu ngaju-nyangu-patu, kujaju yangka Kirdulayumurlu jurnta kangu linjarrpa wiri-puru. Jurnarrpa manu tala, ngulajungku nyuntuku mardaka."

* **14:18** Nyangka Hebrews 5-7

²² Yipurumurlu yalu-manu, “Lawa, kularna jurnarrpaju kanyi. Nyampurla-juku, kuja kaju YAAWIYI-rli purda-nyanyi wangkanjakuura, yangka kuja nyurru-wiyi yirrarnu nyiyarningkijarra YAAWIYI-rli, wangkami karnangku junga. ²³ Kularnangku marlaja kanyi jurnarrpaju jinta jirrirdi-puka wita-puka manu jamana-kurlangu jinta putu-puka. Lawa kujakuju. Kajikanpa-jana warru yimi-ngarriini kujanpaju jurnarrpa yungu jaya-kurra. Ngula-kujakunya karna nyina. ²⁴ Ngajunyangukurra warrmarlarlu ngulajulu ngalya-kariji nyurru miyiji ngarnu. Nyampurrakunya-jana yungka nyampu-warnu-juku jinta-warnu miyparduju. Manu jurnarrpaju manu mangarriji-jana yungka nyampu-patu-kariki ngalya-kariki yangka-kurlanguku Mamiri-kirlanguku manu Yijiku-kurlanguku manu Yanuru-kurlanguku yapaku, ngula-kurlunya yungulu pina-yani ngurra-kurra nyanunu-nyangu-wana-kurra.” Junga-juku, jurnarrpa manu miyi maninjarla mukulu jarnkujarnku yanu.

15

YAAWIYI-rli jungarni-pajurnu Yipurumu

¹ Kulu wiri-warnurla ngaka-pardu-karilki, yuruyururla YAAWIYI yan-injarla wangkaja Yipurumuku, “Yipurumu, lani-jarrinja-wangu nyinaya! Ngajujurnangku kurdiji, warla-mardarninjarla kapurnangku muurl-mardarni, manu kapurnangku warntarri-nyayirni-wangu yinyi.”

² Yipurumurlulku payurnu, “Yuwa YAAWIYI, ngurrju kujaju kajin-paju warntarri-nyayirni-wangu yinyi. Kala jalangoju karna kurdu-wangu wirriya-wangu nyinami, lawa-nyayirni. Ngulaju nganakulkurnarla yinyi jurnarrpaju ngaju-nyanguju kajirna yawu-pardiimi, yapa ngalya-kariki mayirnarla yinyi? Kajilparna yawu-pardiyarla kaja-nyanu-wangu-juku, ngulaju-ka nyampurlu-juku ngaju-nyangu warrkinirli nyiyarningkijarra maninjarla kanyi yampinyiji nganayirli yirdingki Liyujurlu kirri-wardingkirli Tamaka-wardingkirli. ³ Kulapaju kurduju yungu ngajukuju. Kajirna yawu-pardiimi lawa-juku kaja-nyanu-wangu, nyampu Liyuju kuja kajana wiri nyina ngaju-nyanguku warrkin-patu-kariki, ngulaju-ka ngulangku-juku nyiyarningkijarra maninjarla kanyi ngaju-nyangu.”

⁴ YAAWIYI-lkirla wangkaja Yipurumukuju, “Lawangka kujaju. Kula yalumpurlu Liyujurluju mani yampinyiji nyuntu-nyanguju. Kapunpa nyuntulurlu jinta warlalja mardarni kurdu wirriya. Nyanungurlunya kapu maninjarla kanyi nyiyarningkijarraju.”

⁵ Ngula-jangkaju, Yipurumuju kangulku kaninjarni-jangka kalukujangkaju yurlapardi-kirra YAAWIYI-rliji. Wangkajarla Yipurumukuju, “Nyampu-jana nyangka parlpawarnu kankarlumparra, nyajangu? Kulalpa-jana nganangku nyampurraju yiin-purayarla. Nyampu-piyanaya ngulaju kapulu nyina yapa nyuntu-nyangu-mayamaya parlpawarnu-piya-yijala.”*

⁶ Junga-juku, Yipurumurluju manngu-nyangu YAAWIYI. Manngu-nyanjarla wala nyinajarla YAAWIYI-kiji yangka kujarla jangku-pungu kurdukurdu panu-jarlu yuruyururlarlu. Kujarlaju, YAAWIYI-rliji Yipurumuju jungarni-pajurnu wala nyinjanja-kurra, manu-nyanu wangkaja, “Wati nyampuju kaju jungarni nyina.”*

⁷ Ngaka-pardu-karilki, YAAWIYI wangkajarla, “Ngajurna YAAWIYI. Ngajurnangku yajarninjarla kangurnu yangka yali-ngirli nguru-ngurlu

* ^{15:5} Nyangka Romans 4.18 * ^{15:6} Nyangka Romans 4.3, 4.22, Galatians 3.6, James 2.23

Papiluniya-ngurlu kirri-ngirliji Yuurru-ngurlu. Nyampurnangku kangguru nyampu-kurra nguru-kurra. Kapurnangku yinyi nyampu nguru nyuntuku yungunpa nyina nyampurla tarngga-juku.”

⁸ Yipurumurluju payurnu, “Yuwa YAAWIYI, kula karnangku kanunjimirnirli purda-nyanyi nyarrpa kanpaju wangka junga marda, lawa marda nguruku nyampuku. Junga mayi kapuju nguruju karrimi ngajukuju?”

⁹ YAAWIYI-jirla wangkaja Yipurumukuju, “Yuwayi, ngula-juku, kapurnangku milki-yirrarni junga ngaju-nyangu jaruju marrka. Pulukuinta ngamaju maninjarla kangkarni manu narnukutu jinta ngama manu jiyipi wirriya, yangka ngula kalu nyinami marnkurrpaku yekuriki ngakurru-nyayirni. Ngulanja-jana kangkarni. Manu jurlpu-jarra-palangu kangkarni kurlukuku jinta, jinta-kari ngapilkiri.”

¹⁰ Junga-juku, Yipurumurluju-jana manunjunu. Ngula-jangkaju, waninja-jana muku pajurnu puluku manu narnukutu manu jiyipi manu jurlpu-jarra. Puluku-wiyiji kulkurru-jarra ngujurl-pajurnu, manu narnukutu manu jiyipi ngujurl-pajurnu-yijala-palangu. Jurlpujarrau ngulaju-palangu yampija wanapi-jiki ngujurl-pajirinja-wangurlu. Ngula-jangkaju, ngujurl-pajirinja-jara yirrarnu-jana yurruju-paturla. ¹¹ Yipurumurlujulpa nyinanjarla warrawarra-kangu kuyu-watiji jurlpukujaku warlawurru-kujaku. Kapulu jurlpungku jayirr-maninjarla kangkarla. Ngula-kujakunyalpa warrawarra kangu, manulpa-jana yilyajarra.

¹² Yipurumujulpa warrarda nyinaja yalumpurla-juku jintangka yurrujurla. Wanta kujalpa yukanjarra-yanu, nyanunguju ngula-puruju jarda-jarrijalku-yijala. Kujalpa jarda ngunaja, mungalku wuuly-wantija. Ngula-warnuju lani-jarrija-nyayirnillpa nyiya-kujaku mayi. ¹³ YAAWIYI wangkajalkurla, “Nyuntu-nyangu kurdukurdu manu kurdukurdu-kari manu kurdukurdu-kari, ngulaju kapulu yapa-kari-nyayirni nyinami yalirlaju nguru-karirla. Yapa yali-wardingki-patu kapulu-jana wirijiki nyinami nyuntu-nyanguku kurdukurdu. Kapulu-jana jinyijinyi-mani pirijina-piya warrkikiji kulu-parntarlu. Kapulu-jana murrumurru-mani 400-palaku yekuriki. ¹⁴ Ngula-jangkarlaju, ngakarranyi-karirla kapurna-janarla kunka-mani yali-wardingki-patuju kulu-parntaju nyuntu-nyanguku kurdukurdu. Manu kapurna-jana nguru-yirrarni pina nyuntu-nyangu kurdukurdu yali-ngirliji nguru-ngurlu. Ngula kajili nguru yampimi, ngulaju kapulu-nyanu nyiyarningkijarra muku kanyi jurnar-rrpa manu tala. * ¹⁵ Nyuntu Yipurumu kapunpa rarralyapa nyinami tarngga-nyayirni jarlu-pardu-pinangu-kurra. Kulangku ngana rdapakarkami. Nyuntu kajinpa yawu-pardimi, ngulaju kapungkulu milyingka yirrarni. ¹⁶ Jalanguju nyampurla ngurungka Kananarla, ngulaju kalu yardayarda majungka-jarrinja-yani yapa-patu Yamuri-patuju. Murnmajuku karna-jana yampimi yilyanja-wangurlu. Ngaka kajili pina-yani nyampu-wana Kanana-wana nyuntu-nyangu kurdukurdu, ngulangkuju kapulu-jana ngurl-kanjarla yilyami Yamuri-patuju maju panuju yapaju. Nyampunyarnangku wangkaja nyuntukuju.”

¹⁷ Kuja wanta yukaja, ngula-jangkaju, mungangkalku yakarra-pardija Yipurumuju, manu-palangu nyangu jirrama warlu-jarra jankanja-palka jinta-kari ngiji-piya jarra-kurru, jinta-kari kunjurupiya. Warlu-jarrajulpala yurirrija kanardirla kulkurru-jarra kuyu-patukuju. ¹⁸ Ngula-kurlunyajurla ngungkurr-nyinaja YAAWIYI-jji Yipurumukuju jungarni-nyinanja-kurraku. Ngula-jangkaju, wangkajalkurla Yipurumukuju yun-

gurla jangku-pinyi nguruju, "Nyampu nguru kuja-ka ngunamirra karlarra Yijipi-ngirlir karru wiri-ngirlir manu kakarrara-kurra karru wiri-kirra Yupirayiti-kirra, ngulaju kapurna-jana nyuntu-nyangu-purnuku kurdukurduku yinyi. ¹⁹⁻²¹ Kuja kalu jalangu nyina yapa nyampurla ngurungka yapa-kari yapa-kari yapa-kari nganayi-patu Kinini-patu, Kiniji-patu, Katimuni-patu, Yititi-patu, Piriji-patu, Ripayiti-patu, Yamuri-patu, Kanana-wardingki-patu, Kirrkaji-patu, manu Jipuji-patu, nyampurra-kurlangunya nyampu nguru kapurna-jana puntarninjarla yinyi nyuntu-nyangukkulku yapaku."

16

Karnta Yakarru-kurlu manu Yijimali-kirli ngalapi-nyanu-kurlu

¹⁻³ Yipurumujulpa nyinaja yukurikiji karlarla-palaku ngurungka Kana-narla. Karnta nyanungu-nyangu Jaarayi, ngulajulpa nyinaja lawa-juku murnma-juku kurdu-wangu-juku. Yalumpurla-yijala jinta-karilpa karn-taju Yijipi-wardingki yirdiji Yakarru nyinaja, ngulaparla warrki-jarrija Jaarayikiji. Ngakaju Jaarayiji yanurla Yipurumuku, manu wangkajarlja, "YAAWIYI-rlji kurdu-wangu-manuju, manu kurdu-wangu-juku karna nyina. Yantarla Yakarruku, manu ngunganjinta-pala. Kajingki kurdulku marlaja mardarni, ngulaju yungkaju-pala yungurnaju wiri-mani ngajukulku." Junga-juku, Yipurumuju yanurla karnta-karikilkji Yakarruku.

⁴ Junga-juku, ngunajalku-pala Yipurumuju manu Yakarruju. Ngula-jangkaju, Yakarrujulparla marlaja nyinaja wartardilki. Kuja-nyanu purda-nyangu wartardilki, ngulangkuju-nyanu manngu-nyangu ngurrjungku nganta. Manyu-pinkakulkurla rdirri-yungu, manu jiliwirri-manulpu muturnajau Jaarayiji. Kujarluju manyungkuju muntuku-manulku Jaarayiji.

⁵ Junga-juku, yanurla Jaarayiji Yipurumuku, manu kululkurla wangkaja Yipurumukuju, "Muturna nyantarla kaju manyu-pinyi manu jiliwirri-mani warrarda yikarna kurdu-wangu nyina. Nyuntu-panurla kujarluju kaju manyu-pinyi. Nyunktukurnangku yungu. Wartardilki kuja-nyanu purda-nyangu, ngula-jangkaju, yinkalku kaju ngarlarrimi, manu warrarda manyu-pinyi kaju. Ngaju mardarnarla rampal-yanu YAAWIYI-ki, mardanparla nyuntu rampal-yanu. Karija! Pardarnirlirla YAAWIYI-ki ngana marda karla jungarni nyina nyanungku."

⁶ Yipurumulkurla wangkaja Jaarayikiji, "Nyunktukungku yalumpuju warrkini. Ngulaju nyuntu-wurru nyarrpa-manta!" Junga-juku, Jaarayirla kululku jangkardu yanumpa Yakarruku, manu paka-pungulku. Ngula-jangkaju, paka-pinja-warnuju wuruly-parnkajalku.

⁷ Ngula-jangka, Yakarru paka-pinja-warnu yaninja-yanu yirdiyi-wana jilja-wana. Yaninja-yanulpa jilja-kurra nguru-kurra yirdi-kirraju Juuru-kurra. Ngulangkaju parlu-pungulku muljulku. Ngulajulpa nyinajalku yalumpurla-juku matalku. Ngula-kurraju-kurla YAAWIYI-rlji iilyajarni marramarraalku kankarlarra-ngurluju. ⁸ Marramarrajurla parlu-pinjarla wangkaja Yakarrukuju, "Yakarru, nyarrpara-jangkanpa yanurnu, manu nyarrpara-kurra kanpa yani?"

Yakarrurluju yalu-manu marramarraju, "Ngaju-nyangulku wirikirnarla jurnta yanu kulu panuku."

⁹ Marramarrajurla yarda wangkaja Yakarrukuju, "Yantarla pina nyuntu-nyanguku wiriki. Nyiyaku-puka kajingki jinyijinyi-mani warrkiki, ngulajurla kapanku-manta ngampurrparlu jukuru-wangurlu. ¹⁰ Kapurnangku yinyi jaya-kurra-nyayirni kurdukurduju, ngulaju kula-jana nganangku ngulaju yiin-pura. ¹¹ Nyuntulu-wiyi kanpa wartardi nyina. Yungkaparri-yijala kapunpa ngaka mardarni wirriya kurdu. Yirdiji kapunparla yirrarni

Yijimali. YAAWIYI-rlı milya-pungulpangku kulu-warnuju murrumurruju, manulpangku purda-nyangu yulanja-kurra. ¹² Ngulakuju kapu nyuntu-nyanguju kurduju marrka-nyayirni nyina pirrjirdi kulu-parnta tangkiyipiyya. Kaji wiri-jarri, kapu yani kuja-purda kuja-purda-kari nyarrpara-wana-puka kaji nyanungu ngampurrpa nyinami yaninjaku. Kaji warru wapa, ngulaju kula nganangku warrarda jinyijinyi-mani. Kapu-jana yapa-kariji warrarda pakarni kulungkuju, manu yapa-karirlı kapulu nyanungu warrarda-yijala pakarni. Ngulaju kapu-jana jangkardu yaninjarla pakarni nyanungukupurdangka-purnu.” Kujanyarla marramarraju wangkaja Yakarrukuju.

¹³ Ngula-jangka, Yakarruju-nyanu wangkaja, “Junganyarna nyangu Kaatu? Nyanja-warnu kula-ngantarna palija nyampurla-juku.” Ngula-jangkaju, Kaatulkurla yirdi yirrarnu ‘Yiliruyu’ Yakarrurluju, ngulaju yirdiji-ka wangka, ‘YAAWIYI-rlı kaju ngaju nyanyi’. ¹⁴ Yangka Yakarru kujalpa nyinaja muljungka, ngulaju kirri-jarrarla kulkurru yirdi-jarrarla Katijirla manu Pirirdirla. Yapangkuju kalalu yirdi-manu yangkaju mulju ‘Piirilayiruu’.

¹⁵ Junga-juku, ngaka parra-pardu-karirlalku wita wirriya palka-jarrijarla Yakarrukuju ngati-nyanukuju. Ngulajurla yungu Yipurumuku, ngulangku-jurla yirdilki yungu witakuju wirriyakuju Yijimali. ¹⁶ Yakarrurlu kujarla wita wirriya yungu Yipurumuku, ngulajulpa Yipurumuju nyinaja jarlu-pardulku yukuriki 86-palaku.

17

Kaaturlujurla jangku-pungu Yipuruyamuku kurdukurdu panu-jarlu

¹ Ngakarranyi-karilki kujarla rdipiija Yipurumukuju yulyurrpu 99-pala, ngula-jangkaju, YAAWIYI-lkirla warraja-jarrinjarla wangkaja, “Ngajujurna PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Ngulaju nyinaka ngaju-nyangurla kuruwarrirla jungarni manu junga, manuju puraya warrarda ngajulu-juku jarrwara-wangurlu tarngangku-juku. ² Kajinpaju ngaju pura, ngulaju karnangku jangku-pinyi kurdukurdu panu-jarlu kapurnangku yinyi. Nyampunya kuruwarri ngaju-nyangu nyuntuku.”

³ Yipurumurlu kuja purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra, ngulajurla mirdijirrpipirri-jarrija, manu ngalyangku walya marnpurnu. Kaatujurla wangkaja, ⁴ “Jalangunya karnangku wangkami. Nyuntuju kapunpa-jana kilda-nyanu nyina jaya-kurraku yapaku nguru-kari nguru-karirla. Nyampunya kuruwarri ngaju-nyangu nyuntuku. ⁵ Nyamu jalangu-ngurlu-nyayirni nyuntu-nyangu yirdi kula Yipurumulku. Kapurnangku kurruly-yirrarni yirdi-karilki Yipuruyamulku, ngulaju yungunpana janda kilda-nyanu nyina yapa-kariki jaya-kurraku kujarla yalarnirlaku ngurujarraranyapaku.” ⁶ Nyuntuju kapungkulu jaya-kurrarlu turnu-warnu-karirli turnu-warnu-karirli kirdarna-pajirni, manu kapulu kingi-kari kingi-kari palka-jarrimi panu-jarlu nyuntu-nyangu-purnu-ngurlu. ⁷ Tarnnga-juku kapurna-nyarra ngajuju ngungkurr-nyina nyuntuku manu yapaku nyuntu-nyanguku. Jalangujurnangku Kaatu nyuntukuju, manu ngakarna-jana Kaatuju nyina nyuntu-nyangu-purnuku yapaku. ⁸ Nyamu walya kapurna-nyarra yinyi nyuntuku manu nyuntu-nyangu-purnuku kuja kankulu nyampurla walyangka warru wapa nyampurla Kananarla kutukutu. Ngulaju-jana tarnnga-juku nyanungu-patuku nyampuju walya, manu tarnnga-juku ngajujurna-jana Kaatuju.”

* ^{17:5} Nyangka Romans 4.17

⁹ Kaatujurla yarda wangkaja Yipuruyamukuju, "Nyuntulurlu Yipuruyamurlu yungulpanpaju purayarla tarnngangku-juku manu nyuntu-nyangu-purnurlangurlu. ¹⁰ Nyampunya kuruwarri ngaju-nyangu yungulpankulu jungarnirli purayarla. Ngula-jangkarlunya ngungkurr-nyinanja-warnurluju, ngarrka-kijikalu-nyanu jintawarlayirli-juku. ¹¹ Kajirna-nyarra nyanyi ngarrka-kijirninja-warnu, ngulaju kapurna-nyarra milya-pinyi yangka-warnu kujarna-nyarra jangku-pungu manu kuja kankujulu purami-juku. ¹²⁻¹³ Nyampunya ngaju-nyanguju kuruwarriji. Jalangu-jarra kaji kurdu palka-jarriji wirriya, ngulaju kapunpa-jana ngarrka-kijirni wiyiki-jangka jinta-jangka. Nyuntu-nyangurlangu warrkini-paturlangu kujalpalu palka-jarriji nyuntu-nyangurla ngurrangka, ngulaju-jana kapankurlu ngarrka-kijika, manu yapa-kari warrkini-patu kujarpa-jana maninjarla kangurnu nguru-kari-jangka, ngularlangu-jana kapaankurluyijala ngarrka-kijika. Kajirna-jana nyuntu-nyangu-purnu manu nyuntu-nyangu-patu warrkini-patu nyanyi ngarrka-kijirninja-warnuju, ngulaju kapurna-jana milya-pinyi yangka-warnu kujarna-nyarra jangku-pungu manu kuja kankujulu purami-juku. ¹⁴ Nganangku-puka kajingki wurramani ngarrka-kijirninja-kujaku, ngulangkuju-ka rdilyki-pinyi kuruwarri ngaju-nyangu. Kuja-panuju, jurntalurla yilyayarra nyurrurla-nyangu turnu-warnu-ngurlu."

¹⁵ "Nyuntu-parnta karnta ngulaju kula yirdi-manta Jaarayilki. Jalangu-jarrarlukju jinta-kari yirdi-manta Jiira. ¹⁶ Ngulaju kapurna pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, kapurnarla wita wirriya yinyi. Nyanunguju kapulu ngati-nyanu-pajirni panu-jarlurlu turnu-warnu-kari turnu-warnu-karirli, manu kapulu kingi-kari kingi-kari nyanungurra-nyangu ngurungkaju palka-jarriji panu-jarlu nyanungu-nyangu-purnu-ngurlu."

¹⁷ Wangkanja-kurra kuja purda-nyangu Kaatuju, ngulajurla Yipuruya-muju mirdiirrpipiirri-jarrinjarla parntarrija, manu manyulkulpa-nyanu ngarlarrija. Wangkaja-nyanu, "Ngaju karna yukurikiji nyina 100-palaku. Manu ngaju-parntaju-ka yukurikiji 90-palaku nyinami. Ngulangkunjuna kapurlajarra kurdunya mardarni jarlu-pardurlulkuju manu muturnarluju?" ¹⁸ Yipuruyamurluju payurnu Kaatulku, "Ngaju-nyanguju yangka kaja-nyanuju yirdiji Yijimali, ngula-wiyi milaka yungunparla kurdukurdu yinyi manu ngururlangu."

¹⁹ Kaaturlu jangku-manu Yipurumuju, "Ngulakuju kularna-jana ngungkurr-nyina Yijimali-kirlangukuju, lawa. Jungaju nyuntu-parntarlu karntangku kapu wita wirriya mardarni palka-yijala. Kapunparla yirdiji yirrarni Yijaki. Ngulangkuju ngakaju kapu-jana nyuntu-nyangurluju kaja-nyanurlu panu-yijala mardarni, ngula-mipakunya kapurna-jana ngajulurluju jangku-pinyi kuruwarriji tarnnga-juku. Kularna-jana wajawaja-manilki.

²⁰ "Yangkaku Yijimaliki, ngulajurnangku purda-nyangu wangkanja-kurraju. Yuwayi, ngulaju kapurna ngurrju-yijala pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, ngajukuju kapujulu marlaja kurduwarr-kijirni kurdukurdu panu-nyayirni. Kapurnarla yinyi wirriyawirriya 12-pala. Nyampurra-patuju kapulu-jana wiri nyinami yapa-patu-kariki nyampurru nyanungu-mayamayaku. ²¹ Ngaka jinta-karirla yukuri-karirla, kaji wita wirriya mardarni Jiirarlu, ngula-mipakunya kapurnarla ngungkurr-nyina. Nyampunyarnangku wangkaja nyuntukuju ngulajuku." ²² Junga-juku, wangkanjarla Kaatuju pina-yanulku kankarlarra.

²³ Kuja Kaatu pina-yanu kankarlarra, ngula-jangkarlaju Yipuruya-murluju warrulku-jana turnu-manu yapa nyanungu-nyangu manu warrkini nyanungu-nyangu manu yangka Yijimali manu kurdukurdu

wirriyawirriya. Yalumpurla-juku, Yijimali-wiyi ngarrka-kujurnu, manujana ngarrka-kujurnu jintawarlayi-jiki. ²⁴⁻²⁷ Ngulaju jintangka-juku parrangkajulu-nyanu jintawarlayirli-juku muku ngarrka-kujurnu. Yipuruyamukujurla rdipi ja yulyurru 99-pala, manu ngalapi-nyanuku Yijimalikijirla rdipi ja yulyurru 13-pala.

18

Wati-patu marnkurrpa ngulajulurla wapirdi wangkaja Yipuruyamuku

¹ Parra-kari jinta-karilk, Yipuruyamujulpa nyinaja yamangka lakarn-parirla ngulyangka kalukurla, ngulaju Mamiri-kirlangurla ngurrangka ngawurrngawurrpa-puru. Kujalpa nyinaja yamangka kulayikulay-ilki, ngula-kurakujurla YAAWIYI-ji warraja-jarrija. ² Jarturn-karrinja-warnu jurruju kankarlu-jarrija, manu milpa tirl-pardiya. Ngula-jangka palkalku-jana nyangu wati-patu marnkurrpa ngulalurla kutu karrija. Ngulakuju-jana karrinja-pardinjarla wapirdi parnkaja. Parnkanjarla mirdijirrpijirrpi-jarrija-jana, ngularla wangkaja jintakuju, ³ “Kajinkijili ngampurrrpa nyina ngaju-nyangurlaku kalukurlaku nyinanjaku, ngulajulu yukayarni yama-kurra. ⁴⁻⁵ Ngaparna-nyarra maninjini-wiyi mayi yungurna-nyarra wirlia-jarra kirlka-mani? Miyikinkili ngampurrrpa yungurna-nyarra maninjini? Miyi ngarninjarla yungunkulu yanilki nyampu-jangka jijanu kujankujulu yanurnu wiyarrpaku.”

Junga-juku, jangku-manulkulu Yipuruyamuju, “Yuwayi, ngula-juku.”

⁶ Junga-juku, Yipuruyamuju yaninjarla yukajalku kalukurlaju, manurla wangkaja nyanungu-parntaku karntaku, “Yuwa, yarujurlu-jana manta pulawa nyampu-kurlurlu wiri-kirlirli yakuju-kurlurlu. Ngulaju pulawaju ngapa yarlarninjarla kapanku nyurlaya, manu-jana kapurdukapurdu-maninjarla purraya yali wati-patukuju.” ⁷ Kuja Yipuruyamurlu jinyijinyi-manu Jiira mangarri purranjaku, ngula-jangkaju, yanulku yarlu-kurra kujalpalu nyanungu-nyangu-patu puluku-patu karrija. Ngulangkanya jinta milarnu pulukju kurdu-warnu kipili-nyayirni. Jinyijinyi-manu warrkini nyanungu-nyangu yungu pulukju pakarni. Junga-juku, rdarri-mardarninjarla kapankurlu-jana purraja kilyirrparla. ⁸ Ngula-puru-juku Yipuruyamuju yanu lampurnu maninjaku manu kuyuku murntuku manu mangarriki maninjaku. Junga-juku-jana maninjarla yungu yangka wati-patuku marnkurrpaku.

⁹ Ngula-jangka, miyi ngarninja-karrarlu-juku payurnulu Yipuruyamuju, “Nyarrpara nyuntu-parntaju karntaju Jiiraju?”

Yipuruyamurlu-jana yalu-manu, “Nyampu-ka palka kaninjarni nyina kalukurla.”

¹⁰ Wati ngularla wangkaja Yipuruyamukuju, ngulaju Kaatu-jala. Wangkajalkurla, “Kirntangi 9-pala-jangka kapurna pina-yanirni nyampu-kurra kaji nyuntu-parntarluju palkalku kurdu wirriya mardarni.”*

Jiirarlujulpa-palanglu wuruly-purda-nyangu kaluku-ngurlu tuwa-ngurlu kujalpa-pala wangkaja. ¹¹⁻¹² Kuja-palanglu purda-nyangu wangkanjaku kurra Jiirarlu, kujarlaju manyulku ngarlarrija, manu-nyanu wangkajalku, “Nyarrparlu-yijjalalparlijarra kurduju mardakarla muturnarlu kapi jarlu-pardurlu? Yungulparnarla jirranganja ngunanjinkarla kapanku kamina-piyaju? Kujaju lawangka.”

¹³⁻¹⁴ YAAWIYI-rliji purda-nyangu Jiiraju manyu ngarlarrinja-kurra, manu Yipuruyamulku payurnu, “Nyiyaku-ka kujaju manyuju ngarlarri?

* **18:10** Nyangka Romans 9.9

Kulalpa nganta mardakarla kurdu muturnarluju? Marda kaju kapuru nyina ngajuku wangkanja-kurraku? Kulalparnarla mayi kurduju yungkarla pirrjirdi-wangurlu nganta? Junga kajirna pina-yanirni kirntangi 9-palajangka, ngulaju kapurna parlu-pinyi palka kurduju kaji mardarni ngatinyanurluju.”

¹⁵ Kujarlaju, Jiiraju kurnta-jarrija-nyanu, manurla lani-jarrinjarla wangkaja warlkalku, “Kularna ngajuju ngarlarrija.”

YAAWIYI-rliji jangku-manu, “Junganpa ngarlarrija. Purda-nyangurnangku ngarlarrinja-kurra.”

Yipuruyamujurla wangkaja YAAWIYI-ki kirri-kijaku riwarri-maninja-kujaku Jatama-kujaku

¹⁶ Junga-juku, ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla pardijarralkulu wungu-juku yangka wati-patu marnkurrrpa manu Yipuruyamu. Yaninja-yanulu yirdiyi-wana, yirdiyi kujalpa ngunajarra yangka-kurra kirri-kirra Jatama-kurra. Ngulalpalu nyanjarra yanu yuwarliji wurnturu-kurraju yaninja-karrarluju.

¹⁷ Kujalpalu yaninja-yanu yirdiyi-wana, yangkangku YAAWIYI-rliji manngu-nyangu, “Wangkami mayirnarla nyampukuju Yipuruyamku yangka kapurna riwarri-mani nyampuju kirri warlu-kurlurlu?

¹⁸ Yipuruyamu-kurlangu kurdukurdu kapulu jaya-kurra-nyayirni panujarri, kapulu pirrjirdi-jarrinja-yani nguru nyampurlaju. Nyampukunya kapulurlajinta marlaja wardinyi-jarri yapa-kari yapa-kari kujarla yalarnirla ngurujarraranya.* ¹⁹ Nyampunyarna Yipuruyamu milarnu yungu-jana pinarri-mani yapa nyanungu-nyangu kuruwarri-kirlirli ngajunyangu-kurlurlu jungarni-karda yungulu nyina. Kaji-jana pinarri-mani, kapurnarla muku yinyi nyiyarningkijarra kujarnarla nyurru-wiyi jangkupungu. Ngula-juku kapurnarla wangkami nyarrpa-mani kajirna jalangu kirri yaliji.”

²⁰ Junga-juku, YAAWIYI-ji wangkajalkurla Yipuruyamku, “Yimirna purda-nyangu wita kuja kalu nganta yalirla kirringka nyina ngawu-nyayirni manu kuruwarri rdilyki-pinja wita-wangu. Nyampuju marda junga yimi, marda lawa. ²¹ Ngajulurlu-wiyi-juku kajirna nyanja-yani. Kajirna-jana yapa ngurrju parlu-pinyi, ngulaju kapurna-jana yampimi riwarri-maninja-wangurlu. Kala kajirna-jana yapa ngawu-nyayirni parlu-pinyi, ngulaju kapurna-jana warlu yilyami riwarri-maninjaku. Nyampukurlurlu kapurna-jana muku purrami.”

²² YAAWIYI manu Yipuruyamu, ngulajulpa-pala karrinjarla wangkaja kulkurru yirdiyirla. Kala jirrama-kari wati-jarra, ngulajulu-palangku yampinja-yanu kirri-kirrarlu Jatama-kurrarlu. ²³ Yipuruyamurluju kutujarrinjarla payurnu Kaatulku, “Kapunpa-jana mayi ngurrju manu ngawu jintangka-juku muku pinyi warlu-kurlurluju? ²⁴ Kala kajilpanpa-jana yaninjarla parlu-pungkarla yalirla kirringka 50-pala ngurrju yapa, ngulaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju jintawarlayi? ²⁵ Karrimirra kuja! Nyuntulu kanpa-jana milya-pinyi yapa ngurrju manu ngawu. Nyuntulu kanpa-jana wiri-jiki nyina tarnnga-juku. Ngurrju yapaju kapunpa-jana mayi riwarri-mani panu-kari-piya ngawungawu-wati-piya?”

²⁶ YAAWIYI-rli jangku-manu, “Kari lawangka! Kajirna-jana 50-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna yampi kirriji, manu yapaju kapurna-jana yampimi jintangka-juku ngurrju kapi maju wankaru-juku.”

* **18:18** Nyangka Acts 3.25, Galatians 3.8

²⁷ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu, “Ngajuju karnaju milya-pinyi kujanpaju walya-jangka ngurrju-manu manu yurlpulypajangka. Ngarirnangku witaku yarda payirni lani-wangurlu. Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 45-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

²⁸ YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 45-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulajku kapurna-jana yampi jintangka-juku wankaru-juku.”

²⁹ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu, “Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 40-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 40-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulajku kapurna-jana yampi jintangka-juku wankaru-juku.”

³⁰ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu-yijala, “Kajirnangku yarda payirni, miyalu jumati-wangurluju yampiya! Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 30-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 30-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulajku kapurna-jana yampimi jintangka-juku wankaru-juku.”

³¹ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu-yijala, “Yati! Kulanpaju wurra-manu, yارداننگك يارين لاني وانگرلۇ. Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 20-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 20-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulajku kapurna-jana yampimi jintangka-juku wankaru-juku.”

³² Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu-yijala, “Kajirnangku yarda payirni, jintakulku witaku jaruku, miyalu jumati-wangurluju yampiya! Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 10-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 10-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulajku kapurna-jana yampimi jintangka-juku wankaru-juku. Kapulu wankaru-juku nyina nyampurlaju kirringka Jatamarla.” ³³ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-rli yampinja-yanulku Yipuruyamuju. Yipuruyamuju pina-yanulku jurru-kurra ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra yangka-kurra Mamiri-kirlangu-kurra.

19

Marramarra-jarrarlu-palarla pututu-pungu Laatiki warlu wiri-kijaku yalkiri-ngirli-kijaku

¹ Yangka-jarra marramarra-jarra, ngulajulpa-pala yanurra-juku yirdiyiwanaju yangka-kurra kirri-kirra Jatama-kurra. Ngula-pala rdipijarra kirri-kirraj wurajiwuraji. Ngula-pala parlu-pungu Laatilki kujalpa nyinaja kiirtirla. Nyanungurlulku kuja-palangu wapirdi nyangu, ngula-palangu karrinja-pardinjarla wapirdi yanu. Mirdijirrpjjirrpi-jarrinjarla parntarinjunu kamparru nyanungu-jarrarla. ² Wangkajalku-palangu, “Yuwa, ngajurna warrkini nyumpala-nyangu. Yantarni-pala ngaju-nyangu-kurra yuwarli-kirra yungunpala-nyanu wirliya yarlirninarla kirlka-mani manu yungunpala ngula-jangkaju nguna jardalku. Jukurra mungalyurru yungunpala yakarra-pardinjarla yarkamirra wurnalku.”

Marramarra-jarraju wangkaja-palarla, "Lawa, nyampurla-juku karlijarra yarda nguna munga-karikilki yarlungka."

³ Laatiji-palangu yarda wangkaja pirrjirdi-nyayirniji jaruju, "Lawa kujaju! Jukuru-wangu yantarni-pala kaninjarra yuwarlii-kirral!" Jungajuku, marramarra-jarraju-palarla ngungkurr-nyinaja. Ngula-jangkaju, Laatirliji ngayi-palangu purraja miyilkii lalypa-nyayirni. Ngula-jangkaju, ngarnulkulu jintawarlayirli-jiki.

⁴⁻⁵ Laati manu nyampu-jarra marramarra-jarra kapulu jarda-jarriyarla-jala. Ngula-kujakuju, wati-patu Jatama-wardingki-patu, jintawarlayi-jikilpalu warrukirdikirdi purlanja-karra purlanja-karra wangkaja manu parnkaja warru yalumpurla yuwarlirlaju, "Nyarrpara-pala jirramakariji ngarrka-jarraju kuja kapala nyampurla nyuntu-nyangurla yuwarlirla ngunami? Kangkarni-palangu nganimpa-kurra yungurnalu-jana kurakukuraku-mani!"

⁶ Junga-juku, Laatiji wilypi-pardijarni kaninjarni-jangkaju, ngula tuwaju pina wamany-kujurnu. ⁷ Wangkaja-jana yapa panukuju, "Lawa, yampiyalu-palanglu kurakukuraku-maninja-wangurlu! ⁸ Nyampu karna-palangu ngaju-nyangu-jarra yurntalu-nyanu-jarra mardarni, ngula-jarra karna-nyarra yinyi yungunkulu-jana kurakukuraku-mani. Nyampu-jarraju kula-pala ngarrka-kurlu ngunaja kamparru-wiyi, lawa. Kala nyampu-jarra ngarrka-jarraju, yampiyalu-palanglu! Jaarl-karri karna-palangu, pangkala-pala nyina."

⁹ Kuja-panuju, Laatijilpalu ngarrurnu kulungku wiringki mularrpanayirnirli, purljalurla, "Kuja warntarla-jarriya-nganparla jurnta! Ngananpa nyuntuju nganta? Yapa-karinpa nyuntuju kutukutu. Nyiyaku kanpa-ngaŋpa yirrayirra-mani yalumpu-jarra-kujaku, manu kanpa-ngaŋpa punku-pajirni? Ngayi kapurnalu-jana nganimparlu-wurru wurrangku-juku kurakukuraku-mani yalumpu-jarraju. Ngula-jangkaju, nyuntulku kapurnangkulu panungku mayangku-juku kurakukuraku-mani-yijala." Junga-jukulpalu Laatiji ngurl-kanja-yanu pina tuwa-kurraju yungulu nganta tuwaju rdilyki-pungkarla. ¹⁰⁻¹¹ Kala yangka marramarra-jarra kujalpa-pala nyinaja kaninjarni, ngula-jarrarlunya-pala tuwaju lakarn-pungu, manu-pala lakarn-maninjarla Laatiji wilil-manurnu wakungurlu kaninjarni-ngirlirliji. Kapulu tuwaju rdilyki-pungkarla yangka Jatama-wardingki-paturlu. Ngula-kujaku, tuwaju ngulaju-pala-jana jurnta pina wamany-kujurnu, manu-pala-jana milpakulku wapirrija. Ngulalpalu milpa-parntaju jarkujarnku paa-karrija manu kawarr-karrija. Kujalpalu kawarr-karrija, ngulangkuju kulalu paniya-kurlurlu parlu-pungkarlalku tuwaju.

¹² Ngula-jangkaju, marramarra-jarrarlupa-pala payurnu Laatiji, "Nganarlangu nyuntu-nyangu-mayamaya-patuju nyampurla kirringkaju? Nyuntu-nyangurlangu ngalapi-nyanu-patu manu yurntalu-nyanu-patu mayi kalu nyina nyampurlaju kirringkaju manu nyuntu-nyangu lamparra-nyanu mayi? Yajaka-jana muku, manu yajarninjarla-jana yarujurlu kangka nyampu-ngurlu kirri-ngirli. ¹³ Nyampu kirri kapurlijarra jalangurlu-juku riwarr-pinyi. Kujakunya-jarrangku YAAWIYI-rliji yilyajarni kuja purda-nyanjarla milya-pungu jaru maju."

¹⁴ Junga-juku, Laatiji-palangu wapal-yanu lamparra-nyanu-jarraku-wiyi kuja-palangu yali jangku-pungu yurntalu-nyanu-jarraju. Junga-juku, parlu-pinjarla-palangu pututu-pungu, "Nyampu-ngurlu kirri-ngirli yarujulu parnkaya! Kapu ngayi YAAWIYI-rli riwarr-pinyi nyampuju kirri." Kula-palarla ngungkurr-nyinaja Laatikiji kuja nyarrpa wangkaja. Kula-nganta ngari-kirla-palangu manyu-kirli wangkaja.

¹⁵ Junga-juku, rangkarr-kurlu-wana, marramarra-jarrarluju-palarla pututu-pungu Laatikiji, wangkaja-palarla, "Yarujuru-jana nguru-kangka nyuntu-parntaku manu nyuntu-nyangu-jarraku yurntalu-nyanu-jarraku! Kajinkili wilji-kirli nyina nyampurla kirringka, ngulaju kapu-nyarra YAAWIYI-rli riwarr-pinyi nyurrurlarlangu-juku, manu kaji nyampuju kirri riwarr-pinyi."

¹⁶ Laatijilpa karrinjarla paa-karrija. Manngu-nyangulpa, "Nyarrpa-jarrirna? Nyinami-jukurna? Yani-japarna?" Kuja-kurra-kujaku-pala-jana marramarra-jarraju yarkaja wakuku Laatiki manu nyanungu-parntaku karntaku manu yurntalu-nyanu-jarraku, manu waku-ngurlu maninjarla jirri-kanja-yanulkulu-jana wajirlirli-jiki kirri-ngirliji. Yuwayi, YAAWIYI-ji ngampurrrpa-jarrija-nyayirni-jana muurl-mardarninjaku. ¹⁷ Kujalu kirri-ngirlifi wilyipi-pardijarra yurlapardi-kirralku manangkarra-kurra, ngulangkanyarla wangkaja marramarra jinta-karriji Laatikiji, "Yarujulu parnkaya nyampu-ngurlunya! Kulalu nyampurla yarlu wirringka jupukarrija, manu kulalu jupu-karrinjarla kulpari warirr-karrinjarla nyangka kirriji. Tarnngajukulu parnkaya yinya pirli-patu-kurra warlu wiri-kijaku."

¹⁸⁻¹⁹ Laatirlijji-palangu jangku-manu, "Lawangka kujaju! Nyumpalan-pajupala ngampangampa-nyayirni nyinaja, manunpjupala warrawarra-kangu manu wankaru mardarnu. Kulalparna parnkayarla yinya-kurraju wurnturu pirli wararra-kurraju. Kajilparna wurnturu yinya-kurra pirlkirra parnkayarla, ngulaju kajikaju warlungkuju puranjarla mani-juku. ²⁰ Yinya mayi kanpala kirri-pardu kutu nyanyi? Yinya-kurranyna parnka kirri wita-kurra yungurna wuruly-nyina warlu-kujakuju."

²¹ Marramarrajurla wangkaja, "Yuwayi, ngula-juku parnkayalu yaruju-nyayirni wita kirri-kirra. Kularna riwarr-pinyi kirri yalumpuju.

²² Kajinkili yukamirra kirri wita-kurra, ngula-purunya kapurna riwarr-pinyilkii nyampuju kirri wiriji." Junga-juku, ngula-kurranyalu parnkajarla muku yukaja yangka kirri wita-kurra yirdi-kirraju Jura-kurra.

Kaaturlu-palangu kirri-jarra karrkurmirnti purraja Jatama manu Kummara

²³ Jungajukulu Laati-pinkiji mungalyurru yukajarra Jura-kurra kirri-kirra. ²⁴ Ngula-puru-juku warlulku kaninjarra-kari kujurnu YAAWIYI-rliji yangka-jarra-kurra Jatama-kurra manu Kumarra-kurra. Warluljulpa kujurnu yarturlu-piya jarra-kurlu kujalpa jankaja, ngulajulpa parntija pirrjirdi-nyayirni manu maju-nyayirni.* ²⁵ Ngulangkunya karrkurmirnti muku jankaja yapa manu yuwarlu Jatamarlaju manu Kumarrarla manu kirri-kari kirri-karirla kujalpalu jarnkujarnku ngunaja yuwarli-kari yuwarli-kari, manu ngurra-kari ngurra-kari ngulaju-jana muku jankaja yangka yalirla wirringka, manu watiya muku-jana jankaja manu yukuri, marna manu wallya.

²⁶ Yangka kuja-jana Laati jirrnga parnkaja lani warlu-kujaku, nyanungu-parntaju, jupu-karrinjarla kulpari nyangu kirri. Kuja kulpari nyangu, warlungkuju puranjarla-manu-juku manu muku jankaja palkaju, ngulajulpa tarnnga-juku juka-karrija paalka-juku mingkirri wiri-piya-yijala kala ngayi yurlpulypa-piya jarlti-piya.

²⁷ Yangka Yipuruyamu kujalpa nyinaja nyanungu-nyangurla ngur-rangka yatijarra, mungalyurru-pardu-karilkii yakarra-pardinjarla yanu pirl-kirra yangka-kurra-yijala, kujalparla pirrarni wangkaja YAAWIYI-kiji. ²⁸ Kuja ngurulku nyangu kurlirra-purda wirri wantiki-wana, kunjurulku parlu-pungu wiri-jarlu wurnturu-nyayirni, kujalpa-pala kirri-jarra

* 19:24 sulfur

rduyu-karrija manyangarnpa-piya. ²⁹ Nyampunya yimiji Yipuruyamu-kurlu kujalpa Kaaturlu manngu-nyangu ngurrju jungarni, kula wajawaja-manu yangka kujarla kamparru-wiyi wangkaja. Kujarlaju Laati Yipuruyamukupdangka-kurlangu muurlpalru mardarnu warlu-kujaku, kuja-palangu yangka kirri-jarra wiri-jarra karkurrmirnti jankaja warlungku.

Laati-kirli manu yurntalu-nyanu-jarra-kurlu

³⁰ Yangka Laati, kuja-palangu jirrngaŋja yukajarra kirri wita-kurra yirdikirra Jura-kurraju yurntalu-nyanu-jarraku, ngula ngari witakulpa nyinaja yalirla kirringka witangka warlu wiri-puru-wiyi. Lani-jarrija-juku-jalalpa, ngula-jangka jirrngaŋja yarkaja-palangu pirli-kirralku, ngulangkanya-palangu jirrngaŋja yukaja pirkungkalku, manulpalu nyinaja yalumpurlajuku tarnngalku. ³¹ Kapirdi-nyanujurla wangkaja ngawurru-nyanukuju, “Kari-nganta lawa-jana nyampurlaju watikiji. Kularli nyarrpararla kali-nyanuju parlu-pinyi. Nyampuju ngalikipalangu purlkalku. ³² Pama mayirlirla jangkardu mani nyampuku purlkaku ngali-jarrakupalanguku yungu ngarninjarla warungka-jarrimilki? Ngula-jangkalkunya yungurlirla ngunanja-kurraku kurdu-yukami. Ngula-jangkanya yungurli palkakupalangu-jarrimilki.”

³³ Junga-juku, yangkangka jintangka mungangkaju-palarla yungulku pamaju. Junga-juku, pama ngarninjarla warungkalkulpa ngunaja Laatiji. Junga-juku, ngulakujurla kapirdi-nyanu-wiyi kurdu-yukaja. Ngunaja-pala. Kuja kuja milya-pungu Laatirli, muwarkulpa ngunaja. Kapirdi-nyanuju yangka karnta, yakarra-pardinjarlalku yanurla jurnta jardangkarni-juku.

³⁴ Ngula-jangka parra-pardu-karirlalku, yimi-ngarrurnurla ngawurru-nyanuku yangka kuja-pala ngunaja munga-karirla. Yardarla wangkaja, “Yarda manirlirla jangkardu pama yarda warungka-maninjaku, yungun-parla nyuntulku kurdu-yuka?” Ngula-jangkanya yungunpa nyunturlangu palkakupalangu-jarri-yijala.” ³⁵ Junga-juku, jintangka mungangka-juku-palarla yarda yungu pamaju. Ngula-jangkalyalpa Laatiji pama ngarninjarla warungka-juku ngunaja. Junga-juku, ngawurru-nyanulkurla kurdu-yukaja. Ngula-pala ngunaja. Ngulaju kuja milya-pungu yangka jarlupardurlu Laatirliji. Jarda-jukulpa nyanunguju ngunaja purlkaju. Yangka karnta yakarra-pardinjarla yanurla jurnta jardangkarni-juku.

³⁶ Junga-juku, yangka karnta-jarrajju-palarla palkakupalangu-jarrija marlaja nyanungukupalanguku-juku kirda-nyanuku-juku warlaljaku.

³⁷ Kapirdi-nyanukujurla palka-jarrija kurdu wirriya, yirdijirla yirrarnu Muwapu. Kuja wiri-jarrijalku, Muwapujulpa-jana wiri-nyayirni nyinaja kirda-nyanu-piya warlalja nyanungu-nyanguku Muwapu-patuku kuja kalu jalangu nyinami-juku. ³⁸ Ngawurru-nyanukujurla palka-jarrija wirriya-yijala, yirdijirla yirrarnu Pinami. Ngula wiri-jarrija Pinami, wiri-nyayirnilpa-jana nyinaja kirda-nyanu-piya-yijala warlalja nyanungu-nyangu-patukuji Yamuni-patuku kuja kalu nyinami-juku jalangu.

20

Yimi Yipuruyamu-kurlu manu Pimaliki-kirli

¹ Yangka Yipuruyamu kuja yanu Mamiri-kirlangu-kurra yapa warlalja nyanungu-nyangu-kurlu, Mamiri-kirlangu-ngurlu yarda-jana nguru-yirrarnu karlarra kurlirra jilja wiri-kirra yirdi-kirraju Nikipi-kirra. Ngulangkalyalpa-jana jirrngaŋja nyinaja ngurungka jiljangka

kulkurru-jarra kirri-jarrakuju Katijiki manu Juuruku. Ngulangkanya-jana jalangu ngayi jirrngaŋja nyinajarra, ngula-jana yarda jirrngaŋja yarŋkaja yatijarra-purdalku kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Karara-kurra. Ngulangkalpa-jana tarngalku jirrngaŋja nyinaja. ² Yalirla kirringka Karararlaju, ngulajulpa kingi wiri nyinaja yirdiji Pimaliki. Yipuruyamu kuja yukajarra kirri-kirra, ngulajulpa-jana warru yimi-ngarrurnu Jiiraju nganta nyanungukupurdangkalku nganta ngawurru-nyanu. Kala nyanungu-parnta-jala karnta. Kuja kingirli purda-nyangu kuja yimi Yipuruyamu-kurlangu, ngulakuju-jana yilyaja nyanungu-nyangulku warrkini-patu maninjininjaku Jiirakulku. Junga-juku, maninjarla kangurnulu pina kingi-kirlangu-kurra yuwarli-kirra.

³ Jintangka mungangka, Pimalikilpa jarda ngunaja. Ngula-kurrajukurla Kaatuju yanurnu jukurparla, manurla wangkaja, “Nyuntu Pimaliki kapunpa palimi-jala kujanparla karnta jurnta kangu Yipuruyamuku liijiarlu. Nyanunguku-jalarla karnta.”

⁴ Pimalikirli jangku-manu Kaatuju, “Kularljarra ngunaja, manu kularna pampirlji-pungu. Yapa ngaju-nyangu, ngulaju kalu jungarni-jala nyina! Nyarrparlanpa-nganpa muku pinyi? ⁵ Wangkajaju-pala nganta wati manu karnta, watijiji wangkaja nyampuju nganta nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu. Nyampulkuju karnta wangkaja nganta yalumpuju nganta nyanungukupurdangka papardi-nyanu. Kujarlanyarna kangurnu nyampu-kurraju ngurrpangku-juku.”

⁶ Kaaturlulku jangku-manu Pimalikiji, “Milya-pinyi karnangku kujanpa ngurrpangku karalyarr-karrinja-wangurlu karnta yalumpuju yampija manu pampirlji-pinja-wangurlu. Kularpa karalyarr-karrinja nginyinginyirla manu kurturdurrurla manu miyalurla. Kuja-kujakujurnangku ngajulurluju warla-pajirrinjrala kapakapa-manu ngunanja-kujaku manu ngaju-nyangu-kujaku kuruwarri-kijaku rdilyki-pinja-kujaku. ⁷ Nyampuju wati Yipuruyamu ngaju-nyangu warrkini jarukungarduyu. Pinarla yungka yalumpu karnta. Kajinpa wiljingki-jiki warla-pajirrinjrala mardarni, ngulaju kapurna-nyarra muku pinyi nyuntu manu nyuntu-nyangu yapa warlalja manu nyuntu-nyangu warrkini-patu. Kala kajinparla pina-yinyi karnta nyanungu-nyangu, ngula-jangka kapuju payirnilki Yipuruyamurluju yungurna-nyarra wankaru-juku yampimi.”

⁸ Mungalyurru-pardu-karilkil wanta pardinjakungarnti, Pimalikirlij-jana yakarra-pardinjalra yapa nyanungu-nyangu turnu-manu. Ngula-jangka, yimi-ngarrurnu-jana jukurrrpa jukurr-maninja-warnu. Kujalu yimi jukurr-maninja-warnu purda-nyangu munga-jangka Pimaliki-kirlangu, ngulajulu kanunjumppajumba-nyayirni lani-jarrija.

⁹⁻¹⁰ Junga-juku-jana yilyaja Pimalikirliji ngalya-kari warrkini-patu ya-jarinjaku Yipuruyamuku. Manunjunulu, maninjarlarlu kangurnu pina Yipuruyamuju Pimaliki-kirlangu-kurra yuwarli-kirra. Ngula-jangka Pimalikirli payurnu, “Kularnangkulu murrumurru-manu. Nyiya-jangkarlunpanganpa warlkangku yimirr-yungu kuja nganta Jiiraju ngawurru-nyanu nyuntukuju? Kujaju maju-nyayirni yimirr-yinjakuju! Kujarlanya kajika-nganpa Kaaturluju muku pinyi.”

¹¹ Yipuruyamurluju jangku-manu Pimalikiji, “Kujarna nyuntu-nyangu-kurra kirri-kirra yukajarni, ngulajurna manngu-nyangu manu wangkajarnaju kuja, ‘Kula-ka nganangku linpangku purda-nyanyi Kaatuju nyampurlaju kirringka. Kula karla ngana lani-jarri nyanunguku. Kujarlaju kapujulu pinyi, manu ngula-jangkaju kapujulu jurnta kanyi nyampuju ngaju-parnta karnta.’ Kujarlanyarnangku yimirr-yungu. ¹² Nyampuju karnta ngajukupurdangka-juku ngawurru-nyanu. Jinta-juku karlijarra

mardarni kirdarnaju. Ngati-nyanuju karlijarra-jana jinta-mirnimirni jarnku-mardarni. Ngula-jangka kujarlujarra yupukarra-jarrija. ¹³ Nyurru-wiyi Kaatuju wangkajaju yampinjaku nguru ngaju-nyanguku kamparru-warnukuju. Kujarna-jana jirrngaŋga yarkaja yalı-ŋigirlı nguru kamparru-warnu-ŋgurlu, manurna-jana jirrngaŋga warru wapaja nguru-kari nguru-kari, ngulajurnarla wangkaja Jiirakuju kuja, ‘Kajilpanpaju junga-nyayirni yulkayarla, ngula-jangka yungulpanpaju purda-nyangkarlalku nyarrpa kajirnangku wangkami. Kajinpa-jana yapa-kari ngana-puka nyanyi, ngulaju-jana wangkaya ngajujurnangku nyuntukupurdangka papardi-nyan nganta. Kulaju wurra-manta!’ Kujarnarla wangkaja Jiirakuju.’

¹⁴⁻¹⁵ Junga-juku, Pimalikiji wangkajalkurla, “Yuwayi ngula-juku, ngurrju kujaju.” Junga-juku, yungulkurla jiyipi-wati, puluku-wati manu warrkini-patu wati-patu manu marduku-patu, manu ngula-jangka kulparirla yungu Jiira Yipuruyamuku, manu talarla yungu. Wangkajalkurla, “Nyampuju nguru warrukirdikirdi ngajuku-kirli. Kajinparla nyarrparaku-puka nguruku ngampurrpa nyina, ngulaju yalumpurla-juku-jana kutu jirrngaŋga nyinaya.”

¹⁶ Ngula-jangkaju, Pimalikiji wangkajalkurla Jiirakulku, “Nyampunya karnarla tala 1,000-pala pamarrpa-wati yinyi nyuntu-parntaku kurn-tangku, manu nyuntu karnarla pina-yinyi. Manu nyuntuju kulangku nganhankulku yarda ngawu-pajirni manu kurnta-ngarrirni, lawa. Kapungkulu jungarni-pajirni-puka.”

¹⁷⁻¹⁸ Kaatu kulaŋparla wardinyi-wiyi nyinaja Pimalikiki kuja yangka karnta Yipuruyamu-kurlangu manu Jiira. Kujarla-jana murrumurru-manu karntakarnta yangka Pimaliki-kirlangu warrkini-patuju kurdu-kujaku mardarninja-kujaku. Junga-juku-janarla Yipuruyamurluju kaji-payurnu Kaatulku Pimaliki-parntaku manu nyanungu-nyangu-mayamayaku yungu-jana wankaru-juku murrumurru-maninja-wangurlu yampimi. Junga-juku, Yipuruyamuju purda-nyangu payirninjakurra, manu karnta-jana Pimaliki-mayamaya ngurrju-manu pina-palkakupalangu-jarrinjaku. Ngakalku junga-juku, karntakarntarluju-jana kurdukurdulku panu manu.

21

Kurdu wirriya palka-jarrija Jiiraku

¹ Ngula-puru-juku, Jiirajulpa manngu-nyangu YAAWIYI-rliji kujarla yangka nyurru-wiyi jangku-pungu kurdu wirriya. ² Jiiraju kujalpa nyinaja muturna-nyayirnikki, ngulaju kurdukupalangu-jarrijalku. Yangka kujarla jangku-pungu nyurru-wiyi Kaaturlu, 9-pala kirntangi-pala-jangka, kurdukurla palka-jarrija wirriya. ³ Yipuruyamurluju, yirdijirla yirrarnu Yijaki. ⁴ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju ngarrka-kujurnu pirltirrka-juku wiyiki jinta-jangkarla kujarla Kaatuju wangkaja kamparru-wiyi ngarrka-kijirnjinkuju.

⁵ Ngula-puruju, Yipuruyamukujurla rdipi ja 100-pala yulyurrpu purlkan-nyayirniklik. ⁶ Ngula-jangkaju, Jiiraju wangkaja, ‘Kujaju yungu kurdu wirriya muturnakulku, kujarlanya karnarla marlaja ngarlarrimi. Kajijili yapa ngalya-karirli purda-nyanyi kuja karna kurdu wita wirriya mardarni, ngulakuju kapulu ngarlarrimi, manu ngulakuju kapujulu wardinyilki nyinami. ⁷ Nyurru-wiyi ngana kularla wangkayarla Yipuruyamukuju kujaju, ‘Kapu mardarni nyuntu-parntarlu, karntangku kurdu wirriya, manu kapurla lampurnu yinyi muturnarlu.’ Kala jalangurlu karna ngajulurlu muturnarlu kurdu wirriyaju mardarni.’

Yimi Yakarru-kurlu manu kaja-nyanu-kurlu Yijimali-kirli

⁸ Kuja wirriya yangka Yijaki wiri-jarrijalku, ngulakujurla ngati-nyanuju lampurnuju lawa-jarrijalku. Kujarla lampurnu witaku lawa-jarrija, kujarlaju kurapakalku yirrarnu wiri-jarlu-nyayirni miyi manu kuyu Yipuruyamurluju. ⁹ Ngulangka kurapakarla, palka-yijalalpa-pala ngamarlangu nyinaja yangka Yipuruyamu-parnta-yijala yirdiji Yakarru manu nyanungu-nyangu kurdu-nyanu yirdiji Yijimali. Ngula-jangka, Yijimalilpa manyu-karrija. ¹⁰ Kuja Jiirarlu nyangu Yijimali manyu-karrinja-kurra, ngulajurla muntuku-jarrija-nyayirni kulukü. Manurla yaninjarla wangkaja Yipuruyamukuju, “Yilyaya-palangu ngamarlangu ngati-nyanu manu kurdu kapankurlu. Kajirna kali-puka-jarri, kulangku Yijimalirli marlaja mani nyiyarningkijarraju nyuntu-nyangu kujangku-jangkaju. Ngaju-nyangurlu-puka kurdungku kapungku marlaja mani kujangku-jangkaju nyiyarningkijarra manu yampinyi.”*

¹¹ Yipuruyamurluju kuja purda-nyangu Jiira wangkanja-kurra, ngulajangkaju, mari-jarrijalkurla Yijimalikiji kujalparla nyanungurlangu yulkaja. Kula-palanglu yilyayarla ngamarlangu ngampurrparlu.

¹² Kaatulkurla wangkaja Yipuruyamukuju, “Kula-palanglu wajampa-jarrija ngamarlangu Yakarruku manu Yijimalikiji. Kajingki nyarrpa-puka wangka Jiira, ngulaju-palanglu kapankurlu yilyaya yalumpu-jarra-kariji. Kujarnangku yangka jangku-pungu kaja-nyanu nyurru-wiyi nyuntuku, ngulaju Yijaki-jala. Ngula-kurlangu kurdukurdu kapulu panu palka-jarri jaya-kurra-nyayirni. Ngulajulu ngaju-nyangu yapa warlalaj.* ¹³ Yalumpu Yijimali, ngulaju nyuntu-nyangu-yijala kaja-nyanu. Kapu-jana panuku-yijala kilda-nyanu nyina.”

¹⁴ Junga-juku, mungalyurru-pardu-karirlaju, yungulkurla miyi kapu ngapa pintingka yakuju-piyarla pilikutu-jangkarla nyanungu-parntakuju Yakarrukuju. Ngapa yangka pintingka pilikutu-jangkarla, ngulajurla jarna-maninjarla yirrarnu jimantarla Yakarru-kurlangurla Yipuruyamurluju. Ngula-kurlunya-palanglu yilyajalku ngamarlangu Yakarru manu Yijimali. Jirrnganjarla warru wapakarra yaninja-yanu jilja-wana parduna-wana yirdi-wana Piirripa-wana.

¹⁵ Ngapa yangka kuja kangu pintingka pilikutu-jangkarla, ngulaju-pala muku ngarnu kulkurukulkurru-juku. Ngula-jangka, kurdu wirriyaju ngapa-wangurlalku mata-jarrija. Ngula-jangka, ngati-nyanurlulkurla yama-kurra kangu ngula yamangkalku yirrarnu. Yamangkalkulpa ngunaja nyurnu yulanja-karra. ¹⁶ Ngati-nyanuju yanu yama-kari-kirra marilki ngulalpa nyinaja yama-pardu-karirla. Wangkaja-nyanu Yakarruju, “Kulalparna nyiyakulku tarda-nyangkarla palinja-kurraju.” Mariji yulajalku.

¹⁷ Kaaturluju purda-nyangu wirriya kurdu yulanja-kurraju. Ngulajangkaju, purlajarla ngati-nyanukulku, “Yuwa, nyiyarla kanpa muntuku-jarrinjarla yulami? Lani-jarrinja-wangu nyinaya, ngulajurna nyurru purda-nyangu nyuntu-nyanguju kurdu wirriyaju yulanja-kurraju yamangkaju. ¹⁸ Kulpari maninjinta kurdu nyuntu-nyangu. Maninjarla ngamirljirli mardaka. Ngulaju kaji wiri-jarri, kapu-jana nyina kirda-nyanu panuku nyanungu-nyanguku yapaku.” ¹⁹ Junga-juku, Kaaturlujurla muljulku milki-yirrarnu Yakarrukuju. Junga-juku, ngula yangka-kurra panti-kirra turla-maninjarla ngapalku-yijala pina winjurnu. Winjirrinjarla ngapajurla yungu kurdukuju.

²⁰ Junga-juku, yangkaju Yijimali, Kaaturlujulpa warrawarra-kangu. Kuja wiri-jarrija manu wati-jarrija, ngulajulpa kuyu-pungu-nyayirni nyinaja.

* ^{21:10} Nyangka Galatians 4.30

* ^{21:12} Nyangka Romans 9.7, Hebrews 11.18

Kala kuyu panturnu pikirri-piya-kurlurlu* ²¹ Kala nyanunguju nyinaja jiljangka yirdingkaju Paranarla. Ngularla ngati-nyanurlu-juku maninjarla yungu karntaju Yijipi-wardingki nyanungukuju Yijimalikiji.

Yipuruyamu manu Pimaliki, ngulaju-pala-nyanu ngungkurr-nyinaja muljuku

²² Yangkajulpa Yipuruyamuju nyinaja-juku ngurungka Pimaliki-kirlangurla. Parra-pardu-karirlalku, Pimalikiji yanurnulu jirrnga jintaku ngarrkaku yirdikiji Payikulu Yipuruyamu-kurlangu-kurraju. Yirdi nyampu Payikulu, ngulaju kala-jana wiri nyinaja jininja-kurlangu warrmarlakaju Pimaliki-kirlangku. Yaninjarla-palarla wangkaja Yipuruyamuku, “Nyarrpa-jarri-puka kuja kanpa nyiyarningkijararakuju, ngula-kurraju kangku Kaaturluju pirrjirdi-maninjarla warrawarrawanya. ²³ Nyampurla-juku kuja kanganpa Kaaturlu nyanyi manu purda-nyanyi wangkanja-kurra, kula-nganpa warlkangku yimirr-yungka ngaju manu ngaju-nyangu-purnu manu ngaju-nyangu kurdukurdu-kurlangu-mayamaya. Kujanpa yanurnu nyampu-kurra nguru ngaju-nyangu-kurra, rarralypalparnangku nyinaja ngurrju. Kajinpajurla jalangu rarralypayijala ngungkurr-nyina, ngulaju ngurrju.”

²⁴ Junga-juku, Yipuruyamurluju jangku-manu Pimalikiji, “Yuwayi, junga karnangku wangka, ngurrju karnangku rarralypa nyina. ²⁵ Kala milyapinyinya kanpa kujalu-jana ngaju-nyangu warrkini-patu manu puluku manu jiyipi wajirli-pungu yangka yali-ngirli ngapa mulju-ngurlu nyuntu-nyangu-paturlu kulungkuju? Kulalu nyarrpalku pina-yani mulju-kurraju ngaju-nyanguju jiyipi manu puluku.”

²⁶ Pimalikirliji jangku-manu, “Lawa, kulajulu kujaju yimi-ngarrirnu. Ngaka jalangu kanpaju yimi-ngarrirni.”

²⁷ Yipuruyamurluju jangku-manu, “Ngulaju ngula-juku.” Ngulajangkaju, Yipuruyamurluju turnu-manulku-jana jiyipi, puluku. Ngulajangka, yungulkurla ngalya-kariji Pimalikikiji warntarri. Jarnkulku-pala-nyanu ngungkurr-nyinaja rarralypaku nyinanjaku. ²⁸ Junga-juku, Yipuruyamurluju-jana ngalya-pangurnu wirlik-pala jiyipi ngama-patu-mipa. ²⁹ Pimalikirliji payurnu Yipuruyamuju, “Nyarrparlanpa-jana ngalya-pangurnu nyampu-patuju jiyipi-patu?”

³⁰ Junga-juku, Yipuruyamuju wangkajalkurla, “Nyampu-patu jiyipi-patu kajinpa-jana maninjarla kanyi ngurra nyuntu-nyangu-kurra, kujaju kanpajurla ngungkurr-nyina ngajukuju yangkaju mulju ngulaju ngajukulku kujarria nyurru-wiyi pangurnu muljuju.”

³¹⁻³² Junga-juku, Pimalikirliji maninjarla kangulku-jana jiyipi-patuju, manurla wangkaja Yipuruyamukuju, “Yuwayi, yangkajungku muljuju ngulaju nyuntukulku.” Junga-juku, ngula-jangkaju, Pimaliki manu Payikulu karrinja-pardinjarla yarnkajalku-pala wungu nguru-kurraju Pilijiya-wardingki-patu-kurlangu-kurra. Junga-juku, ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yirdijirla yirrarnu muljukuju ‘Piirrjipa’. Nyanungu-nyangurla jarungka-ka nguna yirdi muljuju ‘Ngungkurr-nyinaja-pala-nyanu Muljuku’. Ngulangkanya kuja-pala-nyanu ngungkurr-nyinaja rarralypaku nyinanjaku.

³³ Yangka yalirla ngurungka Piirrjiparla, watiya jinta karlanjarla yirrarnu kirriidimpayi, ngulangkanylparla yunparninja-karrarluju pulkapungu YAAWIYI-kiji JUKURRARNU-kuju. ³⁴ Yangkaju Yipuruyamu, kutuktu nyinajalpa warrarda yalirla-juku tarngga-juku ngurungka yapakari-kirlangurla Pilijiya-wardingki-patu-kurlangurla.

* **21:20** bow and arrow

22

Kaaturlu waalparrunu Yipuruyamuju junga-japa wala-panu-japa

¹ Ngaka-pardu-karilki, Kaaturluju waalparrunu Yipuruyamuju junga-japa kajilparla nyanunguku wala nyinajá kapuru-wángu-japa. Kaatuju wangkajalkurla, "Wayinpa, Yipuruyamu."

Junga-juku, Yipuruyamurluju jangku-manu, "Yuwayi, nyampu karna ngajuju nyina."

² Kaaturla wangkaja yarda, "Yangka nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu Yijaki, yangka kuja kanparla nyuntulu ngula yulkami-nyayirni, ngulaju maninjarla kangka nguru-kurra yirdi-kirraju Muriya-kurra. Yalirlanya kapurnangku pirla wararra milki-yirrarni. Ngulangkanya pantika yangka nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu, manu warlungkuu ngajuku yingkirnin-jarla purraya warntarri."

³ Junga-juku, Yipuruyamuju mungalyurru-pardu-karirlalku yakarra-pardiya, manu yakarra-pardinjarla tangkiyi rdarri-mardarnu. Jatirlilikirla yirrarnu. Ngula-jangkaju, warrulpa manu jiwirri, turnu-manu jiwirri, ngula turnulku yirrarnu tangkiyirlaju. Manu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu Yijaki yajarnu manu-palanglu nyanungu-nyangu-jarra warrkini-jarra. Yajarninjarla-jana nguru-yirrarnu yangka-kurraju Muriya-kurra.

⁴ Ngulaju parra-jarra jirrama-jangka yaninja-yanulu kulkurrukulkurru-juku. Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Kaaturlujurla Yipuruyamuku milki-yirrarnulku pirla wararraju wurnturu-kurra.

⁵ Yipuruyamu wangkaja-palanglu nyanungu-nyangu-jarraku warrkini-jarraku, "Nyampurla-juku pardakalu-jarrangku tangkiyi-kirliji kajirna nyampu kurdu wirriya kanyi yinya-kurra pirla wararra-kurra, ngulangka yungurljarrala warntarri kuyu purrami Kaatuku. Karlijarra ngaka kulpari yanirni."

⁶ Junga-juku, jiwarriji rurruny-pungulku tangkiyi-jangkaju Yipuruyamurluju, ngularla rurruny-pinjarla jiwarriji perturlurla yirrarnu ngalapi-nyanurla. Nyanungurlujulpa mardarnu ngiji manu junma rdakangka, ngulalpa nyangu pirla wararraju wurnturu-kurra. Ngula-kurranya-pala kirdarlangu yanu.

⁷ Ngula-jangkaju, payurnulku nyanungukupalanglu kirda-nyanuju Yijakirliji, wangkajarla, "Ngiji manu jiwarri palka-jala karli mardarni. Kala nyarrpara jiyipi yungurlurla yingkirninjarla purrami warntarriji Kaatuku?"

⁸ Yipuruyamuju wangkajarla Yijakikiji, "Kaaturlu kapu-nyanu jiyipi parlu-pinjarla kanyirni warntarriji yungurlirla purrami nyanunguku."

Junga-juku, yaninja-yanu-pala yarda wurra-juku. ⁹ Kuja-pala pirlirkira yanu, Yipuruyamurluju warrulpa turnu-manu yarturluju. Murnju-yirrarninja-parnkajalpa yurturlurla jintangka, manu ngula-jangkaju yangkajurla jiwarri ngalapi-nyanuku puntarnulku. Puntarninjarla yirrarnu yangkanga yurturlurla kankarlarni yarturlurla. Ngula-jangkaju, waku-jarralku wayurnu nyanungu-nyangu-juku ngalapi-nyanu. Jakurr-maninjarla kankarlarni yirrarnulku yangkanga yarturlurla manu jiwarri.

¹⁰ Junga-juku, junmalku wilypa-manu Yipuruyamurluju nyanungu-nyangu-jangka wirriji-jangkaju yungu pantirni. ¹¹ Wakuju kankarlu-jarrijalku pantirninjakungarntilki. Ngula-pururla yalkiri-nigirla yirdi-manu marramarrarlu YAAWIYI-kirlangurlu, "Yipuruyamu, Yipuruyamu!"

Yipuruyamurlu jangku-manu-yijala, "Yuwayi, nyampurna."

¹² Marramarrajurla wangkaja, "Pantirninja-wangurlu yampiya nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu wiarrpa! Yuwayi, junga karnangku milya-pinyilki

nyuntuju kuja kanparla ngungkurr-nyina Kaatuku. Kulanparla jurnta mardarnu wiljingki nyuntu-nyanguju marulu ngalapi-nyanuju.”

¹³ Junga-juku, Yipuruyamurluju karrinjarlarpa yirrilki warru nyangu. Junga-juku, parlu-pungulku jiyipilki wiri wirriya watiyarla kuja purlkun-parla rdarrparl-wantija marlpirtirri-jarraju. Kula nyarrpalku wiliypipardinjarla parnkayarla. Junga-juku, Yipuruyamujurla jiyipiki jangkardu yanurra. Jakurr-maninjarla yirrarnulkun kankarlarni yangka jiwirrirla. Junga-juku, yingkirninarla purrajarla Kaatuku warntarri kuyuju. Kujuju ngulajurla kunka-pardiya jiyipiji yangkaku Yijakiki Yipuruyamuku ngalapi-nyanuku.

¹⁴ Ngula-jangkaju, yangka pirli wararra ngulaju Yipuruyamurluju yirdikirla yirrarnu, yalirla yangkangka kuja kapu ngalapi-nyanu pungkarla. Ngulaju yirdiji, ‘Kapuju Nyiyarningkijarra Tarnngangku-juku Warrarda Rdanjarr-yinyi YAAWIYI-rliji’. Jalangu-jarra ngulaju kalu-nyanu wangka yapa-patu, ‘Wararrarla YAAWIYI-kirlangurla Kapu-ngalpa Nyiyarningkijarra Warrarda Rdanjarr-yinyi’.

¹⁵ Yarda-yijalarla purlaja Yipuruyamukuju YAAWIYI-kirlangu marramaraju kankarlarra yalkiri-ngirli, ¹⁶⁻¹⁷ “Nyampunya kangku wangka YAAWIYI-ji kuja. ‘Nyampunya karnangku junga wangka yirdingga ngaju-nyangurla. Kapurnangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kapurnangku yinyi kurdukurdu panu-jarlu kujanpaju yangka kurdu nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu yungu jurnta mardarninja-wangurlu. Kurdukurdu nyuntu-nyangu kapulu jaya-kurra-nyayirni nyina nyampu-piya yanjilypiri-piya manu yarturluyarturlu-piya witawita-nyayirni kuja-ka pirlpirl-nguna karrungka. Kajili-jana yapa-kari jangkardu yanirni kurdukurduku nyuntu-nyanguku, ngulaju nyuntu-nyangu-paturlu kapulu-jana pinyi. * ¹⁸ Kujalpanpaju nyuntu wala nyinaja ngajuku kapurunjuwangu, kujarlaju nyuntukuju kapungkulu wardinyi marlaja nyinami nyuntu-nyanguju kurdukurduju. Ngula-jangkaju, nyuntu-nyanguku kurdukurduku kapulu-jana yapa-kari panu-nyayirni marlaja wardinyi nyinajala kujarla yalarnirla nguru-kari nguru-karirla.’”*

¹⁹ Junga-juku, ngula-jangkaju, jirranganjarla pina-yanulku Yipuruyamuju nyanungu-nyanguku ngalapi-nyanuku yangka-jangkaju pirli wararra-jangka. Pina-pala-jana yanu yangka-jarraku warrkini-jarraku. Ngula-jangkaju, panulkujukulu pina-yanu yangka-kurra mulju Piirrjipa-kurra. Yalumpurla-jukulpa-jana jirranga nyinaja nyanungu-mayamayakuju.

²⁰ Ngakarranyilki, yapajurla jinta yanurnu nguru-kurraju Yipuruyamu-kirlangu-kurra jaru-kurlu. Junga-juku, wangkajalparla manu yirripurajarla, “Nyuntukupdangkarluju yangkangkuju kukurnu-purajirli yirdingki Nayururlu manu nyanungu-parntarlu yirdingki Milkayarlu, ngulaju kapala-jana wirriyawirriyaju mardarni 8-pala. ²¹⁻²² Yirdijili nyampu-patunya: Yuuju manu nyanungukupdangka-patu kukurnu-nyanu-patu yirdi-patuju Puuju, Kimulu, Kijirdi, Yaaju, Piltaji, Jirtilapi, manu Pijulu. Ngulajulparla yangka Kimuluju kirda-nyanu nyinaja Yarramaku. ²³ Yangka jinta-kari kaja-nyanu Nayuru-kirlangu yirdiji Pijulu, ngulaju palkakupalanggu-jarrija-yijala ngulaju karntakupalanggu yirdikipalangju Ripikakupalanggu. ²⁴ Nayururluju jinta karnta-karilkii yarda manu yirdiji Ruuma. Ngulakujulurla palka-jarrija kurdu-patu-yijala jirrama-kari jirrama-kari yirdiji Tiipa, Kayama, Tayaja, manu Maaka.”

* ^{22:16-17} Nyangka Hebrews 6.14 * ^{22:18} Nyangka Acts 3.25, Galatians 3.8

23

Nyampu yimi ngulaju Jiira-kurlu kuja palija

¹⁻² Kujarla Jiiraku rdipi ja 127-pala yulyurru, muturna-nyayirni nya-nunguju palija ngurrangka yirdingkaju Kiri-Yarrparla yangka ngurungka Kananarla. Jinta-kari yirdi yinya ngurraku ngulaju Yipurana. Yipuruyamuju yaninjarla yulajalparla ngumparna-nyanuku kuja palija. Nyau-nunguju nyinajalpa nyanungu-nyangu palka-wana wajampa-nyayirni.

³ Ngakalku, karrinjarla yanu-jana Yititi-patuku wiriwiriki kujalpalu ny-inaja yinyarla ngurrangka. Nyinajalpalu mapirri kiirtirla kutu kirri wiriki. Nyanungujulpa nyinaja nyanungurra-kurlu, manu wangkajaja, ⁴ “Nyampu ngurrara ngulaju nyurrurlaku. Ngari ngajuju yapa-kari. Yungurna-nyarra wita payirni jalangurlu. Yinyinyankujulu nguru wita talakupurdarlu yungurna miliyinkga yirrarni ngaju-parnta?”

⁵ Yititi-paturlulu jangku-manu Yipuruyamuju, ⁶ “Purlka-pardu, nyuntu-junpa paaju wiri-piya nganimpakuju. Nganimparlu karnalu jarkujarnku mardarni nguruju yangka nganimpa-nyangu warlalja. Kajinpa-nganpa payirni, nganangku kulapangku jurnta mardakarla nguruju. Yimirirli kapurnangkulu yinyi yungunpa nyuntu-parnta miliyinkga yirrarni.”

⁷ Yipuruyamuju-jana parntarrinjarla wangkaja Yititi-watiki, ⁸ “Kajinkili ngampurrra nyina ngajuku yungurna miliyinkga yirrarni ngaju-parnta nyurrurla-nyangurla ngurungka, wangkayajulurla Yipiraku. Nyanunguju Juuruju kaja-nyanu. ⁹ Nyanungu-nyangurla ngurungka, pirnki wita-ka karri ngurrangka Makapilarla. Kajiji ngungkurr-nyina ngajuku pirnki-wanawana, ngulaju kapurnarla yinyi tala. Nyurrurlarlujulu nyangka tala kajirnarla yinyi yungunkulu milya-pinyi yinya pirnki kaju karri ngaju-nyangkul. Yungurna miliyinkga yirrarni ngaju-parnta.”

¹⁰ Yinya wati Yipira, nyinajalpa Yititi-patu-kurlu wiriwiri-kirli kiirtirla. Purda-nyangu Yipuruyamu wangkanja-kurra, wangkajarla Yipuruyamuku, ¹¹ “Purlka-pardu, purda-nyangkaju. Panungku kajulu purda-nyanyi ngaju nyuntuktu wangkanja-kurra. Ngajulurlu kapurnangku yinyi wita nguru manu pirnki. Ngula karnangku yinyi yungunpa miliyinkga yirrarni nyuntu-parnta.”

¹² Ngula Yipuruyamuju parntarrinjnu kamparru yangka Yititi-paturla wiriwirirla. ¹³ Wangkajarla Yipiraku, “Lawa, purda-nyangkaju ngaju. Kulalparnangku jurnta kangkarla nguru ngari tala-wangurlu. Yungurnangku tala yinyi ngurukungarduyuku. Mpa, kangka nyampu tala! Yungurna yaninjarla miliyinkga yirrarni ngaju-parntalku.”

¹⁴ Ngularla Yipira wangkaja Yipuruyamuku, ¹⁵ “Purlka-pardu, lawarna wiljiwilji-maninjaku nyuntukju! Kajinpaju yinyi 400-pala tala pirli, kapurnangku yinyilkii nguruju yungunpa nyuntu-parnta miliyinkga yirrarni yinyarla.”

¹⁶ Junga, Yipuruyamurla ngungkurr-nyinaja Yipirakuju, manurla yungu 400-pala tala pirli. Yititi-patu wiriwirrilpalu-jana nyangu. Kujar-lunya kalalu nguruju jali-manu talakupurdarlu nyurru-wiyiji. ¹⁷⁻¹⁸ Yuwayi, kujalpalu nyinaja kiirtirla yinya Yititi-patu wiriwiriri, ngulajulu nyangu Yipuruyamu kujarla tala yungu Yipiraku. Kujarla Yipuruyamurlu yungu tala Yipiraku, Yipirarlurla jali-manu nguru wita yinya ngurungka yirdingka Makapilarla. Makapilaju, ngulaju kakarru jinta-kari nguruku yirdik-iji Mamiriki. Junga, Yipuruyamuju warlaljamarrilpa nyinaja yinya nguru witaku manu pirnki manu watiya-watiki kujalpalu karrija yinyarla.

¹⁹ Ngula-jangka, Yipuruyamuju yaninjarla miliyinkga yirrarnu ngumparna-nyanuju yangka ngurrangka Makapilarla kutu Mamiriki. Yangka ngurra

Makapila, ngulajulpa karrija ngurungka Kananarla. Ngaka kalalu ya-pangkuju yirdi-manu ngurra yinyaju Yipurana. ²⁰ Panungkulpalu milyapungu yinya nguru-pardu manu pirnkilparla karrija Yipuruyamukulku.

24

Yipuruyamurlu manurla karnta nyanunu-nyangu kaja-nyanuku Yijakiki

¹ Ngulajulpa nyinaja Yipuruyamu jarlu-pardu-nyayirnilki. Ngulaju YAAWIYI-rliji warrarda-jukulpa pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu, manulparla nyiyarningkijarra yungu.

² Parrangka jintangka, Yipuruyamuju wangkajarla nyanunu-nyangu warrkiniki jintaku wiriki kujalpa-jana kamparru w提醒-juku nyinaja warrkini-patu-kariyi-nyanuku, wangkajarla, “Nyuntu-nyangu rdakanyanu yirraka kanunjumparra wanarri-jarrarla ngaju-nyangurlu.

³ Kujarluu kanpaju ngarirni yapiirli-nyanuku maninjaku ngaju-nyanguku ngalapi-nyanuku Yijakiki. Nyampurla-jukuju jungarnirli jangku-manta kuja kangali YAAWIYI-rli nyanyi manu purda-nyanyi, yangka Kaatu kuja-ka w提醒-jiki nyina nyiyarningkijarraku yalkiriki manu walyaku. Nyampurla Kananarla ngulaju maju-nyayirni kalu nyina nyampu-wardingki-patuju karntakarnta, ngulaju-jana milarninja-wangurlu yampiya. ⁴ Wangkayaju yungunpa pina-yani yangka-kurra ngaju-nyangu-kurra ngurra-kurra kujarna yangka ngaju palka-jarrija. Ngulangkanya kapunparla parlu-pinyi yapiirli-nyanuju ngaju-nyanguku ngalapi-nyanuku, manu milarninjarla kangkarnirla.”

⁵ Junga-juku, jangku-manu Yipuruyamuju yangkangku warrkinirli nyanunu-nyangurlu, “Yuwayi, ngulaju ngula-juku. Kala kajirna yani ngurrara nyuntu-nyangu-kurra, manu kajirna milarni karntaju, nyarrparjarri kajikarnarla kajlpaju wurra-mantarla? Ngula-jangkaju, kajirna pina-yanirni marlajarra karnta-wangu, kanyi mayirna nyuntu-nyangu ngalapi-nyanuju nyuntu-nyangu-kurra ngurrara-kurra?”

⁶ Junga-juku, Yipuruyamurluju jangku-manu-yijala, “Lawa kujaju! Kulalpanpa pina-kangkarla yatijarra ngaju-nyangu ngalapi-nyanu.

⁷ YAAWIYI kuja-ka w提醒-jiki nyina nyiyarningkijarraku yalkiriki, nyurru-wiyi kujaju ngaju kangu yali-jangka ngurrara ngajukupalangu-kurlangu-ngurlu nyampu-kurra nguru-kurra, ngulaju ju jangku-pungu kapuju yinyi nyampuju walya ngajuku manu ngaju-nyangu-purnuku. Ngulakunya kapu yilyami jinta marramarra nyuntuku kamparru. Ngulanya kapungku kamparru yani yatijarra. Kajinpa ngurrara ngaju-nyangu-kurra yukamirra, kapungku milki-yirrarni nyangunguju karnta. ⁸ Kala kajingki wurra-mani, ngulaju ngula-juku. Yampiya! Kulalparnangku nyiyaku nyuntukuju kulu-jarriyarla. Yarda karnangku wangka, lawa, kulalpanpa kangkarla kurdu ngaju-nyangu yali-kirra!”

⁹ Junga-juku-nyanu warrkinirliji rdakaju yirrarnu kanunjumparra wanarri-jarrarla Yipuruyamu-kurlangurlaju, wangkajarla, “Yuwayi, nyiyarningkijarra kujanpaju wangkaja, ngulaju karnangku ngungkurnyina.”

¹⁰ Junga-juku, yangkangkuju warrkinirli manu-jana karlarla-pala kawartawara-wati Yipuruyamu-kurlangu. Ngulangkaju yirrarnu nyiyarningkijarra jurnarrpa yangkangkaju kawartawara-paturla. Junga-juku, ngula-jangkaju, jirrngejan-jana yawnkaja yangka yaliji warrkini warrkinipatu-kariki yatijarra ngurrara-kari-kirra yirdi-kirra Mijuputamiya-kurra.

Yaninja-yanulu parra-kari parra-kariki kulkurrukulkurru-juku. Ngakapardu-karlikil kutu-jarrijarra kirri-kirra Nayuru-kurlangku-kurra, ngulangka kujalpa nyinaja nyurru-wiyi Yipuruyamukupurdangka kukurnunu-nyanu yirdiji Nayuru. ¹¹ Kuja-jana jirrngaŋga kutu-jarrija kirri-kirra, ngulangkarluju parlu-pungu muljulku. Yalirla muljungka ngulangka-juku-jana kawartawaraju muku nyinanja-yirrarnu. Ngulangkanyalpa-jana pardarnu karntakarntakuju kajili yanirni yali-kirra mulju-kurra ngapaku maninjaku. Wuraji-kari wuraji-kari kalalu warrarda yanurnu yali-kirra mulju-kurra ngapa maninjaku.

¹² Kujalpalu yanurnu karntakarnta ngapaku maninjaku turnu-juku, ngula-puru wangkajalkurla warrkini Yipuruyamu-kurlangu Kaatukuju, "YAAWIYI, kuja kanparla nyuntuwiri nyina ngaju-nyangu wiriki Yipuruyamuku, ngulakuju-jarrangku wardinyi-jarriya jalangu. ¹³ Nyampunya karna karri mulju-pirdi-jiki kutu lurljungka kankararlarni. Nyampunyalu yananyarnilki karnta-kangukangu murlukurnnpa-kurlu rdakangka-kurlu ngapaku maninjaku. ¹⁴ Milki-yirrakaju nyampu-paturla karntaju jinta nyarrpa yungurnarla maninjarla kanyi Yijakiki. Kajirna payirni ngapa yinjaku, yunguju ngapa yinyi ngajuku ngarninjaku, pangkalaju ngulaju wangkami, "Yuwayi, yumpa ngapa nganja! Manu mayirnajana kawartawara-paturlanguku-juku yinyi ngapaju?" Kajiji kuja wangka, ngulaju kapurna milya-pinyi nyampuju ngulaju Yijakiki kali-nyanu, manu kapurna kujarla milya-pinyi nyuntulu kanparla yulkami ngaju-nyangu wiriki Yipuruyamuku."

¹⁵ Kujalparla yangka warrkini Kaatuku yati-wangkaja-juku, ngulapurujulpa kamina yanurnu murlukurnpa wiri-kirli jimantarla-kurlu. Nyanunguju yirdi Ripika. Karnta nyanungu yirdiji Ripika, nyanungku warringiyi-nyanu ngulaju yirdiji Nayuru, Yipuruyamukupurdangka kukurnu-nyanu. Ripikakupalangku kirda-nyanuju, ngulaju yirdiji Pijulu. Pijulukupalangguju ngati-nyanuju yirdiji Milkaya, ngulaju Nayuruku kali-nyanu. ¹⁶ Nyanungu yirdi Ripika, ngulajulpa yuntardi-nyayirni nyinaja manu jilimijilimi. Kularla wati jirrngaŋga ngunaja, lawa, jilimijilimi-jikilpa nyinaja. Jitinja-yanurnu yangka yali-kirra mulju-kurra murlukurnnpa-kurlu jimantarla-kurlu. Yaninjarla ngapaju yaku-manu murlukurnnpa-kurlurluju, ngula-jangka kulpari yanurnu mulju-ngurluju. ¹⁷ Kuja nyangu Ripika kulpari yaninja-kurra, ngulakujurla watiji wajirli-jiki wapirdi yarkajarra. Parnkanjarla payurnu yangka karntaju, "Ngapajunpaju winjirninya?"

¹⁸ Karntajurla wangkaja, "Yuwayi, winjirnirnangku." Junga-juku, jimanta-ngurluju jakurr-manu murlukurnnpaju, kanunju-maninjarla yungulkurla watiki yangkaku.

¹⁹ Kuja watingki ngapa ngarnu, karntangkuju payurnulku, "Ngapaju mayirnajana yinyi nyuntu-nyanguku kawartawararlangukuju purrakuku?"

²⁰ Junga-juku, murlukurnnpaju manu, maninjarla winjurnulku-jana mardu-kurra wiri-kirra ngapaju. Yarda maninjarla winjirninjaparnkajjalpa-jana mardu-kurraju.

²¹ Kujalpa winjirninjaparnkajjalpa ngapa mardu-kurra karntangku, wattingkijilpa karrinjarla warrawarra-kangu wurulyparlu kujalpa yali karnta yirdiyi-pungu warrarda. Karrinjarlarla manngu-nyangu nyampunya marda karntajurla Yijakikiji. Pardarnulparpa YAAWIYI-ki yungurla milki-yirrarni karnta Yijaki-parnta, ngulanya yungurla maninjarla kanyi.

²² Junga-juku, mukulu ngarnu ngapaju kawartawararluju purraku-nyayirnirli, ngula-jangka warrkini yangka wati-jana yanumpalku warn-tarriki maninjaku yakujurlaku kapurduku mulyu-kurlanguku waku-kurlangu-jarraku. Mulyu-kurlangu, waku-kurlangu-jarralpa-pala nguna-jaya kawurlu mirilmirilpa-nyayirni. Nyampu-patuju wiri-nyayirni tala wurnturu-nyayirni. Wilypi-maninjarla jilypi-yirrarnurla mulyungka wakirdirla karntangkaju. Waku-kurlangu-jarralku-palang manu, manin-jarlarla yirrarnu waku-jarrarla. ²³ Payurnulku yangkaju karnta, “Ngana nyuntu-nyanguju kilda-nyanu? Yungurna ngayi ngunami yuwarirla nyanungu-nyangurla jintaku mungaku. Lawangkanyalparna yantarlarra yuwarli-kirraju warlangarrangarrarla yapa-wangurla-japa.”

²⁴ Ripikarlu jangku-manu yangkaju wati warrkini, “Ngajukupalanguju kirdarnaju yirdiji Pijulu. Ngaju-nyangu warringiyiji yirdiji Nayuru, manu ngajuku yapirli yirdiji Milkaya. ²⁵ Jaya-kurra-jana yukuriji marnaju kawartawarakuju manu yuwarliji warlangarrangarra kangku karri nyuntukuju ngunanjakuju.”

²⁶ Junga-juku, yangkaju Yipuruyamu-kurlangu wati warrkini jur-rulkurla kanunju-jarrija, wangkajalkurla YAAWIYI-kilki, ²⁷ Ngularla pulkapungulku kujarlu, “YAAWIYI, wangka karnangku. Nyuntu kanpa ngurrju nyina, manu kanparla nyina Kaatu Yipuruyamukuju ngaju-nyanguku wirikiji. Ngurrjunparla nyinaja, manunparla jungarni wangkaja. Ngula-jangkanyanpaju nyampu-kurra kangurnu Yipuruyamu-mayamaya-kurlangu-kurra yangka Nayuru-kurlangu-kurra.”

²⁸ Junga-juku, kuja purda-nyangu kuja wangkanja-kurra yangkangkuju karntangku, ngulaju purda-nyanjarla parnkaja pina yuwarli-kirralku ngati-nyanu-kurlangu-kurra. Yimi-garrurnu-jana turnu-warnuku jintangkaku-juku nyanungukupurdangkaku manu nyanungukupalangu-watiki. ²⁹⁻³⁰ Kuja yimi purda-nyangu jintangku watingki yirdingki Lapanarlu Ripikakupurdangkarlu papardi-nyanurlu, manu kuja-palang nyangu yangka wakurnji-jarra manu kapurdwu wita mulyungka, karrinja-pardinjarla wajirli-parnkaja yangka-kurra mulju-kurra yangka kujalpa Yipuruyamu-kurlangu warrkini karrija-juku lurljungka kawartawara-paturlajinta. ³¹ Yangkajurla Lapana parnkanjarla wangkaja, “Kuja kangku nyuntu YAAWIYI-rlı piirjidi-maninjarla warrawarra-kanyi, nyiyakulku kanpa nyampurlaju warrarda karri? Yanurli ngaju-nyangu-kurra yuwarli-kirra. Nyurrurnangku nyiyarningkijarra jungarni-manu nyuntukuju, manu nyuntu-nyanguku kawartawarakurna-jana yukuriji jungarni-manu.”

³² Junga-juku, Lapana manu yangka wati warrkini yarnkajalkupala yuwarli-kirraju. Kuja-pala yanurnu yuwarli-kirra manu kangurnu-pala-jana kawartawara manu ngalya-kari warrkini-patu Yipuruyamu-kurlangu-patu, Lapanarlu jurnarrpalku muku rurruny-manu kawartawara-jangkaju, manu yukurilkii-jana kanjarla yungu kawartawara-watiki. Manu ngapalkurla maninjarla kangurnu Yipuruyamu-kurlanguku warrkiniki yungulu-nyanu kirkka-mani wirlia-jarra warrkini-paturlu. ³³ Yangkangku yirdingki Lapanarlu, ngulangku-jana mangarrilkii maninjarla kangurnu. Yangka wati warrkini wangkajarla Lapanakuju, “Kularna ngarni mangarri, ngaka kapurna ngarni. Yungurnangku jaru-wiyi yimi-ngarrirni ngaju-nyangu. Ngaka karna ngula-jangkarlunya mangarriji ngarni.”

Lapanaju wangkajarla, “Yuwayi, ngula-juku, wangkaya-wiyi-nganpa.”

³⁴ Junga-juku, yangkangkuju warrkinirli yimi-ngarrurnu-jana, wangkaja-jana, “Ngajuju karnarla warrki-jarri Yipuruyamuku.

³⁵ YAAWIYI-rliji-ka pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, manulparla nyiyarningkijarra yungu: jiyipi, puluku, tangkiyi, kawartawara, tala panu-jarlu manu warrkini-patu panu-jarlu karnta manu wati. ³⁶ Ngajunyangurlu wiringki yangkangku Yipuruyamurlu, yangka kujalpa karnta mardarnu yirdiji Jiira, ngula kuja muturna-jarrija, muturnalku kujalpa nyinaja, ngulakujurla palka-jarrija kurdu yirdiji Yijaki muturnakulkuju. Yipuruyamurluju ngulakunyarla yungu nyiyarningkijaraju nyanungu-nyangu ngalapi-nyanuku. ³⁷ Ngulanyaju wangkaja ngaju-nyanguwiru yaninjarniki nyampu-kurraku, ngulakunyarnarlà ngungkur-nyinaja. Wangkajaju ngajukuju, ‘Kularla parlu-pinjarla milaka yapirli-nyanuju nyampu-wardingki Kanana-wardingki nyampurla ngurungka kuja karna ngaju nyina, lawa. ³⁸ Kala pina-yanta yatijarra ngajukupalangku-kurlangu-kurra ngurrara-kurra.’

³⁹ “Wangkajarnarlà ngaju-nyangukuju wirikiji, ‘Kajirna yani yali-kirra yajarninjaku karntaku, kajilparna milakarla, nyarrpa-jarriimi kajikarnarlà kajilpaju wurra-mantarla?’

⁴⁰ “Junga-jukuju jangku-manu ngaju-nyangurluju wiringki, ‘Ngajuju karna tarngangku warrarda pura YAAWIYI, manu karna jalangurlu purami-jiki. Kapu yilyamirni nyanungurlu marramarra, manu kapungku kamparru yani marramarraju, manu kapurla milarni nyanungurlu yapirli-nyanuju nyampukuju ngaju-nyanguku. Kapungku milki-yirrarni nyanunguju karnta warlalja ngajukupalangku-kurlangu, manu kapunpa milya-pinyi kajingki wapirdi yanirni. ⁴¹ Kajingkili wurra-mani nyanungukupalangku-purnurlu, ngulaju-jana yampiya wajampa-jarrinja-wangurlu. Kulalparnangku nyiyaku nyuntukuju kulu-jarriyarla kajinpaju purda-nyanyi yalyangku manu kajinpa puta yajarni nyampuku Yijakiki yapirli-nyanu.’

⁴² “Jalangu kujarna yanurnu nyampu-kurra mulju-kurra kawartawara-kurru, muljungka yalirla-jukurna jupu-karrija. Yalumpu-wardingki-jukulparnarla wangkaja Kaatukuju, kujanyalparnarla wangkaja, ‘YAAWIYI, kuja kanparla wiri-jiki nyina ngaju-nyanguku wiriki Yipuruyamuku, milki-yirrakaju karnta Yijakiki kali-nyanu. ⁴³ Nyangkaju, nyampunya karna mulju-pirdi-jiki karri lurljungka. Kajili karntakarnta yanirni ngapaku maninjaku, ngulaju kapurna jinta-kari karnta payirni ngapaku. Kapurnarla wangkami kuja, ‘Ngapaju yungka yungurna ngarni purrakurlu.’ ⁴⁴ Kajirna jungarnirli milarni, ngulaju pangkalaju wangkami karntaju, ‘Yuwayi, yumpa, nganja, manu mayirna-jana ngapaju yinyiyijala kawartawarakuju?’ Kajirna kuja-kurra purda-nyanyi, ngulaju kapurna milya-pinyi ngulaju Yijakiki kali-nyanu.’

⁴⁵ “Kujalparnarla wurra-juku wangkaja Kaatuku, ngula-puruju Ripikajulpa yanurnu mulju-kurra ngapaku maninjaku murlukurnpa wiri-kirli jimantarla-kurru. Junga-juku, yaku-manu ngapaju. Junga-juku, payurnurna, ‘Ngapaju yungka.’ ⁴⁶ Junga-juku, jimanta-jangkaju murlukurnpaju manu, maninjarlaju yungu murlukurnpaju ngapa-kurruju, manuju wangkaja, ‘Yuwayi, nganja. Ngapaju mayirna-jana yinyi nyuntu-nyanguku kawartawararlangkuju purrakuku?’ Junga-juku, ngapajurna ngarnu, manu ngula-jangka, Ripikarluju ngapa-jana maninjarla yungu ngaju-nyangukuju kawartawara-patuku. ⁴⁷ Ngula-jangkaju, yardarna payurnu Ripikaju, ‘Ngana nyuntukupalangju kirda-nyanuju?’

“Ripikarluju jangku-manuju, ‘Ngajukupalangju kirdarnaju yirdiji Pijulu. Ngaju-nyangu warringiyiji yirdiji Nayuru, manu ngajuku yapirli

yirdiji Milkaya.' Kujarna kuja-kurra purda-nyangu, ngulajurnarla maninjarla yirrarnu kapurdu kawurru mulyungka, manu wakurnji-jarra wakujarrarlaju Ripikaku. ⁴⁸ Ngula-jangkarnarla jurrulkku kanunju-jarrija, pulkapinjalparñarla yati-wangkajalku YAAWIYI-ki. Ngulaju nyanunguju karla nyina wiri-jiki Yipuruyamukuju ngaju-nyangukuju wiriki. Manu kujaju junga-juku nguru-yirrarnurnu nyampu-kurra ngurrara-kurra yungurnarla karnta milarni Yijakiki Yipuruyamu-kurlanguku kaja-nyanuku. Ngularlangukunyarnarlajinta pulka-pungu YAAWIYI-ki. ⁴⁹ Ngulaju ngulajuku. Wangkayajulu, wardinýi mayi kankulurla nyina ngaju-nyanguku wirikiji Yipuruyamuku? Yinyi mayinkijili yalumpuju kamina? Kajinkijili mamparl-pinyi, ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kapuju milki-yirrarni nyarrpa-jarri kapurna."

⁵⁰ Kuja-pala kirdarlangurru purda-nyangu Pijulurru manu Lapanarlu kuja-kurra wangkanja-kurra, ngula-pala jangku-manu, "Nyuntu-nyangu jaru ngulaju YAAWIYI-kirlangu. Nyanungungku wangkaja, manungku nguru-yirrarninjarla kangurnu nyampu-kurraju ngurra-kurraju. Ngali-jarrarlku kulalparlijarra mamparl-pungkarla. ⁵¹ Ngula-juku nyampujurla kangka kalyakalya-nyanu Yipuruyamu-kurlanguku ngalapi-nyanuku kujangku YAAWIYI-rli milki-yirrarnu nyampuju karnta-pardu."

⁵² Yangkangku warrkinirli Yipuruyamu-kurlangurru, kuja-palangu purda-nyangu wangkanja-kurra, ngula-jangkaju, nyanunguju jarntarrujarrinjarla parntarrinjunu. Parntarrinjarla YAAWIYI-kilkirla yati-wangkaja manu pulka-pungurlajinta. ⁵³ Junga-juku, karrinja-pardinjarla warru yarkajarra yangkaju wati warrkini Yipuruyamu-kurlangu. Yanurra yangka jurnarrpa nyanungu-nyangu-kurra. Ngula-jangkaju, jurnarrpalku turnu-manu, turnu-maninjarlalkurral yungu warntarrikli Ripikaku wawarda manu kawurru manu pirli yaltiri* ngulaju rdaka-kurlangu, langa-jarra-kurlangu, mulyu-kurlangu manu yinirnti-wati, yangka kuja kalu waninja-kurlangu mardarni. Manu ngati-nyanuku manu Ripikakupurdangkaku papardi-nyanuku Lapanaku, ngularlanguku-palangu yungu warntarri wiri-nyayirniji. ⁵⁴ Ngula-jangkaju, wati-paturluju kurapakalkulu wiri ngarnu, manulu yalumpurla-juku ngur-rangkajulu yarda ngunaja yangkaju warrkini-patu Yipuruyamu-kurlangu. Ngula-jangkaju, mungalyurru-wana yakarra-pardijalu. Yangkaju wati warrkini Yipuruyamu-kurlangu, wangkajarl Lapanakuju, "Yilyayalku-nganpa yungurnalu pina-yani manu yungurnalu Ripika kanyilki wiri-kirlangu-kurra nganimpa-nyangu-kurlangu-kurra Yipuruyamu-kurlangu-kurra."

⁵⁵ Lapana manu Ripikakupalanguku ngati-nyanu, wangkaja-palarla yangka watiki warrkiniki, "Lawa, pangkala nyina-juku parra-patuku karlarla-palaku. Ngula-jangkanya kanpa kanyilki."

⁵⁶ Yangka wati warrkini wangkajarl, "Lawa kujaju, wurra-maninja-wangurruju yinjarla kijika-puka! Kujaju nyampu karntaju YAAWIYI-rli milki-yirrarnu, ngulajurna kanyi jalangurru-juku ngaju-nyangu-kurra wiri-kirra."

⁵⁷ Junga-juku, yangka-jarrarlju-pala jangku-manu, "Yuwayi, ngula-juku karlijarra payirnjinji-wiyi Ripikalku nyarrpa kaji wangka."

⁵⁸ Junga-juku, yaninjarla-pala payurnu Ripikaju, "Yani mayinpa nyuntuu nyampu-wanaju wati-wana?"

Junga-juku, jangku-manu-palangu Ripikarluju, "Yuwayi, yani karna jalangu-juku nyampu-wana wati-wana."

* 24:53 silver

⁵⁹⁻⁶⁰ Junga-juku, Lapanarla wangkaja Ripikaku yungu pirrjirdi-mani, "Yuwayi ngula-juku wita ngawurru. Kapungkulu kurdukurdu jaya-kurra palka-jarri. Kajili-jana yapa-karirli kulukukuluku-mani nyuntu-nyangu-purnu kurdukurdu, ngulajulu-jana nyuntu-nyangu-purnurlu pinyi." Junga-juku, yilyajalku-pala Pijulurlu manu Lapanarlu. ⁶¹ Manu Ripika-kurlangu warrkini-patu panu-kari karntakarnta, ngulajulu mapirri yanu Ripikaku jirrnga, yangka kujalu wiri-manu wita-ngurlu. Ngulangkuju puraja Ripika. Yangkangku wati warrkinirli Yipuruyamu-kurlangurlu, nguru-yirrarnu-jana kamparrurlu, ngulaju panu-jukulpalu kawartawara-kurru yanurra.

⁶² Kuja-purujulpa nyinaja Yijakiji manangkarrarla yirdingka Nikipirla. Ngulaju kamparru-juku pina-yanurnu mulju-ngurlu Pirilayiru-ngurlu Nikipi-kirraju, ngulangkanyalpa pina-nyinaja. ⁶³ Wuraji-pardu-karlik i warrulpa wapaja ngurra-wana nyanungu-nyangu-wana, manulpa manngu-nyangga nyiya mayi Kaatu-kurlangu. Kujalpa warru wapaja, ngula-jana kawartawaralku parlu-pungu wurnturu-nyayirni kujalpalu yanurnu. ⁶⁴ Ripikajulpa nyinanja-yanurnu kawartawararlaju. Kuja kutu-jarrija, jurruju kankarlu-jarrija, parlu-pinjarla nyangulku Yijakiji, manu jitija kawartawara-ngurlu. ⁶⁵ Jitinjarla payurnulku yangkaju wati warrkini Yipuruyamu-kurlangu, "Ngana yalumpuju wati yananyarni?"

Jangku-manu yangkangkuju warrkinirli, "Yalumpuju ngaju-nyangu wiri-kurlangu ngalapi-nyanu yirdiji Yijaki." Kuja purda-nyangu kuja-kurra yirdi-maninji-kurra, kujarlaju-nyanu wawardalku parnta-yirrarnu kurn-tangka miparrpa-wana. Milpa-jarrarlu-pukalpa nyangu.

⁶⁶ Kuja Yijaki kutu-jarrija, yangkaju warrkini wangkajarl, manu mukurla yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra. ⁶⁷ Junga-juku, Yijakirliji ya-jarninjarla Ripika kangulku kaluku-kurra nyanungukupalangku-kurlangu-kurra ngati-nyanu-kurlangu-kurra. Ngulangkanyalpa-pala nyinaja manu ngunaja. Kujarlajulpa muntuku-wangulku manu mari-wangulku nyinaja kujalpa palkalku mardarnu karnta nyanungu-parnta Ripika. Kala kamparru-wiyi Ripika-wangurla-wiyiji, ngulajulparla yirraruyirraru nyinaja manu muntuku ngati-nyanu nyurnuku, kuja kurdu-puka-jarrija.

25

Yipuruyamu yawu-pardi

¹ Yangka kuja Yipuruyamurlu wajawaja-manu nyanungu-parnta karnta yirdiji Jiira, ngula-jangkarluju, jinta-karilki manu karnta-karilki yirdiji Kitura. ² Ngulakujulurla panu-yijala kurdukurdu wirriyawirriya palka-jarrija yirdi-patuju Jimirani, Jakajani, Mirdini, Mirdiyani, Yijipa manu Juwa. ³ Yangka yirdi Jakajani, ngulaju-palangku kirda-nyanu nyinaja wirriya-jarraku yirdi-jarraku Jiipaku manu Tirtanuku. Tirtanu-mayamaya yapa, ngulaju kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrara-kirrla yirdi-paturlu Jiriyarla, Litujurla manu Luumurla. ⁴ Yangka yirdi Mirdiyani, Kitura-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju-jana kirda-nyanu nyinaja wirriyawirriyaku yirdikiji Yiipaku, Yipiruku, Yanakaku, Yapita manu Yirltaku.

⁵ Ngulaju ngula-juku. Kujalpa Yipuruyamuju purlka-juku nyinaja, ngulaju-jana wangkaja nyanungu-mayamayaku turnu-warnuku, "Kajirna ngaju mata-jarri, ngulaju-ka Yijakirli manu ngaju-nyanguju nyiyarningkjarraju kujangguju." ⁶ Yipuruyamurlu-jana mardarnu ngalya-kari-patu karntakarnta, ngulaju nyanungu-parnta-yijalpalu nyinaja, manulpalu-jana wirriyawirriya mardarnu. Kulalu nyampurrarlu wirriyawirriyarl

nyiya wita manu kujangu Yipuruyamu-kurlangu, lawa. Ngari-jana warntarriji yungu wirriyawirriyaku, manu-jana muku yilyaja kakarrara wurnturu yungulurla wurnturu jurnta nyinami Yijaki-kijaku.

⁷⁻⁸ Ngula-jangkaju, Yipuruyamuju kuja ngurrujy nyinaja 175-palaku yukuriki, ngula-jangkaju, lawa-jarrijalku. ⁹⁻¹⁰ Junga-juku, kuja nyanunu lawa-jarrija, nyanungu-nyangu-jarrarlu ngalapi-nyanu-jarrarlu Yijakirli manu Yijimalirli, ngulaju-pala nyurnu palkaju kangu pirnki-kirra yirdikirra Makapila-kurra, manu-pala wardu-yirrarnu nyanungu-parnta-wana Jiira-wanaju kuja yangka kamparru-wiyi wajawaja-manu. Pirnkihi ngulaju jinta-juku yangka kuja-jana kamparrulu-wiyi Yipuruyamurlu tala yinjarla manu Yiji-kirlangu-patuku yapaku. Ngula pirnkihi-ka karri kakarrara Mamiri-kirlangu, ngulajurla kamparru warlalja wati-kariki yirdiki Yipiraku, ngulaju ngalapi-nyanu Juuruku Yiji-kirlangurlanguku. ¹¹ Ngula-jangkaju, Yijaki kuja kurdu-puka-jarrija, nyanungu-mayamayaju kulpari yanulkulu yangka yali-kirra mulju-kurra yirdi-kirraju Pirlayirukurra, ngulangkalkunyalpalurla pirrjirdi marlaja nyinaja Kaatukuju.

Nyampu yimi ngulaju kaja-nyanu-patu-kurlu 12-pala-kurlu Yijimali-patu-kurlangu-kurlu

¹² Nyampu yimi ngulaju Yijimali-kirlangu-kurlu warlalja-patu-kurlu. Yijimaliji kaja-nyanu kamparru-warnu Yipuruyamu-kurlangu. Ngatinyanuju mardukuja Yijipi-wardingki yirdi Yakarru. Yakarruju warrkinilparla nyinaja Jiraku Yipuruyamu-parntaku.

¹³⁻¹⁵ Nyampu-patunya kaja-nyanu-patuju 12-palaju yirdi-patuju. Ngulaju papardi-jurruju yirdiji Napata. Nyanungu-warnuju palka-jarrija Kirduru, ngula-warnuju Yapitili, Mipijama, Mijima, Tuuma, Maaja, Yatata, Tiima, Jituru, Napiji manu Kirtima. ¹⁶ Nyampu-patu kaja-nyanu-patulu wiri-jarrija, manulu jarkujarnku yanu kirri-kari kirri-kari-kirra manu ngurra-kari ngurra-kari-kirra nyinanjaku. Ngurra-kari ngurra-karilpalu-jana wiri nyinaja warlaljayirriki. Yalumpurra ngurra-paturlulpalu yirdi-patu jurruju-juku mardarnu yangka-patu 12-pala-kurlangu yirdi kaja-nyanu-patu-kurlangu. ¹⁷ Kala Yijimali palija purlka-nyayirnilki kujarla yulyurrpu 137-pala rdipiija. ¹⁸ Warlalja-patu kaja-nyanu-patu-kurlangu 12-pala-kurlangu, kujalu-jana palka-jarrija Yijimali-kirlangu-patuku, ngulajulpalu nyinaja kulkurru-jarra ngurrara-jarraku yirdi-jarraku Yapisaku manu Juuruku. Ngurrara nyampuju kutu-karrkarri ngayingayi ngurrararla Yijipirla kakarrarni-nginti ngurrara Yajiriya-kurra-pinangu. Panungku Yijimali-kirlangurlu warlalja-paturlu kalalu-jana warlalja yinya-patu-kari nyanungukupurdangka-kurlangu-purnu pungu.

Nyampuju Yijaki-kirli yimi

¹⁹ Yimi nyampuju Yijaki-kirli Yipuruyamu-kurlangu-kurlu kaja-nyanu-kurlu. Yuwayi, kaja-nyanujulpa palka yirdi Yijaki Yipuruyamurluju mardarnu.

²⁰ Kujarla yulyurrpu 40-pala Yijakikiji rdipiija, mardukujalku-nyanu manu Ripika, yurntalu-nyanu Pijulu-kurlangu. Nyanunguju Ripikaku Lapanakupurdangka ngawurru-nyanu. Pijulu manu Lapana, ngula-jarrajnu Patana-Yaramma-wardingki-jarra.

²¹ Ripikaku Yijaki-parntaku, kularla kurduju palka-jarriyarla. Kujalaju, Yijakirla wangkaja YAAWIYI-ki, payurnu yungu nyanungu-parnta ngurrju-mantarla kurdu yungu-palanglu palka-jarriyarla. Purda-nyangu YAAWIYI-rlji Yijakiji wangkanja-kurra. Ngula-jangka, ngaka-karlikil,

Ripikaju juni-parnta-jarrijalku. ²² Kala ngulaju jirrama-kurlu kurdu-jarra-kurlu miyalurla-kurlu, kula-nganta jinta-kurluju. Miyalurlajulpa-palangu Ripikarluju kurdu-jarraju purda-nyangu yirntirninja-kurraju manu yangka kula-ngantalpa-pala-nyanu pungkulku. Manngu-nyangulpanyanu Ripikarluju, “Nyiya-jangka karnaju kujaju purda-nyanyi?” Kujar-laju, payirninjaku YAAWIYI-ki yanu Ripikaju.

²³ Ripikakurla wangkaja YAAWIYI, “Ngulaju kula-ngantanpa yapa-kurlu turnu-warnu-jarra-kurlu miyalurla-kurluju. Kaji-pala kurdu-jarra nyampu-jarra palka-jarrimi, ngaka warlalja-jarra-warnu-jangka nyanungu-nyangu-jarra-warnulku kapulu-nyanu wurnturu-mirnimirni jurnta nyinami. Warlalja-patu-kari kapu pirrjirdi-nyayirni-jiki panukarikiji warlalja-patu-karikiji nyinami. Kala kurdu-jarra yalumpu-jarra, kaji-pala wiri-jarrimi, kapurla papardi-nyanuju warrki-jarrimi kukurnu-nyanuku.”*

²⁴ Ngaka-kariji, kutulkulparla karrinja-yanu Ripikakuju karrmulypa-jarrinjakuju. Miyalurlaju jurru-jarra-juku wirriya-jarrajulpa-palangu kanja-yanu. ²⁵ Kuja kamparru-warnu kurdu-pardu wirriya palka-jarrija, ngulaju pintiji yalyuyalyu, manu palkakuju mukurla wapirrija wakurlu wawarda-piya wamulu-kurlu-piya. Ngula-palarla kurduku nyampuku jajinyanurlu manu ngati-nyanurlu yirdiji ‘Yijuwu’-palarla yirrarnu* ²⁶ Yijuwu kuja palka-jarrija, ngula-jangkaju nyanungukupurdangkalku kukurnu-nyanulku palka-jarrija. Kujalpa palka-jarrinja-yanu, purdangirli-warnurlu kukurnu-nyanurlujulpa tari puuly-mardarninja-yanu kamparru-warnu. Kujarluju, jaji-nyanurlu manu ngati-nyanurlu yirdiji-palarla yirrarnu ‘Jakupu’† Kuja-palangu kurdu-jarra nyampu-jarra Ripikarlu mardarnu, ngulajurla Yijakikiji yulyurru 60-pala rdipiqa.

²⁷ Kujalpa-pala nyanungu-jarra wirriya-jarra wiri-jarrinja-yanu, Yijuwu-julta nyanungu-nyayirni kuyu-pungu nyinaja, manu kala nyanunguju ngampurrra wirlinyiji warrarda yanu. Kukurnu-nyanu Jakupuju pulyaparnta yantarli kala wardinyi ngurrangka nyinaja kaninjarni kalukurla nyanungukupalangu-kurlangurla. ²⁸ Yijakirli kalarla kuyu-pinja-warnu Yijuwuku marlaja ngarnu. Yijuwurlu kalarla purraja nyanungukuju manu kuja-jangkaku kalarla yulkaja-nyayirni Yijuwukuju. Kala Ripikarluju kurturdurrurlu kukurnu-nyanu mardarnu.

Kukurnu-nyanurlu yimirr-yungu papardi-nyanu yampinyi maninjaku kirda-nyanu-kurlangu yapuntarlu

²⁹ Ngaka-kari, Jakupurlu purraja yalyuyalyu jupujupu kartakurla wiringka. Papardi-nyanuju wirlinyi-jangka ngurra-kurra pina-yanurnu yawnunjuku-nyayirni kuyukuju. ³⁰ Nyanunguju wangkajarla Jakupuku, “Wayinpa! Ngajujurna yawnunjuku-nyayirni! Kapankurluju yalumpu nganayi yalyuyalyu jujujupu kartaku-jangka ngarninjaku yungkarni!” (Kuja-jangkarlunya Yijuwurlu yirdi-kariji jinta-kariji ‘Yitama’ manu. Yirdi kujaju ‘Yalyuyalyu’-yijala.)

³¹ Ngula-jangka, Jakupurla wangkaja papardi-nyanuku, “Nyuntuju kan-paju ngajukupurdangka papardi-nyanu nyinami. Kaji jaji-pardu ngalijarrakupalangu palimi, kapunpa nyanungu-nyangu nyiyarningkijarra mani warntarri nyuntulurlu yungunparla marlaja mardarni. Ngajulurlu kularna nyiya witarlangu mani, lawa. Ngampurrra kanpaju nyinami ngajuku yungurnarla marlaja mardarni nyiyarningkijarra nyanungu-nyangu

* ^{25:23} Nyangka Romans 9.12   * ^{25:25} ‘Yijuwu’ yirdiji ngulaju ‘Wakurlu-jarlu’
‘Jakupu’ yirdiji ngulaju ‘Tari Kuja-ka Puuly-mardarni’

† ^{25:26}

warntarri-jangka? Kajinpaju nyiyarningkijarra yinyi ngalijarrakupalangukurlangu warntarri-jangka, ngula-jangkaju kapurnangku yinyi ngalya-kari jupujupu ngarninjaku."

³² Yijuwurla wangkaja kukurnu-nyanuku, "Wayinpa! Kajilparna yarnunjuku paliyarla jalangurlangu, kularna mani nyiyarningkijarraju warntarri-jangkaju. Kulalparna yalumpu nyarrpa-marntarla."

³³ Kala kujalkurla Jakupu wangkaja papardi-nyanuku, "Wangkayaju yungurna yinya nyiyarningkijarra mani warntarri-jangka, manu ngula-jangkarluju kapurnangku jupujupu nyampulku yinyi nyuntuku ngarninjaku." Junga-juku, Yijuwurlurla jangku-pungu nyiyarningkijarraku yinjaku warntarri-jangkaku. ³⁴ Ngula-jangkarluju, Jakupurlurla mangarri manu yalumpu jupujupu yungu papardi-nyanuku ngarninjaku. Ngula jupujupu Yijuwurlu muku ngarnu, ngulaju karriinja-pardinajarla yanulku nyanyanguju. Nyanungurlu Yijuwurlu rampal-manngu-nyanjarla juwakujurnu warntarri nyanyungukupalangukurlangu. Yungurla marlaja mardakarla warntarri nyiyarningkijarra warungka-wangurlu papardi-nyanu-katurlu.

26

Yijkirli yimirr-yungu Pimaliki

¹ Ngaka-kari yinyarla ngurrararla, kuyuku manu mangarriki lawalpa karrija, manu yapa panujulpalu yarnunjuku-nyayirni nyinaja. Nyampuju-jana yangka-piya-jala kamparru-warnu-piya-yijala karrija kujalpa Yipuruyamu wankaru-wiyi nyinaja. Ngula-jangka yanu Yijaki kirri-kirra Karara-kurra wangkanjaku Pimalikiki. Nyanunguju wirilpa-jana nyinaja yapa-patuku Pilijiya-wardingki-patuku. ² Ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji wangkajarlalnu yanyunguku Yijakiki, "Kula yanta ngurrara-kurra yinya-kurra Yijipi-kirra. Nyinaka nyampu-miparla ngurrara-miparla yangka kuja karnangku nyuntu yimi-ngarrirni ngajulurlu. ³ Nyinaka nyampurlajuku ngurrararlaju, kapurnangku palka jirrngaŋga nyinami. Kapurnangku nyuntuju piirjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kapurnangku yinyi nyuntukupalangku Yipuruyamku. ⁴ Yuwayi, kapurna panu yapa yirrarni nyuntu-nyangu warlalja-kurraju. Kapulu panu-jarlu nyinami yanjilypiri-piya-juku ngula kalu karri yalkirirla, panu-juku yapakuju yirdiyirrdi-maninjakuju. Ngajuju kapurna-jana yimiri nyina nyanyungapatuku. Ngula-jangka, yapa nguru-kari nguru-kari kapulurla marlaja nyinami wardini-nyayirni nyuntu-nyanguku warlaljaku.* ⁵ Kujalpaju Yipuruyamurlu nyuntukupalangurlu ngaju warrarda purda-nyangu, kujarlaju kapurnangku panu yapa yirrarni nyuntu-nyangu warlalja-kurra. Nyanyungurlu kalaju warrarda purda-nyangu nyiyarlanguku kuja kalarnarla ngaju wangkaja. Nyanungurlu kalaju nyiyarningkijarrakuju warrarda purda-nyangu ngularna nyanyungu pinarri-manu. Warrarda purajalpa nyanyungurlulu kuruwarri ngaju-nyangu jungarnirli-jiki." Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Yijakikiji.

⁶ Ngula-jangka, Yijaki nyinajalpa yinyarla Karararla, kula yanu Yijipi-kirra. ⁷ Yijaki-parnta kali-nyanu Ripika yuntardi-nyayirni. Wati-patu kujalpalu Karararla nyinaja, ngulajulu yanurnu, manulu payurnu Yijaki nyanyunguku mardukujaku, "Ngana yalumpu?"

* 26:4 Nyangka Acts 3.25

Yijakirli yimirr-yungu-jana, manu-jana yalu-manu nyanungu-patu kujarlu, "Yalumpuju ngajukupurdangka ngawurru." Lani-jarrijalpa-jana nyanungu-patuku. Yungu-jana yimirr-yinja-wangurlu jungangku yimirr-angarrkarla mardukuja yalumpuju kali-nyanu nyanungu-parnta. Purda-nyangulpa-nyanu kapulu marda nyanungu-paturlu pungkarla, manu mardukuja kapulurla nyanungku jurnta kangkarla. Kujarlanya-jana yimirr-yungu nyanungu-patu nyanunguju.

⁸ Yijaki nyinajalpa yinyarla Karararla tarnnga. Ngaka-kari, Pimaliki wiri Pilijiya-wardingki-patuku yapa-patuku kujalpa-jana nyinaja, ngulangku-julpa kaninjarni-ngirlirli yuwarli nyanungu-nyangu-ngurlurlu wintawu-nyangurluru nyangu. Nyanungurlu nyangu Yijaki ngamirlji-maninja-kurra manu nyunjinrinja-kurra Ripika-kurra. ⁹ Ngula-jangka, yilyaja-jana Pimalikirli nyanungu-nyangu wati-patu maninjaku Yijaki. Ku Yijaki yanurnuklu, Pimalikirla wangkaja nyanunguku, "Wayinpa, mardukuja nyampuju kali-puraji nyuntu-parnta-nyayirninya? Nyiyakulkunpa-nganpa yimirr-yungu? Wangkajanpa-nganpa ngawurru nganta yalumpuju nyuntukupurdangka."

Yijakirli yalu-manu nyanunguju, "Lani-jarrijalparna. Manngu-nyangulparnaju kapunpaju pungkarla manu ngula-jangkarlu kapunpanyu marda mardukujaju nyuntulurluku kangkarla."

¹⁰ Ngula-jangkaju, Pimalikirla wangkaja Yijakiki, "Nyiyakunpa-nganpa kujarluju yimirr-yungu? Kapulu watingki nyampu-wardingkirli kirri-wardingkirli marda jarrarda-kangkarla mardukuja yalumpu. Nganangku-puka kaji jarrarda-kangkarla, kujaju majumaju-nyayirni, manu Kaaturlu kapu-nganpa panu-juku marda muku pungkarla."

¹¹ Ngula-jangkaju-jana Pimalikirliji pututu-ngarrurnu nyanungu-nyangu yapa-patuju, "Kaji nganarlanguurlu-puka marnpirni nyampu mardukuja, ngaju kapurna-jana ngaju-nyanguku warrmarlaku wangkami yungulu pinyi tarnnga-kurra."

Yijakiji nyiyarningkijarra-kurlulkulpa nyinaja

¹² Ngula-jangkarlu, ngurlu-wati-jana Yijakirli yirrarnu walyangka ngulangka yungu pardimi mangarri. Ngaka wantangka yalumpurla-yijala ngulaju nyanungurlulpa manu panu mangarri watiya-jangka kujalpa pardija yalumpurla. Kujarlunyalpa YAAWIYI-rli nyanunguju pirrjirdi-maninjara warrawarra-kangu. ¹³ Yijakiji palka-kurlulkulpa nyiyarningkijarra-kurluljulpa nyinaja. Nyanungurlu tarnngangku-jukulpa nyiyarningkijaraju mayangku-juku yardayarda manu. ¹⁴ Nyanungurlu warljalpalpa-nyanu panu wati manu mardukuja mardarnu kujalpalurla warrki-jarrija nyanunguku tarnnga. Manulpa-jana nyanungurlu panu jiyipi turnu-kari turnu-kari mardarnu, manu pañu pulukulpa-jana turnu-kari turnu-kari mardarnu. Kujarlunyalpalurla Pilijiya-wardingki-patu yapa-patuju nyanungukuju yunganji-jarrija. ¹⁵ Ngula-jangka, nyanungulu warla-pajurnu jiyipi-kijaku manu puluku-kujaku walyuru-maninja-kujaku, warru yanulu nyanungu-patu, mulju-kari mulju-karilpalu walyakurlurlu warru jutu-manu. Nyampurraju yangka-patu-juku mulju-patuju kujalpalu warrkinirli Yipuruyamu-kurlangurlu warru pangurnu nyurru-wiyirli kamparrurlu-wiyi kujalpa jaji-nyanu Yijakikipalang Yipuruyamu nyinaja wankaru-wiyi. ¹⁶ Ngula-jangka, Pimaliki yanurnu, manu wangkarla Yijakiki, "Yanta ngurrara nganimpa-nyangü-ngurlu! Nyuntu manu yapa-patu nyuntu-nyangu pirrjirdi-nyayirni-jiki nganimpakuju." ¹⁷ Ngula-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patujulu yanu yalumpu-nyangurlu kurlirra kakarru-karrikarri, manulu ngurrangka-jarrija wirringka yirdingka Karararla-yijala.

Yinyarlaju karrikarri-wangurlulu-nyanu wiljiwilji-manu mulju-patungurlu

¹⁸ Wirringka ngulangka, nyurru-wiyi kamparru-wiyi, jaji-nyanurlu Yijakikipalangurlu Yipuruyamurlu-jana pangurnu panu-jarlu muljuju. Ngakalku kuja nyanungu palija, yapa-paturlu Pilijiya-wardingki-paturlulu-jana muljuju panu-juku jutu-manu walya-kurlurlu. Ngula-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patu manu nyanungu-nyangu wungu-warnu, ngulalu yanu nyinanjaku ngula-kurra wirri-kirra, ngulaju-jana nyanungurluju yangka-patu-yijala mulju-patuju yarda pangurnu ngapakupurdarluju, manu-jana nyanungurlu mulju-patukuju yirdiji yirrarnu yangka-patu-yijala kuja-jana jaji-nyanurlu-wiyi mulju-patu kamparrurlu yirdi-manu. ¹⁹ Yijaki-kirlangurlu warrkini-paturlulu yarda-yijala pangurnu mulju-karlik jalangu-warnu wirringka yinyarlja. Rdipijalurla ngapaku winjirriku kujalpa purlpurl-pardija walya-jangka. ²⁰ Yangka ngulawanarlu-yijalalpalu-jana panu-karirli watingki Karara-jangkarlu pulukupatu warrawarra-kangu. Kujalu nyanungu-paturlu yalumpu mulju jalangu-warnu nyangu, nyanungu-patulu-jana rdiily-yirrarnu wiljiwilji-maninjaku wati-patuku Yijaki-kirlangu-patuku kujalpalurla nyanunguku panu puluku warrawarra-kangu. Nyanungujulu-jana wangkaja wati-patuku Yijaki-kirlangu-patuku, "Ngapa nyampuju nganimpa-nyangu." Ngula-jangka, Yijakirli manu nyanungu-nyangurlu yapa-paturlulu mulju yinya yampija, ngulalu yanu ngurra-kari-kirra. Kujalu-nyanu yinya-ngurlu mulju-ngurlu wiljiwilji-manu, kuja-jangkanya Yijakirli yirdi-manu mulju yinya 'Yijiki', ngulaju 'Wiljiwilji Wiri'. ²¹ Yungkaparri wurnturu-wangu, yapa-paturlu Yijaki-kirlangu-paturlulu mulju-kari pangurnu. Kala wiljiwilji-manulu-jana nyanungu-patu-yijala panu-karirli mulju yalumpu-ngurluju. Ngula-jangka, Yijakirli mulju yalumpu yirdi-manu 'Jitina', yirdi ngulaju 'Kulu Wiri'. ²² Ngaka ngula-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patu yanulu ngurra-kari-kirra, manu yinyarlja mulju-karili nyanungu-paturlu pangurnu. Kulalu-jana yangka-paturlu mulju nyampuju jurnta kangu, lawa. Ngulakujurla Yijakirli yirdiji muljukuju yirrarnu 'Riyupu'. Yirdi ngulaju 'Wantiki Nyampu Ngalipaku Nyinanjaku'. Wangkaja-jana nyanungu yapa-patuku nyanungu-nyangu-patuku, "YAAWIYI-rl-ngaipa yungu nyampu ngurra ngalipaku! Kapurlipa nyinami nyampurla ngurrju-nyayirni."

²³ Riyupu-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patulu yaninjarla nyinaja Piirrjiparla. ²⁴ Kujalu nyanungu-patu yalumpu-kurra yuka-jarralku, ngulangka mungangka jintangka, YAAWIYI-ji palka-jarrijarla Yijakiki jukurparla, manurla wangkaja nyanunguku, "Ngajuju Kaatu jinta-juku kujalparnarlal nyuntukupalanguku Yipuruyamuku wangkaja. Nyanungurlu ngajuju kalaju warrarda purda-nyangu. Kula lani-jarrija! Palka-juku karnangku nyina nyunturlangukuju. Kapurnangku pirrjirdimaninjarlal warrawarra-kanyi. Wangkajarnarlal jaji-purajiki, kapurnarlal nyanunguku yinyi panu kurdukurdu manu warringiyi-watirlangu! Kujakuju kapurnangku nyunturlanguku yinyi panu kurdukurdu manu warringiyirlangu." ²⁵ Ngula-jangka, Yijakirli panu pirla yurturlurla murnju-yirrarnu yungurla ngulangkanya purranjarla kuyu yinyi warntarri YAAWIYI-ki. Manu nyanunguju rdiily-yirrarnurla YAAWIYI-ki pulka-pinjaku, manu-jana yapaku yimi-ngarrurnu kuja-ka nyina ngurrju YAAWIYI. Ngula-jangka, nyanungu manu yapa-patulu ngurrangkajarrija yalumpurla kaluku-paturla, manu nyanungu-nyangu warrkini-patulu yanu, ngulalu mulju jinta-kari pangurnu.

²⁶ Ngula-jangka, Pimaliki yanurnu Karara-jangka wangkanjaku Yi-

jakiki. Wati-jarra-karirlangu-pala nyanungu-kurluju yanurnu: Yajuju pinangkalpa manu nyanunguku kurdungurlu manu jinta-kari Payikuluju kujalpa-jana warrmarla-patuku Pimaliki-kirlangu-patuku paaju nyina. ²⁷ Yijakirli-jana payurnu nyanungu-patu, “Nyiyakunkulu yanurnu nyampu-kurraju? Kulankujulu ngurrju ngajukuju nyinaja. Manunkujulu kulungku yilyaja.”

²⁸ Nyanungu-paturlulu Yijaki yalu-manu, “Wurrangkulparnangkulu nyangu nyuntuju, manu karnalu milya-pinyi YAAWIYI-rli kangku palkangku mardarni. Ngula-jangka, wangkajarnalu-nyanu, ‘Yanirlipa manu wangkamirliparla Yijakiki nyampu-kurluku walya-kurluku manu ngapa-kurluku, ngula yungurlipa-nyanu yalala-yirrarni wiljiwilji-maninja-wangurlukku, manu kulu-wangulku yungurlipa nyinami rarralypa.’ Ngulakunyarnangkulu nyanjakuju nyuntukuju yanurnu. ²⁹ Kularnangkulu kulukukuluku-manurlangu-wiyi. Ngurrju-jukulpurnangkulu nyinaja nyuntukuju tarnnga-juku, manu yilyajarnangkulu rarralypa kulu-wangurlu. Wangkaya-nganpa yungunpanganpa kulu-wangu pakarninja-wangu nyina. Manu jalangu, YAAWIYI-ji yimirri-nyayirni kangku nyina, manu kangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.”

³⁰ Ngula-jangka, Yijakirli yirrarninjarla purraja wiri kurapaka nyanungu-patuku, manulu panungku-juku ngarnu. ³¹ Mungalyurru-karilki, nyanungu-paturlulu-nyanu ngarrurnu yungulu nyiyarlangu-jinta kulu-wangulkü nyinami. Kaaturlu-jana nyanungu-patu nyangu kuja-kurraju. Ngula-jangka, Yijakirli-jana jakuru-pungu wurnakungarnitirla. Nyanungu-patuju, yipiljilkilpalu nyinaja rarralypa.

³² Parrangka jintangka, Yijaki-kirlangu-patu warrkini-patulu kulpari yanurnu, manulurla nyanunguku wangkaja, “Pangurnurnalu mulju, manu palka-manurnalu ngapa yinya.” ³³ Ngula-jangka, Yijakirli yirdi-manu ngula mulju ‘Jiipa’. Jalangujalangurlangu kirri ngula-wana mulju-wana kalu yirdi-mani ‘Piirrijipa’, ngulaju ‘Kirri Jangku-pinja-warnu’.

³⁴ Kujarla 40-pala yulyurru rdipi ja kaja-nyanuku Yijaki-kirlanguku papardi-jurrkuku Yijuwuku, nyanungurlu-palanglu mardukuja-jarra man-injarla rdakurl-kujurnu nyanungukulku. Kamparru-warnu yirdiji Jur-diji, manu nyanunguju yurntalpa Piirri-kirlangu, ngulalpa-jana nyinaja yapaku ngurrara-kari-wardingkiki ngula kalu-nyanu yirdi-mani ‘Yititi’. Jinta-kari mardukuja ngulaju yirdiji Pajama, manu nyanunguju Yalunu-kurlangu yurntalpa, ngulaju Yititi-yijala. ³⁵ Nyampu-jarra mardukuja-jarra, ngula-palanglu Yijuwurlu nyanungu-kurra-manu, ngula-jarrarluju kulanlu-palanglu wardinyi-manu Yijaki manu Ripika, yalparukulu-palanglu kalinjaju ngurrju-manu.

27

Jakupurlu yimirr-yungu Yijaki nyanungukupalangu jaji-nyanu

¹ Purlkalkulpa Yijakiji nyinaja. Nyanungu-nyangu milpa-jarrajru ramalku yarrkayi-nyayirni, kulanpa jungangku nyiyarlangu nyangu. Ngakakari, nyanungujurla wangkaja yapaku yungu maninjini nyanungu-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu Yijuwu. Kuja yanurnu Yijuwu, Yijakiji wangkajarla nyanunguku, “Kaja.”

Nyanungu yalu-manu Yijuwurlu, “Yuwayi, nyampu-wajarna.”

² Ngula-jangka, Yijakirla wangkaja nyanunguku, "Ngajujurna purlalku. Kalakarna marda palimirlangu. ³ Yanta, nyuntu-nyangu maninjinta yuurlarri, nyuntu-nyangu kurlarda-patu wita-patu manu kijirninja-kurlangu kurlarda wita-kurlangu," manu yanta yupuju-kurra wirlinyi. Yanta, manu kuyuju pungka ngajuku ngarninjaku. ⁴ Purraya yangkapiya-juku yangka kuja karna ngampurrparlu ngarni, manu kangkarniji ngajuku. Ngula-jangka, palinjakungarntirli ngajulurlu kapurnangku nyuntuku miti-yirrarni nyiyarningkijarra yungunpa wiri nyina ngaju-wangurlalku. Kapurnangku ngajulurlu milki-yunparni nyuntuku panukuru nyiyarningkijarra-kurru ngurrju-kurru kajingkili ngaka nyuntuku rdipimi." ⁵ Junga-juku, Yijuwuju wirlinyilki yanu yupuju-kurra.

Ngulalparla Yijaki wangkaja nyampurra Yijuwuju, ngulaju kula-nganta yangarlu jirrama-mipalpa-pala-nyanu wangkaja. Kutu-yijala Ripikaju karrija, purda-nyangulpa-palangu, kulalpa-pala milya-pungu kujalpa nyanungu karrija palka yalumpurla, lawa. ⁶ Ripikaju yanu, manu wangkajarlja Jakupuku nyanungu-nyanguku kaja-nyanuku, "Wayinpa, purda-nyangurna jaji-puraji wangkanja-kurra nyuntukupurdangka-kurra papardi-puraji-kirra Yijuwu-kurra. ⁷ Nyanungurla wangkaja Yijuwuju yungu wirlinyi yani, manu yungurla kanjarla ngurrju kuyu purrami nyanunguku. Nyanungu wangkajarlja kuja Yijuwuju, 'YAAWIYI-rli yunguju ngajuku nyampu jaru-nyayirni-wangu, ngula-jangka palinjakungarntirli ngajulurlu karnangku nyuntuku milki-yunparni nyampu yungunpa tarnngangku mardarni.' Kujanyarla Yijuwuju wangkaja nyanunguju. ⁸ Yuwa, ngaju-nyangu kaja, ngajuju yalyangku purda-nyangka nyiyarlanguku kajirnangku wangka! ⁹ Yanta yangka-kurra kuja kalu-jana warrkinirli ngalipa-nyangurlu warrawarra-kanyi ngalipa-nyangu jiyipi-wati manu narnukutu-wati. Manta-palangu kurdu-warnu-jarra narnukutu-jarra. Kangarni-palangu ngaju-kurra, ngula-jangkarlu yungurna-palangu purrami ngurrju-nyayirnirli yangka-piya-juku kuja-ka ngampurrparlu Yijakirli ngarni. ¹⁰ Kangkarla kuyu jaji-purajiki ngarninjaku. Ngula-jangka, palinjakungarntirli, nyanungurlu kapungku nyuntuku milki-yunparni jaru-nyayirni-wangu yungunpa mardarni tarnngangku."

¹¹ Kala Jakupurla wangkaja kuja ngati-nyanuku Ripikaku, "Wurra, wurra! Papardi ngajukupurdangka Yijuwuju palkaju yumurrumurru. Ngajuju karalyapa-nyayirni! ¹² Kajilpaju ngajukupalangurlu jaji-pardurlu marnpikarla, kajikaju nyanungurlu milya-pinyi ngajuju kularna Yijuwu! Ngula-jangkarlu kulaju nyanungurlu ngajuku milki-yunparnilki jaru-nyayirni-wangu yalumpurra-kurru ngurrju-kurru nyiyarningkijarra-kurru. Lawa, nyanungurlu kapuju juyurdurlu yunparni ngajulu yimirr-yinapanu!"

¹³ Ngati-nyanurla wangkaja nyanungu-nyanguku kaja-nyanuku, "Kajilpangku jaji-purajirli yunpakarla nyuntu juyurdurlu, ngulaju ngajumipajui karlangka nyuntulurlaju yunparni juyurdurluju. Ngayiji rgaju kutu purda-nyangka, yanta manu maninjinta-palangu kurdu-warnu-jarra narnukutu-jarra."

¹⁴ Ngula-jangka, Jakupu yanu, manu kurdu-warnu-jarra narnukutu-jarra-palangu manu, kangu-palangu ngati-nyanu-kurra nyanungukupalangu-kurra. Ngati-nyanurlu Ripikarlu-palangu pajurnu narnukutu-jarra wita-kari wita-kari-kirra, manu-palangu purraja yirnmi-karda-nyayirni yangka-piya-juku kuja kala ngampurrparlu Yijakirli ngarnu. ¹⁵ Ngula-jangka, Ripikaju yanu, jurnarrpa panu-kari

* ^{27:3} bow and arrow

manu kaja-nyanu-kurlangu Yijuwu-kurlangu papardi-nyanu-kurlangu, nyanunu-nyangu ngurrju-wati kujalparla kaninjarni yuwarlirla ngunaja. Nyanungurlurla yungu jurnarrrpa Jakupuku yungu yukami. ¹⁶ Ngula-jangka, nyanungurlurla maninjärla rdaka-jarra-palang Jakupu-kurlangu jutu-manu palkangku narnukutu-jangkarlu manu waninja-wanarlangu kujalpa karalypa nyinaja. ¹⁷ Ngula-jangka, nyanungurlurla Jakupuku yungu kuyu manu mangarri kuja nyanungurlu-yijala purraja.

¹⁸ Kangurla Jakupurlu kuyu manu mangarri jaji-nyanuku, manu wangkajarla nyanunguku, "Wapirra."

Yijakirli yalu-manu, "Yuwayi, kaja, ngananpa nyuntuju?"

¹⁹ Jakupuju nyanunguku wangkajarla, "Ngajujurna Yijuwu, nyuntu-nyangu kaja-puraji kamparru-warnu. Ngajurna wirlinyi yantu, manu karnangku kuyu mardarni nyuntuku, yangka ngulanpaju ngaju payurnu, ngulakunya. Nyinakalku, manu nganja nyampu kuyu ngularnangku nyuntuku wirlinyi-jangkarlu kanguru. Ngula-jangkarlu yungunpaju milki-yunparni ngajuku jaru-nyayirni-wangu panu-kurlu ngurrju-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu kajiji ngaka rdipimi ngajuku."

²⁰ Kala kuja Yijakirli payurnu nyanungu kujarlu, "Nyarrparlunpa palka-manu kuyuju, manu nyarrpa-karrarlunpa kapanku pinja-yantu?"

Jakupurlu yalu-manu nyanungu, "YAAWIYI-rli nyuntu-nyangurlu Kaaturluju milki-yirrarnu nyarrpararla kuyuku yungurna parlu-pinjarla piyini kuyuju."

²¹ Ngula-jangka, Yijakirla wangkaja Jakupuku, "Kaja, kutu-jarriyaju ngajuku, ngula-jangkarlu yungulparnangku nyuntu marnpirkarla. Kajirnangku ngajulurlu nyuntu marnpirni, ngula-jangkarlu kapurnangku milya-pinyi nyuntuju marda Yijuwu ngaju-nyangu kaja-nyanu-nyayirni, lawa yapa jinta-kari mardarpa."

²² Ngula-jangka, Jakupurla kutu-jarrija Yijakiki jaji-nyanuku nyanungukupalanguku. Yijakirli nyanunguju marnpurnu, manu wangkajarla, "Kuja kanpa wangkami, nyuntu-nyangu linpaju Jakupu-piya karnangku purda-nyanyi. Kala kajilparnangku waku-jarra nyuntu-nyangu marnpirkarla, ngulaju Yijuwu-kurlangu-piya yumurrumurru."

²³ Kuja-jangka, kujalpa waku Jakupu yumurrumurrulku nyinaja papardi-nyanu-piyalku Yijuwu-piyalku waku-jarraju, Yijakirli kula milyapungu ngulaju Jakupu-nyayirni yalumpuju. Ngula nyanungurlu marnpurnu, kanginy-pungu nyanungurlu kula-nganta wati yalumpu Yijuwu. Ngula-jangka, wangkaja-nyanu kanunju-kari Yijakiji, "Nyampu-juku marda Yijuwuju, yungurnarla milki-yunparni jaru-nyayirni-wangu ngaju-nyanguju palinjakungarnti."

²⁴ Kala, yunparninkakungarntirli jaru-nyayirni-wangukungarntirli, nyanungurlu payurnu jintakulku, "Nyuntuju mayi junga kaja-nyanu ngaju-nyangu Yijuwu?"

Jakupurlu nyanungu yalu-manu, "Yuwayi, ngajuju Yijuwu."

²⁵ Ngula-jangkajurla Yijakiji wangkaja nyanunguku, "Kujaju ngula-juku, kaja ngaju-nyangu! Kangkarniji ngajuku yalumpu panu-kari kuyu yungurna ngarni. Kajirna ngarni-wiyi, ngula-jangkarlu kapurnangku milki-yunparni nyuntuku jaru-nyayirni-wangu." Ngula-jangka, Jakupurlurla kangurnu kuyu panu-kari Yijakiki, manu ngulaju ngarnu.

²⁶ Ngula-jangka, wangkajarla jaji-nyanu Yijaki nyanunguku, "Yantarni nyampu-kurra, kutu-jarriya ngaju-kurra, manuju ngaju nyunjika."

²⁷ Ngula-jangka, Jakupurla yantu, manu nyunjurnu nyanungu. Yijakirli parntu-nyangulpa jurnarrrpa yalumpurraju Yijuwu-kurlangu, ngula-jangka rdirri-yungu nyanungurla yungurla milki-yunparni yalumpu

jaru-nyayirni-wangu Jakupuku. Nyanungurlu yunparnu kuja-piyarlu, "Waraa! Kaja ngaju-nyangu-ka ngurrju-nyayirni parntimi yupuju-piya ngurrara-piya yangka kuja-ka parntimi. Ngulaju ngurrara kuja-ka YAĀWIYI-rli nyiyarningkijarra ngurrju-mani pardinjaku wajirki-nyayirniki!" ²⁸ Ngajulurlu karnangkurla payirni Kaatu yungungku wiri ngapa yilyamirni, manu yungu ngurrju-karda walya ngurrju-mani nyi-yarningkijarra yungu ngulangka pardimi. Ngula-jangka, kapunpa mani panu ngurlu-wati kajili watiya-wati pardimi miyi-kirli, manu marna mangarriki kaji palka-jarrimi, kapunpa pama manu mangarrilki ngarniyi. ²⁹ Ngajulurlu kapurnangkurla Kaatu payirni yungungku wiri yirrarni yapaku panuku ngurrara-kari ngurrara-karirlaku. Nyanungupatu kapulu yanirni, manu kapungkulu parntarrimi kamparru nyuntuku, kuja-karrarlu yungungku wiri-pajirni. Ngajulurlu kapurnangkurla Kaatu payirni yungungku wiri yirrarni yunganpa-jana kukurnu-puraji-patuku wiri nyinami. Panu kapungkulu kaja-nyanu-patu ngati-puraji-kirlangu-patu parntarrimi kamparru nyuntuku. Kajingki nganangkupuka yunparni nyuntu juyurdurlu, Kaaturlu kapu-jana nyanungu-patuju maju-mani. Kajingki ngana-puka ngurrju nyuntuku nyinami, Kaaturlu kapu-jana nyanungu-patu pirrjidi-maninjarla warrawarra-kanyi." Kujanyarla Yijkirliji milki-yunparnu, manurla yungu Jakupuku yalumpu jaru-nyayirni-wangu, kuja nyanungurlu kanginy-pungu Jakupu kula-nganta nyanunguju Yijuwu-juku. Ngula-jangka, Jakupurlu kapankurlu yampinja-yanu jaji-nyanu yalumpurla-juku.

³⁰ Kuja Jakupu yanu, nyanungukupurdangka papardi-jurrku Yijuwulku kulpari yanurnu wirlinyi-jangka. ³¹ Nyanungurlu pajirrinjarla kuyuju purraja ngurrju-karda-nyayirni, manu kangurnurla jaji-nyanuku nyanungukupalanguku. Yijuwurla nyanunguku wangkaja, "Wapirra, yakarra-pardinjarla kuyu nyampu nganja kujarnangkurla yanu wirlinyi nyuntuku. Ngula-jangkarlu yungunpaju ngajuku milki-yunparni ngula jaru-nyayirni-wangu yungurnangku marlaja mardarni tarnngangku."

³² Kala jaji-nyanurlu kuja Yijkirli nyanungu payurnu, "Wayinpa, ngananpa nyuntuju?"

Yalu-manu Yijuwurlu, "Ngajujurna kaja-puraji papardi-jurrku Yijuwu, junga!"

³³ Kuja purda-nyangu nyampu Yijkirli, ngarrurda nyanunguju rdirri-yungu mirrmirr-karrinjaku. Nyanungurlu payurnu Yijuwu, "Yuwa, nganalku yinyaju kujajurla ngajuku kuyuku wirlinyi yanu? Nganangkulkuju kuyuju kanjarla ngajukuju yungu kamparrurlu-wiyi nyuntulku kujanpa yanurnu? Nyururna ngajulurlu kuyuju ngarnu, manurnarla milki-yunparni jaru-nyayirni-wangu ngaju-nyangu yinyaku watiki! Kulalparnarla nyarpparlu puntakarla pina nyuntuku yunparnjakungartirli, lawa! Yuwayi, panu yalumpurra ngurrju nyiyarningkijarra, ngula-jangka yimi-jangka kapurla rdipimi ngaka yinyaku watiki."

³⁴ Kuja Yijuwurlu nyampu purda-nyangu, kapanku yulaja nyanunguju kilji-nyayirni karrikarri-wangu. Nyanunguju maju-jarrija-nyayirni, manu wangkajarlajaji-nyanuku, "Wapirra, wapirra! Ngajurlanguku! Milki-yunpakaju ngajuku ngurrjurlangu yimirlangu! Muku yunpakaju ngurrju nyiyarningkijarra kajiji rdipimi ngaka ngajurlanguku!"

³⁵ Kala Yijkirla wangkaja nyanunguku, "Nyuntukupurdangka kukurnupuraji yanurnu, manu ngajuju yimirr-yungu. Nyurru-jukungku jurnta kangu nyanungurlu ngaju-nyangu jaru-nyayirni-wangu nyuntukujakuju!"

³⁶ Ngula-jangka, Yijuwurla wangkaja jaji-nyanuku nyanungukupalan-guku, "Jakupu-kurlangu yirdi ngulaju-ka karri 'Yimirr-yinja Wita-wangu!' Ngulaju junga! Jirramaku nyanungurluji yimirr-yungu ngajuju. Nyurru-wiyiji jinyijinyi-manu ngaju yungurnarla yinyi nyiyarningkijarra nyuntu-nyangu warntarri-jangka kajinpa palimi. Jalangurlulkuju nyanungurlu jurnta kangu nyuntu-nyangu jaru-nyayirni-wangu ngajuku!" Ngula-jangka, Yijuwurlu payurnu jaji-nyanu nyanungukupalangu, "Milki-yunpakaju kajikaji marda ngurrju nyiyarningkijarra mayi ngajuku ngaka rdipimi?"

³⁷ Yijkirli yalu-manu nyanunu, "Nyururna milarninjarla wiri yirrarnu yungungku wiri nyinami nyunturlanguku. Panu nyanungukupurdangka-patu kapulurla nyanunguku warrki-jarrimi. Manu ngajulurluna yurdujurra-manu nyanunu kuyu manu mangarri panu-kurlurru manu pama-kurlurlangurlu. Kaja, kulalparnangku nyiyarlangu yungkarla, lawa."

³⁸ Kala Yijuwurlu warlkurnulpa, manulpa mayangku-juku payurnu, "Jintarlangu marda kanpa jaru-nyayirni-wanguju mardarni, wapirra? Yungkaju jintarlangu! Milki-yunpakaju nyiyarlangu ngurrju marda nyiyarningkijarra yungulpaju ngajuku rdipiyyarla!" Ngula-jangka, Yijuwu yulajalku.

³⁹ Ngula-jangka, Yijkirirla Yijuwuku milki-yunparnulku nyiya kajirla nyanunguku ngaka rdipimi, Yijkirli kujarlu yunparnu, "Kapunpa nyuntu wurnturu nguru-karirla ngurrju-wangurla nyinami, manu kuja-ka ngapa wita-mipa wantimi. ⁴⁰ Kapunpa-jana nyuntulurru warrarda pinyi kulgungku panu-kari yapa-patu nyuntu-nyangu junma wiri-kirirliri, manu kapunparla warrki-jarri pirijina-piya nyuntukupurdangkaku kukurnuprajiki. Kala kajinparla jurnta parnkami, kulalpangku wajirli-pinjarla warla-pajikarla, lawa."

⁴¹ Ngula-jangkaju, Yijuwuju kalarla nyurunyuru-jarrija Jakupuku kujarla yangka kurdarrirdarrirli jurnta manu jaru-nyayirni-wangu nyanunu-jarrakupalangku-kurlangu jaji-nyanu-kurlangu Yijaki-kirlangu. Manngu-nyangu-nyanu Yijuwurlu, "Ngajukupalangju kapu nyurru-wiyi-wangu palimi, manu kapurnarla nyanunguku yalparu-jarrimi. Kala ngula-jangkarlu kapurna pinyi Jakupulku."

⁴² Yaparla wangkaja Ripikaku ngulalparla Yijuwurlu jangkardu purda-nyangu yungu nganta Jakupu pinyi. Ngula nyanungurlu yapa jinta iilyaja maninjaku Jakupuku. Kuja nyanunu, Ripikaju wangkajarlal nyanunguku, "Ngajuju purda-nyangka. Nyuntukupurdangka papardi-puraji Yijuwuju, miyalu maju. Kala nyanungurluji kanyanu ngarrirni kujarlu nyarrparlungku pinyi nyuntulu. ⁴³ Kajilpangku Yijuwurlu jalangurlangurlu nyuntu pungkarla, ngula-jangka yapa jinta-karirli marda kajikalu nyanunu pinyi, kajikarna marda ngati-puka-jarrimi. Kuja-kujakuju, purda-nyangkaju nyarrpaku kajirnangku wangka. Ngajukupurdangka papardi-nyanu Lapana-ka nyinami Yarranarla. Yampiya nyampu nguru jalangurlu, manu yanta nyanunu-kurra! ⁴⁴ Nyinaka nyanungurla ngari jalangu-wiyi kaji nyuntukupurdangka pulya-jarrimi, manu kajingki kulu wiri-wangulku nyuntuku nyinami. ⁴⁵ Ngaka, nyuntukupurdangka papardi-puraji kapungku nyuntuku kulu-wangulku nyinami. Nyanungurlu kapu wajawaja-mani nyiyarningkijarra kujanparla nyanunguku jurnta kangu nyuntulurru. Ngula-jangka kapurna ngajulurru iilyamirra warrkini jinta yungungku nyuntu kulpari kanyirni nyampu-kurra."

46 Ngula-jangka, Ripikaju yaninjarla wangkajarla kali-nyanuku Yijakiki, “Ngaju karna-jana rdunjurdunju-jarrimi nyampu-patuku mardukujapatuku Yititi-patuku ngula kalu nyinami nyampurla-yijala ngurrarlarla. Ngali-nyangu kaja-nyanu Yijuwu, nyurru-juku yupukarra-jarrija jirrama-kurlu maju-jarra-kurlu Yititi-jarra-kurlu. Kajilpa-nyanu Jakupurlu nyanungu-paturlajinta mardukuja nyanungu-kurra-mantarla, ngulaju yungurna kutu-palimi ngajuju.”

28

Yijakirli yilyaja Jakupu Mijuputamiya-kurra yungu-nyanu mardukuja mani kali-nyanuku

1 Yijakirirla yilyaja yimi Jakupuku yungu yaninjarla nyanyi nyanungu. Kuja Jakupu yanurnu, jaji-nyanu nyanungukupalangurla wangkaja nya-nunguku yungu pirrjirdi-mani, “Kulalpanpa-jana mantarla mardukujapatu Kanana-wardingki-patu, lawa. **2** Karrinja-pardinjarla-mipa Patana-Yarrama-kurra yanta. Ngulangkanya kala ngati-purajikipalangu jaji-nyanu nyinajayi yirdi Pijuju. Jalangu, Lapana ngati-purajikipurdangka papardi-nyanu-ka nyinami-juku yinyarlaju. Yanta, manu-nyanu yurntalpa nyanungu-nyangu nyuntuku manta.”

3 Ngula-jangka, Yijakirla wangkaja nyanungu-nyanguku kaja-nyanuku yimi-nyayirni-wangu panu-kurlu ngurruj-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu ngulangku Kaaturlu kajirla nyanunguku yinyi, wangkajarla nyanungu:

“Ngaju karnangkurla wangkami Kaatuku yangka YALJATAYI-ki.* Ngaju karnangkurla nyanungu payirni nyunturlanguku, ngula-jangka yungungku nyuntu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, manu kurdukurduru panu-nyayirni yungunparla marlaja kurduwarr-kijirni. Ngajulurlu karnangkurla nyanungu payirni jalangurlu, ngula-jangka ngaka kapungkulu panungku yapa-kari yapa-karirli turnu-kari turnu-karirli nyuntu nyanungurrarlu wapirra-pajirni.

4 Ngajulurlu karnangkurla payirni yungungku warringiyi-puraji-piya pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi manu nyuntu-nyangu kur-dukurdurlangu. Nyanungurlu jangku-pungurla nyampu nguru yungurla yinyi nyanunguku. Nyinami kanpa nyuntu ngurungka nyampurla jalangu, kala nyampu nguru kajana tarnnga-juku kar-rimi yapaku panu-kariki. Ngula-jangka, ngaju karna payirni Kaatu yungunkulu-nyanu ngaka nyurrurlarlu nguru nyampu mani.”

5 Ngula-jangkaju, Yijakirli yilyaja Jakupu. Jakupu yanu wurnturu yinya-kurra ngurrara Patana-Yarrama-kurra kujalpa ngulangka nyinaja malirdi-nyanu Lapana. Lapana, ngulaju Ripikakupurdangka papardi-nyanu. Nyanungu-jarrakupalanguju Pijuju, ngulalpa nyinaja ngurrarlarla Yarramarla. Ripikaju ngamardilpa-palangu nyinaja yalumpu-jarraku papardirlanguku Jakupuku manu Yijuwu.

6 Yijuwurlujulpa-palangu nyurru-juku kali-nyanu-jarra mardarnu. Nyanungurlu purda-nyangu ngularla Yijaki nganta wangkaja Jakupuku yungu pirrjirdi-mani manu nganta yilyaja nyanungu yungu nyinami Patana-Yarramarla manu yungu-nyanu nganta mani kali-nyanu yalirlalku. Yijuwurlu purda-nyangu kujarla nganta Yijakirli pututupungu Jakupuku yungu Kanana-wardingki mardukuja yampimi maninjawangurlu. **7** Yijuwurlu milya-pungu kuja-palangu Jakupu ngungkurnyinaja jaji-nyanuku manu ngati-nyanuku manu kuja nyurru-juku

* **28:3** YALJATAYI ngulaju yirdi-kari Kaatu-kurlangu, manu yirdi ngulaju ‘PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU’

yanu Patana-Yarrama-kurra. ⁸ Nyanungurlu manngu-nyangu kuja, “Kajilparlipa-jana ngali-jarrarlu karnta mantarla Kanana-wardingki, kujarlaju kajika miyalu maju-jarriji jaji-nyanuju ngalikipalang. Kala ngajulurlu kapurna mardukuja jintarlanguju kutu-mani.” ⁹ Ngula-jangka, Yijuwu yanu jaji-nyanu Yijakikipurdangka-kurlangu-kurra papardi-nyanu-kurra Yijimali-kirra, ngulajulparla kaja-nyanu kamparru-warnu nyinaja Yipuruyamuku. Nyanungurlu-nyanu nyanunu-kurra-manu Yijimali-kirlangu yurntalpa Mayala ngulalpa nyinaja ngurrararla Kananarla. Mayalaju ngawurru-nyanu Napatakupurdangka.

Jakupu jukurra ngunaja ngurrangka yirdingka Pijilirla

¹⁰ Nyamu yimi ngulaju Jakupu-kurlu ngula yampija ngurrara nyanunu-nyangu manu yanu nyinanjaku Patana-Yarrama-kurra. Kuja Jakupurlu yampija ngurrara nyanunu-nyangu Piirrjipa, nyanungu kamparruju yanu Yarrana-kurra-pinangu. ¹¹ Munga-karirla, yaninja-karra jalja-juku, ngula wanta yukajarra, nyanungu ngurrangka-jarrijalku. Nyanungurla rdipiija pirliki, manu-nyanu jurruku katarlpi yirrarnu, manu ngulangka jarda ngunanja-wantija. ¹² Nyanungurlu jukurr-manu, manu nyangu nganayi wari-yaninja-kurlangu-piya kujalpa walyangka karrija kankalarra-kari nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra. Jakupurlu-jana marramarra panu Kaatu-kurlangu-patu nyangu warrkarninja-kurra manu jitinja-kurra. ¹³ Wayinpa! Yinyaju YAAWIYI kankarlarni-nyayirni karrinya wari-yaninja-kurlangurla! Ngula-jangka, wangkajarla YAAWIYI jukurrrparla Jakupuku, “Ngajujurna YAAWIYI. Ngajuju Kaatu, yangka-juku kujalpaju nyuntu-nyangurlu warringiyirli Yipuruyamulu puraja. Manu ngajujurna Kaatu yangka-juku kujalpaju jaji-purajirli Yijakirli puraja. Nyampurla walyangka kuja kanpa jalangu jardalku ngunami, kapurnangku yinyi nyuntuku manu nyuntu-nyanguku panuku kurdukurduku manu yapaku nyanungurra-nyanguku. ¹⁴ Nyanunu-patu yapa-patu kapulu panu-nyayirni nyina, nama-piya. Nyanunu kapulu pirri-yani yinya-kari yinya-kari-kirra, karlarra-kurra, kakarrara-kurra, yatijarra-kurra manu kurlirra-kurra. Nyuntu manu nyuntu-nyangu-purnu kuja kankujulu wala nyina ngajuku, kujarlanja yapa-kari yapa-kari nguru warrukirdikirdi kapulu-nyarra marlaja nyina wardinyi nyurrurlaku. ¹⁵ Ngajuju palka karnangku nyina, manu kapurnangku muurrlparlu nyuntu warrawarra-kanyi nyarrpararlangu kaijipa yani. Ngaka kapurnangku kulpari kanyirni ngurrara nyampukurra. Ngajulurlu kularnangku nyuntu yampimi. Nyiyarningkijarra kujarnangku jangku-pungu, kapunpaju marlaja mardarni kujarnangku yangkaju wangkaja.”

¹⁶⁻¹⁷ Ngula-jangka, yakarra-pardija Jakupu jukurra-maninja-warnu. Nyanunu lani-jarrijalku, manu-nyanu wangkaja nyanunu-juku, “Junga, YAAWIYI-ka palka jalangu nyinami nyampurla, kala kularna milya-pungu kujaju kamparruju! Tarrukurlu ngurungku nyampurlu kaju ngaju lani-mani! Nyampuju yuwarli Kaatu-kurlangu-juku, manu nyamu wari-yaninja-kurlangu-ka yani kankalarra-kari nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra.” Ngula-jangkaju, pina jarda-jarrija.

¹⁸ Mungalyurrulkku, Jakupuju yakarra-pardija. Nyanungurlu jarna-manu ngula pirla kujalpa jarda katarlpirla nyanungurla ngunaja, manu jukayirrarnu kankalarra-kari walyangka. Ngula-jangka, jararla winjurnu kankarlarniki. ¹⁹ Jakupurlu yirdi-manu ngula ngurrara ‘Pijili’.† Kamparruwiyi, yapangku kalalu kirri ngula-wana yirdi-manu ‘Luuju’.

† 28:19 ‘Pijili’ yirdiji ngulaju ‘Yuwari Kaatu-kurlangu’

20 Kujalpa nyanungu Kaaturlu nyangu jara winjirninja-kurra, Jakupu nyanu wangkaja, “Ngajuluru yungurna Kaatu purami, manu yunguju ngaju muurlparlu warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra-kujakku majukujaku wurnangka nyampurla. Nyanungurlu yunguju ngajuku yinyi kuyu, mangarri ngarninjaku manu jurnarrpa rdarnka-yirrarninjaku. **21** Ngulajangka, kularna nyiyarlanguku wajampa-jarri, manu ngaka kapurna kulpari yanirni yuwarli-kirra jaji-pardu-kurlangu-kurraju nyinanjaku. YAAWIYI-ji kapu ngaju-nyangu tarnnga-juku nyinami. **22** Kajiji nyanungu ngajuku yimirri jirrnganjä nyinami manu muurlparlu ngaju warrawarra-kanyi, manu kajiji yinyi kuyu, mangarri, manu jurnarrpa, ngula-jangka nyampu pirli kapurna walyangka kankarlarr-a-kari juka-yirrarni, ngulaju yuwarli Kaatu-kurlangu. Nyiyarlangu kuja karna ngajuluru mardarni, kapurna-jana yurturlu-patu-kurra karlarla-pala-kurra yira-kari yira-kari mani, manu yurturlu jinta-kariji kapurnarla Kaatuku kulpari yinyi.”

29

Jakupu yanurnu Yarrana-kurra

1 Pijili-ngirli, Jakupu yanu kakarrara-purda. Ngakalku, nyanungu ngurrara-kurra yukajarra ngulalpalu yapä-patu nyinaja kuja kalalu-jana nyanungu-patu kakarrara-wardingki-pajurnu.

2 Kujalpa nyanungurlu ngurrara warru nyangu, rdipijarla muljuku. Wiri-jarlu lalypa pirliparla muljuku kankarlumparra wapirrija. Kutu-yijalalpalu jiyipiji yurturlu-paturla parntarrija. Jiyipi yalumpurra kalalu yanurnu parra-kari parra-kari ngula-kurra mulju-kurra ngapaku ngarninjaku. **3** Parra-kari parra-kari, jiyipikingarduyu-paturlu kalalu-jana jarnku-mirnimirnirli turnu-kari turnu-kari warrawarra-kangu, ngulangku kalalu-jana yalumpurru jiyipiki nguru-yirrarninja-yanu ngula-kurra mulju-kurra walyuru-maninjaku. Nyanungu-paturlu kalalu ngula wiri-jarlu pirli ngurl-kangu kankarlarni-jangka mulju-jangka, ngulajangkarlu nyanungurra-nyangu jiyipi kalalu-jana ngapangku walyuru-manu. Ngaka kuja kalalu jiyipi ngapangku walyuru-manu, Kulpari ngurl-kangu kalalu pirli mulju-kurra kankarlarni-kirra parnta-yirrarninjaku jiyipikingarduyu-paturlu.

4 Jakupurlu-jana payurnu yalumpu jiyipikingarduyu-patu, “Ngajukupurdangka-patu, nyarrpara-wardingkinkili nyurrurlaju?”

Yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Nganimpaju Yarrana-wardingki-patu.”

5 Ngula-jangka, Jakupurlu-jana nyanungu-patu payurnu, “Milya-pinyi mayi kankulu wati yirdi Lapana warringiyi-nyanu Nayuru-kurlangu?”

Yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Yuwayi, nyanunguju milya-pinyi karinalu.”

6 Ngula-jangka, Jakupurlu-jana nyanungu-patu payurnu, “Ngurrju mayi nyanunguju, nyiyarningkijarra-kurru palka-kurru mayi-ka nyina nyanunguju?”

Yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Yuwayi, nyanunguju ngurrju. Nyangka! Nyampunya-ka yanirnilki Rajulu yurntalpa nyanungu-nyangu, nguru-yirrarni kajana jiyipilki nyanungukupalangku-kurlangu.”

7 Ngula-jangka, Jakupu-jana wangkaja nyanungu-patuku, “Murnma-juku, nyampuju parra wiri karlarla-puru! Nyampuju mirntangali-jiki murnma-juku munga-wangu jiyipiki ngunanja-yirrarninjakuju. Yungkalu-jana ngapa yungulu ngarnilki, manu ngula-jangka, marna-kurraru-jana kulpari nguru-yirraka, manu yungulu wuraji-kardarlu warrarda ngarni.”

8 Kala yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Kularnalu-jana jiyipiji ngapangku walyuru-manu murnma-juku. Pardarni karnalu-jana kajili

panu-kari jiyipikingarduyu-patu rdipimirni jiyipi nyanungurra-nyangu-kurlu. Ngula-jangka, turnungku karnalu pirli ngurl-kanyi mulju-jangka yungurnalu-jana jiyipi nganimpa-nyangu ngapangku walyuru-manı.”

⁹ Ngulalpa-jana Jakupu wangkaja-juku yalumpurraku jiyipikingarduyu-patku, Rajuluji yanurnu jiyipi-kirli nyanungukupalangu-kurlangu-kurlu. Nyanunguju jiyipikingarduyu-yijala, manu jiyipi nyanungukupalangu-kurlangu kala-jana nyanungurlu warrawarra-kangu. ¹⁰ Jakupurlu nyangu Rajulu yaninjarni-kirra, yurntalpa Lapana-kurlangu, manu-jana nyangu nyanungurlu jiyipi Lapana-kurlangu. Nyampu watı Lapana, ngulaju papardi-nyanu Ripikakupurdangka kujalparla nyinaja ngati-nyanu Jakupuku. Ngula-jangka, Jakupu yanu, manu pirli yinya wiri mulju-jangka kankarlarni-jangka ngurl-kangu, manu ngula-jangka, nyanungurlu-jana walyuru-manu jiyipi Lapana-kurlangu. ¹¹ Ngula-jangka, nyanungurlu yaninjarla nyunjurnu Rajulu, manulparla yulajalku. ¹² Ngula-jangkarlu-nyanu Rajulu-kurra yimi-ngarrurnu, wangkajarla, “Ngajujurna ngarrmara-puraji nyuntukuju. Ripikaju ngaju-nyangu ngati-nyanu, nyuntuku pimirdi-nyanu Lapanakupurdangka.” Ngula-jangka, Rajulu ngurra-kurra parnkaja, warnkiri-manunjunu jai-nyanuju.

¹³ Kuja purda-nyangu yimi Lapanarlu ngawurru-nyanu-kurlangu kaja-nyanu-kurlu Jakupu-kurlu, nyanungu parnkaja ngamurlu-mardarninjaku. Lapanarlu ngamirlji-manu Jakupu, manu nyunjurnu wirlik-jarra. Nyanungu kulparlirli kangu yuwarli nyanungu-nyangu-kurra. Yinyarla, Jakupurlu-nyanu yirri-puraja Lapana-kurra wurna-kurlu niyyarningkijarra-kurlu kuja nyanungu yanurnu. ¹⁴ Lapana wangkajarla nyanunguku, “Nyuntu ngaju-nyangu miyalu wungu-warnu, nyuntu jinta-warnu-juku yalu-warunu manu palka-warunu.” Junga-juku, Jakupuju yalumpurla-juku nyinaja Lapanarla kirntangiki jintaku, manulparla nyanunguku warrki-jarrijalku.

Lapanarlu yulyurlku-yungu Jakupu

¹⁵ Ngula-jangka, Lapanarla wangkaja Jakupuku, “Nyuntuju ngajuju-nyangu miyalu-warnu, kala kajinpaju ngajuku warrarda warrki-jarri, yungurnangku nyuntu payi-mani niyyiarla-ngurlu. Niyyarmangku nyuntukuju yinyi warrki-jangkakuju?”

¹⁶ Lapanarlulpalangyu yurntalpa-jarra mardarnu. Yirdi kapirdi-nyanuju Liiya, manu ngawurru-nyanuju Rajulu. ¹⁷⁻¹⁸ Liyaju ngawukarrikarri, manu milpa-jarraju yurrini. Kala Rajuluji yuntardi-nyayirni, manulparla nyanungukuju yulkaja-nyayirni Jakupuju. Ngula-jangka, nyanungurlu payurnu Lapana, “Ngurru mayi kajilpanpaju Rajulu nyuntu-nyangu walyirri yurntalpa yungkarla? Kajinpaju nyanungu yinyi ngajuku, kapurnangku nyuntuku warrki-jarri wirlik-palaku yulyurru.”

¹⁹ Lapanarla ngungkurr-nyinaja Jakupukuju, manurla wangkaja, “Kujaju ngula-juku. Kala kajilpanpa yampiyarla Rajulu nyuntu-kurramaninja-wangurlu, ngulaju kajika-nyanu kutu mani wati-karirlangju ngajulurla ngampurrrpa-wangurlu ngayi. Kala ngampurrrpa karnangku nyina nyuntuku yungunpa nyampurla-juku nyinami ngajulurla.” ²⁰ Ngula-jangka, Jakupurla warrki-jarrija Lapanaku yulyurru wirlik-palaku yungu-nyanu yangka ngari Rajulu nyanungu-kurra-mani. Ngulaju tarnnga-nyayirnilparla warrki-jarrija, ngulaju ngula-juku. Nyanungu Rajulu yulkaja-nyayirnilparla, manu ngula yulyurru wirlik-pala-jarrija, ngulajurla nganta tarnnga-nyayirni-wangu karrija rdangkarlpua.

²¹ Ngakalku, yulyurru wirlik-pala-jangka warrki-jangka, Jakupuju yaninjarla wangkajarla Lapanaku, “Kujaju ngula-juku, ngajulurlurnangku

nyuntuku warrki nyurru yulyurruwirlki-palaku lawa-manu ngari yangka kujarnangku nyuntu wangkaja. Yungkaju Rajulu yungurlijarra nyinamilki." Ngulakujurla Lapanaju ngungkurr-nyinaja.

²² Ngula-jangka, Lapanarlu-jana yapa nyanungu-nyangu muku turnu-manu, manulu-jana jirranganja ngarnu kuyu manu mangarri.

²³⁻²⁴ Ngulangka mungangka jintangka, Lapanarlurla kangu Liiya kapirdi-nyanu yurntalu-nyanu Jakupuku. Ngurrangka-pala ngunaja.

²⁵ Mungalyurrulku, Jakupuju jurnta kinyirr-ngarnu. Nyanungurlu manngu-nyangu kula-ngantalpa ngunaja Rajulu-kurlu, kala Liya-kurlu. Ngula-jangka, nyanungurla yaninjarla wangkaja Lapanaku, "Wayinta! Nyarrrpa-jarrijanpaju ngajuku?" Nyiya-jangkanpaju yulyurruwirlkjungu kujarluju?" Ngajurnangku mata-karda nyuntuku warrki-jarrija yungurnaju ngula-jangkarlu ngaju-kurra-mani Rajulu, kula Liyi."

²⁶ Lapanarlu yalu-manu nyanunu, "Nganimpa-nyangurla ngurrararla, kapirdi-nyanu-wiyi-ka watingkiji nyanungu-kurra-mani kamparruju ngawurru-nyanukuju, kujanya kuruwarri nganimpa-nyangu. ²⁷ Nyinaka Liya-kurlu-wiyi wiyiki jintaku purlapa-puru yungunpa-nyanu nyuntukurra-mani, manu ngula-jangka ngajulurlu kapurnangku Rajulurlangu yinyi yungunpa-nyanu nyuntu-kurra-mani. Rajulu-wanawanaju yungunpaju warrki-jarri ngajuku yulyurruwirlki-pala-karikilki."

²⁸ Ngula-jangka, Jakupurla ngungkurr-nyinaja Lapanaku, manu nyinaja Liya-kurlu wiyiki jintaku. Ngula-jangka, Lapanarlurla nyanunguku yungu Rajuluku yungu-nyanu nyanungu-kurra-mani. ²⁹⁻³⁰ Jakupu manu Rajulu, ngurungka-pala ngunaja. Nyanunguju yulkaja-juku-jalalparla wita-karrikarri Liyaku. Kala nyanungu junga-nyayirnlparpa Rajuluku karrikarri-wangu-nyayirni yulkaja. Manu ngula-jangka, warrki-jarrijalparla nyanungu Lapanakuju yulyurruwirlki-pala-karikilki.

Ngaka-karilki, Lapanarlurla yungu Rajuluku nyanungu-nyangu jinta karnta warrkini yirdiji Piilya, ngula-jangka yungurla nyinami manu warrki-jarrimi nyanunguku.

Yimi nyampuju kali-nyanu-patu-kurlu Jakupu-kurlangu-patu-kurlu manu kurdukurdu nyanungurra-nyangu-kurlu

³¹ YAAWIYI-rli nyangu Jakupu ngulaparpa yulkaja Rajuluku karrikarri-wangu Liya-piya-wanguku. Ngula-jangka, nyanungu jalajala-jarrija yungurla nganta kurdukurdu yinyi Liyaku. Kala ngawurru-nyanuku kularla kurdukurdu palka-jarrija nyiya-jangkaku may? ³² Liyaju juni-parnta-jarrija, manu karrmulyupa-jarrija, kurdu wirriya mardarnu. Ngula-jangka, wangkaja, "YAAWIYI-rliji ngaju manngu-nyangu jata-nyanja-kurra. Kuja karna kurdu kajalku mardarni, kali-nyanu ngaju-parnta kapuju ngajuku yulkami!" Kujarlaju, yirdiji Ruupunuju* kaja-nyanukuju Liyarluju yirrarnu.

³³ Ngula-jangka, Liyaju yarda juni-parnta-jarrija, manu karrmulyupa-jarrija, kurdu wirriya-karilki yarda mardarnu. Ngula-jangka, nyanungu wangkaja, "YAAWIYI-rliji purda-nyangu ngula kaju kali-nyanu ngajuparnta nyinami ngajuku yulkanja-wangu. Ngula-jangkanyaju YAAWIYI-rliji kaja nyampu yunguju ngajuku." Kujarlaju, Liyarluju kaja-nyanukariji yirdi-manu Jimiyani†

³⁴ Ngula-jangka, Liyaju yarda juni-parnta-jarrija, manu karrmulyupa-jarrija, kurdu wirriya-karilki yarda mardarnu. Ngula-jangka, nyanungu wangkaja, "Ngajurnarla yungu ngaju-parntaku kaja-nyanu-patu yunguju

* ^{29:32} 'Ruupunu' yirdiji ngulaju 'Nyangka Kurdu Wirriya Ngaju-nyangu!' † ^{29:33} 'Jimiyan'i yirdiji ngulaju 'Purda-nyanguju'

nyanungurlu ngamurlu-mani ngaju.” Kujarlaju, nyanungurlu jinta-kari nyampu kaja-nyanu yirdi-manu Liipi‡

³⁵ Ngaka-kari Liiya yarda karrmulypa-jarrija kurdu-kari-kirlilki wirriya-kari-kirla. Ngula-jangka, nyanungu wangkajarlal, “Jalangurlu kapurnarla YAAWIYI-ki pulka-pinyi!” Kujarlaju, nyanungurluju purdangirli-warnu nyampu kaja-nyanu yirdi-manu Juurda§

30

¹ Ngula-pururlu kularla Rajulurlu kurdu manu nyanungu-parntaku Jakupuku. Ngula-wanawanaju, kapirdi-nyanukujurla yunganji-jarrija. Manu yaninjarlarla wangkaja Jakupuku, “Kajinpaju kurdu yinja-wangurlu mardarni, kapurna ngajuju palimi!”

² Jakupurla nyanunguku kulu-jarrija, manurla wangkaja, “Wayinpa! Kularna ngajuju Kaatu! Kulalparnangku nyarrparlu yungkarla! Kaaturlunyangku nyuntuju warla-pajurnu kurdukurdu mardarninja-kujakuju!”

³ Ngularla Rajulu nyanunguku wangkaja, “Mpa! Kangka warrkini ngajunyangu karnta Piilya, manu ngunaka nyanungu-kurlu. Kaji kurdu nyanungurlu mardarni, ngulaju kaju yinyi ngajuku, ngula-jangkarlu yungurnaju wungu-warnu ngajuku warlalja mardarni manu wiri-mani.” ⁴ Ngula-jangka, Rajulurlurla karnta warrkini Piilya yungu Jakupuku yungu-nyanu jinta-kari kali-nyanu mardarni, manu ngunaja nyānun-gurlulkuru.

⁵ Piilyaju juni-parnta-jarrija, manu ngaka-karilkirla kurdu wirriya mardarnu Jakupuku. ⁶ Ngula-jangka, wangkaja Rajulu, “Kaaturluju ngaju jungarni-pajurnu warntarla-wangu. Purda-nyanguju payirninjakurra ngaju, yangka-piya kuja purda-nyangu Liiya, manuju yungu kaja ngajukuju.” Kujarlaju, Rajulurlu yirdi-manu yalumpu kurdu wirriya Taanu.*

⁷ Ngula-jangka, yarda juni-parnta-jarrija Piilyaju, manu kurdu-karilkirla mardarnu wirriya Jakupukuju. ⁸ Rajulu wangkaja, “Ngajulurlulparna Kaatu warrarda payurnu kurdukurduku ngula yungurnarla Liiyaku kapirdiki ngajukupurdangkaku parrparda-juku nyinami. Ngajujurna parrpardalku nyanunguku.” Kujarlaju, Rajulurlu kurdu wirriya yirdi-manu Napatali.†

⁹ Liyarlpala-jana kaja-nyanuju mirdi-pala-juku mardarnu panu-wangu. Kujarlurla nyanungu-nyangu karnta warrkini Jilpa yungu kali-nyanu jinta-kari Jakupuku. ¹⁰ Ngaka, Jilparlajinta Liiyaku kurdu wirriya-kurlu karrmulypa-jarrija yalumpu yungurla Liyarlu kaja-nyanu yinyi Jakupuku. ¹¹ Liiya wangkaja, “Kuja-piyaju ngurrju-nyayirni ngajuku rdipija!” Kujarlaju, kurdu yalumpu yirdi-manu Kaardu.‡ ¹² Ngaka-karilkiki, Jilparlajinta Liiyaku kurdu wirriya-kari-kirlilki karrmulypa-jarrija yalumpu yungurla Liyarlu yinyi Jakupuku. ¹³ Liiya wangkaja, “Wardinyi-nyayirni ngajuju jalanguju. Panungku mardukujarlal kapujulu ngaju wardinyi-pajirni.” Kujarlaju, yalumpu kurdu wirriya yirdi-manu Yaaja.§

‡ **29:34** ‘Liipi’ yirdiji ngulaju ‘Ngamurlu-mani Kaju’   § **29:35** Juurda’ yirdiji ngulaju ‘Pulka-pinyi Karla’   * **30:6** ‘Taanu’ yirdiji ngulaju ‘Miimii-nyanjarlalu Jungarni-pajurnu’   † **30:8** ‘Napatali’ yirdiji ngulaju ‘Putaju Warla-pajurnu’   ‡ **30:11** Kaardu yirdiji ngulaju ‘Ngurrjuju Rpipiija Ngajuku’

§ **30:13** ‘Yaaja’ yirdiji ngulaju ‘Wardinyi-manuju’

¹⁴ Ngaka-karilki, mangarri ngurlu-piya* kujalpalu yalumpurlarlu ngur-rarlarlu yapangku maninja-parnkaja, Ruupunu yanu yinya-kurra ku-jalpalu warrki-jarrija, manu rdipijarla watiya witaku jinjirla-kurluku.[†] Ruupunurlurla yalumpu maninjarla kulpari kangu ngati-nyanuku Liiyaku. Rajululu nyangu kuja-kurra, manurla Liiyaku wangkaja, "Mari-jarriyaju, yungkaju parrka panu-kari nyuntu kujangku manu kaja-purajirli."

¹⁵ Liyarlu yalu-manu, "Yampiyarla! Nyurrupajau ngaju-parntaju pun-tarnu. Yungunparla marda ngaju-nyangu kajarlanguku marda parrka juni-parnta-maninja-kurlangu jurnta kangku!"

Kala Rajulujurla yarda wangkaja, "Kajinpajau ngajuku yinyi panu-kari parrka kaja-puraji-kirlangu, kapunpa yaninjarla ngunami Jakupu-kurlu mungangka jalangu." Ngula-jangka, kujakujurla ngurrju-jarrija Liyaju Rajulukuju.

¹⁶ Ngulangka mungangka jintangka, kuja Jakupu ngurra-kurra kulpari yanurnu warrki-jangka, Liyajurla yaninjarla rdipi ja-lja-juku. Wangka-jarla Jakupuku, "Ngajurnarla Rajuluku juni-parnta-maninja-kurlangu par-rka yungu kujaju manu Ruupunurlu kajangku ngaju-nyangurlu. Ngali-jarra karli ngunanjarla jinta-jarri mi mungangka jalangu." Junga-juku, ngulangka mungangka Jakupuju ngunaja Liliya-kurlu.

¹⁷ Kamparru nyampukungarnti, Liyarlu kala Kaatu payurnu yungu yarda ngurrju-mani juni-parnta-jarrinjaku. Kaaturlu purda-nyangu wangkanja-kurra, junga nyanunguju yarda juni-parnta-jarrija, manu karrmulypa-jarrija wirriya-kari-kirli, mardarnulpa-jana kaja-nyanuju rdaka-palalku. ¹⁸ Ngula-jangka, Liyaju wangkaja, "Ngajurna Kaatu yipilipilji-manu kaja jinta-karikilkki. Ngajurnarla Jakupuku ngaju-nyangu karnta warrkini Jiilpa yungu kali-nyanuku yungu-nyanu mardarni. Kuja-jangkarlunya ju Kaaturluju ngajukuju kaja-kariji yungu." Kujarlaju, Li-iyarlu kaja-nyanu yirdi-manu Yijaka.[‡]

¹⁹ Ngaka-karilki, Liyaju yarda juni-parnta-jarrija manu karrmulypa-jarrija kurdu-kurlu wirriya-kurlu jinta-kari-kirli, ngulajulpa-jana kaja-nyanuju jika-palalku mardarnu. ²⁰ Ngula-jangka, wangkaja nyanunguju, "Kaaturluju ngajukuju yungu warntarri ngurrju-nyayirn!" Ngajurnarla yungu ngaju-parntaku jika-pala kaja-nyanu-patu. Ngula-jangka kapuju nyanungurlangurlu warntarriju ngajukuju yinyi!" Kujarlaju, Liyarlu kaja-nyanu yirdi-manu Jupulunu.[§] ²¹ Ngaka-karilkirla Liyaju karrmulypa-jarrija kurdu-kurlu karnta-kurlu, manu yirdi-manu Tiina.

²² Nyampurra-pururlu, Rajuluru kala Kaatu payurnu yungu ngurrju-mani nyanungu juni-parnta-jarrinjaku. Junga Kaaturlu ngurrju-manu nyanunguju yungu-jana palka-maninjarla kurdukurdu mardarni. ²³⁻²⁴ Rajululu juni-parnta-jarrijalku, manu karrmulypa-jarrija kurdu-kurlu wirriya-kurlu. Wita nyanungu yirdi-manu Jajupu manu wangkaja, "Kurdu-wangu kamparru, ngajulparnaju kurnta-jarrija. Kala jalangurluju Kaaturluju wardinyi-manu kurnta-wangulku. Kala yunguju ngajuku YAAWIYT-rli kaja jintalku yarda yinyi." Kujarlaju, Rajalurlu kaja-nyanu yirdi-manu Jajupu.*

Jakupurlu ngamirni-nyanu Lapana yimirr-yungu yungu-nyanu jiyipi manu narnukutu mardarni panu-kari

* ^{30:14} wheat   † ^{30:14} Manngu-nyangu kalalu yapangku ngula kajilpa nyanungu nganta mardukujarlu nganjarla parrka yali, ngulangkuju nganta kajikarla kurdu yinyi.   ‡ ^{30:18} 'Yijaka' yirdiji ngulaju 'Ngajukuju Yungu'   § ^{30:20} 'Jupulunu' yirdiji ngulaju 'Warntarri Ngajuku'

* ^{30:23-24} 'Jajupu' yirdiji ngulaju 'Jinta-kari Yungurna Mardarni'

²⁵ Kuja Jajupu palka-jarrija, ngula-jangka Jakupurla wangkaja Lapanaku, "Yungurna warlalja-kurra ngurra-kurra kulpari-jarrimi ngurrara ngaju-nyangu-kurra. Kulaju ngaju warla-pajika jarraly-pinja-wangurlu!"

²⁶ Yungkaju ngaju-parnta-patu manu kurdukurdungaju-nyangu, ngularrakurlu yungurna ngurrara-kurra kulpari yani. Ngajurnangku nyuntuku warrki-jarrija mata-karda, ngularrarrljinta yungurnaju mardarni ngajululkku. Milya-pinyi kanpa junga kujaju."

²⁷ Kala Lapanarla wangkaja, "Kajilpanpaju wardinyi nyinayarla ngajuku, ngulaju nyinaya nyampurla-juku yaninja-wangu. Jirrinyparlulu nyuntuju ngajuku yimi-ngarrurnu. Kujalpanpa nyuntu nyinaja ngajukuru nyampurla, YAAWIYI-rlingki nyuntuju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu. Kujarlanyaju ngajurlangu warrawarra-kangu.

²⁸ Wangkaya ngayiji ngajuku. Nyiyarnangku nyuntuku yinyi ngulawarnu yungunpa nyinami nyampurla-juku?"

²⁹⁻³⁰ Jakupurlu yalu-manu, "Nyuntulurlu kanpaju ngaju milya-pinyi kujalparnangku nyuntuku mata-karda warrki-jarrija. Kujarna nyurru-wiyi kamparru-wiyi nyampu-kurra yanurnu, ngulajulpanpa-jana marnkurrpamipa jiyipi manu narnukutu mardarni. Kala kujalparna-jana ngajululkku warrawarra-kangu jiyipi manu narnukutu, ngulajulu panujarrijalku, manu jalangurlu panulku kanpa-jana mardarni. Nyarrpararlangurla kujalparnangku yaninjarla warrki-jarrija, YAAWIYI-rliljpangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu. Kala nyiya-jangka ngajuju? Nyangurlarlu kapunpaju ngajulu jarraly-pinjarla yilyami yungurnaju warrawarra-kanyi wungu-warnu warlalja ngaju-nyangu?"

³¹ Ngula-jangka, Lapanarlu payurnu, "Nyiyarnangku yinyi?"

Jakupurlu yalu-manu, "Kulanpaju nyiyalku ngajuku yungku. Kala yungurnangku nyuntu payirni jinta-mipakulku. Kajinpaju yimiru nyina ngajuku yungurnaju mani nyuntu-nyangu jiyipi manu narnukutu ngajuku, ngula-jangka ngajulurlu kapurna-jana kulpari yaninjarla jiyipi manu narnukutu nyuntu-nyangu warrawarra-kanyi. ³² Nyuntu-nyangu jiyipi panuju kardirri-nyayirni, marnkurrpa-mipaju yurrpurlu manu marnkurrpa-mipaju kuruwarrikuruwarri. Nyuntu-nyangu narnukutu panuju yurrpurlu, marnkurrpa-mipaju kardirri manu marnkurrpa-mipaju kuruwarrikuruwarri. Yungkaju nyampurra jiyipi yurrpurlu manu kuruwarrikuruwarrirlangu. Kardirri-mipa narnukutu manu kuruwarrikuruwarrirlangu ngajuku yungka. Kapurna-jana nyanungu-patuju wurntururlangurlu kanjarla warrawarra-kanyi. ³³ Ngaka, kajinpa yanirni nyanjaku ngajuku, yungunpaju ngaju milya-pinyi kujalparnangku nyuntuku jungarni purunj-wangu nyinaja. Nyuntu kanpa-jana yaninjarla nyanungu-patu miimii-nyanyi. Kajinpa-jana narnukutu yurrpurlu nyanyi, manu marda kajinpa-jana jiyipi kardirri nyanyi, ngulaju kapunpaju milya-pinyi kujarnangku yalumpurraju nyuntuku purungku jurnta manu."

³⁴ Lapanarlu Jakupuku ngungkurr-nyinaja, manu wangkajrala, "Ngurrju kujaju! Nyampurra jiyipi manu narnukutu, yirrarnirli-nyanu yurturlukari yurturlu-kari." ³⁵ Kala ngulangka parrangka jintangka, Lapanarlu-jana yaninjarla ngularra jiyipi manu narnukutu yurturlu-kari yurturlu-kari-manu. Nyanungurlu-jana manu jiyipi kurdukurdungaju-nyangu, ngulaju kapunpaju milya-pinyi kujarnangku jirrnga nguru-yirrarnu wurnangkulku parra-patuku.

Ngula-jangka, Jakupurlulpa-jana jiyipi manu narnukutu warrawarrawanganu Lapana-kurlanguju yalumpurla-juku. ³⁷ Jakupurlu-jana pajurnu jalangu-warnu watiya-kari watiya-kari.[†] Pinti kirrirdiji-jana yalyi-manu wita-kari wita-kari nyampurra-ngurlu watiya-ngurlu. ³⁸ Yirrarnu-jana nyampurra watiya pinta yalyi-maninja-warnu kutu-juku wiringka rdakurlparla ngapa-kurlangurla. Ngula-kurra kuja kalalu jiyipi manu narnukutu yanurnu walyuru-maninjaku, ngula-karrarlu kalalu-nyanu wajirli-pungu kurlangkarrarlangu jinta-jarrinjaku. ³⁹ Kalalu yurrpurlu narnukutu-patu karntakarnta manu wirriya-patu jinta-jarrija kamparru ngayirni watiya-paturla yangka pinta yalyi-maninja-warnurla. Kujalpalu nyampurra karrmulypa-jarrija, ngulajulu kurdukurduju palka-jarrija kuruwarrikuruwarri. ⁴⁰ Kala jiyipi kurdu-warnu-patu, ngulaju-jana Jakupurlu yurturlu-kari yurturlu-kari-manu jiyipi wiriwiri-kijakuju. Ngayirni-manu-jana yungulu-jana nyanyi Lapana-kurlangu narnukutu-patu yurrpurlu-patu manu kuruwarrikuruwarrilangu. Kujarlunya kala-nyanu jiyipiji Jakupurluju yurturlu-kari-maninjarla mardarnu Lapana-kurlangu-kujakuju.

⁴¹⁻⁴² Kujalpalu nyanunu-patu pirrjirdi-patu jinta-jarrija kurlangkarra, Jakupurlu kala watiya-paturla pinta yalyi-maninja-warnurla yirrarnu kamparru nyanunu-paturla yungulu nyanyi kurlangkarrarlu. Kujalpalu nyampurra karrmulypa-jarrija, ngulajulu kurdukurduju palka-jarrija pirrjirdi-nyayirnirlangu. Nyampurraju kalalurla nyinaja Jakupuku. Kala kuja kalalu rampaku-patu jinta-jarrija kurlangkarra, kula-pa-jana kamparru yirrarnu watiya-paturla pinta yalyi-maninja-warnurla nyanunu-patuku. Kujalpalu nyampurra nyurnu-patu karrmulypa-jarrija, ngularra-julu palka-jarrija kurdukurduju rampaku-nyayirnirlangu. Nyampurraju kalalurla nyinaja Lapanaku. ⁴³ Kujarlunya-nyanu manu Jakupurlu panu-nyayirni jiyipi manu narnukutu. Nyanungulpa jiyipi-kirli manu narnukutu-kurlu panu-nyayirni-kirli nyinaja marlajarra-wangu, manulpanyanu panu wati manu mardukuja warrkini mardarnu. Mardarnulpanyanu panu tangkiyi manu panu kawartawararlangu.

31

Jakupu wuruly-parnkaja Lapana-kujaku

¹ Ngaka-kari, Jakupurlu-jana kaja-nyanu-patu Lapana-kurlangu-patu purda-nyangu kujalpalurla nyanunguku nginji-wangkaja. Kujanyalpalu-nyanu wangkaja, “Ngalipakupalangurlu jaji-pardurru kamparrurlu nyiyarningkijarra kala-nyanu mardarnu. Kala Jakupurlulkurla muku manu jurnta panuju, manu jalangku-a nyina nyiyarningkijarra-kurlu.” ² Lapanaju kalarla Jakupuku yipilji-wiyi nyinaja. Kala kuja kala Jakupurlu yungka nyangu Lapaná, kala-nyanu kujarlu manngu-nyangu, “Lapanaju kula kaju marda yulkalku ngajukuju, lawa marda.” ³ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jakupuku, “Kulpari yanta ngurrara-kurra kujalpalu nyuntu-nyangu-patu nyurnunyurnu-patu nyinaja. Ngajuju kapurnangku palka jirranganja nyinami nyuntukuju.”

⁴ Junga-palangu Jakupuju nyanunu-parnta-jarraku Rajuluku manu Liyaku wangkaja yungu-palarla kamparru yani kujalpalu panu jiyipi manu narnukutu nyinaja nyanungu-nyangu. ⁵ Jakupuju ngakalkupalangu yaninjarla rdipiya nyanunu-jarraku, manu-palangu wangkaja, “Nyumpalakupalangu kalaju yipilji-wiyi ngurrju-wiyi ngajuku nyinaja,

[†] **30:37** Poplar, almond manu plane trees kuja kalu-jana yirdi-pajirni kardiyarlu.

kala jalangujalangu kula kaju yulkalku. Ngulaju ngula-juku. Kaatu yangka ngulalpa puraja Yijakirli ngajukupalangurlu, ngulaju kaju palka-juku nyina ngajurlangukuju Kaatuju. ⁶ Nyumpalarlu kanpjupala milya-pinyi ku-jalparnarla mata-karda tarnnga warrki-jarrija nyuntu-jarrakupalanguku. ⁷ Nyanungurluju tala jangku-pungu yunguju nganta payi-manu kujal-parnarla panu jiyipi nyanungu-nyangu warrawarra-kangu. Kala ngajuluju yulyurlku-yungu karlarla-palakuju tala-ngurlu. Kapuju marda pakakarla. Kuja-kujakuju Kaaturluju nyanunguju jurnta warla-pajurnu jarraly-pinjawangurlu. ⁸ Kamparru ngajukuju Lapana wangkaja, 'Iyipi-wanawana, ngulajungku mardaka nyuntulurlu panu narnukutu kuja kalu palka-jarri kuruwarrikuruwarri.' Kujanyaju Lapanaju wangkaja. Ngula-jangkaju, narnukutu-watili palka-jarrija kuruwarrikuruwarri. Ngula-jangka, Lapanaju yarda wangkaja, Jalangu nyampu-jangkarlu, mardakanu panu narnukutu kuruwarrikuruwarri warntawarnta-kurlu.' Ngula-jangka, narnukutu-patu kujalu palka-jarrija ngulaju kuruwarrikuruwarri warntawarnta-kurlu. ⁹ Ngulaju Kaaturlurla nyampurra panu jiyipi manu narnukutu-patu nyuntukupalanguku jurnta kangu, manu ngulangku ku-jaju yungu ngajuku."

¹⁰ Ngula-jangka, Jakupu-palangu nyanungu-parnta-jarraku wangkaja, "Yangka-puru kujalpalu panu jiyipi manu narnukutu-patu jinta-jarrija kurlangkarra, ngajurna ngunaja jukurra. Yinyarla jukurparla, nyangulparna-jana wirriya-patu narnukutu-patu kujalpalu karntangka narnukuturla jinta-jarrija. Kulalu wirriya-patu narnukutu-patu yurrpurlu-patu kurlangkarra karntangka jinta-jarrija. Wirriya-patumiya yangka kujalpalu kuruwarrikuruwarri karrija, ngula-mipalpalu kurlangkarraju jinta-jarrija. ¹¹ Jintaju marramarra Kaatu-kurlangu ngajuku wangkaja jukurparla yinyarla, 'Jakupu!' Ngajulurluna marramarra yinya yalu-manu, 'Nyiya?' ¹² Ngula-jangka, ngajukuju wangkaja marramarra, 'Nyangka-jana yalumpu narnukutu-patu wirriya-patu. Kuruwarrikuruwarri-mipa karntangka kurlangkarra kalu jinta-jarriji. Ngajulurlulparnangku nyuntu warrawarra-kangu, manu karna Lapana nyanjarla milya-pinyi kuja kangku nyuntuku nyinami yimiriwangu. ¹³ Ngaju Kaatu yangka-juku kujarnaju Pijilirla nyuntu-kurra milkiyirrarnu. Ngulaju yangkangka kujanpa pirli juka-yirrarnu kankarlarrakari, manu kujanpa kankarlarni jarangku yarlurnu. Ngulangkanyanpaju wangkaja kapunpaju nganta purami ngaju-mipa nganta. Ngula-juku, ngaju karnangku nyina ngampurra yungunpa ngurrara nyampu yampimi, manu yungunpa kulpari yanirra yangka-kurra kujanpa nyuntu palka-jarrija.' Kujanyaju wangkaja ngajuku marramarra jukurparla yinyarla."

¹⁴ Ngula-jangka, Rajulu manu Liiya-palarla Jakupuku wangkaja, "Kaji ngajarrakupalangu palimi, kularlijarra nyiyarlangu mani yampinyi nyanungu-nyangu-jangka, lawa. ¹⁵ Kulalpa-jarrangku nyanungu-wiyi yimirri ngajarraku nyinaja, lawa. Kala-jarrangku nyurunyuru-jarri-nyayirni kula-nyanta yapa-kari-jarra-piyaku ngurrara-kari-wardingki-jarra-piyaku. Kamparrurlu yungu-jarrangku nyuntuku talakupurdarla. Ngula-jangka, panu tala nyanungurlu yilly-ngarnu ngulanparla yungu ngajarra-wanawana. ¹⁶ Kaaturlurla panu jiyipi manu narnukutu-patu jurnta kangu ngajarrakupalanguku, ngula-jangka kalu-ngalpa nyinami ngalipakulklu manu ngalipa-nyanguku kurdukurduku. Kajingki nyiyarlanguku nyuntuku Kaatu wangkami, purda-nyangka!"

¹⁷ Ngula-jangka, Jakupurlu-jana wari-yirrarnu kurdukurdru panu nyanungu-nyangu manu nyanungu-parnta-patu purturlu-

kurra kawartawara-patu-kurra. **18** Ngulalu rdirri-yinjarla wurna kulpari yanu Kanana-kurra, ngulangka kujalpa nyinaja-juku Yijaki nyanungukupalang. Kangu-jana panu jiyipi manu narnukutu panu nyanunu-nyangu kamparrurlu jakumanu-piyarlu. Nyiyarninykjarranya kangu kujalpa nyinaja ngurrararla Patana-Yarramarla-wiyi.

19 Jakupu kuja yarnkajarra nyanunu-nyangu-patu-kurlu warlalja-kurlu, ngulakungarntiji Lapana yanu yangka-kurra kujalpalu-jana panu jiyipi wamulu-piya pajurnu. Kuja nyanunu yanu ngurra nyanunu-nyangu-ngrlu, Rajulurlurla yukanjarla pirli-pardu juju* purungku nyanungukupalangku jurnta manu. **20** Manu Jakupurlu Lapana yimirr-yungu, kula warnkiri-manu kuja nyanunu wuruly-yanu. **21** Yampinjarlarlu ngurra Lapana-kurlangu-jangka kapanku yanumpa karru wiri-wana Yupirayiti-wana, manulu yanu ngurrara pirli-patu-kurra yirdi-kirra Kiliyata-kurra.

Lapanarlu puranjarla manu Jakupu

22 Ngakalku, Lapanarlu milya-pungu parra-patu-jangkarlu kujarla Jakupu warlalja-patu-kurlu nyanunu-nyangu-kurlu wuruly-yanu.

23 Ngula-jangka, wungu-warnu wati-mipa-nyanu Lapanarlu turnu-manu, manulu-jana yapa-patu Jakupu-kurlangu wajirli-pungu purdangirli-wanarlu. Ngakalku-jana nyanunguju wiyiki jinta-jangka puranjarla rdipiija nyanunu-patuku ngurrararla pirli-paturla Kiliyatrala.

24 Ngulangka mungangka jintangka, Kaaturla yaninjarla jukurparla Lapanaku wangkanjarla pututu-pungu, “Purda-nyangkaju! Kularla kulu japidriya Jakupuku!”

25 Jakupu manu warlalja-patu nyanunu-nyangulu ngurrangka-jarrija pirli pirli-paturla ngurrararla yirdingka Kiliyatrala. Lapana manu nyanunu-nyangu wati-paturlu ngurrangka-jarrija pirlingka jintangka kutu-yijala. **26** Ngula-jangka, yaninjarlarla wangkaja Jakupuku, “Nyiyajangkanpaju yimirr-yungu? Nyiya-jangkarlunpa-palangku yurntalpa ngaju-nyangu-jarraj kangu ngaju-kujakuju kulu wiri-piya-jangka?

27 Nyiyakunpaju ngajukuju jurnta wuruly-yanu kamparrurlu ngatingki-maninja-wangurlu? Kajinpaju ngajulu ngatingki-mantarla, ngajulurlu kapurnangku nyuntuku kurapaka wiri ngurrju-mantarla. Kapurlipa nyinakarla wardinyi-nyayirni, manu kapurlipa jintangkarlu yunpakarla manu manyu-karriyarla rdimpirdimpirl-pinja-kurlangu-kurru manu kita-piya-kurru.[†] **28** Kuja-kujaku, nyuntunpa-jana kangu, manunpa ngaju-kujaku wuruly-parnkaja, kularna-jana nyunjakarla nyarrparlu ngaju-nyangu jamirdi manu yurntalpa-jarra, lawa. Manu kularna-jana nyarrparlu jakuru-pungkarla. Kujarlu miyalunpaju maju-manu! **29** Kala kajirna ngaju ngampurrpa-jarriyarla, kapurnangku marda pakakarla. Kala mungangka, ngajukuju Kaaturlu pututu-pungu yungurnangkulu nyuntulu yampimi kulukukuluku-maninja-wangurlu. **30** Milya-pinyi karnangku kuja kanparla yirraru-jarrimi nyuntukupalangku manu ngurrara nyuntu-nyanguku. Kala nyiyakunpaju pirli-pardu juju-kurlangu purungkuju jurnta manu.”

31 Yalu-manu Jakupurlu, “Lani-jarrialparnangku. Ngajulurlurna manngu-nyangu kapunpaju marda yurntal-puraji-jarra jurnta kangkarla. Ngula-jangkanyarna ngatingki-maninja-wanguju wuruly-yanu. **32** Kala

* **31:19** Pirli-pardu yalumpurra-piya palkaju yapa-piya yardayarda, ngulaju kula YAAWIY-I-kurlangu puranja-kurlangu, ngulaju juju-kari-kirlangu yangka kuja kalalu yapa-karirli puraja.

† **31:27** tambourines and harps

ngulaku nyuntu-nyanguku pirli-pardu jujuku, karijarna ngurrpa ngulakuju. Ngulakujurla warru nyangka jurnarrparla nganimpa-nyangurla. Ngalipa-nyangu wungu-warnu panu kalu karrimi nyampu, purda-nyanyi kalu-ngalpa ngalipa. Kajinpa rdipinjarla mani nyuntu-nyangu juju-kurlangu yakujurla yapa jinta-kari-kirlangurla, kapurna-jana jangkardu wangkami wati-patuku ngaju-nyanguku yungulu pinyi tarnnga-kurra puru-jangka." Kujanyarla Jakupuju Lapanakuju wangkaja. Kala kulalpa milya-pungu kuja nyanungu-parntarlu Rajulurlu purungku-manu jujuju.

³³ Ngula-jangka, Lapanarlu rdirri-yungu warrirninjaku pirli-pardu jujuku. Kamparrurlu warrurnurla kaninjarni kalukurla Jakupukurlangurla, manu ngula-jangkaju kaninjarni kalukurla Liya-kurlangurlalku. Ngula-jangka, yaninjarlarla warrurnu kaninjarni kaluku-jarrarla kujalpa-palangu karrija karnta-jarraku warrkinijarraku Piilyaku manu Jilpkau, kala kula-jana rdipinjarla palka-manu. Ngula-jangka, nyanungu yanu kaluku Rajulu-kurlangu-kurra warrirninjaku jujukuju. ³⁴ Rajululpa kaninjarni nyinaja kalukurla yinyarla. Nyanungujulpa nyinaja kankarlarni nyanungu-nyangurla nyinanja-kurlangurla kawartawara-kurlangurla, kujalu yalyi-mäninjarla yirrarnu perturlu-jangka kawartawara-jangka. Kujarla Lapana rdirri-yungu warrirninjaku jujuku, kujakungarntirli Rajulurlu-jana kaninjarni wuruly-yirrarnu nyinanja-kurlangurla kawartawara-kurlangurla. Lapana yaninjarla yukaja kaluku-kurra Rajulu-kurlangu-kurra, manurla muku warrurnu kaninjarni, kula-jana palka-manu, lawa. ³⁵ Ngularla Rajulu wangkajalku, "Wapirra, kulałpanpaju ngajuku kulu-jarriyarla. Ngajujurna murrumurru-karrikarri, manu kulałparnangku nyarrpalku karrinja-pardiyarla." Ngula-jangka, yampija nyanungu Lapanarlu, manu yarlungu kurra wilyipi-pardinjarla yanu, manu kaluku-kari kaluku-kari muku nyangu, lawa-juku pirli-pardu juju palka-maninjakuju.

³⁶ Ngularla Jakupuju kulu-jarrija-nyayirni Lapanakuju. Nyanungukujurla jangkardu jurdwarrawarra-pungu, manurla wangkaja, "Yuwa, wangkayaju! Nyarpa-manurnangku? Kularnangku majungka-jarrija jurnta nyuntuku ngula kanpaju ngajulu wajirli-pinyi? Ngayiji yimirigarrika-puka! ³⁷ Nyuntunparla muku warrurnu jurnarrparla nganimpanyaŋurla, kala kulanpa jintarlangu witarlangu nyiyarlangu palka-manu nyuntu-nyangu, lawa. Kajinparla rdipimi nyuntu-nyanguku nyiyaku-puka, ngulajuju milki-yirraka ngajukuju! Yirraka nyampurla kamparru panungka wungu-warnurla ngalijarra-nyangurla. Ngula-jangka yungulu-ngalingki miimii-nyanyi ngana-ka jungarni wangkami, manu ngana-ka warntarla wangkami!

³⁸ "Ngajuju purda-nyangka! Ngajurnangku warrki-jarrija nyuntuku yulyurru-patuku 20-palaku. Ngularra-puru, kula jinta nyuntu-nyangu kurdu-warnu jiyipi manu kurdu-warnu narnukuturlangu pallija yangka murnma-wiyi palka-jarrinjakungarni. Kularna ngarnu wirriya jiyipi nyuntu-nyangurlangu jintarlangu, lawa. ³⁹ Kujalpa-jana warnaparirli pungu nyuntu-nyangu jiyipi, kularnangku yimirr-nyungu, lawa. Ngarirnangku jiyipi ngaju-nyangu yungu. Manu yangka kuja yapa jinta-karirli purungku-manu nyuntu-nyangu mungangka manu marda parrangka, kuja-wanawana ngarinpaju jinyijinyi-manu ngaju-nyanguku kulpari yinjaku. Lawa, kalarnaju warlalja-juku jiyipiji mardarnu, manu jinyijinyi-maninja-warnurlu kalarnangkurla jiyipiki palinja-warnuku nyuntu-nyanguku yardajirri-yirrarnu. ⁴⁰ Panu-puru kalaju wantangku kampaja parrangka, manu mungangka kalarna putaputa laalkajarrija palinja-piyakungarni pirriya-jangka, manu kula kalarna jardar-

langu ngunaja. ⁴¹ Kuja-piya kalarnangku mata-karda-nyayirni nyuntuku warrki-jarrija 20-palaku yulyurruku. Warrki-jarrijarnangku 14-palaku yulyurruku nyuntu-nyangu yurntalpa-jarra-wanawana. Manu ngulajangka, ngajurnangku warrki-jarrija jika-palaku yulyurruku jiyipi manu narnuktu-wanawana. Karlarla-palakunpaju yimirr-yungu. Jangkupungunpaju yungunpaju ngaju payi-mani jiyipi warrawarra-kanja-warnu, kalanpaju wurra-manu-juku. Nyuntulurlu kalanpaju tarngangka wita-kari wita-karirli payi-manu. ⁴² Kala Kaatu ngulalpa-pala ngajukupalan-gurlu Yijakirli manu warringiyirli Yipuruyamurlu puraja, ngulaju kaju jalangurlangu nyinami ngajukuju palka-juku. Nyanungu-wangu kajirna nyinayarla ngaju-mipa, ngulaju marlajarra kapunpaju yilyayarla. Kalaju nyangu Kaaturlu kujalparna mata-karda warrki-jarrija, manu kulu kujalpanpaju ngurrju-manu. Kuja-jangkanyaŋku wangkaja Kaatu nyuntuku mungangka yungunpaju yampimi kulukukuluku-maninja-wangurlu!"

Jakupu manu Lapana ngungkurr-nyinaja-pala-nyanu yungu-pala kulu-wangu manu pakarninja-wangu nyinami

⁴³ Ngula-jangka, Lapanarla wangkaja lamparra-nyanuku, "Nyampu-jarra mardukuja-jarra ngulaju ngaju-nyangu-jarra yurntalpa-jarra, manu nyanungu-jarra-nyangu kurdukurdu kajulu ngajuku nyinami. Panu yalumpurra jiyipi manu narnuktu ngularraju ngajuku-juku. Kulal-parnangku warla-pajikarla nyarrparlu yurntalpa-jarra-kujaku manu kurdukurdu kanja-kujakuju. Ngari-jana kangka. ⁴⁴ Wangkamirli-nyanu ngalijarra yungurlipa nyinami jintangka kulu-wangu ngurrju walyka. Manu yurturlularli pirli-patu ngalijarrarlu murnju-yirrarni ngulangku yungungalingki ngatingki-mani kujarli-nyanu ngungkurr-nyinaja." Jakupuju ngurrjurla wangkaja kujakuju.

⁴⁵ Junga-juku, nyanungurlu pirli lalypa wiri maninjarla juka-yirrarnu. ⁴⁶ Wangkaja-jana wati-patuku nyanungu-nyanguku wungu-warnuku yungulu yaninarla turnu-mani panu pirli witawita manu yungulu pirlingka wiringka warrukirdikirdi yirrarni, ngulalu yalumpurla-juku kuyu karlarla nyanungu-paturluju ngarnu. ⁴⁷ Lapanarlu yalumpu walya pirli-patu-kurlu yimingki nyanungu-nyangurlu yirdi-manu 'Jika-Jataja'. Manu Jakupuru walya jurru-juku yimingki nyanungu-nyangurlu yirdi-manu 'Kaliti'.

⁴⁸ Ngula-jangka, Lapanarla wangkaja lamparra-nyanuku, "Ngaka, kajirli ngalijarrarlu nyampu pirli-patu yurturlurla nyanyi, kapu-ngalingki ngatingki-mani kujarli-nyanu ngalijarra ngungkurr-nyinaja nyinanjaku walykaku kulu-wangu." Kuja-jangkanya nguru yinya pirli-patu-kurluju yirdi-manu 'Kaliti'. ⁴⁹ Ngula-jangka, Lapana yarda wangkaja, "Kajirli ngalijarra jarnku yani, ngampurra karnarla YAAWIYI-ki nyina yungungalingki ngalijarra warrawarra-kanyi kulu-kujaku. Kalakarli-nyanu pakarninjarla murrumurru mani!" Ngula-jangkarlunyalpa ngurrararlu yinyarluju mardarnu yirdi-kari 'Mijipa'.[‡] ⁵⁰ Ngula-jangka, Lapanarla yarda wangkaja, "Purda-nyangka nyampu wajawaja-maninja-wangurlu: Kaaturlu kangalingki nyampurla jalangurlu warrawarra-kanyi. Kajinpalanglu ngaju-nyangu-jarra yurntalpa-jarra murrumurru-mani, marda karnta-karirlangu kajinpa-nyanu nyuntu-kurra-manku, marda karija kularna kuja-kurlu milya-pinyi. Kala Kaatu-miparlu kapungku nyanyi yurnilyka-jarrinja-kurra punku-kurra. ⁵¹⁻⁵² Nyampu wiri pirli manu pirli panu-kari kujarna-jana yurturlurla yirrarnu, ngula-warnurlu ngalingki kapurli warrarda purda-nyanyi ngarrirninja-warnurlu ngula yungurlu

[‡] **31:49** Nyampu yirdi Yipuru-kurlangu jaru kujaju: 'Nyanungurlu Kangalingki Warrawarra-kanyi'

nyinami jintangka walyka kulu-wangu. Kularna nyampu-paturla pirli-paturla jingijingi yani ngurrara nyuntu-nyangu-kurra pinjaku nyuntuku, lawa. Manu nyunturlangu kula yalumpurla pirli-paturla jingijingi yanta ngajuku pinjaku. ⁵³ Kaatu kujalpa-pala puraja Yipuruyamurlu manu Nayururlu, ngulangkuju kapu-ngali nyanyi kajirli nyiyarlangurla nyarrap-jarri. Kajinpaju ngajulu pinyi, ngulaju kapujurla Kaaturlu kunka-mani. Kala kajilparnangku pungkarla, ngulaju Kaaturlu kajikangcurla kunka-mani-yijala.”

Ngula-jangka, Jakupurla wangkaja Lapanaku, “Kaaturla yirdingka, ngulalpa Yijakirli ngajukupalangurlu puraja, wangkami karnangku kularna pirli-paturla yalumpu-paturla jingijingi yani nyuntu-nyangu-kurra ngurrara-kurra nyuntuku pinjaku.” ⁵⁴ Ngula-jangka, Jakupurlurla jiyipi pinjarla purra warntarri-nyayirni-wangu Kaatuku. Ngula-jana wati-patuku wungu-warnuku wangkaja yungulu yaninjarla ngarni kuyu manu mangarri nyanungu-kurlurlu. Ngulalu ngarninjaku lawa-jarrija, ngurrangka-jarrijalu yalumpurla pirlingka.

⁵⁵ Mungalyurru-karilki, Lapanarlu-jana nyanungu-nyangu jamirdi-nyanu-patu nyunjurnu, manu-palangu yurntal-nyanu-jarra jakuru-pungu, manu-jana wangkaja, “Kaaturlu kapu-nyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.” Ngula-jangka kulpari yanu nyanungu ngurrara nyanungu-nyangu-kurra.

32

Jakupurla nyanungu-jarrinjarla jungarni-jarrija nyanjaku papardi-nyanuku Yijuwuku

¹ Kujalpa Jakupu wapanja-yanu warlalja-patu-kurlu manu nyanungu-nyangu-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu, marramarra-patulurla nyanungu rdipi. ² Kuja-jana nyanungu-patu nyangu Jakupurlu, wangkaja-nyanu kuja, “Ngurra nyampuju Kaatu-kurlangul!” Ngula-jangka, ngurra yalumpu yirdi-manu ‘Mayami’.*

³ Jakupukupurdangka papardi-nyanulpa nyinaja ngurrararla witangka yirdingka Jirirla kujalpa karrija ngurrararla wiringka yirdingka Yitamarla. Ngula-jana Jakupurlu yilyaya wati-patu nyanungu-nyangu Yijuwukurra yimi-kirli. ⁴ Yilyanjakungarntiji-jana yimi nyampu nyanungu-patuku yungu, “Yimi nyampu ngulaju kukurnu-puraji-kirlangu Jakupukurlangu. Nyuntujunpa paaju ngajuku, manu kapurnangku purda-nyanyi kajinpaju nyiyarlanguku wangka. Yungurnangku yimi-ngarrirni nyuntuku kujalparna nyarrpa-jarrija. Nyinajalparna Lapana-wana ngurrararla nyanungu-nyangurla. Kapurna yangka-juku nyampu-kurraju kulparsi-jarriyarla, kala ngulangkuju ngajuju warla-pajurnu kulpari yaninja-kujaku. ⁵ Ngaju karnaju mardarni panu-jarlu warlalja puluku, tangkiyi, jiyipi manu narnukutu. Manu karnaju mardarni wati manu mardukuja panu-jarlu ngula kajulu ngajuku warrki-jarri. Ngaju karnangku yimi nyampu nyuntuku yilyamirra yimiri-maninjaku yungurnangku yaninjarla jirrnga nyinami nyuntukuju.” (Ngula-jangka, Jakupu-kurlangu-paturlu wati-paturlurla yimi-ngarrurnu Yijuwuku. Nyanungujurla nyurru-jukurla wapirdi yanunjunu Jakupuku.)

⁶ Ngula-jangka, Jakupu-kurlangu wati-patulurla yaninjarla nyanunguku kulpari wangkaja, “Rdipi jarnalurla jalja-juku papardi-purajiki Yijuwuku. Nyanungurlu kanyanu watiji 400-pala mardarni, manu kangku nyurru-

* ^{32:2} ‘Mayami’ yirdiji ngulaju ‘Ngurra-jarra’

nyuntuku yanirni.” ⁷ Ngula Jakupurlu kuja purda-nyangu, yalyu-wangu-jarrija lanji! Manngu-nyangu kula-ngantarla Yijuwuju kulu jangkardu yanurnu pinjakungarnti. Kuja-kujakuju, nyanungu-nyangu yapa-jana yurturlu-jarra-kurra yira-kari-manu, nyanungu-nyangu panu jiyipirlangu, narnukutu, puluku manu kawartawara-jana yurturlu-jarrarla yirrarnu. ⁸ Manngu-nyangu-nyanu Jakupurlu, “Kajilpa-jana Yijuwurlu yaninjarla muku pungkarla yurturlu-kari, kajikalu marda yurturlu-kariji wankaruku wuruly-parnka!”

⁹ Ngula-jangka, Kaatu-kurla wangkaja, “Nyuntujunpa Kaatu ngulapangkupala warringiyirli Yipuruyamurlu manu ngajukupalangurlu Yi-jakirli puraja. Purda-nyangkaju, wiyarrpa! YAAWIYI, ngajukunpaju wangkaja yungurna kulpari yanirni nyampu-kurra ngurrara warlalja-kurra manu wungu-warnu warlalja-kurra. Ngajukunpaju wangkaja yungunpaju nganta yimiri nyinami. ¹⁰ Ngajurnangku nyuntuku jurnta yanu, nyiya-jangka kanpaju ngajukuji yimiriji warrarda nyinami? Nyiyaku kanpaju warrawarra-kanyi ngajulu? Nyurru-wiyi kujarna ngapa-wana Jurdunu-wana yanu Mijuputamiya-kurra, jukati-mipa-kurlurna yanu watinya-kurlu. Kala jalangurlu ngajulurlu karnaju warlalja nyiyingkjijarra mardarni yurturlu-jarrarla. ¹¹ Ngula karnangku nyuntulu payirni yungunpaju muurlparlu mardarni ngajukupurdangka-kujaku papardi-kijaku Yijuwu-kujaku. Lani-jarri karnarla kajika-anganpa yaninjarla marriwarlu muku pinyi panu-juku mardukuja-paturlangu manu kurdukurdurlangu! ¹² Nyuntunpaju wangkaja kapunpaju yimiri nganta nyina ngajuku, manunpaju wangkaja kapunpaju ngajuku nganta yinyi panu kurdukurdu manu warringiyi-walka panu-nyayirni nganta pingi-piyajuku nganta, kulalpa-jana nganangku-puka jinta-kari jinta-kariji yirdiyirdimaninjintarla!”

¹³ Jakupu ngunaja yinyarla mungaku jintaku. Parra-karirla rdirri-yungu maninjaku nyanungu-nyanguku panu-kariki jiyipiki, narnukutuku manu kawartawaraku yungurla yinyi nganta warrtarri papardi-nyanuku. ¹⁴ Yirrarnu-jana ngama narnukutu 200-pala manu wirriya narnukutu 20-pala jinta-kurra yurturlu-kurra. Ngula-jangka-jana ngama jiyipi 200-pala manu wirriya jiyipi 20-pala yurturlu-karirla yirrarnu. ¹⁵ Ngula-jangka-jana ngama kawartawara 30-pala yirrarnu manu nyanungu-nyangu kurdu-warnu-patu yurturlu-karirla. Ngula-jangka-jana ngama puluku 40-pala yirrarnu manu wirriya karlarla-pala yurturlu-karirla. Ngula-jangka-jana yirrarnu ngama tangkiyi 20-pala manu wirriya tangkiyi karlarla-pala yurturlu-kari-kirra. ¹⁶ Ngula-jangka-jana milarninjarla manu nyanungu-nyangu warrkini rdaka-pala, ngulangku yungulu-jana yinya yurturlu-paturla palkangku warrawarra-kanyi. Ngula-jana wangkaja nyanungu-patuku, “Nyurrurlarlu kangkalu-jana yalumpurra yurturlu-kari yurturlu-karirla kamparrurlu, manulurla yungka ngajukupurdangkaku papardiki. Nguru-yirrakalu-jana yurturlu-paturla yira-kari yira-kari-maninjarla. Nguru-yirrakalu-jana yurturlu-kari-jangkaku manu yurturlu-kari-jangkaku.”

¹⁷ Ngula-jangka, Jakupurla kamparru-warnuku jintaku warrkiniki wangkaja ngulalpa-jana panu narnukutu warrawarra-kangu, “Kajingki papardi Yijuwu ngajukupurdangka nyuntuku yaninjarla wangkami, kapungku payirni nganaku kanparla warrki-jarrimi. Kapungku payirni nyarrpara-kurra kuja kanpa yani, manu kapungku nyuntu payirni-yijala ngana kajana warlaljamarijji nyinami yalumpurraka panuku jiyipiki, narnukutuku, tangkiyiki manu kawartawaraku. ¹⁸ Kajingki payirni nyuntu

kujarlu, yalu-manta kujarlu, 'Nyampurraju nyuntukupurdangka kukurnupuraji Jakupu-kurlangu ngula kangku nyinami warrkini nyuntukulku. Nyanungurlu nganta kangku yinyi nyampurraju nyuntukulku. Yijuwu, nyuntu paajulku kanparla nyanungukju nyinami. Jakupu kanganpa purdangirli-wana yanirni ngaka.' Kujanyarla wangkaya Yijuwukuju."

¹⁹ Ngula-jangka, warrkini-patu-kariki-jana Jakupu wangkaja, "Kuja(piya-yijala nyurrurlajulurla Yijuwukuju wangkaya, kaji-nyarra yanirni.

²⁰ Wangkayalurla kuja nyanunguku, 'Nyuntu-nyangu warrkini Jakupu kanganpa purdangirli-wana yanirni ngaka.' Jakupurlu-nyanu manngu-nyangu, "Kajilparnarla nyampurra warntarri papardiki ngajukupurdangkaku yilyayarla, ngula-jangka kajirna nyanunu nyanyi, kapuju marda yawuru-jarimi." ²¹ Ngula-jangka, ngula-warnu, Jakupurlu-jana wati-patu warrkini yilyaja kamparrurlu panu-kurlu jiyipi-kirli, narnukutu-kurlu, tangkiyi-kirli manu kawartawara-kurlu, kala nyanungujulpa nyinaja purdangirli yalumpurla-juku.

Jakupurla jurr-yarnkaja Kaatuku kula-nganta wati-kariki

²²⁻²³ Ngulalpa munga-juku karrija, Jakupu yakarra-pardija jardangka, yakarra-manu-jana nyanungu-parnta-jarra, nyanungu-nyangu karnta-jarra warrkini-jarra manu nyanungu-nyangu 11-pala kaja-nyanupatuju. Kamparru-jana yilyaja, yanumpalu ngapa-wana murraarningintikirra karru-wana yirdi-wanaju Japaka-wana. ²⁴ Kala Jakupu purdangirrilpa nyinaja yangarlu. Ngula-jangka, wati yanurnu, manu rdirri-yungu jurr-yarnkanjarla Jakupuku, manulpa-pala-nyanu putaputa kujurnu. Puuly-mardarnulpa-pala-nyanu, manu jirri-mardarnulpa-pala-nyanu rdiily-parnkanja-wangurlu jintaku mungaku. Watingkijilpa putaputa kujurnu Jakupu walya-kurra. ²⁵ Yinyarlu watingki kula Jakupu walya-kurra kujurnu, lawa. Ngayilpa putaputa mamparl-pinjarla wiripungu Jakupulku. Ngula-jangka, rangkarr-kurlurlu nyanungurlu pakarnu yardipi Jakupu, ngula wanarri lirrija yardipirla. ²⁶ Ngula-jangka, nyanungurla wangkaja Jakupuku, "Wayinpa! Yampiyalkuju! Wantaju-ka kankarlu-jarrinja-yanilki!"

Jakupurlu yalu-manu, "Ngulaju ngula-juku! Ngulakungarntiji ngajuku wangkaya yungunpaju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi tarnngangku-jukul!"

²⁷ Ngula watingki payurnu, "Nyiyarpa yirdi nyuntu?"

Yalu-manu Jakupurlu, "Ngajurna Jakupu."

²⁸ Ngula-jangka, watirla wangkaja, "Jalangu-jangka, yirdi nyuntunyangu kula Jakupulku, nyuntuju yirdi Yijirali.[†] Panu-kari watinpajana jittangku muku pungu. Kaaturlu manu nyuntulurlunpala-nyanu puuly-mardarninjarla putaputa kujurnu. Kulangku nyuntuju walya-kurra kujurnu."

²⁹ Ngula-jangka, Jakupurla wangkaja nyanunguku, "Ngaju karnangku nyuntu payirni jinta-mipaku. Nyiyarpa nyuntu yirdi?"

Watingki yalu-manu, "Nyija-jangkakurnangku yimi-ngarrirni ngajunyangu yirdiji?" Ngula-jangka, watijirla wangkaja Jakupuku yungu nganta pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi tarnngangku-juku. Ngula-warnu, watingki yampija Jakupu, manu yanulku.

³⁰ Ngula-jangka, Jakupu wangkaja, "Ngajurna nyangu yinngirri Kaatukurlangku milpangku ngajulurlu, kala ngajuju wankaru-juku!" Ngula

[†] **32:28** 'Yijirali' yirdiji ngulaju 'Nyanungurlu manu Kaaturlu-pala-nyanu Puuly-mardarninjarla Putaputa Kujurnu'

nyanungurlu yalumpu ngurra yirdi-manu Piniyalı.[‡] 31-32 Kujalpa wanta kankarlu-jarrinja-yanu, Jakupurlu yampija yinya ngurra. Nyanungu-nyangu yardipi wijini pakarninja-warnu yinya-jangka, manulpa jarntinja-yanu. Ngula-jangkanya, jalangurlangu yapangku Yijirali-pinkirli kula kalu ngarni kuyu yilara yardipi-jangka jiyipi-jangka, narnukutu-jangka manu puluku-jangkarlangu.

33

Jakupu manu Yijuwu-pala jinta-jarrija yipiljilki

¹ Ngula-jangka, Jakupurlu nyangu Yijuwu nyanungu-nyanungu-kurlu wati-kirli 400-pala-kurlu kujalpalu wurnturu yanurnu. Ngula-jana warlalja wungu-warnu nyanungu-nyangu yira-kari-maninjarla yirrarnu yurturlu-paturla murntu-palarla. ² Yirrarnu-palangu karnta warrkini-jarra kurdukurdu-kurlu kamparru. Liiya manu kurdukurdu nyanungu-nyangu-jana kulkurru yirrarnu. Ngula-jangka-palangu Rajulu manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu Jajupu yirrarnu purdangirli. ³ Ngula-jangka, Jakupuju rdirri-yungu wapanjaku Yijuwu-kurra-pinangu, manulu nyanungu-parnta-paturlu kurdukurdu-kurlurlu purdangirli-wanarlu puranja-yanu yurturlu-paturlarlu. Kujalpa nyanungu wapanja-yanu nyanungu-nyangu papardi Yijuwu-kurra-pinangu, Jakupurla parntarrin-junu walyangka yinngirri-purdanji wirlki-palaku.

⁴ Ngula-jangka, Yijuwurla yanu Jakupuku. Nyanungurlu ngamirlji-maninjarla Jakupu nyunjurnu wirlki-jarrarla. Ngula-pala rdirri-yungu yulanjakulku. ⁵ Ngula-jangka, Yijuwurlu-jana nyangu karntakarnta kurdukurdu-kurlu yaninjarni-kirra. Payurnu Jakupu, “Yapa nyampurraju nyuntu-nyangunyu?”

Jakupurlu yalu-manu, “Yuwayi, papardi, ngajuku kajulu nyinami. Yimirilpaju Kaatuju nyinaja, manu yapa yalumpurraju yungu ngajuku.”

⁶ Ngula-jangka, karnta warrkini-jarra-palarla kurdukurdu-kurlu yanurnu Yijuwuku, manulurla parntarrija walyangka yinngirri-purdanji.

⁷ Ngula-jangka, Liyarlangu kurdukurdu-kurlurla yaninjarla nyanunguku parntarrinjunu. Ngula-warnu, Jajupu manu nyanungukupalangu Rajulurlukku-palarla yaninjarla Yijuwuku parntarrinjunu. ⁸ Ngula-jangkarla wangkaja Jakupukulkku, “Yangkurrarlu kujarna-jana nyangu panu-jarlu narnukutu, jiyipi, puluku, kawartawara manu tangkiyi, kujalpalu-jana watingki nyuntu-nyangurlu nguru-yirrarninja-yanu, ngularra nyuntulurlu kapunpa-jana nyarrpa-man!”

Jakupurlu yalu-manu, “Ngajulurlu yungurnangku yalumpurraju yinyi nyuntuku warntarri nganta, ngula-jangka yungunpaju nyina ngajuku wardinyilk.”

⁹ Kala Yijuwurlu kamparrurlu wurra-manu, manurla wangkaja, “Ngaju karna-jana nyurru panu-yijala mardarni. Mardakangku nyuntulurlu, ngula panu-jala mardakangku yajarri-wangurlu!”

¹⁰ Kala wilji-jikilparla Jakupuju wangkaja, “Yuwa, ngayi-nyanu kutu kangkarlangu! Kajilpanpaju wardinyi nyinakarla, kajikanpa-nyanu warntarri kangkarla ngaju-nyangu. Ngulanpaju yaninjarla ngamirlji-mardarnu, manu ngularnangku yinka-kurlu nyangu, ngulaju kula-nga-tarnangku nyangu yinngirri Kaatu-juku!” ¹¹ Ngajukulpaju Kaatu yimirri nyinaja, manu yunguju panu nyiyarningkijarra. Kulalparna-jana nyampurraju nganjarla nyarrparlu. Kangka-nyanu warntarri ngaju-nyangu.” Wilji-jikilparla Yijuwuku kuja-juku wangkaja.

[‡] 32:30 ‘Piniyalı’ yirdiji ngulaju ‘Kaatu-kurlangu Yingirri’

¹² Yijuwu ngungkurr-nyinajarla Jakupuku, manurla wangkaja, “Ngulajuku, kanyilki karnaju. Wurnarlu mapirrilki kulpari yani ngurra ngajuyangu-kurra. Kapurnalu wapanja-yani nyurrurla-kurlu.”

¹³ Kala Jakupurlu wurra-manu Yijuwu, manurla wangkaja, “Murnma, papardi ngajukupurdangka! Milya-pinyi kanpa-jana panu kurdukurdu ngajuyangu kalu murnma kurdu-warnu nyinami nyurnu wapanja-warnu. Manu panu jiyipi, narnukutu, tangkiyi, puluku manu kawartawara, kuja karna-jana mardarni, ngulaju kalu mata karri mi wapanja-warnu, manu kurdu-warnurlu kalu-jana lampurnu-juku ngati-nyanu ngarni. Kajilparna-jana jinyijinyi-mantarla wurnturlanguku yaninjaku parraku jintarlanguku marda, kajikalu nyampurraju marda muku palimirlangu. ¹⁴ Ngajulu kapurnangku nyuntu purda-nyanyi, papardi ngajukupurdangka, kajinpaju nyarparlangu wangkami. Kala yanta kamparru nyuntuju. Ngajulurlu kapurnangku puranja-yani purdangirli-wanarlu. Ngaju karna panu-kurlu pingka wapanja-yani. Kulalparna-jana jinyijinyi-mantarla wapanjaku kiljiki. Papardi, ngakarnangku nyanyi Jiirirla.”

¹⁵ Ngula-jangka, Yijuwurla wangkaja, “Ngula-juku, kala ngurrju mayi kajilparnangku wati panu-kari ngaju-nyangu yirrakarla marlpa yunggulkulu nyuntu warrawarra-kanyi yapa-kari-kijaku?”

Yalu-manu Jakupurlu, “Lawa, ngulaju ngula-juku, kangka-jana panu-juku. Yungurnangku ngari nyuntu-puka yawuru-mani.”

¹⁶ Ngulangka parrangka jintangka, Yijuwu nyanunu-nyangu-kurlu wati panu-kurlu kulpari yanu ngurra-kurra Yitama-kurra. ¹⁷ Kala Jakupu ngulaju yanu Jakaja-kurra-puka. Ngulangka-nyanu nganturnu yuwarli, manu-jana yuwarli witawita nganturnu nyanunu-nyanguku jiyipiki, narnukutu, pulukuku manu tangkiyiki. Kujarlanya ngurra ngulaju yirdi-manu Jakaja.*

¹⁸ Nyampurlu-ka lawa-mani yimi Jakupu-kurlu kujalpa wurna wapaja wurnturu-jangka Mijuputamiya-jangka kirri-kirra Jikimi-kirra yirdiyi-wana yangka-wana kuja-ka ngunamirra yirdiyiji Patana-Yaramma-kurra. Jikimiji kirri, ngulaju-ka karrimi Kananarla. Nyanungujulpa warrawarra-kangu Kaaturlu wurna-purru. Jakupu-kurlangu ngurralpa kakarrara kirringka ngulangka karrija. ¹⁹ Ngakalku-nyanu nguru ngula manu nyanungurlu. Yungu-jana tala 100-pala pirlipi yaarliti kaja-nyanupatuku Yamuru-kurlangu-patuku ngulalpurla nguruku yinyaku nyinaja warlaljamari.* ²⁰ Ngakalku kuja Jakupurlu manu nguru yinya, yurturlu-pinjarla Kaatuku ngurrju-manu pirli-patu purranja-kurlangu. Manu nyanungurlu ngurrara ngulaju yirdi-manu Yalaluyi-Yijirali.†

34

Nyampuji yimi Tiina-kurlu yangka Liyaku yurntalu-nyanu-kurlu

¹ Tiinajulpa nyinaja Liiya-kurlangu yurntalu-nyanu manu Jakupuku kilda-nyanukuju. Parra jintangka, yanu-jana karntakarnta Kanana-wardingki-patuku jijanu kujalpalu kutu nyinaja. ² Kujalpa wapanja-yanu, watingkilpa nyangu yaninjarni-kirra. Nyanunu-nyangu yirdiji Jikimi, kaja-nyanu Yamuru-kurlangu kujalpa Yiipiti nyinaja. Manulpa-jana wiri nyinaja yapa nyanunu-nyanguku. Yuwayi, kuja Jikimirli nyangu Tiina, puuly-mardarninjarla kurntaku ngurrju-manu. Jinyijinyi-manu

* ^{33:17} ‘Jakaja’ yirdiji ngulaju ‘Yama-pardu-patu’ * ^{33:19} Nyangka John 4.5 † ^{33:20} ‘Yalaluyi-Yijirali’ yirdiji ngulaju ‘Kaatu Ngulaju-jana Yijirali-pinkiki Kaatu’

ngunanjaku. ³ Junga, ngampurrpa-nyayirnilparla nyinaja karntakuju. Yulkaja-nyayirnilparla, manu puuly-mardarninjarla maju-manu. Ngulajangka, wangkajarla ngurrju-nyayirni, manu puta walyka-manu. ⁴ Ngulajangka, Jikimi yanu pina ngurra-kurra, manu wangkajarla nyanunguku kirdanaku, “Payirninjinka Jakupu yungurna yupukarra-jarri nyanunguku yurntalu-nyanu-kurlu Tiina-kurlu.” Junga-juku, Yamuruju yanu payirninjaku Jakupuku.

⁵ Ngula-puruju, Tiinakupalangurlu Jakupurlu purda-nyangu Jikimiji kuja ngunaja nganta nyanunguku yurntalu-nyanu-kurluju. Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-patujulpalu nyinaja yuwurrikurla, pulukulpalu-jana mardarnu. Jungalpa-jana Jakupuji pardarnu kaja-nyanu-watiki kajili pina-yanirni warrki-jangka.

⁶ Ngula-jangkaju, Yamuru yanurnu kaja-nyanu Jikimi-kirli Jakupu-kurlangu-kurra ngurra-kurra. Payurnu kajilpa Jikimi yupukarra-jarriyarla Tiina-kurlu. ⁷ Ngaka-pardu-kari, yukajarnili Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-patuju ngurra-kurralku. Kujalu yanurnu ngurra-kurra, Jakupurlu-jana yimi-ngarrurnu kuja Jikimirli puuly-mardarninjarla Tiina maju-manu. Kurnta-jarrijalu, manu kula-jarrijalurla Jikimikiji. Kurnta-manu-nyayirni nganta-jana nyanungu-nyangu warlaljaju Yijiralirlaju. Manu Jikimirli nganta kaji yampiyarla-juku marnpirninja-wangurlu.

⁸ Ngula-jana Yamuru wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, putajana walyka-manu, “Ngaju-nyangu kaja-nyanu ngampurrpa karla ngawurru-purajikiji nyina. Ngurrijulu-jana wangkaya yungulppala nyinakarla. ⁹ Nyuntu-nyangu warlaljarlu manu ngaju-nyangu warlaljarlu karlipa-jana panu-jarlu karnta kaminakamina mardarni. Yinyi jarnkjarnkurlipa-nyanu yupukarra yupukarra ngalipa-nyangu kaja-watikirra. Yungulipa warlalja-patu wiri nyina tarnnga-juku jintangka-juku. ¹⁰ Nyurrurla yungunkulu nyina nyampurla ngurungka tarnnga. Nguru wiri-ka karri. Kajikankulu nguna kutu, manu kajikankulu-nyanu mani nyiyarningkijarra.” Kujarlunyalpa-jana Yamururluju yipiljiyipilji-manu Jakupuku manu nyanunguku kaja-nyanu-patuju.

¹¹ Ngula-jangka-jana Jikimi wangkaja Jakupuku manu kaja-nyanupatuku, “Yuwa, yimiri nyinayajulu yungurna yupukarra-jarri nyuntu-nyangu yurntalpa-kurlu. Ngula-wanawanaju kapurna-nyarra nyiyarningkijarra yinyi kajinkijili payirni. ¹² Marda tala wirirlanguku kajinkijili payirni yungurna yupukarra-jarri, kapurna-nyarra yinyi. Ngarijili yimiri nyinaya yungurna karnta-kurlu yupukarra-jarrimi!”

¹³ Kala Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-paturlu kulalu-jana yalu-manu Jikimi manu Yamuruju jungarnirli. Manngu-nyangulpalu kuja Jikimirli nganta maju-manu nyanungurra-nyangu ngawurru-nyanu, manulpalu-nyanu wangkaja nyarrparlu yungulu-jana pinyi. Yulyurliku-yirrarnulu-jana, manu wangkajurla Yamuruku, ¹⁴ “Kulalparnalurla yungkarla nganimpaku ngawurru-nyanuju nyuntu-nyangu kaja-nyanu Jikimiki yupukarraju, kulangku nganangku ngarrka-kujurnu. Kajilparnangkulu Tiina yungkarla yupukarraku, kujaju kurntangka-nyayirni! ¹⁵ Kajinpa ngampurrpa nyina nganimpakupurdangkaku ngawurru-nyanuku kaja-purajiki yupukarra maninjaku, ngulakungarnitrljili-nyanu ngarrka-kijika-wiyi. Kujanya kuruwarriji nganimpaka-nyangu. ¹⁶ Kajinkili-nyanu ngarrka-kijirni, ngulaju kajikarnalu nyina nguru nyampurla nyurrurla-kurlu. Kajikarlipa-nyanu jarnkjarnku yinyi yurntalu-nyanuju yungulipa jintangka nyina. ¹⁷ Kala kajinkili nyina ngarrka-kijirinja-wangu-juku, kapurnalu yampinjarla yani nyampuku ngurrraraku, ngulaju ngawurru kapurnalu kanyiyijala nguru-kari-kirra.”

¹⁸ Yamuru manu kaja-nyanu Jikimili-jana ngungkurr-nyinaja Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-patuku, manulu-jana wangkaja, “Ngulaju ngulajuku. Kapurnalu-nyanu ngarrka-kijirni jintawarlayirli.” ¹⁹ Yalumpurla ngurrangka, panulpalurla yulkaja Jikimikiji, manulparla ngampurrpa nyinaja yupukarra-jarrinjaku Jakupu-kurlangu yurntalu-nyanuku.

²⁰ Kujakungartiji, Yamuru manu Jikimi-pala pina-yanu ngurra-kurra yungulu-jana wati-patu-kariki wangkami. ²¹ Wangkajalu-jana, “Nyampurra-wati Jakupu manu nyanungku kaja-nyanu-patu, ngulaju ngurrju-nyayirni kalu-nganpa nyina. Wangkami yungurlipa-jana yungulu tarnnga nyinami nyampurla. Nguru wiri-ka nguna nyanun-gurrarlanguku. Yungurlipa-jana yupukarra-mani yurntalu-nyanu-wati, manu yungulu ngalipa-nyangu yurntalu-nyanu-kurlu yupukarra-jarrimi. Manu yungurlipa jittangka-juku nyina. ²² Kujakungartiji yungurlipa-nyanu ngarrka-kijirni nganta. ²³ Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi? Kajirlipa-nyanu ngarrka-kijirni, nyanungurra-nyangu puluku manu jiyipi-wati yungulu ngalipa-nyangu-jarrimi. Yuwayi, ngarrka-kijirnirlipa-nyanu yungurlipa-jana jirrnanga nyina.”

²⁴ Yuwayi, ngungkurr-nyinajalu-palangu Yamuruku manu Jikimikiji. Jinta-jarrinjarlalu-nyanu ngarrka-kujurnu.

²⁵ Parra jirrama-jangka, wati-patujulpalu jata-nyangu murrumurru kujalu-nyanu muku ngarrka-kujurnu. Ngarilpalu wapariku ngunaja-puka jaarl-nyanja-wangu. Ngula-jangkaju, jirrama yangka Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-jarra Jimiyani manu Liipi, Tiinaku papardi-nyanu-jarra, yaninjarlalu-jana muku pakarnu junma yiri-kirlirli. Ngarili-jana riwarr-pungu. ²⁶ Yaninjarlalu-jana pungu Yamuru manu nyanungku kaja-nyanu Jikimirlangu. Manulu Tiina pina-kangu Jikimi-kirlangu-jangka ngurra-kurra nyanunu-nyangu-kurra. ²⁷ Ngulalu Jakupuku kaja-nyanu-watiji pina-yanu yinya kirri wiri-kirra Yamuru-kurlangu-kurra. Nyangulu-jana nyurnu ngunanja-kurra, manulpalu purungku-manu nyiyarningkijarra, kuja Jikimirli nganta ngawurru-nyanu maju-manu. ²⁸ Purungkulu-jana jurnta kangu puluku, jiyipi, narnuktu manu tangkiyi kujalpalu nyinaja yinyarra yapa-kurlangu. ²⁹ Ngarili yaninjarla manu nyiyarningkijarraju, kangulu-jana muku karntakarnta manu kurdukurdru, manulpalu yuwarlikari yuwarli-kari-kirra yukaja purunjuku.

³⁰ Kujalu pina-yanuru Jakupu-kurlangu ngurra-kurra nyiyarningkijarra-kurlu, kurnta-ngarrurnu-palangu Jimiyani manu Liipiji, “Nyiyakunpajupala kurntaku ngurru-jamu. Yangka Kanana-wardingki-wati manu Piriji-wati yapa-patu, kuja kalu nyina nyampurla ngurungka, kapulu-nyarra purda-nyanyi kujankulu-jana pungu Yamuru manu Jikimi manu wati-patu-kari. Kapulu wangka ngaju nganta punku pukulyu kuyu-piya! Ngalipa-nyangu warlalajju wita yapa-kurlu. Kala yinyarra Kanana-wardingki manu Piriji-wati, ngulajulu panu-jarlu-nyayirni. Kajili jinta-jarri, kapulu-ngalpa muku pinyi!”

³¹ Jimiyaniirli manu Liipirli-pala yalu-manu kirda-nyanuju, “Yuwa! Nyiyaku kanpa-jarrangku kurnta-ngarrirni? Yinyarlu Jikimirli maju-manu ngajarrakupurdangka. Nyanungurlu jinyijinyi-manu nganimpaku ngawurru-nyanu ngunanjaku nyanunu-kurluku yangka karnta punku-piya kuja-ka talakupurda warru nguna!”

35

Nyampuju yimi ngulaju Jakupu-kurlu kuja pina-yanu Pijili-kirra nyanunu-nyangu warlalja-patu-kurlu

¹ Ngaka-pardu-kari, Kaaturla wangkaja Jakupuku, "Yanta pina nyuntu-nyangu warlalja-patu-kurlu Pijili-kirra, yinya ngurra yangka kujarnaju ngajulurlu milki-yirrarnu nyuntu-kurra, kujanpa wuruly-parnkaja papardi-puraji Yijuwu-kujaku. Kajinpa yani yinya-kurra, yarturlu-patuju murnju-yirraka yurturlurla yungunpaju pulka-pinyi ngajuku."

² Junga-juku-jana Jakupuju wangkaja nyanunu-nyangu warlalja-patuku manu yapaku kujalpalurla warrki-jarrija nyanunguku, "Kajinkili-jana nyurrurlarlu mardarni nyiyarlangu juju, ngulajulu-jana yampiya. Kulalujana parntarriya, ngarili puraya Kaatu-mipa. Yukayalu ngurrjungka jurnarrparla wurnakungarnti. ³ Pinarlipa yani ngurra pirla-kirra pirlipatu-kurlu-kurra Pijili-kirra. Yinyarlanya kapurna-jana yarturlu-patuju turnu-maninjarla murnju-yirrarni Kaatuku pulka-pinjakungarnti. Nyanungurlunyapaju warrawarra-kangu ngajuku papardi-nyanu Yijuwu-kujakuju kujalpaju wajirli-pungu. Warrawarra-kangulpaju warrarda kujalparna nyarrpara-wanarlangu wapaja." ⁴ Junga-juku, yapangkujulurla yungu muku nyiyarningkijarraj Jakupukuju kujalpalu-nyanu mardarnu juju manu langa-kurlangurlangu. Kangu-jana Jakupurluju, manu yanu kirri-kirra Jikimi-kirra. Ngulangkaju-jana yangkarra juju milyingka yirrarnu kanunju watiya wiringka kujalpa yupa-patuku karrija. ⁵ Ngulajangkaju, Jakupurlu manu nyanunu-nyangu warlaljarlu yampinja-yanu yinya ngurra manu yanulu Pijili-kirra. Ngula-puruju, yangka yapa-patukari kujalpalu nyinaja yinya ngurra-wana, kululpalu-jana pardarnu. Kala Kaaturlu-jana lani-manu, kulalu-jana wajirli-pungulkku.

⁶ Ngaka-pardu-kari, Jakupu manu nyanunu-nyangu warlalja-patu yuka-jarralu Luujurla yirdi-pardu-kari Pijiliki. Yinya ngurra ngulaju Kananarla. ⁷ Yinyarlanya-nyanu Kaaturluju milki-yirrarnu Jakupu-kurraju kamparrurlu-wiyi, yangka kujalpa wuruly-parnkajinaanu papardi-nyanu Yijuwu-kujaku. Ngula Jakupurluju turnu-maninjarla murnju-yirrarnu yarturlu-patu yurturlurla Kaatuku pulka-pinjakungarnti, manu yirdirla yirrarnu ngulaju 'Yal-Pijili'.*

⁸ Jakupu-kurlangu warlaljarlarla nyinaja muturna yirdiji Tipuru. Wiri-manu Jakupu-kurlangu ngati-nyanu Ripika. Kuja Ripika palija, ngulajulpa Tipuru warrarda nyinaja-juku Jakupu-kurlangu warlalja-kurlu. Yuwayi, yinya muturna palijalku, ngulalu milyingka yirrarnu kanunju watiyarla kurrapirla pirlingka kanunju Pijili-ngirli. Yirdi-manurla yinya ngurra 'Yalana-Pakuju'.†

⁹ Kujalu Jakupu manu nyanunu-nyangu warlalja-patu yukajarra yinya ngurrangka Pijilirla yinya wurna-jangka Patana-Yaramma-jangka, Kaaturlu-nyanu yarda milki-yirrarnu, manurla ngurrju-nyayirni wangka, wangkajalparla kapu warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu.

¹⁰ Nyanungurla kuja wangkaja, "Jalangu nyuntu-nyangu yirdiji Jakupu. Jalangu-ngurlu kulangkulu nganangku yirdi-mani kujaju. Nyuntu-nyangu yirdiji Yijirali." Junga-juku, Kaaturlu Yijiralirla yirdiji yirrarnu. ¹¹ Ngulajangka, Kaaturla wangkaja, "Ngajujurna PIRRJIRDÍ-NYAYIRNI WÍTA-WÁNGU! Kurdu panu-jarlujulu kurduwarr-kijika! Nyuntu-nyangurlu kurdukurdurlu kapulu-jana mardarni kurdu panu-jarlu ngurarra-kari ngurarra-karirla, ngularraju wiri-jarrinjarla kapulu-jana wiriwirliku nyina yapaku nguru-kari nguru-karirla. ¹² Nyampu nguru kujarnarla yungu warringiyi-purajiki Yípuruyamuku manu nyuntu-nyangu kirdanaku Yíjakiki, ngajulurlu karnangku yini nyuntukulku, manu ngaka kajinpa

* ^{35:7} 'Yal-Pijili' yirdiji ngulaju 'Nyampu Ngurra Ngulaju Pirrjirdi-nyayirni Kaatu-kurlangu'

† ^{35:8} 'Yalana-pakuju' yirdiji ngulaju 'Yulajarlipa Kurrapirla'

nyuntu palimi, ngajulurlu kapurna-jana yinyi nyuntu-nyangu kurdukurduku.” ¹³ Kujarla Kaatu kuja wangkaja Jakupuku yinya ngurrangka, yampinjarla pina-yanu kankarlarra.

¹⁴ Ngula-jangka, Jakupurlu jinta-kari pirli lalypa manu, manu jukayirrnu walyangka yinya yangka kujarla Kaatu wangkaja nyanungku. Kuja yinya pirli juka-yirrarnu, ngularla pama manu jara kankarlumparra winjurnu Kaatuku yati-wangkanjaku. ¹⁵ Ngula-jangkaju, yirdilkirla yirrarnu ‘Pijili’.

Nyampuu yimi wita Rajulu-kurlu manu nyanungku jurdalja-nyanu Yijaki-kirli kuja-pala palija jirrama-juku

¹⁶ Ngaka-pardu-kari, Jakupu manu nyanungu-nyangu warlaljarlulu yampinja-yanu yinya ngurra Pijili, manulu yanu ngurra jinta-kari-kirra yirdi-kirraju Yiparata-kurra. Jakupu-parnta Rajulu, ngulajulpa nyinaja miyalu-pardu, kulkurru-juku mardarnu wurna-puru-juku kurduju. Murrumurru-nyayirnilpa-nyanu purda-nyangu, manulpa manngu-nyangu kurdu nganta wajawaja-maninja-kujaku. ¹⁷ Kurdu yinya kula wilypipardija. Karnta jinta-karlpia nyinaja Rajulu-kurluju jija-piya kurdu-kurlangu-piya. Ngakalku palka-jarrija kurduju, ngulaju wirriya. Karnatarla wangkaja Rajuluku, “Kula lani-jarriyalku, kaja jinta-kari kanpa mardarni.” ¹⁸ Rajulujulpa murrumurru-nyayirni nyinaja palinjakungarnti. Palinjakungarntirli yirdirla yirrarnu kurdukuju ngulaju Pinuni.‡ Kala Jakupurlurla yirdi jinta-kari yirrarnu Pinyamini.§

¹⁹ Ngula-jangkaju, Rajulu palijalku. Jakupurlu palka nyanungu-nyanguju kangu, milyingka yirrarnu Yiparatarla. Yirdi jinta-kariji Pijilimi. ²⁰ Kankarlu yinya milyingka, Jakupurlu juka-yirrarnu jinta pirli lalypa yungulu yapangku milya-pinyi kujalpa nyarrparlarla Rajulu milyingka ngunaja. Yinya pirli ngulaju palka-juku jalanguju-ka karrimi.

²¹ Yinya-jangkaju, Yijirali manu nyanungu-nyangu warlalja-patu, ngulajulu ngunaja murraryninginti ngurrangka yirdingkaju Mikitu-Yitururla. ²² Nyinajalpalu yinyarlaju. Ngula Yijirali-kirlangu kaja-nyanu yangka kamparru-warnu-paja Ruupunu yaninjarla ngunaja Piilya-kurlu. Piilyaju ngulajulpa nyinaja Rajulu-kurlangu warrkini. Kali-nyanu-piyalkulparla nyinaja Yijiralikiji. Yijiralirliji purda-nyangu kuja nyarrpa-jarrija Ruupunu.

Jakupurlulpa-jana mardarnu 12-pala kaja-nyanu.

²³⁻²⁶ Nyampurranja yirdi-watiji kaja-nyanu-wati-kirlanguju kujalurla palka-jarrija Jakupuku Patana-Yarramarla. Nyanungu-parnta Liyyarlurla palka-manu-jana nyampu jika-pala: Ruupunu yangka Liyya-kurlangu kaja-nyanu kamparru-warnu, Jimiyani, Liipi, Juurda, Yijaka manu Jupulunu. Jakupu-parnta jinta-kari Rajulurlu ngulaju-palangku mardarnu nyampujarra Jajupu manu Pinyamini. Rajulu-kurlangu warrkinirli Piilyarlu, ngulaju-palangku mardarnu jirrama-yijala Taanu manu Napatali. Liyya-kurlangu warrkinirli Jiilparlu, ngulaju-palangku mardarnu jirrama-yijala Kaardu manu Yaaja.

²⁷ Ngaka-pardu-karlikki, Jakupu manu nyanungu-nyangu warlalja-patu pina-yanulu Mamiri-kirra kujalpa nyanungukalangu Yijaki wankarujuku nyinaja. Mamirijilpa kutu karrija ngurra-karikiji Kiri-Yarrpakuju. (Yirdi jinta-kariji Yipurana.) Yinyarlanya Yipuruyamu manu Yijakiji

‡ **35:18** ‘Pinuni’ yirdiji ngulaju ‘Ngaju-nyangu Kajangkuju Yulanjaku Ngurrju-manu’ ‘Pinyamini’ yirdiji ngulaju kuja ‘Ngaju-nyangu Kaja Pirrijidi-nyayirni’

§ **35:18**

kala-pala nyinaja kamparru-wiyi. ²⁸⁻²⁹ Kujarla Yijakiki rdipiija 180-pala yulyurru, ngulaju palijalku. Junga, purlka-pardu-nyayirnilpa nyinaja. Nyanungu-nyangu kaja-nyanu-jarrarlu Yijuwurlu manu Jakupurlu-pala milyingka yirrarnu.

36

Nyampuju yimi Yijuwu-kurlu manu yapa warlaljayirri nyanungu-nyangu-kurlu

¹ Nyampuju wati Yijuwu, ngulalpa yirdi mardarnu jinta-kari Yitama. Nyampuju yimi nyanungu-kurlu.

² Yijuwurluju, karnta marnkurrpa-jana manu, ngulalpalu nguru ngulangka nyinaja Kananarla. Nyampu karnta kamparru-warnu nyanungu-parnta ngulajlu Yaata, ngulajlpa yurntalpa Yaluna-kurlangu. Yalunu, ngulaju Yititi yimi-kari. Yijuwu-parnta karnta kulkurru-warnu yirdi Yulipama, ngulaprla yurntalpa nyinaja Yaana-kurlangu manu Jipunu-kurlangu warringiyi-nyanu. Jipunujlpa Yiipiti nyinaja. ³ Yijuwu-kurlangu karnta nyanungu-parnta jinta-karlkilngulajlu Pajama, ngulaprla yurntalpa nyinaja nyampuku Yijimaliki manu ngawurru-nyanu nyampuku Napataku.

⁴ Yijuwu-kurlangu karnta nyanungu-parnta Yaata, ngulakujurla palkajarrija wirriya Yilipaja. Ngula-jangka, jinta-karlkilngulajlpa palkajarrija Pajamaku wirriya-yijala yirdiji Ruulu. ⁵ Yinyarlu kulkurru-warnurlu karnta jinta-karlkilngulajlpa yirdingkiji Yulipamarlu, ngula-jana mardarnu wirriya-patu marnkurrpa yirdi-patuj Yijuwu, Jalama manu Kuura. Nyampurra ngulaju Yijuwu-kurlangu kaja-nyanu-patu, palka-jarrijalu ngulangka-juku ngurungkaju Kananarla. ⁶⁻⁸ Nyinaja kujalpalu nguru Kananarla, Yijuwurlulpa-jana mardarnu panu-nyayirni puluku, jiyipi, manu ngula-piya-yijalalpa-jana nyanungukupurdangkarluju Jakupurluju mardarnu panu-yijala. Ngulangka kulaalpa mangarri karrija miyi, marna manu ngapa nyampuku ngarninjaku pulukku manu jiyipiki, lawa. Nyampu-jangkaju, Yijuwurluju kangu-jana nyanungu-parnta, yurntalunyanu, kaja-nyanu manu yapa-patu-kari nyanungu-nyangu wungu-warnu, puluku, jiyipi manu nyiyarningkijarra. Muku-jana kangu Kananganurluju wurnturu-nyayirni pamarrpua-kurra yirdi-kirra Juuri-kirra. Ngulangkalkujulpalu nyinaja tarnnga-juku.

⁹ Nyampunya yimi Yijuwu-kurlu, nyanunguku kaja-nyanu-patu-kurlu, manu panu yapa-kurlu ngulalu-jana palka-jarrija nyanunguku kaja-nyanu-patuku, ngularra-kurlu nyampuju yimi. ¹⁰⁻¹³ Kala kamparru-warnuku karntaku, ngulajlpa palka-jarrija Yaatakuj, Yijuwurlu ngulalpa jinta kaja-nyanu mardarnu yirdiji Yilipaja. Ngula nyampu-parnta kamparru-warnu-kurlangu kurdukurduju rdaka-pala: Timina, Yaamuru, Jiipuyu, Katama manu Kinaja. Kala jinta-kari-kirlangu Timina-kurlangu, ngulaju Yilipajarlu mardarnulpa jinta-kari kaja-nyanu Yamaliki. Ngulajangka, jinta-kari kulkurru-warnu karnta ngula-kurlanguju, Pajamaku ngulajlpa nyinaja kaja-nyanu jinta Ruulu. Ruulukuju kaja-nyanu ju ngulajulpurla karrija murntu-pala Naaja, Jiiruyu, Jaama manu Miija.

¹⁴ Kala nyanungu-parnta kulkurru-warnuku Yulipamaku, nyanungu-parnta Yijuwukuju ngulaju marnkurrpa-jalalpalurla nyinaja Yijuwu, Jalama manu Kuura. Nyampu Yulipama ngulajlpa yurntalpa nyinaja Yaanaku Jipunu-kurlangu warringiyi-nyanu.

¹⁵⁻¹⁶ Nyampurra wiriwiri ngulajulpurla palka-jarrija Yilipajaku yangka Yijuwu-kurlangu manu Yata-kurlangu kaja-nyanu: Timina, Yaamuru,

Jiipuyu, Kinaja, Kuura, Katama manu Yamaliki. Ngulajulpalu-jana wiriwiri nyinaja yapa panukuju kujalpalu nyinaja ngurungka Yitamarla.

¹⁷ Nyampurra yirdi-patu ngulajulpalurla palka-jarrija Ruuluku yangka Yijuwu-kurlangu manu Pajama-kurlangu kaja-nyanu: Naaja, Jiira, Jaama manu Miija. Ngulajulpalu-jana wiri-yijala nyinaja yapa panukuju.

¹⁸⁻¹⁹ Nyampurra yirdi-patu ngulajulpalurla palka-jarrija Yulipamaku yangka yurntalpa-nyanu Yaana-kurlanguku: Jiyuju, Jalama manu Kuura. Ngulajulpalu-jana wiri-yijala nyinaja yapa panukuju.

Nyampu yimi ngulaju watu nyampu yirdi Jiiri-kirli manu nyanungu-nyangu yapa-kurlu nyampu kuruwarri-pardu-kari-kirli kujalpalu nyinaja turnu-pardu-kari.

²⁰⁻²¹ Nyampu watu yirdi Jiiri ngulajulpa nyinaja Yuuri-kirlangu yapa. Nyanungu manu yapa panu, ngulajulpalurla kamparru-warnuju nyinaja Yitamarlaju. Jiiri-kirlangu kaja-nyanu ngulaju yirdi-patuju Lutunu, Jipulu, Jipunu, Yaana, Tijana, Latana manu Tijiana.

²² Lutunu-kurlangu ngulaju jirrama kaja-nyanu-jarraju: Yuuri manu Yumama. Lutunukupurdangka ngawurru-nyanu yirdiji Timina.

²³ Jipulu-kurlangu kaja-nyanu-patu ngulaju Yalpana, Manyata, Yipulu, Jiipu manu Yunama.

²⁴ Jipunu-kurlangu kaja-nyanu-jarra ngulaju jirrama: Yaaya manu Yaana. Nyampurlu Yaanarlugu ngulaju kuja palka-manu ngapa jila-jangka kujalpa warlu-piya ngapa yarkaja kankarlarra walya-ngurlu nyurru-wiyi kujalpa warrawarra-kangu jiyipi jaji-nyanu-kurlangu.

²⁵ Yaana-kurlangu ngulaju jirrama yirdi Tijana manu karntaju Yulipama.

²⁶ Tijana-kurlangu kaja-nyanu-patu ngulaju yirdi-patuju Yantama, Yajipana, Yijirana manu Karana.

²⁷ Latana-kurlangu kaja-nyanu-patu ngulaju yirdi-patuju Pilyana, Jaapania manu Yakana.

²⁸ Tijana-kurlangu kaja-nyanu-jarra ngulaju jirrama yirdi-jarraju Yuuju manu Yarana.

²⁹⁻³⁰ Nyampurra ngulajulpalu yirdi wiriwiriji nyinaja kujalpalu ngurungka Yuuriti-wardingki yapa-patu nyinaja Jiirirla: Lutunu, Jipulu, Jipunu, Yaana, Tijana, Latana manu Tijiana.

Nyampu yimi-pardu-kari kujapalu nyinaja wiriwiri yalirla ngurungka yirdingga Yitamarla

³¹ Yalirla ngurungka Yitamarla, kamparru-wiyi Yijirali-pinki-kirlangu kingi-wangurla-wiyi, kujalpa lawa karrija yinyarla, panu parliya yapalpalu kingi-kari kingi-kari nyinaja, ngulajulpalurla yapakuju nyinaja jinta-kari-jangka jinta-karilk. Nyampurranya yirdi: ³² Kamparru-warnu wiri yinyarla ngurungka ngulaju Piila, Piyuru-kurlangu kaja-nyanu. Ngulajulpa nyinaja nguru kirri-kari-wardingki Tinyapa-wardingki.

³³ Kuja Piila palija, Juyupu-jalalpa wiriji nyinaja, marlaja kangurla nyangurlulku ngurungkaju. Ngulajulpa kaja-nyanu nyinaja Jiira-kurlangu ngulaju kirri Paajara-wardingki.

³⁴ Kala kuja Juyupu palija, Yuujamalku-jala wirijilpa nyinaja, marlaja kangurla nyangurlulku ngurungkaju. Ngulajulpa kirri-kari-wardingki-jala kujalpalu Timina-kurlangu yapa nyinaja.

³⁵ Kuja Yuujama palija, Yatatalku-jalalpa wiri nyinaja, marlaja kangurla nyangurlulku ngurungkaju. Nyanungukupalangju Pititi kujalpa kulu wirikingarduyu nyinaja nyurru-wiyi manu yangka kuja pungu Mirdiyau

nguru-karirla Muwapurla. Yatata, ngulajulpa nyinaja kirri-kari-wardingki Yapiti-wardingki.

³⁶ Kala kuja Yatata palija, Jamalalku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Ngulaju kirri-kari-wardingki Majaraka-wardingki. ³⁷ Kala kuja Jamala palija, Jawurlulku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Ngulaju kirri-kari-wardingki Riyupuju-wardingki ngula-ka karri kirriji karru-wana. ³⁸ Kala kuja Jawurlu palija, Paal-Yananalku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Nyanungukupalanggu jaji-nyanu ngulaju Yakipuru. ³⁹ Kala kuja Paal-Yanana palija, Yardurulku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Ngulaju kirri-kari-wardingki Pawu-wardingki. Nyanungu-parnta karnta yirdiji Mitapulu, ngulaju yurntalpanyanu Marturtu-kurlangu. Marturtukupalanggu ngati-nyanu yirdiji Mii-japa.

⁴⁰⁻⁴³ Nyampurraju yirdi-patu wiriwiri Yijuwu-kurlangu yapa ngurungka yinyarla Yitamarlaju: Timina, Yaalpa, Jititi, Yulipama, Yiila, Pinana, Kinaja, Timina, Mipijara, Makatila manu Yirama. Nyampu-patu kajanyanu-patulu wiri-jarrija, manulu jarnkjurnku yanu kirri-kari kirri-kari-kirra manu ngurra-kari ngurra-kari-kirra nyinanjaku. Ngurra-kari ngurra-karilpalu-jana wiri nyinaja warlaljayirriki. Yalumpurra ngurrapaturlulpalu yirdi-patu jurruku-juku mardarnu yangka-patu yirdi kajanyanu-patu-kurlangu.

37

Nyampuju yimi Jajupu-kurlu manu nyanungkupurdangka papardi-nyanu-patu-kurlu

¹ Jajupukupalanglu kilda-nyanu Jakupu nyinajalpa ngurrara Kananarla, ngurra jinta-juku kujalpa Jakupukupalanglu Yijaki wapaja ngurra-kari ngurra-kari. ² Nyampuju yimi Jakupu-kurlu manu nyanungu-nyangu warlalja-kurlu.

Jakupu-kurlangu kaja-nyanuku Jajupukujurla rdipi ja 17-pala yulyurru. Nyanunguku papardi-nyanu-patujulpalu nyinaja ngati-nyanu-patukurlangu marnkurrrpa-kurlangu Liiya-kurlangu, Piilya-kurlangu manu Jilipa-kurlangu. Piilya manu Jilipa, ngulaju yangka kuja kalalu-palanglu warrki-jarrija Jakupu-parnta-jarraku yirdikiji Liyaku manu Rajuluku. Jakupujulpa-jana kilda-nyanu nyinaja yinyakuju wirriyawirriyakuju. Jajupurlu manu papardi-nyanu-paturlu kalalu-jana warrawarra-kangu jiyipi manu narnukutu-wati. Jajupu kala pina-yanurnu yimi-kirli Jakupukurra yangka kuja kalalu nyanunguku papardi-nyanu-patu maju-jarrija.

³ Nyampukungarnti, Jakupujulpa nyinaja purlkalku kuja Jajupu palka-jarrija. Kujarlanya, kalarla karrikarri-wangu-nyayirni yulkaja Jajupukuju nyanunguku papardi-nyanu-piya-wangku. Kuja kalarla yulkaja Jajupu, nyanungurlula jinajina-piya kIRRIDI ngurrju-nyayirni ngurrju-manu kuruwarrikuruwarri. ⁴ Jajupuku papardi-nyanu-paturlulpalu milya-pungu kujalparla nyanungurrakupalanglu kilda-nyanu yulkaja Jajupu-mipaku. Kujarlanya kalalurla nyurunyuru-jarrija. Kula kalalurla ngurrjurlangu wangkaja.

Jajupurlu jukurr-manu jirramaku

⁵ Ngaka-pardu-karirla, Jajupujulpa jarda ngunaja. Ngula-puru mungangka ngulaju jukurr-manu. Ngula-jangka mungalyurru pardinjarla yarkajarra, yimi-ngarrurnu-jana nyanungukupurdangka-patuku

kuja nyangu jukurrrparlu. Kujalu purda-nyangu nyampu jukurrrpa, ngulajulpurla nyurunyuru-jarrija-nyayirnlik. ⁶ Nyampunyajana jukurrpaju yirri-puraja Jajupurluju ngula-jana wangkaja, "Purda-nyangkajulu kujarna jukurr-manu mungangkarlu! Nyampunyarna nyangu mungangkarlu! ⁷ Panu-juku ngantalparlipa warrki-jarrija yupuju-wana, manu wayipurrurnurlipa mangarri. Ngulalparlipa warru pajurnu warrukirdikirdi kirrirdikirrirdi marna. Ngula-jangka, jintakari jinta-kari ngantalparlipa warurnu, manu jungarni-maninjarla yirrarnulpalripa walya-kurra ngaka yungurlipa mani ngurluju mangarriki. Ngula-jangka, yinya ngaju-nyangu warirrninja-warnu marna ngulaju karrinja-pardiya yangka yapa-piya. Manu panu-kariji nyurrurla-nyanguju warirrninja-warnu-patu-karili karrinja-pardiya-yijala, ngulalu yanurnu. Karrijalu warru ngaju-nyangu-wana warrukirdikirdi. Ngula-jangkaju, parntarri-jalurla warru ngaju-nyanguku kamparru. Nyampunyarna jukurrpaju nyangu."

⁸ Ngulalurla wangkaja nyanungukupurdangkaku, "Nyampuju mayi kanpa manngu-nyanyi yungu ngantanpa-anganpa w提醒 you to use the original text's punctuation and capitalization throughout the document." data-bbox="76 323 915 409"/>iri nyina nyuntulu nganimpaku marda kingi-piya nganta?" Nyanungukupurdangka-patu papardi-nyanu-patu yijardulkulpurla nyurunyuru-jarrija yungu nyampu jukurrpaju nyangu manu kuja-jana yimi-ngarrurnu nyanungu-patuku.

⁹ Ngaka-pardu-kari Jajupurlu yarda jukurr-manu. Mungalyurru pardin-jarla wangkaja-jana papardi-nyanu-patuku, "Mungangka jukurr-manurna. Ngulajurna nyangu wanta, kirntangi manu 11-pala yanjilypiri, ngulajulpajulu parntarrija warru ngajuku yapa-piya-jala."

¹⁰ Ngula Jajupuju yanurla, yimi-ngarrurnu jaji-nyanuku Jakupuku nyampu kuja nyangu jukurrrpa. Kuja purda-nyangu jaji-nyanurlu jukurrrpa, ngulangkuju kulungku ngarrurnu Jajupuju, manurla wangkaja Jakupuju, "Yampiyarlanpa nyampuju jukurrrpa yimi-ngarrirrinjawa-wangurlu! Nyiyakunpa-anganpa yirri-puraja maju nyampu jukurrrpa? Ngati-puraji, nyuntukupurdangka-patu manu ngaju manu panu-kari, kularnangkulu parntarri nyuntuku kamparru!" ¹¹ Jajupukupurdangka-patu ngulajulpurla jankanjarla mimayi-jarrija-nyayirni. Kala jajinyanurlu Jakupurlu ngulajulpa manngu-nyangu-juku kuja yalirli yimi-ngarrurnu jukurrrpa Jajupurlu.

Jajupuku papardi-nyanu-paturlu, jali-manulu-jana nyanunguju yapa-kari-patuku talakupurdarlu

¹²⁻¹⁴ Ngaka-pardu-karirla, Jakupu manu nyanungu-nyangu yipilji nyinajalpalu manangkarrarla kutu kirriki Yipuranaku. Jajupukupurdangka papardi-nyanurlu, kangulu-jana panuju jaji-nyanukurlangu jiyipi-patu yali kirri-kirra Jikimi-kirra yungulu-jana warrawararakanyi yalumpurla-juku. Ngaka-pardu-karilki, Jakupu wangkajarla Jajupuku, "Nyuntukupurdangka-paturlu kalu-jana mardarni jiyipi-patu kutu Jikimirla. Kapirnangku nyuntuju yilyami yinya-kurra. Yanta ngayi-jana, nyanjanka-jana ngurrju-japa kalu-jana mardarni jiyipi ngajunyangu-patu. Ngula-jangka pina-yantarni yungunpaju yimi-ngaarrirni nyarrpa-jarri kalu."

Jajupu wangkajarla nyanungukupalanglu jaji-nyanuku, "Yuwayi, kapirna yani Jikimi-kirra." Junga-juku, Jakupurluju yilyaja. Ngaka-pardu-karirlalku yukajarra Jikimi-kirraju. ¹⁵ Yaninjarla kawarrkarrijalpa ngula-wana-juku nguru-kari nguru-kari, warrurnulpa-jana nyanungukupurdangka-patuku manu jiyipi-watiki. Ngula watingki parlu-pungu kawarr-karrinja-kurra manu payurnu, "Nyiyaku kanparla warirni?"

¹⁶ Jajupurlu yalu-manu watiji, “Ngaju karna-jana warrirni ngajukupurdangka-patuku kuja kalu-jana mardarni jiyipi-patu. Milyapinyi marda kanpa-jana nyarrpararla kajikalu nyina?”

¹⁷ Watirla wangkaja Jajupukuju, “Kala yanu mardalu kirri-kari-kirra kujarna-jana purda-nyangu kujalpalu wangkaja yaninjaku jiyipi-patukuru ngurra-kari-kirra yirdi-kirra Tajana-kurra.” Ngula-jangka, Jajupuju yarda yanu Tajana-kurralku. Kuja yukajarra yali-kirra, ngula-jana nyangu nyanungu-patu manu jiyipi wurnturu-kurra-juku.

¹⁸ Ngulalu nyangu nyanungukupurdangka-paturlu yaninjarni-kirra wurnturu-kurra-juku. Ngulalpalu-nyanu wurulywuruly-wangkajalpa jinta-kari jinta-kariki, ¹⁹ “Wayi! Nyangkalu, nyampunya yangkaju rdipi-ija Jajupu yangka jukurrrpa wita-wangu! ²⁰ Pinyirlipa jalangurlu-juku, kijirnirlipa palkaju kanunju rdaku-kurra. Kaji-ngalpa ngalipakupalangurlu payirni nyanunguku, kajikarliparla yimi-ngarrirni kuja malikirli yarlkurnu manu pungu. Yuwayi, pinyirlipa! Kula-ngalpa wiri nyina ngalipakuju. Yimi kuja-ngalpa yirri-puraja jukurrrpa-jangka nganta, ngulaju yungulparpa yalirrpaa-karriyara.”

²¹ Ngula-jana papardi-nyanurlu Ruupunurlu purda-nyangu wuruly-wangkanja-kurra kujalpalurla japidija Jajupuku, puta-jana wangkaja wurra-waja. Ngula-jana wangkaja, “Murnma, kualparlipa pungkarla nyanunguju! ²² Yampiyalu, pakarninja-wangurlu! Ngayili kijikapuka kaninjarra rdaku-kurra wankaru-juku nyampurla.” Kujanya-jana wangkaja Ruupunuju nyanungukupurdangka-patukuju. Kujanyalpa manngu-nyangu Ruupunurluju yungu wilypi-maninjarla yilyayarla rdaku-jangkaju manu yungu pina-yilyayarla jaji-nyanu-kurra. ²³⁻²⁴ Kujalpalurla japidija-juku, wangkajalpu-nyanu jinta-kari jinta-kari. Jajupu kutujarrijalu nyanungukupurdangka-patu-kurra. Ngulalu puuly-mardarnu, yalyi-manulurla kujalpa jinajina-piya ngurrju-nyayirni mardarnu kujarla jaji-nyanurlu yungu. Ngula-jangka, maninjarla kujurnulu kaninjarra rdakungka ngapa-wangurla-yijala pardunarla.

²⁵ Ngula-jangka, pirri-manulu, ngarnulpalu kuyu manu miyilki. Kujalpalu ngarnu, nyangulu-jana yapa wurnturu-kurra. Nyangulpalu-jana Yijimali-patu-piya yapa, ngulajulpalu wapanja-yanu jungarni jinta yirdiyirla kuja yanurra kirri nyampu-ngurlu Kiliyata-ngurlu nguru-kari-kirra Yijipi-kirra. Kawartawara-wati ngulaju yulypari kanunju yangka nyiyarningkijarra-kurlu yakujurla-kurlu. Jali-maninjakulpalu kanja-yanu yapa-patuku Yijipi-wardingki-patuku talakupurdarlu. Nyampuju yakujupatu ngulaju jujuminyiminyi-piya-kurlu manu yangka-kurlu kuja kalalunyanu maparnu jara-piyarlu manu palya-piya-kurlu ngurrju-nyayirni-kirli. ²⁶ Ngula-jangka wangkaja-jana Juurda nyanungukupurdangka-patukuju, “Kajilparlipa pungkarla ngalipakupurdangka, manu kajilparliparla yimirr-yungkarla ngalipakupalanguju jaji-nyanu, kualparlipa mantarla nyiyarningkijarralku. ²⁷ Kala kajilparlipa-jana yungkarla nyanunguju Yijimali-patu yapa-patuku, ngulaju kajikarlipa yampimi wankaru-juku pakarninja-wangurlu. Nyanunguku kirda-nyanuju ngulaju ngalipaku kirda-nyanu-yijala. Kala ngayirlipa-jana yinyi yapa-patuku nyampuku pinja-wangurlu.” Juurdakupurdangka-patujulurla ngungkurnyinaja. ²⁸ Ngula yanulu wilypi-maninjaku yinya rdaku-jangkaku. Kala lawa. Nyurrukulu yapa-patukari Mirdiyamu-wardingki-patuh yanurnu, ngulalu nyangulku Jajupu, wilypi-manulu rdaku-ngurluju. Ngula-jangka yungulu-jana nyampuku Yijimali-patuku talakupurdarlu 20-pala wita pirla yaltrikipurdarlu. Ngula-jangka, Yijimali-paturlu yampijalu ngurra, yarkajarralu wurnalku Jajupu-kurlu Yijipi-kirra.

²⁹ Ngakalku, Ruupunu yanu rdaku-kurraju, nyangu kaninjarra-kari. Ngula nyangу lawa Jajupu-wangulku rdakuju. Ngula-jangkaju, larra-pajurnu jurnarrpalku nyanungu-nyangu, yulajalkulpa. ³⁰ Ngula pina-yantu, wangkaja-jana, "Waraa! Nyarrpara mayi yanu ngalipakupurdangkaju? Kula karna milya-pinyi nyarrpara yanu. Nyarrpa-jarri karna ngajuju?"

³¹ Yalu-maninja-wangurlulu purda-nyangu jamulu. Yanu-pukalu pin-jaku narnukutu, pungulu. Kangurnulu, manulu jinajina-piya Jajupu-kurlangu julyurl-yirrarnu yalyungka narnukutu-jangkarla. ³² Ngula kangulurla milki jaji-nyanuku, milki-yirrarnulurla. Wangkajalurla, "Nyampuji jinajina-piyarlipa palka-manu yurrkuyurrkurla. Nyampuji mayi nyuntu-nyangu kaja-puraji-kirlangu?"

³³ Ngula Jakupurlu purda-nyangu, kuja wangkaja, "Waraa, nyarrpara! Nyampuji ngaju-nyangu kaja-kurlangu jinajina-piya. Mardalu pungu warnaparirli. Nyanungujulu ngarnulku, palija nyurru, pajurnulu muku yira-patu yira-patu." ³⁴ Ngula Jakupurlulku-nyanu jurnta larra-pungu jurnarrpaju, yulajalkulpa. Ngula pirri-manu walya-kurra. Nyim-pungulpa-nyanu yulypulparlu nyanungurlu. Ngulangka-jukulpa juntu-maninjarla yulaja tarnnga. ³⁵ Ngula nyanungu-nyangu-patu yurntalunyanu kaja-nyanu parnkajarnili, mukulu pirri-manu warru nyanungu-wana. Yulajalpalu wungulku. Putalu wurdungu-maninjarla wardinyi-manu yungu ngantalpa wajawaja-mantarla kaja-nyanu kuja nganta palija. Jakupuji wajampa-nyayirni-jukulpa nyinaja, wangkaja-jana, "Yampiya-julu jiinta yungurna yulamiyi tarnnga-juku kaja-ngurlu. Yungurna ngajulku palimirra ngakaju, manu ngaju-nyangu pirlirrpa yungu yani jiyulu-kurra kuja kalu panu-kari pirlirrpa nguna nyurnu-patu-kurlangu. Ngulangkanya kapirna ngaju wurulypa-jarri yulanja-wangu." Junga, ngula-warnuju Jakupuji nyinaja tarnnga-nyayirni wajampaju kaja-nyanu-ngurlu Jajupu-ngurlu.

³⁶ Kujalu kangu Mirdianu-wardingki-paturlu yapangku Jajupu Yijipi-kirra, ngulaluria yungu yarda yapa-kariki nyampuku yirdiki watikiji Putipuruku talakupurdarlu. Nyampu wati wirikilirla Jajupuji yungu, wati wiri kujalparla warrki-jarrija Kingiki Yijipi-wardingkiki.

38

Nyampuji yimi wita ngulaju Juurda-kurlu manu nyanungu-nyangu jurdalja-nyanu-kurlu Tamuru-kurlu

¹ Ngakalku, Juurda manu nyanungukupurdangka-patu yanulu ngurra-kari-kirra ngurrarlarla jurrkungka-juku Kananarla. Yalirlaju nyinaja wati-kirli yirdi-kirli Yiira-kurlu. Ngulajulpa Yiiraju ngurra wita-wardingki nyinaja. Ngurraju yirdiji ngulaju Yatalama. ² Kujalpa yalirla Kananarla nyinaja Juurda, yalirlji nyangu kamina. Nyanungukupalangu-kurlangu yirdiji ngulaju Juuwa. Wati yaliji yupukarra-jarrija kamina yali-kirli. Ngula-jangkaju ngunaja-pala. ³ Ngakalku, yali kamina ngulaju juni-parnta-jarrija, manu karrmulypa-jarrija kurdu wirriya-kurlu. Juurdarlurla yirdiji yirrarnu wirriyakuju ngulaju Yuuru. ⁴ Ngula-jangkaju, ngakalku yarda karrmulypa-jarrija kurdu wirriya-kari-kirli. Ngulajurla yirdiji yirrarnu Yunana. ⁵ Ngulaja-jangkaju, ngakalku karrmulypa-jarrija yarda kurdu wirriya-kari-kirli. Ngulajurla yirdiji yirrarnu Jaalaya. Ngulajulpa Juurdaju ngurrangka nyinaja yirdingkaju Kijiparla nyampu-puruju. ⁶ Kuja Juurdaku kaja-nyanu kamparru-warnu Yuuru wiri-jarrija, Juurdarlurla milarnu kamina yungu maninjarla yupukarra-jarri. Ngulajulpa yirdiji

Tamuru nyinaja. ⁷ Kala Yuurujulpa punku nyinaja. Kuja YAAWIYI-rli nyangu maju-kurra ngurrju-maninja-kurra, ngulaju tarnnga-kurra pungu. ⁸ Kuja YAAWIYI-rli palu-pungu Yuuru, nyanungukupalangujurla wangkaja Yuurukupurdangka kukurnu-nyanuku Yunanaku, “Ngunanjinka Tamuru-kurlu yungulpa kurdu mantarla. Yali kurdu ngulaju papardi-puraji-kirlangu-juku. Kujaju ngalipa-nyangu kuruwarri.”

⁹ Kulalpa Yunana ngampurrrpa nyinaja kujaku. Wangkajarla nyanunguku kilda-nyanuku, “Kajilparna Tamuru-kurlu ngunakarla, kajilpa kurdu mardakarla, kulaju ngajuku nyina.” Ngula-jangkaju, yaninjarla nyinajalpa Tamuru-kurlu, kala kula ngunaja nyanungu-kurlu. Ngula-jangkanya, kula juni-parnta-jarrija, manu kularla kurdu mardarnu nyanunguku kali-nyanuku nyurnuku. ¹⁰ YAAWIYI-rli nyangu kulalpa Yunana ngunaja Tamuru-kurlu. Kujarlanya pungu Yunanarlangu. ¹¹ Ngula-jangkaju, wangkaja-nyanu Juurda, “Kapi marda YAAWIYI-rli pinyi ngaju-nyangu kaja-nyanu purdangirli-warnu kuja-palanggu pungu Yuuru manu Yunana.” Ngula-jangkaju, yanurla Tamuruku, manurla wangkaja, “Yanta pina nyuntukpalanggu-kirlangu-kurra yuwarli-kirra manu nyinaya yaflirlajuku nyanungu-kurlu. Kula-jana yupukarra-manta wati-kari. Ngajunyangu kaja-nyanu Jaalaya ngulaju wirriya jalanguju. Kapu wiri-jarri. Pardakarla nyanunguku. Kaji wiri-jarri, kapunparla yupukarra nyina.” Junga-juku, Tamuruju pina-yanu ngurra-kurra kilda-nyanu-kurra nyinan-jakungarnti.

¹²⁻¹⁴ Ngula-jangka, Juurdajulpa nyinaja nyanungu-parnta-kurlu kali-nyanu-kurlu juuwaku yurntalu-nyanu-kurlu ngulaju yulyurrpu panuku. Nyanungurra-nyangu kaja-nyanu Jaalaya, ngulaju wiri-jarrija manu wati-jarrija. Kala kularla Juurda wangkaja Jaalayaku yungu yaninjarla mantarla Tamuru yungu-pala yupukarrarla nyinayarla, lawa. Ngula-jangkaju, Juurdaju kali-puka-jarrija. Juurdalpa jangkayirla nyinaja jinta.

Ngula-jangkaju yanu nyanungu-nyangu-kurlu marlpa-kurlu Yiira-kurlu ngurra yirdi-kirra ngulaju Timina-kurra kujalpalu-jana wati-paturlu mardarnu jiyipi-patu. Manurnulpal-jana yumurru jiyipi-ngirli. Yiira, ngulajulpa nyinaja ngurra wita-wardingki Yatulama-wardingki.

Yapa-karirli yaninjarla yimi-ngarrurnu yali karntaku Tamuruku kujalpa Juurda nyanunguku jurdalja-nyanu yanu Timina-kurra pajirninjaku nganta yumurruku nganta jiyipi-jangkaku nganta. Kuja Tamuru kali-puka-jarrija kamparru-wiyi, yali-jangka-jukulpa jinajinaju palkangkaju mardarnu kujalpalu kali-puka-paturlu mardarnu yalirla ngurrarlarla. Milya-pungulpa yali Juurda kularla kaja-nyanu Jaalaya yinyi nyanunguku kali-nyanu nganta. Kanunju-kariji-nyanu wangkaja, “Nyarrparna juni-parnta-jarri kurdukungarnti?” Ngula-jangka yali jinajina nyurru-warnu yalyi-manu, manu jalangu-warnurla jinajinarlal yukaja. Ngula-jangkaju, yinngirriki-nyanu parnta-yirrarnu wita pijiji. Kulalu nganangku milya-pungulpa. Ngula-jangkaju, yaninjarla pirri-manu kiirti-wana ngur-rangkaju yirdingga Yinayimirla. Yali kiirti, ngulajulpa yirdiyi-wana karrija kujalpa ngunaja yirdiyi Timina-kurra. Yalirla pirri-maninjarlarlaparla pardarnu Juurdaku kaji jingijingi yani. ¹⁵ Ngaka-karrikarrilki, Juurdaju jingijingilki yanu yali-wanaju kiirti-wana. Nyangu Tamuruju. Kula milya-pungu nyanungu-nyanguju yinngirriji ngulaju parnta-yirrarninjawarnu. Nyanungurlulpa-nyanu purda-nyangu, “Ngana nyampuju karnta? Kajirnarla tala yinyi, kapu marda ngaju-kurru nguna.” ¹⁶ Junga-juku, Juurdajurla yaninjarla wangkaja, “Yanirli yungurlu nguna!”

Tamururlu japurnu, “Kajilparna ngunayarla nyuntu-kurlu, nyiya kapun-paju ngajukuju yinyi?”

¹⁷ Juurdarlu yalu-manu nyanunguju, “Kajinpa ngaju-kurlu nguna, kapanangku jinta kurdu-warnu narnukutu yilyamirni.”

Ngula-jangkaju, Tamururla wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Kala nyiyawiyinpaju yinyi jalangurlu narnukutu yilyanjakungarntirli?”

¹⁸ Juurdarlu payurnu, “Nyiyaku kanpa ngampurrrpa nyina yungurnangku yinyi jalangurlu?”

Yalu-manu nyanunguju, “Yungkaju waninja-kurlangu manu nyuntu-nyangu watiya jukati.” Junga-jukurla Juurdarlu yungu nyanungu-nyangu waninja-kurlangu manu jukati. Ngula-jangkaju, yaninjarla-pala ngunaja. Tamuruju juni-parnta-jarrijalku. ¹⁹ Ngula-jangka, Tamuruju ngurra-kurralku pina-yanu. Yalyi-manu pijiji yinngirri-ngirli, manu pina-yukaja jurrkungka jinajinarla kujalpa kamparru-wiyi mardarnu. Yangka jurru kuja kalalu kali-pukarlu mardarnu. Yapangkjulpalu nyangu kujalpa kali-puka-juku nyinaja.

²⁰ Juurdaju pina-yanu yangka-kurra jurru-kurra ngurra-kurra kujalpalu-jana nyanungu-nyangurlu wati-paturlu mardarnu jiyipipatu. Yungurla kurdu-warnu narnukutu nyanungu-nyanguku marlipaku Yiiraku, manurla wangkaja, “Kangka nyampu narnukutu, manurla yungka yaliki karntaku kuja-ka kiirti-wana nyina ngurrangka Yinayimirla. Pina mantaju waninja-kurlangu manu jukati nyanungu-ngurlu, manuju pina-kangkarni ngaju-kurra.” Junga-juku, Yiiraju yanu Yinayimi-kurra, manulparla warru nyangu nyanunguku. Kala kula palka-manu nyanunguju. ²¹ Payurnu-jana wati-patuju kujalpalu karrija yalirla, “Nyarrpara yangkaju karnta kuja kalarla nyinaja nyampurla kiirtirla, yangka kujalpa ngunaja wati-kirli talakungarnti?”

Yalu-manulu, “Kula-ka ngana karntaju majuju kujangu-piya nyina nyampurlaju.”

²² Junga-juku, Yiiraju pina-kangu kurdu-warnu narnukutu Juurda-kurra, manurla wangkaja, “Kularna palka-manu yangkaju karnta. Kuja kalu wati-patu nyina yalirla, wangkajajulu kula-ka maju karnta kuja-piya yalirla nyina.”

²³ Ngula-jangkaju, Juurdarla wangkaja, “Ngula-juku. Putanparla warrurnu yungunparla nyampu narnukutu yungkarla kujarnarla jangkupungu. Kularla pina-yanta warrirnjakungarnti. Kajinpa pina-yani, kapulu-ngalpa manyu-pinyi ngalipaju.”

²⁴ Kirntangi-patu-jangka, wati-patulurla yaninjarla wangkaja Juurdaku, “Wayinpa! Nyuntu-nyangu jurdalja-puraji Tamuruju, ngulaju juni-parnta. Watingka mardalpa warru ngunaja talakupurda.”

Ngula-jangkaju, Juurdarla kulu-jarrija-nyayirni, manu-jana wangkaja, “Yaninjarlarlu manta, manulu pinarni kangka nyampu-kurra! Yungurlipa tarntna-kurra purra warlungka nyanunguju!”

²⁵ Junga-juku, yajarninjakulkulurla yanu. Warla-pajurnu-jana, manu-jana wangkaja, “Murmma. Yungurnarla yimi yilyami ngajuku jurdaljanyanuku Juurdaku. Kangkalu nyampu waninja-kurlangu manu nyampu jukati, manulurla milki-yirraka nyanunguku. Payikalu kajilpa ngana-kurlangu nyampurra milya-pungkarla. Ngajujurna wati-kirli ngunaja kujalpa nyampurra mardarnu. Kuja-jangkanya karna ngajuju juni-parntaju nyina.”

²⁶ Kujalurla yalirrarlu wati-paturlu milki-yirrarnu waninja-kurlangu manu jukati Juurdaku, kaaku-nyayirnirli milya-pungu nyanungu-nyangu. Wangkaja-jana wati-patukuju, “Ngajujurna maju, kala Tamuruju ngurru. Kula-ngaantarnarla yungkarla ngajau-nyangu kaja-nyanu Jaalaya

nyanunguku kali-nyanu kujarnarla jangku-pungu nyurru-wiyi.” Ngula-jangkau kangu Tamuru nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra, kula-pala ngunjalku, lawa.

²⁷ Kirntangi jika-pala-jangka, Tamurujulpa nyinaja karrmulypajarrinjakungarnti. Karnta-karilpa nyinaja nyanungu-kurlu. Milyapungulpa kujalpa-palangu kurdu-jarra mardarnu kaninjarni miyalurla Tamuru-kurlangurla. Putalpa-palangu wilypi-manu yali-jarra kurdu-jarra.

²⁸ Yali-puruju palka-jarrinjakungarnti, rdaka-wiyi wilypi-pardija. Yali karntangku ngulaju jirrirdirla yalyuyalyurlu warurnu kurdu-kurlangu rdaka. Wangkajarla Tamuruku, “Nyampuju kurdu kamparru-warnu kapu palka-jarri.” ²⁹ Kala yalirli kurduju-nyanu pina-yirrarnu wakuju kaninjarni Tamuru-kurlangurla miyalurla. Ngula-jangka, kurdu-karilki wilypi-pardija kamparruju. Ngula-jangkaju, karntajurla wangkaja, “Waraa! Kamparrunpa wilypi-pardija nyuntukupdangkakuju.” Ngulajulurla yirdi yirrarnu Piiriji. Yaliji yirdiji ngulaju nganta ‘Wilypi-pardija Kamparru’. ³⁰ Ngula-jangkaju, kurdu-karilki palka-jarrija yangka kujalpa yalyuyalyu jirrirdi mardarnu waku-wana. Ngulajulurla yirdiji yirrarnu Jiira.

39

Nyampuju yimi Jajupu-kurlu yangka kujalu kangu Yijimali-paturlu Yijipi-kirra

¹ Nyurru-wiyi, kujalu-jana Jajupukupurdangka-paturlu yungu Jajupu Yijimali-patuku talakupurdarlu, ngulajulu kangu Yijipi-kirra. Jali-manulu wati wiri-kirra yirdi-kirraju Putipuru-kurra. Putipuruju kalarla warrkijarrija yurrkunu-piya yangka Kingiki Yijipi-wardingkiki. Kala-jana wiri nyinajayi warrkini-watiki yangka kuja kalalu warrki-jarrija kingikirlangurla yuwarlirla. Yinya warrkini-patu ngulaju yurrkunu-piya-wati.

² Jajupu kala nyinaja manu warrki-jarrija Putipuru-kurlangurla yuwarlirla yangka wati Yijipi-wardingki-kirlangurla. Yinya-puruju, YAAWIYI Kaatulpa palka nyinaja Jajupu-kurlu, warrawarra-kangulpa. Kuja-puruju, Jajupurlulpa mardarnu nyiyarningkijarra, manu nyinajalpa ngurrju.

³ Putipururlu nyangu Jajupu ngulalparla ngurrju warrki-jarrija. Putipururlu milya-pungu YAAWIYI Kaatu kujalpa nyinaja Jajupu-kurlu manu kujalparla jirrnga warrki-jarrija nyanunguku. ⁴ Putipurujulparla wardinyi-nyayirni nyinaja Jajupukuju. Wangkajarla, “Jajupu, nyuntujunpa warrkini ngurrju-nyayirni. Nyuntulu-mipa kapunpaju ngajuju warrawarra-kanyi. Ngaju karnangku wiri yirrarni nyuntu ngajuyangu yuwarliku manu ngaju-nyangu warlaljaku manu ngaju-nyangu warrkini-patuku. Jalangurlu-juku kanpa warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra kuja karna ngajulurlu mardarni.” ⁵ Ngula-jangka, Jajupurlulpa warrawarra-kangu Putipuru-kurlangu warlalja manu nyiyarningkijarra kujalpa Putipururlu mardarnu. YAAWIYI kujalparla jirrnga nyinaja Jajupuku, kujarlanya Putipuru-kurlangu warlaljarlulpalu-nyanu manu wararda nyiyarningkijarra. Manu yinyarla ngurungka Putipuru-kurlangurla, YAAWIYI Kaatukulparla nyiyarningkijarra marlaja pardija miyi panukurlu. ⁶ Yuwayi, Putipururlu wiri yirrarnu Jajupu nyiyarningkijarraku kujalpa nyanungurlu mardarnu. Kulalpa Putipuru wajampa-jarrija nyiyarlanguku. Ngarilpa manngu-nyangu miyi nyiyarningkijarra ngarnin-jaku.

Nyampuju yimi ngulaju Jajupu-kurlu kuja Putipururlu yirrarnu rdakungka

Jajupulpa nyinaja pirrjirdi manu yuntardi-nyayirni. ⁷ Putipuru-parntarlu kala warrarda nyangu manu manngu-nyangu nyanunguju. Parra jintangkarla wangkaja Jajupuku, "Jajupu, yantarni manu ngunaya ngaju-kurlu."

⁸ Jajupurlu wurra-manu, manu wangkajarla, "Lawa, kularna nguna nyuntu-kurluju! Nyuntu-parntaju ngaju-nyangu paaju. Ngajukuju yungu nyiyarningkijarra kuja-ka nyanungurlu mardarni yungurna ngajulurlu warrawarra-kanyi. ⁹ Ngajujurna-jana wiri warrkini-watiki. Kula kaju ngana jinta-kari warrkini wiri nyina ngajuku. Nyuntu-parnturluju ngajuku yungu nyiyarningkijarra. Kulaju nyiya jurnta mardarnu. Nyuntujunpa nyanungu-parnta. Nyuntu-mipa kulaju yungu ngajukuju. Kajilparna ngunayarla nyuntu-kurlu, kajikarnarla majungka-jarrimi jurnta Kaatuku."

¹⁰⁻¹¹ Parra-kari parra-kari kala yanu Jajupuju Putipuru-kurlangu-kurra yuwarli-kirra warrki-jarrinjaku. Putipuru-parntarlu kala warrarda payurnu Jajupu nyanungu-kurlu ngnanajaku. Kala wurra-manu warrarda. Kula kala purda-nyangu, manu kula kala pirri-manu nyanungu-wana. Parra jintangka yanu Putipuru-kurlangu-kurra yuwarli-kirra warrkiki. Warrki-jarrijalpa nyanungu jinta. Kulalpa ngana wati-kari nyinaja yuwarlirla nyanungu-kurlu. ¹² Ngula-jangka, Putipuru-parnta yanurnu, manu puuly-mardarnu Jajupu-kurlangu jaati. Nyanungurlu yarda japurnu, "Ngunamulki mayi kanpa ngaju-kurlu?" Jajupu wurnturu-jarrija nyanungu-kujakku, manu jaatijirla jurnta larra-yanulku. Nyanunguju Jajupu wuruly-parnkajalku karnta-kujakkuju yuwarli-ngirliji. Karntangku-julpa mardarnu-juku jaatiji. ¹³⁻¹⁵ Kuja Jajupurlu jaati yampinja-yanu purdangirli manu parnkaja yuwarli-ngirli, karntaju-jana purlaja kilji-nyayirni wati warrkini-patu-kariki kujalpalu karrija yarlungka yuwarlirla. Yanurnulu kaninjarni, manu wangkaja-jana nyanungurraku, "Nyanganalu nyampu jaati! Nyampuju yangka Yipuru-kurlangu wati-kurlangku kuja ngaju-parntarlu kangurnu nyampu-kurra. Marda ngari kangurnu nyampu-kurra yungu-ngaipa kurnta-manu ngalipa. Yinya wati warrkini yanurnu nyampu-kurra, manu jinyijinyi-manu ngaju yungu ngantarna ngunayarla nyanungu-kurlu. Ngajujurna purlaja manu wajirli-pungurna. Lani-jarrinjarla parnkaja, yampinja-yanu jaati purdangirli. Nyampunya!" ¹⁶ Ngulalpa karntangkuju mardarnu jaatiji, manulparla pardarnu nyanungu-parntaku ngurra-kurra yaninjarniki. ¹⁷ Kuja yanurnu ngurra-kurra, nyanungurlu yimi-ngarrurnu yimi jurruku-juku kuja-jana yimi-ngarrurnu warrkini-patuku. Wangkajarla nyanungu-parntakuju, "Yangka Yipuru warrkini Jajupu, kujanpa kangurnu nyampu-kurra warrikiki, nyanunguju yanurnu kaninjarni yuwarli-kirra jalangku, puta kurnta-manuju. ¹⁸ Yanurnu kutu ngaju-kurra marnpirninjaku ngajuku, kala purlajarna kilji, manurna wajirli-pungu. Nyanunguju parnkaja yuwarli-ngirli, yampinja-yanu jaati nyanungu-nyangu. Nyampunya!"

¹⁹ Kuja Jajupu-kurlangu paajurru yinya wati Putipururlu purda-nyangu kuja-kurra, nyanunguju kulu-jarrija-nyayirni. ²⁰ Wangkaja-jana yurrkunyu-watiki puuly-mardarninjaku Jajupuku yungulu kijirni rdaku-kurra. Yinyarlanya kalalpa-jana yirrarnu yapaju kujalparla kulu-jarrija kingiki. Ngulalu yanu yurrkunyu-patu, manulu puuly-mardarnu Jajupu, manulu yirrarnu rdakungka. Nyinajalpa tarntga rdakungka.

²¹ YAAWIYI-lpa palka nyinaja Jajupu-kurlu rdakungka, manulparla yimiri-juku nyinaja. Kala-jana jinta yurrkunyu nyinaja wiri yurrkunyu panu-kariki yangka kuja kalalu-jana warrawarra-kangu wurulupa parnkanja-kujaku. YAAWIYI-puru kalarla yinya yurrkunyu wiri yulkaja

Jajupuku. ²² Nyanungurluju milarnu Jajupu yungu-jana warrawarra-kanyi panu-kari piriijina-patu. Kuja yinya yurrkunyu wiri wangkaja Jajupuku, Jajupurlupla-jana warrawarra-kangu rdakungkaju. ²³ Yuwayi, YAAWIYI-lpa palka-juku nyinaja Jajupu-kurlu. Kujalpa-jana panu-kari warrawarra-kangu, kuja-jangkaju kulalpa wajampa nyinaja yinyaju yurrkunyukungarduyku wiri nyiyarlanguku. Yangka kujalpa Jajupu nyinaja rdakungka, YAAWIYI-rlilparla yungu nyiyarningkijarra ngurrju nyinanjaku.

40

Wati-jarrarlu-pala japurnu Jajupu yungu-palangu yirri-purami jukurrpa kuja-pala jukurr-manu

¹⁻² Ngaka-pardu-kari, yangka Yijipi-wardingki kingi-palangu kulu-jarrija nyanunu-nyangu warrkini-jarraku nyiya-jangka mayi. Jinta-kari warrkiniirla kalarla pama kangurnu ngarninjaku. Manu jinta-kari wattingki kalarla miyi purranjarla kangurnu nyanungukuju. Warrkiji ku-janya nyanunu-jarrakuju. ³ Kuja-palangu kingi kulu-jarrija nyanunu-nyangu warrkini-jarraku, yirrarnu-palangu rdakungka, yangka rdaku kujalpa Jajupu nyinaja. Nyanungurla wangkaja yurrkunyukungarduyku wiriki yungu-palangu mardarni kaninjarni yulyurrpu-patuku. ⁴ Ngularla wangkaja yurrkunyukungarduyku wiri Jajupuku, "Muurlparlu-palangu mardaka nyampu wati-jarra." Junga-juku, Jajupurlulpa-palangu warrawarra-kangu tarnngangku-juku. ⁵ Munga jintangka, kujalpalu jarda ngunaja rdakungka, yinya-jarrarlu-pala jukurr-manu, yangka kuja kalarla kangurnu pama kingiki manu yangka kuja kalarla miyi purranjarla kangurnu. Jirramarlu-juku-pala jukurr-manu jukurrpa-jarra. ⁶ Mungalyurru, Jajupu-palangu yanurnu nyanunu-jarraku. Nyangu-palangu mularrpa-nyayirni. Nyiyaku mayilpa-pala nyinaja mularrpaju. ⁷ Junga-juku, Jajupurlu-palangu japurnu nyanunu-jarraju, "Nyiya-jangka kampala nyina mularrpa-nyayirni jalanguju?"

⁸ Wati-jarrarlu-pala yalu-manu, "Jirramarlu-jarra jukurr-manu jukurrpa-jarra mungangkarlu. Nyangurlujarra nyiya mayi. Kula karlijarra milya-pinyi nyiya kujarlijarra nyangu. Nganangku-wiyi-jarrangku yirri-pura nyampu jukurrpa-jarra?"

Jajupu-palangu wangkaja wati-jarraku, "Kaatu-miparlu kajikangkupala yirri-pura yangka kujanpala jukurr-manu. Ngariji-pala wangkaya nyarrpa kujanpala jukurr-manu."

⁹ Junga-juku, wati jantarla wangkaja yangka kuja kalarla pama kangurnu kingiki, wangkajarla Jajupuku, "Ngajulu kapurnangku yimi-nyarrirni nyunturlu kujanpa nyangu. Yinya watiya marnkurrpa kujanpa-jana nyangu pardinja-kurra, ngulaju parra marnkurrpa. ¹⁰ Marnkurrpa marnkiji-piya watiyalpalu pardija. Watiya-wiyi palka-jarrija, manu jinjirlalku. Nyangulparna pardinja-kurra, ngulaju marnakiji-piya palka-jarrija manu yirnmi-jarrija. ¹¹ Manurna-jana marnkiji-piyaju, manu kurn-mardarnurna-jana kartaku-kurra. Manurnarla kangu yarlkurrngu kingiki ngarninjaku. Kujanyarna nyangu jukurrparluju. Nyiya kuja?"

¹² Ngularla Jajupu wangkaja nyanunguku, "Ngajulu kapurnangku yimi-nyarrirni nyunturlu kujanpa nyangu. Yinya watiya marnkurrpa kujanpa-jana nyangu pardinja-kurra, ngulaju parra marnkurrpa. ¹³ Jukurrapardu-kari-waha kapungku kingirli mani pina nyampu-ngurlu rdaku-nyangurlu yungunparla warrki-jarriji nyanunguku. Nyunturlu kalanparla pama yungu yangka kamparru-wiyi rdakukungarntirli. Ngula-piya-yijala kapunparla yinyi pamaju. ¹⁴ Kajinpa wilyipi-pardimi rdaku-nyangurlu, kulaju ngajuju wajawaja-manta. Ngampangampaju nyinaya ngajukuju, manu

yimi-ngarrika kingiki ngajuku marda yunguju wilypi-mani pina rdaku-ngurlu.¹⁵ Nyurru-wiyi, yapa-paturlujulu ngajuju kangurnu nyampu-kurra Yijipi-kirra ngaju-nyangu nguru-ngurlu yangka kuja kalu Yipuru-patu nyina. Kularnarla nyarrpa-jarrija majukungarntiji kingikiji." Kujanyarla Jajupuju wangkaja watikiji.

¹⁶ Yinya wati jinta-kari, yangka kuja kalarla mangarri purraja kingiki, ngulaju purda-nyangu yimi ngurrju kujarla Jajupuju wangkaja wati jinta-kariki. Manurla wangkaja Jajupuku, "Ngajurlangurlurna jukurrrmanu mungangkarlu. Ngaju-nyangu jukurrrparla ngulajulparna karrija marnkurrpa-pala-kurlu parraja-kurlu jurrungka-kurlu.¹⁷ Parraja-paturlajulpalu ngunaja miyi niyyarningkijarra kujarnarla purraja kingiki. Jurlpungkulpalu ngarnu muku kujalpalu ngunaja parraja-paturla. Nyiya kujaju?"

¹⁸ Jajupurla wangkaja nyanungurlu, "Kapurnangku yimi-ngarrirni nyarrpa kuja-ka jukurrpaju wangka. Yinya marnkurrpa-pala parraja kujalpanpa-jana mardarnu jurrungka, ngulaju marnkurrpa parra.¹⁹ Jukurra-pardu-kari-wana kapungku kingirli jurru muruly-pakarni! Kapungku waraly-yirrarni watiyarla palkaju, manu kapungkulu ju-rlpungku ngarni muku!" Kujanyarla Jajupuju wangkaja wati jinta-karikiji.²⁰⁻²² Yangka yimi kuja-palangu yimi-nyarrurnu Jajupurlu wati-jarraku, ngulaju junga. Marnkurrpa parra-jangka, kingi-jana wangkaja nyanungu-nyangu warrkini-patuku manu yurrkunu-patuku yungulu yanirni miyi wiri-jarlu kurapaka ngarninjaku. Yanurnulu yangka yungulu manngu-nyanyi kuja kingi palka-jarrija. Yangka kujalpalu ngarnu, kingirlirla yilyaja yurrkunyukungarduyu wiriki yungu-palangu warrkini wati-jarra wilypi-mani rdaku-ngurlu, yangka kuja kalarla kangurnu pama nyanungku manu jinta-kari kuja kalarla miyi purranjarla yungu. Kuja-pala wati-jarra yanurnu nyanungu-kurra, wangkajarla kamparru-warnuku, "Yuwayi, warrki-jarri pina kanpaju pama yungunpaju pina-yinyi ngarninjaku." Junga-juku, wati yinyarluparlakangurnu pamaju. Kala kingirla wangkaja wati jinta-kariki, "Kapurnangku nyuntuju tarnggakurra pinyi." Junga-juku muruly-pajurnu jurru, manu waraly-yirrarnu palkaju watiyarla.²³ Yinya kamparru-warnu wati, yangka kujarla pama kangurnu kingiki, ngulajurla wajawaja-jarrija Jajupuku, ngulalpa nyinaja rdakungka. Kularla wangkaja kingiki nyanungu-kurru marda yungu wilypi-mantarla rdaku-ngurlu.

41

Kingi Yijipi-wardingkirli jukurr-manu

¹ Jajupuljulta nyinaja rdakungka yulyurru puku jirramaku. Ngula-jangka, kingirli Yijipi-wardingkirli jukurr-manu. Nyampunya jukurrrparlaju nyangu: Nyangu-nyanu kujalpa ngapa-wana karrija karru wiringka yirdi Nilingka² Nyangu-jana wirlik-pala puluku-wati ngurrju-nyayirni-wati karrinja-kurra ngapangka. Wiriwiri-nyayirni ngurrju-wati. Yinya puluku-patu yanurnulu ngapa-jangka, manulpalu ngarnu marna.³ Ngula nyangu-jana yarda jukurrrparlu wirlik-pala puluku yinya ngapangka, yarnma-wati-nyayirni, kula ngurrju. Yanurnulu ngapa-jangka, manulpalu kutu karrija yangka wiriwiri-wana puluku-wati-wana karru wiringkaju.⁴ Ngulalujana yarnma-watirli muku ngarnu puluku wiriwiriji. Ngula-jangka Kingiji yakarra-pardija.

⁵ Munga jintangka-juku yarda jukurr-manu jinta-karilki. Yinya jukur-parla ngulaju nyangu watiya yuparli-piya pardinja-kurra. Wirlki-pala yu-parlilpalu pardija wiriwiri-nyayirni jintangka watiyarla, ngurrju-nyayirni-wati. ⁶ Ngula jinta-karilki pardija watiya yinya kamparru-warnu-wanajuku. Wirlki-pala-kurlu yuparli-kirli. Warlpa warlu-nyayirni wangkajarni kakarrara-ngurlu, ngula-jana jankaja muku. Linji-jarrijalu muku yuparli-piya-watiji. ⁷ Yinya linji-wati yuparli wirlki-palarlu, ngulajulu-jana muku ngarnu ngurrju-wati yuparli. Ngula kingiji yakarra-pardijalku. Wangkajanyanu, “Waraa! Kula-ngantarna-jana nyangu yuparli-wati, kala ngarirna jukurr-manu!” ⁸ Mungalyurrulku, kingijilpa nyinaja wajampa-nyayirni kuja jukurr-manu. Ngula-jana yimi yilyaja wati pina-patuku manu ngangkayi-kirli-watiki yungulu nyanunu nyanjanjinirni. Kujalu yanurnu, nyanungurlu-jana yimi-ngarrunu nyiyingkijarra kuja-palangku jukurrparlu nyangu. Payurnu-jana, “Nyiyakurna nyampu jukurrpa-jarra jukurr-manu? Nyarrpaku?” Kularla nganangku jungarni-maninjarla yimi-ngarrunu kingikiji.

⁹ Ngula-jangkaju, wati warrkini jinta yanurnu kingi-kirra, yangka kujarla pama kangurnu, yangka kujalpa rdakungka nyinaja Jajupu-kurlu, wangkajarl kingiki, “Ngajuju punku. Yungurnangku yimi-ngarrikarla kamparrurlu-juku, kala lawa. ¹⁰ Manngu-nyanyi kanpa yangka kujanpa-jarrangku kulu-jarrija ngajuku manu warrkini jinta-kariki, yangka kuja kalangku miyi purraja? Nyuntunpa-jarrangku kulu-jarrinjarla rdakungka yirrarnu. Yinyarlu yurrkunyukungarduyurlu wiringki-jarrangku mardarnu yinyarlaju. ¹¹ Munga jintangka, jarnku-jukurr-manurlijarra. Ngaju-nyangu jukurrparla, ngulajurna-jana nyangu marnikiji-piya-wati pardinja-kurra. Yinya jinta-karirli ngulaju nyangu miyi-wati yakujurla. Kularlijarra milya-pungu yinya jukurrpa-jarra. ¹² Ngula-puruju watilpa jinta Yipuru nyinaja rdakungka nganimpa-kurlu. Yangka kujalparla Putipuruku warrki-jarrija yangka yurrkunyukungarduyu wiriki. Yimi-ngarrurnurlijarrarla ngajarra-nyangu jukurrpa-jarra, ngula-jangkarlu-jarrangku jungarni-maninjarla yimi-ngarrunu. ¹³ Nyiyarningkijarra kuja-jarrangku yimi-ngarrunu, ngulaju junga-nyayirnu. Nyunturlunpaju wilypu-manu rdaku-ngurlu yungurnangku pina warrki-jarri nyuntuku, yungurnangku pama kanyirni warrarda. Yinya wati jinta-kari, kuja kalangku miyi purranjarla yungu, ngulajunpa pungu. Kuja-piya-yijala-jarrangku kamparru-wiyi wangkaja yinya wati Yipuru. Marda kajikangku nyanungurlu yimi-ngarrirni nyarrpa kuja-ka wangka jukurrpa nyuntu-nyangu.

¹⁴ Ngula-jana kingi warrkini-watiki wangkaja maninjaku Jajupu rdaku-ngurlu. Kapankurlu manunjunu nyanunguju. Kingi nyanjakungarnitirlu, Jajupurlu-nyanu jangarnngka pajurnu manu jurru, manu yukaja kirlkangka jurnarrparla. Ngula yukajarralku yuwarli wiri-kirra kujalpa kingi nyinaja. ¹⁵ Kingirla wangkaja nyanunguku, “Mungangka, ngajulurlurna jirrama jukurr-manu, kulaju nganangku jungarni-maninjarla yimi-ngarrunu. Purda-nyangurnangku nyuntu-kurlu. Kuja kangkulu yimi-ngarrirni yapangku nyanungurra-nyangu jukurrpa, ngulaju kanpa-jana jungarni-maninjarla yimi-ngarrirni nganta. Junga mayi kujaju?”

¹⁶ Jajupurlu yalu-manu nyanunguju, “Ngajulurlu kulpalparnangku yimi-ngarrikarla jukurrpaju, kala Kaaturlu kapungku yimi-ngarrirni yungunpa wardinyi-jarrimi.”

¹⁷ Ngularla kingiji wangkaja Jajupukuju, “Yuwayi, nyampunyarna jukur-parlaju nyangu: Ngaju-nyangu jukurrpaju, ngulajurnaju nyangu ngaju karrinja-kurra ngapa-wana karru wiringka Niilingka. ¹⁸ Ngularna-jana

nyangu wirlki-pala puluku-wati karrinja-kurra ngapangka. Wiriwirinya-yirni-wati ngurrju-wati. Yinya puluku-patu yanurnulu ngapa-jangka, manulpalu marna ngarnu. ¹⁹ Ngularna-jana yarda nyangu wirlki-pala puluku karrinja-kurra ngapangka. Yinyaju ngulaju yarnma-wati puñku-wati-nyayirni. Kularna-jana nyangu puluku punku-wati nyampurra-piyawati nyampurla Yijipirla. ²⁰ Yinya wirlki-pala puluku yarnma-wati, ngapa-ngurlulu yanurnu, manu muku ngarnulu-jana puluku wiriwiri. ²¹ Ngajulurna manngu-nyangu yinya yarnma-wati puluku kula-nganta kapulu wiri-jarriyarla ngarninja-warnuju, kala lawa. Yarnma-jukulpalu nyinaja yangka kamparru-wiyi kujalpalu yarnma karrija ngapangka. Ngula-jangkarna yakarra-pardija.

²² “Mungangka jintangka-jukurna warnpa-jarrija, manurna yarda jukurr-manu. Yinyarla jukurparla, ngulajurna nyangu yuparli-kirlangu watiya pardinja-kurra. Yinyarla watiyarla, ngulajulu pardija wirlki-pala yuparli wiriwiri-nyayirni watiya jintangka ngurrju-wati. ²³ Ngula jinta-kari watiya yuparli-piya pardija kutu-juku kamparru-warnuku. Wirlki-pala-kurlu-yijala yuparli-kirli. Nyampurraju ngulaju-jana warlpa warlungku jankaja muku kakarrara-ngurlurlu. Linji-jarrijalu muku punku-wati. ²⁴ Ngula-jangka, yinya wirlki-pala linji yuparlrili-jana ngarnu muku yangka ngurrju-wati yuparli. Ngula-jangkarna yakarra-pardijalku. Mungalyurrurlurna-jana yimi-ngarrurnu ngaju-nyangu ngangkayi-kirli-watiki jukurrrpa. Kulajulu nyarrparlu jungarni-maninjarla yimi-ngarrikarla.”

²⁵ Ngularla Jajupu wangkaja kingiki, “Yinya puluku-wati manu yuparli-wati kujanpa-jana nyangu jukurrrparlu, ngulaju yangka yimi kuja kangku Kaaturlu yinyi nyuntuku. Nyanungurlu kangku yimi-ngarrirni nyarparjarri kaji nguru nyampuku. ²⁶⁻³¹ Yuwayi, junga nyampuju! Yangka wirlki-pala wiriwiri puluku manu yuparli wiriwiri kujanpa-jana jukurrr-manu, ngulaju wirlki-pala yulyurrrpu Kuaturlu kapungku yinyi panu-nyayirni ngurlu. Ngula-puru, yapangku kapulu jayakurra ngarni ngurluju Yijipirlaju. Kala yinya wirlki-pala yarnma-wati puluku manu wirlki-pala linji yuparli kujanpa jukurr-manu yangka kuja-jana warlpangku luwarnu manu jankaja, ngulaju wirlki-pala yulyurrrpu Kuaturlu kula pardinjaku ngurrju-mani ngurluju. Yapangku kulalu nyiya ngarni ngurukari nguru-kari, manu kapulu kujanya wangkami, ‘Mangarri-wangulku kapurlipa nyina nyampurla nguru punkungka! Kapurlipa yarnunjuku muku palimi!’ Yuwayi, punku-nyayirni kapu karri nyiyarningkijarra wirlki-pala yulyurrrpu. ³² Kulanpa jukurr-manu jintaku, nyuntulurlunpa jukurr-manu jirramaku. Kujaju kapu nyampu yimi jukurrrpa-jangka jungajarri. Kaaturlu manngu-nyangu nyampuju ngurlu-kurlu. Ngaka-pardukari kapu-nyarra Yijipi-wardingki-patuku yinyi jayakurra ngurlu wirlki-pala yulyurrrpu. Ngula-jangkaju kula pardimilki nyiyarlangu miyi wirlki-palaku-yijala.”

³³ Ngula-jangka, Jajupurla wangkaja kingiki, “Purda-nyangkaju ngaju! Jinta wati manta pina-nyayirni yungu-jana wiri nyina yapa panuku nguru nyampurla. Kapu nyanungurlu milya-pinyi muku yirrarninjaku ngurluwati yangka wirlki-pala yulyurrrpu kajili ngurlu pardimi. ³⁴ Manta-jana panu-kari wati-patu yungulu-jana wiri-yijala nyina ngurra-kari ngurra-kariki nyampu ngurungka. Wangkaya-jana yinya wiri-watiki yungulu muku mani ngurlu yapa-kirlangu yangka wirlki-pala yulyurrrpu-puru kajili ngurlu pardimi. Kulalpa-jana panu jurnta kangkarla, ngari wita-mipa. Kajilpalu mardakarla rdaka-palarla ngurlu yakujurla, jinta-mipa-jana puntaka. Ngurlu-jana kujangunya jurnta manta. ³⁵ Yangka ngurlu-wati

kajili-jana puntarni yapaku wiri-watirli yangka wirlki-pala yulyurru-puru, wangkayalu-jana yungulu muku yirrarni yuwarli wiriwirirla. Wangkaya-jana yungulu warrawarra-kanyi purunju-kujaku yangka wirlki-pala yulyurru-puku yangka kaji yapa lawa nyinami miyi pardinja-wangu. ³⁶ Yangka kuja-puru ngaka kaji ngurlu pardinja-wangu karri nyampurla Yijipirla, wiri-watirli yungulu-jana wita-kari wita-kari ngurluju yinyi yapakuju yungulu nyina yarnunjuku-wangu.” Kujanyarla Jajupuju wangkaja kingikiji.

Kingirli Jajupu wiri yirrarnu-jana nguru-kari nguru-karirlaku

³⁷ Ngularla Jajupurlu yimi-ngarrurnu kingiki jukurrpa manu ngurlu, kingi manu warrkini-patulurla ngungkurr-nyinaja Jajupuku. ³⁸ Ngula-jangka, kingi-jana wangkaja nyanungu-nyangu warrkini-patuku, “Ngana kula-ka ngurrju nyina wati nyampu-piya Jajupu-piya! Kaatu-kurlangu Pirlirrpaka mardarni!” ³⁹ Ngularla kingiji wangkaja Jajupuku, “Kaaturlungku yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra ngurrju manu punku kaji-ngalpa nyarrpa-jarri ngaka. Kujakuju nyuntujunpa pina-nyayirni yapa panu-kari-piya-wangu. ⁴⁰⁻⁴¹ Jalangurlu ngajulurlu karnangku nyuntuju wiri yirrarni yapa panuku nguru nyampurla. Ngaju-mipa kapurnangku wiriji nyina nyuntukuju. Panungku kajulu purda-nyanyi ngaju nyarrparlu kajirna-jana yimi-ngarrirni. Kuja-piya-yijala kapungkulu nyuntuju purda-nyanyi.” Kujanyarla kingiji wangkaja Jajupukuju. ⁴² Kingirli yalyi-manu nyanungu-nyangu ringi rdakajangka. Yinyarla ringingka, ngulajulpa kingi-kirlangu piya ngunaja. Yalyi-maninjarla yirrarnurla Jajupu-kurlangu rdakangka, manurla yungu Jajupuku jurnarrpa ngurrju-wati yukanjaku, manurla yirrarnu kawurlu waninja-kurlangu waninjarla. ⁴³⁻⁴⁵ Ngularla kingi wangkaja Jajupuku, “Ngajurna kingi. Jalangu-jangka panungku yungungkulu purda-nyanyi nyuntu. Kapunpa warru yani ngurra-kari ngurra-kari-kirra nyampurla ngurungka Yijipirla. Nyuntu kapunpa-jana wangka panu yapaku nyiya yungulu-nyanu miyi wiri-mani manu yungulu-nyanu nyiyarlangu ngurrju-mani. Kaji nganangku-puka nyiyarlangu ngurrju-mani, manu kaji nyiyarlangu miyi wiri-mani, ngulakungarnitirliji ngulaju yungungkulu nyuntu japiro. Kajili payirninja-wangu nyina nyuntuku, ngulaju kulalu nyiyarningkijarra ngurrju-mani. Yirdi jinta-kari karnangku yirrarni. Jalangu ngulaju nyuntu-nyangu yirdiji Japina-Paniya, manu karnangku karnta yinya yirdiji Yajanaja yungungku nyuntuku kali-nyanu nyina. Nyanunguju Putipura-kurlangu yurntalu-nyanu kuja-ka maralypikingarduyu nyina yangka kirringka Yuunurla.” Ngula-jangka, kingirli wangkaja Jajupuku warrkarninjaku nantuwu-kurlangurla wirlji-jarra-kurlu jinta-karirla nyanungu-nyangurlaku. Nyanungu-jana wangkaja wati-patuku yungulu kamparru wapanja-yani Jajupuku yangka kujalpa yaninja-yanu nantuwu-kurlangurla wirlji-jarra-kurlurla. Kujalpalu wapanja-yanu yinya wati-patu, purlajalu-jana kuja yapa-patuku, “Parntarriyalu panu-jukul!” Kuja-jangkaju, yapangkujulpalu milya-pungu Jajupuju wiri.

⁴⁶ Kujalpa kingirli wiri yirrarnu Jajupu yapaku Yijipirlaku, ngulakujurla Jajupukuju rdipiija jalangu-warnuku-juku 30-pala yulyurru-puku. Ngula-jangkaju, yampinja-yanu kingi-kirlangu yuwarli wiri, manu yanu warru ngurra-kari ngurra-kari-kirra Yijipirla. ⁴⁷ Jajupuju yanu warru ngurra-kari ngurra-kari-kirra wirlki-pala yulyurru-puku. Kuja-puruju, panu-jarlungayayirni ngurlu pardija nguru-kari nguru-kari. ⁴⁸ Jajupu manu nyanungu-nyangu warrkini-patulu yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra, manu war-rulpalu ngurlu-wati yangka kujalu yapangku wiri-manu, maninjarla

kangulpalu ngurluju yuwarli wiri-patu-kurra. ⁴⁹ Kulalu witalku manu ngurluju yapa-patu-kurlanguju. Panu-nyayirnili manu ngurluju. Yuwarli-watiji panu-kurlu-nyayirnilpalu karrija ngurlu-kurlu. Kulalpa nganangku yapangku yirdiyirdi-mantarla ngurluju.

⁵⁰ Kuja-puruju, Jajupu-parntarlu Yajanajarlu-palangu mardarnu wirriya wita-jarra. ⁵¹ Jajupurlu yirdi-manu wirriya wiriji Manaja, manurla wangkaja, “Kujarna nyampu-kurra yanurnu nguru-kurra, ngajurna-jana wajawaja-manu ngaju-nyangu kirdana manu ngaju-nyangu warlalja. Yijipi-wardingki-paturlujulu jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku. Ngulaju ngula-juku. Kaatujulpalu ngurrju nyinaja, manurna wardinyilkki. Kuja-jangkanya karnangku yirdi-mani Manaja.” ⁵² Jajupurlu kukurnu-nyanuju yirdi-manu Yipirayimi, manurla wangkaja, “Ngajulurlu kalarna jata-nyangu nyampu Yijipirla. Ngulaju ngula-juku. Kaaturluju yungu kurdu-jarra. Kuja-jangkanya karnangku yirdi-mani Yipirayimi.”

⁵³⁻⁵⁴ Yangka wirlki-pala-jangka yulyurru-jangka kujalpa pardija ngurlu panu Yijipirla, ngula-jangkaju Kaaturluju warla-pajurnu miyi pardinjajukaku yangka kuja Jajupu wangkaja kamparru-wiyi. Kula pardija ngurlu Yijipirlaju manu nguru-kari ngurlangurlaju, lawa. Mangarri palka-jukulpa ngunaja ngarninjaku Yijipirla, yangka ngurlu-wati kujalu Jajupurlu manu warrkini-paturlu yirrarnu kamparrurlu-wiyi yuwarli wiri-paturla ngurlu-kurlangu-paturla. ⁵⁵ Ngula-jangka yangka Yijipi-wardingki-patu yarnunjuku-jarrijalu muku miyiki. Ngulalu kingi yaninjarla japurnu, “Yungka-nganpa miyi ngarninjaku!”

Nyanungu-jana wangkaja, “Japirnijintalu Jajupu miyikiji! Kapu-nyarra wangka kuja-ka nyarrpararla miyi nguna.” ⁵⁶⁻⁵⁷ Yuwayi, yapa panulpalu yanunjuku-jarrija Yijipirla. Miyi yinjakungarnti, Jajupurlu lakarn-mànu-jana yuwarli-wati kujalu yirrarnu nyanungurlu manu warrkini-paturlu ngurlu-wati. Yapa-patu kalalu-jana yanurnu Jajupuku manu warrkini-patuku. Kalalu-jana tala yungu ngurlu payi-maninjaku. Yapa panulpalu yanunjuku nyinaja miyiki, kula Yijipi-wardingki-patu-puka. Yapa panulpalu yanurnu nguru-kari ngurlu-kari-jangka Yijipi-kirra miyi maninjaku.

42

Jajupukupurdangka-patulu yanu Yijipi-kirra miyi maninjaku

¹ Yinya purlkangku Jakupurlu purda-nyangu kujalpa miyi panu-jarlu ngunaja Yijipirla, manu-jana wangkaja nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patuku, “Niyaku kankulu-nyanu nyinanjarla nyanyi? ² Purda-nyangurna miyi panu nganta-ka nguna Yijipirlaju. Yakarra-pardinjarla yantalu Yijipi-kirra ngurluku yungurlipa ngarninjarla wankaru nyina. Kajinkili nyina nyampurla yaninja-wangu, kapurlipa muku palimi.”

³ Junga-juku, Jajupukupurdangka-patu karlarla-pala papardi-nyanu-patu yampinja-yanulu kirda-nyanu-kurlangu ngurraju, manu yanulu Yijipi-kirra miyiki. ⁴ Jakupurlu warla-pajurnu Jajupuku kukurnu-nyanu Pinyamini yarinja-kujaku nyanungurra-kurlu. Jakupulpa-nyanu wangkaja, “Kajilparna yilyayarla Pinyamini Yijipi-kirra, kajikalu marda pinyi. Mardarni karna nyampurla-juku.” ⁵ Yapa panu-nyayirnilpalu yanunjuku nyinaja Kananarla miyi-wangu. Junga-juku, panu-jarlu yapa-patulu yanu Yijipi-kirra Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-wati-kirli. Nyanunguju ngurrangkalpa nyinaja.

6-9 Kujalu yapa yinya-patu yukajarra Yijipi-kirra, Jajupulpa-jana wiri nyinaja yapa panuku yinyarlaju. Jali-manulpa-jana ngurlu. Jajupuku papardi-nyanu-patulurla yanurnu nyanungku. Kulalu milyapungu nyanunguju nyanungurrakupurdangka kukurnu. Parntarrijalurla nyanunguku. Jajupurlu-jana milya-pungu, kula-jana yimi-ngarrurnu ngana nyanunguju. Manngu-nyangu yangka jukurrpa kuja jukurr-manu nyurru-wiyi kujalurla papardi-nyanu-patu manu ngati-nyanu manu kirdanyanu parntarrija nyanungku. Ngula-jana kulu wangkaja, “Nyarrparangurlunkulu yanurnu?”

Yalu-manulu, “Yanurnurnaluu Kanana-ngurlu miyi maninjaku.”

Jajupu-jana wangkaja, “Lawa, kula kujaju junga! Nyurrurlankulu ngari yanurnu yungunkulu-ngaŋpa nyanyi marda pirrjirdi marda rampaku. Kajinkili-ngaŋpa manngu-nyanyi nganimpaa nganta rampaku, ngulaju kajikankulu-ngaŋpa kululkul jangkardu yanirni!”

10 Wangkajalurla Jajupuku, “Kula kujaju junga! Nyuntunpa-ngaŋpa wiri nganimpaku. Ngarirnalu yanurnu miyi maninjaku nganimpaa-nyangu warlaljaku. **11** Kirdana jinta-jangka nganimpaju. Kula karnangkulu warlka wangka! Kularnalu nyampu-kurraju yanurnu nyiyarningkijarra wuruly-nyanjaku.”

12 Jajupurlu-jana wurdungu-manu nyanungurraju, “Lawa, kula kujaju junga! Ngarinkili yanurnu nyampu-kurraju yungunkulu-ngaŋpa nyanyi nganta nganimpaju marda pirrjirdi marda rampaku!”

13 Nyanungurralurla wangkaja, “Wangkami karnangkulu junga-nyayirni! Nganimpaju Kanana-wardingki, manu karnalu kirdana jinta-juku mardarni. Nganimpakupurdangka kukurnu-nyanu kula yanurnu nganimpaa-kurlu. Nyinami-ka nganimpaa-nyangu kirdana-kurlu, manu-ka palka nyina yinya-juku. Kalarinalu mardarnu kukurnu-nyanu-kari, kala nyurru-wiyi lawa-jarrija.”

14 Jajupuljalpa ngungkurr-nyinanja-wangu-juku karrija, wangkaja-jana, “Milya-pinyi karna-nyarra ngarinkili yanurnu nyanjaku nganimpaku Yijipi-wardingki-patu nganta pirrjirdi marda rampaku! **15-16** Ngulaju ngula-juku. Yungurna-nyarra wangka yungurna-nyarra milya-pinyi marda ngurrju marda punku. Ngajulu kapurna-nyarra yirrarni rdakungkalku. Jinta kapurna yilya pina ngurra-kurra yungu maninjini kukurnu-nyanu manu yungu pina-kanyirni nyampu-kurra. Kaji pina-kanyirni, kapurna-nyarra yilyamik yungunkulu ngurra-kurralku pina-yani. Kala kaji pina-kanja-wangu nyinami-juku ngurrangka nyurrurla-nyangurla-juku, ngulaju kapurna-nyarra mardarni nyampurla-juku rdakungka tarnnga!” **17** Junga-juku, Jajupurlu-jana yirrarnu rdakungka nyanungukupurdangka-patu. Nyinajalpalu parra jirramaku.

18 Mungalyurru-karilki Jajupu-jana wangkaja, “Ngaju karnarla nyinami jungarni Kaatuku. Kajinkijili purda-nyanyi ngaju, kularna-nyarra pinyi.

19 Marda kankujulu junga wangka. Kajinkijili junga wangkami, ngulaju jinta-mipa kapu nyina rdakungkaju. Panu-karriji kapurna-nyarra pina-yilyami ngurra-kurra miyi-kirli yungunkulu-jana yinyi warlajawatiki nyurrurla-nyanguku. **20** Ngula-jangkaju, kangkarnili nyurrurlaku kukurnu-nyanu ngaju-kurra. Kajinkili pina-kanyirni, kapurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu junga wangkami. Kularna-nyarra pinyi.” Yinya karlarla-pala papardi-nyanu-patu, ngungkurr-nyinajalurla Jajupuku.

21 Kulalu milya-pungu paaju yinya kujalurla wangkaja ngulaju Jajupu. Ngulalu-nyanu wangkaja, “Kaaturlu kangalpa murrumurru-manu kujarlipa pungu ngalipakupurdangka Jajupu. Kujarlipa rdaku wiringka

yirrarnu, warlkurnu-ngalpa yungurlipa wilyipi-mantarla pakarninja-wangurlu. Kularlipa purda-nyangu. Ngula-jangkanya kanganpa jinyijinyi-manu nyampurlu watingki maninjaku Pinyaminiki.”

²² Ngula-jana Ruupunu wangkaja nyanungurrauku, “Yangkarna-nyarra wangkaja pakarninja-wangurlipa yampiyarla Jajupuju! Kulankujulu purda-nyangu ngaju! Lawa, ngarinkili yirrarnu rdaku wiringkaju! Kuja-jangkanya kanganpa murrumurru-mani Kaaturluju!”

²³ Yinya karlarla-pala papardi-paturlu manngu-nyangu kula-nganta Jajupuju ngurrra-juku Yipuru yimikiji wangkanjaku. Yangka kuja kala-jana Jajupu wangkaja nyanungukupdangka-patuku, kula kala-jana wangkaja yimi warlalja Yipuru. Kala-jana Yijipi-wardingki yimi wangkaja, manu wati jinta-kari kalarla marlaja wangkaja nyanunguku. Kala-jana purda-nyangu-juku Yipuru wangkanja-kurra. ²⁴ Ngula-jana purda-nyangu wangkanja-kurra, yampinja-yanu-jana. Yulajalku. Ngaka yanurnu pina, manu wangkaja-jana, “Yuwa, yantalu pina ngurra-kurra. Kapurna jinta mardarni rdakungka.” Jajupu-jana wangkaja warrkini-patuku nyanungu-nyanguku, ngulalu rdarri-mardarninjarla wayurnu Jimiyani. Mardarnul-palu yangka kujalu nyanungukupdangka-paturlu nyangu. ²⁵ Ngula-jangka, Jajupurlu-jana yampinja-yanu yinyarla-juku. Wangkanjunu-jana warrkini-watiki, “Mantalu-jana nyanungurra-nyangu yakuju-wati, manulu-jana panu-jarlu yirraka ngurlu-wati yakuju-watirlaju. Kujalu-nyarra tala yungu miyiki, ngulajulu-jana pina-yirraka yakuju-paturla. Nyiyarningkijarralu-jana yungka miyi-kari miyi-kari wurnakunga-rntikiji.” Jungajukulu warrkini-paturlu ngurlu yirrarnu yakuju-patu-kurra manu tala.

²⁶ Ngula-jangka, yangka papardi-paturlulu yirrarnu yakuju-wati ngurlu-kurlu tangkiyi-watirla nyanungurra-nyangurla, manulu yanu nguru Kanana-kurra. Kulalu milya-pungu tala kujalpa ngunaja yakuju-watirla.

²⁷ Parra jintakulu yanu, manulu ngunaja kulkurru. Jinta-karirli lakarn-manu yakuju nyanungu-nyangu yungurla ngurlu yungkarla tangkiyiki ngarninjakku. Kuja lakarn-manu yakuju, palka-manu tala kankarlu ngurlungka. ²⁸ Wangkaja-jana nyanungukupdangka-patuku, “Yuwa, nyampunya talaju kujarlipa payi-manu ngurlu! Nyampunya yakujurla ngaju-nyangurla!”

Ngula-jangkalu Jajupukupurdangka-patuju lani-jarrija-nyayirni, manulu-nyanu purlaja, “Waraa! Nyarrrpa-jarri kanganpa Kaatuju? Kapurlipa muku palimilki!”

Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-patulu pina-yanu ngurra-kurra miyi-kirli

²⁹ Yinya kartaku-pala papardi yanulu parra-patuku ngurlu-kurlu. Yuka-jarnili ngurra-kurra kirda-nyanu-kurlangu-kurra Kanana-kurra. Manulurla yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra. ³⁰ Wangkajurla, “Kujarnalu yanu Yijipi-kirra, paajurlu-nganpa kulungku ngarrurnu. Nyanungu wangkaja-nganpa nganimpaku ngantarnalu yanu nyanjaku marda pirrjirdi kalu nyina marda rampaku. ³¹ Kalarurnalurla wangkaja, ‘Lawa, lawa! Kula karnangkulu warlka wangka! Kularnalu yanurnu nyanjaku nyiyarningkijarraku.’ ³² Ngularnalurla wangkaja watiki wiriki, ‘Mardarni karnalu kirdana jinta. Mardarni kajana 11-palalku kaja-nyanuju. Karlarla-palarnalu yanurnu nyampu-kurra, manu jinta-ka nyina ngurrangka nyanungu-kurlu Kananarla. Jinta-karirlajurnalu papardi-puka-jarrija nyurru-wiyi.’ Kujanyarnalurla wangkaja. ³³ Ngula-nganpa wiriji wangkaja, ‘Kajinkijili purda-nyanyi ngaju, ngulaju kapurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu junga wangkami. Yanta pinalu ngurra-kurra

miyi-kirli nyuntu-nyangu warlalja-kurra. Jintalu yampiyarra rdakungka. ³⁴ Ngula-jangka, kangarnili kukurnu-puraji nyampu-kurra Yijipi-kirra, manujulu milki-yirraka ngajuku. Ngula-jangka kapurna-nyarra milyapinyi kuja kankujulu junga wangka. Manu kapurna-nyarra ngungkurnyina kulankulu yanurnu wuruly-nyanjaku nyiyarningkijarraku nyam-purla ngurungka. Kajinkili kanyirni kukurnu-puraji, kapurna wilypipmani jinta-kari rdaku-ngurlu. Ngula-jangka kapunkulu yani warru Yijipi-wanaju. Kula-nyarra nganangku-puka warla-pajirni manu murrumurru-mani.' Kujanya-nganpa wiriji wangkaja."

³⁵ Ngula-jangka manulu yakuju-wati ngurlu-kurlu, manulu winjurnu walya-kurra. Kujalu ngurlu winjurnu, jinta-kari jinta-karirlili palka-manu talaju, yangka tala kujalurla yungu Yijipi-wardingki-patuku ngurluku. Nyanungurru kirdanaru Jakupurlu talaju nyangu-yijala. ³⁶ Wangkajana, "Waraa! Nyurrurlarlu kankujulu jurnta kanyi muku kurdukurdhu ngajuku! Kamparrujurna kilda-puka-jarrija Jajupuku-wiyi, manu jalangu Jimiyanilki-ka rdakungka nyina Yijipirla. Manu kankujulu payirni Pinyamini yilyanjaku Yijipi-kirra. Nguru kaju wuurnpalku karri!"

³⁷ Ngula-jangka, Ruupunurla wangkaja nyanungu-nyangu kirdanaku Jakupuku, "Yungkaju Pinyamini ngajuku yungurnarla milki-yirrarni wati wiriki Yijipirla. Ngajulu kapurna warrawarra-kanyi. Kapurna pina-kanyirni nyuntu-kurra. Kajirna pina-kanja-wangurlu yampimi Yijipirlajuku, ngulaju-palangu pungka ngaju-nyangu kaja-nyanu-jarra!"

³⁸ Jakupurlu wurra-manu, "Lawa, lawa! Kularna yilyami Pinyaminiji nyuntu-kurluju! Nyurru-jukurna wajawaja-manu papardi-nyanuju. Pinyamini ngulaju ngaju-parnta-kurlangu Rajulu-kurlangu. Kajilpana yilyayarla Yijipi-kirra nyuntu-kurlu, kajikarla nyiya maju rdipimi. Kajilpa paliyarla, ngulaju kajikarna ngarrurda-jarri warrarda palinjakungarnti."

43

Nyampuju yimi ngulaju Jajupukupurdangka-patu-kurlu kujalu pina-yanu Yijipi-kirra

¹ Tarnnga-nyayirnilpa miyi pardinja-wangu karrija ngurrangka Kanarnara. ² Jakupurlu manu nyanunguku warlalja-paturlu, mukulu ngarnu miyi kujalu nyanunguku kaja-nyanu-watirli pina-kangurnu Yijipi-ngirri. Yarnunjuku-jarrijalpalu. Jakupu-jana wangkaja kaja-nyanu-patuku, "Yardalu yanta pina Yijipi-kirra, manu mantalu ngurlu ngarninjaku."

³⁻⁵ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu Juurda wangkajarla nyanunguku, "Yangka Yijipi-wardingki kingirli-nganpa warnkiri-manu kulungku, nyanungu-nganpa wangkaja kuja, 'Pina-kangarnili yangka kukurnu-puraji nyampu-kurra. Kajinkili kanjarni-wangu nyina, ngulaju ngaju-nyangu warrkini-paturlu kapulu-nyarra warla-pajirni ngaju-kujakuju nyanya-kujakuju.' Kujanya-nganpa Yijipi-wardingki kingiji wangkaja. Kajinpa Pinyamini yilya nganimpa-wana Yijipi-kirra, kapurnalu yani yali-kirraju miyi payi-maninjaku. Kala kajinpa Pinyamini mardarni yilyanja-wangurlu nganimpa-kurlu, ngulaju kularnalu yani Yijipi-kirraju."

⁶ Yinya purlka-pardu, wangkajarla kaja-nyanuku Juurdaku, "Waraa! Nyiyakunkulurla wangkaja yali Yijipi-wardingkiki kingiki kuja kankulu mardarni kukurnu palka? Nyurrurlarlu kankujulu waarn-pinyi!"

⁷ Kaja-nyanu-paturlujulu yalu-manu Jakupuju, "Yinya Yijipi-wardingkirli kingirli-nganpa miimii-nyanjarla payurnu nyiyarningkijarra. Wangkajanganpa, 'Kilda-purrajiji wankaru-juku mayi?' Mardarni kankulu kukurnu-nyanu?" Ngularnlurla yimi-ngarrurnu nyuntu manu Pinyamini

nganimpa-nyangu kukurnu-nyanu. Kularnalu milya-pungu kapu-nganpa wangkami Pinyaminiki kanjarniki Yijipi-kirraku."

⁸ Ngularla Juurda wangkaja nyanunguku kirda-nyanuku, "Yilyaya Pinyamini ngaju-wana yungurnalu jalangu yani wuraji Yijipi-kirra. Kajinpa-nganpa muku yilyami Yijipi-kirra jalangurlu, kulalparlipa paliparlarlaku miyi-wangu-jangka. Nyuntulurlu manu nganimpa-nyangu kurdukurdurlu kapurlipa miyi panu-jarlu mardarni ngarninjaku." ⁹ Kajinpa yilya Pinyamini ngaju-wana Yijipi-kirra, wangkami karnangku kapurna warrawarra-kanyi. Kularna tarda-kijirni murrumurru-kurra. Kajirna pina-yanirni ngurra-kurra nyanungu-wangu, ngula-juku warrarda ngarrikaju kulungku. ¹⁰ Kapanku! Yilyaya Pinyamini nganimpa-wana Yijipi-kirra! Kajinpa yilyayarlarni kamparru-wiyi, kapurnalu japaku-kari japaku-kari yantarlarra Yijipi-kirra, manu kapurnalu japaku-kari japaku-kari-yijala pina-yantarlarlani miyi panu-kurlu."

¹¹ Ngula-jana wangkaja Jakupuju, "Yuwayi. Junga marda kujaju. Kala kangkalurla warntarri Yijipi-wardingki kingiki, manu yungkalurla. Kangkalurla yangka ngurrju-wati nyiyarningkijarra ngarninjaku nyampu-wardingki nguru-wardingki: ngarlu, kanta-piya,* manu yangka kuyungka kuja karlipa yirrarni ngakurru pajarninjaku. Kangkalurla jara yangka kuja karlipa-nyanu maparni palka manu jara† kuja-ka ngurrju-nyayirni parntimi. ¹² Kujankulu yanu Yijipi-kirra yangka kamparru-wiyi miyi maninjaku, yungunkulurla yinyaku watiki jinta yakuju tala-kurlu miyiki. Kala kujankulu pina-yanurnu miyi-kirli, ngulajunkulu talaju palka-juku nyangu miyi-wati-kirlirla. Yapangku marda rampal-yirrarnu. Kajinkili pina-yani miyiki, kangkalu-jana yakuju jirrama tala-kurlu-jarra miyikiji.

¹³ Kangkalu Pinyamini nyurrurlarlu. Yantalu pina Yijipi-kirra miyi yungunkulurla payi-mani jurnta yinya watiki. ¹⁴ Kaatuju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Kapurna-nyarrarla wangka nyanunguku nyurrurlaku yungurla wangkami Yijipi-wardingki kingiki yungu-nyarra ngurrju nyina. Kapurnarla wangka Kaatuku yunguju kanyirni pina Pinyamini manu Jimiyani manu nyurrurlarlangu. Kala kajilparna nyanja-wangu nyinayarla nyanungu-jarraku, ngulaju ngula-juku. Kapurnarla wala-juku nyinami Kaatuku."

¹⁵ Ngula-jangkaju, yanulkulu pina Yijipi-kirra. Kangulu yangka warntarri nyiyarningkijarra manu yakuju-jarra tala-kurlu manu Pinyaminir-langu. Kapankulu yanu Yijipi-kirra, manulu kamparru karrija Jajupurla.

¹⁶ Jajupurlu-jana nyangu kamparru karrinja-kurra. Nyangu nyanunguku kukurnu-nyanurlangu Pinyamini. Ngularla Jajupu wangkaja nyanunguku warrkiniki kujalparla warrawarra-kangu nyiyarningkijarra yuwarlirla, "Kangkarni-jana yinya wati-patu ngaju-nyangu yuwarli-kirra. Puluku pakarninjinka manu purraya. Yungurna karlarla ngarni nyampu-patu wati-patu-kurlurlu jalangu." ¹⁷ Junga-juku, yinya warrkini yanu, puluku pinjarla purraja. Ngula-jana kangurnu Jajupukupurdangka-patu yuwarli-kirra karlarlaku ngarninjaku.

¹⁸ Kujalu yinya-patu yukaja Jajupu-kurlangu yuwarli-kirra, lanijarrijalpalurla. Wangkajalu-nyanu, "Yuwa, nyiyaku-ngalpa kangurnu kaninjarni? Marda talaku kuja yapangku yirrarnu yakujurla kujarlipa yanu ngurra-kurra. Marda kapu-ngalpa pinyi, manu marda kapu-ngalpa jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku pirijina-piyaku. Marda kapu-ngalpa jurnta kanyi tangkiyi." Kujanyalpalu manngu-nyangu. ¹⁹ Ngula-jangka, yanulkulu yangka wati warrkiniki kujalpa karrija tuwa-wana

* 43:11 pistachio manu almond

† 43:11 myrrh

yuwarlirla. ²⁰ Wangkajalurla, "Warlaljamarri, nganimparnalu yanurnu nyampu-kurra Yijipi-kirra kamparru-wiyi miyi maninjaku. ²¹ Kujarnalu pina-yaru ngurru-kurra miyi-kirri, jupu-karrijarnalu ngunanjaku. Rurrapa-manurnalu yakuju miyi maninjaku. Jinta-kari jinta-karirlirnalu palkamanu tala yakujurla. Kangurnu pinarnalu nyampu tala nyuntuku yinjaku. ²² Kangurnalu jinta-kari yakuju tala-kurru yungurnalu miyi yarda mani. Kala kula karnalu milya-pinyi nganangku kuja pina-yirrarnu tala nganimpa-nyangu yakujurla kamparru-wiyi."

²³ Warrkini-jana wangkaja, "Yuwa, ngurrju. Kulalu lani-jarriya. Marda yangka Kaatu kuja-ka nyurrurlakupalangurlu purami, marda nyanungurlu pina-yirrarnu talaju. Mardarni karna talaju kujankujulu yungu miyiki yangka kamparru-wiyi." Ngula-jangkaju, warrkini watingki rdaku-jangka wiliypu-maninjarla pina-kangurnu-jana nyanungurrakupurdangka Jimiyaniji.

²⁴ Ngula-jana warrkinirli kangu yinya wati-patu Jajupu-kurlangu yuwarli-kirra. Yungu-jana ngapa wirliya parljirninjaku, manu miyi-jana manu tangkiyiki ngarninjaku. ²⁵ Kujalpalu tangkiyirli miyi ngarnu, wati-paturlulu warntarri manu yungulurla yinyi Jajupuku. Warrkini-jana wangkaja yangka kapulurla karlarla jirrnga ngarni Jajupuku.

²⁶ Ngula Jajupu pina-yanurnu ngurru-kurra, yungulurla warntarri nyiyarningkijarra nyanunguku. Parntarrijalurla kamparru nyanunguku. ²⁷ Jajupurlu-jana payurnu, "Ngurrjunya yangkaju purlka kirdana-puraji yangka kujankujulu yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi? Ngurrju mayi-ka nyina? Wankaru mayi?"

²⁸ Yalu-manulu, "Yuwayi, nganimpakupalanguju ngurrju manu wankaru. Nyanunguju nyuntu-nyangu warrkini." Ngulalurla muku parntarrija Jajupuku pulka-pinjaku. ²⁹⁻³⁰ Ngula Jajupurlu nyangu nyanunguku kukurnu-nyanu Pinyamini ngati-nyanu jinta. Jajupu kapu yulayarlalku. Ngula-jana payurnu papardi-nyanu-patu, "Nyampu ju mayi kukurnu-puraji kujankujulu yimi-ngarrurnu?"

Ngularla Jajupuju wangkaja Pinyaminiki, "Kaja, yati-wangka karnangkurla Kaatuku yungungku ngurrju nyina nyuntuku." Jajupuju-jana kapanku jurnta yaru. Nyanungukupurdangka-paturlu kapulu nyangkarla yulanja-kurra. Nyanungu-nyangu ruumu-kurra yaru, manu yulajalpa. ³¹ Ngula-nyanu Jajupurlu ngapa-kurlurlu parljurnu yinngirri. Yanurnu pina-jana nyanungukupurdangka-patuku. Warla-pajurnu-nyanu yulanjakaku, manu wangkajarlal warrkiniki, "Kangkarni kuyu yungulu nyampu-paturlu ngarni."

³²⁻³³ Jajupu-kurlangu warrkini yaninjarla kangurnu kuyu yuwarli-kirra. Jajupulpa nyinaja jinta tayipulu-wana, manu-jana wangkaja nyanungukupurdangka-patuku jinta-karirla nyinanjaku nyanungurla kamparru. Pirriliy-yirrarnu-jana kamparru jungarnirla. Yirrarnu papardi-nyanu-wiyi jampu-purdanji, manu-jana kukurnu-nyanu-patulku kanardirla yirrarnu nyangu-wana kutu. Ngula Pinyaminiji purdangirla yirrarnu jungarni-purdanji. Ngulaluu-nyanu muku payurnu paakarrinjarla, "Yuwa! Nyarrparlu kanganpa milya-pinyi ngana papardi-nyanuju manu ngana kukurnu-nyanuju?" Kulalpalu milya-pungu Jajupuju. Panu Yijipi-wardingkilpalu nyinaja tayipulu jinta-karirla. Yijipi-wardingki-patuju kalalu-jana nyurunyuru-jarrija Yipurukuju, manu kula kalalu-jana jirrnga ngarni. Kujarlanya kulalpalu nyinaja Jajupukupurdangka-patu-kurluju. ³⁴ Warrkini-paturlulu miyiji manu Jajupu-kurlangu-jangka tayipulu-jangka, manu yungulu-jana wati-patuku.

Yungulu-jana jinta-kari jinta-kari miyiji. Pinyaminikiji yungulurla rdakapala panu-nyayirni. Yungulurla nguku ngarninjaku. Ngula-jangka, Jajupu manu nyanungukupurdangka-paturlulu muku ngarnu miyi manu pama, manulu pama-jangka warungka-jarrija.

44

Nyampuju yimi ngulaju Pinyamini-kirli kuja kartaku palka-manu yaku-jurla

¹ Jajupurla wangkaja warrkiniki yangka kujarla nyiyarningkijarra warrawarra-kangu yuwarlirla, "Manta-jana yakuju-wati kujalu-jana nyampurrarlu kangurnu. Ngurlu panu-nyayirni-jana yirraka. Manu tala kujangkulu yungu miyiki, pina-jana yirraka yakuju-watirla miyi-kirirla. ² Nyampunya ngaju-nyangu kartaku. Yirraka yakujurla kukurnu-nyanukurlangurla. Talarlangurla yirraka pina." Junga-juku, yinya warrkinirli yaninjarla kartaku manu tala yirrarnu kukurnu-nyanu-kurlangurla yaku-jurla.

³ Mungalyurru-karilkii, kuja wanta kankarlu-jarrija, Jajupukupurdangka-paturlulu yirrayirrarnu jurnarrpa tangkiyi-paturla. Ngula-jana warrkinirli ngurra-kurra pina-yilyaja. ⁴ Wilypipardinjarlarlu yanu yinya-ngurlu ngurra-ngurlu yirdiyi-wana kutu-juku. Ngularla Jajupu wangkaja warrkiniki, "Yanta purdangirli-jana wati yangka-patuku. Kajinpa-jana rdipimi, kuja-jana wangkaya, 'Ngaju-nyangu paajujulpanyarra ngurrju nyinaja. Nyarrpa-jarrijankulurla? ⁵ Mardankulurla jurnta manu kartaku yangka kuja-ka ngarni. Jampita yinyaju tarruku. Yinya-kurlurlunya kajana yapakuju jukurrpaju jungarni-maninjarla yimi-ngarriini. Nyurrurlaju punku-nyayirni!' Kujanya-jana wangkaya!"

⁶ Ngula-jana warrkinirliji puranjarla warla-pajurnu yirdiyirla. Wangkaja-jana, "Ngaju-nyangu paajujulpa-nyarra ngurrju nyinaja, nyarrpa-jarrijankulurla? Jurntankulurla manu kartaku, yangka kuja-ka ngarni. Jampita tarruku. Yinya-kurlurlunya kajana jukurrpaju jungarni-maninjarla yimi-ngarriini. Nyurrurlaju punku-nyayirni!"

⁷ Wangkajalurla, "Kula kujaju junga! Nyarrpa kanpa wangkami? Kularnalu purungku-manu kartakuju! ⁸ Nganimparlujurnalurla pinakangurnu talaju kujarnalu palka-manu yakujurla yangka tala ngulajurnalu palka-manu Kananarla. Yungurnangkulu pina nyuntuku. Kulalparnalu purungku-mantarla pirli yaltiri manu kawurlurlangu nyuntu-nyangu paaju-kurlangurla yuwarlirlaju, nyiyaku-wiyi? ⁹ Nyangkarla kaninjarni nganimpa-nyangu yakuju-paturla. Kajinpa palka-mani kartaku yapa-kurlangurla, ngulaju pungka tarngga-kurra. Manu-ngaampa jinyijinyimanta warrki-jarrinjaku pirijina-piya."

¹⁰ Warrkiniji wangkaja-jana, "Yuwayi. Kala kajirna palka-mani kartaku yapa-kurlangurla yakujurla, kularna pinyi. Kapurna ngari jinyijinyimani warrki-jarrinjaku pirijina-piya. Kularna-nyarra kulu-jarri nyurrurlakuju." ¹¹ Junga-juku, manulpalu jurnarrpa tangkiyi-ningirliji, manu yirrarnulu walyangka. Rurrpa-manu mukulu-jana yakuju-patuju yungujana warrkinirli marlaja nyanyi. ¹² Warrkinirli muku parily-pungu papardi-nyanu-kurlangurla-wiyi. Kula kartaku palka-manu. Jinta-kari jinta-kari-kurlangurla muku raa-pinjarla nyangu, lawa-juku. Ngula-jangka raa-pinjarla nyangu kukurnu-nyanu-kurlangurla yakujurla yangka Pinyamini-kirlangurla. Ngulangka palka-manu kartaku yangka nyanungu-nyangu paaju-kurlangurla Jajupu-kurlangu. ¹³ Kujalu nyangu kartaku, wajampa-jarrinjarlarlu-nyanu larra-pungu jurnarrpa. Ngulalu pinapina

warurnu muku yakujuju nyanungurra-nyanguju. Ngulalu pina-yirrarnu jurnarrpaju tangkiyi-paturla-jala. Ngulalu pina-yanu ngurra-kurra Jajupukurlangu-kurralku.

¹⁴ Kujalu Juurda manu nyanungukupdangka-patu yanu kanin-jarni Jajupukurlangu-kurra yuwarli-kirra, Jajupuju palka-jukulpa kari-rija. Parntarrijalurla yinngirri kaninjarra-kari walyangka. ¹⁵ Ngula-jana Jajupurlu payurnu, "Nyiyakunkulu manu kartakuju purungkuju ngaju-nyanguju? Kula kankujulu milya-pinyi mayi ngajuju ngangkayi-kirli? Kulalpankujulu nyiya jurnta wurulý-yírrakarla ngajuku. Ngáju-nyangu yartarnarri-kirrirlí kajikarna nyanyi nyiyarningkijarra jukurrparla."

¹⁶ Ngularla Juurdaju wangkaja nyanungukuju, "Warlaljamarri, kulaparnangkulu nyarra wangkayarla nyuntukuju. Kularnalu kangu yinya kartaku. Kaaturlungku yimi-ngarrurnu nganimpaju punku. Kujuju junga. Nganimpa yungurnangkulu warrki-jarrimi pirijina-piya, kula Pinyamini-puka."

¹⁷ Jajupuju kula-jana ngungkurr-nyinaja, nyanungu-jana wangkaja, "Lawa, kularna-nyarra jinyijinyi-maní nyurrurlaju pirijina-piya warrkjarrinjaku. Pinyamini-puka kapurna jinyijinyi-maní yangka kuja purungku-manu ngaju-nyangu kartaku. Kapurna-nyarra panu-kariji pinayilyami rarralypa ngurra-kurra kirda-nyanu-kurra."

¹⁸ Ngularla Juurda wangkaja Jajupuku, "Wurra, wurra! Yungurnangku jungangku yimi-ngarrirni. Kulaju kulu-jarriya ngajuku. Milya-pinyi karnangku kuja kanpa pirrjirdi nyina yangka Yíjipi-wardingki Kingipi-tya. ¹⁹ Kujarnangkulu kamparru-wiyi yanurnu, nyunturlunpa-nga payurnu, 'Nyurrurlaku kirda-nyanu wankaru-juku mayi? Mardarni mayi kankulu kukurnu-nyanu nyurrurlarlu?' Kujarlunyanpa-nga payurnu kamparruju. ²⁰ Yimi-ngarrurnurnangkulu yangka kuja-ka nganimpakupalangku wankaru nyina manu kuja karnalu kukurnu-nyanu mardarni kuja-ka ngurrangka nyina nyanungu-kurru. Nganimpaku kukurnu-nyanu palka-jarrija kujalpa nganimpaku kirda-nyanu purlalku nyinaja. Ngati-nyanu nganimpaku kukurnu-nyanukuju ngulajurnal wajawaja-manu. Manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu jinta-karijirnalu wajawaja-manu-yijala. Nganimpaku kirda-nyanu ngulaju karla yulkaminyayirni kukurnu nganimpakupurdangkakuju. Kujanyarnangkulu kamparruju wangkaja. ²¹ Ngula-jangka wangkajanpa-nga payurnu, 'Kangkarnili kukurnu-puraji Pinyamini nyampu-kurra yungurna nyanyi ngajuluru.'

²² Ngularnangkulu wangkaja nyuntukuju, 'Lawa, kularnalu kanyirni nyampu-kurra nyuntulurlu yungunpa nyanyi. Kajirnalurla jurnta kanyi nyanunguku kirda-nyanuku, kapu purlka-parduju palimi.' ²³ Nyuntunpa-nga wangkaja nganimpakuju, 'Yaruju kangkarnili kukurnu-puraji nyampu-kurra!' Kajinkili kanjarni-wangu pina-yanirni, kapurna-nyarra warla-pajirni yaninjarni-kijaku nyampu-kurra Yíjipi-kirra miyi maninjaku.' Kujanyanpa-nga wangkaja kamparruju. ²⁴ Junga-juku, pinarnalu yanu nganimpakupalangku-kurra, manurnalurla yungunpa nganta nyanyi Pinyamini. Kujarlaju kula wardinyi-jarrija, lawa.

²⁵ "Ngaka-karilki, mukurnalu ngarnu miyiji, manulparnalu yarununjukujarrijaku yarda. Ngula-nga payurnu kirdanaju wangkaja, 'Yantalu yarda Yíjipi-kirra miyi panu maninjaku ngalipaku.'

²⁶ Wangkajarnalurla nyanunguku, 'Lawa, kularnalu yantarla Yíjipi-kirra kukurnu Pinyamini-wangu. Kajirnalurla yampimirra nyuntu-kurru, ngulaju Yíjipi-wardingki paajurlu kapu-ngalpa wurra-manu nganta nyanjakaku.' Kujarlunyanpa-nga payurnu nganimpakupalangkuju.

²⁷ Ngula-nga payurnu wangkaja nganimpaku, 'Milya-pinyi kankulu yangka

ngaju-parnta jinta-kari Rajulu, mardarnulpa-palangu jirrama kaja-nyanujarra. ²⁸ Jinta-karirlji yampinjarla jurnta yanu nyarrpara mayi. Mardalu ngarnu malikirli. Kularna yinnigirriji nyangu yarda. ²⁹ Jalangurlu kankujulu payirni yungurna nganta yilya Rajulu-kurlangu marluti kaja-nyanu yangka kuja karnarla yalarni-wangu yulkami. Kajirna yilyami nyurrurlawana, kajika marda palimi nyanungurlangu. Kajilparna wajawajamantlarla nyanunu, ngajuju kajikarna warrarda yulami.³⁰ Kujanya-ngaampa purlka-pardu kirdanaju wangkaja. ³⁰ Nyarrpalku kanpa mangu-nyanyi? Kajirnalu yampimirra kukurnu Pinyamini nyampurla, manu kajirnalu pina-yani ngurra-kurra nyanunu-wangu, nyarrpa-jarri kapu nganim-pakupalanguju kirdanaju? Pinyaminiki karla wajampa-jarri-nyayirni. ³¹ Kajirnalu pina-yani ngurra-kurra nganimpaku kukurnu-nyanu-wangu, kuja-jangkanya kajika kirdanaju wajampa-jarrinjarla palimiki.

³² “Ngajulurlurnarla wangkaja nganimpakupalangku ngajulurlu kapurna warrawarra-kangkarla Pinyaminiji. Ngajurnarla wangkaja, ‘Kajirna Pinyamini pina-kanjarni-wangu nyina, ngulajuju warrarda kulungku ngarrikal!’ Kujanyarnarla wangkaja. ³³ Payirni karnangku yungurnangku nyuntukuju warrki-jarripi pirijina-piya. Yilyaya ngajuku kukurnu Pinyamini ngurra-kurra ngajuju-nyangu papardi-patu-kurlu nyanunguku kirdana-kurra. ³⁴ Kulalparna yantarla ngurra-kurra Pinyamini-wangu. Kajilparna yantarla ngurra-kurra nyanunu-wangu, kajikaju wajampa-jarri ngajuku kirdana. Kularna ngampuripa kujakuju.” Kujanyarla Juurdaju wangkaja Jajupukuju.

45

Jajupurlu-jana yimi-ngarrurnu nyanungukupurdangka-patuku nyanunguju Jajupu

¹ Ngula Jajupurlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Juurda, kula nyarrpa-jarriyarla, kapu yulayarlalku. Kapulu warrkini-paturlu nyangkarla yulanja-kurra. Kuja-kujakuju-jana wangkaja kuja, “Yantu yarlu-kurra yuwarli-ngirli, manu yangarlujulu yampiya nyampus-patu Yipuru-patu wati-patu-kurlu.” Jungalu warrkini-paturluju yampinjanu Jajupuju, karrialpalu nyanungukupurdangka-patu-kurlu. ² Ngulalpa yulaja kilji-nyayirni. Yangka Yijipi-wardingki-paturlulu purda-nyangu yulanja-kurra, manulu-jana yaninjarla wangkaja panu-kariki yapaku kujalpalu kingi-kirlangurla nyinaja. ³ Ngula-jana Jajupu wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, “Ngajurna nyurrurlakupurdangka Jajupu! Kirdana ngajukupalangu wankaru-juku mayi-ka nyina?” Kulalu nyanungukupurdangka-paturlu yalu-manu, lawa. Lani-jarrijalu nyanungu-kujaku.

⁴ Jajupu-jana wangkaja, “Yantarnili kutu ngajuju-kurra! Junga, ngajuju nyurrurlakupurdangka Jajupu. Nyurru-wiyinkijili yungu yapa-karikirra talakupurdarlu, manujulu jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijina-piya. ⁵ Ngulaju ngula-juku. Kulalu wajampa-jarriya! Kularna-nyarra murrumurru-manu. Kulalu-nyanu kulu-jarriya kujankujulu yilyajarni nyampus-kurra. Kaaturluju yilyajarni kamparru nyampus-kurra yungurnajana mardarni yarnunjuku-kujaku. ⁶ Jirramaku yulyurrpuku kula miyi nyampurla Yijipirla pardija manu nyurrurla-nyangu ngurrararla. Manu kula miyiji pardimi rdaka-pala-kariki yulyurrpuku. Kuja-puru kula nganangku ngurlu yirrarni walya-kurra pardinjaku, manu kula nganangku miyiji manu, lawa. ⁷ Kujakunyaju Kaaturluju yilyajarni kamparru nyurrurlakuju. Kajirna nyinayarla yaninjarni-wangu, kapunkulu

kurdu mapirri paliyarla yarnunjuku. Kaaturlu yungu-nyarra yartarnarri-kirlirli mardarni wankaru-juku. ⁸ Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni kujaju nyarrpa-jarrija Kaatu ngajuku. Kulankujulu nyurrurlarlu jinyijinyi-manu nyampu-kurruku, lawa. Kaaturlu nyanungurluju yilyajarni nyampu-kurraju. Milarnuju yungurna-jana wiri nyina Yijipi-wardingki-patuku yapaku. Ngajurnu kingi-kirlangu warrkini ngurrju-nyayirni. Warrawarra-kanyi karnarla nyiyarningkijarra yuwarlirla. Ngajurna wiri nyampuku ngurku Yijipiki.’

⁹ “Ngajukupurdangka-patu, yampinjarlalu yaruju yanta nyampu-ngeurlu ngurra-ngurru, manu pina-yantalu ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngurra-kurra. Kujalurla wangkaya, ‘Nyampunya kaja-puraji Jajupunganpa wangkaja: Kaaturlu nganta milarnu wiri nyinanjaku yapaku Yijipi-wardingki-patuku. Yantarni nganta kapanku Yijipi-kirra nyanungu nyinanjaku. ¹⁰ Kajinpa yanirni Yijipi-kirra nganta, nyuntu yungunpa kutu nyina nyanungu-kurru nganta ngurungka yirdingkaju Kujunurla. Kangkarni nganta-jana nyuntu-nyangu kurdukuru manu warringiyi-puraji-patu. Kangkarni nganta-jana nyuntu-nyangu jiyipi, narnukutu manu puluku-wati, manu nyuntu-nyangu warrkini-patu yungunkulu nganta nyinami nyanungu-kurru kutu-juku. ¹¹ Rdaka-pala yulyurru-kariki nganta kapu miyi-wangu karri nguru-kari nguru-kari. Kuja-puru kapu-nyarra nyanungurluju warrawarra-kanyi nganta palinja-kujaku yarunjuku.’ Kujarlunyalu yimi-ngarrika ngajukupalangju.”

¹² Jajupu-jana wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, “Nyangkajulu! Nyanyi-yijala kankujulu ngajuju Jajupu kuja karna-nyarra wangkami. Ngajuku kukurnu Pinyaminirlangurlu yunguju nyanyi ngajuju Jajupu. ¹³ Yuwa, yimi-ngarrirrinjinjinkalu ngajukupalangu nyarrparlu kuja kajulurla pulka-pinyi Yijipi-wardingki-paturlu. Ngajujurna wiri-nyayirni. Yimi-ngarrikalu kujankulu nyiyarningkijarra nyangu milpangku. Yaruju maninjintalu ngajukupalangu, manulu kangkarni nyampu-kurra kapankurru!” ¹⁴ Jajupurlu ngamirlji-manu nyanunguku kukurnu-nyanu Pinyamini, manurla yulaja. Pinyaminiji yulaja-yijala. ¹⁵ Jajupurlu-jana nyanungukupurdangka-patu nyunjurnu muku. Ngamirlji-manulpa-jana yulanja-karrarlu-juku. Ngula-jangka, nyanungukupurdangka-patulpalurla wangkaja.

¹⁶ Yapa jinta-jana yanu wangkanjaku kingiki manu warrkini-patuku, “Yinyarra Yipuru wati-patu kujalu yanurnu Kanana-jangka, ngulajulu Jajupukupurdangka-patul!” Kujalu kuja yimi purda-nyangu, wardinyi-jarrijalu muku. ¹⁷ Ngularla kingi wangkaja Jajupuku, “Wangkaya-jana nyuntukupurdangka-patuku yungulu yakuju-kurra-mani miyi yungulu yirrarni tangkiyi-wati-kirra manu yungulu kanyi pina nyanungurra-nyangu ngurra-kurra Kanana-kurra. ¹⁸ Wangkaya-jana yungulu nyanungurra-nyangu kirdana manu warlalja-patu kanyirni nyampu-kurra ngaju-nyangu-kurra. Kajili yukamirni Yijipi-kirra, kapurna-jana ngurrju-nyayirni nguru yinyi nyinanjaku yungulu miyi ngurrju ngarni nyampurla kuja karlipa mardarni. ¹⁹ Yaninjakungarntiji, yungkalu-jana puluku-kurlangu rarra-kanja-kurlangu-patu yungulu-nyanu kanyi. Kajili pina-yanirni Yijipi-kirra, yungulu nyanungurra-parnta manu kurdukuru nyinanjarni yani rarra-kanja-kurlangu-paturla yukayi-kijakuju. Nyanungurrukupalangurlang yungu yanirni ngulangka-yijala. ²⁰ Kajili pina-yanirni nyampu-kurra, yungulu miyi manu jurnarrpa manu nyiyarningkijarra purdangirli yampinja-yani. Panu karlipa mardarni Yijipirla. Kapurlipa-jana yinyi nyiyarningkijarra ngurrju kuja karlipa mardarni nyampurla.” Kujanyarla kingi wangkaja Jajupukuju.

²¹ Ngula-jangka, Jajupurlu-jana yungu puluku-kurlangu rarra-kanja-kurlangu-patu nyanungukupurdangka-patuku kujarla wangkaja kingi. Manu miyi panu-jana yungu wurnaku. ²² Jajupurlu-jana yungu jinta-kari jinta-kari jurnarrpa yungulu yukamilkı wurnakungarnti. Yungurla nyanungku kukurnu-nyanuku Pinyaminiki rdaka-pala wawarda, manurla yungu 300-pala pirlı yaltiri-wati tala. ²³ Jajupurlu-jana nyanungukupurdangka-patuku yungu karlarla-pala wirriyawirriya tangkiyi miyi-kirli panu-kurlu Yijipi-jangka. Manu-jana karlarla-pala karntakarnta tāngkiyi yungu panu-kurlu ngurlu-kurlu, miyi-kirli manu nyiyarningkijarra-kurlu yungulurla yinyi nyanungukupalanguku. ²⁴ Ngula-jana Jajupu wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, “Yantalu pina ngurra-kurra, kulungku kulalu-nyanu ngarrika!” Ngulalu jakuru-pungu, manulu yanulu. ²⁵ Yampinjarlalu yanu Yijipi-ngirli, manulu yanu kirda-nyanu-kurlangu nguru-kurra Kanana-kurra.

²⁶ Kujalu yukajarra, wangkajurla kuja, “Nyuntu-nyangu kaja-puraji Jajupu, ngulaju-ka wankaru-juku nyina! Nyanungujuwiri Yijipi-wardingkipatuku yapaku.” Nyanungurrakupalangku Jakupuju ngarrurda-jarrijanayirnī ngula kuja purda-nyangu. Kula-jana ngungkurr-nyinaja. ²⁷ Yimngarrurnulu kuja-jana Jajupu nyarrpa wangkaja. Jakupurlu-jana nyangu puluku-kurlangu rarra-kanja-kurlangu-patu kujarla Jajupurlu yilyaja nyunungku maninjaku manu kanjaku Yijipi-kirraku. Ngula miyalu ngurrju-jarrijalku. ²⁸ Wangkaja-jana kaja-nyanu-patuku, “Ngungkurr-nyinamilki karna-nyarra kuja-ka ngaju-nyangu kaja nyina wankaru. Palinjakungarnti, yani karna Yijipi-kirra nyanjaku.”

46

Jakupurlu-jana kangu nyanungu-nyangu warlalja-patu Yijipi-kirra

¹ Jakupurlu-jana manu muku yapa warlalja nyanungu-nyangu manu nyiyarningkijarra, manu nyanungu-nyangu ngurra yampinja-yanu Yijipi-kirrarlu. Kulkurru ngunajarra Piirrjiparla. Yinyarla pungu puluku yungurlajinta Kaatuku pulka-pinyi. Nyanungukupalangurlu Yijakirli kalarla kujarlu-yijala purranjalra yungu jintaku-juku Kaatuku. ² Mungangka kujalpa Jakupu jarda ngunaja, Kaaturlu-nyanu milki-yirrarnu. Jukurrrparla wangkajarl, “Jakupu, Jakupu!”

Jakupurlu yalu-manu, “Nyampunyarna.”

³ Ngularla Kaatu wangkaja, “Ngajujurna yangka jurruku-juku Kaatu kujalpau nyuntukupalangurlu Yijakirli puraja. Ngurrju kajinpa yani Yijipi-kirra, kula-jana lani-jarriya Yijipi-wardingkipatuku. Kajinpa yinyarla nyina, nyuntulurlu kapunpa-jana kurdukurdu panu mardarni warringiyi-nyanu, jamirdi-nyanu, jaja-nyanu. ⁴ Ngaju kapurna yani nyuntu-wana Yijipi-kirra. Kajinpa pali, kapungku kaja-puraji Jajupu palka karrimi, kapungku milpaku wapirrimi rdakaju. Ngaka-kari kapurna-jana nyuntu-nyangu warlafja pina-kanyi Kanana-kurra.” Kujanyarlà Kaatuj wangkaja Jakupukuju jukurrrparla.

⁵ Parra-karirla, Jakupurlu yampinja-yanu yinya ngurra Piirrjipa nyanungu-nyangu warlalja-kurlurlu. Kaja-nyanu-paturlulpal-jana wariyirrarnu kali-nyanu-wati manu kurdukurdu pulukù-kurlangu-kurra rarra-kanja-kurlangù-patu-kurra kuja-jana kingirliji yilyaja Kanana-kurra. Ngulangka-jukulpalu nyinanja-yanu Yijipi-kirra. ⁶⁻⁷ Kangu mukulu-nyanu yiyipi, narnukutu, manu puluku, manu nyiyarningkijarra nyanungurra-kurlu, nyiyarningkijarra kujalpalu-nyanu panu-manu kamparru-wiyi Kananarla. Yuwayi, Jakupuju yanu Yijipi-kirra kaja-nyanu-wati-kirli manu

yurntalu-nyanu-wati-kirli manu kurdukurdu-kurlu. Muku-jana kangu panu-juku Yijipi-kirra.

Nyampurranya yirdi-watiji Jakupu-kurlangu warlalja-wati

⁸ Nyampu-patunya yirdi-patuju yapaju kujalu Jakupu-kurlu yanu Yijipi-kirra. Ruupunu Jakupu-kurlangu kaja-nyanu kamparru-warnu; ⁹ Ruupunu-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Yanaka, Paalu, Yi-jirunu manu Karrmi. ¹⁰ Jakupu-kurlangu jinta-kari kaja-nyanu yirdiji Jimiyani. Jimiyani-kirlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Jimulu, Jamini, Yuyarda, Jakana, Juuru manu Jawurlu. (Jawurlu-kurlangu ngati-nyanu Kanana-wardingki.) ¹¹ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Liipi. Liipi-kirlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Kurrjuna, Kuyaja manu Mirari. ¹² Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji yirdiji Juurda. Juurda-kurlangu kaja-patu-kurlangu yirdiji Yuuru, Yunana, Jaalaya, Piiriiji manu Jilaya. Yuuru manu Yunana-pala nyurru-juku palija Kananarla. Piiriiji-kirlangu kaja-nyanu-jarraju Yijirunu manu Yaamulu. ¹³ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Yijaka. Yijaka-kirlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Tuula, Puwa, Jajapa manu Jimirana. ¹⁴ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Jupulunu. Jupulunu-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Jirarda, Yalunu manu Jalili. ¹⁵ Liiyaju ngati-nyanu Ruupunuku, Jimiyaniki, Liipiki, Juurdaku, Yijakaku manu Jupulunu. Jakupulpana kirdana nyinaja. Palka-jarrija mukulu kujalpa-pala Jakupu manu Liiya nyinaja ngurrrangka yirdingkaju Patana-Yarramarla. Jakupuku yurntalu-nyanu Tiina palka-jarrija yinyarla-yijala. Yuwayi, Jakupuku manu Liiyakulu-palangu marlaja palka-jarrija 33-pala yapa.

¹⁶ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Kaardu. Kaardu-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Jiipuyunu, Yaaki, Juuni, Yijipana, Yuuruu, Yarurti manu Yarili. ¹⁷ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Yaaja. Yaaja-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Yimina, Yijipa, Yiiji manu Piriya. Nyanungurrapurdangkaju karntaju Jiira. Piriya-kurlangu kaja-nyanu-jarraju Yipiru manu Malkilu. ¹⁸ Jiilpaju ngati-nyanu Kaarduku manu Yaajaku. Nyanunguju karnta warrkini Liiya-kurlangu kujarla Lapanarlu yungu Liiyaku kamparrurlu-wiyi. Yangka-juku kujarla Liiyarlu yungu Jakupuku ngunanjaku. Yuwayi, Jakupuku manu Jiilpkakulu-pafangu yapaju 16-pala marlaja palka-jarrija.

¹⁹ Jakupu-parnta jinta-kariji Rajulu. Nyanungu-nyangu kaja-nyanu-jarraju yirdiji Jajupu manu Pinyamini. ²⁰ Kujalpa Jajupu nyinaja Yijipirla, nyanungu yupukarra-jarrija karnta-kurlu yirdi-kirliji Yajanaja-kurlu. Nyanungku kirdana yirdiji Putipura. Kala warrki-jarrija maralypikingarduyu ngurrrangka yirdingkaju Yuunurla. Jajupu-kurlangu kaja-nyanu-jarra yirdiji Manaja manu Yipirayimi. ²¹ Pinyamini-kirlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Piila, Pikuru, Yajipulu, Kiira, Namana, Yiisi, Ruuju, Mupimi, Yupimi manu Yaarda. ²² Jakupuku manu Rajulukulu-palangu marlaja palka-jarrija 14-pala yapa-patu.

²³ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Taanu. Taanu-kurlangu kaja-nyanuju yirdiji Yujimi. ²⁴ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Napatali. Napatali-kirlangu kaja-nyanu-patuju yirdiji Jajilu, Kuni, Jijuru manu Jilumu. ²⁵ Piilyaju ngati-nyanu Taanuku manu Napatali. Nyanunguju karnta warrkini kujarla Lapanarlu yungu Rajulukulu kamparrurlu-wiyi, yangka kujarla Rajulurru yungu Jakupuku ngunanjaku. Jakupuku manu Piilyakulu-palangu marlaja palka-jarrija 7-pala yapa-patu.

26-27 Nyajangulu yapaju yanu Jakupu-kurluju Yijipi-kirraju? 70-palalu yanu. Nyanunguju yanu nyampu-patu-kurlu yapa-kurlu kuja kalu yirdiji nguna nyampurla pipangka. Jajupu-kurlangu kaja-nyanu-jarra Manaja manu Yipirayimi-pala palka-jarrija Yijipirla.

Jakupu manu nyanunu-nyangu warlalja yukajarralu Yijipi-kirra

28 Kujalpa Jakupu yanurnu murnma-juku Yijipikiji nyanungu-nyangu warlalja-kurlu, nyanungurlu yilyaya kaja-nyanu Juurda kamparru yaninjarla palka-maninjaku Jajupuku kujalpa nyinaja ngurungka Kujunurla. Juurdarlu yimi-ngarrurnunjunu Jakupuku kujalpalu nyanunguku warlaljapatu yanurnulku. Ngula-jangka, Jakupu manu nyanungu-nyangu warlaljalu yanu yangka-kurra Kujunu-kurralku. **29** Kuja Jajupurlu purdanyangu kujalpa nyanungukupalanglu yanurnu, manu nyanungu-nyangu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu, ngularla wapirdi yanu. Kuja nyangu nyanungukupalanglu, yaninjarla ngamirrli-mardarnu waninja-wana. Karrinjarlarla yulalyi-mardarnu tarnnga-nyayirni. **30** Jakupurla wangkaja kaja-nyanuku, “Nyangulkurnangku yingirriji. Milya-pinyi karna kuja kanpa wankaru nyina. Kujakuju kajilparna paliyarla, kujaju ngurrju.”

31 Ngula-jana Jajupu wangkaja nyanungukupurdangka-patuku manu kirda-nyanu-kurlangu-patuku warlalja-patuku, ‘Yimi-ngarrirrinjinji karna kingi kujankulu nyurru yanurnu. Ngaju kapurnarla kuja wangkami, ‘Ngajukupurdangka-paturlu manu ngajuku kirdana-kurlangu-paturlu warlalja-paturlulu yampija ngurrara Kanana, yanurnujulu ngajuku nyampu-kurra. **32** Jiyipikingarduyu kalu nyina. Warrawarra-kanyi kalu-jana jiyipi, narnukutu manu puluku-wati. Kangurnulu-nyanu nyi-yarningkijarra nyampu-kurra.’ Kujanya kapurnarla wangkami kingikiji.

33 Kapu-jana yilyamirni warrkini-wati yungulu-nyarra nyurrurla maninjirni nyanunguku nyanjaku. Kajinkilirla yani nyanunguku, kapu-nyarra payirni kujarlu, ‘Nyarrpa-jarrimi kankulu warrkiki?’ **34** Kaji-nyarra payirni kujarlu, wangkayalurla kuja, ‘Nganimpaju jakumanuwati. Warrarda karnalu-jana warrawarra-kanyi jiyipi, narnukutu manu puluku-wati nganimpaa-nyangu-piyarlu nyurnunyurnu-piyarlu-yijala. Kapurnangkulu warrki-jarrimi nyuntukulku.’ Kujanyalurla wangkaya. Kajinkilirla kuja wangkami kingiki, kapu-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurla yungunkulu nyampurla ngurungka Kujunurla nyinami wurnturu-juku Yijipi-wardingki-patukuju. Yijipi-wardingki-patuju kula kalu ngampurra nyina jiyipikingarduyu-wati-wanaku nymanjaku.”

47

Jakupu manu nyanunu-nyangu warlaljalu yanu Kujunu-kurra

1 Jajupurla yaninjarla wangkaja kingiki, “Ngajukupalanglu kirdana manu ngajukupurdangkalu nyurru yukajarni Kanana-ngurlu. Kangurnulu-nyanu warlaja jiyipi manu puluku manu nyi-yarningkijarra. Nyinami kalu Kujunurla.” **2** Ngula Jajupu pina-yanu, milarnu-jana rdaka-pala nyanungukupurdangka-patu nyanjaku kingiki.

3 Kujalu yukajarni kingi-kirlangu-kurra, nyanungurlu-jana payurnu, “Warrki nyiya-piya-kurlu nyurrurlaju?”

Yalu-manulu, “Nganimpaju jakumanu. Nganimparlu karnalu-jana warrawarra-kanyi jiyipi manu narnukutu manu puluku-wati nganimpakupalanglu nyurnunyurnu-piyarlu. Kapurnangkulu warrki-jarrimi nyuntukulku. **4** Yanurnalu yungurnalu nyinami nyampurla ngurrangka. Marna yukuri-wangu nganimpaa-nyangurla ngurrararlal Kanarnarlaju nganimpaa-nyangu jiyipi manu pulukuku ngarninjaku. Nganimpaa-

manu yapa panu-karilparnalu yarnunjuku nyinaja. Kula-nganpa yilyaya! Nyinami yungurnalu Kujunurla."

⁵ Kingirla wangkaja Jajupuku, "Yuwayi, nyuntukupalangu manu nyuntukupdangkalu yanurnu nyuntuku nyanjaku. ⁶ Milaka-jana ngurra nyampurla Yijipirla yungulu nyina. Ngurrju-nyayirni-jana yungka nyuntukpalangku manu nyuntukupdangka-patuku. Yuwayi, yungulu nyinami Kujunurla. Kajili nyina ngurrju jakumanu, yungujulu ngajurlangku warrawarra-kanyi ngaju-nyangu jiyipi manu puluku-wati."

⁷⁻⁹ Jajupurla yanu maninjaku nyanungukupalangku Jakupuku, manurla kangurnu nyanjaku kingiki. Kingirli payurnu Jakupu, "Nyajangupatu yulyurrrpa-jangkaju kanpa nyinami?"

Jakupurlu yalu-manu, "130-pala-mipa yulyurrrpu-jangkaju karna nyinamiki. Ngajukupalangku-patu nyurru-warnu-patu kalalu nyinaja wankaru-juku tarnnga-nyayirni ngaju-piya-wangu. Ngajuju kalarna warrarda wapaja ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Ngarilparna witaku warru nyinaja, kalarna jata-nyangu-nyayirni." ¹⁰ Ngula-jangkaju, Jakupurlu Kaatu payurnu kingiki warrawarra-kanjaku. Ngula-jangka yanulku.

¹¹ Jajupurlu-jana nguru ngurrju-nyayirni yungu nyanungukupalangku manu nyanungukupdangka-patuku. Yinya ngurra ngulaju kirri wiriki kutu Ramijiki. ¹² Yungu-jana miyi panu-nyayirni ngarninjaku nyanungu-nyangu warlaljaku. Yarnunjuku-wangulkulpa nyinaja.

Jajupurlu-jana nguru-kari nguru-kari puntarnu Yijipi-wardingki-patuku manurla yungu kingiki

¹³ Ngapa wantinja-wangu-jukulpa karrija Yijipirla manu Kananarlaju. Yapangkujulu muku ngarnu miyiji, miyi-wangulkulpa nyinaja, lawa.

¹⁴ Kuja-jangka kalalurla yanu Jajupuku payi-maninjaku ngurluku ngurlu yangka kuja yirrarnu kamparrurlu-wiyi yuwarli wiri-paturla. Yungu mukulurla talaju, ngula kala-jana ngurlu yungu ngarninjaku. Ngaka kujalurla tala muku yungu, Jajupurlu talaju kangu kingi-kirlangu-kurra yuwarli wiri-kirra. ¹⁵ Yapa-patu Yijipi manu Kanana-wardingki-patulpa tala-wangu nyinaja miyiki payi-maninjaku, lawa. Yanurnulurla Jajupuku, manu wangkajalurla, "Waraa! Yungka-nganpa nyiyarlangu ngarninjaku! Tala-wangu lawa nganimpaju! Kajinpa-nganpa miyi yinja-wangu nyina, kapurnalu palimi nyuntulurla-jukul!"

¹⁶ Jajupurlu-jana yalu-manu, "Nyurrurlaju tala-wangu-wati, ngulaju ngula-juku. Yungkajulu nyurrurla-nyangu nantuwu, puluku, jiyipi, narnukutu manu tangkiyi-wati. Kujakuju kapurna-nyarra miyi yinyi ngarninjaku." ¹⁷ Junga-juku, yangka Yijipi-wardingkirli manu Kanana-wardingkirlilirla kangurnu nantuwu, puluku, narnukutu manu tangkiyi-wati, manulurla yungu Jajupuku. Kuja-jangka, yungu-jana miyi. Kujanya yungu-jana miyi yulyurrru jintaku yungulu wankaru nyinami.

¹⁸ Yulyurrru-karirla yapalurla yanurnu pina Jajupuku, manu wangkajalurla, "Milya-pinyi-jala kanpa-nganpa nganimpaju tala-wangulkulpa. Manu nganimpaju-nyangu nantuwu, puluku, jiyipi, narnukutu manu tangkiyi kangkulu karrimi nyuntulkulku. Kulaparnangkulpa nyiyalku yungkarla? Nganimpaju-puka kajikarnalu-nyanu yinyi nyuntu-kurraju manu nganimpaju-nyangu nguru. ¹⁹ Nyangkalu warru! Nyanyi-yijala kanpa nguruju pirntayi-nyayirni, kula-ka nyiya pardimi. Nyiyarningkijarraju kapulu palimi manu nganimparlangu! Kajinpa-nganpa miyi yinyi ngarninjaku, kapurnalu-nyanu nganimpaju yinyi nyuntu-kurra manu nganimpaju-nyangu ngururlangku. Kapurnalu nyina kingi-kirlangulku, manu kapurnalurla warrki-jarrimi pirijina-piyalku. Yungka-nganpa ngurlu yungurnalu

walyangka yirrarni. Kajirnalu yirrarni, marda kajika yukurirlangu pardimi. Kala kajirnalu nguru yampimi ngurlu yirrarninja-wangurlu, kapu nguruju pirntayi-nyayirni karri." Kujanyalurla yapaju wangkaja Jajupukuju.

²⁰ Jajupurlu-jana nguru muku puntarnu yapa-patukuju, manurla yungu kingiki. Yapa-patulpalu yarnunjuku-nyayirni nyinaja. Kuja-jangkanya jinta-kari jinta-karirlirla nguruju yungu Jajupukuju. Ngula-jangka, nguru-wati yangka Yijipirla, karrijalpalurla kingikilkki. ²¹ Yapa panu Yijipi-wardingki-paturlangu nyinajalpalu kingi-kirlangulku. Jajupurlu-jana jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku miyi-mipaku. Nguru-kari nguru-karirlalurla warrki-jarrija Yijipirla kingikiji. ²² Yangka maralypikingarduyu-paturlu Yijipi-wardingki-paturlulpalu palka-juku talaju mardarnu kuja-jana kingirli yungu warrki-ngirli. Miyijilpalu payi-manu-juku tala warrki-jangka-kurlurlu. Kuja-jangkanya Jajupurlu kula-jana nguruju jurnta kangu.

²³ Jajupu-jana wangkaja yapa-patuku, "Nyurrurla manu nguru nyurrurla-nyangu kankulurla nyina kingiki. Ngajulurlurnarla yungu nyurrurlaju warrki-jarrinjaku. Kapurna-nyarra ngurlu yinyi yirrarninjaku walyangkaku. Jinta-kari jinta-karirlili ngurlu kangka ngurra-kurra. Walyangkalu yirraka miyi yungu pardimi. ²⁴ Kaji pardimi ngurlu palka, pajirninarlarlu-jana yirraka yurturlurla. Yirrakalu-jana rdaka-pala-karirla, manulurla jinta-kari yungka kingiki. Murntu-pala-karili-nyanu mardaka nyurrurla-nyangu warlaljaku manu kurduku yungulu ngarni. Panu-kari ngurlujulu yarda yirraka walyangka miyiki pardinjaku."

²⁵ Yapalurla wangkaja Jajupuku, "Mardarnunpa-nganpa palinja-kujaku. Kajinpa-nganpa jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku, ngulaju kapurnalurla warrki-jarrimi kingiki pirijina-piya miyi-mipaku."

²⁶ Jajupurlu kuruwarri yirrarnu pipangka. Kujanya-ka kuruwarriji wangkami:

"Nyampu kuruwarri kula maralypikingarduyuku puranjaku. Ngari ngalya-kariki yapa Yijipi-wardingki-patu-mipaku. Kajili yirrarni ngurlu walyangka miyi pardinjakungarnti, kajili yirnmi-jarri, yungulu yurturlu-kari yurturlu-kari yirrarni, jinta-kariji kingiki manu murntu-palaжу nyanungurraku."

Kujanya kuruwarriji yirrarnu Jajupurlu Yijipi-wardingki-patukuju. Yapanaku kalu purami-jiki jalangurlu.

Jajupurla wangkaja kirda-nyanu Jakupuku yungu nganta milyingka yirrarni nyanungu-nyangu ngurungka

²⁷ Ngula-jangka, yangka Yijirali-pinkilpalu nyinaja nguru Kujunurla yangka Yijipirla 17-pala yulyurrpuku. Mardarnulpalu-nyanu nyiyarningkjijarra, manulu-jana kurduwarr-kujurnu kurdukurdu panu-nyayirni.

²⁸ Yinya purlka-pardu Jakupu, nyanungurlangu nyinaja 17-pala yulyurrpuku Kujunurla. Kuja palija, ngulaju 147-pala yulyurru-jangkalku.

²⁹ Palinjakungarntirli yimirla iilyaja kaja-nyanu Jajupuku nyanunguku nyanjaku. Kuja Jajupu yanurnu, Jakupurla wangkaja, "Kaja, ngajuju kapurna palimilki. Kajinpaju yulkami-nyayirni, manyu-wanguju wangkaya! Wangkaya ju kajirna palimi, kulaju milyingka yirraka nyampurla Yijipirla. ³⁰⁻³¹ Kangka ngaju-nyangu palka Yijipi-ngirli. Milyingka yirraka yangkangka-juku kuja kalu ngajukupalangu-patu nguna. Kujaju wangkaya!"

Jajupurla wangkaja, "Yuwayi, kapurnangku pina-kanyi milyingka yirrarninjaku nyuntu-nyangu nguru-kurra." Ngula-jangkaju, Jakupuju wangkanjarla ngunanja-wantija pangkingka mata, ngularla pulka-pungu Kaatuku.

48

Jakupurlu-palangu milki-yunparni kuruwarri warringiyi-nyanu-jarraku Jajupu-kurlangku Manajaku manu Yipirayimi

¹ Ngaka-pardu-kari, Jajupurlu purda-nyangu nyanungukupalangku Jakupu nyurnulpa nyinaja palinjakungarnti. Kangu-palangku kajanyanu-jarra Manaja manu Yipirayimi nyanjaku Jakupuku. ² Kuja Jajupu yukajarra kaja-nyanu-jarra-kurlu, yapa jintarla yanu yimi-ngarrirrinjaku Jakupuku, "Kaja-puraji nyurru yukajarni yungu ngantangku nyuntu nyanyi." Jakupujulpa ngunaja rampaku-nyayirni, ngunajalpa karrinja-wangu. Kuja Jajupu yukaja wirriya-jarra-kurlu, Jakupuju yakarra-pardinjarla pulya-nyayirnilpa nyinaja.

³ Ngularla Jakupu wangkaja Jajupuku, "Nyurru-wiyi-nyayirni PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGURLU Kaaturlu-nyanu milki-yirrarnu ngaju-kurra Luujurla yangka nguru Kananarla. Wangkajaju kapuju pirrijirdi-maninjarla warrawarra-kanyi warrarda, manu kapuju kurdu panu-jarlu yinyi. ⁴ Nyanunguju wangkaja ngajuku, 'Kurdrukuru panu-nyayirni kapunpaju marlaja kurduwarr-kijirni. Kapunpa-jana kirdana nyina yurturlu-kari yurturlu-kari yapaku. Ngaju kapunpa-jana yinyi nyampu nguru nyuntu-nyangu kurdukuru manu nyanungurra-nyangu kurdurlanguku. Kapu-jana karri nyanungurrakulku tarnnga-juku.' Kujanyaju Kaatuju wangkaja. ⁵ Jajupu, nyuntu-nyangu kaja-nyanu-jarra Yipirayimi manu Manaja, ngulaju-pala palka-jarrija nyampurla ngurungka Yijipirla. Ngajurna ngakalku yanurnu. Jalangurlu karna-palangku rdakurl-kijirni ngaju-nyangu kaja-nyanu-jarra-piya Ruupunu manu Jimiyani-piya. ⁶ Kala ngaka, kajinpa-jana kaja panu yarda mardarni, kapungkulu nyuntuku nyina. Ngajulurlu kularna-jana nguruju yinyi, lawa. Yungulu yani nyinanjaku ngurungkaku kuja karna-palangku yinyi Yipirayimiki manu Manajaku. ⁷ Nyurru-wiyi, kujarna yanurnu ngurra-ngurlu Patana-ngurlu ngaju-parnta Rajulu-kurlu, wurnalparlijarra yaninja-yanu Yiparata-kurrapinangu. Kulkurru-juku Kanana-kurrajurna kali-puka-jarrija. Kujarna wajampa-jarrija-nyayirni, ngularna milyingka yirrarnu yirdiyi-wana kuja-ka nguna Yiparata-kurra." Kujanyarla Jakupuju wangkaja Jajupuku. (Yinya ngurra yirdi Yiparata, jalangurlu yapangku kalu yirdi-mani Pijil-im.)

⁸ Ngula-jangkaju-palangku Jakupurlu nyangu wirriya-jarra karrinja-kurra Jakupu-kurlu. Jakupurlu payurnu, "Ngana-jarra nyampu-jarra wirriya-jarra?"

⁹ Jajupurlu yalu-manu kirda-nyanu, "Nyampu-jarra ngaju-nyangu kajanyanu-jarra kujaju Kaaturlu yungu ngajuku nyampurla Yijipirla."

Ngularla Jakupu wangkaja Jajupuku, "Kangkarni-palangku nyuntu-nyangu kaja-nyanu-jarra ngaju-kurra yungurna-palangku milki-yunparni kuruwarri."

¹⁰ Manngu-nyangkalu yinya purlka-pardu Jakupu. Nyinajalpa purlkalku, manu kusalpa nyangu pampalku. Junga-juku, Jajupurlu-palangku wirriya-jarra kutu kangurnu Jakupu-kurra. Jakupurlu-palangku nyunjurnu manu ngamirlji-mardarnu. Nyinajalpa-pala ngamirljirla. ¹¹ Ngularla wangkaja Jajupuku, "Kula-ngantanpa lawa-jarrija. Kula-nganta kapurna

nyinakarla nyuntu nyanja-wangu, kala lawa. Kaatujulpaju ngurrju nyinajja. Ngajuju kangurnu yungurna-nyarra nyanyi nyuntu manu nyuntu-nyangu-jarra kurdu-jarra.” ¹²⁻¹³ Jajupurlu-palangu kaja-nyanu-jarra jarna-manu kirda-nyanu-kurlangu ngamirlji-ngirli, Karrinja-yirrarnu-palangu kamparru yungu-palangu Jakupurlu rdaka yirrarni jurruncka manu yungu-palangu milki-yunparni kuruwarri. Karrinja-yirrarnu Yipirayimi jungarni-purdanji kutu Jakupu-kurlangu jampu-purdanji rdakaku, manu karrinja-yirrarnu Manaja jampu-purdanji yungu kutu karrimi Jakupu-kurlangu jungarni-purdanji rdakaku. Ngularla Jajupulku parntarrin-junu purdangirli-wana wirriya-jarraku. Ngula yinngirriri marnpurnu walya. Pardarnulparla Jakupuku yungu rdaka jungarni-purdanji yirrarni Manaja-kurlangu jurruncka. Manajaju Yipirayimikipurdangka papardi-nyanu. ¹⁴ Kujarlanya, Jakupurlu yungujurla jungarni-purdanji rdaka yirrakarla Manaja-kurlangurla jurruncka. Kala lawa. Jakupurlu jungarni-purdanji rdaka yirrarnu kankarlu Yipirayimi-kirlangu jurruncka kamparruju. Ngula jampu-purdanji rdaka yirrarnu Manaja-kurlangu jurruncka. ¹⁵ Jakupurlurla milki-yunparnu kuruwarri Jajupuku-wiyi kamparruju, kuja yunparnu:

“Ngaju-nyangu warringiyi Yipuruyamurlu, manu ngajukupalangu Yijakirli-pala puraja ngalipa-nyangu Kaatu. Tarnnga-nyayirnirli Kaaturluju ngaju warrawarra-kangu yangka kuja-ka jiyipikingarduyurlu warrawarra-kanyi jiyipi, ngula-piyanya. ¹⁶ Nguru yangka kujaju wuurnpa-jarrija, ngula-puruju Kaatu-kurlangu marramarrarluju ngajuju muurl-mardarnu. Jalangurlu karna Kaatu payirni yungu-palangu tarnngangku nyampu-jarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kaji-pala wiri-jarrimi, yungulu-jana nyanungu-jarra-kurlangu kurduku milki-wangkami ngaju-kurlu manu ngaju-nyangu warringiyi-kirlangu Yipuruyamu-kurlu manu ngajukupalangu Yijaki-kirli. Payirni karna Kaatu yungu-palangu kurdu panu-jarlu yinyi nyampu-jarra wirriya-jarraku. Yungulu nguru-kari nguru-karirla nyina. Yungulu-ngalpa warrarda langangku mardarni wajawaja-maninja-wangurlu.” Kujanya-palangu Jakupurluju milki-yunparnu kuruwarriji wirriya-jarraku.

¹⁷ Jajupurlu nyangu kirda-nyanu kuja rdaka jungarni-purdanji yirrarnu Yipirayimi-kirlangu jurruncka. Kula Jajupuju ngurrju-jarrija kujakuju. Rdaka manu nyanungukupalangu-kurlangu jungarni-purdanji yungu nganta mantarla Yipirayimi-kirlangu-ngurlu jurru-ngurlu manu yungu nganta yirrakarla Manaja-kurlangu jurruncka. ¹⁸ Wangkajarla Jakupuku, “Wapirra, rampal-yirrarni kanpa jungarni-purdanji rdaka Yipirayimi-kirlangu jurruncka. Yirrakarlanpa rdakaju Manaja-kurlangu jurruncka. Nyanunguju papardi-nyanu. Yirraka rdaka jungarni-purdanji nyanungu-nyangu jurruncka.”

¹⁹ Kirda-nyanurluju wurra-manu nyanunguju, manu wangkajarla, “Kaja, kularna rampal-yirrarnu rdaka jungarni-purdanji Yipirayimi-kirlangu jurruncka. Kaji Manaja wiri-jarrimi, kapu wiri nyinami, manu kapu-jana panu-nyayirnirli kurduju mardarni manu warringiyi-wati. Manu nyanungu-nyangu kukurnu-nyanu kapu wiri-nyayirni-jiki nyinami Manaja-piya-wangu, kapulu yapa panu nyina Yipirayimi-kirlanguju, manu kapulu pirri-yani mukú nguru-kari nguru-kari.”

²⁰ Ngula-palangu Jakupurlu milki-yunparnu yarda Yipirayimiki manu Manajaku, “Ngaka kajili Yijirali-pinkirli yapangku yunparni kuruwarri nyanungurra-nyangu kurdukurduku, kapulu kuja wangkami, ‘Ngaliparlu karlipa Kaatu payirni yungu-nyarra warrawarra-kanyi Yipirayimi manu

Manaja-piya.' " Kujarlunya Jakupurlu yunparninja larla milarnu Yipirayimi yungurla wiri nyina papardi-nyanu Manajaku.

²¹ Ngularla Jakupu wangkaja Jajupuku, "Nyangkaju ngaju. Kapurna ngajuju palimilki. Kaatu kapu nyina nyuntu-kurlu. Kapungku ngurrrara kurra pina-kanyi kujalpa-jana karrija ngalipakupalangu-purnuku.

²² Ngajurnangku nguru yungu, kularna-jana yungu nyuntukupdangka-purnuku-wiyi. Ngajulurnangku yungu nguru yirdiji Jikimi. Nguru yinyajurna-jana puntarnu Yamuri-patu yapaku. Puntarnurna-jana kulu wiri-puru."*

49

Jakupurlu-jana milki-yunparnu kuruwarri-kari kuruwarri-kari kaja-nyanu-watiki

¹ Jakupu-jana wangkaja nyanungu-nyangu kaja-nyanu-watiki nyanjaku yungulurla yanirni nyanunguku. Kujalu yanurnu, nyanungu-jana wangkaja, "Yantarnili kutu ngaju-kurra yungurna-nyarra kuruwarri milki-yunparni jinta-kari jinta-kariki. Ngajulurru kapurna-nyarra yimi-ngarrirni nyarrpa-jarrimi kapunkulu ngaka." Ngulalpa-jana milki-yunparnu nya-nungurraku:

² "Ngaju-nyangu kaja-nyanu-patu, yantarnijili kutu ngaju-kurra yungunkujulu purda-nyanyi yunparninja-kurra. Ngajujurna Jakupu, nyurrurlaku kirdana, manu ngaju-nyangu yirdi jinta-kariji Yijirali."

³ Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Ruupunkulkulku: "Ruupunu, nyuntujunpa ngaju-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu. Nyurru-wiyi kujalparna pirrjirdi-juku nyinaja, nyuntukupalang-gurna yajarnu, nyuntunpa kamparru-warlu palka-jarrija. Kujarlanya milya-pungu ngajuju pirrjirdi-jiki. Nyuntujunpa papardijurru ngaju-nyangu kaja-nyanu-wati-karikiji, manu nyuntujunpa pirrjirdi nyauungurra-piya-wangu. ⁴ Nyuntujunpa kulinya-pnyayirni! Kulapangku nganangku warla-pajikarla nyiarningk-ijarra maju-maninja-kujakuju. Nyurru-wiyi nyuntunpa ngunaja ngaju-nyangu karnta warrkini-kirli, kurnta-manu-nyayirninpaju. Kujarlanya jalangu kula kanpa-jana paaju wiri nyina nyuntukukurnu-puraji-patuku."

⁵ Ngula-palangu Jakupurlu milki-yunparnu Jimiyaniki manu Liipikilkil: "Jimiyan manu Liipi, nyuntu-jarraju papardirlangu. Nyuntu-jarraju kulu-ngawurrrpa-jarra. Nyurru-wiyi, murrumurru-manunkulu-jana yapa junma wiri-kirirliri. ⁶ Nyuntu-jarraju kankulu-jana yapakuju nginji-wangkami nyarrparlu yungunkulu-jana murrumurru-manu yapa-patu-kariji. Kula karnangkupala ngungkurr-nyina kujakuju. Nyuntu-jarrajalpankulu-jana nyurunyuru-jarrija warrarda yapakuju nyurru-wiyiji, manunkulu-jana muku pungu. Junma-kurlurlu kalapankulu-jana puluku pulyku pajurnu wapanja-kujaku ngari manyu-wanarlu. Kujaju maju! ⁷ Nyuntu-jarraju kurnta-jarrinja-wangu yapa-patu-karikiji, kulu-parnta-nyayirninpala! Kuja-jangkaju kapurna Kaatu payirni yungungkupala juyurdurlu-yunparni. Kularnangkupala ngurruj yinyi nyuntu-jarrakuju manu nyuntu-jarra-kurlangu kurdukurduku manu nyauungurra-nyangu kurduku, lawa. Kapulu lawa nyinami nguru-wangu tarnnga-juku. Kala kapulu nyina ngurungka nyauungurra-jarrakupurdangka-patu-kurlangurla kajirna-jana nyauungurra-mipaku yinyi."

* ^{48:22} Nyangka John 4.5

8 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Juurdakulkku:
 “Juurda, nyuntukupurdangka-paturlu kapungkulurla pulka-pinyi nyuntukku. Manu kapulu parntarrimi kamparru nyuntuku. Yapa kuja kangkulu nyurunyuru-jarri, kajinpa yani kuluku nyanungurraku, kapunpa-jana pinjarla-nyayirni yirrarni. **9** Nyuntujunpa ngaya wiri-jarlu-piya* kuja karla warrirni kuyu-kariki nyanungu-piyaku pinjarla ngarninjaku. Pinyi kajana, manu ngarni kajana, ngula-ka pina-yanirni ngurra-kurralku. Ngunanjini-ka walyangka jardaku. Panu kalurla lani-jarri yinyaku ngaya wiri-jarlu-piyaku. Nganangku kulalpa yakarra-mantarla. Juurda, nyuntujunpa pirrjirdi kuja-piyanya! **10** Ngajulu karnangku nguru nyampuju yinyi. Nyuntu kapunpa wiri nyina. Ngaka nyuntu-nyangu kaja-nyanu-patu manu warringiyi-puraji-patu kapulu wiri-patu nyina kingi-piya. Ngulajangka yapa yirdi Jilu kapu yanirni. Yapa nguru-kari nguru-kari kapulurla yanirni purda-nyanjaku, manu kapulu linpangku purda-nyanyi nyanunguju. **11** Juurda, kapunpa ngurra ngurrju mardarni, manu kapunpa pama panu mardarni ngarninjaku. **12** Kapunpa milpa yalyuyalyu-jarri pama ngarninjarla, manu kapunpa kartirdi yarlirri-jarri lampurnu ngarninja-warnu.”

13 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Jupulunkulkku:
 “Jupulunu, nyuntu-nyangu ngurraju kapu yatijarra Jírdanakuju karri kutujuku ngapa mangkuru wirikiji. Kapu ngurru ngurra karri yangka pawurtu-watiki kajili jupu-karri.”

14 Ngularla Jakupurlu yunparnu kuruwarri Yijakakulkku:
 “Yijaka, nyuntujunpa tangkiyi pirrjirdi-piya kuja-ka jurnarrpa panu kanjanyi. Ngula-jangka-ka ngunami walyangkalku. **15** Kuja-piyarlu-yijala kapunparla ngurra ngurrjuku warrirni yungunpa mata nyina. Kapunpa-nyanu wangkami, ‘Yuwa, nyampuju ngurra ngurrju-nyayirni!’ Junga kujaju! Yinyarla ngurrangka kapunpa warrki-jarri pirijina-piya yapa-kariki yungunpa-nyanu mani nyiyarningkijarra.”

16 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Taanukulkku:
 “Taanu, nyuntuju kapunpa nyina nyuntukupurdangka-piya-wati. Jinta-kari jinta-kari kapulu-jana wiri-patu nyina nyanungurra-nyangu warlaljaku, manu nyuntu kapunpa-jana wiri-yijala nyina nyuntu-nyangu-watiki. **17** Kapunpa kulu-parnta nyina warna-piya kujaka nguna yirdiyi-wana. Kaji yapa yanirni nantuwurla yinyarla yirdiyirla, kapu warnangkuju yarlkirni nantuwu-kurlangu mirriji. Kapu nantuwuju juurl-pinyi murrumurru, manu kapu yinya yapa kijirni walya-kurra.”

18 “YAAWIYI, payirni karnangkurla Taanuku yungunpa-nganpa warrawarra-kanyi, yapa-karirli kajikalu-nganpa murrumurru-man.”

19 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Kaardukulkku:
 “Kaardu, yapangku kapungkulu nyuntuju putaputa pinyi, manu kapungkulurla puruku jangkardu parnkami. Kala nyuntulurru kapunpa-jana pinjarla yirrarni, manu kapunpa-jana wajirli-pinyi.”

20 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Yaajakulkku:
 “Yaaja, nyuntu-nyangu ngurrangka kapulu pardimi ngurrju-nyayirni miyi kingirli yangka kuja-ka ngarni.”

21 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Napatalikilki:
 “Napatali, kapunpa karnta nantuwu-piya parnkami yuwurruku-wana rarylupa. Nyuntu-nyangu yimiji kapu karri ngurrju-nyayirni.”

* 49:9 lion

22 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Jajupukulkku:

“Jajupu, nyuntuju kapunpa nyina watiya-piya yangka kuja-ka miyi marnikiji-piya pardimi. Kapunpa pirrijirdi nyina watiya-piya kuja-ka karrimi jilangka ngapa yangka ngula-ka tarnnga-juku warrarda nguna, ngula-piya kapunpa nyina. Kapunpa yuparli-piya parrka nyina kuja-ka warrukirdikirdi pardimi pinjingka. **23** Wati-patu marda kajikangkulu jangkardu yanirni kulukupurda, kajikangkulu marda yuurlarri-kirlirli pantirni kurlarda witawita-kurlurru. **24** Nyuntuju kulanpa mirrmirr-karri lani, lawa. Kapunpa lalka-karrimi, manu kapunpa-jana jiily-ngarrirni kurlarda-kurlurru. Ngaju-nyangu Kaatu kuja-ka pirrijirdi nyina, kapungku yinyi yartarnarri. Kaatju pirla wiri-piya ngajuku Yijiralikiji. Kapungku pirrijirdi-mani. Yulkami kaju ngajuku yangka kuja karla jiyipikingarduyu yulkami nyanunu-nyangu jiyipiki. **25** Ngaju-nyangu Kaatu kapu nyina nyuntu-kurlu. Nyanunguju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Kapungku pirrijirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, kapungku ngapa yilyamirni yalkiri-ngirli, manu kapungku ngapa yinyi walya-ngurlu kaji purlpurl-pardimi. Nyuntu-parntarlu kapu-jana kurdu panu mardarni, manu nyuntu-nyangu pulukurru, jiyipirla manu narnukuturu kapulu-jana kurdu panu-yijala mardarni. **26** Nyampu kuja karnangku milki-yunparni kuruwarri, ngulaju nyuntuku. Kuruwarri ngaju-nyangu pirrijirdi-jiki pirla wirikiji kuja-ka tarnnga warrarda karrimi. Pirrijirdi-jiki nyiyarningkijarrakuju kuja-ka pirlingka pardimi. Nyurru-wiyi nyuntukupurdangka-paturlungkulu nyuntuju wurnturu yilyaja. Nyampurlu kuruwarrirli kapungku pirrijirdi-mani.”

27 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Pinyaminikilli:

“Pinyamini, nyuntujunpa warnapari yarnunjuku-piya. Warru nyanyi karla nyiyarningkijarrakuju mungalyurruru. Pinjarla ngarni kajana. Mungangka kuyu-ka pinyi, manu kajana kanyirni kurdukurduku.”

28 12-pala kuruwarri-jana milki-yunparnu Jakupurlu 12-palaku-yijala kajanyanu-patuku. Milya-pungu-jana nyiya-piya kujalpalu nyinaja ngurruju-japa, punku-japa, kulu-parnta-japa. Kujanya-jana milya-pungu kuruwarri-kari kuruwarri-kari nyanungurraku milki-yunparninkaku.

29-32 Ngula-jana Jakupu wangka kaja-nyanu-patuku, “Ngajuju kapurna palimilki. Kajirna palimi, kulajulu milyingka yirraka nyampurla Yijipirla. Kangka pina-julu pirnki-kirra yangka kujalparla karrija Yipiraku Yititiki. Pirnki yinyaju-ka karri Makapilarla kakarrara Mamirikiji ngurrararla Kanananrla. Yinya pirnki ngulaju manu Yipuruyamurlu Yipira-kurlangu tala yinja-warnurlu. Yinyarlanya ngaju-nyangu warlalajulu-jana milyingka yirraru. Yinyarla pirnkingka kalu nguna ngajuku warringiyi Yipuruyamu manu nyanunu-parnta Jiira. Ngajukupalangu Yijaki manu ngati Ripika manu ngaju-parnta Liiya, yinyarla kalu nguna. Milyingka yirrakajulu yinyarlanya ngajuju.” **33** Ngula-jana Jakupu kuja wangkaja nyanunu-nyangu kaja-nyanu-patuku, wari-yanu pina pangki-kirra, ngula ngunanunu, ngula ngaanypaku lawa-jarrija, ngula palijalku.

50

Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-paturlulu milyingka yirraru kirda-nyanu

1 Kuja Jakupu palija, Jajupu wardu-karrija nyanungurla manu nyunjurnu. Yulajalparla nyanunguku kirdanaku. **2-3** Yinya ngurrararla Yijipirla, ngangkayi-kirlirli kalalu-jana jarangku manu mirrijinirli maparnu palka nyurnungka 40-pala parraku milyikingarttiji. Kujarlunya kalalu-jana

linji-manu palkaju, manu kalalu warurnu jurnarrparla pukulyu-jarrinja-kujaku. Junga-juku, Jajupu-jana wangkaja ngangkayi-kirli-patuku yangka kuja kalalurlu nyanunguku warrki-jarrija, "Kangkalu ngajuku kirdana-kurlangu palka, manu wurdujarra-mantalu milyikingarnti." Jungajukulu yinya wati-paturlu kangu Jakupu-kurlangu palkaju. 40-pala parrakulu maparnu jarangkuju manu mirrijinirli, warurnulu jurnarrparla, manulu linji-manu pukulyu-jarrinja-kujaku. Ngulalu milyingka yirrarnu. Yuwayi, yinya Yijipi-wardingki-patulu nyinaja malamalarla Jajupukupalanguku 70-pala parraku.

⁴ Ngula-jangka, Jajupu-jana wangkaja kingi-kirlangu warrkini-watiki, "Kajinkijili ngajuku yulkami, yimi-ngarrirrninjakulurla yanta kingiki,
⁵ 'Ngajuku kirdana kujalpa nyinaja wankaru-wiyi, wangkajarnarlanya gurna palka nyanungu-nyangu pina-kanyi Kanana-kurra. Wangkajarnarlanya kapurna milyingka yirrarni pirnkingka kuja-nyanu nyanungurlu panguru. Jarraly-pungkaju ngajuju yungurna kirdana milyingka yirrarni yinyarla. Kapurna ngula-jangkaju pina-yanirni.'

⁶ Ngularla kingilki wangkaja Jajupuku, "Ngurrju kujaju. Milyingka yirrarninjinka nyuntukupalangnu ngurrara nyanungu-nyangurla."

⁷⁻⁹ Yapa panulu pina-yanu Jajupu-kurru Kanana-kurra milyingka yirrarninjaku nyanungukupalanguku. Kingi-kirlangu warrkini-watili yanu, manu paaju-wati, manu yangka wiri-wati Yijipi-wardingki-patu yanulu Jajupu-kurru. Timinarlalu yanu panu-kariji, manu panu-kariji karrinja-yanu nantuwalu-kurlangu wirli-jarra-kurlurla. Jajupu-kurlangu warlalja manu nyanungukupdangka-patu manu yapa panu kujalpalu nyinaja nyanungukupalangku-kurru Jakupu-kurru, pinalu yanu Kanana-kurra. Yampijalu-jana kurdukurdu manu jiyipi, narnuktu manu puluku purdangirli Kujunurla. ¹⁰ Kujalu yukajarra Kananarla, yanulu ngurra-kurra yirdi-kirra Yatata-kurra. Kakarrara-purda karruku Jurdunukuju. Yalirlanya kalalu kipurnu ngurlu miyikiji. Jajupuju-jana yalirlanya yapakuju yirrkipa-nyinaja 7-pala parraku. Kuja-purulpalurla kilji-nyayirni yulala Jakupukuju, manu Jajupurlulpa yunparnu yirrarurlu, manulpa purlapa pungu malamalarla. ¹¹ Kanana-wardingki-patu yapangkulujana nyangu Yijipi-wardingki-patu malamala wiringka yinya Yatatarla, manu wangkajalu-nyanu, "Yinyarra Yijipi-wardingki-patu yarlpelu wiringayirni kalu nyina kujalu yapa marda wajawaja-manu." Kuja-jangkanya yinya ngurraju yirdiji 'Yapulu-Mijirayimi'.*

¹²⁻¹³ Ngula-jangka, Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-paturlulu milyingka yirrarnu yangka kuja-jana nyanungu kamparru-wiyi wangkaja. Milyingka yirrarnulu pirnkingka yirdingkaju Makapilarla. Nyampuju nguru kuja manu Yipuruyamurlu tala-kurlurlu Yipirä-kurlangu Yititi-kirlangu. Nyanungurlu manu yinya nguru nyanunguku warlaljaku milyingka yirrarninjaku. ¹⁴ Malamala-jangka, Jajupu manu yapa-patu-karili yanu pina Yijipi-kirra.

Jajupu-jana wangkaja nyanungukupdangka-patuku yungu-jana yampimi pina-kunka-maninja-wangurlu

¹⁵ Jajupukupdangka-patulu-nyanu wangkaja, "Ngalipajurlipa yapunta-jarrijalku. Marda Jajupuju kangalpa kulu-juku nyina. Marda kapu-nyanurla pina-kunka-mani kujarlipa ngaliparlu puuly-mardarninjarla yilyajarni pirijina nyampu-kurra Yijipi-kirra. Nyarrpa-jarrimilkirlipa?" ¹⁶ Ngulalurla yimi yilyaja Jajupuku, wangkajalurla,

* ^{50:11} 'Yapulu-Mijirayimi' yirdiji ngulaju "Yijipi-wardingki-patu Kalu Malamala Wiringka Nyina'

¹⁷ "Palinjakungarnti, ngalipakupalangu-nganpa kuja wangkaja, yungu-nyarra yawuru-jarrinjarla yampimi kunka-maninja-wangurlu." Kujanya-nganpa wangkaja ngalipakupalanguju. Warlkirni karnangkulu nyuntukuju yungunpa-nganpa yawuru-jarrinjarla yampimi kunka-maninja-wangurlu. Purami karnalu jinta-juku Kaatuju kujalpa ngalipakupalangurlu puraja." Kuja-jana Jajupurlu kuja purda-nyangu, yulajalpa nyanunguju.

¹⁸ Ngulalurla Jajupukupurdangka-patu parntarrinjunu nyanungurla kamparru. Wangkajalurla, "Nyuntukulku karnangkulu nyina, kapurnangkulu warrki-jarrimi pirijina-piya."

¹⁹ Jajupu wangkaja-jana, "Lawa, kulalu lani-jarriya ngaju-kujaku! Ngaju kularna Kaatu! Kularna-nyarra pakarni! ²⁰ Nyurru-wiyi kapunkujulu pakakarla. Kaaturluju ngajuju mardarnu yungurna-jana yapaku ngurrju nyina manu yungurna-jana mardarni, kapulurla paliyarlalaynunjuku. Junga kujaju. Kapunkujulu ngajuju pakakarla, Kaaturluju ngajuju milarnu yungurna-jana yapa mardarni wankaru jalangurluju. ²¹ Kujarlaju, kulajulu ngajuku lani-jarriya! Kapurna-nyarra warrawarra-kanyi nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu." Kujalu Jajupukupurdangka-paturlu purda-nyangu nyanungu-nyangu yimi, ngurrju-jarrijalkulu wajampa-wangu.

Jajupuju palijalku

²²⁻²⁶ Jajupuju warrardalpa nyinaja tarnnga Yijipirla, manu purlkajarrijalku. Nyanungu-nyangu kaja-nyanurlu Yipirayimirli mardarnu-jana kurdukurdu manu warringyi-patu. Manu Jajupu-kurlangu kaja-nyanurlu Manajarlu mardarnu kaja yirdiji Makirri. Makirrirli kurdu panu-jarlu-jana mardarnu. Jajupurlu-jana rdakurl-kujurnu nyanungu-nyangulku.

Palinjakungarnti, Jajupu-jana wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, "Kapurna ngajuju palimilki. Kaaturlu kapu-nyarra warrawarra-kanyi-jiki nyurrurlaju. Kapu-nyarra nguru-kanyi nyurrurlaku manu nyurrurla-nyangu warlaljaku nyampu-ngurlu nguru-ngurlu Yijipi-ngirli, manu kapu-nyarra nguru-kanyi Kanana-kurra kuja-jana jangku-pungu nyurru-wiyi Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku. Wangkayajulu kajirna palimi yungunkujulu yungkurnu kanyi kajinkili pina-yani Kanana-kurra."

Ngula-jangka, Jajupuju palijalku 110-pala-jangka yulyurpu-jangkalku. Ngangkari-kirlirlilpalu maparnu palka jarangku manu mirrijinirli, warurnulu jurnarparla yungulu milyingka yirrarni Yijipirla. Nyampurlanya-ka lawa-jarrimi yimi Jajupu-kurluju.

Exodus

Wilyipi-pardijalu Yijipi-ngirli

Kaaturlu-jana kangu nyanungu-nyangu yapa nguru-ngurlu Yijipi-ngirli

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Yimi nyampu ju kuja Mujujurlu panturnu pipangka nyurru-wiyi. Yimi-garrirni kanganpa kuja-jana Kaaturlu yapa yajarninjarla kangu Yijipi-ngirli. Nyurru-wiyi kujalpa Jajupu nyinaja wankaru-wiyi, ngulangku-jana yajarnunjunu kirda-nyanu Jakupu manu nyanungukupurdangka-patu manu nyanungurra-nyangu karnta manu kurdukurdu, ngulangku-jana kangurnu nguru-ngurlu Kayini-ngirli nguru-kari-kirra Yijipi-kirra. Ngulaju-jana kangurnu miyi-wangurlalku, miyikiji kujalpa lawa karrija Kayinirlaju. Kuja Jajupu palijalku, nyanungu-nyangu kurdukurdu, jamirdi-nyanu manu warringiyi-nyanu nyinajalpalu tarntanga-nyayirni Yijipirlaju. Ngula-jangkaju, yardalu panu-jarrija nyanungu-nyangu kurdukurdu, jamirdi-nyanu manu warringiyi-nyanu. Yijipi-wardingki-paturlujulpalu-jana jinyijinyi-manu pirijina-piya warrkjarrinjaku Yijirali-pinkiji. Ngula-puruju witalku palka-jarrija yirdiji Mujuju. Ngula kuja wiri-jarrija, Kaaturluju payurnu yungu-jana yapa maninjarla kanyirni Yijipi-jangka. Ngulakungarntiji Kaaturluju-jana jangkardu yilyaja yartarnarri Yijipi-wardingki-patukuju karlarla-palaku. Ngulangkuju-jana yartarnarrirliji murrumurru-manu-nyayirni. Ngula-jangkanyalu Mujuju manu yapa nyanungu-nyangu wuruly-parnkaja Yijipi-wardingki-patu-kujakuju Yijipi-ngirliji.

Ngula-jangkaju, Mujujurluju-jana nguru-yirrarnu maralypipirli wararra-kurra yirdi-kirraju Jayinayi-kirra. Ngulangkanya kujarla yungu Kaaturlu kuruwarriji karlarla-palaju yungulu nyampunya purami nyanungu-mipa. Manu kanganpa nyampurluju yimingki yimi-ngarrirni kuja-jana Kaaturlu mangarri yungu kankarlarra yalkiri-jangka. Manu kanganpa jinta-karriji yarda yimi-ngarrirni kujalurla nganturnu Kaluku Tarruku wiri-nyayirni.

Nyampu puku kuja karlipa yirdi-mani 'Exodus', ngulaju kularlipa yirrarnu Warlpiri-kirraju panu-jarlu ngaliparluju. Ngarirlipa ngalya-karimipa yirrarnu wita-kari wita-kari.

Wati yirdiji Jakupu manu nyanungu-nyangu warlaljalu yanu nguru-kurra yirdi-kirraju Yijipi-kirra

¹⁻⁵ Yinya purlka-pardu Jakupu, yirdi jinta-karriji Yijirali. Kuja yanu Yijipi-kirra, kangu-jana nyanungu-nyangu kaja-nyanu-wati manu warlalja-wati nyanungu-kurru 70-pala panu-juku. Nyampurranya yirdi nyanungu-nyangu kaja-nyanu-watiji: Ruupunu, Jimiyani, Liipi, Juurda, Yijaka, Jupulunu, Pinyamini, Taanu, Napatali, Kaardu manu Yaaja. Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-karijilpa Jajupu nyurru-juku nyinaja Yijipirla tarntanga-nyayirni.

6 Jujupuju palija Yijipirla. Yapa panu-karirlangu kujalu yanurnu Yijipi-kirra Jakupu-wana, ngulajulu palija-yijala. Kala nyanungurra-nyangu kurdukuru nyinajalpalu yalumpu-wardingki Yijipirlaju tarnngajuku yulyurrpuku 300-palaku. **7** Yalirra Yijirali-pinkirlilpalu-jana mardarnu panu-nyayirni kurdukuru. Pirrjirdi-jarrija-nyayirnili, manu panu-nyayirnilpalu nyinaja warru kirri-kari kirri-karirla Yijipirlaju.

Yijipi-wardingki yapangku kalalu-jana nyurunyuru-jarrinja
murrumurru-manu Yijirali-pinki

8 Ngaka-pardu-kari, wati jinta-karilkki kingi-jarrija Yijipi-wardingkipatuku yapaku. Kula milya-pungu jaru Jujupu-kurlu kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. **9** Parra jintangka wangkaja-jana kapumanu-patu paaju-watiki, "Yuwa, nyangkalu-jana Yijirali-pinki! Panu-jarlu-nyayirni, manu kalu pirrjirdi nyina! Kajikalu-ngalpa kulungku pinyi! **10** Marda kajili-ngalpa ngurra-kari-wardingki jangkardu yanirni pinjaku, kajikalu Yijirali-pinkiji nyanungurra-kurlu jinta-jarri, marda kajikalu-ngalpa pinyi! Kajikalu-ngalpa jurnta wuruly-parnkami ngurra-kari-kirra! Nyarrpa-jarrimirlipa? Nyarrparlurlipa-jana warla-pajirni panu-jarrinja-kujakuju?"

11 Junga-juku, kingirli manu paaju-watirlili-jana jinyijinyi-manu Yijirali-pinki warrki-jarrinjaku pirijina-piya. Milarnulu-jana wati yungulu-jana jinyijinyi-mani Yijirali-pinki warrki-jarrinjaku. Jinyijinyi-manulu-jana ngurra-jarra wiri-jarraku ngantarninjaku yirdi-jarrarlaju Pijamarla manu Ramijirla kingiki nganta. Yijipi-wardingki-paturlu kalalu ngurlu panu turnu-maninjara yirrarnu yalumpu-jarrarlala ngurra-jarrarlaju.

12 Yuwayi, kalalu-jana Yijirali-pinkiji jinyijinyi-manu warrarda warkiki. Kalalu-jana pakarninjara murrumurru-manu, manu kalalu-jana kurdu mardarninja-kujaku puta warla-pajurnu, kala lawa. Yijirali-pinkirliji kalalu-nyanu wurrangku-juku mardarnu kurduju panu-jarlu. Kalalu pirri-yanu muku Yijipirlaju. Kujarlanyalpalu Yijipi-wardingki-patuju lanijarrija nyanungurra-kujakuju. **13** Pakarninjarylalpalu-jana Yijirali-pinkiji wurrangku-juku jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku. **14** Jinyijinyi-manulpalu-jana yuwarli panu ngurrju-maninjaku pirli-jangka kujalu pirikiji* ngurrju-manu walya-jangka marna-jangka. Kalalu-jana jinyijinyi-manu walya pangirninjaku miyi pardinjaku. Kulalu-jana Yijipi-wardingkipatuju mari-jarrija yangka kujalpalu warrki-jarrija mata-wangu.

15 Karnta-jarra jija-jarra jirrama Yipuru-jarraju kala-pala nyinaja yin-yarla ngurrangka. Yirdi-jarraju Jiparra manu Puwa. Yangka kuja kalalu-jana kurdu pirltirrkka mardarnu Yipuru-paturlu karntakarntarlu, kurdu palka-jarrinjakungarntiji kalalu-jana nyanungu-jarraju jija-jarraju jirrnanga nyinaja karnta wartardi-patuku. Parra jintangka, Yijipi-wardingki kingi-palanglu wangkaja jija-jarraku, **16** "Kajinpala Yijirali-pinki karntakarnta-kurlu nyina, yangka kuja kalu kurdu pirltirrkka mardarni, kajili-jana karntakarnta mardarni, ngulajulu-jana yampiya karnta pinjawangurlu. Kala kajili-jana wirriyawirriya mardarni, ngulajulu-jana pakaka!"

17 Kala-pala yinya-jarrarlu jija-jarrarlu puraja Kaatu, manu kala-pala yirriyirriri purda-nyangu. Kujarlanya kula-pala purda-nyangu kingiji. Kulalpalu-jana pungu wirriyawirriya kujalu palka-jarrija. **18** Kingirli yilyaja warrkini jinta maninjaku jija-jarraku. Kuja-pala yanurnu kingi-kirrlangu-kurra, payurnu-palanglu, "Nyiya-jangka kulanpajupala purda-nyangu? Wangkajarnaŋgupala pinjaku wirriyawirriyaku. Lawa, wankarlu kankulu-jana mardarni."

* **1:14** bricks

¹⁹ Jija-jarra-palarla wangkaja, “Yipuru-patu karntakarntaju kalu pirrjirdi nyina Yijipi-wardingki-patu-piya-wangu. Kurdu kalu-jana kapankurlu mardarni. Wangkami kalu-ngaŋpa ngajarraku yungurlujarra yaninjarla nyina nyanungurra-kurlu kurdu palka-jarrinjakungarni. Kala kapankurlu-juku kalu-jana mardarni kurduju ngajarra-wangurla-wiyi!” ²⁰⁻²¹ Yuwayi, yinya-jarra jija-jarrarlu-pala Kaatuju jungangku purdanyangu. Kuja-jangkaju, Kaaturlu-palangu kurdukurdu panu yungu nyanungu-jarraku. Yijirali-pinkirliljilpalu mayangku-juku kurdukurduju mardarnu.

²² Ngaka-pardu-karilki, kingi-jana wangkaja nyanungu-nyangu yapaku, “Purda-nyangkajulu! Kajili-jana Yipururlu karntangku kurdu wirriyawirriya mardarni, maninjarla kijikalu-jana karru wiri-kirra yirdikirraju Nilli-kirra yungu-jana ngawarrarlu kanjarla pinyi! Yampiyalu-jana karntakarnta pirltirrkaju pinja-wangurlu!”

2

Mujuu palka-jarrija Yijipirla

¹ Ngula-puruju wati nyinajalpa warlalja turnu-warnurla Liipikirlangurla. Karnta yupukarra-manu turnu-warnu-jangka jurrku-jangka.

² Ngakalku miyalu-jarrija, ngula kurdu wirriya mardarnu. Yuntardi-nyayirni, kala kaninjarni yuwarlirla wuruly-mardarnu Yijipi-wardingki-patu-kujaku, kajikalu maninjarla pinyi. ³ Marnkurrrpa-jangka kirntangi-patu-jangka, ngati-nyanurlu kulaŋpa nyarrparlu wuruly-yirrakarla pirltirrkaju kaninjarni yuwarlirla. Ngati-nyanurlu manu yakuju wita parraja-piya, manu palyangku maparnu yungu ngapangka kankarlu warru yani yukanja-kujaku. Yirrarnu kurduju kaninjarni witangka, manu kangu karru-kurra kujalpalu marna kirriddikirriddi karrija ngapangka. Yirrarnu ngapangka kulkurru marna kirriddi-wana yungu nguna yapukujaku nyanya-kujaku. ⁴ Yinya kurduku kapirdi-nyanurlulpa puranja-yanu purdangirli-wanarlu. Kutulpa karrija, ngulalpa ngati-nyanuju nyangu karrinjarla kuja yakuju parraja-piya yirrarnu ngapangka. Manngu-nyangu nyanungurlu, “Nyarrpa-jarri marda kapu kükurnuju?”

⁵ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki kingiki yurntalu-nyanu yanurnu karrukurraju parljirrinjaku. Wapanja-yanulpá karru-wana karnta warrkinipatu-kurlu marna kirriddikirriddi-wana. Nyangulku yangkaju yakuju parraja-piya ngapangka, manurla wangkaja warrkiniki karntaku maninjaku. ⁶ Maninjarlarla kangurnu kingi-kirlangu yurntalu-nyanuku. Kuja raa-pungu, nyangu wirriya kurdu kaninjarni. Nyanungujulpa yulaja, nぐularla mari-jarrija. Wangkajarla karnta warrkiniki, “Waraa! Nyampuju kurdu Yipuru-patu-kurlanglu!”

⁷ Kurduku kapirdi-nyanurlu yaninjarla japurnu, “Yuwa, maninjini mayirna Yipuru karnta yungungku kurdu nyampu warrawarra-kanyi nyuntuku?”

⁸ Kingiki yurntalu-nyanurla wangkaja, “Yuwayi, ngurrju! Maninjinta!” Kaminarlu yinyarlu yaninjarla manunjunu kurdukupalangu ngati-nyanu, manu kangurnu karru-kurra. ⁹ Kingiki yurntalu-nyanurla wangkaja, “Kangka nyampu kurdu, manu lampurnurla yungka! Kapurnangku tala yinyi kujakuju.” Junga-juku, kangu kurduju ngurra-kurra, manu lampurnulparla yungu. Wiri-manu jirramaku yulyurrpuku marda marnkurrpaku. ¹⁰ Ngula-jangkaju, kujalpa wirriyarlu ngarnu miyi manu kuyu, ngula-jangkaju ngati-nyanurlu pina-kangurla Yijipi-wardingki

kingiki yurntalu-nyanuku, manurla pina-yungu nyanunguku. Ngulan-nyanu rdakurl-kujurnu nyanungukulku kaja-nyanu. Yirdijirla yirrarnu Mujuju. Ngulaju yirdiji kuja 'Wilypi-manurna Ngapangangka'.

Mujuju wuruly-parnkaja Yijipi-ngirla nguru-kari-kirra yirdi-kirraju Mirdiyantu-kurra

11 Mujujuju wiri-jarrinjarla wati-jarrijalku. Ngula parra jintangka yanu ngurra-kurra kujalpalu nyanungu-nyangu ngurrara-jinta Yipuru yapa warrki-jarrija. Nyangu-jana Yijipi-wardingki-patu kujalpalu-jana jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku. Jintangku Yijipi-wardingkirilpa pinjarla yirrarnu warrkini jinta Yijirali-pinki wati Mujuju-piya-juku.

12 Mujujurlu warru nyangu yapa ngalya-kari-kijaku. Lawa, kugalpa ngana nyangu. Ngula pungulku yinya Yijipi-wardingki, rdaku pangirninjarla milyingka yirrarnu walyirirla. Ngula pina-yanu ngurra-kurra.

13 Parra-karirla, Mujujuju pina-yanu ngurra yangka-kurra-yijala, manu nyangu-palanglu Yipuru-jarra wati-jarra, kulungkulpa-pala-nyanu ngar-rurnu. Kuja jinta-karirliji pakarnu, Mujujurla wangkaja watiki kuja pakarnu jinta-kari, "Yuwa! Nyiya-jangka kanpa pakarni nyampuju? Nyuntu-jarrajunpala Yipuru-jarra-juku!"

14 Watingki yalu-manu Mujuju, "Nganangkungku nyuntuju milarnu kuwurtukungarduyu-piya nganta nganimpaku warla-pajirninjaku kulu-kujakuju? Kapunpaju pinyi mayi yangka-piya Yijipi-wardingki-piya kujanpa pungu pirrarnirli?"*

Kuja Mujujurlu kuja-kurra purda-nyangu, nyanunguju lani-jarrija-nyayirni, manu-nyanu wangkaja, "Waraa! Marda kalu panungku miliyapinyi kujarna wati yangka pungu!" Ngula wuruly-parnkaja Yijipi-ngirliji wurnturu-nyayirni.

15 Kingirli purda-nyangu kuja Mujujurlu pungu Yijipi-wardingki. Junga, wangkaja-jana nyanungu-nyangu-patuku yurrkunu-patuku pinjaku Mujujuku. Kala lawa. Kulalu palka-manu nyanunguju. Nyurru-juku wuruly-parnkaja Yijipi-ngirliji. Yaninja-yanu-jukulpa ngurra-kurra yirdi-kirraju Mirdiyantu-kurra. Nyinaja warrarda yinyarla-juku muljungka.

16 Yinyarla ngurrangka Mirdianurla kala wati jinta nyinaja yirdiji Juturru. Nyanungu-nyangu yirdi jinta-kariji Ruulu. Nyanunguju maralypikingarduyu, mardarnulpa-jana wirlik-pala yurntalu-nyanu. Kalalurla warrawarra-kangu jiyipi-wati, manu kalalu-jana kangu mulju-kurra ngapa ngarninjaku. Parra jintangkalu yanurnu ngapa maninjaku, ngulajulpalu ngapa puta winjurnu parraja wiri-piya-kurra jiyipi-watikiji.

17 Kala panu-kari jiyipikingarduyu-patulu yanurnu, manulu-jana jaarl-manu ngapa karntakarntaku jiyipi-kirlik. Karnta-patu yinya-patu kulu-lalu ngapa-kurraju kutu-jarriyarla. Mujujurlu-jana nyangu, manu-jana wajirli-pungu yinya jiyipikingarduyu-patugulngula-jana ngapalku manu jiyipi-patuku. **18** Ngulalu yinya karntakarnta pina-yanu ngurra-kurra kirra-nyanu Juturru-kurra. Nyanungurlu-jana payurnu, "Yuwa, nyiya-jangkankulu pina-yanurnu kapankuju? Kula wantaju kanunju-jarrija murnma-juku. Kula-ngantalpankulu-jana murnma-juku ngapaju yungu jiyipikiji muljungkaju."

19 Karnta-paturlulu yalu-manu, "Jiyipikingarduyu-paturlulu-ngaampa jaarl-manu muljuju. Yijipi-wardingki watingki-jana wajirli-pungu muku. Ngula-jangka-jana ngapalku yungu jiyipi-watiki."

* **2:14** Nyangka Acts 7.27-28

²⁰ Ngula-jana payurnu, “Nyarrparalku nyampuju wati? Nyiyakunkulu yampinja-yantu purdangirliji? Maninjintalu yungu ngarni ngalipa-kurluru!” Ngula-jangka, yanunjunturnulu Mujujuju.

²¹ Mujujuju yanurnu Juturru-kurlangu-kurra yuwarli-kirra, ngulalpa nyinaja Juturru-kurlangu warlalja-kurlu. Juturrurlurla yungu nyanungu-nyangu yurntalu-nyantu Jipura Mujujuku yupukarra-jarrinjaku.

²² Ngaka, Jipurarlku kurdu wirriya pirlirrkka mardarnu, ngula Mujujurlu yirdi-manu Kurrijama* Mujuju-nyantu wangkaja, “Ngajujurna yapa-kari nguru nyampurlaju. Kujarlanya karna yirdi-manu ngaju-nyangu kaja-nyantu Kurrijama.”

²³ Ngakalku, yulyurrpu-patu-jangka palijalku Yijipi-wardingkiji kingiji. Yijipi-wardingki-paturlujulpalu-jana jinyijinyi-manu-juku Yijirali-pinkiji warrki-jarrinjaku, manulpalu-jana murrumurru-manu-nyayirni. Yulan-jarlarlpalu warlkurnu Kaatu yungu-jana muurl-mardarni Yijipi-wardingkikijaku. ²⁴ Kaaturlu-jana purda-nyangu yulanja-kurra, ngula-jana manngu-nyangu nyanungurra-nyangu-patu nyurnunyurnu-patu Yipuruyamu, Yijaki manu Jakupu. Wangkaja-jana kamparru-wiyi kapu-jana tarnngangku-juku warrawarra-kanyi nyanungurrarlangu. ²⁵ Yuwayi, Kaaturlu-jana nyangu Yijirali-pinkji warrki-jarrinjaka-kurra pirijina-piya Yijipirla, ngulalpa-jana wajampa-jarrija-nyayirni.

3

Kaaturla wangkaja Mujujuku yungu-jana yapaku nyanungu-nyanguku nguru-yirrarni Yijipi-ngirli

¹ Mujujurlu kala-jana warrawarra-kangu jiyipi manu narnukutu nya-nunguku lamparra-nyantu-kurlangu Juturru-kurlangu. Juturrujulpa nyinaja maralypikingarduyu ngurrangka Mirdianurla. Parra jintangka, Mujujurlu-jana nguru-yirrarnu jiyipiki manu narnukutku jilja-wana ngulalukutu-nyayirni yanurnu pirli wiri-kirra tarruku-kurra yirdi-kirra Jayinayi-kirra. ² Yinyarlanya warraja-jarrija YAAWIYI Kaatu-kurlangu marramarraju, milki-yirrarnu-nyantu Mujuju-kurra. Watiya wita parrkakurlu kampajalpa jarra wiri-kirli. Mujujurlu nyangu jankanjaka-kurra, kulaalpa jankaja junga-nyayirni, lawa. ³ Mujuju-nyantu wangkaja, “Waraa! Nyiya nyampuju? Nyampuju-ka jankami-jiki-jala-ngarra! Kala lawa, yukuri-jiki-ka karrimi. Kutu-ngurlu karna nyanyi nyiya marda!”

⁴ Watiya kulkurru-jarra-ngurlu kujalpa jankaja, ngula-ngurlu YAAWIYI-rli nyangu Mujuju yaninjarni-kirra, ngularla wangkaja nyanunguku, “Mujuju, Mujuju!”

Mujujurlu yalu-manu, “Nyiyaku-wiyi?”

⁵ Ngularla Kaatulku wangkaja, “Kutu-jarrinja-wangu ngulangka-juku karriya! Nyampurlaju kanpa karrimi maralypi-nyayirnirla ngaju-nyangurla. Kujarlaju, rurruny-pungka jamana-kurlangu nyuntu-nyangu.*

⁶ Ngaju karna-jana nyinami Kaatuju nyampurra-patuku Yipuruyamukuju manu Yijakikiji manu Jakupukuju nyurnunyurnukuju yangka kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi.” Mujuju lani-jarrija-nyayirni Kaatu-kujaku nyanjan-kujaku, ngula-nyantu jurnarrpalku parnta-yirrarnu yinngirrirla.*

⁷ Ngularla YAAWIYI-lki wangkaja Mujujuku, “Nyanyi karna-jana Yijipi-wardingki-patu kuja kalu-jana murrumurru-mani ngaju-nyangu yapa,

* ^{2:22} ‘Kurrijama’ yirdiji ngulajku ‘Yapa-kari Nguru-kari-wardingki’

* ^{3:5} Nyangka Acts 7.33

* ^{3:6} Nyangka Matthew 22.32, Mark 12.26, Luke 20.37

manu kalu-jana jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku. Purda-nyangurna-jana kujalpajulu ngajuku yulaja yungurna-jana muurl-mardarni. Milya-pinyi karna-jana kuja kalu murrumurru wiri nyina.* ⁸ Kujarlanyarna yanurnu nguru-nyayirni-wangu-jangkaju. Ngajurna yanurnu yungurna-jana muku kanyi Yijipi-wardingki-patu-kujaku. Kapurna-jana kanyi Yijipi-ngirliji, manu kapurna-jana nguru-yirrarni nguru ngurruj Kurra kuja kalu miyi jaya-kurra nguna. Jalangu yapa panu-kari kalu nyina yinyarla ngur-rangka Kanana-wardingki-wati, Yititi-wati, Yamuri-wati, Piriji-wati, Yiipiti-wati manu Jipuji-wati. ⁹ Yuwayi. Purda-nyangurna-jana ngaju-nyangu yapaju yulanja-kurra. Milya-pinyi-jala karna-jana yangkaju kuja kalu-jana Yijipi-wardingki-paturlu jinyijinyi-mani warrkiki yungulu warrki-jarrimi pirijina-piya. ¹⁰ Kujarlanya karnangku yilyami nyuntuju kingi-kirraju yungunpa-jana ngaju-nyangu yapa kanyi yinya-ngurlu Yijipi-ngirliji nguru-kari-kirra. Yanta yaruju! Maninjinta-jana jalangurlu-juku!"

¹¹ Mujujurlu wurra-manu Kaatuju, manurla wangkaja, "Kularna ngajuju wiri-jarlu! Kulaju kingirliji purda-nyanyi! Kulalparna-jana nyarrparlu yinyaju Yijirali-pinki kangkarla Yijipi-ngirliji, lawa!"

¹² Ngularla Kaatulku wangkaja nyanungukuju, "Ngaju kapurna yani nyuntu-kurlu Yijipi-kirraju. Kajinpa-jana kanyirni ngaju-nyangu yapa yinya-ngurlu, kangkarni-jana nyampu-kurra pirli-kirra yungunkujulurla pulka-pinyi. Yapangku kapulu milya-pinyi kujarnangku ngajulurlu yilyaja."

¹³ Ngula Mujujurlu japurnu Kaatu, "Yuwayi. Kapurna-jana yaninjarla kuja wangkami, 'Yangka Kaatu kujalpalu ngalipakupalangurlu puraja nyurru-wiyi, ngulangkuju yilyajarni nyampu-kurraju.' Kajirna-jana kuja wangkami, kapujulu kapuru nyinanjarla japiro, 'Yuwa! Nyiya yirdi nyanunguju, manu nyiya-piya nyanunguju?' Kujarlu kapujulu payirni. Nyarrpalkurna-jana wangkami? Nyiyarpa nyuntuju yirdi?"

¹⁴ Ngularla Kaatulku wangkaja, "NGAJU-JURNA JUKURRARNU. Ngaju-nyangu yirdiji YAAWIYI. Wangkaya-jana yinya yapaku kujarnangku ngajulurlu YAAWIYI-rli yilyajarra. ¹⁵⁻¹⁶ Yimi-ngarrika-jana ngajuju yangka-juku Kaatu kujalpalu puraja nyurrurlakupalangurlu nyurnupaturlu Yipuruyamurlu, Yijakirli manu Jakupurlu. Wangkaya-jana kujarnangku ngajulurlu yilyaja yungunpa-jana nguru-yirrarni Yijipi-ngirliji. YAAWIYI ngaju-nyangu yirdiji tarnga-juku. Jalangu-jangkanya yungulpajulu yirdi-mantarla YAAWIYI. Yajarninjinta-jana purlka-patu Yijirali-pinki. Wangkaya-jana kujarnaju milki-yirrarnu ngaju nyuntu-kurra manu kujarnangku wangkaja. Wangkaya-jana kujarna-jana nyangu Yijipi-wardingki-patu jinyijinyi-maninja-kurra manu murrumurru-maninja-kurra. ¹⁷ Ngajulurlu kapurna-jana pina-kanyirni ngaju-nyangu yapa Yijipi-ngirliji kuja kalu-jana murrumurru-manji-nyayirni. Kapurna-jana nguru-yirrarni ngurra ngurruj Kurra kuja-ka miyi jayakurra nguna. Jalangu yapa panu-kari kalu nyina yinyarla ngur-rangka Kanana-wardingki-wati, Yititi-wati, Yamuri-wati, Piriji-wati, Yiipiti-wati manu Jipuji-wati. Kapurna-jana ngurra jurnta kanyi, manu kapurna-jana yinyi ngaju-nyangu yapaku."

¹⁸ Ngularla Kaatu wangkaja Mujujuku, "Kajinpa-jana yimi nyampu wangkami ngaju-nyangu yapaku, kapungkulu purda-nyanyi. Ngulajangka, nyuntu manu purlka-patu Yijirali-pinkilirrla yanta kingiki Yijipi-wardingkiki, kujalurla wangkaya, 'Nganimpa Yipuru-paturlu karnalu purami Kaatu yirdiji YAAWIYI. Milki-yirrarnu-nyanu nganimpa-kurra.

* 3:7 Nyangka Acts 7.34

Yungurnalnu jilja-kurra yani marnkurrpaku parraku, ngulangka yungurnalurla kuyu purrami YAAWIYI-ki. Yungurnalurla pulka-pinyi yinyarla-juku. Ngurrju mayi kajirnalu yani yinya-kurra? Kujanyalurla wangkaya nyuntu manu yinya purlka-patu kingikiji. ¹⁹ Kingi yinyarlu ku-langku purda-nyanyi. Kapu-nyarra warla-pajirni jilja-kurra yaninja-kujaku. Kuja-kujakuju kapurna jinyijinyi-mani yungungku nyuntu purda-nyanyi wangkanja-kurra. ²⁰ Kala ngaju-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli kapurna jinyijinyi-mani nyurrurlaku yilyanjaku. Kapurna-jana murrumurru-mani-nyayirni yinyaju Yijipi-wardingki-patu yungujulu lani-jarrimi-nyayirni ngajuku. Ngula-jangka, kapu-nyarra kingirli yilyamilkii Yijipi-ngirlijji. ²¹ Yuwayi, yinyarra Yijipi-wardingki-patu kapulu-nyarra lani-jarrimi nyuntuku manu Yijirali-pinkiki. Kujarlaju kajinkili nyur-rurla yapa-paturlu yampinjya-yani Yijipi, kulankulu rdaka-jarra yani, lawa. Laningki kapulu-nyarra nyiyarningkijarra yinyi. ²² Yijipi yamp-injakungarntirli Yijirali-pinki karntakarntarlu kapulu-jana japiro ni Yijipi-wardingki-patu karntakarnta kuja kalu kutu nyina marda yangka kuja kalu-jana warrki-jarri nyanungurra-nyangurla ngurrangka. Kapulu-jana japiro ni jurnarrpaku manu waninja-kurlanguku manu rdaka-kurlanguku kujalu ngurrju-manu pirla yaltiri-jangka* manu kawurlu-jangka. Yijipi-wardingki-paturlu karntakarntarlu kapulu-jana yinyi Yijirali-pinki karntakarntaku, manu kapulu-jana Yijirali-pinkirli karntakarntarlu yinyi nyanungurra-nyangu yurntalu-nyanuku manu kaja-nyanuku. Kujarlunya kapulu-jana Yijirali-pinkirlijji jurnta kanyi nyiyarningkijarraju Yijipi-wardingki-patukuju." Kujanyarla wangkaja Kaatuju Mujujukuju.

4

YAAWIYI-rlirla yungu ngangkayi Mujujuku

¹ Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, "Yijirali-pinkirli, kula marda-julu purda-nyanyi ngajuju. Kalakajulu marda wangka, 'Lawa, kulan-nyanu YAAWIYI-rli milki-yirrarnu nyuntu-kurra!' Kajijili kuja ngajuku wangkami, nyarrpalkurna-jana wangkami ngajuju nyanungurrakuju?"

² Ngula YAAWIYI-rlilki payurnu, "Nyiya ngulaju nyuntu-nyangu rdakangka?"

Mujujurlu yalu-manu, "Ngaju-nyangu watiya jukati nyampuju."

³ Ngularla YAAWIYI-lki wangkaja, "Kijika walya-kurra!" Junga-juku, Mujujurlu kujurnu watiyaju walya-kurra. Ngula kapanku warnajarrija, manu Mujujuju parnkaja lani. ⁴ YAAWIYI-rli warla-pajurnu, manu wangkajarl, "Kula parnkaya! Wipi-ngirl manta!" Junga-juku, Mujujurlu wipi-ngirl manu yinyaju warna. Kuja yungka marnpurnu rdakangku, warnaju pina watiya-jarrija. ⁵ Ngularla YAAWIYI wangkaja, "Kajinpa-jana yani Yijirali-pinkiki, ngulaju kijika watiya jukati nyuntu-nyangu walya-kurra yangka-piyarlu-yijala. Kaji warna-jarri, wipi-ngirl manta yungu watiya-jarriji pina. Kajingkili nyanyi kuja-kurra, ngulaju kapungkulu nyanjarla ngungkurr-nyinaluk nyuntu-nyangu yimikiji. Yimi-ngarrirni kapunpa-jana ngajulurlu YAAWIYI-rlrinaju milki-yirrarnu nyuntu-kurra. Kapunpa-jana yimi-ngarrirni ngajuju yangka-juku Kaatu kujalpajulu purraja nyanungurrakupalangurlu Yipuruyamurlu, Yijakirli manu Jakupurlu nyurru-wiyiji."

⁶ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, "Rdaka-nyanu yirraka jaatingka!" Junga-juku-nyanu Mujujurluju rdakaju yirrarnu jaatingka. Kuja wilypi-manu pina, ngulaju wijini palka-wangu lipiriji-piya. ⁷ Ngularla

* 3:22 silver

YAAWIYI wangkaja nyanunguku, “Rdaka-nyanu pina-yirraka kanunju jaatingka!” Mujujurlu-nyanu rdaka yirrarnu pina kaninjarni jaatingka. Kuja wilypi-manu, ngulaju ngurrjulku wijini-wangu.

⁸ Ngularla YAAWIYI wangkaja, “Kajinpa-jana milki-yirrarni Yijiralipinkiki yinya watiya jukati kuja-ka warna-jarrimi, marda kulangkulu ngungkurr-nyina kujarnangku ngajulurly iilyajarra. Manu kajinpa-jana milki-yirrarni nyuntu-nyangu rdaka wijini-kirli, manu kaji ngurrju-jarrimi pina, marda kulangkulu ngungkurr-nyina-juku.” ⁹ Kala lawa-juku kajili nyina ngungkurr-nyinanja-wangu nyuntuku, ngulaju ngapa manta karlu Niili-jangka, winjika walya-kurra nyanungurra-puru-juku, manu kapu yalu-jarrimilki.”

¹⁰ Mujujuulparpa jukuru-juku nyinaja YAAWIYI-ki purda-nyanakuju, wangkajarla nyanunguku, “Ngajurna ngurrrpa, kularna-jana nyurru-wiyi yapa panuku wangkaja. Nyuntulurlunpa-nyanu milki-yirrarnu ngajukurra, pulya-juku karna wangkami, manu karna yurrkurduju kapakapajarri. Kularna milya-pinyi nyarrpa yungurna-jana wangkami.”

¹¹ Ngularla YAAWIYI wangkaja nyanunguku, “Ngajujurna YAAWIYI. Ngurrju-manurnangku lirraju. Ngampurrparluju kajikarnangku marn-pirni yungunpa nyina wangkanja-wangu manu purda-nyanja-wangu. Manu ngampurrparluju kajikarnangku pampa-mani. Kajilpanpa pampa nyinayarla, kajikarnangku nyanjaku ngurrju-mani pina.” ¹² Kulaju wiljiwilji-manta! Kula-nyanu yurrkurduju-ngarrikira! Yanta-jana Yijiralipinkiki! Ngaju kapurna yani nyuntu-kurlu. Ngajulurlu kapurnangku jungarni-mani nyarrpa yungunpa-jana wangkami.”

¹³ Mujujurlu kulalpa purda-nyangu jukururlu-juku, wangkajarla YAAWIYI-ki, “Waraa! Kulaju ngaju iilyaya! Iilyaya yapa jinta-kari!”

¹⁴ YAAWIYI-jirla kulu-jarrijalku Mujujukuju, manurla wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkaju kapurnangku nyuntukupurdangka papardi-puraji Yarurnu iilyamirni. Nyanunguju Liipi-kirlangu turnuwarnu-kurlangu. Nyanunguju pirrjirdi-ka wangkami. Kajingki nyuntu nyanyi, kapungku wardinyi-jarrimi-nyayirnlik. ¹⁵⁻¹⁶ Kapurna nyinami palka-juku nyuntu-jarrakuju, manu kapurnangkupala jungarni-mani nyarrpa wangkanjaku. Kapurnangku nyuntu-wiyi jungarni-mani yungunpa nyarrpa wangka, ngula-jangka yimi-ngarrikarla ngaju-nyangu yimi Yarunukkulku. Kapungku purda-nyanyi nyuntuju, manu kapungku marlaja wangkami nyuntuku yapa-patu-kurra.” ¹⁷ Kangka nyuntu-nyangu watiya jukati Yijipi-kirra. Kajirnangku ngaju nyarrpa wangkami, jukati-kirrlirli-jana milki-yirraka ngangkayi yapa-kurra yungungkulu nyanyi manu yungungkulu milya-pinyi nyuntuju yartarnarri-kirli ngaju-nyangu-kurru.”

Mujuju pina-yanu Yijipi-kirra

¹⁸ Ngula-jangka, Mujuju pina-yanu nyanunguku lamparra-nyanu-kurra Juturru-kurra. Nyanungurfa wangkaja, “Lamparra, ngurrju mayi kajirna pina-yani Yijipi-kirraju? Yungurna-jana pina-yani ngaju-nyangu yapaku wankaru-juku-japa kalu nyina.”

Juturrurlu yalu-manu nyanunguju, “Yuwayi, ngurrju kujaju. Yanta yaruju! Kaaturlu kapungku warrawarra-kanyi.” ¹⁹ Mujujuu ngari witaku nyinaja Mirdianurlaju, jungarni-manulpa nyiyarningkijarra wurnaku. Ngularla YAAWIYI wangkaja nyanunguku, “Yanta pina Yijipi-kirra yaruju! Yinya-patu wati-patu kujal pangkulu japidja kulu, ngulajulu palija muku.”

²⁰ Mujujurlu-jana manu nyanungu-parnta manu kaja-nyanu-jarra, manu yirrarnu-jana tangkiyirla. Nyanunguju wapanja-yanulpa Yijipi-kirrapinangku kujalpalu yaninja-yanurnu purdangirli-wana tangkiyirla. Mujujulpa wapanja-yanu jukati-kirli Kaatu-kurlangu yartarnarri-kirli.

²¹ Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, "Kajinpa Yijipi-kirra yukamirra, purda-nyangkaju wangkanja-kurra. Purda-nyangkaju yungungkulu yapangku nyanyi ngaju-nyangu-kurlu yartarnarri-kirli. Nyurrurnangku kurru-pungu yartarnarriji nyuntukuju. Kingirli kapungku nyanyi nyiyarningkijarra-kurra ngaju-nyangu yartarnarri-kirli. Kala kapurna jurru marntarla-mani yungungku purda-nyanja-wangu nyina. Kulangku purda-nyanyi, manu kula-jana yapa nyuntu-nyangu yilya Yijipi-ngirli. ²² Kajingki warla-pajirni yaninja-kujaku, wangkayarla kuja, 'Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju, "Nyuntu kanparla yulkami-nyayirni nyuntu-nyangu kaja-nyanuku kamparru-warnuku. Ngula-piya-yijala karna-jana Yijiralihi-wardingki-patuku yapaku yulkami. ²³ Yilyaya-jana Yijipi-ngirli yungujulu ngaju purami manu yungujulurla pulka-pinyi! Kajinpa-jana mardarni-juku Yijipirla-juku, ngulaju kapurna pinyi nyuntu-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu." Kujanyarla wangkaya kingikiji."

²⁴ Ngula-jangka, Mujujuju yanulku Yijipi-kirra nyanungu-parnta-kurlu manu kaja-nyanu-jarra-kurlu. Ngunajalu kulkurru. Ngula-wangurlawi, Mujujurlu kula ngarrka-kujurnu kaja-nyanu yangka purdangirli-warnu. Kujarlanya kapu YAAWIYI-rli pungkarla tarngga-kurra Mujujuju. ²⁵⁻²⁶ Kuja-kujakuju, Mujuju-parntarlu Jipurarlu manu kanti, manu wirriyaju ngarrka-kujurnu. Yalyulpa karlija wijini-jangka. Ngula-jangka manu yinyaju pangki wita, manu ngula-kurlurru marnpurnu Mujuju-kurlangu wirliya. Ngularla wangkaja, "Nyampu-kurlurru yalyukurlurlurna Kaatu warla-pajurnu nyuntu-kujaku pinja-kujaku. Nyuntuju ngaju-parnta-juku." Ngularla Jipurarlu ngarrka-kujurnu wirriya, kujarlanya Kaaturluju yampija Mujujuju pinja-wangurru.

²⁷ Kujalpa Mujuju yanurnu-juku kulkurru, YAAWIYI-rla wangkaja Yarunuku, "Yanta jilja-kurra yungunpa Mujuju nyanyi." Junga-juku, Yarunuju yamu Mujuju nyanjaku kulkurru jilja-kurra, manu nyangu Mujujuju pirli tarrukurla yirdingkaju Jayinayirla. Ngula Yarunurlu yaninjarla nyunjurnu Mujuju. ²⁸ Ngularla Mujujurlu yimi-ngarrurnu Yarunuku kujarla nyarrpa YAAWIYI wangkaja kamparru-wiwi Yijipikingarnti. Milki-yirrarnurla Yarunuku yangka watiya jukati Kaatu-kurlangu yartarnarri-kirli. Mujujurla wangkaja Yarunuku, "Kaatuju wangkaja yungurna-jana yartarnarri milki-yirrarni yapaku. Kajirna nyampu jukati kijirni walya-kurra, kapu warna-jarri. Manu kajirnaju rdaka yirrarni jaatingka, ngulaju kapurna wijini-jarri. Kujakunyaju wangkaja Kaatuju."

²⁹ Ngakalku kuja-pala Mujuju manu Yarunu yukajarra Yijipi-kirra, ngulajulu-jana warru turnu-manu purlkapurlka manu kurdungurlu manu kirda Yijirali-pinki. ³⁰ Ngula-jana Yarunurlu yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra nyarrpa kujarla YAAWIYI wangkaja Mujujuku. Ngula Mujujurlu kujurnu watiya jukati walya-kurra, ngulaju warna-jarri. Ngula pina manu, jukati-jarrija pina. Ngula rdakalku-nyanu yirrarnu jaatingka, kuja wilypi-manu pina, ngulaju wijini palka-wangu. Rdakanyanu pina-yirrarnu jaatingka. Kuja wilypi-manu pina, ngurrjulku karalypa-nyayirni wijini-wangu. ³¹ Ngulalu nyangu Yijirali-pinkirli kujakurra, milya-pungulu kuja YAAWIYI-rli yilyajarni Mujuju yartarnarri-kirli. Wangkajalu-nyanu, "Kaaturlu-ngaampa manngu-nyangu nganimpa. Kula-ngaampa yampija. Nyangu-jana Yijipi-wardingki-patu nganimpa kujalpalu-

nganpa murrumurru-manu.” Ngulalu muku parntarrinjunu walyangka, manulurla pulka-pungu nyanunguku.

5

Mujuju manu Yarunu-palarla yanu kingiki wangkanjaku

¹ Yangka Mujujurlu manu Yarunurlu kujalpalu-jana Yijirali-pinkiki milki-yirrarnu Kaatu-kurlangu yartarnarri, ngula-jangka-palarla yanu nyanjaku kingiki. Wangkaja-palarla nyanunguku, “YAAWIYI, yangka Kaatu kuja karnalu Yijirali-pinki yapangku purami, kujanya kangku nyanunguju wangka, ‘Kula-jana ngaju-nyangu yapa-patu warla-pajika! Yilyaya-jana jilja-kurra yungulu kurapaka wiri ngarni ngajuku pulka-pinjaku!’”

² Kingirli-palangu wurra-manu, manu-palangu wangkaja, “Ngana YAAWIYI-ji? Nyiyaku-wiyilparna purda-nyangkarla? Kula karna milyapinyi! Kularna-nyarra Yijirali-pinkiji yilyami jilja-kurraju, lawa!”

³ Ngula-palarla Yarunu manu Mujuju wangkaja, “Yangka Kaatu kuja karnalu Yipuru-paturlu purami, nyanungu-nyanpa wangkaja jilja-kurra yaninjaku. Yinyarlanya kapurnalurla kuyu warntarri yinyi YAAWIYI Kaatuku. Kajinpa-nyanpa warla-pajirni, marda kajika-nyanpa nyurnu-mani, marda kajikarlipa palimi kulu wiri-jangka.”

⁴ Kingirliji-palangu wurra-manu-juku, manu-palangu wangkaja Mujujuku manu Yarunuku, “Lawa! Nyiyaku kankulu-jana wangkami yapaku nyuntu-nyangu-patuku warrki yampinjaku manu yungulu nganta yani jilja-kurra? Pina-yanta-pala, manu wangkayalu-jana warrki-jarrinjaku!

⁵ Kulalparna-jana yilyayarla! Panu-jarlu-nyayirni nyanungurraju! Nyiya-jangka-wiyinkili warrkikiji lawa-jarriimi?”

⁶ Ngakalku parra jintangka-juku, kingi-jana wangkaja warrkini-patuku yangka-patu kujalpalu-jana Yijirali-pinki jinyijinyi-manu warrkiki pirijinapiyaku, wangkaja-jana, ⁷⁻⁸ “Nyurrurlarlu kalankulu-jana Yijirali-pinkiki yungu marna yungulu jurnungu-kurlurlu ngurrju-mani pirikiji yuwarli-wati ngantirnинjaku. Kalalu panu-nyayirni pirikiji ngurrju-manu kuja-piyaju parra-kari parra-kari. Kala jalangu mata-jarrijalkulu. Kulalu ngurrju-mani piriki panu-jarluju, lawa. Kujarlanya kajulu ngajuju payirni yungulu yampimi warrki manu yungulu yani jilja-kurra yungulurla warn-tarri purrami Kaatuku. Kula karnarla kujakuju ngungkurr-nyina! Jalangu-jangka kulalu-jana yungka marna! Wangkayalu-jana yungulu-nyanu warlalja-mani marna pirikiki ngurrju-maninjaku. Jinyijinyi-mantalujana yungulu-jana panu-jarlu ngurrju-mani piriki yangka-piyarlu-yijala kuja kalankulu-jana yungu marna. Kajili-jana marnkurra-pipa wita-kari wita-kari ngurrju-mani, ngulajulu-jana kurnta-ngarrika kajikalu mata-jarriimi. ⁹ Yuwayi, mayangkukukulu-jana jinyijinyi-manta warrki-jarrinjaku! Kulalu-jana wangkaya warrki-wangu nyinanjaku! Kajili kuja-piya-juku warrki-jarriimi, ngulajulu kulalu purda-nyanyi Mujuju kuja-ka warika wangkami.” Kujanya-jana kingiji wangkaja warrkini-patukuju nyanungu-nyangu-patukuju.

¹⁰ Junga-juku, yinya warrkini-patulu yanu Yijirali-pinki-kirra, manu wangkaja-jana, “Kingi wangkaja kula-nyarra yinyi marna piriki ngurrju-maninjaku. ¹¹ Wangkaja nyanunguju yungunkulu-nyanurla warriini marnaku. Kulalu mata-jarriya nganta! Nyanungu wangkaja yungunkulu-jana ngurrju-mani piriki panu-jarlu yangka-piyarlu-yijala kuja kalarnalu-nyarra yungu marna kamparrurlu-wiyi.” ¹² Junga-juku, ngula-jangkaju, Yijirali-pinkijili yanu Yijipi-wana, marnalpalu

manu warru piriki ngurrju-maninjakungarntirli. ¹³ Yijipi-wardingkipaturlujpalu-jana jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku, manu wangkajalu-jana, “Yaruju jungalu warrki-jarriya! Kingi wangkaja yungunkulu-jana ngurrju-mani piriki-wati panu-jarlu yangka-piya-yijala kujarnalu-nyarra yungu marna.” ¹⁴ Nyampukungarnti, Yijipi-wardingkirlili-jana milarnu Yijirali-pinki ngalya-kari paaju nyinanjaku warrkini-patuku. Wangkajalu-jana, “Kajili nyurrurla-nyangu ngurrara-jinta mata-jarri, manu kajili wita-mipa warrki-jarrimi, ngulaju kapurnalu-nyarra pinjarla yirrarni!” Ngula-jangkaju, Yijirali-pinkirlilpalu-jana putaputa ngurrju-manu piriki, kala lawa. Kulalu marna panu palka-manu, ngari wita-mipa. Yijipi-wardingki-paturlulu-jana pungu Yijirali-pinki paaju-wati, manulu-jana japurnu, “Yuwa! Nyiya-jangka kalu mata-jarrimi nyurrurlak ngurrara-jinta-watiji? Wita-mipa kalu-jana pirikiji ngurrju-mani, kula panu-jarlu kamparru-piya!”

¹⁵ Ngulalu Yijirali-pinki paaju-patu yanu kingiki payirninjaku, “Wi-yarrpaku! Nyiya-jangka kanpa-nganpa kuluju nyina? Ngari karnangkulu warrkini nyina! Nyiya-jangka kalu-nganpa nyuntu-nyangu warrkini-paturlu pinyi? ¹⁶ Nyuntu-nyangu wati-paturlu kula kalu-nganpa marna yinyi. Jinyijinyi-mani-jiki kalu-nganpa pirkiki panuku ngurrju-maninjaku kamparru-piya! Kuja karnalu-jana wita-mipa ngurrju-mani, ngulaju kalu-nganpa kulu-jarrimi, manu pinyi kalu-nganpa. Kula-nganpa kulu-jarriya! Yampiya-nganpa mata-pajirninja-wangurlu! Kulu-jarriya-jana nyuntu-nyangu wati-mipaku, kulalu-nganpa yinyi marnaju!”

¹⁷ Kingi-jana wangkaja, “Nyurrurlaju mata ngari! Warrki-wangu yungunkulu nyina nganta! Kujakunyा kankujulu japiro yungunkulu yani jilja-kurra manu yungunkulurla kuyu warntarri purranjarla yinyi nyampuku YAAWIYI-ki! ¹⁸ Yanta pinalu warrki-kirralku! Kularnalu-nyarra yarda yinyi marnaju. Kala kapunkulu-jana wurrangku-juku panu-jarlu piriki-wati ngurrju-mani yangka kamparru-piyarlu kuja kalaralnu-nyarra marna yungu. Lawangkaju kapurna-nyarra pinjarla yirrarni!”

¹⁹ Kujalu Yijirali-pinkirli paajurlu purda-nyangu, wangkajalu-nyanu, “Waraa! Nyarrpa-jarrimilkirlipa? Kajirlipa-jana wita-kari wita-kari-mipa ngurrju-mani piriki, ngulaju kingi-kirlangu watingki kapulu-nganpa muku pinyi!” ²⁰ Ngula-jangkaju, yampinجا-yanulu kingi-kirlangu ngurra, ngulalu pina-yanu Mujuju manu Yarunu-kurlangu ngurra-kurra kujalpalu-jana pardarnu. ²¹ Wangkajalu-palangу Mujujuku manu Yarunuku, “Kaaturlu yungulpangkupala nyuntu-jarrajу pungkarla! Nyuntu-jarrarlajintanya kalu-nganpa kuluju nyina kingi manu nyanungu-nyangu warrkini-watiji. Nyumpalanpalarla kingikiji wangkaja nganimpaku yilyanjaku jilja-kurraku. Kujarlanуа yungu-nganpa pinyi muku!”

²² Mujujuu jinta yanu YAAWIYI-ki wangkanjaku, payurnu nyanunguju, “YAAWIYI, nyiya-jangka kanpa-nganpa murrumurru-mani nyampurla Yijipirla? Nganimpaju nyuntu-nyangu yapa. Yilayajarni mayinpaju yungunpa-nganpa murrumurru-mani? ²³ Ngajurnarla yanu kingiki wangkanjaku yangka kujanpaju wangkaja. Ngula-jangkajuku jana kulu-jarrija nyuntu-nyangu yapaku, manu murrumurru-mani kajana karrikarri-wangu-nyayirnirli. Nyiya-jangka kula kanpa-jana muurl-mardarni?”

6

¹ Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, “Kapunpaju nyanyi ngaju kajirna kingi warla-pajirni Yijirali-pinki murrumurru-maninja-kujaku.

Yartarnarri ngaju-nyangu-kurlurlu kapurna pinyi yungu-jana yapa nyiyami Yijipi-ngirli jilja-kurra. Kapuju yapaju marlaja yilya ngajuku.”

² Ngularla Kaatu wangkaja Mujujuku, “Ngajujurna YAAWIYI. ³ Nyurru-wiyirnaju milki-yirrarnu Yipuruyamu-kurra, Yijaki-kirra manu Jakupukurra. Wangkajarna-jana ngaju-nyangu yirdiji yangka PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU Kaatu. Kulalpalu milya-pungu ngaju-nyangu yirdiji YAAWIYI. ⁴ Jangku-pungurna-jana walya Kanana. Nyinajalpalu yinyarla walyangka, kula nyanungurra-nyangurla. Yapa-karikilpa-jana karrija. ⁵ Jalangurlurna-jana purda-nyangu Yijirali-pinki yulanja-kurra. Milya-pinyi karna kuja kalu-jana Yijipi-wardingki-paturlu murrumurru-maninjarla jinyijinyi-mani warrkiki piriijina-piya. Ngajulurlu kularna-jana wajawaja-manu ngaju-nyangu yapa kujarna-jana walya Kanana jangku-pungu nyanungurraku. ⁶ Yaninjarlarlu-jana yimi-ngarrika Yijirali-pinkiki ngaju. Wangkaya-jana kuja, ‘Ngajujurna YAAWIYI. Kapurna-jana warla-pajirni Yijipi-wardingki-patu murrumurru-maninja-kujaku manu jinyijinyi-maninja-kujaku warrkiki. Kulankulu-jana yarda warrkijarrimilki. Ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirli kapurna-nyarra kanyi Yijipi-wardingki-patu-kujaku, manu kapurna-jana murrumurru-mani-nyayirni. ⁷ Kapunkulu ngaju-nyangulku yapa nyina, manu ngaju kapurna-nyarra nyurrurlaku Kaatu nyina. Kapunkujulu milya-pinyi ngajuju YAAWIYI Kaatu. Ngajulurlunya kapurna-nyarra kanyi Yijipi-wardingki-patu-kujaku, kulalu-nyarra jinyijinyi-manilki warrkikiji. ⁸ Kapurna-nyarra nguru-yirrarni walya yangka-kurra kujarna-jana jangku-pungu nyurru-wiyi Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku. Kapurna-nyarra walya yinyi nyurrurlaku. Kapu-nyarra karri nyurrurlakulku. Ngajujurna YAAWIYI.’ Kujanyalu-jana wangkaya Yijirali-pinkiki.”

⁹ Junga-juku, Mujujurluju yaninjarla-jana yimi-ngarrurnu Yijirali-pinkiki yimi yangka-juku kujarla Kaatu wangkaja. Kala lawa, kulalurla ngungkurr-nyinaja. Yijipi-wardingki-paturlulpalu-jana jinyijinyi-manuju warri-jarrinjaku, manulpalu-nyanu Yijirali-pinkiji wajampa-jarrija-nyayirni. Kujarlanya kulalurla Mujujukuju ngurngkurr-nyinaja.

¹⁰⁻¹¹ Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, “Ngarrirrinjinka kingi yungu-jana Yijirali-pinki yiyami Yijipi-ngirli warla-pajirinja-wangurlu!”

¹² Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Yuwa! Yijirali-pinkirli kulajulu purda-nyanyi! Kingirlangurlu kulaju purda-nyanyi! Ngajurna ngurrrpa, kularna-jana nyurru-wiyi yapa panuku wangkaja, manu nyarrparnarla wangkami nyanunguku?”

¹³ YAAWIYI-palangу wurra-juku wangkaja Mujujuku manu Yarunuku yungu-palarla wangkami kingiki Yijipi-wardingkiki yungu-jana Yijirali-pinki yiyami Yijipi-ngirli warla-pajirinja-wangurlu.

Nyampunya yirdi-watiji yapaju yangka kujalpalu nyinaja warlalja-kari warlalja-kari turnu-warnurla

¹⁴ Yijirali-pinkiji kalalu nyinaja warlalja-kari warlalja-kari turnu-warnurla. Nyampunya yirdi-watiji yangka paaju-watiji yangka kujalpalu-jana wiriwiri nyinaja yapaku warlalja-kari warlalja-kariki turnu-warnurlaku.

Yijirali-kirlangu kamparru-warnu kaja-nyanuju yirdiji Ruupunu. Ruupunurlulpa-jana kaja-nyanu murntu-pala mardarnu yirdi-watiji Yanaka, Paalu, Yijirunu manu Karrmi. Nyampu-patu wati-patujulpalu paaju nyinaja murntu-palaku warlalja-kari warlalja-kariki turnu-warnurlaku.

¹⁵ Jimiyani-kirlangu kaja-nyanu-patuju yirdiji Jimulu, Jamini, Yu-yarda, Jakana, Juuru manu Jawurlu. Jawurluku ngati-nyanuju Kanana-wardingki. Nyampu-patu jika-pala wati-patulpalu paaju nyinaja jika-palaku warlalja-kari warlalja-kariki turnu-warnurlaku.

¹⁶ Liipikijirla rdipi ja 137-pala yulyurru. Kaja-nyanu nyanungu-nyangu-patuju yirdiji Kurrruna, Kuyaja manu Mirari. Nyinajalpalu marnkurrparla warlaljarla turnu-warnurla.

¹⁷ Kurrrunarlulpa-palangku kaja-nyanu-jarra mardarnu yirdi-jarraju Lip-ini manu Jimayi. Nyinajalpa-pala jírramarla warlaljarla turnu-warnurla.

¹⁸ Kuyajakujurla rdipi ja 133-pala yulyurru. Nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patuju yirdiji Yamarama, Yijara, Yipurana manu Yujiyali.

¹⁹ Mirari-kirlangu kaja-nyanu-jarraju Maali manu Muuji.

Nyampurranja warlalja-kari warlalja-kari Liipi-kirlangu. Kalalu-nyanu yirdi-watiji manngu-nyangu wajawaja-maninja-wangurlu.

²⁰ Watu yinya yirdiji Yamarama yupukarra-jarrija nyanungu-nyangu kirdana-kurlangu ngawurru-nyanu-kurlu yirdiji Jakapati. Jakapatirli-palangku mardarnu Yarunu manu Mujuju. Yamaramakujurla rdipi ja 137-pala yulyurru.

²¹ Yinya wati yirdiji Yijara, kaja-nyanu-patu yirdi-patuju Kuura, Nipiki manu Jikiri.

²² Watu yinya yirdiji Yujiyali, nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patu yirdi-patuju Mijali, Lajapana manu Jijiri.

²³ Watu yinya Yarunu yupukarra-jarrija Yilijipa-kurlu yurntalpa Yaminitapa-kurlangu, manu kapirdi-nyanu Naajanaku. Yilijipaju karrmulupa-jarrija Natapa-kurlu, Piyu-kurlu, Yalijara-kurlu manu Yijama-kurlu.

²⁴ Watu yinya yirdiji Kuura, nyanungu-nyangu kaja-nyanu-watiji yirdiji Yaajiri, Yaalkana manu Yapijapa. Nyampu-patu kaja-nyanu-patujulpalu paaju-patu nyinaja marnkurrpa warlalja-kari warlalja-kari turnu-warnurla Kuura-kurlangurla.

²⁵ Yarunu-kurlangu kaja-nyanu Yalijara yupukarra-jarrija karnta-kurlu, kirda-nyanuju Putiyali. Ngula kurdu pirltirrkka mardarnu Pinijaya.

Yuwayi, nyampunya yirdi-wati paaju-watikiji kujalpalu Liipi-kirlangurla turnu-warnurla nyinajku.

²⁶ Yinya-jarra papardirlangu Yarunu manu Mujuju, yinya-jarrakunyapalangku YAAWIYI-ji wangkaja, “Kangkarnili-jana ngaju-nyangu yapa-patu Yijirali-pinki Yijipi-ngirli. Kangkarnili-jana warlalja-kari warlalja-kari yinya-ngurlu nguru-ngurlu.” ²⁷ Junga-juku, yinya-jarranya-palarla yanu wangkanjaku Yijipi-wardingki kingiki. Wangkaja-palarla yilyanjaku Yijirali-pinki Yijipi-ngirli warla-pajirninja-wangu.

Kaaturla yarda wangkaja Mujujuku yungurla wangka Yijipi-wardingki kingiki.

²⁸ Kujalpa Mujuju nyinaja-juku Yijipirla, YAAWIYI-rla wangkaja,

²⁹ “Ngajurna YAAWIYI. Yaninjarla yimi-ngarrika Yijipi-wardingkiki kingiki nyiyarningkijarra kuja karnangku ngaju wangkami.”

³⁰ Mujujurla wangkaja nyanunguku, “Lawa, kula ngajuju ngurrju wangkanja-panu. Nyarrpa kularnarla wangkami. Kulaju ngajuju purdan-yanyi.”

Manu ngajurna milarnu nyuntukupdangka papardi-nyanu Yarunu yungungku nyina nyuntuku jarukungarduyu, yungungku marlaja wangkami.
² Kapurnangku ngajulurlu nyuntuju yimi-ngarirri nyarrpa wangkanjaku. Yimi-ngarrika Yarunuku ngaju-nyangu yimi, ngula-jangka yungurla wangka kingikilki. Kapurla kuja wangkami kingikiji, ‘Kula-jana warlapajika Yijirali-pinki yapa kajili yampinja-yani Yijipi’³ Ngajulurlu kapurna kingiji jurru marntarla-mani yungungkupala purda-nyanja-wangu nyina. Ngula-jangka, parra-patu panuku kapurnarla ngaju-nyangu yartarnarrilki milki-yirrarni kingiki.
⁴ Kapu jurru marntarla-juku nyina. Kulangku purda-nyanyi. Ngula-jangka, kapurna-jana murrumurru-mani Yijipi-wardingki-patu yapaju. Ngula-jangka, kapurna-jana nguru-yirrarni warlalja turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari ngaju-nyangu yapa Yijirali-pinki Yijipi-jangka.
⁵ Kajirna-jana murrumurru-mani Yijipi-wardingki-patu yapa, manu kajirna-jana nguru-yirrarni Yijirali-pinki Yijipi-ngirl, ngula-jangka Yijipi-wardingki-paturlu kapujulu milya-pinyi ngaju YAAWIYI.” Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Mujujukuju.

⁶ Junga-juku, Mujujurlu manu Yarunurlu-palarla kingikiji yimingki yangkangku-juku yimi-ngarrurnu kuja-palang YAAWIYI wangkaja kamparru-wiyi.
⁷ Kuja-palarla Mujuju manu Yarunu yanu wangkanjaku kingiki, purlka-jarralpa-pala nyinaja. Mujujukurla rdipi ja 80-pala yulyurrpu, manu Yarunukujurla 83-pala yurlyurrpu rdipi ja.

Yarunu-kurlangu watiya jukati warna-jarrija

⁸⁻⁹ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-palang YAAWIYI wangkaja Mujujuku manu Yarunuku, “Kajinpalarla yani nyuntu-jarra Yijipi-wardingki kingiki, kapungkupala payirni yungunpalarla milki-yirrarni yartarnarri. Mujuju, kajingki kujarlu payirni, wangkayarla Yarunuku yungu kijirni nyanungu-nyangu jukati walya-kurra kamparru kingikiji. Kapu warna-jarriji.”

¹⁰ Junga-juku, Mujuju manu Yarunu-palarla yanu nyanjaku kingiki. Kuja-palang payurnu yartarnarri nyanjaku, Yarunurlu jukati kujurnu walyangka kamparru kingikiji manu nyanungu-nyangu warrkini-watiki. Yinya jukati warna-jarrija.

¹¹ Ngula-jana kingirli yajarnunjunu nyanungu-nyangu pinangkalpatu manu ngangkanayi-kirli-wati, jinta-kari jinta-karirlipalu mardarnu yartarnarri.
¹² Kujurnulu-jana muku jukati walya-kurra, manu nyanungurra-nyangu jukati-wati warna-jarrijalu muku. Kala Yarunu-kurlangu warnangku-jana muku ngarnu warna-wati-kariji.
¹³ Kingijilpa jurru marntarla-juku nyinaja. Kulalpa-palang purda-nyangu Mujuju manu Yarunu. Kujanya-palang kamparru-wiyiji wangkaja YAAWIYI kingi-kirliji.

Ngapa ngulalpa parnkaja karrungka Niilirla ngulaju yalyu-jarrija

¹⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Kingiji jurru marntarla-juku. Warla-pajirni-jiki kajana yapaju Yijipi-kijaku yampinja-kujaku.
¹⁵ Jukurra mungalyurru, yanta karru Niili-kirra. Pirntin-yarrarla karriya karru-wana. Kangka nyuntu-nyangu watiya jukati yangka kuja warna-jarrija. Pardakarla kingiki kaji yanirni karru-kurra julyurlpaku.
¹⁶ Kaji yani yali-kirra, kujarla wangkaya, ‘YAAWIYI-ji Kaatu ngulaju Yipuru-patuku yapakuju. Yilyajarniji nyuntuku wangkanjaku. Kujanya kangku wangkami nyanunguju, “Kula-jana warla-pajika ngajunyangu yapa jilka-kujaku. Ngajuku yungujulurla pulka-pinyi yalirlaju.” Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju. Nyuntulurlunpa jawirri purda-nyangu wangkanja-kurra kamparrurlu-wiyi.
¹⁷ Kujanya

kangku wangkamilki nyanunguju, "Nyuntulurlunpa payurnu Mujuju ngana nganta ngajuju. Ngurrju, kapurnangku ngaju-nyangu yartarnarri milki-yirrarni yungunpaju milya-pinyilki ngana ngajuju." Junga kujaju. Mujururlu kapu ngapa pakarni karrungka Niilirla nyampu-kurlurlu jukati-kirlirli. Kaji pakarni, kapu ngapaju yalyu-jarrimi.¹⁸ Ngula-jangka, kapulu yawu-watiji karru Niilirlaju palimi muku, manu kapu ngapaju pukulyu-nyayirni parntimi. Kulankulu Yijipi-wardingki-paturlu ngapaju ngarni yalirlaju."

¹⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, "Wangkayarla Yarunuku yungu nyanungu-nyangu jukati mani yungu-jana karru manu mangkuru-kari mangkurū-kari jiily-ngarrirni manu mulju-wati Yijipirla. Kaji-jana jiily-ngarrirni jukati-kirlirli, ngapa-watiji kapulu yalyu-jarrimi muku, manu ngapa-wati kartakurla manu ngamingka kapulu muku yalyu-jarrimi."

²⁰ Junga, kujalu Yijipi-wardingki kingi manu nyanungu-nyangu warrkini-patu yanurnu karru Niili-kirra, Mujujururla wangkaja Yarunuku ngapa pakarninjaku jukati-kirlirli. Kuja Yarunurlu ngapa pakarnu, yalyu-jarrija muku. Kingirli manu warrkini-paturlulu nyangu kuja-kurra.
²¹ Ngulalu ngapa-ngawurrrpa yawu-wati ngapangka palija muku, manu pukulyu-jarrijalkulpalu. Karrujulpa punku-nyayirni parntija. Kulalpalu ngapaju ngarnu. Ngapa-wati Yijipirla yalyu-jarrija mukulu.

²² Ngula-jangka, Yijipi-wardingki-paturlu ngangkayi-kirlirli ngapa maninjarla yalyu-kurra-manu-yijala Mujuju-piyarlu. Kuja-jangka Yijipi-wardingki kingi yarda jurru marntarla-jarrija. Kulalpa-palangu Mujuju manu Yarunu purda-nyangu. Warla-pajurnu-juku-jana Yijirali-pinki yapapatu yaninja-kujaku Yijipi-jangka. Kujanya-yijala-palangu YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku manu Yarunuku kingi-kirliji. ²³ Kingiji-palangu Mujujuku manu Yarunuku juurta yantu nyanungu-nyangu yuwarlikirra. Kula-palangu purda-nyangu nyanungu-jarra. ²⁴ Yijipi-wardingki-paturlu yapangku kulalu ngapa ngarnu karru Niilirla. Kalalu karruwana pangurnu ngapakupurdarlu, kala lawa. Ngapakulpalurla warrarda warrurnu.

YAAWIYI-rli-jana jangkardu yilyaja Yijipi-wardingki-patuku jarlji-wati

²⁵ Yangka kuja YAAWIYI-rli ngapa yalyu-manu karru Niilirla, yalyuju ngunaja karrungka wirlik-pala parraku.

8

¹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, "Yaninjarla kujarla wangkaya Yijipi-wardingki kingiki, 'Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju, "Ngaju-nyangu yapangku yungujulurla ngajuku pulka-pinyi jiljangka. Kula-jana warla-pajika!'² Kajinpa-jana warlapajirni, kapurna-nyarra jangkardu yilyamirra panu-jarlu-nyayirni jarlji-wati Yijipi-wardingki-patukuju. ³ Kapu karru Niiliji karri panu-nyayirni-kirli jarlji-kirli. Kapulu yanirni karru-ngurlu, manu kapulu yukami nyuntu-nyangu yuwarli-kirra kuja kanpa nyuntu nyina. Kapulu yani yangka-kurra kuja kanpa jarda nguna, manu kapulu juurl-pinyi warru nyuntu-nyangu pangkarrarla. Yuwayi, kapulu jarlji-watiji warru yani, manu kapulu yuka nyuntu-nyangu yapa-kurlangu yuwarli-paturla manu wiriwiri-kirlangu yuwarli-paturlangurla. Kapulu juurl-pinyi purranjkurlangu-kurra manu parraja-kurra kuja kalu warrkini-watirli mangarri

ngurru-mani. ⁴ Yuwayi, kapulu jarlji-watiji warru juurl-pinyi nyuntu-wana manu nyuntu-nyangu wiriwiri-wana manu yapa-patu-wana.” , Kujanya yungunparla wangka Yijipi-wardingkiki kingikiji.”

⁵ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Wangkayarla Yarunuku yungu nyanungu-nyangu watiya jukati mani manu yungu jiily-ngarrirni karru manu marluri-kari marluri-kari manu mulju-wati. Kaji kuja-jarri, ngari kapulu panu-jarlu-nyayirni jarlji-wati wilypipardimi muku ngapa-kari ngapa-kari-jangka Yijipirla.” ⁶ Junga-juku, Yarunuru jiily-ngarrurnu muku karru, marluri-kari marluri-kari manu mulju-wati Yijipirla. Panu-jarlu-nyayirni jarlji-watili wilypipardija ngapa-ngurlu, manulpalu juurl-pungu warru Yijipirla. ⁷ Ngula-puru, ngangkayi-kirli-patu Yijipi-wardingki-patulu yanurnu nyanungurra-nyangu yartarnarri-kirli, manulu-jana jarlji-wati muku marlaja wilypipardija ngapa-ngurlu. Panu-jarlu-nyayirni jarlji-watilpalu juurl-pungu Yijipirla. ⁸ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki kingirli-palangu yimi yilyaja Mujujuku manu Yarunuku yungu nganta-palarla yani nyanjaku. Kuja-pala yukajarra, wangkajapalangu, “Wangkayaju-palarla YAAWIYI-ki yungu-ngaampa jurnta kanyi nyampu jarlji-wati ngajuku manu ngaju-nyangu yapaku. Kaji-jana kanyi muku, ngula-jangka kapurna-nyarra jilja-kirra yilyamilki yungunkulurla pulka-pinyi nyanungku yinyarla.”

⁹ Mujujurru jurntu kingiji, “Wangkayaju jalangu! Nyangurlarnarla wangkami YAAWIYI-ki nyuntuku manu nyuntu-nyangu warrkini-watiki manu yapakuju? Kajirnarla wangka, ngula-jangkaju kapulu-nyarra jarlji-watiji jurnta yanilki nyurrurlakuju, manu kapulu yani nyurrurla-nyangu yuwarli-kijakuju. Kapulu pina-yani karru Niili-kirra yangka kujalpalu kamparru-wiyi nyinaja.”

¹⁰⁻¹¹ Kingirla wangkaja Mujujuku, “Wangkayajurla YAAWIYI-ki jukurra.”

Mujujurla wangkaja nyanungku, “Yuwayi, kajirnarla wangka YAAWIYI-ki jukurra, kapulu jarlji-watiji muku yani nyuntu-kujaku manu nyuntu-nyangu warrkirri-kijaku manu yapa-kujaku. Kapulu yani yuwarlingirli, manu kapulu nyina karru Niili-miparla. Ngula-jangka kapunpa milya-pinyi YAAWIYI kanganpa Kaatu nyina ngajuku manu ngaju-nyangu yapaku.”

¹² Ngula-jangka, Mujujurru manu Yarunuru-pala yampinja-yanu kingiji. Parra-karirla Mujujurru wangkaja YAAWIYI-ki, “Wiyarrpaku! Kangka-jana jurnta nyampu jarlji-wati Yijipi-wardingki yapa-kujaku, yangka kujanpana nyuntulurlu jangkardu yilyajarni!” ¹³ YAAWIYI-rlilpa Mujujuju purda-nyangu wangkanja-kurra, ngula yalu-manu. Jarlji-watijili muku palija kaninjarni yuwarli-watirla manu yarlu-kari yarlu-karirla ngurujarraranya. ¹⁴ Yijipi-wardingki-paturlulpalu-jana manu warru jarlji-wati kujalu palija. Jarlji-watijilpalu pukulyu-jarrija, manulpa punku-nyayirni parntija. ¹⁵ Kuja-jana kingirli nyangu nyurnu-wati jarlji-wati, yarda jurru marntarla-jarrija. Kula-palangu purda-nyangu Mujuju manu Yarunu kuja-palarla yanurnu wangkanjaku. Kuja-yijala yangkaju YAAWIYI kamparru-wiyiji wangkaja kingi-kirliji, yangka kapu jurru marntarla-jarri-pina purda-nyanja-wangu nganta.

YAAWIYI-rlilpa panu-jarlu kiwinyi jangkardu yilyaja Yijipi-wardingki-patuku

¹⁶ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Wangkayarla Yarunuku yungu nyanungu-nyangu jukati mani manu yungu pakarni

walya. Kaji walya pakarni, kapu walya-jangkaju kiwinyi palkajarrimi panu-nyayirni* ngurujarraranya Yijipirla.” ¹⁷ Junga-juku, Yarunurlu manu jukati nyanungu-nyangu, ngula pakarnu walya ku-jarla Mujuju wangkaja. Kuja yungka pakarnu, walya-jangkaju kiwinyi panu-jarlu-nyayirni palka-jarrialu Yijipirlajlu. Kiwinyijilpalu paarr-pardija yapa-wana manu puluku-patu-wana. ¹⁸ Ngula-jangkalu Yijipi-wardingki-paturlu ngangkayi-kirlirli walya-yijala pakarnu jukati-kirlirli nyanungurra-nyangu-kurlurlu. Yartarnarri-kirlirli yungulu walyaju kiwinyi-mantarla, kala lawa. Kiwinyijilpalu paarr-pardija-juku yapawana manu puluku-patu-wana. ¹⁹ Ngulalurla ngangkayi-kirli-wati wangkaja kingiki, “Lawa, kulaparnalu nyarrparlu walya kiwinyi-mantarla nganimpaa-nyangu yartarnarri-kirlirli. Kaatu-kurlangu-mipa-kurlurlu yartarnarri-kirlirli-ka Yarunurluju walyaju kiwinyi-mani.” Kingijilpa nyinaya jurru marntarla-juku, purda-nyanja-wangu. Kuja-yijala YAAWIYI-ji kamparru-wiyiji wangkaja kingi-kirliji yangka kapu jurru marntarla-jaru purda-nyanja-wangu.

YAAWIYI-rlı-jana yimangi-wati jangkardu yilyaja Yijipi-kirra

²⁰ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yakarra-pardija jukurra munga-lyurru, manu yanta karru-kurra. Pardakarla Yijipi-wardingki kingiki yalirla kaji yanirni. Kaji yanirni, kujarla wangkaya, ‘Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju, “Ngaju-nyangu yapangku yungujulura pulka-pinyi ngajuku jiljangka. Kula-jana warla-pajika! ²¹ Kajinpa-jana warla-pajirni, kapurnangku jangkardu yilyamirra yimangi-wati nyuntukuju. Kapulu paarr-pardimi yuwarli nyuntu-nyangu-kurra, kapulu warru paarr-pardimi nyuntu-wana manu nyuntu-nyangu warrkini-wana manu yapa-wana. Manu kapulu-nyarra kii-purrami-nyayirni. Yuwarli-wati Yijipirla kapulu yimangi panu-jarrimi manu walyarlangurla. ²² Kularna-jana yimangi-jiji yilyami nguru-kurra Kujunu-kurraju, lawa. Ngaju-nyangu yapa kalu nyina yalirlaju Yijirali-pinki. Kulalua-jana mata-mani yimangi-watirrili yalirlaju Kujunurla. Kajinpa-jana nyanyi yali yimangi-wati, kapunpaju milya-pinyi ngajuju YAAWIYI nyampurla ngurungka. ²³ Yuwayi, jukurra ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirli kapurna-jana jangkardu yilyami yimangi-watiji Yijipi-wardingki-patukuju. Kajili-nyarra jangkardu yanirni nyuntukuju manu nyuntu-nyangu yapaku, kapurna-jana muurl-mardarni ngaju-nyangu yapa.”’ Kujanyarla wangkaya Yijipi-wardingki kingikiji.” Junga-juku, Mujuju yanu kingiki yimi-ngarrirrinjinjaku yangka kuja kapu-jana YAAWIYI-rlı yimangi jangkardu yilyamirni nyanungku manu nyanungu-nyangu yapaku.

²⁴ Junga kujaju. YAAWIYI-rlı-jana jangkardu yilyaja yimangi panu-jarlu-nyayirni. Paarr-pardijalu kingi-kirlangu yuwarli-kirra manu yuwarli panu-kari-kirra yangka warrkini-kirlangu-kurra. Yimangi-jiji panu-nyayirni Yijipirlajlu. ²⁵ Ngula-palangu kingirli yimi yilyaja Mujujuku manu Yarunuku yungu-pala nganta nyanyi. Kuja-pala yanurnu, nyanungu-palangu wangkaja, “Yuwayi, nyuntulurlu manu nyuntu-nyangu yapangku-furla warntarri kuyu yungka Kaatuku nyampurla-juku ngurungka.”

²⁶ Mujujurlu yalu-manu nyanunguju, “Lawa! Kajirnalu-jana puluku-wati pinyi, manu kajirnalurla purranjarla yinyi YAAWIYI-ki Kaatuku, kapulu-nganpa Yijipi-wardingki-paturlu nyanyi, manu kapulu-nganpa kulu-jarrimi kajirnalu-jana puluku-wati journta pinyi. Kapulu-nganpa wangkami, ‘Yuwa! Nyiya-jangka kankulu-jana pulukuju pinyi? Mukunypa kulu-nganpa nyina. Purami karnalu-jana!’ Ngula-jangka kapulu pirli mani,

* **8:16** gnats

kapulu-nganpa luwarni tarnnga-kurra pinjakungarntirli! ²⁷ Kujarlanya kularnalurla YAAWIYI-kiji warntarriji purrami nyampurlaju. Kujakuju kapurnalu jilja-wana wapami parra märnkurrpaku. Yinyarlanya kapurnalurla kuyuju purrami nyanungukuju. Kujakunya-nganpa YAAWIYI-ji wangkaja.”

²⁸ Ngula kingirli yalu-manu Mujujuju, “Yuwayi, nyuntu manu nyuntunyangu yapalu yanta jilja-kurra Yijipi yampinjarla. Kulalu wurnturu yanta. Ngarili kutu-mipa yanta yungunkulurla YAAWIYI-ki kuyu purrajarla yinyi Kaatuku. Yaninjakungarntijirla wangkaya yungu-nganpa yimangi jurnta yilyami.”

²⁹ Mujujurla wangkaja nyanunguku, “Yuwayi, yampinja-yanilki kar-nangku. Kapurnarla wangkami YAAWIYI-ki. Jukurra kapu-nyarra yimangirli yampimilki nyuntu manu nyuntu-nyangu warrkini manu yapatatu. Purda-nyangkaju! Kula-nganpa yulyurlku-yungka yarda! Kulannganpa warla-pajika jilja-kujaku yungurnalurla purrami kuyu warntarri-nyayirni-wangu YAAWIYI-ki.”

³⁰ Ngula-jangka, Mujujurlu yampinja-yanu kingiji, manurla wangkaja YAAWIYI-ki. ³¹ YAAWIYI-rlı purda-nyangu Mujuju wangkanja-kurra. Parra-karirla-jana yimangiji jurnta yilyaja kingiki manu nyanungu-nyangu warrkini-patuku manu yapa-patuku. Kulalpa jintarlangu-puka yimangi wankaru nyinaja. ³² Kingiji yarda jurru marntarla-jarrija. Kula mangunu-nyangu yangka kujarla kamparru yijardu-wangu wangkaja Mujujuku yangka kapu-jana yilia nganta Yijirali-pinki Yijipi-ngirli, lawa. Warlapajurnu-juku-jana jilja-kujaku.

9

YAAWIYI-rlı-jana Yijipi-wardingki-kirlangu kuyu-wati nyurnu-maninjarla jurnta pungu

¹ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yaninjarla wangkayarla Yijipi-wardingki kingiki, ‘Kujanya kangku wangka YAAWIYI-ji yangka Yipuru-patu-kurlangu Kaatuju nyuntukuju, “Ngaju-nyangu yapangku yungujulurra pulka-pinyi ngajuku jiljangka. Kula-jana warla-pajika!”’

² Ngula-jangka, Mujujurla yaninjarla wangkaja kingiki, “Marda kapunpa-jana warla-pajirni Yijirali-pinki yapaju. Marda kapunpa-jana nyampurla Yijipirla mardarni. ³ Kajinpa-jana mardarni, YAAWIYI-rlı kapungku murrumurru-mani nyanungu-nyangu yartarnarri-kirlirli. Kapu-jana murrumurru-mani nyuntu-nyangu puluku-wati, manu kapu-jana murrumurru-mani nantuwu-wati, tangkiyi-wati, kawartawarta-wati manu jiyipi-wati ngurujarraranya Yijipirla. Kapulu nyurnu-jarrinjarla muku palimi. ⁴ Kala Yijirali-pinki-kurlanguju kuyu-watiji, YAAWIYI-rlıji kapu-jana warrawarar-kanyi. Kula jintarlangu-puka nyurnu-jarrinjarla palimi. ⁵ Yuwayi, YAAWIYI-ji wangkaja jukurralu kapu-jana kuyu-watiji muku pinyi tarnnga-kurra, manu kapulu palimi.”

⁶ Junga, parra-karirla YAAWIYI-rlı-jana puluku-wati Yijipi-wardingki-kirlangu muku pungu yangka kujarla wangkaja Mujuju kamparru-wiyi. Kuyu-watiji muku palija. Kulalu Yijirali-pinki-kirlangu palija, lawa. Kula jintarlangu-puka, lawa. ⁷ Yijipi-wardingkirli kingirli-jana nyangu nyanungu-nyangu puluku-wati palinja-kurra, manu puluku-wati nyanungu-nyangu yapa-kurlangu. Ngula-jana nyanungu-nyangu-wati yilyaja Kujunu-kurra kujalpalu Yijirali-pinki yapa-patu nyinaja. Yaninjarlarlu-jana nyangu Yijirali-pinki-kirlangu puluku-wati wankarukuku. Yanu-pinalu, manulurla wangkaja kingiki. Nyanungujulpa nyinaja

jurru marntarla-juku. Kula manngu-nyangu yangka kujarla wangkaja Mujujuku kapu-jana nganta Yijirali-pinki yapa yilyami jilja-kurra, lawa. Warla-pajurnu-jana yaninja-kujaku.

YAAWIYI-kilirla marlaja murrumurru-jarrija Yijipi-wardingki yapa-patu, japirnpa-kurlu-jarrijalu

⁸ Ngula-jangka, YAAWIYI-palanglu wangkaja Mujujuku manu Yarunuku, ‘Nyuntu-jarrarlu-juku-pala turla-manta yulypulupa kilyirrpaa-jangka. Mujuju, nyunturlu kijika yulypulupaju kankalarra nguru-kurra yungungku Yijipi-wardingkirla kingirli nyanyi.’ ⁹ Kapu yulypulupa jurdu-piya-jarri, manu kapu warlpangku kanyi Yijipi-wana. Jurduku kapu-jana pirri-mani Yijipi-wardingki yapangka manu kuyu-watirla yungu-jana japirnpa rdirr-pinyi palkangka. Japirnpaaju kapu wiri-jarri, manu kapu-jana yapaju palkaju wijini-mani.’

¹⁰ Ngula-jangka, Mujuju manu Yarunu-pala yanu yulypulupa maninjaku kilyirrpaa-jangka. Yaninjarla-pala karrija kamparru kingirla. Ngula-jangka, Mujujurlu yulypulupaju kankalarra kujurnu nguru-kurra. Yijipi-wardingki-patu yapa manu kuyu-watili muku japirnpa-kurlu-jarrija, mukulu rdirr-yanu japirnpaaju. ¹¹ Yijipi-wardingki-patu yapajulu muku japirnpa-kurlu-jarrija, manu ngangkayi-kirli-watirlangu. Kujarlanya kulalpalu kamparru karrija Mujujurla, kulalpalu waalparrurnulku yangka-piyarlu-yijala. ¹² Junga kujaju! YAAWIYI-kijirla marlaja jurru marntarla-jarrija pina kingiji. Kulalpa-palanglu purda-nyangu Mujuju manu Yarunu. Kuja-yijala-palanglu YAAWIYI-ji wangkaja kamparru-wiyi yangka kapu kingi jurru marntarla-jarri pina nganta.

YAAWIYI-rli kujurnu ngapa kunarda-kurlu yalkiri-ngirli Yijipi-wardingki-patu murrumurru-maninjaku

¹³ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, ‘Jukurra mungalyurru yakarra-pardinjarlarla yanta Yijipi-wardingkiki kingiki. Kujarla wangkaya, ‘Nyam-punya kangku YAAWIYI-ji yangka Yipuru-patu-kurlangu Kaatu wangkami nyuntukuju, ‘Ngaju-nyangu yapangku yungujulurla pulka-pinyi jiljangka. Yilyaya-jana, warla-pajirninja-wangurlu.’ ¹⁴ Kajinpa-jana warla-pajirni warrarda, kapurnangku murrumurru-mani ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirli. Kapurna-nyarra nyuntu manu nyuntu-nyangu warrkini-patu manu yapa-patu murrumurru-mani nyampu Yijipirla. Yungunpa milyapinyilkilu kula-ka ngana ngaju-piyaju nyina nyampurlaju.’ ¹⁵ Kajirna ngampurpa-jarriyarla kamparru-wiyi, ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirli kapurna-nyarra nyurrurlaju muku pungkarla nyurru-juku. Kapurna-nyarra riwarr-mantarla muku.’ ¹⁶ Kala lawa! Wankaru-juku karna-nyarra mardarni yungunkulu ngaju-nyangu yartarnarri nyanyi. Ngajurna-nyarra wankaru mardarnu yungulu-jana yapa ngurujarraranyparlu yimi-ngarrirni ngaju-nyangu yimi, ngaju-nyangu yirdi purda-nyanjarla.*

¹⁷ Kala lawa kanpa-nyanurla pulka-pinyi-puka. Kulu-jarri, kanpa-jana ngaju-nyangu yapaku. Warla-pajirni warrarda-puka kanpa-jana yungulu nganta nyina Yijipirla-juku. ¹⁸ Purda-nyangkaju! Jukurrarluju kapurna yilyamirra kunarda ngapa kunarda-kurlu yungu rdilykipinyi muku nyiyarningkijarra. Kulalu Yijipi-wardingki-paturlu nyangu kuja-piya wantinja-kurra nyurru-wiyi, lawa! ¹⁹ Yuwayi, yilyaya-jana nyuntu-nyangu warrkini-wati ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Wangkaya-jana yungulu-jana puluku-wati turnu-mani, manu panu-kari kuyu-wati kuja kalu karri yarlungka. Yungulu-jana yirrarni muku yuntangka.

Jukurra kapu ngapa kunarda-kurlu wantimi nguru-jangka. Kapu-jana pakarni yapa manu puluku-wati kajili karrimi yarlungka-juku. Nganapuka kaji karri yarlungka, ngulaju kapu palimi.”’ Mujuju, kujanyarla wangkaya Yijipi-wardingkiki kingikiji.”²⁰ Ngula-jangka, Mujujurlu yan-injarla yimi-ngarrurnu kingikiji nyarrpa kujarla YAAWIYI wangkaja nya-nungku. Kingi-kirlangu warrkinirlili purda-nyangu Mujuju wangkanja-kurra. Panu-karirliljipalu yirriyirrirli purda-nyangulku Mujujuju, lani-jarrijalpalu YAAWIYI-kijaku. Yaruju-jarrijalu kujalpalu warrkini pirijina-piya nyinaja manu puluku-wati, manulu-jana kangurnu kaninjarni yuwarli-wati-kirra manu yunta-kurra.²¹ Kala panu-kari kingi-kirlangu warrkini-paturlu, ngululu jamulu purda-nyangu Mujuju wangkanja-kurra kujarla YAAWIYI wangkaja kamparru-wiyi. Kulalu-jana pirijina-patu manu puluku-wati kangu kaninjarni yuwarli-wati-kirra, lawa. Yampijalu-jana yarlungka.

²² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Waku-nyanu kankarlu-manta nguru-kurra-pinangu! Ngula-jangka kapurna panu-nyayirni kijirni ngapa kunarda-kurlu Yijipirla. Kapu-jana pakarni yapa panu manu puluku-wati manu watiya kuja kalu pardimi Yijipirla.”²³⁻²⁴ Junga-juku, Mujujurlu manu nyanungu-nyangu watiya jukati, ngula jiily-ngarrurnu nguru. Ngula YAAWIYI-rli kujurnu ngapa kunarda-kurlu walya-kurra. Kuluwurru-wangkajalkulpa, manu wirnpalkulpa karrikarria, manu panu-nyayirnilpa wantija ngapa kunarda-kurlu Yijipirlaju. Yuwayi, junga kujaju. Panu-jarlu-nyayirni kunarda ngapa-jangka nguna-jaya walyangkaju. Ngula-wangurla-wiyi, kujalpalu Yijipi-wardingki-patu nyinaja yinyarla walyangka, kula nganangku nyangu kuja-piya ngapa kunarda-kurlu wantinja-kurra!²⁵ Ngapa kunarda-kurlu kuja wantija, muku rdilyki-pungu nyiyarningkijarra kujalpa yarlungka karrija Yijipirla. Muku-jana riwarr-pungu yapa Yijipi-wardingki manu puluku-wati yangka kujalpalu yarlungka karrija. Muku maju-manu kujalpalu miyi pardija, manu watiya-wati-jana muku rdilyki-pajurnu.²⁶ Kala yangka ngurrangka Kujunurla, kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja, kula ngapa kunarda-kurlu wantija yalirla, lawa.

²⁷ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki kingirli-palangu yimi yilyaja Mujujuku manu Yarunuku yungu-palarla yani nyanungku nyanjaku. Kuja-pala yukajarra, nyanunguju-palangu wangkaja, “Ngaju-panuju ngarrika! Ngaju karna warntarla nyina YAAWIYI-kijaku. YAAWIYI-mipaju-ka jungarni nyina ngaju-piya-wangu. Ngajulurlu manu ngaju-nyangu yapangkurnalu-nyarra yilyayarla kutu Yijipi-ngirli warla-pajirinja-wangurlu.²⁸ Waraa! Wangkayajurla YAAWIYI-ki. Payika yungu wirnpa-wangu-mani manu ngapa kunarda-kurlu-wangu-mani. Murrumurru-mani kangarpa. Kajili nyuntu-nyangu yapa ngampurrra nyina Yijipi-ngirli yarinjaku, kularna-jana warla-pajirni pina.”

²⁹ Mujujurla wangkaja kingiki, “Ngurrju, kapurna wilypi-pardi nyampungurlu kirri-ngirli. Kajirna yani, kapurnaju rdaka-jarra kankarlu-mani, manu kapurnangkurla wangkami YAAWIYI-ki. Ngula-jangka, kapu ngapa kunarda-kurlu warla-pajirni. Kula-nyarra yarda jangkardu yilyamirra, manu kulanpa wirnpaju purda-nyanyilki. Kujarlanya kapunpa milyapinyi walya-watiji YAAWIYI-ki.³⁰ Ngaju, milya-pinyi-jala karna-nyarra nyuntu manu nyuntu-nyangu warrkini-wati kula kankulurla lani-jarrimi YAAWIYI Kaatuku murnma-juku.”

³¹ Nyampu-puru, marna-kari-wati* ngurungka Yijipirla, ngulajulpalu

* 9:31 flax

karrija jinjirla-wati. Manu miyi-kari,[†] yirnmilpalu karrija yapaku pajirn-injaku. Kala ngapa kunarda-kurluju kuja wantija yalkiri-ngirlh, ngulangku maju-manu muku miyiji. ³² Panu-kari ngurlu,[‡] ngulajulpalu pardijajku wanka-juku. Ngapa kunarda-kurluju wantija nyanungurrarlanguurla. Kula-jana maju-manu. Pardinja-yanu-jukulpalu ngaka yungulu yapangku warru mani.

³³ Ngula Mujujurlu yampinja-yanu kingi, wilypi-pardinjarla yanu kirri-nigirlji. Rdaka-jarra-nyanu kankarlu-manu, manu wangkajarl YAAWIYI-ki. Ngula ngapa kunarda-kurluju lawa-jarrija, manu wirnparlangu lawa-manu. ³⁴ Kingirli nyangu kuja-kurra, kala lawa. Kula jungarni-jarrija, lawa. Yarda jurru marntarla-jarrija, manu nyanunu-nyangu warrkinir-langulu jurru marntarla-jarrija. ³⁵ Yuwayi, kingiji jurru marntarla-jarrija, warla-pajurnu-jana Yijirali-pinki yapa Yijipi-ngirlh yaninja-kujaku. Kuja-yijala YAAWIYI-ji wangkaja kamparru yangka kapu kingi jurru marntarla-jarrimi-pina-yijala nganta.

10

YAAWIYI Kaaturlu-jana panu-nyayirni jintilyka-wati jangkardu yilyaja Yijipi-wardingki-patuku murrumurru-maninjaku

¹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujuju, “Yaninjarla wangkayarla Yijipi-wardingki kingiki. Ngajulurlurna-jana nyanunu manu nyanunu-nyangu warrkini-patu jurru marntarla-manu. Jurru marntarla-manurna-jana yungurna-jana ngaju-nyangu yartarnarri milki-yirrarni nyampurla ngurungka. ² Ngajulurlurna-jana jurru marntarla-manu yunganpa-jana nyuntu-nyangu kurdukurduku manu warringiyi-purajipatuku yimi-ngarrirni ngaju yangka kujarna-jana Yijipi-wardingki-patu manyu-pungu manu nyarrparlu kujarna-jana yartarnarri ngaju-nyangu milki-yirrarnu nyampurla ngurungka. Ngula-jangka kapunkujulu miliapinyi ngaju YAAWIYI.”

³ Junga-juku, Mujuju manu Yarunu-palarla yanu Yijipi-wardingki kingiki nyanjaku. Yukajarra-pala yuwarli wiri-kirra, manu wangkajapalarla, “Kujanya kangku YAAWIYI yangkaju nganimpaa-nyangu Kaatuju nyuntukuju wangkami, ‘Tarnngangku mayi kapunpaju ngajuju jamulu purda-nyanyi wangkanja-kurra? Ngaju-nyangu yapa yungulu yani jiljakurra ngajuku yungujulurla pulka-pinyi yalirlaju. Kula-jana warlapajika! ⁴ Kajinpaju wurra-mani, manu kajinpaa-jana ngaju-nyangu yapa warla-pajirni, jukurraju kapurna yilyamirra panu-jarlu-nyayirni jintilyka nyuntu-nyangu nguru-kurra. ⁵ Jintilyka-watiji kapulu yani ngurujarraranya Yijipirlaju. Kapulu walya jutu-mani. Kulalu yapangkuju walyaju nyanyi. Yangka ngapa kunarda-kurlu kuja wantija nguru-ngurlu, ngulangkuju miyiji maju-manu pardinja-kujaku. Kala wita ngari-ka miyiji pina-pardinja-yani. Yuwayi, yinya jintilyka-wati kajili yanirni, kapulu muku maju-mani miyiji pardinja-kujakuju. Manu kapulu parrkaju muku ngarni watiya-jangkaju. ⁶ Panu-jarlu jintilyka kapulu yuka nyuntu-nyangu yuwarli-kirra manu warrkini-patu-kurlangu-kurrarlangu. Panu-jarlu jintilyka kapulu yukami Yijipi-wardingki yapa-kurlangu yuwarlikirra. Nyurrurla-nyangu nyurnunyurnu kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi, ngularrarrlu kulalu-jana nyangu panu-jarlu jintilyka kuja-piya, lawa. Kula-jana nganangku Yijipi-wardingkirli nyangu jintilyka panu-jarlu kuja-piya, lawa.’” Kujanyarla Mujuju wangkaja Yijipi-wardingki kingikiji, manu yanulku.

[†] 9:31 barley   [‡] 9:32 two kinds of wheat

⁷ Ngula-jangka, kingi-kirlangu warrkinilirla wangkaja, “Nyampurlu watingki Mujujurlu kanganpa maarr-pakarni. Maju-manu muku-ka nyiyarningkijarra nyampurla ngurungka! Nyiya-jangka kanpa warrarda wurra-manu? Yilyaya-jana wati Yijirali-pinki nyampu-ngurlu nguru-ngurlu yungulurla nyanunu-nyangu YAAWIYI-ki Kaatuku pulka-pinyi jiljangka.”

⁸ Junga-juku, yinyarrarlu warrkinirlili-jana manunjunu Mujuju manu Yarunu, manulu-jana kangurnu pina kingi-kirra. Wangkaja-palangu, “Yuwayi, kajinkili ngampurrra nyina pulka-pinjaku YAAWIYI-ki nyumpala-nyangu Kaatuku, ngulajulu yanta kutu! Kularna-nyarra warlapajirni. Nyajangu-patu-wiyi kapunkulu yani jilja-kurraj?”

⁹ Mujujurlu yalu-manu, “Kapurnalu panu-juku yani, jalangu-warnupatu manu purlkapurlka, karnta manu wati, jiypu manu puluku. Kapurnalu yaninarla kurapaka wiri ngarni, manu kapurnalurla pulka-pinyi YAAWIYI-ki.”

¹⁰ Kingirla wangkaja Mujujuku, “Lawa! Ngari kanpa kulukupurda wangka kujaju yungunkulu-ngaanya wuruly-yani nyampu-ngurlu ngurra-ngurlu. Kula rampal-mannu-nyangka kularna-nyarra ngurrju nyina nyurrurlaku nganta, lawa. Marda-nyarra YAAWIYI-rla warrawarra-kanyi, karija. Yungunpa-jana mayi karnta manu kurdurkurdu kanyi nyuntukurru? Lawa! Kapurna-jana warla-pajirni. ¹¹ Lawa! Nyuntu manu wati-patu-mipalu yanta jilja-kurraj pulka-pinjaku YAAWIYI-ki. Kujakunyalpanpaju payurnu.” Ngulalu-jana kingi-kirlangu wati-paturlu Mujuju manu Yarunu yilyaja kingi-kirlangu yuwarli-ngirli.

¹² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Rdaka-nyanu kankarlu-manta, manu warru jiily-ngarrika Yijipirla. Ngula-jangka, panujarlu jintilyka-wati kapulu yanirni, kapulu ngúrra-kari ngúrra-kari yani Yijipirlaju. Yangka ngapa kunarda-kurlu kuja wantija nguru-jangka, ngulangkuju-jana muku maju-manu marna manu watiya. Kala kalu pinapardinja-yani marnaju. Yinya jintilyka-watirli kapulu yaninarla muku ngarni marnaju manu parrkaju watiya-jangkaju.”

¹³ Junga-juku, Mujujurlu manu watiya jukati nyanunu-nyangu, warru jiily-ngaarrurnu Yijipu-wana warrukirdikirdi. Ngula-jangka, YAAWIYI-rla yilyajarni warlpa wiri-jarlu kakarrara-ngurlu. Warlpaju kilji-nyayirni warrarda wangkaja parra wiri manu munga wiri. Parra-karirla, kuja wanta pardijarni, warlpangku-jana kangurnu jintilyka-wati panu-jarlu.

¹⁴ Panu-jarlu-nyayirni jintilykajulpalu paarr-pardija warru manu jurljurl-pungu warru Yijipirlaju warrukirdikirdi. Nyampu-wangurla-wiyi kula-jana nganangku nyangu jintilyka panuju kuja-piyaju. Jalangurlangu kulalu-jana kuja-piya nyangu, lawa! ¹⁵ Jintilykajulpalu jurljurl-pungu warru walya-wana, walyajulu maru-manu-nyayirni. Kuja yangka ngapa kunarda-kurlu wantija nguru-jangka, ngula-jangka marna manu watiyalu muku pardija pina. Jintilykarlu muku ngarnu marna manu parla watiyarla manu miyi-wati kujalpalu watiyarla pardija. Mukulu ngarnu nyiyarningkijarra. Marna manu watiya-wangulpa karrija Yijipirlaju, lawa!

¹⁶ Ngula-jangka, Yijipu-wardingki kingirli-palangku yimi yilyaja Mujujuku manu Yarunuku yungu-palarla yanirni nyanjaku. Kuja-pala yanurra, wangkaja-palangku, “Ngajulparnarla maju wangkaja YAAWIYI-ki nyumpala-nyangu Kaatuku. Yungurnangkupala purda-nyangkarla-juku. ¹⁷ Kulaju-pala kulu-jarriya, yawuru-jarriyaju-pala kunka-maninja-wangu. Wangkaya-palarla nyumpala-nyangu Kaatuku YAAWIYI-ki yungu-jana jintilyka-wati kanyi nganimpa-kujaku. Lawangkaju kajikarnalu muku palimi!”

¹⁸ Junga-juku, Mujujurlu kingiji yampinja-yanu yalirla-juku. Ngularla wangkaja YAAWIYI-ki. ¹⁹ Yinyarlu warlpangku kuja-jana kangurnu jintilyka-wati, kakarrara-ngurlulpa wangkajarni. Kuja YAAWIYI-rli purdanyangu Mujuju wangkanja-kurra, karlirr-manu, karlarra-ngurlulkulpa warlpaju wangkaja. Warlpangku-jana muku manu jintilykaju, manu-jana kujurnu muku mangkuru-kurra. Ngula-jangka, lawalpa karrija jintilyka-wangu Yijipirlaju. ²⁰ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-rli warla-pajurnu-juku kingiji Yijirali-pinki-kijaku Yijipi-ngirli yilyanja-kujaku. Jurru marntarla-jukulpa nyinajá.

YAAWIYI Kaaturlu yalkiri maru-manu

²¹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Kankarlu-manta-nyanu rdaka nguru-kurra, ngulaju kapu maru-jarri mi Yijipirla. Yapa kapulu wapami pampa-piya, kapulu-nyanurla warru marnpirni nyarrparawana yungulu yani.” ²² Junga-juku, Mujujurlu-nyanu rdaka kankarlu-manu yalkiri-kirra, ngula maru-jarrija muku Yijipirla. Marulpa karrija marnkurrpaku parraku. ²³ Yapangku kulalu-nyanu nyarrparlu nyangkarla munga-puru. Parra marnkurrrpa-patuku Yijipi-wardingki kulalu wurna yantarla, lawa. Kulalu nyangkarla nyiyarlangu wita. Yijirali-pinkijilpalu nyinaja parrangka-juku.

²⁴ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki kingirlirla yimi yilyaja Mujujuku. Kuja yanurnu, kingirla wangkaja, “Yuwayi, kajinkili nyurrurla nyina-juku ngampurrrpa YAAWIYI-ki pulka-pinjaku, ngulajulu kutu yanta! Kularna-nyarra warla-pajirni. Kangkalu-jana karnta manu kurdukurdu. Kala yampiyalu-jana jiyipi, narnukutu manu puluku nyampurla-juku.”

²⁵ Mujujurla kulu-jarrija kingiki, “Lawa, kulalparnalu-jana yampiyarla nganimpa-nyangu jiyipi manu narnukutu purdangirli! Kanyi karnalujana yungurnalurla purranjarla yinyi YAAWIYI-ki Kaatuku. ²⁶ Kanyi karnalujana muku puluku-wati nganimparlu. Kularnalu jintarlangu yampinja-yanu purdangirliji, lawa. Yungurnalurla purranjarla yinyi YAAWIYI-ki Kaatuku yungurnalurla pulka-pinyi. Kula karnalu milyapinyi nyajangu mayi yungurnalurla purrami. Kajirnalu ngurra yali-kirrarrimi, YAAWIYI-rli kapu-ngaŋpa yimi-nガrrirni nyajangu yungurnalurla purrami.”

²⁷ Kala YAAWIYI-rli warla-pajurnu kingiji Yijirali-pinki yilyanja-kujakuju. Jurru marntarla-jukulpa nyinajá. ²⁸ Ngula-jangka, kingirla wangkaja Mujujuku, “Yanta nyampu-ŋurlu, manu kula pinarni yanta! Kajinpaju yanirni pina, kapunpa palimi!”

²⁹ Mujujurlu yalu-manu, “Ngurrju, nyuntulunpaju wangkaja yaninjaku. Yanilki-kila karna. Kularnangku yanirni pina nyuntukuju nyanjaku.”

11

Mujujurlu pututu-pungu Yijipi-wardingki kingi, “YAAWIYI-rli kapu-jana pinyi muku kamparru-warnu kaja-nyanu Yijipi-wardingki-patu”

¹ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Kapurna-jana yarda murrumurru-manu jinta-kariki Yijipi-wardingki kingi manu nyanungu-nyangu yapapatu. Ngula-jangka yungu-nyarra yilyamilki Yijipi-ŋirliji. Kaji-nyarra kingirli yilyami jilja-kurra, kapu-nyarra jinyijinyi-mani yaninjaku panujuku. ² Yaninjarla wangkaya-jana Yijirali-pinki karntaku manu watiki yungu-jana Yijipi-wardingki-patu payirni pirli yaltirrilki manu kawurluku.” Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Mujujukuju. ³ Ngula-wangurla-wiyi, Yijipi-wardingki-paturlu kalalu-jana Yijirali-pinki nyurunyuru-jarrinjarla

manyu-pungu. Kulalpalu-jana yulkaja. YAAWIYI-rliji-jana Yijipi-wardingki-patuju jinyijinyi-manu nyanungurruku pulka-pinjaku. Kingi-kirlangu wati-paturlangurlu manu Yijipi-wardingki-paturlu yapangku, manngu-nyangulu Mujujujuwiru.

⁴ Ngula-jangka, Mujujurla wangkanjunu kulu Kingiki, “Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju, ‘Jalangu mungangka kapurna warru yani Yijipirla.’ ⁵ Ngajurna YAAWIYI. Kajirna warru yani, kuja-puruju kapulu kamparru-warnu-wati kaja-nyanu-wati muku palimi. Kingi yangka kuja-ka wiri nyina Yijipiki, kapu nyanungu-nyangu kaja-nyanurlangu palimi. Warrkini-patu karnta-kurlangu-paturlangu kapulu palimi. Puluku-kurlangu kamparru-warnurlangu kapulu palimi muku. ⁶ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki-patuju kapulu muku yulami wajampa. Kulalu kuja-piya nyurru-wiyi yulaja. Manu kulalu kuja-piya yarda yulami, lawa. ⁷ Nyampupuru, Yijirali-pinki kapulu yulanja-wangu nyina ngurrju-juku. Kala malikirli kapulu-jana warlkurr-jirrirni Yijipi-wardingki-patuju yulanjakuura manu nyanungurra-nyangu pulukurlangu. Malikirli kulalu-jana warlkurr-jirrirni Yijirali-pinkiki, lawa. Ngula-jangka kapuju kingirli milyapinyi ngajulu YAAWIYI-rli karna-jana Yijirali-pinki yapa warrawarra-kanyi Yijipi-wardingki-piya-wangu.’ Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju. ⁸ Ngula-jangka, nyuntu-nyangu warrkini-patu kapujulu yan-injarla parntarri mi ngajuku. Kapujulu wangkami, ‘Mujuju, yanta nyampungurlu, manu kangka-jana nyuntu-nyangu yaparlangu, yangka kuja kangkulu nyuntu purda-nyanjarla purami.’ Kujanya kapujulu wangkami ngajuku. Kajijili kuja wangkami ngajuku, kapurna-jana yampinjarla jurnta yani.” Yuwayi, Mujujuju kulu-nyayirni!

⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Kingirli kulangku purda-nyanyi. Kuja-jangkaju kapurna-jana Yijipi-wardingki-patuku milki-yirrarni ngaju-nyangu yartarnarri yungujulu milya-pinyi ngajuju jintajuku Kaatu.” ¹⁰ Yuwayi, junga kujaju. Mujujurlu manu Yarunurlu kala-palarla warrarda milki-yirrarnu kingiki YAAWIYI-kirlangu yartarnarri yangka kujalpa-jana murrumurru-manu Yijipi-wardingki-patu. YAAWIYI-rliji warla-pajurnu warrarda kingiji Yijirali-pinki-kujaku yilyanja-kujaku Yijipi-kijakuju. Jurru marntarla-jukulpa nyinaja. Kula-jana yilyaja.

12

YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku purlapa Pajapa-kurlu yungulu Yijirali-pinkirli jiyipi jarkujarnku ngarni

¹⁻² YAAWIYI-palangu wangkaja Mujujuku manu Yarunuku, “Kuja-ka yangka tarnga watiya yukirlikli pina-pardinja-yani, ngula-puru-ka kirntangi wita-wiyi wilypi-pardinjarni yani. Kajinkili yali nyanyi kirntangi wilypi-pardinja-kurra, ngulaju yaliji kamparru-warnu kirntangi.*

³ Nyuntu-jarra, wangkanjintalu-jana Yijirali-pinki yapaku, kujalu-jana wangkaya, ‘Pardakalu-nganpa karlarla-palaku parraku. Ngula-jangkaju, nyurrurlarlu wati-paturlu jarkujarnku maninjintalu-jana jalangu-warnu jiyipi-patu nyurrurla-nyangu warlalja-patuku ngayi, yangka kuja kankulu

* **12:1-2** Kuja kalalu Yijirali-pinkirli nyangu yali kamparru-warnu kirntangi, ngulaju kalalu yirdi-manu ‘Yapi’. Jinta-karlikli kuja kala kirntangi-kari wilypi-pardija, ngulaju yirdiji ‘Jipi’. Ngula-warnu jinta-karlikli yirdiji ‘Jipana’. Kuja-piyarluyijala karlipa yangka jalangurluju ngarrirni kirntangi-patu marnkurparlangu nganayi ‘March, April, May’ nyampu-patuju. Kuja-juku kalu karrinjarra-yani yirdi-kirli-yijala 9-pala kirntangi-patu-kariji.

nyina yuwarli-kari yuwarli-karirla. ⁴ Kajilpalu marnkurrrpa-mipa nyinakarla yapa wati-kirlangu warlaljarla, ngulaju marda kulpalpu kuyuju muku nganjarla. Kujaju maju. Kuja-kujakuju, yinya wati manu nyanungu-nyangu warlaljalpalu jinta-jarriyarla warlalja-patu-kari-kirli kuja kalu kutu-mirnimirni nyina yungulu kuyuju muku ngarni. ⁵ Nyiya-piya jiypiji kajikankulu nyurrurlarluju wati-paturluju milarni? Yinya jiypilpa nyinakarla jintaku yulyurru pukuju wirriya-yijala ngurrju, nyurnu-wangu. Kajilpanpa jiypiki palka-maninja-wangu nyinakarla, ngulajungku kurdu-warnu narnukutu manta! ⁶ Kajinkili-jana jarkujarnku jiypipi mani, wankarulu-jana mardaka murntu-palaku parraku. Ngula-jangka, kaji wanta yuka, yungunkulu Yijirali-pinkirli watingki pinyi jiypipi manu narnukutu junma-kurlurlu nyurrurla-nyangu warlalja-patuku. ⁷ Ngula-jangka, yapangku yungunkulu yalyungku maparni tuwa-wana kankarlumparra manu ngurlju-wana yuwarlirla kuja kankulu yapangku purrancharla ngarni jiypipi. ⁸ Mungangka jintangka-juku yungunkulu purrami jiypiji warlungka. Yungunkulu kuyuju ngarni kumarlpa yangka parrkapiya-kurlurlu manu miyi lalypa-kurlurlu. ⁹ Kulalu kuyuju wanka nganja, kulalu ngapangka purraya, lawa. Wanapijkili purraya warlungka jurru, wanarri-jarra manu murlkurlangu. ¹⁰ Mukulu nganja. Kaji wanta kankarlu-jarri, kajili kuyuju palka-juku nguna, yampiyalu ngarninja-wangurlu. Yirrakalu warlungka yungu jankami yulypulupa-karda.

¹¹⁻¹² “Kujarlukulpankulu nyurrurlarluju kuyuju nganjarla: Ngarninjakungarntijili yukaya jurnarrparla manu putungka. Watiya jukatilinylanu mardaka wurna kula-nganta kankulu yani. Nganjalu kuyu manu miyi kapankurlu. Kapunkulu nyampuu kurapaka kuyuju yirdi-mani ‘Pajapa’.† Munga jintangka-juku kapurna paarr-pardimi warru Yijipi-wana. Kapurna-jana pinyi kamparru-warnu kaja-nyanu-patu manu puluku-watirlangu Yijipirla warlalja-kari warlalja-karirla. Ngajurna YAAWIYI. Kapurna-jana yartarnarri jurnta kanyi juju-kari juju-kariki yangka kuja kalu-jana Yijipi-wardingki-paturlu pirla manu watiya-jangka ngurrju-maninjarla purrami. ¹³ Yinya yangka yalyu tuwangka, kajirna yalyu nyanyi tuwa-watirla, kapurna paarr-pardimi kankarlumparra nyurrurlarla. Kapurna-nyarra yampimi murrumurru-maninja-wangurlu. Kala kapurna-jana Yijipi-wardingki-patu-puka murrumurru-mani. ¹⁴ Jalangjangka, nyurrurlarlu yapangku yungunkulu nyampu parra mangunyanyi. Yulyurru-kari yulyurru-kari kaji kamparru-warnu kirntangi palka-jarrimi nyurrurlarlu manu nyurrurla-nyangu kurdukurdurlu yungunkulu kurapaka Pajapa ngarni ngajuku pulka-pinjaku. Yuwayi, nyurrurla-nyangu kurdukurdurlu manu nyanungurra-nyangu kurdukurdurlu kapujulu pulka-pinyi tarnngangku-juku kuja-piyarlu-yijala.

¹⁵ “Purlapaju kapu karri wirlki-pala parraku. Kuja-puruju kapunkulu miyi lalypa ngarni. Kulankulu miyi kapurdaju ngarni tarltu-jarrinja-warnu, lawa. Kaji purlapa rdirri-yinyi, parra kamparru-warnurla mantalu yangka miyi-kirlangu tarltu-maninja-kirlangu kuja-ka yuwarli nyurrurla-nyangurla marda nguna, manulu kijika ngarninja-wangurlu. Kaji nganangku ngarni miyi kapurdaju tarltu-jarrinja-warnu purlapapuru, ngulajulu yapa yinyaju iilyaya tarnnga-juku. Yapa yinyaju kulaжу nyina ngajukulu, lawa. ¹⁶ Purlapa-puru, kamparru-warnu parrangka manu purdangirli-warnu parrangka-yijala, yungunkujulurla jinta-jarrinarla pulka-pinyi ngajuku. Nyampu parra-jarra-puru kulankulu

† **12:11-12** Pajapa yirdiji ngulaju ‘Marramarrarlu Pinja-wangurlu-ngalpa Yampija’

warrki-jarri, lawa. Purrayalu-nyanu kuyu ngarninjaku, kujaju ngurrju. Kala warrki-wangulu-nyinaya.

¹⁷ “Kuja-piyarlu yungunkulu purlapa-puru ngarni nyampu kurapaka yirdiji ‘Miyi Lalypa’. Kapunkulu ngarni yinya miyi lalypa purlapa-puru yungunkulu manngu-nyanyi kujarna-nyarra Yijipi-ngirli kangurnu turnu-kari turnu-kari 12-palarla. Jalangu-jangka yungulu kurdukurdu nyurrurla-nyangurlu manngu-nyanyi manu nyanungurra-nyangu kurdukurdurlu parra nyampu wajawaja-maninja-wangurlu. Nyampuju ngaju-nyangu kuruwarri nyurrurlaku. Purayalu tarnngangku-juku!

¹⁸ Yuwayi, yulyurrpu-kari yulyurrpu-kari kaji kamparru-warnu kirntangi palka-jarrinjarni yani, 14-palaku parra-patuku nyinayalu. Ngula-jangkaju pardakaluru kaji wanta yukami. Ngula-jangkaju, nganalju miyi lalypa-mipa. Nganalju yinya miyi lalypa-mipa wirlik-pala parraku purlapa-puru. ¹⁹⁻²⁰ Wirlik-pala-puru, kijikalu muku yangka miyi-kirlangu tarltu-maninja-kirlangu yuwarli-ngirliji. Kaji nganganaku-puka ngarni miyi kapuru purlapa-puru, ngulajulu yilyaya nyurrurla-kujakuju tarnnga-juku. Nyampu kuruwarri Yijirali-pinkiki manu yapa-karirlanguku. Nyurrurlarlulu tarnngangku-juku puraya nyampu kuruwarri nyarrpararlangurla kajinkili nyina.”

²¹ Ngula-jangka, Mujujurru-jana yimi yilyaja purlka-patu Yijirali-pinkiki nyanunu nyanjaku. Kujalu yanurnu, nyanunu-jana wangkaja, “Jinta-kari jinta-karirlili manta jiyipi jalangu-warnu nyurrurla-nyangu warlalja-paturla. Pungkalu-jana yungunkulu nyurrurla-nyangu warlalja-kurlurlu nyampu kurapaka ngarni. ²² Kajinkili-jana pinyi jiyipiwati, winjikalu yalu ngami-kirra. Ngula-jangka, julyurl-yirraka parrka yalyungka. Yinya-kurlurlu parrka-kurlurlu mapakalu tuwa-wana yalu-kurlurlu kankarlumparra manu ngurlju-wana. Ngula-jangka, nyurrurla manu nyurrurla-nyangu warlalja-patulu nyinaya kaninjarnijiki ngaka kaji wanta kankarlu-jarri mungalyurru. Kulalu wilipyipardiya! ²³ Mungangkarlu, YAAWIYI kapu warru yani marramarra-kurlu nganayi Riarri-maninja Wita-wangu-kurlu. Mapirrirla kapulu-jana Yijipi-wardingki-patu pinyi. Kaji YAAWIYI-rla yalu nyanyi nyurrurla-nyangu tuwa-paturla, kapu kankarlumparra-juku paarr-pardimi. Kula-nyarra pinyi. Kapu warla-pajirni yinya marramarra Riarri-maninja Wita-wangu Yijirali-pinki pinja-kujakuju.

²⁴ “Nyurrurlarlulu yungunkulu nyampu kuruwarri tarnngangku-juku purami. Nyampuju kuruwarri nyurrurlaku manu nyurrurla-nyangu kurdukurduku manu nyanungurra-nyangu kurdukurdurlanguku.

²⁵ Purayajukulu nyampuju kuruwarri ngaka yangka kajinkili yukamirra jinta-kari ngurra-kari-kirra yangka kuja-nyarra YAAWIYI-rla jangkupungu. ²⁶ Nyurrurla-nyangu kurdukurdurlu kapulu-nyarra payirni kujarlu, ‘Nyiya-jangka karlipa nyampuju kurapaka kuyu ngarni? Nyiya-jangka karlipa-jana pinyi jiyipi manu narnukutu kujarlu?’ ²⁷ Kajili-nyarra payirni kujarlu, yalu-mantalu-jana kujarlu, ‘Kuyu nyampu karlipa ngarni yungurliparla YAAWIYI-ki pulka-pinyi kuja-ngalpa kangu Yijipi-ngirli. Yuwayi, ngalipa Yijirali-pinki kalarlipa nyinaja Yijipirla. Ngula YAAWIYI yanu Yijipi-wana, pungu-jana Yijipi-wardingki-patu. Paarr-pardija ngalipa-nyangu yuwarli-wanaju kankarlumparra. Yampija-ngalpa pinja-wangurlu. Mardarnu-ngalpa palinja-kujaku.’” Kujalu Yijirali-pinkirli yimi nyampu purda-nyangu, parntarrijalpalurla walya-kurra YAAWIYI-ki pulka-pinjaku. ²⁸ Ngula-jangka, yapa-patujulu pina-yanu ngurra-kurralku. Pungulu-jana jiyipi, manu yalyungkulu maparnu tuwa-wati. YAAWIYI-jana kujakunya wangkaja.

YAAWIYI-rli-jana kamparru-warnu kaja-nyanu-patu muku pungu Yijipi-wardingki-patu

²⁹ Kulkurru-kari, YAAWIYI-rli-jana pungu Yijipi-wardingki kamparru-warnu kaja-nyanu-patu warlalja-kari warlalja-karirla. Pungu kingi-kirlangu kaja-nyanurlangu manu pirijina-wati-kirlangurlangu kaja-nyanuwati. Puluku-kirlangu manu jiyipi-kirlangu-jana kurdu kamparru-warnurlangu muku pungu. ³⁰ Munga jintangkaju, kingi manu nyanunganu-nyangu warrkini-patulu muku yakarra-pardija. Warlalja-kari warlalja-karirla wajawaja-manulu-jana kaja-nyanu kamparru-warnu-patu. Kuja-jangkaju, mukulu yulaja wajampa.

Yijirali-pinkirli yapangkulu yampinja-yanu Yijipi jilja-kurrarlu

³¹ Ngula-jana YAAWIYI-rli wirriyawirriya pungu manu puluku-watirlangu, munga jintangka-juku-palanglu kingirli yimi yilyaja Mujujuku manu Yarunuku yungu-pala nyanja-yani nyanunu. Kuja-palarla yanurnu, wangkaja-palanglu, "Nyurrurla Yijirali-pinki yantalu, yampiyalu-ngaŋpa! Jilja-kurra yungunkulurla pulka-pinyi YAAWIYI-ki yalirla. ³² Kangkalu-jana nyurrurla-nyangu jiyipi, narnukutu, tangkiyi manu puluku-watirlangu. Yantalu-jana jirranganja jilja-kurra. Manulu YAAWIYI payika ngajurlanguku yunguju warrawarra-kanyi." Kujanya-palanglu kingiji wangkaja Mujujukuju manu Yarunuku. ³³ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki-patulu-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, "Kajilpankulu nyinakarla-juku nyampurla Yijipirla yanjina-wangu-juku, kapurnalu muku palimi! Kuja-kujakuju yantalau yaruwu!"

³⁴ Yijirali-pinkirli yapangkulu nyurru-juku pulawa manu ngapa nyul-yarnu, kulalurla yirrarnu tarltu-maninja-kirlangu wiri-maninjaku, lawa. Pulawa manu ngapalu jinta-manu ngami-paturla. Kujalu-jana Yijipi-wardingki-patu wangkaja Yijirali-pinkiki ngurraku yampinja-yaninjaku, jinta-kari jinta-karirli Yijirali-pinkirlili jarnkujarnku manu pulawa ngapakurlu jinta-maninja-warnu, warurnulu yakuju-kurra, manulu yirrarnu parrajarla yungulu kanja-yani jimantarlal wurnangkuju. ³⁵ Ngula-jangkaju, warrupalu-jana payurnu Yijipi-wardingki-patu yangka kujal-palu nyanungurra-wana nyinaja kutu. Payurnulu-jana jilpalu manu kawurluku manu jurnarrpaku. Mujuju-jana kujanya wangkaja Yijirali-pinkiki kamparru-wiji. ³⁶ Kujalu-jana Yijirali-pinkirli payurnu Yijipi-wardingki-patu yinjaku nyiarningkijarraku, Yijipi-wardingki-patu kulafulu-jana kulu-jarrija, manu kulafulu-jana nyiya jurnta mardarnu, lawa. YAAWIYI-jana nyurru-juku wangkaja Yijipi-wardingki-patukuju yungulu-jana yimirirli yinyi Yijirali-pinkiki. Kujarlanyalu-jana yungu nyiarningkijarraju. Kujarlanyalu-jana muku puntarnu Yijirali-pinkirliji Yijipi-wardingki-patukuju ngurra yinyakungarntirli yampinjakungarntirli.

³⁷ Ngula-jangka, Yijirali-pinkili yanu Ramiji-ngirli Jakaja-kurra. 600,000-pala wati, karnta manu kurdukurdurlangulpalu wapanja-yanu. ³⁸ Panukari ngurrara-kari-wardingki-paturlangurlulu yampinja-yanu Yijipiji. Mapirrilpalu yanu wurnaju. Kangulu-nyanu panu-jarlu jiyipi, narnukutu manu puluku. ³⁹ Kujalu kulkurru ngunajarra, purrajalu-nyanu miyi lalypa yangka tarltu-maninja-kirlangu-wangu. Kujalpalu Yijipikingarnti yampinjakungarnti nyinaja, ngulajulpalu kapanku-jarrija wurnaku. Kulalu-nyanu nyarrparlu purrayarla miyi kapurdju, lawa. Kujarlanyalpalu miyi lalypaju ngarnu.

⁴⁰ Yijipi yampinjakungarnti, Yijirali-pinkijilpalu nyinaja yalirlaju 430-pala yulyurru-puku. ⁴¹ Ngula-jangka, parra jintangka-juku, YAAWIYI-kirlangu yapangkulu yampinja-yanu Yijipiji 12-pala turnu-warnu-kari

turnu-warnu-karirli. ⁴² Munga jintangka-juku, YAAWIYI-rilipa-jana warrawarra-kangu Yijirali-pinki yapa kuja-jana kangu Yijipi-ngirla. Ku-jarlanya jalangurlang Yijirali-pinkirlilpalu manngu-nyangkarla nyampu parra wajawaja-maninja-wangurlu. Yungulpalu manngu-nyangkarla yangka kuja kala-jana YAAWIYI-rli nyanungurrakupalangu nyurnunyurnu warrawarra-kangu.

⁴³ Ngula-jangka, YAAWIYI-palanglu wangkaja Mujujuku manu Yarunuku, “Yungurna-nyarra yinyi kuruwarri Pajapaku purlapaku yungunkulu purami jungangku. Purlapa-puru yungunkulu Yijirali-pinkirla-puka kura-paka ngarni jiyipi manu narnukutuju. Nguru-kari-wardingki-paturluju ku-lalpalu nganjarla nyampuji kurapaka. ⁴⁴ Kaji Yijirali-pinkirla nganganaku-puka payi-mani yapa-kari ngurrara-kari-wardingki tala-kurlurlu warrkiki yungurla nyanunguku warrki-jarri, kaji ngarrka-kijirni yinya warrkini purlapakungarntirli, ngula-jangka yinyarlu warrkinirli kajika kuyuju ngarni purlapa-puruju. ⁴⁵ Kala kaji warrkini ngana-puka nyina ngarrka-kijirinja-wangu, ngulaju kulalpa nganjarla kuyuju purlapa-puruju. Manu kajilpa nyinakarla yapa-kari ngurrara-kari-wardingki nyurrurla-kurlu nyurrurla-nyangu ngurrangka, ngulaju lawa-juku kulalpa nganjarla kuyuju.

⁴⁶ “Kajinkili nyurrurlarlu Yijirali-pinkirla ngarni kuyu purlapa-puru, nyinakalu kaninjarni yuwarlirla. Kulalu kangka yarlu-kurra kuyuju ngarninjaku, manu kulalu yungkurnu rdilyki-pungka.* ⁴⁷ Nyampu-puru purlapa-puru, nyurrurlarlu Yijirali-pinkirla yungunkulu ngarni kuyu yinyaju panungku-juku. ⁴⁸ Kajilpa yapa-kari nguru-kari-wardingki nyinakarla ngarrka-kijirinja-wangu, manu kajilpa ngampurrpa nyinayarla kuyu kurapakaku ngarninjaku purlapa-puru, kulalpa nganjarla. Kujakungarntijili ngarrka-kijika-wiyi manu panu-kari wati-paturlangu manu wirriyawirriyarlangu yungulu-nyarra kuyuju jirranga ngarni. ⁴⁹ Nyampu kuruwarri jinta-juku Yijirali-pinkiki manu yapa-karirlangu yangka kuja kalu nyina nyurrurla-kurlu.” Kujanya-palanglu YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku manu Yarunuku purlapa-kurlu Pajapa-kurlu. Ngula-jangka, Mujujurlu manu Yarunurlulu-jana yaninjarla yimi-ngarrurnu Yijirali-pinki-kariki.

⁵⁰ Kujalu Yijirali-pinkirla purda-nyangu nyampu kuruwarri, kuja-palanglu YAAWIYI-rli yungu Mujuju manu Yarunuku, ngulajulpalu purda-nyanjarla puraja. ⁵¹ Parra jintangka-juku-jana YAAWIYI-rli yilyaja Yijirali-pinki Yijipi-ngirla. Yilyaja-jana 12-pala turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari.

13

Kajilpa kurdu wirriya kamparru-warnu palka-jarriyarla, ngulajurla YAAWIYI Kaatu-mipaku

¹⁻² YAAWIYI Kaaturla wangkaja Mujujuku, “Kajili Yijirali-pinkirla karn-tangku kurdu wirriya mardarni kamparru-warnu, yungkajulu yinyaju wirriya yunguju ngajuku warrki-jarri. Manu kajili pulukurlu, jiyipirli marda, narnukuturlu manu tangkiyirli kurdu mardarni kamparru-warnu, ngulajujulu ngajuku yungka warntarri. Nyampurra kamparru-warnu-wati ngulajujulu ngajuluku.”*

³ Ngula-jangka-jana Mujujuju yapaku wangkaja, “Jalangurlipa Yijipi-jangka wilypa-pardija. Jalangu-jangka manngu-nyangka warrardalu

* **12:46** Nyangka John 19.36   * **13:1-2** Nyangka Luke 2.23

nyampuju parra wajawaja-maninja-wangurlu. Kalankulu pirijinapiya warrki-jarrija Yijipirlaju, kala YAAWIYI-rli-nyarra yali-ngirliji kangurnu yartarnarri-kirlirli. Parra nyampu-jangka miyi lalypa-mipalu nganja. Kulalu miyi kapurdu nganja-yangka tarltu-maninja-kurlangu-kurlu.⁴ Yulyurrpu-kari yulyurrpu-kari kajinkili nyanyi kamparru-warnu kirntangi wilypipardinja-kurra, manngu-nyangkalu yangka kuja-ngalpa YAAWIYI-rli kangurnu Yijipi-ngirlji.⁵ Nyurru-wiyirli YAAWIYI-rli-jana jangku-pungu nyampuju walya ngalipakupalangu-patuku nyurnunyurnuku. Kuja-jana wangkaja, 'Ngaka kapurna-nyarra yinyi walya kuja ka-jana jalangu nguna Kanana-wardingkiki, Yititiki, Yamuriki, Yiipitiki manu Jipujiki.' Kujaju junga. YAAWIYI-rliji kapu-ngalpa nguru-yirrarni kuja-ka miyi panu nguna. Kajirlipa yani yali-kirra, yulyurrpu-kari yulyurrpu-kari yungurlipa turnu-jarri parra nyampuku manngu-nyanjaku. Yungurlipa parra nyampurla jinta-jarri kaji palka-jarrimi kamparru-warnu kirntangi.⁶ Kajirlipa turnu-jarri, yungurlipa miyi lalypa-mipa ngarni wirlik-pala parraku. Yampimirlipa miyi jinta-kariji kapurduju ngarninja-wangurlu. Ngula-jangka parra nampa wirlkingka yungurliparla kurapaka wiri ngarni YAAWIYI-ki pulka-pinjaku.⁷ Nyampuju junga. Kajirlipa nguru yali-kirra yukamirra, wirlik-pala parra-puru yapa yungurlipa mangarri kapurd Yu yungurlipa yampimi.

⁸ 'Kajirlipa jinta-jarri yali kurapaka wiri ngarninjaku, ngalipa-nyangu kaja-nyanurlu marda kajikalu-ngalpa payirni kujarlu, 'Wapirra, nyiyaku karlipa jinta-jarri nyampukuju kurapakakuju?' Yalu-manirlipa-jana ku-jarlu, 'Kaja, YAAWIYI-rli-ngalpa kangurnu Yijipi-ngirliji. Warrawarra-kangu-ngalpa. Kujarlanya karlipa jinta-jarrimi kurapaka ngarninjaku yungurlipa manngu-nyanyi nyanunu.'⁹ Yuwayi, kajirlipa jinta-jarri ku-rapakaku, yungurlipa manngu-nyanyi YAAWIYI kuja-ngalpa warrawarra-kangu. Kapurlipa nyina yangka-piya yapangku kuja kalu yirrarni YAAWIYI-kirlangu yimi yiriwarrarla jurrungka manu rdaka-kurlangurla. Kularlipa wajawaja-mani. Kurapaka wiri-puru kapurlipa-jana pinarri-mani kuruwarri YAAWIYI-kirlangu ngalipa-nyangu kurdukurduku. Kapurlipa manngu-nyanyi kuja-ngalpa Yijipi-ngirlji kangurnu yartarnarri-kirlirli.¹⁰ Purda-nyangkajulu! Yulyurrpu-kari yulyurrpu-kari kaji kamparru-warnu kirntangi palka-jarrinjarni yani, turnu-jarriyalu war-rarda kurapaka yinyaku.

¹¹ "YAAWIYI-rli kapu-ngalpa kanyi walya yali-kirra kuja kajana karri jalangju Kanana-wardingkiki. Nyampuju walya ngulaju yangka kuja-jana jangku-pungu nyurru-wiyi ngalipakupalangu-purnuku nyurnunyurnuku.¹² Ngaka kajirlipa walya yalirla nyina, yungurlipa kuruwarri nyampu purami: Kaji Yijirali-pinkirli karntangku kurdu wirriya mardarni, yungkarla YAAWIYI-ki yungurla warrki-jarri. Manu pulukurlu, jiyipirli, narnukuturlu manu tangkiyirli, kajili-jana kurdu kamparru-warnu mardarni, yungkalurla YAAWIYI-ki warntarri. Kamparru-warnu-wati nyi-yarlungu kalurla YAAWIYI-ki nyina.*¹³ Kaji tangkiyirli karntangku kurdu wirriya mardarni kamparru-warnu, marda kajikanpa-nyanu nyuntulurlu mardarni. Ngulaju ngula-juku. Kala mardarninjakungantirli pungka jalangu-warnu jiyipi, manu purrayarla warntarri YAAWIYI-ki. Ngula-jangka, yungunpa-nyanu tangkiyil mardarnilki. Kala kajinpa jiyipi pinja-wangu nyina, ngulaju tangkiyil yinya kurdu pungka, kakarda rdilykipungka. Kajili wirriya kamparru-warnu-patu palka-jarri warlalja-kari warlalja-karirla nyurrurla-nyangurla, wirriya-patu yinya-patu kalurla

* 13:12 Nyangka Luke 2.23

nyina YAAWIYI-ki. Kala kula-jana pungka jiyipi-piya, lawa. Kuja-kujakuju talajurla yungka YAAWIYI-kiji. Ngula-jangka, wirriya yali-patuju yungulurla warrki-jarri YAAWIYI-mipaku.

¹⁴ "Kajirlipa-jana pinjarla purrami jiyipi kujarlu, ngalipa-nyangu kajanu-paturlu marda kajikalu-ngalpa payirni kujarlu, 'Wapirra, nyiya-jangka kankulu-jana kamparru-warnu puluku, jiyipi, manu narnukutuju pinyi? Nyiya-jangka kankulu-jana pinjarla purrami?' Kujarlipa-jana yalu-mani, 'Kaja, YAAWIYI-rli-ngalpa kangurnu Yijipi-ngirliji yartarnarri wiri-kirlirli. Warrawarra-kangu-ngalpa. Kalarnalu-jana warrki-jarrija pirijina-piya. ¹⁵ Yijipi-wardingki kingilpa jurru marntarla nyinaja, kulalpa purda-nyangu YAAWIYI-ji. Kala-ngalpa warrarda warla-pajurnu yaninja-kujakuju. Kujarlanya-jana YAAWIYI-rli muku pungu kaja-nyanu-patu kamparru-warnu-wati warlalja-kari warlalja-karirla. Manu-jana pungu jiyipi, puluku, narnukutu manu tangkiyi wirriyawirriya-juku kamparru-warnu-paturlanguju. Kujarlanya karna-jana kamparru-warnu wirriyaju muku pinyi puluku, jiyipi manu narnukuturlangu yangka kuja kalurla YAAWIYI-ki nyina. Kujarlanya karna-jana purranjarla yinyi warntarri YAAWIYI-ki. Kuja ngaju-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu palkajarrija, kularna pungu, lawa. Kujarlajurna jiyipilki pungu, ngularnarla purranjarla YAAWIYI-ki yungu.' Kujanya yungurlipa-jana wangka ngalipa-nyangu kaja-nyanukuju kajili-ngalpa payirni.* ¹⁶ Yuwayi, kajirlipa jinta-jarri kurapaka wiriki, yungurlipa manngu-nyanyi YAAWIYI kuja-ngalpa warrawarra-kangu. Kapurlipa nyina yangka-piya yapangku kuja kalu yirrarni YAAWIYI-kirlangu yimi yiriwarrarla jurrungka manu rdaka-kurlangurla. Kularlipa wajawaja-mani. Kurapaka-puru kapurlipa-jana pinari-mani kuruwarri YAAWIYI-kirlangu ngalipa-nyangu kurdukurduku. Kapurlipa manngu-nyanyi kuja-ngalpa Yijipi-ngirli kangurnu yartarnarri-kirlirli."

YAAWIYI-rli-jana milki-yirrarnu Yijirali-pinkiki nyarrpara-wana yanin-jaku

¹⁷ Ngula-jana kingirli Yijipi-wardingkirli Yijirali-pinki yilyaja Yijipi-ngirli, Kaaturlu kula-jana nguru-yirrarnu yirdiyi-wana kuja-ka ngula Pilijiya-kurra ngunami, lawa. Ywarra yinyaju-ka nguna Yijipi-ngirli Pilijiya-kurra. Kaaturlulpa manngu-nyangu kuja, "Kajirna-jana Yijirali-pinki kanyi yinyarla yirdiyirla kuja-ka nguna Pilijiya-kurra, kajikalu-jana lani-jarri Pilijiya-wardingki-patuku kulu-kujaku. Ngula marda kajikalu pina-yani Yijipi-kirra." Kujanya Kaaturlu manngu-nyangu. ¹⁸ Ngula-jana kangu jinta-kari-wana, kangu-jana jilja-wana mangkuru wiri-kirra yirdikirra Marna Kirrirdi-kirra. Yijirali-pinkirlipalu-jana mardarnu kurlarda manu kurdiji kulukungarntirli.

¹⁹ Mujujurlu kanja-yanu Jajupu-kurlangu yungkurnu. Nyurru-wiyi kuja Jajupu palija, ngulakungarntiji wangkaja-jana nyanungukupurdangkapatuku kuja, "Kaaturlu kapu-nyarra warrawarra-kanyi-jiki nyurrurlaju. Kapu-nyarra nguru-kanyi nyurrurlaku manu nyurrurla-nyangu warlaljapatuku nyampu-ngurlu walya-ngurlu Yijipi-ngirli. Ngarrikajulu kajirna palimi yungunkulu ngaju-nyangu yungkurnu kanyi kajinkili pina-yani Kanana-kurra."

²⁰ Kujalu Yijirali-pinkirli yampinja-yanu Yijipi, yaninjarlalu ngunaja Jakajarla. Ngulalu yampinjarla yantu Yijama-kurra. Yijamaju ngulalu jiljangka kutu. ²¹⁻²² YAAWIYI-rli-jana milki-yirrarnu nyarrpara-wana yaninjaku. Nyanunguju kamparru yantu kajili nyanungurrarlu nyanyi.

* ^{13:15} Nyangka Luke 2.23

Parra-puru, nyanunguju kamparru yanu mangkurdu kirrirdimpayi-piya. Mungangkajulpa yanu warlu jarra-piya kirrirdimpayi-piya. Kala-jana kujarlu-juku nguru-yirrarnu parrangka manu mungangka. Kula-jana yampija.

14

¹⁻² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, "Wangkaya-jana Yijirali-pinkiki yungulu pina-yani Piyarata-kurra. Wangkaya-jana yungulu ngunami kulkurru Mikitalarla manu Mangkururla Marna Kirrirdirla. Nyampuju kutu jinta-kariki ngurra-kariki Paala Jiipuyunuku. ³ Yijipi-wardingki kingirli kapu kuja manngu-nyanyi, 'Yuwa! Yinya Yijirali-pinkirli kula kalu milya-pinyi nyarrpara-kurra mayi kuja kalu yani. Kulalpjulu wuruly-parnkayarl jalntalku. Kapurna-jana rdipimi jiljangka.' Kujanya kapu kingirli manngu-nyanyi. ⁴ Kapurna kingiji jurru marntarla-manu yungu-nyarra wajirli-pinyi. Kapurna-jana muku pinyi, manu nyurrurlarlu yungunkujulurla pulka-pinyi. Ngula-jangka yungujulu Yijipi-wardingki-paturlu milya-pinyi ngajuju YAAWIYI Kaatu nyiyarningkjarraku manu yapa jintawarlayiki." Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku. Yijirali-pinkirlili purda-nyangu YAAWIYI kuja-jana nyarrpa wangkaja nyanungurraku. Yaninjarlalu ngunaja kutu Paala Jiipuyunurla.

Yijipi-wardingki kingirli manu nyanungu-nyangu warrmarlarlulu-jana wajirli-pungu Yijirali-pinki

⁵ Nganangku mayi yimi-ngarrurnu kingiji kujalu Yijirali-pinki wuruly-parnkaja. Kuja kuja purda-nyangu, nyanungu manu nyanunguku warrmarla-patulu-nyanu wangkaja, "Waraa! Nyiyakurlipa-jana nyangu jamulu Yijirali-pinkiji wuruly-parnkankaku? Warla-pajikarlarpila-jana! Nganalku kapu-ngalpa warrki-jarri?"

⁶ Ngula-jangkaju, kingirli manu nyanungu-nyangu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu, yirrarnu-nyanu kurlarda manu kurdiji kulukungarnitirla. ⁷ Wangkaja-jana nyanungu-nyanguku warrmarlaku 600-palaku yungulu-nyanu jarnkujarnku mani nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu wirijarlu. Yanulu kingi-kirli manu warrmarla panu-kari-kirlang wirli-jarra-kurlurla kujalpalu Yijipirla nyinaja. Yinyarra warrmarla-wati kujalpalu nyinaja wirli-jarra-kurlurla, ngulajulpalu-jana wiriwiri nyinaja warrmarla panu-kariki. ⁸ Junga kujaju. YAAWIYI-rli kingiji jurru marntarla-manu. Wajirli-pungu-jana Yijirali-pinki kujalpa-jana YAAWIYI-rli warrawarrawa-kangu. ⁹ Kingirli manu nyanungu-nyangu warrmarlarlulu-jana wajirli-pungu Yijirali-pinki. Kutu-jarrijalu-jana kujalpalu ngunaja Mangkuruwana Marna Kirrirdi-wana. Nyampujulpa kutu karrija Piyarataku manu Paala Jiipuyunuku.

Yijirali-pinkijili jingijingi yanu murrarninginti-kari-kirra Mangkuru-wana Marna Kirrirdi-wana

¹⁰ Kujalu-jana Yijirali-pinkirli nyangu Yijipi-wardingki-patu yaninjarni-kirra, lani-jarrija-nyayirnili, wangkajalurla YAAWIYI-ki yungu-jana muurl-mardarni palinja-kujaku. ¹¹ Wangkajalurla Mujujuku, "Waraa! Nyiyakunpa-nga kengurnu Yijipi-ngirrili? Kapurlipa muku palimi. Nyinayarla-jukurlipa Yijipirla, manurlipa paliyarlal yalirla-juku! ¹² Kujalparnalu Yijipirla nyinaja, wangkajarnangkulu kuja, 'Yampiya-nga! Kula karnalu ngampurrra nyina Yijipi yampinjaku nyuntu-kurlu. Yungurnalu nyina manu warrki-jarri nyampurla-juku.' Kujanyarnangkulu

wangkaja. Kala jinyijinyi-manu-jukunpa-nganpa, kapurlipa muku palimi nyampurla-juku jiljangka!"

¹³ Mujuju-jana wangkaja, "Ngulaju ngula-juku. Kulalu wajampa-jarriya! Pardakaluria YAAWIYI-ki nyampurla-juku, kapu-nyarra muurl-mardarni. Nyanyi kankulu-jana Yijipi-wardingki-patu kutu yaninjarni-kirra? Jalangu-jangka kulankulu-jana nyanyi pinalku. ¹⁴ Yirriyirri-jarriyalu jata-nyanja-wangu! Kulajulu kulu-jarriya! YAAWIYI-rli kapu-jana pinyi Yijipi-wardingki-patuju."

¹⁵ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, "Nyiyaku kan-paju purlami ngajukuju? Wangkaya-jana Yijirali-pinkiki yungunkulu Mangkuru-kurra Marna Kirrirdi-kirli-kirra yani. ¹⁶ Watiya jukati kankarlu-manta, manu jiily-ngarrika ngapa! Ngapa yinyaju kapu raa-parntka, ngula-jangka kapunkulu Yijirali-pinki wapami kulkurru-jarra walya pardunarla. ¹⁷ Jurru marntarla-manurna-jana Yijipi-wardingki-patuju. Kujarlanya kapulu-nyarra ngapa-wanaju wajirli-pinyi. Ngula-kujakuju kapurna-jana yurnilyka-maninjarla muru-pinyi ngapangka. Kapurna-jana riwarr-pinyi kingi manu nyanungu-nyangu warrmarla wirli-jarra-kurlurla. Ngula-jangka Yijirali-pinkirli yungujulurla pulka-pinyi. ¹⁸ Ngula-jangka Yijipi-wardingki-paturlu yungulu milya-pinyi ngajuju YAAWIYI Kaatu nyiyarningkijarraku manu yapaku jintawarlayiki."

¹⁹ Kaatu-kurlangu marramarra kala kamparru yanu Yijirali-pinkikiji, kala-jana milki-yirrarnu nyarrpara-wana yaninjaku, manu mangkur-durlangu kala kamparru wapaja nyanungurrarla. Kala yinya marramarra manu mangkurdu purdangirlkilpa-pala wapaja, warrawarra-kangulpalu-jana Yijipi-wardingki-kijaku. ²⁰ Yuwayi, mangkurdujulpa kulkurru-jarra karrija Yijirali-pinkiki manu Yijipi-wardingki-patukuju. Munga-puru kala Yijirali-pinkirlijilpalu nyangu wanta-piya. Mangkurdujulpa wapirrija Yijipi-wardingki-patukuju yungulu nyanja-wangu nyina munga-piya-puru. Kuja-jangka munga-piya-puru kulalu-jana kutu-jarrija Yijirali-pinkikiji.

²¹ Ngula-jangkaju, Mujujurlu jukati manu nyanungu-nyangu, ngula jiily-ngarrurnu ngapa. YAAWIYI-rli warlpa yilyajarni kakarrara-ngurlu, warlpa warrarda wangkaja munga wiri, ngula ngapaju raa-pungu kulkurru-jarra, ngulalpa walya pardunalku karrija. ²² Ngulalu Yijirali-pinki kulkurru-jarra yaninja-yanu walyangkalku, ngapajulpa karrija pirli rdingki-piya. ²³ Ngulalpalu kingirli manu nyanungu-nyangu warrmarlarlu puraja walyangka-yijala kulkurru-jarra ngapa-wana. ²⁴ Munga-puru-juku wanta-wangu-jukulpa karrija. YAAWIYI-rlipala-jana nyangu Yijipi-wardingki-patu mangkurdu-ngurlurlu manu jarra-ngurlurlu, ngula-jana warungka-manu, manulpalu paa-karrija. Kulalu milya-pungu nyarrpa-jarrinjaku. ²⁵ Wirljili nantuwu-kurlangurlaju muku yukaja parljungka, kulalu wilypipardiylarlaku. Ngulalu-nyanu Yijipi-wardingki-patu purlaja, "Yaka! Yanirlipa nyampu-ngurlulu Yijirali-pinki-kijakuju! Nyanungurra-nyangu Kaatu YAAWIYI-rli kangalpa pinyi!"

²⁶ Ngulalu Yijirali-pinki murrarni-pirdinypa-kurra-jarrija, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, "Jukati kankarlu-manta yarda, ngula jiily-ngarrika ngapa! Kajinpa kuja-jarri, kapu-jana ngapangkuju muku yurnilyka-maninjarla muru-pinyi manu yawurlinji-manilki Yijipi-wardingki-patuju manu nyanungurra-nyangu wirlji-jarra-kurlju." ²⁷ Junga-juku Mujujurlu jukati-kirlirli jiily-ngarrurnu ngapaju. Wantajulpa kankarlu-jarrinjayanulku. Ngula ngapa jiily-ngarrurnu, ngapaju jinta-jarrija pina. Yijipi-wardingki-patu nganta yungulu kunamurrumurru-jarriyarla, kala lawa. YAAWIYI-rli-jana jutu-manu muku ngapa-kurlurlu. ²⁸ Junga, ngapaju

pina jinta-jarrija, ngula-jana jutu-manu muku Yijipi-wardingki warrmarla manu nyanungurra-nyangu wirli-jarra-kurlu. Kula ngana wankaruju nyinaja. ²⁹ Yijirali-pinkilpalu wankaru-juku nyinaja. Karrijalpalu murrarninginti ngapa wiringkaju.

³⁰ Kujarlunya-jana YAAWIYI-rliji muurl-mardarnu Yijirali-pinkiji Yijipi-wardingki-patu-kujakuju. Yijirali-pinkirlili-jana nyangu nyurnu-wati ngunanja-kurra ngapa-wana. ³¹ Milya-pungulu kuja-jana YAAWIYI-rli muurl-mardarnu yartarnarri wiri-kirlirli. Karrijalpalu wurdungu-nyayirni, manu wangkajalu-nyanu, “Junga, YAAWIYI-ji ngurrju-nyayirni! Walarliparla nyina, kapu-ngalpa warrawarra-kanyi. Manurliparla Mujujuku wala nyina kuja-ngaipa YAAWIYI-rli milarnu wiri nyinanjaku ngalipaku.”...

15

Yimi ngapa kumarlpa-kurru

²² ...Mujujurlu-jana Yijirali-pinkiki yapaku nguru-yirrarnu Mangkurungurlu Marra Kirrirdi-kirli-ngirli. Nguru-yirrarnu-jana Jilja-kurra yirdikirraju Juuru-kurra. Wapajalpalu marnkurrpaku parraku, kulalu ngapa palka-manu, lawa. ²³ Ngulalu yukajarra ngurra-kurra yirdi-kirraju Maara-kurra. Ngapalpa palka ngunaja yalirlaju. Kala lawa, kulalu nganjarla. Ngapaju kumarlpa-nyayirni. Kujarlanya ngurra yinyajulu yirdi-manu Maraa. (Jaru nyanungurra-nyangurlaju yirdi Maaraju ngulaju ‘Kumarlpa’). ²⁴ Yapajulurla Mujujukuju kulu-jarrija, kulalu ngapa-wiyi ngarnu, manulu payurnu, “Yuwa! Nyiyalkurlipa ngarni? Ngapa nyampuji kumarlpa!”

²⁵ Kula nyarrpa-mantarla Mujujurluju, ngularla YAAWIYI-kilki wangkaja, “Wangkayaju nyarrpa-jarrimirna!” Ngularla YAAWIYI-rli milki-yirrarnu watiya. Mujujurlu watiya yinyaju kujurnu ngapa-kurra. Ngula ngurru-jarrijalku ngarninjakuju.

Ngula-jana YAAWIYI-rli kuruwarri jinta-karilkii yungu yapa-patukuju yangka yungulu jungarni nyinami. Kuruwarri-jana yungu waalparrirninjaku marda kajilirla wala nyina-japa manu kajili ngurrjungku puramikijapa. ²⁶ Wangkaja-jana, “Ngajurna YAAWIYI Kaatu kuja kankujulu pura. Kajirna-nyarra nyarrra wangkami pura. Kajinkili kuja nyina, kularna-nyarra nyurnu-manu yangka kujarna-jana Yijipi-wardingkipatu nyurnu-manu yangka kamparru-wiyi. Yuwayi, ngajuju YAAWIYI. Ngajunya yangka kuja karna-nyarra parlpuru-mani.”

²⁷ Ngula-jangka, yapajulu yanu ngurra jinta-kari-kirra yirdi-kirraju Yilimi-kirra. Yilimirlajulpa ngunaja 12-pala mulju manu 70-pala watiya.* Ngulalu yapaju ngunaja ngapa-wana.

16

YAAWIYI-rli-jana jurlu witawita manu miyi yilyaja yapaku ngarninjaku

¹ Nguru-jangka yirdi-jangkaju Yilimi-jangka, Yijirali-pinkijili yanu Jiljakurra yirdi-kirraju Jimi-kirra. Nyampuji ngurra kulkurru-jarra Yilimiki manu Jayinayiki. Yijipi kujalu yampinja-yanu, wapajalu murntu-palaku wiyikiki, ngulalu nyinaja Yilimirlalku. ² Mangarri-wangulpa ngurra

* 15:27 palm trees

yinyaju karrija, ngulalu yapaju kulu-jarrija, manulurla wangkaja Mujujuku,³ “Yuwa! Nyiyakunpa-ngaŋna kangurnu nyampu-kurra ngurra punku-kurraju? Kapurlipa yarnunjuku palimi! Yijipirlajurlipa miyi panu mardarnu ngarninjaku kuyurlangu. Käji-ŋgalpa YAAWIYI-rli pungkarla yalirla, ngulaju ngurrju. Kala jalangu ngari kapurlipa muku palimi kutu nyampurlaju!”

⁴ Ngularla YAAWIYI-lki wangkaja Mujujuku, “Kapurna-nyarra miyi patapata-kijirni nguru-jangka. Kapunkulu miyi panulklu ngarni. Kapurna-nyarra warrarda patapata-kijirni parra-kari parra-karirli yungunkulu-nyanu mani warrarda. Parra-kari parra-kari kapurna-nyarra waalparirni marda kapunkujulu purda-nyanyi-japa.⁵ Purayiti-kari Purayiti-kari yungunkulu-nyanu miyi panu turnu-mani. Yungunkulu-nyanu panu-jarlu miyi mani yungunkulu purranjarla ngarni Purayitirla manu Jarrirtiyirlangurla Parra-nyayirni-wangurla.”*

⁶ Ngulalu-jana Mujuju manu Yarunu wangkaja yapaku, “Kularnalu-nyarra ngajarrarlu kangurnu Yijipi-ŋgirli, lawa. Jalangu mungangka kapunkulu milya-pinyi kuja-nyarra YAAWIYI-rli kangurnu Yijipi-ŋgirliji.⁷⁻⁸ Jukurrarlu kapunkulu YAAWIYI nyanyi miril-maninja-kurra, kapu yanirni nyurrurla-kurra. Kujankulu-ngaŋna ngajarraku kulu-jarrija, ngulajunkulurla YAAWIYI-ki kulu-jarrija. Purda-nyangu-nyarra. Nyanungunya-jarrangku wangkaja nyurrurlakuju kanjarnikiji nyampu-kurrakuju. Ngarilparlijarra nyanungu purda-nyangu. Ngajarraju ngari warrkini nyanungu-nyangu.” Ngula-jana Mujuju wangkaja, “Purda-nyangkajulu! Parra-kari parra-kari kaji wanta yukamirra, YAAWIYI-rli kapu-nyarra kuyu yinyi ngarninjaku, manu mungalyurru-kari mungalyurru-kari kapu-nyarra miyi yinyi ngarninjaku. Kapunkulu ngarni, kulankulu yarnunjuku-jarri.”

⁹ Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja Yarunuku, “Wangkaya-jana kuja Yijirali-pinkiki, ‘Nyurrurla YAAWIYI-rli-nyarra purda-nyangu kujalpanku-jarrangku kurnta-ngarrurnu ngajarra. Kujarlanya, turnu-jarriyalu nyampurla maralypirla.’”¹⁰ Junga-juku, Yarunurlu-jana turnu-manu yapa-patu, manu wangkaja-jana. Kujalpa-jana wangkaja, yapangkujulpal ujilja-kurra nyangu wurnturu. Ngula mangkurdu palka-jarrija wurnturu-nyayirni, miril-manulpa. YAAWIYI-lpa nyinaja mangkurdurla yalirlaju.

¹¹⁻¹² Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, “Purda-nyangurna-jana Yijirali-pinki yapa kujalpalu-nyarra kurnta-ngarrurnu nyuntu manu Yarunu. Wangkaya-jana kuja, ‘Parra-kari parra-kari kaji wanta yukamirra, kapunkulu kuyu panu ngarni. Manu mungalyurru-kari mungalyurru-kari kapunkulu miyi panu ngarni. Kulankulu yarnunjuku-jarrimilki. Ngula-jangka kapunkujulu milya-pinyi ngajuju YAAWIYI Kaatu.’”

¹³ Parra jintangka-juku, kuja wanta yukajarra, panu-jarlu jurlpu pintarulu paarr-pardija ngurra-kurra kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja. Nguru-ŋgurlulu wantiwantija, manulurla walyaku wapirrija. Mungalyurru kuja wanta kankarlu-jarrija, yinjirlipilpa ngunaja nyiyarningkjarrarla.¹⁴⁻¹⁵ Wantaju kankarlu-jarrijalku, ngula walyaju pati-manu, ngula yinjirlipi-wangu-jarrija. Yijirali-pinkirlili nyiya mayi nyangu walyangka. Kulalu kuja-piya nyangu nyurru-wiyi. Kardirri-nyayirni yapirilyi-piya. Payurnulpalu-nyanu, “Nyiya nyampuju?”

Mujujurlu-jana yalu-manu, “Nyampuju miyi kuja-ŋgalpa YAAWIYI-rli yilyajarni ngarninjaku.¹⁶ Kujanyaju YAAWIYI-ji wangkaja, ‘Yungulu-nyanu parraja maninjarla warru turnu-mani miyi, warrardalu-nyanu

* ^{16:5} Nyangka John 6.31

panu mani parraja-kurra parra-kari parra-karirli.' " ¹⁷ Jungajukulu Yijirali-pinkirli jarkujarnku manu parraja, manu warrulpalu miyi. Ngalya-karirlili manu panu-jarlu, ngalya-karirlili wita manu. ¹⁸ Ngulalu-nyanu milki-yirraru kujalu nyajangu manu. Ngalya-karirlili miyi panu manu. Ngalya-karirlili wita manu, ngulaju ngula-juku. Panu-jukulpalu miyiji ngarninjaku mardarnu.*

¹⁹ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja, "Nyurrurla kulalu ngayarrka-jarriya! Jalangurlujukulu muku nganja miyi kuja kankulu mardarni. Kulalu mardaka jukurra-kurra." ²⁰ Panu-kari yapajulu ngayarrka-jarrija. Kulalu Mujuju purda-nyangu. Kulalu muku ngarnu, mardarnulpalu ngalya-kari mungalyurru-karda. Miyi yinyaju pukulyulkulpa parntija pirlpi-kirli. Mujuju-jana kulu-jarrija-nyayirni.

²¹ Mungalyurru-kari mungalyurru-kari yapangkuju kalalu miyiji turnu-manu walya-jangka. Kalalu-nyanu manu ngarninjaku-ngarra parra jintangkaku-mipa. Ngula kala wanta kankarlu-jarrija, manu kala warlunyayirni jankaja. Kala miyiji tarlurr-kampaja wantangkuju. Yarlurr-kampanjarla walya-kurra muku karlija.

²²⁻²³ Purayitirla, yapangku kalalu kartaku-jarra manu, kalalu miyiji yirraru. Ngulalurla wiriwiri panu-kari yaninjarla wangkaja Mujujuku, "Yapangkulu jarkujarnku manu kartaku-jarrarla miyi panu walya-jangka."

Mujuju-jana wangkaja, "Ngulaju ngula-juku. Nyampunya-ka YAAWIYI-ji wangka: 'Jukurraju Jarrirtiyi ngaju-nyangu Parra-nyayirni-wangu. Ngayi kapunkulu nyinami-mipa warrki-wangu. Jalangurlu miyili ngalya-kari purraya warlungka, manulu ngalya-kariji ngapa-kurlurlu kartakurla purraya. Mardakalu miyi ngarninjaku jukurraku.'

²⁴ Junga-juku, yapangkulu miyiji mardarnu mungalyurru-kurra yangka kuja-jana Mujuju wangkaja. Miyiji kula pukulyu-jarrija jirri-kirli, lawa.

²⁵ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja yapakuju, "Jalanguju Jarrirtiyi YAAWIYI-kirlangu Parra-nyayirni-wangu. Nyinayalu warrki-wangu. Kajinkili miyiki nganta yani warrirrninjaku, kulankulu palka-mani, lawa. Ngarili miyiji nganja kujankulu pirrarnirli turnu-manu. ²⁶ Nyampuu YAAWIYI-kirlangu kuruwarri ngalipaku yungurlipa yani miyiki warrirrninjaku Palya-ngurlu Purayiti-kirra jika-pala parraku. Kala Jarrirtiyirla kularliparla miyikiji warrirni walyangkaju, lawa. Parra yinyaju tarruku YAAWIYI-ki."

²⁷ Junga kujaju. Kala parra jintangka Jarrirtiyirla, yapa ngalya-karili yanu miyiki nganta. Kala lawa, kulalu palka-manu. ²⁸ Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, "Yuwa! Nyarrpa-jarrimi kankulu? Nyiyajangka kula kankujulu purda-nyanyi yangka kujarna-nyarra nyarrpa wangkaja?" ²⁹ Purda-nyangkajulu! Ngarrurnurna-nyarra nyinanjaku Jarrirtiyirla warrki-jarrinja-wangu. Ngarrurnurna-nyarra Purayiti-kari Purayiti-kari kapurna-nyarra miyi panu-nyayirni yinyi yungunkulu ngarni parra-jarra jirramaku, manu Jarrirtiyi-kari Jarrirtiyi-karirla nyinakalu ngurrangka yaninja-wangu." ³⁰ Junga-juku, kuja-jangka yapajulpalu nyinajalku Jarrirtiyi-kari Jarrirtiyi-karirlaju warrki-wangu.

³¹ Yijirali-pinkirliji kalalu miyi yinyaju yirdi-manu 'maana', ngulaju 'nyiya nyampuu?'. Maana ngulaju ngurlu witawita-piya kujalpalu pajarnu ngarlu-piya.

³² Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja yapakuju, "YAAWIYI-ji wangkaja yungurna ngalya-kari maana yirrarni murlukurnpa wiri-jarlurla yungulu

* **16:18** Nyangka 2 Corinthians 8.15

ngalipa-nyangu kurdukurdurlu nyanyi nyiya-piya. Kajili nyanyi yinya miyi, kapulu manngu-nyanyi kuja-ngalpa YAAWIYI-rli kangurnu Yijipi-ngirli manu yangka kuja kala-ngalpa miyiji yungu jiljangka.”³³ Ngularla Mujuju wangkaja Yarunuku, “Manta murlukurnpa wiri-jarlu, manu yirraka maana yangka miyi. Yirraka yungurlipa-jana ngalipa-nyangu kurdukurduku milki-yirrarni.”³⁴ Junga-juku, Yarunurlu manu murlukurnpa wiri-jarlurla, ngula maana yirrarnu. Ngula murlukurnpa yirrarnu Tarruku Pakujurla* Kujalpalu Yijirali-pinkirli Tarruku Pakuju mardarnu, manngu-nyangulu yangka kujalpa-jana YAAWIYI-rli warrawarra-kangu yangka kuja ngarrurnu Yipuruyamu nyurru-wiyi.³⁵⁻³⁶ Yijirali-pinkirli-lilpalu maanaju ngarnu 40-pala yulyurrpuku. Kuja-puruju kalalu wapaja warru jilja-wana. Ngula-jangka kujalu Kanana-kurra-jarrija, YAAWIYI-rli kula-jana maanaju yungulku yinyarlanya. Kananarlalkulpalu Yijirali-pinkiji nyinaja tarnnga.

17

Mujujurlu ngapa manu pirli-jangka yarturlu-jangka

¹ Yijirali-pinki yapalpalu ngunaja jiljangka yirdingkaju Jiningka. Yangka kuja kala-jana YAAWIYI wangkaja yarinjaku ngurra-kari-kirra, kalalu yanu. Ngula-jangkaju, ngunajalu Ripirdimirla. Kala lawalpa ngapa-wangu karrija yapakuju ngarninjaku.² Jata-nyanjarlarlurlu kulu-jarrija Mujujukuju, manu wangkajalurlu, “Yungka-nganpa ngapa ngarninjaku!”

Mujuju-jana wangkaja, “Nyiya-jangka kankujulu kulu-jarrimi ngajukuju? Marda kankulu YAAWIYI-jì kapuru-nyinajarla juwa-kijirni? Marda kankulu manngu-nyanyi yampija nganta-ngalpa warrawarra-kanja-wangurlu. Kajinkili kuja warrarda manngu-nyanyi, kapu-nyarra kulu-jarri!”

³ Yapajulpalu purraku-nyayirni nyinaja ngapakuju. Kulu-jarrinjarlarlurla wangkaja Mujujukuju, “Nyiyakunpa-nganpa kangurnu Yijipi-jangkaju? Nyiyakunpa-nganpa kangurnu kurdukurduru manu nganimpala-nyangu jiyipi, puluku, manu narnukutu pinjaku mayi nyampurlaku? Nyarrparanalu ngarni ngapaju?”

⁴ Ngula Mujujurlu YAAWIYI payurnu, “Nyarrpa-manirna-jana nyampuju yapa? Kulajulu purda-nyanyi, kapujulu pirli-kirlirli luwarni!”

⁵ Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujukuju, “Manta-jana purlkapurla. Wapaya kamparru yapa-patuku nyanungurra-kurlu. Kangka watiya jukati yangka kujanpa kangurnu Yijipi-ngirli yangka kujanpa ngapa pakarnu karru Niilirla. Yanta yaruju!⁶ Yanta pirli wiri-kirra Jayinayi-kirra. Yalirla kapunpa yarturlu wiri nyanyi. Kapurna yarturlu yalirlaju kamparru karriji nyurrurlaku. Jukati-kirlirli pakaka yinyaju yarturlu. Ngula kapu ngapalku wilypa-pardimi, ngula kapulu yapangku ngapa ngarni.” Junga-juku, Mujujurlu purda-nyangu YAAWIYI, yarinjarla pakarnu yarturluju kujalpalu purlka-paturlu nyangu. Ngula-jangka, ngapa karlijalku pirli-jangka.⁷ Mujujurlu ngurra yinyaju yirdi-manu ‘Maaja’, yirdi ngulaju ‘Kapurunju Panu’. Junga kujaju. Yinyarra Yijirali-pinki kujalpalu ngapawangu nyinaja, kapuru nyinajarlarlu-nyanu payurnulu, “YAAWIYI-jì mayi palka-juku ngalipa-kurluju? Warrawarra-kanyi-jiki mayi kanganpalu?” Mujujurlu yirdi-karirla yirrarnu ngurraku yinyakuju ‘Miripa’, ngulaju yirdiji ‘Yapaju Kulu-nyayirni’.

Yijirali-pinkili kulu-kurra-jarrija Yamili-wati-kirli

* **16:34** Ark of the Covenant

⁸ Kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja-juku Ripirdimirla, Yamili-patulu-jana kulu jangkardu yanurnu. ⁹ Mujujurla wangka Jajuwaku, “Milaka-jana wati-patu yungunkulu-jana kulu jangkardu yani Yamili-patuku. Jukurra kapurna yani pirli yali-kirra karrinjaku. Kapurna jukati kanyi yangka kuja Kujaaturlu yungu mardarninjaku. Kapurna watiya yinyaju mardarni, manu kapurna jiily-ngarrirni nyurrurla-kurra yungunkulu-jana kulungku pinyi.”

¹⁰ Junga-juku, Jajuwarluju Mujujuju purda-nyangu, milarnu-jana wati-patu kuluku Yamili-patuku. Kulukungarnti, Mujujuju warrkarnu pirlingka Yarunu-kurlu manu wati jinta-kari-kirli yirdiji Yiiru-kurlu. ¹¹⁻¹² Kankarlu-manu jukati rdakangku, ngulalpa mardarnu jurrungka kankarlarra. Kujalpalu watiya kujarlu mardarnu, Yijirali-pinkirlilpalu-jana pungu Yamili-patuju. Mujujuju purlka-pardu, manu rdakajulpa mata-jarrija. Kula nyarrparlu mardakarla jukatiji kankarlarra-kariji. Kuja rdaka kanunju-jarrija jiily-ngarrirninja-wangu, Yamili-paturlulpalu-jana pungu Yijirali-pinkiji. Kuja-kujakuju, Yarunurlu manu Yiirungku-pala manu wirjarlu yarturlu, manu yirrarnu-pala Mujuju-wana nyanungku nyinanjaku. Ngula-jangka, Yarunurlu manu Yiirungku-pala puuly-mardarnu Mujuju-kurlangu rdaka yungu mardarni-jiki jukatiji yangka kujalpalu-nyanu wati-paturlu pakarnu-juku. Yarunulpa jungarni-purdanji Mujujukuju karrija, manu Yiirujulpa jampu-purdanji karrija. Kujarlu-jukulpa-pala Mujuju-kurlangu rdaka-jarraju puuly-mardarnu yangka kuja wanta yukajarra. ¹³ Kujarlunyalu-jana Jajuwarlu manu nyanungu-nyangu warrmarlarluju muku pungu Yamili-patuju.

¹⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yirraka yimi pukukurra nyampu-kurlu kulu-kurlu yungulu yapangku ngaka manngu-nyanyi wajawaja-maninja-wangurlu. Warrardarla yimi-ngarrika Jajuwaku nyampu yimi. Wangkayarla kapurna-jana muku pinyi Yamili yapa-patu, kula jintarlangu wankaru nyina nyampurla walyangka!”

¹⁵ Ngula-jangka, Mujujurli pirli-wati murnju-yirrarnu yurturlurla pulka-pinjaku YAAWIYI-ki. Ngurra yinyaju yirdi-manu YAAWIYI NI-IJU. Yirdi nyampuju ngulaju YAAWIYI NGARKINPA NGAJU-KUJU. ¹⁶ Ngula-jangka, Mujuju wangkaja, “Ngajulurlulparna mardarnu ngajunyangu jukati, manurna jiily-ngarrurnu kankarlarra yangka-kurra kuja-ka YAAWIYI nyina. YAAWIYI-rla kapu-jana warrarda pinyi Yamili-patuju tarngangku-jukul!”...

19

YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku pirli wararrarla Jayinayirla

¹⁻² Ngulalu Yijipi yampinjarla yanu yapangku Yijirali-pinkirli, yaninja-yanulpalu wurna-juku kirntangi-jarraju jirramaku, manu parra-pardu-karirlajulu yukajarra Jilja-kurra yirdi-kirraju Jayinayi-kirra. Kulkurru lu ngurrara-karirla yirdingka Ripirdimirla ngunajarra. Kujalu ngakalku yukajarra Jayinayi-kirra, ngunajalu ngayirni pirli wararrarla yirdingka Jayinayirla. ³ Mujujurla warrkarnu pirlingka YAAWIYI Kaatuku. Ngularla purlajalku Mujujuku pirli yinya-ngurlu kankarlu-ngurlu, manurla wangkaja nyanungku, “Nyampunya-jana wangkaya wungu-warnuku Jakupu-kurlangukuju yapaku Yijirali-pinkikiji, ⁴ Nyurrurlarluju kankujulu manngu-nyanyi-yijala kujarna-jana yapa Yijipi-wardingki-patu murrumurru-manu-nyayirni. Milya-pinyi-jala kankujulu yangka kujarna-nyarra nguru-yirrarnu Yijipi-ngirli. Muurlparlurna-nyarra kangurnu ngurrara nyampu-kurrajju. Warrawarra-kangulparna-nyarra wurnaju kujalpankulu wapaja warlawurru ngati-nyanu-piyarlu-juku yangka kuja

kajana witawita nyanungu-nyangu warrawarra-kanyi kuja kalu paarr-pardinjaku pinarri-jarri. Ngula-piyarlu-yijalalparna-nyarra warrawarra-kangu. ⁵ Purda-nyangkalkujulu wurra-maninja-wangurlu, manulu jungsangku puraya kuruwarri ngaju-nyangu! Panu yapa ngurrara-kari ngurrara-kari kajulu nyinami ngajuku, kala kajikankujulu yalyangku purda-nyanyi, kapurna-nyarra milarni, kula nぐularra yapa panu-kari. ⁶ Yungunkujulu purda-nyanyi manu purami ngaju-mipa. Kapunkujulu panu warrki-jarri mi ngajuku maralypikingarduyu-piyaflu.' Kujanya-jana wangkaya Yijirali-pinkiki."

⁷ Ngula-warnuju, Mujuju pina jitinja-yanu kaninjarra-kari pirlingka, manu-jana purlkapurlka wiriwi warru turnuturnu-manu. Muku-jana yimi-ngarrurnu yangka nyarrpa kujarla nyanunguku wangkaja YAAWIYI pirlingka yinyarla. ⁸ Ngula-jangka, wangkalurla Mujujuku, "Ngulaju ngula-juku. Nyiarninykirra kuja-ngaampa wangkaja YAAWIYI, kapurnalu yalyangku purda-nyanyi. Kapurnalurla nyinami manu warrkjarrimi nyanungu-mipaku." Ngula-jangkaju, Mujuju pirlingka kankarlarra pina warrkarnu, manurla wangkaja YAAWIYI-ki, "Yapa nganta kalu wangkami kapungkulu nyinami manu warrki-jarri nyuntu-mipaku."

⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, "Mangkurdu marungka kapurnangku kutu nyuntuku yanirni, manu kapurnangku wangkami. Yapangkuju kapujulu purda-nyanyi-yijala kajirnangku wangkami. Nyampu kuja karnangku wangkami, ngulaju yangka yapa yungungkulu wala warrarda nyinami nyuntu." Ngula-jangka, Mujuju jitinjarla pina-yanu pirli-jangka kujalpalu yapa nyinaja. Muku-jana yimi-ngarrurnu yangka nyarrpa kujarla nyanunguku wangkaja YAAWIYI.

¹⁰ Ngula-jangka, Mujuju pina-warrkarnu kankarlarra pirli wararrakurra, manurla YAAWIYI wangkaja nyanunguku, "Yaninjarla-jana wangkaya yapaku yungulu wurdajarra-jarri jalangurlu manu jukurrarlu ngajuku nyanjaku. Wangkaya-jana yungulu nyanungurra-nyangu jurnarrpa parljirni. ¹¹ Parra jukurra-kari-warnurla, ngaju YAAWIYI kapurna yanirni kaninjarra-kari kankarlarra-jangka nyampu-kurra pirli wararra Jayinayi-kirra. Yapa panungku kapujulu nyanyi yanijnarni-kirra. ¹² Pirli wararrarlajulu yarti warru jaarl-yirraka, manulu-jana kurnta-ngarrika yalumpu-ngurluju. Kaji nganangku pirli wararra marnpirni, ngulajulu pungka tarnnga-kurra.* ¹³ Marnpirinja-wangurlu ngarili kutu-pungka tarnnga-kurra pirli-kirlirli marda purnarra-kurlurlu nyurrurla-nyangu-kurlurlu. Junga, kajili yapangku manu nyiyarlangurlu pirli wararra marnpirni, ngulaju kapulu palimi. Kala kajinkili purda-nyanyi kurlumpurrngu purlanja-kurra kilji-kirra, ngula-jangkaju yungulu purlkapurlka wiriwi wararrarlaju warrkarni." Kujanyaaria YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku.

¹⁴⁻¹⁵ Ngula-jangka, pirli-jangka kaninjarra-kari Mujuju pina jitinja-yanu yapa-patu-kurra. Nyanungu-jana wangkaja, "Parra jukurra-kari-warnurla, Kaatu kapu kankarlarra-jangka yanirni pirli-kirra wararra nyampu-kurra. Wurdajarra-jarriyalu yungunkulu kamparru karrimi nyanungurla. Nyurrurla ngarrka, kulalu yupukarra ngunaya jalangu manu jukurra, yampiyalu-jana marnpirinja-wangurlu." Junga-juku, ngula-warnuju yapangku jintawarlayirlili jurnarrpa nyanungurra-nyangu parljurnu. Wurdajarra-jarriyalu parra-jarraku.

¹⁶ Parra-karirla, mungalyurru karrikarri-wangulpa maarrmaarr-manu, manulparla ngapaku maarr-maninjarla wangkanjinarni kamparrukam-parru. Yapangkulu nyangu maru mangkururla wapirrija pirli wararraku. Manu nganangku mayilpa kurlumpurrngu-kurlurlu kilji-nyayirnirli

* ^{19:12} Nyangka Hebrews 12.20

juturnu. Yapa panujulpalu lani-jarrija-nyayirni! ¹⁷ Mujujurlu-jana ngurra-njurru nguru-yirrarnu yapaku yungulurla turnu-jarrimi Kaatuku. Yarti-wanalpalu warru karrija kanunju pirla wararrarla yukanja-wangu-juku. ¹⁸ Ngula-warnuju, YAAWIYI kankarlarra-jangka yanurnu kaninjarra-kari pirla wararra-kurra warlu wiringka. Yulyurdulparla wapirrija wararakuju. Panu-jarlu yulyurduljulpa yantu yalkiri-kirra, manu pirla wararra yinyajulpa yurnkuyurnku-jarrija-nyayirni! ¹⁹ Yinya kurlumpurrngu ku-jalpa juturnu, ngulajulpa kilji-jarrinja-yanu. Mujujujulparla wangkaja Kaatuku, manulpa Kaaturlu yalu-manu nyanungu. Linpa nyanungu-nyanguju ngulaju yangka kuja karla ngapaku maarr-maninjarla wangkan-jinarni kamparrukamparru, ngula-piya.

²⁰ Yuwayi, kankarlarra-jangka YAAWIYI yanurnu pirla wararra-kurra yinya-kurra kankarlarni-kirra, manurla kankarlarni-ngirli purlaja Mujujuku, manu rdirri-yungu Mujuju warrkarninjaku. ²¹ Ngula-jangka, YAAWIYI wangkarjala Mujujuku, “Pina-yanta kaninjarra-kari, manu-jana warnkiri-manta kajikalu-nyanu marda kurdarrirdarrirli putaputa yirntirninja-yani ngajukupurdarlu nyanjakupurdarlu. Kajili kuja-jarrimi, kapulu muku palimi! ²² Warnkiri-manta-jana maralypikingarduyu-paturlangu. Kamparrurluju yungulu-nyanu jungarni-mani-wiyi yungujulu kutu-jarrimi ngajuku. Kajilpajulu kutu-jarriyarlarni jungarni-maninja-wangu, ngajulurlu YAAWIYI-rli kajikarna-jana murrumurru-mani karrikarri-wangu-nyayirnirli!”

²³ Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Ngulaju ngula-juku. Junga kujaju. Yapa kulalpalu warrkakarla nyampurla pirla wararrarla layinayirla. Nyurrunpa-nganpa wangkaja kujaju, ‘Yartili warru yirraka kanunju pirla wararra-wana yungu karri tarrukkulku.’”

²⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Pina-yaninjanta kaninjarra-kari pirla wararrarla, manu pina-kangkarni Yarunu nyampukurra. Kala warla-pajika-jana panu-kari maralypikingarduyu-patu manu yapa ngalya-kari warrkarninja-kujaku, kajikalu-nyanu marda putaputa yirntirninja-yani yarti-wanaru. Kajilpajulu kutu-jarriyarlarni ngajuku nyanjaku, ngaju YAAWIYI-rli kapurna-jana murrumurru-mani karrikarri-wangu-nyayirnirli.”

²⁵ Junga-juku, Mujujuju jitinjarla pina-yanu panu yapa-kurra, manu-jana nyiyarningkijarra muku yimi-ngarrurnu kujarla YAAWIYI wangkaja nyanungku.

20

Kaaturlurla yungu kuruwarri karlarla-pala Mujujuku

¹ Ngula-jangka, Kaatu-jana wangkaja yapaku, kuja-jana nyanunguju wangkaja:

² “Ngajurna YAAWIYI Kaatu kuja kankujulu pura. Ngajurna-nyarra yajarninjarla kangurnu ngurrara Yijipi-jangkaju ngulalpalu-nyarra ngulangkarlu Yijipi-wardingki-paturlu jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijina-piya.

³ Ngaju-mipakulpankujuju parntarriyarla, manulpankujujurla pulkapungkarla. Kulalu nyiyarlangu juju yirdi-manta ‘Kaatu’. Ngaju-mipaju Kaatu-pajika.

⁴ Nyurrurlarlu kankulu nyanyi panu nyiyarningkijarra yalkirirla manu walyangka manu ngapangka. Ngulaju ngula-juku. Kala kulalujana ngurrju-manta nyampurra-piya jamalya-jangka marda pirli-jangkarlangu, lawa. ⁵ Nyurrurlarlu marda kapunkulu-nyanu

nyiyarningkijarra ngurrju-mani watiya manu pirli-jangka, ngula-jangka yungunkulu-jana marda parntarrinjarla pulka-pinyi. Ku-jajulu yampiya! Kajinkijili yampimi, manu panu-kari nyiyarningkijarra nyampurra-piya kajinkili-jana purami, ngula-jangkaju kapurna-nyarra kulu-jarrimi-nyayirni. Kajinkili warntarla nyinami, ngula-jangkaju kapurnajurla kurdukurdu nyurrurla-nyangulku kunka-mani, nyurrurla-nyangu kurdukurdu warringiyi-patu manu kurdukurdu nyanungurra-nyangurlang. ⁶ Kala yapa panu-kari kajijili yulkami, yapangku panungku kuja kajulu kuruwarri marlaja mardarni, kapurna-jana warrarda yulkami tarnnga-juku. Kularna-jana yampinjarla yani.

- 7 Ngaju-nyangu yirdiji mukunyapa. Kujarlaju, kulajulu yirdi ngajulu yirdi-manta manyungkajinta! Kajinkijili yirdi ngajulu yirdi-mani jarrwararlu manyuku, ngulaju kapurna-nyarra murrumurru-mani.
- 8 Ngaju-nyangu Parra-nyayirni-wangu ngulaju tarruku. Manngu-nyangkajulu parra nyampurlaju, kulajulu wajawaja-manta! ⁹ Wiyiki-kari wiyiki-kari, kajilpankulu parra jika-palaku warrki-jarriyarla, ngulaju ngula-juku. ¹⁰ Kala Parra-nyayirni-wangu ngaju-nyangu ngulaju tarruku ngajuku. Parra nyampurla, yapajulpalu warrki-wangu nyinakrla, manulpajulurla pulka-pungkarla. Kuruwarri nyampuju jintawarlayiki nyurrurlaku manu kurdukurdu nyurrurla-nyanguku, nyurrurla-nyangu warrkiniki manu yapa-karirlanguku ngurrara-kari-wardingkiki ngula kalu nyinami nyurrurlarla. Panu-jukulpankulu warrki-wangu nyinayarla Parra-nyayirni-wangurla ngaju-nyangurlaju. ¹¹ Nyiya-jangkarlu karna-nyarra kuruwarri nyampuju yimi-ngarrirni? Nyurru-wiyi, ngajulurlu YAAWIYI-rl, nyiyarningkijarrarna-jana ngurrju-munu parra-patuku jika-palaku. Yalkirna ngurrju-manu, walya manu ngaparna ngurrju-manu warrukirdikirdi nguru-kari nguru-karirla. Ngula-jangka, parra-karirla nyinajarna warrki-wangu. Ngula-jangkanyaarna parra yinyaju ngurrju-pajurnu. Manurna ngurrju-manu parra tarruku yapaku.
- 12 Linpangku-palangu purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu! Kajinkili-jana yimirirli purda-nyanyi, ngulaju kapankulu tarrnnga nyinami ngurrararla kajirna-nyarra yinyi ngaka. Ngajujurna YAAWIYI Kaatu kuja kankujulu pura.*
- 13 Yampiyalu-nyanu tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu!* *
- 14 Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli!*
- 15 Kularla purungku jurnta manta nyiarlangu yapa jinta-kariki!*
- 16 Kula warlka wangkaya yapa jinta-kari-kirli kuwurturla!*
- 17 Nyurrurla wati-patu, kaji wati-kari kutu nyinami nyurrurlarla yuwarli nyanunu-nyangurla, kula manngu-nyangka nyarrparlu yungun-parla yuwarli nyanunu-nyangu jurnta kanyi. Manu kula manngu-nyangka yangka nyarrparlu yungunparla nyiyarningkijarra jurnta kanyi nyanunguku, yangka nyanunu-parntarlangu

---

* **20:12** Nyangka Matthew 15.4, 19.19, Mark 7.10, 10.19, Luke 18.20 * **20:13** Nyangka Genesis 9.6
 * **20:13** Nyangka Matthew 5.21, 19.18, Mark 10.19, Luke 18.20, Romans 13.9, James 2.11 * **20:14**
 Nyangka Matthew 5.27, 19.18, Mark 10.19, Luke 18.20, Romans 13.9, James 2.11 * **20:15** Nyangka
 Matthew 19.18, Mark 10.19, Luke 18.20, Romans 13.9 * **20:16** Nyangka Matthew 19.18, Mark 10.19, Luke 18.20

marda warrkini nyanungu-nyangurlangu marda pulukurlangu manu tangkiyi nyanungu-nyangurlangu. Jalajala-wangulu nyinaya nyampurruju! Yalumpurraju wati-kariki.*

Nyampurra kuruwarri yungulpankulu purayarla tarnngangku-juku!"

Kuja-jana Kaatu jitinarla yanurnu kutu yapa-kurra, ngulajulu lani-jarrijalku

¹⁸ Yapa Yijirali-pinkijilpalu warru karrija-juku yinyarla pirla warar-rarla ju kanunjuju. Purda-nyangulu linpa kuja karla ngapaku kampar-rukamparru maarr-maninjarla wangkanjinarni, manulu purda-nyangu kurlumpurrngu yangka kujalpa kiljingki jitirnininarnu jamirrkarlu. Manulu nyangu yurrpurlu yulyurdu kujalpa yulyurdu-pardija kankarlarrakari pirla kankarlarni-jangka. Nyampurra kujalu nyangu, lani-jarrijalu manulu wurnturu-jarrinja-yanu pirla wararra-jangkaju, manulpalu wurnturulku karrija. ¹⁹ Ngula-jangka, wangkajalurla Mujujuku, "Kajinpanganpa wangkami, kapurnangkulu purda-nyanyi. Kala kaji-nganpa Kaatu wangkami, ngulaju kapurnalu muku palimi."

²⁰ Mujuju-jana wangkaja, "Kulalu lani-jarriya nyurrurlaju! Kaatu yanurnu nyampu-kurra yungu-nyarra waalparriini kajinkili nyanungu-mipa-japa purami. Nyanungu kanyarra ngampurrrpa nyinami yungunkulu nyanganjuj u warrarda manngu-nyanyi yirriyirrirli tarnngangku nyinanjan-kujaku jarrwara-kujaku." ²¹ Kujalu yapangku nyampu purda-nyangu, karrija-jukulpalu wurnturu-juku pirla wararra-ngurlu yinya-ngurluju. Mujuju-mipa yanu kutuju mangkurdu munga-piya-kurra kujalpa nyinaja Kaatu....

²²⁻²⁶ ...

24

Yijirali-pinkilirla wangkaja Mujujuku kapulu purda-nyanyi YAAWIYI kaji-jana nyiyarningkijarra yimi-ngarrirni

¹ ...YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku pirla wararra-ngurlu kankarlarni-nigirla, "Yaninjarla-jana maninjinta Yarunu, Natapa, Piyu manu yangka 70-pala wiriwiri Yijirali-pinki. Warrkakarnili pirla warrara nyampurla panujuku, kala kulajulu kutu-jarriya ngajuku. Wurnturu-karrikarrijili karriya, ngulajulu parntarinjarla pulka-pungka ngajuku. ² Mujuju, nyuntu-mipa kajikanpa kutuju ngajau-kurraju yanirni. Warla-pajika-jana panu-kari pirlingga warrkarninja-kujaku."

³ Ngula-jangka, Mujujurlu-jana yapa-patu yimi-ngarrurnunjunu kujarla nyiyarningkijarra YAAWIYI wangkaja. Nyanungurralurla wangkaja, "Ngurrju kujaju. Nyarrpa kujangku YAAWIYI wangkaja, kapurnalu purda-nyanyi." ⁴ Ngula-jangka, Mujujurlu puku-kurra yirrarnu nyiyarningkijarra kujarla YAAWIYI wangkaja. Mungalyurru rangkarrkurlu turnungka-jana yarturlu-patu wiri murnju-yirrarnu yurturlarla kutu pirlikiji. Ngula-jangka-jana 12-pala pirla lalypa kirrirdi-wati manu, ngula-jana jukajuka-yirrarnu kanardirla. Nyampurra 12-pala pirli-wati ngulaju 12-palaku turnu-warnu-patuku kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja. ⁵ Ngula-jana Mujujurlu yilyaja wati-patu kurdu-warnu-patu pulukuku pinjaku. Nyampurra puluku-watijili-jana purraja pirlingga yurturlurla YAAWIYI-ki pulka-pinjaku. Ngarili-jana ngalya-kari-mipa pangki parrirrinjarla purraja kuyuju pirlingga YAAWIYI-kiji. Ngula-jangka, yapa-paturlulu ngarnu muku kuyuju turnungka jintangka. Manngu-nyangulpalu kujalpalu

* ^{20:17} Nyangka Romans 7.7, 13.9

rarralypa nyinaja jintangka turnu-warnurla. ⁶ Kujalu-jana puluku pungu, Mujujurlu ngalya-kari yalyu maninjarla winjurnu parraja-patu-kurra, ngalya-kari yalyuju winjurnu pirli-kirra yarturlu-patu-kurra. ⁷ Ngula-jangka, Mujujurlu manu puku yangka kuja kamparrurlu-wiyi yirrarnu YAAWIYI-kirlangu kuruwarri-kirli kuja-jana yapa-patuku wangkaja. Milki-jana riiti-manu kiljingki yungulu yapangku purda-nyanyi. Ngula-jangka, yapajulurla wangkaja, “Nyiyarningkijarra kuja wangkaja YAAWIYI nyampurla pukungka, kapurnalu purda-nyanyi.”

⁸ Ngula-jangka, Mujujurlu manu-jana parraja-patu yalyu-kurlu, ngula-jana yalyu kujurnu yapa-patu-kurra. Wangkaja-jana, “YAAWIYI-rlı-ngalpa ngarrurnu kapu-ngalpa tarngangku-juku warrawarra-kanyi. Nyur-rulkulu wangkaja kapunkulu nganta tarngangku-juku purda-nyanyi nyarrrpa kuja-nyarra nyanungu nyiyarningkijarra wangkaja nyampurla pukungka. Kujarlanyaarna-nyarra yalyuju kujurnu.”*

⁹ Ngula-jangka, Mujuju, Yarunu, Natapa, Piyu manu 70-pala wiriwirili warrkarnu pirli-kirra. ¹⁰ Yinyarlalu nyangu Kaatuju yangka kujalpalu Yijirali-pinkirli puraja. Wirliyarlalu nyanungurla kanunju nyangu yirdiyipiya yukuriyukuri-piya. ¹¹ Junga kujaju! Jungalu nyangu wiriwiriliji Kaatuju. Kala kula-jana pungu. Ngula-jangkalu ngarnu miyi manu ngapa.

YAAWIYI-rlırla pirli lalypa-jarra Mujujuku yungu nyanungu-nyangu kuruwarri-kirli

¹² YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Warrkakarni ngaju-kurra pirli-wana. Pardakaju ngajuku, kapurnangku yinyi pirli lalypa-jarra. Nyampurla pirli-jarrarlarna yirrarnu kuruwarri manu yimi ngaju-nyangu yapaku pina-jarrinjaku.”

¹³⁻¹⁴ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja wiriwiriki, “Nyurrurlalu nyinaya nyampurla-juku purdangirli. Yarunu manu Yuuru kapu-pala nyina nyampurla-juku nyurrurla-kurlu. Kajili-nyanu yapa kulu-jarri nyianganurlu, yungulu-jana nyanungu-jarraku wangkami. Jajuwa-mipa karna kanyi kurdungurlu ngaju-kurlulu.” Junga-juku, Mujujurlu-nyanu manu Jajuwa, manu-pala yanu pirli wararra tarruku-kurra Jayinayi-kirra. Kujpala yinya-kurra-jarrija, Mujujurlu Jajuwaju purdangirli yampinja-yanu, ngula pirlingka nyanungu-mipa warrkarnu.

¹⁵ Ngula Mujuju warrkarnu pirli-kirra, mangkurdurla wapirrija pirligliji.

¹⁶ Junga, YAAWIYI-lpa palka nyinaja mangkurdurla yartarnarri wiri-kirli. Mangkurdurla wapirrija pirligliji jika-pala parraku. Parra-karirla YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku mangkurdu-ngurlu. ¹⁷ Yijirali-pinkirliipalnu nyangu Kaatu-kurlangu yartarnarri wurnturu-ngurlurlu. Yartarnarri yinyaju warlu wiri-piyalpa jankaja kankarlarni pirli wiringka. ¹⁸ Mangkurdurla wapirrija Mujujurlanguku. Nyanunguju nyinaja kankarlu 40-pala parraku manu 40-pala mungaku....

31

YAAWIYI-jana wangkaja yungulu nyinami warrki-wangu Jarrirtiyirlaju yangka Parra-nyayirni-wangurla

---

* **24:8** Nyangka Hebrews 9.20

¹² ...YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, ¹³ “Wangkaya-jana Yijirali-pinkiki, ‘Purayalu jungangku kuruwarri ngaju-nyangu Parra-nyayirni-wangu-kurlu. Jalangu-jangka, Jarrirtiyi-kari Jarrirtiyi-kari yungunkujulu yapangku manngu-nyanyi ngajulu kuja karna-nyarra warrarda warrawarra-kanyi. Ngula-jangka, yungunkujulu milya-pinyi ngajuju YAAWIYI kuja karna-nyarra yapaju jungarni-mani.

¹⁴ Jarrirtiyi kula parra-kari-piya, lawa. Jarrirtiyiji ngulaju ngajuku. Kaji ngana-puka warrki-jarri Jarrirtiyirla, ngulalu pungka yinyaju yapa! Kulalpa nyinakarla nyurrurla-kurlu. ¹⁵ Warrki-jarriyalu Palya-ngurlu Purayiti-kirra-mipa. Ngurrju kujaju. Kala Jarrirtiyi-kari Jarrirtiyi-kari, nyinayalu warrki-wangu. Jarrirtiyi ngulaju kaju ngajuku karri yungunkujulu manngu-nyanjarla pulka-pinyi. Kaji ngana-puka warrki-jarri Jarrirtiyirla, ngulalu pungka! ¹⁶ Jalangu-jangka yungunkulu manngu-nyanyi nyampu yimi kuja karna-nyarra yimi-ngarrirni Jarrirtiyi-kirli. Manngu-nyangka warrardalu ngaju-nyangu yimi wajawaja-maninja-wangurlu yungurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu wala nyina-juku ngajuku. ¹⁷ Kajinkili warrarda manngu-nyanyi ngaju-nyangu yimi Jarrirtiyi-kirli, ngula-jangka kapurna-nyarra warrawarra-kanyi warrarda. Yangka kujarna walya, yalkiri manu nyiyarningkijarra ngurrju-manu, ngurrju-manurna jika-pala parraku. Parra-karirla nyinajarna wurdungu-nyayirni warrki-wangu. Kujarlanya nyurrurlaju Jarrirtiyi-kari Jarrirtiyi-kari nyinayalu warrki-wangu.”

¹⁸ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkanjaku lawa-jarrija Mujujuku Jay-inayirla. Yungurla pirli lalypa-jarra nyanungu-nyangu kuruwarri-kirli. Kaaturlu nyanungurlu yirrarnu nyampu kuruwarri rdaka nyanungu-nyangu-kurlurlu.

32

Yijirali-pinkilirla parntarrija pulukuku kujalu ngurrju-manu kawurlu-jangka

¹ Mujujuju Pirli Wararrarla Jayinayirla-juku nyinaja yaninjarni-wangu-juku. Ngulalurla yapa-patuju yanurnulku Yarunuku, manu wangkajalurla, “Yuwa, nyarrpa-jarri-ka Mujujuju? Nyiya-jangka kula pina-yanurnu? Nyanungurlunya-ngaŋpa kangurnu Yijipi-jangkaju. Marda palijalku. Yarunu, ngurrju-manta-ngaŋpa juju watiya-jangka marda pirli-jangka marda kawurlu-jangka marda yungu-ngaŋpa milki-yirrarni nyarrparawana yaninjaku.”*

² Yarunu-jana wangkaja, “Yuwayi, yungakujulu kawurlu langa-kurlangu kuja kalu nyurrurla-parntarlu mardarni, manu kaja-nyanurlu manu yurntal-nyanurlu.” ³ Junga-juku, yapa-paturlulurla kangurnu kawurlu langa-kurlangu, manu yungulurla Yarunuku. ⁴ Yarunurlu kawurlu yirrarnu kartaku-kurra. Yirrarnu kartakuju warlu-kurra purranjaku winjirn-injakungartirli kawurluku. Ngula winjurnu nyiya-kurra mayi pulukupiya-kurra. Ngula yurrparninjarla ngurrju-maŋulku puluku kawurlu-jangka. Ngula-jangka, Yarunu-jana wangkaja yapaku, “Nyampunyu! Nyangkalu! Nyampurlunya-nyarra kangurnu Yijipi-ngirlil!”

⁵ Ngula-jangka, Yarunurlu pirli-wati-jana murnju-yirrarnu yurturlurla kamparru kawurlu pulukurla, wangkaja-jana yapa-patukuju, “Jukurra kapurlipa turnu-jarri nyampurla purlapa wiriki, kapurliparla yunparn-injarla wirntimi YAAWIYI-ki!” ⁶ Parra-karirla yapajulu yakarra-pardija mungalyurru-nyayirni, ngulalu-jana puluku-patu manu. Ngalya-kari

pulukulu-jana muku purraja linji-karda ngulangka pirlingka yarturlu-paturla YAAWIYI-ki nganta pulka-pinjaku. Ngalya-kari pulukulu-jana pangki parrirninarla purraja yungulu ngarni Kaatuku yati-wangkanjaku. Yapangkulu ngarnu kuyuju yurturlu-kari kurturlu-karirla, pamarlan-gulpalu ngarnu. Ngula-jangkalpalu-nyanu kalykuru-jarrijalku pama-jangkaju.*

⁷ Kuja-puru, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, "Jitinjarla yanta pina nyampu-ngurlu pirli wararra-ngurlu yapa-patu-kurra yangka kujanpa-jana kangurnu Yijipi-ngirli. Maju-manu-nyayirnili-nyanu. ⁸ Lawa, kula kalu purami kuruwarri ngaju-nyangu kujarna-jana wangkaja. Ngarili witaku-mipa puraja. Ngulalu karlirr-yanu ngaju-kujaku. Ngurrju-manulu-nyanu puluku kawurlu-jangka, parntarrialurla. Ngulalu purrajalku nganta kuyu pulukuku pulka-pinjaku. Manu Yarunu-jana wangkaja, 'Nyurrurla Yijirali-pinki, nyangkalu nyampu juju puluku kawurlu! Nyampurlu kuja-nyarra kangurnu Yijipi-jangka!'"

⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, "Milya-pinyi karna-jana nyampu yapa-patu kuja kalu jurru marntarla nyina. ¹⁰ Ngajujurna kulu-nyayirni, kapurna-jana muku pinyi. Kulaju warla-pajika! Kularna-jana nyuntu-parnta manu nyuntu-nyangu kurdukurdu pinyi, lawa. Nyuntu-nyangu-jangka kapulu yapa panu-jarlu palka-jarrimi."

¹¹ Mujujurlu warlkurnu YAAWIYI-ji, "Waraa, YAAWIYI! Kula-jana kulu-jarriya yapa-patuku! Nyampurraju yangka-patu-juku yapa-patu kujanpa-jana kangurnu Yijipi-jangka nyuntu-nyangu yartarnarri-kirlirli! ¹² Kajinpa-jana muku pinyi, kapulu Yijipi-wardingki-patuju kuja wangkami, YAAWIYI-rla-jana kangu Yijipi-jangka Yijirali-pinki jilja-kurra. Kala, ngari-jana yulyurliku-yirrarnu. Kangu-jana ngari yungu-jana muku pinyi pirli wararrarla.' Kujanya kapulu wangkami. Kula-jana kulu-jarriya, kula-jana muku pungka! ¹³ Manngu-nyangka-jana Yipuruyamu, Yijaki manu Jakupu. Nyurru-wiyinpa-jana wangkaja, 'Kapunkulu panu-nyayirni kurdukurdu mardarni, manu yaparla-nyanu. Kapulu nyina panu-nyayirni yanjilypiri kuja kalu nyina yalkirirla-piya. Kapurna-jana walya nyampu yinyi, kapu-jana nyanungurrakulku karrimi tarnnga.' Kujarlunyanpa-jana jangku-pungu." ¹⁴ Ngula YAAWIYI-rla kuja-kurra purda-nyangu Mujuju, yunjumu-kari-jarrija manu purda-nyangu. Kula-jana yapaju muku pungu.

¹⁵ Ngula-jangka, Mujujuju kanunj-yanu pirli wararra-ngurlu, kangu-palangku pirli lalypa-jarra. Yinyarlaju YAAWIYI-rla yirrarnu nyanungu-nyangu kuruwarri kamparru-purdanji manu purdangirli-purdanji. ¹⁶ Kula-palangku Mujujurlu pirli-jarraju ngurrju-manu, lawa. Kaaturlu-palangku ngurrju-manu, ngula kuruwarri yirrarnu pirli-jarrajku.

¹⁷ Ngulalpa Mujuju yanurnu pirli wararra-jangka, ngula nyangu Jajuwa kulkurru. Jajuwarlu-jana yapa-patu purda-nyangu purlanja-kurra, ngularla wangkaja Mujujuku, "Yuwa! Marda kalu-nyanu Yijirali-pinkirli kulungku pakarni!"

¹⁸ Mujujurla wangkaja, "Lawa, kula kalu purlami kulu-jangka wina, manu kula karna-jana purda-nyanyi yulanja-kurra. Purda-nyanyi karna-jana yunparninja-kurra."

¹⁹ Ngula Mujuju kutu-jarrija ngurra-kurra, nyangu yangka puluku kawurlu-jangka. Ngula-jana yapa-patuju nyangu wirntinja-kurra. Kujarlunyalu kulu-manu-nyayirni. Ngula pirli-jarraju kujurnu walya-kurra, manu rdilyki-pungu-palangku pirli wararra-wana. ²⁰ Ngula-jangka manu

* ^{32:6} Nyanga 1 Corinthians 10.7

yangka puluku kawurlu-jangka yangka kujalu-nyanu yapangku ngurrju-manu. Warlungka yirrarnu ngapa-piya-jarrinjaku. Ngula-jangka, win-jurnu walya-kurra walya-jarrinjaku. Ngula maninjarla puyu-pinjarla yurpparnulku walya-piya-karda. Ngula kawurlu yurpparninja-warnu walyaju ngapa-kurra kujurnu, ngula-jana Yijirali-pinki jinyijinyi-manu ngapa ngarninjaku.

²¹ Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja Yarunuku, “Nyiya-jangkanpa-jana nyampuju yapa kangu warntarlarlu YAAWIYI-kijaku nyampu-kurlurlu puluku-kurlurlu? Kujuju maju! Kulangkulu nyuntu jinyijinyi-manu. Lawa-ngarrikarlanpa-jana yampinjaku!”

²² Yarunurla wangkaja Mujujuku, “Nyuntuju ngaju-nyangu paaju. Ku-laju kulu-jarriya! Milya-pinyi kanpa-jana nyampurraju warrarda kalu manngu-nyanyi maju nyiyarningkjarra. ²³ Wangkajajulu, ‘Mujujurlu-ngalpa kangurnu Yijipi-jangkaju, kula karnalu milya-pinyi nyarrpara mayi nyanguju. Ngula-ngalpa ngurrju-manta juju watiya-jangka marda pirl-jangka marda kawurlu-jangka yungu-ngalpa milki-yirrarni nyarrpara-wana yaninjaku.’ ²⁴ Ngularna-jana wangkaja yapa-patuku, ‘Yuwayi, yalyi-mantalu kawurlu langa-kurlangu, waninja-kurlangu manu rdaka-kurlangu, manu yungkajulu ngajuku.’ Ngulajulu yungu muku kawurluju. Ngularna kujurnulku warlu-kurra, ngula kawurlu pulukulku palka-jarrinjara wilypipardiya.”

²⁵ Mujujurlujulpa-jana nyangu yapa-patuju wirntinja-kurra manu purlanja-kurra warungka-wati-piya. Yarunurlu kula-jana yapa-patuju kuja-kurraju warla-pajurnu. Mujuju-nyanu wangkaja, “Waraa! Yapa panu-kari kuja kalu-ngalpa nyurunyuru-jarri, kapulu-ngalpa nyanjarla yinka ngarlarrimi ngalipakuju!” ²⁶ Ngula-jangka, Mujuju yanjinarla karrijalpa kiirtirla yangka kamparru ngurrangka. Purlaja-jana yapa-patuku, “Yuwa! Ngana-puka kuja-ka ngampurra YAAWIYI-ki puranjaku nyina, karriyalu ngaju-wana!” Ngula Liipi-kirlangu yurturlu-jangka yan-injarla karrija Mujuju-wana. ²⁷ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja wati-patuku Liipi-kirlangu-patukuju, “YAAWIYI ngulaju Kaatu yangka kuja karlipa ngaliparlu Yijirali-pinkirli pulka-pinjarla purami. Nyampunya kan-yarra wangka, ‘Nyurrurlarlu wati-paturlu mantalu-nyanu junma kirridi-wati. Ngula-kurlu warrulu wapaya ngurra-wana, manu pungkalu-jana nyurrurlakupurdangka manu wungu-warnu kuja kankulu-jana milya-pinyi.’” ²⁸ Yinyarra yapa-patu Liipi-kirlangu-paturlulu purda-nyangu Mujuju. Junma maninjarlalu-jana yapaju pungu, pungulu-jana 3,000-pala wati-patu. ²⁹ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja Liipi-kirlangu-watikiji, “Jalangu, nyurrurlarlunkulu-nyanu yungu YAAWIYI-kirra yungunkulurla warrki-jarrimi Kaluku Tarrukurla maralypikingarduyu-piya. Pungunkulu-jana nyurrurlakupurdangka manu kaja-nyanurlangu. Kuja-jangka YAAWIYI-ji kanyarra wardinyi nyina, kapunkulurla maralypikingarduyu nyina nyanguku.”

³⁰ Parra-karirla, Mujuju-jana wangkaja yapa-patuku, “Nyurrurlajunkulu majungka-jarrija-nyayirni. Jalanguju kapurna-nyarrarla wangkami YAAWIYI-ki. Kajirnarla wangkami, marda kapu-nyarra yawuru-jarrimi. Kaji-nyarra yawuru-jarrimi, kapunkulurla nyanungukulkupina-nyinami wungu-warnulku.” ³¹ Ngula-jangka, Mujujurla yanjinarla wangkaja YAAWIYI-ki, “Nyampurra yapa-patulu majungka-jarrija-nyayirni. Ngurrju-manulu-nyanu juju puluku kawurlu-jangka yungulurla parntarrinjarla pulka-pinyi. ³² Kula-jana pungka wiyarrpa-wati, yawuru-jarriya-jana kulu-wangu. Marda kapunpa-jana pinyi-jiki. Kula-jana pungka, ngajuju pungka yungurna-jana palinjarla kunka-pardi. Ngariji mirrika ngaju-nyangu

yirdi kujanpaju puku wiringka yirrarnu yapa panu-kurlu nyuntu-nyangu-kurlu."

³³ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, "Ngana-puka kaji majungka-jarrinjarla warntarla yani ngaju-kujaku, kapurna mirrirni puku-jangkaju yirdiji. ³⁴ Yanta pina-jana yapa-patuku, manu nguru-yirraka-jana ngurra-kurra kujarnangku kamparru-wiyi wangkaja. Ngaju-nyangu marramararlu kapungku milki-yirrarni nyarrpara-wana yaninjaku. Kapurnajurla kunka-mani yapaju kujalu majungka-jarrija."

³⁵ YAAWIYI-rlı-jana yapaju nyurnu-manu-nyayirni yangka kujalu Yarunu jinyijinyi-manu pulukuku ngurrju-maninjaku kawurlu-jangka....

33

Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki Kaluku Tarrukurla

⁷ ... Mujujurlu kaluku wurnturu yirrarnu kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja. Nyahungurlu yirdi-manu 'Kaluku Tarruku'. Kujalu yapa ngam-purrpa nyinaja YAAWIYI-ki payirninkaku, ngulaju kalalu ngurra yamp-injarla wurnturu-yanu Kaluku Tarruku-kurra. ⁸ Kuja kala Mujuju yanu Kaluku Tarruku-kurra, yapaju kalalu karrinja-pardija muku, karrija kalalu muku tuwa-wana kaluku nyanungurra-nyangurla. Ngula kalalu warrarda tarda-nyangu kuja yukajarra Kaluku Tarruku-kurra.

⁹ Ngula Mujuju kala yukajarra Kaluku Tarruku-kurra, mangkurdu kala yanurnu kirrirdimpayi, ngula kala karrija kamparru tuwa-wana Kaluku-kurlangurla. Kujalpa mangkurdu karrija, YAAWIYI kalarla wangkaja Mujujuku. ¹⁰ Yapangku kalalu nyangu mangkurdu, karrija kalalpa kutu Kaluku Tarruku-wana. Ngula kalalpalu kaluku nyanungurra-nyangu-wana karrija, ngula kalalurla YAAWIYI-ki pulka-pungu. ¹¹ Kaninjarni Kaluku Tarrukurla, YAAWIYI kalarla wangkaja Mujujuku. Kalalpa-palan-nyanu nyangu kujalpa-pala-nyanu wangkaja yangka yapa kuja kalu-nyanu jarnekjarnku wangkami. Ngula-jangka, Mujujuku kala pina-yanu ngurra-kurra. Jajuwa kalalpa nyinaja-juku Kalukurla-juku yampinja-wangu. Jajuwaju Mujujuku-kurlangu rdarrkanpa kurdungurlu.

¹² Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, "Wita yirnangku payirni. Nyuntulunpaju wangkaja yungurna-jana nyampu yapa-patuku nguru-yirrarni Yijipi-ngirli ngurra-kari-kirra. Nganalku kapunpa iilyami ngaju-kurraju yungu warrki-jarri ngaju-kurlu? Kulanpaju kuja wangkaja. Nyuntulunpaju ngaju wangkaja yangka kamparru-wiyi milya-pinyi nganta kanpajju ngula kanpajju wardinyi nyina. ¹³ Kujaju ngurrju-nyayirni! Kajinpaju wardinyi ngajuku nyina, wangkayaju nyarrpa-jarri kapunpa. Ngula-jangka kapurnangku milya-pinyilk. Ngula-jangka yungurnangku miyalu wardinyi-mani warrarda. Kula-jana wajawaja-manta nyampu yapa-patu. Nyuntulurlunpaju-nyanu milarnu."

¹⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, "Ngaju kapurna yani nyuntu-kurluju. Kajinkili nyuntu manu Yijirali-pinki yani yapa-kariki kuluku, ngulakungartiji kapurna-nyarra yartarnarri yinyi yungunkulu-jana ngula-kurlurluju muku pakarni manu walku-mani. Ngula-jangkaju yungunkulu rarralypalku nyina."

¹⁵ Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja, "Kajinpaa nyampurla-juku nyina yaninja-wangu, kula-nganpa iilyaya ngurra-kari-kirra. ¹⁶ Kajinpaa nyampurla-juku nyina yaninja-wangu, kajirnalu ngurra nyampu yampimi nyuntu-wangurlu, kulangku nganangku milya-pinyi nyuntuu kuja kanpanga wardinyi nyina. Nganimpaju nyuntu-nyangu yapa. Kajirnalu yani

nyuntu-wangu, kapurnalu yapa panu-kari-piya nyina, kapurnalu rdaka-jarra marlajarra nyina nyanungurra-piya.”

¹⁷ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yuwayi, kapurna yani nyurruria-kurlu. Milya-pinyi-nyayirni karnangku, ngajujurna wardinyi-nyayirni nyuntukuju.”

¹⁸ Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Yungurnangku nyanyi miril-maninja-kurra nyuntu-nyangu yartarnarri-kirli.”

¹⁹ YAAWIYI-rla wangkaja, “Yuwayi, kapurnangku milki-yirrarni ngajuju ngurrju, manu kapurnangku yirdi tarruku ngaju-nyangu milki-wangkami. Ngajurna yirdiji YAAWIYI. Nganaku-puka kuja karnarla ngampurrpa nyina, ngulakuju karnarla mari-jarrinjarla ngurrju nyinami. Yungurnaju milki-yirrarni nyuntu-kurra.* ²⁰ Kapurnangku warla-pajirni yinngirri ngaju-nyangu nyanya-kujaku. Nganangku-puka kajiji yinngirri nyanyi, kapu palimi. ²¹ Kutu ngajulurla, yarturlu wiri-ka karri rdingki-kirli. Yanta manu karriya yinya yarturlu-wana. ²² Kapurna yarturlu-wana miril-maninja-yani. Kujakungarntji kapurnangku yarturlu rdingkingka yirrarni. Kajirna jingijingi yanampa, kapurnangku rdakangku wapirrimi. ²³ Ngula-jangka, kapurnangku rdakangku yampimi, kapunpaju purturlu nyanyi. Kulanpaju yinngirri nyanyi ngajuju.”

34

Mujujurlu-palangu jarnturnu pirla lalya-jarra yungu kuruwarri yirrarni

¹ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Jarntika-palangu jirrama-kari pirla lalya-jarra yangka kujarnangku kamparrurlu-wiyi yungu, yangka-jarra kujanpa-palangu kijirninarla rdilyki-pungu. Kapurna-jana ngaju-nyangu kuruwarri-kari kuruwarri-kari yirrarni yinyarla pirla-jarralaju.

² Jukurrarlu mungalyurrurlu kangkarni-palangu pirla-jarra, yantarni ngaju-kurra pirla wararra Jayinayi-kirra, manu kapurnangku wangkami.

³ Kula yapa jinta-kari kangkarni nyuntu-kurlu, lawa. Warla-pajika-jana yapa kajikalu yanirni kutu nyampu-kurra pirla wararra-kurra, manu-jana warla-pajika jiyipi, puluku marna ngarninja-kujaku kuja kalu pardimi kanunju pirlingka.”

⁴ Junga-juku, Mujujurlu pirla-jarra-palangu manu, jarnturnu-palangu lalya-karda. Parra-karirla warrkarnu pirla wararra Jayinayirla pirla-jarra-kurlu. Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja kamparru-wiyiji. ⁵ Ngula-jangka, YAAWIYI yanurnu pirla wararra Jayinayi-kirra mangkururla, yaninarla karrija Mujuju-wana, ngula-nyanu yirdi-manu ‘YAAWIYI’. ⁶ Wapaja kamparru Mujujurla, manurla wangkaja, “Ngajurna YAAWIYI Käatu. Ngaju karna-jana warrarda mari-jarri yapakuju, manu karna-jana ngurrju nyina. Kajili warntarla nyina, kula karna-jana kapanku kulu-jarri, lawa. Yulkami-jiki karna-jana. Kuja karna-jana jangkù-pinyi nyiyarningkijarra, kula karna-jana jurinya-kirrarni. Warrarda karna-jana junga wangka.”

⁷ Junga kuja. Ngaju karna-jana ngurrju nyina yapa panukuju. Kuja kalu warntarla nyina, ngula-jangka kajili ngaju-kurra pina-yanirni, kula karna-jana yilyami, lawa. Yawuru-jarri, karna-jana kulu-wangu. Kala kajili maju-juku warrarda nyina ngaju-kurra yaninjarni-wangu, kapurnaju kunka-mani-nyayirni. Kularnaju nyanungurra-mipa kunka-mani, kala nyanungurra-nyangu kurdukurdurlangu manu nyanungurra-nyangu kurdukurdur-yijala tarnngangku-juku.”

* ^{33:19} Nyangka Romans 9:15

⁸ Ngula-jangka, Mujujuju kapanku parntarrija walya-kurra, manurlajinta YAAWIYI-ki pulka-pungu. ⁹ Wangkajarl, "YAAWIYI, milya-pinyijala karna-jana nyampuju yapa panu-jarlu. Langa-pati jurru marntarla karnalu nyina. Milya-pinyi karna kuja karnalu maju warntarla nyinami. Kajinpaju wardinyi-jiki nyina ngajukuju, yantarni ngaju-kurlu kajirna nyarrpara-wanarlangu-puka yani. Rdakurl-kijika-nganpa yungurnalu nyuntu-nyangu yapa nyina..."

Mujuju pina-yanurnu pirli wararra-ngurlu Jayinayi-ngirli, yinngirriji miril-manulpa

²⁹ ... Ngula Mujuju pina-yanurnu pirli wararra Jayinayi-ngirli, kanjanapulpa-palanglu pirli lalypa-jarra rdakangku. Nyanungu-nyangu yinngirri miril-manu kujalparla YAAWIYI-ki wangkaja pirli wararrarla. Kulalpa kuja milya-pungu. ³⁰ Yarunurlu manu Yijirali-pinkirli yapangkulu nyangu Mujuju-kurlangu yinngirri miril-maninja-kurra. Lani-jarrijalpalurla. Kujakuju kulalurla kutu-jarrija. ³¹ Ngula-jangka, Mujuju-jana purlaja, "Kulajulu lani-jarrija, yantarnili kutu!" Junga-juku, Yarunu manu panu-kari wiriwirillirla yanurnu, manu-jana wangkaja. ³² Ngula-jangka, yapalurla kutu-jarrija Mujujuku, manu-jana yimi-ngarrurnu kuruwarri-kari kuruwarri-kari kujarla YAAWIYI-rli yimi-ngarrurnu pirli wararrarla Jayinayirla. ³³ Ngula-jangka, Mujujuju wangkanjaku lawajarrija yapa-patuku. Yinngirriki-nyanurla wapirrija wawarda wita-kurlu. ³⁴ Ngula-jangka, yangka kuja kala Mujuju yukaja Tarruku Kalukurla YAAWIYI-ki wangkanjaku, kala yalyi-manu wawarda witaju yinngirrikjakuju. Ngula-jangka, kala pina-wilypi-pardiya Kaluku-jangka, ngulaju kala-jana yapakuju yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra yangka YAAWIYI kuja kalarla wangkaja. * ³⁵ Yapangku kalalu nyangu yinngirri miril-maninja-kurra. Ngula kala-nyanu wapirrija wawarda-kurlu, kalarla pardarnu YAAWIYI-ki ngaka kajirla wangka Kaluku-kurra yukanjaku....

40

YAAWIYI-kirlangu mangkurdurla Kaluku Tarrukuku wapirrija

³⁴ ... Mujujurlu yirrarnu Kaluku Tarruku, manu yirrarnu nyiyarningkijarra kaninjarni kuja YAAWIYI-rli yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi. YAAWIYI-kirla mangkurdu marlaja yanurnu yalkiri-jangka, ngularla Kalukuku wapirrija. Nyanungu-nyangu yartarnarri ngulaju kaninjarni Kaluku Tarruku. ³⁵ Kujarlanya kula Mujujuju yukaja kaninjarniji.

³⁶⁻³⁷ Kujalparla mangkurdu wapirrija Kalukuku, Yijirali-pinkiji kalalu ngurrangka-juku nyinaja. Kujalpa mangkurdu kankarlu-jarrija, Yijirali-pinkiji kalalu yanu nguru jinta-kari-kirra. ³⁸ Junga kujaju. Parrangkaju, kalarla mangkurdu wapirrija Kaluku Tarrukukuju. Mungangka kala jarrapardiya warlu-piya mangkurduju. Manu yangka kuja kalalu Yijirali-pinki nguru-kari nguru-kari-kirra yanu, kalalu mangkurdu nyangu kamparru, manu kalalu puraja.

* ^{34:34} Nyangka 2 Corinthians 3:16

Numbers

Jilja-wanajulpalu Warru-wapaja

Yijirali-pinki yapa-patulpalu wapaja jilja-wana

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampurlu pukungku kangalpa yimi-ngarrirni yangka kujalpalu Yijirali-pinki yapa warru wapaja jilja-wana 40-pala yulyurruku. Yimi-ngarrirni kangalpa yapa panu-kurlangu yirdi warlalja nyanungurra-nyangu turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari. Kuja-jana Mujujurlu nguru-yirrarnu Yijarali-wardingki-patukuju nguru Yijipi-ngirli, ngulaju-jana warru kangurnu Kaaturluju kakarrumparra-warnuku karru Jurdunu-wana-juku. Kaatuju wangkaja-jana kakarrumparra-warnukuju karrungka rdulykurr-yaninjakuju. Kala lawa. Lani-jarrijalpalu-jana yapa-kariki yalumpu-wardingki-patuku-juku. Ngulaju kulaipalurla wala nyinaja Kaatukuju. Kuja-panuju, pina-jana yilyaja Kaaturluju jilja-kurra-yijala yangka Yijirali-pinkiji yungulu yalumpurla-juku warru wapa 40-palaku yulyurrukuju.

Nyampu puku kuja karlipa yirdi-mani ‘Numbers’, ngulaju kularlipa yirrarnu Wärlpiri-kirraju panu-jarlu ngaliparluju. Ngarirlipa ngalya-kari-mipa yirrarnu wita-kari wita-kari.

1-54 ...

2

...

3

...

6

Nyampunya yimi ngurrjuju yangka kalalu-jana maralypikingarduyu-patu wangkaja yapakuju

²² ... YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, ²³ “Nyampu-jana wangkaya Yarunuku manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patuku, ‘Kajinkili-janarla YAAWIYI-ki wangka yapa-patuku, kujalu-jana wangkaya, ²⁴ “Payirni karnalu-nyarrarla YAAWIYI yungu-nyarra pirrijirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. ²⁵ Payirni karnalu-nyarrarla YAAWIYI yungu-nyarra ngurrju nyina manu yungu-nyarra yimiri nyina. ²⁶ Payirni karnalu-nyarrarla YAAWIYI yungu wungu-warnu nyurrurla-nyangu tarnnga nyina, manu yungunkulurla nyiya-ngurlurlangu lani-wangu marlaja nyina rarralypa nyiyarningkijarra-ngurlu.””

²⁷ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Kajijili ngaju Yarunurlu manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu-paturlu payirni yangka Yijirali-pinkiki yapaku, kapurna-jana pirrijirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.”...

13

Mujujurlu-jana 12-pala wati-patu milarnu yungulu yani nguru-kurra yirdi-kirraju Kanana-kurra warru nyanjaku

¹ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, ² “Kapurna-nyarra walya Kanana yinyi nyurrurlaku Yijirrali-pinkiki jalangu-karrikarrirli. Milaka-jana 12-pala wati-patu yungulu nyanjaku yani. Milaka-jana jinta-kari jinta-kari warlalja-patu-jangka turnu-warnu-jangka 12-pala-jangka.”

³ Mujujurlu purda-nyangu YAAWIYI wangkanja-kurra. Milarnu-jana 12-pala wati-patu, manu yilyaja-jana Jilja-ngurlu Parana-ngurlu Kanana-kurra. ⁴ Nyampurranya wati-patuju kuja-jana Mujujurlu yilyaja: Ruupunu-kurlangu-jangkaju milarnu Jamuwa Jakurru-kurlangu kaja-nyanu. ⁵ Jimiyani-kirlangu-jangkaju milarnu Japata, Yuuri-kirlangu kaja-nyanu. ⁶ Juurda-kurlangu-jangkaju milarnu Kalapa, Jipuna-kurlangu kaja-nyanu. ⁷ Yijaka-kurlangu-jangkaju milarnu Yikala, Jujupu-kurlangu kaja-nyanu. ⁸ Yipirayimi-kirlangu-jangkaju milarnu Yuujiya, Nuunu-kurlangu kaja-nyanu. ⁹ Pinyamini-kirlangu-jangkaju milarnu Palti, Raapu-kurlangu kaja-nyanu. ¹⁰ Jupulunu-kurlangu-jangkaju milarnu Katiyulu, Jaardi-kirlangu kaja-nyanu. ¹¹ Manaja-kurlangu-jangkaju milarnu Kaardudu, Juuji-kirlangu kaja-nyanu. (Manajaju Jujupu-kurlangu kaja-nyanu.) ¹² Taanu-kurlangu-jangkaju milarnu Yamilu, Kimali-kirlangu kaja-nyanu. ¹³ Yaaja-kurlangu-jangkaju milarnu Jiijuru, Mayikulu-kurlangu kaja-nyanu. ¹⁴ Napatali-kirlangu-jangkaju milarnu Naapi, Papiji-kirlangu kaja-nyanu. ¹⁵ Kaardu-kurlangu-jangkaju milarnu Kiwulu, Maki-kirlangu kaja-nyanu.

¹⁶ Nyampurranya yirdi-watiji wati-patu-kurlanguju yangka kuja-jana Mujujurlu milarninjarla yilyaja Kanana-kurra warru nyanjaku. (Mujujurlula Yuujiyaku Nuunu-kurlangu kaja-nyanuku yirdi-kari yungu Jawa.)

12-pala wati-patulu yukajarra Kanana-kurra, manipalu warru nyangu nyiyarningkijarra

¹⁷ (Yinya-puruju marnikiji-piyalpa yirnmi-jarrinja-yanulku ngarnin-jaku.) Kanana-kurra yilyanjakungarntiji, Mujuju-jana wangkaja, “Yantalu yatijarra Kanana-kurra. Kajinkili yukamirra yinya-kurra, yantalu pirlipatu-kurra-pinangu. ¹⁸ Nyangkalu warru nyiyarningkijarra kuja-ka karri yinyarla. Nyiya-piya yinyaju walya? Nyajangu kalu yapaju nyina yinyarlaju? Pirrjirdi mayi, marda rampaku? ¹⁹ Marda yinyaju walya ngurrju marda, marda ngawu marda. Nyanjakulu yanta yungurlipa milyapinyi. Marda kalu yapa nyina ngurrangka yarlungka, marda kirri-patu wiriwirirla kalu nyina pinji kirrjirdi-kirli warrukirdikirdi kirringkaju ku-jalu ngurrju-manu pirli-jangka. ²⁰ Kala walya? Marda ngurrju marda miyi yungurlipa wiri-manilki, marda lawa. Nyiya-piya kalu watija-watiji yin-yarla karrimi? Kajinkili miyi palka-mani watija-watirla, kangkarnili pina nyampu-kurra.” Kujanya-jana Mujujuju wangkaja yangkakuju 12-pala wati-patuku. Ngula-puruju nguru yinyarlaju, watija panu-nyayirnilpalu karrija marnikiji-piya-kurlu* yirnmi-kirli.

²¹ Ngaka kujalu yukajarra Kananarla, yanulu jilja-jangka yirdi-jangkaju Jiini-jangka wurnturu yatijarra ngurra-kari-kirra yirdi-kirraju Riyupukurra. Nyampuju kutu Liipu-Yamajaku. ²² Junga. Kujalu yukajarra

* **13:20** grapes

Kananarla, yanulu Yipurana-kurra-wiyi. Nyampuju Kananarla kurlirrangantri ngurra kutu. Nyampurlanya kalalu yapa marnkurrpa nyinaja yirdiji Yayinama, Jijayi manu Talimai nyurru-wiyi. Nyanungurra-nyangu warljaljalpalu nyinaja-juku Yipuranaarla. Nyanungurra-nyangu nyurnunyurnu yirdiji Yanakiti. Yapa kirrirdimpayilpalu nyinaja. (Ngakapardu-kari, yapa-karirlili nganturnu kirri wiri Juunu Yijipirla. Wirlkipala-jangka yulyurrpu-jangka yapa panu-karirlili nganturnu Yipurana.) Nyampuju kirri yangka-juku kujalu 12-pala wati-patu yanu.

²³ Ngula-jangka, yanurnulu ngurra-kari-kirra yirdi-kirraju Yijiku-kurra. Nyampuju wirri wiri kulkurru-jarra pirla wararra-jarraku. Palka-manulu wiriwiri-nyayirni yirnmi marnikiji-piaya. Pajirninjarla wayurnulu watiya jukati-kirra. Jirramarlulpala-kanja-yanu marnikiji-piya wiri-jarlu-nyayirni jukatirla ngulalpa waraly-karrinja-yanu kujalpa-pala wati-jarrarlu kanja-yanu jukati-kirrliri. Manulu yarda manu miyi panu-karirlangu[†] ²⁴ Yinyarlanyalu 12-pala Yijirali-pinkirliji manu wiriwiri marnikiji-piya. Kujarla yapangkuju kalalu ngurra yinyaju yirdi-manu Yijuku[‡] ²⁵ Wati yinya-patu 12-palalu wapaja warru Kananarla 40-pala par-raku. Nyangulu nyiyarningkijarra, ngula-jangkajulu pina-yanu Mujuju-kurralku.

²⁶ Mujuju manu Yarunu manu panu-kari yapalpalu-jana pardarnu Katijirla. Nyampuju jiljangka Paranarla. 12-pala wati-paturlulu-jana yimngarrunu nyanungurraku kujalu nyiyarningkijarra nyangu Kananarla. Manulu-jana milki-yirrarnu miyi-wati kujalu pinarni kangu yinya-kurra.

²⁷ Ngula-jangka, 10-pala wati-patujulurla wangkaja Mujujuku, "Yanurnalu Kanana-kurra kujanpa-ngaŋpa wangkaja nyuntulu, manurnalu nyangu nyiyarningkijarra. Ngurra yinyaju ngurrju-nyayirni miyi panu-kurru. Nyampunya panu-kari miyijirnalu kangurnu pina. ²⁸ Yapa-patu kuja kalu nyina Kananarla kalu pirrjirdi-nyayirni nyina! Nyinami kalu ngurra-patu wiriwirirla kujalu ngurrju-manu pinji kirrirdi pirla-jangka warrukirdikirdi. Mardarni kalu-jana panu-nyayirni kurlarda-wati manu kurdiji-watirlangu. Manurnalu-jana yapa kirrirdimpayi nyangu yangka yirdiji Yanakiti. ²⁹ Kurlarni-nginti Kananarla ju kalu nyina Yamili-patu. Pirlingkaju kalu nyina Yititi-patu, Jipuji-patu manu Yamuri-patu. Ngapa mangkuru-wana manu karru Jurdunu-wana kalu nyina Kanana-wardingki-patu. Kulaparlipa-jana nyarrparlu pungkarla, pirrjirdi kalu nyina ngalipa-piya-wangu!"

³⁰ Kala watingki jinta-karirli yirdingkiji Kalaparlu-jana ngarrunu wurdungu-jarrinjaku, manurla wangkaja Mujujuku, "Kula-jana purda-nyangka! Yapa yinya-patuju pirrjirdi-nyayirni. Ngulaju ngula-juku! Ngalipaju pirrjirdi nyanungurra-piya-wangu! Ngarirlipa yukamirra kutu Kanana-kurra, manurlipa-jana walya jurnta kanyi!"

³¹ 10-pala wati-patu-karirlirla wangkaja Mujujuku, "Junga-wangu ku-jaju! Nyanungurraju pirrjirdi-jiki ngalipakuju. Kulaparlipa-jana nyarrparlu pungkarla!" ³² Ngula-jangkaju, yinya wati-paturlulpalu-jana yimi maju warru ngarrunu panu-kari Yijirali-pinki lani-maninjaku, wangkajalu-jana, "Kananaju punku-nyayirni! Miyi-wangu kula-ka pardimi! Yapa kujarnalu-jana nyangu yinyarla, ngulaju kirrirdimpayi-wati!" ³³ Nyangurnalu-jana yapa wiriwiri-nyayirnlangu kinki-piya! Nyanungurra-nyangu nyurnunyurnuju ngularraju Yanakiti-wati kujal-palu nyinaja nyurru-wiyi. Kujarnalu-jana nyangu kirrirdimpayi-wati,

[†] 13:23 figs and pomegranates
Wiri-jarlu-kurlu'

[‡] 13:24 Yijuku yirdiji ngulaju 'Ngurra Marnikiji-piya

wangkajarnalu-nyanu, ‘Waraa! Ngalipaju witawita-nyayirni jintilyka-wati-piya! Nyarrparlu kulaalparlipa-jana pungkarla!’”

14

¹ Yalirla munga jintangka, panu-juku Yijirali-pinkijilpalu yulaja kilji-nyayirni. Lani-jarrialpalu-jana Kanana-wardingki-patuku. ² Kujarlajulu-jana kulu-jarrija Mujujuku manu Yarunuku, wangkajalu-jana kuja-piya, “Nyinakarlarlu Yijipirla-juku yungurnalu yalirla-juku paliyarla. Jil-jangka mardarnalu nyinakarla yungurnalu paliyarla yalirla. ³ Nyiyajangka kanganpa YAAWIYI-rili kanyi ngurra-kari-kirra? Kajirlipa yali-kirra yani kulukungarnti, yalirralru yapangku ngulaju kapulu-ngalpa muku pinyi junma kirrirdi-kirlirli. Kapulu-ngalpa jurnta kanyi ngalipa-parnta manu ngalipa-nyangu kurdukurdu. Lawa! Pinarlipa yani Yijipi-kirra jalanguju!”

⁴ Jarnkujarnku wangkajalu-nyanu, “Yampimirlipa Mujuju! Milarnirlipa wati-karilkii yungu-ngalpa wiri nyina. Pina-yanirlipa Yijipi-kirra!”

⁵ Ngula-jangkaju, Mujujuu manu Yarunu-pala parntarrinjunu walyangka kamparru Yijirali-pinkirla yungulu-jana yawuru-maninjarla pululu-mani. ⁶ Yalirla-jukulpa-pala yali-jarra Jajuwa manu Kalapa karrija. Kujalu-jana ngalya-kari Yijirali-pinki kulu wangkanja-kurra purda-nyangu, miyalu-pala maju-jarrija, manu-pala muku pajurnu nyanyungurra-nyangu jurnarrpa. ⁷ Wangkajalu-jana yapakuju, “Wayinkili! Yali walya Kanana ngulaju ngurruu-nyayirni. Yanurnalnu, manurnalnu warru nyangu nyiyarningkijarra. ⁸ Kajirlipa jungarni nyina YAAWIYI-ki, kapu-ngalpa wardinyi nyina ngalipaku. Kapu-ngalpa walya yali-kirra kanyi. Manu kapu-ngalpa yinyi ngalipaku. Mangarri panu-nyayirni-ka karrimi yalirlaju. ⁹ Kulalu karliirr-yanta YAAWIYI-kijaku. Kulalu-jana lani-jarriya yapakuju kuja kalu yalirla nyina. Kajili-ngalpa kulungku pinyi, kapurlipa-jana muku pinyi. Nganangku kapu-jana wankaru-mani ngalipakujaku? Kula nganangku-puka! Kala YAAWIYI-ji-ka ngalipa-kurlu nyina, manu kapu-ngalpa muurl-mardarni nyanyungurra-kujaku. Lani-wangulu nyinaya nyurrurlaju!” Kujanya-pala Jajuwa manu Kalapa wangkaja.

¹⁰ Panu-kari Yijirali-pinkiji, japidija-jukulpalu-jana Mujujuku manu Yarunuku pirli-kirli. Kala ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji palka-jarrija kankarlarni Maralypi Kalukurla. Panungkujukulu Yijirali-pinkirliji nyangu mangkurdu miril-karrinja-kurra yalirlaju.

Mujujurluju japurnu YAAWIYI yungu-jana yawuru-jarrimi Yijirali-pinkiki tarninga kulu-wang, lawa

¹¹ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Tarnnga-juku kapujulu yapa nyampurraru ngajuju juwa-kijirni. Kula kajulu purda-nyanyi nyampurrarlu kuja karna-jana wangkami. Ngajulurna-jana milki-yirrarnu ngurru nyiyarningkijarra ngajuu-nyangu-kurlurru yartarnarri-kirlirli. Kala kula kajulu wala nyina. ¹² Kapurna-jana muku nyurnu-mani jalangurlu yungulu muku palimi. Kapurna-jana muku riwarri-mani. Kala nyuntu Mujuju kapurnangku wankaru mardarni. Nyuntulurru manu nyuntu nyangu warlaljayirrili kapunkulu-jana kurdukurdu panu mani. Manu kapulu pirrijardi-nyayirni nyina nyampurra-piya-wangu.”

¹³ Ngula-jangkaju, Mujujurla wangkaja YAAWIYI-kiji, “YAAWIYI, nyuntu-nyangu yartarnarri-kirlirlinpa-jana nyampurraju yapa nguruyirrarnuru Yijipi-nigirli nyampu-kurra. Kajinpaa-jana muku lawa-mani nyampurra yapa-patu, kapulu Yijipi-wardingki-paturlu purda-nyanyi

yimi. ¹⁴ Ngula-jangkaju, kapulu-jana yimi-ngarrirni Kanana-wardingkipatukulku kuja kalu yalirla ngurrangka nyina. Nyurru-wiyili purda-nyangu nyuntu-kurluju. Milya-pinyi kalu kuja karnalu nyuntu-nyangu nyina, manu kuja kanpa nyina nganimpa-kurlu tarnnga. Milya-pinyi kalu parrangka nyuntu kanpa-nganpa yani kamparru Yijirali-pinkirla ngulaju mangkurdu-piya yungunpa-nganpa kanyi ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Manu kalu milya-pinyi kuja kanpa mungangka yaninja-yani kamparru nganimparpa warlu kIRRIDI-piya. Nyani karnangkulu kuja-piya kuja kanpa kamparru yani nganimparpa. ¹⁵ Yuwa, yapa panungkulu purda-nyangu nyuntu-nyangu-kurlu yartarnarri-kirli ngurra-kari ngurra-kari-wardingkirli. Kala kajilpanpa-nganpa muku lawa-mantarla Yijirali-pinki, kajikalu yapa-kariji kuja marda wangka, ¹⁶ 'YAAWIYI-rliji-jana ngarrurnu Yijirali-pinkiji nganta kangkarla Kanana-kurra. Pirrjirdi-wangu mardalpa nyinaja kujakuju. Kujarla marda-jana muku lawa-manu jiljangka.' Ku-janya marda kajikalu wangka.

¹⁷ "YAAWIYI, milki-yirraka-nganpa nyuntu-nyangu yartarnarri jalangurlu. Pina manngu-nyanyi mayi kanpa nyuntuluru kujanpa-nganpa wangkaja nganimpaku nyurru-wiyi? Nyuntunpa-nganpa wangkaja nyam-puju, ¹⁸ 'Ngajurna YAAWIYI. Kajili yapa warntarla nyina, kula karna-jana kapanku kulu-jarrimi, lawa. Yulkami-jiki karna-jana. Kuja karna-jana jangku-pinyi nyiyarlangu, kula karna-jana jurinyki-yirrarni. Kapujulu wala warrarda nyina. Kuja kalu warntarla nyina, ngula-jangka kajili ngaju-kurra pina-yanirni, kula karna silyami, lawa. Yawuru-jarrimi karna-jana pinja-wangu. Kala kajili maju-juku warrarda nyina ngaju-kurra yaninjarni-wangu, kapurna-jana muku pinyi. Kularna-jana nyanungurra-mipa pinyi. Kala nyanungurra-nyangu kurdukurdurlangu manu nyanungurra-nyangu kurdukurdu-yijala kapurna-jana muku pinyi.' Kuja-nyanpa-nganpa wangkaja nganimpakuju. ¹⁹ Kujaju junga! YAAWIYI, nyuntuju kanpa-nganpa yulkami-nyayirni nganimpakuju. Kujarnalu Yijipi-ngirla yanu, yali-ngirla kalanpa-nganpa yawuru-jarrija. Jalangu yalfrra Yijirali-pinki ngulaju kalu maju-nyayirni nyina. Kulangkulu purda-nyangu nyuntuju. Kulu-wangurlu-jana yampiya! Ngayi-jana yawuru-jarrija kamparru-warnu-piyaku."

²⁰ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-jirla wangkaja Mujujuku, "Ngurrju kapurna-jana yawuru-jarrimi jalanguju kujanpaju ngajulu japurnu. ²¹ Milya-pinyi kanpaju kuja karna wankaru tarnnga-juku nyina. Manu nguru-kari nguru-karirlarlu kalu yapangku nyanyi yartarnarri ngaju-nyangu. Ngula-jangkanya karnangku wangka nyampuju nyuntuku jalangu: ²² Kulalu nyampurra Yijirali-pinki yukami Kanana-kurra, lawa. Nyangulu yali mangkurdu miril-karrinja-kurra. Marlaja nyangujulu yartarnarri kujarna-jana milki-yirrarnu Yijipirla manu jiljangka. Kulajulu purda-nyangu ngajuju. Warrardajulu miyalu jumati-manu kula jintaku, kala tarngangku. ²³ Kuja-jangkanya kula jintarlangu yukami Kananarla. Yaliji ngurra kujarna-jana jangku-pungu nyurrurla-nyanguku warlajaku nyurnunyurnuku. Yalirra kujajulu ngajulu miyalu jumati-manu, kapulu muku palimi. Kulalu yukami Kananarla. ²⁴ Kala wati jinta kapurna kanyi Kanana-kurra ngurrara-jinta yirdiji Kalapa. Nyanungurlu kalaju jungarni-jiki purda-nyangu ngaju-kurluju. Kula yalirra-piya-wangu Yijirali-pinki-kari-nyanu-piya, lawa. Purami kaju ngajuju jungarnirli-jiki kuja karnarla ngajulu wangka. Kujarlanya kapurna ngajuluruju kanyirni nyanunguju Kanana-kurra, yali-wana kuja warru yanu kamparru-wiyi. Yali walya ngulaju kapu-jana ngunami nyanunu-nyangu kurdukurdur-kurlangulku walya. ²⁵ Yamili-patu manu Kanana-wardingki-patu kalu nyina wirri-patu-

wana Kananarlaju. Nyurrurla pina-yantalu kurlirra manangkarra-kurrapinangu Mangkuru Wiri-kirra yirdi-kirraju Marna Kirrirdi-kirra." Kujarla wangkaja YAAWIYI-ji Mujujukuju.

YAAWIYI-rlji-jana pungu ngalya-kariji tarnga-kurra Yijirali-pinkiji

²⁶ YAAWIYI-ji-palangu wangkaja Mujujuku manu Yarunuku, ²⁷ "Yalumpurra Yijirali-pinkiji kalu punku-nyayirni nyina. Kapujulu warrarda kula-jarrimi mayi ngajuku? Kula kajulu purda-nyanyi ngajuju kuja karna-jana wangka. Purda-nyanyi karna-jana kuja kalu kulu wangka. ²⁸ Wangkaya-jana nyampu, 'Kujanya kanyarra YAAWIYI-ji wangka: "Purda-nyangurna-nyarra nyurrurla kulu kuja kankulu wangka. Jungarnilki karna-nyarra wangka jalanguju: Kapurna-nyarra muku pinyi nyurrurlaju panu-juku. ²⁹ Nyurrurlaju panu-juku kapunkulu muku palimi nyampurla jiljangka. Kaji ngana-puka 20-pala yulyurrpu nyina, marda 30-pala, marda 40-pala, marda 50-pala, yali yapa ngulaju kapu palimi. Yuwayi, nyurrurlaju kalankujulu kulu-juku wangkaja ngajukuju. Kuja-jangka kapunkulu muku palimi. ³⁰ Kulankulu jintarlangu yukami Kanana-kurra nyinanjaku yalirla walyangka kujarna-jana jangku-pungu nyurrurla-nyangu warlalja nyurnu-patku. Kapu-pala jirrama-mipa yukami. Kalapa Jipuna-kurlangu kaja-nyanu manu Jajuwa Nuunu-kurlangu kaja-nyanu, yali-jarra-mipa kapu-pala yukami. ³¹ Purda-nyangulpankulu nganta kapulu kurdu nyurrurla-nyangu palimi. Kujaju kula junga. Kapurna-jana kanyi walya yali-kirraju. Kulalpankulu ngampurrrpa nyinaja yininjaku yali-kirraku. Kala kajili nyurrurla-nyangu kurdrukuru yukami, kapulu wardinyi-nyayirni nyina. ³² Kala nyurrurla kapunkulu nyampurla-juku palimi jiljangka. ³³⁻³⁴ Kulankujulu jungangku puraja ngajuju. Ngampurrrpa-wangunkulu nyinaja yungunkulu yani ngaju-kujaku. Kujankulu-jana yangka wati 12-pala yilyaja Kanana-kurra yungulu warru nyanyi nyiyarningkijarra, ngurra yalirlalpalu warru wapaja 40-palaku paraku. Kujarlanya kapurna-nyarra jinyijinyi-mani yungunkulu warru wapami jiljangka 40-palaku yukuriki. Kapunkulu muku palimi jinta-kari jinta-kari. Kapunkulu-nyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. 40-pala yukuriki nyurrurla-nyangu kurdrukuru ngulaju kapulu warru wapami nyampurla jiljangka. Kapulu-jana jiyipi warrawarra-kanyi. Kapurna-jana murrumurru-mani kuja-piya ngulaju 40-palaku yukuriki yirdijalpankulu nyurrurlaju majungka-jarrija. ³⁵ Ngajulu YAAWIYI-rna wangkaja nyampu yimi. Kari-nganta kapurna-nyarra murrumurru-mani 40-pala yukuriki. Nyurrurlajunkulu turnujarrija yungunkujulu ngajuku kulu-jarrimi. Ngula-jangkanya kapunkulu muku palimi nyampurla jiljangka." " Kujanya-palangu YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku manu Yarunuku.

³⁶ Yimi nyampuju junga. Yalirra 12-pala wati, kuja-jana Mujujurlu kamparru yilyaja walya-kurra Kanana-kurra, ngulajulu pina-yanurnu. Karlarla-pala-karirli ngulajulu-jana yimi-ngarrurnu kuja ngantalpalu yapa yalirla nyinaja pirrjirdi-nyayirni manu panu-nyayirni. Ngula-jangkanya, Yijirali-pinkili lani-jarrija-nyayirni, manulu kulungku ngarrurnu Mujuju. ³⁷ Yuwayi, yalirralu karlarla-pala watingkili-jana panu-kari Yijirali-pinki ngarrurda-manu. Ngula-jangkanya-jana YAAWIYI-rlji nyurnu-nyayirni-manu. Ngula-jangkaju, yalumpurlajukulu parra jintangka-juku muku palija yali-patu karlarla-pala wati-patuju. ³⁸ Kala wati-jarra-kari, ngulaju-palangu YAAWIYI-rlji wankaru-juku mardarnu. Yirdi nyanungu-jarraju Jajuwa Nuunuku kaja-nyanu, manu Kalapa Jipunaku kaja-nyanu.

³⁹ Kuja-jana Mujujurlu yimi-ngarrurnu Yijirali-pinkiki panu-kariki kuja-palangu yangka YAAWIYI wangkaja nyanunguku manu Yarunuku, ngula-julu wajampa-jarrija-nyayirni. ⁴⁰ Mungalyurru-nyayirni, mukulu yakarra-pardija, manulu yaninja-yanu pirla-kirra-pinangu Kanana-kurra-pinangu. Wangkajalu-nyanu jarnkjarnku, “Ngalipajurlipa majungka-jarrija. Ngulaju ngula-juku. Jalanguju, yani karlipa kutu yangka-kurra kuja-ngalpa YAAWIYI wangkaja yaninjaku.”

⁴¹ Kala Mujujuju-jana wangkaja, “Wayinkili! Warungkanyankulu? YAAWIYI-ji-nyarra wangkaja pina-yaninjaku jilja-kurra. Kajinkili-jana jangkardu yani kulu Kanana-wardingkiki, kulankulu-jana palu-pinyi manu lawa-mani. ⁴² Yaninja-wangulu nyinaya! Kula-ka YAAWIYI-ji nyurrurla-kurlu nyina, lawa. Kajinkili-jana yaninjarla kulu-jarri Kanana-wardingkiki, kapulu-nyarra muku pinyi yalirrarlu kuja kalu-nyarra nyurunyuru-jarri. ⁴³ Kujaju junga. Kapunkulu-jana nyanyi Yamili-patu manu Kanana-wardingki-patu yalirla ngurungka. Kapulu-nyarra pinyi, kapulu-nyarra pajirni junma kirrirdimpayi-kirrliri. Nyurrurlankulurla jurnta yantu YAAWIYI-kijaku. YAAWIYI-rli kula-nyarra purami kulukuju.”

⁴⁴ Yijirali-pinkiji ngantalpalu wingki-nyayirni nyinaja, manulpalu-nyanu purda-nyangu nganta pirljardi-nyayirni nganta. Ngula-jangkaju, yarka-jarralu pirla-patu-kurra-pinangu Kanana-kurra. Mujujuju purdangirlilpa nyinaja ngurrangka Pakuju Tarruku-kurlu* Yalirla Pakujurla ngula-julpa Kaatu-kurlangu kuruwarri ngunaja kaninjarni pirla lalypa-jarrarla jirramarla. ⁴⁵ Ngula-jangkaju, Yamili-patu manu Kanana-wardingki-patulu kaaku-nyayirnili jitijarni pirla-ngirli. Pakarnulu-jana Yijirali-pinki, manulu-jana wajirli-pungu wurnturu-nyayirni ngurra-kari kirri yirdi-kirra Yuuma-kurra....

17

Jaru watiya-kurlu jukati-kirli Yarunu-kurlangu-kurlu

¹ ...YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, ² “Wangkaya-jana Yijirali-pinkiki kuja kalu 12-pala warlalja-paturla turnu-warnu-paturla nyina. Wangkaya-jana 12-palaku wiriwiriki yungungkulu watiya jukati-patu nyanungurra-nyangu maninjarla yinyi nyuntuku. Yirraka-jana wiriwiri-kirlangu yirdi jukati-paturla 12-palarla. ³ Lippi-kirlangu-jangka manta Yarunu-kurlangu jukati. Nyanunguju wiri yaliki turnu-warnuku. Yarunu-kurlangu yirdi yirraka yalirla jukatirla. Manta-jana yalirra 12-pala jukati yalirra-kurlu wiri 12-pala-kurlu yirdi-kirli. ⁴ Kangka-jana kaninjarni Maralypikirra Kaluku-kurra, manu-jana ngunjanja-yirraka walyaku kamparru Pakuju Tarrukurla kuja-ka ngaju-nyangu kuruwarri kaninjarni nguna yali-jarrarla pirla lalypa-jarrarla. Yalirla kuja karna nyuntulurla jinta-jarri wangkanjakungarnti. ⁵ Kajinpa-jana yalirra jukati 12-pala yirrarni yalirla, ngula-jangkaju kapurna wati jinta milarni. Nyanungu-nyangu jukatirla kapu parrka pardimi. Yali wati karna milarni. Kajirna nyanungu milarni, ngula-jangkaju kulangkulu Yijirali-pinki kulu wangkami nyuntukuju.”

⁶ Junga-juku, Mujuju-jana yaninjarla wangkaja wiriwiriki yali-jangkaku 12-pala warlalja turnu-warnu-jangkaku. Jinta-kari jinta-karirlirla jukatiji yungu Mujujuku. Yarunurlangurlurla yungu nyanungu-nyangu jukati. ⁷ Ngula-jangkaju, Mujujurlu-jana jukati-patu yirrarnu walyangka kam-parru YAAWIYI-rla kaninjarni Maralypirla Kalukurla.

* **14:44 Ark of the Covenant**

⁸ Jukurralku, Mujujuju pina-yanu kaninjarni Maralypi Kaluku-kurra. Nyangu Yarunu-kurlangu jukati kuja parrka-pardiya panu-kari-piya-wangu! Junga kujaju. Yarunu-kurlangu jukatirla ngulaju parrka-kurlu manu jinjirla-kurlu manu miyaka-piya-kurlu* ⁹ Ngula-jangkaju, Mujujurlu-jana jukati panu-juku manu kaninjarni Maralypi Kalukurla yalirla kujalpa YAAWIYI nyinaja. Manu-jana pina-kangurnu Maralypi Kaluku-ngurlu. Milki-yirrarnu-jana yalirraku 12-palaku wiriwiriki, manulu nyangu. Ngula-jangkaju, jinta-kari jinta-karirlili-nyanu manu warlalja jukati. ¹⁰ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-jirla wangkaja Mujujuku, "Pina yirraka Yarunu-kurlangu jukati kaninjarni Maralypi Tarrukurla. Ngunanja-yirraka kamparru Pakuju Tarrukurla yungulu milya-pinyi kujarna milarnu Yarunu yungu nyuntu-kurlulklu warrki-jarrimi. Yangka kuja kalu-nyarra panu-karirli Yijirali-pinkili purda-nyanja-wangurlu juwakijirni, kujarlunya kajulu ngajurlangu juwa-kijirni. Kala jalangku kajijili ngurrju nyina kulu wangkanja-wangu, kulalu palimilki." ¹¹ Junga-juku, Mujujurluju manu Yarunu-kurlangu jukati, manu pina-yirrarnu Maralypi Kalukurla kujarla YAAWIYI wangkaja kamparru-wiyi.

¹² Ngula-jangkaju, yapajulurla wangkaja Mujujuku, "Waraa! Lawa kapurnalu muku palimi! Nyarrpa-jarrimirnalu? Nyarrpa-jarrimirnalu? ¹³ Kajilpa yapa kutu-jarriyarla Maralypi Kaluku-kurra kuja-ka YAAWIYI nyina, yali yapa kajika palimi. Kapurnalu muku palimi mayi?"...

20

Mujujurlu ngapa manu pirli yarturlu-ngurlu yungulu yapangku ngarni

¹ Ngaka-pardu-karilki, Yijirali-pinkili yukajarni ngurra jilja-kurra yirdikirraji Jiini-kirra. Yalirlalu ngurrangka yirdingka nyinaja Katijirla. ² Kala ngapa-wangulpa yinyaju karrija yapakuju ngarninjaku. Junga-juku, yapajulu-jana jangardu turnu-jarrija kulu Mujujuku manu Yarunuku. ³ Wangkajalua-jana, "Nganimpakupalangu manu purlkapurlka manu muturnamuturnalurla marlaja palija YAAWIYI-kiji. Yungurnalu palyiarla-jala yinya-piya-jala. ⁴ Nyiyakupurdarlunkulu-nganpa kangurnu jilja-kurraji? Kapurnalu panu-juku palimi manu puluku, jiyipi manu narnukuturlangu. ⁵ Nyiya-jangkankulu-nganpa nguru-yirrarnu Yijipi-ngirli nyampu-kurra ngurra-kurra? Punku nyampurlaju! Mangarri-wangu, ngurlu-wangu, lawa! Manu ngapa-wangu ngarninjaku!"

⁶ Ngula-jangka, Mujujurlu manu Yarunurlulu-jana yampinja-yanu yapaju purdangirli. Yanu-pala Kaluku Tarruku-kurra, manu-pala kamparru karrija tuwangka. Mirdijirripijirripi jurru kaninjarra-pala parntarrija walyangka. Ngula-jangkaju, YAAWIYI-kijirla mangkurdu palka-jarrinjarla marlaja miril-karrija. ⁷ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-jirla wangkaja Mujujuku, ⁸ "Nyuntu manu Yarunu, yaninjalalu-jana yapa-patu turnu-manta! Mujuju, kangka-nyanu nyuntu-nyangu watiya jukati. Yanta yali-kirra pirli yarturlu-kurra, manurla wangkaya. Kajinparla wangkami, kapu ngapa wilypipardinjarla karlimi yalumpu-ngurluju. Yungka-jana ngapa yapaku, pulukku, jiyipiki manu narnukutuku."

⁹ Junga-juku manu-nyanu Mujujurluju jukati kujalpa yalirla walyangka ngunaja. ¹⁰ Nyanungu manu Yarunu-pala yanu, manulu-jana turnu-manu yapa panuju kamparru yarturlu wiringka. Ngula-jangkaju, Mujuju-jana wangkaja, "Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu panungku yapangku! Kulujarri kankulu-nganpa ngajarraku ngapa-wangurla. Ngampurrrpa kankulu

* 17:8 almonds

nyina yungurlijarra ngapa mani nyampu-ngurlu yarturlu wiri-ngirli?"
 11 Ngula-jangkaju, jirramaku pakarnu Mujujurlu yarturlu jukati-kirlirli, manu ngapa panu-nyayirnilpa karlija. Yapa-paturlulu muku ngarnu, manu pulukurlu, jiyipirli manu narnukuturlangurlu.

12 Kala YAAWIYI-ji-palangu kulu-jarrija Mujujuku manu Yarunuku, manu-palangu wangkaja, "Kulanpaju-pala ngungkurr-nyinaja ngajuku. Ngajujurna tarruku, kala nyuntunpjú manyu-pungu milkarraku yapa panungka milparniwarrarni kujanpa yali yarturlu pakarnu. Yungunparla wangkayarla-mipa pakarninja-waŋgu. Yalumpu-jangkaju, kulanpa-jana nguru-kanyi yapaku yali-kirra walya-kurra Kanana-kurra. Kala kapurna-jana yinyi-jiki ngajulurluju."

13 Yinyaju ngurra yirdi Miripa. Nyampurla ngurrrangka, kulu-jarrijalurla YAAWIYI-kiji ngapa-ngurlu. Ÿalirla-juku-nyanu YAAWIYI-rli milki-yirrarnu yapa-kurra tarruku-nyayirni.... 14-21 ...

21

Yimi warna-piya-kurlu watiya jukatirla-kurlu wayirninja-warnu-kurlu

4 ... Yijirali-pinkilpalu ngampurpa-wangu nyinaja jingijingi yaninjaku ngurra-kari-wana yirdi-wana Yitama-wana. Kujalu yanu pirli wararra-ngurlu Yuura-ngurlu, ngulajulu warru yanu yirdiyi-kari-wana kujalpa yali yirdiyi ngunajarra mangkuru wiri-kirra yirdi-kirraju Marna Kirriddi-kirra. Kujalpalu yaninja-yanu, yapajulu-nyanu kulu-jarrija, manulpalunu ngarrurnu jarnkjurnku. 5 Kulu-jarrijaluu-jana Kaatuku manu Mujujuku. Wangkaljurla Mujujuku, "Wayinpa! Nyiya-jangkarlunpanganpa kangurnu Yijipi-ngirli?" Kapurnalu nyampurla-juku palimi jiljangka. Mangarri-wangu nyampurlaju. Manu ngapa-wangu. Nyampu mangarri-kari kankalarra-jangka kuja-ngalpa yungu Kaaturlu ngalipaku ngarninjaku yukuri 40-palaku, kula karnalu ngampurrpalku nyina ngarninjaku. Kula ngurru!"*

6 Kuja-jana YAAWIYI-rli purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, nyanungurluju yilyaja-jana panu-nyayirni warna kulu-parnta mawiya-kurlu yungulu-jana yarlkirni yapa. Yarkurnulu-jana Yijirali-pinki, manulu panu-kariji palija. 7 Panu-karili yanurnu Mujuju-kurra, manulurla wangkaja, "Kujarnalu-nyarra kulu-jarrija nyuntuku manu YAAWIYI-ki, ngulaju maju. Nyiyaku mayirnalu-nyarra wangkaja kujaku? YAAWIYI-ki-nganparla wangkaya yungu-jana nyampurra warna-wati jurnta kanyi." Yijardu-juku, Mujuju-janarla wangkaja YAAWIYI-kiji yapakuju.

8 YAAWIYI-jirla wangkaja Mujujuku, "Ngurrju-manta warna yayini-piya-jangka manu rdiin-pungka watiya jukatirla kirrirdirla. Ngula-jangkaju, jukatirla kankalarra-kari walyangka. Kaji warnangku yarlkirni yapa, kaji yalirli yapangku nyanyi warna yayirni-piya-jangka, kapu wankaru nyina, kula palimi."* 9 Junga-juku, Mujujurlu ngurru-manu warna yayini-piya-jangka, manu rdiin-pungu jukati kirrirdimpayi-kirra. Ngula-jangka, kujalpa-jana warnangku yarlkurnu yapa, kujalpalu yalirra yapangku yaninjarla nyangu warna-piya, kulalu palija.... 10-35 ...

27

YAAWIYI-rli milarnu Jajuwa yungurla marlaja kanyi warrki Mujujuku

* 21:5 Nyangka Exodus 16.31

* 21:8 Nyangka John 3.14

¹² ... YAAWIYI-jirla wangkaja Mujujuku, "Yantarni nyampu-kurra pirlipatu-kurra, warrkaka kankarlarra nyampurla pirlingga yirdingka Yapiramarpa. Nyangka nguru karlarra-purda Kanana-wana. Nyampuju walya ngulaju kapurna-nyarra yinyi Yijirali-pinkiki. ¹³ Nguru Kanana kapunpa nyanyi, ngula-jangka kapunpa palimilki papardi-puraji-piya Yarunu-piya. ¹⁴ Wangkajarnangkupala nyarrpa-jarrinjaku jiljangka Jiinirla. Lawa, kulanpajupala purda-nyangu ngajuju. Ngajuju tarruku. Kala yangka ngurrangka yirdingka Miriparla, ngayinpajupala manyu-pungu ngajuju milparniwarra yapangka yangka kujanpa pirli yarturlu pakarnu nyuntu-nyangu-kurlurru watinya jukati-kirlirli." Kujanyarla wangkaja YAAWIYI-ji Mujujukuju. (Yalirla kuja Mujuju pirli yarturlu pakarnu jukati-kirlirli, yinyaju Miriparla, yalirla ngurru yirdingka Katiji jiljangka Jiinirla.)

¹⁵ Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, ¹⁶ "YAAWIYI, nyuntu kanpa Kaatu nyina kujanpa nyiyarningkijarra ngurrju-manu wankaru. Milaka wati ngurruj yunguju warrki marlaja kanyi, ngula-jangkanya yungu-jana wiri nyinami nyampurru Yijirali-pinkiki. ¹⁷ Nyuntu-nyangu nyampurraju, YAAWIYI. Kajili nyampurra yan kulukungarnti yapa-karikingarnti, yalirli watingki kajika-jana nguru-kanyi kulukungarnti, manu kajika-jana pinakanyirni kulu-jangkaju. Kajilpalu lawa nyinakarla wati wiri-wangu, ngulaju kajikalu jiyipi-piya nyinami yangka kuja kalu jiyipikingarduyuwangu nyina yungulpa-jana warru nguru-yirrakarla. Kujau maju."

¹⁸⁻¹⁹ Junga-juku, YAAWIYI-jirla wangkaja Mujujukuju, "Yaninjarla manta Jajuwa. Ngaju-nyangu Pirlirrpa ngulaju yalirla watingka. Wangkayarla yungu kamparru karrimi maralypikingarduyurla Yalijalarla yungulu yapa panungku nyanyi. Rdaka-nyanu yirraka nyanungu-nyangurla jurrungka. Wangkaya-jana Jajuwarlu kangku marlaja kanyi yaliji warrki. Wangkaya-jana nyanungulku kajana wiriji nyina. ²⁰ Wangkaya-jana yungulpalu purda-nyangkarla wangkanja-kurra yangka kujangkulu nyuntu-wiyi purda-nyangu. Ngula-jangkaju, panungku-juku Yijirali-pinkirli kapulu purda-nyanjarla purami. ²¹ Jalangu-jangka kaji Jajuwa ngampurru nyina nyarrpa-jarrinjaku, yaninjarla yungulpa japikarla Yalijara maralypikingarduyu. Kaji nyiyarlanguku japiirni, ngulaju Yalijalarlu kapupalangu miimii-nyanyi-wiyi pamarrpa wita-jarra kuja karlipa-jana yirdimani Yurimi manu Tumini. Yinya pamarrpa-jarra-ngurru YAAWIYI-ji kapurla wangkami Yalijarakuju. Ngula-jangkaju, Yalijaraju kapu-jana wangkami Jajuwaku manu Yijirali-pinkiki nyarrpa-jarrinjaku."

²² Junga-juku, Mujujurluju purda-nyangu YAAWIYI-ji. Wangkajarla Jajuwaku yungu karrimi kamparru Yalijalarla kujalpalu Yijirali-pinkirli nyangu. ²³ Ngula-jangka, Mujujurlu-nyanu rdaka yirrarnu Jajuwakurlangurla jurrungka, manu-jana yapaku wangkaja, "Kaaturlu milarnu wati nyampuju yungu-nyarra wiri nyina nyurrurlaku." Kujanyarla wangkaja YAAWIYI-ji Mujujuku yungurla Jajuwarlu marlaja kanyi yaliji warrki....

Deuteronomy

Kuruwarri-kirli Mujuju-kurlangu-kurlu

Nyampuju kujalpa-jana Mujujuju wangkaja

Yijirali-pinkiki palinjakungarnti

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Puku nyampurluju, yimi-ngarriini kanganpa yimi kujalpa-jana wangkaja Mujujuju Yijirali-pinkiki palinjakungarnti. Yijirali-pinkijilpalu nyinaja ngurra Muwapurla, yukanja-ngarntilpalu nyinaja Kanana-kurra, walya kuja-jana jangku-pungu YAAWIYI-rli nyanungurraku. Nyampurla jarungka, Mujujurru-jana langa-kurra-manu kuja-jana Kaaturlu milarnu yungulurla nyanunu-nyangu warlalja nyina. Mujuju-jana wangkaja kajili warrarda purda-nyanyi manu warrarda purami Kaatuju, ngulaju kapulu wardinya-nyayirni nyina tarngga-juku.

Nyampu puku kuja karlipa yirdi-mani 'Deuteronomy', ngulaju kularlipa yirrarnu Warlpiri-kirraju panu-jarlu ngaliparluju. Ngarirlipa ngalya-kari-mipa yirrarnu wita-kari wita-kari.

Mujuju-jana Yijirali-pinkiki wangkaja

¹ Nyampunya yimiji kuja-jana Mujujuju wangkaja Yijirali-pinkiki. Nyinaja-jukulpalu jiljangka kakarrara Jurdunu karru-wana kujalpa yatiarra-ngurlu parnkaja kurlirra-purda. Nyinajalpalu karru Jurdunu-wana kulkurru-jarra pirlingka. Kutu-juku ngurra-patu-karirla yirdi-paturla Jumpungka, Paranalra, Tupilirla, Yajiruturla manu Tuijaparla.

² (Nyampukungarnti, yampinja-yanulu yali pirli wararra Jayinayi, manulu jingijingi yaninja-yanu pirli wararra-wana Yitama-wana. Yaninja-yanu-jukulpalu parraku 11-palaku, manulu yukajarra Katiji-Parniya-kurra.) ³ Nyurru-wiyi nyampukungarnti, Yijirali-pinkirlili yampinja-yanu Yijipiji, manulpalu warru wapaja ngurra-kari ngurra-kari 40-palaku yukuriki. Ngula-jangkaju, 11-pala kirntangi-jangka Mujuju-jana wangkaja, yimi-ngarrurnu-jana nyiyarningkijarra kujarla YAAWIYI wangkaja kamparru. ⁴ Kujalpalu warru wapaja ngurra-kari ngurra-kari, yali-puruju kulungkulu-jana pungu wiri-jarra kingi-jarra yirdi-jarraju Jiyunu manu Yuuku. Jiyunujulpa-jana wiri nyinaja Yamuri-wardingkiki yapaku. Yuukujulpa-jana wiri nyinaja yapaku kujalpalu nyinaja Pajanarla. Yuukuju kala nyinaja ngurra-jarra-karirla yirdi-jarraju Yajararla manu Yitirirla. Kujalu-jana Yijirali-pinkirlili-jana kulungku pungu Jiyunu manu Yuuku manu nyanungurra-nyangu warrmarla, mukulu-jana lawa-manu.

⁵ Ngula-jangka, kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja Muwapurla kakarrarpurda Jurdunu karrungka, Mujujurru-jana muku yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra kujarla YAAWIYI wangkaja, wangkaja-jana, ⁶ "Ngalipa Yijirali-pinkirlili karlipa purami YAAWIYI Kaatu. Wangkaja-ngalpa ngalipaku pirli wararra Jayinayirla. Wangkaja-ngalpa, 'Nyurrurlajulpankulunymaja nyampurla pirlingka tarngga-nyayirni.' ⁷ Jurnarrpalu-nyanu wurdujarra-manta yaninjakungarnti. Yantalu pirli-kirra kuja kalu Yamuri-patu nyina. Yantalu warru ngurra-kari ngurra-kari, yantalu karru Jurdunu-wana pirlikari-wana karlarra-wana. Yaninja-yantalu nguru-wana kurlirra-wana ngapa wiri-wana karlarra-kurra. Yantalu ngurra Kanana-kurra, manulu

yanta ngurra-kari-kirra Lipinani-kirra. Yantajukulu yali-kirra jinta-kari-kirra karru wiri-nyayirni-kirra yirdi Yupirayiti-kirra. ⁸ Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu! Ngajurna-nyarra yungu nyampuju walya. Yantalu yali-kirra nguru-kurra, manulu-nyanu manta nyurrurlaku. Nyurru-wiyi ngajurna-jana wangkaja Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku. Ngajurna-jana jangku-pungu walya nyampuju ngakaju kapu-jana nyanungurraku nguna manu nyanungurra-nyangu kurdukurdurlanguku.' ...

9-46 ...

4

Mujuju-jana wangkaja yungulu nyanungurrarlu purda-nyanyi YAAWIYI-ji

1 ... Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, "Kapurna-nyarra wangkami kuruwarri-kari kuruwarri-kari kujaju YAAWIYI-ji ngajuku-wiyi wangkaja kamparru. Purda-nyangkalu-jana manu purayalu-jana yungunkulu yukami ngurra-kurra Kanana-kurra. Ngulaju yungunkulu tarnnga-nyayirni nyina yalirla walyangka kuja-nyarra YAAWIYI-rli jangku-pungu nyurru-wiyi ngalipa-nyangu warlaljaku. YAAWIYI-ji ngulaju Kaatu jinta-juku kujalpalu nyanungurrarlu puraja. **2** Kulalu-nyanu nyurrurlarlu ngurrju-manta kuruwarri-kari. Kulalu-jana jintarlangu wajawaja-manta kuruwarri YAAWIYI-kirlangu yangka kuja karna-nyarra wangka. Muurlpa-nyayirnlili-jana puraya. Nyampurra kujaju YAAWIYI-rli yimi-ngarrurnu ngajukuju kamparrurlu-wiyi yungurna-nyarra ngarrirni. **3** Milya-pinyi kankulu yangka kuja YAAWIYI nyarrpa-jarrija pirli wararrarla Piyyururla. Milya-pinyi kankulu yangka kuja-jana muku pungu yalirra yapa kujalurla parntarrija mirdijirrpipirrpi kamparru yinya jujuju yirdiki Paalaku. **4** Kala nyurrurla kulankulurla parntarrinjunu kamparru Paalaku. Tarnngangku-jukulpankulu puraja YAAWIYI-ji, ngalipa-nyangu Kaatuju. Ngula-jangkanya kankulu wankaru-ju nyina jalanguju.

5 Ngajulurlurna-nyarra nyurrurlaju pinarri-manu panu-juku kuruwarri kujaju YAAWIYI-ji wangkaja ngajukuju. Nyanunguju ngaju-nyangu Kaatu. Ngaka kajinkili yukamirra Kanana-kurra, tarnngangkujukulu-jana puraya kuruwarri-kari kuruwarri-kari nyanungu-nyangu. Kapunkulu-jana jurnta kanyi yali walya yapa-kari-kijaku. **6** Yalirra yapa yinyarlu walyangkarlu kapulu-nyarra nyanyi nyurrurlaju, manu kapulu-nyanu jarndujarnku wangka, 'Nyampurrarlu kalu pura YAAWIYI-kirlangu kuruwarri jungarni-nyayirnirli. Pina-nyayirni kalu nyina.' Kujanya kapulu wangkami.

7 Kuja kalu yapa nguru-kari nguru-karirla nyina, pirrjardi-nyayirni marda kalu nyina ngalipa-piya-wangu. Ngulaju ngula-juku. YAAWIYI Kaatuju kanganpa kutu nyina ngalipaku, kula nyanungurra-nyangu-piya juju-kari juju-kari-piya. Kuja karlipa ngaliparlu japijri nyiyarlanguku, warrarda kanganpa yalu-mani. **8** Yapa-karirli marda kalu kuruwarri ngurrju mardarni. Kala kuruwarri kuja karna-nyarra ngajuluru yimi-ngarrirni jalangurlu, ngulaju yalirraju ngurrju-nyayirni yalirra-kurlangu-piya-wangu.

9 Nyurrurla yirriyirri-jarriyalu! Manu yirriyirrlili mardaka langangka yangka kujankulu nyurrurla-nyangurlu milpangku nyangu kamparru-wiyi. Manulu-jana nyurrurla-nyangu kurdukurduku manu kurdukurdulkurlangu kurdukurduku yimi-ngarrika. **10** Purda-nyangkalu warrarda yangka-kurlu nyurru-warnu-kurlu yangka kujankulu panu-juku karrija

kamparru ngalipa-nyangurla Kaaturla YAAWIYI-rla pirli wararrarla Jay-inayirla. Nyampunya kujaju wangkaja ngajukuju, ‘Manta-jana yapa-patu yungujulu ngajulu purda-nyanyi wangkanja-kurra. Ngula-jangkaju yungulu milya-pinyi nyarrpa yungulu nyina pulya-nyayirni ngajuku tarnngajuku nyampurla walyangka. Pina-mani yungulu-jana kuruwarri ngajunyanguku kurdukurduku nyanungurra-nyanguku.’” Kujanyaju YAAWIYI-ji wangkaja ngajukuju. ¹¹ Ngula-jangkaju, Mujuju-jana wangkaja yapanaku, “Yimi-ngarrikalu-jana nyurrurla-nyangu kurdukurduku yangka nyurru-wiyi kujalpankulu karrija pirli wararra-wana Jayinayi-wana. Ngula-purju kujalpa warlu wiri jankaja kankarlarni pirlingka manu rdiliji kankarlarra yanu. Ngula-jangkarla mangkurdurlu pirlikihi wapirrija. ¹² YAAWIYI-ji-nyarra nyurrurlaku wangkaja warlu-ngurlu. Linpankulu purda-nyangu wangkanja-kurra, kulankulu nyanunguju nyangu, lawa. ¹³ YAAWIYI-rlji-nyarra nyurrurlakuju yimi-ngarrurnu Karlarlapala Kuruwarri-kirli yalirra-kurlu kuja nyanungurlu yirrarnu pirli lalypajarrarla. Wangkaja-nyarra yungunkulu nyampu kuruwarri pura jungsarnirli. ¹⁴ YAAWIYI-ji wangkaja ngajukuju yungurna-nyarra nyurrurla pinarri-mani nyanungu-nyangu kuruwarri manu jukurra. Ngakaju kajinkili yukamirra Kanana-kurra, manu kajinkili walya yali jurnta kanyi yapa-kari-kijaku kuja kalu yalirla nyina, tarnngangkujukulu puraya YAAWIYI-kirlangku kuruwarri.”

Mujujurlu-jana ngatingki-manu Yijirali-pinki yungulu parntarrimi manu purami YAAWIYI-mipa, kula nyiyarlangu

¹⁵⁻¹⁶ Ngula-jangkaju, Mujuju-jana yapa-patukulku wangkaja, “Kujanyarra YAAWIYI wangkaja warlu wiri-ngirli, kulankulu nyangu. Kajinkili ngampurrpa nyina wankaru nyinanjaku manu ngurrju nyinanjaku, purda-nyangkajulu ngajulu jalangurlu! Kajikankulu marda majumaju ngurrju-manu. Kulalu ngurrju-manta nyiyarlangu juju watiya-jangka manu pirli-jangka marda wati-piya marda mardukuja-piya marda. Kulalu kuja-piya ngurrju-manta yungulpankulurla nganta nyurrurla parntarrinjingkarla kamparru nganta manu pulka-pungkarla nganta. ¹⁷ Kulalu nyiyarlangu ngurrju-manta jurlpu-piya marda kuyu-kari kuyu-kari-piya marda. ¹⁸ Kulalu nyiyarlangu ngurrju-manta yumurru-wangu marda yangka kuja kalu kiripi-kanyi, manu nyiyarlangu ngurrju-manta yawu ngapa-ngawurrpa-piya yungunkulurla parntarrinjini nganta kamparru manu yungunkulurla pulka-pinyi nganta. ¹⁹ Kajinkili kankarlarra-kari nyanyi, kapunkulu nyanyi wanta, kirntangi manu yanjilypiri. Nyampurra-jana YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu yapa-kariki yirrarnu walya-kari-wardingkiki yungulu-jana parntarrinjini kamparru manu yungulu-jana pulka-pinyi. Kala nyurrurla ngulajulu-jana yampiya, kulalu-jana parntarriya manu pulka-pungka. ²⁰ YAAWIYI-rlji-nyarra wankaru-manu Yijipi-wardingki-patu-kujaku kuja kalalu-nyarra murrumurru-manu-nyayirni. Kangu-nyarra yali-ngirli ngurrara-ngurlu yungunkulurla nyanungukulu nyina. Junga kujaju. Jalanguju nyanungu-nyangulku kankulu nyina.

²¹ “Kuja-nyarra YAAWIYI-rli kangurnu Yijipi-ngirli, ngula-jangkaju kulu-jarrijankulurla ngapa-ngurlu. Nyurrurlankujulu kuluku ngurrju-manu, manu ngula-jangkaju YAAWIYI-ji kulu-jarrija ngajukulku. Wangkajaju kularna jingijingi yani karru Jurdunu-wana murrarninginti-kari-kirra. Wangkajaju kularna yukamirra yali-kirra walya ngurrju-kurra Kanana-kurra, nguru yali kuja kapu-nyarra yinyi nyurrurlaku. ²² Kujaju

junga. Kapurna ngajuju nyampurla-juku palimi, kularna yukami Kanana-kurra. Kularna jingijingi yani karru Jurdunu-wana murrarninginti-kari-kirra. Kala jalangu-nyayirni nyurrurlaju kapunkulu jingijingi yani karru Jurdunu-wana, kapunkulu yukamirra walya ngurrju-nyayirni-kirra, manu kapunkulu-jana jurnta kanyi yalirraku yapaku kuja kalu yalirla nyina. ²³ Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu! Kulalu wajawaja-manta nyampurra kuruwarri manu jukurrpa kuja-nyarra YAAWIYI-rli yungu nyurru-wiyirli, kuja-nyarra ngarrurnu kapu-nyarra nyurrurlaju muurl-mardarni. Kulalu nyiyarlangu ngurrju-manta watiya-jangka manu pirljangka yungulpankulu nganta parntarrinjingkarla manu pulka-pungkarla. YAAWIYI ngalipa-nyangu Kaatju-nyarra wangkaja yungunkulu yampimi yalirra juju-wati. ²⁴ Nyurrurlaju kapunkulurla nyina YAAWIYI Kaatu-mipaku yungunkulu nyanungu-mipa pura. Kajinkili-nyanu majumaju ngurrju-mani nyiyarlangu parntarrinjaku manu pulka-pinjaku, ngulaju kapu-nyarra kulu-jarri-mi-nyayirni nyurrurlakuju. Nyanunguju warlu wiri-nyayirni-piya ngula-ka nyiyarningkijarra jankami.”...

²⁵⁻⁴⁹ ...

6

YAAWIYI-ji kanganpa jinta-juku Kaatju nyina! Kapurlipa nyanungu-mipa pura!

¹ ... Mujuju-jana wangkaja yapaku, “Kuruwarri-ka karrimi kujaju YAAWIYI ngalipa-nyangu Kaatu wangkaja yungurna-nyarra pinarri-mani. Nyurrurlaju kankulu nyina yukanjakungarntiki yungunkulu yukami nguru-kurra Kanana-kurra. Kajinkili yukami, yirriyirri-nyayirnirlili-jana purda-nyanjarla puraya nyampurra kuruwarri. ² Kajinkili yalumpurla ngurungka nyina, nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu-kurlangu kurdukurdu, yungunkulu manngu-nyanyi YAAWIYI-kirli. Manu nyurrurlarlu yungunkulu-jana purda-nyanjarla pura kuruwarri-kari kuruwarri-kari ngulaju kajirna-nyarra yinyi nyurrurlaku. Kajinkili-jana purami muurlpa-nyayirnirlili, ngula-jangkaju nyurrurlaju kapunkulu yalirla walyangka nyina tarnnga-nyayirni. ³ Nyurrurla Yijirali-pinkirli, purda-nyangkalu-jana nyampurra kuruwarri, manulu-jana puraya muurlpa-nyayirnirla. Kajinkili kuja-jarri, kapunkulu wardinyi-nyayirni nyina, manu kapunkulu kurduju panu-nyayirni mardarni. Kapunkulu tarnnga-nyayirni nyina yalumpurla ngurrju-nyayirnirla walyangka kuja-ka mangarri ngurrju pardimi. Nyampuju jinta-juku walyaju kuja-jana YAAWIYI-rli jangku-pungu ngalipa-nyanguku warlaljayirriki. Nyanunguju jinta-juku Kaatju kujalpalu nyanungurrarlu puraja.

⁴ “Nyurrurla Yijirali-pinkirli, tarnngangkujukulu manngu-nyangka nyampuju: YAAWIYI-ji kanganpa jinta-juku Kaatju nyina! Kapurlipa nyanungu-mipa pura! ⁵ Yulkayalurla YAAWIYI-ki ngalipa-nyangu Kaatukuju karrikarri-wangu-nyayirni! Kulalurla jurnta karliirr-nyinaya! Manulurla warrki-jarriya nyanungu-mipaku.* ⁶ Tarnngangkujukulu-jana manngu-nyangka nyampurraju kuruwarri kuja karna-nyarra yimingoarrirni jalangurlu. ⁷ Pinarri-mantalu-jana nyurrurla-nyangu kurdukurdu. Kajinkili wapanja-yani yirdiyi-wana, kajinkili marda ngurrangka nyina, pinarri-mantalu-jana nyampurra kuruwarri nyurrurla-nyangu kurdukurduku. Kajinkili marda warrki-jangka nyinami, kajinkili marda warrki-jarri, tarnngangkujukulu-jana pinarri-manta kur-

* ^{6:5} Nyangka Matthew 22.37, Mark 12.30, Luke 10.27

dukurdukuju nyampurraju kuruwarri yungulu purda-nyanyi wajawaja-maninja-wangurlu. ⁸ Yirrakalu-jana nyampurra kuruwarri pipa wita-kurra, manulu-nyanu warika pipaju wakungka manu nyurrurla-nyangurla ngalyangka yiriwarra-piyarla. Kajinkili kuja ngurrju-mani, kulankulu-jana wajawaja-mani nyampurraju kuruwarri. ⁹ Yirrakalu-jana nyampurra kuruwarri ngurlju-jarra-wana tuwangka nyurrurla-nyangurla. Manulu-jana yirraka kiirtirla ngurrangka kuja kankulu yalirla nyina.”

Mujujurlu-jana ngatingki-manu Yijirali-pinki kulalurla parntarrinjini manu pulka-pinyi nyiyarlanguku

¹⁰ Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, “Jalangu-nyayirni, ngalipa-nyangu Kaatu YAAWIYI-rli kapu-nyarra nyurrurla kanyi yali-kirra walya-kurra nyanungurlu kuja-jana jangku-pungu ngalipa-nyangu warlajayirriki Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku. Kapu-nyarra yali walya wiri yinyi nyurrurlaku. Yinyarlaju ngulaju yuwarli panu-nyayirni, kulankulu-jana nyurrurlarlu nganturnu, lawa. Yapa-karirlili-jana nganturnu. ¹¹ Nyampurraju yuwarliji ngulaju nyiyarningkijarra-kurlu. Kulankulu nyurrurlarlu yalirra nyiyarningkijarra yirrarnu, lawa. Yalirlaju ngulaju mulju panu-nyayirni. Kala kulankulu nyurrurlarlu pangurnu, lawa. Yinyarlaju ngulaju-ka mangarri nyiyarningkijarra pardimi, kulankulu-jana nyurrurlarlu wiri-manu, lawa. Ngulaju junga. YAAWIYI-rliji kapu-nyarra kanyi yali-kirra walya-kurra. Parra-kari parra-karirli kapunkulu mangarriji ngarni kajinkili parlja-jarrimi-nyayirni. ¹² Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu! Ngaka kajinkili parlja-kurlu nyina mangarri-jangka ngarninja-warnu, kufalu wajawaja-manta YAAWIYI-ji. Nyanungurlu-nyarra nyurrurlaju nguru-yirrarnu Yijipi-ngirli. Yalirla kalalu-nyarra Yijipi-wardingkirli jinyijinyi-manu warrkjarrinjaku pirijina-piya. ¹³ Tarnngangkukulku manngu-nyangka yirriyirrili nyanunu-kurlu. Pulka-pungkalurlajinta nyanunu-mipaku. Kajin-parla jangku-pinyi nyiya marda yapa jinta-kariki, ngulaju kularla kuja wangkaya, ‘Junga karnangku nyampuju jangku-pinyi kuja kangalingki jujungku palkangku nyanyi.’ Lawa, yampiya ngulaju maju! Kajinparla jangku-pinyi nyiya marda yapa ngalya-kariki, ngulaju kujarla wangkaya, ‘Junga karnangku nyampuju jangku-pinyi kuja kangalingki YAAWIYI-rli palkangku nyanyi yungu-ngalingki ngungkurr-nyinamilki.’ Ngulaju ngur-rju. * ¹⁴ Yapa kuja kalu ngurra-kari ngurra-kari nyina warrukirdikirdi, ngulaju kalu parntarrinjini kamparru juju-kari juju-karirla, manu kalu-janarla pulka-pinyi. Kala nyurrurlarlu kulu-jana kujangu-piya ngurrju-manta, yampiyalu-jana! ¹⁵ Nyurrurlaju ngulaju YAAWIYI-mipa-kurlangu. Nyanunguju nyampurla nyurrurla-kurlu. Kajinkili-jana parntarrinjini manu pulka-pinyi yalirra juju-kari juju-kariki, kapu-nyarra kulu-jarrimi-nyayirni. Kapu-nyarra jangkardu yanirni warlu-piya, manu kapu-nyarra muku riwarri-mani.”...

16-25 ...

7

YAAWIYI-rliji-jana jinyijinyi-manu Yijirali-pinki yungulu-jana muku riwarri-mani yapa-patu kuja kalalu Kananarla nyinaju

¹ ...Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, “YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu kapu-nyarra kanyi Kanana-kurra. Kapu-nyarra nyurrurlakulku nguna. Jalanguju ngulaju yapa panu kalu nyina yalirlaju: Yititi-patu,

* ^{6:13} Nyangka Matthew 4:10, Luke 4:8

Kirrkaji-patu, Yamuri-patu, Kanana-wardingki-patu, Piriji-patu, Yiipiti-patu manu Jipuji-patu. Nyampurra yapa ngulaju kalu pirrjirdi nyina nyurrurla-piya-wangu. Kajinkili yukamirra Kanana-kurra, kapunkulu-jana yalirraju muku yilyami manu wajirli-pinyi yapa-patu ngurra yalingirli, kapunkulu-jana jurnta kanyi walya yali-patu-ngurlu.² YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu kapu-jana rampaku-mani yungulu-nyarra jijami nyurrurlaku. Kajinkili-jana kulu-jarrimi nyanungurraku, mukulu-jana riwarri-manta-nyayirni. Kulalu-jana ngurrju-wangkaya yungulu-nyarra wurulypa nyina kulu-wangu nganta, lawa. Kajinkili-jana kulu-jarrimi, kulalu-jana mari-jarriya, mukulu-jana riwarri-manta!³ Nyurrurlarlu wati-paturlu, kulalu-jana puntaka karntau nyanganungurraku yupukarrakungarntirli. Kulalu-jana yungka nyurrurla-nyangu yurntalu-nyanu yupukarraku. Warla-pajikalu-jana kaja-pirdi yungulu yupukarra-wangu nyina.⁴ Kajilpalu-jana nyurrurla-nyangurlu kurdukurdurlu yupukarra-mantarla nyanungurra-nyangu kurdukurdu, yalirralu yapangku kapili-jana nyurrurla-nyangu kurdukurdu jurnta karlirra-kanyi YAAWIYI-kijaku. Nyurrurla-nyangurlu kurdukurdurlu ngulaju kapulu-janarla parntarrin-jarla pulka-pinyi yalirraju juju-watiki kujalu-jana yapa-karirli ngurrju-manu pirla-jangka manu watiya-jangka. Kajinkili nyurrurla jurnta karlirr-nyina YAAWIYI-kijaku, ngula-jangkaju kapu-nyarra kulu-jarri-nyayirni. Manu kapu-nyarra muku riwarri-mani.⁵ Kajinkili yukami yali-kirra walya-kurra Kanana-kurra, walya-kurlalu-jana yirntika muku yalirra pirla kirrirdimpayi kujalu yalirralu yapangku jukajuka-yirrarnu juju pulka-pinjaku. Mukulu-jana pajirninjarla witawita-manta nyiyarlangu juju Yaajaa-kurlangu, yalumpurra kujalu-jana watiya-jangka ngurrju-manu Yaajaaiku pulka-pinjaku. Kangkalu-jana muku nyampurra juju-wati yalirra-kurlangu yapa-kurlangu, manulu-jana muku purraya warlungka.⁶ Nyurrurlaju YAAWIYI-kirlangu. Nyanunguju ngalipa-nyangu Kaatuu. Kula-nyanu milarnu yapa-kari nyanunguku. Nyurrurla-mipa-nyarra milarnu yungunkulurla nyanunguku nyina.

⁷ “Nyiya-jangkalpa-nyarra nyurrurlakuju wardinyi nyinaja YAAWIYI-ji? Nyiya-jangkarlu-nyarra nyurrurlaju milarnu nyanunguku? Kula kankulu panu Yijirali-pinki nyina, lawa. Yapa-kariji ngulaju kalu panujuku nyina nyurrurla-piya-wangu.⁸ Ngulaju ngula-juku. YAAWIYI-ji kanyarra yulkami nyurrurlakuju. Nyurru-wiyi, nyanungurlu-jana ngarrurnu ngalipa-nyangu warlaljayirriki ngulaju kapu-jana ngurra Kanana yinyi. Ngulaju junga. Nyanungu-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli pirrjirdi-kirlirli nyanungurlu-nyarra nyurrurlaju yapaju kangurnu Yijipi-ningirli. Yalirla kalalu-nyarra Yijipi-wardingkirli jinyijinyi-manu warrkjarrinjaku pirijina-piya. Kangu-nyarra nyurrurlaju Yijipi-wardingki Kingi Wiru-kijaku kujalpa-nyarra nyurrurla murrumurru-manu.⁹ Mangunu-nyangkalu nyampu-kurluju: YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Kula-ka ngana-puka nyina nyurrurlakuju puranjaku manu pulka-pinjaku. Ngarrurnu-nyarra kapu-nyarra yulkami tarnnga-juku. Kajinkilirla yulkami, manu kajinkili tarnngangku-juku purami nyanungu-nyangu kuruwarri, ngula-jangkaju kapu-nyarra tarnngangku warrawarra-kanyi. Kula-nyarra yampinja-yani.¹⁰ Kala nyampurra yapa kuja kalurla nyurunyuru-jarrimi, ngulaju kapu-nyanurla kunka-mani, kapu-jana muku riwarri-mani.”...

11-26 ...

jungarnirli-japa purayarla

¹ ...Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, "Jalangurlu ngajulurlu karna-yarra yinyi panu-nyayirni kuruwarri. Purayalu-jana muurlparlu. Kajinkili-jana jungarnirli purami, ngula-jangkaju kapunkulu wankulu nyinami, manu kapunkulu-jana kurdu panu mardarni. Kapunkulu yukami ngurra Kanana-kurra, ngulaju kapu nyurrurla-nyangulku karrimi. Nyampuju jinta-juku walya kuja-jana YAAWIYI-rli jangku-pungu ngalipa-nyanguku warlaljayirriki nyurru-wiyi. ² Nyurrurla, manngu-nyangkalu yangka kujalpa-nyarra YAAWIYI-rli nguru-yirrarnu jilja-wana 40-palaku yekuriki. Waalparrurnulpa-nyarra nyurrurlaju kajilpankulu marda purda-nyangkarla-japa kaji-nyarra nyiyarningkijarra jinyijinyi-mantarla. ³ Nyurrurlarluju kalankulu-nyanu pulka-pungu. Kalankulu mangarri-wangu nyinaja. Nyangu-nyarra yarnunjuku ngulaju-nyarra parlia-manu mangarri-kirlirli kankarlarra-jangkarlu.* Kulankulu kujangu-piya mangarri nyangu nyurru-wiyi, manu ngalipa-nyangu warlaljayirriki kulu nyangu. Nyiya-jangka-nyarra mangarriji yungu? Kajinkili nyurrurlarlu panu mangarri mardakarla ngarninjaku, ngulaju-ngarrankulu kuja wangkayarla, 'Panu karlipa mardarni mangarriji. Nyiyakulparlipa purda-nyangkarla YAAWIYI-ji?' YAAWIYI-rlji-nyarra yungu yali mangarri yungunkulu manngu-nyanyi jungarnirli kuja-piya, 'Kajirlipa ngampurrrpa nyina wankaru nyinanjaku, ngulaju yungurlipa purda-nyanyi YAAWIYI-ji kuja kanganpa nyarrrpa wangka ngalipakuju.'* ⁴ Kujalpankulu nyurrurla wapaja jilja-wana 40-palaku yekuriki, kula nyurrurla-nyangu jurnarrpa muku larra-yanu witawita-karda. Kula nyurrurla-nyangu wirliya lirrija wapanja-warnu. ⁵ Ngula-jangkanya, tarnngangkujukulu manngu-nyangka jungarnirli YAAWIYI-rlji. Nyunganju ngalipa-nyangu Kaatu. Kaji-nyarra kurnta-ngarrirni nyurrurla, ngulaju kanyarra ngurrju-juku nyina nyurrurlakuju kirda-nyanu-piya kuja-ka yangka kaja-nyanu kurnta-ngarrirni yungu purda-nyanyi. Kuja kanyarra pakarni YAAWIYI-rlji, ngulaju kanyarra putaputa jungarni-mani nyurrurlaju yungunkulu purda-nyanjarla purami..."⁶⁻²⁰ ...

17

Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki juju-kari juju-kari parntarrinja-wangurlu yampinjaku yangka kujalu ngurrju-manu pirli-jangka manu watiya-jangka

² ...Mujuju-jana wangkaja nyunganurru, "YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu kapu-nyarra yinyi nyurrurlaku yapaku panu-nyayirni jinta-kari jinta-kari ngurra yungunkulu ngulangka nyina. Kajinkili yalirla nyina, kajinkili marda nyanyi wati, karnta marda kuja-ka majumaju ngurrju-mani, yalirla yapangku kula-ka yalirla YAAWIYI-kirlangu kuruwarri purami jungarnirli. ³ Wati yinyarlu marda, karnta yinyarlu mardalpapala pulka-pinkungarnti parntarrinjunu kamparru yinya-karirla kujalu juju ngurrju-manu pirli-jangka manu watiya-jangka. Mardalpa-palarla pulka-pungu yalirraku majumajuku. Mardalpa-palarla kamparru-wiyi parntarrinjunu wantaku, kirntangiki, yanjilypiriki marda. Ngarrurnurna-nyarra nyurrurlaju 'Kuja-wangulu nyinaka!'. ⁴ Kaji yapa yanirni, manu kaji-nyarra wangkami nyurrurlaku kuja yapa ngalya-kari nganta nyangu parntarrinja-kurra, ngulaju nyurrurlarlu yaninjarla nyangka junga-japa yimiji. Kajilpa yali yapa-kari parntarrinjtarla kamparru yalirrara

* 8:3 Nyangka Exodus 16.31

* 8:3 Nyangka Matthew 4.6, Luke 4.4

kuja-piyarla, kujaju maju-nyayirni nyampurlaju Yijiralirla. ⁵ Kajinkili yapa jinta-kari nyanyi parntarrinja-kurra kamparru yinyarrarla, kangkalu yali wati marda karnta marda kirri-ngirli nyurrurla-nyangu-ngurlu. Ngula-jangkaju, nyurrurlarlujulu-jana manta pirli-wati, manulu luwaka yali majumaju. Tarnnga-kurralu luwaka yalirra-kurlrlu pirli-kirirla. ⁶ Kajilpa yapa jintangku-mipa nyangkarla yali wati-kari marda karnta-kari parntarrinja-kurra, ngulajulu-jana yampiya pinja-wangguru. Kala kajilpalu jirramarlu marda marnkurrparlu marda nyangkarla kuja-kurra, ngulajulu luwaka pirli-kirirla yali yapa maju, manulu tarnnga-kurra pungka! ⁷ Yalirli yapangku kuja yapa ngalya-kari nyangu parntarrinja-kurra, ngulaju nyanja-warnurlu yungu nyanungurlu-wiyi kamparrurlu luwarni pirli-kirirla yali majumaju yapa. Ngula-jangkaju, panu-karirlilkili luwaka yali yapa. Kujarlunya kapunkulu-jana nyurrurlarlu Yijirali-pinkirli muku riwarri-mani majumaju-wati nyurrurla-nyangu-ngurlu war-lalja turnu-warnu-ngurlu.”*

Mujujurlu-jana yimi-ngarrurnu kuwurtu-kurlu

⁸ Mujuju-jana wangkaja, “Ngaka-karlik, yapangku marda kapu kulgungku pinyi jinta-kari. Ngalya-karirlijji kapulu-nyanu kulungku ngarrirni jarkujarnku marda. Kapu marda yapa jintangku tarnnga-kurra yapa ngalya-kari pinyi. Ngula-jangkaju, nyurrurlarlu kajikankulu manngu-nyanyi kujarlu, ‘Nyarrpa-jarrimirlipa kulu-kujaku?’ Kuja kalu-nyanu kujangu-piya kulu-jarrimi manu kulu wangkami, nyurrurlarlulpankulu-jana kangkarla kuwurtu-kurra yangka kuja-nyarra YAAWIYI Kaaturlu yirrarnu nyurru-wiyi. ⁹ Kangkalu-jana yinyarra kulu-pirinji maralypikingarduyu-patu-kurra yangka Liipi-patu-kurra. Panujukulu yanta yali-kirra wati jinta-kurra kuja-ka kuwurtukungarduyu nyina. Yaninjarlaru-jana japika yalirra maralypikingarduyu-patu manu yali kuwurtukungarduyu wiri yungunkulu-jana nyarrpa-jarrimi yalirraku kulinypa-patuku. ¹⁰ Kuja kalu-nyarra pina jangku-mani yungunkulu nyarrpa-jarrimi, ngulaju yirriyirrirlili-jana purda-nyangka. Kulalu-jana pina wangkaya kulu. ¹¹ Kapulu-nyarra marda ngarrirni warlapajirnijaku yalirra kulu wita-wangu-patu. Kapulu-nyarra marda ngarrirni yampinjaku. Kajili-nyarra wangkami nyurrurlaku, purda-nyangkalu-jana. ¹² Yalirra maralypikingarduyu-patu manu yalirra kuwurtukungarduyu wiri, ngulaju kalurla warri-jarrimi YAAWIYI-ki ngalipa-nyangu Kaatuku. Kujarlanya nyurrurlarlujulkankulu-jana linpangku purda-nyangkarla. Kaji-jana nganarlangu pina-wangkami kulu-karra yalirraku purda-nyanja-wangu, ngulajulu tarnnga-kurrarlu pungka yaliji yapa. Kujarlunya kapunkulu-jana nyurrurlarlu Yijirali-pinkirli muku riwarri-mani majumaju-wati nyurrurla-nyangu-ngurlu warlalja turnu-warnu-ngurlu. ¹³ Kajinkili nyurrurlarlu pinyi yali yapa kujangu-piyarlu, yali yapa kujalpa-jana pina-wangkaja kulu-karra maralypikingarduyu-patuku purda-nyanja-wangu, ngulaju kapulu yapa ngalya-karirlilkii purda-nyanyi kuja-kurluju. Ngulaju kapulu lani-jarrimi. Kulalu-jana pina-wangkami kulu-karra yalirraku maralypikingarduyu-patukulku.”

Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki nyarrpa yungulu-nyanu milarni kingi wiri nyanungurraku

¹⁴ Mujuju-jana wangkaja, “Ngakarrangakarra nyurrurlaju kapunkulu yukamirra yali-kirra nguru-kurra Kanana-kurra. YAAWIYI-rl ngalipa-nyangurlu Kaaturlu kanyarra yinyi yaliji walyaju nyurrurlaku.

* 17:7 Nyangka 1 Corinthians 5.13

Kapunkulu-jana jurnta kanyi yalirraku yapaku kuja kalu yalirla nyina jalangu, manu kapu-nyarra nyurrurla-nyangulku nguna. Yalirlanya kapunkulu nyurrurlaju nyina. Ngakalkuju kapunkulu-nyanu jarkujarnku wangkamlik, ‘Yapaju kuja kalu nguru-kari ngurukirla nyina, ngulaju kalu-jana wiriwiri mardarni yungulu-jana wiri nyina nyanungurraku. Waraa! Milarnirlipa-nyanu wati yungu-ngalpa wiri-yijala nyina kingi ngalipaku.’ ¹⁵ Ngulaju ngula-juku. Kala purda-nyangkajulu ngajulu jalangurlu! Kulalu-jana kutu-manta murnmangka yungu-nyarra wiri nyina, lawa. Pardakalurla YAAWIYI-ki. Milakalu yangka kuja kanyarra YAAWIYI wangkami. Kulalu milaka yapa-kari kuja-ka ngurrara-kari-wardingki nyina, lawa. Milakalu ngurrara-jinta yapa yungu-nyarra wiri kingi nyina. ¹⁶ Kajinkili nyurrurlarlu milarni yapa yungu-nyarra wiri nyina, ngulaju kulalu milaka wati nantuwu panu-jarlu-kurlu. Kajilpa-nyarra wiri nyinakarla, kulalpa-nyarra yilyayarla pina Yijipi-kirra yungunkulurla nantuwu panu-kari mani nyanunguku. Manngu-nyangkalu kuja-ngalpa YAAWIYI-rli yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi. Wangkaja-ngalpa, ‘Kulalu pina-yanta Yijipi-kirra!’ ¹⁷ Kajinkili-nyanu nyurrurlarlu milarni kingi wiri, ngulaju yungu-jana marnkurrpamipa kali-nyanuju mardarni, kula panu. Kajilpa-jana panu kali-nyanu mardakarla, ngulaju kajikalu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Manu yungu wita tala mardarni, kula panu.

¹⁸ Kaji yali wati wiri kingi-jarri, ngulaju yungu pantirni pipangka kuruwarri ngajyu-nyangu ngulaju yungu-jana warrarda manngu-nyangkarla. Yuwayi, yungu yaninarla kuruwarri mani maralypikingarduyu-ngurlu yali-ngirli Liipi-kirlangu-ngurlu turnu-warnu-ngurlu. Yungu-nyanu pipangka pantirni nyampurraju kuruwarri nyanunguku. ¹⁹ Ngula-jangkaju, yungu warru kanja-yani yali pipaju. Ngulaju yungu warrarda nyanyi yirriyirrili parra-kari parra-kari. Ngulaju kapu milya-pinyilk YAAWIYI-kirliji, manu kapu milya-pinyi nyarrparlu yungu purami nyanungu-nyangu kuruwarri jungarnirli. ²⁰ Kula-jana yampimi yalirra kuruwarri puranja-wangurlu. Manu kula-nyanu kuja wangkami, ‘Ngajurna ngurrju-nyayirni. Ngajurna ngurrju, kula yalirra-piya yapa ngalaya-kari-piya.’ Kajirla yali wiri jungarni-jiki nyina YAAWIYI-ki, ngulaju nyanungu-nyangu kurdukurdu manu nyanungurra-nyangu kurdukurdu kapulu-jana wiriwiri panu-kariki nyina nyampurla Yijiralirla tarnnga-nyayirni.’ ...

18

1-14 ...

YAAWIYI-kirlangu Jarukungarduyu kapu yanirni Mujuju-piya

¹⁵ ... Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, ‘Kaaturluju yilyajarni ngajyu nyampu-kurraju yungurna-nyarra yimi-ngarrirni ngajulurluju jarukungarduyurlu-yijala. Ngakaju kapu YAAWIYI Kaaturlu yilyamirni jinta-kari jarukungarduyu-yijala ngaju-piya. Ngulaju kapu nyina yapa ngurrara-jinta nyurrurlakuju. Nyarrpa-puka kaji-nyarra wangka nya-nungu, ngulajulu linpangku purda-nyangka wilji-wangurlu.* ¹⁶ Nyampu juurku-juku yangka nyurru-wiyi nyurrurlarlu kujankulu YAAWIYI ngalipu-nyangu Kaatu japurnu. Nyurrurlajulpankulu nyinaja kutu pirli wararra Jayinayirla kujalpa warlu wiri jankaja kankarlarni. Nyurrurlajunkulu wangkaja ngajuku, ‘Nganimpaju karnalu lani-jarri. Kula-nganpa jinyijinyi-manta yungurnalu YAAWIYI Kaatu-kurlangu linpa purda-nyanyi.

* **18:15** Nyangka Acts 3.22, 7.37

Kula-nganpa jinyijinyi-manta yungurnalu nyanyi yali warlu wiri. Kajilparnalu purda-nyangkarla marda kajilparnalu yali warlu nyangkarla, kajikarnalu muku palimi.' Kuja-nyankulu Wangkaja ngajulukuju.

¹⁷ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji wangkaja ngajulukuju, 'Ngulaju ngulaju. Yimi yalirra kujangkulu kuja wangkaja yapa-patu, ngulaju ngurrju. ¹⁸ Ngula-jangkanya, ngakalku kapurna-jana yinyi jinta-karilkilki jarukungarduyu nyuntu-piya-juku. Kapu nyanungurra-piya-yijala nyinami ngurrara-jinta. Kapurnarla ngaju wangka yungu-jana wangkami nyanungurru. Kapu-jaña niyyarningkijarra wangka kajirnarla wangka ngajulu. ¹⁹ Nyampuju jarukungarduyu kapuju marlaja wangkami. Kaji yapa ngana-puka purda-nyanja-wangu nyina yaliki jarukungarduyuku, ngulaju ngajululku kapurnarla jangkardu yanirni nyanunguku kululku.*

²⁰ Jinta-kari jarukungarduyuru marda kajika-jana marda yimi-karilkilki yimi-ngarrirni yapakuju, yimi ngaju kularnarla wangkaja. Kula marda-ka junga wangkami. Nyanungu nganta kaju marlaja wangkami ngajulu. Yalirli jarukungarduyuru kajika-jana yapakuju jukurrrpa-kari yimi-ngarrirni yali kuja-ka juju-kari-kirlangu nguna, kula ngaju-nyangu. Kaji kuja-jarri, nyurrurlarlulu tarngna-kurra pungka!'

²¹ Kuja marda kankulu manngu-nyanyi, 'Kuja kanganpa jarukungarduyu nganta wangka ngalipaku, nyarrparlurnalu milya-pinyi nyampuju yimi marda YAAWIYI-kirlangu-japa-ka wangka, juju-kari-kirlangu marda-ka wangka?' ²² Yapa jarukungarduyu kajika-nyarra yaninjarla wangka kuja, 'YAAWIYI-ji wangkaja ngajuku kapu-nyarra nyiyarlangu ngurrju marda maju marda rdipimi nyurrurlakuju.' Kujanya kajika-nyarra wangkami. Ngula-jangkaju, ngakalku kaji-nyarra yangka ngurrju manu marda maju nyiyarlangu rdipimi, ngulaju ngula-juku. Kari-ngantarla YAAWIYI junga wangkaja yaliki jarukungarduyuku. Lawangkaju, kularla YAAWIYI-ji wangkaja, lawa. Ngari-nyarra warlkangku yimirr-yungu. Ngulaju jamulu wangkamirra! Purda-nyanja-wangurlulu yampiya!"...

30

Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki yungulu YAAWIYI-ji jungarnirli purami tarngangku-juku

¹ ...Mujuju-jana wangkaja, "Kapurna-nyarra nyurrurlaku yimi-ngarrirni kuja kapu-nyarra nyarrpa-jarri, YAAWIYI-ji. Kajinkili nyanungu-nyangu kuruwarri purami, ngulaju kapu-nyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarrakanyi, manu kapunkulurla marlaja panu-jarri. Kala kajinkili jamulu purda-nyanyi ngaju-nyangu kuruwarri puranja-wangurlu, ngulaju kapu-nyarra juyurdurlu-yunparni, manu kapu-nyarra murrumurru-mani. YAAWIYI-ji ngulaju ngalipa-nyangu Kaatu. Ngakaju kapu-nyarra muku yiyami wurnturu nyinanjaku nguru-kari nguru-kari. Kajinkili nguru-kari nguru-karirla nyina, nyurrurlarlulu kapunkulu manngu-nyanyi nyanungu-nyangu yimi nyampu kuja karna-nyarra wangka jalangu.

² Ngula-jangkaju, nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu kapunkulu pina-yanirni YAAWIYI-kirra, manu kapunkulu pina-mannngu-nyanyi niyyarningkijarra kuja karna-nyarra wangkami nyurrurlaku jalangu. Kapunkulu nyurrurlarlulu nyanungu-nyangu kuruwarri pura jungarnirli. ³ Kapu-nyarra mari-jarri nyurrurlakuju. Kapu-nyarra pina-kanyirni nyampu-kurra nguru-kurra nguru-kari nguru-kari-jangka. Kapu-nyarra wardinyi-mani-nyayirni. ⁴ Nyampuju junga! Kajika-nyarra

* **18:19** Nyangka Acts 3.23

marda YAAWIYI-rliji nyurrurlaju yilyami nguru-kari nguru-kari wurnturu-nyayirni. Ngulaju ngula-juku. YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Ngakarrangakarra kapu-nyarra muku turnu-mani, kapu-nyarra pina-kanyirni nyampu-kurra nguru-kurra. ⁵ Kapu-nyarra nyurrurlaju yangka-kurra-juku jurru-kurra walya-kurra pina-kanyirni kujalpa-jana nyurrurla-nyangu nyurnunyurnuku ngunaja. Yali walya ngulaju nyurrurla-nyangulku. Ngula-jangkaju, kapu-nyarra nyurrurlaju YAAWIYI-rliji muurl-mardarni. Kuja-jangkaju kapunkulu panu-jarri. Panu-jarri-nyayirni kapunkulu, kula wita ngalipa-nyangu nyurnunyurnu-piya. Kapu-nyarra nyanungulu yinyi nyiyarningkijarra, manu kapu-nyarra wardinyi-mani-nyayirni. ⁶ YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Kapu-nyarra nyanungulu jungarni-mani nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdur yungunkulurla yulkami nyanunguku. Kapunkulu nyanugu-mipa manngu-nyanyi. Kapunkulu nyina tarnga nyampurla walyangka. ⁷ Yapa panu-kari kuja kalalu-nyarra nyurunyuru-jarrinjarla kulungku pungu, YAAWIYI-rli kapu-jana juyurdurlu-yunparni murrumurru-maninjaku. ⁸ Ngula-jangka, kapunkulu YAAWIYI purda-nyanyi. Nyiyarlangu-puka kuja-nyarra yimi-ngarriini jalangguru, ngulaju kapunkulu jungangku purami. ⁹ YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Kapu-nyarra tarngangku-juku warrawarra-kanyi. Kuja-jangkaju kapunkulu-jana panu-jarlu kurdu mardarni. Nyurrurla-nyangguru pulukurlu kapulu-jana panu witawita mardarni. Mangarri panu kapu pardimi nyurrurla-nyanggura walyangka. Kapu-nyarra nya-nunguju wardinyi-jarrija nyurru-wiyi. ¹⁰ Kujakungartiji, jungangkulu YAAWIYI purda-nyangka nyarpa kaji-nyarra wangkami. Jungarnirlili puraya nyiyarningkijarra kujarna pukungka yirrarnu. Jungarnirlili YAAWIYI puraya tarngangku-juku. Nyanunguju ngalipa-nyangu Kaatu.”

¹¹⁻¹³ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja, “Nyurrurlarlu marda kankulu kuja manngu-nyanyi, ‘Panu-nyayirni nyampurraju kuruwarri-kari kuruwarri-karijji puranjaku. Nyarrparlirlipa-jana purami jungangku? Ngana kapu yani kankarlarra nguru-nyayirni-wangu-kurra nyampurraju kuruwarriki yungu-ngalpa pina-yaninjarla yimi-ngarriini nganimpaku? Ngana kapu yani wurnturu mangkuru wiri-wana yinyaku kuruwarriki yungu-ngalpa pina-yaninjarla yimi-ngarriini?’ Kajilpa ngana mayi yantarla maninjaku, ngula-jangka kajikarlipa-jana purda-nyanyi manu purami jungarnirlili. Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu! Kajikankulu-jana yimirlirlili purda-nyanajarla purami nyampurra kuruwarriji kuja karna-nyarra yinyi jalangguru.* ¹⁴ YAAWIYI-kirlangu yimiji ngulaju nyampurla walyangka. Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi, manu kajikankulu wangkami yinya-kurlu yimi-kirli. Purayalungarnirlili jalangguru-juku.

¹⁵ “Purda-nyangkalkujulu! Nyarpa-jarri kapunkulu nyurrurlaju? Kapunkulu mayi nyiyarlangu ngurrju purami, marda punku? Kajinkili ngurrju purami, ngulaju kankulu Kaatu-kurru tarnga nyina nyampurla walyangka. Kajinkili punku purami, ngulaju kankulu palimi Kaatu-wangu. Nyarpa-jarri kapunkulu? ¹⁶ Nyurrurla kankulu yanirni nyampu-kurra walya-kurra yungunkulu-jana jurnta kanyi yapa panu-kariki. Jalangguru karna-nyarra yimi-ngarriini kuruwarri-kari kuruwarri-kari YAAWIYI-kirlangu. Nyanunguju ngalipa-nyangu Kaatu. Kajinkilirla tarnga-juku yulkami, manu kajinkili tarngangku-juku purami, manu kajinkili tarngangku-juku nyanungu-nyangu kuruwarri purami, ngulajangka kapu-nyarra nyiyarningkijarra yinyi, manu kapu-nyarra wardinyi-mani-nyayirni. Nyanunguku kapunkulurla marlaja mardarni kurdu

* 30:11-13 Nyangka Romans 10:6

panu-jarlu. Kapu-nyarra tarnngangku-juku warrawarra-kanyi nyampurla walyangka. ¹⁷ Nyurrurla marda kapunkulurla jurnta majungka-jarri YAAWIYI-ki purda-nyanja-wangu manu puranja-wangu. Yapa panu-kari marda kapunkulu-jana waalparrirni kuja kalu-jana parntarrimi manu pulka-pinyi nyanungurra-nyangu juju tarrukuku. ¹⁸ Kajinkili kuja-jarriimi, ngajulurlu karna-nyarra pututu-pinyi jalangurlu kapu-nyarra YAAWIYI-rli marlajarra-mani! Yani-jiki kapunkulu karru Jurdunurla murrarninginti-kirra, kala kapunkulu nyina yinyarla witakumipa kula tarnnga. ¹⁹ YAAWIYI-rli kaju purda-nyanyi nyarrpa kuja karna-nyarra yimi-ngarriini nyurrurlaku jalangurlu. Nyurrurlarlangurlu kankujulu purda-nyanyi wangkanja-kurra. Nyarrpa-jarri kankulu jalangu nyurrurla? Ngampurra mayi kankulkura nyina YAAWIYI-ki yungu-nyarra wankaru mardarni walya nyampurla? Kapu mardankulu jurnta yani warntawarnta yungu-nyarra murrumurru-mani? Nyarrpa-jarriimi kapunkulu nyurrurlaju? Purda-nyangkajulu jalangurlu! Yungkalunyanu YAAWIYI-kirra yungunkulu nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu nyanungu-kurlu nyina tarnnga! ²⁰ Yulkayalurla YAAWIYI-ki! Nyanunguju ngalipa-nyangu Kaatu. Purda-nyangkalu nyarrpa kaji-nyarra yimi-ngarriini. Kulalu puraya jinta-karirlangu-puka tarruku, yampiyalu! Nyanungurlu jintangku kanyaarra wankaru mardarni. Kapunkulurla nyampurla walyangka tarnnga marlaja nyina nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu. Nyampu walya ngulaju yangka-juku walya kuja-jana nyurru-wiyi jangku-pungu ngalipa-nyangu nyurnunyurnuku Yipuru-yamuku, Yijakiki manu Jakupuku.” Kujanya-jana Mujujuju wangkaja yapaku Yijiralı-pinkiki.

31

Jajuwarlurla marlaja kangu warrki Mujujuku

¹ Mujuju-jana yaninjarla wangkaja Yijirali-pinkiki, ² “Ngajujurna purlalku. Ngajujurna wankaru nyinaja 120-pala yulyurrpuku. Kulalparna-nyarra nguru-yirrakarlalku. YAAWIYI-ji nyurru-juku wangkaja yangka kularna yani murrarninginti karru Jurdunukuju. ³ YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Nyanungurlu kapu-nyarra nguru-yirrarni murrarninginti-kirraju. Kapu-jana yapaju yinya-wardingkiji muku pinyi. Kapunkulu-jana walya yinyaaju nyurrurlarlu puntarni. YAAWIYI-ji wangkaja yangka Jajuwarlu kapu-nyarra nguru-yirrarni walya yinya-kurraju. ⁴ Manngunu-nyanyi mayi kankulu yangkaju kuja-palangu YAAWIYI-rli pungu wati-jarra Jiyunu manu Yuuku? Kala-pala paaju nyinaja Yamuri-patu yapaku. Junga kujaaju. Muku pungu-jana nyanungurra-nyangu yaparlangu. ⁵ Kajinkili yukamirra Kanana-kurra, YAAWIYI-rli kapu-jana yapa yinya-wardingkipatu rampaku-mani. Ngarili-jana muku pungka yangka kujarna-nyarra ngajulu wangkaja. ⁶ Pirrjirdili nyinaya! Kulalu-jana lani-jarriya! YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Kapu nyanungurlangu yani walya yinya-kurraju nyurrurla-kurlu. Kula-nyarra yampimi, lawa. Kula-nyarra wajawaja-mani.”*

⁷ Ngula-jangka, Mujujurla purlaja Jajuwaku, wangkajarla yinyarla-juku yapa-patu-puru, “Jajuwa, pirrjirdi nyinaya manu marriwa! Nguru-yirrakajana yapa nyampu-patuku, manu-jana walya yangka-kurra kangka kuja-jana YAAWIYI-rli jangku-pungu ngalipakupalanguku nyurnunyurnuku. Yanta jirrnga-jana, manulu-jana walya puntaka! ⁸ YAAWIYI kapu yani kamparru nyurrurlarla, Jajuwa. Kapu nyina nyuntu-kurlu. Kulangku

yampimi, kulangku wajawaja-mani. Kula lani-jarriya! Kula wajampa-jarriya nyiya-ngurlu!"...

⁹⁻³⁰ ...

34

Mujujuju palija

¹ ... Yijirali-pinki yapa-patujulpalu nyinaja-juku kakarrarni-pirdinypa karru Jurdunukuju. Nyinajalpalu ngurra pirli-wangurla yirdingkaju Muwapurla. Yinya-jangkanya, Mujujuju warrkarnu pirli wararrarla yirdingkaju Niipurla, yanu kankarlarra pirlingka Pijika-kurra. Nyampuju kakarrara kirri wiri Jirikukuju. Pirli wararrarla kankarlu, YAAWIYI-rirlila milki-yirrarnu Mujujuku ngurrara kujalpa murrarninginti karrija karru Jurdunuku. Mujujurlupa nyangu wurnturu yatijarra ngurra yirdiji Kiliyata, manu jingijingi-nyangu kirri jinta-kari yirdi Taanu.

² Nyangulpa yatijarra-purda nguru Napatali, manu-palangu ngurra jirrama-kari nyangu Yipirayimi manu Manaja. Karlarra-purdaju nyangu nguru Juurdha, manu ngulangka purdangirli nyangu ngapa wiri mangkuru Mirditirinu. ³ Karlarra-purdajulpa nyangu wirri wiri yirdiji Jiriku manu kirri wita yirdiji Jura. Jirikurlanya kalalu watiya kirrirdikirrirdiji karrija.*

⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, "Nyampurra walya kuja kanpa nyanyi, nyampuju kujarna-jana jangku-pungu Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku. Wangkajarna-jana, 'Ngakaju kapurna-jana walya nyampuju yinyi nyurrurla-nyangu kurdukurduku manu yaparla-purajipatuku.' Kujanyarna-jana wangkaja. Mujuju, jalangurlurnangku nyampukurra kangurnu yungunpa walya nyampu nyanyi. Kala nyuntu kularpa yani murrarninginti karru Jurdunukuju, lawa."

⁵ Ngula-jangka, Mujujuju palija ngulangka-juku Muwapurla kujarla yangka YAAWIYI wangkaja kamparru. Mujujujulparla YAAWIYI-kiji ngurrju warrki-jarrija. ⁶ YAAWIYI-rliji Mujujuju milyingka yirrarnu wirringka Muwapurla kutu ngurra-kariki Piti Piiyuruku. Jalang, kula kalu milya-pinyi nyarrpararla kuja YAAWIYI-rli nyanunguju milyingka yirrarnu. ⁷ Mujujuju palija purlka-pardulku. Wankaru nyinaja 120-pala yulyurruku. Palinjakungarnti, milpa nyanunu-nyanguju ngurrju-juku. Kala ngurrju nyangu, manulpa pirrijardi-jiki nyinaja. ⁸ Kuja Mujuju palija, ngulajulurla Yijirali-pinkiji yulaja 30-pala parraku, nyinajalpalu yinyarla-juku ngurra pirli-wangurlaju Muwapurla.

⁹ Palinjakungarntirli, Mujujururla rdaka nyanunu-nyangu yirrarnu Jajuwa-kurlangu jurrungka yungu milarni. Junga-juku, YAAWIYI-rli Jajuwaju pinarri-manu-nyayirni. Yijirali-pinkirlipalu purda-nyangu Jajuwaju kujalpa-jana wangkaja. Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku yungulu Jajuwa purda-nyanyi.

¹⁰ Yuwayi, Mujujujulpa nyinaja Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Kulalpa ngana nyinaja jinta-kari jarukungarduyu Mujuju-piya, lawa. YAAWIYI-ji manu Mujuju kala-pala-nyanu jarnku-wangkaja yapa-jarra-piya yangka kuja kapala-nyanu kutu-mirnimirni wangka. ¹¹ YAAWIYI-rlil kula wati-kari milarnu Yijipi-kirra yaninjaku, lawa. Nyanungurluju Mujuju-mipa milarnu yungurla yaninjrala YAAWIYI-kirlangu yartarnarri milki-yirrarni Yijipi-wardingki Kingki. Junga kujaju! Mujujuju yanu YAAWIYI-kirlangu yartarnarri-kirli. Murrumurru-manu-nyayirni-jana kingiji manu nyanunu-nyangu warrkini-patu manu Yijipi-wardingki-patu, manu-jana panu-kariji tarnnga-kurra-pungu. ¹² Yuwayi,

* **34:3** palms

Mujujurlupa yartarnarri wiri mardarnu jarukungarduyu-kari-piya-wangurlu. Kalalu Yijirali-pinkirli nyangu nyanunguju warrki-jarrinja-kurra yartarnarri-kirli. Kalalurla lani-jarrija-nyayirni yartarnarrikiji.

Joshua Jajuwa-kurlu

Nyampuju yimi Yijirali-pinkikirli yangka kujalu yukaja ngurrara Kanana-kurra

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampurlu pukungku kanganpa yimi-ngarrirni wati yirdiji Jajuwa. Mujuju kuja palija, ngulakujurla marlaja kangu warrkiji Jajuwarlu. Ngula-jangkaju, kamparrurlalpa-jana nyinaja Jajuwaju Yijirali-pinkikiji ngulaju panu-nyayirniki yukuriki. Nguru-yirrarnu-jana jilja-ngurlu, ngula-jangkaju rdulyekurr-yanulu karru-wana yirdi-wanaju Jurdurnu-wana karrungka karlarni-nginti-kirra. Ngulangkaju ngurungka karrungka karlarni-ngintirla, yangkangku Yijirali-pinkirli yalumpurlalpalu-jana nguruju muku puntarnu yapa-kari yapa-kariki, ngulakujulu-jana muku puntarnu. Palinjakungarntirliji, Jajuwarluju-jana pututu-pungu yungulu purami Kaatu-mipa tarnngangku-juku.

Nyampu puku kuja karlipa yirdi-mani 'Joshua', ngulaju kularlipa yirrarnu Warlpiri-kirraju panu-jarlu ngaliparluju. Ngarirlipa ngalya-kari-mipa yirrarnu wita-kari wita-kari.

YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku yungu tarngangku-juku manngu-nyanyi kuruwarri Mujuju-kurlangu wajawaja-maninja-wanguru

¹ Mujujuju kalarla warrki-jarrija YAAWIYI-ki. Wati jinti-kari yirdiji Jajuwa kala warrki-jarrija Mujuju-kurlu. Jajuwaju Nuunu-kurlangu kaja-nyanu. Kuja Mujuju palija, ngula-jangka YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, ² "Ngaju-nyangu warrkini Mujujuju palijalku. Nyuntu manu panu-kari Yijirali-pinki, yantalu karru Jurdunu-wana murrarni-pirdinya walya Kanana-kurra. Walya yinyanya karna-nyarra yinyi nyurrurlaku. ³ Mujujukurnarla jangku-pungu nyampuju walya. Kajinkili yukamirra Kanana-kurra, kajinkili nyarrrpara-wana-puka wapami, ngulaju walya yinyaju nyurrurlaku. Ngajulu karna-nyarra yinyi. ⁴ Kapurna-nyarra walyaju yinyi wurnturu kurlirra-purda jilja-kurra-pinangu, manu yatijarra-purda Lipinani-kirra-pinangu. Kapurna-nyarra walyaju yinyi karlarra-purda ngapa Mangkurū wiri-kirra-pīnangu yirdi-kirraju Mirditirinu-kurra manu walya yangka kakarrara karru Yupiteriyiti-kirra-pinangu. Nyampuju walya kajana karri Yititi-patuku, kala yinyi kapurna-nyarra nyurrurlakulku. ⁵ Jajuwa, ngajujulparna Mujuju-kurlu nyinaja warrarda. Kuja-piya-yijala kapurna nyuntu-kurlulu nyinami. Kularnangku jurnta yani, kularnangku yangarlu yampimi. Kujarlanya, kulangkulu yapangku kulungku warla-pajirni. ⁶ Pirrijirdi-nyinaya manu lani-wangu! Nguru-yirraka-jana nyampuku yapa-patuku Kanana-kurra yungulu-nyanu walya mani nyanungurrarlukku. Nyampuju walyarna-jana nyurrurlakupalangku nyurnunyurnuku jangkū-pungu. Wangkajarna-jana yangka kapurna-jana yinyi nyanungurraku. ⁷ Jajuwa, pirrijirdi nyinaya manu lani-wangu! Yirriyirrirla puraya-jana kuruwarri-kari kuruwarri-kari kujangku ngaju-nyangu warrkinirli Mujujurli yimi-nagrarrnu. Kajinpa kuruwarri nyampu jungangku purami, ngulaju

kulanpa rdaka-jarra marlajarra nyina, lawa. Kapurnangku ngajulurlu warrawarra-kanyi nyuntuju tarnngangku-juku. ⁸ Manngu-nyangkajana warrarda kuruwarri-kari kuruwarri-kari kuja Mujujurlu yirrarnu nyanungu-nyangu pukungka. Nyangka-jana pukungka mungangka manu parrangka yungunpa pinangkalpalku nyina. Kajinpa pina-jarrimi junga, ngulaju kapunpa jungangku purami. Kapunpa rdirrinya-pa-jarrimi. Kulanpa rdaka-jarra marlajarra nyinami, lawa. Kapurnangku ngajulurlu warrawarra-kanyi tarnngangku-juku. ⁹ Kula wajawaja-manta yimi kuja karnangku wangkami jalangu. Wangkajarnangku yungunpa pirrjirdi nyinami lani-wangu. Kula lani-jarriya! Ngajurna YAAWIYI Kaatu yangka kuja kankujulu pura. Kajinpa nyarrpara-puka yani, ngaju kapurna palka nyuntu-kurlu nyina.” Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Jajuwakuju.

Jajuwa-jana wangkaja Yijirali-pinkiki wurdujarra-jarrinjaku yungulu yani murrarni-pirdinya karru Jurdunuku

¹⁰ Jajuwa-jana wangkaja wiriwiri-patu-kariki, ¹¹ “Nyurrurla yantalugurra-kari ngurra-kari kuja kalu Yijirali-pinki nyinami. Kujalu-jana wangkaya, ‘Mantalu-nyanu nyiaryarningkjarru, manu wurdujarra-jarryiyu wurnakungarnti. Parra marnkurrrpa-jangka kapunkulu yani murrarni-pirdinya karru Jurdunuku ngurrara Kanana-kurra. Kapunkulu-nyanu walyaju mani nyurrurlarluju. YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaatrlu kanyarra yinyi nyurrurlaku.’”

¹² Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja ngalya-kari Yijirali-pinkiki, yangka-patu Ruupunu-kurlangu turnu-warnuku manu Kaardukurlanguku manu Manaja-kurlanguku, yangka-patu kujalpalu kakarrara-purda nyinaja karru Jurdunuku, nyanungu-jana wangkaja, ¹³ “Manngu-nyanyi mayi kankulu kuja-nyarra Mujuju YAAWIYI-kirlangu warrkini wangkaja nyurru-wiyi? Nyanganu-nyarra kuja wangkaja, YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Nyanganurlu kanyarra yinyi nyampuju walya kakarrara-purda karru Jurdunukuju yungunkulu nyina.” Kujanyanya-nyarra Mujujuju wangkaja. ¹⁴ Junga kujaju. YAAWIYI-rli-nyarra walya nyampuju kakarrara-purda karru Jurdunukuju yungu. Kala jalangu nyurrurla wati-paturlu mantalu-nyanu junma, kurlarda manu kurdiji. Mantalu-nyanu yungunkulu-jana jangkardu yani yapaku kuja kalu nyina yinyarla kamparru-warnu. Yampiyarralu-jana kali-puraji-patuju manu kurdukuru manu puluku-wati, jiyipi, narnukutu purdangirli. Yantalujana jangkardu nyurrurlakupurdangka-purnu-kurlu yapaku kuja kalu karru Jurdunurla nyina murrarninginti. ¹⁵ Junga kujaju yangka kuja-nyarra YAAWIYI-rli yungu walya nyampuju kakarrara-purda karru Jurdunuku. Ngakalku kapu-jana yinyi nyurrurlakupurdangkaku manu nyanungurra-nyangu warlaljaku. Kala kujakungarntiji pinjaku-wiyili-jana jangkardu yani yapa yinya-patuku-wiyi. Kujarlanyalu nyurrurlajuyanta. Kajili-nyanu walya mani nyanungurrarlu, ngula-jangkaju nyurrurlajulu yantarni-pina, manulu yantarni karru Jurdunu-wana kakarrara nyurrurla-nyangu ngurra-kurra. Yinyanya walya-nyarra yungu Mujujurlu yangka YAAWIYI-kirlangu warrkinirli.”

¹⁶ Ngula-jangka, yapangkulu yalu-manu Jajuwa, “Ngulaju ngula-juku. Kajinpa-nganpa nyarrpa-puka wangkami, kapurnangkulu purda-nyanyi. Nyarrpara-puka kajinpa-nganpa yilyami, kapurnalu yani. ¹⁷ Purda-nyangu warrardarnalu Mujujuju. Kuja-piya-yijala karnangkulu nyuntuju purda-nyanyi. YAAWIYI-ji kala palka nyinaja Mujuju-kurluju. Yungurnangkulurla payirni yungu YAAWIYI palka-juku nyinami nyuntu-kurluju. ¹⁸ Kajingki ngana-puka kapuru nyina wilji kajinpa-nganpa nganimpaku wangkami, ngulaju kapurnalu pinyi! Pirrjirdi-nyinaya lani-wangu!”

Wati-jarra-pala wurulypa yukaja kirri wiri-kirra Jiriku-kurra

2

¹ Jajuwarlu, yangka Nuunuku kaja-nyanurlu, milarnu-palangu wati-jarra, ngula-palangu wangkaja, "Yanta-pala karru Jurdunurla murrarning-inti kirri wiri-kirra Jiriku-kurra. Nyangka-pala warru nyiyarningkijarra yinyarla. Kala wurulypa-pala wapaya warru, yapangku kajikalu-nyarra nyanyi." Junga-juku, yinya-jarraruju-pala yampinja-yanu ngurra Jitumuju, manu wurulypa yukaja-pala Jiriku-kurra mungangka. Yukaja-pala yuwarli-kirra kujalparla karnta Raapaku karrija. Nyanunguju kala wati-kirli ngunaja talakupurda. Wurulypa-palangu yirrarnu Jiriku-wardingkipatu-kujaku.

² Munga jintangka-juku, yapa jintangkurla yimi-ngarrurnunjunu kingi Jiriku-wardingkiki, "Yijirali-pinki wati-jarra-pala yanurnu nganta nyampu Jiriku-kurra. Warru kapala nyanyi nganta nyiyarningkijarra nyampurla."

³ Junga-jukurla kingirli yimi yilyaja Raapaku, "Kangkarni-palangu wati-jarra kuja-pala yukaja yuwarli nyuntu-nyangu-kurra. Ngari-pala yanurnu yungu-pala nyanyi nyiyarningkijarra ngalipa-nyangu walyangka."

⁴ Raapa-jana wangkaja warrkini-patuku kingi-kirlangu-patukuju, "Junga, wati yinya-jarraju-pala yanurnu ngaju-nyangu yuwarli-kirra. Kala kularna milya-pungu nyarrpara-jangka kuja-pala yanurnu. ⁵ Kujalpa wanta kanunju-jarrinja-yanu, yuwarli ngaju-nyanguju-pala yampinja-yanu. Kula karna milya-pinyi nyarrpara-kurra kuja-pala yanu. Kala kajinpa kapanku yani nyuntu-nyangu wati-patu-kurlu, ngulaju kapunkulu-jana marda kapanku puuly-mardarni." ⁶ (Karnta yinyajulpalra warlka wangkaja kingikiji. Wati yinya-jarraru kula-pala yampinja-yanu nyanungu-nyangu yuwarli, lawa. Kangu-palangu kankarlu yuwarli-kirra, wurulypa yirrarnu-palangu kanunjumpparra marna* kirrirdirla. Marna yinyaju kamparrurlu-juku manu, kuja kankarlarni yuwarlirla yirrarnu, manu yirrarnu wanta-kurra linji-jarrinjaku. Yinyarlanya-palangu wati-jarraju wurulypa yirrarnu.) ⁷ Ngula-jangka, kingi-kirlangu wati-paturlulpa-jana warrurnu warru yinyaku Yijirali-pinki wati-jarraku. Kujalu wilypi-pardija kirri-ngirli, purdangirli-wanarlulu kiirtiji jatimapi-manu tuwa wiri-kirrliri. Ngula-jangkalu yanu karru Jurdunukurralku nyanjaku marda-pala yanu yinya-wananya ngapa jalja-wana. Kala lawa, kulalu-jana palka-manu.

⁸ Nyampu-puru, wati-jarrajulpa-pala jardakungarntiji nyinaja. Raapaju kankarlu yanu, manu wangkaja-palangu, ⁹ "Milya-pinyi karna kuja-nyarra YAAWIYI-rlı ngurra nyampu yungu nyumpalaku manu nyumpalanyangu yapaku. Nyurrurlaju kankulu-ngaŋpa lani-mani. Panu nyampurla yapa walyangka karnalu-nyarra lani-jarrimi. ¹⁰ Purda-nyangurnalu kuja-ka YAAWIYI nyina nyurrurla-kurlu. Yimirnalu purda-nyangu kuja-nyarra nguru-yirrarnu Yijipi-ngirli, manurnalu purda-nyangu kuja ngapa mangkuru ngapa-wangu-manu manu walya kuja parduna-jarrija kujankulu kulkurru-jarra ngapa-warnurla yanu. Purda-nyangurnalu kujankulu-jana muku pungu kingi-jarra Jiyunu manu Yuuku manu Yamuri yapa-patu yangka-patu kuja kalalu nyinaja kakarrara-purda karru Jurdunuku. ¹¹ Kujarnalu kuja purda-nyangu, lani-jarrija mukurnalu. Jalangu kula-ka jintarlangu-puka nyampu-wardingki wati ngampurrpa nyina yungu-nyarra kulu-jarrimi, lawa. Milya-pinyi karnalu kuja kan-nyarra YAAWIYI Kaatu wiri nyina nyurrurlaku nguru-nyayirni-wangurla

* 2:6 flax

manu nyampurla walyarlangurla. ¹² YAAWIYI-rli kanganpa purda-nyanyi wangkanja-kurraju. Ngarrrikajulu ngaju manu ngaju-nyangu warlalja-paturlangu yangka kapunkulu-ngaampa ngampangampa nyina. Ngajujurnangkupala ngampangampa nyinaja, manurnangkupala muurl-mardarnu. Yungkaju-pala nyiya mayi yungurnangkupala milya-pinyi kajinpajupala ngurrju nyina ngajuku. ¹³ Kajinkili nyurrurla Yijirali-pinki pina-yanirni kuluku nyampu-kurra ngurra-kurra, ngarrrikaju-pala yangka kulankulu-jana pinyi ngajuku kirdana manu ngamardi manu ngajukupurdangka-purnu. Ngarrrikaju-pala yangka kulankulu-jana pinyi nyanungurra-nyangu warlaja-paturlangu.”

¹⁴ Wati-jarra-palarla wangkaja Raapaku, “Ngurrju! Nyuntulurlunpa-jarrangku muurl-mardarnu kingi-kijaku manu nyanungu-nyangu wati-patu-kujaku. Kujarlanya, kaji-ngaampa YAAWIYI-rli walya nyampu yinyi Yijirali-pinkiki, kapurnalu-nyarra ngampangampa nyina nyuntuku manu nyuntu-nyangu warlaljaku. Wala-ngaampa nyinaka, junga karlijarrangku wangka. Kula-jana yapa ngalya-kariki wangkaya kujarlajarra yanurnu nyampu-kurra nyanjaku nyiarningkjarraku.”

¹⁵ Raapa-kurlangu yuwarlji karrija kankalarra pirlingka pinji-piyarla kujalpa warrukirdikirdi yanu kirri wiriki Jirikuku. Nyanungurluju manu krrorrindi-nyayirni ngalyipi yalyuyalyu wati-jarraku juturu-yirrarninjaku wintawu-wanarlu walya-kurraju. ¹⁶ Yilyanjakungarnti wangkaja-palang, “Yanta-pala kapanku pirli-patu-kurra, manu-pala wurulypa nyinaya parra marnkurrpaku. Kingirli manu nyanungu-nyangu wati-paturlu kalu-nyarra warriri-jiki. Kala kulalu-nyarra palka-mani pirlingkaju. Kajili nyampu-kurra pina-yanirni, ngula-jangka-pala parnkaya nyuntu-jarra-nyangu yapa-patu-kurralku.”

¹⁷ Ngula-jangka-palarla wati-jarraju wangkaja, “Purda-nyangka-jarrangku yungurnalu-nyarra muurl-mardarni nyuntu manu nyuntu-nyangu warlalja-patu. Kajinpa purda-nyanja-wangu nyina, marda nyuntu manu nyuntu-nyangu warlalja kapulu palimi kajirnalu nyampu-kurra pina-yanirni Yijirali-pinkiji. ¹⁸ Nyuntulurlu kanpa ngalyipi nyampu krrorrindi yalyuyalyu mardarni yunganpa-jarrangku walya-kurra juturu-yirrarni yungurlajarra wurulypa parnkami. Kajirnalu pina-yanirni walya nyampu-kurra kuluku, ngalyipi nyampuju warika wintawurla yungurnalu nyanyi. Kangkarni-jana nyuntukupalangku kirdana manu ngamardi manu nyuntukupurdangka-purnu nyuntu-nyangu yuwarli-kirra. ¹⁹ Kala kaji nyuntu-nyangu warlalja jintarlangu yarlu-kurra wilypipardimi, manu kaji palimi pantirinja-warnu, kulalu-ngaampa jiily-ngarrika. Kajinkili yuwarlirla-juku nyinami, ngulaju kapurnalu-nyarra muurl-mardarni palinja-kujaku. Kajinkili kaninjarni yuwarlirla nyinami, kajili-nyarra Yijirali-pinki jangkardu yukami yuwarli-kirra pinjaku, ngula-jangkanyalu-ngaampa milpaju jiily-ngarrika. ²⁰ Kula-jana yapa ngalya-kariki yimi-ngarrika ngajarraju. Lawangkaju, kularnangkulu muurl-mardarni-yijala.”

²¹ Raaparlu-palangku yalu-manu, “Yuwayi, ngurrju kujaju!” Ngula-jangka-palangku iilyaja wati-jarraju, wurulypa parnkaja-pala kingi-kijaku manu wati-patu-kujaku. Ngula-jangka, Raaparluju ngalyipi wayurnu wintawurla yungulu Yijirali-pinkirli nyanyi ngaka. ²² Wati yinya-jarraju-pala kapanku-juku yanu pirli-patu-kurraju, manu-pala nyinaja marnkurrpaku parraju. Kingi-kirlangu wati-paturlulpalu-jana warru nyangu yirdiyi-wana. Warrurnulpalu-jana parra-patuku. Kala lawa, kulalu-jana palka-manu. Ngula-jangkalu pina-yanu kirri-kirraju rdaka-jarra marlajarra. ²³ Ngula-jangka-pala wati-jarraju yanu pina pirli-jangkaju

kakarrara-purda murrarninginti karru Jurdunukuju. Yanu-palarla Jajuwaku, manu-palarla wangkaja nyiyarningkijarra.²⁴ Wangkaja-palarla, “Kari-nganta-ngalpa YAAWIYI-rliji yungu walya yinyaju ngalipaku. Yapanatu yinyarlaju kuja kalu nyina, ngulaju kalu-ngalpa lani-jarrimi!”

3

Yijirali-pinkili yanu karru Jurdunu-wana karlarra-purda-kurralku

¹ Mungalyurru kujalpa wanta kankarlarni-jarrinja-yanu, Jajuwarlu manu panu-kari Yijirali-pinkirla yampinja-yanu ngurra Jitumuju, manulu wurna yanu karru Jurdunu-kurra. Kujalu yukajarra yinya-kurra, ngurrangkalu ngunaja parra-patuku. ² Ngula-jangkalu-jana wiriwiri warru wapanjarla wangkaja yapa-patuku, ³ “Jukurra maralypikingarduyu-paturlu manu Liipi-paturlu kapulu mani YAAWIYI Kaatu-kurlangu Pakuju Tarruku* Kapunkulu-jana nyanyi kajili kamparrurlu kanja-yani nyurrurlarla. Kajinkili-jana nyanyi, karrinja-pardinjarylalu puraya purdangirli-wanarlu. ⁴ Kulankulu kamparru-wiyi nyampurla walyangka wapaja, lawa. Kajinkili Tarruku Pakuju purami, kapunkulu milya-pinyilkil nyarrparawana yaninjaku. Kulalu kutu-nyayirni yanta Pakuju-kurra, wurnturu-ngurlurlu ngarili puranja-yanta.”

⁵ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “Wurdujarra-jarriyalu yungunkulu YAAWIYI jungangku puramì jukurrarlu. Nyanungu tarruku. Jukurrarlu kapu-nyarra milki-yirrarni nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni yartarnarri nyanungu-nyangu-kurlurlu.”

⁶ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja maralypikingarduyu-patuku, “Mantalu Pakuju Tarruku, kamparrulu kanja-yanta yapa-patuku, manulu yanta karru Jurdunurla murrarninginti.” Junga-juku, maralypikingarduyu-paturlulu manu Pakuju Tarruku, ngulalu kanja-yanu kamparru yapakuju.

⁷ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, “Jalangurluju karnangku wirlikil yirrarni Yijirali-pinki yapaku. Kapulu milya-pinyi kuja karna palka nyina nyuntu-kurlu yangka-piya-yijala kujalparna Mujuju-kurlu nyinaja. ⁸ Jukurrarlu kapulu maralypikingarduyu-paturlu kanja-yani Pakuju Tarrukuju. Wangkaya-jana kuja, Yantalu pirntinyarra-kurra karru Jurdunu-kurra. Yaninjarlalu karriya Pakuju Tarruku-kurlu ngapangka.”

⁹ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “Yantarnili nyurrurla nyampu-kurra! Purda-nyangkalu kujaju nyarrpa wangkaja YAAWIYI Kaatu. ¹⁰ Marda kankulu manngu-nyanyi kuja, ‘Nyarrparlirlipa milyapinyi YAAWIYI Kaatuju ngalipa-kurluju?’ Nyanungu JUKURRARNU junga. Yinyarra yapa Kanana-wardingki-patu, Yitifi-patu, Yiipiti-patu, Piriji-patu, Kirrkaji-patu, Yamuri-patu manu Jipuji-patu kalu nyinajuku karlarra karru Jurdunuku. Nyarrparlulku karlipa milya-piyi YAAWIYI-rliji kapu-jana wajirli-pinyi ngalipä-kujakuju? Marda kankulu kujanya marda manngu-nyanyi. ¹¹ Ngulaju ngula-juku. Yungurnanyaarra yimi-ngarrirni yungunkulu milya-pinyi YAAWIYI. Jukurrarlu kapulu maralypikingarduyu-paturlu kanja-yani Tarruku Pakuju kamparrurlu nyurrurlakuju. Kapulu ngapa-kurra yukanjarla wapanja-yani karru Jurdunurla. ¹² Nyurrurlaju kankulu nyina turnu-warnu 12-pala-jangka.

* ^{3:3} Ark of the Covenant

Jinta watili-jana jarnkujarnku milaka nyurrurla-nyangu turnu-warnupatu-jangka.¹³ Maralypikingarduyu-paturlu kapulu laja-kanja-yani Tarruku Pakujuju. Ngulaju YAAWIYI-kirlangu yangka Warlalja-Wiri yapa panuku nyampurla walyangkaku. Kapulu kamparrurla laja-kanja-yani karru Jurdunu-kurra. Kajili ngapa-kurra yukamirra, ngawarrajtu kapu kanunjju-jarrimi kula-ngantarla nganangku mayi jaarl-yirrarnu ngawarra wiri parnkanja-kujaku.¹⁴ Kujanya-jana Jajuwaju wangkaja yapakuju.

¹⁴ Ngula-jangka, maralypikingarduyu-paturlulu Pakuju Tarruku manu, manulu laja-kanja-yanu kamparru yapa-patukuju. Yapa-paturlujulu yampinja-yanu yinyaju ngurra kujalpalu ngunaja. Ngulalu yarnkajarra karru Jurdunu-kurra.¹⁵ Kuja-puru, karru Jurdunuulpa ngapa wirikirli karrija. Kuja-juku kala parnkaja ngapaju wiri yangka kuja kalalu miyi-wati yirnmui-jarrija. Junga, ngapa yinyaju rdaku kanunjju-nyayirni. Yangka-patu maralypikingarduyu-patu kujalpalu Pakuju Tarruku laja-kanja-yanu, yanurnulu kutu karru-kurra. Ngula-jangkalu ngapa-kurralku yukaja.¹⁶ Ngapaju kapanku lawa-jarrija parnkanja-kujakuju wurnturu-nyayirni ngurra-kari yatijarra Yatumurla, nyiya mayirla jaarl-karrija ngapa ngawarra parnkanjakuju. Yatumuju ngurra kutu Jarajanaku. Ngapaju kala parnkaja karru Jurdunu-ngurluju kurlirra mangkuru Yarapakurra. Yijirali-pinkili jingijingi yanu murrarninginti-kari-kirra karru Jurdunu-wana kirri wiri-kirra Jiriku-kurra.¹⁷ Junga kujaju. Walya yinyarla karrungka, ngulaju parduna-jarrija. Maralypikingarduyu-patulu kulkurru ngapa-kurra yanu Pakuju Tarruku-kurlu, manulu jupu-karrija yinyarla-juku. Karrijalpalu warrarda kujalu Yijirali-pinki karlarra-purdakurra yanu. Wapajalpalu walyangkaju ngapa-wangurlalku.

4

Jajuwarlu-jana 12-pala yarturlu yirrarnu yurturlu-kurra yungulu yapangku manngu-nyanyi YAAWIYI

¹ Kujalu Yijirali-pinki yanu murrarninginti karru Jurdunuku karlarnipirdinypa, ngula-jangkaju YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku,² “Milaka-jana 12-pala wati-patu yapa nyampu-jangka. Milaka-jana jinta-kari jinta-kari 12-pala-jangka turnu-warnu-jangka.”³ Wangkaya-jana nyampuku 12-pala wati-patuku yungulu pina-yani karru-kurra manu yungulu-jana jinta-kari jinta-karirli yarturlu mani. Yungulu-jana mani jinta-kari jinta-kari yangka-jangka kujalpalu maralypikingarduyu-patu karrija Pakuju Tarruku-kurlu. Kajili-jana mani 12-pala yarturlu, wangkaya-jana yungulu-jana ngurra-kurra kanyi yangka kuja kapunkulu jalangu ngunami ngurrangka mungangka. Yalumpurlajukulu-jana yurturlurla yirraka.”

⁴ Junga-juku, Jajuwarlu-jana milarnu 12-pala wati-patu jinta-kari jinta-kari 12-pala-jangka turnu-warnu-jangka, ngula-jangka-jana wangkaja,⁵ “Nyurrurla wati-patu yantal pina kulkurru-jarra karru-kurra kuja kalu karrimi yangka maralypikingarduyu-patu Pakuju Tarruku-kurlu YAAWIYI Kaatu-kurlangu-kurlu. Jinta-kari jinta-karirlili-jana yarturlu manta. Kapulu-nyarra jinta-kari jinta-kari karrimi nyurrurlaku yarturlu 12-pala-jangka turnu-warnu-jangkaku. Kangkarnili-jana yarturluju jimirtarla yurturlurla yirrarinjakungarnti.”⁶ Ngaka kajinkili nyanyi nyampurra yarturlu-patu, kapunkulu manngu-nyanyi YAAWIYI kuja-ngalpa nyampu-kurra ngurra-kurra kangurnu. Ngaka kapulu-nyarra nyurrurla-nyangu kurdukurdurlu payirni kujarlu, ‘Kirdana, nyiyaku nyampuju yarturlu 12-pala? Nyiyaku kalu karri?’⁷ Kajili-nyarra kujarlu payirni, wangkayalu-jana kuja, ‘Kurdukurdu, nyurru-wiyi

manurnalu-jana 12-pala yarturlu kulkurru-jangka karru Jurdunu-jangka yangkangka kuja-nganpa YAAWIYI-rli kangurnu karlarra-purda-kurra. Kujalu maralypikingarduyu-paturlu laja-kanja-yanu Pakuju Tarruku ngapa-kurra, YAAWIYI-lpa-jana palka karrija, manu ngapa warlapajurnu parnkanja-kujakuju. Kujarlunyalu-jana kurdukurdu nyurrurla-nyangukuju yimi-ngarrika. Nyampuji junga. Yarturlu nyampu-paturlu kapulu-ngalpa langa-kurra-mani yimi nyampuji tarnnga.”

⁸ Ngula-jangka, 12-pala yinya wati-patu yukajalu karru Jurdunu-kurra, ngulalu-jana jinta-kari jinta-karirli pina-kangurnu yarturlu. Jinta-kari jinta-karilpalu-jana karrija yarturlu-wati 12-pala-jangka turnu-warnuku. Ngulalu-jana kanja-yanu yarturluji jimantarlja, manulu-jana kangu ngurra-kurra kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja karlarra-purda karru Jurdunu. Yalumpurlajukulu-jana yurturlurla yirrarnu. Nyampuji yangka kujarla YAAWIYI wangkaja Jajuwaku nyarrpa-jarrnjaku. ⁹ Jajuwarlu-jana manu 12-pala-yijala yarturlu, manu-jana yirrarnu kulkurru-jarra karru Jurdunurla yangkangka-juku kujalpalu maralypikingarduyu-patu karrija kamparru-wiyi Pakuju Tarruku-kurlu. Yarturlu yinya-patuju kalu palkajuku karrimi jalang.

¹⁰ Nyampu yimiji ngulaju junga. YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku yungu-jana nyarrpa wangkami yapa-patuku. Yimi yangka-juku kujarla kamparru-wiyi Mujujuku wangkaja. Kujarlanya, yinya maralypikingarduyu-patu kujalpalu kanja-yanu Pakuju Tarruku, yanulu kulkurru-jarra karru Jurdunu-kurra. Kulkurrulpalu karrija kujalpalu jingijingi yanu Yijirali-pinki karlarra-purda karru Jurdunurla. ¹¹ Kujalu yapa-patu jingijingi yanu, ngula-jangka maralypikingarduyu-paturlulkulu kangu Pakuju Tarruku karru Jurdunu-jangka. Pakuju yinya YAAWIYI-kirlangu. Yijirali-pinkirliljipaluu-jana nyangu kanjarni-kirra. ¹² Wati-patu yangka Kaardu-kurlangu turnu-warnu-jangka, Ruupunu-kurlangu-jangka manu Manaja-kurlangu-jangka, palkalpalu karrija kurdiji-kirli, junma-kurlu manu kurlarda-kurlu. Yanulu murrarninginti karru Jurdunu-wana yapakuju kamparru Yijirali-pinkikiji. ¹³ 40,000-pala watilpalu warrmarla karrija kulukungarnti. Kujalpalu maralypikingarduyu-patu karrija karru Jurdunurla Pakuju Tarruku-kurlu, warrmarlarlujuju yanu jingijingi karlarra-purda, ngulalu yanu walya pirli-wangu-wana kirri wiri-kirra Jiriku-kurra. Kulukulu yanu.

¹⁴ Parra jintangka-juku, YAAWIYI-rlji Jajuwaju wirilki yirrarnu yapa nyampu-patukuju. Kujalpa Jajuwa wankaru-juku nyinaja, yapangkujul-palurla pulka-pungu Mujuju-piyaku-yijala yangka kuja kalalurla kamparruru pulka-pungu. ¹⁵ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, ¹⁶ “Jajuwa, wangkaya-jana maralypikingarduyu-patuku yungulu Pakuju Tarruku kanyirnu karru Jurdunu-jangka.”

¹⁷ Junga-juku, Jajuwa-jana purlaja maralypikingarduyu-patuku, “Yuwa! Kangkarnili Pakuju Tarruku ngapa-jangka!” ¹⁸ Jungajukulu maralypikingarduyu-paturluju kangurnu Pakuju ngapa-jangkaju karlarra-purda. Kujalu pirntinyarra-kurra-jarrija, ngawarrajju parnkajaju kamparru-piyajuku. ¹⁹ Nyampuji yimiji junga. Yijirali-pinkijili wilypi-pardiya karru Jurdunu-jangka kirntangi kamparru-warnurla ngulaju parra nampa karlarla-pala-puru. Yaninjarlalu ngunaja Kilkalarla kakarrara Jirikukuju. ²⁰ Kanja-yanulpalu-jana yangkaju 12-pala yarturlu kujalu-jana manu karru Jurdunurla. Kujalu yukajarra Kilkala-kurra, Jajuwarlu-jana yinyaju 12-pala yarturlu yirrarnu yurturlurla. ²¹ Ngula-jangka-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, “Ngaka kapulu-nyarra nyurrurla-nyangku kurdukurdurlu payirni

kujarlu, 'Kirdana, nyiyaku nyampurraju 12-pala yarturlu? Nyiyaku kalu karrimi nyampurlaju?" ²² Kajili-nyarra kujarlu payirni, wangkayalu-jana kuja, 'Kurdukurdu, nyurru-wiyirnalu wapaja karru Jurdunurla kula-nganta patingka. ²³ YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu ngapaju-ngaŋpa warla-pajurnu jurnta parnkanja-kujaku. Kujalparnalu wapanja-yanu karrungka karlarra-purda, ngulajulpa karrija ngapa-wangu, lawa. Kala kujarnalu wilypi-pardija karru-jangka, ngapaju parnkajalku. Junga kujaju. YAAWIYI-rli-ngaŋpa warla-pajurnu jurnta ngapaju parnkanja-kujaku nyurru-wiyi-piya 'kuja-jana nguru-yirrarnu ngalipakupalangu kirdanaku manu ngamardiki kulkurru-jarra mangkururla Marna Kirrirdikirlirla. ²⁴ YAAWIYI-rli-ngaŋpa nguru-yirrarnu yinya-wanaju yungurnalu milya-pinyi nyanungu-nyangu yartarnarri wiri.' Kujarlunyaŋu-jana yimi-nigarrika nyurrurla-nyangu kurdukurdukuju. Kajili yimi nyampu purda-nyanyi, ngula-jangka kapulurla pulka-pinyi YAAWIYI-ki ngalipa-nyangu Kaatuku."

5

¹ Yimi nyampuju junga. YAAWIYI-rli ngawarra warla-pajurnu yungulu Yijirali-pinki karlarra-purda yani. Kuja-puru Yamuri-patu yapalpalu nyinaja ngurra-kari ngurra-kari nguru yinyarlaju karlarra-purda karru Jurdunukuju. Yamuri kingi-paturlulu-jana purda-nyang Yijirali-pinki kujalpalu yanurnu. Kanana-wardingki kingi-patu kujalpalu nyinaja mangkuru-wana Mirditirinu-wana, ngularlangurlulu-jana purda-nyangu nyanungurra-kurluju. Mukulu lani-jarrija. Ngula-jangka, kulalu-jana ngana jangkardu yanurnu kulu Yijirali-pinkikiji.

Jajuwarlu-jana ngarrka-kujurnu Yijirali-pinki wati-patu manu wirriyawirriyarlangu

² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, "Ngurrju-manta-nyanu kanti-patu nyuntulurru. Turnu-manta-jana wati-patu manu wirriyawirriya, manu junma ngularra-kurlurlu-jana ngarrka-kijika yungulu-jana yapa ngalya-karirli milya-pinyi nyanungurraju yapa ngaju-nyangu." ³ Junga-juku, Jajuwarlu-jana ngurrju-manu kantiji. Ngula-kurlurlu-jana ngarrka-kujurnu wati-patu manu wirriyawirriya ngurrangka yirdingkaju Kipiway Yaralatarla.

⁴ Nyiyaku-jana Jajuwarlu ngarrka-kujurnu wati-patuju? Kujakungarnti, kujalu Yijirali-pinki yanurnu Yijipi-ngirli, yapajulu warru yanu 40-pala yulyurrpuku jilja-wana. Wati yinya-paturluju kalalu mardarnu kurlarda manu kurdiji kulukungarntirli. 40-pala yulyurrpu-puru, yulyurrpu-kari yulyurrpu-kari, wati yinya-patujulu muku palija. ⁵ Kala 40-pala yulyurrpu-puru, kurdukurdu wirriyawirriyalpalu palka-jarrija, manu kula-jana nganangku ngarrka-kujurnu, lawa. ⁶ Junga kujaju. Yijirali-wardingkijilpalu warru wapaja jilja-wana 40-pala yulyurrpuku, manulu wati-patu warrmarla-patuju muku palija, yangka-patu kujalu yanurnu Yijipi-jangka. Nyiya-jangka kujaju? Yapa yinya-paturlu kulalu purda-nyangu YAAWIYI-ji. Kujarlanya-jana wangkaja kujalnu nyanungurraju yukamirra Kanana-kurraju yangka walya kuja-jana jangku-pungu nyurnunyurnuku. Nguru yinyarlajulpa nyiyarningkijarra miyilpa pardija.

⁷ Wati yinyarrajulu muku palija. Kala nyanungurra-nyangu kaja-nyanulpalu palka-jarrinjarla wiri-jarrijalku. Kala kula-jana nganangku ngarrka-kujurnu. Kujarlanya-jana Jajuwarluju ngarrka-kujurnu kanti-kirlirliji. ⁸ Kuja-jana ngarrka-kujurnu, murrumurru-nyayirnilpalu nyinaja. Ngulajulpalu nyinajalku jurrkungka-juku ngurrangkaju parrapatuku yangka kajili ngurrju-jarrimi.

⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, “Nyurru-wiyi Yijipirla, yangka kuja kalalu-nyarra Yijipi-wardingki-paturlu jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijina-piyaku, nyurrurlajunkulu kurnta-jarrija. Kala jalangurlu kankulu nyina ngaju-nyangu ngarrka-kijirninja-warnu. Kujarlanya kula kankulu kurnta-jarrimilki.” Kujarlanya, Jajuwarluju ngurra yinyaju yirdi-manu ‘Kilkala’. Yapangku kalu ngurra yinyaju Kilkala-pajirni-jiki jalangurlu.

¹⁰ Yijirali-pinki yapa-patujulpalu nyinaja Kilkalarla nguru pirli-wangurla kutu Jirikukuju. Kirntangi kamparru-warnurla, parra nampa 14-puru, ngula wanta yukajarra, ngarnulu kurapaka Pajapa. ¹¹ Parra jinta-karirla, miyili ngalya-kari ngarnu kujalpalu nguru yinyarla pardija. Ngarnulu miyi lalypa manu ngurlu kujalu warlungka purraja. ¹² Nyampukungarniti kalalpalu ngarnu mangarri kankarlarra-jangka yangka kujalpa-jana YAAWIYI-rli yilyaja yalkiri-ngirli.* Kala kujalpalu ngarnulku mangarri panu-kari Kananarla, YAAWIYI-rli warla-pajurnu-nyanu mangarriji yilyanja-wangurlu. Ngula-jangka, yulyurru jurrku-puru-juku, Yijirali-pinkirlijilpalu ngarnu miyiji kujalpalu pardija Kananarla.

¹³ Ngaka-pardu-karilki, Jajuwajulpa nyinaja Jiriku-wana. Kankarlarra-kari nyangu wati karrinja-kurra nyanungurla kamparru. Mardarnulpa kirrirdimpayi junma. Jajuwaju karrinja-pardinjarla yanu, manu payurnu nyanunguju, “Nyuntuju mayi ngaju-nyangu wungu-warnu, marda mayin-paju pinyi?”

¹⁴ Watingki yalu-manu Jajuwaju, “Kularna nyuntu-nyangu wungu-warnu, kala kularnangku pinyi. Ngajujurna-jana YAAWIYI-kirlangu warrmarlaku wiri.”

Ngula-jangka, Jajuwaju parntarrinjunu yinngirri-purdanji, payurnu watiji, “Warljaljamarr, yungunpaju mayi nyiya yimi-ngarrirnilki?”

¹⁵ Ngula-jangka, wati yinyajurla wangkaja Jajuwakuju, “Yalyi-manta-nyanu wirliya-kurlangu. Nyampurla kuja kanpa karrimi, ngulaju mukun-ypa.” Junga-juku, Jajuwarlu yalyi-manu wirliya-kurlanguju.

6

YAAWIYI-rli kirri wiri Jiriku pungu

¹ Yijirali-pinki yapalpalurla kutu-jarrinja-yanu kirri wiri Jirikukuju. Kuja-kujakujulpalu Jiriku-wardingki-patu yapaju lani-jarrija. Ngulalu-jana muku jatimapi-manu kiirti-watiji kujalpalurla jaarl-karrija kirri wiriki Jirikuku. Kulalpa ngana yukayarlarra kirri yinya-kurraju, manu kulalpa ngana kiirti yinyarra-wanaju wilypi-pardiayarlarra.

² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, “Purda-nyangkaju ngajulu! Ngajulurluna-jana rampaku-manu nyampuju kirriji Jiriku, kingi manu nyantu-nyangu warrmarla. Kapulu-nyarra jijami nyurrurlaku.

³ Turnu-manta-jana nyuntu-nyangu warrmarla, manulu warru wapaya Jiriku-wana jintaku-mipa. Kuja-piya-yijalalu wapaya jukurraju, manu ngula-jangkaju murntu-pala-karikilki parraku. ⁴ Wangkaya-jana wirlik-pala maralypikingarduyu-patuku yungulu-nyanu mani kurlumpurngu yangka kuja kalu ngurruju-mani wuunu-jangka jiyipi-jangka. Wangkaya-jana yungulu wapami kamparru yangka-patu-wana kuja kalu kanja-yani Tarruku Pakuju. Jika-pala parrakulu kuja-jarrija. Parra-karirla, nyuntu manu nyuntu-nyangu warrmarlalu wapaya warru kirri wiri-wana wirlik-palaku. Kajinkili wapami warru, yinya-patu maralypikingarduyu-paturlu

* ^{5:12} Nyangka Exodus 16.31

yungulu-jana jitirni kurlumpurrngu-patu. ⁵ Kajinkili wapami warru kirri-wana wirlki-palaku, ngula-jangkaju yungulu maralypikingarduyu-paturlu kurlumpurrngu jitirni kilji-nyayirnirli jintaku-mipa. Kajinkili-jana purdanyanyi kuja-kurra, ngula-jangkaju yapa-patu yungulu kilji-yijala purlami. Ngula-jangka, yangka pinji-piya yarturlu kirrirdimpayi kuja-ka kirri-wana warru karrimi, ngulajau kapu wantimi kaninjarra. Ngula-jangka, ngarili nyurrurlaju kutu yukayarra kaninjarniji.”

⁶ Ngula-jangka, Jajuwa yangka Nuunuku kaja-nyanu, turnu-manu-jana maralypikingarduyu-patuju, wangkaja-jana, “Nyurrurlarlulu man-injarla kanjanka Pakuju Tarruku YAAWIYI-kirlangu. Wangkaya-jana wirlki-pala-kariki maralypikingarduyu-patuku yungulu-jana kanja-yani kurlumpurrngu-wati kamparrurlu yapakuju.”

⁷ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “Karrinja-pardinjarlarlu yantalku! Wapayalu warru kirri Jiriku-wana. Nyurrurla warrmarla-patu kurlarda-kurlu manu kurdiji-kirli, nyurrurlajulu wapaya kamparru Pakuju Tarrukukuju YAAWIYI-kirlangukuju.”

⁸ Junga-juku, yinya yangka wirlki-pala maralypikingarduyu-patu, wapanja-yanulpalu kamparru Pakuju Tarrukukuju. Jarnkjurnku mardarnulpalu-jana kurlumpurrngu ngulalpalu jitirninja-yanu kujalpalu wapanja-yanu. Ngalya-kari maralypikingarduyu-patujulpalu pardangirli-wana wapanja-yanu. Kanja-yanulpalu Pakuju Tarruku. ⁹ Ngalya-kari warrmarla-patu kurlarda-kurlu manu kurdiji-kirli, ngulajulpalu wapanja-yanu kamparru maralypikingarduyu-patukuju, manu ngalya-kari warrmarla-paturlulpalu-jana puranja-yanu pardangirli-wanarlu Pakuju Tarrukukuju. Maralypikingarduyu-paturlujulpalu kurlumpurrngu jitirninja-yanu kujalpalu wapanja-yanu. ¹⁰ Wapanjakungarnti, Jajuwa-jana yapakuju wangkaja yungulu wurdungu-jarrimi pulanja-wangu. Wangkaja-jana, “Wurulypalu wapanja-yanta. Jika-pala-jangka parrapatu-jangka kapurna-nyarra wangkami yungunkulu kilji-nyayirni purlami yungurlipa-jana pinyilki yapa Jiriku-wardingki-patu.” ¹¹ Parra kamparru-warnurla-juku, maralypikingarduyu-paturlulu kanja-yanu Pakuju Tarruku, warru kanja-yanulu kirri Jiriku-wana jintaku. Ngula-jangkalu nyanungurra manu yapa panu-kari pina-yanu ngurra-kurralku.

¹² Mungalyurru-kari, kujalpa wanta kankarlu-jarrinja-yanurnu, Jajuwaju yakarra-pardija. Maralypikingarduyu-paturlujulu manu Pakuju Tarrukukuju, manulu kanja-yanulku. ¹³ Yinya wirlki-pala maralypikingarduyu-patu, wapanja-karrarlulpalu-jana kurlumpurrngu jitirninja-yanu. Kamparrulpalu wapanja-yanu Pakuju Tarrukukuju. Ngalya-kari warrmarla-patu kurlarda-kurlu manu kurdiji-kirli, ngulajulpalu wapanja-yanu kamparru maralypikingarduyu-patukuju. Ngalya-kari warrmarla, ngulajulpalu wapanja-yanu pardangirli Pakuju Tarrukukuju. ¹⁴ Warrulpalu wapaja Jiriku-wana jintaku-mipa yukanjawangu, ngula-jangkalu pina-yanu ngurra-kurralku. Yapajulu kuja-jarrija murntu-pala-kariki parra-patuku.

¹⁵ Parra-karirla, yakarra-pardijalu mungalyurru-nyayirni kujalpa wanta kankarlu-jarrinja-yanu. Ngulalu kirri-wana wapaja warru wirlki-palaku, kula jintaku-mipa. ¹⁶ Kujalu wapanjaku lawa-jarrija wirlki-pala-jangka, ngula-jangka maralypikingarduyu-paturlulu-jana juturnu kurlumpurrngu jintaku kilji-nyayirnirli. Ngula-jangka, Jajuwa-jana purlaja yapa-patuku, “Nyurrurla purlayalu kilji-nyayirni! YAAWIYI-rli-jana yapa nyampurraju rampaku-manu yungurlipa-jana tarngga-kurra pinyi! ¹⁷ Yungurlipa-jana pinyi nyampurraju yapa-patu manu kirri yunguliparla YAAWIYI-kilki warntarri yinyi. Kala yinya karnta Raapa manu nyanungu-nyangu

warlalja, ngulajulu-jana yampiya pinja-wangurlu! Nyanungurlunya-palanglu yangkaju wati-jarraju wurulypa yirrpurnu Jiriku-kurraju yangka yungu-pala warru nyanyi. ¹⁸ Kajinkili kirri wiri yinya-kurra yukamirra, kulalu nyiyarningkijarra manta. Karrimi karla YAAWIYI-ki. Kajinkili-nyanu nyiyarlangu kanyi, manu kajinkili pina-kanyirni nyampu-kurra, ngulaju kapunkulu palimi. Marda ngaliparlangu ngalya-kari Yijirali-pinkirlangu marda kajikarlipa palimi. ¹⁹ Nyiyarningkijarra kuja-ka nguna pirla yaltiri-jangka,* kawurlu-jangka, yayini-jangka, manu yayirni-piya-jangka, ngulaju karla YAAWIYI-ki nguna. Yungulparliparla mardakarla nyanungu-mipaku.”

²⁰ Kujalu-jana yangka wirlki-palarlu maralypikingarduyu-paturlu juturnu kilji-nyayirnirli kurlumpurrngu, yapajulu kilji-yijala purlaja. Kuja-jangkanya yangkaju kirrirdimpayi pinji-piya, kujalu ngurriju-manu pirla yarturlu-jangka, kujalparla Jirikuku wapirrija, ngulaju muku wantija walya-kurra. Yijirali-pinkijili kapanku parnkaja kirri-kirraju, manulu-jana yapa-patuju muku pungu. ²¹ Junga kujaju. Mukulu-jana pungu nyiyarningkijarraju. Wati-patulu-jana pungu, karntakarnta, purlkapurlka, manu kurdu jalangu-warunu-patu, manu puluku-wati, manu jiyipi-wati manu tangkiyi-watirlangu.

²² Jajuwa-palanglu wangkaja wati-jarraku yangka-jarraku kuja-palanglu wurulypa yilyaja Jiriku-kurra, wangkaja-palangu, “Yanta-pala Raapa-kurlangu-kurra yuwarli-kirra, manu-pala muurlparlu kangkarni. Manulu-jana yapa ngalya-karirlangu kangkarni kuja kalu nyanungu-kurlu nyinami. Nyanungunyanpala ngarrurnu yangka kapunpala muurl-mardarni.” ²³ Junga-juku-pala wati-jarraju yanu nyanungu-nyangu yuwarli-kirra, manu-pala maninjarla kangu muurlparlu. Kirda-nyanu manu ngamardi-nyanurlangu manu nyanungukupurdangka-patu manu ngalya-kari kujalpalu nyanungurra-kurlu nyinaja, kangu pinalu-jana Yijirali-pinki-kirlangu-kurra ngurra-kurra. Ngulalu-jana yirrarnu ngurra-karirli kutu-juku, warrawarra-kangulpalu-jana.

²⁴ Ngula-jangka, Yijirali-pinkirlili purraja kirri Jirikuju, manu nyiyarningkijarra kaninjarni. Kala kulalu purraja nyiyarningkijarra pirla yaltiri-jangka, kawurlu-jangka, yayirni-piya-jangka manu yayini-jangka. Yampijalurla YAAWIYI-ki. ²⁵ Yimi nyampuju junga. Jajuwarlu muurl-mardarnu karnta yangkaju Raapa yangka kuja kala ngunaja wati-kari-kirli talakupurda. Nyanungurluju-jana karnta-kurlangu warlaljarlangu muurl-mardarnu. Karnta yinyarlunya-palanglu muurl-mardarnu yangka-jarraku wati-jarra kuja-pala wurulypa yukaja Jiriku-kurra nyiyarningkijarraku nyanjaku. Kujarlanya Jajuwarlu nyanunguju muurl-mardarnu, manuka jalanguju nyinami-jiki Yijirali-pinki-kirliji.*

²⁶ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “YAAWIYI-rli kaju purda-nyanyi nyarrpa kuja karna wangkami. Kujarlanya julu purda-nyangka yirriyirrilli! Kaji nganangku-puka nyampu kirri pina-ngantirni puta Jiriku, ngulaju kapu Kaaturlu juyurdurlu yunparni. Ngana-puka kajirla pinji-piya pirli-jangka rdirri-yinyi pina-ngantirninjak, kapu kajanyanu nyanungu-nyangu wiri-jarlu kamparru-warnu palimi. Kaji ngana-puka rdirri-yinyi kiirti kirrirdimpayi pina-ngantirninjak, ngulaju kapu nyanungu-nyangu kaja-nyanu purdangirli-warnu palimi.” ²⁷ Junga kujaju. YAAWIYI-lpa palka nyinaja Jajuwa-kurru. Manulpalu yapa panungku milya-pungu Jajuwaju kujalpa nyinaja kaji-nyayirni....

* ^{6:19} silver * ^{6:25} Nyangka Hebrews 11.31

23

Jajuwarlu-jana Yijirali-pinki jakuru-pungu palinjakungarnitirlı

¹ ... Yulyurru panuku-jana YAAWIYI-rlji muurl-mardarnu Yijirali-pinkiji nguru Kanānarla yapa panu-kujaku yangka ngurra-kari ngurra-kari-wardingki-kijaku. Ngurrjulpalu nyinaja kulu-wangu. Jajuwaju purlkalkulpa nyinaja. ² Ngula-jana yimi yilyaja ngalya-kariki purlkaku yangka wiriwiriki kujalpalu-jana warlalja-kari warlalja-kariki nyinaja, manu yangka Yijirali-pinkiki yangka-patu kujalpalu kuwtukungarduyu wiri nyinaja. Kujalurla yanurnu, nyañunguju-jana wangkaja, "Ngajujurna purlka-pardulku. ³ Milya-pinyi kankulu kuja-ngalpa YAAWIYI-rlı muurl-mardarnu yapa-kujaku yangka kuja kalalun-ngalpa nyurunyuru-jarrija. YAAWIYI-rlı ngalipa-nyangu Kaaturlu-jana pungu yapa panu-kariji yungurlipa wardinyi nyampurla ngurungka nyinami. ⁴ Warrardalu manngu-nyangka nyampuju walya kuja-ngalpa YAAWIYI-rlı yungu. Jingijingi-ka nguna mangkuru-kurra Mirditirinukurra karlarra-purda manu kakarrara-purda karru Jurdunu-kurra. Walya yangka-juku kuja-ngalpa jangku-pungu. Kala yapa panu-karirlangu kalu nyina nyampurlaju. ⁵ YAAWIYI-rlı ngalipa-nyangu Kaaturlu kapu-jana yinya-patuju jinyijinyi-mani yungulu ngurra yinya-ngurlu yani yungunkulu nyurrurlalku nyinami ngurra yinyarlaju. Kujanya-nyarra wangkaja nyurrurlakuju.

⁶ "Pirrjirdili nyinaya nyurrurlaju! Yirriyirrirlili-jana puraya nyam-purraju kuruwarri-kari kuruwarri-kari kuja-ngalpa YAAWIYI-rlı yungu ngalipaku. Yangkarra kuja-ngalpa YAAWIYI-rlı yirrarnu pukungka ngalipaku pinarri-maninjaku. Kulalurla yunjumu jurnta nyinaya nyampuku kuruwarriki. ⁷ Ngalipaju Yijirali-pinki, kala yangka yapa panu-kari kuja kalu nyinami nyampurla walyangka, kula kalu Yijirali-pinki nyina, lawa. Purami kalu nyiyarningkijarra juju tarruku nganta kuja kalu ngurrju-mani pirla-jangka manu watiya-jangka. Kulalu-jana yipilji-jarriya nyanungurru. Manu kulalu nyanungurra-nyangu tarruku-wati puraya. Kulalu-jana parntarriya nyanungurru. ⁸ Nyurrurlarlunkulu warrarda puraja YAAWIYI ngalipa-nyangu Kaatu. Kuja-piyarlu-yijalalu puraya tarngangku nyanungu.

⁹ "Kujalpankulu-jana yapa-kariki kulu-jarrija, nyanungurrajulpalu pirrjidi nyinaya nyurrurla-piya-wangu. Kala YAAWIYI-lpa palka nyinaya nyurrurla-kurlu. Kujarlanya, kulankulu-jana jijaja. Nyanungurlu-jana jinyijinyi-manu walya nyampu-ngurlu yaninjaku yungunkulu nyurrurlalku yukami. ¹⁰ Yuwayi, YAAWIYI-jilpa palka-juku nyinaya nyurrurla-kurluju, manulpa-nyarra pirrjirdi-manu kulukungarni. Kujarlunya-nyarra yangkaju kamparri-wiyi ngarrurnu. Kujarlanya, kajili-nyarra marda 1,000-pala warrmarla jangkardu yantarlarini kuluku, ngulaju kapu-jana jinta-miparlu nyurrurla-nyangu-jangkarlu turnu-warnu-jangkarlu pungkarla. ¹¹ Yirriyirrili nyinaya! Warrardalurla yulkaya YAAWIYI-ki ngalipa-nyangu Kaatuku.

¹²⁻¹³ "Kulalurla jurnta warntarla-jarrija YAAWIYI-ki. Kulalu-jana yipilji-jarrija Yijirali-pinki-wanguku yapa-kariki. Kulalu yupukarra-jarrija nyanungurra-nyangu kaja-nyanu-kurlu manu yurntalpa-nyanu-kurlu, lawa. Kajinkili-jana yipilji-jarriji, YAAWIYI-rlı ngalipa-nyangu Kaaturlu kula-nyarra pirrjirdi-mani kulukuju, lawa. Kula-jana jinyijinyi-mani yapa yinya-patuju ngurra nyampu yampinjaku, lawa. Kapulu-nyarra warrarda kulu-jarriji. Kapulu-nyarra warrarda murrumurru-mani yangka-piyarlu kuja kanyarra jurdru yuka milpa-kurra. YAAWIYI-rlı-

nyarra walya nyampuju yungu. Junga. Kala kajinkili-jana yipiliji-jarrimi yapa yinya-patuku, ngulaju kapunkulu palimi muku. Kulankulu walya nyampurlaju nyinamilki.

¹⁴ “Ngajujurna palinjakungarntilki. Milya-pinyi kankulu kuja-nyarra YAAWIYI yimiri nyinaja manu-nyarra nyiyarningkijarra yungu. Nyanungurlu-nyarra nyiyarningkijarra yungu kuja-nyarra jangku-pungu nyurru-wiyi. Kula wajawaja-jarrija witarlangu yinjaku, lawa. ¹⁵⁻¹⁶ YAAWIYI ngalipa-nyangu Kaatu-nyarra wangkaja ngurrju-nyayirni nyurrurlakuju. Yinyarrajу junga-jarrija. Majurlangu-nyarra jangku-pungu yangka kulankulu nyangu nyurrurlarlu. Maju nyampurraju kapu-nyarra ngaka rdipimi kajinkilirla jurnta yani nyanunguku. Junga kujaju. Kajinkili wajawaja-mani nyanungu-nyangu kuruwarri, kapu-nyarra riwarri-mani walya nyampurlaju. Kajinkili rdirri-yinyi juju tarruku-wati puranjaku kuja kalu yapa-karirla purami, manu kajinkili-jana parntarriji nyanungurraku, ngulaju YAAWIYI-rilji kapu-nyarra walya nyampuju jurnta kanyi. Kuja-kujakuju yampiyalu tarruku-kariji, kajikanya-nyarra YAAWIYI kulu-jarrimi-nyayirni. Kulankulu jintarlangu wankaru nyina nyampurlaju walyangka.” Kujanya-jana Jajuwaju wangkaja yapa-patukuju.

24

Jajuwa-jana wangkaja yimi wiri yapa-patukuju

¹ Ngaka-pardu-karlki, Jajuwarlu-jana yimi yilyaja yangka 12-pala turnu-kari turnu-kari-jangkaku Yijirali-pinki yungulu jinta-jarrimi Jikimirla. Kujalu yukajarra, turnu-manu-jana purlka-patu manu wiriwiri turnu-kari turnu-kari-jangka, yaninjarlarlu karrija kamparru Kaaturla kutu-juku Kaluku Tarruku-wana. ² Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “Nyampunya kanyarra YAAWIYI Yijirali-pinki-kirlangu Kaatju wangkami nyurrurlakuju: ‘Nyurru-wiyi kalalu nyurrurlakupalangnu nyurnunyurnu nyinaja wurnturu kakarrara murrarninginti karru Yupirayitikiji. Jintalpa wati purlka-pardu nyinaja yirdiji Tiira. Nyanungujulpa nyinaja Yipuruyamukupalangnu manu Nayurukupalangnu. Kalalurla nyurnunyurnuju parntarrija nyiyaku mayi juju tarrukuku kujalu ngurrju-manu pirli-jangka manu watiyajangka. Kalalu-janarla pulka-pungu. ³ Ngula-jangkajurna kangu wati yinya Yipuruyamu nyanungu-nyangu ngurra-ngurlu wurnturu-nyayirni, manurna kangurnu nyampu-kurra ngurra-kurra Kanana-kurra. Ngula-jangkarnarla nguru-kangu ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Yungurnarla kurdu panu-jarlu. Junga kujaju. Kamparrujurnarla yungu kaja-nyanu Yijaki. ⁴ Ngula-jangkarnarla Yijakikiji kaja-nyanu-jarra jirrama yungu yirdi-jarraju Jakupu manu Yijuwu. Yijuwukujurnarla yungu walya kuja-ka warru karrimi pirli wararra-wana yirdiji Yitama-wana. Kala Jakupu manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patu-karijili yanu ngurra-kari-kirra Yijipi-kirra. Yinyarla-jukulpalu nyinaja yulyurru panuku.

⁵ Ngula-jangkarna-palangnu yilyaja Mujuju manu Yarunu Yijipi-kirra. Ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirlirna-jana murrumurru-manu-nyayirni Yijipi-wardingki-patuju yangka yungulu-jana nyurrurlakupalangnu nyurnunyurnu yilyami nguru yinya-ngurlu. Ngula-jangkarna-jana kangurnu ngurra yinya-ngurluju. ⁶ Kujalu nyurrurlakupalangnu-purnurlu yampinja-yanu Yijipi, yanurnulu mangkuru-kurra Marna Kirrirdi-kirli-kirra, manulpalu-jana Yijipi-wardingki-paturlu wajirli-pinja-yanu

nantuwu-kurlurlu. Ngalya-karirliljalpalu-jana wajirli-pinja-yanu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlurlu. Nyurrurlakupalangujulpalu-jana lani-jarrija-nyayirni. ⁷ Junga-jukujulu payurnu ngajulku YAAWIYI yungurna-jana muurl-mardarni nganta Yijipi-wardingki-patu-kujaku. Ngajurna-jana kulungku pungu Yijipi-wardingki-patu. Yinya-puruju nyurrurlajulpankulu nyinaja kurdukurdu-wiyi. Kala nyurrurlarlunkulu nyangu nyarrpa-manu kujarna-jana Yijipi-wardingki-patuju. Ngajulurlujurna-jana muru-pungu mangkururla wiringka. Ngula-jangkaju, nyurrurlankulu yanulku, warru wapajalpankulu jiljangka tarnga-nyayirni.

⁸ “Ngula-jangkaju, kangurna-nyarra jinta-kari-kirra walya-kurra kujalpalu Yamuri-patu nyinaja. Walya yinyajulpa karrija kakarrara-purda karru Jurdunukuju. Kulukupurda-jarrijalpalu-nyarra jangkardu, kala ngaju-nyangu yartarnarri-kirrlinkili-jana muku pungu. Ngajulurlurna-jana rampaku-manu-nyayirni yungulu-nyarra warla-pajirinja-wangu nyina. Kujarlunyankulu-jana walya yinyaju jurnta kangu nyanungurra-kujakuju. ⁹ Ngula-jangka, wati jinta-kari Kingi Palakarlu-jana nyanungu-nyangu warrmarla manu kulukungarnti nyurrurlaku jangkardu. Nyanungujulpa-jana kingi nyina yapa-patuku kujalpalu nyinaja Muwapurla. Manu nyanungukupalangu kirdanaju yirdiji Jipuru. Kulukungarnti yimirla yilyaja wati jinta-kariki yirdikiji Palamaku Piyuruku kaja-nyanuku. Yimirla yilyaja Palamaku yungu-nyarra jangkardu yanirni juyurduru-kurlu. ¹⁰ Kala kuja Palama yanurnu, ngajulurlu YAAWIYI-rlı ngulajurna jawirdi purda-nyangu payirrinja-kurra yangka kujaju payurnu nyurrurlaku juyurdurlu maju-maninjakuju. Junga-juku, ngula-jangkaju, nyanungurluju payurnu yungurna-nyarra ngajulurlu tarngangku-juku warrawarra-kanyi. Nyanunguju-nyarrarla wangkaja marnkurrpaku. Junga kujaju. Kamparruju yungu nganta-nyarra juyurdurlu-wiyi nganta yunpakarla. Kala ngajulurlurna-nyarra muurl-mardarni nyanungu-kujakuju.

¹¹ “Ngula-jangkaju, nyurrurlajunkulu yanurnu nyampu-kurralku yangka karlarra-purda karru Jurdunukuju. Yanurnunkulu yangka-kurra kirri wiri-kirra Jiriku-kurra. Manu yangka yapa-patu kujalpalu nyinaja yinyarla, kulukupurda-jarrijalpalu-nyarra. Yangka Yamuri-patu, manu Piriji-patu, manu Kanana-wardingki-patu, manu Yititi-patu, manu Kirrkaji-patu, manu Yiipiti-patu, manu Sipuji-patu, ngularrarrululpalunyarra putaputa warla-pajurnu nyurrurlaju Kanana-kurra yukanja-kujaku. Kala kujalparna ngajulu nyurrurla-kurlu nyinaja, jijajalu-nyarra nyurrurlakuju. ¹² Kujankulu nyurrurla wati-patu yanu yinya ngurra-kari ngurra-kari-kirra kurlarda-kurru manu kurdiji-kirli, ngajulurlurna-jana yilyaja kuwinyi-piya wiriwiri nyurrurlarla kamparruju. Yinyarrarluju kuwinyi-piya wiriwirirlili-jana yaninjarla yarlkurnu muku yapaju yinyarlaju ngurra-kari ngurra-karirla, ngululu ngurra nyanungurra-nyanguju yampinja-yanu laningkilki. Kujankulu nyurrurla yukajarra yinya-kurra ngurra-kurra, nyanungurrajulu nyurruljuku yanu! Kujarlunyankulu-jana ngurraju puntarnu kulu-wangurlu-juku. ¹³ Kula-nyarra nganarlangu-lu-puka yungu walya yinyaju. Ngajulurlu YAAWIYI-rlrina-nyarra yungu. Yapa yinyarrarluju ngurluju yirrarnu pardinjaku. Kala nyurrurlarlunkulu miyi-watiji turnu-manu warru kujalu pardinjarla yirnmi-jarrija. Yapa yinyarrarluju-jana yuwarli-watiji nganturnu. Kala nyurrurlalku kankulu nyina yinyarrarlu. Yapa yinyarrarluju-jana watiya-kari watiya-kariji yirrarnu pardinjakuju yangka miyi-kari miyi-kari-kirliji. Kala nyurrurlarlku kankulu ngarni kuja-ka yirnmi-jarrimilki.’ Kujanya kanyarra YAAWIYI-ji wangkami nyurrurlakaju.”

¹⁴ Ngula-jangka, Jajuwa-jana yarda wangkaja yapa-patuku, "Jalan-gurlulkulu purda-nyangu yimi yangka kuja-nyarra nyarrrpa YAAWIYI wangkaja. Jalangurlujulurla pulka-pungka, manulu jungangku puraya. Warrki-jarriyalurla nyanungu-mipaku. Kijakalu-jana yangka nyiyarningkijarra juju tarruku yangka kujalpalu-jana ngalipakupalanglu nyurnunyurnu parntarrija yangka kujalpalu-jana ngurrju-manu watiya-jangka manu pirla-jangka. Yinyarra kula kalu-nyarra yimi junga wangkami, lawa. Nyurrurlakupalanglu nyurnunyurnu kalalu-jana parntarrija warrarda yangka kuja kalalu nyinaja kakarrara-purda karru Yupirayitikiji. Manu ngalya-kariji kalalu-jana parntarrija yangka kuja kalalu nyinaja Yijipirla. Kala jalang nyurrurlarluju jinta-mipa YAAWIYI puraya! ¹⁵ Marda kankulu nyurrurlaju ngalya-kari ngampurrpa nyina yungunkulurla jurnta yani YAAWIYI-ki, manu yungunkulu purami yangka nyiyarningkijarra juju tarruku ngurrju-wangu. Nyarrpa-jarrimilki kapunkulu nyurrurlaju? Nganaku kapunkulurla parntarrimi kamparruju? Marda yungunkulu-jana ngalya-kariji parntarrimi yangkaku juju tarrukuku kujalpalu-jana ngalipakupalangurlu nyurnunyurnurlu puraja nyurru-wiyi yangka kujalpalu nyinaja murrarninginti karru Yupirayitikiji. Marda yungunkulu-jana parntarrimi yangkaku Yamuri-patu-kurlangku tarruku-watiki yangkapatu kuja kalalu nyinaja nyampurla ngurungka. Ngulaju ngula-juku. Kala ngaju manu ngaju-nyangu warlalja kapurnalurla nyinami YAAWIYI-mipaku. Kapurnalurla nyanungu-mipaku pulka-pinyi."

¹⁶ Ngula-jangka, yapa-patujulurla wangkaja Jajuwakuju, "Lawa! Kularnalu yampimi YAAWIYI-ji. Kapurnalurra purami nyanungu-mipa! Kularnalu-jana parntarrimi nyiyarningkijarra tarrukukuju nganta, lawa! ¹⁷ Ngalipa Yijirali-pinkirli karlipa purami YAAWIYI Kaatu. Milyapinyi karnalu kuja-jana ngalipa-nyangu yapa kangurnu Yijipi-jangkaju. Kalarlipa-jana warrki-jarrija pirijina-piya Yijipi-wardingki-patukuju. Kala YAAWIYI-rli-ngalpa milki-yirrarnu nyanungu-nyangu yartarnarri pirrjirdiji. Kangurnu-ngalpa Yijipi-jangkaju, manu-ngalpa warrawarrakango warrarda kujalparlipa ngurra-kari ngurra-kari wurna wapaja. ¹⁸ Nyanungujulpa palka-juku nyinaja ngalipa-kurluju. Kujarlanya yangka yapa-patu kujalpalu nyinaja nyampurla ngurrangka, ngulajulu-ngalpa jijaja. Manu YAAWIYI-kirlangu yartarnarri-kirlirlirlipa-jana muku pungu Yamuri-paturlanguju. Yuwayi, ngalipa Yijirali-pinkirli karlipa purami YAAWIYI Kaatu. Kujarlanya, yungurnalurla nganimpaju nyanungu-mipaku tarntnga-juku nyinami."

¹⁹ Ngula-jangka, Jajuwa-jana yarda wangkaja yapa-patukuju, "Kujanya kankulu nyurrurlaju jalangju wangkami. Kala kualpankulurla jungarni nyinakarla YAAWIYI-kiji. Nyanunguju tarruku. Nyanungu-ka wangkami yungunkulu nyanungu-mipa manngu-nyanyi. Kajinkilirla nyurrurla jurnta yani, manu kajinkili nyurrurla warntarla nyinami, ngulaju kulan-yarra yawuru-jarrimi. ²⁰ Kajinkilirla jurnta yani nyanunguku, ngulaju kapu-nyarra juyurdurlu yunparni. YAAWIYI-jilpa-nyarra ngurrju nyinaja nyurrurlakuju. Kala kajinkilirla jurnta yani nyanunguku juju-kari-kirrapinang, ngulaju kapu-nyarra muku pinyi."

²¹ Ngula-jangka, yapa-patujulurla purlaja Jajuwakuju, "Lawa! Kapurnalurla nyinami YAAWIYI-mipaku!"

²² Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja nyanungurraku, "Yuwayi, ngurrju kujaju! Nyurrurla kuja kankulu karrimi nyampurla jalangu, nyangkalu-nyanu warru. Wangkajankulu kapunkulurla YAAWIYI-mipaku nyinami. Nyanungu-mipankulu milarnu yungu-nyarra Kaatu nyinami. Ngungkurr-nyinami mayi kankulurla kujakuju?"

Ngulalu yalu-manu, "Yuwayi, junga kujaju! Jintakumarrirnirnalu-nyanu purda-nyanjarla rdarr-parnkaja. Yungurnalurla YAAWIYI-mipaku nyinami."

²³ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja nyanungurrakuju, "Yuwayi, ngurrju kujaju! Kajinkilirla kujaku ngungkurr-nyinami-nyayirni, ngula-jangka kijika mukulu-jana yangka juju tarruku nyiyarningkijarra kuja kankulu-jana mardarninja-yani nyururla-nyangu ngurrangka yangkarra kujankulu-jana ngurrju-manu watiya-jangka manu pirli-jangka. Kula kalu-nyarra yimi junga wangkami, lawa. Kijika mukulu-jana! Jalangu-jangka, yulkayalurla YAAWIYI-mipaku kurturdurru kanunjumpajumpa tarnga-juku.

²⁴ Ngula-jangka, yapa-patujulurla wangkaja Jajuwaku, "Kapurnalurla nyinami YAAWIYI-mipaku. Kapurnalu YAAWIYI-mipa purda-nyanyi."

²⁵ Parra jintangka-juku, Jajuwarla wangkaja YAAWIYI-ki nyarrpa ku-jalurla yapa-patu wangkaja. Nyanunguju wardinyi-jarrija-nyayirni-jana. YAAWIYI-jana yapa-patuku wangkaja yungulu nyanungu-mipa warrarda manngu-nyanyi yangka kujalu ngarrunu nyanungu-mipaku puranjaku. Nyinjalpalu ngurrangka yirdingkaju Jikimirla. ²⁶ Ngula-jangka, Jajuwarlu-jana yapa-patu-kurlangu yimi-patu yirrarnu puku tar-rukurla yangka kujalpa Kaatu-kurlangu kuruwarri ngunaja. Ngula-jangka, yarturlu wiri-jarlu maninjarla juka-yirrarnu kirrirdimpayirla kanunju watiyarla kutu-juku Kaluku Tarrukukuju YAAWIYI-kirlangukuju.

²⁷ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, "Nyangkalu nyampu yarturlu kujarna juka-yirrarnu watiyarla kanunju. Kajinkili nyanyi, kapunkulu manngu-nyanyi yangka jalangurlu kujarliparla YAAWIYI-ki wangkaja yangka kapurlipa nyanungu-mipa purami. Yarturlu nyampujulpa karrija nyampurla kujalpa YAAWIYI-ngalpa wangkaja. Kajinkili yarturlu nyampu nyanyi, kujarlanya kulalurla jurnta warntarla-jarrimi YAAWIYI-ki. Manngu-nyanyi kapunkulu warrarda nyarrpa kujarliparla nyanunguku wangkaja jalang."

Jajuwaju palijalku

²⁸ Kuja-jana Jajuwarlu yapa jakuru-pungu, ngula-jangka wangkaja-jana ngurra warlalja-kurralku pina-yaninjaku. Jungajukulu yapaju pina-yanu ngurra-kurraju.

²⁹ Ngula-jangka, Jajuwaju palija. Nyanungujulpa purlka-pardu-nyayirni nyinaja, ngulaju palija 110-pala yulyurru-jangka. ³⁰ Ngula-jangka, yapa-paturlujulu nyanunguju milyingka yirrarnu nguru nyanungu-nyangu warlaljarla yirdingkaju Timinata Jiirarla. Nyampujulpa karrija pirli-paturla yirdingkaju Yipirayimirla yatijarra-purda yangka kirrirdimpayi pirli wararraku yirdikiji Karrjaku.

³¹ Ngulalpa Jajuwa wankaru-juku nyinaja, Yijirali-pinki-jilpalurla nyinaja YAAWIYI-mipaku. Parntarrijalurla nyanungu-mipaku. Kuja Jajuwa palija, warrardalurla nyinaja YAAWIYI-mipaku, manulpalu-jana warrarda purda-nyangu purlka-patu wangkanja-kurra kujalpalurla warrki-jarrija kamparru-wiyi Jajuwaku. Nyampurraju yangka-patu-juku wiriwiri kujal-palu yinyarla nyinaja kujalpa-jana YAAWIYI-rlı warrawarra-kangu Yijirali-pinki. Milya-pungulu kuja-jana muurl-mardarnu yapa-kari-kijaku.

³² Kujalu Yijirali-pinkirlili yampinja-yanu Yijipi, kanja-yanulu Jujupu-kurlangu yungkurnu-wati nyanungurra-kurlu. Pirnkingkalu yirrarnu yangkangka-juku Jikimirla yangka kuja Jakupurlu payi-manu tala-kurlurlu Yamuru-kurlangu kaja-nyanu-jangka. Yamuruju Jikimikipalangu kir-dana. Junga kujaju. Jakupurlurla yungu 100-pala jilpa Yamuruku

kaja-nyanuku. Ngula-jangkaju, walyajulpa-jana karrija Jujupu-kurlangu kurdukurdukulku.

³³ Ngula-jangka, wati yangka maralypikingarduyu Yalijaralku palija. Nyanunguju Yarunuku kaja-nyanu. Nyānungujulu pirnkingka yirrarnu Kipiyarla yangkangka-juku pirli-paturla yirdingkaju Yipirayimirla. Kirri Kipiyajulparla karrija Yalijaraku kaja-nyanuku Piniyajaku. Nganangku mayirla yungu kirriji kamparrurlu-wiyi.

Judges

Yimi Ngarlkinpa-patu-kurlu Yimi Ngarlkinpa-patu-kurlu yangka-paturlu kuja kalalu-jana muurl-mardarnu Yijirali-pinki yapa-kari-kijaku

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Kuja Jajuwa palija, ngula-jangkarlaju kulalpalu mardarnu kingilki Yijirali-pinkirliji. Ngayiipalu nyinaja 12-palarla turnu-warnu-paturla wiri-paturlaju. Junga-juku kalalu puraja YAAWIYI-ji jungarnirli-jala ngulaju ngari witaku. Ngula-jangkaju, puranja-warnuju kalalurla jurntalku karlirr-yanu YAAWIYI-kiji. Kujarlaju, kala-jana yapa-karilki YAAWIYI-rliji jangkardu yilyaja Yijirali-pinkikiji yungulu-jana nguru-kari-jangkarluju pakarni kulungku. Ngula-jangkarluju kalalu pina-mannngu-nyanyi YAAWIYI-lki-yijala, ngulaju kalalu pina warlkurnu. Warlkurn-injarla kalalu payurnu yungu-jana marda yilyamirni jinta-karilki yapa ngarlkinpaju. Junga-juku kala-jana YAAWIYI-rli purda-nyangu, ngula-warnurluju kala-jana yilyajarra ngarlkinpa-kari ngarlkinpa-kari yungulu-jana jurnta yilyami yali yapa-kari Yijirali-pinkikiji. Kujanya Kangalpa nyampurluju pukungku yimi-ngarrirni.

Nyampu pu'ku kuja karlipa yirdi-mani 'Judges', ngulaju kularlipa yirrarnu Warlpiri-kirraju panu-jarlu ngaliparluju. Ngarirlipa ngalya-kari-mipa yirrarnu wita-kari wita-kari.

2

1-7 ...

Jajuwa walku-jarrija

⁸...Jajuwa, yangka Nuunuku kaja-nyanu kala nyinaja YAAWIYI-kirlangu warrkini. YAAWIYI ngulaju yirdi Kaatu. Kujarla 110-pala yulyurru rdipiija, ngula walku-jarrija. ⁹ Ngulalu Yijirali-pinkirli miliyingga yirrarnu ngurrangka yirdingkaju Timinata Yirijarla nyanungu-nyangurla ngurrararla. Karrijalpa wararrarla yirdingkaju Yipirayimirla yatijarra wararra-karirla yirdingkaju Karrjarla.

Yijirali-pinkilirla karlirr-yanu jurnta YAAWIYI-ki

¹⁰ Jajuwa manu yangka ngalya-kari purlka-patu, ngulajulu walku-jarrija muku. Nyanungurra-nyangu kurdukurdjuju muku wiri-jarrijalku. Kulalpalu milya-pungu YAAWIYI-ji, manulu wajawaja-manu kuja kala-jana warrada warrawarra-kangu nyanungurrakupalangu manu warringiyi-nyanurlangu yangka Yijirali-pinki yapa. ¹¹ Ngulalu rdirri-yungu nyiyarningkijarra majuku. Parntarrinjarlarlapalu-jana pulka-pungu kujalu ngurrju-manu watiya manu pirli-jangka. Yirdi-manulpalu-jana yinyarraju 'Paala-kurlangu-patu'. Nyampukungarnti, YAAWIYI-jana wangkaja Yijirali-pinkiki yungulu-jana yinyarraku parntarrinja-wangu nyina. ¹² Kamparru-wiyi, YAAWIYI-rli-jana Yijipi-jangka kangu, manu nyanungurrakupalangupaturlu manu warringiyi-nyanu-paturlu kalalurla nyanungukuju jungsangku puranjarla pulka-pungu. Jalangurlujulu yampijalku YAAWIYI-ji, manulu yaninjarla parntarrijalurla yangkarrakulku juju-kariki kujalpajana yapa-kariki karrija. Kujarlanya, YAAWIYI-ji-jana kulu-jarrija.

¹³ Yuwayi, Yijirali-pinkijili jupu-karrija YAAWIYI-ki puranjaku, manulu-jana parntarrija yangka-jarraku jukurrrpa juju-jarraku Paalaku manu jinta-kariki yirdi-kari-kiji Yajaraku. ¹⁴ YAAWIYI-jilpa-jana kulu-nyayirni nyinaja Yijirali-pinkikiji. Junga kujalpalu-jana nguru-kari-wardingki-patu jangkardu yanurnu Yijirali-pinkiki walyaku manu jurnarrpaku jurnta kanjaku, YAAWIYI-rli kula-jana warla-pajurnu, lawa. Manu kujalpalu-jana yapa-kari kulu jangkardu yanurnu, YAAWIYI-rli kula-jana warla-pajurnu. Yapa yinya-patu kalalu-jana nyurunyuru-jarrija Yijirali-pinkikiji. Pinjarlalu-jana ngarnu. Yijirali-pinkijili rampaku-jarrija-nyayirni, kulalu-nyanu muurl-mardakarla yapa-kari-kijakuju, lawa. ¹⁵ Yangka kujalpalu Yijirali-pinki kulu yantu yangka-patuku kujalpalu-jana nyurunyuru-jarrija, ngulaju kalalu-jana jijaja. Junga kujaju. YAAWIYI kulalpa nyangunngurra-kurlu nyinaja, lawa. Nyampukungarnati wangkaja-jana nyangunngurrapalangku manu warringiyi-nyanuku, "Kajinkili nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu warntarla-jarri ngaju-kujaku, manu kajinkilí-jana juju-kariki parntarri, ngulaju kapulu-nyarra yapa-kari jangkardu yanirni kulu. Kularna-jana ngajulurluju warla-pajirni, kapulu-nyarra riwarri-mani muku." Junga kujaju, nguruju-jana wuurnpa-jarrija-nyayirni Yijirali-pinkiki.

YAAWIYI-rli kala-jana milarnu wati-kari wati-kari yungu-jana wiri-jarlu nyina Yijirali-pinkiki

¹⁶ Nyampu-puru, YAAWIYI-rli kala-jana yapa jinta-kari jinta-kari milarnu yungulu-jana wiri-jarlu nyina Yijirali-pinkiki. Yirdi-manu kalalu-jana yinyaju 'Ngarlkinpa-patu'. Nyampurralu wiriwirirli kalalu-jana muurl-mardarnu yapaju yapa-kari-kijaku, yangka kalalu-jana jangkardu yanurnu purukungartiji. ¹⁷ Kala kulalu-jana Yijirali-pinkirli nyampurra Ngarlkinpa-patuju purda-nyangu. Kula kalalu puraja YAAWIYI jungangku, lawa. Karlirr-yantu kalalu nyanngu-kujakuju, manu kalalu puraja juju-karilkil. Nyampukungarnati nyurru-wiyi, nyanungurrapalanguru manu warringiyi-nyanurlu kalalu yirriyirrirli purda-nyangu YAAWIYI-ji nyarrpa yangka kuja kala-jana wangkaja. Jalangu Yijirali-pinkirli kulalu purda-nyangu, lawa. ¹⁸ Japaku-kari japaku-kari kalalu-jana yapa-kari jangkardu yanurnu Yijirali-pinkiki murrumurru-maninjaku. Yangka kuja kalalu murrumurru-jarrija kuja-piya, kalalurla yulanja-karra purlaja YAAWIYI-ki yungu nganta-jana yaninjara muurl-mardarni yapa-kari-kijaku. Yangka kuja kalalurla purlaja YAAWIYI-ki kuja, ngulaju kala-jana purda-nyanjarla mari-jarrija. Ngula-jangka kala-jana jinta-kari jinta-kari milarnu ngarlkinpa-patu marda wati, marda karnta wiri-jarlu nyinanjaku manu muurl-mardarninjaku yapa-kari-kijaku. YAAWIYI kala palka nyinaja yinyarra-kurlu ngarlkinpa-kurlu, kala-jana pirrjirdi-manu. ¹⁹ Yangka kuja kala jinta ngarlkinpa palija, kalalu Yijirali-pinkiji pina majungka-jarrija, kalalu karlirr-yantu YAAWIYI-kijakuju, manu kalalu-jana parntarrija juju-karikilki. Yinyarra juju-kari kulu junga YAAWIYI-piya. Kuja kalalu Yijirali-pinkiji pina majungka-jarrija, kula nyanungurrapalangupiya kuja kalalu jinta-mipa YAAWIYI puraja. Yijirali-pinkiji kalalu langapati-nyayirni nyinaja, kula kalalu-nyanu warla-pajurnu maju-kujaku, lawa.

²⁰ Junga-juku, YAAWIYI-jana kulu-jarrija-nyayirni, wangkaja-nyanu, "Ngajulurluna-jana ngarrurnu nyanungurrapalangu manu warringiyi-nyanu yangka kapurna-jana warrawarra-kanyi warrarda manu nyanungurra-nyangu kurdukurdurlang. Jalanguju jupu-karrija jurnta-julu ngajuku puranjakuju, kula kajulu purda-nyanyilki, lawa. ²¹ Kujalpa warrkini ngurrju ngaju-nyanu Jajuwa wankaru nyinaja-juku,

nyanungurlu manu nyanungu-nyangu warrmarlarlulu-jana pungu muku yapa nguru-kari nguru-kari-wardingki Yijirali-wana. Kala kulanu-jana riwarri-manu muku, lawa. Ngalya-karji kalu wankaru jalanguju nyina ngurrara-nyanurla. Jalangu-jangka, kajili-jana jangkardu yanirni pinjaku Yijirali-pinkiki, kularna-jana ngajulurlu warla-pajirni murrumurru-maninja-kujakuju. ²² Ngajulurlu kapurna-jana jangkardu yilyami yapa turnu-kari turnu-kari-jangka kuluku Yijirali-pinkiki. Marda kapujulu purda-nyanyilki, marda lawa. Marda kapujulu yirriyirrirla purda-nyanyi kuja kala-julu nyanungurakupalangurlu purda-nyangu.” Kuja-kula YAAWIYI-ji wangkaja. ²³ Junga kujaju. Nyurru-wiyi nyampukungarni, YAAWIYI-rla kula-jana kapankurlu wajirli-pungu yapaju walya-ngurlu Yijirali-ngirli, lawa. Jajuwa manu nyanungu-nyangu warrmarla, warla-pajurnu-jana yapa-kari yapa-kari-kijaku riwarri-maninja-kujakuju....

4

Nyampuju yimi karnta Tipuru-kurlu kuja-jana ngarlkinpa nyinaja Yijirali-pinkiki

¹ ... Wati jinta yirdiji Yuurdhu kala ngarlkinpa nyinaja Yijirali-pinkiki ngari witaku-mipa, ngula palijalku. Ngula-jangka, Yijirali-pinkirli majuku rdirri-yungu pina. YAAWIYI-ji kula-jana wardinyi-jarrija kujakuju. ²⁻³ Ngula-jangka, wati jinta-kari yirdiji Japini yanurnu nyanungu-nyangu warrmarla-kurlu kulu Yijirali-pinkiki jangkardu. Japinijilpa nyinaja kirri wiringka Yajururla ngurrara Kananarla. Nyanungujulpa kingi nyinaja yapa-patuku yinyarlu. Wati jinta-kari yirdiji Jijara kala wiri-jarlu nyinaja Japini-kirlanglu warrmarlaku. Nyanungujulpa nyinaja ngurrangka yirdingkaju Yarajata-Yakuyimirla. Nyanungurlu manu nyanungu-nyangu warrmarlarlulu-jana mardarnu 900-pala nantuwu-kurlanglu wirli-jarra-kurlu yayini-jangka. Kujalu-jana jangkardu yanurnu kulu Yijirali-pinkiki, YAAWIYI-rla kula-jana warla-pajurnu, lawa. Jijajalu-jana Yijirali-pinkiji. Ngula-jangka, 20-pala yulyurru-pukulu-jana Japinirli manu nyanungu-nyangu yapangku murrumurru-manu warrarda Yijirali-pinkiji. Kuja-jangka-kulalurla wangkaja YAAWIYI-ki yungu-jana yaninjarla muurl-mardarni Japini-kijaku manu nyanungurra-nyangu yapa-kujaku.

⁴ Ngurrara yinyarla-julpa karnta nyinaja yirdiji Tipuru. Nyanungujulpa jarukungarduyu nyinaja kuja kalarla marlaja wangkaja YAAWIYI-ki. Nyanunguju Lapita-parnta, manulpa-jana kuwurtukungarduyu-juku nyinaja Tipuruju Yijirali-pinkiki. ⁵ Kala yamangka wiringka warrarda nyinaja yirdingkaju Tipuru-kurlangu watiyarlu. Nyampuju ngurra kulkurru-jarra kirri wiri-jarraku Raamaku manu Pijiliki wararra Yipirayimirla. Yangka kuja kalalu-nyanu Yijirali-pinki kulu-jarrija nyiya-ngurlurlanguju, ngula-jangka kalalurla yanu nyanunguku-juku Tipuruku payirninjakuju. Kala-jana purda-nyangu, ngula-jangka kala-jana wangkaja ngana nganta jungarniji ngana majuju.

⁶ Parra jintangka, yimi yilyajarla watiki yirdikiji Parrakaku yungurla nyanjakju yanirni. Nyanunguju Yapinuyama-kurlangu kaja-nyanu kuja kala nyinaja kirri wiringka yirdingkaju Kitijirla ngurrararla yangka yapa kuja kalalu nyinaja turnu-warnu Napatali-kirlanglu. Kuja Parraka yukajarra Tipuru-kurlangu ngurra-kurra, Tipururla wapirdi wangkaja, “YAAWIYI-ji ngulaju-ngalpa Kaatu ngalipaku Yijirali-pinkiki. Nyampu-kula kangku nyanunguju wangkami, Yaninjarla-jana turnu-manta 10,000-pala wati Napatali-kirlanglu-jangka manu Jupulunu-kurlangu-jangka turnu-warnu-jarra-jangka, manu-jana nguru-kangka wararra-kurra yirdi-kirraju

Tapurru-kurra. ⁷ Kapurna-jana jinyijinyi-mani Jijara manu nyanungu-nyangu warrmarla, kuja kalu kingi Japini-kirlangu nyina, yungulu yanirni nyarrpararla kuja kankulu nyina. Jijara manu nyanungu-nyangu wati-patu kapulu yanirni nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu, kapulu-nyarra wapirdi nyanyi karru Kijanarla. Ngajulu kapurna palka nyina nyuntu manu nyuntu-nyangu wati-patu-kurluju kulu-puruju. Kujarlunya kapunkulu-jana pinyi!" Kuja-kula kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju."

⁸ Ngula-jangka, Parrakarla wangka Tipuruku, "Kajinpa nyuntu yani ngaju-kurlu, ngula-jangka kapurna-jana ngaju-nyangu wati-patu-kurlu jangkardu yani kululkul Jijara-kurlangu-patuku. Kala kulanpa yani ngaju-kurlu, ngulaju kularna yani kulukuju, lawa."

⁹ Tipururla wangkaja, "Kula lani-jarriya! Ngaju kapurna yani nyuntu-kurlu! Kala kajinkili-jana riwarri-mani Jijara-kurlangu-patu, kulangkurla nganangku pulka-pinyi nyuntukku, lawa. YAAWIYI-rli kapu karnta yilyami Jijara pinjakuju!" Ngula-jangka, Tipuruju pina-yanu wati Parraka-kurluju Kitiji-kirra. ¹⁰ Kuja-pala yukajarra yinya-kurra, Parrakarlu-jana yimi yilyaja yapaku Jupulunu-kurlanguku manu Napatali-kirlanguku yungulu jinta-jarri. Yinya-jangka turnu-warnu-jarra-jangka, 10,000-pala watili yanurnu yungulu nyanungu purami kuluku. Tipururlangu yanu nyanungurra-kurlu.

¹¹ Ngurra jinta-karirlalpa yirdingkaju Jaananimirla nyinajalpa wati yirdi Yipiri, Kiniti-jala nyanunguju. (Ngana Kiniti-patuju? Nyanungurraju mukulu palka-jarrija wati-ngirli warringiyi-nyanu-ngurlu yirdi-ngirliji Yupapa-ngurlu yangka kujalpa nyurru-wiyi nyinaja Mujujuku lamparra-nyanu.) Kirri yali Jaananimiji kutu Kitiji. Kamparru-wiyi, Yipiririlji yampija-jana Kiniti-patu yapa ngurra nyanungurra-nyangurla, manulpa jinta-pardu nyinajalpa kalukurla. Nyampu kalukujulpa karrija yamangka watiya wiringka yirdingkaju Jaananimirla.

¹² Ngula-jangka, nganangku mayi yaninjarla yimi-ngarrurnunjunu Jijaraku yangka Parraka nganta yanu nyanungu-nyangu warrmarla-kurlu wararra-kurra yangka Tapurru-kurra. ¹³ Jijararluju-jana turnu-manu nyanungu-nyangu warrmarla-patu yangka 900-pala-kurlu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu kujalu ngurrju-manu yayini-jangka. Yanulu muku Yarajata-Yakuyimi-ngirli karru Kijana-kurra.

¹⁴ Ngula-jangka, Tipururla wangka Parrakaku, "Yaruju-jarriya! Jalangu YAAWIYI kapu yani nyuntu-kurlu manu nyuntu-nyangu warrmarla-kurlu yungunkulu-jana tarninga-kurra pinjarla walku-mani Jijara-kurlangu-patu. YAAWIYI kapu kamparru yani nyurrurlarla kulu wirikingartti." Jungajuku, Parrakarlu-jana nguru-yirrarnu nyanungu-nyangu 10,000-pala warrmarlaku kaninjarra-kari wararra-ngurluju. ¹⁵⁻¹⁶ Jangkardulkulu-jana parnkaja Jijaraku manu nyanungu-nyangu wati warrmarlaku. Kujalu-jana jangkardu parnkaja, YAAWIYI-rli-jana Jijara manu nyanungu-nyangu warrmarla kawarr-kangu, kawarr-kanja-warnu kulalu nyarrpa-jarriyarla. Jupu-karrinjarla, pina-parnkajalu nantuwu-kurlangurla ngurra Yarajata-Yakuyimi-kirra. Parrakarlu manu nyanungu-nyangu warrmarlulu-jana wajirli-pungu Jijara-kurlangu warrmarla-patu. Pungulu-jana muku junma wiri-kirrilil. Kula ngana wuruly-parnkaja. Jijara-mipa jitinjarla parnkaja wirlialku.

¹⁷ Nyanunguju yanurnu ngurra Jaananimi-kirra kujalpa Yipiri-kirlangu kaluku karrija. Yipiri-kirlangu warlaljalpalu-jana nyinaja kulu-wangu rarralypa Japini-kirlangu-patuku. Japinijilpa-jana kingi nyinaja yapaku

Yajuru-wardingki-patuku. Kuja Jijara yukajarra kaluku-kurra Yipiri-kirlangu-kurra, Yipiri kulalpa palka nyinaja. Nyanungu-parnta yirdiji Jaalu-mipalpa palkaju nyinaja. ¹⁸⁻¹⁹ Nyanungu wilypipardija kaluku-jangkaju, manurla wapirdi yanu Jijaraku. Nyanungurla wangkaja, "Warlaljanpana yukayarni ngaju-nyangu kaluku-kurra! Kula lani-jarriya!"

Junga-juku, Jijaraju yukaja Jaalu-kirlangu kaluku-kurra, manurla wangkaja, "Ngajujurna purraku! Yungkaju ngapa ngarninjaku." Junga-juku, Jaalurlurla yungu lampurnu kujalpa yakujurla mardarnu pilikutu-jangkarla. Wita nganjarla ngunanjunulku. Jaalurlurla pangkarra parntayirrarnu.

²⁰ Ngula-jangka, Jijararla wangkaja Jaaluku, "Yaninjarla karriya tuwangka. Kajili yapangku yaninjarla payirni ngajuku, kula-jana yimngarrika ngajuju kuja karna ngajulu palka nyampurla nyina." Ngula-jangka, jarda-jarrijalku mata-nyayirni.

²¹ Ngula-jangka, Jaalurlu manu watiya yiri-nyayirni manu mutu pirrjirdi. Ngularla wurulypa-nyayirni jangkardu yanurnu kujalpa Jijara ngunaja warnpa-juku, ngula-kurra-juku jurruju walya-kurra rdilypirrpanturnu jingijingi lingirringirrji-wana warnpa-kurra tarnnga, ngula palijalku.

²² Ngula-jangka, Parraka yanurra Jaalu-kirlangu kaluku-kurra, ngulaprala warrurnu Jijaraku. Jaalurla wapirdi yanu, manurla wangkaja, "Yantarni kaninjarni kaluku-kurra. Kapurnangku milki-yirrarni wati kuja kanparla warrirni." Junga-juku, Parrakaju yukajarra kaluku-kurra, yinyarla kujalpa Jijaraju ngunaja nyurnu walyangka watiya-kurlu kujalparla watiyaju pipin-karrija. ²³⁻²⁴ Kuja Jaalurlu pungu Jijara, parra jintangka-juku Kaaturlu-jana warla-pajurnu Japini-kirlangu warrmarla Yijirali-pinki-kijaku. Japini kala-jana kingi nyinaja Kanana-wardingkipatuku yapaku. Yangka kulu wiri-jangka, Yijirali-pinkijili pirrjirdi-jarrinja-yanu-nyayirni, ngulalu-jana ngakalku Japini manu nyanungu-nyangu warrmarla riwarri-manu muku....

5

...

6

Mirdianu-wardingki-patu kalalu-jana jangkardu yanu kulu Yijirali-wardingkiki

¹ ... YAAWIYI-jana wangkaja Yijirali-pinkiki yangka kamparru-wiyi yangka yungulu maju yampinjarla nyanungu-mipa purami. Jungangku witaku-mipa ngarili nyanunguju puraja. Ngulalu piña majungka-jarrija. Kujarlanya, Mirdianu-wardingki-paturlulu-jana Yijirali-pinkiji jangkardu yaninjarla murrumurru-manu 7-pala yulyurrpukuju. Kula-jana YAAWIYI-rl warla-pajurnu. ² Mirdianu-wardingkijilpalu pirrjirdi-nyayirni nyinaja, manu kalalu-jana Yijirali-pinkiji murrumurru-manu warrarda. Laniji kalalu Yijirali-pinkiji parnkaja pirli wararra-kurra ngunanjakuju. Kalalu wuruly-nyinaja pirkngka manu ngurra panu-karirla yangka Mirdianu-wardingki-kijaku. ³ Yijirali-pinkirliji kalalu ngurlu yirrarnu walya-kurra pardinjaku miyiki yangka yulyurrpu-kari yulyurrpu-kari. Kala kalalu-jana Mirdianu-wardingki manu Yamaliki-kirlangu-patu manu yapa panukari kakarrara-jangka jangkardu yanurnu kulu. ⁴ Kalalu yaninjarla ngurrangka Yijirali-pinki-kirlangurla ngunaja kutu. Manu kalalu-jana miyi jurnta maju-manu kujalu-nyanu Yijirali-pinkirli miyi ngurrju-manu ngarninjaku nyanungurraku. Kuja-jarrija warrarda kalalu Yijiralirla

manu Kaajarlangurla. Yuwayi, yinya yapa-patu-karirli kalalu-jana miyiji maju-manu jurnta, manu kalalu-jana jiyipi, puluku manu tangkiyi muku pungu. Kulalu nyiyalku Yijirali-pinkirlii nganjarla. ⁵ Junga kujaju! Mirdiyantu-wardingki-patujulu kutu yaninjarla ngnajaya ngurungkaju kujalpa-jana Yijirali-pinkiki karrija. Kangurnulu-nyanu warlalja kalukuwati, puluku, jiyipi, tangkiyi manu kawartawara manu nyiyarningkijarra nyanungurra-nyangu. Panu-nyayirni nyanungurraju, nyajangu? Karija, jintilyka-piya-wati! Yanulu yinya-kurra walya-kurra nyiyarningkijarra maju-maninjaku. ⁶⁻⁷ Kujarlanya, kulaipalpu Yijirali-pinkirli mardarnu nyiyarningkijarra. Ngulalu yulanjakulkku rdirri-yungu, manul-palurla YAAWIYI-kilki wangkaja yungu-jana muurl-mardarni Mirdiyantu-wardingki-patu-kujaku. ⁸ Ngula YAAWIYI-rli jarukungarduyu yilyaja Yijirali-pinki-kirra. Jarukungarduyu yinyaju-jana wangkaja nyanungurraju, "YAAWIYI-ji-nyarra Kaatu nyurrurlaku Yijirali-pinkiki. Nyampukula kanyarra wangkami nyurrurlakuju, 'Ngajulurlurna-nyarra kangurnu Yijipi-jangkaju ngurra yangka kuja kalalu-nyarra Yijipi-wardingki-paturlu jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijina-piya. ⁹ Ngajulurlurna-nyarra muurl-mardarnu Yijipi-wardingki-patu-kujaku manu Kanana-wardingkipatu-kujakurlangu. Kapulu-nyarra muku pungkarla. Ngajulurlurna-jana yilyaja Kanana-wardingki-patuju nyanungurra-nyangu nguru-ngurluju. Ngula-jangkarna-nyarra yungu nyurrurlakulkku. ¹⁰ Ngula-jangkarna-nyarra wangkaja, "Ngajurna YAAWIYI Kaatu kuja kankujulu pura. Nyurrurlaju kankulu nyina walya yinyarla kuja kala-jana karri Yamuri-patuku. Kala kulalu-jana parntarriya yangka jujuku kuja kulu ngurrju-mani pirli manu watiya-jangka. Kulalu-janarla pulka-pungka!" Kala nyurrurlarlu kulkujulu purda-nyangu ngajuju kujarna-nyarra ngarrurnu yampinjaku, lawa. Ngarinikili-jana kutu puraja juju-kari juju-kariji."

YAAWIYI-kirlangu marramarra yanurnu watiki yirdikiji Kitiniki

¹¹ Ngaka-pardu-karilki, YAAWIYI-rli nyanungu-nyangu marramarra yilajarni walya-kurra. Marramarraju yaninjarla pirri-manu watiya yamangka wiringka ngurrangka yirdingkaju Yupurarla. Watiya yinya-julparla wati jintaku karrija yirdikiji Juwajaku. Nyanunguju Yapiyiju-kurlangu warlalja turnu-warunu-jangka. Juwaja-kurlangu kaja-nyanu yirdiji Kitini. Parra jintangka, Kitinirlilpa kipurnu ngurlu rdaku wiringka yangkangka kuja kalalu pama jurlkulyjurlkuly-katirrinjinjarla ngurrju-manu. Nyanungujulpa wurulypa nyinaja Mirdiyantu-wardingki-patukujaku yangka ngurlu kapulurla puntakarla. ¹² Ngula-jangka, marramarra palka-jarrija Kitinirla. Nyanungurla wangkaja, "Nyuntujunpa pirrjidi-nyayirni, kulu-parntanpa! YAAWIYI-ka palka nyina nyuntukurru!"

¹³ Kitinirla wangkaja nyanungukuju, "Junga marda kujaju, kala kajilpa YAAWIYI palka nyinakarla nganimpa Yijirali-pinki-kirli, nyijangkalku kulu-ngaŋpa Mirdiyantu-wardingki-patuju jangkardu yanirni warrarda nyiyarningkijarra jurnta kanjaku? Nganimpakupalangurlu kirda-nyanurlu manu warringiyi-nyanurlu kalalu-ngaŋpa yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi nyarrparlu kuja kala-jana YAAWIYI-rli muurl-mardarnu Yijipirla nyanungu-nyangu yartarnarri-kirlirli. Yimi-ngarrurnulu-ngaŋpa nyarrparlu kuja-jana Yijipi-jangka kangurnu. Kala jalanguju yampijalku-ngaŋpa. Kula kajana warla-pajirni Mirdiyantu-wardingki-patuju, lawa. Ngari kulu-ngaŋpa yaninjarla jurnta kanyi muku nyiyarningkijarraju."

¹⁴ Ngula-jangkarla YAAWIYI wangkaja Kitiniki, "Nyuntujunpa pirrjidi, kapunpa-jana muurl-mardarni Yijirali-pinkikiji yangka-kujaku Mirdiyantu-

wardingki-kijaku. Yanta-jana jangkardu kulu. Ngajulurlu karnangku yilyami.”

¹⁵ Kala Kitini kularla ngungkurr-nyinaja, “Wurra, YAAWIYI! Nyarrparlurna-jana muurl-mardarni Yijirali-pinkiji Mirdiyantu-wardingkipatu-kujakuju? Kularna ngajuju pirriji. Ngaju-nyangu warlalja Manajakurlangu-jangkaju, ngulajurnalu wita-nyayirni turnu-warnu-kari-piawangu. Ngaju-nyangu warlaljarlangurla, ngajuju rampaku yapa ngalyakari-piaya-wangu. Kula kajulu purda-nyanyi ngajuju wangkanja-kurraju.”

¹⁶ YAAWIYI-jirla wangkaja Kitiniki, “Ngaju kapurna nyina palka nyuntukuru. Kajinpa-jana kulu jangkardu yani Mirdiyantu-wardingki-patuku, ngula-jangka kapunpa-jana muku riwarri-mani jintawarlayi.”

¹⁷ Ngula-jangka, Kitinirla wangkaja YAAWIYI-ki, “Nyarrparlu kapurnangku milya-pinyi wardinyi-japa kanpaju nyina? Nyiya kapunpaju milkiyirrarni yungurnangku milya-pinyi? Marda nyuntuju yapa-kari, kulanpa marda YAAWIYI. Milki-yirrakaju nyiyarlangu yungurnangku milya-pinyi nyuntuju YAAWIYI. ¹⁸ Pardakaju nyampurla-juku yungurnangku nyiya mayi maninjini nyuntuku. Pardakaju nyampurla yungurna maninjarla yirrarni nyuntulurla kamparru. Ngula-jangka yungunpaju yampinjarla yanilkii.”

YAAWIYI-rla wangkaja, “Yuwayi, kapurnangku nyampurla-juku pardarni.”

¹⁹ Ngula-jangka, Kitinirli yaninjarla pungu narnuktu wita, manu purraja kartakurla ngapa-kurlurla. Ngamingka purlawa yirrarnu, ngula purraja miyi lalypa. Kuja kuyu yirnmi-jarrija, parrajarla yirrarnu jinta-karirla, ngula kuyu-jangka jupujupu winjurnu parraja-kari-kirra. Ngula-jangka, miyi pina-kangu yangka-kurra kujalpa marramarra nyinaja. Nyinajalpa yamangka watiya wiringka. Kitinirli yaninjarla miyirla yirrarnu kamparru nyanungurla.

²⁰ Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu marramarra-wangkaja Kitiniki, “Yirraka kuyu manu miyi lalypa kankarlu pirli yinyarla. Ngula-jangkarla jupujupulkul winjika.” Junga-juku, Kitinirliji yirrarnu kuyu manu mangarri pirlingka, manurla jupujupu winjurnu. ²¹ YAAWIYI-kirlangu marramarrajulpa karrija watiya-kurru, marnpurnu watiya-kurlurru miyi manu kuyuju, ngula warlu-jarrinjarla jankaja muku miyi manu kuyuju. Ngula-jangka, YAAWIYI-kirlangu marramarra-wangkaja yawu-pardijalku. ²² Ngula-jangka, Kitinirliji miyiki-nyangulku kula-parla watiki wangkaja, lawa. Milya-pungu kujalparla YAAWIYI-kirlangu marramarra-wangkaja. Nyangu wangkaja, “Waraa, YAAWIYI Kaatu! Ngajulurlparna nyuntunyangu marramarra nyangu ngaju-nyangu milpa-kurlurru.”

²³ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja, “Pulya-jarriya! Kula lani-jarrija! Kularnangku pinyi!”

²⁴ Ngula-jangka, Kitinirli pirli-wati turnu-manu yungu-jana yurturlurla yirrarni YAAWIYI-ki pulka-pinjaku. Kitinirli yirdi-manu yinyaju pirli-wati ‘YAAWIYI-rliji Lani-wangu-manu’. Pirli yurturlurla yinyarra, ngulaju jalanguju palka-juku yirdingka Yupurarla. Yinyarla-kula kalu nyina Yapiyiju-kurlangu-patuju.

Kitinirli yurnturnu pirli yurturlurla tarruku nganta kujalparla karrija Paalaku

²⁵ Munga jintangka-juku, YAAWIYI-rla wangkaja Kitiniki, “Yaninjarla manta wirriya puluku nyuntukupalangu-kurlangu kirda-puraji-kirlangu, yangka kuja wirlki-pala yulyurrpu kuyinaja. Yanta yangka-kurra kuja kirda-purajirli pirli yurturlu-kurra yirrarnu pulka-pinjaku Paalaku. Muku-jana yirntika walya-kurra pirliji, manu rdilyki-pajika watiya jukati-piya

juka-yirrarninja-warnu ngulaju juju jinta-kari yirdiji Yajura yangka kuja kirda-purajirlı ngurrju-manu watiya-jangka manu ngula juka-yirrarnu Paala-kurlangu-wana pirlı-wana. ²⁶ Ngula-jangka, turnu-manta-jana pirlı wiriwiri, manu yirrakaju yurturlurla ngajuku YAAWIYI-ki nyuntunyanguku Kaatuku. Yirraka-jana yurturlurla yirriyirrirlı kankarlu nyampurla pirlı wararrarla. Ngula-jangka, pulukulku pungka, manu purrayaju kankarlu pirlı yurturlurla. Purrayaju watiya-jangka ngulaju juju Yajura-jangka kujanpa nyuntulurlu rdilyki-pajurnu."

²⁷ Ngula-jangka, Kitinirlı-jana karlarla-pala warrkini-patu manu. Munga-pururlu ngurra yinya-kurraju yanu nyanja-kujaku. Kajili yantarla parrangka ngurra yinya-kurra, ngulaju kapulu-jana rdarri-mardarninjarla pakarni Kitini-kurlangı warlaljarlu manu wati panu-karirli ngurra yinya-wardingki-paturlu. Yaninjarlarlu pirlıji yurnturnu Paala-kurlanguju, manulu rdilyki-pajurnu yangka jukati-piya Yajura-kurlangu. Ngula-jangkalu pirlı wiriwiri yirrarnu yurturlurla, ngulalurla pulukulku YAAWIYI-ki purraja. ²⁸ Parrangalku, wati-patu yinya-wardingki kirri wiri-wardingkili yakarra-pardija, nyangulu pirlı yangka Paala-kurlangu, nganangku mayi yurnturnu, manulu jukati-piya Yajura-kurlangu nyangu rdilyki-pajirrinjawa-nuru. Nyangulu nganangku mayi kuja pirlı panu-kari yurturlurla yirrarnu, manu kuja puluku purraja kankarlarniji. ²⁹ Ngula-jangka, wangkajalu-nyanu, "Nganangku nyampuju maju-manu?" Ngula-jangka, warrulu yanu warrirrinjaku, manulapul-jana muku payurnu yapa nganangku kuja-jana maralypi jurnta maju-manu.

Yapa ngana mayi-jana wangkaja, "Kitinirlı Juwaja-kurlangu kaja-nyanurlu maju-manu yinyaraju maralypi."

³⁰ Ngula-jangkalu yanu Juwaja-kurlangu ngurra-kurra, manulurla wangkaja, "Kangkarni kaja-nyanu nyuntu-nyangu yarlu-kurra! Nyanungurlu muku yurnturnu pirlı kujalparla karrija Paalaku, manu rdilyki-pajurnu Yajura-kurlangu kujarnalu juka-yirrarnu kutu yurturlurla. Ku-jarlanja kapurnalu pinyi nyuntu-nyangu kaja-nyanuju!"

³¹ Wati yinya-patujulu kulu-nyayirni! Kala Juwaja-jana wangkaja, "Nyururlarluju mayi kankulu Paala purami? Nyanunguku mayi kankulurla marlaja wangkami? Nganangku kaji Paala purami, ngulaju kapu palimi jukurra. Pirlı yurturlurla yinya, kula nyurrurlaku, lawa! Paala-kurlangu yinyaju! Kajilpa Paala Kaatu-piya nyinakarla, ngulajulpa-nyanu muurl-mardakarla ngaju-nyangu kaja-nyanu-kujaku!" Kuja-kula-jana Juwajaju wangkaja wati-patukuju. ³² Parra jintangka-juku, yapangkulurla Kitiniki yirdi jinta-kari yungu. Nyanungurlu-kula pirlı-watiji Paala-kurlanguju yurnturnu muku. Kujarlanyalu yirdi-manu 'Jurupu-Paala', ngulaju yirdiji 'Pangkala-nyanurla Paalarlu Kunka-manı'.

Kitinirlı manu nyanunu-nyangu warrmararlulu-jana muku pungu Mirdiyani-wardingki-patu

³³ Ngaka-pardu-kari, Mirdiyani-wardingki-patu manu Yamaliki-kurlangu-patu manu panu-kari turnu-kari-warnu-jangka, kujalpalu ngurra-kari ngurra-kari nyinaja kakarrara-kurra, yaninjarlarlu jinta-jarrija. Jingijingi-yanulu kakarrara-jangka karlarra-kurra karru Jurdunurla murrarninginti, manulu ngunaja wirri wiringka yirdingkaju Jijirilirla. ³⁴ Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu Pirlirrparla kurru-yukaja Kitiniki. Kitinirlı wuurnu kurlumpurngu jitirinja-kurlangu juturnu yungulu Yapiyijiri-paturlu purda-nyanyi, manu yungulu purami kulu-kurra. ³⁵ Kitinirlı-jana wati-patu yimi-kirli yilyaja yapaku Manaja-kurlanguku yungulu purami. Yimi-jana yilyaja yapaku Yaaja-kurlanguku manu Jupulunu-kurlanguku manu Napatali-kirlanguku. Wati

nyampurrajulu-jana turnu-jarrija Kitini-kirlanguku. ³⁶ Ngula-jangka, Kitinirla wangkaja Kaatuku, "Nyuntulunpaju wangkaja kamparru-wiyi yangka kapunpa-nganpa Yijirali-pinki muurl-mardarni yapa-kari-kijaku. ³⁷ Yimi nyuntu-nyangu junga mayi? Jalangu mungangka kapurna jiyipi-kirlangu yumurru yirrarni yangkangka kuja karnalu ngurlu kipirni. Jukurra mungalyurru, yakiri-manta yumurruju yinjirlpirli, kala walyaju linji-jiki yampiya. Ngula-jangka kapurna milya-pinyi nyuntu-nyangu yimiji junga. Kapurna milya-pinyi kujanpaju nyuntuluru yilyaja Yijirali-pinki muurl-mardarninjaku Mirdianu-wardingki-patu-kujaku." Kuja-kularla Kitiniji wangkaja Kaatukuju. ³⁸ Ngula-jangka, Kitinirli yirrarnu jiyipi-kirlangu yumurru walyangka yangkangka ngurrangka. Mungalyurru yakarra-pardinjarla yanu yangkaku yumurruku. Kuja manu, ngula rdaka-kurlurlu kuurn-mardarnu, ngula ngapa panu-nyairnirni karlija. Kitinirli parraja-kurra-manu ngapaju.

³⁹ Ngula-jangka, wangkajarlal Kaatukulku, "Kulaju kulu-jarrija! Ngari yungurnangku jintakulku wangkami. Ngula-jangka kapurna milya-pinyilkil nyuntu-nyangu yimiji junga. Kapurna yarda yirrarni nyampuju jiyipi-kirlangu yumurru walyangka jalangurlu mungangkarlu. Jukurrarlu walyaju yinjirlpi-kirlirli yakiri-manta, kala jiyipi-kirlangu yumurruju linji-jiki mardaka." ⁴⁰ Junga kujaju. Mungalyurru, Kaaturlu walyaju yinjirlpi-kirlirli manu, jiyipi-kirlangu yumurru-mipa linjiji yampija.

7

¹ Mungalyurru, Kitini manu nyanungu-nyangu warrmarla-paturlulu yanu mulju-kurra yirdi-kirraju Yaratara-kurra, kutujukulu ngurra ngurrjumanu. Mirdianu-wardingki-patujulpalu ngunaja yatijarra wirringka kutu wararrarla yirdingkaju Muurarla. ² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Kitiniki, "Nyuntulurlunpa-jana wati panu-jarlu warrmarlaju kangurnu kulukuju Mirdianu-wardingki-patukuju. Ngarinpan-jana ngalya-kari-mipa kangkarlarni. Wati nyampu panu-kurlurlu kajinkili-jana muku pinyi Yijirali-pinkirli Mirdianu-wardingki-patu, ngulajau kapunkulu-nyanurla warrarda pulka-pinyi. Ngurrju-wangu ku-jaju. ³ Yaninjarla wangkaya-jana nyampu-patukuju warrmarla nyuntu-nyangukuju, 'Kaji ngana lani-jarrimi kuluku Mirdianu-wardingki-patukuju, yapa yinyaju yungu ngurra nyampu yampinjarla yanilki ngurra-kurra.' Ngula-jana Kitini kuja wangkaja Yijirali-pinkiki, 22,000-pala wat-ingkili yampinjarla yanu ngurra yinyaju, manulu nyanungurra-nyangu ngurra-kurra pina-yanu. Kalalpalu 10,000-pala-mipa watiji nyinaja ku-lukungartiji.

⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Kitiniki, "Wati panu-juku kanpan-jana mardarni kulukuju. Ngarilpanpa-jana ngalya-kari-mipa mardakarla. Kangka muku-jana mulju-kurra yungunpa-jana miimii-nyanjarla milya-pinyi ngana-patu yungunpa-jana mardarni kulukuju. Kajirnangku ngarirri ngana yungunpa milarni kulukuju, ngulaju kangka. Kala kajirnangku ngarirri ngana iilyanjaku ngurra-kurraju, ngulaju iilyaya kutu."

⁵ Ngula-jangka, Kitinirli-jana nguru-yirrarnu mulju-kurra kujalpa ngapa wilipyi-pardiya walya-ngurlu. Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja ny-nunganukuju, "Nyanga-jana jinta-kari jinta-kari kajili ngapa ngarni. Ngalya-karirli kapulu rdakangka yaku-maninjarla yanjirni maliki-piyarlu. Ngulaju-jana yirraka jintangka turnungka. Wati ngalya-karirli kapulu mirdi-jarra yirrarninjarla ngapaju punu-ngarni, kapulu-nyanu yinngirri Julyurl-yirrarni ngapa-kurra. Ngulaju-jana turnu jinta-karirla yirraka."

⁶ Ngula-jangka, wati yinya-patujulu yanurnu ngapa-kurra ngarninjaku.

300-pala watingkili ngapaju rdaka-kurlurlu yaku-maninjarla yanjurnu maliki-piyarlu. Ngalya-karirlijilpalu parntarrinjarla mirdi-jarra yirrarninjarla punu-ngarnu ngapa, manulu-nyanu yinngirriji julyurl-yirrarnu ngapa-kurra.

⁷ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Kitiniki, "Wati yinya-paturlu, kujalu mirdi-jarra yirrarninjarla ngapa punu-ngarnu, yilyaya pina-jana ngurra-kurra. Kala yinya-patu-karirli, kujalu ngapa yanjurnu rdaka-kurlurlu, ngulaju karna-jana milarni. Kangka-jana nyuntu-kurlu kulu-kurra. Kapurna ngajuju yani nyuntu-kurlu manu 300-pala wati-kirli yungurna-nyarra nyurrurla Yijirali-pinki muurl-mardarni Mirdianu-wardingki-patu-kujaku. Kapulu-nyarra jijami nyuntuku manu nyuntu-nyangu watu-patuku."

⁸ Ngula-jangka, Kitini-jana wangkaja wati nyanungu-nyangu-patuku, "Nyurrurla 300-pala wati-patu, ngulajulu nyinaya nyampurla-juku ngaju-kurru. Kala ngalya-kari nyurrurla, ngulajulu pina-yanta ngurra nyurrula-nyangu-kurra. Kala miyi manu kurlumpurrngu-patu jitirinja-kurlangu-patulu-ngaŋpa yampiyarra nganimpaku." Ngula-jangkalu wati yinya-patuju pina-yanu ngurra-kurra. Kitini manu wati nyanungu-nyangu 300-pala, ngulajulu ngunaja kankarlu pirlingga. Nyangulpalu-jana Mirdianu-wardingki-patu kanunu-kurra kujalpalu ngurrangka nyinaja pirli wararrarla kanunu.

⁹ Munga jintangka-juku, YAAWIYI-rla yaninjarla wangkaja Kitiniki, "Yakarra-pardiya! Jangkardu yantal-jana Mirdianu-wardingki-patuku! Kapurna-nyarra ngajulurlu pirrjirdi-mani yungunkulu-jana muku pinyi.

¹⁰ Kala kajinpa lani-jarrimi-jiki, nyuntu manu wati warrkini nyuntu-nyangu yirdiji Puura, ngulaju-pala kiripi-kangka Mirdianu-wardingki-kirlangu ngurra-kurra kajili jarda ngunami-kirra. ¹¹ Kapunpa-jana purda-nyanyi kuja kalu-nyanu jarnkujarnku wangkami. Kajinpa-jana purda-nyanyi nyarrpa kuja kalu wangkami, ngula-jangka kulanpa lani-jarrimi, kapunkulu-jana jangkardu yani kulu lani-wangu."

Junga-juku, ngula-jangkaju, Kitini manu Puura-pala kiripi-kangu kaninjarra-kari Mirdianu-wardingki-patu-kirlangu ngurra-kurra, yanurnu-pala kujalpalu ngalya-kari warrmarla karrija. Yakarralpalu karrija kujalpalu ngalya-kari Mirdianu-wardingki-patu jarda ngunaja.

¹² Panu-nyayirni Mirdianu-wardingki manu Yamaliki-kirlangu-patu manu yapa nguru-kari nguru-kari-jangkalpalu ngurrangkaju ngunaja kanunu pirli wararrarla. Jintilyka-piyalpalu pirlpirl-ngunaja, kulalpa-jana nganangku miimii-nyanjarla ngarrikarla nyajangu mayi nyanungurraju. Manulpalu-jana kawartawara-wati panu-nyayirni mardarnu. ¹³ Kitinirli-palangu purda-nyangu wati jirrama wangkanja-kurra, yangka kujalpa-pala yakarra karrija ngurraku warrawarakanjaku. Jinta-karirla wangkaja, "Mungangkarna jukurr-manu, ngunaljalparlipa nyampurla kanunu pirlingga, ngularla yaarl-wantija mangarri kapurdu wita-wangu, ngula paaju-kirlangu kaluku katurnu!"

¹⁴ Jinta-kari watirla wangkaja kamparru-warnuku, "Mardanpa Kitini marda jukurr-manu yangka paaju Yijirali-pinkiki. Jukurrrpa yinya, Kaaturlulpangku yimi-ngarrunu yangka kapu-jana Kitini manu wati nyanungu-nyangu pirrjirdi-mani. Kapulu-ngalpa kulu jangkardu yanirni, manu kapulu-ngalpa ngalipa Mirdianu-wardingki-patu muku pinyi!"

¹⁵ Ngula-palangu Kitinirli purda-nyangu wati-jarra wangkanja-kurra, wardinyi-jarrinjarlarla parntarrinjarla pulka-pungu Kaatuku. Ngula-jangka, nyanungu manu Puura-pala pina warrkarninja-yanu kankarlu pirli-kirra, ngula-jana wangkaja nyanungu-nyangu 300-pala watiki,

"Yaruju yungurlipa-jana yani! YAAWIYI-rli kapu-ngalpa pirrjirdi mani yungurlipa-jana muku pinyi Mirdianu-wardingki-patu warrmarla!" ¹⁶ Ngula-jangka, Kitinirli-jana yirrarnu wati nyanungu-nyangu-patu turnu-kari turnu-kari, 100-pala-kari 100-pala-kari 100-pala-kari. Jarnkujarnku yungu-jana wati-patukuju kurlumpurrngu-patu jitirninja-kurlangu-patu manu wiriwiri murlukunpa-patu walya-jangka rdiliki wuruly-yirrarninjaku. Rdililpa jankaja kaninjarni murlukunpa-paturlaju. ¹⁷⁻¹⁸ Ngula-jangka, Kitini-jana wangkaja wati nyanungu-nyangu-patuku, "Kajirlipa kaninjarra-kari jitinja-yani Mirdianu-wardingki-patu-kurlangu-kurra, pirri-yanta mukulu ngurrangka warrukirdikirdi. Ngula-jangka, pardakajulu wurulypa-juku kajirna ngaka ngajulurlu jitirni kurlumpurrngu. Kajinkijili purda-nyanyi jitirninja-kurra jintawlaylili nyurrurlarlu jitika, manulu kilji-nyayirnu purlaya kuja, 'Yarujurlu pinyirlipa-jana Mirdianu-wardingki-patu YAAWIYI-ki manu Kitinikil!' "

¹⁹ Ngula-jangka, Kitini manu wati nyanungu-nyangu-patulu wurdungu-juku jitinja-yanu pirlingka kaninjarra-kari kutu Mirdianu-wardingki-patu-kurlangu ngurra-kurra. Wantaju nyurru-juku yukajarra, ngulalpa kulkurru-karilkii karrija. Kamparru-warnu-patu Mirdianu-wardingki-patu warrmarralu pina-yanu nyurru-juku jarda-kurra, ngulalpalu ngalyakarilkii yakarraju karrija ngurraku warrawarra-kanjaku. Ngula-jangka, Kitinirli manu wati nyanungu-nyangu-paturlulu juturnu, manulu-jana murlukunpa-patu muku puyu-pungu rdili-kirli. ²⁰ Ngalya-kari Kitini-kirlangurlu wati-paturlulu juturnu-yijala yangka jirrama-warnu turnu-jangkarlu kujalpalu jungarni-purdanjirli mardarnu. Ngula-jangkalu-jana murlukunpa puyu-pungu rdili-kirli, ngulalpalu rdiliji mardarnu jampu-purdanjirli rdakangku. Purlajalu muku kilji, "Yarujururlipa-jana pinyi Mirdianu-wardingki-patu YAAWIYI-ki manu Kitinikil!"

²¹⁻²³ Mirdianu-wardingki-paturlujulu-jana purda-nyangu Kitini manu nyanungu-nyangu watiji, manulu-jana nyangu karrinja-kurra rdili-kirli ngurrangka warrukirdikirdi. Lanilkilpalu warru purlaja yungulu lanu nganta wurulyparnkayarla. Kala Kitini manu nyanungu-nyangu watijilpalu karrija-juku, manulpalu kurlumpurrngu-piya kiljingki juturnu. Ngula-jangka-jana YAAWIYI-rli kawarr-kangu muku Mirdianu-wardingki-patuju, ngulangkuju pungulpalu-nyanu nyanungurluku warlaljarlu-juku junma-kurlurluju Ngalya-kari yungulu wurulywuruly-parnkayarla. Ngula-jangkaju, Kitiniji-jana purlaja warrmarlaku nyanungu-nyanguku, "Yarururlulu-jana wajirli-pinjarla muku pakaka!", Ngulalu-jana wajirli-pinja-yanu ngurra Pijijiti-kirra yangka Jararda-kurra-pinangu. Ngulalpalu murnma-juku wurnturu parnkajarra ngurra Yapulu-Muula-kurra, ngulaju kutu Tapajaku.

²⁴ Kitinirli-jana yimi yilyaja warrmarla-patuku kujalpalu nyinaja pirlipaturla yirdingkaju Yipirayimirla. Nyampu-kula-jana Kitiniji wangkaja, "Yantarnili yaruju yungurlipa-jana pinyi Mirdianu-wardingki-patu! Yaruju yanta mulju-kari mulju-kari-kirra manu karru-kari karru-kari-kirra, manulu-jana warrmarla yirraka kajikalu Mirdianu-wardingki-patu yani yinya-kurra. Warla-pajikalu-jana kajikalu parnkami Piji-Para-kurra, manu warla-pajikalu-jana kajikalu yani karru Jurdunu-wana murrarninginti." Kuja-kula-jana Kitinirliji yimiji yilyaja Yijirali-pinkikiji.

Jungajukulu warrmarla-patuju kapanku yanu mulju-kari mulju-kari-kirra manu karru-kari karru-kari-kirra yungulu-jana Mirdianu-wardingki-patu warla-pajirni ngapa maninja-kujaku. ²⁵ Ngalya-kari warrmarralu yanu Kitini-kirli Yipirayimi-wardingki-patuju, ngulalpalu-jana mapirrirli wajirli-pungu Mirdianu-wardingki-patuju kakarrara-purda karru Jurdunuku. Ngulalu-jana puuly-mardarnu paajau-jarra

yirdi-jarraju Yurupa manu Jipi. Yurupajulu puuly-mardarninjarla pungu pirli wiringka kuja kafu jalangurlu yapangkuju yirdi-mani Pirli Yurupa. Manulu jinta-kari Jipi pungu ngurrangka kutu kuja kalalu kiripi-jangka pama ngurrju-manu jurlkulyjurlkuly-katirninjarla. Yuwayi, warrmarla Yipirayimi-wardingki-paturlulu-jana jurru murul-pakarnu Yurupa manu Jipiji, manulu-palangu jurru-jarraju pina-kangurnu Kitini-kirra, manulurla yungu....

8

Yijirali-pinkirlili Kitini payurnu yungu-jana wiri-jarlu kingi nganta nyina

²² ...Kulu wiri yinya-jangka, Yijirali-pinkirlila wangkaja Kitiniki, "Kitini, nyuntulurlunpa-nganpa muurl-mardarnu Mirdianu-wardingki-patukujaku! Payirni karnangkulu yunganpa-nganpa wiri-jarlu kingi nyinami. Ngaka kajinpa palimi, ngulaju nyuntu-nyangu kaja-nyanu manu warringiyi-nyanu kapulu-nganpa kingiji nyinami."

²³ Kitini-jana wurra-maninjarla wangkaja, "Lawa, kularna-nyarra kingiji nyinami, manu kula ngaju-nyangu kaja-nyanurlangu. YAAWIYI-mipa wiri-jarluju nyurrurlakuju!" ²⁴ Payirni karna-nyarra ngari wita. Yangka kawurlu langa-kurlangu kujankulu-jana warrmarla Yijimali-kirlangu-patuku jurntu kangu kulungka, yungkajulu ngajuku." (Junga kujaju. Warrmarla yinya-paturluju Yijimali-kirlangu-paturlu kalalu langa-kurlangu kawurlu mardarnu.)

²⁵ Ngula-jangka, Yijirali-pinki warrmarlalurla wangkaja Kitiniki, "Yuwayi, kapurnangkulu yinyi nyampurraju langa-kurlangu." Ngulalu panja-kurra muku kujurnu langa-kurlanguju. ²⁶ Kawurlu panu-nyayirnilpa ngunaja marda 20-pala kg. Warrmarlalulu kujurnu muku kawurluju kujalu-jana jurntu yalyi-manu kawartawara-kurlangu waninjaku, ngulalu muku kujurnu rdaka-kurlangu, waninja-kurlangu, langa-kurlangu yangka kuja kalalu Mirdianu-wardingki-paturlu kingi-paturlu mardarnu. Kitinirli-jana jurnarrparlangu yali jinajina-piya kirrardi-piya jurnta kangu Mirdianu-wardingki-patu-kurlangu yangka yalyuyalyu kuja kalalu Mirdianu-wardingkirli kingi-paturlu mardarnu.

²⁷ Ngula-jangka, Kitiniji kawurlu maninjarla pina-yanu ngurra-kurra nyanunu-nyangu-kurra Yupura-kurra. Yinyarla-jana warrkini-patuku wangkaja yungulu yapa-piya ngurrju-mani kawurlu-jangka. Warrkini-paturlulu ngurrju-manu yapa-piya kawurlu-jangka, manulu yarlungka juka-yirrarnu. Ngula-jangka, Yijirali-pinkilpalurla parntarrija, kulal-palurla wala nyinaja Kaatuku. Kalalurla yinyaku pulka-pungu. Kitini manu nyanunu-nyangu warlaljarlangu kalalurla parntarrija. Jurntalurla nyinayarla puranja-wangu.

²⁸ Mirdianu-wardingki-patujulpalu rampaku nyinaja kulu wiri yinya-jangka. Kulalu-jana kulu jangkardu yanurnu Kitini-pinkiki. Ngula-jangka, Kitiniji nyinaja 40-pala yulyurruku, ngulalpalu ngurrjulku nyinaja Kitini-kirlangu yapaju. Yinya-puruju kula-jana nganangku kulukukuluku-manu....

13

Yimi Jamijini-kirli

¹ ... Yijirali-pinkirlili puraja YAAWIYI-ji witaku-mipa ngari, ngula-jangkalurla karlirr-yanu jurntu lawa, purda-nyanja-wangu. Ngulakuju-jana jangkardu yilyaja Pilijiya-wardingki-patu kuluku nyanunurrakuju, manulpalu-jana wiri nyinaja Yijirali-pinkiki 40-pala yulyurruku.

² Ngula-puru watilpa nyinaja yirdiji Manuwa kirri witangka yirdingkaju Juurarla. Turnu-warnu warlalja-jangka Taanu-kurlangu-jangkalpa nyinaja. Ngulaku kali-nyanulpa nyinaja karntaju kurdu-wangu-juku, lawajuku. ³⁻⁵ Parra jintangka, YAAWIYI-kirlangu marramarrarla yaninjarla wangkaja karntakuju, "Nyuntunpa kurdu-wangu warrarda nyinaja. Kala kapunpa juni-parnta-jarrimilki. Kapunpa wirriya wita mardarni. Kaji palka-jarrimi, kapurla wiri-jarrinjarla warrki-jarrimi Kaatu-mipaku. Ku-jarlanya, kula jurruju pajika, lawa! Palka-jarrinjakungarnti, kula pama nganja, manu kula miyi-kari miyi-kari nganja nyarrpa kuja yangka Kaatu wangkaja yampinjaku kuruwarri nyanungu-nyangurla. Kaji kaja-puraji wiri-jarrimi, kapu-jana wiri nyinami Yijirali-pinkikiji, manu kapu-jana rdipi-yinyi muurl-mardarninjaku Pililiya-wardingki-patu-kujaku." Kuja-kularla wangkaja marramarraju karntakuju.

⁶ Ngula-jangka, yaninjarlarla wangkaja kali-nyanu Manuwakuju, "Kaatu-kurlangu jardukungarduyu yanurnu, manuju wangkaja. Kulangntarna marramarra nyangu. Lani-jarrija-nyayirnirna, kularna payurnu nyarrpara-jangka kuja yanurnu. Kulaju yirdi yungu. ⁷ Ngariji wangkaja ngaka nganta kapurna kurdu wirriya mardarni. Kujakungartiji kulalparna pama manu miyi nganjarla yangka nyiya-puka kuja Kaatu wangkaja yampinjaku kuruwarrirla. Kaji ngalijarra-nyangu kaja-nyanu palka-jarrimi, kaji wankaru-juku nyina, kapurla Kaatu-mipaku warrki-jarrimi."

⁸ Ngula-jangka, Manuwarla wangkaja Kaatuku, "YAAWIYI, wati yinya kujarla yaninjarla wangkaja ngaju-parntaku, yilyayarni pina yungu-jarrangku wangka nyarrparlu yungurlijarra ngajarra-nyangu kaja-nyanuju warrawarra-kanyi."

⁹ Kaaturlu Manuwaju purda-nyangu kujalparla wangkaja, ngularla marramarraju pina-yanu Manuwa-parntakuju kujalpa nyinaja mata yamangka, ngula-kurranyarla marramarraju yanu. Jintalpa nyinaja Manuwa-wangu. ¹⁰ Ngula-jangkaju, karntaju yanurnu pina ngurra-kurra, ngularla wangkajalku Manuwakuju nyanungu-parntakuju kalinyanukuju, "Yuwa! Wati yangka-juku yaninjarla rdipijaju, yangka kujarna kamparru-wiyi nyangu, ngula-juku yangka-juku rdipijaju."

¹¹ Ngula-jangkaju, wungulku-pala wati manu karnta pina-yanu yangka-kurraju yurruju-kurra, ngulangka kujarla wati rdipinjarla wangkaja yangka karntakuju. Ngula Manuwarlu wati yinyaju payurnu, "Nyuntukula mayinparla ngaju-parntakuju wangkaja?"

Ngula yalu-manu, "Yuwai, ngaju-kula."

¹² Ngula-jangka, Manuwarla wangkaja, "Nyuntulu-kulanparla mayi wangkaja ngaju-parntakuju kapu nganta wirriya mardarni? Kaji palka-jarrimi, kuruwarri nyiya kapu purami? Nyiya-piyarla kapu warrki-jarrimi?"

¹³ YAAWIYI-kirlangurlu marramarrarlu yalu-manu Manuwaju, "Nyurnurnarla wangkaja yungu yirriyirrili yimi ngaju-nyangu purami kaja-nyanurlu. ¹⁴ Kurdu yalikiji palka-jarrinjakungartikiji, ngati-nyanurluju kula ngarni marnikiji-piya, manu kula pama ngarni. Manu miyi yungu yampimi nyarrpa-puka kuja Kaatu wangkaja yampinjaku kuruwarri nyanungu-nyangurla yungulu yapa ngarninja-wangu nyinami. Kuja-kularnarla wangkaja."

¹⁵ Ngula-jangka, Manuwarlu jangku-manu, "Ngula-juku, ngurrju kujaju. Nyinami mayinpa ngajarra-kurlu jalanguju yungurnangku narnukutu wita pinjarla yinyi ngarninjaku?" ¹⁶ Manuwarluju kula milya-pungu

kujalparla marramarraku wangkaja kujarla YAAWIYI-rli yilyaja. Kulanngantalparla wati-nyayirniki wangkaja.

Ngula-jangka, marramarrarla wangkaja, "Yuwayi, kapurnangkupala jirranganja nyinami witaku ngari. Kala kularna miyiji ngarni. Kala ngampurrparluju kajikanpa narnukutu pinyi yungunparla pirli lalypangka purrami YAAWIYI-ki. Kajinpa kuja-jarrimi, kapungku wardinya-jarrimi."

¹⁷ Ngula-jangka, Manuwarla wangkaja, "Ngarrikaju yirdi nyuntunyangu. Ngula-jangka, kaji ngajarra-nyangu kaja palka-jarrimi, yungurnangkulu pulka-pinyi."

¹⁸ Ngula-jangka, marramarrarla wangkaja, "Lawa, nyiyakulpanpaju milya-pungkarla yirdiji? Lawa, tarruku!"

¹⁹ Ngula-jangka, Manuwaju yanu narnukutuku manu ngurlu-watiki Ngula kangurnu pirli lalypa-kurra kuja milarnu kamparru-wiyi. Ngula warlu yarrpurnu kankarlu pirlingka. Ngula narnukutu pungu, ngularla purraja ngurlu-wati-kirli YAAWIYI-ki. Ngula-jangkaju, kinyirrnangarninjarla purlajarla nyanungu-parntakuju karntakuju, "Nyamu nyangka!" ²⁰ Kala warlujulpa jankaja kankarlarra-kari yalkiri-kirra. Ngula YAAWIYI-kirlangu marramarra yanu kankarlarra warlu yinyarlaju. Manuwarlu manu nyanungu-parntarlu-pala nyangu kankarlarra-kurra yaninjarra-kurra. Ngula-palarla walya-kurralku parntarrinjunu.

²¹ Junga, marramarra yinyaju yanu, ngula-pala Manuwarlu manu nyanungu-parntarlu miyiki-nyangulku nyanunguju YAAWIYI-kirlangu marramarraju. ²² Manuwarla wangkaja nyanungu-parntaku, "Waraa! Nyanguru marramarra, kapurlu palimilk!"

²³ Manuwa-parntarla wangkaja, "Lawa! YAAWIYI-rli kangu kuyu manu ngurlu kujarlurla purraja warlungka. Wardinya-jarrijalku-ngalingki kujakuju. Manu kujalparlu nyangu marramarra kankarlarra yaninjarra-kurra warlungka, YAAWIYI-rli kula-ngalingki warla-pajurnu, lawa. Manu yangka kamparru-wiyi-ngali wangkaja ngaka kapurlu wirriya kurdu nganta mardarni."

²⁴ Ngaka-pardu-kari, Manuwa-parntarlu wirriya kurdu wita mardarnu, ngula yirdi-manu Jamijini. Ngulalpa wirriya yinya wiri-jarrinja-yanu, YAAWIYI-rli warrawarra-kanjarla pirrjirdi mardarnu. ²⁵ Ngakalku kujalpa Jamijini watilki nyinaja, nyinajalpa ngurrangka yirdingkaju Maana-Taanurla. Nyampuji kulkurrurni kirri-jarrarla Juutarla manu Yijitulurla. Yinya-puru kalarla YAAWIYI-kirlangu Pirlirrpa yanurnu Jamijini-kirra, manu kalarla kurru-yukaja, ngulangkuju kala nyarrpa-jarrinjaku yimengarrunu.

14

Jamijini yupukarra-jarrija

¹ Ngaka-pardu-kari, Jamijiniji yanu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Timinakkura. Yinyarla-kula karntaju nyangu Pilijiya-wardingkiji. ² Ngula pina-yanu ngurra-kurra, wangkaja-palangu ngati-nyanuku manu kirdanya-nuku, "Ngajulurna karnta nyangu Pilijiya-wardingki Timinarla, yungurna yupukarra-jarri. Maninjintaju-pala!"

³ Nyanungukupalangu-jarrarlu-pala yalu-manu, "Lawa! Karnta nyampurlaju panu-jarlu ngalipa-nyangu warlalja turnu-warnu-jangka, manu Yijirali-pinkirlangu. Yapa yinya Pilijiya-wardingki-paturlu, kula kalu Kaatuutu purami. Nyiyakunparla yupukarra-jarrimi yalikiji karntaku yapa-kari-jangkaku?"

Jamijini-palangu wangkaja, "Yuntardi-nyayirni yinyaju. Maninjintajupala!"

⁴ Jamijinikipalangu-jarraru, kulalpa-pala nyarrparlu manngu-nyangkarla kujalparla warrarda payurnu karnta yinyaku. Yinya-puruju, yapa Pilijiya-wardingkijilpalu-jana wiri nyinaja yapaku Yijirali-pinkiki. YAAWIYI-rli yungu-jana kulu ngurrju-mantarla yapaku Pilijiya-wardingkipatuku. Kujarlanyarla Jamijinikiji wangkaja yungurla karnta yinyaku payirni.

⁵ Ngula-jangka, Jamijini manu nyanungukupalangu-jarralu yanu Timina-kurra. Kujalu kutu-jarrija, yanurnulu ngurra-kurra kujalpa marnikiji-piya pardija, ngularla ngaya-piya wiri-jarlu jangkardu juurl-pungu Jamijiniki nguurr-karrinja-karra. ⁶ Kala YAAWIYI-kirlangu Pirrirrparla kapanku kurru-yukaja Jamijinikiji, ngula pirrjirdi-manu. Rdaka-jarrarluju larra-pungu yinyaju ngaya-piya wiri-jarlu kula-nganta narnuktu wita-juku. Jamijinikipalangu-jarrarlu kula-pala kuja-kurra nyangu, manu kula-palangu warnkiri-manu. ⁷ Ngula-jangkaju, Jamijiniji yukajarralku Timina-kurralku. Karnta yinyakurla wangkaja, ngula wardinyi-manulku karntangkuju. Ngula-jangka, pina-yanu ngurra-kurralku.

⁸ Ngaka-pardu-kari, Jamijiniji pina-yanu Timina-kurra yungu karntakurlu yupukarra-jarrimilki. Jingijingi-yanu yirdiyi yangka-wana kujarla ngaya-piya wiri-jarlu jangkardu juurl-pungu. Manngu-nyangulpa, "Marda-ka ngaya-piya wiri-jarlu-kirlangu palkaju ngunami-jiki." Ngula nyangu, ngari nyangu yungkurnu-mipa. Yungkurnu yinyarla munikilpalu nyinaja, manu ngarlu panu-nyayirni. ⁹ Ngulajulpa turlamaninjarla ngarninja-yanu wapanja-karrarlu-juku ngarluju. Ngula nyanungukupalangu-kirlangu-kurra ngurra-kurra yukajarra, yungupalangu ngarlu ngarninjaku. Kula-palangu yimi-ngarrurnu kuja ngarlu manu ngaya wiri-jarlu-piya-kirlangu yungkurnurla.

¹⁰ Ngula-jangka, Jamijiniki kirda-nyanu yanu Timina-kurra yungu yurdjurra-mani kaja-nyanu yupukarra-jarrinjaku. Jamijinirlangu yanu, manu kuyu manu miyi purraja kurapaka wiriki. (Nyurru-wiyi yupukarra-jarrinjarla yapangkuju kalalu kurapaka wiri ngarnu.) ¹¹ Ngulalu Pilijiya-wardingki-paturlu nyangu Jamijini kuja-kurra, wangkajalu-jana 30-pala wati-patuku yungulu ngarni Jamijiniki-kirliki kurapakarla.

¹² Ngarnulpalu mapirriri. Ngula-jangka, Jamijini-jana wangkaja 30-pala wati-patu yinyaku, "Kapurlipa miyi manu kuyu nyampuju ngarni wirlikipala parraku. Wita yirna-nyarra payirni manyungku ngari. Kajinkijili yalu-mani jungarnirli, kapurna-nyarra yinyi 30-pala jaati manu 30-pala wawarda. ¹³ Kala kulankujulu yalu-mani, ngulajujulu yungka 30-pala wawarda manu 30-pala jaati."

Wati yinya-patu Pilijiya-wardingki-patulurla wangkaja, "Yuwayi, payika-nganpa manyungku."

¹⁴ Ngula-jangka, Jamijini-jana wangkaja, "Ngajulurlurna nyangu nyiya mayi yangka kala pirrjirdi-nyayirni nyinaja. Jalanguju ngakurru-nyayirnliku ngarlu-piya. Nyiyarna nyangu?" Marnkurrapaku parrakulu jata-nyangu nyarrparlu yungulu yalu-mani Jamijiniji. ¹⁵ Ngula-jangka, parra-karirila, yaninjalalurla wangkaja karnta yangkaku kujalparla Jamijiniki nyinaja, "Yuwa! Ngari mayinpa-nganpa yajarnu kurapaka-kurraju yungunpa-nganpa jurnta kanyi nyiyarningkijarra? Yulyurlku-yungka kalipuraji yungungku ngarrirni nyiya yinyaju yimi wita. Kularpa payirni, ngulaju kapurnangkulu nyuntu manu nyuntu-nyangu warlalja warlungka purrami!"

¹⁶ Ngula-jangka, Jamijini-parntaju yaninjarla yulaja kamparru nyanungurla, ngularla wangkaja, "Wiyarra ngajulu! Marda kula kanpaju yulkami! Nyuntulurlunpa-jana yinya 30-pala wati payurnu nyiya kujanpa nyangu, ngari kanpa-jana manyu-pinyi. Kajinpaju yulkami-nyayirni, yimi-ngarrikaju nyiya kujanpa nyangu!"

Jamijinirla wangkaja, "Lawa! Kularna-palangu yimi-ngarrurnu ngajukupalangu-jarrarlangu! Nyiyakulparnangku nyuntu-kuju yimi-ngarrikarla?"

¹⁷ Junga kujaju. Jamijini-parntaju warrarda yulaja kurapaka-puru. Jinyijinyi-manulpa Jamijini yungurla ngarrirni nyiya kuja nyangu. Ngula kurapaka lawa-jarrijalku, ngula-jangkarlu karntangkuju matamanu yulanjarlu-juku. Ngula yimi-ngarrurnu kuja nyangu ngaya-piya wiri-jarlu-kurlangu palka ngarlu-kurlu. Ngula-jangka yaninjarla-jana yimi-ngarrurnu 30-palaku wati-patuku.

¹⁸ Wanta yukanjakungarnti, wati-patu ngurra yinya-ngurlu yaninjalalurla wangkaja Jamijiniki, "Milya-pinyi karnalu kujanpa nyiya nyangu. Ngaya wiri-jarlu-piyanpa nyangu! Ngana kula pirrjirdiji ngaya wiri-jarlu-piyanpa nyangu! Nyiya kula ngakurruju ngarlu-piyanpa nyangu!"

Jamijinirla-jana yalu-manu, "Mardankulu ngaju-parnta payurnu! Kuja-wangurlunkulu yampiyarla payirinja-wangurlu!"

¹⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-kirlangu Pirlirrparla kapanku kurru-yukaja Jamijinikiji, ngula pirrjirdi-jarrija-nyayirni. Yanu ngurra-kari-kirra Yajakalana-kurra. Yinyarla-jana pungu 30-pala wati, manu-jana jurnarrpa larra-pungu jurnta. Kanjarla-jana yungu Pilijiya-wardingkipatuku. Ngula kulu-nyayirnirli ngurra yinyaju yampinjarla pina-yanu nyanungukupalangu-kurra. ²⁰ Ngula-jangka, karnta yinyakupalangurlupalarla yungu nyanunguju karnta wati jinta-karikiiki yangka kujalpa Jamijini-kirlirli kurapaka ngarnu.

15

Jamijinirla-nyanurla kunka-manu pina yapa Pilijiya-wardingki-patu

¹ Ngaka-pardu-karlik, yapa yinyarla ngurrangkarlulpalu ngurlu warru manu yirnmilki. Ngula Jamijiniji pina-yanu ngurra yangka Timinakurra karnta yangka nyanjaku. Rampal-manngu-nyangu kula-ngantarla karnta yinyaju nyanunguku-juku kali-nyanu. Payi-manu narnukutu wita yungurla yinyi karntakupalanguku kirda-nyanuku. Yaninjarla wangkarla nyanungukuju, "Yungurna yukami kaninjarni kalukurla yungurna ngunami ngaju-parnta-kurru."

Karntakupalangjurla wangkaja Jamijinikiji, "Lawa, kula-parntaju ngunayarla nyanungu-kurluju. ² Nyuntujunpa kulu yanu ngurra nyampu-nygurluju. Kula-ngantalanparla nyurunyuru-jarrija ngajuyangu yurntalu-nyanukuju! Ngula-jangka-kularnarla yupukarraj yungu wati jinta-kariki kuja ngarnu nyuntu-kurlurlu kurapaka wiringka. Kala wajampa-wangu nyinaya! Nyampu-kula nyanungu-nyangu ngawurru-nyanuju. Nyampu ju yuntardi-jiki yangkakuju kujanpa yampinja-yanu purdangirli. Kapurnangku ngajulurlu yupukarra yinyi!"

³ Kala Jamijini wangkaja-nyanu, "Jalangurluju yapa nyampu Pilijiya-wardingki-patuku karna-jana kululku nyinami! Kajiparna-jana murrumurru-mantarla jalangurlu, kulpajau nganangku maju-pajikarla!"

⁴ Ngula-jangka, Jamijinirla yaninjarla manu-jana 300-pala witawita maliki-piya. Jirrama-kari jirrama-kari-jana wippingka warurnu pijiji-kirlirli jara-jangka-kurlurlu yingkirnjakungarntirli. ⁵ Ngula-jangka-jana

kangu maliki-watiji ngurra yangka-kurra kujalpalu ngurlu-wati yirnmi-jarrija. Ngula-jana rdurlungu pijiji warlu-kurluru yangkaju maliki-patu-kurlangurla wippingka, ngula-kurluju-jana yilyajalku. Parnkajalkulpalu warru lanilki, manulpalu pijiji warru rarra-kangu jarra-kurluju. Ngulangkuju ngurluju muku jankaja. Yangka watiya kujalpalu-jana Pilijiya-wardingki-paturlu mardarnu marnikiji-piya-kurlu manu miyi-kari yalpijikirli,* ngulajulu jankaja jintawarlayi-jiki.

6 Ngula-jangka yapangku Pilijiya-wardingki-paturlulu-nyanu jarnku-jarnku payurnu, “Yuwa! Nganangku-ngalpa miyiji jurnta yungkurnu muku?”

Nganangku mayi-jana yimi-ngarrurnu, “Jamijinirli-waja purraja! Nyanungu-kula kapu yupukarra-jarriyarla karnta Timina-wardingki-kirli, kala kirda-nyanurlurla yungu wati-kariki.”

Junga-juku, wiriwiri Pilijiya-wardingki-patulu yanu Timina-kurra, ngulalu-jana karnta manu nyanungu-nyangu kirdana warlungka purraja tarnga-kurra.

7 Jamijinirli purda-nyangu yimi kujalu-jana karnta manu nyanunguku kirda-nyanu pungu, ngula-jana yaninjarla wangkaja wiriwiriki Pilijiya-wardingki-patuku, “Pungunkulu-jana ngaju-parnta manu ngajuku lamparra. Jardakungarntirliji kapurna-nyarra muku pinyi!” Ngula-jana Jamijinirliji pajurnu muku junma kirrirdi-kirlirli.

8 Ngula-jangka, yaninjarla ngunaja pirnkingka kujalpa karrija kankarlu pirla wiringka yirdingkaju Yiitamarla. **9** Wiyiki-patu-kari-jangka, panu-jarlu-nyayirni warrmarla Pilijiya-wardingki-patu yanurnulu nguru Juurda-kurra, ngulajulu ngunaja ngurrangka yirdingkaju Liiyayirla kulkungarnti. **10** Wati-patu Juurda-wardingki-paturlulu-jana yaninjarla payurnu, “Nyiyakunkulu nyurrurlaju yanurnu ngurra-kurra nganimpanya-nyangu-kurra? Kulukungarnti mayinkili-nganpa jangkardu yanurnu?”

Warrmarla Pilijiya-wardingki-patulu-jana wangkaja, “Lawa, ngarin-naturala yanurnu wati yangkaku Jamijiniki. Yapa-jana nganimpanya-nyangu muku pungu. Jalangurlu nyanungulku karnaflu pinyi!”

11 Ngula-jangka, 3,000-pala watili Juurda-wardingki yanu pirnki yangka-kurra kujalpa Jamijini nyinaja. Rdipinjarlarlu palka-manu pirlingka kankarlu Yiitamarla, ngulalurla wangkaja, “Nyija-jangkanpa-jana pungu yinyaju Pilijiya-wardingki-patu? Yinyarraj u ngalipa-nyangu wiriwiri. Jalangujulu yanurnu ngalipa-nyangu ngurra-kurralku, manu kapulu-ngalpa muku pinyi!”

Jamijinirli-jana yalu-manu, “Ngajuku-wiyijili jangkardu yanurnu kam-parruju. Ngula-jangkarlunya yungurnajurla ngajulurluju kunka-mani pina.”

12 Ngula-jangka, wati Juurda-wardingkilirla wangkaja nyanungukuju, “Yuwayi. Jalangurlu karnangkulu warirninarla kanyi warrmarla Pilijiya-wardingki-kirra.”

Jamijini-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Kularna-nyarra warlapajirni kuja-kujakuju. Kala ngarrika-wiyijili yangka kulankujulu ngaju murrumurru-manu.”

13 Wangkajalurla, “Lawa, kularnangkulu pinyi. Ngari kapurnangkulu warirni-mipa yungurnangkulu pina-kanyi yinyarra-kurra.”

---

* 15:5 olives

Ngula-jangkalu-palangu manu ngalyipi-piya pirrjirdi-jarra jirrama, ngulalu Jamijini-kirlangu rdaka-jarra warurnu. Ngula-jangkalurla nguruyirrarnu pirkni Yiitama-ngurluju. ¹⁴ Pinalu kangurnu ngurra yangkakurra Liiyayi-kirra, ngulalu warrmarla Pilijiya-wardingki-paturlu Jamijini nyangu warirninja-warnu. Kilji-nyayirnili purlaja, ngulalurla parnkama. Ngula-jangka, YAAWIYI-kirlangu Pirlirrparla kurru-yukaja kapanku Jamijinikiji, ngula pirrjirdi-manu. Jamijinirli-palangu ngalyipi-piya yinya-jarra turl-pungu pipa-piya. ¹⁵ Warru nyangu, ngula nyangu tangkiyi-kirlangu yungkurnu lirra-jangka walyangka ngunanja-kurra. Palkakurlu-jukulpa ngunaja yilara-kurlu-juku. Maninjarla ngula-kurlurlujulpana kapankapankurru pakarnu warrmarla-patuju, ngulaju-jana 1,000-pala wati muku pakarnu tarnnga-kurra. ¹⁶ Ngula-jangka, yunparnulkulpa kujarlu, "Ngajulurlurna-jana 1,000-pala wati pakarnu tangkiyi-kirlangu yungkurnu-kurlurlu! Pakarnulparna-jana nyurnu-kurra tarnnga-kurra!" Kuja-kulalpa yunparnu. ¹⁷ Ngula-jangka, Jamijinirli yungkurnu lirra-jangka yinyaju kujurnu yinyarla-juku. Ngula ngurra yinyaju yirdi-manu 'Raamaaja-Layu'.

¹⁸ Jamijinilpa purraku-nyayirnilki nyinaja, ngularla YAAWIYI-ki wangkaja, "Nyuntulurlunpaju pirrjirdi-manu warrmarla nyampu Pilijiya-wardingki-patu pinjaku. Kala kajikarna jalangju palimilki ngapa-wangu. Kajilparna paliyarla nyampurla, yapangku Pilijiya-wardingki-paturlu kajikalu yaninjarla palka ngaju-nyangu kanyi. Kula kalu nyuntu-nyangu kuruwarri purami." ¹⁹ Yuwayi, Jamijinilpa matalku manu purraku-nyayirni nyinaja. Ngula Kaaturluju rdilypirr-yungu pirlingkaju, ngulangrulu ngapa panu-nyayirni yarnkaja. Kuja Jamijinirli ngarnu, ngula pina pirrjirdi-jarrija. Ngurra yinyaju yirdi-manu 'Yinkayuri'. Jalangu ngurra yinyaju-ka palka-juku karrimi kutu yangka ngurra-kari Liyyayiki.

²⁰ Ngula-jangka, Jamijinilpa-jana wiri-jarlu ngarlkinpa nyinaja Yijiralipinkni yapaku 20-pala yulyurruku. Kala yapa Pilijiya-wardingki, wiri-jukulpalu-jana nyinaja-yijala nyanungurrakuju, manu kalalu-jana wararda murrumurru-manu.

16

¹ Ngaka-pardu-kari, Jamijinilpa nyinaja kirringka yirdingkaju Kaajarla. Kujalpa nyinaja yinyarla nyanungu, ngula nyangu karnta kujalpa wati panu-kurlu warru ngunaja talakupurda. Nyanunguju yanu karntakurlangu ngurra-kurra, ngula-pala ngunaja wungulku mungangkaju. ² Warrukirdikirdi kirringka yinyarlaju karrijalpa pinji wiri-jarlu kirrirdimpayi ngulaju yarturlu-kurlu pirla lalypa-kurlu. Ngulangkaju karrijalpalapa jirrama tuwa-jarra lakarn-maninja-kurlanguju. Ngula-jarrarluju tuwa-jarrarlu, jarku-mardarnulpalu-jana ruumu-jarra, jinta jungarnipurdanji, jinta jampu-purdanji. Yapangku Kaaja-wardingki-paturlulu milya-pungu Jamijiniji kujalpa karnta yinya-kurlu ngunaja, ngulaluyanu wangkaja, "Pinyirlipa Jamijini kaji wanta kankarlu-jarrimirni!" Ngulalu kiirti-kirra yanu, ngulajulpalu yaninjarla ruumu-jarrarla nyinaja. Pardarnulpurla Jamijiniki kaji kirri yinya-ngurlu wiliypi-pardimi.

³ Kala Jamijini yakarra-pardija kulkurru-kari, ngula kiirti-kirra yanu. Tuwa-jarrajulpa-pala lakarn-pinja-wangu karrija, ngulangka yangka ngana kujalpa wiliypi-pardiyarlja. Ngula-kurraju Jamijini yanurnu, yarnkaja-palangu tuwa-jarrakuju, ngulaju-palangu rdakangku-juku lakarn-maninjarla rdungkurr-pungu. Manu ngula-jangkaju nyanungu-nyangurla jimantarlja-palangu jarna-yirrarnu. Ngula-jangkaju tuwa-jarrakurluju yanu wurnturu-nyayirni Yipurana-kurra. Yinyarla-kula yanu

pirli-kirra kankalarra, ngulangkanya-palangu tuwa-jarraju yirrarnu walya-kurralku wanapi-jiki tirnngi-yirrarninja-warnu-juku.

Karntangku yirdingki Tilayilarlu yulyurlku-yungu Jamijiniji

⁴ Ngaka-pardu-kari, Jamijinirla waninja nyinaja karnta jinta-kariki yirdikiji Tilayilakulku kujalpa nyinaja ngurrangka Jurikirla wararra-jarra-wana kulkurru-jarra. ⁵ Ngula-jangka, wiriwiri yangka Pilijiya-wardingki-patulurla yaninjarla wangkaja Tilayilaku, “Yulyurlku-yungka Jamijini ngula-jangkarlu yungungku yimi-ngarrirnilki nyiyarlu kuja-ka nyanungu piirrjirdi-mani. Yungurnalu milya-pinyi nyiyarlu kuja-ka nyanungu rampaku-mani. Kajingki yimi-ngarrirni, kapurnangkulu yinyi 1100-pala tala.

⁶ Ngaka Jamijiniji pina-yanurnu Tilayila-kurlangu ngurra-kurra, ngula payurnu Jamijiniji, “Jamijini, nyiyarlu kangku piirrjirdi-mani nyuntuu? Nyiya-kurlurlu kajikangkulu yapangku warirni wuruly-parnkanja-kujakuju? Yimi-ngarrikaju wiarrpaku!”

⁷ Jamijinirli yalu-manu nyanungu, “Kajilpa nganangku-puka wirki-pala ngalyipi-piya ngurrju-mantarla puluku-kurlangu pulyku-jangka linji-wangu-jangka manya-juku, ngula-jangka kajilpajulu wayikarla yinya wirki-pala ngalyipi-piya-kurlurlu, ngulaju kulaparna nyarpparu rdilyki-pungkarla wuruly-parnkjanakungartirli. Kajikarna rampaku-jarrimi yapa ngalya-kari-piya.” Ngula-jana Tilayilarlu yaninjarla yimi-ngarrurnu wiriwiriki.

⁸⁻⁹ Ngula-jangka, yinyarlu wiriwirirli Pilijiya-wardingki-paturlulu-jana ngurrju-manu wirki-pala ngalyipi-piya puluku-kurlangu pulyku-jangka linji-wangu-jangka, ngulalurla yungu Tilayilaku. Ngulalu-jana ngalya-kari warrmarla yilyaja Tilayila-kurlangu ngurra-kurra yungulu wuruly-nyina ruumungka kujalpa-pala Jamijini manu Tilayila nyinaja, kajika-jana Jamijinirli nyanyi. Pardarnulpalurla yungulu puuly-mardarni kaji rampaku-jarrimi. Ngula-jangka, Tilayilarlu-jana manu yinyaju wirki-pala ngalyipi-piya, ngula Jamijiniji warurnu. Ngula-jangkaju, kilji-nyayirnirla purlaja, “Jamijini! Warrmarla Pilijiya-wardingki-patungkulu jangkardu yanurnu puuly-mardarninjaku!”

Jamijinijilpa ngunaja-juku ngalyipi-piya-kurluju waririnja-warnuju. Ngula-warnurluju ngari-jana kapankurlu rdilyki-pungu ngulaju ngalyipi-piyaju kula-nganta-jana warlungku yungurnu. Warrmarla yinya-patujulu wurulupa parnkaja, manu wiriwirirli kulapalu milya-pungu nyiyarlu kujalpa nyanungu piirrjirdi-mani.

¹⁰ Ngula-jangka, Tilayilarla wangkaja Jamijiniki, “Warlkanpaju manyupinjarla wangkaja! Yimi-ngarrikaju yarujurlu! Nyiya-kurlurlurnangku warirni wuruly-parnkanja-kujakuju?”

¹¹⁻¹² Jamijinirli yalu-manu Tilayilaju, “Rupu jalangu-warnu-patu-jana manta, kula nyurru-warnu. Kajilpajulu nganangku warikarla ngalyipi-piya jalangu-warnu-kurlurlu, ngulaju kajikarna rampaku-jarrimi yapa ngalya-kari-piya.” Ngula-jangka, parra-karirlalku Tilayilarlu-jana yaninjarla manunjuru jalangu-warnu-patu ngalyipi-piya-patuju, ngula-jana pinakangurnu yuwarli nyanungu-nyangu-kurra kujalparla Jamijini pardarnu. Warrmarla-patujulpalu ruumu yalumpurla-juku wuruly-karrija Tilayila-kurlangurla-juku. Kujalpa Jamijini jarda-jarrija, ngula Tilayilarlu rdakajarra warurnu ngalyipi-piya-kurlurlu. Kula nganangku yapangku nyiya warurnu ngalyipi-piya-patu-kurlurlu yinya-patu-kurlurlu. Waririnja-warnu, Tilayilarla kilji-nyayirnirla purlaja, “Jamijini! Warrmarlangkulu jangkardu yanurnu puuly-mardarninjaku!” Ngari-jana yangka-patuu ngalyipi-piya-patu Jamijinirliji turl-pungu jirrirdi-piya.

¹³ Ngula-jangka, Tilayilarla wangkaja, “Warlkangku-juku kanpaju ngarirni! Yimi-ngarrikaju jungangku! Nyiya-kurlurlurnangku warirni parnkanan-kujakuju?”

Jamijinirli yalu-manu, “Nyankaju jurru. Wirlki-pala pijipiji-manurnaju. Nyanyi kanpa nyampu wirinkirri-piya wiri-jarlu, ngula-kurraju pijipiji maninja-warnu nyampu warika. Kajinpa kuja-jarrimi, ngulalaju kapurna rampaku-jarrimi ngalya-kari-piya.” ¹⁴ Junga-juku, parra-karirlalku, ngulalpa Jamijini jarda-juku ngunaja, Tilayilarluju, jarda-kurra-juku nyanungu-nyangu-kurlurlu pijipiji-kirrliri warurnu wirinkirri wiri-jarlu-piya-kurra. Ngularla purlajalku kilji, “Jamijini! Warrmarlangkulu jangkardu yanurnu nyuntukul!” Kapanku yakarra-pardiya Jamijiniji, ngulangkuju-nyanu jurruju wilypi-manu ngula Tilayilarlu warurnu wirinkirri-piya-kurra.

¹⁵ Ngula-jangka, Tilayilarla wangkaja, “Nyuntu kanpaju wangkami yulkami nganta kanpaju. Kala lawa! Marnkurrrpakunpaju yimirr-yungu! Kulangku wangkaja nyiyarlu kuja kangku pirrjirdi-mani.” ¹⁶ Ngula-jangka, parra-kari parra-kari kala Tilayilarluju warrarda payurnu Jamijiniji. Ngula-jangkaju, marlajalkurla mata-jarrijalku. Jamijiniji mata-maninjarla muntuku-manu payirninja wita-wangurlu. ¹⁷ Ngula-jangka, Jamijinirla jungalku wangkaja, “Ngularna ngajulu palka-jarrija, Kaatumpipakulparnarla warrki-jarrija. Kujarlaju, kulaju nganangku jurruju pajurnu, kajikarna rampaku-jarrimi ngalya-kari-piya.”

¹⁸ Tilayilarlu milya-pungu kujarla Jamijini jungalku wangkaja. Ngula yapa jinta-kari yilyaja maninjaku yapa wiriwiri Pilijiya-wardingkipatu. Wangkaja-jana, “Yantarnili ngaju-nyangu ngurra-kurra jinta-karikilkil. Jamijiniji jungalku wangkajau, manu karna milya-pinyi nyiya-jangka kapu rampaku-jarrimi.” Ngula-jangka, wiriwiri yinya-patulu yanu Tilayila-kurlangu ngurra-kurra, ngulalurla tala kangurnu kujalpalurla jangku-pungu. ¹⁹⁻²⁰ Kujalpalu yangka wiriwiri yanurnuju marda kulkurru, ngula-puruju Tilayilarla wangka Jamijinikiji yungu ngunami jurru-purdanji nyanungu-nyangu-kurra wanarri-kirra rdirrpakurra. Ngulalu wati yinya-patu yukajarra, rdakardaka-jana wangkaja yungulu karrimi-juku. Ngula Jamijini-kirlangu wakurlu pajurnu. Ngula jupu-karrija wakurlu pajirninjaku, Jamijiniji rampaku-jarrija-nyayirni. Ngula Tilayilarlu warurnu, ngularla yarda purlaja, “Jamijini! Warrmarlangkulu jangkardu yanurnu!” Jamijiniji yakarra-pardiya, manu-nyanu manngu-nyangu, “Kapurnaju jurnta larra-pinyi yangka kamparru-piya.” Kala lawa! Kulalpa milya-pungu kuja YAAWIYI-rli yampija pirrjirdimaninja-wangurlu. ²¹ Ngula-jangka, wati-paturlulu puuly-mardarnu Jamijiniji. Ngulalu pampa-karda milpaju panturnu. Ngula-jangkaju, nguryiyrarnulurla Jamijinikiji, ngulalu rdakungalku yirrarnu kirri Kaajarla. Warurnulu jayini-kirrliri watiyarla pirla wiri-kirrlirla yarturlu-kurlurla warru ruu-kanjaku. Ngula-jangka kalalu jinyijinyi-manu ngurlu puyupinjaku pirla yinya-kurlurluju. ²² Kala kulalu wakurluju yarda pajurnu. Ngulalpa pulya-juku pina-pardinja-yanu.

²³ Ngaka-pardu-kari, wiriwiri Pilijiya-wardingki-patulu jinta-jarrija kuperaka wiriki. Pungulu-jana panu-nyayirni puluku manu jiyipi purranjaku yungulurla purrami nyanungurra-nyangu jukurrrpakujuku yirdikiji Takanaku. Wangkajalu-nyanu, “Jamijinirla kala-ngalpa warrarda pakarnu yangka ngalipaju, kala ngalipa-nyangu jukurrrparlu jujungku Takanarlungalpa pirrjirdi-manu nyanungkuju puuly-mardarninjakuju.”

²⁴⁻²⁵ Yapaju ngarilpalu manyu-karrija kurapakarla wardinya-nyayirni. Ngula ngana mayi purlaja, “Yuwa! Jamijinilli kangkarni rdaku-jangka

yungurlipa manyu-pinyi mayangku!" Ngulalu-jana wiriwirirli ngalya-kari warrmarla yilyaja Jamijini maninjaku. Ngulalu kangurnu, yapangkulu muku nyangu, ngulalurla rdirri-yungu pulka-pinjaku Takanaku. Purlajal-palu kujanya, "Jamijinirli-ngalpa ngurlu manu watiya mangarri-kirlangu jurnta purraja, manu-jana yapa panu ngalipa-nyangu pungu. Kala-ngalpa kulu-jarrija warrarda. Kala Takanarlu-ngalpa pirrjirdi-manu puuly-mardarninjakuju." Manyu-pungulpalu Jamijiniji kujarlu-juku. Ngulalurla wangkaja kulkurru-jarra karrinjaku pirli kirrirdi-jarrarlaku kujalpa-pala juka-karrija yali-jarra pirli-jarraju, yangka kujalpa-pala yuwarli ngula-jarrarluu jirri-mardarnu kankarlarni wantinja-kujaku. ²⁶ Wirriya witangkurla nguru-yirrarnu Jamijinikiji pirli-jarra-kurra kirrirdi-jarra-kurraju, ngularla Jamijiniji wangkaja, "Ngajujurna matalku. Karrinja-yirrakaju pirli kirrirdi-jarrarla kulkurru-jarra yungurna yulu-nguna." ²⁷ Yapangkujulpalu ngarnu-juku miyiji kurapakaju. Panu-nyayirnlpalu yapaju nyinaja kaninjarni yuwarli maralypirlaju Takana-kurlangurla. Manu 3,000-pala yapalpalu karrija kankarlarniji yuwarlirla. Ngulangkujulpalu kaninjarra-kari nyangu Jamijiniji, manulpalu mayirriyirri-manuju.

²⁸ Ngula-puruju, Jamijinirla wangkaja YAAWIYI-ki, "Kaatu, kulaju ngajuju wajawaja-manta Pilijiya-wardingki-paturlujulu milpaju panturnu. Kala pirrjirdi-manta yardaju yungurnajurla pina-kunka-man!"

²⁹ Jamijinilpa ngulangka-juku karrija kulkurru-jarra pirli kirrirdi-jarrarla kujalpa-pala kankarlarniji jirri-mardarnu yuwarli. Ngulajarrarlu-palanglu warru marnpurnu rdakangku jungarni-purdanjirli manu rdakangku jampu-purdanjirli. ³⁰ Ngula-jangka, purlajarla YAAWIYI-ki, "Yungurna palimi nyampurla-juku Pilijiya-wardingki-patu-kurlu!" Ngula kilji-nyayirnirli yurnturnu pirli-jarraju, ngula-jana yapakuju yaarl-wantija kankarlumparra Jamijini-kawarlik. Kula-jana kuja-piya panu-jarlu nyurru-wiyi yapa pungu Pilijiya-wardingki, lawa.

³¹ Ngula-jangka, Jamijinikipurdangka-patu manu nyanungu-nyangu warlalja yanurnulu Kaaja-kurra kujalu palka nyanungu-nyangu Jamijini-kirlangu nyurnulku maninjunurnu. Ngulajulu palkaju Jamijini-kirlangu kangu pina nyanungu-nyangu-kurra ngurrara-kurra kujalpa Jamijini nyinaja. Milyingka yirrarnulu pirnkingka yangkangka-juku kujalu nyanunguku kirda-nyanu milyingka yirrarnu kamparru-wiyi. Ngurra yinyaju kulkurru-jarra Juuraku manu Yijituluku.

Yimi nyampuju walku-jarrimi-ka Jamijini-kirli. Nyanungujulpa-jana wiri-jarlu ngarlkinpa nyinaja yapaku Yijirali-pinkiki 20-pala yulyur-puku...

Ruth Ruurtu-kurlu

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju yimi karnta-kurlu yirdi-kirliji Ruurtu-kurlu kujalpa nyinaja nyurru-wiyi. Ruurtujulpa nyinaja Juwu-wangu ngurrararlaju yirdingkaju Muwaparla. Ruurtu-kurlangu kanajarda-nyanu Juwu nyinajalpa yirdiji Nayumi. Ngulaju nyinajalpa yirdingka kirringkaju Pijilimirla nguru-karirla Yijiralirla. Ngurungka yalirla Yijiralirla, ngulajulpa karrija mangarri-wangu, kulalpa ngapaju wantija. Kujarlanyalu yarkajarra Nayumi manu nyanungu-parnta manu kaja-nyanu-jarra Muwapa-kurra yungulu parlu-pinyi mangarri ngulangkaju. Kaja-nyanu-jarrarluu Nayumi-kirlangurlu parlu-pungulu-palangu karnta-jarralku. Jinta-karirla yupukarra-jarrija Ruurtuku, jinta-karirla yupukarra-jarrija Yurrpaku. Ngula-jangkaju ngaka-karilk, Nayumiji kali-puka-jarrijalku, manu ngati-puka-jarrija jirramaku-juku nyanungu-nyangukuju kaja-nyanu-jarraku.

Ngula-jangkaju, Nayumirliji yuljurnu yungu pina-yani wurnalku Pijilimi-kirraju. Ngula-palangu payurnu Ruurtu manu Yurrrpa yungupala nyinami Muwaparla-juku. Ngularla Ruurtuju wangkaja, "Nga-jurlangu yungurna yani nyuntu-kurlu." Junga-juku, kanajardurlangupala pina-yanu Pijilimi-kirralku. Yalirlaju, yupukarra-jarrijarla jarluparduku yirdikiji Puwajaku Ruurtuju. Ngulaju Ruurtukuju palka-jarrijarla wita wirriya-pardu yirdiji Yuputu. Yuputu kuja wiri-jarrijalku manu ngarrka-jarrijalku, ngulakujurla palka-jarrija ngalapi-nyanuju yirdi Jiji. Ngulaju Jijikijirla palka-jarrija ngalapi-nyanuju yirdi Tapiti. Kuja Tapiti wiri-jarrija, ngulaju kingilkilpa-jana wirlik nyinaja Yijirali-wardingkipatukuju. Kujarlanya nyampuju yimi ngurrju-nyayirni Juwu-patukuju-jana.

Yimi Karnta-kurlu Muwapu-wardingki-kirli

¹⁻² Nyurru-wiyi, Kingi Tapitilpa wiri nyinaja Yijiralirla. Ngula-wangurlawiyi, yalirla ngurungka, ngulajulparla miyikiji lawa karrija yulyurru-patuku. Wati yirdi Limilikirli yampinja-yanu kirri Pijilimi Jurdiyarl, ngula yanu ngurrara-kari-kirra Muwapu-kurra. Kangu-jana nyanunguparnta manu kaja-nyanu-jarra. Nyanungu-parnta yirdiji Nayumi, manu kaja-nyanu-jarraju yirdi-jarraju ngulaju Malana manu Kilana. Nyampurraju yapa Yiparata-wardingki-patu yangka Pijilimi-wana. Yanulu Muwapu-kurra yinya-patuju, manulpalu nyinaja yinyarlalku-juku.

³ Ngakalku Nayumi-parnta Limiliki palijalku. Ngulalpa Nayumi-mipa nyinaja kaja-nyanu-jarra-kurlu. ⁴ Nyampu-jarrarlu kaja-nyanu-jarra-pala yupukarra-jarrija Muwapu-wardingki karnta-jarra-kurlu. Yirdi karnta-kari-kirlangu Yurrrpa, manu jinta-kariji Ruurtu. Nayumiji nyinaja kaja-nyanu-jarra-kurluju Muwapurla karlarla-palaku yulyurrrpuku. ⁵ Ngula-jangka, Malana manu Kilana-jarralku-pala palija. Nayumijilpa nyinaja kali-nyanu-wangu manu kaja-nyanu-jarra-wanggalku.

⁶ Ngulalpa Nayumi nyinaja Muwapurla, purda-nyangu kujalpa-jana YAAWIYI Kaaturlu warrawarra-kangu nyanungu-nyangu yapa ngurungka Juurdarla. Yungulpa-jana miyi. Ngulalpa Nayumi yampinjakungartilki nyinaja Muwapukuju yungu pina-yani nyanungu-nyangu

ngurra-kurra. Kanajardu-nyanu-jarrarlangulpa-pala nyinaja yampin-jakungartni nyanungu-kurlu. ⁷ Junga-juku, yampinja-yanulu yangkaju ngurra kujalpalu nyinaja. Ngulalu wurna rdirri-yungu Juurda-kurrapinangu. ⁸ Nayumi-palanglu wangkaja kanajardu-nyanu-jarraku, "Yanta-pala pina nyuntu-jarraku ngati-nyanu-jarra-kurlangu-kurra yuwarli-jarra-kurra. Ngampangampa-nyayirnilpanpaju-pala nyinaja ngajuku manu ngaju-nyangu kaja-jarraku kujarna ngati-puka-jarrija. Yungungkupala YAAWIYI nyinami ngampangampa-yijala. ⁹ YAAWIYI-rli yungungkupala kali-nyanu-kari yinyi."

Ngula-jangka, Nayumirli-palanglu nyunjurnu karnta-jarra, manulu kilji-nyayirni yulaja. ¹⁰ Kanajardu-nyanu-jarra-palarla wangkaja, "Lawa, yani karlijarra nyuntu-kurlu yungurnalu-nyarra jirrnga-nyina nyuntuku manu nyuntu-nyangu yapaku."

¹¹ Nayumi-palanglu wangkaja, "Ngaju-nyangu kanajardu-jarra, yanta-pala pina nyuntu-jarra-nyangu ngurra-kurra. Nyiyakulkunpala ngaju-wanaju yanirni? Nyarrparlu kulalparna kaja-nyanu-karriji mardakarla yungunpala yupukarra-jarri pina nyanungu-jarra-kurluju, lawa. ¹² Yanta-pala pina ngurra-kurra. Kulalparna muturnalku yupukarra-jarriyarlal pina, lawa. Manu kajilparna kali-nyanu mardakarla jinta-kari jalangu mungangka, manu kajilparna yarda mardakarla kaja-nyanu-patukari, kala nyiyaku? Kulalparlipa yangka-piya-juku nyinakarla, lawa. ¹³ Kajikankulu-jana mayi pardarni kurdu-jarraku murnma kaji-pala wiri-jarrimi wati-kirralku? Kuja-piya-wangu-pala nyinaya! Kajilpanpaju-pala jirrnga-nyinayarla ngajuku yarinja-wangu, ngulaju kajikanpala mulurrpa-nyayirni nyinami ngaju-piya. YAAWIYI kaju jangkardu nyina ngajukuju!"

¹⁴ Karnta-patulu-nyanu yarda yulaja, ngula Yurrpangku Nayumiji nyunjurnu jakuru-pinjakungarntiri. Kala Ruurtujulpa ngampurrpa-wangu-juku nyinaja Nayumiki yampinjaku.

¹⁵ Nayumi wangkajarla, "Nyangka, nyuntukupurdangka pina-ka yani nyanungu-nyangu yapa-kurra, manu nyanungu-nyangu nguru juju-kari-kirra kuja kalu mardarni. Yanta pina nyanungu-kurlu."

¹⁶ Ngula Ruurtulkurla wangkaja, "Kulaju ngajuku wangkaya yungurnangku nyuntu yampi! Kulaju ngajuku wangkaya nganta yungurnangku puranja-wangu nyina! Kajinpa nyarrparra-puka yani, ngaju kapurna yani nyuntu-wana. Ngurrangka nyarrpararla kajinpa nyina, ngaju kapurna nyina-yijala nyuntu-kurlu. Nyuntu-nyangu yapaju kapulu nyina ngaju-nyangurlangu. Nyuntu-nyangu kapu nyina Kaatuju ngaju-nyangurlangu. ¹⁷ Manu kajinpa nyarrpararla-puka palimi, ngaju kapurna palimi-yijala yalumpurla-juku. Yinyarla-yijala kapujulu milyingka yirrarni. Payirni karna YAAWIYI yungulpaju murrumurru-mantarla kajilparna jaru nyampu rdilyki-pungkarla kuja karnangku milpa ngarrirni jalangurlu. Ngaka kajirna palimi, ngula-jangka-mipanya kapurnangku yampimi."

¹⁸ Nayumirliji milya-pungu Ruurtuju ngampurrpa yaninjaku nyanungu-wanaku. Ngula Nayumiji wiljiwilji-jarrinja-wangu wurdungu-jarrija.

¹⁹ Ngula-jangkaju, Nayumi manu Ruurtu-pala yanurnu Pijilimi-kirra. Kuja-pala karnta-jarra yukajarra Pijilimi-kirra, karntakarnta yali-wardingki-patulu-nyanu wangkaja, "Wiyarrpa! Nyiya-jangka Nayumiji yanurnu mularrpa?"

²⁰ Nayumi-jana yapakuju wangkaja, "Kulajulu Nayumi yirdi-manta. Marajulu yirdi-manta. Kaaturlu PIIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU-rluju ngajuju mularrrpa-manu. ²¹ Kujarna nyampu nguru yampija nyurru-wiyi,

nyiyarningkijarralparna mardarnu. Kala jalangu YAAWIYI-rliji kangurnu pina ngurra-kurra marlajarra. Kala nyiyaku kankujulu Nayumiji yirdimani? YAAWIYI-ji jangkardu jikajika-jarrija ngajukuju. Kaaturlu yangka PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU-rlu yartarnarri wiri-kirlirliji ngajuju maju-kurraju yirrarnu.”

²² Junga-juku, Nayumi manu nyanungku kanajardu-nyanu Ruurtu yangka karnta Muwapu-wardingki-pala pina-yanurnu Muwapu-ngurlu. Yanurnu-pala Pijilimi-kirra kujalpalu ngurlu* pajirninjarla manu-puru.

2

Ruurturlu nganjirni nyangu Puwaja

¹ Watilpa nyinaja nyiyarningkijarra-kurlu Pijilimirla yirdiji Puwaja. Puwajajulpa nyinaja Nayumi-kirlangu warlalja Limiliki-kirlangu-jangka.

² Parra jintangkarla wangkaja Ruurtu Nayumiki, “Yilyayaju yangka-kurra kuja-ka ngurlu pardimi. Marda kajikaju jintarlangu-lu marda mari-jarrimi yungurna ngurlu maninja-yani purdangirli-wanarlu.”

Nayumirla wangkaja, “Yanta, ngaju-nyangu kanajardu.”

³ Junga-juku, Ruurtuju yanu yangka-kurra kujalpa miyi pardija. Purajana warrkini-patu kujalpalu miyi ngurlu pajurnu. Warrulpa manu ngurlu ngalya-kari kujalu yampija. Ngarilparla nguru yinyaju karrija Puwajaku. Nyanungujulparla nyinaja warlalja Limiliki-kirlangu-jangka.

⁴ Ngula Puwaja yanurnu Pijilimi-jangka, wangkaja-jana warrkini-patuku, “YAAWIYI-ka nyina nyurrurla-kurlu!”

Ngulalu warrkini-watirli yalu-manulku, “YAAWIYI-rli yungungku pиррjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi!”

⁵ Ngula-jangka, Puwajarlpa wangkaja warrkini nyanungu-nyanguku kujalpa-jana wiri nyinaja warrkini-patu-kariki, payurnu, “Ngana-kirlangu yinyaju karnta?”

⁶ Warrkinirli yalu-manu, “Karnta yinyaju Muwapu-wardingki kuja yanurnu Nayumi-kirli Muwapu-jangka. ⁷ Nyanunguju wangkaja ngajuku, ‘Waraa! Yungurna-jana warrkini-wati purami, manu yungurna-jana ngalya-kari ngurlu marlaja mani walyangka kajili yampinja-yani.’ Yaninjalalpa nyinaja nyampurla-juku. Mungalyurru-ngurlu parra jingijingi warrki-jarrinja-yanu purdangirli-wana, kala ngari witaku nyinaja mata warrki-jarrinja-wangu.”

⁸ Ngula-jangka, Puwajarlpa yaninjarla wangkaja Ruurtuku, “Purdanyaŋkaju, karnta-pardu! Nyinaya nyampurla-juku, manu ngurlu-nyanu manta. Kula yanta yapa jinta-kari-kirlangu-kurra kuja-ka ngurlu pardimi-kirra. Puraya-juku-jana ngaju-nyangu warrkini-patu karntakarri.

⁹ Nyangka-jana kajili nyarrpara-kurra yani ngurlu turnu-maninjaku. Ngula-jangka puraya-jana. Kurnta-ngarrurnurna-jana wati-patuju nyuntukujakuju. Kajinpa purraku-jarri, ngulaju nganja kutu ngapa. Manta ngapa kuja kalu kartaku-kurra winjirni warrkini-paturlu.”

¹⁰ Ngula Ruurtu parntarrija kaninjarra-kari walya-kurra, wangkarla Puwajaku, “Ngajujurna yapa-kari ngurra-kari-wardingki. Nyiyajangkanpaju ngurrju nyinaja?”

¹¹ Puwajarlpa yalu-manu, “Milya-pinyi karna kujanparla ngurrju nyinaja kanajardu-purajiki Nayumiki. Ngurrjunparla nyinaja kuja kali-puka-jarrija. Yampinjarlanpa-jana jurnta yanu nyuntuku kirdanaku manu

* 1:22 barley

ngati-nyanuku manu ngurraraku. Yanurnunpa nyampu-kurra nguru-kurra, kula kanpa-jana yapa milya-pinyi nyampurla. ¹² YAAWIYI-rlı kappingkurla pulka-pinyi. Kapungku tarnngangku-juku mardarni YAAWIYI-rlı yangka Kaatürlü Yijirali-wardingkirli. Nyuntunparla yanurnu jurlpu wita-piya yungungku warrawarra-kanyi.”

¹³ Ngula-jangka, Ruurtujurla wangkaja, “Nyuntujunpa ngurrju-nyayirni. Wangkajanpaju ngurrju. Wajampalparna kamparruju nyinaja. Kular-nangku warrkini nyuntukuju. Kala nyuntulurlunpaju kutu wardinyi-manu-nyayirni.”

¹⁴ Mangarri kujalpalu karlarla ngarnu, Puwajarla wangkaja Ruurtuku, “Yantarni nyampu-kurra! Nganja nganipa-nyangu mangarri. Mpa! Julyurl-yirraka mangarri nyampurla pamangka.” Junga-juku, Ruurtulpa nyinaja warrkini-wati-kirli. Puwajarluria yungu Ruurtuku ngurlu warlu-jangka yirnmi. Ruurtuluju pirda-karda ngarnu, mangarrijilpa panu-juku ngunaja. ¹⁵ Ruurtuju yakarra-pardinjarla yanu pina warrki-kirralku. Ngula Puwaja-jana wangkaja nyanungu-nyanguku warrkini-watiki, “Yampiyalu yungu mani kutu ngalya-kari ngurlu yurturlu-kari yurturlu-karirla. Kulalu ngarrika yaninjaku. ¹⁶ Kijikalurla ngurlu ngalya-kari walya-kurra yungu-nyanu turnu-mani, manu kulalu warla-pajika kuja-kujakuju.”

¹⁷ Junga-juku, Ruurtulujulpa ngurluju manu wuraji-kardarlu. Ngula-jana ngurluju ngalya-kari kipirninjarla manu. Mardarnulpa ngurluju yakuju wiri-jarlurla. ¹⁸ Ruurturlu kangu ngurlu ngurra-kurralku. Ngula kanajardu-nyanurlu nyangu kuja ngurlu panu manu. Ruurturlurla yungu miyi ngalya-kari kujalu puta ngarnu karlarla-jangka.

¹⁹ Nayumirli payurnu, “Nyarrpararlanpa nyampuju ngurlu turnu-manu muku jalangurluju? Nyarrpararlanpa warrki-jarrija? Yinya wati kujangku nyuntukuju ngurrju nyinaja, ngulaku karnarlajinta Kaatuku wangka yungurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!”

Ruurturlu yimi-ngarrurnu nyanungukuju wati yaliki kujalpa walya mardarnu miyi panu-kurlu, wangkajarla, “Wati-kirli kujarna jalangu warrki-jarrija yirdiji Puwaja.”

²⁰ Nayumirla wangkaja nyanunguku kanajardu-nyanuku, “YAAWIYI-ki yungurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni Puwajaju! YAAWIYI kajana yapakuju ngurrju-juku nyina yimiri wankaruku manu nyurnuku!” Ngula-jangka, Nayumirla wangkaja Ruurtuku, “Puwajaju ngalipa-nyangu warlal-jayirri. Kapu-ngalingki warrawarra-kanyi.”

²¹ Ngula-jangka, Ruurturla wangkaja, “Puwajaju wangkaja yungurna nganta warrki-jarrimi-jiki, wangkaja kutu-juku nganta yungurna-jana wapami warrkini-patu karntakarntakuju kajili ngurlu maninjaku lawa-jarrimi.”

²² Ngula-jangka, Nayumirla wangkaja kanajardu-nyanuku Ruurtuku, “Ngurrju yunganpa warrki-jarrimi nyampurra-kurlu warrkini-patu karntakarnta-kurlu. Kajilparpa jinta-karirla ngurlu-kurlangurla warrki-jarriyarla, kajikangku marda wati-karirla jarrarda-kanyi.” ²³ Junga-juku, Ruurtulpa-jana kutu-juku jirrnanga warrki-jarrija karntakarnta warrkinikiji Puwaja-kurlangu-patukuju. Ngurlulpa warru manu yangka kuja ngurluju lawa-jarrijalku. Manu Ruurtuju tarnngalpa nyinaja kanajardu-nyanu-kurlu Nayumi-kirli.

¹ Ngula-jangka, Nayumirla wangkaja Ruurtuku kanajardu-nyanuku, "Ngajuku kanajardu, yungurnangku kali-nyanu-kari palka-mani nyuntuku. ² Puwaja kangalingki warlalja nyina ngalijarraku. Nyuntunpa warrki-jarrija nyanunu-nyangu warrkini karntakarnta-kurlu. Jalangu mungangka kapu warrki-jarrimi yangka yarlunkga kipirninja-kurlangurla. ³ Yaninjarla-nyanu parljika. Mapaka-nyanu ngurrjungku yangka kuja-ka ngurru parntimi. Jurnarrparla yukaya, manu wuruly-yanta yarlu-kurra kipirninja-kurlangu-kurra. Wuruly-yirraka-nyanu kaji mangarriki manu pamaku Puwaja ngarninjaku lawa-jarrimi. ⁴ Ngula-jangka kapu ngunanjinilki. Nyangka yungunpa milya-pinyi kaji nyarrpara-wana ngunami. Yanta yinya-kurra, manu wawardarla jurnta kankarlu-manta wirliyaku. Ngula-jangka ngunanjinkalku. Kapungku nyanunu wangkami nyarrpa-jarrimi yungunpa."

⁵ Ngula Ruurturlu yalu-manu, "Kajinpaju nyarrpa nyuntu wangkami ngajuku, kapurnangku purda-nyanyi."

⁶ Junga-juku, Ruurtuju yanu yarlu-kurra yangka kuja kalalu ngurlu kipurnu. Kujarla kanajardu-nyanu wangkaja nyarrpa-jarrinjaku, ngulaju purda-nyangu kanajardu-nyanuju. ⁷ Miyi manu pama ngarninjarla, Puwaja warungka-jarrinjara mangkururla-kurlu ngunaja, ngulaju-nyanu ngurrjulkul purda-nyangu. Yaninjarla ngunanjunu ngurlu-watiwana. Ngularla Ruurtuju wurulypa-juku yanu. Ngularla wawarda jurnta kankarlu-manu wirliyaku, manu ngunanjunulku. ⁸ Kulkurru-karilki, Puwajaju kinyirr-yakarra-pardinjarla karipurdanji-jarrija. Ngula lani-jarrija! Karnta ngunanya wirliya-wana nyanungurla! ⁹ Puwajarlu payurnu, "Ngananpa nyuntuju?"

Nyanunguju wangkaja, "Ngajurna Ruurtu, nyuntu-nyangu warrkini. Nyuntunpa warlalja ngaju-nyangu. Yungulpapaju warrawarra-kangkarla. Wawardaju parnta-yirraka. Kajilpanpaju parnta-yirrakarla, ngulaju kajikarna milya-pinyi kapunpa ngaka yupukarra-jarrimi ngaju-kurlu."

¹⁰ Ngula Puwajalkurla wangkaja, "YAAWIYI-rli yungungku ngurrjungku mardarni. Nyuntu kanpa ngurru-nyayirni yimiri nyina yangka-piya-yijala kujanparla Nayumiki nyinaja kamparru-wiyi. Kulanparla yaparranjiki nyangu yupukarra-jarrinjaku marda tala panu-kurluku manu marlajarraku, lawa. ¹¹ Kula lani-jarriya. Kapurnangku nyiyarningkijarra yinyi kajinpaju payirni. Yapa panungku nyampurlarlu kirringkarlu kangkulu milya-pinyi nyuntuju ngurrju. ¹² Junga kujaju. Ngajurna nyuntu-nyangu warlalja yangka kapurnangku warrawarra-kanyi. Kala wati-kari-ka nyina nyuntuku warlalja-yijala. Mardal pangku nyanungurlu-wiyi warrawarra-kangkarla. ¹³ Nyinaya nyampurla jalangu mungangka. Ngakarna payirnjinji ngampurra marda-ka nyuntuku nyinami yajarninjaku. Kajingki yajarni, ngulaju ngurrju. Kajingki wurrura-mani, ngulaju kapurnangku yajarni ngajulurru. Ngula-jangka kapurnangku payi-mani pina Limiliki-kirlangu nguru. YAAWIYI-ka nyina wankaru-nyayirni, purda-nyanyi kaju nyarrpa wangkanja-kurra. Junga karnangku wangkami kapurnangku pina payi-mani nguruju. Ngunaya nyampurla-juku mungalyurru-karda."

¹⁴ Junga-juku, Ruurtuju ngunaja ngulangka-juku wirliya-wana mungalyurru-karda. Yakarra-pardija munga-wana-juku yapá-kujaku nyanja-kujaku. Puwajarla wangkaja, "Pina-yanta ngurra-kurra nyuntu-nyangu-kurra wurulypa, kajikangkulu yapa ngalya-karirli nyanja-warnurlu milya-pinyi kujanpa nyampu-kurra ngurlu kipirninja-kurlangu-kurra yanurnu." ¹⁵ Ngula-jangka, Puwajarla wangkaja Ruurtuku.

"Kangkarni nyuntu-nyangu wawarda. Ngula-jangka, kijika walya-kurra manu raa-pungka!"

Junga-juku, Ruurturlu kijirninarla raa-pungu nyanunu-nyangu wawarda, ngularla Puwajarlu jurrupuly-winjurnu ngurluju panu-juku. Ngularla Puwajarlu purturlurlalku yirrarnu, ngula yanu pina ngurra nyanunu-nyangu-kurra.

¹⁶ Ruurturla pina-yanu kanajardu-nyanu-kurra. Ngula Nayumirli payurnu, "Nyarrpa-jarrijanpa, ngajuku kanajardu?" Ruurturlu yimngarrunu nyiyarningkijarra.

¹⁷ Nyanungurla wangkaja, "Puwajarluju yungu ngurlu panu. Nyanunu-gu wangkaja, 'Kulalpanpa yantarla miyi warntarri-wangu kanajardupuraji-kirra.'

¹⁸ Nayumirli yalu-manu, "Ruurtu, ngajuku kanajardu-nyanu, wurrarla pardaka Puwajakuju kajingki nyarrpa wangka. Kulangku yampimi, lawa. Kapu-jana yaninjarla wangkami purlka-patuku nyuntu-kurru mungalyurru marda, wuraji marda jalangu."

4

Puwaja yupukarra-jarrija Ruurtu-kurru

¹ Puwaja yanu kiirti-kirra, nyinajalpa ngulangka-juku kujalpa wati warlalja nyanunu-nyangu yanurnu yangka kujalpa yirdi-manu kamparru-wiyi. Puwajarla purlaja, "Yantarni nyampu-kurra wungu-warnu! Pirrimanta nyampurla!" Junga-juku watiji yaninjarla pirri-manu. ² Ngula-jangka, Puwajarlu-jana karlarla-pala purlka-patu warru manu kujalpalu wiri-patu nyinaya yinya kirri wiriki. Wangkaja-jana, "Nyinakalu nyampurla!" Jungajukulu pirri-manu.

³ Ngularla Puwaja wangkaja nyanunu-nyanguku warlaljaku, wangkajarla, "Nayumi pina-yanurnu Muwapu-jangka. Yungu nganta jali-mani nguru kujalparla karrija ngalipa-nyangu warlaljaku Limilikiki. ⁴ Ngajurna manngu-nyangu kuja yungurnangku wangkami. Kajinpa ngampurrpa nyina payi-maninjaku yinya nguruku, ngulaju kutu payi-manta! Payimanta yapa panu-puru kuja kalu nyina nyampurla manu purlka-paturla kuja kalu-ngalpa yapaku wiriwiri nyina nyampurla. Kajinpa ngampurrpa-wangu nyina, ngulaju ju wangkayaju ngajuluku. Ngaju jinta karna nyina nyampu nguruku pina payi-maninjaku. Kajinpa yampimi payi-maninjawan-gurlu, ngulaju ngajuluru kapurna payi-mani."

Ngularla nyanunguku warlalja wangkaja, "Ngajuluru kapurna nguruju payi-mani."

⁵ Ngula-jangka, Puwajarla wangkaja nyanunguku, "Kajinpa payi-mani nguru yinya Nayumi-kirlangu, ngulakungarntiji yungulpanpa yupukarra-jarriyarla-wiyi Ruurtu-kurru yangka Nayumi-kirlangu kanajardu-nyanu-kurru yangka kuja kali-puka-jarrija. Nyanunguju karta Muwapu-wardingki. Kajinpala-jana nyuntu-jarlarlu mardarni kurdukuru, ngulaju kapulurla nyinami yinyaku watiki kuja lawa-jarrija kamparru. Manu nguruju kapu-jana yinya-kirlangu wati-kirlanguku warlaljaku karrimi."

⁶ Wati warlalja nyanunu-nyangurlu yalu-manu, "Junga-jala! Kulaparna payi-mantarla nguruju. Kajilparna payi-mantarla, kajikarna marda nyiyarningkijarra ngaju-nyangu yampinyi-jangka wajawaja-mani kajirna pali. Yungurna-jana yinyi ngajuku kaja-nyanu-patukuju. Lawa, kulaparna payi-mantarla nguruju. Nyunturlungku payi-manta!"

⁷ Nyurru-wiyi Yijiralirla, kuja kalalu payi-manu nguru, jintangku yapangku kalarla wirliya-kirlangu jinta yalyi-maninjarla yungu yapa jinta-kariki. Kujarlunya kalalu-nyanu yungu nyanungurrarluju yapa

panu-pururlu yungulu yapangku milya-pinyilki nganaku karla ngunami nguruju.

⁸ Warlaljarla wangkaja Puwajaku, "Payi-manta nyampuju nguru nyuntuluru."

Yalu-manu, "Yuwayi, mani karna ngajulurlu." Ngula-jangka yalyi-manulku wirliya-kurlangu jinta.

⁹ Ngula-jangka, Puwaja-jana wangkaja purlka-patuku manu panu-kariki kujalpalu warru karrija, wangkaja-jana, "Nyurrurlarlu kankujulu nyanyi milpangku jalangurlu kuja karnarla nguru jurnta payi-mani Nayumiki. Payi-mani karna nyiyarningkijarra kujalpa-jana ngunaja Limilikiki, Kilanaku manu Malanaku. ¹⁰ Ruurtujulpa nyinaja kali-nyanu Malana-kurlangu-wiyi. Ngulaju ngula-juku. Ngajulurlukku karnaju mani Ruurtu ngumparna-nyanu yungurnarla marlaja mardarni nyiyarningkijarra kali-nyanu kamparru-warnu-kurlanguku. Kajirlijarra kurdu palka-mani, kapu wati nyurnu-kurlangu kirda-nyanu-kurlangu nyinami. Kuja-juku kapulu yapa-paturlu nyampu-wardingki-paturlu manngu-nyanyi wajawaja-maninja-wangurlu. Nyurrurlarlu kankujulu nyanyi milpangku nyampurla jalangurlu."

¹¹ Junga-juku, yangka yapa-patu manu purlkapurlka kujalpalu kiirtiwana nyinaja, wangkajalurla Puwajaku, "Yuwa, nyangurnangkulu milpangku. Nyampu karnta kapu yanirni nyuntu-nyangu yuwarli-kirra."

Ngula-jangkalurla wangkaja Puwajaku, "YAAWIYI-rli yungungku warrawarra-kanyi yungu nyuntu-parnta nyinami ngurrjulku yangka Rajulu-piya manu Liyya-piya. Kurdu panu-pala-jana mardarnu. Junga, yapalu panu-jarrija Yijiralirlaju. Yungunpa pirrjirdi-jarrimi nyampuku nguruku Yiparataku! Yungunpa kaji nyina Pijilimirla!"

Ngula-jangkalu-jana wangkaja Puwajaku manu Ruurtuku, ¹² "Tamururlurla mardarnu Juurdaku kaja-nyanu Piiriji. YAAWIYI-rli yungungkupala kurdu yinyi nyumpalaku. Manu yungulu nyumpala-nyangu warlalja-wati nyina ngurrju Piiriji-piya!"

¹³ Junga-juku, Puwaja yupukarra-jarrija Ruurtu-kurlu. YAAWIYI-rla yimiri nyinaja Ruurtuku yungu juni-parnta-jarrimi. Ngaka karrmulyapajarrija kurdu wirriya-kurlu. ¹⁴ Karnta-patulurla Nayumiki wangkaja, "Yatiwangkayarla YAAWIYI-ki kujangku yaparla-puraji yungu. Yungu kaji nyinami Yijiralirla. ¹⁵ Kapungku pirrjirdi-mani, manu kapungku warrawarra-kanyi kajinpa muturna-jarrimi. Kujaju kangku kanajardu-puraji ngurrju yulkami-nyayirni, manu ngurrju-nyayirni kangku nyina yapa jinta-kari-piya-wangu. Palka-manungku wirriya yaparla-puraji nyuntuku."

¹⁶ Nayumirli manu yurntalu-nyanu-kurlangu wirriyaju, ngula-nyanu ngamirliji-kirra yirrarnu, ngulalpa warrawarra-kangu. ¹⁷ Karntakarntarlu Pijilimi-wardingkirlilirla yirdiji yirrarnu wirriyaku. Nyampu-patu karntakarntalu wangkaja, "Nyampu wirriyarla palka-jarrija Nayumiki." Ngulalurla yirdiji yirrarnu Yuputu. Yuputujulpa nyinaja Jiijikpalang, manu Jiijilpa nyinaja Tapitikipalang.

¹⁸ Nyampurraju warlalja-patu wati Piiriji-jangka. Piirijilpa nyinaja Yijirunukupalang. ¹⁹ Yijirunujulpa nyinaja Raamakupalang. Raamajulpa nyinaja Minatapakupalang. ²⁰ Minatapajulpa nyinaja Naajanakupalang. Naajanajulpa nyinaja Jalmanakupalang. ²¹ Jalmanajulpa nyinaja Puwajakupalang. Puwajajulpa nyinaja Yuputukupalang. ²² Yuputujulpa nyinaja Jiijikpalang, manu Jiijilpa nyinaja Tapitikipalang.

Psalms

23

- 1** YAAWIYI Kaatu, yungurnangkurla pulka-pinyi nyuntu-kuju purlapa yunparninjaarlu:
 Ngaju kanpaju warrawarra-kanyi jakumanu-piyarluju.
 Jakumanurlu kajana jiyipi warrawarra-kanyi ngurrjungku.
 Wardinyi karnangku marlaja-nyina nyiyarningkijarra-kurlu.
- 2** Ngajulujurna wukayi,
 ngulaju kanpaju kanyi yama-kurra walyka-kurra.
 Ngajulujurna yarnunjuku,
 ngulaju kanpaju kanyi miyi ngarninjaku.
 Ngajulujurna purraku,
 ngulaju kanpaju kanyi mulju-kurra ngapa ngarninjaku.
- 3** Ngajuluju kanpaju kanyi yungurna pirrjirdi-jarri.
 Junga-nyayirnirli kanpaju milki-yirrarni jungarniki yaninjaku.
- 4** YAAWIYI, wangka karnangku,
 'Nyampuju karna lanilani-jarri wuurnpa-puru.'
 YAAWIYI, wangka karnangku,
 'Nyampuju karna lanilani-jarri munga-puru.'
 Kuja-puruju ngalijarraju wungu karli yani.
 Nyuntuku karnangku marlaja-nyina lani-wangulku.
 Nyuntu kanpaju palkangku warrawarra-kanyi.
 Jukati-kirlirli kanpaju ngajuluku ngarlkin-mani nyiarlangu-kujaku.
- 5** Yapa kajulu panu-nyayirni kulu-jarri.
 Ngajuluju ngulangkuju kajulu maju-watirli putaputa-pakarni.
 Nyuntulurlu kanpa-jana warla-pajirni ngaju-kujaku murrumurru-maninja-kujakuju yungu-julu wiri-pajirnilki.
 Panu-jarlu kanpaju yinyi kurapakaju,
 nyanyi kajulu ngarninja-kurra.
 Nyuntu kanpaju jaraju yaarl-winjirni jurru-kurraj,
 ngula-kurlurluju kanpaju wiri-pajirni.
 Nyuntu kanpaju warrarda winjirni pamaju kartaku-kurra yungunpaju
 wiri-pajirni.
 Ngula-jangkaju pirrjirdilk karna nyinami pirda-kurluju.
- 6** YAAWIYI, ngajuju karnangku wala-nyinami.
 Nyuntu kanpaju tarnnga-juku nyina yimiri ngajulu-kuju.
 Ngajulukuju ngurrju-juku kapunpaju warrarda nyina.
 Tarnnga-juku kapurna nyina yuwarlirlaju nyuntu-nyangurla.
 Ngula-juku karnangku pulka-pinyi nyuntulukuju.

Jonah Juuna-kurlu

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Yimi nyampuju Juuna-kurlu kujalpa nyinaja Juwu nyurru-wiyi yirdingka ngurrararla Yijiralirla. Kaatujurla wangkaja yungu-jana yimi-ngarrirrinjini kirri-karirla yirdingka Ninupurla wurnturu-nyayirni kujalpalu yapa ngurrpa-wati nyinaja. Kulalpalu Kaatuju milya-pungu, ngulaju ngurralpalurla nyinaja purda-nyanjä-wangu Kaatukuju yirdikiji. Ngulakuju kujalpa-jana wardinyi-nyinaja Juunaju, jurntarla puta parnkaja Kaatukuju kuja-purda-kari. Yaninjarla warrkarnu pawurturlalku kujalpa pawurtuju yanurra kuja-purda-kari karlarra-purda, ngulangkanya yaninjarla warrkarnu. Kaaturlu jangkardu yilyajarnirla yawu wiri-jarlu Juunakuju, ngulangkuju yaninjarla ngukarnu. Ngulaju Juunaju nyinaja kaninjarni miyalurla yawungka jirramaku mungakuju. Ngula-jangkaju yawungkuju pirntinyarrarlalku pina-yurkuly-yirrarnu miyalu-jangkaju. Ngula-jangkaju wapanja-yanu Ninupu-kurralku.

Kuja ngula-kurra yukajarra, wangkaja-jana yapa panuku yungulurla kurralpy-wantinjarla pina-yani Kaatuku. Kujalu purda-nyangu yimi, ngula-warnurlu, yalala-yirrarnulkulu Kaatuju. Kujakaju, Juunajurla kulu-jarrija-nyayirni yimikiji kuja-jana purda-nyangu. Juunaju Kaatukujulparla pardarnu yungu-jana Kaaturlu nganta yali-patu muku pungkarla. Ngulakujurla Juunakuju wangkaja, "Yapaku yalikiji karna-jana ngajuju yulkami, kula karna-nyarra nyurrurla-mipaku Yijirali-pinki-mipaku ngaju yulka."

¹ Parrangka jintangka, YAAWIYI Kaatu wangkajarla yirdikiji Juunaku Yomitayi-kirlanguku kaja-nyanuku.

² "Purda-nyangkaju yirriyirrirla! Yani kanpa jalangu yali-kirra kirri wiri-kirra yirdi Ninupu-kurra. Maju karna-jana nyanyi, kajikarna-jana ngaju-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli riwarri-mani. Ngula-kujakaju, yaninjarla-jana punpun-ngarrika yapa parliyaku."

³ Juuna wangkaja-nyanu, "Nyarrpara-kurrarna wuruly-yani YAAWIYI-kijaku? Mardarna wuruly-yani wurnturu karlumpayi nguru-kari-kirra Payini-kirra." Junga-juku, Juuna kula yantu Ninupu-kurra kakarrumpayi, kala lawa. Kala yantu kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jaapa-kurra-wiyi. Kuja yukajarra, nyangu pawurtu kujalpa wurdujarra-jarrija yaninjakungarnti wurna Payini-kirra. Yanurra Juunaju, pawurtu-wardingkiki paajuku wangkajarla, "Nyampu karnangku tala yinyi yungurna yanti Payini-kirra." Ngula warrkarnu watu panungkajinta. Yarnkajarralkulu. Juunaju yungu nganta wuruly-parnkayarla YAAWIYI-kijaku.

⁴⁻⁵ Kulkurrukulkurrukulpa yanurra pawurtuju wurnturu kulkurri ni mangkururlaju. Ngula-puru yukaja Juunaju kanunju-kurra, kankarlungurlu jitija kanunju-kurra pawurturlaju, jardalpa ngunanja-yanu. Ngula-jangka, warlpa wiri manu ngapa wiri yilyajarni-jana jangkardu YAAWIYI-rli. Ngapangkujulpa pawurtuju yurnkuyurnku-manu, puta rdilyki-pungu. Pawurtu-wardingki-patuju lani-jarrinjarla purlajalpalurla kurruwalpaku nyangunurra-nyanguku yungu nganta-jana muurl-mardarni yukanja-kujaku ngapangka-kujaku. Ngula-puru, jurnarrpjulpalu kijirinja-yanu warlingki-maninja-kujaku rampaku-karda.

⁶ Watiji yantu pawurtu-wardingki wiri kanunju nyanjaku, ngula parlu-pungulku Juunaju jarda ngunanja-kurra. Ngularla wangkaja Juunakuju,

"Nyarrpa kanpa nyuntu-pukanya jardaju ngunami? Kala yinya-paturlu kuja kalu laningkilki jata-nyanyi. Yakarra-pardiayi! Wangkaya-ngalparla nyuntu-nyanguku kurruwalpaku. Kapu marda-ngalpa purda-nyanyi lani purlanja-kurra. Kajika-ngalpa wankaru-mani marda ngapa-kujaku!"

⁷ Pawurtu-wardingki-patu, wangkajalu-nyanu, "Nyampurla-juku marda-ka yapa jinta nyina maju marda? Jalangurluju karlipa pirli yirrarni yirdi-kirli panu-kurlu ngalipa-kurlu parrungkulparlaju." Ngula-jangkaju, parrungkulpajulu jaruny-yirrarnu walya-kurra, ngulajurla pirliji jinta marlaja wantija YAAWIYI-ki yirdi-kirli Juuna-kurlu. ⁸ Ngulalu payurnu Juuna, "Nyuntu-nyangu yirdiji nyampu-waja pirlingka! Nyarrpa-jarrija mardanpa nyuntuju? Nyiyakunpa yanurnu nganimpala-wanaju? Nyarrparangurlunpa yanurnu? Nyarrparangurlunpa nguru nyuntu-nyanguju? Ngana nyuntu-nyangu warlalja?"

⁹ Juunarlalu yalu-manu-jana, "Ngajujurna Yipuru. Ngaju karna pura yirriyirrirla Kaatu yirdiji YAAWIYI. Nyanunguju YAAWIYI kuja-ka nyina nguru-nyayirni-wangurla, kuja ngurrju-manu walya manu ngapa.

¹⁰ Ngajurnarla jurnta parnkaja."

Kujalu pawurtu-wardingkirli yimi purda-nyangu jurnta parnkanjawarnu, pirlirrpajulu ngarrurda-jarrijalku lani-nyayirni. Ngulajurla purlajalku, "Waraa! Nyiyakunparla jurnta parnkaja?" ¹¹ Warlpa manu ngapalpa-pala yarda kilji-jarrija. Ngulalu payurnu pawurtu-wardingkipaturluju, "Nyarrpa-manirnangkulu nyuntuju yungulpa-pala nyampu mangkuru manu warlpa yatarnpirri-jarriyarla?"

¹² Juuna-nyanu jangku-wangkaja, "Ngaju-panurla nyampuju warlpa yilyajarni. Ngula-kujakujulu julyurl-kijika ngapa-kurralku. Ngula-jangkarlanya yungu yatarnpirri-jarrikli."

¹³ Kala lawa, kulalu julyurl-kujurnu. Ngula-jangkaju, pawurtulpalu puta kurruly-yirrarnu watiya-kurlurluju kirrirdi-kirrliri yungulu nganta pina-kurruly-yirrakarla pina pirntinyarra-pirdi-kirra walya-kurralku. Kala lawa. Ngapangkujulpa-jana warru jarrwara-manu-juku. ¹⁴ Ngula-jangkaju, warlkirninjarlalkurla purlaja YAAWIYI-ki, ngulaju kuja "Waraa! Juuna-wajangku jurnta parnkaja nyuntukuju nganimpala-wangu. Nyuntunyanpa-nganpa jangkardurnu yilyajarni warlpa wiri manu ngapa. Kajirnalu wati nyampu-wiyi julyurl-kijirni ngapa-kurra, yampiya-nganpa nganimpaju kumpuly-nyanja-wangurlu!" ¹⁵ Ngula-warnuju, pawurtu-wardingki-paturluju, jarna-maninjarla julyurl-kujurnulu mangkurukurra. Ngula-warnuju, mangkuruju yatarnpirri-jarrija. ¹⁶ Pawurtu-wardingki-patujulpalurla lani-jarrija-nyayirni YAAWIYI-ki. Purranjarla yungulurla mangarri yawuru-maninjaku, kajika-jana marda pinyijiki. Ngula-jangka, wangkajurla, "Kapurnangkulu tarnngangku-juku purami."

¹⁷ Yangka kujalu julyurl-kujurnu Juuna ngapa-kurra, ngulakujurla jangkardu yilyajarni yawulku wiri-jarlu ngapa-ngawurrpa YAAWIYI-rli. Ngulangkuju muru-pungu wanapi-juku miyalu-kurra. Yangka Juuna, nyinaljalpa yawungka kanunju miyalurla-juku parra-patuku marnkurrpaku.

2

Kujalpa kaninjarni miyalurla-juku nyinaja yawu-kurlangurla, Juunajurla wangkaja YAAWIYI-ki

¹ Ngulalpa Juuna nyinaja miyalurla yawu-kurlangurla, ngulajurla wangkaja YAAWIYI-ki nyanungu-nyanguku Kaatuku:

- ² “Waraa, YAAWIYI! Ngajulparna kanunju-jarrinja-yanu ngapangka. Ngajurnangku purlajarra yinpaju muurl-mardarni. Yuwayi, jungajukunpaju muurl-mardarnu!
- Kapurna paliyarla-jala. Kujarnangku purlajarra, ngulanpaju purdanyangu.
- ³ Nyuntunpaju julyurl-kujurnu ngapa-kurra kaninjarra-nyayirni kujalpa kunya kunyaju kutulku nguna ja kanunju ju.
- Ngapajulpa warrukirdikirdi nguna ja ngaju-wana. Ngapangkujulpaju ngardapaly-kujurnu kuja-purda manu kujarni-purda.
- ⁴ Manngu-nyangulparnaju ngajuju, ‘Kaaturlu kaju mamparl-pinyi tarnngakurra-juku. Ngajulurluju kularna nyanyi pina YAAWIYI Kaatu yalirla Yuwarli Maralypirla Jurujulumurla.’
- ⁵ Ngapa kujaju wapirrijalku, ngula-puru-jukuju karrkarda-ngarnu mulyu-wana manu waninja-kurra, kapurna paliyarla-jala.
- Mangkururluju muru-pungu-nyayirni. Yartura-piyarluju marnajangkarluju muku warurnu jurru-wanaju.
- ⁶ Yukajarrarna parlju-kurralku kaninjarra, kuja-ka pamarrpa yintirdi karrimi yali kanunju-nyayirni, kuja-ka kankarlarra-kari warrkini.
- Ngulangkajulpaju larlarl-mardarnu ngapangkuju wuurnpa-nyayirnirla. Kularna nyarrrpa wiliyi-pardiyarla.
- Waraa, YAAWIYI Kaatu ngaju-nyangu! Nyuntulurlunpaju wankaru-manu!
- ⁷ Nyurru-jala kapurna paliyarla, purlajalkurnangku nyuntuku. Nguru-nyayirni-wangu-ngurlu maralyp-i-nigirlinpaju purda-nyangu!
- ⁸ Yapangku ngula kalu purami pirlirrp-a-kari kurruwalpa, yali yapa kula pa-jana muurlparlu mardakarla palinja-kujaku. Kaaturlu yungulpa-jana maju-wati yali kurruwalpa-kurlangu-patu yimirrili-jiki mardakarla. Kala lawa! Nyanungurrarlu kalu mamparl-pinyi purda-nyanja-wangurlu.
- ⁹ Ngajulurlulku karnangku pulka-pinjarla yunparni. Ngaju kapurnangku yunparninja-karrarlu purranjarla yinyi kuyu warntarri nyuntuku. Ngaju karnangku junga wangka, kapurnangku tarngangku-juku purami nyuntuju. Kularnangku jurinyki-yirrarni. YAAWIYI-jiki jinta-ka nyina yapaku muurlpakuju mardarinjaku!”
- ¹⁰ Ngula purda-nyangu Juuna wangkanja-kurra, ngula-jangkarluju YAAWIYI-rlı Warlalja Wiringki ngarlungarlu-manu yawuju yungu pinayurlkuly-yirrarni Juuna walya-kurra. Junga-juku, yawungkuju walya-kurralku kujurnu.

3

Juunaju yarnkajalku Ninupu-kurra

- ¹ Ngularla yarda wangkaja japaku-karilki YAAWIYI-ji Juunakuju, ² “Yanta yali-kirra Ninupu-kurra kirri wiri-kirra. Punpun-ngarrrika-jana, nyam-punya yangka kujarnangku kamparru-wiyi wangkaja.” ³ Yijardulkurla ngungkurr-nyinaja YAAWIYI-ki Juunaju. Nyanunguju yarnkajarra Ninupu-kurraju wurnturu-nyayirni-kirra. Yaliji kirri ngulaju wiri-jarlu-nyayirni jarla-wanawana. Kajilpa ngana-puka yapa ngampurrrpa nyina-yarla jingijingi yaninjaku Ninupurlaku, ngulaju kajika wapami karlarra-ngurlu kakarrara-kurra ngulaju marda ngurraku marnkurrraku.

⁴ Kala kuja yukajarni Ninupu-kurralku Juuna, ngulajulpa kulkurruwanalku yaninja-yanu parrangka jingijingi, kuja-jana wangkaja parliyakuju, "Ngaka 40-pala parra-jangka, YAAWIYI-rlji kapi-nyarra riwarri-mani nyurrurla yapa manu nyampuju kirri. Ngulangkaju kapu ngunami walya-mipa."

⁵ Ngulalurla yapa Ninupu-wardingki-patuju yijardu-jarrija Juunarlku kuja-jana yimi-ngarrurnu yimi Kaatu-kurlangu, ngulalu ngarrurda-jarrija purda-nyanjarla, "Waraa! Junga-waja! Nyarrpa-jarrimirlipa? Pinalipa-nyanu yinyi Kaatu-kurra. Wurra, miyi ngarninja-wangu-wiyirlipa nyina, manu wawardarlarlipa yuka puturrrputurrrparla-wiyi yungurlipa yalala-yirrarni!" Junga-juku, panujukulu miyi ngarninja-wangu nyinaja wiriwiri manu panu-karirlangu yapa, manulu yukaja wawardarla puturrrputurrrparla.

⁶ Yangkangku yalirli wiringki kingirli Ninupu-wardingkirli, purda-nyangu-jana yimi yapa panu-kari kujalpalu wangkaja miyi ngarninja-wangu lawaku nyinanjaku. Nyanunguju rarringki yakarra-pardija nyinanja-kurlangu-ngurlu wiri-ngirliji, yalyi-manulku-nyanu jinajina-piya kirrirdi nyanganugu-nyanguju, ngula yukaja puturrrputurrrparla wawardarla, ngula yaninjalra pirri-manu yurlpulyparla. ⁷ Ngula-jangka, yirrarnulpa kuruwarri, ngulaju yilyaja-jana kurdungurlu-patu warrukirdikirdi Ninupurla kuruwarri-kirli yapa-patuku yungulu-jana yimi-ngarrirni. Nyampunya-ka kuruwarriji karrimi:

Ngajulurlu kingirli nyurrurla-nyangurlu manu ngaju-nyangurlu kurdungurlu-watirli, yirrarnurnalu-nyarra nyampuju kuruwarri nyurrurlaku yapaku panuku parliyaku. Nyurrurlarlu, purda-nyangkalu-ngaŋpa yijardurlu! Nganangku-puka kulalpa nganjarla ngapa, kuyu, miyi YAAWIYI-ki yalala-yirrarninjakungarnti. Manu warla-pajikal-jana puluku, jiyipirlangu nyiyarlangu ngarninja-kujaku.

⁸ Nyurrurla panujukulu yukaya wawarda puturrrputurrrpa-kurra, manu puluku manu jiyipirlangulu-jana yukanja-yirraka wawardakurraju! Yayi-pantirninja-karralurla purlaya mularrpa-nyayirni Kaatuku! Panujukulu-nyanu ngurru nyinaya jintangka-juku maju-wangu manu murrumurru-maninja-wangu!

⁹ Kajika-ngalpa marda nyanungu-jarrinjarla mari-jarri. Kajika-ngalpa marda ngurru nyinami kulu-wangu. Manu kajika-ngalpa marda yampimi pinja-wangurlu.

¹⁰ Junga-juku, nyangu-jana Kaaturlu yapa kujalpalu nyanungu-kurra-jarrija. Jungarnilkilpalurla nyinaja, manulu muku yampija punkuju. Junga-juku, Kaatuju nyanungu-jarrinjarla mari-jarrija-jana. Kapu-jana kamparruju pungkarla-wiyi. Kala lawa, yampija-jana yapa panu-juku manu kirri manu puluku manu jiyipi.

4

Juunajurla warlirna-jarrinjarla kulu-jarrija-nyayirni YAAWIYI-kiji

¹ Ngula Juunajurla kulu-jarrija kanunjumanyumpa-nyayirni YAAWIYI-ki, kaji nganta-jana muku pungkarla-wiyi yangka yapa panu-juku. Ngula-nygurlunya kulu-jarrijarla. ² Juunarlju ngulajulpa kuurljirri-mardarnu tarngangku-juku YAAWIYI-ji. Ngula-jangkaju, wangkajalkurla Juunaju, "Ninupu-wardingki-paturlangukunpa-jana yawuru-jarrija pinja-wangu. Kujarlanya karnangku kulu nyina. Nyurru-wiyi kujalparna nyinaja ngurrararla ngaju-nyangurla, milya-pungulparnangku ngurruju-juku nyuntuu. Manu warrawarra-kanyi kaŋpa-jana yapa panu, manu

mari-jarri kanpa-jana. Kajinpa ngampurrpa nyina yapaku majuku pinjaku, kuja-kujakuju kanpa-jana wurra-juku pardarni yungungkulu kurnta-jarrinjarla kulpari yani. Kajingkili nyuntuku kalkurnu-purdajarri, ngulakuju kanpa-jana yawuru-jarrimi, pinja-wangulku. Yangka ku-janpaju wangkaja yaninjaku Ninupu-kurra yapaku warnkiri-maninjaku, kulalparna ngampurrpa nyinaja. Ngula-kujakunyarna wuruly-parnkaja Payini-kirraju. ³ Ngulaju ngula-juku karnangku warlkirninjarla payirni yungunpaju pinyi ngaju. Kula karnaju ngajuju ngampurrpa nyina wankarukuju nyinanjakuju.”

⁴ YAAWIYI-rli jangku-manu Juuna, “Nyiya-jangkarlu kanpaju ngajuju warlurr-yirrarni? Kujaju kula ngurrju!”

⁵ Ngula-jangkaju, yarkajarralku Juuna kakarrara kirri-ngirliji. Ngula-jangkarluju, yamalku-nyanu nganturnu, ngulangkaju yamangkaju ngantirninarla pirri-manulku kaninjarni. Ngulalparla piirr-pardija Kaatuku yungu nyanyi kaji nyarra-mani yali kirri Ninupu.

⁶ Ngula-jangkaju, YAAWIYI Kaatukujurla marlaja pardija ngalyipiji yaruju-nyayirni kankarlumparra yungurla parntarri yama Juunaku wanta-kujaku walyka-karda. Juunajulparla nyinaja pukurlpkurlpanyayirni ngalyipikiji. ⁷ Ngula-jangka, mungalyurru-kari rangkarrkurlu parrarl-pantirinja-puru, Kaaturlu jangkardu yilyajarni wayipi yungurla jurnta ngarni yintirdi, ngula wayipirliji jurnta ngarnurla kulkurru-wana yintirdi-wana yintirdiji. Ngalyipiji palija linjilki ngarninja-warnu. ⁸ Kuja wantalku kankarlu-jarrija, Kaaturlurla jangkardu yilyaja warlpa wiri ngawurrngawurrrpa-nyayirni kakarrara-ngurlu. Ngula-puruju, wantangkujulpa jankaja jurrulku kankarlarni. Juunaju wanta-jangka wirrirlpaliku wapaja. Manu wangkaja, “Niyakurna nyina? Yungurna kutu palimilki.”

⁹ Kaaturla wangkaja, “Nyiya-jangka kanparla kuurljirri-mardarni ngalyipikiji kapi yangka kujarnarla jangkardu yilyajarra wayipi? Kujaju kula ngurrju!”

Juunarla wangkaja, “Yuwayi, kujaju ngurrju kuja karnarla kulu-jarri! Kapurnarla tarnga-juku jankami-nyayirni!”

¹⁰ YAAWIYI-rla wangkaja Juunaku, “Nyamu ngalyipi kuja pardija jintangka mungangka, manu munga-pardu-karirlaju palijalku. Kulanpa nyuntulurlu ngurrju-manu ngalyipi kuja pardija, manu kulanpa karrinja-yirrarnu. Kala kuja ngalyipi palija, nyuntunparla wajampa-jarrija yappyaku. ¹¹ Kala nyiya-jangka kula kanpa-jana wajampa-jarri nyuntuju Ninupu-wardingki-patuku yapaku? Ngulaju kalu-ngarra yirdiyi-paturlajala parliya nyinami manu matirni yapaju 120,000-pala marda, manu marda 130,000-pala, manu pulukurlangu panu-yijala. Nyuntu kanparla wajampa-jarri ngalyipiki yalumpuku. Ngajuju karna-jana miyalu kanunjumanyumpa-nyayirni wajampa-jarrimi yapaku parliyaku Ninupu-wardingki-patuku.” Kujanyarla wangkaja Juunaku YAAWIYI-ji.

Matthew

Yimi Jijaji-kirli Matiyu-kurlangu

Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kuja

Matiyurlu Yirrarnu

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju puku yimi-kirli Jijaji-kirli yirdingkiji kuja Matiyurlu yirrarnu nyurru-wiyi. Manulu marnkurrpa-karirli wati-patu-karirli yimi yarda yirrarnu Jijaji-kirli-yijala. Ngulajulu yirdiji nyampunya Maarrku, Luuku manu Jaanu. Ngula-paturlunyalu yarda yirrarnu yimi. Nyampu-patuju murntu-pala puku, ngulaju karlipa yangka yirdi-mani Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Matiyujulpa warrki-jarrija talakungarduyu, ngulajulpa-jana warrki-jarrija kapumanuku Ruumu-wardingkiki. Ngula-jangkaju, Jijajiliji milarninjarla yajarnulkku, ngula-jangkarlu nyanungu-juku purajalku Jijajiji. Kuja Jijaji palijalku, manu ngula-jangkaju pina-wankaru-jarrija, ngula-jangkarlanya nyampuju yimi yirrarnu Matiyurluju. Nyampu kuja Yimi Ngurrju yirrarnu, ngulaju-jana yirrarnu nyanungu-nyanguku ngurrara-jintaku Juwu-patuku yungulu milya-pinyi Jijaji wajawaja-maninja-wangurlu. Ngulaju yungulu milya-pinyi Kaatu-kurlangu Ngalapinyanu manu Mijaya ngulaju Milarninja-warnu.

Nyampurraju warlaljalurla nyurnunyurnu Jijaji Kirajiki
Luke 3.23-38

¹ Jijajiji palka-jarrija Tapiti-kirlangu-ngurlu manu Yipuruyamu-kurlangu-ngurlu turnu-warnu-ngurlu. ^{2-6a} Nyampurrajulu yirdi-patu Jijaji-kirlangu nyurnunyurnu kujalpalu palka-jarrinja-yanu Yipuruyamu-ngurlu Tapiti-kirra: Yijaki, Jakupu, Juurda manu nyanungukupurdangkapatu; Juurda nyinajalpa-palangu kirda-nyanuju Piirijkiki manu nyanungukupurdangkakuju kukurnu-nyanukuju Jiiraku. Tamuru nyinajalpa-palangu ngati-nyanu Piirijkiki manu Jiirakuju; Yijirunu, Raama, Yaminitapa, Naajana, Jalmana, Puwaja; Puwaja-kurlangu ngati-nyanuju nyinajalparla Raapa; Yuputu; Yuputu-kurlangu ngati-nyanuju nyinajalparla Ruurtu; manu Jiji. Jiji nyinajalparla kirda-nyanuju Kingi Tapitiki.

^{6b-11} Nyampurrajulu yirdi-patu Jijaji-kirlangu nyurnunyurnu kujalpalu palka-jarrinja-yanu Tapiti-ngirli Yuwajini-kirra yangka kujalu-jana Papiluniya-wardingkirli warrmarlarlu pirijina-piya kangu panu-jarlu-yijala Yijirali-pinki yapa nguru-ngurlu nyanungurra-nyangu-ngurlu jintakari-kirralku kirri-kari-kirralku wurnturu Papilunu-kurra kakarrara: Jullumunu, ngulaju Kingi Tapiti-kirlangu ngalapi-nyanu; Ngati-nyanu Jullumunukujulparla nyinaja Pajipa; Riyupuma, Yapija, Yayaju, Jiyupaja, Jiruyama, Yujiya, Jutama, Yayaja, Yijikaya, Manaja, Yaamana, Jujiya, Yuwajini manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu-patu.

¹²⁻¹⁶ Nyampurrajulu yirdi-patu Jijaji-kirlangu nyurnunyurnu kujalpalu palka-jarrinja-yanu Yuwajini-ngirli Jajupu-kurra: Yuwajini, Jiyaltilu, Jiripulpu, Yapiyu, Layikimi, Yaajuru, Jarduku, Yaajini, Yaliyurdu, Yaliyaja, Maatana, Jakupu manu Jajupu. Jajupu-kurlangu kali-nyanuju Miiri, ngulajurla ngati-nyanu Jijajiki. Jijaji yangka jinta kuja karlipa ngarrirni 'Kiraji'.

¹⁷ Yuwayi, nyampuju 14-pala-kari turnu-warnu-kari ngulaju yangka kujalu Yipuruyamu-ngurlu palka-jarrinja-yamu Kingi Tapiti-kirra. Manu 14-pala-kari turnu-warnu-kari ngulaju yangka kujalu Kingi Tapiti-kirlangu-ngurlu palka-jarrinja-yamu yulyurru panu-puru Papilunu-wangurla-wiyi yangka kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja pirijina-piya Papilunurla. Ngulajangkaju, 14-pala-kari-jangkarlaju turnu-warnu-kari-jangkarlaju Jijaji Kirajilki palka-jarrija.

Yimi nyampuju kuja Jijaji palka-jarrija

Luke 2:1-7

¹⁸ Miiri nyinajalpa Jijaji Kirajikipalangu ngati-nyanuju. Ngulajulparla nyurru-warnu-jala jangku-pinjä-warnulku nyinaja Jajupukuju ngulaju murnma-juku jinta-jarrinja-wangu-wiyi-jiki. Miiriliji-nyanu purda-nyangu-ngarrarla kurdu marlaja mardarni Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguku. ¹⁹ Miiri-kirlangurlu kali-nyanurlu Jajupurlu purda-nyangu ngula Miirilpa nyinaja miyalulku. Kula nyarrpa-jarriyarla. Kula nyiyaku marrararluju kurntaku ngurru-mantarla yapa panungka. Kujarlaju, Jajupurlu-ngarra wurluparlu kangkarlalku Miiri kuwurtu-kurra karlirr-mardarninja-ngarntirli.

²⁰ Ngulalpa-nyanu manngu-nyangu Jajupurlu Miiri-warnu, Warlalja-Wiri-kirlangu marramarrarla yanurnu jukurrparla, manurla wangkaja Jajupuku, "Jajupu, nyuntujunpa Tapiti-kirlangu turnu-warnu-jangka. Kurnta-wangu nyinaya! Kuta kangka-nyanu Miiriji yungungku nyuntukulku kali-nyanuju nyina. Yali kurdu miyalurla, ngulaju kula wati-kari-kirlangu. Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlurla yirrarnu miyalu-kurraju. ²¹ Miirirli kapu wirriya mardarni. Nyuntulurlu kapunparla yirdiji yirrarni 'Jijaji'. Yirdi-ka wangka kuja: 'Kapi-jana muurl-mardarni yapa panuju maju-kujaku manu karlirr-yaninja-kujaku.'"²²* Kujanyarla wangkaja marramarraju.

²² Yangka-juku jurru-juku yimi junga kujarla yangka milki-yirrarnu jarukungarduyuku Yijayaku nyurru-wiyi, ngulaju yirrarnu Payipulurlalku:

²³ "Kamina-warnu jinta kapu nyinami miyalu wati-kirli ngunanjawangurla-wiyi. Nyanungurlu kapu mardarni kurdu wita wirriya. Manu kapurla yirdi yirrarni 'Yimanyulu'."²³* Yirdi yali-ka wangkami, 'Kaatu, nyinami-ka ngalipa-kurlu yapa-kurlu'.

²⁴ Junga-juku, Jajupu yakarra-pardijalku jukurrpa nyanja-warnuju. Yanu, manu Miirilki wungu-kurra-manu yangka kujarla marramarraju wangkaja jungarni-juku Jajupukuju jukurrparla maninjakuju Mirikiji. ²⁵ Ngula-warnuju, palka-jarrinja-wangurla-wiyi Jijajikiji, kulalpa-pala ngunaja ngurrangka jintangka, lawa. Ngula-warnurlaju, karrmulyapajarrijalku Miiriji, ngulakuju-palarla yirdilki yirrarnu Jijaji.

2

Wati-patu yanurnulu kakarrara-jangka Jijajiki nyanjaku

¹ Wati jinta yirdi Yarurdu nyinajalpa wiri kingi ngurungkaju yirdingka Jurdiyarla. Ngula-puru-juku Jijajiki palka-jarrija kirri witangka Pijilimirla. Nguru-karirla, pinangkalpa-patu ngulalpalu yanji-lypiri yirri-puraja kankarlarra, yanurnulu nguru-kurraju Jurujulumu-kurra. Wurnturu-kari-jangka yanurnulu nguru nyanunu-nyangu-ngurlu kakarrara-ngurlu Jurujulumu-kurra. ² Ngulalu yanurnu, warru

* ^{1:21} Nyangka Psalm 130.8   * ^{1:23} Nyangka Isaiah 7.14

payurnulu-jana yapa Jurujulumurlaju, "Nyarrpararla kurduju palka-jarrija yungu-jana wiri nyinami yapa Juwu-patuku? Nguru nganimpanyangurla, nyanungu-nyangu yanjilypiri ngula milirrmilirr-wangkaja, nyangurnalnu kakarrara-purda yalkirirla. Nyampu-kurrarnalu yanurnu yungurnalurla parntarrimi nyanungukuju manu pulka-pinyi."

³ Ngula Yarurdurlu purda-nyangu yimi kurdu palka-jarrinja-kurra, nyanunguju kulu-jarrija manu ngampa-nyangu-nyanu. Manu yapa-patu-karirlangurlu, ngampa-nyangulu-nyanu Jurujulumurlaju. Wangkajaluyanu, "Nyarrpa-jarrimilki karlipa?"

⁴ Yarurdurlu-jana jaru yilyaja wiriwiriki maralypikingarduyu-patuku manu kuruwarrikingarduyu-patuku yungulu jarukuju wangkanjaku yanirni. Ngulalu yanurnu, payurnu-jana, "Nyarrpa Payipulurlaju-ka wangka yimi? Nyarrpararla ngurungka-ngarra palka-jarri kurduju wiriji ngula kalu ngarrirni nganta 'Kiraji'?"

⁵ Jangku-manulu, "Nyurru-wiyi jarukungarduyu jinta wangkaja nganta kapu Kiraji palka-jarri kirri yirdingkaju Pijilimi, ngula-nganpa yirrarnu Payipulurla nganimpaku:

⁶ 'Kirri Pijilimi nguru witangka Jurdiyarla, ngulaju wita-juku. Ngulaju ngula-juku...wiri-nyayirni-jiki-jala! Ngulangkaju nyina kalu wiri-wiri Juwu-patu yapa turnu-warnu Juurda-kurlangu-jangka. Yuwayi, kurdu ngarra palka-jarri nyanungurra-nyangurla warlaljarla. Wiri-jarriji kapu, ngarra-jana wirlik nyina. Yijirali-pinkiki nyanungu-nyanguku kapu-jana Warlalja-Wiri nyina, kapu-jana warrawarra-kanyi jiyipikingarduyu-piyarlu.*'

Kuja-yijala ngula yirrarnu Kaatu-kurlangurlu jarukungarduyurlu Payipulurlaju."

⁷ Yarurdurlu ngula yimi purda-nyangu, jaru-jana yilyaja pinangkalpatuku, yangka ngulalu kakarrara-ngurlu yanurnu, yungu-ngarra-jana wurulypa wangka. Payurnu-jana, "Nyangurla-wiyinkili nyangu yanjilypiriji?"

Jangku-manulkulu, "Yurlyurrpu-jarra-warnurlarnalu nyangu nyurru-wiyi."

⁸ Ngula-jangka Yarurduju-jana wangkaja, "Nyurrurla wati-patu, yantalu Pijilimi-kirra, warru nyangkalurla yangka kurdu wita wirriyaku. Kajinkili parlu-pinyi, yantarnili pina yungunkujulu yirri-pura yungurna ngajurlangu yani yungurnarla kambarang parntarrinjinirra nyanunguku."

⁹ Yali-jangka pinangkalpa-patu yanulu Jurujulumu-ngurlu Pijilimi-kirra. Yangka nyanungu yanjilypiri, nyangujukulu yalkirirla, yangka kujalu nyurru-wiyi nyangu kakarra-purda yalkirirla. Kambarang yantu-jana yanjilypiriji yalkirirlaju. Yali-jangkaju jupu-karrija yuwarlirla kankarlarni kujalpa kurdu wita ngunaja. ¹⁰ Ngulalu nyangu pinangkalpa-paturlu yanjilypiri, wardinyi-jarrija-nyayirnilarla. ¹¹ Yukajarnili yuwarli-kirraju, manu nyangulu kurdu wirriya ngula ngati-nyanurlu Miirirlilpa mardarnu. Ngula-jangkaju, kambarangurla parntarrinjunu kurduku, manu pulka-pungulurla. Lakarn-manulkulu yakujuju, yungulkulurla kawurlu manu marnta-piya ngurrju-nyayirni parntirrparntirrpia,* manu mirtijinirlangu jara-piya† Ngula-jangkaju, yarnkjarralkulu. ¹² Ngula-jangkaju, pinangkalpa-patu kujalpalu jarda ngunaja, nyangulu Kaatu jukurparla. Wangkaja-jana, "Kulalurla pina-yanta Yarurduku. Pina-yantalu nyurrurla-nyangu nguru-kurra yirdiyi-kari-wana." Junga-juku, yimi-ngarrirrinjanawangu Yarurduku wurdungukulu pardijarra.

* ^{2:6} Micah 5.2   * ^{2:11} frankincense   † ^{2:11} myrrh

Jijaji-kirlangu kirda-nyanurlu manu ngati-nyanurlu-pala kangu Yijipi-kirra Yarurdu-kukaku

13 Ngula-jangkaju yangka-patu pinangkalpa-patu yarnkajarralu Jurujulumu-ngurluju mungangka jurrkungka-juku. Yangka marramarra yanurnurla Jajupukuju jukurparla, manu wangkajarla nyanungukuju, "Pardiya, kangka-palangu nyuntu-nyangu kurdu wirriya manu nyanungu-nyangu ngati-nyanu, jirranga-palangu yanta Yijipi-kirra. Yarurdurlu kapurla warru nyanyi kurdukuju pakarninjakungarni. Ngula-kujakunyalu wurulypa yanta. Nyinayalu Yijipirla tarnnga-juku. Ngaka-yijala kapurnangku wangka pina-yaninjaku nyuntu-nyangu nguru-kurraju."

14 Ngula-jangkaju, Jajupuju pardija jarda-jangkaju manu munga jurrkungka-juku, pardijarralpa Pijilimi-ngirli kurdu wirriya wita-kurlu manu nyanungu-nyangu ngati-nyanu-kurlu jungarni-juku Yijipi-kirra.

15 Jajupujulpa nyinaja Yijipirla kurdu Jijaji-kirli manu nyanungu-nyangu ngati-nyanu-kurlu. Wurra-jukulpa nyinaja Yijipirla, murnma-juku pina-yaninja-wangu. Murnma-jukulpalu nyinaja, pardarnulpalurla Kingi Yarurduru kaji palimi. Yangka-juku jurrku-juku yimi junga kujarla yangka Kaaturlu milki-yirrarnu jarukungarduyuku jintaku nyurru-wiyi, ngulaju yirrarnu Payipulurlalku:

"Wapirra Kaaturlu yajarnunjunurra Kaja-nyanuju nguru-ngurluju Yijipi-ngirli."*

Yarurdu-kurlangurlu warrmarla-paturlu, pakarnulu-jana kurdu wirriyawirriya

16 Junga-juku, Yarurdujulpa wurra-jukulpa-jana nyinaja yali-patuku pinangkalpa-patuku yungulurla pina-yanirni yimi-ngarrirrinjaku yimi kurdu-kurlu. Lawa, kulalurla pina-yanurnu nyanungukuju. Milya-pungulku kujalu yimirr-yungu. Milya-pungu yangkaju yanjilypiriji kuja nyurru-wiyi palka-jarrija yulyurru-jarra jirrama-warnurla. Ngula-jangkaju-jana kulu-jarrija-nyayirni. Ngula-warnunya-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku warrmarla-patukuju yungulu-jana yani Pijilimi-kirra muku pakarninjaku kurdukurduku wirriyawirriyaku ngurungka Pijilimirlakuju. 17-18 Nyampuju jurrku-juku yimi ngularla Kaatu wangkaja jarukungarduyuku Jirimayaku. Nyampuju Jirimayarlju yirrarnu:

"Ngajulurlurna-jana purda-nyangu yapa yulanja-kurra ngula kalu yulami kirringka Raamarla. Karnta yirdiji Rajulu ngula ngamardi-puka-jarrija, kurdu panu-jana wajawaja-manu. Yulajalkulpa-jana. Kulalu nganangku yulalyi-mardakarla." *

Ngulanya Jirimayarlju yirrarnu.

Jajupu manu Miiri-pala pina-yanu Yijirali-kirra Jijaji-kirli

19 Junga-juku, ngula Yarurduju palija, kaja-nyanulkulparla marlaja nyinaja kingi yirdiji Yakilaja. Ngula-jangkaju, Kaaturlu-nyanu yilyaja nyanungu-nyangu marramarra Jajupuku, ngula nyangu yaninjarni-kirra nyanungu-kurra jukurparla. 20 Marramarlarla wangkaja Jajupukuju, "Karrinja-pardiya, kangka-palangu kurdu wirriya manu nyanungu-nyangu ngati-nyanu, pina-kangka-palangu Yijirali-kirra. Yarurduju nyurru palija. Kulalpa nganangkulku pungkarla kurduju."

* 2:15 Nyangka Hosea 11.1 * 2:17-18 Nyangka Jeremiah 31.15

²¹ Junga-juku, Jajupuju pardija jarda-ngurluju, ngulaju-palangu yakarra-manu kurdu wirriya manu nyanunu-nyangu ngati-nyanu. Yarnkajarralkulu Yijirali-kirra. ²² Kulkurru-juku Yijiralikingarntiji yukanjakun-garntiji, yimili purda-nyangu Yakilaja-kurlu ngulalpa kingilki nyinaja ngurungkaju Jurdiyarla. Ngula-kujaku, Jajupujulpa lanilki nyinaja pina-yaninjaku nguru-kurra Jurdiya-kurra. Yali jukurrpa-karirla marramarlarla wangkaja Jajupukuju kula yaninjaku Jurdiya-kurra. Junga-juku, Jajupuju yanulku nyanunu-nyangu kurdu-kurlu manu kurdu-kurlangu ngati-nyanu-kurlu yali-wana-juku Jurdiya-wanarla ngurungkaju yatijarra-juku nguru-karikiji Kaliliyiki. ²³ Jirrnga-yanu-palang yali-kirra kirri-kirra yirdiji Najariti, manu yalirla-juku-palang jirrnga-nyinaja. Yaliji yangka jurru-juku yimi Najariti-kirli ngula-jana Kaatu wangkaja nyurru-wiyi nyanunu-nyanguku jarukungarduyu-patuku. Nyampujulu wangka Payipurlarla:

“Panu yapangku kapulu ngarrirni yali kurduju ‘Najariti-wardingki’.

3

*Nyampunya Jaanu Papitaji-kirli kuja kala-jana wangkaja yapa-patukuju
Mark 1:1-8, Luke 3:1-18, John 1:19-28*

¹ Yulyurru panu-jangka kujalparla Jijajiji rdirri-yungu warru yimi-ngarrirrinjaku, wati jinti-kari yirdiji Jaanu Papitaji yanurnu yarluyearlu nguru-ngurlu Jurdiya-ngurlu. Rdirri-yungu yirri-puranjaku yapakuju nyampu, ² “Jalangu kanganpa kutulku yanirni Kaatuju ngalipakuju yungu-ngalpa Warlalja-Wirilki jirrnga-nyina. Kujarlanya, pina-yaninjarlarlu yalala-yirraka Kaatu maju-jangka.”

³ Jaanu Papitajiji ngulaju yangka jurru-juku kuja jarukungarduyurlu Yijayarlu yirrarnu nyurru-wiyi Payipulurla. Kuja yirrarnu Yijayarlu: “Purda-nyangkajulu! Yapa-ka warru purla manangkarrarla, ngulaju kuja-ka purlami, ‘Warlalja-Wiri kuja kanganpa nyina ngalipaku, ngulaju kapu yanirni. Ngulakuju yirdiyilirla jungarni-manta yungu yanirni rarralyparlal!’”*

Kujanya Yijayarluu yirrarnu.

⁴ Yangka Jaanurlu, kala jinajina-piya mardarnu yumurru-kurlu kawartawara-kurlangu manu ngalyipi-piya wiri wartirli-wana puluku-kurlangu panti kuja kala-nyanu warurnu. Manu kala ngarnu ngarlu manu jintilyka. ⁵ Yapa panulpalu yanurnu purda-nyanjaku Jaanu kujalpa wangkaja. Yanurnulpalurla wurnturu-ngurlu Jurujulumu-ngurlu manu nguru-kari nguru-kari Jurdiya-wana-ngurlu manu Jurdunu yulpayi-wana-ngurlu. ⁶ Ngulalpalurla Jaanuku wangkaja, “Kurnta-jarri karnalu-nyanu maju panu, mañu mari-jarri karnalu-nyanu yungurnalu yalala-yirrarni Kaatu.” Ngula-jangka, ngapangkalku-jana papitaji-manu karru wiringka yirdingkaju Jurdunurla.

⁷ Yali-jangka, Juwu-patu wiriwiri jirrama-jangka turnu-warnu-jarrajangka yangka Paraji-patu manu Jatiyuji-patu,* yanulu karru Jurdunu-kurra ngulalpa-jana Jaanurlu papitaji-manu yapa. Jaanurlu nyangu-jana yaninjarni-kirra, wangkaja-jana kulu-nyayirni, “Nyurrurlajunkulu panu-juku ngulaju warna-piya maju-wati yimirr-yinja-panu! Nyurrurlarluu kankulu rampal-manngu-nyanyi kuja kankulu nganta ngurrju nganta nyina yungurna-nyarra nganta papitaji-mani, lawa. Jalango-karrikarri

* 3:3 Nyangka Isaiah 40:3 * 3:7 Juwu-paturlu wiriwirli, ngalya-karirli kalalu-nyanu yirdi-pajurnu Paraji-patu, ngalya-karirli kalalu-nyanu yirdi-pajurnu Jatiyuji-patu.

Kaaturluju kapu-jana juwa-kijirninarla yilyami yapa kuja kalu warntarla nyina. Kajinkili warntarla-juku nyina, kapu-nyarra nyurrurlarlangu yilyami tarnnga-juku. ⁸ Kajinkili ngampurrrpa ngajuku nyina papitaji-maninjaku nyurrurlaku, ngulakungarnirtirlijili pina-yaninjarla yalala-yirraka Kaatu, manulurla jungarnilki nyinaya! ⁹ Kulalu-nyanu ngarrika Yipuruyamu-kurlangu kurdukurdu nganta nyurrurla. Yijardu-wangu kujaju. Ngaju yungurna-nyarra nyampu wangka: Kajinkili warntarla-juku nyina, kapu Kaaturlu pirli warru mani, warru maninjarla kapu-nyanu ngurrju-mani kurdukurdu panu-nyayirni Yipuruyamu-kurlangu nyanungku nyampurra-jangkaju pirli wita-jangkaju. Kujaju junga. Kajinkili maju-juku warrarda nyinami, kapu-nyarra yilyami nyurrurlaju tarnnga-juku. ¹⁰ Yuwayi, jalangunya, Kaatuju-ka jungarnijungarni-jarri mi yungu-jana yangka yilyami yapa nyanungu-ngurlu-juku tarnnga-juku, yangka kuja kalu majumaju-juku nyinami. Kula-ngantalurla jungarni nyinayarla nyanungku, kala lawa. Yalirra yapaju ngulaju watiya-piya kuja-ka mangarri maju-kurlu karrimi. Watiya majumaju ngulaju kuja-piyaju kapulu yapangkuju pajirninarla kijirni warlu-kurra. Kuja-kujakuju, nyinayalurla jungarni-juku Kaatukuju!

¹¹ “Jinta-kari-ka yanirni nyampu-kurraju. Nyanunguju wiri-nyayirni ngaju-piya-wangu. Nyiya-jangka mayiji milarnu yungurnarla nyanungku warrki-jarri mi? Ngaju karna-nyarra七月url-yirrarninarla papitaji-mani ngapangka kujankulu pina-yaninjarla yalala-yirrarnu Kaatu. Kala Mijaya kaji yanirni yangka Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu, ngalya-karikiji kapu-nyarra kurru-pinyi Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu nyurrurlakuju. Ngalyakariji kapu-nyarra七月urlkjimirra warlu wiri-kirra. ¹² Kaji yanirni nyanungu, ngulaju yangka-piya yapangku kuja-ka ngurlu kipirninarla kirkla-mani. Kuja-ka yapangku kipirni ngurlu parraja-kurlurru, ngurlu ngurrju ngulaju-ka mardarni ngarninjakungarnirtirli. Kala walya manu marna, ngulaju-ka kijirni warlu-kurra. Kuja-piya yali Kaatu-kurlangu kaji yanirni, ngulangkuju kapu-jana yirrarni yapaju yurruju-jarrarla ngurrju-patu maju-patu. Ngurrju-patu kapu-jana mampungku mardarni. Kala maju-patuju kapu-jana kijirni tarnnga-juku.” Nyampunya Jaanu Papitaji kala-jana wangkaja yapa-patukuju.

Jaanurlu七月url-yirrarninarla papitaji-manu Jijaji Mark 1.9-11, Luke 3.21-22

¹³ Ngula-jangkaju, ngaka-kariikli Jijaji yanurnulku nguru-ngurlu Kaliliyi-ngirli karru Jurdunu-kurra. Yali jurrkungka-juku ngulalpa-jana Jaanurlu papitaji-manu yapa. Jijajirli payurnu Jaanu yungu-ngarra papitaji-mani, lawa. Jaanuljupa nyinaja kurnta-nyayirni. ¹⁴ Ngulaju puta wurra-manu Jijaji, wangkajalkurla, “Kularna nyuntu-piya-japa ngurrju. Nyuntujunpa wiri-nyayirni ngaju-piya-wangu. Nyiyakulkunpaju yanurnu ngajuku papitaji-maninjaku nyuntuju? Nyuntulurlulpajau papitaji-mantarlawiyi ngajuju.”

¹⁵ Jijajirli jangku-manu Jaanu, “Kaatu kaju wangka ngajuku yungurna purami nyanungu-nyangu kuruwarri jungarnirli. Kujanyarnangku yanurnu yungunpaju papitaji-mani.” Ngula-jangkaju, Jaanu ngungkurnyinajarla papitaji-maninjaku Jijajikiji. ¹⁶ Nguru-yirrarnurla Jijajikiji karru Jurdunu-kurra, manu papitaji-manu yalirla. Ngula Jijaji yanurnu ngapa-ngurlu pirntinyarra-kurra, yalkirijirla raa-parnkaja kankarlarraju. Yalkiri kuja raa-parnkaja, ngulangkaju nyangu Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu jurlpu-piya kurlukuku-piya. Ngulaju yanurnu, pirri-manurla Jijajiki.

¹⁷ Ngula-jangkaju, linpa purda-nyangu wangkanja-kurralku kankalarra-jangka yalkiri-jangka, kujarla wangkaja nyanunguku Jijajiki, “Nyuntujunpa ngaju-nyangu Kaja-nyanu marulu. Nyuntulurlunya kanpaju miyaluju raa-pinyi.”*

4

Jijaji puta karlirr-kangu Juju Ngawungku Kaatu-kujaku

Mark 1.12-13, Luke 4.1-13

¹ Yali-jangkaju, Kaatu-kurlangurlu Pirlirrparlu kangu Jijaji jilja-kurra. Yalirla yungu nganta Juju Ngawungku karlirr-mardakarla Kaatu-kujaku.

² Jijajirli kula nyiya ngarnu 40-pala parraku manu 40-pala mungaku, manu yali-jangkaju nyanungujulpa nyinaja yarnunjuku-nyayirni. ³ Ngula-jangkaju, Juju Ngawurla yanurnu yungu nganta karlirr-mardakarla Kaatu-nurlu, wangkajalkurla Jijajikiji, “Kuja kanpa nyuntuju Kaatu-kurlangu nganta Ngalapi-nyanu nyina, wangkaya-jana nyampurraku payarrpaku, ngurrju-manta-jana mangarri-kirra yungunpa ngarni.”

⁴ Jijajirla wangkaja Juju Ngawuku, “Payipulu kanganpa kuja wangka, ‘Kajilpa nganangku-puka mangarri-mipa nganjarla, kulaparla jirrnanga nyinayarla tarnnga Kaatukuju, lawa. Ngulakungarntirliji yungulpa purda-nyangkarla Kaatuju nyarrpa kajirla wangkami.’”*

⁵ Yali-jangkarluju Juju Ngawungku kangu Jijajiji kirri-kirra tarrukukurraju Jurujulumu-kurra. Ngula kangu Jijajiji kankarlarni-nyayirni Yuwarli Maralypirla Juwu-kurlangurla manu ngulangka karrinja-yirrarnu. ⁶ Ngula-warnuju, Juju Ngawujurla wangkaja Jijajikiji, “Kuja kanpa nyuntuju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu nganta nyina, jurl-pungka Yuwarli Maralypi-ngirli nyampu-ngurluju kaninjarra-kurra walya-kurra. Nyampunya-ka wangka Payipulurlaju:

‘Kaatu-jana wangkaja nyanunu-nyanguku marramarra-patuku jina-mardarninjaku nyuntuku.

Kajinpa jurl-pinyi kankalarra-ngurlu, kapungkulu rdarri-mardarni nyuntuju nyanunu-nyanguku rdakangka, kalakanpa marda rdilykirdilyki-wanti jamana pirlingkaju.’*

Junga-juku, nyuntuju jurl-pungka nyampu-ngurlu Yuwarli Maralypingirli!*

⁷ Ngula-jangkaju, Jijajirla wangkaja nyanunguku, “Lawa, kularna jurl-pinyi kankalarra-ngurlu! Payipuluju-ka nyampunya wangka nganim-paku:

‘Kula jiliwirrirla payika Kaatu nyiyarlanguku, kalakangku kulu-jarrimilki!’*

Ngula-jangkanya kualaparna jurl-pungkarla ngajulurluju nyampu-ngurlu kankalarra-ngurlu!”

⁸ Ngula-jangkaju, yarujurlu-juku Juju Ngawungkuju kangu Jijajiji pirli wararra-kurra kankalarra-nyayirni, manurla milki-yirrarnu nyiyarning-ijarra ngurrju-nyayirni ngurrara-kari ngurrara-karirlla walya nyampurla nguru-kari nguru-kari. ⁹ Ngula-jangka wangkajarlal Jijajiki, “Kajinpaju parntarrinjalra pulka-pinyi ngajuku, kapurnangku milarni yungunpa wiri-nyayirni nyina nyampurraku ngurraraku, manu kapurnangku yinyi nyiyarningijarra.”

* **3:17** Nyangka Matthew 17.5, 1 Peter 1.17 * **4:4** Nyangka Deuteronomy 8.3 * **4:6** Nyangka Psalm 91.11-12 * **4:7** Nyangka Deuteronomy 6.16

¹⁰ Jijajirliji jangku-manu nyanunguju, “Juju Ngawu, yantarra ngajukujaku! Payipulu kanganpa nyampunya wangka nganimpakuju: ‘Yapangkujulpalurla parntarrinjarla pulka-pungkarla nyanunguku-juku Kaatu-mipaku Warlalja-Wiriki. Nganimparlulparnalurla warrki-jarriyarla jintaku nyanunguku.’”*

¹¹ Yali-jangkarluju Juju Ngawungku yampijalku Jijajiji, manu pardijarraku. Ngaka-karilki marramarra-patusurla yanurnu Jijajiki jinamardarninjaku.

*Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu yapaku Kaliliyirla
Mark 1.14-15, Luke 4.14-15*

¹² Ngula-jangkaju, Jijajirliji yimi purda-nyangu ngulalu yurrkunyupaturlu Jaanu Papitaji yirrarnu rdakungka. Ngula pina-yanu nguru Kaliliyi-kirra. ¹³ Kirri-kirra Najariti-kirra-wiyi yanu, kula yalirlaju jupukarrija. Jingijingi-yanurra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Kapurniya-kurra kujalpa karrija kutu-juku mangkuru Kaliliyirla, ngulangkanyalpa nyimaja. Yali kirri Kapurniya ngulajulpa karrija nguru-jarrarla yirdi-jarrarla Jupulunurla manu Napatalirla. ¹⁴ Nyampuju jurruku-juku jaru ngula Yijayarlu nyurru-wiyi yirrarnu Payipulurla. Nyanungurluji yirrarnu nyampu jaruju nguru-jarra-kurlu:

¹⁵ “Nguru-jarra Jupulunu manu Napatali, parntarri mi kapala karru Jurdunu-ngurlu Mirditirini-kirra ngapa wiri-kirra. Nguru Kaliliyirlanguju-ka karrimi nguru jintangka-juku. Yalirlaju kalu nyina Juwu-wangu-patu yapa-patu. ¹⁶ Nyampurra yapa, nyina kalu mungangka-juku, Kaatuju kula kalu manngu-nyanyi. Ngaka-pardukarirlaju, kapulu jarra wiri-jarlu nyanyi. Ngurungka yalirla kuja kalu nyina ngulaju munga-nyayirnirla, kula-nganta rdaku-piyarla.

Ngakaju, mungalyurru-karirla kapu-jana jarra-jarrimilki.”*

Nyampuju jaru kuja Yijayarlu yirrarnu Payipulurla.

¹⁷ Ngula-jangkaju, Jijajilpa warru yanu nguru yalirla-juku wangkanjakkarra yapakuju, “Jalangū kanyarra kutulku yanirnī Kaatuju nyür-rulkaju yungu-nyarra Warlalja-Wirilki jirranganja nyina. Kujarlaju, pina-yaninjarlarlu yalala-yirraka Kaatu maju-wangurlu!”

Jijajirli-jana milarnu wati-patu yawukungarduyu-patu murntu-pala yungulu purami

Mark 1.16-20, Luke 5.1-11

¹⁸ Ngaka-pardu-karirlalku, Jijajilpa wapanja-yanu pirntinyarra mangkuru Kaliliyi-wana. Ngula-palangu rdipiija Jimaniki manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanuku Yanturuku kuja kala-pala warrki-jarrija yawukungarduyu-jarra. Ngulalpa-palarla kujurnu yakuju-piya wiri-jarlu rdarri-mardarninjaku yawuku. Jimani yirdi-kari ngulaju Piita. ¹⁹ Jijajiji-palangu wangkaja, “Purayaju-pala! Yangka kuja kalanpala yawu manu, ngula-piya-yijala kapurnangkupala pinarri-mani yungunpala-jana yapa yajarninjarla turnu-mani Kaatukulku.” ²⁰ Jungajuku, yampinja-yanu-pala yakuju-piyaju ngulangka-juku. Yampinjarla Jijajilki-pala puraja.

²¹ Ngula-jangkaju, yaninja-yanulpalu pirntinyarra mangkuru-wana, ngulajulu-palangu rdipiija wurnturu-wangu-juku Jamajiki manu kukurnu-nyanuku yirdiki Jaanuku. Ngulajulpa-palarla jirranganja warrki-jarrija nyanungu-jarrakupalangku kirda-nyanuku yirdiki Jipitiki. Ngulaju

* **4:10** Nyangka Deuteronomy 6.13 * **4:16** Nyangka Isaiah 9.1-2

pawurturlalpalu yakuju-piya larra pina panturnu. Kuja-palangu parlungu Jamaji manu Jaanu, ngulakuju-palangu waa-manu, "Ngajuju-pala puraya!" ²² Junga-juku, yampija-pala kirda-nyanu yalumpurla-juku pawurturla-juku. Yampinjarla Jijajilki-pala puraja.

Jijajirli-jana yapa-patuku yimi-ngarrurnu manu parlpuru-manu-jana
Mark 3.7-12, Luke 6.17-19

²³ Ngula-jangkaju, jijajilpa warru yanu nguru Kaliliyi-wana. Nyungurlu yapalpa-jana jungarni-manu jaaji-kari jaaji-karirla Juwukurlangurla, manu-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlu kuja kanganpal Warlalja-Wiri nyina yapaku. Ngulalpa-jana yapaju murrumurru nyangu, ngulajulpa-jana parlpuru-manunjunu. ²⁴ Nyiyajangkalpalu-jana yapaju murrumurru kangurnu? Yimiji Jijaji-kirli warru yanu nguru-wana Jiriya-wana. Yapajulpalu-jana murrumurru nyiyarningkijarra-kurlu kangurnu. Yapa-karilpalu murrumurru majunyayirni-kirli nyinaja. Yapa-karirlilpalu juju ngawungawu palkangka kaninjarni mardarnu. Yapa-karilpalu wantinjarla ngunaja yurirrinjwangu lalka. Yapa-karilpalu rdalji-jarrija. Jijajirli-jana muku parlpuru-manu. ²⁵ Yapangku panungku purdangirli purajalpalu Jijaji. Yanurnulu Kaliliyi-ngirli Kirri Karlarla-pala-ngurlu, Jurujulumu-ngurlu, nguru-kari Jurdinya-ngurlu, manu nguru-kari-ngirli kakarrara nguru-kari kujalpa ngunaja karru Jurdunurla murrarninginti. Mukulu yanurnu puranjaku Jijajiki.

5

Yapa ngula kalurla jungarni nyina Kaatuku, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni
Luke 6.20-23

¹ Ngula-jana nyangu Jijajirli yapa panu-jarlu yaninjarni-kirra nyanungukurra, ngulaju-jana yampija purdangirli. Ngula-jangkaju warrkarnu pirli-kirralku, ngulangkaju nyinajalkulpa. Ngula-jangkaju, nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yaninjarla wungulkulpaluria jirrnga nyinaja. ² Ngulangkaju, Jijajirli yungu-jana pinarri-manu nyiyarningkijarraku Kaatu-kurlu, kuja-jana wangka:

³ "Kaatu-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Yapa ngana-puka kuja karla wala nyina Kaatu-mipaku, ngulakuju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku.

⁴ Yapa ngana-puka kuja-ka mari yulami, ngulaju ngula-juku. Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. Ngulaju Kaaturlu kapu yulalyi-mardarni.

⁵ Yapa ngana-puka kuja-ka rampaku nganta nyina kurrruru-karrinja-wangu, ngulaju Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku! Kajirla wala nyina Kaatu-mipaku, ngulakuju kapurla yinyi nyiyarningkijarra kuja-jana nyurru-wiyi jangku-pungu.

⁶ Yapa ngana-puka kuja-ka ngampurrrpa-nyayirni nyina Kaatuku jungarni nyinanjaku, nyarrparlangu kajirla wangka, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku!

⁷ Yapa ngana-puka kuja kajana mari-jarrinjarla ngurrju nyina yapa ngalyakariki yangka kuja kalu nyinami murrumurru marda, marlajarra marda nyiyarningkijarra-wangu, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kaatuju karla mari-jarrimi-yijala. Ngulaku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku!

- ⁸ Yapa ngana-puka kuja-ka ngampurrpa-nyayirni nyina Kaatu-mipaku warrki-jarrinjaku, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. Kapu ngaka Kaatuju nyanyi.
- ⁹ Yapangku kuja kajana warla-pajirni yapa ngalya-kari kulungka yungulu ngurrjulku nyina jintangkalku, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku, ngulaju kapu kurdu nyanunu-nyangu-pajirni.
- ¹⁰ Yapa kuja-ka nyina jungarni Kaatu-kurlangu, ngulakuju kajilpalurla yapa ngalya-kari yaninjarla nyurunyuru-jarriyarla, ngulaju ngula- juku. Kaatuju-ka Warlalja-Wiri-jiki nyina nyiyarningkijarraku. Kuja karla yapa yali wala nyina Kaatu-mipaku, ngulaju karla warlalja nyina. Kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku.
- ¹¹ "Yuwayi, ngula kankulu jungarni nyinami kurdungurlu ngaju-nyangu, ngulaju yapangku panu-karirli kajikalu-nyarra marda yangka jikarr-pajirni. Kajikalu-nyarra marda pakarni. Warlkangku marda kajikalu-jana nyururla yimi-ngarrirni warru. Ngulaju ngula-juku. Kaatuku kapunkulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. ¹² Nyinayajukulu wardinyi-nyayirni! Manngu-nyangkalu nyampu! Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nyurru-wiyi kuja kalalurla marlaja wangkaja, ngular- rakuju kalalu-jana yapaju nyurunyuru-jarrija-yijala. Ngula-piya-yijala kalu-nyarra nyurunyuru-jarriji jalanguju. Ngulaju ngula-juku. Ngaka- kari kajinkili nyina yangka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla, ngulaju kapu-nyarra warntarri-nyayirni-wangu yinyi ngurrju-nyayirni. Ngulakungarntiji, wardinyili nyinaya nyurunyuru-puruju."

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanunu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyina ngurrju jarlti-piya manu jarra-piya

Mark 9.50, Luke 14.34-35

¹³ Wangkaja-jana kuja, "Yungurna-nyarra yimi wita wangka jarlti-kirli yangka kuja karliparla winjirni kuyuku. Jarltiji ngurrju-jala kuyuku pajarninjaku. Kajilpa jarltiji maju-jarriyarla manu linpa-wangu-jarriyarla, ngulaju majulku. Kulalpa nganangku linpaju pina pirrjirdi-mantarla yangkaju jarlti. Kajilpa jarltiji linpa-wangu-jarriyarla, ngula-jangka yapangku kalu kijirni yiridiyi-kirra ngulangka yungulu katirni. Nyampurla ngurungka, nyurrurla yungunkulu-jana ngurrju nyinami jarlti-piya yapa ngalya-kariki yungulu nyinami jungarni nyurrurla-piya-yijala majungka-jarrinja-wangu.

¹⁴ "Nyurrurlarluju yapangku kankulu jarra-nyayirni-wangu Kaatu- kurlangu mardarni kaninjarni. Ngula-kurlurlu yungunkulu-jana milki- yirrarni Kaatuju yapa ngalya-kariki. Nyurrurlajunkulu yuwarli-piya yangka kuja-ka jarra-kurlu parntarrinja-yani pirlingka kankarlarni, kulalpa nganangku palu-pungkarla. Ngula-piya-yijala yungunkulu jarra-nyayirni-wangu-kurlu nyina jungarni tarnnga-juku yungulu-nyarra nyanyi panungku yapangku. ¹⁵ Jarra, kuja kankulu rdulinyi mungangka, kulalpa nganangku-puka wuruly-yirrakarla kanunjumparra parrajarlaju manu pangkingkaju ngunanja-kurlangurlaju, lawa. Yarlungka kankulu yirrarni yapaku yungulu nyanyi. ¹⁶ Ngula-piya-yijala jarra-nyayirni- wangu-kurlu nyinayalu ngurrju yungunkulu-jana Kaatu milki-yirrarni yapaku panuku. Wuruly-mardarninja-wangurlu milki-yirrakalu-jana mirilmiril-karrinja-karrarlu. Ngula-warnuju kajili-nyarra nyanyi jungarni nyinanja-kurra, ngulaju kapulu-nyarrarla pulka-pinyi Wapirrakulku ngula-ka nyinami nguru-nyayirni-wangu kankarlarra."

Jijajirli-jana pinarri-manu Mujuju-kurlangu kuruwarriki

¹⁷ Wangkajalpa-jana kuja, "Kulalu rampal-manngu-nyangka Mujuju-kurlangu kuruwarri, jalanguju-ka karrimi yangka-juku wiri-nyayirni-juku nyurru-warnu ngularla Kaaturlu yungu Mujujuku. Manu jaru ngula-jana Kaaturlu yungu jarukungarduyu-patuku, jalanguju wiri-nyayirni-ka karrimi-juku tarnnga-juku. Kularna yanurnu kuruwarriki manu jaruku jurnta kijirnijaku, lawa. Ngarirna yanurnu kuruwarriki pinarri-maninjaku yungunkulu milya-pinyi-nyayirni jungangku. ¹⁸ Ngajulu karna-nyarra yimi-ngarrirni junga-nyayirni Mujuju-kurlangu kuruwarri. Ngaka-kari nguru nyampu manu yalkiri kapu-pala yawu-pardi. Ngulawangurla-wiyiji kulalpa nganangku mirrikarla witarlangu kuruwarri Mujuju-kurlangu. Kajirna warriki muku lawa-mani nyampurla walyangka, ngulaju Mujuju-kurlangu kuruwarri kapu yawu-pardimilki. ¹⁹ Ngulaju junga. Nganangku-puka ngula-ka jawirri purda-nyanyi witarlangu Mujuju-kurlangu kuruwarri puranja-wangurlu, jawirri purda-nyanja-warnurlu kajilpa-jana yapa-patu-kariki pinarri-mantarla nyanungu-piyaku nyinanjaku, ngulaju maju. Ngaka-kari Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla, ngulaju kulalu yapa ngalya-karirli wiri-pajirni, lawa. Nganangku-puka yapangku kaji purami Mujuju-kurlangu kuruwarri ngurrjungku, puranja-warnurlu kajilpa-jana yapa-patu-kariki jungangku pinarri-mantarla nyanungu-piyaku nyinanjaku, ngulaju ngurrju. Ngaka-kari Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla, yapa ngalya-karirli kapulu wiri-pajirni nyanunguju. ²⁰ Purda-nyangkajulu! Jungarnilirla nyinaya Kaatuku! Kulalu kuruwarrikingarduyu-patu-piya manu Parajipatu-piya nyinaya ngula kalu jungarnirli nganta kuruwarri purami Mujuju-kurlangu ngularla Kaaturlu yungu nyurru-wiyi. Kajilpankulu rampal-yantarla nyanungurra-piya, ngulaju kulankulu yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra kuja kajana Warlalja-Wiri-jiki nyina."

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyina kulu-wangu.

²¹ Wangkaja-jana kuja, "Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Mujuju-kurlangu kuruwarri ngula-jana pinarri-manu yapa nyurnunyurnu nyurru-wiyi. Kuja nganta-jana pinarri-manu: 'Yampiyalu-nyanu tarnngakurra pakarninja-wangurlu!*' Kujarlangu nganta-jana pinarri-manu: 'Jinta-karirli kajilpa pakakarla nyurnu-kurra yapa, ngulaju nyanungulku yungulu kanyi kuwurtu-kurra pakarninjakungarntirli.' Kujanya-jana Mujujuju wangkaja. ²² Kala jalanguju, ngaju karna-nyarra pinarri-mani nyampu nyurrurla kuja kankulu Kaatu pura: Kajirla ngana-puka jinta-kariki pinja-wangu kulu-jarri puranjakungarduyu-kariyi-nyanuku, ngulaju Kaaturlu ngarra miimii-nyanyi. Kaji nganangku-puka pinja-wangurlu punku-pajirni jinta-kari puranjakungarduyu-kariyi-nyanuju, kangkalu Juwu-kurlangu-kurra kuwurtu-kurra Jurujulumu-kurra. Kaji nganangku-puka pinja-wangurlu ngurrrpa-pajirni kulungku jinta-kariji, ngulaju Kaaturlu yaliji yapa ngarra kijirni warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku."

²³ Kujarlangu-jana wangkaja Jijajiji, "Mardanparla jintaku yapaku rdur-rjurnu, ngulaju nyuntukuju marda kangku kulu-juku nyina muntukunyayirni. Ngula-puruju kajinpa ngampurrrpa nyinami kuyu warntarriku purranjarla yinjaku Kaatuku Yuwarli Maralypirlaku, ngulakungarntirli yampiya kuyuju Yuwarli Maralypirla. ²⁴ Ngula-jangkaju, pinarla yanta yungunpa yalala-yirrarni yungunparla nyinami ngurrjulku kuja-jarra

* ^{5:21} Nyangka Exodus 20.13

kuja-jarra. Ngula-jangkaju, pina-yanta Yuwarli Maralypip-kirra kuyu warntarri yungunparla purranjrala yinyi Kaatuku.”

²⁵ Kujarlangu-jana wangkaja Jijajiji, “Mardanparla kulu-jarrija jinta-karri yapaku nyiya-jangka marda. Kalakangku kanyi marda kuwurtukurra, kajikangku yinyi kuwurtukungarduyuku wiriki. Ngula-jangka kalakangku kuwurtukungarduyurlu wiringki yinyi yurrkunyu-kurra, ngulangkuju kalakangku yirrarni rdaku-kurra. Ngula-kujakuju, yaru-jurla pina-yanta kapanku yangkaku ngulanpa kulukukuluku-manu yungunpa yalala-yirrarni yungunparla nyinami ngurrjulku kuja-jarra kuja-jarra. ²⁶ Yalala-yirrarninja-wangurla, kalakangku kuwurtukungarduyurlu wiringki punku-pajirninarla jinyijinyi-mani talaku wiriki yinjaku yangkaku ngulanpa kulukukuluku-manu. Kalakangku tala-wangurlaju rdaku-kurra kijirni. Tala-wangurlaju lawangka ngulaju marda kalakanpa tarnnga nyina rdakungka.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyinami ngurrju karnta-kari lirlki-nyanja-wangu.

²⁷ Wangkaja-jana kuja, “Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Mujuju-kurlangu kuruwarri yupukarra-kurlu: ‘Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli!** Ngula kuruwarriji ngurrju-juku. ²⁸ Kala jalangu, ngaju karna-nyarra pinarri-mani kuruwarri-kari nyampu: Karnta-kari-kijaku waparlku nyinaya lirlki-nyanja-wangu manu manngu-nyanja-wangu! Kajilpanpa lirlki-nyangkarla manu marri-pungkarla, ngulaju kula-nganta kanpala palka nguna wungu nyumpala. ²⁹ Yuwayi, ngaka kajikanpa marda karnta-kari lirlki-nyanyi milpa-jarrarlu. Kuja-kujakuju-nyanu milpa-jarra wiliyi-manta jurnta, kajikangku Kaaturlu kijirni milpa-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. ³⁰ Ngaka kajikanpa marda majungka-jarri, kajikanpa marda nyiyarlangu purungku-mani rdaka-jarrarlu. Kuja-kujakuju-nyanu rdaka-jarra mururl-pajika jurnta, kajikangku Kaaturlu kijirni rdaka-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Kajilpangku Kaaturlu kijikarla nguru yali-kirra palka wanapi-jiki, ngulaju maju-nyayirni nyuntukuju. Kala kajinpa yukamirra Kaaturlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra rdaka-jarra-wangu manu marda milpa-jarra-wangu, ngulaju ngula-juku. Kapunpa nyanungu-kurru nyina tarnnga-juku.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu-jana mardarni kali-nyanu warlalja yampinja-wangurlu

Matthew 19.19, Mark 10.11-12, Luke 16.18

³¹ Kujarlangu-jana wangkaja Jijajiji, “Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi kuruwarri Mujuju-kurlangu yupukarra-kurlu. Pinarri-manu nganta-jana nyampu: ‘Kaji watingki jintangku yilyamirra kali-nyanu nyanungu-nyangu, ngulakungarntirli pipa nganta yungulparla yungkarla yung-pala-nyanu tarnnga-juku yampimilki. Pipa yinja-wangurlaju ngulaju kula-pala yilyayarla.’* Kujanya nganta-jana wangkaja Mujujuju. Ngula kuruwarriji ngurrju-juku. ³² Kala jalangu, ngaju karna-nyarra pinarri-mani kuruwarri-kari nyampu: Kajilpa wati-kirlangu karntaju warru kalykuru-jarriyarla wati-kari-kirli, ngula-jangka kajilpa kali-nyanurlu yampiyarla, ngulaju ngula-juku. Kala kajilpa karntaju kalykuru-wangu nyinayarla, kajilpa nyanungu-nyangurlu kali-nyanurlu yampiyarla, ngulaju kajika jinyijinyi-mani maju-kurra-pinangu yaninjaku. Ngulaju maju-nyayirni.

* ^{5:27} Exodus 20.14

* ^{5:31} Nyangka Deuteronomy 24.1

Nganangku-puka watingki kaji kanyi karnta yali ngula jinta-karirli yilyaja, ngulaju Kaatuju kula kapalangu ngungkurr-nyina."

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanunu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu-nyinami ngurrju yimirr-yinja-wangu

³³ Wangkaja-jana kuja, "Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi kuruwarri Mujuju-kurlangu kuja-jana pinarri-manu nyurnunyurnu nyurru-wiyi. Pinarri-manu nganta-jana nyampu: 'Kajinparla wangkami Kaatuku yunganparla nganta yinyi warntarri nyiyarlangu, ngulajurla jungangku yungka yimirr-yinja-wangurlu!' Kujanya nganta-jana wangkaja Mujujuju. Ngula kuruwarriji ngurrju-juku. ³⁴ Kala jalangu, ngaju karna-nyarra pinarri-mani kuruwarri-kari nyampu: Kuja kanparla wangka yapa ngalya-kariki yunganparla nganta nyiyarlangu yinyi, jungangku yungkarla Kaatu yirdi-maninja-wangurlu. Yirdi nyanunu-nyangu ngulaju tarrku-nyayirni. Manu yinjakungartirli, nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu yampiya yirdi-maninja-wangurlu. Ngulangkaju-ka Kaatu nyinami. ³⁵ Manu yinjakungartirli, nguru nyampu yampiya yirdi-maninja-wangurlu. Nguru nyampuji Kaatu-kurlangu, kula nyuntu-nyangu. Manu yinjakungartirli, kirri Jurujulumu yampiya yirdi-maninja-wangurlu. Ngulaju kirri Jurujulumu Kaatu-kurlangu Warlalja-Wirikirlangu. ³⁶ Manu yinjakungartirli, jurru nyuntu-nyangu yampiya yirdi-maninja-wangurlu. Marnilpa maru kulalpanpa kurruly-yirrakarla layilayi-kirra. Manu marnilpa layilayi kulalpanpa kurruly-yirrakarla maru-kurra, lawa. ³⁷ Nyarrpa-jarriyalpalpanpa kajingki yapangku payirni nyiyarlangu? Kajilpanparla ngampurrrpa nyinakarla yinjaku, ngulaju ngula-juku. Kuturla wangkaya nyampu-mipa, 'Yuwayi ngurrju, kapurnangku ngaka yinyi.' Kala kajilpanparla ngampurrrpa-wangu nyinakarla yinjaku, ngulaju ngula-juku. Kuturla wangkaya nyampu-mipa, 'Lawa, kularnangku yinyi.' Kajilpanparla yirdi-kari yirdi-kari-kirlirli yimirr-yinjarla jangku-pungkarla, ngulaju kajikanparla yimi Juju Ngawu-kurlangu wangka. Kuja-kujakujulu-nyanu junga wangkaya."

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanunu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu-nyinami ngurrju yapa jinta-kariki pina-pakarninja-wangu

Luke 6.29-30

³⁸ Wangkaja-jana kuja, "Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Mujuju-kurlangu kuruwarri. Pinarri-manu nganta-jana nyampu: 'Nganangku-puka kajingki yapangku milpa rdirr-pakarni, nyanungulku rdirr-pakaka milpa-yijala! Nganangku kajingki kartirdi puyu-pakarni, nyanungulku ngula-piya-yijala puyu-pakaka!*' Ngulaju nganta Mujuju-kurlangu kuruwarri. ³⁹ Kala jalangu, ngaju karna-nyarra pinarri-mani kuruwarri-kari nyampu: Pina kunka-maninja-wangulu nyinaya! Nganangku-puka kajilpangku kujarlu rdakangku pakakarla lalypangku nyampu yangka wirliku jungarni-purdanji, ngulaju yampiya pina-pakarninja-wangurlu. Yungkarla jampu-purdanjirlangku yungungku pakarni wirlik. ⁴⁰ Nganangku-puka kajingki kuwurtu-kurra kanyi jaatiki puntarninjaku, ngulajurla yungka manu jurnarrparlangu. ⁴¹ Kajingki yurrkunyurlu jinyijinyi-mani nyanunu-nyangu jurnarrpaku kanjaku kutuku marda jirrama kilamataku, ngulajurla kangka parrparda wurnturu-nyayirni marda murntu-palaku kilamataku. ⁴² Nganangku-puka kajingki warlkirninjarla payirni nyiyaku, ngulajurla yungka wilji-wangurlu. Wurra-maninja-wangurlu kuturla yungka."

* **5:38** Nyangka Exodus 21.24, Leviticus 24.20, Deuteronomy 19.21

*Jijajirli-jana pinarri-manu nyanunu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu-jana yulkami panuku yapaku kula warlalja-mipaku yulkanjaku
Luke 6.27-28,32-36*

⁴³ Wangkaja-jana kuja, “Nyurrularlu kankulu milya-pinyi nyurnunyurnu-kurlangu kuruwarri kuja kalu-nyarra pinarri-manijuku jalangurlu. Wangkami kanyarra kuja: ‘Yulkayalu-jana warlalja-mipaku. Yapa ngula kalu-nyarra nyurunyuru-jarri, ngula-piya-yijalalu-jana nyurunyuru-jarriya.’^{*} Kujanya kanyarra wangka kuruwarriji. ⁴⁴ Kala jalangu, ngaju karna-nyarra pinarri-mani kuruwarri-kari nyampu: Nganapuka kajingki nyurunyuru-jarri, ngarirla kutu yulkaya. Nganangku-puka kajingki yapangku pakarni, ngulakujurlajinta Kaatuku wangkaya. ⁴⁵ Kajinkili-jana yulkami yapaku ngula-piya, ngula-jangka Wapirrarlu kapu-nyarra kurdukurdu-pajirni nyanunu-nyangu yangka ngula-ka nyina nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra. Wanta ngula karla marlaja pardimirni, ngula-ka iilyamirni Kaaturlu, kula ngurrju-mipaku yapaku, panuku-juku majumajurlanguku. Ngapa kuja-ka iilyamirni Kaaturlu, ngulaju ngalipaku jintawarlayiki, kula ngalipa-mipaku yangka kuja karliparla jungarni nyina, panu-karirlanguku yangka kuja kalurla jurnta nyinami kuja-purda-kari. ⁴⁶ Kajilpankulu-jana yulkayarla yapa ngalya-kari-mipaku ngula kalu-nyarra yulkami-yijala, manngu-nyanyi mayi kankulu kapu-nyarra Kaaturlu ngurrju-pajirni ngulakuju? Lawa! Yangka yimirr-yinja-panu tala puntarninjakungarduyu-patu, ngularrarlanguju kalu-jana yulkami yapa ngalya-kariki warlalja puntuku. ⁴⁷ Kajilpankulu-jana wapirdi wangkayarla ngurrurla-nyangu-mipaku puntuku, manngu-nyanyi mayi kankulu kapu-nyarra Kaaturlu ngurrju-pajirni ngulakuju? Lawa! Yapa ngalya-kari ngula kalu ngurpa-juku nyina Kaatukuju milya-pinja-wangu-juku, ngularrarlangu kalu-jana wapirdi-wangkami ngurrju nyanungurra-nyangu puntuku. Panu-kari-piya-wangu yungulpankulu-jana yulkayarla yapaku jintawarlayiki-jiki. ⁴⁸ Yuwayi, jungarnili nyinaya Wapirra Kaatu-piya ngula-ka nyinami kankarlarra nguru-nyayirni-wangurla. Kutulu-jana yulkaya panuku yapaku ngula-piya Kaatu-piya.”

6

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanunu-nyangu kurdungurlu yungulu-jana yinyi warru yimirrili yapaku marlajarra-watiki

¹ Wangkaja-jana, “Ngula kankulu-jana nyiyarlangu yinyi marlajarra-watiki, ngulajulu-jana yungka wurulyparlu yapa ngalya-kari-kijaku nyanja-kujaku. Kulalu kulkurru-jarra milkarraku karriya warru yinja-karra. Kajinkili karrimi kulkurru-jarra warru yinjarla, ngulakuju Wapirrarlu kula-nyarra ngurrju-pajirni yangka kuja-ka kankarlarra nyina nguru-nyayirni-wangurla. ² Kajinkili-jana yinyi tala marlajarra-watiki yapaku, yungkalu-jana wurulyparlu yapa ngalya-kari-kijaku nyanja-kujaku. Kulalu yangka milkarraku karriya panu-kari-piya. Ngula kalu-jana yinyi tala marlajarra-watiki Juwu-kurlangurla jaajirla manu yirdiyi-wana, ngulaju purlanja-karrarlu yungulu-jana yapa-patu-karirli nyanyi warru yinja-kurra jama ngurrju nganta. Pangkalafu-jana ngurrju-pajirni. Junga karna-nyarra wangka: Kaaturluju kula-jana witarlangujyu yarda yinyi kuja kalu-jana milkarraku yinyi warru, lawa! ³ Kulalu milkarraku karriya

* **5:43** Nyangka Leviticus 19.18

panu-kari-piya! Kajinkili-jana yinyi nyiya-puka marlajarra-watiki yapanaku, yungkalu-jana wurulyparlu, ngulaju yapa ngalya-kari-kijaku nyanjakuku. ⁴ Kajinkili-jana yinyi yapaku marlajarra-watiki wurulyparlu, Wapirra-miparlu kanyarra nyanyi. Ngula-warnuju kapu-nyarra ngurrju-pajirnu."

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu Kaatuku wangkanjaku

Luke 11.2-4

5 Wangkaja-jana, "Kajinkilirla Kaatuku wangka, wangkayalurla jungarni-nyayirni milkarra-wangu yalirra-piya-wangu yangka kuja kalurla jungarni nganta wangkami Kaatukuju. Warrarda kalu karrimi kulkurruni milkarraku Juwu-kurlangurla jaajirla Kaatuku wangkanjaku, manu kalu karrimi yirdiyi-wana milparniwarrarla yapangka panungka ngula yungulu-jana yapa-patu-karirli nyanyi ngula kalurla Kaatuku wangkami. Kujaju majumaju! Junga karna-nyarra wangka: Kaaturluju kula-jana witarlanguyu yarda yinyi kajilirla kuja wangka Kaatukuju, lawa!

6 "Kala kajinparla wangka Wapirraku, ngulakungarntiji yuwarli-kirrawiyi wurulypa yukaya yunganparla yangarlu wangkami panu-wangurla. Ngula-jangkaju, Wapirrakurla wangkaya yangka. Ngulaju kapungku nyanyi wurul-yangkanja-kurra ngula kanparla wangkami, manu kapungku yinyi nyiyaku ngula kanpa payirni.

7 "Manu kajinkilirla wangkami Kaatuku, wangkayalurla yalirra-piya-wangu yangka ngula kalu ngurrpa-juku nyina Kaatukuju. Ngula kalurla wangkami Kaatuku, ngulaju kalurla yarda-patupatu wangkami warungka-piya. Purda-nyanyi nganta kajana Kaaturlu yangka kuja kalurla warrarda wangka tarnnga. Kujaju yijardu-wangu! ⁸ Yalirra-piya-wangulu nyinaya! Kaaturluju nyurru-juku-ka milya-pinyi nyiyarningkijarra nyurrurla-nyangu payirninja-wangurla-wiyi.

9 "Junga-juku, kujanylurla wangkaya Kaatukuju:
Wapirra, nganimpakupalangku kuja kanpa nyuntu nyina nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra, milki-yirraka-nyanu nganimpakurra yungurnangkulu milya-pinyilkii nyuntuju junga-nyayirni!"

10 Wapirra, kutu-jarriya-nganpa yungunpa-nganpa Warlalja-Wiri nyinami nganimpakuju. Nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra, panungku kangkulu purda-nyanyi wilji-wangurlu nyarrpa kuja kanpanjana wangka. Kujarlanya karnangkulu payirni yungungkulu yapangku jintawarlayirli nyampurla walyangkarlu purda-nyanyi wilji-wangurlu.

11 Wapirra, payirni karnangkulu miyiki yungurnangkulu marlaja ngarni parra-kari parra-karirli.

12 Wapirra, yangka kuja kalu-nganpa yapa ngalya-kari majungka-jarri jurnta, ngulakuju karnalu-jana yawuru-jarrimi kunka-maninja-wangu. Kuja-jangkaju, payirni karnangkulu nyuntu yungunpanganpa yawuru-jarrimi kuja karnangkulu majungka-jarrimi jurnta.

13 Wapirra, kajikarnalu karlirr-yani nyuntu-kujaku. Kuja-kujakuju, mardaka-nganpa muurlparlu nyiarlangu kajika-nganpa rdipimi manu karlirr-kanyi nyuntu-kujaku."

Kujanylurla Kaatuku wangka.

14 "Junga kujaju! Kajilpankulu-jana kunka-maninja-wangu yawuru-jarriyarla yapa-ngalya-karirlanguku nyiarlanguku maju-wanawanaku, ngulaju nguru-nyayirni-wangurla kajika-nyarra Wapirraju yawuru-jarrimi-yijala nyurrurlakuju maju-jangkakuju. ¹⁵ Kala kajilpankulu-jana

jurnta nyinakarla yawuru-jarrinja-wangu, ngulaju kula-nyarra Kaatju yawuru-jarrimi-yijala.”

Jijajirli-jana pinarri-manu kurdungurlu nyanungu-nyangu yungulu wardinyi nyinami Kaatu-kurlangukungarnti purlapakungarnti

¹⁶ Wangkaja-jana, “Kajinkili miyi ngarninja-wangurlu yampimi purlapakungarnti Kaatu-kurlangukungarnti, kulalu yangka milkarraku karriya panu-kari-piya. Ngula kalu nyina purlapakungarnti miyi ngarninja-wangu, ngulaju kalu nyina yinngirrji murlurrrpa-nyayirni yungulu-jana yapa-patu-karirli nyanjarla ngurrju-pajirni. Pangkalalu-jana ngurrju-pajirni. Kala Wapirrarlu kula-jana ngurrju-pajirni milkarra-jangkaju.

¹⁷ Kulalu milkarraku karriya nyanungurra-piya! Ngula kankulu miyi ngarninja-wangu nyinami Kaatu-kurlangukungarnti purlapakungarnti, kulalu nyinami yinngirrji mularrrpa-nyayirni, lawa. Parljalikalu-nyanu ngapangku, ngula-warnurlu jarangkulu-nyanu mapaka marnilpa. ¹⁸ Kuja-kurraju kapulu-nyarra yapa-patu-karirli nyanyi purlapakungarnti. Kulalu-nyarra milya-pinyi yangka ngulankulu miyi yampija ngarninja-wangurlu. Kala Wapirrarlu, nyanungu-miparlju kapu-nyarra nyanyi miyi ngarninja-wangu. Ngula-warnuju yungu-nyarra ngurrju-pajirni.”

Kapurlipa rdanjarr-mardarni nyiyarningkijarra jurnarrpa Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla

Luke 12.33-34

¹⁹ Jijaji-jana wangkaja, “Purlurlpa-wangulu nyinaka! Kulalu warru turnu-maninjarla rdanjarr-mardaka jurnarrpa nyampurla ngurungka. Ngula-jangkaju, mulururlu kajika ngarni, manu kajika muku larra-parntka nyiyarningkijarraju, manu marda purunjurlu kajika-nyarra jurnta kanyi jurnarrpa. ²⁰ Ngula-kujakujulu-jana yungka warru yimirirli yapa ngalya-karirlanguku. Ngula-warnuju Kaaturlu yungu-nyarra rdanjarryinyi nyiyarningkijarra nguru-nyayirni-wangurla. Ngulangkaju kulalpalu mulururlu nyiya nganjarla. Manu kulalpa larralarra-parnkayarla jurnarrpaju. Manu kulalpa purunjurlu yapangku nyiyarlangu mantarla. ²¹ Nyarrpararlankulu rdanjarr-mardarni nyiyarningkijarraju jurnarrpa? Nyampurla ngurungka? Marda nguru-nyayirni-wangurla? Kajinkili rdanjarr-mardarni jurnarrpa Kaatu-kurlangurla, ngulaju kankulu manngu-nyanyi tarnnga yali nguru. Kala kajinkili purlurlparlu rdanjarr-mardarni nyampurla ngurungka, ngulaju kankulu manngu-nyanyi nguru nyampu-mipa. Ngulaju maju!”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa jarra-kurlu

Luke 11.34-36

²² Jijaji-jana wangkaja, “Nyurrurla-nyangu milpa, ngulaju jarra-piya. Kajinkili-jana yimirirli yinyi warru yapaku jurnarrpa, ngulaju kankulu nyinami jarrangka Kaatu-kurlangurla. ²³ Kala kajinkili-jana purlurlparlu jurnta mardarni yinja-wangurlu yapa ngalya-kari-kijaku, ngulaju maju. Kula kankulu nyinami yalumpu jarrangka Kaatu-kurlangurla. Kulannganta kajikankulu pamparda nyinami nyanja-wangu nguru-wangu.

²⁴ Yapa kulalpa-palangu warrki-jarriyarla paaju jirramaku. Kajirla yulkami kamparru-warnuku paajuku, ngulaju kapurla nyurunyuru-jarrimi jinta-karikiji. Kala kajilparla yinya paajuku jinta-kariki yulkayarla, ngulaju kajikarla kamparru-warnuku paajuku nyurunyuru-jarrimi. Kujanya karna-nyarra nyampuju wangkami jalanguju. Kajinparla talaku yulkami, ngulaju nyuntu-nyangu paaju, manu kulanparla yulkami Kaatukuju.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlukuju.”

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu nyinami jata-nyanja-wangu nyiyarningkijarraku
Luke 12.22-31

²⁵ Wangkaja-jana kurdungurluku, “Kajinkilirla Kaatuku nyinami, ngulangkuju yungu-nyarra muurparlu warrawarra-kanyi. Nyurrurla kankulurla Kaatu-mipaku warlalja nyinami nyanunguku-juku. Kula-nyarra wajawaja-maninjarla kijirni. Kapu-nyarra kutu warrawarra-kanyi. Kujarlaju, yungulpanku jata-nyanja-wangu nyinayarla miyiki ngarninjaku manu jurnarrpaku yukanja-wangu. ²⁶ Manngu-nyangkalu-jana jurlpju. Ngurlu kula kalu yirrarni walyangka jurlpungkuji miyi wiri-maninjaku, lawa. Kula kalu warru turnu-maninjarla kanyirni ngurra-kurra yuwarlipiya-kurra ngaka-kariki ngarninjaku, lawa. Kaaturlu ngari kajana warrawarra-kanyi kuja-kurra-juku nguru-nyayirni-wangurlarlu, kula kalu payirni miyikipurdarlu. Kala nyurrurlakuju, Kaatu kanyarra yulkami jurlpu-piya-wanguku yapakuju. Ngula-warnuju, jata-nyanja-wangulu nyinaka miyikiji. ²⁷ Kajilpanku warrarda jata-nyangkarla, kulpanku nyarrrpa-jarriyarlarlu. Kaaturlu jintangku kajika-nyarra warrawarra-kanyi tarnngangku-juku.

²⁸ “Jurnarrpaku jata-nyanja-wangulu nyinaka! Nyangkalu-jana jinjirlawati. Nganangku kajana warrawarra-kanjarla wiri-mani? Kula kalu warrki-jarri yapa-piya, lawa. Manu kula kalu-nyanu jurnarrpa ngurrju-mani. Ngulaju ngula-juku. Ngurrju-juku kalu nyina jinjirla-watiji ngurrju-nyayirni-jiki. ²⁹ Ngaju karna-nyarra junga wangkami: Yangka watu kingi Julumunu ngulalpa nyurru-wiyi nyinaja tala-kurlu panu-jarlu-kurlu manu jurnarrpa-kurlu ngurrju-nyayirni-kirli, nyanungu-nyangu jurnarrpaju kulaalpa ngurrju-nyayirni nyinaja jinjirla-piya, lawa.

³⁰ “Kaaturlu kajana warrawarra-kanjarla wiri-mani jinjirla-wati ngurrju-nyayirni kujaju. Manu marna kajana wiri-mani kirrirdi-nyayirni. Ngulaju kula kalu tarntna-nyayirni pardimi, lawa. Wita-mipaku kalu pardimi. Ngula-jangkaju, linji-jarri kalu. Ngula-jangkaju, yapangku kalu-jana kijirni warlu-kurra kaji marna linji-jarri. Nyiya-jangka kankulurla Kaatuku kapuru nyina? Marda kankulu manngu-nyanyi kula-nyarra jurnarrpa yinyi yukanjaku, kapu-nyarra jurnta mardarni? Ngulaju jungawangu! Kuja kajana warrawarra-kanyi jinjirlaju, ngula-piyarlu-yijala kapu-nyarra warrawarra-kanyi Kaaturluju.

³¹⁻³³ “Nyurrurla marda kankulu miyi-wangu manu ngapa-wangu nyina manu marda jurnarrpa-wangu yukanjakuju. Ngulaju ngula-juku! Kaaturlu kanyarra warrawarra-kanyi-jiki nguru-nyayirni-wangurlarlu. Yapa-paturlu nyampurla ngurungka kalu warrarda jata-nyanyi miyi manu ngapa ngarninjaku manu jurnarrparlangku. Yalumpurra-piya-wangulu nyinaya! Kaatu kanyarra Warlalja-Wiri nyina nyurrurla yapaku. Kuja-jangkanya, jata-nyanja-wangulu nyinaka miyiki manu ngapaku! Manngu-nyangkalu Kaatuu nyarrpa kaji-nyarra wangka yungunkulurla jungarni nyina nyanunguku. Ngula-jangka kapu-nyarra yinyi miyi manu ngapa ngarninjaku. ³⁴ Yuwayi, Kaaturlu kapu-nyarra warrawarra-kanyi parra-kari parra-kari. Kulalu manngu-nyanjarla jata-nyangka kujarlu, ‘Jukurra marda kajika-ngalpa nyiyarlangu maju-nyayirni rdipimi. Nyarrpa-jarrimilkirlipa?’ Kuja-wangulu nyinaya wangkanja-wangu. Jalangu marda kajika-nyarra nyiyarlangu yangka maju-nyayirni rdipimirni nyurrurlakku. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kapu-nyarra warrawarra-kanyi-jiki. Ngulamipanyalu manngu-nyangka.”

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu nyinami ngurrju yapa ngalya-kariki maju-pajirninja-wangu

Luke 6.37,38,41,42

¹ Wangkaja-jana, "Yapa ngalya-karili-jana yampiya maju-pajirninja-wangurlu! Kajinkili-jana maju-pajirni, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju maju-pajirni-jala. ² Kajilpankulu-jana ngurrju nyinayarla yapaku maju-pajirninja-wangu, ngula-piya-yijala kapu-nyarra Kaatuju ngurrju nyinami maju-pajirninja-wangu. Kala kajilpankulu-jana warrarda maju-pajikarla yapa ngalya-kari, ngula-piyarlu-yijala kapu-nyarra Kaaturlu maju-pajirni nyurrurlaju.

³ "Nyiyaku kanpa-jana miimii-nyanyi yapa ngalya-kari maju-pajirninja-kungarntirli? Kajikanpa marda walya wita jurdu nyanyi nyuntukupurdangka-kurlangurla milpangka. Ngula-puruju kulalpanpa nyangkarla rdalyku wiri-jarlu kuja kanpa mardarni nyuntu-nyangurla warljaljarla milpangka. ⁴ Ngula-jangkaju, nyuntu kajikanparla marda wangka nyuntukupurdangkaku, 'Walya wita mayirnangku jurnta mani nyuntu-nyangurla milpangka?' Nyarrpa kajikanparla nyuntuju wangka, yangka kuja kanpa mardarni rdalyku wiri-jarlu nyuntu-nyangurla milpangka? ⁵ Kuja wangkanja-wangu nyinaka! Nyuntuju kanpa milkarraku-mipa wangka! Wilypip-manta-wiyi-nyanu rdalyku wiri milpangka nyuntu-nyangurla! Ngula-jangkaju, ngurrjungkulku kanpa nyanjarla wilypip-mani jurdu wita milpangka nyanunu-nyangurlaju.

⁶ "Yimi Ngurrju Kaatu-kurlangu, ngulaju ngurrju-nyayirni kawurlupiya. Kajili-nyarra yapangku jawirri purda-nyanyi yirri-puranja-kurra, ngulajulu-jana yampiya warrarda yirri-puranja-wangurlu. Yalumpupatu ngulajulu maju-nyayirni maliki-piya wijini panu-kurru manu nguurrnguurrpa-piya palya, ngula-piya. Kajinkili-jana warrarda yirripura Yimi Ngurrju, ngulaju kulalu nginyinginyi-kirra-mani, lawa. Kapulu walya-kurra kijirni yungulu katirni nguurrnguurrpa-piyarlu, manu kapulu-nyarra marda wajirli-pinjarla pinyi maliki-piyarlu."

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu payirni Kaatu nyiyarningkijarraku

Luke 11.9-13

⁷⁻⁸ Wangkaja-jana, "Nganangku-puka kaji warrarda payirni Kaatu nyiyarningkijarraku, ngulaju kapurla marlaja mani. Manu nganangku-puka kajirla warrarda wapal-nyanyi, ngulaju kapu palka-mani. Manu nganangku-puka kajirla warrarda tarlarlkarra-pakarni, kapurla tuwaju marlaja lakarn-mani Kaatu-kurlangu-kurra yungu yukamirra. Kujarlaju, kajinkilirla Kaatuku wangkami, warrarda payikalu nyiyarningkijarraku, kapu-nyarra yinyi. Warrarda wapal-nyangkalurla, kapu-nyanu milkiyirrarni nyurrurla-kurra. Warrarda tarlarlkarra-pakakalurla, kapu-nyarra lakarn-mani tuwa yungunkulu yukamirra.

⁹ "Nyarrpa-jarrinpa kajingki nyuntu-nyangurlu ngalapi-nyanurlu payirninja-yanirni miyikiji ngarninjaku? Pirli mayi yungunparla yinyi? ¹⁰ Nyarrpa-jarrinpa kajingki nyuntu-nyangurlu ngalapi-nyanurlu payirninja-yanirni yawukuju kuyukuju ngarninjaku? Warna kulu-parnta mayi yungunparla yinyi? Lawa! Kapunparla yawu kuyu ngurrju yinyi ngarninjaku. ¹¹ Nyurrurla yapa-patu kula kankulu ngurrju nyina Kaatupiya. Kala yinyi-jiki kankulu-jana nyurrurla-nyangu kurdukurduku nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni. Wapirra-ka nyina jama-juku nyurrurla-piya-wangu. Kajinkili payirni nyiyarningkijarra ngurrju,

ngula-jangka nguru-nyayirni-wangurlarlu kapu-nyarra ngurrju-mipa yinyi.

¹² “Nyiya-wiyi jintu kuruwarri *wiri* Mujuju-kurlangu kuja-nyarra yirrarnu nyurrurlaku yapaku? Manu nyiya-wiyi kuruwarri *wiri* jurrkukukuju kujalu-nyarra jarukungarduyu-paturlu Kaatu-kurlangu-paturlu yirripuraja? Ngulaju nyampunya: ‘Kajinkili ngampurrpa nyina yungulu-nyarra yapa ngalya-kari ngurrju nyinami nyurrurlaju, ngulaju ngula-juku. Ngurrju-wiyili-jana nyinaya!’”

Jijajirli-jana pinarri-manu yirdiyi-jarra-kurlu jirrama-kurlu
Luke 13.23-24

¹³ Wangkaja-jana, “Wuurnpa-wana wita-wana kiirti-wanaju, jungarnikilki yaninjanta Kaatu-kurlangu-kurra. Kala kiirti wantiki manu yirdiyi wantiki-yijala kuja-ka ngunamirra kuja-purda-kari, ngulaju yampiyalu puranja-wangurlu. Yirdiyi yalumpu ngulaju wantiki-nyayirni yaninjaku. Panu kalu yanirra *wiri*-wana kuja kalu yangka yanirra, ngulaju tarningajuku palinjakungarnti. ¹⁴ Kuja-kujakuju, yaninjantajukulu yirdiyirla wuurnparla ngula-ka ngunamirra Kaatu-kurlangu-kurra. Ngulangka ngurungka kapunkurla marlaja nyinami wankaru-juku tarninga-nyayirni. Tuwaju ngula-ka karrimi Kaatu-kurlanguju, ngulaju wuurnpa-nyayirni. Manu yirdiyi ngula-ka ngunamirra, ngulaju wuurnpa-nyayirni yapaku yaninjaku. Wuurnparlaju, marnkurrrpa-mipa kalu yani tarningaju nyinanjaku, kula panu.”

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu-nyanu muurlparlu warrawarra-kanyi yimirr-yinja-palka-kujaku

Luke 6.43-45

¹⁵ Wangkaja-jana, “Muurlparlulu-nyanu warrawarra-kangka yimirr-yinja-palka-kujaku ngula kalu-nyanu ngarirni Kaatu-kurlangu nganta jarukungarduyu nganta. Kajinkili-jana purda-nyanyi jaru wangkanja-kurra, ngulaju nganta yungunkulu-jana nganta ngurrju-pajirni ngurrju nganta pululu nganta jiyipi-piya. Lawangka! Kari-nganta kulu-parnta-nyayirni pinja-panu maliki warnapari-piya. ¹⁶ Nyarrparlu yungunkulu-jana miimii-nyanjarla milya-pinyi yimirr-yinja-palka kajili yaniyanirni Kaatu-kurlangu nganta? Kajili yanirni ngulaju maju-mipa yimi kapulu kanyirni, ngula-jangkaju yungunkulu-jana milya-pinyillki. Kajilpa nganapuka Kaatu-kurlangu nyinayarla jungarni, ngulangkuju ngurrju-mipa kajika kanyirni, kula maju. Kularpa mani marniki-piyaju jiri-parnta-ngurlu watiya-ngurlu, lawa. Kularpa mani mukaki putunarri-ngirla, lawa. Ngula-piya-yijala, kuruwarri Kaatu-kurlangu kulalu-nyarra yimirr-yinja-palkarlu jungarnirli yirri-pura.

¹⁷⁻¹⁸ “Kajilpa pirrjirdi watiya karriyarla, ngulangkaju kapu miyi ngurrju mardarni. Kala kajilpa rampaku watiya karriyarla, ngulangku kuja-ka miyi mardarni, ngulaju ngawu ngarninjakuju. Yangka-patu yimirr-yinja-palka, ngulajulu maju-nyayirni watiya parrka-wangu-piya. ¹⁹ Yangka parrka-wangurla watiyarla kaji miyi maju pardimi, ngulaju karlipa watiya yawirr-pajirni, ngulaju kijirni karlipa warlu-kurra *wiri*-kirra. ²⁰ Kajili yangka yanirni yimirr-yinja-palka, kajili maju yangka kanyirni jaru, ngula kankulu-jana milya-pinyi kula-jana Kaaturlu yilyajarni.”

Jijaji kapi-jana wangkami panu-kariki yapaku ‘Kula karna-nyarra milya-pinyi’
Luke 13.26-27

²¹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yapaku, “Kaatu-ka Warlalja-Wiri nyinami nyiyarningkijarraku. Ngana kapu yukamirra nguru-nyayirni-wangu-kurra nyanunyu-nyangu-kurraju? Yapa ngula kalu jalangu nyina ngurungka nyampurla manu ngula kalurla warrarda purda-nyanjarla ngungkurr-nyinami ngajukupalanguku nguru-nyayirni-wangurlaku, nyarrpa kaji-jana wangka, ngularra-mipa kapulu yukamirra. Yapa panu-karirliji kalu Kaatuju jamulu purda-nyanyi. Purda-nyanyi-yijala kalu, kala maju-juku kalu nyina. Ngularraju kulalu yukamirra Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangu-kurra, lawa. ²² Yuwayi, ngulangka nguru-nyayirni-wangurla, Kaaturlu yungu-jana miimii-nyanyi yapaju kuwurtukungarduyu-piyarlu nyanunu-nyangu-japa, marda lawa. Panu-karirla yapangku ngarrajulu kuja wangka, ‘Warlalja-Wiri Jijaji, yapakurnalu-jana yimi-ngarrunu jaru nyuntu-nyangu ngula-piyarlu jarukungarduyu-piyarlu ngula kalalurla Kaatuku marlaja wangkaja nyurru-wiyi. Nganimparlurnalu-jana juju ngawungawu yapa-ngurlu jurnta yilyaja, manurnalu-jana parlpuru-manu nyurnu-jangka nyuntu-nyangurlu yirdi-kirrliri.’ Ngarrajili wangka kujanya. ²³ Kala kapurna-jana wangkami, ‘Ngana-wiyi nyurrurlaju? Kula karna-nyarra milya-pinyi! Nyurrurla yapa-patu ngulaju punku-wati-nyayirni! Jurnta yantajulu!’ Kujanya kapurna-jana wangkami.”

*Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa jirrama wati-jarra-kurlu
yuwarli ngantirninkungarduyu-jarra-kurlu*

Luke 6.47-49

²⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yapaku, “Ngana-puka kaji ngajukurra yaninjarla purda-nyanyi ngaju-nyangu yimi, kajirla jungarni nyina Kaatuku, yali yapaju ngulaju ngurrju. Nyanunguju ngurrju yangka wati pinangkalpa-piya kuja yuwarli ngurrju nganturnu. Nganturnu walyangka tarlangka yungu pirrjirdi karrimi ngurrangka. ²⁵ Ngakakarirlaju, ngapa wantija pirrjirdi-nyayirni, ngawarralkulpa wiri-nyayirni parnkaja, mayawunparlu putalpa yurnkuyurnku-manu yuwarlij, kula kujurnu. Pirrjirdi-jukulpa karrija pirlingkaju. ²⁶⁻²⁷ Yalirlarlangu watilpa jinti-kari nyinaja milya-pinja-wangu jiliwirri, ngulangku-nyanu nganturnu yuwarli walyirirla walyangka pirntipirntirla yulpayirla. Ngula ngapalku wantija pirrjirdi-nyayirni, manu ngawarralkulpa parnkaja, ngulapurulupla mayawunpalku parnkaja. Yuwarlij wurrurmurr-wantija. Kajinkijili jawirri purda-nyanyi wangkanja-kurra, ngula-warnuju kajinkijili jaru marlaja yampimi puranja-wangurlu, ngulajunkulu ngula-piya wati-piya ngula nganturnu yuwarli walyangka walyirirla.”

²⁸ Kuja-jana lawa-jarrijalku yapaku nyiyarningkijarraku nyampurraku pinarri-maninjaku, ngulakujulurla marlaja paa-karrija nyanunu-nyanguku jarukuju. ²⁹ Yangka kuja kala-jana Jijajirli pinarri-manu, ngulaju kala-jana pinarri-manu yimi Kaatu-kurlangu-kurlurlu kujarla yungu nyanungukuju. Kula-jana pinarri-manu panu-kari-piyarlu kuruwarrikingarduyu-patu-piyarlu yangka kuja kalalu-jana pinarri-manu nyanunu-nyangu-mipa-kurlurlu yimi-kirrliri.

*Wati-kirli pinti wijini-kirli kuja Jijajirli parlpuru-manu
Mark 1.40-45, Luke 5.12-16*

¹ Yali-jangkaju, Jijajiji yaninjarla jitija pirli-ngirligli, manu panu-jarlu yapa-paturlu purdangirli-wanarlulu puranja-yanu nyanunguju. ² Ngula-jangkaju, watjirla yanurnu Jijajiki panti wijnini-kirli panu-kurlu. Junga-juku, kamparru-jukurla mirdijirrpjirripi parntarinjunu. Jijajikijirla wangkaja, "Warlalja-Wiri, nyuntulurlu kanpa mardarni yartarnarri Kaatu-kurlangu yapaku parlpuru-maninjaku. Kajilpanpaju mari-jarriyarla ngajukuju, ngulaju kajikanpaju wijini parlpuru-mani manu karaly-mani!"

³ Junga-juku, Jijajirli waku wipinjarla marnpurnu. Ngularla wangkaja Jijajiji, "Kari-nganta karnangku mari-jarri yungurnangku parlpuru-mani wijini-jangkaju! Parlpuru-jarriya wijini-jangkaju manu karalypa-jarriya pintiji!" Junga-juku, pintiji kapanku karalypa-jarrija wijini-jangkaju.

⁴ Ngula-jangkaju, Jijajikirla wangkaja watiki, "Ngajukuju yapa-patu-kari-kirra yimi-ingarririnja-wangu nyinaya! Juwu-kurlangu-kurra Yuwarli Maralypi-kirra-wiyi yanta. Milki-yirrarninjintangku panti yangka wijini-jangka wati jinta-kurra maralypikingarduyu-kurra yungungku pintiji miimii-nyanyi ngurrjulku. Kajingki miimii-nyanjarla kirlka-pajirni pintiji, ngulakujurla maninjarla yungka jurlpus-jarra wita-jarra, ngulaju kuruwarri-ka ngunami Mujuju-kurlangu kujaju. Ngula-kurra kajingkili nyanyi ngalya-karirli yapangku, kapungkulu milya-pinyi kirlkalku wijini-wangulku."

Jijajirli parlpuru-manu warrkini kujalpa kirri-karirla nyurnu ngunaja Luke 7.1-10, John 4.43-54

⁵ Ngaka-pardu-karilki Jijajiji pina-yanu kirri-kirra Kapurniya-kurra. Yalirla Ruumu-wardingki yurrkunyukungarduyu wiri, payurnunjunu, manurla warlkirninjarla wangkaja, ⁶ "Warlalja-Wiri, ngaju-nyangu jinta warrkini wati-ka purdangirli nyina yuwarlirla nyurnu, manu ngunami-ka pangkarlarla. Nyānunu kula-ka yurirrimi, manu maju-nyayirni kanyanu purda-nyanyi."

⁷ Jijajikirla wangkaja nyanungukuju, "Yanirni karna nyuntu-kurlu nyuntu-nyangu yuwarli-kirra, manu yungurna parlpuru-mani."

⁸ Yurrkunyukungarduyu wiri-pirdinypajurla wangkaja Jijajikiji, "Warlalja-Wiri, nyuntujunpa wiri-nyayirni parrparda-juku ngajukuju. Kula yantarni ngaju-nyangu-kurra ngurra-kurra. Ngari wangkaya-puka yaninjarni-wangu yungunpa warrkini ngaju-nyangu parlpuru-mani.

⁹ Milya-pinyi karnangku kuja kanparla warrki-jarri Kaatukuju. Kuja kangku wangka warrki-jarrinjaku, ngulaju kanparla yimirri warrki-jarri. Kuja-piya karnarla warrki-jarri kujakuju Ruumu-wardingkiki kingiki. Ngaju karna nyina wiri 100-palaku warrmarlaku. Kajilparnarla ngaju wangkayarla jintaku yaninjaku yali-kirra, kajikarla kapanku yani, manu kajilparnarla ngaju wangkayarla jinta-kariki, "Yantarni!", ngulaju kajika kapanku yanirni. Manu kajilparnarla ngaju wangkayarla ngaju-nyanguku warrkini warrki-jarrinjaku, ngulaju kajika kapanku warrki-jarri. Ngulapiya-yijala nyuntuju kajinpa wangka, junga-juku ngaju-nyangu warrkini kapu kujarlaju parlpuru-jarri."

¹⁰ Ngula Jijajirli purda-nyangu wati kuja-kurraju, ngulakujurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana wangkaja yapa panu-kariki kujalpalu warrukirdikirdi karrija, "Ngajuluju karna-nyarra junga yimiji wangka: nyampu Juwu-wangu wati kaju ngajukuju wala nyina. Kularna nyarrpararla nyangu Juwu yapaju ngula kaju ngajukuju wala nyina ngula-piyaju. ¹¹ Purda-nyangkajulu ngaju! Ngaka-pardu-kariji panu-jarlu Juwu-wangu yapa kapulu jinta-kurra-jarri ngurujarraranypa-ngurlu warrukirdikirdi-ngirli. Ngulaju kapulu yukamirra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngulangkaju kapulu nyina Yipuruyamu-kurru, Yijaki-kirli manu

Jakupu-kurlu, manu nyanungu-paturlu kapujulu jirrngaŋja ngarni, manu kapulu nyina wardinyi-nyayirni. ¹² Kaaturlu-jana nguru-nyayirni-wangu ngurrju-manu yapaku Juwu-patukuju yungu-jana ngulangka jirrngaŋja nyina. Kala ngalya-kariji Juwu-patukuju kulaŋu yukamirra, lawa. Kaaturlu kapu-jana kijinirra munga-nyayirni-kirra. Yalirla kapulu yula kilji-nyayirni, manu kapulu-nyanu kartirdirli yarlkirni manu karntirirrjirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju.”

¹³ Ngula-jangka, Jijaji wangkajarlal yurrkunyuku-ŋgarduykuju, “Ngula-juku, pina-yanta yuwarli nyuntu-nyangu-kurra. Kujanpaju ngajuku wala nyinaja, ngula-warnukuju nyuntu-nyangu warrkini kapu ngurrjulku nyina.”

Ngulaju junga-nyayirni! Ngula Jijaji kuja yimi wangkaja, yali warrkiniji parlpuru-jarrijalku.

*Jijajirli panu-jarlu-jana yapa nyurnu parlpuru-manu
Mark 1.29-34, Luke 4.38-41*

¹⁴ Ngaka-pardu-karilki, Jijaji yanu Piita-kurlangu-kurra yuwarli-kirra. Ngulangkaju nyurnulpa ngunaja Piitaku kurriji-nyanu jurrukupurda ngawurrngawurrpa-nyayirni. ¹⁵ Jijajiji yaninjarla marnpurnu rdaka. Nyanungu-kaa-juku ngurrju-jarrija. Ngula-jangkaju, yakarra-pardinjarla mangarrilki-jana ngayi-purraja, purranjarla yungu-jana Jijaji-pinkiki.

¹⁶ Parrangka jintangka-juku wanta yukanja-warnurla wuulywuuly-palku, yapa yalumpu-wardingki kirri-wardingki-paturlu kangurnulpalujana murrumurru manu ngalya-kari juju-kurlu palkangka-kurlu. Ngalya-karikilpa-jana wangkanjarlu jurnta yilyaja juju panu-jarlu palka-ngurlu. Ngalya-karikilpa-jana parlpuru-manu. Junga-juku-jana muku parlpuru-manu. ¹⁷ Nyampuju yangka-juku jaru kuja Yijayarlal Kaatu-kurlangurlu jarukungarduyurlu yirrarnu nyurru-wiyi Payipulurla, kujanya: “Yalirnawu wati ngula-ngalpa parlpuru-manu yapa murrumurruju ngurjulku yungurlipa nyina.”*

*Wati-jarra yungu nganta-pala nyinayarla Jijaji-kirlangu kurdungurlu
Luke 9.57-62*

¹⁸ Ngaka-pardu-karilki, Jijajilpa-jana jirrngaŋja nyinaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku. Manu-jana nyāngu panu-jarlu yapa kujalpalu nyanungu-kurra yaninja-yanu. Ngula-jana wangkaja Jijajiji nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Yanirlipa mangkuru-wana murrarninginti-kari-kirra pawurtu-kurlu.”

¹⁹ Ngula-jangkaju, kuruwarrikingarduyu wati yanurnurla Jijajikiji, manurla wangkaja, “Tiija, ngajulurlu yungurnangku warru pura kajinpa nyuntu nyarrpara-wana yani.”

²⁰ Jijajirlijji jangku-manu watiji, “Yurapitiji kalu nguna rdakungka, manu jurlpulu kalu nguna watiya-wana. Kala ngajulu yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu, kula karna mardarni ngurraju ngunanjakuju.”

²¹ Ngula-jangkaju, wati-kari yaninjarla wangkajarlal Jijajikiji, “Warlarjalja-Wiri, ngajurlangurlu yungurnangku pura nyuntuju. Ngajukupalangku kirdana ngulaju purlka. Ngaka kajirna yapunta-jarrinjarla miliyingga yirrarni, ngula-jangkaju kapurnangku puralku nyuntuju.”

²² Jijajirlijji jangku-manu watiji, “Lawa! Ngaju-wiyiji puraya! Ngalya-karirli kula kajulu milya-pinyi. Yapunta-jarri kajinpa, yali-paturlulu miliyingga yirrarni.”

* **8:17** Nyangka Isaiah 53.4

Jijajirli pulya-manu ngapa wiri manu mayawunpa parnkanja-kurra.

Mark 4:35-41, Luke 8:22-25

²³ Ngula-palangu Jijajirli wurra-manu wati-jarraj, jirrnga-jana warrkarnu pawurtu-kurraju nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku yungulu yani ngapa wiri-wanaju murrarninginti-kari-kirra. ²⁴ Murrarninginti mangkurukuju murnma-juku kulkurru-juku, ngapa wiri-jana jangkardu wangkanja-yanurnu. Pawurtuju ngarra ngapa-kurralku yukayarla. Kalanpa Jijaji jarda ngunanya pawurturla. ²⁵ Ngulalu yaninjarla yakarra-manu kurdungurlu-paturlu, manulurla purlanjarla wangkaja, "Warlarja-Wiri, kajikarlipa muku palimi!"

²⁶ Jijaji-jana wangkaja nyanungukuju, "Nyiya-jangka kankulu lani-jarrimi? Kula kankujulu marda wala nyina ngajuku?" Ngula-jangkaju, Jijajiji karrinja-pardijalku pawurturlaju, manu wangkaja-palangu mayawunpa manu ngapaku yungu-pala pulya-jarrimi. Junga-juku, mayawunpa pulya-jarrijalku, manu mangkurujulpa puliyalku ngunaja.

²⁷ Ngula-jangkajulpalurla kurdungurlu-patulku marlaja paa-karrijalku, manulpalu-nyanu wangkanja-yanu, "Nyiya-piya nyampuju wati? Purdayanyi kapala mayawunparlu manu ngapangku wilji-wangurlu ngulapalangu wangkanjarla rdamu-pakarnu."

Jijajirli-palangu parlpuru-manu wati-jarra juju panu-kurlu-jarra

Mark 5:1-20, Luke 8:26-39

²⁸ Ngula Jijaji yanurnu murrarninginti mangkururla wiringka, ngulaju yukajarra yalirla ngurungka yirdingkaju Karajarla. Yalirlajupalangu wati-jarra parlu-pungu kuja-pala wilypi-pardinjarla yanurnu pirnki-ngirli yangka kuja kalalu milyingka yirrarnu yapa yurnunurruju. Wati-jarraruju-pala juju ngawungawu mardarnu palkangka, manu-pala nyinaja kulu-palka-jarra. Kulalpalu yapaju wapanjayanu yali-wana yirdiyirla. Lani-jarrijalpalu-palangu kajikalu-jana nganta pakarni. ²⁹ Ngula wati-jarraru-pala nyangu Jijaji, waa-manupalarla, "Nyarrpa-maninpa-jarrangku! Nyuntujunpa Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu. Manngu-nyangulparlijarra kula-nganta yungunpjarrangku pakaklarlarra ngaka. Yanurnunpa-jarrangku mayi nyampukurra yungunpa-jarrangku pakarni jalang?" ³⁰ Ngula-purujulpalu turnujuku karrija wurnturu-karrikarri panu-jarlu nguurrnguurrpaju ngarninjakarra, manu kujalpalu-jana nguurrnguurrpakkungarduyurlu yapangku jina-mardarnu. ³¹ Ngula-jangka, jujujururla wangkaja Jijajiki, "Nyuntulurlu kajinpa-nganpa wilypi-maninjarla yilyamirra wati nyampu-jargurru, yilyaya-nganpa yali-kirra nguurrnguurrpa-kurra yungurnalu-jana yaarl-yuka palkangka."

³² Junga-juku, Jijaji-jana wangkaja, "Ngulaju ngula-juku. Yaarlukayalu-jana nguurrnguurrpaku!" Ngula-jangka, jujujurul-jana jurnta wilypi-pardiya wati-jarraku, yaarl-yukajalkulu-jana nguurrnguurrpakuju. Ngula-jangkaju, junga-juku, nguurrnguurrpa-watiji ngaamalyamalya rdakardaka-parnkanja-yanulu pamarrparla kaninjarra-kari ngapakurra. Ngulajulu muku julyurl-wantija ngapa-kurra. Tarnngajukulu yukanjarla palijalku yalirla-juku ngapangka.

³³ Yangka yapangku, kujalpalu-jana nguurrnguurrpa jina-mardarnu, ngula-patujulu pina-parnkaja kirri-kirra nyanungurra-nyangu-kurra, ngulangkujulu-jana muku yimi-ngarrurnu panu-kariki yapaku yangkajarra wati-jarra manu nguurrnguurrpa-patu kujalu palija ngapangka.

³⁴ Ngula-jangka, yanurnulurla Jijajiki yaninjarni-kirraku yangka kirri-wardingki-patu. Kujalu nyangu, ngulakujulurla ngarrurda-jarrinjarla

wangkaja, "Wiyarrpa-nganpa yampiya! Yanta nyampu-ngurlu nguru-ngurluju!"

9

Jijajirli parlpuru-manu tarlu wapanja-wangu
Mark 2.12, Luke 5.17-26

¹ Ngaka-karirlalku Jijaji warrkarnu pawurtu-kurra, manu pina-yanurnu mangkuru Kaliliyi-wana kirri-kirraju Kapurniya-kurra jurrku-kurra ku-jalpa yalirla tarnnga nyinaja. ² Wurra-juku kujalpa Jijajiji nyinaja ngurungka, ngula-puruju yapa-patu-karirlilpalurla kangurnu tarlu wapanja-wangu pangkarrarla. Kuja-jana Jijajirli nyangu, wangkaja-nyanu kanunju-kariji, "Nyampu tarlu manu nyanunu-nyangu puntu, ngulaju kajulu ngajuku wala nyinami yungurna parlpuru-mani." Jijaji wangkajarla nyampuku tarluku, "Ngajuku marlpa, kula lani-jarriya! Kujanparla karlirr-yanu jurnta Kaatuku wilji-wiyi, ngulaju ngula-juku. Ngajulurlu karnangku majumajuju jurnta maninjarla kijirni."

³ Ngulangka ngalya-karilpalu nyinaja kuruwarrikingarduyu-patu. Purda-nyangulu Jijaji wangkanja-kurra, manulu-nyanu wangkaja kanunju-kariji, "Nyampuju wati kulaparla kuja wangkayarla, lawa! Kaatulku kuja kanyanu ngarrirni nganta."

⁴ Jijajirlilpa-jana miyalurlu manu, manu nyangulpa-jana miyalurlu kujalpalurla miyalu kanunju-kari nginji-wangkaja. Ngula-jangkajana wangkajalku, "Nyarrpa-yijala kankujulu kujaju nginji-wangkami?

⁵ Nyarrpa kankulu nyurrurlarlu manngu-nyanyi? Nyarrpa-manirna nyampu tarluju? Kajikarnarla mayi wangka yangka kujarnarla majumajuju jurnta maninjarla kujurnu? Kajikarna mayi karrinja-yirrarninjarla wapanjaku ngurrju-mani? ⁶ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatukurlangu. Kaaturluju ngajuju yilyajarni yartarnarri-kirli yungurna-jana ngajurlangurlu majumaju jurnta kijirni yapakuju. Jalangu yungurna tarlu nyampuju parlpuru-mani yungunkujulu ngaju milya-pinyilki."

Junga-juku, Jijaji wangkajarla tarluku, "Ngaju karnangku wangka, karrinja-pardiya, manu pangkarrangku manta nyuntu-nyangu, ngula-kurluju ngurra-kurralku pina-yanta!" ⁷ Junga-juku, tarlu-jangkaju karrinja-pardiya, manu ngula-jangkaju pina-yanu ngurra nyanunu-nyangu-kurra. ⁸ Kujalu yapangku nyangu wati karrinja-pardinja-kurra, mukulu lani-jarrija. Milya-pungulkulu kujarla Kaaturlu yungu Jijajiki yartarnarri parlpuru-maninjaku yapakuju. Kujarlanya, yalirlajukulurla Kaatukuju pulka-pungu.

Jijajirli yajarnu wati yirdiji Matiyu
Mark 2.13-17, Luke 5.27-32

⁹ Yali-jangkaju yampija nguru yaliji, manulpa yaninjarni yanu yirdiyi-wanaju. Kamparrula yirdiyirla, yuwarli-pardulpa tala-kurlangu karrinja wupuju-pardu, ngulangkajulpa wati warrki-jarrija kaninjarni yirdiji Matiyu, ngulaju tala puntarninjakungarduyu. Kuja Jijaji yaninjayanurnu, parlu-pungu Matiyu warrki-jarrinja-kurra, ngularla wangkaja Jijaji, "Matiyu, ngajuju puraya, manu kurdungurlu-jarriya ngaju-nyangu!" Junga-juku, Matiyuju karrinja-pardiya, Jijajilki puraja.

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu Matiyu-kurlangu-kurra ngurra-kurra miyiki ngarninjaku. Ngulangkaju-jana jirrnjanja ngarnu miyi kurdungurlu-patuku nyanunu-nyanguku manu ngalya-kariki yapaku tala puntarninjakungarduyu-patuku Matiyu-piyaku manu

ngalya-kariki yapaku majuku yangka-patuku kuja kalalu-jana punku-pajurnu. ¹¹ Ngalya-kari yapa Paraji-patu, ngulangka-yijalalpalu nyinaja yuwarlirla. Ngulangkujulpalu-jana lirlki-nyangu Jijaji jirrngaŋa ngarninja-kurra. Nyampu-paturlu Paraji-paturlulu-jana payurnu Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patuju, “Nyiyaku kajana nyuntu-nyangurlu tiijarlu jirrngaŋa ngarni nyampurrakuju maju-patuku?”

¹² Jijajirli purda-nyangu-jana wangkanja-kurra Paraji-patu, ngulakujuna wangkajalku nyanunguju, “Ngurrju yapa kula kulu yani ngangkayi-kirli-kirra, kula nyiyaku? Kala nyurnu-nyayirni kajilpalu yantarla ngangkayi-kirli-kirra, ngulaju ngula-juku. ¹³ Ngajurna ngangayi-kirli-piya Kaatu-kurlangu. Yanurnu kujarna ngaju nyampu-kurra walyakurra, ngulaju kula yapaku ngurrjuku yajarninjakuju. Kala ngarinna yanurnu yapaku maju-panuku yajarninjakuju yungulurla pina-yanirni Kaatukuju. Ngula-warnuju yantalul, manulu miimili-nyangka yangkaju jaru kuja Kaaturlu yirri-puraja Payipulurla nyurru-wiyi. Kujanya Kaatuju wangkaja:

‘Nyurru-wiyirna-nyarra wangkaja nyurrurla yapaku purranjaku jiypiki manu pulukuku warlungkaju yinjaku ngajuku. Kala jalangurlu yungurna-nyarra wangka yungulpankulu-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyinakarla yapa ngalya-kariki.’”*

Yapangkulu japurnu Jijaji, ‘Mangarri mayirlipa yampimi ngarninja-wangurlu, ngula-jangkarlu yungulipa jungarnirli Kaatu purami?’

Mark 2.18-22, Luke 5.33-39

¹⁴ Ngaka-karilki, ngalya-kari Jaanu-kurlangu kurdungurlu-patu yanurnulurla Jijajiki, manulu payurnu nyanunguju, “Kaatu-kurlangukungarnti purlapakungarnti, nganimaJaanu-kurlangu-patu manu yangka Paraji-patu, nyinami karnalu miyi ngarninja-wangu parra wiri munga wiri yungurnalurla Kaatuku yati-wangka. Kala nyiya-jangkarlukuyijala kalu nyuntu-nyangurluju kurdungurlu-paturlu mangarriji kutu ngarni?”

¹⁵ Jijajirli-jana jangku-manu, “Jaanu-kurlangu-paturlu manu yangka Paraji-kirlangu-paturlu kalu purami-jiki kuruwarri Mujuju-kurlangu. Kala kurdungurlu-paturlu ngaju-nyangurlu kalu purami kuruwarri ngaju-nyangu jalangu-warnuju. Nyampuji yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura yupukarra-kurru yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Watingki nganangku-puka kajji mani karnta nyanunguparnta, ngulakungarntirlipi kajana yirrarni kurapaka-wiyi nyanungu-nyanguku puntu-watiki yungulu ngarni. Ngula kajji palka-juku nyina yangkaju wati, ngarni-jiki kalu ngampurparlu puntu-watirli nyanungu-nyangurlu. Kulalpalu-nyanu ngarninja-wangu-mantarla. Ngakarrangakarra marda yangkaju wati kapulu-jana yapangku puntu-patukuju jurnta kanyilki. Ngula-jangkaju kapulu-nyanu mangarri-wangu-manilki maringkiji.”

¹⁶ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuji yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura jinajina-kurru nyurru-warnu-kurru yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Nyurru-warnukuju rdilypirrpakuju jinajinakuju, kulalparla nganangku jalangu-warnu jinta-maninjarla parnta-yirrakarla wita-kariji pijiji. Kajilpa yapangku parnta-yirrakarla jalangu-warnu pijiji nyurru-warnurla jinajinarla, ngula-jangka kajika wita-jarrimi pijiji paljirninja-warnuju, ngulangkuju kajika yangka parnta-yirrarninja-warnurlu yarda wantiki-mani rdilypirrpaju, kajika larra-pajirninja-yani jinajinaju.”

* 9:13 Nyangka Hosea 6.6

17 Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura pama-kurlu jalangu-warnu-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Kulalpa nganangku-puka winjikarla jalangu-warnu pama yakuju-piya-kurra nyurru-warnu-kurra pilikutu-kurlangu-kurra panti-kirra pama-kurlangu-kurraju. Kajilpa pama winjikarla nyurru-warnu-kurra yakuju-piya-kurra, ngulaju kajika lirrinjarla rdurl-pardi yakuju-piyaju. Ngula-jangkaju, pama kajika karli walya-kurralku. Kala jalangu-warnu pama, yapangkujuulpa winjikarla jalangu-warnu-kurra yakuju-piya-kurraju yungu ngaka ngarni ngurrju-juku.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yungulu purami kuruwarri nyanunu-nyangu-mipa.

Yimi nyampu ngulaju wati-kirli Jayiruju-kurlu, manu yimi-kari ngulaju karnta-kurlu nyurnu-nyayirni-kirli

Mark 5.21-43, Luke 8.40-56

18 Wurra-juku kujalpa-jana Jijaji wangkaja-juku yapa-patukuju, watirla yanurnu nyanunu kujalpa nyinaja Juwu ngulaju jaajikingarduyu wiri. Ngulajurla yaninjarla kamparru-kirli mirdijirrpipijirrpi-jarrinjarla parntarinjunu wangkanjakungarnti. Wangkajarla Jijajiki, “Jalangu, ngajujurna kilda-puka-jarrija kanangkaku! Yantarni nyurnuku yungunpa marnpirni yungu wankarulku nyinami!”

19 Junga-juku, Jijajiji karrinjarla yanulku wati-kirli, manu nyanunu-nyangu kurdungurlu-paturlulu-jana puraja nyanunu-jarra.

20-21 Ngula-puruju karntangku jintangku purdangirli-wanarlu puranja-yanu Jijajiji, ngulajulpa nyinaja nyurnu wiri yalyukupurda kaninjarni palkangka. Ngulajulpa nyinaja nyurnu yalyukupurda kujalpa warrrada karlinja-yanu 12-palaku yulyurrppuku. Ngula-jangkaju, wangkajanu karntaju, “Kajilparna marnpikarla kanunju-warnu Jijaji-kirlangu jurnarrpa, ngulaju kajikarnarla marlaja ngurrju-jarri pina.” Junga-juku, jurnarrpalku marnpurnu Jijaji-kirlangu.

22 Warrukirdikirdi-jarrinjarla karntalku nyangu Jijajirli. Jijajiji wangkajarla karntakuju, “Kulalpanpaju lani-jarriyarla ngajuku, wiyyarrpa. Nyuntunpaju marlaja parlpuru-jarrija pina kujanpaju wala nyinaja ngajuku.” Junga-juku yalirla-juku karntaju ngurrju-jarrija.

23 Ngula-jangkaju, Jijaji yanurnulku wati wiri-kirlangu yuwarli-kirra, kujalpa yalirla yurntalu-nyanu nyurnu ngunaja kuja nyurru-juku lawajarrija. Kuja yukajarra yuwarli-kirraju, nyangu-jana ngalya-kari yapa kujalpalu-nyanu waarr-pakarnu maringki, manu panu-karirlangu yangka kujalpalu juturnu kurlumpurrngu wita-piya-kurlurru* **24** Jijajija-wangkajalku, “Nyurrurla yapa-patu, nyampu-ngurlujulu yanta! Lawa, kula kilda-puka-jarrija, jarda-jala-ngarra-ka ngunami nyampuju kurduju!” Kuja-kurraku wangkanja-kurraku, yinkalkulurla ngarlarrija Jijajiki. **25** Ngula-jangka, muku-jana yilyaja yarlu-kurra yitirli-kirra. Ngula-jangkaju, Jijaji yanu ruumu-pardu-kari-kirra yalirla kujalpa yurntalu-nyanu Jayiruju-kirlangu ngunaja turdurr-ngunanja-warnu. Jijajirla yarkajaya rdakaku, manu yangkaju wati-kirlangu yurntalu-nyanu karrinjapardijalku. **26** Ngula Jijajirli wati-kirlangu yurntalu-nyanu wankaru-manu, yimiji nguru-wanaju warru yanu.

Jijajirli-palangu parlpuru-manu wati milkari-jarra

* 9:23 flutes

²⁷ Jijajiji pardijarralku kirri-ngirlji, yalirla kuja wankaru-manu wati-kirlang yurntalpa. Kujalpa wapanja-yanu-juku, milkari-jarrarlu wati-jarrarlu purdangirli puranja-yanurnu-pala Jijajiji, purlanja-yanulpalarla, “Nyuntu, Tapiti-kirlang u ngalapi-nyanu, mari-jarrinjarla-jarrangku ngurrju nyinaka ngajarraku!”

²⁸ Yukajarralku Jijajiji kaninjarni yuwarli-kirra, manu milkari-jarrarlpala purajarra-juku kaninjarra yuwarli-kirraju. Jijajirli-palangupayurnulku, “Nyarrpa kanpala-nyanu manngu-nyanyi yungurnangkupala mayiparlpu-manu?”

Jangku-manu-pala Jijajiji, “Yuwayi, Warlalja-Wiri! Ngajarraju karlijarrangku wala nyina nyuntukuju yungunpa-jarrangku parlpu-manu.”

²⁹ Marnpurnulkupalangupilpa-jarraju Jijajirli, manu-palanguwangkaja nyanungu-jarrakuju, “Kujanpajupala ngajukuju wala nyinaja, jalanggurlu-juku kanpala nyanyilki.” ³⁰ Junga-juku, nyangulku-pala wati-jarrarluju. Jijaji-palangupututu-pinjarla wangkaja, “Yimi-ngarrirrinjanawangu-pala yanta yapa-kurra kujarnangkupala nyanjaku ngurrju-manu milkari-warnuju.”

³¹ Kula-pala purda-nyangu Jijajiji wati-jarrarluju. Parnkaja-pala, manulu-jana yapakuju warru yimi-ngarrurnu kuja Jijajirli-palangupilpa nyanjaku ngurrju-manu.

Jijajirli parlpu-manu wati wangkanja-wangu

³² Yuwayi, kuja-pala pardijarra milkari-jarraju, ngula-palangujijajirli nyanjaku parlpu-manu, ngula-puruju yapa ngalya-karirlirla kangurnuwati-kari. Nyampurlu watingkijilpa juju ngawungawu mardarnukaninjarni palkangka, ngulangkujulpa wangkanja-wangu-manu.

³³ Jijajirliju jurnta yilyaja juju ngawungawu wati-ngirlji, manu yalirlajuku ngurrju-manu wangkanjaku. Yapangku panungku nyangulkulu wangkanja-kurra, manulurla marlaja paa-karrijalku, manulu-nyanu wangkaja, “Nyampurla ngurungka Yijiralirla, kularlipa ngana nyangu yapa parlpu-maninjaku yapaju Jijaji-piyarlu.”

³⁴ Yalirlangurlalpalu karrija Juwu-patu Paraji-patu kujalu Jijajinyangu ngula parlpu-manu wati wangkanjaku. Wangkajalkulu-nyanu, “Juju Ngawungkurla yungu ngangkayi yartarnarri Jijajiki, kujarlunyarla juju-patu ngawungawu jurnta yilyaja nyampu wati-ngirlji.”

Jijaji-jana mari-jarrija yapa panu-jarlungu

³⁵ Jijajikala-jana warru yanu nguru-wana kirri-kari kirri-kari. Kala-jana Yimi Ngurrju warru yirri-puraja Juwu-kurlangurla jaajirlaju. Kala-jana yirri-puraja Yimi Ngurrju-kurlu Kaatu-kurlu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Manu kala-jana parlpu-manu yapa yapa ngulajarralku kala-jana maju-manu. ³⁶ Ngula kala-jana Jijajirli nyangu yapaju, kala-jana mari-jarrija, kulalpalu-nyanu nyarrparlu warrawarra-kangkarla. Ngula-warnuju, Jijajirli-pala-nyanu manngu-nyangu nginyinginyirla, “Jiyipi-piya kalu nyina yangka kulalpalu-nyanu warrawarra-kangkarla, manu kula kajana nganangku muurl-mardarni pakarninja-kujaku.”

³⁷ Jijajijana wangkajalku nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Yapalu-jana nyangka! Panu-jarlu kalu nyina. Kaatu kajana ngampurrpa nyina yungu ngantalurla nyanunguku turnu-warnu nyina. Kala warrkini-patu Kaatu-kurlangu, ngari kalu marnkurrpa-puka nyina, kula panu. Nganangku kapu-jana kanja-yanirni Kaatu-kurraju? ³⁸ Kujarlanyalu-janarla wangkaya Warlalja-Wiriki Kaatukuju. Payikaluu yungu-jana

yilyamirni panu-kari warrkini-patu nyampu-kurra yungulu-jana turnu-mani yapa panu, yungulu nyina Kaatu-kurlangurla nyanunu-nyangulku warlalja turnu-warnu.”

10

*Jijajirli-jana milarnu nyanunu-nyangu kurdungurlu 12-pala
Mark 3.13-19, Luke 6.12-16*

¹ Ngula-jangkaju, nyanunu-nyangulku-jana turnu-manu kurdungurlu-patu 12-pala. Yilyanjakungarntirli-jana yartarnarri yungu yungulu-jana parlpuru-mani yapa nyiyarningkijarra-warnu murrumurru, manu yungulu-jana juju maju jurnta yilyami yapakuju. ²⁻⁴ Nyampurraju yirdiji 12-pala Kurdungurlu Wiriwiri-kirlangu: Jimani (ngulaju kalalu yirdikari-pajurnu ‘Piita’), Jimanikipurdangka kukurnu-nyanu Jaanu (nyampu-jarraju-pala ngalapi-nyanu-jarra Jipiti-kirlangu), Pilipi manu Parrjulumu, Tamiji manu Matiyu yangka tala puntarninjakungarduyu, Jamaji ngulaju ngalapi-nyanu Yalpiya-kirlangu, Tardiyu, Jimani ngulaju ‘Kulu-parnta Witawangu’, manu Jutuju Yikariya. Nyampurlu Jutujurlu yangka kuja-jana ngaka yimi kangu Juwu-patuku wiriwirki yungulu puuly-mardarninjarla pinyi Jijaji.

Jijajirli-jana yilyaja Kurdungurlu-patu 12-pala yimi-kirli nyanunu-nyangu-kurlu

Mark 6.7-13, Luke 9.1-6

⁵ Kujanya-jana yangkaju wangkaja Jijajiji, “Kulalu yanta kirri-kari kirra-kari-kirra Juwu-wangu-patu-kurra nyarrpararla kuja kalu nyina. Manu kulalu yukamirra kirri-kari kirra-kari-kirra yalirla kuja kalu yangka Jamariya-wardingki yapa-patu nyina. ⁶ Yantalu yangka kuja kalu Juwu-patu Yijirali-pinki-mipa yapa-patu nyina. Nyanunuju kalu yangarlu nyina jiyipi-piya kuja kalu nyina jiyipikingarduyu-wangu-juku, kula kajana nganangku warrawarra-kanyi. ⁷ Kajinkili yani yalirra yapa-patuku, wangkayalu-jana kuja, Jalangu kanganpa kutulku yanirni Kaatuju ngalipakuju yungu-ngalpa Warlalja-Wirilki jirrngaŋja nyina.”

⁸ Kajili yapa murrumurru nyina, ngulajulu-jana parlpuru-manta. Kajili yapa nyurnu-jarrinjarla pali, ngulajulu-jana pinā-wankaru-manta-yijala. Kajili yapangku wijni panu mardarni palkangka, ngulajulu-jana parlpuru-manta. Kajili yapangku mardarni juju ngawungawu kaninjarni palkangka, parlpuru-maninjarlalu-jana wilypi-maninjarla jurnta yilyaya. Ngajulurlurna-nyarra yungu ngaju-nyangu yartarnarri jutu-kurra. Manu kajinkili-jana parlpuru-mani yapa, kulalu-jana pina payika yungu ngantalu-nyarra nyiyarningkijarra nyanungurlukku pina-yinyi nyurrurlakuju. ⁹ Ngarili yanta tala-wangu wirrijirla-wangu.

¹⁰ Wurnakungarntirli kulalu-nyanu jarkujarnku manta yakuju nyurrurlarluju, manu kulalu-nyanu jarkujarnku manta jaati jinti-kari manu jamana-kurlangu jirrama-kari, lawa. Yantalu kuja-juku palkangka kuja kankulu jaati mardarni. Kulalu-nyanu jarkujarnku manta watiya jukati jinti-kari nyurrurlarluju, lawa. Kuja kankujulu ngajuluku warrkjari, yapa ngalya-karirli kapulu-nyarra warrawarra-kanyi kuja kankulu nyiyarlangukupurda-jarrimi.

¹¹ “Kajinkili yukamirra kirri-kirraju, ngulajulu-jana yapaku ngurrjuku-wiwi warru nyangka. Parlu-pinjarla, ngulajulu nyinaka manu ngunaya yalumpurla-juku jintangka ngurrangkaju. Ngurra-kari ngurra-kari-wangulu nyinaya jintangka-kirli kajinkili yarnkamirra yarda.

12-13 Kajinkili yukami yuwarlirla, yukanjakungarntiji wangkayalu-jana kuja yapa-patukuju, 'Marlajalurla nyinaya ngurrujurrarralypa Kaatukuju!' Yangka yapa-patu yinya yuwarlirla, kajili-nyarra ngurrujurru nyina pululu, ngulajulu-janarla payika Kaatu yungu-jana warrawarra-kanyi. Kala kajili-nyarra yinya yapa nyurunyuru-jarri, kulalu-janarla payika! **14** Kajili-nyarra wapirdi nyanjarla purda-nyanja-wangurlu pina-yilyami manu juwa-kijirni, ngulaju yampiyalu-jana. Yantalu-jana jurnta. Mamparl-pinja-warnurlaju, ngulajulu-jana walya jangkardu lurlurl-pungka wirliyakurlangu-jangka. Kujarluju kapunkulu-jana milki-yirrarni kuja kajana Kaatuju kulu nyina. **15** Nyurrurlarlu, purda-nyangkajulu! Nyurru-wiyi yapa-patu yangka Jatama-wardingki-patu manu Kumarra-wardingki-patu kalalu punku-nyayirni nyinaja. Kala ngakalku yangka parra-nyayirni-wangurla, miimii-nyanyi kapu-jana ngurruj marda, punku marda. Kapu-jana maju-mani wita ngari. Kala yinya yapa-paturlu kajili-nyarra mamparl-pinyi, parra-nyayirni-wangurla Kaaturlu kapu-jana maju-mani karrikarri-wangurla.

16 Nyurrurlaju kankulu nyina pululu-nyayirni jiyipi-piya. Ngajulurlu karna-nyarra yilya nyampu ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Yapa-patu yinya ngulaju panu-nyayirni kalu nyina warnapari kulu-parnta-piya. Kulalu-nyarra yulkami, kapulu-nyarra mirrimirri-jarrimi pinjaku nyurrurlaku. Kuja-kujakulu-nyanu warrawarra-kangka, manulu jungarni-jiki nyinaya tarnnga-juku! **17** Palju warrawarra-kangkalu-nyanu! Kapulu-nyarra jangkardurnu yani, manu kapulu-nyarra puuly-mardarninjarla jirri-kanyi kuwurtu-kurra nyanganu-nyangu-kurra. Manu kapulu-nyarra ngalyipi-piyarlu pakarni jaaji-kari jaaji-karirla. **18** Yangka kuja kankuju nyurrurlarlu ngaju purami, kujarluju kapulu-nyarra karrinja-yirrarni kulkurru-jarra kingi-kari kingi-karirla manu wiriwirirla yangka watikingarduyurla. Ngulangkanya kapunkulu-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurruj ngaju-kurlu manu Juwu-wangu-paturlanguku. **19-20** Yangka kajili-nyarra jangkardurnu yani maninjaku nyurrurlaku yungulu-nyarra kanyi kuwurtu-kurra, ngulaju mirrimirr-karrinja-wangulu karriya wangkan-jungarntiji. Kulankulu-jana nyurrurla-nyangu jaru wangkami, kala Kaatu-kurlangu. Kapu-nyarra yinyi wangkanjakungarntiki, kapunkulurla marlaja wangkami Pirlirrpaku Kaatu-kurlanguku.

21 "Ngula-puru-juku papardi-nyanu-kari papardi-nyanu-karirli kapulu-jana jikajika-jarrinjarla yinyi kukurnu-nyanu-kari kukurnu-nyanu-kari yurrkunyukuju pakarninjakungarntiji ngulaju milyi-kirra-pinangu. Manu ngula-jangkaju, kirda-nyanu-kari kirda-nyanu-karirli kapulu-jana jikajika-jarrinjarla yinyi nyanganu-nyangu kurdukurdu. Manu ngula-jangkaju, kurdukurdlu kapulu-jana jikajika-jarrinjarla ngati-nyanu-kari ngati-nyanu-kari manu kirda-nyanu-kari kirda-nyanu-kari yinyi pakarninjakuju milyi-kirra-pinangu-juku. **22** Ngaju-nyangu kuja kankulu nyina, ngulakuju kapulu-nyarra tarnnga-juku nyurunyuru-jarri yapa jintawarlayi. Kala ngana-puka kajilpaju wala-juku nyinakarla ngajuku jikajika-jarrinja-wanguju, Kaaturlu kajika muurlparlu mardarni kujanguju yapa yungurla jirranganja nyinami tarnnga. **23** Kajili-nyarra yapangku murrumurru-manu kirringka, ngulajulu-jana jurnta wuruly-parnkaya, manulu yanta kirri-kari-kirra. Nyampu karna-nyarra yirri-purami nyurrurlakuju yijardu-nyayirni. Ngaju yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu ngulaju kapurna yanirni nyampu-kurra ngaka yartarnarri wiri-kirli. Ngulakungarntirliji nyurrurlarlu kapunkulu lawa-maninja-yani-juku ngaju-nyangu warrkiji kujarna-nyarra ngajulurlu yungu nyurrurlaku. Kapunkulu warrunu yani yimi-ngarrirrinjarla Kaatu-kurlangu-kurlu nguru-nyayirni-

wangu-kurlu yapa-patukuju Yijiralirla kirri-paturlaju.

²⁴ "Ngajujulu purda-nyangka! Kurdu wirriya ngana-puka kulalparla wiri nyinakarla tiija nyanungu-nyangukuju, lawa. Manu warrkini wati ngana-puka kulalparla wiri nyinakarla nyanungu-nyangu paajuku, lawa. ²⁵ Yalirli kurdu wirriyarlu, purda-nyanyi-ka tiija yungu-ngarra nyina tiija-piyalku. Manu yalirli warrkini watingki, purda-nyanyi-ka nyanungu-nyangu paaju yungu nganta nyanungu-piyalku nyina. Nyurrurla 12-pala wati, ngaju-nyangu kankujulu nyina warlalja, yungulpankuju purda-nyangkarlarra ngaju yungunkulu nyina ngaju-piya-yijala. Yapa-karirli kajulu ngajuju nganta ngarrirni 'Pirljipu' yirdi Juju Ngawu-kurlangu. Purda-nyanyi mayi kankulu kapulu-nyarra nyurrurlaju yampimi majupajirinja-wangurlu? Lawa! Kapulu-nyarra ngaju-piya-wangu majupajirni-nyayirni yirdi-kari Juju Ngawu-kurlanguju!"

Lani-jarriyalurla Kaatu-mipaku

Luke 12.2-7

²⁶ Wangkajalku-jana Jijajiji nyanungu-nyangu kurdungulu-patuku, "Kulalpa-nyanu nganangku nyiyarlangu wuruly-mardakarla Kaatu-kujaku, lawa. Kapu jungangku palka-maninjarla nyanyi. Kujarlaju, kulalu-jana lani-jarriya yapa-patuku kajili-nyarra yanirni murrumurru-maninjaku nyurrurlaku. ²⁷ Nyampurra karna-nyarra ngajulurlu jungarni-mani wurulyparlu yungunkulu-jana nyurrurlarluju yaninjarla yimi-ngarirni jaru nyampurra yarlungka. ²⁸ Kujarlaju, kulalu-jana lani-jarriya yapa-patukuju kajili-nyarra jangkardu yanirni pakarninjaku nyurrurlaku. Kajikal-nyarra palka-mipa pakarni. Kala kulalpalu-nyarra pirlirrpaa pakkalarra. Kaatu-miparlu kajika-nyarra palka manu pirlirrpaa kijirni yali warlu wiri-kirra. Ngula-warnunyu nyurrurlapankulurla lani-jarriyarla jintaku Kaatu-mipaku. ²⁹ Jurlpwu witawitaju kuja kankulu mani japungkaju talangku witangku, ngulaju Kaaturlu-juku kajana ngularraju muku milya-pinyi. Warrarda kajana manngu-nyanyi tarngangku-juku wajawaja-maninja-wangurlu. Kaji jinta wanti walya-kurra manu palimirralku, Kaaturlu-juku-ka mari-jarrinjarla milya-pinyi. ³⁰⁻³¹ Yuwayi, Kaatu kanyarra yulkami-nyayirni nyurrurlakuju jurlpwu-piya-wanguku. Milya-pinyi-nyayirni kanyarra. Nyajangu kankulu marnilpa mardarni jurrungkaju? Ngularlangu kanyarra Kaaturlu milya-pinyi-jala! Ngula-warnunyu kulalu lani-jarriya yapa-kari-kijaku kajili-nyarra marda yapa jangkardu yanirni pinjaku nyurrurlaku."

Yapa-kariki yungulparlipa-jana yimi-ngarrikarla kuja karlipa pura Jijaji Kiraji

Luke 12.8-9

³² Ngula-jangkaju, Jijaji wangkajalku-jana, "Nganangku-puka kuja kanyanu ngarrirni kurdungurlu warrajarlu, ngakaju kajirna ngaju nyina ngaju-nyangu Kirdarna-kurlangurla kankalarra, kapurnarla wangka, 'Nyampurlu yapangkulpaju warrarda puraja ngajuju yijardurlu.' ³³ Jalangu, yapangku ngalya-karirli kalu-nyanu ngurrpa-pajirni nganta ngajukuju. Ngaka-pardu-karirla kajirna ngajulu nyina Kirdarna-kurlangurla, kapurnarla kuja wangka, 'Ngajulurlu kula karna-jana milya-pinyi nyampurraju yapa.'"

Jijajiki kapulurla yapaju marlaja wiljiwilji-jarri

Luke 12.51-53, 14.26-27

³⁴ Yali-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, "Marda kankujulu nyurrurlapaturlu yapangku rampal-manngu-nyanyi ngajulu ngantarna yanurnu nguru nyampu-kurra yungujulu yapa marlaja nyinami rarralypa

jintangka-juku. Ngulaju marda junga. Ngajurna yanurnu nyampukurra yungunkujulu nyurrurla yapa wala nyinami ngajukuju. Kujarlanya, yapa ngalya-kariji kapulu-nyarra kulu-jarri-nyayirni.

³⁵ 'Ngalapi-nyanurlu kapulu-jana wiljiwilji-mani kirdarna-nyanu, manu yurntalu-nyanurlu kapulu-jana wiljiwilji-mani ngati-nyanu, manu kapulu-jana karntakarntarlu wiljiwilji-mani kanajardu nyanungu-nyangu. ³⁶ Yapa warlalja kuja kalu wati-kirlangurla yuwarlirla nguna, kapulu wiljiwilji-maninjarla pakarni yaliji wati.*

³⁷ "Ngana-puka kajilpa-jana yulkayarla-juku nyanungukupalanguku warlaljaku jaji-pirdiki manu ngati-pirdiki manu kurdukurdu nyanungu-nyanguku, ngulaju ngula-juku. Kala kajilpa-nyanu ngampurrpa purda-nyangkarla yunguju kurdungurlu-jarrinjarla nyina ngaju-nyangulku, ngulaju kamparruju ngulakungartijilpaju yulkayarla-wiyi karrkarri-wangu-nyayirni yangka yapa ngalya-kari-piya-wanguku. ³⁸ Kajilpanpa ngampurrpa nyinakarla yininjarla palinjaku ngaju-wanaku, ngulaju ngurrju. Yantarni manu nyinakaju ngaju-nyangu kurdungurlu. Kala kajinpa ngampurrpa-wangu nyinami palinjaku ngaju-wanaku, ngulaju kulalpan-paju nyarrpakulku nyinakarla kurdungurluju ngajukuju. ³⁹ Nganangku-puka yapangku kajilpa-nyanu puta mardakarla muurlparlu palinjakujaku nyanungu-miparlu, ngulaju kajika palimi-jiki. Kala kajilpa-nyanu yungkarla ngaju-kurra, ngulaju kajikaju marlaja nyinami wankaru-juku.

⁴⁰ "Nganangku-puka yapangku kaji-nyarra ngurra nyanungu-nyangukurra kanyi, ngulangkuju kaju ngajurlangu kanyi. Manu nganangku-puka yapangku kajiji kanyi ngurra nyanungu-nyangu-kurra, ngulangkuju ka kanyi Kaaturlangu kujaju yilyajarni ngaju. ⁴¹ Yapa nganangku-puka kaji kanyi jarukungarduyu Kaatu-kurlangu ngurra nyanungu-nyangu-kurra yungu-ngarra yalirla nguna, Kaaturlu kapurla yinyi warntarri jurru-juku yali jarukungarduyu-piyaku. Manu kaji wati ngana-puka nyinanja-yani ngurrju-juku, manu kaji wati-karirli yajarninjarla kanyi yali wati ngurrju ngurra nyanungu-nyangu-kurra, Kaaturlu kapurla yinyi warntarri jurru-juku yali wati ngurrju-piyaku. ⁴² Ngajulurlu karna-nyarra yijardurlu yimi-ngarrirni. Kajiji nganangku-puka yapangku ngajulu purami kurdupiyarlu, manu kajirla yapa-karirli yinyi yaliki kurdungurluku ngapa walyka ngarninjaku, Kaaturlu kapurla yinyi yali yinja-warnukuju warntarri."

11

*Yimi Jijaji-kirli manu Jaanu Papitaji-kirli
Luke 7.18-35*

¹ Kuja-jana lawa-jarrijalku nyiyarningkijarraku nyampurraku pinarri-maninjaku, ngula-jangka-jana ngula-ngurlu jirrngaŋya yanu kurdungurlupatuku kirri-patu-kurra ngula kalu karrimi Kaliliyirla, ngula yungu-jana nganta nyanungurlu pinarri-mani manu yimi-ngarrirni yapa-patuku ngalya-kariki Kaatu-kurlu.

² Ngula-puru, Jaanu Papitajijilpa kaninjarni rdakungka nyinaja, kala wurrangku nyanungurluju manngu-nyangu ngulalpa jinta yirdi 'Kiraji' nyiyarningkijarrarlajinta warrki-jarrija. Ngula-jangkarlu-jana nyanungurlu yilyaja panu-kari nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuju payirnin-jaku Jijajiki. ³ Yanurnulurla Jijajiki, manulu payurnu, "Wati yirdi 'Kiraji' kapu yanirni Kaatu-kurlangu-jangka walya nyampu-kurra. Ngulanya mayinpa nyuntuju, marda pardarni-jiki mayirnalurla kaji jinta-kari wati-kari yanirni?"

* **10:36** Nyangka Micah 7.6

⁴ Jijajirli-jana yalu-manu, "Kulparilirla yanta Jaanuku, manulurla nya-nungku yimi-ngarrika nyiyarningkijarra ngula kankujulu purda-nyanyi wangkanja-kurra manu kankujulu nyanyi ngurrju warrki-jarrinja-kurra.

⁵ Ngajurlajinta, pampangku yapangku kalu nyanyilki, mataju kalu wapamilki, yapa ngula kalu wijini-kirli panu-kurlu nyinami, ngulaju kalu ngurrjulku karalypalku-yijala nyinami. Yapangku jiilykingki kalu purda-nyanyilki, manu yapa ngulalu lawa-jarrija, ngulaju kajulu marlaja wankaru-jarrimilki. Ngajurlu karna-jana yimi-ngarrirnirlangu Yimi Ngurrju yapaku niyyarningkijarra-wangu-kurluku marlajarraku.

⁶ Yapa ngula kajulu ngajulku yijardu-nyayirni ngungkurr-nyinami kapuru nyinanja-wangu, ngulaju kalurla Kaatuku marlaja nyina wardinyi-nyayirni!"

⁷ Ngula-jangka, Jaanu-kurlangu kurdungurlu-patu yampinjarla kulpari yanulurla rdaku-kurra kujalpa Jaanu nyinaja. Ngula-jangkaju, Jijajijana nyampu wangkaja Jaanu-kurlu panu-kariki yapaku kujalpalu karrija yalumpurla, "Wayinkili! Kamparru-wiyi rdakukungarnti, Jaanu kujalpa nyinaja manangkarrarla-wiyi, nyiya-kunkulurla nyurrurlaju yanu yinya-kurraju nyanjakuju? Manngu-nyanggu mayinkili rampaku nganta nyanunguju, marna kirrirdimpayi-piya kuja-ka warlpangku nyampuwana manu yinya-wana kijirni? Lawa, manngu-nyangunkulu Jaanuju pirrjirdi-nyayirni. ⁸ Kujankulurla nyurrurla yanu yinya-kurra nyanunguku nyanjaku, nyiya-piyakulpankulurla watikiji nyurrurlaju kilyi-jarrija? Warrurnunkulurla marda yapaku ngula-ka jurnarrparla yukami ngurrju-nyayirnirla? Yapangku ngula kalu jurnarrpa ngurrju-nyayirni palkangka mardarni manu nyiyarningkijarra-kurlu, ngulaju kalu nyinami wiriwiri-piya yuwarli wiriwirirla. Kulalpa Jaanu kuja-piya nyinaja! ⁹ Yimiengarrikajulu! Watiki nyiya-piyakulpankulurla nyurrurlarlulu warrurnu kujankulurla yanu nyanjaku Jaanuku? Kaatu-kurlanguku warrkiniki jarukungarduyuku marda? Yuwayi, junga ngulaju! Jaanuju jarukungarduyu wiri-nyayirni Kaatu-kurlangu ngulaju panu-kari-piya-wangu! ¹⁰ Yimi Jaanu-kurlu ngulajulpa ngunaja Payipulurla, nyampunya-ka wangka: 'Kaatu karla kuja wangkami watiki yirdiki Mijayaku, "Ngaju kapurna nyuntulurla kamparru yilyamirra ngaju-nyanggu yimi-kirli yalumpukurra nguru-kurra. Yinyarla kapungku nyanungurlu yirdiyi nyuntuku ngurrju-manji vanjiarniki",*

11 Ngaju karna-nyarra junga nyurrurlaku yimi-ngarrirni yinya Jaanu wiri parrparda-juku watikiji panu-karikiji ngulalpalu nyinaja nyampurlu ngurungka nyurru-wiyi. Kala jalangu, Kaatu nyanunguju kajana nyinami Warlalja-Wiri yapa panuku manu kurdukurdurlanguku. Kujarlanya kurdukurdju kalurla wiri-jiki nyina Jaanukuju! 12 Jaanurlu-nyarra puta yirripuraja Kaatu-kurlu yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kala lawa, kulankulu milya-pungu, manu jalangurlangurlu kula kankulu milya-pinyi-jiki Kaatuju. Kujarlaju, panu-karirli kulu-parntarlu kankulu-nyanu wiringki nganta kamparru yirrakarla yungunkulu-jana wiri nganta nyina yapa ngalya-karikiji. 13 Nyurru-wiyi, Kaaturlurla yungu kuruwarri Mujujuku, manu wangkaja-jana jarukungarduyu-patuku yungulu yapangku purami kuruwarri manu yimi kujalu yirrarnu pipangka. Ngulangangka, Jaanu Papitajilki yanurnu manu wangkaja-jana yapaku Kaatulkuru kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. 14 Wangkajalu nyanungu-patu kuja, Jarukungarduyu Layija kapu pinarni yani nyampukurra nguru-kurra.' Kujaju junga! Kulalpankulu-jana yimiki nyanungurra-nyanguku kapuru nyinayarla kajirna-nyarra yimi-nyayirni-wango wangka

* 11:10 Nyangka Malachi 3.1

nyurrurlaku: Jaanuju ngulaju Layija! ¹⁵ Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkujulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirli!"

¹⁶ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, "Wangkamilki yungurna-nyarra nyurrurlaku yangka yapa kuja kankulu jalangujalangu nyinami nyampurla ngurungka, nyarrpa-piyankulu nyurrurlaju? Warrarda kankulu yunjumu-kari purda-nyanyi kurdukurdu-piyarlu. Kulapanyarra nganangku nyurrurla-patuju nganyuku-mantarla. Nyurrurlaju kurdukurdu-piya kuja kalu turnu-warnu-jarra japu-wana manyu-karri manyumanyurla. Turnu-warnu-patu kalu-jana purlami turnu-warnu-kari-jangkaku:

¹⁷ 'Wayinkilayi! Manyu-karrirlipa! Nyiya-jangkankulu wirntinja-wangu-jarrija kujalparnalu-nyarrarla yunparnu? Kula-ngantankulu-nganpa marlaja wirntiyarla! Kala kujarnalu yirraruyirrarlulu yunparnu nyurnu-kurlangurla malamalarla, wanjarninkili-nganpa jirrngaŋgaŋa yulaja?"

Nyurrurlajunkulu yalirra-piya kurdukurdu-piya! ¹⁸ Kuja Jaanu yanurnu manu-nyarra yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu, kulalpa yapa ngalya-kari-piya nyinaja, lawa. Kulalpa mangarri ngarnu, manu kulalpa pama ngarnu. Kala nyurrurlarlu panungkunkulu rampal-manngu-nyangu kulanngantalpa nyanungurlu juju mardarnu palkangka. ¹⁹ Ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngajuru kularna Jaanu-piya. Kujarna nyampukurru ngaju yanurnu, ngulajurna tarnngangkuju ngarnu kuyu, mangarri manu pama. Panu yapa kankulu kuja wangkami ngaju-kurlu, 'Yuwa! Nyangkalu nyampu wati! Ngarninja wita-wangu manu pamarlanguka warrarda ngarni! Yipilji kajana jirrngaŋga nyinami warrkiniki tala puntarninjakungarduyu-patuku, manu panu-karirlanguku yapaku punku-watiki kajana jirrngaŋga nyina!' Kujanya kankulu ngaju-kurluju wangkami. Kujarlanya kankulu nyurrurlaju kurdukurdu wita-piya nyina! Ngulajulu kuja-piyaju kutu wangkaya! Ngulaju ngula-juku. Yapa yangka kuja kalurla ngungkurr-nyina Kaatu-kurlanguku yimiki manu kalurla jungarni nyina Kaatuku, ngulangku kalu manngu-nyanyi yaliji Kaatu-kurlangu yimiji junga-nyayirni."

Jijajirli-jana yapa-patu kurnta-ngarrurnu yangka ngulalpalurla ngungkurr-nyinanja-wangu nyinaja

Luke 10.13-15

²⁰ Jijajirli kala-jana yapa panu muku ngurrju-manu nyurnu-jangka yangka ngulalpalu nyinaja kirri-paturla yirdi-paturla Kurijinirla, Pijatarla, manu Kapurniyarla. Manu nyanungu-paturlulu warraja nyangu kujalpa nyanungurlu Kaatu-kurlangu yartarnarri mardarnu watingki ngangkayi-piya-kurlurlu. Kala tarnnga-jukulpalu nyanungupatuju nyiyarningkjarrarlaju majumajurlaju wartardi-jarrija, manu kulfalu Kaatu pina-yaninjarla yalala-yirrarnu. Ngula-warnu, nyanungurlajana yapa yalumpu-patu kurntakurnta-ngarrurnu kujarlu, ²¹ "Yuwa, purda-nyangkajulu! Yapa ngula kalu nyinami Kurijinirla manu Pijatarla, mari-jarri karna-jana, kapu-jana maju-mani Kaaturluju! Ngajurna-jana yapa panu parlpuru-manu kirri-jarrarlaju nyanungu-nyangu-jarrarlaju. Kala kulalurla warntarlakuju nyinanjakuju yampinjarla Kaatu-kurra pina-yaru. Kala kajirna-jana yapa panu parlpuru-mantarla kirri-jarrarlaju Tayangka manu Jirdanarla, ngulangka kapulu yukayarla jurnarrpa ngawungka, manu kapulu-nyanu mapakarla yurlpilyparlu yinngirri yungulu Kaatu yalala-yirrakarla. ²² Nyampuju karna-nyarra yirri-pura nyampu junga-nyayirni. Ngaka, parra-nyayirni-wangu-puru kapu-jana

Kaaturlu yapa miimii-nyanyi yangka kuja kalurla nyanunguku-japa nyinami. Kapu-jana wita-mipa mari-jarrimi yalumpuku yapaku Taya-wardingkiki manu Jirdana-wardingkiki. Kala Kurijini-wardingki-patu manu Pijata-wardingki-patu, yangka kula kajulu ngungkurr-nyina ngajuku, kula-jana mari-jarrimi, lawa. Kapu-jana maju-mani karrikarri-wangurlu. ²³ Manu yapa ngula kalu Kapurniyarla nyinami, kapu-jana mayi Kaaturluju nyanungurraju kanyi kankarlarra nguru-nyayirni-wangu-kurra? Lawa! Nyanungurlu kapu-jana nguru manparrpakurlangu-kurra kijirni. Ngajurna-jana yapa panu parlpuru-manu kirringka nyanungu-nyangurla. Kala kulalurla warntarlaku nyinanjaku yampinjarla Kaatu-kurra pina-yanu. Kajirna ngajulu yantarla nyurru-wiyi kirri-kirra Jatama-kurra,* majumaju yapa kujalpalu yalumpurla nyinaja, ngulangku marda kajijili yapa-kurra ngurruji-maninja-kurra nyangkarla, manu kajijili ngajulu nyangkarla Kaatu-kurlang-kurlu yartarnarri-kirli, kapu kirri yinya jalangurlangu palka-juku karriyarla. ²⁴ Ngajulurlu karna-nyarra yirri-pura nyampuju junga-nyayirni: Ngaka, nyanungu-nyangurla, kaji-jana Kaaturlu miimii-nyanyi yapa Jatama-wardingki jungarni-japa, ngulaju kapu-jana nyanungu-patukuju mari-jarrimi. Kala Kapurniya-wardingki-patuku, kula-jana nyanunguju mari-jarrimi!"

*Nyampurra-kurlunya-jana Jijajiji yapaku wangkaja
Luke 10.21, 22*

²⁵ Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja Kaatuku, "Wapirra, nyuntu kanpa nyinami Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku yalkirirlaku manu nguruku nyampuku. Nyuntulurlunpa-nyanu milki-yirrarnu yapa panu-kurra ngurrrpa-kurra. Kala nyuntulurlunpa-nyanu milki-yirrarninja-wangurlu wuruly-mardarnu yapa-kujaku yangka pinangkalpa-kujaku. ²⁶ Yuwayi, Wapirra, nyampu ngurrrpa-patukunyanpa-jana yapakuju ngampurrrpa nyinaja. Ngulakunya karnangku yati-wangka."

²⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, "Wapirrarlu ngajuku-palangurlu nyiyarningkijarra-kurlu pinarri-manu ngaju. Ngajujurna Kaja-nyanu nyanunguku. Nyanungu-miparlu kaju jungangkuju ngajuju milya-pinyi. Manu ngajulurlu Kaja-nyanu-miparlu karna jungangkuju nyanunguju milya-pinyi. Yapaku ngulaku milfarninja-warunu-mipaku, ngularna-jana nyanungu yimi-ngarrurnu, ngula-patu-miparlu kapulu ngaka ngajukupalanglu Wapirra milya-pinyi.

²⁸ "Nyurrurla panu ngula kankulu wajampa-jarri manu miyalu maju-jarri nyiyarlangu-jangka, yantarnili ngaju-kurra, manu kapurna-nyarra rarralypaku nyinanjaku walyka-yirrarni, manu ngajulurlu kapurna-nyarra wajampa-wangu-mani manu miyalu maju ngurrju-mani. ²⁹⁻³⁰ Purda-nyangkajulu kuja karna-nyarra ngaju nyarrpa nyurrurlaku wangkami, manulu kangka yimi ngaju-nyangu nantuwu-piyarlu kujaka kanyi nyinanja-kurlangu jakumanu-kurlangu purturlurla. Jaru kuja karna-nyarra ngajulurlu nyurrurlaku yimi-ngarrirni, kula-ngaanta rarralypa nyinanja-kurlangu ngula-ka nantuwurlu kutu kanyi warlpa-piya mata-wangurlu. Ngaju karna-jana yapaku marinji nyina, manu kula karna-jana yapa putaputa yirntirni kulungku. Ngaju-nyangu jaruu ngulaju warlpa-piya nyurrulaku yungunkulu kanyi nantuwu-kurlangu nyinanja-kurlangu-piya. Kajinkili nyurrurlarlu jaru ngaju-nyangu kanyi, kulankulu wajampa-jarrimi manu miyalu maju-jarrimi nyiyarlangu-jangka, lawa." Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapa-patukuju.

* 11:23 Genesis 18-19

12

Jijajirli-jana pinarri-manu Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu Jarrirtiyi

Mark 2.23-28, Luke 6.1-5

¹ Ngaka-pardu-kari, Jijajilpa-jana jirrnga yaninja-yamu nyanungu-nyangu-purnuku kurdungurlu-patuku, jirrnga yaninja-yamu kulkurru-jarra kujalpa miyi pardija lukarrara-piya. Ngula-piyalpalu wapanja-karrarlu-juku miyi pajirninja-yamu rdakangkuju kurdungurlu-paturlu ngarninjakungartirli yarununjukurlu. ² Paraji-paturlu kujalu-jana nyangu miyi pajirninja-kurra, ngula-jangka, yanurnulurla Jijajiki, ngulajulurla wangkaja, "Jalangu ngulaju Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu. Nyuntu-nyangu-paturlu kurdungurlu-paturlu kalu kuruwarri juwa-kijirni ngalipá-nyangu kuja kalu miyiji pajirninja-yani Parra-nyayirni-wangu-puru! Kuja-wangulpalu nyinayarla!"

³ Jijaji-jana wangkaja Paraji-patuku, "Milya-pinyi kankulu yimi Tapiti-kirli kujalpa-jana warrmarla nyanungu-nyangu mardarnu nyurru-wiyi. Mangarri-wangulpalu nyinaja yarununjuku-nyayirni. ⁴ Junga-juku, yuka-jarni Tapiti Kaluku Tarruku-kurra, mangarri-nyayirni-wangu manu kutu, manu-jana maninjarla yungu warrmarlaku nyanungu-nyanguku. Nyampuju mangarri-nyayirni-wangu, ngulajulparla kurapaka ngunaja Kaatu-kurlangu. Kaatu-kurlangu kuruwarri-ka wangka ngulaju kapulu maralypikingarduyurlu-puka ngarni yaliji mangarriji. Kala kujalu Tapitirli manu warrmarla nyanungu-nyangurlu mangarri yali ngarnu, kujakuju Kaaturlu kula warntarla-pajurnu, lawa. ⁵ Manu nyurrurlarlu yapangku kankulu milya-pinyi-jala kuruwarri Mujuju-kurlangu kuja-ka wangkami warrki-wangu nganta yungulpalu yapa nyinayarla Parra-nyayirni-wangu-puru. Kala Yuwarli Maralypirla Kaatu-kurlangurla, maralypikingarduyu-paturlu kalurla purrami kutu kuyu warntarri Kaatuku Parra-nyayirni-wangu-puru. Kujarlunya kalu warrarda kuruwarri rdilyki-pinyi Parra-nyayirni-wangurla warrki-jarrinjarla. Kala Kaaturlu kula kajana pinyi kuja-wanawanaju. Jungarni-juku-jala kalurla nyina Kaatukuju. ⁶ Kala jalangu karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku kuruwarri jinta-kari. Nyampuju kuruwarri-ka wiri-nyayirni nyina Yuwarli Maralypi-piya-wangu. ⁷ Nyampuju-ka Kaatu wangkami Payipulurla:

"Nyurru-wiyirna-nyarra wangkaja nyurrurla yapaku purranjaku jiyipiki manu pulukuku warlungkaju yinjaku ngajuku. Kala jalangurlu yungurna-nyarra wangka yungulpankulu-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyinakarla yapa ngalya-kariki."*

Kajinkili nyurrurlarlu yapangku junga-nyayirnirli jurrunku nyampu yimi-pardu milya-pungkarla, ngula-jangka nyurrurlarlu kapunkulu-jana yampiyarla maju-pajirninja-wangurlu yapa yangka ngula kalu ngurrju-juku nyina kuruwarri rdilyki-pinja-wangu-juku. ⁸ Ngula-juku, ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Warlalja-Wiri karna nyina nyam-pukuju Parra-nyayirni-wangukuju Kaatu-kurlanguku."

Jijajirli parlpuru-manu wati rdaka manjanja-kurlu

Mark 3.1-6, Luke 6.6-11

⁹ Jijaji yanurnu pina jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra. ¹⁰ Ngulangkaju parlu-pungu wati rdaka manjanja-kurlu. Ngulangka-yijalalpalu yapa-patu Paraji-patu karrija, Jijajilpalu karrinjarla warrawarra-kangu

* **12:7** Nyangka Hosea 6.6

kaji marda parlpuru-mani wati rdaka manjanja-kurlu Parra-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla. Kaji Jijajirli wati rdaka manjanja-kurlu parlpuru-mantarla Parra-nyayirni-wangu-puruju, kapulu jiily-ngarrikarla kujarlu, ‘Nyuntulurlu kanpa juwa-kijirni Mujuju-kurlangu kuruwarriji.’ Kujakungartirli, payurnulu Jijaji, “Kajilparnalu yapa nyurnu ngurrumantarla Parra-nyayirni-wangu-puru, kujaju marda jarrwara ngalipa-nyanguku kuruwarrikiji?”

¹¹ Jijajirli-jana nyanungu-patu yalu-manu, “Yungurna-nyarra payirn wita nganayi, kajilpankulu mardakarla tangkiyi manu marda puluku, manu kajilpa wantiyarla rdakungka kaninjarra Parra-nyayirni-wangurla, nyarrpa-jarri kajikankulu? Kajikankulu mayi yampimi yinyarla Parra-nyayirni-wangurla wilypi-maninja-wangurlu? Lawa, nyurrurlarlu kajikankulu kapankurlu kutu wilypi-mani Parra-nyayirni-wangurlaju! ¹² Ngulaju ngula-juku, Kaatu kajana karrikarri-wangu yapakuju yulkami jiyipi-piya-wanguku. Kujarlanya, kajirlipa-jana yapa nyurnu-jangka parlpuru-mani parra-nyayirni-wangu-puru Kaatu-kurlangu-puru, ngulaju ngurrju-juku.” ¹³ Junga-juku, Jijajirla wangkaja watiki rdaka manjanja-kurluku, “Waku wipiya!” Junga-juku, rdakaju wurr-kijirninjarla wipija, ngula rdakaju ngurrju-jarrija pina ngayi rdaka jinta-kari-piya.

¹⁴ Kujalu nyangu Jijaji wati-kirra parlpuru-maninja-kurra Paraji-paturluju, ngula-jangkarluju, yampinja-yanulkulu jaajiji. Turnu-jarrinjarla jaaly-manulpalurla jangkardu Jijajiki nyarrparlu yungulu pinyi.

Jijaji ngulaju Warrkini Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu

¹⁵ Kuja-jana Jijajirli purda-nyangu Paraji-patu ngulalpalurla nyanunguku pinjaku japirdija, yampinjarla yanu yinya-ngurluju. Panungkulu yapangku nyanungu puraja pardangirli-wanarlu, manu-jana panu nyanungu-patu parlpuru-manu nyurnu-jangka. ¹⁶ Nyanungurlu yangka kujalpa-jana yinya-patu parlpuru-manu, kala-jana pututu-pungu wurulypaku nyinanjaku yimi-ngarririnja-wangu. ¹⁷ Nyarrpa-jangka-jana yapa yinya-patu Jijajirli yimi-ngarririnja-kujaku yapa ngalya-kari-kijaku wurulypa-manu? Nyamu jaru ngulaju jurruku-juku. Kaatu-kurlangu yinyarlu kuja yimi nyarrparlu Yijayarlu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyirli. Nyampunya Yijayaju marlaja wangkajarlala Kaatukuju:

¹⁸ “Nyamu wati ngulaju ngaju-nyangu warrkini. Ngajulurlurna nyanungu milarnu. Ngaju karnarla yulkami nyanunguku, manu kaju nyanungurlu ngaju miyalu raa-pinyi. Ngajufurlu kapurnarla kurru-pinyi ngaju-nyangu Pirlirrpia. Nyanunguju kapu-jana yapa Juwu-wangu-patuku ngurrara-kari ngurrara-karirlaku yanimjarla wangka yungulu-nyanurla jungarni marlaja nyinami.

¹⁹ Nyanungu kula-jana kulu-jarriji yapakuju, manu kula-jana kulungku ngarrirni nyanungu-patu. Nyanungurlu kula-nyanurla yapangka milparniwarrarnirla pulka-pinyi.

²⁰ Nyanungu kula-jana yapaku kulu-jarriji ngula kalu rampaku nyinami, manu kula-jana yapa kulungku kurnta-ngarrirni ngula kalu wapakarra nyinami. Nyanunguju kapu-jana tarnnga-juku yapakuju marinji-jiki nyinami, manu kujarlu ngaka nyanungu-paturlu panungku kapulu purda-nyanjarla purami kuruwarri Kaatu-kurlangu. Kajifirla jungarni nyina Kaatuku, kula-jana nganangku-puka warlapajirni.

21 Yapa panu ngurrara-kari ngurrara-kari kapulurla nyanunguku wala nyina.”*

Kujanya Yijayarlu Payipulurlaju yirrarnu. Kujarlanya-jana yapa yinya-patu Jijajirli yimi-ngarri-ninja-kujaku yapa-kari-kijaku wurulypa-manu.

Juwu-paturlu wiriwirirli, Juju Ngawu pajurnulu Jijajiji yirdiji Pirljipu nganta

Mark 3:20-30, Luke 11:14-23, 12:10

22 Ngaka-pardu-kari, panu-karirli yapangkulurla wati kangurnu Jijajiki. Nyampurlu watingkilpa palkangka juju pirlirrpia mardarnu, manu ngula-jangkanyalpa wangkanja-wangu manu pampa nyinaja. Jijajirli yinya wati parlpuru-manu ngula yungu nyanyilki manu kulpari wangkamlik.

23 Kujalu yapangku nyangu nyampu wati kuja Jijajirli parlpuru-manu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Nyanungu-paturlulpalu-nyanu payurnu, “Wayinpa! Wati nyampuju marda Mijaya, Kingi Tapiti-kirlangu-jangka warlalja turnu-warnu-jangka!”

24 Kujalu-jana Paraji-paturlu purda-nyangu yapa-patu wangkanja-kurra nyampu-kurra, wangkajalu-jana, “Jijajiji-ka nyinami Juju Ngawu-kurru yirdi-kirli Pirljipu-kurru kaninjarni palkangka-kurluju. Pirljipu yangka Juju Ngawu ngulaju kajana juju-kari juju-kariki nyinami wiri-jarlu. Pirljipurlu karla kurru-pinyi yartarnarri Jijajiki. Kuja-jangkarlunya kajana Jijajirli jurnta yilyami juju-patu-karilki yapakuju.”

25 Jijajirli-jana milya-pungu yalumpu kujalpalu nyarrpa manngu-nyangu, ngulaku-jana wangkaja, “Nyurrurlarlu kankulu warntarla manngu-nyanyi! Yungurna-nyarra wita-wiyi wangkami. Ngurrara-jintarlu kajilpalu-nyanu yapangku warrarda pakakarla, kulalpalu ngulaju turnulkul jintangkalku warrarda nyinakarfa, ngulaju kajikalu muku lawa-jarrimilki. Manu kajilpalu-nyanu kirda-nyanurlu, ngati-nyanurlu, papardi-nyanurlu, manu ngawurru-nyanurlu warrarda pakakarla nyanungu-paturlu warlaljarlu, yalumpu-paturlangu kulalpalu nyinakarla turnu-juku jintangka-juku, ngulaju kajikalu muku lawa-jarrimi-yijala.

26 Kuja-piyarlu-yijala kulalpa-jana Juju Ngawungku Pirljipurluju juju-kari juju-kari jurnta yilyayarla yapakuju, lawa. Kajilpa-jana jurnta yilyayarla, ngulaju kajika rampaku-jarrinjarla lawa-jarrimilki nyanungurlangu-juku.

27 Nyurrurlarlu kankujulu manngu-nyanyi ngulangku nganta kaju. Pirljipurlu yinyi nganta ngajuku yartarnarri yapaku parlpuru-maninjaku. Kala kajilpa junga ngunakarla, ngula-jangka nganangkuluk-jana yartarnarriji yungu nyurrurla-nyangukuju kurdungurlu-patukuju ngula-kurlurlu yungulu-jana juju pirlirrpia-wati yapaku jurnta yilyami? Juju Ngawungku, kula kajana yartarnarriji yinyi. Kaaturlu kajana yinyi yartarnarriji. Kujarlaju kapulu-nyarra warntarla-pajirni.

28 Kaatu-kurlangu Pirlirrparlu kaju yartarnarri yinyi ngajukuju yungurna-jana juju jurnta yilyami yapaku. Kujarlanya yungulpankulu milya-pungkarla jalanguju Kaatu-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra nyampurla walyangka.”

29 Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda wangkaja yimi-kari Juju Ngawu-kurru-yijala. “Juju Ngawu ngulaju wati pirrjirdi-piya kuja-ka nyiyarningkijarra mardarni kaninjarni yuwarlirla. Milya-pinyi-yijala kankulu kajilpa purunjunu yukayarla wati-kirlangu-kurra pirrjirdi-kirlangu-kurra yuwarli-kirra wijikingarnti. Ngulakungarntiji kamparru-wiyi yarnkami karla wati pirrjirdikiji, manu wayirni-ka rdaka-jarra wirliya-jarra. Ngula-jangkarlunya-ka manilki wijingkiji jurnarrpaju. Ngula-piya-yijala ngaju karna pirrjirdi-nyayirnilki nyina Juju Ngawu-piya-wangu!”

* **12:21** Isaiah 42:1-4

³⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, “Ngana-puka ngula-ka nyina ngaju-wangu, ngulaju kaju ngajuku jangkardu nyinami. Manu nganangku-puka ngula kajana yapa ngaju-kurra-maninja-wangurlu mardarni, kujarluju kaju ngajuku yapa panuju jurnta mardarni. ³¹ Kujarlanya karna-nyarra ngajuju nyampuju wangkamilki nyurrurlakuju: Nganangku-puka kajilpa punku-pajikarla Kaatu marda manu marda yapa jintakari, manu yapa ngula kajilpa yangka niyyarlangurlajinta majumajungkajarriyarla, ngula-jangkaju Kaatu kapurla yawuru-jarrimi-juku yalala-yirrarninja-warnukuju. Kala nganangku-puka kajilpa punku-pajikarla Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguju, ngulakuju Kaaturlu kapu-nyanurla kunkamani. ³² Nganangku-puka kajilpaju punku-pajikarla ngaju yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu, ngula-jangkaju Kaatu kajikarla yawuru-jarrimi-juku yalala-yirrarninja-warnukuju. Kala nganangku-puka kajilpa punku-pajikarla Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguju, ngulakuju Kaatuju kulalparla yawuru-jarriyarlalku jalangu, manu kula ngakarlangu.”

Yimi nyampuju panu-kurlu watiya-kurlu miyi ngurrju kuja-ka ngulangka pardimi manu watiya-kari miyi ngawu-kurlu

Luke 6.43-45

³³ Ngula-jangka, Jijaji-jana yapa-patuku wangkaja, “Kajilpa pirrijirdi watiya karriyarla, ngulangkaju kapu miyi ngurrju mardarni. Kala kajilpa rampaku watiya karriyarla, ngulangku kuja-ka miyi mardarni, ngulaju ngawu ngarninjakuju. Miimii-nyangka ngurrju-japa ngawu-japa miyiji, ngula-jangkarlu kapunpa nyuntulurlu milya-pinyi pirrijirdi-japa marda rampaku-japa watiya yalumpu. Ngula-piyarlu-yijala, miimii-nyangkalu-jana yapa nyarpa kalu nyina ngurrju-japa maju-japa. ³⁴ Nyurrurla yapa ngawu-nyayirni, ngulajunkulu warna-patu-piya! Nyiyarlungu ngula kalu yapangku nginyinginyirli manngu-nyanyi yangka nyiyarningkijarra ngurrju manu marda ngawu, kuja-piya-juku kapulu lirra nyanungurra-nyanguju wangkami. Nyurrurla-nyangu nginyinginyiji nyiyarningkijarra-kurlu ngawu-mipa-kurlu, nyarrpalkulpankulu nyiyarlunguju ngurrjuju wangkayarla? ³⁵ Ngurrjungku yapangku-ka manngu-nyanyi nginyinginyirli nyiyarningkijarra yangka ngurrju-mipa, manu ngula-ka ngurrju nyiyarningkijarra wangkami lirra nyanungu-nyangu-jangka. Kala ngurrju-wangurlu yapangku, ngulaju-ka nyiyarningkijarra majumaju-mipa nginyinginyirli nyanungu-nyangurlu manngu-nyanyi, manu kuja-ka wangkami yapa ngurrju-wangu yangka nyiyarningkijarra lirra nyanungu-nyangu-jangka. ³⁶ Ngaju karna-nyarra nyurrurlaku junga wangkami: Ngaka nguru Kaatu-kurlangurla kaji-jana Kaaturlu yapa panu miimii-nyanyi ngurrju-japa marda maju-japa, kapu-jana nyanungurlu yapa jinta-kari jinta-kari payirni kujalpalu jaru ngurrju-wangu manngu-nyanjarla kutu wangkaja nyampurla walyangka. ³⁷ Kajinyarra Kaaturlu nyurrurla jinta-kari jinta-kari miimii-nyanyi, kapu-nyarra nyanungurlu marlaja manngu-nyanyi jaru kujalpanku wangkaja lirra nyurrurla-nyangu-jangka, marda ngurrju manu marda ngurrju-wangu. Nyurrurla-nyangu jaruju marda ngurrju. Kujarlaju Kaaturlu kapu-nyarra ngurrju-pajirni. Kala nyurrurla-nyangu jaru-kariji marda ngurrju-wangu. Kujarlaju, Kaaturlu kapu-nyarra ngawu-pajirni.”

Jijajirli kula-jana milki-yirrarnu Kaatu-kurlangu yartarnarri Juwu-patuku wiri-patuku

Mark 8.11-12, Luke 11.29-32, 11.24-26

38 Kujalu Paraji-paturlu manu kuruwarrikingarduyu-paturlu purda-nyangu Jijaji-kirlangu yimi miyi-kirli ngurrju manu ngawu-kurlu, ngulurla ngula-jangkaju wangkaja nyanungukuju, “Tiija, milki-yirraka-nganpa Kaatu-kirlangu yartarnarri yangka kuja ngantangku yungu. Kajinpa-nganpa milki-yirrarni, ngulaju kapurnangkulu milya-pinyi nyuntujunparla Kaatuku warlalja.”

39 Kala lawa, Jijajirli-jana wurra-manu, manu-jana wangkaja, “Yapa ngula kalu nyinami jalangu, ngulajulu ngurrju-nyayirni-wangu! Manu nyurrurlarlangujulu, kula kankulu Kaatu purami yijdurlu! Nyurrurlarlunkujulu payurnu yungurna-nyarra nyiyarlangu Kaatu-kirlangu milki-yirrarni yartarnarri, kujakujurna lawanya ngampurrrpa-wangu! Nganayi-mipa kapurna-nyarra ngajulurluji milki-yirrarni Kaatu-kirlangu yimi Juuna-kurlu jarukungarduyu-kurlu. **40** Juunajulpa nyinaja kanin-jarni miyalurla yawa wiri-kirlangurla parra-patuku manu munga-patuku marnkurrrpaku. Ngula-piya-juku kapurna ngajulu Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kirlangu nguna milyingka. **41** Yungurna-nyarra maya wangka jarukungarduyu-kurlu Juuna-kurlu. Nyurru-wiyi, Ninupu-wardingkirli yapangku, purda-nyangulu Juuna ngulalpa-jana yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlu, ngulajulu nyiyarningkijarra ngawuju yampijalku. Ngula-jangka, pina-yaninjarla yalala-yirrarnu Kaatuju. Ngaka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kirlangurla kaji-jana miimii-nyanyi yapa jintawarlayi-juku ngurrju-japa manu ngawu-japa, yapa panu kirri Ninupu-wardingki kapulu karrimi, manu kapulu-nyarra ngawu-pajirni. Kala jalanguju yimi ngajunyangu, ngulaju wiri-jiki yinyaku nyurru-warnuku yimiki Juuna-kurluku. Nyurrurlarlulpankujulu purda-nyangkarla ngaju-nyangu yimi.

42 Ngula-jangkaju, ngajulu yungurna-nyarra yimi wita yimi-ngarrirni karnta wiri-kirli ngulalpa nyurru-wiyi nyinaja nguru-karirla yirdingkaju Jiiparla. Nyurru-wiyi, mardukuja nyampujulpa wurna yanu kurlirrjangka wurnturu-nyayirni ngurrara nyanungu-nyangu-jangka nyampukurra ngurrara kingi Julumunu-kirlangu-kurra. Nyanungurlu kارتانگك purda-nyangu kingi Julumunu rdirrinypa-nyayirni pinangkalpa nganta. Ngaka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kirlangurla kaji-jana Kaaturlu miimii-nyanyi panu yapa kuja kalu nyina ngurrju-japa manu ngawu-japa, wiri-nyayirni mardukuja kapu karri, ngulangku kapu-nyarra ngawu-pajirni. Kala jalangu, yimi ngaju-nyangu ngulaju wiri-jiki yinyaku nyurru-warnuku yimiki Julumunu-kurluku. Kujakuju nyurrurlajulpankulu nyinayarla karnta yinya Jiipa-wardingki-piya. Nyurrurlarlulpankujulu purda-nyangkarla ngaju-nyangu yimi.”

Jijaji wangkaja-jana yapakuju yimi juju pirlirrrpa panu-kurlu

Luke 11.24-26

43-44 Jijaji wangkaja, “Kuja-ka juju pirlirrrpa wilypi-pardimi yapa-jangka, yalumpu yapa ngulaju yuwarli-piya ngula-ka yapa-wangu lawa karri. Ngula pirlirrrpa-ka wurna warru yani manangkarra-wana ngapa-wangu-wana, warru nyanyi karla ngurraku ngurrjuku yungu nyinamu ngulangka. Kala ngurra ngurrju-wangurla, ngulaju kanyanu wangkami kuja, ‘Kulpari yani mardarna yapa-kurra yangka-kurra kujalparna nyinaja kamparru-wiyi. Kula-ka nganalku nyinami yapangka yinyarlaju kaninjarniji.’ Junga, yinya pirlirrrpa-ka kulpari yani yangka-kurra yapa-kurra, manu karla rdipimi yapaku yuwarli ngurrju-piyaku kuja-ka marlajarra karri, nyiyarningkijarra-kurlu jungarni-maninja-warnu-kurlu. **45** Ngula-jangka-ka yangka juju pirlirrrpa yani, manu kajana nyanungurlu yarda kanyirni pirlirrrpa wirlik-pala-karlik, ngulaju juju-patu-nyayirnilki. Ngula-jangka, panu juju pirlirrrpa kalu yani, manu kalu yukami nyinanjaku

palkangka yapangka yinyarla. Ngula-jangka, yapa yangka juju pirlirrpawati-kirli, ngulaju nyanunguju ngawu-nyayirnilki. Ngula-piya-yijalankulu nyurrurlaju kujankujulu juwa-kujurnu.”

Yimi nyamu ngulaju Jijajikpalangu ngati-nyanu-kurlu manu nyanungukupdangka-patu-kurlu kukurnu-nyanu-patu-kurlu

Mark 3:31-35, Luke 8:19-21

⁴⁶ Ngulalpa-jana Jijaji yapaku wangkaja-juku, ngula-jangkaju, yanur-nulurla ngati-nyanu manu kukurnu-nyanu Jijajiki nyanjaku. Ngulaju karrijalpalu yarlungka-juku, manu wangkajalu-jana yapaku, “Nganimpaya yungurnalurla wangkami Jijajiki.” ⁴⁷ Junga-juku, yapa jintarla yanin-jarla wangkaja Jijajiki, “Jijaji, ngati-puraji manu kukurnu-puraji-purnu kangkulu pardarni yarlungka. Wangkami yungungkulu.”

⁴⁸ Jijajirli payurnu, “Ngana ngajukupalangu ngatiji warlaljaju? Manu ngana-kari ngajukupurdangkaju warlaljaju?” ⁴⁹ Ngula-jangka, Jijajirli-jana jiily-ngarrunu kurdungurlu-patu nyanungu-nyangu, manu wangkaja, “Nyampurra-jala-ngarrala ngajuku ngatiji manu ngajukupurdangka-purnuju warlaljaju. ⁵⁰ Nganangku-puka kaji purda-nyanyi yimi Kaatu-kurlangu wilji-wangurlu manu purami yangka kuja-ka nguru-nyayirni-wangurla nyina, ngulanyalu ngajukupurdangka kukurnu manu ngajuku ngati warlaljaju.”

13

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngurlu kuja warru kujurnu miyikingarnti

Mark 4:1-9, Luke 8:4-8

¹ Kuja-jana Jijaji wangkaja yapaku nyanungu-nyangu ngati-nyanu-kurlu manu nyanungukupdangka-kurlu kukurnu-nyanu-patu-kurlu, parrangka jurrkungka-juku nyanungu yanu yuwarli-ngirli mangkuru wiri-kirra. Pirri-manu yinyarla yapaku pinarri-maninjaku. ² Ngulakurrajukulurla yapa panu yanurnu, manu turnu-jarrijalkulpalurla yungulu purda-nyanyi jaru pinarri-maninja-kurra. Kujakungarntiji Jijajiji warrkarnu pawurtu-kurralku, ngulangkalkulpa nyinaja. Yapajulpalu karrija warru pirtinyarrarla-juku. ³ Ngulakuju-jana yimi-ngarrunu jaru Kaatu-kurlu, nyiyingkjarralpa-jana yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa yirri-puraja, wangkaja-jana, “Yungurna-nyarra jaru wita yirri-pura ngarrka-kurlu jinta-kurlu kujalpa mardarnu yakujurla ngurlu panu. Kujalpa warru yanu yarlu-wana, ngulajulpa ngurluju warru pirri-kujurnu miyiki pardinjakungarnti. ⁴ Kujalpa warru wapaja, ngulangkujulpa warru kujurnu ngurlu kuja-purda kuja-purda. Panu-kariji ngurluju wantija yirdiyirla. Ngurlu, kujalpalu wantija yirdiyirla, ngulajulpalu-jana jurlpungku jayirr-maninjarla muku ngarnu. ⁵⁻⁶ Ngurlu panu-karilpa wantija walyangka tarlangka. Ngurlu kujalpalu wantija walyangka tarlangka, ngulajulpalu kapanku pardija ngari wita. Lawa-jukulpalugarnajau putaputa yukaja walyangka tarlangkaju, manulpa-jana wantangkulku jankaja linji-karda ngarnajau rdarrjangkaju ngapa-wangurla. ⁷ Panu-kari ngurluju wantija marnangka jilkarla-kurlurla. Ngurlu, kujalpalu wantija marnangka jilkarla-kurlurla warrukirkidikirdi, ngulajulu pardija jilkarla-wana. Ngulajulpa-jana jilkarlarlu kurl-mardarnu tarnnga-juku, ngulaju ngurlujulpalu kurl-mardarninja-warnnu tarnnga-juku maju-jarrija. ⁸ Kala, panu-kari ngurluju wantija walyangka walyirirla. Ngurlu, kujalpa

wantija walyangka walyirirla, ngulajulpalu purrulyun-pardija ngurrjuku, manulpalu wiri-jarrija. Ngulaparla ngurlu ngurruru-kurlu jirrunga wiri-jarrija, ngulaju yapaku ngarninjaku. Wiri-jarrijalpa ngurlukariji panu-jarlu-kurlu, ngalya-karilparla jirrnga wiri-jarrija panu-kurlu, manu ngalya-karilparla jirrnga wiri-jarrija marnkurrpa-mipakurlu.”⁹ Ngula-jangka Jijaji-jana wangkaja, “Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkujulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirli!”

Niyaku kala-jana Jijaji wangkaja yimi-nyayirni-wangu jukurrpa yapaku?

Mark 4.10-12, Luke 8.9-10

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-kirlangurlu kurdungurlu-paturlulu yaninjarla payurnu nyanunu, “Kuja kanpa-jana yapa pinarri-manu, nyiya-jangkarlu kanpa-jana yalumpurra yirri-pura jukurrpa yimi-nyayirni-wangu-patumipaju? Kulalpalu nyarrparlu langa-kurra-mantarla.”

¹¹ Junga-juku, Jijajirlilki-jana yarda yirri-puraja yimi-nyayirni-wanguju, wangkaja, “Kaaturluju yilyajarni yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyanunu-kurlu yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kala ngalya-kariki yapaku, kularna-jana yimi-nyayirni-wangu warrajamani yungulu langa-kurra-manu. ¹² Nganangku-puka kuja-ka milya-pinyi wita-karrikarri Kaatu-kurlu manu nganta maya-juku yungu pinarri-jarri, Kaaturlu kapu ngulaju nyiyarningkijarrakuju yapa pinarri-manu. Kala yapa kuja-ka nyina purda-nyanja-wangu nyiyarningkijarraku Kaatu-kurluku manu ngampurrpa-wangu nganta kuja-ka nyina pinarri-jarrinjaku, kula Kaaturlu pinarri-manu nyiylarlungu. ¹³ Nyanyi kajulu warrki-jarrinja-kurra ngajuluju. Kala kula kajulu yijardurlu milya-pinyi. Purda-nyanyi kajulu wangkanja-kurra. Kala kula kajulu ngajulu yijardurlu purda-nyanyi, manu ngampurrpa-wangu kalu nyina milya-pinjaku jaruku ngaju-nyanguku. Kujarlanya karna-jana yimi-ngarrirni jukurrpa yimi-nyayirni-wangu-mipaju yapaku yinyarrakuju. ¹⁴ Nyampuju yimi jurruku-juku kuja jarukungarduyu Yijaya wangkaja nyurru-wiyi yapa-patu-kurlu yinya-patu-kurlu:

“Nyampunya Kaatuju-ka wangkami, “Nyampurrarlu yapangku kapujulu purda-nyanyi wangkanja-kurra. Kala kulanu jaru ngaju-nyangu milya-pinyi. Kapujulu nyanyi warrki-jarrinja-kurra. Kala ngajulu nyanya-warnurlu kulajulu milya-pinyi.

¹⁵ Kula kalu manngu-nyanyi yijardurlu ngaju-kurlu. Ngulajulu-nyanu wapiiri-yirrarnu rdaka nyanungurra-nyangurla langangka ngajukujaku purda-nyanja-kujaku. Milpajulu palija ngaju-kujaku nyanakujaku. Kajili-nyanu milpa raa-juku pampa-jarrinja-wangurlu yampiyarla, ngulaju marda kapujulu nyangkarla jungarnirli. Manu kajili-nyanu langa raa-juku wapiiri-yirrarninja-wangurlu yampiyarla, ngulaju marda kapulu purda-nyangkarla jaruju ngaju-nyanguju, manu kapujulu marda milya-pungkarla nginyinginyikirlirli nyanungurra-nyangu-kurlurlu. Ngula-jangka kapujulu kulpari-jarriyarla ngaju-kurra, manu kapurna-jana ngurrjumantarla pirlirrpia pirrjirdi-karda.” , ,*

¹⁶ Ngula-jangka, Jijaji-jana nyanunu-nyanguku kurdungurluku wangkaja, “Nyurrurlarlu yapa-paturlu kankujulu nyanyi paniya-kurlurlu manu kankulu purda-nyanyi jaru ngaju-nyangu langa-kurlurlu! Kujarlanya kankujulu wardinyi-nyayirniji marlaja nyina! ¹⁷ Ngaju karna-nyarra

* ^{13:15} Nyangka Isaiah 6.9-10

wangkami junga: Nyurru-wiyi, panu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-patu manu panu-kari yapa ngulalpalurla jukarurru nyinaja nyanunguku, ngula-paturlu nganta yungujulu nyangkarla jurru-juku ngula kankujulu nyanyi jalangurlu, kala lawa. Kulajulu kujaju nyangkarla. Manu ngulapaturlu nganta yungujulu jurru-yijala purda-nyangkarla ngula kankujulu purda-nyanyi jalangurlu.”

Jijaji-jana milki yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurpa wati-kirli ngurlukungarduyu-kurlu kurdungurlu-patuku
Mark 4.13-20, Luke 8.11-15

¹⁸ Jijaji-jana wangkaja, “Purda-nyangkajulu ngajulu yungunkulu pina-jarri mi nyarrpa-ka wangka nyampu yimi-nyayirni-wangu jukurpa wati-kirli ngurlukungarduyu-kurlu. ¹⁹ Panu-karirli yapangku ngula kalu purda-nyanyi yimi Kaatu-kurlu yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju, purda-nyanyi kalu yimiji, kala kula kalu yijardurlu milya-pinyi kuja-ka nyarrpa wangkami. Ngulaju kalu yirdiyi-piya nyinami kuja-ka ngurlu panu wantimi. Ngula-jangkaju, yanirni kuja-ka Juju Ngawulku, ngulangkuju kajana jurnta kanyi jaruju jurlpu-piyarlu.

²⁰ “Ngalya-kari yapa kalu nyina tarla walya-piya. Ngurlu kujalu wantija walyangka tarlangka, kujalu ngarna puta yukaja tarlangka, ngula-piyarlu-yijala kalu yapangku ngalya-karirli purda-nyanyi jaru Kaatu-kurlangu, manu kalurla ngungkurr-nyinami jaruku wardinyi-wiyi. ²¹ Jaru kajana putaputa yukami langa-kurra, lawa. Ngaka kajili-jana yapa ngalya-karirli jinyijinyi-mani, manu kaji-jana majurlangu rdipimi, ngula-warnurlaju kalu wajawaja-maninjarla yampimi Kaatu-kurlangu jaru. Kula kalurla ngungkurr-nyina tarninga, ngari witaku.

²² “Ngalya-kari yapa kalu nyina walya-piya jilkarla-kurlu-piya. Purda-nyanyi-yijala kalu Kaatu-kurlangu jaruju. Puta-ka wiri-jarri jaruju langangkaju. Kala warrarda kalu-nyanurla wajampa-jarri nyiayarningkijarraku. Yulkami kalu-nyanurla warrarda talaku manu jurnar-rpaku nyanunu-nyanguku warlaljaku. Ngulangkunya-ka warla-pajirni jaru wiri-jarrinja-kujaku. Kujarra-piya kula kalurla nyinami jukarurru Kaatuku.

²³ “Ngalya-kari yapa kalu nyina walya walyiri-piya. Purda-nyanyi kalu jaru Kaatu-kurlangu, manu kalu yijardu-nyayirnirli milya-pinyi. Jintawarlayi-juku kalurla marlaja wiri-jarri Kaatukuju: Ngalya-karri ngari wita, ngalya-kari wita-karrikarri, ngalya-kari karrikarri-wangu kalurla marlaja wiri-jarri.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurpa ngurrju-kurlu ngurlu-kurlu manu majumaju-kurlu ngurlu-kurlu

²⁴ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-patuku, “Ngajuluru yungurna-nyarra yirri-pura yimi-nyayirni-wangu jukurpa jinta-kari Kaatu-kurlu yangka kuja kujana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kaatuju, ngulaju-ka nyinami wati wiri-piya ngurlukungarduyu-piya. Kuja wati ngurlukungarduyu warru yanu walyangka nyanunu-nyangurla, ngulajulpa warru pirri-kujurnu ngurlu ngurru yungu-nyanu nyanunguku mangarri wiri-mani.

²⁵ Munga-karirla, ngulalpalu nyanunu manu warrkini-patu nyanungu-nyangu ngunaja-juku, wati-karriji wurulypa-juku yanurnu, wati ngulaparla nyurunyuru-jarrija yinyaku ngurlukungarduyuku. Nyanungurlu-jana kangurnu ngurlu majumaju, manu-jana muku pirri-kujurnu warrukirdikirdi yinyarla walyangka jurrkungka-juku kujalpalu ngunaja

ngurlu ngurrju-wati. ²⁶ Ngakalku, panu ngularra ngurlu ngurrju-wati manu ngurlu maju-watili pardijalku, manulpa ngurlu panu-kurlujarrinja-yanu yukuri-watirla kirrirdimpayirla. Ngula-jangka, warrkini-paturlulu nyangu yukuri majumaju ngulalu muku jinta-jarrija yukuri ngurrju-watirla. ²⁷ Yaninjarla ngatingki-manulu warlaljamarr, ‘Warlaljamarr, nyuntunpa ngurrju ngurlu yirrarnu walyangka nyuntu-nyangurla. Nyarrpara-jangkalkulu yinyarraj majumaju ju yukuri-wati pardija?’

²⁸ Nyanungurlu-jana yalu-manu, ‘Yapa jinta kuja kaju nyurunyuru-jarri, ngulangkuju-jana pirri-kujurnu ngurlu majumaju-wati walyangka ngaju-nyangurla.’

Ngula-jangka, warrkini-watirlili payurnu, ‘Lukurl-pinja-yani mayirnalu-jana yukuri majumaju-watiji?’

²⁹ Yalu-manu-jana, ‘Lawa, yampiyalu-jana lukurl-pinja-wangurlu! Kalakankulu-jana marda rampalparlu lukurl-pinyi yukuri ngurrjurlangu kajinkili-jana lukurl-pinyi yukuri majumaju-wati. ³⁰ Wiri-jarrimili yukuri ngurrju-wati manu yukuri majumaju-wati jintangka-juku. Kaji yangka kutulku karri, mangarriki maninjaku walya ngaju-nyangu-jangkaku, kapurna-jana wangkami nyampuku warrkini-patu-kariki yangka-patuku ngula kalu pajirninjarla mani mangarri, kapurna-jana wangka, “Yantal, manulu kamparruju lukurl-pungka-jana yukuri majumaju-wati-wiyi, kuurl-warirrinajarla purrayalu-jana. Ngula-jangka, yantal, manulu-jana manta yukuri ngurrju-wati mangarriki, manulu yirraka ngaju-nyangurla yuwarlirla jakati-yirrarninja-kurlangurla.”’

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa ngurlu-kurlu wita-nyayirni-kirli jirdi-kirli

Mark 4:30-32, Luke 13:18-21

³¹ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyiya-piya kalu nyina yapaju Kaatu-kurlangurla turnungka yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina? Marda kalu nyina ngari marnkurrpa-mipa. Ngulaju ngula-juku. Kaatu-kurlangu turnu ngulaju wita-nyayirni-piya ngurlu-piya jirdi-piya kuja-ka wita-wiyi yirrarni walyangkaju ngurluju watingkiji. ³² Ngula-jangkaju, ngakarrangakarralku kuja-ka pardimi watiya wiri watiya-kari-piya-wangu, ngulakurraju kalu yanirni jurlpu panu-jarlulku. Yuwalilki kalu ngurrju-mani watiyarla yamangka wiringalku. Ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu turnu. Jalangu marda kalurla marnkurrpa-mipa nyina yapaju. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulurla nyina yapa panu-nyayirni Warlalja-Wiriki.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapaku.

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa mangarri-kirlangu-kurlu tarltu-maninja-kurlangu-kurlu

Luke 13:20-21

³³ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyajangu kalu yapaju nyina turnungka Kaatu-kurlangurla yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina? Panujarlu-nyayirni marda, ngari marda marnkurrpa-puka? Kapurna-nyarra wangka. Jalangu marda kalu nyina ngari marnkurrpa-mipa turnungka Kaatu-kurlangurla. Ngulaju ngula-juku. Kaatu-kurlangu turnu ngulaju nganayi-piya yangka kuja-ka karntangku yirrarni pulawa-kurra tarltu-maninjaku. Kuja-ka ngari wita yirrarni pulawa wiri-kirra manu ngaparlangu, ngulakuju karla marlaja tarltu-jarrimi purranjakungarni. Ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu turnu. Jalangu marda kalurla marnkurrpa-mipa nyina. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulurla nyina yapa panu-nyayirni Warlalja-Wiriki.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapa-patukuju.

Nyiya-jangka-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu jukurrpa yimi-nyayirni-wangu-mipaju?

Mark 4:33-34

³⁴ Nyampurra-piya jukurrpa yimi-nyayirni-wangu-piyalpa-jana yimi-ngarrurnu panu Jijajirliji. Yangka yapa kuja kalalurla turnu-jarrija Jijajiki purda-nyanjaku, ngula-patukuju-jana yimi-nyayirni-wangu-mipa yirri-puraja. ³⁵ Jarukungarduyurlu Yijayarlu pipangka yirrarnu nyampu jurru junga jaru Jijaji-kirli nyurru-wiyirli, wangkaja nyanunu nyampu Payipulurla:

“Kajirna-jana yapa pinarri-mani, kapurna-jana yimi-ngarrirni jukurrpa yimi-nyayirni-wangu-mipa. Kulalu nyurru-warnurlangurlu milyapungu, manu kula kalu milya-pinya-jiki jalangurlangurlu. Ngulaju ngula-juku. Kapurna-jana yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra ngularaku kuja kalu nyina milya-pinja-wangu ngulaju yungulu milya-pinyilki.”*

Jijajirli-jana warraja-manu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa ngurlu-wati-kirli ngurrju manu maju-kuru

³⁶ Kuja Jijaji yanu yapa-patu-jangka manu yukajarra kaninjarni yuwarlikirra, ngula-warnu, nyanunu-nyangulurla kurdungurlu-patu yaninjarla wangkaja, “Warraja-manta-ngaŋpa yangka yimi-nyayirni-wangu jukurrpa nganimpaku, yangka ngurlu-wati-kirli ngurrju manu majumaju-kuru.”

³⁷⁻³⁹ Jijaji-jana wangkaja, “Yuwayi, kapurna-nyarra warraja-mani yimiji. Ngaka kapu Kaaturlu lawa-mani nguru nyampu. Yangka ngurlukungarduyu, ngulangku kuja pirri-kujurnu ngurlu ngurrju nyanunu-nyangurla walyangka, yangka wati ngulaju Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu. Ngulangka yimi-nyayirni-wangurla, nyanunu-nyangu walya, ngulaju yangka kuja karlipa nyampurla nyinami. Ngularra ngurrju ngurlu-wati kuja-jana nyanungurlu pirri-kujurnu walyangka nyanunu-nyangurla, ngularraju yapa-patu-piya ngula kalurla nyinami Kaatuku. Majumaju yukuri-wati yangka kujalu wiri-jarrija ngularra-jangka majumaju-jangka ngurlu-wati-jangka, ngularraju yangka yapa-patu-piya majumaju-piya ngula kalurla nyinami Juju Ngawuku. Yangka wati ngulalparla nyurunyuru-jarrija ngurlukungarduyuku, ngulangku kuja pirri-kujurnu ngularra majumaju ngurlu-wati warrukirdikirdi, nyanunguju Juju Ngawu. Kujalu ngularra panu-kari warrkini-patu yanu turnumaninjaku mangarri-watiki, ngularraju marramarra Kaatu-kurlangu. Manu ngularrarlu warrkinirli ngulalu mangarri-wati turnu-manu, ngularraju marramarra-piya Kaatu-kurlangu-patu-piya. ⁴⁰ Ngulaju ngulajuku, yanulu ngularra warrkini, manulu turnu-manu ngularra yukuri majumaju, manu purrajalu-jana warlungka. Ngula-piyanya kapu nyampu nguruju lawa-jarriji. ⁴¹ Nyampurla ngurungka, Kaatu kajana Warlalja-Wiri nyina yapa nyanunu-nyanguku. Ngulangkajinta kalu panu-kari maju-wati nyina yangka ngula kalu nyiyarla majungkajarriji manu ngulangku kuja kalu-jana yapa panu-kari maju-kurra-mani. Ngajulurlu, Kaatu-kurlangurlu Yapa-nyayirni-wangurlu, kapurna-jana yilyami ngaju-nyangu marramarra yapa maju-kurra, ngulaju kapulujana yirrarni yitirli-kari-kirra. ⁴² Yapa majumaju kapulu-jana kijirni yinya-kurra kuja-ka warlu wiri-nyayirni warrarda jankami. Yinyarla yapa ngularra kapulu yulami, manu kapulu-nyanu kartirdirli yarlkirni manu karntirrjirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju. ⁴³ Kala ngulajangka, yapa-patu Kaatu-kurlangu-patu kapulu miril-mani wanta-piya

* 13:35 Nyangka Psalm 78.2

nyanungurralupalangu-kurlangurla ngurungka. Kuja kankulu nyur-rurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkujulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirli!"

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa tala-kurlu wiri-nyayirni-kirli

⁴⁴ Jijaji-jana yarda wangkaja, "Yangka kuja kajana Kaatuju Warlalja-Wiri nyina yapaku, ngulaju ngurrju-nyayirni nganayi-piya yakuju wiri-piya tala panu-kurlu-piya ngula-ka walyangka milyingka yirrarni. Wati-kari yanurnu, manu ngayirla kutu rdipiija yangkaku yakujuku milyingkaku walyangkaku. Ngula-warnu, nyanungurlu jutu-manu yarda walya-kurlurlu. Wardinyi-nyayirnilki nyanungu, ngula yanu, manu-jana warru yungu nyiyarningkijarra talakupurdarlu. Yinya-kurlu tala-kurlu yanu, manu walya yinya-nyanu payi-manu nyanungurlu, yangka walyangka ngulangka kujalpa yakuju tala-kurlu ngunaja milyingka. Kuja wati-piya-yijala yapa yangka ngula kalurla Kaatuku yani wardinyi-nyayirni yungu-jana wirilki nyina."

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa pirli ngurrju-kurlu kawurlu-kurlu

⁴⁵ Jijaji-jana yarda wangkaja, "Yangka kuja kajana Kaatuju Warlalja-Wiri nyina yapaku, ngulaju ngurrju-nyayirni yangka wati-piya ngulajulpajana warru payurnu yapa pirli kawurlu ngurrju-watiki yungu-nyanu payi-mani. ⁴⁶ Parrangka jintangka, nyanungurla rdipiija kawurlu jintaku ngurrju-nyayirniki kawurlu-kari-wangu-piyaku. Maninjaku yangkaku kawurlukungarnti, wati yangka yanu, manu-jana nyiyarningkijarra warlalja yirrarnu payi-maninjaku talakupurdarlu, manu yinya-kurlurlu talakurlurlu yaninjarla payi-manu pirli kawurlu yangka ngurrju-nyayirni. Ngula-jangkaju, wardinyi-jarrija-nyayirnilki. Kuja wati-piya-yijala yapa yangka ngula kalurla Kaatuku yani yungu-jana wirilki nyina. Ngulangka kalu wardinyi-nyayirni nyina."

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa yakuju-piya-kurlu yangka yawu-maninja-kurlangu-kurlu

⁴⁷ Jijaji-jana yarda wangkaja, "Yangka kuja kajana Kaatuju Warlalja-Wiri nyina yapaku nyampurla walyangka, yapa nyanungu-nyangu kalu-jana jirrnanga nyina yapa maju-watiki walyangka jintangka-juku. Kaatuju ngulaju yangka wati-piya kuja karla ngapa-kurra kijirni yakuju-piya yawu-maninja-kurlangu. Ngulaju kajana puuly-mardarni yawu-kari yawu-kari panu-jarlu. ⁴⁸ Kuja-ka yakuju-piya panu-kurlu-jarrimi, rarra-kanyika ngapa-wangu-kurra-pinangu, manu-ka ngula-jangka pirri-mani, ngula kajana yawu-wati ngurrju manu maju-wati yitirli-kari-maninjarla yirrarni yurturlu-jarrarla. Ngurrju-watiji kajana yirrarni kartaku wiri-wati-kirra, kala maju-watiji kajana kijirni yungkiyi-kirra. ⁴⁹ Ngula-piyaju kapu ngaka palka-jarrimi kaji nguru nyampu lawa-jarrimi. Marramarra-watirli kapulu-jana warru manu yapa panu, manu ngula-jangka kapulu-jana majumaju-patu yitirli-kari-kirra-mani ngurrju-patu-kujaku. ⁵⁰ Yapa majumaju kapulu-jana kijirni yinya-kurra kuja-ka warlu wiri-nyayirni warrarda jankami. Yinyarla yapa ngularra kapulu yulami, manu kapulu-nyanu kartirdirla yarlkirni manu karntirrirrjirnini murrumurrurlu purda-nyanjarlaju."

⁵¹ Ngula-jangka, Jijajirli-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu payurnu, "Jurrungku mayi kankulu nyampurraju mani yimi-nyayirni-wangu yangka kujarna-nyarra nyurrurlaku yimi-ngarrurnu?"

Yalu-manulu, "Yuwayi, jurrungku karnalu-jana milya-pinyi."

⁵² Ngula-jangka-jana Jijaji wangkaja nyanungu-patuku, “Ngulaju ngulajuku. Kajilpa ngana-puka yimiki jungaku pinarri-jarriyarlala Kaatu-kurlukulu yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju, ngulaju nyanunguju watipiya ngula kanyanu yuwarli mardarni nyiyarningkijarra warlalja. Ngula watika yukami nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra, ngulaju kajana wilypi-mani panu ngurrju-nyayirni nyiyarningkijarra nyurru-warnu manu jalangu-warlu, nyiyarningkijarra kujalpa mardarnu kaninjarni.”

Najariti-wardingkirlili Jijajiji juwa-kujurnu

Mark 6.1-6, Luke 4.16-30

⁵³⁻⁵⁴ Kuja Jijaji-jana lawa-jarrija yimi-ngarririnjaku ngularraku yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa yapa-patuku, yampinjarla yanu yinya-ngurluju, manu kulpari yanu nyanungu-nyangu-kurralku kirri-kirra yirdi-kirra Najariti-kirra. Yanurra yuwarli-kirra jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangka yungu-jana pinarri-mani yapa panu-juku kujalpalu turnujarrinjarla nyinaja. Kujalu wangkanja-kurra purda-nyangu Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija, manulpalu-nyanu payurnu, “Nganangku nyampuji pinarri-manu kuja-ka wangkami nyiyarningkijarra manu-ka manngu-nyanyi rdirrinypa-nyayirnirli? Nyarrparlu kajana parlpuru-mani nyurnu yapaju?” ⁵⁵ Junga-jala nyampu wati watiyakungarduyu jarntirninjakungarduyu-mipa manu Miiri-kirlangu-jala kaja-nyanu. Nyanunguya-jana papardi-nyanuji Jamajiki manu Jajupuku manu Jimaniki manu Jutujuku, junga mayi kujaju? ⁵⁶ Manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu-patu kalu nyinami nyampurla Najaritirla, jungayijala mayi kujaju? Nyarrpara-jangka yartarnarriji manu nyiyarningkijarra milya-pinjaku manu yapaku nyurnuku parlpuru-maninjaku?” ⁵⁷ Ngulanyalpalurla nginji-wangkaja yangka Najariti-wardingki-patuju. Manu ngula-jangka, yapa ngularralurla jayi-wangkaja Jijajiki.

Ngula-jangka, Jijaji-jana nyanungu-patuku wangkaja, “Ngana-puka kuja-ka wati nyina jarukungarduyu warrkiki Kaatu-kurlanguku, kajilpa yantarla kirri-kari kirri-kari-kirra yimiki yirri-puranjaku Kaatu-kurlangukurru, ngulakuju kalurla wardinyi-jarriji, manu kalurlajinta pulkapinyi. Kala yapangku ngurrara-jintarlu kula kalu ngurrju-pajirni yali jarukungarduyu, manu kurringkarlu nyanungu-nyangurlarlu kalu juwakijirni.” ⁵⁸ Ngulaju junga, yapa ngularra kulalurla Jijajiki ngungkurnyinaja. Kujarlaju, marnkurrrpa ngalya-kari-mipalpa-jana parlpuru-manu panu-wangu.

14

Nyampuji yimi Jaanu Papitaji-kirli kuja palija

Mark 6.14-29, Luke 9.7-9

¹ Yangka ngula-puru-yijala, Kingi Yarurdurlu purda-nyangu yimi kujalpa Jijaji nyiyarningkijarrarla warrki-jarrija. ² Kingi Yarurdu-jana wangkaja panu-kariki watiki wiri-patuku ngulalpalurla warrki-jarrija, “Wayinkili! Wati nyampu Jijaji ngulaju mayi Jaanu Papitaji-nyayirni kulpari wankaru-jarrija? Kujarlanya-ka panu yartarnarri nyanungurluju mardarni yapakuju parlpuru-maninjakuju.”

³ Nyampurrikungarntiji, junga pakarnu Jaanu Papitaji Kingi Yarurdurlu kamparru-wiyi. Yalirli Kingi Yarurdurlu ngulangkujurla jurnta kangu kali-nyanu kukurnu-nyanuku warlaljaku nyanungukupurdangkaku yirdikiji Pilipiki. Nyanungu karntaju yirdiji Rdurdijaju. ⁴ Jaanu Papitaji

kalarla warrarda wangkaja Kingi Yarurdukuju kuja, "Yampiyarla karntakari kukurnu-purajiki. Nyuntulurlunpa kuruwarri rdilyki-pungu Kaatukurlangu! Pinarla yungka kali-nyanu warlaljaku." ⁵ Kuja-wanawanaju, Kingi Yarurdurlu kapu nganta Jaanu pungkarla, kala lani-jarrijalpa-jana yapaku. Manngu-nyangu kalalu Jaanuju jarukungarduyu nganta Kaatukurlangu.

⁶ Junga-juku, ngakarrangakarralku-jana wiriwiri nyanungu-nyangu-patuju turnu-manu Kingi Yarurdurlu. Turnu-manu-jana kurapaka ngarninjaku nyanungu-nyangukuju. Ngula-kurraku-jukulpa-jana Rdurdiyaju-kurlangu kurdu-nyanu kamina yaninjarla milki-wirntinja-yanu milkarraku. Kingi Yarurdaju, wardinyi-nyayirnilparla nyinaja kaminaku wirntinja-kurraku. ⁷ Junga-juku, Kingi Yarurdurla wangkaja kaminaku, ngulajurla kuja wangkaja, "Nyiyaku kanpaju ngampurrrparluju wardupinyi? Kajinpa-nyanu nyiyarlanguku purda-nyanyi, ngulaju kapurnangku yinyi nyiyarningkijarra. Kaaturlu kaju milya-pinyi kuja karnangku junga wangka!"

⁸ Ngula-jangkaju, yanurla ngati-nyanuku Rdurdiya-juku manu payurnu, "Ngati, kingirliji ngarrurnu nyiyarlanguku nganta yungulparna payikarla, ngula-warnurlu kajikaji yinyi. Nyiyakulparna payikarla?"

Ngati-nyanujurla wangkaja, "Kujarla wangkaya, 'Turl-pakarninjarlarju jurru Jaanu Papitaji-kirlangu kangkarni mardungka.'"

Junga-juku, kulpari parnkajarla Kingi Yarurduku, ngulajurla kuja wangkaja, "Kangkarniji jurru turl-pakarninjarla mardungka Jaanu Papitaji-kirlangu!"

⁹ Kuja wangkanja-kurra kuja-kurra purda-nyangu Kingi Yarurdurlu, marilkirla mularrrpa-jarrija Jaanuku. Kula kaminaju nyarrparlu mamparlpungkarla kujarla jangku-pungu nyiyarningkijarra milparniwarrarla kamparru-wiyi. Junga-juku, jinta yurrkunyu yilyaja nyanungu-nyangu junma wiri-jarlu-kurlu. ¹⁰⁻¹¹ Yanu rdaku-kurra kurinpuju-kurra kaninjarni. Turl-pakarnunjunu jurru Jaanu Papitaji-kirlangu, manu kangurnu kulpari jurru-mipa mardungka. Mardungka-jukurla jurruju yungu kaminalku yangkaku, manu kangurla ngati-nyanuku Rdurdiyajuku. ¹² Junga-juku, kujalu purda-nyangu Jaanu-kurlangurlu kurdungurlu-paturlu, manunjunulu milyingkaku yirrarninjakulku. Ngula-warnu, yaninjarlarlurla Jijajiki yimi-ngarrurnu kuja yangka palija Jaanu.

Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki wati-patuku 5,000-palaku

Mark 6.30-44, Luke 9.10-17, John 6.1-14

¹³ Yangka-puru kuja Jijajirli purda-nyangu yimi ngula palija Jaanu, ngula-warnu nyanungu yangka-ngurlu yanu, manu ngapa-wana yanumpa pawurturla nguru-kari-kirra yungu yangarlu nyinami nyanungu-mipa. Kala yapangkujulu purda-nyangu kujalpa Jijaji yinya-kurra yanurra. Junga-juku, kirri-kari kirri-kari-jangkalu yanurnu, manulu wapanja-yanu yangka-kurra kujalpa nyinaja Jijaji. ¹⁴ Kuja Jijaji ngapa-jangka yukajarra murrarninginti-kirra, nyangu-jana yapa panu, yinyarla pardarnulpalurla nyanunguku. Jijajiji mari-jarrija-jana nyanungu-patuku, manulpa-jana panu-juku nyurnu-jangka parlpuru-manu.

¹⁵ Ngula-puruju wantajulpa kanunju-jarrinja-yanu wurajiwurajilki. Yaninjarla wangkajalurla nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu Jijajiki, "Nyampuju karlipa nyina kulkurrukulkurru-nyayirni, manu wantaju-ka yukanjarra-yanilki. Yilyayalku-jana yungulu mangarri-kirra yani kirri-kari kirri-kari-kirra yungulu-nyanu maninjini."

16 Ngula-jangka, Jijajiji wangkaja-jana, “Ngulaju kalu nyinami nyampurla-juku. Nyurrurlarlulu-jana yungka mangarriji!”

17 Ngula-jangka, kurdungurlu-patulurla wangkaja nyanunguku, “Mar-darni karnalu rdaka-pala-mipa kapurdu mangarriji manu yawu-jarra-pka jirrama.”

18 Jijaji-jana nyanungu-patuku wangkaja, “Ngula-juku, kangkarnijili mangarri kuyu, manujulu yungka ngajuluku.” **19** Ngula-warnuju-jana wangkaja yapaku yungulu pirri-mari marnangka. Ngula-jangka, Jijajirli manu mangarri yangka kapurdu rdaka-pala manu yawu-jarra. Kankalarra nyangu nguru-kurra-pinangu, yati-wangkajarlal Kaatuku, “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju mangarriki.” Ngula-jangka, rdilykirdilyki-pungu-jana mangarri manu yawu-jarra witawita-karda-nyayirni, manu yungu-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku. Ngulangkujulpalu-jana kanjarla warru yungu wita-kari wita-kari mangarri manu yawu turnu-kari turnu-kariki yapaku panuku-juku. **20** Panungku yapangkulu ngarnu pirda-karda-nyayirni. Ngula-jangkaju, kurdungurlu-paturlulu warru manu yuljaju mangarri manu yawu yakuju-patu-kurra wiri-jarlu-kurra 12-pala-kurra. Ngulalpalu jurrupulyngarnu yali yakuju-patu. **21** Watingki yangka kujalu mangarri ngarnu pirda-karda, ngulaju 5,000-palarlu. Panungku mardukujarlu manu kurdukurdurlangurlulu ngarnu mangarri manu kuyuju.

*Jijaji kankarlumparra wapanja-yanu mangkuru Kaliliyirla
Mark 6.45-52, John 6.16-21*

22 Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Nyurrurla-patu, kamparrulu yanta pawurturla murrarninginti-kari-kirra mangkururla. Ngaju-jala karna-jana yilyami yapa nyampuju nyanungurra-nyangu-kurra ngurra-kurra.” Junga-kirli warrkarnulu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu pawurtu-kurra, manulu yarkajarra mangkururla. Jijajirli yilyaja-jana nyampurra panu-jarlu yapa ngurra-kurra. **23** Kuja-jana Jijajirli yilyaja manu jakuru-pungu yangka kurdungurlu-patu, ngula-jangkaju, nyanungu warrkarnu kankalarra pirli-kirra yapa-wangu-kurra yungurla wangkami Kaatuku. Warurru-jarrijalkurla, Jijajilpa yangarlu nyinaja. **24** Ngula-puruju, Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patujü yanurra-jukulpalu kulkurrurni-nyayirnilki mangkururlaju. Kulkurrirni mangkururlajulpalu rdataarr-nyinaja mayawunpa jungarniji. Miparrpalpa-jana mayawunparlu luwaluwarninja-yanu, manu ngapangkujulpa-jana warru kujurnu.

25 Ngakalku, rangkarr-kurlu-karrikarrlik, Jijajirli-jana nyangu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuju yangka kujalpalu pawurtu-kurru putaputa yanurra mayawunpa-puru kulkurrirni mangkururla-juku. Jijajiji pina jitinja-yanu kaninjarra-kari pirlingkaju, manu jungarni-warrangu ngapangka mangkururla yarkajarra kankarlu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu-kurra-pinangu. **26** Nyangujukulu Jijajiji yangkangku kurdungurlu-paturlu kujalpa yanurnu kankarlu ngapa-wana. Nyangulu kula-ngantalpa manparrpa wapanjinarni, ngulakujulurla lani-jarrija muku purlanja-karra purlanja-karra, “Waraa! Manparrpa, manparrpa!”

27 Wangkaja-jana Jijajiji, “Wayi...ngajujurna Jijaji! Lani-wangulu nyinaka!”

28 Ngula-jangka, wangkajarlal Piita nyanunguku, “Warlalja-Wiri, palka-nyayirni mayinpa manparrpa-wangu? Wangkayaju yungurna pawurtu-jangka jitinjarla ngapangka yarkamirra kankarlu nyuntu-kurra.”

²⁹ Wangkajarla Jijajiji, “Nyampu-kurra yantarni!” Junga-juku, jitija pawurtu-jangka Piitaju, manu ngapangka rdirri-yungu wapanjaku Jijajikirraku. ³⁰ Kala nyanunguju langalku parnkaja kujalpa mayawunpa wangkaja-juku kilji-nyayirni, manu lani-jarrijalku. Piitaju Julyurl-yukanjananulkul ngapa-kurraju. Ngularla purlaja Jijajiki, “Warlalja-Wiri, mantaju wankaruku ngapangka yukanja-kujaku!”

³¹ Kapanku-jukurla Jijajiji kutu-jarrija, manu puuly-mardarnu Piitaju, manurla wangkaja, “Kula kampaju marda wala nyina ngajuku? Manngu-nyanyi mayi kampaju kula-ngańta yungurnangku kanunju ngapangka-juku maninja-wangurlu yampiyarla?”

³² Ngula-warnu, warrkarnu-pala pawurtu-kurra, manu mayawunpaju wurulypa-jarrijalku. ³³ Ngulalurla panu-juku kurdungurluju parntarrinjunu ngayirni Jijajirla, manulurla wangkaja, “Junga, nyuntuju Kaja-nyanu Kaatu-kurlangu!”

*Jijajirli-jana yapa nyurnu parlpuru-manu kirringka Nijiruturla
Mark 6.53-56*

³⁴⁻³⁵ Kujalu yukajarra ngaka pawurtu-kurlu murrarninginti-kari-kirra Nijirutu-kurra, ngulangkaju panu-karirli yapangkujulu kapanku milyapungu Jijajiji. Nyampu-wardingki-paturlu kujalpalu Jijajiji milya-pungu, warru parnkajalpalu kapanku yimi-kirrili yalumpurla ngurrararlaju, manu kalalurla nyurnu-watiji kangurnu. ³⁶ Kalalurla nyurnu-patu purlaja Jijajiki, “Ngurrju-manta-ngańpa! Jurnarrparnangkulu marnpirni ngulawarnu yungurnalu ngurrju-jarri!” Kuja kalalu nyurnungku marnpurnu jurnarrpa Jijaji-kirlangu, jintawarlayi-jiki palkaju kalalu kapanku ngurrju-jarrija.

15

*Juwu-kurlangu-kurlu kuruwarri-kirli nyurnunyurnu-kurlangu-kurlu
Mark 7.1-13*

¹ Ngakarrangakarralku, yanurnulurla Paraji-patu manu ngalya-kari kuruwarrikingarduyu-patu Jurujulumu-jangka Jijajikiji. Yaninjarla payurnulkulu, ² “Niyaku kalu nyuntu-nyangu kurdungurlu-paturlu ngarni mangarriji rdaka parljirinja-wangurluju? Kuruwarri kalu rdilyki-pinyi yangka ngalipa-nyangu kujal-ngańpa yungu manu pinarri-manu nyurnunyurnurlu ngalipa-nyangurlu nyurru-warnu-paturlu.”

³ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-patuku, “Niyija-jangka kankulu nyurrurla kuruwarriki Kaatu-kurlanguku nyina purda-nyanja-wanguju yungunkulu purami kuruwarri-kari nyurrurla-nyangu nyurnunyurnu-kurlanguju? ⁴ Kujanya Kaatuju wangkaja kuruwarrirla nyanungu-nyangurla, ‘Lin pangku-palangu purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu!* Nganangku-puka kajilpa-palangu kulungku ngarrirni kirda-nyanu manu ngati-nyanu, ngula-panuju yapa ngalyakarirliljalpalu tarnnga-kurra pungkarla.*’ Kujaju Kaatu-kurlangu kuruwarri. ⁵ Kala nyurrurla-nyangu kuruwarrirla kankulu wangkami kuja, ‘Yapangku kajilpa-palangu jurnta kangkarla mangarri manu tala manu jurnarrpa nyanungukupalangu-jarrakuju, nyampurranja kajilparla warntarri yungkarla Kaatuku, ngulaju nganta ngurrju-nyayirni.’ Ngula-jangka kajikankulurla marda wangka yangka yapaku, ‘Ngulanparla nyuntulurlu nyampurra nyiyarningkjarra yungu

* **15:4** Nyangka Exodus 20.12, Deuteronomy 5.16 * **15:4** Nyangka Exodus 21.17

Kaatuku, ngula yungunparla warrawarra-kanja-wangulku jurnta nyina nyuntukupalanguku jaji-nyanuku.’⁶ Kujarlunya kankulu kuruwarriji Kaatu-kurlanguju yampimi purda-nyanja-wangurlu manu kankulu purami nyurrurla-nyangu kuruwarri warlalja-puka.⁷ Nyurrurla milkarranji kankulu wangkami purami nganta kankulu kuruwarri Kaatu-kurlangu, kala lawa! Jarukungarduyu Yijaya wangkaja junga nyurrurla-kurlu nyurru-wiyi:

⁸ Kuja-ka Kaatuju wangkami, “Nyampu yapa panu-juku kalu wangka ngaju nganta kajulu wiri-pajirni lirrangku wilji-wangurlu nganta, kala lawa. Wurnturu kajulu ngajukuju jurnta nyinami.⁹ Jamulu kajulu purami ngaju. Ngaju-nyangu nganta kalu-jana kuruwarri pinayirrarni nganta, kala lawa. Nyanungurra-nyangulku kalu-nyanu warlalja kuruwarriji ngurrju-mani, manu ngula-kurlurluji kalu-jana pinarri-mani yapa ngalya-kari ngaju-nyangu-kurlurlu nganta!”,*

Yuwayi, kujanya Yijayarluju yimiji yirrarnu nyurrurla-kurlu milkarranji-kirli.”

Kujarrarlunya kanyanu yapangku kapakapa-mani Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarri-kijaku puranja-kujaku

Mark 7.14-23

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana purlaja yapa ngalya-karikilkii, manulurla yanurnu, ngulakuju-jana wangkaja, “Nyurrurlarlu panungku-kirli, purda-nyangkajulu kajirna-nyarra nyampu wangkami! Langa-kurramantalu!¹¹ Nyiya-puka mangarri kajirlipa lirrangku ngarninjarla muru-pinyi, kulalpa-ngalpa kapakapa-mantarla Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarri-kijaku puranja-kujaku, lawa! Kala nyiyarningkijarra yali kuja-ka yapa wangkami majumaju lirra nyanungu-nyangu-jangka manu nginyinginyi-jangka, nyampurrarlunga kanyanu kapakapa-mani Kaatu-kurlangu-kujaku puranja-kujakuju.”

¹² Ngula-jangka, Jijaji-kirlangu kurdungurlulurla yaninjarla wangkaja nyanunguku, “Milya-pinyi mayi kanpa kuja-jana yimingki nyuntu-nyangurlu Paraji-patu miyalu maju-manu?”

¹³ Jijajirli-jana yalu-manu, “Kuruwarri panu ngula kalu-jana yangka Paraji-paturlu pinarri-mani yapa-patuku, ngula-patuju watiya-patu-piya kuja kalu pardimi ngurungka nyampurla. Kula-jana Kaaturlu yirrarnu yalumpurra watiya-patu nguru-nyayirni-wangurlarlu, lawa. Kujarlanya, kapu-jana lukurl-pinyi muku walya-jangka.¹⁴ Wurnturulu-jana jurnta nyinaya Paraji-patukuju! Pamparda-piyarlu kalu-jana putaputa nguru-yirrarninja-yani panu-kariki yapaku pampardaku. Kajilparla jintangku pampardarlu yapangku putaputa nguru-yirrakarla jinta-kariki yapaku pampardaku, kajika-pala jirrama-juku wantimi rdaku-kurraju.”

¹⁵ Ngularla Piita wangkaja Jijajikiji, “Warraja-manta-nganpa ngula yimi-nyayirni-wangu jukurrpa nganimpaku, yangka nyiyarningkijarra-kurru kuja kangarpa lirra-kurra-jarri manu lirra-jangka wilypi-pardimi.”

¹⁶ Jijajirla wangkaja nyanunguku, “Nyurrurlarlungu-jukunkulu ngurrapa-nyayirni mayi yalirra-piya-juku?¹⁷ Kula kankulu mayi langa-kurramani ngaju-nyangu jaruju? Kuja-ka yapangku ngarni mangarri nyiya-puka, yalumpu mangarri ngarninja-warnu, kanunju-ka miyalu-kurra

* ^{15:9} Nyangka Isaiah 29.13

yani. Ngula-jangka miyalu-jangka ngakaju-ka jingijingi yani kuja-purda-kari riwariwarla. ¹⁸ Kala nyiya manu nyarrpa kuja-ka wilypipardi nginyinginyi-ngirli yapa-kurlangu-ngurlu, wangkami kuja-ka, ngulangkunya kajika-nyanu kapakapa-mani yapaju Kaatu-kujaku puranja-kujakuju. ¹⁹ Majumajuju ngulaju-ka nginyinginyirla nyanungu-nyangurla mardarni yapangkuju. Warrarda-ka manngu-nyanyi majumajuju. Ku-jarlanya kajika marda nyina yapa tarnga-kurra pinja-panu, kalykuru marda, mannganje marda, purunjunju marda, warlkanji marda manu nginji-wangkanja-palka marda. ²⁰ Nyampurrarlunya-ka kapakapa-mani yapaju Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarri-kijakuju puranja-kujaku, kuja-ka manngu-nyanyi majumajuju. Kala kajilpa nganangku mangarri nganjarla kamparrurla rdaka parljirinja-wangurlu, ngulangku kulalpa kapakapa-manfarla Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarri-kijaku puranja-kujaku, lawa!"

Jijajirli parlpuru-manu karnta-kurlangu yurntalu-nyanu
Mark 7.24-30

²¹ Ngula-jangka, Jijaji yanu yinya-ngurlu ngurrara-kari-kirra kujalpapala karrija kirri-jarra yirdi-jarraj Taya manu Jirdana. ²² Ngulangka ngurrararla nyinajalpa mardukuja Kanana-wardingki. Nyampu mardukuja, yanurnurla Jijajiki, manulpa warlkurnu, "Nyuntu, Tapiti-kirlangu ngalapi-nyanu, wiyarrpaku mari-jarrinjalaju ngurrju nyinaka, wiyarrpaku! Ngaju-nyangurlu yurntalparluju-ka mardarni juju. Nyanunuju nyurnu-nyayirni!"

²³ Kala Jijaji kularla yimi jintarlangu nyanunguku wangkaja, manu kurdungurlu-patu nyanungu-nyangulurla yaninjarla wangkaja, "Yilyaya pinka! Mardukujarlu yalumpurlu kanganpa púranjinarni manu nyirn-pinja-yani!"

²⁴ Jijajiji-jana wangkaja, "Kaaturluju ngaju yilyajarni Yijirali-pinki-kirramipa, ngularraju jiyipi-piya kuja-ka wajawaja-jarri nganangku kulalpajana warrawarra-kangkarla!"

²⁵ Ngula mardukujarlu purda-nyangu nyampu, yaninjarla parntarrin-junu ngayirni Jijajiki, manurla wangkaja, "Warlalja-Wiri, karnurukuju yinjarla-yungka palkarnirli!"

²⁶ Jijajirliji wurra-manu kamparru-wiyi payirninja-kurraju, manu wangkajarla karntaku, "Kajilparna-jana kuja mangarri jurnta kangkarla kurdukurduku manu yungkarla jarntaku, kujaju warntarla majumaju."

²⁷ Ngula-jangkaju, nyampu karntaju pinrala wangkaja Jijajiki, "Yuwayi, kujaju junga-nyayirni! Kala jarnturlanguju kalu warru nyinami tayip-ulurla kanunjumparra, manu kalu ngarni wita-kari wita-kari kuja-ka patapata-karri yulja walya-kurra."

²⁸ Junga-juku, Jijajirliji kapanku yalu-manu, "Nyuntuju kanpaju yijardu-nyayirni wala nyina yurntal-purajiki parlpuru-maninjaku. Kujarlaju kapurna parlpuru-mari pirlirrpia juju-kujaku ngula-kujaku." Ngulaju junga! Jijajiji kuja yungka wangkaja yimi nyampurra, ngula yurntal-nyanu mardukuja-kurlangu parlpuru-jarrijalku.

Jijajirli-jana yapa panu parlpuru-manu
Mark 7.31-37

²⁹ Ngula-warnu, Jijaji yanu yinya-ngurlu manulpa wapanja-yanu mangkuru Kaliliyi-wana. Nyanunguju wapanja-yanu pirla kankarlarni-kirra manu pirri-manu yinyarla. ³⁰ Yapa panu-jarlulurla yanurnu nya-nungukuju. Ngulajulpalu-jana nyurnu-kari nyurnu-kari jarnangku kangu:

Tarlu-wati, pampa-wati, yapa wirliya manu rdaka manjanja-kurlu wipinja-wangu-kurlu, yapa yangka kuja kalu nyina wangkanja-wangu, manu yapa nyurnu panu-karirlangu. Kujalpalu-jana kangu jarnangku, ngulajulpalu-jana ngunaja-yirrarnu ngayirni Jijajirla, manulpa-jana parlpuru-manu.³¹ Yapa kujalpalu nyinaja wangkanja-wangu-wiyi, ngulajulpalu wangka-jalkulu. Yangka kujalpalu rdaka manu wirliya wipinja-wangu-wiyi nyinaja, ngula-patujulpalu wapajalku manulpalu wipijalku. Tarlujulpalu wapajalku, manu pampardarlujulpalu nyangulku. Kujalu-jana yapangku panu-karirli nyangu nyampurra nyurnu-jangka, ngulakujulu-jana marlaja paa-karrija. Ngularrarla jinta pulka-pungulpalurlajinta Kaatuku ngula kalu purami yapangku Yijirali-pinkirli.

*Jijajirla-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki watiki 4,000-palaku
Mark 8.1-10*

³² Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Nyampuku yapaku, mari-jarri karna-jana miyi-wanguku kuja kalu yawnunjuku nyina, kujajulu jirranga nyinaja nyampurla manangkarrarla parra-patuku marnkurrpaku. Kajlparna-jana pina-yilyayarla yawnunjuku miyi-wangu-jangka wurnturukurra nyanungurra-nyangu ngurru-kurra, ngulaju kajikalu marrmarra-parrinjarla wantimi kulkurru yirdiyirla yawnunjuku miyi-wangu-jangka.”

³³ Ngula-jangkaju, payurnulu kurdungurlu-paturlu Jijajiji, “Nyarrpararlarnalu-jana miyiji nyampurlaju manangkarrarla ngayi-mani? Yapa nyampuju panu-nyayirni kalu nyinami.”

³⁴ “Nyajangu kankulu miyiji mardarni kapurduju?”

Kurdungurlurlujulu jangku-manu Jijajiji, “Wirlki-pala karnalu kapurduju miyiji mardarni manu ngapa-ngawurrrpa yawu marnkurrpa witawita.”

³⁵ Junga-juku, Jijajiji-jana wangkaja yapa panuku-juku, “Pirri-maninjarla nyinayalu walyangka.” ³⁶ Ngula-jangkaju, manu miyiji manu yawurlangu, yati-wangkajarlala Kaatukuju, “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju mangarriki.” Ngula-jangka, rdilyki-pungu mangarriji wita-kari wita-kari. Yungu-jana mangarriji rdilykirdilyki-pinjarla kurdungurlu-patuku, manulu-jana kurdungurlu-paturluju warru yungu yapa panukulku. ³⁷ Panungkulu ngarnu nganyuku-karda. Ngula-jangkarluju kurdungurlu-paturluju, warrulalu manu yuljaju yakuju-kurra wirlki-pala-kurra. Ngulangkaju kankalarra-nyayirnilkilpa yakuju-paturlaju jurrupuly-ngarnu. ³⁸ Wati-paturlu yangka kujalu mangarriji ngarnu pirda-karda, ngulaju 4,000-palarlu. Panungku mardukujarlu manu kurdukurdurlangurlulu ngarnu mangarriji.

³⁹ Ngula-jangkaju, Jijajirlii yilyajalku-jana pina yapaju nyanungurra-nyangu-kurra jurrku-wana-kurra. Kuja-jana yapa pina-yilyaja Jijajirli yangka-ngurlu manangkarra-ngurlu, kulpari warrkarnu pawurtu-kurra manu yanumpa ngapa-wana ngurrara-kurra Makatana-kurra.

16

Juwu-paturlu Wiriwirirlili payurnu Jijaji yartarnarriki milki-yirrarninjaku

Mark 8.11-13, Luke 12.54-56

¹ Ngula-jangkaju, jangkardu yanurnulkulurla Jijajiki Paraji-patuju manu Jatiyuji-patuju. Ngulajulu puta yimirr-yungu yungu nganta-jana jarrwarkari wangkayarla. Wangkalurla, “Milki-yirraka-ngaŋpa Kaatu-kurlangu yartarnarri yangka kuja ngantangku yungu nguru-nyayirni-wangurlarlu.

Kajinpa-nganpa milki-yirrarni, ngulaju kapurnangkulu milya-pinyi nyuntujunparla Kaatuku warlalja."

² Jijaji wangkaja-jana, "Kuja-ka yangka yukanjarra-yani wanta manu yalkiri yalyuyalyu-jarrimi, nyurrurla kankulu kuja wangkami, 'Wayinpa, yalkiriji yalyuyalyu-nyayirnilki, ngulaju jukurraju kapu ngurrju-nyayirni karrimi yalkiri-mipa ngapa-wangu.' ³ Kala kaji wanta kankarlujarrnjarni yani mungalyurru, manu yalkiri yalyuyalyu-jarrimi, ngulaju kuja kankulu wangka, 'Wayinpa, yalkiriji yalyuyalyu manu mangkurdu karla wapirrinja-yani wantaku, ngulaju ngapa kapu wantimi jalangu ngaka.' Nyurrurlarlu, nyanyi kankulu yalkiri manu kankulu wangka ngapa marda kapu wantimi, marda yalkiri-mipa kapu karrimi. Kala kula kankulu milya-pinyi Kaatuju kuja-ka nyarrpa-jarrimi jalang. ⁴ Nyurrurla yapa ngula kankulu nyinami jalang, nyurrurlaju ngurrju-nyayirni-wangu! Kula kankulu Kaatu purami yijardurlu! Nyurrurlarlungku-julu payurnu yungurna-nyarra nyiyarlangu Kaatu-kurlangu milki-yirrarni yartarnarri, kujakujurna lawanya ngampurrpa-wangu! Nganayi-mipa kapurna-nyarra ngajulurlu milki-yirrarni Kaatu-kurlangu ngulaju yimi Juuna-kurlu jarukungarduyu-kurlu. Jalanguju ngajujurna Juuna-piya. Ngaju karna-nyarra wangka nyurrurlaku yungunkulu pina-yani Kaatukurra." Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana yampija yalumpurla-juku.

Jijajirli-jana pututu-pungu kurdungurlu-patuku turnu-warnu-jarrakujaku Paraji-kijaku manu Jatiyuji-kijaku

Mark 8.14-21

⁵ Kurdungurlu-patu manu Jijaji, yanumpalu murrarninginti-kirra ngapangka nyayingayi-kirra. Kujalu yukajarra, kurdungurlu-patupulu langalku parnkaja kujalu wajawaja-jarrija mangarriki kanjarniki. ⁶ Jijajirli-jana pututu-pungu, kuja-jana wangkaja, "Muurlparlulu-nyanu warrawarra-kangka yimi-kijaku Paraji-kirlangu-kujaku manu Jatiyuji-kirlangu-kujaku! Jaru nyanungu-nyanguju-jana ngulaju jirdi-piya mangarri tarltu-maninja-kurlangu-piya."

⁷ Kujalu kuja jaru purda-nyangu kurdungurlu-paturlu Jijaji wangkanjakurra, ngulajulpalu kanginy-karrija, manulu-nyanu wangkaja, "Nyarrpaku-ka kujaju wangka? Marda-ka wangka yungurlipa-nyanu mangarri kangkarlarni tarnnga-parntarlu?"

⁸ Jijajirlijilpa-jana milya-pungu kuja-kurraju, wangkaja-jana, "Nyarrpaku kankulu-nyanu palju-payirni kujarlulu jarungkuju kuja kankulu lawa nyinami mangarri-wanguju? Kula kankujulu mayi wala nyinami? ⁹ Nyiya-jangka kankulu nyina milya-pinja-nyayirni-wangujukunya! Yangkajunkulu mayi warungka-manu kujarna-jana yungu miyi kapurdu rdaka-pala panu-jarluku watiki 5,000-palaku? Kujalu ngarnu miyi, nyajangu-kurlurlunkulu yakuju-kurlurluju manu yuljaju?

¹⁰ Manu yangkajunkulu mayi warungka-manu kujarna-jana miyi kapurdu wirlik-pala yungu panu-jarluku watiki 4,000-palaku? Kujalu ngarnu miyi, nyajangu-kurlurlunkulu yakuju-kurlurluju manu yuljaju? ¹¹ Nyiya-jangka kula kankujulu milya-pinyi kuja karna-nyarra nyarrpa wangkami? Kula karna-nyarra mangarri-kirli wangkami. Wangkami karna-nyarra nyiyarningkijarra-kurlu maju-kurlu kuja kalu-jana yapa pinarri-mani Paraji-paturlu manu Jatiyuji-paturlu. Yimi-wati nyanungurra-nyanguju, ngularrarluju kajana kawarr-kanyi yapa warntarla-kari. Ngularra-kujakulu-nyanu muurlparlu warrawarra-kangka!" ¹² Ngula-jangkaju, kurdungurlurlu milya-pungulkulu nyarrpa kujalpa Jijaji wangkaja. Nyanungurluju kula-jana ngarrurnu jirdiki mangarri tarltu-maninja-kurlangku yampinjaku. Ngayilpa-jana nyanungurlu ngarrurnu

nyanungu-patu yungulu nyiyarningkijarraku nyina purda-nyanja-wangu kujalpalu-jana Paraji-paturlu manu Jatiyuji-paturlu yapa pinarri-manu.

Piitarluju yirdi-manu Jijaji Kaatu-kurlangu Mijaya yangka Milarninja-warlu

Mark 8.27-30, Luke 9.18-22

¹³ Jijaji-jana jirrngaŋja yarkaja yarda kirri-kari kirri-kari-kirra nguru-kari-kirraju yirdi-kirraju Jijariya Pilipaiy-kirra. Kujalpa-jana jirrngaŋja yukaja kurdungurlu-patuku, ngula-jana Jijajirlili payurnu, “Nyarrpa kalu yapaju wangka ngana nganta yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlanguju?”

¹⁴ Kardungurlu-paturlujulu jangku-manu, “Ngalya-kari kalu wangka yapa nyuntujunpa Jaanu Papitaji nganta. Ngalya-kari kalu wangka nyuntuju ngantaŋpa Layija. Ngalya-kari kalu wangka nyuntuju ngantaŋpa Jirimaya manu marda jarukungarduyu-kariyi-nyanu Jirimaya-piya.”

¹⁵ Jijajirlili yarda-jana payurnu, “Kala nyurrurla-paturlu, ngana nganta kankujulu yirdi-mani ngajuju?”

¹⁶ Jimani Piitarluju jangku-manu, “Nyuntujunpa Mijaya Milarninja-warlu yangka Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu, Kaatu ngula-ka JUKUR-RARNU nyina.”

¹⁷ Ngula-jangka, Jijaji wangkajarla Jimani Piitaku, “Yati! Nyuntu kanpa Yimi Ngurrju wangkami ngaju-kurlu, Jimani ngalapi-nyanu Juuna-kurlangu! Nganangku kulangku yapa-karirli nyuntuku yimi-ngarrurnu nyampu yimi ngaju-kurlu. Ngajukupalangku ngula-ka nyinami nguru-nyayirni-wangurla kankalarra, nyangurlu-jukungku nyuntukuju yimi-ngarrurnu yungunpa wangka nyampu yimi. Ngulaku kanparla marlaja nyina wardinyi-nyayirni! ¹⁸ Kari-ŋganta Piita, nyuntuju yarturlu pirrjirdipiya! Nyampurla yarturlurla kapurna ngaju-nyangu jaaji ngantirni, kapurna-jana yapa panu kanjarla jintangka wungu-warnurla turnu-mani. Kajili yapa ngaju-nyangurlanglu yawu-pardimi, kapulu tarngajuku warrarda nyinami wungu-warnurla ngaju-nyangurla. Kulalu yani nguru manparrpa-kurlangu-kurra, lawa. ¹⁹ Jalangurlu karnangku yinyi nyuntuku kiyi wupurnu-maninjaku tuwaku Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Nyiyarlangu maju-kujaku kuja kanpa-jana yapa ngaju-nyangu warla-pajirnu walyangka nyampurla, ngula-piyarlu-yijala kapu-jana Kaaturlu warla-pajirnu nguru nyanungu-nyangurla-yijala. Nyiyarlanguku ngurrjuku nyuntulu ngula kanpa-jana yapa ngaju-nyanguku nyampurlaku walyangkaku nyinami rarralypa, Kaatu kapu-jana nyanungu-patukuju rarralypa-yijala nguru nyanungu-nyangurlaju nyinami!”

²⁰ Ngula-jangka, Jijajirlili-jana pututu-pungu, “Ngajukujulu yimi-ŋgarrirninja-wangu nyinaya, kalakankulu-jana ngaju yimi-ŋgarrirni yirdi Kaatu-kurlangu Mijaya.”

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku yangka yapangku kapulu nyanunguju pinyi

Mark 8.31-9.1, Luke 9.22-27

²¹ Ngula-jangkaju, Jijajirlilpa-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, wangkaja-jana, “Ngajukuju ngaka-pardu-karliku kapuju maju-nyayirni rdipimirni, kapurnaju murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Yangka-paturlu Juwu-paturlu jarlu-paturlu manu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu kapujulu juwakijirni. Panu-karirli kapujulu tarngajuku pakarni. Kujanyaju Kaatuju

wangkaja. Ngula-jangkaju, kapurna ngurra-jarra-jangkarla pina-yijala wankaru-jarri.”

²² Ngula-jangka, Piitarlu Jijaji kanja-yanu panu-kari-kijaku kurdungurlu-patu-kujaku, manurla kulu wangkaja, “Warlalja-Wiri, kula wangkaya kuja! Kaaturlu kapungku muurl-mardarni pinja-kujaku!”

²³ Jijajijirla jungarni-purdanji-jarrija Piitakuju wangkanjakungarnti, “Nyuntunpa Juju Ngawu, purdangirli yukaya ngajulurla! Nyuntu kan-paju putaputa warla-pajirni warrki ngaju-nyangu-kujaku! Kaatuju ku-langku wangkaja kujakuju wangkanjakuju, lawa. Nyuntulurlunpa kujaju manngu-nyangu jaruju yapa panu-kari-piyarlu.”

²⁴ Ngula-jangka, Jijajiji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Ngana-puka kajilpaju ngampurra nyinayarla ngajuku puranjaku, ngulakungarntirlilpaa-nyanu wajawaja-mantarla, manulpaju ngaju-mipa manngu-nyangkarla. Yapa-karirli kapujulu ngajuju tarninga-kurra pinyi. Kujarlu-yijala kajikaluu-nyarra nyurrurlaju pinyi tarninga-kurra. Ngulaju ngula-juku. Puraya-jukujulu ngajuju parra-kari parra-kari.

²⁵ Nganangku-puka yapangku kajilpa-nyanu muurlparlu mardakarla palinja-kujaku

nyanungu-miparlu, ngulaju kajika palimi-jiki. Kala kajilpanku-nyanu yungkarla ngaju-kurra, ngulaju kajikankujulu marlaja nyinami wankaru-juku. Kujarlanya, purayajulu ngajuju.

²⁶ Nganangku-puka kuja-ka turnu-mani nyiayarningkijarra jurnarrpa manu tala manu mangarri manu wawarda, nyiyaku-ka turnu-mani? Kajiji yapa yali puranja-wangu nyina, ngulangkuju ngari-ka jamulu turnu-mani. Kaji palimi, kula Kaatu-kurlu nyina. Kajilpa yangka yapa paliyarla, kulalparla nyiya kulpari yungkarla Kaatukuju pina-wankaru-maninjakuju, lawa.

²⁷ Ngaju yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu, ngakarna nyampu-kurra pina-yanirni Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, ngulaju kapurna-jana jirrnga-yanirni pina marramarra-patuku, kapurna pina-yanirni pirrijadi-nyayirni Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri wirijarlu-kurlu. Ngula-jangkaju, kapurna-jana miimii-nyanjarla pinyi yapa yangka kujalpalu maju-juku nyinaja nyampurla walyangka. Panu-kiriji kapurna-jana miimii-nyanjarla kanyi yungulurla Kaatukulku jirrnga-yanira nyina tarninga-juku, yangka kujalpalu ngurrju-juku nyinaja nyampurlaju.

²⁸ Junga karna-nyarra nyampu wangka! Ngalya-kari yapa kuja kalu wankaru-juku nyina jalangu, ngulangkuju kapujulu nyanyi ngaju yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlanguju. Kapujulu milya-pinyi kajirna-jana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kulalu pali milya-pinja-wangu-juku.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapaku panuku.

17

Jijaji-kirlangu palkaju mirilmiril-karrija-nyayirni *Mark 9.2-13, Luke 9.28-36*

¹ Ngaka-karilki, jinta-jangka wiyiki-jangkarla, Jijajiji jirrnga-yanu pirli-kirra kankarlarra marnkurrapku kurdungurlu-patuku Piitaku manu Jamajiki manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu Jaanuku. Ngulangkajulpalu yangarlu-patu nyinaja.

² Ngula-puruju, nyanungu-nyangu yinngirrijilpa mirilmiril-karrija-nyayirni wanta-piya. Manu jurnarrpa kardirri-jarrijarla palkangkaju, ngulaju jurnarrpajulparla palkangkaju nyanungurlaju mirilmiril-karrijalku.

³ Ngula-puru-juku, Layija manu Mujuju-pala warraja-jarrija, wangkajalpa-palarla Jijajiki.

⁴ Ngula-jangkaju, Piitarla wangkaja Jijajiki, “Warlalja-Wiri, ngurrju-nyayirni nyampu ngurra. Nyarrpa-manirnangkulu nyuntukuju? Nganimpa-paturlu yungurnalu-nyarra

kaluku ngantirni marnkurrpa: Jinta-kari nyuntuku, jinta-kari Mujujuku, jinta-kari Layijaku.”

⁵ Ngula-puru-juku, mangkurdu kardirri-nyayirnilki-jana wapirrija kurdungurlu-patukuju. Linpalu purda-nyangu wangkanja-kurralku kankarlarra-jangka mangkurdu-ngurlu, kuja-jana wangkaja, “Nyampuju ngajuku Ngalapi-nyanu marulu. Nyanungurlu kaju miyaluji raa-pinyi. Ngulajulu purda-nyangka wangkanja-kurra!”*

⁶ Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu wangkanja-kurra, lani-jarrijalu, manulu yinngirri-purdanji wantija walya-kurra. ⁷ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yanurralku nyanungu-patukuju, manu marnpurnu-jana. Nyanungu-jana wangkaja, “Karrinja-pardiyalu, kulalu lani-jarrija!” ⁸ Kujalu kurdungurlu-paturlu kankarlarra-kari nyangu, ngulangkujulu nyangu Jijaji karrinja-kurra, jintalpa yangarlu karrija.

⁹ Ngula-jangkaju, pinalkulu jitinja-yanu pirlili-ngirliji. Kulkurru wangkaja-jana Jijajiji, “Nyampuju yimi, mardakalu nyurrurla-miparlu yimi-ngarririnjina-wangurlu kujankujulu jalangurlu nyangu ngaju mirilmiril-karrinja-kurra yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna palinja-warnu pina-wankurra-jarrinjarla yakarra-pardi, ngakalu-jana ngula-jangkarlanya yimi-ngarrika ngaju-kurluji.”

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajiji payurnu yangka-paturluju marnkurrparlu, “Yangka kuruwarrikingarduyu-patu, wangka kalu-ngaŋpa Layija-kurlu ‘kapu kamparru yanirni ngaŋta yangkakungarnti Mijayakungarnti’. Nyarrpaku-yijala kalu-ngaŋpa kujaju wangka?”

¹¹ Jijajirli-jana jangku-manu, “Junga kujaju kapu Layija-wiyi pina-yanirni yungurla nyiyarningkijarra jungarni-mani Mijayaku. ¹² Junga karna-nyarra wangka: Layija nyurru-juku pina-yanurnu. Yapa ngalya-karirli nyurrujukulu murrumurru-manu kujalurla jangkardu wangkaja maju-maninjaku. Kulalu milya-pungu nganalpa nyanunguji nyinaja. Kuja-piya-yijala Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu kaji yanirni nyampu-kurra, yangka-paturlu yapangku kapulu murrumurru-mani nyانونجع kuja-yijalalu murrumurru-manu Layijaju.” ¹³ Ngula-jangkaju, Jijaji-kirlangurlu kurdungurlurlu milya-pungulu kujalpa nyarrpa Jijaji wangkaja. Kulalpa Layija-kurlu wangkaja. Nyanungulpa-jana wangkaja Jaanu Papitaji-kirli.

Jijajirli parlpuru-manu kurdu nyurnu juju-kurlu

Mark 9.14-29, Luke 9.37-43a

¹⁴ Yali-jangkaju, Jijaji manu yangka marnkurrpa kurdungurlu-patu, jitinja-yanurnulu pirlili-ngirli, manu parlu-pungulu-jana yapa turnu-kurra yalirlaju. Wati jinta yanirni-jana Jijaji-kirra-pinangu, manu parntarrin-junurla kamparru Jijajiki. ¹⁵ Ngula-jangkaju, wangkajalkurla Jijajikiji, “Warlarja-Wiri, mari-jarrinjarla parlpuru-manta ngaju-nyangu ngalapi-nyanu. Nyanungu murrumurru-nyayirni, manu japaku-patu rdalji-jarrija. Purda-nyanyi kanyanu maju-nyayirni. Tarnnga-ka warrarda wantimi warlu-kurraju manu ngapa-kurra, manu murrumurru-mani kanyanu. ¹⁶ Nyurrurna-jana kamparrurlu-wiyi payurnu nyuntu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu parlpuru-mani. Lawa, putalu parlpuru-manu.”

¹⁷ Jijaji wangkaja-jana, “Kari nyurrurlajunkulu kapurunjupanu jrru marntarla! Nyangurla-karrarlu kankujulu yampimi mata-maninjawaŋgurlu? Kangkarnijili yali kurdu ngajuku.” ¹⁸ Ngula-jangkaju, Jijajirli kulungku ngarrurnu juju ngawungawu kujalpa kurdungka kaninjarni

* ^{17:5} Matthew 3.17, 2 Peter 1.17

palkangka nyinaja. Ngula-jangkaju, jujujurla jurntalku wilypi-pardija kurdukuju, manu yali-jangkaju kurduju ngurrju-jarrijalku.

19 Ngaka-pardu-karilki, kujalpa Jijaji yangarlulku nyinaja, nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yanurnu, manulu payurnu nyanunguju, "Nyiyajangkarnulurla puta yilyaja jurnta jujuju nyampukuju kurduku?"

20-21 Jijajirla-jana jangku-manu, "Nyurrurlarlularlakulankulurla jurnta yilyayarla jujuju kurdungurluju. Kulankulurla wala nyinaja Kaatukuju. Ngaju karna-nyarra junga wangka: Nyiyaku-puka kajilpankulurla wala nyinakarla Kaatuku kapuru-wangu, ngulaju kajika-nyarra purda-nyanyi nyannungurluju, manu kajika-nyarra jangku-mani nyiyaku-puka kajilpankulupayikarla. Kajilpankulurla wala nyinakarla Kaatuku ngari wita, ngulaju kajikankulu pirla wararrakuju wangkami 'Yanta kirri-kari-kirra!' Ngula pirringki kapu-nyarra purda-nyanyi kajinkilirla nyurrurlula wala nyina Kaatukuju. Yartarnarri-kirli kulalpa-nyarra nyiyarlulku warla-pajikarla nyurrurlaju."

Jijajirla-nyanu palinjaku muurr-pungu

Mark 9.30-32, Luke 9.43b-45

22 Ngaka-karilki, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu turnu-jarrialju wungu ngurungkaju Kaliliyirla. Wangkajalku-jana nyanungupatukuju, "Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakaju, watingki jintangku kapu-jana yimi kanyi ngajulu, kapuju ngaju yapa-kari-kirra yinyi. **23** Ngula-jangkaju, kapujulu pinyi ngajulu tarngga-kurra. Ngula-jangkaju, ngurra-jarra-jangkarla kapurnarla marlaja wankaru-jarri pina." Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu kuja-kurra, nyanungurrajulurla mari-jarrinjarla wajampa-jarrija-nyayirni.

Jijajirla-jana yungu tala yungulu wurdujarra-mani Juwu-kurlangu Uwarli Maralypī

24 Ngula-jangkaju, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, yanulu kirri-kirra Kapurniya-kurra. Ngulangkaju, ngalya-kari watilirla yanurnu Piitaku. Nyanungurlu wati-paturlu kalalu warru manu tala yungulu wurdujarra-mani Juwu-kurlangu Yuwarli Maralypī. Payurnulu Piitaju, "Nyuntu-nyangurlu pinangkalparlu, yinyi mayi kajana tala wurdujarra-maninjaku Juwu-kurlangu Yuwarli Maralypī?"

25 Piitarlu-jana jangku-manu, "Yuwayi, Jijajirla kajana warrarda yinyi talaju yulyurru-kari yurlyurru-karirrla yapakuju kuja kalu wurdujarra-mani Yuwarli Maralypiji." Yali-jangkaju, Piitaju yanu yuwarli-kirra kujalpa yalirla Jijaji ngunaja jurrkungka. Piitarlu yungu nganta payikarla nyanunguju talaku yungu ngantarla wangkayarla.

Jijajirla kamparnirli payurnu nyanunguju, "Wati kuja-ka kingi nyina kankarlu-nyayirni yapa panukuju, kula kajana ngurrara-jinta nyanungu-nyangu jinyijinyi-mani yungu nganturlula tala yinyi, lawa. Nyanungurlu kajana yapa-kari-mipa ngurra-kari-wardingki jinyijinyi-mani yungulurla nyanungukuju tala yinyi. Kuja junga mayi, Jimani?"

26 Piitarluju jangku-manu, "Yapa-kari-miparlu ngurra-kari-wardingkimiparlu kalurla talaju yinyi yalikiji kingikiji kuja kajana jinyijinyi-mani yapaju."

Ngula-jangkaju, Jijajirla wangkaja Piitakuju, "Ngulaju junga, ngurrara-jintarlu kingi-kirlangurlu, kula kalurla nyanungukuju yinyi talaju.

27 Yuwayi, ngulaju marda junga, kala ngajulurlu kajilpanra-jana tala yinja-wangurlu jurnta mardakarla nyampurraku watiki, ngulaju kajikajulu kulu-jarrimilki ngajukuju. Kuja-kujakuju, yanta mangkuru-kurra yawuku

maninjaku. Kajinpa rdarri-mardarni kamparru-warnu yawu, lakarn-pungkarla nyanunu-nyangu lirraju. Kaninjarni nyanunu-nyangurla lirrangkaju kapinpa nyuntulurlu pirli tala pardany-parami. Kangka ngulaju pirli, manu yungka-jana wati yali-patuku. Ngula-jangkaju, kulalu-ngalpa payirnilki talakuu nyampu-warnurla yurlyurrparlaju.”

18

Ngana-ka nyina wiriji yapa Jijaji-kirlangu?
Mark 9.33-37, Luke 9.46-48

¹ Kurdungurlulurla yanurnu Jijajiki, manulu payurnu “Yangka kuja kanganpalpa Kaatuju Warlalja-Wiri nyinami ngalipakuju, ngana-ka Kaaturluju wiri-nyayirni-pajirni panu-kari-piya-wangu?”

² Jijajirla purlaja kurdu witaku yungu yaninjarla karrimi kamparru nyanunu-paturla. ³ Ngula-jana nyanunu wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Ngaju karna-nyarra wangkami junga: Jungarnirlili manngunu-nyangka yungulpankulu kurdu wita nyampu-piya-jarriyarla. Kala kuja-piya-wanguju, ngulaju kulalpankulurla nyinayarla Warlalja-Wiriki.

⁴ Nyurrurlarlunkujulu payurnu ngana-ka Kaaturlu wiri-pajirni panu-kari-piya-wangu. Ngana-puka kuja-ka kurdu wita nyampu-piya-jarrimi, ngulanya-ka wiri-pajirni Kaaturluju turnu-warnurla nyanunu-nyangurla. ⁵ Kurdukurdu wita nyampu-piya kajulu wala nyinami ngajuku. Nganangku-puka yapangku ngaju-nyangurlu nganta kaji rdakurl-kijirni kurdu wita nyampu-piyaju, ngulaju kaju ngajurlangu rdakurl-kijirni.”

Yungulparlipa jungarni nyinakarla, kajikarlipa-jana karlirr-kanyi yapa ngalya-kari Kaatu-kujaku

Mark 9.42-48, Luke 17.1-2

⁶ Jijaji-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Nyampurralu-jana kurdukurdu witawita nyangka ngula kajulu wala nyina ngajuku. Kala nganangku-puka kajilpa kurdu ngari jinta karlirr-kangkarla jarrwaralku ngaju-kujaku, ngulaju maju-nyayirni! Karlirr-kanja-kujakujulpurla yapa ngalya-karirli yarturlu-wiyi wiri wayikarla yalumpuku watiki waninja-wana-wiyi, manu ngula-kurlulu jarna-maninjarla kanjarla julyurl-kijikarlalpalu mangkuru ngapa wiri-kirra yungu palimi, kajika yapa jintakari karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. ⁷ Yapa panu-nyayirni kalu majumaju nyinami walya nyampurla, manu warrarda kalu-jana karlirr-kanyi yapa ngalya-kari yungujulu nyanungurrarlangu karlirr-yani ngajukuju. Junga kujaju! Kala nganangku-puka kaji-jana karlirr-kanyi yapa ngalya-kari yungujulu wala-wangu ngajuku journta nyinami, ngulakuju karnarla mari-jarrimi, kapu maju-mani Kaaturluju.

⁸⁻⁹ “Ngaka kajikanpa marda majungka-jarriimi, kajikanpa marda nyi-yarlangu purungku-mani rdaka-jarrarlu. Kuja-kujakuju-nyanu rdaka-jarra mururl-pajika jurnta, kajikangku Kaaturlu kijirni rdaka-jarra-kurlujku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Manu ngaka kajikanpa marda majungka-jarriimi, kajikanpa marda kulu-kurra wapami wirliya-jarra. Kuja-kujakuju-nyanu wirliya-jarra mururl-pajika jurnta, kajikangku kijirni wirliya-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Manu ngaka kajikanpa marda majungka-jarriimi, kajikanpa marda nyi-yarlangu maju nyanyi milpa-jarrarlu. Kuja-kujakuju-nyanu milpa-jarra wilyipi-manta jurnta, kajikangku kijirni milpa-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Kajilpanku Kaaturlu

kikkarla nguru yali-kirra palka wanapi-jiki, ngulaju maju-nyayirni nyuntukuju. Kala kajinpa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-kurra rdakawangu manu marda wirliya-wangu manu marda milpa-wangu, ngulaju ngula-juku. Kapunpa nyanungu-kurlu nyina tarnga-juku.”

Jijaji-kurlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa wati-kirli kuja wajawaja-manu jiyipi

Luke 15.3-7

10 Jijaji wangkaja-jana yapa-patuku, “Muurlpa-jarriyalu! Kulalu-jana murrumurru-manta kurdukurdu witawita ngularra kuja kalu nyampurla nyina. Ngularrarlu kalu-jana jarnkujarnku mardarni marramarra ngula kalu nyinami nguru-nyayirni-wangurla kankalarra manu ngula kalu warrarda nyinami yinylara ngajuku Jaji-nyanu-kurlu. Kajilpankulu-jana kurdukurduju murrumurru-mantarla, ngulaju kajikalu-nyarra marramarraluju nyanyi. **11** [Ngaju yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, yanurnurna yungurna-jana yapa muurl-mardarni ngula kalu ngurrpa nyina Kaatukuju.]

12 “Ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yimi-nyayirni-wangu wati-kirli ngulalpa-jana jiyipi 100-pala mardarnu. Ngakalku, jiyipi jintajana jurnta yanu manu wajawaja-jarrijalku. Kajilpanpa yapa jintangku wajawaja-mantarlku kuja-piyarlku, nyarrpa-jarri kajikanpa? Kajikanpa-jana nyuntulurlu yirrarnirra ngularra jiyipi-patu-kari 99-pala ngula pirlingka-juku, manu kajikanparla yaninjarla warru nyanyi yangkaku jintaku jiyipiki. **13** Kajinpa rdipinjalra mani yangka jiyipi wajawaja-maninja-warnu, ngulaju kapunparla wardinyi-jarrimi karrikarri-wangu yalumpuku jintaku panu-kari-piya-wanguku ngulalpalu nyinaja yantarli. Junga nyampuji! **14** Nyampurra kurdukurdu ngulaju jiyipi ngularra-piaya-juku. Nyurrurlakupalangu Jaji-puraji, nguru-nyayirni-wangurla kankalarra kajana yulkami kurdukurdu ngularraku. Nyanungurlu nganta yungu-jana muurl-mardarni wajawaja-jarrinja-kujaku.”

Nyarrpa-jarriyarlarlparliparla yapa-kariki kajilpa majungka-jarriyarla

Luke 17.3

15 Jijaji wangkaja-jana yapa-patuku, “Nyurrurla yapa, kuja kankujulu ngaju pura, kajilpangku puranjakungarduyu-kariyi-nyanu majungka-jarriyarla jurnta, yaninjarla wangkayarla nyanunguku kaji nyina jinta nyanungu-mipa. Kajilpangku purda-nyangkarla nyuntulu, ngulaju kapungku nyina nyuntu-nyangu yipilji-jiki. **16** Kala kajilpangku purda-nyanja-wangu jurnta nyinakarla, ngulaju yanta manu jinta manta marda yapa-jarra-karilk, kulpari kangkarni-jana nyuntulurlu yungungkulu ngula nyanungu-paturlu purda-nyanyi kajinparla wangkami yipiljiki nyuntu-nyanguku. Nyampunya-ka Payipuluj wangkami yapangku ngulaka yapa-kari-nyanurlu milpa jiily-ngarrirni, “Kajinpa yapa jinta-kari jiily-ngarrirni milparniwarrarla, kula nyuntu-miparlu nyanungu milpa jiily-ngarrika. Kamparru milpa jiily-ngarrirrinjakungartirli, yaninjarla yapa jinta-kari maninjinta, manu yapa jirramarlangu. Ngula-jangka, panungku nyurrurlarlu yungunkulu ngula yapa milpa jiily-ngarrirni.”* **17** Ngulaju ngula-juku. Kaji-nyarra yipilji purda-nyanja-wangu jurnta nyinami yangka kajinkilirla wangkami, ngulajulu yanta, manulu-jana yapa panuku yimi-ngarrika kajili jinta-jarrimi jaajirla. Kaji-nyarra panukulku ngula yapa purda-nyanja-wangu-juku jurnta nyinami, ngulajulu punku-pajika.

* **18:16** Nyangka Deuteronomy 19.15

Nyanunguju yapa-kari-piya ngula kalurla ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyina Kaatukuju, manu yangka kapumanu-patu-piya kuja kalu-jana tala puntarni yapakuju."

Jijajirli pinarri-manu-jana nyanunu-nyangu kurdungurlu-patu yungurlu Kaatuku wangkami nyiyarningkijarraku

¹⁸ Jijaji wangkaja-jana nyanunu-nyangu kurdungurlu-patuku, "Ngaju karna-nyarra wangkami junga: Nyiyarlangu-kujaku kuja kanpa-jana yapa ngaju-nyangu warla-pajirni walyangka nyampurla, ngula-piyarlu-yijala kapu-jana Kaaturlu warla-pajirni nguru-nyayirni-wangurlaju. Nyiyarlanguku ngurrjuku nyuntulu ngula kanpa-jana yapa ngaju-nyanguku nyampurlaku walyangkaku nyinami rarralypa, ngula-piya-yijala Kaatu kapu-jana nyanunu-patukuju rarralypa-yijala nguru nyanunu-nyangurlaju nyinami.

¹⁹ "Ngaju karna-nyarra yimi-ngarrirni nyampurlangu: Nyampurla ngurungka, kajilpanpala-nyanurla ngungkurr-nyinayarla nyiyarlangu-lajinta, manu kajilpanpala ngulaku Kaatu payikarla, ngajukupalanglu ngula-ka nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra nyinami, ngulaju kapungku rarralypa nyina. ²⁰ Nyangurla-puka kajili yapa ngaju-nyangu marnkurrrpa yaninjarla jinta-jarrimi ngajuku wangkanjaku, manu marda yapa jirramapuka, ngulaju kapurna-jana jirranganja nyina pirlirrpaju."

Yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati punku-kurru yangka kujarla kulu-juku jurnta nyinaja warrkini nyanunu-nyanguku yawuru-jarrinja-wangu-juku

²¹ Ngula-jangka, Piita yanurnu, manu Jijajiji payurnu, "Warlalja-Wiri, kajilpaju ngajukupurdangka majungka-jarrimi jurnta, nyajanguku kajikarna yawuru-jarrinjarla yampimi kunka-maninja-wangurlu? Wirlkipalaku mayi?"

²² Jijajirli nyanunu yalu-manu, "Lawa! Yawuru-jarrinjarla yampiya kutu kula wirlki-pala-mipaku. Ngari tarngangku-juku yawuru-jarrinjarla yampiya kunka-maninja-wangurlu! ²³ Yimi wita yungurnangku yirripurami Kaatu-kurru kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Nyurru-wiyi yinyarla kala wati wiri kingi nyinaja wati panu-jarlu-kurru ngulalpalurla warrki-jarrija nyanunguku. Parrangka jintangka, purlajajana nyanunu-patuku yungulurla yanirni nyanunguku ngula yungulurla kulpari yinyi tala nyanungukulku yangka kuj-a-jana kamparrurlu-wiyi yungu talaju. Junga-juku, jinta-kari jinta-karilirla yanurnu, manulurla yimi-ngarrurnu nyajangu talaju ngula-jana yungu kamparrurlu-wiyi nyanungurraku. ²⁴ Warrkini kamparru-warnurla wangkaja, 'Nyuntulurlunpaju yungu \$1,000,000-pala ngajukuju. Ngakarnangku kulpari yinyi.'

²⁵ Kala lawa! Tala-wangu-jukulpa nyinaja. Kula nyarrpara-kurlurlu tala wiri-kirlirliji kulpari payi-mani wiriji. Junga-juku, kingi-jana wangkaja nyanunu-nyanguku warrkini-patu-kariki yungulu-jana kanyi ngula wati, nyanunu-parnta manu kurdukurdu nyanunu-jarra-nyangu manu panukari nyiyarningkijarra nyanunu-jarra-nyangurlangu, manu yungulujana panu-juku yinyi yapa-patu-kariki talakupurdarlu. Ngula-jangka yungulu talangku kingi kulpari payi-mani. ²⁶ Junga-juku, warrkinirla parntarrinjuna ngayirni wiriki, manulpa warlkurnu, 'Wurraju pardaka! Kapurnangku kulpari payi-mani nyiyarningkijarrarlu kujanpaju yungu kamparrurlu-wiyi!' ²⁷ Junga-juku, ngula kingi mari-jarrijarla warrkini ngulaku, manurla wangkaja yungu tala-wangu kulpari payi-maninja-wangu nyinami. Manu nyanungurlu kutu yilyaja ngula warrkini waly-parrarlulku.

²⁸ “Ngula-jangka, ngula warrkini kuja yanu yarlu-kurra, ngulajurla rdipiwa warrkini-kariki wiri-kirlanguku kujarla kamparrurru-wiyi yungu tala ngari wita. Nyanungurla jurr-yarnkaja, manurla rdirri-yungu rduly-pajirninjaku waninjaku, ‘Yaruju! Payi-mantaju yangkarra tala wita kujarnangku yungu!’

²⁹ “Ngula warrkini-kari, ngayirni nyanungurla parntarrinjunu, manulpa warlkurnu warrkini kamparru-warnu, ‘Wurraju pardaka! Kapurnangku kulpari yinyi talaju kujanpaju yungu!’ ³⁰ Kala kula warrkinirli kamparru-warnurlu purda-nyangu nyanunguju, manu kularla mari-jarrija. Lawa, ngari nyanungurlu kutu yirrpurnu rdaku-kurra, manurla wangkaja nyanunguku, ‘Kapurnangku wilypi-mani rdaku-jangkaju ngaka kajinpaju talangku witangku kulpari payi-mani!’

³¹ “Kujalu warrkini-patu-karirlilki kuja-kurra nyangu, ngulajulu miyaluju maju-jarrija, manulurla yaninjarla yimi-ngarrurnu wiriki kingiki nyanungurra-nyanguku. ³² Junga-juku, kingijirla purlaja ngulaku warrkini kamparru-warnuku yungurla yanirni, manurla wangkaja, ‘Nyuntunjuna punku-nyayirni! Nyuntunjuna payurnu yungurnangku wurra-juku nganta nyinami, manurnangku wangkaja yungunpaju kulpari payi-maninja-wangu talaku nyina kujarnangku yangka yungu. ³³ Kuja-piyanyanparla wurra mari-jarrinjarla ngurrju nyinayarla ngulaku warrkini-kariki ngulanparla tala wita-mipa yungu. Kala lawa, kujurnunpa rdaku-kurra!’ ³⁴ Ngularla ngula-jangkaju kingiji kulu-jarrija-nyayirni warrkini ngulakuju. Nyanunguju yilyaja rdaku-kurra yungulu yurrkunyu-paturlu pinyi karrikarri-wangurlu. Ngula-jangkaju, kaji kingi payi-mantarla pina tala-kurlurlu, kapu-jana wangkayarla yurrkunyuku rdaku-ngurlu wilypi-maninjaku.”

³⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Kaatuju yinya-piya wiri kingipiya. Kajinkili-jana yapa ngalya-kariki yawuru-jarrimi kunka-maninja-wangu, nguru-nyayirni-wangurla kapu-nyarra yawuru-jarri-yijala nyur-rurlaku. Kajinkili-jana yawuru-jarrinja-wangu jurnta nyinami yapa ngalya-kariki, kujarlaju Kaatuju kula-nyarra yawuru-jarrimi nyur-rurlakuju.”

19

Jijajirli-jana pinarri-manu kuruwarri yupukarra-kurlu manu karlirr-mardarninja-kurlu
Mark 10.1-12

¹ Kuja-jana lawa-jarrijalku nyiyarningkijarraku nyampurralu pinarri-maninjaku, ngula-jangkaju, Jijaji-jana jirrngaŋna yanu kurdungurlupatuku nguru-jangka yirdi-jangkaju Kaliliyi-jangka. Yaninja-yanulu kurlirra nguru-kari-kirra yirdi-kirra Jurdiya-kurra. Karrungkajulu ngapangka jingijingi yanurra pirntinyarra-kari-kirra kakarrara-purda Jur-dunurlaju. ² Yapajulurla panu-juku yanurnu nyanunguku ngula-kurraju, manu ngalya-karijili-jana murrumurru nyurnu kangurnu. Nyampurra yapa murrumurru, ngulaju-jana parlpuru-manu nyanungurluju.

³ Ngula-kurrajulurla Paraji-patulku yanurnu yungulu nganta Jijaji yimirr-yungkarla jarungku yungu nganta-jana milki-wangkayarla jaru warntarla. Payurnulu Jijaji, “Nyarrpa-ka wangka Mujuju-kurlangu kuruwarriji? Jungarni mayi kajilpa watingki yampiyarla nyanungu-parnta karntaju nyiyarlangu-ngurlu?”

⁴ Jijajirli-jana jangku-manu nyanungurraju, “Nyurrurlu kankulu milyapinyi yangkaju kuja-ngalpa Mujujurlu yirrarnu ngalipaku Payipulurla. Nyampurnawu-ka wangka:

Nyurru-wiyi, kuja Kaaturlu ngurrju-maninjarla yirrarnu nyiyarningki-jarra, ngulaju-palangu yirrarnu wati manu karnta.*

⁵ Watingki yungulpa-palangu yampiyarla nyanungukupalangu-jarra kirdanyanu manu ngati-nyanu yupukarra-jarrinjakungarntirlik. Kuja-ka karntalku mani, ngulaju jungu kapala jintangkalku nyina jawirdikilki.*⁶ Ngula-jangkaju, kula kapala-nyanu jarnku journta nyina yitingkajarra, ngulaju jungu kapala jintangkalku nyina wungu-juku.* Jungajuku, jalangu-jarraju wati manu karnta kuja kapalangu Kaaturlu jinta-mani, ngulajulpalu-palangu yapa-patu-karirliji karlirr-mardarninja-wangurlu yampiyarla.”

⁷ Ngula-jangkaju, Paraji-paturlulu payurnu Jijaji, “Kujaju marda junga. Nyiya-jangka-ngalpa Mujujurluju yungu ngalipakuju nyampuju kuruwarri karnta-kurlu karlirr-mardarninja-kurlu? Nyanungurluju-ngalpa yirrarnu ngalipakuju kuruwarri nyampu: ‘Kajilpa wati ngampurrpa nyinakarla kali-nyanuku yampinjaku, ngulakungarntiji yungulparla pipawiyi yungkarla kuwurtu-jangkarlu.’ Nyiya-jangka Mujujurluju yirrarnu kujaju kuruwarriji?”

⁸ Jijajirli-jana jangku-manu nyanunguju, “Kuja Kaaturlu ngurrju-manu kamparru-warnu wati manu karnta, nyanungurlu-palangu jinta-manu yungu-pala wungu-jarralku nyina tarnnga-juku. Kala nyurrurla yapa kankulu jurru wilji-juku nyina. Kujarlanya-nyarra Mujujurlu yungu yali kuruwarri karlirr-mardarninja-kurlu nyurrurlaku yapa-patuku. ⁹ Purda-nyangkajulu ngaju! Kajilpa wati-kirlangu karntaju warru kalykuru-jarriyarla wati-kari-kirli, ngula-jangka kajilpa kali-nyanurlu karlirr-mardakarla, ngulaju ngula-juku. Kala kajilpa karntaju kalykuru-wangu nyinayarla, kajilpa nyanganu-nyangurlu kali-nyanurlu karlirr-mardakarla karnta-kari-kirli yupukarra-jarrinjakungarnti, ngulaju jarrwara.”

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patulurla wangkaja nyanganukuju, “Nyuntu-nyangu jaru yupukarra-kurluju junga. Marda ngurrju-juku nganimpa yungurnalu jangkayirla-juku nyina yupukarra-wangu.”

¹¹ Jijaji-jana wangkaja nyanganukuju, “Kulalpalu wati-patu jintawarlayi nyinayarla jangkayirla yupukarra-jarrinja-wangu, lawa. Kajilparla Kaatu wangkayarla watiki yungu jangkayirla nyina yupukarra-jarrinja-wangu, ngula-mipaju yungulpa kuja-jarriyarla. ¹² Ngalya-kari watiji kalu jangkayirla nyina tarnnga nyiya-warnu kulalpalu mardakarlarra kurdukurduju, mardalu palka-jarrija kuja-piya-juku. Ngalya-kari kalu jangkayirla nyina tarnnga, nganangku mayi-jana kurlurrrpa pajurnu puluku-piya. Ngalya-karirli kalu-nyanu jangkayi-kirra yirrarni yungu ngantalurla Kaatuku warrki-jarri, manu yungulu-jana yimi-ngarrirni yapaku Kaatu kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kajilparla Kaatu wangkayarla kuja watiki nyinanjaku jangkayirlaku, ngulajulpalu nyinayarla jangkayirla yupukarrakupurda-jarrinja-wangu. Kala kajilpalu yapa ngampurrpa-juku nyinayarla yupukarra-jarrinja, ngulaju yungulpalu kuruwarri ngaju-nyangu purayarla.”

*Jijajirlip-a-jana kurdukurdu ngamurlu-mardarnu pirrjirdi-maninjaku
Mark 10.13-16, Luke 18.15-17*

* ^{19:4} Nyangka Genesis 1.27

* ^{19:5} Nyangka Genesis 2.24

* ^{19:6} Nyangka Genesis 2.24

¹³ Ngakalku, kangurnulpalu-jana yapangku ngalya-karirli kurdukurdu Jijaji-kirra yungu-jana rdakangku ngamurlu-mardarninjarla marnpirni, manu yungu-janarlal Kaatuku wangka. Ngula-kujakuju, kurdungurlupaturlulu-jana puta warla-pajurnu kutu Jijaji-kirra kanjarni-kijaku, manulu-jana kurnta-ngarrurnu. ¹⁴ Kala Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku, “Kurdukurdu wita nyampu-piya kajulu wala nyinami ngajuku. Ngana-puka yapa jalangu kuja-ka nyinami nyampu-patupiya kurdukurdu-piya, ngulaju karla nyinami Kaatuku yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapaku. Kujakuju, yampiyalu-jana warla-pajirninjawangurlu! Pangkalajulu yanirni kurdukurduju ngajuku! ¹⁵ Ngula-jangkaju, Jijajirl-nyanu rdaka yirrarnu kurdukurdu-kurlangurla jurnungka Kaatuku yati-wangkanjaku. Ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla yarkajarraku.”

Jijajirla wangkaja watiki tala palka-kurluku

Mark 10.17-31, Luke 18.18-30

¹⁶ Ngaka-pardu-kari, watingki yaninjarla payurnu Jijaji, “Tiija, nyarrpa-jarrimirna yungurnarla jirrnanga nyina tarnganga-juku Kaatuku wankaru-juku?”

¹⁷ Jijajirla jangku-manu nyanunguju, “Nyiyaku kanpaju payirni yungurnangku wangkami nyiyarlangu ngurrju-kurlu? Kaatu-mipa-ka nyina ngurrjuju. Kajinpa nyuntu Kaatukupurda-jarrimirna yungungku wankaru-juku mardarni farnnga, ngulakungarntirliji Mujuju-kurlangu kuruwarri puranja-yanta tarngangku-juku.”

¹⁸ Ngula-jangkarluju, watingkilki payurnu Jijaji, “Nyarrpa kuruwarriji Mujuju-kurlangurna purami?”

Jijajirla jangku-manu nyanunguju, “Yampiyalu-nyanu tarnganga-kurra pakarninja-wangurlu! Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli! Kularla purungku jurnta manta nyiyarlangu yapa jinta-kariki! Kula warlka wangkaya yapa-kari-kirli kuwurturla! ¹⁹ Linpangku-palangu purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu! Yulkaya-jana nyuntu-nyangu yapaju warlalja ngurukungarduyuju kuja kanpa-nyanu nyuntulu yulkai!”*

²⁰ Watingkilki jangku-manu Jijaji, “Wita-ngurlupakarrarlulparna puraja jungarnirli nyampurraju kuruwarri, kularna rdilyki-pungu jintarlangu, lawa. Palka mayi kuruwarri-karriji yungulparna purayarla?”

²¹ Jijajirla wangkaja nyanungukuju, “Kajinpa nyuntulu ngurrjuku nyinanjakupurda-jarriji ngajulu-piya, kujakungarntiji yanta, jurnarrpa manu nyiyarningkijarra manta nyuntu-nyangu, ngulaju-jana pina jali-manta nyiyarningkijarra talakungarntirliji, manu ngula-jangkaju, talajujana warru yungka marlajarraku rdilyki-watiki. Kajinpa-jana nyiyarningkijarra muku yinyi yapa ngalya-kariki, ngula-jangkaju kapunparla jirrnanga nyina nyiyarningkijarra-kurluju Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla. Nyiyarningkijarra jali-maninjarla kurdungurlu-jarriya ngaju-nyanguju!”

²² Kuja yangkangku watingki purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngula-jangkaju purda-nyanjarla wajampa-jarrija-nyanurla kujalpa jurnarrpa panu mardarnu, manu yarkajarraku Jijaji-kijaku.

²³ Jijajirla nyangu wati yaninja-kurra, manu wangkaja-jana nyanunguku kurdungurlu-patukuju, “Junga karna-nyarra wangka. Yangka kuja

* ^{19:18} Nyangka Exodus 20.13-16
Leviticus 19.18

* ^{19:19} Nyangka Exodus 20.12-16, Deuteronomy 5.16-20,

kalu jurnarrpa panu mardarni yapangku, ngulaju kapulu marnkurrapa-mipa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra, kulu-lalu panu yukami. ²⁴ Junga kujaju! Kulalpa kawartawaraju yukayarla namá-kurlangu ngulyangka, lawa. Kuja-piyarlu-yijala kulalpa-nyanu nganangku-puka jurnarrpa panu-kurlurluju yapangkuju yirrakarla Kaatu-kurlangu-kurraju nguru-nyayirni-wangu-kurraju!"

²⁵ Kujalu puranjakungarduyu-paturlu kuja-kurra purda-nyangu, ngulakujuurla marlaja paa-karrija. Ngula-jangkaju, payurnulu Jijaji, "Kajilpa Kaaturlu yampiyarla yangka yapa jurnarrpa-kurlu panu-kurlu muurl-mardarninja-wangurlu, nganalku kajika muurl-mardarni Kaaturluji palinja-kujaku?"

²⁶ Jijajilki-jana wangkaja, "Kulalpa-nyanu nganangku yapangku muurl-mardakarla palinja-kujaku, lawa. Kaatu-miparlu kajika muurl-mardarni yapadju."

²⁷ Ngula-jangkaju, Piitarlu payurnu Jijaji, "Yuwayi, nyiyarningkijarrnalu yampinjya-yanu pardangirli. Yampinjarla nyuntulkurnangkulupuraja. Nyiyalku-nganpa Kaaturluju yinyi nganimpakuju?"

²⁸ Jijajilki-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, "Junga kujaju. Ngaka-pardu-kari, kajirna ngaju Yapa-nyayirni-wangu wirilki nyina nyiyarningkijarraku Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla, nyurrurla kurdungurlu-patu, ngulaju kapunkulu wiriwiriyijala nyina Kaatu-kurlanguku yapakuju Yijirali-pinkiki kuja kalu nyina 12-pala warlalja turnu-warnu-paturla, manu kapunkulu-jana miimii-nyanyi ngurruj marda, marda maju. ²⁹ Junga kujaju! Ngajuku puranjakungarntirlinkili yampinjya-yanu yuwarli nyurrurla-nyangu manu marda nyurrurlakupurdangka-patu manu marda nyurrurlakupalangujarra manu marda kurdukurdu manu marda nguru nyurrurla-nyangurlangu. Ngula-wanawanaju kajinkili palimi, Kaaturlu kapu-nyarra jaya-kurra-nyayirni yarda yinyi. Kapunkulu yukami nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngulangkaju kapunkulurla tarngga-juku jirranga-nyina Kaatukuju wankaru. ³⁰ Jalango kuja kalu karri kamparrurla wiri yapa, ngulaju ngakaju kapulu pardangirlilki nyina. Jalango kuja kalu nyina pardangirli yapa, ngulaju ngakaju kapulu kamparrurla wirilki-yijala karri."

20

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa warrkini-patu-kurlu

¹ Nyanungu-jana wangkaja, "Ngajulurlu yungurna-nyarra jaru yimi-nygarirni Kaatu-kurlu kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapaku. Wat-ingki kalalpa kaatini mardarnu. Ngulangka kaatinirla, nyanungurlu kalalpa marnikiji-piya mardarnu kaatinirlaju. Mungalyurru-nyayirni nyanunguju yanu kirri-kirra maninjaku ngalya-kari wati yungurlula marnikiji-piya kaji-mani nyanunguku. ² Wangkaja-jana nyanungurruakuju, 'Kajinkijilí marnikiji-piya kaji-pajirni parra wiri, ngulaju kapurna-nyarra pirli yaltirirli* jinta-kari jinta-karirli payi-mani nyurrurlaju.' Ngur-rangka yirlajlu kalalu watiji warrki-jarrija parra wiri jinta-parduku pirli yaltiriki, ngulaju-jana nyanungu-nyangu kuruwarri. Junga-juku, wati yali-patulurla yalya-wangkaja yalkiji kaatinikingarduyu wirikiji yungulu nganta warrki-jarri parra wiri jinta pirli yaltiriki. Manu junga-juku, kaatinikingarduyurlu-jana yilyaja nyanungu-nyangu kaatini-kirraju yungurlula mani nyanunguku.

* 20:2 silver coin

³ Ngaka-karilki parra jintangka-juku, wanta kankalarra-puru mungalyurrula, yali kaatinikingarduyu pina-yanu kirri-kirra, manu parlu-pungu-jana wati-patu kujalpalu warru karrija warrki-wangu-patu. ⁴ Nyanungu-jana wangkaja nyanungu-patukuju, ‘Nyurrurla wati-patulu yanta, manulu warrki-jarriya ngaju-nyangurla kaatinirla. Ngaka-kari jalangurla ngajulurlu kapurna-nyarra payi-mani talangku warrki-warnuju yangka kujarna-nyarra jangku-pungu. Kularna-nyarra yimirr-yinyi.’ ⁵ Junga-juku, yangka-patu wati-patu yarkajarralkulu kaatini-kirra, manulu warrki-jarrijaku. Ngakalku, wanta kujalpa kankalarra nyinaja yama kaninjarra, yangka kaatinikingarduyu yarda yanu kirri-kirra, manu-jana yarda manu wati-patu-kari-yijala yungulurla warrki-jarri nyanunguku. Ngula-jangka kuja wanta yarda parrpardajarrija wuraji-kirralku, ngulaju-jana manunjunu wati-patu-kari warrki-jarrinjaku. ⁶ Ngakalku, kujalpa wantaju kanunju karlarra nyinaja yukanjakungarntilki, yangka kaatinikingarduyu yarda yanu kirri-kirra-yijala. Parlu-pungu-jana wati-patu-kari kujalpalu karrija yalumpurla-juku warrki-wangu, manu-jana nyanunguju wangkaja, ‘Nyiya-warnu kankulu nyurrurla wati-patu yalumpurla-juku karrimi parra wiri warrki-wangu?’

⁷ Jangku-manulu nyanunguju, ‘Kula-nganpa ngana yanurnu nganim-pakuju, manu kula-nganpa nganangku payurnu nganimpaju warrki-jarrinjakuju.’

Junga-juku, nyanungulku-jana wangkaja, ‘Yuwayi, yantalkulu, manulu warrki-jarriya ngaju-nyangurla kaatinirla.’

⁸ Kujalpa wantaju jitinja-yanu kaninjarra-karilki, yali kaatinikingarduyu wangkajrla nyanungu-nyanguku warrkinikingarduyu wiriki, ‘Turnumanta-jana warrkini-patuju jintangka-juku, manu payi-manta-jana jintakari jinta-kariki kujalu warrki-jarrija. Yangka wati-patu kujarna-jana ngajulurlu yarkanjarla manunjunu wantajiilypa yukanja-puru, payi-manta-jana nyanungu kamparnu-wiyi. Manu yangka wati-patu kujarna-jana ngajulurlu kamparrurlu yangka mungalyurru-nyayirnirla jalangurlu manunjunu, payi-manta-jana pardangirli ngulaju.’ ⁹ Junga-juku, yangkangku warrkinikingarduyu wiringki-jana yungu jinta-kari jintakari pirla yaltiriji warrkini-patukuju kujalpalu yangka wita-juku warrki-jarrija. ¹⁰ Yangka yali-patu warrkini kujalpalu yangka parra wiri warrki-jarrija, nyanungu-paturlu ngulajulu-nyanu rampal-mannngu-nyangu yungu ngantaluu mantarlarra panu talaju warrki-jarrinja-warnurluju. Kala lawa! Yalirli warrkinikingarduyu wiringki-jana nyanungu-patukujana yungu jinta-kari jinta-kari-mipa pirla yaltiriji. ¹¹⁻¹² Yuwayi, yangka-patu warrkini-patu, kujalpalu warrki-jarrija ngutungutu parra wiri, ngulajulpalu nginji-wangkanjaku rdirri-yungu. Wangkajulurla yalikiji kaatinikingarduyuku, ‘Nyiyyaku nganta jintaju pirla yaltiri? Nyampurra wati-patu kujanpa-jana nyunturlurlu manunjunu wanta yukanja-puru, nyanungurrajulu witakuju warrki-jarrija. Kala nganimpa-patu, ngulajurnalnu ngutungutu warrki-jarrija parra wiri wantangkaju. Payi-mani mayi kanpa-jana panu-karriji tala jurru-juku nganimpa-piya? Lawa kujaju! Nyuntulurlulpanpa-nganpa payi-mantarla nganimpaju talangkuju panungku, yali-patukujulpa-jana yungkarla marnkurrpa!’

¹³ Yali kaatinikingarduyu-jana wangkaja nyanungu-patukuju, ‘Purdanyangkajulu ngajulu! Ngajulurlu kularna-nyarra nyurrurlaju yapa-patu yimirr-yungu. Nyurrurlankulu yuwayi-wangkaja warrki-jarrinjakuju parra wiriki ngajuluku jinta-mipaku pirlkjiji. ¹⁴ Kala kangkalu-nyanu talaju, manulu yanta ngurra-kurra! Nyampurra wati-patu kujarna-jana ngajulurlu yarkanjarla manunjunu wanta yukanja-puru, ngaju-

lurlu yungurna-jana yinyi tala jurrku-juku nyurrurla-piyakuju. ¹⁵ Kapi maju kujaju mayi kajilparna-jana yungkarla tala jurrku-juku kujarna-nyarra nyurrurlakу yungu? Ngaju-nyangu warlalja talaju! Ngajulurlu kajikarna-jana yinyi nganaku-puka yapakuju kajirna ngaju yinjakupurdajarri! Mardankulu-jana nyurrurlaju miyalu maju-jarrija nyampu-patukuju ngularna-jana wardinyirli yungu talaju nyurrurla-piyaku? ¹⁶ Ngula-jangkaju, wangkajalku-jana Jijajiji, “Ngajulurna-nyarra ngula-juku yimi-ngarrurnu yalji jaru. Jalangu kuja kalu nyina kamparrurla wira yapa, ngulaju ngakaju kapulu purdangirlilki nyina. Jalangu kuja kalu nyina purdangirli yapa, ngulaju ngakaju kapulu kamparrurla wirilki-yijala karri.”

Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu nyanunguku kurdungurlu-patuku yangka yapangku kapulu nyanunguju pinyi
Mark 10.32-34, Luke 18.31-34

¹⁷ Ngula-jangkaju, Jijajiji jirrnga-jana yaninja-yanu yapa panuku Jurujulumu-kurra. Ngula-jangkaju, wangkaja-jana yurrujurlaju kuja jaruju kurdungurlu-patu-mipaku, ¹⁸⁻¹⁹ “Purda-nyangkajulu! Nyampuji karlipa Jurujulumu-kurraju murnma-juku yani, ngaka karlipa yukamirra. Ngaju kuja karna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nyina, yalumpurla-juku kapujulu yapa-karirla rdarri-mardarni. Ngula-jangkaju, kapulu-jana yinyi wiriwiri maralyikingarduyu-patuku manu kuruwarrikingarduyuku. Nyampu-paturluju kapujulu maju-pajirni kuwurturlarlu, manu kapulu-jana yapa-karikilki ngajuju yinyi Juwu-wangu-patuku yungujulu pinyilkil tarnga-kurra. Pinjakungarntirli kapujulu manyu-pinyi, manu kapujulu ngalyipi-piya-kurlurlu pinta-kirlirla wilykarra-pakarni, manu kapujulu tarnga-kurra pinyi watiya warntawarntarla. Ngula-jangkaju, ngurra-jarra-jangkarla kapurnarla Kaatuku marlaja pina-wankaru-jarrimi.”

Ngati-nyanurlu Jamaji manu Jaanukupalangurlu payurnu Jijaji yungu-palangu wira yirrakarla kamparrurla nyanungu-jarra
Mark 10.35-45

²⁰ Yali-jangkaju, ngati-nyanu kurdungurlu-jarrakupalangu Jamaji manu Jaanukupalangu, yaninjarla parntarrinjunurla kamparru-juku Jijajiki. Nyanungujulpa nyinaja Jipiti-kirlangu ngumparna-nyanu. Ngula yaninjarla warlkurnu.

²¹ Jijajirli yalu-manu nyanunguju, “Nyarrpa-manirnangku?” Karntajurla wangkaja nyanungukuju, “Kajinpa nyuntu wira nyinami yangkangka nguru-nyayirni-wangurla nyuntu-nyangurla, wira yirrakapalangu ngaju-nyangu-jarra ngalipa-nyanu-jarra yungu-pala nyina watin-yarra nyuntu-nyangurla yitipi-jarra, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji.”

²² Jijaji-palangu wangkaja karnta-kurlanguku ngalapi-nyanu-jarraku, “Ngurrpangku kanpajupala payirni. Lani-wangu kanpala nyina ngajukuju waalparrirrinjakuju kujakuju kajijili nyarrpa-mani ngaju Jurujulumurla? Yalirla kapujulu ngajuju murrumurru-mani-nyayirni. Kujakuju kanpala lani-wangu mayi nyina marriwa yungunpajupala waalparrirni ngaju kajijili nyarrpa-mani?”

Junga-juku, Jamajirli manu Jaanurlukku-pala jangku-manu, “Yuwai, lani-wangu karlijarra nyina nyuntukuju waalparrirrinjakuju!”

²³ Jijaji wangkaja-palangu, “Junga, kari-nganta kapunpajupala waalparrirni ngaju, manu kapulu-nyarra murrumurru-mani-yijala nyumpalaju

ngaju-piyaju. Kala nguru-nyayirni-wangurla ngaju-nyangurlaju kularna-jana ngajulurlu milarninjarla yirrarni yapaju nyinanjakuju jampu-purdanjiki manu jungarni-purdanjiki, lawa! Wapirra Kaaturlu-jana milarnu yapa nyurru-juku nyinanjakuju ngaju-wanakuju.”

²⁴ Kujalu-jana kurdungurlu-patu-kariyi-nyanurlu purda-nyangu yimi ngati-nyanukupalanggu-kurlangu Jamaji manu Jaanukupalanggu-kurlangu, ngula-jarrakujulu-jana kulu-jarrija-nyayirni purda-nyanjarla. ²⁵ Kujarlaju, Jijajirli-jana turnu-manu jintawarlayilki-jiki kurdungurlu-patuju, ngula-jana kuja wangkaja, “Milya-pinyi kankulu-jana nguru-kari nguru-kari kuja kalu-jana wiriwiri nyina yapaku. Nyampurrarlu wiriwirirla, warrarda kalu-jana jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku yangka kuja kalu nyanunu nyampu wiriwiri ngampurrpa-jarri. ²⁶⁻²⁷ Kala nyururla kurdungurlupatu ngaju-nyangu, kula kankulu kuja-piya nyina jinjinpa-palka. Kajinpa wirika nyinanjkupurda-jarrimi, ngulakungarntiji-jana warrki-jarriya yapa ngalya-kariki-wiyi yirnkilypa-wangu, ngula-jangkanya yungunpa-jana wirilki nyina. ²⁸ Ngajurlangu yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatukurlangu, kujarna yanurnu nyampu-kurra walya-kurra, kularna yanurnu jinyijinyi-maninjaku panuku yapaku, lawa. Ngajurna yanurnu nyampukurraju yungurna-jana yapaku warrki-jarri yirnkilypa-wangu. Manu kajirna-jana pali ngungkarra, ngulaju yungurna-jana muurl-mardarni panu-jarlu palinja-kujaku.”

Jijajirli-palangu parlpuru-manu wati-jarra milpakupurda pampa nyanjakulku

Mark 10.46-52, Luke 18.35-43

²⁹ Ngaka-pardu-karilki, Jijaji manu nyanunu-nyangu kurdungurlupatu, yarnkajarralu Jiriku-ngurlu, manu yapangku panungkulpalu-jana puranja-yanu. ³⁰ Yalirlalpa-pala nyinaja wati-jarra milpakupurda-jarra yirdiyi-wana. Yapangku nganangku-japa-palangu yimi-ngarrurnu Jijaji kujalpa wapanja-yanu yali-wana-yijala. Junga-juku-palarla wapal-purlaja, “Jijaji, Ngalapi-nyanu Kingi Tapiti-kirlangu! Mari-jarrinjarla-jarrangku ngurrju nyinaka wiyarrpaku!”

³¹ Yangka yapa-paturlu, kujalpalu puranja-yanu Jijaji-wanarlu, ngulangkujulu-jana kurnta-ngarrurnu, manulu-jana puta wurdungu-manu. Nyanunu-jarrajulpa-pala ngari yardayarda purlaja kilji-nyayirni, “Warlalja-Wiri, Kingi Tapiti-kirlangu Ngalapi-nyanu, mari-jarriya-jarrangku!”

³² Junga-juku, Jijaji july-karrija purda-nyanjarla, manu-palangu purlajarra wati-jarrakuju, “Nyiyakulpanpajupala purlaja?”

³³ Yangka-jarraju-palarla milpa-parnta-jarra pampa-jarra wangkaja, “Warlalja-Wiri, yanurnurlijarrangku milpa-parnta yungurlijarrangku marlaja nyanyilkii.”

³⁴ Jijaji-palangu mari-jarrija yangka-jarrakuju milpa-parnta-jarrakuju, manu-palangu marnpurnu milpa-jarraju. Junga-juku, milpangkuju-pala nyangulku, manu-pala purdangirli-wanarlu puranja-yanu nyanunguju.

21

Jijaji kuja yukajarra Jurujulumu-kurra *Mark 11.1-11, Luke 19.28-38, John 12.12-19*

¹ Jijajilpa-jana nyanunu-nyanguku kurdungurlu-patukuju jirrnjanja kutu-jarrinja-yanu Jurujulumu-kurra-pinanguju. Kujalpalu kutu-jarrinja-yanulku Jurujulumu-kurraju, yanurnulu pirli-kirra-wiyi yirdi-kirraju

Yalipiji-kirra* Yalirla pirlingka kirri jintalpa karrija yirdiji Pijipaki. ² Ngulangkalku-palangu wangkaja jirrama-kariki kurdungurlu-jarraku kuja, "Yanta-pala kamparru kirri-kirra yinya kutu. Ngula-kurra kajinpala yukamirra, kapunkulu-jana parlu-pinyi tangkiyi manu kurdu nyanungu-nyangu kaji-pala karri yirdiyi-wana wayirninja-warnu. Rurruny-pinjarla pinalu-palangu wilil-kangkarni nyampukurra. ³ Kajilpangkupala nganangku payirninarla warla-pajikarla, ngulakuju-palarla kuja wangkaya, "Nyampu-jarraku tangkiyi-jarraku-nyanurla warlaljaju wangkajarni. Kajinpalarla wangkami warlaljaku kuja kapalangu mardarni, kapu-palangu kapanku yilyamirni nyuntu-jarra-wana." ⁴ Nyampuju yimi tangkiyi-kirli yangka jurruku-juku kuja jarukungarduyurlu Jikarayarluru yirrarnu nyurru-wiyi Payipulurla:

⁵ "Yimi-ngarrikala-jana nyampu jaru yapaku Jurujulumu-wardingkipatuku, 'Nyangantru! Nyurrula-nyangu kingiji-ka yanirni nyampukurra nyurrurlaku. Nyanunguju ngurru-nyayirni, jinyijinyi-maninja-wangu. Nyanunguju-ka witangka tangkiyirla yanirni, witangka ngati-nyanu tangkiyi-kirlangurla.'"^{*}

Yuwai, nyampu jukurrpa junga-nyayirni.

⁶ Junga-juku, yarnkaja-pala yali-kirraju kirri-kirra. Kuja-pala yanurnu kirri-kirra manu yukajarni, ngulajulu-jana parlu-pungu tangkiyi-jarraju kujalpa-pala karrija yirdiyi-wana wayirninja-warnu.

⁷ Maninjarla kangulkulu-jana pina Jijajiki kuja-palangu nyanunguju wangkaja kamparru-wiyi. Ngalya-karirli kurdungurlu-paturlu, kujalpalu wawarda mardarnu jimantartu, ngula-jangkalurla rurruny-pinjarla yirrarnu tangkiyi-jarrarla purturlurla Jijajiki nyinanjaku, ngulangkanya yungu nyinanja-yani purturlurla wawarda-kurlurla. Junga-juku, Jijaji warrkarnulkutu tangkiyirlaju, manu yarnkajarralku yirdiyi-wanalku.

⁸ Ngalya-karirli yapangku-yijala rurruny-pungulpalu wawarda jimanta-jangkaju, manulpalu kamparrurla yirdiyirla walyangka yirrarninja-yanu yungulurla kujarluju pulka-pinyi. Manulpalu ngalya-karirli yapangkuju watiya parla-kurlu pajirninja-parnkaja. Pajirninarlaralpalurla yirrarninja-yanu yirdiyirla walyangka Jijajiki yungulurla kujarluju pulka-pinyi-yijala. ⁹ Ngulajulpalurla yapaju ngalya-kariji kamparrurla yaninja-yanu, manulpalu ngalya-kariji pardangirli yaninja-yanu. Yapaju jintawarlayijiki wardinyijilpalurla purlaja, "Pulka-pinyirliparla nyampuku watiki Kingi Tapiti-kirlanguku Ngalapi-nyanuku! Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni yangka kuja milarninjarla yilyajarni!" Pulka-pinyirliparla Kaatuku ngurungka nyanungu-nyangurla!"

¹⁰ Kuja Jijaji yukajarra Jurujulumu-kurra, yapajulurla wardinyi-jarrija, manulpalu-nyanu jarkujarnkurru payurnu, "Ngana nyampuju wat?"

¹¹ Yapa kujalu yanurnu Jijajiki-kirli Jurujulumu-kurra, ngulangkulu-jana jangku-manu, "Nyampu watiji jarukungarduyu Jijaji Najariti-wardingki nguru Kaliliyi-ngirli."

Jijaji yanu Yuwarli Maralypki-kirra *Mark 11.15-19, Luke 19.45-48, John 2.13-22*

¹² Kuja Jijaji yukajarra Yuwarli Maralypki-kirra, yalirla ngulajulpalu yapa panu nyinaja kaninjarniji manu warrki-jarrija. Panu-kari kujalpalu nyinaja nyinanja-kurlangu witangka, ngulangkujulpalu-jana jali-manu jurpu wita kurlukuku-piya yapa ngalya-kariki yungulurla kuyu warntarri purranjarla yinyi jurpuju Kaatuku. Panu-kari nyinajalpalu

* 21:1 Mount of Olives * 21:5 Nyangka Zechariah 9.9 * 21:9 Nyangka Psalm 118.26

nyinanja-kurlangurla-yijala tayipulu-patu-wana ngulaju talakungarduyupatu. Kuja-jana Jijajirli parlu-pungu kuja-kurra yapa panu warrki-jarrinja-kurra, ngulaju-jana nyanjarla muku wajirli-pungu, manu-jana ngayi pirri-kujurnu tayipulu tala-kurlu manu nyinanja-kurlangu-kangukangu.

¹³ Manu-jana wangkaja kuja, "Payipulurla-ka wangka Kaatuju:

'Nyampu Yuwarli Maralypi ngulaju ngaju-nyangu, ngula-kurraju kalu yapa yanirni yungujulu wangkami.*'

Kala nyurrurla yapa, kuja kankulu nyampurla Yuwarli-nyayirni-wangurla warrki-jarrimi tala-mipaku, ngulaju kujarluju kankulu maju-mani nyampuju Maralypi yangka-piya yuwarli-kari-piya ngulangkaju kuja kalu nyina wiji-palka-patu."

¹⁴ Ngula-jangkaju, pampa-patu manu tarlu-patu yapa yanurnurla nyanungukuju yalumpu-kurra-juku Yuwarli Maralypi-kirra, manu nyanungurlu-jana parlpuru-manu.

¹⁵ Manu kurdukurdu witawitarlulpalurla pulka-pungu Yuwarli Maralypirla nyanungukuju kujarlunya, "Pulka-pinyirliparla nyampuku watiki Kingi Tapiti-kirlangku Ngalapi-nyanuku!"

Kujalu-jana maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu purda-nyangu kurdukurdu pulka-pinjalurra, manu yangka kujalu nyangu Jijaji parlpuru-maninja-kurra, ngulakujulurla kulu-jarrija. ¹⁶ Nyanungu-patujulurla wangkaja nyanungukuju, "Nyuntulurlunpa-jana warla-pajikarla nyampurra kurdukurduju! Kula marda kanpa-jana purda-nyanyi pulka-pinjalurra?"*

Jijajirli-jana jangku-manu nyanungurraju, "Yuwayi! Ngajulurlu karna-jana purda-nyanyi nyanungurraju. Ngurrpa-juku mayinkli yimiki nyampuku kuja-ka nguna Payipulurla, yangka kuja-ka nyampu wangka:

'Nyuntu Kaatu, pinarri-manunpa-jana kurdukurduju manu pirltirrkarr-langu witawitaju yungungkulu pulka-pinyi nyuntuku yijardu-nyayirnirla.'

¹⁷ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana yampija yali-patuju yapa Yuwarli Maralypirla-juku, manu pina-yanu Pijini-kirra. Yalirla nyinajarra mungangka jintangka.

Jijajirliji juyurdurlu yunparninarlarla maju-manu tarnngangku watiya miyi-wangu kujalpa karrija

Mark 11.12-14,20-24

¹⁸ Mungalyurru-pardu-karilki, yangka-ngurlu Pijini-ngirli, jirrangan-jana pina-yarnkaja Jijajiji kurdungurlu-patukuju yangka-kurra-yijala Jurujulumu-kurra. Kujalpa yaninja-yanu, ngula-purujulpa yarnunjukujarrinja-yanulku miyikipurdalku. ¹⁹ Kujalpa yaninja-yanu, ngula-karrarlujulpa nyanjarni yanu watiya parla-kurlu kujalpa karrija yirdiyiwana. Ngula-kurraju watiya-kurra yanurra, nyangulparla miyiki. Kala lawa. Ngulajulpa parla-mipa-juku nyangu. Kujalpa lawa-nyangu Jijajirli, ngulajurla kuja wangkaja yaliwijji watiyaku, "Kulangku nganangku miyiji nyuntukuju marlaja ngarni jalangu-ngurluju, tarnnga-juku kapunpa karri lawa-juku miyi-wangu-juku!" Junga-juku, kapanku-juku linji-jarrinjarla palijalku.

²⁰ Jijaji-kirlangurlu kurdungurlu-paturlu, kujalu kuja-kurra nyangu, ngulajulurla marlaja paa-karrija. Nyanungurlujulu payurnu Jijaji, "Nyarrparla nyampuju watiya linji-jarrija kapanku-juku?"

* **21:13** Nyangka Isaiah 56.7, Jeremiah 7.11   * **21:16** Nyangka Psalm 8.2

²¹ Jijajirli-jana jangku-manu. “Ngajulurlu karna-nyarra yimi-ngarrirni yijardu-nyayirnirli. Kajilpankulurla wala nyina Kaatuku kapuru-wangu nyanungukuju, nyurrurlarlangurlu kajikankulu linji-mani watiya kujangujru kuja linji-jarrija, kujarlu-yijalarna ngajulurlu linji-manu nyampu. Kajilpankulurla nyurrurla wangkayarla yaliki pirliki ‘Karrinja-pardiya, manu kijikarra-nyanu kaninjarra ngapa wiri-kirra!', yalirli pirlingki kajika-nyarra purda-nyanyi nyurrurlajü, manu kajika-nyanu yangarlu kijinirra ngapa wiri-kirraju! ²² Kajinkilirla wala nyina Kaatuku, manu kajinkili payirni nyanungu nyiyarlanguku, nyanungurlu kapu-nyarra purda-nyanjarla yinyi nyurrurlakuju.”

Nganangku Warlalja-Wiri yirrarnu Jijaji wiriki nyinanjaku?

Mark 11:27-33, Luke 20:1-8

²³ Ngula-jangkaju, Jijajiji pina-yanu Yuwarli Maralypipirra. Kujalpa-jana Jijajirli pinarri-manu yimi yapa-patuku yalirla, ngula-kurraju rdipinjarla payurnulkulu wiriwirrli yangkangku maralypikingarduyupaturlu manu yangkangku jarlu-paturlu, “Wangkaya-nganpa, pirrarniji nganangkungku yirrarnu wiriji kujanpa-jana wajirli-pungu yangkapatu talakungarduyu nyampu-ngurlu Yuwarli Maralypipirra? Nganangkungku wiringki ngarrurnu muku yilyanjaku kujanpa-jana yilyaja?”

²⁴ Jijajirliji jangku-manu-jana, “Wurra! Ngaju-wiyi ngayirna-nyarra payirni witangku jarungku. Kajinkijili jangku-mani, ngulaju karna-nyarra ngajuku milki-wangka kujaju nganangku yirrarnu ngaju Warlalja-Wiri. ²⁵ Nganangku wiringki Jaanu Papitaji ngarrurnu yapaku papitaji-maninjaku? Kaaturlu marda, marda wati-karirli? Jangku-manta-wiyijili!”

Kuja-kurra kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngulajulpalunyanu puta jungarni-manu jaruku jangku-maninjaku. Wiljiwilji-maninjarla, wangkajalu-nyanu kulu, “Nyarrparlurlipa jangku-mani? Kajilparliparla wangkayarla Jijajiki kuja, ‘Kaaturlu ngarrurnu Jaanu yapaku papitaji-maninjaku’, ngulaju Jijaji kajika-ngalpa kuja wangka, ‘Wijnarninkilirla ngungkurr-nyinaja Jaanuku wangkanja-kurra?’ ²⁶ Manu kajilparliparla kuja wangkayarla Jijajiki, ‘Wati-kari-miparlu yangka Jaanuju ngarrurnu yapaku papitaji-maninjaku,’ ngulakuju yapa ngalyakariji kajikalnu-ngalpa kulu-jarri-nyayirni. Yapa panu nganta kalu wangka Jaanu Papitaji ngulaju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nganta.” ²⁷ Kujarlaju, Jijajilkili jangku-manu, “Karija. Nganangku mayi ngarrurnu Jaanuju yapaku papitaji-maninjaku?”

Jijajiji-jana wangkaja, “Kulankujulu ngajuju jangku-manu, ngulaju kularna-nyarra ngajulurluju jangku-mani-yijala nganangku kujaju ngaju Warlalja-Wiri yirrarnu.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli manu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu-jarra-kurlu

²⁸ Jijajilpa-jana wangkaja-juku maralypikingarduyu-patuku manu jarlupatuku. Nyanungu-jana wangkaja, “Ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurla-patuku jaru wati-kirli manu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu-jarra-kurlu. Jinta parrangka, nyanunguju yaninjarla wangkajarla nyanungu-nyanguku papardi-nyanu-pirdinypaku ngalapi-nyanuku, ‘Ngalapi, yanta, manu warrki-jarrija ngaju-nyangurla kaatinirla jalanguju.’

²⁹ Lawa, papardi-nyanurlu ngalapi-nyanurluju wurra-manu nyanungu-nyanguju, manurla wangkaja, ‘Ngajulu, kularna warrki-jarri yalirlaju.’

Ngaka-karilki parra nyanungurla-juku-nyanu pina wangkaja warrki-jarrinjaku nyanungukupalangu-kurlangurla kaatinirlaku. Ngula-jangkaju, warrki-kirralku pardijarra.

³⁰ Ngula-jangkaju, kirda-nyanuju yarnkajarra manu wangkaja nyanungu-nyanguku kukurnu-nyanu-pirdinypaku ngalapi-nyanu, 'Ngalapi, yanta, manu warrki-jarriya ngaju-nyangu kaatinirla jalanguju.'

Nyanungu-nyangu ngalapi-nyanujurla wangkaja nyanungukuju, 'Yuwayi, kirdana, ngajulu kapurna yani manu warrki-jarri yalirlaju nyuntuluku.' Lawa! Ngula-jangkaju, nyanunguju kula yanu, manu kula warrki-jarrija yalirla kaatinirlaju."

³¹ Jijajirli-jana payurnu, "Nyarrparlu kankulu-nyanu nyurrurlarlu yapa-paturlu manngu-nyanyi ngula-jarra-kurlu papardi-nyanu-kurlu manu kukurnu-nyanu-kurlu? Nyarrparluju yijardurlu purda-nyangu nyanungu-nyangu kirda-nyanuju manu warrki-jarrija kuja-palangu nyanungu-nyangu kirda-nyanurlu jinyijinyi-manu warrkikiji?"

Jangku-manulu Jijajiji, "Papardi-nyanu-pirdinyparlur purda-nyangu nyanungu-nyangu kirda-nyanu, kula kukurnu-nyanu-piyarlu."

Junga-juku, Jijaji-jana wangkaja nyanungurakuju, "Ngajulu karna-nyarra nyurrurlakuju yijardu wangka: Punku yapa yangka kapumanupatuju kuja kalu tala puntarninjakungarduyu nyina manu karn-takarnta kuja kalu warru kalyku-jarri wati-kirli talakupurda, nyanungurra kapulu yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra kamparru-juku nyurrurlakuju." ³² Jaanu Papitaji yanurnu manu wangkaja-nyarra nyurrurla yapa-patuku yungunkulurla jungarni nyina Kaatukuju. Lawa, nyurrurla kulankulurla ngungkurr-nyinaja Jaanukuju. Kala nyampurra yapa punku-patu yapa-patu, ngulajulurla ngungkurr-nyinaja nyanungukuju, manu jungarni-manulu-nyanu nginyinginyiji Kaatuku. Nyurrurla yapa-paturlunkulu-jana nyangu kujalu-nyanu jungarni-manu nginyinginyiji Kaatuku. Lawa, nyurrurlapankulu nyinanja-yanu yunjumu-purda-juku pina-yaninja-wangu-juku. Nyurrurlarlangurla kulankululu-nyanu jungarni-manu nyurrurla-nyangu nginyinginyiji, manu kulankulurla ngungkurr-nyinaja Kaatukuju jun-garni."

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurpa kaatinikingarduyu-kurlu warljalamarri-kirli

Mark 12:1-12, Luke 20:9-19

³³ Ngula-jangka, yimi-nyayirni-wangu jukurpa-jana wangkaja Jijajiji, "Purda-nyangkajulu, yungurna-nyarra wangka jukurpa yimi-nyayirni-wangu-kari! Jinta watilpa nyinaja nyurru-wiyiji warljalamarri kaatinikingarduyu kuja-nyanu nyanunguku yarlu-pungu kaatini. Ngulaju-nyanu yarlu-pinjarla marnikiji-piya jukajuka-yirrarnu miyiki wiri-maninjaku. Pinji-nyanu warrukirdikirdi yirrarnu, manu-nyanu rdaku pangurnu pirlingka jurlkulyjurlkuly-katirninja-kurlangu pama ngurrju-maninjakungarni. Manu yuwarli kirrirdi nganturnu kankarlu pirntirri-kirli, ngula-ngurlunyu yungu-jana warrawarra-kanyi wiji-kijaku miyi. Wurnakungarnitirlilki yangkaju yungu-jana yarlu kaatini wati-patu-karikilkii yungulurla jina-mardarni manu warrawarra-kanyi. Ngula-jangkaju, yarnkajalku yaliji wati ngurrara-kari-kirralku.

³⁴ Kujalu yangka miyi murntu-jarrijalku, ngulakuju-jana yilyaja wati-patu marnkurpa warrkini-patu yangkangku warljalamarri wiringki kaatinikingarduyurlu. Ngulaju-jana yilyaja pina yangkakurra kaatini-kirra yungulu-jana warrkini-patu-karirli kamparru-warnu-paturlu yinyi ngalya-kari murntu miyiji nyanungu-nyangu.

35 Yangka-paturlu kujalu-jana wati-paturlu nganjirni parlu-pungu yangka-patu warrkini-patu marnkurra, ngulajulu-jana nganjirni puuly-mardarnu. Jinta-karijili wilypinykarra-pakarnu, jinta-karijili tarngakurra pakarnu, manu jinta-karili pungu pirlingki kujalpalu ngulangku luwarnu. **36** Ngula-jangkaju, kaatinikingarduyurlu-jana yilyaja panukarilki nyanungu-nyangu warrkini-patu yali-kirra kaatini-kirra yungu ngantalu miyi turnuturnu-mani. Lawa, yangka-paturlu kamparru-warnurlu warrkini-paturlulu-jana nyanungurrarlaangu warrkini-patu pakarnu. Ngalya-karijili-jana wilpinykarra-pakarnu, ngalya-karijili-jana tarngakurra pakarnu, manu ngalya-karijili-jana pungu pirlingki.

37 Ngula-jangkaju, kaatinikingarduyuju-nyanu wangkaja, ‘Nyampu ngaju-nyangu kaja-nyanu marulu. Kajilparna yilyayarla kaatini-kirra, ngulaju kajikalu purda-nyanyi wilji-wangurlu.’ Junga-juku yilyajalku. **38** Kujalu parlu-pungu yaninjarni-kirra ngalapi-nyanu yangka-kurlangu kaatinikingarduyu-kurlangu, ngulakuju yangka-patu wati-patu wangkajalu-nyanu, ‘Nyampunya rdipijarni yangka-kurlanguju ngalapi-nyanulku! Pakarnirlipa yirliparla jurnta kanyi nyampu kaatini.’

39 Junga-juku, puuly-mardarnulu, puuly-mardarninjarla kujurnulu kaatini-ngirliji, manulu pungu tarngakurra.’

40 Jijajirliji-jana payurnu yapa-patuju, “Kaji yani yangka warlaljamarrri wati kaatinikingarduyu, nyarrpa-manilki kapu-jana?”

41 Yapangkujulu jangku-manu, “Kari ngulangkuju kapu-jana yaninjarla muku pinyi-yijala yangkaju punku-wati warrkini-patu-kari. Ngula-jangkarluju, kapu-jana yapa-karikilki kaatiniji yinyi yungulurla jina-mardarninjarla warrawarra-kanyi kaatiniji warrkini-patu-karirlilki. Manu kajili miyiji murntu-jarrilki, yali-paturlu warrkini-paturlu kapulurla yinyi miyi nyanungurra-nyanguku warlaljamarriki.

42 Nyampunya-ka nguna Payipulurla yimi ngaju-kurlu: ‘Yuarli ngantirninjaungarnirtirli, yarturlu yangka kujalu warrkini-paturlu yuwarlikingarduyu-paturlu punku-pajirninarla walyikujurnu milarninja-wangurlu, ngulaju Yarturlu-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu Ngurrju-nyayirni Rdarrkankpa yarturlu-kari-piyawangu. Yarturlu-nyayirni-wangu Rdarrkanpa ngulanya Kaaturlu milarnu. Ngulaju karlipa nyanyi pirlirrparlu walykangku’.”*

43 Jijajilki-jana wangkaja wiriwiriki, “Kujanya-ka jaruju wangka: Kaaturlu kapu-nyarra jurnta kanyi nyanungu-nyangu yartarnarri nyurrurla yapa-patuku, manu nyanungurlu kapu-jana yinyi yapa-patu-kariki kuja kalu pura nyanunguju ngurrjungku nyurrurla-piya-wangurlu. Ngulaju kapu-jana Warlalja-Wirilki nyina. **44** [Ngana-puka kaji rampal-wanti kankarlarni nyampurla Yarturlu-nyayirni-wangurla, ngulaju kapurla marlaja rdilykirdilyki-yani yungkurnuju. Manu kajirla yinya Yarturlu-nyayirni-wangu yarlpawantimi, ngulaju kapu tarngakurra katirni.]

45 Yangkangku wiriwirirli purda-nyangulu Jijaji wangkanja-kurra yimi-nyayirni-wangu jukurrpa yangka kaatinikingarduyu-kurlu-kurra, manngu-nyangulkulu-nyanu, “Kari! Ngalipaku kanganpa nginji-wangka!”

46 Junga-juku yungu ngantalu rdarri-mardakalarra Jijajiji. Kala panu-kari Juwu-patu-karirlipalu manngu-nyangu Jijaji ngantalpa nyinaja Kaatukurlangu jarukungarduyu. Kujakuju yinyarra wiriwirirli, laningkilkili yampija yapa-patu-kari-kijaku turnu-warnu-kari-kijaku.

* **21:42** Nyangka Psalm 118.22-23

22

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa wati-kirli kujalpa-jana payurnu yapa yaninjarla ngarninjaku yuwarli nyanungu-nyangurlaku

Luke 14.15-24

¹ Jijajirli-jana yapa panuku yirri-puraja pina yimi-nyayirni-wangu, wangkaja-jana, ² “Yungurna-nyarra wangka Kaatu-kurlu yangka kuja kajana nyinami yapaku Warlalja-Wiri. Nyurru-wiyi, ngurrara-karirlalpa wati wiri nyinaja kingi, manu kaja nyanungu-nyangurlu-nyanu mardukuja nyanungu-kurra-manu. Junga-juku, kirda-nyanurlu wiringkilpa yurdijurra-maninja-parnkaja kurapaka wiri-jarlu yungu-jana kaja-nyanurlu yipilji-patuku nyanungu-nyanguku jirrnga ngarni mardukuja maninjakungarntirli. ³ Wiringki-jana warrkini-wati nyanungu-nyangu yilyaja maninjaku yapa panuku ngula-jana kamparrurlu-wiyi yimi yilyaja yaninjarniki kurapaka wirikiji. Kala ngampurrrpa-wangu yaninjarnikiji nyanungu-patuju. ⁴ Junga-juku, wiringki-jana yarda yilyaja warrkini panu-jarlu-karlik yimi nyampu-kurlu yapaku yinyarraku, ‘Wayinkili! Kurapaka wira kaja ngaju-nyangu-kirlangu nyurrulku, ngulangkarlu yangka kaji-nyanu mardukuja nyanungu-kurra-mani ngulaju nyurrulku. Warrkini ngaju-nyangu-paturlulu-jana nyurru-juku puluku kurdu-warnupatu yantiri-wati-kirli pungu, manulu-jana pajirninjarla purraja. Nyiyarningkijarraju nyurrulku. Yantarnili, manulu nganja-wiyi, ngula-jangkarlu kaja-nyanurlu yungu-nyanu mardukuja nyanungu-kurra-manilki, ngulakungartinya.’

⁵ Kala ngulalu yapangku ngularrarlu yimi kuja jamulu purda-nyangu, jurntalpalu-jana yunjumu-jarrija, manulu jinta-kari jinta-kari muku pirri-yuru. Panu-kari yanulu walya mangarri wiri-maninja-kirlangu-kurra nyanungurra-nyangu-kurra, manu panu-kariji kulpari yanu japus-patukurra kujalpalu warrki-jarrija. ⁶ Panu-karirlili-jana puuly-mardarnu warrkini ngularra wati-patu, pakarninjalalu-jana pungu tarnnga-kurra.

⁷ Kujarluju kingi wiriji kulu-nyayirnikilki ngurrju-manu. Yijardu-jana jangkardu yilyaja warrmarla nyanungu-nyangu yungulu-jana pinyi yapa ngularrarlu kujalu-jana warrkini-patu nyanungu-nyangu tarnnga-kurra pungu. Yijardu, yaninjarla-jana ngularraju muku pungu kulu-parntaju, manulu-jana yuwarli-watiji jurnta purraja warlu-kurlurlu kirringka nyanungurra-nyangurla. ⁸ Ngula-warnu, wiri-jana purlaja nyanungu-nyanguku warrkini-patuku, wangkaja-jana, ‘Mangarri manu kuyu nyampu jayarnarra nyurrulku ngarninjakuju. Kala yinyarra yapa kujarna-jana kamparru yaninjarniki wangkaja, ngulaju kulajulu ngurrju nyinaja kurapakaku yaninjarniki nyanungu-patuju. ⁹ Warru yantalu yirdiyi-kari yirdiyi-kari yangka jurrku-patu-kurra ngulangka kuja kalu nyinami yapa panu. Kajinkilirla nganarlanguku ngularrarla rdipimi, yajakalu-jana yungulu yanirni kurapaka-kurra.’ ¹⁰ Junga-juku, warru yanulu yirdiyi jurrku-kari jurrku-kari-kirra, manulu-jana kutu yajarnu yapa-kirrlangu kujalpalu-jana yangka rdipiija, kula yiringirla ngurrjumipa, kala majumaju-paturlangu. Ngula-jangka, kangurnulu-jana yuwarli wiri-kirra ngulangka kujalpa mangarri kuyu ngunaja mangarri. Kangulu-jana kaninjarni, manu yuwarlijji yapa panu-kurlulku.

¹¹ Ngula-jangka, wiri kingilki yanurnu kaninjarni yungu-jana nyanyi yapa panu-jarlu. Ngulangkaju nyangu wati jurnarrpa nyurru-warnupatu-kurlu, kula jurnarrpa jalangu-warnu-kurlu kurapaka ngarninjakuju. ¹² Wangkajarlha nyanunguku, ‘Yipilji ngaju-nyangu, nyiya-jangkarlu kula kanpa jurnarrpa mardarni palkangka jalangu-warnu? Nyarrpanpa kaninjarniji jurnarrpa nyurru-warnu-kurluju yukajarni?’ Kala, kula

watingki yalu-manu, wurulypa-jukulpa karrija. ¹³ Ngula-jangka wirijana warrkini nyanungu-nyanguku wangkaja, ‘Wati nyampulu rdakajarra manu wirliya-jarra warika, manulu yakiji-kirra wiral-kijika warurrukurra. Yinyarla yungu yulami manu yungu-nyanu kartirdirli yarlirni manu karntirrirrjirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju! ’

¹⁴ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Lawa-jarrijarna yimi-ngarririnjakku ngulaku yimi-nyayirni-wangu. Yimi nyampurlu kanyaarra yimi-ngarririn Kaatu-kurlu. Nyanungu kajana yapa panuku wangka yungulu purami. Kala lawa. Ngari kajana marnkurrpa-mipa milarni.”

*Juwu-paturlu wiriwirirli yungu ngantalu yimirr-yungkarla Jijaji
Mark 12.13-17, Luke 20.20-26*

¹⁵ Ngula-jangka Paraji-patuju, japidjalkulpurla yungulu nganta Jijaji muku payirni niyiarningkjarraru manu yimirr-yinyi warntarlaku wangkanjaku. ¹⁶ Yilyajalu-jana ngalya-karriji Paraji-patu manu ngalya-kari Yarurdu-kurlangu-patu yapa Jijaji-kirlangu-kurra yungulu yimirr-yinyi payirninjarla. Kujalurla Jijajiki yanurnu, ngulajulurla kuja wangkaja, “Tiija, warrarda kanpa-jana wangka yimiji junga Kaatu-kurlu lani-wangu yapa panu-kariki wiriwiriki marda, tala palka-kurluku marda, marda marlajarra-watiki. Ngulaju ngula-juku. ¹⁷ Wangkayalku-nganpa nganimpaku! Nganakurliparla talaju yinyi? Kaatuku marda, marda Ruumu-wardingkiki Kingiki kuja kanganpa warrarda jinyijinyi-mani talaku yinjaku? Nyarrrpa-jarrimirlipa?”

¹⁸ Jijajirlilpa-jana miyalurlu maninjarla milya-pungu majumaju-kurra yimirr-yinja-kurrajju, manu-jana payurnu, “Nyurrurla milkarranji kankulu wangkami purami nganta kankulu kuruwarri Kaatu-kurlang, kala lawa! Nyarrrparla kankujulu putaputa yimirr-yinyi? ¹⁹ Maninjarlajulu kangkarni tala Ruumu-kurlangu yangka pirli jinta-mipa yungurna miimii-nyanyi.” ²⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirliji payurnu-jana pirli tala miimii-nyanjarla, “Ngana-kurlangu nyampurlaju pirlingka talangka miparrpaju, manu ngana-kurlangu yirdiji?”

²¹ Jangku-manulkulu, “Ruumu-wardingki-kirlangu Kingi-kirlangu miparrpa manu yirdi-ka ngunami pirlingka.”

Wangkajalku-jana Jijajiji, “Nyiya-puka kuja karla nguna Ruumu-wardingkiki Kingiki, ngulanyalurla yungka. Kala kuja karla nguna Kaatuku nyiya-puka, ngulajulurla yungka nyanunguku.” ²² Kujalu kuja-kurra purda-nyangu wangkanja-kurra Jijaji, ngulakujulurla marlaja paakarrija, manu ngula-jangkaju nyanungujulu yampinjarlalku yanu.

Yimi nyampu ngulaju Kaatu-kurlu kaji-jana yapa pina-wankaru-mani palinja-warnu

Mark 12.18-27, Luke 20.27-40

²³ Ngaka, ngulangka jintangka parrangka, panu-karikilirla yarda yanurnu Jijajiki turnu-warnu-patu-kari yirdi-patuju Jatiyuji-patu yungulu nganta yimirr-yinyi. Nyampu-patu Jatiyuji-patu kalalu wangkaja Kaaturlu kulalpa-jana pina-wankaru-mantarla nganta palinja-warnu.

²⁴ Ngula-jangka, wangkajalurla, “Tiija, Mujujurlu-nganpa kuruwarriji yirrarnu nyurru-wiyi yupukarra-kurlu, kaji wati yupukarra pali kurdu-wangu, ngulakujurla nyanungukupurdangkarlu-juku marlaja mardarni kali-pukalkuju. Kaji-pala kurdu palka-mani, ngulaju nganta yaliki-kirli kamparru-warnuku kirda-nyanukuju kurdu nyampuju.

²⁵ Jalangujalangurlu yimi karnalu mardarni wita wirlki-pala-patu-kurlu

ngarrka-patu-kurlu kujalpalu wirlik nyinaja nyanungu-mipa-juku ngati-nyanu jinta manu kirda-nyanu jinta. Papardi-nyanu kuja yupukarra-jarrija, ngulangkuju karnta rdakurl-kujurnu. Ngula papardi-nyanuju palijalku, ngulaju palija kurdu-wangu-juku. Ngula-jangkaju, kukurnu-nyanurlukku rdakurl-kujurnu yangkaju kali-puka karnta. ²⁶ Ngulaju kukurnu-nyanulkku palija kurdu-wangu-yijala. Ngula-jangkaju, jinta-karirlilki rdakurl-kujurnu yangkaju karnta kali-puka jinta-juku, ngulaju palija kurdu-wangu-yijala. Jinta-kari jinta-karirlirla yupukarra-jarrija yangkaku-juku jintaku karntakuju, ngulajulu jinta-kari jinta-kari muku palija kurdu-wangu-juku. ²⁷ Manu ngula-jangkaju, nyanungulku karnta palija. ²⁸ Ngaka kaji-jana yapa Kaaturlu milyi-jangka yakarra-maninjarla wankaru-mani pina jintawarlayi-jiki, nganakulku kapurla yangkaju karnta nyina kali-nyanukuju yangka-jangkaju kujalpalu mardarnu wirlik-palarlu?

²⁹ Jijaji wangkaja-jana, “Kula kankulu milya-pinyi Kaatu-kurlangu jaru manu kuruwarri kuja-ka Payipulurla nguna, manu kula kankulu milya-pinyi yartarnarri nyanungu-nyangu. Kujarlanya warntarlaju kuja kankulu manngu-nyanyi. ³⁰ Ngaka kaji-jana Kaaturlu pina-wankaru-mani milyi-jangka yapa, ngulaju kapulu nyina marramarra-piya nguru-nyayirni-wangurla, kulalu yupukarra jarkujarnku nyina pina. ³¹ Payurnunkujulu Kaaturlu-japa kaji-jana yapa wankaru-mani pina milyi-jangkaju. Kula kankulu mayi manngu-nyanyi yimi Mujuju-kurlangu Payipulurla kuja kanyarra ngulangka Kaatu wangkami:

³² ‘Ngaju karna-jana nyinami Kaatuju nyampurra-patuku Yipuruyamukuju manu Yijakikiji manu Jakupukuju nyurnunyurnukuju yangka kujal-palu nyinaja nyurru-wiyi.’*

Kujaju junga. Yapangku wankaru-miparlu kalu Kaatuju purami. Yapangku nyurnungku palinja-warnurlu kulalpalu nyarparlu purayarla, lawa.”

³³ Kujalu yapangku Jijaji kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija nyanungu-nyanguku jarukuju.

*Nyiya kuruwarri wiriji Kaatu-kurlangu kuruwarri-kari-wanguju?
Mark 12:28-34, Luke 10:25-28*

³⁴ Kujalu Paraji-paturlu purda-nyangu ngula-jana Jijajirli Jatiyuji-patu wurulya-manu nganta, nyuyu-jarriju, manulu panu-juku ngula-jangkaju yanu Jijajiki nyanjaku. ³⁵ Jintangku watingki luwiyarlu puta yulyurlku-yirrarnu Jijaji, nyanungurlu payurnu, ³⁶ “Tiija, Kaaturlu-ngalpa yungu nyurru-wiyi kuruwarri-kari kuruwarri-kari yungurlipa purami. Nyiya wiri-nyayirni kuruwarriji panu-kari-piya-wangu?”

³⁷⁻³⁸ Jijaji wangkajarla, “Nyampunya jungaju kuruwarri-nyayirni-wanguju, wangkami kanganpa: ‘Yulkayalurla Warlalja-Wiriki Kaatukuju! Kulalurla jurnta karlirr-nyinaya! Manulurla warrki-jarriya nyanungu-mipaku.’* ³⁹ Manu nyampunya jinta-karriji kuruwarri-nyayirni-wangu-kari kuja-ka nguna junga-yijala: ‘Kuja kanyanu yulka yapaju, ngula-piya-yijalalpa-jana yulkayarla yapa-karikiji warlaljakuju ngurrara-jintakuju!*

⁴⁰ Kajilpa-pala kuruwarri-jarra nyamu-jarra junga-wangu-karriyarla, ngulaju panu-kari kuruwarriji kajika junga-wangu-karri-yijala. Kala lawa! Ngulaju-pala pirrjirdi-nyayirni! Ngula-piyarlu-yijala-ngalpa kuruwarri panu-karriji pinarri-manu Mujujurru, manu nyamu-jarra-piyarlu-yijalalu-ngalpa pinarri-manu jarukungarduyu-paturlu.”

* 22:32 Nyangka Exodus 3.6

* 22:37-38 Nyangka Deuteronomy 6.5

* 22:39 Nyangka

*Ngana-kurlangu ngalapi-nyanu Mijaya?**Mark 12.35-37, Luke 20.41-44*

⁴¹ Ngula-jangkaju, kujalpalurla Paraji-patu jirrnga karrija-juku Jijajiki, payurnu-jana, ⁴² “Wati yangka Mijaya Kaatu-kurlangu, nyarrparlu kankulu nyanunguju manngu-nyanyi? Ngana-kurlangu ngalapi-nyanuju?” Yalu-manulu, “Mijaya nyampuju Kingi Tapiti-kirlangu-jangka.”

⁴³ Ngula-jangka-jana Jijajirli yarda payurnu, “Nyurru-wiyi kujalpa nyinaja Kingi Tapiti, Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlu yimi-ngarrurnu yimi Mijaya-kurlu yungu nyanunguju wiri-pajirni. Nyarrparlu Mijaya wiri-pajurnu? ⁴⁴ Ngulangkujurla jaru wita marlaja yirrarnu Payipulurla Kaatu-kurlanguku Pirlirrpaku, nyampunya yirrarnu Kingi Tapitirliji:

‘Ngajurna purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra, kujalparla wangkaja ngaju-nyanguku Warlalja-Wiriki yangka Mijayaku, wangkajrala, “Nyampurla nyinaka jungarni-purdanji ngaju-nyangurla kajirna-jana nyurunyuru wita-wangu yapa yirrarni nyuntulurla wirliyarla kanunu yungunpa-nyanurla kunka-mani yangka kujal pangkulu nyuntuku nyurunyuru-jarrija.”’*

⁴⁵ Nyampu yimi junga-jala. Yimi witangka, nyanungurlu Kingi Tapitirli wiri-pajurnu yali wati yirdiji Mijaya. Kujaju ngulaju Mijayaju kankarlu-juku Tapitikiji. Purda-nyanyinya kankulu?” ⁴⁶ Kuja-jana Jijajirli nyampu payurnu, kufalu nganangku yalu-manu nyanunguju. Lani-jarrijalpalurla nyiyarlangu payirninja.

23*Jijajirli-jana warnkiri-maninjarla pututu-pungu yapaku kuruwarrikingarduyu-kujaku manu Paraji-patu-kujaku**Mark 12.38-40, Luke 11.37-52, Luke 20.45-47*

¹ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Jijaji yapakuju manu nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ² “Kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, ngularraju yangka kuja-nyarra nyurrurla Juwu-patuku Kaaturlu milarnu kuruwarriki pinarri-maninjaku Mujuju-kurlanguku.

³ Ngula-warnu, nyiyarlanguku kajili-nyarra wangka, ngularrakujulu-jana purda-nyangka. Kala nyinayalu nyanungurra-piya-wangu. Nyiyarningkijarraku kalu-nyarra nyarrparlangku wangkami, wangkanja-warlu nyanungu-paturlangu kula kalu jungarni nyinami kuruwarri Mujuju-kurlangurla, lawa! Kujarra-piya-wangulu nyinaya!

⁴ “Kuruwarrikingarduyu-paturlu manu Paraji-paturlu kalu-jana yapa Juwu-patuku yimi-ngarrirni Mujuju-kurlangu kuruwarri warntarla-karirli. Nyanungurrarlu kalu-jana warla-pajirni jungarni puranjan-kujaku. Kula kalu-jana ngurrju nyina nyanungurraku. Kujarlanja kula palu Juwu-paturlu purayarla jungangku kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. ⁵ Nyarrpa-jarri langu ngula kalu wiriwiri ngularra, ngulaju milparniwarrarla ngula nganta yungulu-jana nyanyi nganta yapangku. Nyangkalu-jana! Nyanyi mayi kankulu pakuju-patu kuja kalu waralywaraly-kanja-yani wakungka manu ngalyangka? Pakujurla wita-paturla kaninjarni, pipangka-ka ngunami Mujuju-kurlangu kuruwarri. Kardu-mani kalu-jana pakuju-patu yungulu kanja-yani warru milkarraku. Manu nyangkalu-jana jinajina-piya kirriddi-kirli milkarraku kalu wapami kujaju. ⁶ Kajili yani kurapakaku ngarninjaku wiriki, manu kajili yani jaaji-kirra nyanungurra-nyangu-kurra, ngulaju kalu-jana warrarda

* 22:44 Nyangka Psalm 110.1

milarninjarla jarnkujarnku mani ngurrju-nyayirni nyinanja-kurlangupatuju. ⁷ Kuja kalu kuyu manu mangarri-kirlangu-kurra yani payi-maninja-kurlangu-kurra, ngulaju kalu wardinyi-jarri-nyayirni kuja kalu-jana yapa ngalya-kari parntarrinjini nyanungu-patuku manu kuja kalu-jana pinangkalpa-pajirni.

⁸ “Kala nyurrurlarlu, warla-pajikalu-jana yapa ngalya-kariji, kajikalunyarra marda pinangkalpa-pajirni. Nyurrurlajunkulu Juwu-patu papardi-nyanu manu kapirdi-nyanu ngula kankulu jintawarlayi nyinami jintangka. Nyurrurlarlu kankulu mardarni yapa jintä-mipa kuja kanyarra nyinami Pinangkalpa. ⁹ Kajinkilirla nyurrurla yapa junga-nyayirni nyinami Wapirra Kaatuku, kulalu-jana yapa-karirlangu wapirra-pajika. Nyurrurlarlu kankulu mardarni jinta-mipa Wapirraju kuja-ka nyinami nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra. ¹⁰ Warla-pajikalu-jana yapa ngalya-kariji, kajikalunyarra marda wiri-pajirni. Ngaju Mijaya karna-nyarra jinta-mipa-juku Warlalja-Wiriji nyinami. ¹¹ Nyurrurlarla turnungka, nganapuka kaji ngampurrra nyina kamparrurla wiri, ngulajulpa-nyarra warrkjarrigarlarla-wiyi yirnkilypa-wangu. ¹² Nganangku-puka kuja kanyanu wiri-pajirni nganta, ngaka Kaaturlu kapu kurntaku ngurrju-mani. Kala nganangku-puka kuja-ka ngurrju nyina kurrurru-karrinja-wangu, ngaka Kaaturlu kapu wiri-pajirni.”

Jijajirli-jana wiriwiri Juwu-patu punku-pajurnu

¹³ Ngula-jangka, wangkaja-jana Jijaji wiriwiriki Juwu-patuku, “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Kuja kalu yapa putaputa yukami Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngulaju tuwa-piya kankulurla tirnngi-yirrarni warla-pajirninjaku nyanungu-patuku. Nyurrurlarlangu kula kankulu yukami, manu nyurrurlarlu kankulu-jana yapa panu-kari warla-pajirni yukanja-kujaku-yijala. ¹⁴ [Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Nyurrurlarlu wati-paturlu ngulaju kankulu-jana kali-pukakuju yuwarli jurnta kanyi yimirr-yinjarla. Ngulajangkaju, yati-wangka kankulurla Kaatuku tarninga-nyayirni milparni-warrarla milkarraku, yungulu-nyarra yapa-karirli nyanyi. Kula ngurrju kujaju, kala jarrwara! Kaaturlu kanyarra kuja-kurraju nyanyi, ngulapanuju kapu-nyarra maju-mani-nyayirni!]

¹⁵ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Nyurrurla marda kankulu warru yani nguru-kari nguru-kari mangkururla manu walyangka yungunkulu yapa jinta kurruly-irrarni nyurrurla-piya. Manu kuja-ka yapa yinya nyurrurla-piya-jarrimi, ngulaju-ka ngawu-nyayirni-jarrimilki nyurrurla-piya-wangu, manu ngaka kapu yukami Juju Ngawu-kurlangu-kurra ngurra-kurra, manu nyurrurla yapa kapunkulu yukami-yijala yinya-kurraju!

¹⁶ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlarlu kankulu-jana pamparda-piyarlu putaputa nguru-yirrarni warru panu-kariki pamparda-piyaku-yijala. Warntarlarlu kankulu-jana pinarri-mani kujarlunya, manu kankulu-jana wangkami kujanya, ‘Nyuntulurlu marda kajikanparla nyiyarlangu jangku-pinyi yapa-kariki yirdi-kirlirli Yuwarli Maralypi-kirlirli. Ngula-jangka marda kajilpanpa yulyurlku-yungkarla yinja-wangurlu, ngulaju ngula-juku nganta. Kala kajikanpa marda nyiyarlangu jangku-pinyi yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli kawurlu-kurlurlu

yangka kuja-ka nguna kaninjarni Yuwarli Maralypি Kaatu-kurlangurla. Ngula-jangka kajilpanpa yulyurlku-yungkarla yinja-wangurlu, ngulaju kujau punku-nyayirni nganta yangka kujanparla jangku-pungu-wiyi yirdi-kirlirli kawurlu-kurlurlu.' Kujarlunya kan̄kulu-jana warntarlu pinarri-mani.

¹⁷ Nyurrurlajunkulu pamparda, punku-nyayirni! Nyiyaku-ka Kaatuju ngampurrraju nyina? Kawurluku mayi kuja-ka ngunami kaninjarni Yuwarli Maralypirla? Lawa, yulkami karla Yuwarli Maralypiki nyanungu-nyanguku kawurlu-piya-wanguku. Yuwarli Maralypи nyanungu-nyanguku, ngulaju tarruku-nyayirni! Kuja kalu yapangku yirrarni kawurlu kaninjarni Yuwarli Maralypirla, ngulaju karla kawurluju marlaja tarruku-jarrimi-yijala.

¹⁸ "Nyampurlangu kankulu-jana wangka yangka kuja kankulu-jana warntarlarlu pinarri-mani, 'Nyuntulurlu marda kajikanparla nyiyarlangu jangku-pinyi yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli pirlı lalypa-kurlurlu purranja-kurlangu-kurlurlu yangka kuja-ka karrimi Yuwarli Maralypirla. Ngula-jangka marda kajilpanpa yulyurlku-yungkarla yinja-wangurlu, ngulaju ngula-juku nganta. Kala kajikanparla marda nyiyarlangu jangku-pinyi yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli kuyu-kurlurlu yangka kuja kalurla purrami Kaatuku warntarri pirlı lalypangka. Ngula-jangka kajilpanpa yulyurlku-yungkarla yinja-wangurlu, ngulaju kujau punku-nyayirni nganta yangka kujanparla jangku-pungu-wiyi yirdi-kirlirli kuyu-kurlurlu-wiyi.' Kujarluyijalanya kankulu-jana warntarlarlu pinarri-mani.

¹⁹ Nyurrurlajunkulu pamparda, punku-nyayirni! Nyiyaku-ka Kaatuju ngampurrraju nyina? Kuyuku mayi kuja kalurla purrami pirlı lalypangka Kaatukuju? Lawa, yulkami karla pirlı lalypaku nyanungu-nyanguku kuyu-piya-wanguku. Pirlı lalypa nyanungu-nyanguku kuja-ka karrimi kaninjarni Yuwarli Maralypirla, ngulaju tarruku-nyayirni! Kuja kalurla yapangku purrami kuyu Kaatukuju, ngulaju karla kuyuju marlaja tarruku-jarrimi-yijala yaliki pirlı lalypakuju.

²⁰ Junga kujaju. Nganangku-puka kuja karla jangku-pinyi nyiyarlangu yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli yali pirlı lalypa-kurlurlu, ngulaju karla jangku-pinyi yirdi-kirlirli kuyurlangu-kurlurlu.

²¹ Manu nganangku-puka kuja karla jangku-pinyi nyiyarlangu yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli Yuwarli Maralypি-kirlirli, ngulaju karla jangku-pinyi yirdi-kirlirli Kaaturlangu-kurlurlu yangka kuja-ka nyina kaninjarni Yuwarli Maralypirla.

²² Manu nganangku-puka kuja karla jangku-pinyi nyiyarlangu yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu-kurlurlu, ngulaju karla jangku-pinyi nyinanja-kurlangu wirirlangu-kurlurlu yangka kuja-ka Kaatuju nyina nyinanja-kurlangurla. Manu karla jangku-pinyi yirdi-kirlirli Kaatu-kurlangu-kurlurlu.

²³ "Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Kuja kankulu mangarri-pardu wiri-mani kaa-tinirla, ngulaju kankulurla yinyi Kaatuku wita-kari wita-kari kuja-nyarra wangkaja kuruwarri nyanungu-nyangurla. Ngulaju ngurrju! Kala panukari kuruwarri Kaatu-kurlangu tarruku-nyayirni, ngulajunkulu yampija puranja-wangurlu. Kula kankulu-jana mari-jarrinjarla jungarni nyina yapa ngalya-kariki, kula kankulurla wala nyina Kaatukuju, kula kankulurla yulkami, lawa!

²⁴ Nyurrurlajunkulu pamparda, punku-nyayirni! Kulalpankulu-jana jungarnirli pinarri-mani yapa yungulu jungarnirli pura Kaatuju, lawa! Kuja-kujakuju, wiriwiri-wiyili jungarni-manta Kaatu-kurlangurla kuruwarrirlaju. Ngakalkulu jungarnirra-manta witawitaju.

²⁵ "Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju

milkarranji-nyayirni! Ngarninjakungarntirli, parljirni kankulu kartaku manu jampita ngapa-kurlurlu, kala yampimi kankulu-nyanu kaninjarni-puranjiji parljirinja-wangurlu. Kala, nyarrpararlankulu mangarriji manu ngukuju manu? Ngularraju purungkunkulu-jana jurnta manu yapaku panu-kariki. Jurnta kangunkulu-jana nyurrurlarluju nyinngangku! ²⁶ Nyurrurlajunkulu pamparda Paraji-patuju! Kajinkili-jana kartaku manu jampita kirlka-mani kaninjarni-wiyi, ngulaju kapulu karri mi kirlalku jintakumarrirni-jiki. Manngu-nyangkalu jungarnirli-wiyi nginyinginyirli nyurrurla-nyangurlu, manu ngula-jangkaju kapunkulu jingarni-jarrimilki-yijala ngakaju.

²⁷ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, marijarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Nyurrurlaju pirnki-patu-piya nyurnu-kurlangu-piya kuja kalu maparninja-warnu karrimi kardirri. Pirnki-patu ngularraju ngurrju-nyayirni nganta, kala kaninjarni kalu ngunamti yungurnu panukurlu manu yapa nyurnu-patu-kurlu pukulyu-nyayirni. ²⁸ Ngula-piyanya kankulu nyina nyurrurlaju. Kuja kalu-nyarra yapangku nyurrurla nyanyi, manngu-nyanyi nganta kalu-nyarra nyurrurlaju ngurrju-nyayirni nganta. Kala ngulaju junga-wangu! Kaninjarni nyurrurlajunkulu ngawu-nyayirni. Nyurrurla kankulu wangkami purami nganta kankulu kuruwarri Kaatukurlang, kala lawa! Kula kankulu yijardurlu purami.

²⁹ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, marijarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Kajili jarukungarduyu-patu Kaatu-kurlangu-patu palimi, pangirni kankulu-jana pirnki-patu pirli-wana nyanungu-patukuju milyingkaku yirrarinjaku. Manu yapa ngula kalurla nyina jungsarni Kaatuku, kajili palimi, milyingka kankulu-jana yirrarni ngurrju-nyayirnirla. Ngula-jangka kankulu milyi-kirlangu maparnu yurlpangku marda manu marda karljingki yungu milyi-kirlangu karri ngurrju-nyayirni. ³⁰ Nyurrurlakupalang-paturlu yupa-paturlulu-jana pungu jarukungarduyu-patu Kaatu-kurlangu-patu. Kala nyurrurla kankujulu kuja-juku wangkami, ‘Kajirnalu nyinakrala nyurru-wiyi ngalipa-nyangu yupa-patu-kurlu, kularlipa-jana pungkarla yangka-patu jarukungarduyu-patu.’ ³¹ Kajinkijili wangkami kuja-piya, kuja-jangkanya karna-nyarra milya-pinyi nyurrurlajunkulu junga-nyayirni kurdukurdu yupa-patukurlangu yangka ngularrarlu kujalu-jana nyurrurla-nyangurlu ngularra jarukungarduyu-patuju pungu. ³² Nyurrurla-nyangurlu yupa-paturlulu-jana kamparru-warnurlu pungu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-patu nyurru-wiyi. Nyurrurlarlu marda kapunkulu-jana yarda pinyi panukarilki jarukungarduyu nyunganu-nyangu-patu kuja kalu nyinami jalangurlangu! Ngula-juku. Kulaparna-nyarra warla-pajikarla.

³³ “Nyurrurlaju majumaju-nyayirni warna-patu-piya! Kala kulapankulu nyarrpara wuruly-yantarla Kaatu-kujakju! Kapu-nyarra kijirni warlu wiri-kirra! ³⁴ Ngulakungarnti, nyurrurla-nyangurla-kurra kapurna-jana yilyamirra panu jarukungarduyu-patu manu pinangkalpatu manu kuruwarrikingarduyu-patu ngula kalu milya-pinyi kuruwarri Kaatu-kurlangu. Panu-kari kapunkulu-jana pinyi. Panu-kari kapunkulu-jana waralywaraly-yirrarni watiya warntawarnta-patukurra. Panu-kari kapunkulu-jana pakarni kaninjarni jaajirla nyurrurla-nyangurla. Panu-kari kapunkulu-jana wajirli-pinyi kirri-kari kirri-kari-kirra. ³⁵⁻³⁶ Kujarlanya kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju panu-juku ngawungawu-watiji maju-mani yangka ngula kankulu nyinami jalangurlangu. Kapu-nyarra wakirni nyurrurla yapa panu-jangka ngurrju-

jangka ngulalu palija pinja-warnu nyampurla ngurungka nyurru-wiyi. Kapu-nyarra wakirni yinya-jangka wati-jangka Yapulu-jangka ngululu yapa kamparru-warnurlu-wiyi pungu. Manu kapu-nyarra wakirni Jikarayarlangu-jangka kaja-nyanu-jangka Pirakaya-kurlangu-jangka. Nyangulu pungu nyurrurla-nyangurlu yupa-paturlu yinyarla Yuwarli Maralypirla kutu-juku pirli lalypa-wana kuja kalurla tarruku nguna Kaatuku. Kujarrarlanguanya kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju panujuku maju-mani!"

*Jijaji-jana yulaja yapaku Jurujulumu-wardingki-patuku
Luke 13.34-35*

³⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana yulaja yapaku Jurujulumu-wardingki-patuku, "Waraa! Waraa! Nyurrurlajunkulu yapa ngaju-nyangu-patu nyurrurla kuja kankulu nyina nyampurla Jurujulumurla. Nyurrurla-nyangurlu yupa-paturlulu-jana pungu panu jarukungarduyu-patu Kaatu-kurlangu-patu, manulu-jana pirlingki luwarnu yimi-kirli-patu wankaru-wangu kujalpa-jana Kaaturlu yangka yilyajarni. Ngampurrrpa-nyayirnilparna-nyarra nyinaja nyurrurlaku warrawarra-kanjaku manu ngaju-kurramaninjakü ngati-nyanu jukujuku-piyarlu kuja kajana pinkirrpa-kurramaninjarla warrawarra-kanyi kurdukurdu. Kala nyurrurlarlujunkujulu mamparl-pungu warrarda!" ³⁸ Nyurru-wiyi-wangurlu, Kaaturlu kapu nyurrurla-nyangu Yuwarli Maralypi yampimi, manu kula nyinami ngulangkalku. ³⁹ Ngajulurlu karna ngurrara nyampu yampinja-yanilki, manu nyurrurlarlu kulankujulu nyanyilki. Kala ngula-jangka kapurna kulpari-jarri nyampu-kurra, manu kapunkujulu nyanjrala purlami kuja-piya 'Nyampu wati kuja Kaaturlu milarninjarla yilyajarni, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!'"*

24

Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku ngulaju kuja, 'Maralypi Yuwarli ngakaju kapu pirlpirl-wantimi'

Mark 13.1-2, Luke 21.5-6

¹ Kuja-jana Jijaji jirrngaŋga wilypi-pardija nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku kaninjarni-jangka Yuwarli Maralypi-jangka, ngula-jangkajulurla wangkaja, "Tiija, nyampu-jana nyangka yuwarli-kari yuwarli-kari ngurrju-nyayirni warrukirdikirdi Maralypirla!"

² Jijaji-jana wangkaja, "Nyanyi kankulu-jana nyampurraju kuja kalu karrinja-yani yuwarli-kari yuwarli-kari manu kuja-ka karri nyampu Yuwarli Maralypi? Ngularraju kulanu tarlunga karri nyampurraju. Manu kulanu-nyanu nyampurraju yarturluju kuja-piya yaarlyaaarl-ngunanjan-yani. Ngakaju kapulu-jana yapa-karirli muku pirlpirl-kijirni wallya-kurra."

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku kapu-jana nyi-yarningkijarra wuurnpa-jarri nyanungurraku

Mark 13.3-13, Luke 21.7-19

³ Ngula-jangkaju, kuja Jijaji yanurra Maralypi Yuwarli-ngirli, yangka-kurra-yijala kulpari yanu pirliri-kirra yirdi-kirraju Yalipiji-kirra. Ngulangkaju, nyanungu-nyangu kurdungurlu-patulurla yanurnu nyanungukuju yapa-wangu-kurra, manu wangkajalurla nyanungukuju, "Wangkaya-anganpa. Nyangurlalu Yuwarli Maralypi pirlpirl-kijirni yapangkuju yungurnalu nganimparslangurlu milya-pinyi? Pirlpirl-kijirninjakungarntiji, nyiya-wiyi kapurnalu kamparruju nyanyi ngari

* ^{23:39} Nyangka Psalm 118.26

yungurnalu pinalku nyina? Nyangurlanpa pina-yanirni, manu nyangurlarlu kapu Kaaturlu lawa-mani walya nyampu? Ngularlangujunganpa wangkaya.”

⁴ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Jijajiji kuja, “Warrawarra-kangkalu-nyanu yapa ngalya-kari-kijaku, kajikalu-nyarra yapa-karirli yimirr-yinjarla karlirr-kanyi. ⁵ Panu kapulu yaniyanirni nyurrurla-nyangu-kurraju yapa ngaju-nyangu nganta, kapulu-nyarra wangkanjarla yimirr-yinyi kuja, ‘Ngajujurna Mijaya yangka kuja-nyarra Kaaturlu ngarrurnu nyurru-wiyi yilyanjarnikingarntirli?’ Ngula-jangka kujarlu wangkanjarlu kapulu-jana yapa panu-kari yimirr-yinyi, kula-nganta ngajulurlunya. ⁶ Lani-wangulu nyinaya kajinkili-jana purda-nyanyi linjarrpa wiri-kirra manu kajinkili yangka jaru mani yapa-kari-kirlangu wurnturu-ngurlu ngurra-kari-ngirla kajili-nyanu yiti-wana-karirli linjarrparlu pakarni. Ngula-puruju, wurrangkulu mardaka langangku, kula-nyarra nguruju lawa-jarri jurnta murnma-juku. ⁷ Nguru lawajarrnjakungarntirli, kapulu-nyanu linjarrparlu-wiyi luwarni ngurrara-kari-warnurlu ngurrara-kari-warnurlu, manu nguru-kari-jangka nguru-kari-jangka kapulu-nyanu rdilykarra-yirrarni linjarrpaku wiriki luwarninjaku. Ngula-jangkaju, kapu walya yurnkuyurnku-jarri nguru-kari nguru-karirla. Manu ngula-warnuji ngurrara-kari ngurrara-kari kapurla mangarrikiji lawa karrimi. ⁸ Nyampukuji linjarrpaku manu nguruku lawa-jarrnjaku, wurr-a-juku kapunkulurla pirr-pardimi, yangka kuja-ka karnta murrumurru-jarri wartardi, ngula-piyakunya kuja kanyanu yangka purda-nyanyi wartardirli murrumurru kurdukungarntirli. Ngula-piyakunya kapunkulurla pardarni.

⁹ “Kapulu-nyarra jangkardurnu yani yurrkunyu, manu kapulu-nyarra puuly-mardarninjarla jirri-kanyi murrumurru-maninjaku manu tarngga-kurra pinjrala-yirrarninjaku nyurrurlaku. Kuja kankulu ngaju-nyangu kurdungurlu nyina, kujarlanya kapulu-nyarra nyurunyuruyi-jarri nguru-kari nguru-karirla. ¹⁰ Ngula-puruju, yapangku panungku kuja kajulu jalangurlu ngaju purami, kapujulu puranja-wangu-jarrimilki. Kapulu-nyanu jarnkjurnkurlu nyurunyuru-manu, manu kapulu-nyanu jarnkjurnkurlu jikajika-jarrinjarla yinyirra yurrkunyu-kurraju. ¹¹ Yapa panungku kuja kalu-nyanu nganta ngarrirni Kaatu-kurlangu jarukungarduyu, ngulaju kapulu yanirni, manu kapulu-jana yimirr-yinyi yapa panu-kariji nyanungurra-nyangu jaru-kurlurluju. ¹² Yapa kapulu nyina punku-nyayirni nguru-wanaju. Ngula-piya-yijala ngaju-nyangu-patu kurdungurlu-patu kapulu-nyanu yulkanja-wangu jurnta nyinami. ¹³ Kala ngana-puka yapa kajiji wala-juku nyina ngajuku jikajika-jarrinja-wanguju, ngulaju kapurla jirranga nyina Kaatuku tarngga-juku. ¹⁴ Yimi Ngurrujua Kaatu-kurlu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku, yapangku kapulu-jana yaninjarla yimi-ngarrirni nguru-kari nguru-karirla warrukirdikirdi yungulu yapa-karirlangurlu purda-nyanyi. Ngula-jangkaju kapu nguruju lawa-jarrimilki.”

*Yimi Lani-maninja Wita-wangu-kurlu
Mark 13.14-23, Luke 21.20-24*

¹⁵ Jijaji-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patuku, “Ngakaju kapunkulunyanyi nyampurlaju Yuwarli Maralypirla, kapu karri nyiya mayi maju-nyayirni Lani-maninja Wita-wangu, kapu karrimi kanijnarni Yuwarli Maralypirla. Nyampu maju-nyayirni, ngula-kurluju jarukungarduyurlu Tanyulurlu yimi yirrarnu nyurru-wiyi.”* (Kajinkili ngaka nyanyi nyampu

* 24:15 Nyangka Daniel 9.27, 11.31, 12.11

jaru Payipulurla, ngulajulu langa-kurra-manta!) ¹⁶ Nyurrurla kuja kankulu Jurdiyarla nyina, kajinkili nyanyi yali maju-nyayirni Yuwarli Marilypirla, ngula-kujakuju pirri-parnkayalu pirl-wana-kurra! ¹⁷ Yangka kajinkili nyurrurla-nyangu yuwarlirla nyina kankarlarni marda, ngulaju yuwarli yukanja-wangulu kutu pirri-parnkaya jurnarrpa maninja-wangjuku. ¹⁸ Yangka kajinkili wurnturu warrki-jarrimi manangkarra-wana, ngulajulu kulpari parnkanjarni-wangurlu yampiya jurnarrpaju. Kala ngarili wawarda purda-nyanja-wangu pirri-parnkaya-puka waparlku! ¹⁹ Yangka-puruju kapurla karrimi maju-nyayirni karntakuju yangka wartardikiji, manu karntaku wita pirltirrkakupalanguku kapurla karrimi maju-nyayirni, wiyarrpaku. Kulalpalu nyarrpalku pirri-parnkayarla yangka-kujaku maju-kujaku. ²⁰ Kuja-kujakuju, wangkayalurla Kaatuku yungu warla-pajirni nyanungu maju karrinja-kurra. Kajilpa marda karriyarla Yuwarli Maralypirla pirriya-puru, marda Juwu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu-puru, ngula-puruju kulalpalu nyarrpa pirri-parnkayarla. ²¹ Yangka kuja Kaaturlu nguru manu walya nyurru-wiyi ngurrju-manu, nyurru-wiyi-ngirli jalangu-kurra, kula nganangku nyangu kuja-kurra maju rdipiarni-kirra, lawa. Manu kula nganangku yarda nyanyi ngaka maju-nyayirni kuja, lawa. ²² Ngaka, kajili yapa nyinami maju-nyayirni-puru, kulalu-nyanu murrumurru purda-nyanyi tarnnga, lawa. Maju-nyayirni-puruju, Kaaturlu kapu-jana muurl-mardarni yapa nyanungu-nyangu kuja-jana kamparrurlu milarnu. Kala kajilpa-jana muurl-mardarninja-wangurlu yampiyarla, ngulaju kajikalu muku pálimi.

²³ “Ngaka kajikalu-nyarra yapa ngalya-kari wangkami kuja, ‘Nyangka yinya Mijaya yanurnułku kuja-ka karrimi yinya Kaatu-kurlangu!’ Manu kajikalu-nyarra yapa ngalya-kari wangkami kuja, ‘Nyampunya Mijaya yanurnu nyampu-kurra!’ Kuja kajili-nyarra wangka, ngulaju jawirri purda-nyangkalu-jana langa-miparlu. ²⁴ Nyiya-kujaku kuja? Panu kapulu yaniyanirni jinta-kari jinta-kari kula-nganta yangka jinta Kaatu-kurlangu Mijaya. Manu panu-kari kapulu yaniyanirni jinta-kari jinta-kari kula-nganta Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Nyampurrajulu ngulaju warlkanji yijardu-wangu! Kapulu-nyarra yaninarla yapakuju milki-yirrarni nyiyarningkijarra yartarnarri ngangkayi-kirli-piyarlu, ngulaju kula-nganta Kaatu-kurlangu, kala lawa. Kapulu-nyarra putaputa yimirr-yinyi yapa nyurrurlaju milarninja-warnu-patu Kaatu-kurlangu. Kala lawa, kapu-nyarra muurl-mardarni Kaaturluju. ²⁵ Purda-nyangkajulu ngaju! Yimi-ngarrurnurna-nyarra nyiyarningkijarra yangka kamparruju yungunkulu milya-pinyi nguru kaji lawa-jarrinja-yani.

²⁶ “Marda ngana-japa kapu yanirni, manu kapu-nyarra yimi-ngarrirni Mijaya kuja-ka jiljangka palka nganta nyina. Kaji-nyarra yapa kuja wangkami, kulalurla warrirrinjaku Mijayaku manangkarra-kurra yanta, lawa! Marda kapu-nyarra yapangku ngarrirni Mijaya nganta-ka wuruly-nyinami kutu. Kaji-nyarra kuja wangka, kulalurla ngungkurr-nyinakarla! ²⁷ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, kapurna kapanku pinarni yani wirnpa-piya-juku kuja-ka kilji mirilmiril-karri yalkirirla kakarrara-jangka karlarra-kurra. Wirnpa-piya, jintakumarrarnirli kapujulu nyanyi.

²⁸ “Junga kujaju. Kuja-ka ngana palimi yangarlu manu-ka wantimi yuwurrikurla, kapulurla warlawurru kankarlwarru paarr-pardimi. Kuja-piyarlu-yijala kajinkili manngu-nyanyi yimi ngaju-nyangu, ngulaju kapanukjulu milya-pinyi nyarrpara-kurrarna pinarni yani.”

Jijaji wangkaja-jana kuja, 'Kapurna pina-yanirni nyampu-kurra yalkiri-nirla mangkurdurla!'

Mark 13.24-27, Luke 21.25-28

²⁹ Jijaji-jana yarda wangkaja, "Yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu jaru kamparru-wiyi nyiyarningkijarra-kurlu majumaju-kurlu, ngula-jangkanya kapu ngakaju wantaju maru-jarri, manu kirntangiji kapu mirilmiril-karrinja-wangulku-yijala maru-jarri. Ngula-puruju yalkiri-nirla mangkurdurla, kapulu yanjilypiriji patapata-karri. Manu ngula-puruju yalkiriji kapurla Kaatuku marlaja yurnkuyurnku-jarri." ³⁰ Ngula-puruju yapangku kapulu nyanyi nyiya mayi yalkirirla, manu kapujulu milya-pinyi Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kajirna yanirni pina. Kapurna warraja-jarri, mangkurdurla, kapurna kulpari yanirni nyampu-kurra pirri, nyayirni yartarnari wiri-jarlu-kurlu, manu kapurna mirilmiril-karrinja-yani. Kajijili yapangku nguru-wana-ngurluju nyanyi ngaju yaninjarni-kirra, kapulu lanj-jarrinjarla rdirri-yinyi yulanjakulku. ³¹ Ngajuju kapurna jamaru-karrinjarni yani kilji-nyayirni kurlumpurrngu-kurluju, manu kapurna-jana ngaju-nyangu maramarrawati palju-yilyami kurlirra-purda, yatijarra-purda, karlarra-purda, manu kakarrara-purda yapaku warru turnu-maninjaku, turnu-maninjarla kan-jarniki yangka kuja-nyanu Kaaturlu yapa yajarnu."

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa watiya-kurlu miyi-kirli

Mark 13.28-31, Luke 21.29-33

³² Jijaji-jana yarda wangkaja, "Milya-pinyi kankulu yangka kuja-ka watiya kirri, jarrinja-yani? Jalyirrpalku-ka purrulyun-pardinja-yani-wiyi, manu jinjirlakungarnti wujulupa-wiyi-ka palka-jarrinja-yani, ngula-jangkaju jinjirlalku-ka wiliypi-pardi. Ngula-jangkaju kankulu milya-pinyi kuja-ka yangka karapurda-jarrinjarni yani. ³³ Ngula-piya-yijala kajinkili nyanyi walya manu yalkiri yurnkuyurnku-jarrinja-kurra, ngula-jangkaju kujarlaju kapunkulu pinalku nyina kuja karla karrinjarni yani kutulku walyaku lawa nyinanjaku. ³⁴ Langa-kurra-mantalu kuja kalu yapa nyampurla jalangujalangu nyina. Ngulaju kulalu pali nyanja-wangu-wiyi ngalya-karri, nyampurrakuju nyiyarningkijarrakuju majumaju-nyayirni, ngulangkuju kapulu nyanyi-wiyi muku palinjakungarntirliji. ³⁵ Walya manu yalkiri kapu-pala yawu-pardimi. Kala ngaju-nyangu yimi ngulaju kapu palka-juku karrimi yawu-pardinja-wangu-juku."

Kula-ka nganangku yapangku milya-pinyi nyangurla kaji Jijaji pina-yanirni

Mark 13.32-37, Luke 17.26-30,34-36

³⁶ "Kula-ka nganangku milya-pinyi nyangurla kajirna kulpari yanirni. Kula kalu milya-pinyi maramarrarlangurlu, yangka kuja kalu maramarraju nyina nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra. Kula karna ngajurlangurlu milya-pinyi Ngalapi-nyanurlu. Yangka nyanungu-miparlu Wapirra Kaaturlu-ka milya-pinyi. ³⁷⁻³⁸ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, kujakungarntiji yapangkuju kulajulu manngu-nyanyi. Ngularrarluju kapulu ngari ngarni, manu kapulu-nyanu yupukarra-jarri. Ngularraju yapa yangkarri-piya kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja Nawangka wankarurla-wiyi. Nyangurlujulpa pawurtu wiri-jarlu nganturnu. Kala yapangku panukarirli kulaalpalu nyanunguju jungangku purda-nyangu. Ngula-jangka, ngapalku wiri yinya ngawarra yanurnu, manu-jana muku pungu. Kala Nawa manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-mipa-jana muurl-mardarnu

* **24:29** Nyangka Isaiah 13.10, 34.4

Kaaturluju. ³⁹ Kujalpa ngapaju wantijalku manulpa kankarlu-jarrinja-yanulku, kulalu yapangkuju milya-pungu kujalpa nyarrpa-jarrija. Kuja-jana ngawarrarlju kangurralku, manngu-nyangulpalu-nyanu kapulu palimi maju panungka. Kuja-yijala kapu yarda rdirri-yinyi kajirna Yapa-nyayirni-wango Kaatu-kurlangu pina-yanirni.

⁴⁰ “Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, ngula-puruju kapupala marda wati jirrama warrki-jarrimi yuurrkurla. Kapurna kanyi jinta-mipa. Jinta-kariji kapurna yampinja-yani purdangirli. ⁴¹ Kajirna ngaju pina-yanirni, ngula-puruju karnta jirramarlu marda kajika-pala ngurlu yurparni pulawa-karda pirli-jarra-kurlurlu wita-jarra-kurlurlu. Ngaju kapurna jinta-mipaju kanyi, manu kapurna yampinja-yani jinta-kariji purdangirli. ⁴² Wapal-nyangkajulurla muurlparlu jarda-wangurlu ngajuku kajirna nyangurla pina-yanirni. Kula kankujulu milya-pinyi nyangurla kajirna ngaju pina-yanirni. ⁴³ Yapa yangka kajilpa warnpa ngunayarla yuwarli nyanungu-nyangurla, manu kajilpa yapa yantarlarri purunjunju wurulypa-nyayirni, ngula-jangka kajika yinyarlu purunjunjurru purungku-mani nyiyarningkijarra. Kala kajilpa yuwarlikingarduyu yakarra ngunayarla, kajilparla wapal-nyangkarla yakarrarl, ngulaju kajika nyanyi yinya purunjunju yaninjarni-kirra, manu kajika warla-pajirni yuwarli-kirra yukanjarni-kijaku purunjuku maninja-kujaku. Milya-pinyijala kankulu kujaju yijardu-nyayirni. ⁴⁴ Kuja-piyarlu-yijala, nyurrurlarlu-julu wapal-nyangka kajirna yanirni pina. Kajikarna pina-yanirni mungalyurru, marda wuraji, marda mungangka. Kula kankujulu milya-pinyi nyangurlarna pina-yani.”

Ngana warrkiniji ngurrju Kaatukuju?

Luke 12.35-48

⁴⁵ Jijaji-jana yarda wangkaja nyanungurrakuju, “Ngana warrkini ngurrjuju Kaatukuju? Kuja-ka warrkinikingarduyu wurnakupurdajarrimi, nyanungurlu kanyanu jinta-mipa warrkini yiringi-mani yungujana warrkini-patu-kari warrawarra-kanyi, yungu-jana yinyi mangarri-pinki kajilpalu yarnunjuku-jariyiarla. ⁴⁶ Kaji warrkinikingarduyu pina-yanirni wurna-jangka, kaji parlu-pinyi jinta warrkini warrki-jarrinjakurra ngutungutu, yaliki warrkinikingarduyukuju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni. ⁴⁷ Nyanungurluju kapu yirrarni yaliji warrkini wiri-nyayirni yungurla warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra nyanunguku. ⁴⁸ Marda yali warrkini wiri ji maju. Marda kajika-nyanu nyanungurluju manngu-nyanyi nyanungu-nyangu warlaljamari kapu nyinamirra wurnturuju tarnngaju. ⁴⁹ Manu marda nyanungurlu warrkiningarduyu watingki kajika-jana pakarnirra yapa-kariji warrkini-patu-kariji, manu marda kajika nyanunguju yanirra kuja kalu pama-jangka yapa nyina, manu kajika-jana yalirlaju jirrngaŋaŋa ngarni pama manu mangarri. ⁵⁰ Nyanungurlu marda kajika-nyanu manngu-nyanjarla wangkami, ‘Ngaju-nyangu wiri kula marda pina-yanirni jalanguju. Ngajulurlu kapurna wurrangku-juku pamaju ngarni manu nyinami warrki-wangu.’ Kujanya kajika-nyanu wangka. Lawa! Yali wiri yuwarlikingarduyu kapu pina-yanirni-yijala nyangurla mayi! ⁵¹ Nyanungurluju kapu-nyanururla kunka-mani yaliji warrkini wiri ngutunguturlu, manu kapu yilyamirra yangka-kurra kuja kalu ngawungawu yapa nyina yangka milkarranji. Ngulangkanya kapu yulanjarrang, manu kapu-nyanu kartirdirli yarlkirni manu karntirrirrjirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju.

25

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra 10-pala kaminakamina-kurlu

¹ Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurra Kaatukirlangu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku, nyanungujana wangkaja, "Ngajulu yungurna-nyarra wangka ngarra nyarrpa-jarri kajirna pina-yanirni nguru nyampu-kurra wiriki nyinanjaku. Yapa kuja kalu nyampurla walyangka nyina jalangku, ngularraju kamina-kamina karlarla-pala-piya. Nyanunurrarajulpurla pardarnu watiki yungu pina-yanirni nyanungu-nyangu karnta-kurlu wurduju-yinja-warnukurlu yungu-ngarra yupukarra-jarrimi. Kaminakamina-paturlulu-jana jarnkjurnku mardarnu rdili kampanja-kirlangu. Junga-juku, yali-patu kamina-patu, pardijalu nyanungurra-nyangu rdili kampanja-kirlangu-kurlu, manulurla nganjirni yanu nyanungu-nyangu yuwarli-kirra nyanjaku.

²⁻⁴ Rdaka-pala kamina-patujpalu warungkawarungka nyinajaya. Nyanungurrarajulpulu mardarnu ngari wita jaraju nyanungurra-nyangurla rdili kampanja-kirlangurlaju. Kala rdaka-pala-kari kamina-patu, ngula-patujulu pinangkalpa. Nyanungurra-nyangu rdili kampanja-kirlangujulpalu panu ngunaja jara-kurluju, manulpalu-nyanu yali-yijala jaraju mardarnu kirlajirla.

⁵ Mungangka, yali wati kula yanurnu-juku. Yangka kamina-patujpalu jarda-jarrinja-yanulku.

⁶ Junga-juku, mungangka-jarrija-nyayirniki kulkurru-kariji, manu yangka-patu 10-pala kamina-patu, ngula-patujpalu jarda-juku ngunaja. Junga-juku, nyanungu-paturlulu purda-nyangu ngana-japa purlanjakurra wurnturu-kurra, 'Nyampunya yananyarni watiji nyanungu-nyangu jangku-pinja-warnu-kurlu karnta-kurlu! Yantarnili nyampu-kurra, manu wapirdi karriyalurla nyanungukul!' ⁷ Junga-juku, yangka kamina-patujulu yakarra-pardijalku, manu manulu-nyanu nyanungurra-nyangu rdili kampanja-kirlangu jarra-maninjakungarntirli.

⁸ Kala yali-paturlu rdaka-pala-karirli warungka-paturlu kamina-paturlu kulalu mardarnu jaraju juru-pinjaku nyanungu-nyangu rdili kampanja-kirlangu-kurraju. Puta rdurlungulpalu-jana jara-wangu warluju. Jungajukulu-jana wangkaja pinangkalpaku kamina-patukuju, 'Yuwa, yungkalu-nganpa ngalya-kari nyurrurla-nyangu jara yungurnalu-nyanu nganimpa-nyangu kampanja-kirlangu jarra-mani. Kulalu janka jara-wanguju!'

⁹ Lawa, yangka-patu pinangkalpa-paturlu kamina-paturlulu-jana wurramanu, manulu-jana wangkaja, 'Lawa, kajilparnalu-nyarra yungkarlarra nyurrurlaku ngalya-kari nganimpa-nyangu jara, ngula-jangkaju kajika-nganpa nganimpa-nyangu kampanja-kirlanguju jurnta palimirra! Yantaluu japi-kirra, manu payi-mantalu-nyanu jaraju.'

¹⁰ ¹⁰ Junga-juku, yali-patu warungka-patu kamina-patulu yarkajarralku japi-kirra payi-maninjaku jaraku. Kujalpalu japingka-juku karrijarra, watiji yanurnulku nyanungu-nyangu yuwarli-kirraju. Yali-patu rdaka-pala-patu pinangkalpa kamina-patu nyanungurra-nyangu rdili kampanja-kirlangu-kurlu, kujalpalu palka jankaja, yukajarralu yuwarli-kirraju wati-wana yungulurla ngarninjarla pardarni yupukarra-jarrinjakungarnti. Nganangku-japa tuwaku jaarl-yirrarnu purdangirlji kujaluu kamina-patu yukajarra.

¹¹ Ngaka-pardu-karilki, rdaka-pala warungka-patu kamina-patuju yanurnulkulu yuwarli-kirraju. Watikijilpalurla purlaja kujalpa kaninjarni nyinaja yuwarlirla, 'Wayinpa, lakarn-manta-nganpa tuwa yungurnalu nganimpalanglu yukamirra!'

¹² Lawa, watingkiji-jana wurra-manu, manu wangkaja-jana, 'Kula nyarrpa? Ngajulurlu kula karna-nyarra milya-pinyi nyurrurlaju!"

¹³ Ngula-juku-jana Jijajirli yirri-puraja jaruju, manu wangkaja-jana yapakuju, "Nyinayalu ngularra-piya rdaka-pala pinangkalpa kamina-patu-piya. Warrarda wapal-nyangkajulurla ngajukuju. Ngajulu marda kajikarna pina-yanirni nguru nyampu-kurra parrangka marda, mungangka marda."

*Yimi-nyayirni-wangu jukurrpa warrkini-patu-kurlu karlarla-pala-kurlu
Luke 19.11-27*

¹⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu Yimi-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina, nyanungu-jana wangkaja, "Ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni kaji nyarrpa-jarri kajirna ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu pina-yanirni nguru nyampu-kurra wiriki nyinanjaku. Kaatuju ngulaju wati-piya kujalpa-jána mardarnu marnkurrrpa warrkini-patu. Yali wati, ngulangkujulpanyu ngurrju-ngurrju-manu wurnaku yungu-ngarra yani kirri-kari-kirra. Yaninjakungarnti-jana wangkaja yungulurla warrawarra-kanyi nyi-yarningkijarra nyanungu-nyangu kaji nyanunguju wurnturu nyinamirra.

¹⁵ Kamparru-warnukujurla yungu talaju panu-jarlu 5,000-pala kawurlu pirla yungurla warrawarra-kanyi nyanunguku. Kulkurru-warnuku watiki, nyanungurlujurla yungu panu-jarlu tala 2,000-pala kawurlu warrawarra-kanjaku. Manu purdangirli-warnu-pirdinypakujurla yungu 1,000-pala kawurlu. Ngula-jangkaju, wurnalku yarkajarra. ¹⁶ Kamparru-warnu wati warrkini, yangka 5,000-pala kawurlu-kurlu, nyanunguju yanu kapanku, manu-nyanu talaju yirrarnu tala-warnu yuwarli-kirra, manu ngakaju pina manu 5,000-pala jirramakulku, ngulaju 10,000-palalku.

¹⁷ Kulkurru-warnu wati warrkini, yangka 2,000-pala kawurlu-kurlu, nyanungurluju-nyanu talaju yirrarnu tala-warnu yuwarli-kirra. Ngakaju-nyanu manu pina 2,000-pala jirramakulku kawurlu, ngulaju 4,000-palalku. ¹⁸ Kala yangka purdangirli-warnu wati warrkini, yangka 1,000-pala kawurlu-kurlu, kujalparla kaji-mardarnu wati wiri-kirlangu, nyanunguju yanu, manu karlaja rdaku walyangka, manu wurulypa yirrarnu talaju rdakungka.

¹⁹ "Ngaka-pardu-karilki, yangka wati wiri yangka marnkurrrpa wati warrkini-patu-kurlangu, pina-yanurnu wurna-jangkaju, manu-jana payurnu nyanungurraju talaku. ²⁰ Kamparru-warnu wati warrkini, yangkangku kuja maninjarla mardarnu 10,000-pala kawurlu, yaninjarlarla wangkaja, 'Warlaljamari, nyuntulurlunjapu ngajulu yungu 5,000-pala kawurlu warrawarra-kanjaku nyuntuluku. Mpa! Nyampurranja yangka-patuju 5,000-pala kawurluju, manu 5,000-pala kawurlu-patu-karijirna manu tala-warnu yuwarli-ngirli!' Ngula-warnujurla müurlpa yungu nyanungu-nyangu wiriki.

²¹ "Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja yalikiji watiki, 'Nyuntujunpa ngurrju warrkini ngajulu yungu. Nyuntujunpa warrki-jarrija yangka kujarnangku ngajulu wangkaja warrki-jarrnjaku. Ngajulurlurnangku yungu tala wita warrawarra-kanjakuju, manu nyuntulurlunjapu ngajulu yungu pina-yungu panu-jarlu talalku. Yuwayi, nyampu-warnurla jalangu ngajulurlu kapurnangku yirrarni nyuntuju wiri talakuju ngaju-nyangukuju. Yantarni kaninjarni ngaju-nyangu yuwarli-kirra, manu wardinyilkirli wungu-jarralku nyinal!"

²² "Ngula-jangkaju, yangkalku kulkurru-warnu wati warrkini, kuja nyanungurlu manu 4,000-pala kawurlu, yaninjarlarla wangkaja nyanungu-nyangu wiriki, 'Warlaljamari, nyuntulurlunjapu yungu 2,000-pala kawurlu warrawarra-kanjaku. Mpa! Nyampunyalu yangka-patuju 2,000-pala kawurlu, manu yarda 2,000-pala-kari kujarna ngajulurlu manu

tala-warnu yuwarli-ngirli! Ngula-warnujurla muurlpa yungu nyanungu-nyangu wiriki.

²³ “Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja ngulakuju watiki, ‘Nyuntujunpa ngurrju-nyayirni warrkini ngajulukuju. Nyuntunpa warrki-jarrija kujarnangku ngajulu wangkaja warrki-jarrinjaku. Ngajulurlurnangku yungu nyuntuku wita tala warrawarra-kanjaku, manu nyuntulurlunpaju pinayungu ngajuluku panu-jarlukku talaju. Yuwayi, nyampu-warnurla jalangu, ngajulurlu kapurnangku yirrarni nyuntuju wiri talaku ngaju-nyanguku. Yantarni kaninjarni ngaju-nyangu yuwarli-kirra, manu wardinyilkirli wungu-jarralku nyina!’

²⁴ “Ngula-jangkaju, yangkalku purdangirli-warnu wati, yangkangku kuja manu 1,000-pala kawurlu, yaninjarlarla wangkajarla nyanungu-nyanguku wiriki, ‘Warlaljamarr, nyuntuju kula kanpa-jana yimir nyina yapa-kariki. Nyuntu kanpa-jana warrarda jurnta kanyi nyiyarningkijarra yapa-karikiji. Kula kanpa ngurlu yirrarni walyangka miyi wiri-maninjakupurdarlu, lawa. Kaji miyi pardinjarlarla yirnmi-jarrimilki yapa-kari-kirlangurla, ngari kanpa-jana warru jurnta kanyi. ²⁵ Kujanpaju nyuntulurlu yungu ngajuluku yangka-patu 1,000-pala kawurlu warrawarra-kanjaku, ngajulurna lani-jarrija talaju marda kapurna wajawaja-mantarla. Junga-juka, ngajujurna yanu, manu wuruly-yirrarnurna nyuntu-nyangu tala nyuntuluku. Mpa! Nyampunya yangkaju 1,000-pala kawurluju nyuntu-nyanguju!’

²⁶ “Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja purdangirli-warnuku warrkiniki, ‘Nyuntujunpa punku jukuru-nyayirni, manu warrki-jarrinja-wangunpa ngajukuju! Milya-pinyi kanpaju ngajuju. Junga-jala kuja karna-jana yapa-kariki jurnta kanyi nyiyarningkijarra manu miyirlangu. ²⁷ Ngulaju ngulajuku! Nyuntulurlunpa kangkarla talaju manu yirrakarlanpa yakujurla yuwarlirla tala-kurlangurla. Kajinpa nyuntulurlu yirrakarla, ngulajangkaju wurna-jangkaju ngajulurlu kapurna pina mantarlarra tala wiri-nyayirni yakuju-ngurlu.’

²⁸ “Ngula-jangka, wiriji-jana wangkaja nyanungu-nyangu warrkinipatuku, ‘Puntakarla 1,000-pala kawurlu yaliki punku warrkiniki, manu yungkalurla kamparru-warnu yapaku kuja-ka mardarni 10,000-pala kawurlu. ²⁹ Nganangku-puka kuja-ka panu-jarlu mardarni, ngajulurlu kapurnarla nyanungukuju yarda yinyi jayakurra-nyayirni yunguju jungarni warrki-jarrimi. Kala nganangku-puka kuja-ka marda witarlangu mardarni, ngulaju ngula-juku. Yungulpaju jungarni-juku warrki-jarriyarla. Lawangkaju, nyiyarlangu wita kuja-ka mardarni, ngulaju ngajulurlu kapurnarla jurnta kanyi yalirlangu kuja-ka nyiya wita mardarni. ³⁰ Kala yali purdangirli-warnu warrkini, yangka majumaju, kijikarralu nyanunguju yuwarli-ngirli munga-kurra. Ngulangkanya nyanunguju kapu purlanjakkara yulami, manu kapu-nyanu kartirdirliji yarkirkni manu karntirirjirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju.’”

Jijajirli kapu-jana yira-jarra yirrarni yapaju maju manu ngurrju

³¹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yapa-patukuju, “Ngakaju ka-jirna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu pina-yanirni nyampu ngurukurra, ngajulu kapurna-jana jirrnga-yanirni yartarnarri wiri-jarlu-kurlu ngaju-nyangu marramarra-patuku. Ngula-jangkaju, ngajulu kapurna nyina ngaju-nyangurla nyinanja-kurlangu wiringka. ³² Ngajunyangu marramarra kapulu yani, manu turnuturnu-mani kapulu-jana yapa ngurungkaju, manu kapulu-jana kanyirni karrinjaku kamparrurla ngaju-nyangurla. Ngajulurlu kapurna-jana yirrarni yapaju jirrama turnukari turnu-kari, warntarla-nyayirni-patu manu jungarni-ngawurrrpa-patu,

kuja kajana jiyipikingarduyu-piyarlu yirrarni jiyipi-patu manu narnukutu-patu jirrama turnu-jarrarla.³³ Yapa kuja kalu jungarni nyina, ngajulurlu kapurna-jana yirrarni karrinjaku ngaju-nyangurla jungarni-purdanji, manu yapa-patu-kari kapurna-jana yirrarni karrinjaku jampu-purdanji ngaju-nyangurla.

³⁴ “Ngajulu kajirna nyina kingi nyinanja-kurlangu wiringkaju, ngula-jangkaju ngajulu kapurna-jana wangka ngularra yapa-patuku kuja kalu karri ngaju-nyangurla jungarni-purdanji, ‘Nyurrurla yapa-patu ngulaju kanyarra ngajukupalangurlu Kirdanarlu Kaaturlu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Nyurru-wiyi kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra nguru nyampurla manu yalkirirla, ngula-puruju nyanungurlu jungarnijungarni-manulpa nyanunu-nyangu nguru nyurrurlaku nyinanjaku ngulangka. Yuwayi, yantarnii nyampu-kurra nguru-kurra yungu-nyarra rdakurl-kijirni Warlalja-Wirirl.’³⁵ Ngaju kapurna-jana wangka yali-patukuju yapaku kuja kalu karrimi ngaju-nyangurla jungarni-purdanji, ‘Kujalparna ngaju yarnunjuku nyinaja, nyurrurlarlulpankujulu yungu ngajukuju miyi ngarninjaku. Kujalparna ngajulu nyinaja purraku, nyurrurlarlulpankujulu yungu ngapa ngarninjaku. Kujalparna ngaju nyinaja yapa-kari wungu-warnu-wangu, nyurrurlarlulpankujulu kangu ngajuju nyurrurla-nyangu ngurra-kurra.³⁶ Kujalparna ngaju jalya nyinaja, nyurrurlarlulpankujulu yungu wawarda parnta-yirrarninjaku. Kujalparna ngaju nyinaja murrumurru, nyurrurlarlulpankujulu mardarnu ngurrjungku. Kujalparna ngaju nyinaja rdakungka, nyurrurlarlulpankujulu yanurnu ngajuku wardinyi-maninjaku.’ Kujanya kapurna-jana ngajuju wangka jungarni-ngawurrpakuju yapakuju kuja kalu karrimi ngaju-nyangu jungarni-purdanjirla.

³⁷ “Ngula-jangkaju, yangka yali yapa-paturlu kapujulu payirni ngaju, ‘Warlalja-Wiri, nyarrpaku-jala kanpa nyampurraju wangka nganimpakuju? Kularnangkulu nyuntuju yarnunjuku nyangu, manu kularnangkulu pirda-manu nyuntuju. Kularnangkulu nyuntuju purraku nyangu, manu kularnangkulu yungu ngapa nyuntuku ngarninjaku, lawa.³⁸ Kularnangkulu kangu nyuntu yapa-kari ngurra nganimpaa-nyangu-kurra. Kularnangkulu nyuntuju jalya nyangu, manu kularnangkulu yungu wawarda nyuntuku parnta-yirrarninjakuju.³⁹ Kularnangkulu nganimpaju yanurnu nyuntuku nyanjaku ngulpanpa nyuntuju nyinaja murrumurru manu rdakungka.’

⁴⁰ “Ngula-jangkaju, ngaju kapurna-jana wangka nyanungurrakuju, ‘Yapa ngurungka kuja kalu nyina yarnunjuku marda, purraku marda, jalya marda, yapa-kari wungu-warnu-wangu marda, murrumurru marda rdakungka, yapa-patu-karirli nganta kalu-jana manngu-nyanyi nyanungurraku majumaju. Kala nyanunu-patujulu ngaju-nyangu kukurnupatu manu ngawurru-patu. Yangka kujankulu-jana warrawarra-kangu nyampurra wiyarrpa-patu ngaju-nyangu-patu, ngula-piyarlu-yijalankujulu warrawarra-kangu ngajurlangu.

⁴¹ “Ngula-jangkaju, kapurna-jana ngajuju wangka yapakuju yangka jungarni-wangu-patuku kuja kalu karri ngaju-nyangurla jampu-purdanji, ‘Yantaluu ngaju-kujaku, nyurrurla yapa-patu kuja kanyarra Kaaturlu yilyamirra nyanunu-kujaku tarnga-juku. Yantaluu yali-kirra kirri-kirra kuja-ka janka warlu-kurlu tarnga-juku. Yali kirriji ngulaju Kaaturlu ngurrju-manu kijirninjaku Juju Ngawuku manu nyanungu-nyangu marramarra-paturlanguku.⁴² Kujalparna ngajulu nyinaja yarnunjuku, nyurrurlarlku kulankujulu yungu ngajuluku miyi ngarninjaku. Kujalparna ngajulu nyinaja purraku, nyurrurlarlku kulankujulu yungu

ngajuluku ngapa ngarninjaku. ⁴³ Kujalparna ngajulu nyinaja yapa-kari wungu-warnu-wangu, kulankujulu kangu ngajuju ngurra nyurrurlanyangu-kurra ngunanjaku. Kujalparna ngajulu nyinaja jalya, kulankujulu yungu ngajuluku wawarda parnta-yirrarninjaku. Kujalparna ngajulu nyinaja murrumurru manu rdakungka, kulankujulu yanurnu wurdujarra-maninjaku ngajulukuju.

⁴⁴ “Ngula-jangkaju, ngularra yapa-patu kuja kalu karri ngaju-nyangurla jampu-purdanji, kapujulu wangka ngajukuju, ‘Warlalja-Wiri, nganimparlu kularnangkulu nyangu nyuntuju yarnunjuku marda, purraku marda, yapa-kari wungu-warnu-wangu marda, jalya marda, murrumurru marda rdakungka. Kularnangkulu wurra-maninjarla yampija warrawarra-kanja-wangurlu, lawa.”

⁴⁵ “Ngula-jangkaju, ngajulu kapurna-jana wangka ngularra yapa-patukuju, ‘Ngurungkaju, nyurrurlarlu kalankulu-jana nyangu panujarlu ngularra yapa-patuju kuja kalu-jana yapa-karirli manngu-nyanyi punku nganta. Nyanjarla nyurrurlarlu kuankulu-jana wurdujarra-manu nyanungurraju. Kuja-piyarlu-yijala kalankujulu ngajurlangu wurra-maninjarla yampija warrawarra-kanja-wangurlu.’ Kujanya kapurna-jana ngajuju wangka ngularra yapa-patukuju.

⁴⁶ “Ngula-warnuju, ngajulurlu kapurna-jana yilyamirra nyanungurraju jankanjaku yalirla ngurungka palu-pinja-wangurla kuja-ka janka tarngajuku. Kala ngularra ngurrju yapa-patu, yangka-patu kuja kalu karri ngaju-nyangurla jungarni-purdanji, ngula-patuju kapulurla jirrnga-nya nyina tarnga-juku Kaatku wankaru.”

26

*Wiriwiripalurla jangkardu jaaly-manu Jijajiki yungulu pakakarla
Mark 14:1-2, Luke 22:1-2, John 11:45-53*

¹ Kuja-jana lawa-jarrijalku yapaku nyiyarningkijarraku nyampurruku pinarri-maninjaku, ngula-warnu Jijaji-jana wangkaja nyanunu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ² “Nyurrurlarlu watingki kankulu milya-pinyi parra-jarra-jangkarla ngalipa kapurlipa jinta-jarrimi walparrirnинjaku Purlapa Wiriki Pajapaku.” Ngula purlapa-puru, yapangku kapujulu yinyi Yapanayayirni-wangu Kaatu-kurlangu yurrkunyu-kurra yungujulu pinyi watiya warrntawarntarla.”

³ Kujalpa-jana Jijajiji kuja wangkaja nyanunu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ngula-puru-yijala, maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu kuruwarrikingarduyu-patu yanulu yuvarli wiri-kirra Kayupu-kurlangu-kurra Ngardarri Wiri-kirlangu-kurra. ⁴ Nyanunu-patujulu jinta-jarrija, manulpalu-nyanu jarnkjarnku payurnu, “Nyarrparlu yungurlipa Jijaji puuly-mardarninjarla pakarni tarninga-kurra wurulyparlu?” ⁵ Nyampupuru Purlapa Wiri Pajapa-puru, kulaalparlipa marrararluju pakakarla milparniwarra-puruju panu-puruju. Lawa kujaju, kajikalu-ngalpa nyangjarla yapa-karri kulu-jarri-nyayirni kuja-panukuju.” Kujanyalpalurla warrardā jangkardu jaaly-manu Jijajiki.

*Karntangku jintangku, jararla winjurnu parntirrparntirrpa ngurrju
Jijajiki jurrungka
Mark 14:3-9, John 12:1-8*

⁶ Kuja-puruju, Jijajiji nyinaja jinta-kari-kirlangurla Jimani-kirlangurla ngulaju kirri-pardurla yirdingka Pijinirla. Jimani kala pinti wijini-kirli

* **26:2** Nyangka Exodus 12:11

panu-kurlu nyinaja kamparru-wiyi. ⁷ Ngulalpa Jijajirli ngarnu Jimani-kirlirli, ngula-kurraju karntalku yanurnu yali-kirra Jimani-kirlangu-kurra. Ngulaju yanurnu kardirri-kirli murlukurnparla-kurlu jara-kurlu. Jara yali murlukurnparla, ngulaju ngurrju-nyayirni parntirrparntirrp-nyayirni ngulaju talaju wiri-nyayirni. Karnta kuja yanurnu Jijaji-kirra, jarajurla yaarl-winjurnu Jijajikiji jurrungka. ⁸ Kujalu kurdungurlu-paturlu nyangu karnta jara yaarl-winjirninja-kurra, ngulajulurla kulu-jarrija-nyayirni, manulu-nyanu wangkaja, "Nyarrpaku jaraju yiily-ngaarnu yalumpurluju karntangku? ⁹ Yungu-jana yapa-kariki jali-mantarla wiri-jarlu-nyayirni talaku yungu-jana ngula-jangkaju warru yungkarla yapa-kariki talawangku marlajarraku!"

¹⁰⁻¹² Jijajirli-jana miyalurlu nyangu nyarrpa kujalpalu-nyanu wangkaja nyununganu-nyangu kurdungurlu-patu, manu kujalku-jana wangkaja nyununguju, "Wiyarppalu yampiya kulu-wangurlu ngarrirninja-wangurlu! Kujaaju jara winjurnu ngajuku parntirrparntirrp-jurru-kurra, ngulangkuju ngurrjungkuju yirrarnu yunguju wurdujarra-mani milyingka yirrarninjakungarnti. Ngulaju ngurrju-nyayirni! Jaya-kurra kapunkulu-jana mardarni marlajarraju yapaju tala-wanguju tarnngangku-juku. Ngajulu, kulankujulu mardarni tarnngangku nyampurlaju. ¹³ Purda-nyangkajulu! Nyarrpara-wana-puka nguru-kari nguru-karirli kajili purda-nyanyi Yimi Ngurrju ngaju-nyangu, ngulaju nyampuji karnta kapulu manngu-nyanyi nyampu kujaju jara winjurnu jurru-kurra milyikingarntiki parntirrparntirrp." ¹⁴

Jijajirli-jana jangkardu jikajika-jarrija Jutujuju

Mark 14.10-11, Luke 22.3-6

¹⁴ Ngula-jangkaju, jinta kurdungurlu yirdiji Jutuju Yikariya yarnka-jarra maralypikingarduyu-patu-kurra wiriwiri-kirra. ¹⁵ Wangkaja-jana nyununganu, "Kajilparna-nyarra yimi-ngarrikarla kuja-ka nyinami jijaji nyarrpararla, nyajangu kapunkujulu yinyi talaju?" Junga-juku, wat-ingki ngularrarlulurla Jutujuku yungu tala pirla yaltiri-wati 30-pala. ¹⁶ Ngula-jangkaju, Jutujuju kulpari yanu Jijaji-kirlangu-kurra-yijala, ngulangkalyalparla wurulypa-juku nyinaja yungu-jana ngaka Jijaji jiily-nyarrirni maralypikingarduyu-patuku yungulu puuly-mardarnilki.

Jijajirli-jana kurapaka Pajapa-puru jirrngaanja ngarnu kurdungurlu-patuku nyununganu-nyangu-patuku

Mark 14.12-21, Luke 22.7-13, John 13.21-30

¹⁷ Parrangka kamparru-warnurla Purlapa Wiri Pajaparla, yangka kuja kalalu mangarri rampaku lalypa-mipa * ngarnu, kuja-puruju kurdungurlu-paturlu payurnulu Jijajiji, "Nyarrpara-wananpa-ngaampa yilyami nganimpaju yungurnangkulu kuyu kurapaka purrami nyuntuku Pajapa-puruju?"

¹⁸ Ngula-jangkaju, junga-juku, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patukku, "Yantalu kirri-kirra Jurujulumu-kurra, manu kajinkili yukamirra yinya-kurra, rdipiyalurla wati yinyaaku kujaarna-nyarra wangkaja kamparru. Yimi-ngarrikalurla ngula karna ngajulu nyina Tiija, nyurru karna nyina palinjakungarnti. Yimi-ngarrikalurla kapurnanyaarra jirrngaanja ngarni jiyipi Pajapa-puru ngaju-nyangu kurdungurlu-patuku yuwarirla nyununganu-nyangurla." ¹⁹ Junga-juku, ngula-warnu, kurdungurlu-patulu yaninjarla yukajarra kirri Jurujulumu-kurra, manulu jungarnijungarni-manu yangka kurapaka Pajapa, kuja-jana yangka Jijaji kamparru-wiyi wangkaja.

* **26:17** Nyangka Exodus 12.8

20 Jintangka-juku parrangka wanta yukanjarra-puru, Jijajirli jirrngaŋja ngarnu-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku yangka-patukuju 12-palaku. **21** Kujalpalu ngarnu miyi, ngula-puruju Jijajiji wangkajalku-jana kurdungurlu-patukuju, ngulaju-jana kuja wangkaja, “Junga karna-nyarra nyampu wangka: Nyampurla kuja kankujulu nyurrurlarlu kurdungurlu-paturlu jirrngaŋja ngarni miyi, ngula-jangkaju, jintangku kapu-jana ngaju yimi kanyi jangkardu maralypikingarduyu-patuku manu yurrkunyuku yungujulu puuly-mardarninjarla pinyi.”

22 Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Jijaji, ngulajulurla panu-juku muntuku-jarrija manu wajampa-jarrija. Jinta-karirliri jinta-karirliri jinta-karirlilpalu payurnu Jijaji, “Nganawiyi, ngaju mayi kanpaju wakirni?”

23 Jijajiji wangkaja-jana, “Nyurrurlarla nyampurla turnu-warnurla, nganangku kajirlijarra mangarri julyurl-yirrarni jupuŋupu-kurra mapirrili, yalirlinya kapu-jana ngajuju yimi kanyi maralypikingarduyu-patuku.

24 Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Payipulurlarlu ngajukuju muurr-pungu, kapurna palimi nganta. Junga kujaju. Kala yangka wati kuja kajana ngaju yimi kanyi, ngulaku karnarla mari-jarri, kapu Kaaturlu maju-manı-nyayirni! Nyiyaku nyampujuju jangkardu palka-jarrija jikajika-jarrinjakungarnti?”

25 Jutuju, yangka jinta majumaju ngula-jana nyurru-kirli yaninjarla wangkaja maralypikingarduyu-patuku Jijaji-kirli, nyanungurlangurlu payurnu Jijaji, “Wayinpa Tiija, ngajulu marda kanpaju wakirni kujarluju? Kula ngaju mayi?”

Jijaji wangkajarla nyanunguku, “Kuja-juku kanpa wangka.”

*Jijajirli-jana jirrngaŋja ngarnu miyi kurapaka nyanungu-nyangu
Mark 14.22-26, Luke 22.14-23, 1 Corinthians 11.23-25*

26 Kujalpalu kurapaka ngarnu-juku, Jijajirlii mangarri lalypaju manu, ngularla yati-wangkaja Kaatukulkku. Yati-wangkanjarla rdilykirdilykipungu, ngulangku-jana kurdungurlu-patukulkku warru yungu. Ngulaju-jana wangkaja, “Maninjarla nganjalu! Nyampuju ngulaju ngaju-nyangu palka-nyayirni-wangu.”

27 Ngula-jangkaju, kartakulkku manu pama-kurru, ngularla yarda yati-wangkaja Kaatuku-yijala. Ngulalpa-jana warru yungu kurdungurlupatukuju jinta-kari jinta-kariki, manu-jana wangkajalku, “Nyurrurlarlu nganjalu! **28** Nyampuju ngaju-nyangu yalyu-nyayirni-wangu, ngulaju kapu-jana karli kunka yapaku Jayakurruku majuku. Nyampuju jalangu-warnu kuruwarri Kaatu-kurlangu: Kaji Kaaturlu nyanyi yalyu ngaju-nyangu karlinja-kurra, ngulaju kapu-jana yapaku yawuru-jarrimi kulu-wangu. **29** Wangkami karna-nyarra junga nyampuju jaru, kularna yardalku ngarni nyampuju pamaju nyampurlaju walyangka. Ngaka kapurna-nyarra yarda jirrngaŋja ngarni pama-nyayirni-wangu nyampu-piya-wangulkku kajirna Wapirra Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurlalku-yijala pina-nyina kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkjijarraku. Ngula-juku.” **30** Ngula-jangkaju, Jijajirli manu kurdungurlupaturlu rdirri-yungulu yunparninjakulkku purlapaku Kaatu-kurlanguku. Ngula-jangkaju, yarkajalkulu, pinalu yanu pirli-kirra Yalipiji-kirra.

*Jijajirli wangkaja Piitaku, ‘Kapunpa-nyanu ngurrpa-pajirni ngajuku.’
Mark 14.27-31, Luke 22.31-34, John 13.36-38*

³¹ Kujalu yaninja-yanu yangka-kurra pirli-kirra Yalipiji-kirra, ngulapuru-juku Jijajiji wangkaja-jana, "Jalangu mungangka, nyurrurlaju kapunkujulu muku jurnta parnka manu yampinja-yani. Kujarlunyaju ngaju Payipulurlarluju muurr-pungu kamparrurlu-wiyi:
'Kaji jiyipikingarduyu pinyi Kaaturlu tarnga-kurra, ngulaju jiyipiji kapulu mukulku pirri-parnka.*

³² Ngula junga! Ngajujurna Jiyipikingarduyu nyurrurlakuju. Kala kajijili pinyi tarnnga-kurra, ngula-jangkaju kapuju Kaaturluju wankaru-mani pina. Ngula-jangkaju, kapurna-nyarra nyurrurlakuju kamparru-yani Kaliliyi-kirra."

³³ Ngula-jangkaju, Piitaju wangkajarla Jijajiki, "Marda panu-karirli kapungkulu yampinja-yani. Kala ngajulurluju, ngulaju kularnangku yampinja-yani!"

³⁴ Jijajiji wangkajarla Piitakulku, "Junga karngangku wangka. Ngaka kutu-kari kapunpa purda-nyanyi jukujuku kaji purlami. Ngula-wangurlawiwi kapunpa-nyanu ngurrrpa-pajirni marnkurrrpaku ngajukuju yapa panu-kari-kirra kula kanpaju nganta milya-pinyi."

³⁵ Kuja purda-nyangu Jijajiji wangkanja-kurra, ngulajurla kuja wangkaja Piitaju, "Lawa kujakuju, kajilpajulu ngajurlanguku jangkardu parnkayarlarni pinjakungarnti nyuntu-piya, ngula-puru-malku kularnaju ngurrrpa-pajirni nyuntukuju!"

Manu yangka kurdungurlu-patu panu-kari, ngulajulurla jintakumarrirni-jiki muku wangkaja Piita-piya-yijala.

*Jijajijirla wangkaja Kaatuku kaatinirla yirdingkaju Kijiminirla
Mark 14:32-42, Luke 22:39-46*

³⁶ Jintangka-juku mungangkaju, kutu-karilki yanurralu kaatini-kirra yirdi-kirraju Kijimini-kirra. Ngulangka-jana Jijajiji wangkaja, "Nyampurlajukujulu pardaka kajirna yani yinya-kurra-jala kutu-kurra yungurnarla wangkami Kaatuku." ³⁷ Ngula-kurraju marnkurrrpa-kari-jana kangu yirdipatuju Piita, Jamaji manu Jaanu. Jamaji manu Jaanu, ngulajulpapala nyinaja ngalapi-nyanu-jarra Jipiti-kirlangu-jarra. Ngalya-kari kurdungurlu, ngulajulpala yangkangka-juku yarlungka nyinaja purdangirli. Ngula-puruju-nyanu Jijajiji marilki mari-jarrinjrala wajampa-jarrija-nyayirni. ³⁸ Ngula-jangkaju, wangkajalku-jana yangka-patukuju kurdungurlu-patuku, "Kurturdurruju karna rdumurdumu-karri-nyayirni, manu nguruujuju purrurdu-jarrijalku. Manu nyampurlajukulu nyurrurlapatuju nyinaya, ngulajulu nyinaka yakarra-juku jarda-jarrinja-wangu."

³⁹ Ngula-jangkaju, wangkanjrala Jijajiji pardijarra yitingka-pardu-kari-kirralku yurruju-kari-kirra. Ngulangka yurrujurla yaninjarla kujurnu-nyanu walya-kurra nyanungurlu-juku, manurla Kaatuku wangkaja, "Lawarna ngampurrrpa-wangu murrumurru-jarrinjakuju manu palin-jakuju. Kajilparna warntawarnta yampiyarla palinja-wangu, kajikanpa-jana mayi yapakuju yawuru-jarrimi-jiki? Kala kajinpaju nyuntu nyina ngampurrrpa ngajuku yungurna watiyarla palimi, ngulaju ngula-juku."

⁴⁰ Ngula-jangkaju, karrinja-pardiya Jijajiji. Ngula-jangkaju, pinarni-jana yanu yangka-kurra yarlu-kurra yangka marnkurrrpaku kurdungurlu-patuku. Ngulaju-jana parlu-pungu jarda ngunanja-kurra. Jungajuku, yakarra-manu-jana, ngula-jangkaju, wangkajarla Piitakuju, "Piita, kulaalpankulu mayi yakarra nyinayarla ngari witaku-mipa?" ⁴¹ Kula-nga ntalpankulu yakarra nyinayarla yungulpankulurla wangkayarla

* **26:31** Nyangka Zechariah 13:7

Kaatuku. Kajikankulu karalyarr-karri maju-kurra-pinangu. Pirlirrpajunkulu ngampurrpa puranjakuju ngajukuju. Kala ngulajunkulu rampaku-juku. Kulalpankujulu nyarrparlu purayarla murnma-juku.”⁴² Ngula-jangkaju, yangka-kurra-yijala pina-yanu yurruju-kurra, ngulajurla wangkaja yangka-yijala jaruju kamparru-warnu kujarla kamparru-wiyi wangkaja Kaatukuju.⁴³ Ngula-jangkaju, pina-yanurnu-jana yangkaku kurdungurlu-patuku yangka-kurra yurruju-kurraju. Ngulaju-jana yarda parlu-pungu jarda-kurra-yijala. Kulalpalu yakarra milpaju nyinayarla rdirrjirdirrji-wango.

⁴⁴ Ngula-jangkaju, yangka-kurra-yijala pina-yanu yurruju-kurra, ngulajurla wangkaja yangka-yijala jaruju kamparru-warnu kujarla kamparru-wiyi wangkaja Kaatukuju.⁴⁵ Ngula-jangka yarda pina-yanurnu yangka-kurra-yijala yurruju-kurra kujalpalu marnkurrpa kurdungurlu-patu ngunaja. Ngulakuju yakarra-maninjarla yarda-jana wangkaja, “Jarda-juku mayi kankulu nguna matalku? Ngulaju ngula-juku. Kaatuju-ka ngampurrpa nyina yungurna jalangu palimi. Nyangkalkulu Jutuju yinya! Palka yananyarni! Ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngulangkuju kajana ngaju yinyi maju-patuku yapa-patuku yungujulu pinyi.⁴⁶ Karrinja-pardiyalu. Jutujukuju yungurliparla wapirdi yanku!”

*Yurrkunyu-paturlulu puuly-mardarnu Jijaji
Mark 14:43-50, Luke 22:47-53, John 18:1-12*

⁴⁷⁻⁴⁸ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja-juku nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ngula-kurraju Jutuju jirranganjalpa-jana yanurnu yapaku turnu-warnuku panuku. Yangka kurdungurlurlu jintangku, Jutujurlu kuja-jana yimi kangu Jijaji Juwu-patuku wiriwiriki maralypikingarduyu-patuku, wangkajalku-jana, “Kajirna nyanungu wati nyunjirni, ngulaju Jijaji. Kajinkijili nyanyi nyunjirninja-kurra, ngulanyalu puuly-mardaka kajika wuruly-parnkami!” Ngula-jangka, yilyajarnili pina Jutujuju yurrkunyu panu-kurlu kuturu-kurlu manu junma kirrirdi-kirli yungulu Jijaji puuly-mardarni.

⁴⁹ Junga-juku, kuja yukajarra Jutuju yangka-kurra kaatini-pardu-kurra Kijimini-kirra, ngulajurla Jijajikiji wapirdi yanurra, manurla wangkaja, “Warjalja-Wiri, ngula-jukunpa mayi ngurrju?” Ngula-jangkaju, nyunjurnuklu Jijajiji.

⁵⁰ Ngula-jangka, Jijaji wangkajarla Jutujuku, “Purntu, nyiyakunpa yanurnu?”

Kujalu nyangu turnu-warnurlu Jutuju nyunjirninja-kurra, ngulajulurla yarkajalku Jijajiki, manu yarkanjarla jirri-mardarnulpalu kiljingki.

⁵¹ Kujalpalu jirri-mardarnu Jijaji turnu-warnurlu yapangku, ngula-puruju jinta-karirrili kurdungurlurlu junmallku kirrirdi wilypi-manu wartirlijangka, ngula-kurlurlu langa turl-pakarnu warrkini kujalparla warrkijarrija Kayupuku.⁵² Ngularla Jijaji wangkaja kurdungurluku, “Kulpari yirraka nyuntu-nyangu junma kirrirdi nyuntu-nyangu wartirrlila. Nganangku-puka kuja kajana warrarda pinyi junma kirrirdi-wati-kirlirli, ngula yapa kapu palimi pantirninja-warnu-yijala!⁵³ Kula kankujulu mayi ngajuju milya-pinyi? Ngampurraluju kajikarna payirnirlangu ngajuku-palangu yunguju mardarni muurlparlu, manu yunguju yilyamirni marramarra panu-jarlu-nyayirni yungujulu warrawarra-kanyi muurlparlu.⁵⁴ Payipulu-ka wangkami ngula yungurna yapaku palimi. Kala kajilpajulu marramarra ngularra yantarlarni muurlpaku ngajuku mardarninjaku, kualpalu jungalku ngunayarla Payipuluju. Kujarlanya kularna payirni ngajukupalanglu ngaju muurl-mardarninjaku.”

⁵⁵ Ngula-jangka, Jijajirli-jana payurnu yapa-patu ngulangku kujalu nyanungu puuly-mardarnu, "Kularna ngajuju wiji-palka! Nyiyaku-yjalankujulu kujaju jatu-pardijarni ngajukuju junma panu-kurlu manu kuturu panu-kurluju, kujankujulu puuly-mardarnu? Parra-kari parra-kari kalarna-nyarra nyurrulkuju ngirrily-nyinaja Yuwarli Maralypirla. Ngulangka kalarna-jana pinarri-manu jaru-kurlurlu Kaatu-kurlangu-kurlurlu, kala kulankujulu puuly-mardarnu yalumpurla-juku, lawa. Ngulaju ngula-juku. ⁵⁶ Ngayijili kutu kangka, kujakujulu nyurru-wiyi muur-pungu jarukungarduyu-paturlu Payipulurlarlu. Kajilparna-nyarra warlapajikarla ngaju-kujaku kanja-kujaku, kulalpa junga ngunakarla yimiji Payipulu-jangkaju."

Ngula-jangka kurdungurlu-patuju, jurntalkulurla muku pirri-parnkaja Jijajiki.

Jijajili kangu kuwurtu-kurra yungulu Kanjulukungarduyu-paturlu miiumi-nyanyi

Mark 14.53-65, Luke 22.54,55,63-71, John 18.13,14,19-24

⁵⁷ Junga-juku, Jijajilpalu jirri-mardarninja-karrarlu kangurra yuwarli-kirra Kayupu-kurlangu-kurra. Yali-kirra yuwarli-kirra, ngula-purujulpalu turnu-jarrija panu-kariji jarlu-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu.

⁵⁸ Kujalpalu yangka-paturlu turnu-warnurlu Jijaji kangurra yangka-kurra yuwarli-kirra Kayupu-kurlangu-kurra, ngula-puru-yijalalpa-jana purdangirli-wanarlu puranja-yanurnu Piitarluju. Kujalurla yangka turnu-warnu Jijajiki jirrngaŋja yukajarni yangka-kurra yuwarli-kirra, yangkangkuju kujalpa-jana Piitarlu puranjarni yanu purdangirli-wanarlu, ngulaju yukajarni-jiki kiirti-wanaju, ngulaju jupu-karrija yuwarli-pirdilki yarlu-pardu-karirla kutu-juku. Ngulangka-jukulpa-jana yarlu-pardu-karirla jirrngaŋja nyinaja yapaku panuku yurrkunyukuju. Warrawarra-kangulpa-jana kajili nyarrpa-mani Jijaji. ⁵⁹ Yangka panu yapa kujalurla jangkardu turnu-jarrija kaninjarni yuwarlirla Jijajiki, ngulaju Kanjulukungarduyu-patu manu maralypikingarduyu-patu wiriwiri. Jangkardulpalurla jungarni-manu yimi Jijajiki yungulu pinyi.

⁶⁰ Kujakungarntirlipalu-nyanu payurnu warru, "Nganangku nyangu Jijaji kuruwarri rdilyki-pinja-kurraj?" Panu-karili warlka wangkaja, ngalyakari panu-kari ngulajulu warlka-yijala wangkaja. Ngulaju kulalu-nyanurla jarnkujarnku ngungkurr-nyinaja jarukuju. Ngula-jangkaju, jirramakari-pala karrinja-pardija jaruku wangkanjaku. ⁶¹ Ngulaju-pala kuja wangkaja, "Purda-nyangurlujarra kuja-kurra wangkanja-kurraj kuja nyangu wangkaja, 'Nyampu nganta Yuwarli Maralypi Kaatu-kurlangu kapu rdingkurr-pinjarla kijirni.' Ngula-jangkaju, yadarlujarra purda-nyangu Jijaji yarda wangkanja-kurra, 'Kapu nganta parra-jarra-jangka jirramajangka jinta-karilki Yuwarli Maralypi ngantirni yarda.'"

⁶² Ngula-jangkaju, jinta watı karrinja-pardija yangka Kayupu, ngulangkuju payurnu Jijajiji, "Purda-nyanyinya kanpa-jana nyampuju jaru kuja kangkulu nyuntuluku yimi jangkardu ngurru-man? Jaarl-karriyan-nyanu! Nyarrpa kanpa manngu-nyanyi nyuntuju? Junga mayi kalu wangka kuja, warlka kalu wangka?"

⁶³ Nyanungu Jijaji ngulajulpa wurdungu-juku karrija. Yarda payurnu yangkangku-yijala Kayupurlu, "Kaatu-ka JUKURRARNU nyina. Ngulangkuju kanganpa nyanyi wangkanja-kurra. Jungangku-ngaŋpa yimi-nigarrika: Nyuntujunpa mayi Mijaya yangka Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu?"

64 Junga-juku, Jijajirliji jangku-manulku, “Kuja-juku kanpa wangka. Kala yimi-ngarrirnlik karnangku jungalku: Ngajajurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakarrangakarra kapurna nyina Kaatu-kurlangurla jungarni-purdanji kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina yartarnarri wiri-kirli. Manu kapunkujulu nyanyi kajirna nyampu-kurra kulpari yanirni mangkurdurla Kaatu-kurlangu-ngurluju.”

65 Kuja yangkangku purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra yangkangku Kayupurlu, kujarlaju jurnarrpalku-nyanu jurnta larra-pungu kulu-nyayirnirli. Ngula-jangkaju, wangkaja-jana maralypikingarduyu-kariyi-nyanukulku panu-kariki, “Waraa! Nyampu watirla maju jangkardu wangkaja Kaatuku! Nyiyakulkurliparla yapa-karikiji yarda warru wayirni yungulparla jangkardu wangkayarla kuwurturla? Ngula-jukunkulu purda-nyangu jaru kuja maju wangkaja. **66** Nyarrrpa-jarrinkili nyur-rurlaju?”

Junga-juku, yangka Kanjulukungarduyu-patu muku ngungkurr-nyinajurla yangkakuji jintaku wiriki, manu wangkajalu-nyanu, “Nyampuji wati, kuruwarri rdilyki-pinja wita-wangu! Pangkalalu tarntnga-kurra pinyi!”

67-68 Kujalpa Jijaji yangka karrija-juku, ngula-kurraju ngalya-karirli nyinypalpalurla kujurnu miparrpa-kurra, manulpalu ngalya-karirli pakarnu rdakangku. Ngalya-karirli, kujalpalu pilirlkarra-pakarnu, ngula-karrarluji pakarninja-karrarlujulpalu payurnu, “Mijaya ngantarpa! Yuwa! Wangkaya-nganpa! Nganangkungku pakarnu?”

*Piitarlu-nyanu ngurrpa-pajurnu Jijajiki
Mark 14:66-72, Luke 22:56-62, John 18:15-18,25-27*

69 Kujalpa yangka Piita warrarda-juku nyinaja yangkangka-juku yarlungka yurlapardi, ngula-puruju karntalku yanurnurla yangka kujal-parla warriki-jarrija Kayupuku yuwarlirla nyanunu-nyangurla. Junga-juku, ngula wangkajarla Piitaku, “Nyunturlangu yangkajunparla rdan-parnu Jijajikiji yangkaku Kaliliyi-wardingkikiji.”

70 Piitarluju jangku-manu yangkaju karnta, “Lawa kujaju, nyarrpa mayi kanpa wangka?” Panungku yapangkulu kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu.

71 Ngula-jangkaju, Piitaju warru pardijarra, yarnkajarralku kiirti-kirralku. Jinta-karirli karntangku warrkinirli nyangu nyanunu yinya-kurra karrinja-kurra, manu wangkaja-jana wati-patuku, “Wayinkilayi! Yinya kuja-ka wati karri kiirtirla, nyanunu kala warru yanu Jijaji-kirli Najariji-wardingki-kirli!”

72 Piitarluju yarda-jana jangku-manu, ngulaju kuja-jana wangkaja, “Kaaturlu kaju nyanyi wangkanja-kurra! Junga karna-nyarra wangka lava-nyayirni! Kula karna wati yinya milya-pinyirlangu-wiyi!”

73 Ngula-jangkaju, wati-patu-kari ngulalpalu karrija ngulangka, ngulajulurla yanjinarla wangkaja Piitaku, “Yuwayi, nyuntuju nyanunu-juku kurdungurlu Jijaji-kirlangu! Nyuntuju kanpa wangkami Kaliliyi-wardingki-piya-juku! Nyuntu-nyangu limpa Jijaji-piya-juku!”

74 Piitarluju-jana jangku-manu, “Kajirna-nyarra warlkangku yimirr-yinyi, ngula-jangkaju pangkalalku Kaaturluju pinyi! Kari-ngantarnarla ngajuju ngurrpa-nyayirni yalikiji watiki!”

Kuja kuja yungka wangkaja, ngula-puru-juku jukujukuju purlaja.

75 Ngula-jangkaju, kuja Piitarlu purda-nyangu jukujuku purlanja-kurra, ngula-warnurlaju pina-manngu-nyangu yangka kujarla Jijaji wangkaja kamparru-wiyi kuja, “Ngaka kutu-kari kapunpa purda-nyanyi juku-juku kaji purlami. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurrpa-pajirni

marnkurrpaku ngajukuju yapa ngalya-kari-kirraju kula kanpaju nganta milya-pinyi.” Ngula-jangkaju, yalumpu-ngurlu-juku wilypipardinjarla rdurrjurnurla muntuku-jarrinjarla kurntalku yayi-pantirnijakulkku.

27

*Wiri-paturlu Juwu-paturlulu kangu Jijaji yuwarli Paliti-kirlangu-kurra
Mark 15.1, Luke 23.1-2, John 18.28-32*

¹ Mungalyurru-wana rangkarr-kurlu kujalpa wantaju pardinjanayarnulkku, ngula-purujulpalurla turnu-jarrinjarla japidija Jijajiki yangka-patuju maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu jarlu-patu. Wangkalpalu-nyanu manu jangkardulpalurla jirringi-yirrarnu nyarrparlu yungulu Jijaji pinyi. ² Junga-juku, waku-jarralkulu wayurnu, ngulalu wayirninjarla Jijajiji kangulku wiri-kari-kirlangu-kurra Paliti-kirlangu-kurra yangka-kirlangu-kurra kujalpa-jana nyanunguju wiri nyinaja Jurdiya-wardingki-patuku. Ngulakunyalurla Jijaji kanjarla yungu.

*Wajampa-manu-nyanu tarnnga-kurra Jutujurlu
Acts 1.18-19*

³ Kala Jutuju, ngulangku kuja-jana yaninjarla Jijaji yimi-ngarrurnu wiri-patuku Juwu-patuku, nyanungurlu purda-nyangu ngulangku Palitirli kaji miimii-nyanyi Jijaji manu ngula-jangkarlu kapu pinyilki. Kujarlajulpanyanu kurnta-jarrija-nyayirni. Tala ngula manu nyanungurlu yalumpu yarliri pirlipatu 30-pala, manu yanu Yuwarli Maralypipirra ngula yungu-jana pina-yinyi yarliri pirlipatu maralypikingarduyu-patu wiriwiriki manu jarlu-patuku. ⁴ Nyanunguju yaninjarla-jana wangkaja, “Jijajiji jukarurru, kula nyanunguju nyiyarlangurla jintarlangu-wiyi karanparrkarrija. Kala kapulu pinyilki nyanunguju! Yungurna yaninjarni-wangu nyinayarla, manurna-nyarra nyiyaku Jijaji yimi-ngarrurnu!”

Ngularra wiriwiri Juwu-patulurla Jutujuku wangkaja, “Nyuntu-wurru! Nyarrpa-jarrijanpa, nyuntulurlu jungarni-manta!” ⁵ Ngula-jangka, Jutujurlu-jana warrampal-kujurnu tala ngularra pirlipatu walya-kurra manu Yuwarli Maralypiji yampinjarla yanu. Yanu karija nyarrparawana mayi, manu-nyanu waninja-ngurlu-maninjarla waraly-yirrarnu ruupu-kurlurlu, manu palija.

⁶ Kuja Jutujurlu yangka tala-wati warrampal-kujurnu kaninjarni Yuwarli Maralypirla, yangkarrarlu maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu tala-wati, manulu wangkaja, “Tala nyampuju punku-nyayirni. Ngulajurlipa manu pina yangka kujarliparla yungu Jijaji-wanawana ngula kapu palimi watiya warntawarntarla. Ngalipa-nyangu kuruwarrika wangka tala nyampu-piya kusalparipa yirrakarla yakujurla Yuwarli Maralypipirra. Tala nyampujurlipa nyarrpa-manilki? ⁷ Tala nyampu-kurlurlu ngulajurlipa walya-pardu payi-mani ngulangka yungurlipa-jana yapa Juwu-wangu-patu milyingka yirrarni.” Junga-juku, yimili jinta-manu tala ngulaku. Ngula-jangkajulu walya-pardu payi-mani wati-kari-kirlangu kuja kala-jana murlukurnpa-piya ngurrju-manu walya yarliri-jangka. ⁸ Junga nyampuju. Kujarlanya kalu yapangku ngulaju yirdi-mani-jiki jalangurlangurlu ‘Walya Yalyu-kurlu’. ⁹⁻¹⁰ Nyampuju jurru-juku yimi ngularla Kaatuku marlaja wangkaja jarukungarduyu Jirimaya. Nyampuju Jirimayarlui yirrarnu:

"Yapa Yijirali-pinkirlijili yungu tala 30-pala-mipa pirli warrki-jangka. Ngula-jangka Kaatuju wangkaja ngajuku yungulparna talakurlulu 30-pala-kurlurlu payi-mantarla walya-pardu wati-kari-kirlangu kuja kala-jana murlukurnpa-piya ngurrju-manu walya yarliri-jangka."*

Kujanya Jirimayarlu yirrarnu.

Palitirli kuja miimii-nyanjarla payurnu Jijaji

Mark 15:2-5, Luke 23:3-5, John 18:33-38

¹¹ Ngula-jangkaju, kujalu wiriwirirli kangurra Jijaji Paliti-kirlangu-kurra, karrinja-yirrarnulu kamparru nyanungurla. Junga-juku, payurnu Jijajiji Palitirli, "Nyuntu mayi kanpa-jana kingiji wiriji nyina Juwu-patukuju?" Jijajirli yalu-manu, "Kuja-juku kanpa wangka."

¹² Ngula-jangkaju, yangkaju maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu jarlu-patu, nginji-wangkajalpalurla warlkanji-kari warlkanji-kari. Kala Jijaji kula-nyanu nyiyarlangu jaarl-wangkaja, lawa.

¹³ Ngula-jangkaju, yangkangku Palitirli yarda payurnu Jijajiji, "Purdanyanya kanpa-jana kuja kangkulu japidim?" ¹⁴ Kuja-kurraju kula Jijajirli jangku-manulku yangkaju Paliti, lawa. Nyanunguju kula yimi jintarlangu wangkaja. Kujarlajurla marlaja paa-karrija-nyayirni Palitiji.

Palitirli yilyaya Jijaji watiya warntawarnta-kurra palinjakungarnti

Mark 15:6-15, Luke 23:13-25, John 18:39-19:16

¹⁵ Jinta yangka-juku Paliti kuja kala-jana wiri nyinaja Jurdija-wardingkipatuku, Pajapa-kari Pajapa-kari-puru kalalu turnu-jarrinjarla payurnu yapaku jintaku pirijinaku wilypi-maninjaku rdaku-jangkaku. Ngulaju kala yajarninjarla wilypi-manu jinta pirijina Pajapa-kari Pajapa-kari-puruju nganaku yangka kuja kalalu ngampurrala nyinaja. ¹⁶ Junga-juku, kuja-purujulpa nyinaja pirijina jinta wati rdakungkaju yirdiji Parrpaja. Nyanungu milya-pungulpalu yapangku panungku punkunyayirni nganta. ¹⁷ Kujalu yapa nyuyu-jarrija ngayirni yuwarirla Paliti-kirlangurla, ngulaju-jana nyanungurlu Palitirli payurnu, "Nganaku kankujulu payirni rdakungkaku yungurna wilypi-maninjarla yilya? Parrpjaku mayi kapu Jijajiki mayi yangkaku Juwu-patuku Mijayaku?" ¹⁸ Yalirli Palitirli milya-pungulpa-jana Juwu-patu wiriwiri yangka kujal-palurla rdunjurdunju-jarrija Jijajiki, kujarlanyalu yangkaju Jijaji nganta kangu Paliti-kirraju.

¹⁹ Palitijilpa nyinaja nyinanja-kirlangu wiringka yangka kuja kala-jana payurnu yapa nyiyarningkijarrarla kuwurturla. Ngula-ngurlurlu kujalpa nyanungurlu nyiyarningkijarrarlu muku payurnu Jijaji, nyanunguparntarlurla yilyajarra yimi nyampu, "Yampiya nyampu wati Jijaji kuja kalurla yapa jangkardu wangkami! Kula nyarrparlangurla-wiyi warntarla-jarrija. Mungangkarna nyangu jukurparlu, manu ngulangku jukurparlu ngarrurda-maninjarla lani-manuju!"

²⁰ Ngula-jangkaju yangkangku maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu jarlu-paturlu, jinyijinyi-manulu-jana panu-kariji, "Payikalurla Parrpaja-mipaku yungu wilypi-mani rdaku-ngurluju!" Wangkayalurla nyanunguku yungu Jijaji pinyi!"

²¹ Ngula-jangkaju, yapa yinyarra kapulurla Palitikiji purlayarlanya, kala nyanungurlu kamparnurlu-jana yapaju kapanku payurnu, "Pirijina nyampu-jarra kuja kapala karrimi, nganarna-nyarra wilypi-mani rdaku-ngurluju?"

* **27:9-10** Nyangka Zechariah 11:12, Jeremiah 32:6-9

Junga-juku, wangkanjarlalurla purlaja, “Yungka-nganpa Parrpaja!”

²² Ngula-jana Palitirliji yarda payurnu, “Kala nyarrpa-manirna nyampuju wati yangka kuja kankulu Mijaya-pajirni?”

Junga-juku, yardalurla purlaja, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla!”

²³ Junga-juku, ngula-jangkaju, Palitirli yarda-jana payurnu, “Nyiya-wiyi nyampurlu kuruwarriji rdilyki-pungu watingki?”

Kuja-kurraju, yardalurla purlaja kilji-nyayirni Palitikiji, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla yarujurlu!”

²⁴ Ngula-warnuju, Palitirli-jana milya-pungu yangka kula-jana nyarrparlu ngula yapa warla-pajirni, kapulu marda pungkarla. Junga-juku, ngapa manu nyanungurlu, manu-nyanu rdaka-jarra parljurnu yapangka panungka milparniwarrarla. Ngula-jangka wangkajalkuju-jana, “Kularna wati nyampu njajulurlu pinyi. Nyurrurlarlu kankujulu jinyijinyi-mani yungurna pinyi!”

²⁵ Ngula-jangka yapa panulurla Palitiki wangkaja, “Ngulaju ngulaju! Kapulu-nganpa nganimpa wakirni manu kurdukurdu nganimpa-nyangurlangu pinja-warnu.”

²⁶ Kuja-jana purda-nyangu purlanja-kurra yalirli Palitirli, ngulangkuju wilypu-manu rdaku-jangkaju Parrpajaju yapa panu-kurralku. Ngula-jangkarluju, yangkaju Jijajiji yungulku-jana nyanungu-nyanguku yurkunyuku. Manu-jana jinyijinyi-munu yurrkunyu-patuju yungulu Jijajiji wilykarra-pakarni ngalyipi-piya-kurlurlu manu rdirriny-pantirninjarla yirrarni watiya warntawarntarla.

Yurrkunyu-paturlulpalu manyu-pungu Jijaji

Mark 15.16-21, John 19.2-3

²⁷ Ngulajulu jirri-kangu Jijajiji yurrkunyurluju yurlturnpa-pardu-kari-kirralku, ngulaju jintangka-juku Paliti-kirlangurla yuwarirlaju. Kujalu yali-kirra yukaja yurrkunyu-patu yurlturnpa-kurra, ngulajulu-jana panukarilki yurrkunyu-patu-kariyi-nyanu yarda yajarnunjunu. ²⁸ Ngula-jangka, larra-pungulurla Jijajiki jurnarrpa palka-jangka, ngulangkaju jinajina-piya kirrialdi yalyuyalyulurla parnta-yirrarnu. ²⁹ Ngulaluu manu ngalyipi-piya jilkarlajilkarla, ngulajulu warurnu mukarti-piya-kurra. Ngulalurla jurrunkga yirrarnu kilji-nyayirnirli Jijajirla jurruku pajirninkaku. Ngula-warnu, yirrarnulurla watiya jukati rdakangka, manulurla parntarrinjunu kamparru nyanungurla yungulurla ngula-kurlukunya manyu ngarlarrinjarla purlami kuja, “Yuwa! Kuja kanpa-nyanu kingipajirni Juwu-patuku nganta!” Yurrkunyu-paturlulpalu manyu-pungumipa. ³⁰ Ngula-jangkarluju, wangkanja-warnurlulurla puntarnu jukati, manulurla rdurrjurnu nyinypa-kijirninjaku manu jukati-kirrliri pakarninjakulku jurruku. ³¹ Junga-juku, jinajina-piyalkulurla yangka yalyuya-lyu pina rurruny-pungu, ngulalurla pina-yirrarnu jurnarrpa nyanungu-nyangulku-yijala. Ngula-jangkaju, yardalu jirri-manu, maninjarlalu jirri-kangu watiya warntawarnta-kurra.

Yurrkunyu-paturlulu Jijaji waraly-yirrarnu watiya warntawarntarla

Mark 15.21-32, Luke 23.26-43, John 19.17-27

³² Junga-juku, jinyijinyi-manulu Jijajiji maninjaku watiya warntawarntaku yungu-nyanu kanja-yani nyanunguku. Kujalu yurrkunyu-patu

manu Jijaji wilyipi-pardijarra kirri-jangkaju Jurujulumu-jangka, ngulajulurla rdipiija jintaku watiya yirdikiji Jimaniki. Ngulaju yangka kirri-wardingki Jarini-wardingki. Ngulalkulu jinyijinyi-manu yurrkunyupaturluju yangkakuju watiya warntawarntaku yungurla kanja-yani Jijajiki matakulku. ³³ Kujarlunyalurla nguru-yirrarnu Jijajikiji pirlipardukurra yirdi-kirraju Kulkaja-kurra. Yirdiji yaliji Kulkajaju ngulaju kalalu ngarrurnu 'Jurru Yungkurnu'. ³⁴ Kujalu kutu-jarrijalku yangka yali-kirra Kulkaja-kurra, ngulangkaju yungulurla pama kumarlpa mitijini-kirli Jijajikiji murrumurru purda-nyanja-kujaku. 'Jijajirli pama pajarnu, kala yampija ngarninja-wangurlu.

³⁵ Ngula-jangkaju, yalumpurlajukulu yurrkunyurlu waraly-yirrarnu Jijaji watiya warntawarntarla yungulu pinyi tarnnga-kurra. Ngulangkaju watiya warntawarntarla, kaninjarnilpalu manyu-karrija yurrkunyupatu mangarda-piya-kurru nampa panu-jarlu-kurru, ngulajulpalu manyu-karrija nganangku kaji wiri nampa mani yungulu mani jurnarrpa wanapijiki Jijaji-kirlanguju. Ngulakunyalpalu manyu-karrija. ³⁶ Ngula-warnu, nyinajalpalu ngulangka, manulpalu nyangu nyanungu waraly-karrinja-kurra watiya warntawarntarla. ³⁷ Ngula-jangkaju, pipalkulu wita manu, ngulangkajulu jaru yirrarnu ngulaju kuja, 'NYAMPUJU NGULAJU KINGI JUWU-PATUKU'. Kujanyalu yirrarnu pipa Jijajirla kankarlumparra-warnu watiya warntawarntarla. ³⁸ Ngula-jangkaju, jirrama-kari wati-jarra wippi-palka-jarra, waralywaraly-yirrarnulu-palangu yalumpurla watiya-kari-jarrarla warntawarntarla-yijala, jinta jungarni-purdanji, jinta jampupurdanji.

³⁹ Yangka Jijaji kujalpa watiya warntawarntarla-juku waraly-karrija, ngula-purujulpalu yapaju yirdiyi-karrija nyanungu-wana nyanunguwana-juku. Jijaji nyanjarla kalalurla jurru yurnkuyurnku-jarrija ngulaju manyu-pinjakungarnti, manu kalalurla ngalarrija manu purlaja, ⁴⁰ "Yuwa, yuwa, kula-ngantanpa nganimpa-nyangu Yuwarli Maralypiridilyki-pungkarla! Manu kula-ngantanpa jirrama-jangkarla parra-jarra-jangkarla pina ngantikarla! Nyuntulurlu kuja kanpa-nyanu Kaja-nyanu Kaatu-kurlangu nganta ngarrirni, jitiyarni yalumpu-ngurlu warntawarnta-ngurlu!"

⁴¹ Kuja-piyarlu-yijalalu manyu-pungu yangkangkuju maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyupaturlu manu jarlu-paturlu, ⁴² "Kala kujalpa-jana yangka yapa ngalyakari muurl-mardarnu nganta palinja-kujaku, kala nyanungurlu kualapanyanu wankaru-mantarla mayi? Nyampuju Jijaji nganta Wiri kingi nganta ngalipaku Yijirali-wardingkiki! Ngulakuju nyampurla-jukurliparla pardarni kaji nyanungu jiti. Kajirlipa nyanyi jitinja-kurra, ngulakunya kapurliparla ngungkurr-nyina! ⁴³ Nyanungurlu nganta-ka walangkupinyi Kaatu, manu kanyanu Kaja-nyanu Kaatu-kurlangu-pajirni. Ngulaju ngula-juku. Nyampurla-jukurliparla pardarni yungurlipa nyanyi kajilpa muurl-mardakarla Kaaturlu palinja-kujaku!" ⁴⁴ Yangka-jarrarlangurlu wati-jarrarlu wiji-palka-jarrarlu kujalpa-palarla waraly-karrija jirrnanga watiya-jarra-karirla warntawarntarla, ngula-piyarlu-yijalalpa-pala manyu-pungu Jijajiji.

*Jijaji palija watiya warntawarntarla
Mark 15.33-41, Luke 23.44-49, John 19.28-30*

⁴⁵ Yangkangka jintangka-juku parrangka karlarla-puru, ngulaju yalumpurla-juku ngurrararla munga-piya-juku marujulpa karrija

warrukirdikirdi wuraji-karda. ⁴⁶ Ngula-jangkaju, Jijajiji purlaja kilji-nyayirni watiya warntawarnta-ngurluju, "Yilayi, Yilayi, lama japakatini?" Ngulaju kujaju wangkaja jaru, "Wapirra, Wapirra, nyiya-ngurlunpaju jikajika-jarrinjarla yampija?"*

⁴⁷ Kuju yapa-karirli purda-nyangu purlanja-kurra, ngulajulu-nyanu wangkaja, "Purda-nyangkalu! Ngulaju karla purla Layjakul!" ⁴⁸ Kuja-kurra kuja purda-nyangu watingki jinta-karirli, ngulaju parnkanjarla manunjunu wita wawarda pijiji-pardu. Ngulaju julyurl-yirrarnu wingkingka kumarlparla pamangka nyurru-warnurla. Ngula-jangka wakirdirla watiyarla wayurnu pijiji-pardu. Ngula-kurluju parnkaja, Jijajikirla parnkanjarla yirrarnu lirrangka.* ⁴⁹ Kala yapa panu-karilirla nyanungku wangkaja, "Wurra, wurra! Pardarnirliparla Layjakul kaji marda yanirni yungu muurl-mardarni palinja-kujaku!" ⁵⁰ Kuja-jangkaju, Jijajiji kilji-purlanjarla palijalku.

⁵¹ Jijaji yungka kuja kilji-purlanjarla palija, ngula-puru-yijala Yuwarli Maralypirlaju kaninjarni, wawarda-piya kirrirdi-nyayirni, yangka ku-jalparla wawarda kirrirdi wapirrija maralypiki yurlturnpa-parduku, ngulajurla Kaatuku marlaja larra-yanu kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kurra. Walyaju yurnkuyurnku-jarrija, manu yarturlu-watijili muku rdilykirdilyki-yanu witawita-karda. ⁵²⁻⁵³ Nyurnunyurnu-wati-kirlangu mi-lyiji larra-parnkajarla lakarn-pardiya. Ngaka, kuja Jijaji kulpari wankaru-jarrija, ngula-jangkaju, panu yapa Kaatu-kurlangu, ngulalu palija manu ngulalpalu ngunaja ngularrarla milyingka, ngulaju-jana Kaaturlu kulpari wankaru-manu. Ngulajulu yaninjarla yukajarra kirri tarruku-kurra Jurujulumu-kurra, manulu-jana nyangu ngulangka yapangku panungku.

⁵⁴ Ngularra yurrkunyu manu nyanungu-nyangu yurrkunyukungarduyu wiri, ngulalpalu warru karrija watiya warntawarntarla manu ngulalpalu nyangu Jijaji, purda-nyangulu walya yurnkuyurnku-jarrinja-kurra, manulu-jana nyangu yarturlu-wati rdilykirdilyki-yaninja-kurra, manu kujarlajulu lani-jarrija-nyayirni. Wangkajalkulu-nyanu, "Kari-nganta nyampu wati Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu!"

⁵⁵⁻⁵⁶ Yalumpurla-yijalalpalu karrija karntakarnta panu-jarlu, ngula-julpalu karrija wurnturu-karrkarri. Ngularlangurlujulpalu karrin-jarla warrawarra-kangu Jijaji. Jinta-kari yirdiji Miiri Makardala-wardingki. Jinta-kari yirdiji Miiri-yijala. Ngulaju jirramakupalanglu wati-jarrakupalanglu yirdi-jarrakupalanglu Jamajikipalanglu manu Ja-jupukupalanglu. Jinta-kari, ngulaju kali-nyanu Jipiti-kirlangu. Nyampu-patukuju yangka kuja kala-jana Jijaji jirranga warru wapaja Kalilyi-wana kamparri-wiyi wankaru-wiyi nyanunguju. Nyampu-paturluju kalalurla miyi ngayi-purraja, manu jurnarrpa kalalurla kirlka-manu.

*Jijaji-kirlangu palka, pirnkingkalkulu yirrarnu
Mark 15.42-47, Luke 23.50-56, John 19.38-42*

⁵⁷ Ngula-jangkarlaju, wurajilki wanta yukanjakungarnti yangka-juku parrangkaju, wati jinta yanurnu. Ngulaju yirdiji Jajupu Rdimajiyawardingki. Nyanungujulpa tala palka-kurlu nyinaja manu kurdungurluyijala Jijaji-kirlangu. ⁵⁸ Junga-juku, Jajupurlu kutu payurnunjunu yangka Paliti wiri yungu Jijaji palka nyurnulku kapanku pirnkingka yirrarinjinji. Junga-juku, Paliti-jana wangkaja nyanungu-nyanguku yurrkunyu-patukuju yungulu yani Jajupu-kurlu manu yungulurla yinyi palka Jijaji-kirlangu

* ^{27:46} Nyangka Psalm 22.1 * ^{27:48} Nyangka Psalm 69.21

nyanunguku. ⁵⁹⁻⁶⁰ Junga-juku, yaninjarla palkaju manulku Jijajiji palinja-warnuju kujalpa watiya warntawarntarla waraly-karrija-juku. Ngula wayirninjarla japusapu-manu palkaju pijijirla kirkangka, manu kanjarla-yirrarnu pirnkingka nyanungu-nyangurla yangka kujalurla warrkini-paturlu kamparru-wiyi pirnkiji pangurnu pirlingka. Lawalpa yapa nyurnu yirrarninja-warnu karrija. Manu pirli wiri yarturlu, ngulalku ruu-kanjarla tirnngi-yirrarnurla palkakuju, manu yanulku.

⁶¹ Yangka-jarra karnta-jarra Miiri Makardala-wardingki manu Miiri-kari-yijafalpa-pala nyinaja pirnkingka-juku kutu.

Yurrkunyu-paturlulpalu warrawarra-kangu pirnki palka Jijaji-kirlangu-kuru

⁶² Parra-karirla, mungalyurru Juwu-kurlangurla Parra-nyayirni-wangurla, maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu yangka Paraji-patu, yanulurla wangkanjaku Palitiki. ⁶³ Wangkajalurla, “Purlka, milya-pinyi karnalu kuja yinya warlkanji Jijaji wangkaja. Nyanungu wangkaja palinja-warnu nganta munga-jarra-jangka Kaaturlu kapu nganta yakarra-maninjarla kulpari wankaru-mani. ⁶⁴ Wangkaya-jana yurrkunyuku nyuntu-nyangu-patuku yungulu yaninjarla muurlparlu warrawarra-kanyi pirnki palka nyanungu-nyangu-kurlu kuja-ka ngunami. Wangkaya-jana yungulu warrawarra-kanyi munga-jarra-karikilki. Nyanungu-nyangurlu kurdungurlu-paturlu marda kajikalu yaninjarla purungku-mani palka Jijaji-kirlangu pirnki ngula-jangkaju. Kajilpalu marda palka mantarla, ngula-jangkaju kajikalu-jana warru yimi-ngarrirni yapa-patuku ngula Kaaturlu yakarra-maninjarla kulpari wankaru-manu. Ngula wati warlkanjirli, ngulaju-nyanu Mijaya-pajurnu. Maju nyanunguju kuja wangkaja! Kala kajilpalu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu wangkayarla ngulangku Kaaturlu nganta kulpari yakarra-maninjarla wankaru-manu, kujaju maju-nyayirnilki!”

⁶⁵ Junga-juku, Paliti-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku! Yaninjarla mantalu-jana yurrkunyu ngaju-nyangu-patu yungulu muurlparlu pirnki warrawarra-kanyi.” ⁶⁶ Junga-juku, ngularra wiriwiri Juwu-patulu yanu, manulu-jana yurrkunyu-patu, manulu yanu pirnki yinya-kurra. Wayirninjarlarlu tarninga kuurl-warurnu ruupu wita-kurlurlu pirli yinya wiri-jarlu-kurra yungurla pirnkiki wapirrimi, kalakalu yapangku marda pirli ngulaju ngurl-kanyi. Yurrkunyu ngularralpalu nyinaja ngulangka-juku, yinyalpalu warrawarra-kangu.

28

Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu Jijajiji palinja-warnu *Mark 16:1-8, Luke 24:1-12, John 20:1-10*

¹ Mungalyurru-kari Palyangka, kujalpa wanta kankarlu-jarrinjarni yanu, Miiri Makardala-wardingki manu Miiri jinti-kari-pala yanu nyanjaku pirnkiki ngulangka kujalu palka Jijaji palinja-warnulku yirrarnu.

² Walyaju ngulangka-juku rdirri-yungu yurnkuyurnku-jarrinjakuju nurna-nyayirni kuja Kaaturlu nyanungu-nyangu marramarra yilyajarni nguru-nyayirni-wangu-ngurlu. Ngula-jangkaju, yaninjarla ruu-kangu yarturlu wiri pirnki-kijaku, ngulangkalkulpa pirri-maninjarla nyinaja kankarlarni yarturlurla. ³ Marramarra, ngulajulpa miril-manu wirnpa-piya, manu nyanungurlu jurnarrpa kujalpa palkangka mardarnu, ngulaju kardirri-nyayirni karlji-piya. ⁴ Yurrkunyurlu ngularralpalu nyinaja ngulalpalu pirnki

warrawarra-kangu, kujalu nyanungurlu marramarra nyangu yaninjarni-kirra, ngulajulu rdirri-yungu rititi-karrinjaku, manulu ngarrurdaju wantija walya-kurra kula-ngantala tarntna palija.

⁵ Ngula-palanglu wangkajalku mardukuja-jarrakuju marramarraju, “Lani-wangu-pala karriya! Jijajiki kanpalarla warrirn yangkaku kujalu watiya warntawarntarla rdirriny-pantirninjarla waraly-yirrarnu.

⁶ Lawarla nyampuju. Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu kuja-juku yangka kuja-jana Jijajiji kamparru-wiyi wangkaja palinjakungarnti! Nyangkalu nyampu, nyampurlanyalpa ngunaja palkaju. ⁷ Pina-yantalnu nyampu-ngurluju, yaninjarla yimi-ngarrikaluna yangkaku kurdungurlu-patuku. Kujanyalu-jana wangkaya, ‘Kaaturlu Jijaji yakarra-maninjarla kulpari wankaru-manu palinjawaarnu. Nyanungu kapu-nyarra kamparru yani yangka-kurra Kaliliyi-kirra nganta, ngulangkanya kapunkulu parlu-pinyi.’ Ngula-juku, lawajarrijalkurnangkupala wangkanjakuju.”

⁸ Junga-juku, yangka-jarrarlu karnta-jarrarlu-pala pirnkiji parnkanjarla yampinja-yanu. Lani-jarrija-nyayirnilpa-pala, manulpa-pala wardinyi-jikijala yaninja-yanu. Parnkaja-pala-jana ngatingki-maninjaku kurdungurlu-patuku. ⁹ Nyampunya-palanglu Jijajiji wapirdirni yananyarni nyanungu-jarraku! Nyanungu-palanglu nganjirni yanurnu, manu-palanglu wangkaja, “Ngurrju mayinpala?” Kula-pala karnta yalumpu-jarraju nyarrparlangu wangkaja, lawa. Ngari-palarla kutu-jarrinjarla mirdijirrpjjirrpi ngayirni nyanungurla parntarrinjunu, manu-pala wiriliya-jarralku jirri-mardarnu. ¹⁰ Ngula-jangka, Jijaji-palanglu wangkaja, “Kula-pala lani-jarriya! Yanta-pala-jana kurdungurlu-patuku ngajunyanguku ngajukupurdangka-patuku, manu-pala-jana wangkaya yungulu yani Kaliliyi-kirra. Yinyarla kapujulu nyanyi ngajuju.”

Yurrkunu-paturlulu-jana yimi-ngarrurnu maralypikingarduyu-patuku nyiyarningkijarra kujalu nyangu pirnkinga

¹¹ Kujalpalu-jana karnta yalumpu-jarra yaninja-yanu yimi-kirli Jijajiki-kirli kurdungurlu-patu-kurra, panu-kari yurrkunu ngularra, ngulapaturlu ngulalpalu pirnki warrawarra-kangu, ngulajulu kirri-kirra Jurujulumu-kurra kulpari yukaja. Yaninjarla wangkajalu-jana wiriwiriki maralypikingarduyu-patuku ngula-kirlu marramarra-kirlu, manulujana yimi-ngarrurnu palka Jijaji-kirlangu lawalparla karrija pirnkiji.

¹² Kujalu ngularrarlu wiriwirirlu maralypikingarduyu-paturlu kuja purdanyangu, ngulajulu turnu-jarrija purlkapurlka-kirlu yungulu nyarrparjarri. Junga-juku, yimili jinta-manu yungulu-jana tala panu-jarlu yinyi ngularraku yurrkunu-patuku yungulu-jana wurulyipa-mani wangkanjaku. Yurrkunuurlu ngularrarlu nganta kapulu-jana marda yapa panu-jarlu warru yimi-ngarrikarla nganta ngula yimi Jijaji-kirli. ¹³ Kuja-kujakuju, nyanungu-patulu-jana wangkaja, “Mpa! Tala nyampulu manta. Kaji-nyarra nganarlangu payirni palkaku Jijaji-kirlanguku kuja karla karrimi pirnki lawa, wangkayalu-jana nyanungu-nyangu yangka kurdungurlu-patulu yanurnu mungangka nyurrulkaku jardapur, manulu palka Jijaji-kirlangu purungku maninjarla kangu. ¹⁴ Kajilpanyarra Palitirli Wiringki kulungku ngarrikarla kuja ngantalpankulu jarda ngunaja, wajampa-jarrinja-wangulu nyinaya. Kapurnalurla yanirra yungu-nyarra kulu-wangurlu yampimi kuja-warnuju.” ¹⁵ Junga-juku, yurrkunuurlu ngularrarlu tala ngulaju manu. Ngularrarlujulu-jana yapa panuku warru yimi-ngarrurnu palka Jijaji-kirlangu nyanungu-nyangurlu kurdungurlurlulu purungku maninjarla wuruly-yirrarnu. Manu kuja yimi

jurrku-juku kalu-jana yapangku Juwu-paturluju jalangurlangurluju yimi-ngarrirni-jiki.

*Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kurra Kaliliyirla
Mark 16.14-18, Luke 24.36-49, John 20.19-23, Acts 1.6-8*

¹⁶ Ngula-jangkaju, ngularra kurdungurlulu 11-pala yatijarra yanu Kaliliyi-kirra, manulu jupu-karrija pirlingka yangkangka ngulangka kuja-jana Jijaji wangkaja kamparru-wiyi yaninjaku. ¹⁷ Kujalu nyangu nyangu, ngulajulurla mirdijirripijirrpri parntarrinjunu ngayirni nyanyunguku. Kala manngu-nyangulu ngalya-karirli kurdungurlupaturlu kula-nga nta yapa jinta-kari-kila Jijaji-wangu. ¹⁸ Jijajiji-jana yanurnu kutulku nyangu-putuku, manu-jana wangkaja, “Kaaturluju milarninjarla Warlaja-Wiri yirrarnu yartarnarri-kirli nyiyarningkijarra-wana nguru-nyayirni-wangurla kankalarra manu walyangka nyampurla. ¹⁹ Yantalu yapa panu-kurra warrukirdikirdi walya nyampurla, manulu-jana ngurrju-manta kurdungurlu yungujulu nyina ngaju-nyangulku. Kajili kurdungurlu-jarri, ngapangkalu-jana七月url-yirraka yirdi-nyayirni-wangurla Wapirrarla manu Ngalapi-nyanurla manu Pirlirrparla. ²⁰ Kajili kurdungurlulku ngaju-nyangulku nyinami, pinarri-mantalu-jana nyiyarningkijarra kujarna-nyarra pinarri-manu, ngula-jangkarlu yungulu purdanyanjarla jurrungkulku mardarni. Manngu-nyangkalu nyampu: Kapurna-nyarra tarnga jirrnga nyina! Kaji nguru nyampu lawa-jarri, kapurna-nyarra tarnga-juku jirrnga nyinami!”

Mark

Yimi Jijaji-kirli Maarrku-kurlangu

Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kuja

Maarrkurlu Yirrarnu

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju puku yimi-kirli Jijaji-kirli yirdingkiji kuja Maarrkurlu yirrarnu nyurru-wiyi. Manulu marnkurra-pakirli wati-patu-karirli yimi yarda yirrarnu Jijaji-kirli-yijala. Ngulajulu yirdiji nyampunya Matiyu, Luuku manu Jaanu. Ngula-paturlunyalu yarda yirrarnu yimi. Nyampu-patuju murntu-pala puku, ngulaju karlipa yangka yirdi-mani Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Kujalpa Jijaji nyinaja walya nyampurla, ngula-purujulpa Maarrkuju nyinaja marda wirriya. Mardarla marlaja Kirijini-jarrija Piitaku. Ngulaju kulalpa Jijaji-kirlangu kurdungurlu nyinaja, walku. Jijaji kuja pina-yanu nyanyungukpalangū-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngula-jangkaju, Maarrkujulparla jirranga warru wapaja mijiniriki yirdikiji Puurluku. Manu ngula-jangkaju, jirrnganalparla warru wapaja jinta-kariki mijiniriki yirdikiji Parnapaku. Ngaka-pardu-karilki nyampuju Yimi Ngurrju yirrarnu Maarrkurluju yungulu Juwu-wangu-patuju pinarri-jarri Jijaji-kirli.

Jaanu Papitajirli yimi-ngarrurnu-jana jaru Juwu-patuku Jijaji-kirli
Matthew 3.1-12, Luke 3.1-18, John 1.19-28

¹ Nyampuju Yimi Ngurrju-nyayirni Jijaji Kiraji-kirli Ngalapi-nyanu-kurlu Kaatu-kurlangu-kurlu. ² Kamparru-wiyi wati yirdi Yijaya, kujalparla nyurru-wiyi marlaja wangkaja jarukungarduyu Kaatuku, nyampunya jaru yirrarnu Jijaji-kirliji:

“Purda-nyangkaju! Nyampuju yilya karna kamparru jinta-kari wati jaru-kurlu yungungku nyuntuku yirdiyi jungarni-mani.”

³ Manu ngula-jangkaju, Yijayarlu yarda yirrarnu jaru wita-karilki: “Purda-nyangkalu! Yapa-ka warru purla manangkarrarla, ngulaju kuja-ka purlami, ‘Warlalja-Wiri kuja kangalpa nyina ngalipaku, ngulaju kapu yanirni. Ngulakuju yirdiyilirla jungarni-manta yungu yanirni rarrylyparla!’ ”*

Kujanya yirrarnu Yijayarlu jaruju nyurru-wiyiji.

⁴ Junga-juku, ngula-jangkaju, Jaanu Papitajilpa warru wapaja ngurrarla Yijiralirla manangkarrarla. Junga-juku, yapajulpa-jana julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu ngapangka, manulpa-jana wangkaja, “Pina-yaninjarlarlu yalala-yirraka Kaatu nyurru-warnurla wilji panu-jangka. Kujarlanya kapu-nyarra Kaatuju kulu-wangu yawuru-jarrimi nyurrurlaku wilji-warnuku. Ngula-jangkaju, kapurna-nyarra julyurl-yirrarninjarla ngapangka papitaji-mani.” Kujanya kala-jana Jaanuju wangkaja yapa-patuku. ⁵ Kujalu purda-nyangu kuja jaru Jaanu Papitaji-kirlangu Jurujulumu-wardingki-paturlu manu Jurdinya-wardingki-paturlu, ngulaku-julurla yanuru jintakumarrarni-jiki purda-nyanjakuju. Ngulalparurla Jaanukuju wangkaja, “Kurnta-jarri karnalu-nyanu wiljingka, manu mari-jarri karnalu-nyanu yungurnalu yalala-yirrarni Kaatu.” Ngula-jangkaju, ngapangkalku-jana papitaji-manu karru wiringka yirdingkaju Jurdunurla.

* 1:3 Nyangka Isaiah 40.3

6 Yangka Jaanurlu, kala jinajina-piya mardarnu yumurru-kurlu kawartawara-kurlangu manu ngalyipi-piya wiri wartirli-wana puluku-kurlangu pinta kuja kala-nyanu warurnu. Manu kala ngarnu ngarlù manu jintilyka. **7** Junga-juku, yimi-ngarrurnu-jana kujarlu, “Wati jinta-kari-ka yanirni nyampu-kurraju yangka Milarninja-warnu Kaatu-kurlangu. Nyanguwu wiri-nyayirnu ngaju-piya-wangu. Nyiya-jangka mayiji milarnu yungurnarla nyanunguku warrki-jarri?* **8** Ngaju karna-nyarra papitaji-mani ngapa-mipa-kurlurlu. Kala nyanungurlu kapu-nyarra kurru-pinyi Pirlirrpa Kaatu-kurlangu.”

Jijaji papitaji-jarrija

Matthew 3.13-17, Luke 3.21-22

9 Ngakalku kuja Jijajiji yanurnu nguru-ngurlu Kaliliyi-ngirli kirri-ngirli Najariti-ngirli, yanurnurla yalumpu-kurra-juku Jaanukuju, kujalpa kar-rungka nyinaja Jurdunurla. Yalumpurla-juku karrungka papitaji-manu Jijajiji Jaanurluju. **10** Papitaji-maninja-warnuju ngula-jangkaju, Jijajiji yanulku lurlju pirntinyarra-kurra. Kuja yanu pirntinyarra-kurra, ngula-ngurlu pirntinyarra-ngurlu kankalarra-kari nyangu yalkiri kuja lakarn-pardiya. Yalkiri kuja lakarn-pardiya, ngulangkaju nyangu Pirlirrpa Kaatu-kurlangu jurlpu-piya kurlukuku-piya. Ngula yanurnu, pirri-manurla Jijajiki. **11** Ngula-jangkaju, linpa purda-nyangu wangkanja-kurralku kankalarra-jangka yalkiri-jangka, kujarla wangkaja nyanunguku Jijajiki, “Nyuntujunpa ngaju-nyangu Kaaja-nyanu marulu. Nyuntulurlunya kan-paju miyaluju raa-pinyi.”

Jijaji puta karlirr-kangu Juju Ngawungku Kaatu-kujaku

12 Ngula-jangkaju, Pirlirrpa Kaatu-kurlangurlu iilyaja Jijajiji manangkarra-kurra. **13** Yalirla manangkarrarla, panulpalu kuyu-kari kuyu-kari nyinaja kulu-parnta-kari kulu-parnta-kari. Ngula-purujulpa nyinaja jinta-juku parra-kari parra-kariki 40-palaku, ngulajulpa nyinaja miyi ngarninja-wangu-juku, lawa. Junga-juku, Juju Ngawu yirdi ‘Jayitana’, ngulajurla jangkardu yanurnu yungu karlirr-mardakarla Kaatu-kujaku. Kala nyanungujulpa tarngga-juku nyinaja karlirr-yaninja-wangu-juku, lawa. Ngula-jangkaju, Kaatu-kurlangu marramarra-patulu yanurnu, ngulangkulkulpalu jina-mardarnu.

Jijajirli-jana milarnu wati-patu murntu-pala yungulu purami

Matthew 4.12-17, Luke 4.14-15

14 Ngula-jangkaju, kujalpa Jaanu Papitajiji nyinaja rdakungka pir-ijinalku, ngula-jangkaju, Jijajiji pinarni yanu manangkarra-jangkaju nguru-kurra Kaliliyi-kirra. Ngula-jangkarluju yimi-ngarrurnu-jana Kaatu-kurlangu Yimi Ngurru. **15** Ngulaju kuja-jana wangkaja, “Jalangu kanyarra kutulku yanirni Kaatuju nyurrurlakuju yungu-nyarra Warlalja-Wirilki jirrnanga nyina. Kujarla, pina-yaninjarlarlu yalala-yirraka Kaatu wilji-wangurlu, manulurla ngungkurr-nyinaya Kaatu-kurlanguku Yimiki Ngurrujku.”

16 Ngaka-pardu-karilki, Jijajiji wapanja-yanu pirntinyarra ngapa wiri-wana yirdi-wanaju mangkuru Kaliliyi-wana. Ngula-palangu rdipija Jimaniki manu nyanungukupurdangkaku Yanturuku kuja kala-pala warrki-jarrija yawukungarduyu-jarra. Ngulalpa-palarla kujurnu yakuju-piya wiri-jarlu rdarri-mardarninjaku yawuku. **17** Jijajiji-palangu wangkaja, “Purayaju-pala! Yangka kuja kalanpala yawu manu, ngula-piya-yijala kapurnangkupala pinarri-mani yungunpala-jana yapa yajarninjarla

* **1:7** Acts 13.25

turnu-mani Kaatukulku.” ¹⁸ Junga-juku, yampinja-yanu-pala yakujuju ngulangka-juku. Jijajilki-pala puraja.

¹⁹ Ngula-jangkaju, yaninja-yanulpalu pirntinyarra mangkuru-wana, ngulajulu-palangu rdipi ja wurnturu-wangu-juku Jamajiki manu kukurnu-nyanuku yirdiki Jaanuku. Ngulajulpa-pala-jana jirrngaŋja warrki-jarrija nyānungsukupalangku kirda-nyanuku yirdiki Jipitiki manu warrkinipatku, ngulaju pawurturlalpalu yakuju-piya larra pina panturnu. ²⁰ Kuja-palangu parlu-pungu Jamaji manu Jaanu, ngulakuju-palangu waa-manu, “Ngajuju-pala puraya!” Junga-juku, yampijalu-jana kirda-nyanu warrkini-patu yalumpurla-juku pawurturla-juku. Yampinjarla Jijajilki-pala puraja.

Jijajirli jurntarla yilyaja juju watiki

Luke 4.31-37

²¹ Ngula-jangka, ngaka-pardu-karilki yukajarralu kirri-kirra yirdikirra Kapurniya-kurra Jijaji manu yapa nyānungsu-nyangu. Jarrirtiyikarirlalku-jana jirrngaŋja yukaja jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulaju Parra-nyayirni-wangurla Juwu-kurlangurla. Ngulangkaju, Jijajirli rdirri-yungulku jaruku pinarri-maninjaku Kaatu-kurlanguku. ²² Yangka kuja kala-jana Jijajirli pinarri-manu, ngulaju kala-jana pinarri-manu yimi Kaatu-kurlangu-kurlurlu kujarla yungu nyānungsukuju. Yapangku kujalu jaru purda-nyangu ngurrju Jijaji-kirlangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Kula-jana pinarri-manu panu-kari-piyarlu kuruwarrikingarduyu-patu-piyarlu yangka kuja kalalu-jāna pinarri-manu nyānungsu-nyangu-mipa-kurlurlu yimi-kirlirlili.

²³ Kujalpa-jana Jijajirli pinarri-manu-juku yangkangka jaajirla, ngulangkajulpa nyinaja wati jinta-karilli juju-kurlu palkangka-kurlu. Ngularla Jijajikiji waa-manu kilji-nyayirni, manurla wangkaja. ²⁴ “Nyuntu Jijaji Najariti-wardingki, nyarrpa-maninpa-nganpa nganimpaju? Juju panu kar-nalu kaninjarni yapangkaju nyina. Yaninjarla mayinpa-nganpa riwarri-man? Nyuntuju karnangku mīlya-pinyi. Tarruku-nyayirni kanpa nyinami Kaatu-kurlangu.”

²⁵ Jijajirli rdamu-pakarnu jujuju. “Wurdungu-jarriya! Nyampuku watiki jurntarla wilypipardiya!”

²⁶ Ngula-jangkaju, jujungkuju mirrmirrmarluyungu, manulparla waakarra-parnkaja marlaja. Ngula-jangkaju, jujujururla jurntalku wilypipardiya. ²⁷ Kujalu yapa-karirli nyangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni, manulpalu-nyanu jarnkjurnku payurnu, “Nyarrpa-yijala ku-jaju? Nyiya-piya yimi kanganpa pinarri-mani? Jinta-karilki kanganpa pinarri-mani panu-kari-piya-wangurlu. Nyampuju wati Jijaji pirrjirdi-jiki karla marlaja nyina Kaatukuju. Kuja kajana wangkami juju-kari juju-kariki, ngulangkuju kalu purda-nyanyi wilji-wangurlu.”

²⁸ Ngula-jangkaju, yimijilirla kapanku marlaja kangu Jijajikiji nguru-kari nguru-kari-kirra warrukirdikirdi Kaliliyirlaju.

Jijajirli panu-jarlu-jana yapa nyurnu parlpuru-manu

Matthew 8.14-17, Luke 4.38-41

²⁹ Ngula-jangka, yangka-ngurlu jaaji-ngirli jirrngaŋja-jana yarntajarralku Jijajiji Jimaniki, Yanturuku, Jamajiki manu Jaanuku. Ngulajulu jingijingi yanu yuwarli-pardu-kari-kirralku Jimani-kirlangu-kurra manu Yanturu-kurlangu-kurra, yukajarralkulu kaninjarni yuwarli-kirraju.

³⁰ Ngulangkaju nyurnulpa ngunaja Jimaniki kurriji-nyanu. Nyurnulpa

ngunaja jurrukupurda ngawurrngawurrpa-nyayirni. Ngulajulurla Jijajiki yimi-ngarrurnu nyurnuju. ³¹ Ngula-jangka, Jijajiji yanurnu, yaninjarla yarkajarla nyurnukku rdakaku, manu yarkanjarla karrinja-yirrarnulk. Nyanungu ju kapanku ngurrju-jarrija. Ngula-jangkaju, mangarrilki-jana ngayi-purraja, purranjarla yungu-jana Jijaji-pinkiki.

³² Parrangka jintangka-juku wanta yukanja-warnurla wuulywuuly-palku, yapa yalumpu-wardingki kirri-wardingki-paturlu, kangurnulpalujana murrumurru manu ngalya-kari juju-kurlu palkangka-kurlu.

³³ Jintakumarrarni-jiki yapalurla turnu-jarrija Jijajiki. Ngulalpalu yurlapardi lirri-karrinja-yanu tuwangka. ³⁴ Jijajirlji nyangulpa-jana. Ngalya-karilpa-jana parlpuru-manu. Ngalya-karikilpa-jana wangkanjarlu jurnta yilyaja juju panu-jarlu palka-ngurlu. Kujalu juju-paturlu nyangu Jijaji, kapulu-jana milya-pinjarla wangkayarla marda yapa-karikilki. Lawa, yirdi-maninja-kujakuju Jijajirlji-jana jarraly-pinja-wangurlu rdamu-pakarnu tarninga-kirli.

Jijajirlji-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu ngurungka Kaliliyirla

³⁵ Parra-pardu-karilalku rangkarr-kanja-wangurla-juku, Jijajiji yakarra-pardija. Ngula-jangka, karrinja-pardinjarla jinta warru pardijarra. Yanu kirri-ngirlji warlangarrangarra-kurra yapa-wangu-kurra yangarlu-kurra. Ngulangkarla wangkaja Kaatukuju. ³⁶ Kujalu Jimani manu nyanungu-nyangu wungu-warnu yakarra-pardija, ngulangkujulurla lawa-nyangu Jijajiki. Lawa-nyanjarlalu puraja wirliya. ³⁷ Puranjarla rdipijalurla, manulurla wangkaja, "Yapangku panungku kangkulu warrirni."

³⁸ Ngula-jangkaju, nyanungulku-jana wangkaja, "Yankurlipa yinya-kurra kirri-kari kirri-kari-kirra, ngularlangurla yungurna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju yapa-karirlanguku. Ngulakunyarna yanurnu nyampukurra walya-kurra." ³⁹ Junga-juku, warru-jana yimi-ngarrirrninja-yanu jirrnga Yimi Ngurrju jaaji-kari jaaji-karirla warrukirdikirdi Kaliliyirla-juku. Manulpa-jana ngalya-karikiji yapaku jurnta yilyaja jujuju.

Wati-kirli panti wijini-kirli kuja Jijajirlji parlpuru-manu *Matthew 8.1-4, Luke 5.12-16*

⁴⁰ Ngula-jangkaju, watijirla yanurnu Jijajiki panti wijini-kirli panukuru. Junga-juku, kamparru-jukurla mirdijirripijirrpi parntarrinjunu. Jijajikijirla warlkirninjarla wangkaja, "Warlalja-Wiri, nyuntulurlu kanpa mardarni yartarnarri Kaatu-kurlangu yapaku parlpuru-maninjaku. Kajilpanpajau mari-jarriyarla ngajukuju, ngulaju kajikanpajau wijini parlpuru-manu karaly-mani!"

⁴¹ Junga-juku, Jijajirla mari-jarrija, ngula waku wipinjarla marnpurnu. Ngularla wangkaja Jijajiji, "Kari-nganta karnangku mari-jarri yungurnangku parlpuru-mani wijini-jangkaju! Parlpuru-jarriya wijini-jangkaju manu karalypa-jarriya pintiji!" ⁴² Junga-juku, pintiji kapanku karalypa-jarrija wijini-jangkaju kirkalkku.

⁴³⁻⁴⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirla wangkaja watiki, "Ngajukuju yimi-ngarrirrninja-wangu nyinaya! Juwu-kurlangu-kurra Yuwarli Maralypikirra-wiyi yanta! Milki-yirrarninjintangku panti yangka wijini-jangka wati jinta-kurra maralypikingarduyu-kurra yungungku pintiji miimii-nyanyi ngurrjulku. Kajingki miimii-nyanjarla kirlka-pajirni pintiji, ngulakujurla maninjarla yungka jurlpu-jarra wita-jarra ngulaju kuruwarr-ka ngunami Mujuju-kurlangu kujaju. Ngula-kurra kajingkili nyanyi ngalya-karirli yapangku, kapungkulu milya-pinyi kirkalkku wijini-wanggulku."

45 Junga-juku, yangka wati, ngulangkuju-jana yimiji kutu yimi-ngarrirninja-yanu. Yali yimi, kujalpa-jana warru yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli, ngulaju kapanku pirri-yanu nguru-kari nguru-kari-kirra. Kujalu ngalya-karirli yapangku purda-nyangu Jijaji-kirlangu yimi, ngulaju kalalurla purda-nyanjarla turnu-jarrija, manu kalalu wipinja-wangu-manu warrarda. Kujarlaju, kula Jijajiji yukayarla panu-puruju kirri-kari kirri-kari-kirraju. Kulalpa nyinaja turnu-warnurla, lawa. Nyinajalpa yangarlu warlangarrangarrarla jinta. Ngulakujulpalurla yapaju warrarda yanurnu-juku.

2

Jijajirli parlpuru-manu tarlu wapanja-wangu

Matthew 9.1-8, Luke 5.17-26

1 Jijajiji-jana jirrngaŋja yanurnu pina kurdungurlu-patuku kirri-kirra Kapurniya-kurra. Yapangkujulu panungku pina parlu-pungu nyanunguju, palka ngantalpa nyinaja nyanungu-nyangurla. **2** Jijajikilirla yanurnu nyanyaku yapa panu-jarlu, yanurnulu nyanungu-nyangu-kurra. Turnu-jarrijalurla, panu-jarlulkulpalu jilyirr-nyinaja kaninjarni, manulpalu karrija yurlapardirlangu. Kulalu nyarrpara-wanalku yukayalarni panu-kariji. Jijajirlipa-jana yimi-ngarrurnu jaru Kaatu-kirlangu. **3** Kujalpa-jana wangkaja, ngula-puruju wati-patu-karirliljilpalurla kangurnu tarlu wapanja-wangu pangkarrarla murntu-palarlu. **4** Ngulangkujulu-jana puta raa-pinja-yanu kulkurru-wanaju. Ngulalurla jirrngaŋja warru yanu purdangirli yuwarliri wanaju. Manu jirrngaŋjalurla warrkarnu kankarlarra yuwarlirla, manulurla rdurrjurnu yuwarliku lakarn-maninjaku kankarlarnikiji. Ngulaluk lakarn-maninjarku rdilypirr-yungu kankarlarniji kulkurru-jarra. Ngulangkanyalu tarluju kaninjarra juturu-yirrarnu rdilypirr-parlalku, ngalyipi-piya-kurlurlulu juturu-yirrarnu kaninjarra Jijajipirdi-kirra ngulalpa nyinaja. **5** Kuja-jana Jijajirli nyangu, wangkaja-nyanu kanunju-kariji, “Nyampu-patuju tarlu manu nyanungu-nyangu puntu, ngulaju kajulu ngajuku wala nyinami yungurna parlpuru-mani.” Jijaji wangkajarla nyampuku tarluku, “Wiyarrpaku, kujanparla karlirr-yanu jurnta Kaatuku wilji-wiyi, ngulaju ngula-juku. Ngajulurlu karnangku majumajuju jurnta maninjarla kijirni.”

6 Ngulangka ngalya-karilpalu nyinaja kuruwarrikingarduyu-patu. Purda-nyangulu Jijaji wangkanja-kurra, manulu-nyanu wangkaja kanunju-kariji. **7** “Nyampu wati kulalparla kuja wangkayarla, lawa! Kaatulku kuja kanyanu ngarrirni nganta. Kaatu-miparlu kajana majumajuju jurnta maninjarla kijirni yapakuju.”

8 Jijajirlipa-jana miyalurlu manu, manu nyangulpa-jana miyalurlu kujalpalurla miyalu kanunju-kari nginji-wangkaja. Ngula-jangka-jana wangkajalku, “Nyarrpa-yijala kankulu kujaju nginji-wangka? **9** Nyarrpa kankulu nyurrurlarlu manngu-nyanyi? Nyarrpa-manirna nyampu tarluju? Kajikarnarla mayi wangka yangka kujarnarla majumajuju jurnta maninjarla kujurnu? Kajikarna mayi karrinjarla karrinja-pardi? **10** Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kirlangu. Kaaturluju ngajuju yilyajarni yartarnarri-kirli yungurna-jana ngajurlangurlu majumaju jurnta kijirni yapakuju. Jalangu yungurna tarlu nyampuju parlpuru-mani yungunkujulu ngaju milya-pinyilki.”

11 Junga-juku, Jijaji wangkajarla tarluku, “Ngaju karnangku wangka, karrinja-pardiya, manu pangkarrangku manta nyuntu-nyangu, ngula-kurlu ngurra-kurralku pina-yanta!”

¹² Junga-juku, tarlu-jangkaju karrinja-pardija, manu-nyanu pangkarra. Ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla wilypirra-pardija jingijingi yapanaju. Yanu pinalku. Kuja Jijajirli tarlu karrinja-yirrarnu, ngulakuju-lurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, rdirri-yungulu pulka-pinjakulku Kaatuku. Wangkajalu-nyanu yapa panuju, “Kularlipa nyampu-piya nyangu nyurru-wiyi!”

*Jijajirli yajarnu wati yirdiji Liipi
Matthew 9.9-13, Luke 5.27-32*

¹³ Ngula-jangka, Jijaji yalumpu-ngurlu kulpari yanu mangkuru Kaliliyi-kirra. Pirntinyarrarlalpa yaninja-yanu. Ngula-jangkaju, yapa panujarlungkulurla turnu-jarrija. Ngulajulpa-jana pinarri-manu. ¹⁴ Yali-jangkaju yampija nguru yaliji, manu wapanja-yaninjarni yanulpa yirdiji-wanaju. Kamparrurla yirdiyirla, yuwarli-pardulpa tala-kurlangu karrija wupuju-pardu, ngulangkajulpa wati warrki-jarrija kaninjarni yirdiji Liipi. Kala-jana warrki-jarrija Ruumu-wardingkiki, ngulaju talakungarduyu. Nyannungukpalangu kilda-nyanu yirdiji Yalpiya. Kuja Jijaji yaninjarni yanurnu, parlu-pungu Liipi warrki-jarrinja-kurra, ngularla wangkaja Jijaji, “Liipi, ngajuju puraya, manu kurdungurlu-jarriya ngaju-nyangu!” Jungajuku, Liipiji karrinja-pardija, Jijajilki puraja.

¹⁵ Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu Liipi-kirlangu-kurra ngurra-kurra miyiki ngarninjaku. Ngulangkaju-jana jirrngaŋja ngarnu miyi kurdungurlu-patuku nyanunu-nyangu muu ngalya-kariki yapaku tala puntarninjakungarduyu-patuku Liipi-piya-patuku manu ngalya-kariki yapaku majuku kuja kalalu-jana punku-pajurnu. Nyampurra-piyarlu yapangku kalalu warrarda puraja Jijajiji. ¹⁶ Ngalya-kari yapa pinarri-patu yangka Paraji-patu, ngulangka-yijalalpalu nyinaja yuwarlirla. Ngulangkujulpalu-jana lirlik-nyangu Jijaji jirrngaŋja ngarninja-kurra. Nyampu-paturlu Paraji-paturlulu-jana payurnu Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patuju, “Nyiyaku kajana jirrngaŋja ngarni nyampurraju maju-patuku?”

¹⁷ Jijajirli purda-nyangu-jana wangkanja-kurra Paraji-patuju, ngulakuju-jana wangkajalku nyanunguju, “Ngurrju yapa kūlalpalu yantarta ngangkayi-kirli-kirra, kula nyiyaku? Kala nyürnu-nyayirni kajilpalu ngangkayi-kirli-kirra, ngulaju ngula-juku. Ngajurna ngangayi-kirli-piya Kaatu-kurlangu. Yanurnu kujarna ngaju nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju kula yapaku ngurrju-mipaku yajarninjakuju. Kala ngarirna yanurnu yapaku wilji-panuku yajarninjakuju.”

*Yapangkulu japurnu Jijaji, ‘Mangarrirlipa yampimi ngarninja-wangurlu, ngula-jangkarlu yungurlipa jungarnirli Kaatu purami?’
Matthew 9.14-17, Luke 5.33-39*

¹⁸ Jaanu Papitaji-kirlangu-patu kurdungurlu-patu manu Paraji-kirlangu kurdungurlu-patu, ngulaju kalalu nyinaja mangarri ngarninja-wangu parra wiri munga wiri ngulaju yungulurla nganta yati-wangkami Kaatuku. Kala Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patu, ngulangkuju kalalu mangarri ngarnu kutu yampinja-wangurlu. Ngula-jangkaju, nyangulu-jana ngarninja-kurra yapa-patu-karirliji, ngulajulurla yanurnu Jijajiki, payurnulu, “Nyiyajangkarlulku-yijala kalu nyuntu-nyangurluju kurdungurlupaturlu mangarriji kutu ngarni? Kala nyampu-kari kuja kalu nyinami mangarri ngarninja-wangu?”

¹⁹ Jijajirli-jana jangku-manu, “Jaanu-kirlangu-paturlu manu yangka Paraji-kirlangu-paturlu kalu purami-jiki kuruwarri Mujuju-kurlangu. Kala

kurdungurlu-paturlu ngaju-nyangurlu kalu purami kuruwarri ngaju-nyangu jalangu-warnuju. Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura yupukarra-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Watingki nganangku-puka kaji mani karnta nyanungu-parnta, ngulakungarntirlji kajana yirrarni kurapaka-wiyi nyanungu-nyanguku puntu-watiki yungulu ngarni. Ngula kaji palka-juku nyina yangkaju wati, ngarni-jiki kalu ngampurrparlu puntu-watirli nyanungu-nyangurlu. Kulalpalu-nyanu ngarninja-wangu-mantarla. Ngarni-jiki kalu ngampurrparlu.²⁰ Ngakarrangakarra marda yangkaju wati kapulu-jana yapangku puntu-patukuju jurnta kanyilki. Ngula-jangkaju, kapulu-nyanu mangarri-wangu-manilki maringkiji.”

²¹ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura jinajina-kurlu nyurru-warnu-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Nyurru-warnukuju rdilypirrpakuju jinajinakuju, kulalparla nganangku jalangu-warnu jinta-maninjarla parnta-yirrakarla wita-kariji pijijiji. Kajilpa yapangku parnta-yirrakarla jalangu-warnu pijiji nyurru-warnurla jinajinarl, ngula-jangka kajika wita-jarrimi pijijiji paljirrninja-warnu, ngulangkuju kajika yangka parnta-yirrarninja-warnurla yarda wantiki-mani rdilypirrpaju, kajika larra-pajirrninja-yanilki jinajinaju.”

²² Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura pama-kurlu jalangu-warnu-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Kula nganangku-puka winjikarla jalangu-warnu pama yakuju-piya-kurra nyurru-warnu-kurra pilikutu-kurlangu-kurra panti-kirra pama-kurlangu-kurraju. Kajilpa pama winjikarla nyurru-warnu-kurra yakuju-piya-kurra, ngulaju kajika lirrinjarla rdurl-pardi yakuju-piyaju. Ngula-jangkaju, pama kajika karli walya-kurralku. Kala jalangu-warnu pama, yapaŋkujuipa winjikarla jalangu-warnu-kurra yakuju-piya-kurraju.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yungulu purami kuruwarri nyanungu-nyangu-mipa.

Jijajirli-jana pinarri-manu Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu Matthew 12.1-8, Luke 6.1-5

²³ Ngaka-pardu-kari, Jijajijilpa-jana jirrnganja yaninja-yanu nyanungu-nyangu-purnuku kurdungurlu-patuku. Jirrnganja-jana yaninja-yanu kulkurru-jarra kujalpa miyi pardija lukarrara-piya. Ngula-piyalpalu wapanja-karrarlu-juku pajirrninja-yanu rdakangkuju kurdungurlu-paturluju ngarninjakungarntirlji. ²⁴ Paraji-paturlu kujalpalu-jana nyangu miyi pajirrninja-kurra, ngula-jangka yanurnulurla Jijajiki, ngulajulurla wangkaja, “Jalangu Jarrirtiyi ngulaju Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu. Warrki-wangulpalipa nyinakarla jalanguju! Nyuntu-nyangu-paturlu kurdungurlu-paturlu kalu kuruwarri juwa-kijirni ngalipa-nyangu kuja kalu miyiji pajirrninja-yani Parra-nyayirni-wangurla!”

²⁵⁻²⁶ Jijaji-jana wangkaja Paraji-patuku, “Milya-pinyi kankulu yimi Tapiti-kirli kujalpa-jana warrmarla nyanungu-nyangu mardarnu nyurru-wiyi. Mangarri-wangulpalu nyinaja yarnunjuku-nyayirni. Ngula-jangka, jirrnganja-jana yanu Tapitiji Kaatu-kurlangu-kurra Kaluku Tarruku-kurra. Ngulangkanya kala warrki-jarrija wati jinta maralypikingarduyu Ngardarri-kurlangu Wiri yirdi Piyata. Kaninjarni kaluku-nyayirni-wangurla kalalurla mardarnu mangarri-nyayirni-wangu tarruku-nyayirni Kaatuku. Nyampuju mangarri-nyayirni-wangu, ngulajulparla kurapaka ngunaja Kaatu-kurlangu. Ngulaju kalalu ngarnu maralypikingarduyu-miparlu Piyata-piya-miparlu. Kala yapa-karirlji kulalu nganjarla,

lawa. Junga-juku, yukajarni Tapiti kaluku-kurra, mangarri-nyayirni-wangu manu kutu, manu-jana maninjarla yungu warrmarlaku nyanungu-nyanguku. Kujakuju Kaaturlu kula warntarla-pajurnu, lawa.”

²⁷ Jijaji-jana yarda wangkaja Paraji-patuku, “Kaaturlu-jana ngurrju-manu yapaju ngulaju kula nyampuku Parra-nyayirni-wanguku. Kaaturlu-jana kaji-yirrarnu Parra-nyayirni-wangu nyanungu-nyangu yapaku yungulu ngurrju rarralypa nyinami. ²⁸ Ngula-juku, ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Warlalja-Wiri karna nyina nyampukuju Parra-nyayirni-wangukuju Kaatu-kurlanguku.”

3

Jijajirli parlpuru-manu wati rdaka mananja-kurlu *Matthew 12.9-14, Luke 6.6-11*

¹ Ngaka-kari Kaatu-kurlangurla Parra-nyayirni-wangurla, Jijaji yanurnu pina jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulangkaju parlu-pungu wati rdaka mananja-kurlu. ² Ngulangka-yijalalpalu Paraji-patuju karrija, Jijajilpalu karrinjarla warrawarra-kangu kaji marda parlpuru-mani wati rdaka mananja-kurlu Parra-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla. Kajilpa Jijajirli wati rdaka mananja-kurlu parlpuru-mantarla Parra-nyayirni-wangurlaju, kajikalurla jangkardu wangkami kujaju, “Nyuntulurlu kanpa rdilyki-pinyi Mujuju-kurlangu kuruwarriji.” ³ Junga-juku, Jijajirla wangkaja watiki rdaka mananja-kurluku, “Karrinja-pardiya, manu yantarni nyampu-kurra!” ⁴ Ngula-jangka, Jijajirli-jana japurnu yapa panu-juku kujalpalu karrija warru, “Nyarrpa kanganpa Kaatu wangka kuruwarrirla nyanungu-nyangurla? Nyarrpa-manirlpa nyurnu kajil-parlipa nyangkarla Parra-nyayirni-wangurla? Jina-mardarni mayirlipa, kapi mayirlipa yampimi? Pinyi mayirlipa tarngnga-kurra, kapi mayirlipa wankaru-mani? Nyarrpa kankulu purda-nyanyi nyurrurlarluju?”

Wurdungulkulpalu paa-karrija. Kulalu nyarrpalku wangkayarla. ⁵ Jijajirli kulu-jarrija Paraji-patuku. Mari-jarrija-jana wiljiki warntarlaku. Junga-juku, wangkajarlal watiki rdaka mananja-kurluku, “Waku wipiya!” Junga-juku, rdakaju wurr-kijirninarla wipiija, ngula rdakaju ngurrju-jarrija pina. ⁶ Paraji-paturlu nyangulu Jijaji wati-kirra parlpuru-maninjakurra, ngula-jangkarluju, yampinja-yanulkulu jaajiji. Ngula-jangka, turnu-jarrijalal Paraji-patu manu Yarurdu-kurlangu-patu kurdungurlupatu. Turnu-jarrinjarla jaaly-manulpalurla jangkardu Jijajiki nyarrparlu yungulu pinyi.

Jijajirli-jana parlpuru-manu yapa nyurnunyurnu mangkururla pirntin-yarra yirdingka Kaliliyirla

⁷⁻⁸ Ngula-jangka, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yanulkulu pina mangkuru-kurra ngapa wiri-kirra Kaliliyi-kirra. Yapa panungku yalumpu-wardingkirli Kaliliyi-wardingkirli, purajalu Jijaji yali-kirraju. Manu yapa-karirlilpalu purda-nyangu nguru-kari nguru-karirla yimi nyanungu-kurlu. Ngula-jangkaju, purda-nyanjarla yanurnulpalu Jijajiki nyanjaku. Panu-karijilirla yanurnu Jurdinya-jangka, Jurujulumu-jangka, Yitumiya-jangka, manu nguru kakarrara-jangka kuja-ka ngunami karru yirdi Jurdunu ngulangka payangkarra, kujalpa karrija ngurrara-kari. Panu-karijilpalurla yanurnu kirri-jarra-jangka Taya-jangka manu

Jirdana-jangka. ⁹⁻¹⁰ Kamparru-wiyilpa-jana Jijajirli parlpuru-manu panukari yapa, yangka kujalpalurla wapirdi parnkaja nyurnunyurnu. Jungajuku, kujalu yapa-karirli purda-nyangu yimi Jijaji-kirli, kuja-jana parlpuru-manu nyurnunyurnu, ngulakulurla turnu-jarrija yali-kirra-juku yungulu marnpirni nyanungu palka parlpuru-jarrinjakungarnitirli. Ngu-langka, wangkaja-jana Jijaji kurdungurlu-patuku, "Kangkarnijili pawurtu nyampu-kurra, yungurna warrkarni pawurturla yapa panu-kujaku. Kajikajulu marda ngurl-kanjarla katirni yapa panungkuju." ¹¹ Ngalya-kari yapangku kujalpalu nyangu Jijaji juju-kurlurlu maju-kurlurlu, kalalurla yan-injarla yaruju-juku parntarrinjunurnu Jijajikiji, manu kalalurla waakarra-parnkajarla wangkaja, "Nyuntujunpa Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangul!" ¹² Jijajirli kala-jana rdamu-pakarnu jujuju, manu kurnta-ngarrurnu kujarlu, "Nyampu-warnnu wurdungulu nyinaya! Kalakankulu-jana ngaju milki yirdi-mani! Kujarlajulu ngajuku yimi-ngarrirninja-wangu nyinaya wurulypa!"

*Jijajirli-jana milarnu nyanungu-nyangu kurdungurlu 12-pala
Matthew 10.1-4, Luke 6.12-18*

¹³ Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu pamarrpa-kurra, ngulangka yaninjarla warrkarnu. Yilyaja-jana jaru wati-patuku kujalpa-jana nyanungurlu wardu-pungu. Ngula-jangkajulurla yanurnu. ¹⁴ Ngula-jangkaju, wati-patujana milarnu, ngulaju 12-pala, manu-jana yirdi yirrarnu 'Kurdungurlu Wiriwiri'. Wangkaja-jana, "Nyurrurla karna-nyarra ngungu-mani manu milarni yungunkulu-jana ngaju-wana nyina. Manu ngaka yungurna-nyarra yilyami yungunkulu-jana yimi-ngarrirni ngaju-nyangu jaru yapa-kariki. ¹⁵ Ngakarna-nyarra yilyami yartarnarri-kirli, yungunkulu-jana jurta yilyami juju ngawungawu yapaku."

¹⁶⁻¹⁹ Nyampu-patunya yirdiji wati-jana milarnu: Jimani (ngulakujurla Jijajirliji yirdi-karlikil yirrarnu Piita); Jamaji manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu Jaanu, nyampu-jarrajupala ngalapi-nyanu-jarra Jipiti-kirlangu. (Jijajirli yirdi-palanglu yirrarnu 'Kulinypa-jarra Wirnpa-piya-jarra'); Yanturu, Pilipi, Parrjulumu, Matiju, Tamiji, Jamaji ngulaju ngalapi-nyanu Yalpiya-kurlangu, Tardiyu, Jimani ngulaju 'Kulu-parnta Wita-wangu', manu Jutuju Yikariya. Nyampurlu Jutujurlu yangka kuja-jana ngaka yimi kangu Juwu-patuku wiriwiriki yungulu puuly-mardarninjarla pinyi Jijaji.

Juwu-paturlu wiriwirirli, Juju Ngawu pajurnulu Jijajiji yirdiji Pirlipu nganta

Matthew 12.22-32, Luke 11.14-23, 12.10

²⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yanulkulu pina kirri-kirra Kapurniya-kurra yuwarli nyanungu-nyangu-kurra, kujalpalu nyinaja kamparru-wiyi. Ngula-kurrajulpalu yali-kirraju yapa panu-karlikil yarda turnu-jarrija. Ngulangkujulpalu-jana warrarda kapakapa-manu Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu miyikirra ngarninja-kurra. ²¹ Ngula-puruju nyanungukupulangurlu ngatinyanurlu manu nyanungukupurdangka-paturlu kukurnu-nyanu-paturlu purda-nyangulu kirri-kari-ngirli kujalpalu kapakapa-manu nganta warrarda Jijajiji. Ngulalu-nyanu wangkaja, "Yali Jijaji, rama-jarrija nganta! Yankurliparla yungurlipa jina-mardarni." Junga-juku, yanulkulurla Jijajikiji jina-mardarninjaku.

²² Kujalpa-jana Jijaji jirrnga nyanaja kurdungurlu-patuku, yalumpurla-yijjalpalu nyinaja yangkaju kuruwarrikingarduyu-patu Jurujulumu-wardingki-patu. Warlkalpalu-jana wangkaja yapa-patu-kariki

jaruju kujanya, "Jijajiji-ka nyinami Juju Ngawu-kurlu yirdi-kirli Pirlipupuru palkangka-kurluju. Pirlipupu yangka Juju Ngawu ngulaju kajana juju-kari juju-kariki nyinami wiri-jarlu. Ngula-kurlurlunya Pirlipupu-kurlurlu Jijajirli kajana jurnta yilyami juju-patu-karilkii yapakuju."

²³ Kuja-jana Jijajirli purda-nyangu wangkanja-kurra, ngulakuju-jana wangkaja, "Yantarnili nyampu-kurra!" Junga-juku, Jijaji-pirdi-kirralu yanurnu, kujalpa nyinaja. Yirri-puraja-jana yimi-nyayirni-wangu jukur-rra kujarlu, "Juju Ngawungku, kajilpa nyinakarla kaninjarni yapangka, nyarrparlu kajika-nyanu wilypu-maninjarla yilyami yapa-ngurlu? Lawa! Kulalpa-nyanu wilypu-maninjarla yilyayarla!" ²⁴ Manu yimi-kari yungurna-nyarra yirri-pura. Ngurrara-jintarlu kajilpalu-nyanu yapangku warrarda pakakarla, kulalpalu ngulaju turnulku jintangkalku warrarda nyinakarla, ngulaju kajikalu muku lawa-jarrimilki. ²⁵ Manu kajilpalu-nyanu kirda-nyanurlu, ngati-nyanurlu, papardi-nyanurlu, manu ngawurru-nyanurlu warrarda pakakarla nyanungu-paturlu warljaljarlu, yalumpu-paturlangu kulalpalu nyinakarla turnu-juku jintangka-juku, ngulaju kajikalu muku lawa-jarrimi-yijala. ²⁶ Manu kulalpa-jana Juju Ngawungku Pirlipurluju juju-kari juju-kari jurnta yilyayarla yapakuju, lawa. Kajilpa-jana jurnta yilyayarla, ngulaju kajika rampaku-jarrinjarla lawa-jarrimilki."

²⁷ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda wangkaja yimi-nyayirni-wangu-kari Juju Ngawu-kurlu-yijala. "Juju Ngawu ngulaju wati-piya kulu-parnta-piya. Milya-pinyi-yijala kankulu kajilpa purunjunyu yukayarla wati-kirlangu-kurra kulu-parnta-kurlangu-kurra yuwarli-kirra wijikingarnti. Ngulakun-garttji kamparru-wiyi yarkamti karla kulu-parntakuju, manu wayirnika rdaka-jarra wirliya-jarra. Ngula-jangkarlunya-ka manilki wijingkiji jurnarrpaju. Ngula-piya-yijala ngaju karna pirrjirdi-nyayirnilki nyina Juju Ngawu-piya-wangu!"

²⁸ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Jijajiji, ngulaju kuja, "Langakurra-mantalu! Nganangku-puka kajilpa punku-pajikarla Kaatu marda manu marda yapa jinta-kari, ngula-jangkaju Kaatu kajikarla yawuru-jarrimi-juku yalala-yirrarninja-warnukuju. ²⁹ Kala nganangku-puka kajilpa punku-pajikarla Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguju, ngulakuju Kaaturluju kajika-nyanurla kunka-mani. Tarnnga-juku kapu nyinami wilji panu-juku Kaatu-wangu." ³⁰ Nyampunya jaru Jijaji wangkaja kujalu kamparrurlu-wiyi yangka kuruwarrikingarduyu-paturlu warlkangku juju-pajurnu Jijajiji.

Yimi nyampu ngulaju Jijajikipalangu ngati-nyanu-kurlu manu nyanungukupurdangka-patu-kurlu kukurnu-nyanu-patu-kurlu
Matthew 12.46-50, Luke 8.19-21

³¹ Ngula-jangkaju, yanurnurla ngati-nyanu manu kukurnu-nyanu Jijajiki nyanjaku. Ngulaju karrijalpalu yitirli-jiki yarlungka. Yali-ngirljikili yilyajarni yapa jinta kaninjarni-kirraju yajarninjaku Jijajiki. ³² Ngula-jangkaju, panu-jarlu-nyayirnilpalurla warrukirdikirdi nyinaja Jijajikiji, manu wangkajalurla, "Jijaji, ngati-puraji manu kukurnu-puraji-purnu kalu karrimi yitirlirla yarlungka. Wangkami yungungkulu."

³³ Jijajirli-jana payurnu, "Ngana ngajukupalangu ngatiji warlaljaju? Manu ngana-kari ngajukupurdangkaju warlaljaju?" ³⁴ Manu-jana nyangu Jijajirliji yapa, kujalpalu warrukirdikirdi nyinaja nyanungu-wana. Ngula-jangka wangkaja-jana, "Nyampurra-jala-ngarra ngajuku ngatiji manu ngajukupurdangkajulu warlaljaju." ³⁵ Nganangku-puka kajji purda-nyanyi Kaatu wilji-wangurlu manu purami, ngulanyalu ngajukupurdangka kukurnu, ngawurru, manu ngajuku ngati warlaljaju."

4

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra wati-kirli ngurlu kuja warru kujurnu miyikingarnti

Matthew 13.1-9, Luke 8.4-8

¹ Ngaka-pardu-karlki, Jijajilpa nyinaja pirntinyarra mangkuru Kaliliyirla. Ngula-kurrifikulurla yapa panu yanurnu, manu turnu-jarrijalkulpalurla yungulu purda-nyanyi jaru pinarri-maninja-kurra. Kujakungarntiji Jijajiji warrkarlu pawurtu-kurralku, ngulangkalkulpa nyinaja. Yapajulpalu karrija warru pirntinyarrarla-juku. ² Ngulakuju-jana yimi-nyarrurnu jaru Kaatu-kurlu, nyiyarningkjarralpa-jana yimi-nyayirni-wangu jukurra yirri-puraja, wangkaja-jana,

³ “Purda-nyangkajulu! Yungurna-nyarra jaru wita yirri-pura ngarrkarlu jinta-kurlu kujalpa mardarnu yakujurla ngurlu panu. Kujalpa warru yanu yarlu-wana, ngulajulpa ngurluju warru pirri-kujurnu miyiki pardinjakungarnti. ⁴ Kujalpa warru wapaja, ngulangkuju warru kujurnu ngurlu kuja-purda kuja-purda. Panu-kariji ngurluju wantija yirdiyirla. Ngurlu, kujalpalu wantija yirdiyirla, ngulajulpalu-jana jurlpungku jayirrmaninjarla muku ngarnu.

⁵⁻⁶ “Ngurlu, kujalpalu wantija walyangka tarlangka, ngulajulpalu pardija ngari wita. Putalpalu wiri-jarrija manu kirriridi-jarrija. Ngarnajulu putaputa yukaja tarlangka walyangkaju, lawa-juku. Manu wantangkulpa-jana jankaja linji-karda ngarnaju rdarrjangkaju ngapa-wanggula.

⁷ “Ngurlu, kujalpalu wantija marnangka jilkarla-kurlurla warrukirdikirdi, ngulajulu pardija jilkarla-wana. Ngulajulpa-jana jilkarlarlu kurl-mardarnu tarnnga-juku, ngulaju ngurlujulpalu kurl-mardarninja-warnnuju tarnnga-juku maju-jarrija. Kulalu wiri-jarrija ngurlu-kurluju, lawa.

⁸ “Kala ngurlu, kujalpalu wantija walyangka walyirirla, ngulajulu muku purrulyun-pardija ngurrju-juku manu wiri-jarrija. Ngulalu wiri-jarrija ngurlu-kurlu ngurrju-kurlu walya-jangkaju, ngulaju yapaku ngarninjaku. Panu-kari ngurlu marnkurrpa-kurlu, panu-kari panu-kurlu, panu-kari panu-jarlu-nyayirni-kirli ngurlu-kurluju.”

⁹ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkujulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirlil!”

Niyaku kala-jana Jijaji wangkaja yimi-nyayirni-wangu jukurra yapanaku?

Matthew 13.10-17, Luke 8.9-10

¹⁰ Ngula-jangka, Jijaji-jana jirrnanga yanu yarlu-kurra yapa-wangu-kurra. Ngula-jangkaju, jirrnanga nyinajalkulpa-jana nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku manu ngalya-karirlanguku yapaku. Ngulangkujulu japurnu Jijaji, “Yangka yimi-nyayirni-wangu jukurra wati-kirli ngurlu panu-kurlu, milki-yirraka-nganpa yungurnalu langa-kurra mani.”

¹¹ Junga-juku, Jijajirlilki-jana pina-yimi-nyayirnu yimi-nyayirni-wangu jukurra-paju, yirri-puraja-jana yarda, “Kaattuluji yilyajarni yungurna-nyarra yimi-nyayirni yyanungu-kurlu yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kala ngalya-kariki yapaku, kularna-jana yimi-nyayirni-wangu warraja-mani yungulu langa-kurra-mani.

¹² ‘Kujarlaju, kuja karna-jana wangka yangka yapa-kariki, nyanyi kajulu paniya-kurlurlu milya-pinja-wangurlu-juku, manu jamulu purda-nyanyi kajulu langa-kurlurlu.

Kajilpajulu milya-pungkarla jungangku, ngulaju kajikalurla pina-yani Kaatukulku. Ngula-jangkaju, Kaatu kajika-jana kulu-wangu yawuru-jarri-yijala.’ ”*

Jijajirli-jana milki yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngurlukungarduyu-kurlu kurdungurlu-patuku

Matthew 13.18-23, Luke 8.11-15

¹³ Ngula-jangka, Jijajirli-jana japurnu, “Kula kankulu marda mani nyampuju ngurlu-kurlu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa? Nyarrparlulkuyijalankulu milya-pinyi yimi-nyayirni-wangu-kari kajirna-nyarra yimi-nyarrirni? ¹⁴ Yangkangku ngarrkangku, yangka kujalpa warru kujurnu ngurlu, ngula ngurlu, ngulaju Kaatu-kurlangu-piya yimi-piya. Ngulapiyarluyijala karna-jana jaru yimi-nyarrirni warru yapa-patu-kariki.

¹⁵ “Panu-kari yapa kalu nyina yirdiyi-piya. Ngurlu kujalu wantija yirdiyirla, kujalu jurlpungku muku ngarnu, ngula-piyarlu-yijala yapangku kalu jamulu purda-nyanyi jaru Kaatu-kurlanguju. Ngula-jangkaju, yanirni kuja-ka Juju Ngawulku, ngulangkuju kajana jurnta kanyi jaruju jurlpu-piyarlu.

¹⁶ “Ngalya-kari yapa kalu nyina tarla walya-piya. Ngurlu kujalu wantija tarlangka, kujalu ngarnaju puta yukaja tarlangka, ngula-piyarlu-yijala kalu yapangku jamulu purda-nyanyi jaruju Kaatu-kurlangu, manu kalurla ngungkurr-nyinami jarukuju wardinyi-wiyi. ¹⁷ Jaru kajana putaputa yukami langa-kurra, lawa. Ngaka kajili-jana yapa-karirli rdapakarrkanjarla jinyijinyi-mani, manu kaji-jana majurlangu rdipimi, ngulangkuju kalu wajawaja-maninjarla yampimi Kaatu-kurlangu jaruju.

¹⁸ “Ngalya-kari yapa kalu nyina walya-piya jikarla-kurlu-piya. Purda-nyanyi-yijala kalu Kaatu-kurlangu jaruju. ¹⁹ Puta-ka wiri-jarri jaruju langangkaju. Kala warrarda kalu-nyanurla wajampa-jarri nyiyarningkijarraku manu wartardi-jarri nyiyarningkijarrarla nyanungu-nyangurla. Yulkami kalu-nyanurla warrarda talaku manu jurnarrpaku nyanungu-nyanguku warlajaku. Ngulangkunya kajana warla-pajirni jaru-kujaku wiri-jarrinja-kujakuju. Kujarra-piya kula kalurla nyinamí jukarurru Kaatuku, lawa.

²⁰ “Ngalya-kari yapa kalu nyina walya walyiri-piya. Purda-nyanyi kalu jaru Kaatu-kurlangu, ngulaju kalurla ngungkurr-nyina jarukuju. Jintawarlayi-juku kalurla marlaja wiri-jarri Kaatukuju: Ngalya-kari ngari wita, ngalya-kari wita-karrikarri, ngalya-kari karrikarri-wangu kalurla marlaja wiri-jarri.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa jarra-kurlu

Luke 8.16-18

²¹⁻²² Jijaji-jana yarda wangkaja, “Kulalpa-nyanu nganangku nyiyarlangu wuruly-mardakarla Kaatu-kujaku, lawa. Kapu jungangku palka-maninjarla nyanyi. Yimi ngaju-nyangu ngulaju jarra-piya. Kuja kalu yapangku wajawaja-mani nyiya mayi, kulalpalu palka-manttarla mungangkaju. Mani kalu jarra, manu yali-kirrirla warru nyanyi kalurla. Yuwayi, jarra yali-kirrirla kajikalu palka-mani nyiyarlangu. Jarra, kuja kankulu rdulinyi mungangka, kula kankulu wuruly-yirrarni kanun-jumparra parrajarlaju manu pangkingkaju ngunanja-kurlangurlaju, lawa. Yarlungka kankulu yirrarni yapaku yungulu nyanyi. ²³ Kuja kankulu nyur-rurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkujulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirli!”

* **4:12** Nyangka Isaiah 6.9-10

²⁴ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Langalu rdilypirr-karriya! Langakurra mantalu! Nyiya-puka kajilpankulu-jana yungkarla yapa jintakariki, ngula-wanawana kajika-nyarra Kaaturlu yinyi. Junga! Kajikanyaarra maya-kari maya-kari yinyi! ²⁵ Nganangku-puka yapangku kuja-ka langa-kurra-mani wita Kaatu-kurlangu jaru, ngulaju kapurla Kaaturluju yarda pinarri-mani wiri-nyayirni jaruju. Kala kuja-ka yapa nganapuka nyina Kaatu-kurlanguku jaruku pinarri-jarrinja-wangu, ngulakuju kapurla jurnta kanyi jaruju.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa ngulaju Kaatu-kurlangu warlalja turnu-warnu-kurlu

²⁶ Jijaji yarda-jana wangkaja, “Ngajulurlu yungurna-nyarra yirri-pura yimi-nyayirni-wangu jinta-kari Kaatu-kurlu yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kaatu-kurlangu turnu ngulaju ngurlu-piya kuja kajana watingki warru kijirni kuja-purda kuja-purda yungu-nyanu mangarri wiri-mani. ²⁷ Ngula-jangka, munga-kari munga-kariji-ka jarda ngunami watiji, parra-kari parra-kariji-ka yakarra-pardinjarla warru wapami. Purrulyun-pardimi-ka walya-jangka ngurluju. Purrulyun-pajangka-ka wiri-jarrilki. Ngarrkangkuju-ka nyanyi parrangkaju. Ngulaju kula kajana milya-pinyi nyarrpa mayi kuja kalu wiri-jarri. ²⁸ Walyangka ngurrjungka kalu purrulyun-pardi. Purrulyunpaju-ka pardi wita-wiyi, ngula-jangkaju-ka wiri-jarrimirra, ngula-jangkaju-ka wujulpalku palkajarri. Ngula-jangka, kuja-ka wujulupa lakarn-pardi, ngula-jangkaju-ka ngurluju warrajalku nyina lakarn-pardinjarla. ²⁹ Yukuri-jangka, linjijarrilki-ka, ngulakuju karla jangkardu yanirni junma-kurlulku watiji. Jarnjarn-pakarnilkii kajana ngurlu-kurluju mangarri ngarninjakungartirliji. Ngula-piyarlu-yijala kapu-jana Kaaturlu warru turnu-mani yapa nyanungu-nyangu yungu-jana Warlalja-Wirliku nyina.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa ngurlu-kurlu wita-nyayirni-kirli jirdi-kirli

Matthew 13.31-32, Luke 13.18-19

³⁰ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyiya-piya kalu nyina yapaju Kaatu-kurlangurla turnungka yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina? Marda kalu nyina ngari marnkurrrpa-mipa. Ngulaju ngula-juku. ³¹ Kaatu-kurlangu turnu ngulaju wita-nyayirni-piya ngurlu-piya jirdi-piya kuja-ka wita-wiyi yirrarni walyangkaju ngurluju watingkiji. ³² Ngula-jangkaju, ngakarrangakarralku kuja-ka pardimi watiya wiri watiya-kari-piya-wangu, ngula-kurraju kalu yanirni jurlpu panu-jarlulku. Yuwalilki kalu ngurrju-mani watiyarla yamangka wiringalku. Ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu turnu. Jalangu marda kalurla marnkurrrpa-mipa nyina yapaju. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulurla nyina yapa panu-nyayirni Warlalja-Wiriki.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapakuju.

³³ Nyampurra-piya jukurrpa yimi-nyayirni-wangu-piya kala-jana yimi-ngarrunu panu. Yimi-ngarrurnulpa-jana jaru yirriyirrirla yapaku yungulu milya-pinja-yani wita-kari wita-kariji. ³⁴ Ngulalpa-jana Jijaji wangkaja yapa-kariki, kala-jana yimi-ngarrunu jukurrpa yimi-nyayirni-wangu-mipa. Kuja kala nyinaja nyanungu-nyangu-patu-kurlu kurdungurlu-patu-kurlu yapa-wangurla, ngulakuju kala-jana ngaka-yijala ngulangka yimi-nyayirni-wangu warraja-manu muku.

Jijajirli pulya-manu ngapa wiri manu mayawunpa parnkanja-kurra
Matthew 8.23-27, Luke 8.22-25

³⁵ Ngula-jangkaju, parrangka jintangka-juku wanta yukanja-warnurla, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patukulkku, "Yanirlipa pawurturla mangkururla murrarninginti-kari-kirra." ³⁶ Junga-juku, kängulu nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlu pawurturla-juku. Wungujukulu yanu. Junga-juku, ngulangkajukulu-jana yapaju yampinja-yanu pirntinyarra mangkururla. Panu-karirljili-jana puraja-juku pawurtupatu-kari-kirlirli-yijala. ³⁷ Murrarni-nginti mangkurukuju murnma-juku kulkurru-juku, ngapa wiri-jana jangardu wangkanja-yanurnu. Pawurtuju ngarra ngapa-kurralku yukayarla. Ngapajulpa pärnkanjarni yanu manu pärnkanjarni yanu, manulpa warralywarraly-wantija pawurtukurraju, manulpa wiri-jarrinja-yanulku ngapaju pawurturlaju. ³⁸ Kalanpa Jijaji ngunanya purdangirli pawurturla jakangka katarlpirla. Ngulalu yakarra-manu kurdungurlu-paturlu, manulurla purlanjärla wangkaja, "Tija, kula kanpa-nganpa wajampa-jarri mayi nganimpaku? Kalakarlipa muku yukami ngapangka, manu kalakarlipa muku palimi!"

³⁹ Junga-juku, Jijajirli yakarra-pardinjarla ngarrurnu mayawunpa, "Wurdungu-jarriya!" Manu ngapaku wangkajarla, "Yatayi-jarriya!" Junga-juku, mayawunpaju pulya-jařrijalku, manu ngapa wirijilpa pulya-jarrijalku. ⁴⁰ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangukuju kurdungurlupatuku, "Nyiya-jangkankulu Iani-jarrija? Kula kankujulu marda wala nyina ngajuku?"

⁴¹ Ngula-jangkajulpalurla kurdungurlu-patulku marlaja paa-karrija, manulpalu-nyanu wangkanja-yanu, "Ngana nyampuju wati kuja kajana wangka mayawunpaku manu ngapaku? Purda-nyanyi kapala mayawunparlu manu ngapangku wilji-wangurlu ngula-palangu wangkanjarla rdamu-pakarnu."

5

*Jijajirli parlpuru-manu wati juju panu-kurlu
Matthew 8.28-34, Luke 8.26-39*

¹ Ngula-jangka, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu, jingijingi yanulu ngapangka mangkuru Kalilifyirla murrarninginti-kari-kirra ngurrara-kari-kirra kujalpalu yapa nyinaja yirdiji Karaja-wardingkipatu. ²⁻⁶ Yalirla ngurrararla, parntarrijalpalu pirli wiri-jarlu pirnki-kirli-kangukangu. Yalirlanya kalalu-jana milyingka yirrarnu yapa yurnunurruju. Yalirla pirnki-patu-wararla kala nyinaja wati jinta warungka-nyayirni juju-kurlu, kala nyinaja yangarlu. Parra-kari parra-kirli yalumpu-wardingki-paturlu yapangkuju kalalu warurnu warrarda waku-jarra manu wirliya-jarra ngalyipi-piya-kurlurlu manu jayini-kirlirli pajirrinja-kujaku nyanungu-kujaku. Lawa-juku! Kala wurrangku-juku rdilyki-pungu ngalyipi-piyaju, jayiniji kala ngulaju turl-pakarnu. Kula nganangku pirrjirdi-nyayirnirli warikarla. Parra wiri munga wiri kala nyinaja pamarrparla pirnki-wana, manu kala-nyanu rdulykurdulykurrpajurnu pirli-kirlirli, manu kala yulaja warrarda manu purlaja warrarda tarnga.

Junga-kirli kujalu pirntinyarra-kurra-jarrija Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu, yangka watingki juju-kurlurlu warrawararakangulpa-jana. Kujalu jitjalku pawurtu-jangka, wapirdi parnkajajana pürru-juku. Parnkanjarla mirdijirrpipirrpi pirri-manu kämparrujuku Jijajikiji. ⁷⁻⁸ Ngula-jangka, wangkajalkurla Jijajiji, "Nyuntu juju ngawungawu, jurnta wilypi-pardiyarla nyampuku watiki!"

Ngula-jangkarluju, yangkangkuju watingki purlanjarla payurnu Jijajiji, "Nyarrpa-maninpaju ngajuju? Nyuntujunpa Jijajiji Ngalapi-nyanu

Kaatu-kurlangu yangka kuja-ka kankarlarra nyina Warlalja-Wiri-jiki yapaku manu pirlirrpa-kariki. Wiyarrpa karnangku warlkirnin-jarla wangkami Kaatu-kurlangurla yirdingka, yampiyaju murrumurru-maninja-wangurlu!"

⁹ Ngula-jangka, Jijajirli payurnu, "Nyiyarpa nyuntuju yirdiji?"

Junga-juku, yalu-manu, "Ngajujurna yirdiji 'Panu-jarlu-nyayirni'. Panu-jarlu karnalu jujuju nyina kaninjarni nyampurla watingka. ¹⁰ Yampiya-nganpa nyampurla-juku jurrkungka ngurrararla yilyanja-wangurlu! Wiyarrpa-nganpa yampiya!"

¹¹ Ngula-purujulpalu kutu-juku karrija pamarrparla panu-jarlu-nyayirni nguurrnguurrpaju 2,000-pala, ngulangkajulpalu karrija ngarninja-karra kujalpalu-jana nguurrnguurrpakkungarduyurlu yapangku jina-mardarnu.

¹² Ngula-jangka, jujujururla wangkaja Jijajiki, "Yilyaya-nganpa yali-kirra nguurrnguurrpa-kurra yungurnalu-jana yaarl-yuka palkangka!"

¹³ Junga-juku, Jijaji-jana wangkaja, "Ngulaju ngula-juku. Yaarl-yukayalu-jana nguurrnguurrpaku!" Ngula-jangka, jujujururla jurnta wilypi-pardija watiki, yaarl-yukajalkulu-jana nguurrnguurrpakuju. Ngula-jangkaju, junga-juku, ngaamalyamalya rdakardaka-parnkanja-yanulu pamarrparla kaninjarra-kari ngapa-kurra. Ngulajulu muku julyurl-wantija ngapa-kurra. Tarnngajukulu yukanjarla palijalku yalirla-juku ngapangka.

¹⁴ Yangka yapangku kujalpalu-jana nguurrnguurrpa jina-mardarnu, ngula-patujulu pirri-parnkaja kuja-purda-kari kuja-purda-kari jaru-kurlu kirri-kirra manu ngurra-kari ngurra-kari-kirra yalumpurla-juku ngu-rungka. Kujalu-jana yimi-ngarrurnu panu-kariki yapaku yangka nguurrnguurrpa-patu kujalu palija ngapangka, ngulakujulu panu-karlik yanurnu nyanjaku nguurrnguurrpakuju. ¹⁵ Ngula-jangka, yanurnulururla Jijajiki yangka kirri-wardingki-patu, ngulalu nyangu yangkaju wati warungka-wangulku kujalpa nyinaja jurnarrpa-kurlulku. Kujalu nyangu, ngulakujulururla lani-jarrijalku. ¹⁶ Yalumpurla-juku, ngalya-kari yapajulpalu karrija, kujalu yangka nyangu Jijaji kuja-jana juju yilyaja wati-ngirli nguurrnguurrpa-kurra. Ngulalu-jana nyampu-paturlu yimi-ngarrurnu kirri-wardingki-patuku. ¹⁷ Ngula-jangkaju, Jijajikilirla wangkaja jinta-juku jaruju, "Yanta nyampu-ngurlu nguru-ngurluju!"

¹⁸ Junga-juku, pina-warrkarnu pawurturla, manu yangka wati warungka-jangka ngularla wangkaja, "Yanirna nyuntu-wana!"

¹⁹ Jijajirla wangkaja, "Pina-yanta warlalja-patu-kurra, manu wangkayalku-jana kujangku Kaatu mari-jarrija nyuntuku, kujangku yali-jangka juju-jangka kirlka-manu." ²⁰ Junga-juku, ngula-jangkaju, yangkaju wati yanu kirri-patu-kari-kirra nguru-kurra yirdi-kirra Kirri-patu-kurra Karlarla-pala-kurra, ngulaju-jana yimi-ngarririnja-yanu jaru kuja warungka-jangka Jijajirli parlpuru-manu. Kujalu purda-nyangu yimi nyanunu-nyangu, ngulakujulururla marlaja paa-karrija-nyayirni.

Yimi nyampu ngulaju wati-kirli yirdi-kirliji Jayiruju-kurlu, manu yimi-kari ngulaju karta-kurlu nyurnu-nyayirni-kirli

Matthew 9.18-26, Luke 8.40-56

²¹ Ngula-jangka, Jijajiji kulpari yanu pawurturlaju murrarninginti-kari-kirralku-yijala ngapangka Kaliliyirla. Kujalpa nyinaja pirntinyarrarla, ngula-kurraju turnu-jarrijalkulapurla yapaju. ²² Nyampurla turnungka, wati jintalpa karrija yirdi Jayiruju. Jayirujulpa nyinaja Juwu ngulaju jaajikingarduyu wiri. Kuja nyangu Jijaji, ngulajurla kamparru-kirli mirdijirrpijirrpi-jarrinjarla parntarrinjnu wangkanjakungarnti.

²³ Wangkajarla Jijajiki, "Yaruju-jarriya! Warlkirni karnangku, kapurna

kilda-puka-jarri mi kanangkaku! Yantarni nyurnuku rdakangku yungunpa marnpirni yungu wankaru nyina!" ²⁴ Junga-juku, Jijajirliji puraja Jayiruju.

Nyampurlaju turnu-warnurlu yurntirninja-yanulpalu-nyanu Jijajiwanarlu, kujalpalu puranja-yanu. ²⁵ Ngulangka yapangka panungka, ngula-puruju karntangku jintangku puranja-yanu Jijajiji, ngulajulpa karrija nyurnu wiri yalyukupurda kaninjarni palkangka. Ngulajulpa nyinaja nyurnu yalyukupurda kujalpa warrarda karlinja-yanu 12-palaku yulyurru puku. ²⁶ Ngula-puruju, panungku nyangunyangurlulpalu putaputa parlpuru-manu. Muku-jana yungu talaju parlpuru-maninjaku nyanunguku. Lawa! Kulalu parlpuru-mantfarla. Ngulajulpa yarda maju-jarrija manu murrumurru-jarrija nyangunyangu-jangkaju. ²⁷⁻²⁸ Ngulajangkaju, yimi purda-nyangulpa-jana Jijaji-kirlili, manu-nyanu wangkaja, "Kajilparna marnpikarla Jijaji-kirlangu jurnarrpa, ngulaju kajikarnarla marlaja ngurrju-jarri pina."

²⁹ Junga-juku, purdangirli-wanarlu puranja-yanu Jijaji. Ngula jurnarpalku marnpurnu Jijaji-kirlangu. Ngula yungka marnpurnu Jijaji-kirlangu jurnarrpa, ngula-puru-juku yalyuju rdiily-parnkaja karlinjawarnu, manu-nyanu purda-nyangu ngurrjulku rarralypalku. ³⁰ Ngula Jijaji-kirlangu ngangkayiji wilypi-pardi ja palka-ngurlu, ngulaju-nyanu purda-nyangu, manu karrinjarlarlparla warru wapalwapal-nyangu. Ngulajangkaju, payurnu-jana, "Nganangkuju marnpurnu jurnarrpaju."

³¹ Jijaji-kirlangu-paturlu kurdungurlu-paturlu jangku-manulu, "Nyanyi kanpa-jana nyampu yapa panu, kuja kalu-nyanu yurntirninja-yani ngalipa-nyangu-wanarlu. Nyarrpaku-yijala kanpa-nga nipa payirni, 'Nganangkuju marnpurnu jurnarrpa' "

³² Jijajirli warru nyangulpa-jana wurrangku-juku. ³³ Yangka karntapardu kuja parlpuru-manu pina, ngulajulpa lani-jarrijalku, manu mirrmirr-karrijalpa Jijaji-kijakuju. Pina-yanurnu, mirdijirrpijirrpi-jarrinjarla parntarrinjunu Jijajiki kamparru, manu wangkajarla, "Ngajur-nangku marnpurnu jurnarrpaju."

³⁴ Jijaji wangkajarla, "Wiyarra, nyuntunpaju marlaja parlpuru-jarrija pina kujanpaju wala nyinaja ngajuku. Ngula-juku yanta wajampa-wangu rarralypalku."

³⁵ Ngula-jangkaju, Jijaji kujalparla wangkaja-juku yangkaku karntaku, ngula-puruju yapajulpalurla wapirdi yanurnu Jayiruju nyangunyangu-jangka yuwarli-jangka. Wangkajalurla Jayiruju, "Kari-nganta lawa, nyurru kalu-nyanu waarr-pakarni witamanjirla. Kujarlaju yampiya Pinangkalpa Jijaji payirninja-wangurlu!"

³⁶ Jijajirli-jana purda-nyangu nyampu-patu, ngulalpalurla wangkaja Jayiruju, wangkajarla Jijajiji, "Wajampa-wangu nyinaya! Wala-pukaju nyinaya ngajuku!"

³⁷ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana warla-pajurnu yapa panu-kariji rdnarparninja-kujaku. Marnkurrpa-mipa-jana yajarnu Piita, Jamaji, manu nyanungukupurdangka Jaanu. Ngula-mipa-jana kangu yuwarli-kirra Jayiruju-kurlangu-kurra. ³⁸ Kujalu yuwarli-kirra yanurnu, Jijajirli-jana nyangu yapa panu kujalpalu-nyanu waarr-pakarni maringki. ³⁹ Ngula-jangka, yukajarralkulu yuwarli-kirra, payurnu-jana yapa-patu, "Nyarrparla kankulu-nyanu waarr-pakarni manu yulami kankulu? Lawa, kula kirda-puka-jarrija, jarda-jala-ngarra-ka ngunami nyampu kurduju."

⁴⁰ Kuja-kurraku wangkanja-kurraku, yinkalkulurla ngarlarrija Jijajiki. Ngula-jangka, kuja-panu-jana muku yilyaja yarlu-kurra yitirli-kirra panukariji. Kala Jayiruju manu nyanungukupurdangka Jaanu, ngula-mipa-jana kangurnu

ruumu-pardu-kari-kirra kujalpa yurntalu-nyanu Jayiruju-kurlangu ngu-naja turdurr-ngunanja-warnu. ⁴¹ Jijajirla yarnkaja rdakaku, wangkajarlja nyanunu-nyangu-juku jaru, “Talija kumu!” Nyampu wita jaru, ngulaju-ka wangka, “Wita mardukuja, wangka karnangku, yakarra-pardiya!”

⁴² Ngula-jangkaju, rarrinki yakarra-pardiya, manu karrinja-pardiya. Ngula-jangkaju, wapajalku warru. Kujalu nyangu wankarulku, ngulaku-julurla marlaja paa-karrija-nyayirni. (Nyurnu-wangu-wiyilpa nyinaja 12-palaku yulyurru-puku ngulaju kamina-pardu-juku.) ⁴³ Ngula-jangkaju, Jijajiji wangkaja-jana, “Yimi-ngarrirrinja-wangulu nyinaya! Nyampuju kula yapa-kariki yimi-ngarrirrinjaku jaruju. Nyampukulurla mardukujaku witaku yungka mangarri.”

6

Najariti-wardingkirlili Jijajiji juwa-kujurnu

Matthew 13.53-58, Luke 4.16-30

¹ Yangka yali-jangka kirri-jangka, Jijajiji-jana jirrnga-nya yanu pina kurdungurlu-patuku nyanunu-nyangu-kurralku kirri-kirra yirdi-kirraju Najariti-kirra. ² Ngula-jangkaju, Jarrirtiyi Parra-nyayirni-wangurla, yan-ralu yuwarli-kirra jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangka yungu-jana pinarri-mani yapa panu-juku kujalpalu turnu-jarrinjarla nyinaja. Kujalu wangkanja-kurra purda-nyangu Jijajiji, ngulaku-julurla marlaja paa-karrija-nyayirni, manulpalu-nyanu payurnu, “Nganangku nyampuju pinarri-manu kuja-ka wangkami nyiarningkjarru manu-ka manngu-nyanyi rdirrinypa-nyayirnirli? Nyarrparlu kajana parlpuru-mani nyurnu yapajup?”

³ Nyampu wati ngulaju watiya jarntirninjakungarduyu-mipa manu Miiri-kirlangu-jala kaja-nyanu. Nyanungunya-jana papardi-nyanuju Jamajiki manu Jujijiki manu Jutujuku manu Jimaniki, junga mayi kujaju? Manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu-patu kalu nyinami nyampurla Najaritirla, junga-yijala mayi kujaju?” Ngulanyalpalurla nginji-wangkaja yangka Najariti-wardingki-patuju. Manu ngula-jangka, yapa ngularralururla jayi-wangkaja Jijajiki.

⁴ Kuja-kurra wangkanja-kurraju Jijajirlili-jana purda-nyanjarla jangku-manulku, “Ngana-puka kuja-ka wati nyina jarukungarduyu warrkiki Kaatu-kurlanguku, kajilpa yantarla kirri-kari kirri-kari-kirra yimiki yirri-puranjaku Kaatu-kurlangu-kurru, ngulakuju kajikalurla wardinyi-jarrimi manu kajikalurlajinta pulka-pinyi. Kala yapangku ngurrara-jintarlu kula kalu ngurrju-pajirni yali jarukungarduyu, manu kerringkarlu nyanunu-nyangurlarlu warlaljarlu kalu juwa-kijirni.”

⁵⁻⁶ Jijajirlilpa manngu-nyangu kanunju-karirli ‘nyarrpa kujaju kula kajulu ngungkurr-nyinami manu wala nyinami?’ Kujarlaju, marnkurrpa ngalya-kari-mipalpa-jana parlpuru-manu rdaka-miparlu marnpirninjarlu. Kala yapa panu-kari kapuru-panuju, ngulajulpa-jana kuja-kirli yampija parlpuru-maninja-wangurlu.

Jijajirlili-jana yilyaja Kurdungurlu-patu 12-pala yimi-kirli nyanunu-nyangu-kurru

Matthew 10.5-15, Luke 9.1-6

Ngula-jangkaju, Jijajiji warru yanu kirri-kari kirri-kari-wana, manu-jana warru pinarri-manu yapa panu. ⁷ Ngula-jangkaju, nyanunu-nyangulku-jana turnu-manu kurdungurlu-patu 12-pala yungu-jana yilyamirra jirrama-kari jirrami-kari ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Yilyanjakungarntirli-jana yartarnarri yungu yungulu-jana jurnta yilyami

juju maju yapakuju. ⁸ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana, “Nyurrurlaju karna-nyarra yilyami kirri-kari kirri-kari-kirra kuja-purda-kari kuja-purda-kari. Ngulaju kankulu watiya-mipa kanyi jukati jinta-kari jinta-kari. Yani kankulu miyi-wangu, yakuju-wangu, manu tala-wangu wirrijirla-wangu, lawalu yanta. ⁹ Palkangka-juku kankulu yukanjarla kanyi jinta-puka jaatiji manu jamana-kurlangu, lawa panu-karikiji jaatikiji. ¹⁰ Kajinkili kirri-kirra yukamirra, kajili-nyarra yapangku wapirdi nyanjarla kanyirni ngurra-kurra nyanungurra-nyangu-kurra, ngulajulu nyinaka manu ngunaya yalumpurla-juku jintangka ngurrangkaju. Ngurra-kari ngurra-kari-wangulu nyinaya jintangka-kirli kajinkili yarnkamirra yarda. ¹¹ Kala kajinkili kirri-kari-kirra yukamirra, kajili-nyarra wapirdi nyanjarla purda-nyanja-wangurlu pina-yilyami manu juwa-kijirni, ngulaju yampiyalu-jana. Yantaluu-jana jurnta. Mamparl-pinja-warnurlaju, ngulajulu-jana walya jangkardu lurlurl-pungku wirliya-kurlangu-jangka. Kujarluju kapunkulu-jana milki-yyirrarni kuja kajana Kaatuju kulu nyina.”

¹² Junga-juku, jarkunjarnku yarnkajalkulu wurnalku kirri-kari kirri-kari-kirra kurdungurlu-patu yapa wungu-kari wungu-kari. Kujalpalu wapaja kirri-kari kirri-kari-wana, ngulajulpalu-jana rdipi yapa panu-kariki, wangkajalkulpalu-jana, “Pina-yaninjarlarlu yalala-yyrraka Kaatu wilji panu-jangka!” ¹³ Kujalpalu-jana juju-kurlu parlu-pungu yapa ngalya-kari, ngulajulpalu-jana juju jurnta yilyaja. Kujalpalu-jana parlu-pungu nyurnu, ngulajulpalu-jana maparnu jara-kurlurru. Ngulaju maparninja-warnujulpalu junga-juku parlpuru-jarrija pina.

Nyampuju yimi Jaanu Papitaji kuja palija Matthew 14.1-12, Luke 9.7-9

¹⁴ Jaru Jijaji-kirli wiri-jarrijalkulpa ngurra-kari ngurra-kari. Panu-kari wangkajalpalu kuja, “Kari yalumpuju yangka Jaanu Papitaji kuja pakarnu Kingi Yarurdurlu, ngulanya kulparirni yanu wankaru-jarrinjarla. Ngulangkuju kajana jujuju jurnta yilyami yapakuju, manu parlpuru-manu kajana nyurnu-jangka.”

¹⁵ Kala panu-karrijalpalu wangkaja, “Kari yalumpuju marda yangka Layija kujalpa nyinaja nyurru-wiyi Kaatu-kurlangu jarukungarduyu.”

Kala panu-karrijalpalu wangkaja, “Kari yalumpuju marda jarukungarduyu-kari yangkarra-piya kuja kalalurla marlaja wangkaja Kaatuku nyurru-wiyi.”

¹⁶ Kala kuja Kingi Yarurdurlu purda-nyangu Jaanu Papitaji marda, ngulakuju-nyanu wangkaja, “Yalumpuju, yangka kujarna waninja turl-pakarnu. Kaaturlu-jala wankaru-manu pina!”

¹⁷ Nyampurrikangarntiji, junga pakarnu Jaanu Papitaji Kingi Yarurdurlu kamparru-wiyi. Yalirli Kingi Yarurdurlu ngulangkujurla jurnta kangu kali-nyanu papardi-nyanu warlaljaku nyanungukupurdangkaku yirdikiji Pilipiki. Nyanunu karntaju yirdiji Rdurdiyaju. ¹⁸ Jaanu Papitaji kalarla warrarda wangkaja Kingi Yarurdukuju, “Yampiyarla karnta-kari kukurnu-purajiki! Nyuntujunpa kuruwarri rdilyki-pungu Kaatu-kurlangu! Yungkarla pina kali-nyanu warlaljaku.” ¹⁹ Kuja-panunya kapu pungkarla kulungkuju Rdurdiyajurlu Jaanu Papitaji tarnnga-kurra. Kuja-kujakuju Kingi Yarurduru wangkaja-jana nyanungu-nyanguku yurrkunyuku, “Jaanu Papitaji yirrninjintalu rdaku-kurra!” Jungajukulu yurrpurnu rdakungka. Yalumpurla-kirli rdakungkalpa Jaanu Papitaji mardarnu Kingi Yarurdurluju. ²⁰ Lani-jarrijalparla Jaanu Papitajikiji, ngulajulpa milya-pungu kujalpa Jaanu nyinaja Kaatu-kurlangu warrkini jungarni. Ngampurparlu manu wardinyirli kala purda-nyangu Jaanu Papitaji

yirri-puranja-kurra. Kalarla jarukuju paa-karrija-juku Kingi Yarurduju, ngulangkuju kala wajampa-manu jarungkuju.

²¹ Yalirli yangkangku karntangku Yarurdiyurlu kala purda-nyangu warrarda ‘jalangurlu-japarna pinyi Jaanu Papitaji, kari ngakaku-japarnarla pardarni.’ Junga-juku, ngakarrangakarralku Kingi Yarurdurlu turnu-manu-jana nyanungu-nyangu yurrkunyu-patu ngardarri-kirlangu-patu manu wiriwiri-patu-kari yangka kuja kalalu-jana wiri-kari wiri-kari nyinaja Kaliliyirla kirri-kari kirri-karirla. Turnu-manu-jana kurapaka ngarninjaku nyanungu-nyangukuju. Nyampurla kurapakarla ngarnulpalu mangarri manu pama. ²² Ngula-kurra-juku Rdurdijaju-kurlangu kurdu-nyanu kamina yaninjarla milki-wirntijalpa-jana milkarraku. Ngulaku-julurla wardinyi-nyayirni nyinaja kaminku wirntinja-warnuku. Ngula-puru-juku Kingi Yarurdurlu wangkaja kaminkuju, “Nyiy kaarpa wardupinyi ngampurrarluju? Kajinpa ngampurrrpa nyina nyiyaku, ngulaju karnangku yinyi nyiyarningkijarra.” ²³ Kingi Yarurdurlu warrardalparla jangku-pungu, manulparla wangkaja, “Kaaturlu kaju milya-pinyi kuja karnangku junga wangka. Ngajuju payika yijdurlu nyiyarningkijarrakuju. Kapurnangku yinyi ngalya-kari ngaju-nyangu ngurrara, ngaju-nyangu tala, ngaju-nyangu jurnarrpa kajinpaju payirni! Kularnangku nyiya witarlangu jurnta mardarni!”

²⁴ Ngula-jangkaju, yanurla ngati-nyanuku Yarurdiyuku, manu payurnu, “Ngati, kingirlii ngarrurnu nyiyarlangu nganta yungulparna payikarla, ngula-warnurlu kajikaji yinyi. Nyiyakulparna payikarla?”

Ngati-nyanujurla wangkaja, ‘Kujarlu payika, ‘Kangkarniji jurru Jaanu Papitaji-kirlangu turl-pakarninjarla mardungka.’”

²⁵ Junga-juku, parnkajarla pina Kingi Yarurduku, ngulajurla kuja wangkaja, “Kangkarniji jurru Jaanu Papitaji-kirlangu turl-pakarninjarla jalangu-juku mardungka!”

²⁶ Kuja kuja-kurra purda-nyangu Kingi Yarurdurlu, marilkirla mularrparrija Jaanu Papitajikiji. Kula kaminaju nyarrparlu mamparl-pungkarla kujarla jangku-pungu nyiyarningkijarra milparniwarrarla kamparru-wiyi. ²⁷⁻²⁸ Junga-juku, yilyaja jinta yurrkunyu nyanungu-nyangu junma kirriddirkli. Yanu kaninjarni rdaku-kurra kurinpuju-kurra. Turl-pakarnunjunu jurru Jaanu Papitaji-kirlangu, manu kangurnu pina mardungka jurrumipa. Mardungka-juku jurru Jaanu Papitaji-kirlangu yungurla yangka karnta-parduku, manu kangurla ngati-nyanuku nyanungukupalangku Yarurdiyuku.

²⁹ Junga-juku, kujalu purda-nyangu Jaanu Papitaji-kirlangu-paturlu kurdungurlu-paturlu, manunjunu milyingka yirrarninjakulku.

Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki wati-patuku 5,000-palaku

Matthew 14.13-21, Luke 9.10-17, John 6.1-14

³⁰ Ngakarrangakarra, kujaluria Jijajiki kulparirni yanu Kurdungurlu-patu Wiriwiri yangka 12-pala, yimi-ngarrurnulurla, “Panukurnalu-jana jurnta yilyaja juju, manu panu-kari nyurnu, ngulajulu-ngaampa parlpuruparrija marlaja. Manu ngula-jangkajurnalu-jana pinarri-manu jaru Kaaturlangu.” ³¹ Panu-jarlu-nyayirni-kirli kalalurla Jijajikiji turnu-jarrija, manu kalalu panungku-kirli warru puranjinaanu. Lawa-juku, Jijajiji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu kalalu-jana kapakapa-manu mangarri ngarninjakuju nyanungu-patu-mipaku yangarluku nyinanjaku. Kujarla Jijajiji wangkaja-jana nyanungu-nyangu-patuku, “Yankurlipa yapa-wangu-kurra yungurlipa nyina yangarlku mata-jangka wiyyarrpa.”

³² Junga-kirli, warrkarnulu pawurtu-pardu-kurra ngapangka yaninjaku. Yanulkulu mangkururla wita-wangurla murrarninginti-kari-kirra yungulu yangarlu nyina yapa-kujaku.

³³ Nyangujukulu-jana yapa panu-jarlu-kaririji, wangkajalu-nyanu, "Kari yinya kalu yanirra Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu." Yalumpu-wardingki-patu kirri-kari kirri-kari-ngirli milya-pinjarla parnkajalu warru-ngirntiri pirntipirntirla yali-kirra kujalpa yanurra Jijajiji nyanungu-nyangu-kurru kurdungurlu-patu-kurru. Ngula-puruju Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yanurnu-jukulpa kulkurruni-jiki mangkururlaju. ³⁴ Kujalu yukajarra murrarninginti-kari-kirra mangkuru wita-wangu-jangka, ngulajulu jitija walya-kurra. Ngula-jangkarlu-jana Jijajiriji parlu-pungu yangkaju yapa panu-jarlu kampar-ruria pirntinyarrarla. Kuja-jana nyangu, mari-jarrija-jana wiyarraku jiyipi-piyaku kuja kalu wapakarra wapa. Kulalpa-jana nganangku warrawarra-kangkarla. Ngula-jangka, wangkajalku-jana, manu-jana pinarri-manu maya-kari maya-kari Kaatu-kurlanguju. ³⁵ Ngula-puruju wantajulpa kanunju-jarrinja-yanu wurajiwurajikli. Yaninjarla wangkajurla nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu Jijajiki, ³⁶ "Nyampuju karlipa nyina kulkurrukulkurru-nyayirni, manu wantaju-ka yukanjarra-yanilki. Yilyayalku-jana yungulu mangarri-kirra yani kirri-kari kirri-kari yungulu-nyanu maninjini."

³⁷ Ngula-jangka, Jijajiji wangkaja-jana, "Nyurrurlarlulu-jana yungka mangarriji!"

Nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu wangkajurla, "Ngampuripa kanpa nganimpaku nyina yungurnalu mangarri payi-maninjini nyampuraku tala wiri-nyayirni-kirrili?"

³⁸ Jijajirli payurnu-jana, "Nyajangkankulu mangarri mardarni nyampurlaju? Yantaluu, warru nyangkalurla."

Junga-kirli, warrulu wapaja yapa panu-wana. Ngulangkujulu parlu-pungu mangarri rdaka-pala kapurdoo manu jirrama yawu-jarra. Yanurnulurla Jijajiki, manulurla wangkaja, "Lawarla panukuju. Nyampumiparnalu parlu-pungu rdaka-pala kapurdoo mangarri manu jirrama yawu-jarra."

³⁹ Ngula-jangka, Jijaji wangkaja-jana, "Wangkayalu-jana yapa panukuju, manu nyinanja-yirrakalu-jana turnu-kari turnu-kari yungulu nyinami marnangka yukurirla." ⁴⁰ Junga-kirli, pirri-manulu turnu-kari turnu-kari 50-pala-kari marda manu marda 100-pala-kari. ⁴¹ Ngula-jangka, Jijajirli manu mangarri yangka kapurdoo rdaka-pala manu yawu-jarrarlangu. Kankarlarra nyangu nguru-kurra-pinangu, yati-wangkajarlal Kaatuku, "Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju mangarriki.". Ngula-jangka, rdilykirdilyki-pungu-jana mangarri manu yawu-jarra witawita-karda-nyayirni, manu yungu-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku. Ngulangkujulpalu-jana kanjarla warru yungu wita-kari wita-kari mangarri manu yawu turnu-kari turnu-kariki yapaku panuku-juku. ⁴² Panungku yapangkulu ngarnu pirda-karda-nyayirni. ⁴³⁻⁴⁴ Ngula-jangkaju, kurdungurlu-paturlujulu warru manu yuljaju mangarri manu yawu yakuju-patu-kurra wiri-jarlu-kurra 12-pala-kurra. Ngulalpalu jurrupuly-ngarnu yali yakuju-patu. Wati-paturlu yangka kujalu mangarriji ngarnu pirda-karda, ngulaju 5,000-palarlu.

*Jijaji kankarlumparra wapanja-yanu mangkuru Kaliliyirla
Matthew 14.22-33, John 6.16-21*

45 Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Nyurrurla-patu, kamparrulu yanta pawurturla murrarninginti-kari-kirra mangkururla kirri-kirra Pijata-kurra. Ngaju-jala karna-jana yilyami yapa nyampurraju nyanungurra-nyangu kurra ngurra-kurraju.” Junga-kirli warrkarnulu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuju pawurtukurra, manulu yarnkajarra mangkururla. Jijajirli yilyaja-jana nyampurra panu-jarlu yapa ngurra-kurra. **46** Kuja-jana Jijajirli yilyaja manu jakurupungu yangka kurdungurlu-patu, ngula-jangkaju, nyanungu warrkarnu kankarlarra pirli-kirra yungurla wangkami Kaatuku.

47 Warurru-jarrijalkurla. Ngula-puruju Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patuju yanurra-jukulpalu kulkurrurni-nyayirnlik mangkururlaju. Yangka jijajiji ngulajulpa jintalku nyinaja warrarda pirlingkaju. **48** Yangka kurdungurlu-patu pawurtu-kurlu kulkurriini mangkurraljulpalu rdattarr-nyinaja mayawunpa jungarni. Miparrpal-puna-jana mayawunparluju luwaluwarninja-yanu. Pawurtu yangka ngapangka, ngulajulpalu watiya-kurlurlu kirriddikirriddi-kirlirli jurru pilirripilirri-kirlirli puta yaruju-maninja-yanu jinta-kari jinta-karirli. Lawa-juku, mayawunpajulpa pirrjirdi-jiki wangkaja. Ngakarrangakarra rangkarr-kurlu-karrikarrilki, Jijajirli nyangu-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuju yangka pawurtu-kurlu kujalpalu putaputa yanurra mayawunpapur, ngulaju mangkururla-juku kulkurriini. Jijajiji pina jitinha-yanu kaninjarra-kari pirlingkaju, manu jungarni-warrangu ngapangka mangkururla yarnkajarra kankarlu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patukurra-pinangu. Kapu jingijingi-jala yantarla nyampu kurdungurlu-patutwana parrpardalypa. **49-50** Nyangujukulu yangkaju kurdungurlu-paturlu Jijaji kujalpa yanurra kankarlu ngapangka. Nyangulu kula-ngantalpa manparrpa wapanjinarni, ngulakujulurla lani-jarrija muku purlanja-karra purlanja-karra, “Waraa! Manparrpa, manparrpa!”

Jijaji wangkaja-jana, “Wayi... ngajujurna Jijaji! Lani-wangulu nyinaka!” **51** Junga-juku, Jijajiji yanurra-jana pawurtu-kurra, warrkarnu pawurturla. Kuja warrkarnu, mayawunpa yangka pirrjirdi-parnkajawarnu rdiily-parnkaja, yatarnpirri-jarrija kapanku. Nyanungu-nyangu-patu kurdungurlu-patu jintangka-juku mukulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. **52** Ngurrpa-jukulu nyinaja Jijajiki yartarnarri-kirlik, yangka kuja-jana nyarrparlu yungu mangarri panu-jarlu yapaku.

Jijajirli-jana yapa nyurnu parlpuru-manu kirringka Nijiruturla Matthew 14.34-36

53 Kujalu yukajarra ngaka pawurtu-kurlu murrarninginti-kari-kirra Nijirutu-kurra, pawurtu-jangkalu jitija muku. Ngula-jangkajulu jitin-jarla pawurtuju warurnu watiya-kurra. **54** Kujalu yampijarra pawurtu, panu-karirli yapangku kapankulu milya-pungu Jijajiji. **55** Nyampu-wardingki-paturlu kujalu milya-pungu Jijaji, kapankulu warru parnkaja yimi-kirliji yalumpurla ngurrararlaju. Nyarrpara-wana-puka kujalpa wapaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-kurlu, yapa-patu-karirliji milyapinjarla kalalurla kangurnu nyurnu-watiji pangkarrarla ngunanja-kurra jarnangku. **56** Nyarrpara-wana-puka kuja kala Jijaji warru wapaja yalirla ngurrararlja, yapangku kalalu-jana kanjarla-yirrarnu nyurnu-wati nyanungu-nyangurlu warlalja-kari warlalja-karirliji mangarri-kirlangu-kurra japus-kari japus-kari-kirra Jijajiki nyanjaku. Kalalurla purlanjrala wangkaja nyurnu-patu Jijajiki, “Ngurrju-manta-nganpa! Marnpirrinangkulu jurnarrpa yungurnalu ngurrju-jarri!” Yangkangku kuja kalalu marnpurnu jurnarrpa Jijaji-kirlangu, ngulaju kalalu kapanku ngurrju-jarrija jintawarlayi-jiki.

7

Juwu-kurlangu-kurlu kuruwarri-kirli nyurnunyurnu-kurlangu-kurlu
Matthew 15.1-9

¹ Ngakarrangakarralku, yanurnulurla kurlirra-jangka Paraji-patu manu ngalya-kari kuruwarrikingarduyu-patu Jurujulumu-jangka Jijajikiji.
² Kujalurla yanurnu Jijajiki, nyangulu-jana Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patu kujalpalu ngarnu mangarri rdaka parljirninja-wangurlu. Kulaluyanu rdaka-wiyi nyanungurrarluju parljurnu. ³ Nyampurrarlu Paraji-paturlu manu panu-jarlu-karirli Juwu-paturlu kalalu puraja jinta-juku kuruwarri nyurru-warnu-patu-kurlangu yangka kuja kalalu nyurnunyurnurlu nyanungukupalangu-paturlu puraja nyurru-wiyi. Kuruwarri nyanungu-nyangurla kalalu-nyanu parljurnu-wiyi rdakaju ngarninjakungarntirli miyikingarntirliji. ⁴ Kuja kalalu mangarri kangurnu maninjarla japingi-jangka, kalalu yirrarnu-wiyi ngarninjakungarntirliji. Ngarninjakungarntirli kalalu-nyanu rdaka-wiyi parljurnu, manu kalalu kartaku-patu manu kartaku-patu witawita manu mangarri purranja-kurlangu ngamimpa-patu parljurnu nyanungu-nyangurlaju kuruwarrirlaju. Kala kajili miyi nganjarla parljirninja-wangurlu nganta, ngulangkuju kapulu rdilyki-pungkarla nganta kuruwarri. Ngulaju junga nganta.

⁵ Wangkajalurla Jijajikiji Paraji-patuju manu kuruwarrikingarduyupatuju, "Nyiyaku kalu nyuntu-nyangu kurdungurlu-paturlu ngarni mangarriji rdaka parljirninja-wangurluju? Kuruwarri kalu rdilyki-pinyi yangka ngalipa-nyangu kujalu-ngalpa yungu manu pinarri-manu nyurnunyurnurlu ngalipa-nyangurlu nyurru-warnu-paturlu."

⁶ Jijajirli-jana ngarrurnu, "Yangka kuja Yijayarlu jarukungarduyurlu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi, ngulajulpa wangkaja nyurru-wiyiji nyurrurla-kurlu milkarranji-kirli. Kuja yirrarnu Payipulurla Yijayarlu: 'Kuja-ka Kaatuju wangkami, "Nyampu yapa panu-juku kalu wangka ngaju nganta kajulu wiri-pajirni lirrangku wilji-wangurlu nganta, kala lawa. Wurnturu kajulu ngajukuju jurnta nyinami."

⁷ Jamulu kajulu purami ngaju. Ngaju-nyangu nganta kalu-jana kuruwarri pina-yirrarni nganta, kala lawa. Nyanungurra-nyangulku kalu-nyanu warlalja kuruwarriji ngurrju-mani, manu ngula-kurlurluju kalu-jana pinarri-mani yapa ngalya-kari ngaju-nyangu-kurlurluju nganta." *

Yuwayi, kujanya Yijayarluju yimiji yirrarnu nyurrurla-kurlu milkarranji-kirli."

⁸ Kujarlunya Jijajirli-jana yarda kurnta-ngarrurnu, "Nyurrurlarlu kankulu mardarni manu purami yapa-kurlangu kuruwarriji, lawalkunkulurla Kaatu-kurlangu kuruwarrirkiji.

⁹ "Nyiya-jangka kankulu nyurrurla kuruwarriki Kaatu-kurlanguku nyina purda-nyanja-wanguju yungunkulu purami kuruwarri-kari nyurrurla-nyangu nyurnunyurnu-kurlanguju? ¹⁰ Kujanya Kaaturluju yungurla Mujujukuju, ngulaju-ka kuja kuruwarriji wangkami, 'Lin pangku-palangupurda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu! Naganangku-puka kajilpa-palangupulungku ngarrirni kirda-nyanu manu ngati-nyanu, ngula-panuju yapa-karirliljalpalu tarngga-kurra pungkarla.' Kujaju Kaatu-kurlangu kuruwarri. ¹¹ Kala nyurrurla-nyangu kuruwarrirla kankulu wangkami kuja, 'Yapangku kajilpa-palangupulungku ngarrirni kirda-nyanu wilji-wangurlu! Naganangku-puka kajilpa-palangupulungku ngarrirni kirda-nyanu manu ngati-nyanu, ngula-panuju yapa-karirliljalpalu tarngga-kurra pungkarla.'

* 7:7 Nyangka Isaiah 29.13

* 7:10 Nyangka Exodus 20.12, Deuteronomy 5.16

* 7:10

mangarri manu tala manu jurnarrpa nyanungukupalangu-jarrakuju, nyampurrranya kajilparla warntarri yungkarla Kaatuku, ngulaju nganta ngurrju-nyayirni.’¹² Ngula-jangka kajikankulurla marda wangka yangka yapaku, ‘Ngulanparla nyuntuluru nyampurra nyiyarningkijarra yungu Kaatuku, ngulaju yungunpa-palangu warrawarra-kanja-wangkulku jurnta nyina nyuntukupalangu-jarraku.’ Kujanya nyurrurla-nyangu kuruwarriji-ka wangkami ngulaju jarrwara-nyayirni!¹³ Kujarlunya kankulu kuruwarriji Kaatu-kurlanguju yampimi purda-nyanja-wangurlu, manu kankulu pürami nyurrurla-nyangü kuruwarri warlalja-puka. Ngulaju kula kankulu nyampu-mipa-juku Kaatu-kurlangu kuruwarriji rdilyki-pinyi, panu-jarlu-nyayirni kankulu rdilyki-pinyi kuruwarriji nyiyarningkijarrarl.’

Kujarrarlunya kanyanu yapangku kapakapa-mani Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarri-kijaku puranja-kujaku

Matthew 15.10-20

¹⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda purlaja yapa-karikilki, manulurla yanurnu, ngulaku-jana wangkaja, “Nyurrurlarlu panungku-kirli, purda-nyangkajulu kajirna-nyarra nyampu wangkami! Langa-kurramantal! ¹⁵ Nyiya-puka mangarri kajirlipa lirrangku ngarninjarla muru-pinyi, kulalpa-ngalpa kapakapa-mantarla Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarri-kijaku puranja-kujaku, lawa! Kala nyiyarningkijarra yali kuja-ka yapa wangkami majumaju lirra nyanungu-nyangu-jangka manu nginyinginyi-jangka, nyampurrlunya kanyanu kapakapa-mani Kaatu-kurlangu-kujaku puranja-kujakuju. ¹⁶ [Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulajulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirlil’]

¹⁷ Ngula-jangkaju, kuja-jana yampinja-yanu yapa panu nyanungu-nyangu-kurrarlu yuwarli-kirrarlu, ngakalkulu yarda japurnu nyanungu-nyangu-paturlulku kurdungurlu-paturluju ngulaju kujarlu, “Warramaanta-nganpa ngula yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa nganimpaku, yangka nyiyarningkijarra-kurlu kuja kanganpa lirra-kurra-jarri manu lirra-jangka wilyipi-pardimi.”

¹⁸ Jijaji wangkaja-jana, “Nyurrurlarlangu-jukunkulu ngurrpa-nyayirni mayi yalirra-piya-juku? Kula kankulu mayi langa-kurra-mani ngajunyangu jaruu? Kajilpa yapangku nganjarla nyiyarningkijarra mangarri manu kuyu, kulalpa yalumpurlu nyiyarningkijarrarl’ kapakapa-mantarla Kaatu-kurlangu-kujakuju kuruwarri-kijaku puranja-kujakuju. ¹⁹ Kuja-ka yapangku ngarni mangarri nyiya-puka, yalumpurlu mangarrirli ngarninja-warnurlu kula-ka maju-mani kurturdurru, lawa. Kanunjuk-ka miyalu-kurra yani. Ngula-jangka miyalu-jangka ngakaju-ka jingijingi yani kuja-purda-kari riwariwarla.” (Kuja nyampu wangkaja Jijaji, nyiyarningkijarra mangarri yalumpu ngurrju-pajurnu ngarninjakuju.)

²⁰ Jijaji-jana yarda wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Nyiya manu nyarrpa kuja-ka wilyipi-pardi nginyinginyi-ngirl’ yapa-kurlangu-ngurlu, wangkami kuja-ka, ngulangkunya-ka kapakapa-mani yapaju Kaatu-kujaku puranja-kujakuju. ²¹⁻²² Nyampuju jaru junga karna-nyarra wangka. Majumajuju ngulaju-ka nginyinginyirla nyanungu-nyangurla mardarni yapangkuju. Warrarda-ka manngu-nyanyi majumajuju. Kujarlanya kajika marda nyina mannganj, purunjiju marda, yapa tarngga-kurra pinja-panu marda, kalykuru marda, purlurlpa marda, maju-maninja-palka marda, yimirr-yinja-palka marda, kajika marda nyina kurnta-wangu, ngurru-nyanja-palka marda, nginji-wangkanja-palka marda, kajika-nyanu marda pulka-pinyi wiringki nganta jiliwirrirl, manu

kajika manyu-pinyi Kaatu-kurlangu kuruwarri. ²³ Nyampurrarlunya-ka kapakapa-mani yapaju Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarri-kijakuju puranja-kujakuju, kuja-ka manngu-nyanyi majumaju."

Jijajirli parlpuru-manu karnta-kurlangu yurntalu-nyanu
Matthew 15.21-28

²⁴ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilkiji Jijajiji kujalpa-jana wangkaja nyampurra-patuku yapaku, ngulaju yampijarralku-jana, yanulku-jana jurnta ngurrara-kari-kirra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Taya-kurra. Kuja yukaja nyampu-kurra kirri-kirra, ngulaju wuruly-yukaja yuwarlirla yapa ngalya-kari nyanja-kujaku. Lawa, kula wuruly-nyinakarla, ngulaju panu-pardu-karirliji milya-pungu-juku yapa-patu-karirliji, nyangulu nyarrpararla kujalpa nyinaja. ²⁵⁻²⁶ Ngula-jangka, karntarla yanurnu Jijajiki yapa-kari kula-ngaanta Yijirali-pinki Juwu, lawa. Kala ngurrara-kari-wardingki yapa-kari Jayirupunija-wardingki. Yurntalu-nyanujulpa mardarnu nyampurlu karntangkuju juju-kurlu maju-kurlu. Yalumpurlu karntangku purda-nyangu Jijaji yilpa nyinaja Tayangka. Kuja purda-nyangu, yanurnurla nyanungku manu parntarrinjunu Jijaji-kirlangurla jamanarla. Manu warlkurnu Jijajiji, "Wiyarrpaku mari-jarriyaju, mari-jarriyaju wiyarrpaku! Ngaju-nyangurlu yurntalparluju-ka mardarni juju. Mari-jarriyarla, manu jurntarla yilyaya juju!"

²⁷ Jijajirliji wurra-manu kamparru-wiyi payirninja-kurraju, manu wangkajarla karntaku, "Kamparruju kurdukurdu-wiyirnalu-jana pirda-mani, manu jarntukuju ngakalku karnalu-jana yinyi. Kajilparna-jana kuja mangarri jurnta kangkarla kurdukurduku manu yungkarla jarntuku, kuja warntarla majumaju."

²⁸ Ngula-jangkaju, nyampu karntaju pinarla wangkaja Jijajiki, "Yuwayi, kujaju junga-nyayirni! Kala jarnturlanguju kalu warru nyinami tayip-ulurla kanunjumpparra, manu kalu ngarni wita-kari wita-kari kuja-ka patapata-karri yulja walya-kurra."

²⁹ Junga-juku, Jijajirliji kapanku yalu-manu, "Yuwayi, junga kanpa wangkami kujaju nyuntuju. Kujarlaju, kajinpa yani pina ngurra-kurra, nyuntu-nyangu yurntalu-nyanu kapunpa parlu-pinyi ngurrjulkuyijala. Nyurrurnnarla jurnta yilyaja jujuju." ³⁰ Junga-juku, yalumpuju karnta karrinja-pardiya, karrinja-pardinjarla yarnkaja kulpari ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurraju. Kuja yukajarni yuwarli-kirra nyanungu-nyangu-kurra, parlu-pungu nyanungu-nyangu yurntalu-nyanu, ngunalpa ngurrjulku pangkingkaju. Junga-nyayirni, jujujurla nyurru-juku jurnta yanu nyanungu-nyangu yurntalu-nyanukuju.

Jijajirli parlpuru-manu wati warungka wangkanja-wangu

³¹ Ngaka-karilkiji Jijajiji yarnkajarra warru kirri-jangkaju Taya-jangka, yanu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Jirdana-kurra. Kuja yaninja-yanu jingijingi kulkurru-jarra kirringka, jingijingi-kirli yanu ngurrara-kari-wana kujalpalu ngarrurnu Kirri-patu Karlala-pala. Ngula-jangka, ngulaju yanu jingijingi-kirli mangkuru Kaliliyi-kirra. ³² Yalirla, yapa panu-karirliri kangurnulu wati Jijaji-kirra. Wangkajalurla, "Nyampuju wati warungka manu wangkanja-wangu. Kula-ka wangka nyiyarlangu jaru." Kujalu kangurnu nyurnu, warlkurnulu Jijajiji, "Marnpika wiyarrpa rdaka-jarrarlu parlpuru-jarrinjakul!"

³³ Junga-juku, Jijajirliji nguru-yirrarnurla yangkakuju warungkaku wurnturu-karrikarri yapa-wangu-kurra yapa ngalya-kari nyanja-kujaku. Junga-juku, yalirlaju yurrujurla, rdaka-jarralkurla yukaja langa-jarrarla

warungkakuju, manu-nyanu nyinypa-kujurnu rdaka nyanungu-nyangu-kurra Jijajirliji, ngulajurla nyinypaju yirrarnu watikiji jalanyparla.

³⁴ Ngula-jangka Jijajirliji nyangu kankarlarra-kari yalkiri-kirra, manu ngaany-kujurnu matangku, manu wangkajarla nyampu watiki, “Yipitata!” Ngulaju kujaaju nyanungu-nyangu jaru, “Lirraju, raa-parnkaya!”

³⁵ Junga-kirli yalumpurla-kirli Jijaji purda-nyangu wangkanja-kurra warungka-jangkarluju. Nyanungu-nyangu lirraju raa-parnkaja manu wangkanjakulku rdirri-yungu junga-nyayirni yurrkurduju-wangu.

³⁶ Jijajirli kangu pina nyampuju wati nyanungu-nyangu-kurra puntupatu-kurra-yijala. Nyangulkulu, manu purda-nyangulu wangkanja-kurra ngurrjulku. Ngula-jangkaju, Jijajiji wangkaja-jana, “Yimi-ngarrirrinjawaŋgulu nyinaka nyampuju kujarna parlpuru-manu!” Kala-jana panu-jarlu wuruly-ngarrurnu Jijajirli, “Nyinakalu yimi-ŋarrirrinjawaŋgul!” Kuja-kurra kula kalalu purda-nyangu, kalalu-jana warru yimi-ŋarrurnu Jijajirli kuja parlpuru-manu yangka warungka manu wangkanja-wangu.

³⁷ Kuja kala nganangku-puka purda-nyangu kujarra jaru, ngulakujurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Manu kalalu wangkaja, “Kuja kajana Jijajirli warru parlpuru-mani yapa, ngulaju pirrjirdi-nyayirnirli! Parlpuru-mani kajana jilyki-nyayirni manu wangkanja-wangu, ngulaju kalurla marlaja wangka manu purda-nyanyi jilyki-jangkarluju.”

8

*Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki yapaku 4,000-palaku
Matthew 15.32-39*

¹ Ngaka-pardu-karilki, yapa panu-karijilpalurla turnu-jarrija Jijajikiji jaruku purda-nyanjaku. Yarnunjukulkulpalu nyinaja miyi-wangulku. Junga-juku, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, ² “Nyampuku yapaku, mari-jarri karna-jana miyi-wanguku kuja kalu yarnunjuku nyina, kujajulu jirrngaŋga nyinaja nyampurla manangkarrarla parra-patuku marnkurrraku. ³ Panu-karijili yanurnu nyampu-kurraju nguru wurnturujangka. Kajilparna-jana pina-yilyayarla yarnunjuku miyi-wangu-jangka wurnturu-kurra nyanungurra-nyangu ngurra-kurra, ngulaju kajikalu marrmarrpa-jarrinjarla wantimi kulkurru yirdiyirla yarnunjuku miyi-wangu-jangka.”

⁴ Ngula-jangkaju, payurnulu kurdungurlu-paturlu Jijajiji, “Nyarrpararlarnalu-jana miyiji nyampurlaju manangkarrarla ngayi-mani? Yapa nyampuju panu-nyayirni kalu nyinami.”

⁵ “Nyajangu kankulu miyiji mardarni kapurduju?”

Kurdungurlurlujulu jangku-manu Jijajiji, “Wirlki-pala karnalu kapurduju miyiji mardarni.”

⁶ Junga-juku, Jijajiji-jana wangkaja yapa panuku-juku, “Pirri-maninjarla nyinayalu walyangka.” Ngula-jangkaju, manu miyiji, yati-wangkajarla Kaatukuju “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju mangarriki.” Ngula-jangka, rdilyki-pungu mangarriji wita-kari wita-kari. Yungu-jana mangarriji rdilykirdilyki-pinjarla kurdungurlu-patuku, manulu-jana kurdungurlu-paturluju warru yungu yapa panukulku. ⁷ Manu ngulapuruju kurdungurlu-paturluju mardarnulpalu palka-yijala yawu-patuju witawita. Ngulakujurla Jijajiji yati-wangkaja-yijala Kaatukuju, manu-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yungkalu-jana warru yapaku.” Junga-juku, warrulu-jana yungu. ⁸⁻⁹ Junga-juku, yapa panu-jarlu-nyayirnirli 4,000-palarlu, ngulangkujulu ngarnu jintakumarrirnirli-jiki nganyuku-karda. Ngula-jangkarluju kurdungurlu-paturluju, warrulpalu

manu yuljaju yakuju-kurra wirlki-pala-kurra. Ngulangkaju kankarlarra-nyayirnulkilpa yakuju-paturlaju jurrupuly-ngarnu. Ngula-jangkaju, Jijajirlji iilyajalku-jana pina yapaju nyanungurra-nyangu-kurra ngurra-kurra. ¹⁰ Kuja-jana yapa pina-yilyaya Jijajirlji yangka-ngurlu manangkarra-ngurlu, ngula-jangkaju nyanunguju yanu-jana jirrngaŋja kurdungurlu-patuku, yaninjarla jirrngaŋja-jana warrkarnu pawurturla. Ngula-jana jirrngaŋja jingijingi yanu ngapangka mangkururla murrarninginti-kari-kirra pirntinyarra-kari-kirra ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Tälmanuja-kurra.

*Paraji-paturlulu payurnu Jijaji yartarnarriki milki-yirrarninjaku
Matthew 16.1-4*

¹¹ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karlikki jangkardu yanurnulurla Jijajiki Paraji-patuju wilji-maninjakuju. Ngulajulu kujarluju puta yimirr-yungu yungu nganta-jana jarrwara-kari wangkayarla. Wangkajalurla, “Milki-yirraka-nganpa Kaatu-kurlangu yartarnarri yangka kuja ngantangku yungu nguru-nyayirni-wangurlarlu. Kajinpa-nganpa milki-yirrarni, ngulaju kapurnangkulu milya-pinyi nyuntujunparla Kaatuku warlalja.”

¹² Kujakuju-janarla Jijajiji jukuru-jarrija, ngaany-kujurnu matangku, manu-jana wangkaja, “Nyarrpaku kankujulu kujarluju rdapakarrkanjarla payirni nyurrurlarlu yapangku jalanguju yilparna-nyarra nganta milki-yirrakarla yartarnarri? Lawa, kularna-nyarra milki-yirrarii jalanguju nyiyarlanguju!” ¹³ Ngula-jangkaju, wangkanjarla-jana jirrngaŋja pina-warrkarnu kurdungurlu-patuku pawurtu-kurralku-yijala. Ngula-jangka, jirrngaŋja-jana pina jingijingi yanu ngapangka mangkururla pirntinyarra-kari-kirra.

*Jijajirlji-jana pututu-pungu kurdungurlu-patuku Paraji-kijaku manu Kingi
Yarurdu-kujaku
Matthew 16.5-12*

¹⁴ Kujalu kurdungurlu-patu pina-warrkarnu pawurtu-kurra, ngulajulu wajawaja-jarrija miyki kanjaku Jinta-mipalu kangu kapurdu miyiji-piawawturlaju. ¹⁵ Jijajirlji-jana pututu-pungu, kuja-jana wangkaja, “Muurlparlulu-nyanu warrawarra-kangka yimi-kijaku Paraji-kirlangu-kujaku manu Kingi Yarurdu-kurlangu-kujaku. Jaru nyanungu-nyanguju-jana ngulaju jirdi-piya mangarri tarltu-maninja-kurlangu-piya.”

¹⁶ Kujalu kuja jaru purda-nyangu kurdungurlu-paturlu Jijaji wangkanja-kurra, ngulajulpalu kanginy-karrija, manulu-nyanu wangkaja, “Nyarrpaku-ka kujaju wangka? Marda-ka wangka yungurlipa-nyanu mangarri kangkarlarni tarntga-parntarlu?”

¹⁷ Jijajirliljipa-jana milya-pungu kuja-kurraju, wangkaja-jana, “Nyarrpaku kankulu-nyanu palju-payirni kujarluju jarungkuju kuja kankulu lawa nyinami mangarri-wanguju? Kula kankujulu mayi milya-pinyi nyampuju jaru? Ngurrrpa-juku mayi kankulu nyina milya-pinja-wangu-juku? ¹⁸ Milpaju kankulu palka mardarni, pampa-juku mayinkili? Manu langaju kankulu palka mardarni, warungka-juku mayinkili? ¹⁹ Yangkajunkulu mayi warungka-manu kujarna-jana yungu miyi kapurdu rdaka-pala panu-jarlungku watiki 5,000-palaku? Kujalu ngarnu miyi, nyajangu-kurlurlunkulu yakuju-kurlurluju manu yuljaju?”

Jangku-manulkulu, “Manurnalu 12-pala-kurlurlu yakuju-kurlurluju.”

* **8:18** Nyangka Jeremiah 5.21, Ezekiel 12.2

20 Jijajirliji yarda-jana payurnu, “Yangkajunkulu mayi warungka-manu kujarna-jana miyi kapurdu wirlki-pala yungu panu-jarluku watiki 4,000-palaku? Kujalu ngarnu miyi, nyajangu-kurlurlunkulu yakuju-kurlurluju manu yuljaju?”

Jangku-manulkulu, “Manurnalu wirlki-pala-kurlurlu yakuju-kurlurluju.”

21 Jijajirliji yarda-jana payurnu, “Ngurrpa-juku mayinkijili ngajukuju milya-pinjakuju?”

Jijajirli jinta wati pampa parlpuru-manu nyanjakulku kirringka Pijatarla

22 Jijaji kuja-jana wangkaja yangka Paraji-patu-kujaku manu Kingi Yarurdu-kujaku, ngula-jangkaju-jana wirliyalku jirrngaŋja yantu kurdungurlu-patuku kirri-kari-kirraju yirdi-kirraju Pijata-kurra. Kujalu yukajarra kirri-kirra, ngulangkajulurla jinta yapa wati jirri-kangurnu nganjiŋni pampa. Warlkurnulu yungu pampa marnpirni Jijajirliji yungu parlpuru-mani. **23** Junga-juku, Jijajirrla yarnkaja rdakaku. Yarnkanjarla jirri-kangurnulku jinta nyanungu-mipa pampa, kangurnu kirri-ŋgirliji. Ngula-jangkaju, nyinyparla kujurnu milpa-kurra yangkakuju pampaku manu rdakangku marnpurnu. Ngula-jangkaju, payurnu, “Nyanyi mayi kanpa nyiarningkijarraju?”

24 Junga-juku, watingkiji nguru warru nyangu, manurla wangkaja Jijajiki, “Yuwayi, wati-patu karna-jana nyanyi wapanja-kurra watiya-piya, ngulaju ramaramarlu yarrkayi-nyayirnirli.”

25 Ngula-jangkaju, yarda marnpurnu rdakangku Jijajirliji yangkaju wati milpangka-yijala. Ngula-jangka kaarr-nyangulkulpa-jana, ngulajulpa-jana warraja-nyayirnilki nyangu yapaju warru wapanja-kurraju. **26** Ngula-jangkaju, Jijajirla wangkaja, “Kalakanpa kulpari yani Pijata-kurra, ngulaju yampiya. Nyampu-ŋgurlu-juku pina-yanta nyuntu-nyangu-kurra ngurra-kurra jurru-kurra.

Piitarluju yirdi-manu Jijaji Kaatu-kurlangu Mijaya yangka Milarninja-warnu

Matthew 16.13-20, Luke 9.18-22

27 Jijaji-jana jirrngaŋja yarda yarnkaja kirri-patu-kari-kirra nguru-kari-kirraju yirdi-kirraju Jijariya Pilipaiy-kirra. Kujalpa-jana jirrngaŋja wapanja-yantu yirdiyi-wana kurdungurlu-patuku, ngulalpa-jana Jijajirliji payirninja-yantu, “Nyarrpa kajulu yapa-karirli yirdi-mani ngajuju?”

28 Kurdungurlu-paturlujulu jangku-manu, “Ngalya-kari kalu wangka yapa nyuntujunpa Jaanu Papitaji nganta. Ngalya-kari kalu wangka nyuntujunpa nganta Layija. Ngalya-kari kalu wangka nyuntuju ngantanpa jarukungarduyu-kariyi-nyantu Layija-piya.”

29 Jijajirli yarda-jana payurnu, “Kala nyurrurla-paturlu, ngana nganta kankujulu yirdi-mani ngajuju?”

Piitarluju jangku-manu, “Nyuntujunpa Mijaya Milarninja-warnu yangka Kaatu-kurlangu.”

30 Jijajirli-jana pututu-pungu, “Ngajukujulu yimi-ŋgarrirninja-wangu nyinaya, kalakankulu-jana ngaju yimi-ŋgarrirni yirdi Kaatu-kurlangu Mijaya.”

Jijajirli-jana yimi-ŋgarrirnu nyanunguku kurdungurlu-patuku yangka yapangku kapulu nyanunguju pinyi

Matthew 16.21-23

³¹ Ngula-jangkaju, Jijajirlilpa-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, wangkaja-jana, "Ngaju, yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngulakuju ngaka-pardu-karilki kapuju maju-nyayirni rdipimirni, kapurnaju murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Yangka-paturlu Juwu-paturlu jarlu-paturlu manu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu kapujulu juwa-kijirni. Panu-karirli kapujulu tarnnga-kurra pakarni. Kujanya ju Kaatuju wangkaja. Ngula-jangkaju, kapurna ngurra-jarra-jangka pina-yijala wankaru-jarri." ³² Nyampuju junga-nyayirni-jana jaruju yirri-puraja Jijajirliji warraja-nyayirni kujalpa-nyanu muurr-pungu. Kuja kuja-kurra purda-nyangu Piitarlu, ngula-jangkaju, Jijajiji jirri-kangu yurlapardi-kirra yapa-wangu-kurra. Piitarluju kurnta-ngarrurnu Jijajiji, "Kuja wangkanja-wangu nyinyma!"

³³ Jijajijirla warru jurnta kuja-purda-jarrija Piitakuju, manu-jana nyangu kurdungurlu-patu-kariyi-nyanu. Ngula-jangka, wangkajarlal Piitakulku, "Nyuntunpa Juju Ngawu, purdangirli yukaya ngajulurla! Kaatuju kulgku wangkaja kujakuju wangkanjakuju. Lawa, nyuntulurlunpa kujaju manngu-nyangu jaruju yapa panu-kari-piyarlu."

³⁴ Ngula-jangkaju, Jijajiji wangkaja-jana kurdungurlu-patuku manu yapa-kariki ngalya-kariki, "Ngana-puka kajilpaju ngampurrrpa nyinayarla ngajuku puranjaku, ngulakungartirliljpala-nyanu wajawaja-mantarla, manulpaju ngaju-mipa manngu-nyangkarla. Yapa-karirli kapujulu ngaju tarnnga-kurra pinyi. Kujarlu-yijala kajikalu-nyarra nyurrurla pinyi tarnnga-kurra. Ngulaju ngula-juku. Puraya-jukujulu ngajuju parra-kari parra-kari! ³⁵ Nganangku-puka yapangku kajilpa-nyanu muurlpalru mardakarla palinja-kujaku nyanungu-miparlu, ngulaju kajika palimi. Kala kajilpankulu-nyanu yungkarla ngaju-kurra, kajilpankulu-jana yimi-ngarrikarla. Yimi Ngurrju ngaju-nyangu yapa-kariki, ngulaju kajikankujulu marlaja nyinami wankaru-juku. Kujarlanya, purayajulu ngajuju! ³⁶ Nganangku-puka kuja-ka turnu-mani nyiyarningkijarra jurnarrpa manu tala manu mangarri manu wawarda, nyiyaku-ka turnu-mani? Kajiji yapa yali puranja-wangu jurnta nyina, ngulangkuju ngari-ka jamulu turnu-mani. Kaji palimi, kula Kaatu-kurlu nyina. ³⁷ Kajilpa yangka yapa paliyarla, kulalparla nyiya kulpari yungkarla Kaatukuju pina-wankarumaninjakuju, lawa. ³⁸ Jalanguju yapaju kalu wilji-jiki warrarda parnka Kaatu-kujakuju, manu maju-nyayirni kalu nyina. Ngaka kajirna nyampukurra pina-yanirni Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, ngulaju kapurna-jana jirranga yanirni pina marramarra-patuku tarrukuku, kapurna pina-yanirni pirriirdi-nyayirni Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Kapurnarla wangkami ngajukupalangku Wapirraku, 'Nyampurrarluju yapangku ngurrpa-pajurnulu-nyanu ngajukuju kula kajulu nganta milya-pinyi Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu.' Junga-juku, nganangku-puka kaji-nyanu ngurrpa-pajirni jalanggurlu ngajukuju, ngulakuju kapurnaju ngajuju ngurrpa-pajirni-yijala nyanungukuju Kaatu-kurlangurla."

9

¹ Jijajiji yarda-jana wangkaja yapakuju, ngulaju kuja-jana wangkaja, "Junga karna-nyarra nyampuju wangka! Ngalya-kari yapa kuja kalu wankaru-juku nyina jalangu, ngulangkuju kapulu milya-pinyi-nyayirni Kaatu yartarnarri wiri-kirli kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kulalu pali milya-pinja-wangu-juku." Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapakuju panukuju.

Jijaji-kirlangu palkaju mirilmiril-karrija-nyayirni

Matthew 17.1-13, Luke 9.28-36

² Ngaka-karilki jinta-jangka wiyiki-jangkarla, Jijajiji jirranga-jana yanu pirli-kirra kankarlarra marnkurrpaku kurdungurlu-patuku Piitaku manu Jamajiki manu Jaanuku. Kujalpalu pirlingka kankarlarni nyinaja yurru-jurla, nyinanjarlarlpalu nyangu Jijajiji. Ngula-puruju Jijaji-kirlangu palkaju mirilmirilpa-jarrija-nyayirni. ³ Manu jurnarrpa kardirri-jarrijarla palkangkaju, ngulaju jurnarrpajulparla palkangkaju nyanungurlaju mirilmiril-karrijalku wanta-piya, ngulaju kardirri-nyayirni nyiya-piya-wangulku. ⁴ Ngula-puru-juku Layija manu Mujuju-pala warraja-jarrija, wangkalpalaparla Jijajiki.

⁵⁻⁶ Ngulakuju ngarrurda-jarriju-jana. Kula Piitaju nyarrpalku wangkayarla, paa-karrijalpa. Ngari kutu wangkajarla Jijajiki, “Ngurrju-nyayirni nyampuju ngurra. Nganimpa-paturlu kapurnalu-nyarra kaluku ngantirni marnkurrpa, jinta-kari nyuntuku, jinta-kari Mujujuku, jinta-kari Layijaku.”

⁷ Ngula-puru-juku, mangkurdulkurla wapirrija wantakuju. Yali-ngirli mangkurdu-ngurlu Kaatuju wangkaja, “Nyampuju ngajuku Ngalapi-nyanu marulu, ngulajulu purda-nyangka wangkanja-kurra!” ⁸ Kujalu purdanyangu wangkanja-kurra yangka marnkurrparlu kurdungurlu-paturlu, ngulajulpalurla yarujarujurlu wapalwapal-nyangu wangkanja-kurrakuju. Ngana kulalu parlu-pungu, jintalu parlu-pungu Jijaji kujalpa yangka yalumpurla-juku karrija.

⁹ Ngula-jangkaju, pinalkulu jitinja-yanu pirli-ngirli. Kulkurru wangkaja-jana Jijajiji, “Nyampuju yimi, mardakalu nyurrurla-miparlu yimi-ngarririnha-wangurlu kujankujulu jalangurlu nyangu ngaju mirilmirilpa-jarrinja-kurra yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna palinja-warnu pina-wankaru-jarrinjarla yakarra-pardi, ngakalujana ngula-jangkarlanya yimi-ngarrika ngajuju.”

¹⁰ Junga-juku, kulalu-jana yimi-ngarrurnu yapa-karikiji Jijaji mirilmiril-karrinja-warnu-kurluju. Kala kujalpu nyanungu-patu-mipa nyinaja, ngula-miparlungpalu-nyanu marnkurrparlu payurnu, “Nyarrpaku-yijala-ngalpa yangkaju Jijaji wangkaja kuja-ngalpa kuja wangkaja ‘kapu yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nganta palinja-warnu pina-wankaru-jarrinjarla yakarra-pardi?’” ¹¹ Ngula-jangkaju, Jijajiji payurnu yangka-paturluju marnkurrparlu, “Yangka kuruwarrikingarduyu-patu, wangka kalu-nganpa Layija-kurlu ‘kapu kamparru yanirni nganta yangkakungarnti Mijayakungarnti.’ Nyarrpaku-yijala kalu-nganpa kujaju wangka?”

¹²⁻¹³ Jijajirli-jana jangku-manu, “Junga kujaju kapu Layija-wiyi pina-yanirni yungurla nyiyarningkijarra jungarni-mani Mijayaku. Junga karna-nyarra wangka, Layijaju nyurru-juku pina-yanurnu. Yapa-karirli nyurrujukulu murrumurru-manu kujalurla jangkardu jalajala-jarrija majumaninjaku. Nyampunyalu jaruju yirrarnu Layija-kurluju nyurru-wiyiji yangkangkuju Kaatu-kurlangu-paturlu jarukungarduyu-paturluju. Ngula-jangkaju, wita ngayirna-nyarra payirni nyurrurlalku yangka kuja kanganpalpa wangka Payipulurla, ‘yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kapulu juwa-kijirni nganta manu murrumurru-mani-nyayirni nganta’. Kala nyiyaku kanganpalpa wangka Payipulurlaju?”

Jijajirli parlpuru-manu kurdu nyurnu juju-kurlu

Matthew 17.14-20, Luke 9.37-43a

¹⁴ Pirli-ngirli kujalu jitinjarni yanu Jijaji manu yangka marnkurrpa kurdungurlu-patu, ngulalu-jana yanurnu pina kurdungurlu-patu-kariki

kamparru-warnuku. Parlu-pungulu-jana turnu-kurra panu-kurra wiljiwilji-maninja-kurra kujalpalu-jana kuruwarrikingarduyu-paturlu wiljiwilji-manu kurdungurlu-patu-kariki. ¹⁵ Kujal yapa-karirli nyangu Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija, manulurla wapirdi parnkaja. ¹⁶ Jijajirliji-jana payurnu kurdungurlu-patuju, “Nyarrparla kankulu-nyanu wiljiwilji-mani?”

¹⁷ Ngula-jangkaju, junga-juku ngulangkaju, watirla jinta wangkaja Jijajikiji, “Tija, ngaju-nyangu kurdu, jujungku-ka mardarni, wangkanja-wangu-mani-ka. Ngula-kurlunyarnangku kangurnu juju-kurlu. ¹⁸ Kuja karla jujuju jangkardu kurru-yuka, ngulangkuju-ka walya-kurra kijirni. Kuja-ka walya-kurra wanti, ngula-jangkaju karla lirra-ngurluju wilypipardi yaya wiri-jarlu, manu kanyanu kartirdirli karntirirrjirni, manuka waku-jarra manu wanarri-jarra manu palka muku wuurr-kijirninjarla rdalji-jarri. Nyurrurna-jana kamparrurlu-wiyi payurnu nyuntu-nyangu kurdungurlu-patu yungulurla jurnta yilyayarla juju. Lawa, kulalurla jurnta yilyayarla juju.”

¹⁹ Jijaji wangkaja-jana, “Kari nyurrurlajunkulu kapurunju panu! Nyangurla-karrarna-nyarra jirrnga-nya nyina nyampurlaju, tarnnga-juku mayi? Nyarrpaku-yijala karna-nyarra nyampurlaju jirrnga-nya nyina kapuru wita-wangukuju? Kangkarnijili yali kurdu ngajuku!” ²⁰ Jungajuku, kangurnulurla Jijajiki kurduju juju-kurluju.

Jujungku kuja nyangu Jijaji, yangkaju kurdu yarda kujurnu walya-kurra-yijala. Kuja walya-kurra kujurnu, ngulaju yaya-yijalalparla yarda wilypipardinjarni yanu lirra-ngurluju, manulpa warru jurrjurr-panturnu manu wartarlwartarl-pardija. ²¹ Jijajirliji payurnu yangka kurduku kirda-nyanu, “Nyangurla-karra-warnulpa nyinaja kuja-jukuju?”

Yangka kurduku kirda-nyanurluju jangku-manu Jijajiji, manu wangkajarla, “Wita-ngurlupakarralpa nyinaja nyurru-warnu kuja-juku kuja wita-wiyi palka-jarrija, ngulajulpa tarnnga-juku nyinaja. ²² Manulpa tarnnga putaputa pungu nyampuju kurdu jujungkuju wita-ngurlurra wiri-kirralku. Manulpa warrarda julyurl-kujurnu ngapa-kurra manu warlukurra tarnnga-kurra pinjaku. Mari-jarriya-jarrangku wiyarrpaku kirdarlanguku. Kajinpa pirrijirdi-jiki nyinami nyampuku jujuku jurnta yilyanjaku, ngulajurla jurnta yilyaya kurduku ngajau-nyanguku wiyarrpaku!”

²³ Jijajilkirla wangkaja, “Kula kanpaju mayi wala nyina ngajukuju ngula karna pirrijirdi nyina nyampu-piya-wangu juju-piya-wangu? Ngana-puka yapa kajiji wala nyina ngajuku, ngulaju-ka pirrijirdi nyina nyiyarningkijarakku.”

²⁴ Yangkangku watingki kapanku jangku-manu, “Yuwayi, ngari karnangku wita walaju nyina, rampaku-juku-jalarna. Kala nurna-mantaju yarda yungurnangku junga-nyayirni marrka wala nyina nyuntukuju.”

²⁵ Jijaji manu wati yangka kurdukupalang, wangkaja-jukulpa-palanyanu. Kujalu-jana ngula-kurra wangkanja-kurra yapa-karirli nyangu, ngulalu yarkajarni wajirli nyangu-jarra-kurra-pinangu. Kuja-jana Jijajirliji nyangu yapa panu parnkanjarni-kirra, ngula-purruju kulungku ngarrurnu jujuju, “Nyuntu maju juju, kujanpa nyuntulurlu nyampu kurdu jilyki-manu manu wangkanja-wangu-manu, ngulajurla jurnta wilypipardiya pina-kurru-yukanja-wangu!”

²⁶ Kuja purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra jujungku, ngulaju jujungkuju waakarra-parnkajaku ngurrju-manu, manu kurdu yangkaju yarda kujurnu walya-kurra-yijala wartarlwartarl-pardinjakungarnti. Ngula-jangkaju, jujujurla jurntalku wilypipardiya kurdukuju. Kurdujulpa walyangka-juku ngunaja kuwalypa-nyayirnilki. Kujalu nyangu

kuwalpalku yapa-karirli, ngulajulpalu wangkaja, “Nyanungukupalanguju kirda-puka-jarrijalku!”²⁷ Jijajirli waku-ngurlu manu kurduju, wakungurlu maninjarla karrinja-yirrarnu, ngulajulpa kurduju karrija wankarulku.

²⁸ Ngula-jangkaju, kujalu Jijaji manu kurdungurlu-patu yukaja kanin-jarni yuwarlirla yangarlu yapa panu-wangurla, ngulalu payurnu Jijajiji, “Nyiya-jangkarnalurla puta yilyaja journta jujuju nyampukuju kurdukuju?”

²⁹ Jijajirli-jana jangku-manu kurdungurlu-patuju, “Ngampurrparluju kajinkili-jana juju journta yilyami nyampu-piya yapaku, ngulakungartir-lilji payika Kaatu-wiyi. Payirninja-wangurluju kulalpankulu-jana journta yilyayarla.”

Jijajirli-nyanu palinjaku muurr-pungu

Matthew 17.22-23, Luke 9.43b-45

³⁰⁻³¹ Ngaka-pardu-karilki yampinja-yanulkulu yuwarliji Jijajirli manu kurdungurlu-paturlu. Junga-juku, jirrngaŋga wuruly-yarnkaja-jana yapa-kari-kijaku yungu-jana pinarri-maninja-yani kurdungurlu-patumi. Ngula-jana pinarri-maninja-yanu ngurrara-wanarlju jingijingirli Kaliliyi-wanarlju, wangkaja-jana kurdungurlu-patukuju, “Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakaju watingki jintangku kapu-jana yimi kanyi, kapuju ngaju yapa-kari-kirra yinyi. Ngula-jangkaju, kapujulu pinyi ngajuju tarninga-kurra. Ngula-jangkaju, ngurra jirrama-jangka kapurna wankaru-jarri pina.”

³² Kulalu kurdungurlu-paturlu milya-pungu kuja-kurra wangkanja-kurra. Kaaturlu-jana warla-pajurnu Jijaji-kirlangu yimi-kijaku milya-pinja-kujaku. Ngulalurla lani-jarrija yungulu payikarla nyanungu-nyanguku yimiki.

Ngana-ka nyina wiriji yapa Jijaji-kirlangu?

Matthew 18.1-5, Luke 9.46-48

³³⁻³⁴ Jijaji manu kurdungurlu-patu, ngulajulpalu yanurra jungarni kirri-kirra yirdi-kirraju Kapurniya-kurra. Kujalpalu kulkurru yirdiyi-wana wapanja-yanu, ngulajulpalu-nyanu kurdungurlu-paturluju ku-jarlu wiljiwilji-maninja-yanu, “Ngana kangalpa nyina kurdungurluju wiriji kamparrurlaju ngalipakuju turnu-warnuku kurdungurlu-patukariyi-nyanukuju?”

Kujalu kirri-kirra yukajarra Kapurniya-kurra, yanurralu, yukajalu yuwarli-kirraju, ngula-jana Jijajirliji payurnu, “Nyiya-ngurlulpankulu-nyanu wiljiwilji-maninja-yanu kulkurrukulkurruju?” Kurdungurlu-patuju ngula-jangkaju, karrijalpalu wurulypa jangku-maninja-wang.

³⁵ Jijaji pirri-manu yuwarlirlaju. Wangkaja-jana, “Yantarnili nyampu-kurra. Ngana-puka kaji ngampurrpa nyina kamparrurla wiri, ngulakungartirjilpa-jana warrki-jarriyarla-wiyi yirnkilypa-wangu ngampurrpa yapa-kariki-wiyi.”³⁶ Ngula-jangkarluju, Jijajirliji manu kurdu-pardu, maninjarla karrinja-yirrarnu kamparrurla yapakuju, manu ngamurlu-manu, manu wangkaja-jana,³⁷ “Nganangku-puka yapangku ngaju-nyangurlu nganta kaji rdakurl-kijirni kurdu wita nyampu-piya, ngulaju kaju ngajurlangu rdakurl-kijirni. Manu nganangku-puka kajiji rdakurl-kijirni ngaju, ngulangkuju-ka rdakurl-kijirni Kaatu kujaju yilyajarni ngaju.”

Ngana karla puntuju nyina Jijajikiji?

Luke 9.49-50

38 Jaanulkurla wangkaja Jijajiki, “Tiija, nyangurnalnu jinta wati kujarla yapaku jintaku jurnta yilyaja juju-patu nyuntu-nyangu-kurlurlu yirdikirlirli nganta yartarnarri-kirlirli nganta. Nyanunguju kula-ka kurdunkurlu nyina nganimpap-iyia, lawa. Kujarlanyarnalnu warla-pajurnu puta.”

39 Jijaji wangkaja-jana kurdungurlu-patukuju, “Yampiyalu warlapajirninja-wangurlu! Kaji-jana nganangku-puka yapaku jurnta yilyami juju ngaju-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli nganta, ngula-jangkaju kulaju nginji-wangkami ngajukuju. **40** Ngana-puka kuja kanganpa ngalipaku nyina ngurrju nyurunyuru-jarrinja-wangu, ngulaju kanganpa nyina wungu-warnu warlalja. **41** Nganangku-puka kaji-nyarra ngapa yinyi ngarninjaku kuja kankulu ngaju-nyangu warlalja nyina, ngulakuju kapurla Kaaturlu yinyi warntarri-nyayirni-wangu ngurrju-nyayirni.”

Yungulparlipa jungarni nyinakarla, kajikarlipa-jana karlirr-kanyi yapa ngalya-kari Kaatu-kujaku

Matthew 18.6-9, Luke 17.1-2

42 Jijaji-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Nyampurralu-jana kurdukurdu witawita nyangka ngula kajulu wala nyina ngajuku. Kala nganangku-puka kajilpa kurdu ngari jinta karlirr-kangkarla jarrwaralku ngaju-kujaku, ngulaju maju-nyayirni! Karlirr-kanja-kujakujulpalurla yapa-karirli yarturlu-wiyi wiri wayikarla yalumpuku watiki waninjawana-wiyi, manu ngula-kurluju jarna-maninjarla kanjarla julyurlkjikarlalpalu mangkuru ngapa wiri-kirra yungu palimi.

43-48 “Ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda nyi-yarlungu purungku-mani rdaka-jarrarlu. Kuja-kujakuju-nyanu rdakajarra mururl-pajika jurnta, kajikangku Kaaturlu kijirni rdaka-jarra-kurlujuku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Ngulangkaju kalu pirlpi nyina wankaru panu-jarlu tarnnga-juku, manu ngulangkaju yapa palka kalu-jana warrarda muku ngarni pirlpingkiji. Yalirla ngurungka kula nganangku palu-pinyi warluju.* Manu ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda kulu-kurra wapami wirliya-jarra. Kuja-kujakuju-nyanu wirliya-jarra mururl-pajika jurnta, kajikangku kijirni wirliya-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Manu ngaka kajikanpa marda nyiyarlungu maju nyanyi milpa-jarrarlu. Kuja-kujakuju-nyanu milpa-jarra wilyipi-manta jurnta, kajikangku kijirni milpa-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Kajil pangku Kaaturlu kijikarla nguru yali-kirra palka wanapi-jiki, ngulaju maju-nyayirni nyuntukuju. Kala kajinpa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra rdaka-wangu manu marda wirliya-wangu manu marda milpa-wangu, ngulaju ngula-juku. Kapunpa nyanungu-kurlu nyina tarnnga-juku.”

49 “Junga-juku, Kaaturlu kapu-jana yapa muurlparlu mardarni muku warlu-kurlurlu manu jarlti-kirlirli.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyina ngurrju jarlti-piya

Matthew 5.13, Luke 14.34-35

50 Wangkaja-jana kuja, “Nyurrurla yapa ngulajunkulu jarlti-piya. Jarltiji ngurrju-jala. Kajilpa jarltiji maju-jarriyarla manu linpa-wangu-jarriyarla, ngulaju majunya. Kulalpa nganangku linpaju pina pirrijardi-mantartla yangkaju jarlti. Nyurrurlajukulu jarlti-piyalu nyinaka ngurrju-juku, ngulaju puntu-wati kulu-wangu rarralypa-juku.”

* 9:43-48 Nyangka Isaiah 66.24

10

Jijajirli-jana pinarri-manu kuruwarri yupukarra-kurlu manu karlirr-mardarninja-kurlu

Matthew 19.1-12

¹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana jirrngaŋja yanu kurdungurlu-patuku kurlirra nguru-kurra yirdi-kirra Jurdya-kurra. Karrungkajulu ngapangka jingijingi yanurra pirntinyarra-kari-kirra Jurdunurlaju, ngula-kurraju ya-palurla yarda turnu-jarria panu-jarlu. Ngulangkajulpa-jana pinarri-manu jukurra yimi-nyayirni-wangu-patu-kari.

² Ngula-kurrajulurla Paraji-patulku yanurnu yungulu nganta Jijaji yimirr-yungkarla jarungku yungu nganta-jana milki-wangkayarlajaru warntarla. Payurnulu Jijajiji, “Nyarrpa-ka wangka Mujuju-kurlangu kuruwarriji? Jungarni mayi kajilpa watingki yampiyarla nyanungu-parnta karntaju?”

³ Jijajirli jangku-manu-jana, “Nyiya-nyarra Mujujurluju yungu kuruwarriji nyurrurlakuju karnta karlirr-mardarninjakuju?”

⁴ Nyanungurlulkulu jangku-manu Jijaji, “Mujuju wangkaja kuja, ‘Watingki kajilpa ngampurrparlu yampiyarla nyanungu-parnta karnta, yampinjakungarntirliljiparla pipa-wiyi yungkarla kuwurtu-jangkarlu, ngulajangkarlunya yungu yampi.’”

⁵ Jijaji-jana wangkaja, “Milya-pinyi mayi kankulu nyarrpaku kuruwarriji yirrarnu karlirr-mardarninjakuju Mujujurluju? Ngulaju-nyarra yirrarnujurru wiljiki. ⁶ Nyurru-wiyi kuja Kaaturlu ngurrju-maninjarla yirrarnu nyiarningkijarra, ‘ngulaju-palangu yapa-jarra yirrarnu wati manu karnta.’” ⁷ Nyampurlangunya-ka wangka Payipulurlaju,

‘Watingki yungulpa-palangu yampiyarla nyanungukupalanglu-jarra kirdanyanu manu ngati-nyanu yupukarra-jarrinjakungarntirlilki. Kuja-ka karntalku mani, ngulaju jungu kapala jintangkalku nyinami jawirdikilki. ⁸ Ngula-jangkaju, kula kapala-nyanu jarnku jurnta nyina yitingka-jarra, ngulaju kapala jintangka-juku nyina wungujuku.’*

⁹ Junga-juku, jalangu-jarraju wati manu karnta kuja kapalangu Kaaturlujinta-mani, ngulajulpalu-palangu yapa-karirliji karlirr-mardarninjawangurlu yampiyarla.”

¹⁰ Kujalu Jijaji manu kurdungurlu-patu pina-yukaja kaninjarni yuwarlirla, ngulangkajulu yarda payurnu, “Yarda yimi-ngarrika-nganpa nyampu kuruwarri karlirr-mardarninja-kurlangu.”

¹¹⁻¹² Jijajirliji jangku-manu-jana, “Watingki kaji kalykuru-jarrinjarla yampi karnta nyanungu-parnta kamparru-warnu, ngula-jangkaju, kaji mani jinta-karilkii karnta, ngulaju jarrwara. Ngula-piyarlu-yijala karn-tangku kaji kalykuru-jarrinjarla yampi wati nyanungu-parnta kamparru-warnu, manu ngula-jangkarlu kaji mani jinta-karilkii wati, ngulaju jarrwaralku-yijala.”

Jijajirlipa-jana kurdukurdu ngamurlu-mardarnu pirrjirdi-maninjaku
Matthew 19.13-15, Luke 18.15-17

¹³ Ngakalku, kangurnulpalu-jana yapangku ngalya-karirli kurdukurdu Jijaji-kirra yungu-jana rdakangku ngamurlu-mardarninjarla marnpirni. Ngula-kujakuju, kurdungurlu-paturlulu-jana puta warla-pajurnu kutu Jijaji-kirra kanjarni-kijaku, manulu-jana kurnta-ngarrurnu. ¹⁴ Kuja-jana

* **10:6** Nyangka Genesis 1.27   * **10:8** Nyangka Genesis 2.24

Jijajirli nyangu, ngulakuju-jana kulu-jarrija kurdungurlu-patukuju, manu jana wangkaja, "Kurdukurdu wita nyampu-piya kajulu wala nyinami ngajuku. Ngana-puka yapa jalangku kuja-ka nyinami nyampu-patu-piya kurdukurdu-piya, ngulaju karla nyinami Kaatuku yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapaku. Kujakuju, yampiyalu-jana warla-pajirinja-wangurlu! Pangkalajulu yanirni kurdukurduju ngajuku!"¹⁵ Ngaju karna-nyarra wangkami junga: Jungarnirlili manngu-nyangka yungulpankulu kurdu wita nyampu-piya-jarriyarla. Kala kuja-piya-wanguju, ngulaju kulalpankulurla nyinayarla Warlalja-Wiriki."¹⁶ Junga-juku, ngula-jangkaju, kurdu-kari kurdu-kari manulpa-jana, maninjarla rdakalpa-jana yIRRARNU JURRUNGKA, manulpa-jana wangkaja, "Kaaturluju kanyarra pIRRJIRDI-maninjarla warrawarra-kanyi."

Jijajirla wangkaja watiki tala palka-kurluku

Matthew 19.16-30, Luke 18.18-30

¹⁷ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda jirrngaŋga yarkaja-yijala. Kujalpa-jana jirrngaŋga yanurra, ngula-puru-jukurla wati jinta parnkanjarla mirdjirrpipirri-pi-jarrinjarla jarntarru pirri-manu kamparrurla, manu wangkajarla Jijajikiji, "Tiija, nyuntujunpa ngurrju, nyarrpa-jarrimirna yungurnarla jirrngaŋga nyina tarngga-juku Kaatuku wankaru-juku?"

¹⁸ Jijajikirla wangkaja, "Nyiyakunpaju ngajuju ngurrju-pajurnu? Ngana-puka kula-ka wati nyina ngurrjuju. Kaatu-mipa-ka nyina ngurrjuju.

¹⁹ Milya-pinyi-jala kanpa-jana kuruwarri-kari kuruwarri-kari Kaatu-kurlanguju kujarla yangka yungu Mujujuku: 'Yampiyalu-nyanu tarngga-kurra pakarninja-wangurlu! Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli! Kularla purungku jurnta manta nyiyarlangu yapa jinta-kari-kariki! Kula warlka wangkaya yapa jinta-kari-kirli kuwurturla! Yapa jinta-kari-kirlanguju-jana yampiya jurnarrpaju kurntuly-yimirr-ynja-wangurlu! Linpangku-palangku purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu!' Nyampurranja Kaatu-kurlangu kuruwarri kuja yIRRARNU Mujujurlu, ngulaju kanpa milyapinyi nyurru."^{*}

²⁰ Junga-juku, watijirla wangkaja Jijajikiji, "Tiija, wita-ngeulupakarrarlulparna puraja jungarnirli nyampurraju kuruwarri, kularna rdilyki-pungu jintarlangu, lawa."

²¹ Jijajiji yulkajalparla miyaluju, manulpa nyangu jungarnirli-jiki, manurla wangkajalku watikiji, "Purayarlalpanpa nyampu jinta-karilki kuruwarri: Yanta, jurnarrpa manu nyiyarningkijarra manta nyuntu-nyangu, ngulaju-jana pina jali-manta nyiyarningkijarra talakungarnitirliji. Manu ngula-jangkaju, talaju-jana warru yungka marlajarraku rdilyki-watiki. Kajinpa-jana nyiyarningkijarra muku yinyi yapa-kariki, ngula-jangkaju kapunparla jirrngaŋga nyina nyiyarningkijarra-kurluju Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla. Nyiyarningkijarra jali-maninjarla kurdungurlu-jarriya ngaju-nyanguju!"²² Kuja yangkangku watingki purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, wardinyi-jangkaju mularrrpa-jarrijalku. Ngula-jangkaju, purda-nyanjarla wajampa-jarrija-nyanurla kujalpa jurnarrpa panu mardarnu.

²³ Ngula-jangkaju, Jijajiji warru jungarni-jarrija-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patukuju, manu wangkaja-jana, "Yangka kuja kalu jurnarrpa panu mardarni yapangku, ngulaju kapulu marnkurrpa-mipa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurraju, kulanu panu yukami."

* **10:19** Nyangka Exodus 20.16-20, Deuteronomy 5.16-20

24 Kujalu Jijaji purda-nyangu wangkanja-kurra, ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Manu yarda-jana wangkaja Jijajiji, "Kulalpa-nyanu nganangku yirrakarla nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurraju, lawa! **25** Kulalpa kawartawaraju yukayarla nama-kurlangu ngulyangka, lawa. Kuja-piyarlu-yijala kulalpa-nyanu nganangku-puka jurnarrpa panu-kurlurluju yapangkuju yirrakarla Kaatu-kurlangu-kurraju nguru-nyayirni-wangu-kurraju!"

26 Kurdungurlu-paturlu kujalu purda-nyangu Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Ngulalu payurnu, "Kajilpa Kaaturlu yampiyarla yangka yapa jurnarrpa-kurlu panu-kurlu muurl-mardarninja-wangurlu, nganalku kajika muurl-mardarni Kaaturlu palinja-kujaku?"

27 Jijajirlilki-jana nyangu jungarnirli, manu wangkaja-jana, "Kulalpa-nyanu nganangku yapangku muurl-mardakarla palinja-kujaku, lawa. Kaatu-miparlu kajika muurl-mardarni yapaju."

28 Piitarlulku jangku-manu Jijajiji, "Yuwayi, nyiyarningkijarrarnalu yampinja-yanu purdangirli. Yampinjarla nyuntulkurnangku puraja."

29-30 Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patukuju, "Yuwayi, junga kujaju. Ngajuku puranjakungarntirli kajinkili yampinja-yani yuwarli nyurrurla-nyangu manu marda nyurrurlakupurdangka-patu manu marda nyurrurlakupalangu-jarra manu marda kurdukuru manu marda nguru nyurrurla-nyangu, kajinkili yampimi nyampurra nyiyarningkijarra yungunkujulu ngajulkulura manu yungunkulu-jana Yimi Ngurrju ngaju-nyangu yimi-ngarrirni warru, ngula-wanawanaju Kaaturlu kapunyarra nyiyarningkijarra jaya-kurra-nyayirni yarda yinyi yuwarlikangukangu marda, yapa warlalja panu-jarlu marda, manu marda ngurkarirlangu. Ngula-puruju panu-karirligli kapulu-nyarra rdapakarrkanjarla-juku murrumurru-mani-nyayirni tarnngangku-juku. Ngula-jangkaju, kajinkili pali, ngula-jangkaju, kapunkulu yukami Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngulangkaju kapunkulurla tarnnga-juku jirrnga-nyina Kaatukuju wankaru. **31** Jalangu kuja kalu nyina kamparrurla wiri yapa, ngulaju ngakaju kapulu purdangirlilki nyina. Jalangu kuja kalu nyina purdangirli yapa, ngulaju ngakaju kapulu kamparrurla wirilki-yijala nyina."

Jijaji-jana yarda wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patu yangka yapangku kapulu nyanunguju pinyi

Matthew 20.17-19, Luke 18.31-34

32 Ngula-jangkaju, Jijajiji jirrnga-nyanja yaninja-yanu Jurujulumukurra. Ngulajulpa Jijajiji kamparrurla-juku yaninja-yanu. Kala kurdungurlu-patu, ngulajulpalu kulkurru-warnu ngarrurda-jarrinja-yanu purdangirli-wana Jijajiki nyiya-kujaku mayi. Ngula-jangkaju, Jijaji wangkaja-jana yarda, **33** "Purda-nyangkajulu! Nyampuju karlipa Jurujulumu-kurraju murnma-juku yani, ngaka karlipa yukamirra. Ngaju kuja karna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nyina, yalumpurlajuku kapujulu yapa-karirligli rdarri-mardarni. Ngula-jangkaju, kapulu-jana yinyi maralypikingarduyu-patu wiriwiriki manu kuruwarrikingarduyuku. Nyampu-paturluju kapujulu maju-pajirni kuwurturlarlu, manu kapulu-jana yapa-karikilkli ngajuju yinyi Juwu-wangu-patuku yungujulu pinyilki tarnnga-kurra. **34** Pinjakungarntirli kapujulu manyu-pinyi, manu kapujulu nyinypa-kijirni, manu kapujulu ngalyipi-piya-kurlurlu pinti-kirfirli wilykarra-pakarni, manu kapujulu tarnnga-kurra pinyi. Ngula-jangkaju, jirrama-jangkarla ngurra-jarra-jangkarla kapurna pina-wankaru-jarrimi."

Jamajirli manu Jaanurlu payurnu-pala Jijaji yungu-palangu wiri yirrakarla kamparrurla nyanungu-jarra

Matthew 20.20-28

35 Ngula-jangkaju, Jamaji manu kukurnu-nyanu Jaanu, ngalapi-nyanu-jarra Jipiti-kirlangu-jarra, yanurnu-palarla Jijajiki, payurnu-pala, “Tiija, ngari karlijarrangku wita payirni. Kajirljarrangku payirni nyiyarlanguku-puka, ngulakuju ngungkurr-nyinaya-jarrangku wurra-maninja-wangu.”

36 Jijajirliji payurnu-palangu, “Nyarrpa-manirnangkupala?”

37 Ngula-jangkaju, payurnulku-pala Jijajiji, “Kajinpa nyuntu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyinami yangkangka Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurla, ngajarrarlangu-jarrangku wiri yirraka yungurljarra nyina wati-nyarra nyuntu-nyangurla yitipi-jarra, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji.”

38 Jijaji wangkaja-palangu, “Ngurrrpangku kanpjupala payirni. Lani-wangunyu kanpala nyina ngajukuwaalparrirnijaku yangka kajjili nyarrpa-mani ngaju Jurujulumurla? Yalirla kapujulu ngajuju murrumurru-mani-nyayirni. Kujakuju kanpala lani-wangu mayi nyina marriwa yungunpjupala waalparrirni ngaju kajjili nyarrpa-mani?”

39 Junga-juku, Jamajirli manu Jaanurlukku-pala jangku-manu, “Yuwayi, lani-wangu karlijarra nyina nyuntukuju waalparrirnijakuju.”

Jijaji wangkaja-palangu, “Junga, kari-nganta kapunpjupala waalparirni ngaju, manu kapulu-nyarra murrumurru-mani-yijala nyumpalaju ngaju-piyaju. **40** Kala nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurlaju kularna-jana ngajulurlu milarninjarla yirrarni yapaju nyinanjakuju jampu-purdanjiki manu jungarni-purdanjiki, lawa. Wapirra Kaaturlu-jana milarnu yapa nyurru-juku nyinanjakuju ngaju-wanakuju.”

41 Kujalu-jana kurdungurlu-patu-kariyi-nyanurlu purda-nyangu Jamaji manu Jaanu kuja-kurra wangkanja-kurra, ngula-jarrakujulu-jana kulu-jarrija-nyayirni purda-nyanjarla. **42** Kujarlaju, Jijajirli-jana turnu-manu jintawarlayilkiji-jiki kurdungurlu-patuju, ngula-jana kuja wangkaja, “Milya-pinyi kankulu-jana nguru-kari nguru-kari kuja kalu-jana wiriwiri nganta nyina yapaku. Nyampurralu wiriwirirli, warrarda kalujana jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku yangka kuja kalu nyanungu nyampu wiriwiri ngampurrrpa-jarri. **43-44** Kala nyurrrurla kurdungurlupatu ngaju-nyangu, kula kankulu kuja-piya nyina jinjinpa-palka. Kajinpa wiriki nyinanjakupurda-jarrimi, ngulakungarntiji-jana warrkjariya yapa-kariki-wiyi yirnkilypa-wangu, ngula-jangkanya yungunpanjana wirliky nyina. **45** Ngajurlangu yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, kujarna yanurnu nyampu-kurra walya-kurra, kularna yanurnu jinyijinyi-maninjaku panuku yapaku, lawa. Ngajurna yanurnu nyampukurraju yungurna-jana yapaku warrkjari yirnkilypa-wangu. Manu kajirna-jana pali ngungkarra, ngulaju yungurna-jana muurl-mardarni wilji-warnu panu-jarlu palinja-kujaku.”

Jijajirli parlpuru-manu wati jinta milpkupurda pampa yirdiji Parrtimuju nyanjakulku

Matthew 20.29-34, Luke 18.35-43

46 Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karlikil jirrngaŋja-jana yanu Jijaji kurdungurlu-patuku manu yapa panu-kariki kirri-kirra yirdi-kirraju Jiriku-kurra. Kujalu jingijingi yaninjarla wilypirra-pardiya kirri-ngriliji, ngulangkalpa jinta wati nyinaja yirdiyi-wana milpa-parntaju yirdiji Parrtimuju, ngulaju ngalapi-nyanu Timayiji-kirlangu. Ngulajulpa-jana yapa warlkirninjarla payurnu talakupurdarlu kujalpalu nyanungu-wana

nyanungu-wana jarala-wapaja jingijingi. ⁴⁷ Jinta-kari mardarla yapa wangkaja Parrtimujuku, "Jijaji Najariti-wardingki yananyampa."

Kuja purda-nyangu kuja-kurraju, ngulalparla Parrtimuju wapal-purlaja Jijajikiji, ngulaju yirdi-manu, "Jijaji, Ngalapi-nyanu Kiing Tapiti-kirlangu! Mari-jarrinjarlaju ngurrju nyinaka wiyarrpaku!"

⁴⁸ Yangka yapa kujalpalu nyanungu-wana nyanungu-wana jarala-wapaja, ngulangkujulu kurnta-ngarrurnu, manulu puta wurdungu-manu. Nyanungujulpa ngari yardayarda purlaja kilji-nyayirni, manulpa warrarda yirdi-manu Jijaji, "Wayinpa! Kiing Tapiti-kirlangu Ngalapi-nyanu, mari-jarrinjarlaju ngurrju nyinaka wiyarrpaku!"

⁴⁹ Junga-juku, Jijaji juul-karrija purda-nyanjarla, ngula-jangkaju-jana wangkaja yapa panuku, "Yajarninjintalu!"

Jungajukulurla yanu Parrtimujuku, wangkajalurla, "Wardinyi-jarrija, manu wardinyilkil karrinja-pardiya! Payirni kangku nyuntuku yungun-parla yani." ⁵⁰ Junga-juku, jimanta-ngurluju wawardaju manu, rurruny-pinjarla kujurnu walya-kurra. Ngula-jangkaju, karrinja-pardiya kapanku. Ngula-jangkaju, yanurla Jijajikilki.

⁵¹ Jijajirliji payurnu, "Nyiyakulpanpaju purlaja?"

Yangkajurla milpa-parnta pampa wangkaja, "Warlalja-Wiri, yanurnurangku milpa-parnta yungurnangku marlaja nyanyilki."

⁵² Jijajikirla wangkaja, "Yuwayi ngula-juku, yantalku. Kuja kanpaju wala nyinami, kujarla jijaji wangkaja, ngulajulpa marraralku nyangu, manu Jijajikil puraja yali-wanaju yirdiyi-wana.

11

Jijaji kuja yukajarra Jurujulumu-kurra

Matthew 21.1-11, Luke 19.28-40, John 12.12-19

¹ Jijajilpa-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patukuju jirrnga-
ku kutu-jarrinja-yanu Jurujulumu-kurra-pinanguju. Kujalpalu kutu-jarrinja-
yanulku Jurujulumu-kurraju, yanurnulu pirli-kirra-wiyi yirdi-kirraju
Yalipiji-kirra* Yalirla pirlingka kirri-jarra jirramalpa-pala karrija yirdi-
jarraju Pijipaki manu Pijini. Ngulangkalku-palangku wangkaja jirramal-
kariki kurdungurlu-jarraku kuja, ² "Yanta-pala kamparru kirri-pardu-
kirra Pijipaki-kirra. Ngula-kurra kajinpala yukamirra, kapunpala parlu-
pinyi tangkiyi kurdu-warnu kaji karri yirdiyi-wana wayirninja-warnu.
Kula nganangku pululu-manu manu warrkurnu murnma-juku ngulaju
kurdu-warnu. Rurruny-pinjarla pina-pala wilil-kangkarni nyampu-kurra.

³ Kajilpangkupala nganangku payirninarla warla-pajikarla, ngulakujupalarla kuja wangkaya, "Nyampukuju tangkiyiki-nyanurla warlaljaju
wangkajarni, ngaka kapu pina-yilyamirni."

⁴⁻⁵ Junga-juku, yarkajara-pala yali-kirraju kirri-kirra. Kuja-pala ya-
nurnu kirri-kirra manu yukajarni, ngulaju-pala parlu-pungu tangkiyiji
kujalpa karrija yirdiyi-wana wayirninja-warnu yuwarli-pirdi tuwa-pirdi.
Ngulangka-yijalalpalu karrija warlaljamarru-patu tangkiyi-kirlangu kujal-
palu mardarnu. Ngula-jangkaju, kujalpa-palarla kurdungurlu-jarrarlu
ngalyipi-piya rurruny-pungu, ngulangkujulu-palangku payurnu, "Nyarrpa-
mani kanpala, kuja kanpalarla rurruny-pinyi ngalyipi-piya wayirninja-
warnu tangkiyiki?"

⁶ Nyanungu-jarralku kurdungurlu-jarra wangkajalu-jana, "Nyampukuju
tangkiyiki-nyanurla warlalja wangkajarni, ngaka kapu pina-yilyamirni."

* **11:1** Mount of Olives

Junga-juku, yangka panungku yapangku, yilyajalkulu-jana kurdungurlu-jarraju yangka-kurluju tangkiyi kurdu-warnu-kurlu. ⁷ Kangulku-palarla pina Jijajiki. Ngalya-karirli kurdungurlu-paturlu, kujalpalu wawarda mardarnu jimantarlala, ngula-jangkalurla rurruny-pinjrala yirrarnu tangkiyirla purturlurla Jijajiki nyinanjaku, ngulangkanya yungu nyinanja-yani purturlurla wawarda-kurlurla. Junga-juku, Jijaji warrkarnulku tangkiyirlaju, manu yarnkajarralku yirdiyi-wanalku. ⁸ Ngalya-karirli yapangku-yijala rurruny-pungulpalu wawarda jimanta-jangkaju, manulpalu kamparrurla yirdiyirla walyangka yirrarninja-yanu yungulurla kujarluju pulka-pinyi. Manulpalu ngalya-karirli yapangkuju watiya parla-kurlu pajirninaparnkaja. Kujalpalu yangka watiya yarlungka karrinja-yanu, pajirn-injarlalpalurla yirrarninja-yanu yirdiyirla walyangka Jijajiki yungulurla kujarluju pulka-pinyi-yijala. ⁹ Ngulajulpalurla yapaju ngalya-kariji kamparrurla yaninja-yanu, manulpalu ngalya-kariji purdangirli yaninja-yanu. Yapaju jintawarlayi-jiki wardinyijilpalurla purlaja, “Pulka-pinyirlipalra Kaatuku! Wati nyampuju kuja Kaaturlu milyarninjarla yilyajarni, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!” ¹⁰ Watyi nyampuju pangkala Kaaturlu warrawarra-kanyi jalangurlu yungu-ngalpa wirikli nyina Kingi Tapiti-piya yangka kujalpa-jana wiri nyinaja yapaku ngalipakupalanguku nyurnunyurnu-patuku!” Kujanyalurla purlaja yapaju.

¹¹ Junga-juku, yukajarralku Jijajiji Jurujulumu-kurraju kurdungurlu-patu-kuriu, ngulaju-jana jingijingi-jiki jirrnanga yanurra Yuwarli Maralypi-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangka Maralypirla warrulpa miimii-nyangu nyiyarningkijarra kaninjarni. Ngula-puruju wantajulpa yukanja-yanurralku. Kuja wanta yukajarralku, ngula-jangkaju Jijajiji-jana wuulywuulpalku jirrnanga pina-yanu kirri-pardu-kurra yirdi-kirraju Pijini-kirra.

Jijajirli juyurdurlu yunparninarla maju-manu tarnngangku watiya miyi-wangu kujalpa karrija

Matthew 21.18-22

¹² Mungalyurru-pardu-karilk, yangka-ngurluju Pijini-ngirli, jirrnanga-jana pina-yarnkaja Jijajiji kurdungurlu-patukuju yangka-kurra-yijala Jurujulumu-kurra. Kujalpa Jijajiji yaninja-yanu, ngula-purujulpa yarununjuku-jarrinja-yanulku miyikipurdalku. ¹³ Kujalpa yaninja-yanu, ngula-karrarluulpa nyanjarni yanu wurnturu-kurraju watiya† parla-kurlu. Ngula-kurraju watiya-kurra yanurra, nyangulparla miyiki. Kala lawa. Ngulaju murnma-juku, kula miyiji pardija kuja-puruju. Ngulajulpa parla-mipa-juku nyangu. ¹⁴ Kujarla lawa-nyangu Jijajirli, ngulajurla kuja wangkaja yalikiji watiyaku, “Kulangku nganangku miyiji nyuntukuju marlaja ngarni jalangu-ngurluju, tarnnga-juku kapunpa karri lawa-juku miyi-wangu-juku!” Kuja-kurrajulu kurdungurlu-paturluju purda-nyangu wangkanja-kurraju.

Jijaji yanu Yuwarli Maralypi-kirra

Matthew 21.12-17, Luke 19.45-48, John 2.13-22

¹⁵⁻¹⁶ Ngula-jangkaju, yanurralpalu Jijaji manu kurdungurlu-patu Jurujulumu-kurra. Ngulajulu yanurra yangka-kurra Yuwarli Maralypikirra. Yalirla ngulajulpalu yapa panu nyinaja kaninjarniji manu warrki-jarrija. Panu-kari kujalpalu nyinaja nyinanja-kurlangu witangka, ngulangkujulpalu-jana jali-manu jurlpu wita kurlukuku-piya yapa ngalya-kariki yungulurla kuyu warntarri purranjarla yinyi jurlpuju Kaatuku.

* **11:9** Nyangka Psalm 118.25-26

† **11:13** fig tree

Panu-kari nyinajalpalu nyinanja-kurlangurla-yijala tayipulu-patu-wana ngulaju talakungarduyu-patu. Kuja-jana Jijajirli parlu-pungu kuja-kurra panu warrki-jarrinja-kurra, ngulaju-jana nyanjarla muku wajirli-pungu, manu-jana ngayi pirri-kujurnu tayipulu tala-kurru manu nyinanja-kurlangu-kangukangu, manu-jana yapa ngalya-kari kujarnikujarni-warnu kurnta-ngarririnjlarla warla-pajurnu jurnarrpa panu-kurru. ¹⁷ Manu Jijajirliji wangkanjarlu pinarri-manu-jana, “Payipulurla-ka wangka Kaatuu:

‘Nyampu Yuwarli Maralypi ngulaju ngaju-nyangu, ngula-kurraju kalu yapa yanirni yungujulu wangkami.’ Kala nyurrurla yapa, kuja kankulu nyampurla Yuwarli-nyayirni-wangurla warrki-jarrimi tala-mipaku, ngulaju kujarluju kankulu maju-mani nyampuju Maralypi yangka-piya yuwarli-kari-piya ngulangkaju kuja kalu nyina wijipalka-patu.”*

¹⁸ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra maralypikingarduyu-paturlu wiriwirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu, ngulajulurla nyanungurlulku jangkardu manngu-nyangu Jijajikiji, manu payurnulpalu-nyanu, “Nyarrparlurlipa puuly-mardarninjlarla pinyi?” Kala kujalu purda-nyangu panu-karirli yapangku Jijaji wangkanja-kurra pinarri-maninja-kurra, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Kujarlaju yangkaju wiriwiri lani-jarrijalkulurla, kulalu nyarrparlu puuly-mardakarlalku Jijajiji.

¹⁹ Ngula-jangkaju, parra jintangka-juku wanta yukanja-purulku, ngulajulu yarda pina-yarnkaja Jurujulumu-ngurluju Jijaji manu kurdungurlupatu.

Yimi-pardu watiya-kurru yangka kujarla Jijajiki marlaja linji-jarrija
Matthew 21.20-22

²⁰ Mungalyurru-karilki, yangka-wana-yijalalu pina-yarnkajarra Jurujulumu-kurra yirdiyi-wanaju yangka kuja kamparru-wiyi Jijajirli juyurdurlu yunparnu watiya, ngula-wana-yijalalu pina-yanu. Ngulalu yangkaju watiya jintawarlayirli-jiki kurdungurlu-paturluju parlu-pungu yangkaju kuja Jijajirli juyurdurlu yunparnu kamparru-wiyi. Yaliji watiya muku linji-jarrija-nyayirni kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kurra nganju-kurra. ²¹ Kuja jinta-karirli kurdungurlu-karirli Piitarlu parlu-pungu yali watiya linji, ngulangkuju warnkiri-manu Jijaji, “Nyangka, nyangka, Tija, yangkaju watiya muku linji-jarrija kujanpa yangka juyurdurlu-yunparnu pirrarnirli.”

²² Junga-juku, jangku-manulku-jana kurdungurlu-patuju Jijajirliji, “Nyurrurla, wala nyinakurla junga-nyayirni Kaatuku. ²³ Kajilpankulurla wala nyinayarla Kaatuku kapuru-wangu, kajilpankulurla nyurrurla wangkayarla yaliki pirliki, ‘Karrinja-pardiya, manu kijikarra-nyanu kaninjarra ngapa wiri-kirra!’, yalirli pirlingki kajika-nyarra purdanayanyi nyurrurlaju, manu kajika-nyanu yangarlu kijinirra ngapa wiri-kirraju! ²⁴ Kajinkilirla wala nyina Kaatuku, manu kajinkili payirni nyanunu nyiyarlangku, nyanungurlu kapu-nyarra purda-nyanjarla yinyi nyurrurlakuju. ²⁵ Kajinparla karrinjarla wangka Kaatuku, ngulakungarntiji-jana yapa-kariki-wiyi kunka-maninja-wangu yawuru-jarriya maju-wanawanaku. Kujarlaju yungungku Kaaturlangu yawuru-jarrimi maju-jangkakuju, Wapirraju kuja-ka yangka nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra nyina. ²⁶ [Kala kajinpa-jana jurnta nyina yawuru-

* **11:17** Nyangka Isaiah 56.7, Jeremiah 7.11

jarrinja-wangu yapa-kariki, ngulakuju Kaatu kulangku yawuru-jarriyala.”]

Nganangku Warlalja-Wiri yirrarnu Jijaji wiriki nyinanjaku?
Matthew 21.23-27, Luke 20.1-8

²⁷⁻²⁸ Ngula-jangkaju, Jijajilpa-jana jirrngaŋja yaninja-yanu kurdungurlu-patuku Jurujulumu-kurra. Ngula-jana jirrngaŋja yukajarni Yuwarli Maralypipirra. Kujalpa-jana Jijaji warru jirrngaŋja wapaja kaninjarni Maralypirla, ngula-kurraju rdipinjarla payurnulkulu wiriwirirla yangkangku maralypikingarduyu-paturlu manu kuruwarrikingarduyu-paturlu manu yangka jarlu-paturlu, “Wangkayanipa, pirrarniji nganangkungku yirrarnu wiriji kujanpa-jana wajirlipungu yangka-patu talakungarduyu nyampu-ngurlu Yuwarli Maralypipirra? Nganangkungku wiringki ngarrurnu muku yilyanjaku kujanpa-jana yilyaja?”

²⁹ Jijajirliji jangku-manu-jana, “Wurra! Ngaju-wiyi ngayirna-nyarra payirni witangku jarungku. Kajinkiji jangku-mani, ngulaju karna-nyarra ngajulku milki-wangka kujaju nganangku yirrarnu ngaju Warlalja-Wiri. ³⁰ Nganangku wiringki Jaanu Papitaji ngarrurnu yapaku papitaji-maninjakuju? Kaaturlu marda, marda wati-karirli? Jangku-manta-wiyijili!”

³¹ Kuja-kurra kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngulajulpalunyanu puta jungarni-manu jaruku jangku-maninjaku. Wiljiwilji-maninjarla, wangkajalu-nyanu kulu, “Nyarrparlurlipa jangku-mani? Kajilparliparla wangkayarla Jijajiki kuja ‘Kaaturlu nganta ngarrurnu Jaanu yapaku papitaji-maninjaku,’ ngulaju Jijaji kajika-ngalpa kuja wangka ‘Winjarninkilirla ngungkurr-nyinaja Jaanuku wangkanja-kurra?’ ³² Manu kajilparliparla kuja wangkayarla Jijajiki, ‘Wati-kari-miparlu yangkaju Jaanuju ngarrurnu yapaku papitaji-maninjaku,’ ngulakuju yapa-kariji kajikalu-ngalpa kulu-jarri-nyayirni.” Junga kujaju. Yapa panu nganta kalu wangka Jaanu Papitaji ngulaju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nganta. ³³ Kujarlaju, Jijajilkili jangku-manu, “Karija. Nganangku mayi ngarrurnu Jaanuju yapaku papitaji-maninjaku?”

Jijajiji-jana wangkaja, “Kulankujulu ngajuju jangku-manu, ngulaju kularna-nyarra ngajulurluju jangku-mani-yijala nganangku kujaju ngaju Warlalja-Wiri yirrarnu.”

12

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpaa kaatinikingarduyu-kurlu warlaljamarrki-kirli

Matthew 21.33-46, Luke 20.9-19

¹ Ngula-jangka, yimi-nyayirni-wangu jukurrpaa-jana wangkaja Jijajiji, “Jinta watilpa nyinaja nyurru-wiyiji warlaljamarrki kaatinikingarduyu kuja-nyanu nyanunguku yarlu-pungu kaatini. Ngulaju-nyanu yarlu-pinjarla marnikiji-piya jukajuka-yirrarnu miyiki wiri-maninjaku. Pinji-nyanu warrukirdikirdi-yirrarnu, manu-nyanu rdkau pangurnu pirlingka jurlkulyjurkuly-katirninja-kirlangu pama ngurrju-maninjakungarnti. Manu yuwarli kirrirdi nganturnu kankarlu pirntirri-kirli, ngula-ngurlunya yungu-jana warrawarrä-kanyi wiji-kijaku miyi. Wurnakungarntirrilki yangkaju yungu-jana yarlu kaatini wati-patu-karikilkii yungulurla jina-mardarni manu warrawarra-kanyi. Ngula-jangkaju, yarkajalku yaliji wati ngurrara-kari-kirralku. ² Kujalu yangka miyi murntu-jarrijalku, ngulakuju yilyaja wati jinta warrkini yangkangku warlaljamarrirli

wiringki kaatinikingarduyurlu. Ngulaju yilyaja pina yangka-kurra kaatini-kirra yungulurla warrkini-patu-karirli yinyi ngalya-kari murntu miyiji nyanunu-nyangu. ³ Yangka-paturlu kujalu wati-paturlu nganjirni parlungu yangka warrkini jinta, ngulajulu nganjirni puuly-mardarninjarla pakarnu, manulu pina-yilyaja marlajarra. Ngula-jangka, yaninjarla yimi-ngarrurnu nyanunu-nyangu paajukulku kujalu pinjarla yirrarnu wati-paturlu. ⁴ Ngula-jangkaju, jinta-karilki yarda yilyaja yangkangkuu warlaljamarrirli kaatinikingarduyurlu yangka-kurra-yijala kaatini-kirra. Ngulalkulu parlu-pinjarla jurrungka wapirdi pakarnu manu kurntaku ngurrju-manu. Manu yilyajalu pina marlajarra-yijala. ⁵ Ngula-jangkaju, jinta-karilki yarda yilyaja kaatinikingarduyurlu yangka-kurra-yijala kaatini-kirra. Ngulalkulu parlu-pinjarla pinjarla-yirrarnu tarnnga-kurra ngulaju miliyi-kirra-pinangu. Kujarlunya-palpu-jana muku pakarnu jinta-kari jinta-kari yilyanja-warnu-patu: Panu-karilpalu-jana wintaly-pakarnu murrumurru, manu panu-karilpalu-jana pakarnu tarnnga-kurra.

⁶ “Yangkangkuu warlaljamarrirli kaatinikingarduyurlu, kulalpa warrkini-karilki mardarnu yangka-kurra-kuu yilyanaju kaatini-kirrakuu. Nyanunu-nyangu-mipaikulpa mardarnu ngalapi-nyanu jinta maruluju. Ngula-jangkaju, nyanungulku-nyanu wangkaja, ‘Nyampuju ngajau-nyangu kajilparna yilyayarla, ngulaju kajikaluu purda-nyanyi wilji-wangurlu.’ Junga-juku, yilyajalku. ⁷ Kujalu parlu-pungu yaninjarni-kirra ngalapi-nyanu yangka-kurlangu kaatinikingarduyu-kurlangu, ngulakuu yangka-patu wati-patu wangkajalu-nyanu, ‘Nyampunya rdipi-jarni yangka-kurlanguu ngalapi-nyanulku! Pakarnirlipa yirliparla jurnta kanyi nyampuju kaatini.’ ⁸ Junga-juku, puuly-mardarnulu, puuly-mardarninjarla pungulu tarnnga-kurra, manulu kujurnu kaatini-ngirilji.”

⁹ Jijajiji wangkaja-jana yapa-patukuju, “Nyarrpa-manilki kapu-jana yangka warlaljamarrri wati kaatinikingarduyurlu? Kari ngulangkuu kapu-jana yaninjarla muku pinyi-yijala yangkaju warrkini-patu-kari. Ngula-jangkarluu, kapu-jana yapa-karikilki kaatiniji yinyi yungulurla jina-mardarninjarla warrawarra-kanyi kaatiniji warrkini-patu-karirilki. ¹⁰ Nyampunya-ka nguna Payipulurla yimi ngajau-kurlu: ‘Pirla yangka kujalu warrkini-paturlu yuwarlikingarduyu-paturlu punku-pajirninarla walyi-kujurnu, ngulaju Yarturlu-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu Ngurrju-nyayirni Rdarrkanpa yarturlu-kari-piya-wangu!

¹¹ Yarturlu-nyayirni-wangu Rdarrkanpa ngulanya Kaaturlu milarnu. Ngulaju karlipa nyanyi pirlirrparlu walykangku! ”*

¹² Yangkangku wiriwirirli purda-nyangulu Jijaji wangkanja-kurra yimi-nyayirni-wangu jukurrpa yangka kaatinikingarduyu-kurlu-kurra, manngu-nyangulkulu-nyanu, “Kari! Ngalipku kanganpa nginji-wangka!” Junga-juku yungu ngantalu rdarri-mardakalarra Jijajiji. Kala panu-karirli manngu-nyangu Jijajiji ngantalpa nyinaja Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Kujakuu yinyarra wiriwirirli, laningkilkili yampija yapa-patu-kari-kijaku turnu-warnu-kari-kijaku.

Juwu-paturlu wiringki yungu ngantalu yimirr-yungkarla Jijaji Matthew 22.15-22, Luke 20.20-26

¹³ Ngaka-pardu-karilki, Juwu-paturlu wiriwirirli yilyajalu-jana ngalya-kariji Paraji-patu manu ngalya-kari Yarurdu-kurlangu-patu yapa Jijajiki-kurlangu-kurra yungulu yimirr-yinyi payirninarla. ¹⁴ Kujalurla Jijajiji yanurnu, ngulajulurla kuja wangkaja, “Tija, warrarda kanpa-jana wangka

* **12:11** Nyangka Psalm 118.22-23

yimiji junga Kaatu-kurlu lani-wangu yapa ngalya-kariki wiriwiriki marda, tala palka-kurluku marda, marda marlajarra-watiki. Ngulaju ngulajuku. Wangkayalku-nganpa nganimpaku! Nganakurliparla talaju yinyi? Kaatuku marda, marda Ruumu-wardingkiki Kingiki, kuja kanganpal wararda jinyijinyi-mani talaku yinjaku? Nyarrpa-jarrimirlipa?”

¹⁵ Jijajirlilpa-jana miyalurlu maninjarla milya-pungu majumaju-kurra yimirr-yinja-kurraju, manu-jana payurnu, “Nyurrurla milkarranji kankulu wangkami purami nganta kankulu kuruwarri Kaatu-kurlangu, kala lawa! Nyarrparla kankujulu putaputa yimirr-yinyi? Maninjarlajulu kangkarni tala Ruumu-kurlangu yangka pirli jinta-mipa yungurna mimii-nyanyi.”

¹⁶ Junga-juku, jintangkuju yapangkurla maninjarla kangurnu pirli tala jinta. Ngula-jangkaju, Jijajirlipi payurnu-jana pirli tala mimii-nyanjarla, “Ngana-kurlangu nyampurlaju pirlingka talangka miparrpaju, manu ngana-kurlangu yirdiji?”

Jangku-manulkulu, “Ruumu-wardingki-kirlangu Kingi-kirlangu miparpa manu yirdi-ka ngunami pirlingka.”

¹⁷ Wangkajalku-jana Jijajiji, “Nyiya-puka kuja karla nguna Ruumu-wardingkiki Kingiki, ngulanyalurla yungka. Kala kuja karla nguna Kaatuku nyiya-puka, ngulajulurla yungka nyanunguku.”

Kujalu kuja-kurra purda-nyangu wangkanja-kurra Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni.

Yimi nyampu ngulaju Kaatu-kurlu kaji-jana yapa pina-wankaru-mani palinja-warlu

Matthew 22.22-33, Luke 20.27-40

¹⁸ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki panu-karilkilirla yarda yanurnu Jijajiki turnu-warnu-patu-kari yirdi-patuju Jatiyuji-patu. Nyampu-patu Jatiyuji-patu kalalu wangkaja Kaaturlu kulalpa-jana pina-wankaru-mantarla nganta palinja-warlu. ¹⁹ Yanurnulurla Jijajikiji, ngula-jangkaju, payurnulu, “Tiija, Mujujurlu-ngalpa kuruwarriji yirrarnu nyurru-wiyi yupukarra-kurlu, kaji wati yupukarra pali kurdu-wangu, ngulakujulurla nyanungukupurdangkarlu-juku marlaja mardarni kali-pukalkuju. Kaji-pala kurdu palka-mani, ngulaju nganta yaliki-kirli kamparru-warnuku kirda-nyanukuju kurdu nyampuju. ²⁰ Jalangujalangurlu yimi karnalu mardarni wita wirlki-pala-patu-kurlu ngarrka-patu-kurlu kujalpalu wirlki nyinaja nyanungu-mipa-juku ngati-nyanu jinta manu kirda-nyanu jinta jintangka-juku. Papardi-nyanu kuja yupukarra-jarrija, ngulangkuju karnta rdakurl-kujurnu. Ngula papardi-nyanuju palijalku, ngulaju palija kurdu-wangu-juku. ²¹ Ngula-jangkaju, kukurnu-nyanurluklu rdakurl-kujurnu yangakaju kali-puka karnta. Ngulaju kukurnu-nyanulkuju palija kurdu-wangu-yijala. Ngula-jangkaju, jinta-karirlilki rdakurl-kujurnu yangkaju karnta kali-puka jinta-juku, ngulaju palija kurdu-wangu-yijala. ²² Jinta-kari jinta-karilirla yupukarra-jarrija yangkaku-juku jintaku karntakuju, ngulajulu jinta-kari jinta-kari muku palija kurdu-wangu-juku. Manu ngula-jangkaju, nyanungulku karnta palija. ²³ Ngaka kaji-jana yapa Kaaturlu milyi-jangka yakarra-maninjarla wankaru-mani pina jintawarlayi-jiki, nganakulkul kapurla yangkaju karnta nyina kali-nyanukuju yangka-jangkaju kujalpalu mardarnu wirlki-palarlu?”

²⁴ Jijaji wangkaja-jana, “Kula kankulu milya-pinyi Kaatu-kurlangu jaru manu kuruwarri kuja-ka Payipulurla nguna, manu kula kankulu milya-pinyi yartarnarri nyanungu-nyangu. Kujarlanya warntarlaju kuja kankulu

manngu-nyanyi. ²⁵ Ngaka kaji-jana Kaaturlu pina-wankaru-mani milyi-jangka yapa, ngulaju kapulu nyina marramarra-piya nguru-nyayirni-wangurla, kulalu yupukarra pina jarnkujarnku nyina. ²⁶ Payurnunkujulu Kaaturlu-japa kaji-jana yapa wankaru-mani pina milyi-jangkaju. Kula kankulu mayi manngu-nyanyi yimi Mujuju-kurlangu Payipulurla yangka kujalpa nyangu Mujujurru jarra-kurlu jankanja-kurra watiyu, kula kankulu manngu-nyanyi mayi yimiji? Ngula-puru jarra-puru wangkajarla Kaatuju Mujujukuju, ‘Ngaju karna-jana nyinami Kaatuju nyampurrapatku Yipuruyamukuju manu Yijakikiji manu Jakupukuju nyurnunyurnukuju yangka kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi.’* ²⁷ Kujaju junga. Yapangku wankaru-miparlu kalu Kaatuju purami. Yapangku nyurnungku palinja-warnurlu kulalpalu nyarrparlu purayarla, lawa. Nyurrurlarluju kankulu manngu-nyanyi warntarla-nyayirni.

Nyiya kuruwarri wiriji Kaatu-kurlangu kuruwarri-kari-wanguju?

Matthew 22.34-40, Luke 10.25-28

²⁸ Jijaji kujalpa-jana wangkaja Jatiyiji-patuku, ngula-puruju watilpa jinta yaninjarla karrija yalumpurla-yijala ngulaju kuruwarrikingarduyu. Ngula-jangkalpa-nyanu wangkaja nyanunguju kanunju-kariji, ‘Ngur-rjungku kajana jangku-mani Jijajirli junga-nyayirnirli!’ Ngula-jangkaju, yanurnulkurla, payurnu Jijajiji, ‘Kaaturlu-ngalpa yungu nyurru-wiyi kuruwarri-kari kuruwarri-kari yungurlipa purami. Nyiya wiri-nyayirni kuruwarriji panu-kari-piya-wanguju?’

²⁹ Jijaji wangkajarla, ‘Nyampunya jungaju kuruwarri-nyayirni-wanguju, wangkami kanganalpa: ‘Nyurrurla Yijirali-pinkirli, tarnngangkujukulu manngu-nyangka nyampuju: Warlalja-Wiri kanganalpa jinta-juku Kaatuju nyina! Kapurlipa nyanungu-mipa pura!** ³⁰ Yulkayalurla Warlalja-Wiriki Kaatukuju karrikarri-wangu-nyayirni! Kulalurla jurnta karlirr-nyinaya! Manulurla warrki-jarriya nyanungu-mipaku.’* ³¹ Manu nyampunya jinta-kariji kuruwarri-nyayirni-wangu-kari kuja-ka nguna junga-yijala: ‘Kuja kanyanu yulka yapaju, ngula-piya-yijalalpa-jana yulkayarla yapa-karikiji warlaljakuju ngurrara-jintakuju!** Nyampu-jarra kuruwarri-jarra, ngulaju kapala wiri-jiki nguna kuruwarri-kari-piya-wangu.’

³² Yangkaju wati kuruwarrikingarduyu wangkajarla Jijajiki, ‘Junga-jukawu, Tija! Junga-nyayirninpaju yalumpuju kuruwarri milki-wangkaja. Jinta-mipa-juku kanganalpa Kaatuju nyina wiriji. Kula kanganalpa jinta-karilki wiri nyina, kula nganalku! ³³ Manunpaju junga kuruwarri-kari milki-wangkaja: ‘Yapajulparliparla yulkayarla Kaatukuju karrikarri-wangu-nyayirni.’ Manu jinta-karinpaju kuruwarri-kari milki-wangkaja junga-yijala: ‘Kuja kanyanu yapa yulka nyanungu, ngula-piya-yijalalpa-jana yulkayarla yapa-karikiji.’ Kajilparliparla kuyu yungkarla Kaatuku purranjarla, ngulaju ngurrju kujaju. Kajilparlipa-jana nyampu-jarra kuruwarri-jarra purayarla, ngulaju ngurrju-nyayirni kuyukuju parrpardajuku.’

³⁴ Jijajirli kuja purda-nyangu wati wangkanja-kurra, ngulajurla wangkaja, ‘Nyuntujunpa pina-nyayirni! Kula kanparla wurnturu-nyina Kaatukuju kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju.’

Ngula-jangkaju, panu-karirlji kulalu nyiyakulku yarda payikarla Jijajiji.

Ngana-kurlangu ngalapi-nyanu Mijaya?

Matthew 22.41-46, Luke 20.41-44

* **12:26** Nyangka Exodus 3.6   * **12:29** Nyangka Deuteronomy 6.4   * **12:30** Nyangka Deuteronomy 6.4-5   * **12:31** Nyangka Leviticus 19.18

³⁵ Ngaka-pardu-karilki, Jijajirlilpa-jana yarda pinarri-manu yapa Yuwarli Maralypirla, wangkajalku-jana kuja, "Wati yangka Mijaya Kaatukurlangu, ngula kalu wangka nganta kuruwarrikingarduyu-patu 'Nyangu Mijaya nganta-ka nyina Kingi Tapiti-kirlangu ngalapi-nyanu.' Nyarrpa kalu kujaju wangka? ³⁶ Nyurru-wiyi kujalpa nyinaja Kingi Tapiti, ngulangkujurla jaru wita marlaja yirrarnu Payipulurla Kaatu-kurlanguku Pirlirrpaku, nyampunya yirrarnu Kingi Tapitirliji:

'Ngajurna purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra, kujalparla wangkaja ngaju-nyanguku Warlalja-Wiriki yangka Mijayaku, wangkajarl, "Nyampurla nyinaka jungarni-purdanji ngaju-nyangurla kajirnajana nyurunyuru wita-wangu yapa yirrarni nyuntu-nyangurla wirliyarlal kanunu yungunpa-nyanurla kunka-mani yangka kujal-pangkulu nyurunyuru-jarrija."'"*

³⁷ "Nyampu yimi junga-jala. Yimi witangka, nyanungurlu Kingi Tapitirliwiri-pajurnu yali wati yirdiji Mijaya. Kujaju ngulaju Mijayaju kankarlu-juku Tapitikiji. Purda-nyanyinya kankulu?"

*Jijajirli-jana warnkiri-maninjarla pututu-pungu yapaku
kuruwarrikingarduyu-kujaku*

Matthew 23.1-36, Luke 20.45-47

Kujalu Jijaji purda-nyangu wangkanja-kurra yapangku, ngulaju wardinyi-nyayirnirli. ³⁸ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Jijaji yapakuju, "Nyinayalu wurnturu yinya-kujaku kuruwarrikingarduyu-patu-kujaku, yangka kuja kalu-jana wangka Mujuju-kurlangu kuruwarri yapaku! Kajikalu-nyarra marda karliirr-kanyi Kaatu-kujaku! Yungu ngantalu wapami jurnarrpa ngurrju-kurlu nganta yungulu-jana yapangku nganta nyanjrala ngurrju-pajirni. Kajili-jana kutu yanirni yapaku, ngulapuruju kalu ngampurra nyina yapa-kariki yungulu-jana parntarinjinini nyanganjurru manu yungulu-jana pinangkalpa-pajirni. ³⁹ Kajili yani jaaji-kirra nyanganjurra-nyangu-kurra, manu marda kajili yani kurapaka wiri-kirra ngarninjakungarni, ngulaju kalu-jana warrarda milarinjarla mani ngurrju-nyayirni nyinanja-kurlangu-patuju. ⁴⁰ Nyampurluju wati-paturlu ngulaju kalu-jana kali-pukakuju yuwarli jurnta kanyi yimirryinjarla. Ngula-jangkaju, yangka wati-patu, yati-wangka kalurla Kaatuku tarnnga-nyayirni milparniwarrarla milkarraku yungulu-jana yapa-karirli nyanyi. Kula ngurrju kujaju, kala jarrwara! Kaaturlu kajana kuja-kurrajuyanyi, ngula-panuju kapu-nyanurla kunka-mani pina!"

Karnta-kurlu kali-puka-kurlu marlajarra-kurlu

Luke 21.1-4

⁴¹ Yangkangka-juku Yuwarli Maralypirla, nyinaja-jukulpalu kanin-jarni Jijaji manu kurdungurlu-patu ngulaju kutu ngami-pirdi kujalpa ngami jinta karrija tala-kurlangu, ngulangkanya kalalurla yirrarnu tala warntarri Kaatuku. Ngula-kurraju panulpalu yanurnuyanurnu yapaju tala panu-kurlu, ngulalpalu talaju yirrarnu ngamingkaju panu-jarlu-nyayirni. Jijajirlilpa-jana nyangu tala yirrarninja-kurraju. ⁴² Ngulapuruju, karntalku jinta kali-puka marlajarra yaninjarni yanu yangka-kurra-yijala ngami-pardu-kurra tala-kurlangu-kurra. Ngulangkaju yirrarnu wita-jarra tala pirli-pardu-jarra maru-jarra, ngulaju kula panu-jarlu, lawa. ⁴³⁻⁴⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana turnu-manu kurdungurlupatu nyanganu-nyangu-patu, ngula-jana wangkaja, "Wangka karna-nyarra junga. Yali-paturlu ngulalurla yirrarnu tala wiri, ngulaju ngurrju. Kala palka-juku kalu-nyanu panu-jarlu marda mardarni. Kala kujarla yalirli

karntangku kali-pukarlu yirrarnu pirli wita-jarra, ngulaju-nyanu marulu-nyayirni jurnta yirrarnu. Kala lawa-ka nyina tala-wangu. Nyanunguju-ka jama-nyayirni nyina yinya talakungarduyu-patu-piya-wangu. Kaatuju kajana wita-mipa wardinyi nyina nyanungurrakuju. Kala yinyaku kali-pukaku, ngulaju karla wardinyi nyina karrikarri-wangu-nyayirni!"

13

Jijaji-jana wangkaja nyanungku kurdungurlu-patuku ngulaju kuja, 'Maralypi Yuwarli ngakaju kapu pirlpirl-wantimi'

Matthew 24.1-2, Luke 21.5-6

¹ Kuja-jana Jijaji jirrnanga wilypi-pardija nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku kaninjarni-jangka Yuwarli Maralypi-jangka, ngulajangkajurla jinta-kariji nyanungu-nyangu kurdungurluju wangkaja, "Tiija, nyampu-jana nyangka yarturlu wiriwiri kuja-ka karrinja-yani manu yuwarli-kari yuwarli-kari ngurrju-nyayirni warrukirdikirdi Maralypirla!"

² Jijajirla wangkaja, "Nyanyi kanpa-jana nyampurraju kuja kalu karrinja-yani yuwarli-kari yuwarli-kari manu kuja-ka karri nyampu Yuwarli Maralypi? Ngularraju kulalu tarnnga karri nyampurraju. Manu kulalu-nyanu nyampurraju yarturluju kuja-piya yaarlyaaarl-ngunanja-yani. Ngakaju kapulu-jana yapa-karirli muku pirlpirl-kijirni walya-kurra."

Jijaji-jana wangkaja nyanungku kurdungurlu-patuku kapu-jana nyi-yarningkijarra wuurnpa-jarri nyanungurraku

Matthew 24.3-14, Luke 21.7-19

³ Ngula-jangkaju, wilypi-pardinjarla Yuwarli Maralypi-jangkaju yangka-kurra-yijalalu kulpari yanu pirli-kirra yirdi-kirraju Yalipiji-kirra. Ngulangkaju kujalpalu nyinaja, Maralypijilpalu nyangurra-juku wurnturu-wangu-kurra. Ngula-jangkaju, ngalya-kari kurdungurlu-patuju Jijajiki wurulypa wangkajurla Piita, Jamaji, Jaanu, manu Yanturu, wangkajurla, ⁴ "Wangkaya-nganpa. Nyangurlalu-jana nyampurraju yuwarli pirlpirl-kijirni yapangkuu yungurnalnu nganimparlangurlu milya-pinyi? Pirlpirl-kijirninjakungarntiji nyiya-wiyi kapurnalu kamparruju nyanyi, ngari yungurnalnu pinalku nyina?"

⁵ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Jijajiji kuja, "Warrawarra-kangkalu-nyanu yapa-kari-kijaku, kajikalu-nyarra yapa-karirli yimirr-yinjarla karlirr-kanyi! ⁶ Panu kapulu yaniyanirni nyurrurla-nyangu-kurraju yapa ngaju-nyangu nganta, kapulu-nyarra wangkanjarla yimirr-yinyi kuja, 'Ngajujurna Mijaya yangka kuja-nyarra Kaaturlu ngarrurnu nyurru-wiyi yilyanjarnikingarntirli!' Ngula-jangka kujarlu wangkanjarlu kapulu-jana yapa panu-kari yimirr-yinyi, kula-nganta ngajulurlunya. ⁷ Lanwangulu nyinaya kajinkili-jana purda-nyanyi linjarrpa wiri-kirra manu kajinkili yangka jaru mani yapa-kari-kirlangu wurnturu-ngurlu ngurra-kari-ngirla kajili-nyanu yiti-wana-karirli linjarrparlu pakarni. Ngulapuruju, wurrangkulu mardaka langangku, kula-nyarra nguruju lawajarri jurnta murnma-juku. ⁸ Nguru lawa-jarrinjakungarntirliji kapulu-nyanu linjarrparlu-wiyi luwarni ngurrara-kari-warnurlu ngurrara-kari-warnurlu, manu nguru-kari-jangka nguru-kari-jangka kapulu-nyanu rdilykarra-yirrarni linjarrparlu wiriki luwarninjaku. Ngula-jangkaju, kapu walya yurnkuyurnku-jarri nguru-kari nguru-karirla. Manu ngula-warnuju ngurrara-kari ngurrara-kari kapurla mangarrikiji lawa karrimi. Nyampurraju kujarna-nyarra wangkaja, yangka kajinkili nyanyi, ngulaju

kapunkulu milya-pinyi nguruju wurra-juku-ka lawa-jarrinja-yani. Nyampukuju linjarrpaku manu nguruku lawa-jarrinja, wurra-juku kapunkulurla pirr-pardimi, yangka kuja-ka karnta murrumurru-jarri wärtardi, ngula-piyakunya kuja kanyanu yangka purda-nyanyi wartardirli murru murru kurdukungartirli. Ngula-piyakunya kapunkulurla pardarni.

⁹ “Yangka kuja kankujulu nyurrurlarlu ngaju purami, palju warrawarra-kangkalu-nyanu! Kapulu-nyarra jangkardurnu yani yurrkunyu, manu kapulu-nyarra püuly-mardarninjarla jirri-kanyi kuwurtu-kurra murrumurru-maninjaku. Jaaji-kari jaaji-kari-kirra nyanungurra-nyangu-kurra, ngulangka kapulu-nyarra kulkurru-jarra karrinja-yirrarninjarla pakarni. Kapulu-nyarra karrinja-yirrarni kulkurru-jarra kingi-karirla kingi-karirla manu wiriwirirla yangka watikingarduyurla. Ngulangkanya kapunkulu-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju ngaju-kurlu. ¹⁰ Nyurrurlarlu kapunkulu-jana ngaju-nyangu Yimi Ngurrju warru yimi-ngarrirni nguru-kari nguru-karirla warrukirdikirdi, ngula-warnuju kapu nguruju lawajarrilki. ¹¹ Yangka kajili-nyarra jangkardurnu yani maninjaku nyurrurlaku yungulu-nyarra kanyi kuwurtu-kurra, ngulaju mirrmirr-karrinja-wangulu karriya wangkanjakungartiji. Kulankulu-jana nyurrurla-nyangu jaruju wangkami, kala Kaatu-kurlangu. Kapu-nyarra yinyi wangkanjakungartiki, kapunkulurla marlaja wangka Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguku.

¹² “Ngula-puru-juku papardi-nyanu-kari papardi-nyanu-karirli kapulu-jana jikajika-jarrinjarla yinyi kukurnu-nyanu-kari kukurnu-nyanu-kari yurrkunyukuju pakarninjakungartiji ngulaju milyi-kirra-pinangu. Manu ngula-jangkaju, kirda-nyanu-kari kirda-nyanu-karirli kapulu-jana jikajika-jarrinjarla yinyi nyanungu-nyangu kurdukurdu. Manu ngula-jangkaju, kurdukurdurlu kapulu-jana jikajika-jarrinjarla ngati-nyanu-kari ngati-nyanu-kari manu kirda-nyanu-kari kirda-nyanu-kari yinyi pakarninjakuju milyi-kirra-pinangu-juku. ¹³ Ngaju-nyangu kuja kankulu nyina, ngulakuju yapa panu kapulu-nyarra tarngga-juku nyurunyuruyi-jarri. Kala nganapuka kajinpaju wala-juku nyina ngajuku jikajika-jarrinja-wangu, ngulaju kapunparla jirrngaŋja nyina Kaatuku tarngga-juku.”

*Yimi Lani-maninja Wita-wangu-kurlu
Matthew 24.15-28, Luke 21.20-24*

¹⁴ Jijaji-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patuku, “Ngakaju kapunkulu nyanyi nyampurlaju Yuwarli Maralypirla, kapu karri nyiya mayi maju-nyayirni Lani-maninja Wita-wangu, kapu karrimi kanijnarni Yuwarli Maralypirla.* Nyampuju Maralypiji kularla nyanununguku karrinja.” (Kajinkili ngaka nyanyi nyampu jaru Payipulurla, ngulajulu langa-kurramanta!) “Nyurrurla kuja kankulu Jurdiyarla nyina, kajinkili nyanyi yali maju-nyayirni Yuwarli Marilypirla, ngula-kujakuju pirri-parnkayalu pirli-wana-kurra! ¹⁵ Yangka kajinkili nyurrurla-nyangu yuwarlirla nyina kankarlarni marda, ngulaju yuwarli yukanja-wangulu kutu pirri-parnkaya jurnarrpa maninja-wangu-juku. ¹⁶ Yangka kajinkili wurnturu warrkjarrimi manangkarra-wana, ngulajulu kulpari parnkajarni-wangurlu yampiya jurnarrpaju. Kala ngarili wawarda purda-nyanja-wangu pirri-parnkaya-puka waparlku! ¹⁷ Yangka-puruju kapurla karrimi maju-nyayirni karntakuju yangka wartardikiji, manu karntaku wita pirlirrkakupalanguku kapurla karrimi maju-nyayirni, wiyyarrpaku. Kulpalu nyarrpalku pirri-parnkayarla yangka-kujaku maju-kujaku. ¹⁸ Kuja-kujakuju wangkayalurla Kaatuku yungu warla-pajirni nyanunu maju-

* ^{13:14} Nyangka Daniel 9.27, 11.31-12.11

karrinja-kurra. Kajilpa marda karriyarla Yuwarli Maralypirla pirriyapuru, ngula-puruju kulaalpalu nyarrpa pirri-parnkayarla. ¹⁹ Yangka kuja Kaaturlu nguru manu walya nyurru-wiyi ngurrju-manu, nyurru-wiyi-nigirla jalangu-kurra, kula nganangku nyangu kuja-kurra maju rdipinjarnikirra, lawa. Manu kula nganangku yarda nyanyi ngaka maju-nyayirnikirra kuja, lawa. ²⁰ Ngaka, kajili yapa nyinami maju-nyayirni-puru, kulaluyanu murrumurru purda-nyanyi tarnnga, lawa. Maju-nyayirni-puruju, Kaaturlu kapu-jana muurl-mardarni yapa nyanungu-nyangu kuja-jana kamparrulu milarnu. Kala kajilpa-jana muurl-mardarninja-wangurlu yampiyarla, ngulaju kajikalu muku palimi.

²¹ “Ngaka kajikalu-nyarra yapa ngalya-kari wangkami kuja, ‘Nyanga yinya Mijaya yanurnulku kuja-ka karrimi yinya Kaatu-kurlangu!’ Manu kajikalu-nyarra ngalya-kari wangkami kuja, ‘Nyampunya Mijaya yanurnu nyampu-kurra?’ Kuja kajili-nyarra wangka, ngulaju jawirri purdu-nyangkalu-jana langa-miparlu. ²² Nyiya-kujaku kuja? Panu kapulu yaniyanirni jinta-kari jinta-kari kula-nganta yangka jinta Kaatu-kurlangu Mijaya. Manu panu-kari kapulu yaniyanirni jinta-kari jinta-kari kula-nganta Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Nyampurrajulu ngulaju warlkanji yijardu-wangu! Kapulu-nyarra yaninjarla yapakuju milki-yirrarni nyiyarningkijarra yartarnarri ngangkayi-kirli-piyarlu, ngulaju kula-nganta Kaatu-kurlangu, kala lawa. Kapulu-nyarra putapata yimirryinyi yapa nyurrurlaju milarninja-warunu-patu Kaatu-kurlangu. Kala lawa, kapu-nyarra muurl-mardarni Kaaturluju. ²³ Yimirr-yinja-kujakuju muurlpalulu-nyanu warrawarra-kangka. Yimi-ngarrurnurna-nyarra nyiyarningkijarra yangka kamparru-juku yungunkulu milya-pinyi nguru kaji lawa-jarrinja-yani.”

Jijaji wangkaja-jana kuja, ‘Kapurna pina-yanirni nyampu-kurra yalkirinigirli mangkurdurla.’

Matthew 24.29-31, Luke 21.25-28

²⁴ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu jaru kamparru-wiyi nyiyarningkijarra-kurlu majumaju-kurlu, ngulajangkanya kapu ngakaju wantaju maru-jarrimi, manu kirntangiji kapu mirilmiril-karrinja-wangulku-yijala maru-jarri. ²⁵ Ngula-puruju yalkirinigirliji kapulu yanjilypiriji patapata-karri. Manu ngula-puruju yalkiriji kapurla Kaatuku marlaja yurnkuyurnku-jarri.* ²⁶ Ngula-jangkaju, ngajuju yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kapujulu nyanyi yaninjarni-kirra. Kapurna warraja-jarrimirni mangkurdurla, kapurna kulpari yanirni nyampu-kurra pirrjirdi-nyayirni yartarnarri wiri-jarlungkurlu, manu kapurna mirilmiril-karrinjarni yani. ²⁷ Manu ngulajangkarluju, ngaju-nyangu marramarra-wati kapurna-jana palju-yilyami kurlirra-purda, yatijarra-purda, karlarra-purda, manu kakarrara-purda yapaku warru turnu-maninjaku, turnu-maninjarla kanjarniki yangka kuja-nyanu Kaaturlu yapa yajarnu.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa watiya-kurlu miyi-kirli

Matthew 24.32-35, Luke 21.29-33

²⁸ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Milya-pinyi kankulu yangka kuja-ka watiya kirrirdi-jarrinja-yani. Jalyirrpalku-ka purrulyun-pardinja-yani-wiyi, manu jinjirlakungarnti wujulypa-wiyi-ka palka-jarrinja-yani, ngulajangkaju jinjirlalku-ka wilypi-pardi. Ngula-jangkaju, kankulu milya-pinyi kuja-ka yangka karapurda-jarrinjarni yani. ²⁹ Ngula-piya-yijala

* ^{13:25} Nyangka Isaiah 13.10, 34.4

kajinkili nyanyi walya manu yalkiri yurnkuyurnku-jarrinja-kurra, ngulajangkaju kujarlaju kapunkulu pinalku nyina kuja karla karrinjarni yani kutulkul walyaku lawa nyinanjaku. ³⁰ Langa-kurra-mantalu kuja kalu yapa nyampurla jalangujalangu nyina. Ngulaju kulalu pali nyanya-wangu-wiyi ngalya-kariji nyampurrakuju nyiyarningkijarrakuju majumaju-nyayirniki, ngulangkuju kapulu nyanyi-wiyi muku palinjakungarntirliji. ³¹ Walya manu yalkiri kapu-pala yawu-pardimi. Kala ngaju-nyangu yimi ngulaju kapu palka-juku karrimi yawu-pardinja-wangu-juku.”

Kula-ka nganangku yapangku milya-pinyi nyangurla kaji Jijaji pina-yanirni

Matthew 24.36-44

³² Jijaji-jana yarda wangkaja, “Kula-ka nganangku milya-pinyi nyangurla kajirna kulpari yanirni. Kula kalu milya-pinyi marramarrarlarlangu, yangka kuja kalu marramarraju nyina nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra. Kula karna ngajurlangurlu milya-pinyi Ngalapi-nyanurlu. Yangka nyanganungu-miparlu Wapirra Kaaturlu-ka milya-pinyi. ³³ Wapal-nyangkajulu muurlpalru jarda-wangurlu ngajuku kajirna nyangurla pina-yanirni. Kula kankujulu milya-pinyi nyangurla kajirna ngaju pina-yanirni. ³⁴ Kapurna pina-yanirni yangka kuja karlipa yapa yani wurna manu karlipa pina-yanirni, ngula-piya-yijala kapurna pina-yanirni. Yangka kuja-ka yuwarlikingarduyu warlalja yani wurna, ngulangkuju kajana ngar-rirni warrkini nyanganungu-nyangu-patu warrki-kari warrki-kari. Ngulajangkaju, jinta-karikiji karla wangkamirra, ‘Nyuntuju nyampu yuwarli warrawarra-kangka tuwa wiji-kijaku.’

³⁵⁻³⁶ “Ngula-jangkaju, warrkini-paturluju wapal-nyanyilirla kajika rdip-imirni wuraji marda, kulkurru-kari marda, rangkarr-kurlu marda, wanta pardinja-puru marda. Kajilpa yangka yuwarlikingarduyu pina-yantarlarlarni, kajilpa-jana yangka nyanganungu-nyangu-patu warrkini parlungkarla jarda-kurra, ngulakuju kajika-jana kulu-jarrimilki wardinyi-wangu. Kuja-piyarlu-yijala nyurrurlarlujururla wapal-nyangka kajirna yanirni pina. Kajilparna kapanku pina-yantarlarlarni, ngulaju kalakarna-nyarra parlu-pinyi jarda-kurra. Ngula-kujakujulurla wapal-nyangka ngajukuju! ³⁷ Kuja karna-nyarra nyurrurlaku wangkami, ngulaju karna-jana wangkami yapaku panu-jarluku nguru-kari nguru-kariki: Wapal-nyangkajulurla!”

14

Wiriwiripalurla jangkardu jaaly-manu Jijajiki yungulu pakakarla
Matthew 26.1-5, Luke 22.1-2, John 11.45-53

¹ Ngula-puruju yapajulpalu turnu-jarrija Juwu-patuju kujarnikujarni yirdi-kirra Jurujulumu-kurra kirri-kirraju. Ngulajulpalu yaminjarla turnu-jarrija Purlapa Wiri-jarrakungarni Jurujulumurlaju. Yirdiji jinta-kariji purlapaju ngulaju Pajapa.* Jinta-kariji purlapa-kariji yirdiji ngulaju Mangarri Rampaku Lalypa-nyayirni.* Ngula-jarrakunyalpalu turnu-jarrija Jurujulumu-kurraju. Junga-juku, maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu kuruwarrikingarduyu-patu, ngulajulurla jangkardu turnu-jarrija Jijajiki, ngulangkuju-palu-nyanu payurnu, “Ngurra-jarra-jangkarla karlipa purlapa-jarra pinyi. Nyarrparlu yungurlipa Jijaji puuly-mardarninjarla

* **14:1** Nyangka Exodus 12.11 * **14:1** Nyangka Exodus 12.8

pakarni tarnga-kurra wurulyparlu? ² Nyampu-jarra-puru purlapa-jarra-puru, kulaalparlipa marrararlju pakakarla milparniwarra-puruju panupuruju. Lawa kujaju, kajikalu-ngalpa nyanjarla yapa-kariji kulu-jarri-nyayirni kuja-panukuju.” Kujanyalpalurla warrarda jangkardu jaaly-manu Jijajiki.

Karntangku jintangku, jararla winjurnu parntirrparntirrpa ngurrju Jijajiki jurrungka

Matthew 26.6-13, John 12.1-8

³ Kuja-puruju, Jijajilpa nyinaja jinta-kari-kirlangurla Jimani-kirlangurla ngulaju kirri-pardurla yirdingka Pijinirla. Jimani kala panti wijini-kirli panu-kurlu nyinaja kamparru-wiyi. Ngulangka kujalpa nyinaja Jijaji manu miyi-pardu ngarnu, ngula-kurraju karntalku yanurnu yali-kirraju Jimani-kirlangu-kurra. Ngulaju yanurnu kardirri-kirli murlukurnparlakurlu jara-kurlu. Jara yali murlukurnparla, ngulaju ngurrju-nyayirni parntirrparntirrpa-nyayirni, ngulaju talaju wiri-nyayirni. Karnta kuja yanurnu Jijaji-kirra, ngula murlukurnpaju kankarlu rdilyki-pakarnu, jarajurla yaarl-winjurnu Jijajiki jurrungka.

⁴ Kujalu yapa-karirli nyangu karnta jara yaarl-winjirinja-kurra, ngulajulurla kulu-jarrija-nyayirni, manulu-nyanu wangkaja, “Nyarrpaku jaraju yiily-ngarnu yalumpurluju karntangku? ⁵ Yungu-jana yapa-kariki jalmantarpa wiri-jarlu-nyayirniki talaku yungu-jana ngula-jangkaju warru yungkarla yapa-kariki tala-wangku marlajarraku.” Ngula-jangkaju, rdur-rjurnulurla karntakuju, kulungkulpalu ngarrurnu.

⁶ Ngula-jangkaju, Jijajilki-jana wangkaja, “Wiyarrpalu yampiya kulu-wangurlu ngarrirnimja-wangurlu! Kujaju jara winjurnu ngajuku parntirrparntirrpa jurru-kurra, ngulangkuju ngurrjungkuju yirrarnu.

⁷ Jaya-kurra kapunkulu-jana mardarni marlajarraju yapaju tala-wanguju tarngangku-juku. Yapaku wiyarrpaku marda kajilpankulu-jana ngampurrpa nyinayarla talaku yinjaku, ngulakuju kajikankulu-jana yinyi kutu parra-kari parra-kari. Ngajulu kulankujulu mardarni tarngangku nyampurlaju. ⁸ Nyampurluju karntangku kulaalpaju muurl-mardakarla palinjakuju. Kala ngariji jaraju winjurnu milyikingarnti. Ngulaju ngulajuku. ⁹ Purda-nyangkajulu! Nyarrpara-wana-puka nguru-kari nguru-karirli kajili purda-nyanyi Yimi Ngurrju ngaju-nyangu, ngulaju nyampuju karnta kapulu manngu-nyanyi nyampu kujaju jara winjurnu jurru-kurra milyikingarntiki parntirrparntirrpa.”

Jijajikirla jangkardu jikajika-jarrija Jutujuju

Matthew 26.14-16, Luke 22.3-6

¹⁰ Ngula-jangkaju, jinta kurdungurlu yirdiji Jutuju Yikariya yarnkarra maralypikingarduyu-patu-kurra wiriwiri-kirra. Yanurra yungu-jana yimi-ngarrirni Jijaji. Wangkaja-jana nyarrparlu yungu-jana ngaka Jijaji jilly-ngarrirni maralypikingarduyu-patuku yungulu puuly-mardarnilki.

¹¹ Kujalu Jutuju purda-nyangu yimi-ngarririnja-kurra, ngulakujulurla wardinyi-jarrija, manulurla ngula-jangkarluju jangku-pungu panu-jarlu tala. Ngula-jangkaju, Jutujuju kulpari yanu Jijaji-kirlangu-kurra-yijala, ngulangkanyalparla wurulypa-juku nyinaja yungu-jana ngaka Jijaji jilly-ngarrirni maralypikingarduyu-patuku yungulu puuly-mardarnilki.

Jijajirli-jana kurapaka Pajapa-puru jirrngaŋa ngarnu kurdungurlu-patuku nyanungu-nyangu-patuku

Matthew 26.17-25, Luke 22.7-13,21-23, John 13.21-30

¹² Juwu-paturlu ngulangkuju kalalu muku wurdujarra-manu purlapakungarntirliji yangkakungarntirli Mangarrikingarntirli yirdikingarntirli Lalypakungarntirli. Jintangka parrangka-juku turnu-warnu turnu-warnu-karirli Juwu-paturlu jarnkujarnkulu manunjunu jiyipi waninja pajirninjakungarnti yungulu ngarni jinta wuulywuulyparlu kurapaka Pajapa-puruju. Kuja-puruju, kurdungurlu-paturlu payurnulu Jijajiji, “Nyarrpara-wananpa-nganpa yilyami nganimpaju yungurnangkulu kuyu kurapaka purrami nyuntuku Pajapa-puruju?”

¹³ Ngula-jangkaju, junga-juku, Jijaji-palangu wangkaja jirramaku kurdungurlu-jarrakuju, “Yanta-pala kirri-kirra Jurujulumu-kurra. Kajinpala ngula-kurra yukamirra, kapungkupala jinta wati wapirdi yani murlukurnpa-kurlu wiri-kirli jimirntarla-kurlu. Kaji mardarni murlukurnpa ngapa-kurlu, ngulaju-pala puraya yuwarli-kirra nyarrpara-wana-puka kajingki-pala nguru-yirrarni. ¹⁴ Kajinpala jinta-kari wati parlu-pinyi yuwarliku warlalja, ngulakuju wangkaya-palarla, ‘Nganimpanyangurlu Tiijangku yilyajarni-jarrangku nyampu-kurraju yungurlujarrala ngayi purrami jiyipi.’ Payika-pala yali wati, ‘Nyarrpararlarna-jana jirrnanga ngarni jiyipi Pajapa-puruju ngaju-nyanguku kurdungurlupatuku?’ ¹⁵ Kajingki-pala purda-nyanyi kuja-kurra wangkanja-kurra, ngulaju kapungkupala milki-yirrarni jinta-kari yurlturnpa-kari wirijarlu kankarlu-warnu yalumpurlaju yuwarlirla, ngulaju nyurru-warnu-juku jungarni-maninja-warnu palka-kurrluku nyiyingningkijarra-kurlu. Ngulangka-juku-pala purraya yinya jiyipi manu miyi ngalipaku.”

¹⁶ Junga-juku, yangkaju wati-jarra yarnkajalku-pala kirri-kirra Jurujulumu-kurra. Kuja-pala kirri-kirra yukajarra, ngulaju-pala junga-juku parlu-pungu nyiyingningkijarra jurrku-juku kuja-palangu yangka Jijaji kamparru-wiyi wangkaja. Junga-juku, yalumpurlaju-palarla ngayi purraja kurapaka Pajapakungarnti Jijajiki.

¹⁷ Jintangka-juku parrangkaju kuja wanta yukaja, Jijaji jirrnanga yarnkajalku-jana Jurujulumu-kurraju Pijini-jangkaju nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku yangka-patukuju 12-palaku. ¹⁸ Yalirla kerringka jinta-kurra yukajalu yangka-kurra yuwarli-kirra. Junga-juku, miyikilkilirla ngarninjaku rdurrjurnu. Kujalpu ngarnu miyi, ngula-puruju Jijajiji wangkajalku-jana kurdungurlu-patukuju, ngulaju-jana kuja wangkaja, “Junga karna-nyarra nyampu wangka: Nyampurla kuja kankujulu nyururlarlu kurdungurlu-paturlu jirrnanga ngarni miyi, ngula-jangkaju, jintangka kapu-jana ngaju yimi kanyi jangkardu maralypikingarduyupatuku manu yurrkunyuku yungujulu puuly-mardarninjarla pinyi.”

¹⁹ Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Jijaji, ngulajulurla panu-juku muntuku-jarrija manu wajampa-jarrija. Jinta-karirli jinta-karirli jinta-karirlilpalu payurnu Jijaji, “Ngana-wiyi, ngaju mayi kanpaju wakirni?”

²⁰ Jijajiji wangkaja-jana, “Nyurrurlarla nyampurla turnu-warnurla, nyanungu kajirlijarra mangarri julyurl-yirrarni jupupupu-kurra mapirrili, yalirlinya kapu-jana ngajuju yimi kanyi maralypikingarduyupatuku.

²¹ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Payipulurlarluju ngajukuju muurr-pungu, kapurna palimi nganta. Junga kujaju. Kala yangka wati kuja kajana ngaju yimi kanyi, ngulaku karnarla mari-jarri, kapu Kaaturlu maju-mani-nyayirni! Nyiyaku nyampujuju jangkardu palka-jarrija jikajikakungarnti?”

²² Kujalpalu kurapaka ngarnu-juku, Jijajirliji mangarri lalypaju manu, ngularla yati-wangkaja Kaatukulku. Yati-wangkanjarla rdilykirdilyki-pungu, ngulangku-jana kurdungurlu-patukulku warru yungu. Ngulaju-jana wangkaja, "Maninjarla nganjalu! Nyampuju ngulaju ngaju-nyangu palka-nyayirni-wangu."

²³ Ngula-jangkaju, jampitalku manu pama-kurlu, ngularla yarda yati-wangkaja Kaatuku-yijala. Ngulalpa-jana warru yungu kurdungurlu-patukuju jinta-kari jinta-kariki, ngulajulu jintawarlayirli-jiki ngarnu.

²⁴ Jijajiji yarda-jana wangkaja, "Nyampuju ngaju-nyangu yalyu-nyayirni-wangu, ngulaju kapu-jana karli kunka yapaku jayakurraku majuku. Nyampuju jalangu-warnu kuruwarri Kaatu-kurlangu: Kaji Kaaturlu nyanyi yalyu ngaju-nyangu karlinja-kurra, ngulaju kapu-jana yapaku yawuru-jarri. ²⁵ Wangkami karna-nyarra junga nyampuju jaru, kularna yardalku ngarni nyampuju pamaju nyampurlaju walyangka. Ngaka kapurna yarda ngarni pama-nyayirni-wangu nyampu-piya-wangulkku ka-jirna Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurlalku-yijala pira-nyina kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra. Ngula-juku."

²⁶ Ngula-jangkaju, Jijajirli manu kurdungurlu-paturlu rdirri-yungulu yunparninkalku purlapaku Kaatu-kurlanguku. Ngula-jangkaju, pinalu yanu pirli-kirra Yalipiji-kirralku.

Jijajirli wangkaja Piitaku 'Kapunpa-nyanu ngurrpa-pajirni ngajuku.'
Matthew 26.31-35, Luke 22.31-34, John 13.36-38

²⁷ Kujalu yaninja-yanu yangka-kurra pirli-kirra Yalipiji-kirra, ngulapuru-juku Jijajiji wangkaja-jana, "Nyurrurlaju kapunkujulu muku jurnta parnka manu yampinja-yani. Kujarlunyaju ngajuju Payipulurlarlu muurr-pungu kamparrurlu-wiyi:
'Kaji jiyipikingarduyu pinyi Kaaturlu tarnnga-kurra, ngulaju jiyipiji kapulu mukulku pirri-parnka.'"

²⁸ Ngulaju junga! Ngajujurna Jiyipikingarduyu nyurrurlakuju. Kajijili pinyi tarnnga-kurra, ngula-jangkaju, kapuju Kaaturlu wankaru-mani pina. Ngula-jangkaju, kapurna-nyarra nyurrurlakuju kamparru-yani Kaliliyi-kirra."

²⁹ Ngula-jangkaju, Piitaju wangkajarla Jijajiki, "Marda panu-karirli kapungkulu yampinja-yani. Kala ngajulurluju, ngulaju kularnangku yampinja-yani!"

³⁰ Jijajiji wangkajarla Piitakulku, "Junga karnangku wangka! Ngaka kutu-kari kapunpa purda-nyanyi jukujuku kaji purlami jirramaku. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurrpa-pajirni marnkurrrpaku ngajukuju ngalya-kari-kirra kula kanpaju nganta milya-pinyi."

³¹ Kuja purda-nyangu Jijajiji wangkanja-kurra, ngulajurla kuja wangkaja Piitaju nurna-nyayirni, "Lawa kujakuju, kajilpajulu ngajurlanguku jangkardu parnkayarlarni pinjakungarni, ngula-puru-malku kularnaju ngurrpa-pajirni nyuntukuju!"

Manu yangka kurdungurlu-patu panu-kari, ngulajulurla jintakumarrirni-jiki muku wangkaja Piita-piya-yijala.

Jijajirli wangkaja Kaatuku kaatirnirla yirdingkaju Kijiminirla
Matthew 26.36-46, Luke 22.39-46

³² Jintangka-juku mungangkaju, kutu-karilki yanurralu kaatini-kirra yirdi-kirraju Kijimini-kirra. Ngulangka-jana Jijajiji wangkaja, "Nyampurla-jukujulu pardaka yarlungka kajirnarla wangkami Wapirra Kaatuku."

* **14:27** Nyangka Zechariah 13.7

³³ Ngula-kurraju marnkurrrpa-kari-jana kangu yirdi-patuju Piita, Jajaji, Jaanu. Ngalya-kari kurdungurlu, ngulajulpalu yangkangka-juku yarlungka nyinaja purdangirli. Ngula-puruju-nyanu Jijajiji marilki lani-jarrija-nyayirni manu wajampa-jarrija-nyayirni. ³⁴ Ngula-jangkaju, wangkajalku-jana yangka-patukuju kurdungurlu-patuku, “Kurturdurruju karna rdumurdumu-karri-nyayirni, manu ngurujuju wuurnrpa-jarrijalku. Manu nyampurlajukulu nyurrurla-patuju nyinaya, ngulajulu nymaka yakarra-juku jarda-jarrinja-wangu!”

³⁵ Ngula-jangkaju, wangkanjarla Jijajiji yarda pardijarra yitingkapardu-kari-kirralku yurruju-kari-kirra. Ngulangka yurrujurla yaninjarla kujurnu-nyanu walya-kurra nyanungurlu-juku, manurla Kaatuku wangkaja kajika marda muurlparlu mardarni palinja-kujaku. ³⁶ Wangkajarlala Jijaji kuja, “Nyuntu kanpa jinta nyina pиррjirdi nyiyarningkijarraku. Kala ngaju, lawarna ngampurrrpa-wangu murrumurru-jarrinkuju manu palinjakuju. Kajilparna warntawarnta yampiyarla palinja-wangu, kajikanpa-jana mayi yapakuju yawuru-jarrimi-jiki? Kala kajinpaju nyuntu nyina ngampurrrpa ngajuku yungurna watiyarla palimi, ngulajulu ngula-juku.”

³⁷ Ngula-jangkaju, karrinja-pardija Jijajiji. Ngula-jangkaju, pinarni-jana yanu yangka-kurra yarlu-kurra yangka marnkurrrpaku kurdungurlu-patuku. Ngulaju-jana parlu-pungu jarda ngunanja-kurra. Junga-juku, yakarra-manu-jana, ngula-jangkaju wangkajarlala Piitakuju, “Jimanji, kulaalpanpa mayi yakarra nyinayarla ngari witaku-mipa?” ³⁸ Manu-jana yarda wangkaja marnkurrrpaku, “Kula-ngantalpankulu yakarra nyinayarla yungulpankulurla wangkayarla Kaatuku. Kajikankulu karanparrkarri maju-kurra-pinangu. Pirlirrpajunkulu ngampurrrpa puranjakuju ngajukuju. Kala ngulajunkulu rampaku-juku. Kulalpankuju nyarrparlu purayarla murnma-juku.”

³⁹ Ngula-jangkaju, yangka-kurra-yijala pina-yanu yurruju-kurra, ngulajurla wangkaja yangka-yijala jaruju kamparru-warnu kujarla kamparru-wiyi wangkaja Kaatukuju. ⁴⁰ Ngula-jangkaju, pina-yanurnu-jana yangkaku kurdungurlu-patuku yangka-kurra yurruju-kurraju. Ngulaju-jana yarda parlu-pungu jarda-kurra-yijala. Kulalu yakarra milpaju nyinayarla rdirrjirdirrji-wangu. Kuja-jana yarda yakarra-manu Jijajirli, ngulajulu kulalurla nyarrpalku wangkayarla kurntaju.

⁴¹⁻⁴² Ngula-jangkaju, yarda pina-yanu yangka-kurra-yijala yurruju-kurra wangkanjaku-yijala Kaatuku. Ngula-jangka yarda pina-yanurnu yangka-kurra yurruju-kurra kujalpalu marnkurrrpa kurdungurlu-patu ngunaja. Ngulakuju yakarra-maninjarla yarda-jana wangkaja, “Jarda-juku mayi kankulu nguna mataluku? Ngulajulu ngula-juku. Kaatuju-ka ngampurrrpa nyina yungurna jalangu palimi. Nyangkalkulu Jutuju yinya! Palka yananyarni! Ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngulangkuju kajana ngaju yinyi maju-patuku yapa-patuku yungujulu pinyi. Karrinja-pardiyalu. Jutujukuju yungurliparla wapirdi yanku!”

*Yurrkunyu-paturlulu puuly-mardarnu Jijaji
Matthew 26.47-56, Luke 22.47-53, John 18.1-12*

⁴³⁻⁴⁴ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja-juku nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ngula-kurraju Jutuju jirranganjalpa-jana yanurnu yapaku turnu-warnuku panuku. Yangka kurdungurlurlu jintangku Jutujurlu, kuja-jana yimi kangu Jijaji Juwu-patuku wiriwiriki maralypikingarduyu-patuku manu kuruwarrikingarduyuku, wangkajalku-jana, “Kajirna nyanungu wati nyunjirni, ngulaju Jijaji. Kajinkijili nyanyi nyunjirninja-kurra, ngulanyalu puuly-mardaka kajika

wuruly-parnkami!” Ngula-jangka, yilyajarnili pina Jutujuju yurrkunyu panu-kurlu kuturu-kurlu manu junma kirrirdi-kirli yungulu Jijaji puuly-mardarni.

⁴⁵ Junga-juku, kuja yukajarra Jutuju yangka-kurra kaatini-pardu-kurra Kijimini-kirra, ngulajurla Jijajiki wapirdi yanurra, manurla wangkaja, “Warlalja-Wiri!” Ngula-jangkaju, nyunjurnulku Jijajiji. ⁴⁶ Kujalu nyangu turnu-warnurlu Jutuju nyunjirninja-kurra, ngulajulurla yarnkajalku Jijajiki, manu yarnkanjarla jirri-mardarnulpalu kiljingki. ⁴⁷ Kujalpalu jirri-mardarnu Jijaji turnu-warnurlu yapangku, ngula-puruju jinta-karirliji kurdungurlurluju junmalku kirrirdi wilypipu-manu wartirla-jangka, ngula-kurlurluju langa turl-pakarnu warrkini kujalparla warrki-jarrija Kayupuku.

⁴⁸ Jijajirliji-jana payurnu, “Kularna ngajuju wiji-palka! Nyiyaku-yijalankujulu kujaju jatu-pardijarni ngajukuju junma panu-kurlu manu kuturu panu-kurluju, kujankujulu puuly-mardarnu? ⁴⁹ Parra-kari parra-kari kalarna-nyarra nyurrurlakuju ngirrily-nyinaja Yuwarli Maralypirla. Ngulangka kalarna-jana pinarri-manu jaru-kurlurlu Kaatu-kurlangu-kurlurlu, kala kulankujulu puuly-mardarnu yalumpurla-juku, lawa. Ngulaju ngula-juku. Ngayijili kutu kangka, kujakujujulu nyurru-wiyi muurr-pungu Payipulurlarlu. Kajilparna-nyarra warla-pajikarla ngajukaku kanja-kujaku, kusalpa junga ngunakarla yimiji Payipulu-jangkaju.”

⁵⁰ Ngula-jangka kurdungurlu-patuju, jurntalkulurla muku pirri-parnkaja Jijajiki. ⁵¹ Kala kuja-purunpa karrinya jinta-kari kurdu-warnu wati, ngulajulpa yalumpurla-yijala karrija wawarda-mipa-kurlu, warrunu-yanu parnta-yirrarnu palkakuju. Ngulangkjulpa Jijaji puranja-yanu purdangirli-wanarlu. Kujalpa Jijaji puranja-yanu, ngulajulurla nya-nungukulku puta yarnkaja-yijala yurrkunyu-patuju. ⁵² Kujalurla puta yarnkaja, ngulakujulurla wawarda-mipalku jurnta rurruny-pungu. Nya-nunguju wuruly-parnkaja jalya-nyayirni wawarda-wangulku.

Jijajili kangu kuwurtu-kurra yungulu Kanjulukungarduyu-paturlu miimii-nyanyi

Matthew 26.57-68, Luke 22.54-55,63-71, John 18.13-14,19-24

⁵³ Junga-juku, Jijajijilpalu jirri-mardarninja-karrarlu kangurra yuwarli-kirra Kayupu-kurlangu-kurra yangka Maralypikingarduyu Ngardarri-kurlangu Wiri-kurlangu-kurra. Yali-kirra yuwarli-kirra, ngula-purujulpalu turnu-jarrija panu-kariji Maralypikingarduyu Wiriwiri manu jarlupatu manu kuruwarrikingarduyu-patu. ⁵⁴ Kujalpalu yangka-paturlu turnu-warnurlu Jijaji kangurra yangka-kurra yuwarli-kirra, ngula-puru-yijalpalu-jana purdangirli-wanarlu puranja-yanurnu Piitarluju. Kujalurla yangka turnu-warnu Jijajiki jirrnga yuka jarni yangka-kurra yuwarli-kirra, yangkangkuju kujalpa-jana Piitarlu puranjarni yanu purdangirli-wanarlu, ngulaju yuka jarni-jiki kiirti-wanaju, ngulaju jupu-karrija yuwarli-pirdilki yarlupardo-karirla kutu-juku. Ngulangka-jukulpa-jana yarlupardo-karirla jirrnga yuka jarni yanu purdangirli-wanarlu, ngulajulpa nyinaja warlu-pirdi walyka-puru purlku-jarrinjaku.

⁵⁵⁻⁵⁶ Yangka panu yapa kujalurla jangkardu turnu-jarrija kaninjarni yuwarlirla Jijajiki, ngulaju Kanjulukungarduyu-patu manu maralypikingarduyu-patu wiriwiri. Jangkardulpalurla jungarni-manu yimi Jijajiki yungulu pinyi. Kujakungarntirlpalu-nyanu payurnu, “Nganangku nyangu Jijaji kuruwarri rdilyki-pinja-kurraju?” Panu-karili warlka wangkaja, ngalya-kari panu-kari ngulajulu warlka-yijala wangkaja. Ngulaju kulalu-nyanurla jarkujarnku ngungkurr-nyinaja jarukuju.

57-58 Ngula-jangkaju, marnkurrpa-karili karrinja-pardija jaruku wangkanjaku. Ngulajulu kuja wangkaja, "Purda-nyangurnalu kuja-kurra wangkanja-kurraju kuja nyanunu wangkaja, 'Nyampu nganta Yuwarli Maralypi Kaatu-kurlangu kapu rdungkurr-pinjarla kijirni yangka kujalu nyurru-wiyi wati-paturlu nganturnu, ngulanya nganta kapu kijirni.' Ngula-jangkaju, yardarnalu purda-nyangu Jijaji yarda wangkanja-kurra, 'Kapu nganta parra-jarra-jangka jirrama-jangka jinta-karilki Yuwarli Maralypi ngantirni yarda nyampu-piya-wangu, kulalpalu watingkilki ngantikarla.'" ⁵⁹ Nyampu-malku kujalpalu wangkaja jaru, ngulakuju kulalu-nyanurla jarkujarnku ngungkurr-nyinaja-yijala.

60 Ngula-jangkaju, jinta wati karrinja-pardija yangka Kayupu, ngulangkuju payurnu Jijajiji, "Purda-nyanyinya kanpa-jana nyampuji jaru kuja kangkulu nyuntulku yimi jangkardu ngurrju-mani? Jaarl-karriyanaynu! Nyarrpa kanpa manngu-nyanyi nyuntuju? Junga mayi kalu wangka kujaju, warlka kalu wangka?"

61 Nyanunu Jijaji ngulajulpa wurdungu-juku karrija. Yarda payurnu yangkangku-yijala Kayupurlu, "Nyuntujunpa mayi Mijaya yangka Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu kuja karliparla pulka-pinyi?"

62 Junga-juku, Jijajirliji jangku-manulku, "Yuwayi, ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakarrangakarra kapurna nyina Kaatu-kurlangurla jungarni-purdanji kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina yartarnarri wiri-kirli. Manu kapunkujulu nyanyi kajirna nyampu-kurra kulpari yanirni mangkururla Kaatu-kurlangu-ngurluju."

63 Kuja yangkangku purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra yangkangku Kayupurlu, kujarlaju jurnarrpalku-nyanu jurnta larra-pungu kulu-nyayirnirli. Ngula-jangkaju, wangkaja-jana maralypikingarduyu-kariyi-nyanukulku panu-karikilkii, "Niyakulkurliparla yapa jinta-karikiji yarda warru wayirni yungulparla jangkardu wangkayarla kuwurturla?" ⁶⁴ Ngulajukunkulu purda-nyangu jaru kuja maju wangkaja. Nyarrpa-jarrinkili nyurrurlaju?"

Junga-juku, yangka Kanjulukungarduyu-patu muku ngungkurr-nyinajalurla yangkakuji jintaku wiriki, manu wangkajalu-nyanu, "Nyampuji wati, kuwarri rdilyki-pinja wita-wangu! Pangkalalu tarnga-kurra pinyi!"

65 Kujalpa Jijaji yangka karrija-juku, ngula-kurraju ngalya-karirli nyinypalpalurla kujurnu miparrpa-kurra, yirrarnulurla walyi mil pangka nyanja-kujaku, manulpalu pakarnu rdakangku. Kujalpalu rdakangku pakarnu, ngula-karrarluju pakarninja-karrarlujulpalu payurnu, "Yuwa! Wangkaya-anganpa! Nganangku kangku pakarni?" Manu ngula-jangkaju, yurrkunyurlujulpalu yarda puuly-mardarnu Jijaji, manulpalu pililkarra-pakarnu.

Piatarlu-nyanu ngurrpa-pajurnu Jijajiki Matthew 26.69-75, Luke 22.56-62, John 18.15-18,25-27

66 Kujalpa yangka Piita warrarda-juku karrija yangkangka-juku yarlungka yurlapardi, ngula-puruju karntalku wilypipardi yuwarli-jangkaju, yanurnulkurla Piitaku. Ngulaju nyanunu yali karnta kalarla warrki-jarrija Kayupuku. ⁶⁷ Junga-juku, yalirli karntangku yaninjarla parlu-pungu Piitaju kujalpa yangkangka warlungka karrija, manulpalyanu kardu-yungu. Ngula-kurrajurla karntaju yanurnu miimii-nyanjaku Piitaku.

Ngulajurla wangkaja kuja, "Nyunturlangu yangkajunparla rdanparnu Jijajikiji yangkaku Najariti-wardingkikiji."

68 Piitarluju jangku-manu yangkaju karnta, "Lawa kujaju, nyarrpa mayi kanpa wangka? Ngajuju karnarla ngurrrpa nyina yalikiji watiki!" Ngula-jangkaju, Piitaju warru pardijarra, yarkajarralku kiirti-kirralku. Kuja yanurra kiirti-kirra, ngula-puruju jukujukulku purlaja jintaku.

69 Yangkangku karntangku Piitajulpa warrawarra-kangu-juku yangkangkuju warrkinirli, ngulangkuju-jana warnkiri-manu yapa panukari, manu jiily-ngarrurnu yangkaju Piita, wangkaja-jana, "Wayinkili! Yinya kuja-ka wati karri kiirtirla, ngulaju Jijaji-kirlangu kurdungurlu!"

70 Piitarluju yarda-jana jangku-manu nurna-nyayirnirlilki, ngulaju kuja-jana wangkaja, "Junga karna-nyarra wangka lawa-nyayirni! Ngajujurna yapa jinta-karl!"

Ngaka-pardu-karliku yardalu parlu-pungu panungku-juku Piitaju, manu parlu-pinjarla wangkajalurla, "Warlka-wangu-nganpa wangkaya jungarni! Kari-nganta nyuntujunparla wungu-warnu kurdungurlu Jijajikiji, ngulajunpa nyuntuju Kaliliyi-wardingki-yijala!"

71 Piitaju-jana kuja wangkaja, "Kajirna-nyarra warlkangku yimirr-yinyi, ngula-jangkajuju pangkalalku Kaaturluji pinyi! Kari-ngantarnarla ngajuju ngurrpa-nyayirni yalikiji watiki!"

72 Kuja kuja yungka wangkaja, ngula-puru-juku jukujukuji yarda purlaja. Ngula-jangkaju, kuja Piitarlu purda-nyangu jukujuku purlanjakurra, ngula-warnurlaju pina-manngu-nyangu yangka kujarla Jijaji wangkaja kamparru-wiyi kuja, "Ngaka kutu-kari kapunpa purda-nyanyi jukujuku kaji purlami jirramaku. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyunu ngurrpa-pajirni marnkurrpaku ngajukuji yapa ngalya-kari-kirraju kula kanpaju nganta milya-pinyi." Ngula-jangkaju, yalumpurla-juku rdurrjur-nurla muntuku-jarrinjarla kurntalku yayi-pantirninjakulku.

15

*Palitirli kuja miimii-nyanjarla payurnu Jijaji
Matthew 27.1-2,11-14, Luke 23.1-5, John 18.28-32*

1 Mungalyurru-wana rangkarr-kurlu kujalpa wantaju pardinjayanurnulku, ngula-puruju palurla turnu-jarrinjarla japidija Jijajiki yangka-patuju maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu jarlu-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu manu panu-kari wiriwiri. Wangkajalpalunyanu manu jangkardulpalurla jirringi-yrarrnu nyarrparlu yungulu Jijaji pinyi. Junga-juku, waku-jarralkulu wayurnu, ngulalu wayirrinjarla Jijajiji kangulkulu wiri-kari-kirlangu-kurra Paliti-kirlangu-kurra yangka-kirlangu-kurra kujalpa-jana nyanunguju wiri nyinaja Jurdiya-wardingki-patuku. Ngulakunyalurla Jijaji kanjarla-yungu. **2** Junga-juku, payurnu Jijajiji Palitirli, "Nyuntu mayi kanpa-jana kingiji wiriji nyina Juwu-patukuju?" Jijajirliji jangku-manu, "Kuja-juku kanpa wangka."

3 Ngula-jangkaju, yangkaju maralypikingarduyu-patu wiriwiri nginji-wangkajalpalurla warlkanji-kari warlkanji-kariji. **4** Ngula-jangkaju, yangkangku Palitirli yarda payurnu Jijajiji, "Kulanpa-jana mayi jangku-mani nyampurraju jaru nginji-wangkanja-kurraju? Purda-nyanyinya kanpa-jana kuja kangkulu japidimi?"

5 Kuja-kurraju kula Jijajirliji jangku-manulku yangkaju Paliti, lawa. Kujarlajurla marlaja paa-karrija-nyayirni Palitiji.

*Palitirli yilyaja Jijaji watiya warntawarnta-kurra palinjakungarnti
Matthew 27.15-26, Luke 23.13-25, John 18.39-19.16*

6 Jinta yangka-juku Paliti kuja kala-jana wiri nyinaja Jurdiya-wardingki-patuku, Pajapa-kari Pajapa-kari-puru kalalu turnu-jarrinjarla payurnu

yapaku jintaku pirijinaku wilypi-maninjaku rdaku-jangkakuju. Ngulaju kala yajarninjarla wilypi-manu jinta pirijina Pajapa-kari Pajapa-kari-puruju nganaku yangka kuja kalalurla ngampurrrpa nyinaja.⁷ Junga-juku, kuja-purujulpa nyinaja pirijina jinta wati rdakungkaju yirdiji Parrpaja. Ngulajulpa-jana jirrnga jirrnga nyinaja pirijina-kariyi-nyanuku yapaku panukariki ngulaju wilji-watiki yangka kuja ngularralulu-jana yurrkunyupatu pungu tarnnga-kurra kulu wiringka kamparru-wiyi.⁸⁻⁹ Yangka kujalurla turnu-jarrija Palitiki payirnijaku, ngulaju-jana nyanungurluju Palitirli payurnu, “Nganaku kankujulu payirni rdakungkaku yungurna wilypi-maninjara yilya? Kapu Jijajiki mayi yangkaku Juwu-patuku wiri kingiki?”¹⁰ Yalirli Palitirli milya-pungulpa-jana maralypikingarduyu-patu wiriwiri kujalpalurla rdunjurdunju-jarrija Jijajiki, kujarlanyalu yangkaju Jijai nganta kangu Paliti-kirraju.

¹¹ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu Paliti wangkanja-kurra yangkangku maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirla, jinyijinyi-manulu-jana panukariji, “Payikalurla Parrpaja-mipaku yungu wilypi-mani rdaku-ngurluju!”

Junga-juku, kulu-karra kulu-karralurla wangkanjarla purlaja, “Yunganganpa Parrpaja!”

¹² Ngula-jana Paliti-rlji yarda payurnu, “Kala nyarrpa-manirna nyam-puju wati yangka kuja kankulu yirdi-mani Juwu-kurlangu wiri kingi?”

¹³ Junga-juku, yadalurla purlaja, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla!”

¹⁴ Junga-juku, ngula-jangkaju, Palitirli yarda-jana payurnu, “Nyiya-wiyi nyampurluju kuruwarriji rdilyki-pungu watingki?”

Kuja-kurraju yadalurla purlaja kilji-nyayirni Palitikiji, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla yarujurlu!”

¹⁵ Kuja-jana purda-nyangu purlanja-kurra yalirli Palitirli, ngulangkuju-jana puta yimiri-manu ngampurrrparlu. Kujarlaju wilypi-manu rdaku-jangkaju Parrpajaju yapa panu-kurralku yungu-jana yimiri-mani. Ngulajangkarluju, yangkaju Jijajiji yungulku-jana nyanungu-nyanguku yurkunyuku. Manu-jana jinyijinyi-manu yurrkunyupatuju yungulu Jijajiji wilykarra-pakarni ngalyipi-piya-kurlurlu manu rdirriny-pantirrinjtarla waraly-yirrarni watiya warntawarntarla.

Yurrkunyu-paturlulpalu manyu-pungu Jijaji

Matthew 27.27-31, John 19.2-3

¹⁶ Ngulajulu jirri-kangu Jijajiji yurrkunyurluju yurlturnpa-pardu-kari-kirralku, ngulaju jintangka-juku Paliti-kirlangurla yuwarlirlaju. Kujalu yali-kirra yukaja yurrkunyu-patu yurlturnpa-kurra, ngulajulu-jana panukarilkii yurrkunyu-patu-kariyi-nyanu yarda yajarnunjunu.¹⁷ Ngulangkaju jinajina-piya kirriddi yalyuyalyulurla parnta-yirrarnu Jijajiki. Ngulalu manu ngalyipi-piya jilkarlajilkarla, ngulajulu warurnu mukarti-piya-kurra. Ngulalurla jurrungka yirrarnu kilji-nyayirnirli Jijajirla jurruku pajirninjaku.¹⁸ Manulpalurla yaninjarla wapirdi purlaja jinta-kari jinta-kari yurrkunyu-patuju, kala ngarilpalu manyu-pungu kujalpalurla kujaju wangkaja, “Yuwa! Kuja kanpa-nyanu kingi-pajirni Juwu-patuku nganta!” Yurrkunyu-paturlulpalu manyu-pungu-mipa.¹⁹ Ngula-jangkarluju, wangkanja-warnurlu jangkardulurla manu watiya jukatilki, manulurla rdurrjurnu jukati-kirlirli pakarninjakulku jurruku manu nyinypakijirninjaku. Ngula-jangkaju, pakarninjarlarlapurla mirdijirrpipirri jartarru parntarrinjnu Jijajiki, kujarlujulpalu manyu-pungu.²⁰ Junga-juku, jinajina-piyalurla yangka yalyuyalyu pina rurruny-pungu, ngulalurla

pina-yirrarnu jurnarrpa nyanungu-nyangulku-yijala. Ngula-jangkaju, yardalu jirri-manu, maninjarlaru jirri-kangu watiya warntawarnta-kurra.

*Yurrkunyu-paturlulu Jijaji waraly-yirrarnu watiya warntawarntarla
Matthew 27.31-44, Luke 23.26-43, John 19.17-27*

²¹ Junga-juku, jinyijinyi-manulu Jijajiji maninjaku watiya warntawarntaku yungu-nyanu kanja-yani nyanunguku. Kujalu yurrkunyu-patu manu Jijaji, wiliypipardijarra kirri-jangkaju Jurujulumu-jangka, ngulajulurla rdipiija jintaku watiki kujalpa yanurnu nguru-kari-jangka manangkarra-jangka. Ngulaju yirdiji Jimani yangka kirri-wardingki Jarini-wardingki. Ngulaju jirramaku kilda-nyanu wati-jarrakupalangu yirdikipalanguju Yilikijantukupalangu manu Rupujukupalangu. Ngulalkulu jinyijinyi-manu yurrkunyu-paturluju yangkakuju watiya warntawarntaku yungurla kanja-yani Jijajiki matakulku. ²² Kujarlunyalurla nguru-yirrarnu Jijajikiji pirlipardukurra yirdi-kirraju Kulkaja-kurra. Yirdiji yaliji Kulkajaju ngulaju kalalu ngarrurnu 'Jurru Yungkurnu'. ²³ Kujalu kutu-jarrijalku yangka yali-kirra Kulkaja-kurra, ngulangkaju yungulurla yungkarla pama kumarlpa mitijini-kirli Jijajikiji murrumurru purdananya-kujaku. Lawa, Jijajirla-jana wurra-manu, kula yaliji pama ngarnu. ²⁴ Ngula-jangkaju, yalumpurlajukulu yurrkunyurlu waraly-yirrarnu Jijaji watiya warntawarntarla yungulu pinyi tarnnga-kurra. Ngulangkaju watiya warntawarntarla kaninjarnilpalu manyu-karrija yurrkunyu-patu mangarda-piya-kurlu nampa panu-jarlu-kurlu, ngulajulpalu manyu-karrija nganangku kaji wiri nampa mani yungulu mani wawarda wanapi-jiki Jijaji-kirlanguju. Ngulakunyalpalu manyu-karrija. ²⁵ Ngulaju parrangkaju kankarlurlalku mungalyurru-juku-jala 9:00 a.m. ²⁶ Ngula-jangkaju, pipalkulu wita manu, ngulangkajulu jaru yirrarnu ngulaju kuja, 'NYAMPUJU NGULAJU KINGI JUWU-PATUKU'. Kujanyalu yirrarnu pipa Jijajirla kankarlumparra-warnu watiya warntawarntarlaaju. ²⁷ Jirrama-kari wati-jarra wiji-palka-jarra, waralywaraly-yirrarnulu-palangu yalumpurla watiya-kari-jarrarla warntawarntarla-yijala, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji. ²⁸ [Nyampuju jinta-juku jaru yupa-patu-warnu Jijaji-kirli, Payipulurla kuja kangalpa wangka:

"Yapangku kapulu wilji-pajirni panu-kari-piya-yijala."]*

²⁹ Yangka Jijaji kujalpa watiya warntawarntarla-juku waraly-karrija, ngula-purujulpalu yapaju yirdiyi-karrija nyanungu-wana nyanungu-wana-juku. Jijaji nyanjarlalpalurla jurru yurnkuyurnku-jarrija ngulaju manyu-pinjakungarnti, manulpalurla purlanjarla ngarlarrija, "Yuwa, yuwa, kula-ngantarpa nganimpa-nyangu Yuwarli Maralypi rdilykipungkarla! Manu kula-ngantarpa jirrama-jangkarla parra-jarra-jangkarla pina ngantikarla! ³⁰ Muurlparlu-nyanu mardaka! Jitiyarni yalumpu-nygurlu warntawarnta-nygurlu!"

³¹ Kuja-piyarlu-yijalalu manyu-pungu yangkangkuju maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu, manu wangkajalpalu-nyanu, "Kala kujalpa-jana yangka yapa panu-kari muurl-mardarnu nganta palinja-kujaku, kala nyanungurlulkulpa-nyanu wankaru-mantarla? ³² Nyampuju Jijaji nganta Mijaya manu ngalipa-nyangu wiri kingi nganta ngalipaku. Ngulakuju nyampurla-jukurliparla pardarni kaji nyanungu jiti. Kajirlipa nyanyi jitinja-kurra, ngulakunya kapurliparla ngungkurr-nyina."

* ^{15:28} Nyangka Isaiah 53.12

Yangka-jarrarlangu wati-jarra kujalpa-palarla waraly-karrija jirrn-ganja watiya-jarra-karirla warntawarntarla, ngula-jarrarlangurlulpa-pala manyu-pungu Jijajiji.

Jijaji palija watiya warntawarntarla
Matthew 27.45-56, Luke 23.44-49, John 19.28-30

³³ Yangkangka jintangka-juku parrangka karlarla-puru, marlajalkurla maru-jarrija parraju Kaatukuju, ngulaju yalumpurla-juku ngurrararla munga-piya-juku marujulpa karrija warrukirdikirdi wuraji-karda.

³⁴ Ngula-jangkaju, Jijajiji purlaja kilji-nyayirni watiya warntawarnta-ngurluju, “Yilayi, Yilayi, lama japakatin?” Ngulaju kujaju wangkaja jaru, “Wapirra, Wapirra, nyiya-ngurlunpaju jikajika-jarrinjarla yampija?”*

³⁵ Kujalu yapa-karirli purda-nyangu purlanja-kurra, ngulajulu-nyanu wangkaja, “Purda-nyangkalu! Ngulaju karla purla Layijaku!” ³⁶ Kuja-kurra kuja purda-nyangu watingki jinta-karirli, ngulaju parnkanjarla manunjunu wita pijiji-pardu. Ngulaju julyurl-yirrarnu wingkingka kumarlparla pamangka nyurru-warnurla. Ngula-jangka wakirdirla watiyarla wayurnu pijiji-pardu. Ngula-kurluju parnkaja, Jijajikirla parnkanjarla yirrarnu lirrangka yungu wita nganjarla.* Ngula-jangkaju, wangkaja-jana panu-karikilki, “Wurra, wurra! Pardarnirliparla Layijaku kaji marda yanirni yungu muurl-mardarni palinja-kujaku!”

³⁷ Kuja-jangkaju, Jijajiji kilji-purlanjarla palijalku.

³⁸ Jijaji kuja kilji-purlanjarla palija, ngula-puru-yijala Yuwarli Maralypirlaju kaninjarni, wawarda-piya kirrindi-nyayirni, yangka kujalparla wawarda kirrindi wapirrija maralypiki yurlturnpa-parduku, ngulajurla Kaatuku marlaja larra-yanu kankalarra-ngurlu kaninjarra-kurra. ³⁹ Jinta wati wiri yurrkunyukungarduyu, ngulajulpa yalumpurla-yijala karrija kamparrurla watiya warntawarntarla kaninjarni. Kuja Jijaji nyangu manu purda-nyangu, kuja purlanjarla palija, ngulaju-nyanu wangkaja kuja, “Kari-nganta nyampuju wati Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu!”

⁴⁰ Yalumpurla-yijalalpalu karrija panu-kari karntakarnta, ngulajulpalu karrija wurnturu-karrikarri. Ngularlangurlujulpalu karrinjarla warrawarra-kangu Jijaji. Ngulajulu yirdi-patuju Miiri Makardala-wardingki, jinta-kari yirdiji Miiri-yijala. Ngulaju jirramakupalangu wati-jarrakupalangu yirdi-jarrakupalanguju Jamaji kurdu-warnukupalangu manu Jujijikpalanggu. Manu karnta jinta-kariji yirdiji Jalumi. ⁴¹ Nyampu-patukuju yangka kuja kala-jana Jijaji jirrngaŋga warru wapaja Kaliliyi-wana kamparru-wiyi wankaru-wiyi nyanunguju. Nyampu-paturluju kalalurla miyi ngayi-purraja, manu jurnarrpa kalalurla kirlka-manu. Yalumpurla-yijala watiya warntawarnta-wana panu-karilpalu karntakarnta warru karrija, yangka ngulaju yangka-patu kujalu Jijaji purajarni Jurujulumu-kurra kamparru-wiyi, ngulanyalpalu karrija.

Jijaji-kirlangu palka, pirnkingkalkulu yirrarnu
Matthew 27.57-61, Luke 23.50-56, John 19.38-42

⁴² Jijaji kuja palija, ngulaju Pirayiti wuraji murnma-juku yangkakuju Juwu-kurlanguku Parra-nyayirni-wangukuju. Ngulalpalu Juwu-paturlu wurdjurra-manu nyiyarningkijarra Purlapa Pajapakungarnti. ⁴³ Ngula-jangkarlu, wuraji-nyayirnlik jintangka-juku parrangkaju, Jajpu Rdimaijya-wardingki yanurnu yangka-kurra Kulkaja-kurra. Ngulaju Kanjulukungarduyu kala nyinaja wiri-patu-kari-kirli Kanjulu-patu-kariyi-nyanu-kurru. Manu kalalu yapa-karirli warrarda ngurrju-pajurnu.

* ^{15:34} Nyangka Psalm 22.1

* ^{15:36} Nyangka Psalm 69.21

Ngulaju kala Kaatuju warrarda payurnu kujarlu, "Wapirra, Warlalja-Wirijana nyinaya yapaku jintawarlayiki-jiki ngurujarraranyparlaku." Ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkaju, Jajupurlu kutu payurnunjunu marriwarlu yangka Paliti wiri yungu Jijaji palka nyurnulku kapanku pirnkingka yirrarninjini wanta yukanjakungarnitirla Parra-nyayirnikingarnitirla.
44 Kuja Jajupurlu payurnu yangka Paliti Jijajiki palkaku nyurnukulku, ngulakuju-nyanu yangkaju Paliti wangkaja, "Nyurru-juku mayi palija?" Ngulangkujurla jarulku iilyaja yurrkunyukungarduyuku wiriki, ngulanya payurnu, "Nyangurla yangkaju Jijaji palija watiya warntawarntarla? Nyurru-juku mayi?"

45 Wangkajarla Palitikiji, "Kamparru-pardu-juku palija."

Junga-juku, wangkajarla Palitiji Jajupukuju, "Ngula-juku maninjarla kangka, manu pirnkingka yirraka Jijaji palka nyurnu." **46** Junga-juku, kantinirla manu pijiji kirriirdi kardirri. Junga-juku, yaninjarla palkaju manulku Jijajiji nyurnuju kujalpa watiya warntawarntarla waraly-karriajuku. Ngula wayirrinjarla japusapu-manu palkaju pijijirla, manu kanjarla-yirrarnu pirnkingka yangka kujalu wati-paturlu nyurru-wiyi pirnki pangurnu pirlingka. Manu pirli wiri yarturlu, ngulalku ruukanjarla tirnngi-yirrarnurla palkakuju. **47** Yangka-jarrarlu karnta-jarrarlu Miiri Makardala-wardingki manu Miiri-karirli-yijala yangkangku Juji-jikipalangurlu ngati-nyanuru, puranjarla-pala tarda-nyangu, manulpa-pala warrawarra-kangu pirnkingka, yangka kuja Jajupurlu palka yirrarnu pirnkingka, ngulanyalpa-pala warrawarra-kangu.

16

*Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu Jijajiji palinja-warnu
 Matthew 28.1-10, Luke 24.1-12, John 20.1-10*

1 Ngaka-pardu-karilki, wanta yukanja-warnurla Jarriityi Parra-nyayirni-wangu-jangkarla, yanulu karntakarnta marnkurrrpa kantini-kirra jaraku ngurrjuku parntirrparntirrpaku maninjaku. Ngulaju yirdijili Miiri Makardala-wardingki, jinta-kari Miiri-kari-yijala ngulaju Jamajkipalangu ngati-nyanu, manu jinta-kariji yirdiji Jalumi. Ngulalu jaraju manunjunu yungulurla yaarl-winjirninjini Jijajiki palkaku pirnkingkaku. **2** Ngakalku-yijala mungalyurru-pardu-kari Palyangkalku wanta pardinjarni-purulku, ngula-puruju kangulkulurla jaraju Jijajiki palkaku nyurnuku yaarl-winjirninjakuju. **3** Kujalpalu yangka yali-patu karntakarnta wapanjayanu, ngulalpalu-nyanu kujarlu payirinja-yanu wapanja-karrarluju, "Nganangku-ngalparla jurnta ruu-kanyi yangkaju yarturlu wiri?"

4 Junga-juku, kujalu kutu-jarrijalku pirnki-pirdi-kirra, ngulangkujulu parlu-pungu yangkaju pirli yarturlu wiri nyurru-warnu-juku ruu-kanjawarnu. Junga yaliji yarturlu wiri-nyayirni! **5** Junga-juku, yukajarralkulu kaninjarra pirnkingkaju. Yalirla pirnkingka parlu-pungulu jinta wati kurdu-warnu kujalpa nyinaja jungarni-purdanji jinajina-piya-kurluju ngulaju kardirri-kirli. Kujalu nyangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija.

6 Ngula-jangkaju, watiji-jana wangkaja, "Paa-karrinja-wangulu karriya! Jijajiki kankulurla warrirni yangkaku kujalu watiya warntawarntarla rdirriny-pantirninjarla waraly-yirrarnu. Lawarla nyampuu. Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu! Nyangkalu nyampu! Nyam-purlanyalpa ngunaja palkaju. **7** Pina-yantaluu nyampu-ngurluju. Yaninjarla

yimi-ngarrikalu-jana yangkaku kurdungurlu-patuku, manu Piitarlanguku-lurla yimi-ngarrika. Kujanyalu-jana wangkaya, 'Jijaji kapu-nyarra kam-parru yani yangka-kurra Kaliliyi-kirra nganta, ngulangkanya kapunkulu parlu-pinyi, yangka kuja-nyarra nyurru-wiyi wangkaja nyanunu.'"

⁸ Junga-juku, yangka-patujulu karntakarnta wilypipardijalku pirnki-ngirliji, manulu lanilki ngarrurdalku pina-parnkaja. Kujalu pina-parnkaja yapa panu-kurra, ngulakuju yapaku kulalu-jana yimi-ngarrurnu Jijaji, lawa. Ngarrurda manu lanilpalu nyinaja wurulypa-juku.

*Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu Miiri Makardala-wardingki-kirra
Matthew 28.9-10, John 20.11-18*

⁹ [Yangka kuja pirnki-ngirli palinja-warnu wankaru-jarrija pina Jijaji Palyangka, ngulangkuju-nyanu milki-yirrarnu kamparruju karnta-pardukurra yirdi-kirraju Miiri Makardala-wardingki-kirralku-wiyi. Nyampukuju karntaku yangka nyurru-wiyi kujarla jurnta yilyaja juju-patu wirlik-pala, ngula-kurranya-nyanu milki-yirrarnu palkaju. ¹⁰ Yalirli karn-tangku, ngulangkuju-jana yimi-ngarrurnunjunulku panukulku yapaku Jijaji-kirlangu wungu-warnuku. Kuja-jana yimi-ngarrurnu Jijaji yalirli karntangku ngulaju yulanja-kurraku manu malamala-kurraku. ¹¹ Ngula-kurrakuju kuja-jana yangkangku karntangku yimi-ngarrurnu Jijaji kuja nyangu nganta wankarulku, ngulakuju kulalurla ngungkurr-nyinaja. Manulpalurla kapuru nyinaja.

*Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu wati-jarra-kurra kurdungurlu-jarra-kurra
Luke 24.13-35*

¹² Ngaka-pardu-karilk, Jijajirli-nyanu yarda milki-yirrarnu wati-jarra-kurralku jirrama-kurra. Kuja-pala yali-jarra wati-jarra yanu manangkarra-kurra wurnalku, ngula-kurra-juku-palang warraja-jarrija manu rdipiija, kula-nganta yapa-kari-juku. ¹³ Kuja-pala nyangu, ngulaju-pala kurdungurlu-patu-kariyi-nyanu-kurralku pina-yanu, ngulakuju-pala-jana yimi-ngarrurnu Jijaji kuja-pala nyangu nganta. Ngulakuju kulalu-jana ngungkurr-nyinaja-yijala panu-juku.

*Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kurra
Matthew 28.16-20, Luke 24.36-49, John 20.19-23, Acts 1.6-8*

¹⁴ Ngakarrangakarra-pardu-karilk, Jijajirliji yarda-nyanu milki-yirrarnu panu-kari-kirralku 11-pala kurdungurlu-patu-kurra, ngulakuju-jana warraja-jarrija miyi ngarninja-kurraku. Kuja-nyanu Jijajirli milki-yirrarnu, ngulangkuju-jana kurnta-ngarrurnu nurnangku jarungkuju kapurunju panuju, kujarlu-jana kurnta-ngarrurnu, "Yangka kamparru-wiyi kujankulu-jana nyampu-jarraku wati-jarraku kapuru nyinaja manu karntakarntaku, kulankulu-jana ngulakuju ngungkurr-nyinaja. Jungajalajulu nyangu. Kala nyurrurla, ngulajunkulu wilji-nyayirni kapuru wita-wang!"

¹⁵ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja, "Nyampu-ngurluju pirri-yantaluu kuja-purda kuja-purda nguru-kari nguru-kari! Yimi-ngarrikalu-jana Yimi Ngurrju ngaju-nyangu! ¹⁶ Ngana-puka kaji-nyarra ngungkurr-nyina nyampuku jaruku manu kajiji ngajuku wala nyina, ngulajulu-jana ngapangka julyurl-yirrarninjarla papitaji-manta. Kujarlaju Kaaturlu kapu muurparlu mardarni tarngangku-juku. Kala nganangku-puka kaji-nyarra wala nyinanja-wangurlu wurra-mani manu kapuru nyina, kujarlaju kula Kaaturlu muurparlu mardarni, lawa. Kapurla jurnta nyina tarngga-juku. ¹⁷ Yangka yapa kuja kajulu wala nyina ngajuku, ngulaju kapu-jana Kaaturlu yartarnarri yinyi. Yartarnarri-kirlirli kapulu-jana

jurnta yilyami jujuju yapakuju, manu kapulurla kurruly-wangkami jarukari jaru-kariji. ¹⁸ Kajilpalurla yangka yapa yarnkayarla warnaku, ngula-jangkaju, yarlkikarla kajilpa-jana, ngula-jangkaju, kulalpalu nyurnu-jarriyarla. Manu kajilpalu ngapa nganjarla mawiya-kurlu, ngula-jangkaju, kulalpalu nyurnu-jarriyarla. Yangkangku yapangku, kajili-jana nyurnu-nyayirni nyanyi, kajili-jana nyurnukuju rdaka yirrarni palkangkaju, ngula-jangkaju yapa nyurnu-jangkaju kapulu ngurrju-jarri.]

*Jijaji yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra
Luke 24.50-53, Acts 1.9-11*

¹⁹ Kuja-jana Jijaji Warlalja-Wiri wangkaja kurdungurlu-patuku, ngula-jangkaju marlajalkurla kankarlu-jarrinja-yanu Kaatuku nguru-nyayirni-wangu-kurra nyanunu-nyangu-kurra. Ngula-jangkaju, pirri-maninjarla nyinajalpa jungarni-purdanji Kaatu-kurlangurla. ²⁰ Ngula-jangkaju, kurdungurlu-paturlujulu warru yimi-ngarrirrinja-yanu jaru Jijaji-kirli nguru-kari nguru-kari warrukirdikirdi. Ngula-puruju-jana pirrijirdi-maninja-yanu Warlalja-Wiringki Jijajirli warrkikingarnti. Kujalu-jana purda-nyangu wangkanja-kurra jaru-kurra yapa ngalya-karirli, manu kujalu-jana nyangu yartarnarri-kirli warrki-jarrinja-kurra, ngulaju kappaku milya-pungulu-jana kujalpalurla marlaja yimi-ngarrurnu junga yimi. Ngula-juku ngurrju.]

Nyampu yimi-pardu-kari ngulaju yapa-karirli nganangku marda yirrarnu nyurru-wiyi

[⁹ Yangka kujalu marnkurra karntakarnta pina-yanu pirnki-jangka, ngulangkujulu-jana yaninjarla yimi-ngarrurnu Piitaku manu nyanunu-nyangu wungu-warnuku yangka kuja-jana Kaatu-kurlangurlu marramararlu yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra pirnkingka Jijaji-kirli. ¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirliji yilyaja-jana kurdungurlu-patuju kakarrara-purda manu karlarra-purda jaru-kurluju. Ngulaju nyampuji jaruju tarruku-nyayirni, ngula kuja kajana Kaaturlu yapa muurlparlu mardarni yungulurla jirrn-ganja nyinami tarngga-juku.]

Luke Yimi Jijaji-kirli Luuku-kurlangu **Yimi Ngurrju Jijaji-kirli kuja Luukurlu yirrarnu**

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju puku yimi-kirli Jijaji-kirli yirdingkiji kuja Luukurlu yirrarnu nyurru-wiyi. Manulu marnkurrpa-karirli wati-patu-karirli yimi yarda yirrarnu Jijaji-kirli-yijala. Ngulajulu yirdiji nyampunya Matiyu, Maarrku, manu Jaanu. Ngula-paturlunyalu yarda yirrarnu yimi. Nyampu-patuju murntu-pala puku, ngulaju karlipa yangka yirdi-mani Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Luukulpa warrki-jarrija nyangunyangu. Ngulaju kulalpa Jijaji-kirlangu kurdungurlu nyinaja, manu Juwu-wangulpa nyinaja nyanunguju. Ngarpalurla yimi-ngarrurnu Jijajiji yapa-karirli, ngula-jangkanya Kirijini-jarrijalku. Ngakalku jirrngaŋga warru wapajalparla mijinirikiji yirdikiji Puurluku. Ngula-jangkarlanya, Luukurlu nyampuju Yimi Ngurrju yirrarnu yungulu Juwu-wangu-paturlu yapa-karirli milya-pinyi Jijaji wajawaja-maninja-wangurlu. Ngakalku yarda yirrarnu jinta-karilkil yimi wiri-jarlu Payipulurlaju kuja karlipa yirdi-mani ‘Acts’.

Luukurlu yimi nyampuju yirrarnurla wati wiriki yirdikiji Tiyapiluku

¹ Yapa panungkulpalu yimi puta yirrarnu Jijaji-kirli, manulu puta yirrarnu ḥganimpa-kurlu puranjungarduyu-kurlu kuja karnalu Jijaji purami jalangurlu. ² Yimi nyanungurra-nyangu ngulaju jurruku-juku yimi kurdungurlu-patu-kurlangu yangka kujalu Jijaji nyangu kujalpa nyanunguju wankaru nyinaja nyampurla walyangka. Kuja pina-yanu nyanungukupalangu-kurra Wapirra-kurra Jijaji, ngula-jangkaju yanulu ngurra-kari ngurra-kari-kirralku, warru yimi-ṅgarrurnulpalu-jana yimi yapaku. ³ Ngaju-nyangu puntu Tiyapilu, nyanungurrarlujulu yimi-ṅgarrurnu ngajuku kamparru-wiyi. Manu ngajujurna pina-jarrija yirriyirri-nyayirni. Ngaju karna ngampurrrpa nyina yungurnangku nyampu yimi Jijaji-kirli yirrarni nyuntuku. ⁴ Nyuntu kanpa milya-pinyi wita yali-kirli yimi-kirli, manu kanpa marda purda-nyanyi jungarni marda, jungarni-wangu marda. Ngulanya karnangku nyampuju yimi pantirni nyuntuku jalangurlu yungunpa nyuntuluru milya-pinyi kuja-ka nyampu yimiji Jijaji-kirli jungarni-nyayirni nguna.

Marramarrarla wangkaja Jikarayaku kapurla nyanunu-parntarlu Lijip-itirlu mardarni kurdu wirriya

⁵ Nyurru-wiyi, wati yirdi Yarurdulpa wiri nyinaja yapakuju ngurrararla Jurdiyarla. Ngurrangka yinyarla nyinajalpa wati yirdi Jikaraya ngulaju turnu-warnu-ṅgurluju wati-ṅgirliji Yapija-ṅgurlu. Nyanungujulpa nyinajaja maralypikingarduyu Kaatuku. Nyanungu-parntaju yirdiji Lijipiti, ngulaju turnu-warnu-ṅgurluju wati-ṅgirliji Yarunu-ṅgurlu. ⁶ Jikaraya manu Lijipiti, jirrama-jukulpa-palarla nyinaja jungarni Warlälja-Wiri Kaatu-kurlangu. Nyanungu-jarrarlulpa-pala jungarnirli puraja kuruwarri Mujuju-kurlangu, manulpa-pala purda-nyangu kuja-palanglu wangkaja. ⁷ Ngulajulpa-pala purlka manu muturna nyinaja, manu kurdu-wangulpa-pala nyinaja. Nyiya-jangka mayilpa Lijipitiji kurdu-wangu-juku nyinajā?

⁸ Ngaka-karilki, kirringka yirdingkaju Jurujulumurla, Jikarayajulpa warrki-jarrija Yuwarli Maralypirla Juwu-kurlangurla panu-kari-kirli maralypikingarduyu-patu-kurlu yinya-patu-kurluji Yapija-kurlangu-patukurlu. ⁹ Maralypikingarduyu-paturluju kalalu milarnu wati jinta yaninjaku Yuwarli Maralypi-kirraku yungurla purrami watiya parntirparntirrpaa ngurrju Warlalja-Wiriki. Parra jintangka, milarnulu Jikaraya. Yukaja kaninjarni Yuwarli Maralypirla yungurla yali watiya parntirparntirrpaa purrami. ¹⁰ Panu-kari yapajulpalu karrija yarlungka, manulpalurla wangkaja Kaatuku. ¹¹ Kujalpa Jikaraya kaninjarni karrija, kaaku-nyayirni palka-jarrijarla nyanunguku marramarra Warlalja-Wiri-kirlangu. Ngula-julpa karrija jungarni-wana pirli wiri-jarlu kujalpa warlu jankaja. ¹² Kuja Jikarayarlu nyangu karrinja-kurra, ngarrurda-jarrijarla manu lani-jarrija-nyayirnirla. ¹³ Marramarrajurla wangkaja nyanunguku, "Jikaraya, lani-wangu karriya! Nyanunguku purda-nyangu. Ngaka kapu nyuntu-parntarlu Lijipitirli kurdu wirriya mardarni nyuntu-nyangu, ngulakuju kapunparla yirdiji Jaanu yirrarni. ¹⁴ Kaji yinya wirriya palka-jarrimi, kapungku nyuntuju wardinyi-mani-nyayirni, manu kapulurla yapa panuju marlaja wardinyi-jarrimi nyanunguku. ¹⁵ Kaji wiri-jarrimi, kapu nyanunguju warrkini wiri-nyayirni nyinami Warlalja-Wiri Kaatuku. Kula pama ngarni, lawa. Palka-jarrinja-wangurla-wiyi, Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu kapu wiri-jarri kanunjumanyumpa. ¹⁶⁻¹⁷ Yuwayi, Warlalja-Wiri Kaaturlu kapurla yinyi yangka-juku jurru-juku Pirlirrpaa manu yartarnarri kujarla yungu jarukungarduyuku Layijaku nyurru-wiyi. Pirlirrpaa yali-kirli ngulaju kapu yilyami yapa-kurra Yijirali-pinki-kirra. Panungku kapulu wangkanjakkura purda-nyanyi. Ngula-jangkaju kapulurla nyanungurralku pinayani Warlalja-Wiri Kaatuku. Ngula-jangkaju, ngati-nyanu manu kirdanyanu kapulu-jana ngurrju nyinami kurdukurduku, manu yangka panukari kujalpalurla purda-nyanja-wangu jurnta nyinaja Kaatuku, ngakaju kapulu-jana yapaju purda-nyanyi linpangku yangka kuja kalurla jungarni nyina Kaatuku. Yuwayi, kujanya kapu-jana kaja-purajirli Jaanurlu jungarnijungarni-mani yapaju kamparrurlu Warlalja-Wiriki kaji yanirni walya-kurra." Kujanyarla wangkaja marramarrajurla Jikarayakuju.

¹⁸ Ngula-jangkaju, Jikarayarlu japurnu, "Yimi nyuntu-nyanguju, junganya? Ngaju-parntaju muturnalku, manu ngajujurna purlkalku! Nyarrparlu kapurlujarra kurdu wirriya mardarni?"

¹⁹ Marramarralu yalu-manu, "Yirdi ngajuju Kapirili. Ngaju karna Kaatu-wana karrimi nguru-nyayirni-wangurla. Nyanungurluji yilyajarni ngajuju nyampu-kurra yungurnangku Yimi Ngurruji yimi-ngarrirni. Kala nyuntuju kanpaju kapuru nyina-juku. ²⁰ Jalanglu-ngurlu, ngulaju kulanpa yimi jintarlangu wangkami. Kapunpa wurdungu nyina tarnnga-juku. Ngaka kaji kaja-puraji palka-jarrimi, ngula-jangkaju kapungku Kaaturlu wangkanjaku ngurrju-mani."

²¹ Kujalparla wangkaja-juku Jikarayaku Maralypirla, yapajulpalu yarlungka-juku karrija. Pardarnulpalurla yungu wilypipardimi. Puta purda-nyangulpalu nyarrpa-jarrijalpa kaninjarni tarnnga-juku. ²² Kuja wilypipardijarni kaninjarni-jangka Maralypi-jangka yarlu-kurra, ngula-jangkaju kula-jana wangkaja marramarra-kurluju kuja nyangu. Manujana puta wangkaja rdakardaka. Ngula-jangkarlunyalu milya-pungu kuja nyangu nyiya mayi ngurrju kaninjarni Maralypirla. ²³ Ngula-jangkaju, Jikarayalkulpa wiyiki jintaku nyinaja yalirla Maralypirla. Kuja warrki lawa-manu, ngula-jangkaju ngurra-kurralku yanu.

²⁴ Ngaka-karilki, nyanungu-parnta Lijipiti, ngulaju juni-parntalkulpa nyinaja. Kirntangi rdaka-palaku nyinajalpa kaninjarni yuwarlirla yapa nyanya-kujaku. ²⁵ Wangkaja-nyanu, “Kurdu-wangu kujalparna nyinaja, ngulaju kalajulu yapangku manyu-pungu, manu kalajulu kurntaku ngurrju-manu. Jalanguju, Warlalja-Wiringkiji yungu ngajuku kurdu. Yarlu-kurralku karna yani. Kajijili yapangku nyanyi ngajulu, kapujulu wardinyi nyina!”

Marramarra Kapirili yaninjarla wangkajarla Miiriki kapu kurdu wirriya mardarni

²⁶ Yangka kujarla marramarra wangkaja Jikarayaku, ngula-jangka kirntangi-patu-jangka jika-pala-jangka, Kaaturlu yilyaja marramarra Kapirili kirri-kirra Najariti-kirra ngulaju ngurrara-kurra Kaliliyi-kirra.

²⁷ Yilyaja yungurla kaminaku wangkami Miiriki. Kula wati-kirli-wiyi ngunaja, ngulajulparla watiki yirdiki Jajupuku nyinaja jangku-pinja-warnulku. Jajupulpa nyinaja turnu-warnu-ngurluju Tapiti-ngirli.

²⁸ Kujarla yangka marramarra yanurnu Miiriki, ngulajurla wangkajalku nyanungukuju, “Yuwa, Miiri! Warlalja-Wiriji kangku jirrnga nyina nyuntuku, manu kangku wardinyi nyina!” ²⁹ Miirirliljipa puta purda-nyangu. Kulalpa purda-nyangu nyiyaku mayi kujarla marramarra wangkaja yimi nyanunguku.

³⁰ Ngula-jangkaju, marramarrarla wangkaja nyanunguku, “Miiri, Kaatuju kangku wardinyilki nyinami nyuntukuju, lani-wangu nyinaya!

³¹ Ngakaju kapunpa juni-parnta-jarrimi, manu kapunpa karrmulypajarrimi kurdu wirriya-kurlu. Kapunpa yirdi yirrarni Jijaji. ³² Kaji wiri-jarrimi, kapu wati wiri-nyayirni nyina. Kaatu kuja-ka kankarlarra nyina, ngulangkuju kapu Kaja-nyanu-pajirni. Kaaturlu milarnu nyanunguju yungu nyina wiri-nyayirni Tapiti-piya Tapiti-kirlangu-jangka warlalja turnu-warnu-jangka kujalpa-jana nyurru-wiyi nyinaja wiri-jarlu yapaku Yijirali-pinkiki. ³³ Yuwayi, nyuntu-nyangu kaja-puraji kapu-jana wiri nyinamu Yijirali-pinkiki tarngga-nyayirni! Kapu-jana wiri-jiki nyina Kaatukurlangurlanguku yapaku tarngga-nyayirni!”

³⁴ Ngula-jangkaju, Miirirlji japurnu marramarraju, “Ngajuju, kularna wati-kirli-wiyi ngunaja. Kala nyarrpalkurna juni-parnta-jarrimi?”

³⁵ Ngula-jangkaju, marramarralkurla wangkaja, “Kapungku Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu kurru-yukami kaninjarni nyuntukuju. Kaatu-kurlangu yartarnarri kankarlarra-jangka kapungku kurru-yukami mangkurdu-piya kuja karla wapirrimi yalkiriki, kuja-piya. Kaji yali kurdu wirriya palkajarrimi, kapu Kaatu-kurlangu nyina, manu kapulu yapangku yirdi-mani Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu.” ³⁶ Milya-pinyi kanpa muturna pimirdi nyuntu-nyangu yirdi Lijipiti, yangka kuja kalalu yapangku manyu-pungu kurdukupalangu-wangu? Juniperntalku-ka nyinami. Kirntangi marnkurrpa-jangka kapu karrmulypajarrimi kurdu wirriya-kurlu. ³⁷ Yuwayi, kujaju junga! Kaatuju-ka pina nyina nyiyarningkjarraku ngurrju-maninjaku. Nyanunguriju Kaaturlu ju kajana kurdukurdju yinyi muturnarlanguku!”

³⁸ Ngula-jangkaju, Miirirlja wangkaja marramarraju, “Kujaju junga ku-janpaju ngajuku wangkaja. Ngaju yungurnarla nyina warrkini Warlalja-Wiriki. Kapurnarla pardarni yunguju kurdu yinyi.” Ngula-jangkaju, marramarrarluju yampinjya-yanu Miiriji.

³⁹ Ngaka-karilki, Miirirla yampinja-yanu nyanungu-nyangu ngurra, manurla jijanu yanu Lijipitiki. Yaruju-nyayirnilha yanu ngurra wita-kurra pirlingga ngurungka Jurdiyarla. ⁴⁰ Yanurnu Jikaraya-kurlangu-kurra ngurra-kurra, manu yaninjarla yukaja ngamirlji-maninjakungarniti Lijipitikingarnti. ⁴¹⁻⁴⁴ Miirirla wapirdi wangkanjarla purlaja Lijipitiki. Kuja Lijipitirla purda-nyangu Miiri wangkanja-kurra, Lijipitirla-nyangu purda-nyangu kurdu yurirrinja-kurra miyalurla. Ngula-jangkaju, Pirlirrpa Kaatu-kurlangu wiri-jarrijarla kanunjumanyumpa Lijipitikiji, manu kilji-nyayirnirla wangkaja Miiriki, "Ngajujurna muturna-mipa. Nyiyakunpaju yanurnu nyanjaku? Kujanpaju wapirdi wangkaja ngajuku, kurdu kan-injarni ngajulurlaju ngulaju wardinyi-jarrija-nyayirni manu jurl-pungu kaninjarni ngaju-nyangurla! Kujarlaju ngaju karnangku milya-pinyi nyuntujunpa Warlalja-Wirikipalang. Nyuntujunpa karnta-kari-piya-wangu. Kaatuku kanparla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. Kajinpa karrmulypa-jarrimi yali-kirli wirriya-kurru, ngulaju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni-yijala. ⁴⁵ Yuwayi, yangkaju yimi kujangku Warlalja-Wiri-kirlangu marramarra wangkaja nyuntuku, yimi nyampuju-ka junga wangka. Kujanparla wala nyinaja Kaatuku, kujarlanya kanparla marlaja nyina wardinyi-nyayirni jalanguju!"

Miirijilparla yati-wangkaja Warlalja-Wirikiji yunparninja-karra

⁴⁶⁻⁴⁸ Ngula-jangkaju, Miirirla rdirri-yungu pulka-pinjakulku Warlalja-Wiriki:

"Kaatulkuju kaju nyina ngajuku Ngarlkinpa. Ngajujurna kamina. Ngaju karnarla nyina manu warrki-jarrimi nyanunguku. Ngajulpaju purda-nyangu, manu karna ngajuju wardinyi nyina. Kujarlaju kapurnarla yati-wangkami.

⁴⁹ Yinyi kaju kurdu wirriya nyanungu-nyangu Kaja-nyanu. Kujarlanya jalangu-ngurlu kapujulu yapa panungku milya-pinyi ngaju kuja kaju Kaaturlu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.

Nyanunguju yirdiji tarruku. ⁵⁰ Kaatuju kajana mari-jarrinjarla ngurrju nyina yapaku kuja kalu yirriyirrirla purda-nyanyi nyanungu.

⁵¹ Kala yapangku kuja kalu-nyanu pulka-pinyi wiringki nganta, Kaaturlu kapu-jana yartarnarri-kirirlirla muku pirri-pinyi ngurujarraranypa. Kapu-jana tarngangku-juku muku yilyami nyanungu-ngurlu.

⁵² Yapa yalirra kuja kalu wiri nyina nyampurla walyangka, kapu-jana purdangirli-kirra-mani, manu kapu-jana yapa kaji-wangulku yirrarni kamparruju wirilki nyanungu-nyangurla warrkingka.

⁵³ Yapa kuja kalu yarnunjuku nyina mangarri-wangu, ngulakuju kapu-jana nyiyarningkijarra ngurrju yinyi ngarninjakuju. Kala yapangku kuja kalu nyiyarningkijarra mardarni, kula-jana yinyi, lawa. Kapu-jana yilyami marlajarra.

⁵⁴⁻⁵⁵ Nyurru-wiyi, Kaatuju-jana wangkaja ngalipakupalanguku nyurnunyurnuku-wiyi, ngulaju kapu-jana jirrnanga nyina nyanungurraku manu nyanungurra-nyangu kurdukurduku. Yipuruyamu-kurla wangkaja kapu-jana yimirri nyinami nyanunguku manu nyanungu-nyangu kurdukurduku, manu kapu-jana warrawarra-kanyi. Yuwayi, kujaju junga. Kula-ngalpa wajawaja-manu ngalipa yapaju Yijirali-pinki, kala-ngalpa mari-jarrinjarla mampungku-mardarnu."

Kujanyalparla Miiriji yati-wangkaja Kaatuku pulka-pinja-karra. ⁵⁶ Ngula-jangkaju, Miirijilpa nyinaja nyanungukupalangu-kurlu pimirdi-nyanukuru muturna-kurlu Lijipiti-kirli ngulaju kirntangi marnkurrapku

nyanungu-nyangurla yuwarlirla. Ngula-jangkaju, Miiriji pina-yanu ngurra-kurra Najariti-kirra.

Nyampu yimi Jaanu Papitaji-kirli kujalpa kurdu wita palkalku ngunaja

⁵⁷ Kuja Miirirla yampinja-yanu Lijipiti manu pina-yanu nyanungu-nyangurla ngurra-kurra, ngula-jangkaju Lijipitiji karrmulypa-jarrija kurdu wirriya-kurru. ⁵⁸ Yapa kujalpalu nyanungu-nyangurla ngurrangka nyinaja ngulangka-juku, manu nyanungu-nyangurlu wungu-warnurlu kujalu purda-nyangu kujarla Warlalja-Wiringki Kaaturlu mari-jarrinjarla yungu nyanungku wirriya kurdu, ngulakuju wardinyi-jarrialurla.

⁵⁹ Kuja kurdu wita palka-jarrija, ngaka-karilki wiyiki jinta-jangka, yapa panu-jarlu yanurnulurla Lijipiti-kirlangu-kurraju ngurra-kurraju yungulu ngarrka-kijirni kurduju Mujuju-kurlangurla kuruwarrirla. Ngarralu yirdiji yirrakarla Jikaraya nyanungukupalangupiya. ⁶⁰ Kuja-kujakuju-jana warla-pajurnu Lijipitirli, manu-jana wangkaja, "Murnma, kulalurla yirraka Jikaraya. Yirdi-mantalu Jaanu."

⁶¹ Wangkajalurla, "Nyiyakurnalu yirdi-mani Jaanu? Kula-ka ngana nyuntu-nyangurlaju warlaljarlaju kuja yirdi nyina." ⁶² Ngula-jangkaju, rdakardakalurla wangkaja Jikarayaku kurdu wirriyakupalanguku, manulu japurnu nyanunguju, "Nyiya kapunparla yirdi yirrarni nyampu wirriyakuju?"

⁶³ Ngula-jangkaju, Jikaraya-jana rdakardaka wangkaja, japurnu-jana pipaku yungu pantirni. Ngula-jangkaju, yirdilki panturnu 'Yirdi nyanungu-nyanguju Jaanu.' Kujalu kuja-kurra nyangu yapangkuju, putalu purda-nyangu, paa-karrijalpalu. ⁶⁴ Yungka yirrarnu yirdi nyampu Jikarayarlu, ngula-jangkaju Kaaturlu ngurruju-manu wangkanjakulku, manu yati-wangkajalparla Kaatuku. ⁶⁵ Yapa kujalpalu palka karrija, lani-jarrialu kujalpalu purda-nyangu Jikaraya. Yimi-ngarrurnunjunulu-jana yimi yapaku kujalpalu nyinaja warrukirdikirdi pirlipaturla ngurungka Jurdiyarla. ⁶⁶ Kujalu yalirrarlu yapangku purda-nyangu jaru yali-kirli kurdu wirriya-kurru yirdi Jaanu-kurru, milya-pungulpalu Warlalja-Wiri-kirlangu-kurru yartarnarri-kirli. Ngulakujulpalu-nyanu jarnkjurnku japurnu, "Kaji nyampu kurdu wirriya wiri-jarrimi, nyarrpa-jarrimi kapu?"

Jikarayarla marlaja wangkaja Kaatukuju

⁶⁷ Yangka, kujarla Jikarayarlu yirdiji yirrarnu ngalapi-nyanuku, ngulakujurla Pirlirrpaa Kaatu-kirlangu wiri-jarrija kanunjumanyumpa Jikarayakuju. Ngula-jangkarlunyalparla marlaja wangkaja kuja-piya:

⁶⁸ "Ngalipa yapaju Yijirrali-pinki, pulka-pinyirliparla Warlalja-Wiriki Kaatuku. Yanirni-ka yungu ngaliparla nyina manu yungu-ngalpa muurl-mardarni majumaju-kujaku.

⁶⁹ Yilyamirni kanganpa Ngarlkinpa Wiri wati Tapiti-piya yangka kujalpa nyinaja wiri nyurru-wiyi ngalipa-nyangu warlalja.

⁷⁰⁻⁷² Nyurru-wiyi, nyanungu-nyangu jarukungarduyu-patulurla marlaja wangkaja kapu-ngalpa muurl-mardarni yapa-kujaku kuja kalungalpa nyurunyuru-jarrimi manu kulukukulukulku-mani ngalipaju. Kaatu-jana mari-jarrinjarla wangkaja ngalipakupalangupiya nyurnunyurnuku tarngangku warrawarra-kanjaku. Wangkaja-jana kapungalpa kapu-ngalpa wajawaja-maninja-wangurlu manu yampinjangurlu mardarni.

⁷³⁻⁷⁵ Yuwayi, Warlalja-Wiri Kaaturla wangkaja Yipuruyamuku kapungalpa wankaru-mani yapaju yapa-kari-kijaku kuja kalu-ngalpa nyurunyuru-jarrimi manu kulukukulukulku-mani. Kapu-ngalpa

wankaru mardarni yungurlipa nyanungu-mipa purami lani-wangurlu manu yungurliparla jungarni nyina manu yungurlipa nyanungu-nyangu nyinami tarnnga-juku. Yuwayi, jalangu Kaatukurlangu yimiji, junga-ka wangka. Kujarlanyarliparla yati-wangka Kaatuku.”

Kujanyalparla Jikarayaju marlaja wangkaja Kaatukuju.

76-77 Ngula-jangkaju, Jikarayarlu rdirri-yungu wangkanjaku ngalapinyanuku kurdu wirriyaku Jaanuku kuja-piya:

“Nyuntujunpa ngaju-nyangu kaja-nyanu. Kajinpa nyuntu wiri-jarrimi, yapangku kapungkulu milya-pinya nyuntuju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu kuja-ka kankarlarra nyina. Nyuntu kapunpa-jana yimi-ngarririnjinji yapaku yungulu-nyanu jungarnijungarni-mani Warlalja-Wiriki kaji yanirni nyurru-wiyi-wangu. Nyuntu kapunpa-jana yimi-ngarririnjinji yapaku kajili majungka-jarrimi, Kaatujukapu-jana yawuru-jarrimi nyanungurraku, manu kapu-jana muurl-mardarni majumaju-kujaku. Ngula-jangkarlunya kapungkulu nyuntuju yirdi-mani Kaatu-kurlangu jarukungarduyu.

78-79 Kaatuju marinjinji manu yimiru yapakuju. Ngalipa yapaju kuja karlipa nyinami nyampurla walyangka, kapurlipa panu-juku palimi. Kula ngurru-ngalpa jalanguju ngalipakuju, lawa kula-nganta karlipa mungangka nyinami. Kala kaji Kaatu-kurlangu yanirni, kapungalpa ngurrjulku nyina ngalipakuju Jarra-nyayirni-wangu-piya, kula-nganta wanta yangka kuja-ka pardimirni mungalyurru. Kapu-nyanu milki-yirrarni ngalipa-kurra yungurlipa jungarni nyina. Nyanungurlanya kapurlipa wankaru-jarrimi-nyayirni manu rarralypa nyina.”

Kuja-kurlunyalparla Jikarayarluju wangkaja kaja-nyanuju.

80 Junga-juku, yaliji wirriya Jaanuju wiri-jarrija pirrjirdi-nyayirni, manu Kaatu-kurlangu Pirlirrparlurla yungu nyanunguku yartarnarri. Kala nyinaja jinta manangkarrarla. Ngakalku yanu, ngulajulpa-jana yapaku wangkaja Warlalja-Wiri-kirli Kaatu-kurlu.

2

Yimi nyampuju kuja Jijaji palka-jarrija

Matthew 1.18-25

1 Yangka kuja Jaanu Papitaji palka-jarrija, Ruumu-wardingki wati yirdilpa nyinaja Yakaja Wiri-nyayirni yapa-patuku nguru-kari ngurukariki. Wangkaja-jana warrkini-patuku yungulu yani nguru-kari nguru-kari-kirra yungulu-jana yirdi pipangka pantirni yapa-patu kujalpalu yinyaarla ngurungka nyinaja. **2** Ngula-wangurla-wiyi, kula-jana nganangkupuka kujarlu yilyaja warrkini-patutu yirdiki maninjaku. Ngula-puruju, wati-kari Kiriniyulpa wiri nyinaja yapaku witangka ngurungka Jiriyarla.

3 Yirdi yirrarninjungarnti pipangkakungarnti, yapa panujukulu pinaynu ngurrara-kurra warlalja-kurra, ngurrangka kujalu palka-jarrija.

4 Yinya-puru, Jajupujulpa nyinaja ngurrangka Najaritirla ngurungka Kaliliyirla. Ngula-jangka, yampinja-yanu Najariti manu yanu Pijilimi-kirra yungu-nyanu yirdi yirrarni pipangka. Kirri Pijilimi, ngulajulpa karrija ngurungka Jurdiyarla. Ngulaju Pijilimi jurruku-juku ngurraju kuja Kingi Tapiti palka-jarrija nyurru-wiyi. Manu Jajupujulpa nyinaja Tapiti-kirlangurla warlaljalrala turnu-warnurla.

⁵ Miiri nyanungu-wana yanu. Ngulajulparla nyurru-warnu-jala jangku-pinja-warnulku nyinaja Jajupukuju. Kala juni-parntalpa nyinaja kurdu-kurlu. ⁶⁻⁷ Kuja-pala yukajarra Pijilimi-kirra, kula-pala ngurraju parlu-pungu yungu-pala nyinayarla. Ngula-jangkaju, ngunaja-pala witangka yuwarlirla kuja kalalu-jana puluku mardarnu. Ngulangkaju, Miiriji karrmulypa-jarrija kurdu wirriya-kurlu nyanungu-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu. Wawardarla yirrarnu manu ngami wiringka yirrarnu. Ngami yinyarla kalalu marna yirrarnu pulukulu ngarninjaku.

Marramarrarlu-jana yimi-ngarrurnu jiyipikingarduyu-patuku kuja Jijaji palka-jarrija

⁸ Kutu-juku Pijilimirla, jiyipikingarduyu-patujulpalu nyinaja. Nyanungu-paturlulpalu-jana mampungku-mardarnu jiyipi-patu mungangka. Nyampuju nyanungurra-nyangu warrki. ⁹ Yaruju-nyayirni marramarra Warlalja-Wiri-kirlangu palka-jarrija, manu karrijalpa kamparru nyanungurrarla. Yangka marramarrajulpa miril-karrija-nyayirni yartarnarri-kirli Warlalja-Wiri-kirlanguju, manu jiyipikingarduyu-patujulpalu lani-jarrija.

¹⁰ Kala marramarraju-jana wangkaja nyanungurraku, “Lani-wangulu nyinaya! Ngajujurna yanurnu jaru ngurrju-kurlu, ngulangkuju kapu-jana panu-juku wardinyi-mani-nyayirni. ¹¹ Yinyarla Pijilimirla, ngurrangka kuja nyurru-wiyi Kingi Tapiti palka-jarrija, ngulangkaju jalangu kurdu wirriya palka-jarrija. Nyanunguju yirdi Mijaya, ngulaju Warlalja-Wiri nyurrurlaku kuja Kaaturlu milarninjarla yilyajarni nyampu-kurra. Nyanunguju Ngarlkinpa, ngulangkuju kapu-nyarra muurl-mardarni majumaju-kujaku. ¹² Ngaju karna-nyarra wangkami yungunkulu parlu-pinyi palkalku kurduju. Kajinkili yani Pijilimi-kirra, kapunkulurla warru nyanyi, manu kapunkulku parlu-pinyi yuwarli witangka kuja kalu-jana puluku mardarni. Kapu ngunami ngamingka wiringka wawarda-kurlurla.” ¹³ Yangka kuja-jana marramarra wangkaja, ngula-jangkajulu marramarra panu-nyayirni palka-jarrija kankarlu nyanungurraria. Yati-wangkajalpalurla Kaatuku kuja:

¹⁴ “Nyurrurla yapa-patu, yati-wangkayalurla Kaatuku kuja-ka nguru-nyayirni-wangurla nyina! Kaatuu kanyarra wardinyi nyinami nyurrurlaku. Ngula-jangkanya kankulurla marlaja nyina lani-wangu rarralyapai!”

¹⁵ Ngula-jangkaju, yalirra marramarra-patu, pinalu yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngula-jangkaju, jiyipikingarduyu-patulu-nyanu wangkaja, “Yanirlipa Pijilimi-kirra, manurliparla warru warrirni yungurlipa palka-mani kurdu kuja-ngalpa Kaatu-kirlangu marramarra wangkaja.” ¹⁶ Junga-juku, yaruju-nyayirnila yanu Pijilimi-kirra, manul-palurla warru nyangu yuwarliku witaku kujalpalu-jana puluku mardarnu. Ngulangkajulu kaninjarni yukaja, manu rdipijalu-jana Miiriki manu Jajupuku kurdu palka-kurlukulku. Ngunaljalpa yalirla ngami wiringka.

¹⁷ Kujalu jiyipikingarduyurlu nyangu kurdu ngunanja-kurra, yimi-ngarrurnulu-jana ngati-nyanuku manu kirda-nyanuku kuja-jana marramarra wangkaja nyanungurraku. ¹⁸⁻²⁰ Yimi kujalurla jiyipikingarduyu wangkaja Miiriki, ngula-jangkaju, jiyipikingarduyu-paturlusu ngurra yampinja-yanu, manulu pina-yanu nyanungurra-nyangu jiyipi-kirra. Kujalpalu yaninja-yanu, yunparninja-yanulpalu manu yati-wangkanja-yanulpalurla Kaatukuju. Yapa-karirlili-jana purda-nyangu yalirra jiyipikingarduyu-patu yunparninja-kurra manu yati-wangkanja-kurra, ngulakujulurla yimikiji marlaja paa-karrija-nyayirni. Jungarni-nyayirni nyampuju! Parlu-pungulu kurduju kuja-jana marramarra wangkaja

nyanungurraku. Kala Miirirli, ngulangkujulpa-jana puta purda-nyangu tarngangku-juku yimi yangka kujalu-jana kamparrurlu-wiyi yirri-puraja.

Miirirli manu Jajupurlu-pala kangulku kurduju Yuwarli Maralypি-kirra, manu-palarla yirdi yirrarnu Jijaji

21 Kuja yinya kurdu palka-jarrija, ngaka-karilki wiyiki jinta-jangka, Miirirli manu Jajupurlu-pala kangu maralypikingarduyu-kurlangu-kurra yungu ngarrka-kijirni Mujuju-kurlangurla kuruwarrirla. Yirdi-palarla yirrarnu Jijaji, yirdi jurru-juku kujarla marramarrarlu-wiyi yirrarnu kurdu witaku Miiringartirli wangkanjakungartirli.

22-24 Kirntangi jinta-jangka, yanu-pala Jijaji-kirli Jurujulumu-kurra. Ngula-jangkaju, kurdu Jijaji-pala kangu Yuwarli Maralypি-kirra yungu-palarla yinyi Warlalja-Wiriki. Kujarlunya kalalu Juwu-paturluju puraja kuruwarriji Mujuju-kurlangu yangka kujarla Warlalja-Wiringki yungu. Kuruwarriji kala kujanya wangkaja: “Kaji kamparru-warnu kurdu wirriyaju palka-jarri, nyanungukupalangu-jarrarlulpa-palarla yungkarla Warlalja-Wiriki.”* Kuruwarriji kala kujarlangunya wangkaja: “Kaji kamparru-warnu kurdu wirriyaju palka-jarri, ngati-nyanuju kulalpa yukayarla Yuwarli Maralypি-kirra kirntangi jintaku. Ngulakungartirliji, nyanungukupalangu-jarrarlulpa-palarla jurlpus-jarra kurlukuku-jarra kuyu warntarri-jarra purrayarla Warlalja-Wiriki yungu ngati-nyanuju pina-yukayarla Yuwarli Maralypি-kirraju.”* Kujarlanya-palarla jurlpus-jarra purra Yuwarli Maralypirla Miirirli manu Jajupurlu.

25-26 Kuja-puruju Jurujulumurla, nyinajalpa wati purlka yirdiji Jimiyani. Ngurrju-nyayirnilpa nyinaja kujalpa Kaatu-kurlangu kuruwarri puraja yirriyirri-nyayirnirli. Kalarla pardarnu Kaatuku nyangurla mayi kaji milarninjarla tilyamirni Mijaya yungu-jana muurl-mardarni yapa Yijirali-pinki majumaju-kujaku. Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurla yungurla Jimiyaniiki yartarnarri manu wangkajarla kapu nyanyi Mijaya Warlalja-Wiri milpa warlalja-kurlurlu palinjakungartirliji. **27** Kuja-pala Miiri manu Jajupu yanu Yuwarli Maralypি-kirra Jijaji-kirli, manu-pala kangu jurlpus-wita-jarra, Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurla wangkaja Jimiyaniiki yungu yani yali-kirra-yijala. **28** Kuja rdipiija Yuwarli Maralypি-kirra, Jimiyaniiri nyangu kurdu Jijaji. Manu nyanunguju, manu mardarnulpa wakungka, manurla pulka-pinjarla wangkaja Kaatuku. Nyampunyalparla wangkaja:

29 “Warlalja-Wiri, yimi kujanpaju wangkaja ngajuku kamparru-wiyi, ngulaju junga-juku jalanguju. Ngajujurna ngurrjulku, ngulaju rarralypalku yungurna palimilkii.

30-31 Milpa warlalja-kurlurluna kurdu wirriya nyangu, ngulangkuju kapu-jana wiri-jarrinjarla muurl-mardarni yapa walya nyampurla majumaju-kujaku. Kuja-yijala kapulu-jana nguru-kari nguru-kari-wardingkirli nyanjarla milya-pinyi ngurujarraranyparlarlu.

32 Jarra-nyayirni-wangu-kurlurlu kapu-jana yapa Juwu-wangu pinarri-manu yungulu jungarni nyina nyuntuku. Ngulangkuju kapulu-jana pulka-pinyi nyuntu-nyanguku ngurrara-jintaku Yijirali-pinkiki.” Kujanyalparla Jimiyaniiji wangkaja Kaatukuju.

33 Jijajikipalangu-jarraju, ngarrurda-jarrialpa-palarla kuja-pala purda-nyangu Jimiyani wangkanja-kurra. Putalpa-pala manngu-nyangu.

34-35 Ngula-jangkaju, Jimiyaniiri-janarla payurnu Kaatu yungu-jana pirrijardi-maninjarla warrawarra-kanyi. Ngularla wangkajalku Miiriki,

* **2:22-24** Nyangka Exodus 12.2, 12, 15

* **2:22-24** Nyangka Leviticus 12.6-8

"Kaaturlu milarnu nyumpala-nyangu kaja-puraji yungu-jana Yijirali-pinkiki wangka. Kapu-jana milya-pinyi kuja kalu nginyinginyirla manngu-nyanyi. Panu-kari kapulurla ngungkurr-nyina kaja-nyanuku, ngulaju kapu-jana Kaaturlu muurl-mardarni. Panu-kari kapulu nginji-wangkanjarla juwa-kijirni nyanunu. Yinya-patuju kapu-jana Kaaturlu riwarri-mani. Kala nyuntu Miiri, kapunparla kaja-purajikiji mirlirr-mani kajilirla ngaka nginji-wangka." Kujañyarlal Jimiyanji wangkaja.

³⁶ Yalirla ngurrangka Jurujulumurla, muturnalpa nyinaja yirdiji Yaana. Ngulakujurla rdipi ja 84-pala yulyurrpu Nyanungujulpa Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nyinaja, kalarla marlaja wangkaja nyanunguku. Nyanunguju ngulaju Paniwaliki yurntalpa. Manu nyanungujulpa nyinaja Yaaja-kurlangurla warlalja turnu-warnurla yangka kujalpa Yaaja nyurru-wiyi nyinaja. Kujalpa kamina-wiyi nyinaja Yaanaju, ngulajulparla kalinja nyinaja wirlik-pala-mipaku yulyurrpukuju. Ngula-jangkaju, kalipuka-jarrijalku. ³⁷ Ngula-jangkaju, nyinaja kali-pukalku pina-yupukarra-jarrinja-wangu-juku. Ngula-puruju parra-kari parra-kari kala yanu Yuwarli Maralypipirra yungurla wangkami Kaatuku. Kalarla warrarda wangkaja parrangka manu mungangka, manu kala mangarri ngarninja-wangu nyinaja yungurla wangkami Kaatuku.

³⁸ Kujalparla yangka Jimiyan wangka-juku Miiriki, Yaanaju yukajarni Yuwarli Maralypipirra, manurla rdirri-yungu pulka-pinjaku Kaatuku. Yapa ngalya-karirlangulpala Yuwarli Maralypirla nyinaja. Nyanungurraju kalalurla pardarnu Kaatuku yungu yilyamirni Mijaya yungu-jana muurl-mardarni yapa Jurujulumu-wardingki majumaju-kujaku. Kuja Yaanarlu nyangu yinyaju kurdu Jijaji, yimi-ngarrurnu-jana Jijaji-kirli.

³⁹ Kuja-pala Miiri manu Jajupu lawa-jarrija purranjaku wita-jarra jurlpu-jarraku Kaatuku, ngula-jangkaju pina-yanulu ngurra-kurra Najariti-kirra ngurrararla Kaliliyirrala. ⁴⁰ Yinya wirriya Jijajilpalpa wiri-jarrinja-yanulku. Nyanunguju piirrjidi-jarrija manu pina-jarrijalku Kaatu-kurlu, manu Kaatujulparla wardinyi-jarrija nyanungukuju.

Nyampuju jaruju, ngulaju wita wirriya-kurlu Jijaji-kirli kujalpa-jana Juwu-patuku pinangkalpa-patuku wangkaja Yuwarli Maralypirla

⁴¹⁻⁴² Yulyurrpu-kari yulyurrpu-kari, Jijajikipalangu-jarra kala-pala warrarda yanu Jurujulumu-kurra Juwu-patu-kurlangu-kurra purlapa wiri-kirra yirdi-kirraju Pajapa-kurra.* Yangka kuja Jijaji wita-wiyi palka-jarrija, ngula-jangka 12-pala-jangka yulyurrpu-jangka, nyanungukupalangujarrarlu-pala kangu Jurujulumu-kurra. ⁴³ Kuja lawa-jarrija yali purlapa wiri, Jijajikipalangu-pala yarkajarra pina ngurra-kurra Najariti-kirra. Kala Jijaji nyinajalpa purdangirli. Kala nyanungukupalangujarrarlu kulapal-pala milya-pungu, lawa. ⁴⁴ Kula-ngantälpa-palangu jirrnjanja nyinaja nyanungu-nyangurla turnu-warnurla, kula-ngantälpa-jana jirrnjanja yaninja-yanu panu-kariki warlaljaku. Yaninja-yanu-pala parra jintaku, manu-palarla lawa-nyanjarla rdirri-yungu warru nyanjaku nyanunguku. ⁴⁵ Kala lawa. Kula-pala parlu-pungu. Manu pina-pala yanu Jurujulumu-kurra yungu-palarla nyanyi nyanunguku yalirla. ⁴⁶ Yaninja-yanulpala-pala parra jingijingi, manu-pala rdipi ja Jurujulumurla, manu parra-karirlalku-pala parlu-pungu Jijaji. Nyinajalpa Yuwarli Maralypirla. Purda-nyangulpa-jana pinangkalpa-patu Juwu-wati, manu nyanungurluju japurnulpa-jana yimi-kari yimi-kari. ⁴⁷ Japurnulu nyanunguju Kaatukuju, manulpa-jana jungarnirli yalu-maninja-yanu. Ngarrurda-jarrijalurla

* ^{2:41-42} Nyangka Exodus 12.11

nyanungukuju, manu putalpalu manngu-nyangu jungarni wangkanja-kurra.

⁴⁸ Kuja-pala Jijajikipalangu-jarrarlu nyangu nyanunguju yalirla, ngarrurda-jarrija-palarla kuja-pala yimi nyanungu-nyangu purda-nyangu. Ngati-nyanurla wangkaja nyanunguku, “Kaja, nyiya-jangka kulanpa yanurnu ngajarra-wana? Nyuntuku kirda-nyanu manu ngajulparlijarra wajampa nyinaja nyuntukuju, kula-nganta kapurlijarrangku wajawaja-mantarla.”

⁴⁹ Jijaji-palangu wangkaja, “Nyarrpakulpanpajupala warru nyangu ngajuku? Kula-ngantalpanpajupala milya-pungkarla? Ngajukupalan-guju wangkaja, ngula-jangkanyarnarla yanurnu nyampu-kurra Yuwarli Maralypi-kirra ngajukupalan-gurlang-kurra yungurna-jana jirrnga-na nyina nyampu-patuku. Kulaparna nyarpparlu wurra-mantarla.” ⁵⁰ Kuja Jijajirli yirdi-manu Yuwarli Maralypi ngulajli kirda-nyanu-kurlang-ku nganta, kujarlaju nyanungukupalan-gurlang-ku putalku-palarla purda-nyangu kuja-palangu nyanunguju wangkaja.

⁵¹ Ngula-jangkaju, Jijajirliji yampinja-yanu Yuwarli Maralypiji, manu pina-yanu Najarifi-kirra nyanungukupalan-gurlang-ku-wana. Nyiyarlangu kujalpa-palarla wangkaja Jijajiki, ngulajulpa-palangu linpangku purda-nyangu wilji-wangurlu. Kuja wiri-jarrinja-yanu Jijajiji, ngula-purujulpa tarunga-nyayirnirli Miirirlji purda-nyangu kaja-nyanu-kurlu Jijaji-kirli yangka kujalpa kamparru-wiyi-jiki nyinaja yalirla Yuwarli Maralypirla, kujalpa-jana wangkaja Juwu-patuku pinangkalpa-patuku.

⁵² Ngula-jangkaju, Jijajiji wiri-jarrija, manu watilkilpa nyinaja. Nyanungulpa pinarri-jarrija maya-kari maya-kari Kaatu-kurlu. Panujukupalurla wardinyiji nyinaja nyanungukuju Jijajiki, manu Kaatulparla wardinyi-yijala nyinaja nyanungukuju.

3

Kujanyalpa-jana wangkaja Jaanu Papitaji yapa-patukuju *Matthew 3:1-12, Mark 11.1-8, John 1.19-28*

¹ Kuja Jaanu Papitaji rdirri-yungu pinarri-maninjaku yapaku, yinya-julpalu panu-kari wiriwiri nyinaja nguru-kari nguru-karirla. Wati jinta Ruumu-wardingki, ngulaju yirdiji Tayipuru, ngulajulpa-jana Wiri-nyayirni nyinaja yulyurrpu 15-palaku nguru-kari nguru-karirlaku ngulaju yapa Ruumu-wardingki. Wati jinta-kariji yirdi Pantiyu Paliti, ngulajulpa wiri nyinaja nguru Jurdiyaku. Wati-kari Yarurdujulpa wiri nyinaja nguru Kaliliyiki. Nyanunguku papardi-nyanu Pilipi, ngulajulpa wiri nyinaja nguru witaku Yapiliniki. ² Wati-jarra Juwu-jarra Yanaja manu Kayupu, nyinajalpa-pala Maralypikingarduyu-jarra Ngardarri-kirlangu Wiri-jarra. Kujalpalu yalirra wati-patu wiri nyinaja, ngula-puruju Kaatu-jurla wangkaja yimi nyampuju watiki yirdiki Jaanuku. Nyanunguju Jikaraya-kirlangu kaja-nyanu, ngulaju kala manangkarrarla nyinaja.

³ Kuja Jaanurlu yimi yali purda-nyangu Kaatu-kirlangu, yanu karrukura Jurdunu-kurra. Ngula-wananyalpa-jana warru wangkaja yapa panukuju, wangkajalpa-jana kuja, “Pina-yaninjarlarlu yalala-yirraka Kaatu nyurru-warnurla wilji panu-jangka, manulurla jungarnilki nyinaya. Kujarlaya kapu-nyarra Kaatuju yawuru-jarrimi kulu-wangu nyurrurlaku wilji-warnuku. Ngula-jangkaju, kapurna-nyarra julyurl-yirrarninjarla ngapangka papitaji-mani.” Kujanya kala-jana Jaanuju wangkaja yapa-patuku. ⁴ Nyampuju jurruku-juku jaruju Jaanu-kurlu kuja Yijayarlu jarukungarduyurlu pipangka panturnu nyurru-wiyi:

"Purda-nyangkajulu! Yapa-ka warru purla manangkarrarla, ngulaju kuja-ka purlami, 'Warlalja-Wiri ngalipaku kuja kanganpa nyina, ngulaju kapu yanirni. Ngulakuju yirdiyilirla jungarni-manta yungu yanirni rarralyparla!

5 Wirri-kari wirri-kari, ngulaju jutu-mantalu-jana walya-kurlurlu! Pirli-kari pirli-kari, ngulaju rdilyki-pinjarlarlu-jana lalypa-manta! Yirdiyi maju kuja-ka kiwirlki-parntka kuja-purda kuja-purda, ngulaju jungarni-mantalu! Yirdiyi-kari yirdiyi-kari kuja kalu rdaku panu-kurlu karrimi, ngulaju karalypa-mantalu!

6 Jalangu-karrikarri kapulu yapa panungku nyanyi kaji Kaaturlu yilyamirni Ngarlkinpa nyampu-kurra yapaku muurl-mardarninjakungarnti. Jintawarlayirli kapulu nyanyi."*

Kujanya Yijayarlulu pañturnu Jaanu-kurru.

7 Junga-juku, yapa panu-nyayirni yangka kujalpalurla yanurnu Jaanuku yungu-jana papitaji-mani, ngulakuju kala-jana wangkaja, "Nyurrurla-junkulu panu-juku ngulaju warna-piya maju-wati! Nyurrurlarluju kankulu rampal-manngu-nyanyi kuja kankulu nganta ngurruj nganta nyina yungurna-nyarra nganta papitaji-mani, lawa. Jalangu-karrikarri, Kaaturluju kapu-jana juwa-kijirninarla yilyami yapa kuja kalu warntarla nyina. Kajinkili warntarla-juku nyina, kapu-nyarra nyurrurlarlangu yilyami tarnnga-juku. **8** Kajinkili ngampurrrpa ngajuku nyina papitaji-maninjaku nyurrurlaku, ngulakungarntijili pina-yaninjarla yalala-yirraka Kaatu, manulurla jungarnilki nyinaya! Kulalpankulu-nyanu ngarrikarla Yipuruyamu-kurlangu kurdukurdu nganta nyurrurla. Yijardu-wangu kujaju. Ngaju yungurna-nyarra nyampu wangka: Kajinkili warntarla-juku nyina, ngulaju kapu-nyanu Kaaturlu ngurruj-mani kurdukurdu panu-nyayirni Yipuruyamu-kurlangu nyanungku nyampurra-jangkaju yarturlu-jangkaju. Kujaju junga. Kajinkili maju-juku warrarda nyinami, kapu-nyarra yilyami nyurrurlaju tarnnga-juku. **9** Yuwayi, jalangunya, Kaatuju-ka jungarnijungarni-jarrimi yungu-jana yangka yilyami yapa nyanungu-ngurlu-juku tarnnga-juku, yangka kuja kalu majumaju-juku nyinami. Kula-ngantalurla jungarni nyinayarla nyanungku, kala lawa. Yalirra yapaju ngulaju watiya-piya kuja-ka mangarri maju-kurlu karrimi. Watiya majumaju ngulaju kuja-piyaju kapulu yapangkuju pajirninarla kijirni warlu-kurra. Kuja-kujakaju, nyinayalurla jungarni-jiki Kaatukuju!" Kujanya-jana wangkaja Jaanuju.

10 Ngula-jangkaju, yapangkulu japurnu, "Nyarrpa-jarrimirnalu yungurnalurla jungarni nyinami Kaatukuju?"

11 Yalu-manu-jana, "Nganangku-puka kuja-ka jaati-jarra mardarni, jintakarirla yungka yapa jinta-kariki marlajarraku. Nganangku-puka kuja-ka mangarri mardarni, yungka-jana jamangku yapa panu-karikiji."

12 Ngula-jangkaju, panu-kari tala puntarninjakungarduyu-patu wati-patu, yanurnulu Jaanu-kurra. Yalirrarluju kalalu-jana tala manu kapumanu-patuku. Yanurnulurla Jaanukuju yungu-jana papitaji-manilki. Japurnulu, "Tiija, nyarrpa-jarrimirnalu yungurnalurla jungarnilki nyina Kaatukuju?"

13 Yalu-manu-jana, "Kulalu-jana tala panu-jarlu jurnta manta yapa-kurlangu yapakuju. Tala witalu-jana punfaka kapumanu-kurlangu-mipa."

14 Ngula-jangkaju, yurrkunyu-paturlulu japurnu, "Kala nganimpa? Nyarrpa-jarrimirnalu yungurnalurla jungarni nyinami Kaatukuju?"

* **3:6** Nyangka Isaiah 40:3-5

Jaanurlulku-jana jangku-manu, "Yampiyalu-jana yapa-kariji yimirr-yinja-wangurlu manu jinyijinyi-maninja-wangurlu!" Kajikankulu-jana jintawarlayirlangulku puntarni. Kaji-nyarra ngaka nyurrula-nyangurlu wiringki talaju yinyi warrki-wanawana, ngula-mipakulurla yati-wangkaya."

¹⁵ Kujalu yapangku purda-nyangu kuja-kurra Jaanu wangkanja-kurra, wardinyi-nyayirnilpalurla nyinaja nyanungukuju. Manulpalu-nyanu jarkujarnku wangkaja, "Wati nyampuju marda Mijaya, Kaaturlu kuja milarninjarla tilyajarni nyampu-kurra?"

¹⁶ Kala Jaanuju-jana wangkaja, "Lawa ngajuju, kularna Mijaya. Jinta-kari-ka yanirni nyampu-kurraju. Nyanunguju wiri-nyayirnu ngaju-piya-wangu. Nyiija-jangka mayiji milarnu yungurnarlara nyanunguku warrkjarrimi? Ngaju karna-nyarra julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani ngapangka. Kala Mijaya kaji yanirni, ngalya-karikiji kapu-nyarra kurru-pinyi Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu nyurrurlakuju. Ngalya-kariji kapu-nyarra julyurlkijinirra warlu wiri-kirra." * ¹⁷ Kaji yanirni nyanungu, ngulaju yangka-piya yapangku kuja-ka ngurlu kipirninjarla kirlka-mani. Kuja-ka yapangku kipirni ngurlu parraja-kursfurlu, ngurlu ngurrju ngulaju ka mardarni ngarninjakungarntirli. Kala walya manu marna, ngulaju kalu kijirni warlu-kurra. Kuja-piya yali Kaatu-kurlangu kaji yanirni, ngulangkuju kapu-jana yirrarnu yapaju yurruju-jarraria ngurrju-patu maju-patu. Ngurrju-patu kapu-jana mampungku mardarni. Kala maju-patuju kapu-jana kijirni tarngga-juku." ¹⁸ Nyampuju kuja-juku kala-jana jaanuju warrarda wangkaja yapakuju yungulu pirriyirdi nyina, manu kala-jana wangkaja yarda Yimi Ngurrju yungulurla pina-yani Kaatukuju.

¹⁹ Ngula-puruju, Kingi Yarurdurlu kala maju-juku kangu warrarda warntarla-juku. Ngulangkujurla jurnta kangu karnta kali-nyanu yirdi Rutiyaju papardi-nyanu warlaljaku nyanungukupurdangkaku. Kujarlaju, Jaanurlu kulungku ngarrurnu. ²⁰ Ngula-jangkaju, Yarurdurlu kulu-jarrinjarla yirrarnu Jaanuju rdakungka.

Jaanurlu julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu Jijaji

Matthew 3.13-17, Mark 1.9-11

²¹ Kuja Yarurdurlu Jaanu yirrarnu rdakungka, ngula-wangurla-wiyi Jaanuju lawa-jarrija warrkikiji yapaku papitaji-maninjakuju yangka kujalurla yanurnu nyanungukuju. Jijajirlaangu papitaji-manu. Papitaji-jarrinja-warnuju, ngula-jangkaju, Jijajilparla yati-wangkaja Kaatuku, ngula-jangkarluju kankarlarra-karilki nyangu yalkiri kuja raa-parnkaja. ²² Yalkiri kuja raa-parnkaja, ngulangkaju nyangu Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu jurlpu-piya kurlukuku-piya. Ngulaju yanurnu, pirri-manurla Jijajiki. Ngula-jangkaju, linpa purda-nyangu wangkanja-kurralku kankarlarra-jangka nguru-nyayirni-wangu-jangka, kujarla wangkaja nyanunguku Jijajiki, "Nyuntujunpa ngaju-nyangu Kaja-nyanu marulu. Nyuntulurlunya kanpaju miyalu raa-pinyi."

Nyampuju warlaljalurla nyurnunyurnu yupa-patu-warnu Jijaji Kirajiki

Matthew 1.1-17

²³ Kuja Jijaji rdirri-yungu warru yimi-ngarrirrinjaku, nyanungukujurla rdipiija yulyurru 30-pala. Yapangkujulpalu nganta mangnu-nyangu Jajupu ngantalpa Jijajiki kirda-nyanu nyinaja. Jajupujulpa Yiili-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁴ Yiiliilpa Maajata-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Maajatajulpa Liipi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Lipipilpa Miilki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Miilkijilpa Janayi-kirlangu

kaja-nyanu nyinaja. Janayijilpa Jajupu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁵ Jajupujulpa Matatayu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Matatayujulpa Yamuju-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yamujujulpa Nayumu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Nayumujulpa Yijili-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yijilijilpa Nakayi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁶ Nakayijilpa Maarda-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Maardajulpa Matatayu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Matatayujulpa Jimini-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jimini-jilpa Jujuku-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jujukujulpa Juwurta-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁷ Juurtajulpa Juwananu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Juwananujulpa Rija-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Rijajulpa Jiripulpu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jiripulpujulpa Jiyaltilu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jiyaltilujulpa Niiri-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁸ Nirijilpa Miilki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Miilkijilpa Yaardi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yaardijilpa Kaajumu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Kaajumujulpa Yilmatamu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yilmatamujulpa Yuuru-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁹ Yuurujulpa Jajuwa-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jajuwajulpa Liyuju-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Liyujulpa Jurimi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jurimijilpa Maajata-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Maajatajulpa Liipi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁰ Liipijilpa Jimiyani-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jimiyanijilpa Juurdakurlangu kaja-nyanu nyinaja. Juurdajulpa Jajupu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jajupujulpa Junama-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Junamajulpa Layikimi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ³¹ Layikimijilpa Miliya-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Miliyajulpa Miina-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Miinajulpa Majata-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Majatajulpa Najana-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Najanajulpa Tapiti-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ³² Tapitijilpa Jiji-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jijijilpa Yuputukurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yuputujulpa Puwaja-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Puwajajulpa Jalmana-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jalmanajulpa Naajana-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ³³ Naajanajulpa Yaminitapakurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yaminitapajulpa Yatimi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yatimijilpa Yaarni-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yaarnijilpa Yijirunu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yijirunujulpa Piiriji-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Piirijijilpa Juurda-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁴ Juurdajulpa Jakupu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jakupujulpa Yijaki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yijakijilpa Yipuruyamu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yipuruyamujulpa Tiira-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Tiirajulpa Nayuru-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁵ Nayurujulpa Jirruku-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jirrukujulpa Ruu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Ruujulpa Piliki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Pilikijilpa Yiipukurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yiipujulpa Jaalaya-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁶ Jaalayajulpa Kayinini-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Kayininijilpa Yarrpakaja-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yarrpakajajulpa Jiimi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jiimijilpa Nawa-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Nawajulpa Lamiki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁷ Lamikijilpa Jujala-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jujalajulpa Yiniki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yinikijilpa Yarrata-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yarratajulpa Yalaliyi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yalaliyijilpa Kinini-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁸ Kininijilpa Yinaji-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yinajijilpa Jiti-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jitiijilpa Yatumu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Manu Yatumuju, ngulaju kaja-nyanu Kaatu-kurlangulpa nyinaja.

4

*Jijaji puta karlirr-kangu Juju Ngawungku Kaatu-kujaku
Matthew 4:1-11, Mark 1:12-13*

¹ Kuja Jaanurlu papitaji-manu Jijaji, ngula-jangkaju, yampinja-yanu karru yirdi Jurdunu. Ngulajulpa mardarnu Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu kanunjumanyumparlu. Ngula-jangkaju, Pirlirrparlu yilyaja Jijajiji manangkarra-kurra. ² Yalirla yungu nganta Juju Ngawungku karlirr-mardakarla Kaatu-kujaku. Jijajirla kula yarnunjuku ngarnu 40-pala-kari parrangka manu 40-pala-kari mungangka, manu yali-jangkaju nyanungu-julpa nyinaja yarnunjuku-nyayirni.

³ Ngula-jangkaju, Juju Ngawu wangkajalkurla Jijajikiji, “Kuja kanpa nyuntuju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu nyina, wangkaya-jana nyam-purraku payarrpaku, ngurrju-manta-jana mangarri-kirra yungunpa ngarni.”

⁴ Jijajirla wangkaja Juju Ngawuku, “Payipulu kanganpa kuja wangka: ‘Kajilpa nganangku-puka mangarri-mipa nganjarla, ngulaju kajika palimi-jiki. Kaatu-mipaku kajikarla marlaja nyina wankaru.’”*

⁵ Ngula-jangkaju, yarujurlu-juku Juju Ngawungku kangu Jijajiji kankarlarra-nyayirni, manurla milki-yirrarnu ngurrara-kari ngurrara-kari walya nyampurla ngurujarraranya. ⁶ Ngula-jangka wangkajarla Jijajiki, “Kaaturlu yungu ngajuku nyampurra ngurra-kari ngurra-kari manu nyiyarningkijarra ngurrju ngurujarraranya. Ngana-puka kajirna milarni, kapurnarla nyampurra nyiyarningkijarra yinyi. ⁷ Kajinpaju parntarri mi manu pulka-pinyi ngajuku, kapurnangku milarni yungunpa wiri-nyayirni nyina nyampurraku ngurraraku, manu kapurnangku yinyi nyiyarningkijarra.”

⁸ Jijajirla wangkaja, “Payipulu kanganpa wangka kuja nganimpakuju: ‘Yapajulpalurla parntarriyarla manu pulka-pungkarlajinta nyanunguku-juku Kaatuku Warlalja-Wiriki. Nganimparlpurnalurla warrkjariyarla jintaku nyanunguku.’”*

⁹ Yali-jangkarluju Juju Ngawungku kangu Jijajiji kirri-kirraju Jurujulumu-kurra. Ngula kangu Jijajiji kankarlarni Yuwarli Maralypirla manu karrinja-yirrarnu yalirla pirtipirntirla-juku. Ngula-warnuju, Juju Ngawujurla wangkaja Jijajikiji, “Kuja kanpa nyuntuju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu nyina, jurl-pungka Yuwarli Maralypi-ngirli nyampungurlu kaninjarra-kurra walya-kurra. ¹⁰ Kuja-ka wangka Payipulurlaju: ‘Kaatu-jana wangkaja nyanungu-nyanguku marramarra-patuku jina-mardarninjaku nyuntuku. ¹¹ Kajinp-a-nyanu jurl-pinyi kankarlarra-ngurlu, kapungkulu rdarri-mardarni nyuntuju nyanungu-nyangu rdakangka, kalakanpa-nyanu wantinjrala rdilyki-pinyi jamanaju pirlingkaju.’”*

Junga-juku, nyuntuju jurl-pungka nyampu-ngurlu Yuwarli Maralypingirli!”

¹² Ngula-jangkaju, Jijajirla wangkaja nyanunguku, “Lawa, kularnaju kijirni kankarlarra-ngurlu! Payipuluju-ka kujanya wangka nganimpaku: ‘Kula jiliwirriri payika Kaatu nyiyarlanguku, kalakangku kulu-jarrimilk!’”*

Ngula-jangkanya kularnaju kijikarla ngajulurlu nyampu-ngurlu kankarlarra-ngurlu!” ¹³ Yuwayi, 40-palaku parraku Juju Ngawungkujulpa

* **4:4** Nyangka Deuteronomy 8.3   * **4:8** Nyangka Deuteronomy 6.13   * **4:11** Nyangka Psalm 91.11   * **4:12** Nyangka Deuteronomy 6.16

puta karlirr-kangu Jijajiji Kaatu-kujaku. Kala lawa, Jijajirli wurra-manu. Ngula-jangkaju, Juju Ngawungkuju yampinja-yanulku ngari witaku.

¹⁴⁻¹⁵ Jijajirlijilpa yartarnarri Pirlirrpa Kaatu-kurlangu-juku mardarnu. Ngula-kurluju pina-yanu Kaliliyi-kirra. Yalirlaju warru yanulpa jaaji-kari jaaji-kari-kirra, manulpa-jana pinarri-manu yapaju Juwu-patuju Kaatu-kurlu. Yapa Kaliliyi-wardingki-paturlujulu purda-nyangu nyanungukuru, manulpalu ngurru-pajurnu.

Najariti-wardingkirlili Jijajiji juwa-kujurnu

Matthew 13.53-58, Mark 6.1-6

¹⁶ Jarrirtiyi-kari Jarrirtiyi-kari kala Jijajiji Juwu-kurlangu-kurra jaaji-kirra yanu. Jarrirtiyi jintangkaju yanu kirri-kirra Najariti-kirra ngurra yalirla kuja wiri-jarrija. Yanu jaaji-kirra, manulpa-jana jirrnga nyinaja yalirlaju. Ngula-jangkaju, karrinja-pardiya yungu-jana Kaatu-kurlangu yimi wangkami Payipulu-jangka. ¹⁷ Jaajikingarduyu-paturlu wiriwirirlirla yungu pipa kirrirdimpayi ngula jarukungarduyurlu Yijayarlu panturnu nyurru-wiyi. Jijajirlijii kirrirdi-maninjarla palka-manu nyampu yimi Yijaya-kurlangu, manu rdirri-yungu wangkanjaku yapaku:

¹⁸⁻¹⁹ "Pirlirrpa Kaatu-kurlangu yartarnarri-ka kaninjarni ngajulurla nyina. Ngajuju milarnu yungurna-jana pinarri-mani Yimi Ngurrju-kurlu Kaatu-kurlu yapaku kuja kalu marlajarra nyinami.

Kaaturluju yilyajarni nyampu-kurra yungurna-jana yapaku pirijina-piyaku wangka. Kajijili purda-nyanyi, ngula-jangka kapulu rarraplyalku nyina.

Yilyajarniji yungurna-jana ngurrju-mani pamparda-wati yungulu nyanyi. Yilyajarniji yungurna-jana wangka yapaku jinyijinyi-maninja-warnuku yangka kuja kalu-jana yapa ngalya-kari nyurunyuru-jarrimi.

Ngulaju junga. Jalangu karna-nyarra wangkami Kaatu kanyarra ngam-purrpa nyina yungu-nyarra nyanungu-kurra-mani."*

²⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirlijii japupaju-manu pipaju, manurla pina-yungu jintaku jaajikingarduyuku wiriki, manu pirri-manu. Panungku-jukulpalu lirlki-nyangu. ²¹ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana nyanungurraku, "Nyur-rurlarlunkujulu ngaju purda-nyangu yimi-ngarririnja-kurra yali kuja Yijayarlu yirrarnu. Jalangu yimi yali ngaju-kurlu ngulaju-ka junga wangka."

²² Kujalu ngurrju wangkanja-kurra purda-nyangu Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni, manulpalu-nyanu wangkaja, "Nyampuju Jajupu-kurlangu kaja-nyanu. Nyarrparlulku nyampurraju jaru manu?"

²³ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana yalirraku, "Nyurrurlarlu mayi kula kankujulu ngungkurr-nyina? Kapunkujulu marda wangka yungurnaju ngurrju-mani nganta. Manu marda kapunkujulu japijni yungurna-jana yapa nyurnu wankaru-mani nyampurla Najaritirla yangka-piyarlu kujarna-jana yapa wankaru-manu Kapurniyarla? ²⁴ Kala wita-kari yungurna-nyarra wangka jalanguju. Ngana-puka kuja-ka wati nyina jarukungarduyu warrkiki Kaatu-kurlanguku, kaji warru yani kirri-kari kirri-kari-kirra yimi Kaatu-kurlangu-kurlu, ngulakujulu kalurla wardinyi-jarrimi, manu kalurlajinta pulka-pinyi. Kala yapangku ngurrara-jintarlu, kula kalu ngurrju-pajirni yali jarukungarduyu, manu kirringkarlu nyanungu-nyangurlarlu warlaljarlu kalu juwa-kirjni.

²⁵ "Purda-nyangkajulu ngajulku! Wita yungurna-nyarra yimi-ngarrirni jarukungarduyu-kurlu Layija-kurlu kujalpa nyurru-wiyi nyampurla nyinaja Yijiralirla. Kaaturlu warla-pajurnu ngapa wantinja-kujaku

* ^{4:18-19} Nyangka Isaia 61.1-2

yukuri marnkurrpaku manu kirntangki-patuku jika-palaku. Mangarri-wangulpalu nyinaja, manulpalu yapaju yarnunjuku nyinaja. Yalirlajul-palu kali-puka panu nyinaja Yijiralirla. ²⁶ Kala kula Kaaturluju yilyaja Layija yali-kirra kali-puka-patu-kurra, lawa. Yilyaja kali-puka jinta-mipa-kurra ngurrangka Jiripatarla ngurrararla Jirdanarla. Yali karntajulpa Juwu-wangu-wiyi nyinaja.

²⁷ “Jalanguju yungurna-nyarra wita-kari yimi-ngarrirni jarukungarduyu-kari-kirli yirdi-kirliji Layiju-kurlu kujalpa nyurru-wiyi nyinaja Yijiralirlaju. Yali-puruju ngulajulpalu panu-nyayirni yapaju nyinaja wijini-kirli palkangka-kurlu. Kula-jana Layijurlu ngurrju-manu jinta-kari nyanungu-nyangu warlaljayirri Yijirali-pinki, lawa. Ngurrju-manu Naamanma-puka kujalpa ngurrara-karirla Jiriyarla nyinaja. Naamanaju kulalpa Juwu-wiyi nyinaja.”

²⁸ Kujalu Juwu-paturlu yalirli jaajirlarlu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, kulu-jarrijalurla jintawarlayi. ²⁹ Karrinja-pardinjarlarlu puuly-mardarnu, manulurla jirrngaŋgaŋ wilypipardiya ngurra-ŋgurluju. Yali ngurrajulpa karrija kankarlarni pirlingka. Kangulu Jijajiji kankarlarrra pirli-kirra yungulu kijirninarla palu-pungkarla. ³⁰ Kala yanu kulkurru-jarra nyanungurra-wana, manu yanu-jana jurnta.

*Jijajirliji jurntarla yilyaja juju watiki
Mark 1.21-28*

³¹ Ngula-jangka, ngaka-pardu-karilki yukajarra Kapurniya-kurra kirri-kirra Jijaji. Jarriityi-karirla Parra-nyayirni-wangurlalku yukaja jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangkaju, Jijajirliji rdirri-yungulku jaruku pinayinjaku Kaatu-kurlanguku. ³² Yangka kuja kala-jana Jijajirlji pinarri-manu, ngulaju kala-jana pinarri-manu yimi Kaatu-kurlangu-kurlurlu kujarla yungu nyanungukuju. Yapangku kujalu jaru purda-nyangu ngurrju Jijajikirlangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. ³³ Kujalpa-jana Jijajirlji pinarri-manu-juku yangkanga jaajirla, ngulangkajulpa nyinaja wati jinta-karilli juju-kurlu palkangka-kurlu. Ngularla Jijajikiji waa-manu kilji-nyayirni, manurla wangkaja, ³⁴ “Nyuntu Jijaji Najariti-wardingki, nyarrpa-maninpa-nganpa nganimpau? Yaninjarla mayi yungunpanganpa riwarri-mani nganimpa juju panu kuja karnalu kaninjarni yapancka nyina? Nyuntuju karnangku milya-pinyi. Tarruku-nyayirni kanpa nyinami Kaatu-kurlanguju!”

³⁵ Jijajirliji rdamu-pakarnu jujuju. “Wurdungu-jarriya! Nyampuku watiki jurntarla wilypipardiya!” Ngula-jangkaju, jujungkuju mirrmirrmarli-yungu, manu watiji wantija kamparru yapa-paturla. Ngula-jangkaju, jujujurla jurntarla wilypipardiya. Watijilpa ngurrujulku nyinaja. ³⁶ Kujalu yapa-karirli nyangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni, manulpalu-nyanu jarnkujarnku payurnu, “Nyarrpa-yijala kujaju? Nyampuju yimi kuja kanganpa wangka Jijajiji, ngulaju marda jalangu-warnu yimi Kaatu-kurlangu. Nyampuju wati Jijaji pirrjirdi-jiki karla marlaja nyina Kaatukuju. Kuja kajana wangkami juju-kari juju-kariki, ngulaju kalu yapa-ŋgurluju wilypipardi!” ³⁷ Ngula-jangkaju, yimijilirla kapanku marlaja kangu Jijajikiji nguru-kari nguru-kari-kirra warrukirdikirdi.

*Jijajirlji panu-jarlu-jana yapa nyurnu parlpuru-manu
Matthew 8.14-17, Mark 1.29-34*

³⁸ Ngula-jangka, yarnkajarralku Jijajiji yangka-ŋgurlu jaaji-ŋgirli. Ngulaju yanu yuwarli-pardu-kari-kirralku Jimani-kirlangu-kurra. Ngulangkaju nyurnulpa ngunaja kurriji-nyjanu jurrukupurda

ngawurrngawurrpa-nyayirni. Ngulajulurla Jijajiki yimi-ngarrurnu nyurnuju. ³⁹ Ngula-jangka, Jijajiji yanurnu, yaninjarla karrija muturna nyurnu-wana, manurla wangkaja, “Ngurrju-jarriya jalanguju!” Nyanunguju kaaku-juku ngurrju-jarrija. Ngula-jangkaju, yakarra-pardinjarla mangarrilki-jana ngayi-purraja, purranjarla yungu-jana Jijaji-pinkiki.

⁴⁰ Parrangka jintangka-juku wanta yukanja-warnurla wuulywuuly-palku, yapa yalumpu-wardingki kirri-wardingki-paturlu, kangurnulpalujana murrumurru manu ngalya-kari juju-kurlu palkangka-kurlu. Jijajirliji, marnpurnulpa-jana nyurnu-kari manu panu-kari juju-kurlu palkangka-kurlu. Parlpuru-manu-jana panu-juku. ⁴¹ Ngalya-karikilpa-jana wangkanjarlu jurnta yilyaja juju panu-jarlu palka-ngurlu. Kujalpalu juju wilypipardiya yapa-ngurlu, ngulajulpalu purlanja-karra wangkaja nyanunguku, “Nyuntujunpa Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu!” Milyapungulpa Jijajiji ngulaju Mijayaju yangka kuja Kaaturlu milarninjarla yilyajarni nyampu-kurra walya-kurra. Kapulu-jana marda nyanunguju milki yirdi-mantarla yapa-kariki. Lawa, yirdi-maninja-kujakuju, Jijajirliji-jana rdamu-pakarnu tarnnga-kirli.

Jijajirli-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu jaaji-kari jaaji-karirla Juwu-kurlangurla

⁴² Parra-karirlalku, kujalpa wanta pardinja-yanurnu, Jijajirliji ngurra yaliji yampinja-yanu, manu yanu jinta-pardu ngurra wurulypa-kurra. Ngaka, yapangkujulpalurla wapal-yanurnu nyanunguku. Kujalu palkamanu, japurnulu yungu nyanungurra-nyangurla kerringka nyina. ⁴³ Kalajana wurra-maninjarla wangkaja, “Kaaturluju yilyajarni nyampu-kurra yungurna-jana Kaatu-kurlangu Yimi Ngurrju yimi-ngarriirni yapaku. Yungurna-jana wangkami kuja-ka Kaatuju Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Kujakunya kulaalparna-nyarra jirrngaanya nyinayarla nyampurla, kala ngaju karnarla ngurra-kari ngurra-kari-kirra marlaja yani Kaatukuju.” ⁴⁴ Ngula-jangkaju, Jijajilpa warru wapaja ngurrara-wana Jurdiya-wana, ngulaju yukaja jaaji-kari jaaji-kari Juwu-kurlangurla-kurra. Yalirlajulpa-jana yimi-ngarrurnu yapaku Kaatu-kurlangu Yimi Ngurrju.

5

Jijajirli-jana milarnu yawukungarduyu-patu marnkurra yungulu purami

Matthew 4.18-22, Mark 1.16-20

¹ Ngaka-karilkki, Jijajilpa karrija ngapangka pirntinyarrarla Nijiruturla. Pinarri-manulpa-jana yapa-patu Kaatu-kurlu. Yuntturnulpalunyanu yapangkuju, kutu-jarrijalpalurla. ² Jijajirliji warru nyangu, manu nyangu-palanglu pawurtu-jarra walyangka kutu-juku ngapangka. Yapa-wangulpa-pala pawurtu-jarraju karrija. Warlaljamarijilpalu walyangka kutu nyinaja. Parljurnulpalu yakuju-piya wiri-jarlu yawu-maninja-kurlangu. ³ Jijajiji yaninjarla warrkarlu pawurtu jintangka Jimanikirlangurla. Wangkajarla Jimaniki, “Kangkaju kulkurriirni ngapangka kutu-juku.” Junga-juku, Jimanirli kangu Jijaji ngapangka kutu-pardu. Jijajiji pirri-manu pawurturlaju, manu rdirri-yungu pinarri-maninjaku yapaku.

⁴ Kuja lawa-jarrija wangkanjaku yapaku, wangkajarla Jimaniki, “Kangka pawurtu wurnturu-karrikarri kuja-ka ngapa karrimi kaniinjarra. Nyuntu manu nyuntu-nyangu wungu-warnu-jarra, kijikalu-jana yakuju-piya-patu

wiri-jarlu-patu yawu maninja-kurlangu-patu ngapa-kurra yungunkulu yawu mani."

⁵ Piitajurla wangkaja, "Warlalja-Wiri, nganimparnalu warrki-jarrija munga jingijingi. Kularnalu puuly-mardarnu yawurlangu kula jintarlangu. Kala kujanpaju wangkaja ngajuku yungurna kijirni yawu-maninja-kurlangu-patu ngapa-kurra, kapurna-jana kijirni yawuku maninjaku."

⁶ Junga-juku, Piitarlu manu nyanungu-nyangu wungu-warnurlulu-jana kujurnu yawu-maninja-kurlangu-patu ngapa-kurra. Ngula-jangkaju, wilil-kangulpalu-jana nyanungurra-wana purdangirli-wana pirntinyarra-kurra. Kala panu-nyayirni yawujulpa nyinaja yawu-maninja-kurlangu-paturla. Kapulu larra-yantarla yawu-maninja-kurlangu-patuju. ⁷ Kuja-kujakuju, rdakardaka wangkaja-jana wungu-warnu-patuku kujalpalu pawurtu-karirla nyinaja yungulu yanirni yawuku jirranga maninjaku. Junga-juku, wungu-warnu-patulu yanurnu pawurturla, manulu panu-nyayirni pawurtu-jarrarla yirrarnu. Kula-nganta kapu-jana jurnta yuka-yarla ngapa-kurra. ⁸⁻¹⁰ Jimaniki wungu-warnu-jarraju ngulaju Jamaji manu Jaanu Jipitiki kaja-nyanu-jarra. Kujalu yawu nyampurra nyangu, wangkajalu-nyanu, "Nyarrpara-jangkalu nyampurra yawu-wati palka-jarrija?"

Ngula-jangkaju, Jimaniji mirdijirrpipirrpí-jarrija Jijajirla kamparru, manurla wangkaja, "Warlalja-Wiri, ngajujurna ngurru-wangu, kula-ngantanpa yantarla ngaju-kujaku!"

Kala Jijajirla wangkaja, "Kula lani-jarrija! Jalangu, nyuntu kanpa milya-pinyi nyarrparlu yungunpa yawu puuly-mardarni. Kapurnangku pinarri-mani yungunpa-jana yapá kanyirni Kaatu-kurlangu-kurra warlalja-kurra."

¹¹ Ngula-jangkaju, kangurnulu pawurtu-jarra pirntinyarra-kurra, manulu wilil-kangu walty-kurra. Junga-juku, yalirla-juku Jimanirli manu Jamajirli manu Jaanurlu, yampijalu nyiyarningkijarra, yali-jangkarluju Jijajilkili puraja.

Wati-kirli pinti wijini-kirli kuja Jijajirli parlpuru-manu Matthew 8.1-4, Mark 1.40-45

¹² Ngakalku, Jijajilpa ngurrangka nyinaja yalirla ngurrararla. Yalirla, ngulajulpa wati nyinaja pinti wijini-kirli panu-kurlu. Junga-juku, kamparru-jukujurla mirdijirrpipirrpí parntarrinjunu. Jijajikijirla wangkaja, "Warlalja-Wiri, nyuntulurlu kanpa mardarni yartarnarri Kaatu-kurlangu yapaku parlpuru-maninjaku. Kajilpanpaju mari-jarriyarla ngajukuju, ngulaju kajikanpaju wijini parlpuru-maní manu karaly-maní!"

¹³ Junga-juku, Jijajirli waku wipinjarla marnpurnu. Ngularla wangkaja Jijajiji, "Kari-nganta karnangku mari-jarri yungurnangku parlpuru-mani wijini-jangkaju! Parlpuru-jarriya wijini-jangkaju, manu karalypa-jarriya pintiji!"

Junga-juku, pintiji kapanku karalypa-jarrija wijini-jangkaju. ¹⁴ Ngula-jangkaju, Jijajilkirla wangkaja watiki, "Ngajukuju yapa-karikiji yimngarrirrinja-wangu nyinaya! Juwu-kurlangu-kurra Yuwarli Maralypikirra-wiyi yanta. Milki-yirrarninjintangku pinti yangka wijini-jangka wati jinta-kurra maralypikingarduyu-kurra yungungku pintiji miimii-nyanyi ngurrjulku. Kajingki miimii-nyanjarla kirlka-pajirni pintiji, ngulakujurla maninjarla yungka jurlpu-jarra wita-jarra ngulaju kuruwarri-ka ngunami Mujuju-kurlangu kujaju. Ngula-kurra kajingkili nyanyi ngalya-karirli yapangku, kapungkulu milya-pinyi kirkalkku wijini-wangulku."

¹⁵ Junga-juku, yangka wati, ngulangkuju-jana yimiji kutu yimi ngarrirninja-yanu. Yali yimi, kujalpa-jana warru yimi-ngarrurnu Jijajikirli, ngulaju kapanku pirri-yanu nguru-kari nguru-kari-kirra. Kujalu ngalya-karirli yapangku purda-nyangu Jijaji-kirlangu yimi, ngulaju kalalurla purda-nyanjarla turnu-jarrija yungulu purda-nyanyi yimi wangkanja-kurra. Kalalurla turnu-jarrija yungu-jana parlpuru-mani pina. ¹⁶ Kujarlaju, japaku-kari kala jurnta yaninjarla nyinaja yangarlu warlangarrangarrarla jinta. Yalirla kalarla wangkaja Wapirra Kaatuku.

Jijajirli parlpuru-manu tarlu wapanja-wangu

Matthew 9.1-8, Mark 2.1-12

¹⁷ Ngaka-karilki, Jijajilpa kaninjarni yuwarlirla nyinaja. Yapa panul-palu nyinaja yalirlaju Paraji-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu kujalu ngurra-kari ngurra-kari-ngirli yanurnu Kaliliyi-ngirli manu Jurdiyan-gurlu manu kirri Jurujulumu-ngurlu. Yanurnulu yungulu purda-nyanyi wangkanja-kurra, manulpa-jana pinarri-manu Kaatu-kurlu. Manurla Kaaturlu yungu yartarnarri yungu-jana parlpuru-mani yapa.

¹⁸ Kujalpa-jana wangkaja, ngula-puruju wati-patu-karirlijpalurla kangurnu tarlu wapanja-wangu pangkarrarla. Yungu ngantalu yirrarn-injintarla kamparru Jijajirla. ¹⁹ Ngulangkujulu-jana puta raa-pinjaya-nu kulkurru-wanaju. Ngulalurla jirrngaŋja warru yanu purdangirli yuwarli-wanaju. Manu jirrngaŋjalurla warrkarnu kankarlarra yuwarlirla, manulurla rdurrjurnu yuwarliku lakarn-maninjaku kankarlarnikiji. Ngulalukarn-maninjarka rdilypirr-yungu kankarlarniji kulkurru-jarra. Ngulangkanyalu tarluju kaninjarra juturu-yirrarnu rdilypirr-parlalku, ngalyipi-piya-kurlurlu juturu-yirrarnu kaninjarra Jijaji-pirdi-kirra ngulalpa nyinaja. ²⁰ Kuja-jana Jijajirla nyangu, wangkaja-nyanu kanunju-kariji, “Nyampu-patuju tarlu manu nyanungu-nyangu puntu, ngulaju kajulu ngajuku wala nyinami yungurna parlpuru-mani.” Jijaji wangkajarla nyampuku tarluku, “Wiyarrpaku, kujanparla karlirr-yanu jurnta Kaatuku wilji-wiyi, ngulaju ngula-juku. Ngajulurlu karnangku majumajuju jurnta maninjarla kijirni yungungku Kaatu yawuru-jarrimilki.”

²¹ Ngulangka, ngalya-karilpalu nyinaja kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, ngulangkujulu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, manulu-nyanu wangkaja kanunju-kariji. “Nyampu wati kualparla kuja wangkayarla, lawa! Kaatulku kuja kanyanu ngarrirni nganta. Kaatuparlu kajana majumajuju jurnta maninjarla kijirni yapakuju.”

²² Jijajirlipa-jana miyalurlu manu, manu nyangulpa-jana miyalurlu kujalpalurla miyalu kanunju-kari nginji-wangkaja. Ngula-jangkajana wangkajalku, “Nyarrpa-yijala kankujulu kujaju nginji-wangkami?

²³ Nyarrpa kankulu nyurrurlarlu manngu-nyanyi? Nyarrpa-manirna nyampu tarluju? Kajikarnarla mayi wangka yangka kujarnarla majumajuju jurnta maninjarla kujurnu? Kajikarna mayi karrinja-yirrarninjarla wapanjaku ngurruju-mani? ²⁴ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatukurlangu. Kaaturluju ngajuju yilyajarni yartarnarri-kirli yungurna-jana ngajurlangurlu majumaju jurnta kijirni yapakuju. Jalangu yungurna tarlu nyampu parlpuru-mani yungunkulu ngaju milya-pinyilkii.”

Junga-juku, Jijaji wangkajarla tarluku, “Ngaju karnangku wangka, karrinja-pardiya, manu pangkarrangku manta nyuntu-nyangu, ngulakurluju ngurrá-kurralku pina-yanta!”

²⁵ Junga-juku, tarlu-jangkaju karrinja-pardiya kamparru nyanungurrala, manu-nyanu pangkarra. Ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla

wilypirra-pardija jingijingi yapa-wanaju. Yanu pinalku. Yaninja-karralparla yati-wangkanja-yanu Kaatukuju. ²⁶ Kuja tarlu karrinja-yirrarnu, Jijajikilirla marlaja paa-karrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, rdirri-yungulu pulka-pinjakulku Kaatuku. Wangkajalu-nyanu yapa panuju, “Kularlipa nyampu-piya nyangu nyurru-wiyi!”

*Jijajirli yajarnu wati yirdiji Liipi
Matthew 9.9-13, Mark 2.13-17*

²⁷ Yali-jangkaju yampija nguru yaliji, manu wapanja-yaninjarni yanulpa yirdiyi-wanaju. Kamparrurla yirdiyirla, yuwarli-pardulpa tala-kurlangu karrija wupuju-pardu, ngulangkajulpa wati warrki-jarrija kaninjarni yirdiji Liipi, ngulaju tala puntarninjakungarduyu. Kuja Jijaji yaninja-yanurnu, parlu-pungu Liipi warrki-jarrinja-kurra, ngularla wangkaja Jijaji, “Liipi, ngajuju puraya, manu kurdungurlu-jarriya ngaju-nyangu!”

²⁸ Junga-juku, Liipiji karrinja-pardija, Jijajilki puraja.

²⁹ Ngula-jangkaju, Liipirliji Jijajiji kangu nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra yungulu ngarni mangarri panu-jarlu. Ngulangkaju-jana jirranga ngarnu miyi kurdungurlu-patuku nyanungu-nyanguku manu tala puntarninjakungarduyu-patuku Liipi-piyaku manu ngalya-karirlangu yapaku. ³⁰ Ngalya-kari yapa Paraji-patu manu yangka kuruwarrikingarduyu-patu, ngulangka-yijalalpalu nyinaja yuwarlirla. Ngulangkujulu-jana payurnu Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patuju, “Nyiyaku kankulu-jana jirranga ngarni nyampurrakuju maju-patuku?”

³¹ Jijajirli purda-nyangu-jana wangkanja-kurra Paraji-patu, ngulakujuna wangkajalku nyanunguju, “Ngurrju yapa kulalpalu yantarla ngangkayi-kirli-kirra, kula nyiyaku?” Kala nyurnu-nyayirni kajilpalu yantarla ngangkayi-kirli-kirra, ngulaju ngula-juku. ³² Ngajurna ngangayi-kirli-piya Kaatu-kurlangu. Yanurnu kujarna ngaju nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju kula yapaku ngurrjuku yajarninjakuju yangka kuja kalu-nyanu ngurrju-pajirni nganta. Kala ngarirna yanurnu yapaku wilji-panuku yajarninjakuju yungulu pina-yaninjarla yalala-yirrarni Kaatuju.”

Yapangkulu japurnu Jijaji, ‘Mangarri mayirlipa yampimi ngarninja-wangurlu, ngula-jangkarlu yungurlipa jungarnirli Kaatu purami?’

Matthew 9.14-17, Mark 2.18-22

³³ Ngula-jangkaju, yapangkulu japurnu Jijaji, “Jaanu-kurlangu-patu manu yangka Paraji-kirlangu-patu, nyinami kalu miyi ngarninja-wangu parra wiri munga wiri ngulaju yungulurla nganta yati-wangkami Kaatuku. Kala nyiya-jangkarlulku-yijala kalu nyuntu-nyangurluju kurdungurlu-paturlu mangarriji kutu ngarni?”

³⁴ Jijajirli-jana jangku-manu, “Jaanu-kurlangu-paturlu manu yangka Paraji-kirlangu-paturlu kalu purami-jiki kuruwarri Mujuju-kurlangu. Kala kurdungurlu-paturlu ngaju-nyangurlu kalu purami kuruwarri ngaju-nyangu jalangu-warnuju. Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurnanyaarra yirri-pura yupukarra-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Watingki nganangku-puka kaji mani karnta nyanungu-parnta, ngulakungarntirlji kajana yirrarni kurapaka-wiyi nyanungu-nyanguku puntu-watiki yungulu ngarni. Ngula kaji palka-juku nyina yangkaju wati, ngarni-jiki kalu ngampurrparlu puntu-watirli nyanungu-nyangurlu. Kulalpalu-nyanu ngarninja-wangu-mantarla. Ngarni-jiki kalu ngampurrparlu. ³⁵ Ngakarrangakarra marda yangkaju wati kapulu-jana yapangku puntu-patukuju jurnta kanyilkii. Ngula-jangkaju, kapulu-nyanu mangarri-wangu-manilki maringkiji.”

36 Jijaji-jana yarda wangkaja, "Nyampuju yimi-nyayirni-wangu jukur-
ra yungurna-nyarra yirri-pura jinajina-kurlu nyurru-warnu-kurlu yun-
gunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Nyurru-warnukuju
rdilypirrpakuju jinajinakuju, kulalparla nganangku jalangu-warnu jint-
maninjarla parnta-yirrakarla wita-kariji pijiji. Kajilpa yapangku parnta-
yirrakarla jalangu-warnu pijiji nyurru-warnurla jinajinarla, ngula-jangka
kajika wita-jarrimi pijiji paljirninja-warnu, ngulangkuju kajika yangka
parnta-yirrarninja-warnurlu yarda wantiki-mani rdilypirrpaju. Yangka
jalangu-warnu pijiji ngulaju kula jurru yinya kamparru-warnu jinajina-
piya, lawa."

37 Jijaji-jana yarda wangkaja, "Nyampuju yimi-nyayirni-wangu
yungurna-nyarra yirri-pura pama-kurlu jalangu-warnu-kurlu yungunkulu
pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Kulalpa nganangku-puka
winjikarla jalangu-warnu pama yakuju-piya-kurra nyurru-warnu-kurra
pilikutu-kurlangu-kurra panti-kirra pama-kurlangu-kurra. Kajilpa
pama winjikarla nyurru-warnu-kurra yakuju-piya-kurra, ngulaju kajika
lirrinjarla rdurl-pardi yakuju-piyaju. Ngula-jangkaju, pama kajika
karli walya-kurralku. **38** Kala jalangu-warnu pama, kula-ngantalpa
yapangkuju winjikarla jalangu-warnu-kurra yakuju-piya-kurra. **39** Kuja
kuja yapangku pama nyurru-warnu ngarni, nyampu kalu wangkami,
'Nyampu pama nyurru-warnuju ngurrju, kula pama jalangu-warnu-piya!'
Ngula-jangkanya kuja kalu lawa-mani pama nyurru-warnu, kula kalurla
warru nyanyi pama jalangu-warnuku." Kujanya-jana Jijajiji wangkaja
yungulu purami kuruwarri nyanunu-nyangu-mipa.

6

Jijajirli-jana pinarri-manu Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu *Matthew 12.1-8, Mark 2.23-28*

1 Ngaka-pardu-kari, Jijajijilpa-jana jirrnga yaninja-yanu nyanunu-
nyangu-purnuku kurdungurlu-patuku, jirrnga-jana yaninja-yanu
kulkurru-jarra kujalpa miyi pardija lukarrara-piya. Ngula-piyalpalu
wapanja-karrarlu-juku miyi pajirninja-yanu rdakangkuju kurdungurlu-
paturlu. Ngarninjakungartirli ngulajulpalu-nyanu yurraparninja-
yanu lukarrara-piya rdaka-jarrarlu. **2** Paraji-paturlu kujal-jana nyangu
miyi pajirninja-kurra, ngula-jangka, yanurnulurla Jijajiki, ngulajulurla
wangkaja, "Jalangu Jarrirtiyi ngulaju Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-
wangu. Warrki-wangulparlipa nyinakarla jalanguju! Nyuntu-nyangu-
paturlu kurdungurlu-paturlu kalu kuruwarri juwa-kijirni ngalipa-nyangu
kuja kalu miyiji pajirninja-yani Parra-nyayirni-wangurla."

3 Jijaji-jana wangkaja Paraji-patuku, "Milya-pinyi kankulu yimi Tapiti-
kirli kujalpa-jana warrmarla nyanunu-nyangu mardarnu nyurru-
wiyi. Mangarri-wangulpalu nyinaja yarnunjuku-nyayirni. Ngula-jangka,
jirrnga-jana yanu Tapitiji Kaatu-kurlangu-kurra Kaluku Tarruku-kurra.

4 Junga-juku, yukajarni Tapiti Kaluku-kurra, mangarri-nyayirni-wangu
manu kutu, manu-jana maninjarla yungu warrmarlaku nyanunu-
nyanguku. Nyampuju mangarri-nyayirni-wangu, ngulajulparla kurapaka
ngunaja Kaatu-kurlangu. Kaatu-kurlangu kuruwarri-ka wangka ngulaju
kapulu maralypikingarduyurlu-puka ngarni yaliji mangarriji. Kala kujal
Tapitirli manu warrmarla nyanunu-nyangukur mangarri yali ngarnu,
kujakuju Kaaturlu kula warntarla-pajurnu, lawa. **5** Ngula-juku, ngajujurna
Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Warlalja-Wiri karna nyina nyam-
pukuju Parra-nyayirni-wangukuju Kaatu-kurlanguku."

Jijajirli parlpuru-manu wati rdaka manjanja-kurlu

Matthew 12.9-14, Mark 3.1-6

⁶ Ngaka-kari Jarrityi-karirla Parra-nyayirni-wangu-karirla, Jijaji yanurnu pina jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulangkaju parlu-pungu wati rdaka manjanja-kurlu jungarni-purdanji. ⁷ Ngulangka-yijalalpalu Paraji-patuju manu yangka kuruwarrikingarduyu-patuju karrija, Jijajilpalu karrinjarla warrawarra-kangu kaji marda parlpuru-mani wati rdaka manjanja-kurlu Parra-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla. Kajilpa Jijajirli wati rdaka manjanja-kurlu parlpuru-mantarla Parra-nyayirni-wangurlaju, kajikalurla jangkardu wangkami kujaju, “Nyuntulurlu kanpa juwa-kijirni Mujuju-kurlangu kuruwarriji.”

⁸ Jijajirliipa-jana miyalurlu manu, manu nyangulpa-jana miyalurlu kujalpalurla miyalu kanunju-kari nginji-wangkaja. Junga-juku, Jijajirli wangkaja watiki rdaka manjanja-kurluku, “Karrinja-pardiya manu yantarni nyampu-kurra!” Ngula-jangkaju, watiji karrinja-pardiya yalirla-juku.

⁹ Ngula-jangka, Jijajirli-jana japurnu yapa panu-juku kujalpalu karrija warru, “Nyarrpa kanganpa Kaatu wangka kuruwarriirla nyanungu-nyangurla? Nyarrpa-manirlipa nyurnu kajilparlipa nyangkarla Parra-nyayirni-wangurla? Jina-mardarni mayirlipa, kapi mayirlipa yampimi? Murrumurru-mani mayirlipa tarngga-kurra, kapi mayirlipa wankaru-mani? Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi nyurrurlarluju?” ¹⁰ Jijajirliipa-jana warru nyangu yalirra Paraji-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu. Junga-juku, wangkajarla watiki rdaka manjanja-kurluku, “Waku wipiyo!” Junga-juku, rdakaju wurr-kijirninarla wipiija, ngula rdakaju ngurrju-jarrija pina.

¹¹ Paraji-paturlu manu kuruwarrikingarduyu-paturlu, nyangulu Jijaji wati-kirra parlpuru-maninja-kurra. Kulu-jarrijalurla Jijajikiji. Turnujarrinjarla jaaly-manulpalurla jangkardu Jijajiki nyarrparlu yungulu nganta warla-pajikarla nyanunguju.

Jijajirli-jana milarnu nyanungu-nyangu kurdungurlu 12-pala

Matthew 10.1-4, Mark 3.13-19

¹² Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu pamarrpa-kurra yungurla wangkami Wapirra Kaatuku. Ngulangka yaninjarla warrkarnu. Wangkajalparla nyanunguku munga jingijingi. ¹³ Parra-karirlalku, purlajalku-jana yapapatku yungulu pirli-kirra warrkarni Jijaji-kirra, yalirrarlu yapangku kuja kalalu warru puraja. Ngula-jangkaju, wati-patu-jana milarnu 12-pala, ngulakuju-jana yirdilkii yirrarnu ‘Kurdungurlu-patu Wiriwiri’. ¹⁴ Nyampupatuny yirdiji wati-jana milarnu: Jimani (ngulakujurla Jijajirlii) yirdikarlikii yirrarnu ‘Piita’), Piitakupurdangka kukurnu-nyanu Yanturu, Jamaji, Jaanu, Pilipi, Parrjulumu, ¹⁵ Matiyu, Tamiji, Jamaji ngulaju ngalapi-nyanu Yalpiya-kurlangu, Jimani ngulaju ‘Kulu-parnta Wita-wangu’, ¹⁶ Jutuju ngulaju ngalapi-nyanu Jamaji-kirlangu, manu Jutuju Yikariya. Nyampurlu Jutujurlu yangka kuja-jana ngaka yimi kangu Juwu-patuku wiriwiriki yungulu puuly-mardarninjarla pinyi Jijaji.

Jijajirli-jana yapa-patuku yirri-puraja manu parlpuru-manu-jana

Matthew 4.23-25, Mark 3.7-12

¹⁷ Ngula-jangka, Jijaji manu yapa panu-kari kurdungurlu nyanungu-nyangu-yijala, yanulkulu pina kaninjarra pirli yali-ngirli, yaninjarla karrija nyanungurra-kurlu. Yapa panungkulpalu purda-nyangu nguru-kari nguru-karirla yimi nyanungu-kurlu. Ngula-jangkaju, purda-nyanjarla

yanurnulpalu Jijajiki nyanjaku yungu-jana parlpuru-mani. Panukarjilirla yanurnu Jurdija-jangka manu Jurujulumu-jangka. Panukarjilpalurla yanurnu kirri-jarra-jangka Taya-jangka manu Jirdana-jangka. ¹⁸ Ngalya-kari yapa juju-kurlu maju-kurlu, yilyajalpa-jana yalirra juju nyanungurra-nyangu-ngurlu, manulpalurla yapaju marlaja parlpuru-jarrija. ¹⁹ Yuwayi, Jijaji-kirlangu ngangkayijilpa wilyp-i-pardija nyanungu-nyangu-jangka palka-jangka, manulpa-jana parlpuru-manu yalirra yapa nyurnu-patu. Manu yalirra julpalu-nyanu yunturninja-yanu nyanungukurrarlù marnpirninja-nyanu ngantà.

Yapa ngula kalurla jungarni nyina Kaatuku, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni

Matthew 5:1-12

²⁰ Jijajirlilpa-jana nyangu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu manu-jana wangkaja:

“Kajinkili nyurrurla marlajarra nyina nyiyarningkijarra-wangu, ngulaju ngula-juku. Nyurrurla kankulu Kaatu-kurlangu warlalja nyina, manu nyanunguju Warlalja-Wiri kanyarra nyina. Kujarlanya kapunkulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku.

²¹ Kajinkili nyurrurla mangarri ngarninja-wangu nyina, ngulaju ngula-juku. Kaatuku kapunkulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. Kapu-nyarra pirda-mani nyurrurla yungunkulu jipajipa-nyina. Manu kajinkili wajampa nyina jalangu, ngulaju ngula-juku. Kaatuku kapunkulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. Ngakaju kapunkulu ngarlarrimilki wardinyi-nyayirnilki.”

²² “Ngajurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngula kankulu jungarni nyinami kurdungurlu ngaju-nyangu, ngulaju yapangku panukarirli kajikalu-nyarra marda nyurunyuru-jarrinjarla juwa-kijirni. Nginji-wangkanjarla marda kajikalu-nyarra punku-pajirni. Ngulaju ngula-juku. Kaatuku kapunkulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku.

²³ Nyinayajukulu wardinyi-nyayirni! Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nyurru-wiyi, kuja kalalurla marlaja wangkaja, ngularrakuju kalalujana yapaju nyurunyuru-jarrija-yijala. Ngula-piya-yijala kankulu nyurrurlaju nyina jalanglu jarukungarduyu-piya. Ngaka-kari kajinkili nyina yangka nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla, ngulaju kapu-nyarra warntarri-nyayirni-wangu yinyi ngurru-nyayirni. Ngula-warnurlaju, wardinyili nyinaya nyurunyuru-puruju!” Kuja-jana wangkaja Jijajiji nyanungu-nyangu purdanjakungarduyu-patuku.

²⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yapa-patu-kariki yalirla kujalpalu purda-nyangu nyanungu:

“Nyurrurla kuja kankulu mardarni nyiyarningkijarra jalangurlu, ngulaju kankulu wardinyi-nyayirni nyina. Kala mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Ngakaju kapunkulu yarunjuku-nyayirni nyina mangarri ngarninja-wangu! Manu nyurrurla kuja kankulu ngarlarrimi-wiyi jalangu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Ngakaju kapunkulu mularrpa-jarrinjarla yulamilki!”

²⁵ Nyurrurlarlu kuja kankulu mangarri panu mardarni ngarninjakungartirli jalangurlu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Ngakaju kapunkulu yarunjuku-nyayirni nyina mangarri ngarninja-wangu! Manu nyurrurla kuja kankulu ngarlarrimi-wiyi jalangu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Ngakaju kapunkulu mularrpa-jarrinjarla yulamilki!”

26 “Yuwayi, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurru-wiyi nyurrurla-nyangu-paturlu jarlu-paturlu kalalu-janarla pulka-pungu ngurrjuku nganta yalirra warlkanji-watiki kujalpalu-nyanu warlkangku Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nganta ngarrurnu. Kujaju maju. Jalangurlanguju yapaju kalu ngurrju wangka nyurrurla-kurlu. Kujarlaju ngakaju nguruju kapu-nyarra wuurnpa-jarrimilki.” Kujanya-jana wangkaja Jijajiji yalirraku yapa-kariki.

Jijajirla-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu-jana nyinami ngurrju yapa-kariki pina-pakarninja-wangu
Matthew 5.38-48, 7.12a

27 Wangkaja-jana kuja, “Kala jalangu ngaju karna-nyarra wangkami kuja: Ngana-puka kajingki nyurunyuru-jarri, yulkaya-pukarla yalikiji, manurla yimirri-jiki nyinaya! **28** Kajingkili nganangku-puka yurlkungarrirni marda manu marda warlka wangka nyuntu-kurlu, ngulajurla Kaatuku wangkaya yapa yalikiji yungu nyanungurlangu pirrjirdimaninjarla warrawarra-kanyi. **29** Kala nganangku-puka kajilpangku kujarluru rdakangku pakakarla lalypangku nyampu yangka wirlki jungarnipurdanji, ngulaju yampiya pina-pakarninja-wangurlu. Yungkarla jampupurdanjilki yungungku pakarni wirlki. Nganangku-puka kajingki jaati puntarni, ngulajurla kutu yungka manu wawardarlangu. **30** Nganangku-puka kajingki warlkirninjarla payirni nyiyaku, ngulajurla yungka. Wurramaninja-wangurlu kuturla yungka. Nganangku-puka kajingki nyiyarlangu puntarni, kularla pina wangkaya yinjaku yaliki nyiyaku mayi. **31** Yapa ngalya-kari marda kajikangkulu ngurrju-wangu nyina nyuntuku. Ngulaju ngula-juku. Ngari kutulpanparla ngurrju nyinayarla-wiyi-jiki.

32-33 “Yapa kuja kalu majumaju nyina, ngulaju kalu-jana yulkami yapa-kari-mipaku yangka ngula kalu-jana yulkami-yijala. Manu kalu-jana nyurunyuru-jarri mi yapa-kariki ngula kalu-jana nyanungurraku nyurunyuru-jarri-yijala. Kajilpankulu nyurrurla yalirra majumaju-piya nyinayarla, ngulaju jungarni-wangu. Kajilpankulu-jana yulkayarla yapa-kari-mipaku ngula kalu-nyarra yulkami-yijala, ngulaju Kaaturlu kulan-yarra ngurrju-pajirni ngulakuju. Nyurrurlalpankulu-jana yulkayarla yapa-karikiji nyurunyuru-jarrinja-kurrakuju. **34** Yapa kuja kalu majumaju nyina, yinyi kalu-jana tala yapa-kariki. Milya-pinyi kalu ngulaju kapulu talaju mani pina. Kajili yapa-karirli tala yinja-wangurlu mardarni, ngulaju majumaju-paturlu kulan-jana talaju yinyi. Kulalu yinya-piya yapa majupiya nyinaya! Yungkalu-jana tala yapa-kariki. Kapulu-nyarra marda pina-yinyi, kapulu marda mardarni pina-yinja-wangurlu. Ngulaju ngula-juku. Kutulu-jana yungka. Ngulaju kapu-nyarra Kaatuju wardinyi-jarri.

35 “Kaatuju kajana ngampangampa nyina yapa-patuku ngurrjuku manu majuku. Kuja kajana yinyi nyiyarlangu yapa ngurrju-watiki, ngulaju kalurla yati-wangka. Kala kuja kajana maju-patuku yapaku yinyi, kula kula yati-wangka. Ngulaju ngula-juku. Kaatuju kajana yimirri-jiki nyina nyanungurrakuju. Ngula-piya-yijalalurla nyurrurlaju yulkaya yapaku kuja kalu-nyarra nyurunyuru-nyina. Yimirili-jana nyinaka yapaku kuja kalu-nyarra yimirri-wangu nyina nyurrurlaku. Yungkalu-jana tala yapaku pina-yinja-wangku. Kajinkili-jana yulkami yapaku ngula-piya, ngula-jangka Kaaturlu kapu-nyarra kurdukurdu-pajirni nyanungu-nyangu yangka nyanungu kuja-ka nyina kankarlarra. **36** Yuwayi, yimirili-jana nyinaya yapa-kariki ngalipakupalang Wapirra-piya. Kutulu-jana yulkaya panuku yapaku ngula-piya.” Kujarlaju Jijajirlilpa-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu.

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu nyinami ngurrju yapa-kariki maju-pajirninja-wangu
Matthew 7.1-5

³⁷ Wangkaja-jana, "Yapa ngalya-karili-jana yampiya maju-pajirninja-wangurlu! Kajinkili-jana maju-pajirni yapa ngalya-kari, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju maju-pajirni-jala. Kuja-kujakuju, kunkamaninja-wangulu-jana yawuru-jarriya, ngulaju kapu-nyarra Kaatuju yawuru-jarrimi-yijala maju-jangkaku. ³⁸ Kajinkili-jana wita yinyi yapa-kariki, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju wita-yijala yinyi. Kala kajinkili-jana panu yinyi yapa-kariki, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju panu-yijala yinyi. Ngulakungarniji yungkalu-jana jamangku yapa-kariki, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju jamangku-yijala yinyi. Kula-nyarra wita yinyi, lawa. Kapu-nyarra panu-nyayirni yinyi, kulalpankulu nyarrparlu kanjantarla."

³⁹ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana yimi-nyayirni-wangu yimi-ngarrurnu wati pamparda-kurlu, "Kajilparla jintangku pampardarlu yapangku putaputa nguru-yirrakarla jinta-kariki yapaku pampardaku, kajika-pala jirrama-juku wantimi rdaku-kurraju.

⁴⁰ "Kula kalu kurdukurdu nyinami pina-nyayirni nyanungurra-nyangu-piya pinangkalpa-piya, lawa. Kala kaji-jana pinangkalparlu pinarri-mani kurdukurdu nyiyarningkijarraku, ngulaju kapulu pina-nyayirni nyina pinangkalpa-piya.

⁴¹ "Nyiyaku kanpa-jana miimii-nyanyi yapa ngalya-kari maju-pajirnijakungarnitri? Kajikanpa marda walya wita jurdu nyanyi nyuntukupurdangka-kurlangurla milpangka. Ngula-puruju kulalpanpa nyangkarla rdalyku wiri-jarlu kuja kanpa mardarni nyuntu-nyangurla warlaljarla milpangka. ⁴² Ngula-jangkaju, nyuntu kajikanparla marda wangka nyuntukupurdangkaku, 'Walya wita mayirnangku jurnta mani nyuntu-nyangurla milpangka?' Nyarrpa kajikanparla kujaju wangka, yangka kuja kanpa mardarni rdalyku wiri-jarlu nyuntu-nyangurla milpangka? Kuja wangkanja-wangu nyinaka! Nyuntuju kanpa milkarraku-mipa wangka! Wilypi-manta-nyanu rdalyku wiri milpangka nyuntu-nyangu-ngurlu. Ngula-jangkaju, ngurrjungkulku kanpa-jana nyajarla wilypi-mani jurdu wita milpangka nyanungu-nyangurlaju.

⁴³ "Watiyarlu pirrijirdirli ngulaju ngurrju miyi-ka mardarni. Watiya parrka-wangu ngulangkuju miyiji maju-nyayirni-ka mardarni. Kajinkili-jana warrarda maju-pajirni yapa ngalya-kari, ngulaju nyurrurlaju kulankulu ngurrju yali-piya watiya parrka-wangu-piya miyi maju-kurlu.

⁴⁴ Nyurrurlarlu kankulu-jana milya-pinyi watiya-kari watiya-kari nyiya ngurrju ngarninjaku, lawa marda. Kulankulu mani marniki-piyaju jiri-parnta-ngurlu watiya-ngurlu, lawa. Kulankulu mani mukaki putunarri-ngirli, lawa. ⁴⁵ Kuja-ka nyiyarlangu yapangku mangunu-nyanyi nginyinginyirla, ngula-juku kapulu nyanunguju wangka. Ngurrjungku yapangku-ka manngu-nyanyi nginyinginyirla nyiyarningkijarra yangka ngurrju-mipa. Ngula-jangka-ka ngurrju-mipa nyiyarningkijarra wangkami lirra nyanungu-nyangu-jangka. Kala ngurrju-wangurlu yapangku, ngulaju-ka nyiyarningkijarra majumaju-mipa nginyinginyirla nyanungu-nyangurla manngu-nyanyi. Ngula-jangka-ka wangkami yapa maju-mipa yangka nyiyarningkijarra lirra nyanungu-nyangu-jangka."

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa jirrama wati-jarra-kurlu, jintaju pinangkalpa, jinta-kariji pina-wangu
Matthew 7.24-27

46 Payurnu-jana, “Yapa panu-karirliji kankujulu yimi ngaju-nyangu jamulu purda-nyanyi. Purda-nyanyi kankujulu, kala maju-juku kankulu nyina. Nyiyakulku kankujulu Warlalja-Wiri-pajirni? **47** Ngana-puka kaji ngaju-kurra yaninjarla purda-nyanyi ngaju-nyangu yimi, kajirla jungarni nyina Kaatuku, yali yapaju ngulaju ngurrju. Kapuju jirrngaŋa nyina tarnnga. **48** Nyanunguju ngurrju ngulaju wati jinta-kari-piya kuja yuwarli nganturnu. Nganturnu walyangka tarlangka yungu pirrjirdi karrimi ngurrangka. Ngakalku, ngapa ngawarrarluju yaninjarla pungu wati-kirlangu yuwarliji, kala karrija-jukulpa pirrjirdi walya tarlangkaju, kula wantija. **49** Yimi-ngarrirni karna-nyarra wati-kari-kirlilki kuja yuwarli nganturnu. Kula ngurrju-manu walyangka tarlangka, lawa. Ngari ngurrju-manu walyirirla karru-wana-juku. Ngakalkuju ngapa wiringki yaninjarla pungu yaliji yuwarli, ngari muku rdilyki-pungu. Kajinkijili jamulu purda-nyanyi wangkanja-kurra, ngula-warnnu kajinkijili jaru marlaja yampimi puranja-wangurlu, ngulajunkulu ngula-piya wati-piya ngula nganturnu yuwarli walyangka walyirirla. Kulankujulu jirrngaŋa nyina tarnnga.”

7

Jijajiji parlpuru-manu warrkini kujalpa kirri-karirla nyurnu ngunaja Matthew 8:5-13, John 4:43-54

1 Kuja Jijajiji lawa-jarrija wangkanjaku yapa-patuku, ngaka-pardu-karilki pina-yanu kirri-kirra Kapurniya-kurra. **2** Ngulangkajulpa jinta nyinaja yurrkunyukungarduyu wiri kujalparla warrki-jarrija kingiki Ruumu-wardingkiki. Nyanungu-nyangu warrkini marulu, nyurnulpa ngunaja yalirlaju kirringka Kapurniyarla. Manulpalu manngu-nyangu kapu nganta nyanunguju palimi jalangu-karrikarri nganta. **3** Kuja yalirli yurrkunyukungarduyu wiringki purda-nyangu kujalpa Jijajiji yalirla nyinaja Kapurniyarla, yilyaja-jana Juwu-patu wiriwiri yungulu yaninjarla japirni Jijaji yungu pina-yaninjarla parlpuru-mani nyanungu-nyangu warrkini. **4-5** Yalirra wiriwirili yanurnu Jijaji-kirra, manulurla wangkaja, “Yantarni nganimpa-wana yungunpa parlpuru-mani wati jinta warrkini yurrkunyu wiri-kirlangu kuja nyurnu-jarrija. Yali wiri ngulaju wati ngurrju-nyayirni. Yulkami kanganpa ngalipaku Juwu-patuku, njanu-ngaŋpa jaaji nganturnu nganimpaku. Kujarlaju parlpuru-mani mayinpa nyanungu-nyangu warrkini?”

6 Jijajiji wangkaja, “Ngulaju ngula-juku.” Yarnkajarralku-jana jirrngaŋa yurrkunyukungarduyu-kirlangu-kurra. Jinta-kari puntu ngulaju marda kamparru parnkaja yungurla yimi-ngarrirni yurrkunyukungarduyuku wiriki kujalpa Jijajiji yanurnu. Kuja kuja purda-nyangu yurrkunyukungarduyurlu, ngulaju kurnta-jarrinjarla-jana yilyaja puntupatu yungulurla rdipimi Jijajiki manu yungulu warla-pajirni yaninjarnikijaku. Yaninjarlalurla rdipi ja Jijajiki kulkurru, manulurla wangkaja, “Nganimpa-nyangu wungu-warnurlu-ngaŋpa yilyajarni nyampu-kurra yungurnangkulu nyuntuku yimi nyampu wangkami. Kujanyangku nyununguju wangkaja nyuntukuju, Warlalja-Wiri, nyuntujunpa wiri-nyayirni parrparda-juku ngajukuju. Kula yantarni ngaju-nyangu-kurra ngurra-kurra. **7-8** Ngariju wangkaya-puka yaninjarni-wangu yungunpa warrkini ngaju-nyangu parlpuru-mani. Ngaju kula karna ngurrju nyina nyuntupiya yungurnangku yaninjarla japi karla nyuntuju ngajulurlu. Milyapinyi karnangku kuja kanparla warrki-jarri Kaatukuju. Kuja kangku wangka warrki-jarrinjakku, ngulaju kanparla yimiri warrki-jarri. Kuja-piya karnarla warrki-jarri kujakuju Ruumu-wardingkiki kingiki. Ngaju

karna nyina wiri 100-palaku yurrkunyu-patuku. Kajilparnarla ngaju wangkayarla jintaku yaninjaku yali-kirra, kajikarla kapanku yani, manu kajilparnarla ngaju wangkayarla jinta-kariki, "Yantarni!", ngulaju kajika kapanku yanirni. Manu kajilparnarla ngaju wangkayarla ngaju-nyanguku warrkini warrki-jarrinjaku, ngulaju kajika kapanku warrki-jarri. Ngulapiya-yijala nyuntuju kajinpa wangka, junga-juku ngaju-nyangu warrkini kapu kujarlaju parlpuru-jarri."

⁹ Ngula Jijajirli purda-nyangu wati kuja-kurraju, ngulakujurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana wangkaja yapa panukariki kujalpalu warrukirdikirdi karrija, "Ngajuluju karna-nyarra junga yimiji wangka. Nyampu Juwu-wangu wati kaju ngajukuju wala nyina. Kularna nyarrpararla nyangu Juwu yapaju ngula kaju ngajukuju wala nyina kuja-piyaju."

¹⁰ Ngula-jangkaju, yalirrarlu wati-paturlujulu yampinja-yanu Jijajiji yalirla-juku, manulu pina-yanu wiri-kirra yurrkunyu-kurlangu-kurra yuwarli-kirra. Yalirlalu nyangu kujalpa yali warrkiniji ngurrjulku nyinaja nyurnu-wangu.

Jijajirli wankaru-manu kali-puka-kurlangu kaja-nyanu kuja palija

¹¹ Ngaka-karilki, Jijaji yanu kirri wita-kurra yirdi-kirra Nayini-kirra. Nyanungu-nyangu kurdungurlu manu yapa panu-jarlujulpalu Jijaji-kirli yaninja-yanu. ¹² Kujalu kiirti-kirra-jarrija kirri-kirra, yapa panulpalu wilypi-pardiya yali-ngirli kirri-ngirli. Yulanja-karralpalu purlaja, manulpalu palinja-warnu wati kanja-yanu lalypangka. Kuja yali palija, ngulajulparla jinta marulu-juku kaja-nyanu nyinaja ngati-nyanuku kali-pukaku. Kali-puka yali nyanungukpalangu ngati-nyanu, ngulajulpa yulanja-yanu wapanja-karra. ¹³ Kuja Jijajirli nyangu, mari-jarrijarla nyanunguku, manurla wangkaja, "Yulanja-wangu nyinaya!" ¹⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirliji yaninjarla pampurnu pangkarraju. Kujalpalu yalirrarlu nyurnu kanja-yanu, ngulajulu jupu-karrija. Jijajirla wangkaja wati nyurnukuju, "Purdanyangkaju, yakarra-pardiya!" ¹⁵ Junga-juku, yali palinja-warnu watijilpa nyinajalku, manurla rdirri-yungu wangkanjakulku. Ngula-jangkaju, Jijajirliji karrinja-yirrarninjarla kangu ngati-nyanu-kurra.

¹⁶ Jijajikirla lani-jarrija kuja nyurnu karrinja-yirrarnu. Ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Ngula-jangkaju, rdirri-yungulurla yati-wangkanjaku Kaatuku kujarlu, "Wati nyampuju ngulaju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu! Kaatu-ngalpa yanurnu jalanguju, kapu-ngalpa muurlpalru mardarni majumaju-kujaku!"

¹⁷ Yali yimi Jijaji-kirli, ngulaju kapanku pirri-yanu Jurdinya-wana manu nguru-kari nguru-kari-kirra.

Jijaji-kirli manu Jaanu Papitaji-kirli

Matthew 11.1-19

¹⁸ Jaanu Papitajilpa rdakungka nyinaja-juku. Panu-karirli nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlu, yimi-ngarrurnulurla nyiyarningkijarrarla kujalpa Jijajiji warrki-jarrija. ¹⁹ Jaanurlujulpa manngu-nyangu Jijajiji marda Mijaya yali-kila kuja-jana Kaatuju wangkaja yilyanjakungarnti walya nyampu-kurra. Ngula-jangkarlu-palangu nyanungurlu yilyaja jirrama nyanungu-nyangu kurdungurlu-jarraju payirninjaku Jijajiki. ²⁰ Yanurnu-palarla Jijajiki, manu-pala payurnu, "Jaanurlu-jarrangku yilyajarni nyampu-kurra yunguljarrangku wita payirni. Ngulanya mayinpa nyuntuju Mijaya Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu, marda pardarni-jiki mayirnalurla kaji jinta-kari wati-kari yanirni?" ²¹ Yali-puruju, Jijajirlijilpa-jana parlpuru-manu yapa nyurnu manu murrumurru manu

nyanjaku kujalpalu pamparda nyinaja. Yapangku kujalpalu juju maju mardarnu nyanungurrarla kaninjarni, parlpuru-manulpa-jana.

²² Jijajirli-palangu nyanungu-jarra yalu-manu, “Kulpari yanta-palarla Jaanuku, manu-palarla nyanunguku yimi-ngarrrika nyiyarningkijarra ngula kanpajupala purda-nyanyi wangkanja-kurra manu kanpajupala nyanyi ngurrju warrki-jarrinja-kurra. Ngajulurlajinta, pampangku yapangku kalu nyanyilki, mataju kalu wapamilki, yapa ngula kalu wijini-kirli panu-kurlu nyinami ngulaju kalu ngurrjulku karalypalku-yijala nyinami. Yapangku jilykingki kalu purda-nyanyilki, manu yapa ngulalu lawa-jarrija, ngulaju kajulu marlaja wankaru-jarrimilki. Ngajulurlu karna-jana yimi-ngarrirnirlangu Yimi Ngurrju yapaku nyiyarningkijarra-wangu-kurlu marlajarraku. ²³ Yapa ngula kajulu ngajuluku yijardu-nyayirni ngungkurnyinami kapuru nyinanja-wangu, ngulaju kalurla Kaatuku marlaja nyina wardinyi-nyayirni!”

²⁴ Ngula-jangka, Jaanu-kurlangu kurdungurlu-jarra yampinjarla kulpari yanu-pala rdaku-kurra kujalpa Jaanu nyinaja. Ngula-jangkaju, Jijajijana nyampu wangkaja Jaanu-kurlu panu-kariki yapaku kujalpalu karrija yalumpurla, “Wayinkili! Kamparru-wiyi rdakukungarnti, Jaanu kujalpa nyinaja manangkarrarla-wiyi, nyiya-kunkulurla nyurrurlaju yanu yinya-kurraju nyanjakuju? Manngu-nyangu mayinkili rampaku nganta nyanguju marna kirriddimpayi-piya kuja-ka warlpangku nyampu-wana manu yinya-wana kijirni? Lawa, manngu-nyangunkulu Jaanuju pirrijirdi-nyayirni. ²⁵ Kujankulurla nyurrurla yanu yinya-kurra nyanunguku nyanjaku, nyiya-piyakulpankulurla watikiji nyurrurlaju kilyi-jarrija? War-runnunkulurla marda yapaku ngula-ka jurnarrparla yukami ngurrju-nyayirnirla? Yapangku ngula kalu jurnarrpa ngurrju-nyayirni palkangka mardarni manu nyiyarningkijarra-kurlu, ngulaju kalu nyinami wiriwiri-piya yuwarli wiriwirirla. Kulalpa Jaanu kuja-piya nyinaja!

²⁶ Yimi-ngarrikajulu! Watiki nyiya-piyakulpankulurla nyurrurlaju kilyi-jarrija kujankulurla yanu nyanjaku Jaanuku? Kaatu-kurlanguku war-rkiniki jarukungarduyuku marda? Yuwayi, junga ngulaju! Jaanuju jarukungarduyu-nyayirni Kaatu-kurlangu ngulaju panu-kari-piya-wangu!

²⁷ Yimi Jaanu-kurlu ngulajulpa ngunaja Payipulurla, kujanya-ka wangka, ‘Kaatu karla kuja wangkami watiki yirdiki Mijayaku, “Ngaju kapurna nyuntulurla kamparru yilyamirra ngaju-nyangu yimi-kirli yalumpu-kurra nguru-kurra. Yinyarla kapungku nyanungurlu yirdiyi nyuntuku ngurrjuman ni yaninjarniki.” * Kujanya-ka Payipulurlaju wangkami Jaanu-kurlu. ²⁸ Ngaju karna-nyarra junga nyurrurlaku yimi-ngarrirni yinya Jaanu wiri parrparda-juku watikiji panu-karikiji ngulalpalu nyinaja nyampurla ngurungka nyurru-wiyi. Kala jalangu, Kaatu nyanganuju kajana nyinami Warljalja-Wiri yapa panuku manu kurdukurdurlanguku. Kujarlanya kurdukurdudu kalurla wiri-jiki nyina Jaanukuju!”

²⁹ Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana wangkaja, “Yuwayi, kalalu yapa panungku purda-nyangu Jaanuju. Tala puntarninjakungarduyurlangurlu kalalu nyanunguju purda-nyangu. Papitaji-manu-jana, manulpalu jungarnipajurnulku Kaatu. ³⁰ Kaatujulpa-jana ngampurrrpa nyinaja Paraji-patuku manu kuruwarrikingarduyu-patuku yungulurla jungarni nyina. Kala lawa, kulalu purda-nyangu Jaanuju, manulu mamparl-pungu papitaji-maninja-kujaku. Kujarlulu mamparl-pungu Kaatu-kurlangu yimi kujarla Jaanuku yungu.”

³¹ Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana wangkaja, “Wangkamilki yungurnanyaarra nyurrurlaku yangka yapa kuja kankulu jalangujalangu nyinami

nyampurla ngurungka, nyarrpa-piyankulu nyurrurlaju? ³² Warrarda kankulu-nyanu yunjumu-mani nginyinginyiji kurdukurdu-piyarlu. Kulalpa-nyarra nganangku nyurrurla-patuju nganyuku-mantarla. Nyurrurlaju kurdukurdu-piya kuja kalu yira-jarrarla yarlungka japusana manyu-karri manyumanyurla. Yira-karirla kalu-jana purlami yira-karirlaku:

“Wayinkilay! Manyu-karrirlipa! Nyiya-jangkankulu wirntinja-wangu-jarrija kujalparnalu-nyarra yunparnu? Kula-ngantankulu-nganpa marlaja wirntiyarla! Kala kujarnalu yirraruyirrarurlu yunparnu nyurnu-kurlangurla malamalarla, wanjarninkili-nganpa jirrngaŋa yulaja?”

Nyurrurlajunkulu yalirra-piya kurdukurdu-piya! ³³ Kuja Jaanu yanurnu manu-nyarra yimi-ngearrurnu Kaatu-kurlangu-kurlu, kulalpa yapa-kari-piya nyinaja, lawa. Kulalpa mangarri panu ngarnu yapa-kari-piyarlu, manu kulalpa pama ngarnu. Kala nyurrurlarlu panungkunkulu rampal-manngu-nyangu kula-ngantalpa nyanungurlu juju mardarnu palkangka.

³⁴ Ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngajuju kula Jaanu-piya. Kujarna nyampu-kurra ngaju yanurnu, ngulajurna tarnngangkuju ngarnu kuyu, mangarri manu pama. Panu yapa kankulu kuja wangkami ngaju-kurlu, ‘Yuwa! Nyangkalu nyampu wati! Ngarninja wita-wangu manu pamarlangu-ka warrarda ngarni! Yipilji kajana jirrngaŋa nyinami warrkiniki tala puntarninjakungarduyu-patuku manu panu-karirlanguku yapaku ngawukul! Kujanya kankulu ngaju-kurluju wangkami. Kujarlanya kankulu nyurrurlaju kurdukurdu wita-piya nyina! ³⁵ Ngulajulu kuja-piyaju kutu wangkaya! Ngulaju ngula-juku. Yapa yangka kuja kalurla ngungkurr-nyina Kaatu-kurlanguku yimiki manu kalurla jungarni nyina Kaatuku, ngulangku kalu manngu-nyanyi yaliji Kaatu-kurlangu yimiji junga-nyayirni.”

Nyampu ju yimi ngulaju Jijaji-kirli manu karnta punku-kurlu kujalpa warru parnkanjinaanu maju-wana

³⁶ Ngaka-karilki, wati jintangku Parajirli yirdingkiji Jimanirli japurnu Jijaji yungurla nganta yani nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra yungulu mangarri ngarni. Junga-juku, Jijajirla jirrngaŋa yantu ngurra-kurra manulparla jirrngaŋa ngarnu. Ngunanal-karrarlulpalu ngarnu. ³⁷ Yalirla jurrkungka kirringka nyinajalpa karnta, ngulaju kala warru parnkanjinaanu maju-wana. Purda-nyangu kujalpa Jijajirla ngarnu yali-kirlangurla Jimani-kirlangurla ngurrangka. Yaninjarla manu murlukurnpa panukuru jara-kurlu kujalpa parntija ngurrju-nyayirni. ³⁸ Ngula-jangkaju, yantu Jimani-kirlangu-kurra yuwarli-kirra. Kaninjarni yukanjarla karri-jalpa purdangirli Jijajirla wirliya-wana. Yulaja kujalparla, jirrmilypalparla wantija Jijaji-kirlangu-kurra wirliya-kurra. Ngula-jangkaju, parduna-manu wirliyaju wakurlu-kurlurlu, manu nyunjurnu. Ngula-jangkarlu nyanungurluju jarangka winjurnu Jijaji-kirlangu-kurra wirliya-kurra. ³⁹ Kuja Jimanirli nyangu kuja-kurra, wangkaja-nyanu, “Kaji Jijajiji yiwardu nyayirni Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nyinayarla, ngulaju kapu milyapungkarla karnta nyampu ju maju-nyayirni kuja marnpurnu nyanunguju!”

⁴⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirla wangkaja, “Jimani, yungurnangku wangka.” Yalu-manu Jijajiji, “Yuwayi, wangkayaju ngajuku!”

⁴¹ Jijajirla wangkaja nyanunguku, “Wati-jarralpa-pala nyinaja nyurru-wiyi. Wati-karirli-palangku yungu tala panu-nyayirni nyanungu-nyangu. Wati kamparru-warnuku, ngulajurla tala wita yungu. Wati jinta-kariki, ngulajurla tala wiri yungu. ⁴² Jirramarlu-pala muku lawa-manu talaju. Kula-palarla nyarrparlulku pina-yungkarla wati-kariki kuja-palangku

yungu kamparrurlu-wiyi. Kala kula-palangu kulu-jarrija, lawa. Ngari-palangu yawuru-jarrija, manu kula-palangu jinyijinyi-manu talaku pina-yinjaku. Jimani, nyarrpa kanpa manngu-nyanyi ngayi? Wati nyarrpara kapurla yulkami-nyayirni wati yaliki?"

⁴³ Jimanirlji yalu-manu, "Yalirli jintangku kuja tala wiri manu, manu kuja muku lawa-manu, wati yalumpunyalparla yulkaja-nyayirni."

Jijajirla wangkaja, "Ngulaju jungarni!" ⁴⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirli karnta pina-nyangu, manurla nyanunguju wangkaja Jimaniki, "Nyanyi kanpa karnta nyampu kuja-ka karrimi? Kujarna nyuntu-nyangu-kurra yuwarlikirra yanurnu, kulanpaju ngapa yungu yungurnaju wirliya paljikarla. Kala karnta nyampurlu paljurnu ngaju-nyangu wirliya jirrmilyapakurlurlu, manuju parduna-manuju wakurlu-kurlurlu. ⁴⁵ Kujarna nyuntu-nyangu-kurra yuwarlirla-kirra yukajarni, kulanpaju wapirdi yanu manu nyunjurnu wirlki-jarrarla. Kala karnta nyampurlu, ngulaju kaju tarnngangku-juku wirliyaju nyunjirni. ⁴⁶ Kujarna nyampu-kurra yanurnu, kulanpaju jara yungu wakurluku manu yinngirrirla yirrarninjaku. Kala nyanungurlu ngurru jarangku maparnu ngaju-nyangu wirliya-jarra. ⁴⁷ Panu-kari yapa kalu maju-karrikarri nyina. Kuja kajana Kaatuju yawuru-jarriji, ngula-jangkaju, yulka kalurla wita-karrikarri Kaatukuju. Kala yapa karnta nyampu-piya kuja kalu maju-nyayirni nyina, ngulaju kajana Kaatuju yawuru-jarriji, ngulaju kalurla yulkami Kaatukuju junga-nyayirni. Kujaku karnangku nyuntuku wangkami: Kaatujurla kulu-wangu yawuru-jarrija-nyayirni karnta nyampukuju. Kujarlanya kaju nyanunguju yulkami-nyayirni."

⁴⁸ Ngula-jangkaju, Jijajirla wangkaja karntaku, "Wiyarrpa, kujanparla karlirr-yanu jurnta Kaatuku wilji-wiyi, majumajujurnangku yawuru-jarrinjarla jurnta maninjarla kujurnu." ⁴⁹ Ngula-jangkaju, yapa kujalpalu yalirla nyinaja, ngulajulpalu-nyanu wangkaja jarnkujarnku, "Nyarrpalkuyijala-ka kujaju wangka? Kaatu-miparlu kajana yawuru-jarrinjarla jurnta kijirni majumajuju."

⁵⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirla wangkaja karntakuju, "Wala karpaju nyina ngajuku. Kujarlaju, Kaaturlu kangku nyuntuju muurlparlu mardarni majumaju-kujaku. Ngurra-kurralku yanta, manu wajampa-wangu rarralypa nyinaya!"

8

Nyampiju wita jaru karntakarnta-kurlu kujalpalu-jana jirrngaŋja wa-paja Jijajiki manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku

¹ Ngaka-karlikil Jijaji manu nyanungu-nyangu puranjakungarduyujul-palu warru yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra wiri-kirra wita-kurra. Warrulpa-jana yapaku yimi-ngarrurnu Kaatu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. ²⁻³ Ngalya-karlipalurla karntakarnta jirrngaŋja wapaja Jijajiki, kuja-jana parlpuru-manu nyurnu-ngurlu kamparru-wiyi. Jinta-kariji yirdiji Miiri Makardala-wardingki. Nyurru-wiyi Jijajirli wirlkipala juju majurla jurnta iilyaja nyanungu-nyangu palka-ngurlu yungu ngurru-mani. Karnta-kari yirdiji Juwana. Nyanunguku kali-nyanu Juuwa, ngulaju kala warrkini wiri nyinaja Kingi Yarurduku. Karnta-kari yirdiji Jujana. Yalirraju kalalu warru yanu Jijaji-kirli manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-kurlu. Tala warlalja-kurlurlu manu nyiya-kurlurlangurlu kalalu-jana warrawarra-kangu.

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngurlu kuja warru kujurnu miyikingarnti

Matthew 13.1-9, Mark 4.1-9

⁴ Ngaka-karilki, yapa panu-nyayirnili yanurnu ngurra-kari ngurra-kari-nigirla, manulu turnu-jarrija Jijaji-wana. Ngulakuju-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa Kaatu-kurlu, wangkaja-jana, ⁵ “Yungurna-nyarra jaru wita yirri-pura ngarrka-kurlu jinta-kurlu kujalpa mardarnu yakujurla ngurlu panu. Kujalpa warru yanu yarlu-wana, ngulajulpa ngurluju warru pirri-kujurnu miyiki pardinjakungarnti. Kujalpa warru wapaja, ngulangkuju warru kujurnu ngurlu kuja-purda kuja-purda. Panu-kariji ngurluju wantija yirdiyirla. Ngurlu, kujalpalu wantija yirdiyirla, yapangkulpalu katurnu wirliyarlu, manu ngurlu panu-kari, ngulajulpalu-jana jurlpungku jayirr-maninjarla muku ngarnu. ⁶ Panu-kari ngurluju wantija tarlangka walyangka. Ngurlu, kujalpalu wantija walyangka tarlangka, ngulajulpalu pardija ngari wita. Ngarnajulu putaputa yukaja tarlangka walyangkaju, lawa-juku. Manu wantangkulpa-jana jankaja linji-karda ngarnaju ngapa-wangurla. ⁷ Panu-kari ngurluju wantija marnangka jilkarla-kurlurla. Ngurlu, kujalpalu wantija marnangka jilkarla-kurlurla warrukirdikirdi, ngulajulu pardija jilkarla-wana. Ngulajulpa-jana jilkarlarlu kurl-mardarnu tarnnga-juku, ngulaju ngurlujulpalu kurl-mardarninja-warnuju tarnnga-juku maju-jarrija. ⁸ Kala panu-kari ngurluju wantija walyangka walyirirla. Ngurlu, kujalpalu wantija walyangka walyirirla, ngulajulu muku purrulyun-pardija ngurrju-juku manu wiri-jarrija. Ngulalu wiri-jarrija ngurlu-kurlu ngurrju-kurlu panu-nyayirni-kirli walya-jangkaju, ngulaju yapaku ngarninjaku.”

Ngula-jangka Jijaji-jana wangkaja, “Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kirlangu, ngulangkujulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirli!”

Niyiyaku kala-jana Jijaji wangkaja yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa yapaku?

Matthew 13.10-17, Mark 4.10-12

⁹ Ngula-jangkaju, Jijaji-kirlangu kurdungurlu-paturlulu yaninjarla nya-nungu payurnu, “Yangka yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngurlu panu-kurlu, kula karnalu purda-nyanyi. Milki-yirraka-nganpa yungurnalu langa-kurra mani.”

¹⁰ Junga-juku, Jijajirlilki-jana pina-yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpaju, yirri-puraja-jana yarda, “Kaaturluju yilyajarni yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyanungu yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kala ngalya-kariki yapaku, kularna-jana yimi-nyayirni-wangu warraja-mani. Kujarlaju, kuja karna-jana wangka, nyanyi kajulu paniya-kurlurlu milya-pinja-wangurlu-juku, manu jamulu purda-nyanyi kajulu langa-kurlurlu ngurrpangku-juku.”*

Jijajirli-jana milki yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngulkungarduyu-kurlu kurdungurlu-patuku

Matthew 13.18-23, Mark 4.13-20

¹¹ Jijaji-jana wangkaja, “Purda-nyangkajulu ngajulu yungunkulu pina-jarrimi nyarrpa nyampu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngulkungarduyu-kurlu kuja-ka wangkami. Yaliji ngurluju ngulaju Kaatu-kurlangu yimi. ¹² Panu-karirli yapangku ngula kalu purda-nyanyi yimi Kaatu-kirlangu, purda-nyanyi kalu. Ngulaju kalu yirdiyi-piya nyinami kuja-ka ngurlu panu wantimi. Kapulurla marda

ngungkurr-nyinayarla jarukuju, manu marda kapu-jana Kaaturluju muuriparlu mardakarla. Kuja-kujakuju, yanirni-ka Juju Ngawulku, ngulangkuju kajana jurnta kanyi jaruju jurlpu-piyarlu. ¹³ Ngalya-kari yapa kalu nyina tarla walya-piya. Ngurlu kujalu wantja walyangka tarlangka, kujalu ngarnaju puta yukaja tarlangka, ngula-piyarlu-yijala kalu yapangku ngalya-karirli purda-nyanyi jaruju Kaatu-kurlangu, manu kalurla ngungkurr-nyinami jarukuju wardinyi-wiyi. Jaru kajana putaputa yukami langa-kurra, lawa. Ngaka kajili-jana yapa-karirli jinyijinyi-mani, manu kaji-jana majurlangu rdipimi, ngula-warnurlaju kalu wajawaja-maninjarla yampimi Kaatu-kurlangu jaruju. Kula kalurla ngungkurr-nyina tarnnga, ngari witaku. ¹⁴ Ngalya-kari yapa kalu nyina walya-piya jilkarla-kurlu-piya. Purda-nyanyi-yijala kalu Kaatu-kurlangu jaruju. Putaka wiri-jarri jaruju langangkaju. Kala warrarda kalu-nyanurla wajampa-jarri nyiyarningkijarraku manu wartardi-jarri nyiyarningkijarrarla nyanunu-nyangurla. Yulkami kalu-nyanurla warrarda talaku manu jurnarrpaku nyanunu-nyanguku warlfajaku. Ngulangkunya kajana warla-pajirni jaru-kujakuju wiri-jarrinja-kujaku. Kujarra-piya kula kalurla nyinami jukaruru Kaatuku. ¹⁵ Ngalya-kari yapa kalu nyina walya walyiri-piya. Purda-nyanyi kalu jaru Kaatu-kurlangu, manu kalu yijardu-nyayirnirli milya-pinyi. Wuurnpa-puruju, mardarni-jiki kalu yaliji yimiji tarnngangku.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra jarra-kurlu
Mark 4.21-25

¹⁶⁻¹⁷ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nganangku-puka kuja-ka wuruly-yirrarni nyiyarlangu, ngakalku-ka warraja-mani. Nganangku-puka kuja-ka parnta-yirrarni nyiyarlangu, ngakaju-ka raa-pinyi. Kuja kalu yapangku wajawaja-mani nyiya mayi, kulalpalu palka-mantarla mungangkaju. Mani kalu jarra, manu yali-kirlirli warru nyanyi kalurla. Yuwayi, jarra yali-kirlirli kajikalu palka-mani nyiyarlangu. Jarra, kuja kankulu rdulinyi mungangka, kula kankulu wuruly-yirrarni kanunjumparra parrajarlaju manu pangkingkaju ngunanja-kurlangurlaju, lawa. Yarlungka kankulu yirrarni yapaku yungulu nyanyi. ¹⁸ Yimi ngajau-nyangu ngulaju jarra-piya. Yapa kuja kalu nyina mungangka, ngulaju kalu puta purda-nyanyi Kaatu. Milki-yirrakalu-jana nyanunguju jarra yali-kirlirli. Kajinkili-jana yimi ngajau-nyangu-kurlurlu Kaatu milki-yirrarni yapaku, ngulaju Kaaturluju kapu-nyarra yarda yimi-ngarirnri nyanunu-kurlu. Kala kajinkili-jana jurnta mardarni yimi yapa-kujaku, ngulaju Kaaturluju kapu-nyarra jurnta kanyi. Kuja-kujakuju yirriyirriri purda-nyangka ngajau-nyangu yimi, manulu-jana yapa-kariki yimi-ngarrika!”

Yimi nyamu ngulaju Jijajikpalangu ngati-nyanu-kurlu manu nyanungukupurdangka-patu-kurlu kukurnu-nyanu-patu-kurlu
Matthew 12.46-50, Mark 3.31-35

¹⁹ Yapa panulpalu yuwarlirla kaninjarniji nyinaja-juku nyanunu-kurluju, manulpalu raangka nyinaja. Ngula-jangkaju, yanurnulurla ngati-nyanu manu kukurnu-nyanu Jijajiki nyanjaku. Kulalu nyarrpara-wanalku yukayarlarni yapa-panungka, lawa. Ngulaju karrijalpalu raangka manu wangkaja-jana yapaku, “Nganimpa yungurnalurla wangkaja Jijajiki.” ²⁰ Junga-juku, yapa jintarla yaninjarla wangkaja Jijajiki, “Jijaji, ngati-puraji manu kukurnu-puraji-purnu kangkulu pardarni yarlungka. Wangkami yungungkulu.”

²¹ Jijaji-jana wangkaja, “Nganangku-puka kaji purda-nyanyi yimi Kaatu-kurlangu wilji-wangurlu manu purami, ngulanyalu ngajukupurdangka kukurnu manu ngajuku ngati warlalajau.”

Jijajirli pulya-manu ngapa wiri manu mayawunpa parnkanja-kurra
Matthew 8.23-27, Mark 4.35-41

²² Ngaka-karilki, Jijaji-jana wangkaja nyanunu-nyanguku kurdungurlu-patuku, "Yanirlipa pawurturla mangkururla murrarninginti-kari-kirra." Junga-juku, kangulu nyanunu-nyangu kurdungurlu-paturlu pawurturla-juku. Wungu-jukulu yanu. ²³ Murrarni-nginti mangkurukuju murnma-juku kulkurru-juku, ngapa wiri-jana jangkardu wangkanja-yanurnu, man-ulpa wiri-jarrinja-yanulku ngapaju pawurturlaju. Pawurtuju ngarra ngapa-kurralku yukayarla. Kalanpa Jijaji jarda ngunanya pawurturla. ²⁴ Ngulalu yaninjarla yakarra-manu kurdungurlu-paturlu, man-ulurla purlanjarla wangkaja, "Warlalja-Wiri, kajikarlipa muku palimi!" Ngula-jangkaju, Jijajiji yakarra-pardijalku pawurturlaju, manu wangkaja-palangu mayawunpaku manu ngapaku yungu-pala pulya-jarri. Junga-juku, mayawunpa pulya-jarrijalku, manu ngapa wirijilpa pulyaliku nguna-jaja. ²⁵ Jijaji-jana wangkaja nyanunu-nyanguku kurdungurlu-patuku, "Kula kankujulu marda wala nyina ngajuku?"

Ngula-jangkajulpalurla kurdungurlu-patulku marlaja paa-karrija, manulpalu-nyanu wangkanja-yanu, "Ngana nyampuju wati kuja kajana wangka mayawunpaku manu ngapaku? Purda-nyangu-pala mayawunparlu manu ngapangku wilji-wangurlu ngula-palangu wangkanjarla rdamu-pakarnu."

Jijajirli parlpuru-manu wati juju panu-kurlu
Matthew 8.28-34, Mark 5.1-20

²⁶ Ngula-jangka, Jijaji manu nyanunu-nyangu kurdungurlu, jingijingi yanulu ngapangka mangkururla nguru Kaliliyi-jangka murrarninginti-kari-kirra ngurrara-kari-kirra kujalpalu yapa nyinaja Karaja-wardingki.

²⁷ Yalirla ngurrararla parntarrijalpalu pirla wiri-jarlu pirnki-kirli-kangukangu. Yalirlanya kalalu-jana milyingka yirrarnu yapa yurnunurruju. Yalirla pirnki-patu-wanarla kala nyinaja wati jinta warungka-nyayirni juju panu-kurlu. Kulalpa yuwarlirla nyinaja. Kala tarnnga-nyayirni nyinaja yalirrarla pirnkingka, manu kala jurnarrpa-wangu nyinaja. ²⁸⁻²⁹ Yali juju kalarla wati-kirra warrarda kurru-yukaja, manu kala warungka-manu. Parra-kari parra-karirli yalumpu-wardingki-paturlu yapangkuju kalalu warurnu warrarda waku-jarra manu wirlia-jarra ngalyipi-piya-kurlurlu manu jayini-kirli, kalalu warrawarra-kangu wuruly-parnkanja-kujaku. Kala lawa. Wurrangku-juku rdilykipungu ngalyipi-piyaju, jayiniji kala ngulaju turl-pakarnu. Kala warrarda jinyijinyi-manu yalirli jujungku yali wati yaninjaku manangkarra-kurra.

Junga-kirli, kujalu pirntinyarra-kurra-jarrija Jijaji manu nyanunu-nyangu kurdungurlu, yangka watingki juju-kurlurlu warrawarra-kangulpa-jana. Kujalu jitijalku pawurtu-jangka, wapirdi parnkaja-jana purrju-juku. Parnkanjarla mirdijirrpipirrpi pirri-manu kamparru-juku Jijajiki. Ngula-jangka, wangkajalkurla Jijajiji, "Nyuntu juju ngawungawu, jurnta wilyipi-pardiyarla nyampuju watiki!"

Ngula-jangkarluju, yangkangkuju watingki purlanjarla payurnu Jijajiji, "Nyarrpa-maninpaju ngajuju? Nyuntujunpa Jijaji Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu yangka kuja-ka kankalarra nyina wiri-jiki yapaku manu pirlirrpa-kariki. Wiyarrrpa karnangku warlkirninjarla wangkami, yampiayju murrumurru-maninja-wangurlu!"

³⁰ Ngula-jangka, Jijajirli payurnu, "Nyiyarpa nyuntuju yirdiji?"

Junga-juku, yalu-manu, "Ngajujurna yirdiji 'Panu-jarlu-nyayirni'." (Junga, yalirli watingkiji kulaalpa juju jinta mardarnu kaninjarni. Panu-nyayirnilpa-jana jujuju mardarnu.) ³¹ Ngula-jangka, panujukulurla

wangkaja, "Yampiya-nganpa nyampurla-juku jurrkungka ngurrararla yilyanja-wangurlu! Wiyarrpa-nganpa yampiya! Yampiya-nganpa yilyanja-wangurlu yali-kirra rdaku-kurra kaninjarra-nyayirni-kirra, ngu-langkaju ngakaju kajika-nganpa Kaaturlju palu-pinyi!"

³² Ngula-purujulpalu kutu-juku karrija pamarrparla panu-jarlu-nyayirni nguurrnguurrpajú ngarninja-karra kujalpalu-jana nguurrnguurrpakungarduyurlu yapangku jina-mardarnu. Ngula-jangka, jujujulurla wangkaja Jijajiki, "Yilyaya-nganpa yali-kirra nguurrnguurrpa-kurra, yungurnalujana yaarl-yuka palkangka!"

Junga-juku, Jijaji-jana wangkaja, "Ngulaju ngula-juku. Yaarl-yukayalu-jana nguurrnguurrpaku!" ³³ Ngula-jangka, jujujulurla jurnta wilyipi-pardija watiki, yaarl-yukajalkulu-jana nguurrnguurrpakuju. Ngula-jangkaju, junga-juku, ngaamalyamalya rdakardaka-parnkajana-yanulu pamarrparla kaninjarra-kari ngapa-kurra. Ngulajulu muku julyurl-wantija ngapa-kurra. Tarnngajukulu yukanjarla palijalku yalirla-juku ngapangka.

³⁴ Yangka yapangku, kujalpalu-jana nguurrnguurrpa jina-mardarnu, ngula-patujulu nyanjarla pirri-parnkaja kuja-purda-kari kuja-purda-kari jaru-kurlu kirri-kirra manu ngurra-kari ngurra-kari-kirra yálumpurla-juku ngurungka. ³⁵ Kujalu-jana yimi-ngarrurnu panu-kariki yapanaku yangka nguurrnguurrpa-patu kujalu palija ngapangka, ngulakujulu panu-kariki yanuru nyanjaku nguurrnguurrpakuju. Ngula-jangka, yanurnulurla Jijajiki yangka kirri-wardingki-patu, ngulalu nyangu yangkaju wati warungka-wangulku kujalpa nyinaja jurnarpakurlulku Jijaji-wana wirliya-wana. Kujalu nyangu, ngulakujulurla lani-jarrijalku. ³⁶ Yálumpurla-juku, ngalya-kari yapajulpalu karrija yangka nguurrnguurrpakkungarduyu-patu kujalu nyangu Jijaji wati-kirra parlpuru-maninja-kurra. Ngulangkujulu-jana nyampu-paturlu yimi-ngarrurnu kirri-wardingki-patuku kuja Jijajirli wankaru-manu wati yali kuja-pulu juju mardarnu kaninjarni nyanungurla.

³⁷⁻³⁹ Ngula-jangkaju, Karaja-wardingki-patu yapajulu lani-jarrija. Ngula-jangkaju, Jijajikilirla wangkaja jinta-juku jaruju, "Yanta nyampu-ngurlu nguru-ngurluju!"

Junga-juku, yangka wati warungka-jangka ngularla wangkaja, "Yanirna nyuntu-wana!"

Jijajikilirla wangkaja, "Pina-yanta warlalja-patu-kurra manu wangkayalku-jana kujangku Kaatu mari-jarrija nyuntuku, kujangku yali-jangka juju-jangka parlpuru-manu." Ngula-jangkaju, Jijaji warrkarnu pawurturla nyanungu-nyangu kurdungurlu-kurlu, manulu yarnkajarra. Junga-juku, ngula-jangkaju, yangkaju wati yanu kirri-kirra, ngulajujana warru yimi-ngarrirrinja-yanu jaru kuja warungka-jangka Jijajirli parlpuru-manu.

Yimi nyampu ngulaju wati-kirli Jayiruju-kurlu, manu yimi-kari ngulaju karnta-kurlu nyurnu-nyayirni-kirli
Matthew 9.18-26, Mark 5.21-43

⁴⁰ Ngula-jangka, Jijaji kulpari yanu pawurturlaju murrarninginti-kari-kirralku-yijala ngapangka mangkuru Kaliliyirla. Yapa yalirlalpalurla pardarnu nyanunguku. Kujalu nyangu yukanjarni-kirra, ngula-kurraju turnujarrijalkulparlula yapaju. ⁴¹⁻⁴² Ngulangka yapangka panungka, wati jintalpa karrija yirdi Jayiruju. Jayirujujulpa nyinaja Juwu ngulaju jaajikingarduyu wiri. Yurntalpa jintalpa mardarnu, ngulakujurla rdipija 12-pala yulyurru. Nyurnu-nyayirnilpa ngunaja palinjakungarniti. Kuja Jayirujurlu nyangu Jijaji, ngulajurla kamparru-kirli mirdijirrpijjirrpi-jarrinjarla parntarinjunu wangkanjakungarniti. Wangkajarla Jijajiki, "Yaruju-jarriya!

Warlkirni karnangku, kapurna kirda-puka-jarri mi kanangkaku! Yantarni nyurnuku rdakangku yungunpa marnpirni yungu wankaru nyinal!” Junga-juku, Jijajirliji puraja Jayiruju.

Nyampurlaju turnu-warnurlu yurntirninja-yanulpalu-nyanu Jijaji-wanarlu, kujalpalu puranja-yanu. ⁴³ Ngulangka yapangka panungka, ngulajulpa karnta karrija nyurnu wiri yalyukupurda kaninjarni palkangka. Ngulajulpa nyinaja nyurnu yalyukupurda kujalpa warrarda karlinja-yanu 12-palaku yulyurrpuku. Ngula-puruju, panungku nyangunyangurlulpalu putaputa parlpuru-manu. Lawa, kulalu parlpuru-mantarla. ⁴⁴ Junga-juku, purdangirli-wanarlu puranja-yanu Jijaji. Ngula jurnarrpalku marnpurnu Jijaji-kirlangu kanunju-warnu. Ngula yungka marnpurnu Jijaji-kirlangu jurnarrpa, ngula-puru-juku yalyuju rdily-parnkaja karlinja-warnu. ⁴⁵ Ngula-jangkaju, Jijajirli payurnu-jana, “Nganangkuju marnpurnu?”

Kulalu jangku-manu Jijaji. Ngula-jangkaju, Piitarla wangkaja, “Nyanyi mayi kanpa-jana nyampu yapa panu, kuja kalu-nyanu yurntirninja-yani ngalipa-wanarlu?”

⁴⁶ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, “Purda-nyangurna kujaju ngangkayi jurnta yanu palka-jangka. Ngula-warnunya karna milyapinyi kujaju yapangku pampurnu ngaju yunguju marlaja parlpuru-jarri.” ⁴⁷ Yangka karnta-pardu, ngulajulpa lani-jarrijalku, manu mirrmirrkarrijalpa Jijaji-kijakuju. Kulalpa-nyantu nyarrparlu wuruly-mardakarla Jijaji-kijaku. Pina-yanurnu, mirdijirrpipirri-jarrinjarla parntarrinjunu Jijajiki kamparru, manu wangkajarla yapa panu-puruju, “Ngajurnangku marnpurnu jurnarrpaju yungurnangku marlaja parlpuru-jarri mi. Junga kujaju. Kujarnangku marnpurnu, kapankurna parlpuru-jarrija pina.”

⁴⁸ Jijaji wangkajarla, “Wiyarra, nyuntunpaju marlaja parlpuru-jarrija pina kujanpaju wala nyinaja ngajuku. Ngula-juku pina-yanta ngurra-kurra wajampa-wangu rarralypa.”

⁴⁹ Ngula-jangkaju, Jijaji kujalparla wangkaja-juku yangkaku karntaku, ngula-puruju yapa jintajulparla wapirdi yanurnu Jayiruju nyunangu-nyangu-jangka yuwarli-jangka. Wangkajarla Jayiruju, “Kari-nganta lawa, nyurru kalu-nyanu waarr-pakarni witamanjirla. Kujarlaju yampiya Pinangkalpa Jijaji payirninja-wangurlu!”

⁵⁰ Jijajirli-jana purda-nyangu nyampu-patu wangkanja-kurra, ngulajurla wangkaja Jayiruju, “Wajampa-wangu nyinaya! Kajinpaju wala nyina ngajuku, ngulaju kapu nyuntu-nyangu yurntalpaju wankaru-jarri mi.” Jijaji manu nyanunu-nyangu kurdungurlulu yanu Jayiruju-kurlu yuwarli nyanunu-nyangu-kurra.

⁵¹ Kujalu yuwarlirla rdipi jarra, Jijajirli-jana jarraly-pinja-wangurlu warla-pajurnu yapa panu-karriji jirranga yukanja-kujaku. Rdaka-palamipa-jana yajarnu Piita manu Jamaji manu nyanungukupurdangka Jaanu manu Jayiruju manu nyanunu-parnta karnta. Ngula-mipaku-jana jirranga yukaja yuwarli-kirra Jayiruju-kirlangu-kurra. ⁵² Jijajirli-jana nyangu yapa panu, kujalpalu-nyanu waarr-pakarnu maringki. Payurnu-jana yapa-patu, “Nyarrparla kankulu-nyanu waarr-pakarni manu yulami kankulu? Lawa, kula kirda-puka-jarri, jarda-jafa-ngarra-ka ngunami nyampuju kurduju!” ⁵³ Yalirrarlu yapangkujulpalu milya-pungu kuja palija-nyayirni. Junga-juku, ngalarrijalpalurla kuja-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu kujalpa jarda nganta ngunaja. ⁵⁴ Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu kujalpa kamina-kirlangu palka ngunaja. Ngularla yarkaja rdakaku, wangkajarla, “Wita mardukuja, yakarra-pardiya!” ⁵⁵ Yali-kirlangu pirlirrpajurla pina-yanurnu, manurla pina-yukaja palkangka. Ngula-jangkaju,

rarringki yakarra-pardija, manu karrinja-pardija. Ngula-palangu Jijaji wangkaja nyanungukupalanggu-jarraku, "Nyampukulurla mardukujaku witaku yungka mangarri." ⁵⁶ Kuja-pala nyanungukupalanggu-jarrulu nyangu wankarulku, ngulakuju-palarla marlaja paa-karrija. Ngula-jangkaju, Jijajiji wangkaja-palangu, "Yimi-ngarrirrinha-wangu-pala nyi-naya kujarna nyumpala-nyangu yurntalpaju wankaru-manu."

9

Jijajirli-jana yilyaja kurdungurlu-patu 12-pala yimi-kirli nyanungu-nyangu-kurlu

Matthew 10.5-15, Mark 6.7-13

¹ Ngula-jangkaju, nyanungu-nyangulku-jana turnu-manu kurdungurlu-patu 12-pala. Yilyanjakungarntirli-jana yartarnarri yungu yapaku parlpuru-maninjaku manu yungulu-jana juju maju jurnta yilyami yapakuju. ² Yilyanjakungarntiji, Jijaji-jana wangkaja, "Nyurrurlaju karna-nyarra yilyami kirri-kari kirri-kari-kirra kuja-purda-kari kuja-purda-kari. Yilyami karna-nyarra yungunkulu-jana yapaku yimi-ngarriini Yimi Ngurrju Kaatu-kurlu kuja kajana Warljalja-Wiri nyina yapaku, yungunkulu-jana yapa wankaru-manu kuja kalu nyurnu nyina. ³ Nyurrurla jinta-kari jinta-kari, kulalu nyiyarlangu kangka. Yantalu watiya jukati-wangu, yakuju-wangu, mangarri-wangu, tala-wangu. Yantalu jinta-kurlu jaati-kirli. ⁴ Kajinkili kirri-kirra yukamirra, kajili-nyarra yapangku wapirdi nyanjarla kanyirni ngurra nyanungurra-nyangu-kurra, ngulajulu nyinaka manu ngunaya yalumpurla-juku jintangka ngurrangkaju. Ngurra-kari ngurra-kari-wangulu nyinaya jintangka-kirli kajinkili yarkamirra yarda. ⁵ Kala kajinkili kirri-kari-kirra yukamirra, kajili-nyarra wapirdi nyanjarla purda-nyanja-wangurlu pina-yilyami manu juwa-kijirni, ngulaju yampiyalu-jana. Yantalu-jana jurnta. Mamparl-pinja-warnurlaju, ngulajulu-jana walya jangkardu lururlurl-pungka wirliya-kurlangu-jangka. Kujarluju kapunkulu-jana milki-yirrarni kuja kajana Kaatuju kulu nyina."

⁶ Junga-juku, yarkajalkulu wurnalku kirri-kari kirri-kari-kirra kurdungurlu-patu. Ngurra-kari-kirra kujalpalu yanu, yimi-ngarrurnu yapakuju Yimi Ngurrju Kaatu-kurlu, manulpalu-jana yapa nyurnu ngurrju-manu.

Nyampuju jaru wita ngulaju Kingi Yarurdu-kurlu kujalpa puta purda-nyangu ngana kujalpa Jijaji nyinaja

Matthew 14.1-12, Mark 6.14-29

⁷⁻⁹ Jaru Jijaji-kirli wiri-jarrijalkulpa ngurra-kari ngurra-kari. Panu-kari wangkajalpalu kuja, "Kari yalumpuju yangka Jaanu Papitaji kuja pakarnu Kingi Yarurdurlu, ngulanya kulpairni yanu wankaru-jarrinjarla." Kala panu-karrijilpalu wangkaja, "Kari yalumpuju marda yangka Layija kujalpa nyinaja nyurru-wiyi Kaatu-kurlangu jarukungarduyu."

Kala panu-karrijilpalu wangkaja, "Kari yalumpuju marda jarukungarduyu-kari yangkarra-piya kuja kalalurla marlaja wangkaja Kaatuku nyurru-wiyi."

Kala kuja Kingi Yarurdurlu purda-nyangu yimi Jijaji-kirli, ngulakuju-nyanu wangkaja, "Jaanu Papitaji, ngulajurna waninja turl-pakarnu! Kala ngana-kurlu kalu nyampuju wangka?" Putalpa purda-nyangu Yarurdurlu. Ngampurparla Jijajiki nyinaja nyanjaku.

Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki wati-patuku 5,000-palaku

Matthew 14.13-21, Mark 6.30-44, John 6.1-14

¹⁰ Ngakarrangakarralku, kujalurla Jijajiki kulparirni yanu Kurdungurlupatu Wiriwiri, yimi-ngarrurnulurla, "Panukurnalu-jana jurnta yilyaja juju, manu panu-kari nyurnu, ngulajulu-nganpa parlpuru-jarrija marlaja. Manu ngula-jangkajurnalu-jana pinarri-manu jaru Kaatu-kurlangu." Ngula-jangkaju, Jijajirliji-jana kangu, manulu yanu kirri-kirra yirdi Pijatakurra yungulu yangarlu nyina yapa-kujaku. ¹¹ Kala yapangkuju purda-nyangu kujalpa Jijaji yinya-kurra yanurra. Junga-juku, kirri-kari kirri-kari-jangkalu yanurnu, manulu wapanja-yanu jurrku-kurra kujalpa nyinaja Jijaji. Kuja-jana Jijajirli nyangu yaninjarni-kirra, wapirdi-jana yanu, manulpa-jana pinarri-manu Kaatu-kurlu kuja kanganpa Warlalja-Wiri nyina. Panu-kari yapajulpalu nyurnu nyinaja, ngulaju-jana parlpuru-manu.

¹² Ngula-puruju wantajulpa kanunju-jarrinja-yanu wurajiwurajilki. Yaninjarla wangkajalurla nyanunu-nyangu kurdungurlu-patu Jijajikiji, "Nyampuju karlipa nyina kulkurrukulkurru. Yilyayalku-jana yungulu mangarri-kirra yani kirri-kari kirri-kari-kirra yungulu-nyanu maninjini. Yungulu-nyanu ngurra palka-mani ngunanjakungarntirli."

¹³⁻¹⁴ Ngula-jangka, Jijajiji wangkaja-jana, "Nyurrurlarlulu-jana yungka mangarrijil!"

Yalirlajulpalu nyinaja panu wati 5,000-pala manu panu-karirlangu. Junga-juku, Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patu wangkajalurla, "Kulaparnalu-jana nyarrparlu pirda-mantarla marljarrarlu! Mangarri kapurdu rdaka-pala manu yawu-jarra-puka karnalu mardarni. Ngampurrra kanpa nganimpaku nyina yungurnalu mangarri payi-maninjini nyampurraku?"

Ngula-jangka, Jijaji wangkaja-jana, "Wangkayalu-jana yapa panuku-juku, manu nyinanja-yirrakalu-jana turnu-kari turnu-karirla." ¹⁵ Junga-kirli, marlajalu-jana pirri-manu panu-jarlu-nyayirni turnu-kari turnu-karirla. ¹⁶ Ngula-jangka, Jijajirli manu mangarri yangka kapurdu rdaka-pala manu yawu-jarrarlangu. Kankarlarra nyangu nguru-kurra-pinangu, yati-wangkajalra Kaatuku, "Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyam-pukuju mangarriki." Ngula-jangka, rdilykirdilyki-pungu-jana mangarri manu yawu-jarra witawita-karda-nyayirni, manu yungu-jana nyanunu-nyangu kurdungurlu-patuku. Ngulangkujuulpalu-jana kanjarla warru yungu wita-kari wita-kari mangarri manu yawu turnu-kari turnu-kariki yapaku panuku-juku. ¹⁷ Panungku yapangkulu ngarnu pirda-karda-nyayirni. Ngula-jangkaju, kurdungurlu-paturlujulu warru manu yuljaju mangarri manu yawu yakuju-patu-kurra wiri-jarlu-kurra 12-pala-kurra. Ngulalpalu jurrupuly-ngarnu yali yakuju-patu.

Piitarluju yirdi-manu Jijaji Kaatu-kurlangu Mijaya yangka Milarninja-warnu

Matthew 16.13-23, Mark 8.27-33

¹⁸ Ngaka-karilkki, Jijajijilpa jinta nyinaja, yanurnulurla nyanunu-nyangu kurdungurlu-patu. Japurnu-jana, "Nyarrpa kajulu yapa-karirli yirdi-mani ngajuju?"

¹⁹ Kurdungurlu-paturlujulu jangku-manu, "Ngalya-kari kalu wangka yapa nyuntujunpa Jaanu Papitaji nganta. Ngalya-kari kalu wangka nyuntujunpa Layija nganta. Ngalya-kari kalu wangka nyuntuju ngantarpa jarukungarduyu-kariyi-nyanu Layija-piya kuja nganta pina-wankaruarriku."

²⁰ Jijajirli yarda-jana payurnu, "Kala nyurrurla-paturlu, ngana nganta kankujulu yirdi-mani ngajuju?"

Piitarluju jangku-manu, "Nyuntujunpa Mijaya Milarninja-warnu yangka Kaatu-kurlangu."

²¹ Jijajirli-jana pututu-pungu, "Ngajukujulu yimi-ngarrirrinja-wangu nyinaya, kalakankulu-jana ngaju yimi-ngarrirni yirdi Kaatu-kurlangu Mijaya.

²² Ngaju, yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngulakuju ngakapardu-karilkii kapuju maju-nyayirni rdipimirni, kapurnaju murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Yangka-paturlu Juwu-paturlu jarlu-paturlu manu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirlu manu kuruwarrikingarduyu-paturlu kapujulu juwa-kijirni. Panu-karirli kapujulu tarnnga-kurra pakarni. Kujanyaju Kaatuju wangkaja. Ngula-jangkaju, kapurna ngurra-jarra-jangkarla pina-yijala wankaru-jarri."

²³ Jijajilpa-jana wangkaja kurdungurlu-patuku manu panu-kari yapapatuku, "Ngana-puka kajilpaju ngampurrrpa nyinayarla ngajuku puran-jaku, ngulakungarntirlijilpaa-nyanu wajawaja-mantarlala manulpaju ngajumipa manngu-nyangkarla. Yapa-karirli kapujulu ngajuju tarnnga-kurra pinyi. Kujarlu-yijala kajikalu-nyarra nyurrurla pinyi tarnnga-kurra. Ngulaju ngula-juku. Puraya-jukujulu ngajuju parra-kari parra-kari. ²⁴ Nganangku-puka yapangku kajilpa-nyanu muurlparlu mardakarla palinja-kujaku nyanungu-miparlu, ngulaju kajika palimi-jiki. Kala kajilpankulu-nyanu yungkarla ngaju-kurra, ngulaju kajikankujulu marlaja nyinami wankaru-juku. Kujarlanja, purayajulu ngajuju. ²⁵ Nganangku-puka kuja-ka turnu-manu nyiyarningkijarra jurnarrpa manu tala manu mangarri manu wawarda, nyiyaku-ka turnu-manu? Kajiji yapa yali puranja-wangu jurnta nyina, ngulangkuju ngari-ka jamulu turnu-manu. Kaji palimi, kula Kaatu-kurlu nyina. ²⁶ Ngaka kajirna nyampu-kurra pina-yanirni Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, ngulaju kapurna-jana jirrnga-yanirni pina marramarra-patuku tarrukuku, kapurna pina-yanirni pirrjirdi-nyayirni Kaatu-kurlangu-kurru yartarnarri wiri-jarlu-kurru. Kapurnarla wangkami ngajukupalangku Wapirraku, 'Nyampurraljuu yapangku, ngurrrpa-pajurnulu-nyanu ngajukuju kula kajili nganta milya-pinyi Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu.' Jungajuku, nganangku-puka kaji-nyanu ngurrrpa-pajirni jalangurlu ngajukuju, ngulangkuju kapurnaju ngajuju ngurrrpa-pajirni-yijala nyanungkuju Kaatu-kurlangurlaju. ²⁷ Junga karna-nyarra nyampuju wangka! Ngalya-kari yapa kuja kalu wankaru-juku nyina jalangu, ngulangkuju kapulu milya-pinyi-nyayirni Kaatu kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kulalu pali milya-pinja-wangu-juku." Kujanya-jana Jijajiji wangkaja kurdungurlu-patuku.

Jijaji-kirlangu palkaju mirilmiril-karrija-nyayirni

Matthew 17.1-8, Mark 9.2-8

²⁸ Ngaka-karilkii jintu-jangka wiyiki-jangkarla, Jijajiji jirrnga-yanu pirli-kirra kankarlarra marnkurrapku kurdungurlu-patuku Piitaku manu Jamajiki manu Jaanuku. Yanu-jana jirrnga-yanu ngulakuju wangkami Kaatuku. ²⁹ Kujalparla wangkaja, nyanungu-nyangu yinngirrijilpa mirilmiril-karrija-nyayirni. Manu jurnarrpa kardirri-jarrijarla palkangkaju, ngulaju jurnarrpajulparla palkangkaju nyanungurlaju mirilmiril-karrijalju wanta-piya. ³⁰ Ngula-puru-juku Layija manu Mujuju-pala warraja-jarrija, wangkajalpa-palarla Jijajiki. ³¹ Nyanungu-jarraju-pala mirilmiril-karrija-nyayirni-yijala. Wangkaja-palarla Jijajiki, "Jalangu-karrikarri kapunpa nyuntuju palimi watiya warntawarntarla Juruju-lumurla. Kapunpa palimi yungulurla yapa pina-yanirni Kaatu-kurra. Kapunpa pina-wankaru-jarriji yungulurla yangka yapa jirrnga-yanu Kaatuku tarnnga-juku."

³² Kujalpalu-nyanu wangkaja, yali-puruju Piita manu kurdungurlu-jarra-kirrjipalpu jarda-nyayirni ngunaja. Kujalu yakarra-pardinjarla nyangu Jijaji karrinja-kurra wati-jarra-kurru, nyangulu-jana mirilmiril-karrinja-kurra. ³³ Kula Piitaju nyarrpalku wangkayarla, paa-karrijalpa. Ngari kutu wangkajarla Jijajiki, “Wurra, wurra! Yaninja-wangu-wiyi! Ngurrjuyayirni nyampuju ngurra. Nganimpapaturlu kapurnalu-nyarra kaluku ngantirni marnkurrpa, jinta-kari nyuntuku, jinta-kari Mujujuku, jinta-kari Layijaku.”

³⁴ Ngula-puru-juku, mangkurdulku-jana wapirrija kurdungurlu-patuku. Ngula-kujakujulpalu lani-jarrija-nyayirni. ³⁵ Yali-ngirli mangkurdu-ngurlu Kaatuju wangkaja, “Nyampuju ngajuku Ngalapi-nyanu, nyampu kujarna milarninjarla yilyajarni walya-kurra, ngulajulu purda-nyangka wangkanja-kurral!”

³⁶ Ngula-jangkaju, Jijajilpa jintalku karrija. Tarnnga-nyayirnilpalu nyinaja yimi-ngarrirrinja-wangu kujalu nyangu.

Jijajirli parlpuru-manu kurdu nyurnu juju-kurlu

Matthew 17.14-21, Mark 9.14-27

³⁷ Yali-puru kujalpa-palangu Jijaji wangkaja Mujujuku manu Layijaku yalirla pirlingka, ngula-jangkaju mungalyurru-karirlalku pirli-ngirliji jit-injarni yanulu Jijaji manu yangka marnkurrpa kurdungurlu-patu. Yapa panu-nyayirnili-jana wapirdi yanu. ³⁸ Ngulangkaju watirla jinta warlkirninjarla wangkaja Jijajikiji, “Tiija, nyampu nyangka ngaju-nyangu kurdu marulu! ³⁹ Jujungku-ka mardarni. Kuja karla juju kurru-yuka, rdirri-yinyi karla purlanjaku. Yalirla jujungku-ka ngurrju-mani wartarlwartarl-pardinjaku. Ngula-jangkaju karla firra-ngurluju wilypipardi yaya wiri-jarlu. Yalirla jujungkuju-ka warrarda murrumurru-mani kuja-piyarlu! ⁴⁰ Nyurrurna-jana kamparrurlu-wiyi warlkurnu nyuntu-nyangu kurdungurlu-patu yungulurla jurnta yilyayarla juju. Lawa, kulalurla jurnta yilyayarla jujuju.”

⁴¹ Jijaji wangkaja-jana, “Kari nyurrurlajunkulu kapurunju-panu jurru marntarla! Nyurrurlarlu kankujulu mata-mani warrarda! Nyangurlakarrarlu kankujulu yampimi mata-mani-jina-wangurlu?”

Jijaji wangkajarla watikiji, “Kangkarniji yali kurdu ngajuku.”

⁴² Junga-juku, kangurnu Jijajiki kurduju juju-kurluju. Jujungku kurdu yarda palykurr-kujurnu walya-kurru manu wartarlwartarl-pardinjaku ngurrju-manu. Ngula-jangkaju, Jijajirliji kulungku ngarrurnu jujuju, “Nyuntu maju juju, ngulajurla jurnta wilypipardiya pina-kurru-yukanja-wangu!” Ngula-jangkaju, jujujurla jurntalku wilypipardiya kurdrukuj. Ngula-jangkaju, Jijajirliji pina-yungu wirriyaju kirda-nyanuku.

⁴³ Yalirra yapangku kujalu karrinjarla nyangu, ngulajulpalurla karrinjarla paa-karrija, manulu-nyanu wangkaja, “Nyampu Jijajirli-ka yijardunayirni mardarni yartarnarri Kaatu-kurlangu!”

Jijajirli-nyanu palnjaku muurr-pungu

Matthew 17.22-23, Mark 9.30-32

Yapa yalirrajulpalu paa-karrija-juku. Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Yirriyirrirljili purda-nyangka ngaju-nyangu yimi kuja karna-nyarra nyurrurlaku wangka. ⁴⁴ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakaju watingki jintangku kapu-jana yimi kanyi ngajulu, kapuju ngaju yapa-kari-kirra yinyi yungujulu pinyi.” ⁴⁵ Kulalu kurdungurlu-paturlu milya-pungu kuja-kurra wangkanja-kurra. Kaaturlu-jana warla-pajurnu Jijaji-kirlangu

yimi-kijaku milya-pinja-kujaku. Ngulalurla lani-jarrija yungulu payikarla nyanunu-nyanguku yimiki.

Ngana-ka nyina wiriji yapa Jijaji-kirlangu?

Matthew 18.1-5, Mark 9.33-37

⁴⁶ Ngaka-karlki, kurdungurlu-paturlujulpalu-nyanu kujarlu wiljiwilji manu, "Ngana kanganpa nyina kurdungurluju wiriji kamparrurlaju ngalipaku turnu-warnuku kurdungurlu-patu-kariyi-nyanukuju?" ⁴⁷ Kula-jana Jijajirliji purda-nyangu wangkanja-kurra. Kala-jana milya-pungu kujalpalu nyanungurrarlu manngu-nyangu. Kurdu witalpa maninjarla karrinja-yirrarnu nyanungu-wana. ⁴⁸ Ngula-jana wangkaja kurdungurlupatku, "Nganangku-puka yapangku ngaju-nyangurlu nganta kaji rdakurl-kijirni kurdu wita nyampu-piya, ngulaju kaju ngajurlanga rdakurl-kijirni. Manu nganangku-puka kajiji rdakurl-kijirni ngaju, ngulangkuju-ka rdakurl-kijirni Kaatu kuja yilyajarni ngaju. Ngana-puka kaji ngampurrra nyina kamparrurla wiri, ngulakungartnijilpa-jana warrkjariyarla-wiyi yirnkilya-wangu ngampurrra yapa-kariki-wiyi."

Ngana karla puntuju nyina Jijajikiji?

Mark 9.38-40

⁴⁹ Jaanulkurla wangkaja Jijajiki, "Tiija, nyangurnalnu jinta wati kujarla yapaku jintaku jurnta yilyaja juju-patu nyuntu-nyangu-kurlurlu yirdikirlirli nganta yartarnarri-kirlirli nganta. Nyanunguju kula-ka kurdungurlu nyina nganimpa-piya, lawa. Kujarlanyarnalu warla-pajurnu puta."

⁵⁰ Jijajiki-jana wangkaja, "Yaliji marda ngalipa-piya-yijala. Ngana-puka kuja kanganpa ngalipaku nyina ngurrju nyurunyuru-jarrinja-wangu, ngulaju kanganpa nyina wungu-warnu warlalja. Kujarlanya, yampiyalu warlapajirinja-wangurlu!"

Ngurungka Jamariyarlal, yapangkulu warla-pajurnu Jijaji yungu jijanu yaninja-wangu nyina

⁵¹ Jijajirliji-nyanu milya-pungu kapu palinjarla pina-yani nguru-nyayirni-wangu-kurra. Nyanungurlujulpa purda-nyangu yungu yani Jurujulumu-kurra yungu palimi yalirla. ⁵² Yilyaja-jana kamparru. Yanulu kirri wita-kurra ngulaju kujalpa karrija ngurungka Jamariyarlal, yungulu-jana yalirla yapaku yimi-ngarrirni kuja-ka Jijaji yanirni nyanjaku. Japurnulu-jana yungulurla ngurra ngurrju-mani kaji yanirni.

⁵³ Kala yapangku yali-wardingkirlilpalu milya-pungu Jijajiki kapu jingijingi yani nguru nyanungurra-nyangu-wana Jurujulumu-kurra. Kulalpalu ngampurrra nyinaja Jijajikiji yaninjaku Juwu-kurlanguku purlapaku. Kujarlanyalpalu ngampurrra-wangu nyinaja, mamparl-pungulu Jijaji ngurra-kujakuju yaninjarni-kijakuju. ⁵⁴ Yalirra kurdungurlu-patulu pina-yanu Jijaji-kirra, manulurla wangkaja kujalu-jana yapa yangka yalirra wangkaja. Kuja-pala Jamajirli manu Jaanurlu purda-nyangu, japurnupala Jijaji, "Warlalja-Wiri, wangkamirljarrarla Kaatuku nguru-nyayirni-wangurlaku [jarukungarduyu-piya Layija-piya] yungu-jana muku riwarri-mani yapa yalirra Jamariya-wardingki warlu-kurlurlu?"

⁵⁵ Jijajirli-palanglu kurnta-ngarrurnu. [Manu-palanglu wangkaja, "Kulangkupala Kaatu-kurlangu Pirlirrrpa kuja wangkaja. Ngajujurna Yapanayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Walya nyampu-kurrajurna yanurnu yungurna-nyarra muurl-mardarni majumaju-kujaku. Kularna yanurnu warlu-kurru yapaku riwarri-maninjaku."] ⁵⁶ Junga-juku, Jijaji manu kurdungurlu-patulu warru yantu yali-wana kirri-wana, manu tarngajukulu yaninja-yanu Jurujulumu-kurra.

*Yapa-patu yungu ngantalu nyinayarla Jijaji-kirlangu kurdungurlu
Matthew 8.18-22*

⁵⁷ Kujalpalu Jijaji manu kurdungurlu-patu yaninja-yanu Jurujulumukurra, wati jintarla yaninjarla wangkaja, “Ngajulurlu yungurnangku warru pura kajinpa nyuntu nyarrpara-wana yani.”

⁵⁸ Jijajirliji jangku-manu watiji, “Yurapitiji kalu nguna rdakungka, manu jurlpulu kalu nguna watiya-wana. Kala ngajulu yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu, kula karna mardarni ngurraju ngunanjakuju.”

⁵⁹ Ngula-jangka, Jijajirrla wati jinta-kariki wangkaja, “Purayaju!”

Watingki yalu-manu Jijaji, “Warlalja-Wiri, ngajukupalang kirdana ngulaju purlka. Ngaka kajirna yapunta-jarrinjarla milyingka yirrarni, ngula-jangkaju kapurnangku puralku nyuntuju.”

⁶⁰ Jijajirliji jangku-manu watiji, “Ngalya-karirli kula kajulu milya-pinyi. Yapunta-jarri kajinpa, yali-paturlulu milyingka yirrarni. Kala nyuntu yimngarirrinjinta-jana yapa-kariki Kaatu kuja kajana Warlalja-Wiri nyinami yapaku.”

⁶¹ Ngula-jangka, wati jinta-karilkirla wangkaja, “Ngajulurlu yungurnangku warru pura kajinpa nyuntu nyarrpara-wana yani. Ngulakungartiji yungurna ngurra-kurra pina-yani, manu yungurna-jana jakuru-pinyi ngaju-nyangu warlalja wurnakungarntirli. Kajijili jarraly-pinyi, ngula-jangkanya kapurnangku puralku.”

⁶² Jijajirliji jangku-manu watiji, “Ngana-puka kuja-ka ngampurra nyina jungarni nyinanjaku Warlalja-Wiri Kaatuku, ngulaju yungulpa manngu-nyangkarla Kaatu-puka.”

10

Nyampu yimi wita, ngulaju 72-pala wati-kirli kuja-jana milarnu Jijajirli kamparru yaninjaku ngurra-kari ngurra-kari-kirraku

¹ Ngaka-karilki, Jijajirli-jana yarda milarnu 72-pala wati-patu. Yilyajajana jirrama-kari jirrama-kari maninjarla yungulu kamparru nyanungukuju yani ngurra-kari ngurra-kari-kirra yungu nyanunguklu yani jijanuju.

² Yilyanjakungarntiji wangkaja-jana, “Panu kalu yapa nyina yinya ngurra-kari ngurra-karirla. Ngajulurlu karna-jana mardarni ngalya-kari-mipa warkiniji yungulu-jana turnu-maninjarla kanyirni Kaatu-kurra. Kaaturlu yungu-jana mardarni yinya yapa-patu nyanunguku. Wangkayalurla Kaatuku yungu-jana warrkini panu-jarlu yilyamirni maninjaku yapa-patuku nyanunguku.

³ Nyurrurlaju kankulu nyina pululu-nyayirni jiyipi-piya. Ngajulurlu karna-nyarra yilya nyampu ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Yapa-patu yinya ngulaju panu-nyayirni kalu nyina warnapari kulu-parnta-piya. Kulalu-nyarra yulkami, kapulu-nyarra mirrimirri-jarrimi pinjaku nyurrurlaku. Kala ngarili-jana kutu yanta yinya ngurra-kari ngurra-kari-kirra.

⁴ Kulalu kanjanka tala-kurlangu yakuju nyurrurlarlu. Kulalu kanjanka jurnarrpa yakujurla. Ngarili yanta putu wirliyarla-mipa-kurrlu. Kulalu kangka panu. Wapayalu yarujuyaruu yinya ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Kulalu-jana karrinjarla wangkaya yapaku kajinkili-jana rdipimi.

⁵ Kajinkili yukami yuwarlirla, yukanjakungarntiji wangkayalu-jana kuja yapa-patukuju, ‘Marjalurla nyinaya ngurru rarralypa Kaatukuju!’

⁶ Yangka yapa-patu yinya yuwarlirla, kajili-nyarra ngurru nyina pululu, ngulajulu-janarla payika Kaatuku yungu-jana warrawarra-kanyi.

Kala kajili-nyarra yinya yapa nyurunyuru-jarri, kulalu-janarla payika.

⁷ Kajili-nyarra yinya yapa-patu ngurru nyina nyurrurlaku, ngulajulu nyinaya nyanungurra-kurlu yuwarli

nyanungurra-nyangurla. Yaninja-wangulu nyinaya ngurra-kari ngurra-karikiji. Kajili-nyarra yinyi nyiyarningkijarra mangarri manu ngapa ngarninjaku, ngulajulu nganja. Nyurrurla kankujulu ngajuku warrkjarrimi. Kala yinya yapa-paturlu yungulpalu-nyarra kutu yungkarla nyiyarningkijarra ngarninjaku. ⁸ Kajinkili kirri-kirra yukamirra, kajili-nyarra yapangku wapirdi nyanjarla kanyirni ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra, kajili-nyarra nyiyarningkijarra miyi yinyi, ngulajulu nganja wardinyi-karrarlu. ⁹ Kajili yapa nyurnu-jarrimi yinya ngurra-kari ngurra-karirla, ngulajulu-jana ngurrju-mánta. Wangkayalu-jana kuja, ‘Kaatu kanganpalpa nyina Warlalja-Wiri ngalipaku. Jalangu kanyarra kutulku yanirni yungu-nyarra Warlalja-Wirilki nyina.’ ¹⁰ Kala kajinkili kirri-kari-kirra yukamirra, kajili-nyarra wapirdi nyanjarla purda-nyanja-wangurlu pina-yiliyami manu juwa-kijirni, ngula-jangkajulu yanta yirdiyi-kirra, manu kuja wangkayalu-jana, ¹¹ ‘Nyampu walya ngulaju karnalu-nyarra putungurlu nyurrurlaku jangkardu lurlurl-pinyi kujankulu-ngaŋpana mamparl-pungu. Purda-nyangkalu nyampu! Kaatu kangalpa Warlalja-Wiri nyina ngalipaku. Kapu-nyarra kutu-jarriyarla nyurrurlaku, kala lawa!’ Kujanyalu-jana wangkayarla yapa nyampurrakuju. ¹² Nyurrurla, purda-nyangkajulu! Nyurru-wiyi yapa-patu yangka Jatama-wardingki-patu kalalu punku-nyayirni nyinaja. Kala ngakalku yangka parra-nyayirni-wangurla, miimii-nyanyi kapu-jana ngurru marda, punku marda. Kapu-jana wita-mipa mari-jarrimi-juku. Kala yinya yapa-paturlu kajili-nyarra mamparl-pinyi, parra-nyayirni-wangurla Kaatu kula-jana marda mari-jarrimi, lawa. Kapu-jana maju-mani karrikarri-wangurlu.’

Jijajili-jana yapa-patu kurnta-ngarrurnu yangka ngulalpalurla ngungkurr-nyinanja-wangu nyinaja

Matthew 11.20-24

¹³ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanunu-nyangu kurdungurlu-patuku yangka yapa-patu-kurlu yangka Kurijini-wardingki-kirli manu Pijata-wardingki-kirli kujalpalurla kapuru nyinaja, “Yuwa, purda-nyangkajulu! Yapa ngula kalu nyinami Kurijinirla manu Pijatarla, mari-jarri karna-jana, kapu-jana maju-mani Kaaturluju! Ngajurna-jana yapa panu parlpuru-manu kirri-jarrarla nyanunu-nyangu-jarrarla. Kala kualurla warntarlakuju nyinanjakuju yampinjarla Kaatu-kurra pina-yanu. Kala kajirna-jana yapa panu parlpuru-mantarla kirri-jarrarla Tayangka manu Jirdanarla, ngulangka kapulu yukayarla jurnarrpa ngawungka manu kapulu-nyanu mapakarla yurlpilyparlu yinngirri yungulu Kaatu yalala-yirrakarla. ¹⁴ Ngaka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla kaji-jana miimii-nyanyi panu yapa kuja kalu nyina ngurru-japa manu ngawu-japa, ngulaju kapu-jana wita-mipa mari-jarrimi yalumpuku yapaku Taya-wardingki manu Jirdana-wardingkiki. Kala Kurijini-wardingki-patu manu Pijata-wardingki-patu, yangka kula kajulu ngungkurr-nyina ngajuku, kula-jana mari-jarrimi, lawa. Kapu-jana maju-mani karrikarri-wangurlu. ¹⁵ Manu yapa ngula kalu Kapurniyyarla nyinami, kapu-jana mayi Kaaturluju nyanungurraju kanyi kankarlarra nguru-nyayirni-wangu-kurra? Lawa! Nyanungurlu kapu-jana nguru manparrpakurlangu-kurra kijirni.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja kurdungurlu-patukuju.

¹⁶ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanunu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Nganangku-puka kaji-nyarra purda-nyanyi nyurrurla, ngulaju kajulu ngajurlangu purda-nyanyi. Nganangku-puka kaji-nyarra mamparl-pinyi, ngulaju kajulu ngajurlangu mamparl-pinyi-yijala kujaju Kaaturlu

yilyajarni." Ngula-jangka, yangka 72-pala wati-patu, ngulajulurla kamparru marlaja yanu Jijajiki ngurra-kari ngurra-kari-kirra.

Nyampu wita yimi kujalurla 72-pala wati pina-yanurnu Jijajiki

¹⁷ Yinya 72-pala wati, ngulajulurla Jijajiki pina-yanurnu wardinyi-nyayirni. Wangkajalurla, "Warlalja-Wiri, kujarnalu-jana nyangu yapa nyurnu-wati juju-kurlu, wangkajarnalu-jana pirlirrpa jujuku wilypipardinjaku yapa-patu-ngurlu, kujanpa-nganpa wangkaja nyuntulu. Nyuntu-nyangu yimiji junga-nyayirni! Purda-nyangulu-nganpa jujungku pirlirrparlu wangkanja-kurra, ngulaluu yanulku yapa-jangka."

¹⁸ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, "Nyangurna Juju Ngawu kuja wantija Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu. Kala-jana paaju wiri-nyayirni nyinaja yapa panuku. Kala jalangu, kula kajana wiri nyina yapa panuku!" ¹⁹ Purda-nyangkajulu! Ngajulurlurna-nyarra yungu yartarnarri. Kula-nyarra nyiyarlu murrumurru-mani! Kajinyarra marda yarlkirni warnangku manu yinarrkirli, kulankulu nyurnu-jarrinjarla palimi, lawa. Kula-nyarra Juju Ngawurlangurlu murrumurru-mani. ²⁰ Pulka-pinja-wangujukulu nyinaya kujalu-nyarra purda-nyangu yinya-paturlu juju-paturlu nyurrurla! Kaaturlu-nyarra yirrarnu yirdi puku-kurra nguru-nyayirni-wangurla. Kujakuju wardinyili nyinaya!"

Nyampu yimi wita, ngulaju Jijaji-kirli ngularla yati-wangkaja Kaatuku Matthew 11.25-27, 13.16-17

²¹ Ngula-jangkaju, Pirlirrpa Kaatu-kurlangu-kurla Jijajiji marlaja wardinyi-jarrija-nyayirni. Ngulajulparla wangkaja Wapirraku nyanungukupalangku, nyanungukujurla wangkaja, "Wapirra, nyuntu kanpa nyinami Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku yalkirirlaku manu nguruku nyampuku. Nyuntulurlunpa-nyanu milki-yirrarnu yapa panukurra ngurrpa-kurra. Kala nyuntulurlunpa-nyanu milki-yirrarninja-wangurlu wurulay-mardarnu yapa-kujaku yangka pinangkalpa-kujaku. Yuwayi, Wapirra, nyampu ngurrpa-patukunyanpa-jana yapakuju ngampurrrpa nyinaja. Ngulakunya karnaŋku yati-wangka." Kujanyarla Jijajiji wangkaja nyanungukupalangkuju.

²² Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, "Wapirrarlu ngajuku-palangurlu nyiyarningkijarra-kurlu pinarri-manu ngaju. Ngajujurna Kajanyanu nyanunguku. Nyanungu-miparlu kaju jungangkuju ngajuju milya-pinyi. Manu ngajulurlu Kaja-nyanu-miparlu karna jungangkuju nyanungu milya-pinyi. Yapaku ngulaku milarinja-warnu-mipaku, ngularna-jana nyanungu yimi-ngarrurnu, ngula-patu-miparlu kapulu ngaka ngajukupalangu Wapirra milya-pinyi." Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapa-patukuju.

²³ Ngaka-kari kujalpa Jijaji nyinaja yangarlu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu-kurlu, wangkaja-jana, "Nyurrurlarlu yapa-paturlu kankujulu nyanyi paniya-kurlurlu! Kujarlanya kankujulu wardinyi-nyayirni marlaja nyina!" ²⁴ Ngaju karna-nyarra wangkami junga: Nyurru-wiyi, panu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-patu manu panu-kari yapa, ngulalpalu kingi-patu wiriwiri nyinaja, ngula-paturlu nganta yungujulu nyangkarla jurru-yijala ngula kankujulu nyanyi jalangurlu, kala lawa. Kulajulu nyangu. Manu ngula-paturlu nganta yungujulu jurru-yijala purda-nyangkarla ngula kankujulu purda-nyanyi jalangurlu, kala lawa. Kulajulu purda-nyangu nyurrurla-piyarlu. Kujarlanya karnangku wardinyi-pajirni."

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa wati-kirli Jamariya-wardingki-kirli yimirri-kirli

²⁵ Ngaka-pardu-kari, luwiya Juwuju yanurnurla Jijajiki yungu yimirr-yungkarla. Payurnu Jijaji, “Tiija, nyarrpa-jarrirna yungurnarla jirrnanga nyina tarnnga-juku Kaatuku wankaru-nyayirni?”

²⁶ Jijajirla wangkaja, “Nyarrpa kanpa riiti-mani kuruwarrirla Mujuju-kurlangurla? Nyarrpa-ka wangka?”

²⁷ Luwiylarla wangkaja Jijajiki, “Kuruwarri-jarra jirrama wiri-jarlu-jarra karlipa-jana mardarni: ‘Yulkayalurla Warlalja-Wiriki Kaatukuju karrikarri-wangu-nyayirni! Kulalurla jurnta karlirr-nyinaya! Manulurla warrki-jarriya nyanungu-mipaku.’ Jinta-kariji, ‘Kuja kanyanu yulka yapaju, ngula-piya-yijalalpa-jana yulkayarla yapa-karikiji warlaljakuju ngurrara-jintakuju!’ ”*

²⁸ Jijajirla wangkaja, “Ngurrju kujaju. Kajinparla Kaatuku yulka karrikarri-wangu manu yapa-karirlanguku, ngulaju kapunparla jirrnanga nyina wankaru tarnnga-juku Kaatuku.” ²⁹ Yinya luwiya kulalpa-jana yulkaja Juwu-wangu-patuku yapaku. Nyanungurlulpa-nyanu manngu-nyangu kujalparla nganta jungarni nyinaja Kaatuku. Ngula yarda payurnu Jijaji, “Ngana-wiyi ngaju-nyangu warlalja?”

³⁰ Jijajirla wangkaja luwiyaku yimi wita, “Nyurru-wiyi kala wati nyinaja Jurujulumurla. Yanu ngaka-kari ngurra-kari-kirra Jiriku-kurra. Kujalpa kutulku yaninja-yanu, rdarri-mardarninjarlarlu pakarnu wati purunjunjupaturlu. Yalyi-manulurla jurnarrpa, manu pinjarlarlu yirrarnu, palinjakurra ngunajalpa. ³¹ Ngaka-kari parra jintangka-juku yanurnu Yijirali-pinki maralypikingarduyu jintangka-juku yirdiyirlaju. Nyangu yinya wati ngunanja-kurra, ngulaju jingijingi yanu jupu-karrinja-wangu. ³² Ngula-jangka, jinta-karlikil wati Yijirali-pinki yanurnu kujalpa-jana jirrnanga warrki-jarrija maralypikingarduyu-patuku Yuwarli Maralypirla. Ngula nyangu yinya wati ngunanja-kurra, wapaja warru-pukalpa. ³³ Ngula-jangka, wati jinta-kari yanurnu yirdiyi jintangka-juku. Yanurnu tangkiyi-kirli. Nyampu wati ngulaju Jamariya-wardingki. Kuja nyangu yinya wati ngunanja-kurra, mari-jarrija-nyayirnirla. ³⁴ Ngula-jangka, yanurla nyanunguku, winjurnurla pama manu jara wati-kirlangu-kurra yawarra-kurra, manu warurnu muku jurnarrpa-kurlurlu wijini ngurrumaninjaku. Jarna-maninjarla yirrarnu tangkiyi-kirra yinya wati murumurru. Kangu yuwarli-kirra warrawarra-kanjaku. Ngula-jangka, ngunanja-yirrarnulku pangkingka. ³⁵ Mungalyurru wangkajrala yinya wati yuwarlikingarduyuku, ‘Yanilki karna. Nyampunya talaju yungunpa nyampu wati nyurnu mardarnirra nyampu-kurlurlu tala-kurlurlu. Kajinpa muku lawa-mani tala, kapurna ngaka yanirni pina yungurnangku yarda yinyi.’ Ngula-jangka, yungurla jirrama pirli-piya tala. Ngula-juku kuja-juku yimiji.”

³⁶ Ngula-jangka, Jijajirli japurnu yinya luwiya kujalpa puta yimirr-yungu warrarda, “Nyarrpa kanpa manngu-nyanyi nyampu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa? Nganalparla nyinaja warlaljaju yinyaku watiki yangka kujalu pinjarla yirrarnu, kujalurla jurnta kangu jurnarrpa manu nyiyarningkiparra?”

³⁷ Yinya luwiya wangkajrala, “Yinya Jamariya-wardingki wati ngularla mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja yinyaku murrumurruku, ngulanyarla nyinaja warlaljaju.”

Jijajirla wangkaja, “Ngurrju, nyuntuju yanta, manu ngurrju-jana nyinaya yapa-patuku jintawarlayiki, kulanpa nyuntu warlalja Yijirali-pinki-mipaku.”

* **10:27** Nyangka Deuteronomy 6.5, Leviticus 19.18

Nyampu yimi ngulaju kapirdirlangu-jarra-kurlu

³⁸ Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, ngulajulpalu murnma-juku yaninja-yanu Jurujulumu-kurraju. Yanurnulu ngurra wita-kurra kujalpa karnta nyinaja yirdiji Maarta. Nyanungurlu-jana payurnu yungulu miyi-pardu ngarni nyanungu-nyangu yuwarlirlaju. Jungajukulu yantu nyanungu-nyangu ngurra-kurra ngarninjaku. ³⁹ Maartaku ngawurru-nyanuju ngulaju Miiri. Kujalpa jijaji nyinaja kaninjarni yuwarlirla, pinarri-manulpa-jana yapa-patu. Miiri yukanjarla pirri-manu kamparru nyanungu-wana kutu-juku wirliya-wana. ⁴⁰ Kala Maartaju, ngulajulpaja-purra miyi panu-nyayirni yapa panuku. Ngularla mularrrpa-jarrija Miiriki, ngula yaninjarla wangkajarla Jijajikiji, “Warlalja-Wiri, jintangku karna miyi purrami. Kala nyampu Miiri kuja-ka nyina nyampurla, nyuntu kangku purda-nyanyi. Kula karlijarra mapirri warrki-jarrimi! Ngarrikarlalpanpa Miiri yungurlijarra mangarri purrami jirramarlu-juku!”

⁴¹ Jijajirla wangkaja, “Maarta, Maarta! Nyiya-jangka kanparla kulu-jarri Miirikiji miyi-wanawana? ⁴² Nganimparlu yungurnalu wita-mipa miyiji ngarni. Miirilpa nyinaja ngampurra yimiki purda-nyanjaku. Kujaju ngurrju. Kularnarla wangka miyiki purranjaku nyuntu-kurlurluju.”

11

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungurla nyarrpa wangka Kaatuku

Matthew 6.9-13, 7.7-11

¹ Ngaka-pardu-kari, Jijajilparla wangkaja Kaatuku. Kuja wangkanjaku lawa-jarrija, jintangku nyanungu-nyangu kurdungurluru yaninjarla payurnu, “Warlalja-Wiri, wita yirnangku payirni. Jaanurlu-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulurla nyarrpa wangkami Kaatuku. Pina-mani mayi kajikanpa-nganpa nganimpaжу нянунгуку wangkanjakuju?”

² Jijaji-jana wangkaja, “Kajinkilirla Kaatuku wangka, kujanyalurla wangkaya:

Wapirra, milki-yirraka-nyanu nganimpa-kurra yungurnangkulu miliyapinyilkii nyuntuju junga-nyayirni!

Wapirra, kutu-jarriya-nganpa yungunpa-nganpa Warlalja-Wiri nyinami nganimpaжу.

³ Wapirra, payirni karnangkulu miyiki yungurnangkulu marlaja ngarni parra-kari parra-karirli.

⁴ Wapirra, yangka kuja kalu-nganpa yapa ngalya-kari majungka-jarri jurnta, ngulakuju karnalu-jana yawuru-jarrimi kunka-maninja-wangu. Kuja-jangkaju payirni karnangkulu nyuntu yungunpa-nganpa yawuru-jarrimi kuja karnangkulu majungka-jarrimi jurnta. Wapirra, kajikarnalu karlirr-yani nyuntu-kujaku. Kuja-kujakuju, muurl-mardaka-nganpa!

Kujanyalurla wangkaya Kaatukuju.”

⁵⁻⁶ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlupatku, “Ngaju yungurna-nyarra wangkami yimi wita Kaatu-kurlu kuja kajana Kaatu jama nyinami ngalipaku. Nyurru-wiyi kala wati jinta nyinaja miyi-wangu nyanungu-nyangu yuwarlirla. Kulkurru-kari wati jinta-kari yanurnu nyanungu-nyangu yuwarli-kirra yarununjuku-nyayirni. Yinya wati jinta-kari yangka kamparru-warnu, ngulajulpa miyi-wangu nyinaja yinjakuju. Yanu nyanunguku papardi-nyanu-kurlangu-kurra yuwarli-kirra, manurla purlaja, ‘Yuwa, papardi, yakarra-pardiya! Yungakaju miyi

yungurnarla yinyi ngajuku warlaljaku. Yanurnu wurna-jangka, manu kula karna miyi mardarni yinjaku nyanunguku.'

⁷ "Ngularla papardi-nyanu purlaja kukurnu-nyanukuju, 'Yampiya-
nganpa! Jardalku karnalu ngunami nyampurla kaninjarni. Kulalparna
yakarra-pardiyarla, manu kulalparnangku miyiji yungkarla!'

⁸ "Ngula yarda payurnu kukurnu-nyanurluju, 'Yuwa, ngajurna nyuntuku
kukurnu-nyanu, yungkaju miyi!'

"Papardi-nyanuju wilji-jikilpa ngunaja yinja-wangu. Kukurnu-nyanuju
karrija-jukulpa manu payurnu-jukulpa. Ngaka-karilki yakarra-pardija
kurnta-jarrinjarla, manurla yungu miyiji yungurla kanyi nyanungu-
nyangu warlaljaku. Kuja-juku yimiji. Kala yungurna-nyarra payirni
nyurrurla. Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi? Kaatju kuja-piyanha mayi-
ka nyina papardi-nyanu-piya? Lawa, kula Kaatju kuja-piya!

⁹⁻¹⁰ "Yuwayi, nganangku-puka kaji warrarda payirni nyiyarningkijar-
raku, ngulaju kapurla marlaja mani. Manu nganangku-puka kajirla
warrarda wapal-nyanyi, ngulaju kapu palka-mani. Manu nganangku-
puka kajirla warrarda tarlarlkarra-pakarni, kapurla tuwaju marlaja
lakarn-mani Kaatu-kurlangu-kurra yungu yukamirra. Kujarlaju, ka-
jinkilirla Kaatuku wangkami, warrarda payikalnu nyiyarningkijarraku,
kapu-nyarra yinyi. Warrarda wapal-nyangkalurla, kapu-nyanu milki-
yirrarni nyurrula-kurra. Warrarda tarlarlkarra-pakakalurla, kapu-
nyarra lakarn-mani tuwa yungunkulu yukamirra. ¹¹ Nyarrpa-jarrinpa
kajingki nyuntu-nyangurlu ngalapi-nyanurlu payirninja-yanirnu yawukuju
kuyukuju ngarninjaku? Warna kulu-parnta mayi yungunparla yinyi?
Lawa! Yungunparla yawu kuyu ngurruj yinyi ngarninjaku. ¹² Nyarrpa-
jarrinpa kajingki payirnininirnu ngipiriki ngarninjaku? Yinyi mayinparla
karlangu-jarra-parnta? Lawa! Yungunparla ngipiri yinyi ngarninjaku.
¹³ Nyurrurla yapa-patu kula kankulu ngurruj nyina Kaatu-piya. Kala yinyi-
jiki kankulu-jana nyurrula-nyangu kurdukurdukuju nyiyarningkijarra.
Kaatuju-ka nyina jama-juku nyurrula-piya-wangu. Kajinkili payirni nyi-
yarningkijarra ngurruj, ngula-jangka nguru-nyayirni-wangurlarlu kapu-
nyarra yinyi Pirlirrpaa nyanungu-nyangulku."

*Juwu-paturlu wiriwirirla, Juju Ngawu pajurnulu Jijajiji yirdiji Pirlipu
nganta*

Matthew 12.22-30, Mark 3.20-27

¹⁴ Ngaka-pardu-kari, watijilpa nyurnu nyinaja. Nyampurlu watingkilpa
palkangka juju pirlirrpaa mardarni, manu ngula-jangkalyalpa wangkanja-
wangu nyinaja. Jijajirli yinya wati parlpuru-manu ngula yungu kulpari
wangkamilki. ¹⁵ Kujalu yapangku nyangu nyampu wati, kuja Jijajirli
parlpuru-manu, ngulakujuluurla marlaja paa-karrija. Ngalya-karijili-nyanu
wangkaja, "Jijajiji-ka nyinami Juju Ngawu-kurlu yirdi-kirli Pirlipu-kurlu
kaninjarni palkangka-kurluju. Pirlipu yangka Juju Ngawu ngulaju kajana
juju-kari juju-kariki nyinami wiri-jarlu. Pirlipurlu karla kurru-pinyi
yartarnarri Jijajiki. Kuja-jangkarlunya kajana Jijajirli jurnta yilyami juju-
patu-karilki yapakuju."

¹⁶ Panu-karirlilpalu puta yimirr-yungu Jijaji. Wangkajurla, "Milki-
yirraka-nga-panpa Kaatu-kurlangu yartarnarri yangka kuja ngantangku
yungu nguru-nyayirni-wangurlarlu. Kajinpa-nga-panpa milki-yirrarni, ngu-
laju kapurnangkulu milya-pinyi nyuntujunparla Kaatuku warlalja."

¹⁷⁻¹⁸ Jijajirli-jana milya-pungu yalumpu kujalpalu nyarrpa manngu-
nyangu, ngulaku-jana wangkaja, "Nyurrurlarlu kankulu warntarla
manngu-nyanyi! Yungurna-nyarra wita-wiyi wangkami. Ngurrara-
jintarlu kajilpalu-nyanu yapangku warrarda pakakarla, kulalpalu ngulaju

turnalku jintangkalku warrarda nyinakarla, ngulaju kajikalu muku lawa-jarrimilki. Manu kajilpalu-nyanu kirda-nyanurlu, ngati-nyanurlu, papardi-nyanurlu, manu ngawurru-nyanurlu warrarda pakakarla nyanungu-paturlu warlaljarlu, yalumpu-paturlangu kulalpalu nyinakarla turnu-juku jintangka-juku, ngulaju kajikalu muku lawa-jarrimi-yijala. Kuja-piyarlu-yijala kulaalpa-jana Juju Ngawungku Pirlipurluju juju-kari juju-kari jurnta yilyayarla yapakuju, lawa. Kajilpa-jana jurnta yilyayarla, ngulaju kajika rampaku-jarrinjarla lawa-jarrimilki nyanungurlangu-juku. ¹⁹⁻²⁰ Nyurrurlarlu kankujulu manngu-nyanyi ngulangku nganta kaju Pirlipurlu yinyi nganta ngajuku yartarnarri yapaku parlpuru-maninjaku. Kala kajilpa junga ngunakarla, ngula-jangka nganangkulku-jana yartarnarriji yungu nyurrurla-nyangukuju kurdungurlu-patukuju ngula-kurlurlu yungulu-jana juju pirlirrpa-wati yapaku jurnta yilyami? Juju Ngawungku kula kajana yartarnarriji yinyi. Kaaturlu kajana yinyi yartarnarriji. Kujarlaju kapulu-nyarra warntarla-pajirni. Kaaturlu Jintangku kaju yartarnarri yinyi ngajukuju yungurna-jana juju jurnta yilyami yapaku. Kujarlanya yungulpankulu milya-pungkarla jalanguju Kaatu-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra nyampurla walyangka.”

²¹ Ngula-jangka, Jijajirli-jana yimi wita yimi-nガarrurnu Juju Ngawu-yijala, wangkaja-jana, “Juju Ngawu ngulaju wati pirlirrpa-wati kuja-ka nyiyarningkijarra mardarni kaninjarni yuwarlirla. Kajilpa watingki mardakarla panu nyiyarningkijarra, kajika warrawarra-kanyi yuwarlirla kaninjarni wiji-kijakuju. Kajika yuwarlirla karrimi kurdiji-kirli manu kurlarda-kurlu, kajikalu purungku mani nyiyarningkijarra. Kajilpa kuja-piyarlu mardakarla, kulalpalu purungkuju mantarla. ²² Kala ngakkari kajilpa wati jinta-karilkii yantarlarni pirlirrpa-wati. Nyarrpa-jarri kajikarla yinyaku watiki kajilparla jurnta mani nyiyarningkijarra nyanungku? Kajika pinyi yinyaju wati, manu kajikarla puntarni kurdiji manu kurlarda nyanungku. Kurlarda-wangukuju kajikarla jurnta mani nyiyarningkijarra, manu kajika-jana yinyi yapa panu-kariki. Kuja-juku yimiji. Ngula-piya-yijala ngaju karna pirlirrpa-wati nyina Juju Ngawu-piya-wangu!”

²³ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, “Ngana-puka ngula-ka nyina ngaju-wangu, ngulaju kaju ngajuku jangardu nyinami. Manu nganangku-puka ngula kajana yapa ngaju-kurra-maninja-wangurlu mardarni, kujarlu kaju ngajukuju yapa panuju jurnta mardarni.”

Jijaji wangkaja-jana yapakuju juju pirlirrpa panu-kurlu
Matthew 12.43-45

²⁴ Jijaji wangkaja, “Kuja-ka juju pirlirrpa wilippi-pardimi yapa-jangka, yalumpu yapa ngulaju yuwarli-piya ngula-ka yapa-wangu lawa karrimi. Ngula juju pirlirrpa-ka wurna warru yani manangkarra-wana ngapawangu-wana, warru nyanyi karla ngurraku ngurrujuju yungu nyinami ngulangka. Kala ngurra ngurruju-wangurla, ngulaju kanyanu wangkami kuja, Kulpari yani mardarna yapa-kurra yangka-kurra kujalparna nyinaja kamparru-wiyi. Kula-ka nganalku nyinami yapangka yinyarlaju kaninjarniji.” ²⁵ Junga, yinya pirlirrpa-ka kulpari yani yangka-kurra yapa-kurra, manu karla rdipi pima yapaku yuwarli ngurruju-piyaku kuja-ka marlajarra karrimi nyiyarningkijarra-kurlu jungarni-maninja-warnu-kurlu. ²⁶ Ngulajangka-ka yangka juju pirlirrpa yani, manu kajana nyanungurlu yarda kanyirni pirlirrpa wirki-pala-karilkii, ngulaju juju-patu-nyayirnilki. Ngulajangka, panu juju pirlirrpa kalu yani, manu kalu yukami nyinanjaku palkangka yapangka yinyarla. Ngula-jangka, yapa yangka juju pirlirrpa-wati-kirli, ngulaju nyanunguju ngawu-nyayirnilki.”

²⁷ Kujalpa-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu yinya juju pirlirrpaa, ngula-jangka karntarla wangkaja, “Nyuntukupalangoo ngati-nyanu karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni Kaatuku! Nyuntungku mardarnu, manu ngurrjungku wiri-manu!”

²⁸ Jijajirla wangkaja karntaku, “Junga marda kujaju. Kala nganangku-puka kaji Kaatu-kurlangu yimi purda-nyanyi yirriyirrili, ngulaju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni-yijala!”

Jijajirli-jana wurra-manu Juwu-patu wiriwiri yartarnarriki milki-yirrarninjaku

Matthew 12.38-42, Mark 8.11-13

²⁹⁻³⁰ Panulpurla yapa turnu-jarrija Jijajiki, manu wangkaja-jana, “Yapa ngula kalu nyinamí jalangu, ngulajulu ngurrju-nyayirni-wangu! Manu nyurrurlarlangurlu, kula kankulu Kaatu purami yijardurlu! Nyurrurlar-lunkujulu payurnu yungurna-nyarra nyiyarlangu Kaatu-kurlangu milki-yirrarni yartarnarri, kujakujurna lawanya ngampurrrpa-wangu! Nganayimipa kapurna-nyarra ngajulurlu milki-yirrarni Kaatu-kurlangu ngulaju yimi Juuna-kurlu jarukungarduyu-kurlu. Manngu-nyanyi mayi kankulu yinya yimi? Juunajulpa nyinaja Kaatuku jarukungarduyu. Wangkaja-jana yapaku yungulurla pina-yani Kaatuku. Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Jalanguju ngajujurna Juuna-piya. Ngaju karna-nyarra wangka nyurrurlaku yungunkulu pina-yani Kaatu-kurra.

³¹⁻³² “Wita-karilkirna-nyarra wangka jarukungarduyu-kurlu Juuna-kurlu. Nyurru-wiyi, Ninupu-wardingkirli yapangku, purda-nyangulu Juuna ngulalpa-jana yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlu, ngulajulu nyiayringkijarra ngawuju yampijalku. Ngaka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla kaji-jana miimii-nyanyi panu yapa kuja kalu nyina ngurrju-japa manu ngawu-japa, yapa panu kirri Ninupu-wardingki kapulu karrimi, ngularrarlu kapulu-nyarra ngawu-pajirni. Kala jalanguju, yimi ngaju-nyangu ngulaju wiri-jiki yinyaku nyurru-warnuku yimiki Juuna-kurluku. Kujakuju nyurrurlajulpankulu nyinayarla yinya yapa-patu Ninupu-wardingki-patu-piya. Nyurrurlarlulpankujulu purda-nyangkarla ngaju-nyangu yimi.

“Ngula-jangkaju, ngajulu yungurna-nyarra yimi wita yimi-ngarrirni karnta wiri-kirli ngulalpa nyurru-wiyi nyinaja nguru-karirla yirdingkaju Jiiparla. Nyurru-wiyi, mardukuja nyampujulpa wurna yanu kurlirra-jangka wurnturu-nyayirni ngurrara nyanungu-nyangu-jangka nyampukurra ngurrara kingi Julumunu-kurlangu-kurra. Nyanungurlu karn-tangku purda-nyangu kingi Julumunu rdirrinya-nyayirni pinangkalpa nganta. Ngaka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla kaji-jana Kaaturlu miimii-nyanyi panu yapa kuja kalu nyina ngurrju-japa manu ngawu-japa, wiri-nyayirni mardukuja kapu karri, ngulangku kapu-nyarra ngawu-pajirni. Kala jalangu, yimi ngaju-nyangu ngulaju wiri-jiki yinyaku nyurru-warnuku yimiki Julumunu-kurluku. Kujakuju nyurrurlajulpankulu nyinayarla karnta yinya Jiipa-wardingki-piya. Nyurrurlarlulpankujulu purda-nyangkarla ngaju-nyangu yimi.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa jarra-kurlu
Matthew 5.15, 6.22-23, Mark 4.21

³³ Ngaka-kari Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Jarra, kuja kankulu rdulinyi mungangka, kulalpa nganangku-puka wuruly-yirrakarla ka-nunjumparra parrajalaju manu pangkingkaju ngunanja-kurlangurlaju, lawa. Yarlungka-ka yirrarni yapaku yungulu nyanyi. ³⁴ Ngalipa-nyangu milpa, ngulaju jarra-piya. Kajilparlipa warru wapayarla mungangka jarra-wangu, ngulaju kulalparlipa nyarrparlu nyangkarla nyiyarlangu,

manu kajikarlipa marda wantimi. Kuja-piya-yijala, kajilparlipa milpa ngurrju nyinayarla, kajikarlipa nyiyarningkijarra nyanyi warrajarlu. Kala kajilparlipa milpa maju nyinayarla, kula-parlipa nyarrparlu nyiyarlangu nyangkarla, lawa. Kajikarlipa marda nyina pampa-piya nyanja-wangu.

³⁵ Yimi ngaju-nyangu ngulaju jarra-piya. Kuja kankujulu jungangku purda-nyanyi ngaju wangkanja-kurra, ngulaju kankulu nyinami ngurrju-juku. Kajilpaju yapangku nganangku-puka jamulu purda-nyangkarla ngaju, ngulaju kajika nyinami pampa-piya nyanja-wangu. Kuja-kujakujulu jungangku purda-nyangka! ³⁶ Mungangka kajili yapangku jarra mardarni, ngulaju ngurrju. Ngulaju kalu nyiyarningkijarra nyanyi warrajarlu mungangka-juku. Kuja-piyanha, kajinkilirla jungarni nyina Kaatuku, kapunkulu nyiyarningkijarra milya-pinyi Kaatu-kurlangu-kurlu!"

Jijajirli-jana Juwu-patu wiriwiri punku-pajurnu
Matthew 23.1-36, Mark 12.38-40, Luke 20.45-47

³⁷ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja yapa-patuku, wati Parajirla yanurnu manu wangkajarl, "Yantarni ngaju-kurlu ngaju-nyangu yuwarli-kirra yungurlu miyi ngarni." Junga-juku, Jijajirla jirrnanga yanu nyanungku yuwarli nyanunu-nyangu-kurra. ³⁸ Wati Parajirlirla kangurnu miyi ngarninjaku ngula Jijajirli ngarni. Kula-nyanu rdaka parljurnu. Ngularla wati wangkaja Jijajiki, "Rdakanpa-nyanu parljika ngarninjakungarnitrl!"

³⁹ Jijajirla wangkaja, "Ngulaju ngula-juku. Nyurrurlarlu Paraji-patru, ngarninjakungarnitrl kankulu parljirni kartakuju manu jampitau ngapakurlurlu, kala yampimi kankulu-nyanu kaninjarni-puranji parljirinja-wangurlu. Kula kankulu-jana yulka yangka yapa kuja kalu nyina tala-wangu, lawa. Nyurrurla kankulu-jana nyurunyuru-jarri, manu kankulu-jana jurnta mardarni purlurlparlu. ⁴⁰ Nyurrurlaju wangamarrawati. Kaaturlu-nyarra ngurrju-manu yungunkulu-nyanu kaninjarnirlangu kirkka-mani jungarni nyinanjakuju. ⁴¹ Nyanungu-ka ngampurrrpa nyina yungunkulu-jana warrawarra-kanyi jungangku yapa marlajarra-patu. Kujakunya-ka Kaatuju ngampurrrpa nyina. Yungalu-jana miyi kuja kankulu mardarni. Kajinkili-jana yinyi, kapunkulu Mujuju-kurlangu kuruwarri jungangku puram.

⁴² "Nyurrurla Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-manu Kaaturlu! Yirriyirrirli kankulu purami kuruwarri Mujuju-kurlangu mangarri-kirli. Kuja kankulu mangarri-pardu* wiri-mani kaatinirla, ngulaju kankulurla yinyi Kaatuku wita-kari wita-kari. Ngurrju kujaju! Kala panu-kari kuruwarri Kaatu-kurlangu tarruku-nyayirni, ngulajunkulu yampija puranja-wangurlu. Kula kankulu-jana jungarni nyina yapa-kariki, kula kankulurla junga yulkayarla Kaatukuju, lawa!

⁴³ "Nyurrurla Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-manu Kaaturluju! Kajinkili yani jaaji-kirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju kankulu warrarda milarninjarla mani ngurrju-nyayirni nyinanjakurlanguju. Kuja kankulu kuyu manu mangarri-kirlangu-kurra yani payi-maninja-kurlangu-kurra, ngula-puruju kankulu ngampurrrpa nyina yapa-kariki yungulu-nyarra parntarrinjini nyurrurlaku manu yungulu-nyarra pinangkalpa-pajirni. ⁴⁴ Mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlajunkulu nyurnu-patu-piya ngula kalu milyingka nguna. Yapa marda kulalpalu pina nyinayarla yinyaku milyiki, kajikalunyanu waparlk wapami kankarlumparra kula-nganta lawangkakaju. Kuja-piyanha, kula-ngantankulu ngurrju, kala majunkulu kaninjarniji."

* **11:42** spices

45 Ngula-jangkaju, Juwu luwiya wangkajarla Jijajiki, “Tija, kuja-piyaju nyuntulurlu kanpa-nganpa punku-pajirni, nyiyaku kanpa-nganpa maju wangkami nganimparlangu-kurlu?”

46 Jijajirla wangkaja, “Mari-jarri karna-nyarra nyurrurlaku luwiya-patukuju, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlarlu kankulu-jana yapa-patuku yimi-ngarrirni Mujuu-kurlangu kuruwarri warntarlarlarlirli. Nyurrurlarlu kankulu-jana warla-pajirni jungarni puranja-kujak. Kula kankulu-jana ngurrju nyina nyanungurraku. Kujarlanya kulaalpalu purayarla jungangkuju.

47-48 “Mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurru-wiyi, nyurrulkupalangu-paturlu yupa-paturlu kulalu-jana purda-nyangu Kaatukungarduyu-patu, pungulpalu-jana. Jalangurlu nyurrurlarluju, milyingka yirrarni kankulu-jana yungkurnu-wati yinya Kaatukungarduyu-patu pirnkingka ngurrju-nyayirnirla. Kula kankulu purami yimi kujalu yirrarnu Kaatukungarduyu-paturlu. Nyurrurlarluju kankulu manngu-nyanyi warntarlarlu nyurrulkupalangu-paturlu yupa-patu-piyarlu. **49** Nyampu yimi ngulaju jurru-yijala kuja Kaatu nyurru-wiyi wangkaja Pina-nyayirniji, ‘Kapurna-jana yilyami ngaju-nyangu jarukungarduyu-patu manu jaru-kurlu-patu yungulu-jana yapaku wangkami ngaju-kurku. Kala lawa. Kulalu-jana purda-nyanyi. Kapulu-jana murrumurru-mani manu pinyi.’ Kujanya Kaatuju wangkaja nyurru-wiyi Payipulurlaju.

50-51 Nyurrulkupalangu-paturlu yupa-paturlu kalalu-jana muku pungu Kaatu-kurlangu jaru-kurlu-patu nyurru-wiyi yangka kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra walyangka manu yalkirirla. Kayinirli pungu Yapulu, manu nyurrulkupalangu-paturlu yupa-paturlulu pungu Jikaraya nyurru-wiyi Yuwarli Maralypirla Kaatu-kurlangurla. Kujarlanya kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju panuju ngawungawu-watiji maju-mani yangka ngula kankulu nyinami jalangurlangu nyurru-warnu-patu-piya.

52 “Mari-jarri karna-nyarra nyurrulkupalangu-paturlu yupa-paturlu maju-mani Kaaturluju! Yapa yungu ngantalu pina-jarriyarla Kaatu-kurlu. Kala nyurrurlarlu kankulu-jana warla-pajirni. Nyurrurla kula kankulu milya-pinyi-nyayirni Kaatuju, manu kankulu-jana yapa panu-kari warla-pajirni milya-pinja-kujaku-yijala!”

53-54 Ngula-jangka, Jijajiji yanulku yinya-ngurlu ngurra-ngurluju. Parra-kari parra-kari kalalurla luwiya-wati manu Paraji-patu warrarda yanurnu, manu kalalu wiljiwilji-manu warrarda. Kalalu payurnu warrarda nyiyarningkijarra yimirr-yirrarninjaku nyanunguku. Kaji-jana nyarrpa wangkayarla maju, kapulu puuly-mardarninjara pungkarla.

12

Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku yungulu yirriyirri wangka

1 Ngaka-kari, yapa panulpurla yaninjarla turnu-jarrija Jijajiki marda 2,000-pala marda 3,000-pala marda panu-nyayirni yapa-patu. Panu-nyayirnilpalurla turnu-jarrija kujalpalu-nyanu wirliya katurnu. Jijajiji-wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Wurnturulu-jana jurnta karrija ngulaku Paraji-patuku, punku kalu nyina milkarranjipatu. Jaru nyanungu-nyangu-jana ngulaju jirdi-piya mangarri tarltu-maninjaka-kurlangu-piya. Panu-puru kalu-jana yapaku ngurrju

wangkami, kala manngu-nyanyi kalu punku nginyinginyirlaju. Kajinkili-jana purda-nyanyi, ngulaju kapunkulu punku nyina nyanungurri-piya. ² Kulalpa-nyanu nganangku nyiyarlangu wuruly-mardakarla Kaatukujaku, lawa. Kapu jungangku palka-maninjarla nyanyi. ³ Kala nyurrurla, yirriyirri-jarriyalu kajinkili wangkami. Kajinkili nyarrpa wuruly-wangka mungangka, Kaaturlu kapu-nyarra yimi purda-nyanyi parrangkarlu. Manu kajinkili-nyanu jaalypa-wangkami, Kaaturlu kapu-jana yimi-ngarrirni yaliji ngalya-karikilkil.”

Lani-jarriyalurla Kaatu-mipaku
Matthew 10.28-31

⁴ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Kulalujana lani-jarriya yapa-patukuju kajili-nyarra jangkardu yanirni pinjaku nyurrurlaku. Kajikalnu-nyarra palka-mipa pinyi. Kala kulalpalu-nyarra kijikarla warlu wiri-kirra. ⁵ Kaatu-miparlu kajika-nyarra palka manu pirlirrpa kijirni yali warlu wiri-kirraju. Ngula-kujakunyalpankulurla lani-jarriyarla jintaku nyanungu-kujaku Kaatuku.

⁶ “Jurlpu witawitaju kuja kankulu-jana mani japungkaju talangku witangku, ngulaju Kaaturlu-juku kajana ngularaju muku milya-pinyi. Warrarda kajana manngu-nyanyi tarngangku-juku wajawaja-maninja-wangurlu. ⁷ Kaatu kanyarra yulkami-nyayirni nyurrurlakuju jurlpu-piaya-wanguku. Milya-pinyi kanyarra nyajangu kankulu marnilpa mardarni jurrungkaju. Kulangku jintarlangu wajawaja-mani. Kapu-nyarra tarngajuku mardarni. Ngula-warnunya kulalu lani-jarriya yapa-kari-kijaku kajili-nyarra marda yapa jangkardu yanirni pinjaku nyurrurlaku.”

Yapa-kariki yungulparlipa-jana yimi-ngarrikarla kuja karlipa pura Jijaji Kiraji

Matthew 10.32-33, 12.32, 10.19-20

⁸ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Nganangku-puka kuja kanyanu ngarrirni kurdungurlu ngaju-nyangu warrajarlu, ngakaju kajirna ngaju nyina ngajukpalangku-kurlangurla Kirdana-kurlangurla, kapurnajana wangka marramarraku nyanungu-nyanguku, ‘Nyampurlu yapangkul-paju warrarda puraja ngajuju yijardurlu.’ ⁹ Jalang, yapangku ngalyakarirli kalu-nyanu ngurrpa-pajirni ngajukuju. Ngaka-pardu-karirrla kajirna ngajulu nyina Kirdana-kurlangurla, kapurnarla kuja wangka, ‘Ngajulurlu kula karna-jana milya-pinyi nyampurraju yapa.’ Marramarrarluju kapujulu nyanyi kajirna-jana juwa-kijirni.

¹⁰ “Nganangku-puka kajilpaju punku-pajikarla ngaju yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu, ngula-jangkaju Kaatu kapurla yawuru-jarrimi-jiki yalala-yirrarninja-warnukuju. Kala nganangku-puka kajilpa punku-pajikarla Pirlirrpaku Kaatu-kurlanguju, ngulakuju Kaaturluju kapu-nyanurla kunka-mani ngaka.

¹¹⁻¹² “Yangka kajili-nyarra jangkardurnu yani kanjaku nyurrurlaku yungulu-nyarra kanyi kuwurtu-kurra Juwu-kurlangu-kurra manu marda Juwu-wangu-kurlangu-kurra, ngulaju mirrmirr-karrinja-wangulu karriya wangkanjakungarntji. Kulankulu-jana nyurrurla-nyangu jaru wangkami, kala Kaatu-kurlangu. Kapu-nyarra yinyi wangkanjakungarntiki, kapunku-lurla marlaja wangkami lani-wangu Pirlirrpaku Kaatu-kurlanguku.”

Jijaji-kurlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa wati-kirli warungka-kurlu kujalpa jurnarrrpa nyiyarningkijarrakungarduyu nyinaja

¹³ Jijajilpa-jana wangkaja yapa-patuku, ngularla jinta yaninjarla wangkaja, “Tiija, ngajujurna yapunta-jarrija, manu ngaju-nyangu papardirli muku manu yampinpyi. Ngarrika ngajuku papardi yunguju ngalya-kari yinyi.”

¹⁴ Jijajirli yalu-manu wati, “Yampiyaju! Kulaju nganangku wiriji yirrarnu nyuntu-jarrakuju papardirlangukuju. Kulalparnarla nyarrpaku wangkayarla ngajuju.” ¹⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Nyurrurla, purluripa-wangulu nyinaya nyiyarningkijarrakuju! Manngu-nyanyi mayi kankulu yapangku kuja-ka mardarni nyiyarningkijarra, kuwanawanaju kapu mayi Kaaturlu muurl-mardarni? Lawa, kujaju jungawangu!”

¹⁶ Jijaji-jana wangkaja yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa, “Nyurru-wiyi kala wati nyinaja nyiyarningkijarra-kurlu. Kala nguru wiri mardarni miyi panu-kurlu. Kala miyi-watiji yirrarnu yuwarli-watirla tarngajuku yungu ngaka ngarni. ¹⁷ Kala yirrarnu warrarda miyiji. Ngula-jangka wangkaja-nyanu, ‘Nyarrpararlarna yirrarni nyampurraju miyi-wati? Nyarpa-jarrimirna?’ ¹⁸ Marda kapurna-jana yalyi-mani nyampurra yuwarli witawita kuja-ka miyi-wati ngunami. Manu kapurna-jana yuwarli wiri-patu ngantirni yungurna miyi-wati yirrarni kaninjarni manu nyiyarningkijarra jurnarrparlangu. Kujanya kapurna yirrarni.’ ¹⁹ Ngula-jangka, yinya wati wangkaja-nyanu kuja, ‘Ngurrjulku nyiyarningkijarraju ngajukuju jalanguju! Mardarni karna ngurrju-wati nyiyarningkijarra manu miyi-wati panu-nyayirni ngarninjaku tarngga-nyayirni. Marda kajikarna warrkiki lawa-jarri. Kajikarna marda miyi manu pama ngarni yungurna wardinyi nyinami.’ ²⁰ Ngula-jangka, Kaaturla wangkaja yinya watiki, ‘Nyuntujunpa purluripa! Jalangu mungangka, nyuntuju kapunpa palimi, manu kapunpa wajawaja-manu nyiyarningkijarra kujalpanpanyanu nyuntulurlu mardarnu purlurparlu. Kapu-nyanu yapa jinta-karirli mani nyiyarningkijarra nyuntu-nyanguju.’ Ngula-juku yimiji.”

²¹ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Yinya wati nyiyarningkijarrakungarduyu kala yinja-wangu nyinaja yapa panukujujuku. Kaji-jana yungkarla nyiyarningkijarra yapa panuku, ngulaju Kaatuju kapurla wardinyi-jarriyarla nyanungukuju. Nganangku-puka kaji-nyanu mardarni nyiyarningkijarra nyanunguku yapa ngalya-kari yinja-wangurlu, ngulaju Kaaturlu kapu tarngga-kurra pinyi.”

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu nyinami jata-nyanja-wangu nyiyarningkijarraku

Matthew 6.25-34

²²⁻²³ Wangkaja-jana kurdungurlu-patuku, “Kajinkilirla Kaatuku nyinami, ngulangkuju yungu-nyarra muurlparlu warrawarra-kanyi. Nyurrurla kankulkurla Kaatu-mipaku warlalja nyinami nyanunguku-juku. Kulan-yarra wajawaja-maninjara kijirni. Kapu-nyarra kutu warrawarra-kanyi. Kujarlaju, yungunkulu jata-nyanja-wangu nyinami miyiki ngarninjaku manu jurnarrpaku yukanja-wangu. ²⁴ Manngu-nyangkalu-jana kaarnkaju. Ngurlu kula kalu yirrarni walyangka kaarnkangkuju miyi wiri-maninjaku, lawa. Kula kalu warru turnu-maninjara kanyirni ngurra-kurra ngaka-kariki ngarninjaku, lawa. Kaaturlu ngari kajana warrawarra-kanyi kuja-kurra-juku, kula kalu jata-nyanjarla payirni miyikipurdarlu. Kala nyurrurlakuju, Kaatu kanyarra yulkami jurlpu-piya-wangku yapakuju. Ngula-warnuju, jata-nyanja-wangulu nyinaka miyikiji. ²⁵ Jata-nyanjarlu kulalpa-nyanu nganangku wankaru mardakarla ngari jintaku parraku,

lawa. ²⁶ Kala Kaatu-miparlu kanyarra wankaruju mardarni yungunkulurla marlaja nyinami tarnngaju. Kuja-jangkanyalu nyinaya miyiki manu jurnarrpaku jata-nyanja-wangu!

²⁷ "Jurnarrpaku jata-nyanja-wangu nyinaka! Nyangkalu-jana jinjirlawati. Nganangku kajana warrawarra-kanjarla wiri-mani? Kula kalu warrki-jarri yapa-piya, lawa. Manu kula kalu-nyanu jurnarrpa ngurrjuman. Ngula-puruju ngurrju-juku kalu nyina jinjirla-watiji. Ngaju karna-nyarra junga wangkami: Yangka wati kingi Julumunu ngulalpa nyurru-wiyi nyinaja tala-kurlu panu-jarlu-kurlu manu jurnarrpa-kurlu ngurrjuyayirni-kirli, nyanungu-nyangu jurnarrpa kulalpa ngurrju-nyayirni mardarnu jinjirla-piya, lawa. ²⁸ Kaaturlu kajana warrawarra-kanjarla wiri-mani jinjirla-wati ngurrju-nyayirni kujaju. Manu marna kajana wiri-mani kirrirdi-nyayirni. Ngulaju kula kalu tarninga-nyayirni pardimi, lawa. Wita-mipaku kalu pardimi. Ngula-jangkaju, linji-jarri kalu. Ngula-jangkaju, yapangku kalu-jana kijirni warlu-kurra kaji marna linji-jarri. Nyiya-jangka kankulurla Kaatuku kapuru nyina? Marda kankulu manngu-nyanyi kula-nyarra jurnarrpa yinyi yukanjaku, kapu-nyarra jurnta mardarni? Ngulaju junga-wangu! Kuja kajana warrawarra-kanyi jinjirlaju, ngula-piyarluyijala kapu-nyarra warrawarra-kanyi Kaaturluju.

²⁹⁻³¹ "Nyurrurla marda kankulu miyi-wangu manu ngapa-wangu nyina. Ngulaju ngula-juku! Kaaturlu kanyarra warrawarra-kanyi-jiki. Yapa-paturlu nyampurla ngurungka kalu warrarda jata-nyanyi miyi manu ngapa ngarninjaku. Yalumpurra-piya-wangulu nyinaya! Kaatu kanyarra Warlalja-Wiri nyina nyurrurla yapaku. Kuja-jangkanya, jata-nyanja-wangulu nyinaka miyiki manu ngapaku! Manngu-nyangkalu yungunkulurla jungarni nyina nyanunguku. Ngula-jangka kapu-nyarra yinyi miyi manu ngapa ngarninjaku."

Kapurlipa rdanjarr-mardarni nyiyarningkijarra jurnarrpa Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla

Matthew 6.19-21

³² Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlupatuku, "Nyurrurla kankulu jiyipi-piya nyina kuja karna-nyarra warrawarra-kanyi. Kaaturlu yungu-nyarra Warlalja-Wirilki nyina nyurrurlakuju. Lani-wangulu nyinaya! ³³⁻³⁴ Nyarpararlankulu rdanjarr-mardarni nyiyarningkijarraju jurnarrpa? Nyampurla ngurungka? Marda nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla? Kajinkili rdanjarr-mardarni jurnarrpa Kaatu-kurlangurla, ngulaju kankulu manngu-nyanyi tarnnga yali nguru. Kala kajinkili purlurlparlu rdanjarr-mardarni nyampurla ngurungka, ngulaju kankulu manngu-nyanyi nguru nyampu-mipa. Ngulaju maju! Kujakuju nyiya-pukarlangu kajinkili mardarni jalangurlu, ngulajulu-nyanu jurnta jali-manta talakupurdarlu, ngula-jangka talalujana yungka yapaku marlajarra-watiki. Kulalu warru turnu-maninjarla rdanjarr-mardaka jurnarrpa nyampurla ngurungka. Ngula-jangkaju, mulururlu kajika ngarni nyiyarningkijarraju, manu marda purunjurlu kajika-nyarra jurnta kanyi jurnarrpa yapangku. Ngula-kujakujulu-jana yajarri yungka yapa-karirlanguku. Ngula-warnuju Kaaturlu yungu-nyarra rdanjarr-mardarni nguru-nyayirni-wangurla. Ngulangkaju kulalpalu mulururluju nganjarla jurnarrpa nyurrurla-nyanguju. Manu kulalpa purunjurlu yapangku mantarla."

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku yungulurla nya-nunguku wapal-nyanyi kaji kulpari yanirni

Matthew 24.43-44

³⁵ Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku, “Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Nyurrurlarluju wapal-nyangka kajirna yanirni pina nyampu-kurra nguru-kurra. Kajilparna ngaju kapanku pina-yantarlarlarni, ngulaju kalakarna-nyarra parlu-pinyi jardakurra. Ngula-kujakujulu wapal-nyangka ngajuku! ³⁶⁻³⁷ Yimi-ngarrirni yungurna-nyarra yimi wita watingki kujalpa yuwarli wiri mardarnu. Yanu wurna wurnturu-nyayirni. Yaninjakungartirli, yinya yuwarlikingarduyurlu wangkaja-jana nyanungu-nyangu warrkini-patuku yuwarliku mardarninjaku manu nyanunguku wapal-nyanjaku. Ngaka-karilki pina-yanurnu yinyaju wati yuwarlikingarduyu, tuwalpa pakarnu. Yinyaarra warrkini-patu kulalpalu jarda ngunaja, lawa. Pardarnulpalurla nyanunguku, ngulurla tuwa kapanku rurrpa-manu. Yinya wati-jana wangkaja-jana nyinanjaku tayipulurlaku. Ngula manulku-jana miyi, manu purrajalku-jana, manu ngarnulkulu. Ngula-jangkajulurla marlaja nyinaja wardinyi-nyayirni-yijala. ³⁸ Yuwayi, kujaju junga! Kajilpa yinya wati yuwarlikingarduyu marda mungangka marda rangkarrkurlu pina-yantarlarlarni, manu kajilpa-jana rdipiayarla yakarraku-juku warrkini-watikiji, ngulakuju kajikalurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni. Kuja-juku yimiji.

³⁹ “Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku yimi wita wati yinyakurlu yuwarlikingarduyu-kurlu. Yapa yangka kajilpa warnpa ngunayarla yuwarli nyanungu-nyangurla, manu kajilpa yapa yantarlarlarni purunjunju wurulypa-nyayirni, ngula-jangka kajika yinyarlu purunjunjurlu purungku mani nyiyarningkijarra. Kala kajilpa yuwarlikingarduyu yakarra ngunayarla, kajilparla wapalpa-ngunayarla yakarra, ngulaju kajika nyanyi yinya purunjunju yaninjarni-kirra, manu kajika warla-pajirni yuwarli-kirra yukanjarni-kijaku purunjuku maninja-kujaku. Milya-pinyi-jala kankulu kujaju yijardu-nyayirni. ⁴⁰ Kuja-piyarlu-yijala, nyurrurlarluju wapal-nyangka kajirna yanirni pina. Kajikarna pina-yanirni mungalyurru, marda wuraji, marda mungangka. Kula kankulu milya-pinyi nyan-gurlarna pina-yani.”

Ngana warrkiniji ngurrju Kaatukuju?

Matthew 24.45-51

⁴¹ Piitarlu japurnu Jijaji, “Warlalja-Wiri, yinya yimi-nyayirni-wangu jukurrpa kujanpa wangkaja wati-kirli kuja yanu, yimi-ngarrirnu mayinpa-nganpa nganimpa kurdungurlu-pukakü, marda panuku-juku mayi yinyaju yimi?”

⁴² Jijajirli yalu-manu, “Ngana warrkini ngurrjuju Kaatukuju? Kuja-ka warlaljamarii wurnakupurda-jarrimi, nyanungurlu kanyanu jinta-mipa warrkini yiringi-mani yungu-jana yapa-patu-kari warrkini warrawarra-kanyi, yungu-jana miyi yinyi kajilpalu yarnunjuku-jarriyarla. ⁴³ Kaji warrkinikingarduyu pinä-yanirni wurna-jangka, kaji parlu-pinyi jinta warrkini warrki-jarrinja-kurra ngutungutu, yaliki warrkinikingarduyukuju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni. ⁴⁴ Nyanungurluju kapu yirrarni yaliji warrkinikingarduyu wiri-nyayirni yungurla warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra nyanunguku. ⁴⁵ Marda yali warrkinikingarduyu watiji maju. Marda kajika-nyanu nyanungurluju manngu-nyanyi nyanungu-nyangu warlaljamarii kapu nyinamirra wurnturuju tarnngaju. Manu marda nyanungurlu warrkinikingarduyu watingki kajika-jana pakarninjarrangu yapa-kariji warrkini-patu-kariji, manu marda kajika nyanunguji warungka-jarrimi pama-jangka, manu kajika ngarni miyi panurlangu. ⁴⁶ Nyanungurlu marda kajika-nyanu manngu-nyanjarla

wangkami, ‘Ngaju-nyanguwiri kula marda pina-yanirni jalanguju. Ngajuluru kapurna wurrangku-juku pamaju ngarni manu nyinami warrki-wangu.’ Kujanya kajika-nyanu wangka. Lawa! Yaliwiri yuwarlikingarduyu kapu pina-yanirni-yijala nyanungurla mayi!. Nyanungurluju kapu-nyanurla kunka-mani yirrarni yaliji warrkinikingarduyu wati ngutunguturlu, manu kapu yilyamirra yangka-kurra kuja kalu ngawungawu yapa nyina purda-nyanja-wangu-juku. ⁴⁷ Yuwayi, junga kujaju! Yinya wiri-jarlu yuwarlikingarduyurla wangkaja yinya warakinikingarduyuku yungurla yuwarli ngurrjungku mardakarla. Kala lawa, kularla jungsangku mardarnu. Kularla junga warrki-jarrija. Ngula-jangka kapu wiri-jarlurlu pinjarla yirrarni karrikarri-wangurlu. ⁴⁸ Kajilpalu yinyarra wati warrkini-patu waparlku nyinayarla milya-pinja-wangu nyanungurra-nyangu wiri-jarlu yaninjarni-kirraku, manu kajilpalu warrki-wangu nyinayarla, ngulaju kajika-jana wirringki pinjarla yirrarni-yijala, kala ngari pulya-karrikarri. Kajilparla Kaaturlu yungkarla warrki wiri yapaku, ngulajulpa lawa-mantarla warrkiji. Kaaturlu kapu payirni jungsangku-japa yali warrki lawa-manu.”

*Jijajiki kapulurla yapaju marlaja wiljiwilji-jarri
Matthew 10.34-36*

⁴⁹ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Kaaturluju yilyajarni nyampu-kurra yungurna nyampu nguru warlukurlu-mani. Yungurna warlungku purramu nyiyarningkijarra yungurna riwarri-mani nyiyarlangu maju manu yungulu yapa ngaju-nyangu jungarni nyina! ⁵⁰ Ngaka marda yapangku kapujulu murrumurru-mani-nyayirni wiyarrpa, manu kapurnaju murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Ngulaju ngula-juku. Kujanyaju yungu warrkiji Kaaturlu yungurna lawa-mani. Yungurna kapanku lawa-mani! ⁵¹ Marda kankujulu nyurrurlapaturlu yapangku rampal-mangu-nyanyi ngajulu ngantarna yanurnu nguru nyampu-kurra yungujulu yapa marlaja nyina rarralypa jintangka-juku. Ngulaju marda junga. Kala kujarna yanurnu nyampu-kurra, ngula-jangkaju kapujulu yapa marlaja wiljiwilji-jarri. ⁵² Warlaljakari warlalja-karirli yungulu-nyanu pakarni, marnkurrpa kapulu-jana jangkardu karri jirramaku, manu jirrama kapulu-jana jangkardu karri marnkurrpaku. ⁵³ Ngajurna yanurnu nyampu-kurra yungu-pala-nyanu pakarni ngalapi-nyanurlu kirdarna-nyanurlu, manu yungu-pala-nyanu pakarni yurntalu-nyanurlu ngati-nyanurlu, manu kanajardurlangurlu yungu-pala-nyanu pakarni.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlukuju.

Ngaliparlu yungulparlipa manngu-nyangkarla yungulparla jungarni nyina jalangu

Matthew 16.2-3, 5.25-26

⁵⁴ Jijaji-jana wangkaja yapaku, “Kajinkili nyurrurlarlu nyanyi mangkurdu yaninjarni-kirra kaflarra-ngurlu, ngulaju kankulu wangkami, ‘Yuwa, kapu wantimi ngapa jalanguju.’ Junga kujaju, ngapaju-ka wantimilki kuja-jangkaju. ⁵⁵ Manu kaji warlpa wangka kurlirra-ngurlu, wangkami kankulu, ‘Yuwa, kapu warlu-nyayirni karri jalanguju.’ Junga kujaju. Warlu-jarri-nyayirni-ka warlpa kuja-ka wangka kurlirra-ngurlu. ⁵⁶ Nyurrurlaju milkarranje-nyayirni! Kankujulu mayi puta yimirr-yinyi? Nyurrurlarlu, nyanyi kankulu yalkiri, manu kankulu wangka ngapa marda kapu wantimi, marda yalkiri-mipa kapu karrimi. Ngulaju ngula-juku. Kala kula kankujulu milya-pinyi kuja karna nyiyarlangu nyarrpa-jarri mi manu marda nyiya-jangka.

⁵⁷ “Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi jungarni nyinanjaku. Kala kulungku-juku kankulu-nyanu ngarrirni. ⁵⁸ Mardanparla kulu-jarrija jinti-kariki yapaku nyiya-jangka marda. Kalakangku kanyi marda kuwurtu-kurra, kajikangku yinyi kuwurtukungarduyuku wiriki. Ngula-jangka kalakangku kuwurtukungarduyurlu wiringki yinyi yurrkunyu-kurra, ngulangkuju kalakangku yirrarni rdaku-kurra. Ngula-kujakuju, yarujurla pina-yanta yangkaku ngulanpa kulukukuluku-manu yungunpa yalala-yirrarni yungunparla nyinami ngurrjulku kuja-jarra kuja-jarra. ⁵⁹ Yalala-yirrarninja-wangurla, kalakangku kuwurtukungarduyurlu wiringki jinyijinyi-mani talaku wiriki yinjaku yangkaku ngulanpa kulukukuluku-manu. Kalakangku tala-wangurlaju rdaku-kurra kijirni. Tala-wangurlaju lawangka ngulaju marda kalakanpa tarnnga nyina rdakungka.”

13

Yapalpurla pina-karlirr-yantarla Kaatuku, manulpurla jungarni nyinayarya

¹ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja yapa-patuku, yapa panu-karili yanurnu yimi-kirli. Wangkajalurla nyanunguku, “Nganimparnalu yanurnu Jurujulumu-jangka. Kaliliyi-wardingki-patu Juwu-patu, nyinajalpalu Yuwarli Maralypirla. Pungulpalu-jana jiypu manu narnukutu-patu, manu purrajalpalu-jana warntarri kuyu Kaatuku. Yangka Ruumu-wardingkirli kingirli ngarrurnu-jana yurrkunyu wati-patu pinjaku yinya yapa-patuku Juwu-patuku. Junga, yaninjarlalu-jana pungu junma kirrirdi-kirlirli ngulangka-juku Yuwarli Maralypirla.”

² Jijaji-jana wangkaja nyanungurrukuju, “Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi nyurrurlarluju? Manngu-nyanyi mayi kankulu-jana yinya Kaliliyi-wardingki-patuju ngawu-nyayirni-wati panu-kari-piya-wangu Kaliliyi-wardingki-kari-piya-wangu? Kuja-jangkanya mayili-jana muku pungu wati panu-jarlurluju yurrkunyurlu Yuwarli Maralypirlaju? ³ Lawa, kula kujaju junga! Yali yapa-patu Kaliliyi-wardingki-patu, ngulajul-palu nyinaja nyurrurla-piya-yijala. Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu! Nyurrurlapankulu pina-yaninjarla yalala-yirrakarla Kaatu-yijala. Putalu nyinaya punku! Kajinkili punku nyina, ngulaju kapunkulu muku palimi Kaliliyi-wardingki-patu-piya. ⁴ Yungurna-nyarra wita payirni nyurrurlaju. Manngu-nyanyi mayi kankulu-jana 18-pala yapa-patu Jurujulumu-wardingki-patu kujalu yangka palija Jilumurla? Yangka yuwarli kirrirdimpayi kujalpa juka-karrija, ngulaju-jana yaarlpa-wantija, manu-jana katurnu muku tarnnga-kurra. Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi nyurrurlarluju? Manngu-nyanyi mayi kankulu-jana yinya yapa-patu punku mayilpalu nyinaja Jurujulumu-wardingki-kariyi-nyanu-patupiya-wangu? Kuja-jangkanya mayili palija muku? ⁵ Lawa, kula kujaju junga! Yali yapa-patu Jurujulumu-wardingki-patu, ngulajul-palu nyinaja nyurrurla-piya-yijala. Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu ngaju! Nyurrurlapankulu pina-yaninjarla yalala-yirrakarla Kaatu-yijala. Punkulu puta nyinaya! Kajinkili punku nyina, ngulaju kapunkulu muku palimi Jilumu-wardingki yapa-patu-piya.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra watiya-kurlu

⁶ Ngula-jangka, Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurra yapa-patuku, kuja-jana wangkaja, “Ngajulu yungurna-nyarra yimi-garrirni yimi wita. Nyurru-wiyi, watilpa nyinaja. Kala mardarnu

kaatini. Yinyarla kaatinirla karrijalpa watiya* Parra jintangka, wati yanu watiya-kurra, manu nyangulparla miyiki, kala lawa yinyaju. ⁷ Nyanungurla wangkaja kaatinikingarduyuku, 'Yuwa, marnkurrpaku yulyurruku, ngaju kalarna yanurnu warrarda nyampu-kurra miyiki nganta nyampu watiya-kurra. Kala ngari-ka karri lawa! Wilypiparinjarla jinta-kari juka-yirraka!'

⁸ "Kala kaatinikingarduyurla wangkaja yinya wati wiriki, 'Wurra! Yampiya ngari yulyurru jinta-karirlaku. Kapurna warru pangirninarla yirrarni kunalku puluku-kurlangu. Ngula-jangka kapu pardimilki miyiji.

⁹ Yulyurru-karirlaju kajinpa miyi palka-mani, ngulaju ngurrju. Kala kula pardimi miyi-kirli, ngulaju wilypip-manta.' Wati wirijirla ngungkurnyinaja kujakuju." Kujanya-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu.

Jijajirli karnta parlpuru-manu Jarrirtiyirla yangka Juwu-kirlangurla Parra-nyayirni-wangurla

¹⁰ Ngaka-kari Jarrirtiyirla, Jijajiji yanu Juwu-patu-kurlangu-kurra jaaji-kirra, manulpa-jana yapa-patu pinarri-manu Kaatu-kurlu. ¹¹ Karntalpa nyinaja yalirlaju nyurnu juju pirlirrpaku-kurru. Yinya-kurru juju pirlirrpaku-kurru, ngulajulpa nyinaja nyurnu wiri tarnnga-nyayirni 18-palaku yulyurruku. Pingkilypa kulalpa nyarrpa jungarni karriyarla, lawa. ¹² Kuja Jijajirli nyangu yinya karnta, nyanunguju kujarla wangkaja, "Wiyarrpa, ngajulurru kapurnangku parlpuru-mani jalangurluju!" ¹³ Ngula-jangka, rdakarla yirrarnu karnta-kurlangurla jurrungka. Kuja yungka karrinja-pardiya, ngularla pulka-pungu Kaatuku kujarlu, "Kaatuju ngurrju! Kaatuju ngurrju!"

¹⁴ Ngula-jangka, jinta jaajikingarduyu wirirla kulu-jarrija Jijajiki, manu wangkaja-jana yapa-patukuju, "Jalanguju Jarrirtiyi ngalipaku Juwu-patku yungurliparla Kaatuku pulka-pinyi. Jalanguju, yungulparlipa nyinayarla warrki-jarrinja-wangu. Kajilpankulu ngampurrpaku nyinayarla warrki-jarrinjaku, ngulaju kajikankulu warrki-jarrimi Palya-jangka Pirayiti-kirra. Kajinkili nyurnu-jarri Jarrirtiyirla, kulalu nyampu-kurra yantarni Jarrirtiyi-puruju yungunkulu ngurrju-jarri, lawa. Ngurrju-jarrinjakungarntili yantarni Palya-jangka Pirayiti-kirra."

¹⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja jaajikingarduyuku wiriwiriki, "Nyurrurla jaajikingarduyu wiriwiri, ngulaju kankulu milkarranji-nyayirni nyinami. Ngurrju ngantankulu, kala lawangka. Parra-kari parra-kari nyurrurlarlu kankulu-jana puluku manu tangkiyi jirrikanyi nyanungurra-nyangu-ngurlu yuwarli witawita-ngurlu ngapa-kurra yungulu ngarni. Kujuju kankulu-jana kanyi Jarrirtiyirlangurla Kaatu-kurlangurla parrangka. ¹⁶ Nyurrurlajulpankulu-nyanu kurntajarriyarla! Nyampu karnta Juwu, ngulaju Yipuruyamu-kurlangu jinta-warnu-juku. Ngulaju Juju Ngawungku kala mardarnu, pingkilypa nyinaja 18-pala yulyurruku. Nyurrurlarlu mayi kankulu manngu-nyanyi yungu ngantarna yampiyarla ngurrju-maninja-wangurlu Kaatu-kurlangurla parrangka? Kula kujaju junga. Kapurna-jana yapa parlpuru-mani Jarrirtiyirlangurla!" ¹⁷ Kujalu jaajikingarduyurlu wiriwirirli purda-nyangu Jijaji-kirlangurla yimi, ngulajulu kurnta-jarrija. Kala yapa panu-kari, ngulajulurla wardinyi-jarrija Jijajikiji kuja karnta ngurrju-manu.

Jijaji-kirlangurla yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa ngurlu-kurru wita-nyayirni-kirli jirdi-kirli

Matthew 13.31-32, Mark 4.30-32

* **13:6** fig

18 Jijaji-jana yarda wangkaja, "Nyiya-piya kalu nyina yapaju Kaatu-kurlangurla turnungka yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina? Marda kalu nyina ngari marnkurrrpa-mipa. Ngulaju ngula-juku. **19** Kaatu-kurlangu turnu ngulaju wita-nyayirni-piya ngurlu-piya jirdi-piya kuja-ka wita-wiyi yirrarni walyangkaju ngurluju watingkiji. Ngula-jangkaju, ngakarrangakarralku kuja-ka pardimi watiya wiri, ngula-kurraru kalu yanirni jurlpu panu-jarlulkku. Yuwalilki kalu ngurrju-mani watiyarla yamangka wiringkalku. Ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu turnu. Jalangu marda kalurla marnkurrrpa-mipa nyina yapaju. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulurla nyina yapa panu-nyayirni Warlalja-Wiriki." Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapakuju.

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa mangarri-kirlangu-kurlu tarltu-maninja-kurlangu-kurlu

Matthew 13.33

20-21 Jijaji-jana yarda wangkaja, "Nyajangu kalu yapaju nyina turnungka Kaatu-kurlangurla yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina? Panu-jarlu-nyayirni marda, ngari marda marnkurrrpa-puka? Kapurna-nyarra wangka. Jalangu marda kalu nyina ngari marnkurrrpa-mipa turnungka Kaatu-kurlangurla. Ngulaju ngula-juku. Kaatu-kurlangu turnu ngulaju nganayi-piya yangka kuja-ka karntangku yirrarni pulawa-kurra tarltu-maninjaku. Kuja-ka ngari wita yirrarni pulawa wiri-kirra manu ngaparlangu, ngulakuju karla marlaja tarltu-jarrimi purranjakungarnti. Ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu turnu. Jalangu marda kalurla marnkurrrpa-mipa nyina. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulurla nyina yapa panu-nyayirni Warlalja-Wiriki." Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapa-patukuju.

Yapalpalu jungarni nyinayarla yungulu Kaatu-kurlangu-kurra yukamirra nguru-nyayirni-wangu-kurra

Matthew 7.13-14,21-23

22 Jijajilpa yanurnu-juku Jurujulumu-kurraru. Yanurnu yuwarli panu-wana manu ngurra wita-wana, manu pinarri-manulpa-jana yapa-patu Kaatu-kurlu. **23** Parra jintangka, yapa jintangku payurnu nyanungu, "Warlalja-Wiri, ngaka kaji-jana Kaaturlu mimii-nyanjarla yilyami nyanungu-kujaku, kapu-jana mayi panu-jarlu muurl-mardarni, marda marnkurrrpa-mipa?"

24 Jijajirli yalu-manu pina, "Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangu, ngulaju-ka karri yuwarli wiri-piya, manu tuwaju-ka karri wuurnpa-nyayirni. Ngula-kurra kapulu yapa panu putaputa yukami. Kuja kalu jungarni-wangu nyina, ngulaju kapu-jana Kaaturlu warla-pajirni. Marnkurrrpa-mipa kapulu yukamirra yinya tuwa-wana nyanungu-nyangu yuwarli-kirraju yungulurla jirranga nyinami tarnnga-juku. Kujarlajulpankulu nyurrurla nyinayarla jungarni jalangu yungunkulu ngaka yukami Kaatu-kurlangu-kurra. **25** Yuwayi, ngaju kapurna Warlalja-Wiri nyina yinya yuwarli wiriki. Ngaka-kari kapurna karrinja-pardimi, manu kapurna tuwa lakarn-maninja-wangu-mardarni yangka yapa yukanjarnikijaku. Jalangu kajilpankulu nyurrurla yapa jungarni-wangu nyinayarla-juku, ngulaju marda kajikankulu karri yarlungka yukanja-wangu, marda kajikankulu tuwa pakapakarni, manu kajikankuju Wangkami, 'Lakarn-manta-nganpa tuwa nganimpaku!' Jalangu kajilpankulu nyurrurla yapa jungarni-wangu nyinayarla-juku, ngaju kapurna-nyarra Wangkami nyur-rurlakuju, 'Ngana-wiyi nyurrurlaju?' Kula karma-nyarra milya-pinyi!'

²⁶ Ngula-jangka kajikankujulu wangkami ngajukuju, ‘Kalarngankulu jirrnga ngarnu nyuntuku. Manu kalanpa-nganpa pinarri-manu Kaatukuru.’ ²⁷ Kala kapurna-nyarra yarda wangkami, ‘Ngana-wiyi nyururlaju? Kula karna-nyarra milya-pinyi! Nyurrurla yapa-patu ngulaju punku-wati-nyayirni! Jurnta yantajulu!’ Kujanya kapurna-nyarra wangkami. ²⁸ Ngula-jangka kapunkulu-jana nyanyi Yipuruyamu manu Yijaki manu Jakupu manu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-patu nyinanjarra nguru-nyayirni-wangurla. Yuwayi, kapurna-nyarra yilya nyururlaju yinya-ngurluju, manu kapunkulu yulamì, manu kapunkulu-nyanu kartirdi yarkirni manu karntirrirjirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju. ²⁹ Yapa panu-nyayirni kapulu yanirni kakarrara-ngurlu, karlarra-ngurlu, yatijarra-ngurlu, manu kurlirra-ngurlu. Yaninjarla kapulu yukamirni nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra, kapulurla nyinanjarla miyi jirrnga ngarni. ³⁰ Jalangu kuja kalu nyina kamparrurla wiri yapa, ngulaju ngakaju kapulu purdangirlilki nyina. Jalangu kuja kalu nyina purdangirlì yapa, ngulaju ngakaju kapulu kamparrurla wirilki-yijala nyina.”

³¹ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja-juku yapa-patuku, Paraji-patulurla yaninjarla wangkaja, “Kingi Yarurdurlu nganta kapungku pinyi nyuntuju. Kala ngari wuruly-parnkaya nyarrpara-kurra mayil!”

³² Jijaji-jana wangkaja, “Kula karna ngaju lani nyinami Kingi Yarurdulkajaku. Nyanunguju-ka ngari nyina warungka! Ngarrirrinjingka kujarlu, Jalangu manu jukurra, Jijajirli kapu-jana jurnta yilyami juju pirlirrpà yapa-patu-kujaku, kapu-jana panu-kari parlpuru-mani-jiki. Ngulajangka kapu-jana parra-karirlalku lawa-jarri kujakuju.” Nyurrurlarlu yimi-nyarrirrinjingkalu Yarurdul kujanya! ³³ Yuwayi, kapurna wapanja-yani Jurujulumu-kurra jalangu manu jukurra, manu jukurra-pardu-karirlalku yungurna palimi yalirla. Ngajujurna Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Kajilpjajulu pungkarla ngurra jinta-karirla Jurujulumu-wangurla, kujaju kula jungarni!”

Jijaji-jana yulaja yapaku Jurujulumu-wardingki-patuku Matthew 23.37-39

³⁴ Ngula-jangka, Jijaji-jana yulaja yapaku Jurujulumu-wardingki-patuku, “Waraa! Waraa! Nyurrurlajunkulu yapa ngaju-nyangu-patu, nyurrurla kuja kankulu nyina nyampurla Jurujulumurla. Nyurrurla-nyangurlu yupa-paturlulu-jana pungu panu jarukungarduyu-patu Kaatu-kurlangu-patu, manulu-jana pirlingki luwarnu yimi-kirli-patu wankaru-wangu, kujalpa-jana Kaaturlu yangka yilyajarni. Tarnngangku nganta yungurna-nyarra warrawarra-kangkarla manu ngaju-kurra-mantarla ngati-nyanu jukujuku-piyarlu kuja kajana pinkirrpà-kurra-maninjarla warrawarra-kanyi kurdukurdu. Kala nyurrurlarlu kankujulu mamparl-pinyi warrarda! ³⁵ Nyurruri-wiyi-wangurlu Kaaturlu kapu nyurrurla-nyangu Yuwarli Maralypiji yampimi, manu kula nyinami ngulangkalkuju. Ngajulurlu karna ngurrara nyampu yampinja-yanilki, manu nyurrurlarlu kulankujulu nyanyilki. Kala ngula-jangka kapurna kulpari-jarrimi nyampukurra, manu kapunkujulu nyanjarla purlami kuja-piya, ‘Nyampu wati kuja Kaaturlu milarninjarla yilyajarni, ngulaju kapu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi!’ ”*

14

Jijajirli parlpuru-manu wati nyurnu Parra-nyayirni-wangurla

* **13:35** Nyangka Psalm 118.26

¹ Ngaka-kari, Jarrirtiyirla Parra-nyayirni-wangurla Juwu-kurlangurla, Jijaji yanu yuwarli-kirra kujalparla karrija jintaku wiriki Parajiki. Nyanunguju yanu yinya-kurrajju ngarninjaku. Ngalya-kari Paraji-paturlulpalurla jirrnganja ngarnu nyanungukuju, manulpalu yirriyirrili nyangu. Manngu-nyangulpalu kaji nyarrpa-jarri. ² Yinyarla yuwarlirla nyinajalpa wati nyurnu-nyayirni. Nyanungu-nyangu waku-jarra manu wanarri-jarrajju muku lirrija. Karrinja-pardinjarlarla yanurnu Jijajiki. ³ Ngula-jangka, Jijajirli-jana japurnu yapa panu-juku kujalpalu nyinaja warru, “Nyarrpa kāngalpa Kaatū wangka kuruwarrirla nyauñgu-nyangurla? Nyarrpa-manirlipa nyurnu yapa kajilparlipa nyangkarla Parra-nyayirni-wangurla? Jina-mardarni mayirlipa, kapi mayirlipa yampimi? Murrumurru-mani mayirlipa, kapi mayirlipa wankaru-mani? Nyarrpa kankulu purda-nyanyi nyurrurlarluju?”

⁴ Kulalu yalu-manu Jijajiji. Yijardu Jijajirli watiji marinpurnu manu parlpuru-munu. Ngula-jangka, yilyajalku nyanunguju ngurrjulku. ⁵ Ngula-jangka, Jijajiji-jana wangkaja, “Yungurna-nyarra payirni wita. Kajilpankulu mardakarla tangkiyi manu marda puluku, manu kajilpa wantiyarla rdakungka kaninjarra Parra-nyayirni-wangurla, nyarrpa-jarri kajikankulu? Kajikankulu mayi yampimi yinyarla Parra-nyayirni-wangurla wilypi-maninja-wangurlu? Lawa, nyurrurlarluju kajikankulu kapankurlu kutu wilypi-mani Parra-nyayirni-wangurlaju!” ⁶ Kujalu yapangku purda-nyangu Jijajiji wangkanja-kurra nyampu-kurra, ngulajulu wurulyapajarria. Lawa, kulalurla nyarrpalku nyanungukuju nginji-wangkayarla.

⁷ Jijajiji nyinajalpa yuwarlirla-juku yinya jinta Paraji wiri-kirlangurla. Panu yapalpalu putaputa pirri-munu yinya Paraji wiri-wana, ngula-warnurlu yungulurla jirrnganja ngarni. Jijajirlilpa-jana nyangu, manu-jana wangkaja yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa, ⁸ “Kajilpangku payikarla yapangku yaninjaku yuwarli nyanungu-nyangu-kurraku, kula-jana yirntirn-injanta kurdarrirdarrirli yapa panu-kari ngula nganta yungunpa nganta pirri-mani kutu yapa yinya-wana. Marda nyanungurlu payurnu yapa jinta-kari yungu yanirni yuwarli nyanungu-nyangu-kurra-yijala, yapa nganarlangu marda kuja kangku nyinami wiri. ⁹ Kaji yinya yapa jinta-kari yanirni, ngula-jangka warljalamarri yuwarli yinya-wardingki kajikangku yaninjarla wangkami, ‘Nyuntu, karrinja-pardiya! Yaninjarla pirri-manta yinyarla! Nyamu wati wiri jinta-kari-ka pirri-mani nyampurlaju nyuntu-nyangurlaju.’ Kajilpangku yinya warljalamarri wangkayarla kuja(piya, ngula-jangka kajikanpa kurnta-jarri-nyayirni, manu kajikanpa yaninjarla pirri-mani wurnturu-karrikarri nyanungu-kujakuju. ¹⁰ Kuja-kujakuju kajilpangku yapangku payikarla yaninjaku yuwarli nyanungu-nyangu-kurraku pirdaku ngarninjaku, yaninjarla pirri-manta wurnturu-karrikarri nyanungu-kujakuju. Ngula-jangka marda yinya warljalamarri kapungku yaninjarla wangkami yungunpa yaninjarla pirri-mani kutu nyanungurla. Kajingki nyanungu kuja wangkami, ngula-jangka panungku kapungkulu manngu-nyanyi nyuntuju wiri-nyayirni, kapulu wangkami ngurrju nyi-yarningkijarra nyuntu-kurlu. ¹¹ Nganangku-puka kuja kanyanu wiri-pajirni nganta, ngaka Kaaturlu kapu kurntaku ngurrju-mani. Kala nganangku-puka kuja-ka ngurrju nyina kurrurru-karrinja-wangu, ngaka Kaaturlu kapu wiri-pajirni.”

¹² Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja yinyaku Paraji wiriki, “Kuja kanpa-jana payirni yapa yaninjarniki yuwarli nyuntu-nyangu-kurraku ngarninjaku, kula-jana payika nyuntu-nyangu yipilji-mipa manu nyuntukupurdangka-patu-mipa manu nyuntu-nyangu wungu-warunu-mipa manu yapa-patu-mipa ngula kalu mardarni tala panu-jarlu. Kulalu-

jana nyanungurra-mipa payika yungulu-nyarra yaninjarla jirrngaŋja ngarni nyurrurlakuju. Ngaka-karilki kapungkulu payirni yungunpa yanirni yuwarli nyanungu-nyangu-kurra ngarninjaku. Kapunpa jayakurra ngarni nyiyarningkijarra. Kajinkili-jana payirni ngularra-piya-mipa yipilji-wati-mipa, kula-nyarra Kaaturluju ngurrju-pajirni.

13-14 Kala kajinpa-jana yapa ngalya-kari payirni yaninjarniki yuwarli nyuntu-nyangu-kurra ngarninjaku, payikalu-jana marlajarra yapa kuja kalu nyinami tala-wangu yungulu yanirni. Payikalu-jana yapa mata manu ngularra rdaka manjanja-kurlu. Payikalu-jana yapa pamparda yungulu yaninjarla ngarni. Yapangku ngularra-piyarlku kula kalu mardarni nyiyarlangu, manu ngula-jangkarlu kulpangkulu payikarla yaninjarla ngarninjaku yuwarli nyanungurra-nyangurla. Kala ngulaju ngulaju. Ngayi kutulu-jana payika yungulu yaninjarla ngarni nyurrurla-nyangurlaju. Kajinpa-jana kujarra-piya yajarni yuwarli nyuntu-nyangu-kurra, Kaaturlu kapungku ngurrju-pajirni. Ngaka-karilki kaji-nyarra nyanungurlu yakarra-mani yapa ngurrju palinja-warnu, kapu-nyarra kulpari yinyi nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa wati-kirli kujalpa-jana payurnu yapa yaninjarla ngarninjaku yuwarli nyanungu-nyangurlaku

Matthew 22.1-10

15 Ngulalparla Jijajirli jirrngaŋja ngarnu-juku yinya wiriki Parajiki yuwarli nyanungu-nyangurlarlu, wati jinta-karirla wangkaja nyanunguku, “Ngana-puka kaji nyinami Kaatu-wana nguru-nyayirni-wangurla, manu kajirla jirrngaŋja ngarni, yapa yinya kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!”

16 Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja nyanunguku, “Yungurnangku yimi-nyarrirni wita yimi wati-kirli kujalpa nyinaja yukunjukunju-kurlu nyurruriwi. Nyanungurlu-jana yajarnu yapa panu-jarlu yungulu yanirni yuwarli nyanungu-nyangu-kurra mangarri wiriki ngarninjaku. **17** Nyanungu-nyangurlu warrkinirlilpalu kuyu manu mangarri purraja, manu ngulaju nyanungurluju iilyaja jinta warrkini yungu-jana yaninjarla maninjini yapa panu yinyarra ngula-jana payurnu yaninjarniki kamparrurlu-wi. Yinya warrkini-jana yaninjarla wangkaja, ‘Yanirnilkinkili mangarriki kuyuku, panu-jarlu nyurru yirnmilki ngarninjakungarttilki!’ **18** Kala jinta-kari jinta-karirlili yaninjarnikijii wurra-manu. Jintarla wangkaja yinyaku warrkiniki, ‘Kari-ngantarna payi-manu walya wiri, yungurna yaninjarla nyanja-yanilki. Ngarrirrinjinta wiri nyuntu-nyangu ngula kapurna ngampurrpaju yantarlarri-jiki-jala, kala lawa.’ **19** Jinta-karirla wangkaja nyanunguku, ‘Kari-ngantarna-jana puluku karlarla-pala payi-manu, manu karna yani yungurna walya pangirni mangarri pardinjakungartti nyanungu-patu-kurlurlu kajijili jirrngaŋja rarra-kanja-yani. Ngarrirrinjinta wiri nyuntu-nyangu ngula kapurna ngampurrpaju yantarlarri-jiki-jala, kala lawa.’ **20** Jinta-karirla wangkaja, ‘Kari-ngantarna yupukarra-jarrija, manu karna nyanungu maninjinilki. Ngarrirrinjinta wiri nyuntu-nyangu ngula kapurna ngampurrpaju yantarlarri-jiki-jala, kala lawa.’ **21** Junga-juku, yinya warrkini wati kulpari-jarrinjarla yimi-ngarrirnu wiri nyanungu-nyanguku yinyarra yapa kulalu nganta yanirni ngarninjaku yuwarli nyanungu-nyangu-kurraju. Wiringkjilpanyanu purda-nyangu kulu-nyayirni, manurla wangkaja wati warrkini nyanungu-nyanguku, ‘Yaruju-jarrija! Yanta yuwarli-kari yuwarli-kari-kirra nyampurla kirringka, manu-jana kulpari kangkarni panu-jarlu yapa kuja kalu nyina nyiya-wangu marlajarra, nyurnunyurnu, manjanja-kurlu,

pamparda-wati manu mata-wati. Yajarninjinta-jana nyampu-kurra ngarninjaku! ²² Junga-juku, yinya warrkini yanu, manu-jana panu-jarlu ngularra yapa manu, kulpari kangu-jana yuwarli wirl-kirlangu-kurra. Ngulajangka, nyanungurla wangkaja, 'Yajarnunjurnurna-jana ngularra yapa panu-jarlu, kala karlipa-jana mardarni-jiki mangarri jayakurra yungulu ngarni yapangku jintawarlayirli-jiki!' ²³⁻²⁴ Junga-juku, wirirla wangkaja warrkini nyanunu-nyanguku, 'Purda-nyangkaju! Yinya yapa kamparru-warnu-patu kujarna-jana payurnu yarinjarniki nyampu-kurraku ngarninjaku, külalu pajarni ngaju-nyanguju mangarriji wita-languju. Kapurna-jana muku warla-pajirni yarinjarni-kijakulku. Kujarlanya karnangku wangkamilki yungunpa warru yani warrukirdikirdi manu yungunpa-jana kulpari kanyirni yapa ngula kalu nyinami yinyarrarla. Nyanungurranya karna-jana milarnilki yungujulu yarinjarla jirranga ngarni yuwarlirla ngaju-nyangurlarlu.' Ngulanya yimiji ngularla Jijajirli yimi-ngarrurnu wati yinyaku.

Kurdungurlu-jarrinjakungarntji Jijaji-kirlangukungarntji, nyarrpa-jarriyarl-wiyilparlipa kamparruju?

Matthew 10.37-38

²⁵ Jijajilpa wapanja-yanu-juku Jurujulumu-kurra-pinangu, manu yapa panungkulpalu puranja-yanu purdangirli-wanarlu. Nyanunguju warirrkarrija, manu-jana wangkaja, ²⁶ "Ngana-puka kajilpa-jana yulkayarla-juku nyanungukupalangku warlaljaku jaji-pirdiki manu ngati-pirdiki manu kali-pirdiki manu kurdukurdu nyanunu-nyanguku manu nyanungukupurdangkaku, manu kajilpa-nyanu warlalja yulkayarla, manu kajilpa-nyanu yulkayarla, ngulaju ngula-juku. Kala kajilpa-nyanu ngampurpa purda-nyangkarla yunguju kurdungurlu-jarrinjarla nyina ngaju-nyangulku, ngulaju kamparruju ngulakungarntjilpaju yulkayarla-wiyi karrikarri-wangu-nyayirni yangka yapa-kari-piya-wangku. ²⁷ Ngajuju karna yani Jurujulumu-kurralku. Kajilpanpa ngampurpa nyinakarla yarinjarla palinjaku ngaju-wanaku, ngulaju ngurru. Yantarniji, manu nyinakarla palinjaku ngaju-wanaku, ngulaju kula-panpaju nyarrpalku nyinakarla kurdungurluju ngajukuju.

²⁸ "Wita yungurna-nyarra payirni. Kajilpa yapa yuwarliki ngantirninjakupurda-jarriyarla, ngari mayi kajika ngantirni tala wita-kurlurlu marda manu tala panu-kurlurlu marda? Yinyaku yuwarli ngantirninjakungarntirli, nyanungurluju-ka kamparrurluju yirriyirrili manngu-nyanyi yuwarli yungu ngantirni nyarrpa-piya, manu-ka manngu-nyanyi yungu tala nyajangu mardarni yuwarliki ngantirninjaku. Kaji mardarni tala panu-jarlu, ngulaju kanyanu ngantirni yuwarli yinyaju. ²⁹ Kala marda-ka ngayi nyanungurluju talaju witarlangu mardarni. Kapu nyanunguju nyarrpa-jarrilki ngula-jangkaju? Kapu nyanungurluju yampimi yinya yuwarli ngantirninja-wangurlu, talarla lawa-jarrija nyanunguku. Kala kajilpa warungkarlu puta ngantirni tala wita-kurlurluju, ngula-jangkaju, jintawarlayirli kalu wati yinya nyanyi tala-wangu manu yuwarli-wangu, manu kalu jiliwirri-mani kuja-piyarlu, ³⁰ 'Nyampu wati warungka, rdirri-yungu tala-kurru wita-mipa-kurru yuwarliki ngantirninjaku. Kula nyanungurluju lawamanu! Nyanungurluju ngayilpa talaju wita-mipa mardarnu, yampiyarla ngantirninja-wangurlu!'

³¹ "Yimi-ngarrirnilki yungurna-nyarra yimi wita wati-jarra-kurru kujalpa-pala nyinaja nyurru-wiyi. Ngulajulpa-pala wiri kingi-jarra jarlungu-nyinaja nguru-jarrarla. Watingki kamparru-warnurlulpa-jana

yurrkunyuju panu-karrikarri mardarnu 10,000-pala marda. Kala yin-yarlu wati-karirla, ngulajulpa-jana panu-nyayirni mardarnu yurrkunyu 20,000-pala marda. Parra jintangka, wiri-jarra ngula-jarra-palan-yanu kulu-jarrija nyiya-ngurlu mayi. Wiringki yinyarlu kamparru-warnurlulpa-nyanu manngu-nyangu kuja-piyarlu. ‘Ngaju karna-jana mardarni yurrkunyu 10,000-pala-mipa. Wiringki jinta-karirla kajana mardarni yurrkunyu 20,000-pala. Kajilparlipa-jana yaninjarla pinjangkarla, kajikalu-ngalpa marda pinyi tarnnga-kurrarlangu.’³² Kuja-kujakuju, yinyarlu kamparru-warnurlurla iilyaja yimi wiri-kariki, nyanungu-kurla wangkaja, ‘Wiyarra, ngajulu yurrkunyu panu-karrikarri-mipa-kurlu! Nyinaya ngulangka-juku! Ngampurrrpa-wangu karnalu nyina kulukuju nyuntukuju! Yungurnalul pululu nyinami nyuntu-kurlu. Wangkaya-anganpa nyiyaku kanpa ngampurrrpaju nyina, manu kapurnangkulu yinyi nyuntukku yungurnangkulu yimirri-mani kulu-kujaku!’³³ Ngula-jangka, Jijajiji-jana wangkaja yapaku, “Wati yinya tala wita-mipa-kurlu, ngulaju manngu-nyangu yirriyirrirla yuwarli yinyaku ngantirninjaku, manu ngula-jangka yampija ngantirninja-wangurlu. Manu yinyarlu wati-karirla yurrkunyu panu-karrikarri-mipa-kurlurlu, ngulaju manngu-nyangu yirriyirrirla yaninjaku kulu wiri yinya-kurraku, manu yampija yaninja-wangurlu manu kulu-wangurlu. Kuja-piya-juku, kajinkili nyurrurlarlangu ngampurrrpa nyina yungunkujulu kurdungurlu-jarrimi, manngu-nyangkalu yirriyirrirla kamparruju, manu ngula-jangka yungkalu-jana yapa panu-kariki nyiyarningkijarra ngula kankulu-yanu mardarni. Ngula-jangkaju, yungunkujulu nyina kurdungurlu-jarrinjarla ngajukulku.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyina ngurrju jarlti-piya

Matthew 5.13, Mark 9.50, Luke 14.34-35

³⁴⁻³⁵ Ngula-jana Jijajiji wangkaja yapaku, “Kuja kankulu nyurrurlarlulu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkujujuju purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirli! Yungurna-nyarra yimi wita wangka jarlti-kirli yangka kuja karliparla winjirni kuyuku. Jarltiji ngurrju-jala kuyuku pajarninjaku. Kajilpa jarltiji maju-jarriyarla manu linpa-wangu-jarriyarla, ngulaju majunya. Kulalpa nganangku linpaju pina pirrijirdi-mantarla yangkaju jarlti. Kajilpa jarltiji linpa-wangu-jarriyarla, ngula-jangka kulalpa nganangku mardakarla-juku, kala nyiyaku? Ngari kalu kijirni.”

15

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa wati-kirli kuja wajawaja-manu jiyipi

Matthew 18.12-14

¹ Ngaka-karilkki, panu-nyayirni tala puntarninjakungarduyu-patu manu yapa maju-patu, ngulajulu yanurnu purda-nyanjaku Jijajiki. ² Parajipaturlu manu kuruwarrikingarduyu-paturlu, nyangulpalu Jijajiji yapa yinya-patu-kurlu. Jiily-ngarrurnulpalu nyanunguju, manulpalu wangkaja, “Nyangkalu, Jijajiji kajana wangkami yinya-patuku yapaku majumaju-patuku. Manu-ka ngarni nyanungurrarlajinta!”

³ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa, wangkaja-jana yalirraku, ⁴ “Ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-nygarirni wati-kirli ngulalpa-jana jiyipi 100-pala mardarnu. Ngakalku, jiyipi jinta-jana journta yanu, manu wajawaja-jarrijalku. Kajilpanpa yapa jintangku wajawaja-mantarla kuja-piyarlu, nyarrpa-jarri kajikanpa? Kajikanpa-jana nyuntulurlu yirrarnirra ngularra jiyipi-patu-kari 99-pala

ngula manangkarrarla-juku, manu kajikanparla yaninjarla warru nyanyi yangkaku jintaku jiyipiki. ⁵ Kajilpanpa nyuntuluru rdipinjarla mantarla yangka jiyipi wajawaja-maninjawa-warnu, nyuntulu kajikanparla wardinyi-jarriki karrikarri-wangu yalumpuku jintaku. Junga nyampuju! Nyuntuluru kajikanpa jakurr-mani yali jiyipiji jimanta-kurra, manu kajikanpa pina-kanyi ngurra-kurra. ⁶ Ngula-jangkaju, nyuntuluru kapunpa-jana parnkanjarla warnkiri-mani nyuntu-nyangu puntu-patu manu yapakarirlangu kujalpankulu mapirri nyinaja. Manu kapunpa-jana kuja wangkami, 'Wardinyili nyinaya ngaju-piya! Ngajurna wajawaja-manu jiyipi jinta, ngula-jangkaju palka-manurna.' Yuwa, kujanya kajikanpa wangka nyuntuju kajilpanpa wajawaja-mantarla nyuntu-nyangu jiyipi manu ngakalku kajilpanpa palka-mantarla. ⁷ Kuja-piya-yijala, Kaatu manu nyanungu-nyangu marramarra-patu, ngula kalu nyinami nguru-nyayirni-wangurla, ngulaju kalu-jana wardinyi-karrikarri nyina yapa panukuju kuja kalu jungarni nganta nyina. Kala kuja karla yapa jinta maju-jangka pina-yani nyanungku yalala-yirrarninjakungarnti, ngulaju karla wardinyi-jarri-nyayirni Kaatuju."

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa karnta-kurlu kuja wajawaja-manu pirli tala

⁸ Wangkaja-jana nyanungu-patuku, "Ngaju yungurna-nyarra yimi-nyarrirni yimi-nyayirni-wangu karnta-kurlu. Kulalpa tala panu-kurru nyinaja, mardarnulpa karlarla-pala-mipa pirli tala. Ngakalku, nyanungurlu wajawaja-manu jinta-kari kaninjarni yuwarlirla. Nyarrpa kankulu nyurrurlarlu purda-nyanyi? Nyarrpa-jarri kapu karnta yali? Jarralku-nyanurla manu, manu muku kirkla-manu kaninjarni yuwarlirla, nyangulparla pirli talaku. ⁹ Ngakalku palka-manu, manu wardinyi-jarrija. Ngula-jangkarlu-jana manunjunu puntu-patu nyanungu-nyangu-patu manu yapa kujalpalu mapirri nyinajá. Wangkaja-jana, 'Wardinyili nyinaya ngaju-piya! Ngajurna wajawaja-manu pirli, ngula-jangkaju palka-manurna!' Yuwayi, kujanya karnta wangkaja. ¹⁰ Kaatu-kurlangu marramarra, ngulaju karnta-piya. Kaji nganangku-puka maju-jangka pina-yaninjarla yalala-yirrarni Kaatu, ngulaju kajana wardinyi-mani-nyayirni marramarra-patuju."

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa watí purlka-kurlu manu kaja-nyanu-jarra-kurlu

¹¹ Wangkaja-jana, "Ngaju karna-nyarra yimi-nyarrirni ngulaju purlka-kurlu kujalpa-palangku mardarnu kaja-nyanu-jarra. Yinya purlkangkulpa panu-nyayirni mardarnu nyiyarningkijarra manu tala. ¹² Ngakalku, kukurnu-nyanurla wangkaja, 'Wapirra, ngaka kajinpa palimi, ngaju karna mani ngalya-kariji yampinyi-jangka. Manu ngajukupurdangka papardirli kapu panu-kari mani. Jalangju karnangku japijirri yungunpaju yinyi ngaju-nyangu.' Yinya purlka-pardujurla ngungkurr-nyinaja panu-kari yungurla yinyi. Panu-karirla yungu papardi-nyanuku, manu panukarirla yungu kukurnu-nyanuku. ¹³ Ngaka-karilki, kukurnu-nyanurlu ngurraju yampinja-yanu tala-kurlurlu, manu wurnturu yanu ngurra-kari-kirra. Yinyarlaju ngurrangka, ngulaju muku lawá-manu talaju mangarrirla, pamangka, palypirrparla manu karntangka. ¹⁴ Ngapa kulaflpa wantija yangka ngula-warnurla yungu mangarrirlangu pardiyarla. Yapaju ngulajulpalu yarnunjuku nyinaja mangarri ngarninjawanu. Yali kukurnu-nyanujulpa tala-wangu nyinaja. Yarnunjuku-nyayirnilpa nyinaja. ¹⁵ Ngulaju warrki-jarrijalparla watiki kujalpa-jana mardarnu nguurrnguurrppa-patu. Yinyarlu watingkiji yilyaja

kujalpalu nguurrnguurrpa-patu nyinaja yungu-jana warrawarra-kanyi manu yungu-jana mangarri yinyi.¹⁶ Nguurrnguurrpakkungarduyurlu kularla yungu mangarri ngarninjaku. Yangka purlka-kurlangu kajaynu, yarnunjuku-jarrija-nyayirnilpa, manu jalajala-jarrijalpa yungu nguurrnguurrpa-kurlangu nganjarla.¹⁷ Tarnngangkulpa-nyanu purdanyangu nyanungurlu, 'Nyarrpa-jarrimirna? Ngaju karna yarnunjuku nyina nyiya ngarninja-wangu.' Nyanungurluju tarnngangku mangunyangulpa-jana warrkini-patu kujalpaluria warrki-jarrija nyanunguku-palanguku, kujalpalu mangarri panu-jarlu ngarnu. Langarrpa-jarrijalku.¹⁸ Manu-nyanu wangkaja, 'Ngaju karna yampimi ngurra nyampuju, manu karna pina-yani wapirra-kurra. Manu kapurnarla wangka kuja, "Wapirra, ngajujurna warntarla yanu Kaatu-kujaku manu nyuntu-kujaku.¹⁹ Ngajujurna majumaju. Kula karna kaja-purajilkii nyina, lawa. Wangkayaju yungurnangku warrki-jarrimilki nyuntuku warrkini-patu-kari-piya.' Kuja kapurnarla wangka ngajukupalanguku.'

²⁰ "Junga-juku, karrinja-pardija, manu yantu pina ngurra-kurra nyanungukupalangu-kurlangu-kurra. Ngulajulparla warrarda pardarnu kaja-nyanuku yungu ngurra-kurra pina-yanirni. Parra-patu-jangkarlu, nyanungurluju nyangu kaja-nyanu yaninjarni-kirra wurnturu kajilpa yanurnu. Kuja nyangu kaja-nyanu, mari-jarrinjarlarla parnkaja. Ngamurlu-mardarnu, manu nyunjurnu yulanja-karrarlu.²¹ Ngulajangkaju, kukurnu-nyanuju wangkajarlja jaji-nyanuku, 'Wapirra, ngajujurna warntarla yanu Kaatu-kujaku manu nyuntu-kujaku. Ngajujurna majumajulku, kula karnangku nyuntu-nyangu kaja-nyanulku nyina, lawa.'²²⁻²⁴ Wurdungu-manu jaji-nyanurlu kaja-nyanuju, manu wangkaja-jana warrkini-patuku, 'Yantarnili nyampu-kurra! Manngu-nyangulparna kula-nganta palija walyirri-nyayirni kaja-nyanu ngaju-nyangu, lawa. Manu kula-ngantarna wajawaja-manu tarnngangku-juku. Kala lawa! Wankaru-juku-ka nyina, manu pina-yanurnu ngurra-kurra. Ngulakuju yaru-jurlulu kangkarni jinajina-piya kirrirdi ngurru-nyayirni, manu rdangka-yirrakalurla ngajuku kaja-nyanurla. Manu rdakangkalurla yirraka rdaka-kurlangu, manu putulurla yirraka wirliyarla. Yaninjarlarlu pakaka wita puluku jara wiri-nyayirni, pajirninjarla purrayalu yungurlipa kurapaka ngarni.' Warrkini-paturlulu pakarnunjunu yali wita puluku, pajurnulu, manu purrajalu. Manulu ngarnu kurapakaju.

²⁵ "Murnma-juku kujalpalu ngarnu mangarri-wati, papardi-nyanujulpa warrki-jarrija wurnturu. Kuja pina-yanurnu yuwarli-kirra, purdanyangu-jana yapa yunparninja-kurra, manu nyangu-jana wirntinja-kurra.

²⁶ Purlajarla jintaku warrkiniki, manu japurnu, 'Nyiya-jangka kalu yun-parni manu wirntimi?' ²⁷ Warrkinirla wangkaja, 'Kari-nganta nyuntukupurdangka kukurnu-puraji pina-yanurnu ngurra-kurra. Kula palija, wankaru-ka nyina. Nyuntukupalangurluju-anganpa jinyijinyi-manu pakarninjaku manu purranjaku jara wiri-jarlu-kurlu puluku wita yungurlipa ngarni kurapaka wiri.'

²⁸ "Kuja kuja-kurra purda-nyangu papardi-nyanurlu, kulu-jarrija manu kula ngurra-kurra yanu kujalpa nyanungukupalangu jaji-nyanu nyinaja. Manu nyanunguju wilypipardija yuwarli-ngirli manu wangkajarlja, 'Nyiya-jangka kanpa karrimi nyampurlaju yarlungka? Kaninjarni yuka-yarni, manu mangarri nganja nganimparlajinta.'

²⁹ "Kala papardi-nyanujurla wangkaja jaji-nyanuku, 'Lawa! Nyiya-jangka kanparla wardinyi nyina ngajukupurdangkaku kukurnuku? Ngajujurna warrki-jarrija mata-wangu nyuntukuju tarnnga-nyayirni. Kularnangku kulu-jarrinjarla wilji-jarrija. Kulapaju nyiyarlangu yungu

ngajuku, ngulaju kulanpaju puluku witarlangu yungu yungurna kurapaka nganjarla ngajuku puntu-kurlurlu, manu kulanpaju jiyipi witarlangu yungu, lawa! ³⁰ Kaja-puraji nyangka, nyanungu wilji-nyayirni! Nyanungurluju muku lawa-manu talaju punkungka karntangka. Kulaparla kulu-jarrija nyanungku, lawa! Kuja pina-yanurnu ngurra-kurra, nyuntulurlunpa pungu puluku wita nyanungku manu nyanunu-nyangu puntuku yungulu ngarni kurapaka!

³¹ “Ngula-jangkaju, wati purlkarla wangkaja papardi-nyanuku, ‘Kaja, nyuntu kanpa ngaju-kurlu nyina tarnnga nyampurla ngurrangka. Kuja karna ngajulurlu mardarni nyiyarningkijarra, ngulaju nyuntuku. ³² Nyiyajangka kanpaju kulu-jarrimi? Kula-nganta nyuntukupurdangka palija, kala lawa. Kala wankaru, manu ngurra-kurra pina-yanurnu. Ngula-jangkaju, wardinyi-jarriyarlaralparlipa manu kurapaka ngarninjarla!’”

16

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukuripa wati-kirli manu warrkini nyanunu-nyangu-kurlu

¹ Jijaji-jana wangkaja nyanunu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Yimi-ngarrirni yungurna-nyarra yimi-nyayirni-wangu. Nyurru-wiyi kala wati nyinaja tala wiri-nyayirni-kirli. Wati jintalpa mardarnu kujalpa warrkjarrisia kujalparla warrawarra-kangu tala. Yapa jintarla yanurnu yinyaku paajuku, manurla wangkaja, ‘Nyuntu-nyangurlu warrkinirli, tala nyuntu-nyangu ngulaju-ka nyarrpa-mani mayi? Kula kangku jungangku mardarni.’ ² Junga-jukurla yajirninjarla wangkaja yangka warrkini nyanunu-nyanguku, ‘Purda-nyangurnangku kuja kanpaju tala jurnta yily-mani, kula kanpa jungangku mardarni nganta. Yilyamikki karnangku nyuntuju warrki-ngirli. Yaninjakungartirli ngulaju pipa-kurra-wiyi pantirninarla yirraka yungu nyarrpararla tala ngunami.’ ³ Yinya wati warrkini, wangkaja-nyanu, ‘Kapuju paajurlu ngajuju yilyami warrki-wangu, nyarrpa-jarrimirna? Ngajujurna purilkalku walyaku pangirrinjakuju. Kajilparna-jana warkikarla warru yapa-patu talakupurdarlu, ngulaju kajikarna kurnta-jarrimi. ⁴ Kapurna-jana wangkami yapa-patuku kuja-jana paajurlu yungu miyi manu jara panu-jarlu. Ngaju-nyangurlu paajurlu kajika-jana jinyijinyi-mani yungulurla muku pina-yinyi. Kuja-kujakuju kapurna-jana ngurru wangkami yungulurla pina-yinyi miyi manu jara ngari wita nyanungku yawuru-maninjaku. Yapa yinya-patu kapujulu wardinyi-jarrimi. Ngula-jangka, kajiji paajurlu yilya warrki-ngirli, kapujulu warrawarra-kanyi yinya-paturlu yapa-paturlu.’ ⁵ Jungajuku, yinya warrkini wati, yanu-jana warru yapaku payirrinjaku kuja-jana paajurlu yungu miyi manu jara. Payurnu jinta-wiyi, ‘Nyiyangku yungu ngaju-nyangu paajurlu yungunparla pina-yinyi ngaka?’

⁶ “Ngula yalu-manu, ‘Nyuntu-nyangu paajurlu yungu jara 100-pala murlukunparla.’

“Yinya warrkini wati wangkajarla, ‘Yungkaju jara 50-pala murlukunparla yungurnarla pina-yinyi paajuku yimiri-maninjakulku.’

⁷ “Yinya wati warrkini yanurla jinta-karikilki payirrinjaku, ‘Nyiyangku yungu ngaju-nyangu paajurlu nyuntukuju yungunparla pina-yinyi ngaka?’

“Ngula yalu-manu, ‘Nyuntu-nyangu paajurlu yungu miyi 1000-pala yakujurla.’

“Yinya warrkini wati wangkajarla, ‘Yungkaju 800-pala miyi yaku-jurla yungurnarla pina-yinyi ngaju-nyangu paajuku yimiri-maninjakulku.’

8-9 Kuja paajurlu purda-nyangu nyanungu-nyangu warrkini kujalpa-jana pina puntarnu yapa yinyarraku miyi manu jara, wangkajarla, 'Nyuntu-junpa pina-nyayirni. Milya-pinyi kanpa yungunpa-nyanu tala-kurlurlu warrawarra-kanyi!'

Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku, "Yuwayi, yinya yimi-nyayirni-wangu ngulaju junga. Yapa yangka nyampurla walyangka kuja kalu karlirr-yani, ngulaju kalu-nyanu maju-kurra kanyi tala-kurlurlu nyanungu-nyangu-kurlurlu. Kala milya-pinyi-jiki kalu yungulu-nyanu warrawarra-kanyi tala-kurlurlu. Kala nyurrurla kuja kankulu nyina Kaatu-kurlangurla rdili-nyayirni-wangurla, nyarrpa-jarri kapunkulu tala-kurluju yungunkulu-nyanu warrawarra-kanyi? Purda-nyangkajulu! Yungkalu-jana nyurrurla-nyangu tala yapa-kariki yungulu-nyarra ngurrju nyina. Kajinkili-jana yinyi ngalya-kari, ngulaju kapu-nyarra Kaaturlu kanyi nguru-nyayirni-wangu-kurra.

10 "Kaji yapangku jungangku witawita warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra, ngulaju kapu warrawarra-kanyi wiriwiri nyiyarningkijarra yijardurlu. Kala kaji yinyarlu yapangku jungangku mardarninja-wangurlu yampimi nyiyarningkijarra wifawita, ngulaju kula warrawarra-kanyi wiriwiri nyiyarningkijarra yijardurlu. Kulalurla yapa panu-kari ngungkurnyina. **11** Ngalya-karirli yapangku ngulaju kalu-nyanu maju-kurra kanyi tala-kurlurlu nyanungu-nyangu-kurlurlu. Kala nyurrurla, nyurrurla-nyangu tala-kurlurlu jungangku mayilpankulu-jana warrawarra-kangu yapaju nyampurla ngurungka? Kala nyurrurlarlu yapangku, kajilpankulu warrawarra-kanja-wangu nyinayarla, ngulaju Kaaturlu kula-nyarra yinyi nyiyarningkijarra nguru-nyayirni-wangurla. **12** Yungunu-nyarra nyanungurlu yinyi panu-nyayirni nyiyarningkijarra ngaka nguru-nyayirni-wangurla. Nyanungurlu kanyarra nyiyarningkijarra mardarni muurlparlu nyurrurlaku. Tala kuja kankulu mardarni jalangurlu, ngulaju kula nyurrurlaku, ngulaju Kaatu-kurlangu. Warrawarra-kanyi mayi kankulu-jana tala-kurlurlu? Kala warrawarra-kanja-wangurlaju, ngulaju kula-nyarra Kaaturlu yinyi nyiyarningkijarra ngurungka nyanungu-nyangurla.

13 "Yapa kulalpa-palangu warrki-jarriyarla paaju jirimakku. Kajirla yulkami kamparru-warnuku paajuku, ngulaju kapurla nyurunyuru-jarriji jinta-karikiji. Kala kajirla yinya jinta-kariki yulkami, ngulaju kapurla kamparru-warnuku nyurunyuru-jarriji. Kujanya karna-nyarra nyampuju wangkami jalanguju. Kajinparla talaku yulkami, ngulaju nyuntu-nyangu paaju, manu kulanparla yulkami Kaatukuju." Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlukuju.

*Jijajili-jana Paraji-patuku yimi wita-kari wita-kari yimi-ngarrurnu
Matthew 11.12-13, 5.31-32, Mark 10.11-12*

14 Yangka Juwu Paraji paaju-patu kalalu purlurlpa-nyayirni nyinaja tala wira-kirli. Kujalu Jijaji purda-nyangu waŋgkanjā-kurra, ngulajulpalurlu yinkalku ngarlarrija. **15** Jijaji-jana wangkaja, "Nyurrurla Paraji-patu, ngulaju kankulu jungarni nganta nyina yapa panu-puru yungulu-nyarra nyanjarla pulka-pinyi ngurrjuku nganta. Kala Kaaturlu kanyarra nyanyi kanunjumanyumparlu maju-juku. Nyampurla ngurungka, nyiyarlanguku kuja kalurla yapa yulkami ngurrjuku nganta, ngulaju-ka Kaaturlu punku-pajirni. **16** Nyurru-wiyi, Kaaturlurla yungu kuruwarri Mujujuku, manu wangkaja-jana jarukungarduyu-patuku yungulu yapangku purami kuruwarri manu yimi kujalu yirrarnu pipangka. Ngula-jangka, Jaanu Papitajilkii yanurnu, manu wangkaja-jana yapaku Kaatu-kurlu kuja-ka

Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Kala jalangu, panu-karirli kulu-parnturlu kankulu-nyanu wiringki nganta kamparru yirrakarla yungulu-jana wiri nganta nyina yapa-karikiji. ¹⁷ Ngulaju ngula-juku. Mujuju-kurlangu yangka kuruwarri, ngulaju-ka karri yijardu-nyayirni-juku jalanguju yapakuju. Walya nyampu manu yalkiri kapu-pala yawu-pardi. Ngulaju ngula-juku. Kala kulaalpa nganangku mirrakarla nyiya witarlangu yirdi kuruwarrirla Mujuju-kurlangurla.”

¹⁸ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Kajilpa watingki nyanungu-parnta yampinjarla yantarla karnta jinta-kari-kirra, kuja du jarrwara-nyayirni. Nganangku-puka watingki kaji kanyi karnta yali yilyanja-warnu, ngulaju jarrwara-nyayirni-yijala.”

Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu yapaku wati tala panu-kurlu manu wati tala-wangu-kurlu yirdi-kirli Lajaru-kurlu

¹⁹ Nyanungu-jana wangkaja, “Nyurru-wiyi kala nyinaja wati tala panu-kurlu manu jurnarrpa ngurrju-wati-kirli manu miyi manu kuyu panu-kurlu, manu kala yuwarli wiringka nyinaja. ²⁰ Ngurrangka yalirla kala nyinaja wati tala-wangu yirdji Lajaru. Kala nyinaja wijini palkawangu. Puntu-watirli nyanungu-nyangurlu kalalu kangurnu parra-kari parra-karirli, kala ngunaja yuwarirla kamparru tuwa-wana. ²¹ Kalarla pardarnu yinyaku watiki tala panu-kurluku kuja kala kujurnu miyi manu kuyu purrnu walya-kurra. Lajarurlu kala ngarnu purrnu walyajangka. Kalalu malikirli yanjurnu Lajaru-kurlangu wijini palkangka. ²² Ngaka-karilki, Lajaru palija, ngulalu marramarra-paturlu kangu nguru-nyayirni-wangu-kurra. Nyinanja-yirrarnulu kutu-juku Yipuruyamu-wana. Yinya wati yangka tala panukungarduyu, ngulaju palija-yijala, ngulalu milyingka yirrarnu walyangka. ²³ Nyanungu-nyangu pirlirrpaa ngulaju yanu nguru-kurra manparrpa-kurlangu-kurraju. Ngulangkajulpa jankaja, manu murrumurru-jarrjalpa. Nyangu Yipuruyamu wurnturu-ngurlurlu manu Lajaru kujalpa nyinaja nyanungu-wana. ²⁴ Purlajarla Yipuruya-muku, ‘Wapirra Yipuruyamu! Waraa! Mari-jarrinjarlaju ngurrju nyinaka! Jankami kaju nyampurlaju, manu murrumurru-jarri karna! Wangkayarla Lajaruku yunguju rdaka yirrarni ngapangka manu yunguju marnpirni jalanya ngapa-kurlurlu yunguju walyka-manii!’

²⁵⁻²⁶ “Yipuruyamuju wangkajarla nyanungukuju, ‘Lawa, ngaju-nyangu kaja. Kulalparna yilyayarlarra Lajaru ngapa-kurlu yalumpu-kurraju! Rdaku kaninjarra kanganpa jaarl-ngunami. Kajilpangku Lajarurlu kangkarlarra ngapa nyuntuku, kulalpangku yantarlarra rdaku ngulanajju. Kulalpa ngana ngula-wana rdaku-wana pinarni yantarla nyampu-kurra ngurra-kurraju. Jinta-karri, manngu-nyanyi mayi kanpanyanu kujalpanpa wankaru-wiyi nyinaja walyangka? Nyuntulurlujulpanpa mardarnu ngurrju nyiyarningkijarra-nyayirniji. Kala Lajaru, ngulajulpa lawa nyinaja wijini-kirli-mipa palkangka-kurlu. Jalanguju, nyanunguju wardinyi-nyayirni-ka nyinami. Kala nyuntu, ngulaju kanpanyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi, manu kanpa jata-nyanyilkii.’

²⁷⁻²⁸ “Ngularla watiji wangkaja Yipuruyamukuju, ‘Junga kujaju, kala purda-nyangka ngariji ngajulu. Ngajukupurdangka-patu, nyinami kalu wankaru-juku walyangka rdaka-pala. Nyampu ngurra ngulaju punku-nyayirni kuja kalu-nyanu yapangku murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Kula karna ngampurrpa nyina ngajukupurdangka-patuku nyampu-kurraku yaninjarniki. Kajikalu-nyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi ngaju-piyarlu. Wangkayarla Lajaruku yungu yani ngajukupalangku-kurlangu-kurra ngurra-kurra walyangka yungu-jana wangka jungarni nyinanjaku.’

29 “Yipuruyamurla wangkaja watiki, ‘Lawa, kularna yilyami Lajaruju ngatingki-maninjaku nyuntukupurdangka-patukuju. Nyurru kalu milyapinyi Mujuju-kurlangu kuruwarri manu yimi kujalu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu pipa wiringka nyurru-wiyi. Purda-nyangkarlalpalu nyampuju yimi!’

30 “Ngularla watiji wangkaja, ‘Lawa, lawa! Kulalu ngajukupurdangkapaturlu purda-nyanyi Mujuju-kurlangu kuruwarriji, manu kulalu purda-nyanyi yangka kujalu yirrarnu jarukungarduyu-paturlu. Kala kajilpa yangka yapa Lajaru-piya pina-wankaru-jarriyarla palinja-warnu, manu kajilpa-jana yantarla wangkanjaku, ngulaju kajikalu purda-nyanyilki. Kajikalu muku kurnta-jarrmi yangka kujalpalu punku nyinaja, manu kajikalu pina-yaninjarla yalala-yirrarni Kaatu.’

31 “Yipuruyamujurla wangkaja nyanungukuju, ‘Kula kujaju junga! Jalango kajilpalu nyinayarla kuruwarri Mujuju-kurlangu purda-nyanawangu manu jarukungarduyu-patu-kurlanguku yimiki, manu kajilpa Lajarurlangu wankaru-jarriyarla pina yangka palinja-warnu, kulalpalu nyanunguju purda-nyangkarla-yijala kuja!’” Kujanya-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu yangka Paraji-patuku.

17

Yapajulpalurla yirriyirri nyinakarla jungarni Kaatuku Matthew 18.6-7,21-22, Mark 9.42

1 Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-watiki, “Nyampurla ngurungka, yapa panu kapulu warrarda karlirr-yani Kaatu-kujaku. Kala nganangku-puka kajilpa karlirr-kangkarla jarrwara yapa jintakari yungulu yani warntarla Kaatu-kujaku, ngulakuju karnarla mari-jarrimi, kapu Kaaturlu maju-mani-nyayirni! **2** Nyampurralu-jana yapa manngu-nyangka ngula kuja kalurla jukarurru nyinami Kaatuku. Ngularraju kurdukurdu witawita-piya kuja kalu wita-mipa milya-pinyi nyinanjaku jukarurruku Kaatuku. Kala nganangku-puka kajilpa karlirr-kangkarla jinta-mipa Kaatu-kujaku, ngulaju maju-nyayirni! Karlirr-kanjkajukulpalurla yapa-karirli yarturlu-wiyi wiri wayikarla yalumpuku watiki waninja-wana-wiyi, manu ngula-kurluju jarna-maninjarla kanjarla julyurl-kijikarlalpalu mangkuru ngapa wiri-kirra yungu palimi, kajika yapa jinta-kari karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. **3** Kuja-kujakuju, muurlap-jarriya kajikanpa kanyi yapa jinta-kari warntarlarlu!

“Kajilpangku puranjakungarduyu-kariyi-nyanu majungka-jarriyarla jurnta, wangkayarla yungu nyinami kuja-wangu. Kajingki nyanungurlu yalala-yirrarni, ngula-jangkaju yawuru-jarriyalkurla kunka-maninja-wangu. **4** Marda parra jinta-puru yangka puranjakungarduyu-kari-nyanu kajilpangku majungka-jarrimi jurnta wirki-palaku kajilpangku yaninjarla ngurrjungkulku yalala-yirrakarla wirki-palaku, ngula-jangkaju yawuru-jarriyalkurla kunka-maninja-wangu wirki-palaku-yijala.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku.

5 Ngula-jangka, Kurdungurlu-patu Wiriwirilirla wangkaja, “Pirlirrpanganpa pirrjirdi-manta yungurnangkulu wala nyina tarnnga-juku!”

6 Jijaji-jana wangkaja, “Kala nyurrurlaju kankujulu wita-karrikarri wala nyinami. Ngulaju ngula-juku. Nyanyi mayi kankulu watiya yinya miyi-kirli? Kajilpankjulu ngajuku wala nyinakarla ngari wita nyurrurlaju, ngulaju kajikankulurla wangkamilki watiyaku kuja, ‘Wayi! Nyuntu watiya, lakarn-pardiya walya-jangka, manu-nyanu jukayirrarninjinta ngapa wiringka mangkururlaju?’ Yuwayi, kajilpankulurla

kuja-piya wangkayarla watiya yinyaku, ngulaju kajika-nyarra purdanyanyi. Watiyarluu kajika-nyanu lakarn-pinyi walya-jangka, manu ngula-jangka kajika-nyanu juka-yirrarninjini nyanungurlu-juku mangkururlajul!” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja kurdungurlu-watiki nyanungu-nyanguku yungulurla tarnnga-juku wala nyina.

⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yirna-nyarra wita ngayi payirni. Marda-ka jintangku wiringki mardarni warrkini kuja karla warrki-jarri. Marda-ka nyanungurlu walya pangirni yirrarninjakungarntirli ngurlukungarntirli yungu yirrarni mangarriki, manu marda karla nyanungu-nyangu jiyipi-wati warrawarra-kanyi. Kuja-ka wati yinya warrkini lawa-jarri warrki-jangka manu-ka kulpari yanirni yuwarli-kirra, nyarra marda nyanunguju wiriji karla wangkami nyanungukuju? Kapurla mayi wangkami nyanungukuju yungu yaninjarla ngarni-wiyi? Nyurrurlarlangu kajikankulurla mayi kuja wangka kajilpankulu yali wiri-piya nyinayarla? ⁸ Lawa. Kulankulurla wangkami kuja nyanunguku. Nyurrurla kapunkulurla wangka yungurla ngapa yaninjarla mani ngarninjaku, manu kapunkulurla nyanunguku wangka yungu-nyarra yaninjarla purrami mangarri nyurrurlaku-wiyi. Ngula-jangka, nyanungurlukku warrkinirli kapu ngarni purdangirli-kirraju. ⁹ Kaji yinyarlu warrkinirli purda-nyanyi warlaljamarrri nyanungu-nyangu, kujarlaju kapu mayi yinyarluu warlaljamarrilji ngurrju-pajirni-nyayirni? Lawa ku-jakuju. Wati yinya-kurlangu warrkiji ngulaju yungu purda-nyanyi warlaljamarrri nyanungu-nyangu-wiyi kajirla nyarra wangka. Kujarlanya, warlaljamarrri yinyaju kularla nyanungukuju yati-wangkami warrki-wanawanaju. Ngulaju ngula-juku. ¹⁰ Jurruku-juku nyurrurlakuju kujangupiaya-yijala. Kajilparna-nyarra wangkanjarla jinyijinyi-mantarla nyi-yarlanguku, ngulajujulu yalyangku kutu purda-nyangka wurra-maninja-wangurlu, manulu-nyanu kuja wangkaya, ‘Ngalipaju karliparla ngari warrkini nyinami Jijajikiji. Kuja karliparla nyanunguku warrki-jarri, kularliparla pardarni yungu-ngalpa yati-wangka warrki-wanawanaku.’” Kujanya-jana wangkaja Jijajiji yimi yali warrkini-kirri yungulu ngula-piya nyina kurdungurlu-patu.

Jijajirli-jana wati karlarla-pala wijini panu-kurlu parlpuru-manu

¹¹ Jijajijilpa-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-watiki jirrnganja wapanja-yanu Jurujulumu-kurra-pinangu. Nyanungulpa wapanja-yanu wurna kulkurru-jarra ngurrara-jarrarla Jamariyarla manu Kaliliyirla. ¹²⁻¹³ Nyanunguju yanurnulpa kutulku kirri jinta wita-kurra. Yalumpurla wati karlarla-palalurla yaninjarla rdipiija nyanunguku. Nyanungurraju nyurnu-nyayirni wijini-kirri panu-kurlu jurru-ngurlu jamana-kurra. Ngulaju kuluul yanurnu Jijaji-kirra kutu, lawa. Karrijalpalu wurnturu-karrikarri nyanungu-kujakuju, manulurla purlaja, “Jijaji, Warlalja-Wiri! Nganimpaku-ngaŋpa mari-jarrinjarla ngurrju nyinaka!”

¹⁴ Jijaji-jana wangkaja, “Yantaluu maralypikingarduyu-wati-kirra yungulu-nyarra miimii-nyanyi palka wijini-wangu-japa.” Junga-juku, karlarla-palarlu watingkili Jijajiji yampinjarla yanu maralypikingarduyu-wati-kirra. Wurnturu-wangu-juku nyanungurrarlujulu-nyanu jarnkujarnku nyangu, manulu-nyanu wijini-wangulku nyangu. ¹⁵⁻¹⁶ Wati-kari yalumpurrarla jintaju ngulaju Jamariya-wardingki. Panukarrijilpalu Juwu-wati nyinaja. Kuja-nyanu nyanungurlu Jamariya-wardingkirri nyangu kirlkalku, warirr-karrinjarla pina-yanu Jijaji-kirra. Nyanungurlu kiljingkilparla Kaatuku yunparninja-yanu. Kuja yanurnu

Jijaji-kirra, parntarrinjunurla kamparru nyanungurla, manurla yati-wangkaja, "Nyuntujunpaju mari-jarrija-nyayirni! Nyuntulurlunpaju parlpuru-manu!"

¹⁷⁻¹⁸ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurluwatiki, "Wayinkili! Ngajurna-jana wati karlarla-pala parlpuru-manu. Wati nyampu Jamariya-wardingki-mipa pinarni yanu Kaatuku pulka-pinjakarra. Nyampuju kula ngurrara-jinta ngajuku. Nyarrparalu ngalya-kariji Juwu-wati 9-pala-kariji wurulypa yanu? Ngulangkuju yungulurlajinta Kaatuku pulka-pungkarla-yijala!" ¹⁹ Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja watiki, "Karrinja-pardinjarlalku yanta ngurra-kurra. Kujanpaju wala nyinaja ngajuku yungurnangku parlpuru-mantarla nyuntu, kujarlanya na nyuntuju parlpurulku wijini-wangulku."

Jijajirla-jana yapa pinarri-manu Kaatu-kurlu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku

Matthew 24.23-28,37-41

²⁰⁻²¹ Panu-karirlili Paraji-paturlu payurnu Jijaji, "Nyangurla kapu Kaatuju Warlalja-Wiriji nyina nyiyarningkijarraku nyampurla ngurungka? Nyangurlarlurlipa nyanyi nguru-nyayirni-wangu nyanungu-nyangu?"

Jijaji-jana wangkaja, "Yapa kuja kajulu wala nyina, ngularrakuju kajana Warlalja-Wirilki nyinami Kaatuju jalanguju. Kujarlanya kulaalpa nganangku nyanungu-nyangu nguru-nyayirni-wangu nyangkarla paniya-kurlurluju. Manu kujarlanya kulaalpa ngana wangkayarla, 'Way! Nyangkalu yinya! Yinyaju nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu!' Manu ngana kulaalpa wangkayarla, 'Way! Nyangkalu nyampu! Nyampuju nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu!'"

²² Ngula-jangka, wangkaja-jana nyanungu-nyanguku kurdungurluwatiki, "Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngaka kapurna yanilki, manu kapurna-nyarra purdangirli yampinja-yani. Ngula-jangka kapunpaju yirraru-jarrimi-nyayirni. Kapunkulu ngampurrpanayirni nyina ngajuku nyanjaku pina. ²³ Ngula-puruju, panu-kari kapulu-nyarra yaninjarla wangkami, 'Wayinkili! Nyangkalu yinya, Jijajiji karrimika!' Marda kapulu-nyarra wangkami, 'Wayinkili! Nyangkalu nyampu, Jijajiji karrimirni-ka!' Kajili-nyarra yapa wangka kuja nyurrurlaku, purda-nyanja-wangulu-jana jurnta nyinaka! Kulalu-jana yanta nyanungurakurru ngajuku nganta warrinninjaku! ²⁴ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, kapurna kapanku pinarni yani wirnpa-piya-juku kuja-ka kilji mirilmiril-karri yalkirirla kakarrara-jangka karlarra-kurra. Wirnpa-piya, jintakumar-rarnirli kapujulu nyanyi. ²⁵ Ngaka kajirna yani nguru nyampu-nyurlu, manu kajirna pinarni yani, kujakungartiji kapurnaju murrumurru-nyayirni purda-nyanyi, manu yapa kuja kalu nyinami wankaru jalangu, ngulangkuju kapujulu juwa-kijirni. ²⁶⁻²⁷ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, kujakungartiji yapangkuju kulajulu manngu-nyanyi. Ngularraruju kapulu ngari ngarni, manu kapulu-nyanyu yupukarra-jarrimi. Ngularraju yapa yangkarra-piya kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja Nuwangka wankarurlawi. Nyanungurlujulpa pawurtu wiri-jarlu nganturnu. Kala yapangku panu-karirli kulalpalu nyanunguju jungangku purda-nyangu. Ngula-jangka, ngapalku wiri yinya yanurnu, manu-jana muku pungu. Kala Nuwa manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-mipa-jana muurl-mardarnu Kaaturluju. ²⁸⁻²⁹ Kajirna ngaju pinarni yani nguru nyampu-kurra, kujakungartiji yapangkuju kulajulu manngu-nyanyi. Ngularraju yapa

yinyarra-piya-juku kujalpalu nyinaja kirringka Jatamarla nyurru-wiyi. Ngularrarlujulpalu ngarnu kuyu, mangarri manu pama, manulpalu payi-manu nyiyarningkijarra tala-kurlurlu, manulpalu-jana nyiyarningkijarra yungu talakupurdarlu. Ngularrarlujulpalu pangirninjarla yirrarnu ngurlu mangarri pardinjakungarntirli, manulpalu-nyanu yuwarli nganturnu. Kala kulalpalu Kaatuju manngu-nyangu. Kala watingki jintangku yirdingki Laatirli manngu-nyangu Kaatuju. Kujarlaju, yinya kirri-ngirla Jatama-ngurlu yampinja-yanu yaruju-nyayirnirli. Jurrkungka-yijala par-rangkaju, Kaaturlu-jana jangkardu kujurnu warlu yalkiri-jangka, manu-jana jankaja jintawarlayi-jiki yalumpurra yapa kujalpalu nyinaja kirringka.³⁰ Yuwayi, ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, yapaju kapulu Jatama-wardingki-piya-juku nyina. Ngularrarluju kulajulu wapal-nyanjarla manngu-nyanyi.

³¹ “Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, nyiyarningkijarraju kapu majungka-jarri yapakuju. Kaji nganarlangu kankarlarni nyina yuwarli nyanungu-nyangurla, ngayi wurnturu-kurra parnkami kapanku-nyayirni yuwarli-kirra pina-yukanja-wangu manu jurnarrpa maninjawa-wangu. Kajilpa pina-yukayarla yuwarli-kirra jurnarrpa maninjaku, ngulaju kajika palimilki. Manu kaji ngana-puka wurnturu yupujurla warrkjarrimi, ngayi parnkami kapanku-mipa yuwarli-kirra kulpari yaninja-wangu. Kajilpa yuwarli-kirra kulpari yantarla, ngulaju kajika palimilki.

³² Pina manngu-nyanyi mayi kankulu yinya yimi-pardu kali-nyanu-kurlu Laati-kirlangu-kurlu.* Kuja-jana Kaaturlu yapa jintakumarrarni purraja yinyarla kirringka Jatamarla, nyanunguju Laati-parnta wuruly-parnkaja. Nyanungu Laati-parnta, juul-karrinjarla kulpari nyangu kirri jankanjakkurraju. Manngu-nyangulpa nyiyarningkijarra kuja purdangirli yampinja-yanu. Manu nyanungujurla marlaja mingkirri-piya-jarrija Kaatukuju yalumpurla-juku. ³³ Nganangku-puka yapangku kajilpa-nyanu puta mardakarla muurlparlu palinja-kujaku nyanungu-miparlu, ngulaju kajika palimi-jiki. Kala kajilpa-nyanu yungkarla ngaju-kurra, ngulaju kajikaju marlaja nyinami wankaru-juku.

³⁴ “Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, ngula-puruju kapu-pala marda yapa-jarra ngunami panjangka jintangka-juku. Kapurna kanyi jinta-mipa. Jinta-karriji kapurna yampinja-yani purdangirli. ³⁵ Kajirna ngaju pina-yanirni, ngula-puruju karnta jirramarlu marda kajika-pala ngurlu yurparni pulawa-karda pirli-jarra-kurlurlu wita-jarra-kurlurlu. Ngaju kapurna jinta-mipaju kanyi, manu kapurna yampinja-yani jinta-karriji purdangirli. ³⁶ [Kajirna ngaju pina-yanirni, ngula-puruju marda kalaka-pala wati jirrama warrkjarrimi yuwrurkurla. Ngaju kapurna jinta-mipaju kanyi, manu wati jinta-karriji kapurna yampinja-yani purdangirli.]”

³⁷ Ngula-jangka, kurdungurlurlulu payurnu Jijaji, “Kajinpa nyuntu pinarni yani walya-kurra, ngurrara-kurra nyarrpara-kurra kapunpa yanirni kamparrujú?”

Jijaji-jana wangkaja, “Ngakankulu milya-pinyilk! Kuja-ka ngana palimi yangarlu manu-ka wantimi yuwrurkurla, kapulurla warlawurru kankarlu warru paarr-pardimi. Kuja-piyarlu-yijala kajinkili manngu-nyanyi yimi ngaju-nyangu, ngulaju kapunkulu milya-pinyi nyarrpara-kurrarna pinarni yani.”

* 17:32 Nyangka Genesis 19

18

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa karnta kali-puka-kurlu

¹ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku yungulurla wangkami warrarda Kaatuku. ² Ngula-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa, nyanungu-jana wangkaja, ‘Nyurru-wiyi kala nyinaja kuwurtukungarduyu wiri. Kala-jana miimii-nyangu yapa kuwurturla jungarni-japa maju-japa. Nyanungujulpa punku nyinaja, lawa. Kulalpa purda-nyangu Kaatu-kurlangu kuruwarri, manu kulalpa-jana yapaku yulkaja. ³ Yinyarla ngurrangka, ngulajulpa karnta kali-puka nyinaja. Yapangku jintangku kalarla puntarnu talaju. Ngula-jangka ka la warrarda yanu kuwurtukungarduyu wiri-kirra, manu kalarla wangkaja kali-pukaju, ‘Purda-nyangkaju! Ngarrika yinya yapa yunguju tala pina-yinyi ngajunyangu!’ Kujanya kalarla warrarda wangkaja kuwurtukungarduyu wirikiji. ⁴⁻⁵ Kula kala purda-nyangu yinya kuwurtukungarduyuurlu nyanunguju. Kala yanurnu warrarda payirninjaku nyanunguku. Ngaka-kari, wangkaja-nyanu kuwurtukungarduyu wiriji, ‘Kula karna purda-nyanyi Kaatu-kurlangu kuruwarri, manu kula karna-jana yapaku yulkami. Kala nyampu karnta kali-puka, yanirni warrarda-ka payirninjaku nyanungu-nyangu talaku. Warrarda kaju mata-mani! Kuja-kujakuju kapurnarla yinya yapaku wangka yungurla tala pina-yinyi.’”

⁶ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku, “Manngu-nyangkalu yinya kuwurtukungarduyu. Kala jamulu purda-nyangu warrarda yinya kali-puka. Kujalpa warrarda payurnu nyanungu, nyanungurla wangkaja kuwurtukungarduyuku yungu-jana jinyijinyi-mani tala pina-yinjaku kali-pukaku. ⁷ Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi nyurrurlarluju? Kaatuju mayi yinya-piya kuwurtukungarduyu-piyya punku-piya? Lawa! Kaatu-kurlangu yapa-paturlu kalu warrarda payirni mungangka manu parrangka yungu-jana warrawarra-kanyi. Nyanungurraju mayi kapu-jana Kaaturluju jamulu purda-nyanyi kuwurtukungarduyu-piyyarlu? Kapu-jana mayi purda-nyanyi kapankurlu? ⁸ Purda-nyangkajulu jalangurlu! Kuja kalu Kaatu payirni yungu-jana nyanungurra warrawarra-kanyi, nyanungurlu kapu-jana yalu-manu kapankurlu. Kala ngaka-kari yangka ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, kajirna pina-yanirni nyampu-kurra, yapa kapujulu mayi wala-juku-nyina yungurna-jana warrawarra-kanyi?”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa Paraji-kirli manu tala puntarninjakungarduyu-kurlu

⁹ Yapangkulpalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra. Nyanungurra ngantalpalu ngurrju nyinaja, kalalu-jana nyurunyuru-jarrija yapa-kariki. Jijaji-jana wangkaja nyanungurraku, ¹⁰ “Ngajulu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yimi-nyayirni-wangu jukurrpa jalangurlu. Nyurru-wiyi, wati jirrama-pala yanu Yuwarli Maralypi-kirra Jurujulumurla yungu-palarla wangkami Kaatuku. Jinta-karriji Paraji manu jinta-karriji tala puntarninjakungarduyu. Panulpalurla nyurunyuru-jarrija. ¹¹ Parajilpa karrija. Kula-ngantalparla wangkaja Kaatuku, kala lawa. Ngarilpa-nyanyu nyanungu-mipa wangkaja, ‘Wapirra, ngajurna yapa ngurruju panu-kari-piyya-wangu. Kularna ngaju purlurlpa nyina, manu kula karna-jana tala jurnta mani yapaku purungku. Nguna karna kalykuru-wangu jinta-kurlu-mipa kali-nyanu-kurlu. Kula karna warru parnka. Kuja-jangkanya karnangku yati-wangka. Kula karna punku nyina yinya-piya tala puntarninjakungarduyu-piyya kuja-ka yinya karrimi. Kuja-jangkanya

karnangku yati-wangkami. ¹² Mantiyi-kari Mantiyi-karirla manu Jayijiyi-kari Jayijiyi-karirla, yampimi karna miyiji ngarninja-wangurlu yungurnangku pulka-pinyi warrarda. Manu yangka kuja karna tala mani warrki-jangkarlu, kajilparna \$10 mantarla, ngulaju kajikarna \$1 yinyi nyuntuku. Manu marda kajilparna \$100 mantarla warrki-jangkarlu, ngulaju kajikarnangku \$10 yinyi.' Kujanyarla yinya Parajiji wangkaja Kaatuku. ¹³ Parra jintangka-juku, yangka tala puntarninjakungarduyu, ngulajulpa wurnturu karrija Parajikiji. Wangkajalparla Kaatuku, kulalpa kankarlarra-kari nyangu Paraji-piyarlu. Kaninjarra-karilpa nyangu, manulpa kurnta-jarrija, manu mari-jarrijalpa-nyanu. Ngarnturlurru-nyanu pakarnu, manu wangkajarla Kaatuku kuja, 'Kaatu, mari-jarriyaju ngajuku! Ngajujurna punku!' Kuja-pukarla wangkaja Kaatuku."

¹⁴ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, "Purda-nyangkajulu ngajuku! Nganangku-puka kuja kanyanu ngurrju-pajirni nganta, Kaaturlu kapu yinya yapa kurntaku ngurrju-mani. Kala kuja kanyanu punku-pajirni, Kaaturlu kapu ngurrju-pajirni. Kujanya yangkarna-nyarra yimi wita yimi-ngarrunu. Ngula yangka Paraji pina-yanu ngurra-kurra, Kaaturlu kula ngurrju-pajurnu. Kala yangka tala puntarninjakungarduyu kuja pina-yanu ngurra-kurra, Kaaturlu nyanunguju ngurrju-pajurnu."

Jijajirlipa-jana kurdukurdu ngamurlu-mardarnu pirrjirdi-maninjaku
Matthew 19.13-15, Mark 10.13-16

¹⁵ Ngakalku, kangurnulpalu-jana yapangku ngalya-karirli kurdukurdu manu pirlirrkawati Jijaji-kirra yungu-jana rdakangku ngamurlu-mardarninjarla marnpirni. Ngula-kujakuju, kurdungurlu-paturlulu-jana puta warla-pajurnu kutu Jijaji-kirra kanjarni-kijaku, manulu-jana kurnta-ngarrunu. ¹⁶ Kala Jijaji-jana purlaja kurdu witawitaku, manu wangkaja-jana nyanunguku kurdungurlu-patuku, "Kurdukurdu wita nyampu-piya kajulu wala nyinami ngajuku. Ngana-puka yapa jalangu kuja-ka nyinami nyampu-patu-piya kurdukurdu-piya, ngulaju karla nyinami Kaatuku yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapaku. Kujakuju, yampiyaluu-jana warla-pajirinja-wangurlu! Pangkalajulu yanirni kurdukurduju ngajuku! ¹⁷ Ngaju karna-nyarra wangkami junga. Jungarnirlili manngu-nyangka! Ngula yungulpankulu kurdu wita nyampu-piya-jarriyarla. Kala kuja-piya-wanguju, ngulaju kulalpankulurla nyinayarla Warlalja-Wiriki."

Jijajirla wangkaja watiki tala palka-kurluku
Matthew 19.16-30, Mark 10.17-31

¹⁸ Ngaka-pardu-kari, jaajikingarduyu wiri Juwu, ngulalpa tala panukurlu nyinaja, yaninjarla payurnu Jijaji, "Tiija, nyuntujunpa ngurrju! Nyarrpa-jarrimirna yungurnarla jirrnganja nyina tarnga-juku Kaatuku wankaru-juku?"

¹⁹ Jijajirkirla wangkaja, "Nyiyakunpaju ngajuju ngurrju-pajurnu? Ngana-puka kula-ka wati nyina ngurrjuju. Kaatu-mipa-ka nyina ngurrjuju. ²⁰ Milya-pinyi-jala kanpa kuruwarri-kari kuruwarri-kari Kaatu-kurlanguju kujarla yangka yungu Mujujuku: 'Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli! Yampiyaluu-nyanu tarnga-kurra pakarninja-wangurlu! Kularla purungku jurnta manta nyiyarlungu yapa jinta-kariki! Kula warlka wangkaya yapa jinta-kari-kirli kuwurturla! Linpangku-palangku purda-nyangka kirданyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu!' Nyampurranya Kaatu-kurlangu kuruwarri kuja yirrarnu Mujujurlu, ngulaju kanpa milya-pinyi nyurru."*

* **18:20** Nyangka Exodus 20.16-20, Deuteronomy 5.16-20

21 Junga-juku, watijirla wangkaja Jijajikiji, “Witanngurlupakarrarlulparna puraja jungarnirli nyampurraju kuruwarri, kularna rdilyki-pungu jintarlangu, lawa.”

22 Jijajijirla wangkajalku watikiji, “Purayarlalpanpa nyampu jinta-karilki kuruwarri: Yanta, jurnarrpa manu nyiyarningkijarra manta nyuntunyangu, ngulaju-jana pina jali-manta nyiyarningkijarra talakungartirliji, manu ngula-jangkaju, talaju-jana warru yungka marlajarraku rdilyki-watiki. Kajinpa-jana nyiyarningkijarra muku yinyi yapa-kariki, ngula-jangkaju kapunparla jirrngaŋja nyina nyiyarningkijarra-kurluju Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla. Nyiyarningkijarra jali-maninjarla kurdungurlu-jarriya ngaju-nyangujul!” **23** Kuja yangkangku watingki purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngula-jangkaju purda-nyanjarla wajampa-jarrija-nyanurla kujalpa jurnarrpa panu mardarnu.

24 Jijajirli nyangu wati wajampa-jarrinja-kurra, manu wangkaja-jana nyanungku kurdungurlu-patukuju, “Yangka kuja kalu jurnarrpa panu mardarni yapangku, ngulaju kapulu marnkurrpa-mipa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurraj, kulalu panu yukami.

25 Junga kujaju! Kulalpa kawartawaraju yukayarla nama-kurlangu ngulyangka, lawa. Kuja-piyarlu-yijala kulalpa-nyanu nganangku-puka jurnarrpa panu-kurlurluji yapangkuju yirrakarla Kaatu-kurlangu-kurraju nguru-nyayirni-wangu-kurraju!”

26 Ngula-jangka, kurdungurlu-paturlulu payurnu, “Kajilpa Kaaturlu yampiyrarla yangka yapa jurnarrpa-kurru panu-kurru muurl-mardarninja-wangurlu, nganalku kajika muurl-mardarni Kaaturluju palinja-kujaku?”

27 Jijajikji-jana wangkaja, “Kulalpa-nyanu nganangku yapangku muurl-mardakarla palinja-kujaku, lawa. Kaatu-miparlu kajika muurl-mardarni, yapaju.”

28 Piitarlulku yalu-manu Jijajiji, “Yuwayi, ngurra nganimpa-nyangurnalu yampinja-yanu pardangirli. Yampinjarla nyuntulkurnangkulu puraja.”

29-30 Jijajiji-jana wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Yuwayi, junga kujaju. Kaatu kanyarra Warlalja-Wiri nyina nyurrurlaku yapaku. Kujarlaju, Kaatuku puranjakungartirlinkili yampinja-yanu yuwarli nyurrurla-nyangu manu marda nyuntu-parnta-purnu manu marda nyurrurlakupurdangka-patu manu marda nyurrurlakupalangu-jarra manu marda kurdukurdu. Ngula-wanawanaju kajinkili palimi, Kaaturlu kapu-nyarra jaya-kurra-nyayirni yarda yinyi. Kapunkulu yukami nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngulangkaju kapunkulurla tarnnga-juku jirrngaŋja nyina Kaatukuju wankaru.”

Jijaji-jana wangkaja nyanungku kurdungurlu-patuku yangka yapangku kapulu nyanunguju pinyi

Matthew 20.17-19, Mark 10.32-34

31 Jijaji-jana wangkaja nyanungku kurdungurlu-patuku, “Purda-nyangkajulu! Nyurru-wiyi, Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-paturlulu yirrarnu Payipulurla yimi Yapa-nyayirni-wangu-kurru Kaatu-kurlangu-kurru. Wangkajalu yapangku kapulu pinyi. Nyanungurra-nyangu yimi-ka junga wangka jalanguju!” **32-33** Nyampuju karlipa Jurujulumu-kurraju murnma-juku yani, ngaka karlipa yukamirra. Ngaju kuja karna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nyina, yalumpurla-juku kapujulu yapa-karirli rdarri-mardarni. Ngula-jangkaju, kapulu-jana yapa-karikilki ngaju yinyi Juwu-wangu-patuku. Nyanungurluju kapujulu manyu-pinyi, manu kapujulu warungka-pajirni, manu kapujulu nyinypa-kijirni, manu kapujulu ngalyipi-piya-kurlurlu pinti-kirlii wilykarra-pakarni, manu kapujulu tarnnga-kurra pinyi. Ngula-jangkaju, ngurra-jarra-jangkarla

kapurna pina-wankaru-jarri mi.” ³⁴ Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu Jijaji kuja-kurra wangkanja-kurra, kawarr-karrijalpalu nyarrpa kujalpa wangkaja.

*Jijajirli parlpuru-manu wati jinta milpakupurda pampa nyanjakulku
Matthew 20.29-34, Mark 10.46-52*

³⁵ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilk, jirrnga-jana yanu Jijaji kurdungurlu-patuku manu panu-kariki yapaku kirri-kirra yirdi-kirra Jiriku-kurra. Ngulangkalpa jinta wati nyinaja yirdiyi-wana milpa-parntaju, ngulajulpa-jana yapa warlkurnu talakupurdarlu kujalpalu nyanunu-wana nyanunu-wana jarala-wapaja jingijingi. ³⁶ Kujalpa-jana purda-nyangu yapa-patu wapanja-kurra, payurnu-jana, “Nyarrpa-jarri mi kankulu?”

³⁷ Yalu-manulu, “Jijaji Najariti-wardingki karnalu purami kuja-ka yani Jurujulumu-kurra.”

³⁸ Kuja purda-nyangu kuja-kurra, ngularla wapal-purlaja Jijajikiji, ngulaju yirdi-manu, “Jijaji, Ngalapi-nyanu Kingi Tapiti-kirlangu! Mari-jarrinjarlaju ngurru nyinaka wiyyarrpaku!”

³⁹ Yangka yapa kujalpu wapanja-yanu kamparru Jijajiki, ngulangku-julu kurnta-ngarrurnu manulu puta wurdungu-manu. Nyanungujulpa ngari yardayarda purlaja kilji-nyayirni manulpa warrarda yirdi-manu Jijaji, “Wayinpa! Tapiti-kirlangu Ngalapi-nyanu, mari-jarrinjarlaju ngurru nyinaka wiyyarrpaku!”

⁴⁰ Junga-juku, Jijaji juul-karrija purda-nyanjarla, ngula-jangkaju-jana wangkaja yapa panuku, “Yajarninjintalu!” Ngula-jangkaju, yanurla Jijajikiki. Jijajirliji payurnu, ⁴¹ “Nyiyakulpanpaju purlaja?”

Yangkajurla milpa-parnta pampa wangkaja, “Warlalja-Wiri, yanurnurangku milpa-parnta yungurnangku marlaja nyanyilki.”

⁴² Jijajikirla wangkaja, “Yuwayi ngula-juku, nyangka marraralku! Nyuntunpaju wala nyinaja. Kujarlanya kanpa nyanyilki.” ⁴³ Junga-juku, kujarla Jijaji wangkaja, ngulajulpa marraralku nyangu, manu Jijajiki puraja yaliwanaju yirdiyi-wana. Wapanjarlarlparla pulka-pungu Kaatuku. Kujalu yapangku nyangu, nyanungurrarlangu lulpalurla pulka-pungu Kaatukuju.

19

Jijajirla wangkaja watiki yirdiki Jakiyuku

¹ Jijajilpa yanurra-juku Jurujulumu-kurra-pinangu. Yanurnu ngurra-kurra Jiriku-kurra, manulpa jingijingi yanu. ² Yalirla ngurrangkajulpa wati nyinaja yirdi Jakiyu. Wirilpa-jana nyinaja kapumantu-patuku tala puntarninjakungarduyu-patuku, manulpa tala panu-kurru nyinaja.

³ Kujalpa Jijaji jingijingi yanu ngurra-wana, yapa panungkulpalu-nyanu yunturnu. Kutu-jarrijalpalu yungulu nyanunu nyanyi yirdiyi-wanarlu. Jakiyujulpa ngampurrrpa nyinaja nyanjaku Jijajiki, kalalpa rdangkarlpa nyinaja. Kulalpa nyarrparlu nyangkarla kankarlumparra jurru-wana yapa-patu-wana kujalpalu Jijaji nyangu. ⁴ Kamparru parnkaja yapa-patu-kujaku yali-wana jintangka-juku yirdiyi-wana kujalpa Jijajiji yanurnu. Ngulajangkaju, warrkarnu watiya* kirrirdirla yungu Jijajiji nyanyi yaninjarni-kirra. ⁵ Kuja yali-kirra watiya-kurra Jijaji yanurnu, kankarlarra-karirli nyangu Jakiyu, manurla wangkaja, “Jitiyarni watiya yalumpu-ngurru yungurna nyuntu-nyangurla yuwarlirla ngunami jalangu mungangka.”

* 19:4 sycamore tree

⁶ Kuja kuja-kurra Jakiyurlu purda-nyangu, ngulaju wardinyi-jarrija-nyayirni! Jitija kaaku-nyayirni watiya yali-ngirli, manu kangu Jijaji ngurra-kurra munga jintaku. ⁷ Kala yapangku kujalu nyangu Jakiyurlu kuja Jijaji kangu ngurra-kurra, ngulajulurla kulu-jarrija-nyayirni, manulu-nyanu wangkaja, “Nyampu Jakiyu, ngulaju-ka punku nyina. Nyiyaku mayi yanu nyanungu-kurlu Jijaji yangka-kurra yuwarli-kirra?”

⁸ Ngula-jangkaju, Jakiyuju karrinja-pardiha, manurla wangkaja Warlalja-Wiriki Jijajiki, “Ngampurrpa karna nyina yungurnangku wita wangka. Ngaju kärna panu-nyayirni nyiyarningkijarra mardarni. Ngaju kapurna-jana ngalya-kari yinyi nyiyarningkijarra-wangku. Ngaju-nyangurla warrkingka, ngaju mardalparna-jana jurnta manu yapa-ngurluju talakungarduyurlu. Kaji kuja marda junga, ngulaju kapurna-jana tala wiri-nyayirni pina-yinyi.”

⁹⁻¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajijirla wangkaja nyanunguku, “Kujaju kuja kanpa wangka, ngulaju ngurrju. Nyuntunarpa Juwu nganimpa-piya. Nyuntunarpa kurdu Yipuruyamu-kurlangu kuja Kaaturlu milarnu. Nyuntunarpa warntarla yanu Kaatu-kujaku. Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Nyampu-kurrarna yanurnu walya-kurra yungurna-jana yapaku warrirni nyuntu-piyaku, kuja kalu warntarla yani, yungurna-jana pina-kanyi Kaatu-kurra. Kujarlanya karnangku jalanguju wangka nyampuju nyuntuku: Pina-kanyi karna-nyarra nyuntu manu nyuntu-nyangu warlalja Kaatu-kurra.”

*Yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa warrkini-patu-kurlu karlarla-pala-kurlu
Matthew 25.14-30*

¹¹ Yapa yangkangku kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra yangka Jakiyu-kurlangu yuwarlirlaju, ngulangkujulpalu rampal-manngu-nyangu kaji Jijajiji yukamirra Jurujulumu-kurra, Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangu kapu palka-jarrimi nganta yungulu nganta nyanyi yalumpurlajuku ngurungkaju Yijiralirla. Kujarlanya Jijajirliji yimi-ngarrurnu nyampu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa yungulu jungangku manngu-nyanyi Kaatu kuja kajana wiri-nyayirni nyina yapaku. ¹² Wangkaja-jana, “Nyurru-wiyi, yalirla wati wirilpa nyinaja ngurrangka. Jungarni-manulpa-nyanu yan-injakungartirli wurnturu-kurra ngurra-kari-kirra yalirla yungu nganta kingirli wiri-nyayirnirli wiri yirrarni nyanunguju. Ngula-jangkaju yungu nganta pina-yanirni warlalja-kurra ngurra-kurra yungu nganta-jana kingilki nyina yapaku nyanungu-nyanguku. ¹³ Wurnakungarnti, purlajajana karlarla-palaku watiki warrkini-patuku. Kujalu yanurnu, yungu-jana jarnekujarnku jiinta pirli kawurlu. Wangkaja-jana, ‘Yani karna jalanguju. Ngaka karna pina-yanirni. Jinta-kari jinta-karirlili-nyanu kangka pirli kawurlu. Warrki-jarriyajulu yijardu-nyayirni ngajuku. Yungalu-jana yapa-kariki yungunkulu panu-nyayirni pirli kawurlu mani ngajuku kajirna pina-yanirni.’ Ngula-jangkaju, yampinja-yanu-jana warrkini-patuju.

¹⁴ Nyanungu-nyangu warlaljayirri yalirla ngurrangka, ngulajulpurla ngampurrpa-wangu nyinaja. Kulalpaluru ngampurrpa nyinaja nyanunguku yungulpa nganta-jana wiri nyinakarla nyanungurraku. Junga-juku, yilyajalu-jana wati-patu-kari yimi-kirli yali-kirra ngurra jurrku-kurra kuja yali wati yanu kamparru. Yalirra watijilirla yarinjarla wangkaja jinta-kariki wiri-nyayirnikiji, ‘Kula karnalurla ngampurrpa nyina wati yaliki yungu-ngaŋpa wiri nyina nganimpaku.’

¹⁵ “Kala yalirli wiri-nyayirnirli, kula-jana purda-nyangu yalirra, manu yali watiji ngulaju wiri-jana yirrarnu. Ngulaju pina-yanu ngurrara-kurra. Wangkaja-jana yalirra warrkini-patuku karlarla-palaku, manu-jana payurnu nyanungurraku talaku nyanungu-nyanguku. Kujalu yanurnu,

jinta-kari jinta-karilpa-jana payurnu, ‘Yarda ngurrju-manu mayinpaju ngajuku kujarnangku yali jinta pirli kawurlu yungu?’¹⁶ Kamparru-warnu wati warrkini, wangkajarla, ‘Warlaljamarri, nyuntulurlunpaju ngajulu yungu jinta pirli kawurlu wurdujarra-maninjaku nyuntuluku.’ Mpa! Nyampunya yangkaju jinta pirli kujanpaju yungu. Nyampunya karlarla-pala-kari kujarnangku panu-manu warrkingkarlu.

¹⁷ “Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja yalikiji watiki, ‘Nyuntujunpa ngurrju warrkini ngajuluju. Nyuntujunpa warrki-jarrija yangka kujarnangku ngajulu wangkaja. Ngajulurlurnangku yungu tala wita-juku wurdujarra-maninjakuju, manu nyuntulurlujunpaju ngajuluju pina-yungu panu-jarlu talalku. Yuwayi, nyampu-warnurla jalangu, ngajulurlu kapurnangku yirrarni nyuntuju wiri yungunpa-jana wiri nyina yapaku kuja kalu nyina karlarla-pala ngurrangka.’

¹⁸ “Ngula-jangkaju, yangkalku kulkurru-warnu wati warrkini, wangkajarla nyanungu-nyanguku wiriki, ‘Warlaljamarri, nyuntulurlunpaju yungu jinta pirli kawurlu warrawarra-kanjaku. Mpa! Nyampunya yangkaju jinta pirli kujanpaju yungu. Nyampunya rdaka-pala-kari kujarnangku panu-manu warrkingkarlu.’

¹⁹ “Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja ngulakuju watiki, ‘Yuwayi, nyampu-warnurla jalangu, ngajuluru kapurnangku yirrarni nyuntuju wiri yungunpa-jana wiri nyina yapaku kuja kalu rdaka-palarla ngurrangka nyina.’

²⁰⁻²¹ “Ngula-jangkaju, yangkalku purdangirli-warnu wati, wangkajarla nyanungu-nyanguku wiriki, ‘Warlaljamarri, nyuntuju kula kanpa-jana yimiri nyina yapa-kariki. Nyuntu kanpa-jana warrarda jurnta kanyi nyiyarningkijarra yapa-karikiji. Kula kanpa ngurlu yirrarni walyangka miyi wiri-maninjakupurdarlu, lawa. Kaji miyi pardinjarla yirnmi-jarrimilki yapa-kari-kirlangurla, ngari kanpa-jana warru jurnta kanyi. Kujanpaju nyuntuluru yungu yali jinta pirli kawurlu, lani-jarrija-nyayirnilparnangku nyuntukuju. Kujarlanyarna yali pirliji kangu, manurna wuruly-yirrarnu yakjurla. Mpa! Nyampunya yangkaju pirli kawurluju nyuntu-nyanguju, pina-kangurnurnangku!’

²² “Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja purdangirli-warnuku warrkiniki, ‘Nyuntujunpa punku-nyayirni! Kujanpaju yalirra yimi wangkaja ngajuku, kujarlanya kapurnangku yilyami nyuntuju. Milya-pinyi kanpaju ngajuluju. Junga-jala kula karna-jana yimiri nyina yapa-kariki. Junga-jala kuja karna-jana yapa-kariki jurnta kanyi nyiyarningkijarra manu miyirlangu. ²³ Ngulaju ngula-juku! Nyuntulurlunpa kangkarla talaju manu yirrakarlanpa yakujurla yuwarlirla tala-kurlangurla. Kajinpa nyuntuluru yirrakarla, ngula-jangkaju wurna-jangkaju ngajuluru kapurna pina mantarlarra tala wiri-nyayirni yakuju-ngurlu.’

²⁴ “Ngula-jangka, wiriji-jana wangkaja nyanungu-nyangku warrkinipatuku, ‘Punktakalurla yangkaju jinta pirli yaliki punku warrkinikiji, manu yungkalurla kamparru-warnu yapaku kuja-ka mardarni karlarla pirli kawurlu.’

²⁵ “Kala yalirra warrkini-patu-karilirla wangkaja, ‘Warlaljamarri, nyiyaku kanparla yaliki jinta pirli yarda yinyi? Karlarla-pala-kari kajana mardarni nyurru.’

²⁶ “Wati wiringki-jana yalu-manu, ‘Nganangku-puka kuja-ka panu-jarlu mardarni, ngajulurlu kapurnarla nyanungkuju yarda yinyi jayakurra-nyayirni yunguju jungarni warrki-jarrimi. Kala nganangku-puka kuja-ka marda witarlangu mardarni, ngulaju ngula-juku. Yungulpaju jungarni-juku warrki-jarriyarla. Lawangkaju, nyiyarlangu wita kuja-ka mardarni,

ngulaju ngajulurlu kapurnarla jurnta kanyi yalirlangu kuja-ka nyiya wita mardarni. ²⁷ Nyarrpara yangkaju ngaju-nyangu warlaljayirri kujalpalu ngampurpa-wangu nyinaja ngajuku wiri nyinanjaku? Kangkarnili-jana nyampu-kurra, manulu-jana tarnga-kurra pungka kamparru mil pangka ngajulurla!" Nyampuju ngulaju yimi-nyayirni-wangu jukurrpa kuja-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu yalirraku yapaku.

Jijaji kuja yukajarra Jurujulumu-kurra
Matthew 21.1-11, Mark 11.1-11, John 12.12-19

²⁸ Kuja Jijaji yimi-ngarrirninkaku lawa-jarrija yapa-patuku yali yimi-nyayirni-wangu, ngula-jangkaju yanu kamparru yapakuju Jurujulumu-kurra. Yapa panu-nyayirnilpalu puranja-yanu-juku nyanunguju.

²⁹ Kujalpalu kutu-jarrinja-yanulku Jurujulumu-kurraju, yanurnulu

pirli-kirra-wiyi yirdi-kirraju Yalipiji-kirra[†] Yalirla pirlingka kirri-jarra

jirramalpa-pala karrija yirdi-jarraju Pijipaki manu Pijini. Ngulangkalkupalanglu wangkaja Jijaji jirrama-kariki kurdungurlu-jarraku kuja,

³⁰ "Yanta-pala kamparru kirri-pardu-kurra Pijipaki-kirra. Ngula-kurra kajinpala yukamirra, kapunpala parlu-pinyi tangkiyi kurdu-warnu kaji karri yirdiyi-wana wayirninja-warnu. Kula nganangku pululu-manu manu warrkurnu murnma-juku ngulaju kurdu-warnu. Rurruny-pinjarla pina-pala wilil-kangkarni nyampu-kurra. ³¹ Kajilpangkupala nganangku payirninjarla warla-pajikarla, ngulakuju-palarla kuja wangkaya, 'Nyampukuju tangkiyiki-nyanurla warlalja wangkajarni."

³² Junga-juku, yarkajaja-pala yali-kirraju kirri-kirra. Kuja-pala yanurnu kirri-kirra manu yukajarni, ngulaju-pala parlu-pungu tangkiyipi kujalpa karrija yirdiyi-wana wayirninja-warnu. ³³ Ngulangka-yijjalpalu karrija warlaljamarr-patu tangkiyi-kirlangku kujalpalu mardarnu. Ngulajangkaju, kujalpa-palarla kurdungurlu-jarrarlu ngalyipi-piya rurruny-pungu, ngulangkujulu-palanglu payurnu, "Nyarrpa-mani kanpala, kuja kanpalarla rurruny-pinyi ngalyipi-piya wayirninja-warnu tangkiyikiji nganimpa-nyangukuju?"

³⁴ Nyanungu-jarralku kurdungurlu-jarra, wangkajalu-jana, "Nyampukuju tangkiyiki-nyanurla warlalja wangkajarni." ³⁵ Junga-juku, kangulku-palarla pina Jijajiki. Ngalya-karirli kurdungurlu-paturlu, kujalpalu wawarda mardarnu jimantarlal, ngula-jangkalurla rurruny-pinjarla yirrarnu tangkiyirla purturlurla Jijajiki nyinanjaku, ngulangkanya yungu nyinanja-yani purturlurla wawarda-kurlurla. Junga-juku, wari-yirrarnulu Jijaji tangkiyirla, manu yarkajarralku yirdiyi-wanalku.

³⁶ Ngalya-karirli yapangku-yijala rurruny-pungulpalu wawarda jimanta-jangkaju, manulpalu kamparrurla yirdiyirla walyangka yirrarninja-yanu yungulurla kujalju pulka-pinyi. ³⁷ Kutu-jarrinja-yanulpalu Jurujulumu-kurra yalirla ngurra kuja-ka yirdiyi ngunamirra kaninjarra-kari Yalipiji-ngirli. Ngula-jangkaju, yapa-paturlu manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlulpalurla pulka-pungu Kaatuku kilji-nyayirnirli. Jintawarlayi-jiki wardinyijilpalurla purlaja:

"Wati nyampuju ngulaju ngurrju-nyayirni! Nganimparlurnalu nyangu parlpuru-maninja-kurra yapa-kurra!"

[†] 19:29 Mount of Olives

38 Wati nyampuju kuja Kaaturlu milyarninjarla yilyajarni yungu-ngalpa Kingi nyina ngalipaku, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!* Ngampurrrpa karnalu-jana nyina yapaku yungulu ngurru kulu-wangu rarralypa nyina nguru-nyayirni-wangurla! Pulka-pinyirliparla Kaatuku!"

39 Yalirla yapa panu-puru, ngulajulpalu ngalya-kari Paraji wapaja. Wangkajalurla Jijajiki, "Tiija, warla-pajika-jana yalirra-patu kurdungurlu-patu kuja kalu purla!"

40 Kala Jijajiji-jana wangkaja, "Kajilpalu ngaju-nyangu kurdungurlu-patu wurdungu-jarriyarla, ngulaju nyampurra pirli-wati yirdiyirla kajikalu purlami, kajikalurla pulka-pinyi Kaatuku!"

Jijajiji-jana yapaku yulaja Jurujulumu-wardingkiki

41 Jijajiji-pa kutulku yanurnu Jurujulumu-kurra. Kuja nyangu wurnturukurra, nyanjralpal-jana yulalyi-mardarnu nguru manu yapa. **42** Yulanjarkarra wangkaja kuja, "Yungurna-nyarra muurl-mardakarla majumajukjaku! Kajinkijili yijardu wala nyinakarla ngajuku, kapunkujulu marlaja nyinakarla ngurrju rarralypalku. Kala lawa, kulpankujulu milya-pungu!

43 Ngaka-kari kapulu yapaju ngurra-kari-wardingki yanirni nyampu-kurra ngurra-kurra. Yalirra kapulu-nyarra nyurunyuru-jarrimi nyurrurlaku. Kapulu warrukirdikirdi karrimi nyampurla ngurrangka. Kapulu-nyarra warla-pajirni nyurrurla, kulankulu yukamirra manu kulankulu wilypipardimi kirri-ngirli. Kapulu-nyarra kujarnikujarnirli pakarni nyurrurlaju.

44 Kaatuju-ka ngampurrrpa nyina yungu-nyarra muurl-mardarni yalirkujaku yapa-patu-kujaku. Kala kankulu juwa-kijirni-jiki nyanunguju. Kujarlanya yalirrarlu yapangku kapulu-nyarra muku lawa-mani. Kapulu muku lakarn-pinyi pirlji yuwarlirla kirringka. Kapulu muku kijirni, manu kapulu yarlu-mani-nyayirni!" Kujanya Jijajiji wangkaja, yulajalpa-jana yapa-patuku Jurujulumu-wardingkiki.

Jijaji yanu Yuwarli Maralypi-kirra

Matthew 21.12-17, Mark 11.15-19, John 2.13-22

45 Ngula-jangkaju, Jijaji yaninjarla yukajarra Yuwarli Maralypi-kirra. Yalirla Maralypirla ngulajulpalu yapa panu nyinaja kaninjarniji manu warrki-jarrija. Yungulpalu-jana niyiarningkijarra yalirla yapaku talakupurdarlu. Kuja-jana Jijajirli parlu-pungu kuja-kurra yapa panu warrki-jarrinja-kurra, ngulaju-jana nyanjrala muku wajirli-pungu kulu-nyayirnirli. **46** Wangkaja-jana, "Payipulurla-ka wangka Kaatuju: 'Nyampu Yuwarli Maralypi ngulaju ngaju-nyangu, ngula-kurraju kalu yapa yanirni yungujulu wangkami.' Kala nyurrurla yapa, kuja kankulu nyampurla Yuwarli-nyayirni-wangurla warrki-jarrimi talamipaku, ngulaju kujarlulu kankulu maju-mani nyampuju Maralypi yangka-piya yuwarli-kari-piya ngulangkaju kuja kalu nyina wiipalka-patu!"*

47-48 Ngula-jangkaju, parra-kari parra-kari Jijajiji kala yanu Yuwarli Maralypi-kirra. Yalirlaju ngulajulpa-jana yapa pinarri-manu Kaatukuru. Kujalu Juwu-paturlu wiriwirirli kuja-kurra purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra yangka-paturlu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu, ngulajulurla nyanungurlkulku jangkardu manngu-nyangu Jijajikiji, manu payurnulpalu-nyanu, "Nyarrparlurlipa puuly-mardarninjarla pinyi?" Kala kujalu purda-nyangu panu-karirli yapangku Jijaji wangkanja-kurra pinarri-maninja-kurra,

* **19:38** Nyangka Psalm 118.26   * **19:46** Nyangka Isaiah 56.7, Jeremiah 7.11

ngulajulpalu yirriyirri-nyayirnirli purda-nyangu. Kujarlaju yangkangkuju wiriwirirli, kulalu nyarrparlu puuly-mardakarlalku Jijajiji.

20

Nganangku Warlalja-Wiri yirrarnu Jijaji wiriki nyinanjaku?

Matthew 21.23-27, Mark 11.27-33

¹ Parra-patu-karirla, Jijajirlipala-jana yapa-patu pinarri-manu Yuwarli Maralypirla Yimi Ngurrju. Ngula-kurra kujulurla rdipiija wiriwiri yangka maralypikingarduyu-patu manu kuruwarringarduyu-patu manu yangka jarlu-patu, payurnulu, ² “Wangkaya-ngaŋpa, pирrarniji nganangkungku yirrarnu wiriji kujanpa-jana yilyaja yangka-patu talakungarduyu nyampungurlu Yuwarli Maralypi-ngirlil? Nganangkungku wiringki ngarrurnu muku yilyanjaku kujanpa-jana yilyaja?”

³ Jijajirliji jangku-manu-jana, “Wurra! Ngaju-wiyi ngayirna-nyarra payirni witangku jarungku. ⁴ Nganangku wiringki Jaanu Papitaji ngarrurnu yapaku papitaji-maninjakuju? Kaaturlu marda, marda wati-karirlil? Jangku-manta-wiyijili!”

⁵ Kuja-kurra kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngulajulpalu nyau putu jungarni-manu jaruku jangku-maninjaku. Payurnulu-nyau, manu wangkajalu-nyau, ‘Nyarrparlirlipa jangku-mani? Kajil-parliparla wangkayarla Jijajiki kuja ‘Kaaturlu nganta ngarrurnu Jaanu yapaku papitaji-maninjaku’, ngulaju Jijaji kajika-ngalpa kuja wangka ‘Winjarninkilirla ngungkurr-nyinaja Jaanu wangkanja-kurru?’ ⁶ Manu nyarrparlirlipa jangku-mani? Yapa panu nganta kalu wangka Jaanu Papitaji ngulaju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nganta. Kujakuju, kajilparliparla kuja wangkayarla Jijajiki, ‘wati-kari-miparlu yangkaju Jaanu Papitajiji ngarrurnu yapaku papitaji-maninjaku’, kajilparlipa kuja wangkayarla, ngulakuju yapa-paturlu kajikalu-ngalpa kulu-jarrinjarla pinyi tarunga-kurra pirli-kirlirlil.” ⁷ Kujarlaju Jijajilkili jangku-manu, “Karija. Nganangku mayi ngarrurnu Jaanuju yapaku papitaji-maninjaku?”

⁸ Jijajiji-jana wangkaja, “Kulankujulu ngajuju jangku-manu, ngulaju kularna-nyarra ngajulurlu jangku-mani-yijala nganangku kujaju ngaju Warlalja-Wiri yirrarnu.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa kaatinikingarduyu-kurlu warlaljamarri-kirli

Matthew 21.33-46, Mark 12.1-12

⁹ Ngula-jangka, yimi-nyayirni-wangu-jana wangkaja Jijajiji yapakuju, “Jinta watilpa nyinaja nyurru-wiyiji warlaljamarri kaatinikingarduyu kuja-nyau nyanunguku yarlu-pungu kaatini. Ngulaju-nyau yarlu-pinjarla marnikiji-piya jukajuka-yirrarnu miyiki pardinjaku. Wurnakungarntirlilki yangkaju yungu-jana yarlu kaatini wati-patu-karikilki yungulurla jina-mardarni manu warrawarra-kanyi. Ngula-jangkaju, yarkajalku yaliji wati ngurrara-kari-kirralku yungu tarngalku nyina yalirlaju.

¹⁰ Kujalu yangka miyi murntu-jarrijalku, ngulakuju yilyaja wati jinta warrkini yangkangku warlaljamarrirli wiringki kaatinikingarduyurru. Ngulaju yilyaja pina yangka-kurra kaatini-kirra yungulurla warrkini-patu-karirlili yinyi ngalya-kari murntu miyiji nyanungu-nyangu. Yangkapaturlu kujalu wati-paturlu nganjirni parlu-pungu yangka warrkini jinta, ngulajulu nganjirni puuly-mardarninjarla pakarnu, manulu pina-yilyaja marlajarra. Ngula-jangka, yaninjarlarla wangkaja nyanungu-nyangu warlaljamarrirli kujalu pinjarla yirrarnu wati-paturlu. ¹¹ Ngula-jangkaju, jinta-karilkilki yarda yilyaja yangkangkuju warlaljamarrirli kaatinikingarduyurru

yangka-kurra-yijala kaatini-kirra. Ngulalkulu parlu-pinjarla wapirdi pakarnu manu kurntaku ngurrju-manu. Manu yilyajalu pina marlajarra-yijala. ¹² Ngula-jangkaju, jinta-karlikil yarda yilyaja kaatinikingarduyurlu yangka-kurra-yijala kaatini-kirra. Ngulalkulu parlu-pungu, manu pinjarlarlu yirrarnu, jarna-maninjarla kujurnulu kaatini-ngirliji. Yinya warrkini, yakarra-pardinjarla yantu pina kaatinikingarduyu-kurra, ngula yimingarrurnu kujalu pakarnu nyanunguju.

¹³ “Ngula-jangka, yinya kaatinikingarduyu wangkaja-nyanu, ‘Nyarrpa-jarrimilkirna? Ngajú karna jintalku kaja-nyanuju mardarni marulu. Kajilparna yilyayarla, ngulaju kajikal purda-nyanyi wilji-wangurlu.’ Jungajuku, yilyajalku. ¹⁴ Kujalu parlu-pungu yaninjarni-kirra ngalapi-nyanu yangka-kurlangu kaatinikingarduyu-kurlangu, ngulakuju yangka-patu wati-patu wangkajalu-nyanu, ‘Nyampunya rdipijarni yangka-kurlanggujyu ngalapi-nyanulku! Pakarnirlipa yirliparla jurnta kanyi nyampuju kaatini.’ ¹⁵ Junga-juku, puuly-mardarninjarla kujurnulu kaatini-ngirliji, manulu pungu tarnnga-kurra.”

Jijajiji wangkaja-jana yapa-patukuju, “Nyarrpa-manilki kapu-jana yangka warlaljamarri wati kaatinikingarduyurlu? ¹⁶ Kari ngulangkuju kapu-jana yaninjarla muku pinyi-yijala tarnnga-kurra yangkaju warrkini-patu-kari. Ngula-jangkarluju, kapu-jana yapa-karikilkii kaatiniji yinyi yungulurla jina-mardarninjarla warrawarra-kanyi kaatiniji warrkini-patu-karikilkii.” Kujarlunya-jana Jijajirli yirri-puraja yapakuju.

Kuja-kurra kujalu yangkaju wiriwirli purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, kujalu purlaja kilji-nyayirni, “Lawa-nyayirni, kula kuja junga!”

¹⁷ Jijajirli-jana nyangu nyanungurraju, manu wangkaja-jana, “Nyampunya-ka nguna Payipulurla yimi ngaju-kurlu: ‘Yuwarli ngantirninkungarnitirli, yarturlu yangka kujalu warrkini-paturlu yuwarlikingarduyu-paturlu punku-pajirninjarla walyi-kujurnu milarninja-wangurlu, ngulaju Yarturlu-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu Ngurrju-nyayirni Rdarrkanpa yarturlu-kari-piyawangu!’*

Ngajujurna Kaatu-kurlangu Rdarrkanpa Yarturlu-nyayirni-wangu kujaju milarnu! ¹⁸ Ngana-puka kaji rampal-wanti kankarlarni nyampurla Yarturlu-nyayirni-wangurla, ngulaju kapurla marlaja rdilykirdilyki-yani yungkurnuju. Manu kajirla yinya Yarturlu-nyayirni-wangu yarlpawantimi, ngulaju kapu tarnnga-kurra katirnu.”

¹⁹ Yangkangku wiriwirli kuruwarrikingarduyu-paturlu manu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirli, purda-nyangulu Jijaji wangkanja-kurra yimi-nyayirni-wangu yangka kaatinikingarduyu-kurlukurra, manugu-nyangulkulu-nyanu, “Kari! Ngalipaku kanganpa nginji-wangka!” Junga-juku yungu ngantaluu rdarri-mardakalarra Jijajiji. Kala panu-karirli manugu-nyangu Jijajiji ngantalpa nyinaja Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Kujakuju yinyarra wiriwirli, laningkilkili yampija yapa-patu-kari-kijaku turnu-warunu-kari-kijaku.

*Juwu-paturlu wiringki yungu ngantalu yimirr-yungkarla Jijaji
Matthew 22.15-22, Mark 12.13-17*

²⁰ Ngaka-pardu-karlikil, Juwu-paturlu wiriwirli, yilyajalu-jana wati-patu Jijaji-kirlangu-kurra yungulu yimirr-yinyi payirninjarla. Kulalu ngampurrrpa nyinaja pina-jarrinjaku Kaatu-kurru. Yungulu nganta Jijaji purda-nyanyi rampal-wangkanja-kurra. Kaji rampal-wangkayarla, kapulu maninjarla kangkarla Ruumu-wardingki-kirra kuwurtu-kurra.

* **20:17** Nyangka Psalm 118.22

21 Kujalurla Jijajiki yanurnu, ngulajulurla kuja wangkaja, "Tiija, warrarda kanpa-jana wangka yimiji junga Kaatu-kurlu lani-wangu yapa ngalyakariki wiriwiriki marda, tala palka-kurlurla marda, marda marlajarrawatiki. Pina-mani kanpa-jana junga-nyayirni yimi Kaatu-kurlu. Ngulaju ngula-juku. **22** Wangkayalku-nganpa nganimpaku! Nganakurliparla talaju yinyi? Kaatuku marda, marda Ruumu-wardingkiki Wiri-nyayirniki, kuja kangalpa warrarda jinyijinyi-mani talaku yinjaku? Nyarrpa-jarrimirlipa?"

23 Jijajirlipa-jana miyalurlu maninjarla milya-pungu majumaju-kurra yimirr-yinja-kurraju, manu-jana payurnu, **24** "Maninjarlajulu kangkarni tala Ruumu-kurlangu yangka pirla jinta-mipa yungurna miimii-nyanyi. Ngana-kurlangu nyampurlaju pirlingka talangka miparrpaju, manu ngana-kurlangu yirdji?"

Jangku-manulkulu, "Ruumu-wardingki-kirlangu Wiri-nyayirni-kirlangu miparrpa manu yirdi nyanungu-nyangu-ka ngunami pirlingka."

25 Wangkajalku-jana Jijajiji, "Nyiy-a-puka kuja karla nguna Ruumu-wardingkiki Kingi, ngulanyalurla yungka. Kala kuja karla nguna Kaatuku nyiya-puka, ngulajulurla yungka nyanunguku."

26 Kujalu kuja-kurra purda-nyangu wangkanja-kurra Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Yapa panu-puru kula Jijaji rampal-wangkaja yinyarra-puru yimirr-yinja-patu-puru. Kulalu puuly-mardarnu, ngarilpalu karrija-puka.

Yimi nyampu ngulaju Kaatu-kurlu kaji-jana yapa pina-wankaru-mani palinja-warnu

Matthew 22.23-33, Mark 12.18-27

27 Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilkki, panu-karilkilirla yarda yanurnu Jijajiki turnu-warnu-patu-kari yirdi-patuju Jatiyuji-patu yungulu nganta yimirr-yinyi. Nyampu-patu Jatiyuji-patu kalalu wangkaja Kaaturlu kulalpa-jana pina-wankaru-mantarla nganta palinja-warnu.

28 Yanurnulurla Jijajikiji, ngula-jangkaju, payurnulu, "Tiija, Mujujurulungalpa kuruwarriji yirrarnu nyurru-wiyi yupukarra-kurlu, kaji watu yupukarra pali kurdu-wangu, ngulakujurla nyanungukupurdangkarlu-juku marlaja mardarni kali-pukalkuju. Kaji-pala kurdu palka-mani, ngulaju nganta yaliki-kirli kampparru-warnuku kirda-nyanukuju kurdu nyampuju. **29** Jalangujalangurlu yimi karnalu mardarni wita wirlki-palapatu-kurlu ngarrka-patu-kurlu kujalpalu wirlki nyinaja nyanungu-mipa-juku ngati-nyanu jinta manu kirda-nyanu jinta jintangka-juku. Papardi-nyanu kuja yupukarra-jarrija, ngulangkuju karnta rdakurl-kujurnu. Ngula papardi-nyanuju palijalku, ngulaju palija kurdu-wangu-juku. **30** Ngula-jangkaju, kukurnu-nyanurlulku rdakurl-kujurnu yangakaju kali-puka karnta. Ngulaju kukurnu-nyanulkuju palija kurdu-wangu-yijala. **31** Ngula-jangkaju, jinta-karirlilki rdakurl-kujurnu yangkaju karnta kali-puka jinta-juku, ngulaju palija kurdu-wangu-yijala. Jinta-kari jinta-karirlirla yupukarra-jarrija yangkaku-juku jintaku karntakuju, ngulajulu jinta-kari jinta-kari muku palija kurdu-wangu-juku. **32** Manu ngula-jangkaju, nyanungulku karnta palija. **33** Ngaka kaji-jana yapa Kaaturlu milyi-jangka yakarra-maninjarla wankaru-mani pina jintawarlayi-jiki, nganakulku kapurla yangkaju karnta nyina kali-nyanukuju yangka-jangkaju kujalpalu mardarnu wirlki-palarlu?"

34 Jijaji wangkaja-jana, "Nyampurla ngurungka jalangu, wati manu karnta kalu yupukarra nyina. **35-36** Yapa kuja kalurla Kaatuku jungarni nyina, ngaka kaji-jana Kaaturlu pina-wankaru-mani milyi-jangka, kapulu

nyina marramarra-piya, ngula-jangkaju kulalu palimilki, lawa. Kuja-jangka kulalu yupukarra nyina. Kaaturlu kapu-jana wankaru-mani yungulu nyina kurdukurdu nyanungu-nyangu jintawarlayi-jiki karnta manu wati.

³⁷ "Payurnunkujulu Kaaturlu-japa kaji-jana yapa wankaru-mani pina milyi-jangkaju. Kula kankulu mayi manngu-nyanyi yimi Mujuju-kurlangu Payipulurla yangka kujalpa nyangu Mujujurlu jarra-kurlu jankanja-kurra watiya, kula kankulu manngu-nyanyi mayi yimiji? Ngula-puru, wangka-jarla Mujuju Kaatuku, 'Nyuntu kanpa nyinami Kaatu nyampurra-patuku Yipuruyamukuju, Yjakikiji manu Jakupukuju nyurnunyurnukuju yangka kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi.'^{*} ³⁸ Kujaju junga. Yapangku wankaru-miparlu kalu Kaatuju purami. Yapangku nyurnungku palinja-warnurlu kujalpalu nyarrparlu purayarla, lawa. Ngana-puka kuja-ka Kaaturlu yajarni, ngulaju-ka nyina wankaru."

³⁹⁻⁴⁰ Kujalu Jatiyuji-paturlu purda-nyangu Jijaji kuja-kurra wangkanja-kurra, wurdungu-jarrijalu. Lani-jarrijalpalurla yarda payirninja-kuju. Kala yangka kuruwarrikingarduyu-patu, wangkajalurla Jijajiki, "Tija, yinya yimi kujanpa-jana wangkaja Jatiyuji-patuku, ngulaju junga-nyayirni!"

Ngana-kurlangu ngalapi-nyanu Mijaya?

Matthew 22.41-46, Mark 12.35-37

⁴¹ Ngula-jangka, Jijajirla-jana payurnu kuruwarrikingarduyu-patu, "Wati yangka Mijaya Kaatu-kurlangu, ngula kalu wangka nganta kuruwarrikingarduyu-patu 'nyanungu Mijaya nganta-ka nyina Kingi Tapiti-kirlangu ngalapi-nyanu.' Nyarrpa kalu kujaju wangka?"

⁴²⁻⁴³ Nyurru-wiyirli, Kingi Tapitirli yirrarnu yimi pukungka yangkangkaju Yunparninja-kurlangurla:

'Ngajurna purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra, kujalparla wangkaja ngaju-nyanguku Warlalja-Wiriki yangka Mijayaku, wangkajarlal, "Nyampurla nyinaka jungarni-purdanji ngaju-nyangurla kajirna-jana nyurunyuru wita-wangu yapa yirrarni nyuntu-nyangurla wirliyarla kanunju yungunpa-nyanurla kunka-mani yangka kujal-pangkulu nyuntuku nyurunyuru-jarrija."^{*}

⁴⁴ Nyampu yimi junga-jala. Yimi witangka, nyanungurlu Kingi Tapitirli wiri-pajurnu Mijaya. Kujaju ngulaju Mijayaju kankarlu-juku Tapitikiji. Purda-nyanyinya kankulu?"

Jijajirla-jana warnkiri-maninjarla pututu-pungu yapaju kuruwarrikingarduyu-kujaku

Matthew 23.1-36, Mark 12.38-40, Luke 11.37-54

⁴⁵ Jijajirla nyinaja-juku yapa-patu-kurluju, manulpalu purda-nyangu nyanunguju. Ngula-jangka, wangkaja-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, ⁴⁶ "Nyinayalu wurnturu yinya-kujaku kuruwarrikingarduyu-patu-kujaku, yangka kuja kalu-jana wangka Mujuju-kurlangu kuruwarri yapaku! Kajikalnu-nyarra marda karlirr-kanyi Kaatu-kujaku! Yungu ngantalu wapami jurnarrpa ngurrju-kurru nganta yungulu-jana yapangku nganta nyanjarla ngurrju-pajirni. Kajili-jana kutu yanirni yapaku, ngula-puruju kalu ngampurrrpa nyina yapakariki yungulu-jana parntarrinjini nyanungurru manu yungulu-jana pinangkalpa-pajirni. Kajili yani jaaji-kirra nyanungurra-nyangu-kurra, manu marda kajili yani kurapaka wiri-kirra ngarninjakungarnti, ngulaju

* **20:37** Nyangka Exodus 3.6 * **20:42-43** Nyangka Psalm 110.1

kalu-jana warrarda milarninjarla mani ngurrju-nyayirni nyinanjan-kurlangu-patuju. ⁴⁷ Nyampurluju wati-paturlu ngulaju kalu-jana kali-pukakuju yuwarli jurnta kanyi yimirr-yinjarla. Ngula-jangkaju, yangka wati-patu, yati-wangka kalurla Kaatuku tarnnga-nyayirni milparniwarrarla milkarraku yungulu-jana yapa-karirli nyanyi. Kula ngurrju kujaju, kala jarrwara! Kaaturlu kajana kuja-kurraju nyanyi, ngula-panuju kapu-nyanurla kunka-mani pina!"

21

Yimi karnta-kurlu kali-puka-kurlu marlajarra-kurlu
Mark 12.41-44

¹ Yangkangka-juku Yuwarli Maralypirla, nyinaja-jukulpalu kaninjarni Jijaji manu kurdungurlu-patu ngulaju kutu ngami-pirdi' kujalpa ngami jinta karrija tala-kurlangu, ngulangkanya kalalurla yirrarnu tala warn-tarri Kaatuku. Ngula-kurraju, panulpalu yanurnuyanurnu yapaju tala panu-kurlu, ngulalpalu talaju yirrarnu ngamingkaju panu-jarlu-nyayirni. Jijajirlilpa-jana nyangu tala yirrarninja-kurraju. ² Ngula-puruju, karntalku jinta kali-puka marlajarra yaninjarni yanu yangka-kurra-yijala ngamipardu-kurra tala-kurlangu-kurra. Ngulangkaju yirrarnu wita-jarra tala pirli-pardu-jarra maru-jarra, ngulaju kula panu-jarlu, lawa. ³⁻⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, "Wangka karna-nyarra junga. Yali-paturlu ngulalurla yirrarnu tala wiri, ngulaju ngurrju. Kala palka-juku kalu-nyanu panu-jarlu marda mardarni. Kala kujarla yalirli karntangku kali-pukarlu yirrarnu pirli wita-jarra, ngulajunyu marulu-nyayirni jurnta yirrarnu. Kala lawa-ka nyina tala-wangu. Nyانunguju-ka jama-nyayirni nyina yinya talakungarduyu-patupiya-wangu. Kaatuju kajana wita-mipa wardinyi nyina nyanungurraju. Kala yinyaku kali-pukaku, ngulaju karla wardinyi nyina karrikarri-wangu-nyayirni!"

Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku ngulaju kuja, 'Maralypi Yuwarli ngakaju kapu pirlpirl-wantimi'
Matthew 24.1-2, Mark 13.1-2

⁵ Kuja-jana Jijaji jirrnganja wilypy-pardiya nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku kaninjarni-jangka Yuwarli Maralypi-jangka, ngula-jangkajulurla wangkaja, "Tija, nyampu-jana nyangka Maralypirla yarturlu wiriwiri kuja-ka karrinja-yani ngurrju-nyayirni! Manu nyangka nyiyarningkijarra warntarri kuja kalurla Kaatuku yirrarni."

⁶ Jijaji-jana wangkaja, "Nyanyi mayi kankulu-jana nyampurraju kuja kalu karrinja-yani yuwarli-kari yuwarli-kari manu kuja-ka karri nyampu Yuwarli Maralypi? Ngularraju kulalu tarnnga karri nyampurraju. Manu kulalu-nyanu nyampurraju yarturluju kuja-piya yaarlyaaarl-ngunanjan-yani. Ngakaju kapulu-jana yapa-karirli muku pirlpirl-kijirni walya-kurra."

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku kapu-jana nyi-yarningkijarra wuurnpa-jarri nyanungurraju
Matthew 24.3-14, Mark 13.3-13

⁷ Jijaji-kirlangu-paturlu kurdungurlu-paturlulu nyanunguju payurnu, "Tija, wangkaya-nganpa. Nyangurlalu-jana nyampurraju yuwarli pirlpirl-kijirni yapangkuju yungurnalu nganimpalangurlu milya-pinyi? Pirlpirl-kijirninjakungarntiji, nyiya-wiyi kapurnalu kamparruju nyanyi, ngari yungurnalu pinalku nyina?"

⁸ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Jijajiji kuja, "Warrawarra-kangkalu-nyanu yapa-kari-kijaku, kajikalu-nyarra yapa-karirli yimirr-yinjarla

karlirr-kanyi. Panu kapulu yaniyanirni nyurrurla-nyangu-kurraju yapa ngaju-nyangu-nganta, kapulu-nyarra wangkanjrala yimirr-yinyi kuja, ‘Ngajujurna Mijaya yangka kuja-nyarra Kaaturu ngarrurnu nyurru-wiyi yilyanjarnikingarntirli!’ Junga-wangu kujaju! Manu kapulu-nyarra wangkami kuja, ‘Nguruju kanganpa rdangkarlpa-jarrinja-yani jalanguju!’ Junga-wangu-yijala kujaju! Kujanya kapulu-nyarra yapaju wangkami. Kala nyinakalu purda-nyanja-wangu! ⁹ Lani-wangulu nyinaya kajinkili-jana purda-nyanyi linjarrpa w提醒 kirra manu kajinkili yangka jaru mani yapa-kari-kirlangu wurnturu-ngurlu ngurra-kari-ngirli kajili-nyanu yiti-wana-karirli linjarrparlu pakarni. Ngula-puruju, wurrangkulu mardaka langangku, kula-nyarra nguruju lawa-jarri jurnta murnmajuku. ¹⁰ Nguru lawa-jarrinjakungarntirliji kapulu-nyanu linjarrparlu-wiyi luwarni ngurrara-kari-warnurlu ngurrara-kari-warnurlu, manu nguru-kari-jangka nguru-kari-jangka kapulu-nyanu rdilykarra-yirrarni linjarrparaku wiriki luwarninjaku. ¹¹ Ngula-jangkaju, kapu walya yurnkuyurnku-jarri nguru-kari nguru-karirla. Manu ngula-warnuju ngurrara-kari ngurrara-kari kapurla mangarrkiji lawa karrimi. Manu yapaju kapulu nyurnu-jarrimi. Kapulurla Kaatuku marlaja nyanyi nyiyarningkijarra yalkirirla, manu kapulu-jana lani-jarrimi. Kala nyurrurlaju, lani-wangulu nyinaka!

¹² “Kujakungarntiji kapulu-nyarra jangkardurnu yani yurkunyu, manu kapulu-nyarra puuly-mardarninjarla yirrarni rdaku-kurra murrumurru-maninjaku. Jaaji-kari jaaji-karirla nyunungurra-nyangurla, ngulangka kapulu-nyarra kulkurru-jarra karrinja-yirrarninjarla pakarni. Yangka kuja kankujulu nyurrurlarlu ngaju purami, kujarlaju kapulu-nyarra karrinja-yirrarni kulkurru-jarra kingi-kari kingi-karirla manu w提醒 irirla yangka watikingarduyurla. ¹³ Ngulangkanya kapunkulu-jana yimi-garriini Yimi Ngurrju ngaju-kurlu.

¹⁴⁻¹⁵ “Yangka kajili-nyarra jangkardurnu yani maninjaku nyurrurlaku, kapurna-nyarra ngajulu wangka nyirrpaa wangkanjaku. Kapurna-nyarra pinarri-mani yungunkulu pina-nyayirni nyina. Yinyaarra yapa-patu kapulu-nyarra nyurunyuru-jarrimi. Kala kajinkili-jana wangkami, kapunkulu-jana w提醒 dungsu-mani yimi nyurrurla-nyangu-kurlurlu. Kulalpalu-nyarra wiljiwilji-mantarlkaku. Kujakungartiji, lani-wangulu karriya wangkanjakungarntiji. ¹⁶ Nyurrurlakupalanggurlu manu nyurrurlakupurdangkarlu manu warlaljamarrirli kapulu-nyarra kanyi kuwurtu-kurra, kapulu-nyarra pinyi tarnga-kurra nyurrurlaju ngalya-kari. ¹⁷ Ngaju-nyangu kuja kankulu nyina, ngulakuju yapa panu kapulu-nyarra tarnga-juku nyurunyuruyi-jarri. ¹⁸ Kala nyurrurla, kulalu wajampa-jarriya kujakuju! ¹⁹ Ngana-puka kajinpaju wala-juku nyina ngajuku jikajika-jarrinja-wangu, ngulaju kapunparla jirranga nyina Kaatuku tarnga-juku.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanungku kurdungurlu-patukuu.

Yapa panu-kari ngurra-kari-wardingkirli kapulu riwarri-mani Jurujulu-muju

Matthew 24.15-28, Mark 13.14-19

²⁰ Jijaji-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patukuu, “Ngaka-kari, nyurrurlarlu kapunkulu-jana nyanyi w提醒 panu w提醒 rmarla yaninjarni-kirra nguru-kari nguru-kari-jangka. Kapulu yanirni Jurujulumu-kurra, manu kapulu w提醒 rrukirdikirri karri. Kajinkili-jana nyanyi yinya w提醒 tpu w提醒 rmarla yaninjarni-kirra, kapunkulu-jana milya-pinyi yangka kapulu muku riwarri-mani Jurujulumu manu yapa-patu. ²¹⁻²² Nyurru-wiyi

Kaatu wangkaja Payipulurla ngaka kapu-jana muku pinyi yapa panu Jurujulumurla. Junga kujaju! Nyurrurla kuja kankulu nyina Jurdiyarla, kajinkili-jana nyanyi wati panu warrmarla yaninjarni-kirra, ngula-kujakuju pirri-parnkayalu pirli-wana-kurra! Kala nyurrurla kuja kankulu nyina kaninjarni Jurujulumurla, kapankulu wilypi-pardiya yungunkulu parnkami wati panu-kujaku! Manu nyurrurla kuja kankulu nyina yuurrkurrla, kulalu pina-yanta Jurujulumu-kurra! ²³ Yangka-puruju kapurla karrimi maju-nyayirni karntakuju yangka wartardikiji, manu karntaku wita pirlirrkakupalangku kapurla karrimi maju-nyayirni wiyyarrpaku. Kulalpalu nyarrpalku pirri-parnkayalarla yangka-kujaku warrmarla-kujaku! Yapa yinya panu-jarlrulu kapulu-nyanu purda-nyanyi murrumurru, Kaaturlu kapu-jana muku pinyi! ²⁴ Yinya warrmarlarlu kapulu-jana ngalya-kari pinyi yapaju Jurujulumurlaju junma kirrirdi-kirrirliri. Ngalya-kari kapulu-jana rarra-kanja-yani Jurujulumu-ngurluju yangka nyanungurra-nyangu-kurra nguru-kurra. Yuwayi, warrmarla Juwu-wangu-patu panu-jarlu nguru-kari nguru-kari-wardingki kapulu nyina Jurujulumurla tarnnga-nyayirni. Ngaka kapu-jana Kaaturlu muku yilyamirra.”

Jijaji-jana wangkaja kuja, ‘Kapurna pina-yanirni nyampu-kurra yalkirin’girli mangkurdurla.’

Matthew 24.29-31, Mark 13.24-27

²⁵ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Ngakaju kapurla Kaatuku wantaju maru-jarrimi marlaja, manu kirntangi kapurla mirilmiril-karrinja-wangulkuyijala marlaja maru-jarri. Kapurlura yanjilypiri panu-nyayirni marlaja wantimi nguru-ngurlu. Yapa yangka kuja kalu nyinami ngapa wiringka kutu, ngulaju kapulu lani-jarri-nyayirni ngapa wiri-kijaku kajirla ngapa marlaja kankarlu-jarrinja-yanilki mayawunpa wiriki. Kapulu jata-nyanyi. ²⁶ Kapulu nyanyi nguru kaji nyarrpa-jarrilki ngakaju. Yuwayi, kapulu-jana nyanyi yanjilypiri-wati yururrinja-kurra. Kujarlaju, kapulu lani-jarrinjarla walya-kurra wantimi. ²⁷ Ngula-jangkaju, ngajuju yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kapujulu nyanyi yaninjarni-kirra. Kapurna warraja-jarrimirni mangkurdurla, kapurna kulpari yanirni nyampu-kurra pirrjirdi-nyayirni yartarnarri wiri-jarlu-kurru, manu kapurna mirilmiril-karrnjarni yani. ²⁸ Kajinkili nyiyarningkijarra nyanyi kuja-kurra, karriyalu jungarni lani-wangu! Kapurna pina-yanirni yungurna-nyarra ngurrju mardarni.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja.

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa watiya-kurlu miyi-kirli
Matthew 24.32-35, Mark 13.28-31

²⁹ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Milya-pinyi kankulu yangka kuja kalu watiya-kari watiya-kari kirrirdi-jarrinja-yani? ³⁰ Jalyirrpalku-ka purrulyun-pardinja-yani, manu jinjirlakungarnti wujulypa-wiyi-ka palka-jarrinja-yani, ngula-jangkaju jinjirlalku-ka wilypi-pardi. Ngula-jangkaju kankulu milya-pinyi kuja-ka yangka karapurda-jarrnjarni yani. ³¹ Ngula-piya-yijala kapunkulu nyanyi nyiyarningkijarra maju-jarrinja-kurra yalkirirlia. Ngula-jangkaju kujarlaju kapunkulu pinalku nyina yangka Kaatu kanyarra yanirni kutulku yapakuju yungu-nyarra Warlalja-Wiri nyina.

³² “Langa-kurra-mantalu kuja kalu yapa nyampurla jalangujalangu nyina. Ngulaju kulalu pali nyanja-wangu-wiyi ngalya-kariji nyampurraakuju

nyiyarningkijarrakuju majumaju-nyayirniki, ngulangkuju kapulu nyanyi-wiyi muku palinjakungarntirliji.³³ Walya manu yalkiri kapu-pala yawupardimi. Kala ngaju-nyangu yimi ngulaju kapu palka-juku karrimi yawupardinja-wangu-juku.”

³⁴⁻³⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Kajirna pina-yanirni nyampukurra nguru-kurra, kapurna warraja-jarrimi yapangku yungujulu nyanyi. Kujakungarntiji kapulu yapangkuju miyi manu kuyu panu-nyayirni ngarni manu pamarlangu. Kapulu manngu-nyanyi nyarrparlu yungulunyanu nyiyarningkijarra mani. Nyurrurla, kulalú kuja(piya nyinaya! Kulajulu wapal-nyanyi ngajukuju. Kapurna kapanku yanirni, manu kapulu ngarrurda-jarrimi. Kuja-kujakuju, wapal-nyangkajulu ngajukuju.

³⁶ Yuwayi, wapal-nyangka-jukujulurla ngajukuju! Manu wangkay-alurul Kaatuku kuja, ‘Wapirra, pirrijirdi-ngaampa mardaka wuurnpa-puru. Nyuntu-nyangurlu Yapa-nyayirni-wangurlu Jijajirli kaji-jana yapa miimii-nyanjarla payirni ngurrju-japa maju-japa, ngulakungarntiji-ngaampa ngurrju mardaka yungurnalu karri Jijajirla kamparru wankaru-juku.’” Kujanya-jana Jijaji wangkaja.

³⁷ Ngula-jangka, parra-kari parra-kari Jijaji kala Yuwarli Maralypikirra yanu yimi-ngarrirrinjaku yapaku Kaatu-kurlu yimi-kirli. Manu mungangka kala yanu Yuwarli Maralypi-ngirli, kala pirli-kirra Yalipiji-kirra yanu ngunanjaku. ³⁸ Kala mungalyurru wanta pardinjarla, yanu kalalu yapa panuju Yuwarli Maralypi-kirra purda-nyanjaku nyanunguku.

22

*Wiriwiripalurla jangkardu jaaly-manu Jijajiki yungulu pakakarla
Matthew 26.1-5, 14, 16, Mark 14.1-2,10-11, John 11.45-53*

¹ Yapa panu Juwu-patu Jurujulumu-wardingkilpalu nyinaja purlapakungarnti. Yinyarlu purlaparlu, ngulajulpa yirdi jirrama mardarnu. Yangka kamparru-warnu ngulaju Pajapa. Jinta-kari yirdiji ngulaju Mangarri Rampaku Lalypa-nyayirni.* ² Junga-juku, maralypikingarduyupatu wiriwiri manu kuruwarrikingarduyupatu, ngulangkujulpalu-nyanu payurnu, “Nyarrparlu yungurlipa Jijaji puuly-mardarninjarla pakarni tarnnga-kurra wurulyparlu? Nyampu-puru purlapa-puru, kulaþparlipa marrararluju pakakarla milparniwarra-puruju panu-puruju. Lawa kujaju, kajikalu-ngalpa nyanjarla yapa-kariji kulu-jarri-nyayirni kuja-panukuju.” Kujanyalpalurla warrarda jangkardu jaaly-manu Jijajikiji.

*Jijajikirla jangkardu jikajika-jarrija Jutujuju
Matthew 26.14-16, Mark 14.10-11*

³ Yangka kujalpalurla Jijajiki Juwu-patu wiriwiri jangkardu wangkaja pinjaku, ngulajurla Juju Ngawuju kurru-yukaja Jutujuju yangka kujalpa nyinaja Jijajiki kurdungurlu. ⁴ Ngula-jangkaju, yarnkajarra maralypikingarduyupatu-kurra wiriwiri-kirra. Yanurra yungu-jana yimi-ngarrirni Jijaji. Wangkaja-jana nyarrparlu yungu-jana ngaka Jijaji jiily-nyarrirni maralypikingarduyupatku yungulu puuly-mardarnilki.

⁵ Kujalu Jutuju purda-nyangu yimi-ngarririnja-kurra, ngulakujulurla wardinyi-jarrija, manulurla ngula-jangkarluju jangku-pungu panu-jarlu tala. ⁶ Ngula-jangkaju, Jutujuju kulpari yanu Jijaji-kirlangu-kurra-yijala, ngulangkanyalparla wurulypa-juku nyinaja yungu-jana ngaka Jijaji jiily-nyarrirni wiriwiriki yungulu puuly-mardarnilki wurdungu-nyayirnirli yapa panungku nyanja-wangurlu.

* 22:1 Nyangka Exodus 12.8

Kurdungurlu-jarrarlu ngulaju-palarla jungarni-maninjarla ngayi purraja kurapaka wiri Jijajiki

Matthew 26.17-25, Mark 14.12-21, John 13.21-30

⁷ Parra-karirla kuja wanta yukaja, kujakungarniji yangka Juwu-patu Jurujulumu-wardingki, jarnkjurnkulu manunjunu jiyipi waninja pajirn-injakungarniti yungulu kurapaka ngarni purlapa-puru yangka Pajapapuru. ⁸ Jijaji-palangu wangkaja Piitaku manu Jaanuku, "Yanta-pala, manupala wita jiyipi pungka. Purraya-pala yungurlipa ngarni kaji wanta yukamirra."

⁹ Piitarlu manu Jaanurlu-pala payurnu nyanunguju, "Nyarrparawanana-pa-jarrangku yilyami ngajaraju yungurlujarrangku jiyipi purrami nyuntuku?"

¹⁰ Jijaji-palangu wangkaja nyanungurra-jarraku, "Yanta-pala kirri-kirra Jurujulumu-kurra. Kajinpala ngula-kurra yukamirra, kapungkupala jinta wati wapirdi yani murlukurnpa-kurlu wiri-kirli jimantarlar-kurlu. Kaji mardarni murlukurnpa ngapa-kurlu, ngulaju-pala puraya yuwarli-kirra nyarrpara-wana-puka kajingki-pala nguru-yirrarni.

¹¹ Kajinpala jinta-kari wati parlu-pinyi yuwarlik warlalja, ngulakuju wangkaya-palarla, 'Nganimpa-nyangurlu Tiijangku yilyajarni-jarrangku nyampu-kurraju yungurlujarrarla ngayi purrami jiyipi.' Payika-pala yali wati, 'Nyarrpararlarna-jana jirrnga-jana ngarni jiyipi Pajapa-puruju ngaju-nyanguku kurdungurlu-patuku?' ¹² Kajingki-pala purda-nyanyi kuja-kurra wangkanja-kurra, ngulaju kapungkupala milki-yirrarni jinta-kari yurlturnpa-kari wiri-jarlu kankarlu-warnu yalumpurlaju yuwarlirla, ngulaju nyurru-warnu-juku jungarni-maninja-warnu palka-kurlulkuyiyarningkijarra-kurlu. Ngulangka-juku-pala purraya yinya jiyipi manu miyi ngalipaku." ¹³ Junga-juku, yangkaju wati-jarra yarkajalku-pala kirri-kirra Jurujulumu-kurra. Kuja-pala kirri-kirra yukajarra, ngulaju-pala junga-juku parlu-pungu nyiyarningkijarra jurruku-juku kuja-palangu yangka Jijaji kamparru-wiyi wangkaja. Junga-juku, yalumpurlaju-palarla ngayi purraja jiyipi Pajapakungarniti Jijajiki.

Jijajirli-jana jirrnga-jana ngarnu miyi kurapaka nyanungu-nyangu

Matthew 26.22-26, Mark 14.22-26, 1 Corinthians 11.23-25

¹⁴ Parra jintangka-juku kuja wanta yukaja, Jijajirli-jana jirrnga-jana ngarnu Kurdungurlu Wiriwiriki. ¹⁵⁻¹⁶ Nyanungu-jana wangkaja, "Ngali-parlu karlipa nyampu jiyipi ngarni yungurlipa manngu-nyanyi yangka nyurru-wiyi kuja-jana Kaaturu muurl-mardarnu nyanungurra-nyangu yapa-patu yangka marramarra-kujaku kuja kankarlumparra yantu. Kapurna ngajuju palimilki ngaka-pardu-kari, manu kularna yardalku ngarni nyampurla ngurungka jiyipi jinta-kari nyampu-piya. Ngaka kapurna-nyarra yarda jirrnga-jana ngarni kajirna Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurlalku-yijala pina-nyina kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra. Kujakuny karna wardinyi-jarrimi ngula karlipa ngarni nyampu jiyipi ngajuku palinjakungarniti."

¹⁷⁻¹⁸ Ngula-jangkaju, jampitalku manu pama-kurlu, ngularla yati-wangkaja Kaatuku. Ngulalpa-jana warru yungu kurdungurlu-patukuju jinta-kari jinta-kariki, manu wangkaja-jana, "Kularna yardalku ngarni nyampuju pamaju nyampurlaju walyangka. Ngaka kapurna yarda ngarni pama-nyayirni-wangu nyampu-piya-wangulku kajirna Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurlalku-yijala pina-nyina kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra. Kujakuny nyurrurlarlulu nganja wita-kari wita-kari nyampu pama jalangurluju."

¹⁹ Kujalpalu jiyipi ngarnu-juku, Jijajirliji mangarri lalypaju manu, ngularla yati-wangkaja Kaatukulku. Yati-wangkanjarla rdiflykirdilyki-pungu, ngulangku-jana kurdungurlu-patukulkul warru yungu. Ngulaju-jana wangkaja, "Nyampuju ngulaju ngaju-nyangu palka-nyayirni-wangu. Maninjarla nganjalu! Kapurna-nyarra palimi. Ngakalku jinta-jarrinjarla nganjalu mangarri nyampu-piya yungunkujulu purdapurda-nyanyi ngaju."

²⁰ Ngula-jangkarluju manu yangka-juku jampita, yati-wangkajarlala Kaatuku, manu-jana wangkaja kurdungurluku, "Kari-nganta yalyu-nyayirni-wangu ngaju-nyangu nyampuju. Kajirna palimi, kapu karlimi yalyu nyurrurlaku kunka-pardinjaku. Kaji Kaaturlu nyanyi yalyu karlinjakurra, kujarluju kapu-jana rdakurl-kijirni yapaju nyanunu-kurra. Nyampuju Kaatu-kurlangu jalangu-warnu kuruwarri nyurrurlaku yapaku."

²¹ Ngula-jangkaju, Jijajiji wangkajalku-jana kurdungurlu-patukuju, ngulaju-jana kuja wangkaja, "Nyampurla kuja kankujulu nyurrurlarlakurdungurlu-paturlu jirrnga ngarni miyi, ngula-jangkaju, jintangku kapu-jana ngaju yimi kanyi jangkardu wiriwiriki yungujulu puuly-mardarninjarla pinyi. ²² Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatukurlangu. Payipulurluluju ngajukuju muurr-pungu, kapurna palimi nganta. Junga kujaju. Kala yangka wati kuja kajana ngaju yimi kanyi wiriwiriki, ngulakuju karnarla mari-jarri, kapu Kaaturlu maju-mani-nyayirni!"

²³ Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanjakurra Jijaji, ngulajulpalu jinta-kari jinta-karirli payurnu, "Nganangku-wiyingki nyuntuju yimi-ngarrirni? Ngajulurlu mayi?"

²⁴ Ngula-jangka, kurdungurlu-paturlulu-nyanu kulungku ngarrurnu nganalpa wiriji nyinaja. ²⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, "Nguru-kari nguru-kari kuja kalu-jana wiriwiri nganta nyina yapaku, nyampurrarlwwiriwirirl, warrarda kalu-jana jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku, yangka kuja kalu nyanunu nyampu wiriwiri ngampurrra-jarri. Manu kalu-jana ngampurrra nyina yapa-kariki yungulu-jana ngurrju-pajirni wunguwarnu nganta. ²⁶ Kala nyurrurla kurdungurlu-patu ngaju-nyangu, kula kankulu kuja-piya nyina jinjinpa-palka. Kajinpa wiriwiri nyinanjakupurda-jarri, ngulakungarntiji-jana warrki-jarriya yapa-kariki-wiyi yirnkilypawangu, ngula-jangkanya yungunpa-jana wirikli nyina. ²⁷ Kula kalu kujarlu manngu-nyanyi yapangku nyampurla ngurungka, lawa. Panujuku kalu ngampurrra nyina wiri nyinanjaku. Yungu ngantälpalu-jana panu-kari-jiki nganta yapaju warrki-jarriyarl ynanungurraku, marda miyiki purranjarla yinjaku ynanungurraku. Kulalu ynanungurra wiriwiripiyya nyinaya nyurrurla. Ngajurna-nyarra Warlalja-Wiri nyurrurlaku, yungunkujulu warrki-jarriyarl ngajuku. Kala ngajurna-nyarra warrki-jarrija nyurrurlakuju. Ngaju-piyalu nyinaya!

²⁸ "Nguruju kaju wuurnpa-jarri, kapurna palimilki. Kala nyurrurlapankulu nyinaja ngaju-kurru ngaju yampinja-wangu.

²⁹ Ngajukupalangurluju Kirdanarlu ngajuju yirrarnu Warlalja-Wiri yapaku nguru-nyayirni-wangurla. Kuja-piya-yijala karna-nyarra nyurrurla wati-patu wiri yirrarni yapaku. ³⁰ Nyurrurla 12-pala wati-patu kapunkulu nyinami ngaju-kurru nguru-nyayirni-wangurla, manu kapurlipa jintangkarlu ngarni. Nyurrurla jinta-kari jinta-kari kapunkulu-jana wiriwiri nyina yangka Juwu-patuku yapaku."

³¹ Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja Jimani Piitaku, "Jimani, Jimani, yungurnangku wangka wita. Juju Ngawungku nganta yungu-nyarra kanyi Kaatu-kujaku. Kaaturlu jarraly-pungu Juju Ngawu kuja kanyarra putaputa karlirr-kanyi. ³² Ngaju karnangkurla wangkami Kaatuku yangka, kajinpa karlirr-yani ngaju-kujaku, Kaaturlu yungungku pina-kanyirni. Kajinpa wala nyinanjarla ngaju-kurra-jarri pina, ngulaju-jana pirrjirdi-manta kurdungurlu-patu-kariyi-nyanu yungunkujulu jintangkarlu-juku purami ngaju tarnngangku."

³³ Ngularla Piitaju wangkajalku Jijajikiji, "Warlalja-Wiri ngajuku, ka-jingkili yirrpirstni rdakungka, ngaju kapurna yani nyuntu-kurlu! Manu kajingkili nyuntu pinyi, ngulajujuulu pinyi ngajurlangu!"

³⁴ Jijajiji wangkajarlal Piitakulu, "Junga karnangku wangka. Ngakaju jalangujupunpa purda-nyanyi jukujuku kaji purlami. Ngula-wangurlawiwi kapunpa-nyanu ngurrpa-pajirni marnkurrpaku ngajukuju yapa ngalya-kari-kirra kula kanpaju nganta milya-pinyi."

³⁵ Ngula-jangka, Jijajirla-jana payurnu nyanungku kurdungurlu-patu, "Yangka kamparru-wiyi kujarna-nyarra ngajulurlu nyurrurla yilyaja kirri-kari kirri-kari-kirra tala-wangu manu yakuju-wangu manu putu-wangu, Kaaturlulu mayi-nyarra warrawarra-kangu-juku?"

Ngulalu yalu-manu nyanunguju, "Yuwayi, warrawarra-kangulpanganpa nganimpaju."

³⁶⁻³⁷ "Ngurrju kujaju. Ngaju karna-nyarra yimi jinta-karilki yimi-ngarrirni. Payipulurla wangkami-ka yimi wita ngaju-kurlu kuja-ka wangka, 'Yapangkulpalu yirdi-manu nyanunguju punku ngawu nganta, manulu pungu tarnga-kurra.*' Yimi yinya wita ngulaju junga. Jalangurlu yapangku kapujulu punku-pajirni ngawu nganta. Kapulu-nyarra kuja-yijala wangkami nyurrurlakuju. Kujakuju kajinpa tala mardarni marda yakuju, ngulaju nyuntulurluju kangka. Manu kajinpa nyina junma kirrardi-wangu, ngulajurla yungka jurnarrpa yapa-kariki junma kirriddingarntirli."

³⁸ Kerdungurlu-patulurla wangkaja Jijajiki, "Mpa! Nyampunya junma kirrardi-jarra jirramaju."

Jijajiji-jana wangkaja, "Ngula-juku."

Jijajirla wangkaja Kaatuku pirlingka yirdingkaju Yalipijirla Matthew 26.36-46, Mark 14.32-42

³⁹ Ngula-jangkaju, Jijaji manu kurdungurlu-patu, yarnkajalkulu, pinalu yanu jurrku-kurra yangka pirli-kirra Yalipiji-kirra. ⁴⁰ Ngulalu yukajarni, Jijajiji-jana wangkaja nyanungku kurdungurlu-patuku, "Juju Ngawungku marda kapu-nyarra jurnta kanyi nganta nyurrurlaju ngajukuju. Kuja-kujakuju, Kaatukujulurla wangkaya warrarda yungu-nyarra warrawarra-kanyi."

⁴¹ Ngula-jangkaju, wangkanjarla Jijajiji yarda pardijarra kutu-juku yitingka-pardu-kari-kirralku yurruju-kari-kirra. Pirri-maninjarla wangkajarlal Kaatuku kuja, ⁴² "Wapirra, muurl-mardakaju! Lawarna ngampurrrapwangu murrumurru-jarrinjakuju manu palinjakuju. Kala kajinpaju nyuntu nyina ngampurrra ngajuku yungurna palimi, ngulaju ngulajuku." ⁴³ Ngula-jangka marramarra nguru-nyayirni-wangu-ngurlu yawnunu yungu Jijaji pirrjirdi-mani. ⁴⁴ Jijajirlilpa-nyanu purda-nyangu murrumurruklu. Manulpa warrarda wakurnu nyanungukupalangmuurl-mardarninjakku yungu palinja-wangu nyinayarla. Kujalparla wangkaja, mukarnijilparla karlikarlia palka-ngurluju yalyu-piya.

* 22:36-37 Nyangka Isaiah 53.12

45 Ngula-jangkaju, karrinja-pardija Jijajiji. Ngula-jangkaju, pinarni-jana yanu yangka-kurra yarlu-kurra yangka kurdungurlu-patuku. Ngulaju-jana parlu-pungu jarda ngunanja-kurra. Marilirla jarda-jarrija. **46** Nyanungu-jana wangkaja, "Yuwa! Nyiya-jangka kankulu jardaju ngunami? Yakarra-pardiyalu! Juju Ngawungku marda kapu-nyarra jurnta kanyi nganta nyurrurlaju ngajukuju. Kuja-kujakuju, Kaatukujulurla wangkaya warrarda yungu-nyarra warrawarra-kanyi."

*Yurrkunu-paturlulu puuly-mardarnu Jijaji
Matthew 26.47-56, Mark 14.43-50, John 18.1-12*

47 Kujalpa-jana Jijaji wangkaja-juku nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ngula-kurraju kurdungurlu jinta yangka Jutuju jirranganjalpa-jana yanurnu yapaku turnu-warnuku panuku. Kangu-jana Jijaji-kirra nyunjirninjakungarntirli. **48** Jijajirla wangkaja nyanungukuju, "Jutuju, kula-nganta nyuntuju ngaju-nyangu warlalja. Kujanya mayi kanpaju nyunjurni ngajuju? Marda mayi kanpaju nyunjirni yungujulu puuly-mardarni yapa nyampurralu ngajuju?"

49 Kujalu nyangu turnu-warnuru Jutuju nyunjirinja-kurra, ngulajulurla puta yarkajalku Jijajiki. Warla-pajirninja-kungarntiji, Jijajiki kurdungurlu-paturlulu payurnu nyanunguju, "Warlalja-Wiri, ngarlkin-mani mayirnangkulu nyuntu junma kirrirdi-kirlirli?" **50** Ngula-jangkaju, jinta-karirliji kurdungurlurluju junma kirrirdi-kirlirli turl-pakarnu yangka jungarni-purdanji langa warrkini kujalparla warrkjarija Ngardarri Wiri-kirlangu yirdikiji Kayupuku.

51 Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja kurdungurlukuju, "Yampiya, pakarninja-wangurlu!" Ngula-jangka marnpurnu yinya warrkini-kirlangu langa, manu ngurrju-jarrija.

52 Ngula-jangka, Jijajiji-wangkaja maralypikingarduyu-patu wiri-wiriki manu yurrkunu-patu wiriwiriki kujalurla jangkardu yanurnu puuly-mardarninjaku, "Kularna ngajuju wiji-palka! Nyiyaku-yijalankujulu kujaju jatu-pardijarni ngajukuju junma panu-kurru manu kuturu panu-kurruju, kujankujulu puuly-mardarnu?" **53** Parra-kari parra-kari kalarna-nyarra nyurrurlakuju ngirrily-nyinaja Yuwarli Maralypirla, kala kulankujulu puuly-mardarnu ngajuju yalumpurla-juku, lawa. Juju Ngawulku kanyarra wiri nyina nyurrurlakuju! Ngayijili kutu kangka!"

*Piitarlu-nyanu ngurrpa-pajurnu Jijajiki
Matthew 26.57-58,67-75, Mark 14.53-54,66-72, John 18.12-18,25-27*

54 Junga-juku, Jijajijilpalu jirri-mardarninjarla kangurra yuwarli-kirra yangka Kayupu-kurlangu-kurra. Yukajalu kaninjarni. Kujalpalu yangka-paturlu turnu-warnuru Jijaji kangurra yangka-kurra yuwarli-kirra, ngula-puru-yijalalpa-jana purdangirla-wanarlu puranja-yanurnu Piitarluju. **55** Ngulaju yukajarni-jiki kiirti-wanaju, ngulaju jupu-karrija yuwarli-pirdilki yarlu-pardu-karirla kutu-juku. Ngulangka-jukulpa-jana yarlu-pardu-karirla jirranganja nyinaja yapaku panuku, ngulajulpa nyinaja warlu-pirdi walyka-puru purlku-jarrinjaku. **56** Kujalpa yangka Piita warrarda-juku nyinaja yangkangka-juku yarlungka yurlapardi, ngula-puruju warrkini jinta karntarla yanurnulku Piitaku. Tarnngangkulpa warrarda nyangu yinngirri-nyayirni, manu-jana wangkaja yapa panu-kariki, "Nyampu wati kala nyinajayi Jijaji-kirli!"

57 Piitarluju jangku-manu yangkaju karnta, "Karnta-pardu, ngajuju karntarla ngurrpa nyina yalikiji watiki!"

58 Ngaka-kari, jinta-karirli yapangku nyangu Piitaju, manurla wangkaja, "Nyuntunja Jijajiki kurdungurlu!"

Piitarla wangkaja, "Wati, kularna ngajuju Jijajiki kurdungurlu!"

⁵⁹ Ngaka-pardu-karilki, yarda parlu-pungu jinta-karirli-jiki Piitaju, manu-jana yapa-patuku wangkaja, "Nyampuju wati kuja-ka wangka ngulaju Kaliliyi-wardingki-piya Jijaji-piya, manu-ka nyina Jijaji-kirlangu kurdungurlu!"

⁶⁰ Piitarla wangkaja nyanungukuju, "Kula kujaju junga! Kula karna milya-pinyi nyarra kuja kanpa wangka!" Kuja yungka wangkaja, ngulapuru-juku jukujukuju purlaja.

⁶¹ Ngula-jangka, Jijajirli kulpari karrinjarla nyangu Piitaju. Ngula-jangkaju, Piitarlu pina-mannu-nyangu yangka kujarla Warlalja-Wiri Jijaji wangkaja kamparru-wiyi kuja, "Ngaka kutu-kari kapunpa purda-nyanyi jukujuku kaji purlami. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurra-pajirni marnkurrrpaku ngajuku yapa ngalya-kari-kirraju kula kanpaju nganta milya-pinyi." ⁶² Ngula-jangkaju, yalumpu-ngurlu-juku wilypi-pardinjarla rdurrjurnurla muntuku-jarrinjarla kurntalku yayi-pantirninjakkulku.

⁶³ Ngula-jangka, yurrkunu-paturlu manyu-pungulpalu Jijaji, manulpalu pakarnu. ⁶⁴ Yirrarnulurla walyi mil pangka nyanja-kujaku, pakarnulpalu, manulpalurla wangkaja, "Yuwa! Wangkaya-nga npa nganangkungku pakarnu!" ⁶⁵ Kujarlu-jukulpalu manyu-pungu, manulpalu yurlkungku ngarrurnu.

Jijajili kangu kuwurtu-kurra yungulu Kanjulukungarduyu-paturlu miimii-nyanjarla payirni

Matthew 26.59-66, Mark 14.55-64, John 18.19-24

⁶⁶ Mungalyurru-wana rangkarr-kurlu, kujalpa wantaju pardinjan-yanurnulku, ngula-purujulparlula turnu-jarrinjarla japidija Jijajiki yangka-patuju maralypikingarduyu-patu wirliri manu jarlu-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu. Wangkalpalu-nyanu nyarparlu yungulu Jijaji pinyi. Ngula-jangkaju, kangulu Jijaji nyanungurra-nyangu-kurra Kanjulu-kurra. ⁶⁷ Payurnulu Jijaji, "Wangkaya-nga npa! Nyuntunjuna mayi Mijaya yangka Kaatu-kirlangu Milarninja-warnu?"

Jijajirli-jana yalu-manu, "Kajilparnaju Mijaya-pajikarla, kulapankujulu ngungkurr-nyinayarlala. ⁶⁸ Manu kajilparna-nyarra payikarla Mijaya nganta, kulapankujulu yalu-mantarlala. ⁶⁹ Ngajajurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kirlangu. Ngakarrangakarra kapurna nyina Kaatu-kirlangu urla jungarni-purdanji kuja-ka pirrijidi-nyayirni nyina yartarnarri wirl-kirli."

⁷⁰ Ngula-jangka payurnulu, "Nyuntuju mayi Kaatuku Ngalapi-nyanu?"

Jijajirli-jana yalu-manu, "Nyurrurlarlu kankujulu Ngalapi-nyanu nganta pajirni Kaatu-kirlangu."

⁷¹ Ngulalu-nyanu jarnkjarnku wangkaja, "Jijajirli-nyanu Kaatu-kirlangu Ngalapi-nyanu-pajurnu! Nyiyakulkurliparla yapa jinta-karikiji yarda warru wayirni yungulparla jangkardu wangkayarla? Pinyirlipa ngaliparlu yungu-nyanu Ngalapi-nyanu-pajurnu Kaatu-kirlangu nganta."

23

Palitirli kuja miimii-nyanjarla japurnu Jijaji
Matthew 27.1-2,11-14, Mark 15.1-5, John 18.28-38

¹ Junga-juku, Jijajiji kangulkulu wirl-kari-kirlangu-kurra Paliti-kirlangu-kurra yangka-kirlangu-kurra kujalpa-jana nyanunguju wirl nyinajaya Jurdiya-wardingki-patuku. Ngulakunyalurla Jijaji kanjarla-yungu.

² Ngula-jangka, jiily-ngarrurnu mukulpalu Jijaji, manulpalu warlka

wangkaja Jijaji-kirli, wangkajalurla Palitiki, "Nyampu wati ngulajulpana warlka wangkaja nganimpala-nyangu yapakuju. Kala-jana yapakuju wangkaja tala yinja-wangu nyinanjaku yangka nyuntu-nyanguku Ruumu-wardingki Kingiki. Kala-nyanu ngarrurnu Mijaya nganta Warlalja-Wiri nganimpaku Juwu-patuku."

³ Junga-juku, payurnu Jijajiji Palitirli, "Nyuntu mayi kanpa-jana kingiji wiriji nyina Juwu-patukuju"

Jijajirliji jangku-manu, "Kuja-juku kanpa wangka."

⁴ Ngula-jangka, Paliti-jana wangkaja maralypikingarduyu-patuku wiri-wiriki manu yapa panu-kariki kujalpalu warru karrija, "Nyiyakulparna nyampuju wati pungkarla? Nyampuju ngurrju."

⁵ Wangkaja-jukulpalurla Palitikiji, "Lawa, kula ngurrju ngulaju. Kala warru yantu Kaliliyi-wana, manu kala-jana jinyijinyi-manu yungu ngantalu-jana kulu-jarrimilki Ruumu-wardingki-patuku. Ngula-jangka yantu Jurdinya-kurra kuja-yijala, manu jalango yanurnu nyampu-kurralku Jurujulumu-kurra yapaku jinyijinyi-maninjaku-yijala."

⁶ Ngula purda-nyangu Palitirli kuja-kurra yimi, payurnu-jana, "Nyampuju wati Kaliliyi-wardingki-yijala mayi?"

Yalu-manulu, "Yuwayi, nyanunguju Kaliliyi-wardingki."

⁷ Jinta-kari watilpa nyinaja Yarurdu w提醒 Kaliliyiki. Yarurdulpa nyinaja Jurujulumurla-yijala. Kujarlanya, Palitirli Jijajiji yilyaja Yarurdu-kurra yungu miimii-nyanjarla payirni. ⁸ Yarurdujulparla ngampurrra warrarda nyinaja Jijajiki nyinanjaku yungu nyanyi Jijaji yapa parlpuru-maninjaku. Kujalu kangurnu Jijaji Yarurdu-kurra, Yarurduju wardinyi-jarrija-nyayirni. ⁹ Warrardalpa payurnu Jijaji yimi nyiyarningkijarra. Jijajilpa karrija wurdungu yalu-maninja-wangu. ¹⁰ Ngula-jangkaju, yangkaju maralypikingarduyu-patu w提醒 w提醒 manu kuruwarikingarduyu-patu, ngulajulpalu warlka wangkaja Jijaji-kirli. Punkt ngantalpalu yirdi-manu. ¹¹ Ngula-jangka, Yarurdu manu yurrkunyu-patu nyanungu-nyangurlupalu manyu-pungu Jijajiji. Kujalurla yirrarnu pangkarra ngurrju-nyayirni, yilyajalkulu pina Paliti-kirra. ¹² Ngula-jangka, Yarurdu manu Paliti-pala jinta-jarrijalku. Ngula-wangurla-wiyi, kujalpa-pala-nyanu ngurrju nyinaja.

Palitirli yilyaja Jijaji w提醒 i y提醒 warntawarnta-kurra palinjakungarnti Matthew 27.15-26, Mark 15.6-15, John 18.39-19.16

¹³ Ngula-jangka, Palitirli-jana yimi yilyaja Juwu-patuku maralypikingarduyu-patu w提醒 w提醒 manu panu-karirlangu w提醒 w提醒 manu yapa panuku yungulu yanirni nyanungu-nyangu-kurra yuwarli w提醒 w提醒 kirra wangkanjaku. ¹⁴⁻¹⁵ Ngulalu yuwarli-kirra yukajarra, nyanungu-jana wangkaja, "Nyurrurlarlunkulu nyampu w提醒 i kangurnu nyampu-kurra, manunkujulu ngajuku yimi-ngaarrurnu warlka nganta kajana yapaku wangka manu kulu-ngawurrra nganta. Nyangunkujulu kujalparna miimii-nyanjarla payurnu. Ngula-jangkarna yilyaja Yarurdu-kurra yungu nyanungurlangurlu miimii-nyanjarla payirni jungarni-japa. Kala Yarurdu-ka wangka kula nyanunguju punku, lawa. Ngari ngajukurraju yilyajarni pina. Nyiyaku-wiyirna pinyi? Nyampuju ngurrju." ¹⁶ Kapurna-jana wangka ngaju-nyanguku yurrkunyu-patuku yungulu ngari wilykarra-pakarni ngalyipi-piya-kurlurlu. Ngula-jangka kapurna yilyami walyaparralku."

¹⁷⁻¹⁹ Junga-juku, kuja-purujulpa nyinaja pirijina jinta w提醒 i rdakungkaju yirdiji Parrpaja. Ngulajulpa-jana jiirranganja nyinaja pirijina-kariyi-nyanuku yapaku panu-kariki ngulaju wilji-watiki yangka kuja

ngulararrlulu-jana yurrkunu-patu pungu tarnnga-kurra kulu wiringka kamparru-wiyi. [Jinta yangka-juku Palitirli ngulaju kala yajarninjarla wilypi-manu jinta pirijina Pajapa-kari Pajapa-kari-puruju.] Kapu Jijajiji wilypi-mantarlal rdaku-ngurlu. Kala yapa-patulurla purlaja Palitiki, “Pungka Jijaji! Wilypi-manta Parrpaja nganimpaku!”

20 Palitijilpa nyinaja ngampurrpa Jijaji yilyanjaku. Ngula-jana payurnu, “Yilyanyarna Jijaji? Nyarrpankulu manngu-nyanyi?”

21 Junga-juku, yadalurla purlaja, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla!”

22 Yarda-jana payurnu Palitirliji, “Ngajulurluna nyurru payurnu nyi-yarningkijarra. Nyiya-wiyi nyampurluju kuruwarriji rdilyki-pungu wattingki? Nyiyakurna pinyi nyampuju wati? Kapurna-jana wangka ngaju-nyanguku yurrkunu-patuku yungulu ngari wilykarra-pakarninjarla yilyami.”

23-25 Kuja-kurrajuj yardalurla purlaja Palitikiji, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla yarujurlu!” Kuja-jana purda-nyangu purlanja-kurra yalirli Palitirli, putalpa-jana wurdungu-manu. Kala lawa, warrardalpalurla purlaja-juku. Kujarlaju, wilypi-manu rdaku-jangkaju yangka kulu-parnta Parrpajaju warlangarrangarra-kurralku yapa panukurra yungu-jana yawuru-mani. Ngula-jangkarluju, yangkaju Jijajiji yungulku-jana yapa-patuku yungulu pinyi tarnnga-kurra. Kujakunyal-palurla purlaja Palitikiji.

*Yurrkunu-paturlulu Jijaji waraly-yirrarnu watiya warntawarntarla
Matthew 27.31-44, Mark 15.21-32, John 19.17-27*

26 Junga-juku, jinyijinyi-manulu Jijajiji maninjaku watiya warntawartaku yungu-nyanu kanja-yani nyanungku. Kujalu yurrkunu-patu manu Jijaji wilypi-pardijarra kirri-jangkaju Jurujulumu-jangka, ngulajulurla rdipiija jintaku watiki kujalpa yanurnu nguru-kari-jangka manangkarra-jangka. Ngulaju yirdiji Jimani yangka kirri-wardingki Jarini-wardingki. Ngulalkulu jinyijinyi-manu yurrkunu-paturluju yangkakuju watiya warntawartaku yungurla kanja-yani Jijajiki purdangirli-wanarlku.

27 Panungulkpalu puranja-yanu Jijajiji. Karnta-patulpalurla yulanjanu. **28** Jijaji jupu-karrinjarla-jana wangkaja karntakarntakuju, “Nyur-rulla Jurujulumu-wardingki-patu karntakarnta, kulajulu yulaya ngajuku! Yulayalu-nyanu nyurrurlaku manu kurdukurduku! **29** Nguruju kapu-nyarra wuurnpa-jarrimki. Ngaka, yapa-patu kapulu wangka kuja, ‘Karntangku kuja kalu-jana kurdukurdu mardarni, ngulaju kapulu-jana wajawaja-mani, manu kapulu mularrpa-jarrimi. Kala karnta nganapuka kaji nyina kurdu-wangu, ngulaju kapu wardinyi nyina mularrpa-wangu ngati-puka-piya-wangu.’ **30** Yangka wuurnpa-puru kapulu yapaju wangkami kuja, ‘Nyarrpararlarlipa wurulypa nyina yapa-kujaku pinjakujaku? Parnka mayirlipa pirli-kirra wurulypa-nyinanjakuju?’* Kujanya kapulu yapaju wangka. **31** Ngajujurna wati ngurrju, kala kapujulu pinyijiki, manu kapujulu yirrarni warntawarntarla. Kala nyurrurla yappa-tu, kula kankulu ngurrju nyina ngaju-piya. Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi? Kapulu-nyarra mayi yampimi nyurrurlaju pinja-wangurlu? Lawa, kapulu-nyarra pinyi-yijala! Yulayalu-nyanu nyurrurlaku, kula ngajuku!”

32 Yangka yurrkunu-paturlu, ngulajulpalu-jana mardarnu wati jirramakari punku-jarra. Kangulu-jana warntawarnta-kurra pinjaku Jijajir-lajinta. **33** Kujarlunyalurla nguru-yirrarnu Jijajikiji pirli-pardu-kurra

* **23:30** Nyangka Hosea 10.8

yirdi-kirraju Jurru Yungkurnu-kurra. Ngula-jangkaju, yalumpurlajukulu yurrkunyurru yirrarnu Jijaji watiya warntawarntarla yungulu pinyi tarntnga-kurra. Jirrama-kari watiya-jarra wiji-palka-jarra, yirrarnulupalangu watiya warntawarntarla jala watiya-kari-jarrarla warntawarntarla-yijala, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji.³⁴ Jijajirla wangkaja Kaatuku, “Wapirra, nyampurra yapa-paturlu kajijili milya-pungkarla, kulajulu yirrakarla warntawarntarla. Ngurrrpa kalu nyinami ngajuku milya-pinja-wangu. Kujarlanya, kulu-wangu-jana nyinaya, ngari-jana kulu-wangu yawuru-jarriya!”

Ngulangkaju watiya warntawarntarla, kaninjarnilpalu manyu-karrija yurrkunu-patu mangarda-piya-kurlu nampa panu-jarlu-kurlu, ngulajulpalu manyu-karrija nganangku kaji wiri nampa mani yungulu mani jurnarrrpa wanapi-jiki Jijaji-kirlanguju. Ngulakunyalpalu manyu-karrija.³⁵ Yapalpalu karrija warntawarntarla, nyangulpalu Jijaji. Kala yangka Juwu-patu wiri-watirli ngulajulpalu manyu-pungu, manulpalu-nyanu wangkaja, “Kala kujalpa-jana yangka yapa panu-kari muurl-mardarnu nganta palinja-kujaku, kala nyanungurlu kulalpa-nyanu wankaru-mantarla mayi? Nyampuju Jijaji nganta Mijaya Milarninja-warnu nganta. Kajilpa junga-nyayirni nyinayarla Mijaya, ngulaju kajika jitimi kanunju ngula-ngurlu warntawarntarla-ngurlu!”

³⁶ Yangka yurrkunu-paturlu panungkulpalu manyu-pungu Jijaji. Jinta-karirli, ngulaju parnkanjarla manunjnu wita wawarda pijiji-pardu. Ngulaju julyurl-yirrarnu wingkingka kumarlparla pamangka nyurru-warnurla. Ngula-jangka wakirdirla watiyarla wayurnu pijiji-pardu. Ngula-kurluju parnkaja, Jijajikirla parnkanjarla yirrarnu lirrangka yungu wita nganjarla.³⁷ Yangka yurrkunu-patulpalurla wangkaja Jijajiki, “Kajinpa-jana nyina Kingi Juwu-patuku, ngulaju jitiyarni warntawarnta-ngurlu!”³⁸ Ngula-wangurla-wiyi, pipalkulu wita manu jaru wita-kurlu nyampu-kurlu: ‘NYAMPUU NGULAJU KINGI JUWU-PATUKU’. Kujanyalu yirrarnu pipa Jijajirla kankarlumparra-warnu watiya warntawarntarla-ju.

³⁹ Yangka purunjunju jinta-karirli, ngulajulpa manyu-pungu Jijajiki, kujarla purlaja, “Yuwa, kajilpanpa Mijaya nyinayarla, ngulaju jitiya warntawarnta-ngurlu manu ngajarrarlangu-jarrangku jitinja-yirraka yungurlipa parlpuru nyina palinja-wangul!” Yinkarla ngarlarrija Jijajiki.

⁴⁰ Yangka jinta-karirli purunjunjurru, kurnta-ngarrurnu jinta-karriji kamparru-warnu wati kujalparla ngarlarrija Jijajiki, wangkajarlja, “Yampiya manyu ngarlarrija-wangurlu! Kaatu puta manyu-pungka kujarlu! Ngalipa marnkurrpa-juku kapurlipa palimi nyampu warntawarntarla.⁴¹ Wati nyampuju ngurrju, yungulpalu yampiyarla pinja-wangurlu. Kala ngalijarraju ngulaju punku-nyayirni karli nyina. Kala kajirli palimi jalangu, ngulaju ngula-jukul!”⁴² Yangkarla purunjunju wangkaja Jijajiki, “Ngaka kajinpa nyina wiri nguru-nyayirni-wangurla, manngu-nyangkaju ngaju wajawaja-maninja-wangurlu.”

⁴³ Jijajijirla wangkaja, “Junga karnangku wangkami. Jalangu kajinpa palii, ngula-jangkaju kapunpaju jirrnanga nyina ngajuku nguru-nyayirni-wangurla.”

Jijaji palija watiya warntawarntarla

Matthew 27.45-56, Mark 15.33-41, John 19.28-30

⁴⁴ Yangkangka jintangka-juku parrangka karlarla-puru, marlajalkurla maru-jarrija parraju Kaatukuju, ngulaju yalumpurla-juku ngurrrarrala munga-piya-juku maruljalpa karrija wuraji-karda. Kulalu nganangku nyangu wantaju.⁴⁵ Ngula-puruju, Yuwarli Maralypirlaju kaninjarni,

wawarda kirrirdi-nyayirni, yangka kujalparla wawarda kirrirdi wapirrija maralypiki yurlturnpa-parduku, Kaatu-kurla marlaja larra-yanu kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kurra.⁴⁶ Ngula-jangka, Jijajirla purlanjarla wangkaja Kaatku, "Wapirra, yinyi karnangku ngaju-nyangu pirlirrpai!" Kuja purlanjarla palijalku.

⁴⁷ Jinta wati wiri yurrkunyukungarduyu, ngulajulpa yalumpurla-yijala karrija kamparrurla watiya warntawarntarla kaninjarni. Kuja Jijaji nyangu palinja-kurra, ngulajurla Kaatku pulka-pungu. Kuja wangkaja, "Nyampu wati, ngulajulpa nyinaja ngurrju. Kula punku-wiyilpa nyinaja."

⁴⁸ Yapa panungku kujalpalu karrinjarla nyangu Jijaji warntawarntarla, ngulajulpalu wajampa-jarrinjarla yulaja. Yanu mukulu ngurra-kurralku.

⁴⁹ Wungu-warnurlu ngulalpalu Jijaji milya-pungu, ngulalpalu karrinjarla nyangu wurnturu-ngurlu. Manu yangka Karntakarnta kujalurla jirrngaŋga yanurnu nyanunguku Kaliliyi-ngirli, karrinjarla-yijalalpalu nyangu.

Jijaji-kirlangu palka, pirnkingkalkulu yirraru
Matthew 27.57-61, Mark 15.42-47, John 19.38-42

⁵⁰ Kutu-juku yangka warntawarntakuju karrijalpa wati yirdiji Jajupu. Nyanunguju yangka kirri Juwu-kurlangu-wardingki Rdimajiya-wardingki. Ngulaju Kanjulukungarduyu kala nyinaja wiri-patu-kari-kirli Kanjulu-patu-kariyi-nyanu-kurlu. Nyanungujulpa nyinaja ngurrju-nyayirni, manu kala Kaatu-kurlangu kuruwarri puraja ngurrjungku. ⁵¹ Manu kala Kaatuu warrarda payurnu kujarlu, "Wapirra, Warlalja-Wiri-jana nyinaya yapaku jintawarlayiki-jiki ngurujarraranyparlaku." Jijaji palinja-wangurla-wiyi, nyanungujulpa nyinaja ngungkurr-nyinanja-wangu yangka panu-kariki Kanjulu-patuku kujalpalurla japidija Jijajiki pinjaku. ⁵² Ngula-jangkaju, Jajupurlu kutu payurnunjunu yangka Paliti wiri yungu Jijaji palka nyurnulku kapanku pirnkingka yirrarninjini. ⁵³⁻⁵⁶ Junga-juku, yaninjarla palkaju manulku Jijajiji nyurnuju kujalpa watiya warntawarntarla waraly-karrija-juku. Ngula wayirninjarla japusjapu-manu palkaju pijirla, manu kanjarla-yirraru pirnkingka yangka kujalu wati-paturlu kamparru-wiyi pirnkiji pangurnu pirlingka. Lawalpa yapa nyurnu yirrarninja-warnu karrija. Yali karntakarnta, yangka kujalurla kamparru-wiyi jirrngaŋga yanurnu Kaliliyi-jangka Jurujulumu-kurra, ngulajulu Jajupuju puraja, puran-jarlarlu tarda-nyangu, manulpalu warrawarra-kangu pirnkingka, yangka kuja Jajupurlu palka yirrarnu pirnkingka, ngulanyalpalu warrawarra-kangu. Wanta yukanjakungartiji, ngulalu karntakarnta pina-yanu ngurra-kurra. Yalirla manulu jara ngurrju parntirrparntirrpaa yungulu maparni Jijaji-kirlangu palka Jarrirtiyi-jangka Parra-nyayirni-wangu-jangka. Purayitiyirla kuja wanta yukaja, ngulaju Parra-nyayirni-wangurla Juwu-kurlangurla, manulpalu nyinajalku warrki-wangu. Kujanya-jana Mujuju-kurlangu kuruwarri wangkaja yangka Parra-nyayirni-wangu-kurru.

Jijaji kuja palija, ngulaju Pirayiti wuraji murnma-juku yangkakuju Purlapa Pajapakungarnti.

24

Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu Jijajiji palinja-warnu
Matthew 28.1-10, Mark 16.1-8, John 20.1-10

¹ Parra-karirla Palyangkalku, kujalpa wanta kankarurni-jarrinjayanurnu, karntakarntalu yanu pirnki-kirra yungulu Jijaji-kirlangu palka maparni jara parntirrparntirrpaa-kurlurlu yangka jurru-juku jara kujalu manu Jarrirtiyi-jangka Parra-nyayirni-wangu-jangka. ² Junga-juku, kujalu kutu-jarrijalku pirnki-pirdi-kirra, ngulangkujulu parlu-pungu yangkaju

pirli yarturlu wiri nyurru-warnu-juku ruu-kanja-warnu. ³ Kujalu yukaja pirnki-kirra, kulalu palka-manu Jijaji-kirlangu palka. ⁴ Payurnulpaluyanu muku, “Nyarrpara Jijaji-kirlangu palkaju?” Ngulangka-jukupala palka-jarrija wati jirrama, manu karrijalpa-pala nyanungurrawanu. Nyanungu-jarra-kirlangu jurnarrpalpa-pala miril-karrija wantapiya-nyayirni. ⁵ Karnta-patuju, lani-jarrija-nyayirnili, manulu-jana parntarrija kamparru nyanungurrarla. Wati-jarrarlulu-jana payurnu nyanungurraju, “Niyiyaku kankulurla Jijajikiji warrirni nyampurlaju nyurnu-kurlangurla pirnkingkaju? Nyanunguju wankaru! ⁶ Lawarla nyam-puju. Manngu-nyanyi kankulu kuja-nyarra yimi-ngarrurnu yimi yangka kujalpa nyinaja Kalilinyirla? ⁷ Yimi-ngarrurnu-nyarra yangka kamparru-wiyi Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kirlangu nganta. Yimi-ngarrurnu-nyarra yangka Juwu-paturlu kapulu puuly-mardarninjarla yinyi yapa punku-patu-kurra nganta. Yimi-ngarrurnu-nyarra yangka kapulu pinjarla yirrarni warntawarntarla nganta, manu yimi-ngarrurnu-nyarra ngurra-jangkarla kapu wankaru-jarri pina nganta. Nyanungu-nyangu yimiji ngulaju junga-nyayirni-jarrija jalanguju!” ⁸ Ngula-jangka, karntakarntar-lulu pina-manngu-nyangu Jijaji-kirlangu yimi.

⁹⁻¹⁰ Yirdi-patuju karntakarnta-kirlanguju Miiri Makardala-wardingki, Juwana, Miiri yangka Jamajikipalangu. Ngalya-kari karntakarntalpalu nyinaja-yijala nyanungurra-kurlu. Yanu pinalu pirnki-ngirliji yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiri-kirra manu yapa-patu-kari-kurra yangka kuja kalalurla jirranga nyinaja Jijajiki kamparru-wiyi. Nyanungurrarlu yimi-ngarrurnunjunulu-jana kujalu-jana pirnkingka wati-jarra-mipa nyangu yapa-kari-jarra manu kuja Jijaji wankaru-jarrija. ¹¹ Yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiripalu nyinaja ngungkurr-nyinanja-wangu. Kula-nganta karntakarntaju warungka-patu. ¹² Piitaju karrinja-pardinajarla parnkaja pirnki-kirra nyanjaku. Ngula yanu yali-kirra, parntarrinjarla nyangu kaninjarni pirnkingka. Nyangu pijiji-puka yangka japujapu-maninja-warnu. Kula nyarrparlu manngu-nyangkarla, ngari yanulku pina ngurra-kurra.

Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu wati-jarra kurdungurlu-jarra-kurra Mark 16.12-13

¹³ Ngula-jangka parra jintangka-juku, wati jirramalpa-pala wapanjanu Jurujulumu-ngurlu kirri-pardu-kurra yirdi-kirraju Yimayuju-kurra, kutu-juku. ¹⁴ Yali wati-jarralpa-pala wangkanja-yanu Jijaji-kirli kuja palija manu yangka karntakarnta kujalu wangkaja Jijaji kuja wankaru-jarrija nganta. ¹⁵ Kujalpa-pala wangkanja-yanu, Jijaji yanurnu purdangirli-wana, manu wapanja-yanulpa nyanungu-jarra-wana-juku. ¹⁶ Nyangu-pala, kula-pala milya-pungu. ¹⁷ Ngula-jangka, Jijaji-palangu wangkaja, “Nyiya-kurlu kanpala wapanjarla wangka?”

Kurdungurlu-jarra-pala jupu-karrija, yarlpuru-nyayirni yinngirriji. ¹⁸ Jinta-kari yirdiji Kaliyupu, wangkajarla, “Nyuntujunpa yanu Jurujulumu-kurra yangkanya? Kula kanpa mayi milya-pinyi kujalu maju-jarrija parra-pardu-karirla? Panu-karirli kalu milya-pinyi jintawarlayirliji!”

¹⁹ Jijajirli-palangu payurnu, “Nyarrpa-jarrijalu?”

Ngula-pala yalu-manu, “Wati jintalpa nyinaja Jurujulumurla yirdiji Jijaji. Nyanunguju Najariti-wardingki ngulaju jarukungarduyu Kaatu-kirlangu. Kala-jana yapa ngurru-manu, manu kala-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu Kaatu-kurluju. Yapa panulpalurla wardinyi-nyayirni

nyinaja manu Kaaturlangu. ²⁰ Kala Juwu-patu maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu panu-kari wiriwiri nganimpa-nyangu, ngulajul-palurla nyurunyuru-jarrija. Yungulurla Ruumu-wardingkiwi wiriki kuja-jana ngarrurnu yurrkunyu-patu pinjrala yirrarninjaku warntawarn-tarlaku. ²¹ Kawarr-karrijarnalu kula-nganta Kaaturlu yilyajarni Jijaji nganimpa Yijirali-pinki-kirra yungurnalu-jana ngurrara pina puntarni Ruumu-wardingki-patu-kujaku. Kala lawa. Palija pirrarni-pardu-karirlalku. ²²⁻²³ Karnta-paturlu nganimpa-nyangu turnu-warnurlarlulu-ngaŋpa ngarrurda-manu mungalyurrurlu. Yanulu Jijaji-kirlangu-kurra pirnki-kirra kuja wanta pardijarni. Kala lawa. Kulalu palka-manu Jijaji-kirlangu palka. Yaninjarla yimi-ŋgarrurnulu-ngaŋpa kujalu-jana nyangu nganta marramarra-jarra jirrama. Marramarra-jarrarlu ngulajulu-jana yimi-ŋgarrurnu Jijaji nganta wankaru. ²⁴ Ngula-jangka, wati-patulkulu yanu pirnki-kirra, kala karntakarnta-piyarlu-yijalalurfa lawa-nyangu Jija-jikiji.”

²⁵ Ngula-jangka, Jijaji-palangu wangkaja wati-jarraku, “Wati-jarra nyuntu-jarra, panma mayinpala? Kula mayi kanpalarla ngungkurr-nyina yimiki kujalu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu nyurru-wiyi? ²⁶ Milya-pinyi-jala kanpala kujalu nyarrpa yimi yirrarnu. Yirrarnulu Payip-ulurla yangka ‘Kaaturlu kapu yilyamirni wati Mijaya nyampu-kurra yungu-jana murrumurru-jarrinjarla palimi yapaku.’ Yirrarnulu Payip-ulurla ‘kapurla palinja-warnu pina-wankaru-jarrinjarla jirranga nyina Kaatuku tarngga-juku nguru-nyayirni-wangurla.’” ²⁷ Ngula-jangka, kujalpalu wapanja-yanu, Jijaji-palangu wangkaja nyiyarningkijarra kuja Mujujurlu manu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu Payipulurla Mijaya-kurlu.

²⁸ Yanurnulu kirri wita-kurra Yimayuju-kurra yangka wati-jarra yungupala ngunayarla mungangka. Jijajiji yaninja-yanu-juku yirdiyi-wana. ²⁹ Warla-pajurnu-pala, manu wangkaja-palarla, “Nyinaya ngajarra-kurlu Yimayujurla. Wantaju-ka yukanja-yani, manu-ka munga-jarrinjanilki.” Junga-juku, Jijaji nyinaja yuwarirla nyanungu-jarra-kurlu. ³⁰ Nyinanjalpalu ngarnu. Ngula-jangka, mangarri maninjarla yati-wangkajarlka Kaatuku. Ngula-jangka, mangarri rdilyki-pinjarla yungupalangu wati-jarraku. ³¹ Milya-pungu-pala kapankurlu Jijajiji, ngula kapanku yawu-pardija Jijajiji. ³² Ngula-jangka, wati-jarra-pala-nyanu wangkaja, “Waa! Yangka yirdiyi-wana kujalpa-ngalingki wangkaja nyiyarningkijarra Payipulurla Mijaya-kurlu, ngulaju ngurrju, miyalu-ngalpa yawuru-manu.”

³³ Ngula-jangka, wati-jarra-pala-jana kapanku yanu pina Jurujulumukurra yangka-patuku 11-pala kurdungurlu-patuku. Jintangkalpalu-jana jirranga nyinaja panu-karirlangu yangka kujalpalu Jijaji puranja-yanu kamparru-nyayirni. ³⁴ Yangka yapa-patu wangkajalu-jana wati-jarrakuju, “Yuwa, Jijaji pina-wankaru-jarrija! Warraja-jarrija, manu milki-yirrarnu-nyanu Piita-kurra!”

³⁵ Ngula-jangka, wati-jarrarlulu-jana yimi-ŋgarrurnu nyanungurraju kuja-palangu Jijaji yaninjarla wangkaja yirdiyirla. Yimi-ŋgarrurnulu-jana kuja rdilyki-pungu mangarri manu kuja-palangu yungu manu kuja-pala milya-pungulku.

³⁶ Kujalpalu-jana wati-jarra wangkaja kurdungurlu-patuku, Jijaji palka-jarrija kamparru nyanungurrarla, wangkaja-jana, "Marlajalurla rarra-lypa nyinaya Kaatukul!" ³⁷ Kurdungurlu-patulu lani-jarrija, kula-nganta Jijajiji manparrpa-juku. ³⁸ Wangkaja-jana, "Nyiyaku kankujulu lani-jarri? Nyiyaku kankujulu kapuru nyinā? Kularna ngajuju manparrpa! ³⁹ Mpa! Nyangkajulu rdaka manu wirliya, ngula-jangka yungunkujulu milya-pinyi ngaju Jijaji. Manparrparlu kula-ka mardarni yilara manu yungurnu. Marnpikajulu nyurrurlarlu yungunkujulu ngungkurr-nyina ngaju wankaru." ⁴⁰ Ngula-jangka, Jijajirli-jana milki-yirrarnu rdaka manu wirliya, manulu wardinyi-jarrija. Wangkajalu-nyanu, "Junga-juku yangkaju Jijaji! Kala nyarrpalku wankaru-jarrija?"

Jijajirli-jana payurnu, "Nyiya kankulu mardarni ngarninjaku?" ⁴² Yungulurla kuyu yawu kujalu kamparrurlu purraja. ⁴³ Jijajirli maninjarla kuyu ngarnu kujalpalu nyangu kurdungurlu-paturlu.

⁴⁴ Ngula-jangka, wangkaja-jana, "Ngajulparna nyinaja nyurrurla-kurlu kamparru-wiyi. Yimi-ngarrurnurna-nyarra yangka kapurna palinjarla wankaru-jarriyarla-yijala. Junga-jalarna wankaru-jarrija. Kujanya yirrarnu Mujujurlu ngaju-kurlu kuruwarri nyanungu-nyangurla, manu jurru-juku yimi kujalu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu, manu jurru-juku yimi kuja-ka nguna yangka puku Tapiti-kirlangurla yirdingkaju Jaalymarla* Yinya yimi ngulaju-ka junga wangka jalanguju."

⁴⁵ Ngula-jangka, Jijajirli-jana langa ruripa-manu yungulu manngunu-nyanyi yimi Payipulurla. ⁴⁶ Wangkaja-jana, "Ngajurna Mijaya. Yimi ngaju-kurlu ngulaju Payipulurla. Yimi nyurru-warnu wangkaja kuja, 'Ngaka Kaaturlu kapu yilyamirni wati yirdiji Mijaya nyampu-kurra nguru-kurra murrumurru-jarrinjaku manu palinjaku yapaku. Kaji palimi, kapu wankaru-jarrimi pina ngurra-jarra-jangkarla. ⁴⁷ Kapu-jana yilya yapapatu ngurra-kari-kirra nyanungu-nyangu yimi-kirli. Kapulu-jana yapaku wangkami yungulu punku yampinjarla Kaatu-kurra-jarrimi. Ngula-jangka, Kaatu kapu-jana mari-jarrinjarla yawuru-jarrimi. Kapulu yani Mijaya-kurlu yimi-kirli Jurujulumu-kurra-wiyi kamparruju, ngula-jangka kapulu yani ngurra-kari ngurra-kari-kirra yapa panu-kurra.' Kujanya yimiji Mijaya-kurlu kujalu yirrarnu Payipulurla. ⁴⁸ Nyurrurlarlunkujulu nyangu palinja-kurra manu yangka kujarna pina-wankaru-jarrija. Kujarlaju, yilyamilki karna-nyarra nyurrurlaju yungunkujulu yimi ngaju-kurlu kanyi yapa ngurra-kari-kirra. Kapulkulu-jana wangkami ngajurna palija manu wankaru-jarrija pina. ⁴⁹ Nyurru-wiyi, ngajukupalangu wangkaja kapu-nyarra yinyi nyanungu-nyangu Pirlirrrpa. Ngajulurlu kapurna-nyarra yilyamirni Pirlirrrpaju. Kala pardakalurla nyampurla Jurujulumurla. Kaaturlu kapu-nyarra yilyamirni yartarnarri nguru-nyayirni-wangu-ngurlu." Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanunguku kurdungurluku.

Jijaji yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra.

Mark 16.19-20, Acts 1.9-11

⁵⁰ Ngulalpa Jijaji nyinaja nyanunguku kurdungurlu-patu-kurlu, ngulaju-jana nguru-yirrarnu Jurujulumu-ngurluju Pijini-kirra. Rdaka-nyanu kankarlu-manu, wangkajarla Kaatuuku yungu-jana pirrijirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. ⁵¹ Kujalpa-janarla wangkaja, yampinja-yanu-jana, manu Kaaturlulku kangu nguru-nyayirni-wangu-kurra. ⁵² Kurdungurlu-patu mirdi-kirra nyinanjarla pulka-pungulurla Jijajiki. Ngula-jangkaju,

karrinja-pardinjarla yanulu pina Jurujulumu-kurra wardinyilki.⁵³ Ngulajangkaju, parra-kari parra-kari kalalu warrarda yanu Yuwarli Maralypikirra Kaatuku pulka-pinjaku.

John

Yimi Jijaji-kirli Jaanu-kurlangu

Yimi Ngurrju Jijaji-kirli kuja Jaanurlu yirrarnu

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju puku yimi-kirli Jijaji-kirli yirdingkiji kuja Jaanurlu yirrarnu nyurru-wiyi. Manulu marnkurrrpa-karirli wati-patu-karirli yimi yarda yirrarnu Jijaji-kirli-yijala. Ngulajulu yirdiji nyampunya Matiyu, Maarrku manu Luuku. Ngula-paturlunyalu yarda yirrarnu yimi. Nyampu-patuju murntu-pala puku, ngulaju karlipa yangka yirdi-mani Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Jaanu manu nyanungukupdangka papardi-nyanu Jamaji, ngulajulpa-pala warriki-jarrija yawukungarduyu-jarra. Ngula-jarraju-palangu milarninjarla yajarnu Jijajirlilki yungu-pala purami nyanungulku. Ngulaju-palarla nyanungu-nyangu-jarralku kurdungurlu-jarralku Jijajikiji. Jijajilparla junga-nyayirni yulkaja Jaanukuju karrikarri-wangu-nyayirni. Jijaji kuja palija, ngula-jangkaju wankaru-jarrinjarla pina-yanu nyanungukpalangu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngula-jangkaju, Jaanurlujulpa warrawarra-kangu yangkaju Miiri Jijajikpalanggu. Ngaka-pardu-karlikki, Jaanurluju yirrarnu nyampuju Yimi Ngurrju Jijaji-kirli, ngulaju-jana yirrarnu yapaku ngurujarraranyparlaku, ngulangku yungulu milya-pinyi Jijaji wajawaja-maninja-wangurlu.

Yimi nyampu ngulaju Jinta-kurlu Wankaru-yinja-panu-kurlu

Matthew 3.1-12, Mark 1.18, Luke 3.15-17

¹ Nyurru-wiyi jukurrrpa-wangurla-wiyi, Kaatulpa nyinaja. Jinta-kari palka-yijalpa nyinaja nyanungu-wana, ngulajulparla jirrngaanya nyinaja Kaatukuju. Jinta-kari ngulaju JUKURRARNU. Nyampuju-ka JUKURRARNU nyina Kaatu-yijala. ² Ngulajulpa-pala nyinaja wungujuku nyurru-warnu-nyayirni-juku kamparru-juku nyiyarningkijarraku ngurrju-maninjaku jukurrarnu-nyayirni. ³ Nyiyarningkijarraju-pala wungungku-juku ngarrmurnu Kirdarlangurluju. Kula nyiya witarlangu yiringi-karirli ngarrmurnu Kaaturlu Jinta-kari-wangurlu. ⁴ Nyampurlu Jinta-karirli ngarrmurnu nyiyarningkijarra yartarnarri-kirlirli wankaru-kurlurlu, ngulangkunya-jana yungu wankaruju. Nyanungu Jinta-kari ngulaju Jarra-nyayirni-wangu, ngulangkunya kanganpa milki-yirrarni Kaatuu rdirrinyparlu. ⁵ Ngulangku kuja kanganpa milki-yirrarni Jarra-nyayirni-wangurlu, ngulaju-ka tarngga-juku rdili janka. Ngulaju kulalpa mungangku wamu-wantinjarla palu-pungkarla, lawa.

Yimi nyampu ngulaju Jijaji-kirli Jarra-nyayirni-wangu-kurlu

⁶⁻⁷ Ngula-jangkaju, Kaaturluju yilyajarni wati jinta yirdiji Jaanu jaru-kurlu Jarra-nyayirni-wangu-kurlu. Jaanu kuja yanurnu nyampukurra nguru-kurra, ngulajulpa-jana yirri-puraja jaru-kurlu Jarra-nyayirni-wangu-kurlu, ngulanya yungulpurla yapa purda-nyanjarla ngungkurr-nyinayarla Jarra-nyayirni-wanguku kuja kala-jana yirri-puraja. ⁸ Nyampuju Jaanu kula-ngantalpa Jarra-nyayirni-wangu nyinaja, lawa.

Ngarilpa jaru kanja-yanu Jinta-kari-kirli Jarra-nyayirni-wangu-kurlu yimi-narrirnijaku. ⁹ Ngulanya-ngalpa nyampurla walyangka palka-jarrija yangkaju Jarra-nyayirni-wangu, ngulangkuju yungu-ngalpa milki-yirrarni Kaatuju jintawarlayiki nguru-kari nguru-karirlaku.

¹⁰ Nyampu nyanungu Jarra-nyayirni-wangu, ngulajulpa palka-nyayirnilki nyinaja nyampurlaju ngurungka walyangka. Ngula-kurlurlunya ngarrmurnu nyiyarningkijarraj Kaaturluju nyurru-wiyiji. Kala nyampurlaju walyangka, kulalpalu nganangku milya-pungu, lawa.

¹¹ Yanurnu-jana nyampu-kurraju nguru-kurra nyanungu-nyanguku yapaku ngurrara-jintaku. Kala lawa, nyanungu-nyangurlu ngurrara-jintarlujulu juwa-kujurnu, manulu wiraly-pungu, kulalu rdakurl-kujurnu.

¹² Kala ngalya-kari kujalurla rdakurl-kijirninjarla wala nyinaja, ngulakujuna wangkaja kuja, "Nyurralaju kapunkulu pina-palka-jarri turnu-warnulku Kaatu-kurlangu kurdukurdulku." ¹³ Yapa kuja kalu nyina Kaatu-kurlangu kurdukurdulku, ngulajulu yangka-piya-wangu kuja kalu kurdu palka-jarri ngati-nyanu-jangka manu kirda-nyanu-jangka, yangka kuja karla marda kikii-jarri kirda-nyanuju kurduku maninjaku. Lawa, kuja-piya-wangu-juku!

¹⁴ Yangka Jinta-kari JUKURRARNU, ngulaju wati-nyayirnilki palka-jarrija. Ngula-jangkajulpa-ngalpa ngalipaku jirrnga nyinaja. Ngular-nalu nyangu yangka kujalpa warrki-jarrija yartarnarri-kirli wiri-jarlu-kurlu. Nyanunguju-ka junga-nyayirni nyina Wapirra Kaatu-piya, manu kajana yimiri-nyayirni nyinami yapa panukuju Wapirra Kaatu-piya-yijala. Ngulakujurla marlaja manu yartarnarriji.

¹⁵ Jaanu Papitaji-kirlangu jaru, kuja-nganpa yirri-puraja nyanja-warnurlu kuja Jijaji nyangu, ngulaju kuja-nganpa yirri-puraja, "Nyampunyalparna-nyarra yangkaju yirri-puraja manu yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi kujalparna-nyarra wangkaja, 'Kapu wati yanirni ngaka, nyanungujulpa palka-juku nyurru-warnu-patu yupa-patu-warnu nyinaja ngaju-wangurla-wiyi palka-jarrinja-wangurla-wiyi nyurru-warnu-juku. Jalanguju kaju wiri-juku nyina ngajulurla parrparda-juku.' Nyampunyalparna yirri-puraja nganimpaku Jaanu Papitajirli.

¹⁶ Kuja Jijaji Kiraji kanganpa nyinami ngalipaku, nyanunguju yimiri-nyayirni Kaatu-piya, kujarlaju kanganpa warrawarra-kanyi parra-kari parra-karirlu ngalipaju yangka-piya-yijala kuja kala-jana yapa nyanungu-nyangu warrawarra-kangu nyurru-wiyi. ¹⁷ Nyurru-wiyi, Kaaturlu-ngalpa yungu kuruwarri nyanungu-nyangu, yangka kuja Mujujurli yirrarnu. Ngula-jangkaju, kuja yilyajarni yangka Jijaji Kiraji, kujarlanya karlipa milya-pinyi kuja kanganpa Kaatu nyinami yimiri-nyayirni ngalipakuju manu jungarni-nyayirni-yijala. ¹⁸ Kula nganangku nyangu Kaatuju. Nyanungu-nyangu-miparlu Ngalapi-nyanurulu, kuja kapala nyinami watinyarra-mirnimirni kutu-mirnimirni, ngula-miparlunya kanganpa yirri-pura jungarnirli manu jungangku yungurlipa milya-pinyi Kaatu.

Nyampuju jaru wita Jaanu Papitaji-kirli ngulalpa warrki-jarrija Matthew 3.1-12, Mark 1.1-8, Luke 3.15-17

¹⁹ Jaanu Papitajirlilpa-jana julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu karrungka Jurdunurla. Ngula-kurrajulu-jana Jurujulumu-wardingkirli wiriwirirli turnu-warnurlu Parajirli yilyaja wati-patu-kari maralypikingarduyu-patu manu nyanungurra-nyangu warrkini-wati yirdi-patuju Liipi-wati, ngulajulu-jana yilyaja Jaanu Papitajiki payirrnijaku. Ngulajulu yaninjarla kujarlu payurnu, "Nyiya-piya wati kanpa nyina nyuntuju?"

²⁰ Ngulakuju-jana ngari kutu wangkaja wurra-maninja-wangu, “Kularna ngajuju Mijaya, yangka kuja-ngalpa Kaaturlu ngarrurnu yilyanjarnikingartirli, kularna ngula ngajuju.”

²¹ Ngula-jangkaju, junga-juku, yardalu payurnu, “Kala nganalkunpa nyuntuju? Yangka mayinpa jarukungarduyu Layija?”

Nyanungurlulku Jaanurlu jangku-manu-jana, “Lawa, kularna nyanunu ngajuju.”

Ngula-jangkaju, yarda-yijalalu payurnu, “Kala mayinpa yangka Jarukungarduyu Wiri jinta-kari kuja-ngalpa Mujujurru jangku-pungu nyurru-wiyi?”

Jaanurluju jangku-manu-jana, “Lawa, kularna nyanunu ngajuju.”

²² Ngula-jangkaju, yarda-yijalalurla wangkaja Jaanukuju, “Ngulaju ngula-juku. Ngari-nganpa yarda milki-wangkaya warraja-nyayirni nyiyapiya kuja kanpa Kaatu-kurlangu warrkini nyina nyuntulu, yirnalu-jana jaru pina-kanyi nyuntu-nyanguju nganimpa-nyanguku wiriwiriki kujalunganpa ngulangku yilyajarni. Kala nyiya kanpa-nyanu nyuntulurluju ngarrirni?”

²³ Junga-juku, ngula-jangkaju, Jaanurluju-nyanu ngarrurnu, ngulaju-jana kuja wangkaja wita jaru Yijaya-kurlangu:

“Ngajujurna wati kuja karna warru purla manangkarrarla, ‘Warlalja-Wiriki, ngulakuju yirdiyilirla jungarni-manta yungu yanirni rarralyparla!’ ”*

²⁴⁻²⁵ Ngula-jangkaju, nyampurra yangka kujalu-jana wiriwiriki Parajirli yilyaja, ngularrallujulu yarda payurnu Jaanuju, “Yuwayi ngula-juku, milya-pinyilki karnangkulu nyuntuju wati-kari, kula-nganta yangkalpanpa Mijaya nyinaja, manu marda kula-ngantalpanpa yangka Layija nyinaja, manu marda kula-ngantalpanpa yangka Wiri Jarukungarduyu nyinaja. Ngulaju ngula-juku, kala nyarpkakulku kanpa-jana nyuntulurluju ngapangkaju julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani yapaju?”

²⁶ Ngula-jangkaju, nyanungurlulku Jaanurlu yarda-jana jangku-manu, “Ngaju karna-jana ngapa-kurlurlu julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani. Kala jalanguju ngulaju nyurru-ka jinta-kari wati karri nyurrula-patukurlangu-wana ngurrara-wana, ngulaju kula kankulu ngulaju milya-pinyi.

²⁷ Nyanunguju ngulaju kapu yanirni nyampu-kurraju nguru-kurra ngulaju nyurru-wiyi-wangu. Nyanunguju yali wati ngulaju ngurrju-nyayirni ngaju-piya-wangu. Nyiya-jangka mayiji milarnu yungurnarla nyanunguku warrki-jarrimi?”*

²⁸ Nyampunya-jana wangkaja kutu-nyayirni yirdikiji kirri-pardukuju Pjiniki, yangka kuja-ka nyanunguju kirri karri kakarrumparra-warnu pirntinyarra-karirla karru Jurdunukuju. Yalumpurlanya kala-jana Jaanurlu papitaji-manu yapa panu.

Jijaji ngulaju Kaatu-kurlangu Jiyipi-nyayirni-wangu

²⁹ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Jaanurluju nyangu Jijaji yaninjarni-kirra. Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Jaanuju yapakuju, “Nyankalu yinya kuja yananyarni wati Jiyipi-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, yangka ngula-kurlu kuja Mujujurru yirrarnu pipangka nyurru-wiyi. Ngulangkunya kuja kajana rarralyapa-mani yapaju nyampurla walyangka. ³⁰ Nyampukunyalparna-nyarra yangkaju yirri-puraja manu yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi kujalparna-nyarra wangkaja, ‘Kapu wati

* ^{1:23} Nyangka Isaiah 40:3   * ^{1:27} Acts 13:25

yanirni ngaka, nyanungujulpa palka-juku nyurru-warnu-patu yupa-patu-warnu nyinaja ngaju-wangurla-wiyi palka-jarrinja-wangurla-wiyi nyurru-warnu-juku. Kujarlaju kaju wiri-juku nyina ngajulurla parrparda-juku.' Kujanyaarna-nyarra yangkaju nyurru-wiyi wangkaju. ³¹ Kulalparna ngajuju milya-pungu ngulaju ngana mayi kapu yanirni ngakaju. Ngajuju, ngulajulparna-jana ngari waparlcurlu kutu julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu ngapangkaju Yijirali-pinkiji yapaju yungulu ngulangkuju milyapinyi nyanunu Kaatu-kurlangu Mijaya." Kujanya-jana Jaanuju wangkaja yapakuju.

³²⁻³³ Nyampunya-nganpa jaruju Jaanu Papitajirlji yimi-ngarrurnu Jijajikirliji, "Kulalparna nyampuju milya-pungu ngana mayi kapu yanirni Kaatu-kurlangu Mijayaju. Kujaju Kaaturlu warrki yungu ngajuku yangkaku yapaku papitaji-maninjaku ngapangkaku, ngulangkanyaju wangkaja, 'Kajinpa jintu wati papitaji-mani, ngula-puruju kapunpa nyanyi Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu kaji nguru-nyayirni-wangu-ngurlu yanirni, ngulaju kapunpa nyanyi Pirlirrrpa kurru-yukanja-kurra wati-kirra, ngulaju nyampuju wati kapunpa milya-pinyi Kaatu-kurlangu. Nyanungurlunya kapu-jana papitaji-maninja-karrarlju Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu kurru-pinyi yapanakuju.' Kujanyaaju wangkaja Kaatuju junga. Yangka kujarna Jijaji papitaji-manu ngapangka, ngula-jangkaju, kujarna ngapa-jangkalku pina-wilypimanu Jijaji, ngula-jangkarluju Pirlirrrpa Kaatu-kurlangulkurna nyangu kurlukuku-piya, ngulaju Jijajirla pirri-manu. ³⁴ Ngulajurna junga nyangu ngajulurluju milpa-jararluju. Kujarlaju, ngajuju karna milya-pinyi nyanunguju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu." Ngulanya-nganpa yirri-puraja Jaanu Papitajirlji Jijaji-kirliji.

Jijajirli-palangu milarnu nyampu-jarra-wiyi kamparru-warnu-jarraju kurdungurlu-jarraju

³⁵ Ngula-jangkaju ngaka-pardu-karilkii parra-pardu-karirlalku, Jaanujulpa karrija yangka-wana-yijala karru-wana, ngulajulpa karrija jirrama-kari-kirlilki nyanungu-nyangu-jarra-kurlu kurdungurlu-jarraj-kurlu. ³⁶ Ngula-puruju, Jijajilpa yanumpa warntawarnta, ngula-jangkaju Jaanuju-palangu wangkaja yangka-jarrakuju wati-jarraku, ngulaju kuja, "Nyangka-pala yinya kuja yananyampa wati Kaatu-kurlangu Jiyipi-nyayirni-wangu!"

³⁷ Kuja-pala kuja-kurra purda-nyangu Jaanu wangkanja-kurra, ngula-jangkarluju yampinja-yanulku-pala Jaanuju yalumpurla-juku, ngula-jangkarluju puraja-pala Jijaji. ³⁸ Kujalpa Jijaji yanurra-juku, ngula-jangkaju jupu-karrinjarla karrijalpa. Ngula-jangkaju warru warirr-karrinjarla nyangulku-palangu yangka-jarra wati-jarra, kujalpa-pala purdangirli-wana yanurnu. Ngula-jangkaju payurnu-palangu, "Nyiyaku kanpajupala purami?"

Ngula-jangkaju, payurnu-pala nyanungu-jarrarlulku, manu-pala yirdi-manu, "Raapi, nyarrpararla kanpa nyina?" (Juwu-paturlu kalu-jana Tiijapatu nyanungu-nyangu-patu ngarrirni 'Raapi').

³⁹ Junga-juku, Jijajirlilki-palangu jangku-manu, "Yanirlipa yungunpala ngurra ngaju-nyangu nyanyi." Junga-juku, jirrnga-palarla yanu ngurra nyanungu-nyangu-kurra ngulaju wuraji, ngulaju-pala wuraji-jangkaju nyinaja wantajilypa-kurra ngulaju yalumpurla-juku.

⁴⁰ Yalumpu-jarrarlju wati-jarrarlju, yangka kuja-pala Jaanu purda-nyangu, ngula-jangkaju, kuja-pala Jijaji puraja, jinta-karriji ngulajulpa yirdiji nyinaja Yanturu, ngulaju Jimani Piitakupurdangka. ⁴¹ Yali yangka Yanturu, ngulangkuju yampinja-yanulku yangkaju ngurra, ngulangkuju

kapanku yaninjarla palka-manu kukurnu-nyanu nyanungukupurdangka Jimaniji. Parlu-pinjarla wangkajulkurla, "Palka-manurnalu yangkaju watiji Mijaya, kuja-ngalpa Kaaturlu ngarrurnu nyurru-wiyi yilyan-jarnikingartirli." (Nyampu yirdi 'Mijaya' ngulaju Kiriki-kirlangurlaju jarungkaju ngulaju 'Kiraji'.) ⁴² Ngula-jangkaju, parlu-pinjarla Yantururluju Jimaniji pina-kangulku yangka-kurra-yijala ngurra-kurra Jijaji-kirlangu-kurra.

Kuja-pala Yanturu manu Jimani pina-yanurnu yali-kirra ngurra-kurra Jijaji-kirlangu-kurra, ngula-jangkaju nyanjarla wangkajulkurla Jimanikiji Jijaji, "Nyuntuju yirdijinpa Jimani, Jaanuku ngalapi-nyanu. Jalanguju, nyuntukuju karnangku yirdi-karilki yirrarni 'Jipaja'." (Nyampu yirdi 'Jipaja' ngulaju Kiriki-kirlangurla jarungkaju 'Piita').^{*}

Jijajirli-palangu milarnu jirrama-karilki wati-jarra yirdi-jarraj Pilipi manu Natanyulu

⁴³ Ngula-jangka, ngaka-pardu-karilki parra-pardu-karirlalku, kiiki-jarrinjarla yarnkaja Jijajiji ngurrara-kari-kirra Kaliliyi-kirra. Kuja yuka-jarra Jijaji, ngula-jangkaju rdipijarla jinta-karikilki wati-kariki yirdikiji Pilipiki, manurla ngula-jangkaju wangkaja, "Purayaju ngajuju!" ⁴⁴ Pilipiji kirri-wardingki Pijata-wardingki, ngulangkaju kujalpa-pala yangka-jarrarlangu papardirlangu nyinaja Yanturu manu Piita. ⁴⁵ Yangkangku Pilipirli yaninjarla yajarnununu jinta-karilki wati-kari yirdji Natanyulu, ngulakuju kujarla wangkaja, "Palka-manurnalu yangkaju wati Mijaya, yangka kujalpa yimi yirri-puraja Mujujurru Payipulurla, manu yangkangku panu-karirli kujalu yirri-puraja jarukungarduyu-paturlu, ngulanyarnalu palka-manu. Ngulaju nyanunguju yirdiji Jijaji, ngulaju kirri-wardingki Najariti-wardingki, manu ngulaju Jajupu-kurlangu ngalapi-nyanu."

⁴⁶ Junga-juku, Natanyuluju wangkajulkurla Pilipikiji, "Junganya? Kulalpa ngana yapa ngurrju yantarlarlarni Najariti-wardingkiji, lawa! Kula-nganta kalu majumaju-mipa nyina yapaju."

Pilipiji wangkajarl, "Yanirli yungunpa nyanjarninjini!" Junga-juku, ngula-jangkaju, wungulku-palarla pina-yanu Jijajikiji.

⁴⁷ Kuja rdipijarni Natanyulu, ngula kuja nyangu Jijajirliji yaninjarni-kirra, ngukujurla waraparnpija, manu-jana wangkaja ngulaju kuja, "Yinyanya yangkaju wati yananyarni Yijirali-pinki-nyayirni Kaatukurlangu, ngulaju-ka warrarda wangka junga-nyayirni jaruju, ngulaju yijardunju!"

⁴⁸ Ngula-jangkaju, Natanyulurluju payurnu Jijajiji, "Nyarrparlu kanpaju milya-pinyi yapa ngajuju ngurrju marda, marda maju?"

Ngula-jangkaju, Jijajirli jangku-manu, "Yangka kujangku Pilipirli yajarnunjunurra, ngulakungarntiji kujalpanpa watiyarla[†] nyinaja kaninjarni, ngula-kurrajurnangku nyangu kanunju-karirli."

⁴⁹ Ngula-jangkaju, Natanyululkurla wangkaja Jijajikiji, "Tiija, nyuntujunpa Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu! Manu kanpa-jana nyina wiri-nyayirni jintawarlayiki-jiki Yijirali-pinkikiji!"

⁵⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirliji yarda payurnu, "Nyiya-jangka kanpaju ngajukuju ngungkurr-nyina? Yangka watiyarla kaninjarni kujalpanpa nyinaja, ngula-warnu kujarnangku nyangu yuruyururlu, ngula-warnu-mipakunya mayi kanpaju ngungkurr-nyina ngajukuju? Ngulaju ngulaju. Ngakarrangakarraj kapunpaju nyanyi ngurrju-nyayirni yartarnarri

* ^{1:42} Nyampu yirdi 'Piita' ngulaju 'Pirli'. † ^{1:48} Yirdi watiyaju ngulaju 'fig'.

wiri-nyayirni-kirli ngulaju nyampu-piya-wangu-kurlu.” ⁵¹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yapa panukuju, “Junga karna-nyarra wangka nyampu ju jaru. Ngakaju kapunkulu nyanyi yalkiriji kaji lakarn-pardinjarla raa-parntka, ngulangkaju kapunkujulu ngajuju nyanyi yangka ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, kapurna karrimi wari-yaninja-kurlangu-wana. Ngulangkaju kapunkulu-jana nyanyi marramarraju, kankarlarra-jangka manu kaninjarra-jangka kapulu jarala-warrkarni.”

2

Jijajirli kurruly-yirrarnu ngapa-jangkaju pamalku

¹⁻² Ngula-jangkaju, parra-jarra-jangkarla yanulu Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Kaana-kurra ngurrararla Kaliliyirla. Ngulangkajulpa-pala yupukarra-jarrija wati manu karnta. Ngulakunyalu-palangu panu-karirli yapangku turnu-jarrinjarla ngarnu kurapakwiru yangka kuja-pala-jana kamparrurlu-wiyi yajarnu. Yalirla kurapakarla, palka-yijjalpalu nyinaja ngati-nyanuju Jijajikipalanguju. Manu yajarninja-warnurlangujulpalu nyinaja kurapakarlaju Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuju. ³ Yali-puru kurapakapuru, pamajulu nyurru-juku muku ngarnu yapangkuju. Ngula-jangkaju, wangkajarlalngu Jijajiki, “Jijaji, pamajulu muku ngarnu nyurru.”

⁴ Ngula-jangkaju, Jijajilkirla wangkaja, “Muturna-pardu, nyiyaku kappaju kuja-wangka? Murnma-juku ngajukuju yungurnaju milki-yirrarni yapa-kurra.”

⁵ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Jijajikipalangu ngati-nyanu warrkini-patukuju yangka-patuku kujalpalu mangarri manu kuyu manu nyiyarningkijarra jungarni-manu kurapakaku, ngulakunya-jana wangkaja, “Purda-nyangkalu ngaju-nyanguju kurdurnaju nyarrpa-puka kaji-nyarra wangka nyampurlaju jalanguju warrkiki.”

⁶ Yalirla yuwarlirlaju, wiri-nyayirnilpalu karrija murlukurnpa jika-pala pirli-jangka, ngulaju marlajarralpalu karrija ngapa-wangu. Nyampu-patu ngulajulpalu karrija pirli ngurrju-maninja-warnu-patu ngapa-kurlangu, ngula-kurra kuja kalalu Juwu-paturlu ngapa winjurnu, manu kalaluyanu wurlkurrparrurnu rdaka miyikingartirliji ngarninjakungartirliji. Nyampu-paturluju murlukurnpa-paturlu kalalu jarkujarnku mardarnu ngapaju marda 80 lita-kurra, marda 120 lita-kurra. ⁷ Ngula-jangkaju, Jijajilk-jana wangkaja warrkini-patukuju, “Maninjintalu ngapa, manulu nyampu-patu-kurra murlukurnpa-patu-kurra maninjarla winjika, ngulajulu winjika kankarlarra-kurra kaji jurrupuly-nyarni.” Jungajuku, warrkini-paturluju maninja-parntkanjarlarlpalu winjirninja-parntkaja.

⁸ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Jijaji warrkini-patukuju, “Nyampu ngapa, kartaku-kurlurlu yaku-maninjarla winjikalau jampita jinta-kurra wita-kurra, ngulajulurla kangka yangkaku wiriki kuja ngulangku nyiyarningkijarra jungarni-manu kurapakaku.” Junga-juku, ngapaju winjirninarla kangulkulurla yangkakuju wiriki. ⁹ Kujalpalu kanja-yanu yangka ngapa jampita witangka, ngulajurla marlaja kurruly-wantija ngapa-jangkaju pamalku. Junga-juku, kanjarla yungulurla yangkakuju wiriki, ngulangkuju maninjarla pajarnu yangkaku pama. Ngulaju kulalpa milyapungu nyarrpararlalu manu yali pama. Yangkangku warrkini-paturlu, ngulangkujulpalu milya-pungu kujalu ngapa-wiyi winjurnu jampita wita-kurraju. Junga-juku, ngula-jangkaju, warnkiri-maninjarla purlajalkurla yangkaku wiri yangkaku jinta-kariki watiki kuja yupukarra-jarrija, ngulakunyarla purlaja, ¹⁰ “Waraa! Nyampuju pama ngulaju ngurrju-nyayirni

pama-kari-piya-wangu. Nganimparlu yapangku, kuja karnalu-jana kurapaka yirrarni puntuku, yinyi karnalu-jana pamaju ngurrju-mipa-wiyi nyanungu-nyangukuji puntukuju. Ngula-wiyi kalu ngarni kamparruju pirdakuju. Kuja kalu ngula muku ngarni, ngula-jangkarluji jinta-karlik karnalu-jana yarda ngayi mani pama-karlik, ngulaju kumarlpa. Kala nyuntulurlunpa-nganpa pama ngurrju-karrikarri-wiyi yungu ngarnin-jaku. Ngulaju ngakanpa-nganpa jalangurlu nyuntulurlu yungu pama ngurrju-nyayirniji.”

¹¹ Nyampu kuja kirringka yirdingkaju Kaanarla ngurungka Kaliliyirla Jijajirli ngapa-jangkaju kurrly-yirrarnu pamalku, ngulaju Kaatu-kurlangu-kurlurlu yartarnarri wiri-jarlu-kurlurlu. Ngula-wangurla-wiyi, kulu-lu Jijaji milya-pungu kurdungurlu-paturlu yartarnarri-kirli nyanunguju. Manu-nyanu milki-yirrarnu nyanungurra-kurra kujalpa nyinaja pirrijidi-nyayirni Kaatu-piya-yijala. Kujalu yartarnarri wiri-jarlu nyangu kurdungurlu-paturlu, kujarlaju wala nyinajalkulurla Jijajikiji.

¹² Ngula-jangkaju, yangka-jangka kurapaka-jangkaju, Jijajiji-jana jirranganjalku yanu kirri-kari-kirralku Kapurniya-kurralku ngulaju ngati-nyanuku manu nyanungukupurdangka-patuku kukurnu-nyanu-patuku manu nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku. Ngulajulpa-jana jirranganja nyinaja yalirla-juku Kapurniyarla parra-patu-kari parra-patu-kariki.

Jijaji yanu Yuwarli Maralypি-kirra

Matthew 21.12-13, Mark 11.15-17, Luke 19.45-48

¹³ Ngula-jangkaju, Juwu-kurlangukungarnti Purlapakungarnti yirdikingarnti Pajapakungarnti,* ngulakungarnti kujalpa kutu-jarrinja-yanulku, ngulakungarntinya-jana Jijajiji jirranga yanurnu Jurujulumukurraji nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patukuju. ¹⁴ Kuja-jana jirranga yukajarni Jurujulumu-kurra, ngulaju-jana jirranga yanurnu Yuwarli Maralypি-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangkaju-jana Maralypirla parlu-pungu wati panu-jarlu kujalpalu-jana nyiyarningkjarra jali-mańu, ngulaju puluku manu jiyipi manu jurlpw witawita kurlukukupiya. Manu panu-kari talakungarduyu-patu kujalpalu tayipulu-kari tayipulu-kari-wana jarkujarnu nyinaja, ngularlangulpa-jana nyangu yalumpurla Maralypirlaju kaninjarni. ¹⁵ Kujalpa-jana nyangu kuja-kurra Jijajirli, ngulaju-jana kulu-jarrija-nyayirni, manulpa-jana yirrningkjarraja. Ngula-jangkarluji ngalyipi-piya-patu-jangka-jana kapanku jangkardu ngurrju-manu wayiwayirrinjarla ngulaju wilypinskykarrapakarninja-kurlangulku. Ngula-kurlurluju-jana kapanku muku wajirlipungu puluku manu jiyipi kaninjarni-jangkaju Maralypি-ngirliji, manu-jana tayipulu muku pirri-kujurnu tala-kurru, ngulalu talaju muku pirri-wantija kuja-purda kuja-purda. ¹⁶ Manu-jana purlaja yangkaku ngalya-kariki, ngulangku kujalpalu jurlpw panu mardarnu, ngulakuju-jana purlanjarla wangkaja, “Nyampurra jurlpwu kangkalu wurnturu! Nyampuji ngajukupalangu-kurlangu Wapirra-kurlangu Yuwarliji, ngula kujankulu kurruly-kujurnu kantini-piyalku. Ngulajulu yampiya nyampuji!” ¹⁷ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu kurdungurlu-paturlu, ngulajulpa purda-nyanjarla manngu-nyangu yaliji jaru wita yangka kuja Kingi Tapitirli yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi, ngulanya yirrarnu: “Wapirra Kaatu, nyuntu-nyangukuji Maralypikiji, ngulaju karnarla yulkami-nyayirni, manu karnangkurla yirrninggi-nyina. Kulanganta kaju jankami warlu-nyayirni-piyarlu!”*

Kujanya Kingi Tapitirliji yirrarnu jaruju.

* ^{2:13} Nyangka Exodus 12.11   * ^{2:17} Nyangka Psalm 69.9

¹⁸ Kujalu Juwu-paturlu wiriwirirli nyangu Jijaji kuja-kurra wajirli-pinja-kurra, ngulajulurla yanurnu payirninjukungarnti, "Nyiya-piyangku yartarnarriji yungu Kaaturluju? Nyanungu yartarnarri yajiki, ngulaju-nganpa milki-yirraka, ngula-jangkaju yirnangkulu milya-pinyilki nyuntu kuja kanparla wiri nyina nyampuku Maralypiki."

¹⁹ Ngula-jangkaju, Jijajirlilki-jana jangku-manu, "Kajilpankulu nyampu Maralypi Yuwarli rdungkurr-pakakarla, ngulaju kajikarna ngajuju pina-ngantirni parra-paturlaju marnkurrpa-miparla!"

²⁰ Ngula-jangkaju, yangkangku wiriwirirli yardalu payurnu Jijaji, "Waa! Kujanya kanpa manngu-nyangu nyuntulurluju yinpa parra marnkurrpa-miparla nyampuju Yuwarli Maralypiji pina-ngantirni? Nyampujulu warrkini-paturluju nganturnu nyurru-wiyi 46-palaku yulyur-rukpu!"

²¹ Nyampurralu wiriwirirli wati-paturlu, kanginy-pungulpalu yimi Jijaji-kirlangu. Kula-nganta-jana wangkaja jaru yangkaku Yuwarli Maralypiki. Lawa, ngarijilpa-nyanu nyanunguku-juku wangkaja palkaku nyanungu-nyanguku. ²² Ngaka kuja Kaaturlu wankaru-manu pina, ngulajangkulpalu purda-nyanjarla manngu-nyangu kurdungurlu-paturlu yimi Jijaji-kirlangu yangka kuja-jana wangkaja Yuwarli Maralypiji-kirliji. Ngulakujulurla ngungkurr-nyinaja yimikiji, manulurla ngungkurr-nyinaja jarukuju Tapiti-kirlangukuju Payipulurlakuju yangka kuja-jana Jijaji wangkaja kamparru-wiyi.

Jijajirlilpa-jana milya-pungu nyiarningkijarra yapakuju

²³ Ngula-jangkaju, Jijajiji nyinajalpa yalumpurla-juku Jurujulumurla yangka-puruju Purlapa Pajapa-puru jingijingiji. Ngula-puruju, yapangku-julpalu nyangu kujalpa warrki-jarrija yartarnarri-kirli Kaatu-kurlangu-kurlu. Kujarlaju, panungkujulu mangu-nyangu nyanunguju Kaatu-kurlangu Mijaya nganta. Wala ngantalpalurla nyinaja. ²⁴ Jijajirli-jana nyangu kujalpalurla wala nganta nyinaja, manu-nyanu wangkajalku, "Ngari kajulu wala nyina witaku, ngakajulu yampimi." Kuja-kujakuju warla-pajurnu-nyanu, kajikalu warrarda waarn-pinyi. ²⁵ Jijajirli kula ngana payurnu kujarlaju, "Nyarrpa kalu yapangku manngu-nyanyi?" Kula kujarlaju payurnu Jijajirliji, lawa. Nyurrulpa-jana nyanungurlu Jijajirliji miyiki-nyangu nyiarningkijarra kujalpalu yapangku manngu-nyangu nginyinginyirla.

3

Jijajirla wangkaja Nikurtimuku 'Nyuntulpanpa pina-palka-jarriyarla-yijala kurdu wita-piya'

¹ Jintalpa wati nyinaja yirdiji Nikurtimu, ngulajulpa nyinaja Juwu-kurlangu kamparrurla ngulaju Paraji kujalpa nyinaja. ² Jintangka mungangka, yanurnurla Jijajiki wangkanjaku, "Tiija, kajilpanpa nyinakarla Kaatu-kurlangu-wangu, ngulangkuju kulaalpanpa yartarnarri mardakarla yapaku milki-yirrarninjaku nyuntu-nyangurla warrkingka. Kala nganimparlurnangkulu nyangu yartarnarri-kirli warrki-jarrinja-kurra. Kujarlaju, nyuntuju karnangkulu milya-pinyi kuja kanpa pinangkalpan-yayirni Kaatu-kurlangu nyina ngulaju yilyanja-warnu kujangku Kaaturlu yilyajarni."

³ Ngula-jangkaju, Jijajirla wangkaja, "Junga karnangku nyampuju jaru wangka. Kajilparla ngana yapa palka-jarriyarla-yijala marlaja Kaatuku

kurdu wita-piya, ngulaju kajika Kaaturlu Warlalja-Wirirlji warrawarra-kanyi warlalja nyanungu-nyangu. Kala kuja-wangurlaju, ngulaju kula Kaaturlu warrawarra-kanyi Warlalja-Wirirlji.”

⁴ Ngula-jangkaju, Nikurtimurlulku jangku-manu Jijajiji, “Waa! Nyarrpalku-yijala wirilkijilpa palka-jarriyarla kurdu wita-piyaju? Kulalparlipa nyarrpalku-yijala wirilkiji pina-yukayarla ngati-nyanukurraju miyalu-kurraju, mayi?”

⁵ Ngula-jangkarluju, Jijajirliji yarda jangku-manu, “Junga karnangku nyampuju jaru wangka. Kajilparla ngana yapa marlaja palka-jarriyarla-yijala ngapangka yukanjarla Pirlirrpia Kaatu-kurlanguku, ngulaju kajika yukamirra nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangku-kurra. Kala kuja-wangurlaju, ngulaju kulalpa yukayarlarra. ⁶ Nyampurla ngurungkaju, yapaju-ka palka-jarri ngulaju ngati-nyanu-jangka palka-jangkaju manu kirda-nyanu-jangka palka-jangka. Kala ngakalkuju, kajirla kurdu wita-piya palka-jarri-yijala marlaja Pirlirrpia Kaatu-kurlanguku, ngulaju yapa pirlirrpia-kurru jinta-kari-kirli jalangu-warnu-kurlulku.

⁷ Nikurtimu, nyarrparlanpa paa-karrinjarla kinyirr-ngarnu yangka kujarnangku wangkaja kamparru yungulpanparla palka-jarriyarla-yijala marlaja kurdu wita-piyaju! ⁸ Pirlirrpia Kaatu-kurlanguju ngulaju warlpapiya. Ngulaju warlpaju-ka parnka kuja-purda kuja-purda. Ngulaju kanpa purda-nyanyi wangkanja-kurra, ngulaju kula kanpa milya-pinyi nyarrpara-ngrulu-ka parnkamirni, nyarrpara-purda-ka yani. Ngulapiyanya-ka Pirlirrpia Kaatu-kurlanguju nyina yangka kuja karla yapa marlaja palka-jarrimi-yijala.”

⁹ Ngula-jangkaju, Nikurtimujurla yarda wangkaja Jijajikiji, “Nyarrpalku kujaju? Kula karna miyiki-nyanjarla milya-pinyi.”

¹⁰ Junga-juku, Jijajirlilki jangku-manu, “Kula-ngantalpanpa-jana Pinangkalpa nyinaja Yijirali-pinkiki yapakuju. Manu kula-ngantalpanpa ngaju-nyanguju yimiji milya-pungu. ¹¹ Junga karnangku nyampuju jaru wangka. Nganimpa karnalu wangka pina kuja karnalu yangka milya-pinyi, manu karnalu-nyarra yimi-ngarrirni pinangku kujarnalu yangka nyangu. Kala nyurrurlaju, kula kankulu-ngaampa ngungkurnyina nganimpakuju pinakuju nyanja-warnukuju. ¹² Jalangku kuja karna-nyarra nyiyarningkijarraku wangka walya nyampu-wardingki-kirli, ngulakuju kula kankujulu ngajukuju ngungkurr-nyina. Kujarlaju ngakaju, nyarrpalku-yijalankujulu ngungkurr-nyina kajirna-nyarra nyiyarningkijarra yimi-ngarrirni kuja-ka Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngaju-miparna yani yali-kirraju yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangku yangka ngularna yali-ngirli yanurnu. Ngakarna pina-yani yali-kirra-yijala.”

¹⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirla yarda wangkaja Nikurtimuku, “Yangka kujalpalu nyurru-wiyi Yijirali-pinki jilja-wana warru wapaja, ngulangka yapajulu muku nyurnu-jarrija. Kuja-kujakujulpa-jana Mujujurru warru milki jarna-kangu watiya warna-piya-kurru wayirinja-warnu-kurru yayirni-piya-kurru.* Kujarlaji kapujulu ngula-piya-yijala ngajululku yirrarinjarla jarna-mani watiya warntawarntarlaju yangkaju ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangku. ¹⁵ Ngula-kurraku ngana kajiji wala nyinami ngajukuju kapuru-wangu, ngulaju kapurla jirrnga nyina wankaru tarngga-juku Kaatukuju. ¹⁶ Kujanya kanganpa Kaatuju yulkami yapanaku jintawarlayikiji. Kujarlanya yilyajarni nyampu-kurra walya-kurra

* 3:14 Nyangka Numbers 21.8

Ngalapi-nyanu marulu. Ngana-puka kajirla wala nyina Ngalapi-nyanuku kapuru-wangu, ngulaju kula palimi, lawa. Ngulaju kapurla jirrngaŋja nyina wankaru tarnga-juku Kaatukuju. ¹⁷ Ngajujurna Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu. Kaaturluju kulaju yilyajarni yapaku maju-pajirninarla mamparlangkanjaku, lawa. Kaaturluju yilyajarni Ngarlkinpa yungurna-jana muurlparlu mardarni palinja-kujaku.”

¹⁸ Ngula-jangkaju, Jijajirla yarda wangkaja Nikurtimuku, “Ngana kajiji wala nyina yapa Ngalapi-nyanuku kapuru-wangu, ngulaju kula-ka Kaaturluju miimii-nyanjarla maju-pajirni, lawa. Kala ngana kajiji kapuru nyina Ngalapi-nyanuku Kaatu-kurlangu maruluku, ngulaju nyurru-juku Kaaturlu miimii-nyanjarla maju-pajurnu yangka kapurunju. ¹⁹ Kujarlunya kajana Kaaturluju miimii-nyanyi yapa: Ngajujurna Kaatu-kurlangu Jarra-nyayirni-wangu kujarna paalka-jarrija nyampurla walyangka. Yapa yangka kuja kalu maju nyina munga-piyarla, ngulaju kula kajulu ngampurrpa nyina ngajukuju. Ngari kalu ngampurrpa nyina nyiyarningkijarraku majumajuku kuja-ka maju karri munga-piyarla. Kuja-jangkanya kajana Kaaturluju maju-pajirni. ²⁰ Ngana-puka kuja-ka majungka-jarri nyiyarningkijarrarla, ngulaju kaju yapaju nyurunyuru-jarri ngajukuju Jarra-nyayirni-wangukuju. Ngulaju kulaju kutu-jarrimilki Jarra-nyayirni-wangu-kurraju, kalakarnarla Kaatuku warraja-maninjarla marlaja milki-yirrarni majumajulku. ²¹ Kala nganangku-puka kaji purda-nyanyi Kaatu wilji-wangurlu, ngulaju kaji yanirnu kutu-nyayirni ngaju-kurraju Jarra-nyayirni-wangu-kurra, ngulangkunya karnarla milki-yirrarni ngurruju yapaju Kaatukulku, yangka kujalparla linpangku purda-nyanjarla warrki-jarrija nyanungku kamparru-wiyi.”

Jaanu Papitaji wangkaja-jana kuja ‘Ngajukuju kaju nyina Jijajiji Warlalja-Wiri parrparda-juku’

²² Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana jirrngaŋja yanu kurdungurlu-patuku ngurrara-kurraju Jurdiya-kurra. Ngulajulpa-jana yalumpurla-juku jirrngaŋja nyinaja yaninjarla ngulaju marnkurrpaku wiylkikiji. Manulpa-jana jirrngaŋja papitaji-manu kurdungurlu-patukuju yapa panu yalumpurlarlu-juku. ²³ Ngula-puruju, Jaanu Papitajirlangurlulpajana papitaji-manu yapa ngalya-kariji witangka kirringka yirdingkaju Yininirla yirdijalpa ngapa wita-wangu ngnajna ngulangkaju. Nyampuju kirri Yinini karrijalpa ngulaju kutu kirri-karikiji yirdikiji Jalimiki. Ngula-jangkaju, yapalpalurla yanurnu Jaanuku papitaji-maninjaku yalumpu-wardingkipatuju kirri-wardingki-patu. ²⁴ Jaanujulpa murnma-juku wurra-juku warrki-jarrija, ngakalu yirrarnu rdakungkaju.

²⁵ Kujalpa Jaanu yalumpurla-juku warrki-jarrija, ngula-kurraju wati-kari Juwu-yijala jinta-karilkirla yanurnu. Kujarla yanurnu Jaanuku, ngulaju-jana rdurrjurnu wilji-maninjakulku Jaanu-kurlangukuju kurdungurlu-patukuju, kulungkulpa-jana ngarrurnu kujarlu, “Nyurrurlarlulpankulu-nyanu rdaka-jarra parljikarla-wiyi miyi ngarninjakungarntirli! Ngulaju Mujuju-kurlangu kuruwarri!”

²⁶ Ngula-jangkaju, yaninjarlalu payurnu Jaanuju, wangkajalurla, “Tiija, manngu-nyanyinya kanpa yangkaju wati kujal pangku jirrngaŋja nyinaja kamparru-wiyi kakarrumparra-warnu karru JurduNUkuju, yangka kujalpanpa-jana yimi-ngarrurnu yapaku nyanunguju wati, ngulaju mayi kanpa mangnu-nyanyi? Jalanguju, ngulakulku kalurla yapa panu-jarlu turnu-jarri, ngulangkulku kajana papitaji-mani.”

²⁷ Jaanurlulku-jana jangku-manu, “Kajilparla Kaaturlu yungkarla warrki yapaku, ngulaju kajikarla warrki-jarri yaliji yapa nyanungkulku.

Kala kuja-wangurlaju, kula-parla nyarrpa warrki-jarriyarla. ²⁸ Purda-nyangunkujulu yangka kamparru-wiyi kujarna-nyarra wangkaja, 'Ngajuju kularna Kaatu-kurlangu Mijaya. Ngajujurna yapa-pardu-kari kujaju Kaaturlu yilyajarni kamparru-warnu-wiyi yungurna-jana warru yimi-ngarrirni Mijaya-kurlu jaru.' Kujanyarna-nyarra wangkaja kamparru-wiyiji. ²⁹ Kuja-ka wati yupukarra-jarrinjini ngurrara-karirla, ngula-jangka kuja-ka pina-yanirni palka-kurlulku karnta-kurluju manu karla milki-yirrarninjarla yimi-ngarrirnilki nyanungu-nyangu wungu-warnuku, ngulakuju nyanungu-nyangu wungu-warnuju karla wardinyi-jarri-nyayirni palkakulku. Kuja-piya-yijala karnarla ngajuju wardinyi-jarri-nyayirni yangkakuju Mijayakuju. ³⁰ Junga, Kaatuju-ka ngampurrpa nyina nya-nunguku yungu-jana Warlalja-Wiri nyina yapakuju parrparda-juku ngajupiya-wangu. Jalangkulku yungulparnaju purdangirli-kirra yirrakarla." Kujanya-jana Jaanu Papitajiji wangkaja.

Kankalarra-wardingki ngulaju-ka nyina wiri-nyayirni nyiyarningkijarrakuju

³¹ Yangka kuja jinta-kari yanurnu Kankalarra-wardingki, ngulaju-ka nyina wiri-nyayirni nyiyarningkijarrakuju parrparda-juku. Kala yangka jinta-kari Jaanu Papitaji, ngulaju nyampu-wardingki walya-wardingki. Yalirli Jaanurlu, ngulaju ngari kala-jana wangkaja manu yimi-ngarrurnu nyiya-puka kuja kala nyangu nyampurla walyangka, ngulanya kala-jana yimi-ngarrurnu. Kala yangka Kankalarra-wardingki, ngulaju-ka nyina wiri-nyayirni nyiyarningkijarrakuju parrparda-juku. ³² Ngulangkuju kala-jana yirri-puraja ngulaju nyiyarningkijarra kujalpa nyangu manu purda-nyangu kankalarra. Ngulakuju kalurla yimikiji purda-nyanja-jarla ngungkurr-nyina ngari marnkurra-mipa, kula panu. ³³ Kala nganangku-puka kaji ngungkurr-nyinanjarla rdakurl-kijirni yimiji nyanungu-nyanguju, ngulangkuju-ka manngu-nyangu Kaatu ngulaju junga-nyayirni. ³⁴ Yangka Kankalarra-wardingki kuja Kaaturlu yilyajarni, ngulakujurla Kaaturlu kurru-pungu-nyayirni Pirlirrpaa nyanungu-nyangu. Kujarlanya kajana yimi-ngarrirni Kaatu-kurlanguju jaruju. ³⁵ Wapirra Kaatu karla nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanuku yulkaminyayirni, manu wiri-ka yirrarni nyiyarningkijarraku. ³⁶ Ngana-puka kajirla Kaatu-kurlanguku Ngalapi-nyanuku wala nyina kapuru-wangu manu ngungkurr-nyina, ngulaju kapurla jirranga nyina wankaru tarnga-juku Kaatukuju. Kala kajirla ngana-puka wilji-jiki jukuru jurnta nyina purda-nyanja-wangu Ngalapi-nyanuku, ngulaju kularla marlaja nyina wankaruju, lawa. Kaatuju kapurla kulu-nyayirni nyina tarnta-juku.

4

Jijajilparla wangkaja karntaku Jamariya-wardingkiki

¹ Ngula-jangkaju, Paraji-paturluju jarulkulu purda-nyangu kujalpalurla Jijajiki nganta yapa panu-nyayirni turnu-jarrija puranjakungarnti manu papitaji-jarrinjakungarnti. Marnkurra-mipalpalurla nganta yanurnu Jaanukuju. ² Ngulaju kujalpa-jana Jijajirli papitaji-manu, lawa. Nyanungu-nyangurlu kurdungurlu-patu-miparlulpalu-jana papitaji-manu yapaju. ³⁻⁴ Kuja Jijajirli purda-nyangu jaru kujalpalurla Paraji-patu nginji-wangkaja nganta, kujarlaju jirranga-jana pina-yarnkajarra nyanungu-nyangu-patukuju kurdungurlu-patukuju nguru-kari-kirra Kaliliyi-kirra. Kuja yali nguru yampinja-yanu Jurdinya, ngulaju jungarni yanu yali-kirra-wiyi Jamariya-kurra-wiyi kujarla wangkaja Kaatu jungarniki yaninjaku Jamariyaku Kaliliyi-kirra-wangu-wiyi.

⁵ Kujalu yanu Jamariya-wana, ngulaju-jana jirrnganja yanurra jintakutu-kirra-wiyi kirri-kirraju Jayika-kurra. Yali kirri Jayika, ngulaju kutu-nyayirnilparla ngirrily-karrija walyaku jinta-pardu-kariki mangarri-kirlangukuju kujalpalu ngulangka mangarri nyiyarningkijarra wiri-manu. Nyampuju jinta-juku nguru kujarla nyurru-wiyi Jakupurlu kirda-nyanurlu yungu Jajupuku yampinyiji.* ⁶ Yalirla kirringka yirdingka Jayikarla kala karrija mulju ngapa ngarninja-kurlangu ngurrju rdakungka kaninjarra-nyayirni. Ngulaju kalalu yirdi ngarrurnu 'Mulju Jakupu-kurlangu'. Ngulakurranya-jana jirrnganja yanurra Jijajiji, ngula nyanunguju matalku yaninjarla pirri-manu ngapangka ngayingayi wurnajangu rdakungka ngayingayi mirntangali kankarlurla wantangka.

⁷ Ngula-kurra-yijala, karntalku yanurnu ngulaju Jamariya-wardingki murlukurnpa-piya-kurlu manu ngalyipi-piya-piya-kurlu ngapaku maninjaku rdakungkaku kaninjaraku. Junga-juku, Jijajiji wangkajarla, "Ngapaju yungka purrakuku!" ⁸ Ngulakuju kamparru-wiyi-juku, Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patu, ngulajulu yanu kirri-kirraju miyiki maninjaku.

⁹ Junga-juku, ngularla karntaju wangkaja mukunypa-jarrinjarla, "Waa! Nyuntujunpa Juwu, ngajujurna Jamariya-wardingki karnta. Kuja junga mayinpaju jungangku payurnu ngapakuju?" Kujanyarla wangkaja karn-taju. Ngulaju kujaju junga. Juwu-kurlangurla kuruwarrirla, kulal-palu Juwu-paturlu manu Jamariya-wardingki-paturlu wungungku ngarnu jintangka ngamingka miyi manu kuyuju, lawa. Kalalu miyiji manu kuyuju jarnkujarnku ngarnu yira-jarrarlu. Kujarlanyarla mukunypa-jarrija karntaju Jijajiki payirninja-kurraju.

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirlilki jangku-manu, "Kaaturlu yungungku yinyi warntarri ngurrju-nyayirni, kula kanpa milya-pinyi. Kajinpaju ngaju milya-pungkarla kujarnangku payurnu ngapaku jalangurlu, ngulaju kapunpa payikarla Kaatuju yangkaku warntarriki. Manu kajinpaju milya-pungkarla, ngulaju kapungku yungkarla ngapa-nyayirni-wangu nyanungu-nyangu wankaru nyinanjakuju."

¹¹ Ngula jangku-manu yarda karntangkuju, "Nyampuju-ngarra ngapaju kaninjarra-nyayirni. Ngulakuju kula kanpa mardarni murlukurnpa manu ngalyipi-piya ngapa kankarlu-maninja-kurlangu. Nyarrparlunpa nyanunguju ngapa-nyayirni-wanguju mani? ¹² Nganimpajurnalu Jamariya-wardingki yapa, ngulaju-nganpa jintangku Jakupurlu kurduwarr-kujurnu, mañu nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patu-warnu karnalu nyina. Nyanungurlunya-nganpa pangirninjarla yungu nyampuju ngapa rdakungka kaninjarra. Nyanungurlu manu nyanungu-nyangurlu ngalapi-nyanu-paturlu manu nyanungurra-nyangurlu kuyu-watirli jyipi-watirli, ngulangkuju kalalu jintawarlayirli-juku ngarnu ngapaju nyampujangkaju rdaku-jangka. Kularpa nyuntuju wiri-jarlu Jakupu-piya-wangu mayi?"

¹³ Jijajirlilki jangku-manu, "Nganangku-puka kaji ngarni ngapa nyampujangka rdaku-jangka, ngula-jangkaju kapu purraku-jarriimi-yijala. ¹⁴ Kala yangka ngapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, kajilparnarla yungkarla ngajulurlu, ngula-jangkaju kulalpa yarda purraku-jarriyarla. Yali ngapa-nyayirni-wangu kapu ngulaju mulju-piya-jarri yapa-kurlangurlaju paalkangkaju, ngulaju kapu mulju-piya-yijala jurnjurnju-pardi-yijala. Ngulakurlu ngapa-nyayirni-wangu-kurlu kapurla jirrnganja nyina wankaru tarunga-juku Kaatukuju."

¹⁵ Ngula-jangkaju, yangkaju karntarla yarda wangkaja, "Junganya? Yungkaju nyanungu ngapa-nyayirni-wangu! Yungurna ngula ngarni,

ngula-jangkaju yungurna nyina purraku-wangu tarnnga-juku. Ngula-jangkaju, yungurna nyina yirdiyi-pirripirrili maninja-parnkanja-wangu.”

¹⁶ Ngula-jangkaju, Jijajilkirla yarda wangkaja, “Yajarninjinta nyuntu-parnta, ngula-pala pinarni yanta nyampu-kurra.”

¹⁷⁻¹⁸ Ngula-jangkaju, karntangkulku jangku-manu, “Lawa, kula karna mardarni kali-nyanu.”

Ngula-jangkaju, Jijajilkirla wangkaja, “Junga kanpa wangka ku-jaju, ngulajunpa-jana kali-nyanu-patu ngurrangku-mardarnu nyuntulurlu rdaka-pala. Kala jalangulku kuja kanpala nyina yali wati, ngulaju kulangku nyuntukuju yaliji kali-nyanu-nyayirni-yijala, lawa.”

¹⁹ Ngula-jangkaju, karntangkulku jangku-manu, “Milya-pinyilki kar-nangku nyuntuju miyiki-nyanjarla ngulaju Kaatu-kurlangu-nyayirni jarukungarduyu.

²⁰ Ngaju-nyangurlu yapangku Jamariya-wardingki-paturlu, nyurnunyurnu kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi, ngulangkuju kalalu manngu-nyanggupi nyampu wiri-jarlu yirdiji Kirijimi, ngulangkaju nganta maralypi-nyayirnirla Kaatuku, manu nganimpaku ya-paku nyampu-wardingki-patuku. Kala nyurrurlulu Juwu-watirli, ngulangkuju kankulu manngu-nyanyi Jurujulumu-miparla nganta maralypi-nyayirniji Kaatu-kurlangu nganta. Yali-miparlanya ngantalparlipa turnu-jarriyarla. Kala nyarrpara maralypi-nyayirni Kaatu-kurlangu? Kirijimirla mayi, marda Jurujulumurla mayi?”

²¹ Ngula-jangkaju, Jijajirlilki jangku-manu karntaju, “Purda-nyangkaju! Ngakaju kapulu yapangkuju purami Wapirra Kaatuju nguru-kari nguru-karirlarlalku, kula Kirijimi-miparla manu Jurujulumu-miparla.

²² Nyurrurlu Jamariya-wardingki-patu, ngurrrpa-nyayirninkili! Ngari kankulu ngurrpangku-juku puta purami Kaatuju, ngulaju milya-pinjawa-gurlu muwarnkurlu. Kala nganimpaku-wiyi-anganpa kamparruju yimi-ngarrurnu Kaaturluju nyurru-wiyi yungurnalu-jana warru yimi-ngarrirni Juwu-wangu-patuku Yimi Ngurrju yangka kuja kajana yapa muurlparlu mardarni nguru-kari nguru-karirla. Kujarla ju karnalu pinangku purami.

²³ Kaatuju-ka ngampurrpa nyina yapakuju yungulu yirriyirriri purami Pirlirrrpa nyanungu-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirirliri. Nyurru-juku kajana Pirlirrrpa Kaatu-kurlangurlu pinarri-manu yapa Yimiki Jungaku Kaatu-kurlanguku yungulu jungarnirli purami.

²⁴ Kaatuju ngulaju Pirlirrrpa palka-wangu yapa-piya-wangu. Kujarla ju, nyarrpara-puka kajinpa nyina, ngulaju kanpa purami Kaatuju Pirlirrrpa nyanungu-nyangu-kurlurlu. Ngana-puka kajirla ngampurrpa nyina Kaatuku jungarnirli puranjaku, ngulaju yirriyirriri yungulpa Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu-kurlurlu yartarnarri-kirirliri purayarla. Nyampunya Yimi Junga Kaatu-kurlangu.”

²⁵ Ngula-jangkaju, karntalkurla wangkaja Jijajikiji, “Yuwayi, junga karnarla ngajuluju ngungkurr-nyina yangkakuju Mijayakuju yangkaku yirdikiji Kirajiki. Kaji ngaka yanirni nyampu-kurra kankalarra-jangka, kapu-ngalpa ngulangkunya nyiyarningkijarraju muku yimi-ngarrirni Kaatu-kurlanguju.”

²⁶ Jijajirlilki jangku-manu, “Ngajujurna Mijayanya nyampu ju kuja kar-nangku wangka.”

²⁷ Kujalparla Jijaji wangkaja-juku karntakuju, ngula-purujukulu kurdungurlu-patu rdipi jarni pina kirri-jangkaju. Kujalu kutu-jarrijalku, ngulajulpalu-nyanu nyanjarla wangkanjarni yanu kanunju-kari miyalu, “Waa! Nyiyaku yanurnu nyampu-kurraju karntaju? Nyiyaku karla wangkami Jijaji?” Kala lawa-juku, yaninjarjalpalu karrija wurulypa payirinja-wangu-juku. Jukuru-jarrijalpalurlajinta.

²⁸ Ngula-jangka, karntangku karrinja-pardinjarla yampinja-yanu yalumpurla-juku murlukurnpaju. Ngula-jangkaju, warru pina-yarnkajarra kirri-kirralku. Kuja kirri-kirra pina-yanurra, ngulaju-jana Jijajiki yimi-nガrrurnu, ngulaju kujarlu, ²⁹ "Purayajulu yirna-nyarra wati milki-yirrarni yinya kujaju yirri-puraja ngajuku kujalparna ngajulu nyarrrpa-jarrija. Junga mayi kankulu manngu-nyanyi nyampuju mayi Mijaya Kaatu-kurlangu nganta, lawa mayi?"

³⁰ Jungajukulu wulyurr-nyinaja yangka-ngurluju kirri-ngirli kuja-jana karntangku yajarnunjunu Jijajiki nyanjaku.

³¹ Ngulajulpalu wurra-juku yanurnu kulkurrukulkurru. Ngula-puruju, kurdungurlu-patulpalurla warrarda wangkaja Jijajiki, ngulaju kuja, "Tiija, miyi-pardu nganja!"

³² Jijajilkija-jana wangkaja, "Nyampu karna miyi-nyayirni-wangu palka mardarni ngajulurlu, ngulaju nyurrurlarluju kula kankulu milya-pinyi nyampuju miyi."

³³ Kujarlajulpalu-nyanu nyanungurlulku kurdungurlu-paturlu payurnu, "Nganangkurla miyiji kanjarla yungu, yapangku nganangku marda?"

³⁴ Jijajilkija-jana yarda wangkaja, "Kula karna mardarni miyiji yapa-kurlangu. Mardarni karna warrki kujaju yungu Kaaturlu lawa-maninjaku. Warrki nyanungu-nyangu, ngulaju miyi-nyayirni-wangu-piya ngajukuju. Kuja karnarla ngajuju warrki-jarri Kaatuku, ngulakunya karnarla marlaja nyina ngurruju manu pirrjirdiji yangka-piya-yijala wati-kari-piya kuja-ka miyi ngarninjarla pirrjirdi nyina. Yirnarla lawa-mani warrki Kaatuku.

³⁵ "Nyurrurla-paturlu kajinkili ngurlu witawita warru yirrarni walyangka kaatinirla, ngulakungarntji kankulu-nyanu kuja-wiyi wangka nyurrurlaju, 'Ngakaju kirntangi-jangkarla murntu-pala-jangkarla kapurlipa warru turnu-mani yirnmilki.' Kujaju junga kañkulu wangka nyurrurlaju. Ngajulku karna-nyarra wangka nyurrurlaku-yijala. Nyangkalu-jana nyampu warrukirdikirdi yapa, ngulajulu yali-piya-yijala mangarri-piya yirnmi-kangukangu. Ngulaju nganangku-jana warru turnu-mani mangarri-piyaju Kaatu-kurlangu-kurralku turnu-warnukurraju? ³⁶ Yapangku kuja kalu wiri-mani mangarri, ngulakungarntji warru-ka yirrarni walyangka ngurluju witawita. Ngula-jangka, kuja-ka wiri-jarrinjarla yirnmi-jarrilki, ngulaju-ka jinta-karirlilki wati-karirlu warru turnu-mani yirnmilkiji. Ngulakuju kapalarla jirramajuku wardinyi-nyayirni nyina. Kuja-piyarlu-yijala kaji-jana nganangku yapangku warru turnu-mani yapa Kaatu-kurlangu-kurralku turnu-warnukurra, yaliji yapa kapurla jirrngaŋja nyina wardinyi manu wankaru tarnnga-juku Kaatukuju. ³⁷ Ngulaju junga karna-nyarra wangka yimi kuja kalu yapangku yirri-pura: 'Jinta-karirlu watingki, ngurlu-ka warru yirrarni walyangka. Manu ngakalku, jinta-karirlilki-ka warru turnu-mani yirnmilkiji miyiji.' ³⁸ Ngula-piyarlu-yijala karna-nyarra yilya nyurrurlaju yungunkulu-jana yapa warru turnu-mani Kaatu-kurlangu-kurra turnu-warnukurralku. Kulankulu-jana nyurrurlarlu-wiyi yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu jaruju, lawa. Ngulakujulu-jana nyurru yapa ngalyakarirlu-wiyi yimi-ngarrurnu, ngulaju yungunkulu-jana rarralypalku nyurrurlarluju warru turnu-mani yapaju." Kujanya-jana Jijajiki wangkaja kurdungurluku nyanungu-nyangukuju.

³⁹ Yangka kuja-jana kamparru-wiyi karntangku yajarnunjunu yapaju kirri-wardingki-patu, ngulakujulu-jana kuja wangkaja, "Purayajulu yirna-nyarra milki-yirrarni wati jinta kujaju nyiyarningkijarra ngaju-nyangu muku milki yirri-puraja." Kuja-jana kuja wangkaja yapaku, kujarlajulurla panu-nyayirni yapaju ngungkurr-nyinaja Jijajiki. ⁴⁰ Kujalurla Jijajikilki

yanu, ngulakujulurla wangkaja kuja, "Nyampurla-juku nyinaya nganimpanyangurla." Junga-juku, Jijaji nyinaja yalumpurla-juku parraku jirramaku.

⁴¹ Kuja-jana Jijajirli yarda yimi-ngarrurnu yimi nyanungu-nyangu, ngulakujulurla yarda ngungkurr-nyinaja yapa panu-karilki. ⁴² Wangkajulurla yangkakulkui karntaku, "Nganimpaju karnalurla ngungkurr-nyinamilkiyijala Jijajikiji kujarnalu purda-nyangu nganimpalru. Ngulaju kula karnalurla ngungkurr-nyina nyuntu-nyangu-miparla jarungkaju, lawa. Jalanguju karnalu milya-pinyi nyampuju wati ngulaju Ngarkinpa yapaku nguru-kari nguru-karirlaku, yangka kuja kanganpa muurlpalru mardarni palinja-kujaku."

⁴³⁻⁴⁴ Kujalpa-jana Jijaji jirrngaŋja nyinaja jirramaku parraku Jamariya wardingki-patuku nyanungurra-nyangurla kirringka, ngulangkaju-jana wangkaja kurdungurlu-patuku kuja, "Ngana-puka kuja-ka nyina Kaatu-kurlanglu jarukungarduyu ngaju-piya, ngulaju kula kulu ngurrara-jintarluju pulka-pinjarla ngurrju-pajirni, lawa." Kujarla, kula-jana jirrngaŋja pina-yanu nyanungu-nyangu-kurra ngurrara-kurra Jurdiyakkurra, lawa. Yarnkajarralku-jana jirrngaŋja Kaliliyi-kirralku. ⁴⁵ Kuja yukajarra Jijaji Kaliliyi-kirra, ngulakuju wardinya-nyayirnilirla wapirdi yanurnu. Ngulakungartirljili kamparru-wiyi nyangu Jijajiji Jurujulumurlawiwi kujalpa-jana jirrngaŋja waaparrurnu Purlapa Wiri Pajapa, ngulakarrarlu-wiyinyalu nyangu kujalpa nyiarningkjarru ngurrju-nyayirni jungsarni-manu nyanungu-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirrliri. Kujarlanyalu wardinyirlilk wapirdi nyangu Jijajiji Kaliliyirlaju.

*Jijajirli parlpuru-manu wirriya kujalpa kirri-karirla nyurnu ngunaja
Matthew 8.5-13, Luke 7.1-10*

⁴⁶ Ngula-jangkaju, Jijajiji pina-yanu Kaana-kurralku, yangkangka kuja ngapa-jangkaju pamalku kurruly-yirrarnu, ngula-kurranya pina-yanu kirri-kirraju. Yalirla ngurungka jintangka-juku Kaliliyirla, jinta-karijilpa karrija kirri yirdiji Kapurniya, ngulangkajulpa jinta nyinaja wiri. Nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu, nyurnulpa ngunaja yalirlaju kirringka Kapurniyarla jurrukupurda warlu-piya-nyayirni. ⁴⁷ Kuja, yalirli wiringki jaru purda-nyangu Jijaji-kirli kuja nyurru-juku yukajarni nganta Kaana-kurra, ngulakujurla purda-nyanjarla yantu Kaana-kurra yungu yajarnin-jini. Junga-juku, rdipiajarla. Ngula-jangka warlkirninjarla wangkajara, "Yantarni ngaju-wana yinpaju kurdu ngajuku parlpuru-mani. Kajikarna kirda-puka-jarri."

⁴⁸ Ngula-jangkaju, Jijajikirla muntuku-jarrinjarla wangkaja, "Nyururlarlu yapangku, kajilpankujuju nyangkarla Kaatu-kurlangu-kurru yartarnarri-kirli warrki-jarrinja-kurra, ngulaju kajikankujulu wala nyinami. Kala kuja-wangurlaju, lawa!"

⁴⁹ Yاردارلا wangkaja yangkaju wati, "Ngulaju ngula-juku, kala ngari kutu yantarni ngaju-nyangu-wana, kajikarna kirda-puka-jarri."

⁵⁰ Ngula-jangkaju, Jijajikirla wangkaja, "Pina-yanta ngurra-kurra nyuntu-nyangu-kurra. Kurdu nyuntu-nyanguju kapu ngurrju-jarrilk."

Junga-juku, yangkajurla wati wala-nyayirni ngungkurr-nyinaja Jijajikiji. Ngula-jangkaju, pina-yanulku watiji. ⁵¹ Parra-pardu-karirlalku, kujalpa yangka wati kulkurrukulkurru yanurra-juku, ngulakujulurla nyanungu-nyangu warrkini-patulku wapirdi yanurnu jaru-kurluju, manulurla wangkaja, "Nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu ngurrjulkul!"

⁵² Ngula-jangkaju, nyanungurlulku-jana yangkangkuju watingki payurnu, "Nyangurla pina-rdirri-yungu ngurrju-jarrinjakuju?"

Ngula-jangkaju, nyanungu-nyangu-paturlulku warrkini-paturlulu jangku-manu, "Pirrarnirli ngawurrngawurrparluju yampija karlarla-jangka, ngula-jangkaju pinalku ngurru-jarrija."

⁵³ Yalirli watingki, milya-pungulpa kujarla yangka Jijaji wangkaja pirrarni karlarla-jangka ngalapi-nyanuku parlpuru-maninjaku, ngula-jangkajulurla wala nyinaja nyanungu manu nyanungu-nyangu warlalja turnu-warnu Jijajikiji.

⁵⁴ Yangka kujalpa Jijaji nyinaja Kaliliyirla, ngulaju warrki-jarrija Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri-kirliji jirramaku. Kamparru-wiyi yangka kuja ngapa-jangka kurruly-yirrarnu pama-kurralku. Jinta-kari yangka kuja parlpuru-manu yali wiri-kirlangu ngalapi-nyanu.

5

Jijajirli parlpuru-manu wati nyurnu tarlu

¹ Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu Jurujulumu-kurra Juwu-kurlanguku purlapaku kujalpalu waalparrunu purlapa. ² Yalirla Jurujulumurla, ngapa wirilpa ngunaja rdakungka, ngulaju julyurl-wantinja-kurlangu-piya. Ngulangka, kutu-jukulpa karrija kiirtiji wiri yirdiji 'Jijipiki'. Yirdiji nyanungu yali ngapa kalalu yirdi-manu nyanungu-nyangurlaju jarungkaju Yipururla ngulaju yirdiji 'Pijipaja'. Ngulangkaju, ngapangka warrukirkidil-palu karrija yama wiriwiri nyinanja-kurlangu yapa-kurlangu rdakapala. ³⁻⁴ Yalirla kaninjarni rdaka-palarla yamangka nyinajalpalu manu ngunajalpalu panu-jarlu-nyayirni yapa nyurnu. Panu-kariji milpa-parnta, panu-kariji mata wapanja-wangu, panu-kariji yamalanypa yurirrinja-wangu. ⁵ Yalirlalpa jinta wati ngunaja nyurnu tarlu-nyayirni mata, kujalpa nyurnu-juku ngunaja 38-palaku yukurikiji. ⁶ Nyampuju nyurnu ngulaju Jijajirliji nyangu, ngulaju miyalurlulpa nyangu Jijajirliji kujalpa nyurnu ngunaja nyurru-warnu. Ngula-jangkaju, Jijajirliji payurnu nyanunguju yali mata nyurnu, "Ngurru-jarri mayinpa?"

⁷ Junga-juku, jangku-manu Jijaji, "Kula karna ngana warlalaju wungu-warnuju mardarni. Kuja-ka ngapa yali yurirri, ngula-kurraju kula kaju nganangku kanyi. Ngula-kurraju putaputa karna kiripi-kanyi manu warra-ngarni, lawa-juku. Yapa panu-kari-mipa kajulu kapanku jurnta yukami parlpuru-jarrinjakungarnti."

⁸ Jijaji wangkajarla, "Karrinja-pardiya, manu panjangku manta, manu warru wapaya!" ⁹ Junga-juku, kapanku karrinja-pardiya, manu-nyanu manulku panjaju, manulpa warru wapaja.

Yangka kuja yali wati parlpuru-manu Jijajirli, ngulaju Jarrirtiyirla Juwu-kurlangurla Parra-nyayirni-wangurla. ¹⁰ Ngula kujalu nyangu Juwu-paturlu wiriwirrili yali wati tarlu-warnu, ngulajulurla yaninjarla wangkaja, "Nyampuju-ngarra jalangu Parra-nyayirni-wangu-jala-ngarra! Yalumpu-ngarra kuja kanpa panja-kurlu warru wapa, ngulaju kanpa kuruwarri rdilyki-pinyi ngalipa-nyangu."

¹¹ Ngula-jana nyurnu-jangkarlu jangku-manu watingkiji, ngula-jana wangkaja, "Kula ngajulurlu, yinyaarlju parlpuru-manu ngajulu, ngulanyaju wangkaja warru kanjaku panjaku."

¹² Ngula-jangkaju, payurnulu nyurnu-jangkaju, "Ngana nyanunguju yali wati kujangku wangkaja nyuntuku warru wapanjaku panja-kurluku?"

¹³ Yalirla nyanungu kuja nyurnu-jangka wati parlpuru-manu, ngulangkajulpalu panu-jarlu-nyayirni yapaju warru karrija, nyurru-juku-jana yampinja-yanu Jijajirliji. Kujarla, yali yangka wati, ngulangkuju kulalpa yirdiji milya-pungu Jijajiji payirninja-wangu-jangka.

¹⁴ Ngaka parra jintangka-juku, yangkaju wati yarda parlu-pungu nyurnu-warnuju Jijajirliji Yuwarli Maralypirlalku. Ngularla pututu-pungu, "Purda-nyangkaju! Jalangju, ngurrjulkul kaipa nyina. Nyampu-warnuju, ngurrjulkul nyinaka warntarla-wangu manu wilji-wangu. Kala kajinpa yarda warntarla-jarri maju-kurra manu wilji-kirra, ngulakuju kapungku nyiyalku marda rdipimi maju-nyayirnliku."

¹⁵ Ngula-jangkaju yanulku wati Maralypi-ngirli, ngula-jangkarluju-jana Jijajilki yimi-ngarrurnunjunu yangkakuju Juwu-patukuju wiriwirikiji, ngula-jana wangkaja, "Jijajirliji jintangku ngajuju parlpuru-manu."

¹⁶ Kujalpa yali wati parlpuru-manu Parra-nyayirni-wangu-puru, kujarlaju rdurrjurnulurla Juwu-patuju wiriwiriji nginji-wangkanjakulku Jijajikiji, manulpalurla japidija warla-pajirninjaku manu wurdungu-maninjaku.

¹⁷ Kuja kalalurla japidija, ngula-jangkaju kala-jana Jijajirli jangku-manu, "Ngajukupalangurlu Wapirrarluju, ngulangkuju kajana warrarda warrawarra-kanyi yapaju wajawaja-maninja-wangurlu. Ngula-piyarlu-yijala yungurna-jana warrawarra-kanyi ngajurlangurluju."

¹⁸ Kuja-jana kuja wangkaja Jijaji yangka-patuku wiri-patuku, kujarlanylurla rdunjurdunju-jarrinjarla japidija tarnnga-parntalku pakarninjaku. Kuruwarri-jana nyanungurruku rdilyki-pungu nganta Parra-nyayirni-wangu-kurlangu, manu Kaatuju nganta yirdi-manu nyanunguku-palangu kilda-nyanu nganta. Kujarluju-nyanu Kaatu-piya-pajurnu nganta.

Kaaturlu wiriji yirraru Jijajiji

¹⁹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yarda yangkakuju wiriwiriki, "Junga karna-nyarra nyampuju wangka. Ngaju karna nyina Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu, ngulaju kulalparna nyarrpa warrki-jarriyarla yangarlu, lawa. Ngajuju karnarla jrrnganja warrki-jarrimi Wapirraku ngajukupalangukuju. Nyiyarla-puka kuja-ka ngaju-pala Wapirra warrki-jarri, ngula-kurraju karna nyanyi, manu karna waalparirni nyanungu-nyangu warrkiji.

²⁰ Ngaju-pala Wapirra, ngulaju kaju yulkami-nyayirni, manu kaju milki-yirrarni nyiyarningkijarra ngajukuju nyanungu-nyanguku Ngalapi-nyanuku nyanungu kuja-ka nyiyarla-puka warrki-jarrimi. Ngakaju kapuju yarda milki-yirrarni nyiyarningkijarra-yijala maya-kari maya-kari ngulaju wiri-nyayirni-yijala.

Ngularraju kapunkulu nyanyi nyurrurlarluu paa-karrinja-warnurlu.

²¹ Ngaju-palarlu Wapirrarlu kajana yapaju wankaru-mari pina palinja-warnuju milyi-jangkaju, ngula-jangkanya kalurlu yapaju wankaruju marlaja nyina. Kuja-yijala kajulu marlaja nyina ngajurlangukuju wankaru-yijala nyanungu-nyanguku Ngalapi-nyanukuju yangka kuja karnarla nganaku-puka yapaku ngampurrrpa nyina.

²² Ngulaju kula kajana ngaju-palarlu Wapirrarlu yapaju miimii-nyanjarla karlirr-mardarni ngurrju manu maju. Ngajuju yirraru ngaju-palarluju Wapirrarluju wiriji kuwurtukungarduyuju miimii-nyanjaku karlirr-mardarninjakungartti.

²³ Kujarlanya kapujulu yapangkuju intawarlayirli-jiki pulka-pinyi ngajukuju yangka kuja kalurlajinta jalangurlu ngaju-palaku Wapirraku pulka-pinyi yapangkuju. Yapa kuja-ka yangka nyina ngajuku pulka-pinja-wangu, ngulangkuju kula karla pulka-pinyi Wapirraku ngaju-palaku yangka kujaju nyanungurlu yilyajarni nyampu-kurra.

²⁴ "Junga karna-nyarra nyampuju wangka. Nganangku-puka kaji ngaju-nyangu jaru purda-nyanyi wilji-wangurlu, manu kajirla nganapuka junga-nyayirni ngungkurr-nyina Kaatukuju, ngula kujaju yilyajarni ngajulu, ngulaju karla marlaja nyinami wankaru jalangu. Ngulaju kularna maju-pajirninjarla yilyami kuja-purda-kari nyurnu-kurlangu-kurra, lawa. Yali yapa, nyurru-juku-ka yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra warlajia

nyanungu-nyangu, ngulangkanya yungurla jirrngaŋja nyinami wankaru tarnnga-juku. ²⁵ Junga karna-nyarra nyampuju yarda wangkami. Yangka kuja kalu yapa nyina kuja-purda-kari Kaatu-kurlangu-wangu, ngularaku kajana rdangkarlpalku nguruju yamirni ngajukuju purda-nyanjakuju kajirna-jana ngaka wangka Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanuju ngajulu. Kala jalangu-jarra, nganangku-puka kajiji ngaju purda-nyanyi wilji-wangurlu, ngulaju kapuju marlaja nyina wankaru tarnnga-juku. ²⁶ Kaatu-mipaku kalurla marlaja nyina yapaju wankaru tarnnga-juku. Ngulajuju yartarnarri yungu manu kurru-pungu ngajukuju nyaŋungu-nyanguku Ngalapi-nyanuku yungujulu ngajurlanguku marlaja nyina wankaruju. ²⁷ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kujarlanyaju wiriji yirrarnu yungurna-jana yapaju miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa, ngulakunyaju ngajuju wiriji yirrarnu. ²⁸ Paa-karrinja-wangujulu nyinaya ngarrurda-wangu kajirna-nyarra nyampu wangka: Nyurru kajana nguruju rdangkarlp-a-jarrinjarni yani yangka yapakuju kuja kalu ngunanja-yani milyingka. Ngakaju nyurnunyurnurluju milyingkarluju kapujulu linpa wangkanja-kurra purda-nyanyi. ²⁹ Ngulaju kapulu purda-nyanjarla milyi-jangkaju mukulku wiliyi-pardi nyurnunyurnu-warnuju wankarulku-yijala. Yangka kujalpalu yapa nyinaja jungarni jintayirriri, ngulaju kapulurla wankaru nyina marlaja tarnnga-juku. Kala ngalya-kari yangka kujalpalu maju nyinaja jarrwara-kari, ngularlanguku kapulu milyi-jangkaju wiliyi-pardi-yijala. Ngulaju kapurna-jana ngajululu miimii-nyanjarla yilyami kuja-purda-kariji tarnga-juku ngalya-kariji.”

Marnkurrparlulu warraja-manu jaruu Jijaji-kirliji ngalipa-kurraju

³⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda wangkaja yangkakuju wiriwiriki Juwu-patukuju, “Kulalparna nyarrpa warrki-jarryarla yangarluju, lawa. Ngajuju karnarla jirrngaŋja warrki-jarriimi Kaatuku, kula ngajukuju wardinyi-maninjaku, kala nyanungku wardinyi-maninjaku. Kuja ju yilyajarni nyampu-kurra, kajiji wangkami yungurna-jana yapaju miimii-nyanyi, ngula-jangka-mipanya karna-jana miimii-nyanyi, ngulaju junga-juku.

³¹ “Mujujurru yirrarnu nyurru-wiyi kuruwarri nyampu: ‘Kajilpa jinta wangkayarla jaruku yirrarninjaku, kulalpankulurla nyarrpa ngungkurr-nyinayarla. Kajilpa-pala jirrama wangkayarla, ngulakujuju-palangu ngungkurr-nyinaya.’ Kuja-piya-yijala kajilparna-jana ngaju-miparlu yimi-nigarrikarla ngaju-kurlu yapakuju, ngulakuju kajikajulu yapa ngalya-kariji ngungkurr-nyinanja-wangu kapuru nyina Mujuju-kurlangurla kuruwarriila. ³² Kala palka kaju nyina Wapirra Kaatuju, ngulangku kuja kaju milya-pinyi ngaju. Ngulangkunya kaju yijardunju-pajirru kuja karna wangka. Manu kuja-ka nyanungu wangka ngaju-kurluju, ngulaju yijardu-yijala nyanja-warnu-jangkaju.

³³ “Nyurrurlarlunkulu-jana warrkini yilyaja nyurrurla-nyangu Jaanu Papitaji-kirlangu-kurra, ngulalu payurnu yangkaku Mijayaku. Nyanungulu Jaanurlu ngulaju-jana junga yimi-ngarrurnu ngajulu. ³⁴ Kajiji yampi-yarla ngajulu yimi-ngarririnja-wangurlu manu yirri-puranja-wangurlu, ngulaju ngula-juku. Kaaturluju kaju milya-pinyi-juku ngajulu. Ngulaju ngarirna-nyarra wangkaja Jaanu Papitaji-kirli-wiyi yungu-nyarra Kaaturluju muurlpalru mardarni warntarla-jarriinja-kujaku.

³⁵ “Yangkangku Jaanu Papitajirli, ngulajulpa-nyarra jarra-piyarlu warraja-maninjarla yimi-ngarrurnu Kaatuju. Ngulakujunkulurlu wita ngari nyinaja ngampurrrpa jarukuju purda-nyanjakuju, ngulankulu waparlku-jarriija. ³⁶ Jungalpa-nyarra yimi-ngarrurnu ngajuju. Kala

ngajulu, ngulaju karnarla wala nyina Wapirra Kaatuku kuja kaju milya-pinyi junga-nyayirnirlu ngajulu Jaanu Papitaji-piya-wangurlu. Kuja karna ngajulu nyiyarningkijarrarla warrki-jarrimi, yangka kujaju warrki yungu ngaju-palarlu Wapirrarlu, ngulaju yungurna wurrangku lawa-mani-juku. Nyurrurlarlu kajinkijili nyanyi warrki-jarrinja-kurra, ngulaju kapunkujuju milya-pinyi kujaju ngajulu Wapirrarlu yilyajarni.³⁷ Kujaju ngajulu-palarlu yilyajarni ngaju, ngularlangurlu kanyarra yimi-ngarrirni ngajuju junga nyurrurlaku. Kala nyurrurlarluju, kulankulu purdanyangu linpa manu nyangu miparrpa.³⁸ Manu ngajurlanguku kula kankujulu wala nyinami kujaju yilyajarni nyampu-kurra ngaju. Ku-jarlanya kankulu yimi nyanunu-nyangu yampimi ngungkurr-nyinanjan-wangurlu.³⁹ Nyurrurlarlu kankulu warrarda miimii-nyanyi yimi-kari yimi-kari Payipulurla yirriyirri-nyayirnirlu yungu ngantankulurla Kaatuku jirrnga-nyina wankaru tarngalku. Junga-wangu kujaju! Ngari kanyarra Payipulu wangka ngaju-kurru yimi.⁴⁰ Kala nyurrurla, kula kankujulu ngajukuju ngampurrpa nyina puranjaku. Kajilpankujuju ngajulu purayarla, ngulaju kajikankulurla wankaruju marlaja nyina Kaatukuju tarnnga-juku.”

⁴¹ Jijaji-jana yarda wangkaja wiriwirikiji yangka-patukuju, “Kula kar-naju ngajuku yapaju warru turnu-mani yungujulu ngajuju wiri-pajirni, lawa. ⁴² Pinarna-nyarra nyurrurlakuju, yalarni kula kankulurla yulkami Kaatukuju, ngulaju karna-nyarra milya-pinyi. ⁴³ Ngajurna yanurnu nyampu-kurra yirdijaju ngaju-palarlu Wapirrarlu yilyajarni yartarnarri-kirli nyanunu-nyangu-kurru, ngula-jangka-malku kulankujulu ngajuju rdakurl-kujurnu nyurrurlarlu. Kala kajilpa jinta-kari yapa yilyanarni-wangu-jangka yantarlarni nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju kajikankulu kapanku rdakurl-kijirni nyanunguju yaliji wati. ⁴⁴ Nyurrurla-miparlu kankulu-nyanu jarkujarnku ngungkurr-nyinanjarla pulka-pinyi. Kala kula kankulurla Jintaku Kaatukuju ngungkurr-nyinanjarla, ngulangku yilpa-nyarra ngurrju-pajikarla nyurrurlaju. Kuja-karraj, nyarrpal-pankujulu walaju nyinayarla manu ngungkurr-nyinakarla ngajukuju?⁴⁵ Nyurrurlarluju kankulu jarrwara-kari manngu-nyanyi kapurnarla nganta yimi-ngarrirrinjinji ngaju-palaku Wapirraku nyurrurla-nyanguju majumajuju, kala lawa kujaju. Kularnarla yimi-ngarrirrinjinji kujaju ngajulurju. Kujaju kapurla jinta-karli yimi-ngarrirni nyurrurla-nyangu, ngulaju Mujujurru yangka kuja kankulurla nyurrurla pardarni muurl-mardarninjaku. Kula-nyarra Mujujurruju muurl-mardarni, lawa. Kapu Kaatu yimi-ngarrirni nyurrurlaju maju. ⁴⁶ Yalirli Mujujurru, ngulangku-julpa kuruwarri yirrarnu ngaju-kurru nyurru-wiyi. Kujarlaju, kajinkilirla jaruku nyanunu-nyanguku ngungkurr-nyinakarla kamparru-wiyi, ngula-warnuju kapunkujulu ngajukuju ngungkurr-nyinayarla-yijala. ⁴⁷ Yangka kujankulurla Mujuju-kurlanguku kuruwarriki kamparru-wiyi kapuru nyinaja, ngula-jangkaju, nyarrpalku-ujjalankulurla ngaju-nyangukuju jarukuju ngungkurr-nyina kajirna-nyarra nyarrpa wangka?”

6

*Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki watiki 5,000-palaku
Matthew 14.13-21, Mark 6.30-44, Luke 9.10-17*

¹ Ngaka-pardu-karriji yarkajaa Jijajiji nyanunu-nyangu kurdungurlu-patu-kurru Jurujulumu-ngurlu yangka-kurra-yijala jurrku-kurra Kaliliyi-kirra. Ngula-jana jirrnga-nyina pina ngapangka murraarni-pirdinypa

ngapa wiringka yirdingkaju mangkuru Kaliliyirla. (Yalirli mangkuru-lu Kaliliyirla mardarnulpa yirdi-kariji Tayipuru.) Ngulangkanya-jana jirrngaṇja yanu murrarni-pirdinya pawurtu-kurluju. ² Panu-nyayirnirla yapangku, kujalpalu kamparrurlu-wiyi nyāngu yangka kujalpa-jana yapa nyurnunyurnu parlpuru-manu yartarnarri-kirlirli Kaatu-kurlangu-kurlurlu, ngula-jangkarlunyalu puraja Jijajiji. ³ Kuja-jana Jijajiji jirrngaṇja yanurra kurdungurlu-patuku murrarninginti-kari-kirra pirntinyarra-kari-kirra, yalirla pirntinyarra-karirla, ngulangkaju-jana jirrngaṇja jitija pawurtu-ŋgurluju. Manu-jana jirrngaṇja yanu pirlipardo-kurra wita-kurra, ngulangka-jana jirrngaṇja pirri-manu. ⁴ Ngulapuru-jukulpa rdangkarlpa-jarrinja-yanu nguruju Juwu-kurlangukuju Kurapakaku yirdikiji Pajapakuju.

⁵ Kujalpa-jana Jijajiji jirrngaṇja nyinaja yalirla pirlingka, yali-ngirli pirlin-girli ngurulpa nyāngu. Kujalpa nguru nyāngu, ngula-jana yapaku parlungu panu-jarlu yaninjarni-kirra ngayirni-kirra. Ngula Jijajirliji payurnu Pilipilkil, “Nyarrpararlarlipa-jana miyiji ngayi maninjni tala-kurlurluju?” ⁶ Kujarluju ngari Jijajirliji waalparrunu Pilipiji kaji nyarrrpa wangka Pilipi. Jijajiji nyurru-juku kiikii-jarrija yungu-jana pirda-mani nyanungu-miparlu.

⁷ Ngula-jangkarluju Pilipirliji jangku-manu, wangkajarla, “Kajilparlipa marda tala wiri-nyayirni-kirlirli maninjintarla mangarri panu-jarlu, kulałparlipa-jana nyarrparlu pirda-manttarla, lawa. Kajikarlipa marda yiily-ŋgarni yali-karirla-juku yapangka.”

⁸⁻⁹ Ngulajurla jintaka kurdungurlu-kari wangkaja Jijajiki, ngulaju yirdiji Yanturu, Piitakupurdangka, ngula kujarla wangkaja, “Nyampu-ka witangku wirriyarni mardarni mangarri kapurdu rdaka-pala kapurdu manu yawu-jarra jirrama murntu-jarra. Nyarrparlurlipa-jana pirda-mani yapa panuju nyampu-kurlurlu wita-kurlu-miparlu mangarri marnkurrpa-kurlurlu manu yawu-jarra-kurlurlu?”

¹⁰ Ngula Jijajiki-jana wangkaja nyanungu-nyangukuju kurdungurlu-patukuju, “Wangkayalu-jana yungulu pirri-mani muku!” Jungajukulu-jana nyananja-yirrarnu. Yangkaju yapa pirlingka, ngulajulpalu nyinaja marnangka yarlungka. Yalirla, watijilpalu nyinaja panu-jarlu ngulaju marda 5,000-pala. ¹¹ Ngula-jangkaju, Jijajirliji manu-jana mangarri kapurdu rdaka-pala, manurla yati-wangkaja Kaatuku, “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju mangarriki.” Ngula-jana yungu nyanungu-nyangukulku kurdungurlu-patuku, ngulalpalu-jana nyanungurlulku warru yungu yapaku panuku. Yangka-piyarlu-yijala yawu-jarralku manu, manurla yati-wangkaja Kaatukulku. Ngula-jangkarluju, yangka-piyarlu-yijala-jana yungu nyanungu-nyangukuju kurdungurlu-patuku-yijala yungulu-jana nyanungurlulku warru yinyi. Ngulajulu ngarnu yapangkuju jintawarlayirli-jiki pirda-karda-nyayirnilki. ¹² Kujalpa yapangku muku ngarnu miyi pirda-kardalku, ngula-jangkaju Jijajiki-jana yarda wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Warrulu manta yulja yapa-jangka, kulałparlipa nyiyaku yiily-ŋgarninjarla kijikarla miyi palkarni.” ¹³ Junga-jukulpalu warru manu yuljaju mangarriji yakuju-kurlurluju yapa-kurlangu 12-pala-kurlurlu, ngulalpalu jurrupulyjurrupuly-jarrija. Yulja yaliji, ngulaju yangka rdaka-pala-jangka mangarri kapurdu-jangkaju.

¹⁴ Kujalurla yangka yapangku miyi marlaja ngarnu jintawarlayirli Jijajiki yartarnarri-kirlirli, ngulajulu-nyanu kujalku wangkaja nyanunguju yapa, “Nyampuju wati ngulaju Kaatu-kurlangu Jarukungarduyu Wiri kuja-ŋgalpa Mujujurlyu yimi-ŋgarrurnu nyurru-wiyi, nganta kapu yanirni

Kaatu-kurlangu-ngurlu. Nyampunya nyanunguju wat!” ¹⁵ Kala Jijajirli ngulajulpa-jana nyurru miyalurlu nyangu kanunju-karirli yungulu nganta kingi wiri yirrakarla. Ngula-kujakuju, jurnta-jana warru pardijarra Jijaji, ngula-jangkaju yanu yangarlu-kurralku pirli-pardu-kari-kirralku.

*Jijaji kankarlumparra wapanja-yanu mangkuru Kaliliyirla
Matthew 14.22-27, Mark 6.45-52*

¹⁶ Jintanka-juku parrangkaju wurajilki, Jijaji-kirlangu-patu kurdungurlu-patu, ngulajulu pina-jitijarni pirli-ngirlji ngapa pirntinyarra-kurra mangkuru Kaliliyi-kirra. ¹⁷ Ngula-jangkajulu warrkawarrkarnu pawurturlalku, ngulalu yarnkaja pina kirri-kari-kirra murrarninginti-kari-kirra ngapa-wana Kapurniya-kurra. Ngula-puru-juku warurru-jarrijalku. Ngula-puruju Jijajiji kula yanurnu, murnma-jukulpa nyinaja pirlingka-juku-wiyi. ¹⁸ Ngula-jangkaju, mayawunpalku yarnkajarni. Kuja mayawunparlu parnkanjaku rdirri-yungu, ngulangkujulpa ngapaju yururrukilyi-manu, manulpa mayawunparlu wiringki pirrjirdi-lri ngapaju kupal-pungu. ¹⁹ Kurdungurlu-patu, kujalpalu yanurra kulkurriini ngapangkaju wurra-juku murnma-juku, ngulajulpalu wurnturulku yanurra kulkurriini-nyayirnilku pirntinyarryaku, ngulaju marda 5-pala kilamita, marda jika-pala kilamita yalikiji pirntinyarryaku. Ngulajulpalu pawurtuju watiya-kurlurlu kirriddikirriddi-kirrili jurrul pilirripilirri-kirrili puta yaruju-maninja-yanu ngapangkaju. Ngula-purujulu parlu-pungu kurdungurlu-paturlu yapa ngana kujalpa yanurnu ngapangka kankarlu, kujalpa mangkururla ngapangka wirliya yaninjarni yanurnu. Ngulakujulpurla ngarrurda-jarrija-nyayirni manu lani-jarrija, kulalu milya-pungu Jijaji. ²⁰ Jijaji wangkaja-jana, “Wayi...ngajujurna Jijaji! Lani-wangulu nyinaka!” ²¹ Ngula-jangkaju, wangkajalurla warrkarninjaku. Kuja Jijaji yungka warrkarnu pawurtu-kurra, ngula-jangkaju-nyarra nyarrpa-karra mayili yukajarra pirntinyarra-kari-kirralku.

²²⁻²⁴ Parra-pardu-karirlalku, yali yapa yangka kuja-jana Jijajirliji yampinjya-yanu purdangirli pirlingka ngapa-wana murrarningintirla-juku, ngulangkujulurla lawa-nyangu. Miyiki-nyangulkulu yangka kuja ngantaluu kurdungurlu-patu pawurtu-kurru pina-yanu nganta mangkuru-wana murrarninginti Kapurniya-kurra nganta, ngulaju ngantaluu pina-yanu Jijaji yampinjarla-wiyi nganta. Kalpalu yapaju yangkaju purdangirli nyinajajuku yangkangka-juku. Ngulalu-jana nyangu yapa panu yukanjarni-kirra pawurtu panu-kurru ngapa pirntipirnti-kirra kirri-kari-jangka yirdi-jangka Tayipuru-jangka murrarninginti-kari-jangka. Yukajarralkulu yangka-kurra-yijala kuja-jana Warlalja-Wiringki Jijajirli pirda-manu yapa panu Kaatuku yati-wangkanjarla. Ngulangkajulu yangkaju yapa yalumpu lawa-nyanjarla manu nyinanja-warnu waruwaru-yanu pawurtu-kurra warririnjinjaku manu nyanjaku Jijajiki manu parlu-pinjaku, yanulu yirdi-kirra kirri-kari-kirra Kapurniya-kurra.

Yimi Jijaji-kirli yangka Kaatu-kurlangu-kurru Mangarri-nyayirni-wangu-kurru Wankaru-yinja-kurru

²⁵ Kujalu yali-kirra kirri-kirra yanurnu yangka-patu yapa-patu, ngulangkujulu parlu-pungu Jijaji kujalpa nyinaja pirntinyarra mangkururla. Manulu payurnu ngula-jangkarlu Jijajiji, “Tiija, nyangurlanpa yukajarni nyampu-kurraju kirri-kirra?”

²⁶ Ngula wangkaja-jana, “Junga karna-nyarra wangka kuja nyururlakuju. Yangka kuja karnarla marlaja warrki-jarri ngajukupalangkurlanguku yartarnarriki, kula kankujulu ngajulukuju warru wayirni yartarnarri-kirliku yungunkulu milya-pinyi Kaatu, lawa. Ngari kankulu

warru wapami ngari yangka-jangkaku mangarri-jangkaku kujarna-nyarra wiri-maninjarla pirda-manu yartarnarri-kirirliri. Ngula-mipakunya kankujulu warru wayirni ngajulukuju. ²⁷ Nyampurla walyangka, mangarri-ka pukulyu-jarri. Putalurla warrika! Nyurrurlarlulpankulurla warrikarla mangarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlanguku yungunkulurla ngula-kurlu jirrnga-juku nyina wankaru tarngna-juku. Ngajujurna Yapanayayirni-wangu Kaatu-kurlangku kujaju milarninjarla yilyajarni. Nyampunya mangarri-nyayirni-wangu, ngajuju kapurna-nyarra yinyi."

²⁸ Ngulajulu yangka-paturlu payurnu Jijajiji, "Nyarrpa-jarrirnalu nganimpaju parra-kari parra-kari yirnalu Kaatju wardinyi-mani?"

²⁹ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana jangku-manu ngulaju kuja-jana wangkaja, "Ngula kajilpankululu wala nyinakarla ngajuku, kujaju ngaju yilyajarni Kaaturlu nyampu-kurra, kujalru kajikankulu wardinyi-mani."

³⁰ Ngula-jangkaju, yardalu payurnu Jijajiji, "Ngulaju ngulajuku. Niyalkunpa-nganpa milki-yirrarni nyuntu-nyangu-kurlurluju yartarnarri-kirirlili, ngula-warnuju yungurnalu milya-pinyilki jaruju kuja kanpa wangka junga-japa marda? ³¹ Ngalipa-nyangu nyurnunyurnupatu nyurru-wiyi kalalu warru wapaja jilja-wana, manu kalalu ngarnu miyi yirdiji 'maana'. Yimi jurru-ku-juku-ka nguna Payipulurlaju:

'Kaaturlu-jana miyiji yungu ngulaju yalkiri-ngirli.' ^{*}

³² Ngula-jangkaju, Jijaji wangkaja-jana yarda, "Junga karna-nyarra wangka, ngulaju kula-jana Mujujurlu yungu yangkaju 'maana' yalkiri-ngirliji, lawa. Kaaturlu-jana yungu. Manu jalangu-jarra, kula kanyarra Mujujurlu yinyi mangarri-nyayirni-wangu. Ngulaju kanyarra ngajupalarlu Wapirrarlu yinyi mangarri-nyayirni-wangu wankaru-kurru, ngulaju nyanganu-nyangu-ngurlu nguru-ngurlu. ³³ Kaatu-kurlangku mangarri-nyayirni-wangu, ngulaju yangka kuja nyampu-kurra walya-kurra yanurnu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, ngulaku yungulurla yapa panu jirrnga-juku nyina tarngna-juku."

³⁴ Ngula-jangkaju, yardalurla wangkaja Jijajikiji ngulaju kuja, "Warlalja-Wiri, nyampuju mangarri-nyayirni-wangu, warrarda-nganpa yungka parra-kari parra-kari ngulaju yirnalu ngarni warrarda."

³⁵ Jijajirliji jangku-manu-jana yarda ngulaju kuja-jana wangkaja, "Ngajujurna yangka Mangarri-nyayirni-wangu Wankaru-yinja-panu. Kaji nganapuka yanirni ngaju-kurra, ngulaju kapu pirdalku-juku nyina tarngalkuju, ngulaju kula yarda yarnunjuku-jarri. Manu kajiji ngana-puka ngajuku wala nyina, ngulaju kapu nyina walyuru-juku tarngga-juku, ngulaju kula yarda purraku-jarri. ³⁶ Nyurru-wiyi-jalarna-nyarra wangkaja nyurrulkaju, yangka-jalankujulu nyangu, ngula-jangkakuju kula kankujulu ngungkurr-nyina nyurrurlaju nyanja-warnuju. ³⁷ Nganapuka kajiji yapa ngajukupalangurlu Wapirrarlu yinyi, ngulaju kapu yanirni ngaju-kurra. Manu kaji ngana-puka yanirni ngaju-kurra, ngulaju kularna kari-pajirninarla yilyami kuja-purda-kari, lawa. Ngulaju kapurna tarngga-juku ngamirn-kijirni ngajulurluju. ³⁸ Ngaju kujarna Kaatukurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu yanurnu nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju kula karnaju ngajuku warrki-jarri yangarlu, lawa. Yanurnurna ngajuju kankarlarrua-ngurluju ngulaju yungurna ngari lawamani warrki yangka kujaju Wapirrarlu yungu ngajuku. ³⁹ Nyiyakuju kuja yilyajarni ngajukupalangurlu Wapirrarlu ngajuju warrkikiji? Yungurna-jana nyampuju yapa jintawarlayi-jiki mardarni tarngangkuju wajawaja-maninja-wangurlu yangka kujaju yungu yapa Kaaturlu,

* ^{6:31} Nyangka Exodus 16.4, Psalm 78.24

ngulanya yungurna-jana warrawarra-kanyi. Nyampunya yungurna-jana mardarni ngakaku kaji yangka walya lawa-jarrimi, ngula-jangkarlaju yungurna-jana nyampuju yapaju pina-yijala wankaru-mani milyi-jangka. * Nyampukunyaju yilyajarni ngajukupalangurlu ngajuju warrkikiji.

⁴⁰ Nyampunya yungu-jana ngaju-palarluju Wapirrarluju yinyi yapakuju ngulaju nyanunu-nyangu wankaru. Nganangku-puka kajiji ngaju nyanyi Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu, manu kajiji ngajuku wala nyina, ngulaju kapurla jirrngaŋja nyina wankaru tarnnga-juku. Ngaka kajiji walya lawa-jarri, ngula-jangkarlaju kapurna nyampuju yapa pina-yijala wankaru-mani milyi-jangka.”

⁴¹ Kujalu Juwu-patu-karirli yapangku purda-nyangu Jijaji wangkanjakkura, kuja-nyanu yirdi-manu Mangarri-nyayirni-wangu nguru-nyayirni-wangu-jangka nganta nyanungurlu, kujarlajululu rdnunjurdunju-jarrija, manulpalu murnkirikiri-jarrija kanunju-kari kulu yangka-patuju Juwapatu. ⁴² Ngulalu-nyanu yarda wangkaja, “Nyampuju-ngarrarla Jijaji ngalapi-nyanu Jajupuku-jala. Milya-pinyi-jala-ngarra karlipa kirda-nyanuju manu ngati-nyanuju nyanungukupalanguju. Nyarrpalku-yijala kanganpa wangka kuja nguru-nyayirni-wangu-ngurlu yanurnu nganta Kaatu-kurlangu-ngurlu nganta?”

⁴³ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana purda-nyanjarla kurnta-ngarrurnu ngulaju kujarlu, “Wurulypa-jarriyalu murnkirikiri-jarrinja-wangu! ⁴⁴ Kulalpanyanu nganangku yapangkuju ngaju-kurraju kangkarlarni nyanungurluju, lawa. Yangkangku kujaju ngajulu yilyajarni nyampu-kurra ngaju-palarlu Wapirrarlu, ngula-miparlunya kajika kanyirni yapuju ngaju-kurraju. Kaji nyampu walya lawa-jarrimi, ngula-jangkarlaju nyampuju yapa ngulaju kapurna pina-wankaru-mani palinja-warnuju milyi-jangkaju. ⁴⁵ Nyurru-wiyi kuja yimi yirrarnu jintangku jarukungarduyurulu Kaatu-kurlangu-yapangku, ngulaju kuja yirrarnu, ‘Kaaturlu kapujana yapa jintawarlayi-jiki pinarri-mani.’* Nyampunya jaru yirrarnu. Junga-juku kaji nganangku yapangku yirriyirri-nyayirnirli purda-nyanyi pinarri-maninja-kurra Kaatu jalangujalangū, ngula kaji kanyi jungangku nyanungurlu manu langa-kurra-mani, ngulanya kapu yanirni ngaju-kurraju. ⁴⁶ Nyarrpaku kuja karna wangka ngajuju? Ngulaju karna wangka kuja: Kula nyangu nganangku jintangkuju ngalipakupalanguju Wapirra Kaatu, lawa. Ngaju-miparlurna nyangu, manu karna milyapinyi Kirdanaju ngalipakupalanguju yangka kujarna yanurnu nyanunu Kirdana-ngurlu kankarlarra-ngurlu. ⁴⁷ Junga karna-nyarra wangka nyampuju ngajulu: Ngana-puka kuja kaju ngajuku wala nyina, ngula-mipanya kapurla jirrngaŋja nyina wankaru tarnnga-juku. ⁴⁸ Ngajujurna Mangarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu Wankaru-yinja-panu. ⁴⁹ Nyurrurlanyangu nyurnunyurnu kujalpalu warru wapaja jilja-wana, ngulangkulupalu ngarnu mangarri yangka yirdi ‘maana’ kujalpa wantiwantija yalkirinigirla. Ngulaju ngula-juku. Ngakarrangakarralkuju ngulajulu muku palijajuku. ⁵⁰ Kala nyampu Mangarri-nyayirni-wangu kuja kanyarra yinyi Kaaturlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, nyampu kaji ngarni nganangku-puka Mangarri-nyayirni-wangu, ngula-jangkaju kula pali. ⁵¹ Ngajujurna yangka Mangarri-nyayirni-wangu, ngulangkunya karna-jana wankaruju yinyi ngajulurlu, yangka kujarna nguru-nyayirni-wangu-ngurlu Kaatu-kurlangu-ngurlu yanurnu Mangarri-nyayirni-wangu ngajuju. Nganangku-puka kaji ngarni nyampu Mangarri-nyayirni-wangu, ngula-jangkaju kapurla marlaja nyinami wankaru Kaatuku tarnga-juku. Nyampuju

* ^{6:39} John 18.9   * ^{6:45} Nyangka Isaiah 54.13

Mangarri-nyayirni-wangu, ngulaju ngaju-nyangu palka-nyayirni-wangu kuja karna-jana ngajulurlu yinyi kujarla yalarnirlaku nguru-kari nguru-kirlaku, ngula-kurlunya yungulu nyina wankaru-kurlu Kaatu-kurlangu-kurlu yapaju."

⁵² Kujalu kuja-kurra Jijaji purda-nyangu wangkanja-kurra Juwu-paturlu, ngulajulpalu-nyanu nyanungurluku kulu-karrarlu palju-payurnu, "Nyampurlu watingki nyarrparluku nganta kangalpa palka nyanunu-nyanguju yinyi yilparlipa nganta palkalku nganjarla nyanunu?"

⁵³ Ngula-jangka-jana Jijaji yarda wangkaja, ngulaju kuja, "Junga karna-nyarra wangka nyurrurlakuju. Kajinkijili yiinkiyinki-jarrinjarla yampimi palka-nyayirni-wangu ngarninja-wangurlu manu ngaju yalyu-nyayirni-wangu ngarninja-wangurlu, ngulaju kulankulurla jirranga nymami wankaru Kaatuku tarnga-juku. ⁵⁴ Kajiji nganangku-puka ngarni palka-nyayirni-wangu manu yalyu-nyayirni-wangu, ngulaju karla nyurru-juku jirranga nina wankaru Kaatukuju jalanguju. Ngaka kaji walya lawa-jarri, ngula-jangkarlaju kapurna yaliji yapa wankaru-mani pina ngajulurluju, kapurnarla wankaruju kurru-pinyi. ⁵⁵ Ngaju-nyanguju palkaju ngulaju Mangarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, manu ngaju-nyangu yalyu ngulaju Ngapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu-yijala, ngula-jarraju yapaku ngarninjaku. ⁵⁶ Nganangku-puka kajiji ngarni palka-nyayirni-wangu manu yalyu-nyayirni-wangu, ngulaju kaju jirranga nina ngajuku, jirranga nina karnarla nyanungku tarnnga-juku.

⁵⁷ Ngaju-palarluju Wapirrarlu yangka Wankaru-yinja-panurlu, ngulangkunyaju yilyajarni ngajuju, manu karnarla ngulakunya marlaja nymami wankaruju. Ngula kajiji nganangku-puka ngarni ngajulu palka-nyayirni-wangu parra-kari parra-kari, ngulaju kapuju marlaja nymami wankaru tarnnga-juku. ⁵⁸ Nyampunyarna Mangarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu yanurnu ngulaju kankarlarra-jangkaju, kujaju ngajulu yilyajarni. Ngulaju kula yangka-piya yirdi-piya 'maana'-piya, lawa, yangka kujalpalu nyurrurlakupalangurlu walya-paturlu ngarnu yangka mangarri 'maana', lawa. Ngulangkuju kula-jana wankaru yungu yalirliji mangarri, ngula-jangkaju ngarili muku palija kutu. Kala kajiji nganangku-puka nyampu Mangarri-nyayirni-wangu ngarni ngajulu, ngulaju kapuju marlaja nina wankaru tarnnga-juku. Ngula-jukunyarna-nyarra wangkaja jaruju."

⁵⁹ Jijajirliji nyampunya-jana jaruju wita yimi-ngarrurnu Mangarri-nyayirni-wangu-kurluju yapaju Juwu-kurlangurlaju jaajirla, yapa kujal-palu nyinaja kirringka yirdingkaju Kapurniyarlaju.

Yimi Wankaru-yinja-kurlu

⁶⁰ Yangka kujalpalu yapa-paturlu nyarrpara-wanarlu-puka kuja-purda kuja-purda puranjinaanu Jijaji, ngulangku kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, kujalpa-jana yimi-ngarrurnu Mangarri-nyayirni-wangu, kujarla julu-nyanu kangiily-karrinjarla wangkaja nyanunu-patulku, "Jijaji-kirlangu jaruju pirrjirdi-nyayirni. Kulaparlipa nyarrparlu langa-kurramantarla."

⁶¹ Ngulajulpa-jana Jijajirliji miyalurlu-nyangu wangkanja-kurraju ku-jalpalurla nyanunguku murnkirikiri-jarrija kanunju-kari, ngulaju-jana payurnu Jijajirliji ngulaju kujarlu, "Nyurrurlarlu mayi kankujulu juwa-kijirni? ⁶² Ngulaju ngula-juku. Nyarrpa-jarriminkili ngakaju nyurrurlaju kajirna ngajulu Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu pina-yani kankarlarra yangkangka kujalparna ngulangka kamparru-wiyi nyinaja? Kajinkijili nyanyi yanjinarra-kurra ngaju, ngulajunkulu nyarrpa-jarri nyurrurlaju? Kapunkujulu ngula-warnulku ngungkurr-nyina? Lawa! Kapunkujulu marda juwa-kijirni-juku. ⁶³ Ngulaju Kaatu-kurlangu-miparlu

Pirlirrparlu kajana yinyi yapaku wankaruju tarnnga-parnta. Kulalpa-palanayu nyarpparlu yapa-jarrarlu yungkarlu wankaruju, lawa. Yimi ngajunyangu yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu ngajulurlu, ngulajurnanya Kaatu-kurlangu Pirlirrpa-kurlu yimi-ngarrurnu nyurrurlakuju. Nyanungurlunya nyanungu-nyayirnirli kanyarra yinyi wankaruju Pirlirrparlu. ⁶⁴ Junga kujaju. Kala nyurrurlaju ngalya-kariji kula kankulurla ngungkurr-nyina ngaju-nyangukuju jarukuju, lawa. Ngula-jukurna-nyarra wangkaja." (Nyampunya-jana Jijajirliji yimi-ngarrurnu jaruju. Ngula nyurru-warnu-jukulpa-jana Jijajirliji milya-pungu nyampurraju yapaju kapuru nyinanja-panu. Manulpa jinta wati Jutuju miyalurlu-nyangu jikajika wita-wangu, ngulangkuju kuja-jana ngaka yimi kangu Jijajiji Juwu-patuku wiriwirki.) ⁶⁵ Ngula-jangka-jana wangkaja yarda Jijajiji, "Yuwayi, nyurrurla ngalya-kariji, kula kankulurla ngungkurr-nyina ngaju-nyangukuju jarukuju. Kujarlanyarna-nyarra kamparru-wiyi wangkaja kuja jaruju: 'Ngana-puka yapa kajilpa Wapirrarlu ngaju-palarlu yampimi ngajuku yinja-wangurlu, ngulaju kulalpa nyarrrpa yantarlarri ngaju-kurra.'"

⁶⁶ Kuja-jangkarlaju, yapajulurla jurnta karlirr-nyinaja Jijajikiji ku-jalpalu yangkangku nyurru-wiyi warru puraja yapangku, ngulajulurla jurnta yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra kirri-kari kirri-kari-kirra nyanungurra-nyangu-kurra ngurra-kurra. Ngampurrrpa-wangurlulu yampija puranja-wangurlu-juku. ⁶⁷ Ngula-jana Jijajirli payurnu nyanungu-nyangu-patu kurdungurlu-patulku 12-pala, ngulaju kujarlu, "Nyurrurla-langurlu mayi kapunkujulu yampimi manu jurnta yani? Kapu nyarrrpa mayi? Kapunkujulu purami-juku warrarda?"

⁶⁸ Ngula-jangkaju, Jimani Piitarlulku jangku-manu Jijajiji, "Warlalja-Wiri, nganalkurnalu pura wati-kariji? Nyuntulurlu jintangku kanpa jaruju mardarni jungarniji manu ngurruju, ngula-kurlunya yungurliparla jirrn-ganga nyina wankaru tarnnga-juku Kaatukuju. Kujarlanya karnangkulu purami-juku warrarda. ⁶⁹ Ngulaju karnangkulu ngungkurr-nyina-juku, manu karnangkulu milya-pinyi-juku Tarruku-nyayirni Kaatu-kurlangu."

⁷⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda wangkaja, "Ngulaju ngula-juku. Jungarna-nyarra nyurrurlaju milarnu 12-pala yinkijili purami. Kala nyurrurla-paturla nyampurla, yapa jinta-ka nyinami Juju Ngawul!" ⁷¹ Kuja Jijaji kuja wangkaja, ngulajulparla ngawarrku-wangkaja yalumpukuju Jutujuku nyanungu-nyanguku kurdungurluku-jala kujalpa nyinaja ngalapi-nyanu Jimani Yikariya-wardingki-kirlangu. Jungalpa nyinaja kurdungurlu-jala, ngula-jangka-malku ngulaju ngaka kuja Jijaji jikajika-jarrinjarla yimi kangu Juwu-patu-kurra wiriwiri-kirra.

7

*Jijajikipurdangka-patu-kurlu   kukurnu-nyanu-patu-kurlu   kujalurla
ngungkurr-nyinanja-wangu kapuru nyinaja*

¹ Kujalpa Jijaji warru wapaja nguru-wana Kalilifi-wana-juku, ngulajulpa warru wapaja yalumpu-wana-juku kirntangi-kari kirntangi-kari ngurrara-wanaju kirri-kari kirri-kari-wana. Yali-ngirrliji kula nyiyaku pina-yantarla yangka-kurraju yali-kirra nguru-kurra Jurdinya-kurraju, ngulangkajulpurla Juwu-patu jangkardu jaaly-manu manu japidrija, ngula-kujakunyalpa warru wapaja yalirla-juku Kalilifirlaju. ² Ngula-purujulpa rdangkarlpa-karrinja-yanu Purlapaku Juwu-kurlanguku yirdikiji Yujuku-kurlanguku. ³ Ngula-jangkaju, yaninjarla wangkajalurla Jijajikiji nyanungukupurdangka-patuju kukurnu-nyanu-patuju, ngulaju

kuja, "Yampiya nyampuju nguru, yanta yali-kirra yangka-kurra Jurdiya-kurra yangkaku Purlapaku Wiriki Yujuku-kurlanguku. Ngulangkanya yungungkulu nyanyi warrki-jarrinja-kurra yali-patu-karirlangurlu kurdungurlu-patu-karirli panu-karirli. ⁴ Yapa kajilpa-jana ngampurrrpa nyinayarla yapa ngalya-kariki yungulurla nyanunguku pulka-pinyi, ngulaju kajika warrki-jarri milparniwarrarla. Kajilpa yapa-wangurla wuruly-warrki-jarriyarla nyanungu-mipa, ngulaju kulalpalurlajinta nyarrparlu nyanja-wangu-jangkarluju pulka-pungkarla. Junga kanpa ngurrju-nyayirni warrki-jarri nyuntuju, kujarlanya warrki-jarriya milparniwarrarla panungka yungungkulu nyanyi manu milya-pinyi!" Kujanyalurla wangkaja kukurnu-nyanu-patuju Jijajiki. ⁵ Kulalpalurla ngungkurr-nyinaja nyanunguku kukurnu-nyanu-patu yijardu-nyayirni kanunjumanyumpa. Kujarlanyalurla kujaju wangkaja Jijajikiji.

⁶ Ngula-jangkaju, Jijajirliji-jana jangku-manu, ngulaju kujarlu, "Kajinkili nyurrurla ngampurrrpa kiikii-jarri yanninjaku wurnaku yali-kirraku Jurdiya-kurraku Purlapaku, ngulajulu nyurrurla yanta jalangu marda jukurra marda, kula-nyarra nganangku warla-pajirni. Kala ngaju karnarla pardarni Kaatuku, ngaka kajiji nyanungu wangka Jurujulumu-kurraku yaninjaku. ⁷ Yapa kuja kalu nyampurla walyangka nyina, ngulaju kulalpalu-nyarra nyiyayunpu nyurunyuru-jarriyarla nyurrurlakuju. Kala ngajuku, ngulaju kajulu nyurunyuru-jarri kuja karna-jana maju-pajirni manu warntarla-pajirni yapa panu-jarlu. Kujarlanya kajulu ngajuku nyurunyuru-jarri. ⁸ Nyurrurla-patuju yantalo kamparru Jurujulumu-kurraju yalikiji Purlapaku. Ngajuku karna nyampurla-juku nyina kajiji nyangurla mayi wangka Kaatu ngajuku yanninjakuju." ⁹ Junga-juku, kujajana wangkaja Jijajiji kukurnu-nyanu-patuku nyanungukupdangkapatuku, ngula-jangkajulu yanulku wurna. Kala nyanunguju Jijaji, ngulajulpa yalumpurla-juku nyinaja Kaliliyirla.

Jijaji yanu Purlapa-kurra Yirdi-kirraju Yujuku-kurlangu-kurra

¹⁰ Yangka kujalurla nyanungukupdangkapatukukurnu-nyanu-patu Jijajiki yanu jurnta kamparru yangka-kurra Purlapa-kurra, ngula-jangka nyanungulku yanu parra-patu-kari-jangka Purlapa-kurra. Ngula yanu yapa-kujakuju wurulywurulypa yapa nyanja-kujaku. ¹¹ Kujalpa Jijaji yaninja-yanurra murnma-juku Jurujulumu-kurraju, ngulangkajul-palu yangkangkuju Juwu-paturlu Purlapaju waalparrurnu yangkaju yirdi Yujuku-kurlangu Jurujulumurla. Kujalpalu waalparrurnu-juku, ngula-puruju panu-karirli Juwu-paturlu wiriwirirlipalpu-jana kurriyi-maninjarla payurnu warru, "Nyarrpara yangkaju Jijajiji?"

¹² Yalirla panungka yapangka, yapangku kujalpalu Purlapa waalparurnu, ngula-puru-jukulkulpalurla panu-karirli jangkardu murnkirkirikirrijarrija, ngulalpalu ngalya-kari wangkaja, "Ngurrju-nyayirni yaliji Jijaji."

Ngalya-karirjilpalu wangkaja, "Lawa, yalumpurlu kajana yapa panuju karlirr-kanyi kuja-purda-kari warlkanjirli." Kujanyalpalu jaaly-manu.

¹³ Ngulajulpalu kanunja-kari-mipa-juku jaaly-manu ngulaju Juwu-patukari-kijaku wiriwiri-kijaku, kapulu-jana purda-nyangkarla kilji-kirraju wangkanja-kurraju. Ngula-kujakunyalpalu jaaly-manu kanunju-karirli lani.

¹⁴ Kujalpalu parra-patukuju yangkangku yapa panungku Purlapa Yujuku-kurlanguju wärrarda-juku waalparrurnu, ngula-puruju Jijajiji yukajarralku Jurujulumu-kurraju. Kuja yukajarra Jurujulumu-kurra Jijaji, ngulaju jingijingi yanu Yuwarli Maralypi Juwu-kurlangu-kurra. Ngula yaninjarla pirri-manu yitirli Maralypirla kuja kala-jana karrija. Ngulangkaju rdirri-yungu-jana pinarri-maninjakulku yapakuju. ¹⁵ Kujalu

purda-nyangu Jijaji kuja-kurra pinarri-maninja-kurra yangka-paturlu Juwu-paturlu wiriwirli, ngulakujulurla karrarda-jarrija. Ngulalu-nyanu palju-wangkaja nyanunguju, "Waa! Nyarrpara-kurra yanu kuurlu-kurraju? Nganangku-wiyi pinarri-manu ngalipa-nyangukuju kuruwarrikiji milya-pinjakuju?"

¹⁶ Ngula-jangkaju, Jijajilkki-jana wangkaja, "Nyampu kuja karna-jana jaru wangkami, kuja karna-jana pinarri-mani, ngulaju kula ngaju-nyangu, kala Kaatu-kurlangu. Ngula-kurlunyaju yilyajarni nyanungurlu ngajuju nyampu-kurraju nyampu-kurluju yimi-kirliji. ¹⁷ Kaji yapa nyinami ngampurrpa manu wardinyi Kaatuku warrki-jarrinjaku, nyarrpa kajirla wangka warrki-jarrinjaku, ngulangkuju kapuju milya-pinyi jungarni-japa ngaju karna-jana Kaatu-kurlangu jaru-mipa marda pinarri-mani, marda ngaju-nyangu jaru-mipa karna-jana pinarri-mani. ¹⁸ Wati ngana-puka kuja kanyanu kurrruru-karri yapa panungka milparniwarrarla, ngulangkuju kajana ngulaju nyanungu-nyangu-mipa jaruju yimi-ngarrirni, ngulakujуungulurlajinta nganta pulka-pinyi yimi-ngarrirninja-warnukuju. Kula karna yali-piya wati-piya nyina, lawa. Kala kuja karna-jana ngaju yimi-ngarrirni jaru, ngulaju yungulurlajinta pulka-pinyi Kaatuku, yangka kuja yiliyajarni ngaju. Ngulaju ngajuju karna-jana junga-nyayirni jaruju yimi-ngarrirni Kaatu-kurlangu, kula karna-jana ngajuju warlka wangka. Kularna ngajuju yimirr-yinja-palka pulyku-ngarnu. ¹⁹ Junga-nyarra yungu Mujujurluju yangkaju kuruwarri. Kala nyurrurlarlu jintawarlayirli-jiki kankulu rdilyki-pinyi kuruwarriji. Kula-ka nganangku jintangku yapangku mardarni manu purami kuruwarri jungarnirli. Nyiyakulku kankujulu japidimini pakarninjakuju nganta?"

²⁰ Ngula-jangkaju, yangkangkujulu yapangku jangku-manulku Jija-jiji, "Kujaju kanpa-ngarra warungkawarungka juju-kurru jirriny-pinjal-warnu marda wangkami. Nganangku-wiyi kangku yapangkuju putaputa pakarni?"

²¹ Ngula-jana yarda jangku-manu nyanungulku, "Yangka kujarna warrki-jarrija Jarrirriyirla Parra-nyayirni-wangu-puruju, nyangu-jalankujulu yangka nyampurla Jurujulumurla kujarna yangka yartarnarri-kirlirli ngurrju-manu yapa jinta wati tarlu-warnu yangka. Ngula jinta-miparlajunkulu yangkaju karrarda-jarrija. ²²⁻²³ Milya-pinyi kankulu yangka kuja-nyarra Mujujurlu yirrarnu kuruwarri nyurru-wiyi yungulpankulu warrki-jarrinja-wangu nyinakarla Parra-nyayirni-wangu-puruju. Jinta-kari-nyarra kuruwarriji yirrarnu kujanya, 'Kaji kurdu wirriya palka-jarri, wiyiki jinta-jangkalu ngarrka-kijika.*' Kula-nyarra Mujujurlu-wiyi yungu kuruwarri nyampu, lawa. Nyurrurla-nyangurlu nyurnunyurnurlulu-nyarra yungu yungunkulu-jana ngarrka-kijirni kurdu wirriya. Junga kujaju. Jalangu, kajilpa kurdu wirriya palka-jarriyarla Palyangka, nyurrurlarlu kajikankulu kutu ngarrka-kijirni jinta-jangka wiyiki-jangka marda Parra-nyayirni-wangu-pururlangu. Ngulaju ngulajuku. Kula kankulu kuruwarri Mujuju-kurlangu rdilyki-pinyi. Lawa! Kala nyarpparlalku kankujulu ngajukuju kulu-jarri manu mukunypajarri kujarna yangka wati ngajulurlu parlpuru-manu Parra-nyayirni-wangurla?" ²⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, "Karrikarri-jarriyalu yapaku miimii-nyanjaku yangka milpa-miparlu kuja kankulu-jana nyanyi, ngulaju kuja kankulu-jana ngula-jangkarlu yapa karlirrkarlirr-mardarni punku manu ngurrju. Rdily-parnkayalu! Muurlparlu miimii-nyangkalu-jana kuja kajana Kaaturlu miimii-nyanyi jungarnirli kaninjarni pirlirrpa, ngula-piyarlu-yijalalu-jana miimii-nyangka yapaju nyurrurlarlu."

* 7:22-23 Nyangka Leviticus 12.3

*Nyampuju yimiji ngulaju kujalu-nyanu yapangku kujarlu payurnu
Nyampuju Jijaji-kila mayi Mijayaju?*

²⁵ Jurujulumurla-juku kujalpalu yapa-patu karrija, ngulangkajulu-nyanu wangkaja kuja, "Nyangkalu yinya! Yangkaju-ka paikalku karri yangka kujalpalurla ngulakunya wiriwirirlji warru payurnu manu japidija pakarninjaku. ²⁶ Yalinya-ka karrimi kamparru yarlungka wiriwirirlaju, manu kajana wangkami jaruji milparniwarrarla kulkurirni. Kula kalu nyarrpara nyanunguju warla-pajirni manu kurnta-ngarrirni. Kala nyiyaku? Nganta marda kalu milya-pinyi nyanunguju Kaatu-kurlangu Mijaya yalumpurlu wiriwirirlji yapangku? ²⁷ Nyarrpalku-yijala nganta nyampujulpa Mijaya nyinayarla Kaatu-kurlanguju? Kaji Kaatu-kurlangu Mijaya yanirni, kularliparla nguru-nyanuju milya-pungkarla nyarrpara-nguru yanurnu. Kala nyampuju karlipa milya-pinyi-jala nyampuju yangka-jala Najariji-wardingki." Kujanyalu-nyanu wangkaja Jijaji-kirlili.

²⁸ Jijajirlji, yapajulpa-jana pinarri-manu-juku Yuwarli Maralypirlaju yitirli, ngulajulpa-jana wangkaja jaruji kilji-nyayirni, manulpa karrija kamparrurla, "Nyurrurlarluju marda kankujulu rampalparlu manngu-nyangu ngajukuju nyarrpara-jangka kujarna ngaju yanurnu nyampukurra, manu marda kankujulu kanginy-pinyi. Ngaju kujarna nyampukurra yanurnu, ngulaju kularnaju ngaju-miparlu kangurnu ngaju-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlili, lawa. Yalirli kujaju yilyajarni ngaju, ngulanya-ka warrarda wangka jaruji jungaju. Ngulaju nyanunguju kula kankulu nyurrurlarluju milya-pinyi. ²⁹ Ngulaju karna ngajulu-miparlu milya-pinyi, ngulaju kujaju nyanungurlu-jagarra yilyajarni."

³⁰ Kujalpa kuja wangkaja, ngula-kurrajulpurla pampapampa-jarrija puuly-mardarninjaku Jijajiki. Kala kulanparla nyanunguku karrija nguru rdangkarlpa murnma-juku palinjaku. Kujarlanya, kulalu nganangku rdakarlangurlu murnpurnu, lawa-juku. ³¹ Panu-karijilpalurla ngungkurr-nyinaja-juku-jala Jijajikiji wangkanja-kurrakuju, ngulalpalu-nyanu wangkaja ngulaju kuja, "Nyampurluju watingki, panu-nyayirni kanganpa milki-yirrarni yartarnarriji ngurrju-nyayirni. Kala yali Mijaya kaji yanirni, nyarrpa-jarrimi kapu? Kapu-ngalpa marda yardayarda yartarnarri milki-yirrarni Jijaji-piya-wangurlu?"

*Nyampuju yimiji ngulaju kujalu-jana wiriwirirlji yilyaja yurrkunu-patu
Jijajiki rdarri-mardarninjaku*

³² Yangka-patu yapa-patu kujalpalurla jangkardu murnkirikiri-jarrija Jijajiki, ngulajulu-jana ngalya-karirli Paraji-paturlu purda-nyangu murnkirikiri-jarrinja-kurra manu wurulywuruly-wangkanja-kurra yalumpurla-juku yurrkunu-puru. Ngula-jangkanylurla turnu-warnu-jarrarlju Paraji-paturlu manu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirlji jangkardu yilyaja yurrkunu maralypi-kirlangu Jijajiki rdarri-mardarninjaku. ³³ Jungajukulurla jangkardu yanu. Ngula kuja-jana nyangu Jijajiki yukanjarni-kirra, nyanunguju-jana wangkanjaku rdirri-yungu, ngulaju kuja, "Kapurna-nyarra jirrnanga nyina nyampurlaju ngurra-patuku, kularna tarnga nyina nyampurlaju, lawa. Ngula-jangkajü, kapurna pina-yani yangka-kurra-yijala kujaju ngula-ngurlu ngaju yilyajarni. ³⁴ Ngakaju kapunkujulu ngajuku wayi-pinyi manu wayirni nyurrurlarlu, kulankujulu parlu-pinyi manu nyanyilki yirdija kulaalpankulu nyarrpa yantarla yali-kirraju nguru-kurra yangka-kurrau kajirna nyinami ngaju-nyangurlalku ngurrararla."

³⁵ Ngulalu-nyanu nyanungurlulku payurnu, "Nyarrpara-kurralku nganta nyampuju yanku kuja kanganpa jakuru-pinyi wurna-karirli

nyanungu nganta kularlipa parlu-pinyi? Nyampuju marda kapu yani mirni-kari-kirra Juwu-wangu-patu-kurlangu-kurra nguru-kari-kirra, ngulangkanya marda kapu-jana pinarri-manu yapa-kari kuja kalu yalirla nyina yalirrarla nguru-karirla? ³⁶ Nyanunguku nganta kapurliparla warru wayirni, manu kularlipa nganta nyanunguju parlu-pinyi, manu nganta kulaalparlipa nyanungu-nyangu-kurra nguru-kurra ngalipaju yantarla. Nyarrpa-ka wangka kujaju?"

Nyampunya yimiji wangkaja-jana Jijajiji ngulaju ngapa-nyayirni-wangu-kurlu Kaatu-kurlangu-kurlu kuja kajana karlpimi pirlirrpa

³⁷ Ngula kujalpalu Purlapa Yujuku-kurlangu lawa-maninja-yanulku parra-patuku wirlki-palaku, ngula-jangkaju parra-nyayirni-wangurlaju juku kiwayikiwayirlasiku-juku Jijajiji karrinja-pardija, ngula warlawarlamunu, wangkaja, "Ngana-puka kuja-ka purraku nyina walyuru-wangu jalangu, ngulaju ngajau-kurra yanirni yunguju walyuru-jarri marlaja.

³⁸ Nyampunya jaruju kuja kanganpa wangkami ngalipaku Payipulu-ngurlu, ngulaju kanganpa wangkami kuja, 'Ngana-puka kajiji ngungkurr-nyina ngajuku manu wala nyina yapa, ngula-miparlu kapuju marlaja mardarni ngapa-nyayirni-wangu wankaru. Ngula-ngurluju kapu jurlupurruly-yarnkami warrarda palka-ngurlu ngapa-nyayirni-wangu wankaru.' Ku-janya kanganpa wangka jaruju Kaatu-kurlangu-ngurluju." ³⁹ Nyampuku kujalpa-jana Jijajirli ngapa-nyayirni-wangu yirri-puraja, ngulajulpa yirri-puraja Pirlirrpa Kaatu-kurlangu. Ngulaju yangka jinta-juku Pirlirrpaju kuja-jana ngakalku kurru-pungu Kaaturlu yapakuju ngungkurr-nyinanjawarnuku. Yangka kujalpa murnma-wiyi-juku Jijajiji nyinaja walyangka, ngulajulpa karrija murnma-wiyi-juku yapaku kurru-pinjakuju. Ngulaju murnma-wiyi-jukulparla nyinaja Kaatuju Jijajiki kujakuju warntawarnstarla yirrarninjaku palinjaku manu kulpari yaninjaku kankarlarraku nyanungu-nyangu-kurru. Ngula-jangkarlanya yungu-jana kurru-pinyi Pirlirrpa nyanungu-nyangu.

Nyampuju yimi kujalpalu-nyanu yapangku kulungku ngarrurnu Jijaji-wanawana

⁴⁰ Ngulangkarlu turnu-warnurlarlu ngalya-karirljili purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurraju, kujarlajulpalu ngalya-kariji wangkaja, "Nyampunya yangkaju Jarukungarduyuju Wiriji kuja-ngalpa Mujujurlu yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi."

⁴¹ Ngalya-karijilpalu-jana kapuru nyinaja kuja, "Nyampuju-ngarra Kaatu-kurlangu-jala Mijaya!"

Ngalya-karijilpalu wangkaja kuja, "Lawa, nyampuju-ngarra watiji Kaliliyi-wardingki. Kala yangka yirdi Mijaya ngulaju ngaka marda kapu yanirni nguru-kari-jangka. ⁴² Nyampunya kanganpa wangkami Payipulurla Mijaya-kurluju 'kapu ngulaju palka-jarrinjarla jalpurr-karri Kingi Tapiti-ngirli ngarna-ngurlu, ngulaju kapu palka-jarri kirringka yirdingkaju Pjilimirla, ngulangkanya kirringka kujalpa Kingi Tapiti nyinaja nyurru-wiyi.'" ⁴³ Kujarlunyalpalu-nyanu jarnkujarnku warrarda wilji-manu yapangkuju. Ngalya-karilpalurla ngungkurr-nyinaja Jijajiki. Ngalya-karilpalurla kapuru nyinaja Jijajiki. ⁴⁴ Ngula-puru-jukulpalurla yurrkunyu-patu pampapampa-jarrija rdarri-mardarninjaku. Kala lawa, ngulaju kulalu rdarri-mardarnu manu kulalu nganangku rdakarlangurlu marnpurnu, lawa-juku.

Nyampuju yimiji Juwu-patu-kurlu wiriwiri-kirli kujalurla kapuru nyinaja Jijajiki.

⁴⁵ Yangka kujalu-jana yurrkunyu-patu yilyaja Jijajiki rdarri-mardarninjaku, ngulajulu yanurnu pina marlajarra. Kujalu pina-yanurnu maralypikingarduyu-patu-kurra wiriwiri-kirra manu Paraji-patu-kurra, ngulajulu-jana wapirdi payurnu kujarlu, "Nyiya-jangkankulu yampija Jijaji rdarri-mardarninja-wangurlu?"

⁴⁶ Ngulalu-jana jangku-manu, ngulaju kujarlu, "Nyiya-ngurlulkurnalu puuly-mardakarla? Yapa ngalya-kari-piya-wangulpa wangkaja yaliji ngurrju-nyayirni!"

⁴⁷ Ngula-jangkaju, Paraji-paturlulkulu-jana yarda payurnu yangkangku-juku, "Nyurrurlarlangu mayi-nyarra karliirr-kangu yimirr-yinjarla?

⁴⁸ Nganimpa-nyangurla turnu-warnurla wiriwirla, kula karla ngana ngungkurr-nyina yalikiji watiki, lawa-nyayirni! ⁴⁹ Yalirli turnu-warnurlu yapangku, kuja kalu yalirli purda-nyanyi Jijaji, ngulangkuju kula kalu milya-pinyi kuruwarri Mujuju-kurlangu, lawa! Kujarla ju kapu-jana Kaaturluju muku yilya tarngna-juku!"

⁵⁰ Yalirla Paraji-paturla, ngulajulpa nyinaja jinta Paraji-yijala Nikurtimu yirdiji. Nyampunya yangka kujarla nyurru-wiyi wuruly-wangkanjunu Jijajiki mungangka, ngulaju-jana wangkaja Paraji-patu-kariyi-nyanukuju kuja, * ⁵¹ "Ngalipa-nyangurla kuruwarrirla, kulalparlipa yapa kutu murrumurru-mantarla miimii-nyanja-wangurlu, lawa. Murrumurru-maninjakungartirli karlipa miimii-nyanyi-wiyi pulyangku nyajangu kaji kuruwarriji rdilyki-pungu watingki nyanungurlu."

⁵² Ngula-jangkaju, Paraji-paturlulkulu ngarrurnu Nikurtimu kujarlu, "Nyunturlangu mayinpa Kaliliyi-wardingki yapaju? Yirriyirrirla nyangka Payipulurla jaru kuruwarri yungunpa pinarri-jarri jarukungarduyu-kurluku Kaatu-kurlangu-kurluku. Ngulaju kulalpa jintarlangu jarukungarduyu yantarlarlani Kaliliyi-ngirlji, lawa!"

⁵³ [Ngula-jangkaju, yanulu pina yira-kari yira-karilki ngurra nyanungu-nyangu-kurra.

8

Nyampuju yimi kujarla Jijaji jaarl-karrija karntaku majuku Juwu-patu-kujaku wiriwiri-kijaku

¹ Yangka kujalu wiriwiri Paraji-patu pinapina-yanulku ngurra nyanungurra-nyangu-kurra kuja-purda kuja-purda, kala Jijajiji ngulaju yanu pirli-kirra yirdi-kirraju Yalipiji-kirra* Ngulangkanyalpa nyinaja munga wiri. ² Ngula-jangkaju, mungalyurruju yanu pina Jurujulumu-kurra. Kuja yukajarra Jurujulumu-kurra, ngula-jangkaju, jingijingi yanu Yuwarli Maralypí-kirralku. Kuja yukajarra Maralypí-kirra kaninjarni, ngulakujulurla yapa panulku turnu-jarrija. Ngula-jangkaju, pirri-maninjarla nyinajalpa, manu-jana yapakulku pinarri-maninjaku rdirri-yungu.

³ Kujalpa-jana Jijajirli yapa panu-kari pinarri-manu, ngula-kurrajulu kuruwarrikingarduyu-paturlu manu Paraji-paturlu karnta jirri-kangurnu maju-nyayirni kalykuru nganta yangka kujalu parlu-pungu ngunanza-kurra wati-kari-kirli karnta-kariki kali-nyanu-kurru. Kujalurla jirrnga-jarnya yukajarni kaninjarni Maralypí-kirra, ngulajulu kanjarla kulkurru-jarra karrinja-yirrarnu yapakuju. ⁴ Ngula-jangkaju, wangkajalkulurla Jijajikiji, "Tiija, nyampujurnalnu karnta kalykuru parlu-pungu wati-kari-kirli ngunanza-kurra, kujalpa karnta-kariki kali-nyanu-kurru ngunaja, ngulaju

* 7:50 John 3.2   * 8:1 Mount of Olives

kujaju maju. ⁵ Ngalipa-nyangurla kuruwarrirla Mujuju-kurlangurla, ngulangkajurlipa pirli-kirlirli yarturlu-kurlurlu luwarninjarla pungkarla. Nyarrpa kanpa nyuntuju manngu-nyanyi? Nyarrpa-manirlipa ngulanpanuju?” ⁶ Kujarluju jarungkuju Jijajili puta yimirr-yungu yungulu nganta jiily-ngarrirni maju nganta. Kujalpa Jijaji nyinaja, kujalpalu yimirr-yinkungartirli payurnu, ngulajulpa-jana wurrangku jamulu purdanyangu. Ngula-jangkaju, kaninjarra-kari-jarrija, ngulalpa rdakangkuju walyangkaju kawuri-pungu jaru nyiya mayi.

⁷ Kujalpalu yalumpurla-juku wurra-juku karrija, ngulangkujulpalu warrarda-juku payurnu Jijajiji. Ngula-jangkaju, Jijajiji karrinja-pardinjarla nyanungulku-jana wangkaja, “Nyurrurla-paturlarlu turnu-warnurlarlu, nganangku kajilpa kuruwarri jintawarlayi-jiki muku purayarla Kaatu-kurlangu jintarlangu rdilyki-pinja-wangurlu ngurrjungku yapangku, yalirli ngulangkunya kajikarla pirliji jangkardu mani kamparru-warnurlu manu ngulangkunya kajika luwarni pirli-kirlirliji nyampuju karnta.” ⁸ Ngula-jangkaju pina-kaninjarra-kari-jarrija, manulapu pinayijala kawuri-pungu walyangka-yijala rdakangkuju. ⁹ Kujalu Jijaji purdanyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, ngula-jangkajulu jarkujarnku yanu kurntalku. Kamparruju, jarlu-patu-wiyili yanu. Ngula-jangkaju, ngurarr-dangkarlp-a-patulkulu yanu, ngula-jangkaju kurdu-warnu-patulkulu yanu. Yangkaju karnta, jintakulku Jijajikilparla karrinjarla pardarnu. ¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirlilki karrinja-pardinjarla payurnu, “Nyarrparalu yangka-patuju wati-patu? Nyampurlarluju kapungku mayi nganangkulku jiily-ngarrirninjarla punku-pajirni nyuntuju?”

¹¹ Karntangkulku jangku-manu, “Lawa, kulaju nganangku ngajuju nyampurlarluju punku-pajirni.”

Ngula-jangkaju, Jijajilkirla yarda wangkaja, “Kularnangku ngajurlangurlu punku-pajirni. Pina-yanta jurrukurra ngurra nyuntu-nyangukurra, ngulangkajungku jalanguju warla-pajika wilji-wangurlu warntarla-kujakuju.”]

Nyampuju yimi Jijaji-kirli ngulaju Kaatu-kurlangu-kurru Jarra-nyayirni-wangu-kurru

¹² Ngula-jangkaju, yarda-jana rdurrjurnu yapaku-yijala pinarri-maninjaku-yijala. Ngulajulpa-jana kuja wangkaja, “Ngajujurna Kaatu-kurlangu Jarra-nyayirni-wangu yapaku nyampurla walyangkaku! Nganangku-puka kajiji pura, ngula-jangkaju kapuju ngajuku marlaja nyina Kaatu-kurlangu-kurru wankaru-kurru. Ngulaju kula nyina pampa-piyalku.”

¹³ Ngula-jangkaju, Parajilkirla wangkaja Jijajikiji, “Nyampunya kanpanyanu nyuntu-miparlu yimi-ngarrirni. Nyiyakulparnangkulu nyuntuju purda-nyangkarla? Kujuju marda yijardu-wangu!”

¹⁴ Jijajilk-jana jangku-maninjarla wangkaja, “Ngajulurlu karna milyapinyi nguruju nyarrpara-ngurlu kujarna ngaju yanurnu, manu karna ngajulurlu milya-pinyi nguruju nyarrpara-kurra kapurna pina-yani. Yaliji nguru, kula kankulu nyurrurlarluju milya-pinyi. Ngajulurlu karnaju jungangku yimi-ngarrirni milya-pinja-warnurlu kuja karna manngu-nyanyi. ¹⁵ Nyurrurlarluju kankujulu ngajuju miimii-nyanjarla majupajirni ngulaju yapa-kurlangurla kuruwarrirla. Kala ngaju, kula karna

ngana maju-pajirni. ¹⁶ Kajilparna yapa maju-pajikarla ngajulurlu, ngulakungarnitirla kajikarna ngulaju jungarnirli miimii-nyanyi-wiyi. Kulalparna ngaju-miparlu miimii-nyanjarla maju-pajikarla, lawa. Ngajukupanglungku Wapirraku kajikarnarla jirrnganja miimii-nyanyi, ngulangkunya kujaju ngajuju yilyajarni. ¹⁷ Kujanya-ka wangka kuruwarriji nyurrurla-nyanguju:

‘Kajilpa jaru nyiyarlangu-kurlu junga ngunayarla, ngulakungarnti yapa-jarra jirrama yungulpa-pala-nyanurla ngungkurr-nyinayarla-wiyi jaruku†

¹⁸ Nyampunya karnaju ngajulurluju jaruju yimi-ngarrirni. Ngajupalarlu Wapirrarlu, yangkaju kujaju ngaju yilyajarni, ngularlangurlu kanyarra ngaju yimi-ngarrirni nyurrurlakuju jungangku-yijala.’

¹⁹ Ngula-jangkaju, yardalu payurnu Jijajiji, ‘Nyarrpara nyuntu-palaju wapirraju?’

Jijajirliji jangku-manu-jana, ‘Ngajuju kula kankujulu milya-pinyi, manu ngaju-palarlangu kula kankulu milya-pinyi-yijala. Kajinkijili ngaju-wiyi milya-pungkarla, ngula-jangkarluju kapunkulu milya-pungkarla-yijala ngaju-pala Wapirraju.’

²⁰ Nyampunya kuja-jana Jijaji wangkaja, ngulajulpa yangkangakuku Yuwarli Maralypirla-juku yurlturnpa-pardu-karirlalku nyinaja kuja kalalu yali-kirra yangka tala kanjarla yirrayirrarnu Juwu-paturlu, ngulangkanyalpa-jana wangkaja. Kuja-panuju kapulu rdarri-mardakarla-jala yangka-paturluju Paraji-paturluju, kala lawa. Murnma-juku nyanun-gukuju palinjakuju.

Nyampuju yimi Jijaji kuja-jana wangkaja kuja ‘Ngajujurna yanurnu kankarlarra-nygurlu’

²¹ Jijaji-jana yarda wangkaja Juwu-patukuju wiriwirikiji, ‘Ngakaju kapurna-nyarra yampinjarla jurnta yani. Puta warririnjarla kulankujulu parlu-pinjarla nyanyilkii, lawa. Ngula-kurraju kulalpankulu nyarrpa yantarlarra. Ngulaju ngari kapunkulu muku pali maju-panuju.’

²² Kujarlaju, yangkangku wiriwirirli jarkujarnkulapu-nyanu payurnulku, ‘Nyarrpa kangalpa kujaju wangka nganta kulpalparlipa nyanungu-nyangu-kurraju nganta yantarlarra yali-kirraju nganta kajji nyangu-wiyi yani, ngula-kurraju kulalparlipa nganta ngalipaju yantarlarra? Nyarrpa-ka wangka, marda kapu-nyanu nyanungurlu pinyi tarnnga-kurra?’

²³ Jijajirliji yarda-jana jangku-manu-yijala, ‘Nyurrurlakuju-nyarra nyampu walya nguruju. Ngajukujuju nguruju kankarlarra. Nyurrurlajunkulu nyampu-wardingki nguru-wardingki. Ngajuju kularna nguru nyampu-wardingki. ²⁴ Kujarlanyarna-nyarra wangkaja yangkaju kamparru-wiyi nyurrurlaju kapunkulu palimi maju-panuju. Ngajujurna JUKURRARNU, ngulakuju kajinkijili kapuru nyina ngungkurr-nyinanjanawangu, ngulaju kapunkulu palimi maju-panuju.’

²⁵ Ngula-jangkaju, Jijajirliji yarda payurnu, ‘Ngananpa nyuntuju?’

Ngula-jangkaju, Jijajirliki-jana yarda jangku-manu, ‘Ngajujurna yangka-juku wati kujarnaju nyurru-wiyi milki-yirrarnu jaru-kurlurlu nyurrurla-kurraju. ²⁶ Panu-jala kajikarna-nyarra wangka jaruju, kajikarna-nyarra ngawu-pajirni-jala panu-jangka maju-jangkaju. Kala lawa, yampimilki karna-nyarra. Kulalparna-nyarra nyiyaku ngajuju wangkayarla manu ngawu-pajikarla. Nyarrparla kuja? Yalirli Jintangku kujaju ngaju yilyajarni nyampu-kurra, ngula-mipanya-ka nyina jungarniji.

† 8:17 Deuteronomy 19:15

Nyarrpa-puka kuja-ka nyanungu wangka, ngula-kurlangu-mipa karna-nyarra ngajuju milki-wangka."

²⁷ Kuja-kurrajulu wangkanja-kurraju Jijajiji kanginy-pungu yangkangkuu wiriwirirli Juwu-paturlu, kujalpa-jana yimi-ngarrurnu nyanungukupalangu Kirda-nyanu, kuja-kurranyalu kanginy-pungu.

²⁸ Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana yarda wangkaja, "Ngaka kajinkijili jarna-maninjarla waraly-yirrarni watiya warntawarntarla yangka kuja karna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu ngaju nyina, ngula-jangkanya kapunkujulu junga-nyayirnirli milya-pinyi ngaju. Ngula-jangkarlaju kapunkulu milya-pinyi ngaju-nyangjuu warrkiji, yangka kujaju ngaju-palarluu Wapirrarlu pinarri-manu. Ngula-kurlangu-mipanya karna-nyarra yimi-ngarrirni jaruju, kula ngaju-nyangu. ²⁹ Yalirli kujaju yilyajarni ngaju, ngulaju palka kaju nyampura jirrngaanya nyina. Nyanungu-nyangurla warrkingka, nyampu kuja karna warrki-jarri, ngulangkuu miyalu karna warrarda ngurrju-mani nyanunguju nyampurluju warrkingki. Kujarlaju kulaju ngajuju jikajika-jarrinjarla nyanungurluju yampimi."

³⁰ Kuja-jana nyampu Jijajirli yimi-ngarrurnu muku, ngulakujulurla panu-nyayirni yapaju ngungkurr-nyinaja.

Nyampuju yimi junga Kaatu-kurlu ngulangkuju kuja kajana rarralypa-mani yapa

³¹ Ngaka-pardu-karilki, Jijaji-jana wangkaja Juwu-patukuju yangka kujurla ngungkurr-nyinaja, ngulakuju-jana wangkaja, "Kajinkili junga-nyayirnirli langa-kurra-mani nyampu jaru ngaju-nyangu, manu kajinkili kanunjumanyumparlu mardarni, ngulaju kapunkujulu ngaju-nyangu kurdungurlu nyina. ³² Manu ngulaju kapunkulu milya-pinyi-nyayirni yimi junga Kaatu-kurlu, ngulangkuju kapu-nyarra rarralypa-mani yangka-piya-kujakuu pirijina-piya-kujaku kujalpankulu pirijina-piya-wiyi nyinaja."

³³ Ngula-jangkaju, jangku-manulu Jijajiji ngulaju kujarlaju, "Nyarrpaku kanpa kujaju wangka? Nganimpajurnalnu Yipuruyamu-kurlangu kur-dukurdu, ngula-ngurlunyarnalnu nganimpaju palka-jarrinjarla jaya-jarrija. Kula-nganpa nganangku mardarnu nganimpaju pirijina-piyaju nyurru-wiyiji, lawa. Nyarrpaku kanpa kujaju wangka yungurnalnu nganta rarralypalku nyina pirijina-piya-warnuju?"

³⁴ Jijajirliki-jana jangku-manu, "Junga karna-nyarra wangka ngajuju nyurrulkaju. Ngana-puka kajilparla jurnta yantarla Kaatuku kuja-purda-kari, ngulaju kajika nyina pirijina-piya tarnnga-juku Juju Ngawu-kurlangu. ³⁵ Watu kuja kajana ngana-puka warrki-jarri pirijina-piya turnu-warnuku warlalja-kariki, ngulaju kula-jana nyanunguku tarnnga-parnta, lawa. Kala kajilpa watingki nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu mardakarla, ngulaju kajika-nyanu nyanunguku-juku tarnnga-juku mardarni warlal-jaju. ³⁶ Kala kajirna-nyarra jungangku ngajulurlu Kaatu-kurlangurlu Kaja-nyanurulu rarralypa-mani pirijina-piya-jangka, ngula-jangkaju kapunkulu rarralypa-nyayirniki nyina. ³⁷ Junga-jalalpankulu nyinaja Yipuruyamu-kurlangu mayamayaju ngurrju-juku. Ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkarlu-malku kankujulu putaputa pinyi-jiki ngaju-nyangu-jangkarla jaru-jangkarla ngula kuja kankulu purda-nyanjarla yampimi. Kujarlanya kankujulu putaputa pinyi. ³⁸ Nyiya-puka kujaju ngajukupalangurlu Wapirrarlu milki-yirrarnu manu pinarri-manu, ngula-mipa-juku karna-jana yimi-ngarrirni yapakuju jaruju. Kala kuja kankulu nyurrurlarlu kanyi majumaju warntarla, ngulanya kuja-nyarra nyampurranya milki-yirrarnu manu pinarri-manu nyurrurlakupalangurlu kirda-nyanurluju."

³⁹ Ngula-jangkaju, yardalu jangku-manu Jijajiji yangkangkuju Juwu-paturlu, "Nganimpakupalanguju kirda-nyanuju Yipuruyamu."

Ngula-jangkaju, Jijajilki-jana wangkaja, "Kajinkilirla Yipuruyamuku kurdukurdु nyinayarla, ngulaju kapunkulu purayarla jungarnirli Kaatu ngulaju nyanungu-piyarlu kujalpa nyanungurlu puraja Kaatuju Yipuruyamurluju. ⁴⁰ Yangka kamparru-wiyi kujarna-nyarra jaru yimi-ngarrurnu, ngulajulparna-nyarra ngari putaputa milki-yirrarnu manu putaputa wangkaja yimi junga Kaatu-kurlu. Ngula-jangka-malku kankujulu putaputa-juku pinyi. Yangka yalirli Yipuruyamurlu, kulalpa-jana kujarlu putaputa pakarnu jarukungarduyu-patu-kariji Kaatu-kurlanguju.

⁴¹ Nyurrurlarlulu kankulu purami nyurrurlakupalangу kirda-nyanuju."

Ngula-jangkaju, wangkajalurla Jijajiki, "Kularnalu nganimpaju mar-nangka palka-jarrija nyuntu-piya, lawa! Kaatu-mipa-nganpa nganim-pakuju Kirda-nyanuju!"

⁴² Ngula-jangkaju, Jijajirlilki-jana jangku-manu, "Kaji-nyarra Kirda-nyanu Kaatu nyinayarla, ngula-kurlanguju kapunkujulu ngurrju yulkayarla ngajukuju. Kala lawa. Ngajuju karnarla marlaja nyina nyampurlaju nyanunguku. Kularnaju ngajulurlu yilyajarni nyampu-kurraju, nyanungurluju yilyajarni nyampu-kurraju waltya-kurra, ngulanya karnarla marlaja nyina. ⁴³ Nyiyarlangu kuja karna-nyarra wangka, nyiya-jangka kankujulu kanginy-pinyi-juku? Nyurrurlarlulu kankujulu warrarda wurramani wangkanja-kurraju. Kujarlaju kankulu ngurrpa-juku nyina milyapinja-wangu-juku jarukuju ngaju-nyangukuju. ⁴⁴ Kuja kankulu nyurrurla wangka nganta-nyarra Kaatu Kirda-nyanuju nyurrurlakuju, kala lawa. Jungaju-nyarra nyurrurlakuju kirda-nyanuju Juju Ngawu, ngulakunya kankulurla tarmpimi Jujuju. Nyanunguju Juju Ngawu, ngulaju warlkanji, manu yapa tarninga-kurra pinja-panu-ka nyina. Ngulangkuju kula kajana jungangku Kaatuju milki-yirrarni yapakuju, lawa. Kula kajana ngulaju junga wangka yapakuju, yirdija-ngarra kula-ka mardarni nyanungurluju yimi junga Kaatu-kurlu, lawa. Nyangurla-puka kuja kajana tarningangkaju wangka yapakuju, ngulangkuju kajana warlkangku warrarda yimirr-yinyi yapaju warlkanji wita-wangurlu. Nyampunyajana kirda-nyanuju warlkanji-kari warlkanji-karikiji yangkakuju kuja kalu warlka warrarda wangka.

⁴⁵ "Kala ngaju karma-nyarra wangka junga nyurrurlaku yapaku Kaatu-kurluju. Ngulakuju-malku kankujulu kapuru nyinami-jiki. ⁴⁶ Nyajangurlu kankujulu nyurrurlarlulu kanginy-pinjarla punku-pajirni yika nganta maju-panuju ngajuju nganta? Kuja karna-nyarra ngaju junga wangka, nyiya-jangkarlu kankujulu jamulu purda-nyanyi wala nyinanja-wangurlu?

⁴⁷ Ngana-puka kuja-ka yapa nyina Kaatu-kurlangu, ngulangkuju-ka yirriyirri-nyayirnirli jaruju purda-nyanyi wangkanja-kurraju. Nyurrurlakariji kulankulurla Kaatuku, lawa. Kujarlanya kankulu jamulu purda-nyanyi jaruju wangkanja-kurraju."

Jijaji-jana wangkaja jaru Yipuruyamu-kurluju

⁴⁸ Ngula-jangkaju, yardalurla wangkaja yangka-patu Juwu-patu wiri-wiri, "Jungarnangkulu yangkaju kamparru-wiyi wangkaja kujarnangkulu yangka Jamariya-wardingki nganta punku-pajurnu manu jirrinypa-kurlupajurnu."

⁴⁹ Ngula-jangkaju, junga-juku, Jijajirlilki-jana jangku-manu, ngulaju kujarlu, "Ngajuju kularna jirrinypa-kurlu. Ngari karnarla ngajukupalanguku Wapirraku pulka-pinyi, kujarlaju-malku kankujulu ngajuju punku-pajirni manu jirrinypa-kurlu-pajirni. ⁵⁰ Kula karna-jana ngajuju warru

wangka yapa ngalya-karikiji, ngulangku nganta yungulpajulu pulkapungkarla, lawa. Kala Kaatu, kuja-ka kankarlarra nyina, ngulanya kajana ngampurrpaju nyina yapakuju yungujulu ngajulukunya pulkapinyi. Nyanungurlunya kaju ngajuju miimii-nyanjarla ngurrju-pajirni.

⁵¹ Junga karna-nyarra ngajuju nyampuju wangka. Kajiji nganangku-puka yapangku limpangku purda-nyanyi wilji-wangurlu, ngulaju yaliji yapa kula palimi.”

⁵² Ngula-jangkaju, yardalurla wangkaja Jijajikiji, “Kuja-kurraju wangkanja-kurra karnangkulu milya-pinyilki kuja kanpa warungka wangka ngulaju jirrinypa-kurru! Yangka nganimpakupalanglu Yipuruyamu palija-jala nyurru-wiyiji, manulu yangka-patu-kari nganimpala-nyangu-yijala jarukungarduyu-patuju palija-yijala. Ngula-jangkala-malku kanpa nyuntuju wangka kula palimilki nganta nganangku-puka yapangku kajingki wilji-wangurlu nyuntulu purdananyani, ngulaju nganta kula palimilki. ⁵³ Warlalja-Wiri-pajirni mayi kanpa-nyanu nyuntuju parrparda-juku nganta yalikiji Yipuruyamuku? Nyanungu-jala palija, manu yangka-patu-kari jarukungarduyu-patu-kariji nyanungu-jalalu palija. Ngana ngantarpa nyuntuju, wiri ngantarpa?”

⁵⁴ Jijajirlilki-jana jangku-manu-yijala, “Kajilparnaju ngaju-miparlu wiri-pajikarla, ngulaju ngari kalakarnaju jamulu lawa-pajirni. Kujaju kula junga. Kaaturlu-yijala kaju ngajuju wiri-pajirni. Nyurrurla kankulu wangka Kaatuku nganta kankulurla nyina warlalja nganta nyurrurlaju. Kala lawa! ⁵⁵ Nyurrurlajunkulurla ngurrra-nyayirni Kaatukuju, ngulaju karna ngaju-miparlu milya-pinyi nyanunguju. Kala kajilparnaju ngajulurlu ngurrra-pajikarla nyanunguku, ngula-jangkaju kajikarna warlkanji-yijala nyinami nyurrurla-piyalku-yijala. Ngajuju karna milya-pinyi nyanunguju, manu karna lawa-mani-juku warrki nyiyarlangu yangka kuja kaju Kaaturlu wangkanjarlu yinyi. ⁵⁶ Nyurrurlakupalangurlu yangkangku Yipuruyamurlu ngulangkujulpaju nyanjarla milya-pungu ngajukuju yan-injarnikiji nyampu-kurraku, ngulakujulpaju wardinya-nyayirni nyinaja marlaja ngajukuju.”

⁵⁷ Ngula-jangkaju, yangka-paturlujulu jangku-maninjarla payurnu Jijajiji, “Nyampujunpa murnma-juku kurdu-warnu jarlu-pardu-wangu-juku, ngulangkuju nyarrparlunpa nyangu kuja Yipuruyamu palija nyurru-wiyi ngulaju nyuntu-wangurla-wiyi?”

⁵⁸ Ngula-jangkaju, Jijajirlilki-jana jangku-manu, ngulaju kujarlu, “Yangka kuja Yipuruyamu palka-jarrija, ngula-wangurla-wiyiji ngajujulparna palka-juku nyinaja ngulaju JUKURRARNU-juku.” ⁵⁹ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, kujarlajulurla jangkardu manu pirlilki yarturlu-wati Juwu-paturluju wiriwirriliji yungulu nganta luwarninjarla pungkarla. Ngula-kujakuju Jijajiji warru wuruly-yarnkajarra yalingirliji Yuwarli Maralypi-ngirligli.

9

Nyampuju yimi milpa-parnta-kurlu kuja Jijajirli parlpuru-manu nyankakulku

¹ Kujalpa-jana Jijaji jirrnga yaninja-yanu kurdungurlu-patuku, ngula-jangkaju rdipijalra watiki jintaku milpa-parntaku, ngulaju milpa-parntajuku palka-jarrija. ² Ngula-jangkaju, payurnulu Jijajiji nyanungu-nyangurluju kurdungurlu-paturluju, “Tija, nyiya-jangka nyampuju palka-jarrija kujaju milpa-parntaju? Kuja ngantalpa-pala marda maju-wiyi ny-

inaja nyanungukupalangu-jarraj marda? Manu marda nyampu watilpa maju-wiyi nyinaja. Kuja-jangka mayi?”

³ Jijajirlilki-jana jangku-manu, ngulaju kujarlu, “Lawa! Kula maju-wanawana milpa-parntaju palka-jarrija, lawa. Nyampuju wati kuja-ka milpa-parnta nyina, ngulangkaju yungu-nyarra Kaaturlulku yartarnarri-kirrliri milki-yirrarni warrki nyanunu-nyangu, ngula-kurraju yungunkulu nyanyi nyurrurlarlu warrki-jarrinja-kurraju. ⁴ Parrangkaju, warrki-jarriyarlarlalparlipa ngalipaju yartarnarri-kirli Kaatu-kurlangu-kurlu yangka-kurlangu-kurlu kujaju ngaju yilyajarni yartarnarri-kirliji. Ngakaju kapu-ngalpa munga-jarrimilki, ngula-puruju kulalpa nganalku warrki-jarriyarla. ⁵ Nyampurla kuja karna walyangka ngaju nyina, ngulaju karna nyina Kaatu-kurlangu Jarra-nyayirni-wangu.”

⁶ Ngula-jangkarluju nyinypalku kujurnu. Kuja nyinypa kujurnu walya-kurra, ngulaju yali-jangkaju nyinypa-jangka walyaju yakiriji pina-kapurdu-manu, ngula-jangkaju manulku, manu maninjarla milpa-jarralku maparnu walya yakiri-kirrliri. ⁷ Ngula-jangkaju, wangkajalkurla yangkakuju watiki, “Yanta yangka-kurra ngapa-kurra yirdi-kirra Jilamu-kurra, ngulangkaju-nyanu miparrpalku ngapa-kurlurlu yarlirninjarla parljika.” Junga-juku, yangkaju wati yarkajarralku yangka-kurraju ngapa-kurra, ngulangkaju-nyanu miparrpalku parljurnu. Manu ngula-jangkaju, parljirninjarla pinalku yanu ngurru nyanunu-nyangu-kurra. Ngulangkujulpa nyangu warrajalku milpangkuju ngurrjungkulku. (Yaliji yirdiji ngapaju Jilamuju, ngulaju-ka wangka jarungka Yaramikirla ngulaju ‘Yapa Yilyanya-warnu’.)

⁸ Yangka yali wati kuja pina-yanurnu ngurra-kurra nyanunu-nyangu-kurra, ngulajulpalu yipilji-paturlu nyanunu-nyangu-paturlu nyangu ngurrjulku kujalpa milpangku ngurrjungkulku nyangu. Panu-karirli nyan-gulpalu yangka-jangkarluju kujalpa-jana kamparru-wiyi milpa-parntarlu-wiyi warrarda warlkurnu talakupurdarlu, ngulangkujulpalu nyangu-yijala milpaju ngurrjulku. Ngulakujulpalu-nyanu yangkakuju yapangku payurnu, ngulaju kujarlu, “Waraa! Yangkanya nyampuju wati kujalpa-ngalpa ngalipa talaka-purdarlu warrarda warlkurnu milpa-parntarlu-wiyi?”

⁹ Junga-juku, panu-karijili wangkaja, “Yuwayi, nyampuju-ngarra yangka-juku jintu-juku wati.”

Panu-karijili wangkaja, “Lawa, nyampuju jintu-kari wati-kari. Nyanunu-piya-yijala ngari miparrpaju.”

Ngula-jangkaju, nyanungulku-jana wangkaja yangkalku wati, “Yuwayi, ngajulurlulparna-nyarra yangkaju payurnu ngarringkiji talakupurdarluu.”

¹⁰ Ngula-jangkaju, payurnulkulu nyanunguju watiji, “Nyiya-jangka kanpa milpangku ngurrjungkulku nyanyi jalanguju?”

¹¹ Ngula-jangkaju, nyanungulku-jana yarda jangku-manu, “Yali wati, yangka kuja kalu yirdi-mani Jijaji, ngulangkuju milpalkuju maparnu ngajuju walya yakiri-kirrliri, manuju yilyaja yali-kirra ngapa-kurra yirdi-kirra Jilamu-kurra, manu wangkajaju ‘miparrpangku yarlirninjarla parljika.’ Junga-juku, yanurna yali-kirra ngapa-kurra, ngulangkajurnaju miparrpaju yarlurnu manu parljurnu. Ngula-jangkarlu kapanku nyangurna nguruju warraja-nyayirni milpangkuju warrajarlulku.”

¹² Ngula-jangkaju, payurnulu yaliji wati, “Nyarrpara nyanunguju?” Nyanungulku-jana jangku-manu, “Karija.”

Nyampuju yimi ngulaju wati-kirli yangka pampa-warnu-kurlu kujalu Paraji-paturlu jinyijinyi-maninjarla payurnu

13-14 Yangka kuja Jijajirli wati parlpuru-manu walya yakiri-kirlirli kapurdu-maninjarla, ngulaju Jarrirtiyirla Parra-nyayirni-wangurla. Ku-jarajulu kangulu yangkaju wati Paraji-patu-kurralku. **15** Ngula-jangkaju, yarda payurnulkulu yangkaju wati Paraji-paturluju, ngulaju kujarlu, "Nganaku kanparla milpa ngurrjungkulkuju marlaja nyanyi warrajaruju?"

Nyanungurlulku-jana jangku-manu yangkangkuju pampa-jangkarlu watingkiji, "Jijajirliji walya yakiri-kirlirli maparnu milpa-jarraju. Ngula-jangkaju, ngapangkulkurnaju parljurnu miparrpaju, ngula-jangkarluju karna nyanyi ngurrjuju warrajaju."

16 Ngula-jangkaju, ngalya-karijili Paraji-patuju wangkaja kuja, "Kuja yangkangku nyampu wati parlpuru-manu, ngulaju kula-ka Kaatu-kurlangu warrkini nyina. Kaji warrkini Kaatu-kurlangu nyinayarla, ngulangkuju kula nyampu wati parlpuru-mantarla Parra-nyayirni-wangu-puruju, kapu yampiyarla. Kala ngari kutu parlpuru-manu Parra-nyayirni-wangu-puruju."

Ngulakujulu-jana ngalya-kariji Parajiji kapuru nyinaja, manulu wangkaja kuja, "Kajilpa yali wati maju-panu nyinayarla, ngulangkuju nyarrparlulku-yijalalpa parlpuru-manu Kaatu-kurlangu-kurlurlu yajiki-kirlirliji yartarnarri-kirlirliji?" Ngula-jangkaju, Paraji-patuju jarkujarkulpalu-nyanurla kapuru nyinaja ngungkurr-nyinanja-wangu.

17 Ngula-jangkaju, yardalu payurnu yangkaju wati Paraji-paturluju, "Yalirli watingki ngulangku kujangku nganta nyuntu parlpuru-manu. Ngulaju ngula-juku. Nyarrpa kanpa manngu-nyangu ngana nganta nyanunguju?"

Nyanungurlulku-jana jangku-manu yangkangkuju watingki, "Nyanunguju watiji ngulaju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu."

18 Ngulajulpalu Paraji-paturluju milya-pungu nyampu wati kujalpa nyangu warrajalku milpangkuju. Ngula-jangka-malku kulalurla ngungkurr-nyinaja nyampuku watiki, kujalpa-nyanu nyanungurlu yimi-ngarrunu kuja nganta milpa-parnta-juku palka-jarrija. Ngula-jangkaju kujarlaju, jarulkulu-jana yilyaja nyanungukupalanglu-jarraku ngati-nyanuku manu kirda-nyanuku nyampukupalangkuju watikipalanguku yungu-pala yanirni nyampuku yimi-ngarrirrinjaku. **19** Junga-juku, yanurnu-pala yangka-kurraju, ngula-jangkaju payurnulkulu-palanglu Paraji-paturluju, "Nyampu ju nyumpala-nyangu mayi kaja-nyanu? Junga mayi kanpala wangka nyumpalaju nyampu nganta kuja palka-jarrija kuja-juku milpa-parnta-juku? Kuja kanpala kuja wangka nyumpala, kala nyarrpakulku-yijala-ka nyanyi milpangkuju warrajarlaju?"

20 Ngula-jangkaju, jangku-manulu-jana nyanungu-jarrarluku yangkajarrarluku watikipalanglu-jarrarluku, "Milya-pinyi karlijarra nyampu ju ngajarraku-jarrangku kaja-nyanu, junga nyampu palka-jarrija kuja-juku milpa-parnta-juku. **21** Jalanguju kula karlijarra ngajarrarluku milya-pinyilkii nyarrparla mayi kuja-ka warrajarluku milpangkuju nyanyi, manu nganaku mayi karla marlaja nyanyi warrajalkuju, ngulaju kula karlijarra milya-pinyilkii. Kutulu payika nyanungu-mipa kurdu-wanguja! Nyanungurlu kapu-nyarra jangku-mani yirdija kurdu-wanguja!"

22 Yangka-jarra kujalu-jana kuja wangkaja Juwu-patuku wiriwiriki watikipalanglu-jarra, ngulaju lanilki. Ngulakuju kamparru-wiyiji Juwu-patuku wiriwiriji wangkajalu-nyanu, "Kaji nganangku-puka Kaatu-kurlangu Mijaya nganta yirdi-mani yali Jijaji, ngulaju karlipa juwakijirninjarla yilyami ngalipa-nyangu-ngurluju jaaji-ngirligli tarnnga-juku."

²³ Ngulangkanya-pala-jana yangka-jaraju watikipalangu-jaraju lanilkiji wangkaja yangkakuju Juwu-patuku wiriwiriki yangka kujalu-jana wangkaja kuja, "Kutulu payika nyanungu-mipa kurdu-wanguja! Nyanungurlu kapu-nyarra jangku-mani yirdija kurdu-wangurlu!"

²⁴ Ngula-jangkaju, yarda yajarnunjunulkulu yangkaju wati Parajipaturluju, ngulakujulurla wangkajalku, "Nyampurlaju-ngaampa wangkaya nganimpakuju jungarni-nyayirni Kaatu-kurlangurla yirdingkaju! Yaliji karnalu wati milya-pinyi maju-nyayirni!"

²⁵ Junga-juku, watingkiji-jana jangku-manulku, "Ngurrpa karnarla ngaju nyina yalumpukuju watikiji, marda-ka ngurrju nyina, marda-ka maju nyina. Karijaja, kula karna milya-pinyi ngajulurluju. Ngulaju ngari karnaju milya-pinyi kujalparna milpa-parnta-wiyi nyinaja, manu kuja karna jalangu milpa warrajalku nyina, ngula-mipanya karnaju milya-pinyi."

²⁶ Ngula-jangkaju, yarda-jana jangku-manu yangkangkuju watingki, "Yangka-jalarna-nyarra nyurru-juku yimi-ngarrurnu nyarrparlu kujaju ngajuju parlpuru-manu. Ngulaju kankujulu ngari jamulu purda-nyanyi warrarda. Nyurrurlarlangu mayi kankulurla ngampurrpaju nyina yungunkulu pura?"

²⁸ Kujarlaju, kulungkulkulpalu wurrangku-juku ngarrurnu, "Nyuntunparla kurdungurlu nyanungukuju, kala nganimparluju karnalu purami Mujuju-kurlangu! ²⁹ Nganimparluju, milya-pinyi karnalu kujarla Mujujuku wangkaja Kaatuju. Kala nyanungu yalumpu wati, ngulaju kula karnalu milya-pinyi nyarrpara-malu mayi yalumpuju."

³⁰ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja, "Ngayi, ngayi! Kala ngariji ngajuju kutu parlpuru-manu milpaju! Junga mayi kankulurla ngurrpa-juku nyina nyampukuju watiki, kula kankulu mayi milya-pinyi nyarrpara-malu mayi nyanunguju! ³¹ Ngaliparluju karlipa panungkuju milya-pinyi yangka kajilpa nganangku-puka maju-panurlu payikarla Kaatu nyiyarlanguku, ngulaju kula Kaaturluju purda-nyanyi, kapu ngulaju ngari jamulu purda-nyanyi. Yapa kajana Kaaturluju purda-nyanjarla jangku-mani, ngulaju yangka yapangku kuja kalu pura kuruwarri nyanungu-nyangu, ngularramipanya kapu-jana purda-nyanjarla jangku-mani. ³² Nyurru-wiyi kuja kalalu nyurnunyurnu-wiyi nyinaja, kuja yapa ngana-puka pampa-juku palka-jarrija, ngulaju kula nganangku parlpuru-manu pampa-jangkaju yali-piyarluu yangka-piyarlu wati-piyarlu kujaju ngaju parlpuru-manu pampa-jangka-yijala. ³³ Yaliji wati kujaju parlpuru-manu ngajuju, yali-jalanagarra Kaaturlu yilyajarni. Kaji yilyanja-wangurlu yampiyarla Jijaji, kula nyiyarlajinta warrki-jarriyarla yartarnarri-kirliji, lawa."

³⁴ Ngula-jangkaju, yangka-patulkulurla Juwu-patu wiriwiri wangkaja wati pampa-warnuku, "Nyuntujunpa maju-nyayirni-wiyi palka-jarrija. Manu kujangkupala nyuntukupalangu-jarrarlu mardarnu, ngulapurujulpanpa maju-juku wiri-jarrinja-yanu. Ngula-jangkarlu-malku yinpa-ngaampa mayi nganimpaliku puta pinarri-mani Kaatu-kurlangukuju?" Ngula-jangkaju, yangkaju wati, yunturninjarla yilyajalkulu jaaji-ngirliji Juwu-kurlangu-ngurluju tarnngalku.

Nyampuju yimi yapa-kurlu kuja kalu milya-pinyi nganta Kaatu milpa-parnta-piya-wangurlu nganta

³⁵ Jijajirliji purda-nyangu jaruju yangka-kurluju wati-kirli yangka kuja ngantalu Juwu-paturlu wiriwrirli yuntur ninjarla yilyaja nganta jaajin girliji nyanungu-patu-kurlangu-ngurlu. Ngulakujurla warrirninja-yanu, manu parlu-pungu. Parlu-pinjarla payurnu Jijajirliji, “Ngungkurr-nyina mayi kanparla yangkakuju Yapa-nyayirni-wangku Kaatu-kurlanguku?”

³⁶ Ngula-jangkaju, yangkangkuju watingki payurnu, “Ngana nyanunguju yali wati kuja kanpa yirdi-mani Yapa-nyayirni-wangu? Ngampurra-nyayirni yungurnarla wala nyina.”

³⁷ Jijajirliji jangku-manu, “Nyurrunpa nyangu nyanunguju yali wati. Ngulaju karnangku nyampunya wangka ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlanguju.”

³⁸ Ngula-jangkarluju jangku-manu Jijaji, “Warlalja-Wiri, wala karnangku nyina manu ngungkurr-nyina!” Ngula-jangkaju, jarntarru-jarrinjarla partarrinjuna kamparrurla Jijajikiji.

³⁹ Jijajiji yardarla wangkaja yangkakuju watiki, “Ngajujurna yanurnu nyampu-kurraju yirna-jana yapa miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. Ngurrjungkuju yungujulu marlaja nyanyi ngajuku warrajalku pampa-jangkarluju, ngulangkuju kapulu milya-pinyi-nyayirni Kaatuju. Manu majungkuju, yangka kuja kalu milya-pinyi nganta Kaatuju nganta, ngulaju kapujulu marlaja pampa-jarrilki nyanja-warnuju ngajukuju, ngulangkuju kapulu kanginy-pinyi Kaatuju.”

⁴⁰ Kuja-kurra kujalu wangkanja-kurra purda-nyangu Paraji-paturluju, ngula-jangkaju, wangkajurla Jijajikiji, “Nganimpaku mayi kanpa-ngaipa nyuntuu nginji-wangka? Manu kanpa-ngaipa nganimpaju pampa-pajirni?”

⁴¹ Jijaji wangkaja-jana, “Kajilpankulu pampa nyinayarla, kulalpa-nyarra nganangku maju-pajikarla nganta, lawa. Kala kuja kankulu-nyanu nyurrurlarlu pina nganta pajirni Kaatuku nganta, ngulaju kankulu maju-juku nyinanja-yani.”

10

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra jiyipikingarduyu-kurlu

¹ Nyanungu-jana wangkaja, “Ngajulurlu karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku yimi-nyayirni-wangu jiyipikingarduyu-kurlu. Yinya yangka yartingka kuja kalu jiyipi-wati nyina, yapa kalu yuka manu wilypipardi yinya-ngurluju kiirti-ngirliji. Yangka purunjunju-wati kuja kalu-jana jiyipi murrumurru-mani, ngularra-mipanya kalu warrkarni pinjiwanaju jiyipiki pinjakuju. ²⁻³ Kuja-ka jiyipikingarduyu yanirni nguru-yirrarninjaku jiyipiki yarti-jangkaku, purlami kajana kuja-ka kiirti-kirra-jarri. Warrkini jinta-karirli kuja kajana warrawarra-kanyi jiyipi manu kiirti, purda-nyanyi-ka jiyipikingarduyu yinyaju purlanja-kurra, manu linpa-ka milya-pinyi. Ngula karla kiirtlik rurrrpa-mani jiyipikingarduyu yali yukanjarniki. Jiyipi-watirlangurlu kalu yinya-kirlangu jiyipikingarduyu-kirlangu linpaju milya-pinyi. Jinta-kari jinta-kari kajana yirdi-mani, ngula kajana nguru-yirrarni yarlu-kurralku.

⁴ “Ngula kajana jiyipikingarduyurlu nguru-yirrarni jiyipi-watiki yarlu-kurra, nyanungu kajana kamparru wapanja-yani. Milya-pinyi kalu nyanungu-nyangu linpa. Kujarlanya kalu puranja-yani purdangirli-warlarlu. ⁵ Yinyarrarlu jiyipi-watirli kulalu-jana purami yapa-kariji. Kajili kanginy-pinyi linpa yapa-kari-kirlangu, kapulurla jurnta parnka.”

⁶ Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu nyamu yimi-nyayirni-wangu jiyipi-kirli yapaku. Kulalu purda-nyangu kujalpa wangkaja, Kanginy-pungulpalu.

Jijaji kajana yapaku yulkami Jiyipikingarduyu Ngurrju-piya

⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapaku, "Ngajulurlu karna-nyarra yimi junga-nyayirni yimi-ngarrirni. Yapa nyampurla walyangka kalu nyina jiyipi-piya. Manu ngajujurna-jana kiirti-nyayirni-wangu." ⁸ Kujarna ngaju nyampu-kurra yanurnu, kujakungarntiji purunjunju-wati kalalu yanurnu jiyipiki maninjaku. Ngarilpalu-jana murrumurru-manu jiyipi-watiji. Yinyarrarlu jiyipi-watirli kulalu-jana purda-nyangu wangkanja-kurraju, lawa. ⁹ Ngajujurna kiirti-nyayirni-wangu jiyipi-watikiji. Kajili jiyipi-wati yukamirni Kaatu-kurlangu-kurra ngaju-wana, kapurna-jana warrawarra-kanyi. Kapulu yukamirra manu wilypi-pardimirni ngaju-wana yungulu marna ngarni. Kulalpa-jana nganangku murrumurru-mantarla yalirlaju.

¹⁰ "Purunjunjuju, ngari-ka yanirni jiyipi purungku-maninjaku yungulu-jana pinjarla maju-mani tarnnga-juku. Ngajurna yanurnu yungulu jiyipi-watiji nyina wardinyi tarnnga-juku ngaju-kurlu." ¹¹ Ngajurna Kaatu-kurlangu Ngurrju Jiyipikingarduyu. Kajirla marda warnapari jangkardu yanirni jiyipiki, kajika marda jiyipikingarduyu pinyi. Ngulaju ngula-juku. Ngampurrpa-juku karna nyina palinjakuju yungurna-jana jiyipi-ji ngajuyangu warrawarra-kanyi. ¹² Warrkini-patu-kari, kula kalu ngurrju nyina ngaju-piya Jiyipikingarduyu Ngurrju-piya. Kula kalu-jana jiyipi nyanungurraku nyina, lawa. Kujarlanya, kuja kalu nyanyi warnapari yaninjarni-kirra, yampinjarla kalu-jana wuruly-parnkami jurnta warrawarra-kanja-wangu. Ngula-jangkanya kajana warnaparirliji pinyi jiyipi-watiji, ngula kalurla jurnta parnkami mukulku kuja-purda kuja-purda. ¹³ Yinya Warrkini-patu kula kalu-jana yulka jiyipikiji. Kujarlanya kalurla laniji jurnta parnka warnaparikiji.

¹⁴ "Ngajujurna Kaatu-kurlangu Ngurrju Jiyipikingarduyu. Milya-pinyi karna-jana ngaju-nyangu jiyipiji, manu ngaju kajulu milya-pinyi-yijala. ¹⁵ Wapirrarlu kaju ngajuju milya-pinyi-nyayirni. Kuja-piyarlu-yijala karna milya-pinyi ngajulurlu. Ngampurrpa karna nyina palinjakuju yungurna-jana jiyipi ngaju-nyangu warrawarra-kanyi. ¹⁶ Ngajulu karna-jana jiyipi panu-kari mardarni, kula kalu nyampurla yartingka nyina. Yaninjarla karna-jana maninjini nyampu-kurra, manu kapujulu ngaju-nyangu linpa purda-nyanyi. Ngula-jangka kapurna-jana jiyipi panu-jarlu mardarni yurturlurla, manu ngaju jinta kapurna-jana Jiyipikingarduyu nyina.

¹⁷ "Ngampurrpa karna nyina palinjaku, ngula yungurna wankaru-jarri pina. Kujarlanya kaju Wapirraju yulkami ngajukuju. ¹⁸ Nganangku kulalpaju ngajuju pungkarla, lawa. Kala ngari karnaju ngajuju kutu yinyi yungujulu pinyi. Kujakunyaju Kirdanaju wangkaja. Ngajukuju yungu yartarnarri yungurnaju yapa-kurra yinyi kutu yungujulu pinyi. Manu yartarnarriji yungu pina-wankaru-jarrinjaku."

¹⁹ Kujalu Juwu-paturlu purda-nyangu Jijaji kuja-kurra wangkanja-kurra, panu-karilirla ngungkurr-nyinaja, manu panu-karilirla kapuru nyinaja. ²⁰ Kapurunju-patulu-jana wangkaja panu-kariji, "Jijajirli-ka juju mardarni! Warungka nyanunguju! Nyiyaku kankulu purda-nyanyi?"

²¹ Yangka-patu kujalurla ngungkurr-nyinaja Jijajiki, wangkajalu, "Kajilpa Jijajirli juju mardakarla, nyarrpakulpa wangkayarla nyiyarningkijarra ngurrjuju? Kajilpa mardakarla, kula marda pampaju ngurrju-mantarla nyanjakuju!"

Juwu-paturlu wiriwirirli Jijajiji wurra-maninjarla puta pungu pirli-kirlirli

²²⁻²³ Pirriya-puru Jurujulumurlaju, manu Jijajilpa palka nyinaja purlapakungarnti yirdiji 'Kanuka'. Parra jintangka, Jijajilpa wapanjayanu Yuwarli Maralypirlaju yirdingkaju 'Julumunu-kurlangu Yamangka'.

²⁴ Yapa panu-karilirla turnu-jarrija Jijajiki, manulu payurnu, "Nyangurlanpa-nganpa jungaju wangka yulyurlku-yinja-wangu? Kajinpa nyina Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu Mijaya, kujangku nyampu-kurra yilyajarni, wangkaya-nganpa ngurrju yungurnangkulu milya-pinyi."

²⁵ Jijajirli-jana yalu-manu, "Nyurrurna-nyarra yimi-ngarrurnu ngajuju Kaatu-kurlangu Mijaya. Kalankujulu wurra-manu ngungkurr-nyinanjanawangurlu. Ngajukupalangluruji Kirdanarlu yungu warrkiji, manu karnarla warrki-jarrimi nyanunguku. Kujarlanya yungulpankujulu ngajuju milya-pungkarla ngajuju Mijaya. ²⁶ Nyurrurlarlu kula kankujulu ngajuju milya-pinyi. Nyurrurla kula ngaju-nyangu jiyipi, lawa. Kujarlanya kula kankujulu ngajuku wala nyina. ²⁷⁻²⁸ Ngaju-nyangu jiyipirli kajulu linpaju purda-nyanyi, manu karna-jana milya-pinyi. Purami kajulu. Kujarlanya kapulurla jirrnganja nyina wankaru Wapirrakuju tarnnga. Nganangku kulalpa-jana kangkarla ngaju-kujakuju. ²⁹ Ngajuku Wapirrarluju yungu jiyipi-watiji ngajuku, manu nyanunguju wiri-jiki nyiyarningkijarrakuju. Kulalpa-jana nganangku mantarla nyanunguju nyangu rdaka-jangkaju. ³⁰ Wapirra manu ngaju, ngajaraju jintangka."

³¹ Ngulalu Juwu-wati wiriwirirli purda-nyangu Jijaji kuja-kurra wangkanja-kurra, pirlili-jana jangkardu manu luwarninjakungarnitirli.

³² Jijaji-jana wangkaja, "Ngajurna-jana ngurrujy nyinaja yapaku nyurra nyampurlaju. Kujakunyaju Wapirrarluju yilyajarni nyampukurra. Nyurrurlunkujulu nyangu-jala ngajuju warrki-jarrinja-kurraju. Kujarlanya mayi yungunkujulu pinyi nyampurra-kurlurru pirli-kirli?"

³³ Yalu-manulu Jijajiji, "Lawa! Kularnangkulu pinyi warrki nyuntu-nyangu-jangka! Kapurnangkulu pinyi kujanpa yimi punku wangkaja. Nyuntujunpa wati ngari, ngulanpa-nyanu Kaatu-pajurnu. Kujarlanya kapurnangkulu pinyi nyampu-kurlurru pirli-kirli."

³⁴ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, "Nyurrurla-nyangu kuruwarrirla, Kaatu-ka wangka kuja, 'Ngajurna-nyarra milarnu yungunkulu-jana wiri-wiri nyina ngaju-piya ngaju-nyangu yapaku. Ngaju-piyarlu yungunkulu-jana miimii-nyanyi. Nyurrurlajunkulu ngaju-piyajala.'"^{*} ³⁵ Kaatu-kurlangu yimi ngulaju-ka Payipulurlaju junga wangka tarnnga. Wangkaja-jana yapaku, manu-jana nyanungu-piya-pajurnu jurruku-juku Kaatu-piyaju.

³⁶ Kala ngaju, Wapirraju ngajuku wangkaja, manu yilyajarniji nyampukurra walya-kurra. Kuja-jangka, nyiyaku kankujulu punku-pajirni. Ngarirnaju Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu-pajurnu. ³⁷ Nyurrurlarlu mayi kankulu rampal-mannu-nyanyi ngaju nganta karnarla waparlku nyina ngajukupalangku Kirdanakuju purda-nyanja-wangu nganta? Kajilpa junga ngunakarla kuja, ngarijilli kutu yampiya wala nyinanja-wangurlu.

³⁸ Nyurrurla kula marda kankujulu ngajukuju ngungkurr-nyina nyarrpa kuja karna wangkami. Ngaju karna warrki-jarrimi ngurrju-nyayirni Wapirra-piya-juku. Kujarlanya yungulpankujulu wala nyinayarla yungunkulu milya-pinyi yangka Wapirra manu ngaju, ngajaraju jintangka."

³⁹ Kuja Jijaji kuja wangkaja, yungulu nganta Juwu-wati wiriwirirli puuly-mardarninjarla yirrakarla rdakungka, ngari-jana journta yanu.

⁴⁰ Nyanunguju pina-yanu murrarninginti karru Jurdunurla yangka-kurra-yijala kuja kala-jana Jaanu Papitajirli wankarurlu-wiyi yapa ngapangka

* **10:34** Nyangka Psalm 82.6

papitaji-manu. Nyinajalpa ngulangka-wiyi-jiki ngari witalku. ⁴¹ Kujalpa yinyarla nyinaja, yapa panulurla yanurnu. Wangkajalpalu-nyanu, “Jaanurlu kula-nganpa yapaju ngurrju-manu Kaatu-kurlangu yartarnarri-kirlirli. Kala nyiyarningkijarra kuja-nganpa yimi-ngarrurnu Jijaji, ngulaju junga.” ⁴² Panu-jarlu yapalpalurla wala nyinaja Jijajikiji ngulangka-juku.

11

Yimi wati-kirli-yirdi-kirli Lajuru-kurlu kuja palinja-warnu pina-wankaru-jarrija

¹⁻² Wati yirdi Lajuru nyinajalpa kirri witangka yirdingkaju Pijinirla. Nyinajalpa nyanungukupurdangka-jarra-kurlu Miiri manu Maarta-kurlu. Nyampuju Miiri yangka-juku ngaka kujarla Jijajiki wirliyarlal winjurnu jara parntirrparntirrpa, yangka-juku kuja Jijaji wirliya maparnu jurrungku parduna-maninjaku. Parra jintangka, Lajuruju nyurnu-jarrijalku. ³ Kuja Lajuru nyurnu-jarrija, nyanungukupurdangka-jarrarlunga yapa jinta yilyaja yimi-kirli Jijaji-kirra. Yapa yali wangkajarla Jijajikiji, “Warlalja-Wiri, nyuntu-nyangu wungu-warnu Lajuruju-ka nyurnu-nyayirni nyina.”

⁴ Jijajirla wangkaja nyanungukuju, “Yuwayi, junga kujaju. Kula tarngga palimi, lawa. Nyanunguju nyurnu-jarrija yungulu yapangku milya-pinyi Kaatu kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina manu yungulurla nyanunguku kajanayurlangu pulka-pinyi.”

⁵ Jijajilpa-jana yulkaja-nyayirni Maartaku manu nyanungukupurdangkaku Miiriki manu Lajuruku. ⁶ Kuja Lajuru purda-nyangu nyurnu, kula kapanku yanu, lawa. Murnmalpa nyinaja ngulangka-juku parra jirramaku. ⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana kurdungurlu-patuku wangkaja, “Pinarlipa yani Jurdiya-kurra.”

⁸ Wangkajalurla, “Tiija, pirrarni-kari kujalpanpa Jurdiyarla nyinaja, yapangkungkulu nyuntuju puta pungu pirli-kirlirli. Nyiyaku kanpa pina-yani yali-kirraju?”

⁹ Jijajirla-jana yalu-manu, “Purda-nyangkajulu! Kuja-ka wanta pardimirni mungalyurru, yurirrimi-ka nguru-wana kakarrara-ngurlu karlarra-kurra yukanjakungartiji. Kuja-puruju wanta kuja-ka jankami, yapangkuju kalu nyiyarningkijarra nyanyi warrajarlu, manu kalu wapami rampal-wantinja-wangu. ¹⁰ Kuja-ka wanta yukamirralku, ngula-jangka munga-jarrimilki-ka. Nganangku kula-ka nyanyi nyiyarlangu, lawa. Manu kaji yapa wapami mungangka, kapu rampal-wantimi.”

¹¹ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Ngalipa-nyangu wungu-warnu Lajuruju-ka jardalku ngunami. Yakarra-maninjini karna.”

¹² Wangkajalurla, “Warlalja-Wiri, kuja-ka nyanungu ngari jarda ngunami, kapu ngurrju-jarrimilki.”

¹³ Kurdungurlu-paturlulu rampal-manngu-nyangu kula-nganta Lajuruju jarda-juku. Kuja-jana Jijajirla yimi-nyarrurnu Lajuru nganta jarda, yimi-nyarrurnulpa-jana ngurrjungku kuja Lajuru nyurru-juku palija. ¹⁴ Ngula-jangka, wangkaja-jana, “Yuwayi, Lajuruju nyurru palija. ¹⁵ Ngajurna wardinyi kujarna ngajuju nyampurla-juku nyinaja yaninja-wangu. Kajirna marda yantarla Lajuru-kurra pirrarni-pardu-kari, ngulaju kulankujulu ngungkurr-nyinayarla. Yanilki karna yungunkujulu ngungkurr-nyinalku. Yanirlipa!”

¹⁶ Jinta kurdungurlu Tamiji, yirdi-karriji Titimaji. Wangkaja-jana panukariki kurdungurluku, “Yanirliparla jirranganja ngalipa-nyangu Tijaku yungurliparla jirranganja palimi nyanunguku!”

Jijajirli Lajuru wankaru-manu palinja-warnu

¹⁷ Kuja Jijaji yanurnu Pijini-kirra, yapangkulurla yimi-ngarrurnu kujalpa Lajuru-kurlangu palka ngunaja pirnkingka murntu-pala parraku. Yirrarnulu yalirla. ¹⁸ Yali kirri Pijini, ngulaju kutu kirri wiriki Jurujulumuku. ¹⁹ Panu-jarlu Jurdya-wardingki yapalu-jana yanurnu Maartaku manu Miiriki yungulu-palangu jirrnanga yulami yungu-pala wajampa-wangu nyina nyanungukupdangka-ngurlu Lajuru-ngurlu kuja-pala wajawaja-manu.

²⁰ Maartarlu purda-nyangu Jijajilpa yanurnu-juku nganta yirdiyirla, wapirdirla yanu kulkurru. Miiriji nyinaja-jukulpa yuwarlirla. ²¹ Kuja nyangu Jijaji, wangkajarla, "Warlalja-Wiri, kajinpà nyuntu kapanku-juku yantarlarlni, kula paliyarla ngajukupdangkaju. Kapu wankaru-juku nyinayarla. ²² Ngulaju ngula-juku. Milya-pinyi karna kajinpà Kaatu payirni nyiyaku, kapungku purda-nyanyi. Kajikangku yartarnarrilangu yinyi ngajukupdangka yakarra-maninjaku."

²³ Jijajirla wangkaja, "Nyuntukupdangka kapu pina-wankaru-jarrimi!"

²⁴ Maartarla wangkaja, "Junga kujaju! Milya-pinyi karna kapu wankaru-jarri pina kaji walya nyampu lawa-jarrimi."

²⁵ Jijajirla wangkaja, "Ngajurna Wankaru-yinja-panu. Ngajulurlu jintangku karna-jana yapaju wankaru-mani yungulu nyinami Kaatu-kurlu tarngga. Walya nyampurla, panu-juku kapulu palimi. Ngana-puka kuja kaju wala nyina ngajuku, ngulaju kapurna wankaru-mani pina nyampu yapa yungu Kaatu-kurlu tarngalku nyinami. ²⁶ Yapa yali kuja kaju ngajuku wala nyina manu kuja-ka nyina Kaatu-kurlu, kula yarda palimilki. Ngungkurr-nyina mayi kanpjurla yimiki kuja karnangku wangkami?"

²⁷ Maartarlu yalu-manu, "Yuwayi, Warlalja-Wiri! Milya-pinyi karnangku nyuntuju Mijaya Kaatuku Kaja-nyanu. Nganimpalparnangkulu tarngga-nyayirni pardarnu nyuntukku nyampu-kurraku walya-kurra yaninjarnikiji kankalarra-jangkaku."

²⁸ Ngula-jangka, Maartarla pina-yaninjarla Miiriki wuruly-wangkajrala, "Tiija yanurnu nyampu-kurra, nyuntuku nganta yungungku wangkami."

²⁹ Kuja Miirirla kuja-kurra purda-nyangu, wapirdirla yanu Jijajiki nyanjaku kulkurru-kurra ³⁰ Jijajilpa murnma-juku yangkangka-juku karrija kuja Maartarlu nyangu kamparrulu-wiyi. ³¹ Yapa panu-kari kujalpalu nyinaja manu yulaja Miiri-kirli, ngulangkujulu nyangu yuwarli-ngirli kuja yarnkajarra. Manngu-nyangulu kula-nganta yanu nyanungkupdangka-kurlang pirnki-kirra yulanjaku. Ngulalu karrinja-pardinjarla puraja.

³² Miirirla rdipi ja Jijajiki kulkurru yirdiyirla, ngularla parntarrinjarla wangkaja, "Warlalja-Wiri, kajinpà nyuntu kapanku-juku yantarlarlni, kula paliyarla ngajukupdangkaju. Kapu wankaru-juku nyinayarla."

³³ Kuja-jana Jijajirli nyangu Miiri manu yapa-patu yulanja-kurra, nyanunguju wajampa-jarrija-nyayirni. ³⁴ Payurnu-jana, "Nyarrpararlankulu milyingka yirrarnu?"

Ngulalu yalu-manu, "Yantarni nganimpakurlu, Warlalja-Wiri. Kapurnangkulu milki-yirrarni pirnki kujarnalu yirrarnu." ³⁵ Jijaji yulanjaku rdirri-yungu. ³⁶ Ngulalu-nyanu yapaju wangkaja, "Nyangkalu! Jijaji-ka yulami-yijala. Mardalparla yulkaja-nyayirni!"

³⁷ Panu-karriji wangkaja, "Yuwa! Yangka kuja pampa ngurrju-manu nyanjaku, nyiya-jangkarlu yampija Lajuru nyurnu-juku ngurrju-maninja-wangu?"

³⁸ Jijajilpa wajampa-nyayirni-juku karrija. Yanu yapa-patu-kurlu pirnki-kirra. Pirlì kapurdúwiri-piyalparla yaarlpa-karrija rurrpakuju

yapa yukanja-kujakuju. ³⁹ Jijaji-jana wangkaja, “Yirntikalu ngula pirli wiri pирнки-кижаку!”

Maartarla wangkaja, “Waraa! Kuja-wangu, Warlalja-Wiri! Ngajukupur-dangkaju murntu-palaku parraku ngeuna nyurnuju. Kajika pukulyuparntimi pирнки!”

⁴⁰ Jijajirla wangkaja, “Yuwa! Nyurrurnangku wangkaja kamparru-wiyi ngajuku wala nyinanjaku. Kajinpaju wala-juku nyinami, ngulaju kappunpa nyanyi Kaatu-kurlangu yartarnarri wiri-jarlu-juku.” ⁴¹ Jungajukulu yurnturnu pirli wiriji pirnki-кижаку. Ngula kankalarra-kari nyangu Jijajirla, ngularla wangkajalku Kaatuku, “Kirdana, yati-wangka karnangku kuja kanpaju ngaju purda-nyanyi. ⁴² Kuja karnangku ngajulu wangkami, purda-nyanyi kanpaju. Kilji karnangku wangkami yungujulu yapangku purda-nyanyi nyuntu-kurra wangkanja-kurra yungulu milya-pinyi nyuntulurlunpaju yilyajarni nyampu-kurraju.”

⁴³ Nyampu-jangkaju, Jijaji purlaja, “Lajuru, yantarni pирнки-jangka!”

⁴⁴ Junga-juku, wilypi-pardija Lajuru pirnki-jangkaju pulya-nyayirni. Kula jungarni wapayarla. Waku-jarra manu mirriji-jarra nyanganu-nyangu ngulajulu wayurnu muku pijirli, ngularla yingirrirlangu wapirrija. Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Yalyi-mantalurla yungu rarralypalku wapami.”

*Wiriwirlpalurla jangkardu jaaly-manu Jijajiki yungulu pakakarla
Matthew 26.1-5, Mark 14.1-2, Luke 22.1-2*

⁴⁵ Yapa-patu kujalu yanu Miri-kirlangu-kurra yuwarli-kirra, kamparru-wiyili nyangu Jijaji Lajuru milya-jangka pina-wankaru-maninja-kurra. Kuja-jangka milya-pungulu nyanganuju Mijaya. ⁴⁶ Panu-kari yapalu yanu Jurujulumu-kurra kujalpalu Paraji-patu nyinaja. Yimi-ngarrurnulu-jana Paraji-patuku kuja Jijajirla Lajuru wankaru-manu. ⁴⁷ Ngulalu Paraji-patu jintarrija maralypikingarduyu-patu-kurru wiriwiri-kirli manu panu-kari kanjulukungarduyu-patu-kurru. Payurnulu-nyanu, “Nyarrpa-manirlipa nyampu wati? Nyiarningkijarrarla-ka ngurru-nyayirni warrki-jarrimi Kaatu-kurlangu-kurru yartarnarri-kirli. ⁴⁸ Kajirlipa yampimi warlapajirninja-wangurlu, yapangku kapulu milya-pinyi nyanganuju Mijaya. Ngula kapulu-ngalpa Ruumu-wardingki-wati kulu-jarrimi. Kapulu yaninjarla Yuwarli Maralypa maju-maninjinirni manu ngalipa Juwu-paturlangu!”

⁴⁹ Kanjulukungarduyu-paturla, wati jintalpa nyinaja yirdiji Kayupu. Maralypikingarduyu Wirilpa nyinaja Ngardarri-kirlangu. Wangkaja-jana wati-patuku, “Nyurrurlaju warungka-nyayirni! ⁵⁰ Nyiya-jangka kankulu ngurrrpa-juku nyinami? Kajirlipa pinyi nyampu wati jinta, ngulajangka Ruumu-wardingki-paturlu kapulu-ngalpa Juwu-patu yampimi pinja-wangurlu. Kala kajirlipa yampimi pinja-wangurlu, kapulu-ngalpa muku pinyi panu-juku! Kuja-kujakunyalparlipa pungkarla!” ⁵¹ Kuja Kayupu kuja wangkaja, kula palpa ngari nyanganu-nyangu yimi wangkaja, lawa. Maraljalparla wangkaja Kaatuku. Yimi-ngarrurnulpa-jana panukariki wati-patuku kapu jalangu-kari nganta palimi Jijajiji yungulu Juwu-patu panu-kari wankaru nyina. ⁵² Yuwayi, Jijaji junga palija kula Juwu-patuku-puka. Palija yungu-jana Kaatu-kurlangu yapa jinta-kurra kanyirni yapa kuja kalu ngurra-kari ngurra-karirla nyina. ⁵³ Ngula-jangka, Juwu-patulpalu wiriwiri warrarda jinta-jarrija wuruly-wangkanjaku nyarrparlu yungulu Jijaji pinyi.

⁵⁴ Milya-pungulpa-jana Jijajirliji kujalpalurla jangkardu wangkaja Juwu-patu pinjaku. Kuja-jangkanya, kula palpa wapaja yarlu-wanaju Jurdiyarlaju,

lawa. Yanu ngurra jinta-kari-kirra yirdi-kirraju Yipirayimi-kirra kutu jiljakuju. Nyinaja yalirla nyanungku kurdungurlu-patu-kurlu.

⁵⁵ Kutulkulpa karrinja-yanu Juwu-patu-kurlangukuju Purlapa Wirikiji Pajapakuju. Panulpalu Juwu-patu yanurnu Jurujulumu-kurraju ngurra-kari ngurra-kari-ngirli. Yanurnulu yungulu-nyanu wurdujarra-mani purlapakungarni. Kuja-jarrija kalalu Juwu-patuju purlapakungarniji. ⁵⁶⁻⁵⁷ Maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu Paraji-paturlu nganta yungulu Jijaji puuly-mardakarla. Jungajukulu-jana wangkaja yapa-pafukuju, "Kajinkili Jijaji nyanyi, yimi-ngarrirrinjinjintarnili-ngaŋpa!" Ngula-jangkaju, yapangkjulpalurla warrurnu Jijajikiji. Kujalu turnu-jarrija Yuwarli Maralypirla, wangkajalu-nyanu, "Lawa mayi marda kapu Jijajiji nyinamirra nyampu-kurra yaninjarni-wangu?"

12

Miirirli jararla winjurnu parntirparntirrpa ngurrju Jijajiki wirliyarla Matthew 26.6-13, Mark 14.3-9

¹ Jarriityirrla Purlapa Wiri Pajapakungarni, Jijaji pina-yanu kirri wita-kurra Pijini-kirra, yangka ngurra kuja kala Lajuru nyinaja, yangka kuja Jijajirli wankaru-manu palinja-warnu. ² Jijaji-kirlangu yipilji-patulurla wangkaja miyiki ngarninjaku nyanungurra-nyangu yuwarlirlaku. Lajuru, palka-yijala nyinaja, manulpa-jana nyanungukupurdangkarlu Maartarlku miyi purranjarla yungu.

³ Ngula-jangka, Miirirli manu jara parntirparntirrpa kuja payi-manu kamparrurlu-wiyi tala panu-kurlurlu. Winjurnurla jara parntirparntirrpa ju Jijaji-kirlangu wirliyarla. Ngulalpa wakurlu-kurlurlulku wirliyaju yaru-pungu. Manu panu yapa kujalpalu yuwarlirla nyinaja, parnti-nyangulpalu ngurrju-nyayirni.

⁴ Yangkalpa jinta kurdungurlu Jutuju Yikariya, palka-yijala nyinaja. Nyanungurlunya-jana yangkaju ngaka Juwu-patu wiriwiri jangkardu ngarrunrunjunu Jijajikiji. ⁵ Kuja Jutujurlu nyangu Miiri kujarla jara winjurnu Jijaji-kirlangu wirliyarla, payurnu-jana yapa panu-kari, "Nyarrpaku jaraju yiily-ngarnu yalumpurluju karntangku? Yungu-jana yapa ngalya-kariki jali-mantarla 300-palaku pirli yaltiri talaku yungu-jana ngula-jangkaju warru yungkarla tala-wanguku marlajarraku." ⁶ Nyarrpaku-yijala Jutuju kujaju wangkaja? Kulapla-jana yapaku tala-wanguku yulkaja, lawa. Kala Jutujurlu talaju yakujurla mardarnu kurdungurlu-patu-kari-kirlangu, manu kala-jana purungku talaju jurnta manu yakuju-jangkaju nyanja-wangurla. Ngarilpa nyanunguju nyinaja purunjunu Jutujuju. Kujarlanya Miiriji punku-pajurnu.

⁷ Jijajirla wangkaja, "Wiyarrpa yampiya! Kularla kulu-jarriya wi-yarrpaku! Ngaka kajirna milyingka nguna, Miirirli yungu pina-mannngu-nyanyi kujaju jara winjurnu wirliyarla manu kujaju yaru-pungu wakurlu-kurlurlu. ⁸ Nyampurla ngurungka, jaya-kurra kapunkulu-jana mardarni marlajarraju yapaju tala-wanguju tarngangku-juku. Ngajulu kulankujulu mardarni tarngangku nyampurlaju."

Maralypikingarduyu wiriwirilpalurla jangkardu wangkaja Lajuruku tarnganga-kurraku pinjaku

⁹ Juwu-paturlulu panungku purda-nyangu Jijaji ngantalpa Pijinirlajuku nyinaja, ngulalurla yantu nyanjaku. Lajururlangukulurla yanurnu nyanjaku yangka kuja Jijajirla pina-wankaru-manu. ¹⁰ Kuja-jangka, maralypikingarduyu-patu wiriwiril jinta-jarrija yungulu Lajururlangu pinyilki nganta. ¹¹ Juwu-paturlu panu-karirlili purda-nyangu kuja Jijajirli

pina-wankaru-manu Lajuru. Kuja-jangkanyalu-jana yapaju jurnta nyinaja ngungkurr-nyinanja-wangu maralypikingarduyukuju. Ngulalpalurla Jija-jikiki walaju nyinaja.

Jijaji kuja yukajarra Jurujulumu-kurra

Matthew 21.1-11, Mark 11.1-11, Luke 19.28-40

¹² Parra-karirlaju, Jijajiji yarkajarra Jurujulumu-kurra-pinangu. Panujarlu Juwu-patu, kujalu yanu Jurujulumu-kurra Purlapaku Pajapaku, purda-nyangulu kujalpa Jijaji yanurnu. ¹³ Ngulalu parrka-wati pajurnu watiya-jangka, ngulalurla wapirdi yanu Jurujulumu-ngurluju Jijajikiji. Purlanja-yanalpulu, "Pulka-pinyirliparla Kaatuku! Wati nyampuju kuja Kaaturlu milyarninjarla iilyajarni yungu-ngalpa Kingi nyina ngalipaku Yijirali-pinkiki, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!"*

¹⁴ Ngula Jijajirli nyangu tangkiyi yirdiyi-wana karrinja-kurra. Ngula warrkarnu purdangirli purturlurla, ngula yirdiyi-wana yanu. Nyampuju yangka-juku yimi kujalu Payipulurla yirrarnu:

¹⁵ "Nyurrurla yapa Jurujulumu-wardingki-patu, kulalu lani-jarriya! Nyampunya-ka yanirni nyurrurla-nyangu Kingiji! Yanirni-ka tangkiyirla!"*

¹⁶ Kujalu kuja-kurra kurdungurlu-paturlu purda-nyangu, kulalu miliyapungu nyiya-jangka kujalpalurla yapa-paturlu pulka-pungu. Payurnulu-nyanu, "Nyiya-jangka kalurla pulka-pinyi Jijajikiji? Nyiya-jangka-ka yanirni tangkiyirlaju?" Ngaka yangka kuja Kaaturlu pina-wankaru-manu Jijaji, ngula pina-kangu yartarnarri wiri-kirli nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngulalu yimi yinya Jijaji-kirli manu tangkiyi-kirli Payipulurla kulpardi manngu-nyangu. Kulpari manngu-nyangulu yangka kujalpalurlajinta yapangku pulka-pungu Jijajiki.

¹⁷⁻¹⁸ Nyiya-jangkalurla yapaju Jurujulumu-ngurluju wapirdi yanu Jijajikiji? Yapa panu-karijilpalu nyinaja Jijaji-kirli kamparru-wiyi Pijinirla. Nyangulu kujarla Lajuruku purlaja yungu wilypipardi-pirnki-jangka. Junga! Nyangulu Jijaji kuja Lajuru pina-wankaru-manu. Ngula-jangkajulu pina-yanu Jurujulumu-kurra, manu yimi-ngarrurnulu-jana yapaku Jijaji. Yapangku Jurujulumu-wardingki-paturlulu purda-nyangu Jijajirli kuja Lajuru wankaru-manu yartarnarri-kirli. Kuja-jangkakulurla wapirdi yanu Jijajikiji. ¹⁹ Kujalu-jana Paraji-paturlu nyangu kuja-kurra, wangkajalu-nyanu, "Waraa! Nyarrpa-jarrimilkirlipa? Kulaparlipa-jana yapaju warlapajikarla Jijaji puranja-kujakuju!"

²⁰ Juwu-wangu-paturlangulpalu nyinaja Jurujulumurlaju, yanurnulurla Kaatuku pulka-pinjaku purlapa-puru Pajapa-puru. ²¹ Yangka kurdungurlu yirdiji Pilipirlangulpa nyinaja yangka Pijata-wardingki yangka Kaliliyirla, ngula-wardingkilpa nyinaja Jurujulumurlaju. Ngulalurla Juwu-wangu-patu yaninjarla wangkaja, "Yuwayi, yungurnalurla nganimparlangu Jijajikiji wangka." ²² Ngula-jangka, Pilipirla yaninjarla wangkaja Yanturuku Juwu-wangu-patu-kurlu. Mapirri-palarla wangkaja Jijajikiji.

²³ Jijaji-jana wangkaja, "Yuwayi, ngaka Kaaturlu kapu-jana milkiyirrarni nyanungu-nyangu Yapa-nyayirni-wangu yapaku yungulu miliyapinyi nyanunguju pirrjirdi-nyayirni. ²⁴ Junga karna-nyarra wangkami. Kajilpa yapa jintangku mardakarla ngurlu jinta, manu kajilpa mardakarla-juku yinya ngurlu walya-kurra yirrarninja-wangurlu, yapa yinyarlu kapu mardarni jinta-mipa ngurluju, kula panu. Kala kaji yirrarni yinya ngurlu walya-kurra, kapu ngurlu yinyaju linji-jarrinjarla palimi. Ngula-ka

* **12:13** Nyangka Psalm 118.25-26 * **12:15** Nyangka Zechariah 9.9

wankaru-jarrinjarla pina-pardimi. Jintangku ngurlungku-ka panu-mani ngurlu-wati. ²⁵ Nyampurla walyangka, yapa ngalya-karirli kalu manngu-nyanyi kuja, ‘Ngaju marda kajikarna palimi. Kuja-kujaku kapurnaju ngaju-miparlu warrawarra-kanyi.’ Kaji’ nganangku-puka kuja manngu-nyanyi, ngulaju kapu pali. Panu-kari yapangku kalu manngu-nyanyi kuja, ‘Kularnaju ngaju-miparlu warrawarra-kanyi, lawa. Yungurnajana panu-karirlanguku yulkami.’ Kaji’ nganangku ngurrju manngu-nyanyi kujarlunya, kapurla yinya yapa jirrnga nyina wankaru Kaatuku tarnnga-juku. ²⁶ Kajiji ngana-puka ngajuku warrki-jarri, kamparruju yapangku yinyarlu yunguju purami-wiyi. Warrkini-wati kapujulu ngajukurlu-juku nyina kajirna nyarrparra yani. Kajiji ngana ngajuku warrki-jarri, Wapirrarlu kapu ngurrju-pajirni.”

Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku yangka kapu nyanungu nyaka palimki

²⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Ngajujurna miyalu majulku. Nyarrparna-nyarra wangkami? Yapa-paturlu kapujulu murrumurru-maninjarla pinyi ngajuju. Kulalparna Wapirraju payikarla nyanungurraku warla-pajirrinjaku, lawa. Kujakunyarna yanurnu walya nyampu-kurra. ²⁸ Wapirra, milki-yirraka-nyanu yapa-kurra yungungkulu milya-pinyilki nyuntuju jungarni-nyayirni!”

Ngula Jijaji kuja wangkaja, Kaaturla wangkaja nguru-nyayirni-wangu-ngrulu nyanungu-nyangu-ngrulu, “Yuwayi, nyurru milki-yirrarnurmaju yapa-kurraju, manu karnaju yarda milki-yirrarni yapaku yungujulu milya-pinyi ngajuju jungarni-nyayirni.” ²⁹ Kujalu yapangku linpa purdanya, ngulalu manngu-nyangu kula-ngantalparla ngapaku maarrmaninjarla manu wangkanjarla wapaja. Panu-karirli manngu-nyangulu kula-ngantarla marramarra-juku wangkaja Jijajiki.

³⁰ Jijaji-jana wangkaja, “Yuwa, manngu-nyanyi mayi kankulu ngajuku ngantaju wangkaja yungurna milya-pinyi? Lawa! Nyurrurlaku-nyarra wangkaja yungunkulu milya-pinyi nyanunguju pirrjirdi-nyayirni. ³¹ Purda-nyangkajulu! Kaaturlu kajana yapaju miimii-nyanyi ngurrju marda maju japa kalu nyina. Juju Ngawu-ka wiri nyina yapaku nyampurla walyangka. Kala jalangu Kaaturlu-ka nyanunguju kijirni. ³² Yapangku kapujulu jarna-mani walya-jangka. Kajijili jarna-mani kujarlu, yapa karnaju ngaju-kurra-mani panu-juku.” ³³ Junga kujaju. Nyampu yimi Jijajirlipangalpa yapa jintawarlayiki yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi kapu-ngalpa yangka nyanunguju palimi warntawarntarla.

³⁴ Ngulalurla yapaju wangkaja Jijajiki, “Yuwa! Wangkami-ka ngalipanyangu Payipulurla Mijaya nganta kapu wankaru nyina tarnnga-juku. Nyiyakulkunpa wangkaja yapangku nganta kapulu pinjarla yirrarni Kaatu-kurlangu. Yapa-nyayirni-wangu warntawarntarla? Wangkaya-nganpa ngana yinyaju Yapa-nyayirni-wangu?”

³⁵ Jijajirli-jana yalu-manu, “Jarra-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kapu nyina nyurrurla-kurlu ngari witaku-mipa. Nyurrurlalpankulu nyinakarla jungarni Jarra-nyayirni-wangurla. Kajinkili warntarla nyina, kapunkulu nyina yapa panu-kari-piya kuja kalu mungangka nyina. Ngana-puka kuja-ka wapami mungangka, ngulaju pampa nyiya nyanja-wangu. ³⁶ Walalurla nyinaya Jarra-nyayirni-wanguku. Kapu nyina nyurrurla-kurlu ngari witaku-mipa. Kajinkirla wala nyina Jarra-nyayirni-wanguku, ngulaju kapunkulurla nyina yaliki Jarra-nyayirni-wanguku.” Ngula kuja wangkaja, Jijajirli-jana yapaju yampinja-yantu, manulpa-jana jurnta yaninjarla jurnta nyinaja yangarlulku.

³⁷ Nyampuju junga. Jijaji ngurrju warrki-jarrija Kaatu-kurlangu yartarnarri-kirli yapa panungka yungulu nyanyi. Wala-wangulpalurla nyinaja kapuru nyinanjarla. Kulalu milya-pungu nyanunguju Mijaya.

³⁸ Nyampuju yimi jurru-juku nyurru-warnu kuja Yijayarlu yirrarnu Jijaji-kirli. Yimiji junga-jarrija. Yijayarlu yimi nyampurra yirrarnu:

“Warlalja-Wiri, ngana-nganpa ngungkurr-nyinaja kujarnalu-jana nyuntu-nyangu yimi yimi-ngarrurnu? Lawa! Nganakunparla milki-yirrarnu nyuntu-nyangu yartarnarriji? Kula nganaku, lawa!”*

³⁹⁻⁴⁰ Yijayarlu yimi-kari yirrarnu nyurru-wiyi:
“Kaaturlu-jana yapa pampa-manu nyanja-kujaku, manu-jana langa-pati-manu purda-nyanja-kujaku. Kala nyiyaku? Kuja-karrarlu-jana warla-pajurnu yungulu ngurrrpa-juku nyina warrki nyanungu-nyangu nyanja-wangu manu yimi nyanungu-nyangu purda-nyanja-wangu. Kujarlanya, kulalurla pina-yanurnu Kaatu-kurra, kula-jana nyarrparlu pina-ngurrju-mantarla, lawa.”*

Kujanya Yijayarlu nyurru-wiyi yirrarnu. Kuja-jangkanya, kulalurla Juwupatu wiriwiru wala nyinaja Jijajiki. ⁴¹ Nyiya-jangkarla yirrarnu Yijayarluju yinyaju yimi? Nyurru-wiyi, Kaaturlurla yimi-ngarrurnu nyanungukuju Jijaji. Yimi-ngarrurnurla Jijaji kapu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyina. Kuja-jangkanya, Yijayarluju yimiji yirrarnu Jijaji-kirliji.

⁴² Ngalya-karirli Juwu-paturlu wiriwirirlili milya-pungu nyanunguju Mijaya. Yimilpalu nyanungurrarlu mardarnu, kula-lu-jana yapa warru ngarrurnu kuja ngantalurla Jijajiki ngungkurr-nyinaja. Lanî-jarrijalpalu Paraji-patu-kujaku. Kajili warraja wangkayarla Jijaji-kirli, Paraji-paturlu kapulu-jana kurnta-ngarririnjarla yilyayarla Juwu-kurlangu jaaji-ngirli. ⁴³ Kajili-jana yinya wiriwirirlili yimi-ngrrikarla warrajarlu kuja ngantalurla Jijajiki ngungkurr-nyinaja, ngulaju kapu-jana Kaatuju wardinyi-jarriyarla. Kala lawa. Yinya wiriwirirliljipalpu manngu-nyangu nyarrparlu yungulu-jana Paraji-patuju wardinyi-mantarla.

Jijaji yanurnu walya nyampu-kurra yapaku muurl-mardarninjaku palinja-kujaku

⁴⁴ Jijaji kilji-nyayirni wangkaja, “Ngana kajiji wala nyina ngajuku, yungurla Kaaturlanguku walaju nyina, yangka kujaju nyampu-kurra yilyajarni. ⁴⁵ Nganangku kuja kaju nyanyi, ngulaju-ka nyanyi yangklangu kujaju ngaju yilyajarni. ⁴⁶ Ngajurna yanurnu walya nyampu-kurra yungurna Jarra-nyayirni-wangu nyina yapaku. Ngana kuja kaju wala nyina, yapa yinya kula nyina munga-piyarla Kaatuku milya-pinj-a-wangu, lawa. Yanurnurna yungulu yapa nyina Jarra-nyayirni-wangurla Kaatu milya-pinj-a-karra. ⁴⁷ Kajili yapangku purda-nyanyi ngaju-nyangu yimi, kajili purda-nyanjarla yampimi, kularna-jana miimii-nyanjarla punku-pajirni, lawa. Kularna walya nyampu-kurra yanurnu yapaku punku-pajirrinjaku. Yanurnurna yapaku muurl-mardarninjaku palinja-kujaku. ⁴⁸ Kajiji nganangku wurra-mani, yimi kajili ngaju-nyangu yampimi, ngaka kapurna-jana miimii-nyanjarla punku-pajirni. Kapurna-jana miimii-nyanjarla payirni kujarlu, ‘Purda-nyanjarla mayinpa puraja jungangku ngaju-nyangu yimiji?’ ⁴⁹ Kula karna-nyarra ngaju-nyangu-mipa yimiji yimi-ngarrirni. Ngajukupalangurlu kujaju nyampu-kurra yilyajarni, nyanungu kaju wangkami nyarrpa wangkanjaku. Kuja-juku karna-nyarra yimi-ngarrirni. ⁵⁰ Kajinkili purda-nyanjarla purami yimi kujaju ngajukupalangu wangkaja, kapunkulurla wankaru tarnnga-juku

* **12:38** Nyangka Isaiah 53.1

* **12:39-40** Nyangka Isaiah 6.10

jirrngaŋga nyina. Kuja-jangkanya karna-nyarra wangka nyarrpa kuja kaju nyanungu ngajuku wangkami.”

13

Jijajirli-jana wirliya parljurnu nyanungku kurdungurlu-patu

¹ Juwu-paturlulpalu murnma-juku wurdujarra-manu Purlapa Wirikingarnti Pajapakungarnti parra-karirlakungarnti. Milya-pungulpanyanu Jijajirli yangka kuja kapu palinjarla yampinja-yani nyampu walya nyanungukupalangu-kurrarlu. Nyampurla walyangka, Jijajilpa-jana yapaku yulkaja kujalpalu nyanungu puraja. Yuwayi, yangka kujalpa palinjakungarnti waraly-karrija warntawarntarla, yulkaja-jukulpa-jana.

² Yangka Pajapa Purlapakungarnti, kuja wanta yukajarra, Jijaji manu kurdungurlu-patulu jintaa-jarrija. Miyilpalu ngarnu. Kurdungurlu Juttuju Yikariya palkalpa nyinaja, kaja-nyanu Jimani Yikariya-wardingki-kirlangu. Nyurru-jukurla wuruly-wangkaja Juju Ngawuju Jutujukuju yungurla jikajika-jarrinjarla Jijajiki jangkardu ngarrirnjinjini.

³ Milya-pungulpa-nyanu Jijajirli yangka kuja yanurnu Kaatu-jangka manu yangka kapu pina-yani-yijala Kaatu-kurra. Milya-pungulpa yangka kujarla Wapirrarlu yungu yartarnarri wiri yapaku wiri nymanjaku. ⁴ Junga, kujalpalu murnma-juku ngarnu, Jijajirli-nyanu yakarra-pardinjarla kirrirdi jaati-piya jimanta-jangka yalyi-manu, manu yirrarnu walyangka. Ngula-nyanu tawurlu yirrarnu wartirli-wana. ⁵ Ngula ngapalku maninjarla winjurnu parraja-kurra, ngulalpa-jana parljurnu warru wirliya kurdungurlu-patu, ngulalpa-jana parduna-manu tawurlu-kurlurlu. ⁶ Ngularla Jijajiji yanurnu Piitaku, Piitarluju payurnu, “Warlalja-Wiri, kapunpaju mayi ngajurlangu wirliya parljirni?”

⁷ Jijajirli yalu-manu, “Jalangu kula kanpa milya-pinyi nyiya-jangka kuja karnangku wirliya parljirni. Ngaka kapunpa milya-pinyi.”

⁸ Piitarlu nyanunguju warla-pajirninarla ngarrurnu, “Lawa, kulaju ngajuu-nyangu wirliya parljika!”

Jijajirla wangkaja, “Kajirnangku yampimi wirliya parljirninja-wangurlu, kulupaju ngajuku nyina!”

⁹ Ngularla Jimani Piitalku wangkaja, “Warlalja-Wiri, kulaju wirliya-mipa parljika! Rdaka manu jurrurlanguju parljika!”

¹⁰ Jijajirla wangkaja, “Kuja kalu-nyanu yapangku parljirni, ngulaju kalu kirlka-nyayirnilki nyina. Kula kalu-nyanu kapankurlu pina-parljirni. Kajili walyangka wapa, marda wirliya-mipa kalu-nyanu parljirni. Nyur-rurlajunkulu ngurrju manu kirlka, jinta-mipa kirlka-wangu.” ¹¹ Nyiyaku Jijajiji kujaju wangkaja? Nyurru-jalalpa milya-pungu yangka kapurla jinta kurdungurlu jangkardu parnka yimi-kirli nyanungku jangkardu. Kuja-jangkanya-jana wangkaja kurdungurlu-patuku yangka kujalpalu kirlka nganta nyinaja, manu jinta-mipa nganta kirlka-wangu.

¹² Ngula-jana Jijajirli wirliya kurdungurlu-patu parljurnu, ngula-nyanu kirrirdi jaati-piya pina-yirrarnu jimantarla. Ngula kulpari pirri-manu yangkangka tayipulurla, ngula-jana payurnu, “Milya-pinyi mayi kankulu nyiya-jangka kujarna-nyarra wirliyaju parljurnu?” ¹³⁻¹⁴ Warlalja-Wiri manu Tija-pajirni kuja kankujulu, junga kujaju! Ngajurna-nyarra Warlalja-Wiri manu Tija. Warrki-jarri kankujulu ngajuku. Wirliyarnanya-nyarra parljurnu warrkini wati-piyarlu. Kuja-piyarlu-yijalajulu waalparrika, jarkujarnku parljikalnu-nyanu wirliyaju. ¹⁵ Milki-yirrarnurna-nyarra yungunkulu jungarni nyina. Waalparrikajulu. Warrki-jarriyalu ngajupiya yungunkulu-jana yapa ngalya-karirlanguku ngurrju nyina. ¹⁶ Junga

karna-nyarra wangkami. Ngana-puka kuja-ka warrki-jarri, ngulaju kularla parrparda-juku nyanungu-nyanguku paajuku, lawa. Warrkini yinyarluju-ka jungangku paaju nyanungu-nyanguju purda-nyanyi. Manu kuja-ka wati jintangku wati jinta-kari yilyami yimi-kirli, yinya yimi-kirli kula-ka wiri nyina wati kamparru-warnu-piya. * ¹⁷ Kajinkili nyampu yimi langa-kurra-mani, kajinkili-nyanu jarkujarnku warrki-jarrimi ngajupi, ngulaju kapunkulurla Kaatuku marlaja nyina wardinyi-nyayirni.

¹⁸ “Mannu-nyanyi kankulu kujarna-nyarra wangkaja kamparru-wiyi? Wangkajarna-nyarra nyurrurlaju nganta kirlka manu ngurrju, kala jintamipa kirlka-wangu. Ngajulurluna-nyarra milarnu ngajuku puranjaku. Kuja-jangkanya karna-nyarra milya-pinyi. Kala yinya ngurrju-wangu wati? Yimi nyanungu-kurluju Payipulurla, wangkami-ka kuja, ‘Yinya watiki kujarnaria jirrngaŋga ngarnu miyi manu kuyu, kala ngajunyangu wungu-warnu nyinaja. Kala jangkardju karlirr-nyinaja!** Kuja-jangkanya yinyaju wati ngurrju-wangu. ¹⁹ Yuwayi, ngaka wati yaliji kapuju karlirr-nyina jangkardu. Kapunkulu kuja-kurraju nyanyi, manu kapunkulu-nyanu wangkami, ‘Jijajii’ yapa yangka kuja-ka tarngna nyina.’ Kuja-jangkanya karna-nyarra jalangurluju yimi-ngarriñi yinya wati yungunkujulu ngungkur-nyina. ²⁰ Junga karna-nyarra wangka: Yilyami karna-nyarra yimi ngaju-nyangu-kurlu. Nganangku kaji-nyarra rdakurl-kijirni, ngajurlangu kaju rdakurl-kijirni. Manu-ka rdakurl-kijirni ngajukupalangku kujaju nyampu-kurra yilyajarni.”

*Jijaji-jana kurdungurlu-patuku wangkaja yangka kapurla Jutujuju
karlirr-nyina jangkardu*

Matthew 26.17-25, Mark 14.12-21, Luke 22.7-13

²¹ Ngula-jangka, Jijajiji miyalu maju-jarrija-nyayirni, manu wangkaja-jana kurdungurlu-patuku, “Junga karna-nyarra wangkami. Jintangku kurdungurlulu kapu-jana ngaju yimi kanyi jangkardu maralypikingarduyupatuku manu yurrkunyuku yungujulu puuly-mardarninjarla pinyi.”

²² Kulalpalu kurdungurlu-paturlu milya-pungu kujalpa Jijaji nganakurlu nganta wangkaja. Ngarilpalu-nyanu nyangu-mipa. ²³ Ngajujulparna nyinaja kutu Jijaji-wana. (Ngajukuju warrarda yulkaja.) ²⁴ Piitaju rdakardaka wangkaja ngajuku, “Payika Jijaji ngana-kurlu-ka wangka.”

²⁵ Ngularna payurnu Jijajiji, “Warlalja-Wiri, ngana nyanungu wati ngula kapungku jangkardu karlirr-nyina?”

²⁶ Jijajirliji yalu-manu, “Kajirna mangarri七月url-yirrarni jupujupurla, ngula-jangka kapurnarla yinyi jinta-kariki kuja-ka nyina ngalipa-kurlu. Nyanungunya kapuju jangkardu karlirr-nyina.” Ngula Jijajirli mangarri七月url-yirrarnu jupujupurla, yungurla Jutujuku yangka Jimani Yikariya-wardingki-kirlangu kaja-nyanuku. ²⁷⁻³⁰ Ngula Jutujuru mangarri yinya manu, Juju Ngawurla kapanku kurru-yukaja. Ngularla Jijaji wangkaja, “Kapankurlu lawa-manta warrki nyuntu-nyangul!” Junga-juku, Jutuju mangarri wita maninjarla yanu kapanku. Munga-nyayirnilpa karrija.

Kulalu panu-karirli kurdungurlulu milya-pungu nyarrpa kujalparla Jijaji wangkaja Jutujuku tala-kurluju. Jutujurlu kala-jana yakuju tala-kurlu warrawarra-kangu kurdungurlu-kirlangu. Kuja-jangkarlungunyalpalu manngu-nyangu, “Yuwa, marda Jijajirliji Jutujuju yilyaja miyi payi-maninjaku Purlapa Wirikingarnti Pajapakungarnti? Marda yilyaja yungu-jana tala yinyi tala-wangu-patuku?”

* **13:16** John 15.20

* **13:18** Nyangka Psalm 41.9

Jijajirli-jana kurdungurlu-patu ngarrurnu yungulu-nyanu yulkami jarnkujarnku

³¹ Ngula Jutujurlu ngurra yinya yampinjarla yantu, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yungkaparrirli, yapangku kapulu milya-pinyi Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu kuja-ka yartarnarri wiri-kirli nyina. Kuja-jangkanya kapulu yapangkuju milya-pinyi Kaaturlanguju yartarnarri wiri-kirli. ³² Yuwayi, junga kujaju. Ngajujurna Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu. Kaaturlu kapu-nyanu milki-yirrarni yapa panu-kurra yartarnarri wiri-kirli. Ngula-piyarlu-yijala kapu-jana ngajurlangu milki-yirrarni yartarnarri wiri-kirli, kapu-jana kujarlu milki-yirrarni yungkaparrirli. Yapa-nyayirni-wanguku kapulurlajinta pulka-pinyi. Kujarlanja kapulurla Kaaturlanguku pulka-pinyi. Kaaturlu kapurla pulka-pinyi yinyaku Yapa-nyayirni-wanguku. Yuwayi, kapurla pulka-pinyi yungkaparrirli.

³³ “Ngaju-nyangu-patu warlalja, ngari karna-nyarra witaku-mipa jirranganja nyina. Ngula-jangka kapunkujulurla warrirni, kulankujulu palkamani. Manngu-nyanyi mayi kankulu nyarrpa kujarna-jana kamparru-wiyi wangkaja wiriwiriki. Wángkajarna-jána, ‘Yani karna ngurra-kari-kirra. Kulalpankujulu purayarla, lawa.’ Kujanyarna-jana wangkaja. Jalangu karna-nyarra yarda yimi-ngarrirni yimi jurru-juku: Yani karna jinta-kari ngurra-kari-kirra. Kulalpankujulu purayarla ngaju-kurlu yaninjaku, lawa. ³⁴ Ngulaju ngula-juku. Kuruwarri karna-nyarra yinyi jinta-kari: Yulkayalu-nyanu! Ngajurna-nyarra yulkaja. Kuja-piya-yijalalu-nyanu yulkaya! ³⁵ Kajinkili-nyanu yulka, ngulaju kapulu-nyarra yapa ngalyakarirli nyanyi. Kuja-jangkanya kapulu milya-pinyi nyurrurlaju ngajunyangu kurdungurlu-patu.”

*Jijajirla wangkaja Piitaku, ‘Kapunpa-nyanu ngurrrpa-pajirni ngajuku’
Matthew 26.31-35, Mark 14.27-31, Luke 22.31-34*

³⁶ Jimani Piitarlu payurnu Jijaji, “Warlalja-Wiri, nyarrpara-kurra kanpa yani?”

Jijajirli yalu-manu, “Yani karna ngurra-kari-kirra. Kulalpanpaju purayarla jalangurluju, ngaka-mipa.”

³⁷ Piitarlu Jijaji payurnu, “Warlalja-Wiri, nyiya-jangka kulalparnangku purayarla? Kajilpangkulu yapa ngalya-karirli murrumurru-mantarla, kapurnangku muurl-mardarni. Kajijili pinyi, ngulaju ngula-juku. Ngajurna lani-wangu!”

³⁸ Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja Piitaku, “Junga mayi kapunpa palimi ngajuku muurl-mardarninjaku? Wangkami karnangku junga: Ngaka kapunpa purda-nyanyi jukujuku kaji purlami. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurrrpa-pajirni marnkurrrpaku ngajukuju yapa ngalyakarirli kula kanpaju nganta milya-pinyi.”

14

Jijajiji Yirdiyi-nyayirni-wangu kuja-ka ngunamirra Wapirra-kurlangu-kurra

¹ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, “Kulalu lani-jarriya nyiyarningkjarraku! Kaatukulurla wala nyinaya! Walajulu nyinaya ngajurlanguku! ² Yalirlaju panu-nyayirni ngurraju nyinanjakuju ngajukupalangu-kurlangurlaju Wapirra-kurlangurlaju. Kaji karriyarla ngurra-wangu lawa yapaku yalirlaku nyinanjaku, kapurna-nyarra nyurru-juku yimi-ngarrirkarla nyurrurlakuju. Kala kujaju junga, yalirlaju ngurra panu-nyayirni!

Wangkami karna-nyarra nyurrurlaku, yani kapurna yali-kirra jungarni-maninjaku ngurraku nyurrurlaku nyinanjaku. ³ Ngula-jangka kajirna kulpari yanirni nyampu-kurra maninjaku nyurrurlaku, ngula yungunkulu nyinami yalirla ngaju-wana. ⁴ Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyilki yirdiyiji yali-kirra ngurra-kurra kajirna ngaju ngaka yani.”

⁵ Ngula-jangka, Tamijijirla wangkaja Jijajiki, “Warlaja Wiri, kula karnalu milya-pinyi ngurra nyarrpara-kurra kajinpa nyuntu ngaka yani. Nyarrpar-lulparnalu nganimpalru milya-pungkarla yirdiyiji kuja-ka ngunamirra yali-kirra ngurra-kurraju?”

⁶ Jijaji wangkajarla Tamijiki, “Ngajujurna yangka jinta-juku Yirdiyi-nyayirni-wangu kuja-ka ngunamirra ngajukupalangku-kurlangu-kurra ngurra-kurra. Ngajujurna yangka jinta-juku Yijardunju kuja karna-jana warrarda yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu jaru yapaku. Ngajujurna yangka jinta-juku Wankaru Yinja-panu kuja karna-jana ngurrju-mani pina yapa wankaru-kurra nyurnu miliy-jangka. Kulalpa ngana-puka yantarla ngurra ngajukupalangku-kurlangu-kurra ngaju-wangu. Ngajuparlku karna milya-pinyi nyarrparlu yapaju yinya-kurraju kanjakuju.”

⁷ Ngula-jangka, wangkaja-jana Jijaji nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, “Kajilpankujulu nyurrurlarluju milya-pungkarla, ngulaju kajikankulu milya-pinyilki ngajukupalangurlangu. Junga-juku kankulu nyurru-juku nyurrurlarluju nyanunguju milya-pinyilki nyanawarnurlu-yijala.”

⁸ Ngula-jangka, Pilipirla wangkaja Jijajiki, “Warlalja-Wiri, milki-yirraka-nganpa nyuntukupalangku Wapirra nganimpaku yungurnalu nyinami wardinyilki. Kularnangkulu kujaku yarda payirni.”

⁹ Ngula-jangka, Jijaji wangkajarla Pilipiki, “Palka-jukurna-nyarra jirrn-ganja wapaja warrarda. Nyiya-jangkarlu kanpaju kanginy-pinyi-juku? Nganangku-puka kajiji nyanyi ngaju, ngulangkuju-ka nyanyi ngajukupalangku Wapirrarlangu. Pilipi, nyiya-jangkarlunpaju payurnu yungurna-nyarra milki-yirrarni ngajukupalangku Wapirra nyurrurlaku? ¹⁰ Pilipi, ngungkurr-nyinanja-wangu mayi kanpaju nyina kuja karna nyina ngajukupalangura kuja-ka nyina ngajurlangurla?”

Ngula-jangka, Jijaji wangkaja-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Jaru kuja karna-nyarra wangka nyurrurlaku, ngulaju kula ngaju-nyangu warlalja. Ngularaju jaruju ngajukupalangku-kurlangu. Nyanunguju-ka ngajulurla nyinami, manu-ka warrki nyanungu-nyangu lawa-mani. ¹¹ Nyurrurla, ngungkurr-nyinayafulu wangkanja-kurraju kajirna-nyarra wangkami ngaju karna nyinami ngajukupalangurla, manu ngajukupalangku kuja-ka nyinami ngajulurla. Kajinkili nyinami ngungkurr-nyinanja-wangu jaruku kuja karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku, ngula-jangkajulurla marlaja ngungkurr-nyinaya warrkimiraku ngaju-nyanguku kuja karnarla jirrnga-warrki-jarrimi Kaatuku.

¹² “Wangkami karna-nyarra nyurrurlaku yijardurlu: Kajinkijili wala-juku nyina ngajuku, kapunkulu nyurrurlaju warrki-jarrimi ngaju-piya-nyayirni. Kula nyampurla-mipa ngurrangka kujalparna ngaju warrki-jarrija, lawa. Kajirna pina-yani ngajukupalangku-kurra, ngula-jangka kapunkulu ngaju-piya warrki-jarrimi nguru-kari nguru-karirla wurn-turu. ¹³ Kajinkijili nyurrurlarlu payirni nyiyarlanguku wala nyinanja-karrarlu, kapurna-nyarra yimirirli purda-nyanjarla yinyi. Ngula-jangkarlu yungurna-jana milki-yirrarni yapaku Wapirra ngajukupalangguju ngulaju yartarnarri wiri-kirli. ¹⁴ Wala nyinanja-karrarlu kajilpankulu nyurrurlarlu payikarla ngaju nyiyarlanguku, kapurna-nyarra yinyi.”

Jijaji-jana wangkaja nyanunu-nyangu-patu kurdungurlu-patuku kapu-jana yilyamirni Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguu

¹⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanunu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, "Kajilpankujuju nyurrurla yulkayarla ngajuku, ngulangkuju kajikankulu purami kuruwarri nyarrparlangu kuja karna-nyarra wangka. ¹⁶ Kapurna-nyarrarla payirni ngajukupalangu nyurrurlarlangku ngula yungu yilyamirni Rdarrkanpa jinta-kari. Rdarrkanpa yalumpu kapu nyina nyurrurlarla tarnnga-juku. ¹⁷ Nyampu Rdarrkanpaju Pirlirrpaa ngulangku kuja kajana yimi-ngarrirni yapaku junga-nyayirni kuruwarri Kaatu-kurlu. Yapa ngana kuja kaju nyina ngajuku ngungkurr-nyinanja-wangu, ngulangkuju kula-ka nyarrparlu nyanyi nyanunguju, manu kula-ka nyarrparlu nyanunguju milya-pinyi. Kujarlaju kulalpa nyarrparlu mantarla Pirlirrpaa yali. Kala nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi nyanunguju, manu kulalpa-nyarra nyarrparlu yampiyarla? Nyanunguju kapu tarnnga-juku nyina nyurrurla-wana.

¹⁸ "Kajirna ngaju kulpari yani ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngurra-kurra, kularna-nyarra yangarlu yampimi nyurrurla. Kapurna pina-yanirni nyurrurlaku. ¹⁹ Jalangu-nyayirnirli, panu-karirli yapangku nyampurlarlu ngurrangkarlu, kulajulu ngajuju yarda nyanyilkii. Kala nyurrurlarlu kapunkujuju yarda nyanyi ngaka wankaru-juku. Kapunkujuju marlaja nyina wankaru-yijala ngajukuju. ²⁰ Ngakaju, nyurrurlarlu kapunkulu milya-pinyi kuja karna nyinami ngajukupalangurla. Manu kapunkulu milya-pinyi-yijala kuja karna nyina nyurrurlarla manu yangka kuja kankulu nyina ngajurlangurla. ²¹ Ngana-puka yapa kajiji yulkami ngajuku, ngulangkuju kapu purami kuruwarri nyarrparlangu kajirnarla yinyi nyanunguku. Ngajukupalanguju kapurla yulkami nyanungukuju, manu kapurnarla yulkami-yijala nyanungukuju, manu ngaju kapurnaju milki-yirrarni nyanungu-kurra yunguju yijardu-nyayirni milya-pinyi."

²² Ngula-jangka, Jutujurlu payurnu Jijaji (kula Jutuju Yikariya-wardingkirlu, jinta-karirli Jutujurlu), wangkajarla, "Warlalja-Wiri, nyarrparlu ngantarpa-nyanu milki-yirrarni nganimpa-mipa-kurraju, kala ngalya-kari-kirra nganta kulanpa-nyanu milki-yirrarni nganta?"

²³ Jijaji wangkajarla Jutujuku, "Ngana-puka kajiji yulkami ngajuku, kapu yalumpurlu yapangku linpangku purda-nyanyi jaru ngaju-nyangu kajirnarla wangkami nyanunguku. Ngajukupalanguju kapurla yapaku yalumpuku yulkami. Ngajarra kapurlijarrarla yanirni nyanunguku, manu kapurlijarra nyinami nyanungurla. ²⁴ Kala nganarlangu-puka kajiji jurnta nyina ngajuku yulkanja-wangu, yalumpurlu yapangku kulajlu purda-nyanyi jaru ngaju-nyangu kajirnarla wangkami nyanunguku. Nyurrurlarlunkujuju nyurru purda-nyangu wangkanja-kurra jaru-kurra nyurrurla-kurra. Jaru yalumpu kula ngaju-nyangu warlalja, nyampu jaruju ngajukupalangu-kurlangu. Nyanungurlu kujaju nyampu-kurra yilajarni, ngulangkuju yungu jaruju ngajukuju."

²⁵ Ngula-jangka, Jijaji wangkaja-jana kurdungurlu-patuku nyanunu-nyangu-patuku, "Ngajurna-nyarra nyurru nyurrurlaku yimi-ngarrurnu panu nyampurra nyiyarningkijarra murnma-juku kuja karna nyinami walyangka nyampurla-juku nyurrurla-kurlu. ²⁶ Ngaka kajirna pina-yanu ngajukupalangu-kurlangu-kurra nyanungurlu kapu yilyamirni Pirlirrpaa nyanungu-nyangu yunguju marlaja kanyi warrki ngaju-nyangu. Ngula Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguju jurru-juku Rdarrkanpaju kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu nyurrurlaku kamparrurluwiyi. Nyanungurlu kapu-nyarra pinarri-manu nyiyarningkijarra nyurrurlakuju, kapu-nyarra wangkami yimi jurru-juku yangka kujarna-

nyarra ngajulurlu-wiyi yimi-ngarrurnu nyampurla walyangka kujalparna-nyarra palka-wiyi-juku jirrngaŋa nyinaja.

²⁷ "Yungurna-nyarra rarralypa-mani yungunkujulu rarralypalku marlaja nyina ngajuku. Kulalpa-nyarra nganangku kujarlu rarralypa-mantarla ngaju-piyarlu, lawa. Wajampa-wangulu nyinaya! Lani-wangulu nyinaya! ²⁸ Yangka kujarna-nyarra wangkaja kapurna pina-yanirni nyurrurlaku jurnta yani manu ngula-jangka kapurna pina-yanirni nyurrurlaku, ngulaju nyurrurlarlunkujulu nyurru kamparrurlu purda-nyangu. Ngajukupalangu Wapirraju, ngulaju kaju wiri-juku nyina ngajukuju parrparda-juku. Kujarla, kajilpankujuju yijardu-nyayirni yulkayarla ngajuku, nyurrurlaju kajikankujulu wardinyi-jarri mi ngajukuju pina-yaninjakuju Wapirra-kurlangu-kurrakuju. ²⁹ Nyampunya karna-nyarra wangkami nyurrurlaku pina-yaninjakuŋgarnti ngajukupalangu-kurlangu-kurrakungartiji yungunkujulu wala nyina ngaka kajirna nyinami ngajukupalangu-kurlu. ³⁰ Juju Ngawu kapu yanirni nyampuru walyangka. Kujarla, kularna-nyarra japaku-kari wangkami nyurrurlaku. Kula nyanunguju wiri ngajuku, lawa. ³¹ Kapurna linpangku purda-nyanyi ngajukupalangu kajiji wangkami nyiyarlangku yungujulu yapangku jintawarlayirli nyampurlaru walyangkarlu milya-pinyi ngaju kuja karnarla yulkami."

Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, "Ngula-juku, yanilkirlipa ngurra nyampu-ngurlu!"

15

Jijaji Ngarna-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu

¹ Ngula-jangka Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, "Ngajujurna Ngarna-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngajuku-palanguju, ngulaju kaatinikingarduyu-piya ngula kangalpa warrawarra-kanyi yapa-patu ngaju-nyangu-patu manu ngajurlangu. ² Yapangku kuja kajulu ngaju purami, parrka-piya kalu pardimi ngarna-jangka. Ngula-piyanha kajulu yapaju ngaju-nyanguju wungu-warnuju ngajukuju nyinami. Kajilirla yapa-patu ngaju-nyangu-patu warrki-jarri mi ngurrju-wangu Kaatuku, ngula-jangkaju kapu-nyanu jurnta kijirni kaatinikingarduyu-piyarlu kuja kajana jurnta pajirni muku parrka ngarna-jangka. Kafa kajilirla warrarda warrki-jarri mi ngurrju Kaatuku, ngulaju kapu-jana warrawarra-kanyi nyanungu-patuju tarningangku-juku, ngula-jangkaju yungulurla kirlka-nyinajarla yardayarda warrki-jarri-jiki nyanungukuju. Nyanungurluju kapu-jana warrawarra-kanyi yapa-patuju kaatinikingarduyu-piyarlu ngula kajana ngalya-kari witawita parrka ngarna-jangka jurnta pajirni yulyurrpurla yungulu ngulangka ngakurru-wati pardimilki wantangkaju. ³ Ngajujurna-nyarra nyurru-juku panu yimi nyurrurlakuju wangkaja, manunkulu yirriyirri mi purda-nyangu. Ngulakuju Kaaturluju-nyarra nyurru-juku kirlka-pajurnu. ⁴ Jurnta yinja-wangujulu nyinaka! Kularna-nyarra jurnta yani nyurrurlaku. Kulalpa parrka-watirlaju ngakurruju pardiyarla kajilpa pajirninja-warnu ngunanza-yantarla walyangka ngarna-jangka. Pardinjakungartni ngakurrukungartni kulalpankulurla jurnta pajikarla parrka-wati ngarna-jangka. Kuja-piya-yijala nyurrurlaju. Kajilpankujuju nyurrurla jurnta yantarla ngajuku, kulalpankulurla ngurrju warrki-jarriyarla Kaatuku yangarlu. Nyurrurlajulu nyinaka jintangka-juku ngajulurla Kaatuku wardinyi-maninjaku."

⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana yarda wangkaja nyanungu-nyangu-patuku, "Ngajuju Ngarna-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Nyurrurlaju warkini

ngajuku, parrka-piya kuja-ka pardimi ngarna-ngurlu. Kajilparlijarra ngaju manu yapa jinta-kari ngana-puka nyinayarla jintangka, kajikarla yali yapa ngurrju warrki-jarri Kaatuku. Kala kajilpaju yali yapa jurnta yantarla ngajuku, kulalparla ngurrju warrki-jarriyarlal Kaatukuju, lawa. ⁶ Kajilpaju yapa ngajuku jurnta yantarla, ngulaju parrka-piya kuja-ka pajirninarla kijirni manu kuja-ka palimi linji-jarrinjarla. Yapancku kalu mani parrka-wati linji, kijirni kalu warlu-kurra manuka muku jankami. ⁷ Junga-juku, nyinakalu ngaju-kurlu-juku, manulu puraya kuruwarri kujarna-nyarra pinarri-manu nyurrurla. Kajinkili nyurrurlarlu kuruwarri ngaju-nyangu purami, ngula-jangkarluju kajikankulu payirni Kaatu nyiyarningkijarrarlangku, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaku yinyilki. ⁸ Kajinkilirla nyurrurla ngurrurla warrkjarrimi Kaatuku, yapangkuju kapulu-nyarra nyanyi nyurrurla warrkjarrinja-kurra. Kapulu-nyarra milya-pinyi nyurrurlaju yijardu-nyayirni ngaju-nyangu-patu kurdungurlu-patu, manu kapulu Kaatuju milya-pinyi yartarnarri wiri-kirli. ⁹ Ngajukupalangju kaju yulkami ngajukuju, manu ngula-piya-yijala karna-nyarra ngajuju yulkami nyurrurlakuju. Kujarlaju, jurnta yaninja-wangjulu nyinaya ngajuku yungurna-nyarra yulkami tarnga-juku. ¹⁰ Ngajulurluparna tarngangku-juku linpangku purda-nyangu ngajukupalangu nyarrpa-puka kujaju wangkaja ngajuku. Kujarlaju kaju yulkami ngajukuju, manu kularnarla warntarla jurnta yani nyanganukuju. Kuja-piya-yijala karna-nyarra yulkami junga-nyayirni nyurrurlakuju. Kajinkijili nyurrurlarlu linpangku purda-nyanyi ngaju, kulanckujulu jurnta yani, lawa. Kujarlaju kapurna-nyarra yulkami tarnga-juku.

¹¹ “Ngajurna-nyarra yimi-ngarrurnu nyampurra nyiyarningkijarra nyurrurlaku yungunkulu wardinyi-jarri mi-nyayirni ngaju-piya. Ngampurra karna-nyarra nyinami nyurrurlaku yungunkulurla tarnga-juku wardinyi-jarri mi-nyayirni marlaja Kaatuku ngaju-piya. ¹² Nyampuji ngaju-nyangu kuruwarri nyurrurlaku: Yulkayalu-nyanu ngaju-piya kujalparna-nyarra yulkaja nyurrurlaku. ¹³ Kajilpa-jana yapa paliyarla nyanganu-nyangu-patuku yipilji-patuku, kujarlaju kajana milki-yirrarni nyanganu-patuku kujaju nganta-jana yulkaja karrikarri-wangu-nyayirni. ¹⁴ Kajinkijili nyurrurlarlu tarngangku purda-nyanyi linpangku ngaju, ngulaju kankujulu yipiljilki ngajukuju nyinami. ¹⁵ Kamparrurluju kularna-nyarra milki-yirrarnu nyarrpa ngulalpa Kaaturlu manngu-nyangu. Kujarlaju, kalarna-nyarra ngarrurnu nyurrurlaju ‘ngaju-nyangu-patu warrkini-patu’. Kala jalanguju, lawalku. Warrkinirli nganangku-puka kula-ka milya-pinyi kuja-ka nyanganu-nyangurlu paajrlu nyarrpar-langu manngu-nyanyi nginyinginyirla. Kala ngularrarna-nyarra ngajulrlu nyurru-juku yimi-ngarrurnu nyurrurlaku nyiyarningkijarra kujaju yangka ngajukupalangu wangkaja ngajuku. Kujarlaju, jalangurlu karna-nyarra ngarrirnilki nyurrurlaju ‘ngaju-nyangu yipilji-patu’. ¹⁶ Kulankujulu nyurrurlarlu ngaju milarnu. Ngajurna-nyarra milarnu nyurrurlaju, manurna-nyarra yungu warrki ngula yungunkulurla tarnga-juku warrkjarrimi Kaatuku, manu yungunkulu wardinyi-mani. Warrkjarrimi alurla Kaatuku tarnga-juku! Kajilpankulurla wangkayarla Kaatuku nyiyarningkijarraku, ngulaju wala nyinanja-kurraku kapu-nyarra purda-nyanjarla yinyi. ¹⁷ Nyurrurlaku karna-nyarra yarda wangkami-yijala, nyampuji kuruwarri ngaju-nyangu nyurrurlaku: ‘Yulkayalu-nyanu!’”

Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku kapulu-jana ngalya-kariji nganta nyanganu-patukuju nyurunyuru-jarri

¹⁸ Ngula-jangka, Jijaji-jana yarda-yijala wangkaja nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, "Ngalya-kari yapa-patu nyampurla walyangka kapulu-nyarra nyurrurlakuju nyurunyuru-jarrimi, yapa-patu kuja kalurla nyinami Juju Ngawuku. Kala manngu-nyangkalu nyampu: Yalumpu-patu yangka-patu yapa-patujulpajulu ngajurlangukuju kamparruju nyurunyuru-jarrija. ¹⁹ Kajilpankulurla nyurrurlarlangu nyinakarla Juju Ngawuku, ngula-jangka yalumpurralru yapangku kajikalu-nyarra nyurrurlaju rdakurl-kijirni, manu kajikalu-nyarra nyurrurlaju warlalja-pajirni. Kala nyanungu-paturluju kapulu-nyarra nyurrurlakuju nyurunyuru-jarrimi kujarna-nyarra nyurrurla milarnu, manu kujarna-jana jurnta kango nyurrurla. Nyurrurlaju kula kankulu nyinami nyanungurra-nyangurla turnu-warnurla. Ngula-jangka kalu-nyarra nyurunyuru-jarrimi nyurrurlakuju. ²⁰ Manngu-nyangkajulu nyampu yangka kujarna-nyarra ngaju kamparru nyurrurlaku wangkaja: Ngana-puka kuja-ka warrki-jarri, ngulaju kularla parrparda-juku nyanungu-nyangukuju paajuku, lawa.* Yalumpurra yapa kuja kalurla nyinami Juju Ngawuku, ngajujulu kulukukuluku-manu, manu ngulapiyarluyijala kapulu-nyarra nyurrurlarlangu kulukukuluku-mani. Ngalya-kari-paturlu yalumpu-paturlu ngulajujulu marlaja puraja ngajunyangu kuruwarri kujarna-jana yimi-ngarrirnu nyanungu-patuku. Ngula-piyarluyijala kapulu-nyarra ngalya-kari-patu-miparlu purda-nyanyi kajinkili-jana nyanungu-patuku yimi-ngarrirni jaru ngajukuru. ²¹ Nyurrurlajunkujulu ngajukuju. Kujarlaju yalumpurlu yapangku yangkangku kapulu-nyarra kulukukuluku-mani nyurrurla ngaju-piya. Kula kalu yijardurlu milya-pinyi Kaatu, ngulangku kujaju ngaju yilyajarni nyampu-kurra. Kujarlangurlanya kapulu-nyarra kulukukuluku-mani. ²² Kajirna nyampu-kurra yaninjarni-wangu nyinayarla kankarlarra, manu kajirna-jana yimi-ngarrirninja-wangu jurnta nyinakarla yapaku yalumpurru majumajuku, ngulaju kapu-jana Kaaturlu yampiyarla warntarla-pajirrinja-wangurlu. Kari-ngantarna-jana yaninjarla wangkaja Kaatu-kurlu nyanungu-patukuju, yani-jiki kalu tarnnga-juku warntarla-juku. Kujarlaju, majumajuju kulalpalu-nyanu nyarrpalku jaarl-wangkayarla Kaatu-kujaku warntarla-wangu nganta. ²³ Yapa kuja kaju ngajuku nyurunyuru-jarrimi, ngulaju karla ngajukupalanguku nyurunyuru-jarrimi. ²⁴ Ngajulu kalarla warrki-jarrija yapa ngalya-kari-piya-wangu Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri-kirli yapangka milparniwarrarla. Kala kuja-piya-wangu kajirna nyinayarla warrki-jarrinja-wangu, ngulaju kapu-jana Kaaturlu yampiyarla warntarla-pajirrinja-wangurlu. Kala yalumpurlu yapangku kujajulu nyangu warrki-jarrinja-kurra, nyurunyuru-jarrimi-jiki kajulu manu ngajukupalangurlangukuju. ²⁵ Nyanungurra-nyangu kuruwarri-ka wangka nyampurra maju-kari maju-kari kapuju rdipimi ngajuku. Nyanungurra-nyangu warlalja kuruwarri-ka wangkami kuja, 'Nyurunyuru-jarrijajulu niyya-jangkaku mayi,'* ²⁶ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, "Ngaju kapurna-nyarra nyurrurlaku yilyamirni Rdarrkanpa ngajukupalangulkurlangu. Nyanunguju yangka Pirlirrp Junga-nyayirni kuja-ka yanirni ngajukupalangu-jangka. Kaji yanirni, kapu-nyarra jirrngaŋja nyinanjarla yimi-ngarrirni ngaju-kurlu. ²⁷ Nyurrurlajulpankujulu jirrngaŋja nyinaja tarnnga. Kujarlaju yungulpankulu-jana yimi-ngarrikarla yapaku ngaju-kurluju."

* 15:20 John 13.16

* 15:25 Nyangka Psalm 35.19, 69.4

16

¹ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yimi-ngarrurnurna-nyarra nyiyarningkijarra yangka ngaka yungunkulu kapurunju-wangu nyina manu ngajuku karlirr-nyinanja-wangu nyina.

² Ngaka kapulu-nyarra Juwu-paturlu yilya jaaji-ngirliji, kapulu-nyarra warla-pajirni nyanungurraku jinta-jarrinja-wanguku. Junga, ngaka kajili-nyarra pinyi tarnga-kurra, kapulu-nyanu wantarla manngu-nyangu kujarlu, ‘Kajirlipa-jana nyampurra pinyi tarnga-kurra, ngulaju kapu-ngalpa Kaatuju wardinya-jarrimi.’ ³ Yapa yali-paturlu kula kalu ngajukupalangku Kirdana milya-pinyi, manu kula kajulu ngaju milya-pinyi. Kujarlanya kapulu-nyarra pinyi. ⁴ Pututu-pinyi karna-nyarra nyampurra-kurlu yapa-kurlu, ngula yangka ngaka kajili-nyarra murrumurru-mani, kapunkulu manngu-nyangu ngajuu-nyangu yimi.”

Jijaji-jana kurdungurlu-patuku wangkaja Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu-kurlu

Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Nyurru-wiyi, kujarna-nyarra milarnu, ngajulparna palka warrarda nyinaja nyurrurla-kurlu. Kuja-jangkanya kularna-nyarra wangkaja yangka yapa-patukurlu yangka ngaka kapulu-nyarra murrumurru-mani. ⁵ Ngaka-pardukari kapurna pina-yanilki ngajukupalangku-kurra kujaju nyampu-kurra yilyajarni. Kulajulu nganangku payurnu nyarrapara-kurra kuja karna yani. ⁶ Yimi-ngarrurnurna-nyarra nyiyarningkijarra nyampurra jalangurlu. Kujarlanya kankulu wajampaju nyina. ⁷ Junga karna-nyarra wangka. Kajirna pina-yani Kirdana-kurlangku-kurra, ngakaju kapurna jinta-kari Rdarrkanpa pina-yilyamirni nyurrurla-kurra. Ngana Rdarrkanpaju? Ngulaju yangka Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu. Kajilparna yaninja-wangu nyinakarla nyampurla-juku nyurrurla-kurlu, ngulaju kujaju maju. Kajilparna nyinayarla nyampurla-juku, kulalpa Rdarrkanpa yantarlarri nyurrurla-kurraju.

⁸ “Kaji Rdarrkanpa yanirni nyampu-kurra walya-kurra, kapu-jana yapakuju wangkami kuja kalu warntarla manngu-nyangu. Ngurrju nganta kalu-nyanu ngarrirni, kala Rdarrkanparlu kapu-jana punku-pajirni. Manngu-nyanyi kajulu ngaju nganta warntarla, kala Rdarrkanparlu kapu-jana wangkami kuja kaju Kaaturlu jungarni-pajirni. Yapa yali-paturlu kalu manngu-nyanyi Kaaturlu nganta kapu-jana yampimi, kula-jana marda miimii-nyanyi nganta. Kala Rdarrkanpa kapu-jana wangkami Kaaturlu kapu-jana miimii-nyanjarla murrumurru-mani kajili warntarla-juku manngu-nyangu. ⁹ Junga kujaju. Yapa yali-paturlu kalu-nyanu manngu-nyangu ngurrjungku nganta. Kala kula kajulu wala nyina ngajuku. Kujarlanya kapu-jana Rdarrkanparlu punku-pajirni. ¹⁰ Yapa yali-paturlu kajulu manngu-nyangu ngaju nganta warntarla. Kula kujaju junga. Yani pina karna ngajukupalangku-kurra, manu nyurrurlarlu kulankujulu nyanyi warrarda. Ngula-jangka Rdarrkanpa kapu-jana wangkami kuja kaju Kaaturlu jungarni-pajirni. ¹¹ Juju Ngawu kajana wiri nyina yapaku nyampurlaju walyangka. Ngulaju kalu manngu-nyangu Kaaturlu nganta kapu-jana yampimi murrumurru-maninja-wangurlu. Kula kujaju junga. Kaaturlu ngula-juku miimii-nyanjarla juwa-kujurnu Juju Ngawuju. Kuja-jangkanya Rdarrkanpa kapu-jana wangkami Kaaturlu kapu-jana murrumurru-mani warntarla ngula kalu yapaju yani.”

¹² Ngula-jana Jijajiji yarda wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra. Kala kajilparna-nyarra yimi-narrikarla, kulalpankulu langa-kurra-mantarla. ¹³ Pirlirrpaa Kaatu-

kurlangurlu kajana yapakuju yimiji jungaju yimi-ngarrirni Kaatu-kurluju. Kaji Pirlirrpaa yanirni ngaka, kapu-nyarra yimi-ngarrirni yimi junga kuja karla Kaatuku karri. Kula-nyarra nyanungu-nyangu-mipa yimi yimi-ngarrirni, lawa. Kapu-nyarra yimi-ngarrirni nyarrrpa kuja karla Wapirra wangkami. Kapu-nyarra yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra.

¹⁴ Kajirnarla nyarrrpa wangka Pirlirrpaku, ngulaju kapu-nyarra wangka nyurrurlakulu. Kujarlanya kapunkulu milya-pinyi ngajurna pirrjirdi-nyayirni, manu kapunkujulurla pulka-pinyi ngajuku. ¹⁵ Nyiyarningkijarra kuja karla nguna ngajukupalanguku Kirdanaku, ngulaju kaju nguna ngajurlanguku. Kujarlanya-nyarra yimi-ngarrurnu kajirnarla wangka Pirlirrpaku, ngulaju kapu-nyarra jurruku-juku wangka.”

Jijaji-jana kurdungurlu-patuku wangkaja kapulu wajampa-jarri, manu ngaka kapulu pina wardinyi-jarrimi

¹⁶ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Kapunku-julu nyanyi parra-patu-mipaku. Ngula-jangka kulankujulu nyanyilki. Ngaka-mipa kapunkujulu pina-nyanyi.”

¹⁷ Ngulalu-nyanu kurdungurlu-paturlu payurnu, “Nyarrpa-ka Jijajiji wangka ‘nganta kapurlipa parra-patu-mipaku nyanyi, manu nganta kularlipa nyanyi, manu nganta kapurlipa nyanyilkki-yijala’? Nyiyaku-anganpa kuja wangkaja ‘nganta kapu pina-yani nyaranungukupalangku-kurra nganta’? ¹⁸ Manu ‘parra-patuku nganta’? Nyiyaku-ka wangka kujaju? Kula karlipa milya-pinyi nyarrrpa kuja-ka wangkami.”

¹⁹ Jijajirli-jana miyiki-nyangu kujalpalu kurdungurlu-paturlu jata-nyangu nyaranunguku payirninja, ngula-jana wangkaja, “Wangkajarna-nyarra kapunkujulu parra-patu-mipaku nyanyi, ngula-jangka kulankujulu nyanyilkki, manu ngaka kapunkujulu pina-nyanyilkki”. Kujakunya mayi kankulu-nyanu jata-nyanjarla jarnkjurnku payirni? ²⁰ Junga karna-nyarra wangka, kapunkulu yulami wajampa-nyayirni. Kala yapa panukari nyampurla walyangka kapulu wardinyi nyina. Kapunkulu wajampa nyina, manu ngaka kapunkulu wardinyi-jarrimi pina. ²¹ Karnta kuja-ka karrmulypa-jarrinjakungarnti nyina, ngulaju-ka milya-pinyi kapu murrumurru-jarrimi. Kujarlanya karla kurdukuju wajampa-jarrimi. Ngula-ka kurdu palkalku mardarni, wardinyi-jarrimi-ka karntaju. Ngula-jangka kula-ka pina-manngu-nyangu yangka kujalpa murrumurru-jarrija kamparru-wiyi karrmulypa-jarrinjakungarnti. ²² Kuja-piya-yijala nyurrurlaju. Jurnta karna-nyarra yani. Kujarlanya kankulu wajampaju nyina. Kapurna-nyarra pina-nyanyi, ngula kapunkulu wardinyi-jarrimi. Ngula-jangka kula-ka nyarra nganangku wajampa-mantarla.

²³ “Kajirna-nyarra jurnta yani, Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlu kapu-nyarra yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra yungunkulu jata-nyanja-wangu nyina manu yungunkulu ngaju payirninja-wangu nyina. Junga karna-nyarra wangka. Wala nyinanja-karrarlu kajinkili payirni Wapirra nyiyaku, ngulaju kapu-nyarra yinyi. ²⁴ Yuwayi, nyurrurla ngaju-nyangu kurdungurlupatu. Jalangu-wangurla-wiyi kurdungurlurlu kulankulu Kaatu payurnu nyiyarlangu. Jalangu payikaluu, ngula kapu-nyarra yinyi. Ngula-jangka kapunkulu wardinyi nyina tarngga-juku.”

²⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yimi-ngarrurnu-nyarra yimi panu-kurlu piya-piya-kurlu. Yimi nyam-purraju kankulu-jana puta milya-pinyi. Ngakaju kularna-nyarra wangka nyam-purraju piya-piya-kurlu, lawa. Kapurna-nyarra rarralypa wangkami ngajukupalangku-kurlu Kirdana-kurlu yungunkulu milya-pinyi. ²⁶ Kajirna

Kirdana-kurlu nyina, kularna-nyarrarla payirni, lawa. Ngarili kutupayika nyurrurlarlu wala nyinanja-karrarlu. ²⁷ Ngajukupalangku Kirdana kanyarra yulkami-nyayirni. Ngajuku kankujulu yulkami. Milyapinyi kankulu ngajuju Kaatu-kurlangu. Kujarlanya kanyarra Kirdanaju yulkami. ²⁸ Junga, yanurnurna nyampu-kurra walya-kurra ngajukupalangku-kurlangu-jangka Kirdana-kurlangu-jangka. Kapurna yampinjarla pina-yani ngajukupalangku-kurra.”

²⁹ Ngulurla kurdungurlu-patu wangkaja nyanunguku, “Rarralypalku kanpa wangkami. Kula kanpa-nganpa yimi piya-piya-kurlu wangka. Kula karnalu milya-pinyi kuja kankujulu kuja-piya wangka. ³⁰ Milya-pinyi karnalu kuja kanpa-nganpa milya-pinyi nyarrpa kuja karnalu manngunyanyi. Kaji yaparlangu nyina wurdungu, milya-pinyi kanpa nyiya-kurlu kuja-ka manngu-nyanyi. Kujarlanya karnalu milya-pinyi kujarpa Kaatu-jangka yanurnu.”

³¹ Jijaji-jana wangkaja, “Wala mayi kankujulu nyina? ³² Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu! Ngaka-pardu-kari kapunkujulu jurnta parnkami ngajuju-kujakuju. Kapunkujulu jinta-pardu yampinja-yani, kapunkulu nyurrurla-nyangu-kurra ngurra-kurra pina-yani. Ngu-laju ngula-juku. Kirdanaju palka-juku-ka warrarda nyina ngajukurlu. Kajinkili yani, kularna yangarlu nyina. ³³ Yimi-ngarrurnurna-nyarra yungunkulu jintangka ngaju-kurlu nyina. Kapunkujulu ngajuku marlaja nyina rarralypa wajampa-wangu. Nyampurla walyangka, Juju Ngawungku manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlu kapulunyarra murrumurru-mani warrarda. Kulalu-jana lani-jarrinjarla jurnta parnkaya. Nyurrurna-jana warla-pajurnu nyurrurla-kujakuju.”

17

Jijaji-janarla wangkaja Kaatuku kurdungurlu-patuku

¹ Ngula wangkanjaku Jijaji lawa-jarrija nyanunguku kurdungurlu-patuku, ngula kankarlarra-kari nyangu kuja-ka Kaatu nyina nguru-nyayirni-wangurla, manurla wangkaja, “Wapirra, kapurna ngajuju palimilki. Ngajurna kaja-puraji. Milki-yirrakaju yapa-kurra yungulu milyapinyi ngajurna yartarnarri wiri-kirli. Kuja-piyarlu-yijala kapurna-jana milki-yirrarni nyuntuju yartarnarri wiri-kirli-yijala yapa ngalya-kari-piya-wangu. ² Nyuntulurlunpaju Warlalja-Wiri yirrarnu yapa panuku yungungkulu jirrnga-nya nyina nyuntuku tarngga-juku, yangka-patu yapa kujanpaju nyuntulurlu yungu. ³ Nyarrpangkulu jirrnga-nya nyina wankaru yapaju nyuntukuju tarnggaju? Nganangku-puka yapangku kajingki milyapinyi nyuntuju junga Kaatu, manu nganangku-puka kajiji milya-pinyi ngaju kujanpaju iilyajarni nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju kapungku jirrnga-nya wankaru nyuntukuju tarngga-juku. ⁴ Warrkirna muku lawa-manu kujanpaju ngajuku yungu. Yapakurna-jana yimi-ngarrurnu nyuntuju nyurru. Kujarlanya kalu milya-pinyi nyuntuju yartarnarri wiri-kirli. ⁵ Wapirra, nyurru-wiyi walya ngurrju-maninja-wangurlawiwi, ngalijarralparli nyinaja mapirri jintangka yartarnarri wiri-jarlu-kurluju. Pirrjirdi-manta yardaju yungurlu ngalijarra pina-nyina jintangkalku yartarnarri wiri-jarlu-kurlu.

⁶ “Wapirra, wati-patunpaju yungu nyurru-wiyi. Jalangu, kula kalu warntarla nyina yapa panu-kari-piya kuja kalu nyina nyampurla walyangka. Yimi-ngarrurnurna-jana nyuntuju ngurru-nyayirni. Wati-patu yali-patu kalangkulu nyuntukuju nyinaja, kala ngajukunpaju yungu yungujulu ngaju purami. Purda-nyangungkulu kujanpa-jana nyiyarningkjarra wangkaja.

⁷ Milya-pinyi kalu nyiyarningkijarra kujanpaju yungu ngajuku. Nyuntulu-miparlunpaju yungu nyiyarningkijarra. ⁸ Yimirna-jana wangkaja wati nyampu-patukuju yangka kujanpaju ngaju yimi-ngarrurnu. Ngulajulu ngungkur-nyinaja. Milya-pinyi kalu kujarna nyuntu-jangka yanurnu, manu kalu milya-pinyi kujanpaju nyuntulurlu yilyajarni nyampu-kurra.

⁹ "Wapirra, kula karna-janarla nyuntuku wangka yapaku nyampurlaku kuja kalu walyangka nyina. Nyuntuku karna-janarla wangka ngaju-nyangu kurdungurlu-patuku. Nyuntu-nyangu kalu nyina, manu nyuntulurlunpaju yungu ngajuku. Kujarlanya karna-janarla nyuntuku wangka. ¹⁰ Wati nyampu-patu kuja karna-jana mardarni, ngulaju nyuntu-nyangu-patu. Manu yapa panu kuja kanpa-jana mardarni, ngulaju kajulu ngajuku-yijala nyina. Kapulu-jana yapaku wangkami ngajuju yartarnarri wiri-kirli. ¹¹ Wapirra, kula-ka ngana nyina nyuntu-piyaju. Ngaka-pardu-kari kapurna pina-yani nyuntu-kurra, kularna walya ngampurlaju nyina. Kala wati nyampu-patu ngaju-nyangu kurdungurlu-patu kapulu walya nyampurla-juku nyina. Yirdi nyuntu-nyangunpaju yungu. Muurlparlu-jana mardaka yartarnarri-kirlirli nyuntu-nyangu-kurlurlu, kajikalu warntarla yani. Jintangka karli nyina ngalijarrau. Kuja-piyarlu-yijala-jana muurlparlu mardaka yungulu jintangka-juku nyina ngaka. ¹² Ngajulurlurna-jana warrawarra-kangu nyampu wati-patuju, muurlparlurna-jana mardarnu yartarnarri nyuntu-nyangu-kurlurlu. Yangka-juku yartarnarriji kujanpaju yungu. Mardurnurna-jana nyuntu-kujaku karlirr-yaninja-kujaku. Jinta-mipangku karlirr-yanu jurnta. Nyanunguju kapu yukamirra warlu wiri-kurra. Kapunpa pinyi warlu-kurlurlu. Nyurru-wiyi, Payipulurlanpa wangkaja wati yali-kirliji. Yimi yaliji junga. Warntarla-yanu nyanunguju.

¹³ "Wapirra, ngaka-pardu-kari kapurna pina-yani nyuntu-kurra. Kapurli wardinyi-nyayirni nyina wungulku. Wangkami karnangku nyampurla-juku walyangka. Wangkami karnangku yungujulu kurdungurlu-paturlu purda-nyanyi yungulu wardinyi marda nyina ngaju-piya nyuntu-kurlulu. ¹⁴ Pina-manurna-jana nyuntu-nyangu yimi. Kala yapa panu-kari nyampurla walyangka, yangka-patu kuja kalu warntarla manngu-nyanyi, nyurunyuru-jarri kalu-jana ngaju-nyangu kurdungurlu-patuku. Kula karna manngu-nyanyi warntarla, manu kula kalu ngaju-nyangu kurdungurlu-paturlu warntarla manngu-nyanyi. Kujarlanya kalu-jana yapa panu-kariji nyurunyuru-jarri.

¹⁵ "Wapirra, kula karnangku payirni kurdungurlu-watiki kanjaku nyampu-ngurlu walya-ngurluku, lawa. Ngari karnangku payirni yungunpa-jana warrawarra-kanyi Juju Ngawu-kujaku. ¹⁶ Kularna yapa panu-kari-piya nyampurla kuja kalu walyangka nyina, yangka-paturlu kuja kalu warntarla manngu-nyanyi, lawa. Manu ngaju-nyangu kurdungurlu-paturlu kula kalu warntarla manngu-nyanyi. ¹⁷ Nyuntu-nyangu yimiji junga. Yimi yali-kirlirli kangka-nyanyu nyampu-patu wati-patu yungungkulu nyuntu-mipakulku warrki-jarri. ¹⁸ Nyuntulurlunpaju walya nyampu-kurraju yilyajarni. Kuja-piyarlu-yijala karna-jana yilya nyampu-patuju yungulu-jana yapaku yimi-ngarrirni nyuntu, yangka kuja kalu walya nyampurla nyina. ¹⁹ Yinyi karnaju nyuntu-kurra yungulu-nyanu kuja-piyarlu-yijala yinyi nyuntu-kurraju yungungkulu warrki-jarri nyuntukulku.

²⁰ "Wapirra, wangka karna-janarla ngaju-nyangu kurdungurlu-patuku. Kapulu-jana yapa panu-kariki yimi-ngarrirni ngaju, ngularrarlangu kapupulu wala nyina. Yapa yinya-paturlangku karna-janarla nyuntuku wangkamirra. ²¹ Wapirra, ngalijarra karli nyina jintangka. Payirni

karnangku yungulu jintangka-yijala ngalijarrarla nyina. Wangka karna-janarla yungulu jintangka-yijala nyina nyanungurraju. Ngula-jangka yapangku yungulu-jana nyanyi. Kujarlanya kapulu yapangkuju milya-pinyi kujanpaju walya nyampu-kurra yilyajarni. ²² Wapirra, yartarnarri wiri-jarlunpaju yungu. Kuja-piyarlu-yijalarna-jana wati nyampu-patukuju yartarnarri wiriji yungu. Pirrjirdi-manurna-jana yungulu jintangka nyina ngalijarra-piya. ²³ Kapurna ngaju nyina nyanungurrarla, manu nyuntu kapunpa nyina ngajulurla yungulu jintangka-juku nyina. Yapa panu-karirli nyampurla walyangkarlu kapulu-jana nyanyi. Kujarlanya kapulu milya-pinyi kujanpaju yilyajarni nyampu-kurra. Manu kapulu milya-pinyi kuja kanpa-jana yulkami kurdungurlu-patuku ngaju-nyangu-patuku ngaju-piyaku.

²⁴ "Walya ngurrujumaninja-wangurla-wiyi, yulkajalpanpaju. Kujarlanyanpaju yartarnarri wiri yungu. Wapirra, wati nyampu-patunpaju yungu yungujulu jirrngaŋja nyina ngajukuju nyarrpara-kurrarlangu ka-jirna yani. Yungujulu milya-pinyi ngajurna yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyuntu-piya. ²⁵ Wapirra, nyuntujunpa jungarni manu yijardu! Yapa panu-karirli nyampurla walyangka, kula kangkulu milya-pinyi. Ngajulu karnangku milya-pinyi, manu ngaju-nyangu kurdungurlu-paturlu kalu milya-pinyi kujanpaju yilyajarni. ²⁶ Yimi-ngarrurnurna-jana nyuntuju junga manu ngurruj. Kapurna-jana warrarda yimi-ngarrirni nyuntu. Ngula-jangka yungulu-jana yapa ngalya-karirlangku yulkami yangka-piya-yijala kuja kanpaju ngajuku yulkami. Kapurna jintangka-juku nyanungurrarla nyina."

18

Yurrkunyu-paturlulu puuly-mardarnu Jijaji *Matthew 26.47-56, Mark 14.43-50, Luke 22.47-53*

¹ Kuja Jijaji lawa-jarri wangkanjaku nyanungukupalangku, nyanungu yanu nyanunu-nyangu kurdungurlu-patu-kurlu karru witangka murraarni-pirdinypa yirdingkaju Kitiranarla. Kaatinilpa karrija kujalpalu watiya panu karrija, ngulalu yukajarralku yali-kirraju. ² Jutuju yangka nyanunu wati, yangka kujarla Jijajiki jangkardu karlirr-yanu, milyapungulpa kaatiniji. Kalalu yanu kurdungurlu-patu Jijaji-kirliji yali-kirraju tarnnga. ³ Kujalpa-jana Jijaji jirrngaŋja nyinaja-juku nyanunu-nyangu kurdungurlu-patuku, ngula-kurraju Jutuju jirrngaŋjalpa-jana yanurnu yapanu yurrkunyu-patuku panuku yungulu Jijaji puuly-mardarni. Panu-kari kalalurla warrki-jarrija Ruumu-wardingki kingiki. Panu-kari yurrkunyu-patuku kalalu-jana warrki-jarrija Paraji-patuku manu maralypikingarduyupatuku wiriwiriki. Ngula-paturlu-yijalalu yilyajarni pina Jutujuju yurrkunyu-patuku panu-kurlu kuturu-kurlu, junma kirrirdi-kirli manu ngiji-kirli. ⁴ Jijajirli-jana panu-jarlu nyangu yaninjarni-kirra. Milyapungulpa kujalpalurla jangkardu yanurnu puuly-mardarninjaku. Ngula-jana karrinja-pärdinjarla wapirdi yanu, payurnu-jana, "Nganaku kankulurla warrirni?"

⁵ Yalu-manulu, "Jijaji Najariji-wardingkiki."

Wangkaja-jana, "Ngajunya." Jutujuju yalumpurla-juku karrija. ⁶ Kuja-jana Jijajirli yalu-manu, kapankulu wurnturu-jarrinjarla wantija walyakurra. ⁷ Jijajirli-jana yarda payurnu, "Nganaku kankulurla warrirni?"

Yalu-manulu, "Jijaji Najariji-wardingkiki."

⁸ Jijaji-jana wangkaja, "Yuwa, nyurru-jalarna-nyarra yimi-ngarrurnu ngajujurna Jijaji. Palka-manunkujulu. Yampiyalu-jana nyampuju

ngalya-kari puuly-mardarninja-wangurlu!" ⁹ Nyiya-jangka-jana Jijajiji kujaju wangkaja? Yangka kamparru-wiyi kujalparla wangkaja nyanungukupalangku, wangkajarla, "Wapirra, yungunpaju nyampu-patu ngajuku yungurna-jana jintawarlayi-jiki mardarni tarnngangku-juku wajawaja-maninja-wangurlu. Kularna jintarlangu wajawaja-manu." Kuja-jangkanya-jana Jijajirlji yimi-ngarrurnu yapa-patukuju yungulu-jana kurdungurlu-wati yampimi puuly-mardarninja-wangurlu. *

¹⁰ Kujalpalu yurrkunu-paturlu puta jirri-mardarnu Jijaji turnu-warnurlu yapangku, ngula-puruju Jimani Piitarluju junmalku kirrirdi wilypu-manu wartirli-jangka, ngula-kurlurluju langa jungarni-purdanji turl-pakarnu warrkini kujalparla warrki-jarrija Kayupuku. Warrkini yirdiji Malkuju. ¹¹ Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja Piitaku, "Kuja-wangurlu yampiya! Pina-yirraka ngula junma kirrirdi wartirli-kirra! Kirdanalrлу yilyajarni nyampu-kurraju palinjaku. Junga kujaju. Kapurna palimi. Kulalparnarla purda-nyanja-wangu warntarla-jarriyarla Kaatukujakuju."

¹² Ngula-jangkalurla Ruumu-wardingki-patu yurrkunu-patu manu wiriwiri nyanungurra-nyangu manu yurrkunu-wati Juwu-patu, ngulajulurla yarnkajalku Jijajiki, manulu yarnkanjarla rdaka-jarra puuly-mardarninjarla warurnu purdangirli-purdanji. ¹³ Ngulalu kangu purlkakurra yirdi-kirraju Yanaja-kurra. Jurdaljalparla nyinaja Kayupuku. Ngula-purujulpa nyinaja Kayupuju Maralypikingarduyu Wiri Ngardarri-kirlangu. ¹⁴ Nyanunguju yangka-juku kuja-jana Kanjulukungarduyu-kariyi-nyanuku wangkaja kamparru-wiyi, "Kajirlipa pinyi nyampu wati jinta, ngula-jangka Ruumu-wardingki-paturlu kapulu-ngaŋalpa Juwu-patu yampimi pinja-wangurlu. Kala kajirlipa yampimi pinja-wangurlu, kapulu-ngaŋalpa muku pinyi panu-juku ngalipalku. Kujarlanyalparlipa pungkarla!"

*Piitarlu-nyanu ngurpa-pajurnu Jijajiki
Matthew 26.69-75, Mark 14.66-72, Luke 22.54-62*

¹⁵ Kujalu warrmarla-watirli Jijaji kangu Yanaja-kurlangu yuwarli-kirra, Piita manu kurdungurlu jinta-karilpa-pala puranja-yanu purdangirli-wanarlu Jijajiji. Kayupurlu milya-pungu yinyaju jinta-kari kurdungurlu. Kuja-jangkanya Jijajiji puraja kiirti-wanaju wita-kurra yarti-kirra. ¹⁶ Piitaju kula yukajarra, lawa. Karrija-jukulpa kiirti-wana. Yangka kurdungurlu-karirli nyangu Piita karrinja-kurra kiirti-wana, ngula pina-yanu yarti-ngirlji, manu wangkajarla karntaku, "Milya-pinyi karna wati nyampuju, yirrpikarni kutu." Ngula Piitaju kangurnu kaninjarni. ¹⁷ Karntarla wangkaja Piitaku, "Yuwa, nyuntuju mayi Jijaji-kirlangu kurdungurlu?"

Piitarlu yalu-manu, "Yiii...lawa!"

¹⁸ Pirriya-nyayirnilpa mungaju karrija. Ngulalu warrkini-paturlu manu yurrkunu-paturlu warlu wiri yarrpurnu. Ngulalpalu warru karrija purku-karda. Ngula Piitaju-jana yanu ngulalpa warlungka karrija.

*Jijajili kangu Kayupu-kurlangu-kurra yungu miimii-nyanjarla payirni
Matthew 26.59-66, Mark 14.55-64, Luke 22.66-71*

¹⁹ Yangka kujalu Jijaji kangu Yanaja-kurlangu-kurra, ngulangkuju payurnu Kayupurlu, "Ngana-patu nyuntu-nyangu kurdungurlu-patuju? Nyiya kanpa-jana pinarri-man?"

²⁰ Jijajirlji yalu-manu, "Ngaju-jana yapakuju panu-puru-juku wangkaja yungujulu nyanyi manu purda-nyanyi. Pina-manurna-jana Juwu-patu-kurlangu jaaji-paturla manu Yuwarli Maralypirla. Yalirlanya kalu

yapaju jinta-jarri. Kularna-jana yapaku ngajuju wuruly-wangkaja. ²¹ Nyiya-jangka kanpaju payirni ngaju-nyangu kurdungurlu-patukuju ngaju-nyangu yimikiji? Payika-jana yapa-patu kujajulu purda-nyangu wangkanja-kurra. Milya-pinyi kajulu nyarrpa kujarna wangkaja. Ngula-jana payika!"

²² Ngula Jijaji kuja wangkaja, yurrkunyu jintangku wirlki pakarnu, wangkajarla Jijajiki, "Yuwa! Kulu-parnta-wangu nyinaka! Nyanununguju Maralypikingarduyu Wiri Ngardarri-kirlangu!"

²³ Jijajirli yalu-manu, "Wurra, kularna nyarrpa-wiyi majuju wangkaja, lawa. Kajirna maju wangkayarla, ngulaju-jana yapa panuku yimi-ngarrika kujaju yangka kujarna maju nganta wangkaja. Junga karna-nyarra wangka, nyiyakulkunpaju pakarnu?"

²⁴ Jijaji-kirlangu rdaka-jarraju waririnja-warnu-jukulpa karrija. Ngula Yanajarlu yilyaja wati jinta-kari-kirra yangka Kayupu-kurra.

Piitarlu-nyanu yarda ngurrrpa-pajurnu Jijajiki
Matthew 26.71-75, Mark 14.69-72, Luke 22.58-62

²⁵ Kuja-puru, Piitajulpa karrija-juku warlu-wanaju. Yapa panu-karirlili payurnu, "Yuwa! Nyuntuju mayinpa Jijaji-kirlangu kurdungurluju?" Piitarlu-jana yalu-manu, "Lawa, kula ngaju!"

²⁶ Warrkini jinta-karilpa karrija palka. Warrki-jarrialparla Maralypikingarduyuku Ngardarri-kirlangu Wiriki. Warlaljalparla nyinaja yangkaku watiki kuja Piitarlu langa turl-pakurnu. Nyanungurluju payurnu Piitaju, "Yuwa! Nyangurnangku nyuntuju kaatinirla Jijaji-kirli!"

²⁷ Piitarlu yarda ngarrurnu, "Lawa! Kulalparna palka karrija yalirlaju!" Kuja kuja yungka wangkaja, ngula-puru-juku jukujuku purlaja.

Palitirli kuja miimii-nyanjarla payurnu Jijaji
Matthew 27.1-2,11-14, Mark 15.1-5, Luke 23.1-5

²⁸ Mungalyurru-wana rangkarr-kurlu kujalpa wantaju pardinjayanurnulku, warrmarla-paturlulu kangulku Jijajiji wiri-kari-kirlangu-kurra Paliti-kirlangu-kurra yangka-kirlangu-kurra kujalpa-jana nyanunguju wiri nyinaja Jurdya-wardingki-patuku. Juwu-patu wiriwirirlangulu yanu, kulalu yukaja Paliti-kirlangu yuwarli wiri-kirra. Kajili yukayarla nyampu yuwarli Juwu-wangu-kirlangu-kurra, ngulaju kulalu nganjarla kuyuju Pajapa Purlapa-puru. Kujalyalpa wangkaja Juwu-kirlangu kuruwarri. ²⁹ Palitiji wilypa-pardiya yuwarlinigirliji nyanungurraku wangkanjaku, payurnu-jana, "Nyiyakunkulu wati nyampu kangurnu nyampu-kurraju? Punku mayi nyanunguju?"

³⁰ Yalu-manulu, "Yuwayi, punku ngulaju. Kaji ngurrju nyinakarla, kularnangkulu kangkarlarni nyampu-kurraju!"

³¹ Paliti-jana wangkaja, "Kangkalu Juwu-kirlangu kuwurtu-kurra! Miimii-nyanjarlarlu payika kuruwarri-kirirliri nyurrurla-nyangu-kirlurlu."

Kala wangkajalurla, "Kulalparnalu kuja-jarriyarla, lawa! Nyurrurlarlu Ruumu-wardingki-paturlu kankulu-ngaŋpa warla-pajirni pinja-kujaku wati-kijaku nyanungu-piya-kujaku. Ngarili kutu pungka warntawarntarla!" ³² Ngulalurla kuja wangkaja Palitiki, nyampunya yimiji Jijajiji wangkaja kamparru-wiyi palinjakungarnti warntawarntarla.

³³ Ngula Palitiji pina-yukaja yuwarli wiri-kirra, ngarrurnu-jana warrmarla-wati Jijajiki kanjarniki kaninjarni-kirra. Payurnu Jijajiji, "Junga nganta mayinpa nyuntuju Kingi Juwu-patukuju?"

³⁴ Jijajirli yalu-manu, "Nyuntu mayi kanpa manngu-nyangu ngajujurna Kingi Juwu-patuku. Marda yapangku mardangku yimi-ngarrurnu ngajuju?"

³⁵ Palitirla wangkaja, “Warungka-wangu karriya! Kularna ngaju Juwu. Nyuntu-nyangurlu Juwu-paturlu manu Maralypikingarduyupaturlu Wiriwiri-watirlingkili kangurnu ngaju-kurraju yungurnangku miimii-nyanjarla payirni. Nyarrpa-jarrijanpa?”

³⁶ Jijajirli yalu-manu, “Lawa! Rampal-manngu-nyanyi mayi kanpaju ngajuju? Ngajurna-jana Warlalja-Wiri yapa panuku kuja kalu ngurukari nguru-karirla nyina. Kularna kingi-kari kingi-kari-piya kuja kalujana wiriwiri nyina nguru-kari nguru-karirlaku, lawa. Kajirna nyinakarla nyanungurra-piya, ngulaju ngaju kuja kajulu purami, kapuju lu kunkapardiayarl Juwu-patu wiriwiri-kijakuju.”

³⁷ Ngularla Paliti wangkaja, “Yuwayi, mayi Kingi-pajirni kanpa-nyanu?” Jijajirli yalu-manu, “Nyuntu kanpa wangka ngaju nganta Kingi. Ngajurna nyampu-kurra walya-kurra yaninjarla palka-jarrija yungurna-jana yapaku yimi junga wangkami. Nganangku-puka kaji purami yimi junga, yapa yalirliji kaju purda-nyanyi.”

³⁸ Ngula Palitirla payurnu Jijajiji, “Nyiya yimi jungaju?”

Palitirli yilyaja Jijaji watiya warntawarnta-kurra palinjakungarni

Matthew 27.15-31, Mark 15.6-20, Luke 23.13-25

Palitiji wilypi-pardiya pina yuwarli-ngirrili kujalpalu yapa-patu karrija. Wangkaja-jana, “Ngajulurluna wati nyampu ju nyiyarningkijarra payurnu. Nyiyakulparna pungkarla? ³⁹ Pajapa-kari Pajapa-kari-puru, nyurrurlarl Juwu-paturlu kankujulu payirni yungurna wati jinta wilypymani rdaku-ngurlu. Nganaku kankujulu payirni yungurna wilypymaninjarla yilya rdaku-ngurluju? Kapu Jijajiki mayi yangkaku Juwu-patuku Wiri Kingiki?”

⁴⁰ Yapa panulurla purlaja, “Lawarnalu Jijajikiji! Kuturralu pungka! Yungka-ngaarpa Parrpaja yungu wankaru yani!” Watiki yaliki kujalpalurla purlaja Parrpajaku, kala punku nyinaja kulu-ngaawurrrpa. Kala-jana pungu Ruumu-wardingki-wati.

19

¹ Ngula-jangka, Paliti-jana wangkaja nyanungu-nyangu yurrkunyuwatiki, “Kangkalu Jijaji, manu wilypinykarra-pakakalu!” ² Junga-juku, yurrkunyurlulu manu watiya ngalyipi-piya jilkarlajilkarla, ngulajulu warurnu mukarti-piya-kurra. Ngulalurla jurrungka yirrarnu kilji-nyayirnirli Jijajirla jurruku pajirninjaku. Ngula-jangkalurla jinajina-piya kirrirdi yalyuyalyu parnta-yirrarnu manyu-pinjaku yungulurla ngula-kurlunya manyu ngalarri Jijajikiji. ³ Yanurnulpalu yinngirriki pakarninjaku, wangkajalpalurla, “Yuwa! Kuja kanpa-nyanu Kingi-pajirni Juwu-patuku nganta!” Yurrkunyu-paturlujulpalu manyu-pungu-mipa.

⁴ Ngula-jangka, Palitiji pina-wilypi-pardiya yuwarli-ngirrili, yanu-jana Juwu-patuku kujalpalu karrija, manu-jana wangkaja, “Purda-nyangkajulu! Kapurna-nyarra Jijaji kanyirni yungunkulu yarda nyanyi. Payurnurna nyiyarningkijarra. Nyiyakulkulparna pungkarla? Wangkayajulu nyarrpa-jarrija-wiyi!”

⁵ Ngula Jijaji yarda wilypi-pardiya yuwarli-ngirrili. Mukartilpa mardarnu jurrungka manu yangka jinajina-piya kirrirdi yalyuyalyu palkangka-juku. Ngula-jana Paliti wangkaja Juwu-patuku, “Nyangkalu nyampu! Ngula nyanunguju wati!” ⁶ Ngulalul Maralypikingarduyu Wiriwirirla manu Juwu-paturlu yurrkunyurlu nyangu Jijaji, purlajalurla Palitikiji, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla!”

Ngula-jana Paliti wangkaja, “Lawa! Nyurrurlarlulu kanjarla pungka warntawarntarla! Nyurrurna miimii-nyangu, manurna payurnu nyi-yarningkijarra. Kula Ruumu-wardingki-kirlangu kuruwarri-wiyi rdilyki-pungu, lawa.”

⁷ Ngulalurla Juwu-patu wiriwiwi wangkaja Palitiki, “Wati nyampurluju kanyanu Kaatu-kirlangu Kaja-nyanu-pajirni. Kuja-jangkanya yungulpa paliyarla nganimpa-nyangu kuruwarrirla!”

⁸ Ngula-jana Palitirli kuja-kurra purda-nyangu, lani-jarrija-nyayirni. Kapu Jijajiji yilyayarla pinja-wangurlu. ⁹ Ngula Palitirli Jijajiji pina-kangu yuwarli-kirra, yalirla-juku Palitirliji payurnu, “Nyarrpara-wardingki nyuntuju?” Jijajirli kula yalu-manu. ¹⁰ Palitirliji yarda payurnu, “Wangkaya-nagarraju! Ngajuju-ngarra nyuntu-nyangu paaju-jala. Kajikarnangku yilyami-jala wurulypa, marda kajikarnangku yilya warntawarnta-kurra palinjaku.”

¹¹ Jijajirla wangkaja, “Junga marda kujaju. Kajilpa Kaatu ngampurrrpa-jarriyarla, ngulaju nyuntu kajikangku Kaaturlu warla-pajirni ngajuku pinja-kujakuju. Junga kujaju. Yilyajarniji nyampu-kurra yungurna palimi warntawarntarla. Kuja-jangkanyaju yilyajarni nyuntu-nyangu-kurra ngajuku nyi-yarningkijarraku payirninkaku. Kajinpaju pinyi, ngulaju ngula-juku. Kala yapa-patu yali kujajulu kangurnu ngajulu nyuntu-kurra, ngulaju yalumpurraju kalu maju-nyayirni nyina nyuntu-piya-wangu.”

¹² Paliti ngampurrrpa-jarrija-juku Jijajiki yilyanjaku pinja-wangu. Ngula pina-wilypi-pardija yuwarli-ngirilji, ngula-jana payurnu Juwu-patu ngurrju-japa Jijajiki yilyanjakuju pinja-wangu. Kala purlajalurla kilji-nyayirni, “Ruumu-wardingki jinta-mipa kingiji nganimpakuju yapa panuku. Nganangku-puka kuja kanyanu wiri-pajirni, kula-ka Ruumu-wardingki Kingi-kirlangu puntu nyina, manu Ruumu-wardingki Kingiji kapurla kulu-jarrimi-nyayirni. Kujarlaju, kajinpa wati nyampu yilyami pinja-wangurlu, Ruumu-wardingki Kingiji kapungku nyuntukulku jangkardurnu yani!”

¹³ Ngula-jana Palitirli Juwu-patu kuja-kurra purda-nyangu, Jijajiji yarda kangurnu. Ngula Palitiji pirri-manu nyinanja-kirlangu wiringka ngulalpa karrija yirdingka ‘Pirli Lalypangka’, ngulangka yungu-jana wangka yapakuju. Nyinanja-kirlangu nyampu-piyaju yangka kuja kalalu kuwurtukungarduyu-paturlangurlu mardarnu. Yirdiji nyanungu yali Pirli Lalypa kalalu yirdi-manu nyanunu-nyangurlaju jarungkaju Yipururla ngulaju yirdiji ‘Kapaja’. ¹⁴ Mirntanganilkilpa karrija Purayitirla, ngulalpalu Juwu-paturlu wurdujurra-manu nyi-yarningkijarra Purlapa Pajapakungarni. Paliti-jana wangkaja yapa-patuku kujalpalu nyanunu-nyangurla yuwarlirla karrija yarlungka, “Nyampunya nyurrurla-nyangu Kingiji! Nyangkalu!”

¹⁵ Yapajulurla pina-purlaja, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla!”

Palitirli-jana yarda payurnu, “Pinyi kutu mayirna nyurrurla-nyangu Kingiji warntawarntarla?”

Juwu-paturlu wiriwiirla maralypikingarduyu-paturlulu yalu-manu, “Ruumu-wardingki Kingi-mipa nganimpa-nyangu kingiji!” ¹⁶ Ngulajangka, Palitirli-jana yurrkunyu-patukulku Jijajiji yungu yungulu pinyi warntawarntarla.

Ngula-jangka, yurrkunyu-paturlulurla nguru-yirrarnu Jijajiki Paliti-kirlangu yuwarli-ngirli. ¹⁷ Yirrarnulurla watiya warntawarnta Jijajiki-kirlangu jimantarlal, ngula kanja-yanu. Kujarlynayalurla nguru-yirrarnu Jijajikiji pirli-kirra yirdi-kirraju Jurru Yungkurnu-kurra. Kalalu Juwu-paturlulu yirdi-manu 'Kulkaja'. ¹⁸ Ngula-jangkaju, yalumpurlajukulu yurkunyurlu yirrarnu Jijaji watiya warntawarntarla yungulu pinyi tarnga-kurra. Jirrama-kari wati-jarra, yirrarnulu-palanglu yalumpurla watiya-kari-jarrarla warntawarntarla-yijala, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji.

¹⁹⁻²⁰ Palitirli-jana yurrkunyu-wati ngarrurnu yungulu pipa yirrarni kankarlu warntawarntarla. Yirrarnulu yimi marnkurrrparlu Yipururlu, Latinirli manu Kirikirli: NYAMPUJU JIJAJI NAJARIJI-WARDINGKI YANGKA KINGI JUWU-PATUKU. Kujanyalu yirrarnu pipa Jijajirla kankarlu watiya warntawarntarla. Yali kujalpa Jijaji warntawarntarla waraly-karrija, ngulaju kutu kirrikiji Jurujulumukuju. Kujalpalu yapa panu yirdiyi-karrija warntawarnta-wana, nyangulpalu yimiji pipangkaju.

²¹ Ngulalu Juwu-paturlu wiriwirirli maralypikingarduyu-paturlu nyangu yimi, yaninjarlalurla wangkaja Palitiki, "Pipa yalirla, nyiyakunpa yirrarnu Jijaji nganta Kingi Juwu-patukuju? Nyuntulurlunpa yimi jinta-kari yirrakarla pipangkaju: 'Wati nyampurlu kanyanu kingi-pajirni Juwu-patuku.'"

²² Palitirli-jana wurra-manu, manu-jana wangkaja, "Lawa, yampiyalu kuja-juku! Kularna yimi-kari yirrarni, lawa."

²³ Yuwayi, kujalu yurrkunyu-paturlu Jijaji yirrarnu warntawarntarla, nyampukungarntiji jurnarrpalurla yalyi-manu, ngulalu yirrarnu yurturlu-paturlu murntu-palarla. Ngula-jangkalurla yalyi-manu jinajina-piya kirrardi. Nyanunu-nyangu jinajina-piya ngulaju pijiji jinta-jangka pantirninja-wangu yangka kuja karlipa jalangurlu pantirninja-jarla jinta-mani jurnarrpaju pijiji-patu-jangka jirrindi-kirrliri manu nitirli-kirrliri, lawa. ²⁴ Yurrkunyulu-nyanu wangkaja, "Yampimirlipa jinajina-piya larra-pinja-wangurlu. Manyu-karrimirlipa yungu nganangku-japa mani wanapi-jiki." Junga-juku palu yurrkunyu-patuju manyu-karrija mangarda-piya-kurru nampa-kurru Jijaji-kirlangu jinajina-piyaku yungu jintangku mani. Nyampuju jurru-juku yimilpa ngunaja Payipulurla kamparru-wiyi:

"Yapangkujulu yalyi-manu jurnarrpaju ngajukuju, manulu-nyanu jarnku-jarnku yungu. Manulu manyu-karrija ngaju-nyanguku jinajina-piyaku."*

Yimi yaliji Jijaji-kirli, junga kujaju. Yurrkunyu-patulpalu manyu-karrija mangarda-piya-kurru Jijaji-kirlangu jurnarrpaku.

²⁵ Yinyarla, murntu-pala karntalpalu karrija warntawarnta-wana Jijajiki ngati-nyanu, nyanungukupurdangka, manu karnta jinta-kari yirdiji Miiri kuja yupukarra-jarrija Kulupuju-kurru, manu Miiri Makardala-wardingki. ²⁶ Jijajirli-palanglu nyangu nyanunguku ngati-nyanu manu kurdungurlu jinta-kari yangka kujarla warrarda yulkaja-nyairnii. Ngularla wangkaja ngati-nyanuku, "Yirdi-manta wati nyampuju 'kaja'." ²⁷ Ngula-jangka, Jijajirli wangkaja kurdungurlukuju, "Yirdi-manta nyampu karnta 'ngati'." Junga-juku, yinya-jangka-juku kujarla wangkaja, Jijaji-kirlangu ngati-nyanuju kangu yuwarli nyanunu-nyangu-kurra, manulpa warrawarra-kangu.

* ^{19:24} Nyangka Psalm 22.18

*Jijaji palija watiya warntawarntarla**Matthew 27.45-56, Mark 15.33-41, Luke 23.44-49*

²⁸ Yuwayi, Jijajirlilpa milya-pungu kuja Kaatu-kurlangu warrki lawa-manu kujarla yungu. Ngula-jangka wangkaja, "Ngajurna purraku." Nyiyajangka Jijajiji kujaju wangkaja? Nyampuju yimi jurrku-jukulpa ngunaja Payipulurla kamparru-wiyi. Kuja-jangkanya purraku nganta wangkaja.*
²⁹ Kuja-kurra kuja purda-nyangu watingki jinta-karirli, ngulaju parnkanjarla manunjunu wita pijiji-pardu. Ngulaju julyurl-yirrarnu wingkingka kumarlparla pamangka nyurru-warnurla kujalpa rgunaja parraja-piyarla. Ngula-jangka wakirdirla watiyarla wayurnu pijiji-pardu. Ngula-kurluju parnkaja, Jijaji-kirla parnkanjarla yirrarnu lirra-kurra yungu nganta wita nganjarla.* ³⁰ Jijajirli pajarnu pamaju. Ngula-jangka wangkaja, "Ngajurna warrkiji nyurru lawa-manu." Ngula-jangka, jurru kaninjarra-kari-jarrinjarla palijalku.

Yurrkunyurlu kurlarda-kurlurlu ngurlju panturnu Jijaji

³¹ Jijajiji palija Purayitirla. Juwu-paturlujulpalu wurdujarra-manujuku nyiyarningkijarra Purlapa Pajapakungarni. Jijaji manu wati jirrama-karijilpalu waraly-karrija-juku warntawarnta-paturlaju. Juwu-patu wiriwirilpalu wangkaja kulalpalu kuja waraly-karriyarla nganta wuraji-kirra kajika wanta yukamirra. Kuja-kujakuju yanulurla Palitiki wangkanjaku, wangkajalurla, "Wangkaya-wiyi-jana nyuntu-nyanguku yurrkunyu-patuku yungulu-jana Jijaji manu wati-jarra mirriji rdilykipakarni yungulu-jana pinyi kapankurlu. Yurrkunyu-paturlu yungulpalu-jana mantarla warntawarnta-ngurlu wanta yukanjakungarnti." ³² Ngulajana Palitirli yurrkunyu-patu ngarrurnu yungulu-jana wirliya rdilykipakarni pirdilypa pirrjirdi-kirrirla. Kamparrujulu mirriji rdilykipakarnu ngulaju kujalpa yangka wati jinta-kari waraly-karrija Jijaji-wana, ngula-jangka jinta-karilki. ³³ Ngulalu yurrkunyu-patu yanurnu Jijaji-kirra, nyangulu kuja nyurru palija. Ngulaju kulalu mirriji rdilykipakarnu.*

³⁴ Yurrkunyu jintangku Jijajiji ngurlju panturnu kurlarda-kurlurlu. Ngula yalyu manu ngapa karlija palka-jangka Jijaji-kirlangu-jangka.* ³⁵ Ngajurlangurlurna nyangu yurrkunyuju pantirninja-kurraju. Junga karna-nyarra wangka yungunkulurla nyurrurlarlangu ngungkurr-nyina Jijajikiji. ³⁶⁻³⁷ Nyiya-jangkalu yurrkunyu-paturluju Jijajiji yampija mirriji rdilykipakarninja-wangurluju, manu nyiya-jangka-yijala yurrkunyukarirliji panturnu ngurluju? Nyurru-wiyi kujaju wangkaja Payipulurla: "Kula nganganaku yungkurnu nyanngu-nyanguju rdilyki-pinyi."*

Manu-ka yimi jinta-karirlangu karrimi Payipulurla, kuja-ka wangkami: "Yapangku kapulu nyanyi wati yinyaju kurlarda-jangka pantirninja-warnu kujalu panturnu kanunjumpajumpa ngurljungka."*

Nyampuju jungra. Nyampu-jarra yimi-jarraju Jijaji-kirli.

*Jijaji-kirlangu palka, pirnkinkalkulu yirrarnu**Matthew 27.57-61, Mark 15.42-47, Luke 23.50-56*

³⁸ Parra jintangka-juku, wati jintalpa nyinaja yirdiji Jajupu Rdimaiyiawardingki. Kalarla wala nyinaja Jijajikiji, manu kala puraja. Kala laninji nyinaja Juwu-patu-kujaku wiriwiri-kijaku. Kuja-kujakuju kula-jana yapaku yimi-ngarrurnu yangka kuja kala Jijaji puraja. Kuja Jijaji

* **19:28** Nyangka Psalm 22.15 * **19:29** Nyangka Psalm 69.21 * **19:33** Nyangka Exodus 12.46, Numbers 9.12, Psalm 34.20 * **19:34** Nyangka Revelation 1.7 * **19:36-37** Nyangka Psalm 34.20

* **19:36-37** Nyangka Zechariah 12.10

palija, Jajupurlu kutu payurnunjunu yangka Paliti wiri yungu Jijaji palka nyurnulku kapanku pirnkingka yirrarninjini. Palitijirla ngurrju wangkaja, ngula Jajupuju yanu, ngula Jijaji manu warntawarnta-jangka.³⁹ ati jinta-kari yirdiji Nikurtimu yanu Jajupu-kurlu. Nikurtimu jinta-juku yangka kujarla Jijajiki mungangka wangkaja kamparru-wiyi. Yanu Jajupu-kurlu yungu-pala mapirrirli milyingka yirrarni Jijaji. Ngulakungarniji Jajupurlu manu yakuju wiri-jarlu-nyayirni jara mitijini-kirli parntirparntirrpakurlu.^{*}⁴⁰ Junga, wati yali-jarrarlu-pala Jijajiji ngunanja-yirrarnu mitrili kirrirdirla. Winjurnu-palarla jara Jijajirla, ngula wayirrninjarla japujapu-manu palkaju mitrilirla juwaki-piya. Kujarlunya kalalu-jana Juwu-paturlu yapaju warurnu milyingka yirrarninjakungarnitirliji.⁴¹ Kutu-juku yangka kuja Jijaji palija warntawarntarla, kaatinilpa karrija watiya panu-kurlu. Kaatini yairla karrijalpa pirnki, kujalu wati-paturlu pirnki pangurnu pirlingka kamparru-wiyi. Lawalpa yapa nyurnu yirrarninja-wangu karrija.⁴² Junga, wantajulpa yukanja-yanulku, ngulalpalu Juwu-paturluju nyiyarningkijarra wurdujarra-manu Purlapa Pajapakungarnti. Wanta yukanja-kujaku, yalumpu-jarrarlu wati-jarrarlu-pala Jijajiji kapanku yirrarnu pirnkingka.

20

*Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu Jijajiji palinja-warnu
Matthew 28.1-10, Mark 16.1-8, Luke 24.1-12*

¹ Palyangka rangkarrkurlu wanta pardinjarnikingarnti, Miiri Makardala-wardingki yanu pirnki-kirra. Kujalpa kutungkulku nyanjarni yanu pirnki, ngula-warnurluju nyangu pirliji yintirninja-warnulkul. ² Ngula-jangka, pina-parnkaja yangka-kurra kujalpa-pala Piita manu kurdungurlu jinta-kari nyinaja, yangka kujarla Jijaji warrarda yulkaja-nyayirni. Wangkaja-palanglu, "Waraa! Nganangku mayi Jijajiji kangu pirnki-ngirliji, nyarrpararla-wiyili yirrarnu?"

³ Ngula-pala Piita manu kurdungurlu jinta-kari parnkaja pirnki-kirra. ⁴ Piitajulpa pulya parnkanja-yanu kurdungurlu-karikiji, ngula nyanunu kamparnu kutu-jarrija pirnki-kirra. ⁵ Ngula parntarrinjunu pirnkingka yungu nganta nyangkarla Jijaji-kirlangu palka kaninjarni. Kala lawa. Nyangu pijiji-puka kirrirdi, kula yukaja pirnki-kirra. ⁶ Ngula Piita yukajarra pirnki-kirra, yukajarra kutu kaninjarni, ngula nyangu pijiji kirriddi ngunanja-kurra. ⁷ Manu pijiji-kari nyangu yangka kujalu Jijaji yinngirri warurnu milyingka yirrarninjakungarni. Kulalpa ngunaja panu-kari-kirli pijiji-kirli, lawa. Ngunajalpa kapurdu. ⁸ Ngula-jangka, yangka jinta kurdungurluju, kuja kamparru Piitakuju yanurnu pirnki-kirra, yukanjarla lawa-nyangurla Jijajiki. Pijiji-wati-mipa-jana nyangu. Ngula manngunu-nyangu kuja Jijajiji pina-wankaru-jarrija. ⁹ Yangka-jarrarlu kurdungurlujarrarlu kula-pala milya-pungu yimi Jijaji-kirli Payipulu-jangka yangka kuja wangkaja kapu Jijajiji nganta palinjarla wankaru-jarrimi pina. Kula-pala milya-pungu. ¹⁰ Ngula-jangka-pala pina-yanu kujalpalu panu-kari kurdungurlu-patu nyinaja.

*Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu Miiri Makardala-wardingki-kirra
Mark 16.9-11*

¹¹ Miiri Makardala-wardingkijilpa karrija yulanja-karra kutu pirnkingka. Kujalpa yulaja, parntarrinjarla nyangu kaninjarni pirnkingka.

* 19:39 John 3.2

¹² Nyangu-palangu marramarra-jarra, nyinajalpa-pala yangkangka ku-jalpa Jijaji-kirlangu palka ngunaja kamparru-wiyi. Yarliri-kirli jurnarrrpa-kurlulpa-pala nyinaja. Jinta-karilpa nyinaja kujalpa Jijaji jurru ngunaja kamparru-wiyi, manu jinta-kari wirliya-wana. ¹³ Marramarra-jarrarlu-pala payurnu Miriji, "Nyiya-jangka kanpa yulami?"

Yalu-manu-palangu, "Nganangku mayi Warlalja-Wiri-kirlangu palka kangu, nyarrpararla mayili yirrarnu?" ¹⁴ Ngula-jangka, Miiriji kuja-purda-jarrinjarla nyangu wati nyanungurla purdangirli. Kula milya-pungu nyanunguju Jijaji. ¹⁵ Manngu-nyangu kula-nganta kaatinikingarduyu-juku yangka kuja kala-jana watiya warrawarrä-kangu. Ngula Jijajirliji payurnu, "Yuwa, karnta! Nyiya-jangka kanpa yulami? Nganaku kanparla warrirni?"

Yalu-manu, "Ngari karnarla Warlalja-Wiriki yulami. Kangu mayinpa palka nyanunu-nyanguju? Wangkayaju kajinpa nyarrpararla yirrarnu, manu kapurna ngajulurlu maninjini."

¹⁶ Ngularla Jijaji wangkaja, "Miiri!"

Kuja Miirirla purda-nyangu kuja, warru karlirr-ngarnu, manu wangka-jarla, "Raapi!" (Ngula kujaju 'Tija' jarungka Yipururlaju.)

¹⁷ Miirirla yungu wirliya Jijaji-kirlangu puuly-mardakarla, ngularla warla-pajirninjarla wangkaja, "Yampiyaju, puuly-mardarninja-wangurlu! Ngaka kapurna yarkamirra yungurna nyina ngajukupalangku-kurlu Kirdana-kurlu. Yaninjarla-jana yimi-ngarrika kurdunguriu-patuku kuja karna ngaju pina-yani ngajukupalangku-kurra. Nyanungurrakupalan-gurlangu. Yuwayi, yani pina karna ngaju-nyangu Kaatu-kurra, manu nyanungurra-nyangurlangu-kurra Kaatu-kurra."

¹⁸ Junga-juku, Miiri Makardala-wardingkirli-jana yaninjarla yimi-ngarrurnu kurdungurlu-patuku kuja nyangu Warlalja-Wiri Jijaji. Yimi-ngarrurnu-jana kujarla Jijaji nyiyarningkijarra wangkaja.

Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kurra

Matthew 28.16-20, Mark 16.14-18, Luke 24.36-49

¹⁹ Palyangka-juku, kurdungurlu-patulpalu lani-jarrija Juwu-patu wiriwiri-kijaku. Wuraji kuja wanta yukaja, nyinajalpalu kaninjarni yuwarlirla. Tuwakulurla jaarl-manu Juwu-patu-kujaku yukanjarni-kijaku. Ngula Jijaji palka-jarrija ngulangka-juku kulkurru. Wangkaja-jana, "Marlajalurla nyinaka rarralypa Kaatukuju!" ²⁰ Ngula-nyanu rdaka milki-yirrarnu kujalu rdaka-jarrarla rdirriny-panturnu. Manu ngurluju-jana milki-yirrarnu kujalu yurkunyurlu panturnu. Kujalu milya-pungu kurdungurlu-paturlu wati nyampuju Jijaji, ngulakujulurla wardinyi-jarrija-nyayirnili.

²¹ Ngula-jana Jijaji wangkaja, "Marlajalurla nyinaka rarralypa Kaatukuju! Ngajukupalangurlu yilyajarni walya nyampu-kurraju warrkiki. Kuja-piya-yijala karna-nyarra nyurrurlaju yilyami yungunkujulu ngajuku warrki-jarrimi. ²² Ngula-jana purrujininarla wangkaja, "Marlajalurla mardaka Pirlirrpa Kaatu-kurlangu! ²³ Walya nyampurla, yapa kalu warntarla nyina maju. Kajili ngampurrpa nyina Kaatu-kurra pina-yaninjaku, kujalu-jana wangkaya, 'Kaatuju-nyarra nyurru-juku yawuru-jarrija kulu-wangu.' Kajinkili-jana kuja wangkami, kapu-jana Kaatuju yawuru-jarriji. Manu ngalya-kariki yapaku kajikankulu-jana kuja wangkami, 'Kula-nyarra Kaatuju yawuru-jarrija, lawa.' Kajilpankulu-jana kuja wangkayarla, ngulaju kulalpa-jana yawuru-jarriyarla Kaatuju. Kapulu maju-juku nyina tarngna-juku."

Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu Tamiji-kirra

²⁴ Ngula Jijaji pina-wankaru-jarrija palinja-warnu, yangka kuja-nyanu warraja-jarrinjarla milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kari-kirra, jinta-kari yirdiji Tamiji kulalpa palka nyinaja. Yirdi jinta-kariji Titimaji. ²⁵ Panu-kari kurdungurlu wangkajalurla, "Nyangurnalau Warlalja-Wiri Jijaji wankaru."

Kula-jana Tamiji ngungkurr-nyinaja, wangkajalku-jana, "Kula kujaju junga. Kajilparna murru nyangkarla rdakangka, manu kajilparna marn-pikarla, manu kajilparna rdaka yirrakarla ngurljungka kuja yurrkunyurlu panturnu, ngula-jangkanya kajikarna-nyarra ngungkurr-nyina."

²⁶ Wiyiki jinta-jangka, kurdungurlu-patulpalu nyinaja yuwarlirla. Tuwakulurla jaarl-manu yapa-kujaku yukanjarni-kijaku manu nyanja-kujaku. Tamiji palka-yijalalpa nyinaja, ngula kapanku palka-jarrija Jijajiji kulkurru-jarra. Wangkaja-jana, "Marlajalurla nyinaka rarralypa Kaatukuju!" ²⁷ Ngula-jangkarla Tamijikilki wangkaja, "Mpa! Nyangkaju murru rdaka-jarrarla. Marnpijaku! Wipiya rdaka yungunpaju marnpirni ngurlju. Kapuru-wangu walaju nyinaya!"

²⁸ Tamijirla wangkaja, "Nyuntunpaju Warlalja-Wiri manu Kaatul!"

²⁹ Jijajirla wangkaja, "Ngungkurr-nyina kanpaju, nyangunpaju mil-pangku. Ngulaju ngula-juku. Kala kajiji ngana ngungkurr-nyina mil-pangku nyanja-wangu, ngulaju kapurla Kaatuku marlaja nyina wardinyi-nyina."

Niyiyaku-wiyi Jaanurluju yimi nyampuju yirrarnu?

³⁰ Ngulalpa Jijaji nyinaja walyangka kurdungurlu-patu-kurlu, kala warrki-jarrija warrarda Kaatu-kurlangu yartarnarri-kirli. Nyampurla pukungka, kularna-nyarra yirrarnu nyiyarningkijarra kuja Jijaji nyarrpa-jarrija yartarnarri-kirli, lawa. ³¹ Ngarirna-nyarra wita-mipa yirrarnu Jijaji-kirliji yungunkulu milya-pinyi Jijajiji Mijaya, Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu. Yirrarnurna-nyarra nyampu yimi yungunkulurla wala manu wankaru jirranga nyina Kaatuku.

21

Jijaji-jana palka-jarrija nyanunguku kurdungurlu-patuku ngapa wirringka Kaliliyirla

¹ Nyampu yimi-pardu wita ngulaju kuja-nyanu Jijajirli pina-wankaru-jarrinjarla milki-yirrarnu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu-kurra kujalpalu nyinaja mangkuru Kaliliyirla. ² Nyampunya yirdi-patuju kurdungurlu-patu kujalu yatijarra yantu Jurujulumu-ngurlu Kaliliyi-kirra: Ngulaju Jimani Piita, Tamiji (nyanungu-nyangu yirdi jinta-kari Titimaji), Natanyulu Kaana-wardingki nguru Kaliliyi-wardingki, Jipiti-kirlangu kaja-nyanu-jarra yirdi-jarraju Jamaji manu Jaanu, manu jirrama-kari kurdungurlu-jarra-kari.

³ Ngula-jana Jimani Piita wangkaja, "Yani karna wirlinyi ngapa-ngawurrrpa yawukupurda yakuju-kurlu."

Panu-kariiirla wangkaja, "Nganimparlangu kapurnalu yanti nyuntu-wana maninjaku ngapa-ngawurrrpaku." Jungajukulu yantu ngapa mangkuru-kurra, warrkarnulu pawurturla. Munga wirilirla warrurnu puta ngapa-ngawurrrpa yawukuju, kala lawa. Kulalu palku-manu.

⁴ Parra-pardu-karirrla, kujalpa wanta kankarlu-jarrinja-yanurnu, Jijajilpa karrija ngapa mangkuru-wana pirntinyarrarla. Kurdungurlu-paturlulu nyangu karrinja-kurra, kulalu milya-pungu. ⁵ Jijaji-jana purlaja, manu-jana payurnu, "Yuwa, lawa mayi kulankulu palka-manu ngapa-ngawurrrpaju?"

Yalu-manulu, "Kula jintarlangu, lawa."

⁶ Ngula Jijaji-jana wangkaja, “Kijikalu yakuju ngapa-kurra pawurtu-wana-juku jungarni-purdanji. Kapunkulu panu-nyayirni mani yawu ngapa-ngawurrrpa.” Jungajukulu kujurnu yakujuu jungarni-purdanji pawurtukuju. Panu-jarlu-nyayirni ngapa-ngawurrrpa yawulu-jana manu, putalpalu wilil-kanjarla yirrarnu pawurtu-kurraju, lawa.

⁷ Ngula-jangka, yangka jinta-kari kurdungurlu, yangka kujarla Jijaji warrarda yulkaja-nyayirni, ngulajurla wangkaja Piitakuju, “Ngulaju Warlalja-Wiri Jijaji!” Kuja kuja-kurra Piitarlu purda-nyangu, jurnarrparla nyanungu-nyangurla pina-yukaja, yangka kuja-nyanu jurnarrpaju yalyimanu ngapa-ngawurrrpa yawuku maninjakungarntirli. Ngula-jangka, Piitaju jurl-pungu ngapa-kurra七月 url-wantinjaku Jijaji-kirra-pinangu.

⁸ Panu-kari kurdungurlujulu yanu walya pirntinyarra-kurra pawurturla. Rarra-kangulpalu yakuju ngapa-ngawurrrpa-kurlu. Kutulkulpalu yanurnu pirntinyarra-kurra, marda 100-pala mita-kurra.

⁹ Kujalu kurdungurlu-patu yanurnu pirntinyarra-kurra, jitijalu pawurtu-ngurluju. Walyangkalu nyangu kilyirrpaa. Ngapa-ngawurrrpalpa jankaja kilyirrpjalju, manu mangarriirlangulpalpa palka ngunaja. ¹⁰ Ngula-jana Jijajiki wangkaja, “Kangkarnijili ngapa-ngawurrrpa kujankulu-jana jalangurlu manu.” ¹¹ Piitaju pina warrkarlu pawurtu-kurra, manu mapirriirlili manu yakuju ngapa-ngawurrrpa-kurluju kurdungurlu-patu-karirlangurlu. Rarra-kangulu-jana walya pirntinyarra-kurra. 153-pala wiri-nyayirni ngapa-ngawurrrpajulpalu ngunaja yakujurla, kula yakuju larra-yanu, lawa.

¹² Ngula-jana Jijaji wangkaja, “Yantarnili nyampu-kurra miyi ngarnin-jaku.” Milya-pungu mukulu nyanungu Warlalja-Wiri, lani-jarrijalpalu payirninjakuju, kapulu marda payikarla, “Nyuntu mayi junga Jijaji?”

¹³ Ngula Jijaji manu mangarri, manu-jana warru yungu. Manu-jana ngalya-kari ngapa-ngawurrrpa yawuju yungu. ¹⁴ Nyampurlanya-ka lawajarri nyampuju yimi kuja-nyanu Jijajirli milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kurra mangkuru-wana. Kuja-wangurla-wiyi-nyanu jirramaku milki-yirrarnu yangka-jangka kuja Kaaturlu pina-wankaru-manu palinja-warnuju.

Jijajirli Piita japurnu marnkurrpaku ‘Yulkamina kanpaju?’

¹⁵ Kurdungurlu-paturlu kujalu lawa-jarrija miyi manu ngapa-ngawurrrpa yawu ngarninjaku, Jijaji manu Piita-pala yanu yangarlu-jarra. Jijajirli payurnu, “Jimani, kaja-nyanu Jaanu-kurlangu, yulkami mayi kanpaju nyampu-patu-piya-wangu?”

Piitarlu yalu-manu, “Yuwayi, Warlalja-Wiri, milya-pinyi kanpaju kuja karnangku yulkami.”

Jijajirla wangkaja, “Jiyipi ngaju-nyangu-patuku-jana miyi yungka.”

¹⁶ Ngula Jijajirli payurnu, “Jimani, kaja-nyanu Jaanu-kurlangu, yulkami mayi kanpaju?”

Piitarlu yalu-manu, “Yuwayi, Warlalja-Wiri, milya-pinyi kanpaju kuja karnangku yulkami.”

Jijajirla wangkaja, “Warrawarra-kangkaju jiyipi-patu ngaju-nyangu-patu.” ¹⁷ Jijajirli yarda payurnu, “Jimani, kaja-nyanu Jaanu-kurlangu, yulkami mayi kanpaju?”

Jijajirli kuja payurnu marnkurrpaku yimi jurrkungku-juku, kujarlanja Piitaju miyaluju maju-jarrija-nyayirni. Wangkajarla Jijajikiji, “Warlalja-Wiri, milya-pinyi kanpa nyiyarningkijarra. Milya-pinyi kanpaju kuja karnangku yulkami!”

Jijajirla wangkaja, “Warrawarra-kangka-jana ngaju-nyangu jiyipi-patu.

¹⁸ Junga karnangku wangkami. Kujalpanpa nyinaja yaparranji-wiyi,

kalanpa yukaja jurnarrparla jalypi, manu kalanpa ngampurrrpa-jarrinjarla kutu yantu nyarrparra-kurra-puka. Ngaka kajinpa purlka-jarrimi, kapunpa waku-jarra wipimi, manu kapungkulu yapu ngalya-karirli wakujarra wayirni pirijina-piya. Manu kapungkulu kanyi kutu ngampurrrpa-wangurlanguju. ¹⁹ Ngulaju ngula-juku. Puraya-jukuju karlirr-yaninja-wangurlu! Tarnnga-jukuju nyinaya kurdungurlu!” (Nyiyakurla kuja kuwangkaja Jijajiji Piitaku? Wangkajarla kuja yungurlipa ngaliparlu milyapinyi kapu Piitarlu nganta palimi watiya warntawarntarla-yijala ngulaju yungurla pulka-pinyi Kaatuku, manu yungu-jana yapaku milki-yirrarni Kaatuju ngurrju-nyayirni.)

Jijajirla wangkaja Piitaku kurdungurlu jinta-kari-kirli

²⁰ Ngula-jangka, Piitarlu pina-nyangu purdangirla, kurdungurlu jinta-kari nyangu yaninjarni-kirra, yangka kujarla Jijaji warrarda yulkaja-nyayirni. (Kurdungurlu yangka kujalpa nyinaja kutu Jijajirla, yangka kujalpa-ngalpa Jijajirla jirrnganja ngarnu kurapaka Pajapa palinjakungarnitirli. Yalumpurlunya yangka kuja Jijaji payurnu, “Warlalja-Wiri, ngana kapungku jikajika-jarri nyuntukuju?”) ²¹ Junga-juku, kuja Piitarlu nyangu nyampu yaninjarni-kirra, wangkajarla Jijajikiji, “Kala nyampu, Warlalja-Wiri? Nyarrpa-jarrimi kapu?”

²² Jijajirla yalu-manu, “Marda kapu wankaru-juku nyina kajirna walya nyampu-kurra pina-yanirni. Kula nyampu manngu-nyangka! Kulaju nyuntuju journta karlirr-yanta! Tarnnga-juku ngaju-nyangu kurdungurlu nyinaya!” ²³ Junga yinya-jangka-juku, yangka Jijaji-kirlangu kurdungurlupaturlu panungku-juku kalalu manngu-nyangu kula-nganta jinta kurdungurlu kapu palinja-wangu nyina. Kula Jijajiji kujaju wangkaja, lawa. Kujamiparla wangkaja Piitaku, “Marda kapu wankaru-juku nyina kajirna ngaju pina-yanirni walya-kurra. Kula nyampu manngu-nyangka!”

Nyampurlanya-ka lawa-jarri yimiji kuja Jaanurlu yirrarnu Jijaji-kirli

²⁴ Yangka kurdungurlu jinta, kujalpalu yapangku manngu-nyangu kulannganta kapu palinja-wangu nyina nganta, wangkami kanyarra ngurrju Jijaji-kirli kuja warrki-kari warrki-kari lawa-manu. Nyangurlunya pipangkaju yirrarnu muku. Milya-pinyi karnalu kuja-ka junga warrarda wangka. ²⁵ Jijajirla panu-nyayirni warrki-kari warrki-kari lawamanu nyampurla walyangkaju. Marda kulalpa nganangku yapangku nyampurraju yirrakarla puku-kurra. Kajilpalu yapangku yimi yirrakarla nyiyarningkijarra Jijaji-kirlangu warrki-kirli, kajika ruumu-wangu marda karri nyampurla walyangkaju mardarninjaku pukukuju!

Acts

Yimi Warrki-kirli Kaatu-kurlangu-kurlu

Ngulaju warrki-kirli kujalpa-jana Kaatu

jirrngaŋja warrki-jarrija Kirijini-patuku

kamparru-warnu-patuku

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampurlu pukungku kanganpa yimi-ngarrirni kamparru-warnu-patuwiyi Kirijini-patuju. Watingki yirdingki Luukurlu nyampuju puku yirrarnu, nyanungujulpa nyangunyangu warrki-jarrija. Ngulakungarntiji jinta-kari-wiyi puku yirrarnu yangka kuja karlipa yirdi-mani yirdiji 'Yimi Jijaji-kirli Luuku-kurlangu'. Luukujulparla jirrngaŋja warru wapaja mijiniriki yirdikiji Puurluku kujalpa-jana kamparrulu-wiyi warru yimi-ngarrurnu Puurlurluju Yimi Ngurru Jijaji-kirli ngulaju yapaku Juwu-wangu-patuku.

Nyampurluju pukungku kanganpa yimi-ngarrirni kuja-jana Kirijini-patuku kamparru-warnuku Kaaturlu kurru-pungu Pirlirrpaa nyanungu-nyangu. Ngulakuju yapaku Piitalpa-jana nyinaja Kurdungurlu Wiri Jijaji-kurlanguju.

Nyampurluju pukungku kanganpa yimi-ngarrirni Puurlu. Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu Puurlu-kurraju. Ngula-jangkaju, Jijajirliji yilyaja Puurluju Yimi Ngurru-kurluju ngurrara-kari ngurrara-kari-kirralku. Ngulangkaju ngurrara-kari ngurrara-karirla, Juwu-wangu-patu panu-jarrlulu Kirijini-jarrijalku. Kujarlajulurla Juwu-patuju muļuja-jarrijalku Puurlukuju. Rdarri-mardarnulu, ngula-jangkarlu yilyajalu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Ruumu-kurra kuwurtukungarni.

Watingki jintangku yirdingki Luukurlu, ngulajurla jaru yirrarnu pukungka jinta-kariki watiki yirdikiji Tiyapiluku

¹ Puntu ngajuku Tiyapilu-pardu, yangka ngaju-nyangurla kamparru-warnuru pukungka, ngulangkajurnangku yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra Jijaji-kirlangu warrki, kujalpa-jana warru yimi-ngarrurnu nyanungurlu Jijajirli yapa-patu-kariki jaru, ngulakunyarnangku milki-wangkaja.

² Kuja Kaaturlu kangu kankarlarra nyanungu-nyangu-kurra ngurrara-kurra, ngulakungarntiji kujalpa Jijaji wankaru-wiyi warru wapaja nyampurla walyangka, ngulajulpa-jana maya-kari maya-kari pinarri-manu yangka nyanungu-nyangu-patu kurdungurlu-patu Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu-kurlurlu, kuja-jana yangka nyanungurlu milarnjarlal yajarnu.

³ Miliy-jangkarluju-nyanu warru milki-yirrarnu 40-palaku parrakuju wankarulkuju. Milki-yirrarnu-nyanu milparniwarrarla panungka, yungulu nyanungu-nyangurlu kurdungurlu-paturlu nyanjarla mīlya-pinyi wankaru. Manu-jana nyanunguju milki-wangkaja Kaatu-kurlulu yangka kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra.

⁴

Manu ngula-jana yarda wangkaja, "Yaninja-wangulu nyinaya nyampurla kirringka Jurujulumurla. Nyampurlajukulurla pardaka Kaatu-kurlanguku warntarri-nyayirni-wanguku yangka kuja-nyarra Wapirrarlu nyurru-juku jangkupungu, manu yangka kujarna-nyarra ngajurlangu milki-wangkaja, ngulakunyalurla pardaka. ⁵ Yangkangku yirdingki Jaanu Papitajirli, kujalpa-jana ngapangka julyurl-yirrarnu papitaji-maninjaku, ngulaju ngapamiparla. Kala parra-patu-jangkarla kapu-nyarra Kaaturlu kurru-pinyi

Pirlirrpa nyanyungu-nyangu, ngula-kurlurlunya kapu-nyarra papitaji-mani.”

Kaaturlu kangu Jijaji nguru-nyayirni-wangu-kurra

⁶ Ngula-jangkaju, kujalpa-jana Jijaji jirrngaŋja nyinaja nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, ngakalku payurnulu ngulaju ku-jarlu, “Warlalja-Wiri, nyangurlanpa-nganpa pina-yinyi nyampuju ngur-rara Yijirali-pinkiki, jalangurlu mayi?”

⁷ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana jangku-manu, “Ngulaju-ka ngaju-palarlu Wapirra-miparlu milya-pinyi nyangurlarlu kaji-nyarra pina-yinyi nyam-puju ngurrara. Nyurrurlaju kankulu ngurrpa nyina ngulakuju milya-pinjakuju yirdija-nyarra Kaaturlu warla-pajurnu milya-pinja-kujakuju.

⁸ Ngaka kapu-nyarra kurru-pinyi Pirlirrpa Kaatu-kurlangu, kapunkulu pirrjirdi-nyayirni nyinamilki. Ngula-jangkanya yungunkulu-jana warru yimi-ngarrirni ngaju-kurlu yimi nyampurla kirringka Jurujulumurla-wiyi. Ngula-jangkaju, warru yimi-ngarrirrinjintalu-jana yatijarra ngurraralar Jamari-yarla. Ngula-jangkaju, warru yimi-ngarrirkalu-jana warrukirdikirdi nguru-kari nguru-karirla ngurujarraranypa.” ⁹ Kujalpa-jana nyanungu-nyanguku jirrngaŋja karrija kurdungurluku Jijaji, ngula-jangkaju kulkurru-jarra-ngurluju marlajarla kankarlarra-jarrinja-yanu Kaatuku yalkiri-kirra. Ku-jalpalurla nyanungu-nyangu-patu kurdungurlu-patu warrukirdikirdi karrija, ngulangkujuju yirri-puraja kankarlarra, manulpalu yirri-puranjarla warrawarra-kangu-juku. Kujalpalu warrawarra-kangu kankarlarra, ngulajurla mangurdulku wapirrija.

¹⁰ Kujalpalu warrarda-juku warrawarra-kangu kankarlarra Jijaji, ngula-puru-juku jirrama wati-jarra-pala kapanku warraja-jarrija jurnarrpa-kurluju kardirri-kirli, ngulalpa-pala-jana ngirrily-karrija. ¹¹ Manu wangkaja-pala-jana, “Nyurrurla Kaliliyi-wardingki-patu, nyappaku kankulu karrinjarla yirri-pura kankarlarra-kari? Ngula jinta-juku Jijaji, yangka kuja-nyarra Kaaturlu jurnta kangu yalkiri-kirra, ngula-piyajala kapu pinarni yani yalkiri-ngirli nyanungu jinta-juku kujankulu yirri-puraja.”

Wati-kirli Matiyuju-kurlu, ngulajurla marlaja kangu warrki Jutujuku

¹² Ngula-jangkaju, yangkaju Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patu wiriwiri, kulpari yanulu Jurujulumu-kurra yangka pirli wita-jangka Yalipiji-ngirli, kula wurnturu-kurra, kala ngari kutu-kurra-jala. ¹³ Kujalu Jurujulumu-kurra yanurra, ngulajulu nyanungurra-nyangu-kurra-yijala yanurra ngurra-kurra, ngurrangka kujalpalu ngunaja. Ngula-jangkaju, kankarlarraju warrkarninja-yanu ruumu-pardu-kari-kirra kankarlu-warnu-kurra. Nyampurra-patunya yirdi-patuju yangkaju kurdungurlu-patu kujalpalu ngulangka ngunaja: Piita manu Jaanu, Jamaji manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu Yanturu, Pilipi, Tamiji, Parrjulumu, Matiyu, manu jinta-kari Jamaji-yijala yangka ngalapi-nyanu Yalpiya-kirlangu, manu Jimani ‘Kulū-parnta Wita-wangu’, manu Jutuju ngalapi-nyanu-yijala Jamaji-kirlangu. ¹⁴ Nyampurla kankarlu-warnurla, yangka kurdungurlu-patu kalalu-nyanu turnu-jarrija Kaatuku wangkanjaku manu payirnin-jaku. Kalalu-jana yanurnu-yijala Jijaji-kirlangu ngati-nyanuju Miiri manu ngalya-kari mardukuja-patu manu kukurnu-nyanu-patu Jijaji-kirlangu.

¹⁵ Parra-patu-jangkarla yangka kurdungurlu-patu manu ngalya-kari, yangka kuja kalalurla Jijajiki ngungkurr-nyinaja manu wala nyinaja, ngularrajulu jinta-jarrinjarla turnu-jarrija yangka-kurra ngurra-kurra, ngulajulu-nyanu turnu-jarrija 120-pala. Ngula-jangkaju, karrinjapardinjarla, Piita wangkaja-jana, ¹⁶ “Ngajukupurdangka-purnu, yangka jaru kuja nyurru-wiyi yirrarnu Kingi Tapitirli, ngulajurla marlaja yirrarnu Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguku. Manu jalangujalangu, jungarni-jiki kangalpa wangkami. Nyampurla jarungka, ngulaju kangalpa jungarnirli-jiki yimngarrirnii yangka-kurru Jutuju-kurlu, kujarla Jijajiki jangkardu jikajika-jarrija, manu kuja-jana Jijaji jiily-ngarrurnu Juwu-patuku wiriwiriki, kujalu ngula-jangkarlu Jijajiji puuly-mardarnulkku. ¹⁷ Yangka nyanungu Jutuju, ngulaju Jijaji-kirlangu-yijala kala nyinaja ngalipa-piya. Jijajirliji nyanungurlangunya milarnu yungurliparla marlaja warrki-jarriyarla wungu.”

¹⁸ (Panu-kari yangka Juwu-patu wiriwiri, yangka kuja-jana Jutujurlu jiily-ngarrurnu Jijaji, ngulakujulurla yungu tala wiri. Ngula-jangkarluju, Jutujurlu yangka-kurlurlu tala wiri-kirlirli, ngulangkuju-nyanu manu walya. Nyanungurla walyangka kankalarra-nyanu watiyarla puta waraly-yirrarnu ngalyipi-piya-kurlurlu. Kujarla ngalyipi-piya tuurl-yanu, ngulaju walya-kurra panjarra-wantija. Ngula-jangkaju, ngula walyakurra panjarra-wantija, ngulaju miyaluji tirl-parnkaja, manu ngulajangkaju, murliku jawujawu muku wulyurr-wantija kuja panjarra-wantija. ¹⁹ Jurujulumu-wardingki-paturlulu purda-nyangu jaru Jutuju-kurlu kuja panjarra-wantija nganta walya-kurra, ngulakujulurla walyakuju yungu yirdiji ‘Kiltama’. Kiltamaju yirdiji ngulajulurla yirrarnu kuja Jutuju-kurlangu yalu yukaja walyangka kaninjarra.)

²⁰ Ngula-jangkaju, Piita-jana yarda wangkaja, “Nyampunya yirrarnu jaruu Kingi Tapitirliji pukungka yirdingka Yunparninja-kurlangurla ngulaju Jutuju-kurlu:

‘Yapangku kapulu jintawarlayirli-jiki yampimi ngurra nyanungu-nyangu, kula nganalnu nyina majungka walyangkaju. Jinta-karilkili parlu-pungka wati yungurla marlaja kanyi warrki watiki yangkaku.’*

Nyampunya wangkaja Tapitiji yangka-kurlu Jutuju-kurlu.”

²¹⁻²² Ngula-jangkaju, Piita-jana yarda wangkaja, “Junga-juku, jinta-karilkilipa milarni yungu nyina nganimpaka-piya kurdungurlu. Kala ngaliparlu-wiyi yungulparlipa milakarla ngula-jangkarluju yungu-jana warru yimi-ngarrirnii Jijaji-kirli kuja milyi-jangka kulpari wankaru-jarrija. Nyiya-piyarlipa milarni watiji? Ngurrjurlipa milarni nganimpaka-piya yangka kujarnalu puraja Jijaji nganimpalru kurdungurlu-paturlu, manu kujarnalu nyangu Jijaji, kuja ngapangka七月url-yirrarnu Jaanurlu papitajimaninjaku. Manu ngurrjurlipa milarni kujalpa-anganpa jirrnga wapaja warru nganimpaku Jijaji-kirli, kujarnalu yirri-puraja kankalarra yalkiri-kirra. Kuja-piyanyarlipa watiji milarni.”

²³ Junga-juku, ngula-jangkaju, wati-jarra-karilkili-palangu milarnu Ja-jupu manu Matiyuju. (Jinta-karirli Jajupurlu, ngulajulpa yirdi-jarra-kari mardarnu Parrjapa manu Jujutu.) Nyampu-jarra wati-jarranyalu-palangu milarnu. ²⁴ Ngula-jangkaju, wangkajalurla Kaatuku, “Warlalja-Wiri, nyuntu kanpa-anganpa milya-pinyi nyarrpa kuja karnalu manngu-nyanyi nganimpalru. Milki-yirraka-anganpa nyampu-jarra wati-jarra, nyarrpara kanpa wardu-pinyi nyampuku warrki-nyayirni-wanguku. ²⁵ Jinta milaka yungu-anganpa nganimpaku jirrnga warrki-jarrimi Kurdungurlu Wiri,

* ^{1:20} Nyangka Psalm 69.25, Psalm 109.8

yungurla marlaja kanyi warrki yangkaku jinta-kariki Jutujuku, yangka kujanpa nyurru-wiyi milarnu, kujangku jikajika-jarrija jangkardu warrkingirlirra. Pangkala yanirra yangka-kurra maju-kurra nyanunu-nyangu-kurra.” ²⁶ Ngula-jangkarluju, kurdungurlu-paturlulu manu pamarrpa-jarra wita-jarra, ngulangkaju pamarrpa wita-jarrarlja yangka wati-jarra, yirdilkili-palangu yirrarnu. Ngula-jangkaju, pamarrpa yangka wita-jarra maninjaralu-palangu yirrarnu kaninjarni murlukurnparla yirdi-kirliji yangka wati-jarra-kurlu. Ngula-jangkarluju, murlukurnpajulu jaruny-yirrarnu kaninjarra-kari. Junga-juku, pamarrpa jinta pata-karrija walyakurra yirdi-kirli Matiyuju-kurlu. Junga-juku, kujalu nyangu pamarrpa yirdi-kirli Matiyuju-kurlu, ngulajulu milya-pungu kuja-jana Kaaturlu milki-yirrarninjarla milarnu Matiyuju. Ngula-jangkaju, Matiyuju-tarnngalkulpa nyinaja Kurdungurlu Wiri panu-karirlajinta 11-palarlajinta.

2

Kaaturlu-jana kurru-pungu Pirlirrpa nyanunu-nyangu Kirijini-patuku kamparru-warnuku

¹ Ngaka-pardu-karilki, Juwu-watirlilpalu-nyanu jinta-kurra-manu, manulpalu ngurra-kari ngurra-kari-jangka turnu-jarrinjarni yanu Jurujulumukurra purlapa wiri-jarlungu yirdiki Pintikujuku* Ngulakujulpalu-nyanu Juwu-patuju turnu-jarrinjarni yanu. Kala yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu ngalya-kari yapa Jijaji-kirlangu, ngulajulpalu turnu-jarriajijala yangka-kurraju yuwarli-pardu-kurra. ² Ngula-jangkaju, kujalpalu nyinajalku kaninjarni, purda-nyangulu kankarlarra-ngurlu kuja warurrwangkanjarni yanu warlpa-piya. Ngula-jangkaju, yukajarni warru yuwarlirlaju. Yangka kujalpalu nyinaja Jijaji-kirlangu-patu, ngulangkaju yuka-jarni jingijingi kaninjarni warrukirdikirid. ³ Ngula-jangkaju, nyangulu kankarlarra-kurra, jarra-piya wiri-piya rdili karrinjarni yanulpa. Ngula-jangka rdili-jangka, wita-kari wita-karilkilji jarraju pirri-parnkaja, ngulalpajana yapaku pirripirri-manu jurru-kari jurru-karirla. ⁴ Ngula-jangkaju, jarra kuja-jana wantiwantija jurru-kari jurru-kari-kirra, ngularraku-jurla Pirlirrpa Kaatu-kirlangu wiri-jarrija kanunjumanyumpa. Ngula-jangkaju, kapanku-jana ngurrujumanu jaru-kari jaru-karikilki kurruly-wangkanjaku, ngulalpalurla jaru-kari jaru-kariji kurruly-wangkaja Pirlirrpa Kaatu-kurlu.

⁵ Yalumpurla Jurujulumurlalpalu nyinaja panu-nyayirni Juwu-paturlangu nguru-kari nguru-kari-wardingki, kujalu Kaatu puraja yirriyirrirla jungarnirli. ⁶ Kujalpalu yanuyanurnu manulpalu karrinjarni yanu yuwarli-wana yarlungka, ngulangkujulu-jana purda-nyangu yangka yapa Jijaji-kirlangu-patu kujalpalu-nyanu jaru-kari jaru-karirlilki yuntarnu. Ngula-karra-juku kutu-jarrinja-yanurnulpalu purda-nyanjaku jaruku. Kujalpalu wangkaja nyanungurra-nyangu jaru manu panu-kari-kirlangu kirri-kari-wardingki-kirlangu jaru, ngulakujulu-jana marlaja paa-karrija. ⁷ Karrarda-jarrinjalpalu-nyanu wangkaja, “Nyampurraju yapaju nyampu-wardingki-jala Kaliliyi-wardingki-patu-jala! ⁸ Kala nyarrpaku-yijala kalu wangkami ngalipa-nyanguju jaru-kari jaru-kariji, kuja karlipa-jana purda-nyanyi? ⁹⁻¹⁰ Panu-karirlipa jaru-kari-kirli Pajiyi-wardingki-patu, Mirdiya-wardingki-patu, Yilimi-wardingki-patu, Mijuputamiya-wardingki-patu, Jurdinya-wardingki-patu, Kaparduji-wardingki-patu, Puntija-wardingki-patu, Yajiya-wardingki-patu, Pirijiya-wardingki-patu, Pampiliya-wardingki-patu, Yijipi-wardingki-patu, manu

* 2:1 Pentecost

Lipiya-wardingki-patu, ngulaju kutu-juku kirri yangkaku Jariniki, manu panu-karirlipa kirri wiri-wardingki-patu Ruumu-wardingki-patu-yijala.

¹¹ Ngalipa panu-kari Juwu karlipa nyinami ngulaju wita-ngurlupakarra. Kala panu-kari ngalipajurlipa wirilkii Juwu-jarrija. Manu panu-karirlipa jaru-kari-kirli Kiriti-wardingki-patu manu Rapiya-wardingki-patu. Jalangu, nyampu ngalipa jinta-kari jinta-kari kuja karlipa karrinja-yani, ngulaju karlipa wangkami jaru-kari jaru-kari warlalja. Purda-nyanyi karlipa-jana nyampu-patuju jaru ngalipa-nyanguju kuja kalu-ngalpa yimi-ngarrirni yimi Kaatu-kurlangu, kujalpa nyiyarningkijarrarla ngurrjuyayirni warrki-jarrija!” ¹² Yangka nyampu yapa kujalpalu karrinja-yanu, ngulajulpalu paa-karrija palju, manulu-nyanu karrarda-jarrinjarla payurnu, “Nyarrpalku-yijala kalu nyampurraju wangkami jaru ngalipa-nyanguju?”

¹³ Purda-nyanjarla, ngulajulpalu-jana ngalya-kariji ngalarrija yapaku Jijaji-kirlangu-patuku, kujalpalu-nyanu yuntarnu jaru-kari jaru-karirli. Manulu-nyanu wangkaja, “Kuja marda kalu wangkami pama-jangka warungkawarungka.”

Piita-jana milki-wangkaja yapa-patuku

¹⁴ Kuja-kurra kujalu-jana wangkanja-kurra purda-nyangu Piitarlu manu ngalya-karirli Kurdungurlu-patu Wiriwirirli, ngulajulu muku wilypipardija kaninjarni-jangkaju yuwarli-jangka yarlu-kurralku. Ngulajangkaju, Piatuju-jana wangkaja, “Nyurrurla yapa ngaju-nyangu warlalja Juwu-patu ngurrara-jinta, manu nyurrurla ngalya-kari kujankulu yangka yanurnu-yijala ngurrara-kari-jangka, purda-nyangkajulu yungurnanyaarra milki-wangka nyiya-jangka yangka kujarnalu-nyarra kurruly-wangkaja jaru-kari jaru-kari nyurrurla-nyangu jalangu. ¹⁵ Nganimpalru wati-paturlu, kula karnalu pama ngarni, lawa. Murnma nyampuji mungalyurru pamaku ngarninjakuju. ¹⁶ Nyurru-wiyi wati yirdi Juwulu, kujalparla nyinaja Kaatu-kurlangu jarukungarduyu, ngulangku yirrarnu jaru nganimpaka-kurlu, ngulaju nyampunyu jaruju:

¹⁷ ‘Kaatu kajana wangka yapaku kuja:

“Ngakarrangakarra kapurna-nyarra yilyamirni Pirlirrpa Ngaju-nyangu yungurna-nyarra kurru-pinyi yapa panuku-juku jintawarlayiki-jiki. Kajirna-jana Pirlirrpa ngaju-nyangu kurru-pinyi nyurrurla-nyanguku ngalapi-nyanuku manu yurntalu-nyanuku, ngulakuju Pirlirrpakuju kapulurla marlaja wangkami jaru junga-nyayirni ngaju-nyangu yapa panu-kurra.

Purlka-paturlu manu kurdu-warnu-paturlu kapujulu marlaja nyanyi nyi-yarningkijarra jukurrparla manu yuruyururla munga wiri parra wiri Pirlirrpa ngaju-nyanguku.

¹⁸ Yangka kuja kalu wati manu karnta nyina ngaju-nyangu, ngulakuju kapurna-jana ngaka Pirlirrpaju ngaju-nyangu kurru-pinyi-yijala. Nyampu-patuju ngulaju kapulurla marlaja wangkami ngajuku yapa panu-kurra-yijala.

¹⁹ Kapurnaju milki-yirrarni yapa panu-kurra kanklararra yalkirirla, manu kapurnaju milki-yirrarni walyangka warrukirdikirdi nguru-kari nguru-kari kuja karna pirrijirdi-nyayirni nyina yartarnarri wiri-kirliji.

Yapangku kapulu nyanyi yalyu, warlu, manu kunjuru wiri marumaru mangkurdu-piya.

²⁰ Yurrupupu ngulaju kapu maru-jarri. Manu kirntangi kapu yalyuyalyu-jarri yalyu-piya. Ngula-jangkaju, walyaju kapuju marlaja lawa-jarri

ngajuku Kaatuku, manu nyiyarningkijarra kapuju marlaja karri ngajuku ngurru-nyayirni.

²¹ Ngula-jangkaju, nganangku-puka kajiji walangku-pinyi Kaatu Warlalja-Wiri, ngulaju kapurna muurl-mardarni karlirr-yaninja-kujakuju.” ,”*

Kujanya-jana Kaatuju wangkaja nyurru-wiyiji.

²² Junga-juku, Piitajulpa-jana wurra-juku wangkaja, “Nyurrurlarlu Yijirali-pinkirli, purda-nyangkajulu! Nyampuju kapurna-nyarra mayangku yimi-ngarrirni! Yangka wati Najariji-wardingki Jijaji, ngula kuja-nyarra Kaaturlu milki-yirrarnu nyampurla walyangka, ngulakungarntirliji pirrijirdi-manu nyanungu Kaaturluju. Parra-kari parra-kari Jijajirlilpa-nyanu milki-yirrarnu nyurrurla-kurra ngangkayi-kirli-piya rdirrinypa-nyayirni Kaatu-kurlangu. Ngulaju jngalpankulu nyangu Jijaji pirrijirdi-nyayirni junga-nyayirni Kaatu-kurlangu. ²³ Manu yangka jinta-kari watilpa milya-pungu Kaaturluju kujarla jangkardu jikajika-jarrija Jijajiki, manu kuja-nyarra nyurrurlaku yungu pinjakungarniti. Manu yangka kujankulu-jana jirrnga jirrarnu Jijaji watiya warntawarntarla yali-patuku maju-patuku, kamparrujukulpa-nyarra milya-pungu Kaaturluju. Kala lawa, kula-nyarra warlapajurnu. Nyurru-juku manngu-nyangu Kaaturluju kujaju, ‘Jijajilpa-jana paliyarla yapa panuku maju-panuku.’ ²⁴ Kuja Jijaji turdurr-ngunaja pirnkingka, ngula-jangkaju, pirlirrpaju yanu pirlirrpaju manparrpa-kurlangu-kurra. Ngulangkajulpa-nyanu murrumurru-nyayirni purda-nyangu. Juju Ngawungku ngulangkuju tarnngangku puta jirri-mardarnu. Lawa-juku. Kaaturluju wurrangku-juku pina-waŋkaru-manu, manu milya-jangkaju palkaju yakarra-maninjarla wilypa-manu manparrpa-patukari-kirlangu-ngurluju. Kula Juju Ngawungku jirri-mardakarla.”

²⁵ Piitajulpa-jana wangkaja-juku, “Yangka kuja nyurru-wiyi Kingi Tapitirli yirrarnu jaru Payipulurla Jijaji-kirli Mijaya-kurlu, yangka kuja yanu manparrpa-kurlangu-kurra pirlirrpaju Jijaji-kirlangu, ngulangkanya wangkaja yangka Mijaya:

Ngaju karna nyanyi Kaatu Warlalja-Wiri, ngaju-wana kuja-ka warrarda karrimi, ngulaju karna warrarda nyanyi ngajulurlu, ngulakuju karnarla wala nyina karrarda-wangu.

²⁶ Kuja kaju Kaatu rdnparni ngajuku, ngulangkuju kaju miyaluju raapinyi. Kuja karna ngaju wangka, ngulaju wardinyi-nyayirni. Ngajujurna wati yapa-nyayirni. Ngulaju kapurna ngakaju pali. Ngulaju ngula-juku. Kula karnaju ngajuju karrarda-jarri, lawa. Nyanungku karnarla Kaatuku wala nyina.

²⁷ Wapirra Kaatu, kajirna ngaju pali, ngula-jangkaju, kaji pirlirrpaju ngajuyangu yani niguru manparrpa-kurlangu-kurra, ngulaju kulanpaju jawirri nyanjarla jikajikarlu yampinja-yani, yirdija-ngarranpaju ngaju milarnu nyuntu-nyangu warrkini. Kapunpaju ngajuju-nyanguju palkaju muurl-mardarnu pukulyu-jarrinja-kujakuju.

²⁸ Manu kapunpaju wankaru-mani pina. Manu kajinpa yarda nyina ngajuwana, ngulaju kapunpaju wardinyi-mani-nyayirni.*

Nyampunya yirrarnu Mijaya-kurlu Tapitirli Payipulurla.”

²⁹ Ngula-jangkaju, Piitajulpa-jana wangkaja-juku yapakuju, “Ngajukupurdangka-purnu yapa, purda-nyangkajulu yungurna-nyarra yimi milki warraja-mani Kingi Tapiti-kirlangu. Ngalipakupalangyu yangka

* ^{2:21} Nyangka Joel 2.28-32

* ^{2:28} Nyangka Psalm 16.8-11

Kingi Tapiti kuja yawu-pardija nyurru-wiyi, ngulaju nyanungu-nyangu-paturlu yapangkulu milyingka yirrarnu. Yangka milyi kuja karlipa nyanyi jalangurlu, ngulangkanyalu milyingka yirrarnu. ³⁰ Kingi Tapitiji kala Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nyinaja. Kaaturlurla jangku-pungu jintu kurdu nyanungu-nyangu-juku Kingi Tapiti-kirlangu ngaka kapu kingilki-yijala nyina nyanungu-piya-yijala Tapiti-piya. Ngulaju Kingi Tapitiji purda-nyanjarla Kaatukujurla ngungkurr-nyinaja jangku-pinjakurrakuju. ³¹ Kingi Tapitirliji milya-pungulpa kujarla jangku-pungu yangka Mijayakungärnti yilyanjarnikingarntíji. Manu milya-pungulpa kaji pali Mijaya, ngula-jangkaju kapu wankaru-mani Mijaya Kaaturluju. Manu milya-pungulpa kapu muurl-mardarni palkaju Mijaya-kurlangu pukulyu-jarrinja-kujaku.”

³² Ngula-jangkaju, Piitajulpa-jana yarda wangkaja, “Kuja Kingi Tapitirliji jaru yirrarnu Mijaya-kurlu, ngulaju Jijaji-kirli-jala. Ngulaju junga. Kuja Kaaturlu milyi-jangka wankaru-manu Jijaji, ngulajurnalu ngan-imparlu kurdungurlu-paturlu nyangu milpa-jarrarlu junga-nyayirnirli wankarulku. ³³ Ngula-jangkaju, Jijajiji kangu Kaaturluju kankarlarra yungurla ngirrily-nyina nyanungu-wana jungarni-purdanji wiri-nyayirni. Ngulaju-ka nyina Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu-kurlu. Yangka kujarla nyurru-wiyi jangku-pungu Kaaturlu Pirlirrpajju, yangka kujarla yungu Kaaturlu, ngula-kurlunya-ka nyina Pirlirrpaa-kurluju. Jalangujalangku kuja kankulu-nganpa nyanyi manu kankulu-nganpa purda-nyanyi jaru-kari jaru-kari kurruly-wangkanja-kurra, ngulaju karnalu wangka Kaatu-kurlangu-kurlu Pirlirrpaa-kurlu yangka kuja-nganpa kurru-pungu jalangurlu nyampurlajuku Kaaturluju. ³⁴⁻³⁵ Yangka kuja Kingi Tapiti palija, nyanungu-nyangu palkajulpa ngunaja milyingka-juku, ngulaju kula kankarlarra yanu Jijajipiya nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra, lawa. Kujalpa wankaru-wiyi nyinaja, ngulangkuju yirrarnu jaruju wita-kari, kujanya yirrarnu:

‘Ngajurna purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra kujarla wangkaja ngajunyanguku Warlalja-Wiriki, kujanyarla wangkaja:
“Nyampurla nyinaka jungarni-purdanji ngaju-nyangurla kajirna-jana nyu-runyuru wita-wangu yapa yirrarni nyuntu-nyangurla wiriliyarla kanunju yungunpa-nyanurla kunka-mani yangka kujal pangkulu nyurunyuru-jarrija.” ’*

Ngula-jangkaju, Piitalku-jana yarda wangkaja, ³⁶ “Nyurrurlarlularu Yijirali-pinkirli, langa-kurra mantalu! Yangka wati kujankulu Jijaji watiya warntawarntarla yirrarnu, ngulaju karla marlaja nyina Kaatuku Warlalja-Wiri manu Mijaya.”

³⁷ Kujalu Piita purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra yapangku panngku, kujarla ju ngulajulu-nyanu kurnta-jarrija manu karrarda-jarrija-nyayirni. Manulu-jana payurnu Piita manu panu-kari Kurdungurlu-patu Wiriwiri, “Nganimpakupurdangka-purnu, nyarrpa-jarrilkirnalu nganim-paju?”

³⁸ Piitarluju-jana jangku-manu, “Pina-yaninjarlarlu yalala-yirraka Kaatu maju-warnurlu, manulu yantarni yungurnalu-nyarra julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani yirdingka Jijajirla. Ngula-warnunyu kulan-yanurla Kaaturlu kunka-mani, lawa. Kapu-nyarra yawuru-jarri maju-warnuku Kaatiju, manu nyanungu-nyangu kapu-nyarra kurru-pinyi yangka Pirlirrpaa. ³⁹ Nyampu Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu, kulan-yanrra nyurrurla-mipaku jangku-pungu, lawa. Jangku-pungu-nyarra jintawarlayiki-jiki nyurrurlaku manu nyurrurla-nyangukurduku

manu yapa-kariki kujarla yalarnirlaku ngurrara-kari ngurrara-karirlaku. Nyampunya yapaju kanyanu warru turnu-mani nyanunguku Kaaturluju.”

⁴⁰ Ngula-jangkaju, Piitalku-jana yarda wangkaja pirrjirdi-nyayirni, “Nyurrula kapurunju-patu, ngakaju Kaaturlu kapu-nyarra yilyami nyanungu-nyangu-ngurlu kuja-purda-kari nguru-ngurlu yangka kuja kankulurla kapuru nyina. Ngula-kujakuju, Kaatukulurla pina-yanta!”

⁴¹ Junga-juku, ngula-jangkaju, Piitakuju, ngungkurr-nyinajalkulurla yapa panu-nyayirni 3,000-pala. Ngula-jangkaju, yangkangku Kurdungurlu-patu Wiriwirilili-jana papitaji-manu jintawarlayi-jiki yangkaju 3,000-pala, manulu-jana Kaatu-kurlangu-kurralku jinta-kurra turnu-warnu-kurra yirrarnu.

⁴² Ngula-jangkaju, kalalu parra-kari parra-kari jinta-jarrinjarla turnu-jarrija yungulu-jana Kurdungurlu-patu Wiriwirilii pinarri-mani jarungku Kaatu-kurlangurlu, manu yungulu-nyanu wangkami, manu yungulu-jinta-jarrinjarla ngarni miyi, manu yungulurla wangkami Kaatuku.

Jijaji-kirlangu yapa, nyarrpa-jarrija kalalu?

⁴³ Kuja kalalu turnu-jarrija yangka Jijaji-kirlangu yapa-patu, ngulangkuju Kurdungurlu-patu Wiriwirilii kalalu-jana parra-kari parra-kari parlpuru-manu ngalya-kari yapa nyurnu Kaatu-kurlangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli. Kujalu-jana nyangu yapa ngalya-karirlu nyurnu parlpuru-maninja-kurra, kujarlajulurla yapaju ngarrurda-jarrija-nyayirni Kaatukuju.

⁴⁴ Nyampu-patuju kalalu parra-kari parra-kari jinta-kurra-jarrinjarla turnu-jarrija. Ngulangka kalalu-nyanu mangarri manu talaju jarnkjarnku yungu jamangku.

⁴⁵ Kujalpalu yangka yapa-paturlu marda mardarnu nyiyarlangu jurnarrpa, wawarda marda, yuwarli marda, walya marda wita, ngulaju kalalu-jana yungu yapa ngalya-kariki talakupurdarlu, ngula-kurlurlu kalalu talaju manu. Ngulaju talaju kalalu maninjarla pina-kangu yangka-kurra turnu-jarrinja-kurlangu-kurra, ngulangkaju kalalu-jana yungu yapa ngalya-kariki talaju yangka marlajarraku.

⁴⁶ Parra-kari parra-kari kalalu turnu-jarrija Juwu-kurlangu-kurra Yuwarli Maralypikirra. Manu parra-kari parra-kari kalalu yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra miyiki ngarninjaku, ngulaju kalalu-nyanu jarnkjarnku yungu miyiji jama-nyayirnirli manu wardinyi-nyayirnirli.

⁴⁷ Nyampurluju kalalurlajinta warrarda pulka-pungu Kaatuku. Kuja-kurraju, yapa ngalya-karirliji Jurujulumu-wardingkiriliji kalalu-jana ngurrju-pajurnu. Parra-kari parra-kari kala-jana Jijajirli Warlalja-Wiringki nyanungu-kurra-manu maya-kari maya-kari nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurralku, yangka kuja-jana muurl-mardarnu karlirr-yaninja-kujakuju.

3

Piitarlu manu Jaanurlu-pala parlpuru-manu tarlu-jangka

¹ Parra-karirlalku, Piita manu Jaanu, yanurnu-pala Juwu-kurlangu-kurra Yuwarli Maralypikirra wuraji wangkanjaku Kaatuku. Kalalu parra-kari parra-kari yanurnu Juwu-patu manu Jijaji-kirlangu-patu yapa-patu Yuwarli Maralypikirra wangkanjaku Kaatuku. Ngulakunya-pala yanurnu Piitaju manu Jaanuju.

² Ngulangkaju Yuwarli Maralypirla, watilpa jinta nyinaja tarlu, ngulaju tarnngalpa nyinaja wita-ngurlupakarra-juku tarlu-juku. Parra-kari parra-karirla kalalu jakurr-kanjarla yirrarnu kiirti-pirdiji nyanungu-nyangurlu yapangkuju warlaljarluju. Ngula-ngurlunya kala-jana yapa panu-kari warntawarnta-payurnu warrarda talakupurdaju yapa yangka ngana-puka kuja kala yukajarni manu wilypipardijarra, ngulaju kala-jana warrarda kutukutu-payurnu. Ngunajalpa kiirti-pirdi, ngulaju kiirtiji kalalu yirdji-manu yirdiji ‘Yuntardi Kiirti’. Ngula-wananyalpa

ngunaja. ³ Kujalpa-pala Piita manu Jaanu yanurnu, kuja-pala kutu-jarrijalku yungu-pala yukayarla kaninjarni-kirralku, ngula-palangu tar-lungkuu payurnu, "Talaju-pala yungka wiyarrpaku!"

⁴ Kujarlaju, juul-karrija-pala, manulpa-pala nyangu jungarnirli-jiki. Ngula-jangkaju, Piitajurla wangkaja, "Nyangka-jarrangku!" ⁵ Junga-juku, nyanungurluju-palangu nyangu jungarnirli-yijala wardinyirlilki, manulpa-nyanu ngula-jangkarluju pilpi-yirrarnu, 'Nyangurlarlu kajiji-pala yinyi'?

⁶ Piitajurla wangkaja, "Talakujurna marlajarra. Kala kuja karna palka mardarni, ngulaju karnangku yinyi. Wangka karnangku yirdingka Jijaji Kirajirla Najariji-wardingkirla, karrinja-pardinjarla warru wapaya!"

⁷ Yangka wati tarlu kujalpa nyinaja-juku, Piitaju yarnkajarla rdakaku jungarni-purdanjiki, ngula-ngurlunya maninjarla karrinja-yirrarnu. Kuja karrinja-yirrarnu, ngula-puru-juku wirliya manu luku kapanku pirrjidi-jarrijalku. ⁸ Karrinja-pardinjarla, warrulkulpa wapaja. Ngula-jangkaju, jirrnanga-palangu yukaja Piitaku manu Jaanuku Yuwarli Maralypি-kirra kaninjarni warru wapanja-karra, manu warru jurl-pinja-karra, manu Kaatuku pulka-pinja-karra. ⁹⁻¹⁰ Ngalya-karirli yapangku kujalu kaninjarni-nigirliri parlu-pungu warru wapanja-kurra, manu kujalparla Kaatuku pulka-pungu warru, milya-pungulu yangka kuja kala nyinaja tarlu kiirti-wana yangka Yuntardi Kiirti-wana, manu kuja kala-jana talaku warrarda payurnu. Kujarlajulpurla marlaja paa-karrija.

Piitarlulpa-jana yimi-ngarrurnu jaru Jijaji-kirlangu Yuwarli Maralypirla

¹¹ Piita manu Jaanu, kujalpa-pala Yuwarli Maralypirla-juku karrija, ngulajulpa-palangu yangkanguku tarlu-jangkarluju jirri-mardarnu-juku. Ngula-jangkaju, yanulu yama-kurra yirdi-kirra Julumunu-kurlangu-kurra, ngulangkanyalpu karrija. Kujalu-jana yangkangu nyangu paa-karrinja-karrarlu, ngulajulu-jana wapirdi parnkaja Piitaku manu Jaanuku manu yangkaku watiki tarlu-jangkaku. ¹² Kuja-jana Piitarlu nyangu, ngulaju-jana payurnu, "Nyurrurla-patu Yijirali-pinki, nyarrparla kankulu paa-karrinjarla kawarr-karri manu kankulu-ngaampa lirlki-nyanyi? Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi? Nyarrparlurlujarra nyampuju parlpuru-manu? Parlpuru-manu mayirlijarra ngajarrarlu ngangkayi-kirli-jarrarlu? Lawa! Parlpuru-manu mayirlijarra kuja karlijarra ngurruj yapa nyina manu jungsarni? Lawa! ¹³ Nyampujurlujarra parlpuru-manu kuja karlijarrarla ngajarra ngungkurr-nyina manu wala nyina Jijajiki. Kaatu yangka kuja kalalu puraja ngalipa-nyangu-paturlu nyurnunyurnurlu yirdi-paturlu Yipuruya-murlu manu Yijakirli manu Jakupurlu, ngulaju nyanungurlu jintangku Kaaturlu kangu yali Jijaji nguru-nyayirni-wangu-kurra. Kala yangka kujankulurla yungu Jijaji Ruumu-wardingkiki wiriki yirdiki Palitiki, nya-nungurlu Palitirli Jijajiji puta wilypa-manu rdaku-ngaampa yangka kujanyaarra milki-kangurnu Jijaji. Kala nyurrurlaju, ngulajunkulurla mamparl-wangkaja. ¹⁴ Jijajilparla warrki-jarrija Kaatu-mipaku, manulpa nyinaja jintayirriri jungarni yapa. Ngulajunkulurla jukuru-jarrinjarla mamparl-pungu-juku, manunkulurla purlaja Palitikiji, 'Wilypa-manta-ngaampa kulu-parnta Parrpaja rdaku-jangka, ngulaju-ngaampa yungka nganimpaku! Kala yali Jijaji, ngulaju pangkalalu yurrkunyu-paturlu pinyi!' ¹⁵ Jijaji nya-nungu jinta-juku, ngulangku kuja kanganpa wankaru-mani ngalipaju. Kala ngulajulu-nyarra nyurrurlaku Juwu-patuku marlaja pungu yimi-jangkarlu Ruumu-wardingki-paturluju. Ngula-jangkaju, pinja-warnuju Kaaturlulku wankaru-maninjarla yakarra-manu palinja-warnuju. Ngula-jangkaju, jungarlijarra nyangu ngajarrarluju wankarulku. ¹⁶ Nyampu

tarlu-jangka, ngulajurla Jijajiki marlaja parlpuru-jarrija. Nyanyi-yijala kankulu-nganpa nyampu karrinja-kurra. Nyurrurlarluu kankulu milyapinyi-jala kujarlijarrarla Jijajiki ngajarrarlu marlaja parlpuru-manu nyampuju wati. Nyarrparlurlujarra kuja parlpuru-manu? Yirdijalparlijarrarla ngajarraju ngungkurr-nyinaja-wiyi manu wala nyinaja Jijajikiji, kuja-jangkanyarlijarra parlpuru-manu.

¹⁷ “Ngaju-nyangu ngurrara-jinta yapa, milya-pinyi karna kujankulu Jijaji pungu ngurrpangku nyurrurla-paturlu manu nyurrurla-nyangurlu wiriwirirli yapangku. Ngurrpangku kusalpanku milya-pungu nyanunguju. Ngulaju ngula-juku. ¹⁸ Nyurru-wiyi yungu-jana jaru Mijaya-kurlu Kaaturluju nyanungu-nyangu-patuku warrkiniki jarukungarduyu-patuku. Wangkaja-jana jarukungarduyu-patuku Kaatuju, ‘Yalirli Mijayarlu yaninjarla kapu-nyanu purda-nyanyi nganta murrumurru-nyayirni pakarninja-warnu kaji yanirni nyampu-kurra walya-kurra.’ Ngulaju junga kujaju. Yangka kuja yanurnu Jijaji nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju junga-nyanu purda-nyangu murrumurru. ¹⁹⁻²⁰ Kujarlaju, pina-yaninjarlarlu yalala-yirraka Kaatu maju-warnurlu yungu-nyarra yawuru-jarri. Ngula-jangka maju-warnuju yungu-nyarra Kaaturlu Warlalja-Wiringki rarralya-pa-mani ngurrju-karda, manu yungu-nyarra pina-yilyamirni nyampu-kurra-yijala Jijaji nyurrurlaku. Kaaturluju-nyarra nyurrurlaku nyurru-juku milarnu Mijaya, ngulaju yangka Jijaji. ²¹ Nyangurla kapu pina-yilyamirni Jijajiji? Nyampunya-jana jaruu yimi-ngarrunu Kaaturluju nyurru-wiyi kujalpalura warrki-jarrija nyanungu-mipaku yangka-patu warrkini-patu jarukungarduyu-patu. Kujanya-jana wangkaja Kaatuju:

‘Ngakarna pina-yilyamirra Mijayaju ngaju-nyangu walya-kurra. Ngulakungarnfirlji yungurna nyiyarningkijarra jungarni-maninjarla pina-ngurrju-mani ngurrju-karda-yijala yangka-piya kujarna nyurru-wiyi ngurrju-manu. Ngula-jangkanya kapurna pina-yilyamirra.’

Kujanya wangkaja Kaatuju. ²² Yangka yalirli watingki yirdingki Mujujurru jarukungarduyurlu-yijala, ngulangkuju yirrarnu yimi-pardu-kari Mijaya-kurlu-yijala Payipulurla nyurru-wiyi, kujarlunya yirrarnu:

‘YAAWIYI Kaaturluju yilyajarni ngajuju nyampu-kurraju yungurna-nyarra yimi-ngarrirni ngajulurlu jarukungarduyurlu-yijala. Ngakaju kapu yilyamirni jinta-kari jarukungarduyu-yijala ngaju-piya. Ngulaju kapu nyina yapa ngurrara-jinta nyurrurlakuju. Nyarpa-puka kaji-nyarra wangka nyanungu, ngulajulu linpangku purda-nyangka wilji-wangurlu.*

²³ Nganangku-puka yapangku kaji purda-nyanja-wangurlu yampimi jaru nyanungu-nyangu wiljingki, ngulaju Kaaturlu kapu yilyami yapa nyanungu-nyangu-ngurluju turnu-warnu-ngurluju kuja-purda-karlikki. Ngula-jangkaju kapu tarngga-kurra pinyilki.*

Kujanya yirrarnu Mujujurruju.

²⁴ Ngula-jangkaju, Piitalku yarda-jana wangkaja, “Jintakumarrirni-jiki panu nyampu-patu kuja kalalurla nyurru-wiyi warrki-jarrija jarukungarduyu-patu manu Jamiyulurlangu manu panu-kari kujalpalu ngakalku nyinaja jamulu jangkarla, nyanunguju kuja lawa-jarrija kamparru-wiyi, ngulaju nyampurralujulpalu jaruju jinta-juku mardarnu Mijaya-kurlu. Nyampu-paturlujulpalu yirrarnu jaruju ngalipa-wangurla-wiyi, ngulajulpalu yirrarnu ngalipa-kurlu jalangku kuja karlipa nyinami

* ^{3:22} Acts 7.37   * ^{3:23} Nyangka Deuteronomy 18.15, 18, 19

ngalipa. ²⁵ Manu nyurru-wiyi, Kaatujurla wangkaja yangkaku jinta-kariki yirdiki Yipuruyamuku, ngulaju kuja:

'Nyuntu-nyanguku kurdukurduku kapulu-jana yapa-kari panu-nyayirni wardinyi marlaja nyina-yijala kujarla yalarnirla nguru-kari nguru-karirla.*'

Kujanyarla nyampuju wangkaja Kaatuju Yipuruyamukuju. Kuji-piyarlu-yijala kala-jana Kaaturlu jangku-pungu jintakumarrirniki-juku nyanungu-nyanguku warrkini-patuku yangkaku jarukungarduyu-patuku. Kujarlu kuja-jana jangku-pungu nyurru-wiyi, ngulaju kanyarra jalanguju nyurrurlakuju jangku-pinyi-yijala, kapu-nyarra wardinyi-mani-nyayirni nganta, ngula kankulu yangka jintawarlayi-jiki palka-jarrinja-yani jinta-jangka Yipuruyamu-jangka. ²⁶ Nyurrurla kamparni kanyarra kam-parruju Kaaturlu pirrjardi-maninjarla warrawarra-kanyi, ngaka-jana warrawarra-kanyi panu-kariji. Nyarrparlu kuja? Milarninjarla yilyajarni nyanungu-nyangu warrkini yangka Mijaya, ngula-kurlurlunya yungu-nyarra kurruly-kijirni yapa jintawarlayi-jiki maju-kujakuju. Kujarlunya kanyarra nyurrurlaju wardinyi-mani." Ngula-jangkaju, Piitalkuju rdiily-parnkaja wangkanjaku Yuwarli Maralypirlaju.

4

Piita manu Jaanu putalu-palangu wurdungu-manu Juwu-paturlu Kanjulu-paturlu

¹⁻² Ngula-jangkaju, Piita manu Jaanu, ngulajulpa-pala-jana wangkaja-juku yangkangka-juku Yuwarli Maralypirla yapaku. Ngulaju Piitarlujulpa-jana yapa pinarri-manu yangka Jijaji kuja wankaru-jarrinjarla pina-yakarra-pardija palinja-warnu. Ngula-piya-yijalalpa-jana yapaju pinarri-manu yapaju kapulu pina-yakarra-pardinjarla wankaru-jarri-yijala. Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki jintangka parrangka-juku, yanurnulu Yuwarli Maralypi-kirra maralypikingarduyu-patu Juwu-patu manu ngalya-kari turnu-pardu-kari Juwu-patu-yijala yirdi-patu Jatiyui-patu manu jinta-kari wiri-yijala yurrkunyu Yuwarli Maralypi-kirlangu, ngulangku kuja kala warrawarra-kangu Yuwarli Maralypi. Nyampu-paturlu kujalu-jana purda-nyangu Piita manu Jaanu nyampurla Yuwarli Maralypirla, ngulakujulu-palangu kulu-jarrija-nyayirni yirdijalpa-pala-jana yimi-ngarrurnu manu pinarri-manu Jijaji kuja wankaru-jarrinjarla yakarra-pardija palinja-warnu. ³ Kuja-kurraju, puuly-mardarnulkulu-palangu wurajiwuraj wanta yukanjarra-puru, kulu-palangu kangkarlalku wuulywuulyapaju kuwurtu-kurraju, ngulakungarntijili-palangu ngari yirrarnu rdaku-miparla-wiyi. ⁴ Kala panu-kari ngalya-kari, ngungkurr-nyinajalu-janarla Piitaku manu Jaanuku jarukuju, ngulaju wati 5,000-pala manu ngalya-kari karnta.

⁵ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, yalumpurla-juku Jurujulu-murla, turnu-jarrijal Juwu-patu wiriwiri manu jarlu-patu manu turnu-pardu-kari wiriwiri-yijala kuruwarrikingarduyu-patu. ⁶ Manu panu-kari Juwu-patu-yijala jintajinta-jarrinjarlarlpai turnu-jarrija, nyampu yirdiji Yanaja, ngulaju Wiri-nyayirni Maralypikingarduyu, manu panu-kari nyanungu-nyangu turnu-warlu warlalja, ngulajulu yirdi-patuju Kayupu

* ^{3:25} Nyangka Genesis 22.18

manu Jaanu manu Yilikijantu. ⁷ Ngula-jangkaju, yurrkunyu-paturlulkulu-jana maninjarla kangurnu rdaku-jangka Piita manu Jaanu. Kangurnulu-jana yurruu-kurra kujalpalu yangka panu-kari yalirla yurrujurla nyinaja. Ngulalu-jana wangkaja Piitaku manu Jaanuku, "Nyarrparlun-pala parlpuru-manu nyampuju tarlu-jangkaju? Ngana-kurlangu-kurlurlu ngangkayi-kirlirli manu ngana-kurlangu-kurlurlu yirdi-kirlirli?"

⁸⁻⁹ Kaatu-kurlanguju Pirlirrpaju yardarla wiri-jarrija Piitakuju kanunjumanyumpa, ngulaju ngula-kurlurlunya yungu-jana jangku-mani Juwupatu wiriwiri. Junga-juku, wangkaja-jana Piitaju, "Nyurrurla Juwupatu wiriwiri manu jarlu-patu, jalangu kankulu-jarrangku payirni ngajarra nyarrparlu kujarlijarrarla marilki nyinaja manu nyarrparlu kujarlijarra parlpuru-manu nyampuju tarlu-warnuju. ¹⁰ Ngulaju kapurnanyarra milki-wangka yapaku Yijirali-pinkiki nyiya-kurlurlurujarra kuja nyampuju wati parlpuru-manu. Langa-kurra-mantalu nyampuju, manu nginyinginyi-kirralu manta ngulajurlijarra Jijaji Kirajirla yirdingka Najariji-wardingkirla parlpuru-manu. Nyanungunya yangka kujankulu watiya warntawarntarla pungu, manu kuja yangka Kaaturlu yakarra-maninjarla kangu palinja-warnuju. Ngula-jangkanya-ka nyampuju wati karri parlpuruju jalangu nyurrurlurla kamparruju. ¹¹ Jijaji-ngalpa Yarturlu-nyayirni-wangu. Nyurru-wiyi jarukungarduyurlu kuja yirrarnu jaru Payipulurla nyampunya Jijaji-kirliji:

'Yuwarli ngantirnijakungartirli, yarturlu yangka kujalu warrkini-paturlu yuwarlikingarduyu-paturlu punku-pajirninjarla walyi-kujurnu milarninja-wangurlu, ngulaju Yarturlu-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu Ngurrju-nyayirni yarturlu-kari-piya-wangu kuja nyanungurlu milarnu!'

Kujanya yirrarnu jarukungarduyurlu nyurru-wiyi. ¹² Jintangku Jijajirli kanganpa muurparlu mardarni karlirr-yaninja-kujakuju. Kulalpa-ngalpa nganangkulku yapa jinta-karirrili muurparlu mardakarla nyampurlaju walyangka. Jijaji-mipa-juku-ngalpa yungu Kaaturlu ngalipaku yungu-ngalpa muurparlu mardarni. Junga, kajirliparla wala nyina nyanungku yirdiki, ngulaju kapu-ngalpa muurparlu mardarni karlirr-yaninja-kujaku."

¹³ Kujalu-jana purda-nyangu Piita manu Jaanu wiriwirrli Juwupaturlu jaru wangkanja-kurra, kujalu-jana lani-wangurlu jaru yimi-ngarrurnu, ngulakujulu-jana marlaja paa-karrija, manulpalu kangily-wantija nyarrparlarla-pala pina-jarrija kujakuju jaruku wangkanjaku. Piita manu Jaanulpalu-jana milya-pungu kula-pala kuurlu-kurra yanu pina-jarrinjaku, lawa. Ngarilpa-pala-jana kutu yimi-ngaarrurnu Jijajikirlili jaruju lani-wangurlu. Milya-pungulpalu-jana nyampurluju Juwupaturlu kujalpa-pala Jijaji-kirli wapaja kamparru-wiyi wungu-warnukuru. ¹⁴ Kapulu-jana kulungku ngarrikarla Piita manu Jaanu. Kala kujalpalu nyangu palka-juku yangkaju wati tarlu-warnu kujalpa karrija nyanunu-jarra-wana, kujarlaju kulalu-jana nyarrpalku wangkayarla nyanunu-jarrakuju.

¹⁵ Ngula-jangkaju, wangkajalu-jana Piitaku manu Jaanuku manu yangka watiki tarlu-warnuku, "Yantaluu nyurrurla-patuju yarlu-kurra, pardakalu-ngaampa yalumpurla-juku yarlungka, ngakarnalu-nyarra pinayajarnjinjinirra." Junga-juku, ngula-jangkaju, Piita manu Jaanu manu yangka tarlu-warnu, kaninjarni-jangkaju wilypi-pardinjarla yanulkulu

* ^{4:11} Nyangka Psalm 118.22

yarlu-kurralku. Juwu-paturlujulpalu-nyanu payurnu, ¹⁶ “Nyarrpa-manirlipa-jana yalumpu-patuju? Panungku yapangku Jurujulumu-wardingkirli, milya-pinyi kalu-jana yangka nyampu-jarra wati-jarra kuja nganta-pala nyampu-jarrarlu parlpuru-manu tarlu-jangka ngangkayi-kirlirli Kaatu-kurlangu-kurlurlu. Kulaparlipa-jana nyarrpalku wangkayarla manu kapuru nyinakarla, kala junga-pala nyanungu-jarrarlu-juku parlpuru-manu. ¹⁷ Pututu-pinyirlipa-jana yungulu yampimi jaru Jijaji-kirli warru yimi-ngarrirninja-wangurlu, kajika-pala-jana warru yimi-ngarrirnii yapa panuku. Ngula-kujakunya kapanku warla-pajirnirlipa-jana, kalakalurla yapa panu-jarlu wala nyina Jijajiki!”

¹⁸ Ngula-jangkaju, pinalu-palangu yajarnunjunu yarlu-jangkaju kaninjarni-kirra-yijala, manulu-palangu wangkaja, “Putu-pala-jana warru yimi-ngarrika Jijaji-kirlirli yirdi-kirlirli! Putu-pala-jana warru pinarri-manta Jijaji-kirlangu jaru!”

¹⁹ Junga-juku, ngula-jangkaju, Piitarlu manu Jaanurlu, jangku-manu-pala-jana, “Ngana-wiyi yilparlijarra purda-nyangkarla wilji-wangurluju? Nyurrurla-patu marda, marda Kaatu? Wangkayalu-jarrangku, nyarrpa-ka purda-nyanyi Kaaturluju? Manu wangkayalu-jarrangku ngana-wiyirlijarra purda-nyanyi. ²⁰ Yangka kuja Kaaturlu wankaru-maninjarla yakarra-manu pina Jijaji milya-jangkaju, ngulajurlijarra nyangu, manurlujarrarla wangkaja. Kujarlaju, ngajarrarluju kulaparlrijarra-nyanu nyarrparlukku wurdungu-mantarla warru yimi-ngarrirninja-kujakuju.”

²¹ Ngula-jangkaju, kulungku-yijalalu-palangu yarda ngarrurnu, “Kajinpapala-jana warrarda warru yimi-ngarrirnii, ngula-warnuju, kapurnalu-nyarra murrumurru-maninjarla warla-pajirni nyumpalaju!” Ngula-jangkaju, yilyajalkulu-palangu Piita manu Jaanu murrumurru-maninja-wangurlu-juku. Kala nyarrparlalu-palangu yilyaja murrumurru-maninja-wangurlu? Ngayi kula-pala Juwu-kurlangu kuruwarri rdilykipungu, lawa. Manu ngalya-karirli Juwu-paturlu, kujalu-palangu Piita manu Jaanu nyangu parlpuru-maninja-kurra yangka-kurra tarlu-kurra, ngulangkuju pulka-punguspalurla Kaatuku. Kujarlaju, kulalu-jana Juwu-paturluju wiriwirirliji murrumurru-mantarlaalku Piita manu Jaanuju. ²² Yangka tarlu, kuja-pala Piitarlu manu Jaanurlu parlpuru-manu, ngulakujurla rdipiija 40-pala yulyurrrpu.

Jijaji-kirlangu-paturlu kurdungurlu-paturlulu payurnu Kaatu yungu-jana lani-wangu-manu

²³ Yangka-jangka kujalu-palangu Juwu-paturlu wiriwirirli yilyaja Piita manu Jaanu Yuwarli Maralypi-ngirli, ngula-jangkaju-pala-jana panu-karikilkli turnu-warnuku Jijaji-kirlanguku kulpari yanurra, manu-pala-jana wangkaja, ngulaju kuja, “Yangkangku Juwu-paturlu jarlu-paturlu manu yangkangku maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli, ngarrirninjarlarlu-jarrangku pututu-pungu kujarlju, Jalangu-ngurlu, puta-pala-jana Jijaji-kirlangu-kurlu warru yimi-ngarrika!” Kujarlunyalu-jarrangku pututu-pungu.”

²⁴ Kujalu yapa panungku-juku purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, kujarlaju Kaatukulkulurla wangkaja, “Warlalja-Wiri, nyuntu kanpa nyina wiri nyiyarningkijarrakuju, yangka kujanpa nyuntulurlu ngarrirninjarla ngurrju-manu nyiyarningkijarra yalkiri, walya, ngapa wiri mangkuru, jurlpu kuja kalu yangka warru paarr-pardi yalkiri-wana, manu kuyu-kari kuyu-kari kuja kalu wapami walya-wana, manu ngapangawurrrpa yangka yawu-kari yawu-kari kuja kalu ngapa-wana wapami.

25 Kujanparla wangkaja yangka nyurru-wiyi Kingi Tapitiki, ngulangku-jurla marlaja yirrarnu jaruju Payipulurla Pirlirrpaku nyuntu-nyangukuju. Nyampunyarla marlaja yirrarnu Tapitirli:

'Wapirra Kaatu, nyarrparlangkulu nyuntukuju ngalya-kari yapaju kulu-jarrija-nyayirni yangka-patuju Juwu-wangu-patuju? Nyiylarlangkulu jangkardu jaaly-manu jamulu?'
 26 Yangkangku panungku kingi-kari kingi-karirli jurnarrpangkulu jangkardu warru turnu-manu kulungku, manulu turnu-jarrija yungungkulu jangkardu wangka nyuntuku manu yungulurla jangkardu wangka nyuntu-nyanguku Mijayaku.*

Kujanyarla nyampuju marlaja yirrarnu Pirlirrpaku Kaatu-kurlangukuju Kingi Tapitirli.'

27 Ngula-jangkaju, yardalurla wangkaja Kaatuku, "Wapirra Kaatu, junga kujaju. Nyampu-patu jintawarlayi-jiki yapa turnu-jarrinjarla, jangkardulpalurla jaaly-manu Jijajiki yungulu pakarni, ngulaju yangkangku Kingi Yarurdurlu manu yangkangku-yijala Palitirli, manu Juwu-paturlu, manu Juwu-wangu-paturlu-yijala. Ngulajulurla turnu-jarrinjarla jangkardu jaaly-manu yangkaku kujal pangku Jijaji warrki-jarrija nyuntu-mipaku yangka kujanpa nyuntulurlu milar ninjarla yirdi-manu Mijaya. 28 Kujal palurla nyampu yapa jangkardu jaaly-manu Jijajiki, ngula-wangurla-wiyilpanpa-jana nyuntulurlu yuruyururlu nyangu kuja kapulu pinyi. Ngula-jangkaju, wangkajalpanpa-nyanu nyuntuju, ngulaju kuja, 'Kapulu pinyi ngaju-nyangu warrkini nyampurluju yapangku. Ngulaju ngula-juku. Kapurna rdarr-kanyi kutu walya-kurraju. Pangkalalu pinyi yirdija-ngarra ngakaju kapurna wankaru-maninjarla yakarra-mani palinja-warnuju.' 29 Warlalja-Wiri Kaatu, nganimparnangkulu warrkini nyuntu-nyangu. Payirni karnangkulu yungunpa-nganpa warrawarra-kanyi yapa panu-kujaku kuja kalu-nganpa yangka pututu-pinjarla japidimi. Pirrjirdi-manta-nganpa yungurnalu warru yimi-ngarrirni jaru nyuntu-nyangu Jijaji-kirli lani-wangurlu. 30 Milki-yirrakan-nganpa ngangkayi nyuntu-nyangu yungurnalu-jana ngula-kurlurlunya yapa ngalya-kari parlpuru-mani. Yungka-nganpa yungurnalu-jana nyiyarningkijarrarla ngangkayi milki-yirrarni yirdingka Jijajirla yangka kujal pangku nyuntu-mipaku warrki-jarrija."

31 Kujalu lawa-jarrija wangkanja-warnu turnu-warnu yapa, ngula-warnurlaju yuwarlijji rdirri-yungu yurnkuyurnku-jarrinjakulkku. Manu yapa-patukuju-jana Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu wirla-jarrijalku kanunju-manyumpa, manulpalu-nyanurla marlaja wangkaja jarulku Kaatu-kurlangu yapa panu-kari-kirra lani-wangulku.

Kalalu-nyanu jarnkujarnku yungu yimirirli nyiyarningkijarra yapa-paturlu Jijaji-kirlangurlu

32 Yapa-patu Jijaji Kiraji-kirlangu, ngulaju kalalu nyinaja jintangka-juku miyalu jinta-juku. Ngulaju kalalu-nyanurla ngungkurr-nyinaja nyiyarningkijarrakuju. Manu kalalu-nyanu jarnkujarnku yungu yimirirli jurnarrpa, mangarri, manu tala. Kulalpa-nyanu nganangku warlalja ngarrurnu nyiyarningkijarraju. Kulalpa-nyanurla jaarl-wangkaja, lawa. Yangka kuja kalalu-nyanu mardarnu warlajia, ngulaju kalalu-nyanu kutu yungu yajarri jamangku. 33 Yangkangku Kurdungurlu-patu Wiriwirirla, ngulangkuju kalalu-jana yimi-ngarrurnu nurna-nyayirnirli lani-wangurlu

* 4:26 Nyangka Psalm 2.1-2

kujarlu, "Nganimparlurnalu nyangu Warlalja-Wiri Jijaji kuja yakarrapardinjarla pina-wankaru-jarrija palinja-warnu." Yuwayi, Kaatuju kala-jana yimiru-nyayirni nyinaja jintawarlayiki-jiki, kala-jana warrawarra-kanjarla rdanjarr-yungu nyiyarningkijarraju. ³⁴ Nyampu nyanungu turnu-warnu kuja kalalu nyinaja, ngulaju kulalpa ngana nyinaja marlajarraju mangarri-wangu manu jurnarppa-wangu. Nganangku-puka kuja kalanjanu mardarnu yuwarli manu walya wita, ngula-wanawana kalalu-jana yungu yuwarli manu walya wita yapa ngalya-karikiji talaku. ³⁵ Ngulajangkarluju, kalalu-jana kangurnu talaju jintawarlayi-jiki yangka-patukuju Kurdungurlu-patu Wiriwirikiji. Ngula kalalu-jana Kurdungurlu-patu Wiriwirikiji warru yungu yangka kuja kalalu nyinaja panu-kari marlajarrapirdinya nyiyarningkijarra-wangu.

³⁶ Yangka nyampurla turnu-warnurla, jintalpa nyinaja wati yirdi Jajupu, kuja paſka-jarrija ngurrara-karirla yirdingkaju Jipirijirla. Juwu-jalalpa nyinaja turnu-warnu-jangka yirdi-jangkaju Lüpi-kirlangu-jangka. Kala yangka Kurdungurlu-patu Wiriwirikiji, ngulaju kalalu yirdi-kari yirdi-manu Parnapa yirdija-ngarra kala-jana wangkaja yapaku panuku kuja, "Walarliparla nyina Jijajiki." Kujarlanyalu yirdi-manu Parnapa. ³⁷ Yangka nyanungurlu watingki yirdingki Parnaparlu, ngulajulpa-nyanu mardarnu walya wita. Ngula-jangkaju, yungu-jana talakupurdarlu yapa ngalya-kariki. Ngula-jangkaju, junga-juku, talalurla yungu walya-wanawanaju. Ngula-jangkaju, talaju kangurnu-jana, yungu-jana Kurdungurlu-patu Wiriwirikiji panu-juku. Nyanungurlu kula-nyanu jintarlangu wuruly-yirrarnu, lawa.

5

Yananiya-kurlu manu nyanungu-parnta-kurlu Japira-kurlu

¹ Yangka nyampurla turnu-warnurla, ngulangkaju kalinjalpa-pala nyinaja wati yirdi Yananiya manu mardukuja yirdi Japira. Ngulangkujulpa-pala mardarnu walya-yijala, ngula-jangkarluju, yungu-pala-jana walyaju talakupurdarluju. ² Ngula-jangkaju, kangurnu-jana yangkangkuju watingki yirdingki Yananiyarlu talaju Kurdungurlu-patu Wiriwirikiji, warlka wangkaja-jana kuja, "Nyampunyarna-nyarra kangurnu talaju kujarnajana walya yungu ngaju-nyangu, ngula-jangka karna-nyarra muku yinyi nyampunya panu-juku." Kula-nganta kaj-jana muku yungu, kala ngalya-kariji-pala-nyanu wuruly-yirrarnu. Nyurru-juku-pala-nyanu wurulupa wangkaja kajilpapala-nyanu ngalya-kari wuruly-yirrarni.

³ Ngula-jangkaju, Kurdungurlu Wiri jinta yirdi Piita wangkajarlja, "Yananiya, Juju Ngawungku nyurru-juku kurru-yukaja, winjarninpa warla-pajurnu kamparru-wiyi-jiki?" Ngula-kurlunyanparla warlkaju wangkaja Kaatu-kurlanguku Pirlirrpaku. Wangkajanpa-nganpa kulan-ganta kajinpa-nganpa jintawarlayi yungu tala, kala lawa! Ngayinpanganpa ngalya-kari yungu, ngalya-karinpa-nyanu wurulupa mardarnu.

⁴ Kujalpanpa-nyanu mardarnu walya nyuntuku, ngulajungku nyuntumipaku warlalja. Kala kujanpa-jana yungu talakupurdarlu, ngulaju talaju nyuntu-nyangu-yijala warlalja. Nyiyakunpa manngu-nyangu kujaju kula-nganta yijardu-parntarlu? Nyiyakunpa-nganpa yimirr-yungu kula-nganta yungunpa-nganpa jungangku kanjarla yungkarla muku? Kulanpa-nganpa nganipa yulyurlku-yungu, kujarluunpa yulyurlku-yungu Kaatu." ⁵⁻⁶ Yungka purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Yananiyarlu, ngulaju wata wantija nyarli tarngna. Ngula-jangkaju, yakuri-patulu karrinja-pardija yangka turnu-warnu-patu-ngurlu kulkurru-jarragurlu, ngulalu manu, wawardarlarlu wayurnu warru. Ngula-jangkarluju,

maninjarlalu lajangku kangu milyingka yirrarninjaku. Ngula-jangkaju, kujalu yapa-patu-karirli purda-nyangu jaru Yananiya-kurlu nyurnu-kurlu, kujarlajulu lani-jarrija-nyayirni.

⁷ Ngula-warnurlaju, parrangka jintangka-juku, nyanungu-parntalku Japiraju yanurnu yangka-kurraju yuwarli-kirra kujalpalu kamparru-warnu-patu nyinaja Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu ngalya-kari. Waparlku-juku yukajarni milya-pinja-wangu kuja kali-puka-jarrija nyurru. ⁸ Piitarlu payurnu, "Yangka kujanpapala-jana walya yungu talakupurdarlu kalinjarlu, ngula-jangkarluju, kuja-nganpa nyuntuparntarlu kanjarla yungu tala nganimpaku, ngulaju mayi-nganpa yungu jintawarlayi-jiki?"

"Yuwayi, jintawarlayi-jiki-nyarra yungu."

⁹ Piitarla wangkaja, "Nyiyakunpapala-nyanu purda-nyanjarla yardajirri-wangkaja kujanpapala puta yimirr-yungu Kaatu-kurlangu Pirlirrp? Purda-nyangu mayinpapala kalinjarlu kula-nganta purda-nyanja-wangurla manu nyanja-wangurla Kaatukuju? Purda-nyangka! Purda-nyanyinya kanpa-jana kuja kalu wirliya pina ralyraly-yaninjini? Nyampu-paturlu yakuri-paturlu kanjarkalu milyangka yirrarnunjunu nyuntuparnta. Nyampu kalu karrimi ngaany-ngurlu tuwa-pirdi. Ngula-jangkaju, nyuntulku kangkulu maninjarla kanyi, kapungkulu milyangka yirrarninjini-yijala." ¹⁰ Ngula-jangka Japirarlu kuja purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Piita, ngula-jangkaju, junga-juku, nyanungulkuju wata-yijala wantija nyarli tarnnga kamparrurla-juku Piitaku. Ngula-jangkaju, yangka yakuri-patu yukajarnili kaninjarni, maninjarlalu kangu Japira, ngulalu kanjarla milyingka yirrarnu nyanungu-parntarla-juku wati-nyarra. ¹¹ Kujalu yapangku nyangu Kirijini-paturlu, manu ngalya-karirli yapangku kujalu purda-nyangu jaru Yananiya-kurlu manu Japira-kurlu, kujarlajulu lani-jarrija-nyayirni.

Kurdungurlu-patu   Wiriwirilirla   marlaja   warrki-jarrija   Kaatuku yartarnarri wiri-kirli

¹²⁻¹⁴ Ngula-jangkaju, ngula-puruju, parra-kari parra-kari Kurdungurlupatu Wiriwiri manu ngalya-kari yapa Jijaji-kirlangu yapa kalalu jinta-kurra-jarrija Yuwarli Maralypipirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangka Yuwarli Maralypirla kaninjarni, ngulangkajulpa karrija kaninjarni yama yirdi Julumunu-kurlangu. Ngulangkanya kalalu-nyanu turnu-jarrija Yamangkaju. Kala ngalya-kari yapa yangka kuja kalalu nyinaja ngungkurr-nyinanja-wangu jaruku Jijaji-kirlanguku, ngulajulpalu-jana lani-jarrija, kulalu-jana jinta-jarriyarla. Kala kalalu-jana ngurru-pajurnu-puka Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu ngalya-kari Jijaji-kirlangu yapa. Parra-kari parra-kari yapa panu-kari, wati manu karnta, ngulaju kalalu-nyanu purda-nyanjarla yungu Jijaji-kirra puranjaku. Ngula-jangkaju Kaatulu kala-jana rdakurl-kijirninjarla jinta-manu yangka Jijaji-kirlangu-kurra turnu-warnu-kurra. Manu ngula-puruju, Kurdungurlu-patu Wiriwirilirla kalalu-jana parlpuru-manu nyurnunyurnu panu-jarlu ngulaju Kaatu-kurlangu-kurlurlu ngangkayi-kirrirliri.

¹⁵ Kuja kala Piita wapaja warru yirdiyi-wana, yapangkuju kalalu-jana wapanja-wanguju nyurnuju kanjarla-yirrarnu yirdiyi-wana wawardarla manu pangkingka. Kujarlalu kalalu-jana kanjarla-yirrarninja-yanu. Kuja kala jinta Piita yirdiyi-karrija warru, ngula nyanjarla kalalurla nyurnuju kamparru yirrarninja-yanu yungulpa-jana nganta yamangku nyanungu-nyangurlu ngurrju-mantarla. ¹⁶ Ngalya-kari yapa kirri-kari

kirri-kari-ngirli witawita-ngurlu, kujalpalu kutu karrinja-yamu Jurujulu-murla warrukirdikirdi, ngula kalalu-jana kangurnu nyurnuju ngalya-kiriji manu maju-nyayirni-kirli juju-kurru yangka-kurra jinta-kurra Piita-kurra. Ngula-jangkaju, kala-jana muku ngurrju-manulku.

Juwu-paturlu wiriwirlili-jana puta warla-pajurnu Kurdungurlu-patu Wiriwiri

¹⁷ Yangka kujalpalu-jana Kurdungurlu-patu Wiriwirlili parlpuru-manu nyurnu-patu yapa, ngulakuju yangka Maralypikingarduyu Wiri manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-patu yirdi-patuju Jatiyuji-patu, ngulangkuju ngurru-nyangulpalu-jana parlpuru-maninja-kurra. ¹⁸ Jungajuku, iilyajalkulu-jana yurrkunyu-patuju nyanungu-nyanguju puuly-mardarninjaku. Junga-juku, yurrkunyu-patuju yanurnulu-jana jangkardu, manulu-jana puuly-mardarnu Kurdungurlu-patu Wiriwiri, manulu-jana yirrarnu rdakungka kaninjarni panu-karirlajinta. ¹⁹ Ngula-jangkaju, warurrurlalku Warlalja-Wiringki Kaaturlu iilyajarni nyanungu-nyangu marramarra rdaku-kurra yungu-jana yarlu-kurra iilyami. Jungajuku, yanu rdaku-kurra. Ngula-jangkaju, lakarn-pungu tuwaju, manu-jana nguru-yirrarnu yarlu-kurralku. ²⁰ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana, "Yantalu yangka-kurra Yuwarli Maralypi-kirra, manulu-jana wangkaya yapa-patuku Jijaji-kirli yangka kuja kanyarra wankaruju yinyi." ²¹ Jungajuku, wantaku pardinjarnikingarnti, Kurdungurlu-patu Wiriwiri yanulu Yuwarli Maralypi-kirra, ngulangkanyalu-jana wangkaja yapa-patukuju Jijaji-kirliji.

Ngula-jangkaju, parrangka jintangka-juku mungalyurru, Maralypikingarduyu Wiri manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-patu, ngulajulu yanurnu Yuwarli Maralypi-kirra-yijala. Ÿajarnulu-jana jarlu-paturlangkunyu yangka Kanjulu-patu yapa-patu. Manu ngulajangkarluju, iilyajalu-jana yurrkunyu-patu rdaku-kurra maninjarla kanjarniki Kurdungurlu-patu Wiriwiri. ²² Kujalu yanurnu yurrkunyu-patu rdaku-kurra yungulu-jana nganta wilypu-maninjarla kangkarla yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiri, ngayili-jana yaninjarla lawanyangu. Ngula-jangkaju, junga-juku, kulpari yanulu yimi-kirli yangka-kurra Yuwarli Maralypi-kirra, manulu-jana yimi-ngarrurnu wiriwiri maralypikingarduyu-patuku. ²³ Wangkajalu-jana, "Kujarnalu yanurra rdaku-kurra, ngulajurnalu yaninjarla nyangu tuwajulpa karrija pirrjirdiji lakarn-pinja-wangu. Manurnalu-jana yaninjarla nyangu yangka kamparryu-warnu yurrkunyu-patu kujalpalu-jana yalumpu-wardingkirli jina-mardarnu wuruly-parnkanja-kujaku. Kujarnalu tuwa lakarn-pungu, kaninjarnirnalu yukajarra, ngulajulpa yurltu-karrija. Lawa-nyangurnalu-jana yali-patukuju yapa-patukuju."

²⁴ Ngula-jangkaju, yurrkunyurlu jinta wiringki manu ngalya-karirli wiriwirlili maralypikingarduyu-paturlu, kujalu-jana kuja-kurra wangkanjakkura purda-nyangu, ngulajulpalu kangily-wantija, manulpalu-nyanu payurnu warru, "Nyarrpara-wanalu yanu, kapu nyarrpa-jarrijalu?"

²⁵ Ngula-jangkaju, jinta wati yanurnu, kaninjarni yukajarni Yuwarli Maralypi-kirra, manu-jana wangkaja wiriwiri, "Purda-nyangkajulu! Yangka-jarra wati-jarra, kujankulu-palangkunyu yurripurnu rdakungka, ngulajulu kapala karrimi yinya ruumu-pardu-karirla kaninjarni Yuwarli Maralypirlaju, manu kalu-jana yapa panu-jarluku wangkami jaru Jijaji-kirli." ²⁶ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu yangka yurrkunyu-paturlu,

ngula-jangkajulu-jana jangkardulku yarnkajarra. Junga-juku, puuly-mardarnulu-jana panu-juku pulyangku-juku panu-kari-kijakuju. Kajili-jana Kurdungurlu-patu Wiriwiri pakakarla yurrkunyurlu, ngulaju kapulu-jana nyanungulkuju luwakarla kunkangkuju yarturlu-kurlurlu yapa panu-karirli.

²⁷ Ngula-warnurlujulu-jana yangkaju Kurdungurlu-patu Wiriwiri kulpари kangurnu Yuwarli Maralypi-kirra, manulu-jana kanjarla-yirrarnu wiriwirirla kamparru. Ngulangkaju kaninjarni, yangkangku Wiringki Maralypikingarduyurlu, ngulaju-jana jinyijinyi-maninjarla wangkaja ngulaju kuja, ²⁸ “Yangkarnalu-nyarra ngarrurnu jintaku-juku, manurnalnu-nyarra puta warla-pajurnu! Nyiyaku kankulu-jana warru yimi-ngarrirni Jijaji-kirli yimi-kirli? Nyurrurlaju warrunkulu wapaja warrukirdikirdi nyampurlaju Jurujulumurla, ngulajunkulu-jana nyurrurlarluju warru yimi-ngarrurnu yapa panu-kariki Jijaji-kirliji. Nyurrurlarlunkulu-jana yimi-ngarrurnu yapaku panuku kula-nganta kajirnalu nganimparlu pakarnu Jijaji. Kujarluju kankulu-nganpa nganimparju wakirni!”

²⁹ Ngula-warnuju Piitarlu manu panu-karirli Kurdungurlu-patu Wiriwirirli, jangku-manulu-jana nyanunguju, “Kaatu-nganpa wangkaja yungurnalu-jana warru yimi-ngarrirni yapaku panuku Jijaji-kirli. Junga-juku, nganimparlu panu-jarlurlu-juku yungulparnalu purda-nyangkarla wilji-wangurlu. Kulalparnalu nyarrparlu wurra-mantarla? Kulalparnalu-nyarra purda-nyangkarla nyurrurlaju, lawa! ³⁰ Kaatu nyanunu yangka kujalpalu ngalipa-nyangurlu walya-jarrarlu puraja nyurru-wiyi, nyanungurlunya pina-wankaru-manu palinja-warnuju Jijajiji, yangka jinta wati Jijaji kujankulu watiyarla warntawarntarla yirrarninjarla pungu tarnnga-kurra. ³¹ Ngula-jangkaju, Kaaturlu-nyanu kangu nyanunguju kankarlarra nyanungu-nyangu-kurra ngurrara-kurra, manu ngula-jangkaju yirdirla yungu Warlalja-Wiri manu Ngarlkinpa. Wangkarla Jijajiki, ‘Nyuntulurlu kapunpa-jana muurlparlu mardarni ngaju-nyangu yapa Yijirali-pinki karlirr-yaninja-kujakuju. Kajijili pina-yaninjarla yalala-yirrarni maju-warnurlu, ngulaju kapurna-jana yawuru-jarri kulu-wangu.’ Kujanyarla Kaatuju wangkaja Jijajikiji. ³² Yangka kuja Jijaji wilypi-pardija nyurnu-ngurlu pirnki-ngirli, ngulajurnalnu nyangu wankaru. Ngula-warnuju, Kaatu-kurlangu Pirlirrparlangu-nganpa wangkaja, ‘Junga-nyayirni karna-nyarra wangka. Jijajiji ngulaju Warlalja-Wiri. Nyanungu-mipa-ka pirrjirdiji nyina yapakuju muurl-mardarninjaku karlirr-yaninja-kujakuju.’ Nyampuju jinta-juku Pirlirrpa Kaatu-kurlangu kuja kajana Kaaturlu yinyi yapaku kuja kalu yangka linpangku purda-nyanyi wilji-wangurlu.

³³ Ngula-warnuju, yangkangku Kanjulu-paturlu Juwu-paturlu kujalu-jana purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, kujarlaju-paluu-jana kulu-jarrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, yardajirri-wangkajalu-nyanu jaruju yungulu-jana nganta muku pungkarla Kurdungurlu-patu Wiriwiriji panu-juku. ³⁴ Ngulangka Kanjulu-paturla, jintalpa nyinaja wati yirdi Maliyu, ngulajulpa nyinaja Paraji. Kala-jana yirri-puraja Kaatu-kurlangu ku-ruwarri yapaku panu-jarluku, kalalu rdirrinypa-pajurnu ngurrju-nyayirni wati. Kanjulu-patu kujalpalu-jana japidija Kurdungurlu-patu Wiriwiriki pakarninjaku, kuja-kurra-jana yungka purda-nyangu wangkanja-kurra Maliyurlu, ngula-jangkaju nyanungulku karrinja-pardija, manu-jana wangkaja Kanjulu-patuku manu yurrkunyu-patuku, “Wurra wurra, ngulajulu-jana yilyayarra yarlu-kurra!” Junga-juku, yurrkunyurlulu-jana kangu yarlu-kurra.

³⁵ Manu Maliyu-jana wangkaja Kanjulu-kariyi-nyanuku, “Ngaju-nyangu yapa warlalja nguru-jinta, yirriyirri-jarriyalu nyampu-patu-kujakuju wati-

patu-kujakuju. ³⁶ Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi-jala yangkaju wati jinta yirdi Tuurdaja yangka kuja nyampu-kurra yanurnu ngurrara-kurra nyurru-wiyi. Nyanungurluju yarinjarla-nyanu nyampurlaju wiri-pajurnu wiringki nganta. Manu ngula-jangkaju, nyampu-wardingkijilirla turnu-jarrija wati warrmarla-nyayirni 400-pala. Ngula-kujakuju nyanungu yirdi Tuurdaja, ngulajulu yurrkunyu-paturluju pungu tarnga-kurra milyi-kirra. Nyanungu-nyangu yangka wati warrmarla-warnu, ngulajulu palju pirri-yanu. Nyanungu-nyanguku watiki warrmarlaku, ngulakujurla lawa karrija.”

³⁷ Ngula-jangkaju, Maliyulku-jana yarda wangkaja, “Manu yangka kankulu-jana milya-pinyi Ruumu-wardingki-patu, yangka kujalu-ngalpa warru yirrarnu ngalipa-nyangu yirdi pipangka. Ngulapuruju kuja yanurnu yangka jinta-kari yirdi Jutju Kaliliyi-wardingki. Nyanungurluklu-nyanu yarinjarla yapaju turnu-manu-yijala kulu wirikingartirli-yijala yangka wati-kari-piyarlu Tuurdaja-piyarlu. Ngulawarnurluju, warrmarla-yijala-nyanu turnu-manu, manulü puranja-yanu. Kala kuja palija, ngulajulu yangka warrmarlaju pirri-parnkaja-yijala nyanungu-nyangulkuju. ³⁸ Junga karna-nyarra wangkami. Kajili-nyanu nyanungurlu nyampurlu Kurdungurlu-patu Wiriwirirlu turnu-mani yapa nyanungurra-mipaku, jamululu-jana nyangka yirdija-ngarra tarnga-wangu kapili jalangu-karija-ngarra lawa-jarrimirra. Kujarlajulu-jana yampiya nyampu-patuju wati-patu murrumurru-maninja-wangurlu! ³⁹ Kala Kaaturlu kaji-nyanu nyanungu-nyangu turnu-mani Kurdungurlu Wiriwiri-kirlangu-kurra turnu-warnu-kurra, ngulaju nyanungu-nyanguju turnu-warnuju kapu tarnga-juku wirirra-jarrinjaya-yani. Kulapankulujana nyurrurlarluju nyarrparlu warla-pajikarla. Kajinkili-jana warrarda nginji-wangkami Kurdungurlu-patu Wiriwiriki, ngulaju kapinkilirla nginji-wangkanjarra-yani Kaaturlanguku!”

Ngula-jangkaju, Kanjulu-patuju junga-juku, ngungkurr-nyinajalurlajinta Maliyuku, manulurla wangkaja junga-juku, “Yuwayi, junga kanpa wangkami.”

⁴⁰ Ngula-jangkaju, yurrkunyu-patujulu-jana yilyaja yarlu-kurra Kurdungurlu-patu Wiriwiriki maninjaku. Ngula-jangkaju, kangurnu kujalu-jana yurrkunyu-paturlu kaninjarni-kirra, ngula-jangkaju Kanjulu-patuju wangkajalu-jana yurrkunyu-patukuju, “Pakakalu-jana ngalyipi-piya-kurlurlu!” Jungajukulu-jana yurrkunyu-paturluju pakarnu ngalyipi-piya-kurlurlu.

Ngula-jangkaju, wangkajalu-jana Kanjulu-patuju, “Nyampu-jangkaju wurdungulu nyinaya wangkanja-wangu, kajikankulu-jana yapa-patuku yimi-ngarrirni Jijaji-kirlangu yimi!” Junga-juku, ngula-jangkaju yilyajalkulu-jana. ⁴¹ Junga-juku, Kurdungurlu-patu Wiriwirirlji yampijarralu Yuwarli Maralypiji, manulu-nyanu wardinya-jarrijarra. Junga-juku, wangkajalu-nyanu, “Kaaturlu kangalpa ngalipaju ngurrupajirni-nyayirni Jijaji-piya yangka kujalu nyanungu-wiyi pakarninjarla walyi-kujurnu manulu kurnta-manu. Ngula-piya-yijalalu-ngalpa ngalipalkuju pakarninjarla kurnta-manu. Ngulaku-malku karlipa wardinya-jiki nyina.” ⁴² Ngula-warnurluju, yangkangkuju Kurdungurlu-patu Wiriwirirlji kalalu-jana wirnma yirri-puraja Jijaji-kirli parra-kari parra-kari Yuwarli Maralypirla manu nyanungurra-nyangu yuwarlirla, manu kalalu-jana warrarda pinarri-manu. Kalalu-jana wirnma yirri-puraja yangka Jijaji-kirli Mijaya-kurlu yangka jinta Kaaturlu kuja-jana jangku-pungu yapaku panuku.

6

Kurdungurlu-patu Wiriwirirli, milarnulu-jana wati-patu wiriki-pala warrkiki

¹ Ngaka-pardu-karilki, ngula-puru-jukulpalu Jijaji-kirlangu yapa panu-jarrinja-yanu. Kalalu-jana tala yungu wita-kari wita-kari kali-pukaku. Ngalya-kari Juwu-patu-kari, ngulaju kalalu jaruju wangkaja Yipuru. Ngalya-kari Juwu-patu-kari, ngulaju kalalu wangkaja jaru-kari ngulaju Kiriji-wardingki-kirlangu. Jintangka parrangka-juku, turnu-jarrinjarlaluyanu wangkaja kululku. Yangka kuja kalalu Kiriji-wardingki-kirlangu jaru wangkaja, ngulajulu-jana wangkaja Kurdungurlu-patu Wiriwirikiji, “Nganimpaa-nyangurlu kali-puka-karirli kula kalu wira mani talaju mangarriki. Nyampu-miparlu kalu kali-puka-karirli mani tala wiriji yangka kuja kalu jaru Yipuru wangka. Ngulangku kalu mani panuju.” ² Junga-juku, Kurdungurlu-patu Wiriwirirli yangka 12-palarlu, ngulangkujulu-jana turnu-manulku panu-juku yapaju. Wangkajalu-jana Wiriwiriji, “Kajilpar-nalu Kurdungurlu-patu Wiriwirirli jaru Kaatu-kurlangu yampiyarla yimi-ngarrirrinjaa-wangurlu talakungartirli warrawarra-kanjakungartirli, kujaju kula ngurru. Kujarlaju, yapa ngalya-karirli yungulpalu warrawarra-kangkarla talaju, manu yungulpalu-jana yungkarla kali-pukakuju. ³ Talakuju warrawarra-kanjakungartiji nyampurla turnu-warnurla, yapalu-jana milaka wati-patu wiriki-pala. Nyiya-piya kuja yungunkulu-jana milarni? Milakalu-jana wati-patu-mipa kuja kalu-jana yapa ngalya-karirli ngurrju-pajirni, manu kuja kalu Kaatu-kurlangu Pirlirrpaa mardarni kanunjumpanyumparlu, manu kuja kalu rdirrinypyayirni nyina Kaatu-kurlangu. Kajinkili-jana ngula-mipa milarni, ngulakunya yungurnalu-jana ngungkurr-nyina manu milarni kajili tala warrawarra-kanyi kali-puka-patu-kurlangu. ⁴ Kala nganimpaa-kari ngulaju yungurnalu wartardi-jarrimi yati-wangkanjarla Kaatuku manu warru wapanjarla yapa-patuku warru yimi-ngarrinjarla jarungka.”

⁵ Kujalu kuja jaru purda-nyangu, ngulakujulurla wardinyi-jarrija-nyayirni. Junga-juku, wiriki-palalu-jana milarnu wati-patuju Pirlirrpa-kurlu Kaatu-kurlangu-kurlu, ngulajulu yirdi-patuju Jipini, Pilipi, Purukurru, Nikunu, Timani, Parrmana, manu Nikulawu. Nikulawu ngulaju Yantiyuku-wardingki kirri-wardingkiji, ngulangkaju palka-jarrija Juwu-wangu-wiyi. Ngula-jangkaju, Juwulku-yijala-nyanu kurruly-yirrarnu wiri-jarrinjarla. Kala yangka yirdi wati Jipini, ngulajulparla junga-nyayirni wala nyinaja Jijajiki, manulpa mardarnu Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu kanunjumanyumparlu. ⁶ Ngula-jangkaju, yangka-patu wati-patu, kujal-palu kanardirlalku karrija, ngulakujulu-jana rdakalku yirrarnu jimantarla Kurdungurlu-patu Wiriwirirli, ngulalu-janarla ngayi yati-wangkaja Kaatukulku.

⁷ Ngula-jangkaju, Kaatu-kurlanguju jaruju kuja-purda kuja-purda pirri-yanu kapanku. Yalumpurlaju Jurujulumurla, yapangku kujalpalu-nyanu ngarrurnu Jijaji-kirlangu kurdungurlu, ngulajulpalu jinta-kari jinta-kari panurnu-jarrinja-yanu. Manu ngalya-kari Juwu-patu yangka maralypikingarduyu-paturlangu, ngularlangurlujulu ngungkurr-nyinajarla puraja Jijaji-kirlangu jaru.

⁸ Ngula-jangkaju, ngaka-karilki yangka wati yirdi Jipini, ngulaju Kaaturluju milarnu yimirirli warrki-nyayirni-wangku, manu pirrjirdi-manu-nyayirni. Kujarlaju kalarla marlaja warrki-jarrija ngangkayi-kirli-piya rdirrinypa. Kujalu nyangu ngangkayi-kirli-piya warrki-jarrinjakurra, ngulangkujulpalurlajinta pulka-pungu Kaatuku. ⁹ Yalumpurla kirringka Jurujulumurla, jinta-karirla jaaji-karirla Juwu-kurlangurla kalalu turnu-jarrija kirri-jarra-wardingki-patu Jariniya-wardingki-patu manu Yilikijantira-wardingki-patu. Ngulaju kalalu pirijina-piya nyinaja kamparry-wiyiji, kala jalangujulpalu-nyanurla talakupurdalku warrki-jarrija rarralypalku. Nyampurra manu Juwu-patu-kari kirri-kari-wardingki-patu yirdi-wardingkiji Jilijiya-wardingki-patu manu ngurrara-kari-wardingki-patu Yajiya-wardingki-patu, ngulajulurla jintangkalkuju, rdirrjurnu Jipiniki yunguluru kululkul wangkami. ¹⁰ Ngula-kujakuju, Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlu pirrjirdi-manu Jipini pina-karda-nyayirni. Ngula-jangkaju, nyanungurlu kujalpa-jana nyarrparlangurlu payurnu yangka Juwu-patu wiljiwilji-maninja-kurra, ngulaju kulalu nyarrparlu jangku-mantarla. ¹¹ Kujarlaju, kulu-jarrijalkulurla kanunjukariji, manulu-jana talalku yapa ngalya-kariki wuruly-yungu yungulurla Jipiniki jaru warlka jangkardu wangka. Kujanyalurla jangkardu wangkaja, “Purda-nyangurnalu Jipiniji yuru-ngarrirninja-kurra kuja-palangu yurungarrunu Mujuju manu Kaatu.” ¹² Kujarlujulu-jana kulukungarnitlik juturnu warlkangku jarungku yangka-patju Juwu-patu wiriwiri manu jarlu-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu. Junga-juku, nyampuju-lurla panu-juku jangkardu yanu Jipinikiji, manulu puuly-mardarninjarla kangurnu yuwarli-kirra Kanjulu-kurlangu-kurra. ¹³ Manu ngula-jangkaju, yapa panu-karilki, yardalu-jana yajarnunjunu, kujalu ngulapaturlangurlu Jipini yarda yimi-nyangurnu warlkangku-yijala ngulaju kujarlu, “Nyampurluju-ka warrarda ngawu-pajirni ngalipa-nyangu Yuwarli Maralypii manu kuruwarri, yangka kujarla Mujuju manu kuruwarri Kaaturlu yungu. ¹⁴ Purda-nyangurnalu Jipini wangkanja-kurra kuja kamparry-wiyi wangkaja, ‘Jijajirliji nganta kapu Yuwarli Maralypii Juwu-kurlangu rdungkurr-pinjarla lawarrka-mani, manu kuruwarri nganta kapu kurruly-yirrarni Jijajirliji yangkaju kuja-ngalpa Mujujurru yungu kuruwarri.’” Kujanyalurla jangkardu wangkaja Jipinikiji warlka. ¹⁵ Ngula-puruju yalumpurla-juku Kanjulu-paturluju nyangulpalu nyinanja-karrarlu Jipiniji miparrpa-juku, kujalpa miparrpa mirilmiril-karrija marramarra-piyalku.

7

Jipini-jana wangkaja Juwu-patuku Kanjulu-patuku

¹ Ngula-jangkaju, maralypikingarduyurru jintangku wiringki payurnu Jipini, “Junganyanpa ngawu-pajurnu Yuwarli Maralypii manu kuruwarri Juwu-kurlangu?”

² Jipinirliji jangku-manu, “Ngajukupurdangka-patu manu ngajukupalangu-patu, purda-nyangkajulu! Ngalipaju karlipa nyina jintangka-juku Juwu-patu warlalja Yipuruyamu-kurlangurla, ngulangkanya karlipa jintangka-juku nyina. Kujalpa Yipuruyamu nyinaja kirringka yirdingka Yarranarla, ngula-wangurla-wiyi ngulajulpa nyinaja ngurungka yirdingka Mijuputamiyarla. Ngulangkanya-nyanu Kaaturluju mirilmiril-karrinjarla milki-yirrarnu Yipuruyamu-kurra.

³ Milki-yirrarninjarla wangkajalkurla Kaatuju, ‘Nguru nyampu, ngulaju

yampinja-yantalku manu nyuntukupalang manu nyuntu-nyangu-purnurlangu. Kapurnangku ngajulurlu-juku nguru-yirrarni nguru-kari-kirralku jinta-kari-kirra.*⁴ Junga-juku, Yipuruyamurluju nguru Karlitiyaju yampijalku. Yangka-ngurlu kuja yanu, ngulaju kirri-kirra yirdi-kirra Yarrana-kurra. Ngulangkalkunyalpa nyinaja.

“Ngula-jangkaju, nyanungukupalang kilda-nyanu wajawaja-manu yalirla-juku kirringka. Ngula-jangkaju, Yipuruyamuju kangu Kaaturluju nyampu-kurranya nguru-kurra Yijirali-kirra kuja kankulu nyurrurla nyina jalangu.⁵ Yali nguru kularla nyanunguku Yipuruyamuku, ngulaju-jana yapa-kariki. Kaaturluju kula-jana jurnta kangu nyampuju nguru jintawarlayi, ngulaju kularla yungu Yipuruyamuku, lawa. Manu kularla witarlangu yungu walyaju. Ngulajurla jangku-pungu-juku-jala ngakakuju walyaju Kaaturluju, ngaka nganta kapurla Yipuruyamuku yinyi, manu kapu-jana yinyi nyanungu-nyanguku kurdukurduku nganta, ngulaju kapu-jana karri nyampurru-patuju nyanunguju walyaju warlalja nganta. Kala kuja-puruju kusalpa-pala Yipuruyamurlu manu nyanungu-parntarlu karntangku mardarnu kurdu. Lawa-jukulpa-pala nyinaja kurdu-wangu-juku.⁶ Kaatujurla wangkaja Yipuruyamukuju, ‘Nyuntu-nyangu kurdukurdu kapulu nyina wurnturu yapa-kari-kirlangurla ngurungka ngulaju pirijina-piya. Kapulu-jana warrarda jinyijinyi-mani warrkikiji yapa-karirliji, manu kapulu-jana murrumurru-mani-nyayirni 400-palaku yukuriki.⁷ Ngula-jangkakuju kurdukurduku nyuntu-nyangukuju ngakaju kapurna-janarla kunka-mani ngajulurlu yangka-patuju jinyijinyi-maninjapalkaju. Ngula-jangkaju, ngaju karna-jana kanyirni yali-jangkaju nguru-jangka nyuntu-nyangu kurdukurduju. Ngulaju kapulu nyampu-kurra nguru-kurra pina-yanirni. Nyampurlaju kapulu ngaju-nyangu kuruwarri purami, manu pulka-pinyi kapujulurla.*⁸

⁸ “Ngula-jangkaju, Kaaturlujurla yungu kuruwarri Yipuruyamuku yungu-jana ngarrka-kijirni wirriyawirriya. Ngakalku, Yipuruyamukurlangu ngalapi-nyanu kuja palka-jarrija yirdi Yijaki, ngulaju jinta-jangkarla wiylki-jangkarla, ngarrka-kujurnu. Kuja Yijaki wiri-jarrija, ngulajulparla kilda-nyanuju nyinaja Jakupuku. Ngulaju ngarrka-kujurnu kilda-nyanurlu. Kuja Jakupu wiri-jarrija, ngulajulpa 12-palakupalang wirriyakupalang nyinaja. Ngularraju-jana ngarrka-kujurnu kilda-nyanurlu. Nyampu-jangka 12-pala-jangka karlipa ngalipa Juwu-patu turnu-warnurla jintangka-juku nyina.

⁹ “Nyampurralu kalalurla kukurnu-nyanuku ngurru-nyangu yirdikiji Jajupuku. Manulu-jana yapa-kariki yungu talakupurdarlu, ngulajulu kangu Yijipi-kirra yungu-jana warki-jarri pirijina-piya. Ngula-puruju Kaatujulparla jirrngaŋga nyinaja warrarda.¹⁰ Nganangku-puka kuja Jajupu puta murrumurru-manu, ngulaju-jana Kaaturluju warla-pajurnu, manurla jaarl-karrija. Kalarla Kaatukuju marlaja nyinaja Jajupuju pinangkalpa. Yalirla nyanungu ngurungka yirdingka Yijipirla, ngulajulpa kingi jinta nyinaja. Ngula-jangkaju, kingirliji Jajupuju pinangkalpa nyantarla milarninjarla wirlik yirrarnu yungu-jana wirlik nyina yapaku Yijipi-wardingki-patuku manu yuwarli wiriki nyanungu-nyangurlanguku.”

¹¹ Ngula-jangkaju, Jipinilkija yarda wangkaja Yipuruyamu-kurluju, “Yalirla Jajupu kujalpa-jana wiri nyinaja, kuja-puruju ngapaju rdiily-parnkajalku tarnnga-juku, ngulajulpa karrija ngapa wantinja-wangu-juku Yijipirlaju manu nyampurla ngurungka Kananarla. Kujarlaju,

panu-nyayirnlpalu yapaju nyinaja mangarri-wangu-nyayirnlpuki murru-murruju. Manu ngalipakupalangurlangu nyurnunyurnu yangka Jakupukurlangu ngalapi-nyanu-patu, kulalu nyarrpararlalku mangarriji parlu-pungkarla. ¹² Kala Jakupurlu purda-nyangu jaru mangarri kujalpa palkajuku ngunaja Yijipirla, ngulakuju yilyaja-jana nyanungu-nyangu-patu ngalapi-nyanu-patu mangarriki maninjaku-wiyi manu kulpari kanjaku yangka-patu ngalipakupalanglu-patu nyurnunyurnu. ¹³ Ngula-jangkaju ngaka-pardu-karilki, Jakupurlu pinalku-jana yarda yilyaja Yijipi-kirra-yijala ngalapi-nyanu-patuju mangarriki-yijala yarda maninjaku. Kujalu yangka-patu pina-yanurra Yijipi-kirra, ngula-karrarlu kulalu Jajupuju milya-pungu, kula-ngantalu yapa-kari jamulu nyangu. Ngula-jangkaju, Jajupuju wangkajalku-jana, 'Ngajujurna Jajupu nyurrurlakupurdangka kukurnu-nyanu, yangka kujankulu-jana ngaju yungu yapa-kariki talakupurdarlu nyurru-wiyi nyurrurlarlu.' Ngula-jangkaju, Jajupurlu kingikijirla yimi-ngarrurnu nyanungu-nyangulku turnu-warnu manu nyanungukupurdangka-patu manu nyanungukupalanglu kirda-nyanu.

¹⁴ "Ngula-jangkaju, Jajupurluju yilyajalku-jana ngalya-kari nyanungukupurdangka-patu Kanana-kurra yungulu yajarninjini nyanungukupalanglu kirda-nyanu manu nyanungukupurdangka-patu-kurlangu turnu-warnu. Junga-juku, ngulajulu yaninjarla turnu-jarrija Yijipi-kirra 75-pala yapa, manulpalu nyinaja yalumpurlajuku Yijipirla turnulku. ¹⁵ Ngakalku, Jakupuju yawu-pardiya. Manu ngalipakupalanglu nyurnunyurnu, yangka-patu Jakupu-kurlangu ngalapi-nyanu-patu, jinta-kari jinta-karili yawu-pardiya. ¹⁶ Ngula-jangkaju, ngakarrangakarra-karilki, ngalya-karirli yapangu ngalipa-nyangu-paturlu nyurnunyurnrlu-yijala, yungkurnujulu-jana Jakupu manu nyanungu-nyangu-patu yangka-patu ngalapi-nyanu-patu pina-kangurnu kirri-kirra Jikimi-kirra. Kujalu-jana yungkurnuju pirnkingka yirrarnu, yangkangka jintangka-juku kuja Yipuruyamurlu nyurru-wiyi manu tala-kurlurlu pirnkiji, kuja-jana tala yungu Yamuru-kurlangu-patuku ngalapi-nyanu-patuku, ngulangkanyalu-jana yungkurnuju yirrarnu jintangka-juku."

¹⁷ Ngula-jangkaju, Jipinilki-jana yarda wangkaja Kanjulu-patuku Mujuju-kurluju, "Kujarla yangka Kaaturlu nyurru-wiyi jangku-pungu Yipuruyamuku panu-jarlu kurdukurdu, ngulaju-jana kujarlaju ngakarrangakar-ralku wajawaja-maninja-wangurlu manngu-nyangu yapaju Kaaturluju yangka Yipuruyamu-kurlangu-wati jangku-pinja-warnu-patu. Ngulajulu panu-jarrija-nyayirni yalirlaju ngurrara-karirla Yijipirlaju. ¹⁸ Kujalpalu yalirla ngurungka nyinaja Yijipirla, ngulangkajulpa-jana jinta-karilki kingiji nyinaja wiri-nyayirni. Ngulangkuju kula manngu-nyangu manu milya-pungu Jajupuju yangka kujalpa-jana nyinaja kamparru-wiyi wiri yapaku warrkini-patuku kingi-kari-kirlanguku. ¹⁹ Ngula-warnuju nyampurlu purdangirli-warnurlu kingirli, yimirr-yungu-jana yapa ngalipa-nyangu, manulpa-jana murrumurru-manu warrkingkarlangu, manu-jana jinyijinyi-manu witawitaku pirltirrkaku yungulu-jana yarlungka yirrarni wantangka, ngulangkunya yungu-jana tarninga-kurra pinyi pirltirrkaju kingirliji.

²⁰ "Ngula-puru-juku, jinta-kari wita pirltirrkaku palka-jarrija yirdiji Mujuju, ngulaju yuntardi-nyayirni. Kirntangiki marnkurrpaku, nyanungukupalanglu-jarrarlu wuruly-mardarnulpa-pala ngurrangka nyanungu-nyangurla yuwarlirla kaninjarni. ²¹ Ngula-jangkaju, ngati-nyanurlu kuja wuruly-yirrarnu ngami-pardurla pirntinyarrarla

karrungka ngayingayi kingi-kijaku, ngulaju parlu-pungulku yurntalu-nyanuru kingi-kirlangurlu. Ngulaju rdakurl-kijirninjarla kangulku ngurra-kurra, ngulaju nyanungukulu-nyanu wiri-manu kurdu. ²² Kuja Mujuju wiri-jarrija, ngulajulu yalumpurla-juku Yijipi-wardingki-paturlu pinarri-manu nyiyarningkijarraku kuruwarriki nyanungurra-nyanguku. Nyarrpa-puka kuja kala wangkaja Mujujuju, ngulaju pinarri-nyayirni, manu kala pirrjirdi-nyayirni nyinaja.”

²³ Ngula-jangkaju, Jipinilk-i-jana yarda wangkaja Mujuju-kurlu, “Kujarla 40-pala yulyurrpu rdipi ja Mujujukuju, ngulaju manngu-nyangulkulpa-nyanu yungu-jana jijanurlulku nyanja-yani nyanunu-nyangu yapa Yijirali-pinkiji ngurruju-japa marda. ²⁴⁻²⁵ Yanurnu-jana yapaku kujal-palu warrki-jarrija nyanungu-nyangu ngurrara-jinta-patu, parlu-pungu jinta-kariji ngurrara-jinta kujalpa jinta-karirli Yijipi-wardingkirli war-kinirli paka-pungu. Mujujurlu manngu-nyangulpua-nyanu, ‘Kajijili ngajunyangurlu yapangku ngurrara-jintarlu nyanyi kunka-kurra yapa-kari-kirra pakarninja-kurra, ngulaju kapujulu milya-pinyi kujaju yilyajarni Kaaturlu ngaju nyampu-kurra yungurna-jana puntarni Yijipi-wardingki-patuku.’ Ngula-jangkaju, nyanjarla kunka-manurlajinta warrkini wati jinta, ngulaju pakarnu tarnnga-kurra. Kala kulalu milya-pungu nyanungu-nyangurlu yapangkuju nyiya-ngurlu mayi kuja Mujujurlu pakarnu yali Yijipi-wardingki warrkini.

²⁶ “Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Mujujuju pinarni yanu yangka-kurra yurruju-kurra. Ngula-palangu parlu-pungu nyanunu-nyangu-jarra wati-jarra ngurrara-jinta-jarra kujalpa-pala-nyanu kulungku pakarnu. Ngula-palangu puta warla-pajurnu, manu-palangu puta walyka-manu. Manu wangkaja-palangu, ‘Wayinpala, ngajukupurdangka-jarra ngurrara-jinta! Nyarrparla kanpala-nyanu pakarni ngurrara-jinta-jarraruju?’

²⁷ “Kuja jinta-kari pakarnu nyanungukupdangkarlu, ngulajurla mamparl-pinjarla wangkaja Mujujuku, ‘Nganangkungku nyuntuju milarnu kuwurtukungarduyu-piya nganta nganimpaku warla-pajirninjakku kulu-kujakuju? ²⁸ Kapunpaju pinyi mayi yangka-piya Yijipi-wardingki-piya kujanpa pungu pirrarnirli?’* ²⁹ Kuja purda-nyangu kuja-kurra Mujujurluju, ngulaju kapanku-juku lani parnkaja Yijipi-ngirli wurnturu jilja-kurra yirdi-kirra Mirdiyantu-kurra. Ngulangkanya kala nyinaja yapa-karilki. Ngula-palarla ngakarrangakarralku palka-jarrija jirrama kurdu-jarra wirriya-jarra yalirlaju jiljangka.”

³⁰ Ngula-jangkaju, Jipinilk-i-jana yarda wangkaja Kanjulu-patuku Mujuju-kurlu, “Ngakarranyi-karilki yukuri-jangka 40-pala-jangkarla, ngulajulpa nyinaja yalumpurla-juku jiljangka. Parrangka jintangka, kujalpa Mujujuju warru wapaja pirli-pirdi wiri-jarlu-pirdi yirdi-pirdiji Jayinayi-pirdi, ngulakujurla Kaatu-kurlangulku marramarra warraja-jarrija kujarla rdipi ja watiya yukuriki warlu jarra-kurluku. ³¹ Kuja Mujujurlu nyangu watiya kujalpa warlu jankaja warrarda yukuri-jiki linji-jarrinja-wangu-juku, ngulakujurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Kuja kutu-jarrija miimii-nyanjaku watiyaku, ngulangkaju purda-nyangu Kaatu Warlalja-Wirilki jaru wangkanja-kurra. Wangkajarla Mujujukuju, ³² ‘Ngaju karna-jana nyinami-jiki Kaatu nyuntu-nyanguku nyurnunyurnuku Yipuruyamuku, Yijakiki, manu Jakupuku.’* Junga-juku, Mujujulpa lanilki mirrmirr-karrija, manulparla jurnta jarnturn-karrija kaninjarra-kari nyanja-wangu ngarrurdaju.

* ^{7:28} Nyangka Exodus 2.14 * ^{7:32} Nyangka Exodus 3.6

³³ "Ngula-jangkaju, yardarla wangkaja Mujujuju Kaatuju, 'Nyampurlaju kanpa karrimi maralypi-nyayirnirla ngaju-nyangurla. Kujarlaju, rurruny-pungka jamana-kurlangu nyuntu-nyangu.' ³⁴ Ngaju karna-jana warrawarra-kanyi ngaju-nyangu yapa yangka kuja kalu-jana Yijipi-wardingki-paturlu warrkinirli warrarda murrumurru-manu, manu karna-jana purdā-nyanyi yulanja-kurra pakarninja-warnuju. KujarlanyaRNA yanurnu nyampu-kurraju yungurna-jana puntarni. Nyampu-kurra yan-tarni yungurnangku yilya yangka-kurra Yijipi-kirra yungunpa-jana wilypimaninjini jurnta Yijipi-wardingki-patuku.'"^{*}

³⁵ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Jipini Juwu-patuku wiriwiriki, "Nyampu yimi ngulaju junga-ka wangka Mujuju-kurluju. Yangka Yijirali-pinkirli, ngulajulu kamparrurlu-wiyi wurra-manu Mujujuju, manulurla wangkaja, 'Nganangkungku nyuntuju milarnu kuwurtukungarduyu-piya nganta nganimpaku?' Kala yangka Mujuju mamparl-pinja-warnu, ngulaju Kaaturlu pina-yilyaja Yijipi-kirra-yijala yungu-jana wiri nyinami yapaku manu yungu-jana puntarni Yijipi-wardingki-patuku. Ngulakungarntinya yilyajarla marramarra Kaaturlu Mujujuju, yangka kujarla wangkaja watiyarla yukurirla kujalpa warlu jankaja. ³⁶ Junga-juku, Mujujuju yarkajalku kulpari Yijipi-kirraju. Ngulangkanyalpa-jana wiri nyinajaa manu warrki-jarrija Yijirali-pinkiki ngangkayi-kirli-piya rdirrinypa. Ngulalurla yapaju marlaja paa-karrija-nyayirni warrki-jarrinja-kurraku. Ngula-jangkaju, nguru-yirrarnu-jana kakarrara-purda yangka-ngurluju ngurrara-ngurlu Yijipi-ngirli, manu-jana nguru-yirrarninjarla jirrngaRNA rdulykurr-yanu jingijingi mangkururlaju yirdingkaju Mangkuru Yalyuya-lyurla^{*} Ngula-jangkaju, pina-jana jirrngaRNA yanu yangka-kurra-yijala jiljakurra. Ngulangkajulpalu warru wapaja yukuriki 40-palaku yalumpu-wardingki-patu. Ngula-puru-yijalalpa-jana warrki-jarrija ngangkayi-kirli-piya Kaatu-kurlangu.

³⁷ "Nyampu wati Mujuju, nyanungunya-jana wangkaja yangkaku yapaku ngalipa-nyanguku Yijirali-pinkiki, 'Kaaturluju yilyajarni ngajuju nyampu-kurraju yungurna-nyarra yimi-ngarrirnii ngajulurluju jarukungarduyurlu-yijala. Ngakaju kapu Kaaturlu yilyamirni jinta-kari jarukungarduyu-yijala ngaju-piya. Ngulaju kapu nyina yapa ngurrara-jinta nyurrurlakuju.' * * ³⁸ Nyampu wati Mujujuju, nyanungunya-jana jirrngaRNA warru wapaja yapakuju ngalipa-nyanguku Yijirali-pinkikiji jilja-wanaju. Kuja-jana jirrngaRNA pina-yanurnu pirli-kirra Jayinayi-kirra, ngulangkanyalpa-jana jirrngaRNA nyinaja ngalipa-nyangukuju nyurnunyurnukuju. Yalumpurlanya kujarla wangkaja marramarra Kaatu-kurlangu. Kaaturlurlaju yungu Mujujuku nyanungu-nyangu yimi-nyayirni-wangu yungu-ngalpa yirri-pura ngalipakulku.

³⁹ "Kala lawa! Ngalipa-nyangurlu nyurnunyurnurlu, ngulajulu wilijiwilimanu, kala mamparl-pungulu wangkanja-kurraju. Nyanungurrajulpalu ngampurrraju nyinaja pina-yaninjaku Yijipi-kirraku. ⁴⁰ Yangka Mujuju kuja warrkarnu kankarlarra pirli wararra Jayinayirla yungurla wangka Kaatuku, ngula-puruju wangkajurla yapa ngalipa-nyanguku jinta-kariki Mujujukupurdangkaku papardi-nyanuku yirdikiji Yarunuku, 'Yangka nyampu-kurra Mujujurlu kuja-ngalpa nguru-yirrarnurnu Yijipi-ngirli, ngulaju kula karnalu milya-pinyi nyarrpa-jarri mayi-ka pirlingka Jayinayirlaju. Yarunu, nyuntulku-ngaRNA ngayi ngurrju-manta juju-kari,

---

* ^{7:33} Nyangka Exodus 3.5 * ^{7:34} Nyangka Exodus 7-8, 10 * ^{7:36} Mangkuru yirdi jinta-kari ngulaju 'Marna Kirri'rdi'. * ^{7:37} Deuteronomy 18.15 * ^{7:37} Acts 3.22

ngulanya yungurlipa-jana purami purdangirli-wanarlu.*⁴¹ Junga-juku, yapangkujulu-nyanu ngurrju-manu kawurlu-jangka jinta-karilki juju-kari puluku-piya. Ngulakujulurla kurapakalku ngayi-purraja kuyu panu, ngulajulpalu nyanungurla kamparru ngarnu kurapaka wiriji wardinyi-nyayirnirli.⁴² Kuja-panuju, nyanjarla, Kaatuju-jana kuja-purda-jarrija jurnta yungulu jukurrpa-karilki purami parlpa-warnulku. Nyampunya-ka wita yimi nguna jarukungarduyu-kurlangurla pukungka Payipulurla, kujanya-jana Kaatuju wangkaja:

Yangka nyurrurla Yijirali-pinki, kujankulu jiljangka warru wapakarra wapaja 40-palaku yulyurrpu-kari yulyurrpu-kariki, kulankujulu ngajuku kuyu kurapaka purraja ngaju-nyanguku kuruwarriki puranjanaku, lawa. Ngulajunkulu-jana jukurrpa-kari jukurrpa-kari puranja-yanu.

⁴³ Yangka kaluku-nyayirni-wangu wiri ngulaju kalankulu yangka warru kanja-yanu jukurrpa-kari-kirlangu yirdi-kirlanguju Muluku-kurlanguju, manunkulu nyanunu-nyangu kuruwarri puraja. Manu jinta-karilpankulu warru kanja-yanu yamaju ngulaju jukurrpa-kari-kirlangu parlpa-warnu-kurlangu yirdi-kirlanguju Ripini-kirlangu, manunkulu nyanunu-nyangu kuruwarri-yijala puraja. Nyampu-jarra jukurrpa-jarra kujankulu-palangnu ngurrju-manu nyurrurlarlu rdaka-jarrarlu, ngula-jarrakujunkulu-palangnu yunparnu purlapa manu pungu purlapa. Kuja-panuju, kapurna-nyarra iilyami pirijina-piya kakarrumpayi wurnturu murrarninginti-kari-kirra kirrikiji Papilunukuju.*⁴⁴

Nyampunya-jana jaruju wangkaja Kaatuju yangka Payipulurlaju.”

⁴⁴ Ngula-jangkaju, Jipinilkil-jana yarda wangkaja Kaatu-kurlangu-kurlu. “Ngaka-pardu-karilki, Kaatujurla wangkaja Mujujuku, ‘Ngajukujulu ngurrju-manta kaluku-nyayirni-wangu wiri-jarlu-nyayirni yungunkulu ngaju-nyangu kuruwarri pura.’ Junga-juku, Kaaturluju milki-yirrarnurla yuruyururlarlu nyanunu-nyangurla nginyinginyirla Mujujukuju yangka kaluku-nyayirni-wangu. Junga-juku, ngurrju-manulu kaluku-nyayirni-wangu wiri yangka-piya-yijala kuja yuruyururlu nyangu Mujujurlu. Kaatuju ngulaju kala-jana jirranganja nyinaja palka yalumpurlajuku kaluku-nyayirni-wangurlaju. ⁴⁵ Ngula-warnuju, ngalapi-nyanu ngalapi-nyanurlulku kalalu rdakurl-kijirninjarla jaala-kangu kaluku-nyayirni-wanguju. Kuja Mujujuju lawa-jarrija, yirdingki Jajuwarlulku, ngulangkuju-jana nguru-yirrarnurnu ngalipa-nyanguku nyurnunyurnuku nyampu-kurraju nguru-kurra. Kujalu nyampu-kurra yanurnu, ngulajulu-nyanu kaluku-nyayirni-wanguju kangurnu palka-juku. Ngula-kurlurlunya kuja-jana Kaaturlu pirrijardi-manu, ngulangkuju-jana yapa-kari yapa-kari ngurl-kangu nyampu-ngurlu nguru-ngurlu. Ngula-jangkaju, ngalipa-nyangu yapa nyurnunyurnuju, warrarda nyinajalpalu tarnnga kaluku-nyayirni-wangu-kurluju. ⁴⁶ Ngakalku, yangka Tapiti wirilkilpa-jana nyinaja, ngulaju kingilki ngalipa-nyanguku yapaku nyurnunyurnuku. Kaatujulparla nyinaja ngampurrpa-nyayirni kuja miyalu raa-pungu Kaatuju. Ngula-jangkaju, Tapitirliji Kaatuju payurnu ngantirninja-jaku Yuwarli Maralypiki wiriki. Kala lawa, Kaaturluju Tapitiji wurramanu yali-kijaku yuwarli ngantirninja-kujakuju yangka jinta-juku Kaatuju kujalpa kamparru-warnurlu-wiyi watingki yirdingki Jakupurlu puraja. ⁴⁷ Ngula-jangkaju, yangka kuja ngakalku Tapiti yawu-pardija, ngula-jangkaju, nyanunu-nyangurlu ngalapi-nyanurlu Julumunurlu, ngulangkulkurla nganturnu Yuwarli Maralypiji Kaatukuju.”

* **7:40** Nyangka Exodus 32.1 * **7:43** Nyangka Amos 5.25-27

⁴⁸ Ngula-jangkaju, Jipinilki-jana yarda wangkaja, "Kaatu kuja-ka nyina kankarlarra, kula-ka ngulaju yuwarlirla nyina yangka kuja kalu watingki ngantirni, lawa. Jintangku Kaatu-kurlangurlu jarukungarduyurlu, nyampuna jaruju yirrarnu:

⁴⁹ 'Kujanya kanganpal Kaatuju Warlalja-Wiri wangka, "Nyampu yalkiri kankarlarra ngulaju ngajukuju ngurra, ngulangkanya karna nyina ngajukuju Warlalja-Wiri Kingi. Nyampu kaninjarra walya, ngulangkanya karna yirrarni wirliya. Nyarrparlunkujulu yuwarli wiriji ngantirni ngajukuju ngulangka yungurna nyina wiri-jarlu-nyayirni? Nyiya-piya-wiyinkijili ngantirni yuwarliji ngajukuju yungurna nyina mata?

⁵⁰ Kapu mayinkijili wajawaja-manu ngajuju kujarna yangka ngajulurlujala ngarmirrinjarla ngurru-manu walya manu yalkiri manu nyiyarningkijarra, ngulaju mayinkijili wajawaja-manu?" Kujanya kanganpal Kaatuju wangka ngalipakuju." ’ ”*

⁵¹ Ngula-jangkaju, Jipiniji yarda-jana wangkaja yangkakuju Juwupatuku wiriwiriki, "Nyurrurlajunkulu jurru marntarla-nyayirni manu wilji-nyayirni yapa-kari-piya yangka Juwu-wangu-piya yapa! Warrarda kankulu mamparl-pinyi Kaatu-kurlanguju yimiji. Manu yangka-piyarlu nyurnunyurnu-piyarlu kankulu warrarda mamparl-pinyi Kaatu-kurlangu Pirlirrpa, yangka kuja kalalu nyurru-wiyi mamparl-pungu Yijirali-pinkirli nyurrurlakupalangurlu nyurnunyurnurlu, ngula-piyarlu. ⁵² Yangka ngana-puka jarukungarduyu kuja-jana Kaaturlu yilyajarni, ngulaju kalalu-jana nyurrurlakupalangurlu nyurnunyurnurlu warrarda murrumurru-manu-nyayirni. Manu nyampurra jinta-kari jinta-karirli jarukungarduyurlu, kujalu yirrarnu yimi Kaatu-kurlangukurru Warrkini Jungarni-kirli, ngulajulu-jana muku pungu tarnga-kurra nyurrurlakupalangurlu nyurnunyurnurlu! Yafumpu Warrkini Jungarni Kaatu-kurlangu kuja yanurnu, ngulajunkulu nyurrurlarlangurlu jikajika-jarrinjarla pungu linjarrparlu! ⁵³ Nyurru-wiyi Kaaturlu-jana yungu nyanungu-nyangu marramarra-patuku-wiyi kuruwarriji, ngulajangkaju nyanungurlulkpalu-jana yimi-ngarrurnu marramarraju nyurrurlakupalangukkulu nyurnunyurnuku. Nyurrurlakupalangurlulunyarru yungurra nyampu kuruwarri Kaatu-kurlanguju, ngulaju kankulu nyurrurlarlu-juku jalangurlukku mamparl-pinyi purda-nyanja-wangurlu!"

Juwu-paturlu Wiriwirirlili luwarnu Jipini pirli-kirlirli

⁵⁴ Kujalu kuja-kurra Juwu-paturlu wiriwirirlili purda-nyangu Jipini wangkanja-kurra, ngulakujulurla purda-nyanjarla kulu-jarrija-nyayirni, manu lirrajulu-nyanu yarlkurnu, yarlkiranjinjaralpalu-nyanu kartirdirli karntirrijurrurnu kulu-nyayirnirli. ⁵⁵ Ngula-puruju, Jipinirli mardarnu Pirlirrpa Kaatu-kurlangu kanunjumanyumparlu. Ngula-kurlurlu Pirlirrpa-kurlurluju, Jipinirlili kankarlarra yalkiri nyangu, ngula parlungu nyiya mayi kujalpa mirilmiril-karrija yartarnarri wiri-jarlu-kurru nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla. Manu Jijaji nyangu palkalku kujalpa karrija jungarni-purdanji Kaatu-wana. ⁵⁶ Ngula-jangkaju, Jipiniji yarda wangkaja-jana Juwu-patukuju wiriwirikiji, "Nyangkalu! Yinya karna kankarlarra yalkiri nyanyi lakarn-pinja-warnu, manu karna nyanyi yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu ngula-ka karri jungarni-purdanji Kaatu-wana!"

* ^{7:50} Nyangka Isaiah 66.1-2

⁵⁷ Juwu-patuju wiriwiri, jangkardulurla purlaja, manulu-nyanu rdaka-jarraju langa-jarraku wapirrija purda-nyanja-kujakuju. Manulurla ngaamalyamalya-juku jangkardu rdurlurlu-ngarnu, ngulalu puuly-mardarnu. ⁵⁸ Ngulalu puuly-mardarninjarla rarra-kangu kirri-ngirliji yarlu-kurra. Ngulangkanya jurnarrpalu-nyanu rurruny-pungu jurnta jaati-mipa, manulu yurturlurla yirrarnu wirliyarla jinta-kurlangurla wati-kirlangurla yirdi-kirlangurlaju Juurlu-kurlangurla, ngulangkunyalpa-jana jurnarrpaju jina-mardarnu kurdu-warnurluju. ⁵⁹ Ngula-jangkaju, pirli maninjarlalpalu luwarnu Jipini yungulu tarnga-kurra pinyi. Kujalpalu luwarnu Jipini pirli-kirlirli, ngula-purujurla wangkaja Kaatukuju, "Warlalja-Wiri Jijaji, pirlirrpaju rdakurl-kijirninjarla kangka nguru-nyairni-wangu-kurra nyuntu-nyangu-kurra!"

⁶⁰ Ngula-jangka mirdijirrpjjirrpi pirri-manu, manurla purlaja Kaatukuju kilji-nyayirni, "Warlalja-Wiri Kaatu, nyampurrarlu yapangku kuja kajulu luwarni pirli-kirlirli, ngulaju-jana yampiya kunka-maninja-wangurlu! Yawuru-jarriya-jana maju-panukuju" Kuja kuja wangkaja, ngula-jangkaju, palijalku.

8

Yangka wati kurdu-warnu yirdi Juurlu, ngulaju-janarla ngungkurnyinaja yangka kujalu Jipini pungu.

Juurlu-jana rdurrjurnu yapaku murrumurru-maninjaku yangkaku Jijaji-kirlanguku

¹⁻² Ngalya-kari wati-paturlu, kuja kalalu Kaatu-kurlangu kuruwarri yirri-puraja warrarda, ngula-patujulu yanurnu, manulu Jipini-kirlangu palka maninjarla kangu. Kangulu yayi-pantirninja-karrarlu milyi-kirraju, manulu milyingka yirrarnu.

Parrangka jintangka-juku yangkangka Jurujulumurla, Juwu-patuju kululkulu-jana rdurrjurnu Jijaji-kirlanguku yapaku. Ngalya-karijili palju pirri-parnkaja Jurujulumu-ngurluju. Panu-karijili yanu Jurdinya-kurra, panu-karili yanu yatijarra Jamariya-kurra. Panu-kari yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiri, ngulaju yalumpurla-jukulpalu kirringka Jurujulumurla nyinaja.

³ Yangkangku kurdu-warnurlu yirdingki Juurlurlu, ngulangkujulpana putaputa puuly-mardarnu Jijaji-kirlangu yapa-wati yungu-jana muku riwarri-mani. Yuwarli-kari yuwarli-kari-kirra, jangkardulpa-jana yanu warru, yuvarlirla kujalpalu nyinaja, ngula-kurralpa-jana jangkardu yanu warru. Ngulalpa-jana parlu-pinjarla manu wilypi-maninjarla wilil-kangu wati manu karnta yarlu-kurra, manulpa-jana ngula-jangkaju rdaku-kurralku kujurnu.

Pilipirli-jana yimi-ngarrurnu yapaku panuku Jamariya-wardingkipatuku Yimi Ngurrju Jijaji-kirli

⁴ Yangka kujalu yapa Jijaji-kirlangu palju pirri-parnkaja Jurujulumu-jangka kuja-purda kuja-purda, nyarrpara-wana-puka ngulangkujulpalu-jana Yimi Ngurrju warru yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli yapa-kari yapa-karikiji. ⁵ Jinta-kari wati yirdiji Pilipi, ngulaju yanu yatijarra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Jamariya-kurra. Ngulangkunyalpa-jana yimi-ngarrurnu jaru yapa-kari yapa-kariki Jijaji-kirli yangka Mijaya-kurlu. ⁶ Yapangku yali-wardingkirli, ngulajulpalu Pilipiji purda-nyangu yirriyirri-nyayirnirli yimi-ngarrirrininja-kurraju jaru-kurraju. Manulpalu warrawarra-kangu kujalpa-jana yapa parlpuru-manu nyurnunyurnu manu kujalpa-jana jurnta yilyaja juju ngawungawu yapa-jangka. ⁷ Kujalpa-jana

panuku-juku jurnta yilyaja juju ngawungawu yapa-jangka palka-jangka, juju ngawungawu kujalpalu wilyipi-pardija yapa-jangka palka-jangka, ngulaju purlanja-karra purlanja-karra. Panu-karijilpa-jana parlpuru-manu yapa kujalpalu tarncinjia-karra wapaja manu panu-kariji kujalpalu yamalanypa ngunaja.⁸ Ngulakuju yali-wardingki-patu yapa, ngulajulurla wardinyi-jarrija-nyayirni.

⁹ Yalirla kirringka Jamariyarlal, jinta-karilpa wati nyinaja yirdiji Jimani, ngulajulpa nyinaja ngangkayi-kirli-piya. Kala-nyanurla pulkapungu nyanunguju wiri nganta. Manu kala warrarda warrki-jarrija warckingkaju nyiyarningkjarrarlaju ngulaju milparniwarrarla ngangkayi-kirli-piya. Kujalpalu yapa-karirli nyangu kuja-kurra, ngulakujulurla paa-karrija-nyayirni wardinyi-karrikarri. ¹⁰ Yali-wardingki-paturlu yapangku jintawarlayirli-jiki kalalu purda-nyangu yirriyirri-nyayirnirli kuja-kurra marljarrarluru rdilykingki tala-wangurlu manu ngalya-karirli yapangku tala palka-kurlurlu. Manu kalalurlajinta warrarda pulkapungu Jimaniki kujarlu, “Nyampu wati ngulaju nganta-ka nyina Kaatukurlangu ngangkayi-kirli-nyayirni! Ngulaku nganta karla ngangkayiji yinyi Kaaturlu!” ¹¹ Junga, nyurru-warnu-jukulpa yangkaju Jimani warrki-jarrija nyampuju ngangkayi-kirliji yajiki-kirli milparniwarrarla. Kujarlaju yapa panujulurla ngungkurr-nyinaja.

¹² Junga-juku, Pilipirliji yirri-purajalpa-jana yapaku panuku Jamariya-wardingki-patuku ngulaju yangka Yimi Ngurrju Kaatu-kurlu Warlalja-Wiri-kirli manu Jijaji-kirlangu-kurlu yirdi-kirli. Kujalul kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu yapangku Jamariya-wardingkipaturlu, ngulakujulurla ngungkurr-nyinaja-nyayirni. Ngula-jangkaju, ngapangkalku-jana七月-yirrarninjarla papitaji-manu Pilipirliji.

¹³ Jimanirlangurlajinta ngungkurr-nyinaja jarukuju Pilipikiji. Kuja Pilipirli七月-yirrarninjarla papitaji-manu Jimani, ngula-jangkarluju, tarngangkulku-pura Pirlipiji Jimanirlili kutu-nyayirnirli yungu warrawarra-kanyi Pilipi nyarrpa-puka kaji nyarrpa-jarri. Kujalpa-jana Pilipirli yapa parlpuru-manu Jijaji-kirlangu-kurlurlu ngangkayi-kirliji, ngula-kurra kuja Jimanirli nyangu, ngulaju-nyanu kuja paa-karrinjarla wangkaja, “Kularna nyampu-piya nyangu nyurru-wiyi.”

¹⁴ Yangka ngalya-karirli Kurdungurlu-patu Wiriwirrli, kujalpalu nyinaja Jurujulumurla, ngulangkujulu jaru purda-nyangu Jamariya-wardingkipirli kujalurla jaruku ngungkurr-nyinaja nganta Kaatu-kurlanguku, ngulanyalu purda-nyangu jaruju. Kujarlaju purda-nyanjarla, yilyajalupalangu jirrama wiri-jarra yirdi-jarrajui Piita manu Jaanu Jamariya-kurraju. ¹⁵⁻¹⁶ Yalirla Jamariyarlal, kujalurla yangka Kaatuku ngungkurr-nyinaja yapa, ngulaju murnma-jukulpalu nyinaja, kulalpalu Pirlirrpaju Kaatu-kurlanguju mardarnu, lawa-juku. Murnma-juku kula-jana Kaaturluju Pirlirrpaju kurru-pungu. Pilipirliji ngari kala-jana七月-yirrarninjarla papitaji-manu ngapa-miparla, ngula-jangkarlu yungulu Jijaji Warlalja-Wiri pura. Junga-juku, Piita manu Jaanu, kuja-pala yukajarra Jamariya-kurra, ngulangkaju payurnu-pala Kaatu yungu-jana Pirlirrpaju nyanungu-nyangu kurru-pinyi yapaku yangkaku. ¹⁷ Junga-juku, Piitarlu manu Jaanurlu, rdaka kuja-pala-jana yirrarnu yapaku jurungkalku, ngula-jangkaju, kapanku-jana kurru-pungu Kaaturlu Pirlirrpaju nyanungu-nyangu.

¹⁸ Yangkangku Jimanirli, kuja-palangui Piita manu Jaanu rdaka yirrarninja-kurra nyangu, ngulaju milya-pungulpa kuja-jana Kaaturlu kurru-pungu Pirlirrpaju yangkaku yapa-patu-kariki. Ngulakuju, talalkupalangui puta yungu Piitaku manu Jaanuku yungu-nyanu yali ngangkayi

mantarla nyanunguku tala-kurlurluju. ¹⁹ Wangkaja-palangu, “Ngangkarijipa-pala yungka yungurna-jana rdaka yirrarninjarla warru kurru-pinyi Pirlirrpa Kaatu-kurlanguju.”

²⁰ Junga-juku, Piitalkurla wangkaja, “Nyuntu tala-kurluju, jirrnganjarla paliya talakuju! Yangkaju kanpa manngu-nyanyi mayi yungulpanpa mantarla tala-kurlurlu yangkaju Kaatu-kurlangu warntarri-nyayirni-wangu Pirlirrpa Kaatu-kurlangu? Lawa-nyayirni, kulaparpa mantarla tala-kurlurluju!” ²¹ Ngajarra-nyangu warrki, ngulaju kulangku nyuntuku. Kaaturlu kangku nyanyi nyuntuju. Miyaluju kulanparla jungarni nyuntu-nyanguju. Kala maju! ²²⁻²³ Ngulaju nyuntu-nyangurla karlangka majumajurla kula kanpa ngurrju nyina, lawa. Kujarluju kanpa-jarrangku ngurrnu-nyanyi. Kujakju kulpalanpa-nyanu jungarni-mantarla. Kala ngari kajikangku Kaatu-miparlup Jungarni-manu. Yangka kujanpa-jarrangku jaru maju wangkaja ngajarraku, kujarajulu pina-yaninjarla yalala-yirraka Kaatulku. Payika yungungku nyanunguju Kaatuju walyka nyina manu yawuru-jarrimi kulu-wangu.”

²⁴ Ngula-jangkaju-palangu wangkaja Piitaku manu Jaanuku yangkaju Jimani, “Wängkayajü-palarla Kaatuku yunguju ngaju yampi murrumurru-maninja-wangurlu yangka kujanpajupala warnkiri-maninjarla pututupungu nyumpalarlu.”

²⁵ Ngula-jangkaju, Piitarlu manu Jaanurlu, yimi-ngarrurnu-pala-jana yapa panuku Jijaji-kirli kujalpa-palarla jirrngaŋna warru wapaja nyurru-wiyi Jijajiki. Manu-pala-jana yimi-ngarrurnu nyiyarningkjarru kujalpa-palangu Jijaji nyurru-wiyi wangkaja. Kujanya-pala-jana yimi-ngarrurnu. Ngula-jangkaju, pinalku-pala yanu kurlirra Jurujulumu-kurra. Kuja-pala kurlirra pina-yaninja-yanu, ngulajulpa-pala kirri-kari kirri-karirla nyinanja-yanu yangkangka ngurrararla Jamariyarla. Kirri-kari kirri-karirlalpa-pala-jana yimi-ngarrirrinja-yanu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Pilipirlirla yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju watiki Yijiyupiya-wardingkiki

²⁶ Yangkangka Jamariyarla kujalpa nyinaja Pilipi, ngula-puruju marramarra Kaatu-kurlangu yininjarla wangkajarl, “Yarnkaya nyampu-ngurluju yirdiyi-kari-kirra kurlirra yangka kuja-ka ngunamirra Jurujulumu-ngurlu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Kaaja-kurra, ngulaju jiljawana.” ²⁷⁻²⁸ Junga-juku, Pilipiji yarnkajalku Kaaja-kurralku wurnalku. Kujalpa yanurra yalirla yirdiyirla Kaaja-kurra, ngula-puruju jinta-karilpa wati yanurra kamparrurla jintangka-juku yirdiyirlaju. Nyampuji kalarla wati warrki-jarrija karntaku jintaku wiriki kujalpa-jana wiri nyinaja yirdiji Kantaji Yijiyupiya-wardingki-patuku yapaku, ngulakunyalparla warrki-jarrija, manulparla tala warrawarra-kanjarla ngayi-mardarnu. Nyampu wati Yijiyupiya-jangka Jurujulumu-kurra yanu kamparru-wiyi purlapa Kaatu-kurlangku, ngula-jangkanya pinarnilpa yanu Yijiyupiya-kurra. Yanurralpa pina nantuwu-kurlangurla wirli-jarrawurla. Yangkaju wati ngulajulpa purdangirli jakangka nyinanja-yanu, manulpa riiti-maninja-yanu jaru Kaatu-kurlangu yangka kuja Yijayarlu jarukungarduyurlu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi. ²⁹ Ngula-puruju, wangkajarl Kaatu-kurlangu Pirlirrpa Pilipikiji, “Yarujurla parnkanjarla kutu-jarrija, manu nyanungu-wanarla yitipi-wana ngirrily-wapanjayanta.”

³⁰ Junga-juku, Pilipiji parnkaja kutu-karda, purda-nyangu yangkaju yali wati wangkanja-kurra kujalpa kilji-nyayirnirli riiti-maninja-yanu Yijaya-kurlangu yimi. Pilipirliji payurnu yangkaju wati, “Pinangku mayi kanpa milya-pinyi kuja kanpa yalumpu jaru riiti-maninja-yani ngulangka pukungka?”

³¹ Jangku-manu yangkangkuju watingki Pilipiji, "Lawa, nyarrparlul-parna milya-pungkarla nyampuju jaru? Kajiji yapangku milki yimngarriini, ngulaju kapurna milya-piny. Warrkarni mayinpa nyampukurra yungurli nyinanja-yani nyampurla?" Junga-juku, Pilipiji warrkarnu nantuwu-kurlangu-kurraju, manulpa-pala nyinanja-yanu. ³² Nyampunya jaruju Yijaya-kurlanguju, yangka kujalpa watingki Yijiyupiya-wardingkirli puta milya-pinjanjinaanu, nyampunya-ka wangka jaruju:
"Watilpa nyinaja ngulaju jiyipi-pardu-piya, yangka kuja wati-karirli jiyipi-ki kapanku pakarnunjunu. Kujalpa yumurru muku pajurnu, ngulapuruju kula jiyipi-ji wangkaja manu purlaja, wurulypa-nyayirnilpa karrija. Ngula-piya-yijalalpa yangkaju wati nyinaja jiyipi-piya wangkanja-wangu wurdungu.

³³ Yangka wati jiyipi-piya, ngulajulu kurnta-manu yapa-patu-karirliji. Kulalrular ngana ngulakuju kunka-pardija. Kulalparla nganangku marlaja yimi-ngarrikarla nyanungu-nyangu-kurlu kurdukurdu-kurluju, yirdija-ngaarra palija kurdu-wangu."*

Kujanya-ka wangka Yijaya-kurlangu yimi.

³⁴ Junga-juku, yangka Yijiyupiya-wardingkirli watingki payurnu Pilipiji, "Yimi-ngarrikaju ngana nyampuju wati jiyipi-piya kuja Yijayarlu yirrarnu yimi nyampurla yimi-pardurla kuja-ka jiyipi-piya nyina wati? Yijaya mayi, kapu wati-pardu-kari mayi?" ³⁵ Junga-juku, Pilipirliji yardarla muku milki yimi-ngarrurnu Yijaya-kurlanguju yimiji jiyipi-kirliji, manurla muku yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli ngulaju jiyipi-piya-kurlu-yijala.

³⁶ Junga-juku, kujalpa-pala yaninja-yanu yirdiyi-wana, yanurnu-pala, rdipi-ja-palarla ngapaku marluri-parduku witaku. Yaliji watirla wangkaja Pilipikiji, "Ngapa-ka palka nguna nyampu marlurirla witangka. Kala ungulpanpaju nyampurla julyurl-yirrarninjarla papitaji-mantarla?"

³⁷ [Pilipiji wangkajarla, "Kajinparla nyuntulu junga-nyayirni ngungkurnyina manu wala nyina Jijaji Kirajiki kanunjumanyumpa, ngulaju karangku julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu."]

Yangkangkuju watingkiji jangku-manu Pilipiji, "Yuwaiyi junga karnarla wala nyina Jijaji Kirajiki, manu karnarla ngungkurr-nyinami nyanungku junga-ka nyina Kaatu-kurlangu ngalapi-nyanu.]"

³⁸ Junga-juku, yali wati Yijiyupiya-wardingki, purlajarla watiki warrkini nyanganu-nyanguku, kujalpa nantuwu jungarni-maninja-yanu, ngulakunyarla purlaja jupu-karrinjaku. Kujalu jupu-karrija, ngulapala Pilipi manu yangka wati jinta-kari jitija walya-kurra, manu-pala ngapa-kurralku wapanjarla yukaja. Ngulangkanya Pilipirliji julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu. ³⁹ Kuja-pala ngapa-jangka pina-wilypipardija Pilipi-jarra, ngula-jangka-juku Pilipiji wurulypa-kangu kapankurru Kaatu-kurlangurlu Pirlirrpelu. Ngulakuju Yijiyupiya-wardingkirliji lawanyangulkurla Pilipikiji. Ngula-jangkaju, yangkaju wati pina-warrkarnu nantuwu-kurlangu-kurra, ngula yarda yarnkajarra wardinyi-nyayirni.

⁴⁰ Yangka-jangka marluri-jangka kuja Pilipi wurulypa-kangu Pirlirrpelu Kaatu-kurlangurlu, ngulaju kirri-kari-kirra kangu yirdi-kirraju Yajurdu-kurra, ngulaju waparlku-nyayirni kangu. Ngaka ngulangka-nyanu milya-pungu nyarrpararlalkulpa nyinaja. Yajurdu-ngaarru yarda yarnkaja yatijarra kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jijariya-kurra. Kuja yaninja-yanu yatijarra kirri-kari kirri-kari-wana, ngulangkajulpa-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrirrinjanaynu Jijaji-kirliji.

* ^{8:33} Nyangka Isaiah 53.7-8

9

Jijajirli kangkuly-yirrarnu Juurlu nyanungu-kurra-pinangu
Acts 22.6-16, 26.12-18

¹ Ngula-puru, yangka wati Juurlu kala-jana warrarda japirdija Jijaji-kirlanguku yapaku kirri-kari kirri-karirlaku. Wangkaja warru kala muku pinjaku tarnga-kurra. Ngulakungartiji, yanurla wati jintaku maralypikingarduyuku wiriki manu wangkajarla, ² “Yungkaju pipa nyuntu-nyangu yirdi-kirri yungurna yani yatijarra, ngula-kurfuju yungurna yani kirri-kirra Tamaka-kurra. Yungurna-jana milki-yirrarni yali-patu-kariki juwu-patuku.” Junga-juku, maralypikingarduyurlu yangka wiringki yungurla pipaju puuly-mardarninja-kurlangu. Pipa nyampu-kurlurluju kapu-jana warrikarla warru yapa-patuku kujalpalu puraja yangka Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangu Wirliya Kuruwarri. Kaji-jana parlu-pungkarla karntakarnta manu wati-patu, kapu-jana puuly-mardakarla manu pinarni kangkarla Jurujulumu-kurra, manu kapu-jana muku yirrpikarla rdaku-kurra.

³ Kujalpa Juurlu yanurnu kutulku kirri-kirra Tamaka-kurra wati-patu-kurru panu-kari-kirri, wirnpa-piya maarr-manu kankarlarra yalkirijangka, manu ngirra-manu warru Juurlu-wanaju. ⁴ Juurlu wantija walyakurra, manu purda-nyangu ngana mayilparla wangkaja, “Juurlu, Juurlu, nyiya-wanawana kanpaju murrumurru-mani?”

⁵ Juurlurluju yalu-manu pina, “Warlalja-Wiri, ngananpa nyuntuju?”

Wangkajarla yangka linpa, “Ngajujurna Jijaji, yangka kuja kanpaju jinta ngaju murrumurru-mani. ⁶ Karrinja-pardiya, yaninjarla yukaya Tamaka-kurra. Yalirla kapungku jinta wati wangkami nyarrpa-jarrinjaku.”

⁷ Yali wati-patu Juurlu-kurlangu, ngula-purujulu muku jupu-karrija, manulpalu warru karrija wurdungu. Kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngulaju lawa nyanja-wangurlu. ⁸ Ngula-jangkaju, Juurluju karrinja-pardiya. Milpa tirl-parnkaja yungu nganta nguru nyangkarla kula-nganta ngurrjungku. Wati panu-pardu-karirlili manu rdaka-ngurru, manulurla nguru-yirrarnu kirri-kirra Tamaka-kurra. ⁹ Marnkurrpaku parraku nyinaja warrarda pampa-juku nyanja-wangu. Manu kula ngarnu mangarri manu ngapa.

¹⁰ Nyampurla kirringka Tamakarla, nyinjalpa wati jinta yirdi Yananiya Jijaji-kirlangu puranjakingarduyu-yijala. Nyanungurlu nyangu Warlalja-Wiri Jijaji yuruyururlu kujarla wangkaja nyanungukuju, “Yananiyal!”

Yananiyarluju yalu-manu, “Yuwayi, Warlalja-Wiri, nyampunyarna ngajuju.”

¹¹ Ngula-jangka Warlalja-Wiri wangkajarla, “Yanta yirdiyi-kirra yirdi-kirra ‘Jungarni-kirra’. Yalirla yirdiyirla Jungarnirla, ngula-wana kapunpa parlu-pinyi yuwarli Jutuju-kurlangu. Kajinpa yali-kirra yanirra yuwarli-kirra, ngulangka-jana payika wati-kariki yirdiki Juurluku kirri-jangkaku Taaju-wardingkiki, ngulaju karla nyurru-juku wangka Kaatukuju. ¹² Nyanungurlu watingki Juurlurlu, nyangungku nyuntu yuruyururlu-yijala kula-nganta jungangku kajinparla yaninjarla rdaka yirrarnu kankarlarni Juurluku yungulpa milpangku pina-nyangkarla.”

¹³ Yananiyarla pina-wangkaja, “Warlalja-Wiri, purda-nyangurna yapa panungka nyampu-kurluju wati punku-kurlu nganta. Wangkajajulu nyanungurlulpa-jana panu-jarlu yapa nyuntu-nyangu murrumurru-manu Jurujulumurlaju nganta. ¹⁴ Manu yanurnu nganta nyampu-kurra kirri-kirra Tamaka-kurra pipa palka-kurru maralypikingarduyu-patu-kurlangu-kurru yungu-jana puuly-mardarni yapa-patu yangka kuja kangkulu wala nyinianjarla purami nyuntulu.”

¹⁵ Wangkajarlalja Warlalja-Wiriji Yananiyakuju, “Yantarla kutu nyanunguku yangkaku watiki kujarna milarnu. Kapuju ngajuku warrkjarrimilki, kapu-jana yapa-kariki yimi-ngarrirni ngaju-kurlu yangka yapa Juwu-wanguku manu kingi-kari kingi-kariki manu yapa-patuku yangka Yijirali-pinkiki, ngulakuju kapu-jana ngaju-nyangu yirri-purami. ¹⁶ Kapurnarla wangkami, ‘Kajinpa-jana yapa-kariki yirri-purami ngaju-kurlu, ngaju-nyangurla warrkingka kapunpa-nyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Yapa panu kapungkulu japidimi murrumurru-maninjaku.’”

¹⁷ Junga-juku, Yananiyaju yanu yangka yuwarli-kirra kujalpa Juurlu nyinaja. Yukaja yuwarlirlaju, manu yanurla Juurluku. Ngula-jangka rdaka-jarrala yirrarnu, manurla wangkaja, “Ngajukupurdangka Juurlu, yangka Warlalja-Wiri Jijajirliji yilyajarni nyampu-kurraju nyuntu-kurra, yangka jinta-juku Jijaji kujangku warraja-jarrija yirdiyirla nyampu kirri-kirra-pinangu. Ngulangkunyaju yilyajarni nyampu-kurra yungunpa milpa raa-yani nyanjaku pina manu yungungku Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu wiri-jarri kanunjumanyumpa.” ¹⁸ Kujarla yungka wangkaja, Juurlu-kurlangu milpa-jangka pata-karrija nyiya mayi pinti-piya ngapa-ngawurrpa yawu-kurlangu-piya, manu ngula-jangkaju, nyangulkulpa kulpari. Manu Juurluju karrinja-pardija. Ngula-jangkaju, Yananiyarlaju papitaji-manu ngapangka七月 url-yirrarninja-karrarlu. ¹⁹ Ngula-jangkarlu Juurlurluju ngarnu mangarri, manu pina pirrjirdi-jarrija.

Juurlurlu-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli panuku yapa-patuku Tamakarlaku

Ngula-jangka, Juurlu nyinaja parra-patuku kirri Tamakarla yangkapaturla Jijaji-kirlangurlajinta puranjakungarduyu-paturlajinta. ²⁰ Kuja pirrjirdi-jarrija pina, ngulaju kapanku yanu jaaji-kari jaaji-kari-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Yalirrarlaaju wangkaja-jana yali yapa-patuku Juwu-patuku ngulaju kuja, “Jijaji-ka nyina Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu.”

²¹ Yapangku kujalu purda-nyangu Juurlu yirri-puranja-kurra, ngulaku-julurla marlaja paa-karrija. Manu wangkajalpalu-nyanu, “Nyampuji wati kula-ngantalparlipa purda-nyangu nyampu-juku jinta wati kula-ngantalpa-jana nyampurlu jintangku-juku pungu warru yali yapa-patu Jurujulumurla yangka Jijaji-kirlangkur dungurlu-patu. Kula-ngaanta kaji yanurnu Tamaka-kurra pipa-kurlu yungu-jana muku puuly-mardakarla yapa-patu manu pina-kangkarla Jurujulumu-kurra maralypikingarduyu-patu-kurra wiriwiri-kirlangu-kurra.”

²² Kala kujalpa-jana warrarda yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli, ngulajulpa-jana milki-wangkaja kuja, “Jijaji, kari-ngaanta Kaatu-kurlangu Mijaya Milarninja-warnu yangka yirdiji Kiraji.” Yangka Juwu-paturlu kujalpalu purda-nyangu Juurlu wangkanja-kurra, lawa-nyayirni kulalu nyarrparlu warlka-pajikarla manu jangku-mantarla.

²³ Yangkaju ngaka-pardu-kari, Juwu-patu Tamaka-wardingki-patu turnu-jarrialu wurulywurulypa-nyayirni yungulurla japidimi Juurluku nyarrparlu yungulpalu pakakarla tarnnga-kurra. ²⁴ Parra jingijingi manu munga jingijingi, pardarnulpalurla kiirti wiri-paturla warrukirdikirdi. Kaji-jana Juurlu piki wilypi-pardiyarla nyarrparlarla nyampu-paturla kiirti-paturla, yungulu puuly-mardakarla nganta wilypi-pardinja-kurra. Kuja-kujakuju, nganangku mayi warnkiri-manu Juurluju. ²⁵ Ngula-jangkaju, kutu-karirli-juku, nyanungu-nyangurlu puntu-paturlu yurrpurnulu yakuju wiri-jarurla, ngula-kurlurlunya juturu-yirrarnulu murrarninginti-kari-kirra wintawu-wana kankarlarra-ngurlu pirli

warrukirdikirdi yungu wuruly-parntka yali-patu-kujaku Juwu-patu-kujaku, kalakalu pakarni tarnnga-kurra.

Juurlu kulpari yanu Jurujulumu-kurra

²⁶ Ngaka-kari kulpari yanu Juurlu Jurujulumu-kurra. Yalirla Jurujulumurla, putaputalpa-jana yanu jijanu turnu-jarrinjakungarnti yangkapatuku kurdungurlu-patuku. Nyanungu-paturluju, wurra-manulpalu, manulpalurla kapuru nyinaja Jijaji-kirlangu-wanguku nganta, manu lani-jarrijalpalurla. ²⁷ Kala yangka Parnapa yanurla Juurlukuju, ngulajangka kangurnu pina yangka-kurra kujalpalu nyinaja Kurdungurlu-patu Wiriwiri. Parnapaju wangkaja-jana, "Nyampu Juurlulu, ngulangkuju nyangu Jijaji Warlalja-Wiri yirdiyirla Jurujulumu-ngurlu Tamaka-kurra. Ngulakujurla wangkaja Jijajiji. Ngula-jangkarluju, yimi-ngarrurnu-jana Juurluluju Yimi Ngurrju Tamaka-wardingkiki marriwarlu Jijaji-kirlangurla yirdingka." ²⁸ Ngula-jangkaju, yangkangku Kurdungurlu-patu Wiriwirirla, rdakurl-kujurnulu yungu nyina nyanungu-paturlu. Yali-patukuju, jirranganja nyinjalpa-jana, manu warrulupa-jana yimi-ngarrurnu Jurujulumu-wardingki-patuku Jijaji-kirlangu Yimi Ngurrju marriwarlu manu ngulaju Jijaji-kirlangurla yirdingka. ²⁹ Panu-pardu-kari, Juwu-patu kuja kalalu wangkaja jaru-pardu-kari Kiiriji-wardingki-kirlangu, ngulakuju putaputalpa-jana yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli, ngulajulu wiljiwilji-manu kulungkulku. Kulalurla ngungkurr-nyinaja nyanungkuju. Ngula-jangka, jangkardulurla turnu-jarrija Puurluku yungulurla japidimi tarnnga-kurraku pinjaku. ³⁰ Ngula kujalu purda-nyangu yangka kurdungurlupaturlu, kuja-kujakuju kangulkulu Juurlulu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Jijariya-kurra, manu yali-ngirliji yardalu yilyaja kirri-kari-kirralku yirdi-kirraju Taaju-kurra.

³¹ Ngula-jangkaju, Kirijini-patujulpalu nyinaja pululu ngurrju-nyayirni kulu-wangu Jurdiyarla, Kalilifyirla, Jamariyarla, kula-jana nganangku karla-karrinjarla murrumurru-manu yangka puranjakungarduyu-patuju. Nyiyarla kuja? Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlu kala-jana puranjakungarduyu-patuju pirrjirdi-manu manu warrawarra-kangu. Ngulaju yapa panukarijili rdirri-yungu ngungkurr-nyinanjaku Jijajiki. Kalalurla nyinaja yiki-karra-nyayirni Kaatukuju.

Piita yanu kirri-jarra-kurra Jaapa-kurra manu Liirda-kurra

³² Ngakarrangakarra yangka Piita yanulpa warru nguru-kari ngurukarirla. Jinta-karirla parrangka, jijanu yanu kirri-kirra yirdi-kirraju Liirda-kurra yungu-jana jirranganja nyina yangka Kaatu-kurlangurla yapaku.

³³ Yalirla kirringka, jinta kala nyinaja mata wati yamalanypa yirdiji Yiinu, nyinjalpa nyurru-warnu-nyayirni mataju yukuri-kari yükuri-kari 8-palaku ngulaju karrinja-pardinja-wangu. ³⁴ Yalumpuku Piitajurla parlungajarla wangkaja, "Yiinu, Jijaji Kirajirli kangku parlpuru-mani jalangurlu. Karrinja-pardiya, japujapu-mantangku pangkarra!" Junga-juku, kapanku karrinja-pardiya Yiinuju. ³⁵ Yangka yali-wardingki-patu yapa kujalpalu nyinaja Liirdarla manu yapa kujalpalu nyinaja kutu nguru-kari pirli-wangu-wana yirdi-wanaju Jirana-wana, nyangulu nyanunguju mata-jangka. Ngula-jangkarla, panu-jarlulkulurla pina-yanu Warlalja-Wiri Jijajiki.

³⁶ Kala jinta-karirla kirri-karirla yirdi Jaaparla, yalirla nyinjalpa karnta yirdi Tapita. Nyanunguju puranjakungarduyulpa nyinaja Jijaji-kirlangu. (Nyanungu-nyangurla jarungka Kiiriji-wardingki-kirlangurla,

ngulaju kalalu yirdi-manu 'Turrku').^{*} Nyanungurluju kala-jana ngurrju-manu jurnarrpa manu nyiyarningkijarra yangka yapa-patuku yapuntayapunktatu tala-wanguku. ³⁷ Ngaka-kari nyurnu-jarrijalku, manu palija tarnga-kurra. Nyanungu-nyangurlu puntu-paturlu kangulu nyanungu-nyangu palka, kirlka-manulu, manulu kangu kankarlarni-nginti-kirra yuwarlirla ruumu-pardu-kari-kirra jintangka-kirli, yalumpurlanyalu yirrarnu. ³⁸ Yali kirri Jaapa, ngulaju kutu-nyayirnilpa karrija nyampu kirri-kariki Liirdakuju. Kujalu Jaapa-wardingki-paturlu puranjakungarduyupaturlu purda-nyangū yangka Piita kujalpa nyinaja Liirdarla, yilyajururla jirrama wati-jarra yinya Liirda-kurra maninjinjinjaku nyanungukuju. Kuja-pala parlu-pungu Piita, ngulaju wangkaja-palarla, "Yantarni kapanku ngajarra-wana Jaapa-kurra." ³⁹ Junga-juku, Piita karrinja-pardinjarla yarnkajarra wurnalku. Kuja yukajarra yali yuwarli-kirra, kangulu kankarlarni-nginti yali yuwarlirla kujalpa ngunaja palka yangka palinja-warnu ruumu-pardu-karirla. Yalumpurla, yangka kujalpa ngunaja palinja-warnu karnta, kali-puka-wati karrijalpalu, manulpalurla Piitaku milki-yirrarnu jaati-patu yulanja-karrarlu kujalpa-jana ngurrju-manu jaatiji manu nyiyarningkijarra nyampurlu wankarurlu-wiyi Turrkungku. ⁴⁰ Ngula-jangka, Piitarlu yilyaja-jana yangka yapa-patu-kari ruumu-nygurlu yarlu-kurra. Ngula-jangka, mirdijirrpipirri-jarrijalku, manu wangkajarlà Kaatukulku. Ngula-jangka nyangu warirrpwa karntakurlangu palka, manu yirdi-maninjarla wangkajarlà, "Tapita, yakarra-pardiya!" Junga-juku, milpa raa-yanu, manu nyangulku Piita, yakarra-pardinjarla nyinajalkulpa. ⁴¹ Ngula-jangka, Piitaju wipija rdaka nyanungu-nyangu karnta-kurra-pinangu, manu yarnkanjarla waku-nygurlu maninjarla karrinja-yirrarnu. Ngula-jangka, purlajarralku-jana yangka puranjakungarduyu-patuku. Yanurnulu pina yangka ruumu-kurra. Junga-juku, milki-yirrarnu-jana yangka karnta palinja-warnu wankarulku. ⁴² Nyampu jaru yalarni-kari yalarni-kari pirri-yanulpa kirringka Jaaparla. Kujarlaju yapa panulpalurla ngungkurr-nyinaja Warlalja-Wiriki Jijakjiki. ⁴³ Ngula-jangkaju, Piita yanu yuwarli-kari-kirralku Jimani-kirlangu-kurra. Yalirlì Jimanirlì nyanungu-nyangurla warringka kala yirrarnu pulukukurlangu pangki ngapangka jarli-kirlirla pukulyu-jarrinja-kujaku jurnar-rpakungartirli ngurrju-maninjakungartirli† Yalumpurla yuwarlirla Jaaparla, Piitaju nyinajalpa parra panuku.

10

Piita yanu Kurniliya-kurlangu-kurra yuwarli-kirra

¹ Jintalpa nyinaja kirri-karirla Jijariyarla wati yirdi Kurniliya, ngulajulpa nyinaja Ruumu-wardingki wiri yurrkunyukungarduyu, ngulajulpa-jana wiri-nyayirni nyinaja kamparrurla nyanungu-nyanguku 100-palaku yurrkunyu-patu-kariyi-nyanuku. Nyanungurraju yurrkunyu-patu, ngulajulpalu-jana yirdi-manu 'Yitili-wardingki Yurrkunu'. ² Nyanunguju Kurniliya kualpa nyinaja Juwu, lawa. Kala nyinaja Wapirrakungarduyujuku. Nyanungurlu manu nyanungu-nyangurlu yapangku, ngulaju kalalu Kaatu-kurlangu kuruwarri puraja. Nyanungurluju kala-jana tala kutu yungu yapaku Juwu-patukuju yangka kuja kaalu nyinaja marlajarra talawangu. Manu kalarla warrarda wangkaja Kaatukuju. ³ Parrangka jintangka wuraji-karrikarri, Kurniliyarlu parlu-pungu yuruyururru

* 9:36 'Turrku' yirdi ngulaju 'Narnukutu Ngurrju-piya' † 9:43 leather-tanner

marramarra Kaatu-kurlangu yaninjarni-kirra. Marramarajurla wangkaja Kurniliyakuju, "Kurniliya!"

⁴ Kurniliya ngarrurda-jarrija, manurla pirlirrpaju jurnta yanu, manulpa tarngangku-juku lirlki-nyangu marramaraju, manurla wangkaja, "Paaju, nyiyakunpa yanurnu nyampu-kurraju?"

Ngula-jangkaju, wangkajarla marramaraju, "Kaaturlungku purda-nyangu nyuntuju kuja kanparla warrarda wangkami, manu kangku nyanyi ngurrju-nyayirni jama kuja kanpa-jana tala yinyi warru yapaku panu-jarluku marlajarraku. Kujakuju kangku wardinya nyina, manuju yilyajarni ngaju nyampu-kurraju nyuntukuju." ⁵ Jalangurluju, yilyaya-jana yapa-patu kirri-kari-kirra yirdi-kari-kirra Jaapa-kurra yungulu ya-jarninjini wati yirdi Jimani Piita. ⁶ Nyanungu wati, ngulaju-ka nyinami yapa jinta-kari-kirlangurla yuwarlirla Jimani-kirlangurla-yijala yangka puluku-kurlangu pangkikingarduyu-kurlangurla kuja-ka karri pirntin-yarra mangkururla ngayingayi."

⁷ Ngula-warnuju, marramarralju wangkanjarla yampijarralku Kurniliyaju. Ngula-warnuju, Kurniliyaju purlaja-palangу jirramaku nyanungu-nyanguku warrkini-jarraku yuwarli-kirraku, manurla ngula-warnuju yarda purlaja jinta-kariki wati-kariki yurrkunyuku Wapirrakungarduyuku-yijala. ⁸ Ngula-jangkaju, yimi-ngarrurnurla yangka kujarla yanurnu marramarra Kaatu-kurlangu. Junga-juku, ngula-warnuju, yilyaja-jana kirri-kari-kirra yangka Jaapa-kurra.

⁹ Ngulaju parra-karirlaju, yangkaju wati-patu, ngulajulpalu yanurra-juku yirdiyirla yangkanga kirri-kirra yirdi-kirraju Jaapa-kurraju, manul-palu yungkaparri-jarrinja-yanulku. Ngula-puru-juku Jaaparlaju mirntangali, Piitaju warrkarninja-yanu kankarlarni-kirra yuwarli-kirra Kaatuku wangkanjaku. ¹⁰ Ngula-puru-juku, yarlungukulku-nyanu purda-nyangu miyiki ngarninjaku. Jinta-karirlilparla purraja miyi manu kuyu nya-nunguku Piitakuju. Ngula-puruju, Piitarluju nyangu nyiya mayi Kaatu-kurlangu yuruyururla. ¹¹ Yuruyururlaju nyanungurluju ngulaju nyangu yalkiri raa-parnkaja-kurra kankarlarra. Ngula-warnurluju nyiya mayi nyangu kankarlarra wawarda wiri-jarlu-piya, kujalpa kaninjarra-jarrinja-janyu, kula-ngantalpa yapangku juturu-yirrarninja-yanu walyakurra, kula-ngantalpa yapangku jirri-mardarninjani yanu. ¹² Ngulangka wawardarla kaninjarni, ngulaju nyiyarningkijarra kuyu-kari kuyu-karilpalu ngunanja-yanurnu yumurru-kurru manu yumurru-wangu manu pirnkirrpa-kurru. ¹³ Ngula-warnurluju, Piitarlukku purda-nyangu linpa wangkanja-kurra, "Karrinja-pardiya! Pakaka-jana nyampurraju kuyu-kangukangu, manu-jana pakarninjarla nganja!"

¹⁴ Ngula-warnuju Piitajurla wangkaja, "Warlalja-Wiri, kari-ngantarna lawa! Nyampurra punku-nyayirni ngarninjakuju! Kujanya kanganpa Mujuju-kurlangu kuruwarri wangka yungulparnalu yampiyarla ngarninja-wangurlu! Jalangu-wangurla-wiyi, kularna kuyu nyampurra-piya jintarlangu ngarnu, lawa!"

¹⁵ Ngula-warnuju, Kaatuju wangkajarla Piitakuju, "Puta-jana punkupajika nyiyarningkijarra kuyu-kangukangu yangka kujarna-jana ngajul-luru nyurru-juku ngurrju-pajurnu ngarninjakuju." ¹⁶ Ngula-jangkaju, jirrami-karikilkii nyangu yuruyururla yangka wawarda-piya kaninjarra-jarrinja-kurra, manu jirrama-karikilkii Kaatujurla wangkaja jaru jurruk-juku. Junga-juku, ngula-warnuju kankarlarra-jarrija pina yangkaju wawarda-piya nguru-kurra.

¹⁷ Ngula-warnurluju, Piitarluju putalpa-nyanu yirriyirri-manu yangka kuja-jana nyiyarningkijarra kuyu-kari kuyu-kari nyangu wawarda-piyarla

yuruyururla. Putalparla purda-nyangu. Ngula-puruju, yangka-patu wati-patu marnkurra, kuja-jana yilyajarni Kurniliyarlu Jaapa-kurra, ngulalu-jana payirnijarni yanu yapa-patu-kariji kujarlu, "Nyarrparlarla karla karri Jimanikiji yuwarlaji." Ngula-jangkajulpalu yanimjrala parlungu yuwarli Jimani-kirlangu, manulpalu karrija kamparrurla kiirtirla.

¹⁸ Junga-juku, wapal-purlajalurla, "Nyampurlanya-ka nyinami watiji kaninjarni yuwarlirla yirdiji Jimani Piitaju?"

¹⁹ Nyanunguju Piitaju, ngulajulpa nyinaja kankarlarni-jiki, putalparla purda-nyangu yangka kuja nyangu wawarda wiri-jarlu-piya yuruyurulu. Ngula-puru-juku, Kaatu-kurlangu Pirlirrpia wangkajarla nyanungukuju, "Purda-nyangka-jana purlanja-kurra! Marnkurrparlu kangkulu warirri wati-paturlu nyuntukuju. ²⁰ Jitiya-jana yaruju kaninjarra. Ngulaju jukuru-wangu rdanpaka-jana yirdija-ngarra ngajulurlurna-jana kangurnu nyampu-patuju nyampu-kurraju."

²¹ Junga-juku, Piita jitija kaninjarra, manu-jana wangkaja, "Ngajunyarna Piitaju kuja kankujulu ngajukunya warirri. Nyiyakunkulu yanurnu?"

²² Junga-juku, wati-patujulurla wangkaja Piitakuju, "Nganiimpa-nyangurlu yurrkunyukungarduyurlu Kurniliyarlu, yilyajarni-ngaŋna nyampu-kurra. Nyanunguju ngulaju ngurrju-ka nyinami Wapirrakungarduyu, manu-ka Kaatu-kurlangu kuruwarri purami. Jintawarlayirli-jiki Juwu-paturlu yapangkuju nyanungukuju kalurajinta pulka-pinyi ngurrju-nyayirniki watiki. Jintarla Kaatu-kurlangu marramarra yanurnu Kurniliyaku, manu wangkajarla nyanungukuju kuja, 'Yilyaya-jana yapa-patu Jaapa-kurra yungulu yani kajili maninjini Piita. Kajii-jana rdanparnirni kulpari yangka-patuku wati-patuku, ngulaju kanpa purda-nyanyi nyanungu-nyangu jaru.' Kujanyarla wangkaja marramarraju Kurniliyakuju." ²³ Ngula-jangkarluju, kuja-jana Piitarlu purda-nyangu kuja-kurra, kangu-jana wati-patuju kaninjarni yuwarlikirra. Manulu jarda ngunaja warurrurlaju ngulangka-juku.

Junga-juku, parra-karirlaju, Piitarluju-nyanu turnu-manu nyanungu-nyangu jurnarrpa, jinta-kurra-manu muku. Junga-juku, ngula-jangkaju, wurnalku-jana jirrngaŋja yarkaja. Ngulalu-jana ngalya-karirlangu rdanparnu Jijaji-kirlangu puranjakungarduyu-yijala Jaapa-wardingkipatu. ²⁴ Junga-juku, ngula-jangkaju, parra-karirlalkuju yukajarnili Jijariya-kurralku. Yalumpurla Jijariyarlā kujalpalu Kurniliya manu yapa nyanungu-nyangu warlalja nyinaja, ngulangkujulpalu-jana wapal-nyangu manu piirr-pardiya kajili nyangurla rdipimirni. Manu yapa ngalya-karirlangu-jana jinta-kurra-manu Kurniliyarluju nyanungu-nyangu turnu-warnu puntu. Ngulajulpalurla Piitaku jintangkaalku pardarnu. ²⁵ Junga-juku, Piita kujalpa yanurnu-juku murnma yuwarlikirra tuwa-kurra, ngulaju kaninjarni-ŋgirli Kurniliya wilypipardiyan, manurla wilypipardinjarla wapirdi yanu nyanunguku. Ngula-jangkaju, pirri-manu, mirdijirrpijirrpi-jarrinjarlarla parntarrinjunu kamparruju Piitakuju. ²⁶ Ngula-kurraju Piitarluju karrinja-yirrarnu, manurla wangkaja Kurniliyakuju, "Karrinja-pardiyá! Ngajujurna yapa-yijala nyuntu-piya!"

²⁷ Ngula-jangkaju-pala wungulku yukajarni wangkanja-karra-juku. Junga-juku, yalumpurla kaninjarni, parlu-pungu-jana Piitarlu panujralu yapalpalu lirri-nyinaja yangka kujalpalurla piirr-pardiya kamparru-warnu. ²⁸ Ngula-jangkaju, Piita-jana wangkaja yalumpukuju yapa-patuku kuja, "Nyurrurlarluju yapangku kankulu milya-pinyi-jala Juwu-kirlangu kuruwarriji yangka kuja karna purami ngajulurlu. Ngulangkuju

kaju warla-pajirni yapa-kari-kirlangu-kujakuju yuwarli-kijakuju yukanja-kujakuju yangka kuja karla yuwarli karri warlalja Juwu-wanguku. Manu kaju warla-pajirni-yijala yapa-kari-kijakuju wangkanja-kujakuju yangka kuja-ka yapa nyina Juwu-wangu. Kala pирrarni-kari, Kaatuju wangkaja yuruyuru kulalparna-nyarra maju-pajikarla yapaju Juwu-wanguju manu palya-pajikarla. Junga kujaju.²⁹ Ngula-juku, kujankujulu yanurra ngajuku yajarninjaku, kularna-nyarra mamparl-pungu, ngarirna-nyarra jukuru-wangu kutu rdanparnu. Ngulaju karna-nyarra payirni nyurrurlalku, nyiyakunkujulu yanurra maninjaku?”

³⁰ Junga-juku, jangku-manu Kurniliyarluju, wangkajarla Piitakuju, “Marnkurrpa parra-karirla mirntangali wuraji-karrikarri, ngajujulparnarla wangkaja Kaatuku nyampurla kaninjarni ngaju-nyangu yuwarlirla. Ngula-puru-juku, watirna nyangu jurnarrpa-kurlu kardirri-kirli kujalparla mirilmiril-karrija, kula-ngantaju yanurnu wirliya, kala ngariji nyampurla-juku palka-jarrija kapanku, manulpa karrija ngajulurla kamparru. ³¹ Manuju wangkaja ngajuku, ‘Kurniliya, Kaaturlungku purda-nyangu nyuntuju wangkanja-kurra. Manulpangku Kaaturluju nyangu nyuntuju jama yangka kujalpanpa-jana nyuntulurlu warru yungu tala marlajarra-watiki panu-jarluku yapaku. ³² Yilyaya-jana nyuntu-nyangu-patu warrkini-patu kirri-kirra Jaapa-kurra yungulu yaninjarla maninjini wati jinta yirdi Jimani Piita. Ngulaju-ka nyanunguju nyinami pirntinyarrarla mangkururla ngayingayi kaninjarni yuwarlirla wati-kirlangurla Jimani-kirlangurla yangkangka puluku-kurlangu pangkikingarduyu-kurlangurla.’ ³³ Junga-juku, ngula-warnurluju, yilyajarrarna-jana wati-patu ngaju-nyangu warrkini yungungkulu yaninjarla manunjunurra. Ngampangampa-nyayirrinpa-nganpa yanurnu. Nyampurla-juku karnangkulu pardarni yirriyirri kuja kanganpa jirrngaŋja nyina Kaatu palka-nyayirni. Yirri-puraya-nganpa yungurnangkulu purda-nyanyi jaru, wangkaya-nganpa panuku-juku nyarrpangku Warlalja-Wiri Kaatu wangkaja nyuntuku.”

³⁴ Junga-juku, Piitaju-jana wangkaja yapa-patukuju kuja, “Jalanguju ngajulurlju, milya-pinyi karna kuja kangaŋpa Kaatu yulkami panu-jarluku-juku yapaku, kula nganimpa-mipaku Juwu-mipaku. Kula kajana jarlungu ngalya-pangirni Juwu-patu ngalya-kari, ngalya-kari Juwu-wangu-patu, lawa. ³⁵ Nganangku-puka kuja-ka linpangku purda-nyanyi nyanungu wilji-wangurlu yirriyirrilli, manu nganangku-puka kuja-ka pura nyanungu-nyangu kuruwarri jungangku ngampurrparlu, ngulaju Kaaturluju kajana rdakurl-kijirni panu-juku ngurrara-kari ngurrara-kari-wardingki yapa marumaru-wati, walyawalya-wati, kardiya, ngana-pukarlangu. ³⁶ Nyurrurlarlu yapangku, milya-pinyi kankulu Yimi Ngurrju, yangka kuja-nganpa Kaaturlu yilyajarni nganimpaku-wiyi Juwu-patuku, ngulanya yungulparnalurla nganimpa marlaja nyinakarla rarralypa-nyayirni Jijaji Kirajiki. Yangka Jijaji nyanunguju, ngulaju-ka nyina Warlalja-Wiri jintawarlayiki yapaku Juwu-wangurlanguku. ³⁷⁻³⁸ Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi yangka Jaanurlu kuja kala-jana yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu yimi yapaku panu-jarluku nguru-pardu-karirla Kaliliyirla, manu kuja kala-jana papitaij-manu yapaju. Manu kankulu milya-pinyi Jijaji-kirli Najariji-wardingki-kirli ngulaju yangka kuja Kaaturlu milarnu nyanungu, manu ngula-warnurluju yangka kujarla kurru-pungu Pirlirrpa nyanungu-nyangu nyanungukuju manu ngangkayirlangu wiri-jarlu. Ngula-kurlu Pirlirrpa Kaatu-kurlangu-kurlu, nyanungu Jijajiji warrki-jarrijalpa warru kirri-kari kirri-karirla yapaku ngurrju-maninjaku, manulpa-jana parlpuru-manu warru yapa panu-jarlu. Ngalya-kari yapa

yangka kujalpalurla maju marlaja nyinaja Juju Ngawuku, ngularrarlangu-jana parlpuru-manu Jijajirliji Pirlirrpa Kaatu-kurlangu-kurlurlu.

³⁹ “Nganimparlujurnalnu nyangu kuja-kurraju nyanunguju kujalpa-jana warrki-jarrija Yijiralirla manu Jurujulumurla yangka Juwu-patukurlangurla ngurrararlarla. Yangkangku Juwu-paturlu nyanunguju ngulajulu waraly-yirrarnu watiyarla warntawarntarla tarngga-kurra-nyayirni nyarli-karda. ⁴⁰ Ngula-warnuju parra-jarra-jangkarlu, Kaaturlu yakarra-maninjarla wankaru-manu pina palinja-warnuju. Ngula-warnurlujunganpa milki-yirrarnunjunurnu nyanunguju wankarulku nganimpar-kurraju. ⁴¹ Kula-jana milki-yirrarnu nyanunguju yapaku panu-karikiji Kaaturluji. Kala ngari nganimpa-mipaku yangka kuja-nganpa milarnu kamparru-wiyi-jiki. Ngula-warnu nyanunguju kuja yakarra-pardinjarla wankaru-jarrija pina, ngula-warnurlujurnalurla nganimparlu jirranga ngarnu mangarri manu ngapa. ⁴² Yangka wati Jijaji wangkaja-nganpa nganimpa, ‘Yantalu warru yungunkulu-jana yapa-kari yapa-kariki warru yimi-ngarriini Yimi Ngurrju ngaju-kurlu. Wangkayalu-jana kujaju Kaaturlu ngaju milarnu yapaku miimii-nyanjaku kuwurtukungarduyupiyarlu.’ Kujanya-nganpa wangkaja kamparru-wiyi. Nyanungurlu kapu-jana miimii-nyanyi nganta panu-jarlu-juku yapaju wankaru manu nyarli ngurrju-japa, maju-japa. ⁴³ Nyurru-wiyi, panu-jarlurlu-juku Kaatu-kurlangurlu jarukungarduyu-paturlulu yirrarnu Payipulurla Jijaji-kirliji. Ngulaju junga-juku, nyampunyalu yirrarnu, ‘Ngana-puka kuja karla wala nyina Jijajikiji, kujarlaju Kaatuju kapu-jana yawuru-jarri maju-warnukuju.’”

Kaaturlu-jana kurru-pungu Pirlirrpa nyanungu-nyangu Kurniliya-pinkiki ngulaju Juwu-wanguku

⁴⁴ Ngula-jangkaju, junga-juku, kujalpa-jana wangkaja-juku Piitaju Kurniliyaku manu nyanungu-nyangu turnu-warnuku, ngula-pururlujuku Kaaturlu-jana kurru-pungu Pirlirrpa nyanungu-nyangu turnu-kurraku-juku. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ngula-warnuju, kapanku kurruly-wangkajalpalurla Pirlirrpa Kaatu-kurlu jaru-kari jaru-kari, manulpalurlajinta pulka-pungu Kaatuku. Ngulajulpalu wangkaja kuja, “Kaatuju wiri-nyayirni!” Jungajuku, ngula-warnurlaju, Piita manu ngalya-kari Juwu-patu, yangka kujalpalu kamparru-wiyi yanurnu kirri-jangka jaapa-jangka Jijaji-kirlangu puranjakungarduyu-yijala, ngulajulpalu milya-pungu kuja-jana Kaaturlu kurru-pungu nyanungu-nyangu Pirlirrpa yangkaku Juwu-wangupaturlanguku yapaku. Kujarlajulu-jana marlaja paa-karrija wardinyi-nyayirni Kurniliya-kurlanguku. Ngula-jangkaju, Piitaju-jana wangkaja, ⁴⁷ “Kaaturlu-jana nyurru-juku kurru-pungu nyanungu-nyangu Pirlirrpa nganimpa-piyaku kuja-nganpa nganimpa, kurru-pungu kamparru-warnu-patuku. Yungulparnalu-jana ngula-warnuju papitaji-mantarla wurra-maninja-wangurlu!”

⁴⁸ Junga-juku, ngula-warnuju, Piita-jana wangkaja ngalya-kari Jijaji-kirlangu yaninjaku yungu-jana papitaji-mani ngapangka Kurniliya-kurlangu-patu turnu-warnu. Junga-juku, ngula-jangkarluju, Kurniliyarlu manu nyanungu-nyangurlu turnu-warnurlu, payurnulu Piitaju, “Nyampurla-wiyi mayinpa nguna ngurra-patuku ngula-jangkanya ngakanpa yani?” Junga-juku, Piita-jana jupu-karrija parra-patuku Kurniliya-pinkikiji.

11

Piitarlu-jana yimi-ngarrurnu Juwu-patuku yapa-patuku Jurujulumu-wardingki-patuku yimi Kurniliya-kurlu

¹ Ngula-warnuju, Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu ngalya-kari Jijaji-kirlangu puranjakungarduyu-patū kujalpalu nyinaja Jurdiyarla, ngulangkujulu jaru purda-nyangu yapa Juwu-wangu-kurlu kujalpalurla nganta ngungkurr-nyina yimi Kaatu-kurlangu yangkangka Jijariyarla.

² Junga-juku, ngula-warnuju, Piitaju yanurnu pina Jurujulumu-kurra. Kuja yukajarni Jurujulumu-kurra, ngula-jangkaju, ngalya-karirlili-jana kulungku ngarrurnu Kirijini-kariyi-nyanurlu Juwu-paturlu. Ngularraju ngulaju yangka kujalpalu ngampurrra-juku nyinaja yungu-jana ngarrak-kijikarla Juwu-wangu-patu yapa Kirijini-jarrinja-warnuku. ³ Ngulajulurla kulu wangkaja Piitakuju, “Nyuntulpanpa nyinaja manulpanpa ngunaja ngurrangka kaninjarni wati-kirlangurla yuwarlirla Juwu-wangu-kurlangurla! Kula-ka ngarrka-kijirinja-warnu nyina ngalipa-piya, lawa! Manunparla miyi jirrngaŋga ngarnu kaninjarni yuwarlirla. Kujaju majunyairin warntarla!”

⁴ Junga-juku, ngula-warnurluju-jana Piitarluju yimi-ngarrurnu nyi-yarningkijarra yangka Kurniliya-kurlu manu yapa nyanungu-nyangu-kurlu. ⁵ Wangkaja-jana kuja, “Kirringka Jaaparla, kujalparnarla wangkaja Kaatuku, ngula-pururlujurna yuruyururlu parlu-pungu kujalpa wawardapiya kaninjarra-jarrinjarni yanu kankalarra-ngurlu. Kula-nganta kajilpa yapangku kaninjarra juturu-yirrarninjarni yanu yalkiri-ngirlji, kula-nganta jirri-mardarninja-karrarlu. Yirriyirri-jiki kaninjarra-jarrinjarni yanu. Ngula-jangkaju, ngajulurla kamparru-juku walya-kurra-jarrija yitingka ngajukuju. ⁶ Ngula-warnurluju, wawarda-piyarlaju, nyangurnajana yirriyirri kulinjarni nyiyarningkijarra kuyu-kari kuyu-kari, panukari yumurru-kurlu, panu-kari yumurru-wangu, panu-kari pinkirrpakurlu. ⁷ Ngula-warnurluju purda-nyangurna linpa wangkanja-kurra, ‘Piita, karrinja-pardiya! Pakaka-jana nyampurraju kuyu-kangukangu, manu-jana pakarninjarla nganja!’

⁸ “Ngula-jangkaju, ngajujurnarla wangkaja nyanungukuju, ‘Warlalja-Wiri Kaatu, kari-ngantarna lawa. Yangka kuja-ngaŋpa kuruwarri Juwu-kurlangu wangkaja yungurnalu nyinami ngarninja-wangu punkukuju, kujarlaju, kularna jintarlangu nyampurra-piya ngarnu nyurru-wiyi kuyukangkangu majumaju!’

⁹ “Ngula-warnuju wangkajaju ngajukuju, ‘Putu-jana punku-pajika nyi-yarningkijarra kuyu-kangukangu yangka kujarna-jana ngajulurlu nyurru-juku ngurru-pajurnu ngarninjaku.’ ¹⁰ Ngula-jangkaju, jirrama-karikirna nyangu yuruyururla yangka wawarda-piya kaninjarra-jarrinja-kurra, manu jirrama-karikilki Kaatujuju wangkaja jaru jurrku-juku. Junga-juku, ngula-warnuju kankalarra-jarrija pina yangkaju wawarda-piya nguru-kurra.

¹¹ “Ngula-puru-juku, marnkurrpa wati-patulu yanurnu yuwarli-kirra, kujalparna ngaju nyinaja. Jintangku watingki yirdingki Kurniliyarlu, yilyajarni-jana nyanungurraju kirri-ngirlji Jijariya-ngurlu ngajukuju ya-jarninjaku. ¹² Junga-juku, Pirlirrpa Kaatu-kurlangu wangkajaju ngajukuju, ‘Putu-jana jukuru-jarrija nyampu-patuku wati-patuku, kutu-jana rdan-paka yungunpa yani nyanungu-patu-wana Jijariya-kurra.’ Junga-juku, jirrganjarna-jana yarkajaju yangkakuju nyampuku jika-palaku ngalyakariki puranjakungarduyu-patuku, ngulakujurna-jana jirrngaŋga yarkajaju Jaapa-ŋgurluju Jijariya-kurra. Kujarnalu yukajarra kirri-kirraju, ngulajurnalu panu-juku Kurniliya-kurlangu-kurra yuwarli-kirra yuwarra.

13 “Nyanungurluju-nganpa yimi-ngarrurnu nganimpakuju kuja nganta nyangu marramarra karrinja-kurra nyanungu-nyangurla yuwarlirla nganta. Marramaraju nganta wangkajarla nyanungukuju Kurniliyakuju, ‘Yilyaya-jana ngalya-kari wati kirri-kari-kirra Jaapa-kurra yungulu yaninjarla maninjini wati yirdi Jimani Piita. **14** Nyanungurluju kapu-nyarra yimi-ngarriini nyurrurlakuju jaru, ngula-warnu yungunkulurla nyurrurla ngungkurr-nyina nyanungu-nyanguku jaruku. Ngula-jangkaju, kapu-nyarra Kaaturluju muurl-mardarni nyuntu manu nyuntu-nyangu turnu-warnu karliir-yaninja-kujaku.’ Kujanyarla wangkaja nganta Kurniliyaku marramaraju.”

15 Ngula-jangkaju, Piitalku-jana yarda wangkaja, “Yungkarna rdirri-yungu wangkanjakuju Kurniliya-pinkiki, ngula-pururlu-juku-jana Pirlirrpua nyanungu-nyangu kurru-pungu Kaaturluju kaninjarni nyanungurra-nyangu-kurra ngula-piyarlu-yijala kuja-ngalpa yangka ngalipaku-wiyi kurru-pungu nyurru-wiyi Pirlirrpaju. **16** Ngula-jangkaju, ngajulurluna yarda manngu-nyangu jaru Jijaji-kirlangu kuja-nganpa wangkaja nyurru-wiyi, ‘Jaanu Papitajirli, kujalpa-jana七月url-yirrarniñjarla papitaji-manu, ngulaju ngapa-miparla. Kala Kaaturlu, ngulaju kapu-nyarra kurru-pinyi nyurrurlaju Pirlirrpua nyanungu-nyangu, ngula-kurlurlunya kapu-nyarra papitaji-mani.’ Kujanya-nganpa Jijajiji wangkaja nyurru-wiyiji.

17 “Nyampuji Pirlirrpua Kaatu-kurlangu, ngulaju warntarri-nyayirni-wangu. Yangka jurru-juku kuja-ngalpa Kaaturlu kurru-pungu ngalipaku Juwu-patuku-wiyi wala nyinajaa-kurraku kamparru-warnuku kujalparli-parla ngalipa-wiyi wala nyinajaa Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki. Yangka jinta-juku-jana yungu warntarri-nyayirni-wanguju Juwu-wangu-patuku yapa-patukuju Kaaturluju. Nyurrurlarluju mayi kankulu manngu-nyanyi ngajujurna wirinya Kaatuku yungu ngantarna warla-pajirni Pirlirrpua yinja-kujakuju? Lawa ngajuju, kula karna wiri nyina warla-pajirninkakuju nyanungukuju.”

18 Yangka nyampurrarlu yapa-paturlu, kujalu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, yangka kujalpalurla kulu wangkaja Piitaku kamparru-wiyi, ngula-jangkajulu wurulyipa-jarrijalku. Manu ngulajangkarluju, junga-juku, Kaatukujulpalurlajinta pulka-pungu, manulpalu wangkaja kuja, “Kaatuju kajana jalanguju ngampuripa nyina Juwu-wangu-paturlanguku yapa-patuku yungulu-nyanu nyanungurrarlangu marilki kulpari pina-yanı maju-warnu nyanungu-kurra. Ngula-jangkaju, kapulurla marlaja nyinami wankaru-juku ngalipa-piya-yijala.”

Yantiyuku-wardingki-patu-kurlu Kirijini-patu-kurlu

19 Yangka kujalu wati Jipini luwarnu pirli-kirrilri Jurujulumurlarlu, ngula-jangkaju, Juwu-paturlulkulu-jana rdirri-yungu warru murrumurru-maninjaku Jijaji-kirlanguku yapaku yangka kujalpalu nyinajaa yalumpu-wardingki-jiki. Nyampurraju kurdungurlu-patu yangka pakarninja-warnu, ngulajulu muku pirri-parnkaja kuja-purda kuja-purda kirri-kari kirri-kari-kirra manu nguru-kari nguru-kari-kirra. Panu-kariji yapaju ngulajulu wurnturu-nyayirni yanu yatijarra nguru-kurra yirdi-kirra Panijiya-kurra manu kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yantiyuku-kurra. Ngalya-kariji ngulajulu yanu yatijarra karlarra nguru-kari-kirra yirdi-kirra Jipiriji-kirra. Nyarrpara-wana-puka nyampurrarlu yapa-paturlu, yimi-ngarrurnulpalujana Yimi Ngurrju Jijaji-kirli ngulaju yapaku Juwu-mipaku. **20** Kala ngalya-kari puranjakungarduyu kirri-wardingki Jipiriji-wardingki wati-patu manu Jarini-wardingki, ngulajulu yanurra Yantiyuku-kurra-yijala, ngulangkuju yungulu-jana yimi-ngarriini Yimi Ngurrju Warlalja-Wirikirli Jijaji-kirli yapa-kariki Juwu-wanguku. **21** Warlalja-Wiringki

Jijajirli-jana pirrjirdi-manu nyampurraju panu-jarlu-juku yapaju. Panukari yapa ngulajulpalurla ngungkurr-nyinaja Yimi Ngurrjukuju Jijajikirlikiji yirri-puranja-kurraku. Kujarajulurla pina-yaninjarla kurruly-wantija Warlalja-Wiriki Jijajikiji.

²² Ngula-jangkaju, Kirijini-paturlu Jurujulumu-wardingki-paturlulu purda-nyangu jaru kujalpalurla Yantiyuku-wardingki-patu yapa ngungkurr-nyinaja nganta manu wala nyinaja jaruku Jijaji-kirlanguku. Junga-juku, ngula-jangkaju, jintalu yilyaja wati yirdi Parnapa Yantiyuku-kurraju yungu-jana wangkami nyanungurakuju. ²³ Kuja Parnapaju yukajarra Yantiyuku-kurra, ngulaju-jana nyangu Kirijini-patu kujalpalurla marlaja nyinaja ngurrju-nyayirni Kaatuku yimiriki. Kujarajlu wardinyi-jarrija-nyayirni-jana Parnapaju, manu-jana pirrjirdi wangkaja nyanungurakuju, "Jalangju, wala-juku nyinakurla Jijajiki Warlalja-Wiriki kapuru-wangu, manulu puraya nyanungu-juku tarnngangku-juku." ²⁴ Nyanungu wati Parnapa, ngulajulpa ngurrju-nyayirni nyinaja Kaatu-kurlanguju, manurla nyanunguju ngungkurr-nyinaja wala-nyayirni. Ngulajulpa mardarnu Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu kanunjumanyumparlu. Junga-juku, Yantiyuku-wardingki-patuju yapaju, panu-jarlujukulurla ngungkurr-nyinaja Jijaji-kirlangukuju, manulu Kirijini-jarrijalku.

²⁵ Ngula-warnuju junga-juku, Parnapaju yarkaja yarda kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Taaju-kurra yungurla warrirni watiki yangkaku Juurluku. ²⁶ Kuja parlu-pungu nyanungu, ngulaju kulpari kangu Yantiyuku-kurra. Ngulangkaju yukuriki jintaku, nyampu-jarrarlju wati-jarrarlju, ngulajulpa-pala-jana yapaju panu-juku pinarri-manu Kaatu-kurlanguku jaruku. Ngulangka kerringka Yantiyukurla, panu-karirli yapangkujulu-jana kamparrurlu-wiyiji "Kirijini'-pajurnu yangka yapa puranjakungarduyu-patu Jijaji-kirlangu. Ngula-wangurla-wiyi, kula-jana nganangku yirdi-manu 'Kirijiniji'.

²⁷ Ngula-puru-yijala panu-kariji watijili yanurnu Jurujulumu-ngurluju Yantiyuku-kurra, ngulaju jarukungarduyu-patu Kaatu-kurlangu-patu.

²⁸ Jinta yirdi Yakapa karrinja-pardiya manjurru-wantinjarla, manurla marlaja wangkaja Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguku, "Ngakaju kapu karri mi mangarri-wangu-nyayirni manu nguru-kari nguru-kari kujarla nyarrpararla." Kujanya Yakapaju wangkaja. Junga kujaju. Kujalpa-jana wati Kulurdiya wiri nyinaja Kingi Ruumu-wardingki-patuku nguru-kari nguru-kari-wardingki warrukirdikirdi, ngulalpa lawa karrija mangarri-wangu, lawa-nyayirni.

²⁹ Junga-juku, Yantiyukurlaju Kirijini-watiji, yardajirri-wangkajalu-nyanu yungulu yilyami tala Kirijini-patu-kari-kirra kujalpalu nyinaja Jurdiyarla. Ngula-jangkarluju, junga-juku, ngalya-karirlilpalu yirrarnu wita-kari wita-kari, ngalya-karirlilpalu yirrarnu panu-juku talaju. ³⁰ Ngulajulpalu-jana yungu Parnapaku manu Juurluku, manulupalang yilyajalku. Junga-juku, ngula-warnuju jirrama-juku yarkaja-pala yangkaju tala-kurlu Jurujulumu-kurra, manu kanjarla-pala-jana yungu jarlu-patuku watiki Kirijiniki ngulangkaju.

12

Kingi Yarurdurlu-jana yurrpurnu rdaku-kurra Kirijini-patu

¹ Ngula-jangkaju, ngula-puru-juku-jana Kingi Yarurduru rdurrjurnu murrumurru-maninjaku ngalya-kariki Kirijini-patuku. ² Wangkajalku-jana nyanungu-nyangu yurrkunyuku, ngulaju kuja-jana wangkaja,

"Yangka Jamaji, pinjanjinkalu yangka papardi-nyanu Jaanukupurdangka!" Junga-juku, junma kirrirdi-kirflrlili rdirriny-panturnu palkangka jingijingi tarngna-kurra. ³ Kujalurla marlaja pakarnu Jamaji kujarlu Kingi Yarurduru, ngulakujulurla panu-kariji marlaja wardinya-jarrija Juwu-patuju. Kuja-jana kuja-kurra Kingi Yarurduru nyangu kujalpalurla Juwu-patu wardinyilki nyinaja, kujarluu ngulaju-jana yurrkunyu-patu nyanunu-nyangu-patu jinyijinyi-manu Piitaku puuly-mardarninjaku. Ngula-puru-yijalalpalu panu-kari Juwu-patuju turnu-jarrija Jurujulumurla yungulu kurapaka wiri ngarni yirdi 'Mangarri Rampaku Lalyapa-nyayirni'. ⁴ Ngula-jangkaju, junga-juku, puuly-mardarninjarla yirrarnulu rdakungkalku. Ngula-jangkaju, Piitajulu-jana yungu yurrkunyu-patu-kariki 16-palaku, ngulangkunyalpalu jina-mardarninjarla warrawarra-kangu murntu-karirla murntu-karirla murntu-karirla murntu-karirla. Kingi Yarurduru julpalpa pardarnu ngakaku Piitakuju kanjakuju kuwurtu-kurrakuju, murnma-juku kurapaka-kari-puru-wiyi yirdi-puruju Pajapa-puru-wiyi,* ngula-jangkarlunya yungu-jana piki-kanyi Piitaju kuwurtu-kurra Juwu-kurlangu-kurralku. ⁵ Kujalpalu Piita yangkangku yurrkunyu-paturlu jina-mardarnu rdakungka, ngula-puruju Kirijini-patuju warradalpalurlajinta wangkaja Piitaku Kaatuku pirrjirdi-nyayirni jaruju yungu warrawarra-kanyi Piita rdakungkaju.

Piita wuruly-kangu rdaku-ngurlu marramarrarlu Kaatu-kurlangurlu

⁶ Yalirli Kingi Yarurduru yungu nganta wilypi-maninjarla kangkarla Piitaju rdaku-jangkaju, manu yungu nganta-jana piki-kangkarla Juwu-patuku miimii-nyanjaku. Kala kamparru-juku kutu-kari, Piitaju wuruly-parnkaja rdaku-ngurluju. Kujanya wuruly-parnkaja Piitaju. Yangka kujalpa ngunaja jardaju yurrkunyu-jarra-kurlangurla kulkurru-jarra, jardakungarniji-pala wayurnu rdaka-jarra Piitaju jayini-jarra-kurlurlu jirrama-kurlurlu ngulaju wuruly-parnkanja-kujaku. Jirramakari yurrkunyu-jarra-kari, ngulaju-palarla fuwangka warrarda ngirily-karrija yarlungka rdakungkaju. ⁷ Ngula-puru-juku jinta marramarra Kaatu-kurlangu kapanku warraja-jarrija. Ngulajulpa ngun-karrinjarla mirilmiril-karrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, Piitakujurla yarnkaja jimantaku. Yarnkanjarla yurnkuyurnku-manu yakarra-maninjaku. Manu wangkajarla, "Yaruu karrinja-pardiya!" Kuja Piita karrinja-pardiya, ngula-puruju jayini-jarralku-palarla rurruny-pardinjarla pata-karrija rdakajangkaju. ⁸ Ngula-jangkaju, marramarrajurla wangkaja, "Wayirninjarla pirrjirdi-manta wartirlirla, manu wirliya yukaya jamana-jarra-kurlangurla!" Junga-juku, Piitarluju-nyanu wartirlili pirrjirdi-manu wartirlirlaju, manu wirliya-jarra yukaja jamana-kurlangurla. Manu marramarralkurla yarda wangkaja, "Wawardangku parnta-yirraka jimantawana, manu ngajuju puraya!"

⁹ Junga-juku, Piitarluju purajalku marramarraju yangka-ngurluju rdaku-ngurlu. Kulalpa milya-pungu marramarraju, manu-nyanu wangkaja, "Jungangkunya karna nyanyi marramarraju mil pangku, marda karna ngari-japa nyanyi yuruyururla?" ¹⁰ Ngula-jangkaju, jingijingi yanu-pala jinta-kari-wana-wiyi yurrkunyu-wana kujalpa kaninjarni karrija tuwa-pirdi ruumu-pardurla, manu jinta-karirlalku-pala jingijingi yanu marramarra manu Piita kujalpa yurrkunyu-yijala jinta-kari karrija, ngulangkaju-pala jingijingi yanu. Ngula-jangkaju, jinta-karirlalku-pala kiirtirla jingijingi

* ^{12:3} Nyangka Exodus 12.8   * ^{12:4} Nyangka Exodus 12.11

yanu kuja nyanungu-juku lakarn-pardija nyarrpa mayi, ngulaju wiri-jarlu-nyayirni yayini* kiirtiji. Kuja-pala yarlu-kurra-jarrija manu-pala yaninja-yanu yirdiyirlaju, kulkurru-ngurluju, marramarrarluju yarujurlu-juku yampijalku Piitaju.

¹¹ Ngula-jangkaju, Piitaju langarrpa-jarrijalku, manu-nyanu wangkaja, “Junga karna karrimi nyampu yarlu nyampurlaju. Warlalja-Wiringki Kaaturlu yilyajarniji nyampu-kurraju marramarra nyanungu-nyangu ngajuku yungu-jana puntarni ngaju Kingi Yarurduku manu Juwu-patuku. Kujarlaju kulajulu murrumurru-manilki.”

¹² Ngula-jangkaju, yarnkajarra yuwarli-kirra jinta-kurra Miiri-kirlangu-kurra. Ngulaju Miiriji watikipalanggu yirdikipalanggu Jaanu Maarrkukupalanggu. Yalumpu-kurraju nyurrujukulu turnu-jarrija Kirijini-patuju kujalurlajinta Kaatuku payirninarla wangkaja Piitaku. ¹³ Piita kuja yanurnu yuwarli-kirra, ngulangkaju tuwa pakapakarnu kujalpa karrija tuwa yarlungka. Ngulanyalpa pakapakarnu Piitarluu. Karntangku jintangku warrkinirli yirdingkiji Ruurdarlu, purda-nyangu tuwa pakapakarninajurra, ngulaju yantu tuwa-kurra lakarn-maninjaku. ¹⁴ Wurrangku payurnu-wiyi, “Nganangku kanpa nyuntulurluju tuwaju pakapakarni”

Piitarlukku jangku-manu, “Ngajurna Piita.” Kuja milya-pungu yirdimaninja-kurra Piita, kujarlaju wardinyi-jarrija-mipa. Ngula-jangka-malku kularla lakarn-manu tuwaju, lawa. Kala kulpari parnkaja-puka yangkakurra-yijala ruumu-kari-kirra manu warnkiri-maninjarla wangkaja-jana, “Piita-ka karri yinya yarlungka!”

¹⁵ Ngulalu yapangku panungku-juku jangku-manu Ruurda, “Nyuntu-junpa warungka-nyayirni!”

Manu-jana yarda wangkaja Ruurda, “Lawa kujaju, jungarna purdanyangu Piita yinya yarlungka kuja-ka karri!”

Yapangkujulu jangku-manu yarda, manu wangkajalurla, “Piitaju mardaka karri manparrpa yaliji yarlungka.”

¹⁶ Ngula-purujulpa Piitarluu warrarda pakapakarnu tuwaju. Jungajuku, tuwa-kurraju panulkujukulu yantu, manulu lakarn-manu. Lakarn-maninjarla Piitaju parlu-pungulu. Kujalu Piita milya-pungu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Manulpalu-nyanu wardinyirlilki yuntarnu. ¹⁷ Ngula-jangkaju, Piitarlu-jana wurulypa-manu rdakajarrarlu, manu-jana yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra nyarrparlu kuja Warlalja-Wiringki Kaaturlu wilypi-manu rdaku-jangka. Kujanya-jana wangkaja, “Yimi-ngarrikalu-jana Jamajiki manu ngajukupurdangkapatuku yangkaku Kirijini-kariyi-nyanuku.” Ngula-jangkarluju, Piitarluju yampinja-yanulku-jana yali-ngirlji yuwarli-ngirlji, ngulaju yantu ngurukari-kirra.

¹⁸ Ngakalku mungalyurru-pardu-karilki yalirla rdakungka, ngulajurla Piitakuju lawa-nyangu yurrkunyu-paturluju. Ngulakuju kawarrkarrijalkulpa wajampa manu lanilkil. Manulpalu-nyanu warru payurnu, “Nyarrpa-jarrija Piitaju, manu nyarrpara-wana wurulyp-yanu?”

¹⁹ Kuja kuja purda-nyangu Kingi Yarurdurlu yangka kuja Piita wurulyp-parnkaja nganta, ngulakuju yarda-jana yilyaja panu-kariji yurrkunyuju yungulurla warrirni-yijala Piitakuju. Putajukulurla warru warrurnu manu warru nyangu, kulalu parlu-pungu Piitaju, lawa-juku. Ngula-jangkaju, Kingi Yarurdurlu maninjarla payurnu-jana yangka-patu yurrkunyu-patu 16-pala, ngulanya-jana payurnu, “Nyarrpa Piitaju wurulyp-parnkaja?”

* 12:10 iron

Jangku-manulu yurrkunyu-paturluju, "Karija! Nyarrpa mayi wuruly-parnkaja?"

Kingi Yarurduju wangkaja-jana panu-karikilki yurrkunyuku, "Kangkalu-jana nyampu-patu-kari yurrkunyu-patu-kari 16-pala rdakukungarduyupatu, manulu-jana pinjanka tarnnga-kurra!" Junga-juku, kangulu-jana, manulu-jana pinja-yanunjunu.

Ngula-jangkaju, Kingi Yarurduju yanulku ngurrara-jangka Jurdija-jangka wurnalku kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jijariya-kurra. Yalirlalkulpa nyinaja.

Kingi Yarurduju palija

20 Yapa kuja kalalu nyinaja kirri-jarra-karirla yirdi-jarrarlaju Tayangka manu Jirdanarla, ngulaju kalalurla wala nyinaja Kingi Yarurduku mangarriki maninjaku. Ngula-jangkaju, nyarrparla mayi-jana Kingi Yarurduju kulu-jarrijalku, manu-jana japidjia jurnta mardarninjaku mangarrikilki. Junga-juku, Taya-wardingki manu Jirdana-wardingki turnuwarnu yapa, ngulajulurla yarkaja Kingi Yarurduku yimiri-maninjaku. Junga-juku, yanurnulurla jinta-karikilki yirdikiji Pilajaku, ngulakuju Kingi Yarurdu-kurlanguku warrkinikingarduyuku wiriki, ngulaku-wiyi yungulurla wangka. Kujalurla wangkaja Pilajaku, ngulaju-jana ngurrju ngungkurr-nyinaja jarukuju.

21 Ngaka-pardu-karilkilki parra-karirlalku, yapajulpalu turnu-jarrija manu jinta-kurra-jarrija yungulu purda-nyanyi Kingi Yarurdu panungku-juku wiri wangkanja-kurra. Ngulakungarntiji yukaja jurnarrparlaju ngurrjynyayirnirla, ngula-kurlurlunya yungu-jana jaru wiri-nyayirni yinyi. Ngula-jangkaju, yaninarla pirri-manu, manulpa nyinaja nyinanja-kurlangu wiringka. **22** Kujalu yapangku panu-karirli purda-nyangu, ngulajulpalurla warrarda purlaja manu pulka-pungulpalurla, ngulajulpalurla kuja wangkaja, "Nyampu kuja-ka wangka, kula-nganta wati-jiki ngalipa-piya, kala nyampuji Kaatu-piya wati-nyayirni-wangu!" **23** Kuja kujalurla purlaja yapa-patu, kuja-puruju jintangku Kaatu-kurlangurlu marramarlarlu nyurnu-manu Kingi Yarurduju kapankurlu. Nyarrparla kuja? Yangka kujalurla Kingi Yarurduku purlanjarla pulka-pungu Kaatu-piyaku nganta, kula-jana wurdungu-manu. Manu kularla nyanungurluju Kaatukuju pulka-pungu Kingi Yarurdurluju. Ngula-jangkaju, Kingi Yarurduju miyalurlalku nyurnu-jarrija ngulaju pirlpi-kirli. Ngulangkuju mukulpalu ngarnu murlk u kaninjarni, ngula-jangkanya palija.

24 Kala Kaatu-kurlangu jaruju yarda wiri-jarrinjarla pirri-yanu kuja-purda kuja-purda-kari, manulu panu-kari yapa Kirijini-jarrija.

25 Yangka yali-jarra jirrama-kari wati-jarra yirdi-jarraj Parnapa manu Juurlu, ngula-jarra yangka kuja-pala kamparru-wiyi yanurnu kulpari Yantiyuku-jangka Jurujulumu-kurra tala-kurru, ngulaju-pala-jana yungu Kirijini-patuku. Ngula-jangkaju, kulpari yanu-pala Yantiyuku-kurra, manu-pala kulpari kangu wati jinta yirdi Jaanu Maarrku.

13

Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlu-palangu milarnu Parnapa manu Juurlu yungu-palarla warrki-jarri nguru-kari nguru-karirla

1 Yalirla kirringka Yantiyukurla, nyinajalpalu yapa-patu Kirijini-patu, ngalya-kari jarukungarduyu-patu manu ngalya-kari pinarri-maninjakungarduyu-patu. Nyampu-patunyalu yirdiji: Parnapa, jinta-kariji Jimiyani ngulaju yirdiji 'Marumaru', jinta-kariji Lujiji ngulaju

kirri-wardingki Jarini-wardingki, jinta-kari yirdiji Juurlu, manu jinta-kari yirdiji Maniya. Ngulaju Maniyaju nyinajalparla yarlpurru Kingi Yarurduku. Kingi Yarurdukupalang-jarrarlu, wungu-jukulu-jana wirimanu Kingi Yarurdhu manu Maniya. ² Jintangka parrangka, jaajirlalpalu nyinaja Kirijini-patuju, ngulaju Kaatu-kurlangulpalu kuruwarriji puraja pulka-pinja-karrarlu manu yati-wangkanja-karrarlu manu miyi ngarninja-wangurlangurlu. Ngula-jana kuja-kurraku wangkaja Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu, ngulaju kuja-jana wangkaja, "Nyurrurna-palangu yajarnu jirrama wati-jarra yirdi-jarraju Parnapa manu Juurlu, yunguju-pala ngajuku warru warrki-jarri nguru-kari nguru-karirla. Ngulaju nyurrurlarlulkulu-jana milaka Kirijini-paturlu yunguju-pala warrki-jarri ngajuku."

³ Junga-juku, ngulakujulpalurla yati-wangkaja Kaatuku, ngulaju miyi ngarninja-wangu-juku. Junga-juku, warrulu-jana turnu-jarrija warrukirdikirdi, manulu-palangu rdakalku yaarl-yirrarnu jurrungka pirrjirdi-maninjaku. Ngula-jangkaju, yilyajalkulu-palangu yungu-palarla warrkjarrimi Kaatukuju nguru-kari nguru-karirla.

Parnaparlu manu Juurlurlu-pala-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jipiriji-wardingki-patuku

⁴⁻⁵ Ngula-jangkaju, kuja-palangu Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlu yilyaja Parnapa manu Juurlu kirri-jangka Yantiyuku-jangka, ngulaju-pala kangu jinta-kari wati kurdu-warnu yirdiji Jaanu Maarrku, ngulajulu yarnkaja Yantiyuku-ngurluju kirri-kari-kirra Jilujiya-kurra. Ngula-jangkaju, yarnkajalkulu pawurtu-kurluju nguru-kari-kirralku yirdi-kirra Jipiriji-kirra, walya kujalpa kulkurrurni ngunaja mangkururla yirdingka Mirditirinirla. Ngulangkanyalu jitia pawurtu-jangkaju, manulu yukajarra kirri-kari-kirra-wi yi yirdi-kirra Jalamiyi-kirra. Ngulangka kirringkalpalu-jana warru yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju jaaji-kari jaaji-karirla Juwu-kurlangurlaju. Yangkaku kurdu-warnuku Jaanu Maarrkuku, ngulakujulpa-palarla jirrn-ganja warrki-jarrija.

⁶⁻⁸ Manu ngula-jangkaju, yardalu yarnkaja jinta-kari-kirralku kirri-kirraju yirdi-kirra Papuju-kurra, ngulaju karlarra-purdajukulu yarnkajarra. Ngula-kurra kujalu yukajarra, ngulajulu parlu-pungu jinta wati Juwu yirdiji Parr-Jiiaji ngangkayi-kirli-piya. Ngulaju nganta jarukungarduyu nganta Kaatu-kurlangu, kala lawa. Ngulangkuju kala mardarnu jinta-kari yirdi-kariji Layimaja. Layimaja ngulajulparla nyinaja puntu-nyayirni wungu-warnu Jirriya Puurlujukuju. Jirriya Puurluju, ngulajulpa-jana wiri nyinaja yapaku panuku-juku Jipiriji-wardingkipatukuju. Ngulajulpa nyinaja pinangkalpa-nyayirni. Ngula-jangka, Jirriya Puurlujurluju yajarnunjunu Parnapa manu Puurlu kajilpa-pala yaninjanu nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra yungu-palangu purda-nyanyi jaru yimi-ngarrirrinja-kurra Kaatu-kurlangu. Kala yangkangku Layimajarlu, puta warla-pajurnu Jirriya Puurlujuju Kaatu-kujaku ngungkurnyinanja-kujakuju, manu-palangu Parnapaku manu Juurluku jangkardu wangkaja. ⁹ Kala yangka yirdingki Juurlurlu, ngulangkuju kala mardarnu yirdi-kariji Puurlu. Ngulakujurla Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu wiri-jarrija kanunumanyumpa, ngula-kurlurlu Pirlirrpaa-kurlurlu, nyangulpa jungarni-nyayirnirli milpa-juku Layimajaju ngangkayi-kirli-piyaju. ¹⁰ Manu ngula-jangkaju, kululkurla wangkaja, "Layimaja, nyuntujunpa Juju Ngawu-piya! Nyuntuju kanpa-jana tarnngangkaju jangkardu wangka nyiyarningkijarraku kuja-ka ngurrju manu jungarni nguna. Tarnngangkuju kanpa-jana putaputa yimirr-yinyi yapaju. Warrarda kanpa-jana

wangka tarnngangkaju yapa-kari yapa-kariki nganta kuja-ka Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangu yimi yijardu-wangu nganta nguna. Kujanya kanpa-jana nyuntuju warlkaju wangka! ¹¹ Ngulaju ngula-juku! Kujaju-jana wangkaya! Kala kapungku jalangurlu Warlalja-Wiringki Jijajirli murrumurru-mani. Ngulaju kapungku pampa-mani. Ngula-jangkaju, kapunpa wita ngari nyanja-wangu nyina ngurukuju nyanja-wanguju.”

Junga-juku, ngula-jangkarluju, milpaju-nyanu purda-nyangulku Layimajarlu nyiyarlu mayi kuja milpaju parlurnulku, ngulaju mangkurdu-piyarlulpa milpaju parlirninjarni yantu. Ngula-jangkarluju, kulaalpa nyangulku. Milpa pampa-jarrinjarla warrulkulpa ramparlampal-karrija, manu warrulkulpa-jana kaakaa-marnpurnu yapa ngalya-kariki yungulu maninjarla jirri-kangkarlalku. ¹² Yangkangku wiringki yirdingki Jirrijiya Puurlujurlu, kuja nyangu Layimaja pampa-jarrinja-kurra, ngulakujurla marlaja paa-karrija. Ngula-jangkaju, Puurlurlu manu Parnaparlu maya-kari maya-kari-palarla yarda yimi-ngarrurnu jaru Jijaji-kirli, ngulakujurla yangkaju Jirrijiya Puurluju ngungkurr-nyinaja-nyayirni Yimiki Ngurrijuku Jijaji-kirlanguju, ngulakujuru jaruku yijardu-nyayirniki.

Puurlu manu Parnapa-pala yanu kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yantiyuku-kurra, ngulaju ngurrara-kari-kirra yirdi-kirra Pijirdiya-kurra

¹³ Ngula-jangkaju, warrkarnulu pawurtu-kurra, yardalu yarnkaja Papuju-ngurluju Puurlu manu nyanungu-nyangu-jarra puntu-jarra Parnapa manu Jaanu Maarrku. Jingijingi-yanulu ngapa wiringka yatijarra karlarra ngurrara-kari-kirra yirdi-kirra Pampiliya-kurra kirri-kari-kirra yirdi-kirra Purrka-kurra. Ngulangkaju-palanglu yampinja-yanu Jaanu Maarrkurluju kuja pina-yanu Jurujulumu-kurra. ¹⁴ Ngula-jangkaju, Puurlu manu Parnapa yarnkaja-pala yatijarra-purda ngurrara-kari-kirra yirdi-kirra Pijirdiya-kurra kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jantiyuku-kurra-yijala. Ngulangkaju-pala kaninjarni yukaja Juwu-kurlangu-kurra jaajikirra Jarrirtiyirla ngulaju Juwu-kurlangurla Parra-nyayirni-wangurla. Yukanjarla pirri-manu-pala. ¹⁵ Jintangku Juwungku wiringki, milki-jana riiti-manu jaru Mujuju-kurlangu kuruwarri, manu milki riiti-manu-jana jaru-pardu-karilkil ngulaju nyurru-warnu-patu-kurlangu jarukungarduyupatu-kurlangu Payipulurla. Ngula-jangkaju, wiriwirirli Juwu-paturlulu-palanglu payurnunjunu Puurlu manu Parnapa. Ngulalu-palanglu yaninjarla wangkaju kuja, “Kajikanpala jaru ngurrju mardarni, ngulaju-pala-jana yapaku milki-wangkaya pirlirrpalu pirrjirdi-maninjaku.”

¹⁶ Junga-juku, Puurluju karrinja-pardiya, manu karrinja-pardinjarla rdakardakarlu-jana wurulyipa-manu, manu ngula-jangkaju jarulku-jana wiri-nyayirni wangkaja,

“Ngajukupurdangka-purnu yapa Yijirali-pinki manu ngalya-kari Juwu-wangu-patu yapa, ngulangku kuja kankulu purami kuruwarri Kaatukurlangu, ngulangkuju purda-nyangkajulu! ¹⁷ Kaatu kuja karlipa jinta Juwu-paturlu pura, nyurru-wiyi kuja-jana nyurnunyurnu milarnu ngalipa-nyangu nyurnunyurnu Yijirali-pinki, ngulaju-jana panu-manu-nyayirni. Panu-manu yangka kujalpalu nyinaja yapa-kari yangka yalirla ngurrara-karirla yirdingka Yijipirla. Ngulaju-jana nyanungu-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirrliri kulpari kangu yali-ngirliji ngurrara-ngurlu Yijipi-ngirliji. ¹⁸ Ngulaju 40-palaku yukuriki, mardarninjarla warrawarra-kangulpa-jana Kaaturluju jukuru-jarrinja-kurraju wurrangku-juku kujal-palu jilja-wana warru wapaja. ¹⁹ Jilja-ngurlu kujalu yukajarra yali-kirra nguru-kurra Kanana-kurra, ngula-wangurla-wiyijilpalu kamparru-warnu-juku panu-jarlu nyinaja turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari wirlik-pala. Yangkaju ngalipa-nyangu nyurnunyurnu, ngulaju-jana Kaaturluju

pirrjirdi-manu yungulu-jana ngulangkuju turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari muku riwarri-mani. Kujarlunyalpa-jana yungu walyaju nyanungu-nyanguku yapaku nyurnunyurnukuju. ²⁰⁻²¹ Yukuriki 450-palaku, ngulajulpa-jana walyaju nyanungukuju karrija.

"Ngula-puruju Kaaturluju-jana milarnu jinta-kari jinta-kari yungu-jana wiri nyinami ngalipa-nyanguku nyurnunyurnukuku ngarlkinpa-patu. Ngulajangkaju, jinta wati kujalpa nyinaja yirdiji Jaamulu, Kaatu-kurlangu jarukungarduyu, ngulajulu yapangku ngalipa-nyangurluju nyurnunyurnukuku payurnu, ngulaju kujarlulu payurnu, 'Kingi jinta milaka-ngalpa ngalipaku yungu-ngalpa jinta wiri nyinami.' Junga-juku, Kaaturlujurla milki-yirrarnu jinta wati Jaamulukuju, ngulaju Kijji-kirlangu ngalapi-nyanu yirdi Juurlu. Nyampuju wati ngulajurla Pinyamini-kirlanguku warlalja turnu-warnuku. Ngulaju nyanunguju Kingi nyinaja 40-palaku yukuriki. ²² Ngula-jangkaju, Kaatujurla jukuru-jarrija maju-panuku manu warntarla-panuku Juurlukuju, lawalpa nyinaja ngulaju kingi-wangulku. Ngula-jangkaju, Kaaturluju milarnu jinta-karilki wati ngulaju yirdiji Tapiti yungu-jana nyina nyanungu-nyangu wiri kingi. Nyampunya Kaatuju wangkaja jaru Tapiti-kirligli, 'Nyampu wati yirdi Tapiti ngalapi-nyanu Jiji-kirlangu, ngulajulparna ngajulurlu warrawarra-kangu ngurrju jungarni-nyayirni. Ngulaju kaju miyalu raa-pinyi. Kuja karna nyarrparlu-puka nyanungu payirnu warrki-jarrinjaku, ngulaju kaju yalyangku kapanku purda-nyanyi wilji-wangurlu.' ²³ Yangka wati jinta Jijaji ngulaju kuja ngaka palka-jarrija Tapiti-kirlangu-ngurlu warlalja turnu-warnu-ngurlu, ngulaju jinta nyanunguju kuja yilyajarni Kaaturlu yungu-jana Ngarlkinparlu muurlparlu mardarni majumaju-kujaku Yijirali-pinki. Yangka jinta-juku wati kuja-jana Kaaturlu nyurru-wiyi jangku-pungu Yijirali-pinkiki yilyanjarnikingarntirliji. ²⁴ Kujalpa Jijaji warru warrki-jarrija nyampurla walyangka, ngula-wangurla-wiyijilpa-jana Jaanu Papitaji-wiyi warru wangkaja Yijirali-pinkikiji, ngulaju kujalpa-jana wangkaja, 'Pinayaninjarlarlu yalala-yirraka Kaatu wilji panu-jangkarlu! Ngula-jangkaju, karna-nyarra julyurl-yirrarinjirla ngapangka papitaji-mani.' ²⁵ Yangka kuja Jaanu Papitajirla lawa-manu warrki nyanungu-nyangu, ngulakungarntirliji payurnu kala-jana Jaanurlu yapaju, 'Nyarrpa kankulu purda-nyanyi nyurrurlarlu nganarna ngajuju?' Rampal-purda-nyanyi kankulu ngajuju mayirna Mijaya yangka kuja kankulurla wurra-juku pardarni warrarda? Lawa, ngulaju yapa-kari. Wurra ngaka kapu yanirni nyanunguju. Yaliji wati ngulaju ngurrju-nyayirni ngaju-piya-wangu. Nyiya-jangka mayiji milarnu yungurnarla nyanunguku warrki-jarrimi?" Kujanya kala Jaanu Papitaji wangkaja." *

²⁶ Junga-juku, Puurlu-jana yarda wangkaja, "Ngajukupurdangka-purnu yapa ngurrara-jinta yangka kujalipa muku palka-jarrija jinta-ngurlu warlalja turnu-warnu-ngurlu Yipuruyamu-kurlangu-ngurlu, manu nyururla Juwu-wangu-patu yapa, ngulangku kuja kankulu purami kuruwarri Kaatu-kurlangu, ngulangkuju purda-nyangkajulu! Jinta kuja wati yilyajarni Kaaturlu jaru-kurlu, jaru kanganpa wangka nyarrpa kuja kanganpa muurlparlu mardarni ngalipa karlirr-yaninja-kujaku. ²⁷ Yangka kuja wati Kaatu-kurlangu yanurnu Jurujulumu-kurra, Jurujulumu-wardingkirli yapangku Juwu-paturlu manu wiri-paturlu kulpalpu milya-pungu nyanunguju yali wati. Kanginy-pungulpalu Jijaji. Kulpalpu milya-pungu jaru jarukungarduyu-patu-kurlangu yangka kuja karlipa jinta-juku jaru riitimani jaajirla Jarrirtiyi-kari Jarrirtiyi-karirla. Ngula-jangkarluju, kujalu

* ^{13:25} Matthew 3.1, Mark 1.7, John 1.27

pungu Jijaji tarnnga-kurra, ngulajulpalurla muwarnku-juku ngungkurnyinaja yangkaku jarukuju jarukungarduyu-patu-kurlangukuju ngulaju jungaku jaruku. ²⁸ Yangka-paturlu yapa-paturlu Jurujulumu-wardingkipaturlu kulalu parlu-pungu jinta-karirlangu kuruwarri-karirlangu rdilykipinja-warnu Jijaji-kirlangu, lawa. Kula Jijajirli kuruwarri rdilyki-pungu jintarlangu. Kala ngarilirla nyanungurluku jangkardu purda-nyangu, manulu Paliti-kirra nguurl-ngarrurnu Jijaji yungu pinyi. ²⁹ Kaatukurlangu-paturlu jarukungarduyu-paturlulu yirrarnu jaruju Jijaji-kirli, kapulu pakarni nganta tarnnga-kurra watiya warntawarntarla. Kujanyalu yirrarnu. Junga-juku, kuja-piyarlu-yijala yangka-paturlu Juwu-paturlu Jurujulumu-wardingkipaturlu pakarnulpalu, manu murrumurru-manu-nyayirnilpalu, manulu yirrarnu watiya warntawarntarla. Ngula-jangkaju, palkalkulu nyurnulku pakarninja-warnuju manu watiya warntawarntajangkaju, ngulajulu kangu palkaju pirnki-kirra, ngulangkanyalu yirrarnu. ³⁰ Ngula-ngurluju pirnki-ngirliji, Kaaturluju yakarra-maninjarla kangu wankarulku. ³¹ Ngula-jangkaju, parra-kari parra-kari, Jijajirliji-nyanu milki-yirrarnu palkaju yangka-patu-kurra nyanungu-nyangu-kurra kurdungurlu-patu-kurra yangka kujalpalurla jirranga yanurra Kaliliyinigirli Jurujulumu-kurra kamparru-wiyi. Ngulaju jalangujalanguju nyampu-paturlunya nyanja-warnu-paturlu kalu-jana yimi-ngarrirni jaruju nyanungu-kurlulu Jijaji-kirli yapakuji Yijirali-pinkikiji. ³² Jalangu, nganimpalangurlurnalu-nyarra kangurnu jaru ngurrju nyampu-kurra. Nyampunya karnalu-nyarra yirri-pura Yimi Ngurrju jinta-juku Jijaji-kirli yangka kuja-jana nyurru-wiyi jangku-pungu ngalipakupalanguku nyurnunyurnuku yilyanjarnikingartti. ³³ Ngulaju junga kuja-ngalpa yilyajarni Kaaturlu Jijajiji ngalipaku, yangka kujarlipa palka-jarrija warlalja jinta-njurlu-juku nyurnunyurnu-ngurluju. Kujanya-ka wangka Payipulurla Jaalyma nampa 2-rla, ngulaju kuja-ka wangka Kaatuju:

'Nyuntujunpa ngaju-nyangu ngalapi-nyanu. Jalangujurnangku nyuntukupalangu-jarrijalku, wapirra-nyanu-jarrijarnangku.*
Kujanya-ka wangka jaruju. ³⁴ Nyampurlangu wangkaja Kaatuju Payipulurla-yijala Jijaji-kirliji, kapu wankaru-mani nganta palinja-warnu nganta pukulyu-jarrinja-kujaku. Kujanya wangkaja jaru wita-kariji:
'Kujarnarla nyiyarningkijarra jangku-pungu Tapitiki, ngulaju jungarni-nyayirni manu tarruku-nyayirni marrka. Ngula-piya-yijala karna-nyarra jangku-pinyi.*'

Kujanya-ka wangka jinta-kari jaruju. ³⁵ Manu jinta-kari jaru-kariji wangkaja Tapiti, manu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi:
'Wapirra, nyuntu-nyangu Warrkini-nyayirni-wangu, ngulaju kapunpa mardarni palinja-kujakuju manu pukulyu-jarrinja-kujaku.'*

Kujanya yirrarnu Tapitirliji Kaatu-kurluju.

³⁶ Nyamu jaruju Payipulurla, kula Tapiti-kirli yangka kujarla Kaaturlu nyiyarningkijarra yungu warrki. Kujalpa Tapiti nyinaja wankaru, ngulajurla ngari nyiyarningkijarra warrkiji yungu, ngulajparla warrki-jarrija Kaatukuju. Ngula-jangkaju, Tapitiji palijalku. Ngula kujalu yapa ngalya-karirli milyingka yirrarnu nyanungu-nyangu-paturlajinta nyurnunyurnu-paturlajinta, ngulaju nyanungu-nyanguju palkaju pukulyu-jarrija. ³⁷ Nyampuju jaru ngulaju jinta-kari-kirli wati-kari-kirli yangka-kurlu kuja Kaaturlu wankaru-maninjarla yakarra-manu palinja-warnuju. Nyanungu-nyangu palkaju kula pukulyu-jarrija."

* 13:33 Nyangka Psalm 2.7

* 13:34 Nyangka Isaiah 55.3

* 13:35 Nyangka Psalm 16.10

38-39 Ngula-jangkaju, Puurlulkku-jana yarda wangkaja, “Ngajukupurdangka-purnu, langa-kurra-mantalu nyampuju jaru! Kuja-ka jalangu Jijaji nyina wankaru palinja-warnu yakarra-pardinjarla, kujarlanja karna-nyarra yirri-pura Yimi Ngurrju, nyampuju ngulaju jaru kuja kajana Kaatu yawuru-jarrimi yapaku maju-warnuku. Ngana-puka kuja karla yapa ngungkurr-nyina manu wala nyina Jijajikiji, nyanungumiparlu-ka rarralypa-mani maju-warnuju. Kuja(piya-wangurlu, Mujuju-kurlangurlu kuruwarrirli ngulangkuju kulalpa rarralypa-mantarla yapa ngurrjuku nyinanjaku maju-wangku.

40 “Yirriyirri-nyayirnirlili purda-nyangka jaru wita-kari jarukungarduyu-patu-kurlangu, kujalu-nyarra jangkardu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi nyurrurlaku kapurunju-patuku, ngulajulu purda-nyangka, kalakankulu wajawaja-mani jaruju! Kujanya-ka wangka Kaatuju:

41 ‘Nyurrurlarluju, nyangkalu kuja-purda kuja-purda kuja kankulu yangka nyurrurlarlu jaru jungarni warrarda manyu-pinyi! Manulurla warru paa-karriya jarukuju, manu ngula-jangkaju, paliyalu! Nyampu warrki kuja karna warrki-jarrimi nyurrurlarla milparniwarrarla-juku, ngulakuju kula kankulurla ngungkurr-nyina, lawa. Kajilpa-nyarra nganangku-puka milki yirri-purayarla nyampu warrki ngaju-nyangu, kulankulurla ngungkurr-nyinamiji nyampukuju jaruku!’”*

Junga-juku, Puurluju wangkanja-warnuju wurulypa-jarrinjarla rdiily-parnkajalku.

42 Kuja-pala Puurlu manu Parnapa ngula-jangka wilypi-pardijarra yarlungurralku, ngulalu-palangu yarda wangkaja yapanu, “Ngaka-pala pinayantarni yarda wiylki jinta-jangka Parra-nyayirni-wangu-karirla, manulu-nganpa yarda yimi-ngarrika nyampuju yimi.” **43** Junga-juku, ngula-jangkaju, yapajulu jarkujarnku pirri-yanu-yijala jaaji-ngirliji. Ngalyakarirla Juwu-paturlu, purajalu-palangu Puurlu manu Parnapa. Ngalyakariji Juwu-yijala, ngulaju kujalu kurdu Juwu-wangu-wiyi wiri-jarrinjarla Juwu-jarrijalku, ngulangkunyalpalu-palangu warru puraja. Yangkajarrarlu-pala-jana yimi-ngarrirrinja-yanu manu wangkanja-yanu ngulaju kujarlu, “Parra-kari parra-kari, walalurla nyinanjanta manu ngungkurnyinakulurla yangkaku jintaku Kaatu yimiri-nyayirniki.”

44 Junga-juku, ngula-jangkaju, jinta-karirlalku Parra-nyayirni-wangu-pardu-karirlalku, yapa Yantiyuku-wardingki, ngulajulu panu-jarlu-nyayirni turnu-jarrija yangka-kurra-yijala jaaji-kirra yungulu-jana purda-nyanyi Puurlu manu Parnapa kaji-pala-jana jaru yirri-pura yimi Jijaji-kirlikli Warlalja-Wiri-kirlikli. **45** Kujalu-jana nyangu turnu-jarrinjakurra ngalya-karirla Juwu-patu-karirla wiriwirirli, ngulangkujulpalurla ngurru-nyangu Puurluku. Manulurla jangkardu wangkaja Puurluku, manulu warlkanji-pajurnu. **46** Kujarlaju, Puurlu manu Parnapa wangkajapala-jana marriwa-nyayirni kuja, “Nyurru-wiyi-jiki-jarrangku wangkaja Kaatuju yungurlujarra yanirni nyampu-kurra manu yungurnalunu-nyarra yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju nyurrurla-patuku-wiyi Juwu-patumpipaku-wiyi. Kala lawa, nyurrurla-patuju kulankulurla ngungkurnyinaja jarukuju, manunkulu mamparl-pinjarla juwa-kujurnu. Kapuru-nyinanjarla kulankulurla jirranganja nyina wankaru Kaatuku tarngajuku, lawa. Ngulaju ngula-juku. Yampimi karnalu-nyarra ngajarrarluju, yani karlijarra ngurrara-kari-kirralku yungurlijarra-jana Yimi Ngurrju

* **13:41** Nyangka Habakkuk 1.5

warru yimi-ngarrirni Jijaji-kirli yapa-karikilkki Juwu-wangu-patukulku.
47 Kujanya-jarrangku wangkaja Kaatu Warlalja-Wiriji:

‘Yilyami karnangkupala yungunpapala-jana warru warraja-mani jarra-piyarlu yapa-kariji Juwu-wangu-patuju, kapunpala-jana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju nguru-kari nguru-karirlaku. Kapunpapala-jana yangka jinta yimi-ngarrirni kuja kajana yapa muurlparlu mardarni karlirr-yaninja-kujaku.’,*

48 Kujalu-palanglu purda-nyangu Puurlu manu Parnapa wangkanja-kurra yangkangku Juwu-wangu-paturlu, ngulajulu-jana wardinyi-jarrija-nyayirni, manulurlajinta pulka-pungu jaruku Kaatu Warlalja-Wiri-kirlanguku. Junga-juku, Juwu-wangu-patuju panu-jarlu-juku, ngulajulu Kirijini-jarrijalku, nyampurranya kuja-jana Kaaturlu milarnu kamparru-wiyi yungulurla jirranga-jana wankaru tarnnga-juku.

49 Nyampu jaru Kaatu-kurlangu Warlalja-Wiri-kirlangu, kuja-purda kuja-purda palju pirri-parnkaja yalumpurlaju ngurrararla. **50** Kala yalirla jintangka-juku kirringka Yantiyukurla, yangkangku Juwu-patukarirli wiriwirirli, ngulajulpalu-jana jangkardu jinyijinyi-manu ngalya-kari Yantiyuku-wardingki-patuu yungulu-palanglu murrumurru-maninjarla yilyami Puurlu manu Parnapa kirri-ngirlili. Jinyijinyi-manulu-jana wiriwiri wati-patu manu ngalya-kari wiri-patu karntakarnta Juwu-wangu-patu yangka kujalpalu nyinaja Kaatu-kurlangu nganta. Nyampurrarlunya wajirli-pungulu-palanglu kulungku yali-ngirlili ngurrara-ngrulu.

51 Puurlu manu Parnapa, kujalu-palanglu wajirli-pungu kirri-ngirlili, ngula-jangkaju-pala jupu-karrija manu-pala warirr-karrija. Ngula-jangkaju, warirr-karrinjarla jamana-kurlangu-pala rurruny-pungu wriliya nyanungu-nyangu-jangka, ngula-pala-jana jangkardu lurlurl-pungka walya jamana-kurlangu-jangka yangka-patuku Juwu-patuku Yantiyuku-wardingki-patuku. Kujarlunya-pala-jana milki-yirrarnu kuja-jana Kaatuju kulu nyinaja. Junga-juku, ngula-jangkaju, yarda-pala yarkajaya ngurrara-kari-kirra kurlirra kakarrara kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yakuniya-kurra. **52** Manu yangka yapa Yantiyuku-wardingki, kujalpalu nyinaja Kirijini, ngulaju-jana Kaaturluju miyaluju raa-pungu-nyayirni. Manu Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu nyanungu-patu-kurlangurlaju wiri-jarrija-nyayirni kanunjumanyumpa palkangkaju.

14

Puurlurlu manu Parnaparlu-pala-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu yapaku Yakuniya-wardingki-patuku

1 Kujalu-palanglu yangka yilyaja Yantiyuku-ngurlu Puurlu manu Parnapa, ngulaju-pala yanu kirri-kari-kirra yirdi-kari-kirra Yakuniya-kurra. Kuja-pala yukajarra kamparru-wiyi, ngula-jangkaju, yanu-pala jinta-kurra jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangkaju-pala-jana yimi-ngarrurnu pirrijardi-nyayirnirli Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku Yimi Ngurrju Jijaji-kirli, ngulakuju panu-karilirla ngungkurr-nyinajalku Jijajiki. **2** Kala ngalya-kari Juwu-patu, yalumpuku jaruku, ngulajulurla jukuru-jarrija. Ngula-patuju juturnulu-jana ngalya-kari Juwu-wangu-patu yungulu-jana Puurluku manu Parnapakuju jangkardu rarralypa-wangu-jarri nyanungu-jarraku-juku puntu-jarraku-juku. **3** Ngula-jangkaju, nyanungu-jarrarluju, ngulajulpalu-jana wurrangku-juku kutu yimi-ngarrurnu jaruju Jijaji

* **13:47** Nyangka Isaiah 49:6

Warlalja-Wiri-kirliji, yangka kuja-jana nyanunu-patuku ngungkarra palija maju-warnuku. Manu yungu-palanglu nyanunu-jarraku Kaatu-kurlangu yartarnarri Jijajirlji Warlalja-Wiringki yungu-pala-jana nyurnunyurnu warru parlpuru-manu ngula-kurlurluju. Kujalu-palanglu ngalyakarirli nyangu nyurnunyurnu parlpuru-maninja-kurra Puurlu manu Parnapa, ngulajulu milya-pungu jaru Jijaji-kirliji junga-nyayirni. Junga-juku, nyinajalpa-pala yalumpurla-juku Yakuniyarla tarnnga-juku. ⁴ Ngalyakari yapa Yakuniya-wardingki, ngulajulu-palanglu ngungkurr-nyinaja Puurluku manu Parnapakuju yangka-jarraku Kurdungurlu Wiri-jarraku. Kala ngalya-kari yapa ngula-wardingki-yijala, kulanu-palanglu ngungkurr-nyinaja, lawa. Ngungkurr-nyinajalu-jana wiriwiriki Juwu-patuku yangkapatuku kujalpalu-jana juturnu kulungku kamparrurlu-wiyi.

⁵ Junga-juku, ngula-jangkaju, jangkardulu-palanglu turnu-jarrija nyam-purra kapurunjupatu Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu manu wiriwirrlangu, ngulajulu-nyanu yardajirri-wangkaja Puurluku manu Parnapaku yungulu-palanglu pakakarlalku nganta. Kapulu-palanglu pirlu yarturlu-kurlurlu luwarninjarla pungkarla tarnnga-kurra. ⁶ Purda-nyangu-pala Puurlurlu manu Parnaparluju jaru yangka kujalpalu-palanglu jaipirdija. Ngula-kujakuju-pala kapanku wuruly-parnkaja kirri-ngirliji, ngulajulu-pala yarkaja kurlirra yirdi-jarra-kurra kirri-jarra-kurra Lijirtakurra manu Turrpi-kirra, ngulaju ngurrara-kari-kirra Layikuniya-kurra.

⁷ Ngulangkaju-pala-jana warru yimi-ngarrurnu Yimi Ngurru Jijaji-kirliji.

Puurlurlu manu Parnaparlu-pala-jana Yimi Ngurru yimi-ngarrurnu kirri-jarra-wardingkiki Lijirta-wardingkiki manu Turrpi-wardingkiki

⁸ Yalirla kirringka Lijirtarla, jintalpa wati nyinaja tarlu wirliyakupurda wapanja-wangu, ngulajulpa wita-ngurlupakarra nyinaja tarlu-juku wapanja-wangu. ⁹ Ngulangkujulpa-palanglu jaru yimi-ngarrirrinjakkura purda-nyangu Puurlu manu Parnapa yirriyirri-nyayirnirli. Junga-juku, Puurlurlu nyangu jungarnirli yangkaju wati tarlu, manulpa miyiki-nyangu kujalparljinta ngungkurr-nyinaja jaruku Jijaji-kirliki parlpuru-maninjakungarnti. ¹⁰ Ngula-jangkaju, Puurlujurla wangkaja kilji-nyayirni, “Karrinja-pardiya, wirliya-jarrarla karriya!” Junga-juku, kapanku karrinja-pardiya, manulpa warru wapaja.

¹¹ Kujalu yapa yapa-karirli nyangu Lijirta-wardingki-paturlu wati yangka warru wapanja-kurra, yangka kuja Puurlurlu parlpuru-manu wati tarlu-warnu, ngulakujulpalu-nyanu purlaja kilji-nyayirni nyanunu-nyangu jaru warlalja Layikuniya-wardingki-kirlangu jaru ngulaju kuja, “Nyampu-jarrajupala yanurnu nyampu-kurra walya-kurra juju-warnujarra wati-jarra-piyal!” ¹² Ngulakuju yungulu-palanglu yirdiji Puurluku manu Parnapakuju jukurrpa-warnu-jarrakuju nganta. Parnapaku yungulurla jukurrpa-karriji yirdiji Juwuju’. Puurluku yungulurla yirdiji jukurrpaju ‘Yarrmiji’. Puurlurlu kala-jana warrarda yirri-puraja Parnapapiya-wangurlu. Ngulakunyalurla yungu yirdiji ‘Yarrmiji’ Puurlukuju jukurrpa-piyaku nganta Yarrmiji.

¹³ Yalirla kirringka yirdingka Lijirtarla, ngulangkajulpa jinta-karriji yuwarli-nyayirni-wangu karrija maralypi yarlungka kutu-juku, ngulaju Juwuju-kurlangu jukurrpa-kurlangu. Ngulangkaju maralypikingarduyurluju puluku-jana turnu-manu, manu turnu-maninjarla kakardawana-jana warru yirrarnu jinjirla-wati, ngula-kurlukuju nguru-yirrarnu-jana yuwarli maralypi-ngirliji kiirti wiri-kirra. Kapulu-palanglu kirri-wardingki-paturlu puluku pinjarla yungkarla kurapaka yangka-jarraku Kurdungurlu Wiri-jarraku kula-nganta jukurrpa-jarraku.

¹⁴ Ngula kuja-pala kuja-kurra nyangu Puurlurlu manu Parnaparlu, ngulakuju-palarla jukuru-jarrija. Kujarla-pala-nyanu jurnarrpaju larra-pungu maringkilki. Manu-pala ngula-jangkaju parnkaja panu-kurra yapa-kurra turnu-warnu-kurra ngulaju kulkurru-jarra-kurra. Manu ngula-jangkaju-pala-jana purlaja yungu-pala-jana warla-pajirni. ¹⁵ Ngula-jangka, Puurlu-jana wangkaja, "Nyarryaku kankulu-jarrangku kurapakaju yirrarni nyurrurlarluju ngajarrakuju? Ngajarrajurlijarra nyurrurlapiya-yijala yapa-nyayirni! Nyampu-kurrajurlijarra yanurnu ngajarraju yungurnalu-nyarra Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni Jijaji-kirli. Lawalu nyampurraju jukurrpa-kariji! Kujarlaju, jurntalu-jana kurruly-wantiya jurnta nyampurraju jukurrpa-karikiji! Manu ngula-jangkaju, kurntalunyanu mari pina-yanta nyurrurlaju Kaatu-kurra JUKURRARNU-kurra. Nyangurlu jintangku kuja ngarrmirlinjarla ngurrju-manu yalkiri manu walya manu mangkuru manu nyiyarningkijarra kuyu-kari kuyu-kari, jurlpu-kari jurlpu-kari, yawu-kari yawu-kari. ¹⁶ Nyurru-wiyi kujal-palū jukurrpa-kari jukurrpa-kari purlapa pungu yapa-kari yapa-karirli, ngulaju ngula-juku. Kaaturluju-jana warla-pajirinja-wangurlu yampija purlapa-kari purlapa-kariki pinjakuju. ¹⁷ Ngula-puruju warrardalpanyanu milki-yirrarninja-yanu nyurrurla-kurraju kuja-ka nyina ngurrju nyangungu, nyarrparlu kuja? Kala nyanungurlulpa-nyarra ngapaju yilyajarni nyurrurlakuju. Yukuri-kari yukuri-karirila kuja-ka palka-jarri manu wiri-jarri mangarri-kari mangarri-kari, ngulajurla marlaja palka-jarrija nyanungu-mipaku-juku. Ngulangkunya-nyarra yimiri-maninjarla wardinyi-manu." ¹⁸ Nyampu kujalu yapangku purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra, ngulakuju kapulu-palangu wurrangku-juku kurapakaju purranjarla yungkarla Puurluku manu Parnapaku. Kala lawa-juku! Puurlurlu manu Parnaparlu wurrangku-yijalalpa-pala-jana nyanungu-jarrarluju warla-pajurnu jaru wangkanjarlu.

¹⁹ Ngaka, ngalya-kari Juwu-patulu yanurnu Lijirta-kurra yangkangurlu Yantiyuku-ngurlu ngurrara-ngurlu Pijirdiya-ngurlu manu kirri-kari-ngirli yirdi-ngiriji Yakuniya-ngurlu, ngulajulu muku turnu-jarrija jinta-kurralku kirri-kirraju Lijirta-kurra. Ngulajulpalu-palangu turnu-jarrinjarla nginji-wangkaju Puurluku manu Parnapaku. Junga-juku, kujakuju jaruku ngungkurr-nyinajalu-jana Lijirta-wardingki-patu kirri-jarra-kari-wardingkikiji. Junga-juku, ngula-jangkaju, parlu-pungulu Puurlu, manulurla rdurrjurnu pirli yarturlu-kurlu luwarninjakulku. Junga-juku, kula-nganta tarnnga-kurralkulu luwarnu. Ngula-jangkaju, luwarninjar-lalu rarra-kangu yarlu-kurralku, kula-nganta nyurnu turdurr-ngunanjawarnu. ²⁰ Kujalurla Puurluku turnu-jarrija panu-kari Kirijini-patu, ngulangkaju nyangungu yakarra-pardinjarla karrinja-pardiha, manu ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla pina-yanu kirri-kirra, manu pina-yukaja. Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Puurlu manu Parnapa yarnkaja-pala kirri-kari-kirra yirdi-kirra Turrpi-kirra.

*Puurlu manu Parnapa-pala pina-yanu yangka-kurra kirri-kirra
Yantiyuku-kurra, ngulaju ngurrara-kurra Jiriya-kurra*

²¹ Ngulangka Turrpirla, Puurlurlu manu Parnaparlu, Yimi Ngurrju Jijaji-kirrilpa-pala-jana yimi-ngarrurnu yapa panuku. Kujarlaju, yapa panulu Kirijini-jarrija yalumpu-wardingki kirri-wardingkiji. Ngula-jangkaju, pina-pala yanu kirri-kirra yangka-kurra-yijala Lijirta-kurra, manu ngula-jangkaju jinta-kari-kirralku yangka-kurra Yakuniya-kurra, manu ngula-jangkaju, jinta-kari-kirralku yangka-kurra Yantiyuku-kurra,

ngulaju ngurrara-kari-kirra Pijirdiya-kurra. ²² Nyampurrarlaju kirri-kari kirri-karirla, pirrjirdi-manulpa-pala-jana Kirijini-patu yangka ku-jalpalu nyinaja kirri-kari kirri-karirla. Warrardalpa-pala-jana pirrjirdi-manu jaru wangkanjarlu yungulu tarngangku-juku purami jikajika-jarrinja-wangurlu Jijaji. Kala-pala-jana wangkaja kuja, "Walalurla nyinanja-yanta Jijajiki tarnnga-juku nyurrurlaju jikajika-jarrinja-wangu. Kapulu-ngalpa yapa-kari jangkardu yanirni ngalipaku Kirijini-patuku murrumurru-maninjaku manu jinyijinyi-maninjaku, ngulajurlipa purami-juku jikajika-jarrinja-wangurlu. Kajirliparla tarnnga-juku nyina wala, ngula-jangkaju Kaatju kapu-ngalpa Warlalja-Wiri-jiki nyina ngalipakuju." ²³ Nyampurrarla jaaji-kari jaaji-karirla, Puurlurlu manu Parnaparlu kala-pala-jana warru milarnu wati-patu jarlu-patu wiriwiriki nyinanjaku jaajikingarduyuku. Ngula-warnuju, milarninja-warnukuju kala-pala-janarla Kaatukulku yati-wangkaja ngulaju miyi ngarninja-wanguju. Kala-pala-janarla ngayi yati-wangkaja Kaatuku yungu-jana Kaaturlu warrawarra-kanyi yangka kuja kalalurla Kaatu-mipaku walaju nyinaja.

²⁴ Ngula-jangkaju, ngakalku-pala yarda yarnkaja kurlirra ngurrara-wana yangka Pijirdiya-wana ngurrara-kari-kirra Pampiliya-kurra. ²⁵ Kuja-pala yali-kirra ngurrara-kurra yukajarra, ngulaju-pala yukajarra kirri-kari-kirra yirdi-kirra Purrka-kurra, ngulangkaju-pala-jana Yimi Ngurruj Jijaji-kirli yimi-ngarrurnu. Ngula-jangkaju, kulpari-pala yanu kirri-kari-kirralku yirdi-kirra Taliya-kurra. ²⁶ Ngulangka Taliyarla, ngulaju-pala warrkarnu pawurtu-kurralku, ngula-kurlulkunya-pala yanu kakarrara mangkuru wiri-wana kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yantiyuku-kurra. Nyampuju yangka-juku jintu-juku yirdiji Yantiyuku, ngulaju yangka nyurru-wiyi nyampu-ngurlu kujalu-palangu yilyaja Kirijini-paturlu Yantiyuku-wardingki-paturlu Kaatu-kurlanguku warrkiki. Nyampurrarlku Yantiyuku-wardingkirli kujurla yungu Puurlu manu Parna-pa Kaatuku yungu-palangu warrawarra-kanyi yimiri-nyayirnirli wurnapuruju yangka kamparrurlu-wiyi. Ngula-juku warrkiji-palangu nyurru-juku lawa-jarrija.

²⁷ Kuja-pala Puurlu manu Parna-pa pina-yukajarra Yantiyuku-kurra, ngula-jangkaju, yapalku-pala-jana warru turnu-manu Kirijini-patu. Ngula-jangkaju, nyiyarningkijarra-pala-jana muku yimi-ngarrurnu kuja-palangu Kaatu warru jirrnga-nja warrki-jarrija kirri-kari kirra-karirla wurnapuruju. Manu-pala-jana yimi-ngarrurnu kuja-jana Kaaturlu yirdiyi raa-pungu yapa-patu-kariki Juwu-wangu-patuku nyanungu-kurralku yungulurla nyanungu-paturlangu wala nyinami Kaatuku. ²⁸ Yalirla Yantiyukurla, Puurlu manu Parna-pa ngulaju-pala-jana jirrnga-nja nyinaja Kirijini-patuku kirntangi-patuku.

15

Kirijini-paturlulu-nyanu payurnu Mujuju-kurlangu kuruwarri mayili purami Juwu-wangu-paturlangurlu Kirijini-jarrinjarla?

¹ Junga-juku, yanurnulu wati-patu-kari Kirijini-patu Jurujulumu-wardingki-patu Jurdiya-jangka yangka-kurra kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yantiyuku-kurra. Ngulalu-jana wangkaja jaru Kirijini-patuku Juwu-wangu-patuku, wangkajalu-jana, "Kula-nyarra Kaaturluju muurl-mardarni nyurrurla Juwu-wangu-patu karlirr-yaninja-kujaku yirdija kankulu nyina nganimpa-piya-wangu Juwu-piya-wangu. Kula kankulu nyina ngarrka-kijirinja-warlu nganimpa-piyaju. Kujanya-ka Mujuju-kurlanguju kuruwarriji wangka."

² Puurlu manu Parnapa, jukuru-jarrijalu-janarla kujakuju jaruku manu kuruwarrki, ngula-pala-jana wangkaja Jurujulumu-wardingki-patuku, "Kuja kankulu kujaju wangka, ngulaju jarrwara!" Ngula-jangkaju, rdirri-yungulu-nyanu wiljiwilji-maninjaku. Ngula-jangkaju, Jurujulumu-wardingki-patu wati-patu wangkajalu-nyanu, "Pinalkurlipa yani nyampu-jarra-kurlangu-wana Puurlu-wana manu Parnapa-wana Jurujulumu-kurra manu nyampu-patu-wana Kirijini-patu-wana yungurlipa-jana yangka-patu Kurdungurlu-patu Wiriwiri payirninjini manu jarlu-paturlangu. Payirninjinirlipa-jana kujarlu, "Kujanya mayi-ka Kaatuju wangka? Kula-jana mayi muurl-mardarni karlirr-yaninja-kujakuju Juwu-wangu-patuju kuja kalu nyina ngarrka-kijirninja-wangu-juku? Junga mayi?"

³ Junga-juku, Yantiyuku-wardingki-paturlu Kirijini-paturlu, yilyajalkulu-jana Jurujulumu-kurra Puurlu manu Parnapa manu ngalya-kari Kirijini-patu manu yangka-patu kujalu kamparru-wiyi yanurnu Jurujulumu-jangka, ngulajulu jingijingi yanu ngurrara-jarra-wana Panijiya-wana manu Jamariya-wana. Ngulajulpalu-jana jaaji-kari jaaji-karirla yimi-ngarrirninja-yanu yangka-patu Juwu-wangu-patu yangka kujalurla kamparru-wiyi Kaatuku pina-yanuja. Kujalu-jana purda-nyangu kuja jaru kirri-kari kirri-kari-wardingkirli Kirijini-paturlu, ngulajulu-jana wardinyi-jarrija-nyayirni. ⁴ Kuja-pala-jana Puurlu manu Parnapa jirrngaŋja yukajarra Yantiyuku-wardingki-paturlangku Jurujulumu-kurra, ngulangka Jurujulumurla, ngulakujulu-jana wapirdi wangkaja Kirijini-patuju manu yangka-patu Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu jarlu-paturlangu. Yalirla jaajirla, Puurlurlu manu Parnaparl, yimi-ngarrurnulpa-pala-jana jaru wurna-jangkarlu kuja-palanglu Kaatu jirrngaŋja warru warrki-jarrija kirri-kari kirri-kari-wana Juwu-wangu-kurlangu-wana. Nyampunya-pala-jana yimi-ngarrurnu Jurujulumurlaju jaajirlaju. ⁵ Kujakuju, jukuru-jarrijalu-janarla Puurluku manu Parnapakuju panu-kariji Kirijini-patuju ngulaju turnu-warnu-pardu-kari Paraji-patuju Juwu-patu-kari. Ngula-jangkaju, paljulu karrinja-pardija, manu wangkajalu-jana Kirijini-patu-kariki panu-kariki, "Nyampurra Yantiyuku-wardingki-patu Juwu-wangu-patu, ngulajurlipa-jana ngarrka-kijirni-wiyi yungulu pura ngalipa-piyarlu Mujuju-kurlangu kuruwarriji!"

⁶ Junga-juku, Kurdungurlu-patu Wiriwirirl manu jarlu-paturlu, turnu-jarrinjarla payurnulpalu-nyanu tarnngangku-juku, "Nyarrpa-manirlipa-jana nyampuji yapa Juwu-wangu-patu kajili ngampurrrpa nyina Kirijini-jarrinjaku? Ngarrka-kijirnirlipa-jana mayi? Mardarlipa-jana yampimi ngarrka-kijirninja-wangurlu?"

⁷ Ngula-jangkaju, Piitalku karrinja-pardinjarla wangkaja-jana, "Ngajukupurdangka-purnu, purda-nyangkajulu! Milya-pinyi kankujulu ngajuju Kaaturlu kujaju milarninjarla yajarnu manu yilyaja Juwu-wangu-patu-kurlangu-kurra yungurna-jana milki-wangka Yimi Ngurrju, ngulaju yungulurla purda-nyanjarla wala nyina Jijaji Kirajiki. ⁸ Kaaturluju kajana milya-pinyi nyarrpa kuja kalu manngu-nyanyi nginyinginyirla Juwu-paturlu manu Juwu-wangu-paturlu. Nyurru-wiyi, Kaaturluju-ngalpa kurru-pungu Pirlirrp, nyanungu-nyanguju. Kujarlu-yijala Kaaturluju-jana kurru-pungu Pirlirrp, nyanungu-nyanguju nyampurra-patukuju Juwu-wangu-patukuju ngalipa-piyaku. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kaaturlu kanganpalpa rdakurl-kijirni jintangka-juku Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu. ⁹ Kula kanganpalpa Kaaturlu turnu-warnu-jarra-kurra-mani Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu, lawa. Rdakurl-kujurnu-ngalpa jintangka-juku Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu. Nyampurra yapa Juwu-wangu, kujalurla pina-yaninjarla wala nyinaja Jijajiki, ngulakujuju-jana maju-warnuku yawuru-jarrija ngalipa-piyaku. ¹⁰ Ngalipa-nyanggurlu

nyurnunyurnurlu-wiyi, kulalu kuruwarriji purayarla Mujuju-kurlangu rdilyki-pinja-wangurluju. Manu ngaliparlu kulalparlipa purayarla kuruwarriji rdilyki-pinja-wangurluju. Kujarlaju, kajinkili-jana warrarda jinyijinyi-mani kuruwarri puranjaku Mujuju-kurlanguku Kirijini-jarrinjakungarnti, ngulakuju kapu-nyarra Kaatuju marlaja kulu-jarrimi. ¹¹ Karrimirra kuja! Yampiyalu-jana Juwu-wangu-patu jinyijinyi-maninja-wangurlu! Yangka Jijaji Warlalja-Wiri kuja-ngalpa ngungkarra kunka palija ngalipaku, kajirliparla nyanunguku walā nyinami, kujarlaju kanganpa Kaaturluju muurl-mardarni karlirr-yaninja-kujaku. Kuji-piya-yijala kajana nyanunguju Juwu-wangu-patuju muurl-mardarni Kaaturluju.”

¹² Ngula-jangkaju, Parnaparlu manu Puurlurluju-pala-jana nyiyarningkijarra yimi-ngarrurnu ngangkayi Kaatu-kurlangu kuja-palangu yangka yungu ngangkayiji kamparru-wiyi nyanungu-jarraku nyurnunyurnuku parlpuru-maninjaku, manu kuja-pala-jana yangka parlpuru-maninja-yanu warru kirri-kari kirri-karirla Juwu-wangu-patu-kurlangurlaju. Kujalpalupalangu Kirijini-paturlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, ngulaju wurulyparlu manu yirriyirrili.

¹³ Ngula-jangkaju, jinta-karlik karrinja-pardija yirdiji Jamaji, manu wangkaja-jana, “Ngajukupurdangka-wati, purda-nyangkajulu!

¹⁴ Nyampurlu Jimani Piitarlu kuja-ngalpa yimi-ngarrurnu, ngulangkuju-ngalpa warraja-manu yangka kujalpa-jana Kaaturlu jina-mardarninjarla warrawarra-kangu nyanungu-nyangu yapa-patu-kari Juwu-wangu-patu. Ngalya-kariji-jana milarninjarla yajarnu yungulurla nyanungukulku nyina warlaljalku. ¹⁵ Nyampunya jaru jurruku-juku kujalu yirrarnu nyurru-wiyi yangka-paturlu jarukungarduyu-paturlu Payipulurlarlu:

¹⁶ ‘Kujanya-ka Kaatuju wangka, “Nyampurra yapa Juwu-patu Kingi Tapiti-pinki, ngulaju jarrwara-nyayirni maju yuwarli-piya walyakurra wantinja-warnu-piya. Ngaka kajirna pina-yanirni nyampukurra, ngulaju kapurna yuwarliji pina-yijala ngantirni. Ngulakungarntiji kapurna pina warru turnu-mani rdilykirdilykiji pina-ngantirninjakungarntirliji.

¹⁷ Ngula-jangkaju, yangka panu-karirla Juwu-wangu-paturlu kapujulu warru warrirni ngajukuju Kaatukuju yangka kujarna-jana nyurru-juku milarninjarla yajarnu.”*

¹⁸ Kujanya-ka Warlalja-Wiri Kaatuju wangka yimi Payipulurlaju yangka kuja-jana nyurru-wiyi yimi-ngarrurnu yapaku.’”

¹⁹ Manu yarda-jana wangkaja Jamajiji, “Kujanya karna ngajulurluju manngu-nyanyi. Yangka kuja kalurla Juwu-wangu-patu pina-yani Kaatuku Kirijini-jarrinjakungarnti, ngulajurlipa-jana jinyijinyi-maninja-wangurlu manu yalyangku yampimi. ²⁰⁻²¹ Ngulakuju nyarpa-jarrilipa-jana kuja? Mujuju-kurlangu kuruwarri ngulajulu ngalipa-nyangurlu nyurnunyurnurlu puraja warrarda. Manu jalangu-jarra karlipa ngaliparlangurlu pura manu riiti-mani jaaji-kari jaaji-karirla Jarrirtiyi-kari Jarrirtiyi-karirla nguru-kari nguru-karirla. Manu karlipa yirri-pura kuruwarri Mujuju-kurlanguju tarnngangku-juku. Kujarlajurlipa-jana jaru wita yirrarninjarla yilyami pipangka Yantiyuku-wardingki-patuku Juwu-wangu-patuku. Ngulaju kuja jarurlipa-jana wangka nyampurlaju pipangka: ‘Kajinkili yapa Juwu-wangu-patu nyina ngampurpa Kirijini-jarrinjaku, ngulangkuju-nga purda-nyangka. Nyiyarlungu yangka kuja kalurla Juwu-wangu-paturlu purranjarla yinyi kuyu kurapaka juju-kariki, ngulajulu yampiya ngarninja-wangurlu! Manulu kalykuru-jarrinja-wangu nyinaya jungarni,

* ^{15:17} Nyangka Amos 9.11-12

warru wajirli-pinja-wangu! Manulu kuyu yampiya ngarninja-wangurlu yangka kuyuju waninja rduly-pajirninja-warnu! Manu yangka kuja-ka yalyu karli kuyu pinjarla, ngulajulu yalyuju ngarninja-wangurlu yampiya! Kujanyarlipa-jana nyampu jaru yilya.”

Juwu-paturlu Kirijini-paturlulu-jana yilyaja pipa Yantiyuku-wardingki-patuku Kirijini-patuku Juwu-wangu-patuku

²² Ngula-jangkaju, ngungkurr-nyinajurla Jamajiki, kuja-jana jaru wangkaja yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiriki manu jarlu-patuku manu ngalya-kariki yapaku Kirijini-patuku-yijala. Yardajirri-wangkajalu-nyanu Yantiyuku-wardingki-patuku yungulu-jana yilyami pipa-kurlu Yantiyuku-kurra. Junga-juku, milarnulu-palangu jirrama wati-jarra wiri-jarra yirdi-jarraju Jutuju manu Jilaja, ngula-jarranya yungulu-palangu rdanparni Puurluku manu Parnapaku. Jutujuju yirdi-karijilpa nyinaja ngulaju Parrjapa. ²³ Yilyanjakungarntirliji jaru-wiyili yirrarnu pipangkaju, ngulaju nyampulu yirrarnu jaru:

“Nganimpakupurdangka-purnu Juwu-wangu-patu, yangka kuja kankulu Yantiyukurla nyina manu jirrama-karirla ngurrara-jarrarla Jiriyarla manu Jilijiayarla, ngurrju mayinkili nyurrurlaju? Jaru wita karnalu-nyarra yilyamirra nganimpalru Jurujulumu-wardingki-paturlu Kurdungurlu-patu Wiriwirirli manu jarlu-paturlu nyurrurlakupurdangka-purnurlu. ²⁴ Jarurnalnu wita purda-nyanjarla manu yangka kujalu-nyarra jangkardu yanurra kirri-kirra nyurrurla-nyangu-kurra yangka nyurru-wiyi nganimpala-nyangu ngalya-kari yapa, jarungku kujalu-nyarra muntuku-maninjarla wajampa-manu. Kularnalu-jana ngulaju nganimpalru wangkanjarla yilyaja nyurrurlaku jinyijinyi-maninjaku, lawa. Nyanungu ngarili-nyarra kutu jangkardu yanurra. ²⁵ Ngulaju ngula-juku. Ngula-warnurlaju, nganimparnalu turnu-jarria nyampurla Jurujulumurla, ngularnalu-nyanu turnu-jarrinjarla yardajirri-wangkaja manu ngungkurr-nyinaja. Ngula-jangkaju, milarnurnalu-palangu jirrama wati-jarra Jutuju manu Jilaja yungulu-palangu rdanparni pipa-kurlu jirrama-kariki Parnapaku manu Puurluku puntu nganimpala-nyangu-jarraku. ²⁶ Nyampu-jarrakuju wati-jarraku Puurluku manu Parnapaku, ngulakuju yapa panu-kari kalu-palangu warrarda japidimi yungulu-palangu pakarninjinirni tarnnga-kurra. Ngulakuju warrarda kapala-jana piki-karri warrkingka Jijaji Kiraji-kirlangurla Warlalja-Wiri-kirlangurla.

²⁷ Ngulaju ngula-juku. Yilyami karnalu-palangu nyurrurla-nyangu-kurra kirri-kirra nyampu-jarraku Jutuju manu Jilaja, nyampu pipa yungu-pala-nyarra milki-yirrarni. Jaru kuja-ka nyampurla pipangka nguna, ngulaju yalumpu-juku jinta-juku jaru kapu-pala-nyarra pina-yirri-pura.

²⁸ Jaru nyampu kuja-ka nguna pipangka, ngulaju-nganpa milki-yirrarnu Kaatu-kirlangurlu Pirlirrparlu, ngulaku karnalurla ngungkurr-nyina. Kularnalu-nyarra jinyijinyi-mani yungunkulu purami nyiyarningkjarra nganimpala-nyangu Mujuju-kurlangu kuruwarri, lawa. Ngari karnalu-nyarra wangkami yungunkulu purami wita Mujuju-kurlangu kuruwarriji.

²⁹ Nyampurrranya wita kuruwarriji-ka nguna Mujuju-kurlangu, ngulamipanya yungunkulu purami: ‘Nyiyarlangu yangka kuja kalurla Juwu-wangu-paturlu purranjarla kuyu yinyi kurapaka juju-kariki, ngulajulu yampiya ngarninja-wangurlu! Manulu kuyu yampiya ngarninja-wangurlu yangka kuyuju waninja rduly-pajirninja-warnu! Manu yangka kuja-ka yalyu karli kuyu pinjarla, ngulajulu yalyuju ngarninja-wangurlu yampiya! Manulu kalykuru-jarrinja-wangu nyinaya jungarni, warru wajirli-pinja-wangu!’ Kajinkili-jana nyampu-patu-mipa ngalya-kari Mujuju-kurlangu

kuruwarri purami, ngulaju kapunkulu jungarni-nyayirni manu ngurrjuyayirni nyina. Nyampunya ngula-jukurnalnu-nyarra wangkaja."

³⁰ Junga-juku, yangka wati-patu, yilyajalu-jana pipa-kurluju Yantiyuku-kurraju. Kujalu yukajarra kirri-kirra, ngulangkajulu-jana turnu-manu Kirijini-patuju, ngulalu-jana pipaju yungulku. ³¹ Junga-juku, Yantiyuku-wardingki-paturluju, pipajulu nyangu. Kujalu pipa nyangu, ngulangkuju-jana pirrjirdi-manu pirlirrpaju. ³² Junga-juku, ngula-jangkaju, yangka-jarra Jutuju manu Jilaja, Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-jarra, nyinajalpa-pala yalumpurla-juku kirringka tarnnga-nyayirni. Wangkajalpa-pala-jana jaru-kari jaru-kari Kaatu-kurlangu, ngulaju-pala-jana marriwa-karda pinarri-manu manu pirrjirdi-karda.

³³ Ngula-jangkaju, ngaka-karilkii, Jutujurlu manu Jilajarlu, jakuru-pungulku-pala-jana wurnakungartirli yapa yangka-patu Kirijini-patu. Ngulakungarntiji, wangkaja-wiyili-palang, "Yantalku-palarla jirrnganja Kaatuku rarralyapalku lani-wangu!" Junga-juku, yilyajalkulu-palang pina Jurujulumu-kurra-yijala yangka-patu-kurra nyanunu-nyangu-kurra wungu-warnu-patu-kurralku-yijala, yangka-kurra ngulangku kujalu-palang kamparru-wiyi yilyaja Yantiyuku-kurra. ³⁴ [Kala Jilaja, ngampurra-jarrija yalumpurlaku nyinanjaku. Kularla rdanparnu Jutujukuju.]

³⁵ Puurlu manu Parnapa, ngulajulpa-pala yalumpurla-juku tarnnga-juku nyinaja Yantiyukurla, ngulaju kirrtangi-patuku. Ngula-puruju, nyamu-jarra Puurlu manu Parnapa manu panu-kari Kirijini-patu, ngulangkujulpalu-jana warru yimi-ngarrurnu manu pinarri-manu jaru Jijaji Warlalja-Wiri-kirli Yantiyukurlaju.

Puurlu manu Parnapa-pala jarku yanu

³⁶ Ngula-jangkaju, kirrtangi-pardu-karirlalku, Puurlu wangkajarl Parnapaku, "Pinarli yani yangka-kurra jurrku-kurra kirri-patu-kurra yangka kujarli-jana nyurru-wiyi yimi-ngarrurnunjunu Yimi Ngurrju Jijaji Warlalja-Wiri-kirli. Ngula-kurranyarli pina-yani yungurli-jana nyanyi ngalikipurdangka-wati, kajikalu purami-juku-japa Jijaji."

³⁷ Ngula-jangkaju, Parnapaju wangkajarl Parndluku, "Nyampurlangurlu kanyi kurdu-warnu Jaanu Maarrku."

³⁸ Ngulakujurla Puurlu jukuru-jarrija, wangkajarl Parndlakuju, "Lawa, yangka kujalparli yangka kirringka yirdingka Pampiliyarla warrki-jarrija-wiyi, ngulaju-ngali yalumpurlu yampinja-yanu nyurru-wiyi jikajikarl. Kula-ngali jirrnganja lawa-manu warrkiji." ³⁹ Ngula-jangkaju, Puurlurlu manu Parndluku, wiljiwilji-manulkul-pala-nyanu. Ngula-jangkaju, jarnkulku-pala yanu. Parndluku milarminjarla kangu Jaanu Maarrku, ngulaju-pala warrkarnu pawurturla, ngula-kurluju-pala jingijingi yanu mangkuru wiringka ngurrara-kari-kirra yirdi-kirra Jipiriji-kirra. ⁴⁰ Puurlurlu jinta-kari wati milarminjarla kangu ngulaju yangkaju Jilaja. Yapa Yantiyuku-wardingki-patu Kirijini-patu, ngulaju yati-wangkajalpalu-janarla Kaatuku yungu-palang yimiri-nyayirnirli warrawarra-kanyi wurna-puruju. ⁴¹ Junga-juku, jirrnganjarl yarkaja Puurlu Jilajku jaaji-kari jaaji-kari-kirra ngurrara-jarra-kari-kirra yirdi-jarra-kurraju Jiriya-kurra manu Jilijiya-kurra. Ngulangkaju-pala-jana yapa panu-kari Kirijini-patu pirrjirdi-manu jaru wangkanjarlu yungulu Jijaji purami tarnngangku-juku.

¹ Puurlurlu manu Jilajarlu-pala yampija ngurrara yangka Jiriya, ngulgurlu-pala yarnkaja jirrama-kari-kirralku kirri-jarra-kari-kirra yirdi-jarra-kari-kirra Turrpi-kirra manu Lijirta-kurra. Yalumpurla kirringka Lijirtarla, ngulajulpa nyinaja kurdu-warnu yirdiji Timiji, ngulaju Kirijini yapa. Nyanungukupalangu nyinaja kirda-nyanu, ngulajulpa nyinaja Juwu Kirijini-yijala. Kala nyanungukupalangu kilda-nyanu, ngulajulpa nyinaja ngurrara-kari-wardingki Juwu-wangu, ngulaju palka-jarrija ngurukarirla yirdingkaju Kiirijirla. ² Yapangku panungku Kirijini-paturlu turnu-warnu-paturlu, kujalpalu nyinaja yalumpurla Lijirtarla manu kirri-karirla yirdi-karirlaju Yakuniyarla, ngulangkuju kalalu ngurrju-pajurnu Timiji. ³ Ngulakuju, Puurluju ngampurpa-jarrijarla yungu kanyi wurnangku kirri-kari kirri-kari-kirra. Yapangku Juwu-paturlu, kujalpalu yalumpurla warrukirdikirdi nyinaja kirri-kari kirri-karirla, ngulangkujulpalu milya-pungu Timiji kilda-nyanu, ngulaju Juwu-wangu Kiriji-wardingki kujalpa nyinaja ngarrka-kijirinja-wangu. Kujarlanya Puurlurlu ngarrka-kujurnu Timiji yungulu Juwu-patu-karirla rdakurl-kijirni. ⁴ Ngula-jangkaju-palangu jirrnga yarnkaja Puurlu Jilajaku manu Timiji. Kujalpa-palangu Puurlu jirrnga warru yukaja kirri-kari kirri-kari-kirra, ngulakuju kalalu-jana warrarda turnu-jarrija panu-kari Kirijini-patu Juwu-wangu-patu. Ngulangkujulpalu-jana yimi-ngarrurnu kuruwarri jalangu-warnu yangka kujalu Jurujulumurla Kurdungurlupatu Wiriwirirli manu jarlu-paturlu pipangka yirrarnu kuruwarri Juwu-wangu-kurlu, ngulanya nyarpparlu yungulu Kirijinirli Juwu-wangurlu pura Jijaji jungarnirli. ⁵ Junga-juku, yangka kujalpalu jaaji-kari jaaji-karirla turnu-jarrija, ngulaju-jana Kaaturlu pirrjirdi-manu pirlirrpaju yungulurla warrarda wala nyinami Jijajiki. Manu parra-kari parra-kari maya-kari maya-kari mukulu Kirijini-jarrija.

Puurlurlu nyangu yuruyururlu wati jinta Majatuniya-wardingki

⁶⁻⁷ Kujalpalu Puurlu manu Jilaja manu Timiji nyinaja Lijirtarla, ngula-jangkaju kapulu yantarla ngurrara-kari-kirra Yajija-kurra yungulu-jana Yimi Ngurrju Jijaji-kirli yimi-ngarrikarla. Kala lawa, Pirlirrpia Kaatu-kurlangurlu-jana warla-pajurnu ngula-kujakuju. Ngula-jangkaju, yarnkalu ngurrara-pardu-kari-kirra Mijiya-kurra, ngulajulu kulkurru-jarra-juku yarkaja jingijingi ngurrara-jarrakuju Piriiyaku manu Kalatiyaku, ngula-wanaju kulkurru-jaralu yanu. Kujalu yanurra yali-kirra ngurrara-kari-kirra Mijiya-kurra, ngulangkalkulu-nyanu yardajirri-wangkaja yungulu yantarla yatijarra jinta-kari-kirralku ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Pijiniya-kurra. Ngula-kujakulku-jana Jijaji-kirlangurlu Pirlirrpajulu yarda warla-pajurnu-yijala. ⁸ Ngula-jangkaju, yarda jingijingi yanu Mijiya-wana karlarra jinta-kari-kirralku kirri-kirraju Turaja-kurra kujalpa ngunaja mangkururla pirntinyarrarla yaliji kirri. ⁹ Kujalu yuka-jarra Turaja-kurra kirri-kirra, ngula-jangkarluju, jintangka mungkangka-juku nyangu Puurlurlu wati jinta yuruyururlu Majatuniya-wardingki kujalparla yuruyururlaju kutu-nyayirni karrija nyanungu-wana. Yali wati nyanunu Majatuniya-wardingki, ngulajulparla jaruju warlkirnin-jarla wangkaja kuja yuruyururlaju, "Yantarni nyampu-kurra Majatuniya-kurra yungunpa-nganpa yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju!" ¹⁰ Junga-juku, kuja nyangu Puurlurlu yuruyururlu, ngulaju milya-pungurnalu jaru Kaatu-kurlangu yuruyururlaju kuja-nganpa wangkaja Kaatuju, ngulanya yungurnalu-jana yimi-ngarrirrinjini Yimi Ngurrju Majatuniya-wardingki-patuku. Ngulakuju, nganimparnalu-nyanu yardajirri-wangkaja yungurnalu yani yangka-kurra Majatuniya-kurra, manurnalu-nyanu jungarni-manu jurnarrpaju wurnakungarntirli.

Yimi karnta-kurlu yirdi-kirliji Litiya-kurlu kuja Kirijini-jarrija

11 Kirri-ngirli Turaja-ngurlu ngularnalu warrkarnu pawurturla, ngularnalu yarnkaja ngapa wiri-wana pawurtu-kurluju, ngularnalu yukajarra ngurrara-pardu-kari-kirra yirdi-kirra Jamatiriji-kirra. Ngulangkajurnalu ngunaja jintaku mungaku. Ngula-jangkaju, yardarnalu yarnkaja pawurtu-kurlu-yijala ngapa-wana, ngularnalu jingijingi yanu ngapa mangkururlaju, yukajarrarnalu kirri-kari-kirralku jinta-kari-kirra yirdi-kirra Niyapulu-kurra. **12** Ngula-jangkaju, Niyapulu-ngeurlulkurnalu yarda yarnkaja wirlialku. Yanurnalu kirri-kirra wiri-nyayirni-kirralku yirdi-kirra Pilipaiy-kirra. Ngulaju wiri-nyayirni kirrilpa karrija Majatuniyarlaju, ngulaju Ruumu-wardingki-kirrlangu kirriji. Ngula-kurranternalnu yukajarra Pilipaiy-kirra, manu ngunajarnalu marnkurnpaku mungaku.

13 Parra-pardu-karirlalkurnalu wilypi-pardinjarla yanu kirri-ngirliji karru-kurralku, ngulaju Jarriityirla Juwu-kurlangu Parra-nyayirni-wangurla. Ngula-kurranternalnu yanu yungurnalu-jana yapa Juwupatu parlu-pinyi, kujalpalu Jarrirityi-karirla Jarrirityi-karirla nganta turnu-jarrija karru-wana Kaatuku wangkanjaku nganta. Kujarnalu ngula-kurra karru-kurra yanurra, ngulangkajurnalu-jana parlu-pungu karntakarnta Juwu-patu. Ngulangkajurnalu-jana pirri-maninjarla yimngarrurnu Jijaji-kirli. **14** Nyampurla turnu-warnurla, jintalpa karnta yirdiji Litiya nyinaja, ngulaju kirri-wardingki Tayatira-wardingki. Ngulangkuju kala-jana nyanungu-nyangurla warrkingkaju yungu talakupurdarlu mitirili ngurrju-nyayirni yalyuyalyu. Ngulangkuju kala warrarda puraja kuruwarri Kaatuk-kurlangu. Kujalpa-jana Puurlurlu yimngarrurnu Yimi Ngurrju yangka-patuku karntakarntaku, ngula-puruju Litiyaju Kaaturluju langaju rdilypirr-yungulku yungu Puurlu purdananyi yirriyirri-nyayirnirli. **15** Ngula-jangkaju, Litiya manu yapa nyanungu-nyangu warlalja, ngulajulurla panu-juku muku ngungkurnyinaja Yimi Ngurrjukuju Jijaji-kirlikiji. Kujarlaju, julyurl-yirrarninjarla papitaji-manulkurnalu-jana yalumpurla-juku karrungka. Ngula-jangkaju, Litiyaju-ngaampa wangkaja kuja, “Kajinkijili nyurrurla ngajuku ngungkurnyina kuja karnlarla junga-nyayirni ngaju wala nyina Warlalja-Wiriki Jijajiki, kujarlaju yantarnili ngaju-nyangu-kurra yuwarli-kirra yungunkulu ngulangkanya ngunami ngurrangkaju.” Kapurnalu yuwarli-karirla-jala ngunayarla, kala nyanungurluju warrarda-jukulpa-ngaampa payurnu manu payurnu. Junga-juku, yanurnalu nyanungu-nyangu-kurralku yuwarli-kirra ngunanjakuju Puurlu-pinkiji.

Pilipaiy-wardingki-paturlulu-jana yirrarnu rdakungka Puurlu manu Jilaja

16 Ngula-jangkaju, ngaka-karilki, nganimpajurnalu pina-yanu yangkakurra-yijala karru-kurra yangka kujalpalu Juwu-patu turnu-jarrija warrarda Kaatuku wangkanjaku. Kujalparnalu wapanja-yanu karru-kurra, ngula-puruju rdipijarni kamina-parlu ngulaju juju-kurlu palkangkakurlu, ngulaku kalarla marlaja wantiwantija jujukuju. Ngulaju warlaljalpa-jana warrki-jarrija yapa ngalya-kariki, ngulaju kalalu warrarda jinyijinyi-manu warrki, manu kala-jana ngari warrki-jarrija pirijina-piya. Ngulakuju kalalurla yanurnu yapa-patu-kariji payirn-injakungarnti yungu-jana ngayi wantiwantinjarla yirri-pura kaji-jana nyarrpa rdipimi ngaka ngurrju-japa, maju-japa. Junga-juku, kala-jana yimi-ngarrurnu jaruju talakupurdarlu. Ngula-jangkaju, kalalurla muku

puntarnu nyanungu-nyangurlulku wiriwirirli warlaljamarrirli talaju. Kujarlunga kalalu-nyanu talaju panu-manu manu wiri-manu. ¹⁷ Kuanganpa yangka karnta kamina rdipiija, ngulangku-nganpa puranja-yanu pardangirli-wanarlu Puurlu manu nganimpaa. Ngulajulpa purlanjinaanu pardangirli-wana ngulaju kuja jaruju, "Nyampurraju wati, ngulajulu Kaatu-kurlangu warrkini-patu! Warrki-jarri kalurla Kaatuku kuja-ka kankarlarra nyina wiri-jiki yapaku manu pirlirrpaa-kariki! Yimengarriini kalu-ngalpa nyarrparlu kuja kanganpa Kaaturlu muurl-mardarni tarnngangku-juku karlirr-yaninja-kujaku!" ¹⁸ Kujarlunga warrardalpanganpa puraja parra-kari parra-kari tarnngangku-juku purlanja-karra purlanja-karrarlu-juku. Kujarlakuju, Puurlujurla kulu-jarrijalku purlanja-kurraju, manu warirr-karrinjarlarla wangkaja jujukuju, "Yirdi-kirlirli Jijaji-kirlirli karnangku nyuntu jinyijinyi-mani, jurntarla wilyipi-pardiya nyampuku karntaku!" Junga-juku, kapanku-juku jurntarla wilyipi-pardiya jujuju.

¹⁹ Kujalu karnta yangka nyangu juju-wangulku yangkangku wiriwirirli warlaljamarrirli, ngulajulurla kulu-jarrijalku Puurlukuju. Manulpalu-nyanu kuja wangkaja, "Nyarrparlurlipa talaju mani nyampukurlangurlaju karnta-kurlangurla, kula-ka jujuju palkalku mardarni yangkaju wantiwantinja-kurlangu?" Ngula-jangkaju, Puurlu manu Jilaja, puuly-mardarnulkulu-palang, manulu-palang puuly-mardarninjarla wilil-kangu kulkurrirni-kirra kirri-kirraju, kujalpalu wiriwiri Ruumu-wardingki-patu nyinaja, ngula-kurranyalu-jana wilil-kangu. ²⁰ Kujalu-jana wiri-patu-kurra wilil-kangu, milki-yirrarnulu-jana Puurlu manu Jilaja wiriwiriki, manulu-jana wangkaja, "Nyampu-jarrarluju Juwu-jarrarlu kalu-nganpa warru kulukukuluku-mani nyampurlarluju kirringkarlu. ²¹ Manu kapala-jana warru pinarri-mani kuruwarri nyanungu-jarrakurlangu. Kala nganimpaa-nyangukuju kuruwarrikiji kapalarla nginji-wangka. Nganimpaju karnalurla warlalja-yijala nyina kirrikiji Ruumukuju nyurrurlu-patu-piya-yijala. Kulaparnalu rdakurl-kijikarla nyanungu-jarra-kurlanguju kuruwarriji manu purayarla."

²² Junga-juku, rdirri-yungulu-jana Puurluku manu Jilajaku jintakumarrirni-jiki kululku. Ruumu-wardingki-paturlu wiriwirrili, jurnarrpalu-jana jurnta larra-pungu palkangkaju, manulu-jana yurrkunyukulku wangkaja, ngulalpalu-jana yurrkunyurluju wilpinskyarrapakarnu ngalyipi-piya-kurlurlu Puurlu manu Jilajaju. ²³ Ngulajulupalangu pakarnu maju-karda-nyayirni nyurnu-karda. Manu ngulajangkaju, yirrarnulu-palangu rdakungka. Manulurla wangkaja jinta-karikiji yurrkunyukuju rdakukungarduyukuju, "Yirriyirrili-palangmuurlparlu warrawarra-kangka parnkanja-kujakuju!" ²⁴ Kuja-jana kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu, ngula-jangkarluju, kangu-palang Puurlu manu Jilaja kaninjarni rdakungkaju, ngulajulpa palangu kangu kaninjarni-nyayirni rdakungkaju yurltunpa-kari-kirra. Ngulangkajupalangu wirliya-jarraju yirrarnu kulkurru-jarra watiya-jarrarla rdalyku-jarraju jinta-maninjarla wayurnulku jayini-kirlirliji parnkanja-kujaku.

²⁵ Jintangka-juku mungangka kulkurru-karriji, Puurlu manu Jilaja wangkajalpa-palarla Kaatuku, manu yunparnulpa-palarla purlapa. Yapa panu-kari kujalpalu nyinaja kaninjarni rdakungka, ngulangkujulpalupalangu purda-nyangu wangkanja-kurra manu purlapa yunparninja-kurra. ²⁶ Ngula-puru-juku, walyaju yurnkuyurnku-jarrijalku, manu yuwarli rdakungka kaninjarni, ngulajulpa yurnkuyurnku-jarrija-yijala kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kurra. Manu tuwa-kari tuwa-kari mukulu

lakarn-pardija, manu jayini-jana muku rurruny-yanu jurnta yapa-ngurlu pirijina-ngurlu palka-ngurlu. ²⁷ Yangka yurrkunyu rdakukungarduyu, ngulaju yakarra-pardija jarda-jangka. Manu nyangu-jana tuwa-kari tuwa-karilki kujalu muku lakarn-pardija. Manngu-nyangu-nyanu, manngu-nyanjarla wangkaja-nyanu, “Ngaju-nyangurlu wiriwirirli kapujulu pinyi yirdija-ngarra mardalu pirijina-patu muku parnkaja rdaku-ngurluju.” Kujarlaju, junma kirrildilki-nyanu jangkardu wilyipi-manu warltirli-ngirli yungu-nyanu pantikarla laningki. Kala lawa, palka-jukulpalu nyinaja kaninjarni yurltunpa-karirla wuruly-parntkanja-wangu. ²⁸ Puurlurluju nyangu-juku kuja-nyanu junmaju jangkardu wilyipi-manu rdakukungarduyurlu. Ngulakujurla Puurluju purlaja kilji-nyayirni, “Yampiyangku pantirinja-wangurlu! Nyampu-juku karnalu palka nyina!”

²⁹ Junga-juku, rdakukungarduyuju purlaja-jana yurrkunyu-patu-kariki, “Jarrajulurla kangkarni!” Ngula-jangkaju, yukajarra kapanku yurltunpa-kurra Puurlu-kurlangu-kurra manu Jilaja-kurlangu-kurra. Manu mirdijir-ripijirrpi jarntarru pirri-manu-palang, ngulaju mirrmirr-karrijalpa lani-nyayirni. ³⁰ Ngula-jangkaju, karrinja-pardija, manu-palanglu nguru-yrrarnu Puurluku manu Jilajaku yurltunpa-pardu-kari-kirralku, payurnu-palanglu, “Nyarrpa-jarrimilkirna yunguju Kaaturlu muurl-mardarni tarngangku-juku karlirr-yaninja-kujaku?”

³¹ Puurlu manu Jilaja, wangkaja-palarla, “Kajinparla wala nyina Jijajiki Warlalja-Wiriki, Kaaturluju kapungku nyuntuju muurl-mardarni, manu kapu-jana nyuntu-nyangu warlalja muurl-mardarni-yijala yangka kuja kalu nyuntu-nyangurla yuwarlirla nyina.” ³² Ngula-jangkaju, Puurlurluju manu Jilajarlu, jarulku-pala-jana yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli Warlalja-Wiri-kirli yangkaku rdakukungarduyuku manu panu-kariki yapaku nyanungu-nyanguku warlaljaku kujalpalu nyinaja nyanungu-nyangurla yuwarlirla. ³³ Ngula-jangkaju, yangkangku rdakukungarduyurlu, kangu-palanglu yurltunpa-pardu-kari-kirra yalirlaju yangkangka rdakungka. Ngula-palanglu jurdu kirlka-manu wijinrla pakarninja-warnurla. Ngula-jangkaju, Puurlurluju papitaji-manu-jana yangka rdakukungarduyu manu nyanungu-nyangu warlalja ngapa-kurlurlu. ³⁴ Ngula-jangkaju, yangkangku rdakukungarduyurlu, kangu-palanglu nyanungu-nyangu-kurralku ngurra-kurra, manu-palanglu miyilki yungu. Kujalurla ngungkurr-nyinaja manu wala nyinaja Kaatuku, kujarlanya-jana miyaluju raa-pungu Kaaturluju.

³⁵ Ngakalku mungalyurru-karilki, yilyajalu-jana rdaku-kurra wiriwirirli Ruumu-wardingki-paturluju yurrkunyukungarduyu-patu wiriwiriji. Junga-juku, yaninarla wangkajalkulurla rdakukungarduyuku, “Puurlu manu Jilaja, pangkala-pala yaní warlangarrangarra-kurralku rarralypa.” ³⁶ Junga-juku, yangkajurla rdakukungarduyu yaninarla wangkaja Puurlukuju, “Wangkajajulu wiriwiri yungurnangkupala yilyami warlangarrangarra-kurra rarralypalku. Ngula-juku-pala yantalku wurulypa-juku rarralypa!”

³⁷ Ngula-jangkaju, Puurluju wangkaja-jana yurrkunyu-patukuju wiriwirkiji, “Wurra, kujaju lawa! Ngajaraju karlijarra nyina warlalja-yijala Ruumukuju. Nyanungurlu Ruumu-wardingkirli, kulalu-jarrangku kuwurtu-kurra-wiyi kangu wilpinskyarra-pakarninjakungartirli. Kularlijarra ngajarrarlu kuruwarri jintarlangu rdilyki-pungu Ruumu-kurlangu, lawa. Ngarili-jarrangku yangkaju kutu wilpinskyarra-pakarnu ngalyipi-piya-kurlurlu kulkurriini milparniwarrarla yapangka panungka! Ngula-jangkajulu-jarrangku rdakungalku yirrarnu. Jalanguju, ngajarra yungulparlijarra nganta wurulypa-juku yantarla rdaku-ngurluju. Lawa ku-

jakuju! Yajarninjintalu-jana yangka wiriwiri Ruumu-wardingki-patu yungulu yanirni nyampu-kurra yalala-yirrarninjakungarnti. Nyanungurlunya yungulalu-jarrangku yilyayarla ngajarraju."

³⁸ Junga-juku, yanulu-jana yangka-patuju yurrkunyukungarduyupatu wiriwiriji yajarninjaku Ruumu-wardingki-patuku wiriwirkiji. Yurrkunyu-patuju wangkajalu-jana, "Puurlu manu Jilaja, Ruumukuju kapala warlalja nyina nyurrurla-piya-yijala." Kujalu kuja jaru purda-nyangu yangkangku Ruumu-wardingki-paturlu wiriwirirla, kujarlajulu lani-jarrija-nyayirni. Yampiyarlalu-palangu pakarninja-wangurlu.

³⁹ Ngula-jangkaju, yanulu yangkaju wiriwiri rdaku-kurra yalala-yirrarninjaku Puurluku manu Jilajaku. Ngulalu-palangu yalala-yirrarnu, manu yarlu-kurralku nguru-yirrarnu. Wangkajalu-palangu, "Ngula-juku yampi-pala nyampuju kirri! Yantalku-pala!" ⁴⁰ Junga-juku, Puurlurlu manu Jilajarlu, yampijalku-pala rdakuju. Pina-pala yanu yangka-kurra-yijala karnta yangka kujalpa yirdiji nyinaja Litiya, ngulakurlangu-kurra-yijala yanu-pala pina. Ngulangkaju, turnu-jarrijalu-jana Kirijini-kariyi-nyanu-patukulku. Jaru-wiyilpa-pala-jana wangkaja, kujarlu wangkanjarlu yungu-pala-jana pirrjirdi-mani pirlirrpaju. Ngula-jangkaju, wurnalku-pala yarnkaja Pilipayi-ngirlijji.

17

Tijilunika-wardingki-patulu-palangu kulu-jarrija Puurluku manu Jilajaku

¹ Kuja-pala-jana yampinja-yanu yangkangka Pilipayirla Puurlurlu manu Jilajarlu, ngula-ngurluju-pala yarnkaja karlarra kirri-kari-kirralku Tijilunika-kurra. Ngulaju-pala jingijingi yanu kirri-jarrarla yirdi-jarrarlaju Yampipulirla manu jinta-karirlaju Yapuluniyarla. Yukajarralku-pala kirri-kirraju Tijilunika-kurra. Ngulangkajulpa jinta jaaji karrija Juwukurlangu. ² Nyarrpara-wana-puka kujalpa Puurlu warru wapaja wurna kirri-kari kirri-kari-wana, ngulaju kala warrarda yanu jaaji-kirra Juwukurlangu-kurra Jarrirtiyi-kari Jarrirtiyi-karirla Parra-nyayirni-wangurla. Kuja Tijilunika-kurra yanurnu, ngularlangurla yanu jaaji-kirraju Jarrirtiyipatuku marnkurrpaku. Ngulangka jaajirla, Puurlurlulpa-jana pinarri-manu Kaatu-kurlangu jaru Payipulu-jangka. Kala-jana milki riiti-manu manu yimi-ngarrurnu. ³ Milki-wangkanjarla-jana warraja-manu jaruju Kaatu-kurlanguju yungulu milya-pinjarla langa-kurra-mani. Kalajana kuja wangkaja jaruju, "Mijaya yangka Yapa-nyayirni-wangu kuanganpalu nyurru-wiyi Kaaturlu jangku-pungu, ngulaju kujalurla nyurru-wiyi marlaja wangkaja Mijaya-kurru jaru jarukungarduyupatu, ngulajulu wangkaja kuja, 'Kapu-nyanu Mijayarlù murrumurru purda-nyanyi nganta, kapu ngula-jangkaju palimi. Ngula-jangkaju, kapu pina-yijala wankaru-jarri nganta.' Junga kujaju! Yali Jijaji, ngulaju Mijaya! Ngulanya karna-nyarra yimi-ngarrirni." ⁴ Kujalu Puurlu purda-nyangu kujakurra wangkanja-kurra, ngulakujulurla jarukuju ngalya-kariji yapaju ngungkurr-nyinaja junga-nyayirni kujalpa-jana jaruju yimi-ngarrurnu. Ngularlangulu Kirijini-jarrija Puurlu-piya manu Jilaja-piya-yijala. Manu ngalya-kari yapa Kiiriji-wardingki, kuja kalalu puraja Kaatu-kurlangu kuruwarri kamparrulwu-wiyi, ngularlangulu Kirijini-jarrija. Manu ngalya-kari karntakarnta, kujalpalu-jana wiriwiri nyinaja Tijilunika-wardingkipatuku yalirla kirringka, Kirijini-jarrijalu-yijala.

⁵ Kujalu-palangu panulku marlaja Kirijini-jarrija Puurluku manu Jilajaku, kujarlaju Juwu-paturlujulu-palangu ngurru-nyangulku, manulu-palangu kulu-jarrija. Ngula-jangkaju, warrulkulpulu-jana turnu-manu

wati-patu warrkini-wangu-patu kuja kalalu ngawungawu nyinaja jaapukari jaapu-kari-wana kulukupurda. Ngula-jangkaju, warrulu-jana jinyijinyi-manu ngalya-kari Tijilunika-wardingki-patu yungulu-palangu jintawarlayirliku pakarninjintarla Puurlu manu Jilaja. Ngula-jangkaju, jintawarlayijkili parnkaja yuwarli-kirra Jajana-kurlangu-kurra yungulu-palangu Puurlu manu Jilaja parlu-pungkarla kula-nganta palka. Yungulu-palangu puuly-mardakarla, puuly-mardarninjarla kangkarla wiriwirikirra Kanjulu-patu-kurra. ⁶ Kujalu-palangu yuwarlirla lawa-nyangu Puurluku manu Jilajaku, ngulajulu-jana Jajana manu yapa panu-kari Kirijini-patu-yijala puuly-mardarni, ngulalkulu-jana wilil-kangu yangkakurraju Kanjulu-patu-kurra wiriwiri-kirra. Ngulajulu-jana kuja purlaja wiriwiriki manu panu-kariki Tijilunika-wardingki-patuku, "Yali-jarrarlu Puurlurlu manu Jilajarlu, kulu kapala wiri-mani kujarla yalarnirla ngurujarraranypa majungku manu nyampurla kirringka ngalipa-nyangurla! ⁷ Manu nyampurlulpa-palangu Jajanarlu mardarnu nyanungu-nyangurla yuwarlirla ngurrangkaju. Nyampurrarluju watingkijili rdilyki-pungu kuruwarriji Ruumu-wardingki Kingi-kirlangu. Kala nyampu-jarrarlu wati-jarrarlu, yimi-ngarrirni kalu-ngaarpa jinta-kari kingi-kari nganta yirdiji nganta Jijaji." ⁸ Kujarluju jarungku, yardalu-jana juturnu yangka-yijala Kanjulu-patu manu ngalya-kari yapa kulukungarnti, ngulaju yardalu-jana kulu-jarrija-nyayirnu Puurluku manu Jilajaku manu Kirijini-patukarikiji. ⁹ Manu ngula-jangkaju, wangkajalu-jana yarda Kanjulu-patuju Jajanaku manu nyanungu-nyanguku puntuksi, "Kajinkili-nganpa tala wiri yinyi, ngulaju karnalu-nyarra yampimi kulu-wangurlulku manu iilyami rarralypalku." Junga-juku, Jajanarlu manu nyanungu-nyangurlu puntu-paturlu, yungulkulu-jana talaju, ngula-jangkaju, yampijalkulu-jana rarralypalku.

Puurlu manu Jilaja-pala yanulku kirri-kari-kirralku yirdi-kirraju Piriya-kurra

¹⁰ Jintangka-juku mungangkaju wanta yukanja-warnurla, iilyajalu-jana Puurlu manu Jilaja manu Timiji panu-karirli Kirijini-kariyi-nyanupaturlu yungulu yani karlarra kirri-kirra yirdi-kirraju Piriya-kurra. Kujalu yukajarra Piriya-kurra, ngulajulu jingijingi yanu jaaji-kirra Juwukurlangu-kurra Piriylaju. ¹¹ Piriya-wardingki-patuju, ngulajulpalurla ngurruj rarralypa yapaju nyinaja Puurluku Tijilunika-wardingki-patupiaya-wangu. Ngulajulu purda-nyangu Puurluju wangkanja-kurraju langangku rdilypirrpa-nyayirnirli manu langarrparlu. Kujalpa-jana Puurlurlu milki riiti-manu jaru Payipulurla, manulpa-jana milki-wangkaja, ngulajulu purda-nyangu ngampurrparlu manu wardinyirli. Ngulajangkarluju, kalalu parra-kari parra-kari jarkujarnku miimii-nyangu jaruju Payipulurlaju yungulu Puurluju milya-pinyi junga-japa kujalpa-jana yimi-ngarrurnu jaru. ¹² Ngula-jangkaju, ngungkurr-nyinajalurla panukari Juwu-patu-kari yangka kujia-jana Puurlurlu yimi-ngarrurnu jaru Jijaki-kirli. Manu panu-karilirla ngungkurr-nyinaja Kiriji-wardingki-patu Juwu-wangu-patu, ngalya-kari karntakarnta wiriwiri, manu ngalya-kari wati-patukiriji-wardingki-patu-yijala.

¹³ Tijilunika-wardingki-paturlu Juwu-paturlulu jaru purda-nyangu Puurlu-kurlangu kujalpa-jana yimi-ngarrurnu nganta jaru Kaatu-kurlangu Piriya-wardingki-paturlangku nganta. Kujalu purda-nyangu kuja jaru, ngulajulu yarkaja ngalya-kari Piriya-kurraju. Kujalu yukajarra kirri-kirra Piriya-kurra, ngulangkaju wangkajalu-jana Tijilunika-wardingki-patuju Piriya-wardingki-patuku kuja, "Nyiyaku kankulu-jana purda-nyanyi manu mardarni nyampu-patuju iilyanja-wangurlu?"

Kujarlunyalu-jana juturnu jarungkuju kulukukuluku-maninjakuju.

¹⁴ Kujalu-jana Kirijini-paturlu purda-nyangu jaru Tijilunika-wardingki-patu-kurlangu kulu-kurra wangkanja-kurra, ngula-kujakuju wuruly-yilyajalu-jana Puurlu manu ngalya-kari yapa ngapa-kurra mangkuru wiri-kirra pirntinyarra-kurra, ngulangkanya yungulu pawurtu-kurlu yani mangkuru-wana kurlirra kirri-kari-kirralku yirdi-kirra Yajana-kurra. Kala Timiji manu Jilaja, ngulajulpa-pala nyinaja yangkangka-juku Piriayrla.

¹⁵ Kuja-jana Puurlu jirrngaŋga yukajarra Yajana-kurra, ngulangka-juku jupu-karrija, manu-jana jupu-karrinja larla wangkaja ngalya-karikilki yapaku, “Yantaluu pina Piriya-kurra, yimi-kangkalu-jana ngaju Jilajaku manu Timijiki, yungu-pala yanirni kapanku nyampu-kurra. Ngajuju kapurna-palangnu nyampurla-juku pardarni.” Junga-juku, yangkangkuju yapangku ngalya-karirla, yampinja-yanulu Puurluju yalirla-juku kirringka Yajanarla, nyanungujulu pina-yanu yimi-kirli yangka-kurra-yijala Piriya-kurra.

Puurlulu-jana yimi-ngarrurnu jaru Jijaji-kirli Yajana-wardingki-patuku

¹⁶ Kujalpa-palangnu Puurlu pardarnu Jilajaku manu Timijiki yalirla kirringka Yajanarla, ngulangkaju kala-jana warru nyangu pirli-kari pirli-kari jukajuku-karrinja-kurra yirdiyi-kari yirdiyi-kari-wana, ngulaju juju-kari juju-kari-kurlangu, kula Kaatu-kurlangu. Kujalpa-jana nyampurra nyangu, ngulakaju kala-jana kulu-jarrija-nyayirni. ¹⁷ Kujarlaju kala-jana Juwu-kurlangurla jaajirla yimi-ngarrurnu jaru Juwu-patukuju manu ngalya-kariki Juwu-wangu-patukuju, yangka kuja kalalu kuruwarri Kaatu-kurlangu puraja. Kala-jana puta kangkuly-yirrarnu manu pinarri-manu yungulurla ngungkurr-nyinayarla Jijajiki. Ngulaju kala parra-kari parra-kari Puurluju yanurnu kulkurru-jarra kirringkaju yarlu wiri-kirra japingi-kirlangu-kurra, ngularlangurla kala-jana puta kangkuly-yirrarnu manu putaputa pinarri-manu yungulurla Jijajiki ngungkurr-nyinayarla.

¹⁸ Yalirla yangkangka jintangka-juku kirringka, nyinajalpalu wati-patu panu-nyayirni turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari rdirrinypa-nyayirni pinarri-patu. Jinta-kari turnu-warnu-kari ngulaju yirdiji Yipikuriya-patu. Jinta-kari turnu-warnu-kari ngulaju yirdiji Tuwiki-patu. Ngulangkuju kalalu putaputa kangkuly-yirrarnu nyanungu Puurluju yungu nganta Jijaji yampiyarlalku manu yungu nganta purayrala nyanungu-patukurlangulku kuruwarriji. Kala lawa, Puurluju kala-jana kuja wangkaja, “Ngajuju karna pura Jijaji yangka Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu kuja yangka Kaaturlu wankaru-manu pina palinja-warnuju.” Kujalu Puurlu purda-nyangu wangkanja-kurra wati-paturlu yangka-jarra-jangkarlu turnu-warnu-jarra-jangkarlu, ngalya-karijilpalu wangkaja ngulaju kuja, “Nyampuji wati ngurrpa-nyayirni, ngari kanyanurla pulka-pinyi mil-parniwarrarla milkarraku. Nyarrpa kanganpa kujaju wangka?”

Manu panu-karijilpalu wangkaja kuja, “Nyiya kanganpa jukuripa yimi-ngarrirni? Marda kanganpa jinta-kari putaputa yimi-ngarrirni jukuripa-kari ngurrara-kari-jangka nyanungu-nyangu marda.” Kujarlujulpalu Puurlu wangkanja-kurra kanginy-pungu. ¹⁹ Yangka-jarra-jangka turnu-warnu-jarra-jangka, wati-patujulurla wangkaja Puurlukuju, “Rdanpakannga yungurlipa-jana yani Kanjulu-patuku jaruku wangkanjaku kuja kalu-nyanu turnu-jarrinjarla wangka pirlingka Kanjulu-kurlangurla yirdingkaju Yariyapukurla. Ngulangkanya yungurnalu pinarri-jarri nyuntu-nyanguku jukuripa-kariki jalangu-warnuku. ²⁰ Kuja kanpa-ngaŋna warrarda yimi-ngarrirni yangka wati nyanungu Jijaji, kuja nyanungukupalan-gurlu yirdingki Kaaturlu wankaru-manu pina palinja-warnuju, kula karangkulu kuja-kurrajju milya-pinyi jaruju. Nyampuji jinta-kari jaru yun-

gurnalu langa-kurra-mani." Kujanyalurla wangkaja Puurlukuju. ²¹ Kala yangka-patu Yajana-wardingki-patu manu ngurrara-kari ngurrara-kari-jangka kalalu turnu-jarrija warrarda, ngulangkaju kalalu-nyanu parra-kari parra-kari jaruju warrarda yirri-puraja yimi-kari yimi-kari yapa-kari yapa-kari-kirlangu, kuja kalalu-nyanu wangkaja.

²² Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurluju rdanparnulkku-jana yangka-jarra-jangkakuju turnu-warnu-jarra-jangkakuju wati-patukuju, manulu yantu pirli-kirra yirdi-kirraju Yariyapuku-kurra. Yalirla pirlingka, Puurluju karrijalpa kamparrurla Kanjulu-paturlaju. Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurlu-jana wangkaja, "Nyurrurla wati-patu Yajana-wardingki-patu, ngulaju karna-nyarra nyurrurlaju milya-pinyi kuja kankulu-jana yirriyirri-nyayirnirli pura kuruwarri-kari kuruwarri-kari manu jukurrrpa-kari jukurrrpa-kari nyurrurla-nyanguju. ²³ Yangka kujalparna nyurrurla-nyangurla kirringka warru wapaja, ngulajulparna-jana warru nyangu maralypi-kari maralypi-kari, ngulangka kuja kankulu-jana purlapa pinyi jukurrrpa-kari jukurrrpa-kariki. Jinta-karirla yuwarli maralypirla kujarna yukaja, ngulangkajurna pirla lalypa wiri-nyayirni parlu-pungu yirdi-kirrili, ngulangka kuja kankulurla kuyu kurapaka purra yaliki jukurrrpaku. Yirdi yalumpu ngulaju 'Jukurrrpa Yiruyuru Milya-pinja-wangu'. Ngulaju ngula-juku! Yangka kuja kankulu jukurrrpa purami kanginy-pinja-wangurlu ngurrpangku-juku, ngula-kurlu kapurna-nyarra warraja-maninjarla yimi-ngarrirni manu pinarri-mani. ²⁴ Nyanungu yali jukurrrpa kuja kankulu kanginy-pinyi, ngulaju yirdiji 'Kaatu', ngulangkuju ngarrmirninarla ngurrju-manu walya manu nyiyarningkijarra kuyu-kari kuyu-kari manu yukuri-kari yukuri-kari. Ngulakuju nyanungu-juku-ka Warlalja-Wiriji nyina yalkiriki manu walyaku. Ngulaju kula-ka nyina yuwarli maralypirla jukurrrpa-kari-piya yangka kuja kalu watingki ngantirni yuwarli, kula-ka ngulangka nyina, lawa. ²⁵ Nyanungu-ka nyiyarningkijarrakuju Warlalja-Wiri nyina. Nyiyarliparla yinyi nyanungukuju yimiri-maninjakuju? Lawa! Nyanungurluju-ka nyiyarningkijarra mardarni. Nyurru-juku-ngalpa yungu nyiyarningkijarraju nyanungurluju ngalipakuju. Manu kanganpalpa nyanungurlu-juku wankaruju yinyi ngaany-kijirninjakuju.

²⁶ "Nyurru-wiyi lawangka-wiyi yapa-wangurla-wiyi, ngulaju Kaaturluju jungarni-manu jaru turnu-warnu-kari turnu-warnu-kariki nyangurla yungu-jana pirri-yilya nguru-kari nguru-kari-kirra. Ngulaju-jana mangnu-nyangu nyanungurlu-juku Kaaturluju yungulu jarkujarnku nyinami nyanungurra-nyangurla-juku ngurrara-kari ngurrara-karirla. Junga-juku ngurrju-manu jinta-wiyi wati. Ngula-jangkaju, jinta-jangka wati-jangka ngurrju-manu-jana turnu-kari turnu-kari yapa-kari yapa-kari maru, kardirri, walyawalya, yalyuyalyu, karntawarrakarntawarra. Ngulaju-jana jarkujarnku pirri-yilyaja kuja-purda kuja-purda nguru-kari nguru-kari-kirra ngulaju ngurujarraranyparla. ²⁷ Nyiyaku-jana kuja kujarluju Kaaturluju pirri-yilyaja yapaju? Ngulangkuju yungulurla warru warrirni milpa-parnta-piyarlu, ngulangkuju yungulu warru warrirninjarla parlu-pinyi nyanungulku. Ngulaju ngula-juku, kula-ka Kaatuju wurnturu wuruly-nyina, kutu-ka nyina ngayi. ²⁸ Nyurnunyurnu-patu kalalu kuja wangkaja, 'Ngalipa karliparla marlaja nyina wankaru Kaatuku, manu karliparla marlaja warru wapa.' Manu nyurrurla-nyangu-paturlu yapancku jarukungarduyu-paturlu kalalu yunparnu kujarlu, 'Ngaliparlangu karliparla nyina kurdukurdum nyanunguku.' ²⁹ Ngulaju junga. Junga karliparla ngalipaju nyina kurdukurdum Kaatu-kurlangu. Kujarla, kulaiparlipa nyarrparlu manngu-nyangkarla Kaatuju jukurrrpa-kari-piya yangka pirla ngurrju-maninja-warnu kuja kankulu yurrrparninjarla karaly-mani

nyurrurlarluju kawurlu-jangka marda pirli yaltiri-jangka marda pirli-kari-jangka marda. Lawa kujakuju. Kula-ka Kaatuju nyina nyampurra-piya pirli-kari pirli-kari-piya, lawa!

³⁰ “Nyurru-wiyi kamparru-wiyi, Kaatuju wangkaja kuja, ‘Yangka kuja kajulu yapangku ngurrpangku kanginy-pinyi, ngulaju ngula-juku. Ngaju karna-jana yampimi murrumurru-maninja-wangurlu.’ Kala jalanguju, Kaatuju kangalpa wangka ngalipakuju panukuju ngulaju kuja, ‘Yampiyalu nyiyarningkijarraju majumajuju puranja-wangurlu, manujulu pina-yaninjarla yalala-yirraka ngaju! ³¹ Junga kujaju. Kaaturluju nyurru-juku jaru jungarni-manu yapaku miimii-nyanjaku. Ngakaju kapu-ngalpa jarkujarnku miimii-nyanyi kuwurtukungarduyu-piyarlu yirriyirri-nyayirnirli jungarni-nyayirnirli. Ngulakuju nyurru jinta wati milarnu yali Jijaji. Nyarrrparlurlipa milya-pinyi nyampuju wati junga-japa? Ngulaju karlipa milya-pinyi yangka kuja Jijaji Kaaturlu wankaru-manu pina palinja-warnu, ngulanya milarnu ngalipakungarnti jarkujarnku miimii-nyanjakungarnti.”

³² Yangkangku Yajana-wardingki-paturlu Kanjulu-paturlu, kujalu purda-nyangu Puurlu kuja-kurra wangkanja-kurra, yangka kuja Kaaturlu pina-wankaru-manu nganta Jijaji palinja-warnuju, ngulakujulurla ngalya-kariji manyu ngalarrija. Panu-kari ngalya-kari yapa ngulajulurla ngurrju wangkaja, ngulaju kujalurla wangkaja, “Yungurnangkulu parra-karirlalku yarda purda-nyanyi ngurrju jaru nyuntu-nyangu.” ³³ Junga-juku, ngula-jangkarlu, Puurlurluju yampinja-yanulku-jana yapaju. ³⁴ Yangka ngalya-kari wati-patu-kari Yajana-wardingki-patu-kari, ngulajulurla ngungkurnyinaja jarukuju Puurlu-kurlangukuju kuja-jana yangka yimi-ngarrurnu, ngulakujulurla marlaja Kirijini-jarrija. Manu jinta-kari yirdiji Tiyuniji kanjulu-pardu, ngularlangu Kirijini-jarrija. Manu ngula-jangkaju, jinta-kariji karnta yirdi Tamari, ngulaju nyanungurlangu Kirijini-jarrija-yijala, manu ngalya-karirlangu.

18

Puurlurluju yampinja-yanulku yangkaju kirri yirdi Yajana, ngula-njurluju yarnkaja karlarra kirri-kari-kirralku yirdi-kirraju Karinji-kirra. 2-3 Ngulangkajulpa nyinaja wati-kari Juwu yirdi Yakila nyanungu-parnta-kurlu karnta-kurlu yirdi-kirli Pirijila-kurlu. Ngulaju-pala yukajarni ngurrara-kari-jangka yirdi-jangka Yitili-jangka, ngulaju-pala kamparrupardu-juku yukajarni Karinji-kirraju, ngulaju kamparru-juku Puurlukuju. Nyampu Yakila ngulaju palka-jarrija manu wiri-jarrija ngurrara-karirla yirdingka Puntijarla. Karinji-wangurla-wiyi ngulajulpa-pala nyinaja Yakila manu nyanungu-parnta karnta kirri-karirla yirdingka Ruumurla, ngulaju ngurrararla yangkanga yirdingka Yitilirla. Parrangka jintangka, kingi yirdi Kulurdiya, ngulangkuju-jana jinyijinyi-manu panu-juku Juwu-patuju kirriki yampinjakuju. Kujarlanya-pala yanu Yakila manu Pirijila yali-kirraju kirri-kirra Karinji-kirraju. Ngulangkanya-palangu yaninjarla Puurlurluju parlu-pungu. Parlu-pinjarjalpalpa-palangu jirrnanga nyinaja yalumpurla-juku yuwarlirla nyanungu-jarra-nyangurla-juku. Ngulangkarluju jintangkarlu-jukulpulu kalukulkul ngurrju-manu marnkurrrparlu-juku warrkingkarlu. ⁴ Yalumpurla kirringka, Puurluju kala warrarda yanu

¹ Puurlurluju yampinja-yanulku yangkaju kirri yirdi Yajana, ngula-njurluju yarnkaja karlarra kirri-kari-kirralku yirdi-kirraju Karinji-kirra. ²⁻³ Ngulangkajulpa nyinaja wati-kari Juwu yirdi Yakila nyanungu-parnta-kurlu karnta-kurlu yirdi-kirli Pirijila-kurlu. Ngulaju-pala yukajarni ngurrara-kari-jangka yirdi-jangka Yitili-jangka, ngulaju-pala kamparrupardu-juku yukajarni Karinji-kirraju, ngulaju kamparru-juku Puurlukuju. Nyampu Yakila ngulaju palka-jarrija manu wiri-jarrija ngurrara-karirla yirdingka Puntijarla. Karinji-wangurla-wiyi ngulajulpa-pala nyinaja Yakila manu nyanungu-parnta karnta kirri-karirla yirdingka Ruumurla, ngulaju ngurrararla yangkanga yirdingka Yitilirla. Parrangka jintangka, kingi yirdi Kulurdiya, ngulangkuju-jana jinyijinyi-manu panu-juku Juwu-patuju kirriki yampinjakuju. Kujarlanya-pala yanu Yakila manu Pirijila yali-kirraju kirri-kirra Karinji-kirraju. Ngulangkanya-palangu yaninjarla Puurlurluju parlu-pungu. Parlu-pinjarjalpalpa-palangu jirrnanga nyinaja yalumpurla-juku yuwarlirla nyanungu-jarra-nyangurla-juku. Ngulangkarluju jintangkarlu-jukulpulu kalukulkul ngurrju-manu marnkurrrparlu-juku warrkingkarlu. ⁴ Yalumpurla kirringka, Puurluju kala warrarda yanu

Jarrirtiyi-kari Jarrirtiyi-kari jaaji-kirraju Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangkaju, Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu, putaputalpa-jana kangkuly-yirrarnu manu kurruly-yirrarnu jaru-kurlurluju yungulurla nyanun-gurlangu ngungkurr-nyinayarla Jijajikiji.

⁵ Kuja-pala Jilaja manu Timiji yanurnu Karinji-kirra nguru-kari-jangka Majatuniya-jangka, ngula-jarra kuja-palarla rdipiija Puurluku, ngula-jangkaju jintangkalkulpa wartardi-jarrija Jijaji-kirlangurla jarungka. Ngulajau kala-jana parra-kari parra-kari jaruju yimi-ngarrurnu Jijaji-kirliji Juwu-patukuju, ngulajau kuja kala-jana wangkaja, “Yangkaju Jijaji ngulajau Mijaya, yangka kuja-ngalpa Kaaturlu nyurru-wiyi jangku-pungu yilyanjarnikingarntirli.” ⁶ Yali-patu Juwu-patu, ngulajulpalurlajinta jukuru-jarrija Puurlukuju jarukuju, manu ngula-jangkajulpalu warlkanji-pajurnu. Junga-juku, Puurlu-nyanurla jurnarrpaku yarkaja palkangkaku nyanungu-nyangurlaku, manu ngulangkaju jurnarrpa-ngurluju lurlurl-pungu walyalku wangkanjakungarntirli. Ngula-jangka, yarda-jana wangkaja, “Putarna-nyarra pinarri-manu jaru-kurlurluju manu puta kangkuly-yirrarnu nyurrurlaju. Kajinkilirla Kaatukuju jurnta nyina kuja-purda-kari tarnnga-kari, ngulajujulu yampiya wakirninja-wangurlu. Jalangu-warnurluju kapurna-jana yimi-ngarrirni Juwu-wangu-patu-mipakulu.” ⁷ Junga-juku, yampinja-yanulku-jana Juwu-patuju. Ngula-jangkaju yanu Puurluju jinta-kari-kirlangu-kurralku wati-kari-kirlangu-kurra Juwu-wangu-kurlangu-kurra yuwarli-kirraju yirdi-kirlangu-kurraju Tijiti Jujutu-kurlangu-kurra. Nyampurluju watingkilpa puraja Kaatu-kurlangu kuruwarri, ngulakuju karrijalparla yuwarliji wurnturu-wangu kutu-nyayirni jaaji-pirdi Juwu-kurlangu-pirdi. Ngulangkanyalpa Puurluju nyinaja. ⁸ Jinta-kariji watilpa nyinaja yirdiji Kiripiija, ngulajau nyinajalpa jaajikingarduyu wiri Juwu-kurlanguku jaajiki kamparrurla. Ngula-kurlangujulpalurla ngungkurr-nyinaja Warlalja-Wiri Jijajiki nyanungu-parnta manu nyanungu manu nyanungu-nyangu kurdukurdu. Panungkulu Karinji-wardingki-paturlu yapangku, kujalu purda-nyangu Puurluju jaru-kurlu Jijaji-kirli, ngularlangujulurla ngungkurr-nyinaja Jijajiki. Ngula-jangkaju, ngapangkalpa-jana七月url-yirrarninjarla papitaji-manu Puurluluju.

⁹ Ngaka-pardu-karilki munga-karirlalku, Puurluluju nyangu Warlalja-Wiri Jijaji yuruyururlu, ngulajurla kuja wangkaja Jijaji Puurlukuju, “Lani-wangu-jana jurnta nyinaya waparlku nyampukuju yapaku Karinji-wardingki-patuku. Ngulakuju ngaju-nyangu-jana jaru yimi-ngarrika waparlkurlu ngarrurda-wangurlu rdiily-parntanka-wangurlu.

¹⁰ Ngajurnangku palka, kapurnangku warrawarra-kanyi. Kujarlaju, kulangku nganangku yapangku murrumurru-mani ngaju-nyangurlaju. Nyampurlaju kirringka, ngulajau kalu panu nyina ngulajau ngaju-nyangu yapaju. Ngularlangurlu kapungkulu nyuntuju warrawarra-kanyi yapaku-kari-kijakuju.” ¹¹ Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurluju nyinaja jintaku yukuriki manu jika-palaku kirntangiki yalumpurlaju kirringka. Ngulangkajulpa-jana pinarri-manu yapa panu-jarlu jarungku Kaatu-kurlangurlu.

¹² Ngula-puruju, yangka kingi wiri-jarlu Ruumu-wardingki, ngulangkuju wati jinta milarnu yirdiji Kaliyu yungu-jana nyina wiri-yijala yapaku ngurrara-kari-wardingki-patuku yirdi-wardingki-patukuju Kiiriji-wardingki-patuku. Yangkangka kirringka Karinjirla kujalpa Puurlu nyinaja, ngulangkajulurla Juwu-patuju jangkardu turnu-jarrija, manulu ngula-jangkarluju Puurluju puuly-mardarninjarla kangu kuwurtu-kurra yangka Kaliyu-kurlangu-kurra. ¹³ Kujalurla Juwu-patu jirranganja yukaja

kuwurtu-kurlangu-kurra, ngulangkajulurla kuja wangkaja Kaliyukuju, "Nyampu kanpa nyanyi wati kuja-ka karri, ngulaju kajana jaru-kari-kirlirlik yapa panu-juku pinarri-mani manu kuja-purda-mani, manu kajana putaputa kangkuly-yirrarni yungulu purami Kaatu-kurlangu ku-ruwarri jarrwararlu!" Kujanyalurla wangkaja Juwu-patuju Kaliyukuju.

¹⁴ Ngula-jangkaju, Puurlulkurla wangkaja puta, ngulaju Kaliyurluju wurra-manu manu wurulypa-manu. Ngula-jangkaju, Kaliyulku-jana wangkaja Juwu-patuku, "Kaji nyampu wati karlirr-yantarla kuruwarri-la Ruumu-kurlangurla, manu kaji yaparlangu pungkarla tarnnga-kurra, ngulaju kapurna-nyarra Juwu-patuju purda-nyangkarla wurra-maninja-wangurlu manu yirriyirri-nyayirnirli. ¹⁵ Kala nyurrurla kuja kankujulu wangka Juwu-patu nyampurlu nganta watingki kuja rdilyki-pungu nyurrurla-nyangu kuruwarri, manu kuja kajana nganta puta kangkuly-yirrarni kuruwarri-kijaku nyurrurla-nyangu-kujaku warlalja-kujaku, ngulaju kula ngaju-nyangu. Yalumpuju nyurrurla-nyangu. Ku-jarla-ju, nyurrurla-paturlulu yimiji jungarni-manta nyampukuju watikiji kuja-ka karri, manulu miimii-nyangka nyurrurlarlu ngurrju-japa marda maju-japa marda."

¹⁶ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Kaliyuju nyanungu-nyangu-patukulku yurrkunyuku, ngulaju kuja-jana wangkaja, "Muku yilyayalu-jana nyampu yapa yarlu-kurra nyampu-ngurlu kuwurtu-ngurlu!" Junga-juku, mukulu-jana yilyaja panu-juku. ¹⁷ Yangka kujalu-jana yurrkunyurlu muku yilyaja yarlu-kurra yapa panu-jarlu, ngulangkujulu parlu-pungu jinta-karilki wati-kari yirdiji Jajini, ngulakulu puuly-mardarninjarla pungu mur-dungku yarlungkaju yuwarlirla kuwurturla ngayingayi-juku. Nyampuju Jajini, ngulajulpa-jana wiri nyinaja jaajikingarduyu Juwu-patu-karikiji. Yangka kujalu pungu Jajini yarlungka yuwarlikiji, ngulaju-jana Kaliyurluju jamulu nyangu, kularla mari-jarrija yangkakaju Jajinikiji kujalpalu pungu murdungku.

Puurluju kulpari yanu yangka-kurra Yantiyuku-kurra

¹⁸ Ngula-jangkaju, Puurlujulpa-jana jirranganja nyinaja tarnnga-juku Kar-injirla panu-kariki Kirijini-kariyi-nyanuku. Ngula-jangkarluju, Puurlurlu manu Yakilarlu manu nyanungu-nyangu karntangku Pirijilarlu, jakuru-pungulkulu-jana panu-kariji Kirijini-kariyi-nyanuju. Ngula-jangkaju, yarkajalu kirri-kari-kirralku yirdi-kirraju Jinkiri-kirra, ngulajulpa kutu-nyayirni karrija kurirra kirrikiji Karinjikiji. Ngulangka, kujalpalu nyinaja kirringka, ngulangkaju-nyanu marnilpalku pajurnu Puurlurluju. Ngula-wangurla-wiyi, yangka kuja Kaaturlu warrawarra-kangu Puurlulu wurna-puruju, kujarlanya-nyanu marnilpaju pajurnu muku Puurlurluju kuruwarrirla Juwu-kurlangurla. Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurlu manu Yakila manu Pirijila, warrkarnulu pawurturla wurnakungarnti yungulu jingijingi yanirra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Yipija-kurra.

¹⁹⁻²¹ Kujalu Yipija-kurra yukajarra yangka-patu, ngulajulu yanurra Juwu-kurlangu-kurra yuwarli-kirraju jaaji-kirra. Yalirla jaajirla, Puurluju-jana wangkaja Juwu-patukuju Jijaji-kirliji. Panu-kari yapa Juwu-patuju, ngulajulurla ngungkurr-nyinaja Puurlukuju, manu wangkajalurla, "Nyampurla-juku nyinaya tarnnga nganimpaa-nyangurla!"

Ngulaju-jana Puurlurluju wurra-manu, ngulaju kujarlu, "Lawa, ngaka kajiji Kaatu wangka nyampu-kurrakuju pina-yaninjarnikiji, ngulanya karna pina-yanirni." Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurlurluju-palangu yampinja-yanu Yakila manu Pirijila yalumpurla-juku. Ngula-jangkaju, yaninjarla warrkarnu pawurtu-karirlalku, ngula-jangkaju, pina jingijingi

yanu ngapa-wanaju kurlirra kakarrara jinta-kari-kirralku kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jijariya-kurralku.

22 Kuja yukajarra Puurlu kirri-kirra Jijariya-kurra, ngula-jangkaju yangka-jangkaju pawurtu-jangka jitinarla yarkajarra kurlirra walyangkalku kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jurujulumu-kurra. Kuja Jurujulumu-kurra yukaja, ngulangkaju-jana Kirijini-patu-kariki wapirdi wangkaja. Ngula-jangkaju, yarda yarkajarra yatijarra kirri-kari-kirralku yirdi-kirraju Yantiyuku-kurra. **23** Kuja yukajarra Yantiyuku-kurra, ngulangkaju ngari witaku nyinaja. Ngula-jangkaju, yarda yarkaja ngurrara-pardu-jarra-kari-kirra yirdi-jarra-kurraju Kalatiya-kurra manu Pirijiya-kurra. Yali-jarrarlal ngurrara-jarrarlal Kalatiyarlal manu Pirijiylarla, wangkaja-jana Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju-jana jaru-kurlurlu yarda pirrijirdi-manu.

Nyampuji watı-kari-kirli Yapuliji-kirli

24 Ngula-puruulpa wati jinta nyinaja yirdiji Yapuliji, ngulaju Yilikijantira-wardingki, ngulangkanya palka-jarrija kirringkaju nyanunguju watiji. Ngulaju yanurnu-yijala Yipija-kurraju, ngulanyalpa-jana pinrri-manu Kaatu-kurlangu kuruwarri yapaku panukuju, ngulaju kuruwarri yangka kujalpa ngunaja Payipulurla. Ngulajulpa junga-nyayirni kanunjumanyumpa-nyayirnirli manngu-nyangu kuruwarriji Kaatu-kurlanguju, ngulajulpa-jana yapa panukuju yimi-ngarrurnu jaru ju ngulaju marrka-nyayirnirli manu ngurrju-nyayirnirli. **25** Manulpa nyinaja pina-nyayirni Jijaji-kirlangukuju yimi-ngarrirrinjakuju, nganangku mayirla yimi-ngarrurnu manu pinrri-manu Jijaji-kirliji Wirliya-kurlu Kuruwarri-kirliji. Ngulaju kala-jana yimi-ngarrurnu Jijaji-kirliji wardinyi-nyayirnirli manu junga-nyayirnirli. Manulpa milya-pungu jaru Jaanukuru yangka papitaji-maninjakungarduyu-kurlu. Kala kulalpa milya-pungu yangka Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu. **26** Yapulijirli kujalpa-jana ngakalku yimi-ngarrurnu jaru Juwu-kurlangurla jaajirla yapaku panuku, ngulaju marriwa-nyayirnirli. Yangka-jarrarlal kalinjarlu Pirijilarlu manu Yakilirli, purda-nyangu-pala wangkanja-kurraju kujalpa-jana jaru yimi-ngarrurnu. Ngula-jangkaju, yangka-jarrarlulu purda-nyanjarla-pala Yapulijiji yajarninjarla kangulku ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra. Ngula-jangkaju, yarda-palarla yirri-puraja Kaatu-kurlangu Kuruwarri Wirliya manu jungarni-manu jaru-kari yangka Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu-kurlu.

27 Ngula-jangkaju, Yapuliji wangkaja-jana Kirijini-patukuju Yipija-wardingki-patuku, "Ngajuju karna yanilki ngurrara-kari-kirra yangka-kurra yirdi-kirraju Kiiriji-kirra." Junga-juku, ngulakujulurla ngungkurr-nyinaja, manulurla pipa yungu jaru-kurlu nyanunguku, ngulanya yungu-jana kanjarla yinyi yangkakuju Kiiriji-wardingki-patukuju Kirijini-patuku. Yali pipa ngulaju yungulu Kiiriji-wardingki-paturlu rdakurl-kijirni Yapuliji wurra-maninja-wangurlu. Junga-juku, yampinja-yanu-jana Yipija-wardingki-patuju yapaju wurnangkulku. Kuja Kiiriji-kirra yukajarra, ngulangkuju kala-jana pinrri-manu Kirijini-kariyi-nyanu-patuju, manu kala-jana pirrijirdi-manu yali-patuju yangka kujalurla kamparru-wiyi marlaja Kirijini-jarrija Kaatuku. **28** Yapuliji kala-jana jirrngaŋja nyinaja Juwu-patukuju pinrri-patukuju yangka Yapulijiji, ngulaju milparniwarrarla-juku kamparrurla panungka-juku yapangkaju kala wangkaja. Kala-jana pirrijirdi-jiki nyinaja nyanungurra-piya-wangu. Kala-jana milki-wangkaja Mijaya-kurlu jaru ju Payipulurla, ngulaju kala-jana wangkaja kuja, "Yangkaju Jijaji ngulaju Mijaya ngalipaku, yangka kuja-ngalpa Kuaturlu jangku-pungu nyurru-wiyi yilyanjarnikingarntirli ngalipaku."

Kujalu kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu Yapuliji yangangku Juwu-paturlu, ngulaju kulalu nyarrparlulku jangku-mantarla.

19

Puurlulpajana wangkaja jaru Jijaji-kirli Yipija-wardingki-patuku

¹ Kirringka Karinjirla ngulalpa yangka nyinaja wati yirdi Yapuliji, ngula-puru-juku Puurluju jingijingi yanu nguru-jarrarla kulkurru-jarra yirdi-jarrarla Kalatiyarla manu Pirijiayarlal. Ngulajulpa wirliya wapanja-yanu karlarra kirri-kirra Yipija-kurra. Kuja Puurlu yuka-jarra kirri-kirra Yipija-kurra, ngulangkaju-jana parlu-pungu wati-patu 12-pala, ngula-patu nyanunu-patu ngulajulu kurdungurlu-patu Jaanu Papitaji-kirlangu. ² Junga-juku, Puurlurlu-jana payurnu kujarlu, "Kujankulu kurdungurlu-jarrija, Pirlirrpaju-nyarra Kaaturluju kurru-pungunya nyanunu-nyanguju?"

Junga-juku, Puurlujulu jangku-manu nyanunu-paturlulku, "Kula kar-nalu milya-pinyi Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguju. Ngana ngulaju?"

³ Junga-juku, yarda-jana payurnu Puurlurluju, "Nyarrpa-jarrijalpanku-nu ngapangkakungarni papitaji-jarrinjakungarnitji?"

Ngula-jangkaju, jangku-manulu Puurluju, "Ngulakungarnitirlilijirnalu puraja Jaanu Papitaji-kirlangu kuruwarri yangka kujalpa-jana nyurru-wiyi kamparru-warnu-wiyi yapa pinarri-manu."

⁴ Yaliji Puurlu yarda-jana wangkaja, "Jaanu Papitaji kala-jana wangkaja yangka-patuku Yijirrali-pinkiki kuja, 'Ngajukuju wala-jarrinja-wangu ny-inakalurla walaju yangka-mipaku jintaku ngaka kaji yanirni Mijaya.' Kujanya kala-jana wangkaja Jijaji-kirli. Yangka kujalpalu pina-yaninjarla yala-yirrarnu Kaatu, ngularra-piya-mipalpa-jana papitaji-manu."

⁵ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra yangka-paturlu 12-palarlu kurdungurlu-patu-karirli, ngulajulurla ngungkurr-nyinaja Warlalja-Wiriki Jijajiki. Ngula-jangkaju-jana nyanungurlangu Puurlurluju julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu. ⁶⁻⁷ Ngula-jangkaju, Puurlurluju rdaka-nyanu yirrarnu jurrungka nyanungurra-nyangurla, ngula-puru-juku-jana kurru-yukaja Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguju. Ngula-warnurluju, Kaatukulkulurlajinta pulka-puŋgu jaru-kari jaru-karirli, man-ulpalurla kurruly-wangkaja jaru-kari jaru-kari kuja-jana yungu nyanunu-patuku

⁸ Ngula-warnuju, Puurlujulpa nyinaja ngulangka-juku kirringka Yipijarla, ngulajulpa nyinaja kirntangi-patuku marnkurrapku. Ngulangkaju kala Puurluju warrarda-yanu jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulangkarluju kala-jana warrarda yimi-ngarrurnu jaru Kaatu-kurlu marriwarlu yangka kuja-ka Warlalja-Wiri nyina niyarningkijarraku. Ngulakunyalpa-jana puta jungarni-manu manu kangkuly-yirrarnu. ⁹ Panu-karirlijilpalu wiljiwilji-manu jurrungkuju marntarlarlu, manulpalurlajinta jukuru-jarrija kujakuju jaruku Puurlukuju. Manulpalurla kulkurru-jarra panungka milparniwarrarla nginji-wangkaja jaruku Kuruwarrikii Wirliyaku Jijaji Warlalja-Wirikirlikii. Junga-juku, ngula-kujakuju manu ngula-jangkaju, Puurlu manu kurdungurlu-patu-kariyi-nyanu yangka Juwu-kurlangu-nygurlu jaajin-girli wiliyi-pardinjarlarlu yanu yuwarli-kirra Tirina-kurlangu-kurra. Ngulangka Tirina-kurlangurla yuwarlirla kalalu panu-jarlu turnu-jarrinjarni yanu, ngulangkarlunyalpalu-nyanu jungarnijungarni-manu Jijaji-kirlanguku jaruku. ¹⁰ Parra-kari parra-kari kala-jana Puurlurluju warrarda yimi-ngarrurnu kujaju jirramaku yukuriki. Ngula-purujulpalu Juwu-paturlu manu Juwu-wangu-paturlu warrarda purda-nyangu jaru

Jijaji Warlalja-Wiri-kirli kujalpalu nyinaja ngula-wardingki-patu ngurrara Yajiya-wardingki-patu.

Ngalapi-nyanu-paturlulpalu-jana Jikipa-kurlangu-paturlu nyurnunyurnuku juju jurnta yilyaja puta

¹¹ Ngula-pururlu-juku kala-janarla Puurlurluju nyurnu-watiji marlaja parlpuru-manu Kaatuku ngangkayi-kirli-piyarlu rdirrinyparlu. Parlpuru-maninja-kurra kulalu yapa-paturlu nyangu ngula-piya kamparrurluwiyi. ¹² Kula rdaka-miparlu kala-jana parlpuru-manu nyurnunyurnuju. Kuja kala-nyanu Puurlurlu warrkingkarlu yiriwarra jurrungka yirrarnu mukarni-kijaku, manu wartirli-kirlangu wirriji-piya kuja kalanayu wartirli warurnu, yiriwarra manu wartirli-kirlangu kala-jana Puurlurluju rurruny-pinjarla yungu yapa-patu-karikiji kanjaku. Ngulaju yapa-kurra nyurnunyurnu-kurra kalalu kangu, ngularlangu kalalu-jana kanjarla yaarl-yirrarnu nyurnunyurnukuju parlpuru-maninjakuju nyungurlulku. Yangka kuja kalalu-jana yaarl-yirrarnu yiriwarra manu wartirli-kirlangu, ngula-jangkaju kalalu nyurnunyurnuju parlpuru-jarriajyla. Kala yangka kuja kalalu mardarnu juju kaninjarni jirrinypa palkangka nyunganurra-nyangurla, ngulaju kalalu-jana nyurnunyurnukuju wilypi-pardinjarla parnkaja jurnta.

¹³⁻¹⁴ Ngula-puru-yijala Juwu-patulpalu nyinaja yalumpu-wardingki Yipijarla, ngula-patuju kalalu warrukirdikirdi wapaja kirri-kari kirri-kari ngangkayi-kirli-piya. Kujalu purda-nyangu Puurlulku, kujalpa-jana nyurnunyurnuku nganta juju jurnta yilyaja nganta, ngula-jangkarluju nyunganu-paturlulku waalparrurnu puta. Ngari kujalpalu milya-pungu Jijaji.

Kala ngalya-kari wati-patu wirlik-pala, ngularlangurlulpalu-jana putaputa jurnta yilyaja jujuju, ngulajulu wirlik-palajlu ngalapi-nyanu Jikipa-kurlangu-patu. Nyanunguju Jikipa ngulajulpa nyinaja Juwu Maralypikingarduyu Wiri. Parrangka jintangka, yangka wirlik-palaru ngulajulu parlu-pungu jinta wati panu-kurlu jirrinypa-kurlu. Ngulakujulujana wangkaja, "Nyurrurla panu-jarlu jirrinypa, jurntalurla wilypi-pardiya nyampuku watiki yirdingka Jijajirla, Jijaji yangka kuja kajana Puurlurlu warru yimi-ngarrirni!"

¹⁵ Junga-juku, jirrinypajau jinta-jana wangkaja, "Milya-pinyi karna Jijaji, manu jaru karna milya-pinyi Puurlu-kurluju, kala nganankulu nyurrurlapatuju?"

¹⁶ Junga-juku, yangkangku watingki jirrinypa-kurlurru karrinja-pardinjarla puuly-mardarnu-jana, ngulangkuju-jana jurnarrpa larrapinjarla rurruny-pungu muku, manu-jana murrumurru-manu yalyukurra-nyayirni. Ngula-jangkaju, yangka-ngurlu yuwarli-ngirli wilypi-pardinjarlarlu parnkaja jalya-mipalku yiriyiri yalyu-kurluju yangka-patu wirlik-pala wati-patu.

¹⁷ Juwu-wati manu Juwu-wangu-patu Yipija-wardingki-patu, ngulangkujulu purda-nyangu yangka jaru wirlik-pala-kurlu wati-patu-kurlu kuja-jana jintangku watingki nganta jirrinypa panu-jarlu-kurlurru muku pungu nganta, ngulangka purda-nyanjarljulpalu muku ngarrurda-jarrija. Manulpalurlajinta warrarda pulka-pungu Jijaji Warlalja-Wiriki yirdiki.

¹⁸ Panu-kari yapa Kirijini-patu kujalpalu nyinaja Yipijarla-yijala, ngulajulu-jana yanurnu Puurluku, manu panu-kariki Kirijini-patuku, ngulangkujulunyu yimi-ngarrurnu kulkurru-jarra milparniwarrarla kujalpalu nyinaja kamparru-wiyi majumaju manu kujalpalu-nyanu waalparrurnu-juku

yajikiki nyinanjaku ngangkayi-kirli-piyaku. ¹⁹ Nyanunguku ngangkayi-kirli-piyaku, ngulajulpalu palju pina-jarrija nganta puku-jangka panu-jarlu-jangka Kirijini-wangurla-wiyi. Ngula-warnurluju nyanungurra puku-wati ngangkayi-kirli-kirlangu, kujalpalu pina-jarrija, ngulajulu-jana kangurnu panu-jarlu-juku jaaji-kirra. Ngula-warnurlujulu-jana muku purraja puku-wati panu-jarlu-juku kulkurru-jarra milparniwarrarla. Nyanunguku puku-watiki ngulajulu tala panu-jarlu-nyayirni yiily-ngarnu \$50,000. ²⁰ Kala yimi Kaatu Warlalja-Wiri-kirlangu, ngulajulpa yarda wiri-jarrinjarla pirri-yanu kuja-purda kuja-purda, yangka kuja-jana Kaaturlu nyanunu-kurra-manu yapa panu-jarlu Yipija-wardingki-patu-piyaju.

Yipija-wardingki-patujulurla kulu-jarrija-nyayirni Puurlukuju

²¹ Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurluju-nyanu wangkaja, "Ngakaju karna yani Majatuniya-wana Kiiriji-wana Jurujulumu-kurra, manu ngula-jangkaju karna yani kirri-kari-kirra Ruumu-kurrarlangu." ²² Junga-juku, ngula-warnurluju, Puurlurluju-palangu yilyaja jirrama watu-jarra nyanungu-nyangu-jarra warrkini-jarra yirdi-jarraju Timiji manu Raajurtu pawurturla mangkurru-wana kulkurru-jarra ngurrara-kari-kirra Majatuniya-kurra. Kala Puurluju, ngulajulpa nyinaja yangka-wardingki-jiki Yajiyarla yangkanga-juku kirringka Yipijarla.

²³ Ngakarrangakarralku ngula-warnurlaju, panu-kari Yipija-wardingki-patu, ngulajulu-jana kulu-jarrija Puurluku manu panu-kariki yapaku kujalpalu puraja Wirliya Kuruwarri Jijaji Warlalja-Wiri-kirli. ²⁴ Nyarrparla kuja? Yalirla yirdingka Yipijarla, ngulajulpa juka-karrija pirli wiri-nyayirni kirrirdimpayi karnta-piya yirdiji Yarrtimu, ngulajulpa karrija jukurrrpa-nyayirni nganta, ngulakujulparla yuwarli maralypi wiri-nyayirni karrija purlapa-kurlangu pinja-kurlangu. Ngula-purujulpalu kirringka jintangka-juku nyinaja watu-patu warrkini-patu, ngulangkuju pirli yaltiri-ngirli kalalu ngurrju-manu witawita yuwarli yangka-piya yuwarli maralypi-piya Yarrtimu-kurlangu-piya, ngulaju witawita-nyayirni mirilmirilpa-nyayirni. Ngulaju kalalu ngari ngurrju-manu talakupurdarlu, ngulangkuju kalalu manu tala wiri-jarlu yangka-jangkaju nyampurra-jangka yuwarli witawita-jangka. Ngulakuju kala-jana nyinaja jinta watu yirdi Mitiriyu kamparrurla wiri warrkini-kariyi-nyanuku. ²⁵ Junga-juku, parrangka jintangka, Mitiriyurluju-nyanu turnu-manu nyanungu-nyangu warrkini-patu manu panu-kari warrkini-patu wiriwiri-yijala. Ngularrajulu jinta-kurra-jarrija muku. Manu-jana Mitiriyuju wangkaja kuja, "Milya-pinyi-jala kankulu jintawarlayirli-jiki kuja karlipa nyampurra yuwarli witawita ngurrju-mani, manu karlipa mani tala wiri-jarlu. ²⁶ Nyan-yijala kankulu Puurluju nyurrurla-paturluju, manu kankulu purda-nyanyi kuja kajana jaru warru yimi-ngarrirni nyampurla kirringka kuja-ka warru wapami. Yimi-ngarrirni kajana nyampurra juju witawita yuwarli, kuja karlipa ngurrju mani rdakangku, ngulaju nganta tarruku-wangu. Kuja-kurlunya kajana Puurlurluju jaruju warru yimi-ngarrirni. Junga-juku, yapa panu-kari nyampu-wardingki kirri-wardingki, ngulaju kalurlajinta ngungkurr-nyina Puurlukuju. Manu panu-karirlangu kuja kalu nyinami kirri-karirlangurla warrukirdikirdi Yajiyarla, ngularlangu kalurlajinta ngungkurr-nyina-yijala. ²⁷ Nyampu Yarrtimu, ngulaju jukurrrpa wiri-jarlu-nyayirni tarruku-nyayirni. Kula kalu purami nyampumiparlarlu nyampuju kuruwarri. Yajiya-wardingki-paturlangurlu kalu purami jinta-juku manu nguru-kari nguru-kari-wardingkirlangurlu. Kajirlipa nyampu wati Puurlu jawirri nyanyi manu yampimi warla-pajirrinjawa-gangurlu, ngulaju kapulu-ngalpa ngalipalku warrkini-patu yapangku panu-jarlrurlu-juku majumaju-pajirni. Manu kapulu ngawungawu-pajirni

nyampuju yuwarli maralypi Yarrtimu-kurlangu, manu kapulurla kapuru nyina jukurrrpa-wangku."

²⁸ Kujalu Mitiriyu purda-nyangu yapangku panu-jarlurlu wangkanja-kurra, ngulajulurla kulu-jarrija-nyayirni Puurlukuju, manulu laljaljalji-jarrija-nyayirnilki. Manulu purlanjaku rdirri-yungu pulka-pinjakuju yangkaku Yarrtimuku kilji-nyayirni ngulaju kuja, "Yipija-wardingki-kirlangu Yarrtimu ngalipa-nyangu, ngulaju jukurrrpa wiri-nyayirni!"

²⁹ Yangka Mitiriyu-kurlangu turnu-warnu warrkini-patu wiriwiri, ngulajulu pälju pirri-parnkaja purlanja-karra purlanja-karra kuja-purda kuja-purda warrukirdikirdi ngulangkaju kirringkaju. Kujalpalu purlanja-karra parnkaja-juku warru, ngula-puru-juku nganjirni parlu-pungulu-palangu jirrama wati-jarra yirdi-jarra Kayiju manu Yaratalkiji, ngulaju Majatuniya-jangka wurnajangu-jarra kuja-pala kirri-kirra yukajarni ngulaju Puurlu-kurlangu wungu-warnu-jarra kamparru-wiyi, ngulalkulu-palangu puuly-mardarninjarla wilil-kangu yarlu-kurraju wiri-jarlu-kurra.

³⁰ Kala Puurluju kapu-jana nganta yantarla yarlu-kurra yangka wiri-jarlu-kurra kujalpalu yapa panu-jarlu lirri-karrija. Nyanunguju nganta yungu yaninjarla karriyarla kamparrurla yapa panu-jarlurla yimirimaninjaku. Kala Kirijini-kariyi-nyanu-patu, ngulajulpalurlajinta jukurujarrija, manulpalu warla-pajurnu. ³¹ Yapangku panu-karirli wiri-wirirla Yajiya-wardingki-paturlu yalumpu-wardingki-paturlu, ngulajulurla pipa wurulyparni-yilyaja Puurlukuju, kujalurla wangkaja pipangkaju, "Kulanpa-jana nyiyaku yanirra ngula-kurraju turnu-kurra karrinjakuju kamparrurlaju. Kajikangkulu pinyi!"

³² Yangka yarlungka wiringka, ngulangkajulpalu-nyanu yuntarnu-juku purlanjaruju. Panu-karilpalu purlaja jukurrrpa-ngurlu Yarrtimu-ngurlu. Panu-karilpalu purlaja ngari nyiyakupurda mayi. Ngari mardalu-jana kutu rdanparnu purlanjaku warungka-piya ngurrpa. Ngayilpalu-jana kutu puranjinaanu kujalpalu yapa kamparru-warnu-patu purlaja warru. ³³ Yangka yarlungka turnu-warnurla, ngulangkajulpalu karrija ngalya-karirlangu wati-patu Juwu-wati. Junga-juku, Juwu-watirlijji jintalu nyanungurra-nyangu wati ngurl-kangu kamparru-kurra yaninjaku yirdi Yilikijantu yungu-jana marlaja wangkayarla. Junga-juku, Yilikijanturluju, waku-jarra-nyanu kankarlu-manu, manulpa-jana puta wurulypa-manu purlanja-kurra. ³⁴ Kujalu Yilikijantu nyangu Juwu, ngulangkajulu yarda maya-jarrija purlanjakuju. Karlarla-jangka wuraji-kirralu warrarda purlaja rdiily-parnkanka-wangu, ngulajulu warrarda purlaja yangkakurlu-juku jaru-kurluju kuja-kurlu, "Yipija-wardingki-kirlangu Yarrtimu ngalipa-nyangu, ngulaju jukurrrpa wiri-nyayirni!"

³⁵ Ngula-puru-juku ngula-warnurlaju, jinta wati Yipija-wardingki wiri kamparru-kurra yanu, manu-jana turnu-kurra yangka yapa warlapajurnu kujalpalu warrarda purlaja. Manu-jana kuja wangkaja, "Ngalipa Yipija-wardingki-patu, ngulaju kalu-ngalpa milya-pinyi ngalipaju nguru-kari nguru-kari-wardingkirli kuja karlipa ngaliparlunya warrawarrawanya nyampuju yuwarli maralypi Yarrtimu-kurlangu. Manu nyurru-wiyi yangka kuja wantija yarturlu jinta wita-wangu kankarlarra-ngurlu yalkiri-ngirla tarruku-nyayirni, ngulaju kalu-ngalpa milya-pinyi kuja karlipa nyanungurlangu warrawarrawanya. ³⁶ Kulalpalu nyarrrpa wangkayarla kujaju kula junga nyampurraju tarruku-wangu nganta. Kujarlaju, pululu-mantalu-nyanu warungka-wangurlu purlanja-wangurlu. ³⁷ Nyiyakunkulu-palangu kangurnu nyampu-jarraju wati-jarra Kayiju manu Yaratalkiji? Kula-pala nyiya maju-manu ngalipa-nyanguju

yuwarli maralypirlaju Yarrtimu-kurlangurlaju, manu kula-palarla nginji-wangkaja ngalipa-nyangu jukurrpaku Yarrtimu. ³⁸ Kajilpalu-palangu Mitiriyu manu nyanungu-nyangu warrkini-patu nginji-wangkayarla ngampurrpaju, ngulakungarnitirlilpalu-jana kangkarla kuwurtukurra ngulangka yungulu kuwurturla wangkami. Ngulangkanya kalu parra-kari parra-kari turnu-jarrinjarla wangkami wiri-patuju kuwurtukungarduyu-patuju. ³⁹ Ngaka kuwurtu-jangka, kajinkili jaru-kari mardarni nyampu-jarra-kurlu wati-jarra-kurlu, ngulajulu-nganpa ngakaju nganimpakulku yimi-ngarrirninjintarni, manulu-nganpa warnkiri-manta yangka kajirnalu-nyanu Yipija-wardingki-patu wiriwiri turnu-jarri. Kujanya-ka nguna kuruwarriji ngalipa-nyanguju. ⁴⁰ Kajirlipa-nyanu kujarlu ngaliparlu warrarda wiljiwilji-mani manu yuntarni, kajikalungalpa nyanyirni Ruumu-wardingki-paturlu wiriwirirli yuntarninjakurra. Ngulangkuju nyanyarla kajikalungalpa kanyi kuwurtu-kurra. Kala kajilpalu-ngalpa kuwurtu-kurra kangkarla, kuja karlipa-nyanu warrarda wiljiwilji-mani, nyarrpalparlipa-nyanu jaarl-karriyarla? ⁴¹ Ngulajuku paljulkulu yanta jurru-wana-kurra." Junga-juku, ngula-jangkaju paljulkulu yanu ngurra-wana-kurra.

20

Puurluju-jana yarda yanu jijanu Kirijini-patuku ngurrara jirrama-kurra Majatuniya-kurra manu Kiiriji-kirra

¹ Yangka-jangka kulu wiri-jangka, kujalu-jana Kirijini-patu ngarrurnu kulungku Yipija-wardingki-paturlu, ngula-jangkaju ngaka-pardu-karilki, Puurluluju-jana yajarninjarla turnu-manu Kirijini-patuju. Ngulaju-jana jarungku pиррjirdirli lani-wangu-manu manu pиррjirdi-manu, ngulangkuju yungulu marriwarlu purami Jijaji lani-wangurlu. Ngula-jangkaju, Puurluju kuja-jana wangkaja, "Ngaju kapurna pina-yanilki yangka-kurra Majatuniya-kurra." Junga-juku, jakuru-pungu-jana yalumpurla-juku Puurluluju, ngula-jangkaju yanulku pina Majatuniya-kurra. ² Kujalpa yaninja-yanu, ngulajulpa kulkurrukulkurru nyinanja-yanu kirri-kari kirri-kari-wana, ngulangkaju-jana yimi-ngarrirrinja-yanu jaru-kari jaru-kari Jijaji-kirlangu. Ngulangkujulpa-jana yapa panu jarungkuju lani-wangu-manu manu pиррjirdi-manu marriwa-karda. Ngula-jangkaju, yukajarralku ngurrara-kari-kirralku yirdi-kirraju Kiiriji-kirra. ³ Yalirla Kirijirla nyinaja marnkurrpaku kirntangi-patuku. Ngula-jangkaju, jurnarrpalku-nyanu turnu-manu pina-yaninjakungarnitirlilki yungu pina-yaninja-yani ngurrara-kurra yirdi-kirra Jirinya-kurra. Ngula-puruju, jarulkurla nganangku mayi yimi-ngarrurnu Puurlukuju, kujalpalurla nyannungku jangkardu jaaly-manu Juwu-patu pakarninjaku. Ngula-kujakuju pina-manngu-nyangu yungu pina-yani yangka-wana-yijala Majatuniya-wana wirliya-wana.

⁴⁻⁵ Ngaka-pardu-karilki, yapa-patu wati-patulu yanu kamparru-juku ngajarrakuju Puurluku manu ngajukuju, jurntalu-jarrangku yanu kamparru yali-kirra kirri-kirraju yirdi-kirraju Turaja-kurra. Ngulangkanyalpalu-jarrangku pardarnu ngajarrakuju. Ngulaju nyampunyalu yirdi-patu: Jinta-kariji yirdiji Japatara kirri-wardingki Piriya-wardingki, ngulaju ngalapi-nyanu Piriju-kurlangu; jirrama-kariji yirdi-jarraju Rditarrku manu Kuntaja, ngula-jarraju-pala kirri-wardingki-jarraju Tijilunika-wardingki-jarra; jinta-kariji yirdiji Kayiju ngulaju kirri-wardingki Turrpi-wardingki; jinta-kariji yirdiji Timiji; jirrama-kariji yirdi-jarraju Ti-jika manu Tirupima, ngula-jarraju-pala ngurrara-kari-wardingki yirdi-wardingkiji Yajiyia-wardingki. Nyampu-patunyalpalu-jarrangku pardarnu

ngajarrakuju kamparruju kirringkaju Turajarlaju. ⁶ Kala kujarlijarra ngajarra yarnkajarra Kiriji-ngirliji, ngula-warnuurlujarra kulkurrukul jupu-karrija jinta-karirla kirri-karirla yirdingka Pilipayirla. Ngulangka-jurlujarra pungu Purlapa Wiri Juwu-kurlangu yirdiji Mangarri Ram-paku Lalypa-nyayirni, kujarlunya yungurlijarrarla pulka-pinyi Kaatukuju. Ngula-jangkaju, warrkarnurlujarra pawurtu-kurralku, ngula-kurluju par-raku rdakakurlijarra jingijingi yanu mangkuru wiri-wana yali-kirra kirri-kirra yirdi-kirra Turaja-kurra. Yalirlanyarnalu-jana rdipiija yangkapatukuju wati-patukuju kujalu yangka kamparru-wiyi yanu. Ngulangkaju, nyinajarnalu jintaku wiyikiki Turajarlaju.

Puurlurlu parlpuru-maninjarla wankaru-manu kurdu-warnu yirdiji Yutika kuja tarnnga-kurra wantija

⁷⁻⁸ Ngula-jangkaju, turnu-jarrijarnalu wuulywuulypa Jarrirtiyirla jinta-kurra yuwarli-kirra, ngulaju kankarlarra ruumu-pardu-karirla kankarlu-warnurla. Ngulangkajurnalurla mangarri ngarnu kurapaka Jijaji-kirlangu Warlalja-Wiri-kirlangu yungurnalu manngu-nyanyi wajawaja-maninja-wangurlu. Ngula-jangkaju, Puurluju wangkajalpajana tarnnga-nyayirni yapa-patukuju jukurarakungarnti wurnakungarnti. Yalirla ruumurla witangka, jarra-kari jarra-karilpalu witawita waraly-karrinjarla jankaja kankarlumparra-warnu ruumurlaju yungurnalu nyanyi jarrangka. ⁹ Mungangkalkuju kulkurru-kariji, Puurluju wangkajajukulpa-jana yapakuju. Yalirla ruumurla, jintalpa kurdu-warnu wati yirdiji Yutika nyinaja wintawurla kankarlu, ngulangkujulpa purdanyangu Puurlu wangkanja-kurra. Kujalpa-jana Puurlu wangkajajuku yapa panuku, ngula-puruju yangkaju yirdi Yutika jardangkulku pungu. Ngula kuja pungu jardangkulku wintawurla, ngula-ngurluju jardalku kaninjarra walya-kurra wantija, ngulaju kankarlarra-nyayirni-nyirli. Ngulaju turdurr-ngunaja wantinja-warnuju tarnnga-kurra. Ngulakuju Kirijini-patuju jitinja-yanulu kaninjarra walya-kurra. Jungajuku, manulu turdurr-ngunanja-warnulku nyurnu palkaju. ¹⁰ Ngulawarnuju Puurlurlangu jitinjarla yanurla turdurr-ngunanja-warnuku nyurnukuju. Ngularla Puurluju yaarl-wardu-karrunjunu nyurnukuju, ngulangka-nyanu wardu-yirrarnu nyanungurlu kankarlumparra-warnu nyurnungkaju. Ngula-jangkaju, Puurluju-jana wangkaja, "Ngula-juku, wajampa-wangulu nyinaka! Wankarulku!" ¹¹ Ngula-jangkaju, Puurluju pina-jana jirrnganja warrkarnu yangka-kurra-yijala ruumu-pardu-kurra kankarlu-warnu-kurra, ngulalpalu yangkangka-yijala ruumurla pina-nyinaja, ngulangkaju mangarrilkilpalu-nyanu warru yungu, ngulajulu ngarnulku mangarriji. Ngula-jangkaju, Puurluju yarda-jana wangkaja yangkangka jintangka-juku mungangkaju, ngulaju wangkaja-jana jaruju rdangkarr-kurlu-kurra mungangka jingijingi. Ngula-warnuju, kuja wanta pardijarni, ngula-puruju yampinjarla jurnta-jana yarnkaja wurnalku. ¹² Yangka kurdu-warnu yirdiji Yutika, ngulajulu nyanungu-nyangurlu wungu-warnurluju kangu wankarulku nyanungurra-nyangu-kurralku ngurra-kurra ngulaju wardinyi-nyayirnirli.

Puurluju-nganpa jirrnganja yanu Turaja-ngurlu Lituju-kurra

¹³ Ngula-jangkaju, Puurluju wangkaja-nganpa nganimpakuju, "Kamparrijulu yanta nyurrurlaju pawurturla yali-kirra kirri-kari-kirra Yajajakurra. Ngaju karna ngaka yanirra wirliya purdangirli. Ngula-kurra kajirna yukamirra, ngula-jangkaju ngakaju ngajurlangkaju karna warrkarnirra

pawurturlaju yali-ngirliji kirri-ngirliji." Junga-juku, Puurlujurnalu yampinjarla yarnkajarralku pawurturluju, ngula-jangkajurnalu yanurra Yajaja-kurra. ¹⁴ Kujarnalu yukajarra yali-kirra kirri-kirra Yajaja-kurra, ngula-kurraju-ngaŋpa Puurlu rdipijarnilkı wirliya. Ngula-jangkajurnalu Puurluju kangulku pawurtu-kurralku. Ngula-jangkaju, yardarnaluu yarnkajarra kurlirra-purdalku kirri-kari-kirraju yirdi-kirraju Mitilini-kirra. ¹⁵⁻¹⁶ Ngula-jangkaju, yanurnalu jintaku parraku, parra-pardu-karilki jingijingi yanurnalu mangkururla-juku nguru-wana yirdi-wana Kayuwana. Kujalparnalu yanurra-juku kulkurrukulkurru mangkuru-wana-juku, ngulajurnalu jingijingi yanu kirri-wana yirdi-wana Yipija-wana yaruju-juku. Puurluju ngampurrapajulparla nyinaja Jurujulumu-kurraku jingijingi yaninjakuju yungu-jana yalumpurlaju jirranga pinyi Purlapa Wiri yirdi Pintikuju. Kujarlanya jingijingi yanu Yipija-wana Puurluju. Ngula-warunu, yanurrarnalu parra-pardu-karirlalku yirdi-kirra ngurakurra Jamaja-kurra. Ngula-jangkajurnalu yarda yarnkaja kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Lituju-kurra.

Jaru wiri kuja-jana Puurlu wangkaja Yipija-wardingki-patuku jaajikingarduyu-patuku wurnakungarnti

¹⁷ Puurlu kuja yukajarni Lituju-kurra, ngulangka kirringka Litujurla wati jinta yilyaja Yipija-kurraku yungu-jana wati-patu yajarninjini yalirla Yipijarla jarlu-patu jaajikingarduyu-patu. Junga-juku, yajarnunjunu-jana. Ngula-jangkaju, yarnkajalkulu pína Lituju-kurraju. ¹⁸ Kujalu yukajarra Lituju-kurra, ngulajulurla yanurra Puurluku, manu Puurlu-jana wangkaja, "Ngaju kankujulu milya-pinyi-jala. Kujarna ngaju yanurnu nyampukurra ngurrara-kurra Yajiya-kurra nyurru-wiyi, kujarnarla nyampurla ngurungka Yajiyarla rdurrjurnu nyinanjaku manu warrki-jarrinjaku nyurrurla-nyangurla nyampurla ngurrararla, nyampurraju milya-pinyi kankulu nyurrurlarluu nyiyarningkijarra kujalparna nyarrpa warrkjarija. ¹⁹ Kulalparnaju ngajulurlu pulka-pungu manu jamuru-karrija nyampurakuju warrkikiji, lawa. Ngarilparnarla ngulaju marlaja warrkjarija Warlalja-Wiriki Jijajiki. Ngula-puruju Juwu-patujulpajulu warru japidija ngajukuju yungujulu murrumurru-mantarla manu pungkarla tarnnga-kurra. Ngulangkujulpajulu warrarda muntuku-manu manu warrarda ngurrju-manu yulanjaku. Ngula-puruju ngarilparnarla wurraju warrkjarija Jijajiki. ²⁰ Milya-pinyi kankujulu nyurrurlarlu ngajuju, kularna-nyarra nyarrpalku jaruju jurnta wuruly-mardarnu nyurrurlakuju, mukurna-nyarra yimi-ngarrurnu ngurrangka nyurrurla-nyangurla manu yuwarlirla nyurrurla-nyangurla manu yarlungka yurrujurla, ngulajurna-nyarra muku pinarri-manu nyiyarningkijarra ngurrju warrajarlu milparniwarrarla yungunkulu pinarri-jarri manu yungunkulu pirrjirdi-jarri. ²¹ Yangka kujarna-jana yimi-ngarrurnu Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku karlirr-yaninja-kujaku, ngulajurna-jana pututu-pinjarla wangkaja kuja, 'Nyurrurlarla yampiyalu nyiyarningkijarraju punkuju manu warntaraju, ngula-jangkajulu pina-yaninjarla yalala-yirraka Kaatulku. Manu walalurla nyinaya Warlalja-Wiriki Jijajiki.' Kujanyarna-jana wangkaja yapa panukuju nyurru-wiyiji.

²² "Kaatu-kurlangu Pirlirrpaa wangkajaju ngajuku Jurujulumu-kurraku yaninjaku. Kulalparna nyiyakulku wurra-mantarla Pirlirrpaju. Jalangu kajirna Jurujulumu-kurra yarnkami, ngulangkaju yapangkuju nyarrpa-mani mayi kapujulu, karijaja. Ngajuju ngari karna kutu yarnkamirraju yali-kirraju. ²³ Nyampuju karna milya-pinyi wita ngari Pirlirrpaa kujaju nyurru-juku wangkaja, kujalparna warru wapaja kirri-kari kirri-kari-kirra, ngulajuju warnkiri-manu kujarlu, 'Yapangkuju kapungkulu

murrumurru-mani, manu kapungkulu puuly-mardarninjarla yirrarni rdakungka.' Kujanyaju wangkaja Pirlirrpaju. ²⁴ Ngulaju ngula-juku. Ngulakuju kularnaju wajampa-jarri ngajuju. Lawarna ngajuju, kajijili ngajuju warrarda japidimi manu warrarda murrumurru-mani, ngulaju ngula-juku. Ngula-puruju ngajuju yungurnarla warrarda marlaja warrki-jarri Warlalja-Wiri Ki Jijajiki. Nyurru-wiyiji yungu warrkiji ngajukuju, ngulaju kapurna warrkiji lawa-mani. Kapurna-jana warru yimi-ngarrirni yimi Ngurru Kaatu-kurlangu yapa panuku kuja kajana Kaatu yimirinyayirni nyina yapakuju."

²⁵ Ngula-jangkaju, Puurluju-jana yarda wangkaja, "Warrurna-nyarra yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlu yangka kuja kanganpa Warlalja-Wiri nyina nyanunguju. Jalanguju karna-nyarra yampinja-yani, kulankujulu ngajuju yarda nyanylki. ²⁶ Wangkami karna-nyarra yirriyirri-nyayirni manu jungarni-nyayirni nyampuju jaru. Kajirna-nyarra yampinja-yani jalangurlu, ngula-jangkaju, kajinpa ngana-puka karlirr-yani Kaatu-kujaku, ngula-warnurluju kulalpanpaju nyiyakulku wakikarla ngajuju kulungkuju. ²⁷ Lani-wangurlurna-nyarra muku yimi-ngarrurnu jaruju jurnta mardarninja-wangurlu. Manurna-nyarra muku yimi-ngarrurnu jaruju Kaatu-kurlangu-kurlu yangka kuja-ka nyanungurlu Kaaturlu jirringi-yirrarninjarla jungarni-mani nyiyarningkijarra ngurrju yapakuju. Nyampunyarna-nyarra muku yimi-ngarrurnu.

²⁸ "Nyurrurla-paturlu wiriwirirla jaajikingarduyu-paturlu, warrawarra-kangkalu-nyanu karlirr-yaninja-kujaku, manulu-jana yapa-paturlangu warrawarra-kangka Kirijini-patu. Yali-patu Kirijini, ngulaju-jana yajarnu Pirlirrparlu Kaatu-kurlangurlu, manu-nyarra nyanungu-paturlangu yungu nyurrurlaku yungunkulu-jana warrawarra-kanyi. Yangka kuja Kaatu-kurlangu ngalapi-nyanu Jijaji palija watiya warntawarntarla, ngulangkunya-nyanu yapaju yajarnu Kaaturluju nyanungu-nyangu warlalja. Ngulajulu-jana warrawarra-kangka jiyipikingarduyu-piyarlu kuja kalu-jana yangka jiyipikingarduyurfu warrawarra-kanyi jiyipi. Ngula-piyarlu-yijala warrawarra-kangkalu-jana. ²⁹ Ngajuju, milyapinyi karna-nyarra, kajirna-nyarra nyampu-ngurlu yampinja-yani nyurrurla, ngulakuju Kirijini-wangu-patu kapulu-nyarra jinta-kari jinta-kari jangkardu yanirni warlkanji-kari warlkanji-kari jaru-kurlu ngulaju yimirr-yinjakungartni. Kapulu-nyarra warrarda karla-karrinjarla murrumurru-mani ngulaju warnapari-piyarlu, kuja kajana warnaparirli jiyipi warrarda wajirli-pinjarla pinyi, ngula-piyarlu-yijala Kirijini-wangu-paturlu kapulu-nyarra warrarda karla-karrinjarla murrumurru-mani.

³⁰ Ngalya-kariji nyurrurla-nyangurlangu turnu-warnu Kirijinrlangu kapulu warlka-yijala wangka. Ngulangkuju kapulu-nyarra warlkangku Kirijini-wangu-paturlu yimirr-yinyi yungulu-nyarra ngalya-kari Kirijini yapa jurnta kanyi Jijajiki. ³¹ Nyampuny karna-nyarra yarda wangka: Nyurrurlarlu, warrawarra-kangkalu-nyanu warlkanji-kari warlkanji-kari-kijaku muurlparlu. Ngula-juku ngajujulu manngu-nyangka-juku kujarna-nyarra marnkurrpaku yukuriki pinarri-manu nyiyarningkijarra jaruju Kaatu-kurlangu, ngulaju yulanja-karrarlu, kujalparna-nyarra yulaja nyurrurlakuju."

³² Ngula-jangkaju, Puurluju-jana yarda wangkaja, "Payirni karna-nyarrarla Kaatu nyurrurlakuju yungu-nyarra warrawarra-kanyi yimirinyayirnirli. Nyanungu-nyangu jaru, ngulangku kapu-nyarra pirjirdi-mani nyurrurlaju. Manu nyanungurluju kapu-nyarra yinyi nyiyarningkijarra yangka kuja-nyarra jangku-pungu nyurru-wiyi nyurrurlaku yapaku kuja kankulurla nyina nyanungu-mipaku."

³³ "Ngaju kularnarla ngana-kurlanguku yapa jinta-kari-kirlangukuju talakuju manu jurnarrpakuju liji-yirrarnu, lawa. ³⁴ Ngulakujurnajurla ngaju-nyangu-kurlu warlalja-kurlu rdaka-kurlu warrki-jarrija nyurru-wiyiji talakuju, ngula-kurlurlunya warrawarra-kangulparnaju ngajuluru, manu ngaju-nyangu puntu-watirlangu. Nyurrurlarluju kankulu-nganpa milya-pinyi nganimpaju, kulaparnalu-nyarra nyurrurlaju payurnu nyi-yarlangukuju. ³⁵ Ngula-puruju, yangkankujulu ngajuju nyangu-jala ku-jalparna nurna-nyayirni warrki-jarrija. Kuja-piya-yijalaripa ngalipalku warrki-jarriyarla nurna-yijala talakuju yungurlipá-jana ngula-kurlurlunya marlajarra-wati jina-mardarni. Kujanya-jana wangkaja Jijaji Warlalja-Wiriji yangkakuju kurdungurlu-patuku nyurru-wiyiji, 'Kajingki yapa jinta-karirli nyiyya-puka yinyi nyuntuku, ngulaju ngurrju-karrikarri. Kala ka-jinparla nyuntulurlu yinyi nyiyya-puka yapa jinta-kariki, ngulaju ngurrju-nyayirni!' Kujanya-jana wangkaja Jijajiji."

³⁶⁻³⁸ Kuja Puurlu wangkanja-warnu rdiily-parnkaja, ngula-warnuju-jana jarntarru mirdijirrpipirrpi pirri-manu jirrngaŋja Kirijini-kariyinyaŋnuku, ngularla yati-wangkaja Kaatukulku, manu-jana wangkaja Puurluju kuja, "Kulankujulu yarda nyanyilkı." Ngulakuju yapajulurla panujuku muntuku-jarrinjarla muku yulaja. Manulu ngamurlu-manu, manulu nyunjurnu wirliko-jarrarla jakuru-pinjakungarntirlili. Ngula-jangkaju, yapajulurla rdanparnu pirntinyarra-kurra mangkuru wiri-kirra, ngulangkanya Puurluju pawurturla warrkarnu wurna yaninjakungartilki.

21

Nganimpajurnalurla jirrngaŋja yanu Puurlukuju Jurujulumu-kurra

¹ Kujarnalu-jana yangka Yipija-wardingki-patu jakuru-pungu, ngula-jangkajurnalau-jana pawurtu-kurlurlu yampinja-yanu. Ngula-jangkaju, yarkajarnalu kurlirra-purda mangkuru-wana. Yanurnalu nguru-kurra wita-kurra yirdi-kirraju Kaaju-kurra, ngulaju-ka wita walya nguna kulkurriñni ngapangka, ngula-kurranyarnalu yanurra. Ngula-ngurlujurnalau yarda yarkajarnalu kurlirra kakarrara nguru wita-kurra-yijala ngulaju yirdi-kirraju Rawuju-kurra, ngulaju-ka walya wita-yijala nguna kulkurriñni yijala mangkururlaju. Ngula-jangkajurnalau Rawuju-jangkaju yarda yarkajarnalu kakarraralku jinta-kari-kirralku kirri-kirra yirdi-kirra Patara-kurra, ngulaju-ka kirri yaliji karri mangkururla pirntinyarra. ² Ngula-kurrajurnalau yukajarra. Ngulangkajurnalau jitija pawurtu-jangkaju. Jungajuku, parlu-pungulkurnalau pawurtu-karilki, ngulangkajurnalau warrkarnu, manurnalu warrkarninjarla yarkajarralku kakarrara-purda nguru-kurra yirdi-kirraju Panijiya-kurra. ³ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki, nyangurnalu yatiyarra-kurra wurnturu-kurra walya mangkururla kulkurriñni ngulaju yirdiji Jipiriji. Ngula-wanaju wurra-jukurnalau jingijingi yanu kularninyarra-juku, ngulaju wurra-jukulparnalu yanurra kakarrara kurlirra nguru-kari-kirra wurnturu-kurra-juku yirdi-kirraju Jiriya-kurra. Kujarnalu yukajarra kirri jinta-kari-kirra yirdi-kirraju Taya-kurra, ngulangkajurnalau muku jitija pawurtu-jangkaju. Yalirla yirdingka Tayanika, pawurtukungarduyu-paturlu warrkini-paturlu maninjarla yirrarnulpalu nyiyingkijarra pawurtu-jangkaju walya-kurralku. ⁴ Kujarnalu pawurtu-ngurlu jitija, ngula-jangkarluju, warrulparnalu-jana nyangu Kirijini-kariyinyaŋnuku yapaku nyajangu kajilpalu nyinaja Kirijini. Ngulakurnalu-jana jirrngaŋja nyinaja jintaku wiyikiki. Jungajuku, yangka-patuju Kirijini-patu yaninjarla wangkajalurla Puurlukuju, ngulaju kujalurla wangkaja, "Wangkaja-anganpa Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu kuja yungurnangkulu milki-wangka nyuntukuju, 'Nyampurla-jukulpana

nyinayarla nganta Jurujulumu-kurra yaninja-wangu nganta!" ⁵ Ngula-jangkaju, yardarnalu rdurrjurnu wurnaku-yijala yaninjaku Jurujulumu-kurrakuju. Kularnalu nyiyakulku nyinayarla tarnnga yalumpurlaju Tayangkaju. Ngula-ngurluju jintawarfayirli-jiki Kirijini-paturluju wati-paturlu manu nyanungu-parntarlu karntakarntarlu manu kurdukurdurlu, purajalu-nganpa. Mukurnalu yanu Taya-ngurluju mangkuru pirntinyarra-kurra, ngulangkaju jarntarru-jarrinjarla parntarrinjunurnalu panu-juku, ngulajurnalurla wangkaja Kaatukulkku. ⁶ Ngula-jangkaju, jakuru-pungulkurnalu-jana ngalya-kariji yangkaju Kirijini-patu. Ngula-jangkaju, warrkarnulkurnalu pawurtu-kurralku, ngulaju yangka-kurra-juku jintakura pawurtu-kurraju yangka kuja-nganpa kamparru-wiyi kangurnu yalirliji pawurturlu, ngulangkanyarnalu pina-warrkarnu. Yangka ngalya-kari Kirijini-patu, ngulajulu pina-yanu nyanungurra-nyangu ngurra-kurra.

⁷ Junga-juku, nganimpajurnalu yarda yarnkajarra kurlirra kirri-kari-kirralku yirdi-kirraju Talimi-kirra. Kujarnalu ngulangka jitija pawurtu-ngurlu, ngula-jangkajurnalu-jana pardupardu-maninjarla ngamurlu-manu wardinyi-nyayirnirli nganimpakupurdangka Kirijini-patu. Ngulangkaju jirrnga-jana nyinajarnalu-jana jintaku parraku. ⁸ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, yarda pina-warrkarnurnalu pawurtu-kurraju, manurnalu yarda yarnkaja kurlirra-yijala. Ngakalkurnalu yukajarra kirri-kari-kirralku yirdi-kirraju Jijariya-kurra. Ngulangkaju jitijarnalu pawurtu-jangkaju, yanurnalu Pilipi-kirlangu-kurra yuwarli-kirraju. Nyanungu wati ngulajulpa nyinaja Kaatu-kurlangu warrkini mijiniri, ngulangkuju kala-jana Yimi Ngurrju Jijaji-kirli warru yimi-ngarrunu kirri-kari kirri-kari. Ngulaju nyampuju yangka Pilipiji kujalujana wirki-pala milarnu Jurujulumu-wardingki-paturlu Kirijini-paturlu nyurru-wiyi warrawarra-kanjaku kali-puka-watiki, ngulaju yangka-juku jintakura nyampuju Pilipi. Ngula-kurlangu-kurrarnalu yuwarli-kirraju yanu. ⁹ Nyanungurlu Pilipirli, mardarnulpa-jana yurntalu-nyanu-patu murntu-pala ngulaju filimijilimi-mipa-juku. Nyampuju jarukungarduyu-patu kuja kalalurla marlaja wangkaja Kaatuku. Ngulangkanyarnalu nyanungu-nyangurla Pilipi-kirlangurla nyinaja yuwarlirlaju ngulaju parra-patuku.

¹⁰ Ngula-jangkaju, parra-patu-kari-warnurlalku yanurnu-nganpa nganimpaku Kaatu-kurlangu-kari jarukungarduyu-kari jintakura yirdiji Yakapa, ngulaju yanurnu kurlirra-jangka yirdi-jangkaju nguru-jangkaju Jurdiya-jangka. ¹¹ Kujalparnalu nyinaja Pilipi-kirlangurla yuwarlirla, ngula-kurra-juku-nganpa yanurnu Yakapaju. Kujarla yanurnu Puurluku, ngulajurla yaninjarla wartirli rurruny-pungu Puurluku wartirli-jangkaju Yakaparluju. Yalirli wartirli Puurlu-kurlangurlu, ngulangkuju-nyanu rdaka-jarra mirriji-jarra wayurnu Yakaparluju. Ngula-jangkaju, wangkaja-nganpa kujalku, "Nyampunyaju wangkaja Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguju kuja, 'Ngana kuja karla wati warljalja wiri nyina nyampuku wartirliku, ngula kaji yani Jurujulumu-kurra, ngulaju kapulu Juwu-paturluju waku-jarra manu mirriji-jarra wayirni ngaju-piya kujarnaju nyampu ngajulurlu wayurnu mirriji-jarra manu waku-jarra. Ngula-jangkaju, yaliji wati kapulu-jana yinyi yapa-kariki Juwu-wangu-patuku, ngulangkunya yungulu murrumurru-mani.' Kujanyaju wangkaja Kaatu-kurlanguju Pirlirrpaju."

¹² Kujarnalu kuja-kurra purda-nyangu Yakapa wangkanja-kurra, ngula-jangkaju, wangkajarnalurla Puurlukulku wajampa-nyayirni ngulaju kuja, "Yaninja-wangu nyinaya, kula yanta Jurujulumu-kurra!"

¹³ Kuja-kurra jaru-kurra Puurlurluju-nganpa wurra-manu nganimpaju ngulaju kujarlu, "Nyarrparla kankujulu yulanja-karra karrarluju

warla-pajirni? Kujarlaju nyurrurla-paturlaju, ngaju-nyangu pirlirrpaju kajiji marda jurntu yanilki ngajukuju. Manu kujarlaju kankujulu mularrrpa-mani. Ngajujurna Warlalja-Wiri-kirlangu Jijaji-kirlangu warrkinu, ngulaju kapurna wurra-juku yani wajampa-wangu Jurujulumu-kurraju. Ngulangka kajilpajulu ngaju yapa-patu-karirli wayikarla, manu kajilpajulu tarnga-kurra pungkarla, ngulaku-malku ngajuju kapurnarla Jijajiki wurra-juku marlaja yani.”

¹⁴ Puta warla-pajirninarla yampijarnalu, manurnalurla wangkaja, “Kajilpangku Jijaji Warlalja-Wiri nyinayarla ngampurrpa Jurujulumu-kurraju yaninjaku, ngulaju ngula-juku yantalku!”

Puurlu-jana yaninjarla jirrngaŋga wangkaja jaajikingarduyu-patuku wiriwiriki Jurujulumu-wardingkiki

¹⁵ Ngula-jangkaju, jurnarrpalkurnalu warru turnu-manu wurnakungarnitirliji, manurnalu yarkajarra Jurujulumu-kurra jurnarrpa maninjarla. Ngajurnalu wirliyalku yaninja-yanu yirdiyi-wanalku. ¹⁶⁻¹⁷ Ngalya-kari yapalu-nganpa rdanparnu Jijariya-wardingki-patu, ngulajulu-nganpa jirrngaŋga yanu Jurujulumu-kurra. Jinta-kari wati-kari yirdiji Nayijunu, ngulajulpa Jipiriji-wardingki nyinaja, manulpa Kirijini nyinaja nyurru-warnu, ngularlanguju-nganpa rdanparnu Jurujulumu-kurra yungurnalu nyina yuwarlirla nyanunu-nyangurla Jurujulumurlaju. Junga-juku, kujarnalu yukajarra Jurujulumu-kurra, ngula-kurrpalpu-nganpa yanurnu nganim-pakupurdangka Kirijini-patu yali-kirraju. Ngulalpalu-nganpa pardupardumaninjarla ngamurlu-manu wardinyi-nyayirnirli.

¹⁸ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Puurluju-nganpa jirrngaŋga yanu Jamaji-kirlangu-kurra yuwarli-kirra yungurnalurla wangka manu yungurnalu nyanja-yani. Jamaji ngulajulpa nyinaja jaajikingarduyu wiri. Panu-kari wiriwiri ngulajulpalu yalumpurla-yijala nyinaja Jamaji-kirlangurla yuwarlirla, ngulaju wiriwiri-yijala jaajikingarduyu-patu-yijala. ¹⁹ Puurluju-jana panuku-juku Jamajiki manu panu-kariki jaajikingarduyuku wangkaja wardinyi-nyayirni manu ngampurrpa. Manu-jana yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra Puurluruju kujalparla marlaja warrki-jarrija Kaatuku nguru-kari nguru-kari Juwu-wangu-kurlangurlaju. ²⁰ Kujalu yangka-paturlu yali-paturlu wiriwirirla jaajikingarduyu-paturlu kuja-kurra Puurlu purda-nyangu wangkanja-kurra, kujarlaju Kaatukkulkururla pulka-pungu.

Ngula-jangkaju, jintarla wangkaja Puurlukuju, “Puurlu, nganim-paku warlalja ngurrara-jinta, purda-nyangunpa jaru nyampurla Jurujulumurla Juwu-patu kujalu Kirijini-jarrija panu-nyayirni, manu kuja kulturla ngungkurr-nyina Jijajiki. Ngulangkuju Kirijini-paturluju kalu kuruwarri Mujuju-kurlanguju wurrangku-juku purami. Kulalu yampija yangkaju nyanunu kuruwarriji. ²¹⁻²² Juwu-paturlu nyampurlarlu kirringkarlu, milya-pinyi kangkulu nyuntuju kuja kanpa nyampurla nyina palkalku. Ngulaju nyanunu-paturlangurlu kalu milya-pinyi kujalpanpa-jana nganta ngurrara-kari ngurrara-kari warru yimi-ngarrurnu Juwu-patukariki. Purda-nyangulu jaru wita kujalpanpa-jana warru yimi-ngarrurnu nganta yungulu Mujuju-kurlangu nganta kuruwarri yangka yampimi nganta. Juwu-patu kajili Kirijini-jarrikki, ngulangkuju nganta yungulu yampilki yangkaju kuruwarri Mujuju-kurlangu. Manu yungulu-jana witawita wirriyawirriya ngarkka-kijirinja-wangurlulku nganta yampi manu kuruwarri nganta yungulu yampi yangka Mujuju-kurlangu kuruwarri manu ngalipa-nyangu Juwu-kurlangu. Ngula-warnukuju marda

kapungkulu kulu-jarri nyampu-patuju Juwu-patu Kirijini-patu. ²³ Ngulakujuju, purda-nyangka-nganpa kajirnangkulu nyarrpa wangka yunguna nyuntulku nyarrpa-jarri. Nyarrpa kajirnangkulu jaru wangka nyuntuku nyiyarningkijarra, ngulaju-nganpa wurrangku purda-nyangka wilji-wangurlu. Nyampurla kalu nyina murntu-pala wati-patu, ngulangkuju kujalu-nyanu yungu Kaatuku kamparrurlu-wiyi yungulu nyinayarla pama ngarninja-wangu manu wakurlu pajirninja-wangu. Jalangu-jarraju yungulu yani Yuwarli Maralypি-kirra Juwu-kurlangu-kurra yungulurla purrami kuyu warntarri kurapakaju Kaatukuju. ²⁴ Kala lawa kalu nyina tala-wangu. Ngulaku-jana yungka tala, manungku nyunturlangurlu kirlka-manta nyanungurra-piyarlu yungulu-nyanu jurrujangka wakurlu muku pajirni manu yarluyarlu-mani kuyu warntarriku purranjakungarntirliikki. Ngula-jangkaju, kajinpa-jana nyampu-patuku murntu-palaku rdanparni Yuwarli Maralypি-kirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulaju kapungkulu nyuntuju Juwu-paturlu Juwu-paturlu milya-pinyi ngula kanpa kuruwarri yangka Mujuju-kurlangu purami-jiki. Manu yangka kapungkulu milya-pinyi kula-nganta kajilpanpa-jana Juwu-patu jinyijinyi-manu warru Mujuju-kurlanguku kuruwarriku yampinjaku, kala lawa. ²⁵ Kala panu-kariki yapaku Juwu-wangu-patuku, kujalu kamparru-wiyi Kirijini-jarrija, ngulakuju nyurrurnalu-jana yilyaja jaru witangka pipangka. Ngulangkaju pipangka kujarnalu-jana wangkaja, 'Kuyu yangka kuja kalurla Juwu-wangu-paturlu yinyi kurapaka jinta-kariki juju-kariki, ngulajulu kuyuju yampiya ngarninja-wangurlu! Manu yampiyalu yalyuju ngarninja-wangurlu! Manulu kuyu yampiya ngarninja-wangurlu yangka kuyuju waninja rduly-pajirninja-warnu! Manulu kalykuru-jarrinja-wangu nyinaya jungarni, warru wajirli-pinja-wangu!' Kujanyarnalu-jana wangkaja pipangkaju."

²⁶ Junga-juku, Puurluju-jana ngungkurr-nyinaja yangka-patukuju jaajikingarduyu-patuku wiriwiriki. Junga-juku, parra-pardu-karirlalku kangurnu-jana Puurluju Yuwarli Maralypি-kirraju yangka-patu murntu-pala. Ngula-jangkaju, yaninjarla wangkajarl Juwu-paturlu maralypikingarduyukuju wirikiji, "Nyampu-paturlu wati-paturlu yungulurla kuyu warntarri ngayi purrami Kaatuku, kujalu-nyanu yangka kamparrurlu-wiyi yungu Kaatuku. Ngulakuju kapurnangku yinyi tala nyuntuku, ngula-jangkarlunya yungunpa-janarla jirrnanga ngayi-purra kurapaka Kaatuku." Junga-juku, Puurluju-jana jirrnanga nyinaja yalumpurla-juku Yuwarli Maralypirla jintaku wiyikiki.

Juwu-patujulurla kulu jangkardu yanu Puurlukuju

²⁷ Ngula-jangkaju, yapa-patu-karilkili yanurnu Juwu-patu-yijala ngulaju Yajiya-wardingki-patu Yuwarli Maralypি-kirraju. Ngulangkanyalu Puurluju parlu-pungu. Kujarlaju kulungkulkulu-jana juturnu panu-kariji Juwu-patu-kariji kujalpalu warrukirdikirdi nyinaja Yuwarli Maralypirlaju. Ngulajulu-jana juturnu kulukulkulu. Ngula-jangkaju, yanurnulurla jangkardu yangka-patuju Yajiya-wardingki-patu Puurlukuju kululkulu, manulu yaninjarla puuly-mardarnu. ²⁸ Ngula-jangkaju, yadaluu-jana purlaja yangka-patuju Yajiya-wardingki-patu Juwu-patu panu-karikilki Juwu-patu-kariki, "Nyurrurla Yijirali-pinki, yarujuyarujulu yantarni! Nyampunya yangkaju wati kujalpa-ngalpa warru nginji-wangkaja kujarla yalarnirla kirri-kari kirri-kari warrukirdikirdi. Nyampunyalparla warru nginji-wangkaja Mujuju-kurlanguku kuruwarriku, manu ngalipa-nyanguku Yuwarli Maralypirlangukuju. Jalanguju, nyampurluju kangurnu-jana yapa nyampu-patu Juwu-wangu-patu nyampu-kurra Yuwarli Maralypি-kirraju. Kujarlaju maju-manu nyampu Yuwarli Maralypি ngalipa-nyangu

Juwu-kurlangu!" Kujanyalu-jana purlaja. ²⁹ Kamparru-wiyi ngulakuju, yangkangkuju Yajiya-wardingki-paturlu, nyangulu-palanglu Puurlu manu Tirupima Yipija-wardingki, ngulaku kujalparla jirrngaŋja warru wapaja Jurujulumurlalku Puurlu kamparru-wiyi yalikiji Juwu-wanguku. Kujalu parlu-pungu Puurlu yangkangka Yuwarli Maralypirla kaninjarni, rampal-purda-nyangulu kula-nganta kaji palka kangurnu yangkaju Tirupima Juwu-wangu Yuwarli Maralypi-kirraju kula-nganta kajilpa ngulaju palka nyinaja. Kala lawa.

³⁰ Kujalu-jana ngalya-karirli purda-nyangu jaru purlanja-kurra kaninjarni Yuwarli Maralypirla yarlu-ngurlurlu panu-karirli, ngulajulu purda-nyanjarla purlanja-karra purlanja-karra palju pirri-parnkaja kuja-purda kuja-purda kirringka Jurujułumurlaju. Ngula-jangkaju, yapa jintawarlayi-jiki, parnkajalurla jangkardu Puurluku Yuwarli Maralypi-kirra-juku. Kujalu kaninjarni Yuwarli Maralypi-kirra yukaja, ngulalu puuly-mardarninjarla rarra kangu yarlu-kirra. Ngulalurla tuwa wirijarlu Yuwarli Maralypi-kurlangu jaarlpa tirnngi-yirrarnu kulpari yukanjakujaku. ³¹ Ngula-jangkaju, pakarninjakulkulurla rdurrijuru. Ngana mayirla jinta parnkaja jaru-kurlu kulu wiri-kirli jintaku wiriki yurrkunyukungarduyuku Ruumu-kurlanguku, ngulakujurla yimi-ngarrurnu, ngulaju kujarla wangkaja, "Yinya Yuwarli Maralypirla Juwu-kurlangurla, jintalku kalu yapa pakarni kulkurru-kurra yapangku jintawarlayirli-jiki panungku-juku!" ³² Junga-juku, yurrkunyukungarduyu-kariyi-nyanu wiri-wiri kapanku-jana turnu-manu yangkangkuju jinta-karirli yurrkunyukungarduyurlu wiringki, manu-jana manu yurrkunyu-patu-yijala turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari-jangka. Ngula-jangkaju, kapanku parnkajalu wajirli Yuwarli Maralypi-kirraju. Kujalpalu kutulku parnkajarni yanu yurrkunyu-patu, yangkangku Juwu-paturlu nyangulu-jana. Ngula-warnuju rdiily-parnkajalu Puurluku pakarninjakuju. ³³ Yangka wiri yurrkunyukungarduyu, ngulaju kutu-nyayirnirla parnkaja Puurlukuju. Ngula-jangkarluju, puuly-mardarnu Puurluju, manu-jana wangkaja nyanungu-nyanguku yurrkunyu-patuku, "Wayikalnu nyampuju wati nyampu-jarra-kurlurlu jirrama-kurlurlu jayini-jarra-kurlurlu wuruly-parnkanja-kujaku." Ngula-jangkaju, payurnu-jana yangkalku turnu-warnu Juwu-patu, "Ngana nyampuju wati? Nyiya-ngurlunkulu pakarnu?"

³⁴ Junga-juku, jintangkarlu-juku jarungkujuju jangku-manu purlanja-karra purlanja-karrarlu. Jinta-karirla purlaja jaruju jinta-kari, jintakarilkirla purlaja jaru jinta-kari-yijala. Ngula-jangkaju, panu-karijilpalu jarkujarnku purlaja purdangirli kamparrukamparru. Kujarlaju, yangka wiri-jarlu yurrkunyukungarduyu kawarr-karrijalparla ngana Puurluju, manu nyarrparlu nganta maju-manu nyiya. Ngula-jangkaju, yangkaju yurrkunyukungarduyu wiri wangkaja-jana nyanungu-nyanguku yurrkunyu-patuku, "Nyampulu jirri-kangka yangka-kurra ngalipanyangu-kurra yuwarli wiri-kirra." ³⁵ Junga-juku, Puurlujulu jirri-kangu nyanungurra-nyangu-kurra yuwarli wiri-kirra. Kujalpalu Puurlu jirrikangurra yurrkunyu-paturlu, ngula-purju yangkangkuju Juwu-paturlu, wurrangku-jukulpalu puranja-yanu Puurluju, manulpalu-jana putaputa puntarninja-yanu yurrkunyu-patukuju. Kujalu yurrkunyu-patu manu Puurlu kutu-jarrijalku yali-kirra yuwarli-kirra, ngulangkaju yungulurla jirrngaŋja wari-yantarla kankarlu-warnu-kurra ruumu-pardu-kari-kirra, kala lawa. Yangka yapa panu-kari Juwu-patu, ngulajulpalu-janarla jaarl-karrija wurra-juku yirdiyikiji laljilalji-nyayirni. Ngula-kujakujulu Puurluju jarna-manulku, kankarlurlulkulu jarna-kanja-yanu. ³⁶ Puurlu, kujalpalu yurrkunyu-paturlu kankarlurlulkulu jarna-kangurra kankarlarra ruumu-pardu-kurra, ngula-kurraju yangkaju ngalya-kari Juwu-patu,

wurra-jukulpalu-jana kulu-juku purlaja purdangirli-wanaju, ngulaju kujalpalu-jana purlaja, "Pungkalu, pungkalu tarninga-kurral!"

³⁷ Kujalpalu Puurlu kankarlarra jarna-kangurra yungulurla jirrngaŋgaŋa yukayarla tuwangkalku, tuwa-pirdiji Puurluju wangkajalkurla yurrkun-yukgarduyukuju wirikiji, ngulaju kujarla wangkaja Puurluju, "Wurra yungurnangku wangka-wiyi."

Junga-juku, yangkaju yurrkunyukungarduyu wiri wangkajarla Puurlukuju, "Kula-ngantalpanpa ngurrrpa nyinaja wangkanjakuju jarukuju Kiiriji-wardingki-kirlangukuju. Kala junga kanpa wangka yaliji jaru Kiiriji-wardingkiji. ³⁸ Kula-ngantalpanpa yangka wati Yijipi-wardingki nyuntuju nyinaja, yangka kajinpa-jana kula-nganta nyuntulurlu warrmarpa linjarrpa wita-wangu-patu 4,000-pala turnu-manu, ngula-kurluju kula-nganta kajinpa-anganpa nyuntulu jangkardu yanu warrmarla-kurlu nyuntu-nyangu-kurlu kulu-parnta-kurluju nganimpaku yapaku Ruuumu-wardingkiji. Manu kula-nganta kajinpa-jana nyuntulurlu pina nguru-yirrarnu warrmarlakuju nyuntu-nyangukuju yali-kirraju jilja-kurralkuyjala. Kula-ngantalpanpa yali wati nyinaja nyuntuju."

³⁹ Ngula-jangkaju, Puurlurlulku jangku-manu yangkaju yurrkunyukungarduyu wiri, "Lawa, kularna nyanunu ngajuju, ngajujurna Juwu nyurrurla-piya. Ngajujurna wiri-nyayirnirla kirringka palka-jarrija yirdingkaju Taajurla, ngulaju ngurrara-karirla kuja-ka nguña Jilijiyarla, ngulangkanyarna palka-jarrija. Yungurna-jana jaru wita wangka ngajuju nyampukuju turnu-warnuku yapaku."

⁴⁰ Junga-juku, yangkajurla wangkaja yurrkunyukungarduyu wiri, "Yuwayi, wangkayalku-jana!" Junga-juku, Puurluju karrijalpa kankarlarra yuwarlirla, ngula-ngurluju rdakardakarlu-jana wurulypa-manu. Kuja-jana wurulypa-manu, ngulakuju-jana wangkaja Puurluju jaruju nyanungurra-nyangu yangka jaruju Yipuru.

22

Puurluju-nyanu jaarl-karrija Juwu-patu-kujaku Jurujulumu-wardingki-kijakuju

¹ Ngula-jangkaju, Puurluju-jana wangkaja, "Wati-patu yarlpurru-wati manu kirda-patu, purda-nyangkajulu yungurna-nyarra jaru wangka, yungurnaju ngaju jaarl-karri nyurrurla-kujakunya!" ² Puurlu kuja-jana jaru Yipuru wangkaja, ngulajulurla marlaja wurulypa-jarrija.

³ Manu ngula-jangkaju, Puurluju-jana yarda wangkaja, "Ngajujurna Juwu-jala nyurrurla-piya-yijala. Ngajujurna palka-jarrija kirri-karirla Taajurla ngulaju ngurrara-karirla Jilijiyarla. Ngula-jangkajurna nyampurlalku wiri-jarrija Jurujulumurla. Ngajuju pinarri-manu jintangku watingki pinangkalparlu Maliyurlu kujaju yirriyirri-nyayirnirla yimi-ngarrurnu muku manu pinarri-manu kuruwarriki Juwu-kurlanguku ngulaju yangkaku kujalpalu ngalipa-nyanggurlu nyurnunyurnurlu puraja kuruwarriji. Ngulakunyaju pinarri-manu. Manulparna-jana ngajurlangurlu yirriyirri-nyayirnirla puraja Kaatu-mipa-yijala nyurrurla-patupiyarlu-yijala kuja kankulu purami jalangurlu. ⁴ Yangka kujalpalu warru puraja Wirliya Kuruwarri Jijaji-kirlangu, ngulaju kalarna-jana ngajulurluju warru pakarnu, ngula-jangkajulu ngalya-kariji marlaja palija. Kala ngalya-kariki ngulajurna-jana yarda jinyijinyi-manu yurrkunyupatu, ngulangkunyalu-jana puuly-mardarninjarla rdaku-kurraju kujurnu wati-patu manu yarnunjuku-parnta. ⁵ Kajilpankulu-jana payirnininjintarla Maralypikingarduyu Jinta Wiri manu ngalya-kari Kanjulukungarduyupatu, ngulaju kajikalu-nyarra yimi-ngarrirni jinta-juku jaru ngaju-kurlu

yangka kujajulu yungu pipa yapaku rdaku-kurraku kijirnинjaku. Ngula-kurlurlunya pipa-kurlurlu yungurna-jana yaninjarla puuly-mardakarla yapa Kirijini Tamakarlaju. Kapurna-jana jayini-kirilri wayirninjarla kangkarlarni pina nyampu-kurra Jurujulumu-kurra. Manu kapurna-jana ngula-jangkaju rdakungka yirrakarla pakarninjakungarntirliji.”

Puurlurlu-jana yimi-ngarrurnu Juwu-patuku yapaku nyarrparlu kuja Kaaturlu nyanunu Puurlu kangkuly-yirraru

Acts 9.1-19, 26.12-18

⁶ Ngula-jangkaju, Puurluju-jana yarda wangkaja turnu-warnukuju yapakuju, “Kujalparna Tamaka-kurra kutu-jarrinja-yanulku yirdiyi-wanaju mirntangaliji, kulkurruju wirnpa-piyalpa maarrmaarr-manu manu mirilmiril-karrija kankalarra-ngurlu yalkiri-ngirli ngaju-nyangurla warrukirdikirdi. ⁷ Manurna ngajuju wantija walya-kurra, manurna ngula-jangkarluju purda-nyangu linpalku wangkanja-kurra, ngulaju kujaju wangkaja, ‘Juurlu, Juurlu, nyiya-wanawana kanpaju ngajuju warrarda murrumurru-mani?’

⁸ “Ngula-jangkarna ngajulurlulku payurnu, ‘Warlalja-Wiri, ngananpa nyuntuju?’

“Ngula-jangkaju, yarda jangku-manuju ngajuluju, ‘Ngajujurna yangka Jijaji Najariji-wardingki yangka kuja kanpaju warrarda murrumurru-mani.’

⁹ Panu-kari yangka kujajulu rdanparnu, ngulangkujulu nyangu wirnpa-piyaju manu mirilmiril-karrinja-kurraju, kala kulalu purda-nyangu jaruju wangkanja-kurraju.

¹⁰ “Ngula-jangkaju, yardarna payurnu, ‘Warlalja-Wiri, nyarrpa-jarrimilkirna?’

Warlalja-Wiriji wangkajaju, ‘Karrinja-pardiya, yantalku Tamaka-kurra! Kajinpa ngula-kurra yanirra, ngulangkaju kapungku wati jinta wapirdi wangka, manu kapungku muku yimi-ngarrirni warrki kuja kangku Kaatu nyina ngampurrra nyuntuku warrki-jarrnjaku.’ ¹¹ Junga-juku, karrinja-pardijalkurna walya-jangkaju, ngulaju milpa-parntalku pam-palku. Yalirli yangka wirnpa-piyarluju milpaju milpa-parnta-manu. Manujulu ngaju-nyangu puntu-patu yarkaja wakuku, manu yarkajarla jirri-kangulkuju yali-kirraju kirri-kirra Tamaka-kurra.

¹² “Yalirli yirdingga kirringka Tamakarla, jintalpa wati yirdiji nyinaja Yananiya. Ngulangkujulpa puraja kuruwarri Juwu-kurlangu ngalipa-nyangu pirrjirdi-nyayirnirli ngulaju Wapirrakungarduyurlu. Yali-wardingki-paturlu Juwu-paturlu yapa-paturlu, ngulajulpalurla warrarda pulka-pungu Yananiyakuju ngurrjuku. ¹³ Kujajulu ngaju-nyangu-paturlu puntungku jirri-kangu Tamaka-kurra, ngulangkajuju yangka wati wapirdi yanurnu, manulpaju yaninjarla karrija kutu-nyayirni ngajukuju. Manuju wangkaja, ‘Ngajukupurdangka Juurlu, nyangkalku yarda pampa-wangurlu!’ Junga-juku, kaarr-nyangulkurna Yananiyaju warraja-nyayirni. ¹⁴ Ngula-jangkaju, wangkajaju Yananiyaju, ngulaju kujaju wangkaja, ‘Kaatu yangka kujalu nyurnunyurnurlu-wiyi puraja, ngulangkunyangku jintangku milarninjarla yajarnu yungunpa milyapinyi nyiyarlangu kajingki Kaatu ngampurrra nyina nyuntuku, manungku yajarnu yungunpa nyanyi nyanunu-nyangu Jungarni Warrkini, yangka Jijaji kuja karla warrarda warrki-jarri nyanungku Kaatuku. Manu yangka kujanpa yangka wangkanja-kurra purda-nyangu, kujarlanyangku yajarnu Kaaturlu. ¹⁵ Nyarrpakungku kuja milarninjarla yajarnu? Kaaturlungku yajarnu yungunpa-jana warru yimi-ngarrirni Jijajikirli yangka kujanpa nyuntulurlu nyangu manu kujanpa purda-nyangu wangkanja-kurra. ¹⁶ Nyiyakulku kanparla pardarni? Karrinja-pardiya

yungunpa payirni Warlalja-Wiri Jijaji, ngula-jangkanya yungungku yapa jinta-karirli julyurl-yirrarinjarla papitaji-mani ngapangka, manu yungungku yawuru-jarrinjarla maju-jangka kirlka-mani nyanungurlu Jijajirli.' Kujanyaju wangkaja Yananiyaju."

Puurlurlu-jana yimi-ngarrurnu Juwu-patuku yapaku nyarrparlu kuja-jana Kaaturlu yilyaja Juwu-wangu-patuku wangkanjaku

¹⁷⁻¹⁸ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Puurluju yapakuju, "Kujarna papitaji-jarrija, ngula-jangkaju pinarna yanurnu nyampu-kurra-yijala Jurujulumu-kurra. Ngula-jangkaju, kujalparnarla Yuwarli Maralypirla Juwu-kurlangurla wangkaja Kaatuku, ngulangkajurna nyangu yuruyurru Warlalja-Wiriji. Yalumpurla kujarna nyangu, nyanunguju wangkajaju, 'Nyampurla kirringka kajilpanpa-jana putaputa yimi-ngarrikarla ngaju, ngulakuju kulangkulu ngungkurr-nyina. Kujarlaju, yarujurlu yampiya nyampuju kirri Jurujulumu.'

¹⁹ "Ngula-jangkaju, jangku-manurna, 'Warlalja-Wiri, nyampurluju yapanngku Juwu-paturlu kajulu milya-pinyi ngajuju, yangka kujalparna warru yanu jaaji-kari jaaji-kari-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Yangka kujalpangkulu nyuntuku ngungkurr-nyinaja, ngulajulparna-jana ngalya-kari puuly-mardarninjarla paka-pungu, ngalya-karijilparna-jana puuly-mardarninjarla yirrarnu rdakungka. ²⁰ Manu yangka jinta-kari wati yirdiji Jipini, kujalpa-jana nyuntukurru yimi-ngarrurnu yapa-patu-kari, ngula kujalu yangka Juwu-paturlu luwarnu tarnnga-kurra pirli-kirrili, ngulajulparna ngajuju palka-yijala karrija. Manurna-jana ngajuju kamparruwiyi ngungkurr-nyinaja Juwu-patuku kujalu pungu Jipini, manulparna-jana jurnarrpa jina-mardarnu nyanungu-patuku.' Nyampunyarnarla jaruju wangkaja Warlalja-Wirikiji yangkangka yuruyururla. ²¹ Ngula-jangkaju, yardaju wangkaja ngajukuju Warlalja-Wiriji ngulaju kujaju wangkaja, 'Yantalku nyampu-ngurluju! Yilyami karnangku wurnturu-nyayirni yungunpa-jana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju ngaju-nyangu yapa-kariki Juwu-wangu-patuku.'

²² Puurlujulpalu purda-nyangu wangkanja-kurra yangka-paturlu yapanpaturlu Juwu-paturlu. Kala yungka-jana yapa-karilki jitily-pungu Juwu-wangu-patulku, ngula-jangkajulu ngurulku tirl-pungu kulungkulku purlanjarlu, manulu purlaja kilji-nyayirni ngulaju kuja, "Pakarnirlipa, pakarnirlipa tarnnga-kurra yungu palimi! Nyampuju yungu palimi!" ²³ Junga-juku, ngula-purujulpalu muku purlaja jintawarlayi-jiki, manulpalu jurnarrpa yalyi-maninjarla kujurnu kankarlarra, manulpalu walya yaku-maninjarla jurdu kujurnu kankarlarra-purda kulu-nyayirnirli.

²⁴⁻²⁵ Kuja-jana jintangku yurrkunyukungarduyurlu wiringki nyangu warru purlanja-kurra manu jurdu kijirinja-kurra, ngulaju-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku yurrkunyu-patuku, "Kangkarnili Puurluju kaninjarni-kirra nyampu-kurra yuwarli w提醒 kirra! Ngulangkanyalu pakaka ngalyipi-piya-kurlurru! Ngulaju yungu-nyarra marda yimi-ngarrirni nyarrparla kalurla yapa panu jangkardu purlami."

Junga-juku, Puurlujulu kangu kaninjarni-kirra yuwarli-kirra yalumpukurra, manulu wayurnu Puurluju pakarninjakungartirli. Ngula-kujakuju, Puurlurluju wurra-maninjarla payurnu jinta-kari yurrkunyukungarduyu, "Nyarrpaku kankujulu jangkardu jungarni-jarri pakarninjakungartiji? Kulankujulu ngulakungarntirliji kangu kuwurtu-kurrawiyi yunguju ngulangka-wiyi kuwurtukungarduyurlu wiringki miimii-nyangkarla ngurrju-japa marda, maju-japa marda. Ngajujurna warlalja ngurrara-jinta Ruumukuju yapa. Kujarlaju, kulalpankujuju ngajuju ngalyipi-piya-kurlurru pakakarla kuwurtu-wangu-jangkarlu."

26 Kuja-kurra kuja purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra yangkangku jinta-karirli wiringki, ngulajurla yarnkajarra pina jaru-kurluju jinta-kariki yangkaku wiri-nyayirnikilki yurrkunyukungarduyu-kariki, wangkajrala, "Nyampuju wati ngalipaku warlalja ngurrara-jinta Ruumu-kurlangu-yijala. Ngulajunpa pakarni-jiki mayi ngalyipi-piya-kurlurlu kuwurtu-wangu-jangkaju?"

27 Ngula-jangkaju, yaninjarla wangkajrala yangkaju wiri-nyayirni yurrkunyukungarduyuju Puurlukuju, "Nyuntujunpa warlalja mayi ngurrara-jinta Ruumu-kurlangu?"

Puurlurluju jangku-manu, "Yuwayi, junga kujaju."

28 Junga-juku, yangkajurla wiri-nyayirni wangkaja yurrkunyukungarduyu Puurlukuju, "Ngajujurna yapa-kari-yijala palka-jarrija ngurrara-karirla warlalja-wangu-yijala. Kujarna ngakalku wiri-jarrija, ngulangkujurna-jana wiringkilki yungu tala Ruumu-wardingki-patuku wiriwiriki, ngulangkunya yungujulu warlalja-manilki manu ngurrara-jinta-mani Ruumu-kurlangulku-yijala."

Ngula-jangkaju, Puurlurlu jangku-manu, wangkajrala, "Yuwayi, ngafukupalangū-jarra kirdarna manu ngati, ngula-järräju-pala Ruumu-kurlangu-jarra. Kujarlyalparna wita-ngurlupakarra nyinaja warlalaju ngurrara-jinta Ruumukuju."

29 Kuja kuja-kurra Puurlu milya-pungu ngurrara-jinta warlalja Ruumu-kurlangu yangkangku wiri-nyayirnirli yurrkunyukungarduyurlu, ngulakuju lani-jarrija. Kaji yangka kamparru-wiyi yampiyarla wayirninja-wangurlu, ngulaju ngula-juku. Kala kuja yangka kamparru-wiyi wayurnu yangka-kurlurlu jayini-kirirlili Puurlu, ngulaju kuruwarri Ruumu-kurlangu rdilyki-pungu. Kujarlyana lani-jarrija yurrkunyukungarduyu wiri. Kujalu-palangū panu-karirli yurrkunyurlu purda-nyangu yali wiri-nyayirni yurrkunyukungarduyu manu Puurlu wangkanja-kurra, ngulajulu kujarlaju Puurlu-ngurluju muku pina wurnturu-jarrija lanliku nyiyarlangu payirninja-wangu.

Puurluju-nyanu jaru jaarl-karrija nyanunu Juwu-kurlangurla kuwurtura

30 Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, wangkajalu-jana yangka yurrkunyukungarduyu wiri nyanunu-nyangu-patuku yurrkunyu-patukuju, "Rurruny-pungkalurla jayini Puurluku." Junga-juku, rurruny-pungulurla. Yangkangku yurrkunyukungarduyurlu kulalpa milya-pungu nyarrparla yangka kujalurla kulu-jarrija Juwu-patuju Puurlukuju. Ngulakuju-jana jarulku yilyaja yangkakuju Juwu-patuku maralypikingarduyu-patuku manu Kanjulu-patuku ngulanya yungulu-nyanu turnu-jarri kuwtukungarnti. Kujalu turnu-jarrija kuwtukungarnti, ngula-kurraju yangkangkulku yurrkunyukungarduyurlu wiringki kangurnu-jana jirranganja Puurluju kuwurtu-kurra-yijala yurrkunyu-patu-karikiji. Kujalu yukajarni kaninjarni kuwurtu-kurra, ngulangkaju Puurluju kanjarla yirrarnulu kamparrurla wiriwirikiji, ngulajulpa ngulangka-juku karrija Puurluju.

23

1 Puurlurluju, nyangulpa-jana jungarnirli miparrpa manu milpa-juku, manu-jana wangkaja Kanjulukungarduyu-patuku, "Ngajukupurdangkapurnu, Kaaturlu kaju ngajuju milya-pinyi wita-ngurlu kujalparna ngaju nyarrpa-jarrija manu kuja karna ngaju jalangu nyarrpa-jarri, ngulaju kaju milya-pinyi-nyayirni Kaaturluju. Ngajulparna jungarni warrki-jarrija Kaatuku ngurrju-nyayirni. Kulalparnarla nyarrparla lani-jarriyarla

Kaatukuju.” ² Ngula-jangkaju, jinta Maralypikingarduyu Wiri yirdiji Yananiya, wangkaja-jana yurrkunyu-patuku kujalpalu warrukirdikirdirli mardarnu Puurluju, ngulaju-jana wangkaja Yananiyaju, “Kuja-panuju, lirralu pakaka!” Junga-juku, lirrajulu pakarnulkku.

³ Ngula-jangkaju, Puurlujurla wangkaja yangkakuju wiriki Yananiyaku, “Kari-nganta Kaaturlu kapungku nyunturlangu pakarni! Jungarni ngantanpa nyuntuju, kala lawa! Nyuntuju kanpa wiri-jala nyina kuwurtukungarduyu ngari milkarraku. Yungunpaju jungarnirli miimii-nyangkarla ngurruju marda, marda maju kuruwarrirla Juwu-kurlangurla. Ngulajunpa rdilyki-pungu kuruwarriji nyuntulurluju kujanpa-jana jinyijinyi-manu nyampu-patu ngajuku lirraku pakarninjaku, ngulangkunyanpa kuruwarriji rdilyki-pungu!”

⁴ Kujalpalu Puurluju yangka yurrkunyu-paturlu jina-mardarnu-juku, ngulajulurla wangkaja, “Wurulypa karriya kuja wangkanja-wang! Kula kanpa mayi nyampuju wati wiri milya-pinyi kuja kanpa kulungku ngarrirni? Ngulaju Kaatu-kurlangu Maralypikingarduyu Jinta Wiri nyampuju.”

⁵ Ngula-jangkaju, Puurlurlu-jana jangku-manu, “Ngajukupurdangkapurnu, kulaalparna milya-pungu nyampuju wati, kujarna kulungku ngarrurnu. Nyampunya-kä wangka Payipulurlaju, ‘Kuja ngarrirninja-wangurlu yampiya yangka kuja kanyarra wiri nyinami nyurrurlaku!’ ”*

⁶ Ngula-jangkarluju, Puurlurluju nyangulpa-jana Kanjulu-patuju, ngulajana parlu-pungu panu-karriji Paraji-patu, manu panu-kari-jana parlupungu Jatiyuji-patu. Ngula-jangkaju, parlu-pinjarla-jana wangkaja kiljinyaayirni Puurluju, “Ngajukupurdangka-purnu, ngajukupalangku kirdana manu ngaju karlijarra nyina Paraji-jarra-yijala. Ngaju karnarla wala nyina Kaatukuju ngaka kapu-jana nyurnunyurnu milyi-jangka wankaru-maninjarla yakarra-mani pina. Kujarlanyajulu kangurnu nyampu-kurraju yurrkunyu-paturluju.”

⁷ Kujalu kuja-kurra Puurlu wangkanja-kurra purda-nyangu yangkajarrarlu turnu-warnu-jarra-jangkarlu, kujarlajulu-nyanu nyanungulku rdurrjurnu turnu-warnu-jarralku Paraji-patu manu Jatiyuji-patu. Ngula-jangkaju, jarkujarkulu turnu-jarrija, Paraji-patulu turnu-jarrija turnukari, Jatiyuji-patulu turnu-jarrija turnu-kari. ⁸ Nyiya-jangkalu-nyanu jarkku-rdurrjurnu turnu-warnu-jarraju ngarrirninja-jakuju? Jinta-karirli turnu-warnurlu Paraji-paturlu, yirri-puraja kalalu Kaatu-kurlu ngakaku nganta kapu-jana nganta nyurnunyurnu wankaru-mani pina milyi-jangka. Manu kalalu yirri-puraja Kaatu-kurlangku-kurlu marramarra-kurlu, pirlirrpa-kari pirlirrpa-kari-kirli palka nganta kalu nyinami. Kala yangka turnu-warnu-kari Jatiyuji-patu, ngulaju kulaalpalu-jana ngungkurnyinaja nyampurrukuu marramarra-kari marramarra-kariki, manu kulaalpalu-jana ngungkurr-nyinaja yapaku pina-wankaru-jarrinjaku. Ngulakuju kulaalpalu-jana ngungkurr-nyinaja Jatiyuji-patuju Paraji-patukuju. Kujarlanyalu-nyanu muku rdurrjurnu kuluku ngarrirninja-jakuju.

⁹ Ngulajulpulu-nyanu wiljiwilji-manu kilji-nyayirnirli. Kujalpalu panukari nyinaja Paraji-patu kuruwarrikingarduyu-patu, ngulalu-jana karrinja-pardinjarla wangkaja Jatiyuji-patukuju, ngulaju kujalu-jana wangkaja, “Wurra, wurra, nyiya nyampurluju watingki rdilyki-pungu kuruwarriji? Kula karnalu milya-pinyi kuruwarri-karriji kuja nganta nyanungu kuruwarri rdilyki-pungu. Nyarrparlurlipa ngawu-pajirni, kula nyiya rdilyki-pungu! Mardarla wangkaja marramarra, manurla marda pirlirrpa-kari wangkaja. Ngulaju kula karlipa milya-pinyi.”

* ^{23:5} Nyangka Exodus 22.28

10 Kujalu-jana kuja-kurra wangkanja-kurra yarda purda-nyangu Kanjulu-paturlu, ngulangkujulpalu-nyanu yarda ngarrurnu kulungkuju. Ngulaju kapulu Puurlu puuly-mardakarla, manu kapulu tarnnga-kurra pungkarla larralarra-pinjarla nganta. Ngula-puruju, yangkangku yurrkunyukungarduyurlu wiringki, nyangu-jana kaninjarra-kurra kankalarra-ngurlu yuwarli-ngirli yangka-patu Kanjulu-patu kujalpalurla jangkardu kutu-jarrija Puurlukuju puuly-mardarninjakungarntiji. Manu-jana wangkaja nyanunu-nyangu yurrkunyuku, "Jitinjarla puntakalu-jana Puurlu, manulu-jana puntarninjarla jurnta pina-kangkarni muurlparlu." Junga-juku, kangulu pina Puurluju yuwarli-kirra wiri-kirra nyanungurra-nyangu-kurra.

11 Ngula-jangkaju, jintangka-juku mungangkaju, Jijaji Warlalja-Wirilparla yaninjarla kutu karrija Puurlukuju, manurla wangkaja, "Waparlku-nyayirni nyinaya marriwa, lani-wangu! Nyurrunpa-jana jaru junga ngaju-nyangu yimi-ngarrurnu nyampurlaju Jurujulumurla. Kari-nganta ngakaju kapunpa-jana yarda yimi-ngarrirni kirri-karirlalku yirdingkaju Ruumurla jaru junga-yijala ngaju-nyangu."

Juwu-patu jangkardulpalurla jaaly-manu Puurluku pakarninjaku tarnnga-kurraku

12-13 Parra-pardu-karirlalku, Juwu-patu-karilpalurla jangkardu turnu-jarrija Puurluku yungulurla jaru jangkardu jungarni-mani pakarnin-jakungarntirli. Ngulajulu-nyanu turnu-jarrija 40-pala marda, 50-pala marda. Ngula kujalpalurla Puurluku jaaly-manu jangkardu, ngulajulu-nyanu jangkujangku-manu Puurluku pinjaku, "Kajirlipa Puurlu pinyi, ngulakungarntiji yungulparlipa nyinayarla mangarriki manu ngapaku ngarninja-wangu."

14 Ngula-jangkaju, yanulu-jana maralypikingarduyu-patuku wiriwiriki manu jarlu-patuku, manulu-jana wangkaja, "Nganimparlurnalurla nyurru jaruju jangkardu jinta-manu Puurlukuju, ngulajurnalu-nyanu jangkujangku-manu yungurnalu ngapa manu miyi ngarninja-wangu nyina Puurlukuju pinjakungarntiji. **15** Nyurrurlarlu manu yalirli Kanjulu-paturlu, yilyayalurla jaru yangkaku yurrkunyukungarduyuku wiriki Ruumu-wardingkiki, ngulangkunya yungu-nyarra piki-kanyirni Puurlu. Nyampurla pipangka, yirrakalurla jaruju kuja, 'Kangkarnili Puurlu nyampu-kurra yungurnalu mayangku payirni. Ngampurralu yungurnalu milya-pinyi ngurru-japa manu maju-japa.' Kujayalurla yirraka jaru pipangkaju. Kuja kankulu yalumpurla pipangka yilyami jaru, ngula-puruju karnalu nganimparluju jurnarrpalku mani kurlarda manu niyyarningkijarra. Kaji yangkangku yurrkunyukungarduyurlu wiringki kanjarni yani Puurlu yirdiyi-wana, ngulakuju kapurnalurla kulkurru wurru-mardarni Puurlukuju yungurnalu puuly-mardarninjarla pinyi."

16 Ngula-jangkaju, Puurlukupurdangka-kurlangurlu kurdu-nyanurlu, jaruju purda-nyangurla Puurlukuju kujalpalurla jaipirdija manu jangkardu wurru-mardarnu pakarninjaku. Ngulajurla nyantnguku Puurluku yanu jaru-kurluju kujalpa Puurlukuju nyinaja yurrkunyu-kurlangurla-juku yuwarlirlaju. Ngula-kurranyarla kurdu-nyanurluju yimi kangu. **17** Ngula-jangkaju, Puurlujurla wangkaja jinta-kariki yurrkunyuku wiriki, "Kangka nyampu kurdu-warnu yangka-kurra nyuntu-nyangu-kurra wiri-kirra yungurla wangka nyampu kurdu-warnu jaru."

18 Junga-juku, kangu yangkaju kurdu-warnu yangkangkuju yurrkunyurlu, wangkajarla nyanunu-nyanguku wiri-nyayirniki, "Yali pirijina Puurlujuju wangkaja nyampukuju kurdu-warnuku yungurna kanyirni nyampu-kurra nyuntu-nyangu-kurra yungungku jaru wangka nyuntuku."

19 Junga-juku, yarnkajarlal yangkaju yurrkunyu wiri wakuku yangkakuju kurdu-warnuku, ngulaju jirri-kangu yapa-wangu-kurra kutu-kurra yungurla jaru wangka yangarlu nyanungu-mipaku kurdu-warnuku jintaku. Junga-juku, payurnu yangkaju kurdu-warnu yangkangkuju wiringki, "Nyiyapajau jaruju wangka?"

20 Junga-juku, jangku-manu yangkangkuju kurdu-warnurlu, ngulaju kujarlu, "Yangkajulurla Juwu-patu wiriwiri jangkardu turnu-jarrija ngajukupalangkuju ngamirniki Puurlukuju. Jukurra kapulu yanirni yangkaju Juwu-patu wiriwiri nyampu-kurra, ngulaju kapungkulu nyuntu payirni yungulu kanyi Puurlu wiriwiri-kirlangu-kurra Kanjulu-patukurra. Ngulaju kapungkulu kuja wangka, 'Yungurnalu Puurlu yarda payirni mayangku kajika-nganpa junga-japa yimi wangka, marda kajika-nganpa warlkangku yimirr-yinyi.' Kujarlunga kapungkulu yaninjarla payirni nyuntuju. **21** Ngulaju-jana purda-nyanja-wangurlu wurra-manta! Nyurru kalurla pardarni yangka-patu 40-pala marda, marda 50-pala, ngulaju kalurla wurru-mardarni. Kajilpanpa Puurlu yilyayarla Juwu-patu-wana wiriwiri-wana yirdiyi-wana, ngulaju yangka-paturlu kajikalpu puuly-mardarninjarla pakarni tarnnga-kurra. Yali-paturlu wati-paturlu ngulajulu-nyanu nyurru jaru jinta-manu Puurluku pakarninjakuju. Ngu-lakungarnti kalu nyina miyi-wangu manu ngapa-wangu. Nyampu-patuju kangkulu wati-patu pardarni nyuntuku nyarrpa kajinpa-jana wangka yalumpu-patuku Juwu-patuku wiriwiriki. Mardanpa-jana ngungkurnyina, mardanpa-jana wurra-mani. Kujarlaju kangkulu pardarni panukariji."

22 Junga-juku, wangkajarlal yangkaju yurrkunyu wiri yangkakuju kurdu-warnuku, "Nyampu-ngurlu kajinpa yani, ngulaju wurulypa yanta manu yimi-ngarrirrinja-wangu nyinaya kujapaju jaru nyampu yimi-ngarrurnunjunurnu." Junga-juku, yilyajalku yangkaju kurdu-warnuju.

Yurrkunyu-paturlulu kangu Puurlu wiri-kari-kirra yirdi-kirraju Pilikikirra

23 Ngula-jangkaju, wangkaja-palanglu yangkaju wiri yurrkunyukungarduyu jirrama-karikiji wiri-jarra-karikiji, ngulaju kuja-palanglu wangkaju, "Turnu-manta-pala-jana yurrkunyu 200-pala junma-kurlu wiri-kirli manu kurdiji-kirli manu panu-kari 70-pala nantuwu-kurlu manu panu-kari 200-pala mangulpa-kurlu. Ngulanya turnu-maninjarla jungarni-mantajana jurnarrrpa-kurlu yungunkulu ngula-kurlunya yarnkamirra Jijariay-kurraju kutu-kari jalangu. **24** Manulurla Puurluku manta nantuwpatu, ngulangkanya yungu nyinanja-yani. Muurlparlulu yirriyirrili Puurluju warrawarra-kanja-yanta, manulurla kanjarla yungka Pilikiki wiriki yangka kuja kajana Jurdinya-wardingki-patuku wiri nyina."

25 Ngula-jangkaju, yangkangku yurrkunyurlu wiringki, jaru yirrarnu pipangka yungurla yilyami Pilikiki, ngulaju kujanya yirrarnu pipangkaju,

26 "Ngajujurna yirdiji Kulurdiya Lijiyaja. Nyampunya karnangku jaru wita yilyamirra pipangka nyuntuku wiriki Pilikiki. Ngurrju mayinpa?

27 Nyampu kujangkulu wati kangurnu Puurlu nyuntuku, ngulaju Juwupaturlu puuly-mardarninjarla puta pakarnu kamparru-wiyi nyampurla Jurujulumurla Juwu-kurlangurla Yuwarli Maralypirla. Purda-nyangurna jaru kujaju yapa ngalya-karirli kangurnu yali wati Puurlu kujalpa nganta nyinaja ngurrara-jinta Ruumu-kurlangu yapa. Kujarlajurna-jana turnumanu yurrkunyu-patu ngaju-nyangu yungurnalu-jana Puurlu puntarni manu jurntun kanyi. **28** Ngajulurlu, kualparna milya-pungu Puurluju kujalu nyarrparla mayi puuly-mardarninjarla puta pakarnu. Kujarlan-yarna wiri-patu-kurra nyanungu-nyangu-patu-kurra Kanjulu-patu-kurra

kangu Puurluju yungulu miimii-nyanyi. ²⁹ Ngulangkajujulu wangkaja ngajukuju Kanjulu-patuju Puurluru kuja nganta muku rdilyki-pungu kuruwarri nyanungurra-nyangu. Kujanyajulu wangkaja. Ngulakunya kapulu pungkarla Puurluju tarnga-kurra marda, marda kapulu rdaku-kurra muru-pungkarla. Kala nyiyaku mayi? Ngurrju-nyayirnlp-a-jana Puurluju milki-wangkaja manu yirri-puraja-nyanu. Ngulakujurnarla ngungkurr-nyinaja ngurrjuku kuja-piyakuju. ³⁰ Ngula-jangkaju, ngakapardu-karilkki, jinta-karilkiji yanurnu yapa jaru-kurluju, ngulangkulkuju yimi-ngarrurnu ngulaju kujarlu, ‘Puurluku kalurla jangkardu jaaly-manu, kapulu wurruru-mardarninjarla puuly-mardarni manu pakarni.’ Kujanyaju yimi-ngarrurnu yapangku. Kuja-kujakunya yungurnangku yilayimirra Puurluju nyuntukuju. Manurna-jana wangkaja yangkapatukuju Kanjulu-patuku, ‘Kajinkilirla ngampurrra nginji-wangka maju jaru Puurlukuju, ngulajulu yimi-ngarrirrinjinta yangka-kurra wiri-kirra Piliki-kirra.’ Nyampunyarna-jana jaruju wangkaja. Ngula-juku karnangku jaruju wita-juku yirrarni.”

³¹ Junga-juku pipaju-jana yungu nyanunu-nyanguku yurrkunyuku. Junga-juku, pipalu manu, ngula-jangkarluju Puurlulkulu manunjunu, ngulalurla jirrnga yarkaja Jijariya-kurralku jintangka mungangka-juku. Munga wirili yaninja-yanu, ngulalurla kulkurru-juku jirrnga yukaja Puurlukuju kirri-pardu-kari-kirra-wiyi jinta-kurra yirdi-kirraju Yantipatirikirra. ³² Ngula-ngurluju mungalyurrlku, ngalya-kariji yurrkunyupatu-kariji, pinalu yanu wirliya Jurujulumu-kurra nyanungurra-nyangu yuwarli wiri-kirra. Panu-kari yardalurla jirrnga yarkajarra Puurlukuju Jijariya-kurra yangkaju nantuwu-kurru. ³³ Kujalurla Puurluku jirrnga yukajarra yangka-kurra kirri-kirra Jijariya-kurra, ngulajulu jingijingi-jiki yanurra jungarni-jiki yangka-kurlangu-kurra wiri-kurlangu-kurra Piliki-kurlangu-kurra, ngulalurla pipaju yungu yangkaju Kulurdiya Lijiyaya-kurlangu, manulurla Puurlurlangu yungu Pilikiki mardarninjaku kuwurtukungarntirli. ³⁴ Junga-juku, yangkaju pipa nyangu Pilikirliji, ngula-jangkarluju payurnu Puurluju, “Nyarrpara-malunpa nyuntuju?”

Puurlurluju jangku-manu, “Ngajujurna Jilijiya-wardingki, ngulangkan-yarna palka-jarrija.”

³⁵ Ngula-jangkaju, yangkalkurla wiri wangkaja Piliki Puurlukuju, ngulaju kujarla wangkaja, “Kajili yangka Juwu-patu-kari yanirni Jurujulumu-jangka, ngulangku yangka kujangkulu kamparru-wiyi nginji-wangkaja, ngula kajili yanirnu, ngula-jangkarlanya kapurnangku kanyi kuwurtukurra yungurnangku ngulangkanya purda-nyanyi jaru wangkanjakurra nyarrpa kajinpaju jaru wangka.” Ngula-jangkaju, wangkaja-jana yurrkunyu-patuku Pilikiji yungulu Puurlu kanyi Yarurdoo-kurlangu-kurra yuwarli wiri-kirra. Junga-juku, ngula-kurranyalu kangu Puurluju, manul-palu yirrarninjarla warrawarra-kangu yurrkunyu-paturluju.

24

Juwu-patuju yanurnulu Piliki-kurlangu-kurra kuwurtu-kurra yungulurla jangkardu wangkami Puurlukuju

¹ Ngakalkku, parra-patu-kari-jangkarla rdaka-patu-kari-jangkarla, yanurnulu Juwu-patu jarlu-patu manu yangka wiri-nyayirni maralypikingarduyu yirdiji Yananiya, manu nyanungurra-nyangu luwiya yirdiji Tuurrtulu, ngulalu yanurnu Jurujulumu-jangka Jijariya-kurra. Kujalu Jijariya-kurra yukajarra, ngulajulu jingijingi yanu kuwurtu-kurra, yangka ku-jalpa wiri Piliki nyinaja kuwurtukungarduyu, ngula-kurranyalu yanurra,

manulurla ngulangkanya jangkardu wangkaja Puurlukuju. ² Junga-juku, yurrkunyu-paturluju, yajarnunjunulkulu Puurluju rdaku-jangkaju, yajarninjarla kangurnulu kuwurtu-kurralku, manulu kanjarla-yirrarnu kulkurru-jarra Puurluju.

Junga-juku, luwiya yangka Tuurrtululkurla wangkaja Pilikiki, "Nyuntu Piliki, ngurrju-nyayirni kanpa nyina marrka nyampurlaju ngurungka, manu kanpa-nganpa pinangkalpa-nyayirni wiri nyina. Kujarlanya karnangkulu marlaja nyina nganimpaju pululu kulu-wanguju. Nyurru-wiyijilpa maju-nyayirni nyampuju nguru karrija, kala kujanpa nyuntulku yanurnu nyampu-kurra, ngulaju kanpa-nganpa nguruju nyampuju ngurrju-mani manu pululu-mani. ³ Kujarlanya karnangkulurla warrarda pulka-pinyi jintawarlayirli-jiki. Miyalu kanpa-nganpa raa-pinyi-nyayirni. ⁴ Kulalparnangku nyiyaku yukayi-mantarla warrarda wangkanjarluju nyuntuju. Kala ngari karnangkulu wita yimi-ngarrirni jaru Puurlukurlangu. Ngulaju karnangku wita ngari payirni wiyarrpa yungunpanganpa purda-nyanyi wurra-maninja-wangurlu.

⁵ "Milya-pinyi karnalu nyampuju Puurluju, ngulaju maju-nyayirni min-jirnpa manu kulu-parnta. Kuja-ka warru wapa kirri-kari kirri-kari-wana warrukirdikirdi, ngulangkuju kajana warru kulukukuluku-mani Juwu-patuju. Manu kajana wiri nyinami nyampuju turnu-warnu-kariki Najariji-wardingki-patuku. ⁶ Kujalpa Jurujulumurla nyinaja nyampu Puurlu, ngula Kuja yanu Yuwarli Maralypipi-kirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulaju puta maju-manu yangkaju Yuwarli Maralypiji. Ngarirnalu ngula-kujakaju puuly-mardarninjarla warla-pajurnu. [Ngula-jangkaju yungurnalnu kuwurtu-kurra kangkarla, ngulangkanya yungurnalnu nganimpalyangurla kuruwarrirla Juwu-kurlangurla miimii-nyangkarla jungarni marda, warntarla marda. ⁷ Ngula-kujakuju, yangkangku yalirli Ruumu-wardingkirli wiringki yurrkunyurlu Lijiyajarlu, turnu-manu-jana nyanungu-nyangu yurrkunyu, manu-nganpa turnu-maninjarla jangkardu kangurnu yurrkunyu. Ngulangkulu-nganpa wiralywiraly-kijirninjarla puntarnu Puurluju, manulu-nganpa jurnta kangu. ⁸ Manu-nganpa wangkaja, 'Kajinkilirla ngampurpa nyina nginji-wangkanjaku Puurluku, ngulakungarntirljili kangka yangka-kurlangkurra wiri-kirlangu-kurra Piliki-kirlangu-kurra kuja-ka nyina Jijariyarla, ngula-kurranyalu kangka kuwurtukungarntirl-wiyi.' Kujanya-ngaŋpa wangkaja yangkaju wiri Lijiyaja.] Ngulaju ngula-juku, kujarlanyarnangkulu kangurnu Puurluju nyuntukulku. Nyampunyarnangkulu jaruju wangkaja nyampurlu kuja Puurlulu maju-manu nyiyarningkijarra manu kuruwarri nganimpalyangurlu Juwu-kurlangu. Nyanungulku Puurlulku payika yungunpa purda-nyanyi manu pinarri-jarri nyanungu-nyangulku jaru. Kapunpa purda-nyanyi yangka-juku jinta-juku jaruju kujarnangkulu kamparru-wiyi wangkaja."

⁹ Ngula-jangkaju, junga-juku panu-karilki yangka Juwu-patu wangkajurla Pilikiki, "Junga yalumpu kujangku Tuurrtulu wangkaja, ngulaju junga."

*Puurluju-nyanu jaarl-karrija Juwu-patu-kujaku Piliki-kirlangurlaju
kuwurturla*

¹⁰ Ngula-jangkaju, Pilikijirla rdakardaka wangkaja Puurlukuju wangkanjaku. Wangkajarlala Puurluju Pilikiki, "Milya-pinyi karnangku wiri kuwurtukungarduyu kujalpanpa-jana nyinaja tarngga-nyayirni nguru nyampurla manu kujalpanpa-jana yapa miimii-nyangu ngurrju marda, maju marda kuwurtukungarduyurlu. Wardinyirli karnaju kapanku

yimi-ngarrirni nyuntu-kurraju nyiyarningkijarra yangka kujarna yali-kirra Jurujulumu-kurra yanurra. ¹¹ Ngana-puka kajilpanpa payirninjintarla ngajuku, ngulaju kajikajulu ngungkurr-nyinami jaruku wangkanja-kurraju. Jalangu-karirna yanu Jurujulumu-kurra Kaatu-kurlangupurlapakungarnti. Yalumpurla-jukulparna nyinaja parraku marda 10-palaku, manu mardarna nyinaja 12-palaku parraku kirringka. ¹² Kujajulu parlu-pungu Yuwarli Maralypirla nyampu-paturlu Juwu-paturlu, ngulaju kulajulu kulu-kurra ngarrirninja-kurra parlu-pungu, lawa. Ngay-ilparna kutu nyinaja pululu. Kujalparna yalirla Jurujulumurla warru wapaja jaaji-kari jaaji-kari-wana, manu kujalparna warru wapaja warrukirdikirdi Jurujulumu-wana, ngulaju kulajulu parlu-pungu kulukukuluku-maninja-kurra yapa panu-kurra, lawa. ¹³ Nganalkulu kanyirni pinaju nyanja-warnuju Jurujulumu-jangkaju kujaju ngaju nyangu kulukukuluku-maninja-kurra manu kulungku ngarrirninja-kurra? Kula nganalku pinaju nyanja-warnurluju. ¹⁴ Ngari yungurnangku yimi-ngarrirni Wirliya Kuruwarri Jijaji-kirlangu yangka kuja kalu Juwu-paturlu kuruwarriji ngawu-pajirni jarrwara nganta. Ngajujurna kurdungurlu Jijaji-kirlangu. Kurdungurlulu karna yangka-juku jinta Kaatuju purami yangka kujalpalu nyurnunyurnurlu-wiyi puraja jinta-juku Kaatuju. Mujuju-kurlangurlanguku kuruwarriki karnarla ngungkurr-nyina. Manu kula ngula-mipaku, jaru-kari jaru-karirlanguku karna-jana ngungkurnyina yangka nyurru-warnu-paturlanguku kujalu nyurru-wiyi yirraru yimi Payipulurla Kaatu-kurlangu-paturlu jarukungarduyu-paturlu. Ngu-langangunkunya karnarla ngungkurr-nyina. ¹⁵ Ngaju karnarla wala nyinami Kaatukuju Juwu-kariyi-nyanu-patu-piya, manu karnalu jintawarlayirli milya-pinyi ngaka kapu-jana yapa nyurnunyurnu milyi-jangka muku wankaru-mani pina, ngulaju jintawarlayi-jiki ngurrju-wati manu maju-wati. ¹⁶ Kujarla, ngajulurlu karna purami yirriyirri-nyayirnirli, kalakarna jarrwara-kari yani Kaatu-kujaku marda, marda yapa jinta-kari-kijaku. Ngampurra-wangurna ngulakuju.

¹⁷ "Juruju-lumu-wangurla-wiyi-jilparna nyinanja-yanu warru ngurrara-kari ngurrara-karirla. Ngula-jangkaju, kulpari yanurnurna Jurujulumu-kurra tala-kurru yungurna-jana warru yinyi yapa ngurrara-jintaku marlajarra-watiki. Manurna yanurna kurapakarlanguku yirrarninjaku Juwu-kurlangurlaku Yuwarli Maralypirlaku. Ngula-kurlangunyarna yanurra. ¹⁸ Ngulajurna jintaku wiyikiki nyinaja kaninjarni Yuwarli Maralypirlaju, ngulaju kurapaka Kaatu-kurlangukungarnti yirrarninjakungarnti. Ngula-kurranjayulu parlu-pungu Juwu-paturluju kaninjarniji Yuwarli Maralypirlaju, ngulaju kujalparna panu-kurru yapa-kurru nyinaja, manu ngulaju kujalparna-jana kulukungarnti juturnu, lawalparna nyinaja pululu manu wurulya. ¹⁹ Nyinajalpalu panu-kari Juwu-patu yalirlaju Yuwarli Maralypirla ngulaju Yajiya-wardingki-patu, ngulanya kalu wangka nganta kujarna ngajulurlu rdilyki-pungu kuruwarri. Yalipatu kujalpajulu nginji-wangkaju, ngulajulu yantarfarni nyampu-kurra nyuntu-nyangu-kurra yungungkulu yimi-ngarrikarla nyuntuku ngajulu kujarna nganta kuruwarri rdilyki-pungu. ²⁰ Panu-kari Juwu-patu nyampu-patu wiriwiri, kuja kalu karri nyampu palka, ngulangkunyangkulu yimi-ngarrikarla jaru majumaju kujarna nganta ngajulurlu rdilyki-pungu kuruwarri, ngulajungkulu yimi-ngarrikarla nyuntuku. Yangka kujajulu Juwu-patu-karirli Kanjulu-paturlu miimii-nyangu manu payurnu muku nyiyarningkijarrarlu jarungku. ²¹ Kujajulu payurnu ngaju, ngulajurna-jana jinta-miparlu jaru majungku nganta jangku-manu nganta. Purlanjarlarlarna-jana wangkaja ngulaju kuja, 'Ngaju karnarla

ngungkurr-nyina Kaatuku ngakaju milyi-jangkaju kapu-jana nyurnunyurnuju yakarra-maninjarla wankaru-mani, ngula-jangka-mipanya kankujulu miimii-nyanyi nyampurla kuwurturla.' Kujanyarna-jana purlanjarla wangkaja yangkakuju Kanjulukungarduyu-patukuju."

²² Yangka yalirli wiringki yirdingki Pilikirli, ngulangkujulpa milyapungu Wirliya Kuruwarriji Jijaji-kirlanguju. Ngulangku kuja purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra, ngulajurla wangkaja, "Ngulaju ngulajuku, wurra kaji yangka wiri yurrkunyukungarduyu yanirni yangka yirdi Lijiyaja, ngulanya kapurna purda-nyanyi kajiji nyuntuju yimi-ngarrirni. Purda-nyanjarla kapurnangku marda yilyami warlangarrangarra-kurra, marda kapurnangku mardarni rdakungka-juku." Junga-juku, ngulajangkaju, Pilikirliji mukulku-jana yilyaja kuwurtu-ngurluju. ²³ Ngulajangkaju, Pilikiji wangkajarlalintaku yurrkunyuku wiriki, "Jina-mardaka manu warrawarra-kangka Puurlu rdakungka, ngulajurla nyuntuju nyinaya rarralypa, manu wayirinja-wangu pangkala warru wapami ruumukarirlaju. Kajilirla nyanunu-nyangu puntu yanirni, pangkalalurla kanyirni miyi manu jurnarrpa, manu pangkalalurla yanirni jina-mardarninjakuju."

Puurluju-palangu wangkaja Pilikiki manu nyanunu-parntaku yirdiki Tirujilaku

²⁴ Ngula-jangkaju, ngakkalku parra-pardu-karirlalku, Piliki manu nyanunu-parnta karnta yirdiji Tirujila, yanurnu-pala yangka-kurra jurru-kurra. Karnta yirdi Tirujila, ngulajulpa nyinaja Juwu. Kujalpa-pala yalirla nyinaja, ngula-ngurluju yilyaja-palarla jaru Puurluku yungu-palangu yaninjarla wangkanjinirni. Junga-juku, Puurluju yanurnu, manulparla yaninjarla milki-wangkaja Pilikikiji Jijaji Kiraji-kirli jaru, kujalparla wala-nyayirni ngungkurr-nyinaja Puurluju. ²⁵ Ngula-jangkajulparla wangkaja wurra-juku maya-juku, ngulaju kuja, "Yapajulpalipa nyinayarla ngurrju majumaju-wangu. Manu yapangkujulparlipa-nyanu warla-pajirninjarla warrawarra-kangkarla-wiyi jarrwara-kujaku manu maju-kujakuju. Ngaka kaji walya rdangkarlpa-jarrinja-yani lawa-jarrinjakungarnti, ngulajangkarluju Kaaturluju kapu-ngalpa yapaju miimii-nyanyi ngurrju manu maju." Kujarla Puurlu kuja wangkaja Pilikiki, kujarlaju Piliki lani-jarrijalku, manurla wangkaja Puurlukuju, "Ngula-juku yantalku! Ngakarnangku yarda yajarninjinirra kajirnangku ngaju ngampurrpa nyina wangkanjaku." ²⁶ Junga-juku, Puurluju pina-yanu yangka-kurra-yijala jurru-kurra rdaku-kurra, ngulangka-juku mardarnu rdakungka Pilikirliji yukuri-jarraku Puurluju. Ngula-purujulpa-nyanu Pilikirli pilpi-yirrarnu kanunju-karirliji Puurlurlu yungulparla tala yungkarla, ngulajangkanya yungulpa yilyayarla rdaku-ngurlu. Ngulakuju kalarla warrarda yilyaja jaru Pilikirliji Puurlukuju jaruku wangkanjakuju. Puurluju kalarla yaninjarla warrarda wangkaja jaruju, ngulaju lawa-juku tala yinja-wangu-juju.

²⁷ Kujarlaju, Pilikirlijilpa mardarnu Puurluju yangka jirramaku yukuri-jarraku rdakungka-juku, kujarlaju yungu-jana Juwu-patu yimirri-mani, ngulakunyalpa mardarnu Puurluju rdakungkaju. Ngula-jangkaju, wiri-kari jinta-karilki yanurnu Jijariya-kurra yirdiji Purrjiya Pijitu, nyanun-gurlulkurla marlaja kangu warrki Piliki-kirlangu, ngulajulpa wiri-yijala nyinaja yalumpurla ngurungka.

25

Puurlurlu payurnu Pijitu yilyanjaku yungu yilyami Puurlu kirri-kirra Ruumu-kurra Kuwurtukungarnti

¹ Ngula yukajarra Jijariya-kurra Pijitu, parra marnkurrpa-jangka yarda yarkajarra Jurujulumu-kurra. ² Kuja yukajarni Jurujulumu-kurra, ngulakujulurla nganjirni yimi-ngarrurnu Puurluju maralypikingarduyu-paturlu Juwu-paturlu manu ngalya-karirli wiriwirrli, ngulajulurla nganjirni yimi-ngarrurnu Puurluju kuja nganta kuruwarri muku rdilyki-pungu, kujanyalurla nganjirni yimi-ngarrurnu Pijitukuju. ³ Warrarda wangkaja-jukulpalurla kuja, "Kajirnangkulu wita jaru wangka, ngulaju-ngaampa wurra-maninj-a-wangurlu rarralypalru purda-nyangka. Yungunpa yali wati Puurlu kanyirni nyampu-kurra Jurujulumu-kurra Jijariya-jangka, manu yungunpa müümii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa." Kujanyalurla wangkaja Pijitukuju. Kula-ngantalpalu ngurrjungku payurnu. Kala ngarilpalu warlkangku yipiljiyipilji-manu. Kaji kangkarlarni Pijituru Puurlu Jijariya-jangka, ngulaju kapulu wurru-mardarninjarla kulkurru pakakarla tarnnga-kurra Juwu-paturluju. ⁴ Junga-juku, Pijituru-jana jangku-manu, "Lawa kujakuju, kularna Puurluju kanyirni nyampu-kurra Jurujulumu-kurra, ngulaju Jijariyarla kalu palkangku yurrkunu-paturlu ngaju-nyangurlu jina-mardarni manu warrawarra-kanyi Puurluju rdakungka-juku. Ngakaju kapurna ngajuju pina-yani Jijariya-kurraju. ⁵ Ngajulurluju kula karna milya-pinyi yaliji watiji kuja nganta kuruwarri rdilyki-pungu. Kajijili rdanparni wiriwiri nyurrurla-nyangu Juwu-patu Jijariya-kurra, ngulangkunya marda kajikajulu yimi-ngarirrni Puurluju nyanunguju kuruwarri rdilyki-pinja-warnuju."

⁶ Pijituju, jirrngaŋja nyinajalpa-jana ngulangka-juku Jurujulumurla ngulaju wiyiki-kari-kirra. Ngula-jangkaju, pina-yarnkajalku Jijariya-kurralku kuwurtukungarnti. Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlaju kul-pari yanulku yuwarli-kirra kuwurtukungarnti yungu nyinami kuwurturla wiri kuwurtukungarduyu. Ngula-warnuju wangkaja-jana yurrkunu-patuku, "Maninjintalu Puurlu rdaku-jangka, manu kangkarnili nyampu-kurra!" ⁷ Junga-juku, kangurnulu Puurluju yurrkunu-paturluju, manulu kulkurru-jarra karrinja-yirrarnu kuwurturlaju. Manulu yangkapatu Jurujulumu-wardingki-patu wiriwiri Juwu-patu yanurnu, ngulajul-palurla warrukirdikirdi karrija kuwurturla Puurlukuju ngulaju yimi-ngarirrinjakungarnti. Junga-juku, yimi-ngarrurnulkulururla. Wangkajalurla Pijituku ngulaju kuja, "Nyampurlu watingki, kuruwarri-kari kuruwarri-kari rdilyki-pungu, manu nyampu ju maju-nyayirni wati kuja-ka karrimi!"

Ngula-jangkarluju, kulaurla nyiyalku milki yimi-ngarrurnu kuruwarri rdilyki-pinja-warnuju nyanungu kuja Puurlurlu nganta rdilyki-pungu kuruwarri. Manu kulaurla ngana wati-kari payikarla yungu jiily-ngarrikarla Puurluju nyanungu kuja kuruwarri nganta rdilyki-pungu. ⁸ Ngula-jangkaju, Puurlulku-nyanu jaarl-wangkaja, manu wangkajarl Pijitukulu, "Lawa, kularna ngajuju yanu jarrwara-kari kuruwarri-ngirliji Juwu-kurlangu-ngrlulu. Manu yangka yalirla Yuwarli Maralypirla Juwu-kurlangurla kujalparna nyinaja, ngulaju kularna nyiya witarlangu maju-manu. Manu kularnarla nyarrpa nginji-wangkaja yangkakuju Ruumu-wardingkiki Kingiki, lawa!"

⁹ Nyampu Pijitu, ngulangkujulpa-jana puta yimiri-manu Juwu-patu yungulurla miyalu walyka nyinami nyanungukuju. Kujarlaju payurnu

Puurlulku, ngulaju kujarlu, "Ngurrju mayi kajingkili kanyi Juwupaturlu kuwurtukungarnti Jurujulumu-kurra, ngulangkanya yungurnangku miimii-nyanyi nyanungurra-nyangurla kuwurturla?"

¹⁰ Puurluju kulalpa ngampurrrpa nyinaja pina-yaninjakuju Jurujulumukurrakuju, ngula Puurlujurla wangkaja Pijitukuju, "Wurra, wurra! Lawa kujaju! Ngajuju karna Ruumu-kurlangu yapa nyina ngurrarajinta. Nyampurla-juku Ruumu-kurlangu Kingi-kirlangurla, ngulajulpaju miimii-nyangkarla kuwurturlaju. Ngulakuju kulalpanpaju kangkarla Juwu-kurlangu-kurra kuwurtu-kurra Jurujulumu-kurra, lawa. Kularnajana Juwu-patuju murrumurru-manu, lawa. Nyuntuju kanpaju milyapinyi kuja karnangku junga wangkami. ¹¹ Kuruwarri ngantarnajana rdilyki-pungu ngajulurlu, kujarluu nganta kapujulu pinyi tarngakurra kuuruwarrirla nyanungurra-nyangurla. Kajilpangkulu junga yimigarrikarla, ngulaju pangkalalkujulu pinyi tarngakurra. Ngulaju kulaalparna-jana warla-pajikarla ngajulurluju. Kala kajingkili warlkangku yimi-ngarrirni ngaju, ngulaju kulaalpanpa-jana yungkarla ngaju kanjakuju Jurujulumu-kurrakuju. Jungarni-ngawurrpa karna ngajuju nyina. Junga karnangku wangkami yungupaju yilya Ruumu-kurra kuwurtukungarnti, yunguju yangkangku Ruumu-wardingki Kingirli miimii-nyanyi ngajuju."

¹² Ngula-jangkaju, Pijiturlu manu nyanungu-nyangu luwiya-paturlu, ngulajulu-nyanurla jaaly-manu Puurlukuju. Ngula-jangkaju, Pijitujulk wangkajarla Puurluku, "Yuwayi, kujapaju nyuntu wangkaja ngajuku, ngulaju karnangku yilyamilki Ruumu-kurra yungungku Kingirli miimii-nyanyi."

Pijiturlu yimi-ngarrurnurla Puurluju Kingi Kiripaku

¹³ Ngaka-karilki, yanurnu-pala Jijariya-kurra narrumparlangu yirdijarraju Kingi Kiripa manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu Pirniji, ngula-jarranya-palarla jijanu yanurnu yangkaku Pijituku. ¹⁴ Kuja-pala nyinaja parraku marnkurrpaku, ngula-warnurlaju Pijiturluju, yimi-ngarrurnu-palangku Puurlu kujalpa mardarnu rdakungka-juku, ngulanyalpa-palangku yimi-ngarrurnu. Pijitu wangkajarla Kiripakuju, "Nyampurla kirringka Jijariyarla, wati jinta-ka nyina rdakungka yirdiji Puurlu kuja yangkangku wiri-karirli kamparru-warnurlu Pilikirli yirrarnu rdakungka. ¹⁵ Kujarna yanurru Jurujulumu-kurra, ngulangkajujulu nganjirri yimi-ngarrurnu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu jarlu-paturlu Juwu-paturlu Puurluju, ngulajujulu kujarlu yimi-ngarrurnu, 'Yangka Puurlu kuja kanpa mardarni rdakungka Jijariyarla, ngulangkuju muku rdilyki-pungu kuruwarri-kari kuruwarri-kari. Ngulakujurla jaruju jangkardu wiri-maninjinta tarngakurra pinjaku nyuntulurlu.' Ku-janyajulu wangkaja ngajukuju. ¹⁶ Ngula-jangkaju, ngajulkurna-jana jangku-manu, Nganimpa-nyangu Ruumu-kurlangu kuruwarriji kula kuja-piya. Kajilpalu puuly-mardakarla yapa yurrkunyurlu, ngulaju kulalpalu kapanku pakakarla kuwurtu-wangurla-wiyi yurrkunyurluju. Kuja kalu yapa puuly-mardarni, ngulaju kalu kanyi kuwurtuku-wiyi yungu kuwurturla wangkami-wiyi yapa milparniwarra-puru, ngula-warnurlanya yungu-nyanu jaarl-karri yapa-patu-kari-kijaku jilyi-ngarrirnija-kujakuju.' Ngulakujurna-jana kujanya milki-wangkaja ngajuju.

¹⁷ "Kujalu ngaka-pardu-karilki yanurnu nyampu-kurra Jijariya-kurra yangka-patu Juwu-patu, ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, kangurna-jana kuwurtu-kurra. Ngula-ngurluju yilyajarna-jana ngajunu-nyangu yurrkunyu-patulku rdaku-kurra yungulu maninjinri Puurlu.

¹⁸ Kujalu Puurlu kangurnu kuwurtu-kurra, ngulangkajulurla yangkapatuju Juwu-patu wiriwiri jangkardu karrinja-pardija, manulurla

jangkardu wangkaja punku-pajirnинjaku marda. Kula-nganta yungujulu yimi-ngarrikarla Puurlu maju-nyayirni, kula-nganta kaji maju-manu nyiyarningkijarra. ¹⁹ Kala lawa, nyampujulu ngari yimi-ngarrurnu nyanungurra-nyangu Juwu-kurlangku kuruwarri-kari kuruwarri-kari kuja-jana nganta Puurlurlu rdilyki-pungu. Manujulu yimi-ngarrurnu wati jinta kuja nyurru-wiyi palija yirdiji nganta Jijaji. Nyampuju wati Puurlu ngulaju karla ngungkurr-nyina Jijajiki kuja nganta-ka wankaru nyina jalangu, ngulakunya karla ngungkurr-nyina. ²⁰ Nyampurra nyiyarningkijarra, kulalparna milya-pungu. Manu kulalparna milya-pungu ngana yungurna payikarla yapa nyampurru Juwu-kurlangku nyiyarningkijarrakuju. Kujarlanyalparna payurnu Puurluju, ‘Ngurrju mayirnangku yilya Jurujulumu-kurraju ngulangkaju yungunpa kuwurturla wangka Juwu-kurlangurla kuwurturla?’ ²¹ Kujakujura Puurluju jukuru-jarrija, manuju wangkaja, ‘Lawa, putaju yilyaya! Kularna yani Jurujulumu-kurraju, lawa! Wangkaya-jana nyuntu-nyangu-patuku yurrkunyuku, ngulangkunya yungujulu warrawarra-kanyi nyampurla-juku rdakungkaju yangka-patu-kujaku Juwu-patu-kujaku! Ngula-jangkaju, ngaka kanpaju yilya Ruumu-kurra yungurna ngulangkanya kuwurturlaju wangkami Kingi-kirlangurla Wiri-kirlangurla kuwurturlaju.’ Junga-juku, wangkajarna-jana yurrkunyu-patuku yungulu warrawarra-kanjarla mardarni rdakungkaju ngulaju Ruumukungarnti yilyanjakungarntiji.”

²² Ngula-jangkaju, junga-juku, Kiripalkurla wangkaja Pijitukuju, “Nga-jurlangurlu yungurna purda-nyanyi Puurlu wangkanja-kurra.”

Junga-juku ngula-jangkaju, Pijituru jangku-manu Kiripa, “Yuwayi, ngaka kanpa purda-nyanyi Puurluju wangkanja-kurraju jukurrarlu.”

²³ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Kiripa manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu Pirniji, yanurnu-pala Pijitu-kurlangukurra yuwarli wiri-nyayirni-kirra. Ngulaju-pala-jana jirrngaŋga yukaja ngarlarrpa-kangukanguku yangka wiriwiriki Jijariya-wardingki-patuku manu panu-kariki yurrkunyukungarduyu-patuku. Kuja-pala yukajarra kaninjarni yuwarli-kirra, ngulaju-palarla ngirrilypa pirri-manu Pijituku. Ngula-jangkaju, Pijituju wangkaja-jana nyanungu-nyanguku yurrkunyuku, “Maninjintalu Puurlu, maninjarlarlu kangkarni nyampu-kurra!” Jungajukulu maninjarla kangurnu Puurluju. ²⁴ Ngula-jangkaju, Pijituju wangkajalku-jana Kiripaku manu yapaku panu-kariki kujalpalu warrukirdikidi karrija, ngulaju kuja-jana wangkaja, “Jalangu, nyuntu Kingi Kiripa manu yapa nyurrurla kuja kankulu jalangu nyina nyampurla, nyanyi kankulu nyampu wati, ngulakuju kalurla yapa panu-jarlu-nyayirni nginji-wangkami Juwu-patu nyampu-wardingki manu panu-karli Jurujulumu-wardingki-patu. Manujulu jaru yimi-ngarrurnu maju-nyayirni nyampu-kurluju. Manu kajulu warrarda purlami ngajukuju yungurna nganta pinyi nyampuju wati tarnnga-kurra. ²⁵ Nyarrparlarna pinyi nyiya-ngurlu? Kula karna milya-pinyi nyarrpa kuja kuruwarri rdilyki-pungu. Milya-pinja-wangurlu nyiyakulparna pungkarla tarnnga-kurraju? Kujarna ngaju payurnu yaninjaku Jurujulumu-kurraju kuwurtu-kurraju, ngula-kujakuju jukuru-jarrija ngampurra-wangu. Manuju payurnu yungurna yilya Ruumu-kurra, ngulangkanya yungu kuwurturla wangkami Kingi-kirlangurla Wiri-kirlangurla. Ngulakunya kapurna yilya Ruumukurraju. ²⁶ Ngulaju kulalparnarla yilyayarla marlajarra pipa-wangu Puurluju yangkakuju Kingiki Wiri-jarlu. Ngulakungarntiji kajinpaju nyuntulurlu Kingi Kiriparlu jaru-wiyi yimi-ngarrirni jungarni manu junga-nyayirni, ngulanya yungurna yirrarni pipangka-wiyi kuja-jana kuruwarri-kari kuruwarri-kari nganta Puurlurlu rdilyki-pungu. Ngulakunyarna kan-gurnu Puurluju nyampu-kurraju yungunparla nyuntu-wiyi wangka manu

yungunpa miimii-nyanyi. Ngula-jangkanya yungunpaju yimi-ngarrirni ngulaju yungurna yirrarni jaruju pipangka kuruwarri-kari kuruwarri-kari kuja-jana Puurlurru rdilyki-pungu. ²⁷ Kajilparna Puurlu yilyayarla Ruumu-kurra pipa-wangu nyiyaku mayi, kujaju maju. Yungurna pipangka-wiyi yirrarni kuruwarri nyanungu rdilyki-pinja-warnu.”

26

Puurluju-nyanu jaarl-karrija kamparrurla Kingi Kiriparla

¹ Ngula-jangkaju, Kingi Kiripaju wangkajarla Puurlukuju, “Yuwa, ngulajuku. Kutuju wangkaya manu nyarrpanpa wangka nyuntu kuja kanpa purda-nyanyi manu manngu-nyanyi nyuntu-nyangu jaruju!”

Ngula-jangkaju, Puurluju wakulku wipija, manu-jana rdaka milki-karrija wangkanjakungarntiji. Ngulaju-nyanu jaarl-karrija Juwu-patukujaku ngulaju kuja, ² “Kingi Kiripa, nyampurrarlu Juwu-paturlu ngulangkujulu yimi ngurrju-manu ngajuku ngulaju yijardu-wangu warlkangku. Ngulangkanya karnaju jaarl-karri jalanguju. Kala nyuntulu, ngurrju-nyayirninpaa nyampu-kurraju yanurnu purda-nyanjakuju ngajukuju yungunpaju purda-nyanyi. ³ Nyuntu kanpa-jana milya-pinyi muku Juwu-kurlanguju kuruwarriji, nyarrpa kuja karnalu purami kuruwarriji. Nyuntuju kanpa milya-pinyi nyiyarningkijarra kuruwarri-jangka kuja karnalu-nyanu warrarda wilijwilji-mani Juwu-paturluju. Kujarlanya karnangku wardinyirli payirni yungunpaju nyuntuluru purda-nyanyi nganyunganyu-wangurlu.

⁴ “Nyampurluju kajulu Juwu-paturlu milya-pinyi ngajuku kurdu-warnu nyurru-warnu, ngula-jangkanya kajulu milya-pinyi ngajuju. Manu kajulu milya-pinyi yapa panungku kujalparna nyinaja warrarda ngurrararla ngaju-nyangurla manu Jurujulumurlangurla kujalparna nyinaja, ngulanya kajulu milya-pinyi. ⁵ Manu nyurru-wiyi, jinta-jarrijarnajana turnu-warnuku Paraji-patuku, manu kalarna nyinaja Paraji-yijala. Manu kalarna Paraji-paturluju puraja Juwu-kurlangu kuruwarriji yirriyirri-nyayirnirli ngulaju panu-kari-piya-wangurlu turnu-warnu-kari-piya-wangurlu. Nyampuju junga-nyayirni karnangku wangkami, manu kajulu nyampu jaru milya-pinyi Juwu-paturlu kuja karna nyampu jaru wangkami. Kajilpanpa-jana payikarla yalumpu-patu Juwu-patu, ngulaju kajikangkulu kujarlu jangku-mani, ‘Yuwayi, junga-ka wangka yalumpu Puurluju, kujalpa nyinaja Paraji-wiyi.’ ⁶ Nyampuju-ngarra karnarla wala nyinami Jijaji Kirajiki kuja wankaru-jarrija pina. Ngulaju yangka jinta-juku Yapa-nyayirni-wangu Mijaya kuja-jana Kaaturlu jangku-pungu nyurru-wiyi nganimpa-nyanguku nyurnunyurnuku yilyanjakungarntirli. Kujarlanya karnaju nyampurlalku jaarl-karrimi jalanguju. ⁷ Parra wiri, munga wiri kuja kalu Juwu-paturlu jintawarlayirli purami Kaatu yirriyirrili, ngulaju kalurla pardarni-juku yangka Mijayaku nyangurla kaji yanirni. Kula kalurla wala nyinami Jijaji Kirajiki ngajyu-piya. Kujarlanya kajulu nginji-wangka ngajuku nyampurla kuwurturla. ⁸ Manu nyurrurlakari Juwu-patu, wita-wiyi ngarirna-nyarra payirni. Nyiyarla kankulurla Kaatukuju kapuru nyina nyurrurlaju yapa kapu-jana nganta yampimirra nyurnu-warnuju milyingka-juku pina-wankaru-maninja-wangurlu? Kula junga kujaju jaru nyurrurla-nyangu, lawa!

⁹ “Ngajurlangurlu kalarna manngu-nyangu jarrwaraju nyurrurlapiarlu-yijala. Manu kalarna-janrala yapaku jukuru-jarrija Kirijini-patuku yangka kuja kalalu puraja Jijaji Najariji-wardingki. Kalarna manngu-nyangu jarrawara kujaju. ¹⁰ Ngulaju kalarna-jana Jurujulumurlarluju

yapaju putaputa warla-pajurnu, manu kalarna-janarla jukuru-jarrija. Wiriwirirli maralypikingarduyu-paturlu yungujulu pipa, ngula-kurlunya kalarna-jana jirrngaŋa warru wapaja yurrkunyu-patuku, manu kalarnalu-jana ngula-paturlunya Kaatu-kurlangu-patuju yapa-patuju warru puuly-mardarnu. Manu kalarnalu-jana puuly-mardarninjarla yirrarnu rdakungka. Manu kujalpalu-jana Kanjulu-paturlu jakayirrarnu Kirijini-patuku pinjaku, ngulakuju kalarna-janarla ngajurlangu ngungkurr-nyinaja. ¹¹ Manu ngula kalarna-jana jaaji-kari jaaji-karirla warru murrumurru-manu ngajulurluju, ngulaju kalarna-jana puta jinyijinyi-manu Jijajiki yampinjaku manu wajawaja-maninjaku nyanungku yirdiki. Manu kalarna-jana ngulaju nyurunyuru-jarrija-nyayirni kanunjumanyumpa-nyayirni. Ngula-warnuju kalarna-jana jangkardu yanu kirri-kari kirri-kari-kirra Juwu-wangu-kurlangu-kurra, manu kalarna-jana jinyijinyi-maninjarla murrumurru-manu.”

Puurlurlurla yimi-ngarrurnu Kingi Kiripakaku nyarrparlu kuja Kaaturlu nyangu Puurlu kangkuly-yirrarnu*

¹² Ngula-jangkaju, Puurlurlujurla yarda yirri-puraja Kingi Kiripaku. “Ngajurna-jana yanu jangkardu Tamaka-kurra yapaku pakarninjaku. Ngulakungartiji pipa-wiyijili yungu yapakungartiji yangka-paturlu wiriwirirli maralypikingarduyu-paturlu yungurna-jana ngula-kurlunya pipakurlu jangkardu yantarla yurrkunyu-piya yapaku puuly-mardarninjaku.

¹³ Nyampuju junga karnangku wangka nyuntukuju Kingi Kiripaku. Kujalparna-jana jirrngaŋa yanurra yapaku yirdiyirla Tamaka-kurra, mirntangalijirna nyangu jarra wita-wangu kujalpa nganimpa-kurra mirilmiril-karrija kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kari nganimpa-kurra ngulaju wanta-piya-wangu. ¹⁴ Ngula-jangkaju, mukurnalu wantija walya-kurra ngarrurdaju. Ngula-jangkarluju, purda-nyangurna linpa wangkanja-kurra kujaju wangkaja Yipuru jaruju, manuju kujarlu yirdi-manu, Juurlu, Juurlu, nyarrparla kanpaju murrumurru-mani? Nyunturlangurlu kanpa-nyanu murrumurru-mani puluku-piyarlu jukuru-piyarlu. Ngula kuja-ka yapangku warlaljamarrirli watiya-kurlurlu jaka pantirninja-yanı jungarniki yaninjaku, ngula-ka pulukurluju pina-yijala murrumurru-mani mirriji-jarra-kurlurlu. Ngula-piya-yijalpana nyuntuju.”

¹⁵ “Junga-juku, payurnurna ngajulurlulku, ‘Warlalja-Wiri, ngananpa nyuntuju?’

“Ngula-jangkaju, jangku-manuju Warlalja-Wirirliji, ‘Ngajujurna Jijaji ngulanya kuja kanpaju murrumurru-mani warrarda. ¹⁶ Karrinja-pardiya! Warraja-jarrijarnangku, manu karnangku milarni nyuntu ngaju-nyanguku warrkiki. Ngulanya kapunpa-jana warru yimi-ngarrirni yapa-kari yapa-kariki ngajulu kujanpaju jalangurlu nyangu nyuntulurru. Ngaka kajirnangku nyiyarlangu milki-yirrarni, ngularlangunya yungunpa-jana milki-wangkami manu yirri-pura. ¹⁷ Kajirnangku yilya yimi-kirli Juwu-patu-kurra Juwu-wangu-patu-kurra yapa-kari-kirra, ngulaju kapurnangku warrawarra-kanyi manu jaarl-karrimi yapa nyampu-patukujakuju. ¹⁸ Nyampu yapa panu-jarlu ngulaju kalu nyina milpa-parntapiya pampa-piya kula-nganta mungangka. Ngulangkuju kula kalu Kaatju nyanyi, ngulakuju kajana Juju Ngawu wiriji nyina. Ngulakunya karnangku yilyami yungunparla puntarni Juju Ngawuku manu yungunpa-jana milpa raa-pinyi Kaatku nyanjaku, ngula-jangkanya yungu-jana wiri nyina. Kajijili ngajuku ngungkurr-nyina manu wala nyina, ngula-jangkakunyu kapu-jana Kaatju yawuru-jarrimi maju-warnuku. Manu

* **26:11** Nyangka Acts 9:1-19, 22:6-16

kapurna-jana kanyirni Kaatu-kurlangu-kurralku jintu-kurralku turnukurra, ngulangkalku yungulurla nyina jintangka-juku warlalja nyanungumipaku.' Kujanyaju wangkaja ngajukuju Warlalja-Wiriji."

Puurlu-jana wangkaja nyarrrpa kujarla warrki-jarri Jijajiki

¹⁹ Ngula-jangkaju, yardarla wangkaja Puurluju yangkakuju Kingi Kiripaku, ngulaju kujarla wangkaja, "Yangka kujarna Jijaji nyangu kankarlarra mirilmiril-karrinja-kurra, ngulajurna purda-nyangu wilji-wangurlu nyanunguju nyiyarningkijarraku warrkiki yangka kujaju wangkaja yungurnarla warrki-jarri nyanungukulkul Jijajiki. ²⁰ Ngula-jangkaju, yarnkarra-jarrarna Tamaka-kurra-wiyi, ngulangkarna juul-nyinanjunu. Ngula-jangkaju, pina-yanurnurna Jurujulumu-kurra. Ngularna warru wapaja Juwu-kurlangu-wana ngurrara-wana Yijirali-wana. Manu ngulajangkajurna warru yanu ngurrara-kari ngurrara-kari-wanalku Juwu-wangu-kurlangu-wanalku nguru-wanaju. Yalirla ngurrara-kari ngurrara-karirla wangkajarna-jana kuja, 'Pina-yaninjarlalu yalala-yirraka maju-warnurlu Kaatu, manulu nyiyarningkijarra yampiya majumajuju yapangku, manulu nyinaya jungarni karlirr-karrinja-wangu. Kaji-nyarra Kaaturlu nyanyi, ngulaju kapu-nyarra milya-pinyi jungarni ngulaju yalala-yirrarninja-warnu.' Kujanyalparna-jana warru wangkaja warrarda.

²¹ Kujarlanyajulu Juwu-paturluju puuly-mardarnu Yuwarli Maralypirlajlu, manu kapujulu pakakarla. ²² Wurnangka ngulajulpaju warrarda warrawarra-kangu manu jina-mardarnu Kaaturluju. Ngulanya karna karri nyurrurlarla kamparru nyampuju, manu karna-nyarra yimi-ngarrirni nyiyarningkijarrarla kuja karnarla warrarda warrkijarri ngaju Jijajiki. Kuja karna-jana warru yimi-ngarrirni yapa-kari yapa-kariki ngurjarraranyparlaku, ngulaju jaru jurru-juku kujalu nyurnunyurnurlu-wiyi yirrarnu pukungka Kaatu-kurlangurla yangkapaturlu jarukungarduyu-paturlu manu Mujujurru. Ngulanya kujalu yirrarnu Mijaya-kurlu, ngularlangu karna-jana warru yirri-pura yapa-karikiji. ²³ Kujanyalu yirrarnu jaruju Payipulurla yapangkuju yangkakurlu Mijaya-kurlu, 'Kaji yanirni Mijaya Kaatu-kurlangu nyampu-kurra walya-kurra, yapangku kapulu pakarni tarngka-kurra. Ngulaju kapu kamparru-juku yapa-patu-karikiji nyanunguju pina-wankaru-jarri milyi-jangkaju. Ngulaju kapu-jana jarra-nyayirni-wangu rdili-karrimi Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku ngulanya yungulu nyanyi Kaatu warraja.' Kujanyalu yangkangkuju jarukungarduyu-paturlu yirrarnu nyurru-wiyi Payipulurla."

²⁴ Kuja-nyanu Puurlu jaarl-karrija jaru nyanungu, ngulakujurla Pijitulku purlaja, "Puurlu, nyuntujunpa warungka-nyayirni! Yangka kujanpa kuruwarri-kariki kuruwarri-kariki pina-jarrija, ngulangkunya kangku warungka-mani!"

²⁵ Junga-juku, Puurlurluju jangku-manu Pijituju, "Nyuntu Pijitu wirijarlu, lawa, kularna ngajuju warungka! Junga karna wangkami langarrpa nyampuju, manu junga karnangku wangkami. ²⁶ Manu nyuntu Kingi Kiripa, wangkami karnangku nyunturlangukuju lani-wangu manu ngarrurda-wangu nyampuju jaru. Yalarni yangka kanpa nyuntu milya-pinyi jaruju kujarnangku yangka muku yirri-puraja manu milki-wangkaja. Yangka kuja Jijaji Kaaturlu milyi-jangka wankaru-maninjarla yakarra-manu, ngulaju kula parlangka wurnturu yapa-wangurla wankaru-maninjarla yakarra-manu milyi-jangkaju, lawa. Yakarra-manu Jijaji Kaaturluju yapangka panungka manu milparniwarrarla kulkurriirni. ²⁷ Kingi Kiripa, nyuntuju karnangku milya-pinyi yangka kuja kanparla nyuntu ngungkurr-nyina jaru nyampukuju, manu kanpa milya-pinyi jaru

nyampuju nyuntulurluju yangka kujalu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi, ngulaju kanparla milya-pinjärła ngungkurnyina.”

²⁸ Ngula-jangkaju, Kingi Kiriparlulku payurnu Puurluju, “Wurra, wurra! Ngajurlangu mayi kanpaju puta yalya-mani manu puta kangkuly-yirrarni mayi yungurna pura Jijaji?”

²⁹ Junga-juku, jangku-manu Puurlurluju Kingi Kiripaju, “Marda kapurnangku wita jaru wangka jalanguju, ngaka marda kapurnangku jaru wira marda wangka, karija marda. Nyurrurlarlu kuja kankujulu purda-nyanyi manu nyanyi jalangurlu nyampu, ngulakuju kapurna-nyarrarla Kaatuku wangka yungunkulu ngaju-piya nyina nyurrurlaju. Kula karna wangka nyampu-piyaku kujankujulu wayurnu waku-jarra jayini-kirlirli. Ngari karna wangka yungunkulu Jijaji pura ngaju-piyarlu.”

³⁰ Junga-juku, Kingi Kiripa manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu Pirniji manu Pijitu manu panu-kari wiriwiri-kari, ngulajulu muku karrinja-pardinjarla jintakumarrirni-jiki wilypi-pardija yuwarliti-ngirligli.

³¹ Kujalu wilypi-pardija, ngulangkajulu-nyanu wangkaja kuja, “Nyampurlu Puurlurlu, kula, rdilyki-pungu kuruwarri witarlangu, lawa. Ngulanya kusalparlipa nyiyakulku piña-yirrakarla rdakungkaju Puurluju, manu kusalparlipa nyiyakulku pakakarla tarnnga-kurraju.”

³² Ngula-jangkaju, Kingi Kiriparla wangkaja Pijitukuju, “Kaji nyinayarla wurdungu manu japirninja-wangu, ngulaju kapurlipa yilyayarla wilypi-maninjarla rdaku-ngurluju yarlu-kurra. Kala-ngalpa payurnu nyanungurlu yilyanjaku Ruumu-kurraju kuwurtukuju. Kuja-warnuju, ngulaju karlipa yilyami Ruumu-kurra.”

27

Puurlujulu kangu yurrkunu-paturlu pawurturla kirri-kirra Ruumu-kurra

¹ Ngaka-pardu-karilki, wangkaja-jana yangka wira Pijitu yurrkunu-patuku, “Puurlulu maninjinta rdaku-jangka wurna-kurraju Ruumu-kurraju!” Junga-juku, manunjunu-jana Puurluju manu ngalya-kari-patu pirijina-paturlangu. Nyampurra-patunya yungulurla jinta-kariki yurrukunyukungarduyuku wiriki yirdikiji Juliayaku. Nyampuju wati yirdi Juliayaja, ngulajulpa-jana wira nyinaja yurrkunu-patuku 100-palaku, ngulajulu yirdiji turnu-warnu jintangka-juku ‘Ruumu-wardingki-kirlangu Kingi-kirlangu’. Ngulakujulpa-jana jinta-juku nyinaja wiriju Juliayaja. ² Ngula-jangkaju, kangulu-nganpa Juliayarluju manu nyanungu-nyangu-paturlu jinta-kari-kirra-wiyi yirdi-kirraju kirri-kirraju Yiturumitiya-kurra. Ngulangkajulpalu pawurtuju jungarni-manu pawurtukungarduyu-paturluju wurnakungarnti kirri-kari kirri-karikingarnti. Ngula-warnujurnalnu warrkarnu nganimpaju panu-kariji pawurtu-kurraju yungulu-nganpa kanyi kulkurru-kurra kirri-kari-kirra, manu yungulu-nganpa kulkurru yampimirra. Jinta-kari wati yirdiji Yaratakiji, ngularlangu warrkarnu pawurtu-kurraju, ngulaju kirri-kari-wardingki yirdi-wardingki Tijiluniaka-wardingki ngulaju ngurrara-wardingkiji Majatuniya-wardingki. Kujarnalu muku warrkarnu pawurtu-kurra, ngula-warnuju yarkajalkurnalu kirri-ngirligli Yiturumitiya-ngurluju. ³ Ngulajurnalnu pawurtu-kurruju yaninja-yanu yatijarra. Parra-pardu-karirlalku, yukajurnalnu ngurrara-kurra kirri-kirraju Jirdana-kurra-wiyi, ngulangkarnalu nyinaja. Puurluju ngampurralku nyinaja jitinjaku pawurtu-ngurluju yungu-jana jianurlu nyangkarla nyanungu-nyangu puntu-wati. Juliayarluju ngurrungku ngampangamparlu yilyaja. Junga-juku, Puurluju jitija

pawurtu-jangkaju, manu-jana yanu jijanu nyanungu-nyanguku puntu-patuku. Kuja-jana yanurnu, ngulakujulurla niyiarningkijarra nganjirni rdanjarr-yungu wurna-kurraku. ⁴ Ngula-jangkajurnalu yarda yarnka-jarra yatijarra-purda ngurrara-kari-kirralku yirdi-kirraju Jipiriji-kirra kujalpa nyanunguju ngurrara karrija ngapangka kulkurirni, ngulakurralkurnalu yarnkajarra. Ngula-purujulpa warlpa wiri wangkaja, wangkajarnilpa karlarra-ngurlu, manulpa parnkaja kilji-nyayirni. Ngulakujakurnalu warru yanu kakarrumparrä-warnu yatujumparra-warnu-juku yangkakuju ngurraraku Jipirijiki. Ngula-wana kujarnalu purdangirli warru yanu yatujumparra-warnu-juku, ngulaju kusalpa warlpaju parnkaja kilji, lawa. ⁵ Kujarnalu karlarra jingijingi yaninja-yanu, ngulajurnalnu ngurrara-jarra-wana jingijingi yanu yirdi-jarra-wanaju Liliyiya-wana manu Pampiliya-wana. Nyampu-jarra ngurrara-jarralpa-pala karrija yatijarra mangkuru wirikiji. Ngula-wanajurnalnu-palanglu jingijingi-jiki jurnta yanu. Ngula-jangkaju, ngakarnalu yukajarra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Miira-kurralku, ngulaju ngurrara-karirla Lijiyarla. ⁶ Kujarnalu ngula-kurra yukajarra kirri-kirra, ngulangkajurnalnu pawurtu-ngurluju muku jitija. Manu ngula-jangkaju, yangka wiri yirdiji Juliaya, ngulangkujulparla warru nyangu pawurtu-karikilki nganimpa yungu-nganpa kanyi ngulangkuju Yitili-kirra. Junga-juku, parlu-pungu jinta pawurtu Yilikijantira-wardingki-kirlangu. Ngula-jangkarluju pina-nganpa yajarnunjunurnu nganimpalku, manu-nganpa kanjarla-yirraru pawurturlaju.

⁷ Kujarnalu Miira-jangkalku yarnkaja, ngulajulparnalu pingka-nyayirni yaninja-yanu pawurtu-kurluju karlarra-purda-juku. Ngulaju kularnalu nyarrpa yantarla kapankuju, ngulaju yirdija-ngarralpa-nganpa warlpaju kilji-nyayirni wapirdi parnkaja, ngula-purunyalparnalu pulyaju yaninja-yanu. Kujarnalu kutu-jarrija parra marnkurrpa-jangka kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Nayitu-kurra, ngulajulpa mayawunpaju parnkaja-juku kilji-jiki karlarra-ngurluju. Ngula-purujurnalnu kurruly-wantija kurlirra karlarra, ngularnalu ngapa wiringkaju yarda jingijingi yanu ngurrara-kari-kirralku yirdi-kirraju Kiriti-kirra, ngulaju walya wiri kujalpa ngunaja kulkurirni marluri wiri-nyayirnirla. Ngulakujurnalnu kakarrumparra-warnu jingijingi warru yanu warlpa-kujaku purdangirli yunta-wana ngulaju yirdi-wanaju Jalmuni-wana. ⁸ Ngulajurnalnu warru yanu, karlarra-yijalarnalu warru jungarni-jarrija, ngulajurnalnu pulya-yijala yaninja-yanu karlarra-purdaju. Warlpaju ngulajulpa-nganpa wapirdi parnkaja nganimpa-kurra-juku ngayirni, ngulajulpa-nganpa kulpari mamparl-pungu. Ngakalku yukajarrarnalu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Kaalu-Limana-kurra, ngulangkajulpa kirri-pardu-kari karrija yirdiji Lajiya, ngulaju kutu. Ngulangkajulpa witangkarra pirntinyarra-kurlu karrija wiurnpa, ngula-kurranyarnaalu yanurra, manurnalu ngulangkanya jupukarrija-wiyi warlpa-kujaku yuntangka.

⁹⁻¹⁰ Ngulangkajurnalnu nyinaja jintaku kirntangiki. Ngulangkajulpa ngula-puruju yungkaparri-jarrinja-yanulku yulyurrpuju. Ngulajangkaju, Puurlukujana wangkaja yangka-patuku yurrkunyu-patuku manu pawurtukungarduyu-patuku, "Wati-patuh, yulyurrpuju nyurrunya-ka kaaly-karrinjini. Kajilparlipa nyampu-ngurlu yarda yarnkayarla, ngulaju kajikarliparla piki-yaninjarla rdarr-karri ngapaku wiriki manu mayawunpaku wiriki-yijala. Manu kajikarlipa marda yurunypa manu jurnarrpa muku wajawaja-mani ngapa kajilparla kurdu-yukayarla, manu marda kajikarlipa ngalya-kari ngalipa muku pali. Ngula-kujakuju, nyampurla-jukurlipa nyina yulyurrpu-puruju."

¹¹ Kujakuju, jirrama wati-jarra wiri-jarra, kula-palarla ngungkurnyinaja Puurlukuju yangka pawurtukungarduyu warlalijamarri manu

jinta-kari wiri pawurtukungarduyu, ngulaju-palarla kapuru nyinaja. Ngula-jangkaju-palarla wangkaja yangkaku yurrkunyukungarduyuku wiriki JuliyaJaku, ngulaju kuja-palarla wangkaja, "Lawa, yani karlipa kutu jingijingi." Kujakuju, yangkaju JuliyaJa, ngulaju-palangu ngungkurnyinaja jarukuju.

¹² Yali ngurra yangka yirdi Kaalu-Limana, ngulangka kujalparnalu nyinaja, ngulaju kulalpa-nganpa ngurrju karrija yalirlakuju warrarda nyinanjakuju yulyurrpu-purukuju. Kala yangka-patu pawurtukungarduyu-patu, ngulaju kulalpalu ngampurrrpa nyinaja yalumpurlaku-juku nyinanjakuju, lawa. Ngayilpalu ngampurrrpa nyinaja yardarra pardinaku, yungurnalu yantarlkarlarra jinta-kari-kirralku kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Pinikiji-kirra, ngulangkanya yungurnalu nyinayarla yulyurrpu-purukuju. Yangka yali kirri Pinikiji, ngulaju-ka karri karlarra ngurrarlarla Kiritirla, ngulajuka nguna ngapaju yatijarra karlarra-ngurlu manu karlarra kurlirra-ngurlu ngayirni yunta-kurra walya-kurra. Ngulaju yalihi Pinikiji ngurrju-nyayirni karrinjakuju pawurtukuju yulyurrpu-purukuju.

Ngapa wiri-nganpa wapirdi parnkaja

¹³ Ngula-jangkaju, warlpaju rdirri-yungu parnkanjaku-yijala ngulaju kurlarni-purdalku rarralypalku manu pulyaku. Ngulapuruju pawurtukungarduyu-paturlujulu jakayirrarnu wurnakulkuyungulu nganta yanilki yangka-kurra kirri-kari-kirra Pinikiji-kirra. Ngulakungarntirliji, narnngu wiri-jarlu pawurtu-kurlangu* wilypimanulu ngapa-jangka yarkanjakungarntirliji wurnakungarntirliji. Kujalparnalu ngurrjulku karlarra-purda yaninja-yanu kutu-juku Kiriti-wana, ¹⁴ Ngula-puruju yarkajarni mayawunpa ngulaju wiri-nyayirni kakarrara yatijarra-ngurlu, ngulaju nguru-ngurlulu Kiriti-nigirl. ¹⁵ Kujalparnalu karlarra-purda yaninja-yanu, ngula-kurraju mayawunparluju-nganpa wiraly-pakarnu puta, manu-nganpa jirrangaنجurl-kanja-yanu warntawarntalku karlarra kurlirralku pawurtuju. Ngula-jangkaju, pawurtukungarduyu-paturlulu-nganpa jirrangaنجputa warru kurruyly-yirrarnu mayawunpa-purdanji-kirralku. Kala lawajuku, mayawunparluju-nganpa pawurtuju jirrangaنجngurl-kanja-yanu wurnturulku jukarurru-kujaku jarrwara-karilk. ¹⁶ Mayawunparluju-nganpa ngurl-kanja-yanu karlarra kurlirra, ngulajurnalnu warru yanu kakarrumparra-warnu kurlarninyarra-warnu walya-parduku witakuju yirdiki Kawurdaka kulkurriini, ngulangkajurnalnu warru jingijingi yanu. Ngulangkuju-nganpa mayawunpa puta journta warla-pajurnu walyangkuju yuntangkuju. Ngula-puruju pawurtu-pardu witalpa rarra-kangu purdangirli pawurtu wiringkiji ngalyipi-piya-kurlurlu. Ngulajurnalnu puta rarra-manu ngapa wantinja-puru manu mayawunpa wiri-puru yungurnalu rarra-maninjarla kangkarlarni pawurtu wiri-kirralku. ¹⁷ Ngulajulu wurrangku-juku pawurtukungarduyu-paturluju rarra-maninjarla yirrarnu pawurtu witaju pawurtu wiri-kirralku, manu ngula-jangkarluju wayurnulkulu ngalyipi-piya-kurlurlu rdilykirdilykipinja-kujaku. Ngula-jangkaju, pawurtukungarduyu-paturlulu wayurnu pawurtu wiriji ngalyipi-piya-kurlurlu, warru muku wayurnu kankarlumparra manu kanunjumpparra ngulaju rdilyki-pinja-kujaku-yijala. Kapu pawurtu wiriji marda rdilyki-pungkarla warlpangku. Ngula-puruju, yangka-patu pawurtukungarduyu-patu, ngulajulurla lanijarrija-nyayirni mayawunpaku, kapu-nganpa marda kangkarla wurnturu kurlirra mayawunparlu ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Lipiya-kurra, ngulangka kulkurru kapurnalu marda yukayarla

* 27:13 anchor

walyangka parljungka kujalpa ngunaja ngapangka kanunjumparra. Ngulakuju pawurtukungarduyu-patuju, lani-jarrija-nyayirnlpalurla. Ngula-warnurluju, rurruny-pungulu wawardalku[†] kankarlarra-jangka ngulaju mayawunpa-kurlangu, manulu yalyi-maninjarla rurruny-pungu kanunju, ngulangkuju yungu pawurtuju pulya-mani. Kala lawa-juku, kulalu pulya-mantarla kujarluju. Ngula-jangkaju, mayawunparluju kutu ngurl-kanja-yanulku pawurtuju nyarrpara-wana-puka kaji kanyi. ¹⁸ Ngulaju maju-nyayirni ngapaju warrarda wantija, manu mayawunpa warrarda parnkaja mungangka jingijingi. Ngula-jangkarlaju, parra-pardu-karirlalku, pawurtukungarduyu-patujulurla rdurrjurnu nyiyarningkijarrakulku muku julyurl-kijirninjaku pawurtu-jangkakuju rarralypa-maninjaku yungurnalu rarralypalku yani. ¹⁹ Parra-pardukarirlalku, rdurrjurnulurla wawardakulku rurruny-pinjaku kankarlarra-jangkakuju manu ngalyipi-piyaku manu nyiyarningkijarraku jurnarrpaku pawurtu-kurlanguku. Ngulajulu muku rurruny-pinjarla muku kujurnu mangkuru-kurra. ²⁰ Kujarnalu nyiyarningkijarra muku kujurnu pawurtu-jangka, ngula-warnurlaju parra-kari parra-kari mayawunpajulpa parnkaja-juku ngulaju kilji-jiki. Ngula-puruju, kularnalu nyangu parlpawarnu manu wanta, lawa. Munga-piya-jukulpa karrija maru-juku. Manu-nganpa nguruju wuurnpa-jarrijalku nganimpakuju. Manurnalu-nyanu wangkaja jarkujarnku, “Nganangku-ngalpa muurl-mardarni nyampu-kujakuju ngapa yukanja-kujaku?”

²¹ Ngula-puruju ngapa wiri-puru, pawurtukungarduyu-paturluju kulalipal parra-kari parra-karirla miyiji ngarnu laningki. Ngula-jangkaju, Puurluju yanu-jana. Yaninjarla karrijalpa kamparrurla yapa panungkaju, manu-jana wangkaja, “Nyurrurlarlu watingki yungunkujulu ngaju yangka-juku kamparru-wiyi purda-nyangkarla. Kajirlipa yangkangka-juku nyinayarla Kiritirla, ngulaju jalangurlu kapunkulu mardakarla-juku nyiyarningkijarra jurnarrpa manu mangarri yangka kujankulu muku kujurnu pawurtu-jangka. ²² Ngulaju ngula-juku, jalanguju wiyarpalu nyinaya lani-wangu! Junga nyampuju pawurtu kapu-pala rdilykirdilykipinyi wita-kari wita-kari-karda mayawunparlu manu ngapangku. Ngulaju kulankulu pali nyurrurla jintarlangu, lawa. ²³ Ngaju karnarla warlalja nyina Kaatuku, manu karna kuruwarri pura nyanungu-nyangu. Ngu-langkuju mungangkaju yilyajarni jinta marramarra nyanungu-nyangu. ²⁴ Ngulanyaju wangkaja, ‘Puurlu, lani-wangu nyinaya! Kaatuju kangku nyina nyuntukuju ngampurrpa-juku yungunpa yani Ruumu-kurra, ngulangkaju yungunpa kamparrurla karri Kingiki Wirikiji. Kaatuju kangku rarralypa-juku nyina nyuntukuju, ngulakuju warrawarra-kanyi kajana Kaaturlu nyampu-patu-karriji wati-patu-karriji. Ngapa wiri-puru, ngulaju kapu-jana wankaru-juku kanyi.’ Kujanyaju wangkaja yaliyi marramarraju. ²⁵ Ngulaju ngula-juku, kujarlajulu nyinaya lani-wangu marriwa! Wala karnarla nyina Kaatuku, kapu-ngalpa ngurrju manu wankaru kanyi ngapa wiri-puru-juku. ²⁶ Ngulaju ngari kapu-ngalpa ngurl-kanja-yani-mipa pawurtu-kurluju mayawunparluju ngurrara-pardu-kari-kirra wita-kurra kuja-ka nguna mangkururla kulkurirni nyarrpararla mayi.” Kujanya-jana Puurluju wangkaja.

²⁷ Yangka kuja-nganpa mayawunparlu ngurl-kanja-yanu karlarra-purda-juku yali-ngirli Kiriti-ngirli, ngulaju-nganpa ngurl-kanja-yanu jirramaku wiylkiki kulkurrukulkurru-juku yangkangka mangkururla yirdingka Mirditirinurla. Ngula-warnurluju, jintangka-juku mungangka

[†] 27:17 sail

kulkurru-kari, pawurtukungarduyu-paturlujulu manngu-nyangu, ngulaju kujalu-nyanu wangkaja, "Wayinpa! Nyampuju marda karlipa walya-kurralku kutu-jarrinja-yani." ²⁸ Junga-juku, ngula-jangkaju, wangkajalu-nyanu pawurtukungarduyu-patuju, "Ngarirlipa waalparrirni walya nyarrparawarriri-ka nguna walya parlju nyampurla ngapangka kanunjumpparra, marda kanunjumppayi, marda rdarrrja-ka nguna." Ngula-jangkaju, ngalyipi-piya manulu, ngulangkajulu wakirdirlaju wayurnu yarturlu wiri-jarlu, ngula-kurlurlujulu julyurl-kujurnu yarturlu wiri kan-injarra ngapangkaju. Kuja yarturlu wantija walya-kurralku, jupukarrijalku. Ngula-warnuju, pinalu wilil-manu yarturluju, ngulangkuju-jana milki-yirrarnu milya-pinjaku nyarrparawarriri kujalpa yali walya ngunaja. Kujalu kujarlu waalparrurnu yali ngapa kaninjarra, ngula-julpa ngapaju ngunaja kanunjumppayi-nyayirni-jiki wurnturu 40 miita-juku. Ngula-jangkarluju, yardu kujurnu yangkaju yarturlu ngalyipi-piya-kurluju yungulu waalparrirni yarda ngapa-yijala nyarrparawarriri-ka nguna walya ngapangka kanunjumpparraju. Ngulanyalu yarda waalparrurnu, ngulajulpa ngapaju rdarrrja-jarrinja-yanulku, manulpa ngunaja kanunjukarrikarri ²⁹ 30 miita-mipalku. Kujalpa ngapa rdarrrja-jarrinja-yanulku, ngula-puruju pawurtukungarduyu-patujulpalu lani-jarrinja-yanulku, kapu-nganpa mayawunparlu rdarr-kangkarla pirlkirra wiriwiri-kirra, manu kapu-nganpa pawurtu jurnta rdilykirdilykipungkarla. Ngula-kujakajulu puta yirriyirri-manu pawurtuju narnngu wiri-jarlu-kurlurlu murntu-pala-kurlurlu. Narnngu-patulu-jana wayurnu ngalyipi-piya-kurlurlu, manu pawurturla jakangkalu-jana purdangirli wayurnu. Ngulalu-jana julyurl-kujurnu ngapa-kurra narnngu-patuju, ngulanya yungulu pawurturlu wilil-kanja-yani, manu yungu ngulangkunya pawurtu yirriyirri-maninjaku. Ngula-warnurlu, payurnulu Kaatu, manulurla wangkaja yungu-jana parra kapanku rangkarr-kanyi manu wanta kapanku-pardimi, ngulakunyalurla wangkaja.

³⁰ Ngula-jangkaju, yangka-patuju pawurtukungarduyu-patu putalu wuruly-parnkaja pawurtu wita-kurlu, yangka kujalu kamparru-wiyi wayurnu pawurturla wiringka kankarlarni pawurtu wita. Kujalu rurruny-pungu pawurtu wita pawurtu wiri-jangka, ngulajulpalu juturu-yirrarninja-yanu ngapa-kurra wuruly-parnkajakungarnitrliji. Ngulaju kujarlu, ngarili-nganpa nganimpa puta yimirr-yungu yungulu nganta wuruly-parnkayarla nganimpa-kujaku. Kula-ngantalpalu narnngu wiri-kari yarda kujurnu ngapa-kurra, kula-nganta pawurtuku yirriyirri-maninjaku, kala lawa. Kapulu-nganpa ngari nganimpaku jurnta parnkayarla yangka-kurluju pawurtu wita-kurlu. ³¹ Ngula-jangkaju, Puurlulku-jana wangkaja yurrkunyu-kungarduyuku wiriki manu nyanungu-nyangu-patuku yurrkunyu-patuku-yijala, "Kajilpalu pawurtukungarduyu-patu wuruly-parnkayarla yali-kirli wita-kurlu pawurtu-kurlu ngalipa-kujaku, ngulakuju kula-nyarra Kaaturlu muurl-mardarni mayawunpa-kujaku wiri-kijakuju manu ngapa yukanjakujakuju." ³² Junga-juku, ngula-jangkaju, yurrkunyu-paturlulkulujana ngalyipi-piyaju jurnta turl-pakarnu junma-kurlurlu kujalpalu yali ngalyipi-piya jirri-mardarni yangka-paturlu pawurtukungarduyu-paturlu, ngulajulu-jana jurnta turl-pakarnu wuruly-parnkajakujaku. Kujalu yangka wita-kurlangu pawurtu-kurlangu ngalyipi-piya turl-pakarnu, ngula-jangkaju, pawurtuju witaju kangu mayawunparlulku ngapa-wana-juku.

³³ Ngula-jangkaju, Puurluju-jana wangkaja munga-wana-juku rangkarr-kurlu rangkarr-kurlulku yurrkunyu-patukuju manu pawurtukungarduyu-patuku, "Nyampu-puruju ngapa wantinja-puru manu mayawunpa wiri-

puru, nyinajankulu miyi ngarninja-wanguju jirramaku wiyikiki ngulaju lani, ngula-warnuju kankulu rampakulku nyina jalanguju.³⁴ Kala kulankulu jintarlungu palimi ngapangka yukanjarla. Kujarlaju, miyili nganja pirrjirdi-jarrinjaku, ngula-warnunyu yungunkulu pirrjirdilki nyina.”³⁵ Junga-juku, Puurlurluju mangarriji manulku, ngulakujurla yati-wangkaja Kaatuku milparniwarrarla-juku panungka-juku. Ngula-jangkaju, rdilyki-pinjarla, nyanungu-wiyirla ngarninjakuju rdurrjurnu.³⁶ Kujarla Puurlu rdurrjurnu ngarninjakku mangarriki, ngulaju-jana milki-yirrarnu miyi ngarninja-karrarlu-juku lani-kijaku. Kuja-karrarluju yapa panu-kariji-jana lani-wangu-manu yungulu ngarni mangarri nyanungurlangurlukku lani-wangurlu. Ngula-jangkaju, ngarnulu wita-kari wita-kari panungku-juku mangarriji.³⁷ Junga-juku, 276-palalparnalu nyinaja watiji palkaju pawurturlaju.³⁸ Ngula-jangkaju, ngulajurnalnu jintawarlayiri-jiki mangarriji ngarnu pirda-kardalku. Ngula-jangkaju, yangka-patu yurrkunyukungarduyu-patu manu pawurtukungarduyu-patu, rdurrjurnulurla maninjaku yakujuku ngurlu-kurluku panu-jarlungku, ngulajulpalu maninjarku kujurnu ngapa-kurra yungulu pawurtu rampakupani, rampakulku yungu yani manu rarralypalku ngapangkaju pawurtuju.

Ngapangku-nganpa jurnta rdilykirdilyki-pungu pawurtuju

³⁹ Kuja wanta pardijarni, ngula-puruju walyalkulu parlu-pungu, nyangulalu wurnturu-kurra. Yangkangku pawurtukungarduyu-paturlu kulalpalu milya-pungu nyarrpara-kurra mayirnalu yanu ngurra-kurraju. Ngula-jangkaju, yardalu nyangu kujalpalu kutu-jarrinjanayulku, ngulajulu parlu-pungu witangkarra wuurnpa walya-kurlu walyiri-kirli. Ngula-jangkaju, wangkajalu-nyanu pawurtukungarduyu-patuju, “Manurlipa nyampuju pawurtuju kanyi yali-kirra witangkarra-kurra walyiri-kirli-kirra!”⁴⁰ Kujalparnalu kutu-jarrinjanayulku walyakurralku pawurtu-kurluju, ngula-puruju pawurtukungarduyu-patuju, rdurrjurnulurla ngalypipi-piyakulku turtlurl-pakarninjaku yangkapatu kujalu ngula-kurlurlu wayurnu yangka narnngu-patu wiri-jarlungku. Manulurla rdalyku-jarra jurnta yalyi-manu pawurtukuju, rarralypakardalku yungu rarralypa-nyayirnilki kapanku yani. Manulurla ngula-jangkarluju, wawardalku waraly-yirrarnu kankarlu kamparrurla pawurturlaju, ngula-kurlunya yungu mayawunparlu ngurl-kanja-yani pawurtuju. Ngulaju junga ngurl-kanja-yani pawurtuju mayawunparluju walya-kurralku.⁴¹ Kujalparnalu ngapa-wana-wiyi-jiki yanurra yangkapura-witangkarra-kurra wuurnpa-kurra kutu-karrikarrilki, kulkurru ngapangka kanunjumpparra-juku walyajulpa ngunaja. Ngulaju kulalu pawurtukungarduyuurluju nyangu walyaju, lawa. Ngula-kurrajurnalnu yanurra jungarni-jiki, ngula-nganpa pawurtuju jurnta yukaja kamparru-warnuju mulyuju walyirirla ngapangka kanunjumpparra, ngulaju tarngangaju yukaja. Ngula-puru-juku warlpangkujulpa purdangirli jakaju rdilykirdilyki-pungu pawurtuju.

⁴² Ngula-warnurlaju manu ngula-puruju, yurrkunyu-patuju turnujarrijalu manulu rdirri-yungu wangkanjaku jaruku, manulpalu-jana jangkardu jaaly-manu yangka-patuku pirijina-patu ngulaju yungulu-jana muku pinyi. Kajikaluu marda ngapa-kurra muku julyurl-wantinjarla wuruly-parnta, ngula-kujakunya kapulu-jana muku pungkarla, manu yangka Puurlurlangu kapulu pungkarla.⁴³ Jinta-kari yurrkunyukungarduyu wiri, ngulaju-janarla jukuru-jarrija, yungu mardarni Puurluju wankaru-juku. Ngula-jangkaju-jana wangkaja nyanungu-nyanguku

yurrkunyu-patukuju, "Yampiyalu-jana panu-juku Puurlu manu yapa panu-juku!" Junga-juku, yangkaju-jana wiri wangkaja yurrkunyukungarduyu pirijina-patuku, "Kajinpa nyina pina julyurl-wantinjaku, ngulaju ngapa-kurra julyurl-wantija manu yanta ngapa-wana-juku walyakurra! ⁴⁴ Marda kuja kanpa ngurrpa nyina ngapaku julyurl-wantinjawanu, ngulaju ngari waparlku kutu julyurl-wantija ngurrrpaju! Ngurrpangkuju puuly-mardaka watiya rdilykirdilyki yangka pawurtu-jangka, ngulangkunya yungungku kanyi walya-kurraju." Junga-juku, mukurnalnu julyurl-wantija ngapa-kurra, Ngalya-karijirnalu yanu ngapa-wana-juku walya-kurra, ngalya-kariji-ngaŋpa kangu watiyarlu rdilykirdilykirli. Ngulajurnalnu jintakumarrirni-jiki wankaru-mipa-juku yukajarra walyakurraju. Kula jintarlangu palija ngapangka yukanja-warnu.

28

Puurlurlu-jana yapa nyurnunyurnu parlpuru-manu ngurungka yirdingka Maltangka

¹ Kujarnalu yanurnu walya-kurra, ngulangkajulu-ngaŋpa yapa wapirdi yanurnu, manu yirdili-ngaŋpa yimi-ngarrurnu nguru yalji Malta. Nguru yali ngulaju walya-pardu wita kuja-ka ngunami kulkurru-jarra ngapangka.

² Yalirla yapa, ngampangampa-nyayirnilpalu-ngaŋpa nyinaja nganim-pakuju. Kuja ngapa yarda rdirri-yungu wantinjaku, ngula-purujulu-ngaŋpa warlu wiri-nyayirni ngayi yarrpurnu, ngulangkanya yungurnalunyanu kardu-yinyi manu yungurnalu purlku nyina. ³ Ngulangkaju, Puurlurlujulpa warlu warru manu, warru maninjarla turnu-manu, ngulalpa mardarnu turnulku jintangka-juku rdalykuju. Ngula-warnuju, jintakumarrirni-jana jarna-maninjarla yirrarnu warlu-kurra. Ngulapuru-juku, warnaju wiliypi-pardijarni lanilki warlu-kujaku. Ngula-warnuju, rdakalku kanta-mardarnu, kanta-mardarninjarla wanyany-wantijarla tarnnga-juku. ⁴ Kujalu yapangku Malta-wardingkirli nyangu warna waraly-karrinja-kurra rdakangka Puurlu-kurlangurla, ngulakujulu-nyanu wangkaja, "Nyampurluju watingki yapa jinta-kari marda tarngakurra pungu, ngula-jangkanya marda nyampuju wuruly-parnkajarni pinja-warnu. Jirrinyparlu mardarla jangkardu jirrinypungu nyampuju juju warna yungu piyi nyanungulku." ⁵ Kala lawa, Puurlurluju warnaju wiraly-kujurnu pina warlu-kurra, manu ngulangkuju kula Puurluju murrumurru-manu, lawa.

⁶ Ngula-jangkaju, yangkangkuju yapangku, warrawarra-kangulpalu Puurluju, manulpalu manngu-nyangu kuja, "Marda kapu rdakaju marda lirrimi. Ngula-jangkaju, marda kapu palimlik nyampuju wati jirrinypinja-warnu." Junga-juku, Puurluju warradalpalu warrawarra-kangu yangkangkuju yapangku. Rdaka yangka nyanungu-nyangu Puurlukurlangu kula purntuny-pardija, manu kula nyurnu wantija, lawa. Manulu-nyanu yarda wangkaja yapaju, "Nyampuju wati marda-ka nyina wati-nyayirni-wangu Jukurrpa-warnu!"

⁷ Yalirla ngurungka, kutu-juku karrijalparla ngurraju miyi-kirli ngulaju watiki jintaku yirdikiji Pupiliki. Nyanungunyalpa-jana wiriji nyinaja yapa yalumpu-wardingkikiji nguru-wardingkiki. Ngulaju-ngaŋpa wapirdi yanurnu nganimpakuju, manu kangu-ngaŋpa nyanungu-nyangu-kurra ngurra-kurra. Ngulangka-jukurnalnu nyinaja nyanungu-nyangurla parrapatuku marnkurrraku, manulpa-ngaŋpa yungu mangarri. ⁸ Yalirlajuku jintangka-juku yuwarlirla ruumu-pardu-karirla, Pupilikipalangkirda-nyanu nyurnulpa ngunaja jurrukupurda ngawurrngawurrpa manu

miyalukupurda jinirrpajangka. Ngula-jangkaju, Puurluju yanurla, ngulakuju nyurnukuju Kaatukurlajinta wangkaja. Manu ngula-jangkaju, rdakangku marnpurnu, ngulangkuju parlpuru-manu. ⁹ Ngula-jangkaju, nyurnu-patujulurla turnu-jarrija Puurlukuju kujalpalu nyurnu ngunaja yalumpurla ngurungka, ngulajulurla muku turnu-jarrija. Ngulaju Puurluluju muku-jana parlpuru-manu. ¹⁰ Ngula-warnuju, yungulu-nganpa jaya-kurra-nyayirni warntarri nyiyarningkijarra kujalpa-jana Puurlulu parlpuru-manu. Yalirlaju, ngurungkarnalu nyinaja kirntangi-patuku marnkurrrpaku yulyurrpu-puruju. Ngula-jangkaju, yarnkajalkurnalu jinta-kari-kirra nguru-kari-kirra. Ngulakungartijili-nganpa nyiyarningkijarra rdanarr-yungu.

Puurluju yanu Malta-ngurluju kirri wiri-kirra Ruumu-kurra

¹¹ Kujalparnalu nyinaja yulyurrpu-puru yangkangka Maltangka-wiyikiki, ngula-kurra-yijalalpa nyinaja jinta-kari pawurtu ngulaju yangka kuja yanurnu kakarrara kurlirra-jangka kirri-kari-jangka yirdi-jangka Yilikijantira-jangka. Yirdiji yalikiji pawurtuku ngulaju yirdiji 'Wati-nyayirni-wangu-jarra Jukurrrpa-warnu-jarra Papardirlangu'. Ngulangkanyarnalu yangkangka pawurturlaju warrkarninjarla yarda yarnkaja kakarrara yatijarra, ngularnalu jingijingi yanu ngapangka mangkururlaju kirri-kirralku yirdi-kirraju Jirikiyuju-kurra. ¹² Ngulajurnalu parrapatu-jangkarla yukajarra yali-kirraju kirri-kirra Jirikiyuju-kurraju, ngulangkajurnalu nyinaja marnkurrrpaku parra-patuku. ¹³ Ngula-jangkaju, yardarnalu yarnkaja kirri-kari-kirralku yirdi-kirraju Rijimi-kirra, ngulaju yatijarra Jirikiyuju-ngurluju. Ngula-kurrralkurnalu yaninjarla yuka-jarra. Ngula-jangkaju, mungalyurru-pardu-karilki, mayawunpalku yarda yarnkaja ngulaju kurlarni-purda yatijarra-purdalku. Ngula-purujurnalu yarda yarnkaja kirri-kari-kirralku yirdi-kirraju Putili-kirra, ngulajurnalu ngapa-wana-juku jingijingi yaninja-yanu, ngulajurnalu parra-jarra-jangka yukajarralku kirri-kirraju.

¹⁴ Ngula-jangkaju, nganimpa manu panu-kari Kirijini-patu-yijala yalumpu-wardingki-patu kirri-wardingki-patu, jinta-jarrinjarlarnalu turnu-jarrija. Payurnulu-nganpa yungurnalu nyina jintaku wiyikiki. Junga-juku, nyinajarnalu nganimpaju jintaku wiyikiki. Ngula-jangkaju, yardarnalu yarnkaja wirliyalku kirri-kari-kirraju yirdi-kirraju Ruumu-kurra. ¹⁵ Kujalparnalu kulkurrukulkurru wirliya wapanja-yanu yirdiyiwana, ngulakujulu-nganpa marlaja purda-nyangu Ruumu-wardingkipaturluju Kirijini-paturluju jarulku kujalparnalu yanurru wirliyalku. Kujalparnalu nganimpa yanurra-juku, ngulakujulu-nganpa turnu-kari turnu-kari wapirdi yanurnu Ruumu-jangkaju. Panu-kariji, wapirdi yanurnulu-nganpa kirri-kari-kirralku kujalpa karrija yuwarli kantini wati-kirlangu yirdi-kirlanguj Yuji-kirlangu, ngulangkanyalu-nganpa rdiplija. Ngalya-kariji, wapirdi yanurnulu-nganpa kirri-pardu-kari-kirra yalirla ngula kalu ngunami manu ngarni ngurra wiri-jarlu, ngula-kurranyalpalu-nganpa nganjirni yanurnu Ruumu-jangkaju. Kujalpa-jana Puurlulu nyangu wapirdi yaninja-kurra nganimpaku, ngulakujulpa-janarla Puurluju yati-wangkaja Kaatukuju, manulpalu ngularrarluju miyalu raa-pungu. Ngula-jangkaju, yanurnalu panulku-juku jintakumarrirni-jiki yirdi-kirra kirri-kirraju Ruumu-kurra.

Puurlulu-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli Ruumu-wardingki-patuku

¹⁶ Kujarnalu Ruumu-kurra yukajarra, ngulangkaju wangkajalurla Puurlukuju Ruumu-wardingkiji wiriwiriji, "Kularnangkulu rdakungka yirrarni, lawa. Nyinami kanpa yuwarlirla jintangka-juku yangarlu." Jungajuku, ngulangkaju jintalu yirrarnu yurrkunyu, ngulangkunya yungu Puurluju warrawarra-kanyi wuruly-parnkanja-kujakuju.

¹⁷ Ngula-jangkaju, parra-patu-jangkarla marnkurrrpa-jangkarla, Puurlurluju jarulku-jana yilyaja Juwu-patuku wiriwiriki, yungu-jana jaru wangkami kajilirla yanirni nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra. Kujalurla yanurnu Puurluku nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra, Puurluju-jana wapirdi wangkaja, "Ngaju-nyangu warlalja ngurrara-jinta Juwu-patu, kularna ngana jintarlangu murrumurru-manu yapa Juwu-karirlangu, lawa. Manu kularna jintarlangu kuruwarri rdilyki-pungu ngalipa-nyanguju yangkaju kujalu-ngalpa nyurru-wiyi ngalipa-nyangurlu nyurnunyurnurlu yungu manu pinari-manu, lawa. Ngulaju kularna rdilyki-pungu. Ngarijili wurrangku-juku puuly-mardarnu Jurujulumurlaju, manulu-jana yungu wurrangku-juku ngajuju Ruumu-patuku yurrkunyukuju kuwurtukungartiji. ¹⁸ Ngula-jangkaju, Ruumu-wardingki-paturlu miimii-nyangujulu, manu mukujulu payurnu nyiyarningkijarra kujarna nyarrpa-jarrija ngaju. Kulal kuruwarri jintarlangu parlu-pungu rdilyki-pinja-warnu yangka kuja ngantarna kuruwarri rdilyki-pungu Juwu-kurlangu nganta, lawa. Kujarlaju, kulajulu nyiyaku pungkarla. Ngula-jangkaju, kapujulu yampinjara yilyayarla rarralypalku. ¹⁹ Kala yangka Juwu-patu, ngulaju kulalu-jana ngungkurr-nyinajá yangka Ruumu-wardingki-patuku. Wurra-jukulpalujana ngampurrrpa-juku nyinajá yungujulu Ruumu-wardingki-paturluju pinyi ngajulu. Ngula-kujakujurna-jana payurnu Ruumu-wardingkipatju yungujulu kanyi nyampu-kurra Ruumu-kurraku, nyampurlanya yungu Juwu-wardingkirla Kingirla miimii-nyanyi kuwurturlaju. Ngulapurju, kularna-jana nginji-wangkami ngurrara-jintakuju yapakuju Juwu-patukuju, lawa. Ngarijilparna ngaju ngampurrrpa nyinajá nyampukurraku yanimjaku kuwurtu-kurraku, nyampurlanya yungurnaju jaarlkarri Juwu-patu-kujakuju. ²⁰ Nyampurrukunyarna-nyarra yajarnunjunu jarukuju yungunkujulu purda-nyanyi ngaju jaru wangkanja-kurra. Ngampurrrpa-nyayirnirli yungurna-nyarra nyangkarla, manu yungurna-nyarra ngampurrrpa-nyayirni wangkayarla. Nyarrpa kujajulu rdaku-kurra yirrarnu jayini-kirliji? Ngajurlangu karnarla ngungkurr-nyina yangkakuju watiki jintaku-juku yangkakuju kuja kalurla Yijirali-pinki ngungkurr-nyina manu pardarni kaji yanirni ngaka kankarlarra-ngurlu. Ngula-jangkaju, junga-juku, warrulparna-jana yimi-ngarrurnu yimi Jijaji-kirli. Kujarlanyaajulu rdaku-kurra yirrarnu."

²¹ Ngula-jangkaju, Juwu-kurlangu-patu, wangkajalurla wiriwiriji, "Kulanipa nganangku Jurdija-wardingkirliji yilyajarni pipaju nyuntukurluju yimi-kirliji, manu kula ngana yanurnu yimi-kirliji nganimpangangu ngurrara-jintaju Jurdija-jangkaju, manu kula ngana yanurnu yapaju nyampu-kurraju nyuntukuju nginji-wangkanjakuju, lawa. ²² Kala ngarirnalua wita jaru purda-nyangu nyuntukuju manu nyuntu-nyangukuju turnu-warnukuju yapakuju, kuja kalu-nyarra nguru-kari nguru-kari nginji-wangka jaru majumaju nyuntuku manu nyuntu-nyanguku yapaku turnu-warnuku. Kujarlanya yungurnangkulu ngaka jaru purda-nyanyi nganimpangurlu nyuntu-nyangu." Ngula-jangkaju, pinalu yanu yampinjarla Puurluju.

²³ Junga-juku, ngula-jangkarluju, Juwu-paturlujulu jaka-yirrarnu yungulurla pina-yanirni Puurluku ngakaju. Junga-juku, ngaka-karilki parra-karirlalku, panu-jarlu-nyayirnirlla pina-yanurnu Puurlukuju.

Ngula-jangkaju, Puurluluju jaruju-jana yimi-ngarrurnu mungalyurru-ngrulu kutu-kari-kirra nyanungu-nyanguju. Manu-jana yimi-ngarrurnu Kaatu yangka kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra. Manu Mujuju-kurlangu kuruwarri-jana milki yimi-ngarrurnu manu jaru-kari jaru-karirlangu nyurru-wiyi-warnu yangka kujalu yirri-puraja jaru-kari jaru-kari Kaatu-kurlangu-paturlu jarukungarduyu-paturlu. Kujarlunya-jana jarungkuju puta kurruly-yirrarnu yungulurla nyanungurlangu ngungkurr-nyinayarla Jijajikiji. ²⁴ Kujalu purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra, ngulakujulurla ngalya-kari ngungkurr-nyinaja, ngalya-karijilirla kapuru nyinaja. ²⁵ Ngula-jangkaju, Puurluluju yampinjananulu ngulangka-juku yuwarlirla. Kujalu yanu yarlu-kurra, ngula-jangkaju, kujalpalu yaninja-yanu, ngula-karrarlujulpalu-nyanu wiljiwilji-maninja-yanu. Kujalurla Puurluluju jurnta yanu, ngulakungartijijana kuja wangkaja wita ngari, "Junganyarla jaruju yungu Kaatu-kurlangurlu Pirlirrparluu yangkakuju jarukungarduyukuju Yijayakuju, ngulaju kuja-jana Yijayarluju yirri-puraja jinta-juku jaru yangkaku-wiyi nyurrurlakupalanguku nyurnunyurnuku, kujanya-jana yirrarnu Payipulurla Yijayarluu:

²⁶⁻²⁷ Kujanyaju Kaatuju wangkaja ngajukuju, "Yimi-ngarrirnijinta-jana yapaku Yijirali-pinkiki kujanya jaruju ngaju-nyanguju: Nyur-rurla Yijirali-pinki yapa-patu, ngurrrpa kankulu nyina ngajukuju. Manunkulu-nyanu langa-jarrarla rdaka-jarra miti-yirrarnu ngajukuju kujakuju purda-nyanja-kujakuju. Manunkulu milpa-jarra palija ngaju-kujakuju nyanja-kujakuju. Kujarlaju, nyurrurlarfjuu kajikankujulu marda warrarda purda-nyanyi jaru wangkanja-kurraju, kala kulankujulu langa-kurra-mani. Kajikankulu marda yirriyirrirla-jala miimii-nyanyi kuruwarri ngaju-nyanguju, ngulaju kulankulu milya-pinyi warrajarlu.

Kala kajilpankulu nyinakarla langa-jarra wapirrinjarla yirrarninja-wangu, manu milpa-jarra palinja-wangu kajilpankulu nyinakarla, ngulangkuju kajikankujulu nyanyi milpa-jarrarluju jungangku, manu kajikankujulu langa-jarrarluju purda-nyanyi warungka-wangurlu, manu kajikankujulu langa-kurra-mani ngaju-nyangu kuruwarriji. Manu ngula-warnuju, kajikankujulu ngajuku kurruly-wantinjarla yanirni pina, manu ngula-jangkaju kajikarna-nyarra pina parlpuru-mani."*

Kujanya jaruju yirrarnu Yijayarluju."

²⁸ Puurlulku-jana yarda wangkaja, "Yungurna-nyarra jaru wita-wiyi yarda wangka. Kaaturluju nyurru-jana yilyaja panu-nyayirni yapaju nguru-kari nguru-kari-kirra Juwu-wangu-kurlangu-kurraju. Ngulangkuju kalu-jana nyurru warru yimi-ngarrirni jaruju Kaatu-kurlangu kuja kajana Kaaturluju muurl-mardarni maju-kujaku manu jarrwara-kujaku. Ngulapaturluju Juwu-wangu-paturlu kapulu junga-nyayirnirli purda-nyanyi jaruju!" ²⁹ [Junga-juku, ngula-jangkaju, jurntalkulurla yanu Puurlukuju yangka-patuu Juwu-patu wiriwiriji, ngulaju wiljiwilji-maninja-karra.]

³⁰ Ngula-warnuju, Puurlujulpa nyinaja yalumpurla-juku kirringka Ruumurla jirramaku yukuriki, manulparla talaju yungu warljaljamarriki yuwarlikingarduyukukuju yungu ngulangkanya nyina yuwarlirlajau. Ngula-kurraju, yapaju kalalurla turnu-jarrija Puurlukuju. Kuja kalalurla yanurnu nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra, ngulakuju kala-jana wapirdi wangkaja. ³¹ Ngulakuju, Kaatu-jana yimi-ngarrurnu Kaatu yangka kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra. Manu Puurlulu

* ^{28:26-27} Nyangka Isaiah 6.9-10

kala-jana pinarri-manu Warlalja-Wiri-kirli Jijaji Kiraji-kirli. Ngulaju kala-jana marriwarlu lani-wangurlu pinarri-manu. Ngula-puruju Ruumu-wardingki-paturluju kulalu warla-pajurnu Puurluju wangkanjakuju.

Romans
Pipa Ruumu-wardingki-patuku
Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninarla
yilyajarra Kirijini-patuku wiringkaku
kirringkaku Ruumurlaku nyurru-wiyi

Nyarrpa-ka wangkami yimi nyampu Ruumu-wardingki-patuku?

Wati yirdi Puurlu, ngulajulpa nyinaja Kurdungurlu Wiri, ngulangkunya nyampu pipa pantirninarla yirrarnu nyurru-wiyi. Nyanungurlu pipa ku-jalpa pantirninarla yirrarnu, ngulajulpa nyinaja kirringka yirdingka Kar-injirla. Pipa-jana pantirninarla yirrarnu yapaku Kirijini-patuku ngulal-palu nyinaja wiringka kirri-karirla yirdingka Ruumurla. Panu-karijilpalu nyinaja Juwu-patu ngulaju Yipuruyamu-kurlangu warljalja wungu-warnu. Panu-kariji, nyinajalpalu nguru-kari nguru-kari-wardingki, ngulaju Juwu-wangu-patu.

Yangka kuja Jijaji palija, ngula-jangkarlaju ngakalku Puurluju Kirijini-jarrijalku. Ngula-jangkaju, Kaatulkurla wangkaja Puurlukuju yangka nyanungu-nyangukuju warrkikiji yungu-jana nganta yaninjarla wangkami Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli panuku-juku yapakuju ngurrara-kari ngurrara-karirlaku. Kamparruju, Puurluju yaninjarla-jana wangkaja yapaku Juwu-patu nyanungu-piyaku. Kala kujalpalurla panu nyanunguku pürda-nyanja-wangu jurnta nyinaja, kujarlaju nyanunguju ngulaju yanu ngurrara-kari ngurrara-kari-kirralku kujalpalu yapa-patu Juwu-wangu-patu nyinaja, ngulakulku-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrjuju.

Yinyarlaju kirringka Ruumurla, nyinajalpalu Kirijini panu-kari. Panu-kariji Juwu-patu, manu panu-kariji Juwu-wangu-patu. Puurluju ngurrpa-nyayirni Ruumukuju milya-pinja-wangu manu nyanja-wangu-jangka. Kala nyanungurluju milya-püngulpa-jana yirdi panu yapa nyampurra Kirijini-watiji. Yangka-juku kapu-jana nyanunguju yantarlarni Ruumukurraju nyanjakuju nyanungu-patukuju, manu yaninjarnikingarniji nyanungu-patu-kurrakungarnitjilpa ngampurrpalku nyinajarni. Junga-juku, nyanungurlu pantirninarla pipa nyampu yirrarnu yungu-nyanu wita-mipa yimi-ngarrirni yapa yinya-patu-kurra manu yungu-jana nya-nungurlu yirri-puramirlangu nyarrparlu kuja kajana yapa jungarni-pajirni Kaatrlu.

Nyampurla pipangka, Puurlurlu kanganpa yirri-pura Kirijini-patuku yangka kujalparlipa yapa panu-juku wilji-wiyi nyinaja Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi, manu wurnturulparlipa nyinaja Kaatu-kujakuju.

Ngula-jangka kanganpa yirri-pura yangka kujalpa-ngalpa yimiri-juku Kaatu nyinaja yapaku panuku-juku nyarrpara-wanarlanguku. Ngalya-karirlipal rampal-maangu-nyangru Ruumu-wardingki-paturluju Juwu-paturluju ngulaju kujarlu, "Kajirlipa purami Mujuju-kurlangu kuruwarri jungarnirli, ngula-warnuju kapu-ngalpa Kaatrluju jungarni-pajirni." Lawa kujakuju! Kajirliparla wala nyinami Kaatu-mipaku, kujarla-mipanya kanganpa jungarni-pajirni yapaju. Ngula-jangka, pipa nyampurla kanganpa yirri-pura yangka kuja kanganpa jirranga nyinami Jijaji Kiraji, kujarlaju kalakarlipa warntarla yaninja-wangu nyinami manu kalakarlipa rdurru-yinjarla nyina jungarni-jiki.

Puurlurlu-jana yirri-puraja yangka yapa Juwu-wangu-patu manu Juwu-patu kalu kuja-mirnimirni nyinami jinta-juku. Nyanungurlu-jana

yirri-puraja Kaaturlu kajana jungarni-pajirni Juwu-wangu-paturlangu yalumpurrau yangka kuja kajana nyanungu yimiri nyinami jurru-yijala Juwu-piya-patuku wala kuja kalurla nyinami nyanunguku. Ngula-jangkaju, Puurlurlu-jana yirri-puraja yangka Jijaji Kiraji kuja-ka nyinami ngaliparla kurturdurrurla kujarlaju yungurlipa nyinami jukarurru, ngulangkuju yungurliparlajinta pulka-pinyi Kaatuku kuja kanganpa jirranga jarrimi.

Ngulaju pipa nyampuju pantirninja-warnu karlipa ngarrirni 'Pipa Ruumu-wardingki-patuku'.

¹ Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri pirijina-piya Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Yunguju nyampuju warrki, ngula-jangkarlu yungurna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju yapa-patuku. ² Nyurru-wiyi, jarukungarduyu-paturlu Kaatu-kurlangu-paturlu yirrarnulu pantirninarla nyanunu-nyangurla Payipulurla Tarrukurla ngulaju kuja, "Kaatu kanganpa wangka ngaka nganta-ngalpa yilyamirni Yimi Ngurrju." ³⁻⁴ Nyampu Yimi Ngurrju ngulaju Kajanayu Kaatu-kurlangu-kurlu. Kujalpa Jijaji nyinaja nyampurla ngurungka, ngulajulpa nyinaja warlalja wungu-warnu Kingi Tapiti-kirlangu. Kuja Kaaturlu yakarra-manu Warlalja-Wiri Jijaji wankaru-karda palinja-warnu, kujarlunya-ngalpa Pirlirrpaa nyangurlu milki-yirrarnu Jijaji Kirajiji pirrjirdi Kaja-nyanu Kaatu-kurlangu.

⁵ Jijajijilpaju yimiri nyinaja ngajuluju jutu-kurra-nyayirni, ngulangkujuju milarnu. Ngula-jangkanya karnarla Kurdungurlu Wirilki warrki-jarri ngajuju nyanunguku-juku. Nyanungurlu ngajuluju milarnu, ngula-jangkanya yungulu jalangurlu panungku yapangku nguru warrukirdikirdirli purda-nyanyi yimi Jijaji-kirli, manu ngula-warnu yungulurla wala nyinami nyanunguku wilji-wangu. ⁶ Nyurrurla kuja kankulu nyinami kirringka wiringka Ruumurla, ngulaju kuja-piya-juku Kaatu-nyarra wangkaja nyurrurlakuju yungunkulurla nyinami Jijaji Kirajiki. ⁷ Junga-juku, ngajulurlu Puurlurlu karna-nyarra yirrarninja-yani pantirninarla pipa nyampu panuku-juku nyurrurlakuju. Kaatu kanyarra yulkami, manu nyanguurlu-nyarra milarnu yungunkulurla jalangu nyinami nyanunguku.

Ngaju karna-nyarrarla wangkami Wapirraku manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki kujanya, "Payirni karnangkupala yungunpala-jana yimiri nyina Ruumu-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralypa ngurrju-nyayirni tarngajuku."

Puurlujulpa ngampurrrpa-nyayirni nyinaja Ruumu-kurraku yaninjakuju

⁸ Witarna-nyarra wangka nyurrurlakuju. Ngajuku kaju jirranga nyina Jijaji Kiraji. Kuja karna nyarrpara-wanarlangu yani, yapa kala wangkami nyurrurla-kurlu kuja kankulurla karrikarri-wangu wala nyinami Kaatuku. Kujarlanya ngaju karna-nyarrarla yati-wangkami Kaatukuju. ⁹⁻¹⁰ Kaaturlu kaju milya-pinyi kuja karna wangkami junga. Nyanunguku karnarla warrki-jarri mata-karda kuja karna warru yani nyarrpara-wanarlangu yimi-ngarrirrinjaku yapaku Yimi Ngurrju Kaja-nyanu nyanunu-nyangurlu. Yuwayi, kuja karnarla wangkami Kaatuku, ngulaju karna-nyarrarla warrarda wangkami nyurrurlakuju. Ngaju karna warrarda payirni yunguju walyparrarlu yilyamirra nyurrurla-kurra nyanjaku. Jalangu-kari mardarna-nyarra nyanja-yanirra.

¹¹ Yuwayi, ngajulurlu yungurna-nyarra nyanyi-nyayirni! Kaatukurlangurlu Pirlirrparlu pirrjirdi-manu, ngula-piya-yijala yungurna-nyarra yaninjarla pirrjirdi-mani nyurrurlalku yungunkulu pirrjirdi-jarriyijala. ¹² Panu karliparla wala nyinami Kaatuku. Kujarlaju, kajirna ngaka yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju yungurlipa-nyanu jarnkujarnku pirrjirdi-mani.

13 Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngaju yungurna-nyarra wangkami nyampuju nyurrurlaku: Nyurru-wiyi-jiki kapurna-nyarra nyanjantarlarra. Kala murnma-juku, kularna nyarrpa yantarlarra, nyijangka mayi? Ngurrara-kari ngurrara-kari, Juwu-wangu-patujulu marlaja Kirijini-jarrija ngajuku. Manu junga, ngakarlungu kajirna Ruumukurra yanirra nyurrurla-kurra, ngaju karna-jana ngampurrrpa nyinami yapa panu-karikiji yalumpurlakuju yungujulu marlaja Kirijini-jarri.

14-15 Kaatusu wangkaja yungurna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji-kirli pinangkalpaku manu pinangkalpa-wanguku manu pinarri-patuku manu ngarrpa-patuku. Kujarlanya yungurna ngampurrrpa-nyayirnirli yimi-ngarrirrinjinirra nyurrurla-nyangu-kurraju Yimi Ngurrju-juku Jijaji Kiraji-kirliji kuja kankulu nyinami kirringka Ruumurla.

Yimi Ngurrju Jijaji-kirli pirrjirdi-nyayirnhi-kirli

¹⁶ Ngajuju wala-nyayirnirnarla yalumpukuju Yimi Ngurrjukuju Jijaki-kirlik! Yimi Ngurrju ngulaju karla marlaja nguna pirlirri-pirrjirdi-nyayirni Kaatuku! Juwu-patu manu Juwu-wangu-paturlangu, kajilirla ngungkurnyina Yimi Ngurrjukuju, ngularraju kapu-jana Kaaturlu muurl-mardarni jintawarlayi-jiki. Kujarlaju, kajilili yapangku jiliwirri-mani, kapurna-jana warrarda yimi-ngarrirni-jiki ngajuju yapakuju. ¹⁷ Yimi Ngurrju, wangkami kanganpa panuku nyarrparlu Kaaturlu kajana jungarni-pajirni yapa. Yapa kuja kulturra nyinami wala nyanungku, ngularra-mipa Kaaturlu kajana jungarni-pajirni. Yimi ngulaju jurruku ngulalpa ngunaja Payipulurla kuja-ka wangkami nyampu-piya:

"Kuja kajulu yapa wala nyinami ngajuku, ngulaju kapurna-jana jungarni-pajirni, ngulaju kapujulu jirrnganja nyina ngajuku."*
Yuwayi, kuja juung!"

Yapa panulpalu paliyarla majumaju-warnuju

¹⁸ Nguru-nyayirni-wangu-ngurlu kankarlarra nyanungu-nyangu-ngurlu, ngulaju Kaatu kanganpa milki-wangkami ngula kajana yapaku kulu-jarri-mi-nyayirni kuja kalu majungka-jarri-mi nyiyarningkijarrarl. Nyampurrarl nyiyarningkijarrarl kuja kalu majungka-jarri-mi, ngulangkuju kalu-jana warla-pajirni yapa panu-kari milya-pinja-kujaku Junga Yimi Kaatu-kurlangu-kujaku. ¹⁹⁻²⁰ Nganangku kulalpa ngurungkarlu nyampurlarlu nyangkarla Kaatu jungangkuju. Ngulaju puta kalu manngu-nyanyi nyiya-piya nyanunguju. Kala kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra ngurungka nyampurla, ngula-warnuju jalangurlu yapangku kalu nyanyi nyiyarningkijarra ngula kuja ngurrju-manu nyanungurlu. Kujarluju kanyanu milki-yirrarni yapa-kurraju kuja-ka nyanungu tarnngajuku nyinami pirrjirdi-nyayirni manu ngurrju-nyayirni. Panungku kalu nyanyi jintawarlayi nyampurra nyiyarningkijarra. Junga-juku kalu milya-pinyi nyarrpa-piya kuja-ka nyinami Kaatu. Kujarla ju kula-nyanu nganangku-puka Kaatukuju ngurrpaju ngarrirni. Kujarlanya kajana

* 1:17 Nyangka Habakkuk 2,4

Kaatuju kulu-jarri-mi-nyayirni kuja kalu warrarda majungka-jarri-mi nyi-yarningkijarrarla. ²¹ Junga nyampuju! Yapangku yalumpurrarlu ngantalu milya-pungu Kaatu-kurlu, kala lawa-juku. Kulalurlajinta pulka-pungu, manu kulalurla nyanungku yati-wangkaja nyiyarlangku. Ngarili warrarda manngu-nyangu nyiyarningkijarra ngawungawu-mipa ngurrrapajarrinjarla. ²² Manngu-nyanjarla ngantalu milya-pungu nyiyarningkijarra, kala jikarr-pajirinja wita-wangu manu jiliwirri nyanungurraju. Kulalu milya-pungu nyiyarlangu, lawa-juku. ²³ Kulalurla parntarrinjunu manu pulka-pungu-wiyi Kaatukuju kuja-ka nyinami yartarnarri wiri-jarlu-kurlu jukurrpa-patu-piya-kari-wangu manu kuja-ka nyinami tarnnga-nyayirni. Lawa, tarruku nganta watiya-jangkalu ngurrju-maninjarla yapa-piya-manu. Kala yapa kula kula nyina tarnnga-nyayirni. Manu nyanungurlulu-jana ngurrju-manu nyiyarningkijarra tarruku nganta jurlpu-piya manu puluku-piya manu yumurru-wangu-patu-piya. Nyampurrakunyalu-jana parntarrinjunu manu pulka-pungu!

²⁴ Junga, kuja-warnuju Kaaturlu ngari-jana yampija yungulu yani jarrwara-kari nyanungu-nyangu-ngurlu. Wartardi-jarrijalu manngu-nyanjarla nyiyarningkijarrarla yungulu-nyanu maju-mantarla. Ngu-laju kurnta-nyayirni. ²⁵ Kaatuku jintaku-juku yungulparliparla pulka-pungkarla tarnnga-nyayirnirli. Ngula-juku ngurrju! Yalumpurra yapa kula yantu junga Kaatu-kurlangurla, yanulu warntarla-kari nyanungupatuju. Kulalu puraja nyanungu, manu kulalurla pulka-pungu. Ngarili-jana puraja nyanungurra-nyangu-mipa yangka kujalu ngurrju-manu rdakangku, manulu-jana pulka-pungu nyiyarningkijarraku kuja nyanungurlu Kaaturlu ngurrju-manu. Kula-ngantalurlajinta nyanungu-mipaku pulka-pungkarla, kala lawa.

²⁶ Junga, Kaaturlu-jana yampija yungulu yani warntarla nyanungukujakuju manu manngu-nyanyi yungulu ngularra majumaju nyiyarningkijarra nyanungurluju. Mardukujarlangulu yantu warntarla-kari. Ngampurrpa-wangu kulalu ngunaja warlalja-kurlu nyanungurraparnta-kurlu-puka, lawa. Ngarili manngu-nyangu yungulu nguna mardukuja-kariyi-nyanu-jarra. ²⁷ Manu wati ngularrarrangurlulu kujaijala warntarla-kari manngu-nyangu. Kulalu ngunaja warlalja-kurlu nyanungurra-parnta-kurlu. Ngarili janjanpa-jarrinjarla manngu-nyangu jarrwaralku yungulu nguna wati-kari-nyanu-jarrarlangu. Kujarlujulu-nyanu jarku ngawu-manu, manu ngularraruju kurnta-nyayirni ngurrju-manu. Wati ngularraju punku-nyayirni. Kujarlujurla marlaja murrumurru-jarrija Kaatukuju.

²⁸ Yapa yalumpulu-nyanu rdirri-yungu wangkanjakuju, "Kula-ka marda nyinami Kaatu! Manngu-nyanja-wangurlipa nyinami nyanunguku!" Kujarlaju Kaaturluju-jana jungarni-maninja-wangurlu yampija, ngulajangkarlu yungulu yangka warrarda manngu-nyanyi nyiyarningkijarra-kurlu ngawungawu-kurlu manu yungulu-nyanu nyampurrarluju majumaju-mani. ²⁹ Nyanungurrajulu majumaju-nyayirni. Kulalu Kaatukurlangu puraja. Nyanungurrajulu purluripa, manulu nyiya-kari nyiya-karirla majungka-jarrija. Mulu-nyangulu-nyanu nyiya-ngurlurlangu ngulalu-nyanu warlalja mardarnu yapangku panu-karirla. Pungulu-nyanu, kulu-jarrijalu-nyanu, yimirr-yungulu-nyanu, nyurunyuru-jarrijalu-nyanu, jarku-jarralu-nyanu nginji-wangkaja. ³⁰ Jarku-jarralu-nyanu nginji-wangkaja. Nyanungurla nyurunyuru-jarrija Kaatukuju, kurrrurru-karrijalu-nyanu. Tarnngangkulu manngu-nyangu yungulu nyiyarningkijarrarla maya-kari maya-kari majungka-jarrimiyyi. Kulalu-jana purda-nyangu warlalja nyanungurrakupalangu. ³¹ Nyiyarlangu

ngurrju, kulalu nyanungurralu manngu-nyanjarla ngurrju-pajurnu. Jarnku-jarrarlujukulu-nyanu jurinyki-yirrarnu jangku-pinjarla. Kulaluna yimiri nyinaja panu-kariki, manulu-jana nyinaja mari-jarrinja-wangu. ³² Ngula-piya-yijala kalu yapaju nyinami jalanguju. Milya-pinyi kalu kuja-ka nyarrpa Kaatu-kurlangu kuruwarri wangkami nyampurra-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu punku-kurlu, ngulaju Kaaturlu kapu-jana pinyi yapa nganarlangu kuja-ka ngularralla nyiyarlangurla majungka-jarrimi. Kala nyanungu-patu-puka kalu warrarda yani warntarla-kari. Kajili-jana yapa ngalya-kari nyanyi nyanungurra-piya-yijala majungka-jarrinja-kurra, ngulaju kalu-jana ngurrju-pajirni.

2

Kaaturlu kajana yapa miimii-nyanyi jungarnirli-jiki

¹ Nyurrurlajunkulu yalumpurra-piya yangka kuja kuja warrarda majungka-jarrimi. Nyiyaku kankulu-nyanu jarkujarnku jirdipirr-ngarrirni nyurrurlarluju? Nyarrpaku kankulu-nyanu punku-pajirni ngurrjungku nganta? Panu-juku kankulu majungka-jarrimi, kujalaju nyiyaku kankulu-nyanu ngurrju-pajirni? Kuja kankulu-jana yapa ngalya-kari jirdipirr-ngarrirni, kujalaju-yijala kankulu-nyanu nyurrurlarlangurlu jirdipirr-ngarrirni. ² Ngaliparlu karlipa jintawarlayirli-jiki milya-pinyi Kaatu kuja kajana yapa miimii-nyanyi jungarnirli yangka yaliji yapa kuja kuja majungka-jarrimi. ³ Nyiyakulku kankulu-jana yalirra yapa nyurrurlarluju jirdipirr-ngarrirni? Marda kankulu kujaju rampal-manngu-nyanyi nyurrurlarlu, kajikankulu kuja wangka, "Kajilpangalpa Kaaturlu nyangkarla majungka-jarrinja-kurra, ngulaju kajikangalpa jungarni-pajirni kutu murrumurru-maninja-wangurlu." Kujanya marda kankulu wangka. Kujaju jungarni-wangu! ⁴ Nyarrpaku-nyarra Kaatuju warrarda nyina ngampangampaju? Ngulaju yungulkulurla nyurrurla kulpari yani nyanungukuju. Kala lawa-juku, wurrura-maninjarla kankulurla jurnta nyina purda-nyanja-wangu-juku. Kujaju kula kankulu nyurrurlarluju manngu-nyanyi yimiri-kirraju nyinanja-kurraju Kaatuju. Nyanunguju kanyarra pardarni ngampurra manu ngampangampa-juku nyurrurlakuju murrumurru-maninja-wangu-juku yungulkulurla kulpari yani, ngulakunyu kanyarra pardarni nyanunguju.

⁵ Kala nyurrurlajunkulu jurru marntarla manu wilji-nyayirni. Kula kankulurla nyanungukuju pina-kangkuly-wanti. Ngakaju Parrangka Miimii-nyanja-kurlangurla, Kaatuju ngulaju kapu-jana kulu-jarri-nyayirni yapakuju. Manu nyurrurlarlangu kapu-nyarra murrumurru-mani ngulaju karrikarri-wangurlu-juku. Kajili yapa panu-karirli kuja-kurra nyanyi, ngula-warnunya kapulu milya-pinyi Kaatuju kuja kajana jungarnirli yapa miimii-nyanyi. ⁶ Yapa kuja kuja ngurrju-juku nyina, ngulakuju kapu-jana Kaatuju nyina ngurrju-juku. Kala yapa kuja kuja majungka-jarrimi, kujalaju kapu-jana Kaaturlu murrumurru-mani.* ⁷ Panu-karirli yapangku kalu warrarda manngu-nyanyi yangkaju Parra Miimii-nyanja-kurlang, ngulangkaju kapu-jana jungarni-pajirni Kaaturlu manu ngurrju-pajirni yapaju yangkaju panu-kari. Kujalaju kalu ngurrju-juku nyina. Nyampurranja kapu-jana Kaaturlu jungarni-pajirninarla mardarni yungulurla jirrnanga nyina wankaru tarnnga-juku. ⁸ Kala yangka ngalya-kari yapa ngulangkuju kalu-nyanu manngu-nyanyi nyanungu-miparlu. Kuja

* ^{2:6} Nyangka Psalm 62.12, Proverbs 24.12

kalu yampimi Kaatu-kurlangu kuruwarri manu kalu punku-mipa manngu-nyanyi, kujarlaju kapu-jana Kaatuju kulu-jarri-nyayirni yangkangkaju Parrangka Miimii-nyanja-kurlangurlaju. ⁹⁻¹¹ Ngulaju kula Juwu-mipaku manu Juwu-wangu-mipaku, lawa. Kaaturlu kajana jintawarlayi-jiki miimii-nyanyi jungarnirli-jiki Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu. Kujarlaju, ngana-puka kaji majungka-jarri, Kaaturluju kapu-jana murrumurru-mani-nyayirni jintawarlayi-juku. Kala ngana-puka kuja karla nyina jungarni-nyayirni Kaatuku Juwu marda, marda Juwu-wangu, ngulakuju kapu-janarla Kaaturlu ngurrju-pajirninjarla pulka-pinyi. Kapulu kujarlaju yapaju ngurrju nyinami rarralypa.

¹² Yangka-paturlu Juwu-wangu-paturlu kula kalu milya-pinyi kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. Kala kuja kalu ngurrrpa-juku milya-pinja-wangu kuruwarriki Mujuju-kurlanguku nyina manu kalu majungka-jarri, ngulaju kapulu palimi-juku. Kala yangka Juwu-patu, ngulangkuju kalu milya-pinyi kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. Kajili nyanungu-paturlangu majungka-jarri, ngulaju kapu-jana miimii-nyanyi Kaaturluju Mujuju-kurlangurlaju kuruwarrirlaju. Ngulaju kapu-jana murrumurru-mani nyanungurrarlangu. ¹³ Nganangku-puka yapangku kuja-ka Mujuju-kurlanguju kuruwarri jamulu purda-nyanyi puranja-wangurlu, ngulaju Kaaturluju kula-ka jungarni-pajirni, lawa. Nganangku-puka kuja-ka yapangku purami jungarnirli kuruwarri Mujuju-kurlanguju, ngula-mipanya-ka Kaaturluju jungarni-pajirni. ¹⁴ Kula kalu Juwu-wangu-paturluju mardarni Mujuju-kurlangu kuruwarri, lawa. Kuja kalu marda ngari kutu nyinami jungarni, marda kuruwarri-kari-kirli kaninjarni-kirli. ¹⁵ Kuja karna-jana ngaju nyanyi Juwu-wangu-patu jungarni nyinanja-kurra, kujarlanya karna-jana milya-pinyi marda kuja kalu mardarni kuruwarri-kari kaninjarni. Ngulanya Kajana marda wangkami kaninjarni marda jungarnikiji manu marda punkuku yampinjakuju. ¹⁶ Nyampunya jurruku-juku karna-jana Yimi Ngurrju warru yimi-ngarrirni yapa panu-kariki. Yangkangka Parrangka Miimii-nyanja-kurlangurla, Kaatuju kapurla wangkami Jijiji Kirajikiji yungu-jana yapaju miimii-nyanyi kaninjarni yajiki nginyinginyir-laju kuja kalu nyarrpa yapangku manngu-nyanyi marda ngurrju manu maju.

Juwu-patu-kurlu manu kuruwarri nyanungu-nyangu-kurlu

¹⁷ Ngaju Puurlu yungurna-nyarra wangka yimi nyurrurlaku. Nyurrurlaruju kankulu-nyanu ngarrirni Juwu. Nyurrurlaju kankulu wangkami kuja kankulurla nganta wala nyinami Mujuju-kurlanguku kuruwarriki. Manu kankulu-jana warrarda wangkami yapa ngalya-karikiji kuja kankulu nganta jungarnirli nganta purami Kaatu. ¹⁸ Nyurrurlaruju kankulu nganta milya-pinyi nyarrpa kuja kanyarra Kaatu wangkami jungarniki nganta nyinanjaku. Kala nganta kuja kankulu pina nganta nyina Mujuju-kurlanguku kuruwarrikiji puranjakuju, ngulaju nganta kankulu jungarnirli pura. Kala kula karna-nyarrarla ngungkurr-nyina, lawa! ¹⁹ Kuja kankulu nganta manngu-nyanyi nganta yungunkulu-jana yapa ngalya-karikiji kanyi Kaatu-kurraju nganta yangka-piya kuja-ka jinta-kari yapa pampa jirri-kanyi jinta-karirli. Manu kuja kankulu nganta manngu-nyanyi nyurrurlaru yapa nganta kuja kankulu nyina jarra-piya manu yungunkulu-jana ngulangku nganta milki-yirrarni Kaatu yapa ngalya-karikilli nganta pampa-piyaku. ²⁰ Kuja kankulurla yangkaku kuruwarriki Mujuju-kurlanguku ngungkurr-nyina nyurrurla, nyurrurlaruju kankulu manngu-nyanyi yangkaju kuruwarri kuja kanyarra nganta nyiyarningkijarraku pinarri-mani Kaatu-kurlanguku jungakuju. Kujarlaju

kankulu-jana pinangku nganta pinarri-mani kuruwarriji jiliwirri-watiki manu kurdukurduku.

²¹ Yangka kuja kankulu-jana pinarri-mani kuruwarri Mujuju-kurlangu yapaku, ngulaju ngula-juku. Kala ngulakungarntiji, nyurrurlarlu-wiyi yungulpankulu-nyanu pinarri-mantarla! Pinarri-mani kankulu-jana puru-kujaku. Ngulaju kujaju ngurrju! Kala nyurrurlarlan-gurlu kankulu wijingki-yijala maninjarla kanyi nyiyarlangu marda.

²² Pinarri-mani kankulu-jana karntakarnta manu wati-patu kalykuru-jarrinja-kujaku manu warru parnkanja-kujaku. Ngulaju kujaju ngurrju! Kala parnkami-yijala kankulu warru nyurrurlarlanguju. Manu nyurrurla nganta kula kankulurla jurnta nyina puranja-wangu juju-kari-jangkakuju nganta Kaatu-kurlangu-wangu-jangkakuju. Ngulaju kujaju ngurrju! Kala warrarda kankulu kanyi wijingki nyiyajju marda juju-kari-kirlangu-jangkaju. ²³ Nyurrurlarluju mayi kankulu warrarda manngu-nyanyi nganta yangkaju kuruwarri Mujuju-kurlangu, ngulaju jungangku marda kankulu pura? Lawa kujaju! Ngulaju kankulu purda-nyanja-wangurlu yampimi-yijala. Kuja-karrarlaju kankulu manyu-pinyi Kaatulku. ²⁴ Nyampunya yangka-juku jurruku-juku yimiji Payipulu-jangkaju. Kujanya-ka wangka ngulaju: "Kula kankulu nyurrurlarlu Juwu-patrlu-wiyi jungarnirli pura kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. Kujarlaju Juwu-wangu-patrlu kalu nyanjarla manyu-pinyilki Yirdi-nyayirni-wangu Kaatuju."^{*}

²⁵ Nyurrurla Juwu-patu wati-patu, yangka kirda-nyanurlu manu ngati-nyanurlulu-nyarra ngarrka-kujurnu Juwu-kardalku. Ngulaju ngula-juku. Kala kajinkili yijardu-wangurlu purami yangka kuruwarri Mujuju-kurlangu, ngulaju kankulu nyinami Juwu-wangu-piya-yijala. ²⁶ Kajili yangkangku Juwu-wangu-patrlu yijardurlu pura kuruwarri Mujuju-kurlangu, ngulaju kapu-jana Kaaturluju manngu-nyanyi Juwu-piya-juku ngarrka-kijirinja-warnuju. ²⁷ Nyurrurlarlu yangka Juwu-patrlu kankulu mardarni Mujuju-kurlangu kuruwarri pipangka, manunkulu jintawarlayi-juku kanpa nyina ngarrka-kijirinja-warnuju. Kala ngulaju kula kankulu yijardurlu purami kuruwarri Mujuju-kurlanguju. Kujarlaju yangka-watirligli Juwu-wangu-patrluju kapulu-nyarra punku-pajirnu nyurrurlaju.

²⁸ Nganarla warlaljaju Juwu-nyayirni-wanguju Kaatukuju? Nyurrurla wati-patuju, jintawarlayi-juku kankulu nyina ngarrka-kijirinja-warnulku. Puta kankulu purami jungarnirli-jala Mujuju-kurlangu kuruwarriji. Ngulangka purlaparla kankulu-nyanu ngarrka-kijirni Juwu-kardalku. Kula kankulurla kuja-miparla Kaatukuju warlaljaju nyina Juwu-nyayirni-wanguju, lawa. ²⁹ Kuja kajana nyanungurlu Kaaturlu jungarni-pajirninja pina-kanyirni yapa nyanungu-nyangu-kurralku, ngulaju kula Mujuju-kurlangu-kurlurlu kuruwarri-kirlirli, lawa. Jungarni-pajirni kajana Pirlirrpa nyanungu-nyangu-kurlurlu Kaaturluju. Pirlirrpa Kaatu-kurlangurlu kajana kurturdurrurlaju kuruwarriji yirrarni. Ngula-kurlunyu kalu ngampurparluju purda-nyanyi Kaatu wilji-wangurlu. Ngula-jangkanylurla Juwu-nyayirni-wangu yapaju nyanungukulku. Yapancku marda kalu-jana maju-pajirni nganta, ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kajana ngurrju-pajirni Juwu-nyayirni-wangu yapaju.

3

¹ Nyarrpa kankulu nyurrurlarluju manngu-nyanyi? Ngurrju mayi Juwu nyinanjakuju? Ngurrju mayi kajilpankulu-nyanu ngarrka-kijikarla

* ^{2:24} Nyangka Isaiah 52.5, Ezekiel 36.22

Juwu-kardalkuju? ² Ngurrju-jala kujaku nyinanjaku! Nyarrpaku-yijala kujaju ngurrjuju? Juwu-patuku-wiyi-jana Kaatuju wangkaja kamparruju, manu-jana yirri-puraja nyanungu-kurluju. ³ Panu-kariji Juwu-patu, ngula-warnujulurla rdurrjurnu kapuru nyinanjakulku Kaatukuju. Kujaju ngulajuku. Tarnnga-jukurliparla wala-juku nyinami Kaatukuju. Warrarda kangalpa junga wangkami ngalipaku. ⁴ Nyampurla ngurungka, warrarda kalu wangka yijardu-wangu yapaju. Kaatu-mipa kangalpa warrarda jungaju wangka ngalipakuju. Nyampuju jaru jurrku-juku Payipulurla ngula-ka wangka: “Wapirra Kaatu, yapangkuju kangkulu jungarni-wangu-pajirni nyuntuju. Nyuntu kuja kanpa-jana miimii-nyanyi, ngulaju kanpa-jana jungarnirli miimii-nyanyi.”*

⁵ Junga ngulaju jaru Payipulurlaju. Marda kankulu nyurrurlarluju rampal-manngu-nyanyi manu marda kankulu kuja wangka, “Kajilpalu-ngalpa yapa ngalya-karirli nyangkarla majungka-jarrinja-kurra, kuja-warnurlaju kajikalu milya-pinyi junga-ka nyina Kaatuju ngalipa-piya-wangu. Kujarlaju, nyarrparla kanganpa ngalipakuju kulu-jarrimi Kaatuju majungka-jarrinjarlakuju?” ⁶ Kujaju warntarla manngu-nyanjakuju! Kujaiku nyiyaku kankulu manngu-nyanyi warungkarluju? Kaaturlu kajilpalu-ngalpa yampiyarla murrumurru-maninja-wangurlu, ngulaju nyarrparluku kulalpa-jana yapaju miimii-nyangkarlalku jungarnirliji.

⁷ Marda kankulu panu-karirlji rampal-manngu-nyanyi kujarlangurlu, manu marda kankulu kuja wangka, “Kajilpalu-ngalpa yapa ngalya-karirli yijardu-wangu wangkanja-kurra purda-nyangkarla, kujarlaju kajikalu manngu-nyanyi Kaatuju kuja-ka warrarda wangka junga ngalipa-piya-wangu. Ngula-jangkarluju kajikalurla pulka-pinyilkil nyanungukuju. Nyarrpakulku kanganpa Kaaturlu punku-pajirni-juku ngalipaju?” ⁸ Nyarrpakulku kankulu warrarda manngu-nyanyi nyurrurlarluju kujarluju warntarlarluju? Nyarrpaku kankulu kujaju warrarda wangkami, “Tarnnga-jukurlipa warrarda majungka-jarrimi yungulu-ngalpa yapa ngalya-karirli nyanyi manu yungulurla nyanungurluku pulka-pinyi Kaatukuju!” Kujanya kajulu nginji-wangka yapa-patu-kariji kujarna-jana nganta ngajulu Puurluju wangkaja yapakuju majungka-jarrinjarlakuju. Kula kujaju junga! Ngula-panuju kapu-jana Kaaturlu murrumurru-mani.

Ngana kula-ka yapaju jungarniji nyina Kaatu-kurlangurlaju kuruwarrir-laju

⁹ Nyarrparlulkurlipa manngu-nyanyi? Ngalipaju Juwu-patuju, ngurrju-nyayirni mayirlipa yangka Juwu-wangu-piya-wangu? Lawa! Yangkarna-nyarra nyurru wangkaja ngalipa Juwu-patu yapa manu yali-patu Juwu-wangu-patu, ngulaju karlipa jurrku-juku jinta-juku nyinami jintawarlayi-jiki. Nganangku-puka kulaalpa-nyanu nyarrparlulku warla-pajikarla punku-jarrinja-kujakuju. ¹⁰ Nyarrparlurna nyampuju milya-pinyi jungaju? Ngulaju yangka-juku jurrku yimi Payipulurla-juku kuja-ka wangka: “Kula-ka jintarlangu nyinami jungarniji Kaatu-kurlangurlaju kuruwarrir-laju, lawa.

¹¹ Nganangku kula-ka milya-pinyi, manu nganangku kula karla warru nyanyi Kaatukuju.

¹² Yapajulurla jintawarlayi kuja-purda-kari jurnta yanu Kaatukuju. Kulalpa ngurrju nyinakarla, lawa! Kula-ka jintarlangu yapaju jungarniji nyinami, lawa!”*

* **3:4** Nyangka Psalm 51.4

* **3:12** Nyangka Psalm 14.1-3, Ecclesiastes 7.20

13 Jinta-kariji-ka wita yimiji wangka yangka-juku jurrku-juku Payipu-lurlaju kuja-ka wangka:

"Yapaju kalu waninjaju maju nyinami linjarrpa wita-wangu ngulaju milyi-piya yangka kuja karla yapaku karrimi yirrarninjakulku nyurnukuju! Manu jalanya yapa-kurlanguju ngulaju linjarrpa wita-wangu-yijala kuja kalu-jana ngula-kurluluju jalanyapa-kurluluju yijardu-wangurlu yimirr-yinyi yapa-patu-kariji! Manu yimi nyanungu-nyangu-jangka lirra-jangka ngulaju linjarrpa wita-wangu-yijala kula-nganta warna-piya-kurlangu mawiya-kurlu!"*

14 "Nyampurrarlu yapa-paturlu kalu-jana yurungku-ngarrirni yapa ngalya-kariji, manu kalu-jana nginji-wangka."*

15 "Nyampujulu kulu-parnta-nyayirni yapa pinja-panu!"

16 Ngulaju kuja kalu nyarrpara-wana-puka yani, ngulangkuju kalu nyi-yarningkijarra muku pirri-kijirni manu kalu-jana yapa ngalya-kariwarru murrumurru-mani!

17 Kula kalu-nyanu milya-pinyi nyarrpakuju nyinanjakuju pululukuju!"*

18 "Nyampurraju yapa kula kalurla Kaaturlangukuju lani-jarri, lawa!"*

19-20 Kujanya karlipa milya-pinyi ngaliparluju Mujuju-kurlangu kuruwarriji. Nyanungurlunya-jana yungu Juwu-patukuju yungulu pinarri-jarrinjarla nyinami jungarni manu yungulu purami jungarnirli nyampu kuruwarri. Kujarlaju kulalpa-nyanu nganangku-puka ngurrpa-pajikarla nyampukuju kuruwarriki. Manu kaji nganangku-puka nyampu kuruwarri jungarnirli nganta purami, ngulaju ngula-juku. Kala kuja-warnu kulalpa Kaaturluju jungarni-pajikarla, lawa. Kuruwarri Mujuju-kurlanguju, ngari kajana milki-wangkami kuja kalu majungka-jarrimi. Ngulakunya ngari kajana milki-wangkami. Kujarlanya, Kaaturlu kajana miimii-nyanyi nyampurlaju kuruwarrirlaju yapaju, manu kajana wangkami kuja kalu kuruwarri muku yampimi puranja-wangurlu.

Kaaturluju kanyanu pina-kanyi yapaju nyanungu-kurralku

21-22 Jalangurlu kuruwarrirla Mujuju-kurlangurlu manu jarukungarduyu-paturlu, yimi-ngarrirni kanganpa nyarrparlu kuja kanganpa Kaaturluju jungarni-pajirni. Ngulaju kula Mujuju-kurlangu kuruwarrirla puranja-warnurlaju, lawa. Jalangurlu, Yimingki Ngurrjungku Jijaji Kiraji-kirlirli, yimi-ngarrirni kanganpa warrajalru Kaatuju yangka kuja kanyanu yapaju pina-kanyirni nyanungu-kurralku. Kaatuju yimiri kajana nyina ngulaju Juwu-wangu-paturlanguku, ngulaju kula Juwu-patu-mipaku. Ngana-puka kuja karla wala nyina Jijaji Kirajiki, kujarlanya kanyanu Kaaturluju pina-kanyirni yapaju. **23** Panu-juku jintawarlayi-jiki yapaju karliparla wilji-jiki jurnta nyinami Kaatukuju kuja-purda-kari. Kula karlipa jintarlangu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyina Kaatu-piyaju, lawa. **24** Kala Kaatuju ngulaju yimiri-nyayirni kanganpa nyanunguju nyinami. Kujalparlipa wilji-juku nyinaja ngalipaju, ngulakuju-ngalpa yungu warntarri-nyayirni-wangu kuja-purda-karikiji. Nyanungurlu-ngalpa ngari kutu yungu warntarri-nyayirni-wanguju. Kuja Jijajilki palija watiya warntawarntarla, ngula-warnurluju-ngalpa jungarni-pajirninjarla yimirrili-jiki pina-kangurnu nyanungu-kurralku. Kangu-ngalpa yirdiyi-ngirli nyurru-warnu-ngurluju yangka-ngurluju kujalparlipa wilji-jiki kuja-purda-kari ngula-wana yanurra pirijinapiya. Ngula-ngurluju, yirrarunu-ngalpa jingijingi jalangu-warnurlalku

* **3:13** Nyangka Psalm 5.9, Psalm 140.3

* **3:14** Nyangka Psalm 10.7

* **3:17** Nyangka Isaiah

yirdiyirlaju, ngulangkaju yungurliparla nyinami jungarnilki. ²⁵ Junga kujaju. Kaaturluju yilyajarni Jijaji kuja-ngalpa palija ngalipakuju. Kuja nyanunu-nyangu yalu karlija Kaatuku yawuru-maninjaku, ngulangkanya yungurliparla wala nyinami nyanunguku. Kujarlaju kula kanganpalpa kululku nyina Kaatuju. Kaaturlu-ngalpa yilyajarni Jijaji yungurlipa milya-pinyi Kaatu kuja kanganpalpa warrarda miimii-nyanyi jungarni-nyayirnirli. Kaatujulpa-jana warrarda nyinaja ngurrju-juku manu jungarni-juku yapakuju kujalpalu yangka yapa kuja-purda-kari majungka-jarrija, ngulakujulpa-jana nganyunganyu-wangu-juku manu murrumurru-maninja-wangu nyinaja. ²⁶ Kaaturluju yilyajarni Jijaji nyampu-kurra nguru-kurra yungurlipa milya-pinyi jalangurlu kuja kajana nyanungurlu yapa jungarnirli miimii-nyanyi. Kajilirla wala nyinami Jijajiki, ngulangka kajana Kaaturluju jungarni-pajirnilki yapaju. Kuja-warnuju karlipa milya-pinyi Kaatuju ngulaju jungarni-nyayirni manu yijardu-nyayirni.

²⁷ Yuwa! Marda kankulu panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi kujarlu nganta yungurlipa-nyanurla pulka-pinyi jungarnirli nganta? Lawa kujakuju! Manu marda kankulu panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi kujarlu nganta yungurlipa-nyanu pulka-pinyi nganta kuja karlipa nganta purami kuruwarri Mujuju-kurlangu jungarnirli nganta? Lawa kujakuju! Kuja karliparla Jijajiki wala nyinami, kujarlaju pulka-pinja-wangurlipa nyinami. ²⁸ Ngaliparluju karlipa milya-pinyi kuja karliparla wala nyinami Jijajiki, kujarlanya kanganpalpa Kaaturluju jungarni-pajirnilki, ngulaju kula Mujuju-kurlangu kuruwarrirla puranja-warnurla, lawa. ²⁹⁻³⁰ Nyurrurlarluju marda kankulu rampal-manngu-nyanyi Kaatuju nganta-jana mayi Juwu-mipaku? Ngulaju kula kujaju junga! Kaatuju jinta-juku. Kujarlaju Kaatuju kajana nyina Juwu-wangu-paturlanguku. Kuja kalurla Juwu-patu wala nyina, Kaaturlu kajana jungarni-pajirnilki. Kala kuja kalurla Juwu-wangu-paturlangu wala-yijala nyina, jurru-yijala kajana jungarni-pajirni. ³¹ Marda kankulu panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi, manu kankulu wangkami, “Kuja karliparla wala nyinami Kaatuku, ngulaju karlipa yampimi kuruwarri Mujuju-kurlangu.” Murrla-wiyirnanya wangka, kujaju kula junga! Kuja karliparla wala nyinami Kaatuku yijardu-nyayirni, kujarlunya karlipa purami Mujuju-kurlangu kuruwarriji yijardurlu-juku.

4

Yungurliparla nyinami wala Kaatukuju Yipuruyamu-piya ngalipaju

¹ Ngarirna-nyarra wangkami-wiyi Yipuruyamukuju kuja kanganpalpa yangka nyanunguju warringiyi-nyanu-juku nyina ngalipakuju Juwu-patukuju. ²⁻³ Marda kankulu nyurrurlarlu rampal-manngu-nyanyi kuja yangka Yipuruyamu nganta jungarni-pajurnu Kaaturlu ngulaju ngurrju-pantu Mujuju-kurlangu kuruwarrirla puranja-warnurla? Junga-wangu kujaju. Kaji ngurrju nyinakarla Yipuruyamuju, kujarlaju kapu-nyanu ngurrju pajikarla. Lawa kujaju! Nyampunya-ka Payipulurlaju wangka Yipuruyamu-kurluju:

“Yipuruyamuju, Kaatukujulparla wala nyinaja nyanunguju. Kujarlanya Kaaturluju jungarni-pajurnu.”*

Kujarlanya, kujarla wangkaja Kaatuku, ngulaju kula-nyanu Yipuruya-murluju ngurrju-pajurnu ngurrjungkuju nganta.

⁴ Ngarirna-nyarra wita-wiyi yimi-ngarrirni nyampu-kurlu wati-kirli kuja karla warrki-jarrimi wati-kariki nyanungu-nyanguku wiriki. Kuja karla yaliki watiki nyampu wati-yijala warrki-jarri, ngulangkuju karla nyampukuju watiki talaju yinyi warrki-wanawana-mipa. Yali tala, ngulaju kula karla yinyi warntarri, lawa. Ngulajurla tala yaliki warrkiniki-juku ngulaku kuja karla warrki-jarri talakuju. Kajirla yalirli wiringki watingki wati-kariki warrkiniki jurnta mardarni tala, kujarlaju kajika warrkinirliji jinyijinyi-mani nyanunguku yungulparla yungkarla talaju.

⁵ Kaatu kula-ka wati wiri-piya nyinami, lawa. Yimirri-nyayirni-ka nyinami nyanunguju. Ngaliparlu kula-parlipa kuja-piyarlu Kaatu jinyijinyi-mantarla ngalipaku jungarni-pajirninjaku, lawa. Nyanungu-miparlu kajika-ngalpa kutu jungarni-pajirni punku-jarrinja-warnuju manu wilji-warnuju. Ngulakungarntiji kamparru-wiyiji kajirliparla wala-wiyi nyinami nyanunguku.

⁶ Nyarrparlurna milya-pinyi nyampuju jungaju? Ngulaju kuja. Nyurru-wiyi kuja yirrarnu Payipulurla Kingi Tapitirli, ngulaju yirrarnu yimi yapa-kurluju yangka kuja-ka Kaaturlu jungarni-pajirni punku-jarrinja-warnuju manu wilji-warnuju. Nyampunya Tapitirliji yirrarnu:

⁷ “Kuja kajana Kaatuju yawuru-jarrimi yapaku majungka-jarrinja-warnuku, ngula-jangkaju yapaju kalurla wardinyi-jarri-nyayirni marlaja! ⁸ Kuja kalu yapa majungka-jarrimi, Kaaturluju kajana nyanyi kuja-kurraru, ngulaju kula-ngaanta-ka pukungalku pantipantirninarla yirrarninja-yani kuja kalu majungka-jarrimi. Ngula-jangkaju, kuja kajana yangka yapa jungarni-pajirnilki yangkaju majungka-jarrinja-warnu, ngulakuju kajana mirrinn-injarla wajawaja-jarrimilki Kaatuju warrarda manngu-nyanja-wangkulku. Ngula-jangkaju, yapaju kalurla wardinyi-jarri-nyayirni marlaja!”*

Kujanya Tapitirliji yirrarnu.

⁹ Ngarirna-nyarra witalku-wiyi payirni yangkaku yapaku kuja kalu wardinyilki nyina yangkangka Tapiti-kirlangurla yimingkaju. Ngulaju mayi kalu wardinyiji Juwu-patu-mipa nyinami? Kala yangka Juwu-wangu-patu, kuja-piya-yijala mayi kalu wardinyi-yijala nyinami? Nyarrrpa-ka wangka nyampuju Payipulurlaju? Wangka kanganpa Yipuruyamu-kurluju kujalpa nyinaja kamparru-wiyi ngarrka-kijirinja-wangu-wiyi Juwu-jarrinja-wangu-wiyi. Ngulajulparla wala nyinaja Kaatuku, kujarlanya Kaaturluju jungarni-pajurnu Juwu-wangu-wiyi-juku. ¹⁰ Nyangurla nyampuju Yipuruyamu Kaaturluju jungarni-pajurnu? Juwu-wangu-juku mayi ngarrka-kijirinja-wangu-wiyi-jiki? Ngaka marda Juwu-jarrinja-warnulku mayi jungarni-pajurnu ngarrka-kijirinja-warnulku? Lawa. Ngulaju karlipa milya-pinyi kamparru-wiyi-jiki Kaaturluju jungarni-pajurnu ngulaju Juwu-wangu-wiyi-jiki ngarrka-kijirinja-wangu-juku. ¹¹ Yangka kuja Kaaturlu jungarni-pajurnu Yipuruyamu ngarrka-kijirinja-wangu-wiyi Juwu-wangu-wiyi, ngula-jangkaju wangkajalkurla Yipuruyamukuju Kaatuju yungu jinta-karirli ngarrka-kijirni Juwu-kardalku. Junga-juku, Yipuruyamuju ngarrka-kujurnu jinta-karirlilki, ngula-jangkaju yungulu yapangkuju milya-pinyilki Yipuruyamuju kujalparla wala-nyayirni nyinaja Kaatukuju jungarni-pajirinja-warnuju. Kujarlaju jalangurlanguju Kaatu-kurlangurla warlaljarla wungu-warnurla, junga-nyayirni kanganpa nyinami Yipuruyamuju warringiyi-nyanu-juku ngalipakuju yangkakuju kuja karliparla Kaatukuju wala-nyayirni nyinami jungarni-pajirinja-warnuju. Ngula-piya-yijala, Yipuruyamuju kajana nyinami warringiyi-

* ^{4:8} Nyangka Psalm 32.1-2

nyanu-juku Juwu-wangu-paturlangukuju. ¹² Juwu-paturluju jalanguju, jungangku kalu manngu-nyanyi Yipuruyamuju ngulaju-jana warringiyi-nyanu-juku. Ngulangkuju Juwu-watirli, ngarrki-kijirni-juku kalu-nyanu. Kala kula kajana kujarlaju wala-wanguju jungarni-pajirni Kaaturluju, lawa. Kala kajilirla wala-nyayirni nyinami Juwu-patu Yipuruyamu-piya, ngulakunya-jana yijarduju warringiyi-nyanuju Kaatu-kurlangurlaju wungu-warnurlaju warlaljarlaju.

Kaaturlu-ngalpa jangku-pungu nguru ngalipaku ngana yangka kuja karla wala nyinami

¹³ Kaatuju-jana wangkaja Yipuruyamuku manu kurdukurdu nyanungu-nyanguku yungu-jana yinyi nyiyarningkijarra ngurujarraranya nyanun-gurraku. Ngulaju kularla jangku-pungu yangka kujalpa nganta kuruwarri nyanungu-nyangu puraja jungarnirli, lawa. Yungurla nguruju kujal-parla Yipuruyamuju wala-nyayirni nyinaja Kaatukuju jungarni-pajirninja-warnuju. Ngula-mipa-jangkakunyarla jangku-pungu. ¹⁴ Jalanguju kula kajana Kaaturluju jangku-pinyi nguruju yapakuju yangka kuja kalu nganta kuruwarri nyanungu-nyangu purami jungarnirli nganta, lawa. Kajilpa-jana Kaaturlu jangku-pungkarla nguruju yangka-patuku wala nyinan-wangu-patukuju, ngulaju ngari marda kajikarliparla walaju jamulu nyina. Kula yijardu kujaju. Ngari kajana jangku-pinyi Kaaturluju yapaku yangka kuja kalurla wala nyina. ¹⁵ Kaji nganangku-puka yampimi Mujuju-kurlangu kuruwarri puranja-wangurlu, ngulakuju karla Kaatuju kulu-jarriji-nyayirni. Kala kajilparla Mujuju-kurlangu kuruwarriji jurnta lawa-jarriyarla, ngulaju kulaalpa nyarrparlu yampiyarla kuruwarriji, lawa. Ngulaju ngula-juku. Kajirla yapa wala-juku nyina Kaatuku, ngulakuju kapurla wangkami Yipuruyamu-piyaku.

¹⁶ Nganangku kulalpa jinyijinyi-mantarla Kaatuju nyiyarlangukuju yinjakuju, lawa. Kaatuju kanganpa yimirri nyinami yapakuju, ngulangkuju ngari kanganpa nyiyarningkijarra ngurruju kutu yinyi warntar-rikki. Yipuruyamuju junga-nyayirni-ngalpa warringiyi-nyanu ngalipakuju. Kaaturluju kanganpa wangkami yapakuju jintawarlayiki-jiki kuja karliparla wala nyina Yipuruyamu-piya. Yali warntarri ngulaju kula-jana yangkaku yapaku kuja kalu Mujuju-kurlangu nganta kuruwarri mardarni, lawa. Panuku-juku-ngalpa jintawarlayiki-juku yapakuju kuja karliparla wala nyina ngaliparlangu Yipuruyamu-piya. ¹⁷ Nyarrparlurna milya-pinyi nyampuju jungaju? Ngulaju kuja. Nyampuju yangka-juku jurrku-juku Payipulurlaju kuja-ka wangka:

"Kapurla marlaja nyina Yipuruyamuju Kaatukuju ngulaju warringiyi-nyanu-nyayirni ngalipakuju panuku-juku ngurujarraranyparlaku."*

Nyampunyarla wangkaja Yipuruyamukuju kujalparla nyanuŋgu wala-nyayirni nyinaja Kaatukuju. Kaaturlu jintangku kajana nyurnu-warnuju milyi-jangkaju wankaru-maninjarla yakarra-mani, manu-ka nyiyarningkijarra ngari lawa-jangkaju ngurruj-mani. ¹⁸⁻²⁰ Ngulaju junga-nyayirni! Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi yangkaju yimi Yipuruyamu-kurru. Nyampunyarla wangkaja Kaatuju Yipuruyamukuju, "Nyuntuu kapunpa-jana warringiyi-nyanu-juku nyina yapakuju panu-jarlu-nyayirniki."* Yipuruyamuju jarlu-pardu-nyayirnilpa nyinaja, ngulakujurla wantaju karrija 100-pala. Nyanungurlujulpa-nyanu milya-pungu palinjakungarntilki ngulaju kurdu-wangu-juku. Manulpa milya-pungu nyanungu-parnta karntajau Jiira, ngulajulpa muturnalku nyinaja, kula nyarrpalku palkakupalangujarriyarla. Ngulaju ngula-juku. Yipuruyamuju kularla kapuru nyinaja

* **4:17** Nyangka Genesis 17.5

* **4:18-20** Nyangka Genesis 15.5

Kaatukuju, ngulajulparla wala-juku nyinaja yangkaju kujarla jangku-pungu kurdukuru panu-jarlu-nyayirni. Kujalparla wala-juku nyinaja Kaatukuju, ngula-jangkaju Kaaturluju yarda pirrjirdi-manu-nyayirni Yipuruyamuju, ngulakuju Yipuruyamurluju pulka-pungulparlajinta. Jalanguju junga-nyayirni kanganpa Yipuruyamuju warringiyi-nyanu-juku nyinami panuku-juku warrukirdikirdiki ngurujarraranyparlakuju.

²¹ Yipuruyamuju kusalparla kapuru nyinaja Kaatukuju. Milya-pungulpa kapurla kurdukuru panu-juku yinyi jarlu-pardukuju. ²² Kaaturlujulpa milya-pungu Yipuruyamuju kujalparla wala nyinaja. Kujarlanya jungarni-pajurnu Yipuruyamuju Kaaturluju.* ²³ Ngulaju yangka-juku jurru-juku yimiji Payipulurlaju. Ngulaju kula Yipuruyamu-mipa-kurlu.

²⁴ Ngaliparlanguku-ngalpa nyampuju yimi. Kuja karliparla wala nyina Kaatuku, kuja ngulangkuju Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri wankaru-maninjarla yakarra-manu, ngulangkunya kanganpa jungarni-pajirni. ²⁵ Kaaturlu yilyajarni Jijaji nyampu-kurraju nguru-kurra ngulaju yungu-ngalpa kunka-pardi ngalipaku wilji-jangkaku. Ngula-jangkaju Jijajiji wankaru-maninjarla yakarra-manu, ngula-jangkarluju yungu-nyanu ngalipaju pina-kanyirni nyanungu-kurralku.

5

Nyarrparlu kanganpa Kaaturlu jungarni-pajirni?

¹ Kuja karliparla yangka wala nyinami Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki, Kaaturluju kanganpa jungarni-pajirni. Jijaji kuja-ngalpa kunka-pardija yangka watiya warntawarntarla, kujarluju Kaatuju kanganpa miyaluju ngurrju-nyayirni nyinami. ² Kuja karliparla Jijaji Kirajiki walalku nyinami, ngula-warnurlaju Kaatuju karlipa milya-pinyi yimirilki kuja karliparla nyinami nyanungukuju. Ngalipaju karlipa wardinyi-nyayirni nyina, manu karliparla pardarni yangkakuju nguru-nyayirni-wanguku, ngulangkaju kapu-ngalpa jirrngaŋna nyinami Kaatuju yartarnarri wiri-jarlu-kurluju nyanungu-piyakulku. ³ Ngulaju kula nyampu-warnu-miparla kuja karliparla wardinyirliji pulka-pinyi Kaatukuju. Kala kuja kanganpa nyiyarlangu maju rdipimi, ngularlangurlanya karliparla wardinyiji nyinami. Kuja kanganpa nyiyarlangu maju rdipimi, ngula-pururlanguju karlipa purami-juku ngampurrrparlu-juku Jijajiji. ⁴ Kuja karlipa Jijaji warrarda purami majupuruju wuurnpa-pururlanguju, ngulangkuju karlipa Kaatuju miyaluju raa-pinyi-nyayirni nyanunguju. Kuja karlipa milya-pinyi Kaatuju yangka miyalu raa-pinja-warnuju, ngulaju karlipa milya-pinyi ngakaju kapu-ngalpa jirrngaŋna nyina tarngga-juku. ⁵ Yuwayi, Kaaturluju-ngalpa yungu Pirlirrpaa nyanyungu-nyanguju ngalipakuju. Ngula-ka Pirlirrpaa nyina kanjinarni ngalipa-nyangurla palkangka, kujanya kanganpa yulkami Kaatuju. Ngula-warnuju karlipa milya-pinyi ngakaju kapu-ngalpa jirrngaŋna nyina tarngga-juku. Ngulangkuju kula-ngalpa wajawaja-maninjarla yampimi.

⁶ Yangka kamparru-wiyi kujarlipa nyinaja rampaku-nyayirni manu wilji-nyayirni, kuja-puruju-ngalpa manngu-nyangu Kaaturluju. Ngula-warnurluju yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipakuju kunka-pardinjakuju. ⁷⁻⁸ Nyurrurlarlulu manngu-nyangka nyarrpa kanganpa Kaatu yulkami-nyayirni! Nyampurla ngurungka kajilpa yapa ngana nyinayarla jungarni, nganarla ngulakuju palimi yapa jinti-karikiji kunkaju? Kulaparla nganaluku poliyarla! Kala yali yapa kajilpa ngurrju-nyayirni nyinayarla, marda yapa jinti-kari kajikarla kunka-pardinjarla palimi yangkakuju ngurrjuku yapaku. Kala ngalipa, kujalparlipa maju kuja-purda-kari

* ^{4:22} Nyangka Genesis 15:6

nyinaja wilji-nyayirni-wiyi, ngula-warnurlanya yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipakuju kunka-pardinjarla palinjakuju!

⁹ Wita-wiyirna-nyarra milki-wangka yangka-juku jurrku-juku nyarrpa kanganpa Kaatuju yulkami-nyayirni ngalipakuju! Jijaji Kiraji palija-ngalpa kunka ngalipakuju watiya warntawarntarlaju. Yalyu-ngalpa karlja yalirla, kujarlanya-ngalpa Kaaturluju jungarni-pajurnu. Ngula-warnuju kula kanganpa kululku nyina, lawa. ¹⁰ Nyarrparlalpa-ngalpa Kaatuju kulu-wiyi kamparruju nyinaja? Ngulaju kujalparlipa kuja-purda-kari wurnturu-juku nyinaja, manu kujalparliparla Kaatukuju nyurunyuru-jarrija-wiyi. Kuja-puruju-ngalpa mangnu-nyangu Kaaturluju, ngula-warnurluju yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipakuju kunka-pardinjakuju, ngulangkuju yungu-ngalpa pina-kanyirni nyanungu-nyangu-kurralku wungu-warnulku. Kuja karliparla Kaatuku wungu-warnulku jirrngaŋa nyinami, manu yangka kuja karla Jijajirlangu jirrngaŋa nyina wankarulku, kujarlaju karlipa milya-pinyi kapu-ngalpa jirrngaŋa nyinami Kaatuju nyanungu-nyangurla. ¹¹ Yuwayi, Kaaturluju-ngalpa yilyajarni Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji kuja-ngalpa ngulangkuju pina-kangurnu. Kaatu-kurlangu-kurraju wungu-warnulku. Kujarlanya karliparla wardinyirliji pulka-pinyi.

Yatumu-kurlu manu Jijaji Kiraji-kirli

¹² Yungurna-nyarra wangkami yangka-kurlu kamparru-warnu-kurlu wati-kirli yirdi-kirliji Yatumu-kurlu. Yatumu kuja wilji-jarrija, ngula-warnunyu nyanunguju palija. Kujarlanya karlipa ngalipaju jintawarlayi-jiki wilji-jarrinja-yani manu kapurlipa ngula-warnuju muku palimi. ¹³ Yangka kujarla Mujujuku kuruwarri yungu Kaaturlu, ngula-wangurlawiwi yapajulpalu wilji-jiki majungka-jarrija. Mujuju-wangurla-wiyi kula Kaaturluju pantipantirninjaŋarla yirraru pukungkaju nyampurraju kujal-palu majungka-jarrija, lawa. ¹⁴ Ngula-puru-malku yapajulpalu mukujuku palinja-yanu Yatumu-jangkarla Mujujukungarntji. Mardalpalurla wilji-jarrija-juku Kaatukuju yangka Yatumu-piya, mardalpalu majungka-jarrija-juku Yatumu-piya-wangu. Kala wurru-jukulpalu yapaju palinja-yanu Yatumu-piya-juku.

Nyarrparna-nyarra milki-wangkami nyurrurlakuju? Ngulaju kuja. Yatumu kujalpa nyinaja nyurru-wiyi Jijaji Kiraji-wangurla-wiyi, ngulalpa nyinaja nyanungu-piya-karrikarri-jiki. ¹⁵ Kala nyanunguju wilji-jarrinjaŋarla palija Yatumuju. Ngula-warnurlanya kapurlipa ngaliparlanguju palimi. Kajilpa-ngalpa Kaatuju yimiri-wangu jurnta nyinayarla ngalipakuju, ngulaju kajika-ngalpa yampini muurl-mardarninja-wangurlu. Kala Kaatuju ngulaju kanganpa yimiri-nyayirni-jiki nyanunguju nyinami, ngula-jangkarlaju-ngalpa yangka Jijaji yilyajarni ngalipakuju warntarri-nyayirni-wanguju. Jalanguju yapa panu-jarlu-nyayirni kalurla yapaju wala-nyayirni nyina Jijajikiji kuja kanganpa nyanunguju yimiri-nyayirni nyinami. ¹⁶ Yuwayi, yangka Yatumu ngulaju kula Jijaji-piya, lawa. Kala yangka Jijaji ngulaju Kaatu-kurlangu warntarri-nyayirni-wangu-ngalpa ngalipakuju. Yatumu kuja wilji-jarrija kamparru-warnu, ngulaju Kaaturluju kurnta-maninjarla maju-manulku. Ngaliparlangu yapa karlipa warrarda wilji-jarrinja-yani. Kala Jijaji kuja-ngalpa kunka-pardinjarla palija watiya warntawarntarlara ngalipakuju, kujarlanya kanyanu Kaaturluju pina-kanyirni nyanungu-kurralku. ¹⁷ Kuja Yatumu wilji-jarrija, kula-nyanu nyarrparlulku warlapajikarla majungka-jarrinja-kujakuju. Punkungku wiljingki yapaju-jana karlirr-kangu yunjumu-karliku nyampurla warrukirdikirdirla ngurujarranyparla, ngulajulpalu yapaju muku palija. Ngulaju jalanguju kajana Jijajirliji warla-pajirni karlirr-yaninja-kujakuju, manu kajana yapaju muurl-mardarni palinja-kujakuju. Kaatu kanganpa yulkami-nyayirni. Yangka

kuja-ngalpa Jijaji kunka-pardinjarla palija, kujarlanya-ngalpa Kaaturluju jungarni-pajurnu. Jalanguju kajirliparla wala nyinami Jijaji Kirajiki, ngulaju kujarlaju karlipa wankaru nyinami. Kula-ngalpa nyiyarlu pinyi!

¹⁸ Yangka kuja Yatumu wilji-jarrija kamparru-wiyi, kujarlaju kapu-ngalpa Kaaturluju kurntaku ngurrju-mantarla manu maju-mantarla. Kuja-kujakuju Jijaji kuja-ngalpa kunka-pardiya jintaku, ngula-warnunu-nyanu Kaaturluju jungarni-pajirninjarla pina-kangulku ngalipaju yungu-ngalpa ngakaju jirrnga-nya! ¹⁹ Yatumurlu jittangkuju wirri-pungu Kaatuju. Kuja-warnurlaju yapa panulkulurla rdur-rjurnu majungka-jarrinjakuju. Kala ngakalku, Jijajirlilki linpangkuju purda-nyangu Kaatuju kuja watiya warntawarnta-kurra yanu ngalipaku kunka-pardinjaku. Kujarlaju karliparla jungarni nyinami nyanunguku.

²⁰ Nyiyakurla yungu Mujujuju kuruwarriji nyanungu-nyanguju Kaaturluju? Kujarla yali kuruwarri yungu, ngulaju yungurlipa-nyanu milya-pinyi punkuju wilji-juku. Kuruwarri-kirrliri kanganpa warntarla-pajirni. Ngulaju ngula-juku! Ngula-puruju Kaatuju kanganpa yimiri-nyayirni-jiki nyina! ²¹ Kamparru-wiyiji, yapajulpalu muku palija maju-warnurlaju majungka-jarrinja-warnuju. Kala jalanguju ngulaju kanganpa Kaatuju yimiri-jiki nyina ngalipakuju. Kuja-ngalpa Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri kunka-pardinjarla palija ngalipaku, ngulangkaju Kaaturluju-nyanu jungarni-pajirninjarla pina-kangurnu yungurliparla jirrnga-nya ina wankaru tarngaja-juku.

6

Ngalipajurlipa Jijaji-piyalku

¹ Wurra, ngarirna-nyarra wita-wiyi payirni. Mayirlipa tarngajuku majungka-jarrinja-yani kujaju yungu-ngalpa Kaatuju nyina mayakari maya-kari yimiri-jiki? Nyarrpa kankulu nyurrurlarlu manngu-nyanyi? ²⁴ Karrimirra kujaju! Mardankulu wajawaja-manu yangka kujankulu papitaji-jarrija, nyiyaku ngulaju? Wurra ngarirna-nyarra milki-wangkami. Ngana-puka kuja-ka papitaji-jarriji, ngulaju yapa-ka Jijaji-piya-jarrilki. Kujarlipa papitaji-jarrija, ngulaju-ngalpa jirrnga-nya palija, manu-ngalpa jirrnga-nya yukaja milyi-kirra. Kujarlaju, kulalpa-ngalpa nyiyarlu jinyijinyi-mantarla majungka-jarrinjakuju, lawa. Kujarlipa papitaji-jarrija, kuja-jangkajurlipa pina-wankaru-jarrija Jijaji-piyajala. Ngulaju wankaru-jarrijarlipa yungurliparla jungarni nyinami Kaatukuju. Kuja Jijaji-wiyi wankaru-maninjarla yakarra-manu pina yartarnarri wiri-jarlu-kurlurru Kaaturluju, ngula-warnurlaju Kaaturluju-ngalpa pina-wankaru-manu Jijaji-piya-yijala, kujarlaju nyiyakurlipa warrarda majungka-jarrinja-yani?

⁵ Yangka kujarlipa papitaji-jarrija, ngulajurlipa Jijaji-piya-jarrija, manu-ngalpa jirrnga-nya palija ngalipaku. Kujarlaju, kulalpa-ngalpa nyiyarlu jinyijinyi-mantarla majungka-jarrinjakuju, lawa. Kujarlaju karlipa milya-pinyi kajirlipa palimi, ngula-jangkaju kapu-ngalpa Kaaturluju wankaru-maninjarla yakarra-manu, ngula-warnuju yungu-ngalpa jirrnga-nya nyinami Jijaji Kiraji. ⁶⁻⁷ Kamparru-wiyi Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi, warrardalparlipa majungka-jarrija kuja-purdu-kari, manu kularlipa-nyanu kujaju warla-pajikarla ngaliparluju. Nyampunya karlipa milya-pinyi: Nganaku-puka kuja karla jirrnga-nya palimi Jijajiji, ngulaju kulalpa nyiyarlu jinyijinyi-mantarla majungka-jarrinjakuju, lawa. Kujarlipa Kirijini-jarrija, ngulaju-ngalpa ngaliparlanguku jirrnga-nya waraly-karrija Jijajiji, ngulangkanya-ngalpa jirrnga-nya palija. Kujarlaju karlipa-nyanu warlapajirni ngaliparluju majungka-jarrinja-kujakuju.

⁸ Yuwayi, kujaju junga! Jijaji Kiraji-ngalpa jirrnganja palija watiya warntawarntarla. Kujarlaju karlipa milya-pinyi kajirlipa palimi, ngulajangkaju kapu-ngalpa Kaaturluju wankaru-maninjarla yakarra-mani, ngula-warnuju yungu-ngalpa jirrnganja nyinami Jijaji Kirajiji. ⁹ Milyapinyi karlipa Jijaji Kirajiji ngulaju kula palimilki. Palija-jala, ngulajangkaju Kaaturluju pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu. Ngulajangkaju, kula nyiyarlulku pinyi, lawa! ¹⁰ Kuja Jijaji Kiraji palija, ngulaju jintaku-juku-ngalpa kunka-pardija ngalipakuju. Kuja palija, ngulaju kulalpa nyiyarlulku jinyijinyi-mantarla majungka-jarrinjakuju. Jalanguju wankaru-juku-ka nyinami, ngulaju karla nyinami Kaatukulku. ¹¹ Nyurrurlarlujulu manngu-nyangka kujanya: "Ngalipaku-ngalpa jirrnganja palija Jijaji Kiraji, kujarlaju kulalpa-ngalpa nyiyarlulku jinyijinyi-mantarla majungka-jarrinjakuju. Ngalipajurlipa Jijaji-piyalku, ngulakunya karliparla marlaja nyinami wankaru-nyayirnji. Kujarlaju, nyinamirliparla Kaatukulku majungka-jarrinja-wangu!" Kujanyalpankulku manngu-nyangkarla!

¹² Marda kankulu panu-karirli manngu-nyanyi-juku majungka-jarrinjaku wita-kari witā-kariji. Karrimirra kujaju! Kulalpa-nyarra nyiyarlu jinyijinyi-mantarla majungka-jarrinjaku, lawa. Kala kulankulu nyinami tarnnga nyampurla walyangka. Kujarlaju warla-pajikalunu nyunu nyurrurlarluju punku-kujakuju manngu-nyanja-kujakuju! ¹³ Marda nyurrula yungunkulu manngu-nyanjalra majungka-jarri ni nyiyarlangurla. Kuja-kujakujulu-nyunu warla-pajika! Kaaturluju-nyarra yakarra-manu palinja-warnuju wankarlungu Jijaji-piyaju, kujarlajulu-nyunu yungka nyurrurlarlu Kaatu-kurralku. Yungkalu-nyunu wanapi-jiki nyurrurlarluju nyanungu-kurralku Kaatu-kurra yungunkulurla jungarni-nyayirni nyina ngula-jangkaju. ¹⁴ Manngu-nyangkalu nyurrurlarluju nyampuju: Mujuju-kurlanguju kuruwarriji kula kanyarra ngula wiriji nyina, lawa. Kaatu kanyarra wiriji nyina, manu kanyarra yimiriji Kaatu-mipa nyinami nyurrurlakuju. Kujarlajulu-nyunu nyurrurlarlangurlu warla-pajika majungka-jarrinja-kujakuju.

Ngalipajurliparla pirijina-piya Kaatukuju jungarnikiji nyinanjakuju

¹⁵ Nyarrpa-ka nyampuju kujaju wangka jaru wiriji? Marda kankulu nyurrurlarluju panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi kujanya: "Kaaturluju-nyunu yimiriji-nyayirnirli pina-kangurnu ngalipa nyanganu-nyangu-kurra. Jalanguju kula kangalpa Mujuju-kurlanguju kuruwarriji wiri nyina. Yampimirlipa! Mardarlipa ngalipaju ngari kutu majungka-jarrinja-yani!" Kujaju karrimirra, manngu-nyanja-wangu!

¹⁶ Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi-jala yangkaju kuja kalu yapa nyina pirijina rdakungka. Ngulangkuju pirijina-paturlu kalu-jana purda-nyanyi yangka-juku yurrkunyu-patuju ngula yangka kuja kalu-jana nyarrpa marda wangka pirijina-patukuju. Kajinkili warrarda manngu-nyanyi kujarlu majungka-jarrinjakungarntirli warla-pajirinja-wangurlu, ngulaju kapunkulu pálimi Kaatu-wangu-juku. Ngulajunkulu yangkarripiya pirijina-piya kuja kankulu warrarda purda-nyanyi majungka-jarrinjaku-juku. Kala kajinkili Kaatu-mipa purda-nyanyi manu nyinami jungarni, ngulaju kapunkulurla pirijina-piya-yijala nyina Kaatukulku.

¹⁷ Nyurrurlarluju kalankulu yangka-juku warrarda puraja punku-juku pirijina-piyarlu. Kujankulu yangka Yimi Ngurruj kamparru-wiyi lin-pangku purda-nyangu manu pinarri-jarrija, ngulajunkulu puraja Yimi Ngurrju ngurrjungku. Kujarlanya karnarla pulka-pinyi Kaatukuju!

¹⁸ Jalangu, nyurrurlarluju kula kankulu warrarda pura yangkaju punku pirijina-piyarlulku. Jijaji Kirajirli-nyunu ngula-kujakuju punku-kujakuju

pina-kangurnu nyanungu-nyangu-kurralku. Jalanguju kankulurla nyina pirijinalku Kaatukuju, manu kankulurla nyinami jungarnilki. Kujarlanguanya karnarla ngajuju pulka-pinyi Kaatukuju!

¹⁹ Nyurrurlajunkulu Kirijini-patu, kala wita-mipa-juku kankulu milya-pinyi. Kujarlanya karna-nyarra yirriyirri wangka ngula-warnurlu yungunkulu purda-nyanyi. Nyurrurlarlu kalankulu warrarda mangunu-nyangu warntarla-jarrinja jnyiyarningkijarrarlaku. Manu kulankulu-nyanu putaputa warla-pajurnu, lawa. Ngarinkili kutu warntarla-jarrija nyiyarningkijarrarlaju. Kala jalanguju, nyinakurla jungarni Kaatumi-pipaku ngulaju yungu-nyarra ngula-jangka jungarni-manu nyanungu-piyalku. ²⁰ Yangka kujalpankulu Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi majungka-jarrinja-yamu pirijina-piya, kujarlaju kula-nyarra nganangku ngarrurnu Kaatukuju yimirri-marinjakuju, lawa. ²¹ Yangka kujalpankulu Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi majungka-jarrinja-yamu, nyiya-nyarra ngurruju rdipi-ja kujarlakuju? Lawa! Kurnta-jarriki kankulu-nyanu jalanguju yangka-jangkaju kujarlaju. Kajinkili kuja-juku warrarda majungka-jarrinjantarla, kapunkulu paliyarla ngulaju Kaatu-wangu-juku. ²² Jijaji Kirajirli-nyanu ngula-kujakuju punku-kujaku pina-kangurnu nyurrurlaju. Ngula-warnunyu jalanguju kankulurla nyina pirijina Kaatukulku, manu kankulurla nyinami jungarnilki. Kujarlanya kankulurla jungarni-jarrinja-yani, manu ngakaju kapunkulurla wankaru tarnngalku jirrnga nyanami Kaatukuju. ²³ Ngana-puka kuja-ka majungka-jarri-jiki, ngula-wanawana kapu yapaju palimi Kaatu-wangu-juku. Kala Kaaturluju kanganpa yinyi warntarri-nyayirni-wangu ngalipakuju Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri. Ngula-jangkanya kapurliparla jirrnga nyanami wankaru tarnnga-juku.

7

Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu kanganpa nyina wiriji

¹⁻² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-wati, kajilparlipa yampiyarla Mujuju-kurlangu kuruwarri, ngulaju ngula-juku. Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi Mujuju-kurlangu kuruwarriji. Ngulaju kula kajana wiri nguna nyurnukuju milyingakaju, lawa. Ngari kajana ngulaju wankaru-mipaku wiriji nguna ngana kuja-ka wankaru nyinami. Purda-nyangkajulu! Yungurna-nyarra wita wangkami karnta-kurlu yupukarra-kurlu yungunkulu milya-pinyi-nyayirnilki Mujuju-kurlangu kuruwarri. Nyarrpa-ka wangka nyampuju Mujuju-kurlangu kuruwarriji karnta-kurluju yangka kuja-ka yupukarrarla nyina wati-kirli kali-nyanu-kurlu palka-kurlu? Ngulaju kanganpa wangka kuja-ka palka-kurlu kali-nyanu-kurlu nyina karnta, ngulaju karla wiri nyina karntakuju. Kulalpa yampinjalra yantarlawa wati-kari-kirraju, lawa. Kajilpa kali-puka-jarriyarla karnta, ngulakuju karla wangka kuruwarriji yantarlalkulpa wati-kari-kirraju. Kula karla yaliji karnta nyinami nyanungukulu yangkaku kamparru-warnuku nyurnukuju, lawa. ³⁻⁴ Kala kajiji yaliki karntaku kali-nyanu wankaru-juku nyinami, ngulaku kajilparla jurnta yantarlawa karnta wankaruku wati-kari-kirraju, ngulaju kajikalu kalykuru-pajirni karnta yinyaju.

Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyurrurlaju yangka karnta kali-puka-piya. Yangka nyurnu nyanungu-nyanguku karntakuju, kula karla kali-nyanuju witi-jiki nyinami karntaku nyanungu-parntaku, lawa. Jalanguju, kuja-piya-yijala kula kanyarra Mujuju-kurlangu kuruwarriji wiri-jiki nguna nyurrurlarlangku, lawa. Kajilpankulu yampiyarla, ngulaju ngula-juku. Yangka kuja Jijaji Kiraji palija warntawarntarla, ngula-jangka yangka kuja palinja-warlu wankaru-maninjarla yakarra-manu Kaaturluju, kujarlanya yungurliparla jungarnilki nyinami Kaatukuju

manu yungurliparla warrki-jarri. ⁵ Kamparru-wiyi Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi kujalparlipa nyinaja, ngulaju ngalipa-miparlulpalipa-nyanu manngu-nyangu punku-jarrinjakungarntirliji. Nyampuju nyurru-warnu kuruwarri, wangkalpalpa-ngalpa ngalipakuju yungurlipa yampiyarla nyampurra punkuju warntarla. Kala wurrangku-jukulparlipa-jana warrarda manngu-nyangu maya-kari maya-karirli-jiki. Kajirlipa warrarda majungka-jarrinjantarla-juku, ngula-jangkaju kapurlipa paliyarla Kaatu-wangu-juku. ⁶ Jalanguju yangkaju kuruwarri nyurru-warnu, ngulaju kula kanganpa yarda ngunami wirliku yangkaju kuja Mujujurlu pantipantirninarla yirrarnu pipangka, lawa. Yangkangu kuruwarrirli kanganpalpa warrarda putaputa jinyijinyi-manu ngalipaju pirijina-piya-wiyiji. Jalanguju karlipa nyinami nyurnu-patu-piyalku, ngulakuju kula kanganpalpa yarda ngunami wirliku kuruwarriji, lawa. Nyurru-juku-ngalpa yungu Pirlirrpaa nyangu Kaaturluju, ngulakunya kanganpalpa wiriji nyina Pirlirrpaju.

Mujuu-kurlanguju kuruwarriji ngurrju-jala-ngalpa ngalipakuju

⁷ Nyarrpa-wiyi kanganpalpa wangka nyampuju yimi kuja karna-nyarra ngaju yimi-ngarrirni nyampurlaju pipangka? Maju mayi-ngalpa Mujujuu-kurlanguju kuruwarriji ngalipakuju? Lawa, karrimirra kujaju! Kajirnarla ngurrpa ngaju-wiyi nyinayarla Mujujuu-kurlangukuju kuruwarrikiji, kujarlaju kularna marda milya-pungkarla nyiya-kari nyiya-kariji punkuju. Nyampuju yungurna-nyarra milki-wangkami yirriyirri. Purda-nyangkajulu! Mujujuu-kurlanguju kuruwarrii kanganpalpa wangkami ngalipakuju yungurlipa jalajala-wangu nyina nyiya-kujakurlangu yapa jinta-kari-kirlangu-kujakuju kuja karla ngunami.* Kajirla lawa karriyarla Mujujuu-kurlanguku kuruwarrikiji, ngula-wangurlaju marda kapurna ngari kutu kangkarla nyiyarlanguju yapa jinta-kari-kirlanguju purlurlparlu. Kapurna marda ngurrpaju muwarnku-juku nyinayarla purlurlpa-wangu-juku. ⁸ Kajirla lawa karriyarla Mujujuu-kurlanguku kuruwarrikiji, nganangku kulaju marda kurnta-ngarrikarla rdilyki-pinja-warnuju kuruwarri-jangkaju. Kala kujarna purda-nyangu yali Mujujuu-kurlangu kuruwarrii purlurlpa-wanguku nyinanjaku, ngulangkuju kuruwarrirli kulaju warla-pajurnu purlurlpa-jarrinja-kujaku, lawa. Ngarijilparna manngu-nyanjarla maya-kari maya-kari purlurlpa-jarrinja-yanu nyiya-kari nyiya-karikiji yapa jinta-kari-kirlangukuju. ⁹⁻¹⁰ Kamparru-wiyi, kujalparna ngurrpa-wiyi nyinaja kuruwarriki Mujujuu-kurlanguku, ngajulparna nyinaja wankaru nganta. Kujarna purda-nyangu kuruwarri Mujujuu-kurlangu, rampal-manngu-nyangurna ngula kuruwarrirli ngantaju ngurrju-mantarla yijardu-nyayirni nyinanjaku Kaatu-kurlu. Kala lawa. Ngula-jangka, rdirri-yungurna mayaku-juku pungkungka-jarrinjaku nyiyarningkjarrarlakuju. Ngajuju kapurna paliyarla Kaatu-wangu. ¹¹ Yaliji kuruwarrilpaju wangkaja yungurna yampimi nyiya-kari nyiya-kariji punkuju. Ngajulparna rampal-manngu-nyangu kapurnarla nganta wankaru-juku marlaja nyinakarla Mujujuu-kurlangukuju kuruwarrikiji, kala lawa. Kala kujarna Mujujuu-kurlanguku kuruwarri purda-nyangu, ngulakujurnarla marlaja majungka-jarrinja-yanu maya-kari maya-kari, kujarlanya majungka-jarrinjarla kapurna paliyarla Kaatu-wangu-juku.

¹² Nyarrpa-ka wangka nyampuju yimi ngajau-nyangu? Ngulaju kujaka wangkami: Kuruwarri kuja pantipantirninarla yirrarnu Mujujurlu pipangkaju, ngulaju tarruku, jungarni manu ngurrju. ¹³ Marda kankulu rampal-manngu-nyanyi-jiki Mujujuu-kurlangukuju kuruwarrikiji, marda

* 7:7 Nyangka Exodus 20.17, Deuteronomy 5.21

kankulu kujanya wangka, "Marda Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji kapurla marlaja paliyarla Puurluju Kaatu-wangu-juku?" Kujaju kula junga! Mujuju-kurlanguju kuruwarriji ngurrju, ngulangkuju kanganpa yimi-ngarrirni punku-kariki punku-karikiji ngulaju yungurlipa yampimi ngawungawuju. Ngulakunya kapurnarla punku-kari punku-karikiji marlaja paliyarla Kaatu-wangu-juku.

*Juju-kurlangu-piya-kurlu   punku-nyayirni-kirli   yapa-kurlangurla
nginyinginyirla-kurlu*

¹⁴ Ngaliparluju karlipa milya-pinyi yangkaju yali Mujuju-kurlangu kuruwarri ngulajurla Kaatu-kurlanguku Pirlirrpaku. Ngaju-nyangu palkaju-jana nyiya-kari nyiya-kariki punku-watiki. Tarnngangkaju puta karnaju warla-pajirni ngajulurluju nyampurra-kujakuju punku-kujaku nyiya-kari nyiya-kari-kijakuju, lawa-juku. ¹⁵ Puta karnaju milya-pinyi ngajuju. Ngampurrpa-jala karnarla puta nyinami jungarni-jala Kaatukuju, kala tarnngaju wurra-juku karna majungka-jarrimi. Manu karna-jana nyurunyuru-jarri-jala punkukuju, kala tarnngangkaju maya-kari maya-kari wurra-juku karna pina majungka-jarrimi. ¹⁶ Kuja karna pina majungka-jarrimi, kuja-puruju karna-jana nyurunyuru-jarri punku-kari punku-karikiji nyiyarningkjarrakuju. Kujarlaju karnarla ngungkurr-nyina Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji ngulaju ngurrjukuju. ¹⁷ Kujaju kula karna ngaju-mipa majungka-jarrimi. Kala nyampurrakunya karna-jana punku-kari punku-kariki marlaja majungka-jarrimi, nyampurraju punkuju kuja kalu marda ngaju-nyangurla palkangka nyinami. ¹⁸ Ngampurrpa-jala karnarla puta nyinami jungarni-jala Kaatukuju, kala tarnngaju wurra-juku karna majungka-jarrimi. Kujarlaju, milya-pinyi karnaju kaninjarniji ngawu-nyayirni. ¹⁹ Puta karna nyina jungarni-jala, kala lawa. Wurra-juku karna majungka-jarrimi. Ngajuju karnaju puta warla-pajirni-jala, kala lawa. Tarnngangkaju karna ngari kutu majungka-jarri warrarda. ²⁰ Kuja karna yangka majungka-jarri, nyiyarlu mayi punkungku kaju ngaju-nyangurlarlu palkangkarlu jinyijinyi-mani pina majungka-jarrinjakuju.

²¹ Kujanya karna ngajuju manngu-nyanyi: Ngajuju yungurna nyina jungarni-jala, kala-ngarra nyiyarlu punkungku kaju ngaju-nyangurlarlu kapakapa-maninjarla warla-pajirni jungarni-kijakuju nyinanja-kujakuju. ²² Yijardu-jala karnarla kanunjumanyumpa yulkami Kaatu-kurlangukuju kuruwarrikiji ngaju-nyangurlaju. ²³ Kala lawa, kulalparna jungarnirli purayarla. Nyiyarlu mayi kaji kaninjarnirliji ngaju-nyangurlarluu nginyinginyirlarluu putaputa warla-pajirni Kaatu-kurlangu-kujakuju kuruwarri-kijakuju. Nyiya mayi yaliji kuruwarri punku-nyayirni ngaju-nyangurlaju nginyinginyirlaju, ngulangkuju kaji putaputa jinyijinyi-mani majungka-jarrinjakuju. Kulalparnaju nyarrparlalku ngajuju warlapajikarla, lawa!

²⁴⁻²⁵ Ngula-juku, nyampunya karna manngu-nyanyi: Ngaju-nyangu nginyinginyi karnarla nyina jungarni kuruwarriila nyanungu-nyangurlaju Kaatu-mipakuju. Kala yangka punku kuruwarri ngaju-nyangurlarlu, ngulangkuju kaju tarnngaju putaputa jinyijinyi-mani majungka-jarrinjaku. Wiyarrparna ngajuju! Nganangkuju muurl-mardarni yangka majungka-jarrinja-kujakuju, kalakarna marda majungka-jarrinjarla palimi Kaatu-wangu-juku, lawa-juku? Yati! Yati! Ngaliparlujurliparla pulka-pinyi Kaatukulk! Jijaji Kirajirli Warlalja-Wiringki kapu-ngalpa muurl-mardarni palinja-kujakuju!

*Yungulparlipa ngaliparluju purda-nyangkarla nyarrpa kuja kanganpa
Kaatu-kurlanguju Pirlirrpaju wangkami*

¹⁻² Nyarrpa kanganpa nyampuju yimiji wangka ngalipakuju kuja karlipara ngalipajpu nyina Jijaji Kirajikilki? Yangkaju nyurru-warnu kuruwarri ngulaju juju-kurlangu-piya-nyayirni, ngulangku-julpa-ngalpa warrarda jinyijinyi-manu kuja-purda-kari manu majungka-jarrinjakuju, manulpangalpa warrarda putaputa pungu. Kuja-kujakuju-ngalpa Pirlirrpaju Kaatu-kurlangurluju yirraru jalangu-warnulku kuruwarriji, kujarlaju yungurliparla marlaja nyinami wankarulku manu yungurliparla jungarnilki nyina Kaatukuju. Ngana-puka kuja karla nyina Jijaji Kirajikiji, kula kujarlaju miimii-nyanjarla kurntakulku ngurrujku-manu Kaaturluju. ³ Yangkaju kamparru-wiyi kularlipa-nyanu nyarrparlu warla-pajikarla ngaliparluju, ngarirlipa warrarda kutu majungka-jarrinja-yamu. Kujarlanya kulanjalpa Mujuju-kurlangurluju kuruwarrirliji nyampuju juju-kurlangu-piya jurnta kangkarla. Kala Kaaturlulku yilyajarni nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanu Jijaji nyampurlakuju nyinanjakuju ngurungkakuju ngulaju ngalipapiya-juku yapa-nyayirni yangka-piya-juku kuja karlipa ngalipa warrarda majungka-jarrimi. Nyanungurlu yilyajarni Jijaji yungu palimi ngalipanyangurla majungka-jarrinja-warnurla. Jijaji-kirlangu palkaju palija-nyayirni. Kujarlunya-ngalpa Kaaturluju jurnta kangu punkuju yungurlipa ngurrjulkul nyina majungka-jarrinja-wangu. Kula-ngalpa nyiyarlu-puka jinyijinyi-mani majungka-jarrinjakuju. ⁴ Yuwayi, jalanguju karlipa purdanyanyilki Pirlirrpaju Kaatu-kurlanguju nyarrpa kuja kanganpa wangka. Kujarlanya yungurliparla nyina jungarniji yangkangka-juku kuruwarrirliji Mujuju-kurlangurla.

⁵ Panu-karirli yapangku ngulangkuju kalu warrarda manngu-nyanyi warntarla, manu kalu ngari kutu majungka-jarri warla-pajirninja-wanguju. Panu-kariji kalurla warrarda nyina ngampurrpa-nyayirni Kaatu-kurlangukuju Pirlirrpakuju, ngulangkuju kalu kujarlunya warrarda manngu-nyanyi, "Nyarrpa kajiji wangka Kaatu-kurlanguju Pirlirrpaju ngajukuju, ngulaju kapurna purda-nyanyi." ⁶ Ngana-puka kajiji warrarda manngu-nyanjarla majungka-jarrimi warla-pajirni-wanguju, ngulaju kapu Kaatu-wangu-juku palimi. Kala nganangku-puka kuja-ka yirriyirrili purda-nyanyi Pirlirrpaju Kaatu-kurlangu, ngulaju kapu lani-wangu rarralypa nyina. Kapurla Kaatuuji jirrnga njina. ⁷ Kuja kalu yapangku warrarda manngu-nyanjarla majungka-jarrimi warla-pajirni-wanguju, kuja-piya-yijala kalurla Kaatukuju kulu-jarri. Ngulangkuju kula kalu purdanyanyi Kaatu-kurlanguju kuruwarriji. Manu ngulangku kulalpalu jungarnirli purayarla kuruwarriji, kula nyarrparlulku. ⁸ Ngulangkuju kulalpalu Kaatuuji yawuru-mantarla.

⁹ Kujanyalpankulu nyinaja nyurru-wiyiji. Jalanguju Kaatu-kurlangulku kanyarra nyinami Pirlirrpaju kaninjarniji. Kala ngana-puka kuja-ka nyina Pirlirrpaju-wangu Jijaji Kirajiji-kirlangu-wangu, ngulaju kula karla nyina warlaja Jijaji Kirajikiji. ¹⁰ Jijaji Kirajiji, palka-jala kanyarra jirrnga njina. Kamparru-wiyi yangka kujalpankulu nyurrurla majungka-jarrija, kujarlaju kapunkulu palimi-juku yapa panu-kari-piya-yijala. Kala nyurrurlaju Kaaturlu-jala-nyarra jungarni-pajurnu, manu kanyarra Pirlirrpaju Kaatu-kurlangurluju wankaru-mani-nyayirni. ¹¹ Yuwayi, Kaatu-kurlanguju kanyarra Pirlirrpaju palka jirrnga njina. Kaaturluju wankaru-maninjarla yakarra-manu junga-nyayirni Jijaji Kirajiji. Kujarlaju, kajinkili ngakaju palimi, ngula-jangkaju kapu-nyarra yijardu-nyayirnirli Kaaturluju

Pirlirrpa nyanunu-nyangu-kurlurluju yakarra-maninjarla pina-wankarumi-nyayirni.

¹² Ngajukupurdangka-purnu, ngarirlipa linpangku purda-nyanyi Kaatu-kurlangu nyarrpa kuja kanganpa Pirlirrpa wangka. Manurlipa-nyanu warla-pajirni majungka-jarrinja-kujakuju kuja karlipa yangka warrarda manngu-nyanyi majungka-jarrinja-kujakuju. ¹³ Nyarrparlirlipa-nyanu warla-pajirni majungka-jarrinja-kujakuju? Kala kajilparlipa warrarda manngu-nyanjarla majungka-jarriyarla-juku ngalipaju, ngula-panuju kajikarlipa palimi Kaatu-wangu-juku. Kala nyurrurlarlaju kajinkili warrarda purda-nyanyi Pirlirrpa Kaatu-kurlangu warla-pajirninkungarntirliji, kajinkili manngu-nyanyi jungarni nyinanjaku, kujarlaju kapu-nyarra junganyaayirni jirranga nyinami Kaatuju nyurrurlakuju. ¹⁴ Nganangku-puka kaji yijarduru linpangkuju purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju, ngulaju Kaatu-kurlangu kurdu. Kujarlaju kapu-nyarra jirranga nyina Kaatuju. ¹⁵ Kaaturluju-nyarra yungu nyanunu-nyanguju Pirlirrpaju, ngula-jangka yungunkulurla yanirni lani-wanggalku. Manu ngula-kurlulu yungunkulurla kurdukurdu nyanungukulku nyinami, manu yungunkulurla wangkami kuja, "Kirdana! Kirdana!" ¹⁶ Kaatu-kurlangurluju Pirlirrparluju kanganpa ngarrirni kurdulku nyanunu-nyangulku Kaatu-kurlangulku. ¹⁷ Yuwayi, junga-nyayirni karlipa nyina ngalipaju Kaatu-kurlangulku kurdukurdu ngulaju Jijaji-piya. Manu kapu-ngalpa nyiyarningkijarra yinyi yangka kujarla jangku-pungu Jijaji Kirajiki-wiyi. Ngulakungarntiji kapurlipa-nyanu murrumurru-wiyi purda-nyanyi Jijaji Kiraji-piyarluju. Ngula-jangkanya kapurlipa ngurruju-nyayirnilki nyinami nguru-nyayirni-wangurla ngulaju nyanunu-piya-juku.

Kaaturluju kapu-ngalpa Jijaji-piya-manilki

¹⁸ Jalanguju karlipa marda murrumurru-jarrimilki, ngulaju ngulajuku. Ngakaju kapu-ngalpa Kaaturluju Jijaji-piya-manilki yungurlipa yartarnarri wiri-jarlu-kuri nyina. Ngula-jangkaju kularlipa pina-manngu-nyanyi yangka kujarlipa-nyanu murrumurru purda-nyangu nyampurla walyangka. ¹⁹ Nyiyarningkijarraju jalanguju kalurla nganyunganyu-karra pardarni Parra-nyayirni-wangukuju yangka Miimii-nyanja-kurlangukuju watinya manu pirli manu nyiyarningkijarraju yangka kuja Kaaturlu ngurruju-manu, ngularlungu kalurla pardarni. Ngulangkaju kapu-jana nyanungurlu-juku ngurruju-maninja-warnurlu milki-yirrarni nyiyarningkijarrakuju yapaju nyanunu-nyanguju milarninja-warnuju. ²⁰⁻²¹ Nyiyaku kalurla pardarni nyampuju nyiyarningkijarra? Yangka kuja Kaaturlu ngurruju-manu nyampu nguru nyurru-wiyi, ngulajulparla ngurruju-nyayirni karrija nyanunguku-juku. Ngula-jangkaju, yurnilyka-jarrijalku manu punku-jarrijalku. Nyampurlu ngurungku kula-nyanu yurnilyka-manu, lawa. Kuja-puruju Kaaturluju kula muurl-mardarnu punku-jarrinja-kujakuju, lawa. Ngulajulpa Kaaturluju wurrangku-jukulpa warrawarra-kangu nguru nyampuju yungu ngakalku pina jungarnijungarni-maninjarla pina-yirrarni ngurruju-nyayirnilki. Ngulaju kapu ngurruju ngurruju-nyayirnilki karrimi yurnilyka-wangu ngalipa-piyalku. ²² Milya-pinyi karlipa jalangurlangu nyiyarningkijarra nyampurla walyangka, ngulangkuju kalu-nyanu murrumurru wiri purda-nyanyi. Nyiyarningkijarraju yungulu pina ngurruju-jarrimi-nyayirni.

²³ Kaaturlu-ngalpa jangku-pungu yinjaku nyiyarningkijarraku. Kam-parrurlu yungu-ngalpa Pirlirrpa nyanunu-nyangu. Ngaka nyanungurlu kapu-ngalpa yinyi palka-kari jinta-karlik, manu kapu-ngalpa kanyi nyinanjaku nyanunu-wanaku, manu kurdukurdulku kapurliparla nyinami

nyanungu-nyangulku. Kala jalanguju, pardarni-jiki karliparla nyanungu, manu karlipa murrumurru-jarrimi-jiki. ²⁴ Milya-pinyi karlipa yangka Kaaturlu kapu-ngalpa yinyi ngularra palka-karilkii jinta-karilkii. Ngulanyarlipa pinari-jarrija ngularlipa Kirijini-jarrija. Kulalparlipa-jana ngularraju palka-kariji nyangkarla jalangurlu-wiyi. Kajilparlipa-jana nyangkarla jalangurlu, ngulaju kajikarlipa-jana mardarni, kulalparlipa-jana pardakarla-juku palka-kariki. ²⁵ Kulalparlipa-jana nyangkarla palka-kariji ngularraju murnma-wiyi. Kala ngulaju ngula-juku. Jalanguju ngari karliparla pardarni nganyunganyu-wangu Kaatuku yungu-ngalpa yinyi ngularraju palka-kari.

²⁶ Ngalipajurlipa pirrjirdi-wangu-juku, ngulaju kanganpa Pirlirrparlu Kaatu-kurlangurlu pinarri-mani jungarnikiji nyinanjakuju. Kula karlipa marda milya-pinyi nyarrparlu kuja karlipa payirni Kaatuju. Pirlirrparluu kanganparla yulanza-karrarlu payirni Kaatuju kanunjumanyumpa-nyayirnirli ngalipakuju. Kulalparlipa purda-nyangkarla ngaliparluu. ²⁷ Yuwayi, Kaaturluju-ka nyiyarningkijarra milya-pinyi ngalipanya-gurlaju nginyinginyirlaju. Ngulakuju Pirlirrparluu kanganparla payirni Kaatuju ngalipakuju. Kujarlanya-ka Kaaturluju milya-pinyi nyarrpa kuja-ka Pirlirrparluu manngu-nyanyi.

²⁸ Ngalipa karliparla yulkami Kaatuku yapa yangka kuja-ngalpa wangkaja yungurlipa purami. Ngulaju-ngalpa manngu-nyangu yungurliparla jungarni-juku nyina. Kujarlanya nyampuju karlipa milya-pinyi: Kaji-ngalpa maju-puka rdipimi, Kaaturlu kanganpa warrawarra-kanyi-jiki yungurliparla marlaja nyina wardinyi-jiki. ²⁹ Yangka kuja Kaaturlu ngurrju-manu nguru manu nyiyarningkijarra, ngulakungarnitirliji kamparru-wiyi-jana milarnu yapaju, manulpa manngu-nyangu nyarrparlu yungu-jana yapaju Jijaji-piya-manilki. Manu milarnu nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanulku, ngulaju yungu-jana papardi-nyanu nyinami yapaku panuku-juku. ³⁰ Nyampurrakunya-jana yapa panuku-juku milarninjarla wangkaja Kaatuju yungulurla nyinami manu warrkjarrimi nyanunguku-juku. Manu nyampurranya-nyanu yapaju yangkaju jungarni-pajirninjarla pina-kangurnu. Manu nyampurranya-jana Jijaji-piya-manulku.

Kaatuju kanganpa warrarda yulkami ngalipakuju

³¹ Ngarirna-nyarra wita-wiyi milki-wangkami: Kuja kanganpa Kaaturlu warrawarra-kanyi manu mardarni, kujarlaju kulalparla nganangkulku Kaatukuju jurnta kangkarla ngalipaju. ³² Kaaturluju ngari-ngalpa kutu yungu Jijajiji nyanungu-nyanguju Ngalapi-nyanuju ngalipakuju jurnta mardarninja-wangurlu, ngulaju-ngalpa palija ngalipaku. Kujarlaju karlipa milya-pinyi kapu-ngalpa yinyi nyiyarningkijarra jurnta mardarninja-wangurlu ngalipakuju. ³³ Kaaturluju-ngalpa jungarni-pajirninjarla milarnu ngalipaju. Ngulaju kujarlaju kula-ngalpa nganangkulku jiily-ngarrirni kujarlaju nganta, Kulankulurla nyurrurlaju Kaatuku', lawa! ³⁴ Yuwayi, Jijaji Kirajiji palija-jala, ngula-jangkaju Kaaturluju pina-yakarra-maninjarla wankaru-manu. Ngulaju-ka jalanguju nyina Kaatukurlangurlaju jungarni-purdanji, manu kanganparla warrarda payirni ngalipakuju Kaatuju yungu-ngalpa nyinami yimirri-jiki. Kujarlaju kula-ngalpa nganangkulku miimii-nyanjarla kurntakuju ngurrju-mani, lawa.

³⁵ Jijaji Kirajiji kanganpa yulkami kanunjumpanyumpa-nyayirni ngalipakuju. Nyiyarlulpa warla-pajikarla Jijajiji yulkanja-kujakuju ngalipa-kujakuju? Lawa, tarnga-juku kanganpa warrarda yulka. Kajilpalipalpa marda majurlangu rdipiyyarla, manu marda kajilparlipa-nyanu

murrumurru purda-nyangkarla, manu marda kajilpalu-ngalpa yapa ngalya-karirlangurlu putaputa jinyijinyi-mantarla warntarla-jarrinjaku, manu marda kajilparlipa yarnunjuku-nyayirni nyinayarla mangarri-wangu marda, manu marda jalya kajilpalu-pingku nyinayarla jurnarrpa-wangurlangu, manu marda kajilpa-ngalpa japidiriyarla yapa, manu marda kajilpalu-ngalpa pungkarla, ngulaga ngula-juku. Jijaji Kirajiji kapu-ngalpa kuja-puruju tarnnga-juku warrarda yulka. ³⁶ Nyampuju yangka-juku jurruku-juku Payipulu-jangka kuja-ka wangka:

"Wapirra, kuja karnangkulu nyuntu purami, ngula-panukuju yapaju kalu-nganpa japidimi manu nyurunyuru-jarrimi, kalakalu-nganpa marda pínyi tarnnga-kurra jiyipi-piya yangka kuja kalu-jana pínyi kuyukupurdarlu, ngula-piyanha karnalu-jana piki-nyina yalumpurrakuju."*

³⁷ Junga yangka Jijaji Kirajiji kuja kanganpalpa warrarda yulkami, kujarlaju kulalparla nganangkulku Kaatukuju jurnta kangkarla ngalipaju. Kujarlaju kula karliparla nyiyarlangukuju lani-jarrimi, lawa. ³⁸⁻³⁹ Yuwayi, junga kujaju. Kulalparla nganangkulku Kaatukuju jurnta kangkarla ngalipaju, yangka kuja kanganpalpa Kaatuju warrarda yulkami. Marda kapurlipa warrarda nyina tarntna marda, karijaja. Manu marda kajikarlipa jalangurlangu palimi, karijaja. Ngulaju ngula-juku, Kaatuju kapu-ngalpa yulkua-juku. Manu marda marramarrarlu manu kurruwalparlu marda kajikalurla marda putaputa jurnta kanyi ngalipaju Kaatukuju, kala lawa. Kapu-ngalpa nyanunguju yulkami-jiki ngula-puruju. Manu marda nyiyarlangu jalangu marda manu marda jukurra manu marda nyiyarlangu kuja-ka yalkirirla wapami warru manu marda nyampurla walyangka rawungka kuja-ka nyina, ngularrarluju marda kajikalurla putaputa jurnta kanyi ngalipaju marda Kaatukuju, kala lawa. Yangkarraju kuja-jana Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarraju ngurungka nyampurla, ngularrarluju kulalpalurla Kaatukuju jurnta kangkarla ngalipaju, lawa. Yangka kuja karliparla Warlalja-Wiruki Jijaji Kirajikilki nyinami, kujarlaju kapu-ngalpa Kaatuju warrarda yulkami-juku.

9

Juwu-wati-kirli yangka kuja-jana Kaaturlu milarnu kamparru-wiyi

¹ Ngajujurnarla Puurluju Jijaji Kirajiki. Ngaju karna purda-nyanyi Pirlirrpaju Kaatu-kurlanguju nyarrpa kuja kaju ngajuku wangkami. Kujarlaju ngajuju kula karna-nyarra yijardu-wangurlu yimirr-yinyi, lawa. Junga karna-nyarra wangka ngajuju nyurrurlakuju. ² Ngajuluru kuja karna-jana Juwu-wati manngu-nyanyi ngaju-nyangu ngurrara-jinta warlalja, ngulakuju karna-jana ngajuju wajampa-jarri-nyayirni. Ngalya-kari kula kururla wala nyina Jijajikiji. ³ Kula-ngantarna marda kujarlju japikarla Kaatu, "Wapirra, kulungku ngarrirninjarylaju yilyaya tarnga-juku kuja-purda-kari Jijaji Kiraji-kijakuju yungunpa-jana marda ngaju-nyangu yapa ngurrara-jinta pina-kanyirni nyuntu-nyangu-kurralku." Kala lawa, kulaalparna-jana pina-kangkarlarni kujarlaju. ⁴ Yapa nyampurraju ngulajulu kurdukurdu yangka-kurlangu wati yirdi Yijirali-kirlanguju. Ngula-kurlanguju-nyanu kamparru-wiyi pina-kangurnu Kaaturluju nyanungu-nyangu-kurra. Nyampurra-kurraju-nyanu milki-yirrarnu kamparru-wiyi, manu-jana wangkaja kapu-jana warrarda warrawarra-kanyi, manu kapu-jana tarnga-juku jirranga nyinami. Manu-jana kuruwarri

* 8:36 Nyangka Psalm 44.22

yungu nyanunu-nyangu. Nyampu-paturlunya kalu Maralypiji Yuwarlijji nyanunu-nyanguju mardarni. Nyampurrakunya-jana jangkupungu nyanunu-nyangu Yapa Milarninja-warnu nyampu-kurraju yilyanjarnikingartirliji. ⁵ Nyanungurra-nyangu-patu walya-patu ngulajulpalu wiri-patu nyinaja yirdi-patuju Yipuruyamu, Yijaki manu Jakupu yangka kuja-jana Kaaturlu milarnu-wiyi. Jijaji Kirajjilpa-jana palka-jarrinjarla warlalja nyinaja Yipuruyamu-kurlangu, Yijaki-kirlangu manu Jakupukurlangu. Nyanunguju Warlalja-Wiri nyiyarningkijarrakuju. Kujarlaju, pulka-pinyirliparla tarnngangku Kaatukuju jintawarlayirli-juku! Ngulajuku ngurrju!

⁶ Panu-kariji Juwu-patuju jalanguju kulalurla Kaatukulku. Kujarlaju marda kankulu nyurrurlarluju yapangku rampal-manngu-nyanyi kujarlangu: "Yangka kujarla Kaaturlu jangku-pungu Yipuruyamuku, ngulaju nganta-jana yimirr-yungu jangku-pinja-warnuju." KujaJu warntarla kankulu manngu-nyanyi. ⁷⁻⁹ Wangkami mayirna-nyarra yungunkulu yijardu-nyayirni langa-kurra-mani? Manngu-nyangkalu nyurrurlarluju yangka yimi Yipuruyamu-kurlu! Nyampunyarlal wangkaja Kaatuju Yipuruyamukuju ngulaju kuja, "Ngakaju kapurnangku pina-yanirni nyuntuku nyampu-kurraju. Ngula-jangkarlaju kapu Jiirarlaju kurdu wita wirriya mardarni nyuntu-nyanguju." Ngulaju Jiira-kurlanguju kurduju yirdiji Yijaki. Ngula-jangkaju, Kaatujurla wangkaja Yipuruyamukuju, "Yangkaju kanpa purda-nyanyi nyurru-warnu kujarnangku jangku-pungu ngajulurlu panu-jarlu-juku kurdukurduju, ngula kanpa purda-nyanyi? Yalirraju kurdukurdu panu-juku kapulu palka-jarri Yijaki-kirlangu-juku. Yalumpurrajujulu ngajuku yapaju yangka kujarnaju pina-kangurnu." Kujanyarla wangkaja Yipuruyamukuju Kaatuju. Yipuruyamurluju, mardarnulpa jinta-kari kurdu nyanunu-nyangu, ngulaju yirdiji Yijimali. Ngulajulparla papardi-nyanu nyinaja Yijakikiji. Ngula-kurlanguju kulalpalu jurru yangka nyinaja Yijaki-kirlangu-piya yangka kujarla Yipuruyamuku jangku-pungu, ngulaju kulalu ngularra-piya nyampurraju. Kala jinta-kari-kirlangu ngula-kurlanguju kula kalu Kaatu-kurlangu nyinami.

¹⁰ Ngarirna-nyarra milki-wangka wita-wiyi yimi Yijaki-kirliji manu nyanunu-parnta-kurlu Ripika-kurlu. Nyanungu Yijaki, ngulaju warringiyi-yijjalalpa-ngalpa nyinaja ngalipakuju. Ngulaju nyinajalpalangu kirda-nyanu jirramaku yirdi-jarrakuju Yijuwuku manu kukurnu-nyanukuju Jakupuku, ngula-jarrajupala palka-jarrija mungangka jintangka-juku. ¹¹⁻¹² Ngulakungarntiji palka-jarrinjakungarntiji, Kaatujurla wangkaja Ripikakuju ngulaju kuja, "Papardi-nyanuju kapurla warrki-jarri kukurnu-nyanuku."^{*} Nyarrpaku kujarluju kukurnu-nyanuwiyiji milarnu Kaaturluju, kula papardi-nyanu? Ngulaju kulalpa Jakupu-mipa ngurrjuju nyinaja, lawa. Ngulajulpa ngati-nyanurluju mardarnu miyalurla-wiyi-jiki. Murnma-juku palka-jarrinjakuku, ngulakungarntiji milarnu Kaaturluju yungu milarninjarla yajarni Jakupuju. Purda-nyangkajulu! Yapa marda-ka nyinami ngawu Kaatuku warrki-jarrinja-wangu-wiyi. Ngulaju ngula-juku. Kajilparla Kaatu ngampurrpa nyinakarla yalumpuku yapaku, kajika marda milarnijiki. ¹³ Nyarrparlurna milya-pinyi yimi nyampuju junga-japa marda lawa? Ngulaju yangka jurru-juku kuja-ka nguna Payipulurla kuja Kaatu wangkaja nyampurlaju Payipulurlaju:

"Ngajujulparnarla yulkaja-nyayirni Jakupu-mipaku. Kala Yijuwukujulparnarla yulkaja ngari wita-mipa."*

* **9:11-12** Nyangka Genesis 25.23

* **9:13** Nyangka Malachi 1.2-3

¹⁴ Marda kankulu panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi Kaatuju jungarni-wangu nganta. Kala lawa, kujajulu yampiya manngu-nyanya-wangurlu! ¹⁵ Yangkalu manngu-nyangka yimi Payipulurla kujarla nyurru-wiyi wangkaja Kaatuju Mujukuju, ngulaju kuja:

“Nganangku kulalpaju ngajuju jungarni-wangu-pajikarla, manu nganangku kulalpaju ngajuju ngarrikarla nganakuju milarninjakuju!”* ¹⁶ Nyarrparlu kajana milarninjarla yajarni Kaaturluju yimiriliji? Milarninjakungarntirlijji ngulaju kula kajana miimii-nyanyi yapaju nyarrpara jungarniji manu marda nyarrpara warntarla, lawa. Manu kula kajana miimii-nyanyi nyarppa yangka kuja kalu nyanungurlu-wiyi manngu-nyanyi, lawa. Kulalpa nganangku jinyijinyi-mantlarla Kaatu milarninjaku, lawa. Nyanungurlu-juku ngari kajana jungarni-maninjarla manu kutu-milarninjarla yajarni yapa ngana-puka kuja karla mari-jarrinjarla ngurrju nyinalku. ¹⁷ Nyampuju yimi yangka-juku jurru-juku kuja-ka nguna Payipulurla yangka kujarla Kaatuju wangkaja kingiki Yijipi-wardingkiki yali jurru marntarlaku, ngulaju kuja:

“Ngajulurnangku milarnu yinpa-jana wiri nyina nyuntuju Yijipi-wardingki-patukuju. Ngarirnangku ngajulurlu milarnu yungurnajana milki-yirrarni kuja karna nyina pirrjirdi-nyayirni kujarla yungujulurla panu-karirli ngurujarraranyparlarlu pulka-pinyi. Ku-jarlanyarnangku nyuntuju milarnu.”*

¹⁸ Nganangku kulalpa Kaatuju jungarni-wangu-pajikarla, lawa. Nyanungurlu-juku ngari kajana jungarni-maninjarla manu kutu-milarninjarla yajarni yapa ngana-puka kuja karla mari-jarrinjarla ngurrju nyinalku. Panu-kari kajana milarni ngulakuju yungu-jana yimiri nyinami. Panu-kari yapa, milarni-yijala kajana ngulaju yungulurla marlaja wilji-jarri.

¹⁹ Kajikankujulu kujarluju ngajuju payirni, “Wayinpa! Kulaparlipa Kaatuju ngaliparluju warla-pajikarla, lawa! Nyarrparlalku kanganpa kulu-jarri mi yangkakuju kuja karlipa majungka-jarri?”

²⁰ Wurulypalu nyinaka, kuja payirinja-wangu! Ngana mardankulu nyurrurlaju? Wiri nganta mayinkili? Nyurrurlajunkulu yampipa! Kaaturluju-nyarra ngurrju-manu-jala jurdu-jangkaju walya-jangkaju, ngula-jangkarluju nyiyakulku kankulu wiljiwilji-mani nyanguju Warlalja-Wiriji? Mannu-nyangkalu watingki jintangku kuja-ka yangka watiya-jangka nyiyarlangu jarntirni. Marda-ka jarntirni watiya-jangkaju parraja marda manu marda-ka jarntirni tururru-jarra wita-jarra purlapakungarntirlijji. Kajilpa watingki watiya-jangka parraja jarntirn-injarla ngurrju-mantarla, ngulaju kulalparla pina-wangkayarla parraja yalikiji watikiji kujaju, “Wayinpa! Nyiyakunpaju parraja ngurrju-manu? Kula-ngantanpaju watiya-jarra tururru-jarra ngurrju-mantarla purlapakungarntirlijji!”* Ngulangkuju parrajarlu kula nyiyakulku wiljiwilji-mani watiij, lawa. Kulalpankulu kuja-piyarluju Kaatuju wiljiwilji-mantarla!

²¹ Yangka kuja watingki parraja ngurrju-manu, jurru-ngeurlu-juku watiya-ngeurluju kapu marda jarntirninarla ngurrju-mantarla marda tururru-jarra purlapakungarntirlijji manu marda karlijarra manu marda kuturu yangka kuja karlipa parra-kari parra-kari nyiyarningkijarra jurnarrpaju warru kanyi. Nyanungu-miparlu kanyanu jika-yirrarni nyiya ngurrju-maninjakungarntirli.

* 9:15 Nyangka Exodus 33.19

* 9:17 Nyangka Exodus 9.16

* 9:20 Nyangka Isaiah 29.16,

²² Nyarrpalkurna-nyarra nyampuju milki-wangkami yimiji? Yapa panu-kariji kapulurla jurnta wilji-jarrimi kaji-jana nyarrpa-puka Kaatjuu wangkami. Ngulangkuju kalu-nyanu muwarnkurlu-juku jungarnijungarni-mani yungu-jana Kaaturluju ngula-kurra-juku muku maju-mani ngaka. Nyurru-wiyi-ngirli-jiki, Kaaturluju yungu-nyanu milki-yirrakarla kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina manu kuja kajana kululku jangkardu yani pakarninjakungarnti. Kapu-jana nyurru-wiyi-juku-jala muku maju-mantarla, kuja-kujakuju-nyanu nyanungurlu-wiyi-juku warla-pajurnu. ²³ Tarnnga-jukulpa-jana pardarnu maju-maninja-wangu ngulaju nganyunganyu-wangu, ngulaju yungu-nyanu milki-yirrakarla yapa panu-kari-kirra kuja-ka nyina nyanunguju yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Kaaturlulpa-jana warrarda jungarnijungarni-munu yapaju yungulu nyanungu-piya-juku nyinami yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-yijala. Nyampurrakunyalpa-jana Kaatjuu mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja yapakuju. ²⁴ Mari-jarrija-ngalpa ngalipakuju panukuju yapakuju Juwu-patuku manu Juwu-wangu-paturlanguku, manu-ngalpa wangkaja jintawarlayiki-jiki Kaatjuu yungurlipa pura.

²⁵ Nyampuju jurruku-juku yimiji Kaatu-kurluju kuja jarukungarduyurlu yirrarnu Yujiyarlu nyurru-wiyi Payipulurla, ngulaju kuja: "Nyurru-wiyi kulpajulu ngajuku nyinaja yalumpuju yapa Juwu-wangu-patuju. Jalangunya karna-jana ngarrirni 'Ngaju-nyanguju yapaju'. Kamparru-wiyi, ngularrarlujulpajulu rampal-mangu-nyangu ngajuju nganta kujalparna-jana nganta yulkanja-wangu nganta nyurunyuru-jarrija. Kala lawa. Jalanguju karna-jana wangka kujaju, 'Ngaju karna-nyarra yulkami-nyayirni nyur-rulkakuju!'"*

Kujanya-jana wangkaja Kaatjuu yapakuju. ²⁶ Manu jinta-kari yimi-pardukariji yirrarnu yangkangkuju Yujiyarlu, ngulaju nyampu: "Nyampurla ngurungka kalu wangka yapaju ngulaju Juwu-wangu-patuju kulaurla Kaatuku nganta. Jalanguju nyampurla-juku jintangka-juku ngurungkaju jurrkungka-juku, Kaatjuu wangka kajana Juwu-wangu-patukuju, 'Ngaju karna nyina JUKURRARNU. Jalangu kankujulu nyina ngajuku-juku kurdukurduru.'"

²⁷ Nyampuju jurruku-juku jaruju yirrarnu nyurru-wiyi jarukungarduyurlu Yijayarlu, ngulaju kuja: "Yijirali-pinkiji yapa panu-nyayirni kalu nyinami ngulaju nama-piya-nyayirni, kulaurlipa-jana nyarrparlu yiin-kijikarla. Ngulajangkaju, Kaaturluju kula-jana panu-juku yirrarni nyanungu-nyangu-kurraju warlalja-kurra turnu-warnu-kurraju, lawa. Marnkurrrpa-mipa Juwu-patu kapu-jana yiringiyiringi-yirrarni nyanungu-nyangurla warlaljarla."

²⁸ "Warlalja-Wiriji Kaatjuu, wangkaja-jana nguru nyampurlakuju yapakuju, ngulaju kapu-jana riwarri-mani yaruju-nyayirnirli!"*

²⁹ Yangkangku Yijayarlu jarukungarduyurlu, nyampunya jaruju yarda yirrarnu jinta-kariji, ngulaju Yijirali-pinki-kirli yangka kujalu nyanungu-patu wangkaja:

"Kaatjuu yartarnarri-nyayirni! Kaji-ngalpa riwarri-mantarla nyurru-wiyi, ngulaju kapurlipa lawa nyinayarlal yalirra-piya Jatama-wardingki-piya manu Kumarra-wardingki-piya yangka kuja-jana riwarr-pungu nyurru-wiyi. Kala lawa! Kaaturluju-jana panu-kariji wankarū-juku

* 9:25 Nyangka Hosea 2.23

* 9:26 Nyangka Hosea 1.10

* 9:28 Nyangka Isaiah 10.22-23

muurl-mardarnu ngalipa-nyangu-patu nyurnunyurnu-patu. Kujar-laju karlipa wankaru-juku nyinami jalangurlanguju.”*

Kulalpalurla yijardu Juwu-patuju wala nyinaja Kaatuku

³⁰ Nyarrpa kanganpa nyampuju yimiji wangkami ngalipakuju? Ngulaju kuja-ka wangka: Kamparru-wiyiji, kulalpalurla Juwu-wangu-patuju jungarni nyinaja Kaatukuju. Ngula-jangkarluju, rdirri-yungulu walangkulku Kaatukuju. Kujarlaju-nyanu jungarni-pajirninjarla kangu nyanungukulku yapaju. ³¹ Kala yapangku Juwu-paturlu, ngulangku kalalu rampal-manngu-nyangu Kaatukuju, kalalu-nyanu kuja wangkaja, “Kajirlipa jungarnirli purami kuruwarri Mujuju-kurlangu, kujarlaju kapu-ngalpa Kaaturlu jungarni-pajirninjarla kanyi.” Kujanya kalalu Juwu-patuju wangkaja. Kala lawa, Kaaturlu kula-jana jungarni-pajurnu. ³² Kujaju junga! Juwu-patujulpalu putaputa nyinaja jungarni-jiki Mujuju-kurlangurlaju kuruwarriirlaju. Kulalpalurla junga nyinaja Kaatukuju wala, lawa. Nyanungumiparlulpalu-nyanu walangku-pungu jungarnikiji nyinanjakuju. Kujalu purda-nyangu yimi Jijaji Kiraji-kirli, ngulakiju kulalurla ngungkurnyinaja. Wurrangku-jukulpalu rampal-manngu-nyangu kujalpa-nyanu Kaaturluju nganta pina-kangurnu-juku Mujuju-kurlangu-jangka nganta kuruwarri-jangka nganta. Kala lawa, kula junga kujaju. ³³ Nyarrparna-nyarra milki-wangka nyurrurlakuju? Jijaji ngulaju pirli wiri-piya kuja-ka nguna yirdiyirla. Nyampuju jurruku-juku yimiji yangka kuja-ka nguna Payipulurla Jijaji-kirli, ngulangkanya-ka wangkami Kaatuju:

“Purda-nyangkajulu nyurrurlarluju! Milarninja-warnu ngaju-nyangu ngulaju pirli wiri-piya kuja-ka nguna yirdiyirla. Kajilpa pirli wiri ngunayarla yirdiyirla, ngulangka yirdiyirla, kajilpa yaninjantarta waparlkujuku warru nyanga-wangu yapaju, pirlingkaju kajika wantimilki. Milarninja-warnu ngaju-nyangu ngula-piya-yijala pirli wiri. Ngajulurlu Kaaturlu karna yirrarni yali pirli wiri Jurujulumurlaju. Yangka Milarninja-warnu ngaju-nyangu, ngulakuju kajilparla ngana-puka kapuru nyinakarla yapaju, ngula-warnuju kapulurla marlaja kurnta-jarrimi. Kala ngana-puka kajirla wala nyinami yalikiji Milarninja-warnukuju, ngulaju kula nganangku kurntakuju ngurrju-mani, lawa.”*

10

¹ Ngajukupurdangku-purnu Kirijini-wati, yulkami-nyayirni karna-jana ngaju-nyangukuju warlaljaku Yijirali-pinkikiji. Ngulakuju karna-janarla warrarda payirni Kaatuju yungu-jana kanyi nguru nyanungu-nyangu-kurra ngulangka yungu-jana jirrngaŋga nyina tarntngajuku. ² Kari-ŋganta nyampu-patuju kalurla putaputa nyinami jungarni Kaatukuju. Kala nyampurrarluju kula kalu milya-pinyi-jiki Kaatu-kurlanguju kuruwarriji yapaku jungarni-pajirnijakuju. ³ Wurrangku-juku kalu rampal-manngu-nyanyi kajilpalu purayarla kuruwarri Mujuju-kurlangu, ngula-jangkaju Kaaturluju kajika-jana jungarni-pajirni nganta. Kala kula kalurla wala nyinami Kaatukuju jalangu-warnurlaju Jijaji-kirlangurlaju kuruwarrirlaju. ⁴ Jijaji-kirlangurluju kuruwarrirliji, marlaja karla kanyi kuruwarriji Mujujukuju. Kujarlaju, kajirla ngana-puka wala nyina Jijaji-kirlangurlalku kuruwarrirlaju, ngula-jangka kanyanu yapaju jungarni-pajirninjarla pina-kanyi wungu-warnu-kurra nyanungu-nyangu-kurra Kaaturluju.

* 9:29 Nyangka Isaiah 1.9 * 9:33 Nyangka Isaiah 8.14, 28.16

⁵ Nyampunya yirrarnu yimiji Mujujurluju Kaatu-kurluju ngulangkuju nyarrparlu kuja kajana yapa jungarni-pajirni: “Nganangku-puka kujaka jungarnirli purami Kaatu-kurlangu kuruwarri, kujarlaju kapurla yapakuju jirrnga nyanami Kaatuju.”* ⁶ Ngalipaju karliparla wala-jala nyinami Kaatukuju yangka kuja kanganpa jungarni-pajirni. Kujarlaju kularlipa nyarrpakulku Kaatuju payirni kujarlaju: “Wapirra, nyarrparnalu yanirra kankalarra nguru-nyayirni-wangu-kurraju, ngulajangkarluju yungurnalu nganta Jijaji Kirajilki kulpari kanyirnilki?”* Kuja wangkanja-wangurlipa nyinami! ⁷ Manu kujarlaju kularlipa nyiyaku payirni: “Wapirra, nyarrparnalu yali-kirraju yapa nyurnunyurnu-kurlangu-kurraju yanirra ngula-jangkarluju yungurnalu nganta Jijaji Kirajiji pina-kanyirnilki?”* Kuja wangkanja-wangurlipa nyinami! ⁸ Ngalipaju karliparla wala nyina Kaatukuju, manu karlipa milya-pinyi kuja kanganpa jungarni-pajirni. Kujarlaju nyampunya karlipa wangka: “Kaatu-kurlangu yimiji, palka-juku karlipa mardarni jalangurluju. Yirri-puramijala karlipa nyampuju yimiji, manu karliparla wala nyinami ngulaju kanunjumanyumpa-nyayirni.”* Nyampunya jurruku-juku yimiji yangka kuja karnalu-jana warrarda yimi-ngarriini yapakuju. ⁹ Nyampunya karna-jana warrarda yimi-ngarriini: Kajinpa yirdi-manii milparniwarrarla Jijaji Warlalja-Wiri, manu kajinpa warrarda manngu-nyanyi Kaatuju yangka kuja Jijaji wankaru-maninjarla yakarra-manu milyi-jangkaju, kujarlaju kapungku Kaaturluju muurl-mardarni kuja-purda-kari-kijaku. ¹⁰ Yuwayi, kuja karliparla wala nyinami kanunjumanyumpa-nyayirni, kujarlanya kanganpa Kaaturluju jungarni-pajirni. Manu kuja karlipajana yimi-ngarriini yapa-patu-kariki Jijaji Warlalja-Wiri, kujarlanya kapungalpa Kaaturluju kanyi yungu-ngalpa jirrnga nyanami ngin tarnga-juku.

¹¹ Nyarrparlu karlipa nyampuju milya-pinyi junga-japa yimiji? Ngulaju kuja kanganpa yangka wangkami Payipulurla yimiji:

“Ngana-puka kuja karla wala nyina Kaatukuju kanunjumanyumpaju, ngulaju yapa kulalpa nyarrpalku kurnta-jarriyarla.”*

¹² Jinta-mipa kajana yapakuju nyinami Warlalja-Wiriji. Kujarlaju jinta-yijala-ngalpa yimiji ngalipakuju yapakuju Juwu-watikiji manu Juwu-wangu-paturlangkuju. Ngana-puka yapa Juwu marda manu Juwu-wangu marda kuja karla purla yirdi-maninjarla Kaatukuju yajarninjakuju, kujakuju yimirri-jiki kajana nyinami Warlalja-Wiri yapakuju, manu kajana warrawarra-kanyi. ¹³ Nyarrparlu karlipa nyampuju milya-pinyi junga-japa yimiji? Ngulaju kuja kanganpa yangka wangkami Payipulurla yimiji: “Ngana-puka yapa kuja karla purla yirdi-maninjarla Kaatukuju yajarninjakuju, ngulaju kapu kanyi tarnga-juku yungurla jirrnga nyanami nguru nyanungu-nyangurlaju.”*

¹⁴ Wita-wiyirna-nyarra wangka. Yapaju marda kalurla wala-wangu jurnta nyina Kaatuku, kujarlanya kulalpalurla nyarrpa yirdi-maninjarla purplayarla. Manu marda kalu ngurrrpa-juku nyina Yimi Ngurrjuku Kaatu-kurlanguku purda-nyanja-wangu. Kujarlanya kulalpalurla nyarrpa wala nyinakarla. Manu nyarrparlulpulu yimiji purda-nyangkarla kula-jana nganangku-wiyi yapangkuju yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi? ¹⁵ Manu

---

* **10:5** Nyangka Leviticus 18.5   * **10:6** Nyangka Deuteronomy 30.12   * **10:7** Nyangka Deuteronomy 30.13   * **10:8** Nyangka Deuteronomy 30.14   * **10:11** Nyangka Isaiah 28.16
* **10:13** Nyangka Joel 2.32

marda kulalu-jana yapangku yilyaja Yimi Ngurrjukungarduyu yirri-puranjaku. Kujarlaju yungulparlipa-jana yimi-ngarrirnijintarla. Nyampunya jurru-juku yimiji Payipulurla-juku kuja-ka wangka:
“Kajilpa-jana nganangku yimi-ngarrirnijintarla Yimi Ngurrjuju yapakuju, kujaju ngurrju-nyayirni. Kuja kalu wapirdi parlu-pinyi yapa Yimi Ngurrju-kurluju, ngulakuju kalurla yapaju ngampurrrpa nyina.”*

16 Nyampuju junga-jala! Kala panu-karirliji kalu yampimi nyampuju yimi purda-nyanja-wangurlu. Nyampunya jurru-juku yirrarnu jarukungarduyurlu Yijayarluju Payipulurlaju, ngulaju yangka kuja kujarlaju payurnu Kaatuju:

“Warlalja-Wiri, kujarnalu-jana yimi-ngarrurnu yapaku yimi nyuntu-nyangu, ngulakuju kulalurla mayi ngungkurr-nyinaja.”*

17 Nyarrpaku-ka nyampuju yimiji wangkami? Kaatukuju wala nyinan-jakungarntirliji yapangkuju purda-nyanyi-wiyi yimi-wiyi Jijaji Kiraji-kirliji. Manu purda-nyanjakungarntiji, yapangku-jana nganangku mayi yimi-ngarrirnijini-wiyi jaruji.

18 Marda kankulu yapa panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi Juwu-watirliji jintawarlayirli-jiki kulalu nganta purda-nyangu nyampuju jaru Kaatu-kurlanguju. Ngulaju kula junga kujaju! Nyampunya-ka wangka Payipulurlaju yimiji:

“Yapangkujuju nyurru-wiyi kangu Kaatu-kurlanguju yimiji kujarla yalarnirla warrukirdikirdi ngurujarraranyparlaju. Junga kujaju. Nyurru-jukujulu purda-nyangu yimiji jintawarlayirli-jiki.”*

19 Marda kankulu yapa panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi Juwu-watirliji jintawarlayirli kulalpalu nganta milya-pungu nyampuju jaru Kaatu-kurlanguju. Ngulaju kula junga kujaju! Kala milya-pungu-jalalpalu, ngulajulu juwa-kijirninjarla yampija. Nyampunya jurru-juku yimiji yirrarnu Mujujurluju nyurru-wiyi Payipulurlaju yangka kuja-jana Kaatuju wangkaja Juwu-patukuju ngulaju kuja:

“Nyurrurlarluju kankulu-jana rampal-manngu-nyanyi Juwu-wangu-wati maju nganta kalu nyina, manu ngurrrpa-pajirni kankulu-jana. Ngulaju ngula-juku. Kapurnaju ngajuluru pina-kanyirni kutu ngajunyangu-kurra. Kujarlaju kapunkulu-jana nyurrurlaju yunganjin-jarrinjarla nyurunyuru-jarrimi-nyayirni.”*

20 Yangkangku jinta-karirli jarukungarduyurlu Yijayarlu ngarrurda-wangurlu kutu yirrarnu yimiji Payipulurlaju yangka kuja Kaatu wangkaja: “Yangka-paturlu Juwu-wangu-watirlu, kulalpajulu ngajukuju warrurnu, kala ngarjili rdipinjarla kutu parlu-pungu. Kulajulu yirdimaninjarla purlaja-wiyi yajarninjakuju, lawa. Ngarirnaju kutu milki-yirrarnu nyanngu-patu-kurraju.”*

21 Nyampunya-jana Yijayarluju yirrarnu jaruju wita-kariji yapa-patuku Yijirali-pinkiji:

“Ngajululparna-jana warrarda marla-karrija parra wiri Ngaju-nyangukuju yapakuju. Lawa-juku, nyanungurrajulpa-julu jurru marntarla kuja-purda-kari jurnta nyinaja purda-nyanja-wangu.”*

11

Kaatuju kajana nyina yapakuju Juwu-patukuju yimirri-jiki

---

* **10:15** Nyangka Isaiah 52.7 * **10:16** Nyangka Isaiah 53.1 * **10:18** Nyangka Psalm 19.4
 * **10:19** Nyangka Deuteronomy 32.21 * **10:20** Nyangka Isaiah 65.1 * **10:21** Nyangka Isaiah 65.2

¹ Nyampunya marda kankulu nyurrurlarluju panu-karirlji rampal-manngu-nyanyi ngulaju kujarlu, "Nyampuju yapa Juwu-patu ngulajulu jurru marntarla-nyayirni, ngulangkuju kula kalu purda-nyanyi Kaatuju. Kujarluju marda kajana yampimi mardarninja-wangurlu." Kujaju kula junga! Ngajurlangujulu manngu-nyangka! Ngajujurna Yijirali-pinki-yijala yapa. Yipuruyamuju walya-patu-yijalaju ngajukuju. Ngula-warnuju karna ngajuju nyina Pinyamini-kirlangu warlalja turnu-warnu-pardu-karirla.

² Kaaturluju kula kajana yapaju juwa-kijirninarla yampimi Juwu-patuju jintawarlayi-jiki, lawa. Nyampunya-jana yapaju milarnu Kaaturluju. Kuja nguru ngurrju-manu, ngulakungarntirlijilpa-jana manngu-nyangu ngaka yungu-jana milarni. Mardankulu wajawaja-manu yangkaju Layija-kirlangu yimi kuja-ka nguna Payipulurla. Kujanyarla muntuku-jarrinjarla wangkaja Kaatukuju Yijijarli-pinki-kijaku:

³ "Warlalja-Wiri, punku-watirlili-jana yapa nyuntu-nyangu jarukungarduyu-patu tardirr-pakarnu. Manulu nyuntu-nyangu maralypi-wati purranja-kurlangu yangkarra yarturlu-wati murnju-yirrarninja-warnu rdungkurrungkurr-pakarnu. Jalanguju jintangku ngajulurluku karnangku purami nyuntuju, ngulaju kapujulu pinyi-yijala."*

⁴ Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi yangka kujarla Layijaku nyarrpa mayi wangkaja? Ngulajurla kuja wangkaja Kaatuju, "Kula kanpaju nyuntu-miparlu purami, lawa. Ngajuju karna-jana mardarni-juku 7,000-pala yapaju kuja kajulu ngaju purami-jiki. Ngularrajulu ngajulukujuku. Yalumpurrarluju kula kalu purami yangka jukurrrpa-kari yirdiji Paala, lawa."* Kujanyarla wangkaja Kaatuju Layijakuju. ⁵ Yangka-piyajuku, jalanguju kajana jurrku-juku yimirri-jiki nyinama Kaatuju yangkakuju Juwu-patukuju, manu kajana wurrangku-juku milarni panu-kari yungulu ngulangku purami. ⁶ Nyiya-jangka-jana Kaaturlu milarnu? Yimirilpa-jana nyinaja Kaatuju. Kujarlanya-jana milarnu. Milarninjakungarntiji kulalurla jungarni nyinaja, lawa. Kuja-wanawana yungu-jana yampiyarla. Ngari-jana yimirirli kutu milarnu.

⁷ Nyarpparlurna-nyarra yimi-ngarrirni yungunkulu langa-kurramani? Juwu panu-juku, ngampurralpalurla nyinaja yungu-jana nganta Kaaturluju milakarla nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra nganta. Kala lawa, ngarilpa-jana marnkurrrpa-mipa milarnu. Panu-kariji, ngulajulu jurru marntarla-jarrija. ⁸ Nyampuju yangka-juku jurrku-juku yimiji Payipulurla yangka kuja-ka wangka:
"Kaaturluju-jana warungka-manu, manu-jana ngurrpa-manu yapaju. Manu jalangurlangu kajana warungka-maninjarla ngurrpa-mani-jiki. Kujarlanya kula kalu milpa-jarrarluju nyanyilki, manu kula kalu langa-jarrarluju purda-nyanyilki."*

⁹ Manu ngulaju jinta-karirlilki yirdingkiji Tapitirli yirrarnu yimiji Payipulurlaju yangka kujarla kuja wangkaja Kaatukuju:
"Warlalja-Wiri, kapakapa-manta-jana yapa Yijirali-pinki, manu-jana murrumurru-manta ngula kuja kalu warrukirdikirdirli nyinanjarla ngarni kurapaka manyukupurdarlu panungku-juku. ¹⁰ Manu milkari-manta-jana yungulu nyanja-wangu nyina nyuntuju. Kaji-jana majurlangu rdipimi, yampiya-jana muurl-mardarninja-wangurlu!"*

---

* **11:3** Nyangka 1 Kings 19.10-14 * **11:4** Nyangka 1 Kings 19.18 * **11:8** Nyangka Deuteronomy 29.4, Isaiah 29.10 * **11:10** Nyangka Psalm 69.22-23

11 Nyarrpa-ka nyampuju wangkami yimiji? Kujalu Juwu-patu rampal-yanu, ngulaju mayili yanu warntarluji tarnnga-juku? Lawa, kula kujaju junga. Kujalu yangka Juwu-patu rampal-yanu kuja-purda-kari, ngula-puruju Kaaturluju-jana pina-kangurnu yangkaju Juwu-wangu-patu nyanungu-kurralku yungu-jana jirranganja-nyinami tarnnga-juku. Nyiyaku-jana Juwu-wangu-paturlangu kangurnu Kaaturluju? Ngulaju yungulu-jana Juwu-patuju ngurru-nyanjarla muluja-jarrimilki.

12 Kaaturluju kapu-jana yungkarla nyiyarningkijarra Juwu-patukuju. Ngulajulurla jurnta rampal-yanu kuja-purda-kari, kujarlajulu wajawaja-manu nyiyarningkijarra Kaatu-kurlanguju. Kujarlaju yangka Juwu-wangu-patu kalu nyinami Kaatu-kurlangulku, manu kalu mardarni nyiyarningkijiarraju Kaatu-kurlanguju. Kaaturluju-ka nyurru-jala milya-pinyi nyajangu kajilirla Juwu-patuju pina-kurruly-wantinjarla yanirni marda panu marda, ngari marnkurra-mipa marda, karijaja. Ngakaju kajilirla marda pina-yanirni, kujarlaju yimiri-nyayirni kapu-ngalpa ngalipakuju nyinami.

13-14 Wita-wiyi yungurna-nyarra wangkami nyampu yimi nyurrurlaku Juwu-wangu-patuku. Kaaturluju yirraru Kurdungurlu Wiri yungurna-nyarra Yimi Ngurrju kanyirni. Ngurrju-nyayirni karnarla nyanungku warrki-jarrimi. Kapurna-nyarra warrarda yimi-ngarrirni nyampuju Yimi Ngurrju, kujarlaju marda kapulu-nyarra Juwu-patuju muluja-jarrimilki. Ngularrajulu ngaju-nyangu ngurrara-jinta. Marda kuja karna-nyarra nyurrurlaku Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni, ngula-jangkarluju marda yungurna-jana panu-kari Juwu-patulku marda warru pina-kanyirni Kaatu-kurlangu-kurralku.

15 Kujalurla yangka Juwu-patu kamparru-wiyi jurnta yanu Kaatukuju, ngulakuju kuja-yijala nyanunguju-jana jurnta yanu, manu-jana purturlulku milki-yirraru. Ngula-jangkaju, Kaatujuna pina-yanurnu yangka-patulkul Juwu-wangu-patuku, manu-jana ngula-jangkarluju kangurnu pina nyanungu-nyangu-kurralku, ngulaju wungu-warnulku nyanungukuju. Kuja-piyarlu-yijala ngakalku kaji-jana Kaaturluju pina-kanyirni panu-kariji Juwu-patuju, kujarlaju kapu-ngalpa pina-yakarra-maninjarla wankaru-mani.

16 Wita yirna-nyarra wangka Juwu-patu-kurlu nyiya-piya ngula kalu nyina. Ngulaju kalu nyina mangarri-piya, yangka mangarri kuja karliparla yinyi Kaatuku pulka-pinjaku. Wita-wiyi karliparla rdilyki-pinyi mangarri. Yali mangarri wita-kari, ngulaju karliparla yinyi nyanungukul Kaatukuju. Ngula-jangkaju, yalijirla mangarri jintawarlayi-jiki nyanunguku-juku. Nyiya-piya kalu nyina Juwu-patuju? Ngulaju kalu nyina watiya-piya. Ngulangka kajilparla kanunju nganju karriyarla Kaatuku, ngula-piya-yijala kajikarla kankarlu parlaju karrimi nyanunguku-yijala.

17 Juwu-patuju kalu nyina parla-piya-yijala yangkaju yalirla watiyarla Kaatu-kurlangurla. Ngulajulu kamparru-warnu-paturlu-juku puraja Kaatuju. Kamparru-warnu-juku nyurrurlakuju nyampurraju Juwu-patujulpalurla nyinaja. Yangka kuja-jana Kaaturluju yilyaja Juwu-patuju nyanungu-nyangu-ngurlu turnu-warnu-ngurlu, ngulaju kula-nganta yangka kuja karla Kaaturluju watiyaku parla jurnta rdilyki-pakarni, ngula-jangkaju kuja-ka rdilyki-pakarninjarla kijirnilki. Kujarlunya-jana Kaaturluju yilyaja yangka Juwu-patuju nyanungu-ngurlu. Yangka kuja-nyarra Kaaturlu kangurnu pina panu-kari Juwu-wangu-patu nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra, ngulaju kula-nganta yangka-piya kuja-ka Kaaturluju parla-kari rdilyki-pakarninjarla jilypiyirrarni watiya-kurralku rdalyku-kurraju, Ngula-jangkaju kuja-ka wirijarrinja-yani ngurrju-nyayirni parlaju. Kujarlunya-nyarra Kaaturluju pina-kangurnu nyanungu-nyangu-kurralku.

18 Kujarlaju, nyurrurla

Juwu-wangu-paturlu yampiyalu-nyanu pulka-pinja-wangurlu kuja-nyarra Kaaturlu pina-kangu nyanungu-nyangu-kurra. Pina manngu-nyangkalu nyampu: Yangka Juwu-patu ngulajulpalu kamparru-warnu-juku nyinaja parla-piya Kaatu-kurlangurlaju watiyarla. Ngulajulpalu nganjú-piya nyinaja, ngulangkunyalpalu jirri-mardarnu parlaju Kaatu-kurlangurlaju watiyarlaju. Kala nyurrurlaju yangka Juwu-wangu-patu, ngulajunkulu parla-piya nyurrurlaju watiya-kari-piya-jangka. Ngakalku-nyarra Kaaturlu jilypi-yirrarnu watiya-kurraju. Kula kankulu nyurrurlarlu yaliji watiyaju jirri-mardarni, lawa. Juwu-paturlu-juku kalu jirri-mardarni.

19 Nyurrurlarlu marda panu-karirli Juwu-wangu-paturlu kajikankujulu marda wiljiwilji-mani warrarda kujarluju, "Wayinpa, Puurlu! Kaaturlu yangka-jala parla kamparru-warnu watiya-jangkaju rdilyki-pakarninjarla kujurnu yungu-nganpa nganimpaju Juwu-wangu-patujу jilypi-yirrarni nyanungu-nyangu-kurralku watiya-kurraju turnu-warnu-kurraju." **20-21** Kujaju junga-jala. Yangka-patu Juwu-patu, ngulaju kulal-palurla wala nyinaja Kaatukuju, kuja-wangu-panunya-jana pajirninarla yilyaja yangka-jangkaju watiya-jangka. Nyurrurlapankulurla nyinaja walaju, kujarlanya-nyarra yangkaju watiya-kurra rdilyku-kurraju jilypi-yirrarninjarla yirrarnu turnu-warnu-kurraju. Kala kajinkili-nyanu wiripajirnirnyuurrurlarlu, kuja-panuju kapu-nyarra marda Kaaturlu pajirninarla yilyami-yijala nyurrurlarlangu yangka-ngurluju watiya-ngurlu turnu-warnu-ngurluju. Yangka-patu Juwu-patu, kamparru-warnu-juku nyinajpalurla parla-piya-juku Kaatu-kurlangurlaju watiyarla, ngulaju-jana rdilyki-pakarninjarla kutu yilyaja-juku kuja-purda-kari. Kuja-piyarlu-yijala marda kajika-nyarra rdilyki-pakarninjarla yilyami nyurrurlarlangu. Kujarlajulpankulurla lani-jarriyarla Kaatukuju! **22** Nyampunyalu manngu-nyangka! Nyurrurlarluu kankulu milya-pinyi-jala Kaatuju kuja karla ngampangampa nyina nganaku-puka yapakuju yangka kuja karla wala nyina. Kala yangka kujalurla Juwu-patu kuja-purda-kari jurnta yanu Kaatukuju, kujarlaju-jana nyanunguju yimiri-wangu-jarrija manu mari-wangu-jarrijalku. Manu nyurrurla-kari kuja kankulurla wala nyinami Juwu-wangu-patu, ngulakuju kanyarra ngampangampa-juku nyinami. Kala kajilpankulurla nyurrurlarlangu jurnta kuja-purda-kari-jarriyarla nyanunguku Kaatukuju, kujarlaju kajika-nyarra yimiri-wangu-yijala nyinami. **23** Kajilpalurla Juwu-patu wala nyinanjarla pina-yantarlarri, ngulaju kajika-jana pina jilypi-yirrarni yangka-kurraju watiya-piya-kurra nyanungu-nyangu-kurraju turnu-warnu-kurraju. Yuwayi, Kaatuju-ka pina nyina pina-jilypi-yirrarninjakuju yangkangkakuju watiya-piyarlakuju. **24** Kamparru-wiyiji, yangka-patu Juwu-patujulpalurla parla-piya-juku Kaatu-kurlangurlaju watiyarla nyinaja. Kala nyurrurlaju Juwu-wangu-patuju, kulalpankulurla nyinaja nyanungu-nyangukuju watiyakuju, lawa. Ngakalkuju-nyarra wurrangku-juku kutu jilypi-yirrarnu. Kujarlaju, pina-jala-ka nyina Kaatuju pina-jilypi-yirrarninjakuju Juwu-patukuju yangka-kurraju watiya-piya-kurraju.

Ngakaju kapu-nyanu yapaju Kaaturlu pina-kanyirni Yijirali-pinki panu-juku

25 Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, marda kankulu-nyanu nyurrurlaju warru jamuru-karrimi pinangkalpa nganta. Kuja-kujakuju yungurna-nyarra wita-wiji wangka Yijirali-pinki-kirli. Nyampuju yimi pirrjirdi-nyayirni, nyarrparlu kulalparlipa milya-pungkarla. Panu-kari Juwu-patu Yijirali-pinki, ngulajulurla jurnta yanu Kaatukuju, ngulaju

jurru marntarla-juku. Ngulaju ngula-juku. Kala jalanguju, lawamaninja-yani-ka warrkiji Kaaturluju ngula kajana pina-kanyirni Juwu-wangu-patuju nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warlu-kurra yangkaju kuja kanyanu nyanungku milarnu panu-nyayirni yapaju. ²⁶⁻²⁷ Ngulajangkaju, Kaaturluju kapu-jana Yijirali-pinkiji muurl-mardarni yapaju jintawarlayi-juku. Nyampuju yangka-juku jurru-juku yimiji Payipulurlajuku kuja-ka wangka:

“Nyampunya-ka wangka Warlalja-Wiri Kaatuju: ‘Kajili Jakupu-kurlangu yapa majungka-jarrimi, ngulaju kapurna-jana yaninjarla yawuru-jarrimi kutu. Ngula-puruju kapurna-jana ngarirrni kujarlu: Yangkanngurlu kirri-ngirlji yirdi-ngirlji Jurujulumu-ngurluju kapu yanirni Ngarlkinpa yungu-jana muurl-mardarni yapa Jakupu-kurlangu yangka Yijirali-pinkiji, ngulaju majungka-jarrinja-kujaku.’ ”*

²⁸ Yangka kujalpalu wilji-wiyi nyinaja Juwu-patuju, ngulangkujulu purda-nyangu-jala Yimi Ngurrjuju Jijaji Kiraji-kirliji, kala kulalurulugulakuju ngungkurr-nyinaja. Kujarlajulurla nyurunyuru-jarrijalku Kaatukuju. Ngula-jangkaju, Kaaturluju-nyarra yilyajarni Yimi Ngurrju nyurrurlakulku Juwu-wangu-patuku. Kala yangka-patuju Juwu-patu, ngulaju-jana kamparru-wiyi-jiki milarnu Kaaturluju. Ngulakungarntiji-jana walya-patu-wiyi milarnu nyampu-patu yirdi-patuju Yipuruyamu manu Yijaki manu Jakupu. Kujarlanya kajana Juwu-patukuju yulkamijuku jalanguju. ²⁹⁻³⁰ Kaatuju-jana wangkaja nyampu-patu-kuju marnkurrpa-kuju kapu-jana nganta yirrarni Kaaturluju nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warlu-kurra. Manu-jana wangkaja kapu-jana nganta tarnngangku-juku warrawarra-kanyi. Kaaturluju kula-ka wajawaja-mani jaru yaliji kuja-jana wangkaja yali-patuku walya-patuku. Kujarlanya karna milya-pinyi Kaaturluju kapu-jana muurl-mardarni yapa-patuju Yijirali-pinkiji. Nyarrparlurna-nyarra nyampuju yimi yirri-pura? Marda kujarlu mayi: Kamparru-wiyi kulalpankulu nyurrurlarluju Juwu-wangu-paturlu linpangku purda-nyangu Kaatuju, lawa. Manu yangka kujalurul Juwu-patu jurnta kuja-purda-jarrija, ngulaju nyanungu-paturlangurluju kulalu linpangku purda-nyangu Kaatuju. Kujarlanya-nyarra Kaatuju mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja nyurrurlakulku. ³¹ Jalanguju kula kalu purda-nyanyi-juku Juwu-paturluju yapangkuju Kaatuju. Nyurrurlaku Juwu-wanguku kanyarra mari-jarrinjarla ngurrju nyina, kuja-yijala yungu-jana ngakaju mari-jarrinjarla ngurrju-yijala nyinami Juwu-paturlanguku yapakuju. ³² Yapa jintawarlayi kalurla yapaju kuja-purda-kari jurnta yani Kaatukuju. Kujarlaju, yijardunyayirnirli kajana langa-jarraju warungka-mani purda-nyanja-kujakuju yungu-jana ngakaju mari-jarrinjarla ngurrju nyinami jintawarlayiki-juku yapakuju.

Pulka-pinyirliparla Kaatuku jintawarlayirli-juku yapangkuju

³³ Nyiyarningkijarrarla Kaatukuju! Nyanunguju pinangkalpa-nyayirni, manu-ka ngulangkujulu milya-pinyi nyiyarningkijarra! Kulalparlipa ngaliparluju milya-pungkarla nyarrpa kuja-ka nyanungurluju manngu-nyanyi manu purda-nyanyi kuja-ka nyarrpa-jarri! ³⁴ Nyampuju yangka-juku jurru-juku yimiji Payipulurla-juku kuja-ka wangka:

“Nganangku kula-ka milya-pinyi nyarrpa kuja-ka Warlalja-Wiringki manngu-nyanyi nginyinginyirlarluju! Kula kanganpa kujakungartirliji ngalipaju payirni, lawa!”*

* **11:26-27** Nyangka Isaiah 59.20-21, 27.9

* **11:34** Nyangka Isaiah 40.13, Jeremiah 23.18

35-36 Kaaturluju ngurrju-manu nyiyarningkijarra! Ngulaju kalurla nyiyarningkijarraj u marlaja nyina nyanunguku-juku! Ngulaju karla warrarda nyinami nyanunguku-juku nyiyarningkijarraj! Kujarlaju, pulka-pinyirliparla tarnngangku Kaatukuju. Ngula-juku ngurrju! Nyampurlangunya-ka wangka Payipulurlaju: "Kulaparliparla nyiyalku yungkarla ngalipa-nyanguju nyanungukuju ngaliparluju, ngula-jangkarlu yungu-ngalpa nganta nyanungurluku pina-yinyi nyiyarlangu nganta."* Ngulaju ngula-juku! Pulka-pinyirliparla warrarda Kaatukuju jintawarlayirli-juku! Ngula-juku!

12

Yungulparlipa-nyanu yungkarla tarnga-juku Kaatu-kurlangu-kurraju ngaliparluju

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Kaatuju kanganpa yimiri-nyayirni nyina ngalipakuju jintawarlayiki-juku. Kujarlanya yungkalu-nyanu Kaatu-kurlangu-kurraju tarnngangku-juku ngulaju yungunkulurla nyanungu-mipaku pulka-pinyi wardinyi-maninjarla. Majungka-jarrinja-wangu nyinayalu rdakangku marnpirninja-wangu manu milpangku nyanja-wangu manu lirra wangkanja-wangu, lawa! Jungarnilirla nyinaya Kaatukuju. Kujarlanya yungulpankulu jungarnirli purayarla Kaatuju pirlirrp a nyurrurla-nyangu-kurlurluju. ² Mamparl-pungkalu-jana yapaju yangkaju ngulangku kuja kalu-nyarra putaputa jinyijinyi-mani nyanungurra-piya nyinanjaku. Kuja-kujakujulu-nyanu yungka tarnngangku-juku Kaatu-kurlangu-kurraju, ngulangkuju yungu-nyarra kurruyli-klijirni nyanungu-nyangu-kurralku. Ngula-jangkarluju kapunkulu manngu-nyanyi jungarnilki, manu kapunkulu milya-pinyi nyarrpa kajinnyarra Kaatu wangka. Nyurrurlarlu kapunkulu milya-pinyi nyiyarningkijarraj u ngurrju-nyayirni, manu kapunkulu milya-pinyi nyarrparlu kajinkili wardinyi-mani Kaatuju.

Kaaturlu kanganpa jarkujarnku yinyi warrki-kari warrki-kari ngalipakuju

³ Kaatuju ngajukuju yimiri-nyayirni kaju nyinami. Kujarlanya karna-nyarra nyampuju wangkami nyurrurlakuj u: Nyurrurlaju kankulurla wala nyinami Kaatukuju, kujarlaju ngurrjulu nyinaya wiri-pajirni-wangu, kajikankulu-nyanu marda wiri-pajirni yapa-patu-kari-piya-wangu nganta. Manngu-nyangkalu-nyanu yirriyirrli nyurrurlarlu-wiyi. ⁴ Yapa kuja karlipa rdaka-jarra-kurlu, langa-jarra-kurlu, milpa-jarra-kurlu nyina manu palka-kurlu, ngulaju rdakangku maninjaku, langangku purda-nyanjaku, milpangku nyanjaku. ⁵ Jaaji-wardingkiji turnu-warnuju ngalipajurlipa kuja-piya-juku. Ngalipajurlipa jintangka-juku turnu-warnuju Jijaji Kirajikirlanguju. Yapa-mipa-jala karlipa jarkujarnku nyina, kala jinta-juku karlipa warlalja nyinami.

⁶ Kaatuju kanganpa yimiri-jiki nyinami, ngulangkuju-ngalpa jarkujarnku yungu warrki-kari warrki-kari ngalipakuju yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani. Ngalipa panu-kari karlipa pina-nyina Kaatu-kurlanguku marlaja wangkanjaku. Nyarrpa-puka kuja kanganpa wangkami, ngula-mipanya karliparla marlaja wangka nyanunguku. ⁷ Manu ngalipa panu-kari karlipa pina-nyina yapaku wurdujarra-maninjaku, yungulparlipa-jana wurdujarra-mantarla. Manu ngalipa panu-kari karlipa pina-nyina

* **11:35-36** Nyangka Job 41.11

pinarri-maninjaku, yungulparlipa-jana pinarri-mantarla. ⁸ Manu ngalipa panu-kari karlipa pina-nyina yapaku pirrjirdi-maninjaku, yungulparlipa-jana pirrjirdi-mantarla yapaju kuja kalu marda muntuku nyina. Manu ngalipa panu-kari karliparla marlaja nyina jama yinja-panu Kaatukuju, ngulangkuju yungulparlipa-jana kutu yungkarla marlajarra-watikiji mangarriji marda manu marda jurnarrpaju. Manu ngalipa panu-kari karlipa marda pina-nyina wiri kamparrurla nyinanjaku, yungulparlipa mata-wangu warrki-jarriyarla. Manu ngalipa panu-kari karlipa pina-nyina yapaku mari-jarrinjarla ngurru nyinanjaku, yungulparlipa-jana mari-jarrinjarla ngurru nyinayarla ngampurrrpa-nyayirni.

⁹ Yulkayalu-jana yapa ngalya-kariki jungarni ngingi-wangkanja-wangu! Yungulkankulu-nyanu jarkujarnku yulkayarla kanunjumanyumpa-nyayirni. Nyiya-puka kaji punku-nyayirni karrimi, ngula-mipakunyalurla nyurunyuru-jarriya, manulurla jurnta nyinaka wurnturu-juku. Kala kaji nyiyarlangu ngurru karrimi, ngulajulu puraya tarngangku-juku. ¹⁰ Kuja kankulu-jana yulkami nyurrurlakupurdangka-patuku, kuja-piyanyalu-nyanu jarkujarnku yulkaya! Pulka-pungkalu-jana yapa ngalya-kariki, yampiyalu-nyanu pulka-pinja-wangurlu. ¹¹ Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlu kanganpa yinyi yartarnarri, ngula-kurluju jukuru-wangulurla warrkjariya Warlalja-Wiriki Jijajiki. ¹² Warrardalu manngu-nyangka Kaatuju. Ngulaju kapu-nyarra warrarda jirrngaanya nyinami nyanguju. Manu marlaja wardinyi-jarriyalurla. Kaji-nyarra nyiya maju rdipi, ngulajangkaju nganyunganyu-wangulurla wala-juku pululu nyinaya Kaatukuju, manulurla warrarda yati-wangkaya. ¹³ Kirijini-kariyungku kajilpalu marlajarra marda nyinayarla jurnarrpa-wangu manu marda mangarri-wangu, ngulakujulu-jana kutu yungka. Manu marda kajilpa ngajarri yantarlarni ngurra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulajulu rdakurl-kijika ngurrangkaku nyinanjakuju.

¹⁴ Nganangku-puka kajilpa-nyarra murrumurru-mantarla kulungku yapa jinta-karirlji, Kaatukulurlajinta wangkaya yungurla Kaatuju yimiri-juku nyinami. Kajikankulurla marda jangkardu payirni Kaatu yungulpa nganta murrumurru-mantarla. Lawa kujakuju. ¹⁵ Kala kajili wardinyi marda nyinami yapa ngalya-kariji manu ngampurrrpa, ngulakujulu-jana wardinyi-yijala manu ngampurrrpa-yijala jirrngaanya nyinaya. Kala kajili wajampa nyina, ngulakujulu-jana nyurrurlaju wajampa-yijala jirrngaanya nyinaya! ¹⁶ Jarkujarnkulu-nyanu ngungkurr-nyinaya jintangka-juku. Manu kurrruru-karrinja-wangulu nyinaya, kalakankulu-nyanu pinangkalpa nganta ngarirni. Yangka kuja kalu yapa kaji-wangu nyinami, ngulajulu-jana wungu-warnu-manta.

¹⁷ Nganangku-puka kajilpangku pakarninjarla murrumurru-mantarla, ngulaju yampiya kunka-maninja-wangurlu. Jungarnili nyinaya Kaatuku yungulu-nyarra ngurru-pajirni yapa-patu-karirli. ¹⁸ Yapangkuju kajili-nyarra warrarda kulukukuluku-mani, kuja-puruju nyinayalu rarralypajuku manu ngurru-juku.

¹⁹ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, kajilpangku nganangku-puka pakarninjarla murrumurru-mantarla, ngulaju yampiya kunka-maninja-wangurlu. Ngulaju kapungkurla ngaka Kaaturlu kunka-mani. Nyampunya Warlalja-Wiriji Kaatuju wangkaja Payipulurlaju: "Nganangku-puka kajingki pakarninjarla murrumurru-mani, ngulaju kappurnangkurla ngaju-miparlu kulu-jarrinjarla kunka-mani."*

* ^{12:19} Nyangka Deuteronomy 32:35

Kujanya Kaatuju wangkaja. ²⁰ Kujarlaju kajilpangku nganangku-puka pakarninjarla murrumurru-mantarla, ngulaju yampiya kunka-maninja-wangurlu. Ngulakuju, ngarili-jana yimiru-juku nyinaya yangka kuja-ka yimi wangkami Payipulurla, ngulaju kuja:

"Kajingki ngana-puka yapa nyurunyuru-jarri, manu kaji yarnunjuku marda manu marda purraku nyina, ngulakujurla yungka miyi manu ngapa yungu ngarni pirdaku. Kajinparla kujarlaju yinyi, ngula-warnuju kapu-nyanu nyanungurlu kurnta-nyayirni purda-nyanyi, ngula-jangkarlunya yungungku nyuntuju yalala-yirrarnilki."*

²¹ Kajingkili yapangku marda jangkardu punku-jarrimi, ngula-puruju nyuntuju nyinaya ngurrju-juku nyanunu-piya-jarrinja-wangu. Yuwayi, ngurrju-juku nyuntuju nyinaya, kujarlaju yungulu nyanungurlangu yapa-patu-kariji ngurrju-jarrimi-yijala nyuntu-piya.

13

Yungulparlipa-jana kapumanukungarduyu-patuju purda-nyangkarla ngaliparluju

¹ Nyampurlaju ngurungka, Kaaturlu kajana milarninjarla wiriwiriji yirrarni, ngulaju yungulu-ngalpa kapumanukungarduyu-patuju nyinami ngalipaku kirringkaju manu warrukirdikirdi nyampurlaju ngurungkaju. Kala yangka jinta-kari marda, kajilpa yampiyarla yapa Kaaturlu milarninja-wangurlu, ngulaju kulalpa wiri nyinayarla nyampurla ngurungka. Kujarlaju, kuja kalu-nyarra nyarrrpa wangka wiriwiriji manu jinyijinyi-mani yalirlaju kirringka Ruumurla, ngulajulpankulu-jana purda-nyangkarla nyurrurlarluju. ² Kala nganangku-puka kajilpa-jana yapangku wiljiwilji-mantarla yali kapumanukungarduyu-patu wiriwiri, kujarlaju kajika Kaatulku wiljiwilji-mani. Kuja-panuju kapu yaliji yapa murrumurru-manilki Kaaturluju. ³⁻⁴ Kajirlipa jungarni-juku nyina, kujarlaju kulalparlipa-jana lani-jarriylarlalku kapumanukungarduyu-patukuju. Kala kajirlipa jungarni-wangu-juku nyinami, kujarlaju kapurlipa-jana lani-jarriji kapumanukungarduyu-patukuju. Kujarlajulpankulu-jana purda-nyangkarla linpangku manu ngurrjungku wiriwiriji. Yalirraju kapumanukungarduyu-patu wiriwiri, ngulaju kalurla warrki-jarri Kaatuku-yijala ngulangkuju yungulu-nyarra nyurrurla warrawarra-kanyi. Yuwayi, nyampurraju wati-patu, warrki-jarri kalurla Kaatuku. Kala ngana kuja-ka warrarda majungka-jarri, ngulakuju karla Kaatuju warrarda kulu-jarriji. Ngulakuju Kaatuju kajana wangkami yangkakuu kapumanukungarduyu-patuku wiriwiriki yungulu yangkaju yali yapa pakarninjarla murrumurru-mani. Kajinpa yapa jinta-kari marda pakarninjarla murrumurru-mani nyuntulurlulku, ngula-warnuju kapunpa-jana lani-jarriyimiki. Kala kajinpa jungarni-juku nyinami nyuntu, ngulakuju kapungkulurla warrarda pulka-pinyi kapumanukungarduyu-paturluju wiriwiriliji. ⁵ Yuwayi, Kaatuju kajana warrarda kulu-jarriji yapakuju yangkakuju kuja kalu yapa warrarda majungka-jarriji. Kuja-kujakujulu-jana purda-nyangka kapumanukungarduyu-patuju wiriwiriji. Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi-jala jungarnikiji nyinanjakuju. Kujarlajulu-jana purda-nyangka.

⁶ Yali-patu yangka kapumanukungarduyu-patu wiriwiri, ngulaju kalurla warrki-jarri Kaatuku. Nyanunu-nyangurla warrkingka kalu-nyarra puntarni talaju. Yangka kuja kalu-nyarra payirni talaku yinjaku,

* **12:20** Nyangka Proverbs 25.21-22

ngulakujulu-jana kutu yungka. ⁷⁻⁸ Kajili-nyarra talakuju jinyijinyi-mani, ngulakujulu-jana kutu yungka. Yampiyalu-jana purdangirli ngingi-wangkanja-wangurlu. Yali-patu yangka kapumanukungarduyu-patu, ngulaju kalu-nyarra wiriwiri-nyina. Kujarlajulu-jana kutu linpangku purda-nyangka manu pulka-pungka manyu-pinja-wangurlu. Manu kuja kanparla marda tala mardarni yapa jinta-kariki, ngulajurla kutu yungka jurnta mardarninja-wangurlu.

Yungulparlipa-nyanu jarkujarnku yulkayarla manu ngurruj jarkujarnku nyinayarla

Ngana-puka marda kuja kajana warrarda yulkami yinja-panu, ngulangkunya-ka jungangkuju purami Kaatu-kurlanguju kuruwarriji. ⁹ Kaatu-kurlangurluju kanganpa yimi-ngarrirni nyiarningkijarra jungarnikiji nyinanjakuju. Kujarlaju, kulalparlipa-jana kalykuru-jarriyarla yapa jinta-kari-kirlangu-kurlu kali-nyanu-kurluju. Kulalparlipa-jana yapa ngalya-karriji tarntta-kurra pakakarla. Kulalparliparla purungku jurnta mantarla nyiylarlungu yapa jinta-kariki. Manu kulalparlipa-jana jalajala-jarrinjarla mulu-nyangkarla yapa ngalya-karikiji kuja kalu yangka jurnarrpa panu manu nyiarningkijarra mardarni. Nyampunya kanganpa nyiarningkijarraju yimi-ngarrirni Kaatu-kurlangurluju kuruwarrilji. Nyampuju kuruwarri, nyarrpa kanganpa wangka ngalipakuju? Ngulaju-ka kuja wangkami: Kuja kanyanu nyanunu yulka warlalja, kuja-piya-yijala yungulparlipa-nyanu junganya-yirni yulkayarla Kirijini-kariyi-nyanukuju.* ¹⁰ Kajinpa-jana junganya-yirni yulkami yapa-patu-kariki, ngula-jangkaju kulalpanpa yapa jinta-kari-kirlangu-kurlu karnta-kurluju warru parnkayarla, manu kulalpanpa-jana yapaju linjarrparluju pakakarlalku, manu kulalpanpa-jana wijingkiji jurnta kangkarla, manu kulalpanpa-jana ngurru-nyanjarla mulu-nyangkarla yapa-patu-karikiji nyiarningkijarra-kurlukuju. Kajinpa-jana kuja yulkami yapa ngalya-kariki, kujarluyijala kanpa jungarnirli purami kuruwarri Kaatu-kurlangu.

Jijaji kapu pina-yanirni nyurru-wiyi-wangu yungkaparri-juku nguru nyampu-kurraju

¹¹ Yangka kujarlipa Kirijini-jarrija-wiyi, ngulajurliparla warrarda nyinaja wala-nyayirni Jijajikiji. Jalangu, nguruju karla kutulku karrin-jini Jijajikiji. Nyurru-wiyi-wangu kapu pina-yanirni Jijaji yungu-ngalpa ngulangkuju pina-kanyi nyanunu-nyangu-kurra nguru-kurraju. Nyurrurlarlu yapangku kujaju kankulu milya-pinyi-jala. Kujarlaju, yungulpankulurla jungarni-juku nyinayarla Kaatukuju. Jungarni-nyinayalu yangkarra-piya-wangu kuja kalu yangka yapa ngalya-kari jarda-juku nguna! Yalirrarluju kula kalurla Jijajikiji wapal-nyanyi, lawa. ¹² Yalirra yapa, ngulajulu yangkarra-piya kuja kalu yapaju jarda-juku nguna kutu-karirlaju. Kala jalanguju, parralku karla rdangkarr-kanja-yani, manu wantalku karla pardinjini Jijajikiji. Junga-juku, jungarnirlipa nyinami yartarnarri-kirli Jijaji-kirlangu-kurlu, ngulaju yangka yalirra-piya-wangu kuja kalu yapaju majungka-jarrinja-yani kutu-karirlaju. Yalumpurrarluju yapangku kajulu ngajuju kurnta-mani-nyayirni. ¹³ Kuja-kujakuju, nyurrurlajulu yapa nyinaya jungarni kuja kalu yangka yapa parrangka nyina ngulaju kuja kalu-jana yangka yapa ngalya-karirlangurlu nyanyi marrara. Yangkarra-piya-wangulu nyinaya ngulaju kuja kalu majungka-jarriji kutu-karirlaju. Kutu-karirlaju, warrulku kalu-nyanu jintajinta-jarri pamakungarntiji ngarninjakungarntiji manu yungulu warru nguna

* ^{13:9} Nyangka Exodus 20:13-15, 17, Deuteronomy 5:17-19, 21, Leviticus 19:18

kutu karnta manu wati maliki-piya. Manu kalu-nyanu mulu-nyanjarla jarnkujarnku pakarni. Kuja-piya-wangulu nyinaya nyurrurlaju. ¹⁴ Marda kankulu yangka-juku warrarda manngu-nyanyi. Kuja-kujakujulu-nyanu warla-pajika nyurrurlarluju! Manngu-nyangkalu Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji-mipa. Nyurrurlajunkulurla nyanungukulku.

14

Yungulparlipa-nyanu jarkujarnku nyinayarla ngurrju, kurnta yinja-wangu

¹⁻³ Nyurrurla panu-kariji kankulu nyurru-jala pina-nyayirnilki nyinami Kaatu-kurlangukuju kuruwarrikiji. Kujarlaju kankulu kutu ngarni nyi-yarningkijarra mangarriji manu kuyurlanguju. Marda-ka jinta yapa yalumpurlaju kuja karla wala nyina Jijajikiji, ngulangkuju marda-ka ngari wita-mipa milya-pinyi kuruwarri Kaatu-kurlanguju. Kujarlaju-ka kuyu yampimi ngarninja-wangurlu. Manu marda yungu-nyarra nyurrurlakulku jinta-jarrimi. Kuja karla yangka wala nyina Jijajiki, Kaaturlu-nyanu nyurru pina-kangurnu nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnukurra. Kujarlaju nyanganujulu nyurrurlarlulku kangkarni nyurrula-nyangu-kurra yirrikarrika-wangurlu. Yampiyalu, wiljiwilji-maninja-wangurlu. Kala yangkangku yapangku yalirli jintangku, ngulaju marda-ka wita milya-pinyi. Kujarlaju, kajilpa kuyuju nganjarla, ngulaju kujarluju kajika-nyanu kurntaku ngurrju-mani. Ngulaju ngula-juku. Kaaturluju kanyanu nyurrula panu-juku yapaju pina-kanyirni kuyu ngarninja-warnu manu lawa kuyu-nyarninja-wangu. Kujarlanya yaliji yangka yapa kuyu ngarninja-wangu, kangarnili nyurrula-nyangu-kurralku ngulaju kurnta ngurrju-maninja-wangurlu. Nyanungurlang yungulpa-nyarra ngurrju-yijala nyinakarla kuyu ngarninja-kurraku, ngulaju yirrikarrika-wangu. ⁴ Nyiyaku kankulu yangkaju yali yapa jinta kurntakuju ngurrju-mani ngulangkuju kuja-ka kuyuju yampimi ngarninja-wangurlu? Nyanunguju kula-nyarra nyurrurlaku, ngulaju karla nyina Warlalja-Wiriki Jijajikiji. Nyanungurlunya kapu pinarri-mani wita-kari wita-kari yapa yaliji kuruwarrikiji Kaatu-kurlangukuju yungurla nyinami Kaatukuju jungarniji kurnta-wangulku.

⁵ Marda kalu panu-karirlipi yapangku manngu-nyanyi yungulu jaajikirraju turnu-jarri marda Palya-miparla? Ngulaju ngula-juku. Manu marda panu-karirlipi kalu manngu-nyanyi yungulu marda turnu-jarri Jarratiyi-miparla-juku marda manu marda parra-karirlangurla? Jinta-kari jinta-karirlili purda-nyangka nyarrpa yungunkulu jaaji-kirra turnu-jarri. ⁶⁻⁸ Wurra-wiyi ngarirna-nyarra milki yirri-purami yungunkulu purda-nyanjarla langa-kurra-mani. Kuja karlipa nyampurla ngurungka wankaru-juku nyina, yinyi karlipa-nyanu ngaliparluju Warlalja-Wiri-kirra Jijaji-kirraju. Manu ngakaju kajirlipa palimi, ngula-jangkarluju kapurlipanyanu yinyi-jiki Jijaji-kirraju yunguliparla nyinami nyanungu-mipaku. Tarnnga-juku kapurliparla nyinami nyanungukuju. Ngalipaju karliparla panu-juku puta nyina jungarniji Warlalja-Wirikiji. Kujarlaju, panu-kari kajikalu turnu-jarri Palyangka jaajikingartni, panu-kari kajikalu Jarrirtiyirla turnu-jarri, ngulaju ngurrju-juku kajinkili yapangku jarnkujarnku purda-nyanyi. Nganangku-puka kuja-ka kuyu ngarni kurnta-wangurlu, ngulakuju karla yati-wangka-wiyi Kaatukuju kuyu ngarnjakungartiji, ngulaju ngula-juku. Manu nganangku-puka kuja-ka kuyu yampinjarla kurntanjurlu miyi-mipa ngarni, ngulakuju karla yati-wangka-wiyi Kaatukuju miyi ngarninjakungartiji, ngulaju ngula-juku-yijala.

⁹ Jijaji Kiraji palija-jala. Ngula-jangkaju, Kaaturu wankaru-maninjarla yakarra-manu yungu-ngalpa Warlalja-Wiri nyinami. Kuja karlipa wankaru nyina jalangu manu kajirlipa marda palimi, ngula-jangkaju kapu-ngalpa tarnnga-juku nyinami Warlalja-Wiri. ¹⁰⁻¹¹ Nyampunya wangkaja Warlalja-Wiri Kaatuju Payipulurlaju, ngulaju kuja: "Ngajuju karna-nyarra wangka junga: Yapa kapujulu panu-juku murdijirrpijirrpi-jarrinjarla parntarrinjini, manu kapujulu ngulangkuju pulka-pinyi."*

Yuwayi, junga kuja. Ngakaju kapurliparla kamparru karrimi Kaatukuju. Ngula-jangkaju kapu-ngalpa miimii-nyanyi kujalparliparla jungarni-japa nyinaja, lawa marda. Kujarlaju, nyarrpaku kankulu-jana yapa-patu-kariji miimii-nyanjarla kurnta-ngarrirni, ngulaju kuja kalurla Warlalja-Wiriki Jijajikiji nyinami? Nyiyaku kankulu-jana nyurunyuru-jarrinjarla punku-pajirni? ¹² Yuwayi, Kaaturluju kapu-ngalpa jintawarlayi-juku miimii-nyanyi. Nyampurla ngurungka marda karlipa ngurrui nyina, manu marda karlipa punku nyina. Ngulaju ngula-juku. Ngulangkuju ngaliparluju jintawarlayirli kapurliparla yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra ngurru marda manu maju marda.

Yungulparlipa-nyanu ngurrju nyinakarla Kirijini-kariyi-nyanukuju

¹³ Yuwayi, kulalparlipa-nyanu jarkujarnku kurnta-mantarla manu karliirr-kangkarla ngaliparluju. ¹⁴ Warlalja-Wiri Jijaji wangkajaju ngajukuju kuyu-kari kuyu-karikiji ngulaju kutu ngarninjaku kurnta-jarrinja-wangurlu. Kala kajinkili-nyanu nyurrurlarlu purda-nyanyi kurnta-juku kuyu ngarninjaku, kujarlaju yampiyalu. ¹⁵ Kajinpa kuyu kutu ngarni, ngula-kurraju kajikangku marda yangkangku jinta-karirliji yirrikarrikarluju nyanyi kuyu ngarninja-kurraju, manu marda kajikangku marri-pinyi ngarninjakungarnitirliji. Ngula-jangkaju kajika marda ngampurrrap-jarrinjarla kuyuju kutu ngarnilki nyauungurlangurlu. Ngula-jangkaju kajika-nyanu marda kurnta-nyayirni rampal-manngu-nyanyi Kaaturluju nganta kapu yampimi pina-kanja-wangurlu nganta. Kujaju kula junga. Jijaji Kirajirla palija nyanungurlanguku yalikiji yapaku. Jungangku kajinpa kutu ngarni yaliji kuyu, ngulaju kula kanparla yulkamilki yalikiji yangkakuju yapa jinta-kariki. Kujaju jungarni-wangu. Kajilpan-parla junga-nyayirni yulkayarla yaliki yapaku kuyu ngarninja-wanguku, manu kajilpanparla ngampurrra nyinakarla yawuru-maninjaku, ngulaju kajikanpa nyunturlangurlu yampimi kuyuju ngarninja-wangurlu.

¹⁶⁻¹⁷ Kaatuju kanganpa pina-kanjarla nyinami Warlalja-Wiri, kujarlaju marda kajikarlipa yampimi kuyuju, manu kajikarlipa kuyuju marda ngarni, ngulaju ngula-juku. Ngula-puruju Kaaturluju kanganpa pina-kanyirni-jiki ngalipaju kuja karlipa marda kuyu ngarni manu marda karlipa yampimi kuyuju. Manu-ngalpa Pirlirrpaa nyauungu-nyangu yungu, ngula-kurluju yungurliparla nyinami jungarni-juku manu yungurlipa wardinyi nyina rarralya-juku. Kujarlaju kuyu ngarninjakungarnitiji, manngu-nyangkalu-jana Kirijini-kari-wiyi yangkarra yirrikarrika-wati-wiyi, ngulangkuju kalakalu-nyarra waalparrirni kuyu ngarninja-kurraju, manu kajikalu-nyanu kurnta-jarrimi nyauungu-patuju. ¹⁸ Kajinkilirla jungarni ngurrju nyinami Jijaji Kirajiki, kujarlaju Kaatuju kapu-nyarra wardinyi-nyayirni nyina, manu kujarlaju kapulu-nyarra yapa-patu-karirliji pulka-pinjarla ngurrju-pajirni.

¹⁹ Ngalipaju, jungarnirliparla nyinami Kaatukuju yungurlipa jintangka-juku ngurrju nyina kulu-wangu manu yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani.

* **14:10-11** Nyangka Isaiah 49.18, 45.23

20 Kaaturluju kangularpa jarnkujarnku pinarri-maninja-yani nyarrpa yungurliparla nyina jungarni nyanungukuju. Ngaliparlu panu-karirli karlipa milya-pinyi nyiyarningkijarrakuju mangarrikiji kutu ngarninjakuju. Ku-jakungarntirlji yungulparlipa-jana manngu-nyangkarla Kirijini-patu-kari-wiyi yangkarraju yirrikarrika-wati, kalakalu-ngalpa ngulangkuju nyanyi ngarninja-kurraju kuyu-kurraju. Ngulaju kajikalu marda nyanungurluku ngarni, manu ngula-jangkaju kajikalu kurnta-jarrinarla rampal-yani kuja-purda-karilki. Kuja-kujakuju, yungulparlipa-jana yangkarra-wiyi Kirijini-kari-wiyi manngu-nyangkarla. Kaaturlu kajana pinarri-mani-juku wita-kari wita-kari. **21** Kajilpalu-ngalpa yali yirrikarrika-watirli nyangkarla kuyu ngarninja-kurra marda manu marda pamarlangu ngarninja-kurra, ngula-jangkaju kajikalu kurnta-jarrinarla rampal-yani kuja-purda-karilki. Kuja-kujakuju yungulparlipa yampiyarla kuyuju manu pamaju ngarninja-wangurlu manu yungulparlipa nyiyarlangu yampiyarla marnpirninja-wangurlu.

22-23 Kuja karliparla Kaatuku wala nyinami, ngulakuju kapu-ngalpa pinarri-mani-wiyi mangarrikiji manu pamakuju, ngulaju marda yungulipa ngarni manu marda yungulipa yampimi. Ngulaju kularlipa-jana warru wangka Kirijini-kariyi-nyanuku mangarri ngarninja-wangu nyinanjaku manu marda mangarri ngarninjaku, lawa. Ngulaju mar-darnirlipa ngalipa-nyangu-miparla nginyinginyirla. Nyarrpa kuja karlipa nyiyarlanguurla wirnki-jarrimi ngalipaju, ngulakungarntiji yungulparliparla Kaatukuju yijardu wala-juku nyinayarla kurnta-wangu. Kuja-laju nganangku yapangku kaji ngarni kuyu manu pama kapatinja-wangurlu, ngulaju karla Kaatuku wardinyi-jarri marlaja. Kala kaji nganangku yapangku ngarni kuyu manu pama kapatinja-karrarlu, ngulaju kula-ka linpangku purda-nyanyi Kaatu jungarnirli, lawa. Kuja warntarla.

15

1 Ngaliparlu kuja karlipa milya-pinyi Kaatu-kurlangu kuruwarri, ngulangkuju yungulparlipa-jana manngu-nyanjarla wardinyi-mantarla yangkarra Kirijini-patu-kari kuja kalu ngulangkuju ngari wita-mipa milya-pinyi. Kulu-jarrinja-wangurlu yungulparlipa-jana pinarri-mantarla wita-kari wita-kari. Kulalparlipa-nyanu ngalipa-mipa manngu-nyangkarla wardinyi-maninjakungarntirlji, lawa. **2-3** Jijaji Kiraji kujalpa nyampurla walyangka nyinaja, ngulangkuju kulaipa-nyanu nyanungu-miparlu manngu-nyanjarla wardinyi-manu, lawa. Kala-jana yapa ngalya-kari-wiyi warrarda manngu-nyangu. Nyampunya yimiji yangkangka-juku Payipulurlaju kuja kangularpa wangka ngalipaku: "Ngana-puka kuja kangku yapa nginji-wangka nyuntuku, ngulaju kaju ngajurlanguku nginji-wangka."*

Nyampu-jangkaju yimi wita-jangka, ngaliparlangurlu yungulparlipa-jana yapa ngalya-karirlangu pirrjirdi-mantarla yungulu jungarnirli purami Kaatu. **4** Nyiyarlangu kuja-ka yangkangka Payipulurla wangka yimi Kaatu-kurlangu, ngulangkuju kangularpa pinarri-mani manu pirrjirdi-mani ngalipaju. Kujarlaju kuja kangularpa majumajurlangu rdipi, ngula-puruju tarnnga-juku karliparla wala-juku nyinami pirrjirdi-jiki Jijaji Kirajikiji. **5** Kaaturlu-juku kangularpa nyanungurlu-juku jintangku pirrjirdi-mani, kujarlaju yungulparla wala-juku nyina Jijaji Kirajikiji manu yungulipa purami-juku majumaju-puruju nyanungu-juku. Ngaju karna-nyarrarla wangkami nyanunguku-juku Kaatukuju yungunkulu kujarlaju jintangkarlu-juku purami Jijaji Kiraji manu yungunkulu-nyanu

* **15:2-3** Nyangka Psalm 69.9

ngurrju nyina kulu-wangu-juku. ⁶ Ngula-jangkarluju yungunkulurla jintawarlayirli-juku pulka-pinyi Kaatukuju yangka kuja karla Kirda-nyanu nyina Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki.

Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli ngulaju Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku yapaku

⁷ Jijaji Kirajirli-nyanu nyurrurlaju pina-kangurnu. Kuja-piyarlu-yijjalpankulu-nyanu pina-kangkarla mamparl-pinja-wangurlu. Kuja-kurra kajili-nyarra yapa ngalya-karirligli nyanyi, kapulura kujarlaraju pulka-pinyi Kaatukulku. ⁸ Nyarrpuku kuja karna-nyarra wangka yungunkulu-nyanu pina-kanyirni mamparl-pinja-wangurlu? Ngariranyaarra wita-wiyi wangkami: Nyurru-wiyi-jana yimi-ngarrurnu Kaaturluju Juwu-patukuju walya-patukuju Warrkini Ngurrju ngakaju kapu yilyamirni yungu-jana muurl-mardarni yapaju. Ngulakungarntiji kula-jana Kaaturluju wajawaja-manu Juwu-patuju jangku-pinja-warnuju, lawa. Jijaji yilyajarni-jiki yungu-jana jirrnga warrki-jarrimi nyampurrakuju Juwu-patuku. ⁹ Yuwayi, Kaatuju-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja Juwu-wangu-paturlanguku, kujarlaraju yilyajarni-jana Jijaji nyانungurlanguku yungulurla pulka-pinyi Jijajikiji. Nyampuju yangka-juku yimiji Payipulurla kuja yapangku yirrarnu:

“Kapurna-jana yimi-ngarrirni Juwu-wangu-patuku nyuntuju ngurrju-nyayirni. Manu kapurnangku yunparninja-karrarlu pulka-pinyi yirdiki nyuntuku.”*

¹⁰ Nyampuju yimi wita Jijaji-kirli kuja-ka nguna Payipulurla, ngulaju kuja:

“Nyurrurla-patu Juwu-wangu-patu, yantarnili, manulu-jana yaninjarla jinta-jarriya Juwu-patukuju! Wardinyili-jana nyinaya jirrnga!”*

¹¹ Nyampuju yimi-pardu-kari Jijaji-kirli kuja-ka nguna Payipulurla, ngulaju kuja:

“Nyurrurla Juwu-wangu-patu kuja kankulu nguru-kari nguru-karirla nyinami, ngulangkuju pulka-pungkalurla Warlalja-Wiriki Kaatuku!”*

¹² Nyampuju jinta-karilkli yimi wita Jijaji-kirli yirrarnu Yijayarlu ngulaju kuja:

“Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu jinta kapu palka-jarrimi ngulaju Jiji-kurlangu-jangka turnu-warnu-jangka. Ngula kaji wiri-jarrimi, kapu-jana nyanganju Warlalja-Wiri nyina yapakuju yangkarakuju Juwu-wangu-patuku kuja kalu nyinami ngurujarraranypa. Ngulaju kapulurla wala nyinami.”*

¹³ Kaaturlu Jintangku-juku yilyajarni Jijaji, ngulaku kuja karliparla wala nyinami. Wangka karna-nyarrarla nyanganju, ngula-jangkaju yungunkulurla marlaja nyinami wardinyi-nyayirni manu rarralypa-nyayirni. Ngaju karna-nyarrarla Kaatu payirni yungu-nyarra Pirlirrrpa Kaatu-kurlangurluju yinyi yartarnarri, ngula-kurluju yungunkulurla wala-juku nyinami Jijajikiji taringga-nyayirni.

Puurlu-jana wangkaja Kirijini-patukuju nyanganu-nyangu warrki-kirli

¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngaju karna-nyarra milya-pinyi nyurrurlaju ngurrju-nyayirni kuja kankulurla jungarni nyina Kaatuku. Manu karna-nyarra milya-pinyi kuja kankulu pina-nyayirni nyina yungunkulu-nyanu jarkujarnku pinarri-mani. ¹⁵⁻¹⁶ Ngajukuju

* ^{15:9} Nyangka Psalm 18.49 * ^{15:10} Nyangka Deuteronomy 32.34 * ^{15:11} Nyangka Psalm

117.1 * ^{15:12} Nyangka Isaiah 11.10

kaju Kaatuju yimiri-jiki nyinami. Yuwayi, Kaaturluju milarnu ngajuju kuja-warnuju yungurna-jana nyina Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini ngajuju yangkarra-patuku Juwu-wangu-patuku. Ngajulparna-jana yimi-ngarrunu Yimi Ngurruj u ngulaju maralypikingarduyu-piyarlu Kaatu-kirlangu-piyarlu. Yirri-purajarna-jana yungu-jana Pirlirrpa Kaatu-kirlangu-lu jungarni-mani yapaju manu yungurna-jana yinyi nyanun-gurraju Kaatu-kirlangu-kurraju nganayi-piya yangka kuyu kuja kalalurla Juwu-paturlu purraja. Ngulangkuju kapu wardinyi-mani. Kujarlaju nyampunya pipa karna-nyarra pantirninjarla yilyamirra ngajululu lani-wangurlu ngulaju yungunkulu langa-kurra-mani nyurrurlar-lu wajawaja-maninja-kujaku.

¹⁷⁻¹⁸ Ngajujurnarla Jijaji Kirajiki-jala, kujarlanya karna ngajuju wardinyi nyina warrkikiji. Nyampu-mipa karna-nyarra wangkami warrki ngaju-nyangu-kirlu. Nyampuji Jijaji Kirajirlji ngajukuju yungu warrkiji, manuju wangkaja yungurna-jana wangka Juwu-wangu-patuku manu yungurna-jana jirrnga warrki-jarri yangkarrakuju, kuja-warnurlu yungulu linpangku purda-nyanyi Jijaji Kirajiji. ¹⁹ Nyampuji junga. Yapangkujuju nyangu kujarna warrki-jarrija yartarnarri-kirli yangka kujaju Pirlirrpa Kaatu-kirlangu-lu yungu ngajukuju. Kujarlajuju ngarrurda-jarrinjarla paa-karrija-nyayirni. Yangka kujalparna warru yanu kirri-ngirlu Jurujulumu-ngurru ngulaju ngurrara-kari-kirra wiri-kirra Yilikirimu-kurra, ngula-wanarlangurna-jana warru yimi-ngarrunu Yimi Ngurruju Jijaji Kiraji-kirliji. Lawa-manurna warrkiji kujaju Kaaturluju yungu nyurru-wiyi. ²⁰ Nyampurrarlarlu ngurungkarlu kirri-kari kirri-karirlarlu, ngulangkuju kulalu purda-nyangu nyurru-wiyiji Yimi Ngurruju Jijaji Kiraji-kirliji. Kujarlanyarna yanu yalirra-mipa-kurraju ngurukurraju. Kujalu-jana marda yangka kamparru-wiyi mijiniri-karirli yimi-ngarrunu kirri-kari kirri-karirlaju, ngula-kurraju kularna ngajuju yantar-lalku. ²¹ Nyampunya yangka-juku jaruju Payipulurla-juku kuja-ka wangka: "Yapa kuja kalu ngurru-juku nyina Kaatu-kirlangu-lu Milarninja-warnuku milya-pinja-wangu-juku, ngulakuju yapangku kapu-jana yimi-ngarrirnininji. Ngulaju kapulu nyanyi manu milya-pinyi."*

²² Kujalparna ngaju nguru-kari nguru-kari warru wapaja Yimi Ngurru-kirlulu, manulparna warru wirnki-jarrija, kujarlanya kularna-nyarra nyanjangkarlarra.

Puurlujulpa jungarni-jarrija yaninjakuju Ruumu-kurrakuju

²³⁻²⁴ Ngaju-nyangu warrkijirna nyurru-juku lawa-manulku nyampurlaju ngurungkaju. Ngajuju karna jungarni-jarri yaninjakungarntiji yungurna yanilki nguru-kurra Payini-kirraju. Nyurru-warnu-jukulparna ngampurrpu nyinaja yaninjarrakuju jijanukuju nyurrurla-nyangu-kurrakuju. Kajirna jingijingi yanurra nyurrurla-nyangu-wana Payini-kirraju, ngulakungarntiji yungurna nyurrurla-nyangurla-wiyi nyinamirra yungurlipanyanu jarnku-wangkami. Ngula-jangkarluju yungunkujulu yinyi jurnar-rpa marda manu marda tala wurna-kurrakuju.

²⁵ Ngulakungarntiji yani karna pina Jurujulumu-kurra-wiyi yungurna-jana tala-wiyi yinja-yani marlajarra-watiki Kaatu-kirlangu-watiki.

²⁶ Nyampujulu Majatuniya-wardingkirli manu Kiriji-wardingkirli talaju kujukujurnu wardinyirli ngulaju yungulu-jana yilyami nyampuji tala yalirraku marlajarra-watiki. ²⁷ Wardinyi-nyayirnirlipalu turnu-manu talaju yilyajanjakungarntirliji. Nyampurrarluju Juwu-paturlu,

* ^{15:21} Nyangka Isaiah 52.15

kamparrujulu nyanungurrarlu-wiyi purda-nyangu Yimi Ngurrju Jijajikirliji. Manu nyanungu-wiyi kamparrujulu kuja-purda kuja-purda yanu Yimi-kirli Ngurrju-kurluju yungulu-jana warru yimi-ngarrirni Juwu-wangu-patukuju. Kujarlaju, ngurrju-nyayirni kajili-jana talaju yinyi Juwu-patukuju marlajarra-watikji Yimi Ngurrju-wanawanaju. ²⁸ Kajirna-jana nyampu tala kanjarla yinja-yani Jurujulumu-wardingkipatuku marlajarra-watiki, ngula-jangkaju kapurna yarnkamirra Payinikirralku. Ngulakungarntiji kapurna nyurrurla-nyangurla-wiyi nyinamirra kulkurru. ²⁹ Kajirna-nyarra nyanyi Ruumurla, ngalipa panu-juku kapungalpa Jijaji Kirajirli pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Ngula-juku ngurrju.

³⁰ Ngajukupdangka-purnu Kirijini-patu, wangkayajulurla Kaatuku. Jijajiji Warlalja-Wiri-ngalpa ngalipakuju jintawarlayiki-jiki, manu karlipa jintawarlayirli-jiki mardarni Pirlirrpaa Kaatu-kurlangaju. Kujarlaju, jarngujarnku yulkami karlipa-nyanu. Ngula-warnuju, wangkamirliparla Kaatukuju yunguju warrarda warrawarra-kanyi. ³¹ Payikajulurla Kaatuju yunguju muurl-mardarni Jurdya-wardingkipatukujaku panu-kari-kijaku yangka kuja kalu wala-wangu manu ngungkurr-nyinanja-wangu nyinami, ngula-kujakunya. Manu kajirna-jana tala yinyi yangka-patukuju marlajarra-watiki Kaatu-kurlangu-watiki, ngulakuju payikaljanarla yungujulu marlaja wardinyi-jarri-nyayirni ngajukuju. ³² Payikajulurla Kaatuju yunguju kanyirra nyurrurla-nyangu-kurra ngulangkanya yungurna warki-jarrinja-wangu nyina witaku ngari. ³³ Kaatuku karliparla marlaja nyinami rarralypa-juku. Payirni karna-nyarrarla yungu-nyarra jirranga nyina tarnga-juku. Ngula-juku ngurrju!

16

Pipa lawa-maninjaku-ngarnti, Puurlurlu-jana yimi wita yirrarnu yapa-kari yapa-kariki Ruumu-wardingkipatuku

¹ Yungurna-nyarra milki-wangka nyampu-kurlu karnta jinta-kurlu yirdikirli Piipii-kirli. Ngulaju kajana jaajikingarduyu warrkini jirranga nyina Kirijini-patu-karikiji kuja kalu turnu-jarri kirringka yirdingkaju Jingkirrlaju. ² Panu kajana warrawarra-kanyi yapaju, manu ngajurlangu kaju warrawarra-kanyi. Ngulaju Piipii karla wala-nyayirni nyina ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki Jijajikiji, manu karla Kaatuku nyinami. Kaji yali-kirra nyurrurla-nyangu-kurra Ruumu-kurra rdipimirra, ngulajulu kangka nyurrurla-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra. Ngulaju kujaju jungarni nyurrurlakuju.

³ Wangkayalu-jana Pirijirlaku manu nyanungu-parntaku kali-nyanukuju Kuulaku ngulaju kuja: Ngajuju karna ngurrju nyinami. Nyampu-jarraju, jirranga warrki-jarrijalpaju-pala ngajukuju Jijaji-kirlangurlaju warrkingkaju. ⁴ Ngula-jarralju-pala-nyanu rdarr-kangu linjarrpakkurralku ngaju-ngurlu kunkangku. Ngulangkuju-pala miyalu raa-pungu, manuju-pala wardinyi-manu-nyayirni, manu-pala-jana yangkarlangu Juwu-wangu-patu wardinyi-manu. Ngulakuju karnalu-janarla yatiwangkami Kaatuku nganimpaju. ⁵ Kirijini-wati kuja kalu nyanungu-jarra-kirlangurla turnu-jarri yuwarlirla jaajikingarnti, ngulaku yungurna-jana yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina.

Manu ngaju-nyanguku wungu-warnuku Yipinitaku yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Nyanunguju kamparru-warnulpa nyinaja ngurrara wiringka Yayijarla kujalparla wala nyinaja Jijaji Kirajiki.

⁶ Manu Miirirlanguku yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulaju kanyarra kilji-nyayirni warrki-jarrimi nyurrurlakuju yapakuju.

⁷ Manu yungurna-palangu yimi-ngarrirnirra Yanturunuku manu Ju-niyaku ngurrju karna nyina. Ngulaju-pala Juwu-jarra-yijala ngaju-piya, manulpaju-pala ngula-jarraju rdakungka jirrngaŋja nyinaja. Ngula-jarraju kapala nyina Kurdungurlu Wiri-jarra ngaju-piya-yijala, ngulaju Kurdungurlu Wiriwirirli-yijala kalu-jana ngurrju-pajirni. Ngulaju-pala kamparru-wiyi-juku ngajukuju Kirijini-jarrija.

⁸ Manu ngaju-nyanguku wungu-warnuku Yampilitaku yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulaju karla wala-yijala nyina Warlalja-Wiriki Jijajikiji ngaju-piya, kujarlanya karnarla yulkami.

⁹ Manu Yurrpanarlanguku yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulaju kanganpa jirrngaŋja warrki-jarri Jijaji-kirlangurla warrkingka.

Manu ngaju-nyanguku wungu-warnuku Jayikikiki yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina.

¹⁰ Manu Yapilirlanguku yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulaju yapangku jintawarlayirli kalu milya-pinyi warrkini ngurrju-nyayirni.

Manu Yaritapulijiki manu nyanunu-nyanguku warlaljaku yungurna-jana yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina.

¹¹ Manu Rdurdiyanurlanguku yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Nyanunguju ngaju-piya-yijala Juwu.

Manu Narrkijaku manu nyanunu-nyanguku warlaljaku yungurna-jana yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Panu-kari nyanunu-nyanguju kalurlu walaju nyina Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajikiji.

¹² Manu karnta-jarraku Turayipinaku manu Turayipujaku yungurna-palangu yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulaju kapalarla kilji-nyayirni warrki-jarri Warlalja-Wiriki Jijajikiji.

Manu ngaju-nyanguku wungu-warnuku Pirrijikiki yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulajulparla warrki-jarrija kilji-nyayirni nyurru-warnu-juku Warlalja-Wirikiji Jijajiki tarnnga-juku.

¹³ Manu Rupajaku manu nyanungukupalanguku ngati-nyanukuju yungurna-palangu yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulaju Kaaturluju milarnu Rupaja yungurla warrki-jarrimi. Ngulakupalangujul-paju nyinaja ngati-nyanu-piya ngajukuju.

¹⁴ Manu nyampurra yirdi-patu Jingkaritaku manu Pilikini manu Yurumiji manu Patulpaji manu Yurrala manu panu-karirlangu nganimpanyaŋgu wungu-warnu-wati, ngulakuju yungurna-jana yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina.

¹⁵ Manu nyampurra yirdi-patu-kariji Pililuka manu Juliya manu Nyuruju manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu Limpaja manu panu-kari yapa Kaatu-kurlangu-wati kuja kalu-jana jirrngaŋja nyina, ngulakuju yungurna-jana yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina.

¹⁶ Kajinkili jinta-jarri jaajiki, ngula-jangkarluju nganjirnili-nyanu ngamurlu-maninjarla jarnku nyunjika wirlki-mirnimirni. Yapa Kirijini-patu nyampurla jaaji-kari jaaji-kari-jangka yungulu-nyarra wangka kuja kalu ngurrju nyina.

¹⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yapa ngalya-kari kalu nyina nyurrurla-nyangurla turnu-warnurlaju, ngulangkuju kalu-nyarra jaru-kari-kirlirli yijardu-wangurlu pinarri-mani. Yali nyanunu jaru, ngulaju

kula-pala jinta-juku yangkaju Yimi Ngurrju Jijaji-kirliji yangka kujarna-nyarra ngajulurlu-wiyi pinarri-manu, lawa. Yalirli yapa-karirli kajikalu-nyarra yira-kari yira-kari-maninjarla karlirrkarlirr-kanyi. Kuja-kujakuju, warrawarra-kangkalu-jana, manulu-jana jurnta nyinaya kuja-purda-kari purda-nyanja-wangu. ¹⁸ Yalumpurraju kula kalurla yijardu warrkjarrri Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajikiji, lawa. Ngari kalu-nyanu nyanungumiparlu-juku manngu-nyanyi. Ngulangkuju kalu-nyanu pinarri-pajirni nganta. Manu ngurrjungku nganta kalu-jana yipiljpilji-mani yangkapatu kuja kalu ngurrrpa-juku nyina nyiyarningkijarra milya-pinja-wangu. Ngulangkuju ngari kalu-jana yimirr-yinyi. ¹⁹ Panungku kalu-nyarra nyurrurlaju milya-pinyi kuja kankulu jungangku purda-nyanjarla purami Yimi Ngurrju. Ngulangkuju kaju ngajuju wardinyi-mani. Nyiya-puka kuja-ka ngurrju nguna, ngula-miparlarlu warrarda pinarri-jarriya! Kala kuja-ka nyiyarlangu punku ngunami, ngulakujulurla jurnta nyinaya wurnturu! ²⁰ Kaatu-mipaku karliparla marlaja nyinami rarralypa wajampa-wangu. Nyurru-wiyi-wangu kapu Kaaturluju Juju Ngawuju karlkurr-katirninarla puyu-pinyi. Ngula-jangkaju kapu yirrarni wirliyarla kanunjumparra nyurrurla-nyangurlalku. Yati-wangka karna-nyarrarla Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki yungu-nyarra tarrnga-juku yimiri-juku nyina. Ngula-juku.

²¹ Timiji manu Luuja manu Jayijini manu Jijipita yungulu-nyarra wangkami ngulaju kuja: Nganimpaju karnalu ngurrju nyinami. Timijijil-paju jirrnanga warrki-jarrija. Nyampu-patu marnkurrpa-kari, ngulajulu ngaju-piya-yijala Juwu-patu.

²² Ngajulk Tuurrja yirna-nyarra nyampuju wita wangka ngulaju kuja: Ngajurlanguju karna ngurrju nyina. Ngajurnarla puranjakungarduyuyijala Warlalja-Wirikiji Jijajikiji. Ngajulurlu-jala karna-nyarra nyampuju yimi pipangka yirrarni kujaju Puurlu wangkaja nyarrpa kajirna yirrarni yimiji.

²³⁻²⁴ Nyampuju ngajulku-yijala Puurlu yirna-nyarra yarda wangkami. Nyampurlaju karna nyinami yuwarlirlaju Kayiju-kurlangurla. Ngulangkaju karnalu Kirijini-patu jintajinta-jarrinjarla turnu-jarri jaajikingarni. Nyanungu nyampu Kayiju yungu-nyarra wangkami ngulaju-ka ngurrju-juku nyinami.

Manu Rajita manu Kuwaja yungulu-nyarra wangkami ngulaju kapala ngurrju-juku nyina. Nyampuju Rajita, ngulaju-ka nyina talakungarduyu kuja kajana kanjuluku tala mardarni. Kuwaja ngulaju wungu-warnu ngaju-nyangu.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Ruumu-wardingkiki

²⁵⁻²⁷ Kaatukurliparla pulka-pinyi ngaliparluju! Tarnnga-juku-ka nyinami. Nyanungu-mipanya kanganpa nyinami Warlalja-Wiriji! Ngulangkuju-ka nyanungurlu-juku milya-pinyi nyiyarningkijarraju ngulaju yapa-piya-wangurlu! Yimi-kirli Ngurrju-kurluju Jijaji Kiraji-kirliji kujarna-nyarra yangka ngajulurluku pinarri-manu, ngula-kurlurluju Kaaturlu kapu-nyarra pirrjirdi-mani tarrnga-juku. Nyampuju jarulpangalpa nyurru-wiyiji nyanungurlu-juku Kaaturlu jurnta mardarnu purda-nyanja-kujakuju. Ngula-jangkarluju, jarukungarduyuku-jana wangkaja yungulu wita-kari wita-kari jaruju pipangkaju pantirninarla yirrarni. Nyampunu yungulu yapa-kari yapa-karirliji purda-nyanyi ngurujarraranyparlarlu yapangkuju manu yungulurla walalku nyinami Kaatukuju. Jalangu kuja karliparla nyinami Jijajiki, ngulangkujurliparla pulka-pinyi tarrngangku-juku Kaatukulkku! Ngula-juku ngurrju!

1 Corinthians Pipa 1 Karinji-wardingki-patuku **Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninarla yilyajarra Kirijini-patuku wiringkaku kirringkaku Karinjirlaku nyurru-wiyi**

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Yimi nyampu yirrarnu Kurdungurlu Wiringki Puurlurlu kujalpa nya-nungu nyinaja jinta-karirla kirringka yirdingkaju Yipijarla. Nyanungurlu-jana pipa pantirninarla yirrarnu Kirijini-patuku yapaku kujalpalu nyinaja kirri-karirla yirdingka Karinjirla, ngulakunya-jana pantirninarla yirrarnu pipaju. Karinjilpa kirri wiri karrija ngurungkaju yirdingka Kiirijirla. Karinjirla ngulangkalpalu nyinaja panu-nyayirni Juwu-wangu-patu yapaju. Kulalpalu puraja ngulangkuju Kaatu-kurlangu kuruwarri, manu kulalpalu milya-pungu Jijaji.

Puurluju yanurra yali-kirraju nyanunguju mijiniri, ngulangkujulpa-jana yimi-ngarrurnu Jijaji. Ngula-jangkaju, ngalya-karijili Kirijini-jarrijalku purda-nyanjarla. Ngula-jangkaju, Puurluju yarda yanu panu-kari-kirralku kirri-kari kirri-kari-kirralku, ngulalpa-jana warru yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Kujalpa Puurlu nyinaja yalirla kirri-karirla Yipijarla, yangka-paturlu Kirijini-paturlu Karinji-wardingki-paturlu pipalurla pantirninarla yilyajarra nyarrpa yungulu nyina. Nyampurraju Kirijini-jalalpalu nyinaja, manulpalu mardarnu Kaatu-kurlangu Pirlirrpia. Ngulajulpalu majungka-jarrija-juku. Manulpalu-nyanu ngulaju warrarda-juku jarnkjurnku nginji-wangkaja. Manulpalu-nyanu kuwurtu-kurra warrarda kangu. Ngalya-kariji yapa ngulajulpalu kalyku warru ngunaja karnta-kari karnta-kari-kirli warrura-kurlu. Manulpalu-nyanu ngalya-karirrili ngur-rungku nganta pulka-pungu yartarnarrikiji kuja-jana Pirlirrpia Kaatu-kurlangurlu yungu.

Nyampurra kujalpalu majungka-jarrija warntarla, ngula-jangkakunyajana pipaju pantirninarla yilyajarra Puurlurluju. Ngulaju-jana wangkaja yungulu nyina ngarrirninja-wangu manu kulu-wangu. Wangkaja-jana nyampurla pipangka yungulu nyina jintangka-juku manu yungulu-nyanu yulkami. Manu-jana wangkaja yungulu-nyanu wurdujarra-maninjarla piirrjidi-mani Pirlirrpia-kurlurlu Kaatu-kurlangu-kurlurlu, manu yungulu nyina rarralypa manu wardinyi lani-wangu palinja-kujakuju

¹ Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrkijarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Nyampu karnarla jirrnganja nyinami jinta-kariki watiki yirdiki Jajiniki Kirijini-kariyinylanuku. ² Nyampunya karna-nyarra yilyamirra jaru nyurrurlaku ngula kankulu yangka turnu-jarrimi Kaatu-kurlangu-patu ngurrangka Karinjirlaju. Kaatuju-nyarra wangkaja yungunkulurla jirrnganja nyina Jijaji Kirajiki. Ngulaju kankulu nyina yangka Kirijini-patu-kari-piya ngula kalu nyinanja-yani ngurujarraranypa, manu kuja kalurla turnu-jarrimi yirdingka Jijaji Kirajirla. Jijaji Kirajiki kangalpa nyina Warlalja-Wiri ngalipaku nyampuku panu-jarlungu ngurujarraranypaku.

³ Ngaju karna-nyarrarla wangkami ngalipakupalangku Wapirra Kaatuku manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki kujanya, "Payirni karnangkupala yungunpa-jana yimiri nyina Karinji-wardingkipatuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralypa ngurrju-nyayirni tarnnga-juku."

Puurlurlurlajinta pulka-pungu Kaatukuju Karinji-wardingki-patukuju

⁴ Kujalpa-nyarra Kaatuju yimiri nyinaja nyururlaku, yilyajarni Jijaji Kiraji yungu-nyarra maninjarla jinta-manu nyanungu-nyangu-kurra. Ngulakuju karnarlajinta pulka-pinyi Kaatuku tarngangku. ⁵ Jijaji-kirlangu yapa, ngula-nyarra Kaaturluju pirrjirdi-manu-nyayirni, ngulaju kankulu-jana jungangku jaru yimi-ngarrirni yapa-patu-karikiji, manu kankulu nyiyarningkijarra milya-pinyi nyanungu-nyangu. Ngulakuju karnarlajinta pulka-pinyi. ⁶ Yali jaru Jijaji Kiraji-kirli, kanunjumanyumpa yukaja kurturdurru-kurra nyururla-nyangu-kurra. ⁷ Kujarlanya kankulu pirrjirdi nyinami yartarnarri-kirli Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu-kurru. Manu kankulurla pardarni Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki kaji kulpari yanirni nguru nyampu-kurra.

⁸ Kaaturlu kapu-nyarra muurlparlu mardarni kajikankulurla marda yangka journta karlirr-yani. Kapu-nyarra mardarni tarngangku kaji Jijaji yanirni pina yungu-nyarra mimii-nyanyi ngurrju-mipa. ⁹ Kaatuju-nyarra wangkaja yungunkulurla jintawarlayi jirranganja nyina nyanungu-nyangu kaja-nyanuku Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. Ngulakuju karnarlajinta pulka-pinyi.

Ngalipa Kirijini-patu, jintangka-jukurlipa nyina wiljiwilji-maninja-wangu

¹⁰ Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirli yimi-ngarrurnuju nyampu yimi yungurnarla marlaja wangka nyanungu-nyangu jaru: Ngajukupurdangkapatu Kirijini-patu, ngungkurr-nyinakalu-nyanu kulu-wangu! Turnu-jarriyalu jintangka-juku Kaatuku wangkanjaku! Jintawarlayirlili manngu-nyangka Kaatuju! ¹¹ Jaru witarna purda-nyangu nyururla-kurru. Karnta-kurlangu jinta-kurlangu yirdi-kirlanguju Kuluwi-kirlangu yanurnulu yimi maju-kurru, ngulajujulu yimi-ngarrurnu kujalpankulu-nyanu nganta nyururlarlu Kirijini-paturlu wiljiwilji-manu jaajirlarlu. Ngajukupurdangkapuru Kirijini-patu, kujaju maju. ¹² Nyururlarlulpankulu-nyanu nganta wiljiwilji-manu kujalpankulu kuja wangkaja, "Kari-nganta Nganimpaju Puurlu-kurlangu!" Panu-karijinkili wangkaja, "Nganimpaju Yapuli-kirlangu!" "Nganimpaju karnalu nyina Piita-kurlangu!" "Nganimpaju karnalu nyina Jijaji Kiraji-kirlangu!" ¹³ Kuja ngula kankulu wangkami, ngulaju kujarlaju kankulu-nyanu Jijaji Kiraji-kirlangu karlirr-nyarrirni. Kujaju maju! Kularna-nyarra ngajuju kunka-pardiya watiya warntawarntarla nyururlaku, lawa. Kula nganangku-nyarra julyurr-yirrarnu ngapangkaju ngajulurla yirdingkaju. Kularna ngajuju wirijarlu nyururlakaju. Jijaji Kiraji kangalpa Warlalja-Wiri nyina kujarlipa papitaji-jarrija nyanungu-miparla yirdingkaju. ¹⁴⁻¹⁵ Yangka kujarna-nyarra jirranganja nyinaja-wiyi, kularna-nyarra panu-jarlu papitaji-manu, lawa. Ngarirna-palangku jirrama-mipa Kiripiija manu Kayiju julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu. Kajirna-nyarra ngajulurlu nyururla julyurr-yirrakarla panu-jarlu, ngulaju kapunkulu wangkayarla kuja, "Kari-nganta Puurlurlu-ngaampa julyurr-yirrarnu, ngulaju karnalu nyinami nyanungu-nyangu." Kujaju lawa, jinta-kurlangu karlipa nyinami Jijaji Kiraji-kirlangu! Kujarlaju karna-nyarra wardinyi nyina. ¹⁶ (Wurra, wurra! Yangkajurna-jana Jipinaja manu nyanungu-mayamayarlangu

julyurr-yirrarnu. Mardarna-jana marnkurrpa-karirlangu yapa julyurr-yirrarnu, marda lawa. Karija ngayi!) ¹⁷ Jijaji Kirajirli ngulaju yilyaja kirri-kari-kirra warru yimi-ngarrirninja, kula ngapangkaku julyurr-yirrarninja, lawa. Ngayiji yilyaja yungurna-jana yapaku yimi-ngarrirni nyanungu-nyangu pinangkalpa-piya-wangurlu. Kajilparna-jana yimi-ngarrikarla pinangkalpa-piyarlu, kulalpalu yimi nginyinginyi-kirra-mantarla. Nyampu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngula watiya warntawarntarla palija, ngulaju kulalpa pirrjirdi karriyirla kajilparna-jana jaru wangkayarla pinangkalpa-piyaju.

Jijaji Kirajirli Pinangkalparlu kangalpa milki-yirrarni yartarnarriji Kaatu-kurlanguju

¹⁸ Panu-kari yapa, ngula kalu karlirr-yani Kaatu-kujaku milya-pinja-wangu, ngula kalu jiliwirri-mani nyampu yimi Jijaji-kirli ngula palija watiya warntawarntarla. Kula kalurla ngungkurr-nyina. Kala ngalipaju ngula kangalpa muurlpalru mardarni Kaaturluju, ngulaju karlipa wangka ngurrju, “Nyampu jaru Jijaji-kirli, ngula-ngalpa palija watiya warntawarntarla, milki-yirrarni kangalpa Kaatu-kurlangu yartarnarri.” ¹⁹ Nyampunya kangalpa Kaatuju wangka Payipulurlaju:

“Kapurna-jana muku ngurrpa-pajirni yapa-patu ngula kalu-nyanu ngar-rirni pinangkalpa nganta. Kapurna-jana kurntaku ngurrju-mani.”*

²⁰ Nyampurla walyangka, ngana-puka ngula-ka pinangkalpa nganta nyina manu yartarnarri wiri-kirli nganta manu jaru wiri-kirli nganta ngula-ka warrarda wangka, nyampu-patu ngula kalu nyina pinangkalpa nganta, ngulaju Kaaturlu kajana ngarrirni warungka. Kulalpalu nyarrparlu wiljiwilji-mantarla, lawa! ²¹ Nyarrparlulkulu milya-pinyi Kaatu pinangkalparluu nganta? Lawa! Kulalpalu nyarrparlu milya-pungkarla. Yapa kuja kalu nyina pinangkalpa nganta, Kaatuju-ka pina-nyayirni nyinami parrparda-juku nyanungu-piya-wangu. Ngulaju kajana warla-pajirni milya-pinja-kujaku. Ngalya-kari kalu wangka ngungkurr-nyinanja-wangu, “Kari-nganta lawa nyampuju jiliwirri Jijaji Kiraji-kirli!” Kuja-kula kalu wangka. Ngulaju ngula-juku, pangkalalu wangkamirra! Kala nganimpalru Kurdungurlu Wiriwirli, ngayi karnalu-jana kutu yimi-ngarrirni nyampuju Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Nyampukurlurlunya Yimi Ngurrju-kurlurlu, Kaaturlu kangalpa muurlpalru mardarni.

²² Juwu-paturlu warrarda kajulu payirni yartarnarriki Kaatu-kurlangku yungulparna-jana nganta milki-yirrakarla ngangkayi-kirli-piyarlu rdirrinyparlu. Ngula-jangkanya nganta kajikalurla ngungkurr-nyinamilki Jijaji Kirajikiji, kala lawa. Kajilparna-jana milki-yirrakarla, kulalpalurla ngungkurr-nyinakarla, lawa-juku. Manu yapa-karirli Juwu-wangu-paturlu, warrarda kajulu payirni kuruwarriki panu-kariki ngula yungulu purami nganta. ²³ Ngayi karnalu-jana jaru yimi-ngarrirni kutu Jijaji Kiraji-kirli ngula palija watiyarla warntawarntarla. Juwu-paturluju ngulaju kalu-nyanu warla-pajirni ngungkurr-nyinanja-wangurlu. Juwu-wangu-patu kalu wangka, “Jaru nyampuju nganta jiliwirri!” ²⁴ Kala ngalipakuju, Kaatu-ngalpa wangkaja Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku, ngulaju karliparla ngungkurr-nyina Jijaji Kirajiki. Ngulangkunya kangalpa milki-yirrarni Kaatuju pirrjirdi manu pinangkalpa-nyayirni.

²⁵ Ngalya-kari kalu wangka Kaatuju nganta ngurrpa-nyayirni. Kujaju lawa! Nyanunguju-ka nyina pinangkalpa-nyayirni wiri-nyayirni yapa-piya-wangu ngalipa-piya-wangu. Ngalya-kari kalu wangka Kaatuju nganta

* ^{1:19} Nyangka Isaiah 29.14

rampaku. Kujaju lawa! Nyanunguju-ka nyinami pirrjirdi-nyayirni wiri-nyayirni yapa-piya-wangu ngalipa-piya-wangu.

Ngaliparla Kirijini-paturlu, yampimirlipa-nyanu pulka-pinja-wangurlu

²⁶ Ngajukupdangka-purnu Kirijini-patu, manngu-nyangkalu kujalpankulu yangka kamparru nyinaja Kirijini-wangu-wiyi. Kula-nyarra nganangku pinangkalpa-pajurnu. Kula-nyarra nganangku wiri-pajurnu. Ngulajulpankulu nyinaja waparlku, ngulaju kulkurrukulkurru-mipa. ²⁷ Yapa ngalya-karirilpalu-nyarra ngarrurnu warungka manu jiliwirri manu rampaku. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu-nyarra yajarnu nyururla yangka ngurrra-mipa yungu-jana yangka nyampu pinangkalpa kurntaku ngurrju-mani. Kaaturlu-nyarra yajarnu nyururla yangka rampaku-wati yungu-jana yangka nyampu wiriwiri kurntaku ngurrju-mani. ²⁸ Yapangkulpalu-nyarra ngarrurnu nyurrurlaju ngawu-nyayirni manu marlajarra. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu-nyarra ngari kutu-manu nyurrurlaju nyanungukulku kujarluju yungu-jana kurntaku ngurrju-mani yangka-patu kujalpalu-nyanu ngarrurnu wiri-jarlu nganta. ²⁹ Kaaturlu kajana nyanyi wiri-pajirrnina-kurra, ngulaju yungulpalu nyinayarla ngurru pulka-pinja-wangu! ³⁰ Kala nyurrurla kankulurla jirrunga nyinami Jijaji Kirajiki kuja-nyarra Kaaturlu yiringi-manu nyanungku. Kaaturlu yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipa-kurra yungurlipa milya-pinyi pinangkalpa-nyayirni Kaatuju. Nyanungurlu kanganpa jungarni-mani jungarnikiji yaninjaku. Nyanungurlu kanganpa yirrarni Kaatu-kurlangu jungu-nyinanjaku yapa nyanunu-nyangu. Manu kanganpa rarralypa-mani maju-kujaku jungarni-yaninjaku. ³¹ Purda-nyangkalu yimi nyampu Payipulu-jangka! “Ngurrjulu nyinaya, kajikankulu-nyanu marda pulka-pinyi nyurrurlarlu! Jintakulurlajinta pulka-pungka Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriku!”*

2

Puurlurlu kala-jana Jijaji Kiraji-kirli-mipa yirri-puraja kuja watiya warntawarntarla palija

¹ Ngajukupdangka-purnu Kirijini-patu, kamparrurlulparna-nyarra yimi-ngarrurnu yangka jaru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlu. Kulalparna-nyarra wangkaja jaru pinangkalpa-piya ngula kalu wangka wiriwiri. ² Ngajulu ngularna yanurra nyurrurla-kurra, wangkajarnaju kanunukari, “Nyarrparlulkurna-jana yirri-pura jaru-nyayirni-wangu Kaatu-kurluju? Jijaji Kiraji ngula palija watiya warntawarntarla, ngulakurlu-mipanya kapurna-jana yaninjarla yimi-ngarrirni.” ³ Ngajulu ngularna yanurra nyurrurla-kurra kamparru-wiyi, ngarrurda-jarrijarna, mirrmirr-karrijalparna, lani-jarrijalparna. ⁴ Yangka kujalparna-nyarra kamparru-wiyi wangkaja manu yirri-puraja Jijaji Kiraji-kirli, kulalparna-nyarra yimirr-yungu jarungku pinangkalpa-piyarlu. Ngayilparnarla marlaja yirri-puraja jaru yartarnarriki Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguku. Ngulankujulu purda-nyangu ngajulu wangkanja-kurra, ngulajunkulu pirrjirdi-nyayirni yartarnarri-kirli milya-pungu jaru Kaatu-kurlangu. ⁵ Kajirna-nyarra yirri-purayarla pinangkalpa-piyarlu, ngulaju kulankulurla ngungkurr-nyinayarla Kaatu-kurlanguku yartarnarriki. Ngulamipakuurla ngungkurr-nyinaka!

Yapangku kuja-ka mardarni Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu, ngulaju-ka junga-nyayirni pinarri-jarri maya-kari maya-kari Kaatu-kurlanguju

* **1:31** Nyanga Jeremiah 9:24

⁶ Nganimparlu yangka Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli, ngulaju karnalu-jana pinarri-mani Kaatu-kurlangu jaru-nyayirni-wangu yangka Kirijini-patuku ngula kalu Jijaji-piya nyina pina-nyayirni. Nyampu jaru Kaatu-kurlangu, kula nyampu-wardingki ngula kalu jalangurlu pinangkalpa-paturlu mardarni. Kula nyampu jaru wiriwiri-kirlangu kuja kalu-jana wiri nyina jalanguju yapa panuku. Jalanguju rampaku-jarrinja-yanilki kalu wiriwiriji. ⁷ Nganimparluju, yimi-ngarrirni karnalu-jana tarnngangku-juku Kirijini-patuku jaru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, jaru ngulalpa-nyanu Kaaturluju wuruly-mardarnu Jijaji Kiraji-wangurlawiwi palka-jarrinja-wangurlawiwi. Kamparru-wiyi, Kaatu-nyanu wangkaja nyanunu kanunju-kari nyampu-kurlu jaru-nyayirni-wangu-kurlu, "Nyampu karna-jana yinyi jaru-nyayirni-wangu Jijaji Kiraji-kirli ngulaju yungujulu jirranga nyina ngajuku tarnnga-juku." ⁸ Yali-patu ngulalpalu Juwu-patu nyinaja wiriwiri, kulalpalu milya-pungu jaru-nyayirni-wangu nyampu Jijaji Kiraji-kirli Warlalja-Wiri-kirli yangka kuja-ka yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyinami. Kajili milya-pungkarla, kulalu watiya warntawarntarla yirrakarla. ⁹ Nganimparlu Kurdungurlurlu Wiriwirirli ngulaju karnalu milya-pinyi nyampu jaru-nyayirni-wangu Jijaji Kiraji-kirli kuja-nganpa Kaaturlu milki-yirrarnu. Nyampu ngula-ka wangka Payipulurla:

"Nganangku kula nyangu nyampu jaru-nyayirni-wangu mil pangku. Manu nganangku kula purda-nyangu langangku. Manu nganangku kula mardarnu nginyinginyirla, lawa. Kala yapa yangka kuja kalurla yulka nyanungku Kaatuku, ngula-mipakunya-jana jungarni-manu kamparrurlu-wiyi jaru-nyayirni-wangu Jijaji Kiraji-kirli."*

¹⁰ Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlu-ka milya-pinyi nyiyarningkijarra. Nyi-yarlangu ngula-ka Kaaturlu milya-pinyi, ngulaju Pirlirrpaa-miparlu-ka milya-pinyi yaliji. ¹¹ Nyampurla walyangkarlu, yapa-miparlu kanyanu milya-pinyi kanunju-karirli nyarrpa kaji mangu-nyanyi. Ngulapiyarluru-yijala Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu-miparlu-ka milya-pinyi Kaatuju. ¹² Kula-ngalpa yungu pirlirrpaa nyampu-wardingki walya-wardingki, lawa. Nyanungurlu-ngalpa yungu nyanungu-nyangu warlalja Pirlirrpaa. Ngulakurlurru karlipa milya-pinyi nyiyarningkijarra ngula kanganpa yinyi yimirirli Kaaturluju ngalipaku Kirijini-patuku yapaku. ¹³ Nganimparlu Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli kula karnalu-jana pinarri-mani yapa yangka yimingki nyampu-wardingkirli nguru-wardingkirli kuja kalu-jana yangka yapa nyampu-wardingkirli pinarri-mani. Nganimparlu karnalu-jana yimingki yangka Jijaji Kiraji-kirli pinarri-mani kuja-nganpa yangka Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlu pinarri-manu. Nyampu jaru-nyayirni-wangu karnalu-jana yimi-ngrarrirni panuku yapaku yangka ngula kalu mardarni Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu.

¹⁴ Yapangku Kirijini-wangurlu, kula kalu Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu mardarni. Ngulangkuju kulalpalu mantarla Kaatu-kurlanguju Pirlirrpaju, yangkaju kuja kanganpa kurru-pinyi Kirijini-patuu-mipaku. Yapa kuja kalu walku nyina Kaatu-kurlanguju Pirlirrpakuju, ngulangkuju marlajarlarluju kula kalu milya-pinyi yartarnarri-kari yartarnarri-kariji yangka kuja kanganpa ngalipa-mipaku yinyi Kaaturluju yartarnarriji. Ngulaju kalu jiliwirri-mani yartarnarriji. Ngaliparlu-puka yangka Kirijini-paturlu karlipa milya-pinyi Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu-kurlurruju. ¹⁵ Ngaliparlu ngulaliparlu Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu mardarni, ngulaju karlipa miimi-nyanjarla milya-pinyi nyiyarningkijarra maju marda, marda ngurrju. Kala yapa kuja kalu walku nyina Pirlirrpakuju marlajarra, kulalpalu-ngalpa

* 2:9 Nyangka Isaiah 64:4

miimii-nyanjarla milya-pungkarla Kirijini-patu ngurrju marda, marda maju. ¹⁶ Kujanya-ka wangkami Payipulurlaju:

"Nyiyarlangu ngula-ka Kaaturlu manngu-nyanyi kanunju-karirli, kuja-piyarlu kulalpa nganangku yapangkuju manngu-nyanjarla milya-pungkarla. Kulalpa nganangku pinarri-mantarla Kaatuju nyiyarlangukuju!"*

Ngulaju ngula-juku. Ngaliparlu ngula karlipa mardarni Pirlirrpaka Kaatulkurlangu, ngulangkuju karlipa milya-pinyi Kaatuju Jijaji Kiraji-piyarlu.

3

Panu-juku karliparla warrki-jarrimi Kaatuku

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangka ngulalparna nyinaja kamparru-wiyi nyurrurla-nyangurla, yangka kujalparna-nyarra Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu Jijaji Kiraji-kirli, pinarri-manulparna-nyarra puta nyiyarningkijarra. Nyurrurlajulpankulu nyinaja ngalya-kari-piya ngula kalu walku nyina Pirlirrpakuju Kaatu-kurlangukuju. Yangkalparna-nyarra wangkaja nyurrurlaku kurdukurdu-piyaku. Ngulalparna-nyarra kuja wangkaja, kulalpankulu yangka langa-kurra-manu yangka Jijaji Kiraji-kirli. ² Nyurrurlalpankulu nyinaja witawita kurdukurdu-piya, ngula kalu yangka lampurnu-mipa ngarni, manu kulalpalu nganjarla mangarrir-langu pirrijirdi. Ngati-nyanurlu kulalparla yungkarla mangarri pirrijirdi kurduku witaku yangka wiri-maninjaku yika marda kartirdi-wangu nyina mangarriki pirrijirdikiji ngarninjaku. Ngula-piya, kulalparna-nyarra jaru pirrijirdiji yimi-ngarrikarla Jijaji Kiraji-kirli yangka pirrijirdi-maninjakuju. Kala rampaku-juku kankulu nyina kurdukurdu wita-piya. Lawa-juku kankulu nyina, kulalpankulu nyampu jaru langa-kurra-mantarla. ³ Nyurrurla kankulu nyina yapa-patu-kari-piya yangka-piya Pirlirrpaka Kaatu-kurlangu kula kalu mardarni, ngula-piya. Ngurru-nyanyi kankulu-nyanu, manu kankulu-nyanu warrarda wilji-mani. Yapa yangka ngula kalurla jurnta nyinami Kaatuku Pirlirrpaka-wangu, ngula-piyanu kankulu nyinami. ⁴ Ngalya-kari kankulu wangka, "Kari-nganta nganimpaju Puurlu-kurlangu." Ngalya-kari kankulu wangka, "Kari-nganta nganimpaju Yapuli-kirlangu." Ngula kankulu kuja wangkami, ngulaju yali-patu-kari-piyanu kankulu nyina manu wangka kuja kalu yangka walku nyina Pirlirrpakuju Kaatu-kurlangukuju.

⁵ Purda-nyangkajulu nyurrurlarluju! Kula karna-nyarra ngajulu nyinami wiri-jarlu nyurrurlaku Kirijini-patuku. Kula kanyarra Yapurlir-langu nyanungu nyina wiriji. Kaatu-mipa kanyarra jinta nyinami Warlalja-Wiriji. Kaatu-jarrangku wangkaja ngajarra-mipaku yungurlujarrarla marlaja wangka. Yangka ngulalparnalu-nyarra yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngulakujunkulurla ngungkurr-nyinaja Kaatukuju. ⁶ Nyurrurla Kirijini-patu kankulu nyina watiya-piya kuja-ka pardinja-yani Kaatu-kurlangu. Ngajurna nyampu watiya yirrarnu. Yapulirli ngapangkulku yarlurnu. Kaaturlulku pardinjaku ngurrju-manu. ⁷ Yapuliki manu ngajuku, kula-jarrangku ngajarraku yalumpuju watiya. Manu yapa nyurrurla kulankulu ngajarra-nyangu. Kaatu-kurlangu jinta-kurlangu kankulu nyina. Nyanungurlu jintangku kanyarra wiri-mani manu pirrijirdi-mani yangka yali watiya-piya. ⁸ Nganangku ngula-ka watiya yirrarni Kaatu-kurlangu, manu ngula-ka yarlirni ngapangku jinta-karirli, ngulaju kapalarla jirrama-juku warrki-jarrimi Kaatuku. Kaaturlu

* **2:16** Nyangka Isaiah 40.13

kapu-palangu yinyi ngaka warntarri-nyayirni-wangu kuja kapalarla nya-nunguku warrki-jarri. ⁹ Nganimpa karnalurla Kurdungurlu-patu Wiriwiriji marlaja warrki-jarri Kaatuku nyurrurlaku pirrjirdi-maninjaku. Nyurrurlaju ngulaju yangka kaatini-piya ngula-ka Kaatuju warrki-jarri nyurrurlarla.

Kaaturlu kapu-jana marlaja nyanyi yapa-patu-kurlangu yangkaju warrki

Nyurrurla Kirijini-patu kankulu nyinami yangka yuwarli-piyarlangu ngula-ka Kaaturlu ngantirni. ¹⁰ Kaaturluju yungu Pirlirrpä nyanungu-nyangu yimirirli yungurnarla nyanunguku warrki-jarri. Kuja karna warru yani yimi-ngarrirrinjaku yapaku Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngaju karna nyina yuwarli-ngaantirrinjakungarduyu yangka ngula-ka yuwarlirlangu ngantirni, ngula-piya. Yuwarli ngantirrinjakungarnti ngulaju karlipa yirrarni pirli rdarrkanpa-wiyi* kanunjuju. Yangka ngularna-nyarra kamparrurlu yimi-ngarrurnu, ngulajurna-nyarra kuja wangkaja, "Jijaji Kiraji ngulaju-ngalpa pirli rdarrkanpa-piya ngalipakuju." Jintakari ngula-ka yanirni, ngulangkuju kajika-nyarra yarda yimi-ngarrirni Jijaji Kiraji-kirli. Nyanunguju yali-piya-yijala yangka ngula-ka ngantirni pirli rdarrkanparla jintangka-juku. Nganangku ngula kanyarra yangka jaru yimi-ngarrirni Jijaji Kiraji-kirli, ngulaju-nyarra yirriyirrirlí yimi-ngarrirni jaru jurruku-juku yangka-juku ngularna-nyarra ngajulurru yimi-ngarrurnu. ¹¹ Yapa nganangku kulalpa-nyarra yirrakarla rdarrkanparla jinta-kari nyurrurlaku Kirijini-patuku. Kajilpa-nyarra yapa yirripurayarla yimi Jijaji Kiraji-kirli warntarlarlu, ngulaju yangka-piya ngulaku rdarrkanpa jinta-kari puta yirrarni yuwarliku. Ngulaju karlipa mardarni jinta-juku rdarrkanpaju Kaatu-kurlanguku yapaku, ngulaju Jijaji Kiraji jukarurru-katu manu yijardu. ¹² Nganangku ngula kanyarra yangka yapa nyurrurla pinarri-mani jungarnirli Jijaji Kiraji-kirli, ngulaju-ka nyina yangka ngula-ka yuwarli ngantirni rdarrkanparla jintangka. Kajika marda ngantirni kawurlu-kurlurlu, pirli yaltiri-kirirliri,† manu pirli-kari-kirirliri ngurrju-kurlurlu kuja kalu mirilmiril-karri. Kulalpalu nyampurra jankayarla. Watiya-kurlurlu manu marna-kurlurlu kajilpa ngantikarla, ngulaju kajika-jana muku jankami. ¹³ Ngakaju Kaaturlu kapu-ngalpa marlaja nyanyi warrkiji ngurrju mardawu, ngawu marda nyampurlaju yuwarlirla. Kaji Jijaji Kiraji ngaka pinarni yani, ngulaju kapu-ngalpa marlaja nyanyi warrki nyampurlaju yuwarlirla. Kapu waalparirni warlu-kurlurlu kaji jankami-japa, kaji ngurru-japa karri jankanja-wangu. ¹⁴ Kajilparliparla yuwarli ngantikarla Kaatuku ngurrju-mipa-kurlurlu rdarrkanparla Jijaji Kirajirla, ngulaju kulalpa yuwarliji jankayarla. Kaaturlu kapu-ngalpa mardarni muurlparlu warlu-kujakuju, manu kapu-ngalpa warntarri-nyayirni-wangu yinyi nguru-nyayirni-wangurla nyanganu-nyangurla. ¹⁵ Kajilparla nganangku-puka yapangku ngantikarla yuwarli rampaku-kurlurlu manu pilykirrpä-kurlurlu nyampurla rdarrkanparla Jijaji Kirajirla, ngulaju kajika muku jankami yuwarliji, manu kajika yalirli yapangku muku wajawaja-mani nyiarningkijarra. Ngulakujakuju Kaaturlu kapu mardarni-juku muurlparlu warlu-kujaku.

Kirijini-patu ngalipa yapa, Kaatu-kurlangu karlipa nyinami maralypa mukunypa

* **3:10** foundation   † **3:12** silver

16 Nyurrurla Kirijini-patu kankulu nyina yuwarli maralypi-piya mukun-ypa Kaatu-kurlangu. Pirlirrpaa nyanungu-nyangu, kaninjarni-ka nyur-rurlarla nyina tarnnga-juku. **17** Kajilpa-nyarra nganangku-puka karlirr-kangkarla nyurrurlaju, maralypi kuja kankulu nyina Kaatu-kurlangu, ngulaju kajika pinyi Kaaturluju mukunyparluju.

18-20 Nyurrurla Kirijini-patu, purda-nyangkajulu warungka-wangurlu! Panu-karirli yapangku kankulu-nyanu pinangkalpa-nyayirnirli nganta ngarrirni. Kujaju lawa, yijardu-wangu! Yapa ngula kalu nyinami pinangkalpa nganta nyampurla ngurungka, Kaaturlu ngulaju kajana ngarrirni pinangkalpa-wangu, ngurrpa. Payipulurla-ka nyampu wangka: "Kaaturlu kajana wurrumardarni yangkaku pinangkalpakuju nganta."* Manu Payipulurla ngula-ka wangka Kaatu-kurlu Warlalja-Wiri-kirli: "Nganangku ngula-ka manngu-nyanyi nyiyarningkijarra pinangkalparlu nganta, Kaatuju-ka wangka ngulaju lawa, kapuru nyina karla."* Kujarlaju ngurrpa-piyalu nyinaya yungunkulu ngula-jangkarlu milyapinyi nyiyarningkijarra Kaatu-kurlu.

21-23 Yampiyalu-nyanu kururruru-karrinja-wangurlu! Nyiyarningkijarra ngayi nyurrurlaku-jala yapaku. Nganimparlangu karnalu-nyarra nyina nyurrurlakuju Puurlu, Yapuli, manu Piita. Nyiyarningkijarra nyampurla ngurungka nyurrurlakuju. Nyiyarningkijarra wankaru manu ngulalu palija, ngulaju nyurrurlaku-yijala. Jalangu manu jukurra, nyiyarningkijarra ngulaju nyurrurlaku-yijala. Nyurrurla panu-jarlu ngulaju kankulurla nyina Jijaji Kirajikiji, manu nyanungu ngulaju karla nyina Kaatuku. Kujarlajulurlajinta nyanungu-mipaku pulka-pungka, yangka kuja-nyarra yungu nyiyarningkijarraju.

4

Puurlu manu panu-kari Kurdungurlu Wiriwiri, ngulajulpalurla muku warrki-jarrija Kaatuku

1 Kujarlyalpankulu-nganpa manngu-nyangkarla nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri, "Puurlu manu ngalya-kari Wiriwiri, ngulaju kalu nyina Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini-patu." Kujaju junga. Nyurru-wiyi, Kaaturlulpa-nyanu jaru-nyayirni-wangu wita-kari wita-kiriji wuruly-mardarnu yapa-kujaku purda-nyanja-kujakuju. Kala ngaka-pardu-kari, milki-yirrarnu-nganpa yungurnalu-jana yangka warru yimi-ngarrirni yapa-patuku. **2** Warrkinirli yangka yapangku ngulaju purda-nyanyi nyanungu-nyangu paaju nyarrpa kajirla wangkami. Ngaju ngula karna warrki-jarri, ngulaju karna yirriyirrirla purda-nyanyi kajiji nyarrpa Kaatu wangka. **3** Nyurrurlarluju kajilpankujuju marlaja nyangkarla warrki ngaju-nyangu, ngulaju ngula-juku. Kajikarna waparlku nyinajuku wajampa-wangu. Kulalparnaju nyarrparlukku ngajurlulu marlaja nyangkarla warrkiji. **4** Jungarni mardarna ngajuju warrkini? Karija ngayi! Jijaji Kirajirli nyanungu-miparlu kaju warrki marlaja nyanyi Warlalja-Wiringkiji ngurrju marda, marda maju. **5** Kujarlajulu ngajujuju yampiya miimii-nyanyi-wangurlu manu punku-pajirrinha-wangurlu! Kulalparlipa-nyanu jungangku milya-pungkarla ngurrju-japa, maju-japa. Kaji Jijaji Kiraji pinarni yani nguru nyampu-kurra, nyanungu-miparlu kapu-ngalpa marlaja miimii-nyanyi nyiyarningkijarraju ngula karlipa manngu-nyanyi nginyinginyirla. Ngula-jangka kapurla yimi-ngarrirni Kaatuku nyiyarningkijarra ngalipa-nyangu. Ngalya-kariki kapu-ngalparla

* **3:18-20** Nyangka Job 5.13

* **3:18-20** Nyangka Psalm 94.11

pulka-pinyi ngurrju ngulalparliparla warrki-jarrija jukarurru. Ngalyakariki kapu-ngalparla kapuru nyina maju ngulalparliparla warrki-jarrija warntarla.

⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngajulurlu Puurlu yangkalparna-nyarra wangkaja yimi Yapuli-kirli manu ngaju-kurlu yungunkulu jungarnirli kuruwarri pura Kaatu-kurlangu. Ngulawarnuju, yungunkulu-nyanu wiljiwilji-maninja-wangurlu yampimi Puurlu-kurlangurlu nganta Yapuli-kirlangurlu nganta, yungunkulu jintangkalku nyina. ⁷ Manu nyurrurla ngula kankulu-nyanu jamuru-karriwiri nganta ngalya-kari-piya-wangu, nganangku-nyarra wiriji yirrarnu? Lawa! Nyiya-puka ngula kankulu nyurrurlarlu mardarninja-yani Kaatukurlangu, Kaaturlu-nyarra yungu nyurrurlaku yimirirli. Kujarlaju, jamuru-ngarrirninja-wangulu nyinaka!

⁸ Nyurrurlarlu ngula kankulu milya-pinyi nganta nyiyarningkijarra Kaatu-kurlangu nganta! Nyurrurlarlu ngula kankulu manngu-nyanyi manu purda-nyanyi nganta ngula kankulu pirrjirdi-nyayirni nyina Kaatukurlangu-kurlu yapa wiriwiri nganta nganimpa-piya-wangu nganta. Kuja ju kula junga! Kajilpankulu yapa wiri-jarlu nyinakarla, ngulaju ngurrju. Kajikarnalu nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri nyina wiri-jarlu-yijala nyurrurla-piya. ⁹ Kujanya karna ngajulurlu Puurlurluju manngu-nyanyi. Nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri karnalurla yangka marlaja nyina Kaatuku pirijina-piya kuja kalu-nyanu piki-kanyi pakarninjakungarnirli. Yirrarni kalu-nganpa kulkurrurni marramarra panungka manu yapangka panungka yungulu-nganpa yangka maarr-pakarni manu yinkangarlarrimi. ¹⁰ Nganimpa Wiriwiri kalu-nganpa ngarrirni warungka Jijaji Kiraji-kurlangu. Nyurrurla kalu-nyarra ngarrirni langarrpa nganta Jijaji Kiraji-kurlangu. Yapa ngalya-karirlí kalu-nganpa nganimpa ngarrirni rampaku. Nyurrurla kalu-nyarra ngarrirni pirrjirdi nganta. Yapa ngalya-kari kalu-nganpa yurrukunju-jarri nganimpakuju. Nyurrurlaku kalu-nyarrarla pulka-pinyi nganta. ¹¹ Jalanguju nganimpaju Kurdungurlupatu Wiriwiri karnalu nyina yarnunjuku purraku parra-kari parra-kari. Jurnarrpa karnalu mardarni larralarra manu ngawungawu pilykirrpa, manu kalu-nganpa pakarni rdakangku. Ngula karnalu yangka warru wapa nguru-kari nguru-kari kulkurukulkurru. ¹² Warrki-jarri karnalu yangka mata-karda-nyayirni yungurnalu-nyanu mangarrirlangu ngayi-mani. Kuja kalu-nganpa yangka yapangku yurkulu-ngarrirni, ngulaju karnalu-jana ngurrju-kirli wangkamirra. Ngula kalu-nganpa yurrukunju-jarri, ngulaju karnalurla warrki-jarri-kirli Jijaji Kirajiki. ¹³ Yapa ngula kalu-nganpa nginji-wangka, ngulaju karnalu-jana ngurrju-kirli wangkamirra. Nyampuria ngurungka yapangkuju kalu-nganpa ngarrirni yungkiyi lawa nganta. Junga-jala nyampurla ngurungkaju kalu-nganpa ngarrirni ngawu yapunta yangka ngula karnalurla warrki-jarri Jijaji Kirajiki.

¹⁴ Kurdukurdu ngaju-nyangu, nyampurra karna-nyarra yirrarni nyurrurlaku kula kurntaku ngurrju-maninjaku wiyarrpaku. Ngayi karna-nyarra yimi yirrarni nyurrurlaku yungunkulu yangka jungarni nyinami.

¹⁵ Ngularna-nyarra yangka kamparrurlu yimi-ngarrurnu jaru nyampu Jijaji Kiraji-kirli, kujarlajunkujulu marlaja Kirijini-jarrija. Ngajurna kirda-nyanu-piya-jarrija nyurrurlakuju. Jalangurlangurlu ngula kalu-nyarra yangka yapa-patu-karirlí pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirli, kulalu-nyarra nyurrurlakupalangku kirda-nyanu-patu, lawa. ¹⁶ Kujarlajulu waalparrika ngajulu yungunkulu ngaju-piya jungarni nyinami! ¹⁷ Kujakunyarna yilyajarra Timiji yungu-nyarra yimi-ngarrirni ngajulu-kurlu nyarrpa ngula karna jungarni nyina Jijaji Kiraji-kurlangu, manu ngula karna-jana warru

yimi-ngarrirni yangka jaaji-kari jaaji-karirla. Nyanungurlangu-ka nyina warrkini ngurrju Jijaji Kiraji-kirlangu, manu kaju nyina kaja-nyanu-piya ngajukuju. Ngulakuju karnarla yulkami-nyayirni.

¹⁸ Ngalya-kari kankulu jarrwara-kari wangka, kulaalparna nganta ngajulu yantarlarra nyurrurla-nyangu-kurra ngurra-kurra Karinji-kirra. Kuja ngula kankulu manngu-nyanyi, ngulaju marda kankulu-nyanurla pulka-pinyi wiri-jarlurlu nganta. ¹⁹⁻²⁰ Ngalipaku yangka kuja kangalpa Warlalja-Wiri nyina Kaatuju, ngulaju kula karlipa-nyanurla pulka-pinyi wiriki nganta. Ngayi karliparla warrarda warrki-jarrimi yartarnarri-kirli Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu-kurlu. Kujarlaju, kajilpaju Jijaji Warlalja-Wiri wangkayarla yaninjarraku nguru nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju kajikarna yanirra. Ngajulu kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra yungurna-nyarra purda-nyanyi kajinkili-nyanurla pulka-pinyi. Kapurna-nyarra marlaja nyanyi warrkjii lawa marda, junga marda kankulu pirlirrdi nyinami yartarnarri-kirli Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu-kurlu. ²¹ Ngulaju ngula-juku! Ngungkurr-nyinami mayinkijili? Kapu ngayinkijili kapuru nyina? Jatu-pardimirra mayirna-nyarra kuturu wiri-kirli jungarni-maninjaku nyurrurlaku? Ngurrju mardarna-nyarra yanirra rarralypa pinari-maninjaku nyurrurlaku jaru-kurlu Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlu? Ngayi kutujulu wangkaya!

5

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku yungulu yilyamirra wati jinta warrura-panu jaaji-nga'irli

¹ Yapangku yimi-ngarrurnunjunurnuju yapa jinta-kari nganta-ka ngawu nyina Kirijini-paturla nyurrurlarla, warrura ngula-ka nyina ngati-nyanukuru. Kirda-nyanukulparla jurnta mardarnu nganta ngurrangkarlu. Ngulaju maju-nyayirni! Yapa ngula kalu Kirijini-wangu nyina, ngulaju kula kalu warrura nyina wati yali-piya. Nyanungu-paturlangurlu kajilpalu nyangkarla yalumpu wati warrura, ngulaju kajikalu ngawupajirni. ² Kala nyurrurla-paturlu, kula kankulu ngawu-pajirni, lawa. Ngari kankulu-nyanurla pulka-pinyi. Ngulaju yungulpankulu-nyanu kurntajarriyarlal yalumpu-jangka warrura-jangkaju. Yungulpankulu yilyalararra jaaji-nga'irli! ³⁻⁴ Ngajulu Puurlu kula karna nyurrurla-nyangurla nyinami kirringka Karinjirla. Nyampurlarlu ngurrangkarlu ngayi karna-nyarra rdumurdumu-karrinjarla manngu-nyanyi nyurrurla Kirijini-patu. Ngalipa-nyangurlu Warlalja-Wiringki Jijajirli, ngulangkuju nyurru-juku ngarrurnuju yalumpuku watiki warrura-panuku yungurna-nyarra jaru yirrarnirra pipangka nyurrurlaku. Kularna-nyarra wangkanjinirra, ngarjili purda-nyangka ngaju wangkanja-kurra nyampu-jangka pipa-jangka: Ngaka kajinkili turnu-jarri, ngulaju kapurna-nyarra langangku purdananyani nyampurlarlu ngurrangkarlu. ⁵ Turnu-jarrinjarlarlu yilyayarra jaaji-nga'irli yalumpu wati warrura yungurla palka nyanungu-nyanguju marlaja nyurnu-jarri Juju Ngawuku. Ngulaju ngula-juku. Yilyayarralu kutu! Ngaka kaji Jijaji yanirni pina nguru-kurra nyampu-kurra Warlalja-Wiri, pirlirrpaa nyanungu-nyanguju kajika marda nyanungurlu muurlparlu mardarni.

⁶ Ngula kankulu-nyanurla nyurrurlarlu warrarda pulka-pinyi ngurrjuku nganta, kujaju ngurrju-wangu! Yangka kankulu milya-pinyi ngula kalurla wita yirrarni pulawaku tarltu-maninja-kirlangu, ngula-jangka-ka tarltu-jarrimilki purranjakungarntiji. ⁷ Ngula-piya-yijala, yali yangka wati warrura, ngulaju-ka nyina ngawu-nyayirni ngula karliparla yirrarni

pulawaku. Kajilpa nyampu wati warrura nyurrurlarla nyinakarla tarninga, kajika-nyarra maju-manı, kajikankulu panulkı nyina warruraju. Ngula-kujakuju, yalijili yilyayarra jaaji-ngirlji yungunkulurla nyurrurlakiriji ngurrju manu jungarnı nyinamirra Kaatukuju. Ngula-ngalpa Jijaji Kiraji palija warntawarntarla, ngulaju-ngalpa ngalipaku kunka-pardija. Nyanungu Jijaji-ka nyinami kunka-pardinja-warnu ngalipaku yangka jiyipi-piya kuja kalu-jana Juwu-paturlu pinjarla purramı kuyu-nyayirni-wangu purlapakungarnti wiriki Pajapakungarnti, ngula-piya. Purlapakungarntirli kalu yangka tarltu-maninja-kurlangu parlu-pinjarla muku kijirni yuwarli-ngirlı nyanungurra-nyangu-ngurlı. Ngula-piya-yijalalu yilyayarra jaaji-ngirlji yalumpu wati warrura.⁸ Jalanguju, Juwu-paturlu kalu waalparrirni yangka Purlapa Wiri Pajapa yirriyirrirlı. Ngaliparlu Kirijinirli, jungarnirrilipa waalparrirni Jijaji Kiraji ngula-ngalpa kunka-pardinjarla palija ngalipaku. Ngulakujulparlipa nyinakarla jungarni-wiyi maju-wangu. Manu ngalipalparlipa wangkayarla junga-nyayirni tarningajuku. Kajilparlipa kuja wangkayarla junga-nyayirni, ngulaju kajikarlipa ngurrju nyina yangka miyi lalya-piya, mangarri yangka kuja kalu Juwu-paturlu ngarni purlapa-puru.*

⁹⁻¹¹ Ngaju-nyangurla yangka pipa-karirla, ngularna yirrarninjarla yilyajarra nyurru-wiyi nyurrrurla-kurra, yimi-ngarrurnurna-nyarra jurnta nyinanjaku wurnturu yapa-kujaku ngula kalu nyina kalykuru. Yali yangka ngularna-nyarra kamparru wangkajarra, ngayilparna-nyarra wangkaja yapaku yangka ngula kankulu-nyanu Kirijini nganta ngarrirni. Nyampurra Kirijini nganta ngula kalu nyina kalykuru marda, purlurlpa, manu juju-kari-kirli Kaatu-kurlangu-wangu-kurlu ngula kalu pinyi, manu pama ngula-ka warrarda ngarni, manu yurlku ngula kajana ngarrirni, manu purunjunju, kajilpalu nyinakarla kujarra-piya Kirijini nganta, ngulajulu-jana yampiya jirrngaŋja ngarninja-wangurlu. Kala kuja kalu nyina Kirijini-wangu warrura marda, purlurlpa, purunjunju, manu juju-kari-kirli Kaatu-kurlangu-wangu-kurlu, ngulakujulparlipa kulpankulu-jana nyarrpaku jurnta nyinayarla wurnturuju. Ngarili-jana kutu jirrngaŋja nyinaya, kajikankulu-jana marda pina-kanyi Kaatu-kurra.¹²⁻¹³ Ngajulu karna wangka Purulu, kula karna-jana ngajulurlu miimii-nyanjarla ngawu-pajirni Kirijini-wangu-patu. Ngaka kapu-jana Kaaturlu miimii-nyanyi. Payipulurla-ka wangka kuja:

"Kajili yangka maju-kirli nyinajarra-yani Kaatu-kurlangu nganta, ngulajulu-jana yilyaya tarninga-juku!"*

Kujarlaju, jalangurlu nyurrurlarlu yapangku Kirijinirli, yungulpankulu-nyanu miimii-nyangkarla ngurrju-japa.

6

Kulalu-nyanu kuwurtu-kurra kangka

¹ Nyurrurlarlu Kirijini-paturlu yapangku ngula kankulu-nyanu wiljimanı jarnkujarnku, kuja-wangurlulu-nyanu yampiya kuwurtu-kurra kanja-wangurlu, yangka-kurraju kuja-ka Kirijini-wangu nyinamirni kuwurtukungarduyu wiri-jarlu. Yalumpujulpankulu-nyanu nyurrurlarlu miimii-nyanjarla jungarni-mantarla ngula kankulu yangka Kaatu-kurlangu nyina.²⁻³ Yangkarna-nyarra yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi ngakaju kapurlipa-jana Kirijini-paturlu miimii-nyanyi yapa Kirijini-wangu panu-juku nyampurla ngurungka. Manurna-nyarra pinarri-manu nyurrurla yapa kapurlipa-jana ngaliparlu miimii-nyanyi

* ^{5:8} Nyangka Exodus 12.8 * ^{5:12-13} Nyangka Deuteronomy 17.7, 19.19, 22.21, 24, 24.7

marramarrarlangu. Kujarlaju, winjarni kankulu-nyanu jungarnijungarni-mani jaajirla ngula kankulu-nyanu wilji-mani kurdukurdu-piyarlu?

⁴ Kuja kankulu-nyanu Kirijini-paturlu nyurrularlu warrarda wilji-mani, nyiyaku kankulu-nyanu warrarda kanyi kuwurtu-kurraju Kirijini-wangu-patu-kurra? Yalumpu wiriwiri kuwurtukungarduyu-patu, kula kalu-nyarra yalumpu nyina wiri Kirijini-patuku. ⁵ Nyampurra karna-nyarra yimi-ngarrirni yungurna-nyarra yangka nyurrularu kurntaku ngurrju-mani. Kula kankulu mardarni mayi jintarlangu pinangkalpa nyurrularu-nyangurla turnungka? Ngulakunya yungulpakulurla yantarla yungu-nyarra miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. ⁶ Ngari kankulu-jana yani payirninja juku wiriwiriki-puka yangka-patuku Kirijini-wangu-patuku, ngulangku nganta yungulpalu-nyarra miimii-nyanjarla jungarni-mantarla. Lawa kujaju!

⁷ Kuja kankulu-nyanu nyurrularlu Kirijini-paturlu kanyi yangka kuwurtu-kurra, ngulaju maju Kirijini-wangu-patu-piya. Kajilparla Kirijini yangka jinta jinta-kariki Kirijini-kariki nginji-wangkayarla, manu jaru wiri kajilpa-palangu ngunakarla, ngulajulpa-pala-nyanu yampiyarla kuwurtu-wangurlu. Kirijini-kariyi-nyanurlu kajilpangku purunjurlu nyiarlangu jurnta mantarla, pangkalangku jurnta mani. Yampiya kuwurtu-wangurlu! ⁸ Tarnngangku-juku kankulu-nyanu jarnku wilji-mani. Manu kankulu-nyanu purunjurlu jurnta mani warrarda Kirijini-kariyi-nyanurlangurlu. Kujaju maju!

⁹⁻¹⁰ Yapa maju ngula kalu nyina, kula-jana Kaaturlu rdakurl-kijirni nyanungu-nyangu-kurra ngula kanganpa nyina Warlalja-Wiri ngalipaku. Jungarnirlili-jana manngu-nyangka miyalurlu, kalakankulu-nyanu karlirr-kanyi nyanungurra-piyaku nyinanjaku warntarlaku. Ngana-puka ngulaka yapa kalykuru nyina, manu juju-kari-kirli Kaatu-kurlangu-wangu-kurlu, manu ngula kalu-nyanu warrarda wajirli-pinyi kalykuru-jarrinjarla watingki karntangku, manu wati-jarrarlu ngula kapala-nyanu mardarni karnta-piyalku, manu purunjiju, purluripa, pamakungarduyu, manu yurlku kuja kalu-nyanu ngarrirni, manu ngula kalu-jana pakarninjarla purunjurlu jurnta kanyi, kulalu nyampurraju yapa nyinami Kaatu-kurlangu-purnurla. ¹¹ Kirijini-wangurla-wiyi ngulaju kalankulu nyinaja kujarra-piyanja. Ngula-kujakunya Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirli Pirlirrpa Kaatu-kurlangu-kurlurlu-nyarra kurruly-kijirninjarla parljurnu maju-warnuju ngurrju-karda. Jalangkulku kankulurla nyina yirrninggiki Kaatu-mipaku manu jungarniji tarnnga-juku.

Palka ngalipa-nyangurlu yungulparliparlajinta pulka-pungkarla Kaatuku

¹² Ngalya-karirli kankulu nyurrularlu purda-nyanyi nyiarningkijar-ru ngurrju nganta nyurrurlaku puranjaku manu ngarninjaku manu marnpirnijnaku. Kujaju junga marda. Kala ngajulurlu karna mangnu-nyanyi panu-karji maju-nyayirni ngalipaku Kirijini-patuku. Yungulparlipa yampiyarla. Nyiyarlangurlu kajilpaju jinyijinyi-maninjarla karlirr-kangkarla Kaatu-kujaku, ngulakuju kajikarnarla marlaja nyina pirjinapiya. Ngula-kujakuju karnaju warrawarra-kanyi. ¹³⁻¹⁴ Ngalya-kari kankulu kuja wangka, "Kaaturlu-ngalpa yungu mangarri, manu-ngalpa miyalu ngurrju-manu mangarriki mardarninjaku kaninjarni. Kujarlaju kajikarlipa nyiarningkijarra ngarni kutu." Kujaju junga marda. Kala kujanya karna-nyarra ngajuju wangkami Puurluju nyurrurlakuju, "Ngakaju Kaaturluju kapu riwarr-pinyi mangarri manu miyalu, manu kularlipa ngarni nyiarlangulku." Ngalya-kari kankulu kuja wangka,

"Kaaturlu-ngalpa ngurrju-manu nyampu palka ngalipa yungulparlipanyanu nganta ngaliparlu warru warrarda wajirli-pungkarla kalykururlu." Kujaju yijardu-wangu! Kaaturlu pina-wankaru-manu Warlalja-Wiri Jijaji. Ngula-piya-yijala kapu-ngalpa ngalipaju pina-wankaru-mani yangka yartarnarri wiri-kirlirli.

¹⁵ Nyurrurlarlu kankulu yangka milya-pinyi Jijaji Kiraji-kirli, ngulaju yangka kuja karlipa nyina palka-piyarla nyanungu-nyangu-piyarla. Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi? Ngurrju mayi kajilparnarla karntakariki yantarla yungu ngaju-kurlu nguna kalykuru talakupurdarlu? Lawa, karrimirra kuja! ¹⁶ Nyampunya-ka Payipulurla wangka:

"Ngana-jarra kuja kapala nguna ngurrangka, ngula-jarraju jungulku kapala nyinami jintangkalku."^{*}

Kujarlaju ngana-puka kuja karla tala yinyi karntaku yungu-pala kalykuru ngunami, ngula-jarraju kapala nyinami palka jintangkalku. ¹⁷ Ngana-puka kajirla jirranga nyina Jijaji Kirajiki, ngulaju kapala nyinami pirlirrpia jintangka-juku. Kujarlaju, kulalpa watiji warru parnkayarlalku karntakari-kirraju.

¹⁸ Ngana-puka kuja-ka wilji warrarda nyina Kaatu-kujaku, ngulangkuju kanyanu palka maju-mani ngari wita. Kala kajilpa nyinakarla kalykuru tarnnga-juku, kujarlaju kajika-nyanu maju-mani palka nyanungu-nyangu karrikarri-wangurlu. Kuja-kujakujulu nyinaya ngurrju kalykuru-wangu! ¹⁹ Nyurrurlarlu kankulu yangka milya-pinyi palka nyurrurlanyangu ngulaju kankulurla maralypi ngurra karri Pirlirrpaku Kaatu-kurlanguku. Pirlirrpua ngula-ka kaninjarni nyina, ngulaju-nyarra yungu Kaaturlu. Kujarlaju, nyurrurla-nyangu palka, ngulaju kula nyurrurlanyangu, ngulaju Kaatu-kurlangu. ²⁰ Kaaturlu ngula iilyajarni Jijaji, ngula-kurlurlunya-ngalpa nyanungu-kurra-manu. Kujarlajulu nyinaya ngurrju kalykuru-wangu yungunkulurlajinta pulka-pinyi Kaatuku.

7

Puurlurlu-jana yungu kuruwarri Karinji-wardingki-patuku yungulu yangka nyarrpa nyinami yupukarrarla

¹ Ngulankujulu ngajulu payurnu pipangkarlu yupukarraku nyinan-jaku karnta-kurluku. Ngaju karna-nyarra yalu-mani: Nyurrurla wati-patu, kajilpankulu nyinayarla jangkayirla-juku tarnnga-juku, ngulaju ngurrju-nyayirni. ² Kala kajilpankulu yangka nyinakarla yupukarra-wangu, kajikankulu marda warru parnka karntakupurda. Kujaju lawa-yijala, maju! Kuja-kujakujulu, karntalpankulu-nyanu warlaja mardakarla, manu karntangkulpalu-nyanu warlalja-yijala mardakarla kali-nyanuju. ³ Ngula-warnuju, yungulpanpala yangka jungulku yupukarra nyinayarla ngurrangka. Manu yungulpanpala ngamirlji-kirli ngunayarla, wurnturu ngumanja-wangu, ngulaju yungunpala-nyanu wardinyi-mani. ⁴ Karntangku yalirli, ngulaju karla mardarni palkaju kali-nyanuku watiki. Watingki yalirli, ngulaju karla mardarni palkaju karntaku yaliki. ⁵ Nyampu-jarra ngula kapala kalinja-nyina Kirijini-jarra-juku, jarndu kajilpa-pala ngunayarla ngurrangkaju jirramaku marda mungaku Kaatuku yati-wangkanjaku, ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkaju yungulpanpala pina jinta-jarriyarla, jungulku yungu-pala pina-nyunami warru kalykuru-jarrinja-kujaku. Kajilpa-pala yangka jarndu-ngunakarla tarnnga marda, kajika-palanglu Juju Ngawungkulku karlirr-kanyi tarnngalku marda, kajika-pala jarndu yanirra jarrwara-kari karnta-kari-kirra manu

* **6:16** Nyangka Genesis 2.24

wati-kari-kirralku. Kulalpa-pala-nyanu marda warla-pajikarla kalykuru-jarrinja-kujaku.

⁶⁻⁷ Kajilpankulu nyurrurla yapa-patu yangka nyinakarla ngaju-piya yupukarra-wangu, ngulaju ngurrju. Kala ngalya-kari kankulu nyurrurla nyinami karnta-kurlu yupukarra. Ngulaju ngula-juku. Kulalparna-nyarra ngajulurlu warla-pajikarla yupukarra-kujaku. Kaaturlu-ngalpa ngarrurnu panu-kari karnta-kurlu yupukarra nyinanjaku. Manu panu-kariki-ngalpa wangkaja yupukarra-wangu-nyinanjaku.

⁸ Ngajulurlu karna-nyarra kuruwarri yinyi yampirri-wardingki-patuku yapaku manu yangka kali-pukaku ngula kankulu yangka nyina yarlukururla: Kajilpankulu ngaju-piya nyinakarla yupukarra-wangu, ngulaju ngurrju. ⁹ Kajilpa ngana-puka warla-pajirinja-wangu warru parnkayarla kalykuru karnta marda watikipurda manu marda wati karntakupurda, ngulaju maju-nyayirni! Kajilpa-pala yupukarra-wangu nyinakarla karnta marda manu marda wati, kajika-pala warrarda manngu-nyanyi warru parnkanjaku. Ngula-kujakujulpa-pala yupukarra-jarriyarla-wiyi.

¹⁰ Ngajulurlu Puurlurlu karna-nyarra nyampuju kuruwarri yirrarni pipangka ngulaju yungu Warlalja-Wiringki, ngulaju nyurrurlaku yupukarra-patuku: Kulalpa-nyanu karntangku karlirr-mardakarla kali-nyanu-kujaku. ¹¹ Manu kali-nyanu kulpalpa-nyanu jurnta yilyarla karntaju nyanganu-nyanguju. Kajilpa-nyanu karntangku karlirr-mardakarla, ngulajulpa nyinakarla yarlukururla tarngga-juku wati-kari-wangu. Lawangkaju, kali-nyanu warlalja-kurralpa pina-yantarla.

¹² Ngalipa-nyangurlu Warlalja-Wiringki, ngulangkuju kulaju nyampuju yungu kuruwarri-kari, ngayi karna-nyarra kutu milki-wangka nyurrurlaku yangka Kirijini-patuku ngula kankulu nyinami yangka yupukarrarla Kirijini-wangu-kurlu. Nyurrurla Kirijini-patu yangka wati-patu, ngula kankulu-jana mardarninja-yani karnta yangka Kirijini-wangu, ngulaju kulpalpankulu-jana nyarrpaku yilyayarla. Mardakalu-jana kajili ngampurrrpa nyina nyurrurla-nyangurla, ngulajulu-jana mardaka. ¹³ Nyurrurlarlu Kirijini-paturlu karntakarntarlu, ngula kankulu-jana mardarninja-yani wati yangka Kirijini-wangu, kulpalpankulu-jana nyarrpaku karlirr-mardarninjarla yilyayarla. Mardakalu-jana kajili ngampurrrpa nyina nyurrurla-nyangurla. ¹⁴ Nyampu Kirijini-wangu kali-nyanu wati, kuja kapala nyampu Kirijini karnta-pirdinypa nyanunguku kali-nyanu nyinami, ngulaku karla marlaja nyina wati Kaatu-kurlangu kali-nyanuku karntaku. Manu nyampu Kirijini-wangu kali-nyanu karnta, kuja kapala nyampu Kirijini nyina wati-pirdinypa nyanunguku kali-nyanu, ngulakuju karla marlaja nyina Kaatu-kurlangu-yijala karntaju kali-nyanuku watiki. Kurdukurdurlangu kalu-jana marlaja nyina Kaatu-kurlanguju. Lawangkaju, ngulaju kajikalu nyina kurdukurdju ngulajulu-yijala Kaatu-kurlangu-wangu-yijala.

¹⁵ Kaatu kanyarra wangka yungulpankulu nyinakarla rarralypa manu pululu. Kujarlaju, kajilpangku nganaku-puka yangka Kirijini-wangurlu karntangku manu watingki-puka kapatinjarla jurnta yantarla, ngulaju ngula-juku. Yilyayarra kutu, warla-pajirinja-wangurlu! Kajilpanpa puta warla-pajikarla jurnta yaninja-kujaku, kajikanpala-nyanu kulungkulku marda pinyi. ¹⁶ Nyurrurla Kirijini-patu wati-patu manu karnta-patu, kajilpa yangka Kirijini-wangu wati-puka manu karnta-puka yantarlarra, ngulaju yanirra kutu. Kajilpanpa mardakarla warla-pajirinja-karrarlu, kajikangku marda marlaja Kirijini-jarri nyuntukuju, manu lawa marda kuja ngari. Nyuntulurlu kula kanpa marda milya-pinyi.

Tarnnga-jukulparliparla jirrngaŋja nyinayarla Kaatuku kurruly-kijirnja-wangu

¹⁷⁻²⁰ Nyurrurla Kirijini-patu yapa-patu, ngalya-karilpankulu nyinaja Juwu-patu ngula-nyarra Kaaturlu milarnu kamparrurlu. Ngulaju ngula-juku. Kujakukulu nyinaya Juwu-patujу kurruly-kijirnja-wangu! Ngalya-karilpankulu nyinaja Juwu-wangu-patu ngula-nyarra Kaaturlu milarnu kamparruju. Ngula-yijala ngula-juku. Nyinayalu kuja-juku Juwu-wangu-patujу! Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu ngulaju kankulu yangka-juku nyina jinta-warnu Kaatu-kurlangu-juku. Kaatu kanyarra wangka nyurrurlaku Kirijini-patuku yungunkulu jungarnirli purami nyanungu-nyangu kuruwarri. Nyampunya kuruwarri ngula karna-jana yimi-ngarrirni yangka Kirijini-patuku jaaji-kari jaaji-karirlaku: Tarnngajukulu kurruly-kijirnja-wangu nyinaka yangka-piya-juku ngulalpankulu nyinaja nyurru-wiyi Kirijini-wangu-wiyi, yangka ngula-nyarra Kaaturlu milarnu nyurrurlaju manu nyanungu-kurra-manu.

²¹ Ngalya-karilpankulu nyinaja pirijina-piya warrkini ngula-nyarra Kaaturlu yajarnu. Ngulaju ngula-juku. Manu jalanguju kankulu-jana marda warrki-jarri paaju-patuku nyurrurla-nyangu-patuku pirijina-piya-juku. Kajilpalu-nyarra paaju-paturlu yilyayarla warlangarrangarra yungunkulu-nyanu nyurrurla-mipa warrki-jarri talakupurda, ku-jaju ngurrju-nyayirni. Ngari kutulu yanta! ²² Nyurrula yapa-patu ngulalpankulu pirijina-piya warrki-jarri, ngula-nyarra yangka Kaaturlu milarnu, ngula-juku kankulu nyinami rarralypa ngula-nyarra Jijaji Kirajirli kurruly-yirrarnu rarralypa-karda maju-kujaku. Nyurrula panukari ngulalpankulu-nyanu nyurrurla-mipa warrki-jarri ngula-nyarra yangka Kaaturlu milarnu, ngulaju kankulu jalanguju nyinami warrkini pirijina-piya Jijaji Kirajiki. ²³ Kaaturlu-nyanu nyanungu-kurra-manu Jijaji Kiraji-kirirliri, ngulajunkulurla nyanungukulku-juku. Kujarlaju, kajilpalu-nyarra Kirijini-wangu-patu wangkayarla nyanungu-patu-piyaku nyinan-jaku, ngulaju wurra-mantalu-jana nyurrurlarlu Kaatu-kurlangu-paturlu!

²⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, jintakuklu karna-nyarra yarda wangkami: Tarnngajukulurla jirrngaŋja nyinaka Kaatuku yangka-piya-juku ngulalpankulu nyinaja kamparru-wiyi pirijina-piya marda, marda rarralypa, yangka ngula-nyarra Kaaturlu milarninjarla wangkaja.

Puurlurlu-jana yirrarnu kuruwarri Karinji-wardingki-patuku yungulu yangka nyarrpa nyinami yarlukuru-wardingki-patu manu yampirri-wardingki-patu

²⁵ Yangka Kirijini-paturlu, nyurrurlarlulpankujulu payurnu ngajulu nyurru-wiyi yangka kujaju, "Nyarrpa-jarrirnalu nganimpा yangka yarlukuru-wardingki-patu manu yampirri-wardingki-patu ngula karmalu nyina?" Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirli, ngulangkuju kulaju ngarrurnu manu yungu ngajuluku kuruwarri nyampu-kurlu nyurrurlakungarni yimi-ngarrirrinjaku. Ngayi karna-nyarra kutu milki-wangka ngula karna ngajulurlu manngu-nyanyi. Kaatu kaju mari-jarrinjarla ngurrju nyina ngajukuju. Kujarlaju, yungulpankujulu ngungkurr-nyinakarla ngula karna-nyarra ngajulu junga wangka.

²⁶ Jalanguju kanganpa wuurnpa-jarri mi nguruju ngalipaku Kirijini-patuku. Ngulajulu nyinaya jurru-juku kurruly-kijirnja-wangu-juku. ²⁷ Nyurrurlarlu Kirijini-paturlu watipaturlu, ngula kankulu-jana mardarni karnta kali-nyanu, ngulajulu-jana mardaka yilyanja-wangurlu. Nyurrurlarlu yangka yampirri-wardingki-paturlu, kalakankulu-jana warri ni yangka kali-nyanukupurdarlu. Ngulajulu-jana yampiya, ngulajulu

nyurrurlaju nyinaya yampirrirla-juku tarnnga! ²⁸ Kala kajilpanpa-nyanu kutu-mantarla yangka karnta, ngulaju ngula-juku. Manu yangka karn-takarntarlu, kajilpankulu-nyanu mantarla wati, ngulaju ngurrju-yijala. Ngana kaji yupukarrarla nyina, ngulaju-ka wajampa nyinami nyiyarningk-ijarrarla. Ngula-kujakuju karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku yapa-patuku nyampu kuruwarri yungunkulu nyinami yupukarra-wangu-juku wajampa-wangu.

²⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyampu karna-nyarra wangkami, nyampuju kanganpa rdangkarlpalku karrinjini ngalipaku Kirijini-patukuju. Kujarlanya, jalanguju ngula karlipa-jana kali-nyanu mardarninja-yani wati-paturluju, nyinakarlpalparlipa ngula kalu yangka wati yampirrirla nyinanja-yani, ngula-piya-yijalpalparlipa nyinayarla.

³⁰ Ngaliparlu ngula karlipa-nyanu waarr-pakarni yangka marirlangurlu marda, ngulajurlipa yampimi. Nyinayarlalparlipa yangka ngalya-kari-piya kuja kalu yulanja-wangu nyina. Ngalipa ngula karlipa ngarlarrimi, ngulajurlipa yampi. Nyinayarlalparlipa yangka ngalya-kari-piya kuja kalu ngarlarrinja-wangu nyinami. Ngaliparlu kuja karlipa nyiyarningkijarra jakarl-pinyi japus-jangka, kuja-wangu ngayilparlipa nyinayarla marlajarra-piya. ³¹ Ngaliparlu ngula karlipa manngu-nyanyi nyiyarlangu ngurrju-maninjaku, ngulajurlipa yampi. Ngayilparlipa nyinakarla yapa-patu-kari-piya ngula kalu waparlku nyina nyiyarningkijarrarla. Nyiyaku-yijala kujaju? Nyiyarningkijarra ngula karlipa nyanyi nyampurla ngurungka, ngulaju-ka lawa-jarrimirralku kutu-puruju.

³² Nyurrurla Kirijini-patujulu nyinaka ngurrju manu wardinyi nyi-yarlanguku wajampa-jarrinja-wangu! Yangka ngula kankulu nyina yampirrirla, ngulaju kankulu-nyanu yinyi yangka Warlalja-Wiri-kirra, kujarlu kankulu wardinyi-mani. ³³ Nyurrurla yangka Kirijini-patu yupukarrarla, ngulaju kankulurla miirn-nyina nyiyarningkijarrarla yangka nyurrurla-parntarlanguku yungunkulu-jana kujarlu wardinyi-mani. ³⁴ Nyurrurlarlu yangka wati-paturlu Kirijini-paturlu, ngulaju kankulu kuja-purda-jarra manngu-nyanyi kujarlu, "Nyarrpa-jarrimirna? Kaatu-kurra mardarnaju yinyi? Ngaju-parnta-kurrarnaju yinyi yungurna kujarlu wardinyi-mani?" Kujanya kankulu manngu-nyanyi nyurrurlarluji yupukarra-paturluju. Nyurrurlarlu yangka yupukarra-wangu karlarni-ngintirli manu kamina-warnu yupukarra-wangurlu-yijala, ngulaju kankulu-nyanu yinyi jintakurra Jijaji Kiraji-kirra Warlalja-Wiri-kirra tarnnga-juku. Nyurrurla yangka Kirijini-patu karntakarnta ngula kankulu yupukarrarla nyina, ngulaju kankulu-nyanu yinyi yangka kali-nyanu-mipa-kurra nyurrurla-parnta-kurra nguru nyampurlaju, kujarluju yungunkulu-jana wardinyi-mani.

³⁵ Nyampu karna-nyarra yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra yungunkulu ngurrju nyina. Kula karna-nyarra jinyijinyi-mani yungunkulu wajampa nyina, lawa. Ngari karna-nyarra wangka jungarni yungunkulu-nyanu yinyi Warlalja-Wiri-mipa-kurra tarnngangku-juku.

³⁶ Nyurrurlarlu yangka wati-paturlu ngulankujulu payurnurnu pipangkarlu, "Mani mayirnalu-jana karnta nganimpa-nyanguju jangku-pinja-warnuju, mardarnalu nyina kuja-juku yampirrirla-juku?" Nyampunya karna-nyarra ngajuju jangku-mani: Kajilpa nganangku-puka wat-ingki maninja-wangurlu yampiyarla yali karnta, ngulaju kajika manngu-nyanyi miyalurlu warrarda kanunjumanyumparlku kujarlu, "Mani mardarna, yampi mardarna?" Ngula-kujakuju manirra kutu yungu-pala nyinamirra yupukarrarla. Ngulaju ngurrju, maju-wangu. ³⁷ Kala kajika marda wati-kari rduju yampinjarla ngampurrpa-jarri-nyayirni yupukarra-wangku nyinanjaku. Kajilpa-nyanu warla-pajikarla-wiyi

jungangku marri-pinja-kujaku manu karnta-kari-kijaku, ngulaju warlapajirninarla nyinamirra kutu yupukarra-jarrinja-wangu. Ngulaju ngulajuku.³⁸ Kajilpa Kirijinirli watingki manngu-nyangkarla yupukarrarlaku nyinanjaku, ngulaju ngurrju-karrikarri. Kajilpa yampirrirla nyinakarla-juku yupukarra-wangu, ngulaju ngurrju-nyayirni.

³⁹ Nyurrurlarlu ngulankujulu payurnurnu pipangkarlu, "Nyarrpa-jarriyarlarlu karntaju Kirijini kajilpa kali-puka-jarriyarla nyanununguju?" Nyampunya karna-nyarra ngajuju jangku-mani: Kajilpa nyinakarla nyanungu-parnta wati wankaru, ngulaju kulalpa yantarla wati-kari-kirra. Kajilpa kali-puka-jarriyarla, ngula-jangkaju kajilpa ngampurrrpa nyinakarla Kirijini-kariyi-nyanuku maninjarla yupukarra-jarrinjaku, ngulaju ngula-juku. Kulalparla nyarrpa yupukarra-jarriyarla Kirijini-wangukuju, lawa.⁴⁰ Kuja karna-nyarra ngajululu Puurlurlu yimi-nガrrirni, ngulaju jaru jurru-juku kuja kanyarra Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlu yimi-nガrrirni ngulaju kujarlu: Nyampu kajilpa karnta kali-puka nyinakarla yarlukururla, ngulaju ngula-juku. Ngulaju kapu nyina ngurrju wardinyi-nyayirni yangka-piya-wangu ngula-ka yangka jinta-kari yupukarra-yijala pina-nyina.

8

Yimi kuyu warntarri-kirli ngulalpalurla Kirijini-wangu-paturlu purran-jarla yirraru jujuku nyanungurra-nyanguku

¹ Nyurrurlarlu ngulankujulu payurnurnu yangka ngajulu kuyu warntariki yangka ngula kalu purrami Kirijini-wangu-paturlu purlapa wiri-puru nyanungu-nyangu-puru, ngulaju nganta tarruku-nyayirni kuyuju. Payurnurnunkujulu yalikiji kuyu warntariki, ngulajunkulu ngarni-japa mardawu, yampiminkili? Ngalya-karirli nyurrurlarlu kankulu-nyanurla pulka-pinyi ngula kankulu nganta nyiyarningkijarra milya-pinyi, ngulaju lawa! Ngula karlipa-nyanu yangka Kirijini-patu yulkami, ngulaju karlipa-nyanu wiri-mani Kaatu-kurra-pinangu.² Nganangku Kirijinirli ngula-ka milya-pinyi nganta nyiyarningkijarra Kaatu-kurlu, kujaju lawa. Kula-ka nyiyarlangu milya-pinyi jungangku.³ Ngana kuja karla yulkami Kaatuku, ngulaju-ka rdakurl-kijirni Kaaturluju.

⁴ Nyurrurlarlu yapangku ngulajunkujulu payurnu ngajulu yangka kuyu warntariki. Nyampunya karna-nyarra ngajululu jangku-mani. Kirijini-wangu-paturlu ngula kalu juju ngurrju-mani watiya-jangka manu pirla-jangka, ngulaju nganta juju-kari juju-kari nyanungurra-nyangu junga-nyayirni nganta. Kala lawa, yijardu-wangu! Ngaliparlu Kirijini-paturlu karlipa milya-pinyi jinta-mipa Kaatuu junga-nyayirniji.⁵ Kirijini-wangu-paturlu ngulaju kalu-jana purami juju-kari juju-kari manu pirlirrpa-kari pirlirrpaa-kari panu-kari ngurungka manu walyangka kuja kalu-jana wiri-jiki nganta nyinami nyanungurraku.⁶ Ngalipaku Kirijini-patuku, ngulaju-ngalpa jinta-juku Wapirra Kaatuu ngula nyiyarningkijarra ngurrju-manu nyampurla ngurungka. Ngulaju karliparla nyanungumipaku jintaku nyinami. Ngalipaku Kirijini-patuku, ngulaju jinta-mipa Warlalja-Wiriji ngulaju Jijaji Kirajji, ngulakunya karliparla marlaja nyina wankaru. Kaaturlu manu Jijaji Kirajirli, jungungku-pala ngurrju-manu nyiyarningkijarra.

⁷ Kuyu yalumpuju, kari-nyanta ngulaju tarruku-wangu. Kujarlaju, kajilparlipa ngaliparlu Kirijini-paturlu kutu-ngaajarla kuyu yangka tarruku nganta, ngulaju ngula-juku. Kala Kirijini-patu ngalya-kari kuja

kalu yangka rampaku nyina jalangu-warnu, ngulaju kula kalu milya-pinyi yalumpu-kurlu kuyu-kurlu. Kirijini-wangu-wiyi ngulalpalu nyinaja, ngulangkujulpalu ngarnu kuyuju yangkaju tarruku nganta. Kala Kirijini-jarrinjarla kajilpalu kuyu yalumpuju nganjarla jalangu-warnurlu, ngulaju kajikalu-nyanu kurntaku ngurrju-mani. Rampal-manngu-nyanyi kalu kajika-jana kuyungkuju nganta kii-purranjarla maju-mani.

⁸ Kajilpankulu kuja wangkayarla manu manngu-nyangkarla, ngulaju yijardu-wangu. Ngaliparlu Kirijini-paturlu pinangkalparlu, kajilparlipa nganjarla kuyu manu mangarri nyiyarlangu, kula-ngalpa ngulangkuju kutu-mani Kaatu-kurraju. Kaatuju kajika-ngalpa yulkami-juku kajilparlipa ngalya-karirli mangarri-kari kuyu-kari nganjarla, manu kajika-ngalpa yulkami-juku kajilparlipa ngalya-karirlangurlu ngurrpangku yampiyarla.

⁹⁻¹⁰ Nyuntu marda kajikanpa-nyanu kanunju-kari wangka, "Kajikarna ngajulurluji ngarni kutu kuyu warntarriji." Wurra-wiyi manngu-nyangka kujarlu: Kirijini-karirli jalangu-warnurlu kajikangku nyanyi nyuntulu ngarninja-kurra kuyu warntarri-kirra kajilpanpa nyinakarla yuwarlirla juju-kari-kirlangurla. Nyanungurluku marda kajika manngu-nyanyi ngarninjakuju. Kajika marda nyanungurluku maninjarla ngarni. Kajikanpa karlirr-kanyilki Kaatu-kujaku nyuntulurlu ngula kanpa milya-pinyi nganta nyiyarningkijarra Kaatu-kurlanguju. ¹¹ Nyampuju Kirijini jalangu-warnnuj ngulaju nyuntukupurdangka, manurla Jijaji Kirajji palija watiya warntawarntarla nyanganurlanguku. Kajilpa nyampu kuyu nganjarla, kajika muntuku-jarrinjarla purda-nyanyi, "Jarrwara-karirna marda yanu Kaatu-kujaku!" Nyuntulurlu Kirijinirli, ngula kanpa milya-pinyi nganta nyiyarningkijarra, ngulangkuju kajikanpa kawarr-kanyi. ¹² Kuja kanpa yali jinta-kari jalangu-warnu kanyi jarrwarra, manu kuja kanpa kurntaku ngurrju-mani, kujanya kanparla majungka-jarrimi jurnta kuyu wita ngarninjarla. ¹³ Ngula-juku karna-nyarra ngajuju wangkami Puurluju nyampu-kurluju kuyu-kurlu. Kajilpaju Kirijini-karirli jalangu-warnurlu nyangkarla kuyu warntarri ngarninja-kurra, kalakaju waalparrirni-yijala. Ngula-jangkanya kajika kuyu ngarninjarla jarrwara-kari yanirra Kaatu-kurlangu-wangu-wana. Kuja-kujakuju kulalparna nganjarla nyampuju kuyu warntarriji. Yampimilki kapurna.

9

Warrki-kirli Kurdungurlu Wiri-kirlangu-kurlu

¹⁻³ Ngula kankujulu nginji-wangka ngajuku, kuja karna nganta lawa nyinami ngajuju Kurdungurlu-wangu Wiri-wangu. Kujarlaju karnaju jaarl-karri nyurrurla-kujaku. Ngulajurna junga nyangu Jijaji Kirajji milpangku ngajulurlu. Nyanja-warnu ngulaju karna nyina Kurdungurlu Wiri. Ngula-jangkanya karna rarralypaju nyina! Kulalpaju nganangku jinyijinyi-mantarla! Yangka-jala kankujulu milya-pinyi Kurdungurlu Wiri ngula karna nyina. Kajirna ngajuju lawa nyinakarla, kujarlaju kulankulu Kirijini-jarriyarla.

⁴ Kala Parnapa manu ngajulu? Ngalya-karirli Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli, ngula kalu-jana pinarri-mani Kirijini-kariyi-nyanu, ngulanawanajanu kalu-jana Kirijini-kariyi-nyanu-patu payirni talaku. Ngulapiyarlu-yijala kajilpankulu-jarrangku yungkarla tala ngajarrarlanguku yali-patu-piyaku, ngulaju ngula-juku. ⁵ Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu Jijajkipurdangka-patu kukurnu-nyanu-patu manu Piita, ngula kalu yani wurna jaruku yimi-ngarrirrinjakku, ngulangkuju kalu-nyanu kali-nyanu yangka ngurra-warnu kanyi palka-juku. Kajilparna ngajurlang ngampurrrpa nyinakarla karntaku Kirijiniki maninjaku, ngulaju

kajikarlijarra wungu-yijala yani nguru-kari nguru-kari-kirra jaruku yimi-ngarrirninkaku. ⁶ Nyiyaku kankulu-jarrangku ngajarra-mipaku Parnapa-jarraku nginji-wangka? Kurdungurlu-patu Wiriwiri, ngulaju kula kalu-nyanu warrki-jarri mi talakupurda kuja kalu-jana pinarri-mani Kirijini-patu-kariyi-nyanu, lawa. Ngulaju ngula-juku. Kajilparnalu-nyarra ngajarrarlu Parnapa-jarrarlu payikarla talaku, ngulaju ngurrju-yijala yali-patu-piyarlu. ⁷ Ngana-puka kuja-ka warrki-jarri, ngulangkuju karla marlaja mani tala warrki-jangkarlu paajukuju. Yurrkunyu ngula kalu warrki-jarri, kula kalu-nyanu warrawarra-kanyi warlalja-kurlurlu tala-kurlurlu. Yurrkunyukungarduyurlu kajana wiringki warrawarra-kanyi. Manu jinta-kari kuja-ka warrki-jarri kaatinikingarduyu, ngula karla marnikiji-piya marlaja pardi, ngulangkuju kula-ka yampimi, marlaja kanyanu ngarni. Manu jinta-karirli yapangku ngula kajana jina-mardarni narnukutu, ngula-jangkaju ngarni-yijala-ka lampurnuju. Kuja karnalunu-nyarra ngajarrarlu Parnapa-jarrarlu jaru yimi-ngarrirni ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngulajulpankulu-jarrangku warrawarra-kangkarla-yijala tala-kurlurlu ngajarraju.

⁸ Ngaju ngula karna-nyarra nyampu wangka, kula ngaju-nyangu yimi. Kaatu-kurlangu jaru nyampuju ngularla yungu Mujujuku. ⁹ Mujujurlu-ngalpa nyampu jaru yirrarnu puluku-kurlu:

"Watingki nganangku-puka ngula-ka puluku mardarni, ngulajulparla marna yungkarla ngarninjaku. Ngula-ka pulukurlu warru wapan-jarlu warru puyu-pinyi marna kipirninjukungarnti, ngulakungarnti lirraju yampiyarlarpa kuja-kirli warirninja-wangurlu pulukuju marna yungu kutu ngarni."*

Nyampurla kuruwarrirla ngula kanganpa wangkami, kula-ka wangkami puluku-mipa-kurlu, lawa. Nyampuju-ka wangkami nganimparlan-guku ngula karnalurla warrki-jarri Kaatuku. Nyurrurlarlujulpankulu-nganpa warrawarra-kangkarla tala-kurlurlu. ¹⁰ Nganimpa karnalu nyina Wiriwiri yangka ngula-ka watingki pangirninjarla milyingka yirrarni mangarrikingarnti yungurla marlaja pardi, ngula-piya. Yalirli ngula-ka pangirinja-yani manu jinta-karirli ngula karla marlaja maninja-yani, ngulaju kapala manngu-nyanyi kapu-pala-nyanu marlaja ngarni jirramarlu-juku. ¹¹ Nganimparlu ngulalparnalu-nyarra yimi-ngarrurnu yangka jaru Jijaji-kirli, ngula-jangkaju kankulu Kirijinilkii nyina jalanguju. Ngula-jangkarlujulpankulu-nganpa warrawarra-kangkarla tala-kurlurlu nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri. ¹² Kurdungurlu Wiriwiri-kariyi-nyanu-paturlu, ngulangkuju kalu-jana payirni talaku yangka kuja kalu-jana pinarri-mani Kirijini-patu-kariyi-nyanu. Ngulaju ngula-juku. Kajilparnalu-nyarra ngajarrarlu Parnapa-jarrarlu payikarla talaku, ngulaju ngurrju-yijala yali-patu-piyarlu.

Kala kularnalu-nyarra ngajarrarlu Parnapa-jarrarlu jintarlanguku payurnu talaku. Ngajarrarlu kalarlujarra-nyanu jirramarlu warrawarra-kangu tala-kurlurlu warlalja-kurlurlu. Ngulalparlijarra nyinaja marlajarra nyurrurla-nyangurla, ngulajulparlijarra nyinaja payirninja-wangu. Kajirnalu-nyarra ngajarrarlu payikarla talaku, kulankulu-nganpa marda purda-nyangkarla kujarnalu-nyarra nyampu jaru ngurrju yimi-ngarrurnu Jijaji Kiraji-kirli.

¹³ Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi yangka Juwu-patu-kurlangu Yuwarli Maralypi wiri ngula-ka karri Jurujulumurla, manu yangka wati-patu maralypikingarduyu-patu ngula kalu warrki-jarri yalirla Maralypirla.

* 9:9 Nyangka Deuteronomy 25:4

Yali-paturlu ngulaju kalu-nyanu mangarri manu kuyu mani yali-jangka-kirli. Ngula kalu wiriwiri yali warrki-jarri Maralypirla, yalirli kalurla purranjarla yinyi kuyu warntarri Kaatuku. Ngulaku-puruju nyanun-gurluju kalu-nyanu ngalya-karriji yirrarni kuyuju ngurra-kurra kanjakun-garnti. Ngulaju ngula-juku. ¹⁴ Jijaji Kirajirli Warlalja-Wiringki kan-galpa yimi-ngarrirni jinta-juku jurru kuruwarriji. Kuruwarri ngula-ka nguna, "Nganangku-puka wiringki kaji-jana Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli warru yimi-ngarrirni, ngula-warnujulpalu Kirijini-kariyi-nyanu-paturlu warrawarra-kangkarla manu tala yungkarla."

¹⁵ Ngajulurlu Puurlurlu, ngularna kamparru yanurra nyurrurla-nyangu-kurra nguru-kurra, kapurna-nyarra payikarla nyurrurla talakuju, kala lawa. Kularna-nyarra talaku payurnu. Ngajulurlu-juku ngayilparnaju warlaljarlu warrawarra-kangu. Jalangu karna-nyarra nyampurla pipangka wangkimirra kula karna-nyarra talaku payirnirra.

Kajilparna-jana yapaku Yimi Ngurrju yirri-purayarla, ngula-warnurluju kulalparna-jana talaku payikarla. Kajinkijili nyurrurlarlu yapangku yungkarla tala, kapurnaju purda-nyanjarla kurnta-jarryarla. Kajilpankuju nyurrurlarlu tala yungkarla jalangurlu, kulalparnajurla pulkapungkarla. ¹⁶ Kaatuju wangkaja ngajuku yungurna-jana warru yan-injarla yimi-ngarrirni jaru Kaatu-kurlangu. Kulalparnajurla ngula-warnuju pulka-pungkarla. Kajilparnaju warla-pajikarla Yimi Ngurrju yimi-ngarrirrinha-kujaku Jijaji-kirli-kijaku, ngulaju kajikaju marda kurnta-nyayirniki ngurrju-mani Kaaturluju! ¹⁷ Kajilparna ngampurrra nyinakarla talaku warrki-jarrinjaku, ngula-jangkakunya kajikajulu yinyi talaju yapangkuju. Kala ngayi kula karnaju ngajuku warrki-jarri. Kaatuku karnarla warrki-jarri ngulaju wangkaja nyanunu. Ngula-wanawanaju, kulalpajulu yungkarla talaju yapangkuju. ¹⁸ Nyiyakulku-yijala karna-jana Yimi Ngurruju yapaku warru yimi-ngarrirni? Kula talakupurdarlu, lawa! Ngula karna Kurdungurlu Wiri nyina Jijaji Kiraji-kirlangu, kula karna-jana payirni Kirijini-kariyi-nyanu yungulpajulu talaju yungkarla. Ngayi karna-jana kutu yimi-ngarrirni. Kujarla ju karna wardinyi-jarri.

¹⁹ Kulalpaju nganangku jinyijinyi-mantarla warrki-jarrinjaku, lawa. Ngari karnaju kutu yinyi yapa panu-kurra pirijina-piyarlu yungulu Kirijini-jarri. ²⁰ Juwu-paturlu ngulangkuju kalu Mujuju-kurlangu-juku kuruwarriji purami. Ngulangkuju kajana nyanunguju jinyijinyi-mani nyi-yarningkijarraku. Ngajuju, kula kaju ngarrirni kujakuju. Kala kajilparna nyinayarla Juwu-paturlajinta, ngulaju kajikarna purami nyanungurra-nyangu kuruwarri, kujarla ju yungulu nyanungurrarlangu Kirijini-jarri.

²¹ Ngalya-kari ngula kalu nyina Juwu-wangu, kuruwarri kula kalu purami Mujuju-kurlangu. Kajilparna yantarla nguru nyanungurra-nyangu-kurra, ngula-piya-yijala kajikarna nyina ngajuluju. Yampimi kajikarna ku-ruwarri Juwu-kurlangu, ngulaju yungulu Juwu-wangu-paturlangu Kirijini-jarrimi. Ngalya-kari kalu wangka kula-nganta karna kuruwarri Kaatu-kurlangu yampimi puranja-wangurlu. Kujaju lawa! Jijaji Kiraji-kirlangu karna purami. ²² Ngajuju karna nyina Kirijini-paturlajinta, yangka ngula kalu rampaku nyinami jalangu-warnuju, ngula-patu-piya-yijala karna ngajuju nyina yungurna-jana wiri-mani. Kula karna-jana jinyijinyi-mani, rarralypa karna-jana nyina. Nyarrpara-kurra-puka ngula karna yani manu jaru-kari-kirli-kirra manu kuruwarri-kari-kirli-kirra, ngula-piya-yijala karna ngajuju nyina yungulu nyanungurrarlangu Kirijini-jarri.

²³ Ngula karna nguru-kari nguru-kari yani, ngulaju karna nyina nyanungupatu-piya-yijala, ngulaju yungurna-jana panuku-juku yimi-ngarrirni jaru nyampu Jijaji Kiraji-kirli.

Ngula karna nguru-kari nguru-kari yani, ngulaju karna nyina nyanungupatu-piya-yijala ngula kalu nyina kuruwarri nyanungurra-nyangu-kurlu. Ngakaju yunguju Kaatu wardinyi-nyayirni nyina warrki-jarrinja-warnuku.

²⁴ Nyurrurlarlu kankulu yangka yapangku milya-pinyi ngula kalu wajirli-parnika kilji-nyayirni ngana ngula-ka parrpardaly-parnika, ngulangkuju warntarri mani. Tarnnga-juku kalu jupu-karrinja-wangu parnkami, ngula-warnurluju jintamiparlu mani warntarriji. Ngulaka yali parrpardaly-parnika, ngula-piya-yijala karlipa Kirijini-patu nyina. Nyurrurlarlu yapangku Kirijinirli, tarnngangkujukulu puraya jjajji Kiraji jupu-karrinja-wangurlu yungunkulu warntarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu mani ngula-warnurluju. ²⁵ Parnkanjakungartirliji, ngulangkuju kalu-nyanu junga-nyayirnirli pulkyuju rarralypa-mani wajirirliyijala kamparru-wiyiji ngulaju warntarriki maninjakungarni. Nyampu warntarri kapu lawa-jarrimilk. Ngalipa Kirijini-patu ngulaju karliparla tarnnga-juku nyinami Jijajiki, ngakaju yungu-ngalpa Kaaturlulku yinyi warntarri-nyayirni-wangu. Warntarri-nyayirni-wangu nyampu ngulaju kapulipa tarnnga mardarni. ²⁶ Ngajulu Puurlu karna nyina parnkankungarduyu-piya ngula kalu yangka parnkami jingijingi yungulpalu yalirla parrpardaly-parnkayarla. Yalikingartiji kualalpa jarrwarajarrwara-wiyi parnkayarla, kujakungartiji ngulajulpa jungarni-parnkayarla. Kuja-piyaju ngulaju karnarla jungarni warrkjarrarri Kaatukuju. Kula karnarla jamulu warrki-jarri. ²⁷ Jinyiinyi-mani karnaju wakurturdnyayirnirli jupu-karrinja-kujaku yungurnarla warrkjarrimi jungarni Kaatuku manu yungurna-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni yapakuju. Kajilparnarla Kaatuku warrkjarriarla ngari wita-mipa yijardu-wangu, ngula-warnukuju kulalpaju marda warntarri-nyayirni-wangu yungkarla.

10

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku ngulaju kuja, "Yirriyirrili-nyanu warrawarra-kangka karlirr-yaninja-kujaku."

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni kujalpalu nyurnunyurnurlu Mujuju puraja manangkarlarla manu ngalyarrparla wiringka. Milya-pinyi-jala kankulu nyampu jaru ngulalpalu yangka mangkurdu kirrirdimpayi puranjinaanu, ngulalpajana kamparrurlu nguru-yirrarninjinaanu. Manu kankulu milya-pinyi ngulalu ngapa mangkuru-wana wiri-wana kulkurru-jarra jingijingi yanu.

² Kuja-warnurlujulpalu-nyanu ngarrurnu papitaji-jarrinja-warnu. Mujuju-kurlangu kujalpalu yangka mangkurdu puranjinaanu manu kujalu ngapangka jingijingi yanu.* ³⁻⁴ Ngulalpalu wurna maturnu, Kaaturlulpa-jana mangarri-nyayirni-wangu yungu, manu ngapa-nyayirni-wangu. Manu ngapa pirli-nyayirni-wangu-jangka ngula pakarnu Mujujurlu, ngapaju walya-wantijarni, manulpa ngawarralku parnkajarra. Nyampurlu pirlingki ngulajulpa-jana puranjinaanu purdangirli-wanarlu. Pirli-nyayirni-wangu nyampu, ngulaju Jijaji Kiraji kujalpa-jana warrawarra-kangu purdangirli-wanarlu. ⁵ Ngakarrangakarralku, Kaatuju-jana kulu-jarrijalku wilji-panukuju yangka kujalpalurla jurnta karanparr-karrija. Kujalaraju, manangkarrarla wiringkajulpalu palinjarla piri-ngunaja nyurnu-kari nyurnu-kari wurnturu-kari wurnturu-kari.

* **10:2** Matthew 28.19

6 Nyampurlu jarungku kanganpa punpun-ngarrirni, kalakarlipa yangka jalajala-jarrinjarla karanparr-karri jarrwara-kari kujalpalu kamparru-warnurlu nyurnunyurnurlu kuja-kurluju wapaja. **7** Ngarri-parnkanjan-wangulu nyinaka yangkaju ngula kalu juju pirli-jangka manu watiya-jangka ngurrju-mani tarruku nganta, kujalpalu nyurnunyurnurlu kamparru-warnu-paturlu ngurrju-manu. Kujanya kanganpa Payipulurluju yimi-ngarrirni jarlu-patu nyurnunyurnu ngulalpalurla jarrwara-kari jurnta nyinaja Kaatukuju:

“Nyampurla purlaparla wiringka kalalu nyinanjarla kurapaka ngarnu, kalalu purlapa pungu, manu kalalurla parntarrinjunu palkatiku nganta, kalalu nyangu karrinja-kurra juju-kari juju-kari nyanungurra-nyangu kuja kalalu nyanungurlu rdakangku ngurrju-manu.”*

8 Ngula-puru purlapa wiri-puru, warrulpalu-nyanu wajirli-pungu kalyku-rurlu. Ngula-wanawanaju, 23,000-pala-jana riwarri-manu Kaaturluju parrangka jintangka. Ngula-kujakujurlipa nyinami warrura-wangu manu warru wajirli-pinja-wangu. **9** Ngalipa-patu Kirijini-patu, ngulajurlipa nyina ngurrju jarlu-patu-piya-wangu, kälaka-ngalpa Kaatuju kulu-jarri. Ngalipa-nyanguku nyurnunyurnuku-wiyilpa-jana kamparru kulu-jarrija Kaatu Warlalja-Wiri, ngula-panuku-juku-jana warnalku jangkardu yilyajarni panu-jarlu, ngulangkulkulu-jana warnangkuju muku pungu ngalyakariji yapaju. **10** Ngalipa Kirijini-patu, nginji-wangkanja-wangurlipara nyinami Kaatuku yali-patu-piya-wangu jarlu-patu-piya-wangu. Ngalya-kariji, nginji-wangkajalpalurla Kaatuku. Ngula-wanawanaju marramarralkujana jangkardurnu yilyaja muku pinjaku. **11** Nyampurluju nyiyarningkjarrarlu, pinarri-mani kanganpa Kaatu-kurlu, kalakarlipa karlirr-yani warntarlalku. Yapa-paturlu kamparru-warnu-paturlulpafu yirrarnu Payipulurla yungu-ngalpa punpun-ngarrirni. Kajikarlipa jarrwara-kari yani Kaatu-kujaku jalangu, kuja kanganpa nguru rdangkardangkarlpajarrinjinilki ngalipaku Kirijini-patuku.

12 Ngula kanpa Kirijini nyina yijardunju nganta manu jukarurru nganta, ngulangkujungku warrawarra-kangka, kalakanpa yangka karanparr-karri Kaatu-kujaku. **13** Juju Ngawungku kanganpa jintawarlayi-jiki jarrwara-kari putaputa kanyi yapa panu-juku, kula nyurrurla-mipa. Kaatu kanganpa jirranga nyinami tarnga-juku. Ngulaju-ka nyina pirrjirdi-nyayirni juju Ngawu-piya-wangu, kapu-nyarra muurlpalru mardarni karanparr-karrinja-kujakuju. Kujarlaju, nyangurla-puka kajilpa-nyarra yangka putaputa kangkarla jarrwara-kariji Jujungku, ngula-kujakuju Kaaturlu kajika-nyarra pirrjirdi-mani yungunkulu jukarurru-juku yani karanparr-karrinja-wangu.

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku Kirijini-patuku yungulu yangka jawirdiki nyinamirra maralypi nyampu-kujaku kuruwarri-kari-kijaku Kaatu-kurlangu-wangu-kujaku

14 Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, juju maralypi-kijaku Kaatu-kurlangu-wangu-kujaku kuruwarri-kari-kijaku, ngulajulu jawirdiki nyinakarra! **15** Nyampunya karna-nyarra wangka langarrpaku nyurrurlakuju. Purda-nyangkajulu ngula karna-nyarra ngajulu wangkami yijardu mardawu, lawa marda. **16** Nyurrurlarlu yapangku, mangun-nyangkalu yangka Kurapaka Jijaji Kiraji-kirlangu ngula karliparla ngarni nyanunguku Warlalja-Wiriki. Ngula karlipa jampita-nyayirni-wangurla

* **10:7** Nyangka Exodus 32.6

ngarni, ngulaju karlipa Jijaji Kiraji-kirlangu ngarni yalyu kuja-nyanu nyangurlu yungu warlaljarlu ngungkarra ngalipakungarnti. Manu ngula karlipa mangarri-nyayirni-wangu pajirninjarla ngarni wita-kari wita-kari, ngulaju nyanungu palka kuja-nyanu nyanungurlu yungu warlaljarlu ngungkarra ngalipakungarnti. ¹⁷ Nyampurla kuruwarrirla, mangarri-nyayirni-wangu ngula karlipa ngarni, ngulaju jinta-jangka mangarri kapurdu-jangka karlipa rdilykirdilyki-pinyi. Ngula-jangka-juku karlipa ngarni, ngulangkuju kangalpa panu-juku jinta-mani, jungulku yungurliparla nyina. ¹⁸ Ngula-piyarlu-yijala kalurla Juwu-paturlu yangka kuyu warntarri purrami Kaatuku, jintawarlayirli jungungku ngulaju kalu ngarni nyanungurrarlangu yaliji kuyu ngalya-kariji.

¹⁹ Kala Kirijini-wangurlu ngula kalu juju purlapa pinyi Kaatu-kurlangu-wangu, ngurrju mayi ngalipakuju Kirijini-patuku? Lawa! Manu kuyu kuja kalu purrami kurapaka Kirijini-wangu-paturlu, ngurrju mayi ngalipakuju? Lawa kujaju! Kula karliparla ngungkurr-nyina. ²⁰ Nyampu karna-nyarra yimi-ngarrirni kuja kalu yangka Kirijini-wangu-paturlu kuyu purrami maralypirla nyanungu-nyangurla. Ngulaju kalu-jana purrami Juju Ngawuku manu nyanungu-nyangu-patuku marramarraku. Kula kalurla Kaatuku purrami. Kuja-kujakuny yangkaju Kirijini-patulpankulu nyinakrala jawirdiki. ²¹ Kajilpankulu Jijaji Kiraji-kirlangu mangarri-nyayirni-wangu nganjarla manu ngapa-nyayirni-wangu, ngulakungartirr-liljpankulu yampiyarla yangkaju yali ngula kalu-jana kuyu purrami Juju Ngawuku manu nyanungu-nyanguku marramarraku. Jirrama-kalyarrpa-wangu manngu-nyangka nyarrpa-wanampa yani. ²² Kajilparlipa jirrama-kalyarrpa purayarla, kajika-ngalpa Kaatuju ngula-panukuju kulu-jarri. Kula karlipa ngalipa nyina Kaatu-piya pirrjirdi. Kujarlaju, jinta-miparlipa purami kulu-kujaku.

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku yangka, 'kajikankulu-nyanu kanyi jarrwara-karirli Kaatu-kujaku'

²³ Ngalya-kari kankulu nyurrurlarlu purda-nyanyi nyiyarningkijarra ngurrju nganta nyurrurlaku puranjaku. Kujaju junga marda. Kala ngajulurlu karna manngu-nyanyi panu-kariji maju-nyayirni ngalipaku Kirijini-patukuju. Yungulparlipa yampiyarla, kalaka-ngalpa rampaku-man. ²⁴ Kirijinirli yungulpa-jana warrawarra-kangkarlarra panu-kari, kula nyanungu-nyangu warlalja-mipa yiringirla.

²⁵⁻²⁶ Payipulurlu ngula kanganpa yimi-ngarrirni:

"Nguru nyampu manu nyiyarningkijarra, ngulaju Kaatu-kurlangu."* Kujarlaju, kajinkili kuyu yangka nyanyi japungka, ngulajulu manin-jarla kutu-nganja yapa jinta-kari payirinja-wangurlu manu kapatinja-wangurlu.

²⁷ Kirijini-wangurlu kajilpangku yajakarla ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra kuyuku ngarninjaku, kajikanpa marda manngu-nyanyi kula-nganta maralypi-jangka kurapaka-warnu Juju Ngawu-kurlangu-warnu-jangka kuyuju. Payirinja-wangurlu ngayi-pala kutu-nganja.

²⁸ Kala kajilpangku Kirijini-karirli yimi-ngarrikarla, "Kari-nganta nyampu kuyu kurapaka-warnu maralypi-jangka Juju Ngawu-kurlangu-warnu", ngulajulpanpa yampiyarla ngarninja-wangurlu. Kajilpangku yalumpurlu Kirijini-karirli nyangkarla ngarninja-kurra, kualpangkurla ngungkurr-nyinakarla kujakuju. Kanunjukarirli kangku manngu-nyanyi "Nyuntunjuna karlirr-yanu Kaatu-kujaku kujanpa kuyu ngarnu." Kuja-kujakujulpanpa yampiyarla kuyuju. ²⁹ Nyuntulurluju kajikanpa marda

* **10:25-26** Nyangka Psalm 24.1

rarralyparlu kutu ngarni kuyuju, jinta-kariji yali Kirijini kangku yiki-nyina kajikanpa marda yali kuyu ngarni-kijaku.

Ngalya-karirli nyurrurlarlu Kirijini-paturlu kajikankujulu marda wiljiwilji-mani yali kuyu-wanawana, kuja marda kajikankujulu wangkami, “Nyiyarningkijaraju ngurrju-nganpa nganimipakuju! Ngulaju kajikarnalu kutu ngarni kuyuju. Nyiyakulku-yijalalpalu-nganpa Kirijini-kariyi-nyanuru warla-pajikarla kuyu-kujaku ngarninja-kujakuju? ³⁰ Wardinyi-jarri karnalurla Kaatukuju nyampukuju kuyuku, nyarrpakulku-yijala kalu-nganpa Kirijini-patuh-kariji nganimpakuju nginji-wangka?” Kujarlunya kajikankujulu marda wiljiwilji-mani kuyu-wanawana.

³¹ Ngajulu Puurlu kujanya karna-nyarra wangka nyampu kuyu-wanawana, “Nyiya-puka kajinkili ngarni, manu nyiyarla-puka kajinkili warrki-jarri, ngulakungarnitirlji manngu-nyangkalu-jana Kirijini-kariyi-nyanu, kalakankulu-jana karlirr-kanyi. Kajili-nyarra nyanyi ngurrju nyinanja-kurra, ngulangkuju kajikalurlajinta Kaatuku pulkapinyi nyurrurla-wanawanarluju.” ³² Kulalu-jana majungka-jarriya jurnta Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku manu Kirijini-kariyi-nyanuku, kajikankulu-jana karlirr-kanyi Kaatu-kujaku.

³³ Ngaju-nyangurla warrkingka, kula karnaju ngajulu-miparlu wardinyi-mani. Panu-jarlu-juku karna-jana yimiru-mani yungu-jana Kaaturlu muurlparlu mardarni.

11

¹ Kujarlaju, nyurrurlarlujuju waalparrika ngajulu kuja karna ngajulurlu waalparrirni Jijaji Kiraji.

Nyarrpa-jarrimirlipa yangka kuja karlipa turnu-jarri Kaatuku wangkan-jaku?

² Yangka kuja kankujulu nyurrurlarlu yapangku tarnngangku-juku manngu-nyanyi ngajulu manu kuja kankulu purami kuruwarri yangka kujarna-nyarra pinarri-manu kamparrurlu-wiyi, ngulaju ngurrju.

³ Ngajulurlu yungurna-nyarra nyurrurla pinarri-mani jinta-karirlanguku: Jijaji Kiraji-ka nyina wiri panuku-juku watikiji, manu nyurrurlaju wati jintawarlayi kankulu-nyanurla karntaku ngurra-warnuku warlajaku wiri nyina, manu Kaatuku karla wiri nyina Jijaji Kirajikiji. ⁴ Kajilpanyanu watingki jurruku parnta-yirrakarla mukarti jaajirla Kaatuku wangkanjakungarnitirl, kujarluju-ka kurntaku ngurrju-mani Jijaji Kiraji. Kajilparla wati marlaja wangkayarla Kaatuku jaajirla, ngulakungarnitirl kajilpa-nyanu jurruku parnta-yirrakarla mukarti, kujarlangurluju-ka kurntaku ngurrju-mani Jijaji Kiraji. ⁵ Kajilparla karnta wangkayarla Kaatuku mukarti-wangu jurrungka parnta-yirrarninja-wangu jaajirla, kujarlangurluju-ka kurntaku ngurrju-mani nyanungu-parntaju. Kurntangka, yungulpa-nyanu wakurlu muku pajikarla! ⁶ Kala kajilpa-nyanu muku pajikarla wakurlu, ngulaju kajika-nyanu kurntaku ngurrju-mani. Kajilparla karnta wangkayarla Kaatuku mukarti-wangu jurrungka parnta-yirrarninja-wangu, ngula-piya-yijala kajika kurnta-jarri yali karntaju. Ngula-kujakuju, yungulpa-nyanu jurruku parnta-yirrakarla mukarti Kaatukungarnitirlji wangkanjakungarnitirl.

⁷ Kaaturlu-jana ngurrju-manu wati nyanungu-piya-juku yungulurla pulka-pinyi. Kujarlaju, kajilparla ngana-puka wati wangkayarla Kaatuku

mukarti-wangu jurru parnta-yirrarninja-wangu, ngulaju ngula-juku. Karntakarnta kuja-jana ngurrju-manu Kaaturluju, ngulaju yungulu-jana wati-patukuju pulka-pinyi. Kujarlaju, ngana-puka karnta kajilparla wangkayarla Kaatuku, ngulakungarntirli yungulpa-nyanu jurruku parnta-yirrakarla mukarti. ⁸ Kaaturlu kula ngurrju-manu kamparru-warnu wati palka-ngurlu karnta-ngurlu, lawa. Ngurrju-manu karntaju palka-jangka wati-jangka kamparru-warnu-jangka. ⁹ Ngurrju-manu kuja Kaaturlu watiji, ngulaju kula nyanungu-parntaku karntaku. Ngulaju ngurrju-manu karntaju nyanungu-parntaku watiki. ¹⁰ Kujarlaju, nyurrurlarlu karntakarntarlu, jurrukulu-nyanu parnta-yirraka mukarti kamparrurlu Kaatukungarntirli wangkanjakungarntirliji. Kajili-nyarra marramarrarlu nyanu parnta-yirrarninja-warnu, kapulu-jana milya-pinyi nyurrurla-parnta kuja kalu-nyarra wiri nyurrurlaku nyinami.

¹¹ Kujaju ngula-juku. Kala turnu-warnu-patu Kaatu-kurlangu-patu ngulaju karlipa nyinami turnu jurruku-juku wati manu mardukuja. ¹² Jungajala Kaaturlu ngurrju-manu karnta kamparru-warnu palka-jangka wati-jangka. Ngula-jangkaju, panu watiji kalu palka-jarrimi karnta-kari karnta-kari-jangka ngati-nyanu-jangka. Kaaturlu kajana ngurrju-mani wati manu karnta jalangurlangurlu manu nyiyarningkjarrarlangu.

¹³ Nyurrurla-patulu-nyanu yardajirri-wangkaya, manujulurla ngungkurr-nyinaya: Kari-nganta ngurrju kujaju karnta kuja karla wangkami Kaatuku jurrungka-kurlu mukarti-kirli parnta-yirrarninja-warnu-kurlu! ¹⁴ Nyarpa kalu yapa-patu ngurujarraranyparlaju wangka nyampuku kuruwarriki? Panu-juku kalu wangkami nganta kujaju watiji wakurlu-jarluju maju nganta. ¹⁵ Kala panu-karjiji kalu wangkami nganta kujaju karntaju wakurlu-jarluju ngurrju nganta. Kaaturlu ngurrju-manu karnta wakurlu-kurlu yungu-nyanu jurruku parnta-yirrarni. ¹⁶ Nyurrurla Kirijini-patu, kajinkijil wiljiwilji-mani kuruwarriki nyampuku, wangkami karna-nyarra jintaku-juku: Nganimparlu Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli manu panu-karirla Kirijini-paturlu jaaji-kari jaaji-kari-wardingkirli karnalu purami jinta-juku jurruku-juku kuruwarriki nyampu-kurlu jurru-kurlu parnta-yirrarni ngula karnalu-nyanu. Nganimpa Kirijini-patu wati-patu karnalurla wangkami Kaatuku mukarti-wangu jurru parnta-yirrarninja-wangu. Manu Kirijini-patu karntakarnta kalurla Kaatuku wangkami jurrungka-kurlu mukarti-kirli parnta-yirrarninja-warnu-kurlu.

Jungarnirlirlipa ngarni Kurapaka Tarruku Jijaji Kiraji-kirlangu Matthew 26.26-29, Mark 14.22-25, Luke 22.14-20

¹⁷ Ngajurna-nyarra purda-nyangu kuja kankulu-nyanu nganta jinta-jarrinjarla karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Kuja kankulu jinta-jarrimi, kula kankulu-nyanu pirrjirdi-mani, lawa. Ngari kankulu majungka-jarrimi-mipa jaajirla. Kujarlaju kulalparna-nyarra nyarrparlu ngurrjpajikarla. ¹⁸ Ngalya-karirla yapangkujulu yimi-ngarrurnu nyurrurlaju kankulu turnu-kari turnu-kari jarkujarnku nyina, manu kankulu-nyanu wiljiwilji-mani. Karija, kujaju marda junga. ¹⁹ Kujaju ngurrju-karrikarri kuja kankulu turnu-kari turnu-kari-kirra-jarri. Kajilpankul turnu-kari turnu-kari-wangu nyinayarla jintangka, kulalparna-nyarra nyarrparlu miimii-nyanjarla milya-pungkarla ngurrju mardawu, majumaju marda.

²⁰ Kuja kankulurla turnu-jarrimi Kurapakaku Tarrukuku Warlalaja Wiri-jarlu-kurlanguku, ngulaju kankulu ngarni jarrwararlu. ²¹ Kula kankulu-nyanu pardarni ngalya-kariki yungulpankulu wungungku nganjarla. Kapankul kankulu-nyanu jurntajurnta ngarni. Ngalya-kari kankulu pama-jangka warungka-jarrimi jaajirlaju. Panu-kari ngaka kuja kalu yanirni

Kurapakaku ngarninjaku, ngulaju kalu lawangkalku yanirni mangarri-wangurlalku. ²² Kula kankulu mayi ngurra mardarni yungulpankulu yalirlalku warrarda nganjarla? Kuja kankulu yani jaaji-kirra manu kuja kankulu kapankukapankurlu ngarni mangarri, kujaju kankulu-nyanu nyurunyuru-jarri. Kujarluju kankulu-jana kurntaku ngurrju-mani ngalya-kari Kirijini-patu kuja kalu nyinami marlajarra. Kuja majumaju! Kularna-nyarra ngurrju-pajirni nyurrurla kuja-jangkaju!

²³⁻²⁴ Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirliji pinarri-manu Kurapakaku Tarrukuku nyanunu-nyanguku, ngulaju yangka jurruku-juku jinta-juku yimiji kujarna-nyarra pinarri-manu kamparrurlu-wiyi. Nyampuju yali-piya-juku jaruju: Nyurru-wiyi, Jutuju parnkaja yimi-kirli Jijaji-kirli wiri-patukurra Juwu-patu-kurra yungulu puuly-mardarni Jijaji. Ngulakungarntirliji mungangka jintangka-kirli, Jijaji manu kurdungurlu-patulu jinta-jarrija kurapakaku ngarninjaku. Ngula-warnurluju, Jijajirliji mangarri manu, yati-wangkajarlal Kaatuku, manu rdilykirdilyki-pungu mangarri. Manu-jana wangkaja nyanunu-nyanguku kurdungurluku, "Nyampu mangarriji, kari-nganta palka-nyayirni-wangu ngaju-nyangu kuja karnaju yinyi ngungkarra nyurrurla-kurra. Ngaka kajinkili turnu-jarri mi nyampuku kurapakaku ngarninjaku, nganalju yungunkujulu purdapurda-nyanyi tarngangku-juku." ²⁵ Ngula-jangkarluju manu jampitalku pama-kurru, ngula-jangka yati-wangkajalkurla Kaatukuju, manu-jana wangkaja kurdungurluku, "Kari-nganta yalu-nyayirni-wangu ngaju-nyangu nyampuju, ngulaju jalanglu-warnu kuruwarri Kaatu-kurlangu yapaku yungu-jana nyanunu-kurra-mani. Ngaka kajinkili turnu-jarri mi nyampuku kurapakaku ngarninjaku, nganalju yungunkujulu purdapurda-nyanyi tarngangku-juku kuja karnaju yinyi ngajululu ngungkarrarlu kunkangku." Kujanya-jana Jijajiji wangkaja kurdungurlu-patuku.

²⁶ Nyiyakungarntirli karlipa Kurapaka Tarruku Jijaji Kiraji-kirlangu ngarni Kirijini-paturlu? Ngaka kapu-ngaipala pinarni yani. Ngulakungarntiji, kajinkili tarngangku waalparrii Kurapaka Tarruku, kujarluju kapunkulu-jana yapa ngalya-kariki yimi-ngarrrini Jijaji Kiraji-kirli yangka kuja-nyanu yungu ngungkarra ngaliparlajinta watiya warntawarntarla.

²⁷ Kaji nganangku-puka ngarni Kurapaka Tarruku nyanunu-nyangu jarrwararlu, ngulaju-ka maju-mani yalu manu palka Warlalja-Wiri-kirlangu. ²⁸ Kuja-kujakujulu-nyanu miimii-nyangka-wiyi, ngula-jangkarlu yungunkulu milya-pinyi nyampu Tarruku Kurapaka. Ngula-jangkarlu yungunkulu jungarnirlilki ngarni. ²⁹ Ngurrpangku Kirijinirli kajilpa nganjarla Kurapaka Tarruku jarrwararlu, kajilpa kanginy-pungkarla palka manu yalu Jijaji Kiraji-kirlangu, kajilpa kutu-nganjarla Kurapaka, ngulaju kajika Kaaturluju nyurnu-kurra-mani. ³⁰ Kuja-jangkaju, nyurrurla Kirijini ngalya-kariji kankulu rampaku-jarri manu nyurnu-jarri. Ngula-jangkarlunyankulu-jana nyurru-juku ngalya-kariji wajawaja-manu, kujalpalu ngarni Kurapaka Tarruku jarrwararlu. ³¹ Kajilparlipa-nyanu ngaliparlu Kirijini-paturlu miimii-nyangkarla kamparrurlu Kurapakakungarntirli, kula-ngaipala Kaaturlu nyurnu-kurra-mani jalangurlangurlu.

³² Jalangurlangurlu kajilparlipa ngaliparlu Kirijini-paturlu nganjarla Kurapaka Tarruku warntarlarlu, kajika-ngaipala Kaaturlu nyurnu-kurra-mani. Ngula kangalpa nyurnu-kurra-mani, ngayi kangalpa nyurnu-kurra-mani yungu-ngaipala jungarni-mani. Manu ngakaju kula-ngaipala mamparl-pinyi panu-kari-piya yangka kuja kalurla kapuru nyinami Jijaji Kirajiki. Kapurlipara nyanunguku-juku Kaatuku jirranga nyina.

³³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kajinkili jinta-jarri mi yangkaku Kurapakaku Tarrukuku ngarninjaku, pardakalu-nyanu

jintawarlayi-jiki. Ngula-jangkarlujulu nganjalku jungungku. ³⁴ Kajinkili yarnunjuku nyina, ngulajulu kamparrurlu-juku nganja ngurrangka jaajikingartnirli. Kajinkili jungarnirli ngarni, kula-nyarra nyurnu-kurramani Kaaturluju.

Nyurrurlarlu yapangkunkujulu payurnu nyiyarningkijarraku ngajulu yungurna-nyarra yimi-ngarrirrinjarla jungarni-mani. Nyampurrakuju karna-nyarra ngaka yanirra wangkanjaku.

12

Pirlirrpa Kaatu-kurlangurlu kangalpa kurru-pinyi yartarnarri yungurlipara ngula-kurlu jirranga warrki-jarrimi ngurrulku Kaatukuju

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangka kujankujulu kamparrulu payurnu ngajulu, payurnunkujulu yungurna-nyarra yimi-ngarrirrin yartarnarri kuja kangalpa Kaatu-kurlangu Pirlirrparlu kurru-pinyi yangka yungurliparla jirranga warrki-jarrimi. Ngaju karna-nyarra wangkami nyurrurlaku yungunkulu yijardurlu milya-pinyi yartarnarri-kari yartarnarri-kariji Pirlirrpa Kaatu-kurlanguju.

² Nyurrurlajulpankulu kamparruju nyinaja palka-kurlu juju-kari juju-kari-kirli Kirijini-wangu-wiyi, manulpankulu-jana yalumpurra-wiyi kamparrulu puraja. Yalumpurraju wankaru-wangu, ngulangkuju karlirrkangulpalu-nyarra warntarla. ³ Yimi-ngarrirniki karna-nyarra nyurrurlaku yungunkulu pinalku nyina Pirlirrpa Kaatu-kurlangukuju. Yapa kuja-ka nyinami Pirlirrpa Kaatu-kurlangu-kurlu, ngulangkuju kulalpa nyarrparlu ngawu-pajikarla Jijaji. Kala yapa kuja-ka lawa nyinami Pirlirrpa Kaatu-kurlangu-wangu, ngulangkuju kulalpa nyarrparlu wiri-pajikarla Jijaji.

⁴ Yartarnarri-kari yartarnarri-kariji kuja karliparla marlaja mardarni Kirijini-paturlu jarnku-jarrarlu, ngulaju jinta-jangka-juku Pirlirrpa Kaatu-kurlangu-jangka. ⁵ Jarnku-jarrarlu karliparla marlaja mardarni warrki-kari warrki-kari Pirlirrpa Kaatu-kurlangukuju, jintaku-juku karliparla nyanungku-juku nyinami Warlalja-Wiriki. ⁶ Jarnku-jarrarlu karliparla yartarnarri-kari yartarnarri-kari marlaja mardarni, ngulaju jintangku Kaaturlu ngula kangalpa Pirlirrpa nyanungu-nyangu jarnkujarnku kurru-pinyi jintawarlayikiji.

⁷ Yinyi kangalpa ngalipaku Kirijini-patuku yartarnarri nyanungu-nyangu, ngula-jangkarluju yungurlipa Pirlirrpa Kaatu-kurlanguju milya-pinyi ngaliparluju, ngula-kurlurluju yungurlipa-nyanu wiri-mani pirrjirdikarda. ⁸ Pirlirrpa Kaatu-kurlangu-kurlu karlipa ngalya-kari nyina pinayirni Kaatu-kurlanguku yimiki. Pirlirrpa Kaatu-kurlangu-kurlu jurru-kurlurluju karlipa-nyanu ngalya-karirli pinarri-mani jungarni-nyayirnirli jaru-kurlurlu. ⁹ Pirlirrpa-kurlu jurru-kurlu karliparla ngalya-kari walanyayirni nyina Jijaji Kirajikiji parrparda-juku panu-kari-piya-wangu. Jinta-kurlurlu jurru-kurlurlu karlipa-jana ngalya-karirli parlpuru-mani nyurnu-patu. ¹⁰ Ngalya-kari karliparla marlaja mardarni yartarnarri Pirlirrpa Kaatu-kurlangu ngangkayi-kirli-piyarlu rdirrinyparluju. Ngalya-kari karliparla marlaja wangka jaru Kaatu-kurlangu. Ngalya-karirli karliparla marlaja milya-pinyi pirlirrpa-kari pirlirrpa-kari Kaatu-kurlangu marda, marda Juju Ngawu-kurlangu. Pirlirrpa Kaatu-kurlangu-kurlu jurru-kurlu-juku-jala jinta-kurlu karlipa ngalya-kari kurruly-wangkami jaru-kari jaru-karilki. Ngalya-karirli karliparla marlaja milya-pinyi jaru-kari jaru-kari kurruly-wangkanja-kurraju nyarrpa kuja kalu kurruly-wangka manu karlipa-jana milki-wangka panu-kariki ngurrpa-patuku.

11 Jintangku-juku kanganpa Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlu pirrjirdi-mani Kirijini-patu, ngulakungarntirliji-ka jirringi-yirrarni-wiyi yartarnarriji, ngula-jangkarluu kanganpa jarnkujarnku yinyi yartarnarri.

Ngalipa Kirijini-patu karlipa nyinami turnu jintangka-juku Jijaji Kirajikirlangu

12 Yapa-kurlangurlu palkangku-ka mardarni jurru, rdaka-jarra, wirliyajarra manu panu-kari. Panu-juku kalu jinta-jarrimi yapangka palkangka jintangka-juku. Ngula-piya-yijala Jijaji Kirajiji manu ngalipa yapa nyanungu-nyangu. **13** Ngalya-kariji Kirijini-patu karlipa nyina Juwupatu, manu ngalya-kariji karlipa nyinami Juwu-wangu-patu. Ngalya-kariji karlipa nyinami warrkini piriijina-piya, manu ngalya-kariji karlipanyanu warrki-jarrimi warlaljarlangu talakupurda. Kujarraju ngurrjunya! Yangka kujarlipa papitaji-jarrija, ngulaju jinta-kurra-juku Pirlirrpaa Kaatu-kurlangkurra, jinta-manu-ngalpa. Kaaturlu-ngalpa kurru-pungu Pirlirrpaa kurturdurru-kurra, ngulaju karlipa nyinami Pirlirrpaa Kaatu-kurlangukuruu jinta-kurlu-juku.

14 Yapa-kurlangurlu palkangku-ka mardarni jurru, rdaka-jarra, wirliyajarra manu panu-kari. Panu-juku kalu jinta-jarrimi yapangka palkangka jintangka-juku. **15** Kajilparla wangkayarla wirliya rdakaku, "Kularna ngajuju rdaka nyuntu-piya, kujarlaju kula karli ngalijarrajuyina jintangka palkangka," kajilpa kuja wangkayarla wirliyaju, ngulaju yijardu-wangu. Ngulaju kapala palkangka jintangka-juku nyinami wirliya manu rdaka yapangka. **16** Kajilparla wankayarla langa milpaku, "Kularna ngajuju milpa nyuntu-piya, kujarlaju kula karli ngalijarrajuyina jintangka palkangka," kajilpa kuja wangkayarla langaju, ngulaju yijardu-wangu. Ngulaju kapala palkangka jintangka-juku nyinami langa manu milpa yapangka.

17 Kajilparlipa milpa-mipa mardakarla langa-wangu, nyarrparlulkurlipaa purda-nyangkarla langa-wangurluju? Kajilparlipa langa-mipa mardakarla mulyu-wangu, nyarrparlulkurlipaa parnti-nyangkarla mulyu-wangurluju?

18 Kaaturlu-ngalpa palka ngurrju-manu jurru-kurlu, rdaka-jarra-kurlu, wirliya-jarra-kurlu manu panu-kari-kirli. Ngulakungarntiji kamparrujuku jirringi-yirrarnu-wiyi nyarrparlu yungu-ngalpa jinta-maninjarla yirrarni palkangka jintangka ngalipa-nyangurla jurru, rdaka-jarra, wirliyajarra manu panu-karirlangu. **19** Kajilparlipa langa-mipa marda, rdaka-jarra-mipa marda, manu jurru-mipa marda mardakarla panu-kari-wangu, ngularra-wangurluju kusalparlipa mardakarla palkarlangu. **20** Yapangku ka palka jinta-miparla mardarni jurru, langa-jarra manu rdaka-jarra manu panu-karirlangu.

21 Milpa kusalparla nyarrpa wangkayarla rdakaku, "Ngampurrrpa-wangurnangku nyuntukuju!" Manu jurru kusalparla nyarrpa wangkayarla wirliyaku, "Ngampurrrpa-wangurnangku nyuntukuju!" **22** Yapangku marda kajika manngu-nyanyi miyalu ngulaju nganta rampaku. Kala kajilpa nyinayarla miyalu-wangu, kusalpa nyarrpalku nyinayarla, lawa! Kajika palimilki. **23** Yapangku marda kajika manngu-nyanyi pinti ngulaju nganta nyirntinyirnti nganta. Kujarlaju kajika-nyanu maparni jarangku karalypa-kardalku. Manu kajika-nyanu marda ngarntapiri nyanjarla kurntaku ngurrju-mani. Ngula-kujaku kanyanu parnta-yirrarni wawarda kurntangka yapa-patu-kari-kijakurlangu. **24** Yinnigiri manu jurru wakurlu, ngulaju marda kajika-nyanu miimii-nyanyi yuntardi nganta. Kujarlaju, kula kanyanu parnta-yirrarni.

Jijaji Kiraji-kirlangu yapa, ngulaju karlipa nyina turnu jintangka-juku. Kujarluju kajilpa-nyanu nganangku-puka Kirijinirli ngurrju-pajikarla Kirijini-kari-piya-wangu nganta, ngulaju jarrwara-nyayirni! Kaaturlu kanganpa turnu-maninjarla jinta-kurra-mani, ngula-jangkarluju yungurlipa-jana warrawarra-kanyi Kirijini-kariyi-nyanu yangka rampaku. ²⁵ Turnu-maninjarla kanganpa jinta-kurra-mani ngula yungurlipa-nyanu warrawarra-kanyi wiljiwilji-maninja-wangurlu. ²⁶ Kirijiniki nganaku-puka kajilpalurla yapaju murrumurru-maninjarla rdapakarrkayarla, ngulakuju yungulparliparla mari-jarriyarla. Kala kajilparla nyiyarlangu ngurrju rdipiyyarla, ngulakujurliparla wardiny nyinami.

²⁷ Ngalipa Kirijini-patu karlipa jintangka-juku nyina turnu Jijaji Kiraji-kirlangu. Ngalipa jinta-kari jinta-kari karliparla nyina nyanungku. ²⁸ Jinta-kari jinta-kariki kanganpa yartarnarri yinyi Kaaturlu yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani Kirijini-kariyi-nyanu. Kamparrurlulu-nganpa milarnu Kurdungurlu-patu Wiriwiri nganimpaju. Ngula-jangkarlu-ngalpa milarninjarla manu ngalya-kari yungurliparla ngula-jangka jarukungarduyu marlaja wangkami Kaatuku. Ngula-jangkarlu-ngalpa milarninjarla manu ngalya-kari yungurlipa-jana yapa-patu pinarri-mani Kaatuku. Ngalya-kari-ngalpa milarninjarla manu yungurliparla marlaja mardarni yartarnarri ngangkayi-kirli-piyarlu rdirrinyparluku. Ngalya-kari-ngalpa milarninjarla manu yungurlipa-jana nyurnu-patu ngurrju-mani. Ngalya-kari-ngalpa milarninjarla manu yungurlipa muujumuujurlu-mardarninjarla warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra jaajirla. Ngalya-kari-ngalpa milarninjarla manu yungurlipa warrki-jarri miaria-piya jungarnijungarni-maninja-kirlangu jaajirla. Ngalya-kari-ngalpa milarninjarla manu yungurlipa kurruly-wangkami jaru-kari jaru-karilkii. ²⁹ Kula karliparla marlaja mardarni warrkiji jurru Kaatukuju. Kula karlipa Kirijini-patu jintawarlayi-jiki nyinami Kurdungurlu Wiriwiri, lawa. Kula karliparla jintawarlayi-jiki marlaja nyina jarukungarduyu-patu Kaatukuju, lawa. Kula karlipa jintawarlayi-jiki pinarri-maninjakungarduyu nyina, lawa. Kula karliparla jintawarlayirli-jiki marlaja mardarni yartarnarri ngangkayi-kirli-piyarlu rdirrinyparluku, lawa. ³⁰ Kula karlipa-jana jintawarlayirli-jiki nyurnu-patu ngurrju-mani, lawa. Kula karlipa jintawarlayi-jiki kurruly-wangkami jaru-kari jaru-kari, lawa. Kula karlipa-jana jintawarlayi-jiki milki-wangka panu-kariki ngurrpakuju yangka kuja kalu ngalya-kari jaru-kari kurruly-wangka.

³¹ Nyurrurlarlu yapangkujulu tarnngangku-juku warrarda payika Kaatu yartarnarri-kari yartarnarri-kari yungunkulurla marlaja warrki-jarri Pirlirrpaa Kaatu-kurlangku.

Yimi-ngarriini karna-nyarra jalangurlu nyurrurlaku kuruwarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu ngalipaku Kirijini-patukuu: Ngalipajulpalipa-nyanu yulkayarla warrarda.

13

Ngalipa Kirijini-patujulpalipa-nyanu yulkayarla manu yapa-patu-karirlanguku

¹ Kajilparna kurruly-wangkayarla jaru-kari yapa-kari-kirlangu marda, marda jaru-kari marramarra-kirlangu kajilparna kurruly-wangkayarla, ngulaju ngula-juku marda. Ngula-kurlu jaru-kari-kirliji kajilparna-jana yapa ngalya-kariki marda nyurunyuru-jarriyarla, ngulaju jarrwara! Ngari kajikarna lawangka kurruly-wangka jaru-kariji jurlpuy-piya-mipa. ² Kajilparnarla marlaja wangkayarla Kaatuku jarukungarduyu-piya, manu

marda kajilparna pina nyinayarla nyiyarningkijarraku yajikiki Kaatu-kurlanguku, ngulaju ngula-juku marda. Manu kajilparnarla warrarda wala nyinayarla nyiyarningkijarraku payirninjakungarnti, ngulaju ngula-juku marda. Kala kajilparna-jana yapa ngalya-kariki nyurunyuru-jarriyarla, ngulaju jarrwara! Ngari karnarla puta wangka lawa. ³ Manu marda kajilparnaju nyiyarningkijarra jurnta yungkarla yapa panu-kari-kirra, ngulaju ngula-juku marda. Kala kajilparna-jana nyurunyuru-jarriyarla-juku, kujauj jarrwara! Nyampurla walyangka kajilparnaju ngajulurluku yungkarla warlaljarlu yapa-patu-kari-kirra warlungkaku七月 url-kijirninjaku, ngulaju ngula-juku marda. Kala kajilparna-jana nyurunyuru-jarriyarla, ngulaju warntarla. Yungulparna-jana yulkayarla-juku.

⁴ Kirijini-patujulparlipa-nyanu yulkayarla kuja-piyanya: Nyinamirlipa-nyanu nganyunganyu-wangu manu ngurrju ngampangampa. Nyinamirlipa-nyanu ngurru-nyanja-wangu manu kurrruru-karrinja-wangu. ⁵ Nyinamirlipa-nyanu yurlku-ngarrirrinja-wangu manu nyangulku-wangu. Nyinamirlipa-nyanu wiljiwilji-maninja-wangu.

Ngalipa Kirijini-patu kuja kalu-ngalpa yapa-patu-karirli majumaju-ngarrirni, ngula-jangkarlu kulalparlipa-jana tarnngangkulku manngu-nyangkarla pinjakungarntirli. ⁶ Kajilparlipa-jana yapa nyangkarla yangka ngula-ka jarrwara-kari yanirra maju-kurra-pinañgu, ngulakuju yungulparlipa-jana mari-jarriyarla. Kala kajilparlipa-jana ngurrju nyangkarla yapa, ngulakuju yungulparlipa-jana wardinyi-jarriyarla.

⁷ Kajilpalu-ngalpa yapa ngalya-kari yurrukunju-jarriyarla, ngulaju ngula-juku. Payirnirlipa-janarla Kaatu yungu-jana kurruly-kijirninjarla nyangukurra-mani. Manu marda kajilparlipa marlajarra nyinayarla, ngulaju ngula-juku. Kula karlipa muntuku nyina, lawa. Ngarirliparla tarnnga-juku wala nyina Kaatukuju, manurliparla tarnnga-juku pardarni Jijajiki kaji ngaka pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra. ⁸ Yuwayi, junga-jukurlipa-nyanu yulkami tarnnga-juku.

Jalangu, Kirijini-patu ngalya-kari karliparla jarukungarduyu-piya marlaja wangkami Kaatuku. Kala ngaka-kariji kaji Jijaji pinarni yani, ngulajangkaju kapurlipa lawa nyina marlaja wangkanja-wangulku. Jalanguju Pirlirrpa-kurlu karlipa ngalya-kariji kurruly-wangkami jaru-kari jaru-kari. Kala ngakaju lawa, kularlipa wangkami kujangu-piyalku. Jalangurlu karlipa-nyanu pinarri-mani, kala ngakaju lawa. ⁹ Jalangurlu karlipa wita-mipa milya-pinyi Kaatu-kurlu, manu ngalya-kari karliparla wita-karrikarri marlaja wangka jarukungarduyu-piya Kaatuku. ¹⁰ Ngulaju ngula-juku. Kaji pina-yanirni Jijaji Kiraji, kapu-ngalpa milki-yirrarni nyiyarningkijarra Kaatu-kurlanguju.

¹¹ Kujalparna kurdu wita-wiyi nyinaja, wangkaja kalarna kurdu wita-piya. Manngu-nyangu manu purda-nyangu kalarna nyiyarningkijarra kurdu wita-piyarlu. Kala jalanguju karna ngarrkalku nyina. Wangkami manu manngu-nyanyi karna ngarrka-piyarlulk. ¹² Jalangurlu kuja karlipa Kirijini-paturlu manngu-nyanyi Kaatu, milya-pinyi karlipa wita-kari wita-kari-mipa Kaatuju yangka wati-piyarlu kuja kanyanu nyanyi yinngirri ngapangka yarrkayi-juku. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kanganipa milya-piyi nyiyarningkijarra ngalipa-kurlu jalangu. Ngaka kaji Jijaji pinarni yani, kapurlipa nyanyi nyanguju yinngirriji warrajalku. Ngulajangkarlu, kapurlipa milya-pinyi nyiyarningkijarra Kaatu-kurlanguju. ¹³ Jalanguju, nyampu-patunya kalu nguna kuruwarriji marnkurrpa ngalipakuju Kirijini-patukuju. Nyampunya kamparru-warnuju kuruwarriji:

Ngulaju Kaatukulparliparla wala nyinayarla tarnnga-juku. Manu jinta-kariji kuruwarriji: Ngulajulparliparla pardakarla Jijajiki kaji ngaka pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra. Manu nyampu jintalku wiri-jarlu-nyayirni kuruwarri-nyayirni-wangu: Yungulparliparla yulkayarla Kaatuku manu yapa-patu-karirlanguku.

14

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku yungulurla marlaja wangka jungarni Pirlirrpa Kaatu-kurlangulu

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yulkayalu-nyanu warrarda. Tarnngangkujukulu payika Kaatuju yartarnarrirlangulu yungunkulurla jirranga warrki-jarri mi Pirlirrpa nyanungu-nyanguku. Tarnngajukulurla ngampurrrpa nyinaka yartarnarrikiji, ngula-kurluju yungunkulurla jarukungarduyu-piya marlaja wangka Kaatuku. Kujanya ngurrju-nyayirni. ² Ngula kankulu jaajirla jinta-jarri, kajilpa jaru-kari jaru-kari-mipa yapa yangka jintarlangu kurruly-wangkayarla, ngulaju kajikarla Kaatu-mipaku wangka. Nyanungu-miparlu-ka purda-nyanyi jaru-kari kurruly-wangkanja-kurra. Kulalpankulu nyurrurlarlangurlu purda-nyangkarla jaru-kari kurruly-wangkanja-kurra kujarla yungu Pirlirrpa Kaatu-kurlangurlu. ³ Kajilparla yapa ngana-puka marlaja wangkayarla jarukungarduyu-piya Kaatu-kurlangu jaru, ngulaju kajika-nyarra yapaku panuku wangkami jaajirla, manu kajikankulu purda-nyanyi jaru wangkanja-kurra jukarurru. Ngula kankulu yapa yali purda-nyanyi wangkanja-kurra, ngulangkuju kanyarra pirrjirdi-mani manu ngurrju-mani, rarralypalku kankulu-nyanu purda-nyanyi. ⁴ Jaajirla ngula kankulu jinta-jarri, ngana ngula-ka jaru-kari jaru-kari-mipa kurruly-wangkami, kula kanyarra nyurrurlarlangu pirrjirdi-mani. Ngari kanyanu nyanungu-miparlu pirrjirdi-mani. Kala ngana ngula karla marlaja wangka jarukungarduyu-piya Kaatu-kurlangu jaru, ngulangkuju kanyarra jintawarlayi Kirijini-kariyi-nyanu pirrjirdi-mani.

⁵ Kajinkilirla jaru-kari jaru-kari kurruly-wangkami Kaatuku, ngulaju kularna-nyarra warla-pajirni. Jinta-kari yungulpa-nyarra milki-wangkayarla panu-kariki nyarrpa kujarla wangkaja, ngulangkuju yungunkululu-nyanu wiri-mani. Kirijini ngana-puka kuja karla jarukungarduyu-piya marlaja wangka Kaatuku, ngulaju karla wiri nyina parrparda-juku Kirijini-kariki yangka kuja karla kurruly-wangka jaru-kari-mipa Kaatuku. Kujarlaju ngampurrrpa-nyayirni karna-nyarra nyina yungulpankulurla jintawarlayi marlaja wangkayarla jarukungarduyu-piyaju Kaatukuju.

⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngaka kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, kajilparnarla Pirlirrpa-kurru kurruly-wangkayarla jaru-kari jaru-kari-mipa, kulalparna-nyarra marda kujarlaju pirrjirdi-mantarla, lawa. Kajilparna-nyarra yimi-ngarrikarla jukurrrpa-warnu, manu marda kajilparna-yarra wangka jarukungarduyu-piyarlu, manu marda kajilparna-nyarra Payipulu-jangka yimi-ngarrikarla, kujarlunya kajikarna-nyarra ngulangkuju pirrjirdi-mani.

⁷ Manngu-nyangkalu-jana yapangku yangka ngula kalu nyiyarlangu yunparni. Ngulajulpalu jungarnirli yunpakarla yungulu yangka jungarnirli-yijala rdimpirl-pinyi manu purrpu-pakarni jarrwara-kari-wangurlu. ⁸ Yapa kajilpa kilji jamaru-karriyarla, ngulaju yapaju kajikal purda-nyanjarla yanirni purlapa-kurraju. Kala kajilpa pulya jamaru-karriyarla, kulalpalu kuja-kurraju purda-nyanjarla yantarlarri,

lawa. ⁹ Nyurrurlaju, kula kankulu kuja-piya nyina. Yangka ngulaka yalirli yunparni jungarnirli manu ngula kajana jamaru-karrinjarla warnkiri-mani kiljingki, ngula-piya-yijalalpanku lu nyinakarla. Kala kajilpanpa pulya jamaru-karriyarla, ngulaju kulalpalu purda-nyangkarla manu yantarlarli. Kuja-piya-yijala kajilpanparla jaru-kari jaru-kari-mipa kurruly-wangkayarla Pirlirrpa-kurlu nganta, kulalpangkulu milyapungkarla kurruly-wangkanja-kurraju, manu jaru yalumpu kajika yawupardimi ngurungka yangka yilyurdipi.

¹⁰ Ngurujarraranyparlou karlipa mardarni jaru-kari jaru-kari, manu karlipa jaru warlalja wangka. Purda-nyanyi karlipa-nyanu kanginy-pinja-wangurlu. ¹¹ Kajilparna yapa-kari purda-nyangkarla jaru nyanungu-nyangu kuja-ka wangkami, kulpalparna purda-nyangkarla. Ngaju kajilparna wangkayarla jaru ngaju-nyangu, kulalpaju nyanungurlu purda-nyangkarla-yijala. Kulalparlijarra-nyanu rdarr-parnkayarla jarnku kajikarlijarra paa-karri. ¹² Nyurrurlaju, kula kankulu kuja-piya nyina. Nyurrurla kankulu yapa-patu nyina ngampurrra-nyayirni nyampuku yartarnarriki Pirlirrpa Kaatu-kurlanguku ju ngulangku Pirlirrparlu kaji-ngalpa yinyi ngalipaku. Ngulakujulu yartarnarriki tarnngangku-juku payikayi yungunkulu-nyanu jarnku pirrijirdi-mani Kirijini-paturlu yartarnarrirrili.

¹³ Ngula kankulu yangka jinta-jarri mi jaajirla, kajilparla jaru-kari jaru-kari yangka jintarlangu yapa kurruly-wangkayarla Kaatuku, ngulakungarntirrilipalpa payikarla Pirlirrpa Kaatu-kurlangu-wiyi yungu-nyarra yapa jinta-kari milki-wangka nyarrrpa karla yali jaru-kari kurruly-wangka.

¹⁴ Ngajulu Puurlu, ngula karnarla kurruly-wangka Kaatuku jaru-kari jaru-kari, ngulaju ngaju-nyangu-ka pirlirrpa kanunju-kari wangka. Kala kula karna milya-pinyi nyampu jaru-kari ngula karnarla kurruly-wangka.

¹⁵ Nyarrpalkurnarla wangka Kaatukuju? Jaru-kari jaru-kari-mipa marda, marda warlalja jaru ngaju-nyangu? Ngaka-karriji kapurnarla kurruly-wangkami Kaatuku pirlirrpa-mipa ngulaju jaru-kari jaru-kariji. Japaku-kari kapurnarla wangkami jaru warlalja ngaju-nyangu yungurnaju purda-nyanyi. Kala ngula karnarla yunparni, ngulaju karnarla kurruly-yunparni jaru-kari jaru-karriji pirlirrpa-miparlu. Japaku-kari kapurnarla yunparni warlaljarlu ngaju-nyangurlu jarungku. ¹⁶ Kajilpanparla

Kaatuku pulka-pungkarla jaru-kari jaru-kari-mipa pirlirrpa-miparlu, ngalya-karirrili kulpalpangkulu milya-pungkarla nyarrrpa kuja kanparla kurruly-wangkami. Ngula-warnuju kajilpanparla kurruly-wangkayarla Kaatuku jaru-kari jaru-kari-mipa, kulpalpangkulurla nyuntukuju nyarrrpa ngungkurr-nyinakarla. Kulalpangkulu nyarrrpa jirrnga-nya wangkanja wangkayarla 'Ngula-juku ngurrju!' kajilpanpa nyuntu-juku lawa-jarriyarla Kaatuku wangkanjakuju. ¹⁷ Kajilpanparlajinta junga-nyayirnirli marda pulkapungkarla Kaatukuju jaru-kari jaru-kari-mipa-kurlurru, ngurrju marda kajikanparla kujaju kurruly-wangka. Kala yalumpurlu jarungku kulpajana pirrijirdi-mantarla ngalya-kari Kirijini-patu.

¹⁸ Ngaju karnarla kurruly-wangkami jaru-kari jaru-kari Kaatuku tarngga-nyayirni nyurrurla-kari-piya-wangu, ngula kankulurla yangka marnkurrpa-mipa kurruly-wangkamirra. Kujarlanya karnarlajinta jungangku pulka-pinyi Kaatukuju. ¹⁹ Ngaka-kari kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra jaaji-kirra, kajilparnarla tarngga warrarda kurruly-wangkayarla jaru-kari jaru-kari-mipa, kujaju maju. Kulapankujulu nyarrparlu purda-nyangkarla. Kuja-kujakuju, kapurna-nyarra wangkami nyurrurla-nyangu jaru warlalja yungunkujulu yangka purda-nyanyi junga-nyayirnirli.

Kirijini-patujulpaliparla marlaja wangkayarla Kaatuku jinta-kari jinta-kari jarukungarduyu-piya

²⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kurdukurdu witawita kuja kalu yangka ngurrpa milya-pinja-wangu nyina punkuku nyiyarningkijarraku, ngula-piya-yijalalu nyinaka! Kala kajinkili manngu-nyanyi Kaatu manu Pirlirrpaa nyanungu-nyangu, ngulaju jungangkulu manngu-nyangka Jijaji-piyarlu pina-nyayirnirli. ²¹ Kujanya kangalpa Kaatuju wangkami Payipulurlaju:

“Yapa nguru-kari nguru-kari-wardingki, ngula kalu jaru-kari nyanungu-nyangu warlalja wangka, kajili-jana yimi ngaju-nyangu yimi-n Barrirri ngajukupurdangka-purnuku yapaku, kulajulu ngaju-nyanguju marlaja purda-nyanyi, lawa.”*

²² Ngulaju ngula-juku. Ngula karliparla kurruly-wangkami jaru-kari jaru-kari-mipa jaajirla, kajilpa-ngalpa Kirijini-wangurlu purda-nyangkarla wangkanja-kurra, kajika-ngalpa kanginy-pinyi kurruly-wangkanja-kurraju. Kajika-nyanu marda wangka, ‘Ngajurna yapa-kari, kulalu ngaju-nyangu-purnu yapa. Yampimirna-jana nyampurraj u yapa.’ Kulalpankulu nyarrparlulku pirrjirdi-mantarla, lawa. Kala jaajirla ngula karliparla jarukungarduyu-piya marlaja wangkami jaru Kaatu-kurlangu, ngulaju ngalipa-mipaku Kirijini-patu-mipaku pirrjirdi-maninjaku.

²³ Ngula kankulu yangka Kirijini-patu jinta-jarrimi jaajirla, kajil-pankulurla jintakumarrirni kurruly-wangkayarla Kaatuku jaru-kari jaru-kari, kajilpa-nyarra Kirijini-wangurlu purda-nyangkarla jintakumarrirni wangkanja-kurra, kajika-nyarra marda purda-nyanyi ‘Kari nyampuju mardalu muku warungka-jarrija!’ ²⁴ Kajilpankulurla jarukungarduyu-piya marlaja wangkayarla jinta-kari jinta-kari yangka Kaatu-kurlangu jaru, manu kajilpa yukayarlarni Kirijini-wangu, kajika-nyarra purda-nyanyi junga-nyayirnirli nyarrpa kajilpankulu wangkayarla. Kajika-nyanu kanunju-kari wangka nyanungu, ‘Karirna rampal-yanu jarrwara-kari Kaatu-kujaku.’ Junga-juku, kajika-nyanu puta kurnta-jarri-nyayirni nyurrurla-puru. ²⁵ Manu kajika-nyanu yimi-n Barrirri nyurrurla-kurra jarrwari-kari ngulalpa yanu Kaatu-kujaku. Kajikarla parntarrinjarla wangkami Kaatuku. Manu kajika kuja wangkami, ‘Kari Kaatuju palka-ka nyina nyampu-paturlajintaju.’

²⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyarrpa-jarriminkili nyurrurlaju kajinkili jaaji-kirra yanirni? Ngarirna-nyarra wangka. Jinta-karirli kajikanparla Kaatuku yunparni. Jinta-karirli marda kajika-nyarra Payipulu-kurlurru pinarri-mani. Jinta-kari marda kajikanparla marlaja wangka Kaatuku marda kujanpa jukurr-maninjarla nyangu nyuntulurru. Jinta-kari marda kajikarla kurruly-wangkami Kaatuku jaru-kari jaru-kari. Jinta-kari kajika-nyarra milki-wangka panu-kariki yali yangka jaru-kari ngula karla warrarda kurruly-wangka. Nyiyarningkijarrarlu kujarlujulpankulu-nyanu pirrjirdi-mantarla Kaatuku puranjaku. ²⁷ Ngampurrrpa marda kajikankulurla jintakumarrirni kurruly-wangkami Kaatuku yangka jaru-kari jaru-kari. Lawa kujaju, marnkurrpa-mipalpankulurla kurruly-wangkayarla Kaatuku jaru-kari jaru-kariji. Ngula-jangkaju jinta-kari yungulpa-nyarra milki-wangkayarla panu-kariki yalumpu jaru-kari. ²⁸ Jaru-kari jaru-kariji, kajilpanparla kurruly-wangkayarla Kaatuku, ngulaju wurra-wiyi wurdungu-juku nyinaya. Nyangkarla yapa jinta-kariki yungulpa-jana milki-wangkayarla jaru-kari yapa panu-kariki. Kajilpanparla lawa-nyangkarla yapaku,

* **14:21** Nyangka Isaiah 28.11-12, Deuteronomy 28.49

nyuntu nyinaya wurulypa-juku manu Kaatukujurla kanunju-kari kurruly-wangkaya jaru-kari jaru-kari.

²⁹ Ngula-warnuju, marnkurrpa-kari-mipalpankulurla marlaja wangkayarla jarukungarduyu-piya Kaatukuju. Ngalya-karirli nyurrurlarlu, yirriyirrirlili-jana purda-nyangka nyarrpa kuja kalu wangkami, junga marda, yimirr-yinyi marda kalu-nyarra. ³⁰ Yangka jinta yapa kuja karla karrinja-karra marlaja wangkami jarukungarduyu-piyaju, manu ngula-puru-yijala jinta-kariki yaliki nyinanja-karraku ngula karla wangkami Kaatu, yali' ngula karla karrinja-karra marlaja wangkami, ngulajulparlajinta jurnta wurdungu-jarriyarla yalikilkil jinta-kariki nyinanja-warnuku yungurla marlaja wangkami jarukungarduyu-piyarlangu Kaatuku. ³¹ Jinta-kari jinta-kari nyurrurla kajikankulurla jarukungarduyu-piya marlaja wangka Kaatuku yungunkulu pirrjirdi-jarri panu-jarlulku manu pinarri-jarri.

³² Yapa jarukungarduyu-piya ngana-puka kuja karla marlaja wangka Kaatuku, ngulangku kanyanu warla-pajirni warrarda wangkanja-kujaku. Ngulaju kajana pardarni yapa ngalya-karirlanguku kajilirla yali-patu-karilki marlaja wangka. ³³ Kaatu kanganpa wangkami yungurlipa jungarni turnu-jarrinjarla nyinami jaajirla rarralypa manu wurulypa yuntarninja-wangu. Nyampunya kanganpa karriimi kuruwarri ngulaju Kirijini-patuku ngula karlipa nyinami Kaatu-kurlangu jaaji-kari jaaji-karirla.

³⁴ Ngula kankulu Kirijini-patu jinta-jarri jaajirla, karntakarntaju ngulajulpalu wurulypa nyinakarla wangkanja-wangu. Juwu-patu-kurlangu ngula-ka kuruwarri nguna, ngulaju-ka wangka kuja:
"Karnta-paturlujulpalu-jana purda-nyangkarla wati-mipa kali-nyanu-patu nyarrpa kajili-jana wangka."

³⁵ Kajilpa karnta wangkayarla jaajirla, ngulangka kalakalu yapa-patu-kariji kurnta-jarrimi. Ngula-kujakuju, kali-nyanulpa payikarla ngurrangka nyanungu-nyangurla.

³⁶ Kala nyurrurlarlu kajikankujulu marda wiljiwilji-mani. Kaatu-kurlangu jaruju, kula nyurrurla-nyangurla-wiyi palka-jarrija. Kula-nyarra yimi-ngarrurnu nyanungu-nyangu jaru nyurrurla-mipaku. Kurdungurlupatuku Wiriwiriki nganimpaku, ngulaku-nganpa nganimpaka-kamparnuku yimi-ngarrurnu. ³⁷ Kuja kankulu-nyanu ngarrirni jarukungarduyu-piya nganta nyurrurlarlu Kaatu-kurlangu, manu ngula kankulu-nyanu ngarrirni Pirlirrpia Kaatu-kurlangu-kurlu nganta, ngula-kurlujulpankujuju ngungkurr-nyinayarla wiljiwilji-maninja-wangu. Ngulaju yimi-ngarrurnu Kaaturlu kuruwarri nyampu nyurrurlaku jungarni-maninjaku. Ngulamipanya karna-nyarra yirrarni. ³⁸ Kirijini-kari kajilpaju nyinayarla ngungkurr-nyinaja-wangu ngajuku, manu kajilpaju warrarda wiljimantarla, ngulajulu jawirri purda-nyangka yalu-maninja-wangurlu yungu wangkami nyanungu-mipa.

³⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, warrardalu payika Kaatu yungunkulurla jarukungarduyu-piya marlaja wangka. Kirijini-kariyinyanu-patu kajili ngampurra nyina jaru-kari jaru-kariki kurruly-wangkanjaku, ngulaju pangkalalu wangkamirra. ⁴⁰ Ngula-warnuju, kajinkili jinta-jarri jaaji-kirra, purayalu nyiyarningkijarra Kaatu-kurlangu ngurrjungku manu jukarurrurlu.

15

Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kuja yangka pina-wankaru-jarrija palinja-warnuju

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangka-warnu karna-nyarra pina-ngarriini Yimi yangka Ngurru Jijaji Kiraji-kirli, yangka jaru ngulalparna-nyarra yimi-ngarrurnu nyurru-pardu. Purda-nyangulpankujulu ngulaju wurra-maninja-wangurlu, manu jalangurlangurlu kankulu nyampu jaru walangku-pinyi purda-nyanjarla.

² Kajilpankulu jaru nyampu tarnngangku-juku walangku-pungkarla, kajika-nyarra muurl-mardarni yangka jarrwara-kujaku manu karanparr-karrinja-kujaku. Kajilpankulu purda-nyanja-wangurlu juwa-kijikarla nyampu jaru, ngulaju kulalpa-nyarra muurl-mardakarla.

³ Nyampuju jaru wiri-nyayirni ngularna purda-nyangu ngajulurlu-wiyi, manurna-nyarra nyurrurlakulku yimi-ngarrurnu:

Jijaji Kiraji ngula palija, ngulaju-ngalpa kunka-palija ngalipaku wilji-wanawana, yangka ngulalpa-ngalpa Payipulurlu yimi-ngarrurnu palinjaku.

⁴ Yapa-paturlulu kanjarla-yirrarnu kaninjarni pirnkingka, ngula-warnuju ngunaja jirramaku. Ngula-warnuju Kaaturluju wankaru-maninjrala yakarra-manu yangka-piya-yijala ngulalpa-ngalpa Payipulurlu yimi-ngarrurnu wankaru-maninjaku.

⁵ Ngula-warnuju, milki-yirrarnu-nyanu wankaru Piita-kurraju, ngula-warnuju-nyanu ngalya-kari-kirralku milki-yirrarnu Kurdungurlu-patu-kurra Wiriwiri-kirra 12-pala-kurra.

⁶ Ngula-jangkarluju, panu-kurralku-nyanu milki-yirrarnu 500-pala-kurra, marda 520-pala-kurra, yangka kujalpalurla wala nyinaja Jijajiki. Nyampu-patuju kalu yapa nyinami wankaru-juku jalanguju, ngalya-karirnalu-jana wajawaja-manu.

⁷ Ngula-warnuju-nyanu milki-yirrarnu Jamaji-kirra-wiyi, ngula-warnuju Kurdungurlu-patu-kurra Wiriwiri-kirra panu-kari-kirra.

⁸ Ngaju-kurralku-nyanu milki-yirrarnu purdangirli-kirraju yangka ngulalparna maju-wiyi nyinaja kamparru Kirijini-patu kujalparna-jana warru pakarnu.

⁹ Kurdungurlu-patu yangka Wiriwiri ngulaju kalu nyina ngaju-piya-wangu wiriwiri-nyayirni. Kujarlaju, kulalpankujulu marda yirdimantarla Kurdungurlu Wiri yangka ngulalparna-jana nyurru-pardu Kirijini-wati warru pakarnu. ¹⁰ Yangka ngulalparna-jana warru pakarnu Kirijini-patu, ngula-warnukuju Kaatujulpaju kutu nyinaja yimirri-juku, manuju nyangukurra-manu. Manu jalanguju karnarla warrki-jarri nyangukurra-juku Kurdungurlu Wiri. Kaaturlu ngulaju nyangukurra-manu yimirrili, ngulaju kula ngayi manyuku. Nurna-nyayirnilparnarla warrki-jarrija Kaatukuju panu-kari-piya-wangu yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiri-kari-piya-wangu. Kajilpaju Kaaturlu yampiyarla pirrjirdimaninja-wangurlu, kujalparnarla ngulaju warrki-jarriyarla. Kala ngula kaju yimirrili pirrjirdi-mani, ngulaju karnarla warrki-jarri pirrjirdi-juku manu jukaruru. ¹¹ Yangka ngula kankulu yimi purda-nyanyi Jijaji Kiraji-kirli, ngajulurlu mardarna-nyarra yimi-ngarrurnu kamparrurlu-wiyi, mardalu-nyarra yali-patu-karirli-wiyi yimi-ngarrurnu, ngulaju ngula-juku. Ngulaju karnalu-nyarra yimi-ngarrirni yangka-juku jaruju jinta Jijaji Kiraji-kirli nganimparluju Kurdungurlu-paturlu Wiriwirrili. Ngulakunya kankulurla wala nyina.

Kajirlipa ngalipa Kirijini-patu palimi nyampurla ngurungka, ngulajangkaju kapu-ngalpa Kaaturlu pina-wankaru-mani

¹² Nganimparlu karnalu-jana jaru nyampu yimi-ngarrirni yapa-patuku ngula Kaaturlu wankaru-manu pina Jijaji Kiraji pirnkingka ngulalpa

ngunaja. Nyarrpaku-yijala kankulu yangka ngalya-karji wangkami ngula kalu yapa Kirijini palimi, ngulaju kalu tarnnga-juku palimirra nganta pina-wankaru-jarrinja-wangu nganta? Kujaju lawa ngula kankulu wangka. ¹³ Kajilpa-ngalpa Kaaturlu wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla yapa Kirijini, ngulaju kula wankaru-mantarla-yijala Jijaji Kirajiji. Kapu tarnnga-kirli ngunakarla pirnkingka. ¹⁴ Kaaturlu kaji wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla Jijaji Kiraji, ngula-warnurlaju kajikarnalu-nyarra ngari jamulu yimi-ngarriirni-mipa, ngulaju lawangka. Kajikankulurla ngari jamulu walaju nyinami.

¹⁵⁻¹⁶ Nganimparlu yangka Wiriwirirli, ngulaju karnalu-nyarra jun-gangku yimi-ngarriirni Kaaturlu ngula Jijaji Kiraji pina-wankaru-manu. Kaji Kaaturlu pina-wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla Jijaji Kiraji, yapa-patuju ngulaju kapunkulu-nganparla kapuru nyinakarla yijardu-wangu nganta. Warlka ngantalparnalu wangkaja Kaatu-kurlangu-kurlu nyamu-kurlu jaru-kurlu. Yijardu-wangu kujaju! Ngaju karna-nyarra yijardu-nyayirnirli yimi-ngarriirni jungangku wankaru-manu Kaaturluju. Kajilpa-ngalpa Kaaturlu wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla yapa-patu Kirijini-patu, ngulaju kula wankaru-mantarla-yijala Jijaji Kiraji. Yijardu-wangu kujaju! Kaaturluju kapu-ngalpa wankaru-mani ngalipaju Jijaji Kiraji-piya ngula wankaru-manu nyurru-wiyi.

¹⁷ Kaji Kaaturlu wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla Jijaji Kiraji, ngulaju kapunkulurla ngari jamulu walaju nyina, lawaku. Kula-nyarra yawuru-jarriyarla wilji-warnukuju. Yijardu-wangu kujaju! ¹⁸ Kaji Kaaturlu wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla Jijaji Kiraji, ngulaju kula-jana wankaru-mantarla-yijala yangka yapaju Kirijini-patu ngularlipa-jana kamparru-wiyi wajawaja-manu, ngulaju kapulu jarrwara-kari-yijala nyinakarla Kaatu-kujaku tarnnga-juku. Kujaju yijardu-wangu, kapu-jana pinarni kanyi wankaru-maninjarla Kaaturluju. ¹⁹ Ngalipa Kirijini-patu ngula karlipa nyina Jijaji Kiraji-kirlangu, wala karliparla nyinami Kaatuku. Kajirlipa nyampurla ngurungka palimi, kapu-ngalpa pina-wankaru-mani, wankaru-maninjarla kapu-ngalpa ngurra nyanungu-nyangu-kurra kanyi. Kajilpa-ngalpa yampiyarla Kaaturlu pina-wankaru-maninja-wangurlu, kajikarlipa-nyanu mari-jarri karrikarri-wangu.

Kaaturlu kapu-ngalpa ngalipa Kirijini-patu yapa pina-wankaru-mani, manu kapu nyinamirra Warlalja-Wiri ngalipaku manu nyiarningkijarraku

²⁰ Nyampuju junga Kaaturlu ngula Jijaji Kiraji wankaru-manu pina. Jalangu Kaatu kanganjalpa wangka ngalipaku Kirijini-patuku, yangka ngalipa kuja karliparla wala nyina Jijaji Kirajiki, junga kapu-ngalpa ngaliparlangu pina-wankaru-mani. ²¹ Nyurru-wiyi kujarla wati jinta yirdi Yatumu jurnta yanu Kaatuku jarrwara-kari wilji, ngula-panuju palija. Ngula-piaya-yijala kapurlipa ngalipa muku pali wilji-panuju. Kala ngula Jijaji Kiraji pina-wankaru-manu Kaaturlu, ngula-piaya-yijala kapu-ngalpa ngalipa pina-wankaru-mani. ²² Ngalipa kapurlipa yapa-patu muku pali Yatumu-piaya-yijala ngula nyanungu palija wilji-panu. Ngulaju ngula-juku. Ngalipa Kirijini-patu kapurlipa pina-wankaru-jarri kuja karliparla nyina warlalja Jijaji Kirajiki.

²³ Ngana-wiyi wankaru-manu Kaaturluju? Kamparruju wankaru-manu Jijaji Kiraji-wiyi. Manu kaji pinarni yani, kapu-ngalpa ngalipalku nyanungu-nyangu Kirijini-patu wankaru-mani. ²⁴ Ngula-warnuju kapu nguru nyampuju yawu-pardi. Jijaji Kirajirli kapu-jana pinjarla riwarri-mani muku juju-kari juju-kari yangka kuja kalu wiriwiri nyinanja-yani maju-nyayirni nyampurla ngurungka jalangu-jarra. Ngula-warnuju, Jijaji

Kirajirliji kapurla yinyi nyiyarningkijarra nyanungukupalanguku Kirdanyanuku Kaatuku ngulaju yungu Warlalja-Wiri nyina. ²⁵ Jijaji Kirajirlangu kapu Warlalja-Wiriji nyinami nyiyarningkijarraku. Manu yangka kuja kaflurlu nyurunyuru-jarrimi, ngulaju ngaka kapu-jana Kaaturlu pinjrala riwarri-mani muku, kanjarla kapu-jana Jijajirla wirliyarla kanunjumpparra yirrarni. Nyanungulku kapu-jana kankarlarniji nyina Warlalja-Wiriji.

²⁶ Ngula-warnuju, kula nganaluku pali, lawa!

²⁷ Kaatuju kujanya wangkaja Payipulurlaju:
“Kapurna nyiyarningkijarra yirrarni Jijajirla wirliyarla kanunjumpparra,

nyanungulku kapu-jana kankarlarniji nyina Warlalja-Wiriji.”*

Kaaturluju kula-nyanu yirrarni Jijajirla wirliyarla kanunjumpparra, kapu ngayi nyiyarningkijarra-puka yirrarni Jijajirlaju. ²⁸ Ngula-ka Kaaturlu yirrarni nyiyarningkijarra Jijajirla wirliyarla kanunjumpparra, ngula-warnurlu Jijajirla kapu wiri-pajirni Kaatuju. Kaatuju kapu Warlalja-Wiri nyayirni nyinamirra kankarlarni nyiyarningkijarraku.

²⁹ Nyiyaku kalu-jana yapa ngalya-kari marlaja papitaji-jarri palinja-warnuku yangka kujalu nyurru-wiyi palija Kirijini-wangu-juku? Rampal-manngu-nyanyi marda kapu-jana nganta Kaaturlu yaliji wankaru-mani pina nganta yali palinja-warnuju. Kala kajilpa-jana Kaaturlu pina-wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla, ngulaju kajikalu-jana jamulu marlaja papitaji-jarri.

³⁰ Wita yirna-nyarra payirni. Kaaturlu kajilpa-ngalpa wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla, nyarrpaku-yijala karnalu-jana nganimparluju Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju parra-kari parra-karri? Kalakalu-ngaŋpa tarntga-kurra pinyi. ³¹ Ngalipa karliparla nyina Jijaji Kirajikji. Kuja karna-nyarra manngu-nyanyi, kujarluju kankujulu miyalu raa-pinyi. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, junga karna-nyarra wangka: Parra-kari parra-kari karna-jana piki-karri yapa panu-kariki. ³² Nyampurla kirringka Yipijarla, ngulajurnaju jaarl-karrija nyampu-patu-kujakuju yapa-kujaku ngulalpalu nyinaja ngiinypari-wati pinja-panu. Pungkarla kapujulu marda tarntga-kurra. Milyapungulparna Kaaturlu kapu-ngalpa pina-wankaru-mani palinja-warnuju. Kujakujurnaju jaarl-karrija. Kala kajilpa-ngalpa Kaaturlu pina-wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla yapa Kirijini-patu palinja-warnu, kujarluju ngayilparlipa ‘kutu-anganjara manu kutu-manyu-karriyarla jalanguju palinjakungartija.’* Kujanya kalu yapaju panuju wangka jalangurlanguju. Jaru nyanungurra-nyangu kula junga!

³³ Jungarnirli manngu-nyangkalu yangka yalirra-piya-wangurlu yapa-piya-wangurlu ngula kalu warungka-jarrinjarla jarrwara-kari yanirra. Kajilpankulu jungu wapayarla yangka ngawungawu-watirlajinta, ngulaju kajikankulu yali-patu-piya-yijala nyina ngawungawu. ³⁴ Nyampu ngula karna-nyarra yimi-ngarrirni yungurna-nyarra yapa nyurrurla kurntaku ngurrju-mani. Ngalya-kari ngulaju kankulu nyinami Kaatu-kurlangu nganta, kala lawa! Ngula-kujakujulu jungarnirli manngu-nyangka, manu warla-pajikalu-nyanu jarrwara-kari-kijaku.

Kaaturlu kapu-ngalpa pina-wankaru-mani jintawarlayi Kirijini-patuju

³⁵ Ngula-juku, ngalya-karirli nyurrurlarlu yapangku marda kankujulu payirni, ‘Nyarrparlu kapu-ngalpa Kaaturlu wankaru-mani yapa palinja-warnu? Nyiya-piyalku kapurlipa palkaju mardarni?’ ³⁶ Nyurrurlajunkulu warungka-nyayirni! Purda-nyanyi kankulu yangkaju pilarla ngula

* 15:27 Nyangka Psalm 8.6

* 15:32 Nyangka Isaiah 22.13

kalu ngarninjarla pirri-kijirni. Linji-jarri kalu, ngula-jangka kalu pina purrulyun-pardi linji-jarrinjarla. Linji-jarrinja-wangurla, kulalpa nyarrpalku pina purrulyun-pardiyarla, lawa.³⁷ Pilarla ngula kalu ngarni nyurlanjarla manu kijirnirra, yali-jangka wita-jangka-ka pina purrulyun-pardi, ngula-piya-jangka-yijala-ka mangarri yalumpu nyiyarningkijarra purrulyun-pardi. Purrulyun-pardinjarla wirirra-jarri.³⁸ Watiya-kari watinya-kari ngula kalu karrinja-yani wardiji marda, pilarla marda, kanarlarrampi marda, kula kalu jurrku-juku karri. Ngula-piya-jangka-ka pina-pardi yangkaju mangarri ngurlu. Ngula-piya-yijala-kà ngalya-kariji pardinja-yani nyiyarningkijarraju. Kujarlunya kajana Kaaturluju ngurrjuman.

³⁹ Nyiyarningkijarra ngula karlipa nyampurla wankaru nyinami ngalipa-piya yapa, puluku, jurlpu, yawu ngapa-ngawurrrpa, ngulaju yilara karlipa jarkujarnku mardarni, manu palka karlipa jarkujarnku mardarni. Kula karlipa jurrku-juku nyina, lawa. Palka-kari palka-kari kalu nyinami. Kularlipa nyanungurra-piya.⁴⁰ Nyiyarningkijarra karlipa-jana nyanyi walyangka ngurrju. Ngalya-kari karlipa-jana nyanyi yalkirirla wanta, kirntangi, parlpa-warnu, ngularraju ngurrju-yijala.⁴¹ Wantangku kanganpa ngurrjungku pantirni kirntangi-piya-wangurlu. Kirntangirli kanganpa ngurrjungku-yijala palka-mani mungangkarluju ngulaju yanjilypiri-piya-wangurlu. Yanjilypirirli kanganpa ngurrjungku-yijala palka-mani mungangkarluju, ngalya-karirlji wiriwirirli, ngalya-karirlji witawitarlu.

⁴² Ngula-piya-yijalarlipa ngalipa yapaju. Kaaturlu kaji-ngalpa wankaru-mani pina, ngulaju palka-nyayirni-wangu-kurlu nyampu-piya-wangu-kurlu ngula karlipa jalangurlu mardarni. Ngulaju nyampurra-piya-yijala nyiyarningkijarra kuja karlipa-jana nyanyi warrukirdikidi ngurrju-nyayirni-yijala. Ngula kalu yapangku milyingka yirrarni nyurnu, ngulaju ka tarrnga-juku palimirra ngurrju-wangulku. Kala ngula-ka Kaaturlu wankaru-mani pina, ngulaju kapurla tarrngalku wankaru marlaja nyina manu ngurrjulku.⁴³ Ngula kalu yapangku milyingka yirrarni nyurnu, ngulaju ngawu-nyayirnilki kuwalypa. Kala ngula-ka Kaaturlu wankaru-mani pina, ngulaju pirrjirdi-nyayirni yartarnarri wiri-jarlu-kurlu.⁴⁴ Yapangku panungku karlipa mardarni palka. Kajili-ngalpa yapangku milyingka yirrarni nyurnu, palka kapulu-ngalpa yirrarni milyingkaju. Kaji-ngalpa Kaaturlu wankaru-mani, ngulaju palka-nyayirni-wangu-kurlulku.

Ngalipa Kirijini-patu kapurlipa nyina Jijaji-piya kajirlipa yani ngurrakurra nyangu-nyangu-kurra

⁴⁵ Payipululu kanganpa kuja yimi-ngarriini, "Kaaturlu ngurrju-manu yangka kamparru-warnu Yatumu, ngulalpa nyinaja yapa-nyayirni wankaru."* Kala jinta-kariji Yatumu-kari Jijaji Kiraji, ngulakuju pirlirrpaku kuja karliparla marlaja nyina wankaru tarrnga-juku.

⁴⁶ Kaaturlu kanganpa yinyi palka-wiyi, ngula-warnurlu kapu-ngalpa yinyi yali palka-nyayirni-wangulku.⁴⁷ Kaaturlu ngurrju-manu kamparru-warnu Yatumu, ngulaju walya-jangka nguru nyampu-wardingki. Nyampu Yatumu-kari jinta-kari, ngulaju yanurnu Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu.⁴⁸ Yapa ngula kalu nyampurla ngurungka nyina, ngulaju walya nyampu-wardingki yangka kamparru-warnu-piya Yatumu-piya ngula Kaaturlu ngurrju-manu walya-jangka. Ngalipa ngula karlipa nyinami Kaatu-kurlangu, ngulaju karlipa nyina Jijaji-piya kuja Kaatu-kurlangu-jangka yanurnu nguru-nyayirni-wangu-jangka.⁴⁹ Ngalipa

* 15:45 Nyangka Genesis 2.7

karlipa nyina ngulaju kamparru-warnu-piya Yatumu-piya palkarlanguju ngula Kaaturlu ngurrju-manu walya-jangka. Kala ngalipa Kirijini-patu ngulaju karlipa Jijaji-piya nyinami ngula yanurnu Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu.

Kaaturlu kapu-ngalpa palka-nyayirni-wangu kurruly-kijirninarla yinyi jintakumarrirniki kaji Jijaji pinarni yani

⁵⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkajulu kajirna-nyarra wangkami nyurrurlaku! Ngaliparlu ngula karlipa palka mardarni nyampurla walyangka, nyampu-kurlu palka-kurlu kuflaparlipa yantarla Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngalipa kajilparlipa paliyarla, kuflaparlipa-nyanu wankaru-mantarla pina. ⁵¹⁻⁵² Purda-nyangkalu nyampuju yimi-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu: Ngalya-kari yangka Kirijini ngalipakupurdangka, ngulajulu nyurru palija. Ngalya-kari ngalipa Kirijini kularlipa palimi, kapurlipa wankaru-juku nyina nyampurla walyangka-juku. Kaji Jijaji pinarni yani, kapu-ngalpa palka-nyayirni-wanguju ngalipaku kurruly-kijirninarla yinyi Kaaturluju yaruju-nyayirnirla, yangka ngula karlipa milpa maarr-mani, ngula-piya yaruju-nyayirni. Kajirlipa purda-nyanyi yangka yali jamaru-karrinja-yaninjarni-kirra yalkiri-ngirliji, Kaaturlu kapu-jana yakarra-mani yali nyurnu-patu Kirijini-wati milyi-jangka, manu ngula-warnuju kapu-ngalpa palka-nyayirni-wangulku kurruly-kijirninarla yinyi jintakumarrirniki.

⁵³⁻⁵⁴ Kajilpa-ngalpa yampiyarla palka-nyayirni-wangu yinja-wangurlu, ngulaju kualaparlipa yantarla ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurraju. Kari-nganta Kaaturlu kapu-ngalpa pina-wankaru-mani manu palka-nyayirni-wangu yinyi yungurliparla marlaja nyina wankaru tarnnga-juku ngurrangka nyanungu-nyangurla palinja-wangu. Payipulurlu kangalpa yimi-ngarrirni jinta-juku jurru-juku:

“Yati, yati! Palinja-warnuku kapu-ngalpa palka-nyayirni-wangu yinyi, kapu-ngalpa wankaru-mani pina!”*

⁵⁵ “Kularlipa palimi tarnnga-juku! Kujarlanya karlipa lani-wangu nyinami!”*

⁵⁶ Nyiya-jangka karlipa muku palimi ngalipaju jintawarlayi? Kuja karlipa karlirr-yani Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarri-kijaku, ngula-jangkanya karlipa muku palimi. ⁵⁷ Ngulaju junga. Kala kuturliparla pulkapinyi Kaatuku kuja-ngalpa yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipaku Warlalja-Wiri nguru nyampu-kurra pina-wankaru-maninjaku. Ngula-warnuju ngula karlipa mardarni Jijaji Kiraji, kularlipa palimilki!

⁵⁸ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, tarnngajukulurla wala nyinaka, manulu puraya Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri. Kalakankulu marda yampimi warrki nyanungu-nyanguju. Kula karliparla jamulu warrki-jarri mi nyanunguku. Kujarlajulurla tarnnga-juku warrki-jarri ya yampinja-wangu-juku!

16

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku tala jinta-maninjarla yungulu-jana yilyami Kirijini-patu-kariki Jurdinya-wardingki-patuku

¹ Yangka Kirijini-patu ngula kalu yali nyina nguru-karirla Jurdinya-arl marlajarra tala-wangu, ngulaku yungulparlipa-jana jinta-maninjarla yilyayrala tala Kirijini-kariyi-nyanurlu ngaliparlu. Nyurrurna-jana yimi-nyarrurnu ngalya-kariji Kirijini-patuju nguru-karirla Kalatiyarlal talaku

* ^{15:53-54} Nyangka Isaiah 25.8   * ^{15:55} Nyangka Hosea 13.14

jinta-maninjarla yungulu-jana yilyamirra. Jalangurluju karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlakulku yali-piya-yijala talaju. ² Palya-kari Palyakarirla ngula kankulu jinta-jarrimi, ngula-purulpankulu talaju yirrakarla wita-kari wita-kari ngakakungarnti yilyanjakungarnti. Ngalyakarirla ngula kankulu panu mardarni tala, ngula-warnujulpankulu wirikarrikarri yirrakarla. Ngalya-karirla ngula kankulu ngari wita mardarni, ngula-warnujulpankulu wita-yijala yirrakarla. Talalu yirraka wita-kari wita-kari ngajulukuju kamparrurlu-kirli, palkakulku yungurna yanirra warru payirninja-kujaku.

³ Ngaka-kari kajirna yanirra Karinji-kirra nyurrurla-nyangu-kurra, milakalu-jana wati-patu ngurruju-patu, ngula-warnuju yungulu-jana tala kanyi Jurdinya-kurra. Ngajulurlu kapurna-jana yirdi yirrarni pipangka. Kapurna-jana yilyamirra Jurdinya-kurra tala-kurlu manu pipa-kurlu yirdi nyanunu-patu-kurlu. ⁴ Kajilpankulu kurruly-kijikarla ngajuluku yungulparna-jana nguru-kangkarla tala nyampu-kurluku Jurdinya-kurra, ngulaju ngula-juku. Kajikarna-jana ngajulurluju nguru-kanyi.

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patku, 'Ngakarna yanirra nyurru nyurrurla-nyangu-kurraju Karinji-kirraju'

⁵ Ngaka karna-nyarra yanirra nyurrurlakuju Karinji-kirraju. Kala yungurna warru yani Majatuniya-wana-wiyi. Ngula-jangkanya kapurna warrumpa-yani nyurrurla-kurralku. ⁶ Kapurna-nyarra marda yalirla-juku jirrnga nyinami tarunga-wangu ngayi, yirra-kariji kajikarna-nyarra yulyurrpurla jingijingi jirrnga nyina. Ngula-warnuju kajikankujuju jinta-maninjarla yinyi yangka kapurna marda wurnalku yardarra-pardimi yali-kari-kirralku. ⁷ Kajilparna-nyarra yantarlarra nyurrurla-nyangu-kurra ngurra-kurra jalangu, ngula-warnuju kajikarna-nyarra jirrnga nyina ngurra-patuku-mipa marnkurrpaku marda. Kala ngaka kajikarna yanirra yungurna-nyarra tarunga-katu jirrnga nyina nyurrurlakuju kajilpaju jarraly-pungkarla Jijaji Kirajirli Warlalja-Wiringki. ⁸⁻⁹ Nyampurla Yipijarla, yapa panu-jarlu ngula kajulu yurrukunju-jarri warrki nyampurlaku. Ngulakuju kularna-jana wajampa nyina. Warrki panu-jala-ka karrimi nyampurla-juku, manu ngurruj kajikarnarla warrki-jarri Kaatuku. Ngula-warnu kapurna nyampurla-juku nyinami Purlapa Wirikingarnti Pintukujungarnti.

Puurlurlu pipa nyampuji lawa-manu Kirijini-patu yapaku Karinji-wardingkiki

¹⁰ Kaji-nyarra Timiji yanirra nyurrurlaku nyanjaku Karinjirlaku, wapirdilirla wangkaya, nyurrurla-kurra-mantalu, kajika-nyarra yangka lani-jarri-kijaku. Ngularlanguju karla warrki-jarri ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki ngaju-piya-yijala. ¹¹ Kurdu-warnunya purda-nyangkalu waparlku-wangurlu, manu ngungkurr-nyinakalurla kaji-nyarra wangkami manu jaru yirri-purami. Ngurrju rarralypalurla nyinaka, manulurla nyiyarningkijarra yungka wurna-kurrakuju kaji pinarni yani ngaju-kurra. Ngula karnarla pardarni panu-kari-kirli Kirijini-patukurlu.

¹² Ngalipakupurdangka-yijala yangka Kirijini yirdiji Yapuli, warrardal-parna payurnu nyanunuju yungu-jana yangka ngalya-kariki Kirijini-patku ngururra-kanyi nyurrurlaku nyanjaku. Wurra-wiyi-juku-ka nyina yaninjarra-wangu. Ngaka-kariji kaji ngampurrpa nyina, ngula-jangkanya marda kajika-nyarra yanirra.

¹³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-wati, warrawarra-kangkalu-nyanu jarrwara-kari-yaninja-kujaku! Walalurla nyinaka Kaatuku! Lani-wangulu

nyinaka, pirrjirdi-maninjantalu-nyanu parra-kari parra-kari tarnnga-juku Kaatu-kurra-pinangu! ¹⁴ Ngula kankulurla warrki-jarri Kaatuku, yapa panu-karirlangukujulu-jana yulkaya!

¹⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyurrurlarlu kankulu-jana milya-pinyi Jipinaja-kurlangu-mayamaya. Nyanungu-patu kalu nyinami kamparru-warnu-patu yapa Kiiriji-wardingki-patu kujalu Kirijini-jarrija. Nyanungurlujulu-nyanu jungangku yungu Kaatu-kurraju yungulurla warrki-jarri nyanunguku. ¹⁶ Nyampu karna-nyarra wangka nyurrurlaku: Nyampu-patu manu ngalya-kari ngula kalurla Kaatuku warrki-jarri, ngulajulu-jana purda-nyangka wilji-wangurlu nyarrpa kajili-nyarra wangka.

¹⁷ Ngulalparna nyinaja nyampurla Yipijarla, nyurrurla-patu kulankujulu nyarrpa jirrngaŋja warrki-jarriyarla. Nyampu-patu yirdi-patu Jipinaja, Purrtunā manu Yakayija, ngulajulu yanurnu nyampu-kurra, ngulangkajurna wardinyi-jarrija. ¹⁸ Nyampurlajulu wardinyi-manu kujalu-nyarra nyurrurla yalirla wardinyi-manu, ngula-piya-yijala. Ngula-warnujulpankulu-jana pulka-pungkarla kuja-piyakuju.

¹⁹ Panu-jarlu yangka Kirijini-patu nyampurla jaaji-kari jaaji-karirla ngurrararla yirdingka Yajiyarla, jintangka kalurla nyina Jijaji Kira-jiki Warlalja-Wiriki. Ngula-paturluju yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurruj nganta kalu nyina. Yirdi nyampu Yakila manu nyanungu-parnta yirdi Pirijila manu Kirijini-patu-yijala, ngula kalu yuwar-lirla nyanungu-nyangurla jinta-jarri, ngula-paturlangurlu yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurruj nganta kalu nyina. ²⁰ Manu nyampurla ngula kalu ngalipa-nyangu-purnu nyina Kirijini, ngula-paturlangurlu yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurruj nganta kalu nyina. Ngula kankulu jintajarri yangka Kirijini-patu, ngulangkulu-nyanu rdaka-jarra jarnku yungka. ²¹ Ngajulurlu Puurlurlu karna-nyarra yirrarnirra pipangka jaru wita ngaju-nyangurlu rdakangku: NGURRJU NGULA KARNA NGAJU NYINA, NYURRURLAJU MARDA KANKULU NGURRJU-YIJALA NYINA?

²²⁻²³ Ngana-puka ngula karla ngampurpa-wangu nyina Jijaji Kira-jiki Warlalja-Wiriki ngalipa-nyanguku, pangkala Kaaturlu pinyi! Yati-wangkamlik karna-nyarrarla Warlalja-Wiriki Jijajiki nyurrurlaku yapaku, "Warlalja-Wiri Jijaji, yantarni-ngalpa pina ngalipa-kurra! Yimiri-jana nyinaya yapa nyampu-patuku Karinji-wardingki-patuku, manu nyinaya yapa nyampurra-kurlu tarnnga-juku." ²⁴ Manu nyurrurlaku Karinji-wardingki-patuku karna-nyarra yulkami kuja karliparla nyinami jintakumarrirni Jijaji Kirajiki. Ngulaju ngula-juku.

2 Corinthians Pipa 2 Karinji-wardingki-patuku **Pipa jinta-kari ngula-jana Puurlurlu pantirninarlarla yilyajarra yapa Karinji-wardingki-patuku nyurru-wiyi**

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju ngulaju pantirninarlarla pipangka yirrarnu Puurlurlu Kurdungurlu. Wiringki ngulaparla ngurrararla Majatuniyarla jirrngaŋja nyinaja Timijiki. Pantirninarlarla-jana yimiji yirrarnu puranjakungarduyu-patuku Kirijini-patuku ngulapalu kirringka Karinjirla nyinaja, ngulaju yangkapatuku-yijala kuja-jana pantirninarlarla pipa-karirla yirrarnu jinta-kurlu yirdi-kirliji 1 Karinji-wardingki-patuku, ngulanya kuja karlipa yirdi-mani.

Puurlurlu kuja-jana pantirninarlarla pipa nyampu yimi yirrarnu nyanungu-patuku, ngulaju wajampa-jarrialpal-a-jana kujalpalu nyiyarningkijarraku warntarlarlu manngu-nyangu. Panu-karirlili warntarlarlulu Puurlu manngu-nyangu kula-nganta nyanunguju Jijaji Kiraji-kirlangu-wangu puranjakungarduyu-wangu. Panu-karirlili warntarlarlu manngu-nyangu yalumpu kujalpa-jana nganta nyanungurlu Puurlurlu yimi-ŋgarrurnu Yimi Ngurrju jungarni-wangurlu warntarlarlu. Kuja-jangkarlunya kulalu nyanunguju panu-karirlili yijardurlu purdanyangu yangka kuja-jana nyarrpa wangkaja kamparru-wiyi.

Puurlurlu-jana yimi nyampu pipangka pantirninarlarla yirrarnu yungujana milki-yirrarni nyanungu-patuku yangka jungarni yungulurla Kaatuku nyinami nguru maju-puru yungulurla ngurrju nyanunguku-juku wardinyi nyinami. Puurlu-jana ngampurrrpa wita wangkaja nyanungu-patuku warrki-kirli nyanungu-nyangu-kurlu ngulaju yungulu nginji-wangkanjanawangurlu yampimi. Manu ngampurrrparlu-jana payurnu talaku yungulujana tala warru ngayi-mani puranjakungarduyu-patuku ngulapalu nyinaja Jurujulumurla marlajarra nyiyarningkijarra-wangu. Kujarlanya-jana yimi nyampuju pipangkaju Puurlurlu yirrarnu pantirninarlarla.

¹ Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninarlarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Timiji ngalipakupurdangka Kirijini, ngulaju kaju jirrngaŋja pipa-kurra-mani yimi. Jirramarlu-juku karnalu-nyarra pipa-kurra-mani nyurrurlaku Kirijiniki Karinji-wardingkipatuku manu panu-karirlanguku Kaatu-kurlanguku yangka kuja kalu nyina kirri-kari kirri-karirla ngurrararla Kirijirlaju. ² Ngaju karnalu-nyarrarla wangkami ngalipakupalanguku Wapirraku manu Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki kujanya, “Payirni karnangkupala yungunpala-jana yimiri nyina Karinji-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralypa ngurrju-nyayirni tarnnga-juku.”

Kaatrlu kangalpa pirrjirdi-mani wuurnpa-puruju

³ Ngalipa Kirijini-patu, pulka-pinyirliparlajinta Kaatuku ngularla Kirdanyanu Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. Kaatlu ngalipa-nyangu Kirdana, ngulaju kangalpa yimiri nyina ngalipaku yunguliparla marlaja nyina pirrjirdi-nyayirni nyanunguku. ⁴ Kirijiniji karlipa marda nyina wuurnpa-puru. Nyangurla-puka kajilparlipa wuurnpa-puruju nyinayarla, ngula-puruju kapu-ngalpa Kaaturluju pirrjirdi-mani, ngula-piyarlu-yijala

yungurlipa-jana pirrjirdi-mani panu-karirlangu yapa-patu wuurnpa-puru.
5 Ngaliparlu Kirijinirla, murrumurru karlipa-nyanu purda-nyanyi Jiji-
jaji Kiraji-piyarlu ngula-nyanu purda-nyangu murrumurru nyanungurlu.
Ngula-puruju, Kaaturluju pirrjirdi-manulpa. Jalanguju, jintangkalku-
juku karlipa nyina ngalipa Jiji-Kiraji-kirlangurla. Kujarlaju, Kaaturlu
kangalpa pirrjirdi-mani murrumurru-puruju nyanungu-piya.

6 Ngaju karnarla wuurnpa-puruju Kaatuku warrki-jarri-juku ngulaju
yungu-nyarra pirrjirdi-mani Kaaturlu tarrnga-juku miyalu ngurrju-karda.
Nyurrurlarlangu kajinkili wuurnpa-puru nyinami ngaju-piya, ngula-
puruju kapu-nyarra Kaaturlu pirrjirdi-mani ngaju-piya, ngulaju yun-
gunkulurla wala-juku nyina tarnnga lani-wangu. **7** Milya-pinyi karna-
nyarra pirrjirdi-juku. Wuurnpa-puruju yungunkulu purami-juku Kaatulu
tarnngangku-juku jutu-pinja-wangurlu. Junga kankulu wuurnpa-puruju
nyinami ngaju-piya. Ngula-puruju kapu-nyarra pirrjirdi-mani ngaju-piya
Kaaturluju. Ngulaju junga!

Kaaturlulpa warrawarra-kangu Puurlu wuurnpa-puruju

8 Ngajukupurdangka-patu Kirijini-patu, yimi-ngarrirni karna-nyarra
ngularna nyarrpa-jarrija ngurrara-karirla Yajiyarla, ngulaju yungurna-
nyarra yimi-ngarrirni. Kula-nganta kapurna paliyarla. Kularna wilypip-
pardiyarlara wuurnparlaju. **9** Yuwayi, junga kujaju! Kapurna
paliyarla-jala Yajiyarla, kula-ngantaju nganangku juyurdurlu yunparnu.
Wuurnpa-puruju kularnaju wilypip-mantartla ngajuju, lawa. Ngarirna
payurnu Kaatu kapuru nyinanja-wangurlu. Nyanungurlu kanganpa jin-
tagku wankaru-mani palinja-warnu. Kujarlanyarnarla wala nyinaja-
juku. **10** Ngajuju mardarnu Kaaturlu wankaru-juku palinja-wangu-juku.
Parra-kari parra-kari kapuju mardarninja-yani wankaru-juku ngurrju-
juku. Kujarlaju, kapurnarla wala nyinanja-yani tarnnga! **11** Yuwayi!
Tarnngajukulurla wangkaya Kaatuku ngajuku. Kujarlaju kapuju pirrjirdi-
maninjarla warrawarra-kanyi parra-kari parra-kari. Ngula-jangkaju,
panu-jarlurlu yapangku kapulurlajinta pulka-pinyi Kaatuku.

Puurlu-jana jungarni jirrnga warrki-jarrija Karinji-wardingki-patuku yimirr-yinja-wangu

12 Kaatulu kaju yimirri nyina ngajuku, ngula-warnu karnarla jungarni-
nyayirni warrki-jarri. Kula karna ngaju warrki-jarri panu-kari-piya
yimirr-yinja-palka-piya yangka kuja kalu-nyanu pinangkalpa-ngarrirni,
lawa. Ngulangkanya karna wardinyi-jarri. Nyurrurlarlu ngalya-karirla
yapangku kankujulu nganta manngu-nyanyi nganta karna-nyarra yimirr-
yinyi. Lawa! Nyurru-wiyi yangka kamparru-wiyi, kularna-nyarra
yalumpuju yimirr-yungu ngajurlulu yangkangka nyurrurla-nyangurla
Karinjirla, jungarnilparna warrki-jarrija junga-nyayirni! Kujarlaju karna
nyina kurnta-wangu-juku. **13** Nyampurla pipangka, ngari karna-nyarra
yirrarni jaru yungunkujulu ngaju milya-pinyi manu manngu-nyanyi
jungarnirli. Nyiarningkijarra yungunkulu milya-pinyi pipangka ngula
karna yirrarni. **14** Jalangu kankujulu milya-pinyi wita-kari wita-kari
ngajuju. Jijaji Warlalja-Wiri, yangka kaji pinarni yani nyampu-kurra
nguru-kurra, ngula-jangkaju kapunkujulu milya-pinyi-nyayirni ngajuluju.
Ngula-jangkaju, kapurlipa-nyanu wardinyi-jarri wungulku-juku.

15 Ngula-jangkanya kapurna-nyarra jirramaku yantarlarli nyurrurlaku
nyanjaku manu pirrjirdi-maninjaku. **16** Yangka kujarna yanu nguru-kari-
kirralku Majatuniya-kurra, kapurna yantarlarli nyurrurla-nyangu-kurra-
wiyi nyurrurlaku pirrjirdi-maninjakuju. Ngula-jangkaju, kapurna-nyarra

pina-yantarla Majatuniya-jangkaju pina-pirrjirdi-maninjaku manu payirn-injaku yungunkujulurla jintajinta-mani talaku wurnakungarnti Jurdinya-kurruku kulpari yaninjakungarntiki.

¹⁷ Ngalya-kari kankujulu ngingi-wangka ngajuku, nganta kankujulu kapuru nyinami nyarrpa kuja karna-nyarra wangka, manu nganta karna manngu-nyanyi Kirijini-wangu-piyarlu nganta. ¹⁸⁻²⁰ Kaaturluju kaju milya-pinyi jungarna-nyarra wangka kapurna-nyarra yantarla. Kularna-nyarra yimirr-yungu yimi jirrama-kurlurluju. Kari-nganta kapurna yantarla nyurrurla-nyangu-kurraju! Kula karna-nyarra wangka nyurrurlakuju kuja-purda-kari kuja-purda-kari, lawa. Ngajulu karna-nyarra warrarda wangka nyurrurlaku Jijaji-piya yangka kuja kanganpa ngalipaku wangka jungarni-juku. Nyiyarningkijarra kuja kanganpa Kaaturlu jangku-pinyi ngalipaku yinjaku, ngulaju Jijaji Kiraji-kirlirli kanganpa yinyi ngalipakuju junga! Manu kanganpa milki-yirrarni Kaatu yimirri-nyayirni. Ku-jarla, kuja karliparla wangkami Kaatuku, wangkami karliparla Jijajirla yirdi wiri-nyayirnirla 'Ngula-juku ngurru!' yungurliparlajinta pulka-pinyi Kaatuku! Jilpanarlu, Timijirli manu ngajulurlu, yimi-ngarrurnurnalunyarra Jijaji Kiraji-kirli Kaatu-kurlanga-kurlu Ngalapi-nyanu-kurlu.

²¹ Kaaturlu kanganpa jinta-mani Jijaji Kiraji-kirra jintawarlayi-jiki, nyurrula yapa-patu manu nganimpaa Kurdungurlu-patu Wiriwiri. Kaaturlu nyanungu-miparlu-ngalpa ngalipaju yiringi-manu yungurliparla nyinami manu warrki-jarrimi nyanunguku. ²² Ngalipajurliparla Kaatuku warlalja. Ngulangkanya-ngalpa yirrarnu murru-piya nyanungu-nyangu, ngulaju murru-piyaju Pirlirrpaa nyanungu-nyangu kaninjarni Kirijinirla. Pirlirrpaa Kaatuk-kurlanga-kurlurlu karlipa milya-pinyi nyiyarningkijarra kapurngalpa yinyi ngaka-kari kuja-ngalpa jangku-pungu nyurru-wiyi.

²³ Kaaturluju kaju milya-pinyi junga karna-nyarra yimi-ngarrirni: Kajirna-nyarra yantarlarri nyurrurla-nyangu-kurra Karinji-kirra Majatuniya-wangurla-wiyi, ngulaju kapurna-nyarra miyalu majumantarla. Kuja-kujakujurna nyinaja nyampurla-juku yaninjarra-wangu. ²⁴ Nyurrurla ngula-juku kankulurla ngungkurr-nyinami Jijaji Kirajiki, manu nyurrurla kankulurla ngula-juku nyinami pirrjirdi nyanunguku. Ngulakuju kula karna-nyarra jinyijinyi-mani yungunkulu nyinami ngajupiya, lawa. Ngari karna-nyarra jirrnga warrki-jarrimi yungunkulu nyinami wardinyilki.

2

¹⁻² Nyampunyarna-nyarra manngu-nyangu wurnakungarntirli, "Kajilparna pina-yantarla Karinji-kirra, kajikarna-nyarra marda pirlirrpaju maju-manirra nyurrurla Kirijini-patuju. Lawa kujaju! Kajilparna-nyarra marda pirlirrpaju maju-mantarlarra, kulpankujulu nyarrparlulku ngajuju wardinyi-mantarlarri." Kujanyarna manngu-nyangu kanunjukarirli.

³ Nyurrurlarlu yungulpankujulu wardinyi-mantarla. Kajirna kutu yantarlarra nyurrurla-nyangu-kurra pipa pantirinja-wangurla-wiyi, ngulaju kapunkujulu maju-mantarla marda pirlirrpaju. Kuja-kujakunya, nyinajalparna nyampurla-juku yaninja-wangu, manurna-nyarra yimi-wiyi pipa-kurra-manu nyurrurlakuju. Nyampunyarna ngajuju manngu-nyangkul: Kajilparna ngajuwiyi wardinyi nyinakarla, ngulakuju kajikankulu nyurrurlarlangu wardinyilki nyina. ⁴ Yangka pipa yali kujarna-nyarra kamparru-wiyi yilyajarra, ngula-purujulparna miyalu maju nyinaja. Ngulaju wajampa-nyayirnirlirna-nyarra jaru yirrarnu nyurrurlaku yulanja-karrarlu. Ngulaju kula nyurrurlaku muntuku-maninjaku, lawa.

Nyurrurlaku karna-nyarra yulkami-nyayirni. Kujarlanyarna-nyarra pipaju pantirninarla yIRRARNU.

Puurlujurla yawuru-jarrija yaliki yapaku yangka kuja-jana muntuku-maninjarla kurntaku ngurrju-manu Kiriji Karinji-wardingki-patu

⁵ Nyurrurlarlu-jala kankulu milya-pinyi yapa yangka kuja-nyarra yapangku muntuku-maninjarla kurntaku ngurrju-manu nyurrurla. Ngari karna-nyarra kuja wangkami: Yalirli yapangku, kulaju ngaju kurntaku ngurrju-manu, nyurrurla-nyarra kurntaku ngurrju-manu. ⁶ Nyurrurlarlu, ngula-jukulkulu ngarrurnu jungarni-jarrinjakuju kulungku. Ngulaju ngula-juku! Jalangulku karna-nyarra nyampu wangka: Yampiyalu, pina-ngarrirrinha-wangurlu! ⁷ Kala kajilpankulu ngarrikarla yarda, kajika muntuku nyinami miyalu rdinypila-juku maju kaji-wangu nganta. Kuja-kujakuju, pinalu kangkarni yawuru-maninjarla yungu pina-yanirni ngurrjulku. ⁸ Wangkayalurla kuja, “Pina-yantarni, yulkami kar-nangkulu kutu!” ⁹ Nyurrurlarlu, yungulpankuju purda-nyangkarla wilji-wangurlu. Kujanyarna-nyarra pipangka yirrarnu jaru, ngulaju yungurna-nyarra milya-pinyi ngajulurru kajikankujulu purda-nyanyi-japa jukuru-jarrinja-wangurlu-japa. ¹⁰⁻¹¹ Jijaji Kirajirli kaju milya-pinyi jungarni wangkanja-panu. Kajilpankulu yapa wilji-warnu yawuru-jarrinjarla pina-kangkarlarni, ngulakuju ngajurlangu kajikarnarla yawuru-jarri. Mardaju yangkaju yaliji nginji-wangkaja ngajukuju, marda lawa-juku, karija. Ngari karnarla yawuru-jarriku kutu yungurna-nyarra wurdujarra-maninjarla mardarni jintawarlayilkil Juju Ngawu-kujaku. Yuwayi, yangkaju yali Juju Ngawu karlipa milya-pinyi-jala nyarrpa kuja-ka nyanungurlu manngu-nyanyi. Nyanungurlu kanganpa manngu-nyanyi ngalipaju yungu nganta-ngalpa karlirr-mardarni Kaatu-kujaku. Kujakujurnarla ngampurrrpa-wangu nyanungukuju. Yaliki yapaku, kajilparnarla jurnta nyinayarla yawuru-jarrinja-wangu, ngulaju kajika-ngaipa panu-juku karlirr-kanyi Jujungku. Kuja-kujakuju karnarla yawuru-jarriku yapaku yaliki.

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku kuja yangka yanu Turaja-kurra

¹² Ngularna yanu kirri-kirra Turaja-kurra, ngulangkajurna-jana yirripuraja Jaru Ngurrju Jijaji Kiraji-kirla Warlalja-Wiri-kirla yapaku panuku. Ngulakungarntiji-jana langaju raa-pungu nyurru-juku Jijajirli yungujulu purda-nyanyi. ¹³ Ngulangkaju Turajarla, kularna Tayituju ngalipakupurdangka parlu-pinjarla nyangu, lawa. Kujarlaju, miyalujurna maju-jarrija. Ngula-jangkaju, jakuru-pungurna-jana Kiriijini-patu, nguru wirikirra Majatuniya-kurrarna yarkajarra yungurnarla warru nyanyi Tayituju.

Jijaji Kiraji, ngulajulpa-jana nyinaja Warlalja-Wiri Puurluku manu Kurdungurlu-patu-kariyi-nyanuku Wiriwiri-kariyi-nyanuku

¹⁴ Ngalipa jintawarlayi yungurliparla yati-wangka Kaatuku pulkapinjarla. Jijaji Kirajiji nyurru-juku yirrarnu wiri-nyayirni, kankarlarni-nyayirni-ka nyina Warlalja-Wirihi kingi-piya, manu karla Juju Ngawurlanguju wiri-jiki nyina. Nganimpaju Kurdungurlu-patu Wiriwiri, ngulaju karnalu nyina Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini-patu pirijina-piya-patu. Nyanungurlunya kanganpa yilyami Yimi Ngurrju-kurru kirri-kari kirri-kari-kirra. Yimi Ngurrju ngulaju ngurrju-nyayirni kula-nyanganta jujuminyiminyipiya kuja-ka parntirr-karri. Yapangkuju kalu purda-nyanyi yalihi Yimi Ngurrju, manu kalu milya-pinyi kujaju ngurrju-nyayirni. ¹⁵ Nganimpaju Kurdungurlu-patu Wiriwiri, ngulaju kanganpa yinyi Jijaji Kirajirli Kaatuku

nganayi kuyu warntarri-piya ngulalpalurla purranjarla yungu Kaatuku nyurru-wiyi yimiri-maninjaku. Panu-kari yapa kuja kajana Kaaturlu muurlparlu mardarni, manu panu-kari ngula kaluru jurnta yanrra-juku kuja-purda-kari, ngulakuju karnalu-jana jintawarlayiki-jiki Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni. ¹⁶ Yapa ngula kalu yanrra kuja-purda-kari Kaatu-kujaku, purda-nyanyi-yijala kalu Yimi Ngurrju. Ngula-jangkaju, maju-pajirni kalu Yimi Ngurrjuju nganayi kuyu-piya ngula-ka pukulyu-jarrinjarla parntimi, ngula-piya. Yapa ngalya-kari ngula kajana Kaaturlu mardarninja-yani, purda-nyanyi-yijala kalu Yimi Ngurrju. Ngula-jangkaju, wangkami kalu kuja, "Yimi Ngurrju, ngulangku kanganpa wankaru-mani. Ngulaju ngurrju-nyayirni kula-nganta-ka marna parntimi ngapa-warnurla." Ngulaju junga. Yungurliparla yati-wangka Kaatuku pulka-pinjarla!

Kala nganimpaka Kurdungurlu-patu Wiriwiri, kajilparnalu nyinayarla Jijaji Kiraji-wangu, kujarlaju kulalparnalurla jungarni warrki-jarriyarla. ¹⁷ Ngalya-kari nyurrurla yapa marda kankulu-nganpa nginji-wangka nganimpaku Kurdungurlu-patuku Wiriwiriki, kula-nganta tala-mipaku karnalu-nyarra yimi-ngarrirni Yimi Ngurrjuju Jijaji Kiraji-kirli. Panukarirli kalu-nyarra payirni talaku yinjaku yimi yirri-puranjakungarntirli. Kala nganimpaku, kula karnalu-nyarra japidni talaku kuja-piyarlu. Kaaturlu-nganpa yiringi-manu yungurnalu-jana Jijaji Kiraji-kirlangurlu warru yimi-ngarrirni kutu Yimi Ngurrju. Manu kanganpa nyanyi nganimpaka kuja karnalurla warrki-jarri jungarni.

3

Kaatu-kurlangu kuruwarri jalangu-warnu, Pirlirrparlu nyanungu-nyangurlu kanganpa yinyi

¹ Wangkami kankulu wiri nganta karnaju pulka-pinyi. Kala ngajuju, milya-pinyi kankujulu Kurdungurlu Wiri. Kularna panu-kari-piya ngula kalu-nyanu nganta Kurdungurlu Wiri nganta ngarrirni. Pipa kalu-nyarra milki-yirrarni nyanunu-nyangu-kurlu yirdi-kirli nyanjaku yungunkulujana nganta milya-pinyi Kurdungurlu Wiriwiri nganta kuja kalu nyina. Kala ngajulurlu, kula karna-nyarra payirni yungunkujulu yinyi pipa ngula-piya yungurna-jana warru milki-yirrarni, lawa. ² Nyarrpara pipa ngaju-nyanguju kuja karna-jana warru milki-yirrarni pipa yapakuju? Lawa kujaju. Nyurrurlankujulu pipa-piya yimi-kirli-piya kujaju Kaaturlu yirrarnu ngaju-nyangurla kurturdurrurla. Kuja kalu-nyarra nyanyi yapapatu-karirli, kujarlaju manngu-nyanyi kajulu ngajuju Kaatu-kurlangu Kurdungurlu Wiri. ³ Manu kalu-nyarra milya-pinyi nyurrurlarlangu kuja kankulu nyina pipa-piya yimi-kirli kuja Jijaji Kirajirli yirrarnu. Kula nyanungurlu yirrarnu yimi pirlingga yurlpa-kurlurlu. Kurturdurrurla yirrarnu nyurrurla-nyangurla Pirlirrpa Kaatu-kurlangu-kurlurlu kuja-ka JUKURRARNU nyina Kaatuju. Ngulanya nyurrurlaju pipa-piya kuja karna-jana milki-yirrarni yapaku nyampurlaku.

⁴ Nyarrparla karna nyampu wangkami kuja? Ngulaju Jijaji Kirajirli kaju nguru-yirrarni ngajuju yungurnarla wala nyinami Kaatuku. Ngularra-warnunya karna nyampurraju wangka. ⁵ Ngajulu, kula karna pinangkalpa nyina Yimiki Ngurrjuku warru yimi-ngarrirrinjaku. Kaaturlu kaju nyanungu-miparlu pirrjirdi-mani warrkikiji, ngula-warnuju karnarla wala nyina. ⁶ Kaaturluju yiringi-manu ngajuju yungurna-jana yapaku warru yimi-ngarrirni kuruwarri jalangu-warnu ngulangkuju yungu-jana yapaju wankaru-juku mardarni. Kuruwarri yangka nyurru-warnu kujarlaju yungu Mujujuku, ngulaju panu jaru-kurlu. Ngulaju kajirlipa jungarnirli

purami, kapurlipa palimi-juku. Kala jalangu-warnu kuruwarri, ngulaju-ka Pirlirrpa mardarni Kaatu-kurlangu. Ngulaju kajirlipa mardarni, kapurliparla marlaja nyinami wankaru-juku.

⁷ Kuruwarri nyurru-warnu, kajilpa nganangku-puka purayarla, kula-lipa mardakarla palinja-kujakuju. Kaaturlu ngula jarnturnu kuruwarri pirlingka, ngularla yungu Mujujuku, ngulaju-nyanu milki-yirrarnu mirilmiril-karrinja-karrarlu. Ngula-jana Mujujurru milki-yirrarnu ku-ruwarri pirlingka Yijirali-pinkiki, yinngirri nyanunu-nyangu ngula-jangkajulpa mirilmiril-karrija-nyayirni panungka yapangka. Kujalpa yin-ningirriji mirilmiril-karrija-nyayirni, ngula-jangkaju, wita-kari wita-karilpa lawa-jarrinja-yanulku. Ngula-puruju, yapangkuju kulalpalu nyangu-juku nyanunuji yinngirriji. ⁸ Kuruwarri nyurru-warnu, ngurrju-jalalpa ngunaja. Kala kuruwarri jalangu-warnu, kuja kanganpalu Pirlirrpa Kaatu-kurlangurlu kanyirni, ngulaju ngurrju-nyayirni nyurru-warnu-piya-wangu! Ngulakuju kapurliparla ngurrju-nyayirni marlaja nyina. ⁹ Kuruwarri jalangu-warnu, ngula-kurlurluju kanganpalu Kaaturluju jungarni-pajirni. Ngulaju ngurrju-nyayirni nyurru-warnu-piya-wangu! Yuwayi, kuruwarri nyurru-warnu ngulajulpa ngurrju-jala ngunaja, kala ngula-kurlurluju kanganpalu Kaaturluju maju-pajirni. Kuruwarri jalangu-warnu ngulaju jarra-nyayirni-wangu-piya. Ngulangkuju kanganpalu mardarni ngalipa. ¹⁰⁻¹¹ Yangka nyurru-warnu kuruwarri, ngulaju-ngalpa jarra-jarrija ngari wita-kari-juku, manulpa-ngalpa jurnta marra-pardinja-yanu. Kala kuruwarri jalangu-warnu, ngulaju kanganpalu jarra-jarri wiri-juku tarnnga-juku.

¹² Kuja-ngalpa yilyajarni Pirlirrpa Kaaturlu kuruwarri-kirli jalangu-warnu-kurlu, kuja-warnuju kapurliparla jirrnga-nya nyina tarngna-juku. Ngula-warnurla karna lani-wangu nyinami pirrjirdi, kapurna-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni yapaku. ¹³ Kularna yangka Mujuju-piya ngula-nyanu parnta-yirrarnu yinngirriki wawarda wita yapa-kujakuju nyanja-kujakuju. Kaji karriyarla yinngirriki parnta-yirrarninja-wangu, ngulaju yapangku kapulu nyangkararra yaliji jarra kujalpa lawa-jarrinja-yanu. Kuja-kujakuju-nyanu parnta-yirrarnu Mujujurruju wawarda wita. ¹⁴⁻¹⁵ Yangka-paturlu Yijirali-pinkirli kujalu nyangu Mujuju kuruwarri-kirli, ngulajulpalu langaju tirnngi-nyinaja, manu kulalu manngu-nyangu kuruwarriji. Manu jalangurlangu, kuja kalu Juwu-paturlu nyanyi nyurru-warnu kuruwarri, ngulaju kula kalu milya-pinyi-juku kulan-ganta nyanungurra-nyangu langaju tirnngi-juku. Jijaji Kiraji-miparlu kajana langaju rurrrpa-mani milya-pinjakuju. ¹⁶ Ngana-puka yapa ka-jirila pina-yanirni Warlalja-Wiriki Jijajiki, ngulaju Jijajirli kapu langaju rurrrpa-mani purda-nyanaku yungu purda-nyanarlala milya-pinyi ku-ruwarri nyurru-warnu. ¹⁷ Warlalja-Wiri Jijaji, ngulaju Pirlirrpa Kaatu-kurlangu. Nganangku-puka kaji purda-nyanyi wilji-wangurlu Pirlirrpa Kaatu-kurlanguju, ngulaju-ka rarralypa nyina. Kujarlanya-ka jungarnirli manngu-nyanyi kuruwarri nyurru-warnu. ¹⁸ Ngalipa Kirijini-patu ngulaju kularlipa yangka Mujuju-piya ngula-nyanu parnta-yirrarnu yinngirriki wawarda wita. Ngulaju jintawarlayi karlipa nyinami langaju langarrpa. Kujarlaju karlipa Jijaji-piya-jarri yungurlipa karri yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyanunu-piya. Jalanguju karliparla ngurrju-karrikarrilki marlaja nyina. Ngaka-kari Kaaturlu kapu-ngalpa kurruly-kijirni yungurlipa marlaja nyinami yartarnarri wiri-jarlu-kurlu Jijaji-piya ngula-ka Pirlirrpa nyanunu nyina.

Puurlulu-jana Yimi Ngurrju yirri-puraja Kaatu-kurlu kuja-ka mirilmiril-karri.

¹ Kaatuju kaju ngajukuju mari-jarrinjarla ngurrju nyinami. Nyanungurlu yiringi-manu ngajuju Yimi Ngurrju yirri-puranjaku yapaku. Ngula-warnurlaju, ngampurrrpa-nyayirni karna ngajuju nyina yungurnajana warru yirri-pura tarnngangku. ² Kuja karna-jana warru yirri-pura jaru Kaatu-kurlangu, ngulaju kula karna nyiyarningkijarra yapawangurla yajiki ngurrju-mani warrkingkarlu. Kula karna-nyarra yapaju yimirr-yinyi. Kula karna kurruly-yirrarni Kaatu-kurlangu jaru. Kajilparna jungarni-wangu warrki-jarriyarla, ngulangkuju kalakaju kurntaku ngurrju-mani. Kuja-kujakuju, junga jaru karna-nyarra yimi-ngarrirni yapaku panuku kulkurru-jarrarlu yungujulu yapangku nyanyi ngula karna warriki-jarri ngurrju-karra-japa marda. ³ Ngalya-kari yapa ngula kalu yanirra kuja-purda-kari Kaatu-kujaku, ngulaju kalu langaju jilyki nyina, kula kalu Kaatu-kurlangu jaru purda-nyanjarla milya-pinyi. Ngula kajulu purda-nyanyi wangkanja-kurra Kaatu-kurlangu jaru, ngula karna-jana yirri-pura, ngulangku kalu manngu-nyanjarla purda-nyanyi jaruju yajiki nganta, purda-nyanja-wangu nganta. ⁴ Yapa ngula kalu kuja-purda-kari yanirra Kaatu-kujaku, ngulaju kajana Juju Ngawungku milkari-mani, manu langa-jarra kajana tirnngi-mani Yimi Ngurrju purda-nyanja-kujaku. Juju Ngawungku ngulaju kanyanu wiri-pajirni nyampuku nguruku. Kala Yimi Ngurrju ngulaju Rdili-nyayirni-piya Kaatu-kurlangu, ngulangku kanganpalu milki-yirrarni Jijaji Kiraji ngula-ka nyinami yartarnarri wiri-jarlu-kurlu jurru-juku yangka jinta-juku Kaatu. ⁵ Nguru-kari ngurukari ngula karna wapami Yimi Ngurrju-kurlu, ngulaju kula karnaju ngajulu yirri-pura warru yapa-kurra panu-kurra, lawa. Ngari karna-jana yirri-pura Jijaji Kiraji-kirli kuja-ka nyununguju jinta nyina Warlalja-Wiri ngalipaku yapaku jintawarlayiki. Ngaju karnaju ngari wita-kari wita-kari yirri-pura: Ngajuju ngari karna-nyarra nyurrurlaku warrkjari, ngula karna nyinami warrkini Jijaji Kiraji-kirlangu. ⁶ Nyurru-wiyi kuja Kaaturlu nyampu nguru ngurrju-manu jaru-miparlu wangkanjarlu, ‘Munga-jangkaju parrajurla marlaja parrarl-panturnu.’* Kamparru-wiyi kujalparna Kirijini-wangu nyinaja mungangka, Kaaturluju ngajuju palkamanu rdili-nyayirni-kirirla, manu Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu ngajukurra yangka kujarna nyangu Jijaji Kiraji palka-nyayirni ngula-ka nyinami yartarnarri wiri-jarlu-kurlu jurru-juku yangka jinta-juku Kaatu. Ngula-jangkaju, milya-pungulkurna Jijaji Kiraji.

Puurluju ngulaju pirrjirdi-wangu, kala Kaatu-kurlangu kuruwarriji pirrjirdi-nyayirni

⁷ Jaru Kaatu-kurlu, ngulaju wiri-nyayirni nyiya-piya-wangu. Ngulajuju yungu Kaaturlu yungurna-jana yapaku yimi-ngarrirni. Ngajujurna wita murlukurnpa-piya ngula karlipa kijirni walya-kurra. Kuja kajulu yapangku nyanyi, ngulaju kajulu ngajuju punku-pajirni wiri-wangu nganta. Kala kuja karna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju nyunungurraku yapaku, ngulanya kalu milya-pinyi Kaatuju wiri-nyayirni. Nyanungurlu kaju yinyi yartarnarri Yimi Ngurrjuku warru yimi-ngarrirrinjaku. ⁸ Kuja karna-jana yapaku Yimi Ngurrju yirri-purami, yapangku kajulu putaputa warla-pajirni, manu kajulu putaputa murrumurru-mani. Kala yimi-ngarrirni-jiki karna-jana Yimi Ngurrju. Kajilparna ngurrrpa nyinayarla nyarrpa-jarrinjaku, kajikarnarla wala-juku nyina Kaatuku. ⁹ Japakujapaku

* **4:6** Nyangka Genesis 1:3

yapangku kajulu purdangirli wajirli-pinyi kula-nganta karna nyina maliki-piya. Kala Kaaturlu kaju mardarni-juku yulkajirrili. Japakujapaku yapangku kajulu pakarninjarla kijirni walya-kurra. Kala lawa-juku karna pina-karrinja-pardimi. Nguru wuurnpa-puru karna-jana yimi-ngarriрni-jiki. ¹⁰⁻¹¹ Ngula karnarla warrki-jarrimi Jijajiki, yapangku kajulu tarnngangku kulukukuluku-mani yunguju lu pakarni tarnnga-kurra Jijaji-piya. Ngulaju junga, marda ngaka-kariji kapujulu pakarni tarnnga-kurra, kala jalanguju karna wankaru-juku nyina. Ngula-warnurla kankulu yapangku milya-pinyi Jijaji ngulaju-ka wankaru-juku nyina jalanguju. ¹² Ngula kajulu jangkardu wangkami pakarninjaku yilpajulu nganta pakakarla ngaju, ngula-puruju karna wurra-juku yani Yimi Ngurrju-kurlu yungunkulu wankaru nyina Jijaji Kiraji-kirli.

¹³ Nyurru-wiyi Kingi Tapiti wangkaja:
“Ngaju karnarla Kaatuku wala nyina, ngula-warnurla karna-jana yapaku

warru yirri-pura Kaatu-kurlu.”*

Kujanya Tapiti wangkaja. Ngaju Puurlu, ngula-piya-yijalarna Tapiti-piya, wala karnarla nyina Kaatuku kapuru nyinanja-wangu. Ngula-warnurlaju karna-jana warru yimi-ngarriрni Yimi Ngurrju. ¹⁴ Kuja karna manngu-nyanyi Kaatuju: Kaaturluju wankaru-manu Jijaji Kiraji. Ngula-piya-yijala kapu-ngalpa Kaaturlu wankaru-mani ngalipalku palinja-warnuju. Ngula-jangkaju yungu-ngalpa Kaaturluju kanyi ngula-ka Jijaji ngulangka nyinami, ngula-piya-yijala kapu-ngalpa kanyi. ¹⁵ Ngaju karna-nyarra wajampa nyinami nyurrurlakuju. Ngula kaju nyiyarlangu maju rdipimirni, ngulaju ngula-juku karna kuja-puruju pirrijirdi-jiki nyinami muntuku-wangu. Kuja karna-jana Yimi Ngurrju kanyi kirri-kari kirri-kari-kirra, yapa-kari yapa-karirli kapulu milya-pinyi Kaatuju kajana yimirinyaирни nyina. Ngula-jangka yapa-kari yapa-karirli ngarralu milya-pinyi Kaatuju ngurrju-nyayirni, manu wardinyirli ngarralurla pulka-pinyi.

Ngalipa karliparla wala nyina Kaatuku ngula-ka nyanja-wangu nyina

¹⁶ Ngaju karna milya-pinyi yunguju Kaaturlu pina-wankaru-mani-yijala. Ngula-warnurlaju yungurnarla jukuru-wangu warrki-jarrinja-yani. Palkaju karna purlka-jarrinjarla rampaku-jarri. Ngari kaju maya pirrijirdi-mani Kaaturlu parra-kari parra-kari. ¹⁷ Jalanguju karna wita-kari wita-kari murrumurru-jarri, ngulaju kula tarnngaku. Kujarlunga Kaaturluju kaju jungarni-mani yunguju mardarni nguru-nyayirni-wangurla nyanunu-nyangurla tarnnga-juku murrumurru-wangulku. Kula-ka nguru nguna ngula-piyaju nyampurla walyangka. ¹⁸ Nyiyarningkijarra nyampurla ngurungka ngula karlipa nyanyi, ngulaju ngaka kapulurla marlaja yawu-pardimi Kaatuku. Kujarlunga ngajulurlu kula karna-jana manngu-nyanyi nyiyarningkijarra nyampurlaju, lawa. Nyiyarningkijarra Kaatu-kurlangu, ngulaju kula karlipa-jana nyanyi milpangku. Ngulaju kapulu karri tarnnga-juku yawu-pardinja-wangu. Ngularra karna-jana manngu-nyanyi Kaatu-kurlangu-mipaju.

5

Kajirlipa palimi, Kaaturlu kapu-ngalpa yinyi palka-nyayirni-wangu

¹ Palkaju ngalipa-nyanguju ngulaju rampaku kula-nganta kalukupiya nyurru-warnu-piya. Kajirlipa palimi, ngula-warnuju palinja-warnu, Kaaturluju kapu-ngalpa yinyi palka-nyayirni-wangu yungurlipa

* ^{4:13} Nyangka Psalm 116.10

palka-nyayirni-wangu-kurlu nyinami tarnnga Kaatu-kurlangurla. Ngulaju yali palka-nyayirni-wangu kaluku-piya jalangu-wangu-piya ngulaka Kaaturlu ngantirni ngalipakungarnti. Kulaparlipa ngaliparlu ngantikarla kaluku ngula-piya. ² Ngula karlipa nyampurla ngurungka nyinami, ngulaju palkaju karlipa rampaku-jarri nyiyarningkijarra-jangka. Ngula-puruju, milya-pinyi karlipa Kaaturlu kapu-ngalpa palka-nyayirni-wangu yinyi, nyangurla mayi. Ngulaju palka-nyayirni-wanguju kula-nganta wawarda jalangu-warnu-nyayirni-piya ngula karlipa-nyanu parnta-yirrarni. Ngalipaju karliparla ngampurrpa-nyayirni nyina yaliki palka-nyayirni-wanguku. Ngulakunya karliparla wapal-nyina.

³ Kajirlipa palimi, ngula-jangkaju parnta-yirrarni kapurlipa-nyanu palka-nyayirni-wangu-kurlurlu kula-nganta wawarda-piya-kurlurlu. Kajilparlipa marda wawarda parnta-yirrarninja-wangu nyinakarla, ngulaju kajikarlipa manparrpa-piya nyina kula-nganta jalya wawarda-wangu. Kujaju kula ngurrju!

⁴ Yuwayi, ngula karlipa nyampurla ngurungka nyinami, ngula-puruju kanganpa nguruju wuurnpa-jarri. Ngulaju yungurlipa wuurnparlaju wiljijiwi yipi-pardimi. Kula karlipa ngampurrpa nyinami nyinanjaku jalya manparrpa-piyaku palka-wanguku. Ngula-kujakuju yungurlipa-nyanu parnta-yirrarni palka-nyayirni-wangu-kurlurlu tarngalku. Junga kujaju, kapurlipa muku palimi nyampurla walyangka, ngula-jangkaju kapurlipa muku yukamirra miliy-kirralku. Ngulaju ngula-juku! Kaaturluku kapu-ngalpa palka-nyayirni-wangu yinyi, ngulakuju yungurliparla jirranga nyinami nyanungkuju tarngaka-juku. ⁵ Kaaturlu jintangku-ngalpa ngurrju-manu. Nyanungurlu jintangku ngula kanganpa kurruly-kijirni yungurlipa-nyanu parnta-yirrarni yangka palka-nyayirni-wangu-kurlurlu. Nyurru-juku-ngalpa yungu yangka Pirlirrpaa nyanungu-nyangu, manugalpa yirrarnu murru nyanungu-nyangu, ngulaju murruju Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu kaninjarni. Ngula-warnu, nyiyarningkijarra kuja-ngalpa jangku-pungu nyurru-wiyi, ngulaju karlipa milya-pinyi ngaka kapu-ngalpa yinyi.

⁶⁻⁷ Yapa ngalya-kari, junga kalu lani-jarri palinja-kujaku. Kala ngalipa Kirijini-patu, kula karlipa lani-jarri palinja-kujakuju. Ngalipa ngula karlipa nyampurla walyangka nyinami, kula karlipa nyinami Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla murnma-juku, ngulaju ngula-juku. Pirr-pardimi karliparla palka-nyayirni-wanguku yangka Kaaturlu ngula kanganpa kamparrurlu mardarni. Jalangu kula karlipa nyanyi palka-nyayirni-wanguju. Kala milya-pinyi karlipa junga kapu-ngalpa Kaaturluju yinyi. ⁸ Yuwayi, junga ngulaju kula karlipa lani-jarri palinja-kujakuju, lawa. Ngalipa karlipa ngampurrpa nyina palinjakuju yungurlipa-nyanu yampimi palkaju nyampurla-juku, ngulaju yungurlipa yani Jijaji Kirajikirlangkurra Warlalja-Wiri-kirlangkurra tarngaku nyinanjaku.

⁹⁻¹⁰ Nyarrpa-jarrimirlipa ngalipaju? Jalangu mardarlipa nyina nyampurla-juku walyangka, manu marda kapurlipa yukanjarla nyina nguru-nyayirni-wangurla? Ngulaju ngula-juku! Palinja-warnuju ngulaju jintawarlayi-juku kapurlipa yaninarla karrimi kamparrurla Jijaji Kirajikirlangurla yungu-ngalpa miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa yangka kujalparlipa nyampurla-wiyi nyinaja walyangkaju. Kujarlaju, ngari karlipa ngampurrpa-juku nyina Kaatuku wardinya-maninjakuju tarngaku-juku.

Kaaturlu kajana kanyirni yapa nyanungu-nyangu-kurra yungulurla nyinami kurdukurdu nyanungu-nyangulku

11 Jalanguju, ngaju karnarla puta nyina jungarni Warlalja-Wiriki Jijajiki. Ngula-warnunyka karna-jana yapaku Yimi Ngurrju yirri-pura jungarnirli yungulurla marda pina jungarni-jarri nyanungukuju. Kaaturlu kaju milya-pinyi ngajuju nyanunu-nyangu ngula karnarla jungarni warrki-jarrimi. Yungunkujulu nyurrurlarlangurlu milya-pinyi. **12** Ngaju kuja karna-nyarra milki-wangkami, ngulaju kula karnaju wiri-pajirni. Kajilparnaju wiri-pajikarla, ngulaju kajikankujulu pulka-pinyi. Yampiyajulu pulka-pinja-wangurlu! Ngarijili wardinyi nyinaka warrki-jarrinja-kurrakuju! Ngalya-kari yapa ngula kajulu nginji-wangka ngajuku, ngulaju kalu-nyanu wiri-pajirni nganta. Kula kalu Kaatu-kurlangu nyiyarningkijarra nyanyi yapangkaju kurturdurrurla. Manu kula nyanyi nyiyarningkijarra kurturdurrurla ngajuu-nyangurla. Ngari karna-nyarra milki-wangkami nyurrurlaku yungunkulu-jana mamparl-pinjarla wurra-mani yali-patu nginji-wangkanja-kurraju. **13** Panu-karirli kajulu warungka-pajirni. Ngulaju ngula-juku, waparlku karnarla kutu warrki-jarri Kaatuku. Yapangku ngalya-karirli kajulu pinangkalpa-pajirni. Ngulaju ngula-juku, ngaju karnarla kutu warrki-jarri yungurna-nyarra pirrjirdi-mani.

14-15 Nyampunya karna milya-pinyi: Jijaji Kiraji kaju yulkami. Ngulajangkanya karnarla marlaja warrki-jarri nyiyarningkijarrarl. Jijaji Kiraji kanganpa yulkami jintawarlayikiji. Kujarliparla majungka-jarrinjarla jurnta yanu Kaatuku, kujarlanya-ngalpa palija ngalipaku Jijajiji. Ngulalpa waraly-karrija warntawarntarla, ngulaju kula-ngantarlipa ngaliparlangu palija ngulangka-yijala. Palija-ngalpa nyanunguju yapaku jintawarlayiki panuku-juku. Kala Kaaturluju pina-wankaru-manu-yijala. Kujarla, ngalipa Kirijini-patu, kularlipa-nyanu warrki-jarri ngalipa-mipaku, lawa. Yungulparliparla Jijaji Kiraji-mipaku warrki-jarriyarla.

16 Jalangu yapa ngula kalu nyinami nyampurla ngurungka, ngulaju kalu-nyanu milya-pinyi palka-mipa nyanjarla. Kula kalu-nyanu nyanyi kanunjuju Kaatu-piyarlu, lawa. Kala jalangu, ngajuluru Puurlurru karna-jana nyanyi Kaatu-piyarlu. Nyurru-wiyi Kirijini-jarrinja-wangurla-wiyi, ngaju kalarla kanginy-pungu Jijaji Kiraji, manu kalarla wati-pajurnumipa. Kala jalanguju karna milya-pinyi Jijaji Kiraji Kaatu-kurlanguju. Nyanunguju-ngalpa junga palija warntawarntarla, manu pina-wankaru-jarrija. **17** Yuwayi, junga, Ngula-warnuju, ngana-puka yapa maju kajirla jinta-jarri Jijaji Kirajiki, ngula-jangkaju kapurla marlaja nyinami kurdu Kaatu-kurlangulku. Ngula-jangkaju, Kaaturlu kapu muurl-mardarni majukakuju. Ngulaju kapu jungarnilk nyina. **18-19** Kaatu-miparlu kanganpa muurl-mardarni maju-kujakuju. Kalarliparla jurnta nyinaja wurnturu Kaatuku. Kala kuja Jijaji Kiraji palija warntawarntarla, kujarluju Kaaturlu-ngalpa pina-kangurnu nyanunu-nyangu-kurra warlalja-kurra. Yuwayi, Kaaturlu Jijaji-kirlirli kanganpa jintawarlayi muurl-mardarni. Kula-ka pina-manngu-nyanyi majumaju nyiyarningkijarra yangka nyurru-warnu ngularlipa majungka nyinanja-yanu Kirijini-jarrinja-wangurla-wiyi. Nyanunguju kanganpa ngari yawuru-jarri. Manu nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri, Kaaturlu-nganpa milarninjarla yiringi-manu yungurnalu-jana yapaku warru yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu yangka ngula-nyanu Kaaturlu walyka-yirrarnu Jijaji-kirlirli.

20 Kala ngajulu Puurlu, ngulajurnarla Jijaji Kirajiki warrkini Yimi Ngurrju-kurru. Ngaju karnarla warrki-jarri Kaatuku yungu-nyanu nyurrurla pina-kanyi wungu-warnulk. Nyampuju karnarla marlaja wangka Jijaji Kirajiki yungunkulu purda-nyanjarla langa-kurra-mani: "Pina-yantarnilirla Kaatuku nyurrurlaju yapa-patu nyanunu-nyangulk!"

21 Jijaji Kiraji kulalpa punku nyinaja ngalipa-piya. Kala ngulalpa

waraly-karrija warntawarntarla, ngula-puruju Kaaturluju murrumurru-maninjarla punku-pajurnu ngalipa maju-panurla ngalipaku kunkapardinjaku. Kujarlanya kajirliparla jinta-jarrimi Jijaji Kirajiki, ngulaju yungurlipa jungarni nyinami Kaatu-piya-yijala.

6

¹⁻² Ngajulu karnarla jirrngaŋja warrki-jarrimi Kaatuku yungunkulu pirrjirdi nyina. Kujanya karna-nyarra wangkami ngaju: Kaatu kanyarra yimiri nyina nyurrurlaku, ngulaju yungunkulu tarñngä-juku jungarnirli purami wilji-wangurlu. Kaatuju-ka wangkami Payipulurla kuja:

“Parra yangka-puru kujalparna-nyarra yimiri nyinaja nyurrurlaku yapa, ngajulparna-nyarra purda-nyangu, muurl-mardarnurna-nyarra.”*

Yuwayi, ngulaju junga! Jalanguju, Kaatuju kanyarra yimiri nyinami nyurrurlaku yapaku. Jalanguju kanyarra muurl-mardarninja-yani yapa. Purda-nyangkalu! Tarñngajukulu puraya pina-karlii-yaninja-wangurlu!

Wuurnpa-puruju kalarla warrki-jarrija-juku Puurluju

³ Ngula karnarla warrki-jarrimi Kaatuku, ngulaju yirriyirri manu jungarni. Kajilparna jungarni-wangu warrki-jarriyarla, ngulaju kalakajulu nginji-wangka yapa panu marda, manu kajikalu yunjumu-jarri Kaatukujaku. ⁴ Ngajulurlu yungurnaju milki-yirrarni nyurrurla-kurraju kuja karnarla ngajuju jungarni-nyayirni warrkini nyina Kaatuku. Ngula karnarla warrki-jarri nyanungku, nyiyarningkijarra maju kaju rdipimi. Kala kula karna yampimi warrkiji. Ngularra-puruju ngaju karnarla tarñngä-juku warrki-jarrinja-yani Kaatuku. ⁵ Japakujapaku yapangkuju kalajulu wilypinykarra-pungu kilji-nyayirnirli, manu kalajulu yirrarnu rdakungka, manu kalajulu wajirli-pinjarla rdarri-mardarnu, pakarnu kalajulu. Munga-kari munga-kari kalarla warrki-jarrija jarda-wangu. Parra-kari parra-kari kalarla warrki-jarrija miyi ngarninja-wangu.

⁶ Ngajuju karna ngurrju-juku nyina tarñngä-juku jungarni-jiki. Ngaju karna milya-pinyi Yimi Ngurrju. Ngajuku kalakaju nyiyarningkijarra maju-juku rdipimi, ngulaju ngula-juku. Kala ngajuju karnarla warrki-jarrinja-yani-juku Kaatukuju. Yalumpu kuja kajulu yapa nyurunyuru-jarri, ngulaju karna-jana ngampangampa-juku nyina. Ngaju karnarla jirrngaŋja warrki-jarri Pirlirrpaa Kaatu-kurlangku, ngulangku kaju pirrjirdi-mani ngajuju. ⁷ Ngaju karna-jana yulka yapaku, ngula-jangkanya karna-jana yimi jungarni yirri-pura. Kaaturlu kaju maya pirrjirdi-mani yungurnarla warrki-jarri junga-nyayirni pirrjirdi tarñngä-juku. Ngula kajulu Juju Ngawungku manu nyanungu-nyangu puranjakungarduyu-paturlu puta warla-pajirni ngaju yirri-puranja-kujaku, Kaaturluju kaju jungarni-mani manu pirrjirdi-mani kula-ngantarna ngajuju yurrkunyu-piya kurdiji-kirli manu kurlarda-kurlu. ⁸ Panu-karirli kajulurla pulka-pinyi, panu-karirli kajulu maju-pajirni. Panu-kari kajulu wurulywuruly-wangka yuwurkurla, panu-karirli kajulu ngurrju-pajirni. Panu-karirli kajulu warlkanji-pajirni yikarna-jana nganta yimirr-yinyi. Kala lawa, jungarni karna-jana wangka!

⁹ Ngalya-karirli kalu-nyanu ngurrpa-pajirni ngajuku milya-pinja-wangu, kula kajulu milya-pinyi nganta ngajuju. Kala panungku-juku kajulu milya-pinyi ngajuju. Japakujapakurna puta palija, manu jalangu parra-kari parra-kari kajikarna palirlangu. Nyangkajulu! Wankaru-juku karna nyina ngajuju jalanguju! Yapa kaju nyurunyuru-jarri yungujulu nganta pakarni. Kulalpajulu pakakarla, lawa. Kaaturlu kaju warrawarra-kanyi.

* ^{6:1-2} Nyangka Isaiah 49.8

10 Japakujapaku karna marijamarija nyina, ngula-puruju karnarlajinta pulka-pinyi-juku Kaatuku-juku. Japakujapaku tala-wangu karna nyina, ngula-puruju karna-jana yirri-pura-juku yapaku Kaatu-kurlanguju jaruju yungulu mardarni nyiyarningkijarra Kaatu-kurlangu. Yuwayi, jalango ngaju mardarna marlajarra nyiyarningkijarra-wangu. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kaju rdanjarr-yinyi nyiyarningkijarra ngajukuju kuja karna nyiyakupurda-jarri.

11 Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu Karinji-wardingki-patu, ngajulurlu karna-nyarra warrarda rdakurl-kijirni mamparl-pinja-wangurlu.

12 Warrarda karna-nyarra yulka. Marda nyurrurla kula kankujulu yulka.

13 Ngaju karna-nyarra wangkami ngula kajana kirda-nyanu wangkami ngalapi-nyanu-patuku, ngula-piyanu karna-nyarra wangkami: Yulkami karna-nyarra nyurrurlaku. Rdakurl-kijikajulu mamparl-pinja-wangurlu yungunkujulu yulka, ngulanya yungurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu yulkami-nyayirni.

Kulalparlipa jintangka nyinayarla Kirijini manu Kirijini-wangu

14 Ngajukupurdangka-patu Kirijini-patu, warrawarra-kangkalu-nyanu kuja kankulu jirranga nyina Kirijini-wangu-patukuju, kajikalu-nyarra karlirr-mardarnirra Kaatu-kujaku. Nyarrparla kuja? Ngurrju manu maju, kulalpa-pala jintangka-jarriyarla. Parra manu munga, kulalpa-pala jintangka-jarriyarla. **15** Jijaji Kiraji manu Juju Ngawu, kulalpa-pala jintangka-jarriyarla. Kirijini-wangu manu Kirijini, kulalpa-pala jintangka-jarriyarla. **16** Kaatu-kurlangurla maralypirla, ngaliparlu karliparla pulka-pinyi Kaatu-mipaku. Kula karlipa-jana pulka-pinyi juju-kari juju-kariki, lawa. Payipulurla wangkaja Kaatuju kangalpa nyina JUKURRARNU kaninjarni ngalipa-nyangurla. Kaatuju kuja wangkaja Payipulurla: "Ngaju karna-jana yapangka nyinami kaninjarni palkangka nyanungurra-nyangurla. Ngaju kapurna-jana nyina nyanungurra-nyangu Kaatu, manu nyanungu kapujulu nyinami ngaju-nyangu yapa."*

17-18 Kujarnawu wangkaja Kaatu Warlalja-Wiri yangka PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU:

"Ngaju karna-nyarra nyina Kirda-nyanu nyurrurlaku yungurna-nyarra yapa-patu mardarni. Kajinkijili ngajulu purda-nyanyi wilji-wangurlu, ngulaju karna-nyarra yimiri nyinanjarla rdakurl-kijirni ngaju-nyangu-kurra. Jurntalu-jana yanta yangka ngula kajulu wilji-jurnta nyina ngajuku. Nyiyarningkijarra Juju Ngawu-kurlangu, marnpirninja-wangurlulu yampiya yalumpu, kula ngaju-nyangu! Marnpirninja-warnuju kajikankujulu jurnta yunjumu-jarri ngajukuju."*

Ngula-warnu-kujaku, warrawarra-kangkalu-nyanu Kirijini-wangu-patu-kujakuju!

7

1 Ngajukupurdangka-patu Kirijini-patu, Kaatuju-ngalpa wangkaja ngalipaku yungu-ngalpa rdakurl-kijirni Kirdanarlu ngalipa-nyangurlu. Ku-jarlarju, jungarnirlirlipa-nyanu kirlka-mani, yampimirlipa majuju ngaliparluju, kalaka-ngalpa karlirr-kanyi tarngalku Kaatu-kujakuju. Muurliparliparla yirriyirri nyina Kaatuku parra-kari parra-kari yungurliparla nyinami jungarni-nyayirni.

* **6:16** Nyangka Leviticus 26.12, Jeremiah 32.38, Ezekiel 37.27

* **6:17-18** Nyangka Isaiah 52.11,

Ezekiel 20.34, 41, 2 Samuel 7.14, 7.8

Puurlujulpa-jana wardinyi-nyayirni marlaja nyinaja Karinji-wardingki-patku

² Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, rdakurl-kijikajulu mamparl-pinja-wangurlu yungunkujulu yulka. Ngalya-kari kankujulu nginji-wangkami ngaju ngantarna-nyarra warlkangku yimirr-yungu manu ngantarna-nyarra jinyijinyi-manu majuku nyinanjaku manu ngantarna-nyarra tala wijingki jurnta manu. Kujaju jungawangu! ³ Nyampurla pipangka kula karna-nyarra kurntaku ngurruju-mani yangka kujankujulu nginji-wangkaja ngajuku. Ngarirna-nyarra kamparru wangkaja ngurruju, yulkami-juku karna-nyarra. Nyampurla ngurungka, kuja karlipa jintangka nyina, kulalpa-ngalpa nganangku-puka karlirr-mardakarla jarnkujarnku. Kajirlipa palimi, ngula-pururlangu kulalpa-ngalpa karlirr-mardakarla. ⁴ Ngaju karna-nyarra milya-pinyi ngurruju kuja kankulu nyina yapa, manu karna-jana kuja-juku yimi-ngarrirni yapa ngalya-karikiji nyurrurlaju. Kajikarna-nyarra nyiyarlangu wangka kutu. Ngula karna wuurnpa-puru nyinami, nyurrurlarlu kankujulu wardinyi-mani-nyayirni.

⁵ Nyurru-wiyi, ngularna yanu nguru-kurra Majatuniya-kurra, nyurrurlakulparna-nyarra wajampa-jarrija-nyayirni. Yapangkulpajulu kulukukuluku-manu, manulparna-jana wiljiwilji-manu. Ngajulparna wajampa nyinaja lani-nyayirni. ⁶ Kaaturluju milya-pungu kujalparna muntuku nyinaja. Manuju yilyajarni Tayituju wardinyi-maninjaku. Kaaturluju-ka warrarda milya-pinyi yapa kuja-ka muntuku-jarri. ⁷ Ngula Tayituju yukajarni Majatuniya-kurra, ngulangkuju yimi-ngarrurnu yangka kujalpankulu wardinyi-manu nganta. Yimi-ngarrurnu ju nyurrurlarlangu ngantalpankulu miyalu maju manu muntuku nyinaja, manu yungunkujulu nganta pina-nyanyi-yijala. Nyanungurlu yimi-ngarrurnu yungunkujulu nganta nyina rdarrkanpa. Ngularna-nyarra purda-nyangu jaru nyurrurla-kurlu, ngulangkujuju wardinyi-manu-nyayirni.

⁸ Yangka kamparru-warnurla pipangka, kujarna-nyarra kulungku ngarrurnu, mardarna-nyarra jarungku muntuku-manu wita ngari. Manngu-nyangulparna yungurna-nyarra marda yalala-yirrakarla nyurrurlaju, kala lawa. Kala jalanguju karna wardinyi nyina yangka kujarna-nyarra muntuku-manu pipa-karirrla kamparru-warnurla. ⁹ Ngulankulu nyangu pipa yangka, marda-nyarra yirraru-manu. Kala kularna-nyarra ngajulurlu nyurrurla yirraruku ngurruju-manu. Kaaturlu-nyarra yirraruku ngurruju-manu yalirli jarungku yungunkulurla nyanungkuju pina-yaninjarla jungarni-jarrimi. Ngula-warnunyu karna jalanguju wardinyillki nyina kujarna-nyarra yangka pipa yilyajarra nyurrurlaku. Manu jaru-warnurlu ngarririnja-warnurlu, ngajulurlu kularna-nyarra pakarninjarla miyalu maju-manu. ¹⁰ Yangka yapa ngula kalu tarnnga wilji-jarrinja-yani, marda kalakalu-nyanu purda-nyanyi kurntalku. Kala kajili tarnngangku mangunyanyi wiliji pina-jungarni-jarrinja-wangurlu manu yalala-yirrarninja-wangurlu Kaafukuju, ngulaju ngarralu pali. Kala kaji-jana Kaaturlu kurntaku ngurruju-manu ngulaju yungulu pina-yaninjarla yalala-yirrarni nyanungu, ngulaju yungu-jana Kaaturlu wankaru-juku mardarni. Ngulaju yungurliparla jintawarlayi-jiki wardinyiji nyina. ¹¹ Yali jinta yapa nyurrurla-nyangurla turnungka, ngulalpaju nginji-wangkaja ngajuku, ngula-nyarra Kaaturlu kurntaku ngurruju-manu yirdija nginji-wangkanja-warnurla, nyurrurlajunkulurla kulu-jarrija-nyayirni manu yungunkulu pakarninjarla marda jungarni-mani, kalaka-nyarra nyurrurlarlangu kii-purrami. Nyurrurlarlu yungunkujulu milki-yirrarni ngula kankulu jun-

garni nyina nyanungu-piya-wangu. Yungunkujulu pina-nyanyi-yijala, manu yungunkujulu mapirri karrimi nginji-wangkanja-kujaku. Yuwayi, milya-pinyi karna-nyarra kuja kankulu jungarni nyinanja-yani.

¹² Yangka kujarna-nyarra pipa-kari yilyajarra, kularnaju jaarl-wangkaja wati yinya-kujakuju kujalpaju nginji-wangka ngajuku kamparru-wiyi, lawa. Manu kujarna-nyarra pipa-kari yilyajarra, kularnarla nginji-wangkaja yinyaku watiki. Pipa-karirna-nyarra yilyajarra yungunkulu milya-pinyi yangka kuja kankujulu yulkami-juku. Ngula-warnurlanyaju Kaatuju wangkaja pipa-kariki yilyanjaku nyurrurlakuju. ¹³⁻¹⁴ Kala ngula karna-nyarra milya-pinyi yangka kuja kankujulu ngajuku yulka, ngula-warnuju karna wardinyi nyina jalanguju nyurrurlaku.

Ngularna-nyarra yilyajarra Tayituju nyurrurla-kurra jaru-kurlu, ngulakungartijirnarla wangkaja kuja, "Tayituju, nyarrpa-puka kajinpa-jana wangka ngaju-nyangu jaru, ngulaju kapungkulu purda-nyanjarla purami." Kujanyarnarla wangkaja Tayitujukuju. Yuwayi, ngajulparna-nyarra tarnnga warrarda wangkaja junga, manu pipangkalparna-nyarra wangkaja junga. Kala Tayitujurlupu-nyanu manngu-nyangu marda nyurrurla kapunkulu purda-nyanja-wangu nyinayarla wurra-maninjarla. Kujarlaju, ngulajulpa wita ngari laniji nyinaja pipakuju milki-yirrarninjaku nyurrurlakuju. Kulankulu wurra-manu. Nyangunkulu pipa, manu ngungkurr-nyinajankujulu jaruku. Ngulangkuju Tayitujuju wardinyi-manu-nyayirnilki. Nyanungujuj ngajuku pina-yanurnu, manuju yimi-ngarrunu ngulankulu rdakurl-kujurnu. Ngulangkuju ngajuju wardinyi-manu-nyayirni-nyijala. ¹⁵ Jalanguju, Tayitujurlu kanyarra manngu-nyanyi-juku nyurrurlarlu kujankulu nganjinri rdakurl-kujurnu lani-jarrinja-karrarlu manu mirrmirr-karrinja-karrarlu. Manu kanyarra manngu-nyanyi-juku nyarrpa kujankulu purda-nyangu nyanunguju ngula-nyarra pipa ngaju-nyangu milki-yungu. Ngula-warnu kanyarra nyanunguju yulka karrikarri-wangu parra-kari parra-kari. ¹⁶ Ngaju karna-nyarra wala nyinami wardinyi-nyayirni, kujarluju kankujulu miyaluju raa-pinyi.

8

Majatuniya-wardingki-paturlu Kirijini-paturlu, yungulalu-jana tala jamangku Kirijini-patu-kariki Jurujulumu-wardingki-patuku marlajarra-watiki.

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngajulurlu Puurlurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni Kirijini-patu ngula kalu turnu-jarri jaaji-kari jaaji-karirla ngurungka Majatuniyarla. Kaatuju ngulaju kajana yimiri nyina, ngula-warnunya kalu jamaju nyina yinjakuju marlajarra-watiki yapakuju. ² Kirijini-patu Majatuniya-wardingki-patu, ngulaju kalu nyina tala wita-kurlu-mipa, kala ngula-kurluju wurra-juku kalu wardinyi-juku nyina. Ngulaju kalu-jana tala panu jama-nyayirnirli kijirni yali-patu-karikiji Kirijini-kariyi-nyanuku ngula kalu nyina tala-wangu-nyayirni Jurujulumurla. ³⁻⁴ Ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni wita-kari Majatuniya-wardingki: Ngulalu-jana yungu tala panu-jarlu Jurujulumu-wardingki-patuku Kirijini-patuku, kulalu-jana nyiyarlangu jurnta mardarnu. Ngajulurlu kularna-jana jinyijinyi-mäninjarla payurnu yungulu-jana tala panu-jarlu yinyi, lawa. Ngarilpajulu nyanungurlu-juku warrarda kutu yinja-parnkaja jamangku yungurna-jana kanjarla yinyi Jurujulumu-wardingki-patuku yapaku Kaatu-kurlangu-patuku. Muurl-yungujulu talaju kujalpalu mardarnu. ⁵ Kula-nganta yungulu-jana wita

tala yungkarla, kala wirilkili-jana talaju yungu. Ngulakungarntirlijilinylanu yungu Jijaji Kiraji-kirra Warlalja-Wiri-kirra. Ngula-jangkajulu-nyanu yungu ngaju-kurra, manujulu wangkaja yungujulu purda-nyanjarla purami ngajuju.

⁶ Payirni karna Tayituju yungu pina-yani nyurrurla-kurra yungunkulurla tala warru yinyi yungu-jana kanyi Kirijini-patuku Jurujulumurlaku. Ngulaju yangka-juku ngula-nyarra kamparrurlu-wiyi payurnu jamanayayirnirli talaku kijirninjaku. ⁷ Nyurrurla Kirijini-patu Karinji-wardingki-patu, yijardu-nyayirni kankulu nyinanja-yani Kaatukuju kam-parrurla. Nyurrurla kankulurla Kaatuku wala nyinami-nyayirni. Yimi Ngurrju kankulu-jana warru yirri-pura. Nyurrurlarlu kankulu milyapinyi Kaatu-wanaju. Pirrjirdi-nyayirni kankulurla Kaatuku warrkjari tarninga-juku. Yulkami-nyayirni kankujulu ngajuku. Ngulakuju karna-nyarra nyampu wangka: Kajilpankulu-jana junga yulkayarla Jurujulumu-wardingki-patuku Kirijiniki, ngula-jangkaju, talalu-jana Kijika wiri-nyayirni, lawa-ngarrirrinja-wangurlu!

⁸ Kula karna-nyarra jinyijinyi-mani tala yali-patuku yinjaku, kuja kapunkulu-jana marda yinyi. Ngajuju lawa jinyijinyi-maninjakuju. Wangkami kankujulu nganta kankulu-jana yulka yali-patuku yapa marlajarra-watiki tala-wanguku Jurujulumurlaku. Marda ngulaju junga. Karijaja. Ngula-warnurlu yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu Majatuniya-wardingki-patu ngulalpalu-jana tala yungu yimirirli. ⁹ Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji. Yulkami kanganpa yimiri-nyayirni. Kamparru-wiyi nyampukungarnti ngurukungarnti, ngulajulpa nyinaja ngurungka Kirda-nyanu-kurlangurlawi, ngulalpa mardarnu nyiyarningkijarra. Kirda-nyanu yampija purdangirli, ngula yanurnu nyampu-kurra nguru-kurra yungu-ngalpa jirrnga-nyinami ngalipaku marlajarra-watiki. Nyanunguju yanurnu marlajarra ngalipa-piya-yijala yungurlipa mardarni nyiyarningkijarra Kirda-nyanu-kurlang.

¹⁰ Yangka yukuri-karirla-wiyi nyurru-wiyi, jaaji-kari jaaji-kari-jangka, nyurrurla kamparri-warlu kujankulu-jana mari-jarrija yali-patuku Jurujulumu-wardingki-patuku, mari-jarrinjarla kujurnunkulu-jana tala kamparru-warlu-paturlu-wiyi. Nyurrurlajunkuju wangkaja yungunkulu-jana nganta yinyi panu tala. Kala kujurnunkulu ngari wita-kari wita-kari talaju. Jalanguju ngurrju-nyayirni kajinkili tala kijirninjarla turnu-mani muku yilyanjaku yali-patuku Kirijini-patuku.

¹¹ Yuwayi, jalangurlulu muku manta talaju ngulaju yungunkulu-jana yilyami. Purlurlpa-wangurlu kutulu-jana yilyaya tala yali-patuku. Marda yangka kuja kankulu tala wita mardarni panu-karirla, manu marda yangka kankulu panu-karirla mardarni wira marda tala, ngulaju kutulu-jana yungkarra yimirirli. Ngula-jangkaju kapurna-nyarra milya-pinyilki nyurrurlaju wardinyilki yinja-panulku. ¹² Nyurrurlarlu nyiyarlangu kajinkili mardarni marda witarlangu, marda panurlangu, ngarili-jana kutu yungka yimirirli yapaku tala-wanguku marlajarra-watiki. Kajinkili-jana kapankurlu yinyi purlurlpa-wangurlu manu kurlpukurlpu-wangurlu, ngula-jangkanya yungu-nyarra Kaatuju wardinyi-jarrimi nyurrurlaku.

¹³ Ngajulurlu kula karna-nyarra jinyijinyi-mani panuku talaku yinjaku yungunkulu marda marlajarra nyina tala-wangu. ¹⁴ Jalangu marda kankulu panu-jarlu tala mardarni. Ngula-warnuju, kutulu-jana jamangku-juku yungkarra yapaku yali-patuku. Marda ngaka-karirla kalakankulu rdapardapa-nyinami. Ngula-jangkaju, kajili yali-paturlu yapangku mardarni tala panu, ngulaju ngajulurlu yungurna-jana payirni tala kijirnin-

jaku nyurrurlakulkku. Kujarlaju yungurlipa-nyanu yinyi kuja-jarra kuja-jarrarlu. ¹⁵ Kujanya-ka Payipulurlaju wangkami:

"Ngulalpalu Yijirali-pinkirli warru turnu-manu miyi yangka yirdi maana manangkarrarla, panu-karirlilpalu manu panu-jarlu. Manu panu-karirlilpalu manu wita. Ngulangkuju-jana muku pirda-manu miyi pardurluju. Ngula-jangkaju, kulalpalu ngana yarlunguju-jarrija."*

Tayituju manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-jarra, ngulaju-jana yilyaja Puurlulu kirri-kirra Karinji-kirra talaku warru maninjaku

¹⁶ Kaatukuju kanyarrarla Tayituju marlaja yulkami yungu-nyarra jirranga warrki-jarrimi ngaju-piya. Ngula-warnuju karnarlajinta pulka-pinyi Kaatuku. ¹⁷ Kula karna jinyijinyi-mani Tayituju nyurrurla-nyangu-kurru yarinjaku, lawa. Nulgurna payurnu yungu-nyarra jirranga warrki-jarri, ngulajuju ngungkurr-nyinaja. Yulkami kanyarra karrikari-wangu. Nyanunguju-ka ngampurpa-nyayirni nyina yarinjarraku yungu-nyarra nyanyi. ¹⁸ Ngaju karna-nyarra yilyamirra jinta-kari wati Kirijini-kari Tayituju-kurru. Ngulaju yangka ngula-ka warru yirri-pura Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngula-warnurlu kalurla pulka-pinyi Kirijini-kariy-nyanurlu. ¹⁹ Kirijini-paturlu jaaji-kari jaaji-karirli kalu milya-pinyi nyampuju wati. Ngulaju yajarnulu yunguju jirranga warru yani ngajuku yungurlijarra warrawarra-kanyi wungungku ngajarrarlu tala. Yali-patuku kuja karlipa-jana yulkami ngalipa, ngula-warnuju karlipa-jana kijirni talaju. Nganimpalru kajirnalu-jana yarinjara yinyi yali-patuku, kujanya kapurnalurla pulka-pinyi Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki. Kajili yali-paturlu yapangku mani tala, ngulaju yungulu-nganpa milya-pinyi nganimpa kuja karnalu-jana warrawarra-kanyi ngampurparlu.

²⁰ Nganimpalru karnalu yirriyirriri muurl-mardarni tala nyampu wiri-jarlu, kalakalu-nganpa yapa ngalya-karirli kula-nganta wiji-palkapajirni, kalakalu-nganpa manngu-nyanyi kula-nganta karnalu-nyanu wuruly-mardarni nganimpalrulku. ²¹ Nganimpa yungurnalurla junga-nyayirni Kaatuku warrki-jarrimi. Kajilernalurla jungarni-wangu warrkjariyarla, Kaaturlu manu yaparlangurlu kajilpalu-nganpa nyangkarla nganimpa jungarni-wangu warrki-jarrinja-kurra, ngulaju kajikalu-nganpa jukuru-jarrimi maju-nyanjarla. Ngula-kujakuju karnalu yirriyirriri talaju mardarni.

²² Ngaju karna-nyarra yarda yilyamirra jinta-kari Kirijini-kari nyurrurlakuju yungu-palangu rdanparni Tayitujuku manu yangka jinta-kariki kamparru-warnuku. Ngulangkuju niyiyarningkijarra warrki ngurrju-maninjara nyurru-manu ngularnarla wangkaja warrki-jarrinjaku. Ngulajangka karna milya-pinyi kuja-ka nyina warrkini ngurrju. Wanaraji karnarla nyina. Nyanungurlu kanyarra milya-pinyi nyurrurla ngula kankulu kijirni tala wiri yali-patu-kariki Jurujulumu-wardingki-patuku. Kujarlaju kanyarra wardinyi-jarri yarinjarraku nyurrurla-kurra yungu-nyarra jirranga warrki-jarrimi talaku kijirninkungartiji.

²³ Tayituju ngulaju wungu-warnu ngaju-nyangu, ngulaju wungu karlijarra warrki-jarri ngajarraju yungurnalu-nyarra pirrjirdi-mani jirralmu. Jirrama-kari wati-jarra Kirijini-jarra, ngulajulu-palangu jaaji-kari jaaji-kari-wardingki-paturlu yajarninjara yiringi-manu yungu-pala yani Tayituju-kurru nyurrurla-nyangu-kurra nguru-kurra. Nyurrurlarlu kajinkili-jana nyanyi warrki-jarrinja-kurra mata-wangu, kujarlaju kapunkulurla pulka-pinyi Kaatuku. ²⁴ Kajili yali-patu marnkurrpa yanirra nyurrurla-nyangu kirri-kirra Karinji-kirra, nganjirni mantalu-jana, manu

* **8:15** Nyangka Exodus 16.18, 31

yungkalu-jana talaju jurnta mardarninja-wangurlu. Ngula-warnuju, Kirijini-paturlu Majatuniya-wardingkirli kapulu-nyarra milya-pinyi nyurrurla kuja kankulu jama-nyina. Kujanyarna-jana nyurrurla-kurlu yirripura ja kamparrurlu-wiyi.

9

Puurlurlu-jana yarda payurnu-yijala Karinji-wardingki-patu yungulu-jana yinyi tala Jurujulumu-wardingki-patuku marlajarraku

¹ Ngajurna-nyarra ngula-juku payurnu nyurrurla yapa-patuju yungunkulu-jana yinyi tala yangka-patuku Jurujulumurlaku marlajarrapatuku. Marda jalanguju, kula karna-nyarra yarda payirni-yijala talakuju. Kula nyiyakulkku? ² Nyurrurlarlunkulu-jana nyurru rdurrjurnu talaku kijirninjaku. Nyampurla Majatuniyarla, ngulajurna-jana warru yimengarrunu Kirijini-patuku yangka kujalpankulu-jana kujukujurnu tala jamangku wanta-pardu-karirlaku kirntangi-patuku. Ngulakuju ngalyakarirla Majatuniya-wardingki-paturlu Kirijini-paturlangurlu nyurrurlapiyarluyungulu-jana tala kijirni yali-patuku-juku Jurujulumu-wardingkipatukuju. ³ Ngajulu Puurlu karna-jana warrarda wangkami Majatuniya-wardingki-patuku ngula kankulu-jana jama-nyinami Jurujulumu-wardingki-patuku. Ngulaju jalangu karna-jana yilyamirra Tayituju manu nyanganu-nyangu wungu-warnu-jarra yungulu yanirra nyurrurlanyangu-kurra tala maninjaku. Kajili yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngula-warnuju kajili-nyarra payirni talaku, kajinkili-jana tala-wangurlu nganta wurra-mani, ngulaju maju. Kajikajulu kapuru nyina kulanngantarna-jana warlkangku yimirr-yungu talaku. ⁴ Ngaka-karirla kapurna yanirra Majatuniya-wardingki-patukurru Kirijini-patu-kurlu nyurrurla-nyangu-kurra. Ngulaju nyurrurlajau kajinkili tala-wangu-wiyiji nganta nyina, ngulaju kapurna-nyarra kurnta-jarri. Kapunkulu-nyanu nyurrurlarlanguju kurnta-jarri. Kuja-kujakunya karna-nyarra wangkami kajirnalu rdipimirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju yungunkulunganpa tala kamparrurlu mardarni. ⁵ Yangka ngulankujulu tala jangku-pungu nyurru-wiyi yungunkulu-jana nganta yilyami Jurujulumu-wardingki-patuku Kirijini-patuku. Ngaju karna-nyarra milya-pinyi nyurrurlajau jama. Ngula-warnu karna-jana payirni nyampu-patu wati-patu marnkurrrpa yungulu kamparru yanirra ngajukuju. Ngulaju kajili rdipimirra, ngulaju kapunkulu jintawarlayirli talaju turnu-mani. Ngaka-kariji kapurna yanirra talaku yaliki maninjaku. Mardakajulu kamparru ngajuku, kalakarna-nyarra lawangkaju kurntaku ngurrju-mani tala-wangurlajau ngarrirrinjarlu.

⁶ Purda-nyangkajulu! Kaatu kanganpa wangka yungurlipa nyinami jama tala-kurlu ngalipa-nyangu-kurru. Tala ngalipa-nyangu ngulaju ngurlupiya-yijala. Nganangku-puka kaji milyingka yirrarni ngurlu walyangka marnkurrrpa-mipa, ngulakuju kapurla wita marlaja pardimi mangarriji. Kala nganangku-puka kaji wiri panu milyingka yirrarni, ngulakuju kapurla panu wiri marlaja pardi. ⁷ Kaatu kajana yulka yapaku jamaku ngula kalu-nyanu yinyi yimirrli wajampa-jarrinja-wangurlu. Kulunu-nyarra nganangku jinyijinyi-mani talaku yinjaku. Ngula-warnurlaju, yungulpankulu-jana yimirrli yungkarla tala yali-patuku Kirijini-patuku Jurujulumu-wardingki-patuku manu wardinyirli. Wita marda tala, marda wiri tala, kutulu-jana yungka. ⁸ Kajinkili-jana yinyi yimirri nyinanjarla ngurrjungku, ngulaju Kaaturlu kapu-nyarra yinyi nyiyarningkijarra ngulaju yungunkulu-nyanu warrawarra-kanyi manu yungunkulu-jana yinjapardi yapa ngalya-karirlanguku. ⁹ Nyampuju-ka wangka Payipulurla kuja:

“Nganangku-puka kaji-jana yinyi jamangku marlajarra-watiki, ngulaju yali yapaju kapulu jama-pajirni. Kaji pali, yapangku kapulu manngu-nyanyi kujalpa nyinaja jama.”*

10 Nyurrurlarlu mayi kankulu milya-pinyi jaru Payipulu-jangka? Kaaturlu jintangku kangalpa yinyi ngurlu walyangka kuja karlipa milyingka yirrarni mangarrikingarnti. Nyanungurlu-juku jintangku kangalpa yinyi mangarriji ngarninjaku. Ngula-piyarlu-yijala Kaaturlu kapu-nyarra nyi-yarningkijarra yinyi yungunkulu-jana warrarda yuuly-pinjarla yapa-patu-kariki yinyi yimirirli. **11** Yuwayi, Kaaturlu kanyarra junga yinyi nyiyarningkijarra yangka tarnnga kuja-juku yungunkulu-jana yinyirra yangka Jurujulumu-wardingki-patuku Kirijiniki. Kajirnalu nganimpalru maninjarla kanyirra tala yangka yali-patu-kurra, kapulurla yati-wangka nyurrurla-nyangukuju Kaatukuju.

12 Yuwayi, tala ngula-kurlurlu yungunkulu-jana warrawarra-kanyi yangka Kirijini-patu Kaatu-kurlangu. Ngula-warnu, panu-jarlurlu yapanaku kalurlajinta pulka-pinyi Kaatuku. **13** Kari-nganta kankulurla wala nyina Jijaji Kirajiki. Ngarrirni nganta kankulu-nyanu Kirijini, manu purami nganta kankulu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kujaju junga! Ngulakuju yapa panu-jarlurlu kalurlajinta Kaatuku pulka-pinyi. Ngula kankulu-jana tala yinyi jamangku yali-patuku Jurujulumu-wardingki-patuku manu nguru-kari nguru-kari-wardingki-paturlanguku, ngulaju yali-paturlangurlu kalurlajinta Kaatukuju pulka-pinyi. **14** Kaatuju-nyarra yimiri nyinaja, manu yulka kanyarra yapaku panuku. Ngula-warnurlaju, Kirijini-paturlu Jurujulumu-wardingki-paturlu kapulu-nyarra manngu-nyanyi nyurrurlaju miyalurlu wardinya-nyayirnirli. Manu kapulunyarrala wangkami Kaatuku nyurrurlaku. **15** Jintawarlayirli ngaliparlu, yungurliparla pulka-pinyi Kaatuku kuja-ngalpa yilyanjarla yungu Jijaji Kiraji. Nyanunguju warntarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu ngalipakuju!

10

Puurlurlulpa-nyanu muurplelu warrawarra-kangu ngularra-kujaku yapa-patu-kujaku kujalpalurla warru nginji-wangkaja

1 Jijaji kala-jana nyinaja yapaku nganyunganyu-wangu yimiri. Kujarlaju, ngajulu Puurlu yungurna-nyarra wita wangkami Jijaji-piya-juku kulu-wangu: Ngalya-karirliji kankujulu rampal-manngu-nyanyi ngajuju, manu kankujulu nginji-wangka kuja, “Kuja-ka Puurlu yanirni nyampu-kurra, ngulaju kangalpa yimiri nyina manu wangka. Kala ngula kangalpa yilyami pipa, ngulangkaju kangalpa wangkami kulu-nyayirni.” **2** Ngulaju ngula-juku, ngaju karna-nyarra payirni nyampurla pipangka yungunkulju jungarnirli manngu-nyanyi. Ngalya-kari kankujulu nganta nginji-wangka kula karna mardarni Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu, manu nganta karna purami ngaju-nyangu-wana nganayi-piyarlu Kirijini-wangu-piyarlu nganta. Kajirna-nyarra yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngarrarna-jana kulungku ngarrirni yali-patu-mipa ngula kajulu warrarda nginji-wangka. Kala ngalya-kari nyurrurla, ngari karna-nyarra yaninjarla wangkami kulu-wangu. **3-4** Yuwayi, ngajurlangurna nyampu-wardingki yapa nguru-wardingki, kala kularna panu-kari-piya yapa ngula kalu lawa nyina Pirlirrpaa Kaatu-kurlangukuju. Ngajurna wati pirrjirdi-piya Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu-kurlu. Ngula karnarla warrki-jarri Kaatuku, ngulaju Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu yunguju jirranga karri kula-nyanta karna wati pirrjirdi-piyarlu pinyi Juju Ngawu. Ngajulurlu kulalparna pungkarla

Juju Ngawuju kurlarda-kurlurluju manu kurdiji-kirlirli, lawa. Pirlirrpa Kaatu-kurlangu-kurlurlu manu yartarnarri Kaatu-kurlangu-kurlurlu karna pinyi. Yartarnarri ngula-kurlurlu, pinya karna Juju Ngawu ngulaka pirrijirdi-nyayirni nyina nyampurla walyangka. Panu-jarlu yapa kalurla wilji-juku nyinami Kaatuku ngungkurr-nyinanja-wangu. Kala Kaatu-kurlangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli ngulaju karna-jana kurruly-kijirni yungulurla ngungkurr-nyinami Kaatuku. ⁵ Ngalya-karirli kalu-nyanu wiri-pajirni nganta. Wangka nganta kalu kula-ka Kaatuju nyina palka. Kujarlunya kalu-jana pinarri-mani yapaju, manu kalu-jana warlapajirni Kaatu-kujaku ngungkurr-nyinanja-kujakuju. Ngaju karna-jana wurra-mani yali-patu pulka-pinja wita-wangu-wati. Manu ngalya-karirli, ngula kalu Kaatuju rampal-manngu-nyanyi, ngaju karna-jana wangkami yungulu jungarnirli manngu-nyanyi nyanunguju. ⁶ Ngulaju ngula-juku. Kala kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngarrarna-nyarra payirni kajikankujulu marda ngungkurr-nyina, marda lawa. Kajinkijili purda-nyanjarla purami wilji-wangurlu, ngulaju ngula-juku. Kala ngula-warnuju, kajiji nganangku-puka wiljiwilji-mani, ngulaju kapurna maju-mani Kaatu-kurlangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli.

⁷ Ngaju-nyangu Kirijini-patu, miimii-nyangkalu-jana ngula kajulu nginji-wangkami. Ngurrju nganta kalu nyina, kala nyiya-piya kalu kanin-jarni nyina kurturdurrula, nyiya-japa kalu warrarda manngu-nyanyi nginyinginyirla? Nyinami kalu Jijaji Kiraji-kirlangu nganta warlaija nyanungu-nyangu, kala ngajukuju kajulu nginji-wangka ngajuju kularna nyanungu-nyangu nganta. Ngulaju kula junga! Ngajurlangurnarla Jijaji Kirajikiji. ⁸ Ngajurna-nyarra warrarda wangkaja nyurrurlaku yapaku, ngulangkuju Warlalja-Wiringki Jijajirli yiringi-manuju yungurnarla nyina Kur dungurlu Wiri. Ngulakuju nyurrurlarlu marda kankulu manngu-nyanyi ngaju nganta karnaju wiri-pajirni. Ngulaju ngula-juku. Nyanungurluju manu yungurna-nyarra pirrijirdi-mani yapa, kula murrumurru-maninjaku. Kula karnaju ngula-warnuju kurntaku ngurrju-mani. ⁹ Ngalya-kari kankujulu nginji-wangka ngaju nganta karna-nyarra putaputa lani-mani nyurrurla ngaju-nyangu pipa-kurlurlu. ¹⁰ Ngalya-karirlii kankujulu rampal-manngu-nyanyi ngajuju, manu kankujulu nginji-wangka kuja, “Kuja-ka Puurlu yanirni nyampu-kurra, nyanunguju nyanjarlaju rampaku-nyayirni, manu yimi nyanungu-nyanguju rampaku-nyayirni. Kala kuja kanganpa pipa yilyamirni, wangkami kanganpa kulu-nyayirni.” ¹¹ Yapangku nyurrurlarlu, ngula kankujulu nginji-wangkami, purda-nyangkajulu! Nyampuju karna-nyarra wurnturu-ngurlu pipaju yilyami. Wangkami karna-nyarra pirrijirdi-nyayirni pipangka nyampurlaju. Ngaka-karirrla, kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju yungurna-nyarra wangkami jaru jurrku-juku, jaru pirrijirdi-jiki ngulaju ngaju-nyangu Kur dungurlu Wiri-kirlangu.

¹² Nyurrurlarlu kankujulu jinyijinyi-mani yungurna nyina yali-patu-piya ngula kalu-nyanu wiri-pajirni nganta. Ngampurrpaa-wangurna kujakuju. Ngulajulu ngurrpa, milya-pinja-wangu! Ngari kalu-nyanu jaruku tarpirni, manu kalu-nyanu ngurrju-maninjarla yirrarni nyanungu-nyangu kuruwarri yungulu-nyanu ngurrju-pajirni jintawarlayirli. ¹³ Ngajulu, Kaaturluju yilyaja nguru-kari nguru-kari-kirra Yimi Ngurrju-kurlu, manuju yilyaja nyurrurla-nyangu-kurrarlangu. Ngajurna-nyarra Yimi Ngurrju kangurnu nyurrurlaku. Ngula-mipa-jangka karnaju ngurrju-pajirni. ¹⁴ Ngulaju junga kujarna-nyarra kamparru-warnurlu kangurnu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli nyurrurlaku. Ngulakuju yungurnaju ngurrju-pajirni. Kala kajirna nyinayarla nyurrurla-nyangu-kurra yaninja-

wangu, ngulaju kulalparnaju ngurrju-pajikarla ngajuju. ¹⁵ Ngula kajana Kaaturlu yiringi-mani wati-kari wati-kari manu yinyi kajana warrki warrki-jarrinjaku, ngulaju nyanungurra-nyangu-mipa warrki, kula ngajunyangu. Yapa ngalya-karirliji kajikajulurla pulka-pinyi yapa jinta-kari-kirlanguku warrkiki. Ngampurrrpa-wangurna kujakuju. Ngari karna-nyarra pipangka yirrarni nyurrurlaku ngampurrrparlu, ngula-jangka yungunkulurla wala nyinanja-yani parra-kari parra-kari Kaatukuju. Ngaka marda Kaaturluju kajikaju yilyamirra nyurrurla-nyangu-kurra yungurna-nyarra jirrngaŋga warrki-jarri yarda. ¹⁶ Kajirna-nyarra yanirra nyurrurla-nyangu-kurra Karinji-wardingki-patu-kurra, ngula-jangkaju yungurna yani wurnturu-nyayirni karlarra Yimi Ngurrju-kurru yapa-patu-kurra ngurrpa-patu-kurra. Kajilpa-jana wati-karirli yirri-purayarla Yimi Ngurrju nyarrpararla marda ngurungka, ngaju kulalparna yantarlarra ngula-kurra, ngulajurla nyanunu-nyangu warrki. Kajikarnaju nganta ngurrju-pajirni kujarlaju. ¹⁷ Payipulurlaju kuja-ka wangkami: "Yampiyalu-nyanu pulka-pinja-wangurlu! Jintakulurlajinta pulka-pungka

Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki!"*

¹⁸ Ngana-puka kaji ngurrju nganta nyina, Kaaturluju ngulaju yapa yali kula-lpa yimiri nyinanjarla nyanunu-nyangu-ngarrikarla. Kala ngana-puka kaji Kaaturlu ngurrju-pajirni, ngulaju-ka yimiri nyinanjarla nyanunu-nyangu-ngarrirni.

11

Puurlulu-jana panu-kari Karinji-wardingki yirdiji yirrarnu 'Yimirr-yinja-palka'

¹ Ngari karna-nyarra wita ngari wangkami nyurrurla warungka-piya. Kutujulu purda-nyangka wurra-maninja-wangurlu! ² Ngaju karna-nyarra nyina wajampa-nyayirni nyurrurlaku yapaku Kaatu-piya, kalakankulurla jurnta yani. Nyurrula yapajunkulu kirlka-nyayirni kula-ngantankulu kamina-piya kuja-ka nyina murnma yupukarra-jarrinjakungarnitji. Ngulankulu Kirijini-jarrija, ngajurnarla wangkaja Kaatuku yungurnarla nyurrurla yinyi Jijaji Kirajiki kula-nganta yangka watingki kuja karla jangku-pinjarla yinyi nyanungukupdangka-kurlangu kapirdi-nyanu-kurlangu kamina yungurla yinyi wati-kariki yungu wungu-kurra-mani. Purayalu Jijaji Kiraji-mipa, ngula-warnu ngaka-kari kapurnarla nyurrurla yinyi nyanunguku. ³ Ngaju karna-nyarra wajampa-jarri, kalaka-nyarra Juju Ngawungku warlkangku yimirr-yinyi. Ngula-jangkaju, kajika-nyarra nginyinginyi muku kurruly-kirriji majuku manngu-nyanjaku. Ngula-jangkaju, kajikankulurla jurnta yani Jijaji Kirajiki karnta kuja karla kali-nyanuku jurnta parnka, ngula-piya. Kuja-piya-yijala Yiipiji, Juju Ngawungku nginyinginyi yimirr-yinjarla kurruly-yirrarnu yungu majulku manngu-nyangu. ⁴ Yuwayi, ngaju karna-nyarra wajampa-jarri nyurrurlaku yapaku ngula kankulu maju-wana-juku manngu-nyanyi. Ngajulurna-nyarra pinarri-manu jungarni Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Kala yapa-kari yimirr-yinja-palka, kajili yanirni Yimi-kari-kirli Ngurrju-kurru nganta Jijaji-kirli nganta, ngulaju kankulu-jana kutu purda-nyanyi wurra-maninja-wangurlu. Kaaturlu-nyarra yungu Pirlirrpa nyanunu-nyangu. Kala yapa-karirli yangka yimirr-yinja-palkarlu, kajili-nyarra yirri-pura pirlirrpa-kari Kaatu-kurlangu-yijala nganta, ngularlangu kankulu maninjarla rdakurl-kirriji. Ngulaju maju! Ngulaju purda-nyanja-wangurlulu-jana wurra-manta!

* 10:17 Nyangka Jeremiah 9.24

⁵ Nyurrurla-nyangurla jaajirla, yangka-patu yimirr-yinja-palka kuja kalu nyina, ngulaju kalu-nyanu ngarrirni yapa-patu-karikiji parrparda-juku, wiri-nyayirni nganta kalu nyina. Ngulaju kula junga! Ngajujurna ngularra-piya-yijala, kuja-jarra kuja-jarra karnalu nyina. ⁶ Ngaju marda kula karna nyanungurra-piya nyina ngula kalu-nyanu nganta parrparda-juku-ngarrirni jarukuju yirri-puranjakuju. Kala ngajuluju karna-jana parrpardaly-nyina Kaatuku milya-pinjaku. Ngajulurlu yangkarna-nyarra pinarri-manu warrajarlu yungunkujulu milya-pinyi ngula karna pinangkalpa nyina Yimikiji Ngurrjuku.

⁷ Nyiya-jangka kankujulu maju-pajirni? Yimirr-yinja-palka nyurrurla-nyangu turnu-warnurla, ngulaju kalu-nyarra jinyijinyi-mani talaku yungunkulu-jana yinyi yimi-ngarrirrinjakungartiki. Ngajulu kularna ngularra-piya. Ngularna-nyarra Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi, ngulaju kularna-nyarra payurnu talaku. Manulparna ngurrju nyinaja pulka-pinja-wangu yungunkujulu nyurrurla-juku wiriji nganta nyinami parrparda-juku ngajukuju. ⁸ Yangka ngularna-nyarra jirrnga-warrki-jarrija nyurrurlaku Karinjirla, Kirijini-paturlu jaaji-kari jaaji-kari-ningirlirlí ngulajulpajulu yungu talaju yungurna-nyarra jirrnga-warrki-jarri nyurrurlaku talaku payirninja-wangu. ⁹ Ngularna-nyarra yangka jirrnga-warrki-jarri nyinaja Karinjirla, ngulaju tala-wangulparna nyinaja. Ngulapuruju, kularna-nyarra warrarda payurnu talaku, ngulaju kapurna-nyarra yukayi-mantarla marda. Kirijini-paturlu Majatuniya-wardingki-paturlu wati-paturlu, kangurnujulu talaju, ngula-warnujurna-nyarra yampija war-rarda payirninja-wangurlu. Ngaka-kari kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngula-warnu kularna-nyarra payirni talaku yinjaku. ¹⁰ Ngularra yimirr-yinja-palka, ngulaju ngajuku kajulu nginji-wangka ngula karna-jaju wiri-pajirni nganta. Ngulaju kula junga. Ngaju karna-nyarra jungarnirli yimi-ngarrirni Jijaji-piyarlu ngula-jana jungarnirli warrarda yimi-ngarrurnu. Kulajulu nganangku-puka warla-pajirni ngurungka nyampurla Yakararla, ngajulurlu yungurna-jana kula waparlkurlu yimi-ngarrirrinja-yani Yimi Ngurrju tala payirninja-wangurlu. ¹¹ Nyurrurlarlu yapangku kankujulu manngu-nyanyi kula karna-nyarra nganta yulka. Ngulaju kula junga! Kaaturlu kaju milya-pinyi ngula karna-nyarra yulkami karrikarri-wangu.

¹² Yangka yimirr-yinja-palkarlu ngulangku kalu-nyarra jinyijinyi-mani talaku yimi-ngarrirrinjakungartirli. Pulka-pinyi kalu-nyanu, manu ngantalu-nyanu ngarrirni ngaju-piya-yijala ngula karna warrki-jarri talaku nganta payirninja-karra nganta. Ngulaju kula junga. Ngajulurlu yungurna-nyarra warrarda yimi-ngarrirrinja-yani Yimi Ngurrju talaku payirninja-wangurlu. ¹³ Yangka-patu yimirr-yinja-palka-patu, ngulaju kulalu ngaju-piya ngulaju Jijajirli milarnu Kurdungurlu Wiri, lawa. Ngayi kalu-nyarra yimirr-yinyi, manu ngarrirni kalu-nyanu Kurdungurlu-patu Wiriwiri Jijaji Kiraji-kirlangu-patu nganta. Kala lawa. Kulalu Jijajikirlangu-patu nyanungurraju, lawa. ¹⁴ Ngula kalu-nyarra yangkangku yimirr-yinja-palkarlu yimirr-yinyi Kurdungurlu Wiriwirilri nganta, ngularraljuju kula kajulu ngurrju-manu kinyirr-nga-ninjaku. Milya-pinyi karna-jana Juju Ngawu-piya ngula kanyanu kurruly-yirrarni marramarra-piya Kaatu-kirlangu-piya. Ngula-piyarlu-yijala kalu waalparirni yangka-paturluju yimirr-yinja-palkarlu. ¹⁵ Warrki-jarri kalurla nyanunguku. Yapa kalu-jana yimirr-yinyi yungulu-jana rampal-manngu-nyanyi Kaatu-kirlangu-patu warrkini-patu nganta jungarni nganta. Yangka-patu yimirr-yinja-palka, ngulaju ngakaju Kaaturlu yungu-jana maju-mani jungarnirli.

Puurlurlu-nyanu milki-ngarrurnu Karinji-wardingki-patuku ngulalparla rdipija maju nyiyarningkijarra nyanungku

¹⁶ Ngula-juku, nyampu karna-nyarra yarda wangka: Yampiyajulu warungka-pajirninja-wangurlu! Kala kajinkijili warungka-pajirni, ngulaju ngula-juku. Ngulaju ngarijili kutu purda-nyangka wangkanja-kurraju. ¹⁷ Ngari karna-nyarra ngajuju wita-kari wita-karirli yimirrarnirri nyurrurlakuju warungka-piyarlu. Ngalipa-nyangurlu Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirlu, nyanunu kulaju ngajuku wangkaja yungurnajau wiri-pajirni. Ngula-jangka, ngari karnaju wita-kari wiri-pajirninarla milki-ngarrirri warungkarlu ngaju-miparlu. ¹⁸⁻¹⁹ Nyurrurlarlu yapangku kankulu manngu-nyanjarla milya-pinyi nganta nyiyarningkijarra nganta. Ngulaku kankulu-jana purda-nyanyi wardinyirli yangka yimirr-yinja-kurra. Yangka-patu yimirr-yinja-palka kalu-nyanu warungka kurrukarri yangka Kirijini-wangu-piya. Jalanguju ngarrarna wangkami wita-kari nyanungurra-piya warungka. ²⁰ Yangka-paturlu yimirr-yinja-palkarlu kalu-nyarra jinyijinyi-manu. Ngulaju jurnta kalu-nyarra kanyi nyiyarningkijarra yimirr-yinjarla. Maju-pajirni kalu-nyarra, manu pakarni kalu-nyarra lalypangku wirlkiji. Ngula-puruju kankulu-jana warrarda purda-nyanja-yani. Nyiyakulku kankulu-jana purda-nyanyi? ²¹ Nyurrurlarlu kankujulu rampal-manngu-nyanyi ngaju ngantarna rampaku. Nyurrurlar-lunkujulu manngu-nyangu ngajulurlu nganta yungurna-nyarra jinyijinyi-mantarla yangka-paturlu yimirr-yinja-palkarlu. Kala lawa, ngampurrpawangurna kujakuju.

Yangka-paturlu yimirr-yinja-palkarlu kajili-nyanu marda pulka-pinyi nyanungurlu, ngulaju ngula-juku. Kala ngajurlangurlu yungurna-nyarra milki-ngarrirri muujumuujurlu. Purda-nyangkajulu! ²² Nyanungurlu kalu-nyanu nganta ngarrirni 'Yipuru'. Ngajurlangurna Yipuruju. Ngarrirni kalu-nyanu nganta Yijirali-pinki'. Ngulaju ngajurlangurna Yijirali-pinki. Nyanungurlu kalu-nyanu nganta ngarrirni Yipuruyamu-kurlanguju kurdukurdu. Ngulaju ngajurlangurna Yipuruyamu-kurlangu. ²³ Warrki-jarri nganta kalurla Jijaji Kirajiki. Kala ngajuluju karnarla warrki-jarri mi nyanungurra-piya-wangu parrparda-juku. Ngaju karna wangkami warungka-piya! Panukurna nyinaja rdakungka nyanungurra-piya-wangu. Yurrkunyurlulpajulu wilpinikarra-pakarnu nyanungurra-piya-wangu. Parra-kari parra-karirla kapurna paliyarla.

²⁴ Rdaka-palarla ngurra-kari ngurra-karirla, Juwu-paturlu wiriwirirli puuly-mardarninjarlajulu wilpinikarra pakarnu 39-palaku. ²⁵ Manu marnkurrpa-karirla ngurra-karirla, yurrkunyurlu Ruumu-wardingkipaturluju, ngulajulu puuly-mardarninjarla pilykirrkarra-pungu kuturu-piya-kurlurlu. Japaku-kariji pirli-kirrirlilpajulu luwarnu yungujulu nganta pungkarla tarngka-kurra. Pawurturla ngulaju marnkurrpaku-yijala kapurna paliyarla kuja wantija. Jintangka parrangkalpaju ngapa wirringki kangu parra wiri, munga wiri. Kapurna puta paliyarla-yijala ngulangkaju. ²⁶ Ngulalparna warru yanu kirri-kari kirri-kari-kirra, rdapipalparna-jana ngawarra wiriki, ngulaju kapuju kangkarla tarngka-kurra. Purunju-palkarlu kapujuju nyiyarningkijarra wuruly-kangkarla ngajuu-nyanguju. Ngaju-nyangurlu ngurrara-jintarlu warlaljarlu yapangku Juwu-paturlu, ngulajulu jangkardu yanurnu pinjaku manu Juwu-wangu-paturlangu. Kirri-kari kirri-karirla manu manangkarrarla manu ngapangka ngulalparna warru yanu, ngularrarrlangurla kapurna puta paliyarla. Ngula-paturlu-yijala ngula kalu-nyanu Kirijini-ngarrirni nganta, japakujakujulu jangkardu yanurnu. ²⁷ Palkaju mukurnajau purda-nyangu murrumurrulku warrki-jangka. Kalarna warrki-jarrija

munga wiri jarda-wangu. Manu kalarna warrki-jarrija parra wiri ngarninja-wangu miyi manu ngapa. Manu kalarna miyi-wangu nyinaja, manu kalarna yarlungka ngunaja yuwarli-wangurla pirriyara wawarda-wangu. ²⁸ Parra-kari parra-kari karna-jana warrarda manngu-nyanyi, manu wajampa-jarrimi karna-jana Kirijini-patuku ngurru-japa ngula kalu turnu-jarri jaaji-kari jaaji-karirla. ²⁹ Nganangku-puka Kirijinirli kaji-nyanu rampaku purda-nyanyi, ngajurlangurlu karnaju rampaku-yjala purda-nyanyi. Kaji ngana-puka Kirijini karlirr-yani Kaatu-kujaku yimirr-yinja-warnu, ngulakuju karlarla jaŋkardu nyina kulu yangkaku yimirr-yinja-panuku.

³⁰ Kajinkijili nyurrurlarluju jinyijinyi-mani yungurnaju pulka-pinyi warungka-piyarlu, ngulaju ngula-juku. Ngarirna-nyarra wita-kari wangka yungunkujulu milya-pinyi rampaku-juku. ³¹ Kaatu Kirda-nyanu Jijaji Kiraji-kirlangu Warlalja-Wiri-kirlangu, ngulaku kuja karliparla pulka-pinyi tarnnga-juku, ngulangkuju kaju milya-pinyi ngajuju ngula karna-nyarra yimi-ngarrirni jungarnirli, kula warlkangku. ³² Nyurru-wiyi ngulalparna kirringka Tamakarla nyinaja, wirilpa nyinaja wati ngula yirrarnu Kingi Yaritarlu. Ngulangkuju putaju rdarri-mardarninjarla rdaku-kurra yirrarnu. Nyanungu-nyangu yurrkunyu ngulaju yirrarnu-jana kiirti-kari kiirti-karirla yungujulu warla-pajirni ngaju wuruly-parnkanja-kujaku. ³³ Kala ngaju-nyangurlu Kirijini-kariyi-nyanurlu, ngulangkuju yirrarnu yakuju wiringka, kankalarra-ngurlu rdilypirrpa-wanarlu juturu-yirrarnujulu kaninjarra walya-kurra. Ngula-jangkanyarnarla jurnta wuruly-parnkaja.

12

Puurlurlu jukurr-manu nganta kuja kangu Kaaturlu kankalarra nyanungu-nyangu-kurra nguru-kurra

¹ Kajilparnaju pulka-pungkarla, kujaju ngurru-wangu. Kala nyururlarlu kankujulu jinyijinyi-mani yungurnaju pulka-pinyi nganta. Ngulaju ngula-juku. Wita karna-nyarra ngari wangkami ngulaju wita milki-yirrarnu Warlalja-Wiringki Jijajirli kujarna jukurr-manu. ² Milya-pinyi karna wati jinta Kirijini. Nyurru-wiyi, yukuri-karirla 14-pala-karirla, Kaaturlu yali wati kangu kankalarra-nyayirni nguru-nyayirni-wangu-kurra nyanungu-nyangu-kurra. Kaaturlu marda palka-nyayirni kangu, marda pirlirrpa-mipa marda kangu, karija. Kaatu-miparlu-ka milya-pinyi. ³ Yuwayi, Kaaturlu kangu yali wati kankalarra-nyayirni nguru-nyayirni-wangu-kurra. Kaaturlu marda palka-nyayirni kangu, marda pirlirrpa-mipa marda kangu, karija. Kaatu-miparlu-ka milya-pinyi. ⁴ Ngulangkaju yalirli watingki, purda-nyangulpa ngana marda wangkanja-kurra, ngulajulpa wangkaja nyiyarningkijarra tarruku. Ngalipa yapa kulalparlipa kujarraju wangkayarla, ngularraju yimiji tarruku-nyayirni!.

⁵⁻⁶ Junga karna-nyarra wangka: Yali wati kuja Kaaturlu kangu kankalarra, ngulajuju ngajulu kangu! Ngulaku nyurrurlarlu yapangku marda kankujulu ngurru-pajirni ngajuju. Karrimirra kujaju! Manu kularnaju ngajulurlu pulka-pinyi, lawa! Kajinkijili nyanyi jungarni warrki-jarrinja-kurra manu jaru ngurru wangkanja-kurra, ngula-mipa-warnunyajulu ngurru-pajika. Ngarirna-nyarra wita-karilki yarda wangka yungunkujulu milya-pinyi rampaku-juku.

⁷ Yuwayi, Kaaturlu milki-yirrarnu ngajuku nyiyarningkijarra ngurru-nyayirni nyanungu-nyangurla ngurungka. Ngula-warnuju kajikarnaju pulka-pinja-yani jamuru-karinja-karrarlu. Kuja-kujakuju, Kaaturlu

yilyajarni Juju Ngawu yunguju warrarda murrumurru-maninja-yani. Ngulaju kula-nganta Juju Ngawungku panturnu palkaju nyirli-piyarlu. Ngulangku kaju warla-pajirni jamuru-karrinja-kujakuju, kajikarnaju jamuru-karri. ⁸ Murrumurru ngulalparna warrarda nyinaja, marnkurrapalakurna payurnu Jijaji Warlalja-Wiri yunguju jurnta kanyi murrumurru yangka nyirli-piya. Kala lawa. ⁹ Wangkajaju marnkurrpaku kuja, "Murrumurru kularnangku jurnta kanyi, kala kapurnangku warrawarra-kanyi yimirirli. Ngula kanpa rampaku nyina manu murrumurru-jarri, ngulajangkaju kapurnangku pirrjirdi-máni." Wangkajaju kujanya. Jalangu ngula karnaju rampaku purda-nyanyi, ngula-puruju karna wardinyi-jiki nyinami. Nyampu karna-jana warrarda yimi-ngarrirrinja-yani-juku: Ngula karna rampaku nyina, Jijaji Kiraji-kirlangu yartarnari kaju kurru-yukami. ¹⁰ Ngaju karnarla warrarda warcki-jarrinja-yani Jijaji Kirajiki wardinyi-juku. Rampaku-puru, murrumurru-puru, nyurunyuru-puru, nginji-wangkanja-puru, manu nyiya maju rdipinjarni-puru, ngulaju ngulajuku. Kala kajirna rampaku ngularra-piya nyina, Jijaji Kirajirli kapuju pirrjirdi-maninja-yani.

Puurlu-jana wajampa-jarrinjarla rdumurdumu-karrija Karinji-wardingkiki Kirijiniki

¹¹ Ngaju karnaju pulka-pinyi warungka-piyarlu. Nyurrurlarlu yapangkunkujulu jinyijinyi-manu warungka-piya wangkanjaku. Yangkapaturlu yimirr-yinja-palkarlu kalu-nyanu w提醒 you to use the original text's punctuation and capitalization style.
nganta ngarrirni Kurdungurlu-patú Wiriwiri nganta. Parrparda-nyayirni-juku nganta kalu-nyanu ngarrirni ngajukuju. Ngulaju junga-wangu. Ngajurna-jana parrparda-nyayirni wurnturu-juku nyanungurra-piya-wangu. Ngulawarnuju, yungulpankujuju ngurru-pajikarla. ¹² Ngulalparna-nyarra jirranga warcki-jarrija nyurrurlaku nyurru-wiyi Karinjirla, Kaaturlu yartarnari nyanungu-nyangu yungu, ngula-kurlulparna warcki-jarrija nyurrurlaku ngangkayi-kirli-piya. Ngula-jangkanya kankujulu miliapinyi ngaju Kurdungurlu Wiri Jijaji Kiraji-kirlangu, kula yangka-patu-piya yimirr-yinja-palka-piya, lawa. ¹³ Talajulu yungu Kirijini-karirli, kala kularna-nyarra nyurrurla payurnu talaku. Ngula-jangkanya kankujulu marda manngu-nyanyi kuja karna-jana yulkami nyanungurramipaku? Ngaju karna-nyarra yulka kuja-jarra kuja-jarra nyanungurrapiyarlangku. Nyurrurlarlu kankujulu manngu-nyanyi marda yungurna-nyarra yalala-yirrarni nyurrurla. Lawa! Nyurrurlarlu yungunkujulu yalala-yirrarni ngaju.

¹⁴ Yangkarna-nyarra yanurra jirramaku nyanjaku nyurrurlaku yapaku Karinjirla. Jalanguju, yungurna-nyarra yanirra nyanjaku-yijala. Kajirna yanirra, ngulaju kularna-nyarra payirni nyiyarningkijarraku. Nyurrurlamipajulu-nyanu yungka ngaju-kurraju! Ngajujurna-nyarra kilda-nyanupiya. Kurdukurdurul kula kalu-jana kilda-nyanu ngati-nyanu wurdujarra-mani, lawa. Kilda-nyanurlu manu ngati-nyanurlu kalu-jana wurdujarra-mani kurdukurdu. Ngula-jangkanya kularna-nyarra nyiyarningkijarraku payirni. ¹⁵ Kajirna yanirra, ngulaju ngarrarnaju yinyi nyurrurla-kurra, manu yungurna-nyarra warcki-jarri palapala-karda yulkanja-karra. Nyurrurlarlangu marda yungunkujulu yulka?

¹⁶ Nyurrurlarlu kankujulu miliapinyi ngularna-nyarra nyurrurlaku jirranga nyinaja nyurru-wiyi talaku payirninja-wangu. Kala jalanguju, panu-kari kankujulu nginji-wangkanja-juku ngaju ngantarna-nyarra yimirryungu warlkanjirli talaku. Ngulaju kula junga. ¹⁷ Manu yangka-patu wati-patu, ngularna-nyarra yilyajarra nyurrurla-nyangu-kurra nyurru-wiyi, ngulangkuju kulanu-nyarra yimirr-yungu talaku mayi? Lawa!

18 Ngajulurlurna payurnu wati yangka Tayituju yungu-nyarra yanirra nyurrurla-nyangu-kurra manu jinta-kari Kirijini-karirlangu. Nyurrurla nganta-nyarra Tayitujrlu yimirr-yungu mayi? Lawa. Kula-nyarra yimirr-yungu. Tayitujrlu-ka manngu-nyanyi ngaju-piyarlu, manu warrki-jarri kanyarra ngaju-piya-yijala yungu-nyarra pirrjirdi-mani.

19 Nyurrurla panu-kari yapa kankujulu ngingi-wangka ngajuku nganta karnaju pipangka nganta jaarl-karrimi nyurrurla-kujaku yungunkujulu yampimi ngingi-wangkanja-wangurlu nganta? Ngulaju kula junga. Ngajukupurdangka yapa-patu wungu-warnu-patu, ngajurna warrkini Jijaji Kiraji-kirlangu. Nyiyarningkijarra karna-nyarra wangka nyampurla pipangka yunguju Kaatu-miparlu ngurrju-pajirni manu nyurrurlarlanguku pirrjirdi-maninjaku. **20** Ngaju karna-nyarra wajampa-jarrinjarla rdumurdumu-karri nyurrurlaku yapaku. Kajirna-nyarra yanirra nyurrurlaku Karinji-kirra, kalakalipa-nyanu marda kulu-jarrinjarla wiljiwilji-mani. Ngulaju maju. Ngula-kujakuju yungurlipa wardinyi-nyayirni nyina. Kajilparna-nyarra yaninjarla nyangkarla ngarririnja-kurra marda, mulu-nyanja-kurra marda, kulu wangkanja-kurra marda, purlurlpa-kurra marda ngula kankulu-nyanu jurnta mardarni nyiyarningkijarra yapa-kariyi-nyanukuju, ngingi-wangkanja-kurra marda, kurrruru-karrinja-kurra marda, manu marda kuwalyuwalyu-kurra, ngula-kurra kajilparna-nyarra nyangkarla junga marda, ngulaju kajikarna-nyarra kulu-jarri.

21 Yangka ngularna-nyarra yanurra kamparru-wiyi Karinji-kirra, panukarijilpankulu jungarni-wangu nyinaja kalykuru wita-wangu manu yurnilyka. Manunkulu-nyanu marri-pungu yungunkulu warru nguna. Ngu-larrarlujunkujulu kurntaku manu yulanjaku ngurrju-manu. Yungulpankulu Kaatuju yalala-yirrakarla ngula-jangkarluu. Kajirna-nyarra pina-yaninjarla nyanyi yalala-yirrarninja-wangu-jangka Kaatukuju, ngulaju Kaaturluju kapuju kurntaku ngurrju-mani-yijala karrikarri-wangu kujankujulu nyurrurlarlu ngaju kurntaku ngurrju-manu. Kuja-kujakuju, warla-pajikalu-nyanu!

13

Puurlurlu-jana pututu-pungu Kirijini Karinji-wardingki yungulu yalala-yirrarni Kaatu

1 Ngajurna-nyarra yanurra jirramaku kamparru-wiyi, ngakarna-nyarra pina-yanirra.

Nyampunya kangalpa Payipululu yimi-ngarrirni:

"Nyurrurlarlu kulaalpankulu-nyanurla kunka-mantarla yapa kajilpa jinta-miparlu yapangku jiily-ngarrikarla nyiyarningkijarra-jangka marda. Ngulajulu yampiya! Kala jirramarlu marda, marnkurparlu marda, marda panungku kajilpalu jiily-ngarrikarla, ngulajulu-nyanurla kunka-manta yali wati jinta nyiyarningkijarra maju-jangka!"*

2 Ngularna-nyarra jirranganja nyinaja nyurru-wiyi yapaku nyurrurlaku, panu-karijinkili nyinaja jungarni-wangu. Yangkarna-nyarra wangkaja yungunkulu jungarni-jarrinja-yani. Jalanguju pipangka nyampurla karna-nyarra pututu-pinyi: Kajirna-nyarra rdipimirra Karinji-kirra, ngulaju kapurna-nyarra miimii-nyanyi jungarni-japa kankulu marda nyina. Kala kajirna-nyarra nyanyi jungarni-wangu-juku nyinanja-kurra, ngulaju yungurna-nyarra maju-mani. **3** Ngalya-karirli kankujulu mangunu-nyanyi ngaju nganta ngarrarna-nyarra wangkami ngaju-nyangu-mipa jaru

* **13:1** Nyanga Deuteronomy 19:15

nganta. Ngulaju junga-wangu. Jijaji Kirajirli kula kanyanu rampaku milki-yirrarni nyurrurla-kurra. Milki-yirrarni kanyanu pirrjirdi-nyayirni nyurrurla-kurraju. Kajirna yanirra nyurrurla-nyangū-kurra, yunguju jirrngaŋja wangkami. Ngula-jangkanya yungunkujulu milya-pinyi ngula karnarla marlaja wangkami nyanunguku. ⁴ Yangka watiya warntawarn-tarla, Jijaji rampaku palija. Ngula-jangkaju, Kaaturlu pina-wankaru-manu nyanungu-nyangurlu yartarnarrirli. Ngula-kurlu yartarnarri-kirli, nyanunguju-ka jalanguj wankaru nyina. Ngaju karnarla jirrngaŋja nyina jintangka Jijajiki. Ngula-purujurna rampaku-yijala ngula-piya ngulalpa waraly-karrija. Kajirna yanirra nyurrurla-nyangū-kurra Karinji-kirra, Kaaturlu yunguju pirrjirdi-mani yartarnarrirli. Kapurna wankaru nyina Jijaji Kiraji-kirli yungurna-nyarra nyurrurlalku pirrjirdi-mani.

⁵ Marda kankulurla wala nyina Jijaji Kirajiki, lawa marda wala nyinanja-wangu. Nyurrurlarlu marda kankulu nyanungu milya-pinyi Jijaji Kiraji ngula kanyarra jirrngaŋja nyina. Marda milya-pinja-wangu-jukunkulu. Kujarlaju, kula-jana miimii-nyangka yapa ngalya-kari, nyunturlu-nyanu miimii-nyangka maju-japa mardanpa, marda jungarni-mardanpa. ⁶ Ngajurlangujulu miimii-nyangka yungunkujulu junga-pajirni Jijaji Kiraji-kirlangu Kurdungurlu Wiri. ⁷ Kaatu karna-nyarrarla payirni nyurrurlaku yungunkulu karlirr-yaninja-wangu nyina. Nyurrurlarlu yapangku kajinkjili miimii-nyanjarla mangu-nyanyi-juku kularna nganta Kurdungurlu Wiri. Ngulaju ngula-juku. Ngaju karna-nyarra jirrngaŋja warrki-jarri nyurrurlaku, kula ngajuku ngurrju-pajirninaku, kala yungunkulu jungarni nyina. ⁸ Kulalparna nyarrparlu warla-pajikarla yimi junga Jijaji Kiraji-kirli, ngajulu karna-jana yimi-ngarririnja-yani-mipa ngula-purju warrkingka. Ngula-warnunyu karnarla Kaatuku wangkami yungu-nyarra muurl-mardarni karlirr-yaninja-kujaku. ⁹ Ngaju mardarna rampaku. Kala nyurrurlaju kajinkili pirrjirdi nyina, ngulaju ngaju karna wardinyi-nyayirni-jiki nyina. Ngaju karna-nyarrarla payirni Kaatu nyurrurlaku yungu-nyarra pirrjirdi-maninja-yani. ¹⁰ Warlalja-Wiri Jijajilji yirrarnu ngajuju nyanungu-nyangū Kurdungurlu Wiri yungurna-jana yapa pirrjirdi-mani, ngulaju kula yapakuju riwarri-maninjaku. Ngula-jangkanya karna-nyarra pipangka yirrarni jaru yungurna-nyarra kurnta-ngarrirni kulungku yungunkulu Kaatu yalala-yirrarni kampar-rurlu ngajukuju kajirna rdipimirra. Ngula-warnu yalala-yirrarninja-warnu Kaatuku, ngulaju kajirna yanirra, kapurna-nyarra wangkami ngurrju kulungku ngarririnja-wangu.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Karinji-wardingkiki

¹¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, pipa nyampuju karna lawa-mani nyurrurlaku. Payirni karna-nyarrarla Kaatuju yungu-nyarra war-rarda jirrngaŋja nyinami. Jungarnili nyinaka Jijaji-piya! Linpangkujulu purda-nyangka jaru kujarna nyampurla pipangka yirrarnu. Ngungkurnyinayalu-nyanu, wiljiwilji-maninja-wangu! Kulu-wangurlulu-nyanu warrawarra-kangka! Ngula-jangka, ngula kanganpa yulka jintangka-juku, manu ngula kanganpa pululu-juku mardarni kulu-wangu, ngulaju kapu-nyarra jirrngaŋja nyina tarngā-juku. ¹² Nyuyu-jarrinjarla, pardupardu-mantalu-nyanu Kirijini-paturluju! ¹³ Jintawarlayirli Kirijinirli nyampurlarlu yungulu-nyarra yimi-ngarrirrinra ngurrju nganta kalu nyina. ¹⁴ Nyampu karna-nyarrarla payirni Kaatuku nyurrurlaku yungu-nyarra Jijaji Kiraji warrarda nyina yimiri tarngā-juku. Yungunkulurla warrarda

yulka Kaatuku. Jintangka-juku yungunkulurla jirrnga nyina Pirlirrpaa
Kaatu-kurlanguku. Ngula-juku.

Galatians

Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninarla yilyajarra Kirijini-patuku Kalatiya-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Puurlurlu-jana pantirninarla yirrarnu nyampuju pipa Kirijini-watikiji kujalpalu nyinaja kirri-kari kirri-karirla ngurungkaju Kalatiyarla. Nyurru-wiyiji, Puurluju-jana jijanu yanu, manu-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnunjunu Jijaji Kiraji-kirli. Ngulajulpalu nyinaja panu-kariji Juwu-wangu-patu. Kulalpalu puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri, lawa. Ngulajangkaju, wala-jarrinjarla Kirijini-jarrijalkulurla.

Kirijini-jarrinjarla kulalpalu puraja kuruwarriji Mujuju-kurlanguju, lawa. Ngurrpa-jukulpalurla kuruwarri Mujuju-kurlangukuju nyinaja. Ngakalku kujalu Kirijini-jarrija, ngula-warnurlaju Juwu-patulku Kirijini-patu jangkardu yanurnulu-jana, ngulangkuju putaputa jinyijinyimanulpalu-jana yangkaju Juwu-wangu-patu yungulu nganta nyanungurrarlangurlu purayarla kuruwarriji Mujuju-kurlanguju nyanungurrapiyarlu Juwu-patu-piyarlu-juku.

Kuja-kujakunya-jana Puurluju pantirninarla yilyajarra pipaju Kalatiya-wardingki-patuku Kirijini-watikiji. Wangkaja-jana Puurluju yungulu-jana jamulu purda-nyanyi Juwu-patuju wangkanja-kurraju yangka kujalpalu-jana putaputa jinyijinyi-manu. Wangkaja-jana Puurluju yungulurla nyinami wala Jijaji Kiraji-mipaku. Manu-jana wangkaja yungulu yampimi Mujuju-kurlangu kuruwarriji puranja-wangurlu. Wangkaja-jana yungulu purda-nyanyi Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu-mipa, ngula-jangkaju yungulu nyina Jijaji-piya.

¹⁻² Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Wapirra Kaaturlu wankaru-maninjarla yakarra-manu Jijaji Kirajiji. Nyanungu-jarrarluju-pala milarninjarla yajarnu ngajuju. Kulaju nganangku yapangkuju yajarninjarla milarnu, lawa. Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Ngajuju karna-nyarra pantirninarla yilyamirra nyampuju pipa nyampu-patu-kari-kirlirli Kirijini-wati-kirlirli-yijala nyurrrulkaju yangka kuja kankulu turnu-jarri kirri-kari kirri-karirla ngurungkaju Kalatiyarla.

³ Ngaju karna-nyarrarla wangkami Wapirra Kaatukuju manu Jijaji Kirajiki Warlalja-Wirikiji kujanya, "Payirni karnangkupala yungunpala-jana yimirri nyina Kalatiya-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralypa ngurrju-nyayirni tarnnga-juku."

⁴ Wita yungurna-nyarra wangka Jijajiki Warlalja-Wirikiji. Yangka kuja yilyajarni Wapirra Kaaturlu Jijajiji, ngulangkuju Jijajirli linpangku purda-nyangu. Jalangu nyampurla ngurungka kalu yapangkuju jintawarlayirli-jiki majuju kanyi. Manurlipa ngaliparlangurlu kangū majuju kuja-purda-karirli-yijala. Ngalipa jintawarlayi-jiki, jurntarliparla yanu Kaatukuju. Jijaji-ngalpa kunka-pardija yungu-ngalpa muuri-mardarni majumajukujakuju. ⁵ Nyampuju junga! Ngulakuju, pulka-pinyirliparla tarnngangku ngaliparluju Wapirra Kaatukuju! Ngula-juku ngurju.

Nganangku-puka yapangku kaji-jana warntarla-kurlurlu pinarri-mani yimi-kirlirli Kirijini-patuju, Kaaturluju yungu-jana warla-pajirninjarla pungkarla

⁶ Kaatuju kanganpa yimiri-jiki warrarda nyinami ngalipakuju. Kujarlanya yilyajarni-ngalpa Jijaji Kirajiji. Kaatuju-nyarra wangkaja nyurrurlakuju yungunkulu purami. Purajankulu ngulaju ngari wita-mipaku. Ngula-jangkaju, karlirr-yanunkulurla kuja-purda-karlki, manunkulu ngula-jangkarluju puraja yimi-karlki warntarlalku. Kujarna-nyarra purda-nyangu yimi-karlki kujankulu puraja nganta, ngulakujurnaju ngajuju wangkaja, "Junga mayi kujaju?" ⁷ Yapangku kalu-nyarra yimi-ngarrirni yimi-pardu-karlki Jijaji Kiraji-kirliji. Ngulaju kalu mangunyanyi kula-nganta junganya. Manu kalu manngu-nyanyi yungunkulu nganta pura. Karimirra kujaju! Jinta-mipa-ka yimiji nguna jungaju Jijaji Kiraji-kirliji. Kujarlanya yaliji yimi-karji yijardu-wangulkuka nguna warntarlalku. ⁸ Kujalparnalu-nyarra kamparru nyurru-wiyi jirrnga nyinaja nyurrurlaku, ngulajulparnalu-nyarra yirri-puraja Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Ngulaju yimi junga. Kujarlaju karnarla wangkamilki Kaatukuju: "Wapirra, kajilparnalu-jana Kurdungurlu-paturlu Wiriwirrili yimi-ngarrikarla warntarla yimi Jijaji-kirli nganta Kalatiya-wardingki-patuku yapaku, manu marda kajilpa marramarra Kaatu-kurlang yantarlarlani nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, ngeularlangurlu kajilpa-jana pinarri-mantarla yapa yimi warntarla-kurlurlu Jijaji-kirlangu-kurlurlu nganta, ngulaju maju-nyayirni. Wapirra, kajilpa-jana nganangku-puka yapangku yimi-ngarrirrinjintarla yimi warntarla Jijaji-kirli nganta yangka-patuku Kalatiya-wardingki-patuku, kuja-kujakuju warla-pajirninjarla pungka yaliji yimi warntarla-kurlu!" ⁹ Yungurnarla nyampu-yijala jurru yimi yarda wangka Kaatukuju, "Wapirra, nyurru-wiyili Yimi Ngurrjuju purda-nyangu Kalatiya-wardingki-paturlju, manulurla ngungkurnyinaya purda-nyanjarla. Jalangurlu, kajilpa-jana nganangku-puka yapangku yimi-ngarrirrinjintarla yimi warntarla Jijaji-kirli nganta, kuja-kujakuju warla-pajirninjarla pungka yaliji yimi warntarla-kurlu!"

¹⁰ Nyurrurlarluju mayi kankujulu manngu-nyanyi warntarlarlu kuja karna-jana nganta payirninja-parntka yapa ngalya-kari yungujulu nganta wangkami nyiya-piyarlarna warrki-jarri warrkingka? Nyurrurlarluju mayi kankujulu manngu-nyanyi warntarlarlu warrarda nganta karna-jana yipiljipilji-mani yapa ngalya-kari yungujulu ngajuku ngampurra nyina? Lawa kujakuju! Kaatu-mipa karna ngajulurluju payirni yalkiji warrkiki. Nyanungu-mipa karna purda-nyanyi kujarlaju yunguju wardinyi-jarrimi. Kajilparna-jana purda-nyangkarla yapa-mipa yalumpurra, manu kajilparna-jana marlaja warrki-jarriyarla, kujarlaju kulalparnarla ngurrju warrkiniji nyinayarla Jijaji Kirajikiji. Nyanungu-mipaku karnarla marlaja warrki-jarri mi yunguju nyina wardinyi ngajukuju.

Kularla nganangku yungu Yimi Ngurrjuju Jijaji-kirliji Puurlukuju, lawa, Kaaturlurla yungu

¹¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yungurna-nyarra wangkami Yimi Ngurrju-kurlu. Yalumpu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu, kula yapangku nyanungurlu ngurrju-manu yalumpu yimi. ¹² Kulaju nganangku yapangkuju nyampu yimi yungu, manu kulaju nganangku pinarri-manu yalumpu-kurlurluju yimi-kirlirliji, lawa. Kaaturlu nyanungurlu-jukuju milki-yirrarnu Jijaji Kirajiji, kujarlunyarna manu Yimi Ngurrjuju.

¹³ Kujarna ngaju Kirijini-jarrija, ngula-wangurla-wiyi purda-nyangunkulu yimiji ngaju-kurluju. Kalarla warrarda puraja kuruwarriji

Mujuju-kurlanguju Juwu-kariyi-nyanu-patu-piyarlu. Kalarna-jana warru pakarnu Kaatu-kurlangu yapaju ngurra-kari ngurra-karirla, putarna-jana riwarri-manu muku. ¹⁴ Ngulaju junga. Kalarna ngulaju yirriyirri-nyayirnirli warrarda puraja Juwu-patu-piya-kari-wangurlu. Manu kalarna warrarda pinarri-jarrija yimi-kari yimi-kariki yangka kujalu-nyanu Juwu-paturlu nyurnunyurnurlu yirri-puraja nyurru-wiyi. ¹⁵ Ngulaju junga-nyayirni! Kaatujulpaju yimirri-nyayirni nyinaja ngajukuju. Kujarna palka-jarrija, ngula-wangurla-wiyi-juku milarnuju yungurnarla warrki-jarriji nyanungukulkku. Kaatuju wangkaja-nyanu, "Kapurnarla ngaju-nyangu Ngalapi-nyanu Jijaji milki-yirrarni Puurlukuju." ¹⁶ Ngulaju junga. Kaaturluju milki-yirrarnu nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanu ngajuku ngulaju yungurna-jana warru yimi-ngarrirni Juwu-wangu-patukuju. KujaJu milki-yirrarni Ngalapi-nyanu nyanungu-nyangu, ngula-jangkaju kularna-jana wangkaja yapakuju yungujulu pinarri-mantarlja ngajuju Jijaji-kirirliri, lawa. ¹⁷ Manu kularna yanu Jurujulumu-kurraju yangka-patu-kurraju Kurdungurlu Wiriwiri-kariyi-nyanu-kurraju. Yalumpu-patujulu Kurdungurlu-jarrija ngajukuju kamparru-juku. Yangka kujaJu Kaaturlu milki-yirrarnu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu Jijaji, ngula-jangkajurna kapanku-yanu nguru-kurra yirdi-kirraju Rapiya-kurra, manurna nyinaja ngari witaku. Ngula-jangkaju, pinarnirna yanu kirri-kirra Tamaka-kurra, ngulangkajurna nyinaja marnkurrpaku yulyurrrpu.

¹⁸ Ngula-jangkaju, yanurna Jurujulumu-kurralku. Kujarnarla rdipiija Piitaku, ngulakujurnarla ngakkalku rdipinjarla wangkaja. Manurlajarra nyinaja wungulku ngulaju 15-palaku ngurrakuju. ¹⁹ Kujalparnarla Piitaku jirrngaJanya nyinaja, ngula-jangkaju rdipinjarla wangkajarnarla Jamajirlanguku. Nyanungujurla kukurnu-nyanu Warlalai-Wiriki Jijajiki. Manu-ka nyina Kurdungurlu Wiri ngaju-piya. Ngula-jarra-mipakunyarna-palangu wangkaja.

²⁰ Kaaturluju kaju nyanyi ngajuju nyampu-kurra pipa-kurraju pantirinja-kurraju. Junga karna-nyarra wangka. Kajilparna-nyarra warlkangku yimirr-yungkarla, Kaaturlulkku kajikaju pinyi ngajuju.

²¹ Yangka kujalparnarla Piitaku jirrngaJanya nyinaja Jurujulumurla, ngula-jangkaju yarkajalkurna nguru yangka-jarra-kurra yirdi-jarra-kurraju Jirriya-kurra manu JiliJiya-kurra. ²² Ngula-wangurla-wiyi kamparru-wiyi, kujalpalu Kirijini-wati nyinaja ngurungka Jurdiyarla, ngulaju kulajulu wangkaja manu ngulangkuju kulajulu miparrpa nyangu, murnma-juku nyinjalpalu ngajukuju nyanja-wangu-juku. ²³ Ngarili purda-nyangu jarumipa ngaju-kurluju kujalpalu-jana yapangku yimi-ngarririnja-parnkaja ngajuju. Wangkajalu-jana kujanya, "Wayinkili! Yangka kankulu wati yirdiji Puurlu milya-pinyi yangka kujalpa-jana warru yaninjarla Kirijini-wati murrumurru-manu, yangka kujalpa-jana putapata lawarrka-manu? Jalanguju, warru yaninjarla kajana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrijulku Jijaji Kiraji-kirilik Juwu-wangu-patukuju." ²⁴ Kujalu purda-nyangu Kirijini-paturlu Jurdinya-wardingki-paturlu ngaju-kurru yimi kujarna ngaju Kirijini-jarrijalku, kujarlajulurla pulka-pungu Kaatukulku.

¹ Yangka kujalparnarla Piitaku-wiyi jirrngaŋja nyinaja Jurujulumurla, ngula-jangkaju yanulkurna Jurujulumu-ngurluju, manulparna warru wapaja nguru-kari nguru-kari-wana 14-palaku yulyurru pukuju. Ngula-jangkaju, pina jirrngaŋja yanurnurna-palangu jirrama-karikilki yirdi-jarrakuju Parnapaku manu Tayitujuju Jurujulumu-kurraru. Tayitujuju Kiiriŋi-wardingki ngulaju Juwu-wangu. ² Kaatuju wangkaja jukurrparla Jurujulumu-kurrakuju pina-yaninjakuju. Kujarlanyarna-palangu jirrama-karilki pinarni kangu. Kujarna pina-yukajarni Jurujulumu-kurra, ngulangkaju wangkanjurnurna-jana wiriwiriki jaajikingarduyu-patuku. Ngulaju wangkajarnalu-nyanu nganimpama-mipa wiriwiri-mipa. Yimi-ngarrurnurna-jana Yimi Ngurrju-kurlu yangka kujalparna-jana wangkaja Juwu-wangu-patuku. Ngaju-nyangu warrkirna-jana milki-wangkaja yungujulu ngulakuju ngungkurr-nyina. Kajijili ngungkurr-nyinanja-wangu kapuru nyinakarla, kuja-warnuju kapujulu marda warla-pajikarla yimi-ngarrirrinja-kujakaju Juwu-wangu-patu-kujakaju. Kapulu-jana miarda Juwu-wangu-patuju ngarrirrinjintarla manu warla-pajikarla yungulu wajawaja-maninjarla yampiyarla yimi yali kujalparna-jana wangkaja kamparru-wiyi.

³ Yangka wiriwiri jaajikingarduyu, ngulajuju lu ngajukuju ngungkurr-nyinaja. Ngula-warnurlulu yampija Tayitujuju, kulalu jinyijinyi-manu yungu nganta Juwu-patu-piyalku nyinakarla, lawa. ⁴ Ngula-jangkaju, ngalya-karilki Juwu-patuju yardalu-ngaŋpa jinti-jarrija nganimpakuju. Kula-ngaŋta Kirijini-patu, kala lawa. Kalalu-ngaŋpa ngulangkuju nyinanjarla nyangu pululurlu kujalparnalu nyarrpa-jarrija nganimpaju. Ngulangkuju palu-ngaŋpa putaputa jinyijinyi-manu yungurnalu pura-yarla Juwu-kurlangu kuruwarri. Kala lawa, nganimpajulparnalurla walaju nyinaja Jijaji Kirajikiji. Kajirnalu purayarla Juwu-kurlangu kuruwarri, kujarlaju kapu-ngaŋpa jinyijinyi-maninjarla pirijina-piyamantarla Juwu-kurlangu-kurlurlu kuruwarri-kirlirli. Ngula-kujakaju, warla-pajurnurnalu-jana. ⁵ Yangkangku Jurujulumu-wardingki-paturlu Juwu-patu-karirliji kapulu rdarri-mardarninjarla ngarrka-kujurnulku Tayitujuju. Kajili Tayituju ngarrka-kijikarla, ngula-jangkaju kapulu-nyarra nyurrurlarlungu jinyijinyi-mantarla yungunkulu purayarla Juwu-kurlangulku kuruwarriji. Yalumpu Juwu-kurlangu kuruwarri, ngulaju kula jungarni yapakuju puranjakuju. Yimi Ngurrju Jijaji-kirli jungarniji yapakuju puranjakuju. Kujarlanyarna-jana Juwu-patu-kariji warlapajurnu ngarrka-kijirinja-kujakaju Tayituju-kijakaju. Jungarnalu-jana warla-pajurnu yungunkulurla wala-juku nyina Yimi Ngurrjukuju.

⁶ Nyurrurla-nyangu Juwu-patuju pinangkalpa-patu, wangka kalu nyanungu-patuju Jamaji manu Piita manu Jaanu nganta kalu wiriwiri-nyayirni nganta nyina jaajirlaju Jurujulumurlaju ngulaju Kirijini-kari-piya-wangu. Kujaju junga marda. Kala Kaaturluju manngu-nyanyi kajana yapaju ngulaju jurru-juku jintangka. Kujalu yinya-paturlu wiri-paturlu purda-nyangu Yimi Ngurrju kujalparna-jana yimi-ngarrurnu Juwu-wangu-patuku, ngungkurr-nyinajalpalurla ngajukuju. Kulajulu jinyijinyi-manu yimi jinti-karikilki yirri-puranjakuju Jijaji-kirli. ⁷ Kujarnajana Jamajiki, Piitaku manu Jaanuku wangkaja, kujarlanyalu milyapungu kujaju yangka Kaaturlu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli yungu ngajuku Juwu-wangu-patukungarntji yimi-ngarrirrinjakungarntji. Kujarluyijalarla Piitaku-wiyiji yungu Yimi Ngurrju Juwu-patukungarntji yimi-ngarrirrinjakungarntji. ⁸ Yuwayi, Kaaturlujurla yungu yartarnarriji Piitakuju. Ngula-jangkanya kajana nyina jalanguju Kurdungurlu Wiriji ngulaju Juwu-patuku. Kujarlu-yijala yunguju yartarnarriji ngajukuju.

Ngula-jangkanya karna-jana nyina jalanguju Kurdungurlu Wiriji Juwu-wangu-patuku. ⁹ Jamaji, Piita manu Jaanu nganta kalu wiriwiri-nyayirni nyina jaajirla Jurujulumurlaju. Kujarna-jana wangkaja ngaju-nyanguku warrki, ngula-warnuju, nyanunu-paturlulu milya-pungu yangka ku-jaju Kaatu wangkaja warrki-jarrinjaku. Ngula-warnurluju rdakalkulujarrangku yungu Parnapa-jarrakuju, manulu-jarrangku wangkaja kuja, "Ngula-juku, nganimpalru karnalu-nyarra nyumpalakuju ngungkurnyina nganimpaju. Nganimpalru kapurnalu-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrjuju Juwu-patuku nyampurlaju. Nyumpala, yimi-ngarrirrinjintalu-jana Yimi Ngurrju Jijaji-kirli yapaku Juwu-wangu-patukuju. ¹⁰ Kajinkili-jana warru yimi-ngarrirni nguru-kari nguru-karirla, payika-jana talaku yungulu yirrarni nyampu-patuku ngayi marlajarra ngula kalu nyina Kirijini-patu-kari nyampurla Jurujulumurla." Kujanyajulu wangkaja. Ngulaju ngula-juku. Nyurru-jukurna manngu-nyangu marlajarra-watiji yangka Jurujulumu-wardingki-patuju.

Piurlurluju Piita kurnta-ngarrirrinjarla jungarni-manu

¹¹⁻¹² Ngaka-karilki, kujarlijarra Parnapa-jarra yanu kirri-kirra Yantiyuku-kurra, ngulangkaju jirrngaŋja nyinajalparlijarra-jana Juwu-wangu-patuku Kirijini-kariyi-nyanuku. Ngula-jangkarlaju, Piitalku yaninjarla yukajarni, ngulajulpa-nganpa jirrngaŋja nyinaja. Ngula-puruju nyinajarla jirrngaŋjalpa-jana ngarnu Juwu-wangu-patukuju Kirijinkiji. Kulalpa-jana jurnta nyinaja, manu kulalpa-jana jinyijinyi-manu Juwu-kurlangukuju kuruwarrikiji puranjakuju, lawa. Ngula-jangkaju, Jamajirlji yilyajarni-jana Juwu-patu ngalya-karilki Kirijiniji Jurujulumu-ngurluju Yantiyuku-kurraju. Ngalya-karirlji Kirijinirlji Juwu-paturlu kalalu-jana manngu-nyangu Juwu-wangu-patuu kula-ngantalu purayarla-juku Juwu-kurlangu kuruwarri. Kujalu Juwu-patu Kirijini yukajarni Yantiyuku-kurra, ngulakuju Piitaju-jana lani-jarrija. Kuja-nyanu wangkaja Piitaju kanunjur-kari, "Wardayi! Nyampu-paturluju marda kapulu-jana nyinajarla pina yimi kanyi ngajuju Jurujulumu-kurraju kuja kaRNA-jana jirrngaŋja nyina Juwu-wangu-patukuju Kirijini-patukuju." Kujanyalpa Piitarluju manngu-nyangu. Ngula-jangkaju, kujarlaju, Piitajulpa-jana jurnta nyinaja Juwu-wangu-patukuju, manu kulalpa-jana jirrngaŋja ngarnulku mangarriji. ¹³ Ngalya-kari Kirijini Juwu-patu, yangka kujalpu nyinaja Yantiyukurla, ngulangkuju waalparrurnulu Piitaju. Jurntalkulpalu-jana nyinaja Juwu-wangu-patukuju wungu-warnu-wangulku. Manu kulalpalu-jana mangarriji jirrngaŋja ngarnulku, lawa. Parnaparlanguurlu waalparrurnu Piitaju, ngularlangulpa-jana jurnta nyinaja wungu-warnu-wangulku, manu kulalpa-jana jirrngaŋja ngarnulku mangarriji.

¹⁴ Kuja-kurra kujarna-jana nyangu Piita manu ngalya-kari Juwu-patu Kirijini-patu, nyurru-jukulparna-jana milya-pungu kujalpalu warntarla manngu-nyinajarla kangu. Kuja-karrarlu kulalpalu jungarnirlji puraja Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirliji. Kujalu Yantiyuku-wardingki-patu Kirijini-patu jinta-kurra-jarrija, wangkajarnarla kulu Piitakuju nyunungurrarla kamparru milparniwarrarla, "Piita, kula kanparla jungarnirlji nyina Jijajiki, lawa. Nyuntjunpa Juwu yangkaju kalarpa yirriyirrili puraja kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. Ngulaju ngula-juku. Kala yangka kujarpa yanurnu nyampu-kurra Yantiyuku-kurra, nyinajarla kalarpa-jana jirrngaŋja ngarnu mangarriji Juwu-wangu-patukuju. Wangkajanpanyanu, 'Kajilparna-jana jirrngaŋja ngarni Juwu-wangu-patukuju, ngulaju ngula-juku.' Kala kujarpa-jana yangka Kirijini-patu nyangu Juwu-patu Jurujulumu-wardingki-patu yukanjarni-kirra, kujarlaju lani-jarrinjara

jurntanpa-jana yanu Juwu-wangu-patukuju. Manunpa-jana kurntangarrnuru yali-patu Juwu-wangu-patuju kujarlu, 'Wayinkilayi! Nyururlalpankulu Juwu-piya nyinayarla nganimpa-piya!' Piita, kujaju warntarla kanpa manngu-nyanyil!"

¹⁵ Manurnarla wangkaja Piitakuju, "Piita, ngalijarraju kula karli nyina Juwu-wangu. Juwu-wangu-paturlu kula kalu purami Mujuju-kurlanguju kuruwarriji, lawa. Ngalijarrarli Juwu-jarra. Manu ngalikipalanggu-wati, ngulajulpulu nyinaja Juwu-wati-yijala. ¹⁶ Piita, ngalijarrarluju milya-pinyi karli Kaatuju. Manu panu-kari-piya-wangurlu karli milya-pinyi kajilpa nganangku yapangku jungarnirlí purayarla kuruwarri Mujuju-kurlangu, ngulaju Kaaturlu kulalparna ngula-mipa-jangka jungarni-pajikarla yapaju, lawa. Nyanungurlu-ka yapa jungarni-pajirni ngana-puka yangka kuja karla wala-juku nyina Jijaji Kirajikiji. Ngula-mipa-jangka-ka jungarni-pajirni. Kujarlanyarli yampinjya-yanu kuruwarriji Mujuju-kurlanguju purdangirlilki ngalijarrarluju. Walaju karlirla nyina Jijaji Kiraji-mipakulku, kujarlanya kangalingki jungarni-pajirni, manu karli purami nyanungu-mipalku." Kujanyarnarla Piitakuju wangkaja.

¹⁷ Manurnarla kujanya yarda wangkaja Piitakuju, "Piita, Juwu-wangurluju kula kalu purami Mujuju-kurlanguju kuruwarriji. Kujarlaju kalu-jana Juwu-paturlu punku-pajirni. Yangka kujarlirla Jijaji Kirajikiji wala-wiyi nyinaja yungu-ngalingki jungarni-pajirni Kaaturluju, ngulajangkaju Juwu-wangu-piya-jarrijalkulu ngalijarraju. Ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkaju, yapa Juwu-kariji marda kajika-ngali kuja wangka ngalijarrakuju, 'Wayinpala! Nyiya-jangka kangkupala Jijaji Kirajirli karlirr-kanyi Kaatu-kujakuju? Yungulpanpala purayarla-juku Mujuju-kurlangu kuruwarri nganimpa-piyarlu?' Kujanya marda kajika-ngali wangka yapa jinta-kariji. Karrimirra kujaju, kula jungarni! Kula kanganpa Jijaji Kirajirli karlirr-kanyi Kaatu-kujakuju, lawa! ¹⁸ Kalarna puraja-jala Mujuju-kurlanguju kuruwarriji. Kala kujarnarla wala-jarrijalku Jijaji Kirajikiji, yaliji kuruwarri yampinjya-yanurna purdangirlilki. Kajilparna jalangurlulku yarda pina purayarla yali kuruwarri Mujuju-kurlangu, kujarlaju kajikarnarla Kaatukulku jurnta karlirr-yani warntarlalku. Kulalparna kujarlaju pina purayarla, lawa. Kularna yarda pura yaliji kuruwarri ngajuju Kaaturlu nganta yungulpaju ngula-jangkaju nganta ngajuju jungarni-pajikarla, lawa. ¹⁹ Yampijarna yaliji kuruwarri purdangirli. Jalanguju, Jijaji Kiraji-mipaku karnarla walaju nyina yungurnarla ngula-jangkanya Kaatukuju jungarni nyina. ²⁰ Ngajuju karnarla walaju nyina Jijaji Kiraji-mipaku, kula karnarla nyina wala Mujuju-kurlanguju kuruwarrikiji. Kujarlaju, nyampunya karna milya-pinyi: Kuja Jijaji palija warntawarntarla, ngulangka-yijala ngaju-nyangu pirlirrpaju palija warntawarntarla. Jalanguju, kula karna ngaju-nyangu-kurlu pirlirrpakuju nyina, lawa. Ngajuju karna nyina Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlu pirlirrpakuju nyina ngaju-nyangurla kaninjarni. Jijaji Kirajiji Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu. Nyanunguju kaju yulkamu ngajukuju. Yungu-nyanu nyanungurlu kunkangku ngaju-wanawana kuja palija watiya warntawarntarla, ngula-jangkaju yungurnarla marlaja nyina wankaru tarlunga Kaatukulku. ²¹ Kajilparla Kaaturlu jungarni-pajikarla marlaja yapa kuruwarriki Mujuju-kurlanguju, kujarlaju nyiyakulku palija Jijajiji? Marda palija ngari lawangka. Kujaju kula junga. Kaatujulpangalpa yimiri nyinaja. Kujarliparla wala nyinaja Jijajikiji, kujarlanya-ngalpa Kaaturluju jungarni-pajurnu. Kulalparnaju jungarni-manttarla Mujuju-kurlangurlu kuruwarrirli, lawa. Kajilparnaju puta kuja-jarriyarla, ngulaju kajikarnarla jurnta yani Kaatukulku. Ngampurrrpa-wangurna

kujakuju. Kapurnarla wala nyinami-jiki Jijajiki.” Kujanyarnarla wangkaja Piitakuju.

3

Kujalpalurla Kalatiya-wardingki-patu Kirijini-patu wala nyinaja Jijaji Kirajiki, kujarlanya-jana Kaaturluju yungu Pirlirrpaa nyanungu-nyanguju

¹ Nyurrurla Kalatiya-wardingki-patu, warungka-nyayirninkili manu paapaa! Kujalparna-nyarra yangka kamparru-wiyi jirrngaŋja nyinaja nyurrurlaku, jungarnirlirna-nyarra pinarri-manu Jijajiki. Yangkarna-nyarra ngajuju wangkaja Jijaji-kirliji yangka kuja nyanganuju palija warntawarntarla. Kujarlanya kanyarra Kaaturluju jungarni-pajirni. Nyarrparlankulu yampija Jijajiji? Ngula-jangkarluju, nyarrpaku kankulu purami-juku Mujuju-kurlangu kuruwarriji? Nganangku marda-nyarra yimirr-yungu? ² Yungurna-nyarra yapa nyurrurla payirni-wiyi: Nyarrparlankulu manu Pirlirrpaju Kaatu-kurlanguju? Kuruwarri Mujuju-kurlangujangka mayi? Lawa, Yimi Ngurrjunkulu purda-nyangu Jijaji-kirli. Walajulpankulurla nyinaja nyanganuku-juku. Kujarlanyankulu Pirlirrpaju manu nyurrurlarluju. ³ Nyarrparla kankulu warungkaju nyina? Kujankulu yangka kamparru-wiyi Kirijini-jarrija, ngula-jangkakuju Kaaturlu-nyarra yungu yartarnarriji ngula-kurluju yungulpankulurla jungarni nyinayarla. Nyarrparlankulu yampija yartarnarriji kuja kankulu jalangurlu pina pura Mujuju-kurlangulku kuruwarriji? Kuruwarri puranja-karra kulalpankulurla Kaatukuju jungarnilki nyinayarla, lawa. ⁴ Nyurru-wiyi kujalpankulu mardarnu yartarnarri Kaatu-kurlangu, ngula-kurlujulpankulurla ngurrju-nyayirni warrki-jarrija Kaatukuju, manulpankulurla ngurrju-nyayirni miyaluju rarralypa nyinaja. Jalangurlangurlu, kajilpankululu warrarda yampiyarla yartarnarri, kujarlaju kulalpankulurla ngurrjulklu warrki-jarriyarla manu nyinayarla miyaluju rarralyalku. Kajilpankululu yampiyarla yali yartarnarri, kujaju maju. ⁵ Purda-nyangkajulu! Kulankulu Pirlirrpaju Kaatu-kurlanguju manu kuruwarri-jangkarluju Mujuju-kurlangu-jangkarluju, lawa. Purda-nyangunkulu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Kujalpankulurla wala nyinaja nyurrurla, kujarlanya-nyarra yungu Kaaturluju Pirlirrpaju. Ngula-kurlunya kankulurla ngurruju warrki-jarriji yartarnarri-kirliji.

Kaatuju, nyina kajana yimirri yapakuju ngana kuja karla yapaju nyina wala-nyayirni Yipuruyamu-piyaju

⁶ Nyurrurlarlu, manngu-nyangkalu yangkaju Yipuruyamu yangka kujałpa nyinaja nyurru-wiyi. Nyanunguju, walalparla nyinaja Kaatukuju, kujarlanya Kaaturluju jungarni-pajurnu.* ⁷ Nyurrurlarlu yapangku, langakurra-mani mayinkili? Nganalu yapa Yipuruyamu-kurlanguju warlaljaju? Yapa kuja kalurla wala nyina Kaatukuju, ngulaju nyampu-piya-patumiwalu Yipuruyamu-kurlanguju warlaljaju. ⁸ Payipulurla, nyampu-juku jurru yimiji. Nyampunya Kaatuju wangkaja, “Ngana-puka kajiji Juwuwanguju nyina ngajukuju wala, kapurna jungarni-pajirni.” Ngulaju junga. Nyurru-wiyi Kaatuju wangkajara Yimi Ngurrju Yipuruyamukuju, “Kuja kanpaju nyuntu wala-juku nyina ngajuku, kujarlaju yapa-kari yapa-kari kapungkulu marlaja nyina wardinyi nyuntuku kujarla yalarnirla ngurujarraranypa.”* ⁹ Ngulaju yimi junga. Yipuruyamujulparla nyinaja

* ^{3:6} Nyangka Genesis 15.6

* ^{3:8} Nyangka Genesis 12.3, 18.18, 22.18

wala-nyayirni Kaatukuju, kujarlanyalpa Yipuruyamuju warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu Kaaturluju. Kujarlu-yijala Kaaturlu kajana warrawarra-kanyi yapju yangkaju kuja kalurla wala nyinami.

¹⁰ Nyurru-wiyi Payipulurla yirrarnu Mujujurluju Kaatu-kurlangu ku-warri. Nyampunya kuja-ka wangka kuruwarriji, "Nganangku yapangku kuja-ka jāmulu purda-nyanyi kuruwarri puranja-wangurlu, ngulaju Kaaturluju ngarra juwa-kijirni yalji yapa."* Junga kujaju. Nganangku kulalpa warrarda purayarla Mujuju-kurlanguju kuruwarriji parra-kari parra-karirliji, lawa. Ngana-puka kajirla wala nyina Mujuju-kurlanguku kuruwarriki, ngula-jangkaju kajirla yali yapa kapuru nyina Kaatuku, ngulaju kapu juwa-kijirni Kaaturluju. ¹¹ Kaatuju kujanya yarda wangkaja Payipulurlaju:

"Kuja kajulu yapa wala nyinami ngajuku, ngulaju kapurna jungarni-pajirni, ngulaju kapujulu jirranganja nyina ngajuku."* Ngulaju junga. Kajilirla yapa kapuru nyina Kaatuku, ngulangkuju kajili putaputa purami kuruwarri Mujuju-kurlangu-mipa jungarnirliji nganta, ngulaju kapu-jana Kaaturluju juwa-kijirni jungarni-pajirinja-wangurlu.

¹² Mujuju-kurlanguju kuruwarriji, kula kanganpa Juwu-patukuju wangkami yungurnalurla Kaatuku wala nyina, lawa. Ngari kanganpa wangka kajilpa yapangku jungarnirli purayarla Mujuju-kurlangu kuruwarri, ngulaju kajikarla marfaja nyina wankaru Kaatuku tarnngajuku.* ¹³ Nyampurlangunya-ka wangka Payipulurlaju:

"Ngana-puka kaji pali watiya warntawarntarla waraly-karrinja-karra, ngulaju kapu juwa-kijirni Kaaturluju."*

Kuja Jijaji Kiraji palija watiya warntawarntarla, ngulaju Kaaturluju juwa-kujurnu-yijala yungu-ngalpa kujarluju rdakurl-kijirni Kaaturluju ngalipalku. Nganimparluju Juwu-paturluju kularnalu jungarnirli puraja Mujuju-kurlanguju kuruwarriji, lawa. Kujarlaju kapu-nanga pungkarlalku Kaaturluju. Ngula-kujakuju, Jijajilki-nga-nanga kunka-pardinjarla palija, ngulangkulku-nga-nanga muurl-mardarnu palinja-kujakuju. ¹⁴ Kaaturlujulpa pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu Yipuruyamu kujalparla wāla nyinaja. Jijaji Kirajirli, muurl-mardarnu-nga-nanga Juwu-watiji palinja-kujakuju yungu-jana Juwu-wangu-paturlangukulu yimiru-juku nyinami Kaatuju. Kujanyalparla yimiru-juku nyinaja Yipuruyamukuju. Nyurru-wiyi-nga-nalpa jangku-pungu Kaaturluju Pirlirrpaju nyanungu-nyanguju yungu-ngalpa yinyi. Yuwayi, Jijaji Kirajirli muurl-mardarnu-nga-nanga Juwu-watiji palinja-kujakuju yungu-ngalpa yinyi jurrku-juku Pirlirrpaju.

Yipuruyamurluju kulalpa mardarnu Mujuju-kurlangu kuruwarriji, kala Kaaturlujulpa warrawarra-kangu-juku

¹⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yungurna-nyarra ngari wita payirni: nyarrparla kangularpa Kaaturluju warrawarra-kanyi ngalipaju? Kajirlipa Mujuju-kurlangu kuruwarri mayi purami, kujarlanya mayi kangularpa Kaaturluju warrawarra-kanyi? Lawa. Yangka kujarla wangkaja Yipuruyamukku nyurru-wiyi warrawarra-kanjaku, kujarlanya kangularpa

* ^{3:10} Nyangka Deuteronomy 27.26 * ^{3:11} Nyangka Habakkuk 2.4 * ^{3:12} Nyangka Leviticus 18.5 * ^{3:13} Nyangka Deuteronomy 21.23

Kaaturluju warrawarra-kanyi. Manngu-nyangkalu-jana kujalpa nyurru-wiyi nyinaja yapa. Yangka yalirli yapangku kuja karla karnta wanarrirla yirrarni lamparra-nyanuku, ngulaju karla jangku-pinyi kujarluju. Karnta yali wita-jangkaju, kuja-ka wiri-jarrikki, ngulaju kapala jinta-jarrinjarla yupukarra-jarri yangka-juku watiji jangku-pinja-warnu, ngulaju kulalparla nganangku karntaju yaliji jangku-pinja-warnu jurnta kangkarla. Ngulaju kujaju kuruwarri yapa-kurlangu. Nganangku kulalpa nyampuju jaru kurruly-yirrakarla. ¹⁶ Kujarlu-yijala Kaaturlujurla jangkupungu Yipuruyamukuju nyurru-wiyiji. Ngula-jangkaju, Kaaturluju kulalpa nyarrparlu kurruly-yirrakarla. Wangkajarl Yipuruyamukuju yungupalanglu warrawarra-kanyi nyanungu manu kurdu. Ngulaju riiti-mani karlipa Payipulurla yangkaju jaru. Kaatuju, kularla wangkaja kuja Yipuruyamukuju:

“Yipuruyamu, wangkami karna-nyarra nyuntuku manu kurdukurduku panuku-juku yungurna-nyarra warrawarra-kanyi.”

Kularla kuja wangkaja Yipuruyamukuju Kaatuju, lawa. Nyampunyarla wangkaja, “Yipuruyamu, wangkami karnangkupala nyuntu manu kurdu nyuntu-nyangu yungurnangkupala warrawarra-kanyi.”* Ku-janyarla Kaatuju wangkaja Yipuruyamukuju. Yalumpu kurdu jinta Yipuruyamu-kurlanguju ngulaju Jijaji Kiraji. ¹⁷ Nyarrparna-nyarra milki-wangka nyurrurlakuju yungunkulu langangku-mardarni? Nyurru-wiyi, Kaaturla wangkaja Yipuruyamukuju kapu warrawarra-kanyi. Junga kujaju. Kaaturluju warrawarra-kangulpa. Ngula-jangkaju, 430-pala-jangka yulyurru-jangkaju, Kaaturluju yungulkurla kuruwarriji Mujujukuju. Ngulakungarntirliji, kula-jana Kaaturluju wajawaja-manu-wiyi Yipuruyamu manu kurdukurdu manu kurdukurdu-kari yali-kari yali-kari nyanungurra-nyangulku, lawa. Ngulajulpa-jana warrarda warrawarra-kangu. Kulalpalu kuruwarriji mardarnu Mujuju-kurlanguju, murnma-juku ngulakuju. Ngula-wanguju, Kaaturlujulpa-jana warrawarra-kangu-juku. Kujarla Kaatuju nyurru-wiyi wangkaja Yipuruyamukuju, kujarlanya-jana warrawarra-kangu. ¹⁸ Kajilparlipa Mujuju-kurlangu kuruwarri purayarla, kujarlaju mayi Kaaturluju kanganpa warrawarra-kanyi? Lawa. Kaatuju-ngalpa ngalipakuju wangkaja nyurru-wiyi Yipuruyamu-piyaku-yijala. Kujarlanya kanganpa warrawarra-kanyi. Yipuruyamu kujalpa wankaru-wiyi nyinaja, ngulangkuju kujalpa mardarnu Mujuju-kurlanguju kuruwarriji, lawa. Ngula-wanguju Kaaturlujulpa warrawarra-kangu-juku. Kaatujurla nyurru-wiyi wangkaja, ngula-warnurlanyalpa warrawarra-kangu.

Mujuju-kurlangu kuruwarriirli kanganpa maju-pajirni yungu-ngalpa Kaaturlu pina-kanyi Jijaji Kiraji-kirra

¹⁹ Nyiyakujurla Kaaturlu yungu kuruwarri Mujujukku? Mujujukujurla yungu yungulu yapangku Juwu-paturlu purami maju panu-kujaku. Ngakalkuju yilyajarni-jana Jijaji Kirajilki ngulaju jurru-juku yangka kujarla jangku-pungu Yipuruyamukuju nyurru-wiyi. Nyarrpararlalu manu nyampuju kuruwarri Juwu-paturluju? Kamparruju, Kaaturluju yungu-jana kuruwarriji marramarraku-wiyi. Ngula-jangkaju, Mujujurulkulku-jana yungu yapakulku Juwu-patuku kuruwarriji. ²⁰ Kaatuju-ka jinta-juku nyina. Kula-jana yungu Kaaturluju nyampuju kuruwarri, lawa. Yungurla Mujujumipaku, ngulangkulku-jana nyanungurlulku yungu nyampuju kuruwarri.

* **3:16** Nyangka Genesis 13.15, 24.7

²¹ Nyarrpa-jarrimilkirlipa ngalipaju? Wala mayirliparla nyina Kaatukuju Yipuruyamu-piya-juku? Kapu mayi puramirlipa Mujuju-kurlangu-juku kuruwarri? Yangka kuruwarri kujarla yungu Kaaturluju Mujujukuju, manu yimi kujarla jangku-pungu Yipuruyamuku, ngulaju-pala jurru-juku jirrama-juku kuruwarri manu yimi. Kaaturluju kula-ngalpa yungu Mujuju-kurlangu kuruwarri jungarnipajirninjakungarntirlí, ngula-kurlu yungurliparla marlaja nyina wankaru Kaatukuju tarnnga-juku nganta, lawa. Ngula yimi kajilpa junga nyinayarla, kujarla yungulparlipa purayarlal Mujuju-kurlanguju kuruwarri. Ngulaju kula junga kujaju. Kulalpa-ngalpa nyiyarlu-puka kuruwarriirliji kangkarlarni pina Kaatu-kurraju yungurliparla ngulakurluju marlaja nyina wankaru tarnnga-juku nganta, lawa. ²² Nyurru-wiyi, Kaaturlurla Yipuruyamukuju wangkaja kuja, "Kajinpaju ngajuku wala nyina, ngulaju kapurnangku warrawarra-kanyi tarnngangku-juku." Nyampunya-ka wangka Payipulurlaju, "Ngalipajurlipa jintawarlayi-juku wilji-jarrija, manurliparla jintawarlayi-jiki journta yanu Kaatukuju kuapurda-kariji. Kujarla kula-nyanta karlipa rdakungka nyina pirijina-piya-juku." Kulalparlipa-nyanu ngaliparlu-juku warla-pajirni warntarla-kujakuju. Kala ngana-puka yapa kajirla wala nyina Jijaji Kirajiki, ngulaju yapa kapu warrawarra-kanyi Kaaturluju yangka-piya Yipuruyamu-piaya-yijala kujalpa warrawarra-kangu.

²³ Nganimpalrulu Juwu-paturlu kalarnalu puraja Mujuju-kurlangu kuruwarriji. Ngula-puruju kalarnalu nyinaja pirijina-piya-juku. Kularnalunyanu ngulangkuju warla-pajikarla warntarla-kujakuju manu maju kanjakujakuju, lawa. Kuja-kujakuju, Kaaturluju-nganpa milki-yirrarnu Jijaji Kirajikli nganimpaku Juwukuju. Jalanguju, ngalya-kariji karnalurla walalku nyina Jijajikiji. ²⁴ Kaaturluju yungu-nganpa Mujuju-kurlangu kuruwarriji Juwu-patukuju. Wangkaja-nganpa, "Puranjarla purda-nyangkalu kuruwarriji!" Ngakalku Jijajiji yanurnu walya-kurraju. Kaaturlu yilyajarni yungurnalurla wala nyina ngulakuju. Jalanguju, kuja karnalurla wala-juku nyina Jijajikiji, kujarlanya kanganpa Kaaturluju jungarni-pajirni. ²⁵ Yuwayi, Jijaji yanurnu nyampu-kurraju walya-kurra, ngulakunya karnalurla walaju nyina. Kujarlanya, kula karnalu puralku kuruwarriji Mujuju-kurlanguju, lawa.

Ngana-puka yapa kuja karla wala nyina Jijaji Kirajiki, ngulaju yapa Kaatu-kurlangu kurdu

²⁶ Nyurrurla yapa, nyina kankulurla wala Jijaji Kirajiki. Kujarla, yampiyalu Mujuju-kurlangu kuruwarri wala nyinanja-wangurlu. Nyurrurlajú kankulurla nyina walaju Jijaji Kirajiki. Kujarlanya kankulurla kurdukurdulku nyina Kaatukuju, manu kankulurla nyina Jijaji Kirajiki. ²⁷ Kujankulu papitaji-jarrija, ngulangkajunkulu Jijaji-piya-jarrijalku. ²⁸ Panu-karijinkili Juwu-patu. Panu-karijinkili Juwu-wangu-patu. Panu-karijinkili pirijina ngulaju yapa ngalya-karikinkili-jana kuja kalu-nyarra yangka jinyijinyi-mani warrki. Panu-karijinkili pirijina-wangu rarralypa, ngulaju kankulu-nyanu warrki-jarri talakupurda. Panu-karijinkili wati. Panu-karijinkili karnta. Ngulaju ngula-juku. Ngulajunkulurla panu-juku Jijaji Kirajiki. Ngulajunkulurla Jijaji Kirajikilki jurru-juku jintangkalkuju. Kaatuju kanyarra yulkami jintawarlayiki-juku. ²⁹ Jintawarlayi-juku kankulurla nyina Jijaji Kirajikilki. Kujarla kankulu nyina Yipuruyamu-kurlangurlalku turnu-warnurlaju warlaljarlaju. Nyurru-wiyi wangkarla Yipuruyamukuju Kaatuju, "Kapurna-nyarra warrawarra-kanyi nyururlajú tarnngangku-juku." Ngulaju junga. Kapu-nyarra kujarlu-yijala warrawarra-kanyi tarnngangku-juku Kaaturluju.

4

Ngalipajurlipa Kirijini ngulaju kurdukurdulku Kaatu-kurlangu, ngulakuu kapu-ngalpa yinyi nyiyarningkijarra nyanungu-nyanguju

¹ Kujarna ngaju Kirijini-jarrija, ngula-wangurla-wiyi kalarnda puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri. Yungurna-nyarra pinarri-mani wita-karilki Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji. Kuja-ka wati nyina nyampurla walyangka nyiyarningkijarra-kurlu palka-kurlu, ngulangkuju mardajana jangku-pungu nyiyarningkijarra nyanungu-nyanguju kurdukurdulku nyanungu-nyanguku. Kala kuja kalu jalangku kurdukurdulku nyina nyanungu-nyanguju marlajarra-juku nyiya mardarninja-wangu witawita-wiyi, ngulajulu pirijina-piya-wiyi. Ngari kalu kutu warru wapa marlajarra-juku. ² Kuja kalu witawita-juku warru wapa, ngula-patukupalangurluju watingkiji yapa jinta-kari-wiyi-jana parlu-pinyi wati-kari-wiyi, ngula-jangkarluju yungu-jana yangka witawitaju wirimaninjarla pinarri-mani. Yalirli kurdukurdulku, purda-nyanyi-wiyili yangkaju wati wiljiwilji-maninja-wangurlu-wiyi. Ngaka kajili wiriwirijarlik, ngulakuju kapu-jana yinyi nyanungukupalangurlu yangkangkuju watingki nyiyarningkijarralku. ³ Ngalipajurlipa Kirijiniji yalirra-piyajuku kurdukurdulku-piya. Kirijini-wangurla-wiyi, ngulajulpalipa nyinaja pirijina-piya-wiyi. Nganimpalru Juwu-paturlu kalarndalu warrarda puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri. Ngulaju kularndalu nyarpparluku yampiyarla, lawa. Nyurrurlarlu Juwu-wangu-paturlu kalankulu-jana purdanyanjarla warrarda puraja jukurrpa-kari jukurrpa-kari manu kuruwarrikari kuruwarri-kari yapa-kari yapa-kari-kirlangu. Ngulaju kulankulu-jana nyarpparlu warla-pajikarla, lawa. ⁴ Ngula-puruju, Kaaturlujulpa nyiyarningkijarra jungarnijungarni-manu yungu-ngaipa yilyamirni nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanu nyampu-kurra walya-kurraju. Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu kuja palka-jarrija, nyanungukupalangku ngatinyanu ngulajulpa yapa-nyayirnu nyinaja. Ngulangkuju Kaatu-kurlangurlu Ngalapi-nyanurlujulpa puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri. ⁵ Kaaturlu yilyajarni nyampu-kurra yungu-ngaipa Juwu-patu-wiyi muurl-mardarni yangka kujalparnalu nganimpalru puraja Mujuju-kurlangu-wiyi kuruwarri. Yilyajarni-ngaipa nganimpaku, kujarlaju yungurnalurla kurdukurdulku nyanungu-nyangulku yanirni. Kujarlanya karnalu nganimpalrulju pura Jijajilki. Kula karnalu pura Mujuju-kurlangulku kuruwarriji. ⁶ Nyurrurlarlangunkulurla kurdukurdulku nyanungukulku Kaatukuju. Junga kujaju! Kaaturluju-ngaipa yungu ngalipakuju Ngalapi-nyanu-kurlangu Pirlirrpaju. Ngula-kurlurlunya karlipa Kirdana-pajirni Kaatuju. ⁷ Nyurrurlaju yapa kalankulu nyinaja pirijina-piya. Kulapankulu mardarnu nyiarylangu, lawa. Jalangju kankulu nyina Kaatu-kurlangulku kurdukurdulku manu rarralypalku. Kujarlaju kapu-nyarra yinyi nyiyarningkijarra nyanungu-nyanguju.

Puurlu-jana wajampa nyinaja Kalatiya-wardingki-patuku Kirijini-patuku

⁸ Kujankulu Kirijini-jarrija, ngula-wangurla-wiyi kamparru-wiyiji kulaalpankulu Kaatuju milya-pungu. Kujarlaju, kamparrujulpankulu puraja pirlirrpaku-piya pirlirrpaku-piya manu juju-kari juju-kari. Nyampurrajju jukurrpa manu juju-kari, ngulaju kulaurla Kaatuku, lawa. ⁹ Jalangju, Kaaturluju kanyarra yapa nyurrurlaju milya-pinyi kanunjumanyumpa-nyayirnirli, manu nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi kanunjumanyumpa-nyayirnirli-yijala nyanunguju. Nyurrurlaju nyalya-karijinkili warungalkku kuja kankulurla jurnta yani Kaatukuju kuja-purda-karilki. Jalangju kankulu-jana purami yangka-yijala pirlirrpaku-piya pirlirrpaku-piya

manu jukurrpa-kari jukurrpa-kari yangka-juku jurru kujalpankulu-jana nyurru-wiyi puraja nyampurraju. Ngulajulu rampaku-nyayirni nyampurraju. Ngulangkuju kulpalu-nyarra pirrjirdi-mantarla, lawa. Kajinkili-jana warrarda purami yalumpurra, ngulangkuju kapulu-nyarra karlirr-kanyi Kaatu-kujakuju. Kujakuju mayi kankulurla ngampurrrapaju nyina? ¹⁰ Nyurrurlajunkulu Juwu-wangu-jala. Nyarrparla kankulu putaputa nyina Juwu-piya? Ngalya-kari nyurrurla kankulu warrarda yani Juwu-kurlanguku purlapaku pinjaku. Ngalya-kari kankulu yani marda parra-kari parra-kariki manu marda wiyiki-kari wiyiki-kariki manu marda kirntangi-kari kirntangi-kariki manu marda yulyurru-puri kari yulyurru-puri. Nyurrurlarlu Kirijini-paturlu yungulpankulu yampiylarla kujaju! ¹¹ Ngajuju karna-nyarra warrarda wajampa-jarri-nyayirni. Ngajuju karnaju kujaju manngu-nyanyi, “Ngajujurna-jana warrki-jarrija yukayi-karda-nyayirni Kalatiya-wardingki-patuku kula-nganta yungulurla wala nyina Jijajikiji. Kala lawa. Jurnta kalurla karlirr-yani ngalya-kariji yapaju Jijajikiji, manu kalu Mujuju-kurlangu kuruwarri purami Juwu-piyarlu-yijala. Mardarna ngari jamulu warrki-jarrija.” Kujarlanya karna-nyarra wajampa-jarri nyurrurlakuju.

¹² Ngajujurna Juwu-juku. Kirijini-wangurla-wiyi kalarna warrarda puraja Mujuju-kurlangu kuruwarriji yirriyirri-nyayirnirli. Kujarna Kirijini-jarrijalku ngaju, kujarlajurna yampijalku Mujuju-kurlangu kuruwarriji. Kujalparna-nyarra nyurrurlaku jirrngaŋa nyinaja kamparru-wiyi yangka, ngajuju kulalparna-nyarra jinyijinyi-manu Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji puranjakuju, lawa. Ngulajulparna-nyarra jirrngaŋa Juwu-wangu-piya-juku nyurrurla-piya-juku. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yungurna-nyarra yimi pirrjirdi-nyayirni wangka: Ngaju-piya-jarriyalu, manulu nyinaya ngaju-piya-juku! Yampiyalu Mujuju-kurlangu kuruwarriji, kala walalurla nyinaya Jijaji Kiraji-mipaku ngaju-piya-yijala.

Kujalparna-nyarra yangka nyurrurlaku yapaku jirrngaŋa nyinaja nyurru-wiyi, kulankujulu murrumurru-manu nyurrurlarluju, lawa. Yimirilpankujuju ngurrju nyinaja ngajukuju. ¹³ Nyurrurlarluju kankujulu manngu-nyanyi yangka kujalparna nyurnu ngünaja. Kujarlanyaarnanya-nyarra yanurra yangkaju kujarna-nyarra yimi-ngarrurnunjunurra Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. ¹⁴ Kujalparna-nyarra nyurrurlaku jirrngaŋa nyinaja, ngula-purujulparna rampaku-nyayirni nyinaja. Ngulaju kulalpankujuju ngajuju manyu-pungu, manu kulankujulu juwa-klijirninjarla yilyaja ngajuju, lawa. Nyurrurlarluju ngurrjunkujulu rdakurl-kujurnu. Yimirilpankujuju ngajukuju nyinaja kula-nganta marramarra-piyaku manu marda Jijaji Kiraji-piyaku. ¹⁵ Nyurrurla yapaju kalankujulu wardinyi-wiyi nyinaja ngajukuju. Kujalparna-nyarra yangka nyurru-wiyi jirrngaŋa nyinaja, kuja-puruju kajirna-nyarra payikarla nyiyarlanguku, ngulaju kapunkujulu yungkarla. Manu kajirna pampa nyinayarla milpkupurda, ngulakuju kapunkujulu milpa nyurrurla-nyangu rurruny-pinjarla marda yungkarla. Kujaju junga. Nyiyarlankujulu ngajukuju muntuku-jarrija?

¹⁶ Ngajujulparna-nyarra wangkaja yimi junga Kaatu-kurluju. Nyarrparla kankulu manngu-nyanyi ngaju nganta kuja karna-nyarra nyurunyuru-jarri?

¹⁷ Yangka Juwu-patu-karirli pinangkalpa-paturlu kalu-nyarra pinarri-mani Jijaji Kirajikiji warntarlarlu. Ngulaju yimi nyanungurra-nyanguju kula junga. Pinarri-mani kalu-nyarra yungunkulu-jana nganta ngampurrrparlu yipilji-pajirni. Kajinkili-jana kuja-kurra purda-nyanyi nyannungurra, ngula-jangkaju kapunkulurla Jijajikilli jurnta karlirr-yani. Ngari kalu-nyarra nganimpa-kujaku wangkami kujarlaju yungunkulu-nyanpa nganimpaku jurnta nyina jawirdiki manu yungunkulu-jana

nyanungurra-mipa-juku purda-nyanyi. ¹⁸ Kalarna-nyarra nyurrurlaku jirrnga-na nyinaja, jalanguju ngulaju yapa-karirla karna nyina. Ngulapuruju, kaji-nyarra ngana-puka ngampurrrpa nyina yipiljiji, ngulaju ngula-juku. Kala kaji-nyarra nganangku-puka Jijaji-kijakku karlirr-kanyi, ku-jaju maju. ¹⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yulkami karna-nyarra ngaju-nyanguku kurdukurdu-piyaku. Kula kankulu nyina Jijaji Kiraji-piya-wiyi, murnma-juku. Kujarlaju karna murrumurru-jarri-nyayirni ngaju-nyangu kurturdurruju kula-nganta yangka-piya karnta-piya kuja kanyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi karrmulypa-jarrinjakungartirli. Kujarlju-yijala karnaju murrumurruju purda-nyanyi nyurrurlakuju ngajulurluju. Ngaka marda kapurna-nyarra nyanyi kuja kankulu nyina Jijaji Kiraji-piyalku. Ngula-jangkarluju kularnaju murrumurrukku purda-nyanyi. ²⁰ Nyarra-manirna-nyarra nyurrurlaju? Karija! Ngampurrrpa-nyayirni karnaju purda-nyanyi yungurna-nyarra yanirra nyurrurlakuju yali-kirraju. Kala lawa, kulalparna yantar-larra. Ngajulurluna-nyarra ngarrurnu kulungku nyampurlaju pipangka. Kajilparna-nyarra yantarlarra ngaka, ngulaju kajikarna-nyarra wangka ngarririninja-wangkulku pulyalku nyurrjulu.

*Nyampu yimi jirrama-kurlu karnta-jarra-kurlu yirdi-jarra-kurluju
Yakarru-kurlu manu Jiira-kurlu*

²¹ Nyurrurlarlu ngalya-karirli Kalatiya-wardingki-paturlu yungunkulu purami-juku Mujuju-kurlangu kuruwarriji. Yungurna-nyarra payirni wita ngari: Manngu-nyanyi kankulu yangku kuja kangalpa Mujuju-kurlangu kuruwarri wangka ngalipaku? ²² Yangka Payipulurla, wangkami kangalpa Yipuruyamu-kurlu kujalpa-palangu kali-nyanu-jarra mardarnu yirdi-jarraju Jiira manu Yakarru. Yipuruyamurluju, mardarnulpa-palangu jirrama ngalapi-nyanu-jarra Yijimali manu Yijaki. Yangkaju karnta yirdiji Yakarruju ngulaju Yijimalikipalangu. Ngulajulpa pirijina-piya nyinaja, manulparla warrki-jarrija Yipuruyamu-parntaku yirdikiji Jiiraku. Jiirajulparla ngulaju ngati-nyanu nyinaja Yijakiki. Ngulajulpa lawa nyinaja pirijina-wangu Yakarru-piya-wangu. ²³ Yijaki-wangurla-wiyi-juku, Jiirajulpa muturnalku nyinaja, ngulajulpa nyinaja kurdu-wangu-juku. Ngulangkujurla yungu yangkalku Yakarru nyanungu-nyangu warrkini Yipuruyamukuju yungu-pala ngulalku nguna. Kujarlanya Yakarruju juni-parnta-jarrijalku, manu ngula-jangkaju karrmulypa-jarrijalku Yijimali-kirlilki. Ngaka-kariji, Kaatujurla wangkaja Yipuruyamukuju, "Nyuntu-parnta Jiira kapu juni-parnta-jarri, ngulaju kapu karrmulypa-jarri wirriya-kurlu." Ngulaju junga. Ngakalku, Kaatujurla marlaja karrmulypa-jarrija Jiira wirriya-kurluju Yijaki-kirli.

²⁴ Nyampu yimi Yakarru-kurlu manu Jiira-kurlu, ngulangkuju kan-galpa pinarri-mani jukurrpa wiri-nyayirni. Ngulangka yimingka karlipa-jana milya-pinyi jirrama kuruwarri-jarraju kuja-jana Kaaturlu yungu nyanungu-nyanguku yapaku. Kuja karlipa manngu-nyanyi Yakarru yangka warrkini, kujarlaju karlipa manngu-nyanyi kamparru-warnu kuruwarri kujarla yungu Mujujuku Kaaturluju. Yungurla kuruwarriji ngulaju yangka pirlingka yirdingkaju Jayinayirla. Nganangku-puka kuja-ka pura nyampu kuruwarri Mujuju-kurlangu yapangku, ngulaju-ka pirijina-piya nyina yangka Yakarru-piya-juku kujalparla warrki-jarrija Jiiraku. ²⁵ Yuwayi, kuja karlipa manngu-nyanyi Yakarruju, ngulaju ku-jarlaju karlipa manngu-nyanyi pirla yirdiji Jayinayi ngulaju ngurungkaju Rapiyarla. Nyanungu-nyangu kurdu yangka yirdiji Yijimali manu nyanungu-nyangu kurdukurdu, ngulajulpalu nyinaja jintawarlayi-juku pirijina-piya Yakarru-piya-juku. Manu yangkarra Juwu-patu kuja kalu

nyina Jurujulumurla, manu panu-kari Juwu-patu kuja kalu pinapina-yani Jurujulumu-kurra yungulu nganta purami Mujuju-kurlangu kuruwarri, ngulajlu jintawarlayi-juku pirijina-piya Yakarru-piya-juku Yipurayamu-parnta karnta-piya-juku. Kuja karlipa manngu-nyanyi Yakarru, ngulaju kujarluju karlipa manngu-nyanyi Jurujulumu.

26 Kuja karlipa manngu-nyanyi Yipuruyamu-parnta Jiira, ngulaju karlipa milya-pinyi nyanunguju pirijina-piya-wangu Yakarru-piya-wangu, lawa. Kuja karlipa Jiira manngu-nyanyi, ngulaju karlipa manngu-nyanyi kirri Kaatu-kurlangu kankalarra. Ngulaju kirri yapaku-jana jintawarlayiki-juku yangka kuja kalurla wala nyina Jijakiji. Kujarla, yaliji kirri ngulaju-ngalpa kula-nganta ngati-nyanu ngalipakuju. **27** Ngula-jangkaju, nyampu-yijala jurrku-juku jaru Yijayarlu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi. Nyampurla yimingka, Kaatuju wangkaja:
 “Nyuntu karnta kurdu-wangu, muntuku-wangu nyinaya wardinyi! Kulampa murrumurru purda-nyanjarla karrmulya-jarrija-wiyi, lawa. Ngulaju ngula-juku. Manu mardangku nyuntu-parnturlu kali-nyanurlu yampinja-yanu. Ngulaju ngula-juku. Wardinyi-nyinaya! Ngakaju kapunpa-jana panu-jarlu kurdukurdu mardarni yangka yali-piya-wangurlu karnta-kari-piya-wangurlu, yangka kuja-ka nyanungu-parnta kali-nyanu mardarni palka-juku.”*

Kujanya Kaatuju wangkaja Yijaya-kurlangurlaju yimingkaju.

28 Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Kaaturlu ngarrurnu Yipuruyamu kapurla yinyi nyanungukuju ngalapi-nyanu. Kujarlanya Yijakiji palka-jarrija. Jijaji Kiraji Yijaki-kurlangu-jangka turnu-warnu-jangka warlalja-jangkaju. Nyurrurlajunkulurla Jijaji Kirajikilk. Kujarla, nyurrurlajunkulurla kurdukurdu Kaatukulku. **29** Yijimaliji palka-jarrija kuja-pala Yipuruyamu manu Yakarru ngunaja. Kujarlanya Yijimaliji palka-jarrija. Yijaki palka-jarrija kujarla jangku-pungu Yipuruyamuku ngalapi-nyanu Kaaturluju. Kujarlanya Yijakiji palka-jarrija. Kujaju junga. Kuja-pala ngula-jarra wirriya-jarra wiri-jarrinja-yanu, Yijimalirli kala jiliwirri-manu murrumurru-karda Yijakiji. Jalang, Juwu-paturluju kujarlu-yijala kalu-jana Juwu-wangu-patuju murrumurru-manu yangka kuja kalurla wala nyina Juwu-wangu-patuju Jijaji Kirajikiji. Kujaju kula ngurru. **30** Yangkaju kankulu mayi milya-pinyi yimi kuja wangkaja Kaatu Payipulurla? Wangkajarla Yipuruyamukuju kuja:
 “Kajinpa nyuntu pali, yangkangku Yijimalirliji Yakarru-kurlangurluju kula mani nyiyarningkijarraj nyuntu-nyanguju, lawa. Ngulaju nyi-yarningkijarra kapu Yijaki-miparlu mani. Kuja-kujakuju, yilyaya-palangu ngamarlangu Yijimali manu Yakarru yangkaju pirijina-piya! Yilyaya-palangu wurnturu nguru-kari-kirra!”*

Kujanyarla wangkaja Kaatuju Yipuruyamukuju. **31** Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyarrpa kangalpa nyampuju yimi wangka Kirijinkiji jalangju? Ngalipaju kuja karliparla wala nyinami Jijaji Kirajiki, ngulaju kularlipa Yakarru-kurlangu kurdukurdu ngalipaju, lawa. Ngulajulpa pirijina-piya warrki-jarrija. Ngalipajurlipa Jiira-kurlangu kurdukurdu. Ngulajulparla nyinaja Yipuruyamuku kali-nyanukuju pirijina-piya-wangu.

5

Puurluju wangkaja-jana Juwu-wangu-patukuju Kirijini-patukuju, “Nyinakalu Juwu-patu-piya-wangu ngarrka-kijirninja-wangu!”

* **4:27** Nyangka Isaiah 54.1   * **4:30** Nyangka Genesis 21.10

¹ Jijaji Kirajirli-ngalpa Mujuju-kurlangu-kujakuju kuruwarri-kijakuju kangu yungurliparla wala nyinami nganungukulku manu yungurlipa nyina rarralyapa. Kujarlanya karna-nyarra wangka nyurrurlakuju: Tarn-nagajukulurla walaju nyinaya Jijaji Kirajiki! Yampiyalu Mujuju-kurlanguju kuruwarriji! Wurra-maninjarla mamparl-pungkalu-jana yangkarraju kuja kalu-nyarra ngulangkuju putaputa jinyijinyi-mani yungunkulu nganta Mujuju-kurlangu kuruwarri purami pirijina-piyarlu. ² Yangka yalir-rarlu yungulu-nyarra nganta ngarrka-kijirni nganta kuja-ka Mujuju-kurlangu kuruwarri wangka. Kujarlaju yungulu-nyarra ngarrka-kijirni. Purda-nyangkajulu yirriyirrirla! Kajilpankulu-jana ngungkurr-nyinayarla, kujarlaju Jijaji Kirajirli kulaalpa-nyarra pirrjirdi-mantarlalku rarralyapa-karda, lawa. ³ Purda-nyangkajulu, yungurna-nyarra yarda wangka jurrku-juku yimi: Kajilpalu-nyarra ngarrka-kijikarla Mujuju-kurlangurla kuruwarrirla, kajilpankulu-jana ngungkurr-nyinayarla ngulakuju, kujarlaju kajika-nyarra yalumpuju kuruwarri wirliku nguna nyurrurlakuju. Kajilpa-nyarra kuruwarri wiri ngunayarla nyurrurlakuju, ngulaju ku-lalpankulu nyarpparlulku yampiyarla kuruwarriji, lawa. Kajilpankulu kuruwarri Mujuju-kurlangu purayarla-juku, kulaalpankulu nyarpparlulku Kaatuju wardinyi-mantarla, lawa. ⁴ Ngalya-karirli nyurrurlarlu, manngu-nyanyi kankulu warntarlarlu ngulaju kujarlu, "Kajirlipa pura Mujuju-kurlangu kuruwarri yirriyirrirla, kujarlaju kapu-ngalpa Kaaturluju jungarni-pajirni." Kujaju warntarla! Kajinkili kujarlu warrarda manngu-nyanyi, kujarlu kankulu-nyanu kanyi Jijaji Kiraji-kijaku warntarlarlu. Kaaturlu kula kajana yapaju jungarni-pajirni yangka kuja kalurla wala nyina kuruwarriki Mujuju-kurlanguku, lawa. Yangka-mipa yapa kuja kalurla Kaatu-mipaku wala nyina, ngula-mipanya kajana jungarni-pajirni. ⁵ Nganimpa kuja karnalurla wala nyina Jijaji Kirajiki, Pirlirrpaa Kaatukurlangu kanganpa wangka jungarni-juku. Kujarlaju karnalu milya-pinyi ngakaju kapu-ngaŋpa jungarni-pajirni. Jalangju, pardarni karnalurla Parra-nyayirni-wangurlaku ngaka kaji-ngaŋpa mümii-nyanjarla jungarni-pajirni. ⁶ Yali Parra-nyayirni-wangu-puru kaji-ngalpa mümii-nyanjarla payirni Kaaturluju, kula-ngalpa payirni Juwu-japa marda Juwu-wangu-japa, lawa. Kapu-ngalpa kujarlu payirni, "Junganyalpankulurla nyinaja walaju Jijaji Kirajikiji, manu junganyalpankulu-jana yulkaja yapa ngalya-karikiji?" Kujarlunya kapu-ngalpa payirni ngalipaju.

⁷ Nyurrurla yapa kamparru-wiyiji, ngungkurr-nyinajalpankulurla yimi jungakuju Jijaji Kiraji-kirlikiji. Kala jalangurluju, yampimi kankulu ngungkurr-nyinanja-wangurlulku. Marda-nyarra yapangku yimi-ngaṛrurnu yimi-karilki yijardu-wangulku. Marda-nyarra yimir-yungu warntarlarluku yimi-kari-kirirlilki. ⁸ Kaaturlu-nyarra jintangku milarninjarla yajarnu yungunkulurla nyanungukulku nyina. Kula kanyarra nyanungurluju yimirr-yinyi, lawa. ⁹ Milya-pinyi kankulu yangka kajilpa-nyarrarla kartakurla ngapaku marda walya yirrakarla witarlangu marda, ngulangkuju-ka ngapaju yurnilyka-mani manu maju-mani. Kujarlu-yijala kajilpankulu Mujuju-kurlangu kuruwarri ngari witarlangu marda purayarla, ngula-jangkarluju kajikankulu Jijaji Kirajiji yampimi-yijala wala nyinanja-wangurlulku. Ngula-jangkaju, yangkarrarluju yapa ngalya-karirli kajikalu-nyarra jinyijinyi-mani nyurrurlaju yungunkulu nganta purami Mujuju-kurlanguju kuruwarriji yirriyirri-nyayirnirli yungunkulu nganta kujarluju wardinyi-mani Kaatuju. Kala lawa, kulaalpankulu kujarluju Kaatuju wardinyi-mantarla! ¹⁰ Nyurrurlajunkulurla Warlaja Wirikiji Jijaji Kirajiki. Kujarlaju karna-nyarra milya-pinyi nyurrurlarluju kapunkujulu purda-nyanyi manu

kapunkulurla ngungkurr-nyinami yimi jungaku nyampurla pipangkaku. Kula karna ngajuju yalumpuji yapa milya-pinyi yangka kuja kanyarra ngulangkuju yimirr-yinyi warrarda. Kala Kaaturluju, milya-pinyi-ka nyanunju, ngulaju kapu pinyi.

¹¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yapangku kalu-jana warlkangku yirri-purami ngajuju yapa ngalya-karikiji. Kujanya kalu-jana wangka, "Nganta kajana Puurlurluju ngarrka-kijirni warru Juwu-wangu-patuju yangkaju kujalu Kirijini-jarrija." Kujaju kula junga! Kajilpa junga ngunayarlal yimi nyanungurra-nyangu, nyarpparlalku kajulu Juwu-paturluju ngajuju murrumurru-maninjarla putapata warlapajirni-juku kuja karna-jana yangka warru yimi-ngarrirni Jijaji Kirijikirli Juwu-wangu-patukuju yimi yangka kuja palija watiya warntawartarla. Kajilparna-jana ngampurrparluju ngarrka-kijikarla warrarda Juwu-wangu-patu, kujarlaju Juwu-paturluju kalakajulu ngajuju yampimilki kulu-wangurlulku. ¹² Nyampunya karna-jana manngu-nyanyi yangkarrarluju kuja kalu-nyarra nyurrurla yurnilyka-mani: Ngulangkujulpalu-nyanu murul-pajikarla jintakumarri-juku!

Puurlu wangkaja-jana Kirijini-patuku Kalatiya-wardingki-patuku, "Yulkayalu-nyanu!"

¹³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kula-nyarra Kaatu wangkaja Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji puranjakuju, lawa. Milarninjarla-nyarra wangkaja yungunkulurla jungarni nyina yalumpu-wangu kuruwarri-wanguju. Nyurrurlarlaju marda kankulu manngu-nyanyi kujanya, "Kula karlipa Mujuju-kurlangulku kuruwarriji pura. Ngaliparlulkurlipa manngu-nyanyi nyarpparlu yungurlipanyanu wardinyi-mani." Kuja manngu-nyanja-wangurlulu nyinaya! Yungulpankulu-nyanu jarkujarnku yulkayarla, manu yungulpankulu-nyanu warrki-jarriyarla kujarlaju yungunkulu-nyanu jarkujarnku pirrjirdi-mani. ¹⁴ Nyampuju yangka-juku jurru kuja Mujujurru-wiyi yirrarnu yangka kuja-jana pantirninjarla yirrarnu kuruwarri-kari kuruwarri-kari. Nyampunya-ngaipa wangkaja, "Kuja kanpa-nyanu nyuntu yulka, ngula-piya-yijala-jana yulkaya yapa ngalya-karikiji."* ¹⁵ Nyurrurlaju yapa, kula kankulu-nyanu jarkujarnku yulkami kujaju, lawa. Murrumurru-mani kankulu-nyanu, manu kankulu-nyanu warru pinyi warnapari-piyarlu. Purda-nyangkalkujulu! Kajinkili-nyanu kuja-piyarlu warrarda murrumurru-mani manu pinyi, ngulangkuju kankulu-nyanu riwarri-mani!

Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju, wangkami kanganpa yungurliparla nyina jungarni-juku Kaatukuju

¹⁶⁻¹⁷ Nyampunya yungurna-nyarra wangka nyurrurlakuju yapaku: Purda-nyangkalu Kaatu-kurlangu Pirlirrpaj, ngula-kurlurluju yungu-nyarra pinarri-mani, ngula-jangkaju yungunkulurla jungarni nyina Kaatukuju. Kajilpankulu lawa nyinakarla Kaatu-kurlangu-wangu Pirlirrpaj-wangu, kulapankulurla nyarppa nyinayarlal jungarniji Kaatukuju, lawa. Kajili yapangku jamulu purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirrpaj, ngula-jangkarluju kalu-nyanu ngari nyanungu-miparlu mangu-nyanyi nyarpparlulkulu-nyanu jarkujarnku wardinyi-mani. Kujaju warntarla! Kaatu-kurlangurluju Pirlirrpajlaju kajana ngampurrparla-nyayirnirli pinarri-mani yapaju jungarniki nyinanjakuju yungulurla nyanungukulku nyina. Nyurrurlaju kankulurla ngampurrpa-jala nyina jungarnikiji nyinanjakuju, kala kula kankulu purda-nyanyi, lawa. Ngari

* ^{5:14} Nyangka Leviticus 19.18

kankulu-nyanu nyurrurla-miparlu manngu-nyanjarla wardinyi-mani. Kujarlanya kankulu majuju warntarlu juku kanyi. ¹⁸ Nyurrurlarlu juku yapangku kankulu mardarni Pirlirrpaju Kaatu-kurlanguju kaninjarni nyurrurla-nyangurla yungu-nyarra ngulangkuju pinarri-mani manu milki-yirrarni jungarniki nyinanjakuju. Kujarlaju, Mujuju-kurlanguju kuruwarriji kula kanyarra wirilki nyina, lawa.

¹⁹⁻²¹ Yangka yapangku nganangku-puka kajilpa jamulu purda-nyangkarla Pirlirrpaju Kaatu-kurlangu, kajilpa-nyanu nyanungu-miparlu manngu-nyanjarla purda-nyangkarla, nyarrpa-jarri kajika? Kajika marda ngunami yapa jinta-kari-kirlangu-kurlu karnta-kari-kirli, manu kajika marda warrarda manngu-nyanyi maju warntarla-juku, manu kajika marda warru nguna karnta-kari karnta-kari-kirli ngulaju kurnta-wangu-nyayirni maliki-piya, manu marda kajikarla murdijirrpi-jarrinjarla parntarrinjini juju-kari juju-kariki watiya-jangkaku manu yarturlu-jangkaku kujarlu yungu-jana pulka-pinyi ngularrakuju, manu marda kajika yunparni yapa jinta-karri juyurdu-kurlurru, manu marda kajika-jana nyurunyuru-jarri yapa ngalya-karikiji, manu marda kajika-jana warrarda wiljiwilji-mani yapa ngalya-karri, manu marda kajika-nyanu purlurlparlu warrarda turnu-mani nyiyarningkijarra, manu marda kajika-jana jurru jangkardu laljalilji-jarri kuluju, manu marda kajika-jana warrarda jinyijinyi-mani yapa ngalya-karri, manu marda kajika-jana yapa ngalya-karri ngalya-pangirninjarla purrayipurrayi-mani yungulu-nyanu turnu-warnurlu jintangkarlulku ngarirri kulungku, manu marda kajikarla ngurru-nyanjarla muluja-jarri yapa jinta-karikiji nganangku kuja-ka mardarni nyiyarningkijarra, manu marda kajika warungkawarungka-jarri pama-jangkaju, manu marda kajika warungkawarungka-jarri nganta ngulaju mulkarraku mangarri wiri ngarninja-puru. Yuwayi, yalumpurlu yapangku kuja kanyanu nyanungu-miparlu warrarda manngu-nyanjarla purda-nyanyi, ngulaju kapu kuja-piyaju warntarla yani kuja-purdakari. Kuja kula ngurru! Kuja kajana Kaatju Warlalja-Wiri nyina yapakuju, ngulaju kajana yimiri ngurru nyina. Wangkajarna-nyarra yangka nyurru-wiyi yalirra-kurlu yapa-kurlu kuja kalu warntarla nyina. Yungurna-nyarra wangkami jurrku-juku yimiji: Ngana-puka kuja-ka warrarda nyina warntarla, ngulaju Kaaturluju kula rdakurl-kijirni nyanungu-nyangu-kurra.

²²⁻²³ Kuja kula yapangku purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju, ngulaju kajana yapaju pinarri-mani jungarniki nyinanjaku. Kujarlaju yungulu-nyanu jarkujarnku yulkami, manu yungulurla marlaja nyina wardinyi, manu yungulu-nyanu walyka-juku jarkujarnku nyina kulu-wangu rarralypa, manu yungulu-nyanu ngurru nyina nganjurr-wangkanjawangu, manu yungulu-nyanu ngampangampa jarkujarnku nyina, manu yungulu-nyanu nyina wala-juku jarkujarnku ngulaju kapatinja-wangu, manu yungulu-nyanu jarkujarnku wangka ngurru warrpulywarrpuly-ngarirrininja-wangu. Manu yungulu-nyanu warla-pajirni majungkajarrinja-kujaku. Yapangku nganangku-puka kuja-ka purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju, ngulaju kapu-nyanu ngula-kurlurluju warla-pajirni majumaju-kujaku. Yapa kujanguju kuja karla jungarni nyina Kaatukuju, ngulaju kulalpa nganangku-puka maju-pajikarla.

²⁴ Ngana kuja karla yapa nyina Jijaji Kirajiki, kula kanyanu nyanungu-miparlu manngu-nyanyi kujarluju, "Nyarrparlurnaju wardinyi-mani ngajuju?" Kuja warntarla! Ngalipaju kuja karliparla nyina Jijaji Kirajiki, ngulangkuju karlipa purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju kuja kanganpalpa nyarrrpa wangka ngalipakuju. ²⁵ Kaatu-kurlangukuju Pirlirrpakuju karliparla marlaja nyina wankaruju. Kujarlanya, purda-nyanyirlipa

Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju nyarrpa-puka kuja kangalpa wangka nya-nungu. ²⁶ Kulalparlipa-nyanu nyiyaku pulka-pungkarla ngaliparluju ngur-rjungkuju nganta, lawa! Manu yungulparlipa-nyanu ngurrju nyinayarla jitirninja-wangu manu kulukukuluku-maninja-wangu! Manulparlipa-nyanu nyinayarla mulu-nyanja-wangu!

6

Ngaliparluju Kirijinirliji yungulparlipa-nyanu jarnkujarnku warrawarra-kangkarla

¹ Ngajukupurdangku-purnu Kirijini, nyarrpa-jarrirliparla Kirijinikiji kuja-ka karlirr-yani Kaatu-kujakuju? Nyurrurlaru ngalya-karirli kuja kankulu limpangku purda-nyanyi Pirlirrpaju Kaatu-kurlangu, ngula-kurluju yaninjarla wangkayalurla yalikiji yapaku. Ngulakuju wangkayalurla pulya warrpulywarrpuly-ngarrirrnija-wangu ngula-jangkaju yungurla Kaatuku piña-yaninjarla jungarni-yijala nyina. Kajinkilirla ngulaku wangka, ngula-jangkarluju nyurrurlarlangurlulu-nyanu warrawarra-kangka yirriyirrirla, kalakankulu marda nyurrurlarlanguju karlirr-yani-yijala nyanganu-piya-yijala. ²⁻³ Yapangkuju marda kajika-nyanu kujarlu pulka-pinjarla manngu-nyanyi, “Ngajujurna ngurrju-nyayirni wiriji, ngulaju kärna ngajuju yapa-patu-kari-piya-wangu nyina.” Yalirli yapangku kuja kanyanu nganta kamparrurla wiri nganta ngarrirni nyanganurlu, ngulangkuju kanyanu ngari yimirr-yinyi. Kujaju karrimirra warntarla! Nganaku-puka Kirijiniki kajirla nyiyarlangu maju rdipimi, ngulakujulurla yaninjarla jirrngaŋja nyinaya yungunkulu kujarluju wardinyi-maninjarla pirrjirdi-mani. Kajinkili kujarlu pirrjirdi-mani wangkanjarlu yapa jintakari, kujarlunga kankulu purami kuruwarriji jungarnirliji yangka kuja-ngalpa Jijaji Kirajirli kuruwarri pinarri-maninjarla yungu.

⁴⁻⁵ Yuwayi, Kaaturluju-ngalpa jarnkujarnku yungu ngalipakuju warrkiji ngulangkaju yunguliparla jarnkujarnku warrki-jarrimi. Kujarlaju, jarnkujarnkurlipa jawirdiki wirki-jarri warrkingkaju mampanja-wangu manu nginji-wangkanja-wangu. Kulalparlipa kujaju wangkayarla, “Way-inpay! Ngaju karnarla ngurrju-nyayirni warrki-jarrimi Kaatukuju. Kala yali Kirijini-kari yapa, kula-ka warrki-jarri junga ngaju-piya, lawa.” Kuja wangkanja-wangurlipa nyina! Manulipa-nyanu jarnkujarnku miimii-nyanyi warrkiji jawirdiki mirnimirnirli ngulaju jungarni-japa. Ngana-puka yapa kuja karla jungarni warrki-jarri Kaatukuju, kaji-nyañurla ngulakuju pulka-pinyi warrkiki, ngulaju ngula-juku.

⁶ Marda kanyarra yapa jintakari pinarri-mani Kaatukuju. Ngulaju ngula-juku. Nyiyarlangu marda kuja kankulu mardarni, ngulajulpankulurla yuuly-pinjarla yungkarla.

⁷ Yapaju marda kajika-nyanu kujarlangu wangka, “Kajirna nyina kuja-purda-kari warntarla Kaatu-kujakuju, kujarlaju nyiyarningkijarraju ngurrju-juku kapuju karri.” Kujaju kula junga! Kuja manngu-nyañawangu nyinaya, kujarluju kanpa-nyanu nyuntuluru yimirr-yinyi. Ngana-puka yapa kuja karla nyina Kaatuku jungarni, kujarlaju nyiyarningkijarraju ngurrju-nyayirni kapurla marlaja karrimi yalumpukuju yapaku. Kala yapa ngana-puka kuja-ka kuja-purda-kari warntarla nyina Kaatukujakuju, kujarlaju nyiyarningkijarraju kapurla maju-nyayirni marlaja karrimi yalumpukuju yapaku. ⁸ Ngalya-kari yapa kalu kuja-purda-kari nyina warntarla, ngulangkuju yungulu-nyanu nganta wardinyi-mani. Kaaturluju kapu-jana riwarr-pinyi. Kala yapa ngalya-kariji kalurla nyina jungarni Kaatukuju, ngulangkuju yungulu wardinyi-mani Pirlirrpaju Kaatu-kurlangu. Kaatukuju kapulurla jirrngaŋja nyina wankaru

tarnnga-juku. ⁹ Yuwayi, Kaatuju kaji-jana jirrngaŋja nyina tarnnga-juku, ngulangkuju kapu-jana yinyi nyiyarningkijarraju ngurrju-nyayirni. Kujarlaju, nyampurlaju ngurungka, yungulparlipa-jana nyinayarla yimir-juku yapa panukuju. Manu yungulparlipa-jana ngurrju-nyayirni warrki-jarriyarla yukayi-karda. ¹⁰ Manu kajirlipa-jana nyanyi Kirijini-kariyi-nyanu marda mangarri-wangu manu wawarda-wangu marda marla-jarra, ngulaju yungulparlipa-jana yimirirli-jiki warrawarra-kangkarla. Wala kalurla nyina Jijaji Kirajikiji, manu kalurla nyina warlalja turnu-warnu Kaatukuju. Kujarlaju, yungulparlipa-jana warrawarra-kangkarla. Manurlipa-jana Kirijini-wangurlangu warrawarra-kanyi.

Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu, yungulparlipa jintawarlayi-jiki nyinayarla Jijaji-piya-juku kuja nyanunu palija watiya warntawarntarla

¹¹ NYANGKALU NYAMPU YIMI PIPANGKA WIRI-WIRI-NYAYIRNI YIRDJI KUJA KARNA PANTIRNINJARLA YIRRARNI NGULAJU RDAKANGKU NGAJULURLU-JUKU. ¹² Yangka-paturlu kuja kalu-nyarra putaputa jinyijinyi-mani yungulu-nyarra nganta ngarrka-kijirni nyurrurlaju, kujarlaju kalu-nyarra jinyijinyi-mani yungulu-jana nganta Juwu-patu-karirliji ngula-warnuju yampi nyanungurraju kulungku ngarrirrinjawaŋgurlu. Jinyijinyi-mani kalu-nyarra yungulu-jana nganta wardinyi nyina Juwu-patu-kariji. Yangkarrarlu yalumpurrarlu yapangku kuja kalu-nyarra jinyijinyi-mani, ngularrarluju kula kalu-jana yapa-patu-karikiji yimi-ngarrirni Jijajiji kuja palija watiya warntawarntarla, lawa. Kajilpalu-jana yangkarrarlu jinyijinyi-maninja-palkarlu yimi-ngarrikarla Jijaji kuja palija watiya warntawarntarla, kujarlaju kajikalu-jana yangkarra Juwu-patu-kariji kulu-jarri-nyayirni. Ngari kalu-jana kuja-mipa wangka, "Kajinkili nyurrurla yapa Juwu-wangu-patu Kirijini-jarriki, ngulaju yungurnalu-nyarra ngarrka-kijirni Juwu-kardalku." ¹³ Yalumpurrarlu Juwu-paturlu, kula kalu pura Mujuju-kurlanguju kuruwarriji jungarnirli, lawa. Ngampurparlu-juku yungulu-nyarra nganta ngarrka-kijirni nyurrurlaju Juwu-wangu-patuju Kirijini-patuju. Kajilpalu-nyarra ngarrka-kijikarla-juku, ngula-jangkarluju kajikalu-nyanu warrarda-juku pulka-pinyi, manu kajikalu-jana yapa panu-kariki warrarda yimi-ngarrirni yangka kuja kalu-nyarra nganta ngarrka-kijirni. ¹⁴ Ngajuju, kula karna yalumpurra-piya yapa-patu-kari-piya yangka jinyijinyi wita-wangu-patu-piya nyina, lawa. Ngajuju karna-jana warrarda yimi-ngarrirni jinta-juku Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri kuja palija warntawarntarla. Ngula-mipaku karnaju pulka-pinyi. Yuwayi, Jijaji Kiraji palija warntawarntarla. Kujarlaju, kula karnarla ngajuju ngampurpa nyina nyampurlaju ngurungkaju nyiyarningkijarrakuju. Lawa nyampurlaju ngurungka, kula kaju nyiyarlangu nguna ngajukuju. ¹⁵ Kuja kajana yapa Kaaturlu manngu-nyanyi, ngulaju kula kanyanu kuja wangka, "Yalumpurlu yapangku, ngarrka-kijirni kalu-nyanu Juwu-piyarlaju? Kapu lawa mayi?" Lawa, Kaaturluju kula-ka kuja manngu-nyanyi. Kuja-mipanya-ka wangka, "Yalumpurlu yapangku, Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguju mayi kalu mardarni ngajuu-nyanguju? Ngula-kurluju Pirlirrpaa-kurluju mayi kalu nyina Jijajipi?" Kujanya-ka Kaaturluju manngu-nyanyi.

¹⁶ Yungurna-janarla ngajuju yapakulku yati-wangkami Kaatulkulku yangka kuja kalu nyina Jijaji-piya Yijirali-pinki-jala warlalja nyanungkulku, ngulakunya yungurna-janarla yati-wangkami Kaatukuju. Payirni yungurna-janarla Kaatuju yungulurla ngurrju rarralypalku marlaja nyina manu yungu-jana nyanunu mari-jarrinjarla ngurrju-juku nyina.

¹⁷ Ngajulpnarla warrki-jarrija Jijajiki. Kujarlanyajulu ngajuju murrumurru-manu-nyayirni yapa ngalya-karirliji. Ngula-jangkanya karna

pakarninja-wangu murruju mardarni palkangkaju jurru-ngurlu rdaka-jarra-kurra manu wirliya-jarra-kurra. Kuja-kujakuju karna payirni Kaat-ulku yunguju muurl-mardarni.

¹⁸ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yati-wangka karna-nyarrarla Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki yungu-nyarra tarnnga-juku yimiri-juku nyina. Ngula-juku ngurrju.

Ephesians

Pipa Yipija-wardingki-patuku

Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninarla yilyajarra Kirijini-patuku

Yipija-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Puurlurlu-jana pipa nyampuju yirrarnu nyurru-wiyi yapaku Kirijini-patuku kujalpalu nyinaja kirri wiringka yirdingkaju Yipijarla. Kuja-jana pipa nyampu yirrarnu, nyanungujulpa nyinaja rdakungka-juku.

Pipa nyampurla, Puurlurlu-jana langa-kurra-manu kuja-jana Jijaji warntawarntarla palija yungulu rarralypalku nyina. Nyanungurlu-jana yimi-ngarrurnu yangka kapu-jana Kaaturlu Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu kanyirni nyanunu-nyangu warlalja-kurra turnu-warnu-kurra. Pipa nyampurla, yimi-ngarrurnu-jana yapa yungulurla jungarni nyinami Kaatuku.

¹ Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluji milarninarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurralu. Ngajulu Puurlurlu karna-nyarra Kirijiniki nyampu pipa yirrarni pantirninarla ngula kankulu nyinami kirringka Yipijarla. Panu nyurrurla kankulurla nyina Kaatuku, manu kankulu nyina jintangkalku Jijaji Kiraji-wana. Kujarlaju kankulurla wala warrrarda nyinami nyanungukuju.

² Ngaju karna-nyarrarla wangkami Wapirra Kaatukuju manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyangukuju Warlalja-Wirikiji kujanya, “Payirni karnangku-pala yungunpala-jana yimiri nyina Yipija-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralypa ngurrju-nyayirni tarngajuku.”

Nyanunu-nyangu-kurlurlu Pirlirrpaa-kurlurlu, Kaaturlu kanganpa warrawarra-kanyi

³ Panungkurliparrajinta Kaatuku pulka-pinyi! Nyanunguju karla nyina Wapirra Jijaji Kirajiki ngulaju Warlalja-Wirikipalangu. Jintangka karliparla nyinami Jijaji Kirajiki. Nguru-ngurlu nyanunu-nyangu-ngurlu kanganpa nyanungurlu pirrijardi-maninjarla warrawarra-kanyi nyanunu-nyangu-kurlurlu Pirlirrpaa-kurlurlu. ⁴ Ngula Kaaturlu nyampu nguru ngurrju-manu, ngulakungarnitjilpa manngu-nyangu kapu-ngalpa yapalku ngurrju-mani. Ngula-jangkaju kapu-ngalpa jinta-manilki Jijaji Kiraji-kirralku. Kaaturlu-ngalpa milarnu yunguliparla nyina nyanunguku manu yunguliparla jungarni nyanunguku nyinami. Nyanungurlu-ngalpa milarnu yunguliparla yulkami. ⁵ Ngula Kaaturlu nguru nyampu ngurrju-manu, ngulakungarnitjilpa nyanungurlujulpa-ngalpa nyurru-juku manngu-nyanjarla purda-nyangu. Nyanungujulpa-nyanu wangkaja, “Ngajulurlu yungurnaju yapa yalumpurra mardarni. Ngajulurlu kapurna-jana yilya Jijaji Kiraji walya-kurra yungurna-jana rdakurl-kijirni ngajukulku kurdukurdu.” ⁶ Yuwayi, pulka-pinyirliparla Kaatuku panungku! Nyanunguju kanganpa yimiri nyinami. Kujaju ngurrju-nyayirni! Kaatu karla yulkami-nyayirni Jijajiki Kaja-nyanuku nyanunu-nyanguku. Kula nganangku

nyanunguju jinyijinyi-manu Jijajiki yilyanjarniki nyampu-kurruku walyakurruku, walku. Nyanungurlu ngari kutu yilyajarni Jijajiji nyampukurru. ⁷⁻⁹ Jijajiji palija watiya warntawartarla, manu-ngalpa yalyu karlija yungurlipa pānu ngalipaju jintangkalku nyinami nyanungukurru. Kujarlaju, Kaatu-ngalpa yawuru-jarrija yangka kujalparlipa majuwiyi nyinaja. Nyanungurlu-nyanu ngalipa kulpari kangu nyanunguku, manu ngalipaju rarralypalku. Yuwayi, Kaatujulpa-ngalpa yimiri-nyayirni-nyinaja. Ngurrju-nyayirnlpā-ngalpa nyinaja. Nyanunguju pinangkalpanyayirni, manu-ka nyiyarningkijarra milya-pinyi. Kujarlaju nyanungurlu-ngalpa nyiyarlangu ngurrju milki-yirrarnu yangka nyanungurlu kulapjana nyurru-wiyarlangu milki-yirrarnu, walku-wiyi. Nyurru-wiyi nyangulpua nyinaja ngampurrpa yilyanjaku Jijajiki nguru nyampu-kurruku. Kala yilyanjakungarniti nyanungukungarniti, nyanungurlulpa nyiyarningkijarra wurdujarra-manu. ¹⁰ Kuja nyiyarningkijarra wurdujarra-manu manu jungarni-manu, Kaatuju-nyanu wangkaja, "Ngula-juku karna yilyamirralku." Junga-juku, nyanungurlu yilyajarni Jijaji yungu nyanungulku nyina Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku kuja Kaaturlu ngurrju-manu walyangka manu yalkirirla. Kujarlanyarliparla pulkapinyi! ¹¹ Nyarrpara-jangka kalu nyiyarlangu ngurungka nyampurlaju palka-jarrimi? Kamparru, Kaaturlu kajana manngu-nyanjarla purdanayani, manu ngula-jangka kalurla marlaja palka-jarrimi. Kuja Kaaturlu walya manu yalkiri ngurrju-manu, ngulakungarniti nyanganuju-nyanu wangkaja, "Ngajulu kapurnaju milarninjarla kanyirni yapa ngaju-kurra." Junga kujaju. Kaaturlu-ngalpa milarnu yungurlipa jintangka nyina Jijaji Kiraji-kirli. ¹² Nyurru-wiyi nganimpa Juwu-patuju kamparru-warnulparnalurla Jijaji Kirajiki pardarnu palka-jarrinjaku nguru nyampurlaku. Nganimpalurnalu milya-pungu yangka nyanungu kapu yanirni. Kujaju junga. Jijajiji nyurru-juku yanurnu. Kaaturlu milarnu-ngaŋpa Juwu-patu kamparrurlu yungurnalurla Kaatuku pulka-pinyi ngula-ka nyinami parrparda-nyayirni. ¹³ Nyurrurlarlangu Juwu-wangu-patunyarra Kaaturluju jintu-manu Jijaji Kiraji-kirraju yangka-puru kujankulu nyurrurlarlu yimi junga purda-nyangu Kaatu-kurru. Nyanungurlu-juku kajana yapa muurl-mardarni. Yimi Ngurrju-kirlirli-nyarra Kaaturlu muurl-mardurnu yaninja-kujaku jarrwara-kujaku. Kujankulurla wala nyinaja Jijaji Kirajiki, Kaaturlu-nyarra yungu nyanungu-nyangu Pirlirrpaa yangka kuja-ngalpa nyanungurlu jangku-pungu nyurru-wiyi. Pirlirrpaa kanganpalpa wangka ngalipaku kuja, "Nyurrurla yapa kankulurla warlaja nyina Kaatukuju." ¹⁴ Panu karliparla nyinami warlalja Kaatuku, manu karlipa mardarni nyanungu-nyangu Pirlirrpaa. Kujarlanya milyapinyi karlipa ngaka kapurliparla nyina rarralypa-nyayirni ngurungka nyanungu-nyangurla. Manu karlipa milya-pinyi yinya kapurlipa mani nyiyarningkijarra yinya kuja-ngalpa jangku-pungu Kaaturlu. Yuwayi, Kaatuju parrparda-nyayirni. Pulka-pinyirliparla nyanunguku!

Jijaji Kiraji-ka nyina Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku

¹⁵ Purda-nyangurna-nyarra wala nganta kankulurla nyina Warlalja-Wiriki Jijajiki, manu yangka kuja kankulu-jana yulkami nganta yapaku Kaatu-kurlanguku. ¹⁶ Kujarlanya, kuja karnarla wangkami nyanungukuju, yati-wangka karna-nyarrarla nyurrurlakuju. Manu karna-nyarrarla nyanunguju tarnngangku-juku warrarda payirni. ¹⁷ Yuwayi, Kaatuju kanganpalpa nyinami Wapirra ngalipakupalangu pirrjirdi-nyayirni. Nyanungurlu yilyajarni Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji nyampu-kurra. Warrarda karna-nyarrarla payirni yunganukulu milya-pinyi kuja-nyarra Kaaturlu yajarnu nyanungukulku. Nyanungu karna-nyarrarla payirni yunganulpua-nyarra

nyanungu-nyangu-kurlurlu Pirlirrpa-kurlurlu pinarri-mantarla nyiyarningkijarraku manu yungu-nyarra Pirlirrparlu Kaatu milki-yirrarni nyurrulkakuju. ¹⁸ Payirni karna-nyarrarla Kaatu yungu-nyarra langa rurrapmani yungunkulu milya-pinyi-nyayirni. Kapunkulu milya-pinyi kuja-nyarra milar ninjarla wangkaja yangka ngaka yungunkulu nyanungukurlu nyinami tarnnga-juku. Kapunkulu milya-pinyi yangka kapunkulu mani nyiyarningkijarra ngurru yangka kuja-ngalpa Kaaturlu jangkupungu nyanungu-nyangu yapaku. ¹⁹⁻²⁰ Kapunkulu milya-pinyi nyanungu-nyangu yartarnarri wiri-nyayirni kuja-ka nguna kaninjarni ngalipa-nyangurla palkangka yangka kuja karliparla wala nyina Jijaji Kirajiki. Yartarnarriirla kanganpa pirrijirdi-mani.

Yartarnarri jinta-juku yangka kuja Kaaturlu Jijaji Kiraji pina-wankarumanu palinja-warnu. Yartarnarri jurru-kurlurlu Kaaturlu pirrily-yirrarnu nyanungurla jungarni-purdanji ngurungka nyanungu-nyangurla. ²¹ Nyanunguju wiri-nyayirni pirlirrpa-karikiji manu yapa ngalya-karikiji ngurungka Kaatu-kurlangurlaku manu walyangkaku. Nyanungu-nyangu yirdiji pirrijidi-nyayirni yapa-patu-kari-kirlangu-piya-wangu jalanguju. Manu kaji walya nyampu lawa-jarrimi, Jijaji Kiraji-kirlangu yirdiji kapu wiri-jiki nyina yapa panu-kari-piya-wangu. ²² Kaaturlurla yartarnarri yungu Jijaji Kirajiki yungu Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Manu Kaaturlu milar nu nyanunguju yungu-ngalpa Warlalja-Wiri nyina yapaku ngalipaku Kirijini-patuku nguru-kari nguru-karirlaku. ²³ Kuja karlipa Kirijini-patu jinta-jarrimi, ngulajurlipa palkaju Jijaji Kiraji-kirlangu-piya. Nyanungurlu-ka nyiyarningkijarra ngurru-manu warrarda ngurru-nyayirni nyanungu-piya. Nyanungurluju kanganpa kurru-pinyi yartarnarriji palkangkaju, ngula-kurlu yungurlipa walku-manu warrki nyanungu-nyanguju nguru-kari nguru-karirla.

2

Yapa nyurnu-patu-piyalparlipa nyinaja pirlirrpa palinja-warnu, kala Kaaturlu-ngalpa wankaru-manu pina Jijaji-piya

¹ Nyurrurla kalankulu warntarla-juku warrarda nyinaja, manu kula kalankulurla Kaatuku nyinaja. Kujarlanya, yapa nyurnu-patu-piyalpanku lu nyinaja kula-nganta pirlirrpa palinja-warnu. Kulalpanku lu Kaatu purda-nyangu wangkanja-kurraju kujalpa-nyarra wangkaja.

² Yuwayi, warntarlalpanku lu nyinaja yapa panu-kari maju-piya kuja kalu walya nyampurla nyina. Manulpanku lu purda-nyanjarla puraja Juju Ngawu yangka kuja kajana wiri nyina pirlirrpa-kariki juju-kariki yalkirirla. Yangka jurru-juku kuja kajana yapa jinyijinyi-manu yangka kuja kalurla purda-nyanja-wangu jurnta nyina Kaatukuju. ³ Ngalipa panu-juku kalarlipa warntarla nyinaja yinyarra-piya. Kalarlipa marrupinjarla nyiyarningkijarra punku manngu-nyangu. Kalarlipa warntarla ju manngu-nyanjarla majungka-jarrija. Kujarlanya-ngalpa Kaatuju kulinjarrija. Kapu-ngalpa muku pungkarla-jala yapa panu-kari-piya yangka-piya kuja kajana kulu-jarrimi.

⁴⁻⁵ Kaatuju kanyarra yimirri-nyayirni nyina nyurrurlakaju. Kujarlanya-nyarra muurl-mardarnu palinja-kujakuju. Junga kujaju yangka kalarlipa warntarla nyinaja. Kujarlanya kula parlipa nyinaja Kaatu-kurlangu yangka-piya pirlirrpa nyurnu-piya palinja-warnu-piya. Kala Kaatujulpangalpa warrarda yulkaja, manu-ngalpa mari-jarrinjarla ngurru nyinaja. Kujarlanya-ngalpa pirlirrpa ju wankaru-manu pina yangka-piyarlu kuja

Jijaji pina-wankaru-manu. ⁶ Jalanguju, nyinami karliparla Jijaji Kirajikiji. Kaaturlu junga-nyayirnirli nyanunguju pina-wankaru-manu. Kuja-piyarlu-yijala-ngalpa wankaru-manu pina yungurlipa Jijaji Kiraji-kirli nyina nguru-nyayirni-wangurla. Yinyarlanya-ka nyina Warlalja-Wiriji nyiyarningkijarrakuju. ⁷ Yuwayi, nyinami karliparla Jijaji Kirajikilki. Kaaturlu-ngalpa pina-wankaru-manu Jijaji-piya yungulu yapangku milyapinyi Kaatuju yimiri-nyayirni ngalipakuju. Kula kanganpa ngana yimiriji nyina kuja-piyaju.

⁸ Kaatu kanyarra yimiri nyina nyurrurlakuju kuja kankulurla wala nyina. Kujarlanya kanyarra muurl-mardarni palinja-kujakuju. Kulalpankulu-nyanu nyurrurlarlmuurl-mardakarla, lawa. Kaaturlu kanyarra ngari kutu muurl-mardarni. ⁹ Yapa jinta-kari marda kajika kururruru-karrinjarla wangkami, “Ngajuju karna-jana yimiri nyina yapakuju. Kujarlanya kaju Kaaturluju muurl-mardarni palinja-kujakuju.” Kujaju junga-wangu. Kulalpa nganangku jinyijinyi-mantarla Kaatuju muurl-mardarninjakuju, lawa. ¹⁰ Ngalipungarntirli ngurrju-maninjakungarntirliji, manngu-nyanjarla-nyanu wangkaja, “Ngajulurlu kapurna-jana yapa ngurrju-mani yungujulu warrki-jarri ngurrju manu yungulu-jana yapa-patu-karirlanguku yimiri nyina.” Kujarlanya-ngalpa jinta-manu Jijaji Kiraji-kirra.

Jijaji Kirajirli kanganpa jintangka warlaljarla Kaatu-kurlangurla yirrarni

¹¹ Juwu-paturluju kalu-jana ngarrka-kijirni nyanungurra-nyangu kurdu wirriyaju. Ngulaju nyanungurra-nyangu kuruwarri. Kujarlanya kalu wangka nyanungurraju nganta Kaatu-kurlangu. Nyurrurla Juwu-wangu-patu kula kankulu nyina Juwu-piya ngarrka-kijirinja-warnu, lawa. Kujarlanya Juwu-patu kalu wangkami nyurrurla nganta kula Kaatu-kurlangu. Nyurrurlarlmu, manngu-nyangkalu-nyanu kujalpankulu nyarrpa nyurru-wiyi nyinaja kujankulu Kirijini-jarrijalku. Nyiya-piyalpankulu nyurrurlaju yapa nyinaja Kirijini-jarrinjakungarntiji? ¹² Kirijini-wangurlu-wiyi kula kalankulu milya-pungu nyiyarningkijarra Jijaji Kiraji-kirliji. Kulalpankulu Kaatuku nyinaja yangka Yijirali-pinki-piya kuja-nyanu milarnu nyannunguku. Nyurru-wiyi, ngarrurnu-jana yangka kapu-jana warrawarra-kanyi tarnnga-nyayirnirli. Kala kula-nyarra nyurrurla ngarrurnu kujarlu, lawa. Ngarilpankulu nyinaja Kaatu-wangu, manu kalankulu-nyanu wangkaja, “Waraa! Ngalipaju yangarlu-nyayirni! Ngana kapu-ngalpa yanirni warrawarra-kanjakuju?” ¹³ Yuwayi, nyurrurla yapa-patu kalankulurla wurnturu jurnta nyinaja Kaatukuju. Kala jalanguju, nyinami kankulurla Jijaji Kirajikilki. Nyanungu-ngalpa palija warntawarntarla ngalipaku panu-jarlungku-juku. Kuja yalu karlijia, kujarlanya-nyanu nyurrurla pina-kangurnu Kaaturluju nyanungukuju. ¹⁴ Nyurrurla Juwu-wangu-patu kalankulu-jana nyurunyuru-jarrija Juwu-patukuju, manu kalalunyarra nyurunyuru-jarrija-yijala. Kalalu-nyarra warla-pajurnu warrarda nyanungurra-kurlu jinta-jarrinjakuju. Kala jalanguju, Jijaji Kirajirli-ngalpa jinta-marinjarla jinta-kurra kangurnu Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu yungurlipa-nyanu rarralypa nyina jarnkjarnku. ¹⁵ Yuwayi, nganimpala Juwu-patu manu nyurrurla Juwu-wangu-patu kalarlipa jirramarlarlturnu-warnu-jarrarlaju nyinaja jarnku. Kala Jijaji Kirajirli yungu-ngalpa jinta-mantarla jintangka turnungka nyinanjaku yungurlipa-nyanu rarralypa nyina. Kujarlanya Jijajiji palija warntawarntarla. Nganimpalr Juwu-paturlu kalarnalu-jana kuruwarri-kari kuruwarri-kari Mujuju-kurlangu warrarda puraja. Kala kuja Jijaji palija warntawarntarla, kujarlanya kula kanganpa Mujuju-kurlangu kuruwarriji wiri nyina ngalipakuju, manu kula karlipa puramikki, lawa. Jintangalku karliparla marlaja

nyina Jijajiki Juwu-patu manu Juwu-wangu-paturlangu. ¹⁶ Yuwayi, Jijaji palija warntawarntarla yungu-ngalpa nganimpa Juwu-patu manu nyurrurla Juwu-wangu-patu jintangka turnu-warnurla yirrarni. Kuja Jijaji palija warntawarntarla, ngulangkuju-ngalpa kangurnu pina Kaatu-kurra yungurlipa nyanunu-nyangu wungu-warnulku nyina. Kujarlanya, kula karlipa-nyanu nyurunyuru-jarrimilki, lawa. ¹⁷ Nyurrurla Juwu-wangu-patu kalankulurla wurnturu jurnta nyinaja Kaatukuju. Kula kalankulu milya-pungu, lawa. Nganimpa Juwu-patu kalarnalurla kutu-nyayirni nyinaja nyanungukuju. Kuja Jijaji yanurnu walya nyampu-kurra, nyanunu-nyalpa wangkaja yungurlipa jintangka nyinami Kaatu-kurru. Wangkaja-ngalpa yungurlipa jintangka nyina rarralya nyurunyuru-jarrinja-wangu. ¹⁸ Yuwayi, Jijaji-ngalpa palija warntawarntarla, manu karliparla jinta-juku Pirlirrpia Kaatu-kurlanguju marlaja mardarni. Kujarlanya yungurliparla kutu-jarrimi Wapirraku wangkanjakuju.

¹⁹ Nyurrurla Juwu-wangu-patu kalankulu nyinaja yapa-kari Juwu-patukuju. Kala jalanguju, Kaatu-kurlangu yapa jintawarlayi karlipa nyinami warlalja jintangka nyanunu-nyangurla. ²⁰ Yuwayi, Kaaturlu kanganpa yirrarni turnu-warnu-kurra nyanunu-nyangu-kurra jintangka-juku. Jijaji Kiraji-wiyi yirrarnu ngula-ka wiri-nyayirni nyina nyiyarningkijarraku. Ngula-jangkaju, yirrarnu-ngalpa yangka-patu Kurdungurlupatu Wiriwiri manu nyanunu-nyangu-paturlangu jarukungarduyu-patu yangka kuja kalalurla marlaja wangkaja. Manu jalanguju, nyurrurlangkulya kanyarra yirrarnilki turnu-warnu-kurra nyanunu-nyangu-kurra. ²¹ Yuwayi, Jijaji Kirajirliji kajana jinta-mani yapa jintawarlayi turnu-warnu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra. Nyanungurluju kajana maya-kari maya-kari yapaju yirrarni jintangka-juku. Kujarlanya karlipa yapa jintawarlayi nyina Yuwarli Maralypirla kuja karla karri ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki Jijajiki. ²² Nyurrurlaju kankulurla Jijajikilki nyina. Nyanungurluju kanyarra jinta-mani Kaatu-kurlangu turnu-warnu-kurra. Nyurrurlarlangkulya kankulurla nyina Yuwarli Maralypipi-nya kuja-ka Pirlirrpia Kaatu-kurlangu nyina.

3

Puurlurlu wita ngari yimi yirrarnu nyanunu-kurru yangka nyarrpa kuja kala-jana warrki-jarrija Juwu-wangu-patuku pina-kanjarniki Kaatu-kurralku

¹ Jijaji Kirajirliji ngaju Puurlu yilyajarni Yimi Ngurrju-kurru nyurrurlakurra Juwu-wangu-kurra. Kujarlanya karna nyina rdakungalku.

² Nyurrurlarlu kankulurla nyurru milya-pinyi ngajukuju. Kaatujulpaju yimiri-nyayirni nyinaja ngajukuju. Nyanungurluju milarnu ngaju, manu warrkiji yungu yungurna-nyarra yapa nyurrurla pirrjirdi-mani.

³ Nyampurla pipangka nyurrurna-nyarra wita ngari yirrarnu Kaatu-kurralku. Nyurru-wiyilpa manngu-nyangu nyurrurlaku Juwu-wangu-patuku pina-kanjaku nyanungukulku. Kula-jana yapaku Yimi Ngurrju milki-yirrarnu. Wuruly-mardarnulpa-nyanu nyanunu-miparlu. Kala ngaka-pardu-kari, milki-yirrarnu yimiji yungurna milya-pinyi. Kujarlanya karna-nyarra yimi wita-pardu-kari yirrarni nyampurla pipangka.

⁴ Kajinkili pipa nyampu nyanyi, ngula-jangkarluju kapunkujulu milya-pinyi-nyayirniki. Kapunkulu-nyanu wangkami, “Kulalparlipa Kaatu-kurlangu Yimi Ngurrju milya-pungu, wuruly-mardarnulpanyanu nyanunu-miparlu ngalipa-kujakuju. Kala yinya wati Puurlurluka milya-pinyi-nyayirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kuja kanganpa

ngalipa Juwu-wangu-patu pina-kanyirni Kaatu-kurra Juwu-piya.” Ku-janya kapunkulu-nyanu wangkami. ⁵ Junga nyampuju. Nyurru-wiyi Kaaturlu kula-jana milki-yirrarnu nyanungu-nyangu Yimi Ngur-rju yapaku. Kala jalangurluju-nganpa nyanungu-nyangu Pirlirrparlu milki-yirrarnu Wiriwiriki Kurdungurlu-patuku manu jarukungarduyu-patuku yangka-patuku kujarnalu-nyanu yungu nyanungu-mipa-kurra. ⁶ Nyampuju yangka Yimi Ngurrju kujalpa-nyanu nyurru-wiyi Kaaturlu mardarnu nyanunguku. Jalangu nyurrurla Juwu-wangu-patu kankulurla wala nyina Yimi Ngurrjuku Jijaji Kiraji-kirlik. Kujarlanya kapunkulu mani nyiyarningkijarra kuja-nganpa Kaaturlu jangku-pungu nganimpa Juwu-patuku kamparrurlu-wiyi. Kapu-nyarra nyurrurla Juwu-wangu-patu jintamani nganimpa-kurra Juwu-patu-kurra nyanungu-nyangu warlalja turnu-warnu-kurra. Kapu-nyarra warrawarra-kanyi nganimpa-piya.

⁷ Kaatujulpaju yimiri-nyayirni nyinaja ngajukuju, manuju nyanungu-nyangu yartarnarri yirrarnu ngajuku. Kujarlanya ju warrkiji ngajukuju yungu yungurna-jana yapaku ngarrirni Yimi Ngurrju. ⁸ Kula karnaju wiri paaju-ngarrirni ngajulurlu yapaku yangka kuja kalurla Kaatuku nyina, lawa. Nyanungurra wiri-jiki kalu nyina ngajukuju. Ngulaju ngula-juku. Kaatujulpaju yimiri-jiki nyinaja ngajukuju, manuju warrki nyampu yungu yungurna-jana milki-wangkami Juwu-wangu-patuku Jijaji Kiraji-kirli. Nyanunguju wiri-nyayirni nyiya-piya-wangu. Kula nganangku nyangu nyanungu-piya nyurru-wiyi! ⁹ Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra. Nyanungurlupa langangku mardarnu yimi jintakari kujalpa-jana jurnta mardarnu yapaku yimi-ngarrirrinja-wangurlu. Kujarlanya ju ngajuju milarnu yungurna-jana yimi-ngarrirni yangka jintakari yimi. ¹⁰ Nyiya-jangkalpa-jana Kaaturluju jurnta mardarnu yinyaju yimi yapakuju? Yimi-ngarrirni kapurna-nyarra yungunkulu milyapinyilk. Kaaturlu-jana Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu jintangka yirrarnu nyanungu-nyangu warlaljarla jaajirla. Nyampuju yangka yimi jintakari kujalpa-jana nyurru-wiyi yapaku jurnta mardarnu. Kala jalangurlu marramarrarlu manu panu-kari pirlirrparlu, yangka kuja kalu wiriwiri nyina yalkirirla, nyanyi kalu-ngalpa ngalipa Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu yangka kuja-ngalpa Kaaturlu jinta-manu nyanungu-nyangu turnungka jintangka. Kujarlanya kalu milya-pinyi nyanunguju pina-nyayirni nyiyarningkijarrakuju. ¹¹ Kaaturlu kuja ngurrju-manu walya manu yalkiri, nyampukungarni nyanungurlujulpa kuja manngu-nyangu, “Ngakaju kapurnaju kanyirni pina Juwu-wangu-patuju ngaju-kurra Juwu-patu-piya.” Junga kujaju. Nyanungurlu yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipanyangu Warlalja-Wiri walya nyampu-kurra. ¹² Kujarlanya ngari karliparla kutu-jarrimi Kaatukuju lani-wangu. Yuwayi, ngalipaju mapirri jintangka Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu, manu karliparla wala nyina Jijaji Kirajikiji. ¹³ Jalanguju murrumurru karna nyina nyampurla rdakungka. Kala kulalu mularrpa-jarriya! Ngajuju karna nyampu rdakungka nyina yungunkulu nyurrurla yapa-patu pirrjirdi-jarrimi.

Puurlu-janarla wangkaja Kaatuku Yipija-wardingki-patuku

¹⁴ Parntarrimilki karnarla mirdi-purdanji Wapirra Kaatuku. ¹⁵ Nyanungurlu-jana yapa manu pirlirrpa-kari pirlirrpa-kari ngurrju-manu kuja kalu walya nyampurla nyina manu nguru-nyayirni-wangurla, manu kajana wankaru warrarda mardarni. ¹⁶ Kaatuju-ka nyina kankalarra yartarnarri wiri-jarlu-kurru. Wangkami karna-nyarrarla yungu-nyarra nyanungu-nyangu Pirlirrparlu pirrjirdi-mani-nyayirni nyurrurla-nyangu pirlirrpa. ¹⁷ Ngajulu karna-nyarrarla nyanunguju

payirni yungu-nyarra Jijaji Kiraji nyina nyurrurlarla kaninjarni yangka kuja kankulkurla wala nyina. Ngajulurlu karna nyanunguju payirni yungunkulurlu warrarda yulkami manu yungunkulu-nyanu yulkami Kirijini-patuju. ¹⁸ Ngajulurlu karna-nyarrarla nyanunguju payirni yungu-nyarra pirrjirdi-mani yungunkulu nyurrurlarlu manu panu-karirli Kaatu-kurlangu-paturlu langa-kurra-mani kuja kanyarra Jijaji Kiraji yulkami-nyayirni warrarda. ¹⁹ Ngaliparlu karlipa wita-mipa yimiji Jijaji Kiraji-kirliji milya-pinyi kuja kanganpa yulkami-nyayirni. Ngulaju ngula-juku. Ngajulurlu karna-nyarrarla Kaatu payirni yungunkulu pinalku nyina Jijaji Kiraji-kirliki. Ngula-jangkaju, kapunkulu ngurrjungku nyinanjarla wardinyi-mani Kaatuu.

²⁰ Kaaturlu-ngalpa yartarnarri yungu. Nyanungu-nyangu yartarnarri-kirli ngulaju karliparla nyanunguku warrki-jarrimi. Wita-mipa ngari karlipa warrki nyanungu-nyanguju milya-pinyi, manu nyarrparlu kulaalparlipa nyanunguju payikarla yungurliparla ngurrju warrki-jarrimi. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu-ka warrkiji milya-pinyi ngalipa-piya-wangurlu, manu warrki yinyaju kapu jungangku lawa-mani ngalipa-kurlurlu. ²¹ Nyanungurlu-ngalpa jinta-manu Jijaji Kiraji-kirra jinta-kurralku turnu-warnu-kurraju yangka kuja karlipa jaaji-pajirni. Kujarlanya yungurliparla Kaatuku warrarda pulka-pinyi. Ngula-juku ngurrju!

4

Jijaji Kirajirli kanganpa jintangka-juku turnu-warnu mardarni

¹ Ngaju karnarla warrki-jarrimi Warlalja-Wiri Jijajiki, kujarlanya karna nyampuju nyina rdakungka. Purda-nyangkajulu! Kaatu-nyarra milarninjarla wangkaja yungunkulurla jungarni nyinami. Kujarlanyalurla jungarni nyinaya Kaatuku yungu-nyarra wardinyi-jarrimi. ² Wurulypalu nyinaya, kulalu-nyanurla pulka-pungka! Ngarili-jana yapa panu-karimipaku pulka-pungka! Ngurrjulu-jana nyinaya! Kulalu-jana kulu wangkaya! Kajili rampalpa-jarri, kulalu-jana kulu-jarriya! Kulalu-jana jinyijinyi-manta yungulu nyurrurla-piya nyina! Kuja-piyalpankulu-nyanu yulkayarla! ³ Kaatu-kurlangu Pirlirrparlu-nyarra rarralypa-manu yungunkulu jintangka nyina jarnku-karlirr-nyinanja-wangu. Kuja-jangka, yirriyirrili nyinaya yungunkulu jintangka nyina turnu. ⁴ Jinta-mipa Pirlirrpa Kaatu-kurlangujulu ngalipakuju. Kuja-nyarra Kaatu milarninjarla wangkaja nyurrurlaku, manu kuja-nyanu nyanungu-kurra-manu, jangkupungu-nyarra jintaku-mipa yangka jurru-juku kuja karliparla jalangu pardarni. ⁵ Jinta-mipa kanganpa nyina Warlalja-Wiriji ngalipaku Kirijini-patukuju, manu jinta yimi jungarni-nyayirni Jijaji Kiraji-kirliji. Jintaku karliparla yimiki ngungkurr-nyina. Ngalipajurlipa jintawarlayiji papitajijarrija yirdingka Jijaji Kiraji-miparla. ⁶ Jinta-mipa Kaatuju kuja kanganpa Kirdana panuku yapaku nyina. Nyanunguju Warlalja-Wiri yapa panuku, manu-ka yapa panu-kurlu warrki-jarri, manu-ka yapa panungkaju nyina palka nguru-kari nguru-karirla.

⁷ Jijaji Kirajiji yimiru-nyayirni ngalipakuju, manu-ngalpa jarnkujarnku yungu warrki. Milarnu-ngalpa jalangurlu yungurlipa warrki-kari warrki-kari mardarni. ⁸ Nyiya-jangka-ngalpa Jijaji Kirajirliji jarnkujarnku yungu yinyaju warrki? Nyampuju yimi jurru-juku kuja-ka nguna Payipulurla, wangkami kanganpa:

"Kuja nyanunu yanu kankalarra, kangu-jana pirijina-patu pardangirli-wanarlu nyanungurluju. Kuja kankalarra yanu, ngulangkuju-jana yungu ngurrju nyiyarningkijarra yapaku jintawarlayiki."*

⁹ Nyiya-kurlu nyampu yimi yangka kuja 'nyanunguju nganta yanu kankalarra'? Kankalarra yaninjakungarni, nyanunguju yanu walya nyampungurlu walya jinta-kari-kirra-wiyi kaninjarra-nyayirni yangka manparrpa-kurlangu-kurra. Kujarlanya-ka Payipurlaju wangkami 'nyanunguju yanu kankalarra-nyayirni'. ¹⁰ Yangka kuja yanu kaninjarra walyakurra manparrpa-kurlangu-kurra, nyanunguju jurruku-juku kuja yanu kankalarra murrarninginti yalkirirla Kaatu-kurlangu-kurra. Nyanunguju pina-yakarra-pardinjarla yanu kankalarra yungu ngurrju-mani nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni walyangka manu yalkirirla nyanungu-piaya-kuju.

¹¹ Yuwayi, yinyaju junga-nyayirni. Jijaji Kirajirli-ngalpa jarnkujarnku yungu warrki. Ngula-jangkaju, ngalya-kari karlipa nyina Jaajikingarduyu Wiriwiri, manu ngalya-kariji karliparla marlaja wangka Kaatuku jarukungarduyu-patu. Ngalya-kariji karlipa nyina mijiniri kuja karlipa yani ngurra-kari ngurra-kari-kirra yapa yimi-ngarrirrinjaku Yimi Ngurrju. Ngalya-karirli karlipa-jana warrawarra-kanyi yapa jaajirla. Ngalya-kari karlipa tija-patu nyina kuja karlipa-jana yapa pinarri-mani Kaatu-kurlu yimi. ¹² Ngalipaju Kaatu-kurlangu yapa. Jijaji Kirajirli-ngalpa jarnkujarnku yungu warrki yungurliparla warrki-jarrimi nyanunguku manu yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani. ¹³ Kajirlipa-nyanu jarnkujarnku pirrjirdi-mani kujarlu, kapurliparla panu-juku wala nyinami jungarni Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu, manu kapurlipa pina-jarrimi nyiyarningkijarra nyanungu-kurlu. Ngula-jangka, kapurlipa ngurrju-nyayirni nyinami nyanungu-piya.

¹⁴ Kajirlipa Jijaji Kiraji-piya-jarrimi pina-nyayirni, ngulaju kularlipa kurdu-piya nyinami. Kurdukurduju kajikalu-jana warlka-kurrakuju ngungkurr-nyinami marda, kajikalu-jana warlkangku yimirr-yinyi. Kula ngalipa kurdukurdu witawita-piya, lawa. Kuja kalu-ngaipa yapangku warlkangku ngarrirni, kajili-ngaipa pinarri-mani warntarlarlu Jijaji Kirajiki jurtan kanjaku, kularlipa-jana ngungkurr-nyina. ¹⁵ Yulkami-miparlipa-nyanu, manu yungurlipa-nyanu, jungangku yimi-ngarrirni warrarda yimi. Kuja-karra kapurlipa Jijaji Kiraji-piya-jarrimi ngurrju-nyayirni. Nyanunguju Warlalja-Wiri ngalipaku jaajirla. Nyanungu kangularpa wangkami nyarrpa-jarrinjaku. ¹⁶ Kuja karlipa purda-nyanyi nyanunu, ngulaju kangularpa mardarni jintangka nyanunu-nyangu turnu-warnurla. Nyampurla jintangka turnungka ngulaju karlipa-nyanu jarnkujarnku yulkami, manu karliparla jarnkujarnku warrki-jarrimi kuja-ngaipa nyanungurlu yungu. Jungarni karliparla warrki-jarrimi yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani.

Jungarni-nyinaya Jijaji-piya

¹⁷ Junga karna-nyarra wangka. Warlalja-Wiri Jijajirliji ngajuju milarnu yungurna-nyarra yimi nyampurra yimi-ngarrirni. Kujarlanya karna-nyarra yimi-ngarrirni yungunkulu yapa ngalya-kari-piya-wangu nyina, yangka-patu kuja kalu maju-mipa manngu-nyanyi. Kulalpalu nyarrparlu jungangkuju manngu-nyangkarlu. ¹⁸ Jurru marntarla-jarrija-nyayirnili, manulu karlirr-yanu Kaatu-kujakuju. Kula kalu nyanunu purda-nyanyi, kujarlanya ngurrrpa-juku kalu nyina. Kula kalu milya-pinyi nyanungurlunya kuja kajana wankaruju yapa mardarni. Junga kujaju. Kula kajana wankaruju mardarni. ¹⁹ Kuja kalu majungka-jarri, kula kalu-nyanu

kurntaku-mani, lawa. Ngari kalurla warrarda warrirni maju-kari maju-kariki. Kula kalu-nyanu warla-pajirni, lawa. Ngari kalu nyanungurra-nyangu palkaju majungka-jarrimi.

²⁰ Kujankulu pina-jarrija Jijaji Kiraji-kirli, kulankulu pina-jarrija nyi-yarningkijarra majuku, lawa. ²¹ Milya-pinyi karna nyarra nyurrurlaju yapa-patu. Milya-pinyi karna kujankulu purda-nyangu Jijaji-kirli manu kujalu-nyarra yapa panu-karirli pinarri-manu nyanungu-kurlu. Nyanungu-nyangu yimiji junga. ²² Kujankulu pina-jarrija Jijaji Kiraji-kirli, warntarla-jukulpankulu nyinaja. Kala ngalya-karirli Kirijini-paturlulu-nyarra yimi-ngarrurnu maju-wangu-nyinanjaku. Kajinkili maju-juku nyinayarla, kulankulu-nyanu wardinyi-mantarla, lawa. Kapunkulu-nyanu nyurrurlarlu-juku maju-mantarla. Kujarlanya, parra-kari parra-kari yampiyalu nyi-yarningkijarra majumaju yangka kujalpankulu maju-wiyi puraja. ²³ Yapa yinya-patu-karirlili-nyarra pinarri-manu. Yungulpankulu yinya-kurlurlu Kaatu-kurlangu Pirlirrp-a-kurlurlu warrarda manngu-nyangkarla jungarnirli. ²⁴ Yinyarra ngalya-kari Kirijini-paturlulu-nyarra pinarri-manu Kaatu-kurlu. Nyanungurlulu-nyarra kurruly-kujurnu jungarniki nyinanjakuju. Kujarlanya jungarnilirla nyinaya nyanungu-mipaku yangka-piya-wangu kujalpankulu warntarla-wiyi nyinaja. Kajinkili kuja-jarri, ngulaju Kaatuju kapu-nyarra wardinyi-jarrimi.

²⁵ Jijaji Kirajiki karliparla nyina jintangka turnungka. Kujarlanya kulalu-nyanu järnkujarnku yulyurlku-yungka, kala yimi jungarni-mipaflu-nyanu wangkaya. ²⁶ Marda kajikanparla kulu-jarrimi yapa jinta-kariki nyiya-ngurlurlangu. Yarujurlu yaninjarla yalala-yirraka wantaju marda kajika yukamirralku. Kajilpanparla kulu-jarriyarla-juku wanta yunkanja-warnurla, ngulaju warntarla-nyayirni. ²⁷ Kajilpa wanta yukayarla, manu kajilpanparla kulu-juku nyinakarla yapa yinyaku, ngulaju Juju Ngawungku kajikangku warntarla-kanyi Kaatu-kujaku. ²⁸ Kaji yapa purunjunju nyinami, wangkayarla yinyaku yapaku yungu puru-wangu nyina. Wangkayarla yungu warrki-jarrimi nyanungu-nyangu rdaka-jarra-kurlu talakupurdaju. Kaji warrki-jarri ngurrju, ngulaju yungu-jana nyanungu-nyangu tala yinyi yapaku marlajarraku. ²⁹ Kulalu-jana yapa ngalya-kariki yimi maju wangkaya, kajikankulu-jana murrumurru-mani yimi nyurrurla-nyangu-kurlurluju. Kajili wajampa nyina nyiya-ngurlurlangu, yaninjarlarlu-jana ngurrju-wangkaya. Kajili yimi nyurrurla-nyangu purda-nyanyi, ngulaju kapulu ngurrju-jarrimilki. ³⁰ Kulalu Kaatu-kurlangu Pirlirrp-a wajampa-manta. Kaaturlu-nyarra nyanungu-nyangu Pirlirrp-a yungu nyurrurlaku yungunkulurla nyanungukkulu nyina. Kujarlanya kankulu milya-pinyi yangka ngaka Kaaturlu kapu-nyarra muurl-mardarni tarnngangkulku. ³¹ Kajingki yapangku murrumurru-mani, kularla miyalu maju jangkardu nyinaya, láwa. Kularla kulu-jarriya, manu kularla kilji jangkardu wangkaya. Kularla nginji-wangkaya, manu kula maju manngu-nyangka. ³² Manngu-nyangkalu nyampu: Kaaturlu Jijaji Kiraji yilyajarni nyampu-kurra yungu-ngalpa yawuru-jarrimi, punku-jarrimi kuja karlipa. Kujakuju, kajingki yapa jinta-karirli miyalu maju-mani, ngulajurla ngampangampa nyinaya, yawuru-jarriyarla kulu-wangu. Manulu-nyanu warrarda ngurru nyinaya rarralya-juku.

5

¹ Nyurrurlaju Kaatu-kurlangu kurdukurdu. Yulkami-nyayirni kanyarra. Waalparrika nyanungu yungunkulurla jungarni nyinami. ² Manngu-nyangkalu Jijaji Kiraji. Kula nganangku nyanunguju jinyijinyi-manu

ngalipaku palinjakuju, lawa. Ngari-nyanu yungu kutu Kaatu-kurraju kuja-ngalpa palija ngalipaku. Nyanungujulpa kuyu-piya nyinaja yangka yapangku Juwu-paturlu kalalurla purranjarla yungu Kaatuku yungu-jana yimirlik nyina. Kala Kaaturluju parnti-nyangu kuyuju jankanja-kurraju, manu kala-jana yapakuju wardinyi-jarrija-nyayirni. Kuja-piyarlu-yijalan-nyanu Jijaji Kirajirliji yungu Kaatu-kurraju. Kuja-piyalpankulu-nyanu yulkayarla nyurrurlaju.

³ Nyurrurla yapa kankulurla nyina Kaatuku. Kujarlanya kulalu majungka-jarriya yapa panu-kari-piya, lawa, yangka kuja kalu punkukurra-jarrimi. Ngalya-kariji kalu mannganju-jarrimi, manu ngalya-kari kalu majungka-jarrinja-yani. Ngalya-kariji kalu ngayarrka-jarrimi yungulu-nyanu nyiyarningkijarra mani. Kulalu nyanungurra-piya nyinaya! Kajilpankulu maju nyinayarla yapa yinya-patu-piya, yapa ngalyakarirli marda kajikalu-nyarra nyanjarla maju-pajirni. ⁴ Kulalu yimi maju wangkaya warungka-piya. Kulalu yimi jiliwirrijiliwirri-wangkaya yangka nyiyarningkijarra maju-kurlu. Ngarili yampi! Ngarilirla yati-wangkaya Kaatuku. ⁵ Yapa kuja kalu ngayarrka-jarrimi nyiyarningkijarraku, ngulaju yangka-piya kuja kalurla parntarrimi jujuku watiya-jangkaku manu pirljangkaku. Ngurrju-wangu kujaju. Yirriyirrili manngu-nyangka ngajunyangu yimiji. Kaatu manu Jijaji Kiraji mapirri kalu-ngalpa Warlalja-Wiri nyina ngalipaku yapaku kuja karliparla nyanunguku nyinami. Kajili-nyanu mannganju-jarrimi, manu kajili majungka-jarrinja-yani yapa, manu kajili ngayarrka-jarrimi, ngulaju kula kalurla nyina Kaatu-kurlangu yapa warlalja, lawa.

⁶ Manngu-nyangkalu nyampu: Kaatuju kapurla kulu-jarrimi-nyayirni yapa nganaku-puka purda-nyanja-wangkuju. Marda kajika yapa jinta-kari yanirni yulyurlku-yinjaku nyurrurlaku. Marda kajika-nyarra wangkami ngurrju nganta majuju nyinanjakuju. Kala lawa. Kulalu purda-nyangka, kajika-nyarra warntarla-kanyi Kaatu-kujakuju. ⁷ Kajili yapa yinyarra warntarla kuja-piya nyinami, kulalu-jana jinta-jarriya nyuanungurra-kurluju.

⁸ Nyanungurraju kalu yapa pampa-piya nyinami yangka yapa mungangka-piya. Kula kalu Kaatu nyantarla milya-pinyi, lawa. Nyurrula yapa kalankulu nyanungurra-piya nyinaja. Kala jalanguju kankulurla walalku nyina Warlalja-Wiriki Jijajiki, ngulaju kanyarra yirrarni rdilingalku yungunkulu ngulangka nyina. Kujarlanyalurla jungarniji nyinaya nyanungukuju. ⁹ Junga kujaju. Kuja kalu yapa nyina Kaatu-kurlangu rdilingka, nyanunguju kalu nyantarla milya-pinyi. Ngulajangka kalu-jana yapa ngalya-kariki ngurrju nyina, manu kalurla jungarni nyinami nyanunguku. Warrarda kalu wangka junga. ¹⁰ Payikaluu nyanungu, ngulaju kapu-nyarra milki-yirrarni jungarni yungunkulurla nyinami nyanunguku. Ngula-jangka, Kaatuju kapu-nyarra wardinyi-nyayirni nyinami. ¹¹ Kuja kalu yapa mungangka nyina, ngulaju kalu majungka-jarrimi. Kulalu jinta-jarriya, lawa. Ngarili-jana ngarrika kuja kalu warntarla nyinami. ¹² Kuja kalu yapa yinya-patu jinta-jarri, ngulaju kalu wurulypa majungka-jarrimi, kajikalu-jana yapa ngalya-karirli nyanyi. Kuja karna-jana yinya manngu-nyanyi, ngulaju karna kurnta-jarri-nyayirni. Ngulakuju kurnta-jarri karna ngajuju yalirrakurlu yimi-ngarririnjinjaku nyurrurla-kurra. ¹³ Kujalparlipa yapa yinyarripiya nyinaja mungangka, ngulajurlipa nyinaja pampa-piya. Rampalpa manngu-nyangurlipa kula-ngantarlipa jungarni-jiki nyinaja. Kala Jijaji Kirajirli-ngalpa mifspaju raa-pungu, ngula karlipa milya-pinyilki kujalparlipa warntarla nyinaja. ¹⁴ Kuja-ngalpa Jijaji Kirajirli milpa raa-pungu,

ngulaju karlipa warraja-nyayirnirli milya-pinyi nyarrpa ngurru nyarrpa maju. Kujarlanya ngana mayi yimi nyampuju wangkaja nyurru-wiyi, "Nyuntu kuja kanpa milyingka nguna, pina-wankaru-jarrinjarla yakarra-pardiya! Jijaji Kiraji kapu miril-karri nyuntulurlaju. Nyanungurlu kapungku milpa raa-pinyi yungunpa Kaatulku nyanyi."

¹⁵ Yirriyirrilirla nyinaya Kaatuku yungunkulu warntarla-wangu nyina. Marda kajikankulu warntarla manngu-nyanyi yapa yinya-patu-piya kuja kalu Kaatuku milya-pinja-wangu nyinami. Kulalu nyanungurra-piya nyinaya! Kala jungarnirlili manngu-nyangka yapa yangka-patu-piya kuja kalu Kaatu milya-pinyi. ¹⁶ Yapa nyampurla ngurungka, jalangu kalu punku nyinami. Manu ngaka kapu walya nyampuju lawa-jarrimi. Kujarlanyalurla Kaatukuju jungarni nyinanjarla warrki-jarriya warrarda! ¹⁷ Kulalu warungka-jarriya, lawa! Warrarda payikaluu Warlalja-Wiri Jijaji yungu-nyarra wangka nyarrpa-jarrinjaku. ¹⁸ Kulalu warungka-jarriya pama-jangka! Kajinkili ngarni, ngulaju kapunkulu-nyanu majumani. Kaji-nyarra Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu yuka nyurrurlaku, kulalu wurra-manta. ¹⁹ Kajinkilli jinta-jarrimi jaajirla, ngulajulu purlapa yun-paka Payipulu-jangka manu purlapa-karirlangu kuja kanyarra Pirlirrrpa Kaatu-kurlangurlu yinyi. Yunpaka furla wardinyirli Warlalja-Wiri Jijajiki. ²⁰ Marda kapu-nyarra nyiyarlangu ngurru rdipimi, marda maju. Ngulaju ngula-juku. Nyurrurlaju kankulurla nyinami Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiki. Kujarlanyalurla yati-wangkaya warrarda Wapirra Kaatukuju nyiyanawana.

Nyampuju Jijaji Kiraji-kirlangu kuruwarri karnta manu watiki kuja kalu yupukarra nyina

²¹ Nyurrurla Kirijini-patu kankulurla yirriyirri nyina Jijaji Kirajiki, manu kankulu wiri-pajirni. Kujarlanya, kulalu-nyanu jinyijinyi-manta paaju-piyarlu, lawa. Ngarili-nyanu warrki-jarriya kutu. ²² Nyurrurla karntakarnta kuja kankulu nyinami yupukarra-wati-kirli, ngulajunkulu-nyanu nyurru yungu Warlalja-Wiri Jijaji-kirraju warrkini-piyarlu. Kuja-piyarlu-yijalalu-nyanu yungka kutu kali-nyanu-kurraju. ²³ Ngalipa Kirijini-patu ngulaju karlipa Jijaji Kiraji-kirlangu palka-piya nyinami, manu nyanguju ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Nyanunguju-ngalpa wiri ngalipaku, manu kanganpa wangka nyiyya warrki yungurlipa walku-manu. Kuja-piyajala watiji kalu-jana wiriji nyina kali-nyanukuju. ²⁴ Ngaliparlu Kirijini-paturlu karlipa-nyanu yinyi Jijaji Kiraji-kirraju warrkinirli. Purda-nyanyi karlipa nyanguju nyarrpa kuja kanganpa wangkami nyarrpa-jarrinjaku. Kuja-piyarlu-yijala yungulu-nyanu karntangkuju kali-nyanu-kurraju yinyi.

²⁵⁻²⁶ Nyurrurla wati-paturlu, purda-nyangkajulu! Jijaji-ngalpa kutupaliya jukuru-wangu yungu-ngalpa jungarni-manu. Kujarlipa nyanungu-nyangu yimi purda-nyangu, manu kujarlipa ngapangka yukaja, kujarlunya-ngalpa jungarni-manu yungurlipara jungarni nyina Kaatumpipaku. Kujanya kanganpa Jijajiji yulkami. Kuja-piya-yijala, nyurrurla wati-patu, yulkayalu-jana kali-nyanukuju yangka Jijaji Kiraji-piya kuja kanganpa yulkami nyanungu-nyanguju yapaku. ²⁷ Yuwayi, ngalipa yapa-patuju Jijaji Kiraji-kirlangu turnu. Nyanungu-ngalpa palija yungurlipara nyangukulku nyinami, yungurlipa majungka-jarrinja-wangu nyinami.

²⁸ Nyurrurla wati-patku yungurna-nyarra wangkami. Ngaliparlu wati-paturlu karlipa-nyanu palkaju warrawarra-kanyi. Kuja-piya-yijalalu-jana yulkaya kali-nyanukuju. Nganangku-puka watingki kaji kali-nyanu jungangku warrawarra-kanyi, ngulaju kanyanu yulkami-nyayirni manu kanyanu warrawarra-kanyi jungangku. ²⁹ Kula kanyanu

yapa ngana nyurunyuru-jarrimi palka nyanungu-nyanguku, manu kula kanyanu nganangku murrumurru-mani, lawa. Miyi karlipa ngarni. Parljirni karlipa-nyanu, manu karlipa jurnarrparla yukami pirriya-kujaku. Warrawarra-kanyi karlipa-nyanu kuja kanganpa kuja-piya-yijala Jijaji Kirajiji yulkami nyanungu-nyanguku turnukuju. ³⁰ Junga kujaju. Jintangka karliparla nyanungu nyanami, manu ngalipaju nyanungu-nyangu-piya palka-piya. ³¹ Nyampunya-ka wangkami Payipulurlaju:

“Kuja-ka wirriya wiri-jarrimi, ngulangkuju kapalangu yampinja-yani ngati-nyanu kirda-nyanuju, ngulaju-ka yaninjarla yupukarra-jarrimi karnta-kurlu. Ngula-jangka, kuja kapala ngunamilki, kula kapala yapa jirrama nyina, lawa. Kaaturlu kapalangu jinta-mani jinta-kurralku.”*

Kujarlanya, wati-patu nyurrurla, yulkayalu-jana kali-nyanukuju. ³² Nyampu yimi yupukarra-kurlu Payipulurla ngulaju kulalpa ngana pina-jarriyarla. Kala karna milya-pinya-jiki nyampu yimi ngulaju Jijaji Kiraji-kirli. Nyanunguju kanganpa yulkami nyanungu-nyangu yapaku turnu-warnuku. ³³ Kujarlanya, nyurrurla wati-patu, ngulajulu-jana yulkaya kali-nyanukuju yangka-piya kuja kankulu-nyanu nyurrurla warrawarra-kanjarla yulkami. Nyurrurla karntakarnta, jarkujarnku purda-nyangkalu-jana kali-nyanuju.

6

Nyampuju Jijaji Kiraji-kirlangu kuruwarri kurdukurduku manu ngati-nyanuku manu kirda-nyanuku

¹ Nyurrurlarlu kurdukurdurlu, purda-nyangkajulu! Nyurrurlaju kankulurla Warlalja-Wiri Jijajiki nyina. Yungulparliparla jungarni nyinakarla. Jungarnilirla nyinaya! Kujarlanya, purda-nyangkalu-jana nyurrurlakupalangju kajili-nyarra nyarrparlangu-puka wangkami. ²⁻³ Nyampunya-ka wangka Payipulurlaju:

“Yungulparlipa-jana ngalipakupalangju jungangku purda-nyangkarla.” Kujarla Kaaturlu kuruwarri nyurru-wiyi yungu Mujujuku, nyanungujurla wangkaja:

“Kaji kurdungku nyanungukupalangju purda-nyanyi, ngulaju kurdu yinyaju kapu wardinyi-jarrimi, manu kapu wankaru nyina tarnnga.”*

⁴ Nyurrurla wati-patu kuja kankulu nyina kurdukupalangju, purda-nyangkajulu! Kulalu-jana kurdukurdurla warrarda jumati-manta miyalu warrarda ngarirrininjarlu! Jungangkulu-jana wiri-manta, manulu-jana pinarri-manta warrarda Warlalja-Wiri Jijaji-kirli yungulu jungarni nyina.

Nyampuju Jijaji Kiraji-kirlangu kuruwarri paaju-watiki manu nyanungurra-nyangu warrkiniki

⁵ Nyurrurla ngalya-kari Kirijini-patu ngulaju warrkini kuja kankulu-jana pirijina-piya nyina nyurrurla-nyangu paaju-patuku. Yimiri kankulurla Jijaji Kirajikiji warrki-jarrimi junga-nyayirni. Kuja-piya-yijalalu-jana warrki-jarriya nyurrurla-nyangu paajukuju, manulu-jana purda-nyangka warrarda nyarrrpa kajili-nyarra wangka. Kulalu-jana yulyurlku-yungka. Ngarili-jana kutu warrki-jarriya warrarda wakurturdu yurlyurliku-yinja-wangu. ⁶ Yuwayi, purda-nyangkalu-jana kajili-nyarra nyarrrpa

* ^{5:31} Nyangka Genesis 2.24 * ^{6:2-3} Nyangka Deuteronomy 5.16

nyurrurla-nyangu paaju wangkami warrkiki, manulu-jana junga warrki-jarriya. Kajili-nyarra warrki-kirra nyanyi, kapulu-nyarra wardinyi-jarrini-nyayirni. Kala palka-wangurlaju, kulalu warrkikiji lawa-jarriya. Manngu-nyangkalu nyampu: Nyurrurlajunkulu Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini, nyina kankulurla nyanunguku. Kaatu kanyarra ngampurrpa nyina yungunkulurla jungarni warrarda nyinami, manu nyurrurlarlanguanya kankulu ngampurrpaju nyina jungarni nyinanjakuju. Kujarlanyalu-jana nyurrurla-nyangu paajukuju warrki-jarriya warrarda wakurturdaju. ⁷ Kuja kankulu warrki-jarrimi, kula kankulu-jana warrki-jarri yapa ngalya-kari-mipaku, lawa. Nyurrurla kankulurla warrki-jarrimi Warlalja-Wiri Jijajiki. Kujarlanya, yangka kuja kankulu-jana nyurrurla-nyangu paajau-watikiji warrki-jarrimi, jukuru-wangulu-jana warrki-jarriya kutu. ⁸ Marda kankulu ngalya-kariji warrki-jarrimi pirijina-piya, manu marda ngalya-kariji kankulu-nyanu warrki-jarrimi talakupurda marda. Wakurturdulu warrki-jarriya jintawarlaya-jiki! Milya-pinyi-jala kankulu yangka ngaka Warlalja-Wiri Jijajirli kapu-ngalpa jintawarlayiki-jiki yinyi nyiyarningkijarra ngurrju kuja karlipa yangka ngurrju warrki-jarrimi nyampurla walyangka. Kujarlanyalu jukuru-wanguju warrki-jarriya.

⁹ Nyurrurla paaju-patu, kuja kankulu-jana warrkini-patu mardarni, kuja kalu-nyarra warrki-jarrimi pirijina-piya, ngurrjulu-jana nyinaya kulu-wangu. Kulalu-jana kulungku warrarda ngarrika. Milya-pinyi-jala kankulu nyampuju: Nyurrurla manu nyurrurla-nyangu warrkinirli mardarni kankulu jinta-juku Warlalja-Wiriji kuja-ka nyina nguru-nyayirni-wangurla. Yulkami kanyarra yapa panukuju, kula nyurrurla-mipaku paaju-patu-mipaku, lawa. Ngaka kajinkili nyurrurla manu nyurrurla-nyangu warrkini karrimi kamparru nyanungurla Kaatu-kurlangurla, kapu-nyarra jurrkungku-yijala miimii-nyanyi jungarni nyinanja-warnu, maju nyinanja-warnu. Kujarlanyalu-jana warrkini-patuju yampiya, warrarda ngarrirninja-wangurlu.

Warlalja-Wiringki kangalpa pirrjirdi-mani yungurlipa mamparl-pinyi Juu Ngawu

¹⁰ Warlalja-Wiri Kaatuju pirrjirdi-nyayirni. Nyanungurlu-ka yartarnarri wiri mardarni. Walalurla warrarda nyinaya yungu-nyarra pirrjirdi-mani. ¹¹ Jirrinjirrinyparlu-jana ngantika! Kaaturlu yungu-nyarra nyanungu-nyangu yartarnarri wiri yirrarni nyurrurlarla. Payikalu yungu-nyarra yinyi yungunkulu Juu Ngawu mamparl-pinyi yulyurlku-yinjakujaku. Juu Ngawungku-ka warrarda manngu-nyanyi yungu-nyarra nyarrparlu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. ¹² Nyampurla walyangka, kula karlipa-jana yapa-mipa mamparl-pinyi yangka kuja kalu-ngalpa jangkardu yanirni, lawa. Warla-pajirni karlipa-jana juju-kari juju-kari yangka kuja kalu yalkirirla nyina, manu yangka kuja kalu-jana jinyijinyi-mani yapa nyampurla walyangka. Yinyarlunya juju wiri pirlirrparlu kalu-ngalpa putaputa jinyijinyi-mani Kaatu-kujakuju.

¹³ Mardakal warrarda-juku Kaatu-kurlangu yartarnarriji. Parra-kari parra-kari kapulu-nyarra yangkaju juju pirlirrpa jangkardu yanirni, manu marda kajikankulu parnkami wurulypa, marda kapulu-nyarra majuku jinyijinyi-mani. Kala kajinkili Kaatu-kurlangu yartarnarri mardarni, ngula-kurlurluju kapunkulu-jana mamparl-pinyi. Kapunkulu-jana mamparl-pinyi kajili-nyarra putaputa karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Manu kapunkulurla jungarni warrarda nyinami nyanungukuju. ¹⁴ Yuwayi, jungarnilirla warrarda nyinaya Kaatku pirrjirdi warrmarla-piya kulukungarnti-piya. Warrardalu purda-nyangka Kaatu-kurlangu junga yimi. Nyanungu-nyangu yimiji wiriji-piya kuja kalu warrmarlarlu

mardarni wartirli-wana. Warrardalu manngu-nyangka Kaatu kuja-nyarra jungarni-pajurnu. Ngula-jangka kapunkulu warrmarla-piya nyinami kuja kalu mardarni yayini-piya* ngarlikinpa-kurlangu rdukurduku-wana.

15 Warrardalu-jana yimi-ngarrika yapaku Yimi Ngurrujju Kaatu-kurlu kuja kanyanu yapa pina-kanyi nyanunguku. Kula kajana kulu nyinami jalangu nyanungurraku, lawa. Kajinkili-jana yapaku kujarlu yimi-ngarriini Yimi Ngurrujju, ngulajunkulu warrmarla-piya kuja kalu wirliya-kurlangu mardarni, kuja kalu parnkami kulu-kurra yapa yungulu-jana warlapajirninjarla rarralypa-mani. **16** Walalurla warrarda nyinaya Kaatuku yungunkulu Juju Ngawu mamparl-pinyi nyurrurla-kujakuju. Kaji-nyarra jangkardu yanirni pantirnijakungarni, nyanunguju yapa-piya kuja kanyarrarla warlu-kurlurlu kurlarda-kurlurlu warrarda pantirni. Kala kajinkilirla wala Kaatuku nyina, nyurrurlajunkulu warrmarla-piya kuja kalu kurdiji mardarni. Yinya kurdiji-kirlirla kankulu-nyanu muurl-mardarni warlu-kujakuju kuja kanyarrarla pantirni Juju Ngawungku.

17 Warrardalu manngu-nyangka Kaatuju kuja kanyarra muurl-mardarni Juju Ngawu-kujaku. Yuwayi, kuja kanyarra Kaaturlu muurl-mardarni kujarlunya, nyurrurlajunkulu warrmarla-piya mukarti pirrjirdi-kirli-piya kuja kalu jurrungka mardarni. Manu warrardalu pina-jarriya mayakari maya-kari Kaatu-kurlangu yimiki kuja kanyarra Pirlirrpa Kaatu-kurlangluru yinyi. Kaatu-kurlanglu yimiji junma kirrirdi-piya yiri-piya kuja-ka mamparl-pinyi Juju Ngawu.

18 Pirlirrpa Kaatu-kurlangluru kapu-nyarra yartarnarri yinyi. Yartarnarri-kirlii warrardalu-janarla wangkaya Kaatuku yapa panukariki manu nyiyarningkijarraku. Yuwayi, warrardalurla wangkaya Kaatukuju. Kulalu wangkanjaku lawa-jarriya, warrardalu-janarla wangkaya yapa nyanungu-nyangu-paturlanguku. **19** Wangkayajulurla Kaatuku ngajurlanguku. Kuja karna wangkanjaku rdirri-yinyi, kulalparna-jana nyarrparlu yimi-ngarrikarla. Kala kajinkilirla wangkami, ngula-jangka Kaaturlu kapuju yimiki yinyi, ngula yungurnajana yapaku lani-wangurlu yimi-ngarriini. Yungurna-jana yimi-ngarriini yangka Yimi Ngurrujju Kaatu-kurlangu yangka kuja kajana Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu nyanungurla jintangkalku yirrarni. Kulalpa ngana nyinaja pinaju yimi nyampukuju kamparru-wiyiji. **20** Kaaturluju ngaju milarnu yungurnarla warrki-jarri. Kulalparnarla lawawangkayarla. Nyurru-wiyiji ngurra-kari ngurra-kari yilyaja yungurnajana yapaku milki-wangka. Kujarlanya karna rdakungkalku nyinami. Wangkayajulurla yungurna-jana lani-wangurlu yapaku Yimi Ngurrujju yimi-ngarriini. Kajilparna yimi-ngarriinnjaku lawa-jarriyarla, ngulaju kula ngurrujju.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Yipija-wardingkiki

21-22 Ngajulurlu karna-nyarra wati jinta-kari yilyamirra yirdiji Tijika nyurrurla-nyangu-kurra yungu-nyarra yimi-ngarriini ngajulu nyarrparajarri. Kuja karna nyampurla. Nyanunguju nganimpa-nyangu wunguwarnu. Nyanunguju Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangu, manu karla warrkjarrimi warrarda yungu-jana Kirijini-kariyi-nyanu pirrjirdi-mani. Kaji yukamirra nyurrula-nyangu-kurra ngurra-kurra, kapu-nyarra yimi-ngarriini warrki-kirli kuja karnalu nyarrpa-jarri mi nyampurla. Yuwayi, kapu-nyarra wardinyi-maninjinirra yungunkulu lani-wangulku nyina.

* **6:14** iron

²³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wangkamilki karna-palangu ngalipakupalangku Kaatuku manu Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki yungunkulu wardinyi jintangka-juku nyinami. Wangkami karna-palangu yungunkulu ngurru rarralypa-juku nyina, manu yungunkulu-nyanu yulkamiji, manu yungunkulu-jana wala-juku nyinami. ²⁴ Nyurrurlaju kankurla yulkami-nyayirni Warlalja-Wiri Jijaji Kirajikiji yampinja-wangu. Wangkami karnarla Kaatuku yungu-nyarra yimirri-jiki warrarda nyina. Ngula-juku.

Philippians

Pipa Pilipayi-wardingki-patuku

Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninarla yilyajarra Kirijini-patuku

Pilipayi-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Puurlurlu nyampuju pipa yirrarnu kujalpa rdakungka nyinaja. Yirrarnu-jana Kirijini-patuku kujalpalu nyinaja kirri wiringka yirdingkaju Pilipayirla. Yilyajurla tala kujalpa rdakungka nyinaja kamparru-wiyi, kujarlanya-jana pipa nyampuju yilyaja yungu-jana yati-wangka kujalpalu nyanunu manngu-nyangu wajawaja-maninja-wangurlu. Yungu wilypyi-pardiyarla nganta rdaku-jangka, kala milya-pungu kajika purlka-jarrinjarla lawa-jarrimi yinyarla-juku.

Pilipayi-jilpa karrija kirri wiri yatijarra-purda nguru wirikiji Majatu-niyakuju. Puurluji kamparru-juku yanu yinya-kurraju yungu-jana yapaku yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Ngalya-kari yapajulu Kirijini-jarrija, ngula-jangkaju kalalu turnu-jarrija Kaatukuju pulka-pinjaku. Pipa nyampurla, Puurlu-jana wangkaja yapangku marda kapulu-jana murrumurru-mani yangka-piyarlu-yijala kujalu Jijaji murrumurru-manu kamparru-wiyi. Wangkaja-jana yungulurla wala-juku nyina Jijajiki manu yungulu wardinyi-jiki nyina. Wangkaja-jana yungulu-nyanu jarkujarnku ngungkurr-nyina wiljiwilji-wangu manu yungulu jungarni nyinami Jijaji-piya.

¹ Ngajulurlu Puurlurlu karna-nyarra pipa nyampuju yirrarni kuja kankulu kerringka wiringka Pilipayirla nyina. Timiji-jarra ngajarra karlijarra nyinami palka nyampurlaju, manu ngajarrajurlijarrarla warrkini-jarra Jijaji Kiraji-mipaku. Ngajulurlu karna-nyarra yirrarni nyampuju pipa kuja kankulurla jintangka nyina Jijaji Kirajiki. Kujarlanya kankulurla warlalja nyinami Kaatukuju. Ngalya-kari nyurrurlaju jaajikingarduyu wiriwiri, manu ngalya-kari nyurrurlaju jaajikingarduyu warrkini-patu.

² Ngaju karna-nyarrarla wangkami Wapirra Kaatukuju manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyangukuju Warlalja-Wirikiji kujanya, “Payirni karnangku-pala yungunpala-jana yimiri nyina Pilipayi-wardingki-patuku yapaku. Ku-jarlarlu yungungkulu marlaja nyinami rarralypa ngurrju-nyayirni tarngaga-juku.”

*Puurlu-janarla wangkaja Kaatuku yangka Pilipayi-wardingki-patuku
Kirijini-patuku*

³ Yapa nyurrurlarlu kankujulu manngu-nyanyi-jiki ngajuju. Kujarlanya karnarla Kaatukuju pulka-pinyi yangka kuja karna ngajulurluju purami. ⁴ Kuja karna-nyarrarla Kaatuku wangkami, ngulaju karnarlajinta pulka-pinyi wardinyi-nyayirnirli. ⁵ Kujankulu kamparru-wiyi purda-nyangu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli, warrunkulu-jana yimi-ngarrurnu yapa ngalya-kariki ngaju-piyarlu-juku. Kuja-jangkarlanya karnarla pulka-pinyi Kaatukuju. ⁶ Nyampunya karna manngu-nyanyi. Kujankulu kamparru yangka Kirijini-jarrija, Kaaturlu-nyarra kurruly-kujurnu ngurrju-karda yungunkulurla nyanungku jungarni nyinami.

Ngaka kaji Jijaji Kiraji pina-yanirni walya nyampu-kurra, ngulakungarnitirla Kaaturlu kapu-nyarra kujarlu-juku warrarda jungarni-maninja-yani. Kuja-jangkarlangurlunya karnarla pulka pinyi Kaatukuju.

⁷ Yulkami-nyayirni karna-nyarra kurturdurru kaninjarni ngajuju. Kujarla karna-nyarra warrarda-juku manngu-nyanyi nyurrurlaju. Kaatuju kaju yimirri nyina ngajukuju. Kuja-piya-yijala kanyarra yimiriji nyina nyurrurlakuju. Kujarlanya kankujulu ngajuju manngu-nyanyi warrarda kuja karna rdakungka nyinami jalangu. Manngu-nyangulpankujuju rdakukungarntirlangu-wiyi. Kuja-puru, yapalpalu rampal-wangkaja Yimi Ngurrju Jijaji-kirli junga-wangu nganta. Kuja-kujakujulparna-jana puta jungarni-manu yungulu jungarnirli purda-nyanyi. ⁸ Kaaturlu-ka milya-pinyi kuja karna junga wangkami. Yungurna-nyarra yanirra nyanjaku. Yulkami karna-nyarra Jijaji Kiraji-piya-yijala.

⁹ Nyurrurla yapa, yulkami kankulurla Kaatukuju, manu kankulu-nyanu yulkami-jiki jalanguju. Ngulaju ngula-juku. Ngari karna-nyarrarla wangkami Kaatuku yungunkulurla maya-kari maya-kari yulkami, manu yungunkulu-nyanu jarkujarnku yulkami maya-kari maya-kari. Ngulajangka, kapunkulu milya-pinyi nyarrpa kuja-ka Kaaturlu manngu-nyanyi, manu kapunkulu pina-jarriji jungarni nyinanjaku parra-kari parra-kari.

¹⁰ Kajinkili maya-kari maya-kari pina-jarri Kaatuku, kapunkulu milya-pinyi nyiyarningkijarra ngurrju manu punku, manu kapunkulu purami Kaatu-kurlangu-puka nyiyarningkijarra ngurrjuju. Ngaka kaji-jana Jijajirli miimii-nyanyi yapa ngurrju-japa maju-japa, kapunkulu kamparru karrimi nyunungurla ngurrju-nyayirni manu kurnta-wangu. ¹¹ Wangkami karna-nyarrarla nyurrurlaku yapaku kuja kankulurla nyina Jijaji Kirajiki jintangkalku. Kujarlaju kapunkulu-jana yapa-patu-kariki ngurrju warrkjarrimi. Kajili-nyarra nyanyi ngurrju warrki-jarrinja-kurra, ngularrarlangurlu kapulurlajinta Kaatuku pulka-pinyi.

Puurlujulpa rdakungka-juku nyinaja, kala kulalpa lani-jarrija, lawa

¹² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wita-karlikilu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Junga-jukuju majuju rdipiya ngajukuju. Kujarlanya marda kajikankulu manngu-nyanyi ngaju nganta kujarna Yimi Ngurrjuku yimi-ngarrirrinna-wangu lawa-jarrija nganta. Kujaju junga-wangu. Yapa panungku kajulu marlaja purda-nyanyi yimiji parra-kari parra-kari. ¹³ Ngajulurlu karna-jana yimi-ngarrirni yapa panuku nyampurlaju manu yangka yurrkunyurlangku kuja kalu-ngaampa rdaku nyampurla warrawarra-kanyi. Milya-pinyi kalu kujajulu rdakungka yirrarnu kuja kalarna-jana yapaku yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kamparru-wiyi. ¹⁴ Kirijini-paturlujulu ngajuju nyangu kujarnajana lani-wangurlu yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju yapaku nyampurla rdakungka. Milya-pinyi kalu kuja kaju warrawarra-kanyi Warlalja-Wiringki Jijajirli. Kujarlanya kalurla Kirijini-patu-kariji walaju nyina yungu-jana nyunungurrarlangu warrawarra-kanyi Jalangurlu kalu-jana Kaatu-kurlangu yimiji warru yimi-ngarrirni yapakuju lani-wangurlu-yijala.

¹⁵ Yapa yinya ngalya-karirli, kuja kalu-jana pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirli, ngalya-kari yinyarra kajulu mimayi-jarriji ngajukuju. Yungujulu warrki marlaja kanyi ngajuku yungulu-jana Kirijini-patu-karirli wiripajirni. Kujarlanya kalu-jana yimi-ngarrirni yapa-patu-kariji Jijaji Kiraji-kirli. Yinya ngalya-kari yapa kuja kalu-jana pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirli, yungu ngantajulu ngajulu wardinyi-mani. Kujarlanya kalu-jana yapakuju yimi-ngarrirni nyunungu-kurluju. ¹⁶ Yuwayi, yulkami-nyayirni kajulu. Milya-pinyi kalu kujaju Kaaturlu milarnu yungurna-jana puta

jungarni-mani yapa-patu-kari kuja kalu wangka Yimi Ngurruj Jijaji Kirajikirli junga-wangu nganta. ¹⁷ Yinyarra ngalya-karirli mimayinji-watirli yungulu-nyanu ngari wiri-pajirni. Kuja kalu-jana pinarri-mani Yimi Ngurruj yapaku, ngulaju kalu manngu-nyanyi ngajurlangu nganta kapurnajana mimayi-jarrimi kuja karna nyampurla rdakungka nyinami jalanguju. ¹⁸⁻¹⁹ Ngulaju ngula-juku. Kularna-jana miyaluju maju-jarrimi. Ngalyakarirli Kirijini-paturlu kalu manngu-nyanyi jungarni, manu ngalya-karirli kalu manngu-nyanyi warntarla. Ngulaju ngula-juku. Kajili-jana Kirijini-paturlu pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirli yapa ngalya-kari, ngulaju kalu-jana purda-nyanyi-jiki pinarri-maninja-kurraju, manu kalu purda-nyanyi Yimi Ngurruj Jijaji Kiraji-kirli. Kujakuju ngajuju karna wardinyi-juku nyina.

Ngajuluju nyampu karna rdakungka-juku nyina. Ngulaju ngula-juku. Nyurrurlaju kankujulurla wangkami-jiki, manu Jijaji Kiraji-kirlangu Pir-lirrpaju palka ngajau-kurlu. Kujarlanya karna milya-pinyi Kaaturlu kuja kaju warrawarra-kanyi, manu kuja kaju muurl-mardarni maju-kujaku. Kujarlanya kapurna wardinyi-jiki nyinami ngajuju. ²⁰ Kajirna karrimi kamparru yapaku manu Kaatuku, yungurna lani-wangu karrimi. Marda kapurna wankaru-juku nyinami, marda kapurna palimi rdakungka-juku. Ngulaju ngula-juku. Yungurna lani-wangu-juku nyina. Kajijili yapangku purda-nyanyi Jijaji Kiraji yimi-ngarrirrinha-kurra, ngampurrrpa karna nyina yungulurla pulka-pinyilki. Kuja-jarriminya yungurnarla. ²¹ Kuja karna wankaru-juku nyinami, nyinami karnarla Jijaji Kiraji-mipaku. Ngaka kajirna palimi, kujau ngurrju-nyayirni ngajukuju. Kapurna wardinyi-jarrimi-nyayirni. ²² Kajirna wankaru-juku nyinami nyampurla walyangka, yungurnarla warrki-jarrimi ngurrju-juku Kaatuku. Yungulurla yapa panu-jarlu yanirni nyanunguku. Nyarrpa-jarrimirna? Payirni mayirna Kaatu yunguju wankaru-juku mardarni? Mardarna payirni yungurna palimilki? Karija, kula karna milya-pinyi. ²³ Kulalparna jungangku manngu-nyangkarla nyarrpa-jarrimi yungurna. Yungurna palimi kutu yungurna nyinami Jijaji Kiraji-kirli nguru-nyayirni-wangurla. Kujaju ngurrju kajilparna nyinayarla nyanungu-kurlu. ²⁴ Kajilparna nyanungukuru nyinakarla ngurungka nyanungu-nyangurla, ngulaju kulalparna nyurrurla-kurlu nyinakarla. Nyarrpa-jarrilki kapunkulu nyurrurlaju yapa? Marda kapunkulu puranja-wangulku nyina manu ngungkurnyinanja-wangu Jijajikiji. Kujaju ngurrju-wangu. ²⁵ Yuwayi, kajilparna-nyarra jirrngaŋga nyinayarla wankaru-juku nyurrurlaku nyampurla walyangka, ngulaju ngurrju. Kujarlanya karna milya-pinyi kapurna wankaru nyina, manu ngaka kapurna nyurrurla-kurra yapa-kurra yanirra pina. Kapurna nyurrurla-kurlu nyinami yungunkulurla wala nyina Jijaji Kirajiki maya-juku yungunkulu wardinyi nyinami. ²⁶ Kapurna yanirra Pilipaiy-kirra nyurrurla-kurlu nyinanjaku. Nyurrurlaju kankulurla Jijaji Kirajiki nyinami. Kujarlanya kapunkujulu wardinyi nyinami ngajukuju.

Puurlu-jana wangkaja Pilipaiy-wardingki-patuku Kirijini-patuku yungulu tarngangku-juku purami Jijaji Kiraji jintangkarlu-juku turnuwarnurlu-juku

²⁷ Yungurna-nyarra nyampu yimi-nyayirni-wangu wangkami nyurrurlaku yapaku. Yimi Ngurruj Jijaji Kiraji-kirli kanganpa wangka jungarni nyinanjaku. Kujarlaju, jungarnili nyinaya warrarda yungulu yapa ngalyakarirli yimi yinyaju ngurrju-pajirni. Marda kapurna-nyarra yanirra nyinanjaku, marda kapurna nyinami rdakungka-juku. Karija, kula karna milya-pinyi. Kajirna-nyarra purda-nyanyi kuja kankulu jungarni nyinami,

kapurna-nyarra milya-pinyi kuja kankulu pirrjirdi nyina jintangka turnu-warnurla. Kapurna-nyarra purda-nyanyi kuja kankulu pirrjirdi warrkjarrimi yungulu yapa-patu-karirlangurlu purda-nyanyi Yimi Ngurrju. Kajili purda-nyanyi, kapulurla wala nyinami Jijaji Kirajikiji. ²⁸ Yapa kalu nyina Pilipayirla kuja kalu-nyarra nyurunyuru-jarrimi, manu kuja kalu-nyarra puta warla-pajirni Yimi Ngurrju pinarri-maninja-kujaku. Ngulaju ngula-juku. Ngulakuju kulalu-jana lani-jarriya! Kajinkili lani-wangu turnu jintangka-juku nyina, yinyarra kulu-ngawurrpa-watirli kapulu-nyarra nyanyi, manu kapulu milya-pinyi ngaka kapu-jana Kaaturlu riwarri-mani muku. Nyurrurlarlal yapa-paturlu kapunkulu milya-pinyi Kaaturlu kapu-nyarra muurl-mardarni tarnngangku-juku. ²⁹ Yuwayi, Kaatulpa-nyarra yimiri nyinaja nyurrurlaku yapaku. Nyanungurlu-nyarra milarnu yungunkulurla warrkjarrimi Jijaji Kirajiki. Nyanungurlu-nyarra milarnu yungunkulurla wala nyina manu yungunkulu nyanungu-nyangurla warrkingka murrumurru-jarrimi Jijaji Kiraji-piya. Yuwayi, kapunkulu murrumurru-jarrimi yungulurla yapangku pulka-pinyi Jijaji Kirajiki. ³⁰ Kujalparna nyinaja nyurrurla-kurlu Pilipayirla, milya-pungunkulu kujalpajulu yapangku puta warla-pajurnu pinarri-maninja-kujaku Yimi Ngurrju-kujaku. Jalangurlu, milya-pinyi kankulu kuja karna jata-nyanyi rdakungka Yimi Ngurrju pinarri-maninja-wanawana. Kuja-piyarlu-yijala kalu-nyarra yapangkuji puta warla-pajirni. Warrardalu puraya Jijaji Kiraji jintangkarlu turnungkarlu.

2

Jijaji Kirajirli kula-nyanu wiri-pajurnu, kala Kaaturlu nyanunguju kam-parru yirraru yungu nyina Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku

¹ Nyurrurla yapa-patu kankulu nyina jintangka Jijaji Kiraji-kirli. Kujarlanya kanyarra pиррjirdi-mani. Yulkanjarla kanyarra wangkami yungunkulu wajampa-wangu nyinami. Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu kankulu jarkujarnku mardarni, ngula-kurluju kankulu-nyanu yinuri jarkujarnku nyinami. ² Yuwayi, junga kujaju. Ngungkurr-nyinayalu-nyanu jarkujarnku, manulu-nyanu jarkujarnku yulkaya. Ngampurralu jintangkarlujukulu manngu-nyangka manu purda-nyangka Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kujaju kajinkili ngurrju nyina, kujarluju kapunkujulu wardinyi-mani-nyayirni ngajuju. ³ Kulalu ngayarrka-jarriya, manu kulalu-nyanu manngu-nyangka nyurrurla-mipa. Kulalu milkarraku-jarriya yungulu nganta-nyarrarla yapangku pulka-pinyilki. Kujaju maju. Wurulypa ngarili nyinaya. Kulalu-nyanurla pulka-pungka. Yapa-kari-mipakulu-jana pulka-pungka. ⁴ Kulalu-nyanu nyurrurla-miparlu wurdujarra-manta. Yapa-karirlangulu-jana wurdujarra-manta yungulu ngurrju nyina.

⁵ Jijaji Kirajirilpa manngu-nyanglu jungarni-jiki nyanungu-kurlu manu yapa ngalya-karirlang. Kuja-piyarlu-yijalalu-nyanu jarkujarnku manngu-nyangka nyurrurlarluu yapa-paturlu. ⁶ Kamparru-wiyi, Jijaji Kirajilpalpa nyinaja pirrjirdi-nyayirni Kaatu-piya. Ngula-jangka nyanunguju wangkaja, "Ngajujurna Kaatu-piya-juku. Wardinyi karnarla jirrnga nyina. Kularna tarntga nyinami nyampurla nyanungu-kurlu, lawa. Nyarrpa-puka kajiji Kaatuju wangka warrkikiji, ngulaju kapurna ngari kutu kanyi warrkiji." ⁷ Ngula-jangka, Jijaji Kirajirli yampinja-yanu nyiyarningkijarra purdangirli nguru-nyayirni-wangurla, ngula-jangkaju walya-kurra yanurnu. Nyanunguju palka-jarrija yapa ngalipa-piya, manu nyanunguju ngampurra-jarrija-nyayirni yungu-jana warrki-jarri pirijina-piya yapakuju. ⁸ Kujalpa walya nyampurla nyinaja, yapangkulu

nyanunguju nyangu yapa ngalipa-piya. Kulalpa-nyanurla pulka-pungu nyanungurlu, lawa. Purda-nyangulpalpa kujalparla nyiyarningkijarra Kaatu wangkaja. Yangka kuja Kaaturlu yilyaja warntawarnta-kurra, Jijajirliji nyanunguju purda-nyangu-juku wurra-maninja-wangurlu. ⁹ Kujakuju Kaaturlu pina-yakarra-manu Jijaji Kiraji, ngula pina-kangu nguru-kurra nyanungu-nyangu-kurra yungu Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Nyanungurlu Jijajiji yirdi-manu 'Warlalja-Wiri'. Yirdi nyampuju ngurrju-nyayirni yirdi-kari-piya-wangu. ¹⁰ Yuwayi, Kaaturlu Jijaji Warlalja-Wiri-pajurnu nyiyarningkijarraku. Kujarlanya, ngana-puka kuja-kä nyina nguru-nyayirni-wangurla manu walya nyampurla manu walyangka kanunju, kapurliparla mirdi-purdanji parntarrimi kamparru Jijajiki. ¹¹ Yuwa, yapa jintawarlayirli kapurlipa Jijaji Warlalja-Wiri-pajirni. Kajirliparla parntarrimi kamparru nyanungurla, manu kajirlipa Warlalja-Wiri-pajirni, kujarlunya kapurlipa wardinyi-mani-nyayirni Wapirra Kaatuju ngalipakupalangju.

Ngalipa Kirijini-patu ngulajurlipa yanjilypiri-piya kuja kalurla mirilmiril-karri mungangka Kaatuku

¹² Ngaju-nyangu wungu-warnu-patu, kujalparna nyurrurla-kurlu nyinaja kamparru-wiyi, kalankujulu purda-nyangu. Jalanglu, kula karna nyina nyurrurlarla. Ngulaju ngula-juku. Yungulpankjulu ngaju purda-nyangkarla mayangku-juku nyarrpa kajirna-nyarra ngajulu wangkami. Kaaturlu-nyarra jinta-kari jinta-kari muurl-mardarnu warntarla-kujakuju yaninja-kujakuju. Kujarlaju, lani-karra lani-karralu nyinaya yirriyirri kajikankulu warntarla yani yarda. Jungalurla nyinaya Kaatuku Jijajipiya. ¹³ Kaatu-kurlangu-ka nyina nyurrurlarla kaninjarni, manu kanyarra yartarnarri yinyi yungunkulu purda-nyanyi nyanungu. Nyanungu kanyarra wangka yungunkulurla jungarni nyinami nyanunguku. Yartarnarri yinya-kurlu kajinkilirla jungarni nyinami nyanunguku, kapunkulu kujarluju wardinyi-mani.

¹⁴ Kajinkili yapa nyurrurla nyarrpa-jarrimi-puka, kulalu-nyanu jukuru nyinaya, manu kulalu-nyanu kulu wangkaya. Ngarili rarralypa kutu warrki-jarriya. ¹⁵ Ngula-jangka kapunkulu ngurrju manu kirlka nyina kaninjarniji, manu kulalu yapaju wangka nyurrurlaju maju nganta. Yapa ngalya-kari nyampurla walyangka kalu warntarla nyina manu maju. Nyanungurraju yalkiri-piya yangka kuja-ka yalkiriji karri mungangka, ngula-piyanha. Kala nyurrurla yapa-patu Kaatu-kurlangu kurdukuru. Nyurrurla kankulurla jungarni nyinami nyanunguku. Nyurrurlajunkulu yanjilypiri-piya kuja kalu mirilmiril-karri mungangka. Yapa yinyarrarlku kalu-nyarra nyanyi kuja kankulurla warrki-jarrinjarla mirilmiril-karri Kaatuku. ¹⁶ Kapunkulu-jana yimi-ngarrirni-jiki Yimi Ngurrju Jijaji Kirajikirliji. Kajilirla yapa Yimiki ngungkurr-nyina, ngulaju wankaru kapu-jana mardarni. Ngaka Jijaji Kiraji kapu pina-yanirni nyampu-kurraju, manu kapuju payirni ngaju-nyangu warrki-kirli. Kujakunya karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaju yapa yungunkulurla jungarni-juku nyinami warrarda. Kajirna kamparru karrimi Jijaji Kirajirla, yungurna kurnta-wangu karrimi, lawa. Yungurnarla wangka nyurrurla-kurlu kuja kankulurla jungarni nyinami nyanunguku. Yungurnarla wangka kujarna-nyarra warrki-jarrija nyurrurlaku manu kujarna warrki lawa-manu kujaju nyanungurlu yungu lawa-maninjaku. Nyanunguju wangkaja warrki-jarrinjaku yangka wati-piya kuja-ka wakurturdu parnkami jupu-karrinja-wangu. Yuwayi, parnkajalparna kilji jupu-karrinja-wangu. Kapurna warrarda parnkami wati yangka yinya-piya kuja-ka parnkami ngula-piyarlu-yijala yungunkulu nyurrurlarlu Jijaji purami warrarda.

¹⁷ Yapa nyurrurla kankulurla wala nyina Jijaji Kirajiki. Nyurru-wiyi-jana Kaatu wangkaja yapa Juwu-watiki kuyu purranjaku yungulurla purranjarla yinyi nyanungku warntarri. Ngulalu lin pangku purda-nyangu, manu kalalurla tarnngangku warrarda purraja. Kuja-piyarlu-yijalankulu Kaatju purda-nyangu kuja-nyarra warrki yungu. Yuwayi, wakurturdulpankulurla warrki-jarrija nyanungukuju. Ngajujurna nyampurla-juku rdakungka-juku, manu ngakaju marda kuwurtu-jangka kajikajulu pinyilk. Kajijili pinyi, ngaju-nyangu yalyuju kajika marda karlimilki yangka-piyajuku nyurru-wiyirli yapangku kuja kalalurla pama winjurnu kuyukungarnitirl purranjakungarnitirl Kaatukuju. Yuwayi, kapurna marda palimi. Ngulaju ngula-juku. Ngajujurna wardinyi-jiki. Mapirrirla karlipa warrki lawa-mani kuja-ngalpa Kaaturlu yungu. Kujarlanya, Kaaturlu kangalpa wardinyi-mani. ¹⁸ Kajirna palimi nyampurla rdakungka, kulalu wajampa-jarrija. Wardinyili nyinaya! Kaaturlu kapu-ngalpa muku wardinyi-mani!

Puurlu-jana wangkaja Pilipaiy-wardingki-patu wati-jarra-kurlu Timiji-kirli manu Papururtu-kurlu

¹⁹ Yungurna Timiji iilyamirra nyurrurla-kurra yungu-nyarra yimengarriini ngaju. Kapu-nyarra wardinyi-mani. Ngula-jangka, kaji yanirni pina nyampu-kurra, yunguju yimi-ngarriini nyurrurla yunguju kujarluju wardinyi-mani-yijala. Kala kularna iilyamirra Timiji murnma-juku. Kujarlanya karna Warlalja-Wiri Jijajiji payirni-wiyi. Kajiji ngurrju wangkami, kapurna Timiji iilyamirralku. ²⁰ Kulalparna ngana iilyaylarra nyurrurla-kurraju, Timiji-mipa. Nyanungu-miparlu-ka manngu-nyanyi ngaju-piyarluju. Ngaju-piya-yijala kanyarra wajampa-jarrimi yapakuju. Manngu-nyanyi-ka ngurrju-japa kankulu nyina. ²¹ Yapa nyampurla ngalya-kari, kula kalu-nyarra wajampa-jarrimi kuja-piya, lawa. Ngari kalu-nyanu nyanungurra-miparlu manngu-nyanyi. Kula kalu manngu-nyanyi Jijaji Kiraji yungulparla warrki-jarriyarla nyanungku. ²² Timiji, kula kuja-piya, lawa. Milya-pinyi kankulu nyanunguju warrkini ngurrju-nyayirni. Nyanunguju-ka warrki-jarrimi ngaju-kurlu yungulu yapangku purda-nyanyi Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. ²³ Kulalparna Timiji iilyaylarra nyurrurla-kurraju murnma. Kala ngampurrapjala karnarla nyina, ngakarna-nyarra iilyamirra nyanunguju. Marda kapujulu mardarni nyampurla rdakungka-juku. Marda kapujulu iilyami, karija. Kula karna milya-pinyi. Kajijili ngarrirni nyarrrpa-mani mayi kapujulu, ngula-jangkarlunya kapurna Timiji iilyamirra yimi-kirli ngaju-kurlu. ²⁴ Ngajuju karnarla wala-juku nyinami Warlalja-Wiriki Jijajiki. Milya-pinyi karna kapuju wilyipi-mani rdaku-jangkaju yungurna-nyarra nyurrurla nyanjanirralku.

²⁵ Manngu-nyanyi karna yungurna-nyarra Papururtu iilyamirra pina yapa nyurrurlaku. Nyanunguju ngajukupurdangka Kirijini. Yapa-karirli kalu-ngaŋpa puta warla-pajirni, ngulaju karlijarrarla mapirri warrkjarrimi-jiki Jijajiki. Kamparru kulalparna nyiya mardarnu nyampurla rdakungka, manu yangarlulparna nyinaja. Kujarlanyankulu iilyajarni Papururtu ngaju-kurraju yunguju warrawarra-kanjarla warrkjarrimi. ²⁶ Nyanunguju yirraru-nyayirni nyurrurlakuju. Manu kanyarra wajampa nyina. Manngu-nyanyi-ka mardankulu purda-nyangu nyanunguju nyurnu nganta manu mardankulurla wajampa nganta nyinaja. Kujarlanya kanyarra nyanunguju nyina wajampa-yijala. ²⁷ Junga kujaju. Nyanungujulpa nyurnu nyinaja, manu puta palija. Ngajujurnarla wajampa-jarrija. Kaji paliyarla, kapurna ngajuju wajampa-jarriyarla-nyayirni. Kala Kaatujarrangku mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja ngajarrakuju. ²⁸ Jalanguju

ngurrjulku-ka nyina. Kujarlanya kapurna pina-yilyamirra nyurrurlakurraju. Kajinkili nyanyi, kapunkulurla wardinyi-jarrimi-nyayirni. Ngajurlangkapurna wardinyilkii nyina. Ngula-jangka kularna wajampa-jarrimilki. ²⁹⁻³⁰ Kulalpankulu nyarrpa yantarlarni ngaju-kurraju warrkjarrinjakuju, lawa. Kujarlanyankulu Papururtuju yilyajarni ngaju-kurraju yungurlujarrarla mapirri warrkjarrimi Jijaji Kirajiki. Kuja nyampu-kurra yanurnu, kajilirla yapa japidiyarla pinjaku, ngula-puruju kapuju jirrganja warrkjarririya-juku ngajukuju. Manngu-nyangkalu nyampu: Nyurrurla kankulurla nyina Warlalja-Wiriki Jijajiki manu Papururtu. Kuja-jangkanya kaji yukamirra nyurrurla-nyangu ngurra-kurra, ngamirlji-mardakalu, manu wardinyi-jarriyalurla. Kaji yapa ngana-puka nyina nyanungu-piya, pulka-pungka-yijalalurla.

3

Puurlujulpa ngampurrpa-nyayirni nyinaja yungu Jijaji Kiraji-piya nyinani

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Warlalja-Wiri Jijaji-ka nyina nyurrurlarla. Kujakuju, wardinyili nyinaya! Yimi nyampurra jurruku-juku karna-nyarra yirrarni pipangka. Ngulaju ngula-juku. Ngulangkuju kula kaju mata-mani. Kajinkili yimi nyampurra warrarda nyanyi pipa ngaju-nyangurla, ngulangkuju kapu-nyarra muurl-mardarni warntarla yaninja-kujaku.

² Muurlpalu nyinaya yapa ngalya-kari-kijaku kuja kalu-nyanu Kaatukurlangu nganta yimi-ngarrirni. Kujaju junga-wangu, lawa. Maju kalu nyina maliki yungkiyi-piya. Yapa yinyarraju kalu wangka warrkjarrininta nganta kalurla Kaatuku. Kala ngari kalu majungka-jarrimi warrarda. Wangkami kalu yapangku jintawarlayirli Juwu-paturlu manu Juwu-wangu-paturlu yungulpalu-nyanu nganta ngarrka-kijikarla Kaatukungarnitirliji puranjakungarnitirliji. Kujaju maju warntarla! ³ Kula kalurla yapa yinyarra nyina Kaatuku. Kula kalu Kaatukurlangu mardarni nyanungurra-nyangurla kaninjarni kurturdurrurla, lawa. Ngalipamiparlu karlipa mardarni Pirlirrpaa Kaatukurlangu kaninjarniji. Pirlirrpaa yinya-kurlurru karlipa Kaatuju jungangku purami. Yuwayi, Jijaji Kirajimipaku karliparla pulka-pinyi. Kula karlipa-nyanu ngaliparlu pulka-pinyi yangka kujarliparla ngurrju warrkjarrija Kaatuku, lawa. Kula karlipa-nyanu kujarlu pulka-pinyi. ⁴ Kalarnaju manngu-nyangu ngaju nganta ngurrju. Yapa jinta-karirlangurlu marda kajika-nyanu pulka-pinyi ngurrijungku nganta. Kajilparnajurla kujarlu ngajulurlu pulka-pungkarla ngampurrparlu, ngulaju kajikarnajurla pulka-pinyi mayangku yapa panukari-piya-wangurlu. ⁵ Kujarna palka-jarrija, wiyiki jinta-jangka ngarrka-kujurnujulu. Ngajujurna Yijirali-pinki. Ngajujurna Pinyamini-kirlangu warlalja turnu-warnu-jangka yangka kujalpa nyinaja nyurru-wiyi. Ngajujurna Yipuru ngajukupalang-jarra-piya. Ngajujulparna wiri-nyayirni Paraji nyinaja kujalparna Juwu-kurlangu kuruwarri jungangku puraja. ⁶ Ngajujulparnarla junga-nyayirni warrkjarrija Kaatukuju. Putaputarnajana jinyijinyi-manu Kirijini-patu Juwu-kurlanguku kuruwarriki puranjakuju. Kujarlanyarna jaaji-kari jaaji-kariji yanu yungurna-jana Kirijini-patu pinyi. Kujarna Juwu-kurlangu kuruwarri puraja, kularna rampal-yanu. Kujarlanya kajilparna ngampurrpa nyinakarla, kajikarnajurla pulka pinyi. Kala lawa, kualparnajurla pulka-pungkarla!

⁷ Kula-nyanta mangnu-nyangurnaju ngurrju nganta. Kalarna rampal-mangnu-nyangu Juwu-kurlangu kuruwarrirliji pirrjirdi-manu nganta Kaatuku puranjaku. Kala Jijajirliji kurraly-kujurnu Juwu-kurlangu

kuruwarri-kijaku. Jalangurlu karna milya-pinyilkki kujalpaju Juwu-kurlangurlu kuruwarrirli warla-pajurnu Kaatu-kujakku manu Jijaji-kijaku puranja-kujaku. ⁸ Jalangurlu karna junga-nyayirnirlilki milya-pinyi Jijaji Kiraji, ngulaju kaju ngajuku nyina Warlalja-Wiri. Kujaju ngurrju-nyayirni. Kujarlanya karna milya-pinyi yinya Juwu-kurlangu kuruwarriji punku-nyayirni. Kulalpaju pirrjirdi-mantarla. Ngajuju karnarla warrki-jarrimi Jijaji Kirajikilkki. Kujarlanya yampija Juwu-kurlangu kuruwarriji, manu karna yungkiyi-pajirni. Yuwayi, manngu-nyanyi karna jungangku yungurnarla Jijaji Kirajikilkki nyinami. ⁹ Kajirna kuja jungangku manngu-nyanyi, ngulaju Kaaturlu kapu milya-pinyi kuja karnarla Jijaji Kirajiki nyina. Junga, kalarna Juwu-kurlangu kuruwarri puraja yijardurlu. Kala kulaju ngulangkuju jungarni-manu Kaatuku puranjaku. Jijaji Kirajirli kala purda-nyangu nyanganukupalangju, manu jalang karnarla wala nyina Jijaji Kirajikiji. Kujarlanya kaju Kaaturluju jungarni-pajirni. ¹⁰ Yungurna mayangku-juku langangka mardarni tarngangku-juku Jijaji Kirajiji manu yangka yartarnarri ngula-kurlurlu kuja Kaaturlu nyangu pina-wankaru-manu. Kajirna murrumurru-jarrimi Jijaji-piya, ngulaju ngula-juku. Yungurna jungarni nyina maju-wangu Jijaji-piya kuja palija warntawarntarla. ¹¹ Nyiya-jangkarna palimi? Karija. Kula karna milya-pinyi. Ngulaju ngula-juku. Ngampurpa karna nyina yungurna Jijaji Kiraji-piya-juku nyina jungarni yunguju Kaaturlu wankaru-mani pina.

Warrardarliparla nyina jungarni Jijajiki, manu warrki-jarrimirliparla wakurturdu nyangu

¹² Ngalya-kari yapa kalu wangkami nyanganurra nganta-jana Kaaturlu wankaru-manu nyurru nganta, manu kalu wangkami nyurru nganta kalu nyina Jijaji-kirli ngurungka Kaatu-kurlangurla. Kula karna kuja wangkami ngaju-kurluju, lawa. Kala nyampunya karna wangkamirra ngaju-kurluju: Jijaji Kirajirli-nyanu manu ngajuju yungurna nyangu purami. Kujarlanya yungurna jungarniji nyinami, manu yungurnarla warrki-jarrimi ngaka yungurna nyina nyangu-kurlu ngurungka Kaatu-kurlangurla. ¹³⁻¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyampunya karna manngu-nyanyi ngaju-kurluju. Kaaturluju wangkanjarla yajarnu yungurnarla Jijaji Kirajikilkki nyina nyampurla walyangka. Kirijini-jarrinjakungarnitirlji kalarla nganta nyiyarningkijarra ngurrju nganta mardarnu, manulparna rampal-manngu-nyangu ngurrju ngantalparnarla warrki-jarrija Kaatuku. Kujalparna kamparrurlu rampal-manngu-nyangu nyiyarningkijarra, ngulajurna yampijalku. Yampijarna-jana, nyampumipanya karna manngu-nyanyi ngakaju kapurna nyinami ngurungka kankarlarra. Kujarlanya karnarla warrki-jarrimi wakurturdu ngaka yungurna tarngka nyina Kaatu-kurlangurla ngurungkaju nyangu-kurlu.

¹⁵ Ngaliparlu ngalya-karirliparlipa puraja Jijaji Kiraji tarngangku, manu karlipa nyangu-piya nyina pina-nyayirni. Kujarlaju yungulparlipa-nyanu jarnkujarnku ngungkurr-nyinakarla yimi nyampukurlu kuja karna-nyarra yirrarni pipangka. Marda ngalya-kari nyurrurla kula kankujulu ngungkurr-nyina. Ngulaju ngula-juku. Kaatu kapu-nyarra wangkami yungunkulu yimi jungangku langa-kurra-mani. ¹⁶ Nyurru karlipa purami junga yimiji Jijaji Kiraji-kirli. Ngarirlipa panungku-juku jungangku purami warrarda.

¹⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngaju-piyalu nyinaya. Kujalparnu nyurrurla-kurlu nyinaja kamparru, yimi-ngarrurnurnalunyarra nyarrrpa yungunkulu jungarni nyinami manu manngu-nyanyi. Ngalya-kari kankulu nyurru jungarniji nyinami, manu ngalya-karirli yungulpankulu-jana purda-nyanjarla waalparrikarla nyanguurra-piya

nyinanjaku. ¹⁸ Muurlpalu nyinaya yangka yapa maju-kujaku. Kuja karna-jana manngu-nyanyi, ngulakuju karna-jana yulami. Kujarlanya karna-nyarra warnkiri-manirra nyanungurra-kujakuju. Kirijini-pajirni kalu-nyanu, kala majungka-jarrimi-jiki kalu. Kujarlanya kalu Kirijini-wangu-patu-piya nyina kuja kalurla nginji-wangkami Jijaji Kirajiki kuja palija warntawarntarla. ¹⁹ Kaaturlu kapu-jana riwarri-mani yinyaju yapa maju-patu. Kula kalu nyanungu manngu-nyanyi. Miyi-mipa kalu manngu-nyanyi. Maju-jarrinjarla kalu-nyanurla pulka-pinyi kujarlu, "Nyangkajulu majungka-jarrinja-kurra!" Kujajulu yampiyarra! Kurnta-jarriyarlarlpal! Manngu-nyanyi kalu nyiyarningkijarra-mipa nyampurla walyangka. ²⁰ Kularlipa ngalipa kuja-piya. Ngalipaju karlipa nyina nguru-nyayirni-wangu-wardingki Kaatu-kurlangu-wardingki. Manu karliparpa pardarni Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki kaji pina-yanirni walyakurra nguru-jangka Kaatu-kurlangu-jangka. Nyanunguju ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. ²¹ Yartarnarri-kirli nyanunguju Warlalja-Wiri nyiyarningkijarrakuju, manu-ka warrawararra-kanyi. Ngula-kurlurluju yinya-kurlurlu yartarnarri-kirlirli kapu-ngalpa palkaju ngurrju-mani-nyayirni. Jalangu ngalipa-nyangu palkaju rampaku-nyayirni. Kala ngaka kapu-ngalpa Jijaji-piya-mani palkaju kuja-ka palka nyanungu-nyangu ngurrju-nyayirni nyina.

4

Nyinamirliparla jungarni, manu manngu-nyanyirlipa ngurrju-mipa

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yulkami-nyayirni karna-nyarra. Yirraru-nyayirni karna-nyarra nyina yungurna-nyarra nyanyi. Wardinyi-mari-nyayirni kankujulu. Warrarda karna-jana yimi-ngarrirni yapa panu-karikiji kuja kankulu nyurrurla ngurrju nyina. Nyurrurna-nyarra yimi-ngarrurnu nyarrpa yungunkulurla jungarni nyinami Warlalja-Wiriki Jijajiki. Manu kankulu jintangka nyinami nyanungu-kurlu. Kujarlanya, purayalu warrarda jungangku warntarla yaniwa-wangurlu. ² Yungurna-palangu wangkami karnta-jarraku yirdi-jarrakuju Yuwardiyaku manu Jintikiki kujalpa-pala-nyanu kulu wangkaja. Nyanungu-jarrajju Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangu. Ngula-jangkarluju yungulpaju-pala purda-nyangkarla ngajuju, manu yungulpa-pala-nyanu ngungkurr-nyinayarla kulu-wangu. ³ Yinya-jarra Yuwardiya manu Jintiki kala-pala warrki-jarrija ngaju-kurlu yangka yungulu yapa panu-karirli purda-nyanyi Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Kuja-jangka, payirni karnangku, ngaju-nyangu wungu-warnu, yunganpa-palangu wangkami karnta yinya-jarraku yungu-pala-nyanu ngungkurr-nyinanjarla yalala-yirrarni kulu-wangurlulku. Wati yinya Limiti manu yapa panu-karirlangu kalalu warrki-jarrija ngaju-kurlu. Kaaturlu-jana yirdi-watiji yirrarnu nyanungu-nyangu pukungka yangka kuja kalu yapa panu-kurlangu yirdi ngunumi pukungka manu kapulu nyanungu-kurlu nyinami tarnnga-nyayirni.

⁴ Kuja kankulu mapirri nyinami Warlalja-Wiri Jijaji-kirli, wardinyili nyinaya! Yungurna-nyarra jurruku-juku wangkami: Wardinyili nyinaya! ⁵⁻⁶ Ngurrjulu-jana nyinaya yapa ngalya-karikiji. Marda kajika-nyarra majurlangu rdipimi, kala manngu-nyangkalu nyampu: Jalangu marda, jukurra marda, Warlalja-Wiri Jijaji kapu pina-yanirni walya nyampu-kurra. Kujarlanya, kululu wajampa-jarrija kaji-nyarra nyi-yarlungu maju rdipi jalangu. Kaji-nyarra maju rdipimi, marda kajinkili nyiyarningkijarra-wangu nyina, ngarilirla yati-wangkaya Kaatuku. Wangkayalurla yungu-nyarra warrawararra-kanyi. ⁷ Kajilpa-nyarra ma-jurlangu rdipiyarla, ngulaju kajikankulu-nyanu wangka kuja, "Waraa!

Nyarrpa-jarrimirlipa?" Ngulaju ngula-juku. Nyurrurlaju kankulu Jijaji Kiraji-kirlangu nyinami. Kujarlanya, kajinkilirla Kaatuku wangkami, kapu-nyarra warrawarra-kanyi yungunkulu wajampa-wangu rarraly-palku nyinami.

⁸ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, manngu-nyangkalu nyiyarningkijarra kuja-ka ngurrju manu jungarni ngunami. Manngu-nyangkalu nyiyarningkijarra kuja-ka junga ngunami Kaatu-kurlangu. Manngu-nyangkalu nyiyarningkijarra yangka kuja kalu yapangku ngurrju-pajirni manu wiri-pajirni. ⁹ Yapa nyurrurlajunkulu nyurru pina-jarrija yangka kujarna-nyarra pinarri-manu. Manu purda-nyangunkujulu nyarrpa kujarna-nyarra wangkaja. Manunkujulu nyangkujalparna-nyarra ngurrju jirrnga nyinaya. Ngurrjulu nyinaya ngaju-piya. Kaatu kapu nyina nyurrurla-kurlu. Nyanungku karliparla marlaja nyinami rarraly-pa, wajampa-wangu.

Puurluju wardinyi-jarrija-nyayirni talakuju kujalurla Pilipai-wardingkipaturlu yilyaja nyanungku

¹⁰ Ngaju karna nyinami Warlalja-Wiri-kirli Jijaji-kirli. Nyurru-wiyinkijili yilyajarni talaju. Ngula-jangkankujulu jintakarliku talaju yilyajarni. Kujarlanya karna wardinyi-nyayirniji nyinami. Nyurrurla kalankujulu wajampa-jarrija warrarda. Kapunkujulu yilyayarlarni nyiyarningkijarra yungurna-nyarra milya-pungkarla kuja kankujulu ngajuku yulkami. Kala lawa. Kulankujulu nyarrparlu nyiyarningkijarra yilyayarlarni kamparruwiyi. ¹¹ Marda kankulu rampal-manngu-nyanyi kujarlu, "Puurluju lawa nyiyarningkijarra-wangu, wiyyarpa. Kala kajirliparla yilyami tala, kujarlanya kapu wardinyi-jarrimilk." Kujaunga-wangu. Kula karna wardinyi nyina tala-mipa-jangka yangka kujankujulu yilyajarni. Kalarla palka mardarnu nyiyarningkijarraju, ngaka-karliku kalarla nyinaja lawa, mardarninja-wangu. Ngulaju ngula-juku. Kuja-jangka, langarna-parnkaja lawarlangu-juku yungulparna wardinyi-jiki nyinakarla. Kujarlanya, kajinkijili tala yilyanjarni-wangu nyinayarla, kapurna yawuru-juku nyinayarla wajampa-jarrinja-wangu. ¹² Kalarna palka mardarnu nyiyarningkijarraju, ngaka-karliku kalarla nyinaja lawa, mardarninja-wangu. Ngulaju ngula-juku. Kujarlanya pina-jarrija ngurrjukuju yangka kula kalu yapa-patu-karirli milya-pinyi, ngulaju kuja: Nyarrpararla-puka kujalparna nyinaja, manu maju marda ngurrju kujaju rdipi, mardalparna miyi panu-kurlu nyinaja, mardalparna marlajarra nyinaja, ngulaju ngula-juku. Ngajujurna yawuru-juku, kula karna wajampa-jarri. ¹³ Jijaji Kirajirliji kaju pirrijardi-mani yungurnarla nyanungku nyina manu warrki-jarri marda lawa kurlu marda nyiyarningkijarra-kurlu.

¹⁴ Junga kujaju. Nyiyarningkijarra-wangu-wiyi kujalparna nyinaja, talankujulu yilyajarni. Ngampangampalpankjulu nyinaja. Kujarlanya karna-nyarra yati-wangka. ¹⁵ Nyurrurla Pilipai-wardingkipatu, manngu-nyanyi kankujulu nyurru-wiyi kujarna-nyarra yaninjarla yimi-ngarrunu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Ngula-jangkarna yanu Majatuniya-kurra. Kulajulu yapangku tala yilyaja, lawa. Nyurrurlarlu jaajikingarduyu-patumparlunkujulu talaju yungu. ¹⁶ Ngaka yangka kujalparna warrki-jarrija kirri-karirla Tijilunikarla, kulankujulu wajawaja-manu, lawa. Yilyajarni warrardankujulu tala yungurnaju warrawarra-kanyi. ¹⁷ Marda kankujulu rampal-manngu-nyanyi kujarlu, "Puurluju-ka ngayarrka-jarri talaku kuja karliparla tala warrarda yilyami." Kujaju junga-wangu! Ngari karna-nyarra wangkami tala-kurluju kujalpankjulu yimiri nyinaja. Kujarlanya, milya-pinyi karna kuja kapu-nyarra Kaaturlu wardinyi-mani.

¹⁸ Wati yinyarlu Papururturluju kangurnu ngajuku talaju kujankujulu nyurrurlarlu yungu. Ngula karna panulku mardarni nyiyarningkijarraju. Kujarlanya karna-nyarra yati-wangka pipa nyampurlaju. Warntarri nyurrurla-nyanguju ngurrju-nyayirni kuyu-piya yangka kuja kalalurla warntarri purraja Kaatuku. Kaaturlu kala kuyu yinyaju parnti-nyangu purranja-kurra, manu kala-jana wardinyi-jarrija. Kuja-piyarlu-yijalankulu tala nyurrurla-nyangu-kurlurluju Kaatuju wardinyi-manu.

¹⁹ Wangkami karna-nyarrarla Kaatuku, "Wapirra, nyampurra Pilipayi-wardingki-wati, ngulaju kalurla nyinami Jijaji Kirajiki. Nyuntulu kanpa nyina yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Kujarlanya karna-janarla wangka yungunpa-jana jamangku warrawarra-kanyi. Ngula-jangka kulalu marlajarra nyina." Yuwayi, junga kujaju! Kaatukuju kapunkulurla marlaja nyina ngurrju marlajarra-wangu. ²⁰ Kaatuju ngalipakupalang, manu nyanunguju ngurrju-nyayirni. Pulka-pinyirliparla tarnngangku! Ngulajuku ngurrju.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Pilipayi-wardingkiki

²¹ Nyurrurla jaajikingarduyu-patu wiriwiri, yangka-patu Kaatukurlangu yapa-patuku kuja kalurla nyina Jijaji Kirajiki, ngulajulujana warnkiri-manta ngurrju karnalu nyina. Ngajukupurdangkapurnu Kirijini-patu, yangka-patu kuja kalu warrki-jarrimi ngaju-kurlu, ngulangkuju yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyina. ²² Kaatu-kurlangu yapa-patu nyampurla ngurrangka manu yangka-patu kuja kalurla warrki-jarrimi Ruumu-wardingkiki Kingiki, ngulangkuju yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyina. ²³ Yati-wangkamilki karna-nyarrarla Jijaji Kirajiki nyurrurlaku yapaku, "Warlalja-Wiri Jijaji, yimiri-jana nyinaya yapa nyampu-patuku, manu nyinaya yapa nyampurra-kurlu tarnnga-juku." Ngula-juku.

Colossians
Pipa Kalaji-wardingki-patuku
Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninarla
yilyajarra Kirijini-patuku
Kalaji-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampurla ngurungka kalu tarnnga-juku turnu-kari turnu-kari yapa-
 patu nyinami ngula kalu-jana yimi Jijaji Kiraji-kirli warntarlarlu yirri-
 purami. Jalangurlangurlu yapangku kujarra-piyarlu kalu-jana putaputa
 kanyi-jiki puranjakungarduyu-patu jungarni-kijaku puranja-kujaku Jijaji
 Kiraji-kijaku. Kuja-piya-kujakunya pipa nyampu Kirijini-patuku riiti-
 maninjakuju.

Nyampu wita puku yimi-kirliji pipa pantirninja-warnu kuja Puurlurlu
 yirrarnu nyurru-wiyi kujalpa nyinaja rdakungka. Pantirninarla yirrarnu-
 jana Kirijini-patuku ngulalpalu kerringka Kalajirla nyinaja. Pinarri-
 mani kangalpa nyampurlarlu pipa pantirninja-warnurlarlu ngulaju Jijaji
 Kirajirla ngurrju-manu nyiyarningkijarra ngula-ka karrimi manu ngunami
 nyampurla walyangka manu yalkirirla manu ngula-ka wiri-nyayirni-jiki
 nyinami nyiyarningkijarrarlajinta.

Puurlurlu kuja nyampu pipa yirrarnu pantirninarla, ngulaju yungu-
 jana pututu-pinyi Kirijini-patuku yalumpu-kari-kijaku yapa-patu-kari-
 kijaku ngulalpalu-jana warntarlarlu pinarri-manu nyiyarningkijarraku
 kuruwarriki Juwu-kurlanguku, manu kuyu mangarri ngulalpalu
 ngarnu warntarlarlu, manu kujalpalu-jana pinarri-manu warntarlarlu
 maramarra-patu-kurlu. Nyampurlu pipangku pantirninja-warnurlu,
 Puurlurlu-jana pinarri-manu Kalaji-wardingki-patu junga-nyayirni
 ngulaju Jijaji Kiraji-kirli.

1-2 Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju
 yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri
 Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Ngajarrarlu Puurlurlu manu
 Timijirli karnalu-nyarra nyampunya yilyamirra jaruju nyurrurlakuju
 Kalaji-wardingki-patuku yapaku, ngulangka kerringka kuja kankulu yapa
 nyinami Kaatu-kurlangu. Timiji, ngulaju ngalipakupurdangka-yijala
 warlalja kuja karliparla ngalipa nyina warlalja jintaku Jijaji Kirajiki.
 Nyurrurlarlu kuja kankulu warrarda purami Jijaji Kiraji yampinja-
 wangurlu, ngulakunya karnalu-nyarra ngajarrarlu yilyamirra nyampuju
 jaru. Ngajarra karnalu-nyarrarla wangkami Wapirra Kaatukuju kujanya,
 "Payirni karlijarrangku yungunpa-jana yimiri nyina Kalaji-wardingki-
 patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralypa
 ngurrju-nyayirni tarngna-juku."

Puurluju-janarla yati-wangkaja Kaatukuu Kalaji-wardingki-patuku

³ Kaatuju-ka nyina Kirda-nyanu Jijaji Kirajikipalangu Warlalja-
 Wirikipalangu. Ngulakunya karnalu-nyarrarla warrarda yati-wangka
 Wapirra Kaatukuju. ⁴ Witarnalu jaru purda-nyangu nyurrurla-kurlu
 yangka kuja kankulurla murra nganta wala-nyayirni nyina Jijaji
 Kirajiki. Manu wita jaru-kari-yijalarnalu purda-nyangu kuja kankulu-jana
 murra nganta yapa ngalya-kariki yulkami-nyayirni Kaatu-kurlangukuju.
 Ngulakunya karnalu-nyarrarla wardinyi-nyayirni Wapirrakuju warrarda

yati-wangka Kaatukuju. ⁵ Nyurru-wiyi, purda-nyangu-jalankulu Yimi Ngurrju Kaatu-kurlu yangka kuja kanganpa nyinami pirrjirdi-nyayirni ngalipakuju, ngulakunya yunguliparla jirrngaŋanja nyina nguru-nyayirni-wangurla tarnnga-juku. Ngulakuju kankulurla pardarni wurra-juku. Kujarlanya kankulurla wala nyina Jijai Kirajiki, manu kankulu-jana yulka yapaku Kaatu-kurlanguku. ⁶ Nyurru-wiyi kujalu Yimi Ngurrju purda-nyangu yapa-kari yapa-karirli ngurrara-kari ngurrara-karirla manu ngurujarraranyparla, ngulakujuurla maya-kari maya-kari-juku ngungkurr-nyinaja yapaju. Jalanguju Yimi Ngurrju yupa-patu-warnu, ngulaju-ka palju-yani palka-juku nguru-kari nguru-kari-kirra yapa-kari yapa-kari-kirra manu ngurujarraranypa. Kujarlanya kalurla yapa panuju ngurrju-nyayirni marlaja nyinami Kaatukuju. Manunkulu nyurrurlarlungu pinarri-jarrija jinta-juku Yimi Ngurrju, ngulaju jaruju yangka kuja kanganpa warrarda nyinami Kaatuju yimiri-juku. Jalanguju kankulu milya-pinyi nyurrurlarluju Yimi Ngurrju junga-nyayirni. Kujarlanya kankulurla marlaja nyinami ngurrju-nyayirni Kaatukuju.

⁷ Nganimpaa-patu karnalurla warrki-jarrimi wakurturdoo-nyayirni Jijai Kirajiki: Papuru, Timiji, manu ngaju. Ngajarrarlu Timiji-jarrlu, ngulangkujurlajarra-nyarra, yilyaja nyurrurlakuju ngajarra-nyangu wungu-warnu Papuru-wiyi Yimi Ngurrju-kurluju nyurrurlaku yimi-ngarrirrinjakku. ⁸ Kuja nyampu-kurra pina-yanurnu ngajarra-kurra, ngulangkuju-jarrangku yimi kangurnu jaruju, ngulaju-jarrangku kuja wangkaja, “Kalaji-wardingki-patu Kirijini-patu kalu nyina palka-kurlu Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu-kurlu. Ngula-kurluju kalu-nyanu yulkamini-nyayirni.” Kujanya-jarrangku yimi kangurnu Papururlu.

⁹ Yangka kujarnalu-nyarra jaru purda-nyangu kamparru-wiyi ngurrju-nyayirni, ngulakuju karnalu-nyarrarla warrarda wangka Kaatuku yungu-nyarra Pirlirrparlu nyanungu-nyangurlu tarnngangku-juku pinarri-mani Kaatu-kurlangu-kurluju. Ngula-jangkanya yungunkulu pina nyina nyiyarningkjarraku Kaatu-kurlanguku nyarrpa kaji-nyarra wangka warrki-jarrnjaku nyanunguku. ¹⁰ Kaatu kanyarra nyina ngampurrapa-nyayirni yungunkulurla nyurrurla jungarni-nyayirni nyina. Ngulakunya karnalu-nyarrarla wangkami Kaatukuju. Kajinkilirla jungarni-nyayirni nyina manu warrki-jarrimi nyanunguku Kaatuku, kujarlaju kankulu miyalu raa-pinyi manu wardinyi-mani. Ngula-jangkanya kapunkulu milya-pinyi-nyayirni Kaatuju.

¹¹ Milya-pinyi karlipa ngaliparluju kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina Kaatuju. Ngularlangunkunya karnalu-nyarrarla wangkami yungu-nyarra pirrjirdi-mani ngurrju-karda. Ngula-jangkakuju kaji-nyarra nyiya maju rdipimi, kapunkulurla wala-juku nyina Kaatuku, ngulaju wurra-juku. ¹² Nyurrurlaju, wangkayalurla Wapirra Kaatuku wardinyi-nyayirni kuja kanganpa nyanungu rdili-nyayirni-wangu jirrngaŋanja nyina yapaku nyanungu-nyanguku. Ngulaju-nyarra wangkaja nyanunguju kapu-nyarra jirrngaŋanja nyina nyurrurlaku. Junga-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju ngurrju-pajurnu, manu-nyarra rdakurl-kujurnu nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurralku jinta-kurralku-juku.

¹³ Yangka kuja-ngalpa ngalipa rdakurl-kujurnu Kaaturlu nyanungu-nyangu-kurra turnu-warnu-kurra, ngulakungartijirla puntarnu ngalipaju Juju Ngawuku Kaaturluju. Ngulajulpa-ngalpa Juju Ngawungku milpa-parnta-piya mardarnu mungangka-juku, manulpa-ngalpa wiri nyinaja ngalipaku. Ngulakujurla Kaaturluju puntarnu ngalipaju, manu-ngalpa rdakurl-kujurnu nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra. Ngulakuju nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanu Jijai Kiraji, Warlalja-Wiri

kangalpa nyina turnu-warnukuju, ngulakuju karla Kaatuju yulkaminyayirni. ¹⁴ Yangka Ngalapi-nyanu kuja palija watiya warntawarntarla, ngulangkunya-ngalpa muurl-mardarnu ngalipaju Juju Ngawu-kujakuju, manu ngula-purunya-ngalpa yawuru-jarrija Kaatuju wilji-warnukuju.

Jijaji Kiraji ngulaju Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku

¹⁵ Kaatuju-ka pirlirrpaa nyina, kulalparlipa nyangkarla miparrpaju. Manu nyanungu-ka nyina Kaatu-piya-yijala Ngalapi-nyanuju, ngulangku kanganpalpa milki-yirrarni Kaatuju. Kuja nyiyarningkijarraa ngurrju-manu Kaaturlu yalkirirla manu walyangka, ngulaju yungurla marlaja karrimi manu ngunami ngurrju-nyayirni Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. ¹⁶ Kaaturlujurla jirrngaŋgaŋ ngurrju-manu Jijaji Kirajiki nyiyarningkijarraa kuja karlipa warrukirdikirdi ngaliparlu nyanyi nyampurra walyangka manu yalkirirla. Manu kula karlipa-jana nyanyi ngaliparluju marramarrawatiji ngurrju manu maju manu ngalya-kariji pirlirrpaju ngurrju manu maju nyampurlaju walyangka manu yalkirirla. Nyampurrarlangujurla jirrngaŋgaŋ ngurrju-manu Jijaji Kirajiki Kaaturluju, yungu-jana Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiri-jiki nyina nyampurruaku. ¹⁷ Nyiyarningkijarraa-wangurlawi, ngulajulpa palka-juku nyinaja Jijaji Kiraji. Nyanungurnya kanganpalpa warrawarra-kanyi nyiyarningkijarraa walya manu yalkiri ngurjarraranypa manu yapa majungka-jarrinja-kujaku manu karlirr-yaninjakujakuju. ¹⁸ Nyanungu kanganpalpa wiri-juku nyina ngalipakuju. Ngulaju-ka nyina kamparrurla jurru-piya nyanunguju. Ngalipaju Kirijini-patuju karlipa nyina turnu-warnu nyanungu-nyangu-piya palka-piya. Nyanungukunya karliparla marlaja nyina wankaru-kurlu nyanungu-nyangu-kurluju. Nyanungunya kamparru-wiyiji yakarra-maninjarla wankaru-manu Kaaturluju palinja-warnuju yungu-ngalpa wiri-jiki nyina nyiyarningkijarraku. ¹⁹ Nyanungurluju-nyanu Kaaturluju ngampurrparlu muku kurru-pinjarla yirrarnu Jijaji Kiraji-kirra yungu-pala jintu-juku nyina. ²⁰ Kamparru-wiyi, ngalipajulparliparla wilji-jarrinjarla jurnta nyinaja kuja-purda-kari Kaatukuju, manu nyiyarningkijarraa kujalpalu yalkirirla manu walyangka nyinaja, ngularlangujulpalurla jurnta nyinaja kuja-purda-kari. Ngula-puruju Kaaturluju milarninjarla yilyajarni Jijaji Kirajiki wurrangku-juku, ngulangkunya yungu-ngalpa yapa manu nyiyarningkijarraa pina-kanyi Kaatu-kurlangu-kurra. Yangka kuja Kaaturlu yilyajarni Jijaji Kiraji nyampu-kurra walya-kurra, kuja-ngalpa yalu karlija yalirla yangka watiya warntawarntarla ngalipaku, kujarlunya-nyanu Kaaturluju walyka-yirrarnu ngalipa-nyangurla wiljingka, manu ngalipapngalpa pina-kangurnu puntulku nyanungu-nyangu-kurra.

²¹ Nyurrurla Kalaji-wardingki-patu kuja kankulu jalangu nyina Jijaji Kiraji-kurlangulku, ngula-wangurla-wiyilpankulurla nyurrurla nyurrulawi, kuja-purda-kari jurnta nyinaja Kaatuku nyurunyuru-jarrinjarla, yirdijankulu jarrwararlu manngu-nyangu nyurrurlarlu kuja-purda-kari manu yirdijalpankulu maju-nyayirni warrarda nyinaja kuja-purda-kari. ²² Kujalpankulu kuja-purda-kari nyurrurla nyinaja, ngulaju-nyarra wurrangku-juku Kaaturluju pina rdakurl-kujurnu nyanungu-nyangu-kurralku, manu kanyarra walyka-nyayirni jalangu nyina nyanunguju yirdija-ngarra-nyarra palija nyurrurlaku Jijaji Kirajiki watiya warntawarntarla. Kujarlunya yungu-nyarra pina-kanyirni Jijaji Kirajiriji Kirda-nyanu-kurlangu-kurraju Kaatu-kurlangu-kurraju wungu-warnulku, ngulangkanya yungunkulurla karri kamparrurla yirrninggiki nyanungu-nyangu yapa ngulaju kurnta-wangu-nyayirni manu jungarni, ngulanya kaji-nyarra ngurrju-pajirni. ²³ Yangka Yimi Ngurrju, ngulajulpalu yapa panu-jarlu-nyayirnirli warru kangu nguru-kari nguru-kari-wana,

manulpalu-jana warru yimi-ngarrurnu yapa-kari yapa-kariki kirri-kari kirri-karirla. Manu ngajurlanguj u milarnu Puurlu Kaaturluju yungurna-jana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirliji. Yangka kujankulu nyurru-wiyi Yimi Ngurrju purda-nyangu, ngulajunkulu pinarri-jarrija yangka kuja kanyarra Kaaturlu warrarda kurru-pinyi wankaru nyurrurlakuju, ngulakunya yungunkulurla marlaja nyina wankaru tarnnga-juku. Ngulakunya kankulurla pardarni. Ngulakujulpankulurla ngungkurr-nyinayarla-juku kapuru-wangu. Kajili-nyarra yapa ngalya-kari jangkardu yanirni jaru junga-wangu-kurlu, ngulajulu-jana wurra-manta, manulurla nyurrurlaju ngungkurr-nyinaya-juku Jijaji Kirajiki.

Puurluju kala-jana warrki-jarrija Kirijini-patuku, ngulaju mata-kardanyaayirni

²⁴ Nganangku-puka kajilpa-jana Kirijini-kariyi-nyanu pirrjirdi-mantlarla warrkingkarlu, ngulakuju kajikalurla yapaju warrarda rdapakarrka. Kujalpa Jijaji Kiraji nyinaja nyampurla walyangka, ngulakujulpalurla warrarda rdapakarrkaja yapaju. Ngula-purujulparla nyanunguji warrki-jarrija-juku Kaatukuju. Nyampu kuja karna ngajurlangu rdakungka nyina pirijina, ngula-puruju karna ngajuju wardinyi nyina kuja karnarla warrki-jarri Kaatuku rdapakarrkanja-puruju wurra-juku, kujalju yungurna-nyarra nyurrurla pirrjirdi-mani ngajuluru Jijaji-piyarlu manu Kirijini-kariyi-nyanurlangu. ²⁵ Kaaturluju milarnu ngaju yungurnarla marlaja warrki-jarri jaajikingarduyu nyanunguku-juku Kirijini-kariyi-nyanurlajinta. Junga-jukurna jaajikingarduyu-jarrijalku yungurna-nyarra muku milki yimi-ngarrirni nyurrurlaku Yimi Ngurrju yangka kuja-ngalpa Kaaturlu yilyajarni. ²⁶ Yangka Yimi Ngurrju, ngulaju nyurru-wiyi Kaaturlu kala-jana jurnta mardarnu yapakuju. Kala jalangurlu ngulaju muku kanganpa warraja-maninjarla yimi-ngarrirni ngalipakuju yapa Kaatu-kurlanguku. ²⁷ Ngampurrrparlu kanganpa milki yimi-ngarrirni jalangurlu Yimi Ngurrju jintawarlayiki-jiki Kaaturluju. Nyampunya-ka wangka Yimi Ngurrju ngulaju kuja, 'Jijaji Kiraji-ka nyina kaninjarni nyurrurla-nyangurlangurla Juwu-wangu-kurlangurla palkangka kurru-yukanja-warnu, kula nganimpa-nyangu-miparla Juwu-miparla.' Kujarlaju kankulurla warlalja nyina. Manu milya-pinyi kankulu nyurrurlarluju kapu-nyarra jirranga nyina Jijaji Kiraji yartarnarri wiri-jarlu-kurlu, ngulakunya karliparla pardarni.

²⁸ Nganimpalru karnalu-jana Jijaji Kiraji yimi-ngarrirni yapaku. Manu karnalu-jana pinangku pinarri-mani Jijaji Kirajiki. Manu pututupinyi karnalu-jana Yimi Ngurrju wajawaja-maninja-kujaku manu karlirr-yaninja-kujaku. Nganimpalru karnalu-jana pinarri-mani nyiyarningkijarra Jijaji Kiraji-kirli yungulu nyanungu-piya nyinami pina-nyayirni. ²⁹ Yapaku pinarri-maninjakungarnti, ngaju-wiyi kaju pirrjirdi-mani tarnngangku Jijajirliji, ngula-jangkanya parra-kari parra-kari karna-nyarra warrki-jarri wakurturdu-nyayirni yukayi-karda nyurrurlakuju.

2

¹ Nyampurla rdakungka, ngampurrrpa karna-nyarra nyina nyurrurlakuju Kalaji-wardingki-patuku yungunkujulu manngu-nyanyi ngaju wajawaja-maninja-wangurlu kuja karna-nyarrarla Kaatuku warrki-jarri nyurrurlaku yukayi-karda. Ngulaju kula karna-nyarrarla nyurrurlamipaku warrki-jarri. Yapa panu-karirlanguku karna-janarla warrki-jarri yangka kuja kalu kirri-karirla nyina yirdingka Latujiyarla manu yapa-kariki ngajarrikku kuja kajulu ngurrpa nyina miparrpa nyanja-wangu ngajukuju. ² Ngajuju karna-janarla tarnnga-juku warrarda wangka

Kaatukuju jintawarlayiki-jiki yungulu lani-wangu nyina purnparrpa, manu yungulu-nyanu yulka tarnnga-juku jintangka-juku. Ngulakunya karna-nyarrarla nyurrurlarlanguku warrarda wangka Kaatukuju yungunkulu junga-nyayirni purda-nyanjarla langa-kurra-mani Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli yangka yimi kujalpa-nyanu Kaaturlu wuruly-mardarnu nyanunguku yapa-kujakuju. ³ Ngulangka Yimi Ngurrjungka kanyanu Jijaji Kirajirli milki-yirrarni ngalipa-kurraju yungurlipa nyiyarningkijarra langa-kurra-mani pinangkulku.

⁴ Nyampu wita jaru ngulaju karna-nyarra nyurrurlaku yilyamirra yungunkulu-nyanu warrawarra-kanyi yapa-kari-kijaku yimirr-nyinakujaku. Kajikalu-nyarra jaru-kari-kirli yijardu-wangu-kurlurlu yimirr-garrirrinjirrala karlirr-kanyi Kaatu-kujakuju, kajikalu-nyarra ngula-kurlurlu yimirr-yinyi. Jaru nyanungurra-nyangu junga nganta, ngurrju nganta. Kala lawa! Ngula-kujakujulu-nyanu warrawarra-kangka muurlparlu yirdija nyampu jaru nyanungurra-nyangu kula junga. ⁵ Kula karna nyurrurla-nyangurla yalirla nyina ngajuju, ngulaju karna-nyarra rdumurdumu-karri nyurrurlakuju. Manu nyampurla karna-nyarra wardinyi nyina yirdija kankulu-jana warrarda mamparl-pinyi yapa-patu yangka-patu warlkanji-patu yijardu-wangu-kurlu jaru-kurlu, manu karna-nyarra wardinyiji nyina ngajuju yirdija kuja kankulurla jintangka-juku wala nyina Jijaji Kirajikiji.

Tarnnga-jukulparliparla jirrnganja nyinakarla Jijaji Kirajiki

⁶ Yangka kujankulu kamparru-wiyi Yimi Ngurrju purda-nyangu Jijaji Kiraji-kirli, ngulajunkulu rdakurl-kujurnu kapuru-wangurlu, manunkulu yirdiji ngarrurnu Warlalja-Wiri. Ngulakuju, tarnngajukulurla warrarda jirrnganja nyinaya jintangka-juku yangkakuju Jijaji Kirajiki kurru-yukanja-warnukuju. ⁷ Ngulakujulurla tarnnga-juku warrarda wala nyinaya Jijaji Kirajiki yungu-nyarra warrarda kurru-yuka ngapapiya manu yungu-nyarra pirrjidi-mani yungunkulurla wala-nyayirni nyina. Kujanya-nyarra jaruju wangkaja yangkaju Papuruju nyurru-wiyiji. Manulurla ngula-jangkaju warrarda yati-wangkaya wardinyi nyayirni Kaatukuju.

⁸ Purda-nyangkajulu! Warrawarra-kangkalu-nyanu yapa-kari-kijaku warlkanji-kari warlkanji-kari-kijaku yangka kuja kalu jukurrrpa-kari jukurrrpa-kari mardarni yijardu-wangu. Ngula-kurlurlu kapulu-nyarra warrarda putaputa jinyijinyi-mani yungulpankulu nganta purayarla nyanungurra-nyangurlangu kuruwarri. Nyampurraju kuruwarri ngulaju jukurrrpa-kurlu yapa nyurnunyurnu-kurlangu-kurlu kuja kalu-nyanu yapangku jarnkjarnku pinarri-mani kuja kalu jukurrrpa-kari jukurrrpa-kari nyina nganta jarnkjarnku yalkirirla nganta manu walyangka. Nyampurraju jukurrrpa ngulaju kula Jijaji Kiraji-kirlangu. ⁹ Langakurra-mantalu! Jijaji Kiraji karla jirrnganja nyina Kaatuku kurru-yukanja-warnukku. Manu yangka kujalpa Jijaji Kiraji nyinaja nyampurla walyangka, ngulajulpa-pala nyinaja jinta-juku, yangka kuja karla warrarda kurru-yuka-juku Kaatuku Jijajikiji. ¹⁰ Ngulaju-nyarra Kaaturlu nyurru-juku yungu nyurrurlakuju wankaru wita-wangu Jijaji Kiraji-kirlangu. Nyanungu-juku-ka Jijaji Kiraji wiriji nyina jukurrrpa-kari jukurrrpa-karikiji kuja kalu nyina yalkirirla manu kuja kalu nyina walyangka.

¹¹ Nyurru-wiyi, rdakurl-kujurnulpa-jana Kaaturlu nyuanungu-nyangu-kurra turnu-warnu-kurraju ngulaju Juwu-patu-mipa-wiyi ngulaju Mujuju-kurlangurla kuruwarrirrla. Kala jalanguju, nyurrurla Juwu-wangu-patu,

ngulajurla jirrngaŋja rdakurl-kujurnu Kaaturlu Jijaji Kirajikiji nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra, ngulaju yangka kuja-nyarra Jijaji Kiraji kurru-yukaja. Ngulangkuju-nyarra muurl-mardarnu karlirr-yaninjaku. ¹² Yangka kujankulu papitaji-jarrija, ngulaju kula-ngantankulurla jirrngaŋja yukaja milyi-kirra Jijajiki. Ngula-jangkaju, kujankulu yangka wilypipardija ngapa-jangka, ngulaju-nyarra Kaaturlu pina-wankarumanu Jijaji-piya, kuja kamparru-wiyi yakarra-maninjarla wankaru-manu. Ngulakunyankulurla wala nyinaja Kaatukuju pirrjirdikiji yungu-nyarra nyurrurlarlanguku wankaruju yinyi. ¹³ Nyurrurla Juwu-wangu-patu, ngulajulpankulu Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi warrarda-parnkaja kuja-purdakari warntarla-wiyi Kaatu-kujakuju, manulpankulu ngurrpa-wiyi nyinaja Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji. Manu kulałpankulu Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju mardarnu kamparru-wiyiji. Kulankulu nyarrpa yukayarla Kaatu-kurlangu-kurraju nyurrurla-kariji. Kala kujankulu Kirijini-jarrijalku, ngulakunya-nyarra Kaaturluju yungu Jijaji Kirajikirlangu wankaru, manu-ngalpa ngalipakuju Kaatuju yawuru-jarrija wilji-warnukuju. ¹⁴ Kaaturlu nyanungurlu-ngalpa majumajuju ngalipakuju muku wajawaja-manu kujalparlipa kuja-purda-kari karlirr-yanu manu kujarlipa muku rdilyki-pungu kuruwarri nyanungu-nyanguju. Nyarrparlu kuja? Kala kujarlu. Ngalipa majungka panungka ngulaju kapurlipa marda paliyarla Jijaji-wangurla ngalipa watiya warntawarntarla. Kala kujalpa-ngalpa yangka Jijaji watiya warntawarntarla marlaja waralykarrija, ngulangkunya-ngalpa majumajuju журнта murrurnu muku. ¹⁵ Kuja Jijaji Kiraji palija watiya warntawarntarla, kuja-puruju ngulangkujulpana rampaku-manu pirlirrpaku-kari pirlirrpaku-kari kujalpalu wiri nyinaja yalkirirla manu walyangka. Manu kurnta-nyayirniki-jana ngurrju-manu Jijaji Kirajirlijji milparniwarrarla. Kujarlu-nyanu wiri-nyayirni yirrarnu pirlirrpaku-kari pirlirrpaku-karikiji.

Kularlipa nyiyaku kuruwarriji pura yapa-kurlangu

¹⁶ Jalango kuja kankulurla nyina Kaatukulku, ngulangkuju mamparlpinjarla wurra-mantalu-jana yapa-kariji kajili-nyarra jangkardu yanirni jinyijinyi-maninjaku kuruwarri-kari kuruwari-kariki puranjaku manu purlapa-kari purlapa-kariki pinjaku Juwu-kurlanguku manu yapa-kari-kirlangu. Ngulajulu-jana mamparl-pinjarla wurra-manta! Manu marda kajika-nyarra jinta-karriku kuja wangka, ‘Nyampuu yampiya ngarninjawangurlu mangarri-kari manu ngaparlangu nganimpaa-nyangurla kuruwarri.’ Kajilpa-nyarra ngana kuja wangkayarla, ngulajulu mamparlpinjarla wurra-manta! ¹⁷ Nyampurraju kuruwarri-kari kuruwarri-kari manu purlapa-kari purlapa-kari Juwu-kurlangu, ngulangkuju ngari kanganpa wita milki-yirrarni Kaatu-kurlanguju kaji nyanungu nyarrpa-jarri ngaka. Kala kuja kanganpa milki-yirrarni muku Kaatu-kurlangu. ¹⁸ Marda jinta-kari yapa kajika-nyarra jangkardu yanirni kula-nganta yijardunjukula, kala lawa. Yaninjarla kajika-nyarra marda kuja wangka yapa pululu nganta, ‘Ngaju-piyalu nyinaya ngurrju ngula kaju Kaatuju wangkami yuruyururla. Ngaju-piyarlulu-janarla yunpaka purlapa marramarrawatiki.’ Kajilpa-nyarra kuja yaninjarla wangkayarla, ngulajulu jamulu purda-nyangka. Yapa kuja kalu kuja wangka, ngulakuju kula kajana Kaatu wangka yuruyururla, lawa. Ngari kalu-nyarra kujaju wangka nyanungu jaruju yungulu-nyanu wiri-pajirni. ¹⁹ Kuja-ka yapa kuja wangka, ngulaju kula karla junga wala nyina Jijaji Kirajikiji. Yangka kuja kanganpa wiri nyina Jijaji, ngulaju jurru-piya ngalipaku Kirijini-patukuju kuja karliparla ngalipa nyina nyanungu-nyangu palka-piya. Yapa-kurlangurla

palkangka pulykungku-ka jirri-mardarni kakarda, jimanta-jarra, purturlu, martardiji-jarra, yardipi-jarra, mirdi-jarra, luku-jarra, ngulangkunya-ka muku jirri-mardarni palkangkaju. Kuja-piyarlu-yijala kanganpal Jijaji Kirajirliji jirri-mardarni ngalipaju Kirijini-patuju pulyku-piyarlu-yijala. Kuja-jangkanya karliparla marlaja ngurrju-jarrimi Kaatukuju pirrjirdi-karda kuja kanganpa warrarda jirri-mardarni.

Jijaji-piya-ngalpa wankaru-manu Kaaturluju

²⁰ Nyurrurla yangka Jijaji Kiraji-kirlangu-patu, ngulaju-nyarra wankaru-manu Jijaji-piya palinja-warnuju, manu wankaru-maninjarla muurl-mardarnu-nyarra maju-kujaku pirlirrpaa-kari pirlirrpaa-kari-kijaku manu jukurrrpa-kari jukurrrpa-kari-kijaku maju-kujaku. Ngula-kujaku-nyarra nyurrurlaju muurl-mardarnu Kaaturluju. Nyurrurla kulankulu-jana nyampurru jukurrrpaku ngawuku manu nyampurru pirlirrpaku ngawuku, lawa. Nyarrparla-yijala kankulu kujaju pina-parnkajarla nyina yangka-patu-piya-yijala, kuja kalu yangka yapa-patu-karirli puramiyijala nyampurra jukurrrpa-kari manu pirlirrpaa-kari ngawu? ²¹ Kajikalu-nyarra marda jangkardu yanirni nyurrurlakulkku manu wangka, 'Kajil-pankulu purayarla Kaatu jungarnirli nganta, ngulajulpankulu yampiyrarla miyi-kari miyi-kari maninja-wangurlu manu pajarninja-wangurlu manu marnpirninja-wangurlu.' Kala nyampurra kuruwarri-kari kuruwarri-kari miyi-kirlangu ngulaju kula Kaatu-kurlangu. Nyarrpaku-yijala kankulu-jana kujaju purda-nyanyi jungarni-wanguju yimirr-yinja-palka?

²² Nyampurraju kuruwarri miyi-kirlangu ngulaju ngari kalu nyanungurlu yapangku jalangurlu ngurrju-mani, manu kalu-jana pinarri-mani ngulakurlurluju kurdukurdu nyanungu-nyangu. Kala miyi-kari miyi-kari ngulaju Kaaturlu-jana ngurrju-manu yapaku ngarninjaku. Kuja kalu ngarni miyi, ngulaju-ka miyiji lawa-jarri. ²³ Kuja kalu kujarlu yapangku kuruwarri ngurrju-mani, ngulangkuju nganta kalu milya-pinyi muku kuruwarri Kaatu-kurlanguju nganta. Ngulaju junga-wangu yalumpuju. Kujarluju ngari kalu-nyanurla pulka-pinyi. Kajikalu-nyarra marda kuja wangka, 'Nyinayalu ngurrju nganimpa-piya yungurlipa Kaatuju pura ngurrjungku. Manu nyuntulurru yungulpanpa-nyanu pakarninjarla murrumurru-mantarla, ngula-jangkarlunya yunganpa purami jungarnirli Kaatuju.' Nyampurraju kuruwarri ngulaju kula yijardu. Kuja kalu kujarra kuruwarri-kari kuruwarri-kari purami yapa-patu-karirli, nyampurlu kuruwarrirli kula kajana yapaju jungarni-mani ngurrju-karda, manu kula kajana muurl-mardarni karlirr-yaninja-kujaku.

3

Kirijini-patujulparlipa-nyanu ngurrju nyinakarla jintangka-juku Jijaji Kiraji-kirlangu

¹ Nyurrurlaju, ngulaju-nyarra Kaaturlu nyurru-juku wankaru-manu pirlirrpaju yungunkulu nyina Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlu wankaru-kurlu. Kujarlaju, manngu-nyangkalu nyiyarningkijarra Kaatu-kurlanguju kuja-ka Kaaturlu mardarni nyiyarningkijarra nyanungu-nyangurla. Ngulangkanya-ka Jijaji Kiraji nyina Kaatu-kurlangu-wana wiri-nyayirni.

² Kujarlajulu Kaatu-kurlangu-mipa manngu-nyangka jinta-ngurlu-kurra. Putalu manngu-nyangka nyiyarningkijarra yangka kuja kankulu nyanyi warrukirdikirdi nyampurla walyangka. ³ Nyarrparla kujaju? Nyurrurlapatu Kirijini-patu, ngulaju kankulu mardarni Jijaji Kiraji-kirlangu wankaru. Ngulaju kapunkulurla ngakaju jirrnanga nyina nyurrurlaju Jijaji Kirajikilkii Kaatu-kurlangurla. Yangka kujankulu Kirijini-jarrija,

ngulakuju-nyarra jurnta palija pirlirrpia nyurrurla-nyangu kamparru-warnuju. ⁴ Ngula-jangkaju kankulurla Jijaji Kirajji-mipaku marlaja nyina wankaru-kurlu, ngula-kurlu yungunkulurla nyanami nyanungku. Kaji pina-yanirni Jijaji Kirajji yartarnarri wiri-jarlu-kurlu, ngulaju kapunkulurla jirrnga nyina yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-yijala.

⁵ Kuja kanpa ngula mardarni wankaru Jijaji Kirajji-kirlangu, ngula-kurlurluju-nyanu warla-pajika nyuntulurru karlirr-yaninja-kujaku. Manu marda yangka kajikanpa warrarda kiikii-jarri mannga-jarrinjakupurda. Kuja-kujakuju, warla-pajikangku! Manu marda kajikanpa warrarda manngu-nyanyi punku-juku manu warntarla-juku nyuntulurru. Kujarlangu-kujaku, warla-pajikangku! Manu marda kajikanpa nyiyarningkijarra warru turnu-mani manu yawirlinji-mani purlurlparlu manu purlurlparlu. Kujarlangu-kujaku, warla-pajikangku! Kajinpa nyiyarningkijarra kujarlu warrarda turnu-mani manu yawirlinji-mani, ngulaju kularpa kujarlu pura Kaatu jungarnirli, ngulaju ngari kanpa pura nyampurra-mipa nyiyarningkijarra kuja-purda-karirli. ⁶ Yapangku kuja kalu kujarlu-juku warrarda maju-mani manu punku-mani nyiyarningkijarra, ngula-panukuju kapu-jana wilji-panukuju kulu-jarri-nyayirni Kaatuju. ⁷ Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi nyurru-wiyi, kalankulu nyurrurlarlangu nyinaja warrarda punku-nyayirni yalirra-piya-yijala yapa-piya. Kalankulu wirnki-jarrija majumaju-miparla.

⁸ Kala jalango kuja kankulu nyina Kirijini-jarrinja-warnulku, ngulajulu nyinaya ngurrju, manulu-jana ngurrju nyinaya yapa-patu-kari. Manulu-jana ngulaju kulu-wangu nyinaya! Manu murrumurru-maninja-wangurlulu-jana yampiya yapa-patu-kari! Manu nginji-wangkanja-wangu maju-wangulu-jana nyinaya! Manulu-jana yuru-ngarririnja-wangurlu yampiya! ⁹⁻¹⁰ Manulu-nyanu yimirr-yinja-wangu warlka wangu wangkaya jungarni-nyayirni manu yijardu-nyayirni jaruju. Nyiyarningkijarra majumaju, ngulajunkulu yampiya purdangirli yirdija kankulu Jijaji Kirajji-kirlangu mardarni Pirlirrpia jalanguju. Kala nyurru-wiyi, ngulajulpankulu mardarni pirlirrpia nyurru-warnu kamparru-warnu yangka kuja kala-nyarra kangu kuja-purda-kari. Ngula-jangkaju, kujankulu Kirijini-jarrija, ngula-puruju pirlirrpia nyurru-warnu kamparru-warnu, ngulajunkulu yampinja-yanulku manu yirrarninja-yanu purdangirli. Jalangu kankulu nyanami Kaatu-kurlangu yapa ngulaju pina-wankaru-maninja-warnu kuja-nyarra Kaaturlu pina-wankaru-manu, manu kanyarra warrarda ngarmirrinjarka wiri-mani pirlirrpaju jalango-warnu nyurrurlaju ngurrju-karda. Manu kanyarra warrarda kurrufy-yirrarni nyanungupiyalku yungunkulu nyanunguklu yijardu-nyayirnirli liirnki-jarrarlu manngu-nyanyi manu milya-pinyi.

¹¹ Ngana-patuku kajana nyina Jijaji Kirajji wiriji? Juwu-patu-mipaku mayi? Juwu-wangu-patu-mipaku mayi? Ngurrara-kari-jangka-mipaku mayi yapa-kariki mayi? Ngurrpa-mipaku mayi? Yapaku kuja kalu-nyanu tala-mipaku mayi warrki-jarri, ngula-patu-mipaku mayi? Yapaku kuja kalu-nyanu jamulu warrki-jarri pirijina-piya, ngula-patu-mipaku mayi? Lawa kujakuju. Jijaji Kirajji-ka wiri nyina nyiyarningkijarraku manu nyiyarningkijarrala.

¹² Nyurrurla-patuju Kirijini-patu, ngulaju kankulu nyina Kaatu-kurlangulku. Ngulaju-nyarra nyanungu yulkaja manu-nyarra milarnu nyurrurlaju yungunkulurla nyina nyanunguklu-juku. Kuja-nyarra nyanungurlu Kaaturlu ngungu-manu, kujarla nyurrurlalku mari-jarriyalu-jana yapa-patu-karikiji kuja kalu nyina muntuku marda manu marlajarra marda nyiyarningkijarra-wangu wiyarrrpa. Manulu-jana ngampangampa ngurrju nyinaya. Manulu wiri-pajirrinja-wangu nyinaya yirriyirri, pululu.

Manulu-jana ngurrju nyinaya nganyunganyu-wangu kaji-nyarra nyiya maju rdipimi.¹³ Kajilpankulu-nyanu wilji-mantarla nyiya-ngurlu-puka, ngulajulu-nyanu kulu-wanguru rarralyparlu ngurrjungku jarnkujarnku purda-nyangka manu yalu-manta. Ngula-jangkaju, kajilpankulu-nyanu kulu-jarriyarla nyiya-ngurlu-puka, ngula-warnuju jarnkujarnkulu-nyanu yalala-yirrarninjarla yawuru-jarriya yirdija kuja-nyarra Warlalja-Wiri Jijaji wilji-jangkakuju nyurrurlaku yawuru-jarrija kamparru-wiyi.¹⁴ Kaatu kanyarra ngampurrpa nyina yungunkulu-nyanu nyurrurla warrarda yulka. Kajinkili-nyanu warrarda yulkami, ngulangkanya kapu-nyarra mardarni turnu-warnulku-juku jintangalku-juku.

¹⁵ Kaatuju-nyarra milarninjarla wangkaja nyurrurlakuju yungunkulu nyina ngula-warnuju jintangku-juku turnu-warnu kulu-wangu rarralypa manu yungunkulu manngu-nyanyi jungarnirli. Kujarlanyalurla marlaja nyinaya rarralypa kulu-wangu. Manulurla warrarda yati-wangkaya nyanungukuju nyiyarningkijarraku.¹⁶ Parra-kari parra-karili warrarda pinarri-jarriya Jijaji Kiraji-kirlangu jaruju muurlpa, ngulamiparlanyalu wirnki-jarriya. Nyurrurlarlu pinarri-paturlujulu-nyanu warrarda pinarri-manta Jijaji Kirajikiji, manulu-nyanu pututu-pungka warntarla-kujaku. Manulurla purlapa-kari purlapa-kari warrarda yunpaka wardinyi-nyayirnirli Kaatukuju marda jinta-kari nyurru-warnu yangka-jangka Kaatu-kurlangu-jangka Payipulu-jangka, manu purlapa-kari jalangu-warnu Jijaji Kiraji-kirlangu marda, manu purlapa-kari marda jinta-kari kuja kanyarra Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlu yinyi jalangu yunparninjaku tarruku Kaatu-kurlangu, ngularra-mipajukulurla warrarda yunpaka ngampurrparlu manu wardinyi-nyayirnirli.

¹⁷ Marlajalurla warrki-jarriya jipajipa, manulurla marlaja wangkaya Warlalja-Wiriki Jijajiki yangka kuja kankulu-nyanu Kirijini-pajirni. Ngulakujulurla warrarda yati-wangkaya Kaatukuju yirdija-ngrara-nyarra nyanggurlu Jijaji Kirajirli yirraru turnu-warnu manu jinta-warnu Kaatu-kurlangu-kurra.

Nyampunya kuruwarriji Kirijini-patukuju ngurrjukuju nyinanjakuju

¹⁸ Nyampunya karna-nyarra jaruju wangka ngajuju Puurluju nyurrurlakuju karntaku ngulaju kuja: 'Nyurrurla-parnta kali-nyanu, ngulaju pangkalalu-nyarra wiri-jiki nyina nyurrurlakuju. Nyampunya kanyarra kujanya wangka Kaatuju Kirijini-patukuju.'¹⁹ Manu karna-nyarra nyurrurlakulku wati-patuku wangka ngulaju kuja: 'Yulkayalu-jana nyurrurlapartakuju karntakuju kulungku ngarrirrinja-wangu manu pakarninja-wangu.'

²⁰ Manu karna-nyarra nyurrurlakulku kurdukurduku wangka ngulaju kuja: 'Nyurrurla kurdukurduru, ngulajulu-jana warrarda purda-nyangka nyurrurlakupalangu-purnu wilji-wanguru, ngati-nyanu manu kirda-nyanu, manu jarrwara-wanguru. Ngulangkunya-ka Kaatuju miyalu raapinyi.'²¹ Manu karna-nyarra nyurrurlakulku kilda-nyanu-patuku wangka ngulaju kuja: 'Ngurrjungkulu-jana wiri-manta nyurrurla-nyanguju kurdukurdudu warrarda nyirlinyirli-jarrinja-wanguru manu ngarrirrinja-wanguru. Kala kajinkili-jana kurdukurduku warrarda nyirlinyirli-jarri manu ngarrirni, ngula-jangkaju kapulu muntuku nyinami manu miyalu rdinylpa maju.'

²² Nyurrurla warrkini-patu yangka kuja kankulu-jana jamulu warrki-jarri wiriwiriki pirijina-piya, ngulajulu-jana nurna-juku warrarda warrki-jarriya. Ngalya-kari yapa kuja kalu-jana warrki-jarri wiriwiriki, ngulaju kalu warrki-jarri kuja kalu-jana yangka palkangku nyanyi wiriwirili. Ngulaju nganta kalu-jana kujarlaju wardinyi-mani warrkini-

paturlu. Kala kajilpalu wiriwiri nyinayarla yuwarlirla kaninjarni nyanjawangu warrkini-patu-wangu, yangka yali warrkini-patu kuja-puruju kajikalu nyinami warrki-jarrinja-wangu. Ngulaju kuja-piya-wangulu-jana nyurrurla-patuju warrki-jarriya wiriwirikiji yimirr-yinja-wangu. Kalakanyarra Kaaturlu nyanyi warrki-jarrinja-wangu-kurra. ²³ Kuja kankulu-jana warrki-jarri nyurrurla-nyanguku wiriwiriki, ngulaju kankulurla warrki-jarri kujaju Warlalja-Wirirlanguku Jijaji Kirajiki. Kujarlaju, nurnanyayirnili-jana warrki-jarriya nyurrurla-nyanguku wiriwirikiji tarnngajuku. ²⁴ Purda-nyangkajulu kuja kankulu-jana yangka warrki-jarri wiriwiriki pirijina-piya. Nyampurla walyangka marda kankulu-jana pirijina-piyaju nyina yangkaku wiriwiriki. Ngula-puruju, jungaju kankulurla warrki-jarrimi Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiki. Nyurrurlarluju, milya-pinyi kankulu nyiyarningkijarra kapu-nyarra Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirli yinyi yangka kuja kanyarra kaji-mardarni nyanungu-nyangurla. ²⁵ Nganapuka kajilpa karlirr-yantarla Kaatu-kujaku wiri marda, manu marda warrkini pirijina-piya, ngulaju kapu-jana Kaaturluju jintawarlayilki-jiki muku miimii-nyanyi kuwurtukungarduyu-piyarlu ngulaju jintangka-juku kuruwarrirlaju.

4

¹ Nyurrurla wiriwiri, kuja kankulu-nyanu mardarni warrkini-patu pirijina-piya-patu, ngulakuju yungkalu-jana nyiyarningkijarra warrki-jangkakuju jurnta mardarninja-wangurlu. Milya-pinyi kankulu nyurrurlarlangurlu kuja kanyarra Warlalja-Wiri nyinami nguru-nyayirni-wangurla nyurrurlaku yangka Jijaji Kiraji.

Kirijini-patujulparliparla warrarda wangkayarla Kaatuku

² Nyurrurla Kirijini-patu, warrardalurla wangkaya Kaatuku parra-kari parra-kari mata-wangu, ngulaju yati-wangkaya-nyayirnirlila rdiily-parnkanja-wangu. ³ Manulu-nganparla nganimpaku wangkaya Kaatukuju kuja karnalu nyampurla rdakungka nyina. Nyurru-wiyi rdaku-wangurlawi kujalparna warru wapaja yurlapardi-wiyi, ngulangkuju kalaran-jana warru yimi-ngarrurnu Juwu-wangu-patuku yangka Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kuja-panunyajulu yirrarnu rdakungkaju Juwu-paturluju. Ngulaju ngula-juku. Kajinkili Kaatu payirni, ngulajulu payika yungu-jana yapa yilyamirni nyampu-kurra rdaku-kurra yungurnalu-jana yangka-juku jinta-juku Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni. ⁴ Nyampunyau warrkiji yungu Kaaturluju yungurna-jana milki warraja-mani jaru Jijaji Kiraji-kirli. Kulalparna ngulaju yampiyarla warrkiji. Ngulakunyajulurla payika Kaatuju yungurna-jana jaru warraja-nyayirni milki-wangkami.

⁵⁻⁶ Nyurrurla-patujulu jaru Kaatu-kurlangu pinarri-jarriya-wiyi. Kajinkili-jana yangka yapaku Kirijini-wanguku wangka, ngulajulu-jana wangkaya pina-nyayirni. Kajili-nyarra ngampurrparlu purda-nyanyi nyurrurla, ngulakujulu-jana milki-wangkaya Jijaji Kiraji-kirli jaru jurnta mardarninja-wangu. Wangkayalu-jana pulya manu rarralypa-nyayirni, kuja-kurraju yungulu-nyarra purda-nyanyi ngampurrparlu yirriyirriri. Ngula-jangkaju, kajilpa-nyarra nganangku-puka yapangku payikarla, ngulaju kapunkulu milya-pinyi jaruju jungarni-nyayirnirli yungunkulu-jana jangku-mani.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Kalaji-wardingkiki

⁷⁻⁸ Nyampu karna jinta wati yilyami yirdiji Tijika nyurrurla-nyangukurra yungu-nyarra nyiyarningkijarra yimi-ngarrirni ngaju-nyangu kuja

karna nyampurla rdakungka ngaju nyina. Nyanunguju puntu-nyayirniji ngajukuju. Ngulangkunya kaju ngajuju jina-mardarni, manu kaju jirrngaŋka warrki-jarri pirijina-piya jintangka-juku Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangurla warrkingka. Ngulanya karna yilya nyanunguju yungu-nyarra yimi-ngarrirrinjarluju wardinyi-mani ngajuku kuja karna nyampurla nyina rdakungka, kalakankujulu wajampa-jarri ngajulukuju.⁹ Manu jinta-kariji karna yilya nyanungu-wanaju wati-kariji ngulaju yirdiji Yunajimu ngulaju ngalipakupurdangka Jijaji Kiraji-kirlangu-yijala. Ngulaju nyanunguju nyurrurla-nyangu-jangka turnu-warnu-jangka. Ngulakuju karnalurla wala nyina. Ngula-jarrarlunya Tijikarlu manu Yunajimurlu kapulu-nyarra nyiyarningkijarra muku yimi-ngarrirni ngaju kuja karna nyarrpa-jarri nyampurla.

¹⁰ Jinta-kariji Rditarrku ngularlangu-ka nyina nyampurlaju rdakungka, ngulangkuju yungu-nyarra yimi-ngarrirrinra ngurrju nganta-ka nyina. Jinta-kariji Maarrku, Parnapakupurdangka juka-nyanu, ngularlanguju kanyarra payirni nyurrurlaju ngurrju-japa kajikankulu nyina ngula-juku. (Ngulajurna-nyarra yangka Maarrkuju nyurru-wiyi yimi-ngarrurnu jaru-karirla, ngula kaji yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngula-julu pardupardu-maninjarla kangka.) ¹¹ Manu jinta-karirliji watingki yirdingki Jajuwa Jujuturlangurlu kanyarra payirni nyurrurlakuju ngurrju-japa kajikankulu nyina ngula-juku. Nyampu-patuju marnkurrrpa wati-patu Juwu-patu kujalurla pina-yanu Jijaji Kirajiki manu kuja kalurla wala nyinami. Nyampu-patu-mipanya Juwu-patuju kajulu jirrngaŋja warrki-jarri ngaju-nyangurla warrkingka yungurnalu-nyarra Kaatu-kurlu wangka yapaku yangka Kaatju kuja kanganpa Warlalja-Wiri nyina ngalipakuju. Kula kaju nganalku Juwu-kariji jirrngaŋja warrki-jarri, nyampu-patu-miparlu kajulu ngajuju wardinyi-mari warrkingkiji.

¹² Manu jinta-karirliji watingki yirdingki Papururlangurlu yungu-nyarra yimi-ngarrirrinra ngurrju nganta-ka nyina. Ngulaju nyampuju wati nyurrurla-nyangu-jangka turnu-warnu-jangka, ngulaju karla warrki-jarri pirijina-piya Jijaji Kirajiki. Nyampu wati yirdi Papuru, ngulaju kanyarrarla wangka nyurrurlakuju Kaatkuju yungu-nyarra Kaaturlu Jijaji-piya-mani pina-nyayirni. Ngula-jangkaju, kajili-nyarra yapa-patu-karirli jangkardu yaninjarla puta karlirr-kanyi Kaatu-kurlangu-kujaku, ngulaju kapunkulujana pirrijirdirla wurra-maninjarla mamparl-pinyi. Manu kanyarrarla Papururlu payirni Kaatu nyurrurlakuju yungunkulu junga-nyayirnirli milya-pinyi kapuru-wangurlu nyiyarningkijarra kaji-nyarra nyarrparlu nyanungurlu Kaaturlu wardu-pinyi ngurrju nyinanjaku manu ngurrjuku warrkiki. ¹³ Nyampuju wati, milya-pinyi karna kuja kanyarra warrki-jarri yukayi-karda nyurrurlaku, manu yapa ngalya-kariki kajana warrki-jarri kuja kalu kirri-jarrarla nyina Latujiyarla manu Yarapulirla, ngulajarra-wardingkirlanguku kajana warrki-jarri. ¹⁴ Manu nganimpangyangu puntu wiyarrrpa yirdiji Luuku, ngulaju nyangunyangu, manu jinta-kariji yirdiji Timuju, nyampu-jarrarlangujunya yungulu-nyarra yimi-ngarrirrinra ngurrju nganta kapala nyina.

¹⁵ Manu ngalipakupurdangka-wati Kirijini-wati yangka yalirla kiringka Latujiyarla, manu karnta-kari-pardu jinta-kariji Nimpa manu panu-kari kuja kalu nyanungu-nyangurla yuwarlirla turnu-jarri Kirijini-patuju, ngularrakuju yungurna-jana yimi-ngarrirrinra ngurrju karna nyina. ¹⁶ Kajinkili nyampu purda-nyanyi jaru nyurrurla-paturlu-wiyi Kirijini-paturlu Kalaji-wardingki-paturlu, ngula-jangkaju, yilyayalu-jana nyampuju jaru Kirijini-patu-kariki Latujija-wardingki-patuku yungulu nyanungurluku purda-nyanyi-yijala. Kujarna-jana yangka nyurru-wiyi jaru-kari yilyaja Latujija-wardingki-patuku Kirijini-patuku, ngu-

larlangulu purda-nyangka nyurrurla-paturluju Kalaji-wardingki-paturlu.

17 Yangkarlangukulurla watiki yirdiki Yakijaku wangkaya ngulaju kuja, 'Nyuntuju kanparla warrki-jarri mi Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki, ngulaju kujangku nyanungurlu warrkiji yungu. Ngulajurla lawa-manta yaliji warrki yampinja-wangurlu nyanunguku-juku.'

18 Nyampunya jarujurna lawa-manulku-jala, kala ngari wita-kari yun-gurna yirrarni pukungka ngajulurluku rdakangku ngulaju kujarlu: NYAMPUNYA KARNA RDAKANGKU YIRRARNI NGAJULURLU PUURLURLU, MANU KARNA-NYARRA YIMI-NGARRIRNIRRA NGUURRU KARNA NYINA. Manngu-nyangkajulu wajawaja-maninja-wangurlu ngajuluju nyampu kuja karna rdakungka nyina pirijina. Payirni karna-nyarrarla Kaatuju yungu-nyarra yimiri-nyayirni nyinami. Ngula-juku.

1 Thessalonians

Pipa 1 Tijilunika-wardingki-patuku

Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninarla

yilyajarra Kirijini-patuku

Tijilunika-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Tijilunikaju ngulaju kirri wiri-jarlu, ngulaju ngurungka Majatuniyarla. Puurlujulpa nyinaja kamparru-warnu mijiniri Kurdungurlu Wiri kuja-jana kangu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli yapa-kurra yali-kirra. Ngulakungarntiji, yapangkuju kalalu puraja kuruwarri-kari manu pirlirrpakari. Kala kuja-jana Puurlurlu yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju, panu-kari Kirijini-jarralu.

Ngula-jangkaju, panu-karirli Juwu-paturlu Kirijini-wangurlu, ngulajulu jinyijinyi-manu Puurlu yampinjarla yaninjaku ngurra yalihi. Ngula-jangkaju, Puurluju yanu yali-kirra Piriya-kurra. Ngula-jangkaju, kirri-kari-kirra yanu Karinji-kirralku. Kujalpa nyinaja Karinjirla, ngulajurla Timijirla yimiji kangurnu Tijilunika-wardingki-kirli. Ngula-jangka-jana pipaju panturnu nyampuju.

Nyampurra Tijilunika-wardingki-patu Kirijini-patu, ngulaju jungarni-nyayirnlpalurla nyinaja Kaatukuju. Nyanungurrarlujulpalu junga-nyayirnirli puraja, manulpalu-nyanu yulkaja. Puurlujulpa wardinyi-nyayirni nyinaja kujakuju. Kala yapangkujulpalurla puta purda-nyangu nyangurla kapu Jijaji pina-yanirni walya nyampu-kurra. Kujarla, panu-karijili warrki-wangu-jarrija yungulurla Jijajiki pardarni pina-yaninjarni-kirra. Yapa panu-karijilpalu wajampa nyinaja Kirijini-kariyinya-nanuku kujalu-jana wajawaja-manu kamparrurlu-wiyi. Rampal-purdanyangulpalu kapu-jana Jijajiri yampinja-yani pardangirli pina-wankarumaninja-wangurlu.

Yungu-jana yalu-mani kujalu japurnu, Puurlurlu nyampuju pipa panturnu kuja karlipa jalangurlu yirdi-mani 1 Thessalonians.

¹ Ngajuju Puurlu karna-palangu jirranga nyina Jilajaku manu Timijiki. Ngulangkuju karnalu nganimpa-paturluju pipa pantirni yapaku nyur-rurlaku Kirijini-patuku kuja kankulu yangka nyina kirringka Tijilunikaarla. Nyurrurlajunkulurla ngalipakupalanguku Wapirraku Kaatuku manu Jijaji Kirajirlangku kuja kanganpa Warlalja-Wiri nyina ngalipaku. Nganimpa karnalu-nyarrarla wangkami kujanya, "Nyumpala karnangkulu payirni yungunpala-jana yimiri nyina Tijilunika-wardingki-patuku yapaku. Kujarla, yungungkulu marlaja nyinami rarralypa ngurrju-nyayirni tarningajuku."

Tijilunika-wardingki-patujulpalurla wala nyinaja Kaatuku

² Puurlu ngajuju manu Jilaja manu Timiji, nyangurla-puka kuja karnalurla Kaatuku wangka, ngulaju karnalu-nyarra nyurrurlarlangu manngu-nyanyi. Ngulaju karnalu-nyarrarla yati-wangka. ³ Nyurrurla kuja kankulurla wala nyina Kaatuku, ngulangkanya kankulurla ngurrju-nyayirni warrki-jarrimi. Yulkami kankulurla, manu kankulu-nyanu yulkami nyurrurlarlangu. Ngulangkanya kankulurla nurna-nyayirni warrki-jarri. Manu kankulurla nyurrurlaju junga-nyayirni pardarni Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki ngaka kaji yanirni pina. Kujarlnya kankulurla

pirrjirdi-juku nyina. Nyampurrarlangukunya karnalu-nyarrarla warrarda yati-wangka.

⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yirnalu-nyarra nganimpa-patu milki-wangka wita yimi: Kaatu kanyarra yulkami nyurrurlaku yapaku. Nganimpa-paturlu karnalu milya-pinyi kuja-nyarra Kaaturlu milarinjaarla yirrarnu nyanungu-nyangu-mipalku. ⁵ Kujarnalu yangka kamparru-wiyi yanurra nyurrurla-nyangu-kurra nguru-kurra kirri-kirra, Yimi Ngurrjurnalnu-nyarra yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli. Yimi nyam-puju junga. Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlu-ngaapaa yartarnarri yungu, ngula-kurlurlurnalu-nyarra parlpuru-manu ngalya-kari. Jalangu ngulaju yangkaju kankulu-ngaapaa marda pina-mannu-nyanyi nganimpa-patuju yangka kujarnalu jungarni-nyayirni nyinaja panungka milparni-warrarla warraja-nyayirni kujankulu-ngaapaa yangka nyangu warrki-jarrinja-kurra. Kujarnalu nyinaja jungarni, kujarlujurnalnu-nyarra nyur-rurla yarda nurna-manu. ⁶ Yangka kujarnalu-nyarra pinarri-manu, ngulajulpankulu yimi rdakurl-kujurnu warrarda manu puraja. Ngulajangkaju, ngurrju-nyayirninkili rdirri-yungu nyinanjaku jungarnikiji ngulaju nganimpa-piya-juku manu Jijaji-piya kuja kanganpa Warlalja-Wiri nyina ngalipaku. Kujarlaju, yapaajulu-nyarra rdurrjurnu jinyjinyi-maninjaku manu kulukukuluku-maninjaku. Ngula-puruu, Pirlirrpar-luu Kaatu-kurlangurluju palkangkulpa-nyarra miyalu raa-pungu-nyayirni warrarda. ⁷ Panu-kari Kirijini kuja kalu nyina ngurungka Majatuniyarla, manu panu-kari kuja kalu nyina kurlirra nguru-karirla Kirijirla, ngula-wardingkirilji purda-nyangulu-nyarra marlaja jaru kujalpankulu jungarni nyinaja yangka maju-puruu nganimpa-piya manu Jijaji-piya. Kujarlaju, nyangurlangurlulu-nyarra waalparrunu jungarniki nyinanjaku. ⁸ Yuwayi, junga. Yapa jintawarlayi kuja kalu ngula-jarrarla nguru-jarrarla nyina, ngularralu kalu-nyarra marlaja purda-nyanyi Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Nyurru-jala kalu-nyarra milya-pinyilki nyurrurlaju kuja kankulurla Kaatuku wala nyinami. Kujarlaju, kularnalu-jana marda yimi-ngarrirnilki nyurrurlaju. ⁹ Nyampurla, yapa kuja kalu nyina, ngulangkuju kalu-nyanu warrarda wangka nyurrurla-kurlu. Nganta kujankulu-ngaapaa yangka rdakurl-kujurnu kamparru-wiyi yangka kujarnalu yanurra nyurrurla-nyangu-kurra kirri-kirra. Manu kujankulu nganta Kirijini-jarrinjarla yampija juju-kari juju-kari puranja-wangurlukku yangka kuja kalankulu jarnturnu pirli-jangka manu watiya-jangka pulka-pinjakungarntirli. Manu kujankulu nganta rdirri-yungu Kaatuku puranjaku. Nyanunguji jinta-ka wankaruju manu yijarduju nyinami. ¹⁰ Manu nyurrurlaju kanku-lurla nganta pardarni Kaatu-kurlangku Ngalapi-nyanuku kaji nganta pina-yanirni kankalarra-jangka nguru-nyayirni-wangu-jangka. Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu Jijaji kuja nyanungukupalangurlu milyi-jangka pina-yakarra-manu. Ngakaju kapu-ngalpa panu-juku Kaaturluju miimii-nyanyi. Ngana-puka kuja-ka yapa nyina kuja-purda-kari, ngulakuju kapurla Kaatuju kulu-jarri-nyayirni yijardu-nyayirni! Ngula-kujakuju, ngalipaju kapu-ngalpa muurl-mardarni Jijajirlii.

2

Puurluju warrki-jarrija nurna-nyayirni Tijilunikarla

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kujarnalu-nyarra yangka yanurra kirri-kirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulajunkulu-ngaapaa rdakurl-kujurnu juwa-kijirinja-wangurlu. Panunkulu-ngaapaa marlaja Kirijini-jarrija nganimpa-patuku. ² Kamparrujulparnu nganimpa-patuju warrki-jarrija Pilipayirla-wiyi murnma-wiyi-jiki Tijilunikakuju.

Ngulangka Pilipayirla, kujalparnalu nganimpa-patu warrki-jarrija, ngulangkaju yapangkujulu-nganpa pinjrala yirrarnu kulungku ngarrirninja-karrarlu. Milya-pinyi kankulu ngulaju. Ngula-jangkaju, yangka kujarnalu yanurra nyurrurla-nyangu-kurra Tijilunika-kurra, ngalya-karirli yapangku putalu-nganpa warla-pajurnu wangkanja-kujakuju Yimi Ngurrju-kujakuju. Kuja-puruju, Kaaturlu palkangkulpanganpa mardarnu, ngulakujurnalurla marlaja lani-wangu-jarrija. Tarnnga-jukulparnalu-nyarra kutu yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju yangka kuja-nganpa Kaaturlu yungu. ³ Kujarnalu yangka yanurra nguru nyurrurla-nyangu-kurra, kularnalu warntarla nyinaja, lawa. Ngulangkajurnalu-nyarra pututu-pungu. Kujarnalu-nyarra yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Kaatu-kurlangu, kularnalu-nyarra warlkangku yimirr-yungu, lawa. Nganimparlulparnalu manngu-nyangu jungarni-nyayirnirli Yimi Ngurrju yungunkulu-nganpa marlaja mardarni.

⁴ Nginyinginyi kanganpa Kaaturlu miimii-nyanyi, manu kanganpa milya-pinyi kuja karnalu jungarnirli manngu-nyanyi. Kujarlaju kanganpa wala-nyayirni nyina nganimpa-patukuju. Yimi Ngurrju-nganpa yungu yungurnalu-jana warru yimi-ngarrirni yapa-patu-kariki. Kula karnalu warru yani yapaku yipiljpilji-maninjaku yungulu-nganpa nganta ngulangkuju ngurrju-pajirni nganimpa. Lawa kujakuju. Warrki-jarri karnalu nganimpa-patuju jungarni, ngulaju yungu-nganpa Kaatu-miparlu ngurrju-pajirni. ⁵ Kujalparnalu nganimpa-patu nyurrurla-nyangurla nyinaja ngurungka, kulaiparnalu-nyarra ngulangkaju yipiljpilji-manu nganta yungunkulu-nganpa nganimpa ngurrju-pajirni. Kularnalu purlurlpa nyiyarlangukuju manu talakuju. Lawa Ngarirnalu-nyarra yirri-puraja nganimpa-kurluju marrararlu, kula purlurlparlu. Kaaturluju-ka milya-pinyi junga. ⁶⁻⁷ Nganimpajurnalu Kurdungurlu-patu Wiriwiri. Kujarlaju kapurnalu-nyarra jinyijinyi-mantarla nyiyarningkijarraku yungunkulu-nganpa marda nganimpa-ku nganta pulka-pungkarla. Lawa, kularnalu kujaju manngu-nyangu. Yalyalparnalu-nyarra nyinaja, manu mampungkulparnalu-nyarra mardarnu. ⁸ Junga-nyayirnilparnalu-nyarra yukaja. Kujarlanyarnalu-nyarra ngampurrra-nyayirnirli yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju yungka kuja-nganpa Kaaturlu yungu. Manu nganimparlurnalu-nyarra warrki-jarrija yukayi-karda nyurrurlaku pirrjirdi-maninjaku.

⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, manngu-nyanyi kankulu yangkaju kujarnalu-nyarra jirrnga-nya nyinaja nyurrurlaku, manurnalu-nyarra yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju. Ngula-puruju yangka kujarnalu warrki-jarrija yukayi-karda-nyayirni parra jingijingi manu mungangka jingijingi talaku maninjaku mangarrikipudarlu. Talaku japirninja-wangulparnalu-nyarra nyinaja nganimpa-patuju.

¹⁰ Nyurrurlarlu kankulu-nganpa yapangku milya-pinyi-jala, manu Kaaturluju kanganpa milya-pinyi-yijala. Yangka kujarnalu-nyarra jirrnga-nya nyinaja nyurrurlaku, nyinajalparnalurla jungarni Kaatukuju, manulparnalu nyinaja nyurrurlarla jungarni-jiki. Kulalpa-nganpa nganangku warntarla-pajikarla. ¹¹ Nyurrurlarlu kankulu-nganpa milya-pinyi kujalparnalu-nyarra pututu-pungu ngulaju kirda-nyanu-piyarlu kuja kajana pututu-pinyi nyanungu-nyangu kurdukurdu. Ngula-piyanyalparnalu-nyarra wangkaja. ¹² Tarnnga-jukulparnalu-nyarra warrarda wangkaja yungunkulu pirrjirdi-jiki nyinami Kirijini-jarrinjarla. Manulparnalu-nyarra warrarda wangkaja yungunkulurla tarnnga-juku nyina ngurru Kaatuku yartarnarri wiri-jarlu-kurluku. Ngampurrra kanyarra nyina yungu-nyarra Warlalja-Wiriji nyina nyurrurlakuju.

¹³ Yangka kujankulu kamparru-wiyi kapanku purda-nyangu yimi kujarnalu-nyarra milki-kangurnu, jungankulurla ngungkurr-nyinajaya yimikiji. Kujanyalpankulu nyampu manngu-nyangu, "Wurra, kula nyampuju yimi yapa-kurlangu, lawa. Kaatu-kurlangu nyampuju!" Junga, nyampuju yimi Kaatu-kurlangu. Jalanguju nyurrurlarla-ka nyina Kaatuju. Ngulakuju kankulurla marlaja ngurrju-jarrimi, manu kankulurla marlaja manngu-nyanyi jungarnirli. Kujarlangukunya karnalurla yati-wangkami. ¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngulaju kankulu nyina yalirra-piya Kirijini-kari-piya-yijala kuja kalu nyina Jurdiyarla Kaatu-kurlangu manu Jijaji Kijajii-kirlangu. Juwupaturlu warlaljarlu ngurrara-jintarlu, ngulangkujulpalu-jana putaputa warla-pajurnu puranja-kujakuju Jijaji Kiraji-kijakuju. Ngula-piyarlu-yijala warlaljarlu ngurrara-jintarlulpalu-nyarra putaputa warla-pajurnu nyurrurlarlangu. ¹⁵ Nyurru-wiyilpalu-jana nyurnunyurnurlu Juwupaturlu-yijala pungu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu panu-juku. Manu ngakalku, Juwu-patu-karirlili pungu Jijajilki kuja kanganpa nyina Warlalja-Wiri ngalipaku. Manu ngula-jangkaju, Juwu-patu-karirli-yijalalu-nganpa nganimpalangju juwa-kijirninjarla yilyaja. Manu kalu-jana Juwu-wangu-patukuju nyurunyuru-jarri Juwu-patuju. Ngulakuju kula kajana Kaatuju wardinyi manu ngampurra nyina. ¹⁶ Nganimpalju yirnalu-jana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Juwu-wangu-paturlanguku yungu-jana nyanungurrarlangu muurl-mardarni Kaaturlu majumaju-kujaku. Kuja-kujaku yalumpurrarlu Juwu-paturlu kalu-nganpa warrarda puta warla-pajirni. Kamparru-wiyi nyurru-wiyi, Juwu-patujulurla jurnta yanu Kaatukuju kuja-purda-kari. Ngulakuju pula-jana Kaatuju pululu-juku pardarnu nganyunganyu-wangu yungulurla pina-yantarla. Kala lawa. Jalangurlanguju kuja-purda-kari-jiki kalu jurnta yani yapaju Juwu-patuju. Jalanguju ngeularlanguku-juku kajana kulu-nyayirni-yijala nyina. Kujarlaju Kaaturlu kapu-jana muku pinyi.

Puurlu yungu pina-yantarla Tijilunika-wardingki-patuku yapaku nyankaku

¹⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangka kujalparnalu-nyarra jirranga nyinajaya yalirra Tijilunikarla, ngula-ngaurluju yapangku panu-karirli juwa-kijirninjarla yilyajalu-nganpa nganimpapatuju. Ngula-jangkaju, ngarirnalu witaku puta nyinajaya jawirdikiji. Ngula-puruju, warrardalparnalu-nyarra manngu-nyangu nyurrurlaju. Manulparnalu ngampurra-jala putaputa kiikii-jarrija yaninjaku yali-kirraju nguru nyurrurla-nyangu-kurra yungurnalnu-nyarra nyanyi. ¹⁸ Ngajurlangu Puurlu, ngulajulparna ngampurra putaputa kiikii-jarrija nyurrurla-nyangu-kurraju nguru-kurraju yaninjakuju. Lawa, Juju Ngawungku, warla-pajurnulpaju. ¹⁹ Nyurrurlaju kankulurla jungarni-nyayirni nyina Kaatukuju, ngulangkuju kankulu-nganpa wardinyi-marii nganimpaju. Kaji Jijaji Warlalja-Wiri yanirni pina, ngulaju kapunkulu karrimi kamparruju nyanganukuju. Kapurnalurla yimi-ngarrirni yangka kujankulu-nyanngkurr-nyinajaya yangka kujarnalu-nyarra Yimi Ngurrju-wiyi yirri-puraja. Kapurnalurla yimi-ngarrirni nyurrurlaju kujalpankulurla ngurrju jungarni nyinajaya. Kapurnalnu-nyarra nyurrurlakuju wardinyi-nyayirni nyina. ²⁰ Yuwayi, junga kujaju! Nyurrurlarluju yapangku kankulu-nyanpa wardinyi-mani-nyayirni, kapurnalurla kujarlaju yimi-ngarrirni nyiayarningkijarra nyurrurla-kurluju. Kujarlaju kapu-nyanpa ngurrju-pajirni.

3

¹ Junga-nyayirnilparnalu-nyarra nyinaja nyurrurlakuju yirraru-nyayirni yungurnalu-nyarra nyangkarla. Kala lawa-juku. Junga-juku, nganimpa-paturlulkulparnalu-nyanu payurnu ngulaju kujarlu, "Nyarrpa-jarrimirlipa-jana yalikiji yapaku?" Ngula-jangkaju, ngaju manu Jilaja, nyinajalparlijarra purdangirli nyampurla kirringka Yajanarla-juku. ² Timijijirlijarra yilyajarra nyurrurla-kurra. Ngulaju ngalipakupurdangka Kirijini-yijala, ngulaju warrki-jarri karnaluru Kaatuku wungu-juku nganimpa-patuju. Ngula-paturluju karnalu-jana wungungku-juku Yimi Ngurruju yimi-ngarrirni. Nyanunguju, yilyajarrarnalu-nyarra nyurrurlaku yungu-nyarra pirrijardi-mani nyurrurla. Ngula-jangkanya yungunkulurla wala-juku nyina Kaatukuju tarnnga-juku. ³⁻⁴ Kamparru-wiyi yangka kujarnalu-nyarra jirranganja nyinaja, ngulajurnalnu-nyarra yangka wangkaja ngulaju kapulu-ngalpa warrarda jinyijinyi-mani manu kulukukuluku-mani yapa ngalya-karirlji. Yuwayi, milya-pinyi kankulu nyurrurlarluju yapangkuju kalu-ngalpa ngurrara-jintarlu-juku warrarda jinyijinyi-mani manu kulukukuluku-mani. Kamparru-wiyi Timiji-wangurla-wiyi, kujankulu puraja-juku Jijajiji, kujarlaju yapangkulpalu-nyarra jinyijinyi-mantu manu kulukukuluku-mantu. ⁵ Purda-nyangurna yaliji maju yimi kujalpalu-nyarra yapangku ngurrara-jintarlu-juku jinyijinyi-mantu manu kulukukuluku-mantu. Ngulakujulparna-nyarra wajampa nyinaja. Manulparna ngajulurluju manngu-nyangu, "Marda Juju Ngawungku kajika-jana jinyijinyi-maninjarla karlirr-kanyi." Kujanyalparna manngu-nyangu. Kujarlanyarna yilyaja Timiji yunguju ngulangkuju yimi pina-kanyirni. Kajilpa-nyarra Juju Ngawungku karlirr-kangkarla warntarlalku Kaatu-kujakuju, ngulaju mardarnalu-nyarra jamulu pinarri-mantu.

⁶ Timijiji, nyurru-juku pina-yanurnu nyampu-kurraju nyurrurla-nyangu-ngurluju nguru-ngurluju. Pina-kangurnu-jarrangku yimi ngurrju-nyayirni. Yimi-ngarrurnu-jarrangku kuja kankulurla nganta wala-juku nyina Kaatukuju, manu kankulu-nyanu nganta jarnkujarnku yulkamijuku nyurrurlarlanguju. Manu yimi-ngarrurnu-jarrangku kuja kankulu-nganpa ngampangamparlu nganta warrarda manngu-nyanyi, manu kankulu-nganpa nganta ngampurrrpa nganta nyinami ngajarraku nyanjakuju yangka kuja-piya-yijala kuja karnalu-nyarra ngampurrrpa-yijala nyina nyurrurlakuju nyanjakuju. ⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirijinipatu, yapa nyampu-wardingkirlji kalu-nganpa jinyijinyi-mani manu kulukukuluku-mani, manu karnalu-nyanu murrumurru purda-nyanyi. Ngulaju ngula-juku. Kuja kankulurla wala-juku nyina Kaatuku, ngulakuju karnalu wardinyi-nyayirni nyinami nganimparslangu wajampa-wangulku. ⁸ Kuja kankulurla tarnnga-juku nyurrurla jungarni-jiki nyinami Jijajiki Warlalja-Wiriki yampinja-wangu, kujarlanya karnalu nganimparslangu wardinyiji nyina. ⁹ Kuja karnalurla wangka Kaatuku, wardinyi karnalu-nyarra nyina nyurrurlakuju kuja kankulurla jungarni-juku nyina. Kujarlaju yirnalurla warrarda yati-wangka nyurrurlarlanguku kuja kankulu-nganpa miyalu raa-pinyi. ¹⁰ Yuwayi, kujarlaju karnalu warrarda payirni Kaatu parrangka jingijingi manu mungangka jingijingi yirnalu yanirra nyurrurla-nyangu-kurra kirri-kirra nyurrurlakuju nyanjaku manu yirnalu-nyarra pinarri-mani maya-kari maya-kari. Ngula-jangkaju marda yungunkulu pinarri-jarrimi maya-kari maya-kari pina-karda-nyayirni.

¹¹ Nganimpa-patuju yungurnalu-nyarrarla wangka Wapirra Kaatuku manu Jijaji Kirajirlanguku Warlalja-Wiriki nyurrurlakuju, ngulaju kuja:

"Wiyarrpaku-nganpa nguru raa-pungka manu nguru-yirraka yungurnalu-jana nyanja-yani yapa Tijilunika-wardingki. ¹² Jijaji Warlalja-Wiri, payirni karnangkulu yaliki yapaku Tijilunika-wardingkiki yungulu-nyanu ngulaju yulkami-nyayirni karrikarri-wangu manu yungulu-jana yulkami yapa-patu-karirlanguku kuja karnangkulu nyuntuku yulkami-nyayirni. ¹³ Payirni karnangkulu yaliki yapaku Tijilunika-wardingkiki yinpa-jana nurna-mani kurturdurrurla nyuntuku puranjaku." Kujanya karnalu-nyarrarla wangkami nyurrurlakuju. Kaji ngaka Jijaji Warlalja-Wiri pina-yanirni yapa panu-kurlu nyanunu-nyangu-kurlu, nyurrurlajunkulurla nyanunguku-yijala warlalja yapa. Ngula-jangkaju, kajinkili karrimi kamparrurla Wapirra Kaatu-kurlangurla, nyurrurlaju kapunkulu kirlka-nyayirni karrimi, ngulaju kula-nyarra warntarla-pajirni.

4

Puurlurlu-jana pinarri-manu nyarrparlu yungulu wardinyi-mani Kaatuju

¹⁻² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kujalparnalu yangka kam-parru nyinaja nyurrurla-nyangurla kirringka, ngulangkajulparnalu-nyarra yangka yimi-ngarrurnu manu pinarri-manu nyarrpa yungunkulurla nyina Kaatuku yungunkulu wardinyi-mani. Yalumpu-juku jurru-juku-nganpa yungu kuruwarriji nganimpakuju Jijajirliji Warlalja-Wiringkiji. Jalangu-malku, nyurrurlaju kankulurla jungarni-jiki manu yijardu-juku nyina. Ngurru-jala kankulurla nyina jalanguju, ngulakuju yirnalu-nyarra ngari witalku yarda wangka pirrijardi-nyayirni: Tarnngajukulurla warrarda kuja-juku nyinaya parra-kari parra-karirla! ³⁻⁷ Kaatuju-ngalpa milar ninjarla wangkaja yungurliparla nyinami jungarni-nyayirni yapa warlalja nyanunu-mipakulku. Kala kajirlipa kurlakurla-jarri karnta-kariki manu marda wati-kariki, ngulakuju kula-ngalpa wardinyi nyina. Kujarlanya, nyampunya kanyarra wangka Kaatuju nyurrurlakuju: 'Nyurrurlaju kankulu palkaju mukunyapa-nyayirni nyina warlalja ngaju-nyangu. Kujarlaju, nyinayalu jungarni-nyayirni yangka marda kajikankulurla yapa ngalya-kariki jangkardu kurlakurla-jarri.' Nyampurlanguna kanyarra wangka Kaatuju nyurrurlakuju wati-patuku: 'Nyuntu-nyangu palkaju, ngulaju ngajuku. Ngula-kurlurluju palka-kurlurlu pulka-pungkaju ngajuku.' Kujarlaju, nyuntu-parnta-mipa-kurlu nyinaka tarnnga-juku. Karnta-kari karnta-kari yampiyalu-jana kurlakurla-jarrinja-wangurlu! Yangka yapa kuja kalu ngurru-juku nyina Kaatuku, ngulaju kalu kuja-juku warru parnka tarnnga-juku. Kujaju warntaria! Kuja-wangulu nyinaya, parnkanja-wangu! Nyampunya kanyarra Kaatuju wangka, 'Yampiyalu-jana Kirijini-kariyi-nyanuju yimirr-yinja-wangurlu! Kajikanparla marda yangka karnta nyanunu-nyangu jurnta kanyi.' Kajilpanpa kujarlu kangkarla, ngula-panuju kapungku Kaatu kulu-jarrimilki. Manu yangka yalirra yapa ngalya-kari kuja kalu warru parnka kurlakurlaku warntarlaku, ngularlangu kapu-jana Kaaturlu murrumurru-mani. Nyampunyarnalu-nyarra pinarri-manu manu yimi-ngarrurnu kamparruju nyiyarningkijarra. ⁸ Kajilpankulu juwa-kijikarla kuruwarri nyampu, kula kankulu-nganpa nganimpaa juwa-kijirni. Kaatu kankulu juwa-kijirni kujarluju. Nyarungurlu-nyarra yungu Pirirrpa Kaatu-kurlangu nyurrurlakuju.

⁹ Kaatuju nyurru-nyarra wangkaja yungunkulu-nyanu yulkami nyurrurlaju. Nyiyakurnalu-nyarra yangka-juku jurru-juku yarda yimi-garrirni? ¹⁰ Nyurru-jala kankulu-jana yulkami Kirijini-kariyirlanguku

yalirla warrukirdikirdi Majatuniyarlakuju. Ngajukupdangka-purnu Kirijini-patu, yirnalu-nyarra wangka wita-jala ngari ngulaju tarngajukulu-jana yulkaya maya-kari maya-kari.

¹¹ Nyinayalu pululu kulukukuluku-maninja-wangu manu jinyijinyi-maninja-wangu manu yapa ngalya-kariki mampanja-wangu. Warrkjariyalu pиррjirdi-nyayirni talaku manu miyiki-wiyi. ¹² Kajilpankulu warrki-wangu nyinayarla, ngulaju kajikankulu-jana warrarda japirni mangarriki manu talaku. Kujaju kula jungarni. Kajili-nyarra kuja-kurra nyanyi Kirijini-wangurlangurlu, kapulu-nyarra punku-pajirni.

Ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri Jijaji kapu pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra

¹³⁻¹⁴ Ngajukupdangka-purnu Kirijini-patu, yungurnalu-nyarra yimengarrirni nyurrurlaku yangka-patu-kurlu Kirijini-patu-kurlu kujarlipajana yangka wajawaja-manu yapa ngalipa-nyangu kamparru-wiyi yangka kujalpalurla wala nyinaja Jijakiji palinjakungartiji. Ngaliparluu karlipa milya-pinyi Jijaji kuja palija, ngula-jangkaju pina-wankaru-jarrija. Ngaka kaji Kaatrlu pina-yilyamirni Jijaji nyampu-kurra walya-kurra, yalumpurrarlangu kapu-jana wankaru-maninjarla pina-yilyamirni Jijajiwanaaju. Kujarlaju, waparlku-jana nyinaya wajampa-wangu yangka Kirijini-wangu-piya. Ngulangkuju kula kalu-ngalpa milya-pinyi ngalipa Kirijini kapurliparla pina-wankaru-jarrinjarla jirrngaŋanja nyina Jijakiji. Kuja kalu-jana ngurtpaju nyinami, kujarlaju kalu wajampa-juku nyina.

¹⁵ Yungurnalu-nyarra yarda wangkami jinta-karilki jaru kuja-ngaŋapa Jijajirli Warlalja-Wiringki yimi-ŋarrurnu. Ngalipaju panu-juku kapurlipa marda wankaru-juku nyina kaji Jijaji yanirni pina. Ngula-jangkaju, yangka kuja kalu milyingka-juku yapa nguna, ngula-wiyi kapulu kamparruju yani nyanungu-kurra. Ngula-jangkaju, kapurlipa ngalipalku yani purdangirli-wana. ¹⁶ Warlalja-Wiri Jijaji kapu yanirni nguru-nyayirni-wangu-jangka kankalarra-ŋgurlu. Kaji yaninjarni yani, ngulapuruu kapu-ŋgalpa ngana mayi purlami. Ngulaju jinta kapu-ŋgalpa purla Marramarra Kaatu-kurlangu Wiri. Ngula-jangkaju, nganangku mayi kapu jitirni Kaatu-kurlangu kurlumpurrnguju* marrara-nyayirni. Ngula-puruju, kujalu-jana yangka Kirijini-patu milyingka yirrarnu, ngula-jangkaju kapulu wankaru-jarrikli. Ngulangkuju kapulu-ŋgalpa ngalipakulku nguru-yirrarni. ¹⁷ Yangka kuja karlipa wankaru-juku nyina, ngulaju Kaatrlu kapu-ŋgalpa kanyi mangkurdu-wana. Jijaji kaji yaninjarni yani-juku, ngulakiju kapurliparla wapirdi yani, kulkurru kapurlipa jinta-jarri Jijaji manu ngalipa. Ngula-jangkaju, ngalipa yapa kapurlipa nyina nyanungu-nyangurlalku Warlalja-Wiringka tarngajuku. ¹⁸ Yangka yalirra Kirijini kujankulu-jana marda kamparru-wiyi wajawaja-manu, kajinkili-jana wajampa-juku nyina, nyampunyalu-nyanu yimi yimengarrika Jijaji-kirli yungu-nyarra wajampa-wangu-mani.

5

Yungulparliparla pardakarla Jijajiki kaji pinarni yani

¹⁻² Ngajukupdangka-purnu Kirijini-patu, yangkaju kankulu milya-pinyi Jijaji kapu pina-yanirni parra-nyayirni-wangurla. Nyurru-jalankulu pinarri-jarrija nyampuju yimi Jijaji-kirli Warlalja-Wiri-kirliji. Kaji pina-yanirni, ngulaju kapu warraja-jarri kapanku. ³ Kaji Jijaji pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra, ngulakungarntiji kapulu kamparru wangka panu-kari ngulaju kuja, "Nyampuju ngurrju-ka karri pululu-nyayirni

* **4:16** trumpet

manu wurulypa-nyayirni kulu-wangu-juku. Ngurrju karlipa nyina, nganangku kula kanganpa warru murrumurru-mani.” Kapulu kujanya wangka kaji Jijaji pina-yanirni. Kapu-jana jangkardu yaninjarla riwarri-mani kapanku-nyayirnirli. Ngulaju kula jintarlanguju wuruly-parntka, lawa.

⁴⁻⁵ Kala nyurrurlaju ngulaju kula kankulu yangka yalumpurra-piya nyina yangka kuja kalu munga-piyarla nyinami. Nyurrurla yapa Kaatu-kurlangu kuja kankulurla marlaja nyina rdili-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla. Nyurrurlaju kuja kankulurla yangka wapal-nyanyi parra jingijingirli yangkakuju Jijajiki. Ngalipaju kularliparla Juju Ngawuku, lawa. Manu kula karlipa yalirra-piya yangka Juju Ngawu-kurlangu-piya ngalipaju nyina kuja kalu munga-piyarla nyina. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kaji Jijaji kapanku pinayanirni, yapa yinya kapulurla marlaja kinyirr-ngarni. Nyurrurlarlu kuja kankulurla wapal-nyanyi, ngulaju kulankulurla marlaja kinyirr-ngarnilki. ⁶ Kujarlaju, yungulparliparla yakarrarlu wapal-nyangkarla kaji Jijaji pina-yanirni. Yungulparlipa nyinayarla yalirra yapa-piya-wangu yangka kuja kalu jarda nguna. Yungulparlipa yirriyirrili manngu-nyangkarla, kalakarlipa marda warntarlarlu manngu-nyanyi. ⁷ Yapa kuja kalu jarda nguna, ngulaju kalu nguna kutu-kari. Manu yapangku kajili ngarni pama, ngulangkuju kalu ngarninjarla rama-jarrimi kutukarirla. ⁸ Kala ngalipa karliparla nyina Kaatu-kurlangurla rdili-nyayirni-wangurla ngulaju yalirra-piya-wangu yangka kuja kalu munga-piyarla nyinami. Kujarlaju, yungulparlipa yirriyirrili manngu-nyangkarla, kalakarlipa marda warntarlarlu manngu-nyanyi. Tarnnga-jukurliparla wala-juku nyina. Manu yungulparliparla yulkayarla nyanungukuju, manu yapa ngalya-karikirlipa-jana yulkayaria. Yungulparliparla nyenjarla warrawarra-kangkarla Jijajiki kaji pina-yanirni ngaka nyangurla mayi, ngulangkuju yungu-ngalpa muurl-mardarni ngalipaju. Kajirliparla kujakuju jungarni nyina, ngulaju kapurliparla marlaja nyina pirrjirdi yangka-piya yurrkunyu-piya, ngulangku kuja kalu yangka mukarti mardarni tarla-nyayirni jurrukuju, manu kuja kalu kurdiji mardarni ngarkirnimaninjaku.

⁹ Kaaturluju kula-ngalpa milarninjarla yajarnu murrumurru-maninjakupurdarlu, lawa. Milarnu-ngalpa ngalipaju yungu-ngalpa Jijajirli müurl-mardarni nyanungu-kujaku. Kujakunya yilyajarni Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri nyampu-kurra walya-kurra. ¹⁰ Jijaji palija watiya warntawarntarlaju yungulparla jirronganja nyina nyanungukulku tarnnga-juku. Kaji pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra, ngulakungarntji marda kapurlipa wankaru-juku nyina, manu marda ngalya-kariji kapurlipa marda milyingka nguna. Ngulaju ngulajuku. Ngalipa jintawarlayi-juku kapurliparla jirronganja nyina tarnnga-juku nyanungukulku-yijala. ¹¹ Nyurru kankulu-nyanu yimi-ngarrirni nyurrurlarlu Jijaji-kirli kapu pinarni yani. Ngulaju ngula-juku. Ngana marda yapa kankulu-jana wajampa-juku nyina, yangka yalirraku Kirijini-ki kujankulü-jana marda kamparru-wiyi wajawaja-manu, ngula-kujakujulu-nyanu nyampunya yimiji yimi-ngarrika, manulu-nyanu pinarri-manta nyampu-kurlurlunya.

Puurluru pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Tijilunika-wardingkiki

¹² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, pirrjirdi-nyayirni karna-nyarra wangka. Nyurrurla-nyangurla turnu-warnurla, ngana kajirla pirrjirdi warrki-jarri Warlalja-Wiriki Jijajiki, manu nganangku kaji-nyarra

marda warrawarra-kanjarla pinarri-mani, ngulajulu ngurrjungku purda-nyangka nyarrpa kaji-nyarra wangka nyanunu yali yapa. ¹³ Yapa yalumpu-piyaju kuja kanyarra nyurrurlaku warrki-jarri, yungulpankufulu-jana ngurrju-pajikarla manu yulkayarla.

Ngurrjulu-nyanu jarnkujarnku rarralypa nyinaya kulu-wangu manu wiljiwilji-maninja-wangu. ¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wita-kari yirnalu-nyarra wangka. Kajirla ngana-puka jukuru-jarri warrkiki, ngulakujurla wangkaya yungu warrki-jarri. Ngana-puka kajirla nyi-yarlanguku marda lani-jarri, ngulakujurla wangkaya yungu lani-wangu nyina waparlku. Nganangku-puka kaji puta purami Jijaji, ngulajulu wangkanjarla pиррjirdi-manta yungu jungarnirli pura. Manu ngana-puka marda kajingki rdapakarrka, ngulakujurla nyinaya ngarrirrininja-wangu ngurrju. ¹⁵ Kajilpangku nganangku-puka murrumurru-manttarla, ngulaju yampiya kunka-maninja-wangurlu. Lawa, kuja-wangu nyinaya ngurrjuku. Yimirijkili-nyanu jarnkujarnku nyinaya nyurrurla-wiyi, manulujana yapa ngalya-karikilkii nyinaya ngurrju-yijala. ¹⁶⁻¹⁸ Nyampunya kanyarra Kaatuju wangka nyurrurlakuju yapakuju ngana kuja karla nyina Jijaji Kirajiki: Warrardalu nyinaya wardinyi-jiki! Warrardalurla wangkaya Kaatukuju rdiily-parnkanja-wangu! Nyarrpa-puka kuja kanyarra maju marda rdipimi, ngulaju ngula-juku! Ngula-puruju yati-wangkayajukulurla Kaatukuju!

¹⁹ Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu kaji-nyarra nyarrpa wangka, ngulajulu purda-nyangka wurra-maninja-wangurlu. ²⁰ Kajilparla ngana-puka Kaatuku nganta marlaja wangkayarla yimi nganta, ngulajulu yirriyirrili purda-nyangka pulyangku juwa-kijirrinja-wangurlu. ²¹ Manngu-nyangkalu yirriyirrili yaliji yimi, ngulaju marda junga marda, rampalpa marda. Yaliji yimi kajilpa junga wangkayarla, ngulakujulurla ngungkurnyinaya. ²² Kala marda nyarrpa-puka yimi kaji maju wangka, ngulakujulurla jurnta nyinaya ngungkurr-nyinanja-wangu.

²³ Kaatuku kankulurla marlaja nyina rarralypa. Nganimpa-patu karnalu-nyarrarla wangka Kaatukuju, ngula-warnurlaju yungunkulurla marlaja nyina jungarni-nyayirnu, manu karnalu-nyarrarla wangka yungu-nyarra muurl-mardarni nyiyarningkijarra-kujaku. Kaji Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji pina-yanirnu nyampu-kurra walya-kurra, ngula-puruju kula-nyarra nganangku-puka warntarla-pajirni. ²⁴ Kaaturlu-nyarra milarninjarla yajarnu nyurrurlaju. Warrarda kanyarra wangka yijarduju. Kujarlanja kankulu milya-pinyi kapu-nyarra warrawarra-kanyi tarngangku-juku.

²⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wangkayalu-nganparla ngan-imparlangku Kaatukuju.

²⁶ Nyurrurla kankulurla panu-juku nyina Jijajikilki. Kujarla, kajinkili jinta-jarri, ngula-jangkarluju nganjirnili-nyanu ngamurlu-maninjarla jarnku-nyunjika wirlik-mirnimirni.

²⁷ Warlalja-Wiri Jijajiji ngajuku wangkaja yimi nyampuku yirrarninjaku pipangkaku. Kujarla, kajinkili turnu-jarrimi jaajirla, Kirijini-patu-karikijana riiti-manta kiljingki yungungkulu purda-nyanyi.

²⁸ Nyampukuju pipaku karnalurla nganimpa-patuju lawa-jarrimilki. Nganimpa-paturluju karnalu-nyarrarla payirni Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri yungu-nyarra yimiri nyina. Ngulaju ngula-juku.

2 Thessalonians

Pipa 2 Tijilunika-wardingki-patuku

Pipa jinta-kari ngula-jana Puurlurlu pantirninarla yilyajarra Kirijini-patuku Tijilunika-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju jinta-kari pipa kuja-jana Puurlurlu pantirninarla yilyaja Kirijini-patuku kujalpalu nyinaja ngurrangka wiringka Tijilunikarla. Ngulaju nyampuju pipa karlipa yirdi-mani 2 Tijilunika-wardingki-patuku.

Ngulaju Tijilunika-wardingki-patu Kirijini-patu, ngulajulpalu jungarni nyinaja Kaatukuju. Ngalya-karirli yapangkulpalu-jana kulukukulukumanu, ngulajulpalu-nyanu yulkaja-juku, manulpalurla ngungkurr-nyinaja Kaatukuju. Manulpalu puta purda-nyangu nyangurla kapu Jijaji yanirni pina. Yapa-patu-karirliljipalpu-jana warntarla yimi-ngarrurnu ngulaju nganta Jijaji nyurru-ngantha pina-yanurnu walya nyampu-kurra. Kujarlanyalpalu lani-jarrija Tijilunika-wardingki-patuju. Ngula-jangkanya Puurlurluju-jana pipa panturnu nyanungu-patuku.

Nyampurla pipangka, Puurlu-jana wangkaja Jijaji kula pina-yanurnu-wiyi, lawa murnma-juku. Yimi-ngarrurnu-jana kamparru-wiyi Jijaji pina-yaninjakungarntiji, yapa panu-jarluju kapulurla Kaatuku wilji-jarrimi jurnta. Manu yangka Wati Wingki-nyayirni kapu walyangka palka-jarrimi yungu-jana yimirr-yinyi manu maju-mani. Ngula-jangkaju kapu Jijaji pina-yanirni yungu Wati Wingki-nyayirni lawa-mani.

Nyampurla pipangka, Puurlu-jana wangkaja Tijilunika-wardingki-patuku yungulpalu tarnnga-juku warrki-jarriyarla miyiki manu talaku. Kujakunya-jana Puurlurluju pipa nyampu panturnu.

¹ Ngajuju Puurlu karna-palangu jirrngaŋga nyina Jilajaku manu Timijiki. Ngulangkuju karnalu-nyarra nganimpa-paturluju pipa pantirni yapaku nyurrurlaka Kirijini-patuku kuja kankulu yangka nyina kirringka Tijilunikarla. Nyurrurlajunkulurla ngalipakupalangku Wapirraku Kaatuku manu Jijaji Kirajirlangku Warlalja-Wiriki.

² Nganimpa karnalu-nyarrarla wangkami Wapirra Kaatukuju manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyangukuju Warlalja-Wiriki kujanya, "Nyumpala karnalu-nyarra payirni yungunpala-jana yimirri nyina Tijilunika-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralypa ngurrju-nyayirni tarnnga-juku."

Kaji Jijaji yanirni pina nyampu-kurra walya-kurra, ngulangkuju kapu-jana yapa miimii-nyanyi

³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyurrurlaju kankulurla walanayayirni nyina tarnnga-juku Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. Manu kankulu-nyanu nyurrurla yapa yulkami tarnnga-juku. Kujarlaju kankulu-nganpa wardinyi-mani ngula karnalurla Kaatuku wangka. Kuja karnalu-nyarrarla warrarda wangka Kaatukuju, ngulaju jungarni nganimpaku. ⁴ Nyarrparawana-puka kuja karnalu yuka jaaji-kari jaaji-karirla, ngulaju karnalujana warru yimi-ngarrurnu ngurrju kuja kankulurla nyurrurla nyina Kaatukuju. Yapa-karirlili kalu-nyarra kulukukuluku-mani manu jinyijinyi-mani. Ngula-puru kanyarra majuju rdipi. Ngula-puruju kankulurla

tarnnga-juku wala-juku nyina Warlalja-Wirikiji Jijaji Kirajikiji pirrjirdi-juku.

⁵ Kuja kankulu maju-puruju kulu-puru manu jinyijinyi-puruju nyina pirrjirdi-jiki, ngula-puruju karlipa panungku-juku milya-pinyi Kaatuju kuja-ka jungarni-jiki nyina yapakuju miimii-nyanjakuju. Ngakaju kapungalpa panu-juku yapaju miimii-nyanyi jungarnirli, manu kapu-nyarra wangkami nyurrurlakuju, ngulaju kuja, "Kujalpankujuju ngajulu Warlalja-Wiri-pajurnu, kujarlnyalpa-nyarra majuju rdipiqa. Ngula-purujunkujuju jungarni-jiki manu ngurrju-juku nyinaja ngajukuju. Junga-juku kankujuju ngajuku-juku nyina nyurrurlaju, ngulakuju kapurna-nyarra ngajuku nyina Warlalja-Wiri-jiji tarnnga-juku." Kujanya kapu-nyarra Kaatuju wangkami nyurrurlakuju. ⁶ Kaaturluju kapu-ngalpa jungarnirli miimii-nyanyi. Nganangku-puka yapangku kuja-nyarra kulukukuluku-manu manu jinyijinyi-manu, ngula-wanawana kapu-nyanurla Kaaturlu yapaju kunka-mani. ⁷ Ngula-jangkarluju kapu-nyarra muurl-mardarni muurlparlu murrumurru-kujakuju manu nganimparlangu kapu-nganpa muurl-mardarni. Ngulakungarntirliji kapu-ngalpa milki-yirrarni-yijala Kaaturluju Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiji ngalipakuju. Nguru-nyayirni-wangu-ngurluju kapu yanirni pina marramarra-kurlu panu-nyayirni-kirli, ngulaju pirrjirdi-nyayirni-kirli. ⁸ Yuwayi, Jijaji kapu yanirni pina warlu wiri-nyayirni-kirli yungu-nyanurla yapaju kunka-mani yangkaju kuja kalurla purda-nyanja-wangu jurnta nyinami Kaatuku manu Yimi Ngurrjuku Warlalja-Wiri-kirlangu Jijaji-kirlanguku. ⁹ Ngula-wangu-panuju kapu-nyanurla kilji-nyayirnirli kunka-mani karrikarri-wangurlu. Manu kapu-jana yilyami tarnnga-juku kuja-purda-kari. Nyanunguju-ka yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-juku nyina, ngulangkuju kapu-jana tarnnga-juku mamparl-pinyi pinarni yaninja-kujakuju. Ngula-jangkarluju kulanu nyanyilki nyanungu-nyanguju rdili-nyayirni-wanguju ngalipakupalangukurlangu ngurra. ¹⁰ Warlalja-Wiri Jijaji kapu pina-yanirni ngulaju nyanungu-nyangurla parra-nyayirni-wangurla, ngulaju yungurliparla ngaliparluju wardinyi-jarrinjarla pulka-pinyi yapangku nyanungu-nyangurluju. Kajirlipa nyanyi, yangka kuja karliparla ngalipa wala nyina nyanunguku, ngulakuju kapurliparla jayimpurr-pardinjarla wardinyi-jarri. Nyurrurla yapa kujankulu-nyarpa ngungkurr-nyinaja yangka kujalparnalu-nyarra yangka yirri-puraja yimi, ngulaju nyurrurlarlangu kapunkulurla yalirla turnu-warnurla jayimpurr-pardinjarla wardinyi-jarri.

¹¹ Kujakunya karnalu-nyarrarla warrarda wangkami Kaatuku nyurrlakuju. Ngulaju karnalu-nyarrarla warrarda payirni yungunkulurla jungarni-nyayirni marlaja nyina nyanunguku. Kujakunya-nyarra yajarnu yungunkulurla nyina jungarni. Nyurru-jala kankulurla wala nyina, manu kankulu nyurru-juku ngampurrrpa nyina jungarniki nyinanjakuju. Kujakunya karnalu payirni Kaatuju yungu-nyarra pirrjirdi-mani yartarnarri-kirlirliji tarnnga-juku jungarniki nyinanjakuju. ¹² Kaatu manu Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji, yimirinji kalu-ngalpa nyina ngalipakuju. Kujarlnya karnalu-nyarrarla wangka Kaatukuju yungunkulurla pulka-pinyi yirdikiji Jijajikiji. Ngula-jangkanya kapunkulurla marlaja nyinami nyanungu-nyangurla rdili-nyayirni-wangurlaju.

2

Wati Wingki-nyayirni kapu rdipimirni Jijajikiji kamparru-wiyi

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wita yungurnalu-nyarra wangka Parra-nyayirni-wangu-kurlu Wiri-kirli Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlu kaji pina-yanirni nyampu-kurra yungu-ngalpa ngalipa jintawarlayi-juku

turnu-maninjarla nyanungu-kurra-mani. Ngulakunya yungurnalu-nyarra wangka. ² Nyurrurlarlu yapangku ngalya-karirli marda kankulu rampal-manngu-nyanyi nyampukuju Parra-nyayirni-wangukuju. Kujarlanya marda kankulu muntuku-jarrinjarla lani-jarri. Nganangku marda-nyarra yimi-ngarrurnu yimiji ngulaju warntarla Kaatu-kurlangu Pirlirrpakurlangu nganta? Manu nganta kalu wangka nganimpa-kurlu marda ngantarnalu-nyarra yilyajarra pipa-kari Jijaji-kirli pina-yaninja-warnukurlu nganta. Manu nganta kalu wangkami Jijaji Kiraji nganta nyurrujku pina-yanurnu nyampu-kurraju nganta walya-kurraju. Ngularraju kula junga. Jijaji kula pina-yanurnu walya nyampu-kurra, lawa murnma-juku. Kujarlajulu lani-wang nyinaya muntuku-jarrinja-wangu-juku. ³ Nganangku-puka kajilpa-nyarra kujarlu yimingki wangkanjarlu yimirr-yungkarla, ngulajulurla ngungkurr-nyinjanja-wangu jurnta nyinaya! Warlalja-Wiri Jijajikingarnti pina-yaninjakungarniti-wiyi, kapulurla panukari yapaju wilji-jarrinjarla jurnta yani kuja-purda-kari Kaatukuju. Ngula-puruju kapu wati Juju Ngawu-kurlangu rdipimirni ngulaju yirdiji Wingki-nyayirni. Yaliji ngulaju nyanunguju kapu ngaka Kaaturluju kijirni warlu wiri-kirra ngulaju tarnnga-juku. ⁴ Yali nyanungu Wati Wingki-nyayirni kaji yanirni nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju kapu-jana kuruwarri-kari kuruwarri-kariki ngawungawu-pajirninjarla nginji-wangkami manu juju-kari juju-karirlanguku yangka kuja kalu yapangku purami jukurrpa-warnu nganta. Nyanungurlu ngulangku kapu-nyanyu wiri-nyayirni-pajirni nyanungurra-piya-wangu nganta. Ngulaju nyanungu yali Wati Wingki-nyayirni kapu yaninjarla pirri-mani kaninjarni Kaatu-kurlangurla Yuwarli Maralypirla. Ngulangkuju kapu-nyanyu Kaatu-pajirni. ⁵ Purda-nyanyi kankulu mayi yangkaju jaru kujarna-nyarra wangkaja ngaju nyurru-wiyi? Yangkarna-nyarra yimi-ngarrurnu nyanunguju yirdiji Wati Wingki-nyayirni yangka kamparru-wiyi yangka kujalparna nyurru-wiyi nyinaja nyurrurlarla ngurungka.

⁶ Jalanguju nyiyraru-ngarra-ka warla-pajirni nyanunguju warraja-jarrinja-kujakuju? Nyurru-juku kankulu milya-pinyi yangka warlapajirninja-palka. Ngakaju kapu-ngalpa Kaaturluju kiikii-jarrinjarla Wati Wingki-nyayirni milki-yirrarni ngalipakuju. ⁷ Kula karlipa ngaliparlu nyanyi nyanunguju Juju Ngawu, ngulaju karlipa milya-pinyimipa-juku. Nyurru kajana nyanungurlu yapaju karlirr-kanyi Kaatukujaku. Ngulaju nyiyraru-ngarra-ka warla-mardarni yangka Wati Wingki-nyayirni jalanguju warraja-jarrinja-kujakuju. Ngakaju, yangka warlapajirninja-palkaju, Kaaturluju kapu yilyamirra nyampu-ngurlu walya-ngurlu. Ngula-jangkarlaju kapu rdipimirnilki warrajalku yangkaju Wati Wingki-nyayirniji. ⁸ Kaji yali nyanungu yanirni yangka Wati Wingki-nyayirni, ngulaju kapu pinyi Jijajirla Warlalja-Wiringki, ngulaju kapu lirrangku purrujininarla pinyi. Kaji Jijaji Warlalja-Wiri rdipimirni nyampu-kurra ngulaju rdili-nyayirni-wangu-kurlu mirilmirilkarrinja-karra manu yartarnarri-kirli, ngula-kurlurlunya kapu riwarri-mani. ⁹ Yuwayi, kapu junga yilyamirri Juju Ngawungkuju yangkaju Wati Wingki-nyayirni, ngulakuju kapurla yartarnarri nyanungu-nyangu jirriny-pinyi, ngula-kurlurlunya kapu yanirni nyampu-kurraju. Manu ngula-kurluluju kapu warru wapa nguru-kari nguru-kari-wana ngangkayi-kirli-piya yali-kirliji yartarnarri-kirli jirriny-pinja-warnu-kurlu. Yapangku kapulu parlu-pinyi, ngulakuju kapulurla waa-karrimi Kaatu-kurlanguku nganta. ¹⁰ Ngulangkuju kapu-jana yartarnarri-kirli yimirr-yinjarla karlirr-kanyi. Ngakaju kapu-jana Kaaturluju yilyamikli kuja-purda-kari tarnnga-juku. Kajilpalurla yapa junga-nyayirni ngungkurr-nyinayarla Ngurrjuku Yimiki

Jijaji Kiraji-kirliki, ngulaju kajika-jana Kaaturlu muurl-mardarni. Panukarirli kuja kalu Yimi Ngurrju jamulu purda-nyanyi, ngulakuju kulalurla rdakurl-kijirninarla ngungkurr-nyinami junga-wanguku nganta. Kuja-panuju kapu-jana Kaaturluju yilyamilki. ¹¹ Ngulaju junga, kula kalu purda-nyanjarla rdakurl-kijirni Yimi Ngurrjuju Jijaji-kirliji. Kuja-panuju, Kaaturlu kapu-jana manngu-nyanja-kujakuju kapakapa-manilki yungulu manngu-nyanyi warntarlalku. Ngula-jangkaju, kapulurla ngungkurr-nyinami yangkaku Wati Wingkiki nyiyarlangu kaji-jana warlkaju wangka. ¹² Nganangku-puka kuja-ka Yimi Junga juwa-kijirni Jijaji Kiraji-kirli, ngulapanuju kapu-nyanurla Kaaturluju yapaju kunka-mani. Yali yapa kuja kalurla ngungkurr-nyinanja-wangu nyina manu kalurla wardinyi-juku jurnta yani kuja-purda-kari maju-wana Kaatukuju, ngula-panuju kapu-nyanurla kunka-mani.

Kaaturlu-jana milarninjarla yajarnu Tijilunika-wardingki yapa muurl-mardarninjakungarntirli

¹³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Warlalja-Wiri Jijaji kan-yarra yulka nyurrurlaku. Yangka kuja Kaaturlu nyiyarningkijarra nyurru-wiyi ngurrju-manu, ngula-purujulpa-nyarra warrarda manngu-nyangu nyarrparlu yungu-nyarra muurl-mardarni nyurrurla yapa. Kujarlanya-nyarra milarninjarla yajarnu. Ngulungarntirliji muurl-mardarninjakungarntirliji yungu-nyarra Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu nyurrurlakaju nyanungu-nyangu yungunkulurla jungarni nyina Kaatumipaku. Kuja kankulurla yimiki jungaku Jijaji Kiraji-kirlanguku ngungkurr-nyina, kujarlanya kanyarra muurl-mardarni-yijala. Kujarlanya yungurnalu-nyarrarla nganimparlangu warrarda-juku wangka nyurrurlakaju Kaatuku. Kuja yungarni nganimpakuju. Jungajala karnalu-nyarrarla warrarda wangka Kaatukuju. ¹⁴ Junga kuja kuja-nyarra milarninjarla wangkaja nyurrurlakaju yungu-nyarra muurl-mardarni. Kujakunya-nga-npa yilyaja nganimpa-paturlanguju Yimi Ngurrju-kurlu yungurnalu-nyarra yimi-ngarrirni. Jijaji Warlalja-Wiriji-ka nyina yartarnarri wiri-jarlu-kurlu tarngga-nyayirni, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kaaturluju-nyarra yajarnu yungunkulu Jijaji-piya nyina yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-yijala tarngga-nyayirni.

¹⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkalu-nga-npa kajirnalu-nyarra wita ngari nyampu yimi wangkami. Tarngajukulurla marlaja nymaya pиррjirdi-jiki Warlalja-Wiriki Jijajiki. Yali jaru kujarnalu-nyarra wangkaja kamparru-wiyi, ngulakujulurla warrarda-juku ngungkurr-nyinaya tarngga-juku. Manu warrardalurla ngungkurr-nyinaya tarngga-juku nyampukuju jaruku pipangkaku kuja karnalu-nyarra pantirninarla yirrarni pipangkaku nyurrurlaku yapaku. ¹⁶⁻¹⁷ Kaatuju, yulkami kanganpa, manu yimiri kanganpa nyina. Pirrjirdi-mani kanganpa yungurlipa lani-wangu nyina. Kuja-warnuju karlipa ngaliparluju milya-pinyi kajirlipa marda palimirlangu, ngula-jangkaju kapurliparla marlaja wankaru-jarri. Ngulakuju karnalu-palanggu wangkami Warlalja-Wiriki Jijajiki manu Wapirra Kaatuku, ngulajarrarluju yungulu-nyarra warrarda pirrjirdi-mani manu lani-wangu-mani tarngangku-juku. Ngula-warnuju kapunkulurla jungarni-juku warrarda nyinanja-yani manu ngurrju-juku wangkanja-yani.

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wangkayalu-nganparla nganimpaa-patuku. Payikalu-ngaaparla yungulu-ngaapna purda-nyanyi maya-kari maya-kari yapangkuju panungku-juku yangka yirnalujana Warlalja-Wiri-kirlangu Jijaji-kirlangu yimi-ngarrirni nguru-kari nguru-kari-wana. Payikalu-janarla Kaatu yungulurla purda-nyanjarla ngungkurr-nyinami nyurrurla-piya-yijala. ² Ngalya-kariji yapaju kalurla ngulakuju yimiki ngungkurr-nyinanja-wangu kapuru nyina kuja karnalujana yangka yimi-ngarrirni nganimpaa-paturluju. Ngula-patujulu majunyayirni manu wilji-nyayirni. Kuja-kujakuju, warrardalu-ngaaparla payika Kaatu yungu-ngaapna muurl-mardarni.

³ Warlalja-Wiri Jijaji, ngulaju kanganpalaka-juku warrarda jirrngaanya nyina ngulaju yampinjana-wangu. Kujalaju kapu-nyarra pirrjirdimaninjarla muurl-mardarni Juju Ngawu-kujakuju. ⁴ Nyurrurla yapa ngulaju kankulu nyurru Kirijinilkii nyina, manu kankulurla nyurru ngungkurr-nyinamikii Warlalja-Wiriki Jijajiki. Kamparrurlu kujarnalu-nyarra yimi-ngarrirnu Yimi Ngurrju manu yimi nyampu kuja karnalunu-nyarra yirrarni pipangka, milya-pinyi karnalu-nyarra kapunkulu tarnngangku-juku purami. ⁵ Nganimpaa-patu karnalurla wangka Warlalja-Wiriki Jijajiki yungu-nyarra pinarri-mani maya-kari maya-kari Kaatukuju. Ngula-jangkarlunya yungunkulu milya-pinyi Kaatuju kuja kanyarrawa yulka nyurrurlaku. Manu karnalurla wangka yungunkulu pirrjirdi nyina Jijaji Kiraji-piya yangka kujalpa-jana yimiru-juku nyinaja yapanu jinyijinyi-maninja-palkaku. Ngula-jangkaju yungunkulu-jana pululu nyinami yapa ngalya-kariki kajili-nyarra wilji-jarri.

Kirijini, yungulparlipa warrki-jarriyarla nurna jukuru-wangu

⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Warlalja-Wiringki Jijajirli-ngaanya yungu manu pinarri-manu nyampuju kuruwarri ngulaju jungaku nurnaku warrki-jarrinjaku. Ngulaju purda-nyangkalu-ngaanya yirriyirrili nganimpaa-patu! Jarurnalnu purda-nyangu nyurrurla-kurlu kula kankulu nganta ngampurrpa nyina panu-kariji warrkikiji. Kaji nganapuka nyurrurla-nyangurla turnu-warnurla nyina jukuru yukayi nganta ngampurrpa-wangu marda warrki-wangu, ngulakujujururla jawirdiki jurnta nyinaya! Yapangku kuja-piyarlaju ngulangkuju kula kulu kuruwarri yangka purami kujarnalu-nyarra yangka pinarri-manu. ⁷ Milya-pinyi kankulu-ngaanya yangka-warnuju kujalparnalu kamparru-wiyyi nyurruriyyi nyinaja nyurrula-nyangurla ngurungkaju. Kulalparnalu jukuru nyinaja warrkikiji, lawa. Jugalparnalu nurna-nyayirni warrki-jarrija yungunkulu-ngaanya nyurrurlarluju waalparrirni nganimpaa-patuju jungarnirli. ⁸ Kujalparnalu-jana marda yapa-patu-kariki miyi jurnta ngarnu, ngula-jangkarlujulparnalu-jana yungu tala. Kajirnalu warrki-wangu nyinayarla, kujalaju kapurnalu-nyarra marda warrarda rdapakarrkayarla talakuju. Kuja-kujakuju, nurna-nyayirnilparnalu warrki-jarrija parrangka jingijingi manu mungangka jingijingi. ⁹ Nganimpaa-patu karnalu-nyarra wiriji nyina, ngulangkuju kapurnalu-nyarra warru jinyijinyi-mantartla talaku yinjakuju. Kuja-kujakuju, jungarnalu warrki-jarrija nganimpaju nurna-nyayirni yungunkulu kujalaju waalparrirninarla pinarri-jarri jungarniki manu jungaku nyinanjaku. ¹⁰ Kujalparnalu-nyarra nyurrurlaku jirrngaanya nyinaja yangka nguru nyurrula-nyangurla, nyampunyarnalu-nyarra yimi-ngarrirnu kuruwarriji, ngulaju kujarlu: ‘Kaji ngana-puka nyina jukuru warrki-wangu, ngulakuju jurntalurla mardaka miyiji yinjangurlu kajilpa-nyarra payirninjintarlarni.’

¹¹ Yuwayi, junga kujaku. Jarurnalnu purda-nyangu nyurrula-kurlu kuja kankulu nganta jukuru nyina panu-kariji warrkikiji. Jinta-karijirnalu

purda-nyangu jaruju kuja kalu nganta yangka-patuju warrki-wangu-patu warru nginji-wangka-mipa nganta, manu kalu-jana ngulakungarniji warru mampami yapa-patu-kariki. ¹² Nganimpajurnalnu Warlalja-Wiri-kirlangu Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini. Kujarlaju yungurnalu-jana pututu-nyarrirni ngalya-kariki yalumpurruakuju kuja kalu-jana warru nginji-wangkanjarla mampami yapa ngalya-kariki yangka yalumpu-patu warrkini-wangu-patu. Yalumpu-patuju yungulpalu rdirri-yungkarla warrkilki, kujarlaju yungulu warrki-jarrimi nurna-nyayirni talaku manu miyiki.

¹³ Nganimpakupurdangka-purnu Kirijini-purnu, marda kuja kankulu-nyanu yukayi-nyayirni marda purda-nyanyi, ngulajulu-jana nyinaya yimiru-juku yapa ngalya-karikiji.

¹⁴ Nganangku-puka yapangku Kirijinirli kaji mamparl-pinjarla wirripinyi nyampu yimi kuruwarri-kirli nyampurla pipangka nganimpa-patu-kirlangu, manu kaji jukuru-juku warrki-wangu-juku nyina, ngulajulu milparniwarrarla panungka-juku yapangka-juku jiily-ngarrikia. Ngula-jangkaju, yaliki yapaku, juntalurla nyinaya jawirdiki! Kujarlaju yungu-nyanu kurnta-jarri-nyayirni nyanganuju. ¹⁵ Yaliji yapa ngulaju Kirijini-jiki manu nyurrurlakupurdangka-juku. Ngulakujulurla nyinaya ngurrju-juku nyurunyuru-jarrinja-wangu. Manulurla warrarda wangkaya yungu pinardirri-yinyi warrki-jarrinjaku.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Tijilunika-wardingkiki

¹⁶ Jijaji Warlalja-Wiringki kajana yapa rarralypa-mani. Nganimpa-patu karnalu-nyarrarla wangka yungu-nyarra rarralypa-mani tarnngangku nyarrpararla kajinkili yani. Manu karnalu-nyarrarla wangka yungu-nyarrà jirrnga-jirrnga-juku.

¹⁷ Nyampunya jarujurna lawa-manulku-jala, kala ngari wita-kari yungurna yirrarni pukungka ngajulurlukku rdakangku ngulaju kujarlu: 'NYAMPUNYA KARNA RDAKANGKU YIRRARNI NGAJULURLU PUURLURLU, MANU KARNA-NYARRA YIMI-NGARRIRNIRRA NGURRUJU KARNA NYINA.' Warrarda karna lawa-mani pipaju kujarlaju-juku ngaju-nyangurlu rdakangku. Kujarlaju, kajinkili kuja nyanyi yimi pipangka, ngulaju kapunkulu milya-pinyi ngajurna panturnu pipangkaju.

¹⁸ Nganimpa-paturluju karnalu-nyarrarla payirni Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji yungu-nyarra yimiru nyina. Ngulaju ngula-juku.

1 Timothy

Pipa 1 Timijiki

Pipa ngularla Puurlurlu pantirninarla yilyajarra wati yirdikiji Timijiki nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi-nyampu?

1 Timiji ngulaju pipa kamparru-warnu-wiyi yangka kujarla kurdu-warnuku pantirninarla yilyaja Puurlurluju. Timiji kala mjiniri warrki-jarrija, manu kala wiri-juku nyinaja jaajikingarduyu Puurlu-piya-juku. Kala-pala Puurlu manu Timiji warru wapaja nyurru-wiyi wungu-juku jaaji-kari jaaji-kari-kirra, manulpa-palarla wungu-juku warrki-jarrija Kaatukuju. Jirrama-jukulpa-palarla walaju nyinaja Jijaji Kirajikiji. Kujarlaju, Timijiji nyinajalparla Puurlukuju kula-nganta ngalapi-nyanu-piya-juku nyanunguju. Puurlururla nyampu pipaju pantirninarla yilyaja Timijikiji, ngula-kurlurluju pinarri-manu manurla pututu-pungu yungu-jana nyarrparlu yapaju milärninjarla yirrarni jaajikingarduyu wiriwiriji kamparrurlaju.

1-2 Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Timiji, nyampu ngajulurlu karnangku pipa pantirninarla yilyamirra nyuntuku. Kaatuju Kangalpa ngalipaku nyinami Ngarlkinpaju. Jijaji Kiraji-mipaku karliparla ngalipaju walaju nyinami. Milya-pinyi karlipa kapu pina-yanirni yangkaju Jijaji Kiraji, ngulakunya karliparla pardarni nyanungukuju.

Timiji, ngajukunpaju marlaja Kirijini-jarrija. Kujarlanya kanparla walaju nyina Jijaji Kirajiki. Manu kula-nganta kanpaju ngaju-nyangu ngalapi-nyanu warlalja nyinami. Ngaju karnangkurla wangkami Kaatukuju kujanya: "Wapirra, payirni karnangku yungunpalarla nyuntu manu Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri nganimpa-nyangu yimiru nyinami Timijikiji manu mari-jarrinjarla ngurrju nyina-yijala. Kujarlaju yungungku marlaja nyinami ngurrju-nyayirni rarralyapa tarnga-juku."

Puurlurla wangkaja Timijiki yungu-jana yapa ngurrara yalumpu-wardingki warla-pajirni yimi warntarla-kurlu, ngula-kurlurlu kujalpalu-jana yapa-patu-kari pinarri-manu

3 Yangka kujarna kamparru-wiyi yaninja-yanu nguru-kurra Majatuniya-kurra, yangkarnangku wangkaja yinpa nyinami yalumpurlaju kirringka Yipijarla. Nyampurranyalparnangku yangkaju yimi-ngarrurnu kujalpalu-jana pinarri-manu yimi warntarla-kurlurlu nyampurlu ngalyakarirli Kirijini-paturlu wati-paturlu. Yangkarnangku nyuntuku wangkaja yungunpa nyuntuju jupu-karrinjarla nyinami yalumpurlaju kirringka yinpa-jana nyampu-patu wati-patu warla-pajirni. Jalangu karnangku wangkami jurru-juku nyampurla pipangkaju yangka kujarnangku wangkaja kamparru-wiyi yinpa-jana warla-pajirni yangka-patu wati-patu yimi warntarla-kurlu kuja kalu-jana pinarri-mani. **4** Yapa kuja kalurla wala nyina Kaatuku, ngulangkuju kalu-jana jungangku pinarri-mani Kaatu-kurluju. Kala yangka yapa yalumpu-paturlu, kula kalu-jana jungangku yirri-purami yimiji, lawa. Ngari kalu-jana jukurrpa-jangka-mipa-kurlurlu pinarri-mani yapa-patu-kariji. Manu kalu-jana yimi-ngarrirni

yirdi nyurnu-patu yangka kuja kalalu nyurru-wiyi nyinaja. Kujarlaju kalu-nyanu warrarda wiljiwilji-mani Kirijini-paturlu.

⁵ Timiji, wangkaya-jana Kirijini-patuku yungulu-nyanu yinyi Kaatukurra. Wangkaya-jana yungulu ngurrju nyina majungka-jarrinja-wangu, kajikalu marda kurnta-jarrimi majungka-jarrinja-warnu. Wangkaya-jana yungulu Jijaji Kiraji-kirlangu-mipa yimiji purami manu kuruwarri. Kajili nyina jungarni kuja-piya, ngulaju kapulu-jana yapa-patu-karikiji yulkami ngurrju. Kulalu kurnta-jarrilki nyiyarlangu-jangka. ⁶ Yalumpurraju watijilirla jurnta yanu muku kuja-purda-kari warntarla Kaatukuju. Kujarlanya kula kalurla yulkamilki Kaatukuju, manu kula kalu-jana yapa-patu-karirlanguku yulkami. Ngari kalu warrarda wangka lawangka.

⁷ Yalumpurralu wati-paturlu, kula kalu milya-pinyi kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. Kala wurrangku-juku yungulu-jana warrarda pinarri-mani kuruwarri-kirlirliji Mujuju-kurlangu-kurlurlu. Rdirrinypa-pajirni nganta kalu-nyanu wurrangku-juku, nganta kalu milya-pinyi kuruwarriji. Kala lawa, nguripa-juku kalu nyina.

Kaaturlurla yungu nyanungu-nyangu kuruwarriji Mujujuku yungu-jana yapa majumaju jungarni-mani nyampu-kurlurlu kuruwarri-kirlirliji

⁸ Nyampunya karlipa milya-pinyi: Kajili yapangku purami jungangku Mujuju-kurlangku kuruwarri, ngulaju ngurru kuruwarri yapakuju.

⁹ Nyampurlangunyu karlipa milya-pinyi: Ngalya-kari yapa kalurla nyina Kaatukuju jungarni. Yangka kujarla Mujujuku kuruwarri yungu, ngulaju kula nyampu-patuku yapakuju yangka ngurrju-patuku jungarni-maninjakuju, lawa. Kala nyampujurla kuruwarri yungu Mujujukuju yangka-patukungarnti jungarni-maninjakungarnti kuja kalu kuruwarri rdilyki-pinyi manu kuja kalu yangka Kaatu-kujaku kuja-purda-kari warntarla yani manu kuja kalu nyina warntarla. Panu-karijili wilji. Panu-karirli, ngulaju kalu jamulu purda-nyanyi ngungkurr-nyinanja-wangurlu Kaatuju. Panu-karirli kalu majungka-jarrimi. Panu-karirliji, pinyi kalu-jana ngati-nyanu kirda-nyanu. Panu-karirli, pinyi kalu-jana linjarrparlu yapa ngalya-kariji. ¹⁰ Manu panu-kariji kalu warru nguna ngurra-kari ngurra-kari-wana kalykuru. Manu wati-jarrarlu kapala-nyanu mardarni karnta-piyalku. Panu-karirli kalu-jana yapa-patu-kari rdarri-mardarninjarla jinyijinyi-mani warrki-jarrinjakuju pirijina-piyalku. Panu-karirli kalu-jana yapa-patu-kari warlkangku yimirr-yinyi. Panu-kari yangka kuja kalu-jana kuwurtu-kurra kanyi, ngulangka kalu warlka wangka. Nyampurlaju maju-nyayirni. Kala Kaatu-kurlangku kuruwarri, kujarla yungu Mujujuku, ngulangkuju yungu-jana jungarni-mani yangkarraju maju-patu kuja kalu ngulangkuju kuruwarri rdilyki-pinyi warrarda.

¹¹ Kaatuju ngurrju-nyayirni! Nyampurluju kuruwarrirli, yapa kajana wankaru mardarni. Jurrku-juku nyampuju Yimi Ngurrju kujaju ngajuku yungu yungurna-jana ngula-kurlurlu pinarri-mani jungangku yapa-patu-karilki.

Puurlurlujurla pulka-pungu Kaatukuju kujarla mari-jarrija Kaatuju

¹² Ngajuju karnarla yati-wangka Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki kujaju pirrjirdi-manu ngajulu. Nyurru-wiyi-juku-nyanu nyanunguju kujalku wangkaja, "Kapuju Puurlurlu linpangku purda-nyanyi ngajuju." Kujarlanyaju ngajuju milarnu yungurnarla warrki-jarri nyanungukulku-juku. ¹³ Ngakalku kujarna ngaju Kirijini-jarrija, ngula-wangurla-wiyi kalarna manyu-pungu yirdi Jijajiji, manulparna-jana Kirijini-patu warru murrumurru-manu kulu-parnta-nyayirnirli ngajulurlu. Ngajujulparnarla nguripa-nyayirni nyinaja Jijaji Kirajikiji.

Manu kulaalparnarla ngungkurr-nyinaja. Kujarlanyaju ngajukuju mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja nyanungu-juku Kaatuju. ¹⁴ Yuwayi. Kaatuju ngajukuju yimirri-nyayirni nyinaja. Kujarlanya karnarla nyanungukulku Jijaji Kirajikiji nyina ngajuju. Wala karnarla nyina nyanungukuju, manu karna-jana Kirijini-kariyi-nyanukulku yulkami.

¹⁵ Timiji, nyampunya yungurnangku yimiji wangka ngurrju-nyayirni manu yijardu-nyayirni. Ngulakuju yungulparliparla yapaju jintawarlayi-juku ngungkurr-nyinakarla: Nguru nyampurla, yapaju karlipa majumaju-nyayirni nyina. Ngulakunya-ngalpa Jijaji Kirajikiji yanurnu yungu-ngalpa muurl-mardarni palinja-kujakuju. ¹⁶ Yuwayi, junga kujaju. Ngajulu Puurlu karna nyinami majumaju-nyayirni panu-kari-piya-wangu. Ngulakuju Kaatujulpaju ngajurlangukuju nyinaja yimirri-jiki. Ngakaju kapulurla panu-nyayirni yapaju wala nyinami Jijaji Kirajikiji, manu kapulurla nyanganukuju jirranga nyina wankaru tarnnga-juku. Kaatujulpaju ngajuku-wiyi mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja ngulaju yungulu yalumpurralruju milya-pinyi Kaatuju kuja kajana yulkami-jiki majumajukuju. Yungu-jana pinja-wangurlu muurl-mardarni palinja-kujaku wankaru-juku. ¹⁷ Yungulparliparla jintawarlayirli-juku pulka-pungkarla Kaatukuju. Nyanunguju jinta, Warlalja-Wiri kajana nyina tarnnga-juku yapakuju! Ngulaju kula nyanunguju palimi, lawa! Kulalpa nganangku nyangkarla! Ngaliparlurliparla tarnngangku pulka-pinyi nyanunguku! Ngula-juku ngurrju.

Puurlujurla wangkaja Timijiki yungu purami kuruwarri Jijaji Kirajikirlangu-mipa

¹⁸ Timiji, nyuntuju kula-ngantapaju ngajuku ngalapi-nyanu. Yangka kujanpa nyuntu jaajikingarduyu wiri-jarrija, yangkangku jarukungarduyu-paturlu kujangkulu nyuntuku rdaka yirrarnu jurrungka, ngula-jangkaju, wangkajangkulurla Kaatuku nyuntukuju. Manungkulu wangkaja yinpa jaaji-kari jaaji-karirla warru warrki-jarri. Yungurnangku yangka-juku jurrku-juku yimiji yarda milki-wangkami yangka-patu kujangkulu wangkaja. Kajinpa ngula purda-nyanjarla mardarni yimi, ngula-jangkaju kapunparla ngurrju-nyayirni warrki-jarri Kaatukuju kirri yalirlaju Yipijarla. ¹⁹ Kajinpa warrarda manngu-nyanyi nyampu yimi ngaju-nyangu, kujarlaju kapunpa warrarda purami Jijaji Kirajikirlangu-mipa kuruwarriji. Kapunpa ngurrju nyina majungka-jarrinja-wangu, kajikanpa kurnta-jarriji majungka-jarrinja-warnu. Kala ngalya-karirli yapangkuju, kula kalu Jijaji Kirajikirlanguju purami kuruwarriji, lawa. Purami kalu jinta-kari kuruwarri-kari kuja-purda-karirli. Kula kalu manngu-nyanyi ngurrju, ngari kalu purda-nyanyi warrarda maju-juku. Kujarlanya kalu yani kuja-purda-kariji Kaatu-kujakuju. ²⁰ Yalumpu-jarra wati-jarra yirdi-jarraju Maniyuju manu Yilikijantu, ngulaju kapala maju-juku nyinami. Yalumpu-jarrarlangu-palarla kuja-purda-kari jurnta yantu Kaatu-kujakuju, manulpa-palarla jukuru-jarrinjarla nginji-wangkaja. Ngula-jarrajurnarla yungu Juju Ngawuku yungu-palangsu murrumurru-mani. Kaji-palangsu marda Jujungku murrumurru-mani, kuja-warnurluju marda ngakaju kajika-pala manngu-nyanyi Kaatuju marda nginji-wangkanja-wangurlulku.

¹ Yimi yungurna-nyarra wangka nyurrurlaku jintawarlayiki-juku Kirijinikiji: Yati-wangkayalurla Kaatukuju, manulu-janarla payika Kaatuju yapaku panuku-juku yungu-jana warrawarra-kanyi. ² Payikalu-janarla Kaatuju kapumanu-patuku nyurrurla-nyangurlakuju ngurrararlakuju, manulu-janarla payika Kaatuju ngurujarraranyparlaku kapumanu-patuku-yijala. Kajirlipa-janarla kujarlu payirni Kaatu, kuja-warnuju kapurlipa nyina rarralypa manu ngurrju ngaliparlangu. Kajirlipa-janarla kujarlu payirni Kaatu, kuja-warnurluju kapurliparlajinta pulkapinyi jungangku Kaatukuju, manu kapurlipa-jana yapakuju ngurrju manu jungarni nyina. ³ Kuja karlipa-janarla payirni Kaatuju, ngulaju ngurrju. Kujarlunya karlipa Kaatuju wardinyi-mani. Nyanungunya-ngalpa Ngarlikinpaju ngalipakuju jintawarlayiki-juku. ⁴ Nyanungu kajana yulkami yungu-jana ngula-jangkarluju muurl-mardarni wankaru palinjakuju. Yimi Ngurrju nyanungu-nyangu ngulaju junga-nyayirni. Kaatuju-ka ngampurrrpa nyina yungu-jana pinarri-mani yapa jintawarlayi-jiki ngula-kurlurluju. ⁵ Ngulaju nyanungu jinta-juku Kaatuju yapakuju jintawarlayiki-juku. Jijaji Kirajiji, ngulajulpa palka yapa-nyayirni nyinaja. Nyanungu-miparlunya yungu-jana yajarninjarla pina-kanyirni Kaatukurraju. ⁶ Ngampurrrpa-ngalpa nyanunguju palija yungu-ngalpa muurl-mardarni jintawarlayi-juku wankaru yapaju palinja-kujakuju. Kula-jana Kaaturlu yimi-ngarruru yapaku yimi nyampu nyurru-wiyi, lawa. Ngula-jangkaju-nyanu wangkaja, "Nyurru. Jalangu yungurna-jana yimi warraja-mani yapakuju." ⁷ Junga kujaju. Kaaturluju milarninjarla yajarnu. Ngulakunya karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini panu-kurluju. Yilyajaju nyanungurlu Juwu-wangu-patukurraju yungurna-jana yimi-ngarrirrinjini Yimi Ngurrju manu yungurna-jana pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirlangu kuruwarri. Ngulaju junga-nyayirni kuruwarri. Kula karna-nyarra warlkangku yimi-ngarrirni, lawa. Junga karna-nyarra yimi-ngarrirni.

Puurlu-jana wangkaja panuku Kirijini-patuku watiki manu karntaku nyarrpa-jarri yungulu kajilirla Kaatuku turnu-jarri

⁸ Yungurna-nyarra wangka nyurrurlakulku wati Kirijini-patuku kuja kankulurla ngana-puka jukarurru yangka nyina Kaatuku jaaji-kari jaaji-karirla. Kajinkilirla wangkami Kaatuku, ngulajulurla marlakarriyalurla rdaka-jarra. Kaatuku wangkanjakungarnitirlij, kulalpankulu-jana wiljiwilji-mantarla yapa-patu-kari-wiyi, manu kulalpankulu-jana kulu-jarriyarla.

⁹ Yungurna-nyarra nyurrurlakulku karnta-watikilki wangkami. Kajinkili-nyanu warrarda maparni jara-kurlurlu manu warrarda yuntardi-mani, manu kajinkili-nyanu wakurlu warrarda pukurdi-mani, manu jurnarrpa-kurlurlu kajinkili-nyanu warrarda yuntardi-mani yangka jinjirlajinjirla-kurlurlu, manu kajinkili-nyanu yangka yinirnti waninja-wana yirrarni manu yangka rdaka-kurlangu Kawurlu, ngularra-kurlu kajinkili jaaji-kirra milkarraku yani yangka watingki nganta nyanganju, kujaju warntarla. ¹⁰ Kuja kankulu-nyanu Kirijini ngarrirni nyurrurlarlu karntakarntarlu, manu nganta kankulurla Kaatukuju jukarurru nyina, ngulangkuju yapa ngalya-kari-wiyili-jana warrawarra-kangka. Kala kajinkili-nyanu nyurrurla-miparlu warrawarra-kanyi yulkanja-karrarlu, kujaju kula ngurrju.

¹¹ Kajinkili jaaji-kirra turnu-jarri, ngulangkaju nyurrurla karntakarn-taju wurulypalu nyinaya yungunkulurla pinarri-jarri Kaatuku. Watingki kajili-nyarra jaru-kurlurlu pinarri-mani, ngulaju yirriyirrilili-jana purda-nyangka wangkanja-kurraju ngulaju wiljiwilji-maninja-wangurlu.

¹² Ngajulurlu Puurlurlu, ngulaju karna-jana karntakarntaju warrarda jarraly-pinja-wangurlu warla-pajirni yangka kalakalu-jana wati-patu marda pinarri-mani, manu kalakalu-jana marda wiri nyina karntakarn-taju wati-patukuju. Wangkami warrarda karna-jana karntakarntaju yungulu nyina wurulypa jaajirlaju. ¹³ Nyarrparla karna-jana kuja warla-pajirni? Nyurru-wiyi Kaaturlu ngurrju-manu Yatumu-wiyi kamparruju. Ngula-jangkaju, karntalku yirdiji Yiipi ngurrju-manu. ¹⁴ Kula Yatumu-wiyi yimirr-yungu kamparruju Juju Ngawungkuju, lawa. Yiipi karnta-juku Juju Ngawungkuju yimirr-yungu-wiyi. Ngula-jangkaju, Yiipiji jurntalkurla yanu Kaatukuju. Kujarlanya karna-jana karntaju warrarda warla-pajirni wati-patu-kujaku pinarri-maninja-kujaku manu yangka wiri kalakalu-jana nyinami wati-patuku. ¹⁵ Kajilirla karntakarntaju warrarda nyinami walajuku Jijaji Kirajiki, manu kajili-jana warrarda yulkami Kirijini-kariyinyanuku, manu kajilirla warrarda nyinami jungarni Kaatuku, manu kajili wurulypa warrarda nyina jaajirla milkarra-wangu, ngularrakuju Kaatuju yungu-jana wardinyi nyinami. Manu kajili-nyanu murrumurru purda-nyanyi kurdungka karmulypa-jarrinja-puruju, kuja-kujakuju kapu-jana Kaaturlu muurl-mardarni-juku.

3

Puurluju wangkaja-jana Kirijini-patukuju nyarrparlu yungulu milarni yapa wiriki nyinanjaku jaaji-kari jaaji-karirlaku

¹ Nyampunya yungurna-nyarra yimiji wangka ngurrju-nyayirni manu yijardu-nyayirni. Kaji ngana-puka ngampurrpa nyina yungu-jana wiri nyina yapaku jaaji-kari jaaji-karirlaku, ngulaju warrkiji ngurrju-nyayirni. ² Kajilpa ngampurrpa wiriki kamparrurlaku nyinayarla jaaji-kari jaaji-karirlaku, ngulakungartiji yirriyirri-nyayirni-wiyirla nyina ngurrju-nyayirni manu jungarni-nyayirni Kaatukuju maju-wangu-wiyi. Ngu-langkuju yapangku yungulpa mardakarla jinta-mipa karntaju. Manu yungulpa nyinayarla warungka-wangu manu jiliwirri-wangu. Manu kajilpa yapa ngajarri yantarlarni nguru-kari-wardingki, ngulaju yungulpa kangkarla ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra yungu ngulangka ngunami. Manu yungulpa nyinayarla pina-nyayirni yapa pinarri-maninjakungartiji. ³ Manu yungulpa warungka-wangu nyinayarla-juku pama ngarninja-warnuju. Manu yungulpa-jana yapa ngalya-karikiji yimiri manu ngurrju nyinayarla kulu-wangu wiljiwilji-maninja-wangu. Manu yungulpa purluripa-wangu nyinayarla talakuju. ⁴⁻⁵ Ngangangku-puka watingki kula kajana marda jungangku warrawarra-kanyi nyanungu-nyangu karnta manu kurdukuru, ngulangkuju nyarrparlulku-yijalalpajana warrawarra-kangkarla yapa Kaatu-kurlanguju Kirijiniji? Kujarlaju, kaji jaajikingarduyu wirlik nyina, ngulakungartirlijilpa-jana nyanungu-nyangu-wiyi ngamarlangu-jarra-wiyi warrawarra-kangkarla jungarnirli. Manu yungulpa-jana nyanungu-nyangu-wiyi kurdukuru pinarri-mantlarla yungulu linpangku purda-nyanyi nyanungu-nyangurlu-wiyi wiljiwilji-maninja-wangurlu.

⁶ Ngana-puka wati kuja nyinaja nyurru-warnu Kirijiniji, kajilpa ngampurrpa nyinayarla kamparrurlaku wiriki nyinanjaku jaaji-kari jaaji-karirlakuju, ngulaju ngurrju. Kajilpa wati Kirijini-jarriyarla, ngula-jangkaju kajilpa kapanku jaajikingarduyu-jarriyarla wiriki kamparrurlaku nyinanjaku, ngulangkuju kajika-nyanu warrarda pulka-pinyi ngurrjungku nganta. Ngula-jangkaju, wati yaliji kapu-nyanurla kunkamani Kaaturlu. Kujarluyijala-nyanurla Kaaturlu kunka-manu Juju

Ngawuju. ⁷ Ngana-puka wati kajilpa ngampurrrpa nyinayarla kampar-rurlaku wiriki nyinanjaku jaaji-kari jaajkarirlakuju, ngulaju kajilpalu yangkangku Kirijini-wangurlu ngurrju-pajikarla, ngulaju ngula-juku. Nyanguju wati pangkala jaajikingarduyu-jarri. Kala kajilpalurla jukuru-jarriyarla yangka yapa Kirijini-wangu, kajilpalu maju-pajikarla, ngulaju kajika-nyanu nyanguju wati kurnta-jarrilki, manu ngula-jangkaju Juju Ngawungku kajika rdarri-mardarni.

Puurluju wangkaja-jana Kirijini-patukuju nyarparlu yungulu milarni yapa yungu-jana jaajirlaju warriki-jarri Kirijini-patuku

⁸ Ngana-puka wati kajilpa ngampurrrpa nyinayarla yungu jaajikingarduyu warrkini nyina, ngulakungarntiji yungu nyina langarrpa-wiyi manu rdirrinypa. Ngulaju yungu wangka junga-nyayirni yimiji, warlka-wangu. Yungulpa warungka-wangu nyinayarla-juku pama ngarninja-warnuju. Manu ngulangkuju kulalpa-jana yimirr-yungkarla tala puntarninjakungarntirliji. ⁹ Kaaturlu-ngalpa milki-yirrarnu Jijaji ngalipakuju. Yangka wati yungulparla junga-nyayirni wala nyinakarla Jijajiki majungka-jarrinja-wangu. Kajilpa nyiyarlangurla majungka-jarriyarla, ngulaju kajika-nyanu manngu-nyanjarla kurnta-jarrimilki. ¹⁰ Ngana-puka wati kajilpa ngampurrrpa nyinayarla yungu jaajikingarduyu warrkini nyina, milarninjakungarntirliji wurrangku-wiyi miimii-nyangkalu kaji jungarni-japa nyinami. Kajilpa nyinakarla jungarni maju-wangu, ngulaju ngula-juku. Kajika-jana warriki-jarri Kirijini-kariyi-nyanukuju.

¹¹ Kuja-piya-yijala, ngana-puka karnta kajilpa ngampurrrpa nyinayarla yungu-jana jaajirlaju warriki-jarri Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulakungarntiji yungulpa nyinayarla langarrpa-wiyi manu rdirrinypa. Ngulakungarntiji kulalpa-jana warru nginji-wangkayarla manu warlkangku warru yimirr-yungkarla yapa ngalya-kariji, lawa. Ngulakungarntiji yungulparla yirriyirri-wiyi nyinayarla manu jungarni Kaatukuju. Kujarlaju, yapa panu-kari kapulurla wala nyinami kapatinja-wangu.

¹² Ngana-puka wati kajilpa ngampurrrpa nyinayarla yungu jaajikingarduyu warrkini nyina, ngulangkuju mardarni kali-nyanuju jinta-mipa. Ngulangkuju-jana ngamarlangu-jarraju warrawarra-kanyi yirriyirrirla.

¹³ Kajirla ngurrju warriki-jarrimi Kaatuku jaajirla, ngulaju kapurla wala-nyayirni nyina Jijaji Kirajikiji. Ngulangkuju kapu-jana lani-wangurlu rdur-rurdurlu yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli yapaku. Kirijini-kariyi-nyanurlu kapulu ngurrju-pajirni.

Nyampunya yimi jungaju Jijaji Kiraji-kirliji

¹⁴⁻¹⁵ Timiji, yungurna yanirra nyuntu-nyangu-kurra yungkaparri. Karija, kalakaju nyiyarlangurlu marda warla-pajirni yaninjarni-kijaku. Kujarlanya karnangku pipaju pantirninarla yilyamirra yungunpa-jana pinarri-mani Kirijini-kariyungku yangka-patu kuja kangkulu jirrnanga nyina jintajinta-jarrinjarla. Kaatuju-ka JUKURRARNU nyina. Nyur-rurlajunkulurla nyangu-nyangurlalku turnu-warnurla. Kujarlaju yungurna-nyarra jintawarlayi-juku pinarri-mani ngula-jangkanya yungunkulurla nyinami jungarni Kaatukuju. Ngalipa-miparlu Kirijinirli karliparla jungarnirliji marlaja mardarni yimi manu kuruwarri nyangu-nyanguju. ¹⁶ Nyampunya-ngalpa Kaaturluju yimiji milki-yirrarnu ngalipakuju. Nyampuju Yimi Ngurrju, ngula-kurlurlunya kuja karlipa-jana yapa-kuju pinarri-mani. Nyampunya-ka wangka yimiji: Jijaji Kiraji palka-jarrija nyampurlaju walyangka palka-nyayirni. Ngulaju Kaatukurlangurlu Pirlirrparlu pina-wankaru-manu palinja-warnuju. Kujarlaju

karlipa milya-pinyi nyanunguju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu. Marramarrarlulu nyangu Kaatu-kurlu. Nyampuju yimi nyanungu-nyangu, yapangkujulu nyurru-juku warru kangu ngurujarraranyparlaju. Yapa-julpalurla wala-nyayirni nyinaja ngurujarraranyparlaju. Ngula-jangkaju, Kaaturlu pina-kangu kankalarra yungu-pala nyina mapirralki jintangka-juku yartarnarri wiri-jarlu-kurlu tarnnga-juku. Ngulaju junga yimi.

4

Ngaliparluju, warrawarra-kanyirlipa-nyanu yapa-patu-kujakuju yangkapatu-kujaku kalakalu-ngalpa pinarri-mani warntarla Kaatu-kurlangurlunganta yimi-kirlirliji

¹ Nyampunya kaju Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguju wangka ngajukuju: Kaji nyampu nguru lawa-jarrimi, ngulakungarnirrili kapulu yapangkuju ngalya-karirliji Kirijinirrili juwa-kijirni Jijaji Kirajiji. Kapulurla walawangulku jurnta nyinami. Ngula-jangkarluju kapulu-jana purda-nyanyi pirlirrpaa-karilki Juju Ngawu-kurlanguju warlkanjilki. Manu kapulu purami kuruwarri-karilki yangkangku kajili-jana pirlirrparlu warlkanjirli pinarri-mani. ² Yapangku kuja kalu-jana pinarri-mani kuruwarri-kari-kirliri, ngulajulurla yapaju Juju Ngawukulku. Ngulangkuju-jana yirrarnu kuruwarri nyanungu-nyangulku nginyinginyirla manu kurturdurrurla. Kujarlaju kalu-jana yapa ngalya-kariji yimirr-yinyi warlkanjirli. ³ Kujarlunya kalu-jana warlkanjirliji yimirr-yinjarla karlirr-kanyi yapa ngalya-kariji Kaatu-kujakuju: Jinyijinyi-mani kalu-jana nyinanjaku yupukarra-wangu. Manu kalu-jana warla-pajirni miyi-kari miyi-kari-kijaku ngarninja-kujaku. Kuja Jungarni-wangu! Kaaturluju ngurrju-manu-ngalpa ngalipakuju nyiyarningkijarra ngulaju yungurlipa kutu ngarni ngalipakuju ka ja kajirliparla wala nyinami Jijaji Kirajiki manu kuja karlipa yimi junga-nyayirni milya-pinyi nyanungu-nyanguju. Nyanungurlu-ngalpa ngurrju-manu mangarriji ngulakuju yungurliparla yati-wangkami manu yungurlipa kutu ngarni. ⁴ Nyiyarningkijarra kuja Kaaturlu ngurrju-manu, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kujarlaju, kajirliparla yati-wangka Kaatuku ngarninjakungarnti mangarrikingarnti, ngarirlipa kutu ngarni nyiyarningkijarra. ⁵ Kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra, ngulaju ngurrju-pajurnu. Kujarlaju, kajirliparla yati-wangka Kaatuku ngarninjakungarnti, ngula-warnurluju kajirlipa kutu ngarni, Kaatuju-ka wangka ngulaju ngula-juku.

Puurlurlu pinarri-manu Timiji yungu nyarrpa warrki-jarri jungarnijaajirlaju

⁶ Timiji, kajinpa-jana nyampurra-kurlurlu pinarri-mani Kirijini-kariyinya, ngula-jangkaju kapunpa ngurrju-nyayirni warrkini nyinami Jijaji Kiraji-kirlanguju jaajirlaju. Jijaji Kiraji-kirlangu kuruwarriji junga. Warrarda pinarri-jarriya yungu nyuntu-nyangu pirlirrpaju pirrjirdi-jarri-nyayirni. Warrarda puraya tarnngangku-juku yimiji kujarnangkulu pinarri-manu kamparru-wiyi. ⁷ Jurnta-jana nyinaya yangkakuju yapaku kuja kalu-jana warntarla-kurlurlu yimi-kirlirliri warrarda pinarri-mani. Ngulaju yimiji rampalpa manu maju. Tarnnga-juku warrarda warrki-jarriya nurna, manu pinarri-jarriya maya-kari maya-kari Kaatu-kurlanguju yimiki yungunparla nyina yirriyirri Kaatukuju. ⁸⁻⁹ Timiji, nyampunya yungurnangku yimiji wangka ngurrju-nyayirni manu yijardu-nyayirni. Ngulakuju yungulparliparla yapaju jintawarlayi-juku ngungkurr-nyinakarla: Yapa kalu manyu-wana manyu-karrimi manu warru parnka yungulu-nyanu palka nyanungu-nyangu pirrjirdi-mani.

Ngulaju ngula-juku. Kala yapa ngalya-kari kuja kalurla yirriyirri-nyayirni nyina Kaatuku, ngulangkuju pirlirrpaj kajana pirrjirdi-mani. Ngulaju yapa kapulurla tarnnga-juku marlaja nyina wankaru Kaatukuju. Yuwayi, junga nyampuju yimi kujarnangku wangkaja. ¹⁰ Kaatuju-ka nyina JUKURRARNU. Nyanungunya Ngarlkinpaju yapakuju jintawarlayiki-juku, manu kajana nyanungurlu-juku Kaaturluju warrawarra-kanjarla mardarni nyampurla ngurungkaju. Ngulaju ngula-juku. Kala yangka yapa kuja kalurla yijardu-nyayirni wala nyina nyanunguku Kaatuku, ngulaju kajana tarnngangku-juku warrawarra-kanjarla mardarni. Ngalipa Kirijini-patu kujanya karliparla yijardu-nyayirni wala nyina. Kapurliparla tarnnga-juku jirranga nyinami. Kujarlanya karliparla nurna-nyayirniji warrki-jarrimi nyanungukuju, manu karliparla nyinami jungaju. ¹¹ Kujarlaju, nyampurra-kurlurluju-jana pinarri-manta Kirijini-patu nyuntu-nyangurla jaajirlaju yungulu linpangku purda-nyanjarla purami.

¹² Timiji, nyuntujunpa kurdu-warnu. Kulangkulu marda purda-nyanyi nyuntuju. Nyuntujulpangkulu purda-nyangkarla Kirijini-watirliji. Jungarni-jana wangkaya. Manu jungarnirla nyinaya Kaatukuju. Yulkaya-jana yapa-patu-karikiji. Manurla warrarda nyinaya wala-juku Kaatukuju. Manu-jana yampiya kaminakaminaju manyu-pinjawangurlu, manu nyiyarlangu majuju yampiya. ¹³ Yungurnangku yanirra nyuntuku Yipija-kurraju. Kajirna yanirra nyuntu-nyangukurra, ngulangkungartiji-jana Payipuluju warrarda milki riiti-manta kilingga jaajirlaju. Manu-jana warrarda yirri-puraya Payipulu-jangkaju yimiji yungulu ngula-jangkaju nyinami jungarni. ¹⁴ Timiji, yangkawarnu-jukunpa manngu-nyanyinya kujangku yangka Pirlirrpaj Kaatukurlangurlu kurru-pungu nyanungu-nyangu yartarnarri? Yangkaju kanpa manngu-nyañinya kujangku warntarri-nyayirni-wangu yungu, ngula-kurluju yungunparla marlaja warrki-jarri jaajirla? Yangkaju kanpa-jana manngu-nyanyinya jaajikingarduyu-patu kujalurla marlaja wangkaja Kaatuku? Manu yangkaju kanpa-jana manngu-nyanyinya jaajikingarduyu-patu purlkapurka ngulangkuju kujangkulu yangka rdaka yirrarnu nyanungurra-nyangu nyuntuku ngula-jangkarlunya kujanpa manu yartarnarri? Ngularraju kanpa-jana manngu-nyanyinya? Kujarlaju, warrardarla warrki-jarriya tarnnga-juku yangka-kurluju yartarnarri-kirli manu warntarri-nyayirni-wangu-kurluju. Ngula-kurlujurla warrarda warrki-jarriya-juku jaajirlaju. ¹⁵ Warrarda manngu-nyangka manu puraya nyiyarningkijarra kuja karnangku nyampu pipa pantirninja yilyamirra. Kajimpa warrarda manngu-nyanyi manu pura, kapungkulu Kirijini-patu-karirli nyanyi warrki-jarrinja-kurraju, manu kapulu milya-pinyi yangkaju warrki nyuntu-nyangu kuja kanparla warrki-jarri jungarni Kaatukuju jaajirlaju. ¹⁶ Warrawarra-kangkangku nyuntuju muurlparlu, kalakanpa marda karlirr-yani warntarlalku. Ngula-kujakuju warrawarra-kangkangku. Yirriyirriri manngu-nyangka Jijaji Kirajikirlangu kuruwarri yungunpa-jana Kirijini-kari junga-nyayirnirli pinarri-mani. Kajinpa-nyanu nyuntuluru-wiyi warrawarra-kanyi karlirr-yaninja-kujaku, manu kajinpa-jana junga-nyayirnirli pinarri-mani Kirijini-kariji, kujarluju kapunpa-nyanu muurl-mardarni karlirr-yaninja-kujakuju. Manu kapunpa-jana Kirijini-kariyungkurlangu muurl-mardarni.

1-2 Nyuntu-nyangurla jaajirla, kajilpa-pala marda muturna manu purlka karanparr-karriyarla, ngulakuju wangkaya-palangu kulu-wangu walyka-juku manu yirriyirri kula-nganta nyuntukupalangu-jarraku ngati-nyanuku manu kirda-nyanuku kula-nganta. Ngula-jangkaju yungu-pala nyina jungarni. Manu marda kurdu-warnu wati kajilpa karanparr-karriyarla, ngulakuju wangkayarla walyka-juku manu yirriyirri kula- nganta nyuntukupdangka-piyaku-juku kukurnu-nyanu-piyaku. Ngula- jangkaju yungu nyina jungarni. Manu marda kurdu-warnu-yijala karnta kajilpa karanparr-karriyarla, ngulakuju wangkayarla walyka-juku manu yirriyirri kula-nganta nyuntukupdangka-piyaku-juku ngawurru-nyanu-piyaku. Ngula-jangkaju yungu nyina jungarni. Kajilpanpa manngu-nyanjarla ngardingardi-mantarla milpa-jarra-kurlurlu nyuntulurlu, ngulaju maju-parnta.

Puurluju wangkajarla Timijikiji nyarrparlu yungulu-jana Kirijini-paturlu warrawarra-kanyi kali-puka-wati

3 Nyurrurla Kirijini-wati, kaji nyina kali-puka marda yalumpurla nyurrurla-nyangurla turnu-warnurla, ngulaju marda nganangku warrawarra-kanja-wangu-ka nyina. Ngulaju nyurrurlarlulkulu warrawarra-kangka Kirijini-paturlu. **4** Nyampunya kangalpa Kaatuju wangkami ngalipakuju: Ngati-nyanurlu kirda-nyanurlu manu jaja-nyanurlu jamirdi-nyanurlu manu warringiyi-nyanurlu yaparla-nyanurlu, warrawarra-kanjarla wiri-manulu-nyarra nyurrurla-wiyi. Ngulaju nyanungulkulu-jana warrawarra-kangka nyanungurra-piyarlu-juku. Kujarlaju, kaji-nyanu yapangku nganangku-puka Kirijini-pajirni, ngulakuju kajirla jaja-nyanu manu ngati-nyanu nyina kali-puka, ngulaju yungu-jana warrawarra-kanyi. Kaji-jana kujarl warrawarra-kanyi, ngulakuju karla wardinyi nyinami Kaatuju. **5** Ngana-puka kuja-ka kali-puka nyina yangarlu nganangku warrawarra-kanja-wangu, kajirla wala nyina Kaatuku, manu kajirla warrarda wangka parra wiri munga wiri warrawarra-kanjaku, ngulajulu warrawarra-kangka.

6 Jinta-karirliji kali-pukarluju kuja kanyanu Kirijini-pajirni, ngula- jangka kaji manngu-nyanyi warru manyu-karrinjaku, ngulaju kula karla Kaatukuju jungarni nyina, lawa. Ngulakujurla pirlirrpia nyanungu-nyanguju jurnta palija. Ngulajulu yampiya warrawarra-kanja-wangurlu kula-nganta nyurru palija.

7 Timiji, pinarri-manta-jana yimi nyampu-kurlurluju Kirijini-kariji, ngula-jangkaju yungulu nyinami jungarni. Ngula-jangka, kula-jana nganangku jungarni-wangu-pajirni. **8** Kirijini-wangu-paturlu kalu-nyanu warlaljaju warrawarra-kanyi. Kuja-piya-wangurlu kajilpa-jana nganangku-puka Kirijinirli warrawarra-kanja-wangurlu yampiyarla nyanungu-nyangu warlalja, ngulaju-ka maju-nyayirni nyinami Kirijini-wangu-piyalku. Yalirli yangka Kirijinirli nganta kajilpa-jana warrawarra-kanja-wangurlu yampiyarla, ngulangkuju kula-ka Jijaji Kirajiji pura jun-garnirlilki, manu karla kapuru nyina.

9-10 Kajinkili-jana warrawarra-kanyi kali-puka-wati, ngulakungarnitirliji yirdi-wiyili-jana yirraka pipangka-wiyiji. Yirdi yirrarninjakun-garnitirliji, miimii-nyangka-wiyili-jana karnta kali-puka yinyarra, muturna marda, ngurra-rdangkarlpia marda. Kajilpa kali-puka nyinayarla ngurra-rdangkarlpia muturna-wangu, ngulaju yampiyalu yirdi yirrarninjakun-gangurlu. Kala kajilpa kali-puka nyinayarla muturna-nyayirnilki, ngula kujalparla jirrnga nyanaja nyanungu-parntaku kali-nyanuku jintamipaku, manu kujalpa-jana yapa ngalya-kari wurdujarra-maninjarla warrawarra-kangu, ngulajulu yirraka yirdiji pipangkaju. Manu marda

kala ngurrju-nyayirni warrki-jarrija jaajirlaju. Manu marda kala-jana ngurrjungku kurdukurdurlangu wiri-manu. Manu marda kala-jana warrawarra-kangu ngajarrirlangu nyanungu-nyangurlaju ngurrangkaju. Manu marda kala-jana wirliyarlangu warru paljurru Kirijini-kariyi-nyanuju Jijaji-piyarluju. Manu marda kala-jana yaninjarla jijanurlangu warru wangkaja yapa ngalya-karikiji wajampa-kurlukuju manu wuurnpa-purukuju. Ngana-puka kali-puka kuja-piya, ngulaju yirdiji yirrakalu-jána pipangkaju, manulu-jana warrawarra-kanga.

¹¹⁻¹² Yungurna-nyarra wangkami yangka kali-puka-kurlu kurdu-warnu-kurlu. Marda kalu-nyarra milki-wangkami nyurrulkakuju Kirijini-patukuju yungulu nganta nyinami jilimijilimi-juku yupukarra-wangu nganta. Marda kalu-nyanu yinyi Jijaji Kiraji-kirraju yungulurla warrki-jarri nyanungu-mipaku jaajirlaju. Ngulaju ngula-juku. Kala kapulu manngu-nyanyi-juku watikiji yungulu yarda yupukarra-jarrimi. Kajili pina-yupukarra-jarri, ngulakuju kapu-jana kulu-jarrimi. Kaatuju yangka jaru jangku-pinja-warnukuju kujalu ngulangkuju rdilyki-pungu jangku-pinja-warnu. Kujarlaju, yampiyalu-jana yirdiji pipangka yirrarninja-wangurlu. ¹³ Yangka kurdu-warnu-patu karntakarnta kuja kalu kali-puka-jarrimi, ngula-jangkaju mata-nyayirni kalu warru nyinami warrki-wangu, manu kalu jinta-kari jinta-kari-kirlangu-kurra ngurra-kurraju warru parnka ngulaju yapa ngalya-kariki ngingi-wangkanjakungarnti. Manu kalu-jana yapa ngalya-kariki warru mampami. Ngulajulpalu kuja-wangu nyinayarla. ¹⁴⁻¹⁵ Ngalya-kari kurdu-warnu-patuju kali-pukaju, ngulajulurla nyurru journta karlirr-nyinajia Jijaji Kirajikiji, manu ngula-jangkaju yanulurla Juju Ngawukulklu. Kuja-kujakuju nyurrurlarlu kurdu-warnurru kali-puka-paturlu, kali-nyanulu-nyanu manta, manu kurdukurdulu-nyanu panu-manta, ngularra yungunkulu-jana warrawarra-kanyi. Kajinkili nyina kali-puka-juku manu jilimirla-juku, ngula-jangkaju kapunkulu majungka-jarrimi. Kajili-nyarra kuja-kurra nyanyi Kirijini-wangu-paturlu, ngulangkuju kapulu-ngalpa Kirijini-patuju maju-pajirni jintawarlayilki.

¹⁶ Witalku yungurna-nyarra yarda wangka kali-puka-kurluju: Nganangku-puka karntangku Kirijinirli kuja-ka mardarni kali-puka nyanungu-nyangu warlaljaju, ngulaju warrawarra-kanyi. Kaji kujarl warrawarra-kanyi, kuja-puruju Kirijini-paturlu yungulu-jana warrawarra-kanyi panu-kari kali-pukaju tala-kurlurluju yangkarra kuja kalu nyinami yangarlu kurdu-nyanu-wanguju manu nganangku kula kajana warrawarra-kanyi. Kajilpa yangkangku karntangku Kirijinirli kali-puka nyanungu-nyangu warlalja yampiyarla warrawarra-kanja-wangurlu, kuja-puruju Kirijini-patuku kajikalu marlajarra-jarri tala-wangu-jarri. Kajilpalu tala-wangu-jarriyarla, nyarpparlulkulpalu-jana warrawarra-kangkarla?

Puurluju wangkajarla Timijkiji nyarrrpa-jarri yungulu Kirijini-patuju

¹⁷ Ngalya-kari purlkapurlkaju kalu warrki-jarri nurna-nyayirni manu ngurrju-nyayirni jaajirlaju. Ngalya-karirli kalu-nyarra yimi-ngarrirni Kaatu-kurlangu jaru, manu ngalya-karirli kalu-nyarra pinarri-mani. Ngula-wanawanaju, nyurrurlarlu Kirijini-kariyi-nyanurluju, pulka-pungkalu-janarla, manulu-jana yungka talaju. ¹⁸ Payipulurlaju kujanya kangalpa wangka ngalipakuju:

“Watingki nganangku-puka ngula-ka puluku mardarni, ngulajulparpa marna yungkarla ngarninjakku. Ngula-ka pulukurlu warru wanjarlu warru puyu-pinyi marna kipirninjakungarnti, lirrajulpa

yampiyarla kuja-kirli warirninja-wangurlu pulukuju marna yungu kutu ngarni.”*

Manu kujarlangunya kanganpa wangka Payipulurlaju:

“Ngana-puka yapa kuja karla yapa jinta-kariki wiriki warrki-jarri, ngulangkujurla kulpari yinyi talaju warrki-wanawanaju.”*

Kuja-piyarlunyalu-jana yungka tala purlkapurlakuju kuja kalu yangka ngurrju warrki-jarri jaajirlaju, ngulakuju.

19 Timiji, kajilpangku jinta-miparlu Kirijini-kariyi-nyanurlu yimi-ngarrikarla jinta marda jaajikingarduyu wiri warntarla-jangka nganta, yali Kirijini jinta-kari, purda-nyanja-wangurlu yampiya. Kajilpangkulu jirramarlu marda manu marda marnkurrparlu yimi-ngarrikarla yali wiri warntarla-jangka nganta, ngulaju-jana purda-nyangka. **20** Kaji jinta jaajikingarduyu wiri karaparr-karri, ngulaju karrinja-yirraka kamparru palkangka Kirijini-paturlaju. Ngulaju kurnta-ngarrika ngula-warnurlu yungu kurntangkulku yalala-yirrarni Kaatu. Kajili nyanyi wiriwirirli jaajikingarduyu-patu-karirli yalumpu maju-jangka, ngula-jangkaju kapulu yirriyirri-jarrinjarla nyina warntarla yaninja-kujakuju.

21 Timiji, Kaaturlu manu Jijaji Kirajirli manu marramarrarlu kajulu nyanyi ngajuju kuja karnangku nyampu pipa pantirni nyuntuluku. Yirriyirrili purda-nyangka! Nyuntu-nyangurla jaajirla yapa kuja kalu nyina marda tala palka-kurlu marda manu marda marlajarra marda tala-wangu. Panu-kari wiriwiri, panu-kari lawa. Ngulaju ngula-juku. Panu-juku-jana rdakurl-kijika! Ngana-puka kajilpa karaparr-karriyarla, ngulajurla yimi jinta-juku miimii-nyanjarla wangkaya yungunpa jungarni-mani. Kala kajilpanpa-jana tala-kurlu-mipa manu marda wiriwiri-mipa ngurrjungkuju ngalya-pangirninjarla nyuntu-kurra-mantarla, ngulaju maju. Kala kajilpanpa-jana ngalya-pangirninjarla ngalya-kari yangka marlajarra-mipa yilyayarlarra kuja-purda-kari, kujaju maju-yijala.

22 Timiji, kajinpa ngana milarni jaajirlakuju warrkiji, ngulakuju kulkalpanparla rdakaju kapanku yirrakarla, lawa. Milarninjakungarnitirliji wurrangku-wiyi miimii-nyangka kaji jungarni-japa nyinami. Ngakarla rdakaju yirraka kajinpa miimii-nyanyi. Kajilpanparla rdakaju kapanku yirrakarla yapaku yapa miimii-nyanja-wangurlu-wiyi, ngulajangkaju kajilpa karaparr-karrinjarla majungka-jarriyarla, ngulaju nyuntu-panungka. Kuja-kujakuju yungulpanpa yirriyirrili miimii-nyangkarla-wiyi. Tarnnga-jukurla warrarda nyinaya Kaatukuju jungarni-juku nyuntuju.

23 Timiji, miyalu maju-kurlurluju ngapa nganja pama wita-kurlu mitijini yungunpa miyalu ngurrju-jarri.

24 Ngalya-kari yapa kuja kalu karaparr-karri warntarla, ngulaju yapa ngalya-karirliji nyanyi kalu-jana, manu kalu-jana milya-pinyi maju-juku. Yapa ngalya-kari kuja kalu karaparr-karri warntarla, ngulaju kula kajana nganangku nyanyi. Nganangku kula kajana nyanjarla milya-pinyi maju karaparr-karrinja-kurraju. **25** Kuja-piya-yijala yapa ngalya-kari kuja kalu ngurrju nyina, ngulaju kalu-jana yapa ngalya-karirli nyanyi manu milya-pinyi ngulaju ngurrju-juku. Yapa ngalya-kari kuja kalu ngurrju nyina, ngulaju kula kajana nganangku nyanyi. Kala yapa panu-karirli kalu-jana nyanjarla milya-pinyi ngurrju-juku.

* **5:18** Nyangka Deuteronomy 25.4 * **5:18** Nyangka Luke 10.7

6

Puurluju wangkajarla Timijikiji nyarrpalu-jana Kirijini-patuju warrki-jarri Kirijini-wanguku marda manu marda Kirijini-kariyi-nyanukuju

¹ Ngalya-kari nyurrurlaju, jinta-karikinkilirla wiriki Kirijini-wanguku, ngulakunya kankulurla warrki-jarri pirijina-piyaju. Ngulaju ngula-jukulu linpangku purda-nyangka kaji-nyarra nyarrpa-puka wangka warrkikiji. Kala kajinkili jamulu purda-nyanyi yalumpu wiri Kirijini-wangu, kujarlaju kapulurla ngalya-kariji nginji-wangka Kaatukuju, manu kapulu majupajirni Yimi Ngurruju yangka kuja karlipa-jana ngula-kurlurlu pinarri-mani. Kuja-kujakuju, purda-nyangkalu linpangku yalumpuju yangka wiri Kirijini-wanguju. ² Nyurrurla ngalya-kari Kirijini, ngulajunkulurla Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulakunya kankulurla warrki-jarri pirijina-piyajiala. Ngulakuju warrki-jarriyalurla kilji-nyayirni manu yukayi-karda-nyayirni. Nyurrurla-nyanguju wiriji Kirijini-jala, kulalpanku kujarlaju warrki-wangu-jarriyarla mata nganta, lawa kujakuju. Nyampunyalpankulu manngu-nyangkarla, “Ngalipa-nyanguju wiriji Kirijini-kariyinyanu ngalipakupurdangka, ngulaku karliparla yulkami. Ngulakuju kajirliparla warrki-jarri mi yukayi-karda-nyayirni, kujarlaju kapu yardayardamanii talaju nyanungurluju.” Kujanyalu manngu-nyangka nyurrurlarluju. Timiji, nyampurra-kurlurlunya-jana pinarri-manta Kirijini-kariyungkuju yungungkulu linpangku purda-nyanyi.

Ngalipa Kirijini, nyinamirliparla Kaatukuju yirriyirri ngulaju talakuu nyinparna-wangu

³ Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirli, pinarri-manu-ngalpa yungurliparla nyinami yirriyirri Kaatukuju. Ngalya-karirli yapangkuju kalu-nyarra pinarri-mani ngulaju warntarlarlu. ⁴ Nganangku-puka kuja kanyarra pinarri-mani warntarlarlu, ngulaju yapaju maju warntarla. Manu kuja-ka yapangku manngu-nyanyi rdirrinyparlu nganta manu pinangku nganta, ngulaju ngurrpa-juku. Ngulangkuju, wiljiwilji-mani kajana yimi-kariwanawana manu yirdi-wanawana. Manu kajana mulu-nyanyi, ngulajangkarluju kulungku kajana pakarni yapa ngalya-kariji. Manu kajana nginji-wangka, manu kajana manngu-nyanjarla punku-pajirni. ⁵ Yapa kujangu kuja kalu maju nyinami, ngulangkuju kalu-nyanu warrarda wiljiwilji-mani. Manu kalu nginyinginyiji maju-nyayirni nyina. Ngularrarluju, kula kalu milya-pinyi Jijaji kuja-ka junga nyina, ngulaju kalu warrarda kanginy-pinyi-juku. Kujanya kalu manngu-nyanyi, “Wayinpa! Kajirnarla yirriyirri nyina Kaatuku, kujarlaju kapurna panu-jarlu talaju mani.” Ngulaju kujaju kula junga.

⁶ Nyampunya-ngalpa ngalipakuju yimi jungaju Kirijinikiji: Ngalipa panu-karirli marda karlipa palka talaju mardarni, manu panu-kari mardarlipa marlajarra tala-wangu. Ngulaju ngula-juku. Kuja karlipa talawangu marda nyinami, kajirliparla nyinami Kaatuku yirriyirri-juku wilji-jarrinja-wangu, kujarlaju ngalipa-nyangu pirlirrpaju kapurlipa mardarni ngurrju-juku, manu kapurlipa wardinyi-nyayirni nyina. ⁷ Kujarlipa nyampurla ngurungka palka-jarrija, ngula-puruju kularlipa palka-jarrinja-puruju kangurnu nyiyarningkijarra, lawa. Ngula-jangkaju kajirlipa palimilki, ngula-jangkarluju kularlipa kanyilki nyiyarningkijarraju ngurunyayirni-wangu-kurraju. ⁸ Nyampurla ngurungka kajirlipa mangarri mardarni ngarninjaku manu kajirlipa jurnarrpa mardarni yukanjaku, kujarlajurlipa nyinami wardinyi-juku wilji-jarrinja-wangu.

⁹⁻¹⁰ Ngana-puka yapa kuja-ka nyina nyinparna talaku, kujarlaju nyiyakari nyiya-karirli kajana parlirni majungkuju. Kuja kalu warrarda

mani nyiya-kari nyiya-kari, ngula-kurraju Juju Ngawungkulku kajana rdarri-mardarninjarla warla-pajirni. Ngula-jangkarluju kalu maju-kari maju-karilki manngu-nyanyi warrarda. Yalumpurrarlu maju-kari maju-karilki, ngulaju kajana murrumurru-manilki, manu kajana maju-mani. Kajili palimi, ngulaju kapulu palimi Kaatu-wangu-juku. Yuwayi, kuji-piyarlu yapangku ngalya-karirli kalu juwa-kijirni Jijajiji wala nyinanjangwurlu. Kujarlunya kalu-nyanu murrumurru-mani-nyayirni maya-kari maya-karirliji.

Puurluju wangkajarla Timijkiji, ‘tarnnga-jukurla warrarda warrkjariya nurna-juku ngurrju-juku Jijaji Kirajikiji’

¹¹ Timiji, nyuntujunpa Kaatu-kurlangu warrkini, purda-nyangkaju yirriyirrilli. Majukuju jurnta-jana nyinaya kujarnangku yangka wangkaja nyampurlaju pipangka. Tarnnga-jukurla warrarda nyinaya Kaatukuju jungarni manu yirriyirri-juku. Tarnnga-jukurla warrarda nyinaya wala-juku Jijaji Kirajikiji. Manu-jana yulkaya warrarda Kaatuku manu yapa ngalya-karirlanguku. Manu-jana yimiri nyinaya. ¹² Tarnngangku-juku puraya Jijaji Kirajiji mata-wangurlu warrkini ngurrjungku. Manu warradarla wala nyinaka yungunparla jirrnanga nyina tarnnga-juku. Yangka kujangku nyurru-wiyi milarninjarla wangkaja nyuntuku, ngulajungku wangkaja yungunparla jirrnanga nyina nyanungukuju. Jayakurrarlungkulu yapangkuju purda-nyangku yangkaju wangkanja-kurra kujanpa wangkaja yangka nganta kuja kanparla wala nyinami Jijaji Kirajikiji nyuntuju. ¹³ Kaaturlu jintangku-ka nyiyarningkijarra wankaruju mardarni. Yangka nyurru-wiyi kujalpa Jijaji Kiraji karrija kamparrurla Pantiyu Palitikiji, ngulangkuju-nyanu Ngalapi-nyanu-pajurnu Kaatu-kurlangu nganta. Ngula-jarrarlunya kaju-pala ngajuju nyanyi nyampu-kurraju pipa-kurra kuja karna pantirni. ¹⁴ Yimi-kari yimi-kari nyampurlaju pipangka kuja karnangku pantirninarla yilyamirra nyuntuku, ngula kajinpa-jana nyanyi, ngulaju-jana linpangku purda-nyangka! Kajilpanpa-jana yampiyarla puranja-wangurlu, ngulaju kajikangkulu yapa ngalya-karirli maju-pajirni. Kuja-kujakuju-jana puraya-juku ngaka kaji Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji kulpari yanirni. ¹⁵ Kaji ngaka Kaaturlu nyiyarningkijarra jungarni-mani ngalipakuju ngurungka nyanungu-nyangurlaju, ngulajangkanya kapu yilyamirni pina Jijaji nguru nyampu-kurraju. Kaatuju ngurrju-nyayirni pirrjirdi ngulaju nyiya-piya-wangu. Nyanungu jinta Warlalja-Wiri nyampurlakuju walyangkaku manu yalkirirlaku. Manu nyanunguju pirrjirdi-nyayirni kingi-kari-piya-wangu manu wiri-kari-piya-wangu. ¹⁶ Nyanunguju jinta kula palimi. Ngulaju-ka nyinami Rdili-nyayirni-wangurla. Ngula-kurraju kulaalparla ngana luurr-yantarlarlarni kutu-kardaju nyanungukuju. Kula nganangku nyanunguju nyangu yapangkuju, manu kulaalpa nganangku yapangkuju nyangkarla. Ngulaku-jurliparla jintawarlayirli-juku pulka-pinyi! Ngulaju nyanunguju kapu nyina yartarnarri-juku tarnnga-juku. Ngula-juku ngurrju.

Puurlurlurla pipa nyampuju lawa-manu Timijkiji

¹⁷ Timiji, ngalya-kari yapa Kirijini-patuju yalumpurlaju jaajirla nyuntu-nyangurla, palka-kurlu kalu nyina tala wiri-kirli. Wangkaya-jana yungulu nyinami pulka-pinja-wangu tala wiri-kirliji. Wangkaya-jana nyarrpaku-lurla walaju nyina talakuju ngulangkuju nganta yungu-jana talangkuju warrawarra-kanyi nyanungurraju nganta. Ngulaju tala kajika marda yawu-pardimi. Yungulpalurla walaju nyinakarla Kaatu-mipaku. Ngulangkuju kanganpa yinyi nyiyarningkijarra, ngula-kurlunya yungulipa nyina wardinyiji. ¹⁸ Yalumpurra tala wiri-kirli yapa, ngulakuju-jana

wangkaya yungulu-jana ngurrju nyinami yapa ngalya-karikiji manu yungulu-jana yalyangku yuuly-pinyi talaju. ¹⁹ Kajili-jana kujarlu yinyi, ngulaju kalu-nyanu jungarnijungarni-mani yangka ngaka kajili palimi. Kajili-jana ngurrju nyina nyampurla ngurungka yapa ngalya-karikiji, kajili palimi, kujarlaju kapulurla jungarni-nyayirni wankaruju marlaja nyinami Kaatuku yangka kuja-ka nyanungu wankaru nyina tarnnga-juku.

²⁰ Timiji, nyurrungku yangka-juku yimi junga-nyayirniji yungu nyuntukju Kaaturluju. Kujarlaju, jungarnirli-jana yapa panuju pinarri-manta. Ngalya-kari yapaju kalu warntarla-juku warrarda wangka yimiji Kaatukurlangu nganta. Manu kalu manngu-nyanyi yimi yalumpuju nganta ngurrju nganta Kirijinikiji. Kujaju kula junga! Ngulakuju-jana jurnta nyinaya! ²¹ Ngalya-kari yapa, warrarda-juku kalu wangka yalumpukurluju yimi warntarla-kurlu. Kujarlanyalurla Jijajikiji jurnta yanu kuja-purda-kariji, manu kula kalurla junga walaju nyina. Timiji, yungurnangkurla yati-wangkamilki nyuntukju Kaatukulku: “Wapirra, payirni karna-janarla Timijiki manu nyanungu-nyangu-patu wungu-warnuku yungunpa-jana tarnnga-juku yimiri nyina.” Ngula-juku nyampuju yimi lawa-manurna.

2 Timothy Pipa 2 Timijiki

Pipa jinta-kari kujarla Puurlurlu pantirninarla yilyajarra Timijiki-yijala nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Puurlurlurla pantirninarla pipa-jarra yilyaja Timijikiji. 1 Timothy ngulaju yangka pipa jinta-karilki kujarla yilyaja. Nyampu kujarla pipa pantirninarla yilyaja Timijiki, ngulaju nyanunguju Puurluljulpa nyinaja rdakungkalku kirringkaju Ruumurla. Timiji, ngulajulpa nyinaja jinta-karirla kirri-karirla yirdingkaju Yipijarla. Ngula-kurranyarla Puurlurlulu pantirninarla yilyaja pipaju Timijikiji.

Puurluljulparla warrarda yulkaja-nyayirni Timijikiji, manulparla wajampa-nyayirni nyinaja. Timijilpalpa nyinaja jaajikingarduyu wiri yalirlaju kirringka Yipijarla. Ngalya-karirli yapangku kalalu-nyanu Kirijini-pajurnu, kala Juju Ngawungku-jana kangu kuja-purda-kari. Ngalya-karirli watingki kalalu-jana ngalya-kari-yijala yapaju Kirijini-kariyi-nyanuju pinarri-manu yimi-kirirlri warntarla-kurlurlu. Kuja-kujakuju, Puurluju wangkajarla Timijikiji yungurla tarnnga-juku wala-juku nyinami Yimi Ngurrjuku Jijaji Kiraji-kirlangukuju, manu yungu-jana pinarri-mani Kirijini-kariyi-nyanu yimi jungarni-kirlirli-juku. Kujarlanyarla Puurlurluju pantirninarla yirrarnu pipa nyampuju kuja karlipa jalangurlu yirdi-mani 2 Timothy.

¹⁻² Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Timiji, nyampuju ngajulurlu Puurlurlu karnangku pipa pantirninarla yilyamirra nyuntuku. Nyurru-wiyi, Kaaturlu-jana ngarrurnu yapaju ngulaju kapulurla tarnnga-juku jirranga nyina. Ngulakunya-ngalpa yilyajarni Jijaji Kiraji.

Timiji, yulkami karnangku kula-nganta ngaju-nyangu-piyaku ngalapi-nyanu-piyaku. Ngaju karnangkurla wangkami Kaatukuju kujanya: "Wapirra, payirni karnangku yungunpalarla nyuntu manu Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri yimirri nyinami Timijikiji manu mari-jarrinjarla ngurrju nyina-yijala. Kujarlaju yungungku marlaja nyinami ngurrju-nyayirni rarralypa tarnnga-juku."

Puurluju wangkajarla Timijikiji yungurla tarnnga-juku warrarda ngungkurr-nyina Yimi Ngurrjuku Jijaji Kiraji-kirlangukuju

³ Timiji, kujalpalu ngajukupalangu-purnurlu nyurnunyurnurlu puraja Kaatu nyurru-wiyi, kujalu marda majungka-jarrija, kujarlajulu-nyanu kurnta-jarrija majungka-jarrinja-warnu. Kuja-kujakuju kalalu yirriyirri nyinaja. Kuja-piyarlu-yijala karna yirriyirrili purami jalangurlu Kaatuju majungka-jarrinja-kujaku, kajikarnaju puta kurnta-jarriji. Wangka karnarla warrarda nyanunguku parra wiri munga wiri. Kuja karnarla wangka, ngulaju karnangku nyuntu-juku warrarda manngu-nyanyi yangka kuja kanparla warrarda nyina wala-juku Jijaji Kirajikiji.

Kujarlanya karnangkurla yati-wangka Kaatukuju nyuntukuju. ⁴ Yangkajangkaju karnangku nyuntuju Timiji manngu-nyanyi-jiki yangka kujanpaju yulaja yirraru ngajuku. Kujarlanya yungurnangku nyanjarnin-jinirra, ngula-jangkanya yungurlu-nyanu wardinyi-jarri jarnku. ⁵ Ngajuju karnangku nyuntu-juku warrarda manngu-nyanyi yangka kuja kanparla warrarda nyina wala-juku Jijaji Kirajikiji. Yangka kujanpa Kirijini-jarrija, ngula-wangurla-wiyi nyuntu-pala jaja-puraji yirdi Luwiji manu nyuntupala ngati-puraji yirdi Yuniji, ngula-jarraju walalpa-palarla nyinaja Jijaji Kirajikiji. Jalanguju karnangku nyuntuju milya-pinyi-nyayirni yangka kuja kanparla wala-nyayirni nyina nyanungu-jarra-piya muturna-jarra-piya-yijala.

⁶⁻⁷ Timiji, junga kanparla wala-juku nyina nyuntuju Jijaji Kirajikiji. Kujarlanya karnangku nyampuju yarda wangka: Lani-wangu manu kurnta-wangu nyinaya nyiyarningkijarra-jangkaju. Yangkaju kanpaju langangkunya mardarni ngaju kujarnangku yangka rdaka yirrarnu ngajulurlu nyuntukuju, ngula-jangkakunya kujangku kurru-pungu Kaaturluju yartarnarri Pirlirrpa nyanungu-nyangu? Ngula-kurluju, tarngga-jukurla warrki-jarriya lani-wangu Kaatukuju. Kaaturlu-ngalpa ngalipakuju Kirijini-watikiji Pirlirrpa nyanungu-nyangu yungu. Kula lani-jarrinjakun-ngalpa kurru-pungu Pirlirrpa nyanungu-nyangu ngalipakuju, lawa. Kurru-pungu-ngalpa yungurliparla warrki-jarri ngula-kurluju pirrijardi-nyayirni, manu yungurlipa-jana yulkami yapa panuku. Nganakupuka kuja karla Kaaturlu kurru-pinyi Pirlirrpa nyanungu-nyangu, ngula-kurluru kanyanu warla-pajirni majungka-jarrinja-kujaku. Kujarlanya yungunparla nurna pirrijardi-jiki warrki-jarri nyanunguku-juku Kaatukuju yangka-kurluju yartarnarri-kirli.

⁸ Timiji, kulanparla nyiyaku kurnta-jarri yalumpukuju Ngurrjuku Yimiki Jijaji Kiraji-kirlanguku, kuja-jangkaju kalakanparla marda yalumpukuju Yimi Ngurrjuku yampinjarla jurnta yani. Manu kulanpaju nyiyaku ngajukuju kurnta-jarri. Kujalparna-jana warrarda yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrjuju yapakuju Jijaji Kiraji-kirliji, kujarlanya karna ngajuju rdakungalkkuju nyina murrumurrulku. Kajinpa-jana marda Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni, ngula-jangkanya marda kajikangkulu kijirninjarla yirrarni rdakungkaju ngulaju ngaju-piya. Ngulaju ngula-juku. Kaaturluju kapungku warrarda pirrijardi-mani-jiki warrkingkaju nyanungu-nyangu yartarnarri-kirliliji. Kujarlanya karnangku warrarda wangka-juku yungunpa-jana tarnngangku-juku yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju. ⁹ Kuanganpalpa Kaatu milarninjarla wangkaja, ngula-wangurla-wiyi mardalparlipa panu-kariji nyinaja maju marda warntarla, mardalparlipa panu-kariji nyinaja ngurrju marda jungarni. Karija. Kula kuja-jangka-ngalpa milarnu, lawa. Kuja walya ngurrju-manu, ngula-wangurla-wiyi-jukulpangalpa manngu-nyangu muurl-mardarninjakungarntirliji. Manulpangalpa yimirri-wiyi-jiki nyinaja nyanunguju. Kujarlanya-ngalpa milarnu muurl-mardarninjakungarntirliji yungu-ngalpa yimirrli-jiki muurl-mardarni kuja-purda-kari yaninja-kujakuju warntarla-kujakuju. Yuwayi, kuja walya ngurrju-manu, ngula-wangurla-wiyi-jukulpa-ngalpa yimirri-juku nyinaja ngalipakuju yangka kuja karlipara Jijaji Kirajikiji nyinami. ¹⁰ Jijaji kuja nyampurla ngurungka palka-jarrija, kujarlanya karlipa Kaatukuju milya-pinyi yangka kuja kanganpa yimirri-juku nyinami. Jijaji Kirajiji ngulaju kanganpa Ngarkinpa-juku nyina nyanunguju. Nyampurla ngurungka, ngalipaju kapurlipa panu-juku muku pali. Ngulaju ngula-juku. Kala Yimi Ngurrjuju kanganpa wangka ngalipakuju Jijaji Kirajirliji kapungalpa pina-yijala wankaru-mani, ngula-jangkaju yungurliparla jirranga nyina wankaru Kaatukuju tarnga-juku.

¹¹ Kaaturluju milarnu yungurna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju yapa panuku. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalangju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. ¹² Kujalparna-jana warrarda yimi-ngarrirnu Yimi Ngurrjuju yapakuju Jijaji Kiraji-kirliji, kujarlanya karna ngajuju rdakungkalkuju nyina murrumurrukulku. Ngulaju ngula-juku. Nyinami karna rdakungkaju kurnta-wangu-juku. Kula karnarla Yimi Ngurrjukuju kurnta-jarri kujaju yungu Kaaturluju ngajukuju milarninjarla, lawa. Milya-pinyi karna Jijaji Kirajiji, manu karnarla wala-nyayirni nyina. Kari-nganta kapu pina-yanirni nyampu-kurraju nguru-kurra, ngulaju karna milya-pinyi. Kaji pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra, ngulakungartirliji kapu Yimi Ngurrjuju muurlpa-nyayirnirli muurl-mardarni warntarla-jarrinja-kujakuju manu yurnuly-maninja-kujakuju. Kujarlaju kula karnarla Yimi Ngurrjukuju ngajuju kurnta-jarri.

¹³ Timiji, nyuntujunparla Jijaji Kirajiki. Warrarda nyinayarla walajuku, manu-jana warrarda yulkaya Kaatuku manu yapaku. Kajinpan-jana yapa pinarri-mani, pinarri-manta-jana jurru-kurlurlu-juku yimi-kirlirliji yangka kujarnangku wangkaja. ¹⁴ Kaaturlungku yungu yangkaju Yimi Ngurrju, ngulaju muurl-mardaka muurlparlu. Kala kajilpanpa-jana yapa ngalya-kari parlu-pungkarla kuja kalu-jana yimi warntarla-kurlurlu pinarri-mani, ngulaju-jana kapanku kurnta-ngarrirninarla warla-pajika. Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu, nyinami-ka kaninjarni ngalipa-nyangurla, manu kanganpa yinyi yartarnarri. Ngula-kurlurluju yartarnarri-kirlirliji Yimi Ngurrjuju muurl-mardaka muurlparlu.

¹⁵ Timiji, manngu-nyanyinya kanpaju, yangka kujajulu ngaju yirrarnu rdaku-kurra yurrkunyurru, ngulangku kujajulu ngaju rdakungkalku tardanyangu Kirijini-paturluju Yayija-wardingki-paturlu, ngula-jangkarluju yampijalkujulu, kulajulu pinarni yanu rdakungkakuju nyanjakuju ngajukuju, lawa. Manu yangka-jarrarlu jirrama-karirli yirdi-jarrarluju Payijilirli manu Yurmujilirli, ngula-jarrarluju-pala wajawaja-maninjarla yampija-yijala. ¹⁶⁻¹⁷ Jintangkuju watingki yirdingkiji Yunijipururlu, ngulamiparluju nyanjanjunurnu nyampu-kurraju Ruumu-kurraju. Ngulaju kulalpaju ngajukuju kurnta-jarrija, lawa. Kuja yukajarni Ruumurlaju, ngurra-kari ngurra-kari-wanaju warru wayurnu ngajukuju. Kuja ju parlu-pungu ngaju nyampurla rdakungka, ngulangkujuju wardinyi-manu. Kujarlaju yungurnarrajinta payirni Warlalja-Wiri Jijaji nyanungukuju Yunijipurukuju yungu-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyina Yunijipuru-kurlangukuju turnu-warnu warlaljakuju. ¹⁸ Payirni karnarrajinta Warlalja-Wiri Jijaji kujarlu, "Jijaji, ngaka kapunpa-jana miimii-nyanjarla payirni yapa jungarni-japa marda warntarla marda. Ngula-puruju mari-jarrinjarla ngurrju-jukurla nyinaya yangkakuju Yunijipurukuju." Timiji, nyuntulurlukuju kanpa milya-pinyi Yunijipuruju. Yangka kujanpa-jarrangku jirrngaŋa nyinaja ngajuku manu Yunijipurukku kirringkaju Yipijarla, ngulangkajunpa yangka nyangu nyanunguju warrki-jarrinja-kurraju nurna-nyayirni kujalpaju ngajuku warrki-jarrija.

2

Puurluju wangkajarla Timijkiji, ‘tarnngangku-juku warrarda puraya Jijaji Kirajiji wuurnpa-puruju’

¹ Timiji, ngaju-nyangu kurdu, nyurru-jukujulu yampinja-yanu jintalku. Nyuntulurlukuju purda-nyangka ngaju! Kaatuju kangku yimirri nyina

nyuntukuju, manu kanparla nyina Jijaji Kirajikilki. Kujarlaju payika yungungku nyanungurlu-juku pirrjirdi-mani. ² Kujarnangku yangka pinarri-manu yimi-kirlirli Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlurlu, ngulajunpaju purda-nyangu jungangku, manujulu yapa ngalya-karirli-malku purda-nyangu-yijala. Pinarri-manta-jana ngajau-nyangu yimi-kirlirliji ngula-kurlurluju yungulu-jana yapa ngalya-karilki pinarri-mani nyampu-kurlurlu yimi-kirlirliji.

³ Timiji, nyuntujunparla warrkini ngurrju Jijaji Kirajikiji. Kajinpa-jana pinarri-mani yapa yimi nyanungu-nyangu-kurlurlu, kujarlaju marda kapungkulu yapa ngalya-karirliji murrumurru-mani nyuntuju yangka kujajulu ngajau-wiyi kamparruju murrumurru-manu. Ngulaju ngula-juku. Nyuntuju warrarda puraya Jijaji warrkini ngurrju-juku. ⁴ Yungurnangku milki-wangka nyuntukuju jaru marnkurra-pa-kurlu wita-patu-kurlu ngulaju yungunpa langa-kurra-mani. Kamparru-warnuju warrkini pirijina-piya-kurlu. Nyampurla ngurungka, ngana-puka kuja-ka nyina warrkini pirijina-piya, ngulaju kula kajana wiri-kari wiri-kariki warrki-jarri, lawa. Ngari karla warrki-jarri nyanganu-nyangku wiri-mipaku nurna-nyayirni ngulangkuju yungu wiri wardinyi-mani. Kuja-piya-yijala, nyuntujurla warrki-jarriya Jijaji Kiraji-mipakuju nurna-nyayirni. ⁵ Jinta-kari yimi-karirlaju ngulaju yangka kuja kalu-nyanu wajirlirli kurdarridorri-yinyi warntarrikipurdarlu manu marda talakupurdarlu. Ngulakungarntirliji yapangku yungu pura kuruwarri-wiyi warntarri maninjakungarnirliji manu tala maninjakungarntirli ngulaju jungangku yimirr-nyinja-wangurlu. Kajilpa-jana kurdarridorri-yinja-karrarlu yimirr-yungkarla yapa ngalya-kari, ngulangkuju kulalpa mantarla warntarriji. Kuja-piyarlu-juku-jana puraya kuruwarri-kari kuruwarri-kari yangka kuja kangku nyarra Jijaji Kiraji wangkami nyuntukuju. ⁶ Nyampunya yimi-pardu-kariji ngulaju kaatinikingarduyu-kurlu ngulangkuju kuja-ka mangarri wiri-mani. Ngana-puka kuja-ka yapa ngurungka warrki-jarri nurna miyi wiri-maninjakupurda, kuja-ka yali mangarri wiri-jarrinjarla yirnmi-jarrilki, ngulaju yangkangku-wiyi yapangku kamparruju-ku-ka wiri-maninja-warnurlu-wiyi ngarni. Yapa-karirliji, ngaka kalu ngarni purdangirli-wanarlu. Kuja-piya-jalarla nyuntuju warrki-jarriya Jijaji Kirajikiji nurna-juku, ngula-wanawanaju kapungku warrawarrawarkanyi. ⁷ Warlalja-Wiringki Jijajirli kapungku warrarda pinarri-mani, ngula-jangarlunga yungunpa yimi ngajau-nyangu milya-pinyi. Kujarlaju, warrarda manngu-nyangka-jana nyampu-patuju marnkurra-pa yimi-patu kujarnangku milki-wangkaja wajawaja-maninja-kujaku.

⁸ Timiji, tarngangku-juku warrarda manngu-nyangka Jijaji Kirajiji wajawaja-maninja-wangurlu. Nyanunguju Tapiti-kirlangu-jangka turnu-warnu-jangka warlalja-jangka yangka kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Kuja palija Jijaji, ngulaju Kaaturlu wankaru-manu pina. Nyampunya Yimi Ngurrjuju jurru-juku kujalparna-jana yimi-ngarrurnu yapakuju. ⁹ Kujarlanya karna rdakungkalkuju nyina kula-ngantta yapa tarnga-kurra pinja-punu manu purunjunu, lawa. Manu karnaju murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Nyampu kujajulu mirriji-jarra wayurnu waya-kurlurlu, ngula-kurlurluju kulalparna-jana warrulku yimi-ngarrikarla Yimi Ngurrjuju. Ngulaju ngula-juku. Kala nyampu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngulaju kulalpa nganangku wayikarla. Ngulaju-ka warrukirdikirdi nyampuju yimi warru-juku wapa ngurujarraranya-wana kuja kalu yapa-paturlulkuju warru-juku kanyi manu yimi-ngarrirni. ¹⁰ Kujarlaju karna-jana yimi-ngarrirni-juku Yimi Ngurrjuju nyampurla-malku rdakungkaju. Kula karna wajampa nyina murrumurru-puruju. Kuja karna-jana yimi-

ngarrirni Yimi Ngurrju, ngulaju kajili yapa-paturlu purda-nyanyi yangka ngula-jana kamparru-wiyi milarninjarla yajarnu Kaaturluju. Warrarda karna-jana yimi-ngarrirni yungu-jana muurparlu mardarni Jijaji Kirajirli warntarla yaninja-kujakuju. Ngula-jangkaju, yungulurla jirrnga-nyina yartarnarri wiri-jarlu-kurlu tarnnga-juku.

¹¹ Yungurna-nyarra wangkami yimi-nyayirni-wangu nyurrurlakuju. Nyampuji yimi ngulaju junga-nyayirni: Yangka kuja Jijaji palija warntawarntarla, ngulaju-ngalpa jirrnga-nyina palija ngalipakuju. Kujarlaju, kapurliparla jirrnga-nyina-yijala tarnnga-juku Jijajikiji. ¹² Kajirlipa pura Jijaji, yapangkuju kapulu-ngalpa marda murrumurru-mani. Ngulaju ngula-juku. Kala kajirlipa Jijaji warrarda purami, ngula-jangkaju kapurliparla jirrnga-nyina tarnnga-juku Jijajikiji, manu kapurlipa ngalipaju wirliku nyina nyanungu-piya-juku. Kala kajilparlipa-nyanu ngaliparlu ngurrrpa-pajikarla nyanunguku, kujarlaju kapu-nyanu nyanunguluju ngurrrpa-pajirni-yijala ngalipakuju. ¹³ Kajilpa-ngalpa yampiyarla warrirrinha-wangurlu, ngulaju kajika junga-wangu nyinami. Jijajirli kajana yapaku warrarda warrirni yungu-nyanu mardarni. Kujarlaju, kajilparliparla wala nyinanja-wangu jurnta yani nyanungukuju, ngulaju kajika-ngalpa warrirni-jiki.

Puurluju wangkajarla Timijikiji yungurla ngurrju warrki-jarri Jijaji Kirajiki

¹⁴ Timiji, nyampurra yimi, warrarda-jana yimi-ngarrika, manu-jana pinarri-manta nyampu-kurlurluju yimi-kirlirli jaajikingarduyu-patu yangkarra wiriwiri. Kaaturluju kanganpa warrarda nyanyi. Wangkaya-jana yalumpukuju wiriwirikiji nyiyakulu-nyanu warrarda ngarrirni kulgukuju yimi-kari yimi-kari-ngirli. Yalumpurlu yimi-kari yimi-karirli kula kanganpa yapaju pirrjirdi-mani Kaatuku puranjaku, lawa. Ngulangkuju yimi-kari yimi-karirli kajana murrumurru-mani yapaju, manu kalurla ngula-jangkaju kuja-purda-karilki jurnta yani Kaatukuju. ¹⁵ Timiji, tarnnga-jukurla warrarda warrki-jarriya nurna-juku Kaatukuju. Pinarri-manta-jana jungangku manu jungarnirli yapaju, ngula-jangkakuju yungungku wardinyi-jarri Kaatuju warrkikiji nyuntu-nyangukuju. Kala kajilpanpa-jana pinarri-mantarla yapa yimi nyampu-kurlurlu warntarlarlu, ngulaju kapungku marlaja miimii-nyanyi nyampuji warrki warntarla marda. Ngula-jangkaju kajikanpa-nyanu kurnta-jarri-nyayirni nyuntuju yangka kajinpa-jana marda pinarri-mantarla yimi warntarlarlu.

¹⁶ Yapangku kuja kalu-jana yimi warntarla-kurlurlu pinarri-mani Kaatu-kurlangu-kurlurlu nganta, kujarlaju kalu wurnturu-jarrinja-yani kuja-purda-kari Kaatu-kujakuju. Ngulakuju, jurnta-jana nyinaya nyuntuju.

¹⁷ Yalumpuju yimi warntarla, ngulaju kula-nganta yangka-piya-kurlu wijini puka-kurlu, ngulangkuju kuja-ka yapa palka muku lirrkilirrikignarni wijinirli yalumpurluju. Yapa-jarra jirramarlu yirdi-jarrarluju Maniyujuru manu Payilitirli, ngula-jarrarlu kuja kalu-jana pinarri-mani junga-wangurlu yimi-kirlirliji warntarla-kurlurlu. ¹⁸ Yalumpu-jarrarlu wati-jarrarlu kala-pala puraja Kaatuju jungangku. Kala jalangkuluku, kula kapala-jana jungangkulku pinarri-mani yapaju jaru-kurlurluju. Wangka kapala-jana yapakuju Kirijinikiji, ngulaju kuja, "Kujalu kamparru-warnu-patu Kirijini-wati palija, ngulaju-jana Kaaturlu pina-wankaru-manu. Ngalipa Kirijini-patu kajirlipa palimi, kula-ngalpa pina-wankaru-mani milyi-jangkaju." Kuja yimi nyanungu-jarra-nyangu junga-wangu warntarla. Kujarlaju yapajulurla Kaatukuju ngalya-kariji Kirijiniji jurnta yantu puta manngu-nyanjarla yimingka warntarlarla.

¹⁹ Kaatu-kurlangu jaaji ngulaju yarturlu rdarrkanpa wiri-piya, kulalpa

nganangku-puka yurnkuyurnku-mantarla. Kaaturluju yirrarnu jirrama yimiji yalumpurlaju yarturlurla rdarrkanparla. Nyampunya kamparru-warnuju yimiji: "Warlalja-Wiringki Kaaturlu, milya-pinyi kajana yapaju jintakumarrirni-juku yangka kuja kalurla nyanunguku nyina."* Nyampunya yimi-kariji jinta-kariji: "Nganangku-puka kuja-ka Warlalja-Wiri-pajirni Kaatu, ngulajulparla yapaju majukuju warntarlakuju jurnta yantarla."

20 Wita yirna-nyarra wangka nyiyarningkijarra-kurlu kuja karlipa mardarni yuwarlirla ngalipa-nyangurla. Nyiya-puka kuja karlipa ngurrju-manu pirla yaltiri-ngirlil* manu marda kawurlu-ngurlu, ngulaju karlipa mardarni tarngangku-juku. Nyiya-puka kuja karlipa marda ngurrju-manu watiya-ngurlu, ngulaju karlipa mardarni ngari witaku. Ngakalku karlipa kijirni yungkiyi-kirra. **21** Yangka yapangku kuja kalu-jana pinarri-manu yimi warntarla-kurlurlu ngalya-kari yapa, ngulajulu maju-nyayirni yangka-piya kuja karlipa ngurrju-manu watiya-jangka. Kala kajirlipajana ngulakuju yapa warntarlakuju jurnta nyina jawirdiki, Kaaturlu kapu-ngaipa milarninjarla, yinyi warrki ngurrju-nyayirni yungurliparla nyanungu-mipaku warrki-jarrimi.

22 Kurdu-warnu-paturlu karentangku manu watingki, manngu-nyanyi kalu warrarda warru ngunanjaku manu warru maninjaku tala jayakur-raku. Timiji, kuja-piya-wangu nyuntuju nyinaya! Panu-karirli yapangku kalu Warlalja-Wiri-pajirni Kaatuju, manu yungulurla nyinami jungarni. Manu kalurla wala nyinami, manu kalu-nyanu yulkami kulu-wangu rarralypa. Timiji, kuja-piyanha nyuntuju nyinaya yungunparla jungarni nyina Kaatukuju. **23** Timiji, panu-karijili jiliwirri manu ngurrrpa. Ngulangkuju kalu-nyanu warrarda kulungkuju ngarrirni ngulaju ngari nyiyakupurdarlu mayi. Timiji, ngulakuju jurnta-jana nyinaya jawirdiki nyuntuju!

24 Ngana-puka kuja karla Warlalja-Wiriki Kaatuku warrki-jarri, ngulaju yungu-jana ngurrju-juku ngampangampa-juku nyinami yapa ngalya-karikiji ngulaju kulu-wangu manu wiljiwilji-maninja-wangu. Ngu-langkuju kuja-ka milya-pinyi rdirrinypa-nyayirnirli yimi Kaatu-kurlu, ngula-kurlurlu yungu-jana pinarri-mani. Kajili yapa ngalya-karirli wiljiwilji-mani nyanungu, ngulakuju-jana wiljiwilji-maninja-wangu manu nganyunganyu-wangu nyinami. **25-26** Yalumpurrarlu kuja kalu wiljiwilji-mani yapa jinta yangka warrkini Kaatu-kurlangu, kula kulu kujakun-garntirliji milya-pinyi-wiyi yangkaju Juju Ngawu ngulangku kuja-jana rdarri-mardarninjarla karlirr-kangu. Manu kula kalu-nyanu milya-pinyi nyampuju kuja kalurla warrki-jarri nyanunguku Juju Ngawuku. Yangka warrkini Kaatu-kurlangu yapa jinta, ngulaju yungulpa-jana yimiri-juku nyinakarla. Yungulpa-jana pinarri-mantarla ngalya-karikiji yungu-jana Kaatuku nyanungurruakuju wangka. Manu kajiji-jana Kaatuju wangka, ngula-jangkaju marda kajikaluu-nyanu purda-nyanyi kurntalku manu marilki. Ngula-jangkaju, kajikaluu marda pina-yaninjarla yalala-yirrarni nyanungu Kaatuku. Manu marda kajikaluu langa-kurra-maninjarla milya-pinyi Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirliji. Kajikaluu marda langangku mardarni yangkaju Juju Ngawu ngulangku kuja-jana rdarri-mardarninjarla karlirr-kangu.

Puurluju wangkajarlala Timijikiji kapulu yapaju warntarla-jarrimi Kaatukujaku

¹ Timiji, purda-nyangka-juku ngaju-nyanguju yimiji wajawaja-maninja-wangurlu yangkaju kuja: Jijaji Kirajiji ngakaju kapu pina-yanirni nyampukurra walya-kurraju. Kujakungarniji kapu-ngalpa nguruju wuurnparjarri-nyayirni ngalipakuju Kirijini-watikiji. ² Ngula-puruju jinta-kariji yapaju marda kapu-nyanu nyanungu-mipa yulkami, manu kapu-jana nyurunyuru-jarrimi ngalya-kari-kiji. Ngalya-kariji yapaju ngulaju kapulu purlurlpa-nyayirni nyina talakuju. Ngalya-karirli yapangku kapulu-nyanu pulka-pinyi nganta kuja kalu nyanungurraju nyina ngurrjuniyayirni nganta panu-kari-piya-wangu. Ngalya-karirli kapulu-jana punkupajirninarla kulungku ngarrirni panu-kariji. Ngalya-karirli kulalu-jana purda-nyanyi warlalja nyanungurrajuwungu. Ngalya-karirli yapangku kajili-jana yangka yinyi nyiyarlangu panu-karikiji, ngulakuju kulalu-jana yati-wangka yinja-warnukuju. Ngalya-karirli yapangku kapulu manyupinyi Kaatuju ngulaju jiliwirrirla. ³ Ngalya-kariji yapaju kapulu-jana nyina yimirri-wangu panu-karikiji. Kulalu-jana ngulaju mari-jarri. Ngalya-kariji yapaju kapulu-jana nginji-wangka panu-karikiji. Ngalya-karirli yapangkuju kulalu-nyanu jarnkujarnku warla-pajirni warntarla-kujakuju, kapulu ngari kutu yaninja-yani manu kanyi warntarla-juku kuja-purda-karirli. Ngalya-karirliji yapangkuju kapulu-jana panu-kariji pakarninjarla murrumurru-mani-nyayirni. Yapa-kariji kapulurla ngurrjukuju jungarnikiji nyiyarlanguku nyurunyuru-jarri. ⁴ Ngalya-kariji yapaju kapulu-jana jangkardu yani yangkarlanguku nyanungu-nyanguku wunguwarnuku manu yipiljikiji, ngulaju kapulu-jana yimirr-yinyi. Ngalya-karirli yapangkuju kapulu-nyanu kapankurlu rdarr-kanyi maju-kurraju. Yungulpurla yulkayarla Kaatukuju. Kala lawa. Ngula-warnurlu ju kapulurla warru warrirninja-karrarluju nyanyi nyiyarningkijarraku, ngulakurlurlu nganta yungulu-nyanu pina wardinyi-mani. ⁵ Ngalya-karirli yapangku majungkuju kapulu-nyanu Kirijini-pajirni nganta, ngulaju kuja kuja kula junga. Timiji, nyanyi kapunpa-jana nyampurraju majumaju kuja kalu yapangku kanyi warntarla maju. Ngula-jangkaju kapunpa-jana milya-pinyi kula kalu yartarnarri mardarni Kaatu-kurlangu. Kajilpalu yartarnarri mardakarla Kaatu-kurlangu, ngulaju kajikalurla jungarni-juku nyina Kaatukuju. Yangka kuja kalu yalumpurrarlu yapangku maju-juku warntarla-juku kanyi, ngulakuju-jana jurnta nyinaya jawirdiki!

⁶⁻⁷ Yalumpurrarlu wati-paturlu kuja kalu-jana pinarri-mani Jijajikiji warntarlarlu, ngulangkuju kalu-jana karnta ngurrrpa-patuju jinyijinyi-mani yungulu-jana linpangku nganta purda-nyanyi. Yalumpurra karn-takarnta, ngulaju kalu ngurrrpa nyina, kulalpalu-nyanu nyarrparlu warlapajikarla warntarla-kujakuju maju-kujakuju. Marda kalu-nyanu kurntajarri-jala maju-jangkaju, kala wurrangku-juku kalu manngu-nyanyi-jiki nyinparnarlu-juku nyiya-kari nyiya-kariji majumajuju. Ngulaju kalu warrarda pina-jarri nyiyarningkijarraku. Kala kula kalu junga pinarrijarri Jijaji-kirlangukuju Yimi Ngurrjukuju. Kujarlanya kalu yangka wati-patuju warrarda putaputa yuka yuwarlu-kirraju karnta-kurlangu-kurraju yungulu-jana karntakarntaju yimirr-yinyi.

⁸⁻⁹ Nyurru-wiyi wati-jarra yirdi-jarraj Janiji manu Jampiriji kujalpala nyinaja, ngula-jarrajulpa-palarla nginji-wangkaja Mujujukuju. Ngulajarrarlu putaputa karlirr-kangulpa-pala-jana yapaju Kaatu-kujakuju. Ngulaju-palangu wurrangku-juku kurnta-ngarrirninarla warla-pajurnu Kaaturluju. Kuja-warnuju, yapangkuju panungku-jukulpalu-jana milyapungu yangka-jarraj wati-jarra maju-jarra. Kujarlu-yijala Kaaturluju

kapu-jana kurnta-ngarrirninarla warla-pajirni yapa kuja kalurla nginji-wangka jungaku yimiki Jijaji Kiraji-kirlangukuju. Ngulaju kapulu-jana yapa jayakurrarluju nyanyi kurntalku kajili karrimi. Kapulu-jana Kirijini marnkurra-pa-kari-mipa karlirr-kanyi. Panu-karirliji Kirijinirliji kapulu warrarda purami Kaatu tarnngangku-juku.

Puurluju wangkajarla Timijikiji ‘tarnngangku-juku warrarda puraya Yimi Junga Kaatu-kurlangu kuja-ka nguna Payipulurla’

¹⁰ Timiji, kula kanpa nyuntuju nyina yangka-patu-piya warlkanji-patu-piya, ngulangkuju yangka kuja kalu-jana pinarri-mani yimi warntarla-kurlurlu. Nyuntujunpaju purda-nyangu yangka kujalparna-jana pinarri-manu yapa Yimi Ngurrju-kurlurlu. Manunpaju nyangu yangka kujal-parnarla jungarni nyinaja Kaatuku manulparnarla warrki-jarrija jungarni. Kujarlanya kanpaju milya-pinyi kuja karnarla warrki-jarrija manu nyinami Jijaji Kiraji-mipaku. Milya-pinyi kanpaju ngajuju kuja karnarla wala nyinami. Milya-pinyi kanpaju yangkaju kujajulu puta murrumurru-maninjarla warla-pajurnu yapangku panungku-juku. Ngulakujulparna-jana nganyunganyu-wangu manu kulu-wangu nyinaja. Milya-pinyi kanpaju kuja karna-jana yulkami Kirijini-kariyi-nyanukuju. Kuja kaju nguruwu wuurnpa-jarrikil, ngula-puruju karna wurrangku-juku warrarda purami Jijaji Kirajiji. ¹¹ Yuwayi, milya-pinyi kanpaju yangkaju kujajulu pakarninjarla puta warla-pajurnu yapangku panungku-juku Yimi Ngurrju-kujaku yimi-ngarrirninja-kujaku. Mangu-nyanyinya kanpa yangkaju kujalparna nyinaja kirri-paturlaju yirdi-paturlaju Yantiyukurla, Yakuni-yarla manu Lijirtarla? Ngulangkaju, yapangkujujuju pakarninjarla puta warla-pajurnu Yimi Ngurrju-kujaku. Junga-nyayirni kujaju. Ngajuju marlajarna-jana murrumurru-jarrija-nyayirni. Kuja-kujakuju Warlalja-Wiringki Jijajirli, ngarlkin-maninjarlaju muurl-mardarnu. ¹² Ngana-puka kuja karla nyina Jijaji Kirajiki manu kuja-ka jungarnirli pura, yapa ngalya-karirliji ngulaju kapulu pakarninjarla puta warla-pajirni. ¹³ Nyampurlaju ngurungka kalu warrarda nyina yapaju panu-jarlu majunyayirni yimirr-yinja wita-wangu. Yapangku panungku-juku kapulu-nyanu nganta Kirijini-pajirni, kala lawa. Kapulu maya-kari maya-kari majungka-jarrinja-yani warrarda. Manu kapu-jana Juju Ngawungku warrarda yimirr-yinja-yani. Kujarlu-yijala kapulu-jana yapangkuju yapa ngalya-kariji yimirr-yinja-yani-yijala. ¹⁴⁻¹⁵ Timiji, kula kanpa kuja nyina nyuntuju. Milya-pinyi kanpa-jana yapaju yangka kujangkulai kamparru-wiyi pinarri-manu nyuntuju Yimi Ngurrjukuu Jijaji Kirajikiji. Milya-pinyi kanpa jaru nyunganu-nyanguju ngulaju junga-nyayirni. Nyuntu kujalpanpa yaparranje-wiyi nyinaja, ngulajunpa pinarri-jarrija Kaatu-kurlangu yimi kuja-ka nguna tarrukurla pukungka nyunganu-nyangurla. Kujarlaju, tarnngangku-juku warrarda puraya nyiyarningkijarra kujanpa pinarri-jarrija Kaatu-kurlu. Nyampunya kajana wangka Kaatu-kurlangu Yimi Tarruku-nyayirni yapakuju: Ngana-puka kuja karla wala nyinami Jijaji Kirajiki, ngulaju-ka muurl-mardarni Kaaturluju maju warntarla-kujakuju karlirr-yaninja-kujakuju. ¹⁶ Kaatu-kurlangurluju Pirlirrparluju yungungalpa jintawarlayi-juku jaruju yangkaju kuja-ka nguna Payipulurla. Kujarlaju jaru jintawarlayi-jiki-ka nguna ngurrju-nyayirni yapakuju pinarri-jarrinjakuju. Ngaliparlu karlipa-jana pinarri-mani nyampu-kurlurlunya jaru-kurlurluju yapaju yungulurla ngula-jangkanya nyinami jungarniji Kaatukuju. Kajilpa yapa karanparr-karriyarla kuja-purda-kari Kaatu-kujaku, ngulakuju karliparla milki-yirrarni nyampu yimi Payipulurluju yungulparla marda piña-yantarlarlarni Kaatuku manu nyinakrala jungarnilki. ¹⁷ Kuja karlipa-jana Kirijini-kariyi-nyanu yapa pinarri-mani

yimi-kirlirliji Payipulu-jangka-kurlurlu, kajilpalurla nyinakarla jungarni Kaatuku, ngula-jangkaju kajikalurla warrki-jarri ngurrju-nyayirni.

4

1 Purda-nyangkaju yirriyirriri! Kaatu manu Jijaji Kiraji, nyampurla kalu-ngalpa jirrngaŋja nyina. Nyampu kaju-pala nyanyi yimi kuja karnangku pantirninarla yirrarni pipangka. Jijaji kaji pina-yanirni, ngulangkuju kapu-jana yapaju miimii-nyanjarla payirni jintawarlayi-juku yapu kuja kalu wankaru nyina manu yangka kujalu palija. Yuwayi, Jijajiji kapu kulpari yanirni nyampu-kurra nguru-kurraju yungu-ngalpa Warlalja-Wiri nyinami Kaatu-wana ngalipaku yapaku nyanungu-nyangku. Kujarlaju, nyuntuju linpangkuju purda-nyangka nyampu pipa kuja karnangku pantirninarla yirrarni. **2** Warrarda-jana yimi-ngarrika yapakuju yimi Kaatu-kurlanguju. Marda kapungkulu purda-nyanyi marda, lawa marda. Kapungkulu marda juwa-kijirni. Ngulaju ngula-juku. Kala warrarda-juku-jana yimi-ngarrika nyuntuluru nyampuju yimi. Kajinpa-jana nyanyi yapu yangka kuja kalu kanyi maju warntarla, ngulakuju-jana kutu wangkaya ngulaju kuja, "Warntarla kankulu yani nyurrurlaju kuja-purda-kari." Wangkanjarla milki-yirraka-jana yimi junga Jijaji-kirli, ngula-jangkaju yungulurla nyina jungarnilki Kaatuku. Kajili muntuku nyina, ngulakuju-jana yaninjarla wangkaya yungulu marda ngula-jangkaju ngurrujru rarralyalku nyina manu wardinyi. Kajinpa-jana pinarri-mani yapu, ngulakuju-jana nganyunganyu-wangu pululu nyinaya. **3** Jalanguju, purda-nyanyi kangkulu yapangku jayakurrarlu-juku kuja kanpa-jana jungarnirli yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju. Ngaka-kariji ngulaju kulangkulu purda-nyanyilki yalumpurlu yapangkuju jayakurrarluju, lawa. Kapulu-jana warrirni pinangkalpa-patu-karikilkii, ngulangkulku yungulu-jana yimi-kari yimi-kari-kirlirliki pinarri-mani jalangu-warnu-kurlurlu nyurlurrap-kurlurlukku. **4** Yalumpurrarlu yapangku kuluju purda-nyanyilki yimi jungaju Jijaji-kirliji, lawa. Manu kulaurla ngungkurr-nyina. Kapultu purda-nyanyi jukurrrpa-kurlu-mipa jaruju yangka kuja kalalu-jana nyurnunyurnurlu-wiyi yimi-ngarrurnu. **5** Timiji, ngularra-piya-wangu nyuntuju nyinaya! Ngakaju marda kapungku marda nyiyarlangu marda maju rdipimi nyuntukuju. Ngula-puruju, wajampa-wangu manu muntuku-wangu nyinaya. Kajingki nyiyarlangu maju rdipimi, ngula-puruju nyinayarla tarnnga-juku Jijajiki jungarni-juku warntarla-wangu karlirr-yaninja-wangu. Manu-jana tarnngangku-juku warrarda yimi-ngarrika Yimi Ngurruju. Manurla lawa-manta warrkiji Jijajiki yangka kujangku yungu warrki.

6 Ngaju kapurna palimilki. Kapurna yampimilki nyampuju nguru purdangirrilki. Jalanguju, yinyi karnaju Kaatu-kurralku ngulaju warntarri-piya-juku ngulaju puluku-piya-juku yangka-piya-juku kuja kalalurla maralypikingarduyu-paturlu purranjarla yungu kurapakaju Kaatuku. Kuja-piya-yijala karnaju ngajulku yinyi Kaatu-kurraju. **7** Ngajuju pirrjirdi nurna-nyayirni warrki-jarrijarlarla Kaatukuju, manurnarla lawa-manu warrkiji nyunungku-juku. Manu karnarla nyina wala-juku Jijaji Kirajikiji. **8** Kaaturluju ngajuju jungarni-pajurnu. Nguru-nyayirni-wangurla, mardarni kaju nyiya mayi ngurrju-nyayirni mukarti-piya ngajuku yangka-piya kuju-ka kingirli mardarni jurrungka, ngula-piyanya. Ngakaju Parra-nyayirni-wangurla kapu-jana Warlalja-Wiringki Jijajirliji yapaju miimii-nyanjarla payirni jungarni-japa maju marda. Ngula-jangka kapuju yinyi yangkaju ngurrju-nyayirni, ngula-kurluju kapurnarla jirrngaŋja nyina tarnnga-juku. Ngulaju kularnarla ngaju-mipa jirrngaŋja nyina, lawa. Ngana-puka kuja karla yulkami Jijajiki, manu kuja karla pardarni

nganyunganyu-wangu ngaka kaji pina-yanirni, ngularlangu kapurla jirranga nyina tarngga-juku.

Puurlurlula pipa nyampuju lawa-manu Timijikiji

9-10 Yangka wati yirdi Timuju, ngula-jarraju ngajarralparlijarrarla warrki-jarrija Kaatukuju. Ngulaju purlurlpa-jarrijalku nyanunguju nyi-yarningkijarrakuju. Kujarlanyaju ngajuju yampinja-yanulku, ngulaju yanulku kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Tijilunika-kurra. Nyampunya karnangku wangka nyuntukulku, Timiji: Warrkiji lawa-manta yalirlaju kirringka Yipijarla, ngula-jangkajuju kapanku yantarni ngajukuju. Yangka wati yirdi Kiriji, ngulaju yanu nguru-kurra Kalatiya-kurra. Kala yangka jinta-kari wati yirdi Tayituju, ngulaju yanu nguru-kari-kirra yirdi-kirraju Talmaja-kurra. **11** Yangka Luuku-mipa jinta nyampuju karlijarra wunguju nyina rdakungkaju. Yangkaju Maarrku, maninjarla yajarnin-jinta. Kangkarni nyampu-kurra ngaju-kurra yungurlijarrarla warrkjarrimi ngajarraju nyampurlaju rdakungka. **12** Jinta-kari wati yirdiji Tijika, yilyamirra karna nyuntu-kurra yalumpu-kurra Yipija-kurraju. **13** Kajinpa yanirni nyampu-kurra, ngaju-nyangurlangu wawarda maninjarla kangkarniji kujarna yampijarni Karppuju-kurlangurlaju kirringkaju Turajarla. Manu puku-watiji kangkarni yangka kujalu ngurrju-manu pipa-jangka. Ngampurparlu yungurna-jana nyanyi puku-kari-wati kujalu ngurrju-manu punti-jangka narnukutu-kurlangu-jangka. Ngularrarlangujukuju kangkarni.

14 Yangka yalumpu wati yirdiji Yilikijantu, ngulangku kuja-ka ngurrju-manu nyi-yarningkijarra yayini-piya-jangka,* ngulangkujuju ngajuju murrumurru-manu-nyayirni. Kuja-panuju kapujurla Kaaturluju kunka-mani-nyayirni Yilikijantuju ngajukuju. **15** Timiji, nyunturlangurlungku warrawarra-kangka yalumpu-kujakuju Yilikijantu-kujaku. Kujalparnalu-jana nganimpalru yapa-patuku yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju, ngulapuruju kala-jana Yilikijanturluju warlkangku yirri-puraja yimi nganimpakurlu yapa-kuju. Kuja-kujakuju nyanungu-kujakuju warrawarra-kangkangku.

16 Kamparru-wiyi kujajulu yurrkunu-paturlu ngaju rdarri-mardarinjarrla kangu kuwurtu-kurra, kulaju ngana jaarl-karrija yimiji, lawa. Panu-juku yapajujulu yampinjarla jurnta yanu. Ngulaju ngula-juku. Kularnarla wangka Kaatukuju yungujurla yalumpurraju kunka-mani ngajukuju, lawa. Yampimi karna-jana kuja-juku. **17** Kujalparna karrija ngaju kuwurturlaju, ngula-puruju Warlalja-Wiri Jijajijilpaju jirranganja karrija. Pirrjirdi-manuju, manuju muurl-mardarnu palinja-kujakuju. Ngula-jangkaju, yajarninjarla kangu rdaku-jangkaju, ngula-jangkarluju yungurna-jana yimi-ngarririnjini Yimi Ngurrju Jijajiri yangkarraku Juwu-wangu-patukuju yungulu jintawarlayirli-jiki purda-nyanyi Yimi Ngurrjuju. **18** Yapaju marda kapujulu murrumurru-maninjarla pinyi. Ngulaju ngula-juku. Warlalja-Wiringki Jijajirli kapuju muurl-mardarni Ngarkinparluju. Kapuju kanyi nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngulangkaju kapu-ngalpa ngalipakuju tarngga-juku Warlalja-Wiri nyina. Kujarlaju, ngaliparluju pulka-pinyirliparla tarngangku-juku! Ngula-juku ngurrju!

19 Timiji, wangkanjinta-jana yangkaku karntaku yirdikiji Pirijilaku manu nyanungu-parntaku yirdikiji Kuulaku manu Yunijipuru-kurlanguku turnu-warnu warlaljaku nyanungu-nyanguku. Yimi-ngarrika-jana ngurrju karna nyina ngajuju. **20** Yangka wati yirdi Raajurtu, ngulaju-ka nyina

* **4:14 copper**

yangkangka-juku kirringka Karinjirla. Ngulaju kula yanurnu nyampukurraju. Yangka wati yirdi Tirupima, yampijarnirna ngulaju kirringka Militarla-juku, ngulajulpa nyurnu-juku ngunaja. ²¹ Timiji, yaruju yantarni pirriya-kujaku, kapu pirriya-jarrilki. Yapa-patu yirdi-patuju Yupuluju, Puurdunu, Layiniji, Kilutiya manu Kirijini-patu-kari nyampurlaju, nglarrarlulu yungungkulu yimi-ngarrirni nyuntukuju ngurrju nganta kalu nyina.

²² Timiji, wangkami karnangkurla Warlalja-Wiriki Jijajiki, “Warlalja-Wiri, jirranganjarla nyinaya Timijikiji. Yimiri-jana nyinaya nyanunguku manu nyanungu-nyangu-patuku puntu-watiki. Ngula-juku.”

Titus Pipa Tayitujuku

Pipa ngularla Puurlurlu pantirninarla yilyajarra watiki yirdikiji Tayitujuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju pipa wita ngari kujarla Puurlurlu yilyaja watiki yirdikiji Tayitujuku. Tayituju kala warrki-jarrija Puurlu-kurlu. Mapirri-pala yanu ngurra-kurra yirdi-kirraju Kiriti-kirra, manu kala-pala nguru-kari nguru-kari wapaja wurnaju. Kalalu-jana yapaku yimi-ngarrurnu warru Yimi Ngurrju Jijaji Kirajiki-kirli. Kuja Puurlu yanu ngurra-kari-kirra, Tayituju purdangirli yampinja-yanu Kiritirla yungu-jana pinarri-mani Kirijini-patu jaaji-kari jaaji-karirla

Nyampurla pipangka, Puurlujurla wangkaja Tayitujuku yungu-jana nyarrparlu jaajikingarduyu-patu wiriwiri milarni. Nyanungurla wangkaja Tayitujuku yungu-jana pinarri-mani yapa yungulu-nyanu ngurrju nyina kulu wangkanja-wangu manu yungulurla jungarni nyina Jijajiki.

¹ Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarripijina-piya Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Ngajulurlu karnangku yilyamirra nyampu pipa nyuntuku Tayitujuku. Kaaturlu-nyanu yapa milarnu nyanunguku. Nyanunguju ngajukuju wangkaja yungurna-jana yapa pinarri-mani yungulurla wala nyina manu yungulu jungangku milya-pinyi yimi junga nyanungu-kurlu. Kajili jungangku milya-pinyi Kaatu, ngulaju kapulurla jungarnilki nyina nyanunguku. ² Kaatu kula kajana warlka wangka yapaku, lawa. Kuja ngurrju-manu nyampu walya, kujakungarntiji wangkaja-nyanu, “Ngana-puka kajiji wala nyina ngajuku, manu kajiji jungarni nyina ngajuku, yapa yinyaju kapuju ngajuku jirranga nyina wankaru tarnnga-nyayirni.” Kuja juunga. Yapa kuja kalurla wala nyina yimiki jungaku, milya-pinyi kulu kapulu tarnnga nyina Kaatu-kurlu. ³ Kaatuju ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Ngaka-pardukari wangkaja-nyanu, “Kapurra-jana milki-yirrarni ngaju-nyangu yimi junga-nyayirni yapaku.” Yuwayi, Kaatu-ngaampa wangkaja ngajuku manu yapa panu-karirlanguku yungurnalu-jana warru yimi-ngarrirni yapaku yimi junga-nyayirni. ⁴ Tayituju, nyuntulu kanparla wala nyina Kaatuku ngaju-piya. Kuja-jangkanya nyuntujunpa ngaju-nyangu kaja-nyanu-piya. Ngaju karnangkurla wangkami nyuntukuju Wapirra Kaatukuju manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyangukuju Warlalja-Wirikiji kujanya: “Payirni karnangkupala yungunpalarla yimirri nyina Tayitujuku. Kujarlaju yungungkurla marlaja nyinami rarralypa ngurrju-nyayirni tarnnga-juku.”

Nyiya-piya-wiyi kajika yapaju jaajikingarduyu wiriji nyina?

⁵ Tayituju, yangka kujalparna nyinaja kamparru-wiyi nyuntu-kurlu Kiritirla, kularna lawa-manu warrki ngaju-nyangu yinyarla jaajirla. Kujakun-yarnangku nyuntuju yampinja-yanu purdangirliji yungunpa nyuntulurlu lawa-mantarla. Ngajulurnangku wangkaja yungunpa kirri-kari kirri-kari-kirra yani yungunpa-jana milarni jaajikingarduyu-patu wiriwiri. Manu

wangkajarnangku nyarrparlu yungunpa-jana milarni jaajikingarduyupatuju wiriwiri. ⁶ Nyiya-piyalpa watiji jaajikingarduyuju wiriji nyinayarla? Jaajikingarduyu wirikingarntijulpa ngurru-wiyi nyinayarla, kajikalan marda yapa ngalya-karirli maju-pajirni. Kali-nyanu jintalpa-nyanu mardakarla, manu manyu-karrinja-wangulpa nyinakarla. Kurdukurdu nyanungu-nyangurlupalu lin pangku purda-nyangkarla. Kajilpalu warrarda wiljiwilji-mantarla nyanungurrakupalangu jaji-nyanu, manu marda kajilpalu nyiyarningkijarra warru yurnilyka-mantarla, ngulaju kajikalujana yapa ngalya-karirli nyanjarla punku-pajirni. ⁷ Jaajikingarduyurlu wiriwirirlji kalu-jana warrawarra-kanyi Kaatu-kurlangu yapa-patu jaajirla. Kujarlaju yapa kajilpa ngampurrrpa nyinakarla jaajikingarduyu wiri-jarrinjaku, ngulajulpa ngurru-wiyi nyinakarla, yapa ngalya-karirli marda kajikalujana yapa ngalya-karirli nyanjarla punku-pajirni. Yungulpa nyinayarla pulka-pinja-wangu, kajika-nyanu marda pulka-pinyi. Manu yungulpa-jana ngurru nyinayarla yapa ngalya-karikiji jinyijinyi-maninja-wangu. Jurru maju-wangu-yijalalpa nyinakarla, kajika-jana marda kapanku kulu-jarrimi yapa ngalya-kariki. Nyinayarlalpa pama panu ngarninja-wangu. Kulu-wangulpa nyinakarla. Yawirlinji-maninja-wangulpa nyinakarla, kajika-nyanu marda yangka talarlangu yawirlinji-maninjärla kanyi nyanungurlukku. Kajilpa yapa kuja-piya nyinakarla maju, ngulaju kula jaajikingarduyu wiri-jarrimi, lawa. ⁸ Kaji yapa nyina ngampurrrpa jaajikingarduyu wiri-jarrinjakungarnti, kujakungarnti-jana ngurru nyina nguru-kari-wardingkiki yapa-kariki manu yapaku marlajarraku. Manu-jana wangkami yungulu yanirni nyanungu-nyangu-kurra ngurra-kurra. Nyanungurlu yungu manngu-nyanyi nyiyarningkijarra ngurru, kajika manngu-nyanyi nyiyarningkijarra maju-nyayirni. Yungu-jana jungarni nyina ngurru yapa ngalyakariki manu Kaatuku. Yungu-nyanu warla-pajirni maju-kujaku. ⁹ Kaji yapa nyina ngampurrrpa jaajikingarduyu wiri-jarrinjakungarnti, kujakungarntiji yungurla ngungkurr-nyina-nyayirni yimiki Jijaji Kiraji-kirlanguku yangka-juku yimiji kujalparlipa-jana ngalijarrarlu yimi-ngarrurnu yapaku Kiritirla. Kajirla yinya jaajikingarduyu wiri ngungkurr-nyina jungaku yimiki Jijaji Kiraji-kirliki, ngulaju yungu-jana pinarri-mani panu-karikilkii kuja kalurla ngungkurr-nyina Jijajiki. Kajilpalu yapa ngalya-karirli warntarlarlu manngu-nyangkarla yimi junga Jijaji Kiraji-kirli, ngulaju yalirli yungulpa-jana jungarni-mantarla jarungku ngurrjungku.

Puurlujurla wangkaja Tayitujuku yungu-jana wurdungu-mani yapa yulyurlku-yinja-kujaku

¹⁰ Jaaji-watirla yangka Kiritirla, yapa panu kalu punku-wati-nyayirni nyina miyalu-jumati. Yapa-kari purda-nyanja-wangu kalu nyina. Warrarda kalu-jana ngarirrni yapa warntarlarlu yimingki, manu kalu-jana yapa warru yulyurlku-yinyi. Panu kalu Juwu-patu Kirijini-patuju maju nyina kuja-piyanha. ¹¹ Tayituju, wurdungu-manta-jana yinya Juwu-patu kuja kalu-jana pinarri-mani yimi warntarlarlu yapa-patu. Yungulpalu yampiyarla yimi warntarlaju yimi-ngarrirrinija-wangurlu. Yinyarrarlu Juwu-paturlu kalu-jana ngari yulyurlku-yinyi talakupurdarlu. Kujarlunyalurla karlirr-kangu jurnta warlalja-kari warlalja-kari Jijaji-kijakuju. Junga kujajau. Kirda-nyanurlu, ngati-nyanurlu manu kurdukurdurlu kalalu-jana kujarlu-juku warrarda purda-nyangu warlka wangkanja-kurra kujalurla jurnta karlirr-yanu jurnta Jijaji-kijaku. Kuja-kujakunya-jana wurdungu-manta yinya Juwu-patu yangka kuja kalu-jana yimi maju warru yimi-ngarrirni. ¹² Nyurru-wiyi, jarukungarduyu Kiriti-wardingki wangkaja kuja, "Yapa Kiriti-wardingki-patu warlka kalu warrarda wangkami. Kulu-parnta kalu nyina warnapari-piya. Punku kalu jukuru nyina

warrkikiji. Ngari kalu miyi manu kuyu warrarda ngarni purlurl-parlu." Kujanya wangkaja jarukungarduyuju. ¹³ Junga kujaju! Panu-karirli yapa-patu Kirijini-paturlu Kiritirlarlu kalu yimi warntarla purami. Tayituju, pututu-pungka-jana jaru pirrijirdi-nyayirnirli, warntarla-pajika-jana! Yimi-ngarrinka-jana yarda yimi Jijaji Kiraji-kirli yungulurla jungalku ngungkurr-nyina. ¹⁴ Panu-karirli yapangku Juwu-patu Kirijini-paturlu ngari kalu purda-nyanjarla purami yimiji nyurru-warnu-juku. Yimi yalumpurraju junga-wangu. Panu-karilirla jurnta yanu jungakuju yimikiji Jijaji Kiraji-kirlikli. Wangkami kalu yungulu Kirijini-patu nyina yupukarra-wangu nganta, manu wangkami kalu yungulu Kirijini-paturlu yampimi miyi-kari miyi-kari ngarninja-wangurlu nganta. Tayituju, wangkaya-jana Kirijini-patu-kariki yungulu-jana ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyina. ¹⁵ Ngana-puka kajirla nyina jungarni Kaatuku, ngulangkuju ngari yungu kutu ngarni miyi manu kuyu nyiyarningkijarra. Kala nganangku-puka kaji manngu-nyanyi nyiyarlangu maju-mipa, kajirla Jijaji Kirajiki ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyina, ngulangkuju-ka punku-pajirni nyiyarningkijarra. Yapa kuja-piya-kurlanguju nginyinginyiji maju-nyayirni, kula-ka nyiyarlangu milya-pinyi nyiya-japa ngurrjuju manu punkuju. ¹⁶ Wangkami kalu milya-pinyi nganta kalu Kaatuju, kala lawa. Tarnnga-juku kalu nyina punku-juku. Kuja kalu karlirr-yani, ngulakaju kula kajana Kaatuju yulkami. Kula kalu linpangku purda-nyanyi, manu kulalpalurla nyarrpalku ngurrju warrki-jarriyarla nyanungku. Kujarlanya karlipa-jana milya-pinyi yapaju kula kalu milya-pinyi Kaatu.

2

Nyampurlu yimingki kangalpa ngarrirni nyarrpa yungurliparla jungarni nyina Kaatuku

¹ Tayituju, jungangku-juku-jana pinarri-manta yimi junga-kurlurlu Kirijini-patuku Kiritirla yungulurla jungarni nyina Kaatuku. ² Kujanya-jana wangkaya purlka-patukuju, kuja-jana wangkaya, "Purlka-patu, nyinayalu wurdungu-nyayirni manu yirriyirri yungulu-nyarra yapa ngalya-karirli ngurrju-pajirni. Yirriyirrirli manngu-nyangkalu-nyanu kajikankulu-nyanu marda karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Walalurla nyinaya Jijajiki. Yulkayalurla warrarda Kaatuku manu yapa ngalya-karirlanguku. Marda kajika-nyarra majurlangu rdipimi, ngulaju ngula-juku. Ngulapuruju, warrarda purayalu Jijajiki."

³ Tayituju, kuja-piya-yijala-jana wangkaya muturna-patukuju, kuja-jana wangkaya, "Muturna-patu, yungunkulu-nyanu nyurru Kaatu-kurra, manu kankulu nyina nyanungu-nyangkulku. Kujakuju ngurrjulurla nyinaya nyanunguku. Nginji-wangkanja-wangulu nyinaya yapa ngalya-kariki. Manu kulalu warungka-jarriya pama wiri-jangkaju. Pinarri-mantalu-jana kaminakamina yimi ngurrju-mipa-kurlurlu. ⁴ Pinarri-mantalu-jana kaminakamina ngurrjungku nyiyarningkijarra-kurlurlu yungulu-jana nyanungurra-parntaku yulkami manu nyanungurra-nyangu kurdukurduku. ⁵ Kuja-jana wangkaya, 'Nyurrurla karntakarnta, yirriyirrirli manngu-nyangkalu-nyanu kajikankulu-nyanu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Kulalu ngunaya wati-kari-kirli. Warrki-jarriyalu junga-nyayirni nyurrurla-nyangu ngurrangkaju. Ngampangampalu-jana nyinaya yapa-patu-karirlanguku. Purda-nyangkalu-jana nyurrurla-parnta kajili-nyarra nyarrpa wangkami.' Kujarlunyalu-jana pinarri-manta nyurrurlarluju muturnamutnarluju kurdu-warnu-patuju karnta-patuju. Kajili ngurrju nyina jungarni yinya karntakarnta, kulalpa nganangku maju-pajikarla Kaatu-kurlangu yimiji.

⁶ Tayituju, kuja-piya-yijala-jana wangkaya wati-patukulku kurdu-warnupatuku, kuja-jana wangkaya, "Yirriyirrirla manngu-nyangkalu-nyanu kajikankulu-nyanu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku." Kujanya-jana wangkaya.

⁷ Tayituju, kajinpa ngaka nyina yinya wati-patu-kurlu kurdu-warnu-patukurlu, ngulaju jungarni-jana nyinaya yungungkulu nyanyi kuja kanpa ngurrju nyina. Ngulaju kapungkulu waalparrirni nyuntu, manu kapulu ngurrju-yijala nyina. ⁸ Kajinpa-jana pinarri-mani, wangkaya-jana junga-nyayirni-mipa yimiji. Ngulaju kulalpa nganangku yimiji punku-pajikarla nyuntu-nyanguju. Kajingkili yapa nyurunyuru-jarrimi, kajingkili purda-nyanyi ngurrju-mipa wangkanja-kurra, kulalpalu-ngalpa nyarrparlulku maju-pajikarla ngaliparlangu, lawa. Kapulu kurnta-jarrimi-nyayirni.

⁹ Tayituju, wangkaya-jana Kirijini-patuku yangka kuja kalu-jana warrki-jarri pirijina-piya paaju-patuku nyanungurra-nyanguku, kuja-jana wangkaya, "Nyurrurla warrkini-patu, purda-nyangkalu-jana paaju-patu kajili-nyarra warrkiki ngarrirni. Warrki-jarriyalu warrarda ngurrju-nyayirni yungulu-nyarra paaju-paturlu pulka-pinyi. Wiljiwilji-maninja-wangurlulu-jana purda-nyangka nyurrurla-nyangu paaju-patuju nyarrpa kajili-nyarra wangka warrki-jarrinjaku. ¹⁰ Purunjurlu kulalu-jana nyi-yarlangu jurnta manta nyurrurla-nyangu paaju-patuku. Kajili-nyarra nyurrurla-nyangu paajurlu ngarrirni warrki lawa-maninjaku marda nyi-yarlangu warrawarra-kanjaku, ngulajulu-jana purda-nyangka. Ngulaju kapulu-nyarra walalku nyinami, kulalu wajampa-jarrimi nyiyarningkjarraku." Kujanya-jana warrkini-patukuju wangkaya. Yuwayi, yinya warrkini-patu yungulpalu warrki-jarriyarla ngurrju yungulu-jana yapa ngalya-karirli nyanyi. Kajili-jana yapa ngalya-karirli nyanyi warrkjarrinja-kurra, ngulaju kapulu ngampurrra nyina Kaatu-kurluku purda-nyanjaku kuja karlipa-jana pinarri-mani. Yinya yimi ngulaju Kaatu-kurlu ngalipa-nyangu Ngarlkinpa-kurlu.

¹¹ Tayituju, yimi-ngarrurnu-jala yangkarnangku Kirijini-patu yungul-parliparla jungarni nyinakarla Kaatuku. Nyiya-jangka-wiyilparliparla jungarniji nyinakarla? Kujakunya yungurnangku yimi-ngarrirni. Kaatuju kanganpa yimirri-nyayirni nyina ngalipakuju. Kujarlanya yilyajarni Jijaji Kiraji nyampu-kurraju yungu-ngalpa yapa panu muurl-mardarni majukujaku. ¹² Kaaturlu kanganpa warrarda pinarri-mani yungurliparla jungarni nyinami. Kaatu kula-ka ngampurrra nyina nyiyarlangu majuku nyampurla walyangka. Yampimirlipa majuju marri-pinja-wangurlu! Junga kujaju. Yirriyirrirla manngu-nyanyirlipa-nyanu, kajikarlipa-nyanu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Yungurliparla jungarni nyinami jalangu Kaatuku. Kujanya kanganpa Kaatuju wangkami ngalipakuju. ¹³ Jijaji Kirajiji ngalipa-nyangu Kaatu, ngurrju-nyayirni ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Jalangu, nyinami karliparla jungalku nyanungukuju, manu karliparla pardarni kaji walya nyampu-kurra pina-yanirni yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Junga kujaju. Kajirlipa nyanyi yaninjarni-kirra, kapurlipa wardinyi-jarrimi-nyayirni. ¹⁴ Jijajiji kula-ngalpa jayi-wangkaja. Jukuru-wangu-ngalpa kunka-pardinjarla kutu-palija yungurlipa nyina nyanungukuru tarngalku. Palija-ngalpa yungurlipa yampimi maju nyiyarningkjirra. Pirlirrpa-ngalpa kirlka-manu, manu-nyanu ngalipaju milarnu nyanunguku. Kujarlanyarliparla nyina jungarni-nyayirni nyanungukuju.

¹⁵ Tayituju, pinarri-manta-jana yapa Kirijini-patu Kiritirla yimi-wati kujarna yirrarnu nyampurla pipangka. Pututu-nigarrika-jana yungulu purrami nyampu yimi jungangku. Ngajulurlurnangku yungu nyampuju yimi. Ngulakuju kajilirla jurnta yami nyampuku yimiki purda-nyanja-wangu,

ngulaju-jana pulya-juku wangkaya jungarni yungungkulu yirriyirrirlilki purda-nyanyi.

3

Puurluru-jana yimi-ngarrurnu Kirijini-patu Kiriti-wardingki-patu nyarrpa yungulurla jungarni nyina Kaatuku

¹ Tayituju, langa-kurra-manta-jana warrarda Kirijini-patku yungulu-jana lin pangku purda-nyanyi kapumanu-patu wiriwi. Manu-jana wangkaya yungulu-jana ngurrju warrarda nyina manu warrki-jarri mi yapa ngalya-kariki. ² Wangkaya-jana Kirijini-patku yungulu nginji-wangkanja-wangu nyina yapa ngalya-kariki, manu lawa yungulu kulu-wangu rarralypa nyina. Yungulu-jana ngurrju nyina yapa panu-kariki, manu yungulu-jana wurulypa jirrnanga nyinami pulka-pinja-wangu.

³ Ngalipa Kirijini-jarrnjakungarnti kujalparlipa nyinaja, ngulaju kalarlipa warungka-nyayirni nyinaja. Yapa purda-nyanja-wangu kalarlipa nyinaja yapa ngalya-karikiji, manu kularlipa purda-nyangu Kaatu. Yapa-karirrlili-ngalpa kangu warntarla Kaatu-kujaku. Kularlipa-nyanu nyarrparlu warla-pajikarla maju-kurra-yaninja-kujakuju. Kujarlanya kalarlipa majuju manngu-nyangu niyarningkijarraju. Ngari-jala kalarlipa-nyanu wardinyi-manu ngalipa-miparlu. Punku-nyayirnlpalripa nyinaja, kalarlipa-jana mimayi-jarrija yapa ngalya-karirlangukuju. Kujarlanya kalalu-ngalpa yapaju nyurunyuru-jarrija. Manu kalarlipa-nyanu ngaliparlangu nyurunyuru-jarrija. ⁴ Yuwayi, majulparliparla jurnta nyinaja Kaatukuju. Kuja-jangkaju kapurlipa paliyarrla. Kaatju ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Ngampangampalpa-ngalpa nyinaja, manulpangalpa yulkaja. Kujarlanya Jijajiji marlaja palka-jarrija nyampurla walyangkaju. ⁵ Mardalparliparla jungarni nyinaja Kaatuku. Kula-ngalpa ngulaju kuja-jangka wankaru-manu, lawa. Nyangu-ngalpa maju nyinanjan-kurra, manu-ngalpa mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja. Kujarlanya-ngalpa muurl-mardarnu wankaru-juku. Maju-ngalpa wilypi-manu muku Juju Ngawu-kurlangu yangka kuja-ka ngati-nyanurlu kurdu parljirni ngapakurluru. Kurru-pungu-ngalpa Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu ngalipakuju. Yinya-kurru Pirlirrpaa-kurru ngulajurlipa pina-palka-jarrija. ⁶ Yuwayi, Kaaturlu yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Yilyajarni yungu-ngalpa kurru-pinyi Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu ngalipakuju. ⁷ Kaatju ngurrju-nyayirni ngalipakuju. Kujarlanya-ngalpa jungarni-pajurnu. Kujarlanya-ngalpa yungu Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguju. Yungu-ngalpa Pirlirrpaa yungurlipa milya-pinyi-nyayirni kapurliparla jirrnanga nyina wankaru tarnnga nyanungkuju.

⁸ Tayituju, nyampurra yimi ngulaju junga. Yapa panulpalurla ngungkurr-nyinayarla yungulu ngurrju nyina. Kula lani-jarriya manu kurnta-jarriya! Tarnngangku-juku-jana pinarri-manta yapaju kuja kalurla wala nyina Kaatuku. Tarnngangku-jana pinarri-manta yungulu-jana ngurrju nyina jama yapa ngalya-kariki.

⁹ Panu-kari yapaju kalu nyina maju. Warrarda kalu-nyanu kulungku ngarrirni warungka-piyarlu yimi-ngirli nyanungurrakupalangku-kurlangu-ngrlu manu nyanungurra-nyangukupalangku-ngrlu nyurnunyurnu-ngrlu yirdi-ngirli. Warrarda kalu-nyanu ngarrirni kuruwarri Juwu-kurlangu-ngrlu. Ngula-miparla kalu wirnki-jarri mi warrarda. Kuja kalu-nyanu kujaju kulu-jarri mi, kujarlaju kula kalu-nyanu pirrjirdi-mani Kaatuku puranjaku, lawa. Kuja-kurraju-jana yampiya, purda-nyanja-wangurlu! ¹⁰ Kaji yapa ngana-puka warrarda wangkami yimi

nyurru-warnu-kurlu nyanungukupalangu-kurlangu-kurlu manu marda Juwu-kurlangu kuruwarri-kirli, kujarlaju marda kajikalu-nyanu Kirijini-kariyi-nyanurlangu kulu-jarrimi. Kuja-kujakuju ngarrika yinya yapa jintaku marda jirramaku yungu wurdungu-jarrimi. Kaji warrarda-juku wangkami, ngulaju wurdungu-manta. ¹¹ Tayituju, milya-pinyi kanpa-jana yapa punku-nyayirni kuja-piyaju. Milya-pinyi kanpa-jana kuja kalu nyiyarningkijarrarla punkungka-jarrimi. Nyanungurlangurlu kalu-nyanu milya-pinyi kuja kalu karlirr-nyinanjarla majungka-jarrimi.

Puurlurlurla pipa nyampuju lawa-manu Tayituju

¹² Tayituju, ngampurrrpa karna nyina yungurna yani Nikapulu-kurra yungurna nyina yinyarla yulyurrpu-puru. Wurnakungarntirli kapurnangku yilyamirra Yarrtimu marda, marda Tijika nyuntu-kurra Kiritikirra. Kaji jinta marda yukamirra, manta-nyanu nyuntu-nyangu nyiyarningkijarra, manu yantarniji kapanku yali-kirra Nikapulu-kurra. ¹³ Wat luwiya yirdiji Jinaja manu wati jinta-karriji Yapuliji, nyinami kapala Kiritirla wurnakungarnti. Kaji-pala tala-wangu nyina, ngulaju-palangurla yungka. ¹⁴ Tarnngangku-juku-jana pinarri-manta Kirijini-patu Kiritirla yungulu mata-wangu warrki-jarrimi ngurrju. Kajikalu marda warrki-wangurlangu warrarda nyina. Kajilpalu tarnnga-juku warrki-jarriyarla, yungulalu-jana ngalya-karirlangu warrawarra-kangkarla.

¹⁵ Yapa-patu kuja kalu nyina ngaju-kurlu, yimi-ngarrirni yungungkulu nyuntuku ngurrju nganta kalu nyinami nyampurlaju. Yapa-patu kuja kalu nyina ngulangka Kiritirla, kuja kalu-nganpa yulkami, manu kuja kalurla wala nyina Jijajiki ngalipa-piya, yimi-ngarrrika-jana nganimpa ju ngurrju karnalu nyinami. Wangkamilki karnarla ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki yungu-nyarra yimirri-juku nyinami nyurrurlaku panuku-juku. Ngula-juku.

Philemon Pipa Pilimuku

Pipa ngularla Puurlurlu pantirninarla yilyajarra watiki yirdikiji Pilimuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Puurlururla nyampu pipa pantirninarla yilyaja watiki yirdiki Pilimuku. Pipangku nyampurlu kangalpa pinarri-mani ngalipalku, ngulajangka yungurlipa-nyanu jarnkujarnku yawuru-jarrimi nyiyarlangujangkaju. Kuja nyampu pipa Puurlurlu pantirninarla yirrarnu, ngulajulpa rdakungka nyinaja kirringka wiringka Ruumurla.

Pilimujulpa Kirijini nyinaja kirringka Kalajirla jurnarrpa nyiyarningkjajarra-kurlu. Manulpa-nyanu panu-jarlu warrkinji nyunungurluju mardarnu, kujalpurla warrki-jarrija. Warrkinji-paturlajintajulpa murnma jangarnngka-wangu nyinaja yirdi Yunajimu. Yirdi yangka 'Yunajimu', ngulaju-ka wangka 'Warrkini Ngurrju!' Kala ngantarla nyiya mayi nyunungurluju purungku jurnta manu warlaljamarriki Pilimuku. Lani-jarrijalpa puru-jangkaju, manulpa jata-nyangu. Ngula-jangkaju, wuruly-parnkajalku Ruumu-kurra panu-kari-piya kujalpalu kamparru-warunu-patu-wiyi wuruly-parnkaja, ngula-piya. Yinyarla-jukurla Puurlukuju rdipiija.

Puurlururla yimi Jijaji Kirajiki-kirli Yunajimuku yirri-puraja, ngulakujurla nyunganju marlaja Kirijini-jarrijalku. Puurlujulparla wajampa-jarrija-juku Yunajimukuju, ngantalparla ngampurrrpa nyinaja Yunajimukuju yungulpa nganta pina-yantarla nyunganu-nyangu-kurra warlaljamarri-kirra Pilimu-kurra, Kalajirla kujalpa nyinaja. Manurla Pilimuku Puurluju wangkaja yungu pinja-wangurlu Yunajimu yampimi wuruly-parnkanja-warnu. Nyampurla pipangka, Puurlujurla wangkaja yungurla Pilimu yawuru-jarrimi Yunajimuku pinja-wangu, manu yungu pina rdakurl-kijirni nyunganukupurdangkalku puranjakungarduyuluk. Nyampuju kujarlanyarla Puurlurluju wita pipa pantirninarla yirrarnu.

¹ Ngaju karna rdakungka nyinami Puurluju. Kujalparnarla warrki-jarrija Jijaji Kirajikiji mata-karda-nyayirni, kuja-wanawananya karna nyinami rdakungkaju. Ngajulurlu manu Timijirli karnalu-nyarra yilyamirra jaru nyampu nyurrurlaku. Nyanunguju-ka nyina Kirijini-yijala ngalipakupurdangkaju. Ngulangkuju ngajarrarlulu karlijarrangku jaru yilyamirra nyuntuku-wiyi wungu-warnuku Pilimuku, nyunturlangu kuja kanparla warrki-jarrimi Kaatuku ngajarra-piya. ² Yaliki karntaku karna nyampuju wangka yirdikiji Yapiyuku Kirijini-kariyirlangukuju, manu yangka Yakijarlangukuju. Nyanunguju karla warrarda warrki-jarrimi Kaatuku rdiily-parnkanja-wanguju ngajarra-piya. Manu karna-jana nyampuju wangka panu-karirlanguku Kirijiniki yangka kuja kalu turnu-jarrimi yuwarlirla nyuntu-nyangurla. ³ Ngajarra karnalu-nyarrarla wangkamu ngalipakupalangku Wapirra Kaatuku manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki kujanya, "Nyumpala karnalu-nyarra payirni yungunpalarla yimiri nyinami Pilimuku. Kujarlaju yungungku marlaja nyinami ngurrju-nyayirni rarralypa tarnnga-juku."

Pilimu kala-jana yulkaja-nyayirni Kirijini-kariy-i-nyanuku

⁴⁻⁵ Nyuntu Pilimu, jaru wita karna purda-nyanyi warrarda nyuntu kurluju yangka kuja kanpa-jana nganta yulkami Kirijini-kariyi-nyanuku jintawarlayiki, manu karna purda-nyanyi yangka kuja kanparla wala nyinami Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki parra-kari parra-kari nganta. Kujarlaju, warrarda karnangku manngu-nyanyi nyuntu, manu karnangkurla kujakuju wardinyi-jarrinjarla yati-wangka Kaatuku. ⁶ Ngalipa karliparla wala nyina Jijaji Kirajiki, kujarlanya karlipa jintangka-juku nyina. Nyanunguju kanganpa warrarda nyinami ngalipakuju yimirinyayirni. Kujarlaju karnangkurla Kaatu payirni nyuntuku Pilimuku yungunpa-jana pinarri-mani kuja-juku Kirijini-kariyi-nyanuku. Ngulajangkanya kapunkulu warrajarlu milya-pinyi yangka kuja kanganpa Jijajirli warrawarrawa-kanyi yimirinyayirnirli. ⁷ Tarnnga-jukulpanpa-jana yulkaja panu-karikiji yapakuju Kaatu-kurlangukuju, manulparpa-jana wardinyi-maninjarla pirrjirdi-manu. Kujarna jaru purda-nyangu nyuntu nganta kuja kanpa-jana yulkami nganta, ngulangkuju miyaluju raa-pungu-nyayirni. Ngularlangukuju karnarlajinta Kaatukuju pułka-pinyi.

Puurlujurla wangkaja Pilimuku yungurla Pilimuju rarralypa nyinami mari-karra Yunajimu warrkiniki nyanungu-nyanguku

⁸⁻⁹ Pilimu, nyuntu kanpaju milya-pinyi ngajuju Jijaji Kiraji-kirlangu warrki. Ngaju karna-jana marlaja nyinami pirijina rdakungka Yimi Ngurrujirri yirri-puranja-warnu. Kujarlaju, kajilparnangku jinyijinyi-mantarla tarnngangku-juku ngajukuju purda-nyanjakuju, ngulaju ngula-juku. Kajikanpaju linpangku purda-nyanyi. Kala lawa, milya-pinyi karnangku nyuntuju yulkanja-panu Kaatu-kurlangu. Kujarlaju, ngayi karnangku wangkami mari-karra jinyijinyi-maninja-wangu. Purlka-nyayirni ngari karnangkurla wangka yangkaku Yunajimu yungunpa rdakurl-kijirni pina-yaninja-kurra. ¹⁰ Nyanunguju, ngulajuju marlaja Kirijini-jarrija ngajukuju nyampurla rdakungkaju, ngulaju ngaju-nyangu-piya ngalapi-nyanu. ¹¹ Yangka Yunajimu, kamparru-wiyi kulal pangku ngurrju-wiyi warrki-jarrija nyuntukuju, kala lawa. Warrkini ngurrju-wangu! Kala jalanguju, ngulaju kangali warrki-jarrimi mata-karda-nyayirni ngalijarakuju, kula ngaju-mipaku-juku.

Puurlujurla wangkaja Pilimuku kapurla yilyamirra nganta pina Yunajimuju Pilimuku nganta

¹² Ngajuju Puurlu karnarla yulkami Yunajimu ngulaju karrikarri-wangu-juku. Ngari karnangku kutu yilyamirra pina nyuntukuju Pilimukuju. ¹³ Nyampurla rdakungka karna-jana marlaja nyinami-juku yapa-kariki Yimi Ngurrju yirri-puranja-warnu. Kula kanpaju nyuntuju palka-wiyi jirrnanga warrki-jarri. Kujarlaju mardarnā mardarni Yunajimu nyampurla-juku tarnnga-juku yilyanja-wanguru. Yungurnangku marda jurnta mardarni yunguju nyampurlalku warrki-jarrimi ngajukulku tarnngalku. Kala lawa! Ngulajungku warrkini nyuntu-nyangu. ¹⁴ Kajilparnangku kujarlaju jurnta mardakarla, ngulakuju kajikanpjurla marda kapuru nyinakarla. Ngula-kujaku karnaju wangka kanunjukariji, “Kularna Pilimu jinyijinyi-mani Yunajimu kulpari yilyanjaku ngaju-kurra kuju, lawa. Kapurna jaru yilyanjarla payirni-wiyi Pilimuju yunguju marda kulpari yilyamirri Yunajimu ngajuku warrki-jarrinjaku.” Kujanya karnaju wangka. Kujarlaju kapurnangku kulpari kutu yilyamirra Yunajimuju. ¹⁵ Nyampurla rdakungka kujalparna mardarni Yunajimu witaku, ngulaju marda yungungku kulpari yani tarnngalku nyuntu-kurra. ¹⁶ Nyanungurlu Yunajimurlu, ngulangkuju kaju wardinyi-mani. Ngulajurla warlalja Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. Nyurru-wiyi kalangku

warrkini-mipa-wiyi nyinaja. Kala jalanguju kangalpa nyinami ngalipakupurdangkalku Kirijini-kariyi-nyanu. Kujarlaju, kapungku nyunturlangu miyalu raa-pinyi karrikarri-wangurlu nyuntukupurdangkarluku.

Puurlujurla wangkaja Pilimuku yungu rdakurl-kijirni pina Yunajimu

¹⁷ Pilimu, milya-pinyi kanpa yangka kuja karlirla mapirra warrki-jarri Jijaji Kirajikiji. Ngari karnangku payirni Yunajimukuju kujarlu: Kajilpanpaju ngungkurr-nyinakarla ngajuku wangkanja-kurraku, kujarlaju ngajupiyalku pina-rdakurl-kijika yangka Yunajimu.

¹⁸ Yunajimurlu mardangku kuluku ngurrju-manu, manu mardangku nyiyarlangu wijingki jurnta kangu. Ngulaju ngula-juku, ngariji kutu yimi-ngarrika, ngula-jangkarlu yungurnangku pina-yinyi nyiyarlangu kujangku jurnta manu. ¹⁹ Nyampurla pipangka karnangku yimi wita yirrarni rdakangkuju ngajulurru: KAPURNANGKU KULPARI YINYI NYIYARLANGU YANGKA KUJANGKU NGANTA JURNTA KANGU! Kala, wita-kari yungurnangku wangka yangka kujanpaju nyurru-wiyi marlaja Kirijini-jarrija ngajuku. Ngula-wanawana nganta yungulpanpaju yungkarla nyiyarningkijarra, manu nyunturlangu nganta yungulpanpa-nyanu yungkarla ngajukurraku! Ngularrakuju kularnangku payirni. Yunajimu-mipaku karnangku payirni yungulpanpa pina-rdakurl-kijikarla. ²⁰ Yuwa, ngajukupurdangka Pilimu, yungulpanpaju ngungkurr-nyinayarla ngajuku yungu-ngalingki Warlalja-Wiri Jijaji wardinyilki nyina. Rdakurl-kijaka pina yangka Yunajimu, kujarlunya yungunpaju wardinyi-maninjarla pirrjirdi-man Kirijini-kariyi-piya.

²¹ Pilimu, nyuntu karnangku milya-pinyi kapunpaju purda-nyanyi wilji-wangurlu. Kajilparnangku nyiyarlanguku payikarla, ngulaju kajikanpaju lin pangku purda-nyanyi. Kujarlaju karnangku lani-wangu wangka jaru nyampu. ²² Ngakarnangku nyanyi ngurrangka nyuntu-nyangurla. Kajinkijirlila wangka Kaatuku, ngula-warnuju kapurna wilyipi-pardinjarla yani rdaku-jangka warlangarranggarra-kurralku. Junga kujaju! Ngulakungartiji ngurra ruumu-parduju jungarni-manta ngajukuju jianukungarntikiji.

Puurlurlurla pipa nyampuju lawa-manu Pilimuku

²³ Nyampurlu watkarirli yirdingkiji Papururu yungungku yimi-ngarrirrinra nyuntuku Pilimuku ngurrju nganta-ka nyina. Nyanunguju kaju jirrnanga nyina nyampurla rdakungka pirijini-yijala Jijaji Kirajikirlangu. ²⁴ Panu-karirlangu kangkulu nyuntuku wangka Maarrku, Rditarrku, Rdima, manu Luuku ngaka ngantangkulu nyanyi.

²⁵ Yati-wangkamilki karna-nyarrarla Jijaji Kirajiki nyurrurlaku yapaku, "Warlalja-Wiri Jijaji, yimirri-jana nyinaya yapa nyampu-patuku, manu nyinaya yapa nyampurra-kurlu tarngga-juku." Ngula-juku.

Hebrews Pipa Yipuru-patuku

Pipa yapa-patuku Yipuru-patuku kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyurru-wiyi, yapa panulu Kirijini-jarrija. Ngalya-karijilpalu Juwu-patu nyinaja, manu ngalya-kariji Juwu-wangu-patu. Juwu-patu Kirijini-paturlu kalalu manngu-nyangu Mujuju manu nyanungu-nyangu kuruwarri ku-jarla Kaaturlu yungu Mujujuku. Kalalu manngu-nyangu purlapa-kari purlapa-kari yangka kuja kalalu puraja. Kalalu-jana nyanungurra-nyangu Yuwarlu Maralypu manu maralypikingarduyu-patu manngu-nyangu ku-jalpalurla warrki-jarrija-juku Kaatuku wardinyi-maninjaku. Kala Juwu-wangu Kirijini-patu, nyarrpa-jarrija kalalu? Mardarnulpalu Jijajji-mipa. Kalalu manngu-nyangu Jijajjiwiri parrparda-juku Mujujuku-japa marda lawa.

Jalangujalangurlu kajirlipa yimi nyampu riiti-mani, ngulaju karlipa milya-pinyi Jijajjiwiri parrparda-juku Mujujukuju. Jijajjirli jittangku kajana yapaju kutu-karda kanyirni Kaatu-kurraju. Nyanungumipakurliparla walaju nyinami.

Kaaturlu Jijaji yilyajarni walya nyampu-kurra

¹ Nyurru-wiyi Kaatu-jana wangkaja ngalipa-nyangu nyurnunyurnukuju. Kala-jana warrarda wangkaja jarukungarduyu-kari jarukungarduyu-karikiji yangka kuja kalalu-jana wangkaja ngalipa-nyangu nyurnunyurnuku Kaatu-kurlu. Junga kujaju. ² Kala ngaka-pardu-kari, Kaaturlu nyanungu-nyangu Kaja-nyanu warlalja yilyajarni walya nyampukurra. Yuwayi, nyanungurlu yilyajarni nyanungu-nyangu Kaja-nyanu nyampu-kurra yungu-ngalpa nyiyarningkijarra yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu. Kaaturlu milarnu nyanungu-nyangu Kaja-nyanu yungurla ngaka nyanungukulku karrimi nyiyarningkijarraju. Nyurru-wiyipala nyanungu-jarrarlu-juku mapirrirli ngurrju-manu nyiyarningkijarraju walyangka manu yalkirirla. ³ Kuja karlipa manngu-nyanyi Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu, kujarlanya karlipa milya-pinyi Kaatuju yartarnarri wirijarlu-kurlu rdili wiri-piya kuja-ka mirilmiril-karri. Nyanungu-nyangu Kaja-nyanurlanguju yartarnarri wiri-kirli jurru-juku yangka jinta-juku Kaatu. Kaatu-kurlangu Kaja-nyanurluju-ka warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra jungangku walyangka manu yalkirirla nyanungu-nyangu-kurlurlu yimi pirrjirdi-kirrliri. Yapa ngalipaju kalarlipa maju-nyayirni nyinaja. Kala Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu-ngalpa palija yungu-ngalpa kirlka-mani. Ngula-jangka, pina-wankaru-jarrinjarla pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra. Yinyarla yaninjarla nyinanjunu Kaatu-wana jungarni-pirdinya. Ngulangkanya kapala mapirri nyina wiri-nyayirni nyiyarningkijarrakuju.

⁴ Junga kujaju. Kaaturlu Jijajji Ngalapi-nyanu-pajurnu. Kula yirdi yangka marramarra-patu-piya, lawa. Kaaturlu milarnu nyanungu-nyangu Kaja-nyanu yungu-jana wiri-jarlu nyina parrparda-juku marramarra-patuku.

Jijajjiwiri parrparda-juku wiri-jarlu marramarra-patukuju

⁵ Nyarrpa karna milya-pinyi kuja-ka Jijaji wiri-jarlu parrparda-juku nyina marramarra-patukuju? Kapurna-nyarra yimi-ngarrirni. Kaaturlu kula jintarlangu nyanunu-nyangu marramarra kurdu-nyanu-pajurnu, lawa. Ngarirla Jijaji-mipaku wangkaja kujaju:

“Nyuntujunpa ngaju-nyangu Kaja-nyanu. Jalangujurnangku

nyuntukupalangu-jarrijalku Kirda-nyanulku.”*

Ngajuju kapurnangku nyuntukupalangu Kirda-nyanulku nyina, manu nyuntuju kapunpa ngajuku Kaja-nyanulku nyina.”*

Nyanungujurla kujaju wangkaja Jijaji-mipaku nyanunu-nyangu Kaja-nyanuku. ⁶ Yangka kuja Kaaturlu yilyaja nyanunu-nyangu Kaja-nyanu marulu nyampu-kurra walya-kurra, nyanunguju-jana wangkaja marramarra-patukuju, “Nyurrurla parntarinjarlalurla pulka-pungka ngaju-nyangu Kaja-nyanu.”*

⁷ Nyampu-kula kanganpa Kaatuju wangkami nyanunu-nyangu marramarra-patu-kurluju:

“Ngajurna-jana marramarra ngurrju-manu yungujulu warrki-jarri mi ngajuku. Ngularraju kapulu nyina warlpa-piya manu rdili-piya.”* Kuja-kula kanganpa Kaatuju wangkami nyanunu-nyangu marramarra-kurluju.

⁸ Kala nyampu-kula karla Kaatuju wangkami nyanunu-nyangu Kaja-nyanukuju:

“Ngaju-nyangu Kaja, nyuntujunpa Kaatu. Kapunpa nyuntuju Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkjarraku tarnnga-juku, manu kapunpa-jana ngaju-nyangu yapa warrawarra-kanyi jungangku.

⁹ Kula kanpa nyuntulu ngampurrrpa nyina warntarla nyinanjaku, lawa. Ngampurrrpa-nyayirni kanpa nyina warrarda jungarniki nyinanjaku. Kujarlanyarnangku milarnu nyuntuju Warlalja-Wiri-nyinanjaku, kula ngaju-nyangu marramarra-patu. Ngajurna Kaatu yangka kuja kankujulu pura. Kapunpa milarninja-warnu wardinya nyina ngaju-nyangu marramarra-piya-wangu.”*

¹⁰ Kaatu karla kuja wangkami nyanunu-nyangu Kaja-nyanuku: “Warlalja-Wiri, nyurru-wiyi kujalpa nyiya-wangu lawa karrija, nyuntulurlunpa ngurrju-manu yalkiri manu walya nyuntu-nyangu rdakangku.

¹¹ Walya manu yalkiri kapu-pala lawa-jarri mi muku, kapu-pala lawa-jarri mi jurnarrpa-piya kuja-ka larra-yaninjarla yawu-pardimi. Kala nyuntuju kapunpa wankaru-juku nyina tarnnga-juku.

¹² Nyuntulurlu kapunpalanglu yilyami walya manu yalkiri kuja-purda-kari, kala kulanpa yawu-pardimi kuja-piya, lawa. Kapunpa wankaru warrarda nyina, kulanpa palimi. Walya manu yalkiriji wawardha ngawungawu-piya. Kuja-ka wawardha larra-yani, yapangku-ka yalyi-mani, manu-ka jinta-karirlalku yukami. Kuja-piyarlu kapunpalanglu yilyami walya manu yalkiri yungunpa jinta-karilki ngurrju-mani walya manu yalkiri.”*

Kuja-kula karla Kaatuju wangkami nyanunu-nyangu Kaja-nyanukuju.

¹³ Kularla Kaatu wangkaja jintarlanguku nyanunu-nyangu marramarra yungu pirri-mantarla nyanunu-wana jungarni-purdanji, lawa. Ngarirla Jijaji-mipaku wangkaja kuja:

* ^{1:5} Nyangka Psalm 2.7

* ^{1:5} Nyangka 2 Samuel 7.14

* ^{1:6} Nyangka Deuteronomy 32.43

* ^{1:7} Nyangka Psalm 104.4

* ^{1:9} Nyangka Psalm 45.6

* ^{1:12} Nyangka Psalm 102.25-27

"Nyampurla nyinaka jungarni-purdanji ngaju-nyangurla kajirna-jana nyu-runyuru wita-wangu yapa yirrarni nyuntu-nyangurla wirliyarla kanunju yungunpa-nyanurla kunka-mani yangka kujal pangkulu nyurunyuru-jarrija."*

Kujajurla wangkaja nyanunu-nyangu Kaja-nyanu-mipaku.

¹⁴ Marramarra-patuju kula kalu warlalja wirla nyina Jijaji-piya, lawa. Nyanungurraju pirlirrpaa-mipa kuja kalurla warrki-jarrimi Kaatuku. Ngularra kajana iilyamirni warrarda nyampu-kurra yungulu-ngalpa ngalipa jirranga nyinanjarla warrawarra-kanyi wuurnpa-puru. Ngalipa-ngalpa Kaaturluju milarnu yungu-ngalpa muurl-mardarni palinja-kujaku.

2

Yungulparlipa yirriyirri-nyayirnirli purda-nyangkarla yimi Kaatu-kurlu kuja kanganpa yapa muurl-mardarni palinja-kujaku

¹ Yuwayi, Jijajiji wirla-jarlu parrparda-juku marramarra-patukuju. Kujarlanya yungulparlipa yirriyirrili purda-nyangkarla Jijaji-kirlangu yimiji yangka kujarlipa kamparrurla purda-nyangu. Kajirlipa yampimi yinya yimi wajawaja-maninjarla purda-nyanja-wangurlu, ngulaju marda kajikarlipa tarnngangku wajawaja-manirra. Kujaju ngurrju-wangu.

² Nyurru-wiyi, Kaaturlu-jana yimi yungu nyanunu-nyangu marramarra-patuku. Ngula-jangkalurla yungu Mujujukulku. Kuruwarri yinyaju junga-nyayirni. Nganangku-puka kujalpalu karlirr-yaninjarla yampija, Kaaturlujulpa-jana jungangku miimi-nyanjarla murrumurru-manu.

³ Kuja-piyarlu-yijala kapu-ngalpa murrumurru-mani kajirlipa purda-nyanja-wangurlu yampimi nyanunu-nyangu yimi jinta-kari Jijaji-kirli yangka kuja kanganpa yapa muurl-mardarni palinja-kujaku. Warlalja-Wiri Jijajirli-jana kamparru-wiyi yimi-ngaarrunu yimi yinyaju kujalu purda-nyangu. Ngula-jangkaju, ngakalku nganimpakulkulu-nganpa yimi-ngaarrunu.

⁴ Kaaturlu-nyanu milki-yirrarnu nganimpakulkulu-nganpa yangka kujalpa-jana Jijajirli yapa panu ngurrju-manu nyurnu-jangka manu yangka kujalpa warrki-jarrija yartarnarri wirla-kirli. Ngula-jangka, wangkaja-nyanu, "Jalanguju ngaju-nyangu Pirlirrpaa yungurna-jana yinyi yapaku yungujulu ngajuku warrki-jarrimi yartarnarri-kirli nyiyarningkijarrarla." Junga kujaju. Kujarlanya karnalu milya-pinyi Jijaji-kirlangu yimiji junga.

Jijaji yapa-jarrija palka-kurlulku yungu-ngalpa muurl-mardarni palinja-kujaku

⁵ Yimi-ngaarrirni karnalu-nyarra walya jinta-kari-kirli kuja-ka Kaaturlu ngurrju-mani ngulangka yungu Jijaji wirla nyina nyiyarningkijarraku. Kula kajana walya jinta-kari yinyi ngurrju-maninjarla marramarra-patukuju yungulu nyanungurraju wirlirrilki nyina, lawa. Manu kula-jana kuja wangkaja nyanunu-nyangu marramarra-patuku, "Nyurrurlaju kapunkulu wirlirrilki nyina nyiyarningkijarraku yinyaku yangka walya kuja karna jinta-karilki ngurrju-mani." Lawa, kula-jana kuja wangkaja marramarra-patukuju.

⁶ Nyurru-wiyi yapangku nganangku mayi nyampu yimi yirrarnu Payipulurla: "Yapa kalu nyina wita pingi-piya, palimi kalu. Kala nyuntu Kaaturlu kanpa-jana manngu-nyanjarla warrawarra-kanyi-juku. Kula kanpa-jana wajawaja-mani, lawa.

* **1:13** Nyangka Psalm 110.1

7-8 Jalangujalangu, marramarraju kalu pirrjirdi-nyayirni nyina kula yapa-patu-piya. Kuja kanpa-jana yapaju ngurrju-manu, ngari kalu witakumipa nyina palinjakungarntiji. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulu yapaju nyina yartarnarri wiri-kirli tarngna-juku. Kapulu-jana marramarra-patuku wiri nyina. Junga kujaju. Kujanpa-jana yapa nyuntulurlu ngurrju-manu nyampurla walyangka, nyuntulurlunpa-jana yartarnarri yungu yungulu nyina wiriwiri nyiyarningkijarrakuju.”*

Jalangu nyampurla walyangka, Kaaturlu-ngalpa milarnu yungurlipa nyiyarningkijarraku warrawarra-kanyi. Kala lawa, murnma kula karlipa wiriwiri nyiyarningkijarraku nyina. Kula jungarni kujaju. **9** Jalangurluju karlipa nyanyi Jijajiji kuja-ka wiri-jarlu nyina nyiyarningkijarraku. Kuja Kaaturlu walya-kurra nyampu-kurra yilyajarni, nyanungurluju rampaku-manu ngalipa-piya, kula marramarra-patu-piya. Junga kujaju. Jijajiji murrumurru-jarrinjarla palijalku. Kujarlanya Kaaturlu nyanunguju pirrjirdi-manu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-karda, manu ngurrju-pajurnu. Yuwayi, Kaatuju-ngalpa yimiri-nyayirni nyinaja. Jijaji-ngalpa yilyajarni nyampu-kurra yungu-ngalpa kunka-pardinjarla palimi ngalipaku.

10 Kaaturlu nyiyarningkijarra ngurrju-manu, manu nyiyarningkijarraju nyanungu-nyangu. Yungu-jana yapa panu-nyayirni kanyi nyanungu-nyangu, ngurra-kurra kankarlarra yungulu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyinami Jijaji-piya. Ngurrju kujaju. Kala nyiya-jangka Kaaturlu Jijajiji rampaku-manu ngalipa-piyaju? Jijajirli-jala kajana yapaju wankarumani. Kaaturlu Jijajiji walya nyampu-kurraju yilyajarni yungu murrumurru purda-nyanjarla palimi. Kaji Kaatu Jijajikiji rampaku-maninjawa-wangu nyinayarla, kula-jana Jijajirliji yapakuju wankaruju yungkarla. **11** Jijajirli kanganpal yapa yungarni-mani yungurliparla jungarni nyinami Kaatu-mipaku. Junga kujaju. Ngalipa manu ngalipaku papardi Jijaji, ngulangkuu karlipa jinta-juku Kirda-nyanuju mardarni ngulaju Wapirra Kaatu. Kujarlanya kula-ka Jijajiji kurnta-jarrimi ngalipa-kujakuju, lawa. Kukurnu manu ngawurru-pajirni kanganpal. **12** Nyampu-kularla Jijajiji wangkaja Kaatukuju nyurru-wiyi Payipulurla:

“Wapirra, kapurna-jana wangkami ngajukupurdangkakuju kukurnu-nyanu-patuku manu ngawurru-nyanu-patuku nyuntu-kurluju. Kajirlipa jinta-jarri muku, kapurnangku yumparni nyuntuku pulkapinjaku.”*

13 Jijajiji kujarlangu wangkaja Kaatu-kurluju:

“Kapurnarla wala nyinami Kaatukuju.”*

Manu Jijajiji kujarlangu wangkaja Kaatu-kurluju:

“Nyampu-kularna Kaatu-kurlangu-kurluju kurdukurdu-kurluju yangkapatu kujaju yungu nyanungurlu yungurna-jana warrawarra-kanyi.”*

14-15 Ngalipa kuja karlipa Kaatu-kurlangu kurdukurdu nyinami, ngulajurlipa yapa yilara-kurlu manu yalyu-kurlu. Ngula Jijaji nyampukurra walya-kurra yanurnu, nyanunguju ngalipa-piya yapa-jarrija palkakurlulku yungulu yapangku puuly-mardarninjarla pinyi. Nyanunguju warntawarntarla palija yungu Juju Ngawu rampaku-mani tarngna. Nyampurla walyangka, Juju Ngawu ngulaju pirrjirdi-nyayirni. Kuja-kujakunya kalu yapa warrarda nyina lani-nyayirni, kajika-jana muku pinyi Ju-jungkuju. Junga kujaju. Kula kalu rarralypa nyina, lawa. Kala

* **2:7-8** Nyangka Psalm 8.4-6   * **2:12** Nyangka Psalm 22.22   * **2:13** Nyangka Isaiah 8.17

* **2:13** Nyangka Isaiah 8.18

Jijaji palija warntawarntarla yungu-jana yapa-patu kanyi Juju Ngawukujaku manu yungu-jana rarralypa-mani. ¹⁶ Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Jijaji-kirliji. Kula-jana nyanunguju palija warntawarntarla jaya marramarra-patuku yungurla jurnta kanyi Juju Ngawuku, lawa. Nyanungurraju kula kalu nyina Yipuruyamu-kurlangu warlalja. Jijajiji palija warntawarntarla jaya yungurla ngalipa yapa-patu jurnta kanyi Juju Ngawuku. Ngalipaju Yipuruyamu-kurlangu warlalja. ¹⁷ Ngalipa yapa-patu ngulaju Jijaji-kirlangu kukurnu manu ngawurru. Majungka-jarrijarlipa muku. Kujarlanyarliparla warntarla jaya kurntaju jurnta nyinaja Kaatukuju. Kaji Jijaji nyinayarla nguru-nyayirni-wangurla-juku yapa-jarrinja-wangu, kula-ngalpa pina-kangkarla Kaatu-kurraju. Kala yanurnu-juku walyakurraju, manu yapa-jarrija ngalipa-piya. Yimirilpa-jana nyinaja yapakuju, manulpa jungarni warrarda warrki-jarrija. Kuja Jijaji yapa-jarrija, ngulaju warrki-jarrijalparla nyanungukupalangkuju. Maralypikingarduyu-piya Wiri-piyalpa nyinaja yangka kuja kalarla kuyu purranjarla yungu Kaatuku yungu-jana yapaku yawuru-jarriji. Kuja-piya-ngalpa karrija Ngarlkinpa ngalipaku Kaatu-kujaku. Jijajirla kula kalarla kuyu purranjarla yungu, lawa. Ngari-nyanu nyanungurlu yungu Kaatu-kurraju. Kuja palija, kuja-kula-ngalpa kunka-pardija maju panungka yungurlipa kurnta-wangu pina-yani Kaatu-kurraju. ¹⁸ Juju Ngawungku kanganipa puta jinyijinyi-mani yungu ngantarlipa majungka-jarri. Kuja-piya-yijala kujalpa Jijaji walya nyampurla nyinaja, Juju Ngawungku kala puta jinyijinyi-mani yungu majungka-jarriyarla. Jijajirla lawa-wangkaja. Ngurrjujulpa nyinaja warrarda. Kujarlunya kanganipa Jijajirliji pirrjirdi-mani yungurliparla Juju Ngawuku lawa-wangkami yungurlipa jungarni warrarda nyinami.

3

Jijaji wiri-jarlu parrparda-juku Mujujukuju

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kaatu-kurlangu Kirijini-patu, Kaatu-ngalpa wangkaja ngalipakuju yungurliparla nyanunguku nyinami. Ngalipa karlipa wangka ngungkurr-nyinami nganta karliparla Jijajikiji kuja-ngalpa Kaaturlu yilyajarni ngalipa-kurra. Nyanungurluju yilyajarni nyampukurraju yungu-ngalparla Kaatuku wangkami Maralypikingarduyu Wiri-piya. Kujarlanya yungulparlipa Jijajiji manngu-nyangkarla. ² Kujalpa Jijaji walya nyampurla nyinaja, warrardalparla warrki-jarrija Kaatukuju jupukarrinja-wangu yangka Mujuju-piya yangka kuja kala-jana warrawarrafkangu Kaatu-kurlangu yapa. ³⁻⁴ Yangka kuja karliparla pulka-pinyi Mujujuku, manu kuja karlipa wiri-pajirni, ngulaju ngurruju. Kala yungulparliparla Jijajiki' pulka-pungkarla-nyayirni warrarda, manu yungulparlipa wiri-pajikarla tarnngangku. Wita-kari yirna-nyarra wangka, yungunkulu jungangku milya-pinyi. Kuja-ka yapangku yuwarli ngurruju ngantirni, yapangku mayi kalurla yuwarlikiji pulka-pinyi? Lawa. Yapaku kalurla pulka-pinyi kuja yuwarli ngantirnu. Kuja-piyarlyijala yuwarlikingarduyu-piyarlu Jijajirla walya manu nyiyarningkjurraku ngurrju-manu. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Jijajiji jurruku-juku Kaatu. Kujarlanya Jijajiji wiri-jarlu parrparda-juku Mujujukuju. Yungulparliparla pulka-pungkarla. ⁵ Kujalpa Mujuju wankaru nyinaja nyurruwiyi, warrki-jarrija warrardalparla Kaatukuju jupu-karrinja-wangu. Kala-jana Kaatu-kurlangu yapa warrawarrafkangu. Manu kala-jana warrarda wangkaja yimi yangka jurruku-juku kuja-ngalpa Kaaturlu ngaka yimi-nigarrunu. ⁶ Mujujujulpa Kaatu-kurlangu warrkini-mipa nyinaja, kala Jijaji Kiraji karla warrki-jarriji Kaatukuju nyanungu-nyangku Kaja-nyanu.

Warrawarra-kanyi warrarda kajana Kaatu-kurlangu yapaju. Junga, ngali-parlanguju Kaatu-kurlangu yapa. Kujarlaju yungulparliparla ngungkurr-nyinayarla Jijaji Kirajiki lani-wangu. Yungulparliparla wardinyi pardakarla.

Kaatu kajana yapaku ngampurrrpa nyina yungulu nyanungu-kurlu nyinami nyanungu-nyangurla ngurrangka ngurrjungka

7-8 Manngu-nyangkalu-jana yimi nyampu-patu Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu-jangka kuja-ka Payipulu nyurru-warnurla nguna:

“Jalangu kajinkili Kaatu purda-nyanyi nyurrurla-kurra wangkanja-kurra, kulalu jurru marntarla-jarriya yangka-patu-piya nyurrurla-nyangu nyurnunyurnu-piya yangka-patu kujalurla Kaatuku jurnta warntarla-jarrija nyurru-wiyi. Kaji-nyarra wangkami, kulalu jامmulu purda-nyangka, ngari kutulu purda-nyangka linpangku.

Nyurrurla-nyangu nyurnunyurnu kalalu jilja-wana wapakarra wapaja nyurru-wiyi nguru punku-wana. Kuja kala-jana Kaatu wangkaja, kula kalalu purda-nyangu, lawa. Nyurrurla yapa, kulalu yapa yinya-patu-piya nyinaya!”

9-10 Nyampurlangu-kula Kaatuju wangkaja:

“Kalarna-jana warrarda milki-yirraru ngaju-nyangu yartarnarriji yapa-patukuju jiljangkaju. Nyangulu ngaju-nyanu yartarnarriji kujalparna-jana warrawarra-kangu jiljangka yulyurru 40-palaku. Kala lawa. Kulajulu purda-nyangu, manu kulalu jungarni nyinaja.

Kujarlanyarna-jana muntuku-jarrinjarla kuluju nyinaja yapa yinya-patukuju. Kujarlanyarnaju wangkaja, ‘Yapa nyampu-paturlu kula kajulu purda-nyanyi. Warntarla-jarrimi warrarda kalu ngaju-kujaku. Kula kalu ngaju-nyangu kuruwarri manu yimi milya-pinyi jungarni nyinanjaku.’

11 Kuja-jukurnaju warrarda wangkaja kulu-nyayirni, ‘Junga, kapurna-jana yapa nyampu-patuju warla-pajirni walya Kanana-kurra yukanja-kujaku. Kapurna-jana kangkarla yinya-kurraju yungujulu ngajuku marlaja nyinakarla ngurrjulku rarralypa. Kala lawa.’”*

12 Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yirriyirrili nyinaya, marda kajikankulu maju manngu-nyanyi, marda Kaatuku kajikankulurla kapuru nyina ngungkurr-nyinanja-wangu. Kajinkilirla kapuru nyina, kapunkulurla Kaatuku lawa-wangkami kuja-ka JUKURRARNU nyina. 13 Jalangu kanyarra Kaatu wangka. Tarnngangkulu Kaatuju purda-nyangka, kajika-nyarra Juju Ngawungku yulyurlku-yinyi. Kuja-jangka-kula kajikankulu warntarla-jarrimi, manu kajikankulu Kaatuju yampimilki purda-nyanja-wangurlu. Kuja-kujakuju, parra-kari parra-karjili-nyanu jarnkujarnku wangkaya yungunkulu pirrijidi-jiki nyinami. 14 Kujarlipa Jijaji Kiraji-kirli purda-nyangu, walalparliparla nyinaja, manu kapurliparla wala nyinami warrarda kajirlipa palimi. Kujarlanya karlipa milya-pinyi kapurliparla Jijaji Kirajiki jirrngaŋja nyina kaji wiri nyina nyiyarningkjarraku. Kala kajirlipa yampimi wala nyinanja-wangurlu, ngulaju kularlipa nyanungu-kurluju nyinami, lawa. 15 Manngu-nyangkalu yarda yimi Payipulurla, kuja-ka wangkami:

“Jalangu kajinkili Kaatu purda-nyanyi nyurrurla-kurra wangkanja-kurra, kulalu jurru marntarla-jarriya yangka-patu-piya nyurrurla-nyangu nyurnunyurnu-piya yangka-patu kujalurla Kaatuku jurnta warntarla-jarrija nyurru-wiyi.”*

* 3:11 Nyangka Psalm 95.7-11 * 3:15 Nyangka Psalm 95.7-8

16 Yuwayi, yimi yinyaju junga. Nyurru-wiyi, Kaatu-jana wangkaja yapa yinya-patukuju. Kala kulalu purda-nyangu, lawa. Mujujurlu-jana yapa yinya-patuju kangu Yijipi-ngirliji, kala ngula-jangkaju, jurnalurla warntarla-jarrija Kaatukuju purda-nyanja-wangu. **17** Kaatujulpajana kulu-nyayirni nyinaja yapa yinya-patukuju 40-pala yulyurrpu. Warntarla kalalu nyinaja. Kujarlanyalu muku palija jiljangkaju. **18** Kaatu-jana wangkaja yapa yinya-patukuju, "Junga, kapurna-nyarra warla-pajirni walya Kanana-kujakju. Kapurna-nyarra kangkarla walya yinya-kurraju yungunkujulu ngajuku marlaja nyinakarla rarralypa, kalà lawa. Kulankujulu purda-nyangu." Kujanya-jana Kaatuju wangkaja. **19** Yungulparlipa yimi yinyaju manngu-nyangkarla. Milya-pinyi karlipa-jana yapa yinya-patuju kuja kalalu Kaatu yampija kapuru nyinanjarla. Kujarlanya-jana warla-pajurnu yaninja-kujakju walya Kanana-kujakju.

4

Nguru-nyayirni-wangurla kapurliparla marlaja nyina rarralypa Kaatuku

1 Kaatu kangularpa jalanguju wangkami-jiki yungurlipa ngurra nyanungu-nyangu-kurra yukami rarralypa nyinanjaku. Kujakungarniji yungurlipa yirriyirri-jarri-wiyi, kajika-nyanu wangkami Kaatuju kuja, "Yuwa! Marda yapa nyampu-patu kalu ngampurrra-wangu-nyina ngajulurla nyinanjakuju." **2** Mukurlipa purda-nyangu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kuja-piyarlu-yijala nyurru-wiyi Yijirali-pinkirlili purda-nyangu Kaatuju wangkanja-kurraju. Kala ngalya-kari-miparlulu purda-nyangu jungangku, ngalya-kari kulalurla ngungkurr-nyinaja yimiki nyarrpa kujalpa-jana wangkaja. Kulalurla marlaja yukaja walya Kanana-kurraju. **3** Nyurru-wiyi Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra yungurliparla marlaja nyina ngurrjulku rarralypa. Ngula-jangka warrkiki jupu-karrija. Kala ngakanyanu wangkaja:

"Ngaju karna-jana kulu nyina Yijirali-pinki yapaku. Kuja-jangka-kula kapurna-jana warla-pajirni. Kulajulu marlaja nyina ngurrju rarralypa, lawa."*

Kala ngalipa kuja karliparla wala nyina Jijaji Kirajiki, kapurliparla marlaja nyina ngurrjulku rarralypa nyanungukuju. **4** Nyampuji yimi kuja nganangku mayi yirrarnu Payipulurla:

"Kaaturlu nyiyarningkijarra ngurrju-manu jika-pala parraku, ngula-jangka jupu-karrijalku wirlki-palarla parrangka."*

5 Kaaturlu-ngalpa yimi jurru-juku yimi-ngarrurnu Payipulurla: "Nyampurra Yijirali-pinki kulalu yukami walya Kanana-kurraju. Kapulu nyinayarla ngaju-kurlu yinyarlaju, kala lawa."*

6 Yijirali-pinkirli kamparru-warnu-paturlu-wiyi yapangkulu Kaatuju purda-nyangu kuja-jana wangkaja, kala kulalu jungangku purda-nyangu. Kujarlanya kulalu yukaja walya Kanana-kurraju, lawa. Junga kujaju. Kala milya-pinyi karlipa kuja kalurla yapa marlaja nyina ngurrju rarralypa jalangu. **7** Yapa yinya Yijirali-pinki kulalurla marlaja nyinaja ngurrju rarralypa Kaatukuju, lawa. Kujarlaju, Kaatuju wangkaja-nyanu, "Yuwayi, kapurna parra-nyayirni-wangu wurdujarra-mani yungujulu yapa marlaja nyina ngurrju rarralypa." Ngakarrangakarralku yulyurrpu panjangkarla, Kaaturlurla Kingi Tapitiki yimi-ngarrurnu yungu yimi nyampuji Payipulurla yirrarni, yimi yangka jurru-juku kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu. Tapitirli nyampu yirrarnu:

* **4:3** Nyangka Psalm 95.11

* **4:4** Nyangka Genesis 2.2

* **4:5** Nyangka Psalm 95.11

"Jalangu kajinkili purda-nyanyi Kaatu nyurrurla-kurra wangkanja-kurra, kulalu jurru marntarla-jarriya, lawa."*

⁸ Watingki yangka Jajuwarlu-jana nguru-kangu Yijirali-pinkiki ngurra Kanana-kurra kula-nganta yungulurla ngurrju rarralypa marlaja nyinakarla. Kujarlaju Kaaturlurla Tapitiki yimi-n Barrurnu parra jintakari-kirlji yungulurla Kaatuku marlaja nyina yapa ngurrju rarralypa.

⁹ Nyampurla Parra-nyayirni-wangurla kapurliparla marlaja nyina ngurrjulku rarralypa Kaatuku yangka kuja karliparla nyanungku nyina.

¹⁰ Manngu-nyangkalu nyurru-warnu kuja Kaaturlu nyiyarningkijarra ngurrju-manu. Ngula-jangka warrkiki jupu-karrijalku. Kuja-piya-yijala kajirliparla marlaja nyina ngurrjulku rarralypa, ngula-jangkaju warrkiki kapurlipa jupu-karrimilki-yijala.

¹¹ Yungulparlipa yirriyirriri purayarla kuruwarri Kaatu-kurlangu yunguliparla marlaja nyina ngurrju rarralypa. Kajilparlipa puranjawangu nyinayarla kaji-ngalpa nyarrpa wangkami, kuja-panuju kajikanganpalpa warla-pajirni rarralypa nyinanja-kujaku, manu ngulaju kajikanganpalpa riwarri-mani muku Yijirali-pinki-piya kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja, yangka kujalu nyanungu yampija purda-nyanja-wangurlu.

¹² Yungulparlipa yirriyirriri purda-nyangkarla Kaatu kaji-ngalpa wangkami. Nyanungu-nyangu yimi wankaru manu pirrjirdi-nyayirni nganayi-piya wirlampi-piya yiri-nyayirni-piya yangka kuja karlipa puluku yilara pajirni yungkurnu-jangka. Kuja-piya-kula-ka Kaafukurlangu yimiji warrarda yukami ngalipa-nyangu pirlirrpa-kurraju. Nyanungu-nyangu yimi-kirliri Kaaturlu kanganpa milya-pinyi kuja karlipa nyarrparlangu manngu-nyanyi, manu-ka milya-pinyi nyarrpa-jarri mi kapurlipa.

¹³ Nyampurla ngurungka kulaiparliparla nyiya jurnta wuruly-mardakarla nyanungkuju, lawa. Nyanungurlu-ka nyanyi nyiyarningkijarra kuja-ka ngunam i manu karrimi. Raa-pinarla nyanyi-ka nyiyarningkijarra ngaliparla nginyinginyirla kaninjarni. Ngaka kapurlipa Kaatuju jangku-mani nyarrpa-jarrija kujalipa marda ngurrju, marda ngawu.

Jijajiji ngalipa-nyangu Maralypikingarduyu Wiri

¹⁴ Jijajiji ngalipa-nyangu Maralypikingarduyu Wiri. Nyanunguju Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu, manu pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra yangka-kurra-juku kuja-ka Kaatu nyina. Wangkami karlipa-nyanu wala nganta karliparla nyina Jijajikiji, manu nganta karlipa purami. Kujarlanya jungangkulparlipa purayarla yampinja-wangurlu. ¹⁵ Jijajiji Maralypikingarduyu Wiri ngalipakuji kamparru Kaatuku. Kujalpa Jijaji walya nyampurla nyinaja, Juju Ngawungkuji putaputa jinyijinyi-mani nyanunguju Kaatu-kujaku. Kala lawa. Jijajijliparla nyinaja jungarnijiki Kaatukuji majungka-jarrinja-wangu. Kujarlanya, kaji-ngalpa kujapiyarluyijala Juju Ngawungku putaputa jinyijinyi-mani Kaatu-kujaku, Jijaji kanganpa marilki nyina ngalipakuji. Warrawarra-kanyi-jiki kanganpa. ¹⁶ Kaatuju mari-jarrinjarla ngurrju-juku kanganpa nyina ngalipaku panuku-juku, manu kanganpa yimirri-nyayirni nyinami. Kuja karliparla warntaria-jarri mi, yawuru-jarri mi kutu kanganpa mari-jarrinjarla. Kuja kanganpa Juju Ngawu jangkardu yani, ngula-purunya Kaatuju kanganpa yaninjarla pirrjirdi-mani. Kujarlaju, kurnta-wangurliparla pardimirra.

* **4:7** Nyangka Psalm 95.7-8

5

¹ Kaaturlu-jala kajana wati-kari milarni yungulurla nyanunguku warrki-jarri Mi Maralypikingarduyu Wiriwiri. Nyarrpa-jarri Mi ka Maralypikingarduyu Wiriji warrkingkaju? Nyanunguju-ka karri Mi kamparru Kaaturla yungu-janarl Wangkami yapaku. Yapangkuju kalurla warntarri kanyirni yungurla yinyi Kaatuku. Manu karla kuyu purranjarla yinyi Kaatuku yungu-jana Kaatu yawuru-jarri Mi yapaku maju-jangkaku.

²⁻³ Yinyarra yangka Maralypikingarduyu Wiriwiri kalalu majungka-jarri Mi yapa panu-kari-piya-yijala. Kujarlanya kalalurla kuyuju purranjarla yungu Kaatukuju yungu-jana yawuru-jarri Mi yapa ngalya-kari-piyaku. Yangka yapa ngalya-kari kuja kalalurla Kaatukuju jurnta yanu, manu yangka kuja kalalurla jurnta majungka-jarri Mi Kaatukuju, ngularraju kulalu-jana Maralypikingarduyu Wiriwirirlu kulungku ngarrunu, lawa. Ngarijili-jana ngurruju nyinaja kulu-wangu-juku. ⁴ Kula-nyanu ngana milarninjarla wangkaja yungu maralypikingarduyu-jarri Mi yungulurla nganta yapangku pulka-pinyi, lawa. Kaatu jinta-jana milarninjarla wangkaja maralypikingarduyu kuju yangka-piyaku wati Yarunu-piyaku kamparru-warnuku kuja kalarla nyurru-wiyi warri Mi-jarri Mi Kaatuku maralypikingarduyu.

⁵ Jijaji Kirajiji kuja-piya-juku. Kula-nyanu nyanungurlu milarnu yungu ngalpa Maralypikingarduyu Wiri nyinami manu yungurliparla yapa ngaliparlu pulka-pinyi, lawa. Kaaturlu Jijaji Kirajiji milarnu warrki yinyakuju. Nyarrparlu karlipa milya-pinyi kujalparla Jijaji marlaja nyinaja Maralypikingarduyu Wiri? Nyurru-wiyi, Kaaturla wangkaja:

“Nyuntujunpa ngaju-nyangu Kaja-nyanu. Jalangujurnangku nyuntukupalangu-jarrijalku Kirda-nyanulku.”*

⁶ Manu ngaka-pardu-kari Payipulurla, Kaaturla wangkaja nyanunguku: “Kapunpa nyuntuju nyinami maralypikingarduyu-piya yirdi-piyaju Kijirdi-piya.”* Kapunpaju warrarda warri Mi-jarri Mi ngajukuju maralypikingarduyu wiri-piya.”* Ngularla Kaatu wangkaja Jijaji Kirajiki, kujarlukula milarnu nyanunguju warrikiki.

Jijajirli kala linpangku purda-nyangu Kirda-nyanuju

⁷ Kujalpa Jijaji nyinaja nyampurla walyangka, nyanunguju kalarla warrarda wangkaja Kaatukuju. Nyanunguju yulaja yangka kuja Kaatu japusnu nyanunguku pirrijidi-maninjaku yungu lani-wangu palimi. Kaaturlu Jijajiji yilyajarni walya nyampu-kurraju warntawarntarla palinjaku, manu Jijajirli nyantunguju purda-nyangu yirriyirri-nyayirnirli nyarrpa kujarla nyantunguju wangkaja. Jijajirli kala nyantunguju purda-nyangu-nyayirni. Kujarlanya Kaaturluju purda-nyangu Jijajiji kujarla wangkaja, manu pirrijidi-manu-nyayirni, manu lani-wangu-manu. ⁸ Junga kujaju, Jijajiji Kaatuk-kurlangu Kaja-nyanu-nyayirni. Kala nyampurla walyangka murrumurru-nyanu kutu purda-nyangu yapa ngalipa-piyarlu. Murrumurru kuja kala-nyanu purda-nyangu Jijajirli, kujanya pinarri-jarri Mi Kaatuku linpangku purda-nyanjaku. ⁹ Yuwayi, Jijajirli warrarda purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra nyarrpa kujarla wangkaja. Warrikiji lawa-manu muku yangka kujarla Kaaturlu yungu. Kujarlanya kajirlipa

* ^{5:5} Nyangka Psalm 2.7

* ^{5:6} Nyangka Genesis 14.18-20

* ^{5:6} Nyangka Psalm 10.4

linpangku purda-nyanyi, kapu-ngalpa muurl-mardarni yungurlipa Kaatu-kurlukku tarnnga nyina. ¹⁰ Kaaturlu milarnu Jijajiji yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wirilki nyinami wati yangka-piya Kijirdi-piya yangka kuja kalarla maralypikingarduyu nyinaja nyurru-wiyi.

Yungulparliparla karlirr-yaninja-wangu nyinayarla Kaatuku

¹¹ Yungurna-nyarra yimi panu milki-wangka Jijaji-kirli. Kala kula kankulu kapanku pina-jarrimi, lawa. Nyarrparlurna-nyarra pinarri-mani nyurrurlaju? ¹² Nyurrurla yapa-patkunkulu Kirijini-jarrija nyurru-wiyi. Kuja-jangkarlu ngajurna manngu-nyangu kula-ngantankulu-jana pinarri-mantarlalku jalangurluju yapa ngalya-kari-patuju Jijaji Kiraji-kirliji. Kala lawa. Nyurrurlajunkulu ngurrrpa-juku Kaatu-kurlangu yimikiji yangka yimi kuja karlipa ngalipaju yapa pina-jarrimi Kirijini-jarrinjarla. Nyurrurlajunkulu ngurrrpa-juku, kujarlanya kula kankulu-jana yapa pinarri-mani. Yungulparna-nyarra marda ngajulurlu yaninjarla pinarri-mantarla jinta-kariki, karija. Nyurrurlajunkulu kurdu wita-piya kuja-ka lampurnu-mipa ngarni. Kula-ka kuyu-wiyi ngarni. Kuja-piya-jangkanya kulalpankulu nyarrpa pina-jarriyarla maya-kari yimi pirrijardi Kaatu-kurluju. ¹³ Kuja-ka yapa yangka Kirijini-jarriji, ngulaju-ka wita ngari pina-jarriji Kaatu-kurluju. Ngurrpangku-juku kulalpalu-nyanu nyarrparlu yirripurayarla yimi pirrijardi Kaatu-kurlu kuja kangalpa wangkami jungarni nyinanjaku. ¹⁴ Yimi-kari yimi-kari Kaatu-kurlangu ngularrajulu pirrijardi-nyayirni yangka kuyu-piya kuja kalu wiriwiri-miparlu ngarni. Murnmajuku kankulu nyinami ngurrrpa-juku kurdu-piya pina-jarrinjakuju Kaatuku yangka jungarni nyinanjaku. Ngalya-kari Kirijini kalu pina-nyayirni nyina Jijaji-piya. Tarnngangku-juku kalu manngu-nyanyi yimi Kaatu-kurlangu. Kujarlanya kalu milya-pinyi nyiya ngurruju manu nyiya majuju. Kuja-piya-mipa yapa kajika pina-jarriji-nyayirni jungarni nyinanjaku Kaatuku.

6

¹⁻² Kaaturlipa jintawarlayirli payirni yungu-ngalpa warrarda pinarri-mani. Ngula-jangkaju, yungurlipa pina-nyayirni nyina Jijaji-piya. Kapurlipa milya-pinyi nyiya ngurruju manu nyiya maju. Kuja kalu yapa yangka Kirijini-jarriji, nyampunya karnalu-jana yangka nganimpalraruju pinarri-mani yungulu pina-jarriji. Pinarri-mani karnalu-jana yangka kajilpalu yapa warntarla nyinayarla, ngulaju yungulpalu pina-yaninjarla yalala-yirrakarla Kaatu, kajikalu palimi-kijaku. Pinarri-mani karnalu-jana yungulurla Kaatuku warrarda ngungkurr-nyina. Pinarri-mani karnalu-jana yungulu papitaji-jarri-wiyi kajili yani Kirijini-kirlangu manu Juwu-kurlangu purlapa-kurra. Papitaji-maninjarla karnalu-jana rdaka yirrarni jurrungka yungu-jana Pirlirrrpa Kaatu-kurlangurlu yartarnari yinyi. Kujarlunya karnalu-jana pinarri-mani. Manu pinarri-mani karnalu-jana yangka Kaaturlu kapu-jana yapaju palinja-warnuju pina-wankarumi. Manu karnalu-jana pinarri-mani yangka Kaaturlu kapu-jana yapa panu miimi-nyanyi ngurru-japalpalu marda nyinaja, maju-japalpalu nyinaja. Yapa maju kapu-jana tarnngangku yilyamirra kuja-purda-kari. Kujarranya karnalu-jana yapaju pinarri-mani kuja kalu Kirijini-jarriji. Manu panu-kari yimi wiri-nyayirni karnalu-jana pinarri-mani. ³ Junga kujaju. Kaji-ngalpa Kaatu ngampurrrpa-juku nyina, ngulaju kapurlipa pina-nyayirni nyina Jijaji-piya parra-kari parra-kari.

Maju-warnurlu yungulparlipa yalala-yirrakarla Kaatu

⁴⁻⁶ Marda-ka yapa pina nyinami yimi jungaku Jijaji Kiraji-kirliku. Marda karla rdakurl-kirirninjarla wala nyinami nyanungku yangka

kuja yanurnu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Marda nyurru-ka mardarni Pirlirrpa Kaatu-kurlanguju kuja kanganpa yartarnarri-kari yartarnarri-kari yinyi warrki-jarrinjaku. Marda-ka milya pinyi Kaatu-kurlangu yimiji ngurru. Manu marda karla marlaja mardarni yartarnarri wiri Kaatuku yangka kuja-ka wiri-nyayirni nyina nyiyarningkijarraku. Ngulajangka, nyarrpa-jarrimilkiparla yapa yinya Kirijinikiji kaji warntarla-jarrimi yarda Kaatu-kujaku? Yalala-yirrarninja-wangurla, kulaparlipa nyarrparlu pina-kangkarla Kaatu-kurra, lawa! Yalirli kaji warrarda majupajirni Jijaji, ngulaju yangka yali-patu-piya kujalpalurla nyurunyuru-jarri. Manyu-pinjalaluu kankarlulku waraly-yirrarnu warntawarntarla.

⁷ Yapa ngalya-kari kalu nyina walya ngurru-ji-piya. Kuja-ka ngapa wiri wantimi walyangka, ngulaju-ka miyi panu pardimi yungulu yapa pirdajarrimi kuja kalu walya yinyarla warrki-jarrimi. Kaafuju-ka wardinyi nyina kujakuju, manu-ka warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi walya yinyaju. ⁸ Kala ngalya-kari yapa kalu nyina walya maju-piya jilkarla-kurlu-piya. Kuja-ka ngapa wiri wantimi, ngulaju-ka jilkarla-mipa pardimi walya yinyarla, ngulaju ngurru-wangu. Marda kajika Kaaturlu juyurdurlu yunparni walya yinyaju yungu jankami muku.

⁹ Ngajukupurdangka-purnu, pututu-pinyi karnalu-nyarra kujarluju yangka kajikankulurla Kaatuku warntarla-jarrimi jurnta. Kala karnalu-nyarra milya-pinyi kuja kankulurla jungarni-jiki nyinami nyanunguku. Kuja-jangkanya Kaaturlu kanyarra muurl-mardarni-jiki nyanunguku. ¹⁰ Kaaturlu kanganpa miimii-nyanyi warrarda jungangku. Kula-nyarra wajawaja-mani. Milya-pinyi kanyarra kuja kankulurla yulkami-jiki manu kankulurla warrki-jarrimi. Manngu-nyanyi kanyarra yangka kujalpankulu-jana yapa nyanungu-nyanguku ngurru nyinaja manu jalanguju kankulu-jana yimirri-jiki nyinami. ¹¹ Jalangu kankulurla Kaatuku pardarni yungu-nyarra yinyi yangka kuja-nyarra kamparri-wiyi jangkupungu. Kapu-nyarra jungangku yinyi. Ngulakungarntiji karnalu-nyarrarla wangkami Kaatuku yungunkulurla Kaatuku kuja-piya warrki-jarrimi tarngga-nyayirni mata-wangu. Wangkami karna-nyarrarla yungunkulu wajampa-wangu nyina. ¹² Warrarda warrki-jarriyalu kuja-juku mata-wangu yangka kajikankulu mata-jarrimi-kijaku. Waalparrikalu-jana yapa yangka-patu kuja kalurla wala-nyayirni nyinami Kaatuku. Ngularraju yangka kuja kalurla nganyunganyu-wangu nyina. Nyanungurlu kajana yinyi nyiyarlangu yangka kuja-jana jangku-pungu kamparri-wiyi.

Niyarlangu-puka kuja kajana Kaaturlu yapaku jangku-pinyi, ngulaju kajana yinyi

¹³⁻¹⁴ Nyurru-wiyi, Kaatu Yipuruyamukujurla wangkaja kuja: "Kapurnangku warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, manu kapurnangku kurdu panu yinyi manu jamirdi yaparla-puraji-purnu."*

Kujanyarla wangkaja. Kujakungartirli, Kaatu-nyanu pirrjirdi wangkaja, "Junga, kapurnarla nyiyarningkijarra yinyi Yipuruyamuku jurinyki-yirrarninja-wangurlu." Junga kujaju. Kula-ka yapa manu pirlirrpa jintakari wiri nyina Kaatu-piya, lawa. Kujarla, ngularla Kaaturlu Yipuruya-muku jangku-pungu, kula ngana japurnu yungu purda-nyanyi jangku-pinja-kurra jurinyki-yirrarninja-kujaku, lawa. ¹⁵ Junga kujaju. Yipuruyamurla warrarda pardarnu nganyunganyu-wangu-juku Kaatukuju yungurla kaja-nyanu yinyi. Ngula-jangka, kurdu wirriyarla palka-jarrija yangka kujarla Kaaturlu jangku-pungu kamparri-wiyi.

* ^{6:13-14} Nyangka Genesis 22

¹⁶ Yimi-pardu-kari yungurna-nyarra wangka yungunkulu milya-pinyi. Kuja kapala-nyanu yapa jirramarlu kulungku ngarrirni nyiya-ngurlupuka, jinti-kari marda kajikarla wangkami, "Yuwa, junga carnangku wangkami! Milya-pinyi karli kuja kangalingki Kaaturlu nyanyi manu purda-nyanyi. Kajilparnangku warlka wangkayarla, ngulaju kajikaju Kaaturlu purda-nyanyi, manu kajikaju maju-pajirni, warlka-pajirni." Kaji yinya yapa kamparru-warnu kuja wangkami, ngulaju kapurla yapa jintakariji ngungkurr-nyina, manu kapu-pala kuluku lawa-jarri. ¹⁷ Nyurru-wiyi, yangka kujarla Yipuruyamku wangkaja Kaatuju, wangkaja-ngalpa yangka kapu-ngalpa pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi tarnngangkujuku ngalipa kuja karlipa Yipuruyamu-kurlangu yapa nyina. Junga kujaju. Kala jalangu kajikarlipa-nyanu marda kujaju wangka, "Kaaturlu kula kanganpa warrawarra-kanyi, jurinyki-yirrarni kanganpa ngari." Kuja-kujakuju, Kaaturla wangkaja Yipuruyamu nyurru-wiyi, "Ngajuluju karna-nyarra junga wangkami. Kajilparna-nyarra yampinjarla yantarla warrawarra-kanja-wangurlu, ngulaju kajikarnaju warlkanji-pajirni ngurrju-wangu." Kuja-kularla Kaatuju wangkaja yungurlipa jungangku milya-pinyi Kaatuju kanganpa warrarda junga wangka. ¹⁸ Milya-pinyi karlipa yangka Kaaturlu kajilpa-ngalpa jurnta mardakarla nyiyarningkjijarra kuja-ngalpa jangku-pungu kamparru-wiyi, ngulaju kajika-nyanu warlkanji-pajirni. Wangkaja-ngalpa yangka kapu-ngalpa warrawarra-kanyi nganta. Nyanungu-kurrajurlipa parnkaja yungu-ngalpa muurl-mardarni. Milya-pinyi karlipa yangka kulalpa-ngalpa yulyurku-yungkarla, lawa. Kuja-jangkanylparlipa wardinyiji nyinayarla. Kaatun-ngalpa junga wangkaja yungurlipa milya-pinyi kapurliparla marlaja mani nyiyarningkjijarra kuja-ngalpa jangku-pungu kamparru-wiyi. ¹⁹⁻²⁰ Yuwayi, Kaatu-ngaipa junga wangkaja. Kujarlanya karliparla wala-juku nyina Jijajiki. Nyanungurlunya kanganpa mardarni pirrjirdirli, kula-ngalpa juwa-kijirninjarla yampimi, lawa. Manngu-nyangkalu-jana yangka-patu maralypikingarduyu-patu yangka kuja kalalu yukaja Yuwarli Maralypikirra manu yangka ruumu-nyayirni-wangu-kurra kaninjarni. Kaaturlu Jijajiji milarnu yungu Maralypikingarduyu Wiri tarnnga-juku nyinami yangka-piya Kijirdi-piya. Jijajiji nyurru-juku kamparru yanu ngalipakuju. Nyurru yukaja yangka-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra, kuja-ka Kaatu nyinami, yungu-ngalparla Kaatuku wangka ngalipakuju.

7

Nyampu yimi Kijirdi-kirli kujalpa Maralypikingarduyu Wiri nyinaja nyurru-wiyi Jijaji-piya

¹ Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni maralypikingarduyu Kijirdi kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Ngana-wiyi nyanunguju? Kijirdijilpa-jana kingi nyinaja yapaku kujalpalu nyinaja kirringka yirdingkaju Jalalmurla. Nyanungulpa maralypikingarduyu nyinaja kujalparla Kaatuku warrki-jarrija, Kaatu yangka kuja-ka kankarlarra nyina wiri-jiki yapaku manu pirlirrpakariki. Manngu-nyanyinya kankulu yimi yangka Yipuruyamu-kurlu kuja-jana pungu warrmarla murntu-pala-jangka kingipatu-jangka?* Yipuruyamurlu-jana riwarri-manu muku, manu-jana nyiyarningkjijarra jurnta kangu. Ngula Yipuruyamu pina-yanu ngurra-kurra nyiyarningkjijarra-kurlu, jingijingi yanu kirri Jalamukuju, manurla Kijirdi yanurnu wapirdi kulkurru-kurra. Nyanungurlu payurnu Kaatu yungu-jana Yipuruyamu manu nyanungu-nyangu yapa pirrjirdi-maninjarla

* ^{7:1} Nyangka Genesis 14.1-24

warrawarra-kanyi. ² Yinyarra yangka nyiyarningkijarra kuja-jana Yipuruyamurlu jurnta kangu murntu-pala-jangka kingi-jangka, yirrarnu-jana karlarla-pala yurturlurla, manurla karlarla-jangka jinta yurturlu-kari yungu warntarri Kijirdiki. Nyarrpara-jangka yirdi Kijirdiji, manu nyarrpara-ka wangka yirdiji? Wangkami-ka kuja, 'Kingirli Kajana Yapa Nyanungu-nyangu Warrawarra-kanyi Jungangku.' Yuwayi, Kijirdilpa-jana kingi nyinaja yapaku kujalpalu nyinaja Jalamurla. Yirdi jinta-kari nyampuju-ka wangkami, 'Kingi-kirlangu Yapa Kalu Nyina Rarralyapa'. ³ Kula nganangku-ka milya-pinyi ngana Kijirdikipalangu kilda-nyanuju manu ngati-nyanuju, manu kula-ka nganangku milya-pinyi ngana-pala Kijirdikipalangu jamirdi-nyanuju manu yaparla-nyanuju, lawa. Kula-ka nganangku milya-piny nyangurla kuja Kijirdiji palka-jarrija manu palija, lawa. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kijirdi ngulajlu Kaatu-kurlangu-piya Kaja-nyanu-piya. Milya-pinyi karlipa yangka Kijirdi kapurla marlaja nyina maralypikingarduyu Kaatuku tarnnga-juku.

Yipuruyamurlurla warntarri yungu Kijirdiki

⁴ Kuja-jana Yipuruyamurlu jurnta kangu nyiyarningkijarra yinya murntu-pala kingiki manu warrmarla-patuku, ngulajurla yungu nyanungurluju ngalya-kari Kijirdiki warntarri nganta. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kijirdiji wiri-nyayirni-yijala Yipuruyamu-piya kujalpa nyinaja nyurru-wiyi ngalipakupalangu warringiyi-nyanu-nyayirni. ⁵ Milya-pinyi karlipa wati jinta-kari yirdiji Liipi.* Ngulaju yangka kurdu-nyanu Yipuruyamuku warringiyi-nyanu-kurlangu yangka Jakupu-kurlangu. Liipi-kirlangu-jangka-jala wungu-warnu-jangka kala-jana Kaaturluju jarkujarnku milarnu warrki-jarrinjaku maralypikingarduyu yuwarli maralypirlakuju. Yijirali-pinkiji yapaju manu yangka-patu maralypikingarduyu-patu, ngulaju kalu jintawarlayi-jiki nyinami warlalja Yipuruyamu-kurlangu. Kuruwarri nyanungu-nyangu-ka wangkami yangka Yijirali-pinkirli yungulu-jana warntarri yinyi maralypikingarduyuku yangka-patuku kuja kalu Liipi-kirlangu-jangka wungu-warnu-jangka nyinami. ⁶ Wati yinya Kijirdi, kula Liipi-kirlangu-jangka, lawa. Kala ngarirla Yipuruyamurluju yungu kutu warntarri yaliji. Ngula-jangkaju, Kijirdijirlajinta wangkaja Kaatuku, manu Yipuruyamuku payurnu nyanunguju yungu Yipuruyamu warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Milya-pinyi karlipa yangka Yipuruyamuku-kularla jangku-pungu Kaaturluju yangka kapurla kurdu panu-jarlu yinyi ngaka.

⁷ Wita ngarirnangku payirni. Nganangku kajanarla Kaatu payirni yungu-jana yapa pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi? Milya-pinyi karlipa yapa wiringki-mipa kajanarla Kaatuku payirni. Kujarlanya karlipa milya-pinyi yangka Kijirdiji parrparda wiri-jiki Yipuruyamuku. Nyanungurla Kaatukuju wangkaja Yipuruyamurlajinta. ⁸ Yinyarra maralypikingarduyu-paturlu kuja kalalu warntarri manu yapa-kurlangu, ngulajulu muku palija. Kala milya-pinyi karlipa Kijirdiji wankaru-juku Jijaji-piya. Kujarlunya kanganpal Payipurlurlu yimi-ngarrirni nyanunguju. ⁹⁻¹⁰ Nyarrparlurna-nyarra yimi-ngarrirni yungunkulu purda-nyanjarla langa-kurra-mani? Ngularla Kijirdi wapirdi yanurnu Yipuruyamuku, kujarla Yipuruyamurlu warntarriji yungu nyiyarningkijarra nyanunguku, nyanungu-nyangu warringiyi-nyanu Liipi kula palka-jarrija-wiyi murnma-juku. Kala kujarla Yipuruyamurlu yungu yinyarra warntarri Kijirdiki, kula-ngantalpa-palarla yungu palkangku manu yuruyururlu. Yapangku

* 7:5 Nyangka Genesis 29:34

kalalu-jana yungu warntarri Liipiki manu maralypikingarduyu-patukariki. Kala kujarla Yipuruyamurlu yungu warntarri Kijirdiki, kulganturlula Liipirli manu maralypikingarduyu-patu-karirli-yijala yungu. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kijirdiji parrparda wiri-jiki Liipi-kirlangu-patuku.

Jijajiji Kijirdi-piya-juku

¹¹ Manngu-nyangkalu yangka kamparru-warnu maralypikingarduyu yangka kalarla warrki-jarrija Kaatuku yangka Yarunu. Nyanungurlu manu ngalya-kari maralypikingarduyurlu, yangka kaja-nyanu-paturlu manu warringiyi-nyanu-paturlu kuja kalalurla warrki marlaja kangu, ngulaju kalalu Mujuju-kurlangu kuruwarri putaputa puraja jungangku, manu ngula kuruwarri-kirlirli kalalu Juwu-paturlu puta yawuru-manu Kaatu. Kala lawa. Kujarlanya, Kaatuju-ngalpa wangkaja maralypikingarduyu jinta-kari-kirli yangka kuja milarnu Kijirdi-piya, kula Yarunu-piya, lawa. ¹² Wati yinya-patu yangka kuja kalalurla warrki-jarrija Kaatuku maralypikingarduyu-patu nganta, Kaaturlu kala-jana milarnu Liipi-kirlangu-jangka-mipa. Mujuju-kurlangu kuruwarri-kirlirli kalalujana puta yawuru-manu Kaatu, kala lawa. Kala jalangurluju milarnu yangka jinta-kari yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri nyina. Kaaturluju nyampuju jinta-kari milarnu kuruwarri-kari-kirli jalangu-warnu-kurlu yungu-ngalpa Kaatu yawuru-jarrimi. ¹³ Nyampu jinta-kariji ngulaju Warlalja-Wiri Jijaji yangka kuja karna-nyarra yimi-ngarrirni-kirli. Jijaji kula-ka nyinami Liipi-kirlangu warlalja turnu-warnu-jangka, kala wati jinta-kari-kirlangu yirdi Juurda-kurlanguju. Kuja Jijaji yanurnu, ngula-wangurla-wiyi, kularla ngana warrki-jarrija Juurda-kurlangu-jangka turnu-warnu-jangka Kaatuku Maralypikingarduyu Wiri nganta, lawa. ¹⁴ Ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri Jijajiji, ngulaju Juurda-kurlangu-jangka turnu-warnu-jangka, wati yangka kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Ngalipakupalangurlu Juwu-paturlu nyurnunyurnurlu kalalu puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri. Kuruwarri-jana wangkaja yungulapujana milakrla wati-kari wati-kari warlalja Yarunu-kurlangu-jangka warrki-jarrinjaku maralypikingarduyu Kaatuku. Kujarlanya kulalu yapa jintarlungu milarnu Juurda-kurlangu-jangka, lawa.

Jijajiji Maralypikingarduyu Wiri Kijirdi-piya

¹⁵⁻¹⁶ Yuwayi, Jijajiji palka-jarrijalku, nyanunguju yangka Kijirdi-piya. Nyiya-jangka Kaaturluju milarnu Jijajiji? Yangka Juwu-paturlu kujalpalu puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri, ngulangku kalalu-jana milarnu Liipi-kirlangu-jangka-mipa maralypikingarduyuku. Jijajiji palka-jarrija jinta-kari-kirlangu-jangka turnu-warnu-jangka Juurda-kurlangu-jangka. Ngulaju ngula-juku. Jijaji kapu wankaru nyina tarrnnga-juku Kijirdi-piya. Kuja-jangkanya-ka mardarni yartarnarri wiri-nyayirni yungurla warrkjarrimi Kaatuku. Kujarlanya, Kaaturluju milarnu nyanunguju yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri nyina. ¹⁷ Manngu-nyangkalu yimi yinya Payipulu-jangka yangka kujarla Kaatu wangkaja Jijajiki, "Kapunpa nyuntuju nyinami yangka-piya-juku maralypikingarduyu-piya Kijirdi-piya. Kapunpaju warrki-jarrimi tarrnnga-juku maralypikingarduyu-piya."* Yimi yinyaju junga. ¹⁸ Yinya kamparru-warnu kuruwarri, Kaaturlu yampija purdangirli, manu-ngalpa jinta-karilki kuruwarri yungu. Nyiya-jangka Kaaturluju kuruwarri yinyaju yampija purdangirliji? Kuruwarri yinyarlu kula-jana yapa pirrjirdi-manu jungarni nyinanjaku Kaatuku, lawa. ¹⁹ Yapangku puta purajalu kuruwarri yinya jungangku, lawa.

* ^{7:17} Nyangka Psalm 110.4

Kuruwarrirli kula-jana pirrjirdi-manu puranjaku. Kujarlanya, Kaaturluju yampija kuruwarri purdangirli. Ngula-jangka milarnu jinta-kari maralypikingarduyu ngalipakuju. Kujarlanya, wardinyi-nyayirnirli karlipa milya-pinyi yangka kapu-ngalpa nyampurluju kutu-karda kanyirni Kaatukurra.

20 Yangka kuja kalalu-jana Juwu-paturlu milarnu wati maralypikingarduyu nyinanjaku, kula-jana Kaatu kuja wangkaja nyampurraku, "Nyur-rurla wati-patu kapunkujulu warrki-jarrimi ngajuku maralypikingarduyu tarnnga." Lawa, Jijaji-mipakurla kujaju wangkaja. **21** Kuja Kaaturlu milarnu Jijaji Kiraji, manu kuja yilyajarni nyampu-kurra yungu maralypikingarduyu nyina, Kaaturla junga-nyayirni wangkaja nyanungukuju, "Ngajujurnangku Warlalaja-Wiri. Junga karnangku wangkami. Nyuntu karnangku milarni. Nyuntu kapunpa-jana maralypikingarduyu nyinami tarnnga ngaju-nyangu yapakuju."^{*} Kuja-kularla Kaatuju wangkaja. **22** Yinya yangka nyurru-warnu kuruwarrirli Mujuju-kurlangurlu, kula kala yawuru-manu Kaatu, lawa. Kala Jijajirli-ngalpa kuruwarri jalangu-warnu kangurnu. Kaaturla nyanungukuju wangkaja nyanungu-mipalpa milarnu. Kujarlanya karlipa jungangku milya-pinyi yangka kapu-ngalpa yawuru-jarrimi Kaatuju.

23 Kalalu wati panu nyinaja maralypikingarduyu yangka kuja kalalurla warrki-jarrija Kaatuku. Kala muku palijalku-jalalu. **24** Jijaji-mipa-ka tarnnga-juku wankaruju nyinami. Kujarlanya kanganpa Maralypikingarduyu Wiriji nyinami tarnnga-juku. **25** Yuwayi, Jijaji-ka wankaru-juku nyinami yungu-ngalparla jinta warrarda wangkami Kaatukuju. Kujarlanya, Jijajirli kapu-ngalpa muurl-mardarni tarnngangku kuja karliparla ngungkurr-nyina, kapu-ngalpa kutu-karda kanyirni Kaatu-kurra.

Jijaji-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri ngalipakuju

26 Jijaji-kila jinta milarnu Kaaturluju yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri nyina. Kula majungka-jarrijarlangu nyanungu, jungarni-jikilparla nyinaja Kaatu-mipaku. Ngari pina-yanu kankarlarra yungurla jirrnga nyina Kaatuku. Kujarlanya yungulparlipa Jijaji purayarla. **27** Jijaji kula majungka-jarrijarlangu, lawa. Kujarlanya kula-ka nyina yangka-patu-piya ngalya-kari maralypikingarduyu-piya kuja kalu majungka-jarri. Kujalu majungka-jarrija, kalalu parra-kari parra-karirli kuyu purraja Kaatuku yungu-jana Kaaturlu maju jurnta kanyi, manu kalalu maya-kari maya-karirli-juku kuyuju purraja yapa panu-karirlangukulku majuku jurnta kanjaku kujalpalu majungka-jarrija. Kalalu kuja-jarrija warrarda yinyaju maralypikingarduyu-patu. Kala kula Jijaji kuja-piya, lawa. Jintaku-mipa palija. Jintaku-nyanu yungu Kaatu-kurra yungu-jana maju jurnta kanyi yapaku. **28** Yapangku kuja kalu purami Mujuju-kurlanglu kuruwarri, ngulaju kalu-jana milarni wati-patu yungulu maralypikingarduyu-jarrimi. Wati yinya-patuju kalu majungka-jarrijarlangu wita-kari wita-kari. Ngari kalu-jana kutu milarni maralypikingarduyu-jarrinjakuju. Kala nyurru-wiyi kujarla Kaaturlu yungu kuruwarri Mujujuku, ngula-jangka wangkajarla nyanungu-nyangu Kaja-nyanuku, "Junga karnangku wangkami. Nyuntu karnangku milarni. Nyuntu kapunpa-jana maralypikingarduyu nyinami tarnnga ngaju-nyangu yapakuju." Ngula-jangka milarnu yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri nyinami tarnnga. Tarnnga-ka nyina jungarni majungka-jarrinja-wangu.

* **7:21** Nyanga Psalm 110.4

Jijajirli-ngalpa kuruwarri jalangu-warnu kangurnu

¹ Yungurna-nyarra yapa-patu nyurrurla pinarri-mani maya-kari maya-kari Jijajiki. Mardarni karlipa Maralypikingarduyu Wiri jinta, nyampuju Jijaji. Yaninjarla pirri-manu nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-wana jungarni-purdanji yungu-pala mapirri nyinami wiri-nyayirni nyiyarningkijarraku. ² Jijaji-ka warrarda warrki-jarrimi ngurra tarrukurla kankarlarra yangkangka kuja-ka Kaatu nyina nguru-nyayirni-wangurla. Yinya ngurra tarruku kula Kaluku Tarruku-piya yangka kujalu Mujujurlu manu nyanungu-nyangurlu yapangku ngurrju-manu nyurru-wiyi, lawa. Kaaturlu ngurrju-manu yinyaju ngurra tarruku kankarlarra. ³ Juwupaturlu ju kalalu-jana warrarda milarnu maralypikingarduyu-patuju, kalalu kangurnu warntarri manu kuyu yungulurla maralypikingarduyu-paturlu purrami Kaatuku ngurra tarrukurla yungu-jana Kaatu wardinyi-jarrimi. Yangka kuja Jijaji pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngulapiya-yijala-nyanu yungu nyanungurlu yungu-jana Kaatu wardinyi nyinami yapaku. ⁴ Kajilpa Jijaji wankaru-juku walya nyampurla nyinayarla, kulalpa nyanunguju maralypikingarduyu nyinayarla, lawa. Nyurru kalu panu nyinami maralypikingarduyu kuja kalurla warntarri kanyirni Kaatuku, yangka kuja-jana Mujujurlu yimi-ngarrurnu nyanungu-nyangu kuruwarrirla. ⁵ Yinyarra maralypikingarduyu kalu warrki-jarrimi-jiki parra-kari parra-kari Yuwarli Maralypirla kuja-ka tarruku karrimi nguru-nyayirni-wangu-piya kankarlarra-piya. Yangkangka kuja-ka Jijaji jalangu nyinami yunguliparla kutu-jarrimi Kaatuku. Nyanyi karlipa Yuwarli Tarrukuju kuja kalu maralypikingarduyu-patu warrki-jarrimi. Kujarlanya karlipa wita ngari milya-pinyi yangka-kurluju ngurra tarrukulkuru kankarlarra-kurluju. Nyurru-wiyi kujalpa Mujuju nyinaja Kaluku Tarrukukungarnti ngantirninjakungarnti Kaatuku, Kaaturla wangkaja nyanunguku, “Mujuju, ngurrju-manta nyampuju Kaluku Tarruku yangka-piya-juku kujarnangku jurru-kurra-maninjarla milki-yirrarnu pirla Jayinayirla.”* Junga kujaju. Kujarlanya karlipa milya-pinyi yangka Yuwarli Tarruku, kuja kalu maralypikingarduyu-patu warrki-jarrimi, ngulaju ngurra tarruku-piya kuja-ka Jijaji warrki-jarrimi jalangu. ⁶ Kuruwarri yinya kujarla Kaaturlu yungu Mujujuku nyurru-wiyi, ngulaju ngurrju. Jalangujalangu, maralypikingarduyu-patuju kalu kuruwarriji pura-juku yungulurla warrki-jarrimi Kaatuku. Kala ngula kuruwarri-kirlirli kulgpalu yawuru-mantarla Kaatu, lawa. Kala Jijajirli-ngalpa kuruwarri jalangu-warnu kangurnu yangka kuja-ngalpa Kaaturlu jangku-pungu yilyanjakungarntirli. Jijaji wiri-nyayirni parrparda Mujuju-kurlangu kuruwarrikiji. Jalanguju, Jijaji karla warrki ngurrju-nyayirni yirrarni Kaatukuju. Warrarda kanganpa nyanungurlu kutu-karda kanyirni Kaatuku-kurra yungu-ngalpa yawuru-jarrimi.

⁷ Kaji-jana yapa Mujuju-kurlangurlu kuruwarri nyurru-warnurlu kangkarlarni kutu Kaatu-kurra, ngulaju ngula-juku. Kuja-jangkanya Kaaturlu kapu yilyanja-wangurlu yampiyarla kuruwarri jalangu-warnulku. Kala lawa. Mujuju-kurlangu kuruwarrijilpa nyinaja rampaku.

⁸⁻⁹ Kujarlanya, Kaatuju kuja wangkaja nyurru-wiyi Payipulurlaju: “Ngaka kapurna-jana kuruwarri jinta-kari yinyi yapaku Yijirali-pinkiki manu Juurda-kurlangu-patuku yungulu purami. Kula Mujuju-kurlangu kuruwarri rampaku-piya karri, lawa. Nyanungur-rakupalangu nyurnunyurnurna-jana kangurnu walya Yijipi-ngirli,

manurnarla kuruwarri ngaju-nyangu yungu Mujujuku yungulu jungangku purami. Kala kulalu jungangku puraja kuruwarriji. Kujarlanyarna-jana yampija, warla-pajurnurna-jana Kanana-kujaku yukanja-kujaku. ¹⁰ Ngajujurna Warlalja-Wiri. Jungangku karna-nyarra yimi-ngarrirni. Ngakarna-jana Yijirali-pinkiki yinyi kuruwarri jinta-kari puranjaku. Kapurna kuruwarri-kari yirrarni nyanungurra-nyangu nginyinginyirla. Ngajuju nyanungurra-nyangu Kaatu, manu nyanungurrajulu ngaju-nyangu yapa. ¹¹ Yuwayi, kapurna ngaju-nyangu kuruwarri yirrarni yalipaturla yapangka kaninjarni watingka, karntangka, yaparranjirla, kaminarla, manu purlkapurlkarla, tala-kurlurla, marljarrarla. Kapurna kuruwarri jurru-juku yirrarni panungka-juku. Ngulajangka, kulalu-jana warlaljakulku warrirni yungulu-jana pinarri-mani ngaju-kurlu, lawa. Kapujulu nyurru-juku milya-pinyilkii jintawarlayirli. ¹² Yuwayi, kajili yapa yinya majungka-jarri, kapurna-jana yawuru-jarri, jiki. Kularna warrarda manngu-nyanyi kujalpalu majungka-jarrija warrarda, lawa. Kapurna-jana yawuru-jarri-mipa. Kujarlanya kapujulu junga-nyayirnirliji milya-pinyi.”*

¹³ Yuwayi, Kaatu wangkaja kapu-jana kuruwarri jalangu-warnu yinyi yapaku yungulu purami. Nyiya-jangka kujaju wangkaja? Yapangkulapu puraja Mujuju-kurlangu kuruwarriji tarnngangku, manu kalu purami-jiki jalangurlu. Kala kulalpa nyarrparlu yawuru-mantarla Kaatuju. Kapu jalangku-karrikarri yawu-pardimi kuruwarriji.

9

Yapangku kalalurla Kaatuku pulka-pungu Kaluku Tarrukurla

¹⁻² Nyurru-wiyi, ngularla Kaaturlu nyanunu-nyangu kuruwarri yungu Mujujuku, nyanungurlu nyiyarningkijarra yimi-ngarrirnu yungulurla yapangku pulka-pinyi jungangku. Ngulalurla nganturnu Kaluku Tarruku yungulurla pulka-pinyi Kaatuku yinyarla. Kaluku wiringki yinyarlulpalanglu ruumu jirrama mardarnu, jinta-kari kamparru manu jinta-kari purdangirli. Pangkarra wirilparla wapirrija tuwakuju, manu pangkarra-karilparla wapirrija tuwa kulkurru-warnuku. Kamparru-warnu ruumu, yapangkuju kalalu ngarrirnu ngulaju ‘Ruumu Maralypi’. Ngulangka-julpa karrija rdili-kirlangu kirrirdi jampu-purdanji, manu jungarni-purdanji karrijalpa tayipulu. Tayipulu yinyarla maralypikingarduyupaturlu kalalurla mangarriji yirrarnu parra-kari parra-kari warntarri Kaatuku. ³ Murrarni-nginti pangkarra-karikiji karrijalpa ruumu jinta-kari. Yapangku kalalu nyampuju yirdi-manu ‘Ruumu Tarruku-nyayirni’.

⁴ Ruumu kamparru-warnurlalpa karrija pakujurlangu wiri kujalu yapangku maparnu kawurlu-kurlurlu. Kankarlu yinya pakujurla kalalu maralypikingarduyu-paturlu purraja ngurru-nyayirni parntinja-kurlangu watiya. Ruumu jinta-karirla, jinta-karilpa pakuju ngunaja kujalu yapangku maparnu kawurlu-kurlurlu-yijala. Yapangku kalalu yirdi-manu yinyaju ‘Pakuju-nyayirni-wangu’. Pakuju yinyarla kaninjarni ngunaljalpa murlukunpa jinta kawurlu-yijala ‘maana’-kurlu,* yangka miyi kuja-jana Kaaturlu yalkiri-jangka yilyaja Yijirali-pinkiki nyurru-wiyi. Kaninjarni pakujurla ngunaljalpa Yarunu-kurlangurlangu watiya jukati, yangka kuja parla nyanungurlaju pardija, manu pirli-jarra lalypa-jarrarlangu

* **8:12** Nyangka Jeremiah 31.31-34   * **9:4** Nyangka Exodus 16.31-34

kuja Kaaturlu kuruwarri yirrarnu nyanungurluju. ⁵ Kankarlu Pakuju-nyayirni-wangurlalpa-pala ngunaja jirrama pinkirrp-a-kurlu-piya kujalu yapangku ngurrju-manu. Yinya-jarrarlulpa-pala-nyanu jarnku-nyangu, manulpa-palarla pinkirrpaju wapirrija Pakuju-nyayirni-wanguku. Kalapalarla marlaja nyinaja yartarnarri wiri-kirli Kaatukuju. Yangka kuja kalalu yapa majungka-jarrija, kalalurla maralypikingarduyu-paturluju yalyungku yaku-maninjarla yarlurnu Pakuju-nyayirni-wangurlaju. Ku-jarlaru kala-jana Kaatuju yawuru-jarrija. Kajikarna-nyarra warrarda wangkami-jala Kaluku Tarruku-kurluju. Kala ngari karna yampimi-wiyi.

⁶ Kujalu Yijirali-pinkirli Kaluku Tarruku ngurrju-manu nyurru-wiyi, maralypikingarduyu-paturlulu nyiarningkijarra yirrarnu kaninjarni kuja-jana Mujuju wangkaja. Ngula-jangka, kalalu parra-kari parra-kari maralypikingarduyu-patuju yukaja Kaluku-kurra yungulurla warrkjarrimi Kaatuku. Kalalu rdili-kirlangu manu tayipulu mangarri-kirli warrawarra-kangu. ⁷ Kala kula kalalu yukaja ruumu-kari-kirra yangka-kurra purdangirli-warnu-kurra, lawa. Ngari kala Maralypikingarduyu Wiri-mipa jinta yukaja jintaku yulyurrpu-kari yulyurrpu-karirla. Yulyurrpu-kari yulyurrpu-kari kala ruumu purdangirli-warnu-kurra yukaja jintaku, kula marlajarra rdaka-jarra-mipa, lawa. Kala yalu kangu marda puluku-jangka, jiyipi-jangka marda, marda narnukutu-jangka. Nyiyaku? Marda yinya Maralypikingarduyu Wiri majungka-jarrijarlangu. Kala yaluju kangu Kaatuku yinjaku yungurla Kaatu yawuru-jarriji nyanunguku-wiyi. Manu ngalya-kari yaluju kalarla Kaatuku yungu yungu-jana yapa-patu-karirlanguku yawuru-jarriji. Mardalu milya-pinja-wangu majungka-jarrija. Ngula Kaaturlu yalu nyangu, kala-jana yawuru-jarrija pinja-wangu. ⁸ Kalalu maralypikingarduyu-patuju warrarda warrki-jarrija Ruumu Maralypirla yangka ruumu-pardu kamparru-warnurla yangka kujalpa karrija kan-injarni Kaluku Tarrulkurla. Kula kalalu yukaja Ruumu-kari Tarruku-nyayirni-kirra yangka-kurra purdangirli-warnu-kurra, lawa. Kujarlunya kanganpa Pirlirrp-a Kaatu-kurlangurluju pinarri-mani yungurlipa milyapinyi Mujuju-kurlangu kuruwarri ngulaju rampaku-nyayirni. Ngurrap-juku kalalu nyinaja, kulalurla nyarrpa kutu-jarriyarla Kaatukuju. ⁹ Yimi nyampurlu, nyiya kanganpa pinarri-mani jalangurluju? Manngu-nyanyi karlipa-jana maralypikingarduyu-patu yangka kuja kalalurla warntarri manu kuyu purraja Kaatuku. Ngulaju ngula-juku. Kala yapangku kalalu manngu-nyangu-juku Kaatu nganta kala-jana kulu-juku nyinaja. Kalalu kurnta-juku karrija. ¹⁰ Nyiyaku yinyarrajju kuruwarri yangka kujarla Kaaturlu Mujujuku yungu nyurru-wiyi? Kuruwarri yinyarluju ngarijilpa-jana yapa ngarrurnu nyiyaku ngarninjaku manu nyiyaku yampinjaku. Kuruwarri yinyarlu ngarijilpa-jana yapaju ngarrurnu yungulü-nyanu parljirni manu nyayirningkijarrarlanguku. Nyampuju kuruwarri ngarilpa witaku karrija yungulu yapangku purayarla ngaka kaji-jana Kaaturlu milki-yirrarni kuruwarri jalangu-warnu.

Jijajirlirla yalu nyanungu-nyangu yungu Kaatuku yungu-ngalpa yawuru-jarriji

¹¹ Jijaji Kirajiji ngalipa-nyangu wiri maralypikingarduyu kuja-ka yalu nyanungu-nyangu-kurlu yawuru-mani Kaatu. Kujarlanya walya nyampu-kurra yanurnu yungurliparla marlaja nyina wankaru tarnga Kaatuku. Ngula-jangka, pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurralku. Ngurra yinya kula walya nyampurla, manu kualu yapangku ngurrju-manu, lawa. Kaluku ngurrju-nyayirni-piya kuja Kaaturlu-juku ngurrju-manu. ¹² Ngula Jijaji Kirajiji pina-yukajarra nguru-nyayirni-wangu-kurra,

kula yalu kangu narnukutu manu puluku-jangka, lawa. Nyiyalkurla Kaatuku yungu yawuru-maninjakuju? Nyanunguju jintaku-mipa yanu yinya-kurra nyanunu-nyangu yalu-kurlu kuja karlja warntawarntarla. Yungurla Kaatuku yalu yinyaju yungu-ngalpa Kaaturlu yapa pina-kanyirni nyanungu-kurra, ngalipa kujarlipa majungka-jarrija. Kaaturlu nyangu yinyaju yalu, ngula-kurlunya-ngalpa yawuru-jarrija. Kujarlanya kapurliparla nyanungukulku tarngga jirrnganja nyinami.¹³ Nyarrpalku karliparla kirlka-jarri Kaatuku yungurliparla jungarni warrki-jarri? Kajilpa Juwungku palka marnpikarla yapa nyurnu-kurlangu, Mujuju-kurlangu kuruwarri-ka wangkami kulpala-jana jinta-jarriyarla Juwupatu-kariki purlapakuju. Ngulakungarntirliji-ka maralypikingarduyurlu puluku wita pinyi, manu-ka purrami yurlpulypa-karda. Ngula-jangka-ka ngapangkalku yirrarni, ngula-jangka-ka mani yalu narnukutu-jangka, manu karla wati yinyaku winjirni manu ngapa-kurlurlu yangka yurlpulypa-kurlurlu. Ngula-jangka wangkami karla maralypikingarduyu, "Ngurrju, nyuntujunpa kirlkalku manu jungarni. Yantarni-nganpa purlapa-kurra."¹⁴ Nyarrpa-mani kanganpa yalu Jijaji-kirlangurluju? Yalyungku kanganpa kirlka-mani yungurliparla warrki-jarrimi Kaatuku. Nyanunguju-ka JUKURRARNU nyina. Kala kajikarlipa marda wajampa-jarrinjarla manngu-nyanyi, "Warrarda karliparla yinyi warntarri manu kuyu Kaatuku purlapa-puru. Kala nyiyaku? Marda kajika-ngalpa kulu-jarrimi-jiki." Kuja-juku kajikarlipa marda manngu-nyanyi. Junga-wangu kujaju. Jalangurluju karlipa purami Jijaji Kiraji. Kaatu-kurlangu Pirlirrpa-ka wankaru nyina tarngga. Ngulalpa Jijaji nyinaja walya nyampurla, Pirlirrparlu pirrjirdi-manu jungarni nyinanjaku. Kula jintarlangu Kaatukurlangu kuruwarri rdilyki-pungu. Ngurrju-nyayirnilpa nyinaja. Kuja-piyarlu-kula-nyanu yungu Kaatu-kurrajku kuja-ngalpa palija warntawarntarla ngalipaku. Junga kujaju. Kujalpa Jijaji Kiraji waraly-karrija warntawarntarla, yalu-ngalpa ngalipaku karlja. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kaatu kula kanganpa kulu nyina ngalipakulku.

¹⁵ Ngaliparlu yapangkurlipa kuruwarriji rdilyki-pungu yangka kujarlala Kaaturlu yungu Mujujuku nyurru-wiyi. Kala Jijaji-ngalpa palija ngalipaku yungu-ngalpa Kaatu yawuru-jarrimi pinja-wangulku. Kujanya-ngalpa kuruwarri jalangu-warnuju Jijajirli kangurnu. Milarninjarla-ngalpa wangkaja Kaatuu yungurlipa nyiyarningkijarra mani kuja-ngalpa jangku-pungu nyurru-wiyi.¹⁶⁻¹⁷ Kaaturlu-ngalpa kuruwarri-kari jalangu-warnu nyampuju yungu yangka kuja Jijaji palija warntawarntarla. Kujanya-ngalpa Kaatu wangkaja nyanunu-kurra kutu kanjakuju. Manngu-nyangkalu wati purlka. Palinjakungarnti kajikarlala marda ngalapi-nyanuku wangka kuja, "Wapirra, kajinpa ngalapi-puka-jarri, ngula-jangkaju kapunpa nyiyarningkijarra mani yampinyi ngajunyangu-jangka." Palinja-wangurla, ngalapi-nyanurlu kula nyiyarlangu mani yampinyi-jangkaju, lawa murnma-juku. Kuja-piyarlu-yijala karlipa Jijajiji manngu-nyanyi. Kaji palinja-wangu Jijaji nyinakarla, kula-ngalpa Kaatuu yawuru-jarriyarla.

¹⁸ Nyangurlarlu-puka kujalpa-jana Kaaturlu nyiyarlangu jangku-pungu yapaku yungu nganta-jana marda warrawarra-kanyi marda muurl-mardarni nganta, ngulakungarntiji yungu nganta yalu nyanyi puluku-kurlangu-puka marda jiyipi-kirlangu marda karlinja-kurra. Yalu nyanjawangurlaju kula-jana ngungkurr-nyinaja.¹⁹ Yuwayi, Mujujurru-jana yapa yinya-patukuju yimi-ngarrurnu kuruwarri-kari kuruwarri-karriji kujarlala Kaaturlu yungu. Ngula-jangka, pungu-jana puluku wita manu narnukutu. Ngula-jangkaju manulku yaluju. Jinta-manu yalyuju ngapa-kurlurlu ngamingka. Ngula manu jirrirdi yalyuyalyu, ngula warurnu

watiya parla-kurlu. Ngulaju julyurl-yirrarnu yalyungka, manu yarlurnu yalyu-kurlurlu puku-wiyi kuja Mujujurlu kuruwarri yirrarnu. Ngulajangka, yapalku-jana yarlurnu.* ²⁰ Ngulalpa kuja-jarrija, wangkaja-jana yapa-patukuju, "Kaatu-ngalpa wangkaja kapu-ngalpa tarngangku-juku warrawarra-kanyi. Nyurrurlankulu wangkaja kapunkulu nganta tarngangku-juku purda-nyanyi nyarrpa kuja-nyarra nyanungu nyiyingkijarra wangkaja nyampurla pukungka. Kujarlanyarna-nyarra yalyu-kurlurluju yarlurnu."* ²¹ Ngula-jangka, Mujujurlu yalyu-kurlurluju yarlurnu-jana Kaluku Tarruku manu nyiarningkijarra kujalpalu ngunaja kaninjarni Kalukurla. Yinyarra-kula nyiarningkijarra kujalu yirrarnu kaninjarni purlapakungarnti. ²² Purlapa yinyarra-puru kalalu yalyu-kurlurluju yarlurnu warru nyiarningkijarrarla. Kaña ngalya-kari-mipa kalalu yampija yalyu-kurlurluju yarlirinja-wangurlu. Kalalu yalyu-kurlurluju yarlurnu nyiarningkijarrarla yungu-jana Kaatu yawuru-jarriji maju-jangkakuju. Kala kajili yantarla kutu Kaatu-kurra puluku manu narnukutu pinja-wangu yalyu-wangu, kapu-jana Kaaturluju mamparl-pungkarla yawuru-jarrinja-wangurlu. Kujakunya karliparla Jijajiki wala nyina kuja-ngalpa yalyu karlija ngalipaku.

Jijaji-ngalpa jintaku palija yungu-ngalpa Kaatu kulu-wangu nyina

²³ Nyiarningkijarra kujalu maralypikingarduyu-paturlu yirrarnu Kaluku Tarrukurla, ngulaju wita ngari yangkarra-piya kuja kalu nguna nguru-nyayirni-wangurla. Mujuju-kurlangu kuruwarrirli-jana ngarrurnu yalyu-kurlurlu yarlirninjaku nyiarningkijarrarlu yangka kuja-ka Kaluku Tarrukurla nguna yungu-jana tarruku-man. Jijaji Kirajiji ngurrjuyayirni, kula puluku-piya manu jiyipi, narnukutu-piya. Kaaturla nyanungukuju wangkaja palinjaku yungu yalyu nyanungu-nyangurlu tarruku-man nyiarningkijarra nguru-nyayirni-wangurla. ²⁴ Kaluku Tarruku nyampurla walyangka, ngulaju yapangkulu ngurrju-manu. Ngulaju wita ngari ngurra tarruku-piya-juku nguru-nyayirni-wangurla kuja-ka Kaatu nyinami. Jijaji Kirajiji kula yukaja yali Kaluku Tarruku-kurra yungurla warcki-jarri Kaatuku, lawa. Pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra yungu Kaatu-kurru nyina manu yungu-ngalparla payirni Kaatu ngalipaku. ²⁵ Jijaji Kiraji kula yinya-piya Maralypikingarduyu Wiri-piya. Yulyurru-puri yulyurru-puri kala yanu pina Tarruku-nyayirni Ruumu-kurraju. Kala Jijaji Kiraji kula kularpa warrarda pinapina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra yungurla Kaatuku yalyu yinyi, lawa. Manu kula yalyu puluku-jangka kangu. Nyanungu ngari pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurraju jintaku-mipa yalyu nyanungu-nyangu-kurru kuja-ngalpa karlija. ²⁶ Kaji Jijaji Kiraji warrarda yantarla pina nguru-nyayirni-wangu-kurra nyanungu-nyangu yalyu-kurru, ngulakungarntiji kapu yardayarda paliyarla-wiyi. Kapu yardayarda paliyarla nyurru-wiyi yangka-puru kuja Kaaturlu nyiarningkijarra ngurrju-manu lawa-jangkaju. Jungawangu kujaju. Walya nyampuju kapu lawa-jarriji. Kala Jijaji Kirajiji nyurru-juku warraja-jarrija walya nyampurlaju jintaku ngari yungu-ngalpa pali ngalipaku yapaku kujarlipa majungka-jarrija. Yanurnu nyanunguju ngari jintaku-mipa yungu-ngalpa Kaatu kulu-jarrinja-wangu nyina. ²⁷ Ngalipa yapa kapurlipa palimi jintaku ngari, manu ngulajangka Kaaturlu kapu-ngalpa miimii-nyanyi ngurrju-japalparlipa nyinaja, marda maju. ²⁸ Kuja-piya-yijala Jijaji Kirajirliji-nyanu yungu jintaku ngari Kaatu-kurraju yungu-ngalpa palimi ngalipaku kujarlipa jintawarlai

* 9:19 Nyangka Exodus 24:3-8

* 9:20 Nyangka Exodus 24:8

majungka-jarrija. Kapu mayi walya nyampu-kurraju pina-yanirni yungugalpa yarda palimi? Lawa. Jijaji Kiraji kapu pina-yanirni yungurliparla tarngga-juku marlaja nyina wankaru Kaatukuju. Kujarlanya karliparla pardarni nyanungukuju.

10

Jijaji Kirajiji jintaku-ngalpa palija yungurlipa ngula-jangkaju pina ngurrju-jarrimi

¹ Kuja karlipa manngu-nyanyi Mujuju-kurlangu kuruwarri, ngulaju pijapiya. Ngula-kurlurlu karlipa putaputa milya-pinyi yangka nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni kuja-ngalpa Kaaturlu jangku-pungu kapu-ngalpa ngaka yinyi. Yapa yinya-patu yangka kuja kalalu Mujuju-kurlangu kuruwarri puraja, yulyurru-pu-kari yulyurru-pu-kari kalalurla warrarda kangurnu puluku, jiyipi manu narnukutu Kaatuku purranjaku. Kuja-jarrinjarla kalalu-nyanu putaputa kangurnu kutu-karda Kaatu-kurraju. Kala yinyarra kuyu-kari kuyu-kari yangka kuja kalalurla purraja, ngulangkuju kula kala-jana jungarni-manu, lawa. ² Yulyurru-pu-kari yulyurru-pu-kari yangka kuja kalalurla kuyu kangurnu Kaatuku, ngulaju kala kuyuju kutu-manu yawuru-jarrinjakungarnitirla. Yawuru-jarrinjarla kala-jana kirlka-manu yungulurla jungarni nyinayarla. Kala lawa! Kalalu majungka-jarrija-juku, kalalu milya-pungu kujalpalu maju-juku nyinaja. Kujarlanya kalalurla warrarda kuyu kanjarla yungu. ³ Kujarlanya, kalalurla kuyuju warrarda kangurnu yulyurru-pu-kari yulyurru-pu-kari. Kalalu-nyanu kuja wangkaja, “Ngalipa karlipa nyina maju-juku.” ⁴ Junga kujaju. Yapa yinya-paturlu kalalurla warrarda kangurnu puluku manu narnukutu Kaatuku. Kalalu-jana pinjarla kangurnu yalyuju Kaatu-kurra. Kala yalu yinya-kurlurlu Kaaturlu kula kala-jana majuju jurnta kangu yapa-kujakuju yungu ngantalurla ngurrijulku nyinayarla nganta tarngga-juku.

⁵ Ngula Jijaji Kiraji walya nyampu-kurra yanurnu, kujakungarntiji wangkaja-wiyirla nyanungukupalanguku Kirda-nyanuku:
“Kula kanpa ngampurrrpa nyuntuju nyina kuja kangkulu yapangku warrarda kanyirni puluku manu narnukutu nyuntukuju yungungkulu nganta kuyu purrami nyuntuku. Kula kanpa ngampurrrpa nyuntuju nyina kujakuju, lawa. Kala jalangurlu, iilyamilkî kanpaju walyakurra. Kularna pirlirrpa ngajuju yani, lawa. Palka-nyayirni kanpaju ngajukuju yinyi yapa-piya.”*

⁶ Jijaji Kirajirla yarda wangkaja nyanungukupalanguku Kirda-nyanuku:
“Ngula kangkulu yapangku kuyu purrami nyuntuku yungunpa-jana maju nganta jurnta kanyi nyanungurruakuju, ngulakuju kula kanpa ngampurrrpa nyina, lawa. ⁷ Junga kujaju! Kujarlanyarnangku wangkaja yarda nyuntukuju:

‘Ngaju-nyangu Kaatu. Ngaju-kurlu yimi, ngulaju-ka nyurru nguna Payipulurla. Wangkami-ka kujanya, “Ngajurna walya-kurraju yanurnu yungurnangku warrki-jarrimi kajinpaju nyarrparlangu wangkami.” ,,,*

⁸ Nyiya-jangkarla Jijaji Kirajiji kujaju wangkaja nyanungukupalangukuju? Junga kujaju yangka Mujuju-jana yapaku wangkaja nyurru-wiyi yungulurla puluku manu jiyipi kanyirni Kaatuku yungulurla purrami. Jijaji Kirajirla kuja wangkaja nyanungukupalangukuju, “Kuja kangkulu yapangku kuyu purrami nyuntuku yungu ngantanpa-jana maju jurnta

* ^{10:5} Nyangka Psalm 40.6   * ^{10:7} Nyangka Psalm 40.7-8

kanyi, kula kanpa kujakuju nyuntuju ngampurrrpa nyina, lawa.” ⁹ Ngulangka, Jijaji Kirajirla yarda wangkaja Kirda-nyanukuju, “Ngajurna walyakurraju yanurnu yungurnangku warrki-jarrimi kajinpaju nyarrparlangu wangkami.” Ngula Jijaji Kiraji kujarra wangkaja, yampija yangkaju nyurru-warnu kuruwarri Mujuju-kurlangu purdangirli. Ngula-jangka, kuruwarri jinta-kari-ngalpa yungu yungurlipa purami. ¹⁰ Kaaturlu yunganu yapa jintawarlayi kanyirni nyanunguku. Kujarlanya Jijaji Kirajiji yilyajarni nyampu-kurraju yungu-ngalpa jintaku-juku pali ngalipakuju. Ngula-jangkanya karliparla Kaatu-mipakulku jungarni nyinami.

¹¹ Jijaji Kiraji kula-ka yangka-patu maralypikingarduyu-piya nyina. Parra-kari parra-kari kalurla warrki-jarrimi Kaatuku Yuwarli Maralypirlaju. Ngulangka-juku kalurla kuyu warrarda purrami Kaatuku. Kuja-jarrinjarla kulalpalu-jana yapakuju majuju jurnta kangkarla. ¹² Kala Jijaji Kirajirli-nyanu yungu Kaatu-kurraju jintaku-mipa yungu-ngalpa palimi ngalipaku yapa-patuku kujalipa majungka-jarrija. Nyanunguju palija yungu-ngalpa Kaatu yawuru-jarrimi. Ngula-jangka, Jijaji Kirajiji yanu kankarlarra manu nyinanjunu Kaaturla jungarni-pirdinypa yungu Kaaturlu nyanunguju wiri-pajirni. ¹³ Nyanunguju-ka jalanguju nyinamijiki. Pardarni karla yangka ngaka kaji-jana Kaaturlu nyurunyuru witawangu yapa yirrarni Jijajirla wirliyarla kanunju yungu-nyanurla Jijajirli kunka-mani yangka kujalpalurla nyurunyuru-jarrija. ¹⁴ Ngula-nyanu Jijaji Kirajirli jintaku-mipa ngari yungu Kaatu-kurraju, kujarlu-kula-jana yapakuju majuju jurnta kangu tarngga-juku. Yinyarra-kula yapa-patuju kuja kajana Kaaturlu jungarni-mani yungulurla jungarni nyina nyanungumipaku. Kujarlanya, yapa yinyaju kalu ngurrju-nyayirni-nyina Jijaji-piyaju.

¹⁵ Pirlirrpaa Kaatu-kurlangurlu kanganpa yimi-ngarrirni yimi jurru-juku Jijaji Kiraji-kirliji. Payipulurla-ngalpa Pirlirrpaju kujanya ngalipakuju wangkaja:

¹⁶ “Nyampu-kula kajana Warlalja-Wiriji wangkami yapakuju, ‘Ngajulu karna-jana yapakuju wangka yangka ngaka kapurna-jana ngajunyangu kuruwarri yirrarni nyanungurra-nyangu kurturdurrururla manu nginyinginyirla. Ngula-jangka kapujulu milya-pinjarla purami jungangku.’”*

¹⁷ Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguju kujarlangu wangkaja Payipulurlaju: “Yapa yinyarra kujalu majungka-jarrija, kapurna-jana yawuru-jarrimi. Kularna warrarda manngu-nyanyi yangka kujalpalu majungka-jarrija.”*

¹⁸ Junga kujaju! Kuja kajana Kaatu yapaku yawuru-jarrimi yangka kujalpalu majungka-jarrija, ngulaju yungulu jupu-karrimilki puluku manu jiyipi kanjarni-wangu, yungulu yampimi purranja-wangurlu nyanungukuju. Nyiya-jangka kujaju? Nyanunguju-jana nyurru yawuru-jarrija, manu-nyanu nyanunguku pina-kangu.

Yanirlipa kutu-karda Kaatu-kurraju

¹⁹⁻²⁰ Ngajukupdangka-purnu Kirijini-patu, Jijajirli-nyanu nyanungu-nyangu palka yungu kutu Kaatu-kurra yungu-ngalpa palimi ngalipaku. Ngula nyanungu palija, ngurrju-manu-ngalpa yirdiyi-kari yungurliparla warrarda yanirni kutu-karda Kaatukuju. Kaninjarni yinya Yuwarli Maralypirla, ruumu witalpa karrija kuja yapangku kalalu yirdi-manu

* **10:16** Nyangka Jeremiah 31.33   * **10:17** Nyangka Jeremiah 31.34

Ruumu Tarruku-nyayirni. Pangkarra kirrirdilparla wapirrija ruumu-kari tarrukukuju yapa yukanja-kujaku. Kula kalalu Kaatu-kurra kutukarda yanurnu. Kälä kuja Jijaji palija warntawarntarla, kuja-ngalpa yalyu karlijia, ngula-jangkanya karliparla Kaatukuju kutulku yanirni laniwangu.²¹⁻²² Kujalparlipa majungka-jarrija, kurnta-jarrijarlipa, manurlipa manngu-nyangu Kaaturlu nganta kapu-ngalpa pinyi. Kala Jijaji Kiraji kanganpal Maralypikingarduyu Wiri nyinami ngalipaku yapa-patuku yangka kuja karliparla Kaatuku nyinami. Wala karliparla warrarda nyinami. Yalyu-kurlurlu-ngalpa yarlurnu ngalipa-nyangu kurturdurru yungurlipa kurnta-wangulku nyinami. Parljurnu-ngalpa ngalipa-nyangu palkaju ngapangku kirlangku yungurlipa majungka-jarrinja-wangu nyinami. Yuwayi, Jijaji Kirajiji ngalipa-nyangu Maralypikingarduyu Wiri kuja kanganpal kanyirni Kaatu-kurra kutu-karda. Kujarlanya, yanirlipa kutukarda Kaatu-kurra.²³ Kuja kanganpal nyiyarlangu-puka jangku-pinyi, kula kanganpal yulyurlku-yinyi, lawa. Kujarlanya karlipa-nyanu jarnkujarnku wangkami Kaatu-kurluju, "Milya-pinyi karlipa yangka Kaaturlu kapu-ngalpa warrarda warrawarra-kanyi." Kujarlanya karliparla pardarni nyannungukuju, kapuru nyinanja-wangu.²⁴ Ngula-jangkaju, yungulparlipa-nyanu jarnkujarnku manngu-nyangkarla jungarnirli. Pirrjirdi-manirlipa-nyanu yungurlipa-nyanu yulkami manu yungurlipa-nyanu ngurrjungka-jarrimi.²⁵ Warrardarlipa jinta-jarrimi yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani. Ngalipa Kirijini-patu karliparla jinta-jarrinjarla pulka-pinyi Kaatukuju. Ngalya-kari Kirijini-patu kalu jupu-karrimi, manu kalu yangarlu nyinamin turnu-jarrinja-wangu. Kuja piya-wangurlipa nyinami! Nyampunya karlipa milya-pinyi kapu Jijaji pina-yanirni walya-kurra murnma-juku ngari. Kujarlanya yungurlipa warrarda jinta-jarrimi.

Yirriyirri-jarriyarlarlipa karlirr-yaninja-kujaku

²⁶ Milya-pinyi karlipa yimi junga Jijaji Kiraji-kirliji. Kala kajilparlipa maju-juku warrarda wilji-nyinakarla yalala-yirrarninja-wangu, kujarlaju kulalpa-ngalpa nganaliku paliyarla yarda yungu-ngalpa Kaatuju yawurujarrimi, lawa.²⁷ Kajilparlipa maju-juku warrarda nyinakarla, kujarlaju kajikarliparla warrarda-juku lani-jarrimi Kaatukuju. Kajikarliparla pardarni yangka ngaka kaji-ngalpa miimii-nyanjarla maju-pajirni. Junga kujaju. Milya-pinyi karlipa yangka Kaatu kajika-ngalpa kulu-jarrimi-nyayirni, manu kajika-ngalpa pinyi muku warlu-kurlurlu.

²⁸ Manngu-nyangkalu Mujuju-kurlangu kuruwarri. Marda yapa jingtangku kajika rdilyki-pinyi yinya ju kuruwarri puranja-wangurlu. Kujaju maju. Ngulajangka, yapa-jarrarlu marda marnkurrrparlu kajikalnu nyanguju jiily-ngarrirka, manu kajikalnu kuja marda wangkami, "Yuwa! Yapa nyampurluju Mujuju-kurlangu kuruwarriji rdilyki-pungu-jala!" Kajili kuja wangkami yapa yinya-kurlu, ngulaju kajikalnu yapa panungku-juku pinyi tarnnga-kurra mari-jarrinja-wangurlu, kulalpalu nyarrparlu pinjawangurluju yampiyarla, lawa.²⁹ Yungurna-nyarra payirni. Nyarrpa-manilki kajika Kaaturluju kajilpa yapangku nyanungu-nyangu Kajanamu manyu-pungkarla? Nyarrpa-manilki kajika Kaaturluju kajilpa yapangku manngu-nyangkarla Jijaji Kiraji-kirlangu yalyu tarrukku-wangu nganta? Nyarrpa-mani kajika Kaaturluju kajilpa yapangku punkupajikarla nyanungu-nyangu Pirlirrpaa? Kajika mayi wardinyi kujakuju nyinami? Lawa! Nyampu-kula wangkaja Kaatuju Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlu yalyu-kurluju, "Yalyu nyampu-kurlurlu kapurna-jana yapaju muurl-mardarni palinja-kujaku. Ngula-jangka kapujulu ngajuku-mipa jungarni nyinami." Yuwayi, Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju ngurrju-nyayirni yapakuju. Kala yapangku kajilpa manyu-pungkarla nyanungku Kaja-nyanu, marda

kajilpa yalyurlangu manyu-pungkarla, marda kajilpa maju wangkayarla Kaatu-kurlangu Pirlirrp-a-kurlu, ngularraju maju-nyayirni. Kujarlaju, Kaaturlu kajika-nyanurla yapa yinyaju kunka-mani karrikarri-wangu-nyayirnirli. ³⁰ Kuja-kula wangkaja Kaatuju Payipulurlaju:

“Ngana-puka kaji warrarda nyina warntarla, kulalpa-jana nganangku pungkarla. Ngajulu-miparlu kapurna pinyi.”*

Nyampurlangunya-ka yimi nguna Payipulurlaju:

“Warlalja-Wiri Kaaturlu kapu-jana yapaju jungangku miimii-nyanyi ngurru-japa maju-japa.” *

³¹ Kaatuju-ka JUKURRARNU nyina. Kajirlipa warntarla warrarda nyinami, ngulajulparliparla lani-jarriyarla. Kajika-ngalpa rdarri-mardarninjarla pinyi.

Mata-wangurlurlipa pura Jijaji

³² Nyurrurlarlulu manngu-nyangka yangka nyurru-wiyi kujankulu pina-jarrija yimi Jijaji Kiraji-kirli. Kujankulurla ngungkurr-nyinaja Jijajiki, ngalya-kari yapalpalu-nyarra yanurnu warla-pajirrinjaku. Murrumurru-manulu-nyarra, kala nyurrurlajulpankulurla ngungkurr-nyinaja-juku.

³³ Yapa yangkarra kujalpalu-nyarra nyurunyuru-jarrija, ngulangkujulu-nyarra karrinja-yirrarnu kulkurru-warrirni panu-puru, manulpalu-nyarra jiliwirri-manu. Pakarnulu-nyarra, manulu-jana Kirijini-patu-karirlangulujana kurnta-maninjarla pakarnu. Ngula-jangka-jukunkulu-nyanu jinta-jarrinjarla pirrjirdi-manulku. ³⁴ Ngalya-kari Kirijini-patujulpanu nyinaja rdakungka-juku, kala kulankulu-jana yampija, lawa. Mari-jarrijalpankulujana. Kujalu-nyarra yapa ngalya-karirli jurnta kangu nyiyarningkijarra, kulankulu-jana kulu-jarrija, lawa. Ngarilpankulu wardinyi nyinaja, ngarilpankulu manngu-nyangu yangka Kaaturlu kuja kanyarra nyiyarningkijarra mardarni nguru-nyayirni-wangurla. Nyiyarningkijarra kuja kalu nguna nguru-nyayirni-wangurla, ngulaju kapunkulu tarnngangku warrarda mardarni, kula yangkarra-piya kujankulu wajawaja-manu nyampurla walyangka.

³⁵ Nyurrurla karlirr-yaninja-wangulurla Kaatuku nyinaya, walalurla warrarda nyinaya, kapu-nyarra nyiyarningkijarra ngurru yinyi. ³⁶ Kulalu mata-jarrija, purayajukulu. Warrkilirla lawa-manta kaji-nyarra wangka. Kajinkili warrarda purami jungangku, ngula-jangka ngakalkku kapu-nyarra ngurru yinyi yangka kuja-nyarra jangku-pungu. ³⁷ Kaatuju kuja wangkaja Payipulurlaju:

“Yangkarna-nyarra yapa-patuku nyurrurlakuju wangkaja yangka ngajunyangu Milarninja-warnu kapu yanirni. Junga kujaju. Kula-nyarra jurnta nyinami, kapu yanirni nyurru-wiyi-wangu jalangu.”

³⁸ Kaatuju kujarlangu wangkaja Payipulurlaju:

“Kuja kajulu yapa wala nyinami ngajuku, ngulaju kapurna jungarni-pajirni, ngulaju kapujulu jirrnga nyina ngajuku. Kala kaji ngana lani-jarrinjarla warntarla-jarriji ngaju-kujaku, kularnarla wardinyiji nyinami.”*

³⁹ Kula karlipa ngula-piya nyinami, lawa. Warrarda karliparla wala nyina Kaatukuju. Milya-pinyi karlipa yangka kuja kangalpa muurl-mardarni tarnngangku-juku. Kula-ngalpa riwarri-mani.

* **10:30** Nyangka Deuteronomy 32.35

* **10:30** Nyangka Deuteronomy 32.36, Psalm 135.14

* **10:38** Nyangka Habakkuk 2.3-4

11

Nyiya-wiyi 'walaju' kuja karlipa wangka?

¹ Kuja karlipa wangkami 'wala nganta karliparla nyinami Kaatuku', nyiya-wiyi kujaju? Kuja karla yapa wala nganta nyina Kaatuku, ngulaju karla wurdungu pardarni. Milya-pinyi-ka yangka kapurla nyiyarningkijarra yinyi ngaka Kaaturluju yangka kujarla jangku-pungu. Kuja karla yapa yinya wala nganta nyinami Kaatuku, kula-ka marda nyiyarningkijarraju nyanyi, kala milya-pinyi-jiki ngaka kapurla warraja-jarrimi.

² Ngalipakupalangnu nyurnunyurnu kalalurla kuja-piya-yijala wala nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya-jana nyanungurraju ngurrju-pajurnu.

³ Ngalipa panu-juku karliparla walaju nyinami Kaatukuju. Kujarlanya karlipa milya-pinyi kuja Kaaturlu ngurrju-manu yalkiri manu walya nyurru-wiyi. Kujakungartiji lawa-wiyilpa karrija. Ngari-jana ngarrurnu nyiyarningkijarra lawa-jangka warraja-jarrinjaku.

Wati yirdiji Yapulu kalarla wala nyinaja Kaatuku

⁴ Manngu-nyangkulu-palangnu papardirlangu Kayini manu Yapulu * kujalpa-pala nyinaja nyurru-wiyi. Kukurnu-nyanujulparla wala nyinaja Kaatukuju Kayini-piya-wangu. Kujarlanyarla yungu Yapulurluju nyiayamai ngurrju-nyayirni Kaatuku yungurla pulka-pinyi. Kala papardi-nyanuju kulalparla wardinyi nyinaja pulka-pinjaku Kaatuku. Yuwayi, Yapulujulparla wala nyinaja Kaatuku. Kujarlanyarla Kaatuju wangkaja nyanungukuju, "Yapulu, nyuntuju kanpaju jungarni nyinami ngajukuju. Ngajujurna wardinyi-nyayirni kujanpaju warntarri yungu." Kuja-kularla Kaatuju wangkaja Yapulukuju. Wati yinya Yapulu ngulaju palija nyurru-wiyi-jiki. Kala kuja karlipa manngu-nyanyi nyanungu, milya-pinyi karlipa yungulparliparla wala-juku nyinayarla Kaatuku Yapulu-piya.

Wati yirdiji Yiniki kalarla wala nyinaja Kaatuku

⁵ Manngu-nyangkulu wati jinta-kari yirdiji Yiniki * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Walalparla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanyarla Kaatuju wangkaja, "Yiniki, ngajujurna wardinyi nyuntukuju." Ngula-jangka, kula Yiniki palija yapa ngalya-kari-piya, lawa. Kaaturlu wankaru-juku nyanunguju kangu nguru-nyayirni-wangu-kurraju. Kujarlanyalpalurla yapangku warlaljarlu lawa-nyangu palka nyanungu-nyanguku. ⁶ Junga kujaju. Ngana-puka kuja-ka ngampurrrpa nyina Kaatu-kurra yaninjarniki, kamparruju kuja-wiyi manngu-nyanyi, "Yuwayi, milya-pinyi karna kuja-ka Kaatu wankaru nyinami. Milya-pinyi karna yangka ngaka kapu-jana nyiyarningkijarra ngurrju yinyi yapaku kajilirla nyanunguku warriirni milya-pinjaku. Kajurnarla wala-juku nyina tarrnnga." Yuwayi, kajilpa yapangku kuja manngu-nyangkarla, ngula-jangkanya kajikarla kutuju yanirni Kaatukuju. Kala kajirla wala-wangu jurnta nyinami Kaatuku, ngulaju kula Kaatuju yawuru-mani.

Wati yirdiji Nuwa kalarla wala nyinaja Kaatuku

⁷ Manngu-nyangkulu wati jinta-kari yirdiji Nuwa * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Kaatujurla wangkaja, "Nuwa, ngaka walya nyampuju kapurna maju-mani ngawarra-kurlurlu ngapa wiri-kirlirli." Nyampukungarnti kula Nuwangku ngawarra wiri nyangu, kala wala-jukulparla nyinaja Kaatukuju. Ngula-jangkaju Kaatu purda-nyanjarla pawurtu wiri-nyayirni nganturnu yungu nyina muurlpa nyanungu-nyangu warlalja-kurlu ngapapuru. Yuwayi, Nuwjulparla nyanungu jinta walaju nyinaja Kaatukuju.

* **11:4** Nyangka Genesis 4   * **11:5** Nyangka Genesis 5.21   * **11:7** Nyangka Genesis 6-9

Kujarlanyarla Kaatuju wangkaja, "Nuwa, nyuntuju kanpaju jungarni nyinami ngajukuju. Kala yinyarra yapa ngalya-kari kapurna-jana riwarri-mani ngapa-kurlurlu."

Wati yirdiji Yipuruyamu kalarla wala nyinaja Kaatuku

⁸ Manngu-nyangkalu yangka wati ngalipakupalanglu warringiyi-nyayirni Yipuruyamu * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Kaaturla wangkaja nyanungukuju, "Yipuruyamu, ngurra nyuntu-nyangu yampinjarla yanta. Kangkajana nyuntu-nyangu warlalja wurnturu nguru jinta-kari-kirra. Ngajuluju kapurnangku nguru yinyaju yinyi." Yipuruyamujurla ngungkurr-nyinaja nyarrpa kujarla Kaatu wangkaja, nyanungujulparla wala nyinaja. Yipuruyamurlu ngurra nyanungu-nyangu purdangirli yampija. Kulalpa ngurra jinta-kariji milya-pungu, lawa. Ngari kutu yanu ngurrpa-juku jinta-kari-kirra nguru-kari-kirraju. ⁹⁻¹⁰ Yuwayi, Yipuruyamujulparla wala nyinaja Kaatukuju. Kulalpa nguru jinta-kari-kirri-mipa manngu-nyangu, manngu-nyangulpa ngurra jinta-kari kankarlu nguru-nyayirni-wangurla yangka kuja Kaaturlu nganturnu. Yipuruyamurlujulpa manngu-nyangu kirri wiri kuja kapu warrarda karrimi tarninga. Kujarlanya, kuja Yipuruyamuju yukajarra nguru jinta-kari-kirra, ngulaju-nyanu wangkaja, "Kula nyampu nguru ngajuu-nyangu. Ngajujurna yapa-kari." Ngulalpa kalukurla-mipa nyinaja. Nyanungu-nyangu kaja-nyanu Yijaki manu warringiyi-nyanu Jakupu, ngulaju-pala wardinyi nyinaja kalukurla-yijala. Kaaturlu-palanglu nguru jurru-juku jangku-pungu nyanungu-jarrakuju Yipuruyamu-piyaku.

¹¹ Ngakalku kujalpa-pala Yipuruyamu manu nyanungu-parnta Jiira muturna manu purlkalku nyinaja, Jirarlu kula kurdumardarnu, lawa. Kala Yipuruyamujulparla wala-juku nyinaja Kaatukuju. Nyampukungarnti Kaaturla wangkaja nyanungukuju yangka ngaka kapurla nyanungu-parntaku Jiiraku yinyi kaja-nyanu. Yuwayi, Kaaturlu Yipuruyamuju pirrijardi-manu. Kujarlanya nyanungu-parnta Jirarlu mardarnu kurdu wirriya. ¹² Junga nyampuju. Wati yinya Yipuruyamujulpa purlka-pardu nyinaja kuja nyanungu-nyangu kaja-nyanu palka-jarrija. Nyinajalpa palinjakungarntilki. Kala wati nyampu jinta-jangka kuja kaja-nyanu palka-jarrija, ngula-jangkajulurla marlaja palka-jarrija panu-nyayirni kurdukuru yanjilypiri-piya yalkirirla manu pingi-piya walyangka.

Yapajulpalu ngampurrpa nyinaja nguru-nyayirni-wanguku kankarlar-raku.

¹³ Yapa nyampurrajulu muku palija. Kujakungarnti kalalurla wala warrarda nyinaja. Kujalpalu wankaru-wiyi nyinaja, kulalu manu nyi-yarningkijarra kuja-jana Kaaturlu jangku-pungu nyanungurruju, lawa. Kala kalalu nyi-yarningkijarraju manngu-nyangu nginyinginyirla, manulu milya-pungu yangka Kaaturlu kapu-jana yinyi. Kujarlanyalpalu wardinyiji nyinaja. Kalalu-nyanu wangkaja, "Walya nyampuju kula ngalipa-nyangu, ngari karlipa jalangu nyinami. Ngula-jangka kapu-ngalpa Kaaturluku kanyi ngurra jinta-kari-kirra." Kuja-kula kalalu wangkaja. ¹⁴ Jalangujalangurlangku kuja kalu yapa kuja wangkami, kujarlanya karlipa-jana milya-pinyi kuja kalu manngu-nyanyi ngurra jinta-kari nyanungurra-nyangu. ¹⁵ Junga kujaju yapa yinya-paturlujulu ngurra nyanungurra-nyangu kamparru-warnuju yampinja-yanu purdangirli. Kajili manngu-nyanjarla ngurraku yirraru-jarriyarla, ngulaju kapulu pinayantarla kapanku. ¹⁶ Kala lawa, ngampurralpalu nyinaja nguru-nyayirni-wanguku kankarlar-raku. Warrardalpalu manngu-nyangu yaninjaku.

* ^{11:8} Nyanga Genesis 12-25

Kujarlanya-jana Kaaturluju kirri wiriji ngurrju-manu yungulu tarngga nyinami nyanungu-kurlu. Yapa yinya-patuju kalalu kuja wangkaja, "Kapurlipa jinta-mipa Kaatu purami." Kujarlanya kajana Kaatuju wardinyiji nyinami nyanungurruakuju.

Yipuryamu-mayamaya kalalurla wala nyinaja Kaatuku

17-18 Manngu-nyangkalu yarda wati yangka-kurlu Yipuruyamu-kurlu. Kaaturla kuja wangkaja nyanunguku, "Yipuruyamu, nyuntu-nyangu kajanayanurlu Yijakirli kapu-jana kaja panu-jarlu mardarni manu warringiyi-nyanu-paturlangu. Nyampu-paturluju kapulu-jana kurdu panu-nyayirni mardarni. Nyampurrarlanguju kapujulu ngajuku nyinami."* Yipuruya-mrлу manu Jiirarlupa-pala mardarnu kaja-nyanu jinta-mipa Yijaki. Ngakalkurla Kaatu wangkaja Yipuruyamuku nyanungu-nyangu kajanayanu pinjaku yungurla warntarri purranjarla yinyi. Kuja Kaaturlu kujarlu waalparrurnu, Yipuruyamujulparla wala-juku nyinaja Kaatukuju. Kapu kaja-nyanu ngulangka-juku pungkarla. **19** Yipuruyamurlulpa manngu-nyangu kujarlu, "Kajilparna pungkarla ngaju-nyangu kaja-nyanu, Kaaturlu kajika pina-wankaru-mani." Yuwayi, Yipuruyamujulparla wala-juku nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya, Kaaturluju warla-pajurnu nyanunguju kaja-nyanu-kujakuju pinja-kujakuju. Lawangkaju, Kaaturluju kapu pina-juku wankaru-mantarla.

20 Yali Yijaki,* Yipuruyamu-kurlangu kaja-nyanu, kujalpa wiri-jarrija, nyanungujulparla wala nyinaja Kaatukuju. Kujarlanyarla Yijaki wangkaja Kaatuku yungu-palanglu nyanungu-nyangu kaja-nyanu-jarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi tarngangku Jakupu * manu Yijuwu.*

21 Yijaki-kirlangu kaja-nyanu Jakupu, kujalpa wiri-jarrija, ngulajulparla wala-yijala nyinaja Kaatukuju. Kaja-nyanu yirdi ngulaju Jajupu.* Kujalpa Jakupu palinjakungarnti nyinaja, kujakungarntiji nyanungurla wangkaja Kaatuku yungu-palanglu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi nyanungu-nyangu warringiyi-jarra kujalpa-pala Jajupu-kurlangu-jarra nyinaja. Purlka yinya Jakupulpa karrija, karrialpa watiya jukati-kirli, manulparla pulka-pungu Kaatuku.

22 Jajupurlangulparpa wala nyinaja Kaatuku. Kujalpa palinjakungarnti nyinaja, kujakungarntiji manngu-nyangulpa yangka kajili nyanunguku warlaja-paturlu yampinja-yani ngaka Yijipi. Jajupu-jana kuja wangkaja nyanungukupurdangka-patukuju, "Ngaka kajili Yijirali-pinkirli yampinja-yani Yijipi, yungulu ngaju-nyangu yungurnu pina-kanyi ngurra Kananakurra."

Wati yirdiji Mujuju kalarla wala nyinaja Kaatuku

23 Manngu-nyangkalu wati yangka-kurlu Mujuju-kurlu * kujalpa nyurruwi nyinaja. Ngula Mujuju palka-jarrija, kirda-nyanurlu manu ngati-nyanurlu-pala nyangu nyanunguju yuntardi-nyayirni. Yijipi-wardingki kingirli-jana ngarrurnu Yijirali-pinkirli yungulu-jana muku pinyi kurdu wirriyawirriya kujalpalu palka-jarrija. Kala Mujujukupalanglu-jarrajulpapalarla wala nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya, kulalpa-pala lani-jarrija kingi-kijakuju, marnkurrpaku kirntangiki-pala wurulypa mardarnu kurdu Mujujuju.

---

* **11:17-18** Nyangka Genesis 21.12   * **11:20** Nyangka Genesis 17-35   * **11:20** Nyangka Genesis 25-50   * **11:20** Nyangka Genesis 25-36   * **11:21** Nyangka Genesis 30-50   * **11:23** Nyangka Exodus, Leviticus, Numbers, Deuteronomy

24-25 Ngula Mujuju wiri-jarrija, walalparla nyinaja Kaatukuju. Yijipi-wardingkirlilpalu milya-pungu kujalpa Mujuju nganta kingi-kirlangu yurntalpa-nyanuku kaja-nyanu nganta nyinaja. Kala kulalpa ngampurrra nyinaja kujaku, lawa. Wangkaja-nyanu, "Ngaju-nyangu Yijirali-pinki yapa kalurla Kaatuku nyina. Kujarlanya kalu-jana Yijipi-wardingki-paturluju murrumurru-mani warrarda. Kajilpajulu kuja-piyarlu ngaju murrumurru-mantarla, ngulaju ngula-juku. Kala kajilparna nyinakarla yapa nyampu-patu-kurlu kingi-kirlangu yuwarlirla miyi-kirli, kuyu-kurlu, tala panu-kurlu, ngulaju kajikarna wardinyi nyina ngari witaku. Kajikaju Kaatuju wardinyi-wangu nyina. Kuja-kujakuju, jalanguju kapurna pina-yani ngaju-nyangu yapa-patu-kurraju." Kuja-kula Mujuju wangkaja. **26** Nyiya-jangka Mujujurluju manngu-nyangu kujaju? Warrardalpa manngu-nyangu Kaatu-kurlangu Milarinja-warnu yangka Mijaya. Manu kala warrarda manngu-nyangu kujarlu, "Ngaju karnarla pardarni yangkaku Mijayaku kaji ngaka yanirni. Kajijili Yijipi-wardingki-paturlu murrumurru-mani kuja-jangka, ngulaju nguja-juku. Ngaka kajirna yani Kaatu-kurlu nyinanjaku, kapuju nyiyarningkijarra yinyi. Kala kajilparna nyinayarla nyampurla-juku Yijipirla tala panu-kurlu manu miyi kuyu-kurlu, ngulaju ngurrju-wangu. Yampinjarla karna ngurra nyampuju yanilki." **27** Yuwayi, Mujujulpalpa wala nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya, yampinja-yanu Yijipiji. Kulalparla lani-jarrijalku kingikiji, lawa, yangka kujalparla kulu nyinaja. Kulalpa nganangku Kaatuju milpangkuju nyangkarla. Kala kujalpa Mujujurlu manngu-nyangu Kaatu, ngulaju kula-ngantalpa nyangu yuruyururlu nginyinginyirla. Kujarlanya, yangka kuja Mujujurlu ngurra yinya yampinjarla yanu, warrki-jarrija-jukulparla Kaatuku jupu-karrinja-wangu.

28 Ngula-jangkaju, yukuri panu-jangka Kaaturlu pina-yilyaja nguru Yijipi-kirra yungu-jana muurl-mardarni nyanungu-nyangu yapaju Yijipi-wardingki-patu-kujaku. Mujujulpalpa wala nyinaja. Kujarlanya-jana wangkaja warlalja nyanungu-nyanguku yungulu kutu ngarni jiyipi. Nyanungu-jana wangkaja yungulu yalyungku maparni warru tuwa-wati yungu-jana Kaatu-kurlangu marramarrarlu nyanjarla yampimi pinjawangurlu. Yuwayi, kuja Kaatu-kurlangu marramarra warru paarr-pardija Yijipi-wana, pungu-jana kaja-nyanu-wati kamparru-warnu-wati Yijipi-wardingki warlalja-jangka. Kala kuja yalyu nyangu tuwa-watirla, yampija-jana Yijirali-pinkiji pinja-wangurlu. Kuja-kulanya kalalu yukuri-kari yukuri-karirla jiyipi yali-piya jarkujarnku ngarnu purlapa wiri-puru yirdi-puruju Pajapa-puru.*

29 Ngulajangka, Yijirali-pinkirlili yampinja-yanu Yijipiji, manulpalurla wala nyinaja Kaatuku yungu-jana warrawarra-kanyi. Kujarlanyalu murrarninginti-kari-kirra wapanja-yanu kulkurru-jarraju mangkururla wiringka yirdingkaju 'Marna Kirrirdirla'. Yijipi-wardingki-paturlulpalu-jana wajirli-pungu, kulalparla wala nyinaja Kaatukuju, lawa. Kujarlanya, kujalu kulkurru-kurra-jarrija, ngapangkujurla muku marlaja muru-pungu.

Karnta maju yirdiji Raapa kalarla wala nyinaja Kaatuku

30 Ngaka kujalu yanurnu Yijirali-pinki kirri-kirra Jiriku-kurra, Kaatujana wangkaja yungulu warrukirdikidi wapayarla kirri-wana wirlikipala parraku. Wala-jukulparla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya, kujalu wapanja-yanu warru kirri-wana wirlikipala parraku, ngula-jangka kirrijirla marlaja wantijalku Kaatukuju. **31** Kujakungarntiji, kujalu Yijirali-pinki kutu-jarrija kirri Jiriku-kurra, milarnulu-jana 12-pala wati

* **11:28** Nyangka Exodus 12.11

wurulypa yukanjaku kirri-kirra. Wati yinya-patulu yukaja kirri yinya-kurraju yungulu wurulypa nyangkarla nyiyarningkijarra manu yapa-patu. Kirri yinyarlaju, yapajulpalurla ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyinaja Kaatuku. Karnta jinta-pardulpa nyinaja yirdiji Raapa.* Kala warru ngunaja wati-kari wati-kari-kirli talakupurda. Kuja-jana karnta yinyarlu Raaparlu nyangu 12-pala wati-patu, purda-nyanjarla-jana ngungkurr-nyinaja, manurla wala nyinaja Kaatuku. Kujarlanya-jana wurulypa yirrarnu nyanungu-nyangu yuwarlirlaju. Kujalu yapa muku palija kirri Jiriku-wardingki-patu, Kaaturluju Raapa-mipa wankaruju mardarnu.

Yapa panu-jarlu kalalurla wala nyinaja Kaatuku wuurnpa-puruju

³² Nyurru-wiyi, yapa panulpalurla wala nyinaja Kaatukuju yirdipatuju Kitini,* Parraka,* Jamijini,* Jipita,* Tapiti * manu Jamuli.* Walalurla nyinaja Kaatukuju. Manu nyanungu-nyangu jarukungarduyu-paturlangulpalurla walaju nyinaja. Kala kulalparna-nyarra mayangku yimi-ngarrikarla nyanungurra-kurluju. Nyampu-jangka pipa-jangka warrki-kari yungurna lawa-mani. ³³⁻³⁴ Nyarrrpa-jarrijalu yapa yinapatuju? Kaatukulurla wala nyinaja panu-juku. Ngalya-karili yanu nyanungurra-nyangu warrmarla-kurlu ngurra-kari-kirra kuluku. Kujalu yanu kuluku, ngula-warnnu-jana walya yaliji yungu. Ngalya-kariljilpalu-jana wiriwiri nyinaja yapaku Yijirali-pinkiki, manulu-jana miimii-nyangu kuwurtukungarduyu-piyarlu jungangku. Ngalya-karirlili-nyanu manu ngurru nyiyarningkijarra kuja-jana Kaaturlu jangku-pungu. Yalumpupatujulpalurla tarngga-juku wala nyinaja Kaatukuju. Ngalya-kariji kapulu-jana nganjarla ngaya wiri-jarlu-piyarlu.* Kala walajukulurla nyinaja Kaatuku. Kujarlanya-alpa-jana lirraju pati-manu ngaya-piyaju yarlkirinja-kujakuju yapa-kujakuju. Ngalya-kariji kapulu paliyarla warlungka. Kala wala-jukulpalurla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya-alurla marlaja palu-pungu warluju. Ngalya-karijili wurulypa parnkaja yapa-patu-kujaku junma wiri-kirli-kijaku. Ngalya-karijilpalu rampaku nyinaja. Kala wala-jukulpalurla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanyalu pina pirrijirdi-jarrija. Ngalya-karili pirrijirdi-nyayirni nyinaja. Ngulangku kalalu-jana pina wajirli-pungu muku wurnturu-malu-patu yangka kuja kalalu-jana jangkardu yanurnu kulu.

³⁵ Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yimi-pardu-karirlangu yangka karntakarknta-kurlu kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja. Nyanungurra-nyangu kaja-nyanu manu yurntalu-nyanu, ngalya-karili palija. Kala karnta yinapatuju wala-jukulpalurla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya-jana Kaaturluju wankaru-maninjarla kurdukurdudu pina-yungu ngati-nyanukuju. Kala ngalya-kari kujalpalurla wala nyinaja Kaatuku, nyarrrpa-jarrijalu? Kalalu-jana yapa panu-kari jangkardu yanurnu murrumurru-maninjaku, yungulu Kaatu-kujaku karlirr-yantarla jurnta puranja-wanguju. Kala yinya-patu kuja kalalu murrumurru-jarrija, Kaatukulpalurla wala-juku nyinaja, kulalurla jurnta karlirr-yanu. Manngu-nyanggulu kuja, "Kajili-ngalpa murrumurru-maninjarla pinyi, ngulaju ngula-juku. Kajikarlipa palimi. Kala ngula-jangka Kaaturlu kapu-ngalpa wankaru-mani pina, manu kapurlipa nyanungu-kurlu nyina tarngga." ³⁶ Yinya-patu kuja kalalurla wala nyinaja Kaatuku, kalalu-jana manyu-pungu, kalalu-jana

* **11:31** Nyangka Joshua 2-6

* **11:32** Nyangka Judges 6-8

* **11:32** Nyangka Judges 4-5

* **11:32** Nyangka Judges 13.16

* **11:32** Nyangka Judges 11-12

* **11:32** Nyangka 1 Samuel 16-30, 2 Samuel 1-24, 1 Kings 1-2

* **11:32** Nyangka 1 Samuel 1-25

* **11:33-34** lions

purturlu rdulykurdulykurr-pakarnu. Kalalu-jana ngalya-karirli jayini-kirirliri warirninarla rdakungka yirrarnu. ³⁷ Ngalya-karirli kalalu-jana luwarnu pirli wiri-kirirliri tarnnga-kurra. Ngalya-karirli kalalu-jana tuurl-pajurnu. Ngalya-karirli kalalu-jana junma yiringki panturnu. Yapa yinya-patu kuja kalalurla Kaatuku wala nyinaja, kalalu jurnarrpa ngawu-kurlu nyinaja. Kalalu mardarnu jiyipi-kirlangu manu narnukutu-kurlangu-mipa pinto. Kalalu tala-wangu nyinaja. Yapa-karirli kalalu-jana yaninjarla murrumurru-maninjarla jinyijinyi-manu Kaatu-kujakuju. ³⁸ Ngalya-karijilpalu ngurra-wangu nyinaja, ngalya-karijilpalu wapaja jilja-wana manu pirli wararra-wana. Ngalya-karijilpalu pirnkingka nyinaja manu rdakungkarlangu warnapari-piya manu warna-piya, wiyarrpa. Kalalurla wala-juku nyinaja. Kalalurla ngurrju-nyayirni nyinaja Kaatuku panu-kari-piya-wangu yangka kujalpalu-jana majumaju jirrngaŋga nyinaja walya nyampurla.

³⁹ Nyarrparna-nyarra wangkami yapa nyampu-patu-kurluju? Wala kalalurla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya kala-jana wardinyiji nyinaja Kaatuju. Kala kula-jana nyiyarningkijarra yungu kuja-jana jangku-pungu, lawa. Ngarili maninja-wangu-juku palija muku. ⁴⁰ Junga mayi-jana Kaaturlu yimirr-yungu? Lawa kujaju! Kaaturlu-ngalpa jangku-pungu ngurrju-nyayirni yangka kapu-ngalpa yinyi ngaka. Yinyaju ngurrju-nyayirni nyiya mayi, ngulaju Jijaji. Yangka kujalpalurla wala-nyayirni nyinaja nyurru-wiyi Kaatukuju, mukulu palija Jijaji-wangurla-wiyi. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapu-ngalpa Kaafurlu jinta-kurra-mani yungurlipajana jintangkalku jirrngaŋga nyina nyurnunyurnuku wala-panuku. Kajirliparla Jijajiki jintangka marlaja nyina, Kaaturlu kapu-ngalpa nyanungu-piya-mani.

12

Waalparrirnirlipa Jijaji yungurlipa nyanungu-piya nyina

¹ Manngu-nyangkalu-jana yapa-patu yangka kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja, yangka-patu kujalpalurla Kaatuku wala warrarda nyinaja. Nyanyi kalu-ngalpa kuja karliparla Kaatuku junga warrki-jarrimi. Kajirlipa ngampurrpa nyina Kaatuku puranjaku manu nyanunguku warrki-jarrinjaku, kujakungartiji yampimirlipa nyiyarningkijarra majumaju purdangirli, kajika-ngalpa warrki-kijaku warla-pajirni. Yuwayi, Kaatu kangalpa ngampurrpa nyinami yungurliparla jungarni nyinami walya nyampurla, manu-ngalpa warrki yungu lawa-maninjaku. Kala majuju kajilparlipa warrarda mardakarla, kulalparlipa warrkjiji lawa-mantarla. Yinyarrarluju kajikalu-ngalpa warla-pajirni, kalakalu-ngalpa Kaatu-kujaku warntarla-mani. ² Manngu-nyangkalu Jijaji-mipa. Kujalpa walya nyampurla nyinaja, Kaatukulparla wala nyinaja. Kujarlanya yungulparlipa waalparrikarla. Jijajirlipa milya-pungu yangka kaji palimi, kapu pina-yani Kaatu-kurra, manu kapu wardinyi nyinami nyanungu-kurluju. Kujarlanya kula wurulypa parnkaja yapa-patu-kujakuju yangka kujalu warntawarntarla waraly-yirrarnu, lawa. Ngarri-nyanu kutu yungu, manulu kurntaku-nyayirni ngurrju-manu warntawarntarlaaju. Kala ngulaju ngula-juku. Nyanungurlujulpa nyanungukupalang Kaatu manngu-nyangu. Ngula palinjarla wankaru-jarrija pina, ngula-jangkaju Kaaturlu pina-kangu nguru-nyayirni-wangu-kurra, manu nyinanja-yirrarnu nyanungu-wana jungarni-purdanji. Kaatujurla wardinyi-jarrija-nyayirni. ³ Ngulalpa Jijaji walya nyampurla nyinaja, yapa maju-patujulpalurla nyurunyuru-jarrija. Kala nyanungujulparla wala-juku nyinaja Kaatuku kapuru nyinanja-wangu.

Kujarlanya, kajilpalu-nyarra yapa nyurunyuru-jarriyarla, ngulaju ngulaju. Jijaji-mipajukulu manngu-nyangka! Purayalu tarnngangku mata-jarrinja-wangrlu!

Kaaturlu kangalpa kurnta-ngarrirni yungurlipa jungarnirli pura

⁴ Yapa yinya-patu-karirli yangka kuja kalu-nyarra putaputa warntarla-manı Kaatu-kujaku, yangka-paturlu kuja kalu-nyarra putaputa jinyijinyi-manı majuku, yapa nyurrurlarlu kulankulu-jana purda-nyangu. Mardalu-nyarra pakarninjarla murrumurru-manu, ngulaju ngula-juku. Kulalu-nyarra marda tarnnga-kurra pakarnu Jijaji-piya, lawa murnma-juku.

⁵ Warrardalu manngu-nyangka yimi nyampu kuja yapangku yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi. Kajinkili manngu-nyanyi, kapu-nyarra pirrjirdi-manı. Nyampurla yimingka, Kaatu kanyarra wangkami yangka-piayijala kuja karla kilda-nyanu wangkami nyanungu-nyanguku kurduku. Nyampunya-ka yimiji wangkami:

"Ngaju-nyangu kurdukuru, kaji-nyarra Warlalja-Wiringki kurnta-ngarrirni, kulalu muntuku-jarrinjarla jamulu purda-nyangka.

⁶ Nganaku-puka kuja karla Kaatu yulkami, yapa yinyaju-ka nyanungu-nyangu kurdu-pajirni. Yinya-kula-ka kurnta-ngarrirni yungu yapa yinyarluju purami jungangku."*

⁷ Kaji-nyarra majurlangu yapa nyurrurlaku rdipimi, ngula-puruju wala-jukulurla Kaatukuju nyinaya, manu jungarnijikilirla nyinaya. Nyiyaku? Kaji-nyarra maju rdipimi, milya-pinyi kankulu Kaaturlu kanyarra pinarri-manı. Kurnta-ngarrirni kanyarra yungunkulurla jungarni nyinami. Yapa nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Kaatuju kilda-nyanu-patu-piya nyurrurlakupalangu-piya yangka kuja kalalu-nyarra kurnta-ngarrurnu yungulu-nyarra pinarri-manı yangka kujankulu wiri-jarrija. Kuja-jarriimi-kila-ka Kaatuju. ⁸ Panungku karlipa-jana kurnta-ngarrirni kurdukuru ngalipa-nyangu yungulu pinarri-jarriji jungarni nyinanjaku. Kuja-piayijala, kuja kankulu Kaatu-kurlangu kurdukuru nyinami, kujarlanya kanyarra Kaaturlu kurnta-ngarrirni yungunkulu pina-jarriji jungarni nyinanjaku. Lawangkaju, kajikankulurla marda jurnta nyina yapa-kari.

⁹ Nyampurla walyangka, kujalparlipa witawita nyinaja, kalalu-ngalpa kilda-nyanurlu kurnta-ngarrurnu. Kalalu-ngalpa pinarri-manu jungaku nyinanjaku. Kujarlanya, kalarlipa-jana purda-nyangu manu ngurrupajurnu. Kuja-piayijala, kuja kanganpa Kaaturlu kurnta-ngarrirni, yungulparlipa purda-nyangkarla. Wajampa-wangu yungurliparla wala nyinami. Kajirlipa kuja-jarriji, ngulaju karliparla tarnnga jirrunga nyina Wapirra Kaatuku nguru-nyayirni-wangrlu. ¹⁰ Kujalparlipa witawita nyinaja, ngalipakupalangurlu kilda-nyanurlu kalalu-ngalpa kurnta-ngarrurnu witaku ngari yungurlipa jungarni nyinami. Kalalu-ngalpa marda kurnta-ngarrurnu maju-panu, manu marda kalalu-ngalpa kurnta-ngarrurnu ngari nyiya-jangka mayi. Kulalpalu marda nyarrpa manngu-nyangu ngalipaku jungarni-maninjaku. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kanganpa pinarri-manı jungarnirli. Kurnta-ngarrirni kanganpa yungurlipa jungarni nyinami nyanungu-piya.

¹¹ Nyangurla-puka kuja kanganpa Kaaturlu kurnta-ngarrirni, milya-pinyi karlipa nyanungurlu kanganpa pinarri-manı rarralypa nyinanjaku. Kujakunya karlipa ngampurrapju nyina. Marda kajikarlipa-nyanu murrumurru purda-nyanyi. Kula ngurrju kujaju. Kala kajirliparla wala-juku nyinami, jungarni kapurliparla nyinami rarralypa-nyayirni kulu-wangu.

¹² Kuja-jangkanya, pirrjirdi-mantalu-nyanu yungunkulurla Kaatuku wala

warrarda nyinami jungarni. Kulalu yapa mata-piya nyinaya kuja-ka waku manu mirdi-jarra mirrmirr-karri. ¹³ Jungarnilirla warrarda nyinaya Kaatuku. Kulalu yapa-piya nyinaya kuja-ka yirdiyi rurrpakurlurla wapami. Kulalu yapa mirrmirrpa-piya nyinaya wapanja-wangu. Wapayalu Kaatu-kurlangu yirdiyirla, ngula kapu-nyarra pirrjidi-mani.

Kularla karlirr-yanta jurnta Kaatukuju purda-nyanja-wangu

¹⁴ Yirriyirrili nyinaya yungunkulu-jana rarralypa nyinami yapa ngalya-kariki. Jungarnilirla nyinaya Kaatuku. Ngana-puka kuja-ka warntarla nyina Kaatu-kujaku, ngulangku kula nyanyi Warlalja-Wiri Kaatu.

¹⁵ Kaatuju-nyarra yimiri nyinaja nyurrurlaku yapaku. Kujarlanyalunyanu jarkujarknu warrawarra-kangka kajika yapa nyurrurla-nyangu turnu-warnu-jangka karlirr-yani nyanungu-kujaku. Warrawarra-kangkalu-nyanu mimayi-kijakurlangu. Kaji yapa jinta mimayi-jarri, kajika-nyarra kulu wiri-kirra-mani, kajikankulu majungka-jarrimilki muku. ¹⁶ Kaji yapa ngana-puka nyurrurla-nyangu turnu-warnu-jangka warru kalykuru-jarri, wati-kirli manu marda karnta-kurlu, manu kaji warntarla nyinami Kaatuku purda-nyanja-wangu, kujakujakujulu warla-pajika! Wangkayalurla yungu Kaatu-kurra pina-yani.

Wilji-wangulu nyinaka jungarni yangka Yijuwu-piya-wangu * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Parra jintangka, Yijuwujulpa yarnunjuku-nyayirni nyinaja, manu payurnu kukurnu-nyanu miyiki. Yijuwurla wangkaja, "Kajinpaju nyiyarlangu-puka yinyi ngarninjaku, ngula-jangkarluju kapunpa nyiyarningkijarra mani kirdana-kurlanguju kaji palimi. Ngajuju kularna ngampurrpa." Papardi-nyanurlu Yijuwurluju-jala warrawarra-kangkarla-jana nyiyarningkijarra nyanungukupalangku-kurlangu. Kala lawa, kulalpa jungarnirli manngu-nyangu ngurruju. Ngarilpa punkupajurnu-puka kirda-nyanu-kurlanguju. Ngarilpa miyi-mipa manngu-nyangu. ¹⁷ Kularla Yijuwurlu kukurnu-nyanuku jangku-pungu kujarlu, ngula-jangkarluju-nyanu nginyinginyiji kurrruly-yirrarnu Yijuwurlu. Yaninjarla wangkajarla kirda-nyanuku yungu payirni ngurrujuku yangka kuja kapurla Kaaturlu nyanungku yinyi. Kala lawa, kirda-nyanurlu mamparl-pungu. Yijuwurlujulpa yulanja-karrarlu warlkurnu kirda-nyanuju, kala lawa. Nyanungku kirda-nyanurlujurla yimi-ngarrurnu kukurnu-nyanu-mipaku nyiyarningkijarra ngurrujuku-kurluju.

¹⁸ Yapa nyurrurlarlu kula kankulu jurrku-juku kuruwarriji purami yangka kuja kalalu Yijirali-pinkirli puraja nyurru-wiyi. Jalangu kuja kankulu kutu-karda yanirni Kaatu-kurra, kula kankulu jurrku-juku nyanyi milpa-jarrarlu yangka kujalu nyanungurrarlu nyangu kujalu kutu-karda yanurnu Kaatu-kurra pirlingka Jayinayirla. Kujalu kutu-karda yanurnu pirla-kirra, nyangulu warlu wiri-jarlu jankanja-kurra kankarlarni. Yalkiriji maru-jarrija, warlpa wiri parnkajarni, manulpa ngapa wiri wantija. ¹⁹⁻²⁰ Purda-nyangulu kula-ngaantalpa yapangku juturnu kilji-nyayirnirli kurlumpurrngu-kurlurlu, manulu Kaatu purda-nyangu wangkanja-kurra. Nyañungu-jana kuja wangkaja, "Yampiyalu nyampu pirla wararra marnpirninja-wangurlu! Kaji nyiya kutu-karda yanirni yapa marda, puluku marda, jarnturlangu marda, kuja-kujakulu luwaka pirla-kirli!"* Kujalu Kaatu purda-nyangu wangkanja-kurra, lani-jarrija-nyayirnirirla. Mujujujulpalu warlkurnu yungu Kaatu wangkanja-wangu nyinayarla. ²¹ Mujujurlangulpa lani-jarrija, nyanunguju kuja wangkaja, "Lani karna mirrmirr-karri."*

* **12:16** Nyangka Genesis 25-36   * **12:19-20** Nyangka Exodus 19.12-13

* **12:21** Nyangka Deuteronomy 9.19

22 Junga kujaju. Yapa nyurrurlarlu kula kankulu jurrku-juku ku-ruwarriji purami kuja kalalu Yijirali-pinkirli puraja nyurru-wiyi yangka kujalpalu karrija pirla-wana Jayinayi-wana, lawa. Nyurrurlaju kankulu yani ngurra-kari-kirra yirdi-kirraju Jiyani-kirra. Yirdi jinta-karriji Ju-rujulumu. Yinyarla-ka Kaatuju nyina JUKURRARNU nguru-nyayirni-wangurla. Ngurra jintangka-juku kuja kalu marramarra-wati panu-jarlu-nyayirni wardinyi nyinami. **23** Ngurra jurrkungka-juku yapa nyurrurlaju kankulu-jana jinta-jarrimi Kaatu-kurlangu-nyayirni kurdukurduku. Yirdi-jana yirrarnu puku wiringka nguru-nyayirni-wangurla. Yapa nyurrurla kankulurla Kaatuku yanirni, yangka ngaka kapu-jana Kaaturlu miimii-nyanyi yapa jintawarlayi ngurrju-japa maju-japa. Yapa yangka kuja kalalurla jungarni nyinaja Kaatuku, kujalu palija, Kaaturlu-jana kangu nguru-nyayirni-wangu-kurra, manu kalurla marlaja nyina ngurrju Jijaji-piya. Nyurrurlaju kankulu ngula-kurra-yijala yani. **24** Junga kujaju. Yapa nyurrurla kankulu Jijaji-kirra yanirni. Kuja palija warntawarntarla, yalu karlija nyanungu-nyangu palka-ngurlu. Nyanungu-nyangu yaluju pиррjirdi, kula wati-kirlangu-piya yirdi-kirlangu-piyaju Yapulu-kurlangu-piya, lawa. Kuja Yapulukupurdangkarlu Kayinirli nyanunguju pungu, Kaaturlu yaluju nyangu, manurla Kayinikiji kulu-jarrija-nyayirni.* Yilyaja wurnturu-nyayirni tarnnga-juku. Kala kuja Kaaturlu Jijaji-kirlangu yalu nyangu, ngulaju-ngalpa mari-jarrija ngalipaku. Jijaji-kirlangu yalyungku-ngalpa pina-kangurnu Kaatu-kurra yungurlipa nyanungu-kurru nyina tarnnga-juku. Kujanya-jana Kaaturluju jangku-pungu nyurru-wiyi nyurnunyurnuku-wiyi ngalipa-nyangukuju Jijajikingarnti yilyan-jarnikingarnti.

25 Manngu-nyangka yardalu-jana Yijirali-pinki kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi. Mujuju-jana wangkaja yungulu Kaatu-mipa purami. Kala lawa. Kulalu purda-nyangu, manulurla jurnta karlirr-yanu Kaatukuju. Kuja-jana jangkardu yanurnu murrumurru-maninjaku, kulalu nyarrpa wuruly-parnkayarla, lawa. Kuja-piya-yijala kajilparlipa yampiyarla Kaatu yangka kaji-ngalpa wangkami nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, kulalparlipa wuruly-parnkayarla kajilpa-ngalpa jangkardu yantarlarni murrumurru-maninjaku. Kujarlanya, yirriyirri-jarriyalu kaji-nyarra Kaatu wangkami jalangu. **26** Kuja-jana Kaatu wangkaja Yijirali-pinkiki nyurru-wiyi, nyanungu-nyangu linpakurla marlaja mirrmirr-karrija walyaju. Kala jalangu, Kaatu kanganpa kuja wangkami, "Kapurna walya mirrmirr-karrinjaku yarda ngurrju-mani manu yalkirrlangu."* **27** Kaatu kula wangkaja walyaku manu yalkiriki mirrmirr-karrinjaku kapu ngurrju-mani jirramaku marda marnkurrpaku, lawa. Ngari jintaku-mipa. Nyiya-jangka kujaju? Milya-pinyi karlipa kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra walyangka manu yalkirrla, manu nyanungu-nyangu yartarnarri-kirlirli kapu mirrmirr-karrinjaku ngurrju-mani yarda. Ngula-jangka kapu nyiyarningkijarra miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. Yuwayi, kapu walya manu yalkiri mirrmirr-karrinjaku ngurrju-mani yarda yungu nyanungu-nyangu nguru-nyayirni-wangu palka-juku warrarda karrimi. Kulalpa nganangku mirrmirr-karrinjaku ngurrju-mantarla. **28-29** Milya-pinyi karlipa yangka ngaka kapurlipa yani nguru-nyayirni-wangu-kurra yangka-kurra kulalpa nganangku mirrmirr-karrinjaku ngurrju-mantarla. Kaatu kapu-ngalpa wiriji nyinami yin-yarlaju. Kujarlanya yati-wangkamirliparla Kaatuku. Nyanunguju warlu wiri-piya ngulangkuju kajika nyiyarlangu majuju purra. Kuja-kujakunyarliparla parntarrinjarla pulka-pinyi jungangku yungu-ngalpa

* **12:24** Nyangka Genesis 4

* **12:26** Nyangka Haggai 2.6

wardinyi nyina ngalipaku. Ngurrju-pajirnirlipa manyu-pinja-wangurlu.

13

Kuja-jarrimikilarlipa yungurlipa Kaatu wardinyi-mani

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, warrardalu-nyanu yulkaya. ² Kaji yapa jinta-kari yanirni nyuntu-nyangu ngurra-kurra, kangka ngurra-kurra, manurla yungka ngarninjaku. Yapa yinyaju marda marra-marra Kaatu-kurlangu, yapa-nyayirni-wangu. ³ Kulalu-jana wajawaja-manta Kirijini-patu kuja kalu rdakungka nyinami. Kujarlulpankulu manngu-nyangkarla, "Kajilparlipa rdakungka nyinayarla nyanungurrapiya, nyarrpa-jarrimi kajikarlipa? Kalakalu-ngalpa mayi nyanjaku yanirni?" Yuwayi, manngu-nyangka warrardalu-jana pirijina-patuju, manulu-jana miyi manu jurnarrrpa kangka. Manulu-jana manngu-nyangka Kirijini-patuju kuja kalu-jana yapa-patu-karirli murrumurru-mani. Yinyarrarlù yapangku kajikalu-nyarra murrumurru-mani kujarlu-yijala nyurrurlarlangu.

⁴ Yapa nyurrurla kuja kankulu yupukarra nyinami, ngunayalu kali-nyanu warlalja-kurlu-mipa kalykuru-jarrinja-wangu-juku. Milya-pinyi kankulu yangka Kaatrlu kapu-nyarra murrumurru-mani yapa panu-juku kajinkili-jana nyurrurla-parnta-purnu yampinja-yani karnta manu wati-kari-kirrarlu. Kapu-jana panu-juku murrumurru-mani kajili yapa ngalya-kari-kirli warru nguna. Kujarlanya yungulu yapangkuju jungangku manngu-nyanyi nyampu-kurluju: Kuja kapala yapa-jarra yupukarra-jarri, yungu-pala nyanunu-jarra-mipa ngunami.

⁵ Nyurru-wiyi, Kaatuju wangkaja kuja, "Kularna-nyarra yapa nyurrurlaju yampimi, kularna-nyarra jurnta yani. Kala kapurna-nyarra warrarda warrawarra-kanyi."* Kujarlanya, kulalu ngayarrkarlu manngu-nyangka talaju. Kajinpa tala wita-mipa mardarni, kularla kulu-jarriya Kaatuku. Ngari tala wita-kurluju wardinyi nyinaya. Kaatrlu kangku nyuntuju warrawarra-kanyi-jiki. ⁶ Junga kujaju. Kaatrlu kula-ngalpa yampinja-yani. Kujarlanya karlipa kujaju wangkami, "Yuwayi, Warlalja-Wiri Kaatu-ka nyinami ngaju-kurlu, manu kaju warrawarra-kanyi. Kujarlanya karna lani-wanguju nyinami. Nyanunu-ka ngaju-kurlu tarnnga nyinami warrarda. Kulalpaju nganangku yaninjarla karlirr-kangkarla nyanunu-kujakuju, lawa."*

⁷ Manngu-nyangkalu-jana wiriwiri yangka-patu kuja kalalu-nyarra pinarri-manu Kaatu-kurlangu yimi. Yinyarra wiriwiri, kalalurla wala nyinaja Jijaji Kirajikiji, kalalu puraja-juku palinjakungarntirliji. Manngu-nyangka warrardalu-jana yungunkulurla wala Jijaji Kirajiki nyinami nyanungurra-piya.

Tarnngangkurlipa pura Jijaji yampinja-wangurlu

⁸ Manngu nyangkalu Jijaji Kiraji. Jalanguju-ka nyinami jurruku-juku yangka kujalpa nyinaja nyurru-wiyi, manu-ka jurruku-juku nyinami jalanguju, manu kapu ngakaju nyinami jurruku-juku-yijala. ⁹ Kujarlanyalurla walaju nyinaya. Kulalu-jana purda-nyangka yapa ngalya-kari kajili-nyarra pinarri-mani nyiyarningkijarra yimi. Kajinkili-jana yapa yinya-patu purda-nyanyi, ngulaju kapulu-nyarra warntarla-kanyi Jijaji Kirajikijaku. Yapa yinya-paturlu kuja kalu kuruwarri-kari purami, rampal-wangka kalu-nyanu kuja, "Kaatu kanganpa wangka yungurlipa kuyu tarruku ngarni purlapa-puruju." Kujaju kula junga! Kula kalu-nyanu

* ^{13:5} Nyangka Deuteronomy 31:6   * ^{13:6} Nyangka Psalm 118:6

kujarluju pirrjirdi-mani Kaatuku puranjaku, lawa. Manu kajinkili yapa yinya-patu-piyarlu kuruwarri-kari purami, kulankulu pirrjirdi-jarrimi Kaatuku puranjaku. Kujarlanya yungurliparla wala nyinami Kaatukumipaku. Nyanunguju kanganpa ngurrju-nyayirni nyinami.

¹⁰ Purami karlipa Jijaji-mipa. Nyanungu-ngalpa palija warntawarn-tarla yungu-ngalpa nyanungu-nyangu yalyu-kurlurru kutu-karda kanyirni Kaatu-kurra. Kala yapa panu-karirli kalu-jana pinyi jiyipi manu puluku yungulu nganta yalyu yinyarra-kurluju kutu-karda yanirni Kaatu-kurra. Lawa! Yalyu yinyarluju kula-jana Kaatu-kurraju kanyirni. ¹¹ Kuja-ka Maralypikingarduyurlu Winingki Juwungku pinyi jiyipi manu puluku, kanyirni-ka nyanungu-nyangu yalyuju Yuwarli Maralyp-i-kirra kaninjarni yangka ruumu tarruku-kurra. Kanyirni-ka yalyu yinya-kurraju yungu nganta-jana Kaatu yawuru-jarrimi yapaku kuja kalu majungka-jarrimi. Kala palkaju puluku-kurlanguju manu jiyipi-kirlanguju kalu-jana wurnturu kanyi kirri-ngirli yungulu kanjarla purrami yungkiyirla ngarninja-wangurlu. ¹² Kuja-piyarlu-yijalalu Jijajiji kangu kirri Jurujulumu-ngurluju pinjakungarntirliji. Jata-nyanjarla palija yinyarla-juku warntawarntarla. Nyanungu-nyanguju yalyuju karlija yungulurla yapa jungarni nyina Kaatu-mipaku. ¹³⁻¹⁴ Kirri yinya Jurujulumu kula tarnnga karri. Kapu lawa-jarrimi. Kulalparlipa Kaatu-kurru nyinakarla yinyarlaju, lawa. Kala pardarni karliparla kirri-kariki kankarlarra Kaatu-kurlangurlaku. Yinyarla-kula kapurlipa tarnngaju nyinami Kaatu-kurruju. Kujarlanyarlipa yampimi puranja-wangurlu Juwu-kurlangu kuruwarriji. Jijajimipakurliparla wala nyina! Yapangkulu nyanunguju manyu-pungu kujalpa waraly-karrija warntawarntarla. Manu marda kajikalu-ngalpa ngaliparlangu manyu-pinyi kajirliparla wala-juku nyina. Ngulaju ngulaju. Walarliparla warrarda nyinami.

¹⁵ Yuwayi, Jijaji yaninjarla-ngalpa palija yungurlipa wankaru nyinami manu yungu-ngalpa Kaatu wardinyi-jarrimi. Kujarlanya kanganpa wangka yungurlipa-jana yampimi puluku manu jiyipi pinja-wangurlu purranjaku Kaatuku nganta, yampimirlipa-jana. Warrardaliparla pulka-pinyi Kaatuku, manurlipa-jana warrarda yimi-ngarrirni yapa-patu-karirlanguku kuja karliparla wala nyinami Jijaji Kirajiki. ¹⁶ Nyurredi, Jijajikingarnti palinjakungarnti, Kaatujulupa-jana wardinyi nyinaja yapakuju kujalpalu-jana pungu puluku manu jiyipi. Kala jalangu kuja karlipa-jana yapa ngalya-kariki yimirirli jarnkjarnku yinyi kutu, Kaatuju kanganpa wardinyi-jarrimi. Kujarlanyarlipa-nyanu kuja-jarrimi-jiki jarnkjarnku, manu yinyirlipa-nyanu nyiyarningkijarraju.

¹⁷ Purda-nyangkalu-jana nyurredi jaajikingarduyu wiriwiri. Warrawarra-kanyi kalu-nyarra yungunkulurru jungarni nyinami Kaatuku. Ngaka kapulu karrimi kamparri Kaaturla, manu kapu-jana payirni warrawarra-kangu-japalpalu-nyarra jungangku. Kujarlanyalu-jana purdanyangka, manulu warrki jungangku lawa-manta kajili-nyarra nyarrpa wangka. Kajinkili-jana Kirijimi wiriwiri kujarlu purda-nyanyi, ngulaju kapulu-nyarra wardinyi-jarrimi, wajampa-wangu. Lawangkaju, kapulu-nyarra wajampa-jarri kujalpalu-nyarra puta jungarni-manu.

¹⁸ Wangkayalu-nganparla Kaatuku. Milya-pinyi karnalu kujalparnalurla jungarni nyinaja Kaatuku. Yungurnalurru tarnnga-juku jungarni warrarda nyina. ¹⁹ Ngampurrrpa-nyayirnirli yungurna-nyarra nyanjarnirra nyurredi yapa-patu. Yapa nyurredi, wangkayalurru Kaatuku yungurna-nyarra ngajulu yanirra nyanjaku.

²⁰ Warlalja-Winingki Jijajirli-kila kanganpa ngalipaju warrawarra-kanyi yangka kuja-ka jiyipikingarduyurlu jiyipi nyanungu-nyangu warrawarra-

kanyi. Kuja nyanungu warntawarntarla palija, nyanungu-nyangu yalyuju-
ngalpa karlija ngalipakuju. Ngula Kaaturlulku wankaru-manu pina
nyanunguju. Kujarlanya karlipa milya-pinyi kuja kanyanu yapaju mar-
darni Kaaturluju tarngalku. Kuja-kula kajana yapakuju nyanunguju
wangkami jalanguju. Yuwayi, Kaatuku kalurla yapaju marlaja nyina
jalanguju rarralypa wajampa-wangu. ²¹ Ngaju karna-nyarrarla wangkami
yungu-nyarra nyiyarningkijarra pinarri-mani ngurrju. Ngula-jangka
Jijaji Kirajirli kapu-nyarra pirrjirdi-mani, manu kapunkulu purda-nyanyi
Kaatu. Kapunkulurla jungarni nyinami nyanungukuju, manu kapu-nyarra
wardinyi-jarrimi. Pulka-pinyirliparla Jijaji Kirajiki tarngangku-juku!
Ngula-juku ngurrju.

²² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkajulu wajampa-
wangurlu! Ngarirna-nyarra pipa wita-mipa yirrarnu yapa nyurrurlakuju.
Yirriyirrilili manngu-nyangka ngaju-nyangu yimiji yungunkulu pir-
rjirdilki nyina.

²³ Manngu-nyanyi mayi kankulu ngalipa-nyangu wungu-warnu Timiji
kujalpa rdakungka nyinaja? Yilyajalkulu, manu-ka ngurrangka rarralypa
nyinami jalanguju. Kajiji ngaju-kurra yanirni, ngulaju kapurlujarra
mapirrilki yanirra nyurrurlaku nyanjakuju.

²⁴ Yaninjarlalu-jana wangkaya jaajikingarduyu-patuku wiriwiriki manu
panu-karirlanguku Kaatu-kurlangu yapaku ngula kalu jinta-jarrimi. Yimi-
ngarrika-jana nganimpa karnalu ngurru nyina. Yapa nyampu Yitili-
wardingki-paturlangurlu kalu-nyarra manngu-nyanyi.

²⁵ Wangkamilki karna-nyarrarla Kaatuku nyurrurlaku yapaku. Payirni
karna-nyarrarla yungu-nyarra yimirri nyinami. Ngula-juku.

James
Pipa Jamaji-kirlangu
Pipa ngula-jana Jamajirli pantirninarla
yilyajarra Kirijini-patuku nguru-kari
nguru-karirlaku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampu wita yimi, ngulaju pantirninarla yirrarnu Jamajirli Jijajiki kulkurnu-nyanurlu. Kuja Jijaji palija warntawarntarla, kuja yakarra-pardinjarla pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngula-jangkaju Jamajiji Kirijini-jarrija. Ngula-jangkaju, kala-jana wiri nyinaja Jurujulumurla Kirijini-patuku. Manu nyanungurlu pantirninarla-jana pipa nyampu yilyaja panuku puranjakungarduyu-patuku Juwu-patuku ngulalu muku pirri-parnkaja ngurrara-kari ngurrara-kari-kirra nyinanjaku.

Nyampurla pipangka, Jamaji-jana wangkaja yinyarraku kamparru-warunu-patuku puranjakungarduyu-patuku yungulurla tarngga-juku ngurru nyiyarningkijarralajinta Kaatuku warrki-jarrimi manu panu-kariki yapa-paturlanguku. Nyanungu-patuku-jana Jamaji wangkaja yungulurla tarngga-juku Jijaji Kirajiki ngungkurr-nyinami maju-puru, manu-jana pinarri-manu Jamajirli yungulu nyarpa jukarurru nyinami yurlkun-garrirrinha-wangu, kulu-wangu, nyingga-wangu, manu yungulu-jana yimirirli nyiyarningkijarra nyanungurra-nyangu yinyi yapaku panukariki.

¹ Ngajurna yirdiji Jamaji. Warrki-jarri karnarla Kaatuku manu ngajunyanguku Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki. Nyampu karna-nyarra yirrarni jaru nyurrurlaku panuku-juku, yangka kuja kankulu nyina Kirijini-patu ngurrara-kari ngurrara-karirla. Ngurrju-japa kankulu nyina mayi ngulajuku?

Yungulparlipa wardinyi nyinakarla kajilpa-ngalpa majurlangu rdipi-yrila

²⁻³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, milya-pinyi kankulu nyampu: Kaji-nyarra yangka maju rdipimi, ngula-puru kajinkilirla wala-juku nyina Kaatuku, ngula-jangka kapunkulu pirrijirdi-jarrinja-yani Kaatuku puranjaku. Kujarlaju, kaji-nyarra maju-kari maju-kari rdipimi nyurrurlaku, ngulajulurla wardinyi-juku marlaja nyinaka muntuku-jarrinja-wangu-juku! ⁴ Yuwayi, Kaatukulurla wala-juku nyinaka, manulu puraya-juku ngurrju-karda manu jungarni-karda. Ngula-warnu kapunkulu nyinami pirrijirdi Jijaji-piya.

Payikalu Kaatu yungu-nyarra pinarri-mani kuruwarri nyanungu-nyangu

⁵ Kajinkilirla ngurrrpa nyina Kaatuku, payikalu yungu-nyarra pinarri-mani. Kaatu-ka nyina jama-nyayirni yinja-panu. Kulalpa-nyarra nyiya witarlangu jurnta mardakarla pinarri-maninja-wangurlu. ⁶ Kajinkili Kaatuju payirni pinarri-maninjaku, jungarnirlili payika kapuru-wangurlu. Wala nyinanjarla kajinkili payirni, ngulaju kapu-nyarra pinarri-mani nyanungu-nyangu kuruwarri. Kajinkili Kaatu payirni kapuru nyinanjarla, ngulaju kankulu kuja-purda-jarra nyina maju. Ngulaju kankulu ngapapiya nyina kuja-ka marlurirla nguna, yangka kuja-ka mayawunparlu luwarni ngaga kakarrara karlarra. ⁷⁻⁸ Ngana-puka kajilparla kapuru

nyinakarla Kaatuku, ngula-warnuju kula pinarri-mani nyanungu-nyangu kuruwarri. Kulaparla Kaatuju ngungkurr-nyinakarla kuja-piyakuju kuja-ka yangka manngu-nyanyi kuja-purda-jarra. Kularla kuja-piyakuju nyiya witarlangu yinyi manu pinarri-mani Kaaturluju.

Yungulparlipa jintawarlayi-juku wardinya-jarriyarlpa

⁹ Kirijini-patu ngajukupurdangka-purnu, ngana-puka kuja kanpa marda nyina marlajarra nyiyarningkijarra-wangu, ngulaju kanyanu Kaaturlu nyanungu-kurra-mani. Kujarlaju wardinya-jarriya-juku! ¹⁰⁻¹¹ Manu nganangku-puka kuja kanpa marda panu-jarlu mardarni jaya-kurra-nyayirni, jalangu kanpa junga-jala jurnarrpa panu-kurluju nyina, manu marda kanpa warrukirdikirdi-mani mayangku-juku. Ngulaju ngula-juku kanpa nyina jinjirla-piya kuja-ka pardimi yuntardi-nyayirni-wiyi witaku ngari. Wanta kuja-ka pardimirni, ngulangkuju-ka muku janka jinjirla linji-karda. Yuntardi-jangka, palimi-ka. Ngula-piya-yijala kapunparla jurnarrpa panu-kurlunya marlaja palimi Kaatukuju, manu kapunpa wajawaja-mani jurnarrpa ngurrjunya. Ngulaju ngula-juku, wardinya-juku nyinaka marijamaria-wangu!

Yapangku kalu-nyanu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku

¹² Yapa Kirijinirli, kuja-ka wala nyinanjarla pura-juku Kaatu nyi-yarlangu maju-puru, ngulaju karla yapaju marlaja nyina wardinya-nyayirni. Wala nyinanjarla kapurla jirrganja nyinami wankaru Kaatukuju tarnga-juku. Kujanya-ngalpa ngalipaku Kirijini-patuku wangkaja nyurru-wiyi kuja karliparla yulkami. Kapurliparla jirrnanga nyinami wankaru tarnga-juku. ¹³ Kala kaji-ngalpa Juju Ngawungku yimirr-yinyi puta, ngulaju kajikarliparla marda karlirr-yani Kaatukuju. Manu marda kajikarlipa wangka kuja, "Kari kanganpa Kaaturlu yimirr-yinjarla karlirr-kanyi!" Kujaju yijardu-wangu, kuja wangkanja-wangurlurlipa yampimirra! Kula-ka nganangku yimirr-yinjarla karlirr-kanyi Kaatu, manu kula kanganpa Kaaturluju yimirr-yinjarla karlirr-kanyi yapa. ¹⁴ Nyarrparla marda karla yapaju karlirr-yani wiljiji? Wilji-wiyi kuja-ka manngu-nyanyi, ngulaju kanyanu yimirr-yinjarla karlirr-kanyi Kaatukujaku. Kuja kanyanu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku, ngulaju karla rdarr-karrimirra Juju Ngawukuju. Nyanungurlu kanyanu Juju Ngawu-kurralku rdarr-kanyi wiljingki. ¹⁵ Tarnngalku kanyanu rdarr-kanyi Juju Ngawukurra-pinangu. Ngurru-jangkarlu kaji manngu-nyanyi nyiyarningkijarra majumaju, ngula-jangka kaji karlirr-yani ngari wita-wiyi, ngulangkuju kanyanu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Ngula-jangkanya-ka majungka-jarri-nyayirni karrikarri-wangu-nyayirni. Kujarlaju, ngakarrangakarra maju-pnu-ka palimilki.

¹⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkalu nyampu jaru Kaatu-kurlangu jungarnirli manu yijardurlu, kajikankulu marda warntarla manngu-nyanyi. ¹⁷ Nyiyarningkijarra kuja karlipa nyanyi nyampurla ngurungka ngurruju, ngulaju-ngalpa Kaaturluju ngurruju-maninjarla yirrarnu nyanungurlu warntarriji ngalipaku. Nyanungurlu ngurruju-manu wanta, kirntangi, manu yanjlipyiri-jana, ngulajurla war-lalja nyanunguku. Nyampurra kalu warrarda kurruly-wanti yalkirirla ngula kalu yani warru. Kala Kaatu-ka jurru-juku nyina ngurruj tarnnga, kurruly-wantinja-wangu. ¹⁸ Nyurru-wiyi Kaaturlulpalpa-ngalpa wardu-pungu yungurliparla nyina nyanunguku yapa, yungurlipa pura nyanungu. Wangkanjarlu-ngalpa ngaanya yungu jungangku yimingki, ngulaju karlipa nyinami ngurruju-nyayirni nyiyarningkijarra-piya-wangu nyampurla ngurungka kuja nyanungurlu ngurruju-manu.

Yungulparlipa purda-nyangkarla jaru Kaatu-kurlangu ngulaju yirriyirri-nyayirnirla

¹⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kajikankulu-jana marda kapanku wangkami yapa ngalya-kariki yungunkulu-jana jungarni-mani nganta. Karrimirra kuja! Wangkanjakungarntirli-wiyili purda-nyangka Kaatu wangkanja-kurra. Ngula-jangkaju, kajinkili-jana wangkami, rarralypajukulu-jana wangkaya kulu-wangu. ²⁰ Kajinkili-jana kulu-jarri, ngulaju kulalpankulurla jungarni warrki-jarriyarla Kaatukuju. ²¹ Puta manngu-nyangkalu ngawu, manulurla jungarni nyinaya maju puranjawangu. Putalu-nyanurla pulka-pungka, kuja-wangulu ngayi nyinaka! Kalakankulu marda jarrwara-kari yanirra-juku manu wilji-jarri-nyayirni. Kuja-kujakuju, ngampurrarlulu puraya Kaatu-kurlanguju jaru manu kuruwarri. Marlajalurla mardaka, kapu-nyarra Kaaturluju muurlpalru mardarni wankarulku jaru-kurlurlu.

²² Jungarnirlili purda-nyangka Kaatu-kurlangu jaru nyarrpa kaji-nyarra wangka warrkiki, manulu puraya wajawaja-maninja-wangurlu. Kajinkili jaru nyampu jamulu purda-nyanyi warrki-jarrinja-wangurlu, ngulaju kankulu-nyanu yimirr-yinjarla karlirr-kanyi Kaatu-kurlangukuju ku-ruwarrikiji. ²³⁻²⁴ Nganangku-puka Kaatu-kurlangu kajilpa jaru jamulu purda-nyangkarla warrki-jarrinja-wangurlu, ngulaju wati-piya yangka kuja kanyanu watingkiji yinngirri nyanyi mirangka. Ngula-jangkaju, kuja-ka yarkamirra, yali-jiki kanyanu wajawaja-mani nyiya-piya kujanyanu jamulu nyangu yinngirri mirangka. Kuja-piya-yijala kankulu nyinami kajinkili jamulu purda-nyanyi Kaatu-kurlangu jaru warrki-jarrinja-wangurlu. ²⁵ Nyampu jaru Kaatu-kurlangu, ngulaju ngurrju-nyayirni! Ngulangkunya kajana yapa kurruly-kijirni rarralypa-karda wilji-kijaku jaru-kari-piya-wangurlu. Nganangku-puka yapangku kuja-ka yirriyirriri purda-nyanyi, manu kuja-ka purami wajawaja-maninja-wangurlu nyarrpa kuja karla Kaatu wangka warrkiki, ngulaju kapu Kaaturlu pиррjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kujarlaju yungulparlipa purda-nyanjarla purayarla Kaatu-kurlangu kuruwarri tarningangku-juku!

Nyarrpa-jarri-ka Kirijini-nyayirni yapa?

²⁶ Nganangku-puka yapangku kuja kanyanu Kirijini-pajirni nganta, kajilpa-jana yapa ngalya-kariki nginji-wangkayarla warru ngarrirrininja-karra manu kulu-karra, ngulaju kajika-nyanu yimirr-yinjarla karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Nyiyaku kanyanu Kirijini-pajirni? ²⁷ Kala kuja-ka yapa nyina Kirijini-nyayirni ngurrju-nyayirni, ngulangkuju kajana warrawarra-kanyi yapuntu manu kali-puka yangka kuja kalu nyina kulkurrukulkurru. Manu kanyanu yapangku nyampurluju warla-pajirni karlirr-yaninja-kujaku. Nyampunya yapaju Kirijini-nyayirni ngurrju-nyayirni!

2

Ngaliparlu yungulparlipa-nyanu rdakurl-kijirninjarla mardakarla marlajarra-wati manu tala panu-kurlu-wati jintangka-juku yiringi-maninja-wangurlu

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngalipa karliparla wala nyina Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki kuja-ka yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyina. Kujarlaju, ngaliparlu yungulparlipa-nyanu rdakurl-kijikarla yapa jintawarlayi marlajarra-wati marda, marda palka-kurlu jaya-kurra-kurlu kalu nyina. ²⁻³ Ngulakunya yungurna-nyarra pinarri-mani: Kajilpa yapa marda yukayarlarni jaajirla kaninjarni, nyanyi marda kajikanpa, kajikanpa-nyanu marda wangka, “Kari ngarlarrpa-kurlu yukajarni tala

panu-kurluju!" Ngula-jangka marda kajikanparla wangka, "Yantarni! Nyampurla nyinaka ngaju-wana, kutuju ngirrily-nyinaka!" Kala kajilpa marda yapa jinta-kari yukayarlarni jaaji-kirra larralarra-kurlu palya-nyayirni wawarda-kurluju, nyanyi marda kajikanpa, wangka marda kajikanpa-nyanyu, "Kari yangkalku ngawungawu yukajarni!" Ngula-jangka marda kajikanparla wangka, "Yalirla-kirli karriyarra, wurnturukirli nyinaka!" Kujaju jarrwara-nyayirni wangkanjaku! ⁴ Kujaju jarrwara-nyayirni, manngu-nyanyi kuja kanpa manu wangkami. Kamparru-warnu yapa ngulajunpa nyanjarla rdakurl-kujurnu yungunpa nganta yipilipilji-mani. Jinta-karilki yapa palya-kurlu wawarda-kurlu kuja yanurnu, ngulajunpa nyanjarla ngawu-pajurnu. Marlajarra manu tala panu-kurlu, jintangkajukulu-nyanyu rdakurl-kijirninjarla mardaka.

⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkajulu yirriyirrili! Kaaturlu kajana milarni yapa marlajarra yangka jurnarrpa-wangu yungulurla nyanunguku Warlalja-Wiriki wala nyinami, manu yungulurla jirrnga-nyinami wankaru tarnnga-juku nguru-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla. Kujanya-jana wangkaja yapa panukuju yangkaku kuja kalurla yapaju yulkami. ⁶⁻⁷ Kala ngari nyurrurla kankulu-jana nginji-wangkami ngawu-pajirninjarla yangka marlajarra-watiki. Wita-karilki yirna-nyarra payirni: Ngana-paturlu kalu-nyarra jangkardu wangkami? Yangka-paturlu tala panu-kurlurlu, ngulangku kalu-nyarra murrumurru-mani manu kuwurtu-kurra kanyi. Manu yirdiki Jijaji-kirlanguku, yangka kujankulurla marlaja Kirijini-jarrija, ngulaju kalu nginji-wangkanjarla ngawu-pajirni.

⁸ Kujanya-ngalpa yirrarnu Kaaturluju kuruwarriji ngalipaku Kirijini-patuku: "Kuja kanyanu yulka yapaju, ngula-piya-yijjalpa-jana yulka-yarla yapa warlajakuju ngurrara-jintakuju!"* Kajilpanpa nyampu jinta kuruwarri Payipulurla purayarla, ngulaju ngula-juku. ⁹ Kala kajilpanpa-jana miimii-nyanjarla nginji-wangka jurnarrpa-wanguku nganta marlajarraku, ngula-puruju kajilpanpa-jana miimii-nyanjarla rdakurl-kijirni ngarlarrpa nganta tala panu-kurlu nganta, kujaju maju! Kujanya kanparla jarrwara-kari yani Kaatu-kujakuju. Kaatu kangku nyuntuku wangka, "Kari nyuntujunpa wilji-nyayirni kujanpa karlirr-yanu kuruwarri ngajunyu-nyangu-kujaku!" ¹⁰ Yapangku nganangku-puka kajilpa marda jintarlangu kuruwarri wajawaja-mantarla Kaatu-kurlangu puranja-wangurlu, ngula-warnu Kaatuju kajikarla wangkami-juku, 'Kari nyuntujunpa wilji-nyayirni-juku! Mukunpa wajawaja-manu kuruwarri ngaju-nyangu puranja-wangurlu!' ¹¹ Kujanya-ngalpa yirrarnu Kaaturluju kuruwarriji ngalipaku Kirijini-patuku: "Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarrija yapa jinta-kari-kirli!"* Manu-ngalpa kuruwarri jinta-kari yirrarnu ngalipaku: "Yampiyalu-nyanyu tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu!"* Ngulaju ngula-juku. Ngana-puka watu kajilpa nyinayarla kalykuru-wangu karnta jinta-kurlu karnta-kari karnta-kari-wangu, ngulaju ngurru. Kala nyanungurlu kajilpa watu-kari pungkarla tarnnga-kurra linjarrparlu, ngulaju Kaatuju kajikarla wangka, "Kari kanpa nyuntu nyinami wilji-panu! Mukunpa wajawaja-manu kuruwarri ngaju-nyangu puranja-wangurlu!" Kujarlaju yungulparlipa muku purayarla kuruwarri Kaatu-kurlangu jintarlangu wajawaja-maninja-wangurlu!

¹² Purda-nyangkalu nyampuju jaru! Ngaka-kari kapunkulu kamparrurla karrimi Kaatu-kurlangurla. Nyanungurlu kapu-nyarra miimii-nyanyi

* **2:8** Nyangka Leviticus 19.18   * **2:11** Nyangka Exodus 20.13   * **2:11** Nyangka Exodus 20.14, Deuteronomy 5.17-18

kuwurtukungarduyu-piyarlu nyanungu-nyangurla kuruwarrirla. Kuwarri nyampurlunya kanganpa rarryalypa-maninjarla ngurrjurrara-mani wilji-jangkaju. Kujarlaju, jalanguju yungulpankulu-jana ngurrju nyinakarla yapa ngalya-karikiji.¹³ Kajilpankulu-jana mari-wangu nyinakarla, mari-wangurla-yijala kajika-nyarra miimii-nyanjarla maju-pajirnu. Purda-nyangkalu nyampu: Kajilpankulu-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyinayarla yapa ngalya-kariki, ngulaju Kaaturlu kajika-nyarra mari-jarrinjarla manu miimii-nyanjarla ngurrju-pajirnu nyurrurla.

Yungulparliparla wala nyinakarla Kaatuku, ngula-puruju yungulparliparla jungarni warrki-jarriyarla

¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kajilparla yapa wala nganta nyinakarla Kaatuku, manu Kirijini nganta kajilparla lawa nyinakarla Kaatukuju warrki-jarrinja-wangu-juku, ngulaju kulalpa Kaaturlu muurl-mardakarla warlaljarlu. ¹⁵⁻¹⁶ Ngalipa-nyangu turnu-warnurla, jinta-kari yapa marda-ka nyina jurnarrpa-wangu, mangarri-wangu, wawardawangu. Jamulu wangkami marda kajikankulurla, "Kari kangku Kaaturlu warrawarra-kanyi! Kuyu nganja! Wawardangku parnta-yirraka!" Kala kajilpankulurla jurnt mardakarla yinja-wangurlu, ngulaju jarrwara! Ngari kankulurla jamulu wangkami yimi-mipa. Yali yapa ngulaju kapu nyinami yarnunjuku-juku, manu kapu pirriyarlu-pinyi wawardawangu. ¹⁷ Nyampunyu junga karna-nyarra wangkami. Kajilparla yapa wala nganta nyinakarla Kaatuku warrki-jarrinja-wangu, ngulaju kajikarla jamulu wala nyina. Kulalpa Kaaturlu muurl-mardakarla.

¹⁸ Yapa jinta-karirli marda kajikaju ngajuju payirni, "Ngana-ka Kirijini-nyayirni nyinami? Nyarrpa-jarrimi-ka nyanunguju? Jinta-karirli kanyanu Kirijini-ngarrirni kuja karla wala nganta nyina Kaatuku. Manu jinta-karirlangurlu kanyanu Kirijini-ngarrirni kuja karla warrki-jarrimi nganta jungarni Kaatuku. Ngana-ka Kirijini-nyayirnii nyina yalumpu-jarrarlaju?" Kujarlunya marda kajikaju payirni. Ngajulu Jamaji karna-nyarra wangkami nyarrpa-jarrimi-ka Kirijini-nyayirnji. Nganangku-puka kajilpa warrki-jarrinja-wangurlu jawirri purda-nyangkarla Kaatu nyarrpa kajirla wangkami warrki-jarrinjaku, ngulaju kajika Kirijini-wangu nyina kapurunu. Kala kajilparla wala nyinakarla Kaatuku, manu nyanunguku kajilparla jungarni warrki-jarriyarla, ngulaju kajika Kirijini-nyayirni nyina.

¹⁹ Nyuntulurlu kajikanpa marda milya-pinyi yangka jinta-juku Kaatuju. Kujaju junga-jala. Kala kujarluyijala kalu milya-pinyi juju-kari juju-karirli Juju Ngawu-kurlangurlu jinta-juku Kaatu. Kujarlaju kalu ngarrurda mirrmirr-karrimi nyuntu-piya-wanguju.

Kaaturlu kajana jungarni-pajirni yapa kuja kalurla wala nyina manu yangka kuja kalurla jungarni warrki-jarrimi nyanunguku

²⁰ Nyuntujunpa warungka-nyayirni kuja kanpaju wiljiwilji-mani-jiki. Mayirnangku milki-yirrarni Kaatu-kurlangu kuruwarriji yungunpa pinarri-jarrinjarla milya-pinyi? Nganangku-puka kajilparla wala nganta nyinakarla Kaatuku warrki-jarrinja-wangu, ngulaju kajikarla jamulu wala nyina. Kulalpa Kaaturlu muurl-mardakarla.

²¹ Pina-manngu-nyangka ngalipakupalang Yipuruyamu. Nyiyanjaka Kaaturlu jungarni-pajurnu? Yipuruyamu kapurla pinjarla yungkarla ngalapi-nyanu Yijaki Kaatuku yangkangka maralypirla jurnt mardarninja-wangurlu. Kujarlanya Kaaturlu jungarni-pajurnu.

²² Pinalkunya kanpa nyina Yipuruyamu-kurlukuju? Nyanunguju kalarla wala-nyayirni-juku nyinaja, manu kala purda-nyanjarla warrki-jarrija nyarrpa kuja kalarla Kaatuju wangkaja. Kujarlanya Kaaturlu milya-pungu

yangka kujarla wala nyinaja-nyayirni Yipuruyamuju. ²³ Nyampunya jurru-juku jaru kuja karlipa nyanyi Payipulurla, kuja kangalpa wangka: "Kari Yipuruyamu kalarla wala nyinaja Kaatuku, kujarlanya kala jungarni-pajurnu Kaaturluju, manurla wangkaja Yipuruyamukuju, 'Nyuntu-junpa puntu ngaju-nyangu!' "^{*}

²⁴ Ngana-puka kuja karla wala nyina nganta Kaatuku, manu yangka kuja karla jungarni warrki-jarrimi Kaatukuju, kujarlanya-ka jungarni-pajirni Kaaturluju. Warrki-wangurlaju, lawa!

²⁵ Kuja-piya-yijala, jinta-kari yimi-ka nguna Payipulurla karnta-kurlu yirdi-kirli Raapa-kurlu * yangka kuja kala nyinaja ngawu. Ngulaju yangka kuja-jana yungu mangarri, manu yangka kuja-jana yuwarli nyanungu-nyangurla wuruly-yirrarnu wati-patu Yijirali-pinkiji pinja-kujaku yapa-patu-kari-kijaku. Ngula-jangkaju, wuruly-yilyajalku-jana. Kujarlanya Kaaturluju jungarni-pajurnu. ²⁶ Yapa ngaanypa-wangu ngulaju-ka palim-ilki. Ngula-piyarlu-yijala yapa kajikarla wala nganta nyinami Kaatuku. Kala kajilpa jawirri purda-nyangkarla Kaatu wangkanja-kurra nyarra-pa kajirla wangka warrkiki, kulalpa Kaaturlu muurl-mardakarla yapa yali ngaanypa-wangu-piya.

3

Yungulparlipa-nyanu warla-pajikarla maju wangkanja-kujaku

¹⁻² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kulalu panu-juku ngampurrrpa nyinakarla yungunkulu tiija-jarrimi jintawarlayi. Wita-karrikarri karliparla muku karanparr-karri Kaatu-kurlangu kuruwarrikiji. Nyurrurla-kari kula kankulu nyina tiija-patu, ngulaju ngula-juku. Ngaka kapu-nyarra miimii-nyanyi Kaaturlu kuwurtukungarduyu-piyarlu ngari rarralyparlu. Kala nganimpaa yangka tiija-patu, kuja karnalu-jana Kirijini-patu pinarri-mani, ngulaju kapu-ngaampa Kaaturluju miimii-nyanyi-yijala ngulaju karrikarri-wangurlu. Kujarlaju yungulpankulu nyinakarla marnkurrpa-mipa tiija-patuju.

Nganangku-puka Kirijinirli kajilpa-nyanu warla-pajikarla maju wangkanja-kujaku, ngulaju ngurrju-nyayirni yapa Kaatu-kurlangu. Kajika-nyanu warla-pajirni ramparlampal-yaninja-kujaku.

³ Yangka kankulu milya-pinyi nantuwi wiri-jarlu kuja karliparla watiya-pardo yirrarni lirrangka ngalyipi-piya-kurlurlu. Watingkiji-ka ngula watiya-pardo-kurlurlu manu ngalyipi-piya-kurlurlu kurruly-kijirni manu jukarurru-mani wapanjaku kuja-purda manu kuja-purdaku, yangka kuja-ka wati nyina ngampurrrpa yaninjaku kuja-purda manu kuja-purdaku.

⁴ Yangka kankulu milya-pinyi pawurtu wiri-jarlu-yijala kuja-ka ngapa wiringka wapami. Yalumpu pawurtu-ka kurruly-kijirni-yijala manu jukarurru-mani watingki wita watiya-pardo-kurlurlu purdangirli-wanarlu ngapangkarlu yangka kuja-ka wati nyina ngampurrrpa yaninjaku kuja-purda manu kuja-purda. Ngula-kurra mayawunpa wiringki kulalpa kurruly-kijikarla yangka jukarurru-warnu. Mayawunpa wiri-puruju kajika jukarurru-juku kanja-yani yangka yali-kirlirli watiya wita-kurlurlu purdangirli-wanarlu jukarurru-maninja-kurlangurlu. ⁵ Ngalipa-nyangu jalanyapaju wita-nyayirni karlipa mardarni kuja-piya-yijala yali-jarra yangka wita watiya-jarra-piya nantuurla manu pawurturla. Ngulaju kurlurlu jalanyapaju wita-kurlurluju kajikarlipa-nyanu wiri-pajirni. Ngulaju maju-ka karri kuja-piya wangkanjakuju!

* ^{2:23} Nyangka Genesis 15.6   * ^{2:25} Nyangka Joshua 2

Yangka kankulu milya-pinyi warlu wita yangka marnangka. Papimika, papinja-warnuju kiljilki-ka piljarrarni. Ngula-jangkaju-ka waapapanngarni. ⁶ Jalanya nyampu lirrangka ngalipa-nyangurla-ka nguna warlu-piya-yijala. Ngawungawu-nyayirni-ka nguna ngalipa-nyangurla. Kulalparlipa-nyanu nyarrparlu jalanyapaju warla-pajikarla majumaju wangkanja-kujaku. Kujarluju kanganpa maju-maninjarla kii-purrami miyalu, manu karlipa-jana maju wangkanjarlu maju-mani yapa ngalyakarirlangu. Nyampukuju karlipa yangka warrarda wangkami maju. Kujarlu-yijala karlipa nyiyarningkijarra maju-mani nguru-kari ngurukarirla. Nyarrparra-ngurlu karlipa kujaku pinarri-jarrimi? Nguru nyanunu-nyangu-nyangurlu Juju Ngawungku kanganpa pinarri-mani kuja karlipa maju wangkami.

⁷ Ngaliparlu karlipa-jana mardarni nantuwu, puluku, jarntu, kuyukari kuyu-kari yangka kulu-parnta-wati manu yumurru-wangu-wati, jurlpu-wati manu yawu-watirlangu. Jungarni-mani karlipa-jana yungulu-ngalpa purda-nyanyi kuja karlipa-jana nyarrpa wangkami. ⁸ Kulalpa-nyanu nganangku-puka kuja-piyarlu-yijala jalanyapaju jungarni-maninjarla warla-pajikarla majumaju wangkanja-kujaku. Jalanya nyampukuju mawiya-piya warna-kurlangu-piya. Kulalpa nganangku warla-pajikarla, lawa! ⁹ Nyampu jalanya-kurlu karliparla pulka-pinyi ngalipakupalangku Warlalja-Wiriki Kaatuku. Ngula-jangkaju, nyampukuju jinta jalanya-kurlu kajikarlipa-jana nginji-wangka yapa ngalyakariki ngarrirrinja-karra. Kujaju jarrwara-nyayirni! Nyanungurrarlangu-jana Kaaturlu ngurrju-manu nyanunu-piya-juku yungurlipa-jana nginji-wangkanja-wangu nyinami ngurrju. ¹⁰ Pulka-pinyi karliparla Kaatukuju. Ngula-jangkaju, jinta nyampu-jangka-juku lirra-jangka kajikarlipa-jana ngarrirrinjarla nginji-wangkami yapa-patu-karikilkil. Ngajukupurdangkapurnu Kirijini-patu, karrimirra kuja! Yampiyalu-jana ngarrirrinja-wangurlu! ¹¹ Ngapa ngurrju kajilpa ngunakarla muljungka, ngulaju kajika ngunumi kumarlpa-wangu. Kala ngapa kuja-ka kumarlpa nguna, ngulaju-ka ngunumi kumarlpa-juku ngurrju-wangu ngarninjaku. Ngula-ngurlu kumarlpa-ngurluju kulalparlipa nyarrparlu palka-mantarla ngapa ngurrjulku. ¹² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purdanyangkajulu! Kulalparlipa mantarla yuparli ngalyipi-jangka. Kulalparlipa pajikarla marniki-piyaju watiya-jangka yawakiyi-jangka. Marluri wita-wangu-jangka, kuja-ka ngapa yangka kumarlpa nguna, kulalparlipa pangirrinjarla nganjarla ngapa ngurrju.

Ngana-ka yapa pina nyina Kaatu-kurlanguku kuruwarriki?

¹³ Ngana-ka yapa pina-nyayirni nyina Kaatu-kurlanguku kuruwarriki? Nyanunguju yungulpa nyinakarla pululu kurrruru-karrinja-wangu, kulu-wangu manu jama-nyayirni. Kajili yapa-patu-karirli nyanyi, ngulaju kapulu milya-pinyi ngurrju-nyayirni yapa, pina-nyayirni Kaatu-kurlanguku jaruku. ¹⁴ Kala kajilpankulu-nyanu mulu-nyangkarla manu wiljiwilji-mantarla kulungku, manu kajilpankulu jama-wangu nyinakarla, kulanu-nyanu pinangkalpa-pajika, kajikankulu marda warlka wangka pinangkalpa nganta. ¹⁵ Nyarrpararlankulu marda pina-jarrija muku nyampuku majumaju? Kula-nyarra pinarri-manu Kaaturluju kankarlarra-ngurluju wangkanjakuju majumajukuju, lawa! Pina-jarrijankulu walya nyampurla-kirli juju-kari juju-karirla. ¹⁶ Manu kajilpankulu-nyanu mulu-nyangkarla, kajilpankulu-nyanu jama-wangu nyinakarla, ngulaju kajikankulu-nyanu jarnkjurnku jurnta nyinami. Ngula-jangkaju, kalakankulu tarnggalku karlirr-yaninja-yani, kalakankulu majungka-jarrinja-yani nyiyarningkijarrarla.

¹⁷ Kuja-kujakulu payika Kaatu yungu-nyarra pinarri-mani jungarni nyinanjaku. Kapu-nyarra pinarri-mani kirlka nyinanjaku, kulu-wangu-nyinanjaku, rarralypa nyinanjaku, wiljiwilji-maninja-wangu-kujaku, manu yapa ngalya-kariki mari-jarrinjarla ngurrju nyinanjaku kapu-nyarra pinarri-mani. Ngula-jangkanya kapunkulu-jana ngurrju-nyayirni nyinami yapa panuku, manu kapunkulu-jana junga wangkami milkarra-wangu yapa ngalya-kariki tarnnga-juku. ¹⁸ Kajinkili-jana rarralypa nyina yapa ngalya-kariki yangka kulu nyinanja-kurraju, nyanungurrarlangu kapulu-nyarrarla nyurrurlakuju marlaja nyina jungarni Kaatukuju. Kujarlunga kankulu-jana Kaatuju wardinyi-mani: Rarralypalu-jana nyinaka nyuntu yapa ngalya-kariki. Rarralypalu-manta-jana yapa ngalya-kari kulu-kurraju warla-pajirninjarlu.

4

Yungulparlipa yampiyarla nyiyarningkijarra majumaju

¹ Nyiyarla kankulu-nyanu tarngangku-juku wiljiwilji-mani? Nyiyarla kankulu-nyanu tarngangku-juku kulungku pakarni manu ngarrirni? Tala panu-kurlu-mipaku kankulu-jana warrarda ngurru-nyanyi yapa ngalya-kariki yungunkulu-jana nyarrparlu puntarni. Kajilpankulu-jana puntakarla, ngulaju kajikankulu wardinyi nganta nyina. Kujaju yijarduwangu! Nyurrurlajunkulu purlurlpa-nyayirni! ² Ngampurrpa-nyayirni kankulurla nyina nyiyarningkijarraku yapa ngalya-kari-kirlanguku. Kala marlajarra-nyayirni-juku kankulu nyinami. Ngurru-nyanyilkii kankulu-jana nyarrparlu yungunkulu-jana wijingki jurnta mani pakarninjarla. Kuja-kujakuju, winjarninkili Kaatuju payurnu talakuju? Kapu-nyarra yungkarla, kajinkili payikarla. ³ Yangka kuja kankulu Kaatu payirni nyiyarlanguku, kula kankulu-janarla yapa ngalya-kariki payirni, lawa. Ngari kankulu payirni purlurlparlu yungunkulu-nyanu yiily-ngarni muku, yungunkulu nganta wardinyi nyinami.

⁴ Nyurrurla-patujunkulu karnta maju-nyayirni-piya yangka kuja karla jurnta parnkami nyangu-nyanguku kali-nyanu warlaljaku jinta-kari-kirra wati-kari-kirralku. Kula kankulu Kaatu purami, ngari kankulu tala-mipa purami nyampurla ngurungka. Kajilpankulu ngampurrpa-juku nyinakarla nyiyarningkijarra majumajuku nyampurla walyangkaku, ngulaju kuja-jarrinjarla kajikankulurla nyurunyuru-jarrimi Kaatukuju. ⁵ Rampal-manngu-nyanyinya kankulu yimi Kaatu-kurlangu kuja-ka nguna Payipulurlaju? Nyampunya-ka wangka:

“Kaaturlu-ngalpa pirlirrpaa yungu palka-jarrinjakungarnti. Kala kularlipa pirlirrpaa ngalipa-nyangu-kurlurlu manngu-nyangu jungarni, lawa. Maju-miparlipa manngu-nyangu pirlirrpaa-kurlurluju.”*

⁶ Kuja-kujakunya kanganpa Kaatuju nyina yimiri-juku. Nyampunya kanganpa wangkami Payipulurlaju:

“Yapangku kuja kanyanu wiri-pajirni nganta pinangkalpa nganta, ngulaju-ka Kaaturluju mamparl-pinyi ngungkurr-nyinanja-wangurlu. Kala yangka pulya-parnta kuja-ka ngurrju nyina kurrruru-karrinja-wangu, ngulakuju karla yimiri nyinami Kaatuju.”*

⁷ Kujarlungu lin pangku purda-nyangka Kaatu wilji-wangurlu nyarrpa kaji-nyarra wangka, manulu-nyanu yungka nyanungu-kurra witawitapiyarlu. Mamparl-pungkalu Juju Ngawu wurra-maninjarla. Kajinkili

* **4:5** Nyangka Proverbs 3.34   * **4:6** Nyangka Proverbs 3.34

mamparl-pinyi, ngulaju kapu-nyarra nyanunguju jurnta parnkami kapanku.⁸ Yantalurla kutu-kurra Kaatuku, kujarlaju kapu-nyarra nyanungkulku kutu-jarrimi. Nyurrurla yangka ngawungawu-wati, yampiyalu nyi-yarningkijarra ngawu-kurra-pinanguju! Nyurrurla yangka kuja kankulu manngu-nyanyi kuja-purda-jarra, kirlka-mantalu-nyanu kurturdurruju!⁹ Wardinyi-wangulu nyinaya manu yinka-wangu! Yayi-pantikalu majupanungka!¹⁰ Yungkalu-nyanu Kaatu-kurra witawita-piyarlu, ngulaju Kaaturlu kapu-nyarra pulka-pinjarla wardinyi-mani.

Yungulparlipa ngurrju nyinayarla nginji-wangkanja-wangu

¹¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yampiyalu-nyanu nginji-wangkanja-wanguru nyurrurla-paturluju. Kuja kankulu-nyanu nginji-wangkami manu maju-ngarrirni, ngulangkuju kankulu Kaatu-kurlangu kuruwarri maju-ngarrirni. Kajilpankulu kujarlaju maju-ngarrikarla kuruwarri Kaatu-kurlangu, ngulaju kulalpankulu jungarnirli purayarla, lawa.¹² Nganangku-ngalpa yungu kuruwarriji? Jintangku-juku Kaaturlu-ngalpa yungu kuruwarriji. Nyanungu-miparlunya kapu-ngalpa miimii-nyanyi yapa kuwurtukungarduyu-piyarlu. Nyanungu-miparlu jintangku kapu-ngalpa wankaruju mardarni. Kala ngalya-kari, nyanungurlu jintangku kapu-jana miimii-nyanjarla yilyami warlu wiri-kirra, kula nyur-rurlarluju, lawa. Kujarlajulpalipa-nyanu yulkayarla nginji-wangkanja-wangu!

Kula karlipa milya-pinyi nyiya mayi kajika-ngalpa rdipimi jukurra

¹³ Ngalya-kari kajikankulu marda wangka kuja, "Kari jalangu marda, jukurra marda kapurlipa yani kirri-kari kirri-kari-kirra talaku-waja man-injaku warrkingkarlu. Yinyarla ngurra-karirla kapurlipa nyina tarnnga yulyurru-kari-kirra-pinangu. Kapurlipa-nyanu tala-kari tala-kari turnuturnu-mani warrkingkarlu."¹⁴ Kuja wangkanja-wangulu nyinaka! Ngurrrpa-nyayirnirli kula kankulu milya-pinyi nyiya mayi maju kajika-nyarra rdipimi jukurraju. Nyurrurlajunkulu kunjuru-piya kuja-ka yangka kunjuru karrinja-pardi ngari witaku. Ngula-jangka-ka yawu-pardi kapanku.¹⁵ Kujarlanya yungulpankulu wangkayarla kuja, "Kari Kaatu-ngalpa Warlalja-Wiri. Kaji-ngalpa ngampurrrpa-juku nyina, jukurraju marda kapurlipa wankaru-juku nyina. Ngula-jangkanya kajikarlipa marda yani yali-kari-kirraju warrkikiji."¹⁶ Nyinakalu ngurrju kurrrurukarrinja-wangu! Kalakankulu-nyanu kurrruru-karri wiriwiri nganta. Ngulaju maju kujaju wangkanjaku!¹⁷ Kujarlaju, ngana-puka yangka kuja-ka pina nganta nyina jungarniki nyinanjaku, kajilpa jungarni nyinakarlalku, ngulaju ngurrju. Lawangkaju, ngulaju jarrwara Kaatu-kurlangurla kuruwarrirla.

5

Yapa yangka ngula-ka nyina nyiyarningkijarra-kurlu panu-kurlu, ngulaju kapu marri-pinyi kajirla jurnta yawu-pardi

¹ Nyurrurla yangka tala wiri-kirli, ngulajulu yulanjakulku rdirri-yungka! Ngaka kapu-nyarra maju-nyayirni rdipimi.² Kapu-nyarra lawa karri, manu kapunkulu marlajarra-nyayirni nyina. Kula-nganta kapu-nyarra muku jurnta puka-jarrimi jurnarrpaju, kula-nganta-ka yangka mulururlu muku ngarni.³ Tala nyurrurla-nyangu, yangka kuja kankulu warrarda mani jalangu-jarrarlu yangka warrki-jangkarlu, ngulaju-ka maju nguna kujaju. Ngaka kaji-nyarra Kaaturlu miimii-nyanyi purunju-warnu-kurlurlanglu marda, ngulaju kapu-nyarra nyanyi, manu kula-nyarra

ngungkurr-nyina purunju-warnu-kurluku. Talangku nyampurlu kapu-nyarra purrami manu ngarrnganyirni.

⁴ Purda-nyangkalu-jana yapa-patu yulanja-kurra yangka kuja kalalu-nyarra warcki-jarrija nyurrurlaku. Ngulakuju, kulankulu-jana talaju yungu, lawa. Wijingkilpankulu-jana jurnta manu. Yali yangka warrkini-patu, ngulajulpalurla yulanja-karra wangkaja Kaatuku. Nyanunguju Warlalja-Wiri yangka kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina. Ngulangkuju kajana purda-nyanyi yulanja-kurra yangka warrkini-patu. ⁵ Nyurrurla tala panu-kurlu, jalangu kankulu nyurrurla nyina wardinyi-nyayirni panu-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu. Warrawarra-kanyi kankulu-nyanu warlaljarlu-juku. Nyurrurla kankulu nyina puluku jara-kurlu wiri-jarlu-nyayirni. Watingki kajilpa nyangkarla puluku jara-kurlu wiri-jarlu-nyayirni, ngulaja kajika pinyi. Kuja-piyarlu-yijala kapu-nyarra Kaaturlulku pinyi nyurrurla-mipa yangka kujankulu-jana tala puntarnu yangkaku warrkini-patuku. ⁶ Panu-karirlangku kujalpalu yangka nyinaja ngurrju-nyayirni manu pululu, ngulajunkulu-jana kuwurtu-kurra kangu pinjakungarntirli. Kulalu-nyarra nyarpparlu warla-pajirninjarla pulya-mantarla.

Yungulparliparla pardakarla nganyunganyu-wangu Jijajiki ngaka kaji pinarni yani

⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirjini-patu, nganyunganyu-wangulurla pardaka Warlalja-Wiri Jijajiki ngaka kaji pinarni yani. Manngu-nyangkalu yangka wati kuja-ka mangarri wiri-mani. Yirrarni-ka walyangka pangirninjarla, ngula karla pardarnilki mangarriki pardinjaku. Ngaka, ngapa-jangka kaji purrulyun-pardi, ngulaju-ka nyanyi wurrangku-juku. Pardarni karla kaji wiri-jarri mangarrikingarnti, kaji wiri-jarri ngapa-jangka kaji wantimi karapurda-jangkaju. Ngula-jangka, ngaka-ka pajirni mangarriki ngarninjakungarntilki. ⁸ Kuja-piya-yijala, pardakalurla Jijajiki yangka-piya wati-piya kujalparla pardarnu mangarriki wiri-jarrinjaku. Manulu lanu-wangu nyinaka! Junga-nyayirni kapu pina-yanirni Jijaji yungkaparrirla.

⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkajulu! Jijaji kapu pinarni yani ngari yungkaparrirla. Kajilpankulu-nyanu nginji-wangkayarla, ngulaju kajika-nyarra Jijajirli miimii-nyanjarla ngawu-pajirni. Kujarlajulu-nyanu yampiya nginji-wangkanja-wangurlu!

¹⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, manngu-nyangkalu-jana yangka wati-patu jarukungarduyu-patu nyurru-wiyi-warnu kuja kalaurlula marlaja wangkaja Kaatuku. Ngalya-karirli kalalu-nyanu murrumurru purda-nyangu. Kalalu-jana yapa ngalya-karirli kulungku ngarrurnu. Ngula-puruju kalalurla pardarnu nganyunganyu-wangu Kaatukuju. Kuja-piyanyalpankulu nyinakarla waalparrirninjarla!

¹¹ Yapa yangka kuja kalalurla pardarnu Kaatuku nganyunganyu-wangu, ngulakuju karlipa-jana ngurrju-pajirni, manu karlipa-janarla pulka-pinyi. Kuja-piya-yijala kala nyinaja wati jinta yirdi Juupu, ngula kankulu milypinyi jaru nyanungu-kurlu. Murrumurru-nyayirni kala-nyanu purda-nyangu wijini panu-kurlurlu. Ngula-warnu kalarla wala-juku nyinaja Kaatuku nganyunganyu-wangu-juku. Ngula-jangkanya, Kaaturlu pina parlpuru-manu, manurla nyiyarningkijarra yungu kulpari jaya-kurra-nyayirni. Junga-nyayirni nyampuju jaru! Kaatu kanganpa nyinami marinji manu ngampangampa-nyayirni.

Yungulparlipa-nyaru junga-nyayirni wangkayarla

12 Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyampunya karna-nyarra yimi-ngarrirni kuruwarri wiri-nyayirni yungkulu-nyanu jukaruru wangkami yimirr-yinja-wangu. Kajilpanparla nyiyarlangu wangkayrala yapa jinta-kariki, kula yimirr-yungka Kaatu-kurlangu-kurlurlu yirdi-kirlirli, manu kula yimirr-yungka yirdi-kari-kirlirli yangka kuja-ka nyiya nguna nyampurla walyangka manu yalkirirla, ngulaju yampiya, jitily-pinja-wangurlu! Jungarnirla wangkaya ‘yuwayi’ marda, ‘lawa’ marda. Kala kajilpanparla yimirr-yinjarla wangkami, ngulaju Kaaturlu jikangku purda-nyanjarla ngawu-pajirni.

Yungulparlipa-janarla nyurnunyurnuku payirni Kaatu

13 Kaji-nyarra nyiyarlangu maju rdipimi, ngulakulurla wangkaya Kaatuku. Kala nyurrurla panu-kari yangka kuja kankulu nyina wardinyi manu yinkarlarli, ngulajulurla yunpaka pulka-pinja-karrarlu. **14** Kala kajilpa yapa nyurnu ngunakarla, ngulaju yilpa-jana yajakarla jarlupatu Kirijini-patu yungulurlajinta wangkami Kaatuku. Manu yungul-palu jarangku mapakarla Jijajirla yirdingkarlu Warlalja-Wiringkarlu. **15** Yali jarlu-patu kajilirla wala nyinami Warlalja-Wiriki yalumpuku nyurnuku, ngulaju kapu parlpuru-mani pina. Kajilpa nyurnu ngunakarla karlirr-yaninja-warnu kamparru-wiyi, ngula-warnuju kajikarla yawuru-jarri Warlalja-Wiriji. **16** Kajilpankulu nyurnu ngunakarla, ngulajulu-nyanu yimi-ngarrika jarnkjurnku yangka kujankulu karlirr-yaninjarla majungka-jarrija. Kaatukulu-nyanurla wangkaya yungu-nyarra parlpuru-mani pina nyurnu-jangkaju. Nyampunya jungarniji jaruju. Kajirla yapa nyina jungarni Kaatuku, ngulangku kaji Kaatu payirni nyiyaku-puka, ngulaju kapu purda-nyanjarla jangku-mani.

17 Manngu-nyanyi kankulu yangka wati jarukungarduyu, jaru kujalparla marlaja wangkaja Kaatuku nyurru-wiyi, yirdiji nyanunguju Layija.* Kala nyinaja yapa-nyayirni ngalipa-piya. Nyurru-wiyi yukuri-patuku payurnu Kaatu ngapaku warla-pajirnijaku, wangkajarla kuja, “Warla-pajika ngapa wantinja-kujaku!” Junga-juku purda-nyangu Kaaturluju. Lawa-jukulpa karrija yulyurru-patuku marnkurrpaku manu kirntangiki jika-palaku ngapa wantinja-wangu. **18** Ngula-warnuju, yulyurru-karirlalku payurnu ngapakuju wantinjakuju. Junga-juku, Kaaturlu purda-nyangu. Ngapa wantija. Yukuri pardija, mangarri pardija, pina walyuru-manu nyinnga-jangkaju.

19-20 Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yapa ngana-puka kajilparla karlirr-yantarla Kaatuku, manu ngakarrangakarra kajilpa yapa jinta-kari nganangku-pukarlu pina-kangkarlarni Kaatu-kurlangu-kurra-yijala, ngulangkuju kajika yaliji yapa kamparru-warnu pina-yirrarni wankaru-kurrapinangu. Ngulakuju kajikarla Kaatuju yawuru-jarri pina yangkakuju wilji-warnuku. Ngula-juku.

---

* **5:17** Nyangka 1–2 Kings

1 Peter

Pipa 1 Piita-kurlangu

Pipa ngula-jana Piitarlu pantirninarla yilyajarra Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampu pipa kuja karlipa ngarrirni ngulaju Pipa 1 Piita-kurlangu, ngulaju pipa kamparru-warnu kuja-jana yirrarnu Kirijini-patuku kujalpalu ngurra jinta-karirla nyinaja. Kala-jana maju warrarda rdipi ja yapa yinya-patukuju. Ngalya-karirla yapangkuju kalalu-jana manyu-pungu warrarda Kirijini-patuju, manulpalu murrumurru-jarrija warrarda. Piitarlu pipa nyampu ju yirrarnu yungulurla wala manu wardinyi nyinami Kaatukuju. Yimi-ngarrurnu-jana Jijaji Kiraji kuja-ka pirrjirdi nyina pirli-piya kuja kajana wankaru yinyi yapaku. Wangkaja-jana yungulurla Kaatuku jungarni nyina, manu yungulu-nyanu ngurrju jarkujarnku nyinami.

¹ Ngaju-nyangu yirdiji Piita. Warrki-jarrimi karnarla Jijaji Kirajiki. Ngajuju milarnu yungurna-jana Kurdungurlu Wirilki nyinami Kirijini-patuku. Wangkami kaju nyarpa yungurna-jana wangkami. Ngajulurlu karna-nyarra pipa nyampu ju yirrarni Kirijini-patuku kuja kankulu ngurra-kari ngurra-karirla nyinami. Kula kankulu ngurra nyurrurla-nyangurla nyinami, lawa. Yapa-kari kankulu nyina ngurra-kari ngurra-karirlaju yirdingkaju Puntjarla, Kalatiyarl, Kapardujirla, Yayijarl manu Pijiniya.

² Nyurru-wiyi, Kaaturlulpa-nyarra yapa nyurrurlaju manngu-nyangu. Ngula-jangka, milarnulk-nyarra yapa nyurrurlaju. Nyanungu-nyangu Pirlirrpa-kurlurlu-nyarra kangurnu nyanungu-kurraju. Jalanguju kankulurla nyanungu-mipaku nyinami. Yuwayi, nyurrurlaju Kaatu-kurlangu yapa. Purda-nyanyi kankulu Jijaji Kirajiji kuja kanyarra nyarrparlangu wangkami, manu-nyarra pirlirrpa kirlka-manu yalyu nyanungu-nyangu-kurlurlu.

Ngaju karna-nyarrarla wangkami Kaatukuju kujanya: "Payirni karangku yunganpa-jana yimiru nyina warrarda Kirijini-patuku yapaku. Ku-jarlarju yungungkulu marlaja nyinami ngurrju-nyayirni rarralypa tarntngajuku."

Wala karliparla nyinami Kaatuku kuja-ngalpa pina-wankaru-manu

³⁻⁴ Pulka-pinyirliparla Kaatuku! Nyanungujurla Kaatu Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki, manu karla Kirda-nyanu nyinami. Kaatulpa-ngalpa yimiri nyinaja, manu-ngalpa mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja. Nyanungurlu wankaru-manu pina Jijaji Kiraji palinja-warnu, manu kujarlu-yijala-ngalpa ngalipaju wankaru-manu. Kujarlanya karlipa milya-pinyi kuja kanganpalpa nyiya mayi ngurrju-nyayirni mardarni nguru-nyayirni-wangurla. Yinyaju kula pukulyu-jarrinjarla yawu-pardimi. Yuwayi, Kaaturlu kanyarra mardarni ngurrju nyurrurlakuju ngurungka nyanungu-nyangurla.

⁵ Kaatu-kurlangu yartarnarriji pirrjirdi-nyayirni. Nyurrurla kankulurla wala nyinami. Kujarlanya kanyarra Kaaturluju muurl-mardarni ngakaku. Ngula-jangka kapu-nyarra wangkami nyarrparlu kapu-nyarra nyiyarningkijaraju muurl-mardarni tarntngajuku.

⁶ Yapa nyurrurlarlu kuja kankulu milya-pinyi Kaaturlu kuja kanyarra warrawarra-kanyi, kujarlanyankulu wardinyilk. Marda majuju kanyarra

rdipimi witaku ngari. Ngulaju ngula-juku. Kula tarnnga. Ngulapuruju wardinyi-jiki kankulu nyinami. ⁷ Nyarrparla kanyarra majuju warrarda rdipimi? Manngu-nyangkalu kawurlu. Kuja kalurla yapangku kawurluku pangirni, ngula-jangkaju yirrarni kalu pirli manu walya warlukurra yungu kawurlulku karlimi. Junga kujaju. Yapangkuju kajikalu kawurluju maju-mani, kala warlungka-juku kalu yirrarni yungulu nyanyi junga-japa kawurlu manu marda pirli-mipa. Kuja-piyarlu-yijala kanyarra Kaaturluju waalparrirni kawurlu-piya. Kuja kanyarra maju rdipimi, Kaaturlu kanyarra miimii-nyanyi wala-japa kuja kankulurla nyinami. Kawurlu ngurru. Kala yapa kuja kalurla wala nyinami Kaatuku majupuru, ngulaju ngurru-nyayirni kawurlu-piya-wangu. Kujarlu kalu Kaatuju wardinyi-mani-nyayirni! Kajinkilirla yapa nyurrurla Kaatuku wala nyina, kujarlu-yijala kapu-nyarrarla pulka-pinyi ngaka kaji Jijaji Kiraji pina-yanirni walya nyampu-kurra. Kapu-nyarra ngurru-pajirni-nyayirni. ⁸⁻⁹ Yapa nyurrurlarlu kulankulu Jijaji nyangu kujalpa walya nyampurla nyinaja, lawa. Kala yulkami-jiki kankulurla. Jalangurlangu kula kankulu nyanyi milpa-kurlurlu, kala wala-juku kankulurla nyina. Kujarlanja milya-pinyi kankulu Kaaturlu kapu-nyarra muurl-mardarni palinja-kujakuju. Marda kulankulurla nyarrpa yati-wangkayarla yimi-kirliji, kala kankulurla pulka-pinyi-jiki.

¹⁰ Nyurru-wiyi, jarukungarduyu-paturlulu yirrarnu yangka Kaatu kapu-nyarra yimi nyinami yapa nyurrurlaku. Kulalpalu jarukungarduyu-paturlulu milya-pungu nyarrparlu kapu-ngalpa Kaaturlu muurl-mardarni yapaju kuja karliparla wala nyinami Jijaji Kirajiki. Kuja-jangkarlunya kalalu warrarda manngu-nyangu Kaatuju nyarrpa kujalpa-jana wangkaja.

¹¹ Junga kujaju, Jijaji Kiraji-kirlangu Pirlirrpa kala-jana kurru-yukaja, manu kala-jana yimi-ngarrurnu yangkaju kapu Jijaji Kirajiji murrumurru-jarrimi. Kala-jana yimi-ngarrurnu Kaaturlu kapu-jana nyiyarningkijarra-kurlurlu yapaju wurdujarra-maninjara wardinyi-mani. Ngula-jangka kalalu manngu-nyangu, "Nyangurlarlu kapu-jana Kaaturluju yapa yinya-patuju muurl-mardarni?" Nyarrparlu kapu-jana muurl-mardarni?" Kala kulalpalu milya-pungu. ¹² Kaatu-jana wangkaja yinyakuju jarukungarduyu-patuku yangka kulalpalu-nyanu yimi pipangka yirrarnu nyanungurru, lawa. Yirrarnulpalu-nyarra yimiji nyurrurlaku. Ngula-jangka, Pirlirrpa Kaatu-kurlangurlu-jana yartarnarri yungu yapa ngalyakirki, Pirlirrpa yangka kuja Kaaturlu yilyajarni nguru-nyayirni-wangu-ngrulu. Yartarnarri yinya-kurlurlu yapa yinya-patu-karirlili-nyarra Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu Jijaji Kiraji-kirli. Marramarra-paturlangu yungulu maya-kari maya-kari pina-jarrimi Yimi Ngurrjukuju.

Walarliparla nyinami Kaatuku, manurliparla jurnta nyina majukuju nyiyarningkijarrakuju

¹³ Yapa nyurrurlarlu, yirriyirrirlili manngu-nyangka ngurru nyiyarningkijarra yungunkulurla Kaatuku warrki-jarrimi jungarni nyarrparlangurlu kaji-nyarra wangkami. Warla-pajikalnu-nyanu maju-kujakuju. Warrardalu manngu-nyangka Kaatu, manu pardakalurla kaji-nyarra ngaka yinyi nyiyarningkijarra ngurru. Yuwayi, kaji Jijaji Kiraji pina-yanirni walya nyampu-kurra, Kaaturlu kapu-nyarra nyiyarningkijarra ngurru yinyi. ¹⁴ Purda-nyangkalu Kaatu nyarrparlangu kaji-nyarra wangka. Kulalu maju nyinaya kamparru-piya. Kirijini-jarrinjakungarnti kulalpankulu milya-pungu yimi Kaatu-kurlu. Nyiya-puka maju kujalpankulu manngu-nyangu, ngulajulpankulu majungka-jarrija tarnngajuku yungunkulnu-nyanu wardinyi-mantarla nganta. ¹⁵ Kala jalangu

yungulpankulu-nyanu mardakarla majungka-jarrinja-kujaku. Kaaturlu-jala-nyanu jintangku yapa nyurrurlaju wangkanjarla milarlu nyanunguku, manu karla majukuju jurnta nyinami. ¹⁶ Nyampuji jurru-juku kuja-jana Kaatu wangkaja yapaku, kujanya-jana wangkaja, "Ngajujurna jungarni. Jurnta karnarla nyina majukuju. Kuja-piya-yijalalu yapa nyurrurlaju maju-kujakuju jungarni nyinaya!"*

¹⁷ Kuja kankulurla yapa nyurrurla wangkami nyanunguku, Wapirrapajirni kankulu. Kaatuju kajana yulkami yapa ngalya-karirlangu nyurrurla-piyaku-yijala. Kuja kajana Kaaturlu miimii-nyanyi, ngulaju kajana miimii-nyanyi jurrkungku-juku kuruwarrirlaju jintangka-juku. Manngu-nyanyi-ka nyiyarningkijarra kujalpalu ngurrju-kurra-jarrija marda majungka-jarrija. Kujarlanya, yangka kuja kankulu yapakari nyina ngurra-kari ngurra-karirla, manngu-nyangkalu yirriyirrili Kaatuju. ¹⁸ Yapa nyurrurlarlu kankulu manngu-nyanyi nyarrpa-jarrija kujalpankulu yangka kamparru-wiyi Kirijini-jarrinjakungarnti. Kalankulu maju puraja nyurrurlakupalanglu-piyarlu nyurnunyurnu-piyarlu. Kuruwarri nyunganurra-nyangurluju kula kalalu-nyarra pirrijirdi-manu, lawa. Manu kula kalankulu-nyanu warla-pajurnu maju-kujakuju. Kala Kaaturlu-nyarra pina-kangu nyanungu-nyangu-kurraju. Warla-pajurnu-nyarra maju-kujaku. Nyarrparlu-nyarra warla-pajurnu? Kula-nyarra nyanungu-kurra-manu pirli yaltiri-kirirliri* manu kawurlu-kurlurlu, lawa. Yinyarrajau pirli yaltiri manu kawurluju kalu yawu-pardimi. ¹⁹ Kangurnu-nyarra maju-kujakuju nyanungu-kurraju Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlurlu yalyu-kurlurluju. Yuwayi, Jijaji Kirajiji jiyipi-piya ngurrju-nyayirni-piya yangkarra-piya kuja kalalurla Jew-paturlu purraja Kaatuku nyurru-wiyi yawuru-maninjakuju. ²⁰ Nyurru-wiyi, kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra walyangka manu yalkirirla, ngula-wangurla-wiyi nyurruju milarlu Jijaji Kirajiji walya nyampukungarntiji yaninjarnikingartiji. Manu jalangurlu yilyajarnilki Jijaji Kirajiji walya nyamu-kurraju. Ngula-jangkarlaju kapu walyaju yawu-pardimilki jalangu-yijala. Ngulaju nyampu-kurra yilyajarni yungu-nyarra yapa nyurrurla muurl-mardarni. ²¹ Junga kujaju. Kaaturlu Jijaji Kirajiji pina-wankaru-manu palinja-warnuju, manu pina-kangu kankarlarra nguru nyanungu-nyangu-kurra, manu yirrarnu Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku. Kujarlanya kankulurla Kaatukuju ngungkurr-nyina. Wala kankulurla nyina, manu kankulu milya-pinyi Kaaturlu kapu-nyarra muurl-mardarni.

Yungulparlipa-nyanu jarkujarnku yulkayarla, manu yungulparlipa maya-juku pina-jarriyarla Kaatu-kurlangu yimiki

²² Yapa nyurrurlarlulpankulu puraja yimi junga Jijaji Kiraji-kirli. Kujarlanyankulu-nyanu kirlka-manu pirlirrpaju yangka yungunkulu maju-kurra-yaninja-wangu nyinami. Manu kankulu-nyanu jarkujarnku yulkami. Kujarlanya karna-nyarra wangkami yungunkulu-nyanu tarnga-juku warrarda yulkami. ²³ Yapa nyurrurlankulurla ngungkurr-nyinaja Kaatu-kurlangu yimikiji. Kujarlanyankulu pina-palka-jarrija kurdu wita-piya, manu jalangu kankulu nyanungu-nyangu kurdukurdulku nyinami. Kaatuju nyurrurlakupalanglu. Nyurrurlakupalanglu ngati-nyanu manu kirda-nyanu kapulu palimi-jala. Kala Kaatuju kula palimi. Wankaru-ka warrarda nyinami nyanunguju. ²⁴⁻²⁵ Ngula-jangkaju, Yija-yarlu yimi nyampu-yijala jinta-juku yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi:

* **1:16** Nyangka Leviticus 11.44, 19.2, 20.7

* **1:18** silver

"Yapaju kalu muku palimi yangka-piya kuja-ka marna linji-jarri, ngulapiyanya. Yapaju marda kajikalu ngurrju karrimi yuntardi-nyayirni, marda kajikalu nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni ngurrju-manu. Ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkaju kapulu palimi-jiki jinjirla-piya kuja-ka linji-jarrinjarla wantimi walya-kurra. Kala Kaatu-kurlangu yimiji kula kuja-piya, lawa. Nyarrpa-puka kuja kagalpa wangkami, yimi yinyaju junga tarnga-juku."*

Kujanya Yijayarlju yirrarnu nyurru-wiyiji. Yimi jinta-juku kujarnalu-nyarra yapá pinarri-manu Jijaji Kiraji-kirli.

2

¹ Nyarrpa-jarriyarlarlpankulu yapa nyurrurlaju? Juntalurla nyinaya majukuju, kuja-jarrinja-wangu. Kulalu-nyanu warlkangkuju ngarrik! Kajinkili majungka-jarrimi, kulalu-jana yapa ngalya-kariki wangkami kuja kankulu jungarni nganta nyina. Kulalu-jana yapa ngalya-kariki mimayi-jarriya nyiyarningkijarra kaji-jana yapa ngalya-kariki ngunami. Kulalu-nyanu maju jarkujarnku nginji-wangkaya, lawa! Kulalu kuja-juku maju nyinaya! ² Ngarili kurdu pirltirrk-piya nyinaya. Warrarda kalu yulami lampurnukupurda. Kuja-piyarlu-iyjalalpankulu warrarda payikarla Kaatujú yungu-nyarra pinarri-manu nyanungu-nyangu yimi. Nyanungu-nyangu yimiji lampurnu-piya. Kajinkili pina-jarrimi, ngulaju kapunkulu pirrjirdi-jarrimi nyanungku puranjaku, manu kapu-nyarra muurl-mardarni majungka-jarrinja-kujakuju. ³ Yimi Kaatu-kurlangu kangalpa wangka Payipulura:

"Yapa nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi kuja kanyarra Warlalja-Wiri Jijaji ngampangampa-nyayirni nyina."*

Kujarlanyalu nyanunguju warrarda payika.

Kuturlipa warrarda yanirni Jijaji Kiraji-kirra

⁴ Yapa nyurrurla, warrardalurla yantarni kutu-jarriya Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki. Kujalpa nyanungu walya nyampurla nyinaja, yapangkulu nyanunguju mangu-nyangu maju nganta. Warrardalpalu mamparl-pungu. Nyanunguju ngurrju-nyayirni. Kujarlanya Kaaturlju nyanunguju milarnu kurdu wita-wiyi yaninjarnikiji. Nyanunguju pirl-piya pirrjirdi-nyayirni. Yapa kanganpa wankaru-manu, yangka kuja karliparla wala nyinami nyanunguku. ⁵ Yapa nyurrurla yungulpankulu Jijaji-piya-jarriyarla pirli yinya-piya. Wankarulurla marlaja nyinaya. Kutu-jarriyalurla warrarda yungu-nyarra Pirlirrpia nyanungu-nyangurlu jintangka yirrarni yungurla Kaatuku ngantirni Yuwarli Maralypi nyinanjaku. Yuwayi, kutu-jarriyalurla warrarda Jijaji Kirajiki yungu-nyarra nyanungu-nyangu Pirlirrparlu yinyi yartarnarri. Yartarnarri yinya-kurlurla yungunkulurla Kaatuku yinyi nyiyarningkijarra ngurrju yawuru-maninjaku yangka-piyarlu-iyala kuja kalalurla maralypikingarduyu-paturlu kuyu purra nyurru-wiyi. Jijaji Kirajirli kapu-nyarra kanyi kutu-karda Kaatu-kurra.

⁶ Nyurru-wiyi, Kaatu wangkaja Payipulura:

"Purda-nyangkajulu! Milarnurna pirli lalypa ngurrju-nyayirni. Yirrarni kapurna ngurrangka yirdingkaju Jurujulumurla. Kapurna kirri ngantirni pirli lalypangka. Kapu kirriji karrimi wantinja-wangu-juku. Pirli lalypa yinyaju ngulaju Jijaji Kiraji yangka kujarna milarnu. Ngana-puka kajirla wala nyinami nyanunguku, yapa yinyaju kapu kurnta-wangu nyinami."*

* 1:24-25 Nyangka Isaiah 40.6-8

* 2:3 Nyangka Psalm 34.8

* 2:6 Nyangka Isaiah 28.16

7 Yapa nyurrurla kuja kankulurla wala nyinami Jijaji Kirajiki, milya-pinyi kankulu nyanunguju ngurrju-nyayirni. Yapa-kari kula kalurla ngungkurnyinami. Manngu-nyanyi kalu nyanunguju ngawu nganta. Nyampuju yimi jurruku-juku Payipulurla, wangkami-ka:

"Wati-paturlulpalu yuwarli nganturnu pirli-jangka. Pirli jintalu palkamaninjarla kujurnu. Manngu-nyangulu ngawu nganta. Kujaju junga-wangu! Pirli yinyaju wiri-nyayirni yuwarli ngantirninjaiku pirli-kari-piya-wangu!"*

8 Nyampuju yimi jinta-kari Payipulurla pirli yinya-kurlu, wangkami-ka: "Yapa kajili jingijingi yani pirli yinyarlaju, ngulangkaju kapulu pampirlji-pinjarla wantimi walya-kurra."*

Nyurru-wiyi, nyiyarningkijarra ngurrju-maninjakungarnti, Kaaturlu manngu-nyangu yapa yungulurla wala nyina Yimi Ngurrjuku Jijaji Kirajikiliki. Ngula-jangka manngu-nyangu-nyanu:

"Kapurna-jana milarni yapa yungujulu nyina ngajukuju. Kajijili purdanya-wangurlu yampimi, ngulaju ngula-juku. Kapujulu jurnta yani ngajukuju tarnnnga-juku."

Kujanya Kaaturluju manngu-nyangu.

9 Yapa nyurrurla kula kankulu yapa-kari-piya nyina, lawa. Nyurrurlaju turnu jintangka-juku kuja-nyanu Kaaturlu milarnu. Nyanunguju Kingi. Milarnu-nyarra yangka yungunkulurla nyanunguku warrkjarrimi maralypikingarduyu-piya-yijala. Milarnu-nyarra yungunkulujana yimi-ngarrirni yapaku Kaatu kuja kanyarra yimiri-nyayirni nyina nyurrurlakuju. Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi, kulalpankulurla wala nyinaja Kaatukuju, lawa. Kula-ngantalpankululu pampa-juku nyinaja mungangka. Ngula-jangka, nyanungu-nyarra milarninjarla wangkaja, kangurnu-nyarra munga-ngurluju rdili-kirra ngurrju-nyayirni-kirraju.

10 Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi, kulalpankulurla Kaatuku nyinaja, lawa. Kaatulpa-nyarra nyurru-ngurlu-juku mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja. Kala kulalpankululu milya-pungu. Kala jalangu, nyinami kankulurla nyanungukulku. Milya-pinyi kankulu kuja kanyarra mari-jarrinjarla ngurrju-juku nyinami.

Purda-nyangkarla yungulparlipa-jana ngalipa-nyangu wiriwiri kapumanu-patu

11 Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, pirrjirdinyayirni karna-nyarra wangka. Walya nyampuju kula nyurrurla-nyangu ngurra-nyayirni, lawa. Kujarlanya, kajilpankululu marda nyiyarlangu maju manngu-nyangkarla, ngulajulu yampiya majungka-jarrinja-wangurlu! Kajinkili purami maju, kapu-nyarra yarda maju-mani tarnngangku. **12** Walya nyampurla, yapa nyurrurla kankulu nyina Kirijini-wangu-paturlajinta, manu kalu-nyarra nyanyi. Marda kajikalu wangkami warntarla nganta kankulu nyina. Ngulaju ngula-juku. Ngarili jungarni-jiki nyinaya! Ngaka kapulurla Kirijini-wangu-patu karrimi kamparru Kaatukuju kajii-jana yapa jintawarlayi miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. Kapulu pina-manngu-nyanyi ngurrju kujalpankululu-jana yapaku nyinaja. Kujarlanya kapulurla pulka-pinyi Kaatukuju.

13-14 Walya nyampurla, yapa panu kalu nyina kuja kalu-nyarra wiriwiri nyina nyurrurlaku. Purda-nyangkalu-jana kajili-nyarra nyarrparlangu wangkami yungulurla yapangku pulka-pinyi Wa'lalja-Wiriki Jijaji Kirajiki. Purda-nyangkalu kajii-nyarra Ruumu-wardingki Kingi wangkami, manulu-jana kapumanu-patu wiriwirrlangu purda-nyangka yangka kuja-jana

* **2:7** Nyangka Psalm 118.22

* **2:8** Nyangka Isaiah 8.14

nyanungurlu milarnu wiriwiri nyinanjaku ngurra-kari ngurra-karirlaku. Nyiya-jangka-jana kingirliji milarnu yinyaju wiriwiri-kari? Milarnu-jana yungulu-jana puuly-mardarninjarla rdakungka muru-pinyi yapa maju-jangka manu yungu-jana yapaku pulka-pinyi jungarni nyinanja-kurrakuju. ¹⁵ Kaatu kanyarra wangkami yapa nyurrurlaku yungunkulu-jana purda-nyanyi yinya kapumanu-patu wiriwiri. Yapa ngurrrpa-watiji kajikalu-nyarra wangkami kuja kankulu maju nganta nyina. Ngulaju ngula-juku. Ngarili jungarni warrarda nyinaya! Kujarlunya kapunkulu-jana wurdungu-manu. ¹⁶ Yapa nyurrurlaju kankulurla nyina Jijaji Kirajiki. Kujarlanya purda-nyanyi kankulu nyanungu-mipa, manu kankulu rarralypalku nyina. Kujarlanya, yapa nyurrurlarlku marda kajikankulu warntarlarlu manngu-nyanyi kujarlu, "Ngalipajurliparla Jijaji Kiraji-mipaku. Ngarilipa kutu yani, manu majungka-jarri mi kurtlipa!" Kuja manngu-nyanja-wangulu nyinaya! Nyurrurlaju kankulurla warrki-jarri mi Kaatuku. Ngarilirla jungarni warrarda nyinaya nyanunguku. ¹⁷ Ngurrju-pajikalu-jana yapa panuju, manu Ruumu-wardingki Kingirlangu. Yu'lkayalu-nyanu Kirijini-kariy-nyanuku, manulurla pulka-pungka Kaatuku jungangku manyu-pinja-wangurlu.

Warrkini-paturlu yungulpalu-jana wiriwiri nyanungurra-nyangu purda-nyangkarla

¹⁸ Nyurrurla warrkini-paturlu yapangku, purda-nyangkalu-jana nyurrurla-nyangu wiriwiriji kajili-nyarra warrkiki wangkami. Ngalya-kariji kalu-nyarra ngampangampa nyina, marda ngalya-karirliji kalu-nyarra kulu-karrarlu warrkiji yinyi. Ngulaju ngula-juku. ¹⁹ Marda kalu-nyarra pakarni ngari lawarlangurla marda. Kala milya-pinyi kankulu yangka Kaatu kanyarra ngampurrrpa nyinami yungunkulu-jana purda-nyanyi nyarrparlangu kajili-nyarra wangkami. Kapu-nyarra ngurrju-pajirni kajinkili-jana purda-nyanyi kulu-jarrinja-wangurlu. ²⁰ Mardanpa ngampurrrpa-wangu nyinaja warrki nyampuku, mardanpa majungka-jarri, manu marda kangku wiringki nyuntu-nyangurluju pinyi nyuntuju. Marda ngula-jangkaju kajikanpa nyinami-jiki parnkanjawangu. Kala kulangku nganangku ngurru-pajirni kujakuju. Jungarninpa warrki-jarriyarla wakurturdu-nyayirni! Mardalpana warrki-jarri wakurturdu, purda-nyangu mardanpa wira nyuntu-nyanguju. Kajingki pinyi lawarlangurla, ngula-warnuju kajinpa pululu nyinami parnkanjawangu, ngulaju Kaaturlu kapungkurla pulka-pinyi.

²¹ Kaatu-nyarra yapa nyurrurlaku milarninjarla wangkaja kapunkulu murrumurrurlu jata-nyanyi. Nyiya-jangka kujaju? Kujalpa Jijaji Kiraji walya nyampurla nyinaja, murrumurru-jarrija nyanganju yungu-nyarra milki-yirrarni jungarni nyinanjaku Kaatuku. Kajinkili jata-nyanyi murrumurrurlu kuja-piya, ngulaju kankulu Jijaji Kiraji-piya nyina kujalpa nyanganju nyinaja. ²² Nyampunyu-ka wangkami Payipulurla:

"Jijaji Kiraji kula majungka-jarri, lawa. Nganangku kula nyanganju purda-nyangu warlka wangkanja-kurraju."*

²³ Kujalpalu yapangku nyanganju manyu-pungu, kula-jana nyanganju kulu-jarrija pina, lawa. Kujalpalu murrumurru-manu, kula-jana pina-japirdija murrumurru-maninjakuju. Ngarilparla wala-juku nyinaja Kaatumi-pipaku, manulparla pardarnu ngakaku yangka kaji-jana Kaaturlu jungangku yapa miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. ²⁴ Yuwayi, ngulalpa

* ^{2:22} Nyangka Isaia 53.9

waraly-karrija warntawarntarla, murrumurru-nyayirni-nyanu purdanyangu. Murrumurru-nyanu purda-nyangu ngalipa-jangkarla majungkarla yungurlipa majungka-jarrinja-wangu nyinami manu yungurlipa kurnta-wangu nyinami yangka kujalparlipa majungka-jarrija kamparru-wiyi. Murrumurru-nyanu purda-nyangu yungurliparla ngaliparlangu jungarni nyinami Kaatuku. Yuwayi, yapangkulu murrumurru-manu. Kujarlanya, Kaaturluju-nyarra parlpuru-manu jintawarlayi-jiki. ²⁵ Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi, nyurrurlajulpankulu jiyipi-piya nyinaja. Kulalpankulu milya-pungu nyarrpa-jarrinkakuju. Kala jalangu, Jijajirli-nyarra pina-kangurnu nyanungu-kurra. Nyanungurlunya kanyarra warrawarra-kanyi jiyipikingarduyu-piyarlu yangka kuja kajana warrawarra-kanyi nyanungu-nyangu jiyipi.

3

Nyarrpa-jarriyarla yungulpa-pala watiji manu karnta nyanungu-parntaju?

¹⁻² Yuwayi, nyurrurla warrkini-patu, purda-nyangkalu-jana nyurrarla-nyangu paaju-patu kajili-nyarra warrkiki wangkami. Kuja-piyarlu-yijala nyurrurlarlu karnta-parturlu yungulpankulu-jana nyurrurla-parntaju purda-nyangkarla kajili-nyarra nyarrparlangu wangkami. Marda kalu Kirijini-wangu nyinami ngalya-karriji. Ngulaju ngula-juku. Purda-nyangkajukulu-jana. Jungarnili-jana nyinaya, manulu-jana ngurrju-jarriya. Manulu-jana wangkaya Kaatu-kurluju. Kala ngalya-karriji kajilpankulu wurdungurlangu nyinakarla yimi Kaatu-kurlangu-kurlu yimi-ngarirrinha-wangu nyurrurla-parntarlangukuju, ngulaju ngula-juku-yijala. Kapulu-nyarra nyanyi-juku jungarni nyinanja-kurraju, manu yangka kuja kankulu yirriyirrili manngu-nyanyi Kaatu-kurlu. Ngulajangka marda kajikalu-nyarra nyurrurla-parntarlangu marlaja Kirijini-jarrimi.

³ Nyurrurlarlu karntakarntarlu, kulalu-nyanu wakurluju warrarda wurdujarra-manta yungunkulu-nyanu yuntardi-mani nganta, lawa! Manu kulalu yukaya rdaka-kurlangurla manu waninja-kurlangurla manu jinajinarla yuntardirla yangka kuja kankulu tala wiri-kirlirli mani. Kulalu kuja-jarriya yungulu-nyarra watingki nganta nyanyi, lawa. ⁴ Ngarili pululu jungarni nyinaya. Ngula-jangka Kaaturlu kapu manngu-nyanyi, "Karnta nyampurraju yuntardi-nyayirni." Junga kujaju. Kuja-ka Kaaturlu nganapuka nyanyi jungarni nyinanja-kurra, manngu-nyanyi-ka yapa yinyaja yuntardi-nyayirni.

⁵ Karnta Kaatu-kurlangu yangka kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja, nyarrparlulpulu-nyanu yuntardi-manu? Kalalurla Kaatuku pulka-pungu, manu kalalurla wala nyinaja nyiyarningkijarrarla. Kalalu-jana kali-nyanu purda-nyangu yangka kuja kalalu-jana wangkaja. Kujarlunya-nyanu yuntardi-manu. ⁶ Manngu-nyangkalu karnta yangka yirdiji Jarayi * Yipuruyamu-parnta, yangka-jarra kujalpa-pala nyurru-wiyi nyinaja. Kala wiri-pajurnu. Kajinkilirla karnta nyurrurla jungarni nyinami Kaatuku, kajinkili lani-wangu nyinami nyiyarlangu-jangka, ngulaju kapunkulu Jiirapiya-jarrimi.

⁷ Wati nyurrurla-patu, yungurna-nyarra wangkami-wiyi. Kuja kankulu kali-nyanu-kurlu nyinanja-yani, ngurrjulu-jana nyinaya, kulu-wangu. Yirriyirrili-jana wangkaya manyu-pinja-wangu. Wati nyurrurlarluju

* ^{3:6} Nyangka Genesis 11-23

kankulu milya-pinyi kuja kalu kارتاج rampaku-juku nyina nyurrurlapiya-wangu. Kaatu kanyarra yimiru nyinami wati manu karnta nyurrurlaku yungunkulu jintangka nyinami. Kajinkili-jana wati nyurrurlarlu pinyi kali-nyanu, ngulaju kula-nyarra Kaaturluju purda-nyangu ka jinkilirla wangka. Kuja-jangka, ngurrjulu-jana nyinaya kali-nyanukuju.

Kaatu kanganpa ngampurrrpa nyinami yungurlipa-nyanu jungarni jarkujarnku nyinami

⁸ Yungurna yimi nyampu lawa-mani kujalparna-nyarra yapa nyurrurlaku yirrarnu. Ngungkurr-nyinayalu-nyanu warrarda. Kaji ngana wajampa nyinami, ngulajulu wajampa-yijala nyinaya nyurrurlarlangu. Kaji ngana wardinyi nyinami, kujarlajulu wardinyi-yijala nyinaya nyurrurla ngalya-kariji. Yulkayalu-nyanu jarkujarnku kuja kapala-nyanu papadirlangu yulkami-piya. Mari-jarriyalurla yapaku murrumurruku. Kulalu-nyanu kamparru yirraka, kulalu-nyanu jinyijinyi-manta wiripiylu, lawa. ⁹ Kajingki yapa jangkardu majungka-jarrimi, kula-nyanurla pina-kunka-manta. Kajingki nganangku kulungku ngarrirni, kula pina-ngarrika, lawa. Ngarirla jinta Kaatu-mipaku wangkaya yungu yapa yinya pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Ngula-nyarra Kaatu yapa nyurrurlaku milarninjarla wangkaja nyanunguku, wangkaja-nyarra yangka kapu-nyarra tarnngangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.

¹⁰ Nyampunya-ka wangkami Payipulurlaju:

“Ngana-puka kuja-ka ngampurrrpa nyina wardinyi nyinanjaku walya nyampurla, ngana-puka kuja-ka ngampurrrpa nyina wankaru nyinanjaku, ngulangkujulpa-nyanu yapa yinyarluju warla-pajikarla maju wangkanja-kujakuju yapa ngalya-kari-kijakuju. Yungulpanyu warla-pajikarla warlka-kujaku. ¹¹ Yungulpa-nyanu warla-pajikarla majungka-jarrinja-kujaku, ngula-jangka ngari yungulpa ngurrju-kurra-jarriyarla-mipa. Yungulpa yapa panu-karirlajintajtu nyinayarla kulu-wangu rarralypa. ¹² Yuwayi, Warlalja-Wiringki Kaaturlu kajana yapaju warrawarra-kanyi kuja kalurla nyanunguku jungarni nyinami. Purda-nyanyi kajana kuja kalurla nyanunguku wangkami. Kala yunjumu-jarrimi jurnta kajana yapakuju kuja kalu majungka-jarrimi.”*

Kaatu kanganpa ngampurrrpa nyina yungurlipa-jana jungarni nyinami yapa ngalya-karirlangku

¹³ Kajinkili yapa nyurrurla nyampurrrpa-nyina jungarni warrarda nyinanjaku, ngula-jangkaju kulaalpa-nyarra nganangku murrumurru-mantarla, lawa. Kulalpa-nyarra nganangku kangkarla Kaatu-kujakuju. Junga kuja. ¹⁴ Marda kajikaluu-nyarra jangkardu yanirni-jiki murrumurru-maninjaku kajili-nyarra nyanyi yangka kuja kankulurla jungarni nyinami Kaatuku. Ngulaju ngula-juku! Kaaturlu kapu-nyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi-jiki. Kulalu-jana lani-jarriya yapa ngalya-kariki kajili-nyarra jangkardu yanirni, manu kulalu wajampa-jarriya kaji-nyarra maju rdipimi ngaka. ¹⁵ Ngarili Jijaji Kiraji-mipa jungangku manngu-nyangka. Nyanunguju-nyarra Warlalja-Wiri. Warrardalu manngu-nyangka nyampuju: “Nyarrparna wangkami kajijili yapangku yaninjarla payirni Kaatu-kurlu? Marda kajikajulu payirni nyiya-jangka karnarla walaju nyinami lani-wangu. Nyarrpalkurna-jana wangkami?” Yuwayi. Kuja-piyarlunya mangnu-nyangkalu yalu-maninjakungarntirli kajili-nyarra yaninjarla payirni

* ^{3:12} Nyangka Psalm 34.12-16

yimiki Kaatu-kurlanguku. ¹⁶ Ngurrjulu-jana wangkaya, kulu-jarrinja-wangu. Kajilpanku-jana kulu-jarriyarla, ngula-jangkaju kulapankulkurla jungarni nyinakarla Kaatukuju, manu kajikankulu kurnta-jarri. Yapa yinyarraju marda kajikalu-nyarra nginji-wangkami, marda kajikalu-nyarra manyu-pinyi kuja kankulurla jungarni nganta nyinami Jijaji Kirajiki. Kala kajili-nyarra nyanyi jungarni-kirra-juku, kapulunyanu kurnta-jarrinjarla wangkami, "Nyiyakurlipa-jana manyu-pungu yinyaju Kirijini-patu?" ¹⁷ Nyiya ngurrjuu yapa nyurrurlakuju nyarrpa-jarrinjakuju? Kajili-nyarra yapa ngalya-karirli pinyi maju-jangka, ngulaju ngula-juku. Ngulaju nyurrurla-panu-jala! Kala kajili-nyarra yapangku murrumurru-mani kuja kankulu jungarni nyinami, Kaatu kapu-nyarra wardinya-jarri. Nyurrurlakuju. Kujarlanyalurla jungarni warrarda nyinaya Kaatukuju.

¹⁸ Manngu-nyangkalu Jijaji Kiraji. Kajinkili-nyanu murrumurru purdanyani, ngulajunkulu Jijaji-piya kujalpa jungarni warrarda nyinaja. Yapa ngalipa-miparlipa majungka-jarrija panu-juku. Jintaku-ngalpa nyunganuju palija yungu-ngalpa pina-kanyirni Kaatu-kurra. Yapangkulu nyanunguju pungu warntawarntarla, kala Kaatu-kurlang Pirlirrparlu nyanunguju pina-wankaru-manu. Pirlirrparlurla yungu yartarnarri. ¹⁹ Yartarnarri yinya-kurlu, Jijaji Kirajiji yanu ngurra-kari-kirra yangkakurra kuja kajana Kaaturlu mardarni-jiki pirlirrpa-wati pirijina-piya-patu yangka ngakaku kaji-jana miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. Jijaji Kirajiji yaninjarla wangkaja-jana pirlirrpa yinya-patukuju. ²⁰ Ngana yinyaju pirlirrpa-wati? Nyurru-wiyi kujalpa wati yangkangku Nuwangku

* pawurtu ngurrju-manu, yangka kujalpa-jana Kaatu pardarnu yapaku nyanungu-kurra pina-yaninjaku, pirlirrpa yinyaju nyanungu-paturluju yangka kulapalu Kaatju purda-nyangu. Ngula-panunya-jana Kaaturluju riwarri-manu yapa walyangka ngapa wiri-kirirli, muurl-mardarnu-jana 8-pala-mipa yapaju pawurturlaju. ²¹ Ngapa wiri yinyaju ngulaju ngapapiya yangka kuja karlipa jalangu papitaji-jarri. Kaaturlu-jana yapa 8-pala-mipa muurl-mardarnu ngapa yinya-kujakuju. Kuja-piyarlu-yijala kanganpa muurl-mardarni kuja karlipa papitaji-jarri. Kanyirni kanganpa ngapa-jangkaju. Kuja karlipa papitaji-jarri, kula kanganpa palkamipa kirlka-mani, lawa. Kuja karlipa papitaji-jarri, kujarluju payirni karlipa nyanungu Kaatu yungurlipa kurnta-wangu-jarri. Yuwayi, junga-nyayirnirli Jijajiji wankaru-manu palinja-warlu. Kujarlanya, kuja karlipa papitaji-jarri, ngula-jangkaju kula karlipa kurnta-jarri. ²² Jijajiji pina-wankaru-jarrinjarla pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlang-kurra. Yaninjarla jungarni-purdanji pirri-manu Kaaturla. Yinyarlanya kajana Warlalja-Wiri nyinami marramarra-watiki manu pirlirrpa ngalya-kariki kuja kalu yalkirirla nyina yartarnarri-kirli.

4

Jungarnili nyinaya Jijaji-piya kujalu yapangku nyanungu murrumurru-manu

¹ Yapa nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi yangka kuja kalalu yapangku murrumurru-manu Jijaji Kiraji kujalpa walya nyampurla nyinaja. Murrumurru-manu-nyayirnili, kulanpa kuja-jangkaju warrarda wajampa-jarrija. Kuja-piya-yijala kulanpa wajampa-jarriya kajili-nyarra yapangku murrumurru-mani. Pirlirrpa-mantalu-nyanu yungunkulu jungarnirli manngu-nyanyi nyanungu-piyarlu. Yapa nyurrurlarlu kankulu

* **3:20** Nyangka Genesis 6-9

milya-pinyi kaji ngana-puka murrumurru-jarri mi Jijiji Kiraji-piya, yapa yinyaju majukuju-ka lawa-jarri mi. ² Yapa yinyaju kajika witaku-mipa ngari wankaruju nyinami, marda kajika marda wankaruju nyinami walyangkaju purlka-karda manu marda muturna-karda nyampurlaju. Ngulaju ngula-juku. Kala kulalpa ngari majungka-jarri yarlku kutu yungu nganta-nyanu wardinyi-mani, lawa. Ngari karla jungarni nyinami Kaatuku kajirla nyarrpa-puka nyanungku wangkami. ³ Nyurru-wiyi Kirijini-wangu-wiyi, ngari kalankulu jamulu nyinaja ngalya-kari-piya kuja kalalu Kaatu milya-pinja-wangu nyinaja. Majungka-jarri ja kalankulu nyanungura-piya. Yaninjarla kalankulu kutu ngunaja karnta-kari-kirli manu wati-kari-kirli. Maju-mipa kalankulu mangnu-nyangu. Warrarda kalankulu warungka-jarri ja pama-ngarninja-warnu. Kalankulu jinta-jarri ja miyiki manu pamaku ngarninjaku. Kulankulu-nyanu warlapajurnu kuja-kujaku, lawa. Kalankulu jinta-jarri ja yapa ngalya-kari-kirli yangka juju-kari juju-kariki parntarrinjaku pirla manu watiya-jangkaku. Kula-nyarra Kaatu wardinyi nyinaja kujaku. Yuwayi, kalankulu maju nyinaja kuja-piyanja. ⁴ Kala jalangu, kula kankulu ngampurpa nyina jinta-jarri ja yapa ngalya-kari-kirli kuja kalu majungka-jarri mi. Yapa yinyarlu kalu-nyarra nyanyi kuja kankulkurla jungarni nyinami Kaatuku, manu kalu-nyanu kuja wangkami, "Waraa! Nyiya-jangka kula kalu yinya-patuju ngalipa-kurlu jinta-jarri mi kujalpalu kamparru-wiyi nyinaja ngalipa-kurlu?" Ngula-jangka kalu-nyarra manyu-pinyi. Ngulaju ngula-juku. ⁵ Ngaka kapu-jana Kaaturlu miimii-nyanjarla payirni yapa yinyaraju yangka kuja kalu wankaru-juku nyinami manu yaparlangu kujalu palija. Yuwayi, kapu-jana miimii-nyanjarla payirni ngurrju-japa maju-japa. Kaji-jana miimii-nyanjarla payirni, ngulaju kapulu yimi-ngarri ni nyiyarningkijarra ngurrju-japa maju-japa kujalpalu walya nyampurla nyarrpa-jarri. ⁶ Yapa yangka kujalu palija, purda-nyangulu Yimi Ngurrju Jijiji Kiraji-kirli. Nganangku mayi-jana yimi-ngarrurnu. Palijalu yangka kuja karlipa yapa muku palimi. Ngulaju ngula-juku. Jalanguju nyurnu-jala kalu nguna milyingka, kala Kaaturlu-jana yilyaja Yimi Ngurrju yungu-jana nyanungu-nyangu Pirlirrparlu wankaru-mani-yjala. Ngula-jangka kapulurla jungarnilki nyinami Kaatuku.

Yulkamirlipa-nyanu, manurliparla warrki-jarri mi Kaatuku yartarnarri nyanungu-nyangu-kurlu

⁷ Walya nyampuju kula tarnnga karrimi, kapu yawu-pardimi jalangu ngari. Kujarlanya, yapa nyurrurlarlulu yirriyirriri manngu-nyangka Kaatu manu yapa-patu-karirlangulu-jana. Warla-pajikalnu-nyanu majukujaku yungunkulurla jungarnilki wangkami Kaatuku. ⁸ Yuwayi, jungarnilirla warrarda nyinaya. Kala yungurna-nyarra yimi-ngarri ni-wiyi yimi wiri-nyayirni. Yulkayalu-nyarra jarkujarnku. Marda kajikankulu-nyanu jarkujarnku murrumurru-mani, manu marda kajikankulu-nyanu jangkardu majungka-jarri. Kuja-kujakujulu-nyanu jarkujarnku yawuru-jarri. ⁹ Kaji ngana yanirni nyurrurla-nyangu ngurra-kurra ngurra-kari-jangka, kulalurla jurnta yunjumu-jarri. Ngarili kutu kangka nyurrurla-nyangu ngurra-kurra. Kulalurla kuja wangkaya, "Yanta ngurra-kari-kirra! Nyiyakunpa yanurnu nyampu-kurra?" Lawa. Kuja-wangurlulu ngari kutu kangka nyurrurla-nyangu-kurra ju ngurra-kurra. ¹⁰ Kaatulpa-nyarra ngurrju-nyayirni yapa nyurrurlakuju nyinaja, manu-nyarra yartarnarri jarkujarnku yungu yungunkulurla jarkujarnku warrki-jarri mi nyanungku. Yuwayi, jarkujarnku mardarni kankulu

yartarnarri yangka kuja-nyarra Kaaturlu jarkujarnku yungu. Yinya-kurlurlu pirrjirdi-mantalu-nyanu yungunkulu Kaatu purami. Kajinkili-nyanu pirrjirdi-mani kujarlu, ngulaju kapunkulurla jungarni warrki-jarri Kaatuku nyanungu-nyangu yartarnarri-kirli. ¹¹ Kala yapaku nyurrurla ngalya-kariki, Kaaturlu-nyarra yartarnarri yungu yungunkulu-jana yapa-patu-kariki yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, yungunkulu-jana yapa ngalya-kari pinarri-mani. Ngurrju kujaju. Yimi-ngarrikalu-jana yimi-mipaju yangka kaji-nyarra Kaatu-juku wangkami, kula nyurrurla-nyangu yimi. Yapaku nyurrurla ngalya-kariki, Kaaturlu-nyarra yartarnarri yungu ngula-kurlurlu yungunkulu-jana wurdujarra-mani yapa panu-karirlangu, marda kalu marlajarra nyinami, marda kalu nyurnu ngunami. Ngulaju ngurrju. Ngarili-jana yapaku warrki-jarriya yartarnarri-kirli kuja-nyarra Kaaturlu yungu. Kajili-nyarra yapa ngalya-kariri nyanyi warrki-kirra, kapuluria Kaatuku pulka-pinyi. Kapuluya-nyanu wangkami, "Waraa! Yapa yinyaju kalurla junga nyinami Jijaji Kirajiki." Kujarlanya kapuluria pulka-pinyi Kaatukuju. Nyanungu-pirrjirdi-nyayirni, manu-ka yartarnarri wiri-jarlu mardarni tarnnga-juku. Ngula-juku ngurru.

Kaji-ngalpa maju rdipimi, wardinyilparlipa nyinayarla, manulparliparla wala nyinakarla Kaatuku

¹² Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, maju kanyarra rdipimi, manu ngula-jangkarlu murrumurru kankulu-nyanu purdanyanyi. Junga kujaju. Kala kulalu-nyanu kuja jarkujarnku wangkaya, "Yuwa! Ngalipaju Kirijini-patu! Nyiya-jangka kanganpa majuju rdipimi? Marda kula kangalpa warrawarra-kanyi Kaaturlu!" Lawa! Kuja wangkanja-wangulu nyinaya! Nyiya-jangka kanyarra majuju rdipimi? Kaaturlu kanyarra waalparrirni, miimii-nyanyi kanyarra yirriyirri-nyayirnirli yungu-nyarra milya-pinyi junga-japa kankulurla walaju nyinami. ¹³ Ngarili wardinyi nyinaya maju-puruju. Murrumurru-jarri kankulu Jijaji Kiraji-piya kujalu nyanungu yapangku murrumurru-manu walya nyampurla. Ngaka yapa panungku kapulu nyanyi Jijaji Kiraji ngurrju-nyayirni yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Jalangu kankulu-nyanu murrumurru purda-nyanyi yungunkulurla yangka ngaka wardinyilk iati-wangka Kaatuku. ¹⁴ Marda kalu-nyarra yapa ngalya-kariri manyu-pinyi kujarlu, "Nyurrurlaju Kirijini-patunkulu ngawungawu!" Nyiya-jangka kalu-nyarra manyu-pinyi kujarluju? Kaatu-kurlangu Pirlirrpia, yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-ka palka nyina nyurrurlarla. Kujarlanya kalu-nyarra manyu-pinyi. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kanyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi-jiki!

¹⁵ Yapa ngalya-kari ngulajulu tarnnga-kurra pinja-pantu-wati. Ngalya-karijili purunjiju-wati. Ngalya-kari kalu kutu majungka-jarri, manu ngalya-kariji kalu-jana mampami kuluku yapa-patu-kariki. Kuja kalu kuja majungka-jarri, ngulakuju majuju kajana rdipimi, manu kalu-jana ngalya-kariri pinyi. Kala kulalu kuja-piya nyinaya, lawa! ¹⁶ Ngarilirla jungarni warrarda nyinaya Jijaji Kirajiki yapa nyanungu-nyangu. Kala kaji-nyarra maju rdipimi, marda kaji-nyarra yapangku murrumurru-mani, kulalu kurnta-jarriya. Ngarilirla Kaatuku pulka-pungka. Yapa-kariri, kapulu-nyarra nyanyi, manu kapulu milya-pinyi kuja kankulu Kirijini nyina.

¹⁷ Jalangurlangurlu kajana Kaaturlu miimii-nyanyi yapa ngurrju-japa maju-japa. Ngaliparlangu-wiyi kanganpa miimii-nyanyi. Kujarlanya milya-pinyi karlipa yangka ngaka kapu-jana miimii-nyanjarla murrumurru-mani karrikarri-wangurlu yinyaju yapa ngalya-kari, yangka-patu kuja

kalu purda-nyanja-wangu nyinami jalangu, yangka-patuku kuja kajana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirlí. Kapu-jana murrumurru-mani karrikarri-wangurlu ngalipa-piya-wangu. ¹⁸ Nyampunya-ka wangkami Payipulurlaju:

"Kaaturlu kapu-jana muurl-mardarni yapa nyanungu-nyangu yangka-patu kuja kalurla jungarni nyinami nyanunguku. Kujakungarntiji maju-wiyi kapu-jana rdipimi walya nyampurlaju, manu kapulu murrumurru-jarrimi. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kaaturlu kapu-jana yapa yinya-patuju murrumurru-mani karrikarri-wangurlu, yangka kuja kalu majungka-jarrimi. Kapulu murrumurrurluju jata-nyanyi, yangka-patu kuja kalu majungka-jarrimi."*

¹⁹ Yuwayi, kujanya kanyarra wangkami Kaatuju yapa nyanungu-nyangu-patukuju. Wangkami-ka yangka maju kapu-nyarra rdipimi. Ngula-puruju, nyarrrpa-jarrimilkinkili? Walajukulurla nyinaya Kaatuku. Nyanungurlunya-ngalpa ngurrju-manu. Wangkaja-ngalpa yangka kapu-ngalpa warrawarra-kanyi, manu yimi yinyaju kula wajawaja-mani. Ngurrjujukulu-nyanu jarnkujarnku nyinaya.

5

Jaajikingarduyu-patu wiriwiri yungulpalu jungarni nyinakarla yungulu-jana yapa ngalya-karirli waalparrirni

¹ Yungurna-nyarra wangkami nyurrurlaku jaajikingarduyu-patuku wiriwiriki yungunkulu pirrjirdi-juku nyina. Ngajujurna wiri nyúrrurla-piya. Nyangurna Jijaji Kirajiji kujalpalu yapangku murrumurru-manu walya nyampurla. Ngaka kapurna jinta-jarrimi nyanungu-kurlu nguru-nyayirni-wangurla kaji-jana Kaaturlu milki-yirrarni yangka Jijaji Kiraji kuja-ka nyinam yartarnarri wiri-jaru-kurlu. ² Nyurrurla jaajikingarduyu wiriwiri, warrawarra-kangkalu-jana Kaatu-kurlangu yapa yangka jiyipikingarduyu-piyarlu kuja kajana-warra-kanyi jiyipi nyanungu-nyangu. Kaaturlu-nyarra yapa yinyaju yungu yungunkulu-jana warrawarra-kanyi. Kulalujana kuja wangkaya, "Jinyijinyi-mani kajulu yungu ngantarna-nyarra warrawarra-kanyi." Lawa, kuja wangkanja-wangulu nyinaya! Ngarili-jana jungangku warrawarra-kangka. Wardinyirli-juku warrawarra-kangkalu-jana, ngulakuju Kaatu kapu-nyarra wardinyi-jarrimi. Warrki-jarriyalurla Kaatuku kujanya, kula talaku, lawa. Warrki-jarriyalurla yungunkulu-jana yapa pirrjirdi-mani nyanunguku puranjaku manu yungulu ngurrju nyina. ³ Kuja kankulu-jana yapa warrawarra-kanyi jaajirla, kulalu-jana kulungku jinyijinyi-mani, lawa. Ngarilirla jungarni nyinaya Kaatuku nyanungurra-kurluju. Ngula kajili-nyarra nyanyi kuja-kurra, kapulu-nyarra waalparrirni, manu kapulu jungarni nyinami. ⁴ Kajinkilirla jaajikingarduyu-patu wiriwiri jungarni nyinami Kaatuku kuja-piya, ngula-jangka ngaka ngurungka nyanungu-nyangurla Jijaji Kirajirli kapu-nyarra yinyi nyiya mayi ngurrju yartarnarri wiri-jarlu-kurlu, kapu-nyarra karrimi tarnnga-juku nyurrurlaku. Nyanunguju-jana wiri jaajikingarduyu-patuku wiriwiriki walya nyampurla.

⁵ Nyurrurla wati-patu kurdu-warnu-patu, purda-nyangkalu-jana jaajikingarduyu-patu wiriwiri kajili-nyarra nyarpparlangu wangkami.

* **4:18** Nyangka Proverbs 11.31

Yungurna-nyarra wangkami panuku-juku Kirijini-patuku. Kulalu-nyanurla pulka-pungka, manu kulalu-jana yapa jinyijinyi-manta wiri-piyarlu. Lawa. Ngarili-nyanu wurdungu warrki-jarriya. Nyarrparla kuja? Nyampunya wangkaja Kaatuju Payipulurlaju:

“Kaaturlu kajana yapaju mamparl-pinyi kuja kalu-nyanurla pulka-pinyi wiri-piyarlu. Kala nyanunguju ngurrju yapakuju yangka kuja kalu-jana yapa-patu-kariki wurdungu warrki-jarri”*

⁶ Kujarlanya, wurdungulu-nyanu jarkujarnku warrki-jarriya kamparru Kaaturla. Nyanunguju yartarnarri wiri-kirli. Yuwayi, wurdungulu-nyanu jarkujarnku warrki-jarriya. Yangka kaji Jijaji Kiraji pina-yanirni, Kaaturlu kapu-nyarra ngurrju-pajirni.

⁷ Marda kanyarra maju rdipimi yapa nyurrurlakuju. Ngulaju ngulajuku. Kulalu wajampa-jarriya. Kulalu-nyanu payika, “Nyarrpa-jarri milkirli?” Lawa. Kaji-nyarra maju rdipimi, ngarili Kaatu-mipa payika. Ngari kanyarra warrarda mari-jarrimi nyurrurlakuju, manu kanyarra warrarda manngu-nyanyi.

⁸ Warla-pajikalu-nyanu maju-kujaku, manulu-nyanu warrawarrawangka Juju Ngawu-kujaku. Warru-ka wapami kilji-nyayirni nguurr-karrinja-karra ngaya wiri-jarlu-piya. Yapaku kajana warrirni puuly-mardarninjaku yungu-jana puuly-mardarninjarla maju-mani. ⁹ Walalurla warrarda nyinaya Kaatuku yungunkulu wungungku Juju Ngawu warlapajirni. Maju kanyarra rdipimi warrarda yapa nyurrurlakuju. Junga kujaju. Milya-pinyi kankulu maju kuja kajana rdipimi Kirijini-patuku nguru-kari nguru-karirlaku. Ngulaju ngula-juku. Walajukulurla nyinaya jata-nyanja-wangu Kaatukuju. ¹⁰ Maju kapu-nyarra rdipimi walya nyampurlaju, ngari witaku tarnnga-wangu. Kaatuju kanyarra ngurrju-juku nyinami. Milarninjarla-nyarra wangkaja yungu-nyarra jintangka yirrarni Jijaji Kiraji-kirli yungunkulurla yartarnarri wiri-jaru-kurlu jirranga nyina ngurungka nyanungu-nyangurla. Yuwayi, jalanguju kankulu jata-nyanyi, kala Kaaturlu kapu-nyarra ngurrju-mani pina. Ngula kapunkulu pirrjirdilki nyina. Kapu-nyarra ngurrju-mani pina yungunkulurla wala warrarda nyina. Nganangku kula-nyarra kanyi Kaatu-kujakuju. ¹¹ Yuwayi, Kaatuju kapu nyina Warlalja-Wiri niyiarngkjarraku tarnnga. Ngula-juku ngurrju.

Piitarlu pipa nyampuju lawa-manu

¹² Ngajukupurdangka Kirijini yirdiji Jilajaju, nyampu palka ngaju-kurlu. Ngajuku kaju warrki-jarrimi ngurrju. Wangkajarnarla yimi yirrarninjaku pipa nyampurla. Ngajulurlurna-nyarra jaru nyampuju yirrarnu yungunkulu pirrjirdi nyina, manurna-nyarra yarda wangkaja Kaatuju kanganpa yimiri-nyayirni nyinami-jiki. Kujanyarna-nyarra wangkaja kamparru-wiyiji. Walalurla warrarda nyinaya Kaatuku kuja kanyarra ngurrju nyinami.

¹³ Kirijini-kariyi-nyanu-patu kuja kalu nyina ngaju-kurlu ngurra nyampu Papilunurla, ngula-paturlu yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyinami. Wati-pardu Maarrkurlangku Kanyarra wangkami ngurrju nganta-ka nyina. Nyanunguju ngaju-nyangu-piya ngalapi-nyanu. Kaaturlu-nyarra milarnu nyurrurlaju, manu-jana nyanungurrarlangu milarnu yungulurla jintangka nyinami nyanunguku.

¹⁴ Yulkami kankulu-nyanu. Kajinkili jinta-jarrimi ngaka, ngurrjulu-nyanu ngamurlu-maninjarla wangkaya.

Nyurrurla kuja kankulu Jijaji Kiraji-kirlangu nyina, wangkamilki karna-nyarrarla Kaatuku, “Wapirra, nyinaya yapa yinya-patu-kurlu yungulu arralypa nyina ngurrju.” Ngula-juku.

2 Peter

Pipa 2 Piita-kurlangu

Pipa jinta-kari kuja-jana Piitarlu pantirninarla yilyajarra Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampu pipa kuja karlipa ngarrirni ngulaju Pipaju 2 Piita-kurlangu, ngulaju pipa jinta-kari kuja-jana Piitarlu yirrarnu nyurru-wiyi Kirijini-patuku. Nyampurlaju pipangka wangkaja-jana jungarniki nyinanjaku Kaatukuju yungu-jana wardinyi nyinami nyanungurrakuju. Pututupungu-jana yangka maju-patu-kujaku tiija-kujaku. Yinyarra tiija-paturlulpalu-jana pinarri-manu yapaju warntarlarlu. Piitaju wangkaja ngakaju Kaaturlu kapu-jana riwarri-mani tiija maju-patuju. Piita-jana wangkaja Kirijini-patu yungulurla pardarni Warlalja-Wiriki Jijajiki kaji yanirni pina walya nyampu-kurra.

¹ Ngaju-nyangu yirdiji Piita. Warrki-jarrimi karnarla Jijaji Kirajiki. Milarnuju ngajuju yungurna-jana Kurdungurlu Wiri nyina Kirijini-patukarikiji. Nyanungu kaju wangkami nyarrrpa yungurna-jana wangkami. Ngajulurlu karna-nyarra pipa nyampuji yirrarni yapaku kuja-nyarra Kaaturlu milarnu yungunkulurla wala nyina Jijaji Kirajiki. Jijaji Kirajiji ngulaju Kaatu, manu nyanungukunya karliparla pulka-pinyi. Nyanunguju ngalipaku Ngarlkinpa, manu junga-nyayirni-ka nyinami warrarda. Kujarlanya karlipa purda-nyanyi. Ngurrju-nyayirni kujaju ngalipakuju.

² Yapa nyurrurlarlu kankulu-jana milya-pinyi Kaatu manu Jijaji kuja kanganpa ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri nyinami. Kujarlanya karna-nyarrarla wangkami nyurrurlaku yapaku kujanya, “Payirni karnangku-pala yungunpala-jana yimiri nyina warrarda Kirijini-patuku yapaku. Kujarlanya yungungkuju marlaja nyinami ngurrju-nyayirni rarralya tarrnnga-juku.”

Kaaturlu-ngalpa milarnu yangka yungurliparla jungarni nyinami nyangunguku

³ Kaaturlu-ngalpa ngurrju yungu nyiyarningkijarra yungurliparla jungarni nyinami nyanunguku tarrnnga-juku. Kaatu nyanunguju, jinta-mipa-ka nyina. Ngulangkuju-ka mardarni yartarnarri wiri-jarlu, manu-ka ngurrju-nyayirni nyina. Ngulaju milya-pinyi karlipa. Milarninjarla-ngalpa wangkaja yungurliparla nyanungukulu nyinami. Junga kujaju. Milya-pinyi karlipa nyanunguju, mardarni karlipa yartarnarri nyanungu-nyangu kuja-ngalpa nyanunguru yungu. Kujarlanya karlipa jungarniju nyinami.

⁴ Yuwayi, Kaaturlu-ka yartarnarri wiri mardarni, manu ngurrju-nyayirni nyanunguju. Nyanungu-ngalpa wangkaja yangka kapu-ngalpa ngurrju nyinami. Kujarlunya-nyarra jangku-pungu yungunkulu yapa nyurrurla jungarni nyina nyanungu-piya. Nyurrurla yapa, kula kankulu yapa maju yinyarra-patu-kari-piya nyina kuja kalu nyampurla walyangka nyina. Kula kalurla ngungkurr-nyina Jijaji Kirajiki. Ngari kalu nyiyarningkijarra maju-mipa manngu-nyanyi. Kala yapa nyurrurla kula kankulu kuja-piya nyina, lawa. Kujarlanya-nyarra Kaaturluju ngurrju jangku-pungu yungunkulurla jungarni nyinami nyanunguku.

⁵⁻⁷ Yuwayi, Kaaturlu kangalpa yartarnarri yinyi yungurliparla jungarni nyinami nyanunguku. Yapa nyurrurla kankulurla nyurru-juku wala nyina Jijaji Kirajikiji. Warrki-jarriyalurla wakurturdu. Ngula-jangkaju kapunkulu jungalku nyinami. Kapunkulu Kaatu-kurlangu kuruwarri milya-pinyi. Kapunkulu-nyanu warla-pajirni maju-kujakuju. Kapunkulurla wala warrarda nyinami maju-pururlanguju. Kapunkulu Kaatu wardinyi-mani kajinkili jungarni nyinami. Kapunkulu-jana yulkami Kirijini-kariyiy-nyanuku manu yapa panu-karirlanguku.

⁸ Kajinkilirla kuja nyinami warrarda Kaatuku, yapa ngalya-karirli kapulu-nyarra nyanyi jungarni nyinanja-kurra. Kapulu milya-pinyi kuja kankulu milya-pinyi-nyayirni Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji. Kapulu-nyanu wangkami, "Jijaji Kirajirli-jana pirrjirdi-manu yinyarraju Kirijini-patu yungulurla jungarni warrki-jarri nyunungukuju." ⁹ Yapa jintakarirli marda kajika-nyanu Kirijini-pajirni. Kala kula karla wakurturdu warrki-jarriimi Kaatukuju. Kaji warntarla nyinami, kujau kula jungarni. Nyanunguju pampa-piya nyanya-wangu. Marda wangamarra-jarrija kujarla Kaatu yawuru-jarrija kamparru kuja majungka-jarrija. ¹⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, maju-wangulu-nyinaya yapa yinya-piya-wangu. Warrki-jarrija warrardalurla Kaatuku. Ngula-jangka kapunkulu milya-pinyi kuja-nyarra Kaatu milarninjarla wangkaja yungunkulurla nyanungukulku nyinami. Kajinkilirla warrarda warrki-jarriimi Kaatuku, jungarni kajinkilirla nyinami, ngulaju kulankulurla jurnta karlirr-yani. ¹¹ Kaatu kapu-nyarra wangkami nyurrurlakuju, "Nyurrurla, yukayarnili ngaju-nyangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra kankarlarra." Junga kujaju. Ngakaju kapunkulu yukamirra nguru yinya-kurraju kuja kajana ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri Jijaji wiri-nyayirni nyinami yapaku tarnga-juku. Nyanunguju ngalipaku Ngarkinpa.

¹² Yapa nyurrurlarluju kankulu nyurru milya-pinyi-jala yimi nyampuju kuja karna-nyarra yimi-ngarrirni. Milya-pinyi kankulu yimi ngaju-nyangu ngulaju junga-nyayirni. Kala kapurna-nyarra warrarda yimi-ngarrirni tarnngangku-juku. ¹³ Ngampurrra karna-nyarra nyina yungunkulu warrarda manngu-nyanyi nyarrrpa kuja karna-nyarra wangkami. Kajirna-nyarra warrarda wangkami, ngulaju ngurrju. Nyiya-jangka kuja? ¹⁴ Ngajuju karna milya-pinyi kularna tarnga nyina warrarda wankaruju, kapurna palimi-yijala. Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiji ngajukuju wangkaja kujaju. ¹⁵ Yuwayi, kapurna ngajuju jalangu-yijala palimi. Kujarlanya karna warrki-jarriimi warrarda kuja karna pipangka nyampurra yirrarni. Ngula-jangka ngaka kajirna palimi, yungunkulu pipangka nyanjarla manngu-nyanyi nyiyarningkijarra kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu.

Ngungkurr-nyinayarlarlparliparla yimiki kujalu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu Jijaji-kirli nyurru-wiyi

¹⁶ Yimi-ngarrurnurnalu-nyarra yapaku nyurrurlakuju yangka kuja-ka Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji pirrjirdi-nyayirni nyina. Yimi-ngarrurnurnalu-nyarra yangka kapu nyanunguju pina-yanirni ngaka walya nyampukurraju. Kulaparnalu-nyarra yimi yimi-ngarrurnu manyungku yapa ngalya-kari-jangka, lawa. Nyangurnalu Jijajiji milpa nganimpä-nyangu-kurlurlu. Kujarlanya karnalu milya-pinyi yangka nyanunguju ngurrju-nyayirni yapa ngalya-kari-piya-wangu. ¹⁷ Ngalipakupalanggu Wapirra-Kaatuju, ngulaju ngurrju-nyayirni-yijala. Manu Jijaji ngurrju-pajurnu-yijala. Nyanungu-nganpa wangkaja, "Nyampuju ngajuku Ngalapi-nyanu

marulu. Nyanungurlu kaju miyaluju raa-pinyi.* ¹⁸ Yuwayi, purdanyangurnalu Kaatu kuja-kurra wangkanja-kurra nguru-nyayirni-wangu-nurlu yangka kujalparnalu nyinaja Warlalja-Wiri-kirli Jijaji-kirli pirli wararrarla tarrukurla.

¹⁹ Kujarlaju, milya-pinyi karlipa yimiji junga yangka kujalu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu nyurru-wiyi Jijaji-kirli. Yimi nyanungurra-nyangu ngulaju rdili-piya ngurrju-piya kuja-ka mirilmirilkarrimi mungangka. Kajirliparla yimi yinyakuju ngungkurr-nyina, kula-ngalpa warntarla karlirr-kanyi. Warrardajukulu puraya jarukungarduyu-kurlang yimi kaji Jijaji pina-yanirni. Nyanunguju ngurrju yangka wantapiya kuja-ka kakarrara-ngurlu wilypi-pardimi manu kuja-ka yanjilypiri wilypi-pardimi rangkarrkurlu, ngula-piyanja. Kaji yanirni pina, kapunyarrar yartarnarri yinyi yungunkulu Kaatu milya-pinyi-nyayirni.

²⁰ Yapa nyurrurlarlulu manngu-nyangka nyarrparlu kuja karna-nyarra wangkami. Yinyarra yimi kujalu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu nyurru-wiyi Payipulurla, nyarrpararlalu-jana parlu-pungu nyampurraju yimi? Nginyinginyi-jangka? Marda yapa ngalya-kari-jangka? Lawa.

²¹ Kula nganangku yapangku yimi nginyinginyirli manu Payipulurla yirrarninjaku, lawa. Jarukungarduyu-patu kalalurla nyinaja Kaatuku nyurru-wiyi, manu nyanungu-nyangu Pirlirrpaa-jana yaninjarla wangkaja nyanungurruaku. Kujarlunyalu yimiji Kaatu-kurlangju yirrarnu.

2

Yapa ngalya-karirli kapulu-jana Kirijini-patu puta pinarri-mani nyiyarningkijarra warntarlarlu

¹ Nyurru-wiyi, yapangku yimirr-yinja-palkarlu kalalu-jana puta pinarri-manu warntarlarlu Yijirali-pinki yapa. Kuja-piya-yijala jalanguju, yapa ngalya-kari kapulu yanirni nyurrurla-nyangu turnu-kurra, manu kapulu-nyarra warntarlarlu puta pinarri-maninjarla karlirr-kanyi. Kapulu-nyarra yulyurlku-yinjarla pinarri-mani warlkangku. Kuja Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji palija warntawarntarla, ngulaju palija yungu-jana yapa yin-yarrarlangu muurl-mardarni. Kala kapulu-nyarra yaninjarla wangkami kula kururla nyanunguku nganta ngungkurr-nyina. Kuja-panuju kapu-jana Kaaturluju riwarri-mani yapa yinya-patuju. ² Kajili-nyarra yapa yinya-patu jinta-jarri nyurrurla-kurra, kapulu-nyanu palkaju muku maju-mani, manu kapunkulu-jana ngalya-karirli nyurrurlarluju waalparirni. Ngalya-kari kapunkulu majungka-jarrimi nyanungurra-piya. Yapa panu-karirli kapulu-nyarra yaninjarla wangkami, "Yuwa, Kirijini-patu yinya-patuju maju-patu!" Kujanya kapulu wangkami nyurrurla-kurluju. ³ Tiija yinya-patu kuja kalu-nyarra jinta-jarri, ngari kalu ngayarrka nyinami nyurrurla-nyanguku talaku, manu ngari kalu-nyarra warlkangku yimiji yulyurlku-yinyi. Yuwayi, kajili kuja-jarrimi, kapulu-nyarra talaju jurnta kanyi. Nyurru-wiyi Kaaturlu manngu-nyangu yungu-jana yapa yinya-patuju riwarri-mani. Junga kuja. Ngaka kapu-jana riwarri-mani muku.

⁴ Nyarrparlu karna milya-pinyi yangka kapu-jana Kaaturlu riwarri-mani yinya tija maju-patu? Manngu-nyangkalu-jana marramarra-patu kujalurla Kaatuku warntarla-jarrija nyurru-wiyi. Majungka-jarrijalpalu. Kuja-jangkaju, Kaaturlu-jana kujurnu rdaku wiri-kirra yirdi-kirraju Tarturu-kurra. Mardarnu warrarda-jana tarngga-juku, ngulaju kapu-jana mardarni-jiki kaji-jana yinyarla-juku riwarri-mani muku tarngga.

* ^{1:17} Matthew 3.17, 17.5

5 Manngu-nyangkalu wati yangka Nuwa * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Yapa panulpalu walya nyampurlaju punku-nyayirni nyinaja, manu Nuwangku kala-jana putaputa pinarri-manu jungarnikiji nyinanjakuju. Kala lawa, kulalu nyanungu purda-nyangu, lawa. Kuja-panuju, Kaaturluju riwarri-manu-jana muku ngawarra wiri-kirlirliji. Muurl-mardarnu-jana Nuwa manu nyanungu-parnta manu nyanungurra-nyangu marnkurrpa kaja-nyanu-patu manu nyanungu-patu-parnta. Junga. Kaaturlu-jana 8-pala-mipa yapaju muurl-mardarnu palinja-kujakuju ngawarra wiri-kijaku.

6 Manngu-nyangkalu-jana kirri wiri-jarra yirdi-jarrajtu Jatama manu Kumarra * kujalpa-pala nyurru-wiyi karrija. Yapa-patu kujalpalu kirri yinya-jarrarla nyinaja, ngulajulpalu maju-nyayirni nyinaja. Kujarlanya Kaaturluju-palanglu kirri yinya-jarrajtu riwarri-manu warlu-kurlurlu yalkiri-jangkarlu. Yuwayi, yulypulupa-karda-palanglu jankaja. Nyiyanjaka? Riwarri-manu-palanglu yinya-jarra kirri-jarra yungu-jana kujarlulu yapa maju-patu milki-yirrarninjarla pututu-pinyi kuja kalu walya nyampurla nyinami jalanguju. Kajili ngampurrpa nyinami majungka-jarrinjaku, manngu-nyangkarlalpalu yangka Kaaturlu kapu-jana kujarlunya riwarri-mani.

7-8 Manngu-nyangkalu wati yangka yirdiji Laati * kujalpa kirri Jatamarla nyinaja nyurru-wiyi. Jungarnijilparla Kaatukuju nyinaja. Parra-kari parra-kari kala-jana yapaju nyangu majungka-jarrinja-kurraju, manu kala-jana nyanunguju wajampa-jarrija-nyayirni. Yapa yinya-paturlu kula kalalu purda-nyangu Kaatuju. Kala kuja-palanglu Kaaturlu riwarri-manu warlu-kurlurlu yinya kirri-jarra Jatama manu Kumarra, nyanungurluju muurl-mardarnu Laati-mipa palinja-kujaku.

9 Nyiyanjarku pina-jarrimi nyampurra yimi nyurru-warnu-jangka? Kuja-jangka yimi nyampu-patu-jangka, milya-pinyi karlipa kuja kajana yapa muurl-mardarni kuja kalu nyanungu purda-nyanyi. Muurl-mardarni kajana yapa ngurrju-patuju kuja kajana maju rdipimi, manu kuja kalu-jana yapa-patu-karirla murrumurru-mani. Kala yapa maju-patu kuja kalu majungka-jarrimi? Nyarrpa-mani kapu-jana Kaaturluju? Milya-pinyi karlipa jalangurlangu kunka-mani kanyanurla. Kapu-nyanurla warrarda kunka-mani-jiki yangka ngaka kapu-jana miimii-nyanjarla maju-pajirni. **10** Yapa majungku kula kalu-jana purda-nyanyi yapa kuja kalu-jana wiriwiri nyinami, lawa. Ngari kalu-nyanu manngu-nyanyi nyanungumiparlu nyarrparlu yungulu-nyanu wardinyi-mani tala-kurlurlu, miyi manu pama-kurlurlu manu yangka kuja kalu warru parnka warrura manu warntarla. Kuja kalu kuja-jarrimi, majungka-jarrimi-nyayirni kalu. Kaaturluju kajana wurrangku nyanyi yangka ngakaju kapu-jana miimii-nyanjarla maju-pajirni.

Kaaturlu-jana milarnu marramarra-patu manu yapa-patu yungulu wiriwiri nyinami nyiyanringkijarraku. Kala yinyarrarlu maju tiija-paturlu, kula kalu-jana purda-nyanyi marramarra-patu manu wiriwiriji, lawa. Ngari kalu-jana manyu-pinyi-puka, manu kalu-nyanurla nyanungumiparlu pulka-pinyi wiringkiji nganta. **11** Marramarra-patuju kalu piirjirdi-jiki nyina yinya-patukuju tiija maju-patukuju. Kala kuja kalu marramarra-patu karri kamparru Kaaturla, ngulangkuju kapulurla yimi-ngarrirni yinya tiija maju-patu kalu majungka-jarrimi. Kula kalu-jana marramarra-paturlu manyu-pinyi, lawa. **12-13** Junga kujaju. Yinyarra tiija maju-patu, kula kalu jungangku manngu-nyanyi. Ngari kalu puluku-piya manu jiyipi-piya nyina, kula kalu jungangku manngu-nyanyi yapa-piyarlu.

* 2:5 Nyangka Genesis 5–9

* 2:6 Nyangka Genesis 18–19

* 2:7-8 Nyangka Genesis 13–19

Yinya tiija-paturlu kula kalu milya-pinyi Kaatu-kurlangu kuruwarri. Ngari kalu manyu-pinyi-puka. Mangu-nyangkalu-jana puluku manu jiyipi. Nyiyakulu palka-jarrija? Palka-jarrijalu yungulu-jana yapangku pinjarla ngarni. Kuja-piyarlu-yijala kapu-jana Kaaturluju puuly-mardarninjarla tiija-patuju maju-patuju pinyi. Junga kapu-jana murrumurru-maninyayirni kuja kalu maju nyinami.

Kuja kalu-nyarra tiija maju-paturlu jirrnga-nyarni mangarri manu kuyu, ngari kalu maju-mipa manngu-nyanyi yungulu-nyanu wardinyi-mani. Maju-jarri kalu parralangurla. Kujarlanyankulu yapa nyurrurlaju kurnta-jarrija. ¹⁴ Yinyarra tiija-patu, kula kalu kali-nyanu warlalja-kurlu nyinami junga, lawa. Ngari kalu manngu-nyanyi yungulu ngari kutukutu kalykuru-jarrinjarla ngunami karnta-kari karnta-kari-kirli, wati-kari wati-kari-kirli. Warrarda kalu manngu-nyanyi kujarlu, “Kutukutu yanirlipa majumajuju!” Kujakuju, yulyurku-yinyi kalu-jana yapa Kirijini-patu yangka Kirijini-patu kujalu witaku-mipa ngari nyinaja Kirijini manu yangka wita-mipa kuja kalu milya-pinyi Jijaji-kirli. Wangkami kalu-jana nyampuku Kirijini-patuku, “Yuwa, yantarnili yungurlipa majungka-jarriji!” Nyarrpa-mani kapu-jana kuja-panu Kaaturluju yinyaju tiija maju-patuju? Kapu-jana juyurdurlu yunparni kuja kalu talaku ngayarrka nyinami. Tiija yinya-paturlujulu yampija Jijaji-kirlangu yirdiyi ngurrju purdangirli, ngari kalu manngu-nyanyi yungulu-nyanu mani nyiyarningkijarra-mipa. Kuja-panuju kapu-jana Kaaturluju juyurdurlu yunparni.

¹⁵⁻¹⁶ Tiija-patuju kalu maju nyinami wati maju-piya Palama-piya * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Palamajulpa nyinaja Pujuru-kurlangu kajanyanu, manu kala nyinaja jarukungarduyu. Majulpa nyinaja, manu kala-nyanu nyanungu-miparlu manngu-nyangu, “Nyarrparlurnaju talaju mani? Marda kajilparna majungka-jarriyarla, marda kajikarnaju tala wirinyayirni mani.” Kala Kaaturluju warla-pajurnu Palamaju kuja-kujakuju. Yuwayi, kapu Palamaju majungka-jarriyarla. Kala nyanungu-nyangu tangkiyirli warla-pajurnu. Kaaturlurla tangkiyikiji yartarnarri yungu yungurla yapa-piyalku wangkami Palamaku. Tangkiyirlirla pututu-pungu Palamakiji maju-kujakuju.

¹⁷ Tiija yinya maju-patu, ngularraju Palama-piya. Yungulu-jana nganta yapa kangkarla Kaatu-kujakuju. Jangku-pinyi kalu-jana nyiyarningkijarra yapakuju, kala ngari kalu jamulu wangkami. Tiija maju-patuju mulju-piya ngapa-wangu. Yapangku kalu muljuju pangirni, kala kula kalu palka-mani ngapaju. Manu tiija yinya-patuju mangkurdu-piya kuja-ka palka-jarriji wuraji. Yapangku kalu mangkurduju nyanyi, manu kalu manngu-nyanyi kapu ngapa nganta wantimi. Kala lawa. Kuja-piya, yapa kalu-jana yani tiija maju-patuku purda-nyanjaku Kaatu-kurluku nganta. Kala kula kalu pina-jarriji nyanungurra-jangka, lawa. Kujarlajana Kaaturluju ngurra maju-nyayirni yurdujarra-manu tiija maju-patuku. Kapu-jana tarnnga-kurra murrumurru-mani. ¹⁸ Tiija yinya maju-paturlu kalu-jana yapaku warriini Kirijini-patuku jalangu-warnuku yangka-patu kujalu maju yampija manu kujalu Jijaji puraja witaku ngari. Yulyurku-yinyi kalu-jana Kirijini-patuju. Wangkami kalu-jana, “Kajinkili yapa nyurrurla ngampurrpa nyinami majungka-jarrinjaku yungunkulu-nyanu wardinyi-mani, ngulaju ngula-juku.” ¹⁹ Ngula-jangka kalu-jana yimikarirlangu wangkami, “Yapa nyurrurlaju rarralypalku. Ngarili ngurrju marda majungka-jarriya kutu!” Kala kujaju junga-wangu. Tiija maju-patuju kula kalu rarralypa nyinami. Majungku ngari kajana jinyijinyi-

* **2:15-16** Nyangka Numbers 22-24

mani majungka-jarrinjaku. Pirijina-piya kalu nyina. Pirijina kula kalu rarralypa nyinami, ngula-piyanya.

²⁰ Nyurru-wiyi tiija maju-patuju kalalu Kirijini-wiyi nyinaja. Majulu yampija purdangirli, yangka kuja kajana jurnta kanyi Kaatu-kujaku. Kalalu milya-pungu ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji kuja-ka ngalipa-nyangu Ngarlkinpa nyina. Kala ngula-jangka, rdirri-yungulu majungka-jarrinjaku-yijala. Nganangkulku kapu-jana muurl-mardarni? Lawa ngari! ²¹ Kajili nyinayarla ngurrpa-juku kutu jungarni nyinanjawangu Kaatuku, ngulaju ngurrju. Kajili Kirijini-wangu-juku nyinayarla, ngulaju ngurrju. Junga kujaju. Kala kujalu Kirijini-jarrija, ngulangkujulu yampijalku Kaatu-kurlangu kuruwarriji ngurrju kuja-jana yimngarrunu. Kuruwarri yangka kujalu-jana jaajikingarduyu wiriwirirli pinarri-manu. ²² Yapangku yimi wita yirrarnu tiija maju-patu-kurlu nyurru-wiyi. Nyampunya yimiji:

"Kuja-ka maliki yurlkulyu-pardimi, ngulaju-ka pina-ngarni. Manu kaji nganangku nguurrnguurrpa parljirni, ngulaju-ka walya-kurra pina-wantinarla warru wardarrwardarr-wantimi."*

Junga kujaju.

3

Jijaji kapu pina-yanirni

¹ Yapa nyurrurla-patuku kuja karna-nyarra yulkami-nyayirni, nyurru-wiyirna-nyarra pipa yangka kamparru-warnu-wiyi yilyajarra. Nyampuju pipa-karilki karna-nyarra yirrarni. Ngajulurlurna-palangupipa-jarra yirrarnu yungurna-nyarra langa-kurra-mani yarda yimi kuja kankulu milyapinyi. Warrardalu manngu-nyangka jungangku. ² Manngu-nyangka warrardalu yimi kujalu-jana Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-paturlu yimngarrunu yapaku nyurru-wiyi. Manngu-nyangkulu yimi yangka kujajana Warlalja-Wiringki ngalipa-nyangurlu Ngarlkinparlu Jijajirli yimngarrunu Kurdungurlu Wiriwiriki. Yinyarrarlu-jalalu-nyarra yimiji yimngarrunu.

³ Kaji Jijaji Kiraji yanirni pina walya nyampu-kurra, ngulakungarntiji ngalya-karirli yapangku kapulu-nyarra manyu-pinyi nyurrurla yangka kuja kankulu jungangku milya-pinyi Jijajiji kapu yanirni pina. Yapa yinya-patuju kapulu majungka-jarriji kutu nyarrparlangupuka kajili mangunyanyi. ⁴ Kujanya kapulu-nyarra wangkami, "Nyurru-wiyi, jarukungardyu-patulu wangkaja yangka ngaka kapu Jijaji pina-yanirni walya nyampu-kurra. Manu kujalpa Jijaji nyinaja walya nyampurla kamparruwiyi, wangkaja-jana nyanngu-nyangu kurdungurlu-patuku yangka kapu ngaka pina-yanirni. Kala lawa! Pardarnu warrardalparliparla nyanungukuju. Lawa-juku! Kirijini yinya-patu yangka kalalu-ngalpa wiriwiri nyinaja, palija mukulu. Walya nyampuju jurru-juku kuja Kaaturlu nyurru-wiyi ngurrju-manu." Kujanya kapulu-nyarra yapaju wangkami.

⁵ Yapa kuja kalu kuja wangkami, ngulaju warlkanji-wati. Wajawaja-manulu yimi Kaatu-kurlu yangka kuja ngurrju-manu nyiarningkijarra nyurru-wiyi. Nyarrparlu Kaaturlu ngurrju-manu nyiarningkijarraju? Ngarilpa lirra-miparlu wangkanjarlu ngurrju-manu. Kujarlanyalu yalkiri manu yanjilypiri-wati palka-jarrija. Ngula-jangka walya ngurrju-manu kuja ngapa-jangka warraja-jarrija. Junga kujaju. Walyaju ngapa-jangka wilypipardiya. ⁶ Ngakalku Kaaturlu riwarri-manu nyiarningkijarra walyangkaju yangka ngawarra wiri-kirlirli.* ⁷ Nyarrpa-manilkki kapu-

* 2:22 Nyangka Proverbs 26.11   * 3:6 Nyangka Genesis 7-8

jana Kaaturluju walyaju, yalkiri manu yanjilypiri-watiji? Murnma-juku-ka mardarni, ngulaju kapu ngaka riwarri-mani warlu-kurlurru. Yinya-puruju kapu-jana yapa maju-patu miimii-nyanyi, manu kapu-jana tarnnga-juku riwarri-mani.

⁸ Nyiya-jangka kula-ka Kaaturlu jalangurlu-juku nyiyarningkijarrajу riwarri-mani? Nyiyaku karla pardarni? Kaaturlu kula-ka manngu-nyanyi yapa ngalipa-piyarlu, lawa. Nyanungurlu-ka kujarlu manngu-nyanyi, "Parra jintaju ngulaju 1,000-pala yulyurrpu-piya, manu 1,000-pala yulyurrpuju ngulaju parra jinta-piya ngajukuju." Kujanya-ka Kaaturluju manngu-nyanyi. ⁹ Junga kujaju. Kula Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji pina-yanurnu walya nyampu-kurra yungu-jana yapa miimii-nyanjarla ngurrju-pajirni marda maju-pajirni marda. Ngulaju ngula-juku. Kula Kaaturlu ngurunkga nyanungu-nyangurlaju mardarni tarnnga walya nyampu-kurra yilyanja-wangu, lawa. Nyiyakulku-ka Kaaturluju mardarni yin-yarlaju? Kujanya-ka Kaaturluju manngu-nyanyi, "Kula karna ngampurrrpa nyina yapaku pinjaku. Kajilparna Jijaji jalangurlu pina-yilyayarla, ngulaju yapa majuju kajikalu mukу palimi. Kala kajilparna Jijaji mardakarla-juku nyampurla ngaju-nyangurla, marda yapa maju-paturluju kajikajulu pina-yaninjarla yalala-yirrarni ngaju. Kujarlanya karna nyina Jijaji pina-yilyanja-wanguju." Junga kujaju. Kaatu kajana yapakuju mari-jarrimi kuja kalu maju nyinami. Ngampurrrpa kajana nyinami yapakuju yungulurla nyanunguku pina-yani. ¹⁰ Kala ngaka, Warlalja-Wiri Kaaturlu kapu yilyamirni pina Jijajiji walya nyampu-kurraju. Kujarlanya kapu Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiji pina-yanirni, kapu-jana kapal-katirni yaruju-nyayirnrli yapaku nyanja-wangu-juku. Kaji yanirni, yapangku kapulu purda-nyanyi warlpa wiri-piya warurr-wangkanja-kurraju. Kaaturlu kapu riwarri-mani nyiyarningkijarra yangka kuja ngurrju-manu walya manu yalkiri. Yuwayi, kapu nyiyarningkijarra muku purrami warlu-kurlurru, nyiyarningkijarra kuja ngurrju-manu nyurru-wiyi. Ngula-jangkaju kapu lawa karrimi.

¹¹ Yuwayi, kapu Kaaturlu warlu-kurlurru riwarri-mani muku. Kujarlanya nyurrurlaju jungarniji nyinaya yungu-nyarra wardinyi nyinami. ¹² Wardinyi nyinaya, manu manngu-nyangkalu warrarda Jijaji-kirli yangka kajirla parrakuju Kaaturluju jika-yirrarni Jijajikingartiji pina-yilyanjakungarntiji walya nyampu-kurrakungartiji. Yuwayi, Kaaturlu parraju nyurru-juku milarnu. Ngaka parra yinyarla kapu-jana yalkiri manu yanjilypiri-wati riwarri-mani warlu-kurlurru, manu kapu-jana nyiyarningkijarrlangu warlu-kurlurruju riwarri-mani muku. ¹³ Ngulaju ngula-juku. Kulalu wajampa-jarriya! Milya-pinyi karlipa yangka Kaaturlu kapu-ngalpa yalkiri-karilki manu walya-karilki ngurrju-mani. Wangkaja-ngalpa kujaju nyurru-wiyi. Ngalipa yapa kuja karliparla jungarni nyinami nyanunguku, ngalipa-mipa kapurlipa walya yinyarla nyinami. Ngampurrrpa-nyayirni karlipa nyinami yinyakuju walyakuju.

¹⁴ Warrardalurla pardaka kajirla ngurra ngurrju marlaja palka-jarrimi. Yirriyirrilirla nyinaya Kaatuku yungu-nyarra wardinyi nyinami. Kujajukulurla jungarni nyinaya yungulu-nyanu rarralypalku nyina kulu-wangu manu yungu-nyarra Jijaji Kirajirli ngaka miimii-nyanjarla ngurrju-pajirni. ¹⁵ Jijaji Kirajiji, pardarni-jiki kajana yapaku yungulurla pina-yanirni nyanunguku. Yungu-jana muurl-mardarni muku. Ngalipakupurdangkarlu Puurlurru, kuja-kurlu-yijala yirrarnu. Kaaturlurla yartarnarri yungu yungu pina-jarrimi Jijaji-kirli. Nyanungurlu-jana yimi yirrarnu pipa-paturla nyanungu-nyangurla. ¹⁶ Yimi yinyarrajу Puurlu-kurlangu, ngularraju pirrjirdi-nyayirni manngu-nyanjaku. Ngalya-karirli yapangku kula kalu Kaatu-kurlangu Pirlirrpа mardarni, manu kalurla Kaatuku

warntarla-jarrimi jurnta. Nyanyi kalu Puurlu-kurlangu yimi kuja yirrarnu, manu kalu manngu-nyanyi warntarlarlu. Kuja-piyarlu-yijala kalu manngu-nyanyi warntarlarlu yimi-kari yimi-karijji kuja kalu Payipulurla nguna. Kuja-panuju kapu-jana Kaaturluju riwarri-mani muku.

¹⁷ Yapa nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi ngaju-nyangu yimiji ngulaju junga. Kajili-nyarra yinya maju-patu tija-patu wangkami nyurrurlaku, kajikalu-nyarra yulyurlku-yinyi. Kajinkili-jana yimi nyanungurra-nyangu purda-nyanyi, ngulaju ngurrju-wangu. Kajikankulurla nyurrurlarlangu jurnta warntarla-jarrimi Kaatukuju. Tija maju-paturlu, kula kalu purami Kaatu-kurlangu kuruwarri, warntarla kalu purami. Wangkami kalu warntarla, manu kalu majungka-jarrinja-yani-jiki. Jalangu, nyurrurlarlu yapangku kankulu purami yimi junga Jijaji Kiraji-kirli. Kala kajinkili-jana yinyarra purda-nyanyi, kajikankulurla nyurrurlarlangu kapuru nyina yimi yinyakuju. ¹⁸ Kuja-kujakuju, kulalu-jana purda-nyangka yinya maju-patu. Jungarnilirla nyinaya Kaatuku yungunkulu milya-pinyi Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Nyanungunya kanyarra yimiriji nyinami.

Wangkamikki karnarla Kaatuku, “Yapangku yungulpalurla pulkapungkarla Jijaji Kirajiki jalangurlu manu tarnngangku-juku. Ngula-juku ngurrju.”

1 John

Pipa 1 Jaanu-kurlangu

Pipa kamparru-warnu kuja-jana Jaanurlu pantirninarla yilyajarra Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Jaanurlu-jana marnkurra pipa yirrarnu Kirijini-patuku. Nyampu pipa karlipa yirdi-mani Pipa 1 Jaanu-kurlangu. Ngakä-kari jirrama-karilki-palangu yirrarnu pipa-jarraju, ngulaju karlipa-jana yirdi-mani Pipa 2 manu 3 Jaanu-kurlangu.

Nyampurla pipangka, Jaanurlu yirrarnu ngula karlipa ngaliparlu Kaatu yalala-yirrarni, ngula-warnuju kanganpa nyanunguju yawuru-jarri. Manu Jaanurlu yarda yirrarnu Kaatu ngula kanganpa ngalipaku yulkami. Ngula-warnuju ngalipalkurlipa-nyanu yulkamija jintakumarrirni. Ngula-warnu Jaanurlu yarda yirrarnu yungurliparla Jijajiki tarnnga-juku wala nyina manu ngungkurr-nyina kuja-ngalpa ngalipaku palija watiya warntawarntarla.

Jijaji Kiraji ngulaju Wankaru-yinja-panu JUKURRARNU

¹ JUKURRARNU Wiri yungurnalu-nyarra yimi-ngarrirni yangka-kurlu kujalpa nyinaja jukurrrpa-wangurla-wiyi. Ngula kujarnalu purda-nyangu wangkanja-kurra nganimpalru puranjakungarduyu-paturlu, ngula kujarnalu nyangu milpangku warru wapanja-kurra. Jungarnalu palkaju nyangu, manurnalu rdakangku marnpurnu. Ngana-kurlu kuja karnalu-nyarra nyampuu yimi-ngarrirni JUKURRARNU? Nyampuu yimi ngulaju Jijaji Kiraji-kirli yangka Wankaru-yinja-panu-kurlu. ² Jijaji Kiraji ngulajulpa nyinaja Wapirra Kaatu-kurlu tarnnga-juku wankaru-juku jukurrrpa-wangurla-wiyi, ngulaju yilyajarni nyampu-kurra nganimpaku milki-yirrarninjaku. Warraja-manu nganimpa-kurra Jijaji Kirajiji, nyangulparnalu palka-juku wankaru-nyayirni junga-juku. Ngula-juku karnalu-nyarra wangkami manu yimi-ngarrirni jaruju. ³⁻⁴ Nganimpa karnalu-jana jirrnga-nyinami Kirdarlanguku jintangka-juku Wapirra Kaatuku manu nyanungu-nyanguku Ngalapi-nyanuku. Nyampunyarnalu purda-nyanjarla nyangu palkaju, ngula-kurlunya karnalu-nyarra yirri-purami yungunkulu-nganpa jirrnga-nyinami jintangkalku wardinyilki.

Kaatu ngulaju ngurrju-nyayirni Rdili-nyayirni-wangu

⁵ Nyampuny jaruju yangka kuja-nganpa yimi-ngarrurnu Jijaji Kirajiri nganimpaku, ngulaju kujarlu, "Kaatu, ngulaju-ka nyinami ngurrju-nyayirni Rdili-nyayirni-wangu, kula karla nyanungukuju munga rdan-parni, lawa. Kula-ka mungangka nyinami." Ngula karnalu-nyarra yimi-ngarrirni. ⁶ Wangkami kajikankujulu marda kuja, "Jintangka karnalurla jirrnga-nyinami Rdili-nyayirni-wangu Kuatuku yapaju." Kujaju junga marda. Kala kajilpankulu munga-piyarla-juku karlirr-yantarla Kaatukujaku tarnnga-juku, ngulaju kajikankulu nyinami manu wangkami warlkanji yijardu-wangu. ⁷ Kala kajilparliparla jungarni nyinakarla Rdili-nyayirni-wangu-wana tarnnga-juku, Rdili-nyayirni-wangu kuja-ka nyinami Kaatuju, ngula-piya-wana kajikarlipa nyinami jintangka-juku wungu, ngulaju kajika-ngalpa Kaaturlu kirlka-mani-nyayirni wilji-jangka

manu nyiya-kari nyiya-kari-jangka yalyungku Jijaji Kiraji-kirlangurlu Ngalapi-nyanu-kurlurlu yangka kuja-ngalpa palija watiya warntawarntarla.

⁸ Wangkami kajikankujulu marda kuja, "Kula karnalu wilji nyinami, ngurrju karnalu nyina karlirr-yaninja-wangu." Lawa kujaju! Kujarluju kankulu-nyanu karlirr-kanyi kujarlu wangkanjarlu, kula kankulu jungarni nyinami, lawa. ⁹ Kala Kaatu ngulaju-ka nyinami jungarni-nyayirni, junga kanganpa wangka. Kajirliparla malamala-karrimi manu yalala-yirrarni wilji-warnurluju manu karlirr-yaninja-warnurlu, ngulaju Kaatuju kapu-ngalpa yawuru-jarri manu rdakurl-kijirni, manu kapu-ngalpa kirkka-mani jungarni-wangu-jangkaju ngalipajju. ¹⁰ Nyampunya kanganpa wangkami ngalipakuju Kaatuju: mukurliparla jurnta yanu ngalipajju wilji-jarrinjarla. Kala kuja kankulu-nyanu nganta nyurrurlarlu ngurrju-pajirni wilji-wangu nganta, ngulaju kankulu Kaatu kujarluju warlkanji-pajirni. Ngulangkaju jaru nyanunu-nyangu kula-ka nyinami kurturdurrurla manu nginyinginyirla nyurrurla-nyangurla, lawa.

2

¹ Kurdukurdu ngaju-nyangu, nyampurra ngari karna-nyarra pipangka yirrarninjarla wangkami nyurrurlakuju, ngulaju yungunkulu jungarni nyinami karlirr-yaninja-wangu manu wilji-wangu. Kala ngaliparla turnungka, kajilpa ngana-puka karlirr-yantarla Kaatu-kujaku, ngulaju kajika Jijajirli nyanungurlu pinarni kanyi Rdarrkanparluju. Ngulakuju kajikarla Kaatuju yawuru-jarrimilk. ² Jijaji-ngalpa kunka-pardiya ngalipakuju. Yangka kujalu yirrarnu Jijaji Kiraji watiya warntawarntarla, ngulangkaju-nyanurla Kaaturlu kunka-manu ngalipa wilji-warnu. Jijaji kula-ngalpa ngalipa-mipaku kunka-pardiya, lawa. Yapa-karirlanguku-jana kunka-pardiya ngurujarraranyparlaku Jijajiji. Kujarluju Jijajirli yawuru-manu Kaatuju ngaliparla wiljingka Rdarrkanparluju.

³ Kajilparlipa jungarnirli purayarla kuruwarri Kaatu-kurlangu wilji-wangurlu, ngulaju kajikarlipa milya-pinyi-nyayirni nyanunguju. Ngulaju ngula-juku. ⁴ Kajilpa yapa jinta-kari marda wangkayarla, 'Ngajurlangurlu karna milya-pinyi-nyayirni Kaatu', lawa kujaju! Kala kajilpa nyanungurlu yapangku purda-nyangkarla manu warrarda yampiyarra kuruwarri Kaatu-kurlangu puranja-wangurlu, ngulaju kajika wangka yijardu-wangu warlka. ⁵ Kala kaji kuja-piya-wangurlu purami kuruwarri Kaatu-kurlangu junga-nyayirnirli yijardurlu wilji-wangurlu, ngulakuju karla yulkami Kaatuju karrikarri-wangu. Nyarrparlu kujarlipa-nyanu milya-pinyi ngaliparluju junga-japa kuja karlipa nyinami Kaatu-kurlangu? ⁶ Nganarlangu kuja-ka tarnnga-juku nganta nyinami Kaatu-kurlangu nganta, ngulaju yungulparpa nyinayarla Jijaji-piya-yijala.

Kirijini-patujurlipa-nyanu yulkami

⁷ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, nyampunya karna-nyarra yilyamirra kuruwarri Kaatu-kurlanguju, kula jalangu-warnu, lawa. Ngari karna-nyarra kuruwarri nyurru-warnu-juku yilyamirra Kaatu-kurlanguju yangka kujalpankulu purda-nyangu Kirijini-jarrinjarla, yangka kujalparnalu-nyarra yimi-ngarrunu kamparrurluwiyi. ⁸ Ngulaju ngula-juku. Kala jinta-karilkii karna-nyarra pipangka yirrarninjarla yilyamirra kuruwarri ngurrju-nyayirni jalangu-warnu. Munga ngulaju karla marlaja waparla-jarrinjarra-yani Kaatuku Rdili-nyayirni-wangku. Rdili-nyayirni-wangu ngulaju-ka tarnnga-juku rdili-karilkii, junga-nyayirni nyampuju Rdili-nyayirni-wangu. Manu

jungarni-nyayirni-yijalankulu nyurrurlaju kuja kankulurla jirrngaŋga nyinami Rdili-nyayirni-wanguku. ⁹ Ngana nganta kuja-ka nyinami nganta Rdili-nyayirni-wangurla nganta, kajilparla nyurunyuru-jarriyarla Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju kajika karlirr-yani-juku Kaatu-kujaku milpa-parnta rdili-nyanaya-wangu mungangka. ¹⁰ Kala ngana-puka kuja karla yulkami Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju-ka nyinami Kaatu-kurlangu-juku Rdili-nyayirni-wangurla-juku. Kula-ka karlirr-yani maju-kurrapinangu, lawa. ¹¹ Kala kuja-piya-wangu, yapa ngana-puka kuja karla nyurunyuru-jarri Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju-ka karlirr-yani Kaatu-kujakuju. Ngulaju-ka ramparlampal-wapami munga-wana-piyarla yirdija kuja mungangku pampa-manu.

Niyarningkijarra Juju Ngawu-kurlangu nyampurla walyangka, ngulajurlipa yampimi

¹² Kurdukurdu ngaju-nyangu, nyampu karna-nyarra pipangka yirrarninjarla wangkami ngulaju kuja: "Nyurru-juku-nyarra Kaatju yawuru-jarrija wilji-warnukuju. Nyurru-juku-nyarrarla marlaja yawuru-jarrija Jijaji Kirajikiji." ¹³ Manu ngula nyurrurlaku jarlu-pardu-patuku karna-nyarra nyurrurlarlanguku pipangka yirrarninjarla wangkami ngulaju kuja: "Nyurrurlarlu-jala kankulu yangka milya-pinyi-jala nyanungu Jijaji kujalpa Kaatu-kurlu nyinaja jukurrrpa-wangurla-wiyi." Manu ngula nyurrurlarlanguku kurdu-warnu-patuku ngula karna-nyarra pipangka yirrarninjarla wangkami ngulaju kuja: "Nyurrurla kujarla puta puntarnu Kaatukuju Juju Ngawungku, ngulajunkulu wurrangku-juku mamparl-pungu." ¹⁴ Kurdukurdu ngaju-nyangu, nyampunya karna-nyarra pipangka yirrarninjarla yarda wangkami ngulaju kuja: "Milya-pinyi-jala kankulu Wapirra Kaatju." Manu jarlu-pardu-patu, nyampu-yijala karna-nyarra pipangka yirrarninjarla wangkami ngulaju kuja: "Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi yangkaju nyanungu Jijaji kujalpa nyinaja Kaatu-kurlu jukurrrpa-wangurla-wiyi." Manu ngula kurdu-warnu-patu, nyampu-yijala karna-nyarra pipangka yirrarninjarla wangkami ngulaju kuja: "Pirriyidji kankulurla marlaja nyinami nyanungu-nyangukuju jarukuju lani-wangu-juku nyurrurla. Manulpankulju wurrangku-juku mamparl-pungu Juju Ngawu."

¹⁵ Nyampurla walyangka, nyiyarlangu kuja-ka nyinami Kaatu-kurlangu-wangu majumaju, ngulaju-ka nyinami Juju Ngawu-kurlangu. Ngulajurlipa yampimi nyinypa-wangurlu, kuja-piya-wangurlipa nyinami wartardi-jarrinja-wangu. Ngana-puka yapa kuja-ka wartardi-jarri manu tarngajarri Juju Ngawu-kurlangurla nyiyarningkijarrarla, ngulaju-ka nyinami Wapirra Kaatuku kuja-purda-kari yulkanja-wangu. ¹⁶ Ngulaju yangka kuja-ka yapangku wardu-pinyi nyiyarningkijarra maju Juju Ngawu-kurlangu, kuja-ka purlurparlu warrarda purda-nyanyi, manu nyiyapuka kuja-ka nyanyi majumajurlangu, manu kuja karla langawirl-karri nyiyarningkijarraku majumajuku punkuku, manu kuja kanyanurla warrarda kurrukurru-karri manu pulka-pinyi nyiyarningkijarraku, ngularripiya ngula-ka nyina, ngulaju maju Kaatu-kurlangu-wangu. Nyampupiyanipa ngulaju kula karla Kaatuku marlaja nyinami, lawa. Juju Ngawuku karla marlaja nyinami maju-nyayirni nyampurla walyangka. Kaji ngaka walya nguru waparla-jarri manu lawa-jarri, ngulaju kulalu yapaju wartardi-jarrimilki Juju Ngawu-kurlangurlaju nyiyarningkijarrarla majumajurla. Kala nganangku-puka kuja-ka warrarda purda-nyanyi wilji-wangurlu kuruwarri Kaatu-kurlangu, ngulaju kapurla jirrngaŋga nyinami tarngajuku.

Yijardu-wangu-kurlu yangka Jijaji Kiraji-piya-wangu-kurlu

¹⁸ Kurdukurdu ngaju-nyangu, nguruju kanganpa wuurnpa-jarrimi ngalipaku Kirijiniki. Nyurru-jukunkulu-nganpa yangka purda-nyangu jaru jinta-kari-kirli yirdi-kirli Kiraji-piya-wangu-kurlu Yijardu-wangu-kurlu warntarla-kurlu kapu-jana karlirr-kanyi manu pinarri-mani yapa-jarlu. Junga kujaju. Jalangu-jarrau panu-nyayirni kalu yanirni warrarda Kiraji-piya-wangu-patu Yijardu-wangu-patu, manu kalu-jana yapa panu karlirr-kanyi Jijaji Kiraji-kijaku yimirr-yinja-karrarlu majungku. Nyampurra kuja karlipa-jana nyanyi majumaju, ngulaju karlipa manngu-nyanyi manu miyiki-nyanyi nguruju kanganpa kutulku-jarri yangka Jijajikilki yanin-jarniki pina. ¹⁹ Kala nyampu yapa kulalu-nganpa nyinaja warlalja wungu-warnu, ngulanyalu-nganpa yanu jurnta. Kala kajili nyinayarla wungu-warnu warlalja karunjarra, ngulaju kapulu nyinayarla nganimparla turnu-warnurla. Kala kujalu-nganpa yampija, yanu jurntalu-nganpa, ngulajurnalu-jana milya-pungu manu miyiki-nyangu kula nganimparnyangu wungu-warnu manu warlalja. ²⁰ Nyurrurla, kula kankulu yalirra-piya nyina Yijardu-wangu-patu-piya yirdija-ngarra-nyarra Jijajirli Pirlirrpä kurru-pungu. Milya-pinjaku-nyarra kurru-pungu nyiyarningkijarraku yijarduku Kaatu-kurlanguku kuruwarriki yungunkulu milyapinyi. ²¹ Nyurrurlaju, milya-pinyi karna-nyarra kula kankulu yapa ngalyakari-piya nyina yangka kuja kalu nyina ngurrrpa yimiki jungaku Jijaji Kiraji-kirlik. Pina-jala kankulu nyinami yimiki jungaku Jijaji Kiraji-kirlik. Junga-juku nyampunya karna-nyarra nyampu wangka nyurrurlaku Jijaji Kiraji-kirli. Kula kanganpa yimirr-yinyi Jijajirli, warrarda kanganpa wangka junga-nyayirni.

²² Ngana-puka kuja-ka nyinami warlkanji, kuja-ka nyina ngungkurnyinanja-wangu, ngulaju-ka wangkami, "Jijaji kula-ka nyinami Kiraji, Kaatu-kurlangu Yilyanja-warnu." Manu ngana-puka kuja-ka wangkami warlka, "Kularla Wapirra Kaatu Kirda-nyanu Jijajiki. Manu kularla Jijaji Ngalapi-nyanu Kaatuku." Ngana-puka kuja-ka kujaju warlka wangka, ngulanya yangka Kiraji-piya-wanguju Yijardu-wanguju. ²³ Ngana-puka kuja-ka wangkami nganta, "Jijaji nganta kularla Ngalapi-nyanu Kaatuku," ngulaju kula-ka nyinami kurdu-nyanu Kaatu-kurlangu, lawa. Kala ngana-puka kuja-ka wangkami nganta, "Jijaji nganta Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu," ngulaju karla jirrnga nyanami Jijajiki kurdu-nyanu Kaatu-kurlangu.

²⁴ Nyurrurlarlujunkulu purda-nyangu Kaatu-kurlangu jaru ngurrju nyurru-wiyi. Ngulajulu warrarda manngu-nyangka manu puraya wajawaja-maninja-wangurlu. Kajilpankulu warrarda manngu-nyangkarla wajawaja-maninja-wangurlu manu purayarl, ngulaju kajikankulu-jana jirrnga nyanami jintangka Kirdarlanguku. ²⁵ Nyampu wankaru yangka kuja-ngalpa Jijajirli jangku-pungu ngakaku yinjaku: Kapurliparla tarnga-juku jirrnga nyanami wankaru Kaatukuju.

²⁶ Nyampurranja karna-nyarra yimi-ngarriirni yali-patu-kujaku mulujamulujarlu Yijardu-wangu-patu-kujaku, kalakalu-nyarra marda karlirr-kanyi maju-kurra-pinangu. ²⁷ Ngula-kujakuju-nyarra Kaaturlu kurru-pungu Pirlirrpä nyanungu-nyangu. Kujarlaju kulankulu nganalku payirni yungu-nyarra pinarri-mani, lawa. Nyurru-juku kanyarra Pirlirrparlu pinarri-mani junga-nyayirni nyiyarningkijarra Kaatu-kurlu. Kula kanyarra yimirr-yinyi manu jiliwirri-karrarlu pinarri-mani. Jungajukulu manngu-nyangka wajawaja-maninja-wangurlu-juku yijardurlu, kuja-nyarra pinarri-manu Pirlirrparlu Kaatu-kurlangurlu. Manulu tarngalku-juku nyinaka Jijaji Kiraji-kirlangu.

Nyinamirlipa Kaatu-kurlangu-juku warlalja ngakaku kaji Jijaji pinarni yani

²⁸ Kurdukurdu ngaju-nyangu, tarnngajukulu nyinaka Jijaji Kiraji-kurlangu-juku, kalakankulu marda yampimi jukuru-jarrinjarla. Kajilpa pina-yantarlarlarni jalangu marda, jukurra marda, kajika-ngalpa parlung-pinyi nyanungu-nyangu-juku, ngulangkaju kajikarlipa kurnta-wangu karrimi nyanungurla kamparru. Kujarlajulu nyinaya tarnnga-parnta yapa nyanungu-nyangu-juku, yungurliparla wirlwirl-nyinami lani-wangulku.

²⁹ Jungarni-ngawurrpa-jala kankulu milya-pinyi Jijaji Kirajiji, kujarlanya kankulu milya-pinyi yapaju kuja-ka marda nyinami Kaatu-kurlangu marda, marda wilji warntarla kuja-purda-kari. Nganangku-puka kuja-ka purami jungarnirli Kaatu-kurlangu kuruwarri, ngulaju-ka nyinami Kaatu-kurlangu kurdu-nyanu.

3

Ngalipa karlipa nyinami Kaatu-kurlangu kurdukurdu

¹ Wapirra Kaatuju kangalpa yulkami-nyayirni ngalipakuju, kuja kangalpa kurdukurdu warlalja-pajirni nyanungurlu. Junga-juku karlipa ngula-juku nyinami kurdukurdu nyanungu-nyangu nyanunguku. Kala ngalya-kariji yapaju Juju Ngawu-kurlangu, ngulangkuju kula kalu Kaatuju milya-pinyi. Kujarlanya kula kalu-ngalpa ngalipaju milya-pinyi ngula karlipa ngalipa nyinami Kaatu-kurlangu kurdukurdu.

² Ngajukupurdangkapatu yapa-patu wungu-warnu-patu, jalanguju karlipa nyinami Kaatu-kurlangu yapa nyanungu-nyangu warlalja. Ngurrpa-juku karlipa nyinami milya-pinjakuju kajirlipa-ngarra nyinami ngalkku nyiya-piya mayi. Kala ngari karlipa wita-wiyi milya-pinyi jalanguju, ngulaju kuja: Nyangurla mayi kaji pinarni yani Jijaji, ngulaju kapurlipa nyanyi Kaatuju jurrujuku. Ngula kapurlipa nyanungu-piyalku-yijala nyinami ngurrjulku.

³ Nyampu-kurluku Jijaji Kiraji-kirliku kuja karla ngana-puka ngungkur-nyinami manu wardinyi-jarri kapuru-wangu, ngulaju kanyanu kirlkamani pirlirrpaju Jijaji-piya.

Yungulparlipa nyinayarla jungarni karlirr-yaninja-wangu

⁴ Ngana-puka yapa kuja-ka karlirr-yani Kaatu-kujaku, ngulangkuju-ka kuruwarri rdilyki-pinyi Kaatu-kurlangu, ngulaju-ka nyinami majulku. Yangka warntarla wilji ngulaju yangka kuja-ka nyina nyanungu-nyangu-wana kuruwarri-wana wilji-juku yapa, kula-ka yangka Kaatu-kurlangu kuruwarri purami.

⁵ Pina-jala kankulurla nyinami Jijajiki kuja yilyajarni nyampu-kurra walya-kurra ngalipaku kunka-pardinjaku, yungu-ngalpa muurl-mardarni karlirr-yaninja-kujaku. Yali Jijaji kulalpa nyiyakulku karlirr-yantarla, lawa.

⁶ Yapa Kaatu-kurlangu warlalja nyanungu-nyangu nyurrurla, kulalpankulu nyarrpa karlirr-yantarla warrarda, lawa. Yapa-kari ngana-puka kuja-ka karlirr-yani-juku warrarda Kaatu-kujaku, ngulangkuju kula-ka milya-pinyi Kaatuju.

⁷ Kurdukurdu ngaju-nyangu, kawarr-kanja-kujakulu-nyanu warrawarra-kangka yapa ngalya-kari-kijaku, kalakalu-nyarra karlirr-yani. Yapangku kuja-ka jungarnirli purami Kaatu-kurlangu kuruwarri, ngula-mipaju-ka nyinami Jijaji-piya jungarni-juku.

⁸ Kuja-piya-wangu yapa ngana-puka kuja-ka warrarda karlirr-yani Kaatu-kujaku, ngulaju-ka nyinami Juju Ngawu-kurlangu yapa maju-nyayirni, ngulangkuju-ka purami yapangku Juju Ngawu kuja Juju Ngawu-wiyi nyurru-wiyi karlirr-yani, ngulanya-ka yapangkuju wirliyarla pura maju-wana. Nyanungurlu Juju Ngawungku maju-manu nyiyingkjarrna nyampurla

walyangka ngurungka karlirr-yaninjarlu. Kujarlanya Kaaturlu yilyajarni Ngalapi-nyanuju Jijaji Kirajiji muku riwarr-pinjaku manu mirrinninjaku majumajuku Juju Ngawu-kurlanguku.

⁹ Yapa Kaatu-kurlangu ngulangkuju-ka mardarni Pirlirrpaa nyanungu-nyangū, ngulaju-ka nyinami jungarni karlirr-yaninja-wangu. Kulalpa nyarrpa karlirr-yantarla warrarda Kaatu-kujaku, yirdija Kaatu-kurlangu yapa warlalja nyanungu-nyangū. ¹⁰ Nyarrparlu kuja karlipa-jana milya-pinyi manu miimii-nyanyi yapaju Kaatu-kurlangu marda, Juju Ngawu-kurlangu marda? Ngulaju karlipa-jana milya-pinyi kujarlu: Nganapuka yangka kuja-ka karlirr-yani warrarda manu yulkanja-wangu nyina, ngulaju-ka nyinami Juju Ngawu-kurlangu. Kala yangka kuja karlipa nyinami Kaatu-kurlangu, ngulaju karlipa nyinami jungarni, manu karlipa-nyanu yulkami ngalipa.

Ngalipajurlipa-nyanu yulka

¹¹ Nyampu jaru kujankulu purda-nyangu nyurru-wiyi, ngulaju yungurlipa-nyanu yulkami. ¹² Manu yungurlipa nyinami wati Kayini-piaya-wangu kujalpa Juju Ngawu-kurlangu nyinaja. Nyanungujulpa nyinaja maju-nyayirni. Kala kukurnu-nyanuju, ngulajulpa nyinaja ngurrju karlirr-yaninja-wangu. Kujarlanya pungu tarnnga-kurra nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu.*

¹³ Ngajukupurdangka-patu Kirijini-patu, nyinakalu wajampa-jarrinja-wangu manu ngarrurda-wangu yangka kajili-nyarra Kirijini-wangu yapa nyurunyuru-jarri. ¹⁴ Ngalipa karlipa-nyanu yulkami Kirijini-kariyi-nyanukuju. Kujarlanya karlipa pinaju nyinami nguru-jarraku yangka-jarraku nyurnu-kurlanguku nguruku manu wankaru-kurlanguku nguruku. Kaaturlu-ngalpa nyurru-juku kulpari kangu yangka-ngurlu nyurnu-kurlangku-nyurlu, ngula-jangkanya karlipa nyinami wankarulku nyanungu-nyangurla nguru-nyayirni-wangurla. Kuja-piya-wangu nganapuka kuja karla nyurunyuru-jarri Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju-ka nyinami nguru-karilpa nyurnu-kurlangurla. ¹⁵ Yapa nganangku-puka kuja kanyanu Kirijini-ngarrirni nganta, kajilparla nyurunyuru-jarriyarla Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju kajika nyinami yapa tarnnga-kurra pinjapanu maju-nyayirni. Kula karla jirranganja nyinami wankaru tarnnga-juku Kaatuku, lawa.

¹⁶ Nyarrparlulkurlipa-nyanu milya-pinyi yulkanja-warnu kuja karlipa-nyanu yulkami nganta Kirijini-kariyi-nyanuju nganta? Jijaji-ngalpa kunka-pardinjarla palija watiya warntawarntarla ngalipaku. Kujarlaju warrawarra-kanyirlipa-nyanu palinjakungartirli-malku. ¹⁷ Yapa marda-ka wangka nganta nyanungu nganta Kaatu-kurlangu yulkanja wita-wangu nganta. Marda-ka mardarni jurnarrpa panu-jarlu manu talarlangu panu-nyayirni. Manu-ka nyanyi Kirijini-kariyi-nyanu marlajarra-nyayirni jurnarrpa-wangu, wiyyarrpa. Kajilparla nyinayarla mari-wangu manu jurnarrpa yinja-wangu, ngulaju kula karla yulkami Kaatu-piyalku, lawa. ¹⁸ Kurdukuru ngaju-nyangu, junga-nyayirnirlipa-jana yulkami yapa ngalya-karikiji jaru jamulu wangkanja-wangu manu jurnarrpa jurnta mardarninja-wangu. Jungangkurlipa-jana yinyi, manurlipa-jana ngurrju nyina.

Kirijini-patuju kapurlipa lani-wangu karri Kaatuku kamparru

* ^{3:12} Nyangka Genesis 4

¹⁹ Nyarrparlu karlipa-nyanu Kirijinirli milya-pinyi Kaatu-kurlangu-japa warlalja, marda yapa-kari karliparla jurnta nyina? Manu puntu-japa karliparla nyina manu rarralypa? ²⁰ Kajilparlipa Kirijiniji kurnta nyinayarla, ngulaju ngula-juku. Kaaturluji kajika-ngalpa mardarni-juku. Milya-pinyi-ka nyiyarningkijarra, manu kangalpa yulkami-juku. Kujarlanya karliparla nyinami puntu manu rarralypa Kaatukuju. ²¹⁻²² Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, kajilparliparla puntu manu rarralypa nyinayarla Kaatukuju, ngulaju kularlipa lanlki nyina. Manu kajikarliparla kutu wangkami Kaatuku nyiyarningkijarraku. Purami karlipa kuruwarri nyanungu-nyangu yirriyirriri ngurrju nyinanjaku kuja kangalpa wangkami. Kujarluluji karlipa wardinya-mani Kaatuju. Kujarlaju nyiyarlanguku kajirlipa payirni, ngulaju kapu-ngalpa yinyi.

²³ Nyampunya Kaatu-kurlangu kuruwarri ngalipaku puranjaku kuja kangalpa wangkami ngurrjuku nyinanjaku. Kuruwarri-ka wangka kuja, "Ngaliparliparla ngungkurr-nyina Jijaji Kirajiki Ngalapi-nyanuku, manurlipa-nyanu yulkami." Nyampunya kangalpa wangka Kaatuju.

²⁴ Nganangku-puka yapangku kuja-ka purami kuruwarri Kaatu-kurlangu yirriyirri-nyayirnirli, ngulaju nyanungu-nyangu yapa warlalja, manu karla Kaatuju jirrnga nyina tarnga nyanunguku yampinja-wangu. Nyarrparlirlipa-nyanu yapangku milya-pinyi ngaliparluju yapajurlipa Kaatu-kurlangu marda, lawa marda? Nyanungu-nyangu Pirlirrpaa kujangalpa yungu, manu kangalpa palka kaninjarni nyina ngaliparla, nyampukurlurlunya karlipa-nyanu milya-pinyi Kaatu-kurlangu yapa, yangka kuja kangalpa jirrnga nyina tarnga yampinja-wangu.

4

*Miimii-nyanjarlarlipa-jana waalparrikarla yapa-patuju marda
Kaatu-kurlangu-japa, marda Juju Ngawu-kurlangu*

¹ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, nyampurla walyangka kalu nyinami panu-jarlu-nyayirni jarukungarduyu-patu Kaatu-kurlangu nganta. Ngulakujulu-jana ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyinaya! Marlaja wangka nganta kalurra Pirlirrpaa Kaatu-kurlanguku nganta. Junga marda kalu wangka, warlka marda kalu kujaju wangka. Ngungkurr-nyinanjakungarntirliji, miimii-nyanjarlarlu-jana waalparrika yapa-patuju marda Kaatu-kurlangu-kurru-japa, lawa ngula-wangu marda.

² Nyarrparlu kankulu milya-pinyi Kaatu-kurlangu Pirlirrpaa-jangka kuja kalu-nyarra yimi-ngarrirni nganta jaru junga nganta? Yapa kajilpalu nyinayarla Kaatu-kurlangu, ngulaju kajikaluu kujaju wangka, "Kari-nyanta Jijaji Kiraji palka-jarrija yapa-nyayirni." Ngulanya kalu nyinami Kaatu-kurlangu yapaju. ³ Kala yapa kajilpa Kaatu-kurlangu-wangu nyinayarla, ngulaju kajika wangka kujaju, "Jijaji Kiraji, kula palka-jarrija yapa-nyayirni, lawa. Ngarilpa nyinaja pirlirrpaa-mipa." Kuja wangkanjarla karla jurnta nyinami Kaatukuju yangka Kiraji-piya-wangu Yijardu-wangu. Nyampuju Kiraji-piya-wangu Yijardu-wangu yapa ngulaju yangka jintajuku jurru-juku kujankulu jaru purda-nyangu kapu ngaka yanirni nyampu-kurra walya-kurra. Jalangu-jala-ka nyina palka nyampurla nyurru-juku maju-nyayirni yangka Kiraji-piya-wangu Yijardu-wangu.

⁴ Kurdukurdu ngajau-nyangu, nyurrurla kankulu nyinami Kaatu-kurlangu-patu yapa-patu. Panu-kari kalu nyinami Juju Ngawu-kurlangu yangka Kiraji-kurlangu nganta jarukungarduyu-patu nganta. Kaatu karla jurnta nyinami wiri-nyayirni Juju Ngawukuju. Ngula-piya-yijala

kankulu-jana wiri-yijala jurnta nyinami yangka-patukuju Kiraji-piyawangu-patukuju, manu nyurru-jukunkulu-jana mamparl-pungu nyam-purla walyangka. ⁵ Yangka-paturlu kuja kalu-nyanu Kiraji-kirlangu-pajirni, ngulaju walku! Ngulaju kalu nyinami Juju Ngawu-kurlangu-patu. Ngula-paturlu kalu-jana warru yimi-ngarrirni Juju Ngawu-kurlangu yimi yapa-patu-kariki Juju Ngawu-kurlangu-patuku-yijala. Ngampurralu kalu-jana purda-nyanyi yimi Juju Ngawu-kurlangukuju wangkanj-kurrakuju. ⁶ Ngalipa karlipa nyinami Kaatu-kurlangu yapa-patu junga-nyayirni. Ngana-puka yapa kuja-ka pina-nyayirni nyinami Kaatuku, ngulangkuju kanganpa purda-nyanyi Kaatu-kurlangu yimi-ngarrirninja-kurra rdakurl-kijirninja-karrarlu. Ngana-puka kuja-ka nyinami Kaatu-kurlangu-wangu, ngulangkuju kula kanganpa purda-nyanyi yimi-ngarrirninja-kurra. Kujarlunya karlipa-jana milya-pinyi yapa-patu Kaatu-kurlangu jarukun-garduyu marda, Juju Ngawu-kurlangu jarukungarduyu marda.

Kaatu-piyajurlipa-nyanu yulkami

⁷ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, Kaatu kanganpa yulkami tarnnga-juku. Ngana-puka kuja kajana yulkami yapa ngalya-kariki, ngulaju-ka nyinami Kaatu-kurlangu yapa, manu pina-nyayirni-ka nyinami nyanungukuju. Kujarlaju, yulkarlipa-nyanu ngaliparlangu! ⁸ Kuja-wangu, ngana-puka yapa kuja kajana jurnta nyinami yapa ngalya-kariki yulkanja-wangu, ngurrpa-ka nyinami Kaatukuju, yirdija Kaatuju Yulkanja-panu ngalipaku. ⁹ Nyarrparlu-nyanu milki-yirrarnu ngalipa-kurra Kaaturluju Yulkanja-panurlu kuja kanganpa yulkami nganta? Yulkanjarla-ngalpa yilyajarni nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanu marulu nyampu-kurra walya-kurra yungurliparla jirranga nyinami wankaru-nyayirni nyanungurla. ¹⁰ Nyarrparluripa Kaatuju milya-pinyi Yulkanja-panuju? Kularliparla nyanunguku-wiyi yulkaja, lawa. Nyanunguju-ngalpa yulkaja-wiyi, kampparuju yilyajarni Ngalapi-nyanu nyanungu-nyangu, ngula-kurlurlunya-nyanu walyka-yirrarnu ngaliparla wilji-panurla. Yangka kuja Jijaji Kiraji waraly-karrija watiya warntawarntarla, ngulaju Kaatuku yimiri-maninjaku. Ngula-juku karlipa milya-pinyi Yulkanja-panu Kaatuju. ¹¹ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, tarnnga-nyayirni kanganpa yulkami ngalipaku Kaatuju karrikarri-wangu-juku. Kujarlajurlipa-nyanu yulkami. ¹² Kula nganangku yapangku nyangu Kaatuju miparrpaju, lawa. Kajirlipa-nyanu yulkami, ngulaju Kaatu kanganpa nyinami tarnnga ngaliparla yampinja-wangu, kapurlipa-nyanu yulkami nyanungu-piyalku.

Lani-wangu karlipa nyinami Kaatu-kurlangu yulkanja-warnu

¹³ Nyarrparluripa-nyanu milya-pinyi yapa-paturluju marda Kaatu-kurlanguju warlalja, lawa marda? Nyarrparluripa milya-pinyi nyanunguju kuja kanganpa jirranga nyinami tarnnga-juku? Ngulaju kujarlukuja-ngalpa yungu Pirlirrpaju nyanungu-nyanguju. Kujarlanya karlipa-nyanu milya-pinyi Kaatu-kurlangu yapaju. ¹⁴ Nganimparlurnalu nyangu Ngalapi-nyanu parra-kari parra-karirli, ngula-jangka karnalu-nyarra yimi-ngarrirni Wapirra Kaatu-kurlangu yangka kuja-ngalpa yilyajarni Jijaji Kiraji yangka Wankaru-yinja-panu. Yilyajarni nyampu-kurra walya-kurra yapaku muurl-mardarninjaku karlirr-yaninja-kujaku. ¹⁵ Nganangku-puka yapangku kuja-ka Ngalapi-nyanu-pajirni Kaatu-kurlangu Jijaji Kiraji, ngulaju-ka nyinami yapa Kaatu-kurlangu. Ngulakuju karla Kaatuju jirranga nyinami tarnnga-juku yampinja-wangu-juku. ¹⁶ Pina karliparla nyinami Kaatuku Yulkanja-panuku. Ngulaju karliparla wala nyinami, yalarni kanganpa yulkami tarnnga-juku Kaatuju.

Ngula-piya-yijala ngana-puka yapa kuja kajana yulkami yapa ngalya-kariki yampinja-wangu, ngulaju tarnnga-ka nyinami Kaatu-kurlangu-juku. Kaatju karla jirrnga-nyinami tarnnga-yijala yampinja-wangu. ¹⁷ Junga kujaju! Nyampurla walyangka Kaatu kangalpa yulkami tarnnga-nyayirni yampinja-wangu Jijaji-piyaku. Kujarlaju kaji-ngalpa Kaaturlu miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa karlirr-mardarninjakungarnitirli, yulkanja-warnu kapurlipa lani-wangu karri manu mirrmirr-karrinja-wangu-juku nyanungurla kamparru. Lani-wangu kapurlipa karri Jijaji-piya Kaatu-kurlangu yulkanja-warnuju. ¹⁸ Yapa ngana-puka kuja karla yulkami Kaatuku, ngulaju karla nyinami lani-wangu-yijala. Kaatu karla yulkami-nyayirni yalumpuku yapaku, kuja-jangkanya karla lani-wanguju nyinami. Kuja-piya-wangu, yapa kuja karla lani nyinami Kaatuku, ngulaju kanyanu kanunju wangkami miyalu, ngulaju kuja, "Kaaturlu-jala kapuju murrumurru-mani maju-panuju nganta." Wangka kanyanu kanunju miyalu, ngulaju kuja, "Kapuju yampimi Kaaturlu yulkanja-wangurlu nganta." Kujarlalu wangkanjarlu-ka kanginy-pinyi Kaatju Yulkanja-panuju.

¹⁹ Ngalipa karliparla Kaatuku yulkami, yirdija-ngalpa kamparruju yulkaja-wiyi ngalipakuju. ²⁰ Yapa marda kangalpa wangka nyanun-guju nganta karla yulkami Kaatuku. Ngula wangkanja-puru marda karla nyurunyuru-jarri Kirijini-kariyi-nyanuku. Ngulaju warlkanji wita-wangu yalumpuju! Ngula karla nyurunyuru-jarri Kirijini-kariyi-nyanuku nyanja-warnuku, yapa kuja-piyaju kulalparla nyarrpalku yulkayarla Kaatuku nyanja-wangu-jangkakuju. Lawa, kulalparla nyarrpa yulkayarla Kaatukuju! ²¹ Nyampunya kuruwarri Kaatu-kurlangu kuja-ngalpa yirraru: "Yapa kuja karla Kaatuku nganta yulkami Kirijini nganta, ngulapuruju yungurla yulkami Kirijini-kariyi-nyanurlanguku."

5

Yungulparlipa warrarda mamparl-pinjarla yilyayarla nyiyarlangu Juju Ngawu-kurlangu

¹ Kuja karliparla nyinami Kaatuku kurdukurdu, ngalipa-mipa karliparla Jijajikiji ngungkurr-nyinami, yali kuja-ngalpa Kaaturlu milarnin-jarla yilyajarni. Kuja karliparla yulkami Kaatuku, ngulaju karlipa-jana yulkami Kaatu-kurlangurlanguku yaparlanguku. ² Nyarrparlulkurlipanyanu milya-pinyi yapangkuju yangka kuja karlipa-jana yulkami nganta Kirijini-kariyi-nyanu-patuku? Ngulaju yangka kuja karliparla Kaatuku yulkami nganta, ngulangkujurlipa kuruwarri nyanunu-nyangu purami ngampurrrparlu-juku. Ngula-jangkanya karlipa-jana yulkami Kirijini-kariyi-nyanukuju. ³ Kaatu-kurlangu kuruwarri, kuja karlipa purami yijardurlu, ngulaju karliparla yulkami. Purami kuja karlipa ngaliparlu ngampurrrparlu, ngulangku kula kangalpa mata-maninjarla rampaku-manu Kaatu-kurlangurlu kuruwarrilji, lawa. ⁴ Kaaturlu kangalpa pirljirdi-mani nyiyarlangu Juju Ngawu-kurlanguku yungurlipa warrarda mamparl-pinjarla yilyami karlirr-kanja-kujaku. Panu-jarlu yapa karlipa nyinami Kaatu-kurlangu, ngula karliparla wala nyinami nyanunguku nyiyarlanguku. Kujarlunya karlipa mamparl-pinjarla yilyami Juju Ngawu-kurlanguju, wala kuja karliparla nyina Kaatuku. ⁵ Junga kujaju. Nganangku-puka yapangku Jijaji kuja-ka Ngalapi-nyanu-pajirni Kaatu-kurlangu, ngula-miparlunya-ka mamparl-pinjarla yilyami Juju Ngawu-kurlanguju yapa ngalya-kariji karlirr-kanja-kujakuju.

Kaaturlu kanganpa yimi-ngarrirni Ngalapi-nyanu nyanunu-nyangu ngalipaku Kirijini-patuku

⁶ Jijaji Kiraji ngulaju yangka kuja papitaji-jarrija ngapangka, ngulajangkaju kuja yalyu karlinjrala palija junga watiya warntawarnrtarla. Kula palinja-wangu nyinaja papitaji-jarrinja-warnuju, lawa. Junga palija. Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu, ngulaju yijardu-wangkanja-palka. Pirlirrpaju. Kujarlanya kanganpa nyanja-warnurlu yimi-ngarrirni Jijaji Kirajiji ngalipakuju. ⁷⁻⁸ Wirrkardu-jangka karlipa milya-pinyi Jijaji Kiraji, ngulaju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu. Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu-jangka, manu ngapa-jangka papitaji-jarrinja-warnu-jangka, manu yalyu karlinja-warnu-jangka, yangka-juku jurrku-juku kanganpa yimi-ngarrirni Jijaji-kirliji. Ngula-jangka marnkurrpa-jangkanya karlipa milya-pinyi nyanunguju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu. ⁹ Yapa jinta-karirli kajilpa-ngalpa yimi-ngarrikarla jaru nyiyarlangu-kurlu marda nyanja-warnurlu nganta, ngulaju kajikarliparla marda ngungkurr-nyinami, kala lawa marda. Kajika-ngalpa marda yimirr-yinyirlangu. Kala Kaatuju kula-ka kuja-piya nyina, lawa. Warrarda kanganpa jungarnirli yimi-ngarrirni Jijaji Kiraji-kirli Ngalapi-nyanu-kurlu. Ngulakuju yungulparliparla ngungkurr-nyinayarla! ¹⁰ Ngana-puka yapa kuja karla ngungkurr-nyinami Ngalapi-nyanuku Kaatu-kurlanguku, ngulangkuju-ka mardarni yimi junga Kaatu-kurlangku kanunjumanyumparlu yangka kuja-ngalpa yimi-ngarrurnu. Kala kuja-piya-wangu, ngana-puka yapa kuja karla kapuru nyinami Kaatuku yimi-ngarrirninja-warnuku, ngulangkuju kujarlunya-ka warlkanji-pajirnu Kaatuju, yangka kuja-ngalpa yimi-ngarrurnu Ngalapi-nyanuju. ¹¹ Nyampunyu jaruju kanganpa yimi-ngarrirni Kaaturluju wankaru-kurlu. Kaaturlu-ngalpa yilyajarni Ngalapi-nyanu yungurliparla nyanunu-mipaku marlaja nyinami tarnnga-juku. ¹² Junga-juku, ngana-puka yapa kuja karla wungu jirrnganja nyinami Ngalapi-nyanuku, ngulaju wankarulku karla jirrnganja nyinami tarnnga-juku. Ngana-puka kula karla jirrnganja nyina, ngulaju kula-ka kuja-piya wankarulku nyinami, lawa.

Walangku yungurlipa-janarla Kaatuku payirni yapa-patu-kariki karlirr-yaninja-warnuku

¹³ Nyurrurlajunkulu yapa Kaatu-kurlangu yangka kuja kankulurla ngungkurr-nyinami Ngalapi-nyanuku. Nyurrurlaku karna-nyarra pipangka yirrarni yungunkulu milya-pinyi kapunkulurla jirrnganja nyina wankaru tarnnga-juku. ¹⁴ Wala karliparla nyinami Kaatuku nyiyarlangukungarnti ngurrju-mipakungarnti payirninjakungarnti. Kajilparlipa payikarla nyiyarlanguku, kajilparla ngungkurr-nyinayarla-wiyi yangkaku jurrkuku-juku, ngulakuju kajika-ngalpa Kaatuju ngungkurr-nyina payirnininja-kurruku. Kapu-ngalpa purda-nyanyi wangkanja-kurra wurra-maninja-wangurlu. ¹⁵ Jungarnirli karlipa milya-pinyi Kaatu payirn-injakungarntirli. Kuja kanganpa purda-nyanyi nyiyarlangu payirnininja-kurra, ngulaju kapu-ngalpa yinyi wurra-maninja-wangurlu.

¹⁶ Kajilpankulu nyangkarla Kirijini-kariyi-nyanu kuja-ka karlirr-yani Kaatu-kujaku, ngulakujulurlajinta wangkaya Kaatuku, manu kapu yawuru-jarrinjarla wankaru-juku mardarni. Kala kuruwarri-nyayirni-wangu jinta-ka nguna Kaatu-kurlangu, kajilpa yapangku rdilyki-pungkarla, ngulaju kulpalparla Kaatuju yawuru-jarriyarla. Kajika yapa yali pali tarnnga-juku. Kaatujulu yampiya payirnininja-wangurlu yalumpuku yapaku. ¹⁷ Yapa ngana-puka kuja-ka karlirr-yani Kaatu-kujaku, ngulangkuju-ka rdilyki-pinyi kuruwarri Kaatu-kurlangu. Kaatuju

kapurla yawuru-jarri-juku yalala-yirrarninja-warnukuju. Yapa yali kula palimilki.

¹⁸ Yapa Kaatu-kurlangu kurdukurdu kuja karliparla nyinami, jikarlipâ marda karlirr-yani ngari wita. Kala kulalparlipa warrarda karlirr-yantarla tarnnga-juku yirdijarlipa kurdukurdu nyanungu-nyangulku. Karlirr-yaninja-kujaku kanganpa muurl-mardarni Ngalapi-nyanurlu Kaatu-kurlangurlu. Muurl-mardarninja-warnu kulalpa-ngalpa murrumurru-mantarla Juju Ngawungkuju. ¹⁹ Ngaliparluju Kirijini-paturlu karlipa-nyanu milya-pinyi, ngulaju karlipa nyinami Kaatu-kurlangulku yapa. Panu-kari kalu nyinami Juju Ngawu-kurlangu nyampurla walyangka, manu kalu purami. ²⁰ Nyampurlangunya karlipa milya-pinyi: Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu yanurnu nyampu-kurraju walya-kurra, jalangu-ka nyinami nyampurla. Nyanungurlu-jala-ngalpa pinarri-manu ngalipaju, ngula-jangkanya karliparla pîna nyinami Kaatûkuju jintaku jungarni-nyayirniki. Ngulakunya karliparla nyinami warlalja Jijaji Kirajji-kirlangurla Ngalapi-nyanu-kurlangurla. Jijaji Kirajiji ngulaju jintu-jukujala Kaatuju jungarni-nyayirniji. Nyanungu-juku yangka Wankaru-yinja-panuju yangka wankaru Kaatu-kurlangu-jangka. ²¹ Kurdukurdu ngajunyangu, jawirdikili nyinaya juju-kari juju-kari-kijaku Kaatu-kurlangu-wangu-kujaku pirli-jangka marda, marda watiya-jangka! Ngula-juku.

2 John

Pipa 2 Jaanu-kurlangu

Jinta-kari pipa kuja-jana Jaanurlu pantirninarjarla yilyajarra Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Jaanurlu-jana marnkurrpa pipa yirrarnu Kirijini-patuku. Kamparru-warnu pipaju karlipa yirdi-mani Pipa 1 Jaanu-kurlangu. Nyampu pipa karlipa yirdi-mani Pipa 2 Jaanu-kurlangu. Ngaka-kari jinta-karilkii yirrarnu pipaju, ngulaju karlipa yirdi-mani Pipa 3 Jaanu-kurlangu.

Nyampurla pipangka wangka kanganpalpa ngalipaku Jaanu yungurliparla yulkami. Kaatuku junga-nyayirni, manu yungurlipa purami, manu yungurlipa purda-nyanyi nyarrpa kaji-ngalpa wangka nyanunguju.

¹ Ngajujurna Jaanu. Yapangku kajulu wiri-pajirni jaajikiji. Ngajulu karna-nyarra yirrarni nyampu pipa nyurrurlaku Kirijini-patuku kuja kankulu turnu-jarrimi. Kaaturlu-nyarra milarnu. Yulkami-nyayirni karna-nyarra, manu panu-karirlangu kalu-nyarra yulkami. Milya-pinyi kalu Kaatu-kurlangu junga yimi, manu kalurla ngungkurr-nyina. ² Ngalipa karliparla ngungkurr-nyina Kaatu-kurlangukuju yimi jungaku, manu kapurliparla tarnnga-juku warrarda ngungkurr-nyina. Kujarlanya karnalunyarra yulkami.

³ Kaatuju ngalipakupalanglu, manu Jijaji Kiraji nyanungu-nyangu Kajanu. Ngungkurr-nyina karliparla Kaatu-kurlanguku jungaku yimiki. Yulkami-nyayirni kalu-ngalpa Kirdarlanguju. Kujarlanya kapulu-ngalpa nyanungu-jarrajju yimiri-jiki nyina, manu kapulu-ngalpa mari-jarrinjarla ngurrju nyina. Kapurlipa-jana marlaja nyina rarralypa ngurrju.

⁴ Nyurru-wiyi, Wapirra Kaaturlu-ngalpa yimi-ngarrurnu nyanungu-nyangu yimi junga yungurlipa purami jungangku, manu yungurliparla jungarni nyina. Yapangkuju yaninarlarla yimi-ngarrurnu nyurrurla kuja kankulurla jungarni nyina Kaatuku. Nyanunguju wangkaja kuja kankulu purami nganta nyanungu-nyangu yimi jungangku. Kujarlanya karna wardinyiji nyina.

⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yulkami-nyayirni karna-nyarra. Yungurna-nyarra wangkami. Kularna-nyarra yimi jinta-kari yimi-ngarrirni. Kala yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yangka-juku yimi kuja-ngalpa Kaaturlu yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi Kirijini-jarrinjakungarntiji. Wangkaja-ngalpa yungurlipa-nyanu jarkujarnku yulkami. Ngula-yiyala karna-nyarra yarda yimi-ngarrirni yimi jurru-juku nyampurlaju pipangka. ⁶ Nyarrparliparla yulkami Kaatukuju jungaju? Kaaturlu-ngalpa yimi yungu yungurlipa purami jungangku. Kajirlipa purda-nyanjarla purami jungangku, kujanya karliparla yulkami Kaatukuju.

⁷ Kalalu panu-nyayirni nyurrurla-nyangu jaajirlaju nyinaja pina-watiji. Kalalu-jana yapa pinarri-manu Kaatu-kurluju. Ngulajulu kurruly-wantijalku. Ngulaju kalu jalanguju nyina yimirr-yinja-palkalku. Yampijalu nyurrurla-nyangu turnu-warnuju, manulu warntarla yanu Kaatukujakuju. Kuja-jangkarlunya kalu-jana yapa panu-kariji yimirr-yinyi warlkangkulku. Yinyarra warlkanji-patu kalu wangkami Jijaji nganta kulalpa yapa-nyayirni nyinaja. Pirlirrpaa-mipa nganta nyanunguju. Yinyarrarluju

warlkanji-watirli kuja kalu-jana yapa kanyi Jijaji-kijaku. ⁸ Warrawarra-kangkalu-nyanu nyanungurra-kujakuju! Kalakalu-nyarra yimirr-yinyi. Kajinkili-jana purda-nyanarlal purami yimirr-yinja-warnu, ngulaju kulkankulu nguru-nyayirni-wangurla nyinami Kaatu-kurluju, lawa. Ka-punkulu yani ngurra jinta-kari-kirra punku-kurra. ⁹ Jijaji Kirajirli-ngalpa pinarri-manu Yimi Ngurrju. Kaji yapa jinta-karirli nganangku-puka Yimi Ngurrju kurruly-kijirni yimi-kari-kirralku, ngulakuju kula karla Kaatuju jirrnga nyina nyanungukuju, lawa. Kala kajirla yapa ngungkurr-nyina yimiki kuja-ngalpa Jijajirli pinarri-manu, ngulakuju Kirdarlangu kapalarla jirrnga nyina. ¹⁰ Marda yapa jinta-kari kajilpa yantarlarri nyurrurlanya-nyangu jaaji-kirra, ngulangku marda kajilpa-nyarra yimi-karirlilki pinarri-mantarla Jijaji-kirli nganta, ngulaju kula yangka jurruku-juku kuja-ngalpa ngalipa pinarri-manu. Kaji yapa kuja-piya yanirni, ngulaju kulalu kangka nyurrurla-nyangu-kurra ngurra-kurra. Kulalurla wapirdi wangkaya, ngarili yilyaya-puka. ¹¹ Nyiya-jangka kujaju? Kujarra-piya yimirr-yinja-panu, kula kalurla Kaatuku warrki-jarrimi. Kajinkili-jana kanyi nyurrurla-nyangu ngurra-kurra, kapunkulu maju-yijala nyinami nyanungurra-piya.

¹² Yungurna-nyarra yarda yimi-ngarrirni panu-nyayirni, kala kularna-nyarra yirrarni nyampurla pipangka. Yungurna-nyarra yanirra nyur-rurlaku nyanjaku ngaka. Kajirna yanirra, yungurna-nyarra nyanjarla wangkamu. Ngula-jangkanya kapurlipa wardinyi nyinami.

¹³ Kaaturlu-nyanu milarnu Kirijini-patu kuja kalu nyina nyampurla ngaju-kurlu. Ngula-paturlu yungulu-nyarra yimi-ngarrirnmirra ngurrju nganta kalu nyina. Ngula-juku.

3 John

Pipa 3 Jaanu-kurlangu

Pipa purdangirli-warnu kuja-jana Jaanurlu pantirninarla yilyajarra Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Jaanurlu-jana marnkurrpa pipa yirrarnu yapa Kirijini-patuku. Kamparru-warnu pipaju ngulaju karlipa yirdi-mani Pipa 1 Jaanu-kurlangu. Jinta-kari pipaju ngulaju karlipa yirdi-mani Pipa 2 Jaanu-kurlangu. Nyampuju pipa, Jaanurlu kuja-jana yarda-yirrarnu Kirijini-patuku, yirdi-mani karlipa Pipa 3 Jaanu-kurlangu.

Jaanurlu pantirninarla yirrarnurla pipa yirdikiji Kayiju, ngulangkuju kujalpa-jana tala yungu yali-patuku Kirijini-patu-kariki ngulangkuju kujalpalu-jana Yimi Ngurrju Jijaji-kirli warru yimi-ngarrurnu, ngulakunyalpa-jana yungu talaju.

¹ Ngajujurna Jaanu. Yapangku kajulu wiri-pajirni jaajikiji. Ngajulu karnangku yirrarni nyampu pipa nyuntuku, Kayiju. Nyuntujunpa ngaju-nyangu wungu-warnu. Yulkami-nyayirni karnangku.

² Ngajukupurdangka wungu-warnu, milya-pinyi karnangku kuja kanparla ngurrju nyinami Kaatuku nyuntu-nyangu pirlirrp-a-kurluju. Wangkami karnangkurla yungungku pirrjirdi-mani warrarda, ngula kapunpa nyurnu-wangulku nyinami. ³ Kujalu ngalya-kari Kirijini-patu yanurnu nyampu-kurra ngurra-kurra, yimi-ngarrurnujulu kuja kanpa jungangku purami Kaatu-kurlangu yimi junga, manu kuja kanpa jungarni nyinami ngurrju. Kujarlanya karna wardinyi-nyayirni nyina. ⁴ Ngajulurluju karna-jana warrawarra-kanyi manu pinarri-mani ngaju-nyangu Kirijini-patu-kariji. Kurdukurdu-piya kajulu nyina ngajukuju. Kuja karna purda-nyanyi kuja kalu Kaatu-kurlangu yimi junga purami jungangku, ngulangkuju kaju wardinyi-mani-nyayirni.

⁵ Ngajukupurdangka wungu-warnu Kayiju, yangka kujal pangkulu Kirijini-patu-karirli nyuntu nyanja-parnkaja, marda kulanpa-jana milyapungu. Kala ngarinpa-jana kutu kangu nyuntu-nyangu ngurra-kurra. Ngurrju kujaju. ⁶ Yinyarrarlujulu yaninarla yimi-ngarrurnu kujalpanpa-jana yulkanjarla tala yungu. Ngaka kajili yarkamirra nguru-kari nguru-kari-kirra, wurnakungarntirli-jana nyiyarningkijarra yungka. Kirijini-kari Kirijini-karirli yungulpalu-nyanu jarnkujarnku tala yungkarla kajili ngurra-kari ngurra-kari wapami Kaatuku kajilirla warrki-jarri.

⁷ Yinyarra Kirijini-patulu yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra yungulu-jana yapa pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirli, yangka yapa-patu kuja kalu milya-pinpa-wangu nyinami. Ngula-puruju kulalu-jana payurnu Kirijini-wangu talaku manu nyiyarlanguku. ⁸ Kujarlanya, ngalipa kuja karliparla ngungkurr-nyina Jijaji Kirajikiji, ngulajulpalipa-jana tala yungkarla warrkini-wati yinyakuju. Marda kularlipa yani nyanungurra-kurlu yinya ngurra-kari ngurra-kari-kirra yapaku yimi-ngarrirninjaku Kaatu-kurlangu yimi jungaku. Ngulaju ngula-juku. Yinyi-jiki kajikarlipa-jana yungulu yanliku.

⁹ Ngajulurna-jana pipa wita yilyaja Kirijini-patu-kariki nyuntu-nyangu turnu-kari-jangkaku yungulu-jana tala yinyi Kirijini-patuku warrkini-patuku kujalpalu-jana jijanu wapaja. Kala yinya wati jinta-kari Tiyutipi yungu-jana wiri nyina Kirijini-patuku nyuntu-nyangu turnu-warnurlakuju. Kujarlanya kula kaju wiri-pajirni. ¹⁰ Ngaka kajirna nyuntu-nyangu-kurra yanirra, kapurna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlakuju nya-nunguju kajinkili jinta-jarrimi. Warlka-ka warrarda wangka ngaju-kurlu yunguju nganta murrumurru-mani nyanungu-nyangu yimi-kirlirli ngajuju. Kala kula kanyanu kujarlju yawuru-mani, lawa. Kajili Kirijini-patu-kari warrkini-patuh yanirra nyuntu-nyangu ngurra-kurra jijanu, kula kajana rdakurl-kijirninjarla warrawarra-kanyi jungangku, lawa. Warla-pajirni kajana Kirijini-patu-karirlangu warrawarra-kanjaku-kanjaku nyanungurra-kujakuju. Yilyami kajana jaaji-ngirli.

¹¹ Ngajukupurdangka wungu-warnu, kula-jana waalparrika yapa-kari kuja kalu majungka-jarrimi. Ngari-jana waalparrika ngurrju-mipa yangka kuja kalurla Kaatu-mipaku ngurrjuju nyina. Ngana-puka kaj i jungarni nyina, ngulaju Kaatu-kurlangu kurdu. Kala yapa kuja-ka maju nyina Kaatu-kujaku, ngulangkuju kula-ka Kaatu milya-pinyi.

¹² Kaj i wati Mitiriyu yanirni nyuntu-nyangu ngurra-kurra, ngulaju kangka nyuntu-nyangu yuwarli-kirra, manu warrawarra-kangka. Kirijini panu-karirli kalu milya-pinyi, manu wangkami kalu nyanunguju ngurrju nganta. Junga kujaju. Milya-pinyi karlipa kuja-ka Kaatu-kurlangu yimi jungangku purami, manu kuja karla ngurrju jungarni nyina. Nyanunguju ngurrju-nyayirni yapa. Manu kanpa-nganpa milya-pinyi nganimpaju. Milya-pinyi kanpa kuja karnalu nyarrpa wangkami Mitiriyu-kurlu ngulaju junga.

¹³ Yungurnangku yarda yimi-ngarrirni panu-nyayirni. Kala kularna yarda yirrarni nyampurlaju pipangkaju. ¹⁴ Yungurnangku nyuntu-nyangu ngurra-kurra yanirra jijanu. Ngula yungurnangku nyanyilki, manu yungurlu mapirrilki wangkami.

¹⁵ Kaatu-kurla marlaja nyinaya rarralypa ngurrju! Ngaju-nyangu wungu-warnu-paturlu yungulu-nyarra yimi-nyarrirrinra ngurrju nganta kalu nyina. Wangkaya-jana Kirijini-kari wungu-warnuku jinta-kari jinta-kariki nyuntu-nyangu ngurrangka, manu japika-jana ngurrju-japa kalu nyina. Ngula-juku!

Jude
Pipa Juurtu-kurlangu
Pipa kuja-jana yirrarnu Juurturlu
Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Pipa nyampuju yirrarnu nyurru-wiyi watingki yirdingkiji Juurturlu. Yirrarnu-jana nyampuju panu-kariki Kirijini-patuku. Pipa nyampurluju-jana pututu-pungu yungulu-jana tiija-patuku ngawuku jurnta nyinami yangka kuja kalalu-jana yimi warntarla yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli. Juurtu-jana wangkaja Kirijini-patuku yungulu-jana jurnta nyinami yinya-patukuju tiija-patukuju manu yungulu nyanungurra-piya-wangu nyinami. Juurtu-jana wangkaja yungulurla nyarrparlu pulka-pinyi Kaatuku.

Juurturlu-jana pipa nyampuju yirrarnu Kirijini-patuku

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngajujurna yirdiji Juurtu. Ngajujurna Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini. Jamajiji ngajukupurdangka papardi yangka kuja-ka wiri nyinami jaajirla. Ngajuluru karna-nyarra pipa nyampuju yirrarni yapa nyurrurlaku yangka kuja-nyarra Kaatu milarn-injarla wangkaja. Milarnu-nyarra yungunkulurla nyanungku nyinami. Ngalipakupalanglu Wapirra Kaatu kanyarra yulkami. Warrawarra-kanyi kanyarra yungu-nyarra ngaka yinyi Jijaji Kiraji-kirralku. ² Wangkami karna-nyarrarla Kaatuku yungunkulu Kaatu milya-pinyi yangka kuja kanyarra mari-jarrinjarla ngurrju-juku nyinami. Kujarlaju kapunkulu milya-pinyi kuja kankulurla ngurrju-nyayirni rarralypa marlaja nyinami tarnnga-juku, manu kapunkulu milya-pinyi kuja kanyarra Kaatu yulkami-nyayirni.

Juurturlu-jana pututu-pungu Kirijini-patuku yangka-patu-kujaku kujal-palu warntarla yimi wangkaja Jijaji-kirli

³⁻⁴ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, yulkami-nyayirni karna-nyarra. Pipa nyampurla kapurna yirrakarla yimi jinta-kari Kaatu-kurlu kuja-ngalpa muurl-mardarnu palinja-kujaku yangka yungurlipa nyanungu-kurlulku tarnngku nyinami. Kala lawa. Ngajurna kurruly-kijirninarla ngampurrra-jarrija yimi nyampu yirrarninjaku yungunkulu nyanungu warrarda purami jungangku manu yungunkulu-jana yapa ngalya-kariki yimi-ngarrirni yimi junga Jijaji Kiraji-kirli. Nyiyanjangka kujaju? Yapa panu-karili jinta-jarrija jaaji-kari jaaji-karirla ngalipanyangurla, manu kalu-jana yapa pinarri-mani warntarlarlu yimingki. Kamparruju kula-ngantarlipa-jana Kirijini-nyayirni manngu-nyangu. Kala lawa. Kula kalurla jungarni nyinami nyanunguku. Kujanya kalu-jana yapakuju warrarda wangkami, “Kaatu kula kangalpa kulu-jarri, ngari kangalpa yawuru-jarri-mipa. Kujarlaju majungka-jarrimlipa kutu!” Yimi nyampu-kurlurluju, warntarlarlu kalu-jana pinarri-mani yapaju. Kuja kalu maju-juku warrarda nyinami, kujarlaju karlipa-jana milya-pinyi kula kalu jungangku purami Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiji. Kula kalu purda-nyanyi. Nyurru-wiyi nganangku mayi yirrarnu yangka kapu-jana ngaka Kaaturlu yapa yinya-patuju murrumurru-mani. Kujarlaju karna-nyarra pipa nyampuju yirrarni yangka yungunkulu-jana yapaku yimi jungangku yimi-ngarrirni Jijaji-kirli.

⁵ Yapa nyurrurlarlu kankulu yimiji milya-pinyi Payipulurlaju. Kala yungurna-nyarra yarda langa-kurra-mani yungunkulu milya-pinyi. Manngu-nyangkalu-jana Yijirali-pinki yapa kujalpalu pirijina-piya warrkjarrifa Yijipirla nyurru-wiyi. Kaaturlu-jana muku kangu nguru yinya-ngurluju. Kala panulpalurla kapuru nyinaja, manngu-nyangulpalu kula-ngaanta-jana yampija warrawarra-kanja-wangurlu. Kujarlanya-jana Kaaturluju riwarri-manu jiljangkaju. ⁶ Manngu-nyangkalu-jana marramarra-patu kuja kalalu Kaatu-kurlu nyinaja nguru-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla. Nyanungurlu-jana yirrarnu yinyarlaju yungulurla warrki-jarrimi nyanunguku manu yungulu wiriwiri nyinami nyiyarningkijarraku. Kala panu-karili kujakku ngampurrrpa-wangu-jarri. Kulalu purda-nyangu. Warrkjili yampija yangka kuja-jana nyunganurlu yungu. Kuja-panuju Kaaturluju warrinjinjarla kujurnu-jana rdaku maru-kurra kuja-ka rdili-wangu nguna. Nyanungurlu kajana yinyarla mardarni ngakaku kaji-jana maju-mani tarnnga-kurra.

⁷ Manngu-nyangkalu-jana yangka yapa kuja kalalu nyurru-wiyi kirri-jirramarla nyinaja yirdi-jarralaju Jatamarla manu Kumarrarla * manu ngalya-kari yangka kuja kalalu nyinaja kirri-kari kirri-karirlangurla wurnturu-wangu. Yapa yinya-patu kulalpalu yupukarrajtu nyinaja jungarni-kirli-mipa wati manu karnta, ngarilpalu kutukutu ngunaja yupukarrajtu warntarla wati-kariyi-nyanu manu karnta-kariyi-nyanu ngurrangkaju. Kujarlanya-jana Kaaturluju riwarri-manu warlu-kurlurluju yalkiri-jangkarlu. Riwarri-manu-jana yungurlipa milya-pinyi. Nganapuka kajirla Kaatuku purda-nyanja-wangu jurnta nyinami, ngulaju kapu-jana warlu-kurra kijirni yangka kuja-ka warrarda jankami. ⁸ Yapa yali-paturlu maju-paturlu nyurrurla-nyangu jaajirlarlu, kuja kalu-jana yapa pinarri-mani yimi warntarla-kurlurlu, milya-pinyi-jala kalu yimi nyampuju. Kala kula kalu Kaatu jungangku purda-nyanjarla purami, lawa. Warntarla-juku kalu nyinami yapa maju-patu-piya kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja. Kujanya kalu wangkami, "Kaatu-nganpa jukurrrparla wangkaja ngula-warnuju yungurnalu majungka-jarri warrarda." Kujaju junga-wangu. Maju kuja kalu manngu-nyanyi, kujarlanya kalu-nyanu palkaju maju-mani. Nganimpajurnalu-jana wiriwiri yapa yinya-patukuju, kala kula kalu-nganpa purda-nyanyi wangkanja-kurra, lawa. Jinta-kariji, manyu-pinyi kalu-jana Kaatu-kurlangu marramarra-patu pirrjirdi-patuju, manu punku-pajirni kalu-jana.

⁹ Manngu-nyangkalu yimi Mujuju-kurlu kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Kuja nyanungu palija, Marramarra Wiri yirdi Mayikulurlu yungu nganta Mujuju-kurlangu palka kangkarla milyingka yirrarninjaku. Kala Juju Ngawungku nganta yungu-nyanu kangkarla. Kuja-jangkanya-pala-nyanu kulu-jarri. Kala Juju Ngawungku Mujujuji parnka-parnta-pajurnu yangka kuja yapa-kari nganta pungu tarrnnga-kurra.* Kala Mayikulurlu kula kulungku ngarrurnu Juju Ngawu. Kula warntarla-pajurnu, lawa. Kuja-miparla Juju Ngawukuju wangkaja, "Ngajulurlu kapurna Warlalja-Wiri Kaatu payirni yungungku kulu-jarrinjarla warntarla-pajirni."

¹⁰ Kala yapa yinya-patu kuja kalu nyina nyurrurla-nyangu jaajirla, kuja kalu-jana yapa pinarri-mani warntarlarlu, kula kalu ngurru nyina Mayikulu-piya, lawa. Kula kalu nyiyarningkijarra milya-pinyi marramarra-kurlu manu pirlirrrpa-kari-kirli, kula kalu mardarni yartarnarri marramarra-piyarlu Mayikulu-piyarlu. Manyu-pinyi kalu-jana marramarra-patu, manu kalu-jana punku-pajirni. Punku kalu nyina

* **1:7** Nyangka Genesis 18-19

* **1:9** Nyangka Exodus 2.12

puluku-piya manu jiyipi-piya yangka kula kalu manngu-nyanyi yapa-piyarlu. Puluku-piyarlu manu jiyipi-piyarlu kalu manngu-nyanyi nyiyamipaku ngarninjaku. Yuwayi, yapa yinyaju maju-wati kuja-piya-yijala. Kujarlanya kapu-jana Kaaturlu riwarri-mani muku.

¹¹ Ngulaku karna-jana mari-jarri, kapu-jana Kaaturlu maju-mani yinyaju yapa maju-patu! Ngurrju-manu-jana rdaku maru nyanungurrakuju. Kapu-jana yinyarla ngaka yirrarni. Nyiya-jangka kujaju? Nyarrparajarrialu yapa-patuju? Maju-jarri kalu yangka wati-piya yirdi Kayini-piya * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Warrarda kalu manngu-nyanyi yungulu nyarrparlu tala mani wati yangka Palama-piyarlu * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Yuwayi, Kaaturlu kapu-jana riwarri-mani muku yapa maju-patuju nyurrurla-nyangu jaajirla. Jurnta kalurla nyina Kaatuku wati yangka Kuura-piya * kujalpa nyinaja nyurru-wiyi.

¹² Nyiya-piya yapa yinyaju maju-patu? Maju-nyayirni kalu nyina, kajikalu-nyarra warntarla-mani Kaatu-kujaku. Nyanungurrajulu rdaku wiri-piya kuja-ka walyangka nguna, ngulaju kula kalu yapangku nyanyi kuja kalu wapami mungangka. Kuja kankulu nyurrurla Kirijini-patu jintajarrimi miyi ngarninjaku, maju yapa-paturlangu kalu-nyarra jintajarrimi nyurrurlakuju. Kala kuja kalu ngarnilki miyi, kula kalu manngu-nyanyi Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangu palka manu yalyu, lawa. Ngari kalu miyi-mipaku manngu-nyanyi. Kula kalu-jana yapa ngalya-kari warrawarra-kanyi, manu kula kalu-jana yinyi yimirrili. Ngawu kalu nyinami mangkurdu-piya kuja-ka palka-jarrimi yalkirirla ngapa wantinja-wangu. Yapangku kalu-jana payirni miyiki manu talaku, kula kalu-jana yinyi, lawa. Ngawu kalu nyina watiya miyi-wangu-piya. Kula kalu purda-nyanyi Kaatuju, manu kula kaflu-jana yapa pirrjirdi-mani yungulu nyangu purda-nyanyi. Watiya-piya kalu nyina kuja kalu-jana wilypu-mani walya-jangka. Ngula-jangkaju, kulalpalurla ngurrju warrkjarrirrarla Kaatukuju, lawa. ¹³ Yapa yali-paturluju maju-paturlu kalu maju-mani nyiyarningkijarra, ngari kalu majungka-jarrimi-mipa. Maju kalu nyina warlpa-piya kuja-ka nyiyarningkijarra kijirni warru ngurrangka. Mungangka karlipa nyanyi yanjilypiri yungurlipa milya-pinyi nyarrparawana yungurlipa ngalipalku yani. Yapa yinyarraju kula yanjilypiri-piya, lawa. Kulalparlipa-jana yapa maju-patuju payikarla yungulapulungalpa pinarri-mantarla jungarni nyinanjaku. Kujarlanya-jana Kaaturluju jangkardu ngurrju-manu yinyaju rdaku wiri-jarlu. Yapa yinya-patuju kapu-jana muku yirrarni yinyarlaju rdakungka tarnnga-juku.

¹⁴⁻¹⁵ Yangkalu wati manngu-nyangka yirdi Yiniki * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Palka-jarrija nyanunguju turnu-warnu-ngurlu jika-palanngurlu wati yangka Yatumu-kurlangu-ngurlu, wati kujalpa kamparru-warnu nyinaja.* Nyurru-wiyi Yinikirliji yimi yirrarnu yapa yinya maju-patu-kurlu. Kujanya nyanunguju wangkaja, "Purda-nyangkajulu yirriyirrili. Yapa yinya-patuju maju-nyayirni, kula kalu Kaatu purda-nyanjarla purami, manu nyanungu-nyangu kuruwarri kalu yampimi. Maju-juku kalu wangkami Kaatu-kurluju. Kujarlanya kapu Warlalja-Wiri Kaatuju yanirni walya-kurraju panu-kurlu nyanungu-nyangu marramarra-patu-kurlu. Yinya-patu-kurlurluju kapu-jana yapaju miimii-nyanjarla pinyi karrikarri-wangurlu." ¹⁶ Yuwayi, junga kujaju. Yinyarra warlkanji-patu tiija-patu nyurrurla-nyangu jaajirla, Kaaturlu kajana yinyi ngurrju

* **1:11** Nyangka Genesis 4   * **1:11** Nyangka Numbers 22-23, 31   * **1:11** Nyangka Numbers 16   * **1:14-15** Nyangka Genesis 4-5   * **1:14-15** Nyangka Genesis 5.3-24, Luke 3.37

nyiyarningkijarra, kala lawa. Kula kalu wardinyi nyinami. Nginji-wangkami kurrala nyanungukuju. Warrarda kalu manngu-nyanyi maju nyiyarningkijarra, majungka-jarrimi warrarda kalu. Warrarda kalu-nyanu kurrruru-karri. Ngayarrka kalu nyina nyiyarningkijarraku, manu kalu-jana yipiljipilji-mani yapaju yungulu-jana yulyurlku-yirrarni yungulu-jana nyiyarningkijarra jurnta kanyi.

¹⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yulkami-nyayirni karna-nyarra. Manngu-nyangkalu yimi yangka kujalu-nyarra Kurdungurlupatu Wiriwirirla yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi. Nyampu-patu-jala-jana Warlalja-Wiringki Jijajirla milarnu yungulu-jana wiriwiru nyina Kirijini-patuku. ¹⁸ Nyampunya yimijili-nyarra yimi-ngarrurnu, "Kaji Jijaji pina-yanirni walya nyampu-kurra, kujakungartiji yapa panungku kapulu manyu-pinyi nyanunu-nyangu yimi jungaju. Yimi yangka jurrku-juku kuja-ngalpa Kaaturlu milki-yirrarnu. Kapulu muku majungka-jarrimi nyarrpa-puka kajili manngu-nyanyi." ¹⁹ Yimi yinyarluju kanganpa yimi-ngarrirni yapa maju-patu-kurlu nyurrurla-nyangurlaju jaajirla, kuja kalu-jana yapa pinarri-mani warntarlarlu. Kuja kalu-jana pinarri-mani warn-tarlarlu, turnu-kari turnu-kari-kirra-jarri kalu, ngula-jangkarluju kalu-nyanu kulungku pinyi. Yinyarra tiija maju-patu, kula kalu purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirrpaa kuja kajana wangkami, lawa. Ngari kalu kutu majungka-jarri kuja kalu manngu-nyanyi nyanungurrarlu. Kaatu-kurlangu Pirlirrpaa kula-ka nyanungurrarla nyina, lawa. ²⁰ Kala nyurrurla, ngurrjulu-nyanu jarnkjurnku nyinaya! Pirrjirdi-mantalu-nyanu yungunkulurla wala nyina yimi jungaku. Yimi tarruku-ngalpa Kaaturlu yungu ngalipaku. Kajinkilirla wangkami Kaatuku, kujakungartiji payikaluu Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu yungu-nyarra yartarnarri yinyi. Ngula-jangka yartarnarri yinya-kurluju wangkayalurla Kaatukuju. ²¹ Kaatu kajana yulkami nyanunu-nyangu yapakuju. Nyanunu kajana ngampurrrpa nyinami yungulurla jungarni nyinami. Kujarlajulurla nyinaka jurnta yaninja-wangu. Milya-pinyi karlipa kuja kanganpa Warlalja-Wiri Jijaji mari-jarrinjarla ngurrju nyina ngalipakuju. Pardakajukulurla. Kajirlipa kuja-jarrimi, ngula-jangka ngakaju kapurliparla wankaru jirrnga-nya-nami tarntna-juku.

²² Yapa ngalya-karirli kalu purda-nyanyi nyiyarningkijarra yimi. Kula kalu milya-pinyi nyarrpara jungaju manu warntarlarlu. Kula kalu milya-pinyi yimi nyarrpara yungulu purami. Ngulaju ngula-juku. Ngarili-jana ngurrju nyinaya yapa yinya-patukuju. ²³ Yapa ngalya-karirli kalu yimi purda-nyanyi kuja kalu-jana tiija maju-paturlu yimi-ngarrirni. Yapa yinya-patku kajikalu marda warntarla-jarrimi Jijaji Kiraji-kijaku. Ngulaju kalu nyina watiya-piya linji-piya yangka kuja kalu warlu-kurra wantimi. Ngulaju kajikalu tarnnga-juku janka. Kuja-kujakuju, muurl-mardakalu-jana tiija yinya-patu-kujakuju. Tiija yinya-paturluju maju-paturlulu-jana yapa ngalya-kariji warntarla-manu Jijaji-kijakuju, manu jalanguju warntarlalku kalu nyinami. Mari-jarrinjarlarlu-jana ngurrju nyinaka yapa yinya-patukuju nyinaya. Kala ngarili-nyanu warrawarra-kangka maju-patu tiija-kujaku, kajikalu-nyarra nyurrurlarlangu warntarla-mani Jijaji-kijaku. Yirriyirri-jarriyalu! Warrawarra-kangkalu-nyanu tiija yinya-patu-kujaku! Wawarda walya-kurru-piya kalu nyinami. Yapangku kuja-ka mardarni wawarda kirlka, ngula-kurru kajilpa walya-kurralku wantiyarla, ngulaju kajika marda walya-kurra-mani wawarda nyanunu-nyanguju. Kuja-piya-yijala kajinkilili-jana purda-nyanyi tiija maju-patu yirriyirri-wangurlu, kapunkulu majungka-jarrimi nyanungurra-piya, wawarda yungkiyi-piya. Kuja-kujakuju yirriyirri-jarriya.

Kaatukurliparla pulka-pinyi kuja-ka ngurrju-nyayirni nyina

24-25 Pulka-pinyirliparla Kaatuku! Nyanunguju pirrjirdi-nyayirni. Nyanungu-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli kapu-nyarra warntarla yaninja-kujaku mardarni. Nyanungu-nyangu yartarnarri-kirli, nyanunguju-ka mirilmiril-karri nguru nyanungu-nyangurlaju. Ngaka kajinkili kamparru karrimi nyanungurla, kapunkulu karrimi kirlka-nyayirni wardinyi. Kapunkulurla yunparninarla pulka-pinyi. Kaatuju jintu junga kuja karlipa purami. Muurl-mardarnu-ngalpa kuja Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri yilyajarni palinjaku ngalipaku. Kaatuju ngurrju manu pirrjirdi. Kula ngana-piya. Kuja-jukulpa nyinaja nyiyarningkijarra ngurrju-maninjakungarntiji. Nyanunguju-ka kuja-piya-juku nyinami jalanguju, manu kapu tarnga-juku nyinami. Pulka-pinyirliparla! Ngula-juku ngurrju.

Revelation

Yimi Jijaji-kirli Jukurrpa-warnu-kurlu

Yimi Jukurrarnu Nyampuju Kujarla

Milki-yirrarnu Jaanuku Jijajirli

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampu yimi Jaanurlu yirrarnu nyurru-wiyi. Nyampuju yirrarnu kujalpa pirijina nyinaja walya witangka yirdingkaju Patimajarla kujalpa kulkurriirni karrija ngapangka wiringka. Yali-puruju Kirijini-paturluju kalalu jata-nyangu nguru-kari nguru-kari. Kalalurla Kaatuku wala nyinaja. Kala Ruumu-wardingki-paturluju kalalu-jana murrumurru-manu manu tarnnga-kurra pungu. Kujarlurla Kaatu wangkaja Jaanuku yungu-jana nyampu jaru yirrarni, kujakunyarla Kaatuju wangkaja. Kujalu nyampu purda-nyangu Kirijini-paturlu, ngulangkajulu pirrijidi-jarrijalku yungulu tarnngangku pura Jijaji lani-wangurlu.

Kaaturlurla jukurrpa yungu ngurrju-nyayirni Jaanuku, ngula-jangkaju yungu jaru nyampuju yirrarni pukungka. Jalanguju kajikarlipa marnkurrpa jaruju pina-jarri nyampu-jangka puku-jangka. Kamparruju nyampurlu kanganpa yimi-ngarrirni juju-kari juju-karriji kalu nyina nyampurla walyangka jalanguju kuja kalurla jangkardu yani Kaatuku. Nyampurlarlu jujungku kajikalu-jana jinyijinyi-mani yapa ngalya-kari ngalipaku jangkardu. Ngula-warnurlu kajikalu-ngalpa marda tarnnga-kurra pinyi. Nyampurlu pukungku kanganpa yimi-ngarrirni Jijaji Warlalja-Wiri ngalipa-nyangu. Ngaka-karriji kapu-jana muku pinyi maju-watiji nyanungurluku Jijajirli. Nyampurlu pukungku kanganpa yimi-ngarrirni kaji walya nyampu lawa-jarri, kapu-ngalpa Kaaturluju kanyi ngurra nyanungu-nyangu-kurra. Kujakungarntiji tarnnga-jukurliparla wala nyina pirrijidi Kaatukuju kaji-ngalpa nyiyarlangu rdipi manu kajirlipa murrumurru-jarri, tarnnga-jukurliparla wala nyina Kaatukuju.

Yimi nyampu nyiyarningkijarra-kurlu kaji ngaka nyarrpa-jarri nguru nyampurla

¹⁻² Ngajulu Jaanu warrkini Jijaji Kiraji-kirlangu. Nyampu karna-nyarra yimi pantirninjarla yirrarni pipangka. Yimi nyampu ngulaju yangka-juku kujaju yirri-puraja Jijaji Kirajirli. Kamparrurlu-wiyi, Kaaturlurla yirri-puraja nyiyarningkijarra Jijajiki kaji nyiya ngaka nyarrpa-jarri nguru nyampurla. Ngula Jijajirli marramarra nyanungu-nyangu yilyajarni nyampu-kurra yunguju yimi yirri-purami. Kuja milki-yirrarnu nyanungurlu kuja, panu nyiyarningkijarrarna nyangu. Ngajulurluku karna-nyarra pipangka pantirninjarla yirrarni ngularra-kurluju nyiyarningkijarra-kurlu kujarna yangka nyangu yungunkulu nyurrurlarlangurlu milya-pinyilki kaji nyiya ngaka nyarrpa-jarri nguru nyampurla. Jaru nyampuju Kaatu-kurlangu. Junga ngulaju, manu ngajukuju yirri-puraja Jijaji Kirajirli.

³ Kuja kankulu yapa nyurrurla jinta-jarrimi, nganangku-puka kaji-nyarra kiljingki riiti-mani jaru nyampu, ngula-jangkaju kapurla yali yapa marlaja nyina Kaatuku wardinyi-nyayirni. Manu nyurrurlarlangurlu kajinkili jaru nyampu purda-nyanjarla purami, kapunkulurla marlaja wardinyi-jarri. Yuwayi, nyiyarningkijarra nyampurla yimingka kuja-ka wangkami, ngulaju kapulu muku palka-jarrimi jalangu-karrikarri.

Jaanurlu-jana Kirijiniki nyampu yimi yirrarninjarla panturnu pipangka

4 Ngaju karna-nyarra yimi nyampu yirrarninjarla pantirni pipangka nyurrurlaku panuku Kirijiniki kuja kankulu jinta-jarri jaaji-kari jaaji-kirilla wirlik-palarla ngurrararla Yajiyarla.

Niyiarningkijarra-wangurla-wiyi, palkalpa nyinaja Kaatuju. Nyanunguju-ka nyinami-jiki jalangurlangu-juku, ngulaju kapu tarnnga-juku nyina. Nyampu karna-nyarrarla wangkami ngalipakupalanguku Kaatuku yungu-nyarra yimiri nyina manu yungunkulurla rarralypa marlaja nyina. Manu karna-janarlal wangkami yalumpurru pirlir-rrpa wirlik-palaku ngula kalu kamparru Kaatu-wana karrimi nguru-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla yungulu-nyarra nyanun-gurrarlangu yimiri nyina manu yungunkulu-jana rarralypa marlaja nyina lani-wangu.

5 Ngaju karna-nyarrarla Jijaji Kirajirlanguku wangkami. Nyanunguru-jintangku kanganpa yimi-ngarrirni yimi junga Kaatu-kurlu. Ku-jarlanja yungurliparla wala nyinami nyanunguku. Ngaju karna-nyarrarla payirni yungu-nyarra nyanungurlangu yimiri nyina manu yungunkulurla ngurrju marlaja nyina lani-wangu. Nyanunguju kamparru-warnu ngula Kaaturlu pina-wankaru-manu palinja-warnu. Ngurungka nyampurla, wiriwiri panu kalu nyinami ngurrara-kari ngurrara-karikiji. Kala Jijaji Kiraji, ngulaju kajana nyinami Warlalja-Wiri.

Jijaji kanganpa karrikarri-wangu-nyayirni yulkami. Panurliparla jurnta yanu jarrwara Kaatuku. Kala kuja Jijaji palija watiya warntawarntarla, manu yalu kuja karlija, kujarlunya-ngalpa nyanungurluju pina-kangurnu Kaatu-kurra-pinanguju. Jalanguju nyiylaru wingkingki kula-ngalpa jinyijinyi-mani jarrwaraku yaninjaku, lawa.

6 Nyampu-jangkanya, jalangu panu karlipa wungu-warnurla jintangalku nyinami. Panulku karliparla Kaatukuju warrki-jarri maralypikingarduyu-piya. Yuwayi, Jijajiji ngurrju-nyayirni nganapiya-wangu. Nyanunguju yartarnarri wiri-kirli. Tarnngangku-juku yungurliparlajinta nyanunguku pulka-pinyi. Ngula-juku ngurrju!

7 Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu! Ngaka kapu Jijaji pina-yanirni nguru nyampu-kurra. Kapunkulu nyanyi nyanunguju, kapu yanirni mangkururla. Panungku kapulu nyanyi yaninjarni-kirraju nyanguju. Yapangku ngululu nyanungu panturnu kurlarda-kurlurru, kapulu nyanyi-yijala milpa warlalja-jarra-kurlurru. Kapulurla yapa panu-jarlu nguru warrukirdikirdi yulami nyanunguku. Junga nyampu! *

8 Nyampunya kanganpa Kaatu Warlalja-Wiri wangkami, “Ngajuju karna nyinami niyiarningkijarraku kamparru manu purdangirli. Niyiarningkijarra-wangurla-wiyi, palkalparna nyinaja. Ngaju karna nyinami-juku jalangurlangu-juku, ngulaju kapurna tarnnga-juku nyina. Ngajujurna PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU!”

Jaanurlu nyangu jukurrrpa-piyarlu Jijaji Kiraji

9 Ngajuju Jaanu nyurrurlakupurdangka. Warlalja-Wiri kanganpa Kaatu nyinami panuku, manu warlalja karliparla nyinami nyanunguku. Kujar-laju, yapangku panu-karirli kajulu warrarda murrumurru-mani yangka nyurrurla-piya-yijala. Kala kujaju ngula-juku. Ngaliparlu karlipa tarnngangku-juku Kaatu warrarda purami jurnta yaninja-wangurlu. Ngajulurlu kalar-na-jana wapanjarla yimi Kaatu-kurlu warru yimi-ngarrurnu. Yimi yinya junga ngulaju yirri-puraja Jijajirli. Warla-pajurnujulu

* 1:7 John 19.34

ngula-kujaku, yapangkujulu puuly-mardarnu, manujulu yilyaja pirijina nyampu-kurra walya wita-kurra kuja-ka kulkurirni karrimi ngapangka wiringka. Nyampu-kurrajulu yilyajarni nyinanjaku tarnngaku. Ngurrara yirdi nyampuju Patimaja. ¹⁰ Nyurru-wiyi Palya-karirla, Pirli-rparlu Kaatu-kurlangurluju ngajuku kurru-pungu yartarnarri nyanungu-nyangu. Ngula-jangkaju, purda-nyangurna yapa jinta-kari ngajulurla purdangirli wangkanja-kurra. Nyanungujulpaju kilji-nyayirni wangkaja kurlumpurrngu* jitirinja-kurlangu-piya. Kala kularna nyangu. Purda-nyangurna linpa-mipa nyanungu-nyanguju. ¹¹ Ngulaju wangkaja nyanun-guju, "Jaanu, kapurnangku nyiarningkijarra milki-yirrarnilki. Nyarrpa-puka kajinpa nyanyi, yimi pantirninarla pukungka yirrarninjanta. Ngula-jangka-jana puku yinya warru yilyaya Kirijiniki ngula kalu jinta-jarri jaaji-kari jaaji-karirla wirki-palarla. Ngularra Kirijini kalu nyinami kir-ringka wirki-palarla yirdingkaju Yipijarla, Jimurnurla, Purrkamamarla, Tayatirrala, Jardujurla, Pilatalpiyarla manu Latuiyarlal. Yilyaya-jana puku nyanungu-patuku."

¹² Ngula-jangkarna warru yunjumu-jarrija yangka nganaku nyinanjaku kujaju wangkaja. Nyangurna-jana wirki-pala jukajuka-karrinja-kurlangu kirriddikirriddi. Warlulpalu jankaja jukajuka-karrinja-kurlangurla kankarlarni. Juka-juka-karrinja-kurlangulu-jana wirki-pala ngurrju-manu kawurlu-jangka. Ngulalpalu jukarurru karrinja-yantu kanardirla.

¹³ Ngularralla kulkurirni jukajuka-karrinja-kurlangu-paturla, ngana mayilpa yinyarlaju karrija yapa-piya. Nyanungurlu mardarnu jinajina kirriddimpayi-piya ngularla wapirrija palkaku nyanungu-nyanguku jimanta-jangka wirliya-kurra. Warrukirdikirdi ngarntrurlururla nyanungu-nyangurlalpa mardarnu pijiji kirriddi wartirli-kirlangu-piya karntawarrakarntawarra kawurlu-piya. ¹⁴ Marnilpa nyanungu-nyanguju kardirri-nyayirni milpirri-piya, manu milpa nyanungu-nyangulpa mirlirliny-manu, manu jarra-pardiwa warlu-piya. ¹⁵ Wirliyarlangulpa jarrajarra-pardiwa warlu-piya-yijala, manulpa wangkaja kilji-nyayirni.

¹⁶ Nyanungurlu rdakangku jungarni-warnurlulpa-jana mardarnu yanjilypiri wirki-pala. Kanti-piya kirriddimpayi yiri-nyayirni wiliypipardiwa lirra nyanungu-nyangu-ngurlu. Yinngirrijilpa mirlirliny-manu wanta-piya-juku kuja-ka kankarlarra karlarla-puru karrimi.

¹⁷ Kujarna nyanungu warru yunjumu-jarrinja-jarrija nyangu, wantijarna kamparru ngulangka-juku wirliyarla nyanungu-nyangurla. Ngajujul-parna ngunaja yururinja-wangu yapa nyurnu-piya. Kala nyanungurlu rdakangkuju jungarni-purdanjirli marnpurnu, manuju wangkaja:

"Lani-jarrinja-wangu nyinaka! Ngajuju karna nyinami nyiarningkjarraku kamparru manu purdangirli. ¹⁸ Ngaju karna wankaru nyinami tarnnga-juku. Junga-nyayirni-jiki-jalarna palija, manurna pina-wankaru-jarrija, manu kapurna nyinamiyi tarnnga-juku. Yapa kuja kalu yawu-pardimi, panu-kari kajikarna-jana pina-wankaru-mani yartarnarri-kirlirli, manu panu-kari ngari kajikarna-jana kutu yampimi ngulangka-juku nguru manparrpakurlangurla. ¹⁹ Yuwayi, Jaanu, nyarrpa kuja kanpa nyanyilki jukurrpa-piyarla nyampurla, pantirninarla yirrarninja-yanta pukungka. Kapurnangku milki-yirrarnirlangu-jala kaji nyiarningkjijarra muku nyarrpa-jarri ngaka. Yimi yinya pantirninarla yirraka pukungkarlangu. ²⁰ Nyanyi kanpa-jana yanjilypiri wirki-pala kuja karna-jana rdakangku jungarni-warnurlu mardarni, manu kanpa-jana nyanyi jukajuka-karrinja-kurlangu kawurlu-jangka wirki-pala

* **1:10** trumpet

kujalu ngurrju-manu. Kala kula yapangku nganangku milya-pinyi-nyayirni kuja kalu yangka nyarrpaku jukajuka-karrinja-yani. Kapurna-nyarra yirri-pura nyampurra yanjilypiri wirlki-pala manu jukajuka-karrinja-kurlangu nyampurra wirlki-pala nyur-rurlaku yungunkulu yangka milya-pinyilki. Nyampurra yanjilypiri wirlki-pala, ngulaju marramarra wirlki-pala yangka ngula kalu-jana warrawarra-kanyi jaaji-kari jaaji-kari wirlki-pala. Manu nyampurra jukajuka-karrinja-kurlangu wirlki-pala, ngulaju yapa Kirijini turnu-kari turnu-karirla ngula kalu jinta-jarrimi ngularrarla jaaji-kari jaaji-karirla wirlki-palarla.”

2

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kir-ringka Yipijarla

¹ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja, “Yimi ngaju-nyangu, pipangka yirrarninjarlarla pantika yinyaku marramarra-ku ngula ka-jana Kirijini-patu warrawarra-kanyi kirringka Yipijarla. Nyampu-jana wangkaya:

“Wayinkili nyurrurla! Ngajulurlu karna-jana rdakangku jungarni-purdanjirliji yanjilypiri wirlki-pala mardarni. Ngajulu karna wapanja-yani kulkurru-jarra rdili-kirlangu jukajuka-karrinja-kurlangu-wanaju. Jaru nyampu karna-nyarra wangkami nyurrurlaku. Purda-nyangkajulu!”

² Milya-pinyi karna-nyarra yangka nyarrpa-jarri kuja kankulu nyurrula. Milya-pinyi karna-nyarra kuja kankulu wakurturdu warrki-jarri. Yangka majumaju kuja kanyarra rdipimi, ngulaju kankulu nyanunguju warrarda purami-jiki jurnta yanjina-wangurlu. Warrarda kankulu-jana jurnta nyinami yapa ngawi-kujaku ngula kalu nyina jar-rwara. Yapa panu-karili nyinaja Wiriwiri Kur dungurlu-patu nganta. Kala lawa. Kujankulu-jana miimii-nyangu yirriyirrilli, ngulajunkulu-jana milya-pungulku yangka kujalpalu-nyarra yimirr-yungu. ³ Nyurrurla kankulu wala nyinami. Kujarlaju, yapangku panu-karirlili-nyarra jiliwirri-manu manu murrumurru-manu. Kala nyurrurlarljunkujulu warrarda puraja jurnta yanjina-wangurlu. Kujarlaju kankulu wardinyi-mani.

⁴ Kala yungurna-nyarra kurntakurnta-ngarrirnirli ngari wita-miparlu. Kamparru kujankulu Kirijini-jarrija, ngulajulpankulu-nyanu karrikarri-wangu jarkujarnku yulkaja. Kala jalanguju kankulu-nyanu yulkami wita-kari wita-kari-mipalku. Kula kankulu jukarurru nyinami ku-jaju. ⁵ Manngu-nyangkalu junga-nyayirnirli kujalpankulu-nyanu jarnku-jarnku yulkaja kamparru-wiyi karrikarri-wangu-nyayirni. Kala jalangu lawa! Yulkanja-wangu kankulu nyina. Yungulpankulu-nyanu yulkayarla jukarurru kujalpankulu kamparru-wiyi nyinaja. Kajinkili yunjumu war-rarda nyinami yulkanja-wangu, ngula-jangkaju kapurna-nyarra yanirni, manu kapurna-nyarra rdili-kirlangu jukajuka-karrinja-kurlangu jurnta kanyi. ⁶ Wita-kari yirna-nyarra wangkamilki. Ngularrarlu yapangku panu-karirla ngula kalu purami wati yinya yirdi Nikulawu, ngulangkuju kalu purami yimi jarrawara. Ngaju-piya-juku kankulurla nyurunyuru-jarri yimiki yaliki jarrawaraku. Kujarlanguurlanya karna-nyarra wardinyi-jarrimi-juku.

⁷ Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirli jaruju yangka kuja kajana Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirlki-palarlaku!

Juju Ngawu-kurlangurlu kapulu-nyarra marda putaputa jinyijinyi-mani Kaatu-ngurlu yaninjak jarrwaraku. Kala kajinkili-jana warla-pajirni yangka jinyijinyi-maninja wita-wangu-patu Juju Ngawu-kurlangū-patu, kajinkilirla warrarda nyinami Kaatuku jukarurru, kapurna-nyarra kuja-piya wangkami, "Ngayili pajirninjarla kutu nganja miyiji watiya-jangka yangka wankaru-yinja-kurlangu-jangka. Yinya watiya-ka pardimi nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla. Ngarili kutu-nganja ngakurruju, ngula-jangkaju yungunkulu nyinami tarngna." "

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Yipijarla.

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Jimurnurla

⁸ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja, "Yimi ngaju-nyangu yirrarninjarlarla pantika pipangka marramarraku yinyaku ngula kajana Kirijini-patu warrawarra-kanyi kirringka Jimurnurla. Kuja-jana wangkaya:

'Ngajujurna kamparru manu purdangirli nyiyarningkijarrakuju. Ngajurna palija, manurna yarda wankaru-jarrija. Ngaju karna-nyarra jaru nyampu wangkami, purda-nyangkajulu!

⁹ 'Milya-pinyi karna-nyarra yapangku panu-karirli kuja kalu-nyarra murrumurru-mani. Milya-pinyi karna-nyarra ngula kalu-nyarra jiliwirri-mani, manu kalu-nyarra nginji-wangkanjarla ngawu-pajirni. Ngularrarlu kalu-nyanurla pulka-pinyi. Yirdi-mani kalu-nyanu Juwu nganta, yapa Kaatu-kurlangu nganta. Kala yijardu-wangu kujaju! Ngulaju kalu nyina Juju Ngawu-kurlangu. Milya-pinyi karna-nyarra ngula kankulu nyinami marlajarra nyiya-wangu-nyayirni. Kala ngulaju ngula-juku. Nyurrurlarlu kankulu nyiyarningkijarraju mardarni-juku Kaatu-kurlanguju! Nyanungurlu-nyarra yungu Pirlirrpā nyanungu-nyangu.

¹⁰ 'Nyurrurlarlu kapunkulu-nyanu ngaka purda-nyanyi murrumurru-nyayirni. Kala kujakuju kulalu lani-jarrija! Purda-nyangkalkujuju! Ngampurrpa kanyarra Juju Ngawu nyinami yungu-nyarra Kaatu-ngurlu karlirr-kanyi. Kujakungarnti, Juju Ngawungku kapu-jana yapa ngawu jinyijinyi-mani nyurrurlaku puuly-mardarninjarla yirrarninjaku rdakungkaku. Kapunkulu-nyanu murrumurru purda-nyanyi rdakungka parra karlarlaplaku, ngari tarnga-wangku yungkaparrik. Yapangku ngularrarlu marda kajikalu-nyarra pinyirlangu. Kala ngulaju ngula-juku. Ngarijili wala-juku warrarda nyinaya! Kajinkijili wala warrarda nyinami, kapurna-nyarra nyiya mayi yinyi ngurrju-nyayirni. Yuwayi, kapunkulu nyinami ngaju-kurlu tarnga yawu-pardinja-wangu.

¹¹ 'Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirli jaruju yangka kuja kajana Pirlirrpā Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirlki-palarlaku! Ngana-puka kajirla jukarurru-juku warrarda nyinami Kaatuku, ngulaju kapu wankaru warrarda mardarni tarnga-juku. Nyanungurlu kula yilyami warlu yinya-kurra kuja-ka warrarda jankami.'

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Jimurnurla.

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Purrkamamarla

¹² Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja, "Yimi ngaju-nyangu yirrarninjarlarla pantika pipangka marramarra yinyaku ngula kajana

Kirijini-patu warrawarra-kanyi kirringka Purrkamamarla. Kuja-jana wangkaya:

'Ngajurlu karna kanti-piya kirrirdimpayi yiri-nyayirniji mardarni. Ngaju karna-nyarra yimi nyampu wangkami. Purda-nyangkalkujulu!

¹³ 'Ju Ju Ngawu kajana nyinami wiri yapaku ngula kalu nyina nyurrurla-nyangurla kirringkaju Purrkamamarla. Ngularrarlu yapangku panu-karirlu kalu purami Juju Ngawu. Kala nyurrurlarlunkujulu nyinaja warrarda jukarurru ngajuluku, kulankujulu juwa-kijirninjarla yampija. Kirringka nyurrurla-nyangurlaju Purrkamamarla, ngula-ka nyinami Juju Ngawu, ngularrarlu yapangku panu-karirlili pungu warrkini ngaju-nyanu yirdiji Yantipuju. Nyanungurlu kala-jana yapaku ngaju-kurlu warrarda yimi-ngarrurnu. Ngula-jangkanyalu pungu nyanunguju. Kala yapangku nyurrurlarlunkujulu warrarda puraja. Wardinyi-mani kankujulu kujarluu.

¹⁴ 'Kala jalangurlu yungurna-nyarra ngari witangku-mipa kurntakurntangarrirnilki. Wirrkardu kankulu warntarla nyinami yapa Palama-kurlangu-piya-juku ngulalpalu nyinaja nyurru-wiyi.* Yimi yinya kankulu milya-pinyi? Palamarlu manu yapangku nyanungu-nyangurlu kalalu-jana ngurrju-manu nyiya juju pirli manu jamalya-jangka. Kalalu kuyu purraja ngayirnirla nyiyarningkijarrarla ngularrarla pulka-pinjaku, manu kuyu yinyaju kalalu ngarnu. Yapa Palama-kurlangu kalalu kutu-ngunaja wati-kari-kirli manu karnta-kari-kirli kalykuru maliki-piya. Palamarlu pinarri-manu wati-kari yirdiji Palaka juju ngularra-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu, manu ngula-jana Palakarlu pinarri-manu yapa Yijirali-pinki. Kujralaju, kalalu yapa Yijirali-pinkiji nyinaja yunjumu warntarla yapa Palama-kurlangu-piya-yijala. Kuyu yinyajulu nyanungurluju ngarnu-yijala, manu kalalu ngula-warnuju kutu-ngunaja maliki-piya yapa ngalya-kari-kirliji. Jalangu ngalya-kari kankulu nyinami yunjumu-yijala Palama-kurlangu-piya marda. Kujaju majumaju-nyayirni. ¹⁵ Manu nyurrurla ngalya-kari kankulu nyinami jungarni-wangu ngularra yapa panu-kari-piya ngula kalu purami yimi Nikulawu-kurlangu. Nyanungu-nyangu yimiji jungarni-wangu, jarrwara. ¹⁶ Yimi-jarra kuja kalu-jana pinarri-mani Palamarlu manu Nikulawurlu, ngulajlu jungarni-wangu-nyayirni. Yampiyalu-palangu puranja-wangurlu! Kaatulu pina-yaninjarla yalala-yirraka! Kajinkili warrarda nyinami jungarni-wangu yapa Palama-kurlangu-piya manu yapa Nikulawu-kurlangu-piya, ngulajlu kapurna-nyarra jangkardu yanirra kulukungarntilki nyurru-wiyi-wangu. Kapurna-nyarra kulungku pinyi yangka-kurlurlu kanti-piya kirrirdimpayi-kirrlirli kuja-ka lirra ngajunyangu-jangka wilypipardimi.

¹⁷ 'Yimi ngaju-nyangu ngulajlu junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyana-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirla jaruju yangka kuja kajana Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniiki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirlki-palarlaku!

'Ngana-puka kajirla jukarurru Kaatuku warrarda nyinami, kapurnarla yinyi mangarri panu nyurru-wiyi-warnu.* [Ngulajlu Kaatu-kurlangu mangarri ngula-jana yilyanjarla yungu yalkiri-jangka nyurru-wiyi, ngula-jana pirda-manu yapa Yijirali-pinki.] Kula-ka nganangku nyanyi mangarri ngula jalangurlu. Wuruly-mardarni karna yapa-kujakuju. Kala kapurna yapaku yangkaku yinyi kuja karla Kaatuku jungarni warrarda nyina. Manu kapurnarla yinyirlangu yapa yinyaku lalypa pamarrpa kardirri. Manu pamarrparla yinyarlaju kapurna yirrarni yirdi-kari

* 2:14 Nyangka Numbers 22-24

* 2:17 Nyangka Exodus 16

yapaku yinyakuju. Yapangku panu-karirli kulalu yirdi yinyaju milya-pinyi. Yapangku yinya-miparlu pamarrpa kardirri-kirli-miparlu kapu yirdiji milya-pinyi.”

Nyamu jaru karla lawa-jarri marramarrauku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Purrkamamarla.

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Tayatirarla

¹⁸ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja ngajuku, “Yimi ngajunyangu yirrakarla pipangka pantirninarla marramarrauku yinyaku ngula kajana Kirijini-patu warrawarra-kanyi kirringka Tayatirarla. Wangkaya-jana kuja:

“Ngajujurna Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu. Milpa ngaju-nyangu-ka jarra-pardimi warlu-piya-juku, manu wirliya ngaju-nyangu-ka jarra-pardimi yalyuyalyu-nyayirni warlu-piya-juku. Ngaju karna-nyarra yimi nyampuju wangkami. Purda-nyangalkukulu!

¹⁹ Milya-pinyi karna-nyarra kuja kankulu nyurrurla yangka nyarrparajarri. Milya-pinyi-jala karna-nyarra kuja kankulu-nyanu jarnkujarnku yulkami. Milya-pinyi karna-nyarra yangka kuja kankujulu wala nyinami ngaju-mipaku, manu yangka nyurrurla kuja kankujulu mata-karda-nyayirni warrki-jarrimi. Maju-pururlangurlu kankujulu warrarda purami-jyi yampinja-wangurlu. Kujankulu kamparru-wiyi Kirijini-jarrija, ngarilpankujuju wita-mipa-wiyi warrki-jarrija. Kala jalanguju kankujulu warrkingka wiringalku warrki-jarrimi. Ngurruj kuja! ²⁰ Kala yungurna-nyarra kurntakurnta-ngarrirnilki ngari wita-miparlu. Nyur-rurlarlu kula kankulu mardukuja ngawu yinya yirdiji Jijipulu kurnta-ngarrirni, yangka jinta turnu-warnurla nyurrurla-nyangurlu kuja-ka nyinami. Mardukujarlu nyampurlu kanyanu jarukungarduyuju Kaatu-kurlangu nganta ngarrirni. Kala junga-wangu kuja! Manu kajana warrarda pinarri-mani yapa ngaju-nyangu jungarni-wangurlu yungulu kuja-jangkaju nyinami jungarni-wangu-yijala. Nyanungu mardukuja kajana kuja wangkami, “Mpa! Panurlipa kalykuru kutu-ngunumi yapa ngalya-kari-kirli maliki-piya. Manurlipa panungku kutu-ngaarni kuyu maralypi-kari maralypi-kari-jangka yangka kuja karliparla purranjarla yinyi Juju Ngawuku.” ²¹ Nyurru-jukulparna warrarda ngarrurnu yungu nぐularra nyiarningkijarra ngawu yampimi, manu yungu pina-yaninjarla yalala-yirrarni Kaatu. Kala lawa-juku. Mardukuja yinyaju yungu nganta kalykuru warru ngunumi wati-kari wati-kari-kirli.

²² ‘Purda-nyangalkukulu! Kapurna mardukuja yinya Jijipulu nyurnu-manu-nyayirni. Manu wati ngularra kujalpalu kalykuru-jarrinjarla kutu-ngunaja nyanungu-kurlu, ngulaju kapurna-jana nyurnu-mani-iyala. Kapulu-nyanu murrumurru wirliku purda-nyanyi. Kala kajilpalu yampiyarla ngunanja-wangurlu Jijipulu, ngulaju kajikarna-jana yampimilki murrumurru-maninja-wangurlu. ²³ Ngularrarlu panu-karirli yangkangku kuja kalu mardukuja nyanungu purda-nyanyi ngula kajana pinarri-mani jungarni-wangurlu, kapurna-jana panu-jarlu muku riwarr-pinyi. Ngula-jangka kapujulu yapangku Kaatu-kurlangurlu jaaji-kari jaaji-karirli milya-pinyi. Kapulu-nyanu jarkujarnku wangkami, “Wayinkili, nyurru-juku kanganpa milya-pinyi Kaaturluju yangka kuja karlipa nyarrparlu manngunyanyi nginyinginyirli ngaliparlu. Kuja karlipa yangka nyiyaku payirni nyanungu, payirninjakungarnti kanganpa milya-pinyi.” Ngana-puka kaji nyinami jungarni-wangu, ngulaju kapurna ngurrara ngurruj-wangu-kurra yilyamirra tarngalku. Kala kaji ngana-puka jungarni nyinami, kapurna kanyi ngurrara ngaju-nyangu-kurra ngurruj-kurra tarngalku.

24-25 'Kuja kajana mardukujarlu ngulangku Jijipulurlu puranjakungarduyu nyanungu-nyangu pinarri-mani, ngulaju kalu-nyanu kuja jarlungku wangkami, "Wayinkili! Nyampuju Juju Ngawu-kurlangu yimi kuja kanganpa yimi-ngarrirni, ngulaju ngurru. Yapa panu-karirli kula kalu yimi nyampuju milya-pinyi. Kala karnalu milya-pinyilki." Kujanya kalurla puranjakungarduyu nyanungu-nyanguju marlaja wangkami yimi-kirli ngurrju-wangu-kurlu. Kala yapa nyurrurla panu-kari Tayatira-wardingki, kula kankulu yimi yinya purda-nyanyi, jurnta nyina kankulurla. Kujarlu kankulu jinta-mipa warrarda puraya yungujulu wala nyina.

26-27 'Ngaka kapurna walya-kurraju pina-yanirni. Ngulakungarnti, kajinkilirla Kaatuku warrarda nyinami jungarni, manu kajinkilirla warrringka warrarda warriki-jarri yangka kuja karna-nyarra yinyi, kapurna-nyarra panu milarni yungunkulu wiri nyinami ngajau-piya-juku yapa panuku ngula kalu nyina ngurrara-kari ngurrara-kari ngurujarraranypa. Ngula-piyarluu milarnu Wapirralu ngajukupalangurlu yungurna-jana wiri nyina ngularraku yapa panuku. Kajilpalu-nyarra yapa ngularra kulu-jarriyarla, kapunkulu-jana ngulaju muku riwarr-pinyi.

"Ngularraju kapunkulu-jana wita-kari wita-kari-kirra rdilykirdilyki-pinyi yangka yapangku kuja-ka rdilykirdilyki-pakarni murlukurnpa rdalyku-kurlurlu."^{*}

28 Ngula-jangka kapurna-nyarra yinyi yanjilypiri ngula-ka mirilmiril-karri kakarra-ngurlu, murnmangka-wiyi kuja karla parral-pantirninjinarni. Panungku yapangku kapulu-nyarra nyanyi yanjilypiri yinya-kurluju, manu kujarlaju kapulu-nyarra milya-pinyi wiriwirilkii.

29 'Yimi ngajau-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirli jaruju yangka kuja kajana Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirlki-palarlaku!'

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Tayatirarla.

3

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Jardujurla

1 Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja ngajuku, "Yimi ngajau-nyangu pantirninjarlarla yirraka pipangka marramarraku yinyaku ngula kajana Kirijini-patu warrawarra-kanyi kirringka Jardujurla. Wangkaya-jana kuja:

'Ngaju karna-jana wiri nyinami pirlirrpaku ngularraku wirlki-palaku, Kaatuku kalurla ngunami ngularraju. Ngajulurlu karna-jana yanjilypiri ngularra wirlki-palaju mardarni. Yimi nyampu karna-nyarra wangkami. Purda-nyangkalkujulu!

'Milya-pinyi karna-nyarra yangka kuja kankulu nyarrpa-jarri. Rampalparlu kalu-nyarra yapangku manngu-nyanyi yangka nganta kankujulu purami jungangku. Kala lawa, nyurrurlaju mardankulu yapa nyurnu-piya-juku! Kalankujulu puraja-wiyi, kala jalangurlu yampijalkunkujulu, manunkulu yanu jarrwara-karilki. **2** Warrki-jarri mi karnarla Kaatu-mipaku. Nyanungurlulpa-nyarra nyangu yirriyirrili. Nyurrurlaju kalankulurla nyinaja jungarni nyanunguku, manulpankulurla

* **2:26-27** Nyangka Psalm 2.9

kutu-jarrinja-yanu nyanungu-kurra-pinangu. Kala ngula-jangkaju, rdirri-yungulkulurla nyanungukuju jurnta yaninjakuju manu jarrwaraku yaninjakulku. Kajinkili warrarda yani jarrwara, kapunkulu yawu-pardi Kaatu-wangu. Yakarra-pardiyalu! Jukuru-wangulurla Kaatuku nyinaka! Rdirri-yungkalurla yarda puranjaku nyanunguku lani-jarrinja-wangu! ³ Nyurru-wiyi, nyurrurlarlunkulu purda-nyangu manunkulu pinarri-jarrija yimiki jungaku Jijaji Kiraji-kirliki. Kulalu yimi kujaju wajawaja-manta! Tarnngangkulu warrarda manngu-nyangka! Jungarnirlili yimi ngulaju puraya! Kulalu majungka-jarriya warrarda, kala pina-yaninjarlalu yalala-yirraka Kaatu. Kajinkili yunjumu warrarda nyinami, kulankujulu milya-pinyi kajirna nyangurla yanirni nyurrurla-kurra. Nyurrurlaju kapunkujulu ngarrurda-jarrimi-nyayirni kajirna yanirni. Yuwayi, kapurna-nyarra kapal-katirni yaruju-nyayirnirli.

⁴ 'Yapa nyurrurla panu-kari Jarduju-wardingki kankujulu nyinami jungsarni. Nyurrurlaju ngurrju-nyayirni jurnarrpa kirlka-piya-juku. Yuwayi, Kaatu kanyarra wardinyi-jarrimi. Kujarlaju, kapunkulu wapami ngajuwana. Kapurlipa jurnarrpa kardirri mardarni palkangkaju. ⁵ Pukungka wiringka yirrarnu-jana pantirninarlarla Kaaturlu yirdi yapa panu yungulu nyinami tarnnga nyanungu-wana. Kajinkilirla Kaatuku jungarni warrarda nyinami, ngula-jangka jurnarrpa ngularra kardirri kapunkulu mardarni palkangka. Junga kujaju. Manu Kaaturlu kapu-nyarra yirdi nyurrurla-nyangu mardarni pukungka wiringka yinyarla, kula-nyarra yirdiji mirrini. Ngaka, kajirna kamparru karrimi Kaaturla manu marramarra panujarlurla, ngularra ngula kalurla warrki-jarri nyanguku, kapurnarla nyanungukuju kuja wangkami, "Wapirra, yapa nyampurraju karna-jana milya-pinyi. Ngularraju kajulu nyinami ngajuluku."

⁶ 'Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulpa purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirli jaruju yangka kuja kajana Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirlki-palarlaku!"

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarra ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Jardujurla.

Jaru nyampulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Pilatalpiyarta

⁷ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja, "Yimi ngaju-nyangu pantirninarlarla yirraka pipangka marramarra yinyaku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Pilatalpiyarta, kuja-jana wangkaya:

'Ngaju karna-nyarra yimi nyampu yimi-ngarrirnilki. Ngajujurna Warrkini-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Nyanungu-mipaku karnarla warrki-jarri. Yimi-ngarrirni karna-jana yimi junga Kaatu-kurlu. Ngajuju Kaaturlu yirrarnu wiri Kingi Tapiti-piya-juku ngulalpa-jana yapaku wiri nyinaja nyurru-wiyi. Kaaturluu yungu kiyi tuwa lakarn-pinja-kurlangu kuja-ka karrimi kamparru nguru-nyayirni-wangurla. Kajirna tuwa lakarn-pinyi kiyi yinya-kurlurlu, kulalpa nganangku jatimapimantarla pina. Manu kajirna jatimapi-mani, kulalpa nganangku lakarn-pungkarla.

⁸ Milya-pinyi karna-nyarra yangka kuja kankulu nyarrpa-jarri. Milya-pinyi karna-nyarra kuja kankulu jaajirla nyinami marnkurrapipa. Yapa-karirla kula kalu-nyarra purda-nyanyi yangka nyarrpa kuja kankulu-jana wangkami. Ngulaju ngula-juku. Purda-nyanjarlankulu puraja yimi ngaju-nyangu. Kulankulu-nyanu ngajuku ngurrra-pajurnu milya-pinja-wangurlu nganta. Kujarlaju, tuwa kapurna lakan-pinyi

nyurrurlarla kamparru yungunkujulu kaninjarni yukanjarla ngajuku warrarda warcki-jarrimi. Kulalpa nganangku tuwa yinyaju jatimapi-mant larla warla-pajirninjaku nyurrurla yukanja-kujakuju. ⁹ Jalangurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nganayi ngularra-kurlu yapa-kurlu panu-kari-kirli. Ngularrarlu ngula kalu-nyanu Juwu-pajirni. Yijardu-wangu ngularraju. Kula kalu nyinami Kaatu-kurlangu, kala ngulajulu Juju Ngawu-kurlangu. Purda-nyangkalkujulu! Kapurna-jana yapa ngularraju ngurrju-mani parntarrinjaku kamparrurlaku nyurrurlaku yungulu-nyarra pulka-pinyi. Kapulu milya-pinyi yangka kuja karna-nyarra yulkami.

¹⁰ Ngaka, yapa panu warrukirdikirdi ngurungka nyampurla kapulu murrumurru-jarrimi-nyayirni. Ngula-puru Kaaturlu kapu-jana waalparirni jungangku-japa kajili purda-nyanjarla purami nyanunu, manu marda kapulurla jurnta yani. Nyurru-jukurna-nyarra yimi-ngarrirnu yungunkujulu warrarda purami yampinja-wangu. Nyurrurlarlunkujulu warrarda puraja maju-pururlangurlu. Kujarlaju kapurna-nyarra warrawarra-kanyi ngaka murrumurru-puru ngula-ka kutu-jarrinjarni yani yapa panu-kurra ngurujarraranypa. ¹¹ Kapurna pina-yanirni yungkaparri yungurna-nyarra nyiya mayi yinyi ngurrju-nyayirni. Ngulaku-ngarntjili warrarda nyinaya wala-juku yungunkulu nyinami ngaju-kurlu tarntna. Kajili-nyarra karlirr-kanyi ngaju-kujaku, ngulaju kulankulu nyaya mayi mani ngurrju. Kulankulu nyinami tarntna ngaju-kurlu.

¹² Kaatu-kurlangu yuwarli ngurungka nyanunu-nyangurla, ngulangkuu kajana pirli-wati mardarni kirrirkirrirdi kuja kalu jukajuka-karrinja-yani. Pirlingki ngularrarlu kalu yuwarli parlirni wantinja-kujaku. Juju Ngawu-kurlangurlu kapulu-nyarra marda putaputa jinyijinyi-mani Kaatu-ngurlu yaninjaku jarrwaraku. Kala nganangku kaji-jana warlapajirni ngularra jinyijinyi-maninja wita-wangu Juju Ngawu-kurlangu, kajirla jungarni Kaatuku warrarda nyinami, kapurna pirrjardi-mani nyanun-guju pirli ngularra-piya-juku ngula kuja kalu jukajuka-karrimi yuwarirla Kaatu-kurlangurla. Nyanungu kapu nyinami tarntna ngulangkaju. Ngajuyangu Kaatu-kurlangu kapurna yirdji yirrarni pantirninarla yapangka yinyarlaju. Kapurna yirrarni-yijala yirdi-kari pantirninarla kirri Jurujulumu yapangka yinyarlaju. Kula nyampu Jurujulumu kirri nyurru-warnu, lawa. Nyampu Juju Jurujulumu kirri-kari jalangu-warnu ngula kapu yanirni ngaka yalkiri-jangka kajii Kaaturlu nyampu-kurra yilyamirni. Kapurna yangka yirdi yirrarni yapangka yinyarlaju. Manu kapurnaju yirdi-kari warlalja yirrarni pantirninarla yapangka yinyarlaju.

¹³ Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnrli jaruju yangka kuja kajana Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu wangkami yápaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirlki-palarlaku!"

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarra ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Pilitalpiyarla.

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Latujiyarla

¹⁴ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja ngajuku, "Yimi ngaju-nyangu pantirninarlarla yirraka pipangka marramarra yinyaku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Latujiyarla, kuja-jana wangkaya:

"Yirdi ngaju-nyangu "Yijardu." Ngaju-jala karna-jana yapakuju yimi jungaju Kaatu-kurluju yimi-ngarrirni. Ngula-jangkanya yungunkujulu wala nyinami ngajuku. Kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra nyurru-wiyirli, ngajarrarlurnajarra mapirrirla ngurrju-manu.

¹⁵ 'Milya-pinyi karna-nyarra kuja kankulu yangka nyarrpa-jarri. Nyururla kankujulu wala nganta nyina ngajukuju, manu kankulu-nyanu Kirijini-pajirni. Kala lawa. Jukuru-nyayirni kula kankujulu jungarni nyina, kula kankujulu ngurrju warrki-jarrimi ngajukuju, lawa. Nyarrpa-manirna-nyarra? ¹⁶ Nyurrurlarlu kankulu-nyanu Kirijinirli nganta ngarriini, kala lawa! Warrki-wangu-juku kankujulu jurnta nyinami ngajuluju. Ngula-panuju kapurna-nyarra juwa-kijirni. Kuja-kujakuju, jungajulu warrki-jarriya yungurna-nyarra wardinyilki nyina. ¹⁷ Nyiya-jangka karna-nyarra kulu-jarrimi? Wali, nyurrurlarlu kankulu rampalparlu manngu-nyanyi kuja kankulurla nyinami jungarni nganta Kaatuku. Nyurrurlaju kankulu-nyanu kuja-juku jarnkujarnku wangkami, "Wayinkili, nyiyakulkulparlipa-jana payikarla yapa ngalya-kariji nyiyarlangukuju? Nyurru karlipa mardarni tala manu nyiyarningkijarra panu-jarlu." Kuja-piyanya marda kankulu wangkami. Kala kujaju junga-wangu! Ngayi kankulu wangkami milya-pinja-wangu. Mari-jarrimi karna-nyarra kuja-kurrakuju. Nyurrurla kankulu nyinami yapa-piya-juku ngula kalu nyina marlajarra. Kula kankulurla Kaatuku nyinami jungarni. Nyurrurla kankulu nyinami yapa pamparda-piya ngula kalu Kaatuku nyina milya-pinja-wangu. Manu nyurrurlaju yapa-piya ngula kalu nyina jalya. Kula kankulu Kaatu puramì jungangku. Kujarlanya karna-nyarra kulu-jarrimi.

¹⁸ 'Ngatingki-manilki karna-nyarra yungunkujulu ngaju-kurra yanirni. Payikajulu kawurluku. Kajirna-nyarra yinyi, ngula-jangka nyurrurlaju kapunkulu nyina yapa-piya ngula kalu mardarni nyiyarningkijarra. Kapurna-nyarra pinarri-mani jungarniki nyinanjaku. Payikajulu jurnarrrpa kardirriki yungunkulu mardarni palkangka. Ngula-jangka kapunkulu nyina jalya-wangu manu kurnta-wangu. Payikajulu mirrijiniki paninya-kurlangku nyurrurla-nyanguku. Ngula-jangka, yungunkulu-nyanu yirrarni paniyarla nyinanjaku warrajakulku.

¹⁹ 'Kuja karnarla yulkami nganarlanguku, ngulaju karna kulungku kurntakurnta-ngarrirni, manu karna kulungku ngarrirni junga yungu pina-jarrinjarla nyina jungarni. Kujarlaju, yampiyalu nyiyarningkijarra purdangirl, manulu kapankurlu pina-yaninjarla yalala-yirraka Kaatu! ²⁰ Kuja-ka yapa kutulku yanirni yuwarli-kirra, tuwa karla pakarni. Purlami karla yapaku kaninjarniki yungurla tuwa lakarn-pinyi. Kuja-piya-juku, yapaku karna-nyarra purlami. Tuwajulu lakarn-pungka yungurna-nyarra yukamirra. Kajinkijili purda-nyanyi purlanja-kurra, manu tuwa kajinkijili lakarn-pinyi, ngula-jangka kapurna-nyarra yukanjarla jirrngaŋga ngarni nyurrurlaku, manu kapunkujulu jirrngaŋga ngarni ngajuluku. ²¹ Kujalparna nyinaja ngurungka nyampurla, kalaju Juju Ngawungku putaputa jarrwara-manu Kaatu-kujaku. Kalarna ngajulurluju warla-pajurnu. Ngajulurluna Kaatu warrarda puraja jungarnirli-jiki. Kujarlaju, jalangu karnarla jirrngaŋga nyinami Kaatuku ngula-ka nyinami wiringka nyinanja-kurlangurla nyanungu-nyangurla. Mapirri wiri-jarra karlijarra nyinami nyiyarningkijarraku. Kuja-piya-yijala, kajinkilirla Kaatuku jungarni warrarda nyinami, kajinkili warla-pajirni Juju Ngawu ngaju-piyarlu, ngula-jangkaju kapurna-nyarra wangkami yungunkujulu yaninjarla nyinami ngaju-wana kuja karna nyinami wiringka nyinanja-kurlangurla ngaju-nyangurla.

²² 'Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirli jaruju yangka kuja kajana Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirlk-palarlaku!"

Nyamu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kírijini-patu kirringka Latujirrala.

4

Jaanurlu nyangu Kaatu ngulalpa nyinaja wiringka nyinanja-kurlangurla nguru-nyayirni-wangu nyanungu-nyangurla

¹ Ngula-jangkaju, nyangurna jukurrpaa-piyarlu nyiya mayi. Narnti-nyangurna kankarlarra-karirli yalkiri, manurna tuwa nyangu. Tuwa yinyarlaju lakarn-pardija. Ngula-jangka, purda-nyangurna ngana mayi kujalpaju wangkaja kilji-nyayirni linpa kurlumpurrngu jitirninja-kurlangu-piya yapa jinta-juku kuja kamparru-wiyi wangkaja. Nyanunguju wangkaja, "Kankarlarra-kari yantarni nyampu-kurra! Kapurnangku milki-yirrarnilki kaji ngaka nyarrpa-mani Kaaturlu."

² Kapankurnaju purda-nyangu kujaju Pirrirrpaa Kaatu-kurlangu yukaja ngajulu. Jukurrpaa-piyarlurna nyangu kuja kangu nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngulangkarna nyangu wiri-nyayirni nyinanja-kurlangu, ngulangkanyaalpa ngana mayi nyinaja kingi-piya. ³ Palka nyanungu-nyangulpa mirlirliny-manu yalyuyalyu manu wajirrikwajirrkii-nyayirni. Nyinanja-kurlangurla yinyarlalpa warrukirdikirri pararriji karrija, manulpa mirlirliny-manu-yijala. ⁴ Yinyarlajulpalu nyinanja-kurlangu 24-pala panu-kari karrija. Ngularrajulpalu warru karrija nyinanja-kurlangurla wiringka yinyarlaju. Ngularralpalu nyinanju marramarra 24-pala wiriwiri ngulalpalu-jana nyinaja marramarra panu-kariki. Ngularralulpalu palkangkaju jurnarrpa kardirri mardarnu, manu jurrungkajulpalu jarkujarnku mardarnu kawurlu-kurlu mukartiji kingi-piyarlu. ⁵ Nyangurna yali wiri nyinanja-kurlangu ngulalpa karrija kulkurirri nyinanja-kurlangurla panu-karirla. Ngularra-jangkalparla karrikarrija wirnpaju, manulparna purda-nyangu yangka ngula karla maarr-maninjarla ngapaku wangkanjarla wapami. Purda-nyangurna-jana linparlangu wangkanja-kurra, marda marramarra ngularra wangkanja-kurra. Karija, milya-pinja-wangurna. Kamparru nyinanja-kurlangurla ngularralpa panungkaju, ngiji kirrirdimpayi wirlki-palalpalu jukajuka-karrinja-yanu kanardirlaju. Kampanja-yanulpalu kankarlarni. Ngiji ngularraju, ngulaju yangkarra pirrirrpaa wirlki-pala Kaatu-kurlangu.

⁶ Ngiji-paturla ngularralpa kamparrulpa ngunaja ngapa mangkuru kirlapiya warraja-nyayirni yangka kuja karlipa nyanyi kaninjarr-a-kari.

Nyangurna-jana nyiya mayi wankaru-patu murntu-pala kujalpalu kutu karrija wiringka nyinanja-kurlangurla. Jinta-kariji jungarni-purdanji, jinta-kariji jampu-purdanji, jinta-kariji purdangirli, jinta-kariji kamparru. Paniya panu-jarlu ngarturlururla manu perturlurla nyanungurra-nyangurla. ⁷ Jinta-kariji ngaya wiri-jarlu-piya. Jinta-kariji puluku wiri-piya. Jinta-kari-kirlangu yinngirriji ngari yapa-kurlangu-piya-juku. Manu jinta-kariji warlawurru-piya-juku ngula-ka warru paarr-pardimi yalkirirla. ⁸ Wankaru-paturlu ngula-paturlulu mardarnu pinkirrpar-langu paarr-pardinja-kurlangu. Kulalpalu ngari pinkirrpaa jirrama-puka mardarnu, lawa. Jika-palalpalu jarkujarnku mardarnu pinkirrpaju. Manulpalu paniyaju panu-jarlu jarkujarnku mardarnu palkangkaju jurru-ngurlu wirliya-kurra. Warrardalpalu yunparnu parra-wirrili manu munga-wirrili lawa-jarrinja-wangurlu. Kujanyalpalu yunparnu:

"Tarrku, Tarrku, Tarrku! Kaatu Warlalja-Wiri ngulaju Tarrku!

Kaatuju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Kamparru nyiya-wangurla-wiyi nyinajalpa Kaatuju. Nyanunguju-ka nyinami-jiki jalangurlanguju, manu ngakarlanguju nyanunguju kapu warrarda nyinami wankaru-juku."

Kujanyalpalu yunparnu. ⁹⁻¹⁰ Junga-juku-waja-ka nyinami Kaatuju wiringkaju nyinanja-kurlangurlaju, manu kapu nyanunguju warrarda

nyina wankaru tarnnga-juku palinja-wanguju. Wankaru-paturlu ngulapaturlulu yunparnu kujarlu yungulurla Kaatuku pulka-pinyi manu yungulurla nyanunguku yati-wangkami. Yuwayi, Kaatu-ka nyinami yinyarla wiringka nyinanja-kurlangurla, manu nyanunguju kapu yawu-pardinjawa-wangu wankaru warrarda nyinami tarnnga-juku. Nyangurlarlu-puka kuja kalurla wankaru-paturlu ngula-paturlu Kaatuku yunparni, ngulaju kalurla ngularraju marramarraju 24-palaju ngunanjunu miyalu-purdanji ngayirnirla nyanungurla nyanunguku yungulurlajinta pulka-pinyi. Yirrarni kalu mukarti kawurlu-kurlu nyanungurra-nyangu kutu nyinanja-kurlangu wiri-wana yinya-wana, manu kujanya kalu wangka:

¹¹ “Warlalja-Wiri Kaatu, nyurru-wiyi nyuntunpa manngu-nyangu nyiyarningkijarra yungunpa nyarrparlu ngurrju-mani walyangka nyam-purla. Manu nyuntulukungku nyiyarningkijarraju marlaja palkajarrjalku. Nyuntu-wangurlaju, kula nyiyarlanguju palka-jarriyarla. Nyuntu-mipanpa yartarnarri wiri-kirliji. Kujarlaju, yapangku panungku yungungkulurla pulka-pungkarla yungungkuju ngurrju-pajirni!”

5

Panungkulpalurlajinta Jiyipiki Kaatu-kurlanguku pulka-pungu

¹ Ngula-jangka, jukurrrpa-piyarlurna nyangu ngana mayi nyinanja-kurra nyinanja-kurlangurla wiringka. Rdakangka nyanungu-nyangurlalpa mardarnu pipa kirrirdimpayirlangu. Ngulangkujulpa-jana yirdi panu mardarnu pipangka kamparru manu purdangirlirla. Ngula-jangka japujapu-manu pipa yinyaju kirrirdimpayi manu kapurdu-manu. Manu ngulangka nyanungurlu parlurnu palya-piya-kurlurlu wirlik-pala-kurlurlu yungu pipa yangka ngunami lakarn-pardinja-kujaku. Nyanungurlupla mardarnu rdakangka jungarni-purdanjirli. ² Ngula-jangka, kiljirla purlaja marramarra wiriji, payurnu nyanungurlu, “Ngana yapaju ngurrju-nyayirni Kaaturluju milarnu yungu yalyi-mani palya-piya pipa yangka-juku nyanjakungarnti?” ³ Kala yapangku nganangku kulalpa-jana yinya palyapiya yalyi-mantarla. Warrukirdikirdili warru nyangu kankarlarra nguru-nyayirni-wangurla manu walyangka nyampurla, manulurla nyangu walyangka kanunjumpparra, kala lawa. Kulalu-jana rdipiija yapa ngurrjuku yungulu-jana yalyi-mani palya-piya pipa yangka-juku yungulpalu yirdi ngula-jangka riiti-mantarla. ⁴ Ngulangkujuju yulanjakuyulanjaku-manu-nyayirni. Ngajurna warrarda yulaja.

⁵ Ngula-jangka, jinta marramarra wiriji wangkaja, “Wayinpa! Yulanjawangu nyinaya! Yinya nyangka! Ngurrju wati yinya mayi kanpa nyanyi karrinja-kurra? Kaaturlu milarnu yungu nyina layini ngaya wiri-jarlu-piya. Wungu-warnu warlalja nyanungu-nyangu kalalu nyinaja ngurrararla Juurdarla. Warringiyi nyanungu-nyangulpa nyinaja Kingi Tapiti yangka kujalpa-jana wiri-jarlu nyinaja yapaku Yijirali-pinkiki nyurru-wiyi. Yinyarlu watingki ngaya wiri-jarlu-piyarlu kala-jana pinjarla-yirrarnu panu-kari, ngulalpalurla nyurunyuru-jarrija, manu-jana tarrnga pinjarla warla-pajurnu. Kujarlaju, nyanunguju Kaaturlu milarnu wirlik-palaku palya-piya-patuku yungu yalyi-mani pipa-jangka.”

⁶ Ngula-jangka, yarda nyangurna nyinanja-kurlangu wiri yinya ngulalpa karrija kulkurirni ngula-paturla nyiya-paturla mayi wankaru-paturla manu 24-palarla marramarra wiri-jarlu-paturla. Nyinanja-kurlanguwana wiri-wanalpa karrija Jiyipi Kaatu-kurlangu. Manngu-nyangurna, “Nyampuju murru-kurlu. Mardalurla pinjarla yirrarnu murruju, manu

marda pina-wankaru-jarrijalku.” Ngulanyalparna manngu-nyangu. Yin-yarlu Jiyipi Kaatu-kurlangurlupa-jana wuurnu wirlik-pala manu paniya wirlik-pala mardarnu. Paniya wirlik-pala ngularraju pirlirrpa wirlik-pala Kaatu-kurlangu. Nyampukungarntiji, ngularra pirlirrpa wirlik-pala-jana Kaaturlu yilyaja ngurujarraranypa.⁷ Junga kujaju. Yapa yangka-jukulpa warrarda nyinaja wiringka nyinanja-kurlangurlaju, manulpa mardarnu-juku yangka pipa japusapu-maninja-warnu rdakangku jungarni-purdanjerli. Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlanguju kutulku yanurnu nyinanja-kurlangu-kurra manurla puntarnu pipaju yangkaku ngulalpa nyinaja.

⁸ Ngularra yangka wankaru-patu manu marramarra 24-pala, ngularralulpalu jarkujarnku mardarnu nganayi kitaya witawita-piya rdakangku nyanungurra-nyangurlu. Manulpalu-jana rdakangkuwitawita kawurlu parraja-piya mardarnu. Parrajarla ngularrarluju ngakurru mirrijini parntirrpantirrpa jujuminyiminyi-piya purraja. Kuja Kaaturlu mirrijini parnti-nyangu yangka jujuminyiminyi purranja-kurra, nyanunguju wardinyi-jarrija, manu-jana yapa panu-jarlu manngu-nyangu ngulalpalurla yati-wangkaja. Kuja yangkangku Jiyipirli Kaatu-kurlangurlu kangu yangka pipa yapa-jangka ngulalpa nyinaja wiringka nyinanja-kurlangurla, ngulalu wankaru-patu manu marramarra 24-pala ngunanjunu miyalu-purdanji ngayirnirla nyanungurla.⁹ Ngula-jangka, nyanungulurla rdirri-yungu yungulurla yirdi jalangu-warnu yunparni Jiyipiki Kaatu-kurlanguku. Nganangku kulalu yunparni yirdi ngularraju kampar-rurluju. Nyampunyalurla nyanungukuju yunparnu:

“Nyuntujunpa ngurru-nyayirni! Yapangkungkulu pungu, manunpanganpa yalyu karlija. Kujarlaju, Kaaturlu-nyanu yapa panu-jarlu kulpari manu nyanunguku. Yapa ngurrara-kari ngurrara-kari-jangka, manu yapa yimi-kari yimi-kari-kirli, manu walyawalya, kardirri manu panu-jarlu turnu-kari turnu-kari-jangka, yapa panu nyampurraju-nyanu kulpari manu. Kujarlaju, milarnungku Kaaturlu yungunparla palya yangka wirlik-pala yalyi-mani pipa yinyaku.¹⁰ Yapa ngularra kuja-nyanu Kaaturlu kulpari manu, milarnu-jana kamparrurlu yungulurla panu jintangkalku nyinami wungu-warnu nyanungu-nyangulku. Milarnu-jana yungulparula yangka nyanungukulu warrarda warrki-jarriyarla maralypikingarduyu-piyalku. Kapulu-jana wiriwirliku nyinami’warrukirdikirdi ngurujarraranypa.”

Ngulanyalurla yunparnu Jiyipiki Kaatu-kurlanguku.

¹¹ Ngula-jangka, ngajulurlu Jaanurlurna yarda nyangu yinya wiri nyinanja-kurlangu. Ngularra wankaru-patu manu ngularra marramarra wiriwiri 24-palalpalu warrarda karrija-juku yinyarlaju. Manu yinyarlajul-palu panu-jarlu-nyayirni marramarraju warru karrija. Nyajangu? Panu-jarlu-nyayirni warrukirdikirdi! Kulalparna-jana yirdiyirdi-mantarla, lawa. Purda-nyangurna-jana yunparninja-kurra.¹² Kilji-nyayirnirlilpalu yunparnu, manu nyampunyalu wangkaja:

“Yapa nyampu Jiyipi-piya ngurru-nyayirni! Yapangkulu pungu nyanunguju, manu-ngalpa yalyu karlija watiya warntawarnta-ngurluju. Nyanunguju yartarnarri wiri-kirli, manu nyiyarningkijarraju nyanunguku. Nyanungurlu-ka milya-pinyi nyiyarningkijarra, manuka nyina pirrjirdi-nyayirni. Yapangku panungkulpalu ngurru-pajikarla nyanunguju. Nyanunguju ngarlarrpa yuntardi-nyayirni nyiya-piya-wangu. Yapangku panungku yungurliparlajinta pulkapinyi nyanunguku!”

13 Ngula-jangka, nyiyarningkijarrarna yunparninja-kurra purda-nyangu. Nyiyarningkijarra ngula-ka nyina yalkirirla manu walyangka manu kan-injarni walya-wana manu ngapangka mangkururla, ngulajulu yunparnu nyampu-piya:

“Yapa yinya ngula-ka nyinami wiringka nyinanja-kurlangurla, manu yinya yapa Jiyipi-piya, ngula-jarra-juku jirrama-juku kapala nyinami ngurru-nyayirni nyiya-piya-wangu. Ngula-jarra-juku pirrjirdi-nyayirni. Yapa panungku yungulpalu-jana ngula-jarraju ngurrju-pajikarla. Pulka-pinyirlipa-janarla tarnngangkul!”

14 Ngula-jangka, wankaru-patu ngula-patulu wangkaja, “Ngula-juku ngurru!” Ngula-warnuju marramarra 24-palalu ngularra ngunanjunu miyalu-purdanji kamparrurla ngula-jarrakuju, manulu-janarla pulka-pungu.

6

Jiyipi Kaatu-kurlangurlu yalyi-manu palya-piya pipa-jangka kapurdu-maninja-warnu-jangka

1 Jiyipi Kaatu-kurlangurlu pipa kapurdu-maninja-warnujulpa nyanungurluju rdakangkaju mardarnu-juku yangka yinya palya-piya wirlik-pala-kurlu. Kujalparna warrawarra-kangu nyanunu, yalyi-manu jinta palyapiya. Ngula-jangka, ngulajurna purda-nyangu jinta wankaru linpa kiljikirra purlanja-kurra wirnpa-piya-kurra, wangkajarla nyanunu, “Wilypi-pardinjarla yantalku!” **2** Kapankurlurna nyangu nantuwu kardirri. Waraa! Timana yinyarlalpa ngana mayi nyinaja, manu rdakangka nyanungu-nyangurlalpa mardarnu pikirri manu kurlarda. Jurrungka nyanungu-nyangurlalpa mukarti kingi-kirlangu mardarnu nganangku mayi kujarla yungu kamparru-wiyi nyanungku. Nyanunu nantuwrula warrkarn-injarla yanu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu pirrjirdi-nyayirni. Kamparru nyampukungarnti ngulaju-jana pungu kulungkuju yangkarra ngulalpalu Kaatuku nyurunyuru-jarrija, manu-jana jangkardu yanu yarda panukariki pinjaku.

3 Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlangurlu palya-piya-karilki yalyi-manu pipa kapurdu-maninja-warnu-jangka. Ngula-jangka, purda-nyangurna wankaru jinta-karilki purlanja-kurra, “Wilypi-pardinjarla yantalku!”

4 Ngula-jangka, nantuwu-karilki yalyuyalyu wilypirni-pardiya nguru-nyayirni-wangu-jangkaju. Jarraly-pinjarlarla wangkaja Kaatuju yinyakuju kujalpa nantuwrula nyinanja-yanu wapanja-karrarla, “Walya-kurra yanta, manu-jana yinyarla yapa panu jinyijinyi-manta yungulu-nyanu jarlungku-jarnku pinyi! Ngula-jangka kapulu-nyanu muku pinyi wankaru-wangu.” Ngula-warnuju nganangku mayirla yungu yinyaku yangkaku yalyuya-lyurlaku nantuwrurlaku junma kirrindimpayi-nyayirni.

5 Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlangurlu palya-piya-kari yalyi-manu pipa-jangka. Ngula-jangka, purda-nyangurna wankaru jinta-karilki purlanja-kurra, wangkajarla nyanunu, “Wilypi-pardinjarla yantalku!” Kapanku nyangurna nantuwu-karilki yurrpurlu. Waraa! Yangka yinya kujalpa nyinanja-yanu nantuwrula, ngulangkulpa mangarri wayi-maninja-kirlangu rdakangku mardarninja-yanu yangka kuja karlipa ngaliparlangurlu jalangurlu mardarni yungulipa-nyanu mangarri wayi-maninjarla jali-mani. **6** Ngula-jangka, kulkurirni yinyarla ngurrangka kujalpalu karrija wankaru-patu ngula-patu, ngana mayirla wangkaja yinyakuju ngulalpa nyinaja nantuwrula yurrpurlurla, “Jalangu, yapa kapulu wakurturdu warrki-jarriji, kala warrki yinya-jangkarlu kulalu mangarri wiri manku, lawa. Kapulu ngari wita-mipa mani, marda ngurlu ngari yakuju witangka. Kala pinja-wangurlu-jana yampiya watiya ngula kalu mangarri pardimi!”

⁷ Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlangurlu yalyi-manu palya-piya-kari yinya pipa-jangka. Ngula-jangka, purda-nyangurna wankaru jinta-karilki purlanja-kurra, wangkajarlalna nyanungu, "Wilyipi-pardinjarla yantalku!"

⁸ Timana-karirna kapanku nyangu kardirri-karrikarri yulyurdu-piya. Waraa! Ngula kujalpa nyinanjarla nantuurla wapanja-yanu yirdiji "Yapa Pinja-panu". Jinta-karirlilpa purdangirli-wanarlalna puranja-yanu kutungku-yijala. Yirdi nyanunguju 'Nguru Manparrpa-kurlangu'. Ngula-jangka, Kaatu-palangu wangkaja ngula-jarraku, "Yartarnarrilki karnangkupala yinyi. Nguru-kari nguru-kari-pala warru yanta, manulu-jana pungka yapa panu-kari. Panu-karili-jana yampi ya pinja-wangurlu!" Junga-juku-pala yarnkajarra walya nyampu-kurra yapaku pinjaku ngurujarraranyparlalku. Ngula-jangka, jinyijinyi-manulkulu-jana panu-kari kulungku kujalu-nyanu jarnkjurnku pungu junma wiri-kirlirli. Ngalya-karikili-jana jurnta warla-pajurnu yangka mangarri kajika pardimi. Ngula-warnujulu palija muku mangarri-wangurlalku panu-kari. Panu-karikili-jana nyurnu-manu kujalu lawa-jarrija. Manu panu-karikili-jana jangkardu yilyajarra juju-kari juju-kari layini-piya-pinki kujalu-jana yarlkirrinjarla ngarnu. Manu panu-karikili-jana yampi ya pinja-wangurlu.

⁹ Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlangurlu palya-piya-kari yalyi-manu pipa-jangka. Yinyarlalpa karrija pirla yarturlu yangka kujalpalurla kuyu purraja Kaatuku. Kanunjumparra pirlingga lalyangkarna-jana nyangu pirlirrpa yupa-patu-kurlanglu nyurru-warnu. Ngulalpalu walyangka wankaru-wiyi nyinaja, ngulajulpalu-jana yimi yapa panu-kariki warrarda yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu jupu-karrinja-wangurlu. Kuja-panuju, pungulalu-jana yapangku panu-karirli. Ngula-jangkanya, pirlirrpa nyanungurra-nyangujulalu ngunaja kanunjumparra pirlingga lalyangka yinyarla. ¹⁰ Pirlirrpa ngularralurla kilji Kaatuku purlaja kuja-piya, "Warlalja-Wiri, nyuntujunpa pirrjirdi-nyayirni! Nyuntu-mipa kanpa nyina jungarniji, manu kanpa junga warrarda wangkami. Yapangku ngularralu kujalu-nganpa pungu wankaru-wangu, nyiya-jangkarlu kanpa-jana ngari kutu yampimi pinja-wangurlu? Nyangurlalu kanpa-jana miimii-nyanyi manu ngawu-pajirni. Yarujurlu-nyanurla kunka-manta nganimpwa-wanawana!" Kujanyalpalurla Kaatuku pirlirrpa yinyarraju wangkaja.

¹¹ Ngula-jangka, Kaaturlu-jana jarnkjurnku yungu nganayi jinajina-piya kardirri kirrirdimpayi yungulu mardarni palkangka, manu-jana wangkaja, "Wurdungujulu pardaka yalumpurla-wiyi-jiki! Ngajurna-jana panu-jarlu milarnu yawu-pardinjaku nyurrurla-piya. Ngularraju nyurrurlakupurdangka-purnurlanglu marduku manu watiji. Ngularraju ngajuky-yijala. Jalangu kajulu ngularraju warrki-jarrimi-jiki ngurunkga nyampurla nyurrurla-piya kujalpankjulu warrki-jarrija. Jalangu-karrikarri, yapangku panu-karirli kapulu-jana pinyi wankaru-wangu, manu pirlirrpa nyanungurra-nyangu kapulu nyampu-kurra yanirni nyurrurla-kurra. Ngula-jangka, yapa panu-kari ngularra kapurnanayarrarla pina-kunka-mani yangka kujalu-nyarra nyarrpa-manu."

¹² Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlangurlu palya-piya-kari yinya yalyi-manu pipa-jangka. Walyaju wakurturdu-nyayirni yurnkuyurnku-jarrinjarla larra-parnkaja, manulpa wanta-wangulku karrija. Maru-nyayirni-jarrijalku nguyu-piya. Manu yalyuyalyu-jarrija-nyayirnilki kirtangiji. ¹³ Ngula-jangka, yanjilypiri panu-jarlu wantija yalkiri-jangka yangka-piya warlpa wiringki kuja-ka parrka lurlurl-pinyi watiya-jangka. ¹⁴ Ngula-jangka, yalkiriji yajiki-jarrijalku. Nyangulparna, manurnaju wangkaja, "Wayinpa! Nganangku mayi-ka yalkiri wayini rulumapi-piya!"

Yuwayi, Kaaturlulpa pirli-kari pirli-kari yurnkuyurnku-manu, manulpajana yirrarnu ngurrara-kari ngurrara-karirla. Manu witawita ngurrara-kari ngurrara-kari, kujalpalu karrija ngapangka mangkururla kulkur-rirni, ngularrarrangulpa-jana Kaaturlu yirrarnu ngurrara-kari ngurrara-karirlaju. ¹⁵ Ngula-jangka, yapa panu-jarlu ngurujarraranyalpu putaputa wuruly-yukaja pirnkingka manu pirlingka jarralparla kulkurru-jarra. Lani-jarrijalpalu palinja-kujaku. Yuwayi, kingi panu manu wati panu kapumanurla, panu yurrkunyukungarduyu wiriwiri manu ngalya-kari wiriwiri, panu yapa warrkini, ngularra ngulalpalu pirijina-piya warrki-jarrija manu ngularra ngulalpalu-nyanurla talaku warrki-jarrija, ngularra-julpalu putaputa wuruly-yukaja pirnkingka ngularrarla. ¹⁶⁻¹⁷ Manulpalujana purlaja pamarrpaku manu yarturluku wiriwiriki, “Yaarl-wantiyalu-nganpa yungunkulu-nganpa wuruly-mardarni ngula-jarra-kujaku! Ngula-kujaku ngula-ka nyinami wiringka nyinanja-kurlangurla kajika-nganpa marda nyanyi, manu jinta-kari yinyarlu Jyipirli Kaatu-kurlangurlu marda kajika-nganpa miimi-nyanjarla pinyi jalangurlu! Kulalpa nganangku warla-pajikarla nyanunguju! Ngula-kujakuju, yaarl-wantiyalu-nganpa yungunkulu-nganpa wuruly-mardarni ngula-jarra-kujaku!”

7

Kaaturlu-nyanu murru yirrarnu yapangka nyanungu-nyangurla 144,000-palarla

¹ Ngula-warnuju, nyangurna nyiya mayi jukurrpa-piyarlu. Yin-yarlaju, marramarra-patulpalu walyangka karrija kankarlumparra. Jintaju kakarrara, intaju karlarra, intaju yatijarra, manu jintaju kurlirra. Wapisrijalpalurla warlpaku ngulalpa pululu-nyayirnilki karrija walyangka manu mangkururlaju. Warlpangkuju kula watiyarlanguju yurnkuyurnku-manu. ² Nyampukungartiji, Kaatu-jana marramarra-patuku wangkaja, “Yinyi karna-nyarra yartarnarrilki yungunkulu yan-injarla nyiyarningkijarra muku pinyi walyangka manu mangkururla.” Ngula-jangka, nyangurna marramarra-karilki yaninjarni-kirra walyangurlu kakarrara-ngurlu. Kaatu, yangka ngula-ka JUKURRARNU nyinami, ngulangkurla nyurru-juku yungu marramarra-karilki nyampuku murru-kurlangu yirrarninja-kurlangu nyanungu-nyangu, manu marramarra-lu yinyarlulpa kanja-yanu rdakangku nyanungu-nyangurlu. Ngula-jangka, nyanungu-jana kilji purlaja yinyarraku marramarra-patukariki, ³ “Murnma-wiyi! Yampiyalu-jana nyiyarningkijarra walyangka manu mangkururla pinja-wangurlu-wiyi, manu kulalu-jana watiyarlangu pungka! Yapa panu-jarlu kalurla walyangkaju tarnnga-juku warrki-jarri Kaatuku ngalipa-nyanguku. Nyiyarningkijarrakungartirli pinjakungartirli, nganimparlu yungurnalu-jana yirrarni ngularrarla yapangka murru Kaatu-kurlangu.” Kujanya-jana marramarra jinta yangkaju wangkaju marramarra-patu-karikiji.

⁴ Ngula-jangkaju, marramarraju yanu nguru warrukirdikirdi warrkini nyanungu-nyangu-patu-kurlu yungulu-jana yapangka yirrarni murru Kaatu-kurlangu ngalyangka. Nyampu-puruju, manngu-nyanjarlarlalparmaju wangkaja, “Yapangku nyajangurlu marda kapulu mani murru Kaatu-kurlanguju ngalyangkaju nyanungurra-nyangurlaju?”

Ngana mayiji wangkaja, “Yapangku 144,000-palarlu kapulu mani murru Kaatu-kurlangu ngalyangka nyanungurra-nyangurlaju. Nyampurraju yapa Yijirali-pinki ngula kalu nyina wiringka turnu-kari turnu-karirla 12-palarla.” Kujanyaaju wangkaja nyanunguju. ⁵⁻⁸ Junga kujaju. Yapangku 144,000-palarlu kalu turnu-kari turnu-karirla murru yinyaju mardarni.

Warlalja Juurda-pinkirli 12,000-palarlu kalu murru yinyaju mardarni.
 Warlalja Ruupunu-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.
 Warlalja Kaardu-pinkirli 12,000-palarlu kalu murru yinyaju mardarni.
 Warlalja Yaaja-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala murruju mardarni.
 Warlalja Napatali-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.
 Warlalja Manaja-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.
 Warlalja Jimiyani-pinkirli 12,000-palarlu kalu mardarni-yijala.
 Warlalja Liipi-pinkirli 12,000-palarlu kalu mardarni-yijala.
 Warlalja Yijaka-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.
 Warlalja Jupulunu-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.
 Warlalja Jajupu-pinkirli 12,000-palarlu kalu mardarni-yijala.
 Warlalja Pinyamini-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.
 Panungku-juku kalu mardarni murru Kaatu-kurlangu ngalya
 nyanungurra-nyangurla.

*Yapa panu-jarlulpalu yinyarlaju lirri-karrija nguru-nyayirni-wangurla
 Kaatu-kurlangurla.*

⁹ Ngula-warnuju, nyiylanngu mayirna nyangu jukurrpa-piyarlu. Jiyipi
 Kaatu-kurlanguju karrija-jukulpa nyinanja-kurlangu-wana yinya wiri-
 wana. Yapa panu-jarlu-nyayirnilpalu karrijarlangu yinyarla kamparru
 nyanungurla. Ngajulparna manngu-nyangu, “Waraa! Yapa nyajangu kalu
 nyampuju karrimi? Panu-jarlu-nyayirni! Kulalpa-jana nganangku nyam-
 purraju yiin-purayarla!” Ngulangkaju yapa ngurrara-kari ngurrara-kari-
 jangka, manu yapa ngula kalu wangkami yimi-kari yimi-kari, yurrpurlu,
 walyawalya, kardirri, manu yangka ngula kalu nyinami yapa yalyuyalyu
 manu karntawarrakarntawarra, nyampurrajulpalu lirri-karrija kamparru
 yinyarla nyinanja-kurlangurla wiringka. Mardarnulpalu palkangkaju
 jinajina kardirri kirrirdimpayi-piya. Panu-juku wardinyi-nyayirni. Ku-
 jarlajulpalu watiya kirrirdimpayi parrka-kurlu panu-kurlu jarnkjarnku
 mardarnu Kaatuku pulka-pimjaku. ¹⁰ Purlajalpalurla Kaatuku kilji-
 nyayirni kuja-piya, “Yati! Yati! Nyuntujunpa Kaatu, purami karnangkulu!
 Nyinanja-kurlangurla wiringka kanpa nyinami! Nyuntu manu Jiyipi
 nyuntu-nyangu, mardarnunkulu-ngaŋpa palinja-kujaku!” ¹¹ Ngularra
 wiriwiri marramarra 24-pala, manu yangka marramarra panu-jarlu-
 kari, manu ngularra wankaru-patu-kari panu-kari, panu-jukulpalu
 warrukirdikirdi warrarda karrija-juku yinyarla nyinanja-kurlangurla
 wiringka. Ngula-jangkalu muku ngunanjunu miyalu-purdanji kamparru
 ngulangkaju Kaatuku yungulurlajinta pulka-pinyi. ¹² Purlajalpalurla kuja:
 “Ngula-juku ngurrju! Kaatu yangka kuja karlipa purami, ngulaju-ka
 junga nyinami. Nyanunguju yartarnarri wiri-kirli, manu nyiyarn-
 ingkijarraju nyanunguku. Nyanungurluju-ka rdirrinyparlu milya-
 pinyi nyiyarningkijarraju. Yapa panulpalurla nyanungukuju pulka-
 pungkarla! Pirrjardi-nyayirni nyanunguju. Yapangku panungkul-
 palu nyanunguju ngurrju-pajikarla! Ngarlarrpa yuntardi-nyayirni
 nyanunguju ngana-piya-wangu. Tarnngangku-juku yungulparlipar-
 lajinta pulka-pungkarla nyanunguku! Ngula-juku ngurrju!”

¹³ Ngula-jangka, marramarlarlu wiringki jintangkuju payurnu, “Ya-
 pangku ngularrarlu kalu mardarni palkangka jinajina kirrirdimpayi
 kardirri. Milya-pinyi mayi kanpa-jana yalumpurraju? Milya-pinyi mayi
 kanpa-jana kujalu nyarrpara-wana-jangka mayi yanurnu?”

¹⁴ Yalu-manurna nyanunguju, “Lawa, purlka-pardu. Kula karna-jana
 milya-pinyi. Kala milya-pinyi kanpa-jana nyuntulurluju.”
 Ngula-jangka wangkajaju nyanunguju:

"Yapa panu-karirlilpalu-jana jinyijinyi-manu, manulpalu-jana yapa ngularraju murrumurru-manu-nyayirni, manulpalu-jana putaputa karlirr-kangu Kaatu-kujaku. Kala ngula-puruju, warrarda mardarnulpalu-jana wankaru-juku Kaaturluju. Kaaturlu yilyaja Jiyipi nyanungu-nyangu yungu-jana palimi yapaku ngularraku, manu yalyu nyanungu-nyangu-jana karlija. Yapa ngularrajulpalu nyinaja ngurrju-wangu-wiyi yapa-piya-juku jurnarrpa yungkiyipi-piya-kurlu-juku. Kala wala-jukulpalurla Jiyipiki yinyakuju nyinaja, manu yalyu nyanungu-nyangu-kurlurlu-jana kirkamanu ngawu-jangka. Kujarlaju, jurnarrpa nyanungurra-nyanguju kirlkalku manu kardirrili. ¹⁵ Kujarlanya kalu warrarda karrimi kamparruju nyinanja-kurlangurla wiringka Kaatu-kurlangurlaju, manu kapulurla warrki-jarri nyanganuku parra wiri manu munga wiri ngurrararla tarrukurla nyanungu-nyangurla. Yuwayi, Kaatu-ka nyinanja-kurlangurla yinyarla wiringka warrarda nyinami. Kapu-jana warrarda jirrnanga nyinami nyanunguju, manu kapu-jana muurl-mardarni nyiyarningkijarra-kujaku malurnpa-piyarlu-juku yangka kuja kajana yapa muurl-mardarni wanta yurrupupupuru. Kuja-piyarlu-juku kapu-jana warrarda warrawarrafkanyi nyanungurluju. ¹⁶⁻¹⁷ Jiyipi Kaatu-kurlangu, ngula-ka karrimi nyinanja-kurlangu-wana wiri-wana, ngulaju nyanunguju jiyipikingarduyu-piya yapa ngularrakuju. Nyanungurlu kapu-jana warrawarra-kanyi jiyipikingarduyu-piyarlu. Yuwayi, jiyipikingarduyu-piyarlu nyanungurlu kapu-jana nguru-yirrarni jiyipi nyanungu-nyangu ngapa ngurrju-kurra yungulu ngarni. Kajili ngapa yinya ngarni, kapulu wankaru nyinami tarngajuku. Yapa ngularra kulalu mangarrikiji yarununjku-jarrimilki, manu ngapakuju kulalu purraku-jarrimilki. Manu yurrupupurlu wantangku kula-jana jankamilki. Junga-jala, ngulalpalu yapa ngularra yangka walyangka kanunju-wiyi nyinaja, ngulajulpalu warrarda yulaja murrumurru, manulpalu jirrmilypaju karlija yinggirri-ngirliji. Kala Kaaturlu kapu-jana milpaju jirrmilypajukakuju parduna-mani, manu kulalu yarda yulamilki ngulawarnuju."

Kujanyaju ngajukuju wangkaja marramarra wiriji.

8

Jiyipi Kaatu-pinkirli palya-piya yalyi-manu pipa kapurdu-maninja-warunu-jangka

¹ Jiyipi Kaatu-kurlangurlulpa pipa yinya kapurdu-maninja-warunuju rdakangkaju mardarnu-juku. Pipa yinyajulpa ngunaja lakarn-pardinjawangu-juku palya-kurlu jinti-kari-kirli. Ngula-jangka, nyanungurluju palya-piya pipangka yalyi-manu. Ngula-jangka, yapa panulu purlanjawangu-jarrija manu wangkanja-wangu-jarrija, manulu muku wurulypyajarrijalku ngari wita-mipaku tarngaga-wangu.

² Ngula-jangka, nyangurna-jana marramarra ngalya-kari wirlki-pala. Marramarra yalumpurra kalu warrarda karrimi Kaaturla kamparru. Ngula-jangka, nganangku mayi-jana jarnkujarnku yungu kurlumpurrrngu jitirninja-kurlangupiyaju.

³⁻⁴ Marramarra-kari yaninjarla karrija pirli-wana yarturlu-wana purranja-kurlangu-wana yangka kuja kalalurla Kaatuku ngulangka kuyu purraja. Rdakangku nyanungu-nyangurlalpa nganayi mardarnu kartaku ngulalu yangka kawurlu-jangka ngurrju-manu, ngulalalu mardarnu.

Ngulajulpa pirili warlu-nyayirni jarra-pardiya kartakurla yinyarlaju. Ngula-jangka, nganangku mayirla nyanunguku yungu ngurrju mirrijini parntirrparntirrpa yungu yirrarni kawurlurla yangkangka purranja-kurlangurla, ngulaju yangka ngula-ka karrimi kamparru nyinanja-kurlangurla wiringka Kaatu-kurlangurla. Junga-juku, marramarrarlu yinyarlu mirrijini yinya kanjarla yirrarnu warlungka kaninjarni kartakurla kujalpa rdakangku mardarnu nyanungurlu. Nyanungujulpa karrija kamparru yali kawurlurla purranja-kurlangurla. Mirrijini yinyaju rdirri-yungu jankanjaku, manulpa yulyurduljulpa muku rduyukarrija kankalarra-kari kartaku-ngurluju. Ngulalpa Kaaturlu yulyurdu yinya parnti-nyangu, ngulajulpa wardinyi-jarrija, manulpa-jana yapa panu nyanunu-nyangu manngu-nyangu walyangka ngulalpalurla yatiwangkaja nyanunguku.

⁵ Yinyarlaju, warlulpa jankaja kankalarlarniji yalirla yarturlurla purranja-kurlangurla. Junga-juku, yinyarlu marramarrarlu manu yangka pirili warlu, manu nyanungurlu yirrarnu kartaku-kurra nyanunu-nyangu-kurra. Ngula-jangka, nyanungurluju yangkaju warluju warrampalkujurnu kaninjarra-kari nyampu-kurra nguru-kurra. Yinyarlaju, maarrmaninjarlarlparla wirnpa wangkaja, manulparla wirnpajju karrikarrija yalkirirlaju kankarlumparla walyakuju, manulpa walyaju yurnkuyurnku-jarrinjarla larralarra-parnkaja.

Marramarra-paturlulu juturnu kurlumpurrngu nyanungurra-nyangulku

⁶ Ngula walyaju larra-parnkajarla lakarn-pardijalku, ngulawarnuju marramarrarlu yangkarrarlulu-nyanu jarnkujarnku yirrarnu kurlumpurrngu jitirninja-kurlangu-piya lirrangka yungulu jungarni-jarrinjarla jitirnlikil.

⁷ Ngula-jangka, marramarrarlu kamparru-warnurlu juturnu kurlumpurrngu nyanunu-nyangu. Ngula nyanungurluju-jana yaarlwinjurnu ngapa kunarda-kurru, warlu manu yalu kankalarra-ngurlu kanunju-kurra nguru nyampu-kurra. Warlungkuju ngalya-kari jankaja walyaju, manu watiya ngalya-kari jankaja-yijala. Marna ngalya-kariji, warlungku yinyarluju jankaja-yijala.

⁸ Ngula-jangka, marramarrarlu jinta-karirli juturnu kurlumpurrngu nyanunu-nyangulku. Nyanungurlu kujurnu kankalarra-jangka wirijarlu-nyayirni pamarrpa-piya mangkuru wiri-kirra. Yinya wiri-jarlu pamarrpa-piya, ngulajulpa warlu jankaja. ⁹ Kuja yinya wiri-jarlu pamarrpa-piya wantija mangkuru wiri-kirra, ngapaju yalu-jarrijalku. Manu ngalya-kari yawu ngapa-ngawurrrpa palijalu mangkuru yinyarlaju. Manu yalumpurra ngami-piya kujalpalu warru yanu mangkuru-wana, panu-kariji-jana rdilykirdilyki-pungu pamarrpa wiri-jarlu-piyarlu.

¹⁰ Ngula-jangka, marramarrarlu jinta-karirlilki juturnu kurlumpurrngu nyanunu-nyangulku. Ngula-warnu, yanjilypiri wirilki wantija kaninjarra-kari yalkiri-ngirli. Ngulajulpa mirilmiril-karrinjarla ngirramanu ngiji-piya. Yanjilypiri yinyaju wantija ngawarra-kurra nyalya-kari-kirra, manu wantija ngapa panu-kari-kirra ngula-ka purlpurl-pardimi walya-jangka. ¹¹ Yanjilypiri yinyaju yirdiji 'Kumarlpa-manu'. Kuja wantija ngapangka ngularrarla, ngapajulu kumarlpa-jarrijalku. Yapangku panungkulpalu ngapa yinyaju putaputa ngarnu. Kala nganangku kujalpangarnu ngapa yinya, ngulajulpa palija.

¹² Ngula-jangka, marramarrarlu jinta-karirlilki juturnu kurlumpurrngu nyanunu-nyangulku. Ngula-warnuju, nyiya mayirla kirntangiki manu wantakuji wapirrija, manu yanjilypiri panu-karijili munga-piaya-jarrinja-yanulku. Kujarlaju, parra-puruju wanna-wangulkulpa karrija

mungalyurru-ngurlu wurajiwuraji-kirra, lawa. Wita-mipaku karrija wantaju, tarnnga-wangu. Manu munga-puruju, kirntangi-wangulpa karrija, lawa. Wita-mipalpa kirntangiji ngirra-manu tarnnga-wangu, manu ngula-jangkaju munga-piyalkurla muku wamu-wantija.

¹³ Ngula-jangka, Jaanurlu ngajulurna narnti-nyangu yalkiri, manurna nyangu warlawurru kankarlarra warru paarr-pardinja-kurra. Ngula-julpa purlanjarla wangkaja kilji-nyayirni, “Waraa! Waraa! Ngularrarlu kajili marramarra-patu-karirla kurlumpurrngu jitirni nyanungurra-nyangu, ngula-warnuju nyiyarningkijarra ngawu-nyayirni kapulu-jana muku rdipimi yapaku ngula kalu nyinami walyangka, manu kapulu-nyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Wiyarrrpa-wati, mari-jarrimi-nyayirni karna-jana!” Kujanyalpa warlawurru yinyaju wangkaja.

9

¹ Ngula-jangka, marramarlarlu jinta-karirlilki juturnu kurlumpurrngu nyanungu-nyangulku. Nyangurna yanjilypiri walyangka ngula wantija yalkiri-jangka kamparru-wiyl. Yanjilypiri yinyaju wati-piya. Nyau-nungujulpa karrija walyangka kutu rdakungka kaninjarra-nyayirnirla* Rdakuku yinyakulparla wapirrija nganayi tuwa-piya. Ngula-jangka, nganangku mayirla yungu yangkaku watiki yanjilypiri-piyaku kiyi tuwa-kurlangu yungu lakarn-pinyi tuwa. ² Nyanungurlu kiyi manu tuwa-kurlangu, manu ngula-kurlurlu tuwajurla jurnta lakarn-pungu rdakuku kaninjarra-nyayirnikiji walyangkaju. Yinya-jangka rdaku kaninjarra-nyayirni-jangkalpa yulyurdu panu-jarlu wilypiwilypipardiya. Yulyurdu-jurla yaninjarla wapirrija wantakuju, kulalu yapangkuju nyangu nyi-yarlangu.

³ Ngula-jangka, jintilyka panu-jarlu-nyayirnilpalu yulyurdu yinya-jangkaju wilypiwilypipardiya. Kaaturlu-jana yungu yartarnarri, ngula-kurlurlu yungulu-jana yapa yarlkirni karlangu-jarra-parnta-piyarlu.

⁴ Nyanungu-jana wangkaja jintilyka ngularrakuju, “Kulalu parrka nganja watiya wiri manu wita-jangka, manu marnarlangu kulalu muku nganja! Yampiyalu-jana ngarninja-wangurlu! Manulu-jana yapa ngajunyangu pangkala yampiya yarlkirnininja-wangurlu, ngularra kuja kalu mardarni murru ngaju-nyangu nampa-kurlu ngalyangka nyanungurra-nyangurla. Kala yapa ngularra panu-kari, ngularra murru-wangu ngajunyangu-wangu, ngulajulu-jana muku yarlkika! ⁵ Yarlkirninjarlalu-jana murrumurru-manta kuja-piyarlu kirntangi rdaka-palaku, kala kulalu-jana pungka, lawa!” Kujanya-jana Kaatuju wangkaja jintilyka ngularrakuju. Junga kujaju! Ngularraru jintilykarlulu-jana yaninjarla kii-purraja yapa yangka murru-wangu-patu kirntangi rdaka-palaku. Kujalu-jana kii-purraja, purlanjarlarlpalu pata-karrija murrumurruju karlangu-jarra-parnta-piya-jangka. Kujanyarna nyangu jukurrrpa-piyarlu ngajulurluju.

⁶ Ngaka, kajili-jana jintilykarlu ngularraru yarlkirni yapa ngularra kirntangi rdaka-palaku, kapulu-nyanu wangkami, “Murrumurru wiri karlipanyanu purda-nyanyi! Yungurlipa kapanku palimi!” Kala lawa! Kapulu-nyanu warrarda purda-nyanyi murrumurru-nyayirni jintilyka ngularra-jangkaju. Kala lawa, kulaalu palimi.

⁷ Jukurrrpa-piya ngajunyangu, nyangurna-jana yirriyirrilli jintilyka ngularraju. Ngularraju kula-nganta nantuwu warrmarla-kurlangu-piya-juku ngula kalu jungarni-jarri kulu wirikingarnti. Jurrungka

---

* **9:1** Kaninjarra yinyarla rdakungka-ka karrimi ngurra, ngulangka nganta kuja kajana Kaaturlu mardarni pirlirrpia juju ngakakungarnti kaji-jana nyanungurlu warlu-kurlurlu muku riwarr-pinyi.

nyanungurra-nyangurlalpalu mukarti kawurlu-kurlu mardarnu, manu yinngirri yyanungurra-nyanguju wati-piya-juku. ⁸ Wakurlujulpalu kirrirdimpayi-nyayirni mardarnu karnta-piyarlu, manu kartirdi yyanungurra-nyanguju kirrirdimpayi, munju-wangu kartirdi ngaya wirijarlu-kurlangu-piya. ⁹ Ngarturlurrurla yyanungurra-nyangurlalpalu nyanu kanja-yanu yayini-piya[†] muurl-mardarninjaku kurlarda pantirninja-kujaku. Kujalu jintilyka ngularra paarr-pardiya, purda-nyangurna-jana pinkirrpaa warurr-wangkanja-kurra kilji-nyayirni-kirra. Wangkajarnaju, "Jintilykarlu nyampurrarlu kajulu wangkanjarlu nyirn-pinyi kilji-nyayirnirli nantuwu-piyarlu ngula kalu-jana wilikanyi warrmarla wirli-jarra-kurlurlu, nganayi-piyarlu kuja kalu-nyanu yuntarninja-yani wajirlirli kulu wiri-kirra-pinangurlu." ¹⁰ Jintilyka ngularrarlu palkalpalu mardarnu wipi jaka-wana-jangka kii-purranja-kurlangu ngulaju karlangu-jarra-parnta-piyarlu. Kaaturlu-jana yungu ngularra kii-purranja-kurlangu jintilykaku yungulu-jana yapa kii-purrami kirntangi rdaka-palaku. ¹¹ Jinta marramarra ngulaju wiri ngularraku panuku jintilykakuju. Nyanungurlu-ka jintangku warrawarra-kanyi rdaku yinya kaninjarra-nyayirni walyangkaju. Yimingka Yipururla yirdi yyanungu-nyanguju 'Yapatanu'. Yimingka Kirikirla yirdi yyanunguju 'Yapaliyana'. Yirdi kujaju 'Riwarr-pinja Panu'.

¹² Jintilyka ngularrajulu palka-jarrija ngurujarraranyparla ngula yangkangku marramarra jinta-karirli kurlumpurrngu yyanungu-nyangu juturnu, manulu-jana yapa murrumurru-manu kirntangi rdaka-palaku. Marramarra-jarra-karilpa-pala wurra-juku pardarnu yungu-pala kurlumpurrngu yyanungu-nyangu-jarra jitirni yungulu-nyanu yangka yapa nguru-kari nguru-karirlarlu yarda murrumurru purda-nyanyi Japaku-jarra.

¹³ Ngula-jangka, marramarraarlu jinta-karirlilki juturnu kurlumpurrngu yyanungu-nyangulku. Ngula-jangka, purda-nyangurna ngana mayi wangkanja-kurra yali-jangka kawurlu-jangka purranja-kurlangu-jangka, yangka yinya kuja-ka Kaaturla kamparru karrimi. ¹⁴ Yinyarla marramarra-kariki yangka kurlumpurrngu-kurlulu wangkaja, "Ngularra marramarra murntu-pala kuja-jana Kaaturlu warurnu nyurru-wiyi karru Yupirayiti-wana, yaninjarla-jana yalyi-manta!" ¹⁵ Junga-juku, marramarra yinyarluju-jana yaninjarla ngularraku marramarra murntu-palaku waririnja-warunkuju yalyi-manulku. Nyarrpa-jangka-jana Kaaturluju warurnu nyurru-wiyiji? Nyanungu-miparlu milya-pungu yangkaju kapu-jana jangkardu yilya ngularra marramarra murntu-pala pinjakulku yapa panu-jarluku ngurujarraranypaku. Nyurru-wiyi-jangka jalangujalangu-kurra, yyanungurlu-jana warirninarla warrarda mardarnu. ¹⁶⁻¹⁷ Junga kujaju. Ngula-jangka, jukurrrpa-piyarlurna-jana nyangu warrmarla panu-jarlu nantuwu-kurlu kujalpalu yaninja-yanu walya-kurra-pinangu. Ngana mayiji wangkaja, "Warrmarla yinyarraj 200,000,000-pala nantuurlajju kuja kalu walya-kurra-pinangu yaninja-yani." Nyiya-piya yyanungurraju? Warrmarlarlupalu ngarturlurrurla palkangkaju kanja-yanu yayirni-piya muurl-mardarninja-kurlangu kurlarda pantirninja-kujaku. Ngularrajulpalu yalkiri-piya mirlirliny-manu, manu yalyuyalyu karrku-piya manu karntawarrakarntawarra-piya. Timana-watiji, jurruju yyanungurraju ngaya wiri-jarlu-piya, manu lirra yyanungurra-nyangu-jangkajulpa wilypy-pardiya warlu manu yulyurdru karntawarrakarntawarra ngulalpa punku-nyayirni parntija. ¹⁸⁻¹⁹ Wipi jaka-wana-jangka yyanungurra-nyangu ngulaju warna panu-piya jurru panu-kurlu. Junga kujaju.

[†] 9:9 iron

Timana panu ngularralu yana walya-kurra warlu-kurru manu yulyurdu karntawarrakarntawarra-kurru ngulalpa punku-nyayirni parntija lírra-jangka, manulu-jana pungu yapa panu. Wipi jaka-wana-jangka-kurlangurlu ngulajulu-jana pungu panu-karilki.

²⁰ Timanarlalu ngularrarlu kulalu-jana yapa panu pungu walyangka, lawa. Yapa panu-karilpalu nyinaja wankaru-juku, kala kulalu pina-yaninjarla yalala-yirrarnu Kaatu, lawa. Ngayilpalurla warrarda parntarrinjunu ngurrju-wanguku kamparru yangka kuja kalalu ngurrju-manu rdakangku nyanungurra-nyangurlu kawurlu-jangka, pirli yaltiri-jangka,[‡] yayini-piya-jangka manu watiya-jangka. Yalirra kujálpalu-jana ngurrju-manu, ngularrarluju kula kalu nyiyarlangu nyanyi, kula kalu nyiyarlangu purdanyanyi, manu kula kalu wapami, lawa. Kala yapa ngularrajulpalu-jana warrarda parntarrinjunu. Manu kalalu-jana warrarda nyinaja purlapakari purlapa-kari-puru pirlirrpia panu-kariki ngurrju-wanguku. Kulalu-jana yampija, lawa. ²¹ Ngarilpalu-nyanu yapangku ngularrarluju warrarda pungu wankaru-wangurlu, manulpalu-nyanu juyurdurlu majumaju-manu. Ngarilpalu warru kutu-ngunaja kalykuru maliki-piya yapa ngalya-kari-kirliji ngurra-warnu-piya, manulpalu-nyanu nyiyarningkjíarra jurnta manu purungku. Kulalpalu-nyanu kurnta-jarrija, manu kulalu pina-yaninjarla yalala-yirrarnu Kaatu, lawa.

10

Jinta-karirli marramarra wrí-jarlungulpa pipa wita mardarnu

¹ Ngula-jangka, jukurrpa-piyarlurna nyangu jinta-kari marramarra pirrjirdi-nyayirni yinanjarni-kirra nguru-nyayirni-wangu-jangka. Nyanungurlu kulalpa jurnarrpa palkangka mardarnu, lawa. Nyanungukulparla palkakuju muku wapirrija mangkurdu. Jurrungka kankarlarni nyangurlulpa pararri mardarnu. Yinnigiri nyanungu-nyangulpa wantapiya mirlirliny-manu, manu nyanungu-nyangu wanarri-jarraju ngulaju rdalyku-jarra wíri-jarra-piya ngulalpa-pala warlu-piya jarra-pardija.

² Rdakangku nyanungulpa mardarnu pipa wita. Kuja nyanunu jitija nguru-nyayirni-wangu-jangka, wirliya jungarni-purdanji yirrarnu mangkururla wiringka ngapangka, jampu-purdanji yirrarnu walyangka pardunarla. Nyanungujulpa yinyarlaju karrija wanarri-jarraju wurnturujarra. ³ Ngula-jangka, nyanunguju kilji-nyayirni purlaja ngari yangka ngaya wíri-jarlu-piya ngula-ka nguurr-mani. Ngula-jangka, linpangku wirlkí-palarlulu kiljingki kulpari yalu-manu yalkiri-jangkarluju. Wangkajarnaju, “Yangkarra linpaju nyanunguju kula-nganta ngapa-piya-kurru kuja karla maarr-maninjarla wangkanjinarni.” ⁴ Kujalu ngularra linpa wirlkí-pala purlaja yalkiri-jangka, ngulaju kapurna-jana yimiji marlaja yírrakarla pipangka pantirninarla kujalu wangkaja, kala lawa. Ngana mayiji wangkaja ngajuluku nguru-nyayirni-wangu-jangka, “Yampiya! Kula yimi ngularra yirraka pipangka pantirninarla yimi ngularra kujalu wirlkí-palarlu linpangku púrlanjarla yalu-manu yalkiri-jangkarlu! Ngayili yimi ngularraju warrarda mardaka nginyinginyirli nyurrurla-nyangurlu!”

⁵ Marramarra yinya wíri, yangka ngulalpa karrija yinyarlala walyangka wirliya jinta-kari manu wirliya-karriji ngapangka mangkururla, nyanunu rdaka jungarni-purdanji kankarlajarrinjarla kujurnu nguru-nyayirni-wangu-kurra wangkanjakungarntirliji. ⁶⁻⁷ Yuwayi, marramarra yinya wangkaja yimi pirrjirdi-nyayirni. Nyanungurlu payurnu Kaatu yungu purda-nyanyi yinya yimi junga kaji wangkami. Yuwayi, Kaatu-ka nyinami

[‡] **9:20** silver

tarnnga-juku. Nyurru-wiyi yalkiri ngurrju-manu nyanungurlu manu walya manu ngapa, manu nyiarningkijarra ngurrju-manu nyanungurlu ngula kalu nyinami ngurunkga nyampurla. Nyampunya marramarra yinyaju wangkaja, "Tarnngangkulpa jungarnijungarni-manu Kaaturluju warrki nyanungu-nyanguju. Nyanungurlulpa manngu-nyangu yungu nyarrpa-mani ngaka nguru nyampu kuja ngurrju-manu nyanungurlu. Kala nyanungurluju kula-jana yapa panuku yimi-ngarrurnu warrki yinya-kurlu, lawa. Nyanungurluju-jana jarukungarduyuku nyanungu-nyangu-mipaku yimi-ngarrurnu warrki-kirli nyanungu-nyangu-kurluju, yangkarra-mipa ngula kalalurla marlaja wangkaja nyunganuku. Nyurru-wiyi-wangu, kaji marramarra jintangku purdangirli-warnurlulku jitirni kurlumpurrngu nyanungu-nyangu, ngula-jangka Kaaturlu kapu warrki nyanungu-nyangu lawa-mani ngurungka nyampurla." Kujanya wangkaja marramarra pirrjirdiji yinyaju.

⁸ Ngula-jangka, yangka-yijalaju yarda wangkaja, yangka yinya kujaju wangkaja kamparru-wiyi nguru-nyayirni-wangu-jangka, wangkajaju nyanunguju, "Yaninjarla maninjinta pipa wita yinya ngula-ka rdakangka mardarni wiringki marramarrajarlu, marramarra yinya ngula-ka ngapangka mangkururla wirliya-kari karrimi manu wirliya-kari walyangka! Yaninjarla maninjinta!" ⁹ Junga-juku, yanurnurla marramarra yinyaku, manurna pipa witaku payurnu. Nyanunguju wangkaja ngajuluku, "Mpa! Maninjarla nganja! Kajinpa ngarni, ngulaju kapunpa pajarni ngurrju-nyayirni ngarlu-piya. Kala kajinpa muru-pinyi lirrangka, kapungku nyurnu-mani." ¹⁰ Junga-juku, pipa wita yinyarna manu rdaka-jangka nyanungu-nyangu-jangka, manurna ngarnu. Lirrangka ngaju-nyangurla, ngulajurna pajarnu ngurrju-nyayirni ngarlu-piya. Kala kujarna murupinjarla ngarnu, ngulangkujuji miyaluju maju-manu.

¹¹ Ngula-jangka, marramarra yinyaju wangkaja ngajulukuju, "Yaninjarla-jana yarda yimi-ngarrikia yapaku yimi Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-piyarlu. Ngakaju, nyanungurlu kapu-jana yapa panuju nyarrpa-mani ngurungka nyampurlaju. Nyanungurlu kapu-jana nyarrpa-mani mayi yapa panu yalumpurra ngula kalu nyinami ngurrara-kari ngurrara-kari, manu yapa ngula kalu nyinami yurrpurlu, walyawalya, yalyuyalyu, kardiya manu panu-kari, ngularra ngula kalu yimi-kari yimi-kari wangkami manu wiriwiri warljaljamarrirlangu, jintawarlayi-jiki kapu-jana nyarrpa-mani. Nyampunyalpanpa-jana yimi nyanungu-patukuju yimi-ngarrikarla."

11

Kaatu-kurlangu-jarra jarukungarduyu-jarra

¹ Ngula-jangka nganangku mayiji yungu watiya jukati-piya. Ngula-jangka, nyanunguju wangkaja:

"Watiya nyampu kangka, manu ngula-kurluju yanta Yuwarli Maralypikirra Kaatu-kurlangu-kurra manu yarturlu lalypa-kurra purranjkurlangu-kurra. Ngulaju pirla lalypa manu Yuwarli Maralypimimii-nyangka watiya nyampu-kurlurlu yungunpa-palangu milya-pinyilki rdangkarlpa-japa kirrirdimpayi-japa kapala karrimi. Manu-jana nyangka yapangku nyajangurlu kalurla pulka-pinyi Kaatukuju Maralypirla kaninjarni yinyarlaju. ² Kala yarti yinylarla Yuwarli Maralypirlaju, ngulaju yampiya! Kula watiyakurlurlu miimii-nyangka! Yungu-jana yarti nyampuji Kaaturlu yapaku panu-kariki ngularraku ngungkurr-nyinanja-wangu-patuku.

Nyanungurlu-jana yungu tarruku kirri Jurujulumurlangu-yijala. Kapulu kirringka yinyarlaju muku wapami, manu kapulu majumajuman i kirntangiki 42-palaku. Kujarlajulpanpa yarti yalumpuju yampiyarla miimii-nyanja-wangurlu! ³ Kajili ngularra yapa ngalya-kari nyinami Jurujulumurla, kapurna-palanglu yapa-jarra yilyamirra yalumpu-kurra yungulu-jana yimi junga Kaatu-kurlangu yimi-ngarrirni. Kapu-pala mardarni palkangkaju jurnarrpa yurrpurlu-kurlu, manu jurrkungka-yijala kirntangirlaju 42-palapuruju kapulu-jana jarukungarduyu-piyarlu yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu ngularraku yapaku ngalya-kariki.”

Kujanyaju nyanunguju ngajukuju wangkaja.

⁴ Ngana-jarra yapa-jarraju ngula-jarraju? Ngula-jarraju warrkini Kaatu-kurlangu-jarra kuja kapala karrimi Kaaturla kamparru. Nyanunguju Warlalja-Wiri nyiaryarningkijarraku ngurungkaku warrukirdikirdiki.

Ngula-jarraju watiya-jarra-piya* manu yangka-jarra-piya jukajukakarrinja-kurlangu-jarra-piya rdili-kirlangu-jarra-piya. ⁵ Yangkarra yapa ngalya-kari, ngula kalurla Kaatuku ngungkurr-nyinanza-wangu jurnta nyina, ngula-jarrakuju kapulu-jana nyurunyuru-jarri. Kala kajili-palanglu kulu-jarri, manu kajili-palanglu murrumurru-mani, ngula-jangkaju kapu lirra nyanungu-nyangu-jarra-jangkaju wilypipardimi warluju, manu kapu-jana yapa yinyaju jankajarla riwarpinyi. Kujarlunya kapulu-jana yapa ngalya-karirlanguju pinyi kajilpalu-jana murrumurru-mantarla. ⁶ Kuja kalu-jana yapa yalumpu-jarrarlu yirri-pura yimi Kaatu-kurlangu ngalya-kariki jarukungarduyu-piyarlu, Kaaturlu kapu-palanglu yartarnarri yinyi yungu-pala ngula-kurlurlu ngapa wantinja-wangu-mani. Nyanungurlu kapu-palanglu yartarnarri yinyi ngula-kurlurlu yungu-pala ngapa majumaju-mani. Kapu-pala ngapaju kurralyu-kijirni yalyu-karda yangka yungulu yapangku ngarninjawaŋgurlukku yampimi mawiya-piya. Manu Kaatu kapu-palanglu wangka kuja nyanungurakuju, “Kapurnangkulpa yartarnarri-kari yartarnarrikarlikil yinyi. Yartarnarri yinyara-kurlurlu yungunkulu-jana maju-mani nyiaryarningkijarra ngurungka nyampurla kajinpala ngampurrpa-jarri nyumpala-juku.” ⁷ Yuwayi, yalumpu-jarrarlu kapulu-jana yimi-ngarrirni Kaatu-kurlangu yimi panu-kariki kirntangiki 42-palaku. Ngula-jangka, kinki-piya kapu-palanglu jangkardu yanirni kululku. Nyanungurlu kapu-palanglu pakarni manu pinyi tarnnga-kurra. Nyampu kinki-piya ngulaju yangka kuja wilypipardija rdaku wiri-jarlu-jangka. ⁸ Kajipalanglu yinya-jarra pinyi, kapu-pala nyurnuju pinja-warnuju yirdiyirla ngunami kirringka yinyarlaju. Yangkangka-yijala kujalu yapangku yirraru warntawarnta-kurra Warlalja-Wiri Jijaji nyanungurra-nyangu. Kirringki yinyarlu kapala mardarni yirdi jirrama: Jatama manu Yijipi. Kuja karlipa-jana kirri-jarra yinya-jarra manngu-nyanyi, manngu-nyanyirlangu karlipa-jana yapa ngurrju-wangu ngulalpalu nyurru-wiyi nyinaja Jatamarla manu Yijipirla. ⁹ Yuwayi, nyurnu yalumpu-jarra kapu-pala ngunami yirdiyirla marnkurrrpaku marda parra murntupalaku. Yapa panu ngurrara-kari ngurrara-kari-wardingki, ngula kalu yimi-kari yimi-kari wangkami, ngulangkuju kapulu-jana palkaju nyanyi ngunungan-kurraju yinyarlaju. Manu yapangku yurrpurlurru, yapangku walyawalyarlu, kardiyarlu, manu panu-karirli kapulu nyanyi palka yalumpu-jarraju. Kapulu warla-pajirni yapa ngana-puka milyingka yirrarninja-kujaku. ¹⁰ Kajili-jana yapangku yinyarrarlu nyanyi nyurnu yalumpu-jarra palinja-warnu, kujarlaju kapulu wardinyi-jarri-nyayirni.

* 11:4 olive trees

Kapulu-nyanu jarnkujarnku wangkami, "Nyampu-jarrarlulu-ngalpa murrumurru-manu-nyayirni karrikarri-wangurlu. Kala palijalku-pala. Yati! Yati!" Ngula-jangka kapulu kurapakaku wiriki turnu-jarrimi yungulu ngarni mangarri, kuyu panu-jarlu, manu yungulu-nyanu warntarri jarnkujarnku yinyi. ¹¹ Junga kujaju! Palka yalumpu-jarra yawu-pardinja-warnulpa-pala ngunaja yirdiyirla yinyarla marnkurrpaku marda murntu-palaku. Ngula-warnuju, Kaaturlu-palangu ngaanypa kulpari yungu pina-wankaru-jarrinjaku. Ngula-jangkaju, nyanungu-jarraju-pala karrinja-pardiya. Kujalu-jana yapangku ngularrarrlu nyangu yinyarla karrinja-pardinja-kurra, ngulajulu-jana lani-jarrija-nyayirni.

¹² Ngula-jangka, yalumpu-jarrarlulu-pala ngana mayi purda-nyangu kuja-palangupurlaja kilji-nyayirni nguru-nyayirni-wangu-jangka. Linpalangupurlaja, "Yantarni-pala nyampu-kurra!" Ngula-jangka, yapa yalumpurra kujalpalu-jana nyurunyuru-jarrija, ngularrajulpalu-jana karrinjarla yinyarlaju lirlki-nyangu. Tarda-kujurnulu-jana kuja-pala yuka-jarra mangkurdu-kurra, ngula-pala yanu nguru-nyayirni-wangu-kurralku.

¹³ Ngula-jangkaju, walyajulpa kilji-nyayirni yurnkuyurnku-jarrinjarla lakarn-pardiya. Yuwarli panu wantija kirringka yinyarlaju, manulu yawupardiya yapa panu 7,000-pala. Yapa panu-karilpalu lani-jarrija-nyayirni, manulurla rdirri-yungu pulka-pinjaku Kaatuku kuja-piya, "Nyuntu Kaatu, kuja kanpa nyinami nguru-nyayirni-wangurla, nyuntujunpa pirrjirdi-nyayirni!"

¹⁴ Nyampurranyna-jana nyiyarningkijarra ngurrju-wangu nyangu yakarrarlu jukurrpa-piyarlu kuja yangkangku marramarra-karirli kurlumpurrngu juturnu nyanungu-nyangu. Marramarra-karilpa wurrajuku nyinaja kurlumpurrnguki jitirrinjakku nyanungu-nyangukuju yangka yungu-jana maju-kari maju-karilki muku palkapalka-jarrimi yapaku panu-jarluku nguru warrukirdikirdiki.

Marramarra-karirli kurlumpurrngu juturnu nyanungu-nyangu

¹⁵ Ngula-jangka, marramarra-karirli kurlumpurrngu juturnu nyanungu-nyangu. Ngula-warnu marramarra panulu rdirri-yungu kiljiki wangkanjaku nguru-nyayirni-wangurlaju:

"Ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri Kaatu manu Mijaya nyanungu-nyangu Milarninja-warnu, jalangurlu nyanungu-jarrarlu kapala yartarnarri wiri mardarni, manu ngula-kurluju kapala Warlalja-Wiri-jarralku nyinami nyiyarningkijarraku nguru warrukirdikirkiji! Yuwayi, Kaatu kapu-jana yapaku Warlalja-Wiri nyina tarnngalku!"

¹⁶ Ngula-jangka, yalumpurra wiriwiri marramarra 24-palalurla ngunanjunu miyalu-purdanji Kaatuku yungulurlajinta pulka-pinyi. Ngularraju yangkarra-juku ngula kalu nyina nyinanja-kurlangu-paturla kamparpu Kaatuku. Nyanungurrarlulpurlajinta nyanunguku pulka-pungu kujarlu:

¹⁷ "Warlalja-Wiri, nyuntujunpa PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Nyiyarningkijarra-wangurla-wiyi, palkalpanpa nyinaja. Nyuntuju kanpa nyinami-jiki jalangurlangu-juku yartarnarri wiri-kirli-juku. Ngula-kurluju kanpa Warlalja-Wirlik nyina nyiyarningkijarrakuju nguru warrukirdikirdi. Kujarlanya karnangkulu yati-wangkami nyuntukulkku. ¹⁸ Kala yapa panu-karirli yalumpurrarlu kujalpangkulu nyurunyuru-jarrija, ngularraju kangkulu kulu-nyayirnilki nyinami! Nyampuji nyuntuku parra! Nyuntunpa milarnu parra nyampuji yungunpa-jana kulu-jarrimi yapaku yalumpurraku, manunpa milarnu parra nyampuji yungunpa-jana yapa nyurnunyurnu miimii-nyanjarla ngurrju-pajirni marda manu

ngurrju-wangu-pajirni marda. Kujarlanya kangkulu nyurunyuru-jarrimi yapa panu-kari yalumpurraju. Yuwayl, parra nyampuju nyuntuku! Nyuntunpa parra nyampuju milarnu yungunpa-jana yinyi nyiyarningkijarra ngurrju warrkiniki nyuntu-nyanguku yalumpurraku jarukungarduyuku ngulalpangkulu marlaja wangkaja nyurru-wiyi. Manu jalangu nyuntulurlu kapunpa-jana yinyi nyiyarningkijarra ngurrju yapaku nyuntu-nyanguku kuja kalu nyinami pirrjirdi manu marda rampaku, yangka ngularrarlu kuja kangkulu yirdi nyuntu-nyangu ngurrju-pajirni. Kala yapangku panu-karirla ngularrarlu yangka kuja kalu-jana yapa nyuntu-nyangu warru pinyi, jalangurlu kapunpa-jana muku riwarr-pinyi!" Kujalyalpalurla wiriwiri marramarra ngularra 24-pala purlanjarla wangkaja.

¹⁹ Ngula-jangka, nganangku mayi tuwaju lakarn-pungu Yuwarli Maralypirla Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurla. Yukanjarlarna nyangu pakuju tarruku yinyaju. Nyampu pakuju ngulajju yangka-juku ngulalpalu nyurru-wiyi Juwu-paturlu mardarnu kuruwarri karlarla-pala-kurlu kujarla Kaaturlu yungu Mujujuku. Kujalparna nyangu yinya pakuju tarruku, wirnpajulparla karrinjarla wapaja, manulparla maarr-maninjarla ngapaku wangkanjinarnu. Walyajulpa kilji-nyayirni yurnkuyurnku-jarrija, manulpa ngapa wantija kunarda-kurluju yalkiri-jangkaju.

12

Yimi nyampuju warnayarra-kurlu kujalpa putaputa puuly-mardarnu ngarninjakungarntirli kurdu wita karnta-kurlangu

¹ Ngula-jangka, nyiyarla mayi yalkirirlaju palka-jarrija. Kularna nyi-yarlangu ngula-piyaju nyangu kamparrurlangurluju, lawa-juku. Narnti-nyangurna kankarlarra, manurna nyangu karnta kujalpa yinyarla nyinaja yalkirirla. Karntajulpa miril-manu jinajina nyanungu-nyangu-kurlu wanta-piya-kurlu. Nyanungujulpa nyinaja, manu kirntangiji kanunjumparra wirliya nyanungu-nyangu-wana, manulpa jurrungkaju mardarnu yiriwarri-piya, manu ngulangka yiriwarrirlaju yanjilypiri 12-pala. ² Nyanunguju wartardi-pardu kurdu mardarninjakungarntilki. Kujarlaju, nyanungujulpa murrumurru-jarrija-nyayirni, manulpa yulaja karrikarri-wangu-nyayirni.

³ Ngula-jangka, nyiyarlangu mayirna nyangu yalkirirlaju, ngurrpangku kularna yalumpu-piya-wiyi kamparrurlangurlu nyangu. Warnayarra wiri-jarlu yalyuyalyulpa nyinaja yinyarlaju jurru wirlki-pala-kurlu manu wuurnu karlarla-pala-kurlu. Jurrungkajulpalu mukarti witawita jarnku-jarnku mardarnu kingi-kirlangu-piya. ⁴ Yinyarlu warnayarrarlulpa warru kujurnu wipi kuja-purda kuja-purda, manu ngula-kurlurluju yanjilypirijana muku pirri-kujurnu yalkiri-jangka walya-kurra. Ngula-jangka, nyanunguju yaninjalralpa karrija karntangka yinyarlaju. Nyanungulparla pardarnu kurduku yinyaku palka-jarrinjaku yungu nganta kapankurru ngarni. ⁵ Ngula-jangka, kurdu yinyaju malju-parduju mardarnulku karntangkujju. Nyampunya Kaaturluju milarnu yungu-jana wiri-jarrinjarla Warlalja-Wiri nyanungu-nyangu-kurlu yartarnarri-kirli nyina yapaku panu-jarluku ngula kalu nyinami ngurrara-kari ngurrara-kari warrukirdikirdi. Junga kujaju! Kala kuja kurdu yinya palka-jarrija, warnayarrarlju yinyarlujulpa putaputa ngarnu. Kuja-kujakujju, marramararlu kurdu yinyaju puuly-mardarninjarla kangu kankarlarra-kari Kaatukurra, ngulalpa nyinaja wiringka nyinanja-kurlangurla. ⁶ Ngula-jangka, karntaju wuruly-parnkaja manangkarra-kurra nyinanjaku yinyarlaku.

Kamparru-wiyi nyampukungarniji, Kaaturlujurla ngurra yinyaju nyurru-juku jijarnu karntaku yinyakuju. Wurdurra-manulparla nyiyarningki-jarra yungu warrawarra-kanyi karntaju yalumpuju parraku 1260-palaku.

⁷ Ngula-jangka, nguru-nyayirni-wangurlaju, wiri marramarra yirdi Mayikulu manu panu-kari nyanungu-nyangu marramarra-lu-jana jangkardu yanu warnayarraku manu marramarra-lu-jana panu-jarlungu nyanungu-nyanguku. Warnayarrarlu manu nyanungu-nyangurlu marramarra-lu-jana puta-pungu marramarra panu-kari Mayikulu-kurlangu, kala kulalu-jana pungu, lawa. ⁸ Nyanungurrajulu-jana jijaja marramarra panu-kariki Mayikulu-kurlangukuju ngularrarlu kujalujana wajirli-pungu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Ngula-jangkaju, warla-pajurnulu-jana yaninja-kujaku, kajikalu pina-yukamirra nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra. ⁹ Junga kujaju! Yangka yali warnayarra kala nyurru-wiyi nyinaja nguru-nyayirni-wangurla. Ngula-ngurlujulu-jana Mayikulurlu manu marramarra nyanungu-nyangurlu wiraly-pungu. Warnayarrarlu-julpa yirdi-jarra mardarnu: Nyanungu-nyangu yirdi kamparru-warnuju 'Juju Ngawu', manu yirdi-kariji 'Jayitana'-jala. Nyanungurlunya kajana yapa panuju yulyurliku-yinyi nyampurla walyangka. Yuwayi, Mayikulu-kurlangurlulu-jana wiraly-pungu nyanungurraju nguru-nyayirni-wangu-jangkaju.

¹⁰ Ngula-jangkarna purda-nyangu ngana mayi kilji-kirra wangkanja-kurra nguru-nyayirni-wangu-jangka:

"Yati! Yati! Yinya Juju Ngawu kala karrija kamparru Kaaturla, manu nyanungurlu kala-jana wakurnu ngalipakupurdangka-purnu parra wirirli manu munga-wirirli. Kala jalangurlu Kaaturlu wiraly-pungu nyanunguju nguru-nyayirni-wangu-jangkaju. Yuwayi, jalangurlu nyanungurluju kapu-ngaipa muurlparlukku mardarni palinjaka-kujakuju! Yartarnarri nyanungu-nyangu-kurlurlu kanyanu milkiyirrarni ngalipa-kurra yangka kuja kangaal nyanungu Kingi nyinami yapaku panu-jarlungu! Manu nyanungu-nyangu Milarninja-warnu Mijaya, ngulaju kapu-ngaipa Warlalja-Wirilki nyina yapaku panu-jarlungu-yijala!"

¹¹ Ngalipakupurdangkarlulu warla-pajurnu Juju Ngawuju jurnta kanjkujaku Kaatu-kurlangu-kujaku! Nyarrparlulu nyanunguju warlapajurnu? Kuja Jijaji palija watiya warntawarntarla jiyipi-piya, nyanunguju-ngaipa karrija panuku. Manu kalalu-jana warru yaninjarla yapa panu-kariki yimi-ngarrurnu junga yimi nyanungu-kurru. Manu kalalu kuja wangkaja, 'Kajilpalu-ngaipa yapangku panu-karirli ngampurrparlu pungkarla, ngulaju ngula-juku. Kapurnalu wiljingki-jiki warrarda purami Jijajiji.' Yuwayi, kujaju junga! Kujarlunyalu Juju Ngawu warla-pajurnu nganimpakupurdangkarluju.

¹² Jungalku yungurna-nyarra wangkami nyampu nyurrurlaku panuku ngula kankulu nyinami nguru-nyayirni-wangurla: 'Wardinyi-nyayirnili nyinaya!' Kala nyurrurla kuja kankulu nyinami walyangka, manu nyurrurla panu-kari kuja kankulu nyinami ngapangka, ngajulu karna-nyarra wajampa-jarri-nyayirnilki! Juju Ngawuju yanurnu walya nyampu-kurralku. Nyanungurluju ka milya-pinyi kajika-jana yapaju yulyurliku-yinyi ngari tarnngawangu. Manu-ka Juju Wiri-jarlurlu milya-pinyi Kaaturluju kapu tarnnga-wangurlu-yijala nyanunguju warla-pajirni. Kujarlaju nyanunguju-ka nyina kulu-nyayirni Juju Ngawuju."

¹³ Kujalu Mayikulu-kurlangurlulu warna wiri yinya wiraly-pungu nguru-nyayirni-wangu-ngaurlu, rdirri-yungu karntaku yinyaku wajirli-pinjaku, yangkangku kuja kurdu malju mardarnu. ¹⁴ Ngula-jangka nganangku

mayirla karnta nyanungukuju pinkirrpa-jarra warlawurru-kurlangu-jarra yungu yangka yungulpa paarr-pardiyarla warna wiri-jarlu-kujaku yinya-kujaku. Karntangku manu pinkirrpa yinya ngula-karlungu yungu paarr-pardimi ngurrara yinya-kurra ngula-ka karrimi manangkarrarla yangka Kaaturlu kujarla nyurru-juku jijarnu. Wurdjurra-manulparla nyi-yarningkijarra yungu warrawarra-kanyi karntaju yinyaju parraku 1260-palaku.

¹⁵ Kala kamparru-wiyi karntaku wuruly-parngarntiji, lirraju warna wiriji lakarn-pardija, manu lirra-ngurluju ngapa wiri-jarlu wilypipardija. Nyanungurluju karntaju puta yirrpirlarinjarla ngapangku puta pungu. ¹⁶ Kuja-kujakuju, Kaaturluju walyaju lakarn-pungulku karntangka yinyarla purdangirla, manu ngapa yinya wiri-jarlu yukaja rdakungka. Kujanya karnta yinyajurla wuruly-parnkaja warna wirikiji. ¹⁷ Kujarlaju warna wiriji kulu-parnta-jarrija-nyayirniki. Ngula-jangkaju, nyanunguju yanulku ngurrara-kari-kirralku, manulpa-jana warru nyangu kurdukuru panu-kariki karnta yinya-kurlanguku. Nyanungulpa ngampurrpa nyinaja yungu-jana pinyi nyanungurrarlangu. Nyanungurraju yangkarra kuja kalu purami yimi Kaatu-kurlangu. Manu kalu-jana yimi-ngarrirni-yijala yimi junga Jijaji-kirli panu-kariki.

¹⁸ Ngula-warnuju, warna wirijilpa karrija mangkuru wiri-wana walyirirla.

13

Kinki-jarra-pala palka-jarrija

¹ Ngula-jangka, nyiya mayirna nyangu kujalpa wilypipardija ngapa mangkuru-jangka. Ngulangkulpalu mardarnu wuurnu karlarla-pala manu jurru wirlki-pala. Wuurnarla karlarlalpalu jarkujarnku mardarnu mukarti kingi-kirlangu. Yalumpurrarla jurrungka wirlki-palarlalpalu jarkujarnku mardarnu yirdi jilswirri-maninjaku Kaatuku. Jurrungka wirlki-palarlajulu yampiyarla yirdiji yirrarninjia-wangurlu. ² Kinki nyampuju, nyiya-piya kuja? Ngaya wiri-piya lipirti-piya manu wirliyaju wiri manu yumurruyumurru-nyayirniki nganayi-piya piira-piya, manu lirraju kartirdi wiriwiri-kirli layini ngaya wiri-jarlu-kurlangu-piya. Ngula-jangka, yinya wiri warnarla wangkaja kinkikiji, “Ngajulurlu karnangku milarnilki yungunpaju warrki-jarriji. Ngajulurlu kapurnangku yinyi yartarnarri ngaju-nyangu, manu yungunpa nyina ngaju-nyangurla nyinanja-kurlangurla kingi-piya. Yartarnarri ngaju-nyangu-kurlurru yungunpa-jana yapa panu jinyijinyi-mani ngurungka warrukirdikirdi, manu yungunpa-jana wangkami nyarrpa-jarrinjaku.” Kujanyarla warna wiriji wangkaja kinkikiji. ³ Nyangu-jukulparna kinki yinyaju jurru wirlkipala-kurluju. Jurru-karriji murru punku-kurlu. Manngu-nyangulparnaju, “Wayi! Nganangku mayi murrulymurruly-pakarninjarla nyampuju pungu tarnga-kurraju? Ngula-warnuju pina-wankaru-jarrija!” Panungkulu nguru warrukirdikirdi nyangu kinki yinyaju murru punkukurlu murrulymurruly-pakarninja-warnuju. Ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirniki, manulpalu purda-nyangu nyarrpa kujalpa-jana wangkaja nyanungu. ⁴ Yuwayi, warnayarrarlu wiringki yinyarlu milarnu kinki yinya yungu-jana yapaku manu panu-kariki nguru warrukirdikirdi nyinami warlalja wirlki. Kujarlanyalpalu yirdi-manu yinyaju warnayarra ‘kaatu’, manulpalurla pulka-pungu nyanungukuju. Manulpalurla pulka-pungu yinyaku kinkirlanguku, manulu-nyanu jarkujarnku wangkaja, “Ngana kula pirrijidji kinki nyampu-piyaju!” Kulalpa nganangku pungkarla nyanunguju!”

⁵ Ngula-jangka, Kaaturla wangkaja kinkiki yinyaku, "Wangkaya kutu! Wiri-pajika-nyanu, manuju ngaju manyu-pungka! Wiri kapunpa nyina nyampurla walyangka 42-palaku kirntangiki." ⁶ Junga-juku, kinki yinyarlujulpa punku-pajurnu Kaatuju. Nyanungu-nyangu yirdi punku-pajurnu-yijala manu ngurrarlangu. Punku-pajurnu-jana yangkarlangu kujalpalu nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra nyinaja. ⁷ Ngula-jangka, kinki yanu walya-kurra Kaatu-kurlangu yapaku pinjaku 42-pala kirntangiki. Kulalpalu nganangku warla-pajikarla. Kuja-puru kula Kaaturlu kinki yinya warla-pajurnu, lawa. Jijajalurla nyanungukuju. ⁸ Nganangku kapu puranjarla purda-nyanyi yinyaju kinki? Yapa panungku nyam-purla walyangka kuja kalu nyina, ngulaju kapulu purami. Ngalyakarirli kulalu puranjarla purda-nyanyi, lawa. Nyanungurra-nyangu yirdiji puku wiringka, yangka Jiyipi Kaatu-kurlangurla Jinta-kurlangurla. Nyurru-wiyi nyiyarningkijarra-wangurla-wiyi, Kaaturlu-jana milya-pungu yalumpurra yapaju kapulurla nyanunguku jirranga nyina tarnnga. Manu Kaaturlulpa nyurru-juku milya-pungu yangka yapangku kapulu pinyi Jiyipi Jinta nyanungu-nyangu.

- ⁹ "Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirla jaruju yangka kuja kajana Pirlirrpa Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirjiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirlki-palarlaku!"
- ¹⁰ Kaaturlu-jana ngalya-kari nyanungu-nyangu yapa milarnu rdaku-kurra yukanjaku. Kuja-jangkarlunya kapulu-jana yapa ngalya-karirli puuly-mardarninjarla rdakungka yirrarni. Manu Kaaturlu-jana ngalya-kari yapa nyanungu-nyangu milarnu palinjaku junma kirrirdi-jangka. Kujarlanya kapulu-jana yapa ngalya-karirliji junmangku pajirni. Ngulaju ngula-juku. Kulalu lani-jarriya! Nyurrurla-junkulurla Kaatuku. Purayajukulu, manulurla wala-juku nyinaya!"

¹¹ Ngula-jangka, kinki jinta-karirna nyangu walya-jangka wilipy-pardinja-kurra. Wuurnu jirrama-kurlu jiyipi wita-piya. Manu kiljni-nyayirni wangkaja yinya warnayarra wiri-piya. ¹² Kujalparla jirranga nyinaja kinki-kariki kamparru-warnuku, yartarnarilpa mardarnu. Yartarnarri yinya-kurlurlulpa-jana yapa jinyijinyi-manu kinki kamparru-warnuku pulka-pinjaku yangka kujalpa murru panu mardarnu jurrunga yangka kuja ngurrju-jarrija kapanku. ¹³ Kinki jinta-kari jurru rdirrinypa-nyayirni. Yartarnarri-kirlikli kalalurla kutu marlaja palkajarrija nyiyarningkijarraju lawa-jangkaju. Yapangku kujalpalu nyangu kinkiji, nyanungurluju warlu kujurnu yalkiri-jangka walya-kurra. ¹⁴ Kuja-jarrija kujalpa kinki yartarnarri-kirli kinki kamparru-warnu-kurlu-juku, kula Kaaturlu warla-pajurnu kuja-kurra, lawa. Kuja-jangka-jana kinki jinta-karirliji yulyurlku-yungu yapaju ngurujarraranypaju. Wangkaja-jana yungulu pirlji-jangka ngurrju-mani kinki-piya, yangka murru jurrungka-kurlu, yangka kuja pina-wankaru-jarrija junma kirrirdi-jangka. ¹⁵ Ngulajangka, yapangkulu ngurrju-manu kinki-piya pirlji-jangka yangka kinki kamparru-warnu-piya, ngulalurla parntarrinjarla pulka-pungu. Kulalu ngalya-kari yapa parntarrija, lawa. Ngularla kinki jinta-karirli ngaanypayungu yangka pirlji-jangkaku yungu wangkami manu yungu-jana yapa ngalya-kari pinyi, yangka-patu kujalurla pirlji yinyaku jurnta karrija parntarrinja-wangu. Kujarla kinki-karirli ngaanypa yungu yangka pirlji-jangkaku, kula Kaaturlu warla-pajurnu.

- ¹⁶ Ngulajangka, kinki-karirli-jana yapaju jinyijinyi-manu yungulu-nyanu murru pajirni palkangka. Junga, yapa panungkulu murru yinyaju

manu: Pirrjirdirli manu rampakurlu, tala panu-kurlurlu manu marla-jarrarlu, yapa yangka kuja kalalu warrki-jarrija pirijina-piya ngularr-langurlu, manu panu-karirla kuja kalalu warrki-jarrija talakupurdarlu ngularrarlangurlu. Panu-karirlili murru manu rdakangka jungarni-purdanjirla, manu panu-karirlili manu ngalyangka. ¹⁷ Nyiya yinyaju murru? Yinyaju jinta-kari kinki-kirlangu yirdi manu nyanungu-nyangu nampa. Nganangku kuja yinya nampa mardarnu, ngulajulu manu nyiyarningkijarra tala-kurlurlu, manulu-jana jali-manu talakupurdarlu. ¹⁸ Nyiya kujaju kangalpa wangka? Ngana pina-nyayirniji kajika marda milya-pinyi nyampuju nampa kinki jinta-kari-kirlangu. Nampa yinyaju ngulaju wati-kirlangu yirdi. Manu nampaju 666.

14

Jiyipi Kaatu-kurlangu Jinta-kurlu manu yapa nyanungu-nyangu 144,000-pala-kurlu

¹ Ngula-jangkarna yarda nyangu Jiyipi Kaatu-kurlangu Jinta. Karrijalpa Pirlingka yirdingkaju Jiyanirla. 144,000-pala yapalpalu karrija nyanungukurlu, yangka-patu kuja kalu yirdi mardarni Jiyipi-kirlangu manu nyanungukupalangu-kurlangu Kaatu-kurlangu ngalyangka. ² Ngula-jangkarna linpa purda-nyangu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Ngulalpa purlaja kilji-nyayirni wirnpa-piya manu marda ngawarra wiri-nyayirni kuja-ka parnkami, kuja-piyanyalpa purlaja. Wangkajarnaju, “Waraa! Ngurrju-nyayirni yapa panu-piya kuja kalu kitaya-piya manyu-karrimi.” ³ Yinyarra 144,000-pala yapalpalu karrija kamparru Kaatu-kurlangurla nyinanja-kurlangurla, manu murntu-pala nganayi yangka wankaru-patu, manu yangka 24-pala marramarra wiriwiri. Yunparnulpalu jalangu-warnu purlapa. 144,000-pala yapangku-mipalpalu milya-pungu yinyaju purlapa. Kulalpa ngana-puka pina-jarriyarl. Kaaturlu kula-jana panu-juku kangurnu pina walya-jangka nyanungu-nyangu ngurra-kurra, lawa. Ngari-jana 144,000-pala-mipa kangurnu pina nyanungukuju. ⁴ Ngana nyampurraju yapa-patu? Nyampurraju yangka kujalpalurla tarnnga-juku Kaatuku jungarni nyinaja. Jukurulpalu karntakuju nyinaja. Wurnturu kalalu nyinaja karnta-kujakuju ngunanja-wangu. Nyarrpara-puka yangka Jiyipi Kaatu-kurlangu Jinta-ka yani, ngulaju kalu purami. Kaaturlu kula-jana panu-juku kangurnu pina walya-jangka, lawa. Kangurnu-jana pina 144,000-pala-mipa. Nyanungurraju ngurrju-nyayirni ngula kalu-palangu warntarri-piya karrimi Kaatuku manu nyanungu-nyanguku Jiyipiki Jintaku. Ngaka, Kaaturlu kapu-jana yapa panu-karirlangu kanyirni. ⁵ Yapa yali 144,000-pala, kula kalu warlka wangka, kula kalu majungka-jarri.

Marramarra marnkurralpa yanurnu yimi-kirli

⁶ Ngula-jangkarna jinta-karilkai marramarra nyangu yanimarni-kirra. Kankarlarralpa paarr-pardiya yalkirirla, kangurnu yimi ngurrju-nyayirni yapaku walya-kurra ngurra-kari-kirra manu yimi-kari yimi-kari-kirra. Kangurnu Yimi Ngurrju yangka kuja-ka lawa-jarrinja-wangu karri. ⁷ Wangkaja kilji-nyayirni, “Pulka-pungkalurla Kaatuku, manulu ngurrju-pajika! Jalango-ka yanirni yungu-jana yapa miimii-nyanyi ngurrju-japa punku-japa. Pulka-pungkalurla! Nyanungurlu-jala ngurrju-manu walya manu yalkiri manu ngapa mangkuru manu ngapa kuja-ka walya-jangka wilypi-pardimi!” Kujanya marramarraju wangkaja, ngulajangka paarr-pardiyalaju.

⁸ Ngula-jangka, jinta-karilki marramarra yanurnu. Paarr-pardija kankarlarra yalkirirla. Kilji-nyayirnilpa purlaja kuja, "Waraa, wiyarrpa! Waraa! Kirri wiri Papilunu lawa-jarrijalku! Kula-ka ngana nyina yinyarla! Yapa yinyarlaaju kalalu punku-nyayirni nyinaja. Kalalu ngari kutu-ngunaja nyiya-kari nyiya-kari-kirli warrura-kurlu, manu kalalu-jana yapa-karirlangu ngurra-kari ngurra-kari-wardingki jinyijinyi-manu maju nyinanjaku." Kujanyalpa jinta-kari marramarraju purlaja.

⁹⁻¹⁰ Ngula-jangka, jinta-karilki marramarra yanurnu. Paarr-pardijalpa kankarlarra yalkirirla. Purlajalpa kilji-nyayirni kuja:

"Kaatuju kulu-nyayirni yapakuju yangka kujalpalurla parntarrija yinya kinkiki manu yangkaku kujalu ngurrju-manu pirli-jangka nyanungu-piya. Kaatuju kulu-nyayirni yapakuju kuja kalu yirdi nyanungu-nyangu mardarni kinki-kirlangu ngalyangka manu rdakangka. Yuwayi, kajirla ngana-puka parntarriji kinki yinyaku, manu kaji nganangku-puka yirdi manu nampa mardarni ngalyangka manu rdakangka, Kaatuju kapu-jana kulu-jarri-nyayirni. Kula-jana yawuru-jarri yapa yinya-patukuju, lawa. Kapu-jana muku pinyi. Kapu-jana warlu-kurra julyurlikirni yangka yulyurdu karntawarrakarntawarra kuja-ka punku-nyayirni parntimi. Kapulurla marlaja murrumurru-jarri-nyayirni warlungka. Nyanungu-nyangu marramarraju manu Kaatukurlangurlu Jiyipi Jintangku kapulu-jana nyanyi jankanja-kurra."

¹¹ Yuwayi, kapulu jata-nyanyi-nyayirni murrumurru warlungka. Yulyurdu warlu yinya-jangka kapu kankarlarra-kari warrarda yani. Kapulu yapaju jankami parrangka manu mungangka. Kulalu jarda ngunami. Yinyarraj yapa maju-wati kuja kalalurla parntarrija kinki yinyaku, yangka kuja kalalu yirdi mardarnu rdakangka manu ngalyangka."

Kujanya yinyaju marramarra purlaja.

¹² Ngulajlu ngula-juku. Nyurrurlaju, lani-jarrinja-wangulu nyinaka! Nyurrurlaju Kaatu-kurlangu, warrarda kankulu purda-nyanyi kuja kanyarra nyarrparlangu wangkami. Warrardalurla wala-juku nyinaya Jijajiki, manulu tarningangku puraya!

¹³ Ngula-jangkarna linpa purda-nyangu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Wangkajaju, "Jaanu, yirraka yimi ngaju-nyangu pipangka: 'Yapangku kuja kalu Warlalja-Wiri purami, ngaka kajili palimi, ngulajlu kapulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni.' " Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu Pirlirrparlu yalu-manu kujarlu, "Yuwayi, kujaju junga! Kaaturlu kajana milypinyi yangka kuja kalurla junga-nyayirni warrki-jarrimi. Kajili palimi, kapulu pina-wankaru-jarrimi. Kapulu wardinyi-nyayirni nyina, kula-jana nganangkulku murrumurru-mani-yijala."

Kaatu kapu-jana kulu-jarri-nyayirni yapa maju-watiki kuja kalu walyangka nyina

¹⁴ Ngula-jangkarna kankarlarra-kari narnti-nyangu mangkurdu kardirri. Mangkurdurlalpa yapa-piya nyinaja. Ngajurna manngu-nyangu kula-nganta Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu. Jurrungkajulpa mardarnu kingi-kirlangu mukarti kawurlu-jangka. Manu rdaka nyanungu-nyanguju kirrirdimpayi-nyayirni junma karli-piya. ¹⁵ Ngula-jangka, jinta-karilki marramarra wilypi-pardiya Kaatu-kurlangu-jangka Yuwarli Maralypyi-jangka yangka nguru-nyayirni-wangurla. Ngularla purlaja yangkaku kujalpa mangkurdurla nyinaja, "Warrki-jarriya nyuntunyangu junma-kurlu! Miyi walyangkaju ngurujarraranypa yirnmi-watilki pajirninjarla-jana turnu-maninjarla yirraka yurturlu-kurral!" ¹⁶ Yangka

kujalpa nyinaja mangkurdurla, warrkikirla rdurrjurnu junma-kurlu. Pajurnu-jana miyi yirrmi-wati, manu-jana yirrarnu yurturlu-kurra.

¹⁷ Ngula-jangkarna jinta-karilki nyangu marramarra wilypi-pardinja-kurra, mardarnulpa junma wiri-jarlu karli-piya myiki pajirnijaku.

¹⁸ Ngula-jangka, marramarra jinta-karilki wilypi-pardiya. Nyampuju yangka kujalpa warrawarra-kangu warlu kuja-ka jankami kankarfarni pirli lalypangka nguru-nyayirni-wangurla. Yaninjarla yinya-ngurlu purlajarla marramarra jinta-kariki yangkaku junma wiri-kirlikli, wangka-jarla, "Warrki-jarriya yaruju nyuntu-nyangu junma-kurlu! Marnikiji-piya-watiji" yirnmilki ngurujarraranyapaju. Pajika-jana watiya-jangka. Yaninjarla-jana pajika, manu-jana jintangka yirraka." ¹⁹⁻²⁰ Junga-juku, marramarrajurla rdurrjurnu warrkikiji. Pajurnu-jana muku marnikiji-piya-watiji watiya-jangkaju, manu-jana kujurnu yaarlyaarl-wapanjakurlangu-kurra. Jurujulumu-wana kutu-juku rdakuju kujalpa kujurnu marnikiji-piya yaarlyaarl-wapanjakungartirli. Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu marramarra-watilpalurla yaarlyaarl-wapaja warru marnikiji-piya-watirlaju. Kulalpa julku wilypi-pardiya yinya-ngurlu yaarlyaarl-wapanja-kurlangu-ngurlu, lawa. Yalyu yinyaju! Yalyu panu-nyayirni karlija, manu wurnturu-nyayirni yanu 300 kilamata-kurra. Karrujulpa kaninjarra-nyayirni karrija. Kajilpa ngana-puka karriyarla yinyarla karrungkaju, kajika yalyuju waninja-wana ngunami. Nyarrpa kanganpalpa nyampuju yimi marnikiji-piya-kurlu wangka ngalipakuju? Yin-yarra marnikiji-piya-wati ngulaju yapa-patu-piya kuja kalu majungkarri warrarda walya nyampurla. Kaatuu kapu-jana kulu-jarri-nyayirni. Ngaka kapulu-jana marramarra-paturlu turnu-maninjarla kujarlunya pinji marnikiji-piya yangka kujalu yaarlyaarl-wapaja.

15

Wirlki-pala marramarra nyurnu-maninja-kurlangu-kurlu

¹ Ngula-jangka, nyiya mayi palka-jarrija yalkirirla. Paa-karrijalparna, kularna kuja-piya nyangu kamparru-wiyi. Nyangurna-jana wirlki-pala marramarra, jarkujarnku mardarnulpalu-jana nyiya mayi nyurnu-maninja-kurlangu. Kaaturlu-jana nyampurraju yungu wirlki-pala marramarra. Kulu-jarrija-nyayirnilpa-jana nyinaja yapakuju kujalpalu walyangka nyinaja maju-nyayirni. Kuja-jangka-jala-jana yungu yangkarra nyurnu-maninja-kurlangu yinyaku wirlki-palaku marramarra. Kulajana yarda yinyilki yinya nyurnu-maninja-kurlangu.

² Ngula-jangkarna nyangu nyiya mayi kirlaji-piya. Ngapa mangkurulpa miril-manu kula-ngantalpa jankaja-juku. Ngapa-wanalpalu yapa panujarlu karrija. Kitaya-piya wita-kurlulpalu karrija kuja-jana Kaaturlu yungu. Ngana-wiyi yinyaju yapa-patu? Manngu-nyanyinya kanpa yangka kinki kuja ngapa-jangka wilypi-pardiya? Nampa nyanungu-nyanguju 666. Manu manngu-nyanyinya kanpa kujalu ngurrju-manu pirli-jangka yangka kujalpalurla parntarrija? Junga kujaju. Yapa yinya-patu kujalpalu karrija ngapa-wana, yinyarraj yangka kujalu-jana wurra-manu kinki yinyaku puranjaku, yapa panu-kari-piya-wangurlu. Kulalurla parntarrinjarla pulka-pungu. ³ Kitaya yinya wita-kurlurlu yunparnulpalu yangka-piyarlu-yijala kujalpa Mujujurru yunparnu nyurru-wiyi. Mujuju yangka kujarla Kaatuku warrki-jarrija nyurru-wiyi. Manulpalu jinta-kari purlapa yunparnu kuja Kaatu-kurlangu Jiyipirli yirrarnu. Kujarlu-jalalpalu yunparnu:

* ^{14:18} grapes

“Warlalja-Wiri Kaatu, nyuntu-mipa PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Nyiyarningkijarra kuja kanpa ngurrju-manu, ngulaju ngurrju-nyayirni! Nyuntujunpa Warlalja-Wiri yapaku ngurujarraranypa yangka kuja kalu ngurra-kari ngurra-karirla nyina. Warrawarra-kanyi kanpa-jana, manu junga kanpa-jana wangka.

⁴ Yapangku kapungkulu manngu-nyanyi yirriyirrili, manu kapungkulurla pulka-pinyi. Nyuntu-mipa Kaatuju. Yapangku kapulu nyanyi kuja kanpa warrki-jarri ngurrju. Kuja-jangkarlu-jala kapungkulu pulka-pinyi.”

Kujanyalpalu yunparnu yapangkuju.

⁵ Ngula-jangka, Yuwarli Maralypirna nyangu nguru-nyayirni-wangurla. Nganangku mayi tuwa lakarn-pungu. Kaninjarni Yuwarli Maralypirlajulpa karrija kaluku tarruku kuja-ka Kaatu nyina. ⁶ Yinyarra wirki-pala marramarra, yangka kujalpalu nyurnu-maninja-kurlangu jarnku-jarnku mardarnu, wilypipardijalu Yuwarli Maralypin-girliji. Mardarnulpalu wawarda kirrirdi-nyayirni. Warrukirdikirdi ngarnturlurrurla nyanungurra-nyangurlalpalu mardarnu ngalyipi-piya kirrirdi wartirlirlaju kawurlu-kurlu. ⁷ Ngula-jangka, yangka murntu-pala wankarupatu kujalpalu karrija-juku, jintangku wankarurlu-jana yungu wirki-pala ngami yinyarraku wirki-pala marramarra. Nyampurrala ngamingka, Kaaturlu winjurnu nyiya mayi pama-piya yapaku milki-yirrarninjaku nyanunguju kulu-nyayirni nyanungurra. Yuwayi, Kaatuju wankaru tarnnga-juku. Ngami-paturla panu-nyayirni pama-piya winjurnu. Nyanunguju kulu-nyayirni! ⁸ Kaatujulpa kaninjarni Yuwarli Maralypirla nyinaja yartarnarri wiri-kirli, manu yulyurdu panu wilypipardiya Yuwarli Maralypin-girliji. Kujarlanya kula ngana yukaja kaninjarniji. Ngaka kujalu wirki-palarlu yilyaja nyurnu-maninja-kurlangu walya-kurra, kujarlanya ngaka kapulu yukami Yuwarli Maralypikirraju.

16

Wirki-pala marramarra lulu pama-piya winjurnu ngami-patu-jangka walya nyampu-kurra

¹ Ngula-jangka, kaninjarni-jangka nyanungu-nyangu Yuwarli Maralypijangka, Kaatuju-jana kilji-nyayirni wangkaja wirki-palaku marramarra kujalpalu ngami-wati mardarnu. Purda-nyangurna wangkanja-kurra, manu nyampu-jala-jana wangkaja, “Ngajujurna kulu-nyayirni yapakuju kuja kalu walyangka nyinami. Kuja-jangkanyarna-jana ngami-watiji panu manu pama-piya-kurlurlu. Kapurna-jana muku pinyi tarntga-kurra. Nyurrurla wirki-pala marramarra, yantalu walya-kurra, manulu winjika muku pama-piya walya-kurra!”

² Junga-juku, kamparru-warnurlu-wiyi winjurnu pama-piyaju ngami-jangka walya-kurra. Kuja kuja-jarrija, wijini panu-nyayirnila palka-jarrija yapa-paturlaju. Yangka-patu kujalpalu mardarnu kinki-kirlangu nampa palkangka, yangka-patu kujalurla parntarrija kujalu ngurruju-manu pirli-jangka, murrumurru-jarrijalpalu wijini-kirli.

³ Ngula-jangka, marramarra-karirlilki winjurnu pama-piyaju ngapakurra. Ngula ngapaju muku kunpurlu-jarrija yapa nyurnu-kurlangu-piya. Kuja-jangkanya nyiyarningkijarra kujalpalu ngapangka nyinaja, mukulu palija.

⁴ Ngula-jangka, marramarra-karirlilki winjurnu pama-piyaju ngawarra-kurra manu karru witawita-kurrarlangu. Ngula ngapajulu muku yalu-jarrijalku. ⁵ Jinta-kari marramarraju ngulajulpa nyinaja ngapa ngurruju ngarninjaku warrawarra-kanjaku. Nyampujurla wangkaja Kaatuku:

“Nyuntu-mipa jinta Kaatuju. Nyurru-wiyi, nyiyarningkijarra-wangurlawi, palkalpanpa nyinaja, manu kanpa nyinami-jiki jalangurlangu-juku. Murrumurru-manu-nyayirni kanpa-jana yapaju walyangkaju. Ngurru kujaju. Miimii-nyangunpa-jana jungangku ngurru manu punku.

6 Nyampurrarljulu-jana muku pakarnu nyuntu-nyangu yapa manu jarukungarduyu-patu. Ngula-wanawana yalyunpa-jana yungu ngarninjaku! Ngurru kujaju!”

7 Ngula-jangkarna ngana mayi purda-nyangu purlanja-kurra yangka pirla yarturlu lalypa purranja-kurlangu-jangka. Nyampunya wangkaja:

“Warlalja-Wiri Kaatu, nyuntujunpa PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Nyuntulurlunpa-jana nyampurraju yapa punku miimii-nyangu jungangku, manunpa-jana muku pungu. Ngurru kujaju!”

8 Ngula-jangka, marramarra-karirlilki winjurnu pama-piyaju wantakurra. Kaaturla wantakuju wangkaja yungu-jana jankami, kula pinjaku.

9 Junga kujaju. Wantaju warlu-jarrija-nyayirni, ngulalpa-jana yapaju jankaja. Ngularrarlulu kulu-nyayirnirli ngarrurnu Kaatuju. Warlapajikarla-jana yinyaju murrumurru-maninja-kujaku, kala lawa. Yapa yinyajulpalu punku-juku nyinaja, kulalura kulpari-jarrija pina Kaatuku. Kulalurla pulka-pungu, manu kulanu ngurru-pajurnu.

10 Ngula-jangka, marramarra-karirlilki pama-piyaju winjurnu nyinanjkurlangu-kurra yangka kinki-kirlangu-kurra. Nyanungujulpa-jana wiri nyinaja yapakuju. Kuja marramarra yinyarlu winjurnu nyinanjkurlangu-kurra, munga-jarrija-nyayirni. Yapa nyanungu-nyangu panujulpalu murrumurru-jarrija. Kujarlanya palu-nyanu jalanya yarlkurnu muku. **11** Yuwayi, palkajulpalu nyinaja wijini panu-kurlu, manulpalu murrumurru-jarrija. Kujarlanya, Kaatujulpalu kulungku ngarrurnu, maju-jukulpalu nyinaja. Kulalurla pina-yanu Kaatuku.

12 Ngula-jangka, marramarra-karirlilki winjurnu pama-piya karru Yupiteriti-kurra. Ngula-jangka, ngapa-wangu-jarrijalku, ngulalpa linjilki karrija karruju. Kujarlanya yangka wiriwiri kujalpalu kakarrara nyinaja, ngulaju kapulu yanirni kulu junma-wati-kirlí, kapulu yani kinki yinyaku pinjaku. **13** Ngula-jangkarna-jana nyangu marnkurrrpa pirlirrrpa jarliji-piya. Jinta-kariji wilypipardiwa warna wiri-kirlangu lirra-jangka. Jinta-kariji wilypipardiwa kinki-kirlangu lirra-jangka. Manu jinta-kariji wilypipardiwa jarukungarduyu-kurlangu-jangka lirra-jangka yangka kuja-ka warlka wangka Kaatu-kurlu. **14** Nyiya nyampurraju jarliji? Nyampurraju ngawu-wati-nyayirni kuja kalu nyiyarningkijarra ngurru mani nyanungurra-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli. Nyampurra jarliji-patulu yanu nguru-kari nguru-kari-kirra wiriwiri-kirra kingi-patu-kurra. Yanulu yungulu-jana kingi-patu pina-kanyirni yungulu nganta Kaatu pinyi. Lawa! Kaatuu PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Parra yinyarla kapujana muku pinyi.

15 Nyampunya kanganpa Jijajiji wangka:

“Purda-nyangkajulu yungunkujulu marlaja nyina wardinyi-nyayirni! Kapurna-nyarra kapal-katirni yaruju-nyayirnirli. Kujarlaju, nyururlarljulurla wapal-nyangka ngajukuju! Yakarralu nyinaka jurnarrpa kuja kanyarra wapirrimi! Kajirna pina-yanirni, kajinkili jurnarrpa-wangu nguna, kajikankulu ngarrurda-jarrinjarla wurulypa parnkami. Yapa panungku kajikalu-nyarra nyanyi-yijala jalya parnkanja-kurra!”

Kujanya-jana Jijajiji wangkaja.

¹⁶ Ngula-jangka, yinya jarlji-piya-paturlu marnkurrparlulu-jana kanguunu kingi-wati nyanungurra-nyangu warrmarla-kurlu, turnu-jarrijalu ngurrangka yirdingkaju Yamakirdinirla. Nyampuji yirdi kalalu ngar-rurnu Yipuru-paturlu nyanungurra-nyangu jarungku.

¹⁷ Ngula-jangka, marramarra-karirlilki winjurnu pama-piya yalkiri-kirra. Ngula-jangka, kaninjarni-ngirli Yuwarli Maralypi-ngirli Kaatu kilji-nyayirni wangkaja, "Nyurrulku kapurna lawa-mani nyiyarningkijarra!"

¹⁸ Ngula-jangka, mangkurdulpa wangkaja kilji-nyayirni, manu wirnpalku karrijarni panu-nyayirni. Ngulalpa walyaju yurnkuyurnku-jarrijalku, ngula larra-yanulku. Kulalu nganangku nyangu kujarra-piya nyurru-wiyi.

¹⁹ Ngula-jangka, yangkalku kirri wiri Papilunu larra-yanu yurturlu-patu marnkurrpa-kurra, manu ngurra-kari ngurra-kari lawa-jarrija mukulu. Yuwayi, Kaaturlu-jana manung-nyangu yapa kuja kalalu maju nyinaja kirri wiringka Papilunurla. Nyanungujulpa-jana kulu-nyayirni nyinaja, ngula-jana jinyijinyi-manu pama-piya ngarninjaku. Muku-jana riwarri-manu.

²⁰ Ngula-jangka, walya-kari walya-kari kujalpalu karrija ngapangka kulkurri, mukulu yukaja tarnnga-kuku. Manu pirla-kari pirla-kari, mukulu wantija. ²¹ Ngula-jangka, ngapa kunarda-kurlu wantija yalkiri-jangka yapa-patu-kurra. Murrumurru-jarrija-nyayirnilpalu. Kulalu nyarrpa wuruly-parnkayarla. Kujarlanyalpalu kulungku ngarrurnu Kaatuju.

17

Karnta maju-nyayirni kuja Jaanurlu jukurrparla nyangu

¹ Wirlki-pala yangka marramarra, palka-jukulpalu karrija wirlki-pala ngami-kirrili. Ngula-jangka, jinta-karriji yaninjarla wangkaja ngajuku, "Yantarni nyampu-kurra yungurnangku milki-yirrarni kirri wiri kuja-ka kutu karrimi karruku panuku. Kirri yinyaju punku-nyayirni yangka karnta-piya kuja-ka wati-kari wati-kari-kirli ngunami talakupurda. Kaaturlu kapu nyanunguju pinyi, manu kapunpa nyanyi kuja-kurraju.

² Kingi panu-jarlu kalalu yanurnu ngurra-kari ngurra-kari-ngirli ngunanjaku karnta nyampu-kurluku. Ngulalu majungka-jarrija muku nyanungu-piya, manu kala-jana pama panu-jarlu yungu yapaku warungka-maninjaku." Kujanyaju marramarraju wangkaja.

³ Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju kurru-yukaja ngajuku. Jukurrparla nyangurna kujaju jilja-kurra kangu. Ngularna yalyuyalyu kinki nyangu, karntalpa purturlurla nyinaja nyanungurlaju. Kinkirlilpa mardarnu wirlki-pala jurru manu karlarla-pala wuurnu. Palka nyanungu-nyangurlaju yirdi panu-jarlu Kaatuku jiliwirri-maninjaku. ⁴ Karnta yinyarlujulpa mardarnu jinajina yalyuyalyu manu langa-kurlangu manu rdaka-kurlangu manu waninja-kurlangu. Nyampurraju pirla kawurlu-jangka manu pirla-kari pirla-kari-jangka ngurru-nyayirni-jangka. Rdaka jungarni-pirdinyparla mardarnu pama mawiya panikinirla. Karnta yinyaju kala ngunaja wati panu-kurlu talakupurda. Watingki yungulpalu yampiyarla karntaju ngunanja-wangu. Kala-jana ngurru-manu tarruku-wati pirla-jangka manu watiya-jangkarlangu yungulu yapa parntarrinjini kamparru. Karnta yinya kujalpa majungka-jarrija warrarda, ngulaju kula-nga ntalpa mawiya-juku winjurnu panikini-kirra. ⁵ Ngalya nyanungu-nyangurla, nganangku mayirla yirdiji yirrarnu. Kulalpa nganangku milyapungu yinyaju yirdi. Kala jalangurlulku karna-nyarra yimi-ngarrirni nyarrpa kuja-ka yirdi yinya wangkami. Kujanya-ka wangkami yirdiji:

"NGAJU-JURNA KIRRI WIRI PAPILUNU!"

NGAJU-JURNA NGATI-NYANU KARNTAKARNTAKU KUJA KALU WARRU NGUNAMI WATI-KIRLI TALAKU-PURDA.

NGAJULU-KULA KARNA-JANA JINYIJINYI-MANI YAPAJU YUNGULU PARN-TARRIMI KAMPARRU YALI TARRUKU-WATIRLA KUJARNA-JANA NGURRJU-MANU PIRLI-JANGKA MANU WATIYA-JANGKA.”

Kujanya-ka yinyaju yirdi wangkami.

⁶ Nyangu-jukulparna karnta yinyaju. Wapajalpa kula-nganta pama-jangka-juku, wangkajarnaju:

“Nyampurlu karntangkuju-jana yapa Kaatu-kurlangu muku pungu. Yangka-patu kujalpalu Jijaji jungangku puraja, kala pungu-jana muku. Ngula kala yalyu nyanganurra-nyangu ngarnu. Kuja-jangkanya-ka pama-jangka-piya nyina.”

Junga kujaju. Kujarna karnta yinya jukurrparla nyangu, ngulakujurnarla marlaja paa-karrija-nyayirni. Kularna nyarrpa manngu-nyangkarla.

⁷ Ngula-jangka, marramarraju wangkaja:
“Yuwa, nyiya-jangkanpaju marlaja paa-karrija? Kapurnangku yimi-ngarirri yangka yimi karnta-kurlu manu yangka kinki-kirli kuja-ka kanja-yani purturlurla. Kapurnangku wangkami yimi kinki-kirli kuja kajana wirlki-pala jurru mardarni manu karlarla-pala wuurnu.

⁸ Nyurru-wiyi kuja Kaaturlu nyiyarningkijarra ngurrju-manu, ngula-wangurla-wiyi Kaaturlu-jana yirdi yapa-kurlangu yirrarnu pukungka yangka kapulu nyina nyanganu-kurlu tarnnga. Kala yapa ngalya-kari yangka kuja kalu Kaatu-kurlangu-wangu nyina, kulalu yirdiji nguna pukungkaju, lawa. Kinki yangka kujanpa nyangu jukurrparla, wankaru-wiyilpa nyinaja kamparruju. Kala jalanguju palijalku. Kapu pina-wankaru-jarriji, ngula kapu rdaku wiri-jangka wilypi-pardimi. Ngula kapu Kaaturlu pinyi. Yinya-paturluju yapa maju-paturlu kapulu nyanyi kinki wilypi-pardinja-kurra rdaku-jangka, ngulakuju kapulurla marlaja paa-karri-nyayirni. Kapulu manngu-nyanyi kinki ngurrju nganta.”

Kujanyaju marramarraju wangkaja.

⁹ Ngula-jangka, marramarralju yarda yimi-ngarrurnu kinki, wangkajau:
“Kajilpanpa nyuntu rdirrinypa nyinakarla, ngulaju kajikanpa milya-pinyi. Yinya wirlki-pala jurru kuja-ka kinkinkki mardarni, yinyarraj wirlki-pala pirli ngarnngka. Yinyarlanya-ka karntaju nyina.”

¹⁰ Yinyarra wirlki-pala jurru, ngulaju wirlki-pala kingi-patu. Rdaka-pala-karijili nyurru palija. Jinta-mipa kajana wiriji jalanguju nyinami yapakuju. Kingi jinta-kari kula warraja-jarrija, murnma-juku. Ngaka kaji yanirni, kapu-jana yapaku w提醒 nyina ngari witaku-mipa.

¹¹ Jinta-kari kingi ngulaju yangka kinki. Kala wankaru nyinaja kamparru. Jalanguju palijalku. Kaji warraja-jarriji, Kaaturlu kapu pinyi tarnnga-kurra.”

Kujanyaju marramarraju wangkaja.

¹² Ngulaju marramarralju yarda yimi-ngarrurnu kinki, wangkajau:
“Yangka kujanpa kinki karlarla-pala wuurnu-kurlu nyangu jukurrparla, nyampurra wuurnu karlarla-pala ngulaju karlarla-pala kingi-wati. Kula kalu jalangu kingi nyina, lawa. Ngaka kinkinkki kapu-jana yartarnarri yinyi yungulu-jana w提醒 nyina yapakuju kuja kalu karlarla-palarla ngurra-kari ngurra-karirla nyina. Kulalu w提醒 nyina tarnnga, lawa. Kapulu ngari wiriji nyina parra jintaku-mipa.”

¹³ Ngula-jangka, kingi-patu yinya karlarla-pala kapulurla jurru-juku wangkami kinkikiji, ‘Kapurnangkulu yinyi nganimpaa-nyangu yartarnarri. Kapurnangkulu nyuntu-mipa purda-nyanyi.’

14 Ngula-jangka, yinyarra karlarla-pala kingi-patu kapulu jinta-jarri kulu yangkaku Kaatu-kurlangu Jiyipiki. Kala kulalu pinyi, lawa. Nyanungu-mipa Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku. Nyanunguju kingi nyiyarningkijarraku. Kula ngana pirrjirdiji nyanungu-piyaju. Milarninjarla-jana wangkaja nyanungu-nyangu yapaku, manu kalu nyanungu purami warrarda. Mapirrirli Kaatu-kurlangu Jiyipi-kirlirli kapulu-jana pinyi karlarla-pala kingi-patuju.”

Kujanyaju marramarraju wangkaja.

15 Ngulaju marramarraju yarda yimi-ngarrurnu karnta maju, wangkajau:

“Nyuntu-nyangu jukurrparla, nyangunpa kirri wiri kujalpa kutu karrija karruku panuku. Kirri yinyaju punku-nyayirni yangka karnta-piya kuja-ka wati-kari wati-kari-kirli ngunami talakupurda. Yinyarra karru-patu, ngularrajulu yapa ngurrara-kari ngurrara-kari-jangka, manu yapa yimi-kari yimi-kari-kirli, manu turnu-kari turnu-kari-jangka yapa, kardiya nyiyarlangu-puka.

16 Jukurrparla nyangunpa-jana karlarla-pala wuurnu, yangka karlarla-pala kingi, manunpa kinkirlangu nyangu. Kapulu karnta maju puuly-mardarni, kapulurla jurnta mani nyiyarningkijarra, kapulurla jurnarrpa yalyi-mani. Ngula-jangka, kapulu pakarni, kapulu purranjarla ngarnilki.

17 Nyiya-jangka kapulurla karntakuju kuja-jarrimi? Kaaturlu-ngalpa yimi-ngarrurnu kaji nyarrpa-jarri ngaka. Kapu-jana wangkami karlarla-pala kingiki, kapu-jana wangkami yungulurla yartarnarri yinyi kinkiki yungu-jana wiri nyina yapaku. Kapulu-jana wiri nyina yangka ngaka kaji Kaaturlu warriki lawa-mani walyangka. Ngula-jangka, nyiyarningkijarra kuja-ngalpa Kaaturlu yimi-ngarrurnu, kapu junga-jarrimi.

18 Manu yangka kujanpa karnta maju nyangu jukurrparla, nyanunguju kirri wiri-piya. Kingi yangka kirri yinya-wardingki kapu-jana kingi panu-kariki wiri nyina ngurra-kari ngurra-kari.

Kujanyaju marramarraju wangkaja.

18

Kirri wiri Papilunu wurrurmurr-wantija

1 Ngula-jangka, jukurrparlarna marramarra jinta-kari nyangu kujalpa yaninjarni yanu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Wirilpa nyinaja nyiyarningkijarraku, ngulalpa mirlirliny-manu. Jarra-pardjalpal nguru-kari nguru-karirla warrukirdikirdi. **2** Kujalpa yaninjarni yanu, purlajalpa kilji-nyayirni kuja:

“Kirri wiri Papilunu lawa! Kula kalu yapaju nyina, lawa. Pirlirrpaa ngawumipa manu jurlpu ngawungawu-wati-mipa kalu nyina.

3 Nyurru-wiyi, Papilunu-wardingki-patu yapajulpalu punku-nyayirni nyinaja. Kalalu kurlakurla-jarrija jarlungku kutu, manu yapa ngurra-kari ngurra-kari-wardingkirlangu kalalu kujakuju yanurnu. Kingi-paturlangu ngurra-kari ngurra-kari-jangka kalalu yanurnu, kalalu majungka-jarrija Papilunu-wardingki-patu-piya. Kalalu Papilunu-wardingki-patuju ngayarrka-jarrija-nyayirni. Kuja-jangkanya kalalu yapaju yanurnu ngurra-kari ngurra-kari-jangkaju payi-maninjaku manu jali-maninjaku talakupurdarlu. Nyanungurra-mipaku kalalu-nyanu manu nyiyarningkijarra.”

4 Ngula-jangkarna Kaatu purda-nyangu wangkanja-kurra nguru-nyayirni-wangu-jangka:

“Purda-nyangkajulu yapa ngaju-nyangurlu! Wilypi-pardiyalu kirri wiri ngula-ngurlu! Kulalu maju nyinaya ngularra-piya Papilunu-wardingki-piya, lawa! Kajinkili maju nyina nyanungurra-piya, kapurna-nyarra nyurrurlarlungu muku pinyi!

5 Yapa yinyaju kalalu punku-juku warrarda nyinaja. Nyanungurraju yungkiyi-piya kuja-ka kankarlarra-kari nguna yurturlurla. Kularna-jana waparlku jurnta nyinaja yinyaku yapa-patuku, lawa. Yirriyirrililparna-jana nyangu maju-kurraju.

6 Yinya Papilunu-wardingki yapa-patu, kula kalalu-nyarra ngurrju nyinaja. Kuja-wanawana kulalu-jana nyurrurla ngurrju nyinaya! Murrumurru-manulu-nyarra karrikarri-wangurlu! Kuja-wanawana, murrumurru-mantalu-jana pina. Kalalu-nyarra maya-ngarnu. Kuja-wanawana maya nganjalu-jana pina!

7 Kalalu ngayarrka-jarrija warrarda, manu kalalu-nyanurla pulka-pungu warrarda. Kalalu wangkaja kuja, ‘Mardarni karlipa ngurrju nyi-yarningkijarra, manu ngalipaju wiri-jarlu kingi-kirlangu-piya kali-nyanu-piya kuja kajana wiri nyina yapaku ngurra-kari ngurra-kariki. Kularlipa kali-puka-piya nyina, lawa. Kapurlipa tarnnga nyina yulanja-wangu.’ Kuja-jangkanyalu-jana pungka yungulu-nyanu murrumurru purda-nyanyi!

8 Yuwayi, yinya Papilunu-wardingki-patu kalu-nyanurla pulka-pinyi war-rarda. Kuja-jangkanya kapu-jana Kaaturluju miimii-nyanjarla punku-pajirni. Nyanunguju pirrijirdi-nyayirni nyiya-piya-wangu. Kapu-jana nyurnu-mani, manu kapulu mularrpa-jarrimi. Kapu-jana miyi jurnta kanyi yungulu yarunjuku-jarrimi. Kapu kirriji purrami warlu-kurlurlu.”

9-10 Yangka kingi-patu kuja kalalu yanurnu kirri-kirra, ngulaju kalalu ngayarrka-jarrija warrarda, manu kalalu kurlakurla-manu-yijala Papilunu-wardingki-patu. Ngulaju kapulu kirriji nyanyi jankanja-kurra. Kapulu wurnturu karrimi. Kapulu nyanyi kunjuru rduyu-karrinja-kurra kankarlarra-kari. Kulalu kutu yanirni, lawa. Kapulu lani-jarrimi jankanja-kujaku Papilunu-wardingki-patu-piya-kujaku. Kapulu yulami, manu kapulu-nyanu wangkami:

“Waraa! Waraa! Yapa wiyarrpa-patu! Kirri nyampuju kala wiri-jarlu-nyayirni karrija. Kaaturlu-jana kapankurlu-juku riwarri-manu parra jintangka-juku. Wurntururlipa karrimi. Kajika-ngalpa ngaliparlangu riwarri-mani.”

11 Yapa yinya-patu kuja kalalu yanurnu Papilunu-kurra payi-maninjaku manu jali-maninjaku talakupurdarlu, ngulaju kapulu yulanjaku rdirri-yinyi. Manu kapulu-nyanu jarnkjarnku payirni, “Nyarrpa-jarrimilkirlipa? Ngana-paturlulku kapulu payi-mani ngalipa-nyangu nyiyarningkijarraju tala-kurlurlu?” **12** Nganangku kapulu payi-mani ngalipa-nyangu kawurlu, pirla yaltiri manu pirli-wati kardirri? Nganangku kapulu payi-mani mirtirili-kari mirtirli-kari ngalipa-nyangu? Nganangku kapulu payi-mani nyiyarningkijarra watiya-jangka manu yayini-jangka manu pirli-jangka manu nyiyarningkijarra-jangkaju yangka kujalripa ngurrju-manu? **13** Nganangku kapulu payi-mani kuja-ka ngurrju parntimi manu kuja karlipa ngurrju pajarni? Nganangku kapulu payi-mani pama manu jara manu ngurlu manu puluku, jiyipi manu nantuwu manu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurru? Nganangku kapulu-jana warrkini-wati payi-mani yangka kujalparlipa-jana jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirrijina-piyaku? Nganangku kapulu-jana payi-mani nyampuju yapa-patu kujalripa-jana puuly-mardarnu kulu wiri-jangka?

Lawa! Kanyirlipa-jana nyampurraju nyiyarningkijarra kirri-kari-kirra jali-maninjaku talakupurdarlu.”

¹⁴ Junga kujaju! Nyurrurla Papilunu-wardingki-patu, nyiyaku kujal-pankulu wangkaja, kalankulu-nyanu manu kutu. Nyurrurla-nyangu miyi ngurrju-wati manu mirirlpari tala-wati, ngulajulu lawa-jarrija. Kulankulu pina mani. ¹⁵ Yinyarra yapa-patu yangka kuja kalalu yanurnu Papilunu-kurra payi-maninjaku manu jali-maninjaku talakupurdarlu, kuja-jangka kalalu-nyanu tala panu-jarlu manu. Kapulu wurnturu karriimi kirrikiji, kulalu kutu-jarrimi, lawa. Kapulu lani-jarrimi, kajika-jana warlungku jankami Papilunu-wardingki-patu-piya. Kapulu mularrpa-jarrinjarla yulami. ¹⁶ Kapulu-nyanu wangkami:

“Waraa! Waraa! Yapa wiarrpa-wati! Kirri nyampuju kala wiri-jarlu-nyayirni karrija. Yapa yangka kuja kalalu nyampurla nyinaja, kalalu wawarda ngurrju mardarnu mirtirili-kari mirtirili-kari nyiyarningkijarra-jangka. Manu kalalu langa-kurlangu mardarnu, rdaka-kurlangu manu waninja-kurlangu kawurlu-jangka manu pirli-kari pirli-kari-jangka.

¹⁷ Kaaturlu-jana kapankurlu-juku riwarri-manu parra jintangka-juku.”

Karrijalpalu panu-kari yapaju wurnturu kirri-kijakuju. Nyampurraju pawutukungarduyu wiriwiri manu nyanungurra-nyangu warrkini-patuju kalalu kuja-purda kuja-purda yanu mangkuru-wana talakupurda. Nyan-gulpalu kirriji wurnturu-ngurlurru. ¹⁸ Nyangulpalu kujalpa warlungku jankaja yinyaju kirri, manu nyangulpalu kunjuru rduyu-karrinja-kurra kankarlarra-kari. Purlajalu-nyanu jarnkujarnku, “Kirriji kala wiri-jarlu-nyayirni karrija kirri-kari-piya-wang!” ¹⁹ Mularrpa-jarrinjarlarlpalu yulaja, manulpalu-nyanu walya manu yululyupa kujurnu jurru-kurra. (Kuja-jarrijanya kalalu malamalarlaju.) Wangkajalpalu-nyanu:

“Waraa! Waraa! Wiyarrpa yinya yapa-patu! Yapa panu ngurra-kari ngurra-kari-wardingki kalalu yanu yinya-kurraju pawurturla. Kalalu payi-manu manu jali-manu nyiyarningkijarra talakupurdarlu. Kaaturlu-jana kapankurlu-juku riwarri-manu parra jintangka-juku.

²⁰ Nyurrurla yapa kuja kankulu nguru-nyayirni-wangurla nyina, wardinyili nyinaya! Nyangkalu kirri yinya kuja Kaaturlu riwarri-manu! Manu nyurrula kuja kankulu Kaatu-kurlangu yapa nyina, manu jarukungarduyu-patu nyanungu-nyangu manu kurdungurluru-patu wiriwiri nyanungu-nyangu, wardinyili nyinaya panu-juku! Yinya Papilunu-wardingki-paturlu kalalu-nyarra murrumurru-manu-nyayirni. Kaaturlu-nyarra kuja-wanawana kunka-manu. Kuja-jangkanyalu wardinyili-nyayirni nyinaya panu-juku!”

²¹ Ngula-jangka, marramarra pirrjirdi-nyayirnirli jarna-manu yarturlu wiri-jarlu, ngula kujurnu mangkuru-kurra. Ngula wangkaja:

“Nyamu pirli wiri kujarna kujurnu ngapa-kurra, kuja-piyarlu-yijala kapu Kaaturlu walya-kurra kijirni yinya kirri Papilunu. Kapu lawa-jarri, manu kulalu yapangku nyanyi yarda.

²² Kulalu yapangku yarda yunparni kirri yinyarlaju, manu kulalu kitaya-piya* manyu-karrimi. Manu kulalu kurlumpurrngu wita-piya† manu kurlumpurrngu jitirinja-kurlangu-piya manyu-karrimi, lawa. Kapu wurdungu-nyayirni karrimi. Kulalu yapangku purda-nyanyi nyiyarlangu-puka, lawa. Manu kulalu yapangku

* 18:22 harps   † 18:22 flutes

nyiyarlangu ngurrju-mani, manu kulalu yapangku yurrparni ngurlu ngalikirrirla yinya kirringka, lawa.

- ²³ Kulalu jarrarlangu nyanyi jarra-pardinja-kurra yinyarla ngurrangka. Kapu karnta-wangu manu wati-wangu karrimi yupukarra-jarrinjaku, lawa. Yapa yinyarla kirringka kalalu payi-manu manu jali-manu talakupurdarlu. Kalalu pirrjirdi nyinaja yapa ngalya-kari-piya-wangu. Manu ngangkayi-kirli-paturlu kalalu-jana yapa-kari yulyurlku-yirrarnu ngurra-kari ngurra-kari-wardingki. Kala jalangu kula-ka ngana nyina.”

Kujanya yinyaju pirrjirdi-nyayirni marramarra wangkaja. ²⁴ Yimi nyampuji junga! Papilunu-wardingki-paturlu kalalu-jana pungu tarnga-kurra jarukungarduyu-patu Kaatu-kurlangu-patu yangka kuja kalalurla nyanungku marlaja wangkaja. Manu kalalu-jana Kaatu-kurlangu yapa pungu tarnga-kurra. Kula nyanungurra-mipa. Papilunu-wardingkipaturlu kalalu-jana Kaatu-kurlangu yapaju pungu nguru-kari nguru-kari. Yalyuju kalalu karlija yirdiyirla. Kuja-jangkanya Kaaturlu ju riwarri-manu kirri yinyaju.

19

Ngula Kaaturlu riwarri-manu kirri Papilunu, yapangkujulurla nguru-nyayirni-wangurlaju nyanungukuju pulka-pungu

¹ Ngula yinya pirrjirdi marramarra wangkanjaku lawa-jarrija, ngula-jangkarna-jana yapa panu-jarlu purda-nyangu yunparninja-kurra nguru-nyayirni-wangurla. Yunparnulpalu kilji-nyayirnirla kujarlu: “Pulka-pinyirliparla Kaatuku! Pulka-pinyirliparla Kaatuku! Muurl-mardarnu-ngalpa palinja-kujaku! Nyanunguju ngurrju-nyayirni yapa ngalya-kari-piya-wangu. Nyanunguju yartarnarri wiri-kirli.

² Kaatuju junga. Manu kajana miimii-nyanyi yapa jungangku ngurrju-japa maju-japa. Nyangu yangka karnta maju kujalpa ngunaja wati-kari wati-kari-kirli. Kujarlunya karntangkuju kala-jana jinyijinyi-manu yapaju nyanungu-piyaku maju nyinanjaku. Manu-jana yapa panu-jarlu pungu Kaatu-kurlangu. Kuja-wanawana Kaaturlu miimii-nyanjarla pungu tarnga-kurra karntaju.”

Kujanyalpalu yunparnu.

³ Ngulalu purlanjaku rdirri-yungu kuja:
“Pulka-pinyirliparla Kaatuku! Pulka-pinyirliparla Kaatuku! Kaaturluka riwarri-mani kirri Papilunu warlu-kurlurlu! Kapu warrarda jankami, manu kunjuru kapu rduyu-karrimi kankarlarra-kari tarnga-nyayirni!”

⁴ Ngula-jangka, yinya 24-pala marramarra wiriwiri manu murntu-pala wankuru-patu ngunanjunu miyalu-purdanji Kaatuku pulka-pinjaku. Nyinaja-jukulpa nyinanja-kurlangurla. Pulka-pungulurla kujarlu, “Ngulajuku ngurrju! Kaatukurliparla pulka-pinyi!”

⁵ Ngula-jangka, ngana mayi wangkaja yangka kujalpa nyinanja-kurlangu-wana karrija:

“Panungku yungulurla pulka-pinyi Kaatuku kuja karlipa pura! Yangka kuja kalurla warrki-jarri nyanunguku manu kuja kalu ngurrju-pajirni, pirrjirdirla rampakurlu, yungulurla pulka-pinyi!”

Kaatu-kurlangu Jiyipi kapu yupukarra-jarrimi karnta-kurru

⁶ Ngula-jangkarna-jana purda-nyangu yapangku kujalpalu-nyanu yuntarnu kilji-nyayirnirla. Kujanyalpalu wangkaja:

"Kaatukurliparla pulka-pinyi! Kaatukurliparla pulka-pinyi! Warlalja-Wiri Kaatu ngulaju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Jalangu nyanunguju wira yapa panuku!"

⁷ Nyanunguju pirrijirdi-nyayirni yapa ngalya-kari-piya-wangu! Kujarlaju, pulka-pinjarlarlipa ngurrju-pajirni! Jalangu Kaatu-kurlangu Jiyipi kapu yupukarra-jarrimi karnta-kurlu. Nyurru-nyanu karntangkuwurdujurra-manu yupukarrakungarni nyanungukungarniji.

⁸ Kaaturlurla yungu karntaku jurnarrpa kirlka-nyayirni manu kardirri yukanjaku."

(Ngana yinyaju karnta? Nyiya-piya-ka jurnarrpaju mardarni? Karnta yinyaju ngulaju ngalipa-piya, ngalipa kuja karliparla Kaatuku nyina. Kajirliparla Kaatuku jungarni nyina, yangka kuja karliparla ngurrju warrkjarrimi, kujanya yinyaju jurnarrpa kardirri-piya kujalpa karntangku mardarnu.)

⁹ Ngula-jangka, marramarra yinyaju wangkaja ngajukuju, "Yimi nyampu yirraka pipa-kurra: Kaji Kaatu-kurlangu Jiyipi yupukarra-jarri karnta yinya-kurlu, panu kapulu turnu-jarri wardinyi-nyayirni kurapaka wira ngarninjaku. Kaaturlu-jana nyurru yimi yilyaja yapa yinya-patuku yan-jarniki. Kujarlanya kalurla wardinyi-nyayirni marlaja nyina." Ngula-jangka, marramarraju wangkaja ngajukuju, "Nyampu yimi junga kuja kajana Kaatu wangkami yapaku."

¹⁰ Ngula-jangkarna miyalu-purdanji ngunanjunu kamparru marramaraku pulka-pinjaku. Warla-pajirninarlaju wangkaja, "Kula kuja-jarriya! Ngajujurna Kaatu-kurlangu warrkini-mipa. Ngajujurna nyuntu-piya manu panu-kari nyanungu-nyangu yapa-piya. Nyurrurlarlunkulu purdanyangu Kaatu-kurlangu yimi, manu jungankulu-jana wangkaja Jijaji-kirliji. Kulajurla ngajuku pulka-pungka, pulka-pungkarla Kaatu-mipaku!" Kujanyaju marramarraju wangkaja. Junga nyampuju. Nganangku-puka kaji-jana yapaku yimi-ngarrirni Jijaji-kirli, marlaja wangkami karla Kaatuku.

Wati-kirli nantuwu kardirrirla-kurlu

¹¹ Ngula-jangka ngaju-nyangu jurkurparla, nyangurna yalkiri raa-karrinja-kurra. Nyangulparna nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Watilpa nyinaja nantuwu kardirrirla. Yirdi nyanungu-nyanguju 'Kaatu-kurlangu Junga-nyayirni Warrkini Yangka Kuja Karla Wala Nyina.' Nyampurluju kajana yapa mimii-nyanyi jungangku ngurrju-japa maju-japa. Kuja-ka yani kulu-kurra, pinyi kajana yapa maju-mipa, kula ngurrju, lawa. ¹² Milpa nyanungu-nyangujulpa miril-manu warlu-piya, manulpa-jana mardarnu jurru-kurlangu mukarti kingi-kirlangu-piya panu jurrungka. Yirdilpa mardarnu palkangka, kulalpalu yapangku miliypungu yinya yirdi. Nyanungu-miparlulpa miliypungu. ¹³ Mardarnulpa jinajina-piya kirrirdimpayi yalyu palka-wangu. Manu yirdi nyanungu-nyanguju 'Kaatu-kurlangu Yimi'. ¹⁴ Warrmarla nyanungu-nyangu kujalpalu nyinaja ngurungka Kaatu-kurlangurla, purajalpalu nyanunguju. Nantuwu-patu kardirri-paturlalpalu wapaja purdangirla nyanungurla, manulpalu mardarnu jurnarrpa kardirri. ¹⁵ Junma kirrirdimpayi yirinyayirni wilypi-pardija lirra nyanungu-nyangu-ngurlu. Yinya-kurlurlu kapu-jana pinyi yapa maju-wati ngurra-kari ngurra-karirla. Kapu-jana pakarni, manu kapu-jana jinyijinyi-mani nyanungu purda-nyanjaku. Kulajana mari-jarri, lawa. Kapu-jana jungangku kurnta-ngarrirni. Junga kujaju! Kaatuju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Ngulaju-jana kulu-jarrija-nyayirni yapaku punku-watiki. Kujarlanya watu yinyaju nantuwu kardirrirla yilyaja yungu-jana riwarri-mani muku. Kapu-jana katirni

muku yapaju yangka-piyarlu kuja kalu yapangku marnikiji-piya katirni julkukungarni. ¹⁶ Wati yinya nantuwu kardirrirla, nyanunguju Mijaya, Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu. Yirdi jinta-kararpa mardarnu jinajina-piyarla kirridimpayirla kujalparla wanarri jungarni-purdanji wapirrija. Yirdi yinyaju kuja 'NYAMPU-MIPA JINTA WIRI-JARLU NGALYA-KARI-PIYA-WANGU.'

¹⁷ Ngula-jangkarna nyangu marramarra kujalpa karrija wantangka kankarlu. Purlaja-jana jurlpuku kujalpalu warru paarr-pardija yalkiri-wana, "Turnu-jarrinjaralu yantarni kurapaka wiriki kuja-ka Kaaturlu wurdujarra-mani! ¹⁸ Yaninjarlalu-jana nganja palka nyurnu-wati! Kaaturlu kapu-jana pinyi kingi-wati manu warrmarla nyanungurra-nyangu. Kapu-jana pinyi warrmarla wiriwiri manu nyanungurra-nyangu nantuwu-watirlangu. Kapu-jana riwarri-mani muku: yangkapatu kuja kalu warrki-jarri pirijina-piya, yangka-patu kuja kalu warrki-jarri talakupurda, wiriwiri manu yapa ngalya-karirlangu kapu-jana muku pinyi. Yaninjarlalu-jana nganja palka nyanungurra-nyangu!" Kujanya-jana marramarraju wangkaja jurlpwu-watiki.

¹⁹ Ngula-jangkarna-jana nyangu yangka kinki manu kingi-wati wiriwiri ngurra-kari ngurra-kari-jangka. Nyangurna-jana nyanungurra-nyangu warrmarlarlangu. Turnu-jarrijalu ngurra jintangka kulu wirikingarni. Pardarnulpurla watiki yangka nantuwu kardirrirlaku manu nyanungurra-nyangu warrmarlaku, yangka-patu kujalpalu nguru-nyayirni-wangurla nyinaja. ²⁰ Mijaya yangka wati nantuwu kardirrirla, kinki manu jinta-kari-palangku yangka jarukungarduyu puuly-mardarnu yangka kuja kala warlka wangkaja Kaatu-kurlu. Puuly-mardarninjarla kujurnu-palangku rdaku wiri-kirra warlu ngulalpa jankaja, yangka kuja-ka yulyurdu karntawar-rakarntawarra pukulyu parntimi. Kujurnu-palangku wankaru-jarra-juku. (Nyampuu jarukungarduyu yangka kuja kala-jana yapa yulyurku-yungu ngangkayi-kirlirli. Yapa yinya-patuju kalalurla parntarrija pirli-jangkaku kinki-piyaku. Manu kinki-kirlangu yirdili mardarnu palkangka.) ²¹ Ngula-jangka, wati yinyarlu nantuurlarlu-jana pungu muku kinki-kirlangu warrmarlaju junma wiri-kirlirli yangka kuja lirra-jangka wilypi-pardija. Riwarri-manu muku-jana. Palkajulpalu ngunaja warru, manulu-jana jurlpungku muku ngarnu. Ngarnulpalu-jana pirda-karda-nyayirni.

20

Marramarralu yirrarnu kinki rdakungka kaninjarra-nyayirni 1,000-pala yulyurppuku

¹ Ngula-jangka, jukurparla nyangurna marramarra yaninjarni-kirra nguru-nyayirni-wangu-jangka. Rdaka nyanungu-nyangurla mardarnulpa jayini pirrjidi-nyayirni, ngulalpa kiyirlangu mardarnu tuwa-kurlangu, yangka kujalparla wapirrija rdakuku. ² Ngula-jangkarna nyangu warnayarra yinya. Yinya warnayarrajru ngulaju Jayitana, Juju Ngawu, ngulajulpa yupa-patuku nyinaja. Marramarralu maninjarla warurnu jayini-kirlirli. ³ Ngula-jangka, tuwa rurrpa-manu kiyi-kirlirli. Ngula warna Juju Ngawu kujurnu rdaku-kurra, ngularla tirnngi-yirrarnu tuwakuju kiyi-kirlirrilki. Ngularla tirnngi-yirrarnu, kualpalu nganangku rurrpa-mantarla yinyaju 1,000-pala yulyurppuku. Kujalpa warnayarra yinya nyinaja rdakungka, kualpalu-jana yapaju yulyurku-yungkarlalku, lawa. Marramarra yinyarlu kapu warnayarra wiriji mardarni rdakungka 1,000-pala yulyurppuku. Ngula-jangka kapu wilypi-maninjarla yilyami witaku ngari.

⁴ Ngula-jangkarna nyinanja-kurlangu panu-jarlu nyangu nguru-nyayirni-wangurla, yangka kuja kalu kingi-wati wiriwiri nyina. Yapalpalu

palka nyinaja yinyarlaju nyinanja-kurlangu-paturla. Kaaturlu-jana yartarnarri yungu yungulu wiriwiri nyina Jijaji-piya. Nyangurna-jana nyanungurra-nyangu pirlirrparlangu. Kamparru yangka yapa nyampu-patu kuja kalalu nyinaja walyangka, kalalu-jana yapaku jungangku yimi-ngarrurnu Jijaji, manu kalalu-jana yimi-ngarrurnu yimi yangka kuja-jana Kaaturlu milki-yirrarnu. Kuja-jangka yapa panu-karirlili-jana pungu. Yapa yinya-patu nyinanja-kurlangu-paturla, ngulalpalu wankaru nyinaja walyangka kamparru-wiyi, kulalurla parntarrija kinkiki manu pirliki kinki-piyaku, manu kulalpalu mardarnu nampa manu yirdi rdakangka manu ngalyangka. Wankaru-jarrijalu pina, Jijaji Kiraji-piyalu-jana wiriwiri nyinaja yapaku 1,000-pala yulyurrrpuku.

⁵ Nyampurra yapalu kamparru pina-wankaru-jarrija. Yapa panu-kari kapulu milyingka-juku ngunami 1,000-pala yulyurrrpuku. Ngula-jangka Kaaturlu kapu-jana pina-wankaru-mani. ⁶ Ngana-puka kaji Kaaturlu pina-wankaru-mani nyanungu-kurlu nyinanjaku, ngulaju kapu nyina nyanungu-kurlu 1,000-pala yulyurrrpuku, manu yapa yinyaju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni. Kapurla Kaatu-mipaku nyina. Kulalu yapa kuja-piyaju yarda palimi, lawa. Kapulurla Kaatuku manu Jijaji Kirajiki warrki-jarrimi maralypikingarduyu-piya, manu kapulu wiriwiri nyina Jijaji Kiraji-wana 1,000-pala yulyurrrpuku.

Kaaturlu kapu-jana Juju Ngawu manu nyanunguku puranjakungarduyu-patu riwarri-mani warlu-kurlurlu

⁷ Kaji-jana Jijaji Kiraji wiri nyina nyanungu-nyangu yapaku walyangka 1,000-pala yulyurrrpuku, ngula-jangka kapu marramarrarlu rurruny-pinjarla wilypi-mani Juju Ngawu yungu wilypi-pardi rdaku-jangka.

⁸ Junga, kapu wilypi-pardimi yinyaju rdaku-jangka yungu-jana warru yani ngurra-kari ngurra-kirra yapaku yulyurku-yinjaku. Yapa nyampurralu kalu yirdi-jarra mardarni: Kuuku manu Makuku. Juju Ngawungku kapu-jana yaninjarla turnu-mani kulu wirikingarnti. Kapulu panu-nyayirni karri pingi-piya. ⁹ Kujanyarna nyangu jukurrrparlaju. Yapa yinya-patujulu yanurnu yirdiyi-kari yirdiyi-kari-wana kirri-kirra yangka kujalpalu Kaatu-kurlangu yapa nyinaja. Kaatulpa-jana yulkaja yapa yinya-patukuju. Warrawarra-kangulpa-jana yinyarla. Yapa yinya-patulu yanurnu yapa nyanungu-nyangu pinjaku. Kaaturlu-jana warla-pajurnu. Warlu-jana kujurnu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Ngula-jana riwarri-manu muku. ¹⁰ Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu marramarrarlu kujurnu yinya Juju Ngawu rdaku wiri-kirra warlu ngulalpa jankaja. Ngurra yinyaju pukulyu-nyayirni parntija yulyurdu kujalpa karntawarrakarntawarra kankalarra-kari rduyu-karrija. Yangkangka-juku kuja-palanglu watingki nantuurlarlu kujurnu yangka kinki manu yangka jarukungarduyu kuja kala warlka wangkaja Kaatu-kurlu. Warlu yinyarluju kapu-palanglu jankami tarngga-nyayirni. Parrangka mungangka kapu-pala murrumurru-jarriji-nyayirni.

Kaaturlu kapu-janarla yirdiki nyanyi pukungka nyanungu-nyangurla

¹¹ Ngula-jangkarna nyangu jukurrrparla Kaatu kujalpa nyinaja nyanungu-nyangu nyinanja-kurlangurla kardirrirla. Ngula-jangka, walya manu yalkiri-pala wuruly-parnkaja nyanungu-kujaku. Lawa-nyinaja-pala. Kulalu-jana yapangku yarda nyangu, lawa. ¹² Ngula-jangkarna-jana nyangu yapa-patu kujalu kamparru palija walyangka, wiriwiri manu panu-kari yapa. Palijalu muku nyurru-wiyi. Jalanguju karrijalpalu kamparru nyinanja-kurlangurla. Ngulalu marramarra-watirrlili-jana puku-patu raa-pungu nyanungurra-nyangu. Yinyarlanalyu-jana yirdi

yapa-kurlanguju yirrarnu ngurrju-japalpalu nyinaja walyangka marda, maju-japa. Kaaturlu raa-pungu nyanungu-nyangurlangu puku. Pukungka wiringka yirrarnu-jana pantirninja Kaaturlu yirdi yapa panu yungulu nyinami tarnnga nyanungu-wana. Pukungka-jana Kaaturlu miimii-nyangu yapa-patuju nyarrpa-jarrijalpu walyangkaju nyurru-wiyi ngurrju marda maju marda. ¹³ Ngula-jangka yapa-patu kujalu palija mangkururla, wankaru-jarrijalu pina. Ngulalpalu karrija kamparru nyinanja-kurlangurla. Ngulalu yapa panu-karirlangu palinja-warnu wankaru-jarrija pina yangka-patu yapa kujalpalu ngunaja manparrpa-kurlangurla. Wankaru-jarrijalu pina yungu-jana Kaaturlu miimii-nyanyi puku-wati-kirlirli. ¹⁴ Ngula-jangka, Kaaturlu-palanglu kujurnu jirramakari rdaku wiri-kirra warlu ngulalpa jankaja. Nguru manparrpa-kurlanglu kujurnu yinya-kurraj. Manu yangkarlungu kujurnu kujalpa wiri nyinaja ngurra yinyaku. Nyanungu-nyangu yirdiji ngulaju 'Yapa Pinja-panu'. Nyampurla warlu wiringka ngulaju yapa maju-wati kapulu palimi yarda. Junga kapurlipa muku palimi nyampurla walyangka. Yapa maju-watiji kapulu palimi pina warlu yinyarlaju. ¹⁵ Ngula Kaaturlu puku nyanungu-nyangu miimii-nyangu. Kuja nyangu yapa yirdi pukungka, yapa yinyaju mardarnu nyanungu-kurlu wankaru. Yapa yangka kula palka pukungka, ngulaju yapa yinyaju kujurnu rdaku wiri-kirra warlu ngulalpa jankaja.

21

Kaaturlu kapu ngurrju-mani jinta-kari yalkiri manu walya

¹ Kujalpa-jana Kaaturlu miimii-nyangu yapa nyanungu-nyangu pukungka, ngula-jangkarna jukurr-manu jinta-kari yalkiri manu jinta-kari walya. Kamparru-warnu yalkiri manu walya-pala nyurru-juku yawu-pardija, ngula mangkururlanglu yawu-pardija. ² Ngula-jangkarna nyangu kirri trarrku jinta-kari Jurujulumu. Kaaturlulpa yilyaja walyakurra. Yaninja-yanulpa nguru-nyayirni-wango-jangka. Kirri yinyaju ngulaju ngurrju-nyayirni yangka-piya yuntardi kamina-piyarlu kuja-ka jinajina ngurrju mardarni. Kirri yinya Kaatu-kurlanguju ngulaju yuntardi-nyayirni yangka karnta-piya kuja-ka karntangku nyanyi kali-nyanu yupukarra-jarrinjakungarntirli. Kirri Jurujulumuju kuja-piya-juku.

³ Ngula-jangka, yapa kujalpa karrija nyinanja-kurlangu wiri-wana, purlaja kilji-nyayirni:

"Jalangu Kaatu-kurlangu ngurra kapu karrimi yangkangka-juku kuja kalu yapa nyina. Kapu-jana jirrnga nyina, manu kapulurla nyanungu nyina. Yuwayi, Kaatu kapu-jana jirrnga nyina. Kapu-jana Kaatu nyina. ⁴ Kapu-jana jirrmilypa milpa-jangka parduna-mani. Kulalu yapaju palimilki, manu kulalu yulami malamalarla, kulalu murrumurru-jarrimi. Walya yinyaju kapu ngurrju karrimi, kula walya nyampu-piya kuja karlipa jalangu nyinami. Walya nyampuju kapu lawa-jarrimi."

⁵ Kaatulpa nyinaja-juku nyinanja-kurlangurla, ngula wangkaja, "Jalangurlu kapurna nyiyarningkijarra ngurrju-mani ngarlarppa-nyayirni." Ngula-jangkaju ngajukulku wangkaja, "Yirraka ngaju-nyangu yimi pipangka. Ngaju karna junga wangkami. Ngungkurr-nyinayaju kajirna wangkami." ⁶ Ngula-jangka wangkaja:

"Warrkijirna lawa-manulku. Ngajulurlurna ngurrju-manu nyiyarningki-jaraju, manu ngajulurlu karna lawa-mani. Kaji ngana purrakujarri, ngulaju kapurnarla wangkami, 'Yuwayi, yaninjarla nganja-yangka ngapa kuja kajana wankaru mardarni tarnnga. Kulalpan-paju nyiya yungkarla kujakuju, lawa. Ngari-ka purlpurl-pardimi ngaju-nyangu ngurrangka, ngari kapurnangku kutu yinyi.'

⁷ Ngana-puka kujalpaju ngajuku jungarni nyinaja maju yaninja-wangu, kuja-wanawaña kapurnarla Kaatu nyina yapa yinyakuju, manu kapu ngaju-nyangu yapa nyina.

⁸ Kala ngana-puka kujalpa maju nyinaja, yapa yinyaju kapu jankami rdakungka warlungka yangka kuja-ka yulyurdu karntawarrakarntawarra rduyu-karrimi pukulyu-nyayirni kankarlarra-kari. Ngalya-kari kulalu-jana ngaju-kurlu wangkaja, kalajulu kurnta-jarrija ngajuku. Panu-karijili warntarla yanu Jijaji-kijakuju ngungkurr-nyinanja-wangu. Ngalya-karijilpalu majungka-jarrija. Ngalya-karijilpalu-jana yapa-patu-kari pungu tarnnga-kurra. Ngalya-karijilpalu kurnta-wangu warru ngunaja yapa-kurlu ngurra-kari ngurra-kari. Ngalya-kariji kalalu ngangkayi-kirli nyinaja yapa-patu-kari murrumurru-maninjaku. Ngalya-karijilpalurla parntarrija yangka pirli-jangkaku manu watinya-jangkaku tarrukuku nganta. Ngalya-karijilpalu warlka wangkaja. Junga, yapajulu muku palija nyampurla walyangka. Yapa maju nyampurraju kapulu yarda palimi warlu wiringka."

Yimi nyampu ngulaju Jurujulumu-kurlu nuwani-kirli

⁹ Manngu-nyanyi mayi kankulu-jana yangka wirlki-pala marramarra wirlki-pala ngama-kurlu? Ngami-wati yinyarla Kaaturlu winjurnu pama-piya. Marramarra yinya-paturlujulu winjurnu pama-piya walya-kurra yapaku murrumurru-maninjaku. Mangu-nyanyi mayi kankulu kuja? Ngula-jangkaju, jinta-kari marramarraju yaninjarla wangkaja, "Yantarni nyampu-kurra, manu kapurnangku yangka karnta milki-yirrarni kuja kapu yupukarra-jarri Jiyipi-kirli Kaatu-kurlangu." ¹⁰ Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu Pirlirrparlu-nyanu yartarnarri yirrarnu ngaju-kurra. Ngulaju marramarralu kangu kankarlarra-nyayirni pirli-kirra wararra wiri-kirra. Ngulaju milki-yirrarnu tarruku kirri Jurujulumu, yaninja-yanulpa nguru-nyayirni-wangu-jangka kujalpa Kaatu nyinaja.

¹¹ Marlajalparla miril-manu Kaatuku yinyaju kirri yangka kuja-ka wantangku miril-manu murlukunpa. Junga, kirri yinyaju ngurrju-nyayirni! ¹²⁻¹³ Kirri Jurujulumu-wanajulpa karrija pinji pirli-jangka, manulpalu 12-pala tuwa kirrirdimpayi-wati karrija. Tuwa-kari tuwa-kari-wanalpalu marramarra-wati karrija, warrawarra-kangulpalu-jana tuwa-watiji. Kakarrara-purda karrijalpalu marnkurra kirrirdimpayi tuwa. Kurlirra-purda karrijalpalu marnkurra tuwa. Yatijarra-purda karrijalpalu marnkurra tuwa, manu kankarlarra-purda karrijalpalu marnkurra tuwa. Yirdi-kari yirdi-karilpalu jarkujarnku mardarnu tuwangkaju. 12-pala yirdi nyampurra ngulaju yangka Yijirali-kirlangu kaja-nyanu-wati-kirlangu kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja. ¹⁴ Pinji yinyajulpa nyinaja 12-pala pirli lalypangka. Nyampurra 12-pala pirli lalypangkajulpalu pinji muurl-mardarnu wantinja-kujaku. Yirdi-kari yirdi-kari-kirli nyampurraju pirli-wati. Nyampurranja yirdiji yangka 12-pala Wiriwiri Kurdungurlu-patu kujalpalu puraja Jiyipi Kaatu-kurlangu.

¹⁵ Marramarra yinyarlujulpa mardarnu jukati-piya kawurlu, marramarra yangka-juku kujaju kamparru-wiyi wangkaja. Jukati-piya yinya-kurlurlujulpa-jana miimii-nyangu warru pinji manu 12-pala tuwa yinya

kirringka rdangkarlpa-japa kirrirdimpayi-japa. ¹⁶ Kirri Jurujulumu yinyaju wiri-jarlu pakuju wiri-piya. Wantiki manu kirrirdimpayilpa karrija kakarrara-ngurlu karlarra-kurra. Marramarra yinyarlujulpa miimii-nyangu jukati-piya-kurlurlu wurnturu-japa, kutu-japa kakarrara-ngurlu karlarra-kurra. Ngulaju 2,400 kilamata kakarrara-ngurlu karlarra-kurra. Wurnturu mayi yatijarra-ngurlu kurlirra-kurraju? Yuwayi, ngulaju 2,400 kilamata-yijala yatijarra-ngurlu kurlirra-kurraju. Nyiya-piya yinyaju kirri, kirrirdimpayi-japa? Yuwayi, ngulaju 2,400 kilamata kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kari. ¹⁷ Ngula-jangka, marramarra yinyarluju miimii-nyangu kirrirdimpayi pinjiji jukati-piya-kurlurlu. Kirrirdimpayi mayi? Yuwayi, 65 mita kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kari. ¹⁸ Nyiya-kurlurluju yinyaju pinjiji ngurrju-manu Kaaturluju? Ngurrju-manu pirli yukuriyukuri-jangka* Nyiya-kurlurluju kirri Jurujulumuju ngurrju-manu? Kawurlu-jangka ngurrju-manu. Miril-manulpa, ngulaju milpa murrumurru-manu. Ngurrju-nyayirni junga! ¹⁹⁻²⁰ Nyiya-piya yinyaju 12-pala pirli lalypa? Ngurrju-nyayirnila pirli-kari pirli-kari-jangka† yangka wajirrikwajirrik, yakiriyalkiri, karntawarrakarntawarra, yalyuyalyu, yurrpurlu, ngurrju-nyayirni-wati pararri-piya. ²¹ Nyiya-kurlurluju-jana yinya 12-pala tuwa-wati ngurrju-manu Kaaturluju? Yinyajulu pirli kardirri-jangka. Tuwa-wati yinyajulpalu miril-manu, manu yirdiyi-watiji kawurlu-jangka. Kirlkanayirni murlukunpa-piya-jangka. ²² Nyangurna warru kirri-wanaju. Kularna palka-manu Yuwarli Maralypi pulka-pinjaku Kaatuku, lawa. Ngulaju ngula-juku. Kaatuju palka. Nyanunguju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Manu yangka Jiyipi Kaatu-kurlangu palka-yijala. ²³ Kirri yinyarla ngulaju wanta manu kirntangi-wangu, lawa. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu-ka miril-mani yungulu yapangkuju nyanyi parra-puru. Kuja-piya-yijala-ka nyanungu-nyangu Jiyipiji miril-mani warlu-piya. ²⁴ Kuja-jangkanya, yapa panu kapulu warrki-jarrimi ngurra-kari ngurra-kari-jangkaju, manu wiriwiri kingi-watirli ngurra-kari ngurra-kari-ngirlirli kapulu kanyirni tala manu nyiyarningkijarra yinya-kurraju. ²⁵ Kirri yinyarlaju kula munga-jarrimi, lawa. Kapu parra warrarda karrimi. Kuja-jangkanya, yinya 12-pala tuwa kapulu rurrpa-juku karrimi. Kula-jana nganangku tirnngi-yirrarni. ²⁶ Yapangku ngurra-kari ngurra-kari-ngirlirli kapulu kanyirni tala manu nyiyarningkijarra kirri yinya-kurraju.

²⁷ Yuwayi, junga kuja. Ngana-puka kuja-ka yirdi nguna yinyarla puku wiringka, ngulaju yangka kuja karla nyina Kaatu-kurlangu Jiyipiki, kapu yapa yinyaju yukanjrala tarnnga nyina kirri yinyarlaju nyanungu-kurru. Kala yapa maju kulalu yukami, lawa. Kulalu nyiyarlangu tarruklu nganta pirli-jangka manu watiya-jangka kanyi kirri yinya-kurraju. Ngana-puka kaji maju nyina, marda kaji warlka wangkami, yapa yinyaju kula kirra-kirraju yukami.

22

¹ Ngula-jangka, marramarraljuu milki-yirrarnu karru. Parnkajarnilpa nyinanja-kurlangu-jangka kujalpa-pala Kaatu manu Jiyipi nyanungu-nyangu nyinaja. Ngapa nyampu-jangka karru-jangkarlu kajana yapaju wankaru mardarni tarnnga. Miril-manulpa wanta-piya yangka kuja-ka murlukunpa miril-mani. ² Junga kuja. Ngawarra yinyajulpa parnkaja kulkurru-jarra yirdiyirla wiringka. Kujarnikujarnijilpalu karrungkaju

* **21:18** jasper   † **21:19-20** Yirdi-patu pirli-kari pirli-kariji ngulaju jasper, sapphire, agate, emerald, onyx, carnelian, chrysolite, beryl, topaz, chrysophase, jacinth manu amethyst.

panu watiya-wati karrija kanardirla. Miyi watiyarlaju-ka kapanku yirnmi-jarri. Kirntangi-kari kirntangi-kari miyiji-ka yirnmi-jarri yungulu yapangku ngarni. Manu parrkaju watiyarlaju ngurrju-nyayirni mirrijini. Yapa nguru-kari nguru-kari-jangka kalu yanirni parrka maninjaku. Ngula kalu mani, kula kalu nyurnu-jarri. ³ Yapa maju kulalu nyina yinyarlaju kirringka. Kaaturlu kapu warla-pajirni yinyarla nyinanja-kujaku. Yangka nyinanja-kurlangu Kaatu-kurlangu manu Jiyipi-kirlangu kapu palka karrimi. Manu yapa nyanunu-nyangu kapulu yanirni, manu kapulurla pulka-pinyi. Kapulurla warrki-jarri. ⁴ Kapulu Kaatu-kurlangu yinnirri nyanyi, manu yirdi nyanunu-nyangu kapulu ngalyangka mardarni. ⁵ Kirri yinyarla kula munga-jarri, lawa. Kulalunyanu jarnkjarnku wangkami kuja, "Yuwa! Nyangurla kapu wantaju kankarlu-jarri? Warlurlipa yarrpirni yungurlipa nyanyi." Lawa, kulalu kujaju wangkami. Kaatu kapu-jana rdiliji nyina yungulu nyiyarningkijarra nyanyi. Kapulu wiri nyina tarntga.

Jijaji wangkaja kapu pina-yanirni walya-kurra

⁶ Ngula-jangka, marramarraju wangkaja:

"Ngaju karna junga wangkami. Ngungkurr-nyinayaju kajirna wangkami. Nyurru-wiyi Kaaturlu-jana yimi-ngarrurnu nyanunu-nyangu yimi jarukungarduyu-patuku yungulu-jana jungangku yimi-ngarrirni yapaku. Kuja-piyarlulu-yijala ngajuju yilyaja yungurna-jana yapa nyanunu-nyangu yimi-ngarrirni kaji nyarrpa-jarri nyampurla walyangka ngaka."

⁷ Ngula-jangka, Jijajiji wangkaja:

"Purda-nyangkajulu! Kapurna yungkaparri pina-yanirni walya-kurra."

Kujanyaju wangkaja. Nganangku-puka kaji yimi Jijaji-kirlangu nyanyi nyampurla pukungka, nyanunuju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni! Nyampurlu yimingki kangalpa yimi-ngarrirni kaji walya nyampurla nyarrpa-jarri ngaka. ⁸ Ngajulurlu Jaanurlu karna yimi yirrarni kujarna nyangu manu purda-nyangu. Marramarra yinyarluju milki-yirrarnu nyiyarningkijarra. Ngula-jangkajurna ngunanjunu miyalupurdanji pulka-pinjaku yinyaku marramarraju. ⁹ Warla-pajirninjarlaju wangkaja ngajuku:

"Kula kuja-jarriya! Kaatu-mipakurla pulka-pungka! Ngari karnarla nyanunuju warrki-jarri nyuntu-piya. Ngajujurna nyanunu-nyangu warrkini nyuntukupdangka Kirijini-patu-piya manu jarukungarduyu-piya. Nganangku-puka kaji purda-nyanyi yimi nyampurla pukungka, ngajuju nyanunu-piya."

¹⁰ Ngula-jangka, marramarraju wangkaja, "Yimi nyampurla pukungka ngulaju Kaatu-kurlangu. Kula yimi nyampu wuruly-mardaka yapa-kujaku. Kula-nyanu mardaka nyuntulurlu, lawa. Nyiyarningkijarra nyampurla yimingka kuja-ka wangkami, ngulaju kapulu muku palka-jarri jalangu-karrikarri.

¹¹ "Ngana-puka kaji warntarla nyina, manu kaji warntarla manngu-nyanyi, ngulaju ngula-juku. Yampiya kutu, pangkala maju-juku nyinami. Kala ngana-puka kajirla Kaatuku jungarni nyina, ngana-puka kajirla nyanunuju nyina, yampiya kutu pangkala yungu jungarni nyina."

¹² Ngula-jangka, Jijajiji wangkaja:

"Purda-nyangkajulu! Kapurna yanirni pina walya-kurra! Kapurna-jana miimii-nyanyi jungangku. Kala kuja ngana-puka jungarni nyinaja, kapurna kanyi ngurrara ngaju-nyangu-kurra ngurrju-kurra tarngalku. Ngana-puka kuja nyinaja jungarni-wangu, ngulaju kapurna ngurrara ngurrju-wangu-kurra yilyamirra tarngalku."

13 Ngajuju karna nyinami nyiyarningkijarraku kamparru manu purdangirli. Ngajulurna nyiyarningkijarra ngurrju-manu. Ngajulu karna walku-manu nyiyarningkijarraju.

14 "Yapa kuja kalu jungarni nyina, nyanungurraju yapa kuja kalu jurnarrpa parljirni warrarda, ngurrju kujaju. Yapa yinyarraju kapujulu marlaja nyina wardinya-nyayirni. Ngajulu kapurna-jana wangkami yungulu yani tuwa-wana kirri wiri-kirra Jurujulumu-kurra, manu kapurna-jana wangkami miyi ngarninjaku kuja kalu watiyarl pardimi yangka kuja kajana yapa wankaru mardarni. Kulalu-jana yapa ngalya-karirli warla-pajirni kuja-kurra. **15** Kala yapa maju-wati kulalu kirri yinya-kurraju yukami, lawa. Yapa yinyarraju jurnarrpa yungkiyi-kirli. Ngalya-karirliji ngangkayi-kirliji kalalu-jana yapaju murrumurru-manu. Kalalu kurntamarda-wangu warru ungunaja yapa-kurlu ngurra-kari ngurra-kari. Kalalu-jana yapa ngalya-karirlangu pungu tarngga-kurra. Ngalya-kariji kalalu parntarrija pirli-jangkaku manu watiya-jangkaku pulka-pinjaku. Ngalya-kariji kalalu warlka wangkaja. Yapa nyampurra-piyaju kapulu kirri-kirra yukanja-wangu nyina."

16 Ngula-jangka, Jijajiji yarda wangkaja:

"Ngajurna Jijaji. Kajinkili jinta-jarri wirlki-pala jaajirla, kapurna ngajunyu ng Marramarra yilyamirra yungu-nyarra wangkami nyiyarningkijarra. Ngajujurna palka-jarrija Kingi Tapiti-wana, yangka kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Ngajujurna yanjilypiri wiri-piya ngula-ka mirilmiril-karri kakarrara-ngurlu murnmangka-wiyi kuja karla parrarl-pantirnjinjinarni."

17 Pirlirrp Tarruku manu karnta, yangka kuja yupukarra-jarrija Kaatu-kurlangu Jiyipi-kirli, kujanya kapala mapirri wangkami, "Yantarnili!" Kajili yapangku yimi nyampu pukungka nyanyi, kapulu wangkami, "Yantarnili!" Ngana kaji purraku nyina, yanirni kutu yungu ngarni ngapa kaji wankaru nyina tarngga. Kularla nganangku-puka tala yinyi ngapa-wanawana, lawa. Ngari yaninjarla ngarni kutu.

Yirriyirrilirlipa purda-nyanyi nyampu yimi

18 Ngajulu Jaanu yungurna-nyarra wita ngari wangkami kuja kankulu yimi nyampu nyanyi. Kula yimi nyampu ngaju-nyangu, Kaatu-kurlangu. Wangkajaju nyanunu yungurna nyiyarningkijarra yirrarni pipangka. Warnkiri-mani karna-nyarra. Kularla yimi-kari yaarl-yirraka nyampukuju, yampiyalu! Kajili yapangku yimi-kari yaarl-yirrarni, Kaaturlu kapu-jana pinyi, kapu-jana murrumurru-mani-nyayirni, yangka kujarna kamparrurlu-wiyi yirrarnu pukungka. **19** Kajili yapangku mirrirni nyampu yimi ngari witarlangu, Kaaturlu kapu warla-pajirni miyi ngarninja-kujaku yangka kuja kajana yapa wankaru mardarni tarngga. Kapu warlapajirni kirri tarrukurla nyinanjan-kujaku, yangka-kurlu kirri-kirli kujarna kamparrurlu yirrarnu pukungka.

20 Jijajirli-ka milya-pinyi yimi nyampu ju junga. Nyanungurlu yimi ngarrurnu ngajuku. Kujanya kaju wangkami ngajuku jalanguju, "Yuwayi, yanirni pina karna walya-kurra yungkaparri! Ngula-juku ngurrju!"

Ngajulu Jaanu karnarla ngungkurr-nyina yimi yinyakuju. "Warlalja-Wiri Jijaji, yantarni pina!"

21 Wangka karna-nyarrarla Warlalja-Wiriki Jijajiki yungu-nyarra tarngna-juku yimiri-juku nyina. Ngula-juku ngurrju.